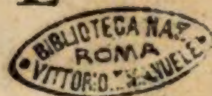
Letters

ADAGIA QVAECVMQVE AD HANC DIEM EXIERVNT,

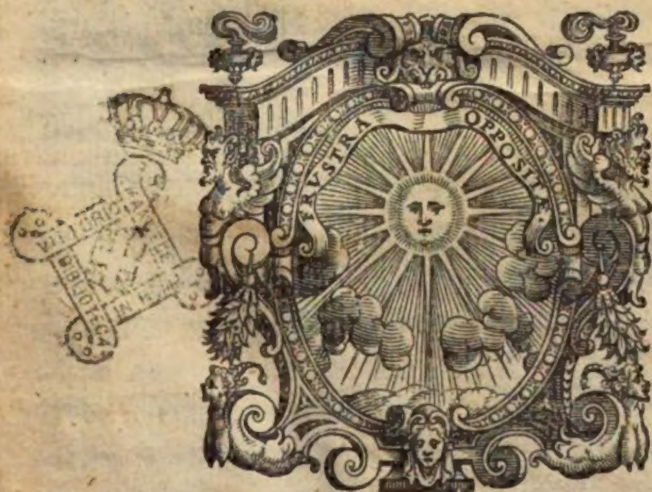

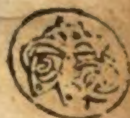
PAVLLI MANNVCCII STVDIO, ATQVE INDVSTRIA, Doctissimorum Theologorum consilio, atque ope, (ex præscripto Sacrosancti Concilij Tridentini, GREGORIO XIII. Pont. Max. auspice) ab omnibus mendis vindicata, quæ pium, & veritatis Catholicæ studiosum Lectorem poterant offendere:

SVBLATIS FALSIS INTERPRETATIONIBVS, & nonnullis, quæ nihil ad rem pertinebant, longis, inanibusq; digressionibus.

Cum plurimis, ac locupletissimis Indicibus.

NVNC VERO IN HAC POSTREMA EDITIONE, ab innumeris erroribus repurgata, & veræ lectioni restituta.

VENETIIS, M D LXXXV.

Ex Vnitorum Societate.

GREGORIO XIII. PONT. MAX.

Nihil in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarunt, & ego nuperrime, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Mannuccius, pater meus, Romam veniſſet, Tuaq. benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quae ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce Tibi, mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) praeclarum, ac prope ſingulare veteris eloquentiae exemplum.

Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuique viuo maleuoli quidam obtrectatores inuidebant, eum nunc e medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum, quid ago? Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime: etſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam praeſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me ſit exiguum, cum id tamen videam tot amicorum, non inſulſorum hominum, iudicio comprobari, non poſſum de meo peſſime exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui litteratos homines Tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quae ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemq auctoritatem Tuam eo confers, vt ne quid praetermittatur eorum, quae Sanctiſſimi illi Patres ad Chriſtianae Reipub. vtilitatem pertinere cenſuerunt. Cumque ab eodem Concilio eidem Patri meo demandatum fuiſſet munus perpurgandi librum

de

de veteribus vtriuſque linguae Prouerbijs, ne, qui eorum ſtudio tenerentur, vllam partem combiberent eius impietatis, quam eius libri ſcriptor ſcriptis ſuis plurimam adſperſerat: feciſti, vt Pater meus emendationem ſuſciperet: quam cum, doctiſſimorum Theologorum ope, Tuo iuſſu abſoluiſſet, paullo poſt ipſe moritur. Hic liber cum edendus in publicum eſſet, Tibi debitus, a Te proficiſcens, quippe quem communicari omnibus iuſſeris, iure optimo a me S. T. inſcribitur: A me, tamquam ab eius filio, cui Tu id mandaueras: S. Tuae, tamquam ei, quae bonum hoc omnibus impertierit. Laetentur igitur homines, talem nobis contigiſſe Paſtorem, qui inter alias, quas multas habet, curas, praecipuam quoque illam habet, vt haereticorum libri, detractis omnibus, quae incautos lectores errore aliquo inuoluere poterant, publicentur. Quae Tibi debentur gratiae? quae habebuntur in omni tempore a ſtudioſis hominibus, dum hoc volumen tractabunt? Verum Tu id non ſpectas: qui ipſum recte agere, non propter laudem, quae apud mortales conſequitur, laudabile iudicas; ſed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propoſitum fuit, vt recte agendo aetatem ageres. Quod cum ſemper feceris, ea es aſſecutus a Summo DEO, quae ſumma in terris ſunt. Quod vt beneficium nobis idem DEVS diuturnum quoque concedat, (qui ex vita Tua tot commoda,

da,

da, tot ornamenta ſentimus) ſummis precibus obſecrare neque deſinimus, neque vnquam deſinemus.

Venetijs, Kal. Maij. ∞ D L X X V.

Sanctitatis Tuae

Humillimus ſeruus,

Aldus Mannuccius, P. F. A. N.

IOAN. GVADAGNI MONTERCHII

Carmen ad Lectorem.

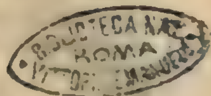
Esc1a *mortalis mens, quæ fortuna secundet,*
Quæve aduersa premat, cur vno frangeris ictu?
Sustulit ista prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia lustrarunt prouerbia; reddidit ista.
His igitur doctus nullo discrimine pectus
Præscia quod munus fati, sortisq. futuræ
Obiectat, comple; atque humeris cape grande trophæum
Ipse volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat, & præsens; quæ & consectabitur Aeuum?
Nam quod apud veteres complexa est attica Mirus
Quidquid & in libris scalpsit saturnia Clio,
Instar apum hinc liceat liquentia sugere mella,
Nectareos succos, queis laus, & gloria surgit
Non cessit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phœbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necq; fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
Aeuo. Relliquias veterum, monumenta diserta
Prælucens monstrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere secto
Totum collucet, prorsusq; tibi omnia lector
Portat opus Phœbo, Aonijs, Aeuoq; dicatum.

AVCTORES, QVORVM LOCI PASSIM, AVT emendantur, aut explicantur.

Aelius Lampridius
Aemilius Probus
Aeschines
D. Ambrosius
Ammianus
Angelus Politianus
Appuleius
Arati espositor
Argyropilus
Aristophanes
Aristoteles
Athenæus
D. Augustinus
Ausonius
Boetius
Catullus
Cælius Rhodiginus
M. Cicero
Q. Cicero
Demetrius Phalereus
Demosthenes
Diogenes Laertius
Diogenianus
Diomedes
Dion Chrysostomus
Dion Prusięus
Dioscorides
Donatus
Empedocles
Epicharmus
Etymologici auctor
Eubulus
Eustathius
Festus Pompeius
Galenus
A. Gellius
Gratianus
Gregorius Nazianzenus
Herodotus
Hesiodi interpres
Hesychius
Horatius
Iulius Pollux
Iuuenalis
Laurentius Valla
Leonardus Arretinus
T. Liuius
Lucianus
Marsilius Ficinus
Martialis
Nicolaus Perottus
Nonius
Origenes
Ouidius
Persius
Philostratus
Philostratus Iunior
Pindarus
Plato
Plautus
Plinius
Plutarchus
Polybius
Porphyrion
Quintilianus
Seneca
Silius Italicus
Sophocles
Statius
Stephanus
Stobæus
Strabo
Suetonius
Suidas
Synesius
Terentius
Theodorus Gaza
Theocritus
Theognis
Theophrastus
Valerius Maximus
Virgilius
Vitruuius
Vlpianus in Pandectis
Zenodotus.

INDEX PROVERBIORVM SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI,

Correctus, digestus, & locupletatus.

Eorum verò, quæ in appendice continentur, prouerbiorum Indicem, seriatim hunc subiecimus.

A ad

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

D

de

domum

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

E

ele-

exer-

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

F

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

I

in

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

L

INDEX APPENDICIS PROVERBIORUM.

M

mus

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

olla

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

R

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

S

simpli-

G ſtultus

syracu-

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

T

thessalo-

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

V

vbi

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

FINIS.

INDEX GRÆCORVM PROVERBIORVM.

Νεκρῷ

ΤΕΛΟΣ.

INDEX
PROVERBIORVM
IVXTA LOCOS, AC IVXTA
NVMEROS PRIMI INDICIS,

Cuius quidem numeri huic Indici respondent.

post

Accessio pusilla aut nimia.

Ad rem pertinatia.

Adulatio.

Æqualitas.

Æquanimitas.

Alijs alia placent.

Alibi diminutum, alibi redditum.

Aliena curantis.

Alieno periculo.

Aliena a re.

mira de lente
quid ad farinas
alia menecles
neque cœlum, neque terram
quid ad Mercurium
ego tibi de aliis
falces postulabam
extra chorum saltare
vltra septa transilire
extra oleas fertur
incita equum iuxta nyssam
haud contra ostium
meos corymbos
omissa hypera
de curru delapsus
me mortuo terra
mihi istic nec seritur, nec metitur
nō luctu, sed remedio opus in malis
respublica nihil ad musicū
quam in tragædia comici
equus sessorem rapit

Aliis sapere.

Aliis prospiciens
facile cum valemus recta cō silia ægrotis damus
quarta Luna nati

Amicitia.

Amicus non cogendus
amicitia stabilium
ama tanquam osurus
amantium iræ, amoris redintegratio
amici mores noueris, non oderis
nouos parans amicos
non potes Thetidem
vnus Deus, & plures amici
neque nulli sis amicus
ne cuiuis dextram iniice
nemo sibi nascitur
amicorum communia omnia
de manu in manum
amicitia æqualitas
amicus amico
amicus magis necessarium quam &c.
naæra & charmione
qui circa salem ac fabam
salem & mensam ne prætereas
intempestiua beneuolentia
præstat habere acerbos
non sunt amici, qui degunt procul
multas amicitias
abiit & taurus in syluam
ubi amici, ibi opes
usque ad aras amicus
amicorū est admonere mutuum
animo ægrotanti, medicus est, &c.
in ære meo est
syncretismus
conciliant homines
cum amico non certandum æmulatione
queruli in amicitia
amicus lingua
felicitas multo habet amicos
felicium multi cognati
mensa communis
panis fractio
ad felicius latus inflectere
nauigare cum felicibus
tempus arguit amicum
ne rebus prosperis mihi uenias
feruet olla, uiuit amicitia
ipsis, & chus
uultu sæpe læditur
sal & mensa
philotesius crater
salute tenus amici
amicus certus in re incerta cernitur
ollæ amicitia
uiri infortunati procul amici
plures adorant Solem Oriētem, quam &c.
ad felicem parietem
nudæ gratiæ
sapientes Tyranni
amicitias immortales esse oportet
amicus cum uitiis ferendus
amere frustra, odio ne sis frustra
fac nidum in una arbore
tantali philotesia

Amor.

Caunius amor
liberorum amantior
iniuria soluit amorem
mansum ex ore
medullitus
omnes intus
ut lupus ouem
ut Phrygius amauit
cestum habet ueneris
ex aspectu nascitur
paruus semper tuus
aureæ compedes
musicam, docet amor
capite gestare
qui non zelat
e creta raptus
lyge trahor
non soli Atridæ uxores amant
sanguis & anima
sternutauerunt amores
amor fit ira iucundior
capra cinnamomum

Anceps, & dubius.

Necessarium malum
neque cum malis
Polypi caput
gaudium dolori iunctum
plus alos
quid primum, aut ultimum
etiam capillus unus umbrā habet
ad utrumuis paratus
utroque nutans sententia
uolens nolente animo
mala bona
unica filia duos parere generos
inter pueros senex
aut cucurbitæ florem, aut cucurbita
oportet testudinis carnes, aut edere, aut &c.
aut mortuus est, aut docet literas
aut quinque bibat, aut tres, aut ne quatuor
excubias agere, aut ditari
in triuio sum
ancipitis animi
hasta caduceum

gratiis lita
reperit patella operculum

Attentio, & contra.

Purgatis auribus
mens peregrina
præsens abest
erecti
ausculta, & perpende
consulendum, & consiliis parendum
ceram auribus obdis
summis auribus insidet
fluctibus obloqui

Audacia.

Neque terræ motus timet, neque fluctus
fortes fortuna adiuuat
animus heptabocus
aqua præterfluit
martis pullus
alter Hercules
Achilles
Achilleum argumentum
non abiicit animum
ne quid moueare
in discrimine apparet, qui uis
non cedendum malis
qui cum contemptu uitæ inuadunt
improbitas muscæ
megabyzi sermones
ubi uber, ibi tuber,
gyaro dignum
qui celocem regere nequit, onerariam petit
cum musis certare

Auxilium infirmum.

Lunæ radiis non maturescit bottus
per fluuium traducere
sacer manipulus
coriaceum auxilium
ficulnum auxilium
subula Leonem excipere
iolaum implorat
istic uellus non carpitur

Beneficium corruptum.

Perdisti uinum
capra Scyria
panis lapidosus
canina uictitans, cynocephalum oppugnas

Bibacitas.

Angina uinaria
madusa
parthi quo plus biberint, plus sitiunt
ranarum more
nec elephantus ebiberet
cothonissare
calicum remiges
argenteus puteus
colaria cadauera
in ollis uenari
mensura aquam bibens
Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis
quatuor habens capita

Bona fortuna, copia, felicitatis, aut ominis.

Asinus in paleas
in uoti compotem
nunc illa aduenit Datidis cantilena
procridis telum
albæ gallinæ filius
aut piscem olet, aut florem
uirgula diuina
gygis anulus
orci galea
bonis auibus
omnia ex sententia cedunt
datyli dies
diis hominibusque plaudentibus
semper feliciter cadunt Iouis taxilli
sapiens sua bona secum fert
contingit, & malis uenatio
iecit Achilles duas tesseras, & quatuor
ex astris delapsus
mortalis Deus
ilias bonorum
cumulus meritorum
plaustra bonorum
rex sum
sale, & aceto
sale nihil utilius
supercilium salit
tranquillo quilibet gubernator est
effugi malum, inueni bonum
inueni non quod pueri in faba
sardi uenales
thassus bonorum
bonorum aceruus
horna messis
bonorum myrmecia
dathus bonorum
gargara bonorum
bona terræ
bonorum glomi
copiæ cornu
lac gallinaceum
extis pluit
capram celestem orientem conspexerunt
bonæ fortunæ, siue boni genii
oculus dexter mihi salit
bona spes ostensa
Deus undecunque
lux affulsit
noctua uolat
laureum baculum gesto
midas in tesseris
boues messis tempus expectantes
bos apud aceruum
bos ad præsepe
felicitas à Deo
primum recte ualere
Deum esse
lacinia obtinere
quæuis terra patria
mare animum non indiget
achaicum telum
ter sex iacit
Italicæ mensæ

Breuiloquia.

Tribus bolis
pauci loquus, sed eruditus
minore finire pomœrio, & his similia
uno fasce complecti
tribus uerbis
chilonius modus

Cacutientia.

Lolio uictitant
saturniæ lemæ

obelo

obelo notare
vnus homo non facit ciuitatem
multis irundinibus opus
vnus nummus non facit diuitem
ex uno omnia
domi coniecturam facio
prima facie
cribro diuinare
signum bonum, aut malum
vna hirundo non facit ver
omnibus vestigiis inquirere
qui bene coniiciet
rem acu tetigisti
scopum attingere
crepitu probabis
qualis uir talis oratio
e pelle apparet
protinus apparet
leonem uidere, hostium praelia portendit
mortuos uidens
mortuus per somnium vacabis curis
mittere lineam
hirundo aestatem loquitur
conscientia crimen prodit

Consilium.

nihil est miserius, quam animus conscius
res sacra consultor
suadeo, quod ipse facturus essem
cose consilium
nox gubernatorem prudentem terret
ratio sapienti pro necessitate
numquam crateri lagenam impone
quod dubites ne feceris
vt egeni eruum
archilochi vulpes
cum aquila esse queas &c.

Contagio morum.

Ne gustaris quibus nigra est cauda
a bonis bona disce
oscitante vno
corrumpunt mores
si iuxta claudum
talis est qualis cum familiaris
ignē stipulę admouere non tutum
studium generat studium &c.
cum vulpe habens commertium
elige vitam optimam

Contemptus & vilitatis.

tineas pascere
homo tressis
ne crepitu quidem digiti dignum
concha dignus
ne ligula quidem
tithymallus laconicus
semper me tales hostes &c.
incus maxima
aquila non capit muscas
elephantus non capit murem
cœnum barbaricum
cassa glande
fumus
fungus putidus
mithragyrtes non Daduçus
nummo addicere
nummus plumbeus
non magis quam canem
nihil est, aut nihil curae est
aquila tripas aspiciens
aquilam cornix prouocat
asinus compluitur
manum non verterim
quod non est opus, asse carum est
uapula papyria
asinus esuriens negligit fustem
pili non facio
quam curat testudo muscā
nauci non facio
ne turuncium quidem
ne nummus quidem plumbeus
ne umbram quidem
ne alii quidem caput
ne terra quidem innuit
ne ramenta quidem
nihil sacri es
nihil sanum
homo trioboli
exiguum oboli precium
holerum appositio
Syrorum multa holera
huius non facio
quattuor obolis
thrycae, apinae
nebulae in pariete
trium litterarum homo
uitiosa nuce
etiam chorchorus
inter indoctos
mandare laqueum
medium ostendere digitum
minimo prouocare
antehac putabam te habere cornua
non pluris quam sim
plumbeo iugulare gladio
hoc noueram priusquam theognis natus est
locrensis bos
scarabaei vmbrem
bos homolottorum
septimus bos
generosus ex crumena es
indignus qui illi calceos detrahat
obolo dignus,
vt luti baiuli
titiuillitium
scraptae
ficulna mens
dupondii
tobolates
cassa nuce
ne teruncium quidem insumpsit
attagen
sale emptum mancipium
siculus miles
seruorum ciuitas
de fece haurire
garica musa
asinos non curo
pomarius Hercules
malum Hercules
leuidense munus
cicernus Bacchus
ollaris deus
soterichi lecti
cecidis & bulphoniorum
ficulnus

ficul-

uiunt
Xenocratis testimonium
Degenerantium in peius.
Se ipsum vincere
ab equis ad asinos
mandrabuli more
heroum filii noxe
haud canit paternas
quis parentem laudat
a celias medicatus
taurum tollet, qui vitulum sustulerit
eamus Athenas
tripuer senex
Troia non producit Thracem
Deprecantis, abominantis.
Despuere malum
vates secum auferat omen
in capras syluestres
bœon malus piscis
si quid mali in pyrrham
procul ab auribus nuncius veniat
abhorrentis, ac detestantis
dulcis cubitus
felix & faustum sit lumen
Iuppiter plue mel
Derisio.
Rhinocerotis nasus
e sublimi me derides
naso suspendere
postica sanna
in eo ipso stas lapide
loripedem rectus
Desperatio.
Actum est
pinus in morem
perierunt bona
ad restim res rediit
suspendio deligenda
ad porcellum
a quinque scopulis
omnibus armis presidiisque destitutus
Difficultatis.
Non est cuiuslibet corinthum adire
nauigatio ad mensam
non huc nauigatur ab honestis viris
non sus quiuis hoc sciet
difficilia quæ pulchra
cum principe non pugnandum
ire per extentum funem
clauam extorquere
nemo malus hoc sciet
non omnibus contingit
ægre quidem, sed facimus tamen
preter sybillam leget nemo
centum plaustri trabes
azanea mala
capere prouinciam
capere ciuitatem
omnes laqueos effugere
trabs in omnibus
archimedicum problema
inter orci cancros adhesit
non est cuiusuis recte condire
scaperdam trahere
amoris pharmacis, amara bilis prouoluitur
nox gubernatorem prudentem terret
vbi vber, ibi tuber
camelus pyrrhicam didicerit
teucrum Pacuuii ediscere
argitumulus
litterarum radices amare
fructus dulces
Differentia.
Pilus in medio
quisquis is fuerit
mysorum, ac phrygum termini
seiucta sunt Merrhæ
quid distant æra lupinis
valeat amicus cum inimico
pastillos rufillus
fulicam cigno comparas
coruus absente graculo pulcher
Differentia.
Pauper diuiti dans poscit
mali viri munera inutilia
ne fidei credendum
rara fides
simul & da & accipe
nemini fidas
fiducia pecunias
confringe tesseram
non persuaseris, etiam si persuaseris
ne Mercurio quidem crederem
cæca dies, oculata dies
oculate manus
pluries oculatus testis
vnus, quam auriti decem
quot seruos habet &c.
hostium munera, non munera
homo homini lupus
etiam si cato dicat
lydus ostium mouet
tuam ipsius terram
syri aduersus phœnices
nox gubernatorem
prudentem terret
vespertinum amant, matutinum oderunt
Dignitatis.
Canis digna sede
digna canis pabulo
dignus obelisco
digna cedro
dignus Argiuo
dignum propter quod
dignus qui cum
quauis re dignus
regia vacula
batti silphium
decernetur equa
bos in ciuitate
sapientum octauus
vtramque paginam facit
esto promus
iuppiter aquilam
glaucus comesa
antiquior codro
myrteam coronam
roscius
medicus multorum instar
aurea barba dignus
iniurato credere
nectar spirat
Daphnis inter pastores primus
cera & ære nobilis
dignus qui ranis ministres
Diligentia.
Adamussim
thynni more
iuxta melam
ad vnguem

alabastrus putet huic
tu in legione, ego in culina
charixene non sunt ista
tunc canunt cycni, quando tacuerunt graculi
orimalides cum Acylis, ne contuleris
pica Sirenem imitans
quid delphino, & boui commune
quid lecytho, cum strophio
quid coturnus cum claua
quid barbitou crocoto loquitur
quid lyra cantalicæ
pigmeum imponere colosso
hercules κροκωτοφόρος

Diuitiæ.

Cræso, Crasso ditior
midæ diuitiæ
lysistrati diuitias
pactoli opes
cyniræ opes
pelopis talenta
ad ambas usque aures
ne decima quidem
ultra res Callicratis
zopyri talenta
diues aut iniquus
facietas ferociam parit
quantum non miluus
tentali talenta
noctuæ laureoticæ
dextro Hercule
quantum habet quisque
pecuniæ uir
unde excoquat
diuitiæ non semper
uestis uirum facit
magnum os anni
nullius indigens
euparyphus ex comędia
attagine nouilunium
arabum gazæ
persici apparatus
tantalicæ opes
herculis quæstus
ad pedes ad caput
pythiæ Mysii talenta
pauperi uitulus castrum
alcinoi horti
lydia arena
darii opes
herculis cornu
mare amnium non indiget

Diuitum prærogatiua.

Felicibus sunt, & trimestres liberi
multitudo Imperatorum
citius Telegore donarim
nemo bene imperat, qui non &c.
bonus dux bonum reddit comitem
arbore deiecta
uiua uox
annus producit
aliis lingua, aliis dentes
dii trephes doliares habens alas

Diuturnum.

Lapis ad funiculum

Docilitas.

Aperte musarum ianuæ
bos alienus subinde
utinam domi sim
duro flagello mens docetur rectius

Domi uiuere.

Testudo intra tegumen
domi manendum
domus amica
domus optima

Elabendi.

Casses rodere
omnes laqueos effugere
reperire rimam
extra callem
plaustrum perculit
formicę semitam canit

Error in initio.

In limine deficere
in portu impingere
cantherius in porta
de limine offendere

Excellentia, inæqualitas.

Aquilam noctuæ comparas
cicadæ apem comparas
rana cum locusta
rosam cum anemone
acanthida uincit cornix
cancros lepori comparas
testudo pegaso
senecta leonis præstat
uictoria meliorum
deteriorum uictoria
chorus maior & concinnentior
ius in manibus
græsi pecuniæ teruncium
optima quidem aqua
bipedalis
camelus vel scabiosa
crotoniatarum postremus
plus apud campanos
aquilæ senecta, Corydi iuuenta
equis albis præcedere
culicem elephāti comparas
multis parasangis
testudinem equus insequitur
pica certat cum luscinia
bubo canit luscinia
si tanti vitrum
sedecim pedibus
tibiam tubæ comparas
quanto asinis præstat
fluuius cum mari
hirundo totos schænos
hinnulus leonem
mineruæ felem
nihil ad Parmenonis suem
post lesbium cantorem
nihil aliæ ciuitates
indignus qui illi porrigat &c.
nec dignus qui me intueatur
celmis in ferro
aquila in nubibus
manica
multi discipuli
solus sapit
formica camelus
hercules cum simia
nanus cum sis cede
hæc potior
corui lusciniis
seruus seruo præstat
antiquis debetur
a carnici equi
inter cæcos regnat
qui probus Atheniensis
vnus multorum instar
alabanda fortunatissima
alpha penulatorum
accessei, & Heliconis opera

catulos
ante uictoriam encomium canis
ante lentem augere ollam
ęstate penulam deteris
muſcum demetere
ficulus omphaciſſat
prę mouere venarum
odi puerulos præcoci ſapientia
non ſtatim finis
feſtina lente
citius quam formicæ papauer
dedalęum remigium
ante pilos ſapis
imberbis ſenes doces
ergini cani
vno die conſeneſcere
facilius quam morbum deuicerint Bęoti
quam facile canis exta edit
citius quam gradatim

Fides, & grauitas.

Folium ſibyllę
ex tripode
bonus magnuſq́ue
priſcis credendum
ſuffragium optimum
ſemper aliquem virum magnum
oraculum
ex adyto
iniuriato credere
legatus non cæditur, neque violatur
eo Iouis tabulis
atticus teſtis
attica fides
iouis lapidem iurare
rhadamanti iuſiurandum
viri iureiurando
iouis ſuffragium
amphictionum conſeſſus
pollicētis ſe promiſſa re præſtiturum
dictum ac factum
mineruę ſuffragium
veriora his quæ apud ſagrā
oculis magis habenda fides
domeſticus teſtis
venereum iuſiurandum
dignus qui cum in tenebris
mices
de manu in manum
manu longa ſeu breui
cenſorium ſupercilium

Femina.

Femina nihil peſtilentius
ignis, mare, mulier
ſublata lucerna
mulieri ne credas
nec mulieri, nec gremio credendum
mulierem exitia
mulieris oculus
mulier pudica ne ſola ſit vſquam
qui non litigat, cælebs eſt
tamquam Chalcidica
teſſala mulier
in triclinio choa]
in cubiculo nola
intus Hecuba, foris Helena

Focus.

Focus luculentus

Forma deformitas.

Ominabitur aliquis
a furiis oriundus
leporem non edit
myconius caluus
piſtillo caluior
multam ſyluam geſtas
pronomi barba
træxenem nauiges
quod pulchrum, idem amicum
callipygos
perdicis crura
ex ouo prodiit
pulchrorum etiam autūnus pulcher eſt
ſimia eſt ſimia
therſitæ facies
corytheo deformior
ſimiarum pulcherrima deformis eſt
fumus pulchriorem perſequitur
herculis clypeus
tāquam pauo ſe circumſpectans
cadaueris inſtar uenuſtus

Fortitudo.

Maſculum
achilles
achilleum argumentum
naxia cos
adamantinus
aut manenti vincendū, aut moriendum
thurium lema
mœnia ferrea
inflige plagam
in lypſidrio pugnas
ſolæ, Lacenæ viros pariunt
achillea arma
deorum liberi ſunt in vulnerabiles
tydeus corpora, animo Hercules
murus ſemiramidis
pallenicum tueri
atticus miles

Fortunę commutatio.

Teſtulæ tranſmutatio
alia vita, alia diæta
nunc pluit, & claro nūc Iupiter ęthere fulget
cum deo quiſque & gaudet, & flet
ipſa dies quandoque parens quandoque nouerca
omnium rerum viciſſitudo
multę rotæ voluentur
fortuna ęſtuaria
res in foro noſtro
flos cinis
cataſtrophe fabulę
bene natis turpe eſt male viuere
vbi non ſis qui fueris, nō eſt cur velis viuere
ad priſtina prę ſepia
a remo ad tribunal
dionyſius corinthi
nemo mortalium omnibus horis ſapit
pitana ſum
fors domina campi
inter manum & mentum
multa in medio
mars communis
circulus res mortalis
quod aliter condiuit coquus aliter condiam

cicade humi canunt
treicia hirundo labiis instrepit
supra clepsydram dicere
turtur cantat

Gratitudo.

Merces amico constituatur
qui lucerna egent, infundunt oleum
lingua præconi præciditur
pro bonis glomi
sylosontis chlamys
lingua seorsum inciditur
gauia in stagnis
immortales gratiarum horti

Haeredipeta.

Si vultur es, cadauer expecta

Honos indigno habitus.

Bos in quadriga argentea
bos septimus
asinus in pelle Leonis
simia purpurata
malus choraules, bonus symphoniacus
strumam dibapho tegere
ornamentum in luto, dignitas indigno

Hospitalitas.

Haud vnquam arcet ostium
semper aliquis in cydonis domo
hospitis habenda cura
fores habet tritas

Ignauia, & inscitia.

Neque compluitur, neque sole aduritur
neque latare, neque literas
neque tria quidem Stesichori nosti
libethriis in elegantior
barbarus e triuio
nec sibi, nec aliis vtilis
claudi more tenere pilam
equi senecta
anus velut equus
ab asino delapsus
liberæ capræ
ne æsopum quidem triuisti
nullam hodie lineam duxi
neglectis vrenda filix innascitur agris
domi pugnas more galli
supinus
ameles angulus
ignauis semper ferię
mulieris podex
qui domi compluitur
ne vidit quidem oleum
pigris semper est festum
ignarus habenas non tractet
circa montis radices versari

Ignoratio.

Nullius coloris
in alieno foro litigare
in tua ipsius arena
albus an ater sis nescio
non nouit natos
ne pictum quidem nouit
late viuens

Illecebra mali.

Lotum gustauit
periculosum est canem intestina gustasse

Impossibilia.

Prius lupus ouem ducat vxorem
prius duo echini amicitiam ineant
prius locusta bouem pariet
mare prius vitem tulerit
prius testudo leporem præuerterit
sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes
fontes ipsi sitiunt
citius in naui cadens a ligno exciderit
aquilam testudo vincit
terra volat
citius elephantum sub ala celes
capram portare non possum & imponitis bouem
ab asino lanam
simul sorbere, & flare
sine pennis volare
statuam faucibus colas
nunquam efficies, vt recte ingrediantur cancri
sambucam citius
lenticulam augulo tenes
ex arena funiculum nectis
asini cauda non facio cribrũ
augiæ stabulum
veste circumferes ignem
lupo agnum eripere
lusciniæ deest cantio
quid si cœlum ruat?
bos porrecto vltra Taygeton capite
nec Deus, nec homo
vento viuere
scarabęus citius faciet mel
mulieri desunt verba
tantali mensa
atlanticum mare cotyla exsorbere
priusquam ignitus lapis enatarit
andromachen ex anguibus concinnare
rete inflas
amnis cursum cogere
citius terra ætherem conscendet
in aceruum metere
myricæ citius poma ferent

Imperitia.

Dulce bellum inexpertis
operarii
vocales

Impostura.

Dare verba
addere manum
os sublinere
obtrudere palum
fucum facere
circum tondere comam
noua hirundo
personam mauult, quam faciem
in laqueum inducere
obolum reperit parnætes
ephesiæ literæ
embarus es
planus semel crura fregit

Improbi.

Lydi mali
lerii mali
ætoli
mali commatis
bipedum nequissimus
tenedius tibicem
phrynondas alter
noui Simonem, & Simon me
bestia bestiam nouit

ambrones

adcynosarges
ad coruos
in puteo cum canibus pugnare
in beatam
in orci culum
charontis ianua
terrestria balnea
aurum habet Tolosanum
equam habet Seianum
tragicum malum
mostelam habes
cadmea victoria
fortunatior Strobolis
iffa
nens læua
genius malus
mala vltro adsunt
per medium anulum traharis oportet
e tribus malis vnum
extrema extremorum mala
ogygia mala
diolygium malum
labore laboriosius
lemnium malum
magnetum male
malis mala succedunt
tenarium malum
tam perit, quam extrema faba
uiuus uidensque
ilias malorum
lerna maiorem
semper Ilio mala
sybaritica calamitas
alio relinquente fluctu, alius excipit
cyrbes malorum
noctua inter cornices
hodie nihil succedit
malorum thesaurus
malorum panegyri
per tenebras quę apud quercum
grauiora Sambyco
malo asino vehitur
miserior monomatis
quæ ex antiqua
cuiusmodi portento me inuoluit fortuna
my sortitus es
seruabis bouem
inus dolores
niobes mala
antiopœ luctus
cythnicę calamitates
cyrnea iactura
argyeollis
arda damicum bellum
ardens vestis
aegyptii nuptiæ
militauit cum Erasiuade
qui multum obfuit
excubias agere in Naupacto
lepus apparens
rupta ancora
commune naufragium
obedientia felicitatis mater
mariandinus tibicem
simiæ sanguinem profudisse
tenedia regula
orestis insaniam insanire

Ingenij malitia & institutio.

Lupus pilum mutat, non mores
naturam expellas furca tamen ipsa recurrit
lignum tortum, haud vnquam rectum
aethiops non albescit
qui semel scurra nunquam paterfamilias
podex lotionem vincit
occasione dũtaxat opus improbitati
saliuam imbibere
quo semel est irabuta recẽs seruabit &c.
pardus maculas nõ deponit
colossi fragmenta
eloquentia male siue moribus discitur
int[?] ina adolens, ipse carnes deuorat
figura & triobolus
vulpes pilum mutat non mores

Ingratitudo.

Viuum noueris
ale luporum catulos
aries nutricationis mercedem persoluit
qui canem alit externum
hirũdines sub eodem tecto ne habeas
pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui
pro perca scorpium
nemo bene merito bouem immolauit &c.
simul & misertum est, & interiit gratia
in seneta ne quid beneficiũ collocaris
arietis ministerium
numeros licet perdas aquam in comendo

Ingrata ob vetust.

Piscis nequam
piscis repositus
quantum ex Bacchanalib.
antiquiora Diphthera loqueris
ab aborigenum seculo
a nannaco
res cannacæ
antiquior quam chaos
per antiquum diem
pellenæa tunica

Initium laudatum.

In hoc calciamento pedem habet
operi incipienti fauendum
cum paruula est, bona videtur spina
primum aegina pueros optimos alit
primum Mars in filiis laudatus est

Iniustitia.

Stateram ne transgrediaris
malum lucrum, ęquale dispendio
fabarum arrosor

Insalubritas.

Qui mori nolit sybari ante tempus
herculanus morbus
herculana scabies
cadaueris instar venustus

Insidia.

Canis ad cibum
cauentis clãcularias insidias
oportet omnibus corydalis tragulam inicere
ab transenna cibum
in transennam inducere

foras

foras cares, non amplius anthisteria
anus hircissans
anus bacchatur
feli crocoton
apage hospitem
quid de pusillis magna proœmia
tragœdias in nugis agere
annosam arborem transplãtare
ne vnquam viris senis
molestum sapientem apud stultos loqui
malum est bonum
in pace leones
mira de lente
cum Euandri matre loqui
alabandicum opus
inter lugentes iocari
monitor capras age
morsimi uersus quis descripserit
clypeum post uulnera sumere

Internicio.

Funditus, radicitus
ne ignifer quidem reliquus est factus
ne bolus quidem relictus
pinus in morem
perdere naulum
cum cane simul & lorum
fuimus Troes
qui iure perierunt
omitte uatem
rudens omnis disruptus est
multores reipublicæ pestis
hippodromica bona

Inuidia, æmulatio.

Cognatio mouet inuidiam
esurienti ne occurras
inuidus, uicini oculus
figulus figulo inuidet
inimicus & inuidus uicinorum oculus
unicum arbustum non alit duos erithacos
vna domus non alit duos caueç
zoili
edentulus vescentium dentibus inuidet
expertes inuidentiæ
iactantiæ comes inuidia
turpesilere
optat ephippiabos piger, optat arare &c.
fertilior seges est in alieno aruo
præstat inuidiosum esse quã miserabilem
alauda non est sine crista
matteæ beluam alit
a uipera morsum calpas

Ira.

Lucernam accendere possis
in fermento iacere
fluctus mutus
iracundior Adria
mordere frenum
mordere labrum
telum ira facit
bilis in naribus
herculis ira

Iteratio citra tædium.

Bis terque quod pulchrum
honesti nulli satietas
unedones

Iteratus error.

Eadem oberrare
iterum ad lapidem eundem offendere
nõ licet bis in bello peccare
uulpes non iterum capitur laqueo
cauendum ab eo, qui semel imposuit
uenia primum experienti
sus in uolatubrum
canis reuersus ad uomitum

Iudicandi.

In quinque iudicium genibus situm est
panidis suffragium
sus tubam audiuit
auris Bataua
coruus albus
cæci præscriptio
quod index auro, id aurum homini
lydius lapis
gnomon, & regula
tenedius homo
tenedius patronus
manum ferulæ subduximus
nouit quid albũ, quid nigrũ
nouit mala & bona
purpura iuxta purpurã diiudicanda
amussis alba
lesbia regula
nasus
censoria uirgula
ueteris mouetæ
pulchra apud pueros simia
postes transcendere
omnem lapidem nitidum adorantes

Iuuenta.

Iuuenta uiribus pollet
iuuenari

Iustitia.

Aequa lance
rhadamanthi iudicium
orphica uita
rectam instans uiam
uirtus simplex
partitio non præfocatio
homines frugi
exigua res ipsa iustitia
trutina iustius
iustitiæ oculus
iustitia iustior
mars rex
bachyris
eadem pensare trutina
rhamnusius
prienensis iustitia
rectam ingredi uiam
dum clauum rectum teneã
ad amussim
ne moueto lineam
ex æquo partire
æqualitas haud parit bellũ
quæ non posuisti, ne tollas
a sacris abstinendæ manus
nemo quemquam ire prohibet publica uia
zaleuci lex
dat ueniam coruis
quod alii uitio uertas, ipse ne feceris
urbanus nihil æqui cogitat
draconis leges

Lacessentis.

Arietem emittit
cominus atque eminus

senescit bos
phenicis instar reuiuiscere

Lucrum ex scelere.

Vsuræ nauticæ
tributis potiora
lari uita
aquæ furtiuæ dulciores sunt
briarei manus iniicere

Luxus & mollicies.

Vita macerata
pontificalis cæna
pergræcari
semper leontini iuxta pocula
thericlei amicus
sale perunctus hic adiuuabitur
e clibano boues
thessalorum alæ
sapientia uino adumbratur
sine Cerere & Baccho friget Venus
heterognathus
siculissare
ficus auibus gratæ
asini mandibula
choreæ Ionicæ
matrem sequimini porci
ionice
porcus Troianus
græco more bibere
decempes umbra
uenter auribus caret
uentrem mihi obiicit
utres Thylaci
pyreus non fert uasa inania
bos in stabulo
herculani lecti
abronis uita
episcythissare
sybaritica mensa
syracusana mensa
uixit dum uixit
nauiges in Massiliam
teneri calidis balneis
amazonum cantilena
amphidromiam agere
ex amphitheto bibere
maschalam tollere
uinum senem etiam uel nolentem saltare &c.
uinum caret clauo
coronam quidem gestans, cæterum siti proditus
cerylus euadam
binis tonderi forficibus
ne Dæon piscis molestus sit
dorice incedere
alexandrinæ delitiæ
nemo comatus, qui non pręciditur
hercules in Lydia
in communi pisce non insunt spinæ
thessalicus saltus
suaue me suffocet
thmuitarum hircus
*ad oculos magis, quàm ad uesicam pertinet
uolsellis pugnare, non gladiis
nectar spirat

Magnifica promissa.

Aureus in olympia stato
aureos montes polliceri
solidos e clibano
charetis pollicitationes
album panem pinso
modio demetiar
verba importat Hermod.
alybantis hospitis munera
hesperidum mala
cillicon bona
nicostrati more
sponde, noxa præsto est
montes frumenti
theagenis hecateum
theatrum simul & aperit, & claudit

Magni momenti.

Vel Megaram vsque
dignum propter quod vadimonium deseratur
sal patriæ pluris faciendus, quàm hospitis mensa

Maledicentia.

Execrationes serere
mesonica dicteria
vltra hyperbolum
archilocum calcas
cuminum serere

Mali retaliatio.

Neoptolemi uindicta
termeria mala
dedi malum, & accepi
qui quæ uult dicit, quæ non uult audit
eodem bibere poculo
pro pede xenium

Malum conduplicatum, aut renouatum.

Ignem igni ne addas
ignis non extinguitur
oleum camino addere
oleo incendium restinguere
hydram secas
malum malo medicari
morbum morbo addere
lutum luto purgare
pro cæco exoculatus
præstat uni malo obnoxium esse quam duobus
post Marathonem pugna
lis litem serit
de fumo ad flammam
litem parit lis
est Pylus ante Pylum
fallacia alia aliam trudit fallaciam
illico hyems erit
tumultus post bellum
addere gangrenam
neque phasis mala eluat
soracus malorum
in eodem ualetudinario iacere

Malum uertens bene.

Nunc bene nauigaui cum naufragium feci
laqueus auxiliari uidetur
bellum haud quaquam lachrymosum
e tragico comicum drama

Malum assuetum.

Callum ducere
neque enim ignarus sum
nota res mala

quæ dolent, ea molestum est contingere
vbi quis dolet, ibi & manũ habet
aurem vellere
tanquam meum nomen
ex Ilio me ducis
adamante notare

Metus ex conscientia.

Fures clamorem
lupus aquilam fugit
lupus ante clamorem festinat
conscientia mille testes
fures ipsi accusant

Metus pœna.

Funiculũ fugiunt miniatũ
metus infamiæ
manum de tabula
absque baculo ne ingredior
cautus enim metuit &c.
in tempore cauenda pœna mali
samiorum mala metuis
volam pedis ostende

Minantis.

Aeacidinæ minæ
ferrum & flamma
& meum telum
si tibi machæra est
compluriuni thriorum
ollam alere
calcar tollere
qui paratus ad resistendum
ne mihi vacuam abstergas

Mira noua.

Agamemnonii putei
annus clibanum
cyziceni stateres
carnici poemata
cornicum oculos
glauci ars
cercyrea scutica
tenui filo
agas asellum
ad id, quod erat opus
magna ciuitas, magna solitudo
vt Aedituus responsa numinis prædicat
ab aula recessit

Mixta.

Copiæ cornu
centones
aurum e stercore colligendum

Modestia, modusq;.

Nosce te ipsum
in se descendere
intra tuã pellem te contine
ter abstergere
secum viuere
emungens acrius elicit sanguinem
furor fit læsa sçpe patientia
bonus animus læsus grauius multo irascitur
contrahere vela
in tuum ipsius sinum inspue
tecum habita
efficimus pro nostris opibus mœnia
manu ferendum, non thylaco
ita fugias ne præter Casam
demittere sese
arabius tibicen
ne vicies musicam
nihil minus expedit
ne quid nimis
dimidium plus toto
vbi paueris impera
domus recta
neque Lydorum carycas
neque pessimus, neque primus
funem abrumpere
ne supra pedem calceus
messe tenus propria viue
iucundissima nauigatio
iucunda vicissitudo rerum
iniquum petendum
summun cape, & medium habebis
pastillos Rufillus
arcus tensus rumpitur
oportet agrum imbecilliorem esse quam agricolã
lapides ad filium
mel summis digitis delibandum
est modus matulæ
musicus apparatus

Molesti, intolerabiles.

Lippo oculo similis
ne bestiæ quidem ferre possent
tota hulcus est
muscę improbitas
onus nauis
quos non tollerent
aegyptius laterifer
in culmo arare
anno senior
vt fici in oculis
athos celat latera
maniuoro vinculo
æthna Athon

Multi.

Non vna vehit nauis
quod ilicis folia
quod fluctus insulæ

Munerum corruptela.

argentaginam patitur
bos in lingua
bouem in faucibus
lupi illum videre priores malis ferire
muneribus vel dii capiũtur
virtutem & sapientiam vincunt, &c.
dorica musa
munerum corruptela
muneribus res agitur
argentis hastis pugnare
qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus, &c.
vulpes haud corrumpitur muneribus
salutete equorum filiæ
pecuniosus dominari non potest
frumentum in populum
lepus leonem trahit aureo laqueo
manus in Aetolis habet

Munus, non munus.

Mali viri munera inutilia
pauper diuiti dans, petit
cyclopis donum
hostium munera, non munera
malum munus
cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit

Munus aptum, aut ineptum.

Ranis vinum
non nostrum onus

malorum obliuio
ne malorum memineris
odi memorem compotorẽ
ex libro gubernat
viuorũ oportet meminisse
olle vestigium in cinere turbato
imis ceris eradere
bibere mandragoram

Obscuritas.

Per nebulam
delius natator
numeris platonicis
dauus sum, non Oedipus
bœoticum enigma
in canis podice inspicere
ne Apollo quidẽ intelligat
non sum diuinus
lex Africani
problema Archimedicum

Obsecundantis.

Ad digituli crepitum
lex & regio
Deum sequere
non statuar leænam
obedientia felicitatis mater
insanire cum insanientibus
bubulum obtueri

Obtrectatio, & maledicentia.

Mortui non mordent
mortuus non conuitiandũ
cum laruis luctari
iugulare mortuos
non impetam lingua
tuis te pingam coloribus
sphęram inter se se reddere
infixo aculeo
vulgus suspicax
pellem caninam rodere
zoili
archilochum teris
dente Theonino
carpet citius
genuino mordere
dentata charta
hipponactum pręconium
archilochi patria
etiam in deorum cœtu
archilochia edicta
plaustra conuiciis
naues onustæ conuiciis
morsus aspidis
nystricis seta
cum protogne mortuo bellum gerere

Occasio.

Repagula aperire
ianuam aperire
capere crines
occasio premenda
ansam quærere
eximere e manu
fenestram aperire, & similia
gladium dedisti
tollenda mali occasio
nunc tuum ferrum in igne est
non semper erit æstas

Ocium.

Liber non est, qui non aliquando nihi agit
nihil agere
rurestris locusta
tanquam ouis meridians
pigris semper esse festum

Occulta.

Fauere linguis
terra defossum
occultæ musices
qui apud inferos
nisi si quia vidit auis
attici Eleusinia
in tenebris saltare
monstrum alere
muris circumcurrentibus
summis ingredi pedibus
in aurem dicere
ostium obdite prophani
in simpulo
in angulo
admoto capite
vrit absque torre
sphyngis enigmata dissoluit
sub tunica & sinu
sub pallio condere

Occupatio ocium.

Ne ad aures quidem scalpendas ocium est
nullum ocium seruis
festum multas habens
vincula tyrrhena
cum licet fugere
pigris semper est festum
æsopicum onus

Odium.

Odium agreste
odium vatinianum
odium nouercale
oderint dum metuant
odit cane peius
empedoclis simultas
archidamicum bellum
cui ista arrident
ne via quidem eadem
fratrum inter se iræ
ira omniũ tardissime senescit
cui placet obliuiscitur, cui dolet meminit.
a te, litæ
& Scellii filium abominor
non magis quam canem
vt lupus ouem
principum fauor

Ominandi.

Si tu proreta
cum musis
adsint dii beati
mercurio dextro
in morbo consumat
in tuum ipsius malum lunam deduces
introite, nam & hic dii sũt.

Omnia.

Angustum & latum
dulce, & amarum
nec animans, nec inanime
ioca, seriaque
etiam mater, & sorores
eleusina seruat, quod ostendat.

Originis.

Ex tardi gradis asinis equus prodiit
ex quercubus nati
nunquam ex male patre bonus filius
e squilla non nascitur rosa
ex minimis initiis maxima
exiguum malum, ingens bonum
bonæ leges ex malis moribus procreantur
hinc belli initium
piscis primum a capite fœtet

in

in aqua hæret
in puteo constrictus
perplexus, animique consternatus
ne Execestides quidem
labyrinthus
de gradu deiicere
peribis, si non feceris
nec currimus, nec remigamus
nec caput, nec pedes
edentulæ maxillæ
mithrii pœnas sustinere
tanquam Gorgone conspecta
statua viatores omnes intuens

Perspicacitas.

Lynceo perspicacior
serpentis oculus
odorari, & similes
manubrium eripere
abaridis sagitta
ventura per dioptram prospicit
pharus

Perspicuitas.

Et puero perspicuum
notum lippis ac tonsoribus
tanquam in speculo
rudius ac planius
electro lucidio
velut e specula
archimedes nõ poterat melius describere
mens vidit, mens audit

Pertinacia.

Alios tragędos prouocat
ostrei in morem
mordicus tenere
toto corpore, omnibus vnguiculis
gladiatorio animo
nisi crura fracta fuerint
vincat tuus tripes
gradum figere

Philautia.

Non uidemus manticæ, quod in tergo est
quod volumus sanctum est
papæ Myxus
amicus tragœdos ęmulatur
tragice loqui
turpis iactantia
ne magna loquaris
argenti fontes loquuntur
fœnum habet in cornu
colophonia ferocia
oleum in auricula
ab Eteobutadis
ne intra vestibulum quidẽ
aut minus animi, aut plus potentiæ
mendax atraphaxis
verrucis offendi, qui tubera habet
auris supina
quæ, quis ipse facit
suum cuique pulchrum
suo quisque studio gaudet
festucam ex alieno oculo eiicere
suus cuique crepitus
pedere thus
in armis accissat
& me mater &c.
te ipsum laudas
te ipsum inspice
patriæ fumus
multi te oderint
sine riuali diligere
sapere videmur cum simus

Potentes.

Preces armatę
pisces magni paruulos comedunt
deorum liberi sunt inuulnerabiles

Prælongi.

Porcus obesus
caliga Maximini
clematis Aegyptia
amens longus
nullus malus magnᵘˢ piscis
pinguis venter
pusillus quantus Molo

Præter spem bonum, aut malum.

coturnix Herculem
omnia secunda
homo homini Deus
Deus ex improuiso apparẽs
mercuriale
deorum manus
negotium ex ocio
faciũt sphaceli immunitatẽ
mopso nisa datur
glaucus poto melle resurrexit
lauares peliam
subitum remedium
ne hoc quidem male
pro virgine cerua
maculæ modus est
mansum male reiicias
non propter pedis cum lyra discidium
deorum dona sæpe non dona

Probrum gloriam.

Fractis auribus
non omnino temere
sutorium attramentum
scarabæo nigrior
cythonymi probrum
cerite cera dignus
hic bonorum virorum est morbus
quem fortuna pinxit
vitelliana cicatrice stigmosum
probrum honestum
cur non suspendis te
smyrnei mores
verba sine penu, & pecunia

Proclinitas.

Currentem incitare
bene plaustrum perculit
a vicinis exemplum
in planiciem equum
mustellæ seuum
calcar addere currenti
vna scutica omnes impellit
lydum in planiciem
sphera per præcipitium
vno digitulo
suade lupis vt insaniant
in numerato habere
tarichus assus est
titio ad ignem
maturior moro
olla lenticulam attigit
ignis ad torrem
incitare currentem
quam facile vulpes pyrum comest
tam in procliui quam imber
tanquam de narthe

Pudor.

Ad mensam verecundari nonnnem oportet
pudor in oculis
pudebat recusare
pudor & metus
verecundia inutilis, viro egenti
tinctura Sardonica
tinctura Cyzicena
vbi timor, ibi pudor

Puniri pro alio.

Tibicem vapulat
canis peccatum sus dependit

Rapacitas & Auaritia.

A mortuo tributum exigere
laudare æquum, capere plus
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
malum lucro coniunctum, non est malum
lucrum vndecunque captat

Homerici versus.

Exigit a statuis
nec omnia, nec passim, nec ab omnibus
lucri bonus odor ex re qualibet
fabarum arrosor
mendici pera
mendicorum loculi
larus
feles Tartesia
fele rapacior
nondum sacrificatum cibũ a chytropode rapias
a patella
a veru rapere
a sartagine
communis tanquam Sisapo
nullam corporis partem
veterata vaticinari
lauerniones
vna cum ipsis manipulis
cum puluisculo
lucrum pudori præstat
manticulari
charybdis barathrum
megaricæ sphinges
boni pastoris est tondere pecus non deglubere
canis circum intestina
rapina coticiis:
ne a chrytopode
per sæpe sacra non sacrificata deuorat
vulturis vmbra
voracior purpura
nouit hæc Pylea
edax currus
laudant vt pueri
atticus moriens porrigit manum
pamphili furtum
non curat numerum lupus
argiui fures
vorare hamum
polypi
candidum linum
nutricum more
pecuniarum cupidi
dolium inexplebile
larus hians
labrax Milesius
buthus obambulat
serpens ni edat
priusquam sortiaris communia deuoras
bona porsenæ
partitio non præfocatio
aquam plorat, cũ lauat fundere
cyreneus videris
vicinum semper inuenies
vt sportum furunculus captare
sparsis redemerunt crimina nummis
gutta fortunæ præ dolio sapientiæ
tonderi pecus, non radi debet
hydrargyro furacior
nihil hydropico siccius
quantum vbique possunt duo oboli
corticem ne quidem dederit
mulgens hircos sanguinem ducit
plus vertere quam serere
manus in Aetolis, mens in clopidis

Raritas.

Phœnice rarior
vbi per armas fulgurarit
lac gallinaceum
rara auis
alba auis
noctuinum ouum
rarum carum
pulegium apud Indos pipere preciosius

Refugium.

Quo curris potius quam ad Ephebum?

Repellentis.

Aliam quercum excute
tollat te qui non nouit
quære hospitem
fatuos non inuenit
philoxeni codicillus

Rigor.

Summum ius summa iniuria
ex syngrapha agere
ad libellam debere
censoria virgula
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
ad viuum resecare
radit vsque ad cutem
duro flagello mens docetur rectius

Risus.

Ionice choreæ
ionice
intra labia risit
risus Ionicus
risns Megaricus
risus Chius
risus Sardonius
aiacis risus
risus syncrusius
stultior Melitide
emori risu
mandibulis alienis ridere

Rixosus.

Rhodii sacrificium
spirat cœcias
insana laurus adest
lindii sacrum
litem mouebit
eretriensium Rho.
canina facundia
litem incipere

ne

capiti
asino gramen, & baculus

Similitudinis, & congruentiæ.

Nostræ farinæ
nos eras in hoc albo
non sum ex istis heroibus
patris est filius
aphyarum honos
terra amat imbrem
scopæ dissolutæ
boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt
simile gaudet simili
malus cum malo colliquescit voluptate
æqualis æqualem
æqualem tibi vxorem quęre
cicada cicadæ charta
ouum ouo simile
quam apum apes similes
non tam aqua similis aquæ
gregis nostri
eiusdem notæ
vxor seni sponso regina est
vno collyrio mederi omnibus
non tam lac lacti similis
furemque fur cognoscit
semper similem ducit deus ad similem
semper graculos assidet graculo
similior ficu
aut ipse fuisti
omnia similia
crobyli iugum
eadem cera
ficum post pisces
ouo prognatus eodem
catulæ dominas imitantes
similes habent labra latucas
qualis hera, talis pedissequa
aspis vipera
aut piscem olet, aut florem
sequitur perca sepiam
arator nisi incuruus præuaricatur
patella coperculum dignū reperit
matellæ immittere
conto nauigare
surdaster cum surdastro litigat
cæcus cæcam ducit
omnia idem puluis
omnia sub vnam Myconū
idem Accii quod Titii
attabas conuenerunt
eundem calceum omni pede adaptare & inducere
nauson Naucrati
noui Simonem, & Simon me
cretensis cum Aegineta
cretensis cum cretense
ver hyemen sequitur
cretensis Cretensem
chius ad Coum
vulpinari cum vulpe
clauum clauo pellere
cum care carissas
thrypes mali
balbus balbum rectius intelligit
e sernius cum Pacidiano
bithus contra Bacchum
non filius Achillis
ab vno diagammate
eodem in ludo docti
musę eiusdem æmuli
iisdem vescentes cepis
bonus cantor, bonus cupediarius
mars haud concutit sua ipsius arma
stultus stulta loquitur
inanium inania consilia
malo nodo, malus cunens quærendus
pares cum paribus facile cōgregantur
formica formicæ chara
vbi tu caius, ego caia
asinus asino, & sus sui pulcher
aut abi, aut exuere
doribus Dorice loqui fas est
nouum cribrum nouo paxillo
mons cum monte
mores hominum regioni respondent
vinalia sine vino expediri non possunt
adulter ad adulterum trahit
ferrum virum attrahit
mulum de asino pingere
ars amat fortunam, fortuna artem
beta sapientum
ex eodem præsepi
idem furnus idem duxit trochus
qualis hera talis, & canis
paruis parua dant Dii
vnum alueare
canis in eadem dormitat regula

Simulatio, dissimulatio.

Salem & fabam
plures triobulos
thyrsigeri multi
multi qui boues
non omnes qui habent citharam
asinus apud cumanos
flere ad nouercæ tumulū
megarensium Lachrymæ
accissare
hæsitantia canteris
tussis pro crepitu
cretensis mare
simia fucata
simia barbata
sileni Alcibiadis
vulpi esurienti somnus obrepit
audiens non audit
illo respiciens sed hic remitte bona
patrocli occasio
melle litus gladius
altera manu fert aquā, altera ignem
barbatenus sapiens
alia Lacon, alia asinus illius portat
paries dealbatus
demens felix
charadrium imitans
de reduuia quęritur
non omnibus seruio
non omnibus dormio
lepus dormiens
mortuus iacet pendens

croco-

taciturnior Pythagoreis
amydas perdidit silentium
doryphorematis ritu
junco sicco

Tedium ex iteratione.

Longum proœmium audiendi cupido
terram video
iterum atque iterum
iterum tranquillitatem
lens deus
iouis corinthus
cambre bis posita
eandem tundere incudem
cantilenam eandem canis
eadem per eadem
hyperi uertigo
date mihi peluim
parni scaphula
sardi venales
callicyriis plures
non missura cutem, nisi &c.
linum lino nectis
ad restim funiculum
rhodiorum oraculum
mel facietatem gignit
per eandem lineam serram reciprocare

Tarditatis, & cunctationis.

Nemo nos insequitur
plenilunio fiet
per arma
agones
gralatorius aut testudineus gradus
romanus sedendo uincit
festina lente
pedetentim
manu ferendum
placide bos
caudæ pilos equinæ vellere
tacito pede
non statim decernitur
celerius elephanti pariunt
bunas iudex est
accessi luna
laconica luna

machinas post bellum afferre
sero venisti
cuculus
quisquis tarde uenit ad cœnam
coruus aquat
proiectus ad apaturia
post festum venisti
callipides
diu delibera
sic est ad pugnam
ad aras
a mea Azesiam
hercules hospitatur
expecta bos
expecta anus filium meum te osculaturum
hyperberetæa
inter cæsa & porrecta
quæ sero contingunt
mysorum vltimus
interuallo perit fames, & optime perditur
summis ingredi pedibus
pulmo prius venisset
agnum demettere
terram ne legas nauigando
sufflaminare
in meridie vitę philosophantes

Temeritas.

Exitii nulla ratio
ne præceps fueris ad iurandum
oportet remum impellere, quid didicit
quam quisque norit artem in ea se exerceat
cœnare me doce
illotis manibus
adilitatem gerit
inscitia confidentiam parit
ne incalceatus in montes
asciam cruribus illidere
herculis ædem mulier non intrat
pro amphora vrceus
senator absque prouocatione, Legatus sine mandatis

Tenacitas.

Auarus nisi cum moritur, nihil recte facit
itidem vt Acheronti

Temperantia.

Zenone moderatior
neque defraudat, neq; marginem excedit

Tempestiua.

Herniosi in campum
alia æstate, alia hyeme
nunc leguminum messio
bæta tum hyeme, tum æstate bona
cum cessat boreas
nosce tempus
aliam ætatem alia decent
capra ad festum
munus exiguum sed opportunum
audi chelidonem
oleum & salem
iouis tergus
nihil homini amico
domi Milesia
phallus Deo
sacra hæc non aliter constãt
vitex floret, & botrus maturescit
sua cuique rei tempestiuitas

Timiditas.

Vmbram suam metuit
timidior es prospiciente
timidior pisandro
epeo timidior
plutus timidus
timidi nunquam statuerunt trophæum
abiecit hastam
vel muscas metuit
rheginis timidior
ante tubam trepidas
ignaui vertitur color
in pulicis morsu deum inuocat
mulier Imperator
ceruinus vir
gallus insilit
vir fugiens denuo
leonis vestigia

extremum

extremum occupet scabies
inuulnerabilis vt Gæneus
herbam dare
arena cedere
hastam abiicere
mea est pila
quid nisi victis dolor
victi non audent hiscere
tolle digitum
quasi locum in balneis occupare
manuarium æs
puluere extrito decertat

Vltio malefacti.

Canis vindictam
ornatus ex suis virtutibus
reperit deus nocentem
sero iuppiter diphtheram inspexit
semper virgines furiæ
mali bibunt improbitatis fecem
sus acina dependens
placiadæ
hipparchorum tabulæ habet
longæ regum manus
scarabæus aquilam quærit
promeri canes
cissamus cous
improbi consillium
ibyci grues
dii laneos habent pedes
oetæus genius
aderit Temessæus genius
adrastæa Nemesis
ad deorum aures peruenit
bos læsus fortius figit pedem
euenit malo male
salis onus vnde venerat illuc abiit
habet & Musca splenem
ductus per fratoras
inuitus Iuppiter nouit
in tergore bouis desedit
inest & formicæ & serphobilis
stultus qui patre cæso liberis peperit
nunc dii beati
super te hæc omnia
anus simia sero quidem capitur
boliti pœnam
vel capra mordet
in me hæc cudetur faba
qui prior læsit
sortem & vsuram persoluere
esopicus sanguis
deus vlciscetur
flagitiorum turpis exitus
virum improbum vel mus mordeat
male parta, male dilabuntur
malis ter mala
miseram messem metere
canis sęuiens in lapidem
canis peccatum
fortis in alium fortiorem incidit
ne spina quidem vulnerabit bonos
sui cuique mores
fumantem nasum
vindicta tarda
vitandæ potentum offensæ
aratro iacularis
dulce pomum
sero molunt deorum molæ
dum vides

Vinculum insolubile.

Vulcanium vinculum
herculanus nodus

Vis iniusta.

In rupes
ne quis malus ingreditor
chordas non mouendas mouere
ferro diuidere
ius in manibus
capillis trahere
cyclopum more
oculum excludere
prophani fores
leonis catulum ne alas
lex in manibus
leonina societas
atticus aduena
mars rex
rus ciuitas
hospes indigenam
priusquam sortiaris, communia deuoras
non mouenda moues
in antrum haud legitimum stimulum impingis
abstinenda vis
cescon habitas
cyclopica vita
cyrnia terra
martis campus
in caput præcipitare

Vita hominis misera, & breuis.

Homo bulla
spitama vitæ
dimidio vitæ
fictilis homo
stupa seniculus
vita mortalis breuis
ephemeri vita
vt herba solstitialis
salillum animæ
dies digitus

Votum.

Vtinam contingat mihi
omnes æs alienum cepæ
alia dantur, alia negantur
canis panes somnians
etiam dormiens somniat
ne contra bouem opta
adoraturi sedeant
non quoduis cōtingit quod optaueris
quæcunque in somnio videntur
qui amant, ipsi sibi somnia fingunt

FINIS.

LOCI SECVM CONGRVENTIVM, ET PVGNANTIVM MATERIARVM,

Quæ in hoc Indice continentur.

FINIS.

POSTERIOR HIC INDEX RES, ET VERBA ſcitu digniora toto opere contenta, demonſtrat.

A

animus

B

D

hone-

literę

Q

R

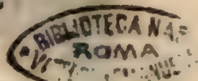
S

T

triglan-

FINIS.

ADAGIA; QVÆCVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

QVID SIT PAROEMIA.

PAROEMIA, definitore Donato, est accommodatum rebus tẽporibusq; prouerbium. Diomedes aũt finit hũc ad modum: Parœmia est prouerbij vulgaris vsurpatio, rebus temporibusque accommodata, cum aliud significatur quàm dicitur. Apud Græcos scriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto, παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id est, Prouerbium est sermo ad vitæ rationẽ conducibilis, moderata quadam obscuritate multam in sese continens vtilitatem. Ab alijs hoc finitur modo. Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. i. Prouerbium est sermo rem manifestã obscuritate tegens. Neque clam est, complures alias, & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verum eas omnes hic referre non arbitratus sum operæpretium fore: cũ, quòd in hoc opere præcipue propositum sit, breuitatem illam, quam à docẽte requirit Horatius, vbique, quo ad licebit, sequi: tum, quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemq; recidũt. maxime quod inter tam multas nulla reperitur, quæ vim naturamq; prouerbij sic complectatur, vt nõ aliquid vel redundet, vel diminutum sit. Siquidem Donatus, ac Diomedes (vt interim alia non excutiamus) in omni parœmia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriæ speciem fecerint. Deinde γνωμικὸν, id est, sententiale quiddam, expectant, tum addunt, Rebus, temporibusq; accommodatum. Grecorum item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad vitam instituendam conducibilem, aut metaphoræ tectorium admiscent: quędam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud ἀκινήτους (id est neutiquam violandæ auctoritatis) scriptores, prouerbij nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rursum non pauca, quæ nihil omnino pertineant ad institutionem vitæ, & à sententiæ ratione prorsus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo suffecerint. μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν ἀπὸ θύρας ἁμάρτοι, hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationẽ. Iam vero nõ omne prouerbium allegoria quapiam tegi, vel ex Fabio liquet, cuius hæc verba sunt, libro Instit. 5. Cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia parœmiarum esse genera, quæ non sint allegoriæ confines. Quanquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partẽ aliqua metaphoræ specie fucatam esse. Tum optimas fatemur eas, quæ pariter & translationis pigmento delectent, & sententiæ prosint vtilitate. Verũ multo aliud est, commendare parœmiã, & quęnam sit optima demonstrare: aliud, quid ea sit in genere, definire. Nobis (quod grammaticorum pace fiat) absoluta & ad nostrum hoc institutũ accommodata parœmiæ finitio tradi posse videtur ad hunc modum, Parœmia est celebre dictũm, scita quapiam nouitate insigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiæ: scita quapiam nouitate insigne, proprij vicem obtineat. quando quidem his tribus partibus perfectam constare definitionẽ, dialecticorũ consensus est.

Quid Parœmiæ proprium, & quatenus.

ITAQVE peculiariter ad prouerbij rationem pertinent duo, τὸ θρυλλούμενον, καὶ

Quæcunque Mus in Pisa. Si quidem bos & animal significat, & numisma. Mus item animantis est nomen, & item athletę cuiusdam vocabulum. Et Pisa nomen Vrbis, accessione litterulæ auctum, picem significat, πίσσα. Nonnunquam ipsa eloquendi nouitas paremiam efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas. Nam, si dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item si dicas: Sine cibo & potu languet libido, nō habebit adagij faciem. Contra: Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoscit adagij speciem. Quanquam hæc ipsa nouitas, vt omnis alia, ꝓficiscitur à figura. Decorat interim & antiquitas, vt ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, Sponde, sed pręsto est iactura. Denique in parœmijs omnes τοῦ γελοίου, id est, ridiculi, formas inuenies. Sed hæc minutim persequi, molestæ cuiusdam diligentię forte videatur. Tametsi de figuris prouerbialibus paulo post aliquanto copiosius dicturi sumus.

Quomodo parœmia differat ab ijs, quæ videntur illi confinia.

SVNT autē quędam affinia parœmijs, puta γνῶμαι, quas nostri sententias appellant: ad hęc αἶνοι qui à nostris apologi vocantur: tum ἀποφθέγματα, quę Latine, breuiter ac scite dicta, vertere licebit: pręterea σκώμματα, id est, salse dicta. Denique quicquid allegoriam, aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu personā, prę se gerit. Ea tametsi difficile non sit ab adagiorum genere secernere, si quis ad finitionem, tanquam ad gnomonem, & regulam, vnumquodque norit applicare: tamen, quo faciamus satis etiam imperitioribus, haud grauabimur rudius & pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare, vt planè cōstet quid in hoc opere simus secuti. Primum inter sententiam, & parœmiam eiusmodi ratio est, vt vtraque cum altera coniungi, vtraque rursus ab altera queat seiungi, non aliter, quàm album ab homine. Vt enim non statim album quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album esse, quod sit homo: Ita non raro fit, vt sententia parœmiam complectatur: at non statim quod parœmia fuerit, idem erit & sententia, neque contra. velut,

Auaro tā deest quod habet, quàm quod non habet, &,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

non vt sententię sunt, ita sunt & adagia. E diuerso: Ego in portu nauigo, vt est prouerbium, ita sententia non est. Rursum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, ne puero gladium, pariter & parœmię sententiæq; rationem complectitur, denique & allegoriæ. Neque defuere tamen, potissimum apud Gręcos, qui grauati non sunt operā in hoc genere sumere, γνωμολογίαν, id est sententiarum collectionem, conscribētes. αἶνον Aphthonius in Progymnasmatis, simpliciter μῦθον, id est fabulam, vocat. huic sunt, vt ait, varia ex inuentoribus cognomina, συβαρίτης, κίλιξ, κύπριος, αἰσώπειος. Quintilianus αἶνον ait à Gręcis appellatū λόγον μυθικὸν, αἰσωποπείον, a Latinorum nonnullis apologationē, non satis in vsum recepto nomine. Neque negat, αἶνον, parœmię confinem esse: verum ita distinguit, vt αἶνος, totus sit apologus; parœmia, veluti fabella breuior. Exempli loco posuit: Non nostrum onus, bos clitellas? Ad hūc quidem modum vsurpauit Hesiodus:

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω, φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. i.
Ænō principibus referā, norint licet ipsi,
Vocalem accipiter sic affatus philomelam est.

Vtitur eundē ad modū & Archilochus, & Callimachus. Etiam si Theocritus ἐν κυνίσκας, αἶνον pro parœmia videt̄ vsurpasse, Αἶνός θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Iam vero apophthegmata nō alio discrimine dissident à parœmijs, quàm sententię. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, γάμον θέλει, simul & adagium est & apophthegma, ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentem, εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς. εἰ δὲ σοφὸς, ἠλίθιον. id est, Si quidem stultus es, sapiētem rem facis; si verò sapiens, stultam. Itē illud: Decet Cęsaris vxorem nō solum crimine, verumetiam criminis suspicione vacare, apophthegma quidem est, at nō item parœmia. Item: Soles duabus sedere sellis, simul & prouerbium & λοιδόριον est. Contrà: Mater nunquam, pater persępe. Item illud Turonij: Ad molas sunt, σκῶμμα quidem est, at non item adagium. Quanquam sunt in hoc genere quędam adeo commode dicta, vt facile possint in adagiorum ordinē adsciscì, velut illud, μέχρι βωμοῦ φίλος εἰμὶ, id est, Vsq; ad aras sum amicus. Adest

ad pueros turbine ludentes mittit, à quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiatq́;, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Theognides autem:

ὀυδὲ γὰρ ὁ ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων, i.
Nō eteni cūctis placeat vel Iuppiter ipse,
Seu mittēs pluuiam, seu cohibēs pluuiā.

Quòd si quē mouet antiquitatis auctoritas, nullū doctrinæ genus antiquius fuisse videtur quàm parœmiarū. In his ceu symbolis tota ferme priscorum philosophia cōtinebatur. Quid aliud veterum illorum sapientum oracula, quàm prouerbia? quibus tantum honoris habitum est olim, vt non ab homine profecta, sed cœlitus delapsa viderentur. Et cœlo, inquit Iuuenalis, descēdit, γνῶθι σεαυτὸν, i. nosce te ipsum. Proinde pro foribus templorum veluti digna dijs inscribebantur: passimq́; columnis, ac marmoribus insculpta visebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd si minutula quæpiā res videtur adagium, meminerimus ista non mole, sed pretio æstimari oportere. Quis enim sanus non pluris faciat gemmulas, quanuis perpusillas, quā saxa quędā ingentia? & vt, auctore Plinio, in minutissimis animātibus, velut araneolo, culiceq́;, maius est naturę miraculum, quàm in elephanto, si quis modo propius contempletur: itidem in re litteraria nonnunquam plurimum habent ingenij, quæ minima sunt.

Ad quot res vtilis Parœmiarum cognitio.

RELIQVVM est, vt paucis ostēdamus, nō minus vtilitatis inesse prouerbijs, quā olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarum cognitio, cū ad alia permulta, tum potissimum ad quatuor: ad philosophiam, ad persuadēdum, ad decus, & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quosq; auctores. Principio, ne cui mirum videatur, q̄ prouerbia dixerimus ad philosophię scientiā pertinere, Aristoteles apud Synesium existimat nihil aliud esse parœmias, q̄ reliquias priscę illius philosophię, maximis rerum humanarū cladibus extinctæ, casq́; seruatas esse, partim ob compendium, breuitatemq́; partim ob festiuitatē ac leporem: ideoq́; non segniter, nec oscitanter, sed pressius, ac penitius inspiciēdas. subesse enim velut igniculos quosdā vetustæ sapientiæ, quę in peruestiganda veritate multo fuerit perspicatior, quàm posteriores philosophi fuerint. Plutarchus item (in commentario cui titulum fecit, Quo pacto sint audiendi poetæ) veterum adagia simillima putat sacrorū mysterijs, in quibus maximę quępiam res, ac diuinæ minutulis & in specie pęne ridiculis cęrimonijs significari solent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddā eadem innuimus, quæ philosophiæ principes tot voluminibus tradiderūt. Neq; enim aliud sibi velle parœmiam illam Hesiodiam, πλέον ἥμισυ παντὸς, quàm quod Plato tū in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumentis conatur ostendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. i. Satius esse iniuriam admittere, quàm iniuriam inferre.

Ad persuadendum conducere Prouerbia.

QVOD si cui satis nō sit ipsum sapere, verum etiā alijs persuadere cupiat, q̄ non inutilis sit hęc prouerbiorum supellex, vel Aristoteles ipse satis declarat, qui non semel in rhetorices præceptis, parœmias inter testimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, si quis suadere velit ne cū homine sene copulet aliquis necessitudinē, vtit̄ huius prouerbij testimonio, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Ne vnquam bene facias seni. Rursum, si quis p̄suadeat, vt liberos item interficiat, qui parentem occiderit, huic vsui futurum est hoc prouerbium.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. id est,
Stultus, q natos, occiso patre, relinquat.

Quantum aūt adferant ad persuadendi facultatem momenti testimonia, cui non cognitum est? Neque mediocriter conducunt sententię. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus in Institutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionē facit, tanquam non vna ratione ad benedicendum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, vt parem cum illis vim obtinentes, quorum est vel præcipua. Rursum easdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas Græce κρίσεις appellāt. Quorum & frequentissimus vsus, & ad persuadendum mouendumq́; non mediocris vtilitas. Quin magis ipsa Fabij verba libet adscribere. Nec hęc quidem, inquit, vulgo dicta, & recepta p̄suasione populari, sine vsu fuerunt testimonia. Sunt enim quodammodo,

Et apud Virgilium:
-fatis nunquam concessa moueri,
Apparet Camarina procul.

Subest enim in illo prouerbium, ἵππος μερίμνει, βασιλεὺς μεριμνεῖ, in hoc, μὴ τὴν καμαρίναν.

Commendatio à difficultate.

QVOD si iuxta prouerbiũ, δύσκολα τὰ καλὰ, eaq́ue vulgo ceu fastidiuntur, quæcunque facilia videntur: ne quisquã arbitretur vsque adeo procliue, vel intelligere, uel sermoni parœmiam intexere. Siquidẽ vt non mediocris est artificij, gemmulã scitè includere anulo, & aurũ purpurę intexere ita non est cuiuis parœmiam apte, decenterq́; orationi inserere. Quodq́; Fabius scribit de risu, nihil affectari periculosius, idem de prouerbio nõ iniuria dixeris. Etenim in huiusmodi, quemadmodum & in musica, nisi summum præstes artificem, ridiculus sis: & aut laudem eximiam, aut risum auferas oportet.

Quatenus vtendum adagijs.

PROINDE, quatenus quibusq́; modis vti conueniat adagijs, indicabimus. Ac primo loco meminisse oportebit, vt, quod eleganter Aristoteles in commentarijs rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vsurpandis adagijs obseruemus: nempe vt illis vtamur non tanquam cibis, sed veluti condimentis, idest non ad satietatem, sed ad gratiam. Preterea ne quouis inseramus loco. quemadmodum enim ridiculum sit, si quibusdam locis gẽmam alligaris: itidem absurdum, si nõ suo loco adhibueris adagiũ. Quod verò Fabius libro Institutionum 8. de sentẽtijs vsurpãdis præcepit, id totidẽ ferme verbis de paręmijs præcipi queat. Primum, ne, quemadmodum dictum est, nimis crebriter vtamur. Densitas.n earum obstat inuicẽ, quominus eluceãt, quemadmodũ nec pictura, in qua nihil circumlitũ est, eminet, ideoq́; artifices ẽt, cum plura in vnã tabulam opera cõferunt, spatijs distinguunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subsistit.n. omnis paręmia, ideoq́; post eam utiq; aliud est initiũ. Vnde soluta fere oratio est, & è singulis nõ mẽbris, sed frustis collata, structura caret. Porro, vt adfert lumẽ clauus purpurę in loco insertus, ita certe neminem deceat intertexta pluribus notis vestis. Accedit hoc quoque incommodi, quod crebras captãti parœmias, nonnullas necesse est admiscere vel frigidas, vel coactas. Non enim potest esse delectus, vbi de numero laboratur. Postremò gratiam amittit quicquid aut immodicũ est, aut intẽpestiuũ. In epistolis tñ familiaribus licebit paullò liberius hoc genere ludere: in oratione seria, sicuti parcius, ita ẽt accuratius adhibendæ.

Varius prouerbiorum vsus.

HOC in loco non ab re futurum arbitramur, si paucis indicabimus quibus rationibus variari queat parœmiarum vsus; vt possis idem adagium alia, atque alia forma producere. Principio, nihil vetat interdum, quominus item dictum ad complures sensus accõmodes: vt illud τετρημένος ὁ πίθος, i. pertusum dolium, vel ad obliuiosum, vel ad profusum, vel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratum traduci potest. Effluit enim quicquid infuderis in animũ immemoris: apud prodigum nihil durat. auari cupiditas nunquam expletur: futilis, & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnũquam per ironiam ad contrarias etiam sñias deflectitur: quod genus, si de mendacissimo quopiam loquens, dicas: ἄκυε τὰ ἐκ τρίποδος, id est. Audi è tripode dicta. Fit interim vt vnius uoculæ commutatione diuersis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, i. Hostium munera non munera: & πενήτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. vt idem adagium ad hostes. ad pauperes, ad assentatores, ad poetas deflectatur. Nam hostium munera perniciem adferre creduntur. &, siquid donant pauperes, aut adulatores, aut poetæ, captationes sunt verius, q̃ munera. Breuiter ad omnia, in q̃ quocunq; modo hæc similitudo cõpetit, accõmodes licebit. Illa ratio fermè cõmunis omnibus, quoties à persona ad rẽ, aut contra, fit deflexio. Ad personã, hoc pacto: Prouerbium est, μηδ' Ηρακλῆς πρὸς δύο, id est, ne Hercules quidem aduersus duos: ego verò, Thersites magis, q̃ Hercules, qui possim vtriq; respondere? Ad rem torquebitur hoc modo, prouerbio dictũ est, μηδ' Ηρακλῆς πρὸς δύο. ego qui possim pariter & morbo, & inopiæ tolerandę par esse? Variatur & inuersione prouerbiũ, vt dictũ est, μηδ' Ηρακλῆς πρὸς δύο, & tu vnus cõtra duos Hercules audes cõgredi? Item hoc pacto.

trarium contextu. Quod genus sunt, ἀπό σ᾽ ὀλῶ κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. id est, Perdam te malum male. Mali corui malum ouum. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφόν, id est, Alumnus sapientis sapiens. Id quod est apud Græcos comicos pariter ac tragicos pene solenne. Et: Eueniunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginæ placet. Et: Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus sic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, εὖ καὶ μιαρῶς, i. Et iusta & iniusta, Probe & improbe, apud Aristophanem, ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, id est, Volentibusq; & nolentibus, apud Platoné. Item, οὐδ᾽ ἓν ἔπος οὐδ᾽ ἓν ἔργον, id est, Nullum dictũ, neque factum. Apud nostros item, Verum vbi fas versum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo sic vsus est Valerius Maximus, vt ad verum sensum non cohæreat, tantum exaggerat: Obtestantem, inquit, se, aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset Imperio, à te equite Romano fuisse trucidatum. Nam qui consistit, vt facinus nefarium dicatur esse factũ aduersus omne nefas? Quo iure, quaque iniuria. Quidnis & facere, & pati. Digna, atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi, bellique. Publicè, priuatim. Quod scis, nescis. Clamque, palamque. Iocaque, & seria. Manibus, pedibusque. Noctesque, diesque. Quæ prima, aut vltima ponas. Neque magnum, neque paruũ. Iuuenesque, senesque. Dijs, hominibusq; plaudentibus. Ad hanc formam pertinet etiam hęc passim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. ἄνυμφος νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις πάρις. δυσδαίμων εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἀδεὲς δέος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλουτος πλοῦτος. id est, Virgo non virgo. Sponsa non sponsa. Nuptiæ non nuptiæ. Ciuitas, non ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nonnunquam accidit & in dictione cõposita, vt μωρόσοφος, id est, stulte sapiens. & γλυκύπικρος, id est, dulciter amarus. Sic etiam, Plutarcho teste, suum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabescant. Huc pertinet & illa ἐναντίωσις αἰνιγματώδης, id est, contrarietas ęnigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. & Ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνήρ. ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε καὶ οὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου καὶ οὐ ξύλου καθημένην, καὶ οὐ καθημένην, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ, βάλλει τε καὶ οὐ βάλλει. id est, Portans non porto, habens non habeo, vir & non vir, auem & non auem, vidensque & non videns, in ligno & non ligno, sedentem & non sedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæũ ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius formę sunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id est, elinguis loquax. τρωτὸς ἄτρωτος, id est, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id est, hirsutus læuis, ἄγονος γόνος, id est, fœtus non fœtus. Cuiusmodi permulta proponit, ac soluit Athenæus libro 10. Neque respuit adagiorum ratio ænigmaticam obscuritatem, quanquam alias improbatam; immo veluti familiarem libenter amplectitur. Quod genus fuerit, si quis parum sane locutum iubeat, Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut squillam è sepulchris vellere, quorum primum est apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraque in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ symbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris est adagiorum generi hyperbole. vt, Cœlum territat armis, & Saxa clamore rumpit. & Risu dissluo. maxime si qua metaphorę species admisceatur. Effertur varijs modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per similitudinem, vel per epiteton. Exempla sunt: Alter Aristarchus. Et: Noster hic Phalaris. Et: Stentore clamosior. Velut leæna in Machæra. Stentorea vox. Nestorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare, à quibus genus hoc figurarum duci possit.

Sumitur enim interdum ab ipsa re, quoties hominé scelestum, scelus appellamus: dedecorosum, dedecus: pestilenté, pestem: lurconem, barathrum: tenebrionem, tenebras: contaminatũ, labem: spurcum, cœnũ: contemptum, quisquilias: impurũ, sterquiliniũ: portentosum, portentum: molestũ, ulcus: carcere dignum, carcerem. Quorum vnumquodq; fere potest & per comparationem efferri, vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, id est, auro magis aurea. &, ipsa nequitia nequior,

quior, cæcitate cæcior, loquacitate loquatior, deformitate deformior, ipsa siti siticulosior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipsa infantior infantia. Ad hanc classem pertinent & illa: Pater esuritionum. Et: Omnis eloquentiæ fons. Et: Plus quàm infantissimus. Et: Plus quàm perditus.

Huic proxima sunt, quæ à rebus similibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo trãquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plũbo stupidior. Stipite tardior. Litore surdior. Iracundior Adria. Æquore surdior. Spongia bibacior. Arenis sitientior. Pumice siccior. Aere Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno instabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarior. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior. Ætna æstuãtior. Beta insulsior. Trutina iustior. Spina distortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vento instabilior. Morte odiosior. Barathro capatior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuso incontinentior. Laterna perlucentior. Clepsydra pestilentior. Fonte purior. Eurypo mobilior. Oculis charior. Luce lucidior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crambe recocta molestior. Clauo purior. Floralibus licẽtiosior.

Itẽ ab animantibus: vt, Muliere loquacior. Passere salacior. Hirco libidinosior. Ceruo viuacior. Cornice annosior. Graculo magis obstreperus. Luscinia vocalior. Dipsade nocẽtior. Vipera uirulẽtior. Vulpe fraudulẽtior. Echino asperior. Porcello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Pisce sanior. Pisce magis mutus. Delphino lasciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcũdior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis versipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpijs improbior. Testudine tardior. Glire somniculosior. Sue indoctior. Asello stolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirudine bibacior. Cane rixosior. Vrso hispidior. Tipula leuior. Cuiusmodi quædam congerit & Lucianus, ὀργιλότεροι μὲν τῶν κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων, id est, Cum sint iracundiores catellis, timidiores leporibus, adulantiores simijs, libidinosiores asinis, rapaciores felibus, contentiosiores gallis gallinaceis. Item Plutarchus aduersus vsuram, ἀπιθανώτερος ὢν κολοιοῦ, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. id est, Cum minus fidei tibi habeatur, quàm graculo, magis mutus sis, quàm perdix, abiectior, seruiliorq; cane.

Ducũtur à personis deorum: Diana intactior. Ipsis Charitibus humanior. Priapo salacior. Venere formosior. Mercurio facundior. Momo mordacior. Vertumno inconstantior. Proteo mutabilior. Empusa magis uarius.

A personis fabulosis: Tantalo sitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreste insanior. Vlysse dolosior. Nestore facundior. Glauco stupidior. Iro pauperior. Penelope castior. Nireo formosior. Tithono uiuacior. Erisichthone esurientior. Niobe fœcundior. Stẽtore clamosior. Tiresia cęcior. Busiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingeniosior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo stultior. Lynceo perspicacior. Excetra pertinacior.

A personis comœdiarum: Thrasone Terentiano gloriosior. Demea iurgiosior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo versutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A personis historiarum: Zoilo inuidentior. Catone seuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religiosior. Phocione iustior. Aristide incorruptior. Crœso ditior. Crasso nũmatior. Codro pauperior. Æsopo luxuriosior. Herostrato ambitiosior. Fabio cũctantior. Socrate patiẽtior. Milone robustior. Chrysippo acutior. Trachalo uocalior. Curione obliuiosior. Nostri temporis Aristarchus. Item, Præposterus Cato.

A gentibus: Pœno ꝑfidior. Scytha asperior. Scythotauris inhospitalior. Cretensi mẽdacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Thessalo perfidior. Care uilior. Sybarita fastuosior. Milesijs effœminatior. Arabis ditior. Pygmęo breuior. Arcade stolidior.

Ab officijs: Lenone magis periurus. Cinędo mollior. Milite gloriosior. Areopagita tristior. Tyranno uiolentior. Carnifice immanior.

De

De præmolliendá Parœmia.

IAM illud, tametsi minutulum humiliusq; videatur, tñ, posteaquã docendi munus suscepimus, non grauabimur pp imperitiores admonere: videlicet, vt in vsurpandis adagijs meminerimus quod in verbis nouatis, aut durius translatis fieri Fabius iubet, id quod ait á Græcis elegantissimè præceptum esse, videlicet, προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ, ita nos oportebit προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, hoc est, præcastigare, & velut occurrere parœmię, si qñ vel obscurior vel alioqui durior videbitr. Recipit enim hoc genus, sicuti paulo superius ostensum est, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes vocum licentiosas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ęnigma vsq; obscuras. Græci προεπιπλήττουσιν his ferme modis, κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασί. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιός φησι λόγος. ὥσπερ λέγουσιν. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες, καλῶς εἴρηται. id est, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici solet, vt antiquum ait dictũ, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, vt dicunt iocantes, rectè dictum est. Ijsdem fermè orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt est in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum sermonem, quemadmodum vulgo dici cõsueuit, vt vetus verbum vsurpem, vt adagio dictũ est, vere hoc dicunt.

PROVERBIVM.
Amicorum communia omnia.

TA τῶν φίλων, κοινὰ, id est, Amicorum cõia sunt omnia. Ex hoc pũerbio Socrates colligebat, omnia bonorum esse virorum non secus, quàm deorum. Deorum, inquit, sunt omnia. Boni viri deorũ sunt amici. Et amicorum inter se communia sunt omnia. Bonorum igitur virorum sunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreste,

-κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id est,
Inter enim amicos cuncta sunt cõmunia.

Idem in Phœnissis,

-κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id est,
Communis omnis est amicorum dolor,

Idem in Andromacha,

φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
....
Ορθῶς πεφυκότες, ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. i.
Nam vere amicis propriũ prorsus nihil.
Sed inter ipsos cuncta sunt communia.

Terentius in Adelphis: Nam vetus quidem hoc verbum: Amicorum inter se communia esse omnia. Testatur & apud Menandrum fuisse in eadẽ fabula. M. Tullius lib. offi. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio est, Amicorum esse omnia communia. Citatur & ab Aristotele lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonstrare, felicissimum reipub. statum, rerum omnium communitate constare, πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. i. Prima quidẽ igitr ciuitas est & rei publicæ status, ac leges optimæ, vbi quod iã olim dicitur, per oẽm ciuitatẽ q̃ maximè fieri põt obseruabitur. Dictũ est aũt vere, res amicorum cões esse. Idẽ ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirentur hęc verba: Meum, & non meũ. Aristoteles lib. Polit. 3. temperat Platonis sentẽtiam, volens possessionem ac proprietatẽ esse penes certos, cęterùm ob vsum, virtutem, & societatem ciuilem, oĩa communia, iuxta prouerbiũ. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Cãdidum, cui semper in ore fuerit hoc adagiũ, cum alioqui nihil impertiret amicis.

Candide κοινὰ φίλων, sunt hæc tua Candide πάντα,
Quæ tu magniloquus nocte dieq; sonas.

Atque ita concludit epigramma:

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Elegãter Theophrastus apud Plutarchũ in cõmentariolo, cui titulus: περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. i. Si res amicorum communes, maxime cõuenit, vt amicorum item amici sint communes. M. Tullius lib. de legibus primo uidetur hoc adagium Pythagoræ tribuere, cum ait: Vnde enim illa Pythagorica vox, τὰ φίλων κοινὰ, καὶ φιλίαν ἰσότητα. id est, Res amicorum communes, & amicitiam æqualitatem. Præterea Timæus apud Diogenem Laertiũ, tradit hoc dictum primũ à Pythagora profectũ fuisse. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 1. cap. 9. testatur Pythagoram nõ solùm huius sentẽtiæ parentem fuisse, uerum etiam huiusmodi quandam uitæ, ac facultatum communionem induxisse.

Amici-

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipse.

HÆC quoq; ad Pythagoram auctorem referunt, quòd eandẽ complectantur sententiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν. i. Amicitiam æqualitatem esse, & eandem animam. Et: Amicum, alterum ipsum. Neq; enim quicquam non cõmune, vbi fortunarum æqualitas, neque dissensio, vbi idem animus, neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in unum. Aristoteles magnorum Moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. id est, Quoties volumus vehementer amicũ dicere, vna, inquimus, anima mea, & huius. Idem eodem lib. ἔστι γάρ, ὥς φαμεν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. i. Est enim, vt dicere solemus, amicus, alter ego. Plato lib. de legibus 6. citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum. παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς, ὢν ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς. i. Nam vetus illud verbum & verè, & eleganter dictũ est, æqualitatem amicitię auctorem esse. Neq; tamen id sentit Plato, iuuenibus ac senibus, doctis atq; indoctis, stultis ac sapientibus, robustis ac debilibus omnia æqualia exhibenda esse, sed cuique pro sua dignitate distribui oportere. Alioquin, quemadmodum ait inibi Plato: τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ᾽ ἄν. i. Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et, vt summũ ius in summam iniuriam vertitur, ita summa æqualitas, summa fit inæqualitas. Quemadmodũ festiuiter dixit Plinius, æqualitatẽ in ferendis sentẽtijs nihil inueniri posse inæqualius. Quanquam hoc quoque quidam ex Homero sumptum existimãt, apud quẽ illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. i. Æque atque meum ipsius caput. Atque hæc omnia Aristoteles lib. Moralium 9. prouerbij titulo citat.

Pythagoræ Symbola.

SED, quandoquidẽ in Pythagoræ mentionem incidimus, non grauabimur, & reliqua illius symbola, priscis illis oraculorum instar celebrata, adscribere, quæ quidem in præsentia licuit apud Græcos inuenire scriptores. Nã ea tametsi prima (quod aiunt) fronte superstitiosa quæpiam, ac deridicula videantur, tamẽ, si quis allegoriam eruat, videbit nihil aliud esse, quam quædã rectè viuendi pręcepta. Nihil enim opus est Tyrrhenorum imitari superstitionem, qui hęc etiam citra vllam allegoriam obseruant, vt testatur in Symposiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis symbola Numæ conuenisse cum Pythagoricis.

Ne gustaris, quibus nigra est cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, i. Ne gustes ex ijs, quibus est nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentarijs De liberis instituendis, ne commercium habeas cum improbis, & ijs, qui sunt nigris, ac infamibus moribus. Tryphon grammaticus inter ęnigmatis exempla hoc quoque commemorans interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται. id est, Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigrescit, & obscuratur. Quidam ad sepiam piscem referunt, qui atramẽto, quod in cauda gestat, semet occulit. Quanquam Plinius lib. 32. capite vltimo, Melanurum inter pisces recenset. cum de sepijs multa prioribus libris disseruerit, vt videatur nõ idem esse Piscis Melanurus, & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum occultatam vertit, quem piscem nominat tantum eo loco, quem modo indicauimus.

Stateram ne transgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id est, Stateram ne trnsilias, hoc est, ne quid facias præter ius & æquum. Nam stateram olim æquitatis symbolum habuisse vulgo, vel Doricum illud prouerbium indicat, σταχάνης δικαιότερος. id est, trutina iustior. Ad eum modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum libro Dipnosophistarum decimo.

Chœnici ne insideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι, id est, Chœnici ne insideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de victu ne fueris sollicitus in diẽ crastinum. Est enim Chœnix demensum, & cibus diurnus, vt apud Homerũ Odysseas τ.

Οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι. ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται.

Namq; operæ immunẽ haud patiar quicunque meam vnquam
Chœnica contigerit.

Eodem

Eodem pacto Laertius & Suidas exponũt. Porrò seruis olim cib⁹ diurnus chœnice distribuebatur, vt illi vicissim operis pensum persoluerent, quam ob causam Apollo Pythyius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quòd seruos possiderent quadragies sexies mille. Auctor Athenæus libro sexto. Plutarchus auté longe diuersius, puta, nõ indulgédum ocio, sed industria prospiciendum victum, ne desit in posterum. Idem in Symposiacis huius symboli meminit, his quidé verbis: μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν hoc est, Vna cum Pythagorica chœnice, in qua vetuit desidere, docẽs nos vt ex eo, quod pręsens est, semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei in hodierno meminerimus. Existimat autem idem maiores significare uoluisse, quibus religiosum habitum est, mensas inanes tollere. Demetrius Byzãtius apud Athenęum interpretatur, non oportere spectare tantum quę præsentis diei sunt, quin crastinum semper esse expectandum, propemodum cum Plutarcho consentiens.

Ne cuiuis dexteram iniiceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. i. Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc est. Ne temere quẽlibet in familiaritatem admittas, sed deligas quem diligas. Idem citatur atque exponitur à Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τῆς πολυφιλίας.. Conuenit cũ illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε, id est, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reijce.

Arctum anulum ne gestato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, i. Arctum anulũ ne gestato, hoc est, interprete diuo Hieronymo, Ne vixeris anxiè. Et ne temet inseruitutem conijcias, aut in eiusmodi vitæ institutum, vnde te nõ queas extricare. Siquidem quisquis anulum angustum gestat, is sibi quodammodo vincula inijcit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, i. Ignem gladio ne fodito, hoc est, Ira percitum ne lacessas, quin magis concedere cõuenit, & blandis verbis tumidum animũ placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non esse conuitijs exagitandam, propterea quòd flamma, quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualescit. Neque dissentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro De legibus sexto sic vsurpauit, vt de ijs dici solitum videatur, qui frustra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, ostendens id lusus genus quoddam fuisse, vt ignem gladio dissecarent. Ad eundem ferme sensum retulit diuus Basilius in epistola ad nepotes, vt idem sibi velint, Ignem gladio dissecare, & Cribro haurire aquã. Huc nimirum adlusit Lucianus in secundo Verarũ narrationum libro, cum ex insulis fortunatis dimitteretur, fingens se à Rhadamantho admonitum, vt, si quando rediret in hunc nostrum orbem tria quædam obseruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν. id est. Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis vesceret, ne se puero decimumoctauum annum egresso adiungeret. Si quidem horum meminisset, futurũ, vt aliquãdo ad eam insulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum insania cõiunctam. Amor.n. p se furor est, qui, si erumpat in pugnas ac cędes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum, secundo, satyra 3.

-his adde cruorem,
Atque ignem gladio scrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, i. Cor ne edito, hoc est, ne curis tuum ipsius animũ excrucies. Ad hũc modũ enarrat Demetrius Byzãtius apud Athenæũ. Aut, Ne sollicitudinibus vitã reddas breuiorem. Aristot. enim libro De partibus animaliũ tertio narrat, cor esse fonté omnium sensuum, vitęque ac sanguinis. Aristophanes in Nebulis.

Ομως δὲ θυμὸν δακὼν ἔφην. id est,
Animum tamen mordẽs meũ, sic inquã.

Item Theognis.

Καὶ δάκνομαι ψυχὴν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. i.
Et rodor menté, tumq; animi ambiguus.

Videtur ex Homero sumptũ, apud quem est Iliados ξ.

Ητοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ον θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Solus

Solus at ille quidẽ vacuis errabat in agris
Cor adedens curis, hominum vestigia vitans. Et Ω.

Σὸν ἔδεαι κραδίην, id est, tuum edis cor.

Item Odyssea ι.

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ' ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ' ὁμοῦ, καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες. id est,

Hic soles, noctesq; duas consedimus, vsq;
Rodentes animũ curis simul atq; labore.

Item Iliados α.

Σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id est,
Tu intus præcordia rodes.

A fabis abstineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, i. A fabis abstineto. Huius ænigmatis varia reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario De liberis educandis, ad hunc enarrat modum: Abstinendum à tractandis reipublicæ muneribus, propterea ꝙ antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas vice calculorum ferebantur. Quanquam idem in Problematis diuersam adfert causam, nempe ꝙ omnia legumina ventum & humorem impurũ adferant corporibus, atq; hanc ob causam ad Venerem incitent. In eadem sententia M. Tullius item fuisse videtur, qui in libro De diuinatione primo, scribit ad hunc modum: Iubet igitur Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, vt nihil sit, quod errorẽ animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus trãquillitatẽ mẽtis quærentibus constat esse contrarius. Aristoxenus tamen apud A. Gellium libro quarto, capite vndecimo refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine sæpius vsum, quàm fabis, quòd is cibus & aluũ sensim subduceret & læuigaret. Porrò Gellius de cyamo non esitato, causam erroris fuisse putat, quòd in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoricas sectatus est, versus hic inuenitur:

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. id est,

Ah miseri à cyamo, miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt plerique, κύαμον legumentum vulgo dici. Sed, qui diligentius scitiusque carmina Empedoclis arbitrati sunt, κυάμους, hoc in loco testiculos significare dicunt: eosq; more Pythagoræ aperte atq; symbolice, κυάμους appellatos, quasi sint εἰς τὸ κυεῖν δεινοὶ, καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν. i. ad ferendum vterum efficaces, causæq; ferendi vteri, & genituræ humanæ vim præbeãt. Idcirco Empedoclem versu isto nõ à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio voluisse homines deducere. De causis interdictæ fabæ hęc ex Aristotele refert Laertius, φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id est, Ait autem Aristoteles in lib. De fabis, illum iussisse à fabis abstineri, vel quod pudendis essent similes, vel quod inferorum portis. vnum enim hoc legumen expers geniturę. vel quòd corrumpat, vel ꝙ vniuersi naturæ simile, vel ꝙ ad oligarchiam pertineat. Nam fabis sortiuntur. Cum eo, quod postremo loco attigit Aristoteles, conuenit quorundã sententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruisse à capessenda republica. nobis magis etiam arridet, quod addit is, qui historias, quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt suffragia. Plutarchus apud eundem Gellium testatur, Aristotelem scriptum reliquisse, ꝙ Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχετο, i. vulua, corde, & marina vrtica, atque id genus quibusdam alijs abstinuerit. Theon grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis narrat, apud Ægyptios tantam esse fabarum religionem, vt eas neque serant, neque comedant, immo nec aspicere fas sit, Herodoto teste: Quin & apud Romanos inter funesta habebantur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali Flamini liceret, quòd ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebantur sacrificijs: & in flore earum litteræ luctus apparere videntur, vt testatur Festus Pompeius. Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd haberet sensus, & pariat insomnia, vel quòd animæ mortuorum sint in ea. Qua de causa & in parentalibus assumitur. Vnde & Plutarchus testatur, legumina potissimum valere ad euocandos manes. Varro ob hoc Flaminem ea non vesci tradit, quoniã & in flore eius litteræ

teræ lugubres inueniuntur. Cæterum, quod Plutarchus in problematibus rerũ priscarũ inter cætera refert, ob id dãnatas fabas, quod Lethes, & Erebi sint cognomines, quid sibi velit, non satis intelligebamus, nisi quod consultis Græcis codicibus cõperimus tandẽ vel librarij, vel interpretis errorem. Siquidem & Græca habent: πότερον ὡς οἱ πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφωσιοῦντο διὰ τὰς λεγομένας αἰτίας, τὸν δὲ λάθυρον καὶ τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τοῦ ἐρέβους καὶ τῆς λήθης, id est, An quod Pythagorici fabas quidem abominabantur ob causas, quæ feruntur, Lathyrum autem & Erebinthum, quod nomen à Lethe & Erebo deductum habeãt? Hactenus Plutarchi verba retulimus. Lathyrus aũt & Erebinthus ciceris genera sũt. Lethe Græcis obliuionem sonat. Erebus à caligine nomen habet inauspicatæ voces sapientię studiosis. Hic lapsus in hoc profuit, vt Latini codicis mendum ostenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, i. Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne sermonem vrbanũ immittas in animũ hominis improbi. Nam oratio cibus est animi: Is corrumpitur & putrescit, si in animum insyncerum inciderit. Hoc est, quod apud Gelliũ admonet Epictetus, etiam atque etiam uidendum, in cuiusmodi animũ immittamus sermonẽ. Etenim, si in vas insyncerum immiserimus, in acetũ, aut lotium verti. Huc adlusit Horatius:

Syncerum est nisi vas, quocunque infundis, acescit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι, ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, i. Ne reflectas, vbi ad terminos pueneris. hoc ęst interprete Plutarcho, cum aderit fatalis dies, viderisq; vitæ finem adesse, ęquo animo feras, neq; turpi vitę cupiditate examineris. In vita Numæ paulo secus refert, βαδίζοντας εἰς ἀποδημίας, μὴ μεταστρέφεσθαι. hoc est, qui peregrinationem ingressi sunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter: Post mortem hãc, ne desideres vitam. Quemadmodum vulgo quosdam dicentes audimus Virgilianum illud:

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id est, Superis quidem, imparibus sacrificãdum; inferis vero, paribus. Sed refert tantum, vt ænigma Pythagoricum, nõ interpretatur. Cæterum in problematibus Romanarum antiquitatum, docet apud veteres primum mensem dijs cœlestibus habitum sacrum, secundum vero dijs inferis, in quo & lustrationibus quibusdã vti mos erat, & mortuis parentabant. Quinetiam totius mensis tres dies principes & auctores esse voluerunt, Calendarum, Nonarum, & Iduum, quos festos, ac sacros habebant veluti dijs superis dicatos: qui hos sequerentur, hoc est, postridie Calendas, Nonas & Idus, dijs manibus attribuebant, ac proinde nefastos, ac religiosos iudicabant. Sic & apud Gręcos tertius crater sospitatori Ioui, secundus semideis ac dęmonibus tribuebatur. Principium autem omnis numeri est ἑνὰς, cui aduersaĩ δυὰς, inter pares numeros primus, nec finem habens, nec perfectus, cum ternio sit absolutus. Ac de numerorum quidem mysterijs multa reperias apud Platonem, & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priscos Theologos. Quod ad explicãdũ huius symboli sensum attinet, arbitror illud significatum Deum, quoniam mens est simplicissima & in seipso perfecta, dotibus animi potissimum delectari. Nam, quæ corporis sunt, composita sunt, ac propagatione in immensum multiplicantur, cum animus sit simplex, immortalis, & seipso contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, Per publicã viam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit: Ne vulgi sequaris errores. Nũquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, vt optima plurimis placuerint. Vnde quidam hoc sic efferunt: Viam regiam declinato, per semitas ingreditor.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. D. Hieronymus hoc ita refert: Oneratis superimponendum opus, deponẽtibus non connitendum. Putatq; hunc esse sensum, Ad virtutem incedentibus augẽda præcepta,

pta, tradentes se ocio relinquendos. Vnde proferédum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συναποτιθέναι, id est, Tolléti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum putauimus, quòd in quibusdã impressis codicibus deprauatum est hoc symbolum.

Ollæ vestigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, i. Ollæ vestigium in cinere turbato. Plutarchus in Symposiacis interpretatur, nullum euidẽs iracũdiæ vestigium oportere relinquit: sed simulatq; deferbuerit, atque resederit animi tumor, omnem præteritorum malorũ memoriam penitus tollendam esse.

Vnguium, criniumque præsegmina ne commingito.

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουραῖς μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι, i. Vnguium criniumq; præsegmina ne cõmingito, neq; insistito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperimus. Verũ conijcimus sensum hunc esse, si quos habeamus affines, aut cognatos humiles & inutiles, eos tamen non esse vsquequaque spernendos, & contumelijs insectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, i. Extra viam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica symbola à Diogene Laertio, tametsi superiori diuersum. Neque est, ꝙ hanc miremur pugnantiam: quãdoquidem, vt recte præceptum est, Loquendum vt plures, sapiendum vt pauci: ita sunt quædam, in quibus cum vulgo conuenire, dexteritatis est: sunt rursum, in quibus à vulgo quàm maxime dissidere virum bonum oportet. Recte Flaccus:

Interdum & vulgus rectum videt, est vbi peccet.

Quæ vncis sunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, i. Quę sunt vnguibus vncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidẽ arbitramur conuenire cum illo Æschyli dicto, quod suo reddemus loco, Catulum leonis non esse alendum in rep. hoc est, nõ admittẽndos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλέας, reges populi deuoratores, aut factiosos, & præpotentes, qui opus ciuium ad paucos contrahunt.

Aduersus solem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, i. Aduersus solem ne loquitor, hoc est, Manifestis ne repugnes. Nã, quod maximè cõstat, maximeq; in cõfesso est, id sole clarius dicimus. Ergo cõtra solẽ loquitˢ, qui dicit. Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id est, Ensem acutum auertas.

Opinamur innui, à periculosis negotijs abstinendum. Nam fertur & aliud prouerbium, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladiũ, subaudiendum, committas.

Aduersus solem ne meijto.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, i. Aduersus solem ne meijto. Commẽdatur verecũdia. Tametsi Plinius superstitiosam huius rei causam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipsius sunt: Auguria valetudinis ex vrina traduntur. Si mane candida, deinde rufa sit, illo modo cõcoquere, hoc concoxisse significatur. Mala signa rubræ, pessima nigræ. Mala bullantis & crassæ: in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut viscera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viscerum. Pallida, bilis. Rubẽs, sanguinis. Mala, & ĩ qua veluti furfures atq; nubeculæ apparẽt. Diluta quoq; alba, vitiosa est. Mortifera vero crassa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius rei causa contra solẽ lunamq; nudari, aut vmbram cuiusquam ab ipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstãtia reddi suadẽt, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic, quẽ Plinius citat, & ex quo symbolum Pythagoræ sumptum apparet, est in opere, cui titulus: Ἔργα καὶ ἡμέραι.

Μηδ᾽ ἄντ᾽ ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ κε δύῃ, μεμνημένος, ἔς τ᾽ ἀνιόντα.
Μήτ᾽ ἐν ὁδῷ, μήτ᾽ ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς.
Μηδ᾽ ἀπογυμνωθείς. μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
Ἑζόμενος δ᾽ ὅ γε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς,
Ἢ ὅ γε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. id est,

Aduersus solem rectus ne meijto, verũ vt
Occiderit, donec redeat facere ista memento,
Sed neq; ꝓgrediẽs, lotiũ disperseris vnq̃,

In

In ve vijs, extra ve vias, neque membra renudes Micturus, siquidem diuis nox sacra beatis. At qui vir fuerit prudensq; piusq;, recumbens, Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeas.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc est, Hirundines ne habeas sub eodē tecto. Diuus Hieronymus, Aristotelis auctoritatē secutus; interpretatur abstinendum à cōmercio garrulorum, & susurronum. Verū hoc interpretamētum refellitur apud Plutarchum Symposiacōn decade octaua. Nā haud æquum videri, vt auem domesticam, & humani cōuictus citra noxam amantē, perinde vt sanguinariam, & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum: cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complures multo magis obstreperas nō arceamus à domestico cōtubernio: immo nihil penè minus hirundini conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiēdum videtur, quòd quidam Pythagoricum symbolum ad tragœdiam, quæ de hirundine fertur, referūt, quasi triste omen secum adferat. Nā hac ratione philomelam item eijci oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiā. Itaq; vero propius videtur, ob id improbatam hirundinem, ꝙ eodem malo videat obnoxia, quo infames habentur aues a duncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maxime vocale, ac musis sacrum, venatur: præterea humi volans minutis animantibus insidiatur, deinde sola auium in tectis versatur, nullā adferens vtilitatem. Nam ciconia, cum ne tecto quidem vtatur nostro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiā refert bufones, serpētes, hostes hominum e medio tollens. Contra hirundo, postea quàm sub nostro tecto suos educauit pullos, abit, nulla relata gratia communicati hospitij. Denique, quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neq; tactum admittunt, neque consuetudinem, neq; vllius rei, aut disciplinæ communionē. Musca semper pauitat, ne quid mali patiatur, ob hanc causam indocilis, ac semifera. Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicurat, vtpote diffidens semper, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus recte Pythagoras cōuictorem ingratum, parumq; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum. Huiusmodi fermè Plutarchus eo, quē ostendimus, loco. Quibus illud vnum videtur addendum, Ciceronem, seu quisquis is fuit, in rhetoricis ad Herennium, insidæ amicitiæ similitudinē ab hirundinibus mutuari, quę vere ineunte præsto sint, hieme instante deuolent.

Stragula semper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν. i. Stragula semper cōuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegans, & inurbanum habetur, si quis stragula lecti non componat. Quid autem sibi velit hoc symbolū, alijs diuinandum relinquimus. Tametsi suspicamur commendatam verecundiam, etiam his in rebus, quibus cogimur naturę necessitati satisfacere.

In anulo, Dei figuram ne gestato.

Ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, i. In anulo Dei imaginem ne circum feras. Fortassis admonet, non passim admiscendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne absterseris.

Ἐλαδίῳ εἰς θᾶκον μὴ ὀμόργνυσθαι, i. Ne sedem absterseris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Forsan innuitur, non esse abutendum rebus optimis ad ea, quibus neque dignæ videntur, neque vtiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι, i. Coronā ne carpseris. Diuus Hieronymus aduersus Rufinum interpretatur, vrbiū leges obseruandas esse, non violandas, neq; reprehendendas, quòd vrbium turrita mœnia coronarum speciem præbeant.

Quæ deciderint, ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, i. Quę deciderint ne tollas. Admonet, vt assuescam⁹ moderatius cibum sumere. Aristophanes in Heroibus, teste Laertio, superstitiosam huius symboli causam adfert. Heroum.n. esse quæ ciciderint e mēsa, eoq; nefas gustare. Alij sic efferunt: μὴ δὲ γεύεσθαι ἅπερ ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπίπτῃ, id est, ne gustate, quæcunq; in mensa deciderint.

A gallo candido abstineas.

Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, id est, Albo gallo ne manum admoliaris, ꝙ Mensi sacer sit, vt pote horarum nuncius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ καταγνύειν, id est, Panem ne frangito. Admonet, non esse dirimendam amicitiam.

Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, id est, Salem apponito: Admonet, iustitiam, & æquitatem omni adhibendā negotio. Sal enim quicquid occupauerit seruat, & ex rebus purissimis constat, aqua, & mari.

In via ne seces ligna.

Ἐν ὁδῷ σχίζειν ξύλα, id est, In via ne seces ligna. Quidam exponunt, non esse discruciandam, & abbreuiandam vitam curis, & anxijs cogitationibus.

Ne libaris dijs ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, i. Ne libaris dijs ex vitibus non amputatis. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipsius vita, diuinans eo mansuetudinem commendari, quæ pars sit pietatis. Quod enim purgatum non est, agreste est: & farina conducit leniendis ijs, quæ dura sunt.

Ne sacrificato sine farina.

Μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων, i. Absque farina ne sacrificato. Hoc ænigma morum mansuetudinem commendat, vt dictum est.

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενος, id est, Adorandum circumactu corporis. Nimirū ad imitationem cęli perpetua vertigine circumacti. Cęlum autem Deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cęli circumactu, cæterum addit & alias interpretationes: videlicet, cum sacra spectent exortum solis, qui adorat vertens se circumacto corpore ad orientem, videtur semet ad Deum conuertere, factoq; circulo per vtranq; mundi partem vota facere. Subijcit & tertiam, quam videtur maxime probare, Corporis vertigine significari rotas Ægyptias. sentit de hieroglyphicis, quibus illi significabant, nihil in rebus humanis esse stabile, aut perpetuum.

Adoraturi sedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, i. Adoraturi sedeant. significat vota certa cōcipere oportere, & in his, quæ sunt optima, perseuerare. Et hoc Plutarchus adscribit Numę, addens id fuisse velut augurium vota rata, firmaq; fore. Addit quibusdam hanc quietē videri distinctionem actionum, tanquam qui priori actioni finem imposuerint, sedentes apud Deos, initium alterius actionis ab ijsdem auspicentur. Quidam arbitrant̄ aliū subesse sensum, ꝙ oporteat eos, qui sacris operantur, non obiter, ac velut aliud agentes, hoc facere, sed vacuos, ac totos rei diuinæ intentos. Vnde Plutarchus idē tradit, quoties pōtifex auguria, seu sacra aggrediebat̄, præcones clamabāt, Hoc age. Ea vox hortabat̄, vt, qui sacra adirent, reuerenter, & attente id facerēt. Idem in Problematibus rerū priscarum refert, qui dijs vota fecissent, in templis manere, & quietē agere solitos, ꝙ actiones huius vitæ frequēter inuoluant hominem molestijs.

Surgens è lecto, vestigium corporis confundito.

Ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα, i. Cum surrexeris, stragulas confundito. Videtur idem cum superiore de stragulis complicandis.

A piscibus abstineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, i. Pisces ne gustato. Quamobrē Pythagoras ab vrtica marina iusserit abstinere, fortassis illud in causa fuit, ꝙ is piscis Hecatæ sit sacer, pp mysterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed, qua gratia reliquorum item piscium esum interdixerit, non æquè promptum fuerit expedire. Quanquā apud Plutarchum in Quæstionibus conuiuialibus, quispiam huiusmodi causam adfert, Pisces quodāmodo Pythagoricæ disciplinæ cōtubernales videri, propter ἐχεμυθίαν, i. silentiū. ita, vt ēt in prouerbium abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος, i. Magis mutus, quam piscis. Theon grammaticus apud eūdem Plutarchum diuersam rationem allegat. Nam piscem maris indigenam, & alumnum esse, elementi videlicet non solum alienissimi,

verumetiam inimicissimi naturę hominis. Neque enim Deos hinc ali, quemadmodũ de stellis opinantur Stoici, quin parentem & seruatorem regionis Ægyptiorum Osiridem in hoc deiectum perisse. Proinde nec aqua maris ad potũ vtuntur, nec quicquam eorum, quæ in eo gignuntur, aluntur'q;, purum, & ad hominis vsum accommodatum existimant, vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communem. Quinimmo aer hic, per quẽ reliqua omnia viuunt, alunturq;, illis perniciem adfert, tanquam præter naturam, citraq; vsum & genitis, & viuentibus. Neque mirum, inquit, si ab animantibus abstinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cum nostro spiritu, ac sanguine misceantur, quando neq; nautas alloqui dignantur Ægyptij, si quando fiant obuij, quippe qui ex mari victum sibi parẽt. Rursum Sylla eodem in loco causam aliã adducit: nempe Pythagoram fere vesci solitum ijs, quæ fuissent Dijs immolata, primitijs illis dicatis. Atqui nullus piscis idoneus ad sacrificium. Plutarchus ipse rationes superiores ita refellit, vt dicat, hoc ipso nomine magis oportere vesci piscibus, quòd peregrini generis esse videãtur. Immane enim, planeq; Cyclopicum esse, si, quæ sunt eiusdem generis, mutuo laniatu pascantur. Nam, quod narrant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, pisces captos emisisse, non eos contempsit velut hostes, & alienigenas, sed tanquam amicis iam factis, & captiuis pepercit, persoluto illorum nomine pretio. Reddit autem duplicem causam, quare Pythagoræ nõ probaretur piscium esus, partim quòd res cũ iniustitia cõiuncta videretur, persequi, occidere, vorare animal, quod ipsa natura nullo pacto lædat hominẽ, aut lędere possit. Deinde, ꝙ non ad necessitatem, sed ad luxum, superuacaneamq; gulæ voluptatẽ pertineat piscium esus. Hinc esse ꝙ Homerus fecerit, non Græcos solum, cum circa Hellespontum militarent, à piscibus abstinentes, verumetiam Phæacas ipsos, alioqui heluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obsoniũ apposuit, cum vtrique insulares essent. Nam apud hos maiorem fere videmus tum immanitatem, tum luxum. Neq; socij Vlyssis vnquam aut hamo, aut retibus vsi sunt, donec farina suppeteret. Verum, omni commeatu absumpto, paullo prius, quàm sacros Soli boues deuorarent, piscari cœperunt: non obsonij causa, sed ob famem depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchum & alia nonnulla de piscium abstinẽtia. sed hæc ad symboli interpretationem satis esse visa sunt. Tribuiẽ Pythagoræ & illa nobilis sententia, teste Plutarcho in commẽtario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. i. Optimam vitæ rationem elige, eam iucundam reddet cõsuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo vir ille totius moralis philosophiæ summam complexus videtur. Δεῖ φυγαδεύειν πάντα τρόπον καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρός, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές. id est, Fugare conuenit, ac modis omnibus resecare morbum à corpore, inscitiam ab animo, luxuriem à ventre, seditionem à ciuitate, discordiam à familia, in summa ab omni negotio intemperantiam.

Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα, i. Fieri nõ potest, vt bene gerat imperiũ, qui nõ tulerit imperium. Manet hoc adagiũ, hodieq; vulgo celebre, neminẽ recte dominũ agere, qui non antè ministrum gesserit. Citat autẽ Aristoteles Politicorum li. 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, μὴ ἀρχθέντα. i. Qua propter illud etiam recte dicitur, Neminem bene imperium gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit. Rursum eodem lib. τόν τε γὰρ μέλλοντα, ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον, i. Eum enim, qui bene sit administraturus imperiũ, aiunt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, lib. de Legibus 6. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. i. Iam illud oportet vnumquenque de mortalibus vniuersis cogitare, qui non seruierit, eum haud quaquam dñm fore laude dignum. Plutarchus in Ducẽ imperitum, οὔτε γὰρ πίπτοντος ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε ἀκοσμοῦντος κοσμεῖν, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντες, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. id est, Neque enim lapsi pares sunt alios erigere, neque

inscij docere, neque incompositi componere, neque ordinare inordinati, neq; imperare, qui imperium non sit passus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Agesilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. i. Venisse ad imperium nõ indoctum parere imperio. Seneca libro de ira. 2. Nemo regere potest, nisi qui & regi. Natum adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius vita refert Diogenes Laertius ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. id est, Imperium gere, sed vbi prius imperiũ ferre didiceris. Itaque referri potest vel ad eos, qui prius alieno parendo imperio discunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperant suis, quam in alios exerceant imperium.

Adonidis horti.

Αδώνιδος κῆποι, id est, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur, parumq; frugiferis, & ad breuem, præsentemq; modo voluptatem idoneis. Pausanias testatur, Adonidis hortos olim in delicijs fuisse, lactucis potissimũ, ac fœniculis frequentes, in quibus semina haud aliter atque in testa deponi consueuerint: eoq; rem in prouerbium abijsse, contra futiles, ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiusmodi sunt cantores, sophistæ, poetæ lasciui, cupediarij, atque id genus alij. Erãt autem ij horti Veneri sacri, propter Adonidem eius amasium, primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuersum. Horum mentioné facit Plato in Phædro: ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν, χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους; ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἄν, ὅτε καὶ ποιοῖ; i. Num agricola, qui sapiat, semina quæ curæ haberet, quæq; cuperet aliquando fructum adferre, æstatis tempore, summo studio in Adonidis hortos mittet, gauderq; spectare eos intra dies octo iam pulchros effectos: an ea quidẽ per lusum, ac festi gratia faciat, si quando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario, cui titulus, περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ θείου τιμωρουμένων, i. de eo, qui à numine sero punitur: ἀλλὰ μικρός τις, καὶ κενόσπουδος ὁ θεός ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτοῖς μηδὲ προσόμοιον ἀμωσγέπως ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς Ὅμηρος ἔφη, παραπλησίως ἀπομαραινομένων παντάπασι καὶ φθινόντων ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς ἀδώνιδος κήπους, ἐν ὀστράκοις τισὶ τιθηνούμεναι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκας, ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ, καὶ βίου ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας ἀεὶ ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως. id est, Immo morosior quispiam, & leuicularum rerum curiosus est Deus, qui cũ nihil habeamus diuinum in nobis, neq; quod vllo modo ad illius similitudinem accedat, quodq; constet, ac stabile perpetuumque sit, quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, vndequaque marcescamus, intereamusq; breui: tantam nostri curam habeat: non aliter, quam mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies pauculos vernantes, in testulis quibusdã nutriunt, fouentq; animas breui duraturas, in carne tenera, & solidam vitæ radicem non recipiẽte suppullulantes, ac mox ad quãuis occasionem interituras. Meminit & Theocritus Idyllio Θ.

Παρ᾽ δ᾽ ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
Αργυρέοις.
Adsunt & teneri calathis cãdẽtib⁹ horti,
Seruati.

Effertur parœmia etiã hoc modo ἀκαρπότερος τῶν ἀδώνιδος κήπων. i. Infructuosior Adonidis hortis. Non dissimili figura Isæus apud Philostratum iuueniles voluptates appellat, ταντάλου κήπους, quod vmbris, ac somnijs persimiles sint, nec expleãt hominis animum, sed irritent potius. Similiter Pollux sophistæ Athenodori dictionẽ appellabat Tantali hortos, quod iuuenilis esset, ac leuis; speciem præ se ferens, quasi esset aliquid, cum nihil esset.

Infixo aculeo fugere.

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, i. Iaculo immisso fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis, dicto conuitio, seu maleficio quopiam peracto, statim subducit sese, ne vel tueri cogatur quod dixerit, aut ne mutuũ recipiat. Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis, Aristophani, discedere paranti, ne cogeretur & ipse laudare Cupidinem, ac iocis quibusdam poeticis eludẽti: Βαλὼν γε φάναι, ὦ ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι ἀφήσω σε. i. Verũ, inqt, Aristophanes, imisso in nos iaculo fugitu-

fugiturum te credis? Quin tu animum aduerte, atq; ita loquere, tanquam rationem redditurus. Sane, si mihi videbitur, fortassis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo De rep. libro, quanquam hoc loco mutat metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua descendentẽ refert, ταῦτα εἰπὼν ὁ θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. id est, Hæc locutus Thrasymachus, in animo habebat discedere, ceu balneator quispiam, offusis in aures copiosis, ac multis verbis. Ac mox eodẽ in loco, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. i. velut iniecto dicto paras discedere. Respexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De ijs, qui tarde puniuntur à numine: ἀλλ' οὐδ' εἰ βαλὼν, εἶπεν ἀπηλλάγη καλῶς εἶχε περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. idest, Quinetiam, si discessit, inquit, immisso iaculo, non conuenit telũ inhærens negligere. Adlusit ad hanc parœmiam Aristoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ sententiã, qui dixisset, infinitum immotũ esse, & in seipso conquiescere, negat satis esse dixisse tantum, & aufugere, cum causam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non posset, οὐ γὰρ, inquit, ἱκανὸν τὸ οὕτως εἰπόντα ἀπηλλάχθαι. Quadrabit igitur in eos, qui velut oracula quædã pronunciãt, alijs coniectandi materiam ministrãtes, vt qui non interpretentur, quamobrem ita senserint. Translatum videtur ab apibus, aut vespis, quæ, infixo aculeo, statim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phędone. Põt & ad Parthos referri, qui, iaculo cõiecto in hostẽ, mox equis versis se fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimum est huic, quod est apud Ciceronem libro de finibus bonorũ quarto: Scrupulũ, inquit, abeunti, sed videbimus. Solet enim scrupulus esse molestus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco: Flacco vero quid profuit? qui valuit tã diu, dum huc prodiret, mortuus est aculeo iam dimisso, ac dicto testimonio.

Dodonæum æs.

Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici consueuit improbæ, atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuisse sublimes columnas, in altera positam peluim æream, in altera pensile pueri simulacrum, flagellum æreum manu tollentis: quoties autem ventus vehementius flauerit, fieri, vt, scutica impulsa, crebrius lebetem feriat, isq; percussus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis resonantem. Alij referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagij Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium adlusisse videtur, cum ait:

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsari.

muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuersam adagij adfert interpretationem ex Dæmone. Ait enim oraculum Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis vndiq; cinctũ fuisse, ita, vt inuicem sese cõtingerent. Itaque necessum erat fieri, vt, vno quopiã pulsato, vicissim & oẽs resonarent, sonitu per contactum ab alijs ad alios succedente. Durabatq; in longum tempus tinnitus ille, videlicet in orbẽ redeunte sono. Putatq; parœmiam dictam in sordidos, & quãtumuis pusilla de re querulos. Verum Aristoteles hoc commentum vt ficticiũ refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de colũnis duabus, & simulacro pueri. Plutarchus in cõmentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας indicat, in Olympia porticum quandam fuisse, ratione mathematica ita compositã, vt pro vna voce multas redderet, atq; ob id ἑπτάφωνον, appellatam. Cumq; hac cõfert homines impendiò loquaces, quos si verbulo tangas, continuo referunt tantum verborũ, vt nullus omnino sit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro sexto, capite de loquacibus, his verbis: Τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora, & Puppis.

Πρῷρα καὶ πρύμναι. i. Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epistolarum vltimo, scribens ad Tironem suum, parœmiam hanc refert his verbis: Mihi prora, & puppis, vt Græcorum prouerbium est, fuit a me tui dimittendi, vt rationes meas explicares. Prora itaque, & puppi, summam consilij nostri significamus: propterea q̀ à prora, & puppi, tanquam à capite, & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronũciatum hoc pacto, τὰ ἐκ πρῴρας,

 pas,

ρας, καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλλυται. id est, A prora pariter, atq; à puppi pereunt: siue, prora pariter, ac puppis perit, hoc est, ad internecionem. Philostratus in Heroicis: Ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηΐ, καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα, εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ἐκ πρώρας, φασὶ, καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. id est, Sed oportet Vlyssis in morem naui alligatum esse, alioqui & prora, quod dici solet, & puppis perit. Neq; dissidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi:

Ἀνδρῶν αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι δ' λεγέσθω,
Καὶ πύματος καὶ μέσος. id est,
Ast hominũ in numero decantetur Ptolemæus,
Primus, & vltimus, ac medius.

Item Virgilianum illud:

A te principium, tibi desinet.

Huc pertinet, quod Demosthenes pronunciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον esse dixit, vniuersam eloquẽtiam intelligens. Plato De legibus lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε, καὶ τελευτὴν, καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. i. Iam Deus quidem ipse, quemadmodum vetusto verbo dicitur, tum initiũ, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educandis: Ὅτι ἓν πρῶτον, καὶ μέσον, καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία, καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. i. Quod vna res, primum, & medium, ac postremũ hic caput est, proba institutio, legitimaq; eruditio. Aristoteles libro Rhetoricorum tertio refert ex Alcidamante quodam, qui philosophiam, legum vallum, ac fossam appellarit, omne legum præsidium in philosophia situm innuens. At philosophus eã metaphoram tanquam duram, ac frigidam damnat: quasi vero non durior sit illa superior, πρώρα, καὶ πρύμνη. Verum in oratione seria, fortassis vitiosæ fuerint: in adagijs nõ item offendit durities, vt quæ sæpenumero vel ænigmatum simillima sint, eaq; ferme laudatissima videantur, quę paullo lõgius detorta fuerint. Proinde, quoties summam totius negotij, & omne momẽtum, præsidiumq; significabimus, prorã, & puppim, aut fossam, & vallum dicemus. Quibusdam omnium rationum prora & puppis est pecuniæ. Aduersus Carthaginiensium vim Scipio fossa pariter, & vallũ erat, id est, præcipuum tutamentum.

Nihil ad Parmenonis suem.

Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id est, Nihil ad Parmenonis suem. De emulatione dictum, quæ longo interuallo abesset ab eo, quod imitaretur. Plutarchus in Symposiacis, quintæ Decadis secundo problemate, quo pacto natum sit adagium narrat ad hanc fermè sententiam: Parmeno quispiam fuit ex hominum eorum genere, qui nostris etiã temporibus varias animantiũ, & hominum voces ita scitè imitantur, ac repræsentant, vt audientibus tantum, non etiam videntibus, veræ, non imitatæ voces videantur. Neque desunt, quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte vulgo vt iucundissimus, ita etiam celeberrimus fuisse perhibetur: quem cum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud: εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, hoc est, Recte quidem, verum nihil ad Parmenonis suem, quidam prodijt, veram suculam sub alis occultatam gestans. Huius vocem cum populus imitatitiam esse crederet, statimq;, sicut solent, reclamarent, τί οὖν, αὕτη πρὸς τὴν Παρμένοντος., i. Quid hæc ad Parmenonis suem? vera sue deprõpta, ac propalam ostensa, refellit illorum iudicium: vtpote non ex vero, sed ex imaginatione profectum. Meminit idem Parmenonis, ac suis adumbratæ, in commentarijs De audiendis poetis. Nec intempestiuiter vtemur hoc adagio, quoties aliqs, opinione deceptus, de re perperã iudicat. Veluti, si quis epigramma parum eruditum, ac neotericum, supra modum admiraretur, persuasus antiquum esse. Rursum, si, quod antiquum esset & eruditum, ceu nuperum damnaret. Tantum enim valet hæc imaginatio, vt eruditissimis etiam viris in iudicando imponat.

Syncretismus.

Συγκρητισμὸς Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret, vt, qui modo videbantur hostes acerrimi, repente in summam concordiam redigerentur. Id quod frequẽter euenire solet, maxime si quando malum aliquod inciderit vtrisque commune. Plutarchus in commentario, Περὶ φιλαδελφίας, id est, de fraterna caritate, recenset, simulq; explicat parœmiam his verbis:

Ετὶ

Ετι τούτῳ ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι, μιμούμενον αὐτὸ γοῦν τοῦτο τὸ κρητῶν, οἱ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός. id est, Præterea oportebit & illud meminisse, fratribus inter se dissidentibus, obseruareq́;, vt potissimum eo tempore consuetudinem habeas, & cõuictum cum illorum amicis. Rursum: Inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud videlicet Cretensium exemplum secutus, qui frequenter cum factionibus, & bellis intestinis inter sese pugnarent, inuadẽtibus aliunde hostibus, omissa contentione cõiuncti sunt: atq; is erat, quem illi syncretismum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mullis Q. Curtius libro 9. quos aliàs bellare inter se solitos, periculi societas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc, quod aliàs ex Aristotele referemus: συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά. id est, Conciliant homines mala. Adagium recte accommodabitur & in illos, qui amicitiam ineunt: non quòd sese ex animo diligant, sed quod alter alterius opis egeat: aut quo veluti coniunctis copijs communem inimicum pessundent. Refertur & ab Apostolio quodam Byzantino, recentissimo apud Græcos prouerbiorum coaceruatore.

Qui circa salem, & fabam.

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον. id est, Iuxta salem, & fabam. In eos dicebatur, qui se simularent scire, quod nescirent. Siquidem diuini responsuri, fabam, & salem apponebãt. Vnde, qui inter sese de rebus arcanis communicarent, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabãt. Ad hunc quidem modum scriptum legitur in Diogeniano, reliquisq́; Græcarum parœmiarum collectoribus. Verum Plutarchus in Symposiacorum problematum decade quarta, non fabam, sed cuminum scribit, nisi forte deprauatus est codex: Εκεῖνο δὲ πως ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν ποικίλον ἐστί, τὸ δὲ ἥδιον. id est. At illud fortasse vos fugit, quod aiunt, qui iuxta salem, ac cuminum, quòd illud quidem lautius, hoc suauius. Rursum eiusdem operis decade quinta: Εζήτει φλῶρος, ἑστιωμένων ἡμῶν παρ' αὐτῷ, τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι. id est. Quærebat Florus, cum apud ipsum cœnaremus, quinam essent, qui in prouerbio iuxta salem & cuminum dicerentur. Apollophanes autem grãmaticus sic eam quæstionẽ dissoluit, vt dicat adagium summam familiaritatem significare. Siquidẽ, qui magnopere inter se familiares sunt, hi vel salem, vel cuminum vnà cœnant, neq; requirunt apparatũ vllum ciborum. Vnde & ille iocus est Octauij Cæsaris ad quendam, à quo fuerat conuiuio perparco, frugaliq́; acceptus: Nesciebam me tibi esse tam familiarem. Huc pertinet etiam illud, quod suo loco referemus: ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. id est, Non oportet transgredi salem, & mensam, hoc est, amicitiæ ius, quod his rebus conciliatur, non est violandum. Porrò salis nomine frugalem victum innui, passim ex poetis licet cognoscere. Horatius in Odis:

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

Idem in Sermon.

-Modò sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri.

Verum in diuinationibus vt magis religionis causa solitus apponi. Cur autẽ hic honos sali potissimum sit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo, quẽ modò citaui, loco. Nã & Homerus salem diuinum appellat, & Plato scripsit salem rebus diuinis amicissimũ, familiarissimumq́;. Proinde Ægyptij honoris causa prorsum à sale abstinent, adeo, vt ne panibus quidẽ vescãtur sale conditis. Tametsi Plutarchus arbitratur Ægyptios hac gratia potius abstinuisse, si quando pure viuere vellẽt, quod præcipue libidinem irritare putetur, idq́; propter calorem. Præterea nõ est veri dissimile, illos abdicasse sibi salem, tanquam condimentum omnium suauissimum, ita, vt non immeritò, obsoniorum obsonium appellari possit. Nam sunt, qui hac de causa salem gratiam nominarint, quòd citra hunc omnia videãtur insipida, ingrataq́;. Quanquàm illud maxime diuinum in se sal habere videtur, quòd à corporibus vita destitutis putrefactionem, ac tabem arcet, neq; sinit prorsum interire, diu morti velut resistens, animæq́;, quoad licet, vice fungens. Huius vt est officium animantia tueri,

ri, continereq;, neque finere compaginem dilabi: itidem ſal, animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, & membrorum inter ſeſe amicitiam conſeruat. Hac eadē ratione fulguris ignē ſacrum, ac diuinum arbitramur, quòd ictorum corpora multo tempore perdurent, neque putreſcant. Habet & illud quaſi diuinum ſal, quòd vim quandam gignendi genuinam habere credatur, vel hoc argumento, quòd, ſicuti paullo ſuperius dictum eſt, ſeminalem vigorem expergeſacit, acuitq;. Proinde, qui canibus alendis dant operā, ſalſis carnibus, ac ſalſamentis eos paſcunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immenſa murium vis ſoleat enaſci. Neq; deſunt, qui dicant, mulieres etiam citra virilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingāt. Præterea putant huc adluſiſſe poetas, qui non ſine cauſa finxerunt Venerem, genituræ principem, è ſalo natam fuiſſe, quam etiam ἁλιγενῆ, id eſt, ſaligenam cognominant. Quin ijdem deos omnes marinos fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Denique nullum eſt animal, neque terreſtre, neque volatile, perinde fœcundum, vt ſunt omnia marina. Huiuſmodi fermè multa de ſale diſſeruntur apud Plutarchum.

Duabus anchoris fultus.

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id eſt, Duabus nixus in portu ſedet, ſubaudiendū anchoris. De firmis, & immotis, & qui rē ſuā probe conſtabilierunt. Ductum à nauibus intra portū tutò manentibus, à prora ſimul, & à puppi iectis anchoris. Meminit Ariſtides in Panath. Ab eadē metaphora ductū eſt, quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſthenes: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, ſubaudiendum ἀγκύρας, id eſt, Haud eadē anchora nixus eſt, qua vulgus hominum.

Sine capite fabula.

Ἀκέφαλος μῦθος, id eſt, Sine capite ſermo, dī imperfectus, ac mutilus. Plato lib. de Legib. 6. Οὔκουν δίηπελεύγαν γεάν, μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι, πλανώμενος γὰρ ἂν ἁπάντῃ τοιοῦτος ὤν, ἄμορφος φαίνοιτο. id eſt, Nequaquam profecto, poſtea quàm dicendi partes ſuſcepi, ſermonem abſq; capite libens reliquerim. Etenim, ſi oberrans talis occurrat alicui, fœdus videretur. Rurſus in Gorgia: Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. id eſt, At ne ſermones quidem interim aiunt fas eſſe deſerere, quin potius imponēdum illis caput, ne ſine capite obambulent. Fortaſſis adluſit ad id, quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenſes feſtum quoddam nouis, & abſurdis cærimonijs agebatur, oſtēſo hominis ſimulacro ſine capite. Hunc aiēbant Homerioni patrem fuiſſe, qui, conſtuprata per vim Nympha, ſine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Inter ſacrum, & ſaxum.

TYNDARVS apud Plautum, alter è captiuis, cum iam proditis dolis eſſet deprehēſus, nec haberet, quanam arte poſſet elabi: Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter ſacrum, ſaxumq; ſto, nec quid faciā ſcio. Appuleius Aſini ſui libro vndecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait vetus prouerbium, inter ſacrum, & ſaxum poſitus cruciabar. Explicat autem Appuleius allegoriam adagij, videlicet adludens ad ſacerdotū, cui erat initiandus, & paupertatem ſaxo duriorem, per quam non ſuppetebant ſumptus. Sumptum apparet ex priſcis fœderis feriendi cærimonijs, in quibus Fetialis porcū ſaxo feriebat; hæc interim pronunciās: Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed, vndecunq; fluxit adagium, ſatis liquet dici ſolitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

Inter malleum, & incudem.

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος, καὶ σφύρας, id eſt, Inter incudem, & malleum. Huic nō diſſimile refertur ab Origene, his quidem verbis: nam Græca deſideramus: Iam quoddam eſt apud nationes tritum vulgi ſermone prouerbiū, vt de his, qui anxietatibus, & ingentibus malis premuntur, dicant: Inter malleum ſunt, & incudem.

In acie nouaculæ.

NEC abhorret à ſuperioribus illud, quod, ab Homero ſumptū, maximisq; celebratum auctoribus, in adagionem abijt: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, id eſt, In nouaculæ cuſpide,

siue acie, pro eo, quod est in summo discrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Nestor.

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς,
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. i.
Nunc etenim cunctis sita res in cuspide ferri est.
Viuant ne, an tristi exitio absumantur Achiui.

Sophocles in Antigone:

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.

Sunt aũt Tiresiæ vatis verba, Creontem admonentis, vt sapiat, in tanto constitutus periculo. Rursum in Epigrammatibus:

Εὐρώπης ἀσίης τε δορυσθενέες βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμὴ. i.
Europę, atq; Asię reges Mauorte potẽtes
Nunc vobis vtrisque nouaclæ in acumine res est.

De Menelao, ac Paride, singulari certamine decernentibus, vter Helena potiretur, Theocritus in Dioscuris:

Ἀνθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων. i.
Certa salus hominum iam ferri in cuspide stantum.

Sumptũ videtur à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab ijs, qui ferrum manu cõtrectant: vt admonent in hunc auctorem edita scholia.

Res in cardine.

HVIC nõ omnino diuersum est illud: Res est in cardine. quod Seruius prouerbiũ esse admonuit, enarrãs illud Maronis:

Haud tanto cessabit cardine rerum.

Putatq; perinde valere, quasi dicas: Res est in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei vertiť, dixit, pro eo, quod est, ex hoc tota res pendet. Quintilianus lib. 12. Nam, vt taceam de negligentibus, quorum nihil refert, vbi litium cardo vertatur. Idem lib. 5. Nã si fatetur, multis ex causis potuit cruẽta esse vestis: si negat, hic causæ cardinem ponit, in quo si victus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Sumptum ab ostijs, quæ cardinibus sustinentur, voluunturq́;.

Nouacula in cotem.

Ξυρὸς εἰς ἀκόνην, id est Nouacula in coté. Dici solitum in eos, qui forte in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neq; nouacula potest incõmodius cadere, quam si in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianum:

–Et fragili quærens illidere dentem,
Infringet solido.

Recte accommodabitur & in eum, qui, lædendi cupidus, tandem hominé nactus est, à quo vicissim lædatur, cum illi nocere non possit. Siquidem nouacula, si in molle quippiam inciderit, dissecat: si in cotem, retunditur. Huc respexit Tarquinius, qui dixit sibi in animo esse, vt Actius Nauius augur nouacula cotem discinderet, significãs in cotem nihil posse nouaculã. quanquam ab augure factũ, quod ille fieri posse non credebat, refert Liuius lib. j.

Caliga Maximini.

CALIGA Maximini, vulgò dictitatum est, in homines insulsos, & immodicæ proceritatis. Id adagij refert Iulius Capitolinus, in vita Maximini Imperatoris. Nam, cum esset, inquit, Maximinus pedum, vt diximus, octo & propè semis, calciamentum id est, campagium regium, quidam in luco; qui est inter Aquileiam, & Arziam, posuerunt, quod cõstat pede maius fuisse hominis vestigio, atque mensura. Vnde etiam vulgo tractum est, cum de longis, atq; ineptis hominibus diceretur: Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vsurpabitur, si cum odio, contemptuve dicať, propterea ꝙ is Maximinus, vnde natum esse constat, inuisissimus esset pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde sordido genere, postremò moribus barbaris, ac feris. Quinetiam nunc homines insignitæ proceritatis vulgo male audiunt, tanquam socordes, atque inertes.

Clematis Ægyptia.

HVIC cõfine est, quod à Phalereo Demetrio refertur, κλημάτις αἰγυπτία, id est, Clematis Aegyptia. Id ait ioco dici solitũ in eos, qui corpore præter modũ procero, atque atro colore essent: natum haud dubie ab eius herbæ specie, de qua meminit Dioscorides libro quarto. Plinius lib. 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum vocant, rostratis folijs, ad similitudinem capitis pęnularum, iacenté in aruis. Græci auté clematidem appellant. Sed, cum clematidis multæ sint species, quas inibi recenset Plinius, vna dũtaxat prouerbio locum fecisse videtur, ea nimirũ, quæ clematis Aegyptia cognomine dicitur. Dicitur autem, quòd hanc

hanc maxime gignat Ægyptus, folio lauri longo, tenuiq;, aduersus serpentes, & priuatim aspides, ex aceto pota efficax, quę eadem ab alijs daphnoides, ab alijs polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex auctoritate Apollonij, scribit, Zenonē gracili fuisse corpore, statu procero, atra cute. Deinde auctorem citat Chrysippū, qui in secundo prouerbiorum suorū libro scripserit, ob eam causam à quodam clematidem Ægyptiam fuisse dictum.

Res ad triarios rediјt.

ROMANVM extat adagium, elegans cum primis, & annotādum. Res ad triarios redijt. Eo licebit vti, cum significabimus rē eo periculi redactā esse, vt extremo conatu, summisq; viribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia, quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquum esse videatur, vnde subsidiū sperare posis. Veluti si in disceptatione quapiam litteraria, mediocribus ambigentibus, ad vnum aliquem summæ doctrinæ virū rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negotio, potentissimorū amicorum opem implorare cōpelleremur, quos non nisi maxima quadā ducti necessitate soleamus interpellare. Deniq;, si, cum vulgaribus illis cōsilijs res explicari nequit, ad nouū aliquod, & egregie callidum cōfugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neq; in Antiphone, neque in Phædria, neque in Geta satis esse præsidij ad retundēdam senis sæuitiā: Ad te, inquit, Phormio summa redit. Natum est adagium à ratione, modoq; componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter, & explicatur à T. Liuio, primę decadis lib. 8. cuius verba libuit subscribere: Postremo in plures ordines acies distribuebat. Ordo enim sexagenos, siue, vt alij legunt, sexcenos milites, duos cēturiones, vexillarium vnū habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim, distantes inter se modicum spatium. Manipulus leues vicenos milites, aliam turbam scutatorum habebat. Leues autem, qui hastā tantum, gæsaq; gererent, vocabātur. Hæc prima frons in acie, florē iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebantur scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia sub signis iam alij quindecim ordines locabātur: ex quibus ordo vnusquisque tres partes habebat. Earum vnamquanque primum pilum vocabant. Tribus ex vexillis constabat. Vexillum cētū octoginta tres, vt alij, sex homines erāt. Primum vexillum triarios ducebat, veteranū militem spectatæ virtutis. Secundū rorarios minoris roboris ætate, factisq;. Tertiū accensos, minimæ fiduciæ manū. Eò & in postremā aciem reijciebantur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omniū primi pugnam inibant. Si hastati profligare hostem non possent, pede presso eos retrocedentes, in interualla ordinū principes recipiebant. Tum principū pugna erat, hastati sequebant̄. Triarij sub vexillis considebant, sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas subrecta cuspide in terram fixas, vt haud secus quàm vallo sæpta inhorreret acies, tenētes. Si apud principes quoq; haud satis prospere esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios redisse, cū laboratur, prouerbio increbruit. Triarij consurgentes, vbi in interualla ordinum suorum principes, & hastatos recepissent, extemplò cōpressis ordinibus velut claudebant vias, vnoq; continente agmine, iā nulla spe post relicta, in hostem incidebāt. Id erat formidolosissimum hosti, cum velut victos insecuti nouam repente aciem exurgentem auctā numero cernebāt. Hactenus T. Liuius. Cuius ex verbis satis arbitror liquere prouerbiū, vt nostra interpretatione iam non sit opus. Itē Vegetius de re militari lib. 2. declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorū genere instructos, qui genu posito subsidebant: vt, si primā aciem vinci contigisset, ab ijs integrato prœlio victoria repararet̄. Modestus in libello de vocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omnes à firmissimis, & scutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi vt requieti, & integri acrius inuaderent hostes, post vltimas acies sedere consueuerūt, &, si quid in primis ordinibus accidisset, de eorū viribus reparaturis spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in vita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quenq; militem in triarios allegi solitum, docens eum neruis robu-

robustissimis fuisse, hoc argumento, quod triarium quoque vinceret.

Sacram anchoram soluere.

HVIC finitimum est illud, quod apud Græcos celebrat: ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, id est, Sacrã soluere anchoram, quoties ad extrema præsidia confugitur. Translatum à nautis, qui maximam, ac validissimã anchoram sacram vocant, eamq; tum demũ mittunt, cum extremo laborant discrimine. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἄκουσον δὴ ἱερὰν, φασὶν, ἄγκυραν, ἣν οὐδεμιᾷ μηχανῇ ἀπορρήξεις. i. Audi iam sacram, vt aiunt, anchoram, quamq; nulla vi queas abrumpere. Sic enim appellat argumentum insolubile. Rursum Drapetis: Ἔδοξεν οὖν σκοπουμένοις τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν οἱ ναυτιλλόμενοί φασι, καθιέναι. i. Visum est igitur, re perpensa, extremam anchoram, quam nautæ sacram nominant, demittere. Rursum in Apologia: Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄβροχος. i. Mihi fortaſsis vna illa anchora adhuc superest integra: id est, Illud mihi adhuc superest, quo poſsim confugere. Euripides in Helena:

Ἄγκυρα δ᾽ἥ μου τὰς τύχας ὀχεῖ μόνη. id est,
Mihi ab vnica fortuna pendet anchora,

hoc est, Vna dumtaxat spes mihi superest. Aristides in Themistocle: Καὶ ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι. id est. Ac velut à sacra anchora de illius voce pendentes.

Mouebo talum à sacra linea.

IDEM pollere putat Diogenianus, κινῶ τὸν ἀφ᾽ἱερᾶς: id est, Sacræ lineæ talum moueo. De ijs, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux libro nono exponens, ait à ludo quopiam tesserarum natũ esse adagium. Lusum autem fuisse huiusmodi, vt vtrique ludentium essent calculi quinq;, totidem impositi lineis: vnde & Sophocles dixerit: πεσσὰ πεντάγραμμα, id est, tesserę quinq; linearum. Inter eas lineas, vtrinq; quinas, vnam fuisse mediam, quam sacram vocabant: vnde, qui talum mouisset, is sacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id vero nõ fiebat, nisi cum res posceret, vt ludens ad extrema confugeret auxilia. Vsurpat hoc adagiũ Plato lib. de Legib. quinto: καθάπερ πεττῶν ἀφ᾽ἱεροῦ. id est, Tanquam à sacra tessera. Plutarchus in libro, qui inscribitur: An seni sit gerenda Resp. Τὴν δὲ τελευταίαν ὥσπερ τὴν ἀφ᾽ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν τὸ γῆρας. id est, Postremam nobis, tanquam à sacra linea senectam allegant, hoc est, veluti causam grauiſsimam. Idem commentario de comparatione terrestrium, ac marinorum: Φέρε, κινήσαντες τὴν ἀφ᾽ἱερᾶς, βραχέα περὶ θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν. id est, Age moto talo à sacra linea, paucis de diuinitate eorum, & diuinatione dicamus. Rursum idem aduersus Colotam Epicureum: Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ᾽ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κωλώτης. id est, Protinus igitur talũ à sacra mouit Colotes. hoc est, statim id quod est grauiſsimum, aggressus est, vt impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in vita Marcij Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata: ἄρα τὴν ἀφ᾽ἱερᾶς ἀφῆκεν. id est, Sublatam à sacra linea tesserã misit. Desperatis enim rebus ad Deorum religionem confugiebat, supplicatum missis sacrificijs, æditius, initiatoribus, auguribus, &c. Huc adlusit & Theocritus in Bucoliastis:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id est,
Atque à lineola lapidẽ mouet. De quo

nobis & alias facta mentio.

Nudior Leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος, id est, Nudior leberide, de vehementer tenuibus. Leberis enim serpẽtis exuuium significat, quo nihil esse potest inanius. Accidit autem hoc omnibus fere, quæ cortice integuntur, sed molliore: velut stellioni, lacertæ, præcipue serpentibus, atque hæc fermè bis exuunt, vere, & autumno, presertim vipera. Serpẽti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita, vt obcæcari videatur ijs, qui rẽ non intelligunt: atq; vna nocte & die, senectus tota exuitur à capite vsque ad caudam. Ex insectis reiuuenescũt silpha, & culex: eaq;, quorum pennæ vaginis obteguntur, ut scarabei, item locustę, & cicadę. In genere marinorum exuit & cancer, idq; sæpius anno. Atq; hoc exuuium Græcis etiam σύφαρ dicitur: cuius mira sentitur tum leuitas, tum siccitas, vniuerso humore in nouum fœtũ consumpto. auctor Aristoteles lib. de natura animantium octauo. Ait Suidas, Leberidem hominem fuisse supra modum pauperem: ita, vt vulgari sermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnosophistis: σαυτὸν ἀποφαίνεις κενώτερον λεβηρίδος. id est, Ostẽdis teipsum inaniorem leberide.

Qui

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

SI dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbij loco citat: Nihilq; super hoc audies, inquit, nisi illud e triuio, Cum dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria:

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non
vult audiet.

Rursum in prologo Phormionis:

Benedictis si certasset, audisset bene.

Eodem adlusit in prologo Andriæ:

Desinant maledicere, malefacta ne noscant sua.

Obscurius etiam in prologo Eunuchi: Tum, si quis est, qui dictum in se inclementius existimet esse, sic existimet: sciat, respõsum, non dictum esse. Responsum enim vocat, conuicium cõuicio redditum. Primus huius adagij pater Homerus fuisse videtur, apud quem hic versus est in Iliadis Y.

Ὁπποῖον δ' ἤπησθα ἔπος, τοῖον δ' ἐπακούσαις. id est,

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Item Hesiodus lib. cui titulus, Opera & dies:

Εἰ δὲ κακὸν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id est,

Fors male dicenti dicẽtur plura vicissim.

Rursus in eodem:

-Εἰ δέ κεν ἄρχῃ,
Ἤτι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας
Δὶς τόσα τίνυσθαι μεμνημένος. id est,
-Si quod prior ipse.
Aut verbum, aut factum, dicasve, gerasve
molestum.
Ad te cũ duplici rediturũ fœnore noris.

Euripides in Alcestide:

-Εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς
Ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. id est,
-Si dixeris nobis male,
Mala inuicem permulta, nec falsa audies.

Longe venustius idem extulit Sophocles, citante Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ γλῶσσαν ἐκ χέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. id est,
Etenim solet qui dicta temere iecerit,
Audire nolens verba, quæ dixit volens.

Refertur ex Sophocle:

Φιλεῖ δὲ πολλὴν γλῶσσαν ἐκ χέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν ἃς ἑκὼν εἶπεν κακῶς. id est,
Qui multa temere verba fudit, is solet
Audire nolens, quæ volens dixit male.

Quinetiam his nostris tẽporibus eiusmodi quiddam vulgo dictitant: Vt salutabis, ita & resalutaberis: hoc est, vt tua fuerit oratio, ita tibi respondebitur. Plautus: Contumeliam si dices, audies. Cæcilius in Chrysio, apud Gellium: Audibis male, si male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud auctores passim obuium: Ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνης τὸ τέλος δυστυχία. id est, Infrænis oris, & iniquæ vecordiæ finis, seu vectigal, calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata: Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσεσθαι. id est, non esse maledicendum ijs, quibus cum agimus; alioquin audituros, quæ molestiam adferant. Huc arbitramur asscribendum versiculum, quem Quintilianus vt vulgo iactatum citat:

Nec male respondit, male enim prior ille rogarat.

Serò sapiunt Phryges.

HOC prouerbium ex vetustissima tragœdia Liuij Andronici mutuo sumptum est, quæ inscribitur, Equus Troianus: Serò sapiunt Phryges. Vsurpatur à Cicerone in epistolis familiaribus, In Equo, inquit, Troiano scis esse: Sero sapiunt Phryges. Conuenit in eos, quos stulte factorum serò pœnitet. Si quidem Troiani, tot iam acceptis cladibus, vix decimo demũ anno de restituenda Helena consultare cœperunt: quã si statim initio reposcenti Menelao reddidissent, innumerabilibus sese calamitatibus subduxissent. Euripid. in Oreste:

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους. id est.
At nunc profecto serius sapis bene,
Cum tunc penates turpiter reliqueris.

Nã verba sunt ad Helenam Electræ. Refertur & à Festo Põpeio prouerbij titulo. Demades, auctore Plutarcho, dicere solebat, Athenienses nunq̃ decernere pacem, nisi pullis vestibus indutos, innuẽs eos bellãdi cupidiores, quàm sat esset, nec nisi clade suorum admonitos de pace cogitare.

Piscator ictus sapiet.

EANDEM habet sententiã illud apud Græcos celebratissimũ: ἁλιεὺς πληγεὶς νόον φύσει. id est, Piscator percussus sapiet. Idq; ferũt ab huiusmodi quodã euentu natum: Cum piscator quispiã piscibus, quos intra rete

rete tenebat, manum admouisset, atque à scorpio pisce feriretur, ictus, inquit, sapiã. Itaq; suo malo doctus, cauit in posterum. Plinius libro trigesimosecundo demõstrat id esse peculiare draconi, & scorpio pisci, vt lædant aculeis, si manu tollãt. Zenodorus ait parœmiã extare apud Sophoclem.

Factum stultus cognoscit.

IDEM aliter effertur ab alijs, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. i. Rem peractam stultus intellexit. Sumptum est autem ex Homero, qui pluribus locis hanc vsurpauit sententiam. Vt in Iliados Π. & Ψ.

Μή τ' ἀντίος ἵστασ' ἐμοῖο,
Πρὶν κακόν τι παθέειν, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est.

-Mihi obuius ire caueto, prius quam
Noxæ aliquid capias: nam factum nouit & excors.

Huc adlusit Euripides in Bacchis:

Κακοῦ γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν. id est,
Nam didicit affinis malo.

De Pëtheo, qui sero, nec nisi sua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchũ. Neque huic diuersum est, quod admonet senarius ille, inter Græcanicas sententias celebris:

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις. i.
Tum iudicant homines, vbi iã pœnitet.

Eodem pertinet Virgilianum illud,

Discite iustitiam moniti, & non temnére diuos.

Item illud Demosthenicum: Non emo tanti pœnitere. Vnde perquàm eleganter Fabius apud Titũ Liuium, Euentum, stultorum magistrum appellat: Nec euentus docet hoc, inquiens, qui stultorum magister est, sed ratio. Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiusmodi seram, & infrugiferam prudentiam, miseram vocat: Terror, inquit, & metus & misera illa ex periculis facta prudẽtia, monebat, vt à rep. (erat autem omnino nulla respub.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto stultus sapit.

PAVLO diuersius extulit Hesiodus, eandem tamen sententiam, cum ait in libro, cui titulus, Opera, & dies:

-Δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,
Εἰς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est,
-Tandem sua pœna nocentem
Cõsequit, passusq; sapit tũ deniq; stult⁹.

Ad quam sententiam videtur adludere & Homerus in Iliados Υ. ἵνα γνώῃς ἀντιτίνων, id est, Vti tuo damno cognoscas. Plato in Symposio: ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μή, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. id est, Quæ sane tibi quoque dico, Agathon, ne ab hoc fallaris, sed, excognitis his, quę nobis acciderunt, caueas: nec, iuxta prouerbium, veluti stultus post acceptum malum sapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter is sapit, qui alieno periculo sapit. In eandem sententiam Tibullus Elegiarum lib. tertio:

-Felix, quicunque dolore
Alterius, disces posse carere tuo.

Huc adludunt & illæ sero sapientiũ voces: Nunc scio, quid sit amor. Nunc ego & illam scelestã, & me miserum esse sentio. Ah, vix tandem sensi stolidus. Videtur adagium ex illa vetustissima fabula manasse, de duobus fratribus, Prometheo, atq; Epimetheo, quæ quidem refertur apud Hesiodum, ad hanc fermè sententiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignẽ furto sublatum è cœlo, ac mortalibus redditum: cupiensq; illum simili retaliare dolo, Vulcano negotium dat, vt è luto puellæ simulacrum quanto maximo posset artificio fingat. Id simulatq; factũ est, singulos Deos, deasq; monet, vt ei simulacro suas quisq; dotes adiungerent. Vnde & virgini Pandoræ nomen affictum apparet. Hanc igitur, omnibus formæ, cultus, ingenij, linguæq; dotibus cumulatam, Iupiter cum pyxide pulcherrima quidem illa, sed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is, recusato munere, fratrẽ admonet, vt, si quid muneris sese absente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, persuasoq; Epimetheo, pyxidem donat. Eã simul ac aperuisset, euolantibusq; morbis sensisset Iouis ἄδωρα δῶρα, sero nimirum sapere cœpit. Vbi Hesiodus palam ad adagionem adludens ait:

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. id est.
Accepit: tactusq; malo, tũ deniq; sensit.

Idẽ significat in Theogonia: Hæc, inquit, peperit προμηθέα:

Ποικίλον αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα.

Prometheũ vafrum nominans, ac varijs instructum

instructum cōsilijs, Epimetheum, post erratum sapientem. Vnde & Pindarus in Pythijs, appellat illum ὀψίνοον, quasi serò sapientem. Quod ipsa etiam iudicant vocabula. Nā προμηθεὺς Græcis eum significat, cui prius, quàm rem aggrediatur, suppetit consilium: ἐπιμηθεὺς, cui, re peracta, tū demum consilium in mentem venit. προμηθεύεσθαι, est consilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc versiculū, dictum in Cleonem, quòd sero, nec nisi confecto negotio saperet.

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. i. Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Idē in calce eiusdem dialogi: ἐπὶ τό γε μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως ἐστὶν. id est, Nam illud quidem post rē consulere, Epimethei est, nō Promethei. Effertur etiam ad hunc modum parœmia: παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id est, Post mala prudentior. Rursum hoc pacto: ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. id est, vt sententiam magis, quàm verba reddā, Quæ nocent, docent. At multo consultius est, alienis malis prudentiorem reddi, iuxta Græcam sententiam:

Βλέπων πεπαίδευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. id est,

Aliena spectans, doctus euasi, mala.

Circunfertur & illud nostrati vulgo iactatum: Mortales pudore, & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali, propter vicinum malum.

LYSIMACHVS apud Plautū in Mercatore: Nunc ego verum esse illud verbū experior, aliquid mali esse propter vicinū malum. Quibus ex Plauti verbis satis liquet, hāc sententiā vulgari sermone fuisse celebratam. Eam Hesiodus eleganter expressit in opere, cui titulus, Opera & dies:

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅστ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id est,

Si qua domi inciderit tibi res, tunc illico omissis
Adsunt vicini zonis. cinguntur at ipsi
Affines. noxa est, vicin⁹ vt īprobus, ingēs:
Contrà ita maxima commoditas, si commodus adsit.
Deest honor huic, bona quem vicinia deficit, at nec
Interea bos, ni vicinus vbi improb⁹ adsit.

Neq; tātum inter priuatos vicinos hæc sententia locum habet, verumetiam experimentis obseruatum est, populos à vicinis subuersos. Quemadmodum Ætolis, & Acarnanibus euenit, qui se mutuis cladibus euerterunt, inter se finitimi. Itē Carthaginiensibus, & Byzātinis, quarum historiarum meminerunt Hesiodi interpretes. Huc videtur leuiter adlusisse Virgilius in Eclogis, cum ait,

Nec mala vicini pecoris cōtagia lędēt. Et:
Mantua, væ miseræ nimium vicina Cremonæ.

Admonet aūt parœmia, vti bonorū conuictum, & consuetudinem expetamus, à malis nos, quàm maxime possumus, abducamus. Proinde scitum est illud Themistoclis apud Plutarchum: qui, cum prædium quoddam vēderet, hoc quoque præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. id est, quòd vicinos etiam haberet bonos. quasi vicini commendatione futurum esset longe vendibilius. Neque multum abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmē:

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. id est,

Sępe mali malefacta viri popul⁹ luit oīs.

Manus manum fricat.

SOCRATES in Axiocho Platonis ait Prodico sophistæ hunc Epicharmi comici versiculum semper in ore fuisse:

Ἁ δὲ χεὶρ, τὰν χεῖρα κνίζει· δός τι καὶ λάβοις τι. id est,

Affricat manum manus: da quiddam, & aliquid accipe: videlicet, hominis questum facete taxās, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq;, quæ tum dicturus esset, didicisse affirmabat, at ne id quidem gratuito, immo numerata mercede. Sentētia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. Sic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem fermē mortalium inueniri, qui velit in quempiam beneficiū collocare, à quo non speret aliquid emolumēti vicissim ad se rediturum, sed officiū inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idē adagium effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νίπτει, i. Manum manus lauat. Idem pollet vtraq; metaphora. Nam mutua cōmoditas est, quotiēs vel fricat, vel abluit

manus

manus manum. Circumfertur inter Græcanicas sententias huiusmodi distichon:

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον. i.
Vrbs seruat vrbem, seruat itidē vir virū.
Manus manū, digitumq; digitus abluit.
Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Cæs.

Gratia gratiam parit.

EANDEM sententiam Sophocles simpliciter extulit in Oedipo Coloneo:

Ἡ χάρις χάριν φέρει. i. Gratiā adfert gratia.
Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro:

Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. id est,
Beneficium semper beneficium parit.
Quod Hesiodus velut enarrans in j. Geor.
Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
Καὶ δόμεν, ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. i.
Æquum vt ametur amans: qui accedit, iungitor illi.
Da, tibi qui dederit; qui non dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, non danti non dedit vllus.

Quibus significatur beneficium inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena:

Χάρις γὰρ ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. id est,
Beneficium beneficio respondeat.

Par pari referre. Ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν.

TERENTIVS in Eunucho parœmiā vsurpat, superiori nō admodū dissimilem: Par pari referto. Qua monemur, vt tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac, iuxta Medeam Euripideā, amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos pfidi, parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi: deniq; vtcunq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phormionis: Quod ab ipso allatū est, sibi id esse relatum putet. Nō inconcinnè tum quoq; vsurpauerimus, si quando uerba verbis, blāditias blanditijs, promissa promissis pensamus. Huc pertinet illud nō illepidū, quod refert Aristoteles libro moraliū nono: Dionysius citharœdū accersiuerat, vt sibi caneret in nuptijs: atque cum eo his pactus est legibꝰ, vt, quo doctius, meliusq; caneret, hoc copiosiorem ferret mercedē. Annixus est omni artificio citharœdus, vti quàm scitissimè caneret, sperans amplissimum præmium At postridie pactam mercedem reposcenti musico, qui cōduxerat, ait iam persoluisse sese, quod esset pollicitus, nēpe par pari retulisse, proq; voluptate reposuisse voluptatē, spem lucri significans: quæ quidē hoc maior fuerat, quo magis ex arte cantasset. Verū hoc loco negat philosophus par pari relatum: propterea, ꝙ alter id, quod volebat, accepit: alter eo, ꝙ expetebat, frustratus est. Huc videtur respexisse Euripides, cū ait in Andromache:

Σώφρων καθ' ἡμᾶς, σώφρον' ἀντιλήψεται,
Θυμούμενος δὲ τεύξεται θυμουμένων. id est,
Modestus in nos sentiet modestum item,
Commotus autem nos reperiet cōcitos.

Porrò prouerbiū natum videri potest à compotationibus veterum Græcorū, apud quos æqualibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone secūda apud Athenæum libro decimo:

Τίς ἐκέρασε σφῷν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ. i.
Qui par sceleste miscuit vobis pari?
Item Cratinus in Pytine:
Τὸν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἔγωγ' ἐκτίσομαι. i.
At par pari reddenti, ego respondero.

Item lib. 6. Οὐ διὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τὸν ἰχθὺν πωλούντων. id est, Non per eos, qui Romæ piscē vendunt, parem pari: sentiens singulos pretio æstimatos vēdi. Erat hæc vox ἴσον ἴσῳ, solennis inter propinandum, vt ex eodem auctore facile liquet. Ea significabant, aut pares esse cyathos, aut tātundem additum aquæ, quantum inesset vini. Huius formæ sunt illa: paria facere, pro pensare ex æquo: & parem calculum ponere. Plinius ad Flaccum: Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculum ponere, nec vrbis copijs ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempestatibus possum. M. Tullius lib. de Oratore ad Brutum: Par pari retulit ad schema rhetoricum, quo membra orationis pari syllabarum numero sibi respōdent. Nam, inquit, Cum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quæ similiter cadunt verba, verbis comparātur, quicquid ita concluditur, plerunque fit, vt numerose cadat.

Eadem mensura.

QVOD modo retulimus, videtur pariter & ad

& ad officij,& ad iniuriæ relationem perti nere, verum ad beneficij pensationem magis referendum, quod ait Hesiodus.

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, αἴκε δύνηαι. i.
Aut mēsura eadem, aut melius quoque, si qua facultas.

Quo docet, officiū remetiēdum esse eadem mensura, aut etiam copiosiore, si suppetat facultas: prorsumq; hac parte imitandos esse fœcundos agros, qui semētem depositam multo cum fœnore reddere cō sueuerunt. Citatur à Luciano prouerbij vice in Imaginibus: αὐτῷ μέτρῳ, φασὶ, καὶ λώϊον, id est, Eadem mensura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epistolarum ad Atticum lib. 13. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus adscribit, αἴκε δύνηαι.

Crassa Minerua: Pingui Minerua.

MINERVA, iuxta poetarum fabulas, artibus, atque ingenijs præsidet. Vnde & illud fluxit: Inuita Minerua. Præterea illud: Pingui, seu crassa Minerua, quod quidem iam olim prouerbij vice celebratur. Columella lib. De re rustica duodecimo capit. 1. In hac autem, inquit, ruris disciplina non consideratur eiusmodi scrupulositas, sed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumuis vtile continget villico tēpestatis futuræ præsagium. Idem in primi libri præfatione: Potest enim nec subtilissima, nec rursum, quod aiunt, pingui Minerua res agrestis administrari. Idem libro 10. Nec tamen Hipparchi subtilitas, pinguioribus, vt aiunt, rusticorum litteris necessaria est. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod inconditius, simpliciusque, quasiq; indoctius fit, non autem exquisita arte, nec exactissima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obscœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborū petere, nudis verbis rogat,

Crassa, inquit, Minerua mea est.

Et Horatius, Philosophum describens, non exactis illis Stoicorum rationibus, atque argutijs instructum, sed veluti citra artem, philosophiam moribus exprimentē, neque tàm disertum, quàm simplicem, ac syncerum.

Rusticus, inquit, anormis, sapiēs, crassaq; Minerua.

Aulus Gellius lib. 14. cap. 1. Nequaquā tamen id censebat in tam breui, exiguoq; vitæ spatio, quantouis hominis ingenio cō prehendi posse, & percipi: sed coniectari pauca quædam, &, vt verbo ipsius vtar, παχύτερον, id est, crassius, & pingui Minerua.

Crassiore Musa.

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id est, Crassiore Musa. Eandem parœmiam sic extulit Quintilianus, Institutionum oratoriarum lib. 1. Libet propter quosdam imperitiores etiam crassiore, vt vocant, Musa, dubitationem huius vtilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud scriptores non inidoneos, Pinguiore formula, pro eo, quod est, planius, atq; intelligibilius. Dictum est, & Latinè loqui, pro eo quod est, Apertè, & simpliciter. M. Tullius in Verrem: Latinè me scitote, non accusatoriè, loqui. Idē in Philip. Sed vt solent ij, qui planè, & Latinè loquuntur. In Priapeijs:

Simplicius multo est, da prædicare, Latine Dicere.

Rudius, ac planius.

INELEGANTIVS quidem est illud apud Græcos, sed idem tamē pollet: ἀμαθέστερον, καὶ σαφέστερον εἰπὲ. quod apud eundem refertur Gellium: Nosti enim, inquit; credo verbum illud vetus, & peruulgatū, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est, Indoctius, rudiusq; quodammodo loquere, & apertius, ac clarius fare. Sumptum apparet ex Aristophanis comœdia, cui titulus: βάτραχοι, id est, Ranæ.

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est, Indoctius proloquitor, atque clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obscuritatem taxat. Suidas, & interpres admonent, subesse prouerbium, quod hunc ad modum feratur.

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον. id est, Apertius mihi loquere, atq; indoctius.

Inde sumptum, q. antiquitus illi σοφοὶ, quos vocant, solebant mysteria sapientiæ quibusdā ænigmatum inuolucris data opera obtegere, Videlicet, ne profana turba, ac nōdum philosophiæ sacris initiata, posset assequi. Sic Plato numeris suis obscurauit suam philosophiam. Sic Aristoteles multa mathematicis collationibus reddidit obscuriora.

Sus Mineruam.

TRISTISSIMVM apud Latinos auctores adagiū, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, i. Sus Mineruam, subaudiendum, docet, aut monet dici solitū, quoties indoctus quispiam, atq; insulsus eum docere conatur, a quo sit ipse magis docendus: aut, vt Festi Pompeij verbis vtamur, cum quis id docet alterum, cuius ipse est inscius. Propterea ꝙ Mineruæ artium, & ingeniorū, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porrò sue nullū aliud animal magis brutum, magisq́; sordidum, vt quod stercoribus impensè gaudeat, vel ob iecoris magnitudinē, quæ sedes, est cōcupiscentiæ, ac libidinis: vel ob nariū crassitudinem, & olfactum hebetem, vnde fit, vt non offendatur fœtore: tum adeo pronum, ciboque deditum, vt, si fortè sursum aspicere cogatur, protinus stupore fileat ob insolentiam, vt tradit Alexāder Aphrodiseus. Nec est aliud magis indocile, proinde non ad vsum aliquem, quemadmodum pecudes nonnullæ, sed ad epulas dumtaxat à natura donatum videtur. Cui rei testis est Plinius lib. 8. cap. 51. Animalium, inquit, hoc maxime brutum, animamq́ue ei pro sale datam, non illepide existimabatur. Idem affirmat Varo lib. De re rustica secundo: Suillum, inquit, pecus donatū à natura dicunt ad epulandum. Itaque his animam datam pro sale, quæ seruaret carnem. Atque hæc quidem verba quid sibi velint explicat M. Tullius lib. De finibus bonorum quinto: Etenim omniū rerum, inquit, quas & creat natura, & tuetur, quæ aut sine animo sunt, aut non multo secus, eorum summum bonum in corpore est, vt non inscite illud dictū videatur in suē, animum illi pecudi datum pro sale, ne putresceret. Sunt autem bestię, in quibus inest aliquid simile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus, etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Vulgo insipidos istos, & quasi ventri atq; abdomini natos, sues, appellare cōsueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illustrium grammaticorū refert, Palæmonem arrogantia tanta fuisse, vt M. Varronē porcum appellaret, secū & natas, & morituras litteras. Præterea, si quid indoctū atq; illitteratū significare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodū M. Tullius in Pisonem: Ex hara productę, nō schola. Hinc igitur natum adagium sus Mineruam. L. Cæsar apud Ciceronem lib. de Oratore secūdo: Sic ego, inquit, Crasso audiente, primū loquar de facetijs, & docebo sus, vt aiunt, oratorem eum, quē cum Catulus nuper audisset, fœnū alios aiebat esse oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæstionibus primo: Nam, & si non sus Mineruam, vt aiunt, tamen inepte quisquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum: Pretermitto Grecos, quorū tu iactas scietiam, & dū peregrina sectaris, pęnè tui sermonis oblitus es, ne vetere prouerbio, Sus Mineruam, docere videatur. Vsurpat idem verbis cōmutatis in epistola ad Marcellā, cuius initium, Mensuram caritas non habet. M. Varro, & Euhemerus adagiū ad fabulas retulerūt, id quod ex Festi verbis licet conijcere. Quā rem, inquit, in medio, quod, aiunt, positam, ineptis μύθοις inuoluere maluerūt, quàm simpliciter referre. Celebratur à multis Demosthenis scōma, qui cum Demades vociferaretur in eum: Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id est, Demosthenes vult corrigere sus Mineruam: respondit: Αὕτη μέντοι ἡ πρώην ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα εἰλήφθη. id est, At qui nuper hęc Minerua in adulterio fuit deprehensa. Dictum adlusit ad Mineruam virginem.

Sus cum Minerua certamen suscepit.

CVM hoc, aut idē, aut certe quàm maxime finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis:

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤριστ. id est,
Cū diua est ausus sus decertare Minerua.

Quoties indocti, stolidiq́;, & depugnare parati, nō verentur summos in oī doctrina viros in certamen litterarium prouocare. Theocriti enarrator sic efferri vulgo παροιμίαν scribit, Ὗς ἂν πρὸς Ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id est. Sus cum sis, cum Minerua contendis. Scholiastes aliquis addit, eos ἐρίζειν dici, qui verbis certant, ἐρίδειν, qui factis quo magis ridiculum est, si sus indocilis certet cum Minerua, disciplinarum præside.

Inuita Minerua.

LATINIS & illud est celebratissimū, Inuita Minerua, pro eo quod est, refragāte ingenio, repugnante natura, non fauente cœlo. Cicero in Officijs: Inuita, vt aiūt, Minerua. idem libro epistolarum familiariū duodecimo: Quinquatribus, frequenti senatu,

natu, caussam tuam egi, non inuita Minerua. Rursum eiusdem operis, lib. 3. Idque, quoniã tu ita vis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius:

Tu nihil inuita dices, faciesve Minerua.

Huc adlusit Seneca, cum dixit: Male respondere coacta ingenia.

Abijt & taurus in syluam.

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, id est, Abijt & taurus in syluam. Pastorale prouerbium, allegoria subturpicula, significans diuortium, ac neglectum veteris amicæ. Tametsi licebit in vsum verecundiorem trahere hoc modo, si per iocũ accomodabitur ad eos, qui pristinos amicos negligere vidẽtur, & à familiariũ, congerronumq; grege desuescere. Aut in illos etiam, qui à solitis desciscunt studijs, diuersumq; vitæ sequũtur institutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus est Thyonyco, nominatim etiã prouerbij vice refert:

Αἶνος θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

Fertur & hoc olim, in siluam secedere tantum.

Quæritur autem amãs, se iam pridẽ ab amica relictum, plurimumq; iam esse temporis ostẽdit, quod Cynisca, id est, Catella (nam id erat nomen puellę) se Lyco quodam oblectet, neque omnino curet ad pristinam redire consuetudinem: non magis, quàm tauri, qui & ipsi nonnunquam à vaccarum armentis secedunt, & aut reliquis aggregãtur tauris, aut solitarij per nemora vagantur, nullo fœminarum desiderio tacti. Eum secessum, eumq; vaccarum neglectum, quasiq; diuortium pastores peculiari verbo vocant ἀτιμαγελεῖν, voce nimirũ cõposita ἐκ τοῦ ἀτιμεῖν, τὸ ἀτιμάζειν, καὶ καταφρονεῖν, quod est despicere, negligereq;, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τοῦ ἀγέλη, quod armentum sonat. Ac tũ ἀτιμαγελεῖν, dicuntur tauri, cum, segregati à vaccarum cõmercio, adeo non curant illas, vt nõ modo coitũ non appetant, sed ne pascuis quidem ijsdem vti velint. Hũc animantis morem, simulq; vocem ipsam ei tributam rei demonstrat Aristoteles lib. de natura animalium sexto, his verbis: Ὁ δὲ ταῦρος, ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνεται σύννομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις: τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων εἰσίν, ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γὰρ οἵ γε ἐν τῇ Ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν. ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸς τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis, quàm annumerabimus, hoc modo: At taurus, cum tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cum vaccis pascuis vti, cumq; reliquis tauris dimicat. nam ante id temporis inter sese pascuntur, quod quidem appellant ἀτιμαγελεῖν. Sanè, qui sunt in Epiro prouincia tauri, sępenumero trium mensium spatio non apparent. porrò fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque ante tempus coeundi nõ aggregantur ad communes cum fœminis pascuas. Illud admonitu dignũ visum est, in versione Theodori Gazæ, pro Gręca voce ἀτιμαγελεῖν, quã Romana lingua nullo pacto reddere potest; scriptũ esse Coarmentari. Idq; verbi doctis etiam viris non parum caliginis offudit; ita vt deprauatũ apud Aristotelem locum existiment, commutataque lectione longe diuersum sensum inducant; putentq; Theodorum in transferendo non mediocriter allucinatũ. At nos, tota re diligentius pensiculata, videre videmur Aristotelicorum verborum sententiam citra vllius vocis commutationem adamussim quadrare: videlicet, taurum aggregari cum vaccis, & in ijsdem versari pascuis, appetente coitus tempore, eiq; non conuenire cum reliquis taurorum armentis, sed bellum cum alijs gerere: reliquis autem temporibus tauros cũ tauris socialiter ijsdem vti pascuis, neque fœminarum cõuictum sequi, sed inter sese agere: quod idẽ accidat in feris fermè omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris societatem, neglectis vaccarum armentis, vocari ἀτιμαγελεῖν. Quæso, quid hic scrupuli, cur Aristotelicam lectionem mutandam existimemus? nisi si quid offendit mutatus numerus in ταῦρος, & εἰσίν, id quod Aristoteli præsertim eo in opere pœne familiare deprehenditur? Dictionem autem illam Coarmentari, non germanam, sed supposititiam esse, dubium non est, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam: legendum esset vel Dearmentari, vel Abarmentari. Neque enim adduci possumus, vt credamus, Theodorum, hominem tam in omni doctrinæ genere absolutum, fuisse lapsum, præsertim in voce, neque magnopere prodigiosa, nec inusitata Græcis auctoribus:

ribus:

tibus: vtpote cuius vim vel ipsa statim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritũ auctorem vsque adeo notum, vulgatumq; legatur: ἐν νομεῖ, ἢ βουκόλοις, id est, in pastore, siue bubulcis.

X οἱ μὲν ἁμᾶ βόσκοντο καὶ ἐν φύλλοισι πλανῶντο
Οὐδὲν ἀτιμαγελεῦντες. id est,
Atque hi pascuntur simul, inq; comantibus herbis
Errant, & nõ vlla gregis diuortia quærũt.

Ad hæc Suidas ostendit: Ταῦρον ἀτιμάγελον appellatũ τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id est, qui negligeret armentum. Huc videtur nonnihil adlusisse Virgilius in Sileno:

Ah, virgo infelix, tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueũ molli fultus hiacyntho,
Ilice sub nigra pallẽtes ruminat herbas;
Aut aliquam in magno sequitur grege.
claudite, nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite saltus.
Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris
Errabunda bouis vestigia: forsitan illum,
Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
Perducant aliquæ stabula ad Cortynia vaccæ. Cum enim ait:
Ille latus niueũ molli fultus hiacyntho
Ilice sub nigra pallẽtes ruminat herbas:

taurum innuit ἀτιμάγελον. Item, cum ait: Errabunda bouis vestigia. Significat autem poeta taurum, quem adamabat Pasiphae, aut prorsus ἀτιμαγελεῖν, aut eatenus ἀτιμαγελεῖν, vt, suo armento neglecto, vaccas alias sequeretur. Porrò de pugna taurorũ inter ipsos coitus tempore meminit idem Maro libro Georg. tertio:

Nec mos bellãtes vnà stabulare; sed alter
Victus abit, longeq; ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam, plagasq; superbi
Victoris, tũ quos amisit inultus amores.
Et stabula aspectãs, regnis excessit auitis.

Nos quidẽ arbitramur hãc ipsam vocẽ, si deflectatur aliò, prouerbialem esse, quẽadmodum sunt & illæ καπρᾶν, & ἱππομανεῖν, ad eamq; potissimũ respexisse Theocritum, cum ait prouerbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia, quæ feruntur in Theocritum, habent ἔβαιεν ταῦρος pro καὶ cõiunctione copulatiua, mutata κεν expletiua: addunt esse prouerbium de his dici solitum, qui abessent non reuersuri. Taurus enim, si semel aufugerit in siluam, capi non potest. Vnde non inconcinne quis dixerit maritum, diutius ab vxore secubantẽ, ἀτιμαγελεῖν: & eum, qui familiares desierit inuisere, ἀτιμαγελεῖν: &, qui diutius à Musis, ac librorum abstinuerit contubernio, ἀτιμαγελεῖν. Item, qui à conuictu hominũ abhorreat, secumq; viuat, ἀτιμάγελον licebit appellare. Et, qui à legitimo contubernio aberrarit, secesseritq;, nõ ineptè dicetur ἀτιμαγελεῖν. Nec prorsus abhorret ab hac forma, quod est apud Aristophanẽ in Lysistrata:

Οἴκοι δὲ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id est,
Domi absque tauro cœlibem vitã exigã.

Sic enim significauit vitam cœlibem fœminæ negligentis taurum, id est, maritum. Sic & Horatius:

-Pereat male quæ te
Lesbia quærenti taurũ, mõstrauit inertẽ.

Annus producit, non ager.

Ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα, id est, Annus producit segetem, non aruum. Hemistichion prouerbiale, quod refertur à Theophrasto, lib. de Plantis octauo: Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις, (εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γενομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα. κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ἦ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐκ ἄλλως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα) μέγα δὲ καὶ αἱ διαχῶραι φέρουσιν. id est, Ad incrementum autẽ, alimẽtumq; plurimum quidem cœli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim, si imbres, serenitates, & hyemes accidãt opportunæ, cuncta felicius, atque vberius proueniunt, etiã in salsuginosis, ac parum pinguibus agris. Vnde nõ ab re est, quod prouerbio dicũt. Annum producere fructum, non aruum. Veruntamen nõ parui refert, quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duximus, in impressis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id est, non rectè: atque hoc ipsum, vt nostra quidem est opinio, οὐ καλῶς, partim, quòd Theodorus Gaza verterit hoc loco: Nõ perperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur verum esse, plurimum habere momenti cœli conditionem;

ditionem: id quod etiam prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aeri: tamen nonnihil etiam discriminis situm esse in ipso soli ingenio. Proinde legendum suspicamur pro οὐ καλῶς, οὐκ ἄλλως, id est, non temere. Quanquam videmus & illud οὐ καλῶς, vtcunque posse defendi. Nimirum vt Theophrastus improbet vulgare dictum, quod cœlo momentum omne tribuit, cum & à soli ratione magna pars pendeat. Nobis tamen superior lectio magis adridet, atque huic nostræ sentētiæ doctos calculum suum addituros existimamus. Repetit idem adagium libro de causis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem: sed multò maximum momentum habere aerem circumfusum, & cuiusmodi cœli ventorumq; temperies cōtingat, tum ad quos flatus oppositus sit ager. Meminit & Plutarchus Symposiacis, decade septima, problemate secundo. Porrò, si libebit vsum prouerbij dilatare, non intempestiuiter accommodabitur in hanc sentētiam, si quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momenti, quàm genus: ac planè perparui referre, quibus maioribus sit natus, sed multo maxime, quibus rationibus educatus, quibusq; moribus sis institutus. Nam cœlum velut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagij videtur adlusisse Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit.

-Οὔκουν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει.
Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπὸν, ἀνθρώποις δ' ἀεί.
Ο μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
Ο δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί;
Ἀρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί,
Ἔχει γέ τοι τι καὶ τὸ τραφῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id est,
-Non nouum ergo, si mala
Fauente cœlo terra fert segetem bonam:
Bona, destituta quibus opus fuerat, malū
Fructum edit. At mortalium quisquis malus
Nil possit aliud esse, quàm semper malus,
Frugi, vsq; frugi. Sors nec ingenium viri
Aduersa vitiat, sed ꝓbus semper manet?
Vtrumid parētum, an educantiū magis?
Rectè educari scilicet nonnullam habet
Doctrinam honesti.

Videtur Hecuba plusculum tribuere geniture, quàm institutioni: miraturq; e, proinde non idem euenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat. Porrò, quantò plus valeat institutio, quàm genus, Lycurgus eleganter ostendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem gnauiter feram est insecutus: alter generosis ortus parentibus, quòd institutus non esset, turpiter relicta fera, ad odorē panis, ac cibi restitit.

In vado.

METAPHORA prouerbialis, In vado esse, pro eo, quod est, In tuto, citraq; discrimen, sumpta à natantibus, aut nauigantibus. Terentius: Omnis res in vado est. Plautus in Aulularia: Hæc propemodum iam esse in vado salutis res videtur. Vadum autem est aquæ fundus, in quo quisquis constiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare.

AFFINIS est huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id est, In portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea quòd, qui medijs adhuc in fluctibus nauigant, ventorum, & æstus arbitrio nauigant. Contrà, qui iam intra portum sunt, nihil habent negotij cum vndis, ac ventis. Vnde vulgatissima metaphora, hominem, in cuius præsidio conquiescimus, portum appellamus. Et, qui sese ad tranquillam tutamq; aliquam vitæ rationem traducūt, in portum se recipere dicuntur. Terentius in Andria: Nunc huius periclo fit: Ego in portu nauigo. Maro paullo diuersius in Æneidos libro septimo:

Nunc mihi parta quies, omnisq; in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem.

DIVVS Hieronymus oppidò quā elegans adagium vsurpauit, ad beatum Aurelium Augustinum scribens, eumq; deterrere cupiens, ne iuuenis senē prouocet. Propterea ꝙ tardius quidem ad pugnam excitant hi, q iā sunt ætate quasi fessi: verū ijdē grauius sæuiūt, atq; vrgēt, si qñ senilis illa virtus irritata recaluit. Memento, inquit,

Daretis

Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quòd bos lassus fortius figat pedem: A veteri trituræ more ductũ apparet, cum, circumactis à bubus super manipulos plaustris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Potest adlusum videri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate præpollent. Senes in stataria pugna, ac viribus superiores sunt. id quod & Virg. in Daretis, & Entelli congressu declarat. Nec admodum hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis positum reperitur, ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendum, mouet pedem. Nam sensim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras via.

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἐξαμαρτάνειν, id est, Tota aberrare via. Prouerbium est in eos, qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho: Tota erras via, Translatum à viatoribus, qui nonnunquam ita solent aberrare à via, vt non sine dispendio quidem, tamen, quò tendebant, perueniant: nonnunquam sic aberrant, vt longè diuertant, & in diuersum tendant. Vnde & Exorbitare dicuntur, qui à vero aberrant. Aristoteles in Ethicis: Haud tota aberrant via. Idem Naturalium lib. 1. scribit priscos illos philosophos naturalium causarum scrutatores, exorbitasse, ac velut è via depulsos, prorsus aberrasse à vero. Sumptum est ex Aristophanis Pluto:

Ἡ τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν:
Via ne tota prorsus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant, eos in via esse, qui recto consilio quippiam instituũt; extra viam, qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ doctis vsitatissimę, Depellere à via, reducere in viam, mõstrare viam, facere viam, sternere viam, aperire viam, præcludere viam, intercludere viam. Cicero in prima Philippica: Quod si putas, totam ignoras viam gloriæ. Celebre habetur & illud apopthegma: Bene currunt, sed extra viam. Καλῶς μὲν τρέχουσι, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cœlo errare.

Hvic confine est, quod vsurpat Macrobius Saturnal. libro 3. Nũquam ne, inquit, Prætextate, tibi venit in mentem, toto, vt aiunt, cœlo errasse Virgilium? Sumptum videtur ex Aristophanis Ranis:

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκας οὐρανοῦ γ' ὅσον.

Ab Euripide dicitur in Æschylum, qui plurimum errasset in his, quę dixerat. Metaphora ducta, vel à Phaetontis, aut Cereris fabula; vel à nauigantibus, qui cœli, syderumque obseruatione cursum moderantur: proinde naucleri, cum vehementer aberrant, in cœli parte longe diuersa Cynosuram imaginantur nonnunquam, totoque aberrant cursu. Nisi malumus cœlum pro regione accipere, velut Horatius:

Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere.

Qvi ipse sibi malorum est auctor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu, suaque opera, quasi suopte plaustro, malorum sarcinam adportet sibi. Plautus in Amphitryone: Ipse homo sibi à me malam rem accersit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris onerarijs. Nam id quoque significat iumentum, auctore Gellio lib. 20. cap. 1. aut certe ab animalibus tergo vectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo.

Svo Gladio, suove telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento, dolo ve capitur: denique in quem quocunque modo, seu dictum, seu factum retorquetur, quod ab ipso profectum sit: veluti, si quis exemplo Protagoræ antistrephon dilemma in eum, qui proposuerit, retorqueat: aut si, quẽadmodum Phalaris, Perillum, mali repertorem, suo inuẽto conficiat. Itaq; in Adelph. Terentij, Mitio senex, fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi vtitur sententia: Hoc vnum affert vitij senecta, attentiores ad rem sumus, quàm oportet. Eandem Demea paulo post in fratrem retorquens: Postremo, inquit, non meũ illud verbum facio, quod tu Mitio bene & sapienter dixti dudum. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus; Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio constringeretur, adigereturque, vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo,

inquit, sibi hunc iugulo gladio, Translata metaphora ab his, qui in pugna suis ipsorũ telis aliquoties cõfodiuntur. Plautus in Amphitryone: Atque hunc telo suo sibi, malitia sua, a foribus pellere. Cicero pro Cęcina: Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut nostro defensio tua conficiatur necesse est. Huc adlusit Ouidius in epistolis Heroidum:

Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem pertinent & illa Ciceronis: In tuum ipse mucronem incurras, necesse est. Rursum. Hic est defensionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua, necesse est. Neque vehemẽter hinc adludit Liuianum illud lib. 2. de secundo bello Punico: Sentiebat Annibal suis se artibus peti. Lucianus in Piscatoribus, ὡς παρ᾽ ἡμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φὴς, λαβὼν, καθ᾽ ἡμῶν ἐτόξευσ. id est, Quæ quidem tela a nobis, vt fateris, sumpta, aduersus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Brasidam ducem, educto è corpore telo, eodem confodisse eum, qui miserat. Marius, vnus e triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic est gladius, quem ipse fecisti: nam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vsus. Hunc igitur vere suo gladio dixeris iugulatum.

Incidit in foueam, quam fecit.

TRANSLATVM vel ab his, qui, foueis effossis, aut reliquis id genus decipulis, insidiantur feris; vel à bellis, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem captat.

Suo ipsius laqueo captus est.

NOTA metaphora, nẽpe mutuo sumpta ab his, qui instructis pedicis, auibus, aut feris insidias tendunt.

Hanc technam in teipsum struxisti.

EANDEM sententiam aliter expressit Lucianus: Ὥστε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικας. id est, Itaque commentum in tuũ ipsius exitium reperisti. De hæredipeta, qui, quum diuitem ex asse hæredem scripsisset, ac testamentum protulisset, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina subito oppressus est, ac sua reliquit illi, cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit, cum dolus, in alterum excogitatus, in caput auctoris recidit, ita vt non raro consueuit accidere.

Turdus ipse sibi malum cacat.

HIS simillimum est illud Græcorum adagium: Κίχλα χέζει αὐτῷ κακόν. id est, Turdus ipse sibi malum cacat. In eos dici solitum, qui sibijpsis ministrarent exitij causam. Siquidem viscum, auctore Plinio, non prouenit, nisi maturatum in ventre, ac redditum per auium aluum, maxime palumbium, ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum Æneidos. Aristoteles item lib. De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primo ἰξοβόρον vocatum ait: aut, vt Athenæus, ἰξοφάγον, nimirum, quòd visco vescatur. Quoniam autem visco capiuntur aues, ipsę sibi malum cacant videlicet. Plautus paullo diuersis extulit: Ipsa, inquiens, sibi auis mortem creat. Quanquam non dubitemus affirmare, à Plauto Cacat, non Creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam semidocto, & Græcanici prouerbij ignaro, deprauatum, supposita voce adulterina Creat. Sophocles in Antigone:

Ὅστις δ᾽ ἀνωφελῆ φιτυπύει τέκνα
Τί τόνδ᾽ ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων, i.
Inutiles quicunque liberos serit,
Quid aliud hũc, quàm sibi creare dixeris
Ipsi dolores, atque risum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos, qui potentes sibi generos adsciscunt, à quibus postea per uim opprimantur.

Ipse sibi male fontem reperit.

EXTAT item apud eosdẽ senarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς γὰρ ἧυρε τοῦ κακοῦ τὴν πυτύαν. id est, Ipsius mali sibi reperit coagulum. Aut, Αὐτὸς ἧυρε τοῦ κακοῦ πηγὴν, id est, Ipse reperit mali fontem. Sic Æschylus in Persis:

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις. id est,
Nunc mali fons est repertus, vt videtur, omnibus.

Versus est Trochaicus. Sũt enim & perniciosi fontes, quorum aqua gustata mortem,

tem, aut insaniam adferat, quos præstiterat non reperisse.

Capra gladium.

EODEM ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, id est, Capra gladium, subaudi, reperit. In eos dicitur, qui ipsi reperiunt, quo pereant. Ortum est autem adagium ab huiusmodi quodam euentu. Olim, cum Corinthi Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent, huius Iunonis statuam aiunt à Medea positam fuisse: atque hi, qui ad præbendam hostiam erant conducti, defosso sub terra cultro, oblitos sese assimularent, capra pedibus excalpens, eũ eruit, proditque: itaque mactata est. Quidam sic efferunt paremiam: αἲξ δῶσα τὴν μάχαιραν, id est, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto: Ὄις τὴν μάχαιραν, id est, Ouis cultrum.

Cornix scorpium.

HIS cõfine est & illud, Κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix, correpto scorpio, arcuata illius cauda, vulnus accepit lethale, perijtque. Extat super hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adscribere.

Ἐν ποτὲ παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι ναίων,
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ,
Ὃν μάρψας ὥρουσεν. ὁ δ' αἴξαντος ἐπ' ὕδας
Οὐ βραδὺς, ἐυκέντρῳ πλῆξαν ἔτυψε βέλει,
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ' ὅσσον ἐτάχιν ἐπ' ἄλλῳ,
Ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἐδέξατο μόρον. id est,
Scorpius è terra prorepserat, idq; vidente
Coruo, qui cœlo victitat in liquido.
Corripuit visum, fugitque: sed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit, atque necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,
Inde sibi acciuit ipsa necem misera.

Atque id in rebus humanis frequenter vsu venire solet, vt, qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodũ & Horatius:
Græcia capta ferum victorem cepit.

Calidum prandium comedisti.

HVC adludere videtur & Plautinum illud: Calidum hodie prandium prandisti, id est, Fecisti, quod tibi magno malo sit futurum. Ab his sumptum, qui se noxijs, ac letiferis ingurgitant cibis, postea ventris tormina sensuri.

Irritare crabrones.

Τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν. id est, Irritare crabrones. Ad hanc sententiam referendum est & illud, quod est apud Plautum in Amphitryone, Irritabis crabrones. Id dictum est à poeta in mulierum ingenium: quibus iratis si repugnes, magis prouoces, neque sine tuo malo discedas. Est autem Crabro insecti genus, affine vespis, pertinacissimum, aculeoq; pestilentissimo. Siquidem refert Plinius Naturalis historiæ lib. 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere sine febri esse. Additque, traditum à quibusdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Aristoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia, quæ de crabronibus commemorat, illud quoque tradit, cum in apum genere quædam aculeis careant, vt fuci, & reges, vespę quoque nonnullæ sine aculeis inueniantur, nulli crabrones reperiuntur non armati aculeo. Quanquàm de duce, num aculeatus sit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epist. Eandem sententiam sic idem extulit Plautus, mutata allegoria:

Bacchæ bacchanti si velis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies: feriet sæpius.
Sin obsequaris, vna te soluas plaga.

Nam mos erat, vti Bacchanalia celebrantes obuios thyrsis ferirent. Aristophanes in Lysistrata, nam hoc titulo inscriptam comperi:

Ἤν μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κ' ἐρεθίζῃ.
Nisi si quis vti vesparium, fraudet me, stimuletque.

Adlusit huc, qui scripsit epitaphium Archilochi, poetæ maledici:

Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. id est,
Ne fors crabrones, qui huic insedere sepulchro,
Irrites, tacitum carpe viator iter.

Xenophon lib. 4. indicat, vnde natũ sit: nimirum ab ijs qui student eximere vespas

ab antris suis: ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. id est, Et ego, inquit, video etiã eos, quicunq; crabrones excipere volunt, siquidem euolãtes conentur venari, à multis feriri crabronibus.

Leonem stimulas.

CONSIMILEM vim habet, qđ à Diogeniano refertur, τὸν λέοντα νύττεις, i. Leonem pungis, seu vellicas. De ijs, qui potentem, ac ferocem in suum ipsius exitiũ prouocant, atque extimulant. Notior est metaphora, quàm vt sit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris.

IDEM pollet & illud: μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, i. Ne moueris malum bene conditum, siue quiescens. In eos, qui sua stultitia sibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore sepulta resuscitant, renouantq; Prouerbium retulisse videtur Theognis hoc versu:

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον. id est,
Nam persæpe malum præstat domi habere repostum.

Huic simillimum est illud:
–Sopitos suscitat ignes.

Octipedem excitas.

CRATINVS in Thrattis apud Suidã, ὀκτώπουν ἀνεγείρεις. idest Octipedem excitas, nimirum scorpium: cui pedes sunt octo, ac plerũque sub saxis abditus cubat, quem non nisi tuo periculo suscites propter venenum, quod in cauda gestat.

Mouere Camarinam.

Κινεῖν τὴν καμαρίνην, i. Mouere Camarinam, est sibiipsi malum accrescere. Lucianus de Apophrade: ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν. id est, Vides, quãto satius tibi fuerit, Camarinam immotam sinere. Vnde natum sit adagium, Seruius grãmaticus explicat, Virgilianum illum locũ enarrans in tertio Æneidos:

–Et fatis nunquam concessa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus est iuxta oppidũ eiusdem nominis, quæ cum olim, siccata, pestilentiam creasset, consuluerunt oraculum, an penitus eam desiccare præstaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo; & cessauit quidem pestilentia, sed per eam ingressis hostibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud insuper addens, quibusdam Camarinã esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat, quatiatque, tetrum quendam odorem edere. Verum nobis superior sententia magis videtur ad verisimilitudinem accedere. Meminit huius adagij Stephanus quoque versu heroico, effertq; ad hunc modum:

Μὴ κίνει καμάριναν· ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.
Ne moueas Camarinam. etenim non tangere præstat.

Ait autem Camarinam oppidũ, & eiusdem nominis paludem esse in Sicilia. Meminit & Silius libro 14. Maronẽ imitatus,
Et cui non licitũ fatis Camarina moueri.

Anagyrim commoues.

SVPERIORI neutiquã dissimile videtur illud apud Græcos celebratũ, ἀνάγυρον κινεῖς, id est, Anagyrum commoues. In eos, qui sibiipsis malorum auctores essent: quique in suam ipsorum perniciem quempiã irritarent. Vnde ducta sit parœmia, varie narratur ab auctoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio libro Dioscorides, quem quidam magyrum, quidam anagyrum appellent: nõnulli acopon, medicamentis quidem efficacem, verum odore maiorem in modum graui, maxime si manu teratur: cuius fructus gustatus vehementem vomitum promouet. Vnde vel ab odoris molestia, quæ carpentem cõsequitur, adagium ductum videri potest, quandoquidem & acopi vocabulum indidem apparet repertum: vel à cõcitandi vomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro vicesimoseptimo, cap. quarto. Sunt, qui dicãt Anagyrum locum esse in Attica, qui ad tribum pertineat Erectheidem, auctore Stephano, vbi frutex quidam grauissimi odoris plurimus proueniat: vt Anagyrum pro frutice non secus accipiamus, quã Anticyram pro elleboro. Rursum alij Anagyrum genium quendam existimant, qui propter violatum sacellum suum vicinos omnes funditus euerterit. Atq; huius ada-

gij mētionem fieri apud Aristophanem in Lysistrata. Et sanè apud Aristophanem locus sic habet:

Πόθεν εἶ σαι, ἀναγυράσιόθεν νὴ τὸν Δία.
Ὁ γοῦν ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. id est,
Vnde aduenit? ab Anagyro. ergo p Iouē
Anagyrus esse motus apparet mihi.

Suidas huiusmodi ferme commemorat: Anagyrasium quendam genium fuisse, sic à loco, quem diximus, cognominatum, qui senem vicinum, quod lucum suum incidisset, hunc ad modum vltus sit. Senis concubinæ insanum quendam amorem immisit in illius filium, quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, cum vltro apud patrem detulit, quòd sese de stupro non desineret interpellare. Pater, persuasus à muliere, filium e tecto præcipitem dedit, ac interemit. Deinde, facti pœnitens, semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteum abiecit.

Capra contra sese cornua.

Ἡ αἲξ καθ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, id est, Capra contra semetipsam cornua. Ad superiorum classem pertinet, ab apologo natū. Capra quæpiam, cum esset iaculo vulnerata, circumspectans, vnde nam id mali sibi euenisset, arcum contemplans caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modum, καθ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα. id est, In meam ipsius perniciem produxi cornua.

Atlas cœlum.

Ἄτλας τὸν οὐρανὸν, id est, Atlas cœlum, subaudiendum, ὑπεδέξατο, id est, suscepit. Dici solitum de ijs, qui sese magnis, & molestis inuoluunt negotijs, ipsique sibi malum accersunt. Nam hic cœlum hospitio excepit. Deprehensus autem, quod illi struxisset insidias, præceps datus est in mare Atlāticum. Porrò notior est, quàm vt hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & vertice sustinente.

Deus ex improuiso apparens.

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανεὶς, id est, Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur, quibus, in rebus perplexis, præter spē exoritur aliquis, qui salutem adferat, negotijque difficultatem expediat. Sumptum est à consuetudine tragœdiarum, in quarum plerisque, machinis quibusdam Deus aliquis ostendebatur: idq; non in scena ipsa, sed e sublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius lib. de Natura Deorum primo; vt, cum sic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non videtis, vt tragici poetæ, cū explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum, cuius operam profecto non desideraretis, si immensam, & interminatam in oēs partes magnitudinem regionum videritis. Nec dubium est, quin Tullius imitatus hic sit illud ex Platonis Cratylo: Εἰ μὴ ἄρα δὴ, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. i. Nisi sane, quēadmodum tragœdiarum scriptores, sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, Deos sustollentes. Quem Platonis locum, ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certe obscure, vertit, nimirum hunc in modum: Nisi forte, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitijs quibusdam machinamentis ad Deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegisse videtur, qui Lysandri vitam transtulit e Plutarcho. Cum enim Lysander instituisset innouare remp. perpenderetque negocium esse difficilius, quam vt vulgaribus cōsilijs posset expediri, fecit quod poetæ solent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione studuit quod constituerat efficere. Græca sic habent, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας, λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύαζεν. id est, Quemadmodum in tragœdia machinam tollens apud ciues, responsa velut à Pythio reddita & oracula cōponebat apparabatq;. Idem subobscure, sed sanè quàm eleganter indicat Aristoteles lib. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Ἀναξαγόρας τε γὰρ inquiens, Μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιΐαν. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἕλκει αὐτὸν ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Quæ quidē verba sic licebit vertere: Nam Anaxagoras mente perinde, quasi deo quopiā tragico, qui repente solet ostēdi, vtitur ad condendum mundū. Etenim, cum heret in explicāda causa, quare necessario sit, tum illam adducit. Porrò reliquis in rebus, quiduis potius causam facit eorū quæ fiunt, quàm mentem. Vnde in Græcorum tragœdijs illud pœnè solenne est:

Πολλαὶ

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. id est, Multæ formæ deorum, &c. cum inducto numine fabulam explicant: veluti in Oreste Euripidis, Apollo in medijs tumultibus apparens res turbatissimas subitò componit. Huius rei exemplum videtur ab Homero ductum, qui, quemadmodum Iliad. primo, Palladē inducit, vt ferocientē Achillē compesceret, ita compluribus alijs locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poet. vetat in comędijs fieri, nisi rerum difficultas maior sit, quàm vt possit humana ope explicari: Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoque tragicomœdiam vocat. Lucianus: in Philopseude: Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισκληθῆναι ᾤμην τοῦτον ὑπὸ τῆς τύχης. id est, Ac, iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi perinde quasi deum quempiam repente apparentem, à fortuna fuisse adductum. Adlusit eodem in libro De mercede seruientibus, Οἰκεῖοι γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας οὗτοί γε, ἢ τὸν ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τοῦ καρχησίου καθεζόμενον. id est, Nam hi peculiariter ad huiusmodi tragœdiam pertinent. Aut alium Deum quempiam de repente exortum, atque in antennis confidentem. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi, θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι μέγιστος. id est, Equidem Deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis, Ἐπιστάς, τὸ τῶν τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. id est, Assistens, iuxta tragœdorum prouerbium, Deus ex improuiso ostensus, Apud Athenæum lib. sexto. lurconem quendam querentem facit poeta nescio quis, quòd piscium venditores vix ostensos pisces statim subducerent.

Καὶ θᾶττον ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνημένους.
Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντες, ὥσπερ οἱ θεοί. id est,
Et venditos mox eximunt aspectui,
Venduntq;, tãquã è machina, ritu Deũ.

Proinde, quoties salus ex insperato ostēdit, id Deo solet adscribi. Ita Plinius libro 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit casus, alias, vt vere dixerim, Deus. Idem libro vicesimoseptimo. Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima inuenit in vita Deus.

Homo homini Deus.

NON admodũ hinc abludit & illud: ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. i. Homo homini Deus. Quod dici solet de eo, q subitã, atq; insperatam attulit salutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud existimabat esse deum, quàm prodesse mortalibus. Vnde frugum, vini, legum auctores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attulisset, eos pro Dijs habebat adeo, vt & belluas quasdam pro numinibus coluerit: velut apud Aegyptios Ciconiam, quòd serpentes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus subuolant, obuiam profecta, arcere, conficereque credatur: apud Romanos Anser colebatur, quòd Capitolinam arcem expergefactis clangore custodibus, ab irruptione Gallorum seruauit, Quod indicat M. Tullius, cum libro de natura Deorum primo scribit: Concludam, Belluas à Barbaris propter beneficium consecratas. Quin &, auctore Prodico Chio, corpora quædã inanima pro Dijs habita sunt, velut sol, luna, aqua, terra, quod ad vitam conducere viderentur, quodque horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride testatur Lucianus, per ventum, & gladium, tanquam per Deos, iurant, propterea quòd ille spirandi sit auctor, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel cõmoda, vel incommoda, solent oriri, & Dei proprium est vel seruare, vel benefacere: idcirco, qui in graui periculo succurrit, qui ve ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei, cui prodest, Deus dicitur extitisse. Huic adstipulatur illa solennis apud Homerũ, atq; Hesiodum clausula:

–Θεοὶ δωτῆρες ἐάων: id est,
Dij bonorum largitores.

Et, qđ ait Strabo libro decimo: Rectè dictum est, mortales tunc maxime Deos imitari, cum benefici sunt. Idem libro decimo septimo tradit, Ægyptios quosdam duplicem facere Deum: immortalem, qui rerũ omnium sit auctor, & mortalem ignoti nominis: tum à quibus beneficio sint affecti, eos ferme pro Dijs colũt. Præterea vulgo quoq; qui in rebus perplexis, ac despèratis, aut ancipiti periculo seruantur, à Deo quopiam aiunt sese seruatos. Horatius:

–Sic me seruauit Apollo.

Rursum i Odis, in bello p Mercuriũ, & iterum ab arboris ictu sese Fauni ope seruatum scribit. Eodē adlusit Iuuenalis, cũ ait:

Qua-

Quadraginta tibi si quis Deus, aut similis dijs,
Et melior fatis donaret homuncio.

Item Virgilius in Tityro:

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;
Nãq; erit ille mihi semp Deus: illius arã
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit causam, quare sit Cæsarem loco numinis habiturus, beneficium subtexens:

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere quæ vellẽ calamo ꝑmisit agresti.

Plinius Secũdus, lib. Naturalis historiæ secundo, manifestius Græcam παροιμίαν indicauit, sed tã impiè sentiẽs de Dijs, quàm paullo post de animarũ immortalitate, deque corporũ resurrectione desipiẽter. Nã, cum & multitudinem Deorũ irrisisset, & vni illi summo, quẽ aut mundum hũc, aut naturam esse putat, prorsus ademisset curã mortalium; Deus est, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani, hac nũc cœlesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis æui rector Vespasianus Augustus, fessis rebus subueniens. Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus adscribant. Quippe & omniũ aliorum nomina deorum, & quæ supra syderũ retuli, ex omnium nata sunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:

Cõueniens homini est hominem seruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in cõmentario, quem inscripsit aduersus principem indoctum, negat, Deos hoc nomine felices esse, quòd quàm diutissimè viuãt, sed ꝙ virtutis sint principes & auctores, Fieri potest, vt huius adagij sit vsus neq; improbus, neq; inconcinnus, si quis hoc modo dicat: Cum tantis malis premerer, vt nemo mortalium aut vellet, aut posset opitulari, tu vnus mihi præter spẽ extitisti, tuoq; beneficio me nõ seruasti modò peritururũ alioqui, verumetiã ornatiorẽ aliquãto fecisti, quàm antea fuerim. Vt aut omnino nusquã, aut in nobis certe duobus, locũ habeat vetus illud Græcorũ adagium, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo: Litteris debeo omnia, etiam vitam: sed ipsas tibi debeo litteras, qui mihi tua liberalitate suppeditas, alisque ocium meũ. Quid aũt est qđ Græci dicũt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, si hoc non est? Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, sit sane amicus, verum, qui arte sua, singulariq; cura, atque industria vitam iam iam fugiẽtem retinet, ac restituit, id quod utiq; facit medicus, quid aliud est, quàm qđ Græci dictitãt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: Eum in locum res erat deducta, vt ne ipsa quidem salus posset auxiliari. Ibi tu mihi veluti præsens quoddam numen extitisti, &, mira celeritate depulsis incõmodis, in pristinum locum restituisti, nec sperantem, nec expectantem. vt intelligerẽ illud non temerè dictum à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: In reliquis quidẽ rebus mihi semper amicissimus fuisti: in hac vero causa non amicissimus modo, verumetiã pęnè dixerim, quod Græci dicũt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, id est, Homo homini lupus. Superiori quasi diuersum est, ac velut hinc effictum videtur, quod vsurpauit Plautus in Asinaria: Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, sed perinde, atque à lupo caueamus. Lupus est, inquit, homo homini, non homo, qui qualis sit, non noui.

Coturnix Herculem.

Ὄρτυξ ἔσωσεν ἡρακλῆ τὸν καρτερὸν: id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum.

Senarius est Græcis, prouerbij vice celebratus: quẽ tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. Cæterũ dici solitũ, de ijs, qui in periculo seruati essent ab ijs, à quibus minime sperarãt. Adagionis originem ad huiusmodi fabulã referunt: Coturnicem quãdam Herculi in delicijs fuisse, cuius nidore cum viua incenderetur, ille mortuus sit in vitam restitutus. meminit huius fabulæ Athenæus quoque libro nono, scribens, Herculem Iouis, & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptũ; reuocatũ autem in vitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & ob eam causam Phœnices Herculi coturnicem sacrificare.

Genius malus.

Et qđ modo retulimus, Homo homini Deus, contrariũ vr̃, Genius malus, quẽ Gręci dicunt ἀλάστορα: quo noĩe vocamus eos, quibus

quibus incommodorum nostrorum maximam partem acceptam ferimus, idq; etiã hodie vulgato sermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauspicati, vt tanquam fatum quoddam malum, atque in perniciem illorum nati, iure videri possint. Porrò prouerbium apparet à priscorum opinione profectum, qui singulis binos genios attribuunt, quos dæmones vocant: neque hominibus modo, verumetiã locis, atque ædibus, quorum alter perniciẽ nobis moliatur, alter iuuare studeat. cuius sententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De Animi tranquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius vita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, & in Asia nocte fermè intempesta ex more vigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, videre visus est personam quandam tragicam, & humana specie maiorem. Atque ille protinus, vt erat animo interrito, percunctatus est, quis nam esset aut hominum aut deorum, Cui illa cum murmure: Tuus sum, Brute, genius malus, Philippis me videbis. Eadẽ itaque imago rursus apparuit confligenti Philippis, quę quidem illi pugna postrema fuit. Huic consimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio, atque Augusto: videlicet hos, reliquis quidem in rebus amanter, summaque inter sese concordia agitasse: cæterum in ludis, quos ad æmulationem quandam edebant, Octauium semper superiorem esse solitum. Eam rem Antonium non mediocriter discruciasse. Fuisse autẽ in Antoniano comitatu magum quempiam Ægyptium. Is, seu quòd vere nosset eius fatũ, seu quòd ad gratiam Cleopatrę fingèret, cum admonuit, vt à Cęsare se quantum posset seiũgeret: q' ipsius genius, alacer alioqui, genium illius reformidaret: quoque propius accessisset, hoc humilior deiectiorque videret. Testatur & Plato, Socrati peculiarem quẽdam fuisse genium, de quo scripsit Apuleius, & Plutarchus. De genio sensisse videt Terentius, cũ ait in Phormione: Mihi vsu venit, hoc scio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Bonum geniũ explicat Næuius in Stalagmonis apud Donatũ: Adeo meo propitio meus homo est. Idẽ Persius: Dijs ... tis, genioq; sinistro. Postremò puerbiũ resipiũt in genere omnia illa: Iratis Dijs, Propitijs dijs. Terentius Andria: Nescio, nisi Deos iratos fuisse mihi satis scio, qui auscultauerim ei. Horatius in Sermonib⁹:

-Immeritusq; laborat
Iratis natus paries Dijs, atque poetis.

Idem rursum:

-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniq's.

Idem in Odis:

Diuis orte bonis optime Romule
Custos gentis abes. Homerus Iliados ε.

Θεός νύ τις ἐστὶ κοτήεις: id est,
Deus quispiam iratus est. Et Virgilius:
Dijs equidem auspicibus reor, & Iunone secunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à Dijs diligitur Antipho. Et: Dij nos respiciunt. Et Modo Iuppiter adsit. Et: Si quem numina læua sinunt. Et: Dexter adsit Apollo: atque id genus sexcenta passim apud poetas obuia. Erit autem venustius, si ad speciem descenderis. Vt: Hic scribit carmina, Musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam causam egit ineptissimè, planeque irata Suadela. Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc veteratore sum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo, qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum feliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule.

EIVSDEM est generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur:

Diues amico Hercule.

Et item apud Persium: O si
Sub rastris crepet argenti mihi seria, dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq; inde natum existimãt, quòd Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partẽ cõsecrassent. Proinde locupletes plerosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in problematis, huius cõsuetudinis aliam adfert causam, puta quòd ipse quondam Hercules, boum, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel quòd Romanos ab Etruscis decimari solitos liberarit.

Dijs hominibusq; plaudentibus.

PROVERBIALIS est & illa hyperbole Dijs, hominibusq; plaudẽtibus: pro eo, quod

quod est, Feliciter, atque auspicatò. Cicero ad Q. fratrem: Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. Idē libro Epistolarum familiarium primo: Neque solum dixi, sed etiam sic facio, Dijs, hominibusque approbantibus. Rursus ad Q. fratrem lib. 3. in diuersam sententiam vertit prouerbium: Nisi noster, inquit, Pompeius Dijs, hominibusq; inuitis negocium inuerterit. Quanquam hoc ipsum per se, Deos, hominesque prouerbiale nimirum est ob figuram, atq; apud poetas pœnè solenne: Deum, atque hominum fidem, Dijs atque hominibus inuisus. Neque Deos, neque homines metuit. Homerus:

Ἀθάνατοί τε θεοὶ, θνητοί τ' ἄνθρωποι. id est,
Numina nescia mortis, Mortalesque homines. Rursum.
—Πατὴρ ἀνδρῶν τε, θεῶν τε. id est,
—Parens hominumque, Deumque.

Bonis auibus. Malis auibus.

Ad hoc genus pertinet & illud; Bonis, aut malis auibus: cum rem feliciter, aut secus cedere significamus. Ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in Odis:

Mala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium. Et rursum:
—Mala ducis aui domum,
Quam multo repetet. Græcia milite.

Atque iterum alibi:

Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω.
-Μὴ δέ μοι αὐτὴ ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλε.
Ne ne auis hic infausta mihi perrexeris esse.

Verba sunt Priami ad vxorem dehortātem, ne solus in castra Achillis proficisceretur, Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa tristia, ita vt assolent mulieres, ominantem. Auersa aui dixit Latinus quispiam tragœdiarum scriptor, qui de Agamennone contra auspicia soluente ita loquitur: Soluere imperat, secundo rumore, auersaque aui. Refertur à M. Tullio libro De diuinatione primo. Ad hanc formam referenda sunt & illa: Fausto omine, Bene ominata, Bonis auspicijs, Inauspicatò, Felicibus augurijs, atque id genus alia, quæ ab augurum arte sumpta in communem sermonem abierunt.

Noctua volat.

Ex eadem superstitione manauit. & illud Græcanicum: γλαὺξ ἵπταται, siue ἵπτατο, id est, Noctua volat, siue volauit. Nam priscis Atheniensibus noctuæ volatus, victoriæ symbolum existimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam malè consulta Atheniensium benè fortunare. Qua de re copiosius aliquanto dicemus in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas. Inde, rebus felicius, atque ex animi sententia succedentibus, dici cōsueuit: Noctua volat. Auctores Zenodotus, & Suidas. Non illepidè dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Atheniensium numisma noctuam haberet insculptam. Vnde & illud: Laurioticæ noctuæ, quod alibi recensetur. Plutarchus in vita Periclis tradit, illi, è superiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse, ac malo insedisse: quod omen effecit, vt omnes irent in illius sētētiam.

Quarta luna nati.

Ἐν τετράδι γεγεννῆσθαι, id est, Quarta luna nati, dicūtur, qui parum feliciter nati sunt, vt auctor est Eustathius in librum Iliados secundum, propterea, quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita voluptatum omnium expers, ac laborum plena fuit. Dici potest & in eos, qui laboribus sibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis alijs sudauit, sibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat, se sibi videri Herculis sidere natum: quòd, quò pluribus victorijs Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorirentur. Id quod Horatius eleganter transtulit ad Annibalem:

Vt hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius.

Contra, feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis:

-Quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quòd læta, atq; auspicata Latini alba vocant: vel q̄ prouerbium adludit ad fatalē illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis Liuię: olim statim post Augusti nuptias

ptias Veientanum suum reuisenti, prætervolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenētem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa ad gallinas vocetur. Tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam elāguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara, & fatali quadam felicitate, successuq; rerum vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem:

–Nati infelicibus ouis.

Nō abhorret huic, quod scribit M. Tull. lib. epistol. familiarium septimo ad Curiū: Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius, quam solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, ab do me in bibliothecā. Veteres enim, quod inauspicatum haberi volebant, atrum, aut nigrum vocabant; quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatæ essent & apertæ, solitus est albas appellare. Quin & Græcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat.

Laureum baculum gesto.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum porto baculum. Suidas tradit, ita solere loqui eos, qui essent ab aliquibus insidijs appetiti, feliciterq; periculū effugissent. Propterea quòd laurus credita est aduersus venena remedium habere. Plinius lib. 15. demonstrat laurum lustrationibus adhiberi solitam. Videtur & aduersus fulmen huius vis tueri, quando quidem arborum vna non icitur fulmine. Id adeo verum credidit Cæsar Tiberius, vt nunquam non gestaret capite coronam lauream, vt in ipsius vita prodidit Suetonius.

Grauiora Sambico patitur.

Δεινότερα σαμβίκου πάσχει, id est, Atrociora Sambico patitur. In eos, qui cruciatibus exquisitis torquentur, aut quibus insignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in Problematis Græcanicis, atq; huiusmodi quandam adfert causam. Sambicus quispiam Eleus, vnà cum socijs aliquot, non paucas apud Olympia æreas statuas concidit, vendiditq;. Deinde maiora etiam ausus, Dianæ præsidis templum diripuit. Est enim illius in Elide templum, quod Aristarcheum nominant. At ille mox comprehensus, dum socios prodere recusat, annum perpetuum exquisitis cruciatibus dilaceratus est, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.

Fœnum habet in cornu.

In homines maledicos, ac feroces dicitur: Fœnum habet in cornu. Horatius in sermonibus:

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde translatum, vt Acroni placet, quod antiquitus Bobus cornipetis fœnū pro signo in cornu appenderetur, quo sibi cauerent, qui forte occurrissent. Idq; ideo fieri solitum Plutarchus in Problematis autumat, quòd copiosiore pabulo, non modo boues, sed & equi, & asini insolentiores, ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac præferocem; Tu, inquit, serues, quasi pullus pabuli copia. Huic adstipulatur illud Solonis dictum apud Laertium: Τὸν μὲν κόρον ὑπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου. hoc est, satietatem nasci ex opulentia, ex satietate ferociam. Dictum est autem aliquando, vt idem testatur Plutarchus, in M. Crassum, quòd in cornu fœnum haberet, propterea quod haudquaquam impune lacesseretur, homo prædiues, ac potens, & simultatum persequentissimus. At postea Cæsar dictus est ei fœnum detraxisse: quòd omnibus illum, vt cornipetam taurum fugientibus, ac formidantibus, ipse primus ausus fuerit illi resistere. Vsurpat adagium hoc etiam Diuus Hieronymus in epistola quadam, minitans ijs, à quibus forte esset lacessendus.

Cornutam bestiam petis.

Consimilem ferme sensum habet Plautinū illud: Cornutam bestiam petis, de eo, qui lacessit eū, qui paratus sit retaliare iniuriam, quemq; non nisi tuo malo prouoces.

ces. Huc spectauit Horatius in Odis: Parata tollo cornua.

Dionysius Corinthi.

Διονύσιος ἐν κορίνθῳ, id est, Dionysius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua significamus aliquem è summa dignitate atque Imperio, ad priuatam humilemq; redactum fortunam: quemadmodum Dionysius Syracusarum tyrãnus expulsus Imperio, Corinthi pueros litteras, ac musicam mercede docuit. Cicero epistolarum ad Atticum lib. 9. De optimatibus sit sanè ita vt vis. Sed nosti illud: Διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Quintilianus Instit. orat. lib. 8. Est in exemplis allegoria, si non prædicta ratione ponantur. Nam, vt Dionysium Corinthi esse, (quo Græci omnes vtuntur) ita plura similia possunt. Hic Cicero, cum ait: Nosti illud. & Quintilianus: Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterque vlgo iactatum fuisse significat. Cæterum, vnde natum sit adagium, Plutarchus aperuit in libello, cui titulus, Περὶ τῆς ἀδολεσχίας, id est, De futili loquacitate. Laudans enim, breuiter, & grauiter dicta commemorat & illud à Lacedæmonibus responsum Regi Philippo, bellum minanti, ferocientique: Διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Quibus vbi rex rescripsisset, siquando in Laconiam duxisset exercitum, euersurum se Lacedæmonios, verbo duntaxat responderunt, αἴκα, id est, Si Plato ter nauigauit in Siciliam, non sine sinistri rumoris aspergine. Vnde Molon, qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat, non esse mirum, si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat necessitas: Platonem sollicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba.

TERENTIVS in Eunucho: At enim isthæc in me cudetur faba: hoc est, Donato interprete, in me malum hoc recidet, in me hęc vindicabitur culpa. Translatum vel à faba, quæ cum siliquis exuitur, ac batuitur, aut fustibus intertunditur, ita vt fit in areis more rusticorum, non ipsa perinde laborat, sed id demum, in quo cuditur. Alij malũt ad male coctam fabam referre, quæ si quando non maduerit, sed dura permãserit, ab iratis heris supra coqui caput saxo nonnunquam comminui consueuit, tanquam fabam vlciscentibus, non coquum: cum vniuersum interim malum ad coquũ perueniat.

Tute hoc intristi, omne tibi exedundum est.

NON diuersum superiori Donatus admonuit illud, quod apud eundem poetam legitur in Phormione: Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum. Verba sunt Phormionis parasiti, qui quoniam fuerat auctor consilij de ducenda puella, æquum esse putat, vt suo periculo rem itẽ expediat. Translatum putat ab alliato rusticorum mortario. Quæ quidem sentẽtia, vel hodie quoque vulgo nostrati in ore est. Et altera huic simillima: Colo quod aptasti, ipsi tibi nendum est: id est, tu incipiundi auctor extitisti, nunc idem explices oportet.

Faber compedes, quas fecit, ipse gestet.

AVSONIVS in Trochaicis suis Terentiano prouerbio confine quoddam subnectit, & poetæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora:

Tu molestus flagitator lege molesta carmina.
Tibi quod intristi, exedundum est: sic vetus verbum iubet,
Compedes, quas ipse fecit, ipsus vt gestet faber.

Competit in eos, qui sibijpsis auctores sunt malorum. Videtur autem è Theogni de poeta sumptum, qui ait:

Οὔτις ἀνὴρ φίλε κύρνε πέδας χαλκεύεται αὐτῷ. id est,
Vincula nemo sibi cudit charissime Cyrne.

Huic simile quiddã, humilius quidẽ, sed tamen aptum vulgo dicitur: Flagellum ipse parauit, quo vapularet. Idq; sumptum à pueris, aut seruis, qui coguntur aliquoties ipsi parare virgas, quibus vapulent.

Ipsi testudines edite, qui cepistis.

HIS cõfine prouerbium refertur à Græcis scriptoribus.

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίεθ᾽ οἵπερ εἵλετε. id est,
Qui prendidistis, ijdem edite testudines.

In eos iacitur, qui posteaquã inconsulte quippiã adorti sunt, aliorũ implorant auxilium, quos suo negocio admisceant. Paremiam ex huiusmodi quodã apologo natã existimãt. Piscatores aliquot, iacto reti, testudines eduxerũt. Eas cũ essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedẽdis. Mercuriũ forte accedentẽ inuitarũt ad con-

conuiuium. At is intelligens se nequaquā humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitque, vt ipsi suas testudines ederent, quas cepissent. Sunt autem, auctore Plinio, in Carmania populi, qui testudinum carnibus victitent, vnde & nomen illis attributum, χελωνοφάγοις. Apud quos affirmant inueniri testudines tanta magnitudine, vt earum testis casas integant.

Aderit Temesæus genius.

STRABO libro Geographiæ sexto refert Temesam ab Lao primam Vrbem esse Brutiæ, ipsius ætate dictam Tempsam, quā ab Ausonijs conditam, Thoantis comites Ætoli deinde tenuerint, atque his expulsis Brutij, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc sacellum fuisse oleastris circūsæptū Politæ cuidā ex Vlyssis comitibus sacrū. Hunc, quod esset à Barbaris violatus, graues iras in eo exercuisse: adeo, vt in prouerbiū abierit, dicerentque cauendū, ne Temesæus genius immineret: deinde Locrensibus Epizephyreis vrbe potitis, Euthymū quēdā, vt inquit Aelianus, ex Italia illuc venisse pugilē inclytū, & insigni robore, qui & lapidē ingēti magnitudine gestauerit, qui Locris ostendi soleat. Hunc cum Polite congressum, ac victorem à certamine discessisse, atque ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille consueuerat extorquere. Quin & compulisse illum, vt, quod per vim abstulerat, redderet etiam cum fœnore. Atque hinc prouerbium natum putant, ijs, qui sordidos & iniustos quæstus faciunt, adfore Temesæum genium. quo significabant, aliquādo dependenda cum fœnore, quæ præter ius, & fraude, seu vi rapuissent. Pausanias in Eliacis paullo diuersius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyssis, ob virginem constupratam occisum fuisse, atque ob id laruas eius, nisi quotannis oblata virgine placarentur, grassari solitas, ac perniciem adferre omni sexui, atq; ætati. Atque hunc quidem eius loci genium vulgo fuisse creditum, quem Euthymus pugil Temesam reuersus compescuerit, virgine quam deuouerāt, liberata, atque in matrimonium accepta. Apud Strabonem locus in codicē Græco videtur non vacare menda. Sic enim legimus: ὥστε τοὺς περιοίκους δασμολογεῖν ἐυτῷ κατὰ τὸ λόγιον, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, μηδ᾽ εἰς τὸν ἥρωα τῶν ἐν Τεμέσῃ λεγόντων ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. Fortasse tolerabilior erit lectio, si tolles cōiunctionē δὲ, & pro λεγόντων reponas λεγόμενον. Cæterum cum Strabo recenseat prouerbium priusquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici solitum, qui potentiorem se lacessunt. Etiam si nihil vetat prouerbium ad varios vsus accommodari.

Termeria mala.

Τερμέρια κακὰ, id est, Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maxime, quoties mala, quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipsius caput retaliātur. Huius adagij meminit Plutarchus in vita Thesei, qui cum Herculis exemplo terras obiret, nocentes, quos superasset, eadem pœna solitus est afficere, quam illi per sæuitiam in alios exercuissent. Nā Hercules Damascum de rupe editissima præcipitem dedit. Busyridem parentauit. Antæum palæstra superatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit. Denique Termerum, humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos, in quos sua malefacta retorquētur, prouerbio dicitur, Termerium malum. In hanc ferme sententiam Plutarchus in vita Thesei. Est autem supplicij genus, vel in primis fauorabile, cum pœna sceleri respondet, quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus. Et Perillo, quem Phalaris, æneo impositum tauro, suo ipsius inuento perdidit. Illud perquam festiuum, quod in vita Gallieni Imperatoris refertur. Cum quidam vitreas gemmas pro veris Imperatrici vendidisset, atque ea re deprehensa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iussit, tanquam leonibus objiciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirātibus, per præconem denunciari iussit: Imposturam fecit, & passus est: atque ita negotiatorem dimisit. Sed de Termerijs malis Suida multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam esse in Caria, cui nomen Termerio, quo tyranni interdum pro carcere soleant vti. Situm autem esse inter Melum, & Halicarnassum. Ex hoc cum postea prædarentur latrones, neque depelli possent, quòd esset locus admodum munitus, abijsse in prouerbium. Quanquam

Stephanus

Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero sortitam vocabulum. Postremo Termeria mala dicta videri possunt, quasi extrema mala. Nam τέρμα, Græce, finem significat, & τερμερίαν ἡμέραν extremum vitæ diem vocant. Porrò Latini, quod summum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema insania. Neque secus Græci, ἔσχατον κακὸν, extremum malum pro maximo dicunt. Et ἐσχάτων ἔσχατα, extremorum extrema, quasi plus quam maxima.

Neoptolemi vindicta.

Νεοπτολέμειος τίσις. id est, Neoptolemia vindicta. Superiori simillimum est, vbi quis eadem patitur, cuiusmodi patrauit in alios. Id Pausanias in Messeniacis refert, & exponit his verbis: Περιῆλθε μέν τοι καὶ αὐτοὺς λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ ἀχιλλέως ἀποκτείναντι πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρα τῦ ἑρκίου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τῦ ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι. καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖον τις καὶ ἔδρασε, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσι. id est, Sanè peruasit Lacedæmonios progressu temporis Neoptolemea, sicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo, Achillis filio, qui Priamum in ipsis palatij focis occiderat, vicissim euenit, vt & ipse apud Delphos ad Apollinis aram occideretur: atque hinc ortum, vt, vbi quis idem patitur, quod in alios fecit, Neoptolemeam vindictam appellent. Euripides in Oreste sub persona Apollinis de Neoptolemo.

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει. id est,
In fato eni illi est Delphico gladio mori.

Seruire scenæ.

M. Tullius seruire scenæ dixit, pro eo, quod est seruire tempori, & rebus præsentibus sese accommodare. Translata ab histrionibus fabularum metaphora, qui non suopte iudicio agunt, sed hoc vnum spectant, vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi, exhibilandiq;. Sic enim scribit ad Brutum: Tibi nunc populo, & scenæ, vt dicitur, seruiendum est. nam in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac pœne gentium coniecti sunt oculi. Quadrabit & in eos, qui negotium aliquod susceperunt illustre, vnde necesse sit, aut cum summa laude, aut summa cum infamia discedere propter plurimorum expectationem. Porrò tempori seruiendum esse viro sapienti, monuit & Phocylides:

Χαιρῷ λατρεύειν, μήτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισιν. i.
Temporibus semper cautus seruire memento,
Nec reflare velis aduersum flamina vẽti.

Porrò metaphora hæc ducta est à nauigantibus, quos necesse est semel ingressos mare ventorum atque æstus arbitrio ferri, frustra conaturos, si velint aduersus ista pugnare.

Vti foro.

Hvic affine est, τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro, pro eo, quod est, Præsentem rerum statum boni consulere, & vtcunq; sese obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione: Scisti vti foro. Donatus vulgare prouerbium admonet esse, ductamq; metaphoram à mercatoribus, qui non ante locum commercij præscribunt quanti vendant, quæ aduehunt, sed secundum annonam fori, quam deprehenderint, consilium de non vendendis, aut vendendis mercibus sumunt. Seneca: Vtamur foro, &, quod sors feret, æquo feramus animo. Idem epistola 72. Sub manu nasci dixit, pro ex tempore. Ergo consiliũ, inquit, sub die nasci debet, & hoc quoque tardum est nimis; sub manu, quod aiunt nascatur.

Polypi mentem obtine.

Extat apud Græcos adagium in hũc ordinem referendum, πολύποδος νόον ἴσχε, id est, Polypi mentem obtine. Quo iubemur pro tempore, alios atque alios mores, alium atque alium vultum sumere. Quod in Vlysse videtur Homerus laudare, qui eũ πολύτροπον appellat. id est, moribus versatilibus. Adagium natum est à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius lib. 9. cap. 22. Præterea Lucianus in sermone Menelai, ac Prothei: scribuntque colorem mutare maxime in metu. Nam persequentibus piscatoribus, petris affigit sese; &, cuicunque petræ adhæserit, eius colorem corpore imitatur: videlicet, ne queat deprehendi. Quin, vt refert Basilius magnus, pisces, imagine falsa decepti, nonnunquam adnatant, vltro sese prædoni offerentes.

Porrò prouerbium sumptum est ex Theognide, cuius hoc distichon est de polypo. Citaturque à Plutarcho in libello περὶ πολυφιλίας.

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. id est,
Mentē habeas vafri polypi, q̄ ptinus illa,
Se quibus admorit, saxa colore refert.

Clearchus in prouerbijs, teste Athenæo, citat hoc distichon, tacito auctoris nomine:

Πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως.
Τοῖσιν ἐναρμόζων ὧν καὶ πρὸς δῆμον ἵκηαι. i.
Polypi ingenio mihi sis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, quemcunque accesseris, aptes.

Citat idē carmē Plutarchus ex Pindaro. Vnde & versus ille prouerbialis celebrāt:

Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελέθειν, καὶ χώρῃ ἕπεσθαι. i.
Proq; loco nūc hūc fieri, nūc expedit illū.

Qui nos admonet, vti nos ad omnē vitæ rationem accommodemus, ac, Proteum quendam agentes, prout res postulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἀλλοῖος γίνομαι, dixit, pro eo, quod est, in diuersam eo sentētiam. Quod quidem notat & Aristophanes in Pluto, qui monet viuēdum esse τρόπους ἐπιχωρίους, id est, moribus regionis, ac vernaculis. Eodē pertinet & illud, νόμος καὶ χώρα, id est. Lex etiam ipsa regio. Quo significatū est, vnicuique regioni quædam peculiaria esse instituta, quæ hospites non damnare, sed pro virili nostra imitari, atque exprimere debeamus. Neque quisquam existimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia assentantur, aut vitiosam morum inęqualitatem, quā Horatius eleganter taxat in sermonibus, quāque historici notant in Catilina, atque in Anedio Cassio Imperatore. Nam in Alcibiade dubites, vitio ne, an laudi danda sit: certe felicissima quædam & admirāda fuit morum, & ingenij dexteritas, qui sic polypū agebat, vt Athenis, dicterijs, & salibus luderet, equos aleret, comiter & eleganter viueret. Idē apud Lacedæmonios radebatur, palliū gestabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi vero peruenisset ad Tiaphernē, delicijs, mollicie, fastuque iuxta gentis morem est vsus. Sed est quædam difficilis, ac prefracta, morosaque simplicitas imperitorum, quæ postulant, vt omnes vbique ipsorum duntaxat moribus viuant, & quicquid alijs placet, id damnāt. Rursum est honesta quædam ratio, qua boni viri nonnunquam alienis moribus obsecundant, ne vel odiosi sint, vel prodesse non possint, aut vt è magnis periculis semet, aut suos eximant. Quemadmodum fecit Vlysses apud Polyphemum multa simulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adsimulata stoliditate. Quanquam nihil vetat in notandis vitijs vsum adagij latius trahere, nempe in homines versatili quodam ingenio natos, qui talem vbique personam induunt, quales sunt ij, cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter descripsit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi esse potest homo nisi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis sit, harpaget, furibus furetur quod queat. Versipellem frugi conuenit esse hominem, pectus cui sapit: bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunque res sit ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum:

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τὸν τρόπον. id est,
Vrbanus homo, qui moribus sit polypus.

Plutarchus in causis naturalibus citat ex Pindaro versus hos.

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα τὸν νόον προσφέρων, ταῖς πάσαις πολίεσσιν ὁμιλεῖ. id est,
Marinæ belluæ colori maximè mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus consuetudinem habet.

Atque eodem in loco causam reddit, cur id huic accidat pisci. Similem quandam metaphoram Aristoteles à chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim si quis à fortuna pendeat, cum illa subinde mutetur, futurum, vt veluti chamæleon quispiam identidem varietur, nunc felix, nunc miser, vtcunque fors alio, atque alio vultu respexerit, ita hunc quoque vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro vigesimooctauo, capite octauo, scribens hoc animal magnitudine ferme par esse crocodilo: cæterum spinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine distare. Nullum, inquit, animal pauidius existimatur: & ideo versicoloris esse demutationis. Plutarchus in commētario De adulatione, scribit chamæleontem quemuis imitari colorem, præterquàm candidum. Idem in Symposiacis

gosiacis conatur causam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem, quod & hominibus accidit in metu: veruметiam sese ad saxi, quodcūq; id fuerit, colorem accōmodet. Sunt & aues quędam, quę colorem pariter, & vocem mutēt pro temporibus anni, vt auctor est idem Plinius libro 10. cap. 29. & Aristoteles libro de natura animantium nono. In voce mutanda principatum obtinet luscinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari lusciniam iubet, seseq; in omnem vocem vertere, si quo modo queat Vlyssi persuadere, ne perimatur.

Cothurno versatilior.

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, id est, Versatilior cothurno, dictum est in hominem parum constantem, lubricaque fide, qui ve incertæ & ancipitis esset factionis: similitudine ducta à calceamēto, quod Græci κόθορνον, Latini mutata litterula cothurnum vocant, quo mos erat vti tragędiarum actoribus. Erat autem τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc est, quadrangulum, & vtrilibet cōueniēs pedi, quódq; vel dextro, vel sinistro pedi poterat accōmodari. Suidas addit eiusmodi fuisse, vt viris pariter ac mulieribus cōgrueret. Quod idē testat̄ illud Maronis:
-Alte suras vincire cothurno.

Prouerbiū autē duobus effertur modis, per comparationem, εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, & per denominationem, vt hominē ipsum, qui se diuersis applicat partibus, κόθορνον appellemus. Sic. n. vocatus est Theramenes rhetor Atheniensis, Prodici Chij discipulus: propterea q̄, quasi duabus sederet sellis, idem & populi, & triginta virum partibus studens, & nunc huius, nunc illius factionis esse videretur, vel potius vtriusque. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ᾽ ἐν ταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν θηραμένους κόθορνον ὑποδέμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προσίθεσθαι. id est, Sed hic oportet maxime Theramenis cothurnum induentem, cum vtrisque versari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, ὡς καὶ ἔγωγ᾽ ἂν δεξαίμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι θηραμένης ὁ κεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἄμφω νενικηκότες ἐξίσου βαδίζοιτε. i. Itaq; optarim sane, si modo fieri possit Theramenes ille fieri, qui cothurnus est dictus, vt ambo ex æquo victores discederetis. Idem in Pseudologista Καὶ ὁ μὲν κόθορνόν τινα εἶπεν, εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοῦ τοῖς ὑποδήμασιν. i. Et alius ei cothurni nomen imposuit: nimirū mores hominis inconstantes & ancipites, id genus calceamentis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morum vafriciem cothurni cognomen fuisse vulgo tributū. Male audijt hoc nomine Marcus etiā Tullius. Homerus Martē, ni fallimur, subinde mutantē partes, nouo verbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil aūt vetat, quo minus adagiū in bonā trahatur partē, vt si quis hominē facilibus moribus, & quadam ingenij dexteritate, cum quominus hominum genere congruentem κόθορνον appellet: quam ob causam Homerus Vlyssem πολύτροπον dixit, quòd quamuis personam apte gereret, ducis, mendici, patris familias.

Magis varius, quàm hydra.

Ποικιλώτερος ὕδρας, i. Magis varius, quā hydra. De callidis, ac dolosis, q̄ hydra serpēs sit versicoloribus notulis distincta. Apte dicetur in vafros, ac versipelles, aut ē parum sibi constantes. Refert̄ senarius hic apud Atheneū libro Dipnosophistō tertio:
Ἐποιήσατ᾽ αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ. id est,
Fecistis hunc pauonibus varium magis.
His affine est, quod Mnaseę Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eò q̄ in carmine varius esset. Nā is piscis mire picturatus est, aureis rubentibusq; lineis à ceruice ad caudam vsq; per argentea latera certis interuallis deductis, cum alioqui sit illaudati saporis.

Gygis anulus.

Γύγου δακτύλιος, i. Gygis anulus. Quadrat vel in homines inconstantibus moribus, vel infortunatos, qui veluti virgula diuina, quicquid optant, id suo arbitrio cōsequūtur. Huius adagij mētionē facit Lucianus in Votis, vbi quispiā optat sibi cōplures anulos eiusmodi, quales habebat Gyges, aliū quo ditesceret, aliū quo gratus & amabilis rederet̄, aliū p quē liceret volare, quocunq; libitū esset. Nā priscorū superstitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita vt vēditarent̄ incantamētis varie efficaces: alij contra morsus ferarū: alij aduersus calumniā, alij ad alia, vel depellenda incōmoda, vel commoda conciliandа ijs, qui gestarēt. Vnde apud Aristophanem in Pluto:
Dicæus Sycophantæ minanti iudicium:
Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος

Τὸν δακτύλιον τόνδε παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. id est,

Non facio te huius, quẽ gesto hunc anulũ,
Pretio drachmæ, mercatus ipsum ab Eudama.

Et rursum in eadem fabula:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. id est,
Attamẽ ad ictum Sycophantæ non inest.

Subauditur remedium. De anulo loquitur, adludens ad ferarum morsus. Natum est autem prouerbium ex huiusmodi quadam fabula, quam non grauatus est referre Plato libro de republ. secundo. Neque nos item pigebit hoc loco recẽsere. Gyges quidam, Lydi pater, pastor quispiam erat mercenarius, eius regis, qui per id tẽporis imperabat Lydorum populo. Cũ autem esset aliquando sæuissima tempestas coorta, imbrium maxima vis accidit, fulgura deniq;, terræ etiam quassatio, ita vt in ea regione, in qua tum Gyges forte pascebat armenta, terra ingenti hiatu sese diduceret. Quod cum ille animaduertisset, solus (nam cæteri pastores territi diffugerant) in hiatũ descendit, atq; ibi tum alia quædã dictu mira conspexit, tum equum quendã æneum ingentem, ac cauum. Inerat fenestra in equi latere, per eã vidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana specie. Huic nihil aderat vestiũ, aut gestaminũ, præter aureũ anulũ digito impositum. Eum vbi sustulisset, regressus ẽ specu, paucis post diebus ad pastorum cœtũ rediit, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menses singulos referendis, creandus erat. Hic, cũ apud alios assedisset, animaduertit, vt, si qñ forte gemmam anulo inclusam introrsum verteret, repente fieret, vt à nemine conspiceretur, ac perinde quasi non adesset: ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidẽ factum admiratus, rursum anuli palam exrorsum cõuertit, moxq; pastoribus cõspicuus esse cœpit. Eius rei cũ ille diligẽtius, & sæpius fecisset periculum, iamq; sat exploratum haberet, hanc inesse vim anulo, vt, versa ad se gemma, inconspicuus esset; versa ad alios, conspicuus; effecit vt pastorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & vxorem regiam stuprauit, & de rege trucidando, cũ ea consiliũ iniit. Denique, confecto illo, ipse, regina in matrimonium ducta, è pastore repente factus est rex, idq; anuli fatalis beneficio. Meminit eiusdẽ lib. de rep. 10. Refert & M. Tullius libro de officijs tertio. Porrò Herodotus lib. 1. rem multo aliter narrat, nec vllã anuli facit mentionem. Huic simillimum illud: ἅδου κυνῆ, id est, Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina.

A S hoc non admodum dissidet virgula diuina, quoties, quicquid optamus, id citra humanã operam, quasi diuinitus nobis significamus contingere. Propterea quòd antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferẽdis existimauit aliquam fatalem, ac ceu magicam inesse virtutem. M. Cicero libro de Officijs primo: Quod si nobis omnia, quæ ad victum, cultumq́ue pertinent, virgula, vt aiũt, diuina suppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum, Varro in Virgula diuina. vt appareat hunc fuisse titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirum & ipsi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum videri potest potissimum ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antisthenes Cynicæ sectæ conditor, librum conscripserit, eam cum suo, vt conijcio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, cum Vlyssem è sene squalido repentè in iuuenem vertit, nitidumq́; facit, ac formosulum, Odyssea N.

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.

Sic effata virum virga demulsit Athena.

Eundẽ rursus ex iuuene vertens in senem, Odysseæ π.

Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα πάλιν ποίησε γέροντα. i.
Cominus assistẽs Ithacensẽ Pallas Vlyssẽ
Restituit senio diuinæ verbere virgæ.

Rursum in eodem libro, cum eũ iuuentuti reddit, ac robur adauget:

Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. i.
Dixit, & aureola virga demulsit Athene.

Eũdem ad modum Mercurio quoq;, vt incantatori virgam monstrificam tribuit, quam caduceum vocant, Odisseæ ω.

Ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. i.
Tum manibus virgam capit aureolam, atque decoram.
Hac, quibus est visum, demulcet lumina somno,

Atque

Atq; alijs rursum dissoluit lumina sôno.
Eadē ferme repetit Odysseę E. & Iliad. Ω.

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο,
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. i.

Mox, vbi iam pedibus talaria subdidit aurea,
Pulchraq; & ambrosiam spirantia, quæ simul illum
Aera per liquidū, simul ampla per ęquora vastæ
Telluris, venti flatu comitante, ferebant.
Tum virgam capit, hac demulcet lumina somno
Quorumcunque velit, somnum quoque pellit eadem.

Hunc imitatus Maro, sic eiusdem caduceum describit Æneidos quarto:

Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco
Pallentes alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos, adimitq;, & lumina morte resignat.
Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Neque Circæ ad sua monstra peragenda virga defuit in transformandis socijs Vlyssi Odyss. K.

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id est,

Compulit in numerum porcorum verbere virgæ
Percussos, & erant illis capita ecce suilla.

Rursum paullo inferius,

Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. i.
Circę vbi te feriet prælōgę verbere virgę.

Aliquāto pòst, Vlysses solus, epoto Circes poculo, non transformatus in pecudē,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξεν
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. id est,

Verum, vbi porrectum poclum ebiberā, neque virga Ictum me demulsit.

Deniq;, cum ad gratiam Vlyssis, socios pristinæ restituit figuræ, virgæ ministeriū adhibuit. Fortassis huc pertinet, ꝙ regibus etiam virga tribuebatur, quam sceptrum vocant. Vnde apud Homerum aliquoties, Σκηπτοῦχοι βασιλῆες, id est, Sceptrigeri reges. Eodem respicit, quod alibi retulimus, Laureum porto baculum.

Stultus stulta loquitur.

Euripides in Bacchis, Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, id est. Nam stulta stulti oratio est. Totidem verbis Esaias eam sententiam extulit. Seneca ad Luciliū: Apud Græcos, inquit, in prouerbium cessit: Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Hoc cuiusmodi fuerit, parum liquet, nisi quòd tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum:

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. id est,
Hominis figura oratione agnoscitur.

Democritus Philosophus apud Laertiū orationem εἴδωλον τοῦ βίου, id est, vitæ simulacrum, quandamq; velut vmbram esse dicebat. Qua quidem sententia nihil dici poterat verius. Nam nullo in speculo melius, expressiusq; relucet figura corporis, quam in oratione pectoris imago repræsentatur. Neque secius homines ex sermone, quàm ærea vasa tinnitu dignoscuntur.

Oculis magis habenda fides, quàm auribus.

Ὦτα ἀπιστότεροι ὀφθαλμοί, i. Oculis credendum potius quàm auribus. Quæ cernuntur, certiora sunt, quàm quæ audiuntur. Item Horatius:

Nec retinēt patulę cōmissa fideli⁹ aures.

Idem in Arte poetica:

Segnius irritāt animos demissa per aurē,
Quàm quę sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator.

Quāquam id quidē paulo alienius. Propius huc pertinet, ꝙ Plautus manus Lenæ vocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent, quod viderent. Rursum, ꝙ historia quam gestarum rerum esse volunt, dicta sit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod est videre. Postremo figmentum illud Virgilianū de duab⁹ apud inferos portis: Eburna, qua significant ea, quæ per os exeunt, ob dentium eburnū candorem; Et Cornea, qua, quę conspiciuntur oculis, volunt intelligi, ob popularum nigrorem. In summa, ad cognitionē magis faciunt aures, ad fidem faciendā certiores sunt oculi. Vnde & vulgo, si quis fabulam narret, parū verisimilem, rogare consueuimus, num ea conspexerit. Quod si neget, verū audisse modo, ridetur. Prouerbiū refertur in epistola Iuliani ad Leontium: ὁ λόγος ποῖος ὁ θέριος, ὦτα εἶπεν ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. i. Sermo quidā Thurius dixit, aures hominibus minus

esse fideles, quàm oculos. Thurium appellauit, indicans Herodotum dicti auctorem, vel ob impetum diuinum, vel quòd is scriptor apud Thurios vixit, & mortuus est. Sumptum est autem ex Chione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. id est, Nam hominibus minus fideles sunt, quàm oculi.

Diomedis, & Glauci permutatio.

QVÆ refertur apud Homerũ Diomedis, & Glauci permutatio, in prouerbium abijt, quoties inæqualem commutationẽ significamus, hoc est, deteriora pro melioribus reddita, χρύσεα χαλκείων, id est, aurea pro æreis. Nam lib. Iliados sexto, poeta Glaucum quempiam inducit, Hippolochi filium. Lyciorum ducem, iactantiusculum & ostentatorem magis, quam pugnacem. Contrà Diomedem vafrum, callidumque. Hi duo congrediuntur μονομαχησόμενοι, id est, singulari certamine inter se dimicaturi. At Glaucus, rogatus à Diomede, quis nam hominum, aut deorũ esset, longa oratione natalium suorum seriem exposuit, patriam Lyciam, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari stuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus, q̃ occidendum, respondit suis maioribus cum illius progenitoribus vetus hospitium, ac necessitudinẽ intercessisse, muneraq; hospitalia, q̃ xenia vocãt, inter ipsos vltro, citroq; data. Iamq; defixa humi lancea, cœpit hortari, vt omissa pugna, maiorum suorum amicitiã inter ipsos renouarent, alterq; alteri in Lycia, alter in Argo hospitem præstaret, simulatq; incolumes in patriam redissent. Interim, si qñ forte fortuna occurrissent, armis inuicẽ abstinerent, inter se duntaxat religionẽ hospitij custodientes, in reliquos nihilominus iure belli vsuri. Tum, ne id videamur, inquit, proditiones magis, quàm hospitij obseruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorũ necessitudine deuinctos esse. Quibus dictis, vterque ex equo desilijt, datis dextris, ac, fide pacta, veluti fœdus quoddam hospitij sanxerunt, permutatis armis, sed admodum inæqualibus.

Ἔνθ' αὖτε γλαύκῳ, inquit Homerus, κρονίδης φρένας ἐξέλετο ζεύς,
Ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.
Iuppiter hic stupidum spoliauit pectore Glaucum,
Qui cũ Tydide mutarit ptinus arma, &
Aurea donarit, sibi reddenti ærea, centũ
Bobus emenda daret demens, pro vilibus, atque
Quæ vix esse nouem dicas redimenda iuuencis.

Vsurpatum est adagium passim à laudatissimis auctoribus. Plato in Phędro, faciens Socratem Alcibiadi suo more respõdentem, quòd lucri cupidus formam corporis, formà mentis meliore commutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. id est, Et cum his, quæ vere aurea sunt, æreis commutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Item Aristoteles quinto Moralium libro de iustitia, Qui vero dat sua, quemadmodũ Diomedi arma sua dedit Glaucus, vt dicit Homerus, χρύσεα χαλκείων, & reliqua. Plutarchus, aduersus Stoicos scribens, eleganter huc torquet, vt dicat, non admodum iniquam fuisse permutationem Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus vsui sint pugnaturis, quàm aurea: sed, qui corporis valetudinem anteponit honesto, aut virtutem relinquit ob bonã corporis valetudinem, is vere permutat χρύσεα χαλκείων. Cicero ĩ Epistolis ad Atticum libro sexto: Habes ad omnia non, vt postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria paribus respondimus. Vtrunque prouerbium esse significat Cicero, Par pari, de æquali pẽsatione, χρύσεα χαλκείων, de inæquali commutatione. Plinius iunior in epistola ad Flaccum: Recipiens epistolas steriles, & simpliciter ingratas, ac ne illã quidem solertiã Diomedis in permutãdo munere imitantes. Martialis in epigrãmatis:

Tam stupidus nũquam nec tu puto Glauce fuisti,
Χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

A. Gellius Noctiũ Atticarum lib. 2. Cęcilianã translationẽ cum ipso Menãdro, quẽ verterat, cõponẽs, atq; expẽdẽs, ostẽdensq; quantũ a Græcanica venustate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma, & Glauci, non dispari magis pretio ęstimata sunt. Fit huius adagij mentio ẽt in proœmio Pandectarum iuris Cæsarei, his verbis: Nostris temporibus talis legum inuenta est permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis

nis virtutis, Glaucus, & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutâtes. Nam ille significat pro relictis inutilibus, ac fastidiendis voluminibus, recepta tum meliora, tũ breuiora, hoc est, permutationẽ factam vehementer inæqualem. Ergo conueniet vti, quoties officium aut munus longe impari munere pensatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, sed dispendio famę: magistratum assecutus est, sed iactura bonæ mentis: lautam fortunam reperit, sed amisit animi tranquillitatem.

Multa regum aures, atque oculi.

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοὶ, i. Aures, atque oculi regum multi, quòd per exploratores obseruent, quid quisque dicat, faciatve. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus, De mercede seruientibus, ac rursus, aduersus ineruditum. Eiusdem meminit & Aristoteles in tertio Politicorum. Hoc genus homines Græci vocant ὠτακουστὰς, quos primus Darius minor adhibuit, sibi diffisus. Dionysius Syracusanus addidit προσαγωγίδας, id est, exploratores, auctore Plutarcho. Allegoria inde ducta est, quòd regibus complures vbique sunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur, complures auscultatores, quibus velut auribus vtuntur. Neque desunt manus, & pedes quamplurimi, fortassis ne ventres quidem. Vide, cuiusmodi portentum sit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, ijsq; emissitijs, tot auribus, ijsque tam asininis, ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot ventribus, ne reliqua parum honesta commemorem, instructum. Aristophanes in Acharnensibus, Pseudartabam, regis oculum appellat, quòd per eum cognosceret, quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium vitæ oculum vocat:

Εἷς παῖς ὅδ᾽ ἦν μοι λοιπὸς, ὀφθαλμὸς βίου. i.
Erat relictus gnatus hic mihi vnicus,
Vitæ oculus.

Propterea quòd vnicum esset in vita oblectamentum. Nam oculo nihil carius. Vnde, quos adamamus, oculos vocamus.

Longa regum manus.

QUOD ab Ouidio scriptum est:
An nescis longas regibus esse manus?

Etiam vulgo in ore est: A regibus cauẽdum, quòd eis prælonga sint brachia. Nimirum, quòd per suos, quibus brachiorum vice vtuntur, possint etiam procul dissitos affligere. Potest & ad tempus referri, quòd reges, etiam si diutius dissimulent, soleât tamen aliquando pœnam sumere de ijs, quibus infensi fuerint: vel Homero teste, apud quem Iliados A. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ, id est,
Rex Deus est, quoties succẽsuit inferiori.
Quanquam etenim in præsens feruẽtem concoquit iram,
Post odit tamen, vsque odium dum expleuerit vltus.

Clauum clauo pellere.

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, i. Clauum clauo pellere. καὶ πάτταλον παττάλῳ ἐξέκρουσας, id est, paxillum paxillo pepulisti, id est, malum alio malo depulisti. Lucianus in Philopseude, καὶ ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούεις τὸν ἧλον. i. Et clauo, quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apologia: Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν κατὰ δείκνυμαι, ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούων τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. id est, Vereor, ne, si ad intentatum crimen, etiam adulationis accusationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Aristoteles libro Politicorum quinto, capite penultimo, scribit, tyrannis amicos esse viros improbos, & adulatores. Nam hos demum illis vtiles esse, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ, εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. id est, Clauus enim clauo, subaudi, truditur, vt habet prouerbium. Synesius ad Olympium: Λυποῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροὶ, διέξελθε κατ᾽ αὐτῶν. πάτταλοι γὰρ παττάλους ἐκκρούονται. id est, Ecclesiam vexant externi improbi, illos inuade. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Rusticum monachum: Philosophi sæculi, inquit, solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo, pellere. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro quarto: Loci denique mutatione tanquam ægroti non conualescentes sæpe curandus est, etiam nouo

quodam amore veterem amorem, tanquã clauum clauo eijciendum putant. Iulius Pollux in nono libro scribit, adagium esse natum à lusu quodam, qui κινδαλισμὸς vocetur, quo paxillum argillosæ terræ infixũ, altero impacto paxillo excutiebant: Citatq; senarium hunc prouerbialem:

Ηλῳ τὸν ἧλον, πατλάλῳ τὸν πάτλαλον. id est,
Clauumq; clauo, perticamq; pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiam, quoties rem, vtcunque molestam, diuersa molestia profligamus: vt, cum libidinum incitamenta, laboribus obruimus: curam amoris alijs maioribus curis domamus. Eusebius in Hieroclem: Δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει, ἄλλῳ ἄλλῳ, ἥ φασὶ, δαίμονι. id est: Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone. mirum ni adludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus:

Nunquã periclum sine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus.

Ad hanc sententiam adludit & illud: Malo nodo malus est quærendus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum: Interim iuxta vulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirendus est. Eo licebit vti, quoties malum simili malitia retundimus. Sumptum à sectoribus roborum, qui, siquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari securim, verum cuneum quẽpiam durum magis, quàm bonum inserunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum: ἐν τῷ περὶ τῆς εὐθυμίας,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. i.
Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari.

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν, i. Malum malo medicari. Est malũ aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Mastigophoro:

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει. id est,
Bene ominata loquere, ne malum malo
Medicans, & hancce noxã adaugeas tibi.

Dehortat Aiacẽ Tecmessa, ne malo insaniæ addat alterũ maius malũ, spontaneam cædẽ sui. Et Herodotus in Thalia: μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. i. Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere.

Morbum morbo addere, id est, conduplicare malum. Euripides in Alcestide:

Μὴ νοσοῦντι μοι νόσον
Προσθῇς. ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι. id est,
Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbũ: nã sat hoc premor malo.

Eiusdẽ figuræ est Homericũ illud Iliad. ξ.

Μή πού τις ἐφ᾽ ἕλκει ἕλκος ἄρηται. id est,
Vulneri vti nequis vulnus tibi forsitan addat.

Sophocles item:

Δευτέραν ἔπαισας ἐπὶ νόσῳ νόσον. id est,
Morbo quidẽ morbũ addidisti tu alterũ.

Non alienum est ab hac forma, quod est apud Homerum Iliados H. αἰνόθεν αἰνῶς, cum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus:

ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ᾽ ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. i.
Dedecori res ista, pfecto dedecus addit.

Ignem igni ne addas.

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, id est, Ne incendium incendio addas. Vsurpatur à Platone. Sensus liquet. Ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiã commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam esse natum, qui inualescente incendio conflagrarit, clamans interim, μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Plato libro De legibus secũdo, vetat, ne pueri ad annum vsque duodeuigesimum vinum bibant, ne, si vini calor accesserit ad feruorem ætatis, ignem igni suggerere videantur. Idem Plutarchus in Præceptis coniugalibus: μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται, id est, Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem, cum alijs aliquot locis, tum in præceptis De valetudine: ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ τις ἐπὶ πλησμονῇ, καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. id est, Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Oleum camino addere.

Affinem huic habet sententiam, Oleum camino addere, pro eo, quod est: Malo fomentum, ac velut alimoniam suppeditare, quo magis ac magis augescat. Horatius in Satyris:

Adde poemata nunc, hoc est, oleũ adde camino. Id est, Adde maioris insaniæ materiam. Vsurpat hoc diuus Hieronymus ad Eustochium: Vinum, & adolescentia

duplex

duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus?

Oleo incendium restinguere.

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, id est, Oleo restinguis incendium, dici solitum, vbi quis ea admouet remedia, quæ malum magis ac magis exacerbent. Veluti, si quis animi tristitiam fœdis voluptatibus obruere conetur. Aut si quis offensum, iurgijs, & conuicijs velit placare. Quod si dicatur εἰρωνικῶς, nihil differet à proximo. Huc respexit Lucianus in Timone, cum ait: Si quem aspexerit incendio conflagrantem, pice, atque oleo se velle restinguere.

Vlulas Athenas.

Γλαῦκας εἰς ἀθήνας, id est, Vlulas Athenas: subaudiendum, portas, aut mittis. Côueniet in stultos negotiatores, qui merces eò comportant, vbi per se magis abundât, vt si quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur, vt si quis doceat doctiorē, carmina mittat poetę, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum: Sed rursus γλαῦκας εἰς ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem: Et tibi versus, quos rogas, hoc est, Athenas noctuam mittam. Aristophanes ἐν ὄρνισιν.

Τί φῄς; τίς γλαῦκ' ἀθήναζ' ἤγαγε; id est,
Quid ais? quis, oro, vehit Athenas noctuam?

Vsurpat idem atque exponit Lucianus in Epistola ad Nigrinum: Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Fertur autem versari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla sunt: vnde & Laureoticæ noctuæ vocantur. Hæc auis Atheniensium populo quondam erat gratissima, ac Mineruæ sacra habebatur, propter oculos cæsios, quibus etiam in tenebris perspicit, quæ vulgus auium non videt. Vnde, & auspicata consilijs credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαῦξ ἵπταται, id est, Noctua volat. Dictum est & illud de Minerua, quòd Atheniensium male consulta, in bonum exitum verteret. Dæmon autem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solum dici, noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nûmis etiam tum aureis, tum argenteis Atheniêsium noctua insculpi solebat, vna cum facie Mineruæ. Porrò nummus appellabatur τετράδραχμον, id est, quatuor drachmarum, cum antea soliti fuissent vti nomismatibus didrachmis, quorum insigne erat bos: vnde etiam natum est prouerbium illud: Bos in lingua, Sunt, qui tradunt apud eosdem fuisse triobolum, quod & hemidrachmum appellât. Nam drachma senos obolos côtinet. Trioboli nomisma, ex vna parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde absurdum videbatur noctuam Athenas deportare, cum illic passim omnia noctuis abundarent. De nomismate Atheniensi testatur & Plutarchus in vita Lysandri, cû de seruo meminit, qui domini sui furtum αἰνιγματικῶς indicans, ait: multas sub tegulis cubare noctuas: ostendens illic abditas pecunias, noctuis insignitas.

Memorem mones, doctum doces, & similia.

IDENTIDEM in Plautinis, ac Terentianis comędijs occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud: λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id est, Loqueris ei, qui ipse rem calleat. καὶ εἰδότι λέγεις, id est, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μὲν ἐρεῖς ὦ σώκρατες, id est, Hæc scienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσι δ' ὠνείδισας, id est,
Dixti nouum nil, sed probe scientibus
Hæc opprobrasti.

Homerus cum alias aliquoties, tû Odyss. ρ.

Γιγνώσκω, φρονέω, τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις. i.
Et noui, & teneo, iam narras ista scienti.

Idê Iliados ψ. de Nestore admonête filiû,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ, i.
Dixit amico aîo, licet hęc per se sapienti.

M. Tullius lib. Epist. ad Atticum nono; Mirandum enim in modo Cn. noster Syllani regni similitudinê côcupiuit εἰδόσι λέγω.

Si crebro iacias, aliud alias ieceris.

ARISTOTELES in libello De diuinatione, quæ fit ex insomnijs, versum huiusmodi prouerbialem citat:

Si crebro iacias, aliud alias ieceris.

Quo significatum est, oportere rē sępius tentare, neque defatigari protinus, si quando parum ex animi sententia ceciderit. Futurum enim, vt iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquando cadat. Aristote-

lis

lis verba sunt hæc: ὥσπερ, μὲν καὶ λέγεται. ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de insomnijs melancholicorum, in quibus non existimat esse diuinationem vllam, tametsi fit nonnunquam, vt quidam euentus somnijs illorum respondeat: Sed non esse mirandum, cum vitio naturæ plurima, ac varia somnient, aliquando existere συμπτώματα, id est, casus, qui forte pariter sic eueniant, vt est ab illis somniatum. Themistius hunc locum sic circumloquitur, interprete Barbaro: Nam, qui totum diem iaculantur aliquando collimãt, & præmium capiunt. Vetus adagium est: Si sæpe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt, qui putent, nec absurde, metaphoram à sagittarijs, non ab aleatoribus esse ductam. Nam & hoc significat βάλλειν. Subesse vero argutiam in eo verbo, quod in priore parte significat mittere sagittam, in posteriore ferire. Fit autem, vt, qui crebrius iaculentur, vel fortuito aliquando scopum attingant. Tametsi M. Tullius libro De diuinatione secundo, de symptomatis agens, de quibus modo dictum est à nobis, ad vtrumque refert metaphoram. Quis est enim, inquit, qui totum diem iaculans non aliquando collimet? Totas noctes somniamus, neque vlla fere est, qua non dormiamus, & miramur aliquando id, quod somniamus euadere? Quid est tàm incertum, quàm talorum iactus? Tamen nemo est, quin, sæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum, ac tertium. Porrò Veneris iactum in hoc lusus genere fuisse quondam felicissimum, palam arguit apud Suetoniũ Octauius Augustus in epistola quadam ad Tiberium: Inter cœnam, inquit, lusimus γεροντικῶς & heri, & hodie. Talis enim iactatis, vt quisque Canem aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat vniuersos qui venerem iecerat, Hactenus Augustus. Quadrabit & in eos, qui casu, non arte quippiam assequuntur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculos fixerit.

Malum consilium.

MALVM cõsilium consultori pessimũ. Senarius est prouerbialis in eos, in quorũ caput recidit, quod alijs perperam consuluerunt Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλὴ, id est, Sacra quædam res est consiliũ. Atque: vt est libenter accipiendum, cum res postulat, ita est religiose, citraque fraudem dandum, si quis egeat. Alioqui non defuturum est numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo, qui rem sacram, ac diuinam, perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex historia quadam natum, eamque ex annalibus Maximi, narrationibusque Verrij Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis viri fortissimi de cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum, aruspices ex Hetruria acciti, inimico atq; hostili in populum Romanum animo, instituerant eam rem contrarijs religionibus procurare: atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum vndique aliarum ædium nũquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt: & cum de perfidia confessi essent, necati. Constititq; eam statuam perinde, vt veræ rationes pòst compertæ monebant, in locum editum subducendam: atque ita in area Vulcani sublimiore loco statuendam. Eaque res bene & prospere reip. cessit. Tunc igitur, quòd in Hetruscos aruspices animaduersum, vindicatumq; fuerat, versus hic scite factus, cantatusque à pueris, vrbe tota fertur:

Malũ consilium, consultori pessimum est.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud dissimilem memorat de Papirio Cursore: qui, cũ consul Aquiloniam obsideret, velletq; prælium committere cũ hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur, ac consultus pullarius suaderet, vti cõmitteret, cũ aues infausta nunciassent, re cognita pullarium in prima acie constituit. Is primo traiectus telo violatam religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primæ lib. 10. Nec dissimile est quod refert Socrates in historia tripartita, Eutropius Eunuchus, dum studet in quosdam, qui ad templũ confugerant, animaduertere, persuasit Imperatori, vt ferretur lex, qua templi religio nulli prodesset nocẽti. Lata lege, factũ est, vt Eutropius, cum offendisset Cæsarẽ, confugeret sub altare, vnde protractus capite plexus est, suo ipsius consilio perditus. Virgilius tacite notauit parœmiam in

Æneidos

Æneidos duodecimo libro, cum ait:

-Cadit ipse Tolumnius augur,
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.

M. Varro lib. de Re rust. 3. cap. 2. palam citat adagium his verbis: Opinor inquam, non solum, quod dicitur, Malum consiliũ consultori esse pessimum, sed etiam bonũ consilium ei, qui consuluit, & qui consulitur, bonũ habẽdum Sophocles in Electra:

Βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἔχθιον κακῆς. id est,
Res nulla consilio nocentior malo.

noxam ad eum referens, cui consilium datur. Apparet autem senariũ hunc Latinũ, id quod & Gellius admonuit de Græcis illis Hesiodi versibus expressum esse, qui legũtur in opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι:

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. id est,
Ipse sibi nocet is, aliũ qui lædere quærit.
Cõsultum male, cõsultori pessima res est.

Plutarchus in cõmentario De audiẽdis poetis, existimat huius versiculi eandem esse sententiam, q̃ sit dogmatis Platonis in Gorgia: vbi Socrates dicit, peius iniuriã facere, q̃ iniuriam pati, & dãnosius esse malo afficere, q̃ affici. Extat in hanc sentẽtiam & Apologus Græcus non inuenustus, nec omnino indignus, quẽ his cõmentarijs adiungamus. Leonem ob senectam ægrotantem, & ea causa suo in lustro cõtinentẽ sese, cætera quidẽ animantia officij gratia visebãt regẽ suum, excepta vulpe. Proinde lupus, nactus oportunitatem, accusauit vulpem apud Leonẽ læsæ maiestatis, quæ ꝓ nihilo haberet eum, penes quẽ rerũ erat summa, nec ob contemptũ ad visendum accessisset: atque interea interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaq; Leo, conspecta vulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa, postulato ad purgandum sese spatio, Et quis, inquit, omniũ, qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego, quę quoquo versum circuncursitaui, tibiq; morbi remedium à medicis reperi? Cumq; Leo protinus edixisset, vt remedium aperiret: Si viuum, inquit, lupũ excories, & illius pellem induas, conualesces. Leo credulus, continuo lupũ inuasit, & interemit. Quo extincto, risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput. Carmen aũt refertur à Plutarcho & hunc in modum:

Ὅς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἤπατι τεύχει.
Damna parans alijs, proprio parat epati damna.

Suum cuique pulchrum.

PROVERBIALIS sententia, Suum cuique pulchrum, in eos, quibus sua, qualiacunque sunt, tamen studio quodam magis, quam iudicio, placent. Est autem à cõmuni mortalium ingenio sumpta, quibus vsque insita est illa φιλαυτία, id est, amor sui, vt neminem tam modestum, tam attẽtum, tam oculatum inuenias, quin in proprijs æstimandis, quadam animi propensione corruptus cæcutiat, atq; hallucinetur. Proinde vere scripsit Arist. lib. Rhet. 2. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν. οἷον ἔργα, λόγους, διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπιτοπολύ. id est, Quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuique iucunda esse necessum est, vt facta dictaq;: idcirco plerumque etiam assentatoribus gaudent. Id tametsi omnibus generaliter verum est, vt sit, quemadmodum ait Horatius, Cæcus amor sui: tamen in artifices, atque ex his potissimum in poetas, ad hæc in amantes præcipue quadrare videtur. Etenim rectissime scripsit Aristoteles quarto Moralium libro: Suo quenque artificem opere impense delectari, non aliter, quàm rebus quibusdam ex sese prognatis. Neque secus adamant, sua carmina poetę, quàm parentes liberos. Est enim artificis opus, quasi quidam ingenij fœtus: de quo Socrates ait, rectius iudicare obstetricem, quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuique sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnum exẽplum extat de Tarquinijs adolescentibus. Vnde & hodie vulgo scite dicunt: Nullum reperiri deformem amasium: Propterea q̄ amanti vel non pulchra pulcherrima videantur. Quam sententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga sexta:

-Ἡ γὰρ ἔρωτι,
Πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. id est,
-Etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime sunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Plato prouerbiũ extulit in Lyside, sed inuerse, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶν. id est,

Pericu-

Periculum est, ne, iuxta vetus adagium, amicum sit, quod pulchrum est. Quasi non ideo pulchrũ haberi debeat aliquid, quòd sit amicum, sed ideo oporteat esse amicũ, quòd sit pulchrum. Huc pertinet & illud, quod scribit M. Tullius libro De finibus quinto: Suo enim quisque studio maxime ducitur. Et rursum in primo Officiorum: Quorum vterque, suo studio delectatus, contempsit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt suis quisque liberis, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suæ patriæ paullo impẽsius faueat, nisi eo vsq; cæcitatis nos rapiat, vt & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitijs, eaque virtutum nomine donemus. Ac sibi quisque sit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epistolis notans: Dum mala, inquit, delectent mea me, vel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrio indicat Horatium respicere vulgatam sententiam, quòd homines suis malis non solum non doleant, verumetiam delectentur: Eaq; de re Græcum adagium esse celebratum, verum id adagium vitio librariorum desideratur in scriptura. Eodem pertinet, quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinũ polypus Agnę.

Nam Balbino stulto amanti, etiam polypus Agnæ amicæ, suaue quiddam olere videbatur. Est autem polypus vitium narisũ graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polyposos, & hircosos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, à me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quibus exercitati sumus satis. Nemo vnquam, neque poeta, neque orator fuit, qui quenquam meliorem se arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioso & erudito, de quo etiã experti sumus? Nuper in edicto scripseram rogatu tuo, Meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam, cum ipsius precibus adductus pœne scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sinamus, quæso, quemque sibi scribere. Suam cuique sponsam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meum. Non scite. Hoc enim Atilius poeta durissimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos versiculos: Suã cuique, & cætera, ex Atiliana quapiam fabula sumptos esse. Idem Tullius libro Tusculanarum quæst. quinto: Musicorum vero perstudiosum accepimus, poetã etiã Tragicum, quàm bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto magis, quàm in alijs suum cuique pulchrum est. Ad huc neminẽ cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquinio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se res habet. Te tua, me delectant mea. Eandem sententiã Plautus in Sticho, diuersis verbis, sed nimis quàm eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet. Sua cuiq; spõsa sponso. Huc referendum & Theocriticum illud;

Καὶ γάρ τιν, οὐκ εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. id est,
Nec mihi forma profecto mala est, si vera loquuntur.

Id imitans Maro;

Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Apertius adlusit ad adagium Flaccus, in epistola quadam.

-Iouis auribus ista
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher.

Tibi pulcher, dixit, pro tibi ipsi placens. Est autem hemistichium carminis heroici.

Patriæ fumus, igni alieno luculentior.

PROVERBII faciem habet, atque ad eandem pertinet sententiam, quod eleganter scripsit Lucianus in Encomio patriæ: καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὁ φθήσεται τοῦ παρ᾽ ἄλλοις πυρός. id est: Ac patriæ fumus luculentior homini videtur, quam ignis alibi. Philostratus in Ariadne: ὁ θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῶν ἀθηνῶν καπνοῦ, ἀριάδνην δὲ οὐδὲ οἶδεν ἔτι, οὐδὲ ἔγνω ποτέ. id est, Theseus vero amat quidẽ, sed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neque vidit adhuc, neque etiamdum cognouit. Apud Homerum, terræ natalis fumum Vlysses optat videre surgentem, vnde & ductum prouerbium. Sic enim legitur Odysseæ A.

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι ἧς γαίης. id est,
Exoptãs oculis surgentem cernere fumũ
Natalis terræ.

Viua

Viua vox.

VIVA vox olim dicebatur, non scripta, sed ab ipso pronunciantis ore percepta, quasi viuida, atque efficax. Nam viua nonnunquam dicuntur, quæ natiua sunt, non factitia, vt Viuo de marmore, & Viuoq; sedilia saxo. Inest autem rebus natiuis aliquid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione consequi. Porrò scriptura vox quæpiam est, sed quasi factitia, veræq; vocis vtcunque imitatrix. Deest actus, motusq;, hoc est, vita, Siquidem actio, vt auctor Fabius, orationis quasi vita est. Rerum inuentio, ossium instar est, ordo neruos imitatur: elocutio carnem, cutem, coloremq;: memoria spiritus vice fungitur; quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. Nullum enim certius argumentum vitæ, quàm motus. Vnde & flumina viua dicuntur, & argentum viuum. Contra mortua, quæ torpent, languentq;. Cicero libro Tusculanarum quæstionum secundo: Licet enim satis exẽplorũ ad imitandum ex lectione suppeditet, tamen viua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipueq; præceptoris. Idem ad Atticũ lib. 2. Vbi sunt nunc, qui aiunt ζώσης φωνῆς; Quanto magis vidi ex tuis litteris, q̃ ex illius sermone, quid ageretur. Porrò, quod Cicero protulit abruptum, ac mutilum, hoc quidã suppletum de suo, ad hunc modum: ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι. Plinius Iunior in epistola quadam ad Nepotem: Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam, licet acriora sint, quę legas, altius tamen in animo sedent, quæ pronunciatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis adfigit. Seneca Epistola quinta: Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet nescio quid latentis energię viua vox, & in aures discipuli de doctoris ore trasfusa, fortius sonat. Hactenus ille. Vnde celebratũ illud Æschinis, de Demosthene, τί δ' εἰ αὐτοῦ θηρίου ἠκηκόατε. id est, Quid autẽ, si ipsam audissetis belluam? Et illud: In scriptis Demosthenis, magnam Demosthenis partem abesse.

Muti magistri.

QVOD modo retulimus, vsurpauit & A. Gellius: atq; huic alterum quoddam diuersum adiecit: Quoniam, inquit, vocis vt dicitur, viuæ penuria erat, ex mutis, quod aiunt, magistris cognoscerent. Mutos magistros libros sentiens, qui loquuntur quidem nobis, vt apud Platonem ait Socrates, sed dubitanti non satis commode respondent. Nec illepidè profectò litteræ, muti vocantur Præceptores. Propterea quòd mutorum est non voce, sed nutibus, signisq; loqui. Identidem & libri, notulis quibusdam, & significantibus figuris nobiscum fabulantur. Quemadmodum enim voces, sensorum animi, velut εἴδωλα quæpiam sunt, auctore Aristotele, sic litterarum figuræ, vocum simulacra quædam rectè dicuntur. Neque mirandum, si quidem ἀρχέτυπα illud pectoris exẽplar efficacius repræsentat, ac transfundit affectus animi, quam alterum illud, quod non rem ipsam, sed imitationem imitatur. Neque illud temere quæri solet à multis, vtrum sit ad eruditionem comparandam conducibilius ζώσῃ φωνῇ χρῆσθαι, ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. hoc est, plus ne conferat lectio, an auscultatio. Et habet res vtraq; sua quædam peculiaria commoda. Nam ex libris tum eruditiora ferme sunt, quæ discuntur, tum plura. Tantum enim quisque discit, quantum ingenij celeritate consequi, memoriæ fidelitate complecti potest. Adde, quòd hi præceptores nunquam grauantur operam suam nobis impertire. Atque horum vt vberior, ita paratior copia. Accedit huc & ocium illud, & cogitationis secretum. Licet pressius inspicere singula, licet retractare, licet expendere. At è diuerso minore iactura, tum ingenij, tum oculorum, tum valetudinis constant, quæ à præceptore disserente percipimus, maxime si is dicat, quem & miremur, & amemus. Deinde insidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare consultum erit, alterũ studij genus cum altero coniungere, & vbi viuæ vocis erit copia, libentius auscultare, quàm legere, si modo mediocri sit eruditione, quem audis. Vbi non erit, libenter, quasi non minus operæ precium facturus sis, ad libros confugere, sed optimos. Deniq; ea figura libri dicti sunt muti magistri. M. Tullius legem appellat mutum magistratum, magistratum legem loquentem: & qua Plutarchus poesim appellat picturã loquentẽ: & picturam, mutã poesim.

Frons occipitio prior.

PRISCIS agricolis celebratum adagium, atque instar ænigmatis iactatum: Frons occipio prior. Quo significauit antiquitas rectius geri negotium, vbi præsens, ac testis adest is, cuius agitur negotium. Prior dictum est, pro potior, meliorque. Alioqui, quis ignorabat frontem priorem esse capitis partem, occipitium posteriorem? Tametsi hæc amphibologia cómendat nonnihil dicti gratiam, quod ob antiquitatem oraculi instar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re rustica, capite quarto: Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & sæpius venies, fundus melior erit, minusq; peccabitur: fructi plus capies: frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme sententiam, libro historiæ mundi decimo octauò, capite quinto: Eum tamen, inquit, qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum, frontemq; Domini plus prodesse, quàm occipitium non mentiuntur. Rursum eiusdem libri capite sexto: Et ideo maiores fertilissimum in agro oculum Domini esse dixerút. Aristoteles Oeconomicorum lib. 1. videtur hanc sententiam ad Persam quempiam referre, subnectens alteram huic similem, quæ à Libe quodam sit profecta. Sed satius fuerit ipsius adscribere verba, si quis forte desiderabit: καὶ τὸ τοῦ πέρσου καὶ λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη. ὁ δὲ λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. id est, Atque illud Persæ, Libysq; responsum, recte seruabitur. Nam alter, interrogatus, quę res potissimum saginaret equú: respondit, oculus domini. Alter, rogatus, quod stercus esset optimum, domini vestigia, inquit, Vterque significauit, domini præsentiam plurimú habere momenti ad rem bene gerendam. Item Columella putat ré malam esse, frequentem fundi locationé, peiorem tamen vrbanum colonum, qui per familiam mauult agrú, quàm per se colere. Huc pertinet illud, quod refertur à Gellio, q cú quidam corpulétus ac nitidius equú haberet macilentú, ac strigosum, rogatus, quid esset in causa: respondit mirú non debet videri, si equo suo esset habitior, quádoquidem ipse se pasceret, equú curaret seruus. Plutarchus in commétario De liberis educádis, Κἀνταῦθα καὶ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. i. Hinc & illud eleganter dictum ab equisone, nihil perinde saginare equum, vt regis oculúm. Huius figuræ est, quod Aeschylus in tragędia, cui titulus Persæ, domini præsentiam, oculum domus vocat:

Ὄμμα γὰρ δόμων, νομίζω δεσπότου παρουσίαν. id est,

Nam domus oculum esse domini iudico
præsentiam.

Eodem pertinet, quod per quam venustè dixit T. Liuius: Non satis feliciter solere procedere, quę oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho, cú ait: Ita, vt fit, domini, vbi absunt: significans absentibus heris ministros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: nempe hæc omnia eò tendunt, vt quisque suum negotium præsens curet, neque magnopere fidat alienę industriæ. Id nulli magis obseruandum, quàm principi, si modo principis animum gerat, hoc est, si publicum commodum cordi habet.

Æqualis æqualem delectat.

Similitudo mater est beneuolentiæ, cósuetudinisq;, & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter se libenter conuenire, senes cum senibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus esse necessitudinem cum diuitibus, atque in vniuersum similia similibus gaudere. In hanc sententiam extant aliquot veterum prouerbia, quorum est illud ἧλιξ ἥλικα τέρπει. id, est, Æqualis ęqualem delectat. Quod vsurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autem, inquit, cum paribus, vt est in vetere prouerbio, facillime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiscitur ab ætatis æqualitate, quam Græci vocant ὁμηλικίαν. Ad quod adludens Homerus in Odysseæ O.

Ἀ γὰρ καὶ ὁμήλικές εἰ μὲν. id est,

Quinetiam summus æquæui.

Huc respexit Plato primo De repub. libro, apud qué Cephalus, qui se testat iá peruenisse ἐς γήραος οὐδόν. i. ad senectę limen, ait πολλάκις γὰρ συνερχόμεθα τινὲς εἰς ταυτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασώζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. i. Sępenumero pleriq; cóuenimus ferme ęquales, antiquú illud seruátes prouerbium Arist. j. Rhetori-

corum

eorum lib. recensens, quę quibus sint iucũda, scribit, in totũ ea natura sese inuicẽ delectari, quæ genere sint coniuncta, aut similia, vt hominem homine, equũ equo, adolescenté adolescente. Atq; huc tẽdere prouerbia vulgo iactata: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. Itẽ id genus alia quędã. Verba illius hæc sunt: τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστίν, ἅπαντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπιτοπολὺ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος, ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον. καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. καὶ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, vicinos, & senes.

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὅμως, ἴσοι, οἵτε κατ' αὐτὸν
Οἰκοῦσι χώρις, οἵτε παλαιότεροι. id est,
Omnes hi sese venerãtur, amãtq; vicissim,
Vicini, æquales viribus, atque senes.

Nec alienum est ab hoc prouerbio, quod Empedocles ait apud Aristotelem libro De anima primo, animam esse quiddam ex omnibus elementis conflatum, immo ipsam horum quiduis esse, & vnumquodq; cognoscere, eò quòd habet affine quiddam cum singulis. vnde & Plato in Timæo dicit, animam ex elementis constare. Empedoclis versus sic habent:

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
Αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
Στοργῇ δὲ στοργὴν, νεῖκος δέ τε νείκει λυγρῷ.
Ὀπώπαμεν δῖον καὶ ἀΐδηλον νείκει λυγρῷ.

Quos versus quoniam initio desperabamus commodius verti posse, ab Argyropylo versos subiecimus:

Terram nam terra, lympha cognoscimus aquam,
Ætheraq; æthere, sanè ignis dignoscitur igni
Sic & amore amor, ac tristi discordia lite.

Quãquam in primo versu suspicamur à librarijs vndam versam in aquam. Pòst amicorũ rogatu nostra addidimus qualiacũq;.

Terra quidem terra sentitur, lymphaq; lympha,
Ætherque æthere purus, at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atque odio funesta simultas.

Argyropylus, explendi carminis gratia, pro vno verbo ὀπώπαμεν duo reddidit, cognoscimus, & dignoscitur, duo epitheta ꝑtermisit, δῖον, καὶ ἀΐδηλον. Deinde vocis repetitæ gratiam bis perdidit, in aquam, & vndam, in discordia, & lite. Sic & Sanè aduerbium de suo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, sed quod fuerat additurus poeta, si per metri leges licuisset, quandoquidem voci contrariæ addidit suũ νείκει λυγρῷ. Nõ hæc dicuntur, vt sugillemus virum de studijs optimis optime meritũ, sed vt iudicio proficiant adolescẽtes, quibus hæc potissimum scribuntur. Philosophorũ quispiam, Zenon, ni fallimur, apud Augustinum prodidit, animam ipsam esse numerum seipsam mouentem, atque hanc ob causam rebus numerosis natura capi deliniriq;: veluti musicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturæ sensu, cum prorsus nesciant, quid sit musica. Aristoteles hoc ipso, quem modo retulimus, loco, definitionem hanc adducit, tacito auctoris nomine.

Simile gaudet simili.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, id est, Simile gaudet simili. Aristoteles libro Moralium octauo: ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. id est, Simile appetit simile. Item lib. 9. Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. id est, Simile simili amicum. Vnde est & illud: ἡ ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. id est, Similitudo mater amoris. Quare, ubi absoluta similitudo, ibi vehementissimus amor, id quod indicat fabula Narcissi. Agathon in conuiuio Platonis: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id est, Scite quidem veteri prouerbio fertur, simile simili semper hærere. Plutarchus in commentario, cui titulus, quo pacto sit amicus ab adulatore dignoscendus, refert huiusmodi senarios:

Γέροντι γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρώμενῳ. id est,
Seni senilis lingua iucundissima est,
Puerq; puer, & mulier apta fœminæ.
Ægrotus itidem ægroto, & in malis situs
Exercito malis placet, atque congruit.

Diogenes Laertius, ostendens quædam imitatũ Platoné ex Epicharmi scriptis, adducit & illud, Quod canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & asina asino, & sus sui. Diximus alibi, Suum cuiq; reginæ placere regem. Plato lib. de Legib. octauo; φίλον μέν που καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετὴν, καὶ ἴσον ἴσῳ. i. Amicum quidẽ vocamus simile

simile simili, quo ad virtutem, & æquale æquali. Quanquam adagium recte transferetur & ad illos, quos similitudo cōciliat vitiorum. In quos est illud Catulli:

Pulchre conuenit improbis cinędis.

Item illud Martialis:

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Illud item Iuuenalis:

Magna inter molles concordia.

Semper similem ducit Deus ad similem.

POTEST autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odysseæ P. Melanthius caprarius conspicatus Eumæum subulcum, ipsum Vlyssem secum adducentem, sed habitu specieq; pannosi, scomma iacit in vtrunq;, quasi duo inter se similes bene conuenissent:

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. i.
Nūc adeo malus ecce malum comitatur, vt vsque
Ad similem Deus adducit, similemq;, paremque.

Aristoteles libro Moralium 8. prouerbij loco refert.

Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον. id est,
Vnde similem aiunt ad similem.

Semper graculus assidet graculo.

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζάνει. id est,
Adsidit vsque graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis senarius; notaturq; ab Aristotele libro Rhetoricorū, quem modo citauimus: vbi inter alia complura huius sententiæ prouerbia, hoc quoque commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id est, & graculus, inquit, ad graculum. Gręcis est trochaicus dimeter, haud dubiū, quin ex poeta quopiam decerptus. Elegāter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἵζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id est, Graculū autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Porrò graculorum conuentus olim notos fuisse, testatur M. Varro lib. de Re rustica 3. Vnde Plutarchus in lib. De Polyphilia, οὐκ ἀγελαῖόν ἐστιν οὐδὲ κολοιῶδες, id est, non armētarium est, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum, à κολλᾶν, quod est conglutino. M. Varro graculos quoq; Latinis inde dictos vult, quòd gregatim volent. Quintilianus non probat, asseuerans dictionem ab auium voce confictam.

Cicada cicadæ chara, formica formicæ.

Cæterum, quod Aristoteles in eo loco quē modo citauimus, addidit: & si qua sunt id genus alia, dubiū nō est, quin senserit illa, q̄ sunt apud Theocritū Idyllio nono:

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id est,
Formicę grata est formica, cicada cicadæ,
Accipiter placet accipitri,

Porrò nota est formicarum politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro.

AT hac forma velut excipiēdi sunt qui in eadem arte versantur, propterea quòd inter hos artificij similitudo magis æmulationem conciliat, quàm beneuolentiam. Quorum mutuam inter ipsos inuidiā Hesiodus in opere, cui titulus, Opera & dies, compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum concertationem, imò probans, ac laudans: Propo suerat enim poeta duplex æmulationis genus, quorum alterum sit vtile, pulchrūq; mortalibus, alterū fędum, ac perniciosum. Hoc homines ad rixas, ac bella concitari, propter opum, honorumq; certamina: illo vero tanquā exēplis propositis ad industriā, & honestas artes expergefieri. Honestā igitur ęmulationē his verbis describit.

-Ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενος σπεύδοντ'. ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν,
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos versus longe elegātissimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur. Nam venustatem vix quisquam assequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino est æmulus, hūc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter. atqui
Concertatio conducit mortalibus ista.
Odit ita fabrum faber, figuloq; molestus
Est figulus: mēdico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vsurpantur cū aliàs frequenter apud diuersos auctores, tum apud Aristotelē libro Moralium secundo. Rursum eiusdem operis

ris libro 8, parœmiæ vice refertur, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id est, Omnes huiusmodi figulos inter sese aiunt esse. Figulos inuidos dixit, nimirum adludés ad Hesiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 3. ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, id est, Vnde dictum est, Et figulus figulo. Citat ibidem & hunc senarium,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id est, Etenim inuidere didicit ipsa affinitas.

At est similitudo, quam in Symposiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc est, bellacē, ac pugnacem: qualis est gallorum gallinaceorum: qualisq; est inter sophistas, mendicos, poetas, cantores, & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuijs coniungi, ne quid oriatur rixæ. Est altera, quam ἐπιεικῆ vocat, cuiusmodi est graculorum inter se. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aliptici. Atque ob id recte copulantur in accubitu. Ad hæc amantes, nisi contingat eos eandem amare.

Cretensis Cretensem.

O Κρὴς τὸν Κρῆτα, Cretensis Cretensem, subaudi, quod erit commodum sententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum adagium à Cretēsium moribus, quos plurimis conuicijs incessuit antiquitas.

Cretensis cum Æginета.

EANDEM obtinet sententiam, Κρὴς πρὸς αἰγινήτην, id est, Cretensis cum Æginеta, subaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter se fallacijs agunt. Nam Æginetæ quoque olim male audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant: οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι. id est, Neque tertij, neque quarti.

Vulpinari cum vulpe.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα, id est, Cum vulpe vulpinare tu quoq; inuicem. Senarius est prouerbialis: Cum astutis astutijs agito. Horatius:

Nunquā te fallāt animi sub vulpe latētes.

Aristophanes in Vespis:

Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν. id est,
Non licet vulpinari.

Quod autem nos ἀλωπεκίζειν vertimus vulpinari, nequis hoc verbi tāquā nostrū, ac nouum aspernetur, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello. Sic enim ausus est dicere Varro vulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quēadmodum Horatius Iuuenari dixit pro νεανίζειν. Vide prouerbium Βατταρίζειν.

Cretiza cum Cretensi.

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν. i. Aduersum Cretēsem Cretiza, id est, aduersus mendacē mendacijs vtere. Vsus est Plut. in vita Lysandri, πρὸς κρῆτα δὲ ἄρα τὸ τοῦ λόγου κρητίζων. Rursus in uita Paulli Æmilij, Τοὺς μὲν ἐπισταμένους ἀκριβῶς αὐτὸν, οὐκ ἔλαθεν κρητίζων πρὸς κρῆτας, i. Eos quidem, qui hominé penitus norant, haud latuit, quòd cū Cretensibus arte Cretica vteretur: propterea quòd Cretensium vanitas, de Iouis apud se sepulcro, multaque id genus mentientium, in vulgi fabulam abierit. id quod palàm testatur Epimenidis ille versiculus:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id est,
Cretenses semper mendaces, malę bestię, ventres pigri.

Huius autem carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, vsurpauit Callimachus poeta Cyrenensis in hymno, scribens aduersus Cretenses in laudem Iouis, ac vanitatis eos arguens, quòd iactitarent illius sepulchrum esse apud se, cum is esset immortalis. Quò respiciens Ouidius: Nec figunt, inquit, omnia Cretes. Vnde κρητίζειν, Græci pro mentiri dicunt. Suidas aliam adagionis causam indicat, scribens Idomeneum Cretensem, cum illi negotium esset datum, vt æs, quod e spolijs ab hostibus detractis collectum erat, distribueret, sibi partem longe optimam delegisse. Vnde congruere videtur etiam in illos, qui fraudat alios, suisq; commodis impensius vbiq; student. Idem putat adagium quadrare etiam in eos, qui frustra mendacijs agunt aduersus artificem mentiendi. Quēadmodum vulgo dicuntur difficillimum esse furari apud fures, ita difficillimum mēdacijs imponere mendacibus.

Cum Care cariζas.

HVIC simillimū refert Diogenianus, πρὸς κᾶρα καρίζεις, i. Cū Care carissas: Rustice agis cū rustico, barbare loqueris barbaro, crasse cum crasso. Cares populi sunt Phrygię, de quibus alio loco dicemus, quorum mores prouerbijs aliquot fecere locū.

Cretensis mare.

O κρὴς τὴν θάλασσαν, id est, Cretensis mare, subaudiendum nescit, aut metuit, Hanc parœmiã refert pariter, atq; exponit Strabo Geographiæ lib. 10. scribens olim Cretenses nauigandi peritia, rerũq; maritimarum vsu principatum tenuisse: atque hinc antiquitus increbruisse prouerbium, Cretensis mare nescit, in eos, qui nescire fingerent, quod egregie callerent. Etenim, qui consentaneum est Cretenses, cum sint insulares, ignorare, quo cinguntur vndequaque? Vsus est eodẽ & Aristides in Pericle: ὁ κρὴς τὸν πόντον. Zenodotus scribit apud Alcæum extare. His affine est, quod habet Horatius in epist. ad Octauium:

Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Inuenior Parthis mendacior.

quòd Parthi tum maxime pugnent, cum fugam simulant.

Ad vmbilicum ducere.

EXTANT apud auctores aliquot absoluendi parœmiæ, quarum de numero est illa: Ad vmbilicum ducere, pro eo, quod est, librum finire, atque absoluere. Sunt enim vmbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quędam ossea, aut lignea, corneave, vmbilici nostri formam imitantia, quæ voluminibus iam absolutis addebantur; atq; hinc prouerbialem figuram esse natam, Ad vmbilicum peruenit, id est ad finem. Horatius in Epodis:

Deus deus nam me vetat
Inceptũ celeres promissum carmen iãbos
Ad vmbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro:

Ohe iam satis est, ohe libelle,
Iam peruenimus vsque ad vmbilicos.
Tu procedere adhuc & ire quæris.

Idem libro quinto:

Qui cedro decorata, purpuraq;,
Nigris pagina creuit vmbilicis:

Idem in tertio:

Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxurieris vmbilicis,

Rursum in vndecimo:

Explicitũ nobis vsq; ad sua cornua librũ,
Et quasi perfectum, Septitiane, refers.

Verum haud scimus, possit ne prouerbium hoc aliò, quàm ad librũ, aut carmen, transferri, nisi durior fiat metaphora.

Summum fastigium imponere.

ILLVD generalius est: Summum fastigium imponere, pro eo, quod est, rem omnibus suis partibus absoluere. Exempla reperies apud Ciceronem libro Officiorum tertio, apud Plinium in Epist. aliquoties. Trãslatum ab ædificatoribus, qui, perfecto demum ædificio, fastigium aliquod solent imponere. Quibus sicuti fundamentũ prima instituendi operis pars est, ita fastigium suprema est iam absoluti. Vnde, quemadmodum, fundaméta iacere, transferunt ad id, quod est instituere quippiam: itidem fastigium addere, traducũt ad rei perfectionem, summamq;, vt vocant, manum. Huic confine, quod a Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id est, Colophonem imposuit.

Summam manum addere.

EANDEM vim habet, Summam manũ addere. Mirum, ni metaphora ab artificibus translata, qui primum rude quoddam operis simulacrum effingunt, atque hanc primam appellant manum, deinde formãt expressius, postremo summa cura expoliũt, atq; hanc supremam, seu summam manum vocant. Ouidius,

Nec tñ illa legi poterunt patiẽter ab vllo,
Nesciat his summam si quis abesse manũ.

Mox pro eodem dixit, Vltimam limam.

Ablatũ medijs opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis vltima lima meis.

Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. Eadẽ figura dicimus, nihil deesse præter extremam manũ. Exempla crebriora sunt apud scriptores, quàm vt hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere.

IN eandem formam referendum est illud: Supremum fabulæ actum addere, pro eo, quod est: extremum finem imponere, à poetis comœdiarum, aut tragœdiarum scriptoribus adscitum, qui fabulas suas in actus quosdam distribuunt. Vnde illud Horatianum:

-Nec sit quinto productior actu.

Solent autẽ in extremo actu, plurimum artis addere, sicuti scribit M. Tullius ad Quintum fratrem: Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt, tanquam poetæ boni, & actores industrij solẽt, sic tu in extrema

parte

parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus perfectissimus, atque ornatissimus esse videatur. Idem ad Atticum libro 13. Etenim hæc decantata erat fabula, sed complere paginam volui. Cicero in Catone transfert ad vitam peractam. Quemadmodum & Appuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens: Renunciauerunt, inquit, Philemonem poetam, qui expectaretur, vt in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam consummasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis valere & plaudere. Ad hãc formam pertinet, quod apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris est, summum suere cétonem optimè.

Catastrophe fabulæ.

CVIVSLIBET exitum rei, prouerbiali figura, catastrophen vocamus. Porrò inter figuras puerbiales illud admonuimus, vnicuique disciplinæ, atque artificio sua quædam esse peculiaria vocabula, quæ quemadmodum in sacrorum cærimonijs, ac magicis precaminibus fieri consueuit, ac pęnè superstitione quadam vsurpantur. Ea quoties in aliud quippiã trahũtur, ferè prouerbij speciem obtinent: velut ex militari disciplina, receptui canere, & locum deserere, & prima acies, & res ad triarios redijt. Ex musica, præludium pro præfatione, aut ingressum negocij, Summa & ima chorda, pro clamosa & graui voce. Et eadem oberrare chorda, pro eo, quod est, in eadem re peccare sæpius. Porrò fabula omnis, vt ostendit Donatus, in tres partes distribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφὴν. Protasis est primus ille tumultus iam quasi gliscens. Epitasis, turba feruidissima. Catastrophe, subita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum, euentumq; negotij catastrophen appellat, cum aliàs, tum in cõmentaria. De mercede seruiétibus: ἐπὶ πᾶσι δὴ ἥτις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id est, Post omnia denique, quæ illis catastrophe fabulæ contingit: hoc est, quis exitus seruitij. Et in Alexandro Pseudomante: τοιοῦτο τέλος τῆς ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id est, Eiusmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in vita Peregrini: αὖθις ὁρῶ γελῶντα σὲ ὦ καλὲ κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rursus video te, ò bone Cronie, ridentem fabulæ catastrophen.

A capite vsque ad calcem.

CVM rem totam significamus, a capite vsque ad calcem dicimus. Cuius adagij triplex esse potest vsus. Aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem. qui duo posteriores plus obtinent venustatis, nimirum quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ⊥.

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. i. A capite vsq; pedes. Item Theocritus in Bucolisco:

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τῷ πόδι συνεχὲς εἶδεν. id est,
Me à capite vsque pedes lustrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Cõtẽpla, Epidice, ab vnguiculo ad capillum summũ. Horatius.
-Talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roscio Comœdo: Nõne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum, si coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallacijs, mendacijs, totus constare videtur? Ad rem, vt apud Aristophanem in Pluto:

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ.
Audi ergo, quando totum ego negotium
A pedibus vsque tibi ad caput percenseo.

Quanquam hic comicus ioci causa præpostere posuit pedes, & caput. Ad animum hoc pacto poterit transferri. Ego tibi mores, & ingeniũ illius, breuiter, hominẽ quãtus est à summo, vt aiunt, capillo ad imum vsque calcaneum depingam. Quanquam exemplũ M. Tullij, quod modo retulimus, magis ad animum, quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, cum caput negotij vocamus præcipuũ auctorem; perinde vt & fontẽ dicimus. Terentius: Te esse huic rei caput. Item apud Gręcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicidia, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον. id est, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῶν στάσεων πηγὴν, dixit, id est, seditionũ fontẽ, Et Ad calcem venire. In calce operis. In extremo literarũ tuarum calce. Ab ipso exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atq; id genus alię loquendi formulæ, quæ passim apud auctores obuiæ

sunt. Plutarchus aduersus Stoicos: ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio vsque ad coronidem.

Cursu lampada trado.

CVRSV lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo, quod est: partes tuas quasi successione in aliũ, atque alium transferre. Lucretius:

Et quasi cursores vitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ successione propagantur, vitã per vices ab alijs in alia transfusã. M. Varro lib. De re rustica 3. cap. 15. Sed, ò Merula, Axius noster, ne, dũ hoc audit, physicam addiscat, quòd de fructu nihil dixi, nunc cursu lampada tibi trado. Quibus verbis significat, se alteram sermonis partem Merulæ tradere: isq; in dicendi vicem succedit. Lucretius videtur imitatus Platonem, qui lib. de Legibus 6. scribit, ciues oportere liberis generandis, atque educandis operam dare, vt vitam, quã ipsi à maioribus accepissent, vicissim quasi tædam ardentem posteris tradant. Eodem pertinet Persianum illud:

Qui prior es, cur me in decursu lampada
poscis?

Aristophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν.
Υπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. id est,
Iam nemo queat gestare facem,
Quòd non curant exerceri.

Taxat ignauiã, atque inertiam ciuium. Quo loco interpres addit, in tribus certaminibus solere veteres gestare faces, id est, vt illi dicebant, λαμπαδουχεῖν, in Prometheis, in Vulcanijs, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus instituisse, hunc quidem ad modum, vt currentes facem ardentem gestarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defessus alij, ac deinceps alius alij, successione tradebant inuicem, historiæ Prometheæ quasi simulacrum repręsentantes, quemadmodum ferulam, qua cœlestem ignem exceperat, ne rursus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato lib. de Rep. primo: significans λαδουχίας etiam in honorẽ Mineruæ solere celebrari. Pausanias autem in Atticis, ritum horum ludorum describit copiosius. Meminit & Herodotus, sed obiter in Vrania, ostendens eum morem à Persis repertum, vt, dispositis equis atque cursoribus, alius alij mandata velut lampada traderent, quo celerius perferri possent. Auctor rhetorices ad Herennium: Non enim quemadmodum in palæstra, qui tædas ardentes accipit, celerior est, in cursu continuo, quàm ille, qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille, qui discedit. Propterea quòd defatigatus cursu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicitur, qui iam vel delassatus, vel emeritus, in alios munus gerendum ab se transfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & alijs alij vicissim suppetias ferunt.

Principium dimidium totius.

Αρχὴ ἥμισυ παντός. id est, principiũ dimidium totius. Hoc adagio significatum est, maximam difficultatis partem in aggrediũdo negotio sitam esse. Hemistichiũ est Hesiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Aristotele libro quinto Politicorũ: Ηδὴ ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato libro de Legibus sexto: ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δὲ ἐστὶν τε ὡς ἐμοί γε φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον, ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. i. Nam in prouerbijs quidẽ initium totius facti dimidiũ dicitur. atque illud nimirum recte cœpisse, omnes vndiq; laudibus ferimus. At istud, vt mihi quidem videtur, plus est, quàm dimidium. Neque quisquã hoc, vbi recte fit, satis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert: γέγονε δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. id est, Fuit autem nobis initium illud, non tantũ initium, neque iuxta prouerbium dimidium totius, sed ipsum in solidum totum. Aristoteles item libro Moralium primo: Principium enim plus, quàm dimidium totius esse videtur. Horatius in Epistolis:

Dimidiũ facti, q cępit, habet. sapere aude.

Ausonius:

Incipe, dimidium facti est cepisse. superest
Dimidiũ, rursum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto sint audiendi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

Ἔργου δὲ παντὸς ὅυτις ἄρχηται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ᾽ οὕτως ἔχειν.
Negotij cuiusq;, si bene cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile est.

Satius est initijs mederi, quàm fini.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν. i.
Multo quàm finem, meditari initia pstat.
Refertur à Suida prouerbij loco. In eandem sententiam Theognis,
Σπεύδωμεν δ᾽ ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. id est,
Pharmaca nascenti sunt adhibenda malo.
Similiter Persius satyra 3.
Elleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poscẽtes videas, veniẽti occurrite morbo.
Atque item Ouidius:
-Sero medicina paratur,
Cũ mala per longas inualuere moras.
Admonet adagiũ, minore negotio tolli malum statim initio, cum adhuc recẽs est, quàm postea quàm inueterauerit. Pueros à vitijs arcendos, dum adhuc tenera, ac tractabilis ætas: sarciendas protinus offensas, ne in simultatem exolescant. Minima vitãda mala, ex quibus maiora solent pullulascere. Occasiones euitandas, quæ mali quippiam pariturae videantur.

Serere ne dubites.

RVSTICANVM adagium, sed non indignũ, quod in hoc volumen referatur: Serere ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiusmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino dispendij, plurimũ emolumenti possit proficisci, si non in præsens, certe in posterum, si non nobis, at saltem posteris. Columell. libro De re rustica 12. Quare vulgare illud de arborum positione, rusticis vsurpatum: Serere ne dubites. Nam ædificatio nonnunquam exhaurit fructus: negotiatio pendet à fortuna, neque paucis male cessit. Eundem ad modum, ex alijs aliud, atque aliud est vel incõmodi, vel periculi: sed ex arboribus conserendis plurimum capitur commoditatis, neq; magno tamen impendio cõstat. Eandem sententiam Virgilius, addita figura, sic extulit, lib. Georgicorum 2.
Et dubitamus adhuc serere, atq; impendere curam?

Talaria induere.

EXTAT apud M. Tullium prouerbialis allegoria: Talaria induere, pro eo, quod est, fugam adornare, quasiq; velle quopiã auolare. Sic enim scribit ad Atticum libro 14. Nemo est istorum, qui otium non timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium, auolaturum aliquò, frequenter adornat talaribus:
Αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ᾽ ὑγρὴν,
Ἠδ᾽ ἐπ᾽ ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. i.
Mox, vbi iam pedibus talaria subdidit aurea,
Pulchraq;, & ambrosiam spirantia: quæ simul illum
Aera per liquidũ, simul ampla per æquora vastæ
Telluris, venti flatu dominante ferebant.
Quem Homeri locum Virgilius veluti interpretans, in quarto Æneidos:
-Et primũ, inquit; pedibus talaria nectit
Aurea, quæ sublimem alis, siue æquora supra,
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.
Itaque Talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipsum Auolare, & Reuolare, apud M. Tullium pro fugere, & redire frequens est.

Tricæ: Apinæ.

TRICAS, & Apinas vulgo res futiles; ac nugatorias dicebant.
Martialis:
Quæcũq; lusi iuuenis, & puer quondam,
Apinasq; nostras. Idem alibi:
Sunt apinæ, tricæq; & si quid vilius istis.
Vnde & Tricari simili figura dicebãt nugas agere. Cicero cum alias, tum ad Atticũ lib. 15. Tricatur scilicet, vt homo talis. Et rursum: Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. Nam Tricam, & Apinã oppida fuisse quondam Apuliæ, demõstrat Plinius libro Naturalis hist. 3. cap. 11. referens Europæ sinus: Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum, Dardorumque, & vrbes duas, quæ in prouerbij ludicrum vertere, Apinam, & Tricam. Stephanus ostendit Tricam vrbẽ fuisse Thessaliæ, sortitam id nominis à Trica, Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta, & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id est, à pilis, quibus inuoluuntur pulli galli-

gallinacei. Vnde dictum sit extricare,& intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et Tricinus quæstus, pro tardo, seu sicco. Et Varro tricas Attellanas, nugas impeditissimas. Equidem non negauerim in voce adlusum ad pilos. Cæterum ab oppido dictum prouerbium, vero propius est. Pli. lib.7.cap.48. ostendit, oues laudari solitas breuitate crurum,& ventris vestitu, quibus is nudus esset, eas apicas appellauit, ceu reticulas, damnatasque.

Corycaus auscultauit.

Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id est, Corycæus auscultauit. Vbi quis id, quod agit, conatus dissimulare, tamen à curiosis deprehenditur. Vnde natum sit adagium, ex auctoribus adscribemus. Corycus mons est Pamphyliæ præcelsus, ac portuosus, atque ob id piratarum insidijs opportunus, quos ab eo monte Corycæos vocabant. Hi nouam insidiandi rationem excogitarant. Siquidem dispersi per portus Coryci montis, miscebant sese negotiatoribus, vt quisque forte appulerat, subauscultantes, & quid rerum portarent,& quò nauigare destinassent, denique quo tempore decreuissent soluere. Quæ simulatq; cognouerat, renunciabant piratis, cum quibus societatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atque ita per occasionem simul adorti, nauigantes spoliabant. Quæ res vbi mercatoribus esset comperta, pleraque occultabāt, ac dissimulabant, insidiarum metu. Sed, cũ ne sic quidem laterent, subodorātibus omnia Coryceis, res in prouerbium abijt, τούτου Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id est, Hunc Corycæus auscultauit. De re vehementer dissimulata, deprehensa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium esse, cui subiecta sit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipsi à prædonibus, qui sese in promontorij arcem receptabant, per alios portus dissipati subauscultabāt, quinam appulissent, & quo tenderēt, eaq; prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert, Corycæos cõuenas quospiã fuisse, qui condiderint oppidulum in Lydia sub cacumine Coryci in mare prospectantis, finitimos Myonesso. Hos solitos sese negotiatoribus in portum appellentibus admiscere, quasi negotiatores essent & ipsi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouissent Myonessijs renunciabant. Myonessij nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut precia, quibus sese negotiatores redimebāt, quæ Græci λύτρα vocant, cũ Corycæis partientes. At Stephanus tradit, Corycum montem esse altissimũ, finitimũ Teo Ioniæ oppido, cui subiectus sit eiusdem nominis portus. Quo loco meminit & de piratarũ insidijs,& pꝛouerbio. De Lydiæ Coryco sentit & Strabo, cui⁹ verba subscribã ex lib.14. Πρὶν καὶ ἐλθεῖν ἐπὶ ἐρυθρὰς, πρῶτον μετὰ ἔραι πολίχνιόν ἐστι τήιων, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, καὶ λιμὴν ὑπ᾽ αὐτῷ κασύστης, καὶ ἄλλος ἐρυθρᾶς λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους ἕτεροι. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ κωρύκου πάντα λῃστήρια ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, εὑραμένων τρόπον καινὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι, τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν, εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ᾽ οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀποῤῥήτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλοῦμεν, καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ᾽ ἆρ ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι᾽ ἀποῤῥήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. i. Priusquã perueniatur Erythras, primũ occurrit oppidulũ Eræ Teiũ, deinde Corycus mons excelsus, atque huic subiectus portus Casystas, mox alius portus dictus Erythræ, dein alij complures. Narrant autem Corycum præternauigantibus omnia plena latrocinijs esse quorundam, quos Corycæos appellant. Hi nouum insidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. Siquidem dispersi per portus, negotiatores, qui forte appulerant, adibant, subauscultabātque quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuersos collecti adoriebantur, ac spoliabant: vnde factum est, vt quemuis curiosum, auidum auscultandi, quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbioque dicamus, Hunc Corycæus auscultauit, quoties aliqs sibi visus est egisse, dixisseve clàm, cum tamen nõ latuerit, propter eos, qui subauscultant, ac sciscitari student, quę nõ oportet. Hactenus Strabo. In cuius verbis non videtur abesse deprauatio: vna tollet͂, si pro λῃστήρια legas λῃστῶν: altera, si legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀποῤῥήτῳ πραττομένων, καὶ διαλεγο-

διαλεγομένων. sic enim legisse videtur interpres. Itaq; cum duæ sint ciuitates eiusdem nominis, ad vtrãque referunt prouerbium auctores. Stephanus ostendit & in Cilicia ciuitatem Corycum esse, quæ portu, saloque cingitur, vt ait Pomponius Mela, angusto tergore continenti adnexa, cui vicina specus illa multorum litteris nobilitata. Iam Cilices piratas fuisse accepimus. Hanc eandem arbitror esse cum ea, quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas, quòd Pamphylia Ciliciæ sit contigua, atque olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & insulam fuisse eius nominis. Rursus Cretæ promontorium esse Coryciam, & eiusdem nominis portum Æthiopiæ. Inducunt & comici Deum quempiam Corycæum, exaudientem, atque auscultantem, quæ gerantur, sicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Thesauro, apud Suidam: quod tribus verbis attigit & Hesychius, indicans Corycum Græcis sonare vas coriaceum, aut nauim, aut lanceam. Vsurpat hoc adagium M. Tullius lib. ad Atticum decimo, epistola vltima: Itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes κωρυκαῖοι videntur subauscultare, quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat.

CICERO Tuscul. quæst. lib. 2. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, vt est in veteri prouerbio, sed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vsurpat in Æneide Maronis. Atque adeo passim ab omnibus. Ouidius Fastorum lib. 2.

-Audentes forsque, Deusq; iuuat. Idem adlusit:

-Audaces adiuuat ipsa Venus.

Rursum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium, fortiter periclitandã esse fortunam. Nam his plerunque res prospere cedere. Propterea quòd id genus hominibus fortuna quasi faueat, infensa ijs, qui nihil audent experiri, sed veluti cochleæ perpetuo latent intra testas.

Currentem incitare.

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, id est, Currentẽ incitare, est, adhortari quempiam ad id, ad quod iam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus, vel præcludimus magis, offensam admonitionis. Cicero ad Cassiũ: Vt Cæsarem in Italia viderem, sic enim arbitrabamur, cumq; multis honestissimis viris conseruatis, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrẽ lib. 2. Quare facis tu quidẽ fraterne, quod me hortaris: sed, mehercle, currentem nũc quidem. Rursus ad Atticum: Quod me hortaris, vt eos dies consumam in philosophia explicanda: currentem tu quidem. Idẽ in Oratore: Facilius enim est, currentẽ, quod aiunt, incitare, quàm commouere languentem. Plinius ad Canium: Scio te stimulis non egere, me tamen tui caritas euocat, vt currentem quoque instigem. Ducta est metaphora ab ijs, qui cursu certant, quibus acclamatio solet addere velocitatẽ. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum: Θάῤῥει ὦγαθέ. τοῦτο γάρτοι τὸ τοῦ ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς. i. Bono es animo, quãdo quidem, iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipse sua sponte properet. Extat autem Iliados θ.

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις; id est,
Quid me sponte mea properantem maxime Atrida
Extimulas? Eodem adlusit Odiss. α.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην. i.
Iandudum promptam, ac cupientem, his Pallada dictis
Excitat.

Itaq; currentem incitamus, cũ ad id vocamus aliquem, ad quod suapte cupiditate fertur, ac propendet. Quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorem quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis vocatur, Alexandri Magni animum repente ad belli cupiditatem incitare solitum. Atq; incitabat ille quidem, sed sponte currentem, vt pote natura sanguinarium, & belli sitientissimum. Alioqui Sardanapalũ illum πάναβρον, id est, mollissimum, ijsdẽ modis haud vnquam commouisset. Terẽt. in Andria torsit in malam partem, omissa metaphora: si hic non insanit satis sua spõte instiga. Huc pertinent illa M. Tull. familiaria, E cursu reuocare. In principio Topicorum, E cursu ipso reuocauit volũtas tua. Et in cursu esse, & Cursum interrumpere.

Calcar addere currenti.

EANDEM sententiã, aliũde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epistola

quadam ad Pompeium Saturnium: Flagitabas, vt tibi aliquid ex meis scriptis mitterem, cum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti. Translatione sumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem, ac studiũ nostrum auget, acuitq; Ouidius:

Non opus admisso subdere calcar equo.

Sunt auté ferme prouerbiales in totum illæ metaphoræ: Subdere calcar, subdere stimulos: quemadmodum & illæ, Inijcere frænum, compescere fræno, reuocare fræno. M. Tullius ad Atticum: Adscribit etiã, & quasi calcar admouet. Idem ad eundem lib. 6. Sed alter, vt dixit Isocrates in Ephoro & Theopompo, & frænis eget, alter calcaribus. Plato lib. de Legib. 9. ἄριστ' ὦ κλεινία, σχεδὸν τὶ με ὥσπερ φερόμενον ἀντικρύσας ἀνέγειρες. id est, Opportune me, Clinia, impetu currentem retudisti. Et illud Ciceronis: E medio cursu reuocauit.

In triuio sum.

Εν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, i. In triuio sum cõsilij. In eos, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, hæsitantes, quid potissimum eligãt. Translatum ab ijs, qui faciunt iter, &, si quando triuium occurrerit, addubitant, quam viam oporteat ingredi. Nam viam pro ratione consilij frequenter apud Græcos auctores reperies, vt apud Euripidem in Hecuba, σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. i. Tuorum viam consiliorum. Theognis, ἐν τριόδῳ ἕστηκα. i. In triuio consisto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus septimo: vetans, ne, si qua res admiranda atque inusitata occurrerit, protinus ad eam amplectendam accurramus, sed, perinde quasi ad triuium aliquod venerimus, ignari viæ, consistamus, neque ante pergamus, quam peruestigatũ sit, quò quæque ducat via. Καθάπερ, inquit, ἐν τριόδῳ γενόμενος.

Bis, ac ter, quod pulchrum est.

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. i. Iterum ac tertio, quod pulchrum est, subaudi, dicendum est. Vsurpatur à Platone cũ alijs in locis, tum in Philebo, ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν, εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τόγε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. id est, De quibus & ante meminimus. Cæterum bene videtur prouerbio dictum, quod egregium sit, id iterum, ac tertio in sermone repeti oportere, Idem in Gorgia. καὶ δὶς γάρτοι καὶ τρὶς φασὶ καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. id est, Atqui pulchrũ aiunt, ea, quæ pulchra sunt, iterum ac tertio tum dicere, tum considerare. Rursum libro de Legibus sexto: λέγω δὲ καθάπερ εἴπομεν νῦν δή. δὶς γὰρ τόγε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. id est, Dico autem, quemadmodum modo dicebam. Nam nihil lædit, quod pulchrum sit bis dicere. Lucianus in Dipsadibus, citans eundem Platonem, Κόρος, inquit, οὐδεὶς τῶν καλῶν, id est, Nulla satietas rerum honestarum. Omnino ea vis inest rebus egregijs, vt, quo sæpius, ac pressius inspicantur, hoc magis ac magis placeant, vt ait Horatius:

-Quæ, si propius stes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Cõtrà, quæ fucata sunt, aut vulgaria, nónunquã initio adrident nouitate ipsa, mox repetita sordescunt. Quemadmodum Pli. lib. 15. c. 14. meminit de syluestri quodã pomi genere, quod vnedonem vocant, propterea quod vnum tantum edi possit. Est etenim inhonorum, vt ait: atq; hinc nominis ratio.

Fratrum inter se iræ sunt acerbissimæ.

Si quando simultas inciderit inter fratres, ea solet esse atrocior, quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abunde multa ex historicis exempla: Cain & Abel: Romuli & Remi: Iacob & Esau. Antonini Seueri Imperatoris filij in Getam odium, vsque adeo sæuum, ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrocissima potuerit saturari, quin & in omnes illius amicos sæuiret. Qua de re fertur adagium, idq; commemoratur ab Aristotele lib. Politicorum septimo, παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι εἶναι τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσιν, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ, οἱ τὸ πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν. i. A quibus, inquit, deberi beneficium, existimant, ab ijsdem non solum fraudari beneficio, sed insuper lædi se putãt. Vnde prouerbio dicitur, Acerba enim bella fratrum. Et, qui supra modum amãt, ijdem & supra modum oderunt. Hactenus Aristoteles. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi:

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους

Μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. i.
Res dira, verbis inuicem altercarier,
Dictisque fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

ADAGIVM in fornice natum, vti videtur, sed quod ad vsum verecundiorem commode torqueri possit, si quando significabimus maiora, peccaturum adultum, qui puer vitijs minoribus assueuerit. Extat in fragmentis Arbitri Petronij, his quidem verbis: Obstupui ego, & nec Gitonem verecundissimum puerum sufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis esse, vt muliebris patientiæ legem possit accipere. Itaque, inquit, Quartilla, minor est, quàm ego fui, cum virum passa sum? Iunonem meam iratam habeam, si me vnquam meminerim virginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeũtibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam natum est prouerbium illud, vt posse dicatur taurum tollere, qui vitulum sustulerit. Non absurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadijs gestare solitus, eundem, taurum factum, citra negotium gestasse legitur. Atque ita quadrabit in eos, qni paulatim rebus etiam maximis assuescunt.

Viuorum oportet meminisse.

VIVORVM meminisse oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de vita defunctis loquuntur, id quod vulgo putant ominosum, mortuos in ore habere, eosq; velut citatos in sermonem adducere. Vnde & M. Varro lib. de lingua Latina tertio, putat lethum ἀπὸ τῆς λήθης, id est, obliuione, dictum, quasi in obliuionem abire conueniat, qui vita excesserit: atque in funeribus sic quondam à præcone dici solere; Ollus letho datus est. Refertur adagium à Cicerone lib. 5. de Finibus bonorum & malorum, Vbi cum Piso, deinde Q. Cicero dixissent, se vehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquando viui versati fuissent, & vterque recensuisset, quorum memoria potissimum delectaretur: tum Pomponius Atticus, quasi iocans: At ego, inquit, quem vos, vt deditum Epicuro, insectari soletis, sum multũ equidem cum Phædro, quem vnice diligo, vt scitis, in Epicuri hortis, quos modo præteribamus: sed veteris prouerbij admonitu viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam: cuius imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento: Dum viuit, hominem noueris: dum mortuus est, quiescas. Thaletis dictum iure celebratur, Oportet non minus absentium amicorum, quàm præsentium memores esse.

Cum laruis luctari.

CVM laruis luctari, dicuntur ij, qui vita defunctos insectanť maledictis. Suidas Aristophanem citat, qui scripserit:
Παῦε παῦ ὦ δέσποθ' ἑρμῆ,
Νεκρὸν γὰρ ὄντα τὸν κλέων' ἐλοιδόρει. id est,
Cõpesce, cõpesce, here Mercuri, mortuo enim Cleoni conuiciatus est. Lucianus in Sectis: Σκιαμαχοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας. id est, Vmbraticam pugnam aduersus nos absentes pugnant. Sentit autem de mortuis, & absentibus. Meminit huius Plinius in præfatione historię mundi, ad hunc modũ, Nec Plãcus illepide, qui cũ diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipso, aut liberis post mortẽ Planci ederentur, ne respondere posset: Cùm mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, vt apud eruditos nihil impudentius videretur. Aristoteles in rhetoricis citat Platonem ex Politia, qui scripserit eos, qui mortuos adlatrarent, videri similes catellis, qui lapides iactos morderẽt, ipsos, qui læsissent, non attingerent.

Iugulare mortuos.

HVIC simile videť Iugulare mortuos, pro eo, quod est, insectari defunctos, & pugnare cũ ijs, qui iã extincti sint. Trãslatum à bellis, in quibus ignauum, ac ridiculum sit, prostratos, atque interfectos iugulare: rursus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos studiose insectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos, & omnium sententia reprobatos. Aristophanes ὀρνισι scripsit, τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν, id est, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, si paulo longius detorquebitur. Vt si quis

si quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut disputet aduersus sententiam, omniũ suffragijs iam olim reiectam: aut si quis ui superet rem, omnibus per se detestatam.

Cygnea cantio.

Κύκνειον ᾆσμα, i. Cygnea cantilena. Refertur inter Gręcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere. De naturis animalium, prouerbij vice. Conuenit in eos, qui supremo vitę tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, vt postrema quęque minimè sint acerba, maximeq; mellita videlicet per ętatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos, in stante morte, mirandos quosdam cantus edere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Nam Lucianus negat, se vel vidisse cygnos, cum in Pado flumine nauigaret. Aelianus addit cygnos non canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis:

Dulcia defecta modulaᵗ carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Neq; desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conãtur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collũ procerum & angustum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus, in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in epitaphio Nepotani: Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore uox dulcior? Meminit adagij & Athenęus libro Dipnoso. 14. ex auctore Chrysippo: referens quendam adeo impense delectatum fuisse dicterijs, ut cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se uelle mori, decantata cygnea cantione: sentiens, opinamur, dictum aliquod salsum, quod simul atque proloquutus esset, non attrectaretur emori. M. Tullius pręfans in librum De oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox, & oratio, quam quasi expectantes post eius interitũ ueniebamus in curiam, ut vestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset, contueremur.

Nestorea eloquentia.

CONSIMILEM ad modũ Nestoris Pyliorum ducis facundia in prouerbiũ abijt, si quando senilem suauiloquentiam significamus. Nam huic Homerus, ut tria secula, ita plus quàm mellitam quandam facũdiam affingit. Sic enim ait in Iliados α.

Τοῖσι δὲ νέστωρ.
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς πυλίων ἀγορητής:
Τῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id est,

Post hos assurgit Pylius dux ille disertus
Nestor, cuius ab ore fluit uox melle liquenti Dulcior.

Quẽ locum imitans Theocritus, auctore Plutarcho scripsit in Bucolicis:

Οὕνεκα οἱ γλυκὺ μῶσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Propterea, ꝙ in os illi prædulce camœna Infudit nectar.

Huc spectat & Horatianum illud:
-Fidis enim manare poetica mella
Te solum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica.

INTER reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & festiuitas quasi vernacula ac peculiaris adest Atticis, adeo ut & in prouerbium abierit, Atticus lepos, Attica eloquentia, pro summa. Terentius in Eunucho. Dixin' in hoc Atticam esse eloquentiam? Cum insulsum, atque inuenustum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium, Iouinianum, ut opinamur, irridens: Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Musarum, ut dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Musarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum respicit, qui dixit, Musas ipsas, si Latine loqui uoluissent, Plautino ore fuisse locuturas. Huc adlusit & Lucianus in libello De mercede seruientibus: κἂν τι σολοικίσαντες τύχωσιν, αὐτὸ τὸ τῆς ἀττικῆς καὶ τῆς ὑμηττοῦ. id est, Quod si quando quid etiam rustice dixerint, hoc ipsum mere Atticum, atque ab Hymetto profectũ uideri volunt. Est autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis, Vnde & mel Atticum, & Hymettia mella. Quæ præcipua fuisse testatur & Martialis in Xenijs:

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Palladis à syluis nobile nectar, apis.

Mandrabuli more res succedit.

Ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, i. Res Man-

Mādrabuli ordine succedit, hoc est, in dies in peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam, cum thesaurum reperisset, primum auream ouem posuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede seruiētibus. Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζεις. τὸ δὲ ἔμπαλιν ἢ σὺ ἤλπισας, γίγνεται, καὶ ὥς ἡ παροιμία φησὶν, ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀναποδίζον. id est, Tu tamen, vtcunque gaudes, tibiq; ipsi imponis, semperque credis meliora futura, quæ sequentur: atqui id contrà, quàm speraras, euenit, planeq́; iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negocium procedit, dum in singulos, vt ita dixerim, dies fit minus, ac deterius, atq; in tergum retrocedit. Alciphron in epistola quadam: Καὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐπὶ τὰ μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. id est, Iuxtaque prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res succedunt. Non intempestiuiter itaq; dicitur in eos, qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas venire studij causa: principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, postremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis sententiam adscribere, ex libro De legibus primo: Τὸ νικᾶν αὐτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id est, Si quis ipse seipsum vincat, omnium victoriarum tum prima, tum optima est. Rursum ipsum seipso inferiorem esse, omnium & turpissimum est, & grauissimum. Vincit enim seipsum, qui proficit in melius: at seipso inferiorem euadere, est deteriorem reddi.

Maturè fias senex.

MATVRE fias senex, si diu velis esse senex. Latinorum prouerbium, quo monemur, vt integra adhuc ætate desistamus à laboribus iuuenilibus, ac valetudinis curā agere incipiamus, si velimus esse viuaci, ac diuturna senecta. Nā senectutis sors, otium & quies. Vsurpatur à Catone maiore apud Ciceronem: Neque enim, inquit, vnquam assensus sum veteri illi, laudatoq; prouerbio, quod monet maturè fieri senem, si diu senex esse velis. Hoc quanquā Catoni non probatur, homini duro, quique sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de vitijs iuuentæ sentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia vitæ: quæ nisi quis maturè reliquerit, aut nūquam perueniet ad senectam, aut breuem habiturus est senectam.

Senis doctor.

Γέροντο διδάσκαλος, i. Senis doctor. Citatur sępiuscule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non est prouerbialem esse, sicuti sunt alij plerique. Cōuenit in eum, qui in re sera, atque intempestiua frustra sumit operam. Siquidem, vt est iuuenta docilis, atque in quemuis habitum sequax, ita senecta intractabilis, tarda, atq; obliuiosa. Proinde Theognis:

Μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. i. Ne doceas, me ætas iam facit indocilem,

Euripides in Bacchis:

Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. idest, Senem senex, & ipse te erudiuero.

Atque hic quidem versus inuentus est in Sophoclis Philocteta, quem celebrem ac prouerbialem fuisse testatur Gellius l. Noctium decimotertio, ca. 17. Varro titulum suum sumpsisse videtur ex Euthydemo Platonis, vbi Socrates narrat, Connum, præceptorem suum, à quo senex fidibus canere didicit, ludibrij causa à pueris vocatum fuisse γέροντο διδάσκαλον. Ad hanc sententiam pertinet, quod dixisse ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταυτὸν εἶναι, i. Mortuo mederi, & senem admonere, idem esse. Quanquam inutilis est sententia, quæ senes deterret à discendis ijs, quæ nescire turpe est.

Senis mutare linguam.

CVM ad omnē disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendā linguam, quæ facultas maxime pueris à natura data est. Quapropter etiam vulgò cōpertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grandiores, aut non assequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, senis mutare linguā, de frustra, atq; intempestiue laborantibus. Diuus Hieronymus, præloquens in quatuor Euangelia, Pius, inquit, labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris,

ipsum

ipsum ab omnibus iudicandum: senis mutare linguam, & canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo significatur, adultam ętatem ad omnia minus esse tractabilem, quàm rudes illos, ac teneros annos. id quod eleganti metaphora dictum est à Nasone:

Quæ prębet latas arbor spatiantibus vmbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat, in immensum viribus aucta suis.

Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc ętas: tunc optimis assuescendum, cum ad quiduis cereum est ingenium. Nā, posteaquam annis iā ceu diriguit animus; & vix dediscimus, quæ perperā didicimus; & quæ nescimus, nō sine maximo negotio nobis inculcantur. Neque hæc diximus, vt adultiores à discendo deterreantur, cum nulla sit ætas ad discendum sera, sed vt pueros ad discendi studium acuamus. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam vulgo iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Adagij sensus tametsi per se non est obscurus, tamen magis liquebit ex Appuleij verbis, quæ sunt in libro Floridorum secundo de psittaco: Quæ rusticum nostrum sermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magistri vt persentiscat. Hæc ferula discenti est. Discit autem statim pullus vsque ad duos ætatis suæ annos, dum facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. Senex autem captus, & indocilis est, & obliuiosus. Hactenus Appuleius. Indicat & Plinius lib. 10. cap. 42. miram esse docilitatem huic aui, verum non nisi primis duobus vitæ annis. His finitimum est, quod vulgo quidem, attamen haudquaquā ineleganter dicitur: Serum esse, canes vetulos loris assuefacere.

Cascus Cascam ducit.

NEQVE longe hinc dissidet illud, quod Varro refert libro de lingua Latina tertio: Cascus cascam ducit: quoties similis similem delectat, vetulus vetulam, deformis deformem, improbus improbum. Nam antiquitus cascum dicebatur, quod nos vetus appellamus: idque, vt auctor est idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in Oscam vsque linguam radices egerit, qua Casnar senex dicitur, eoq; Ennium, vt Oscæ linguæ peritum, scripsisse:

Quā primū casci populi genuere Latini.

Cascos Latinos priscos appellat M. Tullius Tusculanarum quæstionum lib. 1. Itaque vnum illud erat insitum priscis illis, quos appellat cascos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam à Manilio quodam profectum, qui dixerit, non esse mirū, si cascum casca duxisset, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur esse iocus in anum vetulo nuptam, adlusumq; ad vocē casci, perinde quasi deducatur à canendo. Refertur ibidem epigramma Papinij cuiusdam, quod scripsit in adolescentem nomine Cascam.

Ridiculum est, cum te Cascam tua casca dicit.

Opinor adolescentem duxisse vetulam; proinde absurdum videri, quoties casca, id est, vetula, maritum iuuenem, veluti suo ipsius nomine Cascam vocaret. Fortasse prouerbij iocus ad priscum nuptiarum morē spectat, quem refert Plutarchus in Problematis. Qui deducebant sponsam in domū sponsi, iubebant his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Bis per omnia.

Δὶς διὰ πασῶν, id est, Bis per omnia. Hoc prouerbio discrimen ingens, ac longissimum interuallum significabant. Vnde quæ pugnantissima inter sese viderentur, totoque dissidere genere, ea, δὶς διὰ πασῶν inter se discrepare dicebant. Lucianus in lib. De conscribenda historia: Καὶ τὸ τῆς μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα. hoc est, Denique, iuxta musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo sese mutuo respiciunt. Idem in Apologia: Ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, ἐς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπὸ μισθῷ παρελθόντα δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα μοι φησὶ τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντα τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. διελθὼν δὴ καὶ ἰδίᾳ καταθεὶς ἑκάτερον, σκόπει. εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ, κἀνταῦθα,

ταῦθα καὶ τὸ ὑπ' ἄλλῳ τάττεσθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφωνίαν. id est, quin illud mihi iam considera, quam maximo hæc inter sese discrimine distare, videlicet in opulenti cuiuspiam ædes adscriptum, seruire seruitutem, & ea omnia perferre, quę libellus ille meus commemorat: & publicè populi negotium gerentem, ac pro virili remp. administrantem, hoc nomine ab Imperatore salarium accipere. Age, perpende hæc, & vtrunq; per se, priuatimq; contemplare. Reperies nimirum, iuxta illud musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν, negotio discrimen inesse. Et has duas vitæ rationes tantum inter se conuenire, quantum affinitatis est plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum rosa, homini cum simia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & vtrobique contingit, vt alij subiectus pareas. Cæterum ipsius negotij nō mediocris est dissonantia. Hactenus Lucianus. Adagium, vt is etiam indicauit, ex arte musica mutuo sumptum est. Nam Macrobius commentario in Somnium Scipionis secundo, quinque species harmoniarum cōmemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex cōpositis harmonijs, διὰ τεσσάρων, & διὰ πέντε, constituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum est, quòd absolutā reddat symphoniam, vt mihi videatur huc & illud respicere prouerbium, quod alio loco commemorabimus, ἅπαντ' ὀκτώ. Similiter Plutarchus, & quicunq; veterum, vel apud Græcos, vel apud Latinos, de musicæ disciplina conscripserunt, Harmoniarum metam figunt in ea, quæ vocatur δὶς διὰ πασῶν. Boetius item libro De musica primo, tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo dūtaxat constitisse, hoc est, fidibus septem, quarum ima, ὑπάτη dicebatur, summa νήτη. Deinde alias chordas adijcientibus alijs, ita creuit vocum numerus, vt ad duplicatum heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus videbatur, nisi quòd ipse symphoniarum ratio μέσην illam, quæ in heptachordo locum nomini congruentē obtinuerat, &. vtroq; ad extremā relata chordam, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, desiderare videretur. Hac igitur adiecta, & in suum immissa locum, ad quindecim chordas peruentum est, quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβόλαιον. Ita fit, vt μέση vtroq; relata, reddat harmoniā διὰ πασῶν: rursum extremarum vtralibet ad μέσην relata, eandem constituat harmoniam. Porrò summa relata ad imam symphoniam reddat, quam vocant δὶς διὰ πασῶν: propterea quòd hac, qua dixi, ratione, bis complectatur eā harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini constitit harmonica ratio, nec vlterius procedere licuit, tractū est in popularem sermonem, vt quæ longissimo discrimine inter se dissita essent, ea δὶς διὰ πασῶν distare dicerent: perinde quasi dicas adeo seiuncta, vt magis seiungi nō queant. Cui simillimum illud, ἐκ διαμέτρου, id est, ex diametro.

Vbi timor, ibi & pudor.

Ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς, id est, Vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis sentētia, quæ hodie quoq; vulgo manet, cui similis illa Terētiana: Oēs deteriores sumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fustis à malefactis tēperat. Plato libro De legibus quinto: Ἡ δ' ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκεν. id est, Audacia vero parit impudentiā. ἄδειαν autem vocant, cum abest metus. Item in Eutyphrone citat ex poeta quopiam. Est enim hemistichion carminis heroici:

-Ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est,
-Vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat esse Epicharmi.

Foras Cares, non amplius antisteria.

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. id est,
Cares foras: peracta enim anthisteria:

Dici consueuit, vbi quis semper eadem sibi sperat commoda, aut idem semper licitum fore credit, quod aliquando pro tēporis ratione fuerit permissum. Veluti si quis semel expertus cuiuspiam liberalitatem, subinde redeat, aliquid muneris petens: aut cum pueri permissam sibi ad tempus feriandi, ludendiq; facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum: Atheniensibus mensis quidam ἀνθεστηριὼν appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc festa quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri consueuit apud Romanos, in quibus & seruis accumbere

licebat,

licebat feriatis interim ab opere. Exactis autem ferijs, cum iam ad solitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, Foras Cares, nõ iam amplius anthisteria. Cares autem seruos appellabant, quòd ea gens mercenarijs operis quæstum factitaret, velut omnium serui quicunque cõduxissent. Sunt qui dicant, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuisse. Athenienses autẽ, cum Anthisteriorum solenitatem agerent, solere Cares in ciuitatem, atque in domos receptos ad festi communionẽ admittere: deinceps, peracto solennitatis tempore, si quos è Caribus offendissent in vrbe cessantes, per iocum dicebant,

Θύραζε κᾶρες· οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. id est,
Exite Cares acta enim anthisteria.

Sonat autem ea vox Græca, perinde, quasi dicas, Floralia Latine, quorum licentia multorum litteris notissima est. Non diuersum est, quod ait Seneca in iudicio in Claudium scripto, Non semper erunt Saturnalia, Nam Saturnalibus, seruis quoque libertas erat.

Fures clamorem.

Οἱ φῶρες τὴν βοήν, id est, Fures clamorem, subaudiendum, timent, aut sensêrunt. Quadrabit in eos, qui, sibi conscij, metuũt ne deprehendantᷓ: aut qui peracto maleficio fugitant, pauitantq;. Habet autẽ hoc cum omnis malefacti conscientia, tũ præcipue furti, vt hominem trepidum reddat, ac lucifugam. Huc adlusit Virgilius:

Et cũ clamarem, quò nũc se proripit ille,
Tityre, coge pec*, tu post carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum.

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id est,
Vitant sinopi collitam restim rubra,

At dicetur, vbi quis ꝓperat officio suo fungi, non ex animo, sed ne in mulctã incidat. Carmen sumptũ ex Aristophane, cuius interpres, & item Suidas huiusmodi ferme commemorant. Atheniensium magistratus varijs modis conati sunt efficere, vt populus quam maxime frequẽs ad concionẽ ventitaret: obiectis enim repagulis quibusdam vias reliquas occludebant, quæ nõ ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi cessaretur: deniq; funem pararant rubro colore, quẽ μίλτον, id est, interprete Plinio, minium vocant Latini, nõnulli cinabarim appellant, oblitum. Hoc duo ministri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisque funiculum effugere, propterea quòd quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde, qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον. id est, fugere funiculum miniatũ.

Fortunatior Strobilis Carcini.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλων, id est, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis, in infelicem, & improbum. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius filij dicti sunt Strobili ab Aristophane, quos & γλυκυτραχήλους vocat, id est dulciceruicos. Iocus autem sumptus est à nominum adlusione. Nam Græcè Carcinus cancrum, Strobili cochleas significant. Vtrunque genus distortum, ac fœdum. Adagium recensetur apud Suidam, & Zenodotum. Extat apud Aristophanem in Pace.

Festo die si quid prodegeris.

Plavtvs in Aulularia sub persona senis Euclionis: Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat, nisi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in sumptibus solennibus ita profusi simus, vt non suppetat quo feramus quotidianos. Nam festi dies vel sacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel ferijs obseruandis celebrabantur: profesti ad rei priuatæ, publicæque administrationem concedebantur. Accõmodabitur non perperam & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, esurituri senes, qui ve intempestiue profundunt, postea desideraturi.

Felis Tartessia.

Γαλῆ ταρτησσία, id est, Felis Tartessia. De magnis, & ridiculis dicebatᷓ. Tartessij sunt in Iberia, apud quos feles maximæ nasci dicuntur. Fortasse non inepte dicitur & de rapacibus. Aristophanes in Vespis:

Ὥσπερ μεγάλην κρέα κλέψασαν
Τηροῦσιν ἔχοντ' ὀβελίσκους. id est,
Nunc vti felem rapta carne,
Obseruant gestantem verua.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id est, rapaciores felibus: nimirum & ipse felium significat rapacitatem vulgo notam fuisse.

Feli

Feli crocoton.

Γαλῇ κροκωτὸν, id est, Feli crocoton, subaudiendum, das, aut addis. Dici solitum, quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet: Aut cum datur quippiam ijs, qui munere non norunt vti: veluti si quis à musis alienissimo bellissimũ donaret librum. Crocoton vestis genus est rotundæ, ac fimbriatæ, qua diuites vtebantur matronæ. Apud Nonium in dictione Richa, refertur inter vestes delicatas & crocoton. Sic enim arbitramur legendum, Mollicinam crocotam, chirodatam Richam. Ac, teste Plutarcho, quidam Herculem pingebant κροκωτοφόρον, Omphale seruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quē alio loco narrauimus. Porrò vox hæc γαλῆ, felemne significet, an mustelam, an quem vulgo catum appellant, quoniã inter eruditos controuersum est, alijs iudicandum relinquimus.

Mustelam habes.

Γαλῆν ἔχεις, i. Mustelam habes. In eum quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam fatis, ac dijs iratis, vt aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum, infaustumq; esse ijs, qui haberent, domiq; alerent: vt non admodum dissideat ab illis, Equum habet Seianum, &, Aureum habet Tolosanum. Vnde nunc etiam apud quasdam gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si, cum paratur venatio, aliquis mustelam nominet, cuius etiã occursus vulgo nsic habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano.

Fastuosus Maximus.

Κόμπος μάξιμος, id est, Fastuosus Maximus, in eum dicebatur, qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis, & sibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inueni κομπᾶς μάξιμος. Græcis κόμπος arrogantiam, insolentiamq; significat, vnde κομπεῖν, καὶ κομπάζειν. Proinde & Euripides γλώσσης τε κόμποι, id est, Linguæq; factus, Recensetur & hoc in Diogeniani Collectaneis.

E multis paleis paullum fructus collegi.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. i. Ex multis paleis parum fructus collegi, i. multo labore non multũ emolumenti sum consecutus: aut è verboso sermone paullulum bonæ sententiæ percepi: ex ingenti volumine minimum doctrinæ retuli. Translatum ab excussoribus tritici.

Oportet remum ducere, qui didicit.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, i. Oportet remum impellere eũ, qui didicerit. Vnũquenq; decet eam artem exercere, quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo, cui titulus, ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. Idem admonet Horatianum illud in Arte poetica:

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusq; pilæ, discive, trochive qescit:
Ne spissæ risum tollant impune coronæ,
Qui nescit, versus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis tẽporibus huiusmodi vulgo iactatur adagium: Qui lusus non nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere.

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν, id est, Ex ipso boue lora sumere dicuntur, qui quo lædant quempiam, id ab ipso quem lædunt accipiunt. Veluti si quis versibus incesseret eum, à quo carminis componendi rationem didicisset: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua satellitiũ ad opprimendam ciuitatem alat: aut si quis rhetorices præsidijs rhetoricem oppugnaret. Metaphora sumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boum tergoribus, quibus boues vinciunt. Plutarchus in commentario, cui titulus, ὅτι οὐκ ἔστι ζῆν ἡδέως; τί ἂν λέγοι τις; ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ὕλην ἔχουσαν νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. id est, Quid igitur dixerit quispiam? Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in se continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tanquam ex ipso boue lora sumens, ita ipso corpore dolores.

Ex vno omnia specta.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα ὅρα, id est, Ex vno omnia specta. Vergil. item:

-Et crimine ab vno
Disce omnes.

Admonet adagiũ ex vnius euentus experimento,

rimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere, Refertur à Suida. Tametsi is ostendit in eos dictum, qui perperam ex vno quopiam æstimant omnia. Legit enim non ἔρα, sed ὁρᾷ.

Ex aspectu nascitur amor.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. i. Amor ex videndo nascitur mortalibus. Senarius prouerbialis, admonés, oculos amorem potissimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex conuictu nascitur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi sedes. Et in his aiunt poetæ, Cupidinem excubantem sua iacula mittere. Maro velut indicauit adagium cum ait:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Rursum in Georgicis:

-Vritq; videndo Fœmina.

Item apud Terētium, Chærea visa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante:

Qui nūquā visæ flagrabat amore puellæ.

Legimus, philosophos quosdam, & inter hos Democritum, sibimet oculos ademisse, tanquam omnium malarum cupiditatum auctores. Quapropter piorum hominum est meminisse, haudquaquam esse tutum videre, quod non licet concupiscere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E sublimi me derides.

Ἀφ' ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. id est, E sublimi me derides. De eo, qui cum fastu ridet quempiam, ac despectum. Translatum ab ijs, qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & Despicere dictū à Latinis pro contemnere, quòd quisquis in eminenti loco est, is veluti tutior negligit eum, qui stat in humiliore loco.

Extra lutum pedes habes.

Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις, id est, Extra lutum pedes habes, hoc est, emersisti è periculo, aut extra periculum constitutus es. A viatoribus sumptū. Simile illi, ἔξω βελῶν, id est, extra iaculum. Et in luto dicuntur hæsitare, qui molestis inuoluuntur negotijs, vnde se nequeant explicare.

Ex vmbra in solem.

Ex vmbra in solem educere, est rē prius abditam, & otiosam, in publicum, & in cōmunem vitæ vsum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, solis, & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem est, in vmbra latitare. Venustius fiet, si ad animi rem torqueatur: veluti si quis dicat, philosophiam à Socrate ex vmbra in solem esse productam. Exempla passim apud scriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto.

Φρυρῆσαι ἐν Ναυπάκτῳ, i. Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pausaniam excubijs, custodiæque præfectum interfecerunt, auctore Theopompo. Vnde res in iocum vulgi videtur abijsse, aduersus eos, qui pereunt ignauia sua, aut qui munus odiosum, ac plenum discriminis administrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modū: φρυρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ, id est, Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. Cum ijs, qui Naupactum præsidio tuebantur, perpusillum salarij dependeretur, atque illi plurima, quæ ad rem pertinebant, emerent, militari ioco iactatum est, vt apparet, in eos qui frustra sudarent, quos sua spes frustraretur. Naupactus autem, Ætoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidæ primum nauium extruxerint.

Deuotionis templum.

Ἀρᾶς ἱερόν, id est, Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus vti consueuerūt. Erant autē antiquitus etiam publicæ quædam detestationes, velut apud Athenienses, in eum, qui viam nō monstrasset erranti: Item deuotiones hostium, quarum meminit Macrobius, & Horatius in Odis:

Diris agam vos dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Hesychius indicat, templum execrationis fuisse Athenis, cuius meminerit Aristophanes in Horis dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallimur, nobis dictum est de execrationibus tragicis, quas Diogenes philosophus iocabatū sibi occurrisse, quòd viuere ἀνέστιος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος, ἄστατος, καὶ ἐφημερόβιος. i. Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habens certam sedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Expertes

Expertes inuidentiæ musarum fores.

Ἀφθόνοι μουσῶν θύραι, id est, Candidæ musarum ianuæ. De his dictitatum, qui litteraturam suam candide, libenterq́; impertiunt alijs, & ad docendum prompti, propensiq́; sunt. Neq; male congruet etiam in dociles, iuxta id, quod alibi commemorauimus, ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id est, Apertæ musarum ianuæ.

Eurybatizare.

Εὐρυβατεύεσθαι, id est, Eurybatizare, est improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, insignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante: ὑπὲρ τοὺς κέρκωπας ὑπὲρ τὸν εὐρύβατον, ἢ φρυνώνδαν, ἢ ἀριστόδημον, ἢ σώστρατον. id est: Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Aristodemum, aut Sostratum. Neque vero vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis versutia, morúmq; improbitate. Nam & Ephesius quidam Eurybatus fuit, qui, cum à Crœso cum multa pecuniarum vi missus esset, vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt auctor est Ephorus. Alij malunt ad Eurybatum referre, qui fuisse perhibetur alter è Cercopibus, vt diximus. Duris ad Eurybatum refert Vlyssis socium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Æginensem fuisse longe versutissimum, scelestissimumq́;. Neq; vero desunt, qui dicant hoc nomine furem fuisse quempiam astutia singulari: is, cum deprehensus, captusq́; seruaretur, custodes in conuiuio animi causa iusserunt, vt ostenderet, quibus nam modis consueuerit domos conscendere. Cumq́; illum initio renuētem, scilicet tanquam inuitus facturus esset, rogarent instantius, ac vix tandē persuasissent: ille aptatis spongijs, ac stimulis, ferreisq́; retinaculis, quas ἐγκεντρίδας Græci vocāt, parietem cœpit conscendere. Porrò suspectantibus illis, & artificij nouitatē admirantibus, Eurybatus, prehenso laqueari, per tegulas aufugit, priusquam illi domum circumire potuerint. Atque hunc ad modū delusis custodibus periculum euasit. Meminit huius & Eustathius in primū Iliados, admonens eam vocem ambigue pronunciari, εὐρύβατον καὶ εὐρυβάτην, dictum autem παρὰ τὸ εὐρυβάζειν, quòd late grassaretur. Itaq; peculiariter conueniet in eum, qui deprehensus, arte quapiam elabitur.

Faciunt & sphaceli immunitatem.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν. i. Faciunt & sphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de his, qui quouis prætextu quod volunt assequuntur. Natum aiunt ab euentu huiusmodi. Pisistratus tyrannus decimas exigebat ab Atheniēsibus eorum, quæ in agris prouenissent. Itaque, cum aliquando obambularet, videretq́; senem quendam in saxis quibusdam, hoc est, loco petricoso laborantem, rogabat, quosnam fructus inde colligeret. At is, respondens, Dolores, inquit, & sphacelos, atq; horum decimas exigit Pisistratus. Porrò tyrānus, admiratus hominis libertatem, decimas Atheniensibus remisit. Ea res in vulgi sermonem abijt, etiam sphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus est, quod ex immodica defatigatione solet accidere. Quidam putant esse tormina articulorum, quidam ossium tabem. Theophrastus libro De causis plantarum quinto, demonstrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμὸς appelletur. Adagium recensetur à Suida. Hesychius indicatur, quólibet dolorem grauem sphacelum dici.

Et meum telum cuspidem habet acuminatum.

IPSISSIMAM prouerbij speciem habet, quod scriptum est apud Homerū Iliadis Y. sub Hectoris persona:

Ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. id est,
Telum quando meum quoq; cuspide acuta est.

Recte vtemur, quoties fatebimur nos inferiores quidem esse, verum non deesse tamen, quo queamus nocere. Cui simile Virgilianum illud:

-Et nostro sequitur de vulnere sanguis.
Item illud apud Ouidium:
Et mihi sunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui vertitur color.

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, i. Ignaui vertitur color. Plutarchus in causis naturalibus problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit, Διὸ καὶ λέλεκται, τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. id est, Ignaui vertitur color. Nam id accidit in metu, vt vultus exalbescat maxime timidis, videlicet sanguine ad vitalia

refugiente. Plusculum accedit veneris, si ad animum transferatur: veluti si dicas, philosophũ nihil omnino formidare eorum, quæ vulgus horret, Τοῦ μὲν γὰρ κακοῦ τρέπεται χρώς. id est, Vertitur ignaui sane color. Porro prouerbium natum est ex Homericæ Iliados N. Carmen sic habet:

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι, ἐρητύεται ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει,
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας οἰομένῳ. πάταγος δὲ τε γίνετ' ὀδόντων.
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ, οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτε τι λίην
Ταρβεῖ. id est,
Vertitur ignaui color, euariatq; subinde,
Nec mens certa manet, verum huc illucq; vacillat,
Ac migrãs è corde pedes in vtroq; residit.
Palpitat & valide cor ei pręcordia subter,
Fata putanti animo: occipiunt quoq; stridere dentes.
Cõtrà forti, nec variat color, at neq; valde
Horrescit.

Ad consilium ne accesseris, ante quàm voceris.

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθείης, idest, Ad consilium ne accesseris, prius quàm voceris. Hæc sentẽtia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuisse videtur, vel Plutarcho teste, cuius hæc verba sunt libro συμποσιακῶν primo: Ἄτοπος μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, ὅγε σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος. id est, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, siquidem consultor factus est, nõ accersitus. Nisi quis mauult hæc ad illam referre parœmiam:

Ἄκλητοι δειλοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι.

quod aliàs referemus.

Iucundissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare.

PLVTARCHVS primo Symposiacõ libro, veluti vulgo iactatũ citat, Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. id est, Nauigatio iuxta terrã, rursum ambulatio, quæ fit iuxta mare, iucundissima est. Recte torquebitur ad eam sententiam, vt dicamus ita demum esse iucũdissimũ vnũquodq;, si diuersi generis admixtu temperatum adhibeatur: veluti si in lusibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studijs aliquid ludicrum admisceas. Simillimum est huic, quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario, quem inscripsit, quomodo sint audiendi poetæ: Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστα ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id est, Ex carnibus, quę carnes nõ sunt, suauissimæ: item ex piscibus, qui non sunt pisces. Itidem philosophia admixta poematis, magis delectat: & poesis admixta philosophiæ, magis capit animum.

Cupidinum crumena porri folio vincta est.

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον, i. Porri folio amorum vincta est crumena. Refertur eodem in loco, quẽ modo citauimus, sed præstat ipsius verba subscribere: Ὅ δὲ ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, φειδωλὸς ἀνὴρ καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς, ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων. ὥστε τουτὶ τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον. ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον. ἐλέχθη δὲ καὶ ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾷν ὅμοιόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς διακεχυμένους. id est, Quodq́ue vel maxime miretur aliquis, vir parcus, & sordidus, simul ac in amorem inciderit, non aliter, quàm igni impositum ferrum, fit mollior, ac tener, lẽtus ac suauior, vt non vsquequaque deridiculum videatur illud, quod ioco populari dicitur, Cupidinum crumenas porri folio vinctas esse. Dictum est autem ob eam causam, quòd amor adsimilis sit ebrietati. Reddit enim calidos, & hilares, & effusos. Plutarchus itaq; sentire videtur, prouerbium adludere ad porri naturam, cuius vis est calefacere, ciere vrinam, irritare Venerem, mouere menses, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioscorides libro secundo. Suidas ostendit hoc adagium dictum de ijs, qui per amorem immoderatos faciũt sumptus, luxuque indulgent, quemadmodum solent in comœdijs amantes. Plutarchus in libello, quem inscripsit ἐρωτικὸν, hoc quoque inter cæteras Cupidinis, siue amoris laudes commemorat, quòd è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominẽ. Proinde Cupidinis loculi, porri folio vincti dicuntur, quòd facile soluantur, vel quòd admodum fragile sit porri folium, vel

vel quòd huius genuina vis, soluere corpus, ac mouere.

Quem fortuna pinxerit.

Ον τύχη μέλανα γράφει, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκᾶναι, i. Quem fortuna nigrum scripserit, hunc nõ vniuersum æuum candidum reddere potest. Hoc est, cui fortuna refragatur, huic, quidquid tentauerit, infeliciter cedet. Adlusum est ad nigros, & albos calculos suffragiorum. Recensetur in collectaneis Apostolij.

Qui mori nolit ante tempus.

ATHENÆVS in sermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiusmodi refert prouerbium: Ο βουλόμενος ἐν συβάρει, μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυνόμενον, οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. hoc est, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet solem conspicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgo iactatum scribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac velut in conualle sita fuerit, vt æstatis tempore mane pariter ac vesperi frigus immensum sentirent, meridie intolerandum ardorem. Cicero libro De finibus bonorum secundo, docet idem dictum in quosdam Asotos, cui genti nomen inditum est à luxu vitæ. Nam sub solis occasum erant ebrij, mane stertebant. Columella in proœmio rerum rusticarum, vsurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies somno vel ludo consumunt. Mox deinde, inquit, vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus, noctesq; libidinibus, & ebrietatibus, dies ludo, vel somno consumimus. Ac nos dicimus fortunatos, q nec orientem solem videmus, nec occidentem.

Barba tenus sapientes.

Ἐκ πώγωνος σοφοὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι, id est, Barbæ tenus sapientes, & sophistæ, & philosophi. Sic appellabantur, qui præter barbam & pallium nihil haberent philosophi. Vsurpatur aliquoties apud Plutarchum in Symposiacis. Huc adlusit Horatius, cum ait:

- Iussit sapientem pascere barbam.

Lucianus item subinde iocatur in philosophorum τὸν βαθὺν πώγωνα, id est, profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait: Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis:

Propendet mento nec tibi barba minor.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant.

Plutarchus quartæ decadis Symposiacę, 1. problemate: ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ἅμα τῷ φίλωνι τὸν νέον ἄρτῳ χρώμενον, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὦ ἡράκλεις ἔφη, τοῦτο ἄρα ἦν τὸ λεγόμενον,

Ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ᾽ οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. id est,

Vbi vero videret ministrũ puerum vnà cum Philone, vtentem pane, neque præterea quidquam requirentem: Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud, quod vulgo dici solet:

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui præsenti cõmodo non fruantur, vel ob ignauiam, vel ob peruersam de rebus opinionem, vt qui vel saxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduersarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro decimo: & aliud subijcitur veluti consimilis sẽtẽtię:

Δίψη δ᾽ ἐξόλλυτο, ὕδωρ δ᾽ ὑπερεῖχε γενείου. i. Deperire siti, superante ad labra liquore.

Piscis repositus.

Αποκείμενος ἰχθὺς, id est, Repositus piscis, in prouerbiũ abijsse videtur, aduersus eos, qui nihil seruant in posterum. Nam pisces olim in delicijs erant. Et prudentis est, è cibis semper aliquid habere sepositum, quo subitum excipiat hospitem. nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores, aut Priamus, domum inanem, ac famelicam offendunt. Videtur autem sic efferendum adagium: Τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν, οὐ δεῖ ἐς τὸ μέσον ἕλκειν. id est, Piscem repositum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Symposiacis, Ἐγὼ δὲ γελάσας, ἐκεῖνον δὲ, εἶπον, ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκόμενον εἰς μέσον μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος. id est, At ego ridens: quin illum, inquam, de quo prouerbium fertur, repositum piscem, qui in medium nõ trahitur vnà cum chœnice Pithagorica. Licebit accõmodare ad sermonem, aut fabulam, per se non

admodum venustam, quæ tamen iteretur non sine tædio. Conueniet in parcum ac de crastino sollicitum.

Non est eiusdem, & multa, & opportuna dicere.

Χωρὶς τότ᾽ εἰπεῖν πολλὰ, καὶ τὰ καίρια, id est, Seiuncta sunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius prouerbij vice celebratus, admonet vitandam multiloquentiam, quòd ferè labi necesse sit, quisquis multum loqui conetur.

Psaphonis aues.

Ψάφωνος ὄρνιθες, id est, Psaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, vt cum aliquis subornat, à quibus laudetur, eisq; veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrãt in Libya fuisse quendam nomine Psaphonem, qui, diuinitatis opinionem affectãs, quàm plurimas aues cepit vocales, & humani sermonis dociles: eas sonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id est, Magnus deus Psaph, atque ita doctas emisit in montes. At illæ, quæ didicerant, canebant: ac reliquas item aues sonare hoc docebant. Porrò Libyes, cum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere; Psaphoni rem diuinam facere instituerunt, ipsumq; in deorum numerum retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apostolij reperitur.

Aut regem, aut fatuum nasci oportere.

ANNÆVS Seneca, vir amœnissimi, vt Tacitus ait, ingenij, quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem scripsit in Claudium Cæsarẽ, huiusmodi refert adagium, in eo, de quo modo diximus opusculo, Aut regem, aut fatuum nasci oportet. Sed præstat illud ipsius verbis ascribere: Ego, inquit, scio me liberum factum, ex quo suum diem obijt ille, qui verum prouerbium fecerat, aut regem, aut fatuum nasci oportere. Rursum in eodem libello: Occidit in vna domo Crassum Magnum, Scriboniam, Bassioniam, Assarios, nobiles tamen. Crassum vero tam fatuum, vt etiã regnare posset. Iterum alio in loco obscurius quidem, sed tamen eodem adlusit carmine,

Abrupit stolidæ regãlia tempora vitæ.

Proinde primũ omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus est, vt perspiciat, quid vere honestum, quid vere gloriosum, quid vere magnificum. Deinde instillandum turpitudinis odium, & amor honesti, quo videlicet ꝑspiciat, quid principem deceat, & nihil appetat, nisi quod sit bono, ac salutari principe dignũ. Vt honestum vbi sit videat, & hoc vno metiatur omnia, nec vnquam ab hoc aberret scopo. Atque hanc vocant sapientiam, qua necesse est, vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potentiaq; antecedit. Eo spectat, quod Ægyptij simulacrum principis ita repræsentabant, vt oculum pingerent, cum sceptro. Nimirum, quod oculus in corpore, id verus princeps in re publica. Quod sol in cœlo, princeps in populo. Sol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine, id princeps in ciuitate. Animus sapit, corpus obtemperat. Et imperat quidẽ animus corpori, sed corporis bono: nec sibi gerit regnum veluti tyrannus, sed ei, cui præsidet. Deniq; Dei moderantis vniuersa, salutaris princeps viuam imaginem refert. Atque eo magnificẽtior est princeps, quo propius ad archetypi sui formam accessit. Deus nihil non perspicit, nihil non sentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentissimus est, vt idem sit optimus. Omnibus bene facit, etiam indignis. Sed ea res, si minus mutari potest, proximum tamen erat, diligenti institutione succurrere: &, si non licet idoneum imperio deligere, enitendum est, vt idoneum imperio faciamus eum, quemcunque fortuna nobis dedit. Videmus, qua sollicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamiliàs educat puerum, vnius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura instituendus est is, qui vel magno omnium bono futurus sit bonus, aut magno omniũ exitio malus, & de cuius vnius nutu salus aut pernicies pendebit orbis? Hic nobis iam tum infantulis adhibendus erat artifex quispiam egregius. Non enim recte fingitur princeps, nisi cum se pondum intelligit esse principem. Statim adsciscendus formator, in quo deligendo conueniet & hoc esse diligentiores, ꝗ principem instituere licet. Hic in pectusculũ adhuc vacuũ, ac sequax instillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honesto decretis: ostendat discrimẽ veri principis, ac tyrãni: sub-

subijciat oculis, quàm deo propinqua res est salutaris rex, quam tetra bellua, quàmq; abominanda tyrannus. Admoneat eum, qui sibi gerit imperium, non Reipub. prædonem esse, non principem: nihil inter esse inter piratas, & principes piratarum animo præditos, nisi quòd hi, quo sunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet, quàm multis hominum millibus, immo quàm vniuerso mundo prodesse queat, si is vnum sapientem, ac bonum præstiterit virum. Ad hoc, vt princeps sit aliquis, non satis esse natum fuisse, non satis esse vetustas imagines, non sceptrum, non diadema. Animus sapientia præcellens, animus pro publica incolumitate semper solicitus, & nihil spectans, nisi commune bonum, principem facit. Prę moneat, ne se vel applausibus stultæ plebeculæ, vel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulsu odij, amoris, iræ, aut vllius affectus instinctu. In creandis magistratibus, in condendis legibus, in cæteris munijs, vnicum tantum spectet scopum, nempe honestum, & publicam vtilitatem. Non satis esse, si ipse nemini faciat iniuriā: officialium quoque suorum integritatem præstandam esse principi. Doceat, vt ad bene merendum de bonis sit propensissimus, ad ignoscendum facilis, ad puniendum nō aliter accedat, quàm amicus medicus, membrum deploratū amputaturus, aut inusturus: vt omnia studiose vitet, vnde perspiciat reipublicæ magnum malum fore. Hęc, atque huiusmodi decreta, sunt animo puerili, sapientum apophthegmatis, & laudatorum principum exemplis infigenda. Sed iam ad rem redeamus. Dictum est igitur: Aut fatuum, aut regem nasci oportere, quòd huiusmodi ferme fuerint barbari reges apud veteres.

Minutula pluuia imbrem parit.

Ψακάδες ὄμβρον γεννῶσαι, i. Minutæ guttulæ imbrem parientes. Quoties res initio pusilla crescit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæhmis:

Nunc in te cadunt folia, pòst cadent arbores.

Quare in minutis vigilandum, ne paullatim incidamus in maxima incommoda, admonente prouerbiali senario:

Εἰ μὴ φυλάξεις μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα. i. Maiora perdes, parua ni seruaueris.

Est enim psecas tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ densiores.

Citra vinum temulentia.

Ἄοινος μέθη, id est, Ebrietas absque vino. Theophrastus, vt testatur in Symposiacis Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει, id est, Tonstrinas ebrietatem absque vino vocabat. Propterea quòd illic desidentes, sermonibus ita temulenti redderentur, vt nō aliter effutirent quidquid esset in animo, quàm inter pocula solent ebrij, voces interdum per temulentiam effutientes per iugulum, vt ait Plinius, redituras. Horatius insolentiam ebrietatem appellat: Fortunaq; dulci ebria. Vulgò panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamq; morū, quæ secundis rebus comes esse consueuit. Et est hæc quidem non paullo periculosior illa, quam vinum adduxit. Siquidem vini æstus pauculis horis, aut etiam somno deferuescit: hæc multis in omnem vsque vitam durare consueuit.

Palmam ferre.

PALMAM ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his cōsimiles orationes, tametsi propter frequentē vsum simplices esse videantur, tamen prouerbiali schemate dictæ sunt. Neq; enim palma per se victoriā significat, sed arborem ἀειθαλόφυλλον, id est, perpetuo virentē frondibus, quā Græci φοίνικα vocant. Cur autem ab hac potissimum sumpta sit metaphora, illud arbitramur in causa fuisse, quòd, quemadmodum in conuiuialibus quæstionibus refert Plutarchus, hæc vna fuerit communis omnium sacrorum certaminum corona, cum alioqui singuli ludi peculiares quasdam arbores, aut herbas haberent, quibus victores insigniebantur: veluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea sunt, qui putent hāc arborem initio Phębo sacrā fuisse ante laurum, & antiquissimum victoris insigne fuisse palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potissimum delecta sit ad eū vsum ab antiquis, A. Gellius causam reddit libro Noctium Atticarum tertio, cap. sexto, scribens arbori palmæ peculiare quiddam inesse, quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam, si super eius, inquit, lignum magna

pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas, oneresq́;, vt magnitudo oneris sustineri nō queat, non deorsum palma cedit, nec infrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruaturq́;: huiusq́; tam stupendæ rei citat auctores, Aristotelem in septimo Problematum libro, & Plutarchum in octauo Symposiacorū. Et Plutarchi quidem verba super hac re reperi in eo, quem Gellius citat, lib. Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν ἐπιθεὶς βαρὺ, πιέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀνθιστάμενον τῷ βιαζομένῳ. τοῦτο δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας ἐστὶ, τοὺς μὲν ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς πιέζουσι κάμπτοντες. οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται, id est, Nam palmæ lignum, si superimposito pondere grauiter premas, haud deflectitur deorsum, verum in contrarium curuatur: perinde quasi resistens oneri vim facienti. Hoc ipsum sanè accidit & in certaminibus athletarum. Etenim, qui per imbecillitatem, animiq́; molliciē cedunt illis, eos premendo deflectunt. At, qui fortiter in eo studio perdurāt, hi non modo corporis robore, verum etiam animi prudentia proue huntur, atque augentur. Idem affirmat Plinius libro 16. cap. 42. Pondus, inquiens, sustinere validæ, abies, larix, etiā in transuersum positæ. Robur, olea incuruantur, cedūntq́; ponderi: illæ renituntur, nec temere rumpuntur, priusq́; carie, quàm viribus deficiunt. Et palma arborum valida: in diuersum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idem affirmat Theophrastus libro de Plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina vi congruens, Virgilius scite descripsit, cum ait:

Tu ne cede malis, sed cōtrà audētior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud:

Duris vt ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes, animumq́; ferro.
Non hydra secto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monstrumve summisere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq́;
Prœlia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis.

Λειπέ τι καὶ μήδοις, id est, Reliquum facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos, qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates vniuersas abliguriunt. Plutarchus in Symposiacis: Ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς βοιωτοῖς τὸ, λειπέ τι καὶ μήδοις, διὰ στόματός ἐστιν· ἐξ οὗ μῆδοι τήν τε φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς βοιωτίας ἄγοντες καὶ φέροντες ἐπέτρεχον, id est, Nobis quidem Bœotis illud in ore est: Relinque quippiam & Medis. Ex quo Medi & Phocidem ipsam, & extremos Bœotiæ terminos incursarunt, omnia vexantes miscentesq́; populationibus. Subijcit autem, quod etiam vulgo hodie dictitant: λειπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν, id est, Relinquito quippiam & hospitibus aduenturis. Adagium ad varios vsus trahi potest: aut per ironiā, vt si dicas diuiti, indignis & sumptuosis hæredibus suas opes destināti relinquere: Relinque quippiam & Medis, hoc est, comparce tu quod dissipent ij, qui tibi male volūt. aut immodice profuso, aut intemperātius garrulo, quēadmodum in Phormione Terentius: Parce sodes, vt possis cum illa.

Deorum manus.

Θεῶν χεῖρες, id est, Deorum manus. Olim per ironiam dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus, & è longinquo petitis cōficiuntur: quibus hodie tum medici, tum pharmacopolæ vulgo faciunt imposturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, simul & prouerbium refert, & Erasistratum citat, huiusmodi medicorum mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅταν μιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζον. ἐρασίστρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης, εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκρακότας. καλὸν γὰρ, ταῦτα ἐάσαντας ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν, id est, Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorum mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit absurditatem, & curiositatem eorum, qui simul

&

& metallica, & herbaria, & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare, in vnum commiscuerunt. At bene haberet, si his omissis in ptisana, & cucurbita, & hydrelæo medendi artem finissent. Verum per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagij Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinij verba hoc loco subscribere, quibus medicorũ mixturas taxat. Ea sunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus viuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere istas, in quibus sua cuiq; homini venalis ꝑmittitur vita. Statim cõpositiones, & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio æstimantur. Hulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque cænet. Nam, si ex horto aut petatur herba, vel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines, tot sententiæ.

NIHIL vel hodie vulgò tritius est, quàm hæc Terentiana sententia: Quot homines, tot sententiæ. Cui similis est apud eundem & illa: Suus cuiq; mos est. Persius item:

Mille hominum species, & rerum discolor vsus.
Velle suũ cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quod dictum est, inueniri qui non recusent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentissimam addidit allegoriam:

Tres mihi cõuiuę ꝓpe dissentire vidẽtur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Idem primam omnium Odam huius argumento sententiæ conscripsit, alijs studijs alios duci, alijs alia cordi esse. Adlusit facetissimè Terentius in Phormione, cum è tribus aduocatis primus ait, secundus negat, tertius deliberandum censet. Eam sententiam Euripides in Phœnissis latius explicuit:

Εἰ πᾶσι ταυτὸ καλὸν ἔφυ, σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς
Πλὴν ὀνομάσαι. τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. i.
Cunctis idẽ si pulchrum, & egregiũ foret,
Nulla esset anceps hominibus contentio.
At nunc simile nil, nil idem mortalibus:
Nisi verba forsan inter illos concinunt,
At re tamen, factisq; conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει. i.
Hic his, hic illis, & homo cordi est, & deus.

Huc respexit Homerus in Odisseæ ξ.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id est,
Namq; alijs aliæ res arridentq;, placẽtq;.

Eum ausculta, cui quatuor sunt aures.

INTER Græcanicorũ prouerbium collectanea refertur: ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id est. Eum ausculta, cui quatuor sunt aures. Huius adagionis, huiusmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuisse responsum Entimo Cretensi, & Antiphemo Rhodiensi, vt eum obseruarent, cui quatuor essent aures. Is autem erat prædo quidam Phœnix, quem cauendũ esse monebat oraculum. Porrò, quòd quatuor aures habere dictus est, non satis liquet, vere ne habuerit, an per allegoriam sit accipiẽdum, quòd quatuor locis exploratores haberet dispositos. Verum illi, cum dei responsum tanquam ridiculum negligerent, in prædonẽ inciderunt, atque ab eo sunt extincti: Itaque ex hoc euentu vulgo natam esse paræmiam existimant. Sed nobis magis arridet, quod idem ex Aristophane grammatico refert. Lacedæmonios Apollinis simulacrũ ita solere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem: vel quòd, vt auctor est Sosibius, hac figura visus sit illis apud Amyclas pugnantibus: vel significantes, vt conijcimus, viro prudenti res quàm plurimas tum audiendas esse, tum vsu vitæ periclitandas. Porrò creditum est antiquitus, nulla oracula fuisse certiora, quàm Apollinis. Vnde iactatum etiam illud, τὰ ἐκ τρίποδος. Atque ita monet prouerbium, audiendos esse illos, qui diuturno complurium rerum vsu præ cæteris sapiunt, ita vt ferè faciũt senes. Vnde & apud Homerum laudatur Nestoris oratio, tãquam omnium auditu dignissima: & in Odysseæ secundo libro, Ægyptium heroa senem primo loco loquentem facit:

Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. id est,
Qui iam incuruus erat senio, sed plurima norat.

Eodem spectauit Euripides in Phœnissis, ad quem locũ adlusit Lucianus in Hercule Gallico:

Ὦ τέκνον οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
Ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ ἐμπειρία
Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba sunt Iocastæ iã anus ad Eteoclem adolescentem filium. Ea nos sic vertimus:

O gnate Eteocles, cuncta nequaquã mala
Adsunt senectæ: nam per experientiam
Vsumq; rerum, dicere haud nihil rudi
Potest iuuenta melius, ac prudentius.

Idem nunc vulgus nostratium effert, sub sordida quidem, sed tamen apta metaphora, cum aiunt: Prospectandum vetulo latrante cane: hoc est, nequaquam negligendum, quoties senes periculum cauendum admonent. Canes enim vetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli.

Ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id est,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius est prouerbio celebratus, diciq; solitus in eos, quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi sententia cederent. Apparet translatum à talorũ iactu, vbi fortassis antiquitus obseruatum est, Iouis talos feliciores esse. Nam mos erat iactibus alearum, ominis causa Deorum, aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teste: Si sæpe iacies, aliquando Venerem iacies. Nisi malumus ad Iouis victoriam, Iunonisq; victæ fabulam referre. Sunt, qui putent quadrare in eos, qui factis suis dignas pœnas dependerint, quasi Ioue non sinente culpam inultam. Sed videtur non absurde dici posse & in viros fortunatos, ac præpotentes, quorum etiam parum recte factis applauditur, attestante versu prouerbiali:

Ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι. i.
Quàm facile semper res cadunt potentiũ.

Ab hac sententia nõ abhorret illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœnissæ:

Πάντα δ' εὔπετῆ θεοῖς. id est,
Sunt cuncta dijs procliuia.

Tum illud Homero frequens: *Θεοὶ δέ τε πάντα δυνάνται.* i. Cœlestes omnia possunt.

Thessalorum commentum.

Θεσσαλῶν σόφισμα, id est, Thessalorum commentum, varias ad res accommodari scribit Suidas: tum ad eos, qui in acie locum deserunt: tum ad illos, qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad hos, qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autem arbitrantur ex huiusmodi quapiam historia: Arato, Thessalo cuidam oraculo respõsum est, caueret, ne clanculum vinceretur ab ijs, qui maiore, splendidioreq; voto oraculum aduersus ipsum ambirent. Quod ille simulatq; audiuit, votum nuncupat, sexcentum hominum capita Deo sacrificaturum. Deinde, postea quàm ea, quorum gratia venerat, ex animi sententia confecisset, votum, ac sacrum persoluere sine fine cunctabatur, tanquam neque pium satis, neque dignum Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt postea quotannis hecatomben ei Deo polliceri sint soliti: neque reddere tamen, quod essent polliciti. Thessalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœnissis:

Καὶ πῶς νοήσας Ἐτεοκλῆς τὸ Θεσσαλῶν
Εἰσήγαγε τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id est,
At sentiens hoc Eteocles, mox Thessalam
Adhibuit artem, gentis ob commercium.

Idem alibi:

Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι Θετταλοί. id est,
Multus quidẽ aderat, lubrica tamen fide,
Grex Thessalorum.

Idẽ declarat Demosthenes in Olynthiaca prima: *Εἶτα τὰ τῶν Θετταλῶν: ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις*, i. Accedunt, inquit, ad hæc res Thessalorum, quæ profecto cunctis quoque mortalibus natura, semperque infidæ fuerunt. A quibusdam sic refertur hoc adagium: *ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν Θεσσαλῶν ἄπιστα.* id est, Semper enim res Thessalorum infidæ. Aristophanis enarrator ab Iasone natum prouerbiũ existimat, quòd is Medeæ promissam fidem soluerit. quod quidem illa illi exprobrat apud Ouidium in Heroidum epistolis. Prouerbij meminit & is, qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.

Thessalorum alæ.

Θεσσαλικαὶ πτέρυγες, i. Alæ Thessalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebatur in vestes manicatas, quas Græci *χειριδωτοὺς* vocant: q hoc genere per luxum, ac delicias vterentur Thessali. Apud Maronem hoc amictus genus, tanquam parum virile, Troianis ab hostibus opprobratur:

Et

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos, alarum instar, vtrinq; propendentes, atque extantes.

Thessala mulier.

Θεσσαλικὴ γυνὴ, id est, Thessalica mulier. In veneficas, malarumq; peritas artium dici solitum. Propterea quòd ea gens præter cæteras hoc nomine notata est, id quod ex Apuleiano Asino pluribusq; scriptoribus alijs satis liquet. Vnde Horatius in Odis:

Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?

Plautus in Amphytrione veneficum appellat Thessalum.

Et Strepsiades apud Aristophanem in Nubibus consulit Socratem, an adhibenda sit Thessala incantatrix, quæ lunam cœlo detrahat, quo minus in Neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam superstitionem in Thessalos à Medea profectam existimāt: quæ cum illac fugeret, per aerem vecta, scriniolum veneficijs, ac magicis herbis plenū deiecerit, eaq; sparsa suppullulasse. Quin & Plinius libri trigesimi cap. 1. docet, magiā ad Thessalos vsque propagatam, diu ab ea gente cognomen obtinuisse; adeo, vt Menāder quoque, litterarum subtilitatibus peritus, Thessalam cognominarit fabulam, cōplexam ambages fœminarum detrahentium lunam.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

A. GELLIVS scribit, Publij Mimi sententias aliquot, ad communem sermonem accommodatissimas, vulgo circunferri solitas. è quibus hæc vna est, quouis philosophorum dogmate salubrior: Feras, non culpes, quod vitari non potest. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia, quæ nulla ratione possit neq; declinari, neque propelli, saltem animi æquitate leniātur. Nec aliud, tametsi verbis alijs, docet Euripides in Phœnissis, cum ait:

Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.
Toleranda fata numinum.

Idem in eiusdem tragœdiæ calce:

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. id est,
Quippe mortalem necesse est ferre fata numinum:

Homerus Odysseæ lib. 9.

Νοῦσόν γ' ὄυπως ἐςὶ διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. i.
Nulli fas vitare malū ex Ioue rege pfectū.

Huc pertinet & illud scitū Varronis dictum. Vxoris vitium aut tollēdum esse, aut ferendum. Item adagium, quod suo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. id est, Ne contra stimulum calcitres.

Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes.

PROVERBIALIS allegoria, qua quippiam præpostere fieri significamus, legitimasq; rerum vices inuerti: quod genus sit, si puer senem admoneat, discipulus præceptorem docere conetur, seruus imperare domino. Sumptum est adagium ex Euripidis Medea:

Ανω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαὶ.
Καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν ςρέφεται.
Ανδράσι μὲν δόλιαι βουλαὶ, θεῶν δὲ
Οὐκ ἔτι πίςις ἄραρε.

Quibus verbis chorus indicat, pristinum rerum ordinē inuerti: viros iam dolis muliebribus vti, neq; manere promissis: cōtrà mulieres audere virilia. Vsurpat hanc parœmiam Lucianus in Terpsione, vbi hæredipeta delusus Plutonem incusat, quòd ipse iuuenis adhuc morte præreptus esset superstite sene, quem captauerat, idq; contra naturalem ordinem, ἄνω γὰρ ποταμῶν τοῦτό γε, inquit. Rursus idem in Apologia libelli, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν, καὶ ἀνεστράφθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον, τοῦτο ἂν εἴη, i. Longe, inquit, lateq; à scriptis tua nunc dissidet vita. Iamq; illud, quod aiunt, accideret, vt sursum versus incedant flumina, cunctaq; pariter inuerterentur, atque in deterius recantarentur. Vsurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici, narrans, quēmadmodum Diogenes, vbi perinde quasi dominus esset, nō seruus, hero suo mādaret, vt quod erat iussus faceret: atque ille prouerbio respondisset, ἄνω ποταμῶν ἱερῶν. Atqui, si medicū, inquit ægrotus, esses ære tuo mercatus, vtrum illi monēti pareres, an istum ad modum responderes ἄνω ποταμῶν: Vsurpat & Aristoteles in Meteorologicis. Eodem adlusit Virgilius in Æneide, cum ait:

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi

Vbi Seruius admonet subesse prouerbiũ de re neque verisimili, neque consistente. Flaccus in Odis sic extulit:

Quis neget arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus,& Tiberim reuerti:
Cum tu coemptos vndique nobiles:
Libros Panæti,Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora,tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion. Item Ouidius in Heroidum epistolis:

Cũ Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontẽ Xanthi versa recurret aqua.
Xante retro propera, versæq; recurrite lymphæ,
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.

Item Propertius:

Fluminaq; ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad felicem inflectere parietem.

ARISTOPHANES in comœdia, cui titulus Ranæ, bellissimum vsurpat adagiũ, quod vtinam in litteris dũtaxat extaret,nõ etiam in omnium propè mortalium vita:

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλινδεῖν αὑτὸ αἰεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id est,
Nam viri est prudentis illud,
Atque cordati, catiq;
Multum aquæ cui nauigatum,vt
Semper ad felicius se
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ῥέπειν. id est,In felicem parietem vergere. Aristophanis interpres translatum existimat ab his,qui naui vehuntur: qui, si quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum transcurrunt, quod altius extat ab vndis. Dicetur & in hos,qui commodi sui respectu semper ad potentiores, ac fortunatiores amicos applicant sese: ac quemadmodum muscæ ad culinę nidorem aduolant,reuolantq;, ita fortunam potiorem in amicitia,non fidem sequuntur. Aut qui, dum est anceps exitus belli, quietem agunt: porrò, simul atque iam inclinarit fortuna,vt appareat,vtra pars sit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuisse Metius ille Virgilianus, & Polymnestor, qui, victricia arma secutus, magis quàm hospitij fidem, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur. Huiusmodi genus hominum eleganter notat idem Aristophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus, queritur sese obtundi huiusmodi salutatoribus, qui aurum olfecerant:

Βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπὸν εἰσὶν οἱ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμα, ὅτ' ἂν πράττῃ τις
εὖ, id est,
Malã in crucẽ:vt res est molesta,vbi illico
Ad res secũdas demum amici prouolant.

Eodẽ pertinet Euripideũ illud ex Medea:

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. id est,
Tenuem, atque egenum cuncti amici deserunt.

Antiphanes in Progonis, citante Athenæo lib.6.

Μή μοι πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. i.
Ne tũ mihi adsis,quãdo res cedunt male.

Interpres prouerbium subesse admonet, dici solitum in eos, qui tum amicorũ consuetudinem deserunt,cum in periculis versantur. Cæterum poetam verbis in contrarium versis ad parœmiam adlusisse,quæ recte sic efferri consueuerit.

Μή μοι πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. i.
Ne tu mihi adsis, quãdo res sunt pſperæ.

Ad hoc facit & illud apud Euripidem in Oreste:

-Τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅτ' ἂν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. id est,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorsum opus amicis, cum benigna sors fauet?
Siquidem ipsa per se sufficit Rhamnusia,
Volens secundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius adlusit ad adagium in eadem tragœdia, nisi quòd sententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰρ γένος τοιοῦτον, ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες. ὅδε δ' αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεος ἐν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ. i.
Nanq; id genus sunt vsque præcones,vti
Feliciorum partibus se accommodent,
Amẽtq; demũ hũc,qui sit inter principes,
Reiq; qui temperet habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅστις ἀπολαύειν θέλει,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισι δυστυχοῦσιν, οὔ. i.

Cui

Cui res secundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Huc pertinet, quod Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. prouerbium dictũ ostendit, χρόνον δεικνύναι τὸν φιλούμενον. id est, Tempus indicare, quis vere amet. Tempestas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Amico amicus.

QVOD est apud Terentiũ in Phormione: Solus est homo amico amicus: Donatus indicat esse parœmiam, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtiq; Phormio Græca est: Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. id est, Solus nouit diligere amicos. Aristopha. apud Athenæum:

Ἀλλ' οὐδὲν μέλει
Τῶν σκωμμάτων μοί. τῶν φίλων γὰρ ὢν φίλος
Ἔργοισι χρηστὸς, οὐ λόγοις ἔφυν μόνον. id est,
-At nil moror dicteria,
Amico amicus cum siem, factis, neque
Verbis modo prodesse propositum mihi,
Sed re simul, factisq;

Ipsa figura prouerbium præsefert, quẽadmodum initio demonstrauimus. Quadrabit in eos, qui nullũ officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea:

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id est,
Beneuolam amicis, rursus asperam hostibus. Theocritus in Aita,
Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. id est,
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum cum redamabat amatus amantem.

Aristoteles apud Laertium crebro solitus est dicere, ὦ φίλοι, φίλος οὐδείς, significans veram amicitiam interijsse inter mortales.

Muneribus vel dij capiuntur.

QVOD scripsit Ouidius,
Munera (crede mihi) capiunt hominesq;, deosq;.
Placatur donis Iuppiter ipse datis.

Euripides in Medea, vulgi sermone fuisse celebratum ostendit, cum ait:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. i.
Donis vel ipsos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurũ prorsus, ac præponderat.

Celebratur & hic versiculus, quem etiã vsurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας. id est,
Cum diuis flectunt venerandos munera reges.

Vnde Seneca, philosophi cuiusdã apophthegma referens, ait: Omnium esse dulcissimum accipere.

Manum de tabula.

M. TVLLIVS in epistola quadã: Heus tu manum de tabula. magister adest citius, quàm putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, Manum de tabula, admonuisse, vt desisteret à scribendis dicterijs. Adlusum autem apparet ad Apellis nobilissimi pictoris dictum: qui, cum Protogenis opus immensi laboris, ac curę supra modum anxiæ miraretur, ait omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora, sed vno se præstare, quòd manum ille de tabula nesciret tollere. memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam. Hæc Plinius libro 35. cap. 10. Proinde, si quando admonebimus, vt recedat aliquis ab opere, negotiove, quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conueniet in quosdam scriptores plus satis accuratos, & morosæ cuiusdam diligentiæ, qui sine fine premunt suas lucubrationes, semper aliquid addentes, adimentes, immutantes.

Emere malo, quàm rogare.

M. TVLLIVS in Verrinis actionibus adagij vice citat, Emere malo, quam rogare. Quo significatum est, haud quaquam gratis accipi, quod precibus emitur, immo nihil emi carius, quàm quod roganti datur. Durum enim illud verbum ingenuis animis, Rogo: nec inter amicos vnquam expectandum, auctore Seneca. Translatum à veterum consuetudine, qua vicinus à vicino supellectilem commodato rogabat, quã ipse forte domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuisse, ex Plauti tũ Aulularia, tum Rudentibus licet cognoscere. L. Appuleius in Floridis: Neque enim leui mercede emit, qui precatur: aut paruũ pretium accipit, qui rogatur, adeo, vt omnia vtensilia emere potius velis, quàm rogare. Idem innuit, obscurius quidem, sed elegãter, Græcis celebratum prouerbium, quod

quod alio reddemus loco, Εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ. id est, Precare vicino vt habeat, magis autem ollæ. Significat autem, optãdum quidem, vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum sumere, quod ipse domi non habes: verum multo satius esse, te ipsum domi possidere, quicquid postulat vitæ vsus.

Manum non verterim. Digitum non porrexerim.

Proverbialis hyperbole, Manũ non verterim, pro eo, quod est, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius, quàm manum vertere. Extat præter alios apud Appuleium in Apologia magiæ: Quid de me, inquit, Mezētius sentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto De finibus: Ne manum quidem versuros fuisse. Idem eius operis lib. 3. Chrysippus quidem, & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius causa porrigẽdum esse dicebant, quibus ego vehementer assentior. Agit illic de gloria, sine bona fama, quæ sit omnino contemnenda, si nihil adferat vtilitatis, iuxta illud e Satyra:

Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?

De pollice verso diximus alibi. Quintilianus libro vndecimo scribit, manuum gestus tantum habere momenti in pronunciatione, vt propemodum velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi proprie conuenit ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digito, redeunte flexu simul explicatur, atque conuertitur. Interrogationi congruit ille, cum vertimus manum, vtcunque composita est. Quin & hodie manum erectam inuertimus, quoties discrimẽ minimum significamus. In sermone, quem modo citauimus ex Quintiliano, quod est Pro omnibus verbis, putamus rectius legi, Pro omnibus membris. vt intelligas, quidquid cæterarum corporis partium gestu significari potest, id solam præstare manum. Apud Plutarchum in vita Timoleontis, quidam missus ad Andromachum, post multa inhumaniter, ac barbarice dicta, manum denique porrexit, ac modo supinam, mox pronam ostendit, minitãs hoc gestu se subuersurum illorum ciuitatem. At Andromachus ridens, nisi quòd manu similiter supinata, ac mox versa, iussit illum quàm primum abire, nisi vellet talem reddi nauem ipsius.

Semper Leontini iuxta pocula.

Ἀεὶ Λεόντιοι περὶ τοὺς κρατῆρας, id est, Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos, qui semper iisdem studijs sunt addicti. Leontini Siciliæ populi sunt, quos vbi Phalaris expugnasset, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes, & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium, quod refertur à Diogeniano.

Cestreus ieiunat.

Κεστρεὺς νηστεύει, i. Cestreus ieiunat. De famelicis, & voracibus dici cõuenit. Vnde &, qui fame oscitãt, κεστρεῖς dicũtur, & κεστρεύειν, quod conuicium olim in Athenienses iactum tradit Hesychius. Alij malũt referre ad eos, qui vitam innocuã agunt, & ab aliorum iniurijs abstinent, nec vllũ emolumentum ex sua innocentia ferunt. Etenim Cestreus piscis genus quoddã, quod, reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnum ab aliorum carnibus abstinet, ideoq; non capitur esca, sed in limum abdit sese, atque ibi perdurat, &, vt arbitrantur nonnulli, limo pascitur. Quin captus etiã non alitur escis, aut vllo animante, cum sit acutis dentibus. Quin ipse impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non sit edax, parum est esculentus. In metu vero caput occultat, arbitrans totum corpus iam esse tutum. Vnde & Aristophanes apud Athenæum.

Ἆρ' ἔνδον ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία; id est,
Num intus virorum Cestreum colonia?

Adludit ad Cestrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus:

Κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας. id est,
Cestreus futurus ob inediam grauissimã.

Rursum lib. 7. refert ex Anaxandride:

Τὰ πολλὰ ἄδειπνος περιπατεῖ, κεστρεὺς ὡς νῆστις. id est,
In cenis obãbulat fere, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnosophistarum septimo, qui quidem præter alia cõplura & illud adscribit, piscem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, vt congrum ipsum à muræna. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes.

Plautus in Truculento: Verum est verbum,

bum quod memoratur: Vbi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbij vice, lib. Orator. institut. 5. Sensus est, potiores esse amicos, quàm pecuniam, & ad vitæ præsidium plus habere momenti amicos citra pecuniam, quàm absque amicis opes. Vnde & apud Scythas, auctore Luciano, is habebatur ditissimus, qui certissimos, & optimos amicos possideret. Verum, si quis ad huius sæculi mores respiciat, adagium inuertendum existimabit: Vbi opes, ibi amici. Quandoquidem

Vulgus amicitias vtilitate probat. Et:
Illud amicitię quondã venerabile nomen
Prostrat, & in quęstu pro meretrice sedet.

Terra volat.

Ἡ γῆ ἵπταται, id est, Terra volat. De re vehementer absona, quæque nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τοῦ ἀδυνάτου. Iulianus in epistola quadam prouerbij nomine refert, mutato verbo, κούφη ἡ γῆ, καθάπερ ὁ λόγος. id est, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitatem pertinet, quæ retulimus alibi, ζεὺς ἄπαις, id est, Iuppiter orbus. Et,

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Ilias malorum.

Ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. De calamitatibus maximis simul & plurimis. Propterea quòd in Iliade Homerica nullũ mali genus non recensetur. Vnde ex hac docti putant tragędiarum argumenta fuisse sumpta, sicut ex Odyssea comœdiarum. Est autem opus verbosum, vigintiquatuor voluminibus vix absolutum. Vnde & quãtuis orationem plus satis prolixam, Iliade longiorem vocant, vt Æschines aduersus Demosthenem, ταῦτα δὲ εἰπὼν δίδωσιν ἀναγνῶναι ψήφισμα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον μὲν τῆς ἰλιάδος, κενώτερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. id est, His dictis decretum scribæ legẽdum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autem verbis ijs, quę dicere consueuit. Eustathius inuertit adagionem ad hunc modum, καὶ παροιμία μέν τοι κακῶν ἰλιάδα φησὶν, αὕτη δὲ καλοῦ παντὸς ἰλιάς. id est, Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omnium bonorum Ilias. Synesius in epistola quadam ad fratrem: καὶ ὅλως κακῶν ἂν ἰλιὰς περιέστη τὴν πόλιν ἡμῶν. id est, In summa, malorum Ilias circunstetit vrbem nostram. Plutarchus in præceptis coniugalibus: ὁ δὲ ἐκείνων ἰλιάδα κακῶν ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν, id est, At illorum nuptiæ Iliada malorum Græcis, ac Barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis, & Helenæ, quod inæstimabilium malorum fuit causa. Vtitur & M. Tullius in epistolis ad Atticum: Tanta malorum impendet Ilias.

Lerna malorum.

Λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum, de malis item plurimis simul in vnum congestis, & accumulatis. Paræmiam Strabo commemorat, libro Geographiæ octauo scribens, Lernam lacum fuisse quempiam, Argiuorum ac Mycenæorum agro communẽ, in quẽ cum passim ab omnibus purgamenta deportarentur, vulgo natum prouerbiũ, λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum. In hoc loco poetæ fingunt hydram illam septem capitum constitisse, quam Hercules igni Grẹco confecerit. Eam autem hydram Hesiodus scribit ex Echidna & Typhaone ꝓgnatã, alitam à Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica, in quem cum omne sordium genus promiscue conijcerent, fœtidas inde, ac pestilentes nebulas solitas exhalari. Quanquam rectius autumat, vt adagiũ ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaũ quinquaginta iuuenes, Ægypti filios, quibus totidem filias suas collocarat, omnes eadem nocte trucidasse, atque horum capita in eum locum fuisse cõgesta. Hinc ortum esse prouerbium. Neque vero negat fieri potuisse, vt contumeliæ causa in eundem locum, in quo capita composuerat, iusserit & purgamẽta comportari. Itaque; quoties hominem significamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere contaminatum, aut cœtum hominum pestilentium, quasiq; sentinam & colluuiem facinorosorum, recte dicemus, λέρνην κακῶν, id est, Lernam malorum. Apud Hesychium Cratinus comicus theatrum, quod ex varia, mixtaq; hominum colluuie constaret, λέρνην θεατῶν appellauit.

Thesaurus malorum.

Θησαυρὸς κακῶν, id est, Malorum thesaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

Oi

Οἴμοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
Κακῶν. id est,
Me miserã, vt ingens pãditur thesaurus, ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas sententias huiusmodi senarius:

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id est,
Thesaurus est mulier malorũ, si mala est.

Vsurpauit adagium Plautus in Mercatore:
Tu quidem thesaurũ huc apportasti mali.

Aceruus bonorum.

Ἀγαθῶν σωρός, id est, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copiosis legimus, tanquam aceruatim congestas, neque pondere, neque numero, sed ipso cumulo infusas. Aristophanes in Pluto:

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἠδικηκόσιν. id est,
Nobis bonorum aceruus influit in domũ
Sine fraude, nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula:

Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντα σοι φέρω. i.
Vt agminatim cuncta tibi fero bona,

Rursum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit;

Δηλοῖς γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id est,
Venisse narras, q. ferat pecuniarũ aceruũ.

Verba chori senilis, cui Carion seruus iocãs ita respondet:

Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ᾽ ἔχοντα σωρόν. id est,
Imò senilium ferat qui ad vos malorum aceruum.

Adlusit autem ad senectutem illorum iam capulo vicinam. Nam σορὸς per ο μικρὸν tumulum significat sepulcralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum, atque aceruum. Proinde consentaneum est, seruum eius vocis syllabam data opera perperam pronũciasse. Hæc atque id genus alia tum fiunt venustiora, quemadmodum iam sæpius admonuimus, si paullo longius à simplici sensu detorqueantur. Veluti, si quis dicat, in alijs oratoribus alias atque alias eminere dicendi virtutes, in M. Tullio vno τῶν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id est, Omnium bonorum aceruum esse. Resipiunt huius adagij naturam illa Ciceronis familiaria, Cumulare officijs, Cumulatissime satisfacere, Cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia.

Ἀγαθῶν μυρμηκία, id est, Bonorum myrmecia, de immensis opibus. Nam Myrmecia Græce significat cauernam, aut agmen formicarum. Quanquam ab illis formicis sumptum videri potest, de quibus meminit Plinius libro vndecimo, capite tricesimoprimo: quas ait esse colore felium, magnitudine luporum Ægypti. Eas in septentrionali Indorum, qui Dardæ vocentur, regione aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi furantur æstiuo feruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis: quæ tamen odore solicitatæ prouolant, neque raro lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugientes, Atque huc videtur respexisse D. Basilius, cum scribit ad nepotes, quicquid vltra necessitatem vsus superesset, siue id esset Lydia gleba, siue formicarum auriferarum opus, hoc magis esse contemnendum, quo minus esset eo opus. Quanquam nihil prohibet, quo minus ad nostras formicas referatur, non solum propter innumerabilem agminum multitudinem, verumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore industriam, ore trahentis quodcunque potest, atque addentis aceruo, quemadmodum scripsit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinamur, vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum testatur Cicero libro de Diuinatione primo: Midæ, inquiens, illi Phrygio cum puer esset, dormienti formicæ in os tritici grana congesserunt. Ditissimum fore prædictum est. Quod euenit, Huc adlusit Theocritus in Encomio Ptolemæi.

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων. id est,
Nec secus, ac formicarum semper properantium
Diuitię sunt extructę. Idẽ in Syracusanis;
Μύρμακες ἀνήριθμοι καὶ ἄμετροι. id est,
Formicæ numeroque, modoq; carentes.

turbam hominum frequentem significans. Huic affine generi est, quod Plato libro de repub. nono, τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit. i. voluptatũ examen: & Socrates apud Plutarchum Cheronensem, ἀρετῶν σμῆνος, i. virtutum examen, pro turba, numeroque immenso. Porrò locus, quem adducit Plutarchus, est in Memnone Platonis. Confine est his,

his, quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, id est, examen eruditionis. Itē quod apud Athenæum libro octauo, Alexis scripsit in Pamphila:

Παρέθηκα τὴν τράπεζαν, εἶτα παραφέρων
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id est,
Apposita mensa est, plaustra deinceps intulit Bonorum.

Dathus bonorum.

Δάθος ἀγαθῶν, id est, Dathus bonorum, in eandem sententiam dici consueuit. Est autē Dathus Thassiorū colonia iuxta Strymonem, cū alioquin opulenta, ac florens, tum quod habet etiam auri venas, vt hinc in prouerbium abierit, Δάθος ἀγαθῶν, id est, Dathus bonorum, de conferta rerum opulētia. Prouerbij præter alios meminit Suidas, apud quem legimus δατὸς nō δάθος.

Thassus bonorum.

Θάσος [illegible] ῶν, i. Thassus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thassus insula est iuxta Thraciam. Zenodotus huiusmodi quandā fabulam refert: Callistratus orator, demigrans Athenis, persuadere conatus est Atheniensibus, vt regionem, quæ ex aduerso erat, incolerent, multa splendida de eius feracitate iactitans, & quod auri venas haberet, & quod glebam optimā. Deniq; in summa, inquit, Thassus bonorum est. hinc in vulgi sermonē abijsse, θάσος ἀγαθῶν, id est, Thassus bonorum, de ijs, qui splendida pollicentur.

Hostium munera non munera.

PRISCORUM superstitio credidit, obseruanda vel maxime munera, à quibus, quo animo mitterentur. Propterea quòd, quæ darentur ab ijs, qui nobis male cuperent, exitio plerumq; fuisse constaret. Ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pandoram à Ioue Prometheo missa. Quemadmodum fuit & vestis, qua Medea nouam nuptam Iasonis donauit. Rursum vestis illa, quam Deianira misit Herculi. Prouerbiorum interpretes existimant hanc parœmiam ex historia natam, quæ refertur apud Homerum Iliados libro septimo. Narrat autem Hectorem, & Aiacem, inita amicitia, dona inter sese permutasse, atque Hectorem Aiaci donasse gladium, Aiacem Hectori dedisse baltheum: deinde pariter ambobus suum munus exitio fuisse. Siquidem Aiax, victus ab Vlysse, cognitisq; ijs, quæ per insaniā tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio sibi necem consciuit. Item Hector per occasionē balthei occisus est ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Mastigophoro, sed ita refertur, vt non ab Aiace natum, sed tanquā vetus iam tum ab eo videatur vsurpari. Siquidem is, posteaquam mori decreuisset, execratur eum gladium, quem quondam ab inimicissimo dono acceperat, eumq; sibi fuisse inauspicatissimum ait, neq; quicquam omnino postea feliciter apud Argiuos successisse. Deinde suspicionem hanc vulgato dicto confirmans ait,

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id est,
Quin verum id est mortalium prouerbiū,
Non esse dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoste, verum inauspicata, ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcū huiusmodi:

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Aiaci datus ensis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori, vtrique suum donū erat exitio.

Rursum ex alio quodam epigrammate:

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα
Ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου. i.
Atq; ita ab hoste hosti veniunt letalia dona,
Quæ studij specie fata, necemq; ferunt.

Huc spectat & illud, quod apud Euripidem Medea recusans Iasonis xenia, tanquā perniciem allatura:

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, inqt, δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. i.
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Seruius ostendit & Virgilium huc adlusisse, cum ait in Æneidos libro quarto,

-Enseq; recludit
Dardaniū, nō hos quæsitū munus in vsus.

De gladio loquitur ab Ænea relicto, quo Dido sese confodit, quem Æneam hostem, & impium eadem vocat.

Huc referēdus prouerbialis ille senarius,
Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποτ' ἡγήσῃ φίλον. id est,
Ab hoste dicta ne vnquam amica duxeris.
Et alter huic similis,
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην. i.
Diffisus hosti, nil feres vnquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiā ad illos, qui pauperes munusculis quibusdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim

enim hoc est dare munus, sed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo, περὶ Εἶ τοῦ ἐν Δελφοῖς, probat, quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μὴ μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢν διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. i.
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne stultus habear scilicet, si muneris
Titulo, atque specie dona videar poscere.

Quadrabit & in eos, qui per artes magicas dæmonum vtuntur obsequijs. Nam ea demum exeunt in perniciem vtentium: & in hæredipetas: postremo, qui quouis officio captant, non ex animo, sed aliud spectantes. Itaque mutatione voculæ nouabitur paræmia: nempe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & πενήτων ἄδωρα δῶρα. Deniq; πολιτῶν ἄδωρα δῶρα, quemadmodum admonuimus in operis initio.

Dauus sum, non Oedipus.

OEDIPI ingenium scite; proponendis simul & dissoluendis ænigmatum scyrpis nobilitatum est, propter dissoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbiũ abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, seruus, dissimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, sum, non Oedipus. Id quod commutato nomine potest ad quemlibet accomodari: Paulus sum, non Oedipus: Antonius sum, non Oedipus. Quin ipsa per se figura prouerbialis est, potestque ad eundem modum fingi ex quauis vel persona, vel re vulgo nobilitata. Vt, Qui possim hæc omnia meminisse? Petrus sum, non Lucullus. Qui possim tantis sufficere laboribus? Nicolaus sum, non Hercules. Qui potero rem tam duram persuadere? Ricardus sum, non Cicero. Sed Terentiano dicto simile est illud Euripidis in Hippolyto coronam gestante,

Οὐ μάντις εἰμὶ τὰ φανῆ γνῶναι σαφῶς. id est,
Non sum augur, abdita scire vti queam palàm.

Itidem in Hecuba,

Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. id est,
Diuinus haud sum, nec, nisi audiero, queã
Viam tuorum nosse cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos, q de industria loquuntur obscurius, & αἰνιγματικῶς: aut in eos, qui vel ob imperitiã, vel superstitiosam incognitarum vocum affectationem, stylum obscurant, ac vate magis egēt, quàm lectore. Cuiusmodi fuisse Heraclitũ tũ Plato locis aliquot, tũ Aristoteles Rhetoricæ artis lib. 3. testatur, additq; eam hominis obscuritatem ex ancipiti verborum compositione fuisse profectam, cum incertum esset, vtrũ verbum aliquod esset referendum, ad superiora ne, an sequētia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam notatore opus esse dixit. Ad quod alludens Martialis, ita iocatur in Sextum obscuritatis affectatorem.

Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris,
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Enndem Heraclitũ cum suo vitio, Iouiniano diuus opprobrat Hieronymus. Quã quam Laertius scribit eum philosophum, si quando libeat, oratione luculentissima vti, vt appareat ex industria affectatam obscuritatem: adeo vt discipulis etiam solitus sit præcipere σκότισον, id est, obscura.

Finem vitæ specta.

EXTAT apud Herodotum historia longe notissima, quemadmodum Solon Crœso responderit, nemini competere nomen beati, nisi qui feliciter vitæ cursum peregisset. Quod referens Iuuenalis:

Quem vox, inquit, facunda Solonis
Respicere extremæ iussit spatia vltima vitæ.

Hanc sententiam copiosius extulit Sophocles in Oedipo tyranno:

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν, ἐπισκοποῦντα μηδὲν ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. i.
Itaq; mortali supremus ille fatorum dies
Vsq; respectãdus, vt ne quẽ beatũ iudicet,
Quin mali nihil vniuersum passus æuum exegerit.

Eadem paullo diuersius idem extulit in Trachinijs,

Λόγος μὲν ἔστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανεὶς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνοι τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. id est,
Vetus inter homines extat hoc prouerbiũ,
Haud posse quenquã quẽpiã cognoscere,
Bonus, an malus sit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Consimiliter Euripides in Andromache:

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. id est,
Ne quempiam pronuncies mortalium

Vnquam

Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo, supremum videris vitæ diem.
Idem in Troadibus:
-Τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. i.
Ne quempiã horũ, quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita excesserit feliciter.

Eadem repetit alijs verbis in Heraclidis:
Τῇ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐφήμεροι τύχαι. id est,
Cæterum hoc rerum statu
Mortalibus denunciat palàm omnibus,
Docetq́; ne qui prosperis successibus
Vti videtur, hunc beatum existiment
Prius, atque demigrasse vita viderint.
Vsque adeo sunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Metam. sic extulit:
-Sed scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est: diciq́; beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Quin hodieq́; passim omnibus est in ore, Ab exitu rem spectandam esse.

Posterioribus melioribus.

INTER Græcanicas parœmias refertur, δευτέρων ἀμεινόνων, i. Alteris melioribus. Quo significabant, ea, quæ prima experientia parum bene successerant, secunda nonnunquam commodius euenire, & prioris consilij erratum, posteriore consilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à Sacris ortum, in quibus si prima victima non fuisset litatum, iterabant sacrum, meliora sperãtes. id quod satis indicat leno Plautinus, qui sæpius Veneri cæsa victima litare non poterat. Plato lib. De legibus 4. videtur ad talorum iactum, aut lusum consimilem referre. Propterea quòd non rarò fit, vt, cui lusus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum, atque iterari postulet, sperans fore, vt iam felicius ludat. Ait enim, Πάλιν δὴ, οἷόν φασιν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν. id est, Rursum igitur, quemadmodum ludentes dicere cõsueuerũt, secundis denuo melioribus repetamus. Quãquam & hoc loco παίζοντες referri potest non ad lusum aliquem, sed iocũ magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adstipulatur, cui secũdo De diuinatione libro sic ait: Quæ est autem inconstantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant secundis? Idem in Philippicis oratione duodecima: Posteriores enim cogitationes, vt aiunt, sapientiores esse solẽt. Idem ad Quintum fratrem: Ego vero nullas δευτέρας φροντίδας habere possum in Cæsaris rebus, hoc est, nullum idoneum reperio consilium, quo superioribus malis possim mederi. Huc respexit & Dauus ille Terentianus, cum ait:

Hac non successit, alia aggrediamur via.

Quin eodem adlusisse videtur & Aristoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. cũ ait: Δεῖ δὲ εἰς τὸ ἐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι. Loquitur de ijs, qui, causarum naturalis admiratione prouocati, accedunt ad philosophãdum. Quos causis cognitis vult iam desinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium videri potest ex Euripidis ortum tragœdia, cui titulus, Hippolytus coronatus,

-Κἀν βροτοῖς
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. id est,
Siquidem solet mortalibus prudentior
Posterior esse aliquando cogitatio.

Verba sunt nutricis ad Phædram quasi recantantis, ac palinodiam canentis superioris orationis, posteaquam videt eam de moriendo cogitare. Respexit huc & in Supplicibus:

Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα,
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. ,id est,
In ædibus si quid parum recte est, licet
Corrigere posterioribus sententijs,
At non item æuum.

Inde & μετάνοια dicta Græcis, quòd posterior cogitatio perspicit aliter agendum fuisse.

Actum est.

PROVERBIALITER his verbis etiã hodie desperationem significamus, Actum est. Græce πέπρακται. Euripides in Hippolyto coronato:

Φεῦ φεῦ πέπρακται, βασιλὶς οὐκέτ' ἔστι δή. i.
Eheu peracta res, hera occidit palàm.

Terentius in Eunucho: Actũ est, ilicet, peristi. Donatus existimat, Actum est, sumptũ à iure, ilicet à iudicio, peristi à supplicio. Nam hæc tria pariter verba, incremento quodam indicant desperationem. Quoniã autem fas non erat rescindere iudicium seu tentiam, & eadem de re bis iudicium adipiscier, vt ait Terentius, vulgo receptum

est, vt de negocijs desperatis actum esse diceretur. Etiamsi postea repertū est, vt quidam per iudicem in integrum restituerentur. Aut certe ideo dictum est, actum est, q, quicquid peractum est, hoc iam infectum esse non potest, iuxta prouerbiales sententias, quę testantur, ne Deo quidem permissum esse. vt, quod factum sit, efficiat infectum. Plautus: Nisi quid rei præsidium apparas, acta hæc res est. Certum est mori. Dicimus autem vel absolute, Actum est, vel cum adiectione quapiam huiusmodi: Actum est de Repub. Actum est de tuis omnibus. Actum est de rebus humanis. Actum est de tua salute, ni vigilas.

Fumos vendere.

Nimis quàm elegans adagium extat apud Martialem: Fumos vendere, pro eo, quod est, principum beneuolentiam, simulato commendationis officio, per occasionem familiaritatis, precio vendere. Nam fumus initio quidem magnū quiddam esse videtur, verum euanescit illico. Martialis carmen hoc est:

Vendere nec vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præstigiosam rerum magnarum spem, atque ostentationem, fumum ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus contra Rufinum: De tanta librorum sylua vnum surculum, ac fruticem proferre non potes. Hi sunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Rufinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarum litteras quasi fumos obijceret virginibus nō intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperite tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obscuritatem, sed inanem, àc falsam ostentationem significari. Plutarchus de Deo Socratis: τὸν δὲ τῦφον ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. id est, Fastum autem, ceu fumum quēdam philosophiæ, in sophistas dispersit. Porrò genus hoc hominum, maximam aularum regaliū pestem, Ælius Lampridius eleganter, ac luculenter exponit in Imperatoris Heliogabali vita. Eius verba libuit subscribere: Zoticus, inquit, sub eo tātum valuit, vt ab omnibus officiorum principibus sic haberetur quasi domini maritus esset. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta, ac facta venderet, fumis quàm maxime diuitias enormes sperans, cum alijs atque alijs polliceretur, omnes falleret. Egrediensq; ab illo singulos audiret: dicens, de te hoc locutus sum, hoc de te audiui, hoc de te futurum est. Vt sunt homines huiusmodi, qui, si admissi fuerint ad nimiam familiaritatē principum, famam non solum malorum, sed & bonorum principum vendunt: & qui stultitia, vel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infami rumigeratione pascuntur. Hactenus ille. Cæterum adagiū fecit insignius, Thurini Verconij suppliciū, quod quidem in vita Alexandri Seueri, idē Ælius refert ad hunc modum: Solus, inquit, post meridiem, vel matutinis horis, iccirco nunquam aliquos videbat, q, ementitos de se multa cognouerat, speciatim Verconium Thurinum, quem cum familiarem habuisset, ille omnia vel fingendo sic vendiderat, vt Alexandri quasi stulti hominis, & quem ille in potestate haberet, & cui multa persuaderet, infamaret imperium. Sicq; omnibus persuaserat, quòd ad nutum suum omnia faceret, denique hac illum arte deprehendit, vt quēdam immitteret, qui à se quiddam publice peteret, ab illo autē occulto, quasi præsidium postularet, vt pro se Alexandro secreto suggereret. Quod cū factum esset, & Thurinus suffragium promisisset, dixissetq; se quædam imperatori dixisse, cum nihil dixisset, sed in eo pendere, vt adhuc impetraret, euentum vendens. Cumq; iterum iussisset Alexander interpellari, & Thurinus quasi aliud agens, nutibus annuisset, neque tamen interim quidquam dixisset: impetratum autē esset, quod petebatur, Thurinus autem ab illo, qui meruerat, fumi venditori ingētia pręmia percepisset, accusari eum Alexander iussit: probatis per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audiētibus quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit, & fumo apposito, quem e stipulis, & lignis humidis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur, qui vendidit fumum. At, ne in vna tantū causa videretur crudelior fuisse, quæsiuit diligentissime, antequam damnaret, & inuenit Thurinum sæpe etiam in causis ab vtraq; parte accepisse, cum euentus venderet, & ab omnibus, qui aut præposituras, aut prouincias acceperant. Atq; inibi paullo pòst: Nec dedit alicui facultatem vel fumorum

morum

morum vendẽdorum de se, vel sibi de alijs male loquendi, maximè occiso Thurino, qui illum quasi fatuum, & væcordem sæpe vendiderat. Quid autem dixerit forũ transitorium, ipse in eiusdem vita videtur explicare, cum alio quodam loco sic ait: Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iussit. per eam viam, qua esset seruis suis ad suburbana imperatoria iter frequentissimum. Porrò genus illud supplicij Auidius Cassius imperator primus excogitasse legitur, vt stipitem prælongum poneret, pedum centum octoginta, id est, materiam, & à summo vsq; ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incensisque alijs, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profectò supplicium, sed tamen factis tam pestilentibus dignum. Vtinamq; nostri temporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui, cum esset ethnicus, præterea Syrus genere, postremo vehementer adolescens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulę pestibus vsque adeo erat infensus, vt vir alioqui moribus placidissimis his demum esset implacabilis.

Anchora domus.

SIMILI figura apud eundem Euripidẽ Hecuba Polydorum familiæ, gentisq; anchoram nominat.

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν. id est,
Qui iam solus generis superest anchora
nostri.

Porrò anchorã Græcis pro refugio prouerbialiter vsurpari solere, alibi notauimus, cum Sacrã anchoram exponeremus. Denique, quidquid illud est, cui innitimur, cuiusq; fulcimur fiducia, anchoram vocãt, sumpta à nauibus metaphora, quæ cum anchoris fultæ sunt, veluti defensæ à fluctibus quiescunt. Vnde & illud apud Aristidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἔδοξαν οἱ Ἕλληνες. i. Omnes Græci sibi videbãtur in portu quodã esse, duabus nixi anchoris, quasi gemino fulti præsidio.

Contra stimulum calces.

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, i. Contra stimulos iactare calcẽ, est frustra repugnare ijs, quos vincere nequeas, aut eos prouocare, qui lacessiti noceant. Aut reluctari fatis, & incõmodũ, quod euitare non queas, impatienter ferendo, non solũ non effugere, verumetiam conduplicare. Veluti, si quis vxorem nactus rixosam assidue cum ea litiget, nihil profecturus, nisi quòd illam reddat rixosiorem. Terentius in Phormione: Nam quæ inscitia est aduersum stimulum calces? Donatus παροιμίαν esse admonet cum eclipsi: deesse enim iactare, quod vnico verbo Græci dicunt, λακτίζειν. Plautus in Truculento: Si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Euripides in Bacchis:

Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. i.
Potius sacra illi fecerim, quàm calcibus
Stimulos ferire coner, iracundia
Citus in deum, mortalis ipse cum siem,

Pindarus in Pythijs, Ποτὶ κέντρον δέ τοι λακτιζέμεν τελέθει. id est, Contra stimulum autem calcitrare est. Metaphora ducta est à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt: vnde & βουκένται, dicuntur in prouerbio.

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες, i.
Multi boum stimulatores: pauci autem
terræ aratores.

Quòd si quando calcibus repugnent aduersus stimulum, grauius etiam læduntur boues: tantum abest, vt stimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας cuiusdam meminit Ctesiphontis pancratiastæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere.

Εἰς οὖς λέγειν, i. In aurem dicere, vel hodie vulgo dictitant, pro eo, quod est, clanculũ, ac secretò committere. Translatum ab ijs, qui, propius admoti, ad aurem insusurrãt, quæ nolint ab alijs exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties:

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. i.
Admoto capite, reliqui ne audire valerẽt.

Horatius in Sermonibus: -In aurem
Dicere nescio qd puero. Euripides i Ione.
Δεῦρ' ἔλθ', ὡς οὖς γὰρ τοὺς λόγους εἰπεῖν θέλω. i.
Accede, in aurẽ vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τισὶ τῶν συρακουσίων κοινολογούμενος. id est, Ad aurem cum Syracusanis quibusdam communicans.

Nec obolum habet, vnde restim emat.

PROVERBIALIS hyperbole, in eos, qui maxima rei familiaris inopia laborant,

Lucianus in Timone, χθὲς μὲν οὐδὲ ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον, ἐχηνότας. id est, Qui pridie ne obolū quidem habebāt, quo laqueū emerēt. Pauperrimus autem sit oportet, qui tenuitatis tædio sese laqueo præfocare velit. Porrò plus quam pauperrimus videtur, cui ne nummulus quidem suppetit, vt restim emat, qua se suspendat.

Hinnulus leonem.

PROVERBIALIS est allegoria, ὁ νέβρος τὸν λέοντα, id est, Hinnulus leonem: subaudiendum cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione sententię: quoties præpostero rerum ordine, qui viribus multo est inferior, superat potentiorē. Lucianus de captatore testamenti, qui iuuenis à sene, captatori à captato captus est: τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νέβρος τὸν λέοντα. id est, Hoc est illud, quod prouerbio dicunt, Hinnulus leonem. Huc respexit quisquis fuit, qui scripsit Megaram Herculis:

Ἦ ὅτι ἄλγεα πάσχει ἀπείριτα φαίδιμος υἱὸς
Ἀνδρὸς ὑπὸ ἐτιδανοῖο, λέων ὥσειθ' ὑπὸ νεβροῦ. id est,

An quoniam immensis affligitur inclyta proles
A viro inerte, leonem vt si hinnulus vrgeat acrem?

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties fit, vt longe inferior lacessat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditissimo.

Iungere vulpes.

DE re palàm absurda dicitur, ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας, Vulpes iungere. Virg. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui,
Atq; idē iūgat vulpes, & mulgeat hircos.

Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum.

Τράγον ἀμέλγειν, id est, Mulgere hircum: eundem habet sensum: Lucianus in vita Demonactis, inter huius festiuiter dicta cōmemorat & illud: Cum conspiceret duos quosdam philosophos, vtrosque pariter indoctos, inter se discrepantes, & alterum quidem ridiculas quasdam quæstiones proponentem, alterum item aliena, neq; quidquam ad rem facientia respōdentē: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum supponere? Refertur à Diogeniano his verbis: Πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθεὶς, ἀφρονέστερος, id est, Vtrum stultior, qui mulget hircum, an qui cribrum supponit? cum vterque pariter absurde faciat. Ad hoc sane non abludit illud: Similes habent labra lactucas: Et: Dignum patella cooperculum.

De asini vmbra.

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, id est, Super asini vmbra: pro eo, quod est: De re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντ' ὄνου σκιά. id est, Cuncta asini vmbra: hoc est, nugæ, nihiliq; res. Apud eundem Aristophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῦν ὑμῖν ἐστι, περὶ ὄνου σκιᾶς. id est, Qua de re nunc inter vos bellum est? nimirum de asini vmbra. Citatur ab eodē & Aristoteles, ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id est, asini vmbra, Archippi comœdiam opinor sentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id est, Omnes, vt ita dixerim, de asini vmbra depugnant philosophi. Aristophanes in Vespis, περὶ τοῦ μαχεῖσθ' νῷν. περὶ ὄνου σκιᾶς, id est, De quo pugna est nobis? de asini vmbra. Demosthenes in Philippica quadam, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. id est, Cum omnibus in præsentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde sunt, qui credant, hoc adagij primum ab auctore Demosthene natū fuisse, fabulam huiusmodi referentes: Cum aliquando Demosthenes quendam in causa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, sed dicenti obstreperent, ille, Paullisper, inquit, aures mihi præbete, si quidem rem narrabo nouam, ac lepidā, atque auditu iucundam. Ad quæ verba cū illi iam aures arrexissent, adolescens, inquit, quispiam asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viam autē cum æstus meridianus ingrauesceret, nec inueniret, quonā vmbraculo solis ardorem defenderet, depositis clitellis, sub asino sedens, eius vmbra semet obtegebat. Cæterum id agaso non sinebat, hominem inde depellens, clamansq;

asinum

asinum esse locatum, non asini vmbram. Alter item ex aduerso tenebat, asseuerans etiam vmbram asini sibi conductam esse. Atque ita inter eos acerrima rixa in longũ producta est, ita, vt etiam ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductam esse asini vmbram; il o pari contentione respõdente, vmbram etiam asini conductam esse. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demosthenes, vbi sensisset iudices diligenter auscultantes, repente cœpit à tribunalibus descendere. Porrò reuocatus à iudicibus, rogatusq; vt reliquum fabulæ pergeret enarrare: De asini, inquit, vmbra libet audire, viri causam de vita periclitantis audire grauamini. Paulo aliter narrat Plutarchus in Demosthenis, his quidem verbis: Λέγεται δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας, εἶπεν θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεος ὄνον μεγάραδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιάν, εἶργον δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν, καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ ἀθηναίων ἐπισχόντων, καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ' ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς, ἔφη, βούλεσθε ἀκούειν, λέγοντος δὲ ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθε. id est, Cum in concione dicenti obstreperent Athenienses, ait se breuiter illis velle narrare quiddam. At, silentio facto, Adolescens, inquit, æstatis tempore asinum mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiscens vteretur. Porrò meridie cũ sol acriter æstuaret, vterq; cupiebat sub vmbram asini succedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret asinum cõductum esse, non vmbram. Rursus alter, qui conduxerat, se plenum habere ius responderet: atque hæc locutus, discedere parabat. Retinentibus autem Atheniensibus, vtq; reliquam fabulæ partem adderet, orantibus: Ita ne, inquit, de asini vmbra audire cupitis, de rebus serijs loquentẽ auscultare nõ vultis? Quidam aiunt, asinum Athenis non Megaram, sed Delphos fuisse conductum, quod idem apparet ex verbis Demosthenis, qui Delphicam vmbram nominat, in calce orationis De pace: Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθένα οὑτωσὶ ἤδη προσεπιπνευγμένους, περὶ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι: id est, An non igitur stultum, ac vehementer miserum, singulos aduersus singulos ita commissos de rebus proprijs, ac maxime necessarijs, cum vniuersis de vmbra Delphica nunc depugnare? Appuleius in Asino, iocatur ex sese natum. Vsurpauit hoc adagium Menãder in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait: Oratores imperitos impudenter, ac periculose facere, quoties apud plebem imperitam & ipsam, non vmbram asini, rem videlicet leuem, ac nullius momenti, sed turpia pro honestis laudant; Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ. Procopius in Epistola quapiam, Καὶ αὐτὸς δὲ, οἶμαι, περὶ τῆς τέχνης ὦ σοφώτατε τἀναντία φρονῶν, σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου φασὶ σκιὰν ἐγκαλεῖς. id est, Ipse etiam, opinor, doctissime, de arte pugnantia cum sentias, deridendi, sicut videtur, gratia, de asini, quod aiunt, vmbrã litem moues. Vsus est eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem scripsit aduersus Celsum. Sed iamdudum tempus, vt ab asini vmbra digrediamur, ne quis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶς plus satis curiosos.

De lana caprina.

HVIC simillimum est illud Latinorum adagium, de lana caprina, quod à simili quopiam euentu natum apparet, contentiose decertantibus duobus, vtrum lanas haberet caper, an setas. Aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimiq; momenti, cuiusmodi iocus fertur & de asini lana. Horatius in epistolis ad Lollium:

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de morosis in amicitia, qui quantumlibet friuola de causa litem cum amico suscipiunt.

De fumo disceptare.

HVIC cõfine est illud, quod apud Aristophanẽ legitur in Nubibus: Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ζητεῖ, καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philosophos dictum, qui de fumo, hoc est, de rebus nihili, nimium anxie disputant. Inest

autem non parum comici salis in illis ipsis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, στενολεσχεῖν: quorum alterum significat de rebus tenuibus, ac friuolis disceptare: alterum, de meris nugamētis sollicitum, & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis scholam φροντιστήριον appellat.

Talpa cæcior.

REFERTVR à Suida, ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id est, Cæcior talpa: de ijs, qui supra modum cęcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iucundior fiet metaphora, si quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro scribit, ex quadrupedū genere, talpæ visum deesse, oculorū tamen inesse effigiem, si quis prætētam detrahat mēbranā. Atq; hinc ortū adagiū.

Cæcior leberide.

AD eandem sententiam pertinet illud, Τυφλότερος λεβηρίδος, id est, Cęcior leberide. Citatur ex Aristophane. Est autem Liberis, quemadmodum ostendimus & alibi, pellis illa sicca, quam serpentes, cicadæ, & si quod aliud animātis genus, exuunt, quoties sibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorū, ac membranula quædam tenuissima, qua serpentū oculi prætegūtur. Sunt, qui tradant, hoc, quod notissimum est de serpentibus, ac cicadis, etiam piscibus quibusdam accidere. Eam verò pellem Lycophron in iambico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ θανεῖται ποντίον φυγὼν σκέπας. i.
Syphar interibit, tectum vt effugit maris.

Syphar autē συμβολικῶς, idq; suo more, senem appellat, vel quòd ætas ea cæcutiat, vel quòd iam effœta, atq; arida, succo, viribusq; destituta sit. Sophron in Mimis,

Τὶ μὰν ξύσιλος, τὶ γὰρ σύφαρ ἀντ' ἀνδρός; i.
Quid enim Xysilus, quid Syphar ꝓ viro?

Xysilum appellans aridū, & pruriginosum senem, παρὰ τὸ ξύειν: aut Syphar, quasi iam non hominē ipsum, sed pellem duntaxat exuccam, atq; inanem. Quod quidē & ipsum prouerbium resipit. Aiunt autem leberidem proprie significare membranam extremam, qua fœtus vaccarum obtegitur, in qua & ipsa vestigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, i. Cæcior leberide: & γυμνότερος λεβηρίδος, i. Nudior leberide: & κενότερος λεβηρίδος, id est, Inanior leberide.

Tiresia cæcior.

A notissima fabula sumptum, τυφλότερος Τειρεσίου. id est, Cæcior Tiresia. Iuuenalis,

Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

Tiresiam prouerbiali figura pro cęco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum: Intererit multum, diues ne loquatur, an Irus.

Hypsea cæcior.

NON dissimili figura dixit Horatius in Sermonibus:

-Ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypsea cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.

Satis apparet, parœmiam ab Hypsea muliere quapiam infami, notæq; cæcitatis, esse profectam.

Sine sacris hæreditas.

VBI qua cōmoditas de improuiso præter sumptum obiecta esset, veteres sine sacris hæreditatem vocabant. Et omnino, quidquid citra nostram operam alicunde obtigisset lucri, quasi prouerbialiter hæreditatem appellabant. Ergasilus parasitus apud Plautum in Captiuis: Sine sacris hæreditatem sum adeptus effertissimā. Et alibi: Annona est, sine sacris hæreditas. Nam hæredes alioqui vel pro salute laborantis, vel in parētalibus defuncti, sacra quædam suo sumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi: Mihi tales hæreditates non sæpe obueniūt. Cicero in Verrem actione quinta: Hic verres hæreditatem sibi venisse arbitratus est, ꝙ in eius regnum, ac manus venerat iste. Andreas Alciatus Prętermissorū lib. 1. mauult adagionis originem ad prisci iuris consuetudinem referri. Lex enim duodecim tabularum sic habebat: Sacra priuata perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero libro De legibus 2. vt omnis, ad quem patris familias pecunia perueniret, is teneretur sacra celebrare. Refertq; Scæuolæ pontificis interpretationem, qua traditum est quinq; modis astringi sacris hæreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebantur cōmunium sacrorum societate. Suauius autē esse solet, quod inopinato contingit boni, quemadmodum sine sacris hęreditas. Hęc, aliaque doctissime sane disserit Alciatus.

Porrò

Porrò in Plautino dicto allusum videtur ad Græcorum illud adagium: ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. id est, Non sacrificata sacra deuorare. Item ad Hesiodium illud:

Ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν. id est,

Ante sacrum factum, cibum ab ollis tollere raptum, Atque edere.

Inter cæsa & porrecta.

ELEGANS in primis adagium extat apud M. Tullium in epistolis ad Atticum: Ea multa, inquit, immo omnia, quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsa, & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur significare cunctationem, & ancipitem hæsitationem, ac velut interuallum illud, inter omittendum, quod cęptum est, & incipiendũ, quod nouari oportet. Sumptum est autem è prisco auspiciorum ritu, in quibus inter cæsa, & porrecta sacerdos cęrimonias quasdam agebat, quemadmodum testatur M. Varro libro De lingua Latina secundo. Nam flamen Dialis, inquit, auspicatur vindemiam, & vt iussit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæsa, & porrecta flamen prorsus vinum legit. Porrò, quòd exta cæsa prorogationem tẽporis apud veteres significauerint, declarat Cicero libro De diuinatione secũdo: Quid enim, inquiens, habet aruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?

Pensum persoluere.

PENSUM persoluere, est tuas implere partes, debitoq; perfungi officio. Translatũ à lanificio muliebri, in quo singulis certum lanæ pondus in opus distribuebatur. Plautus in Persa: Pensum meum, quod datum est, confeci. Idem in Bacchidibus: Ego pensum meum lepide accurabo. Et M. Tullius libro De oratore tertio: Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus, pensumq; reuocabo. Varro De re rustica: Nos nostrum pẽsum absoluimus. Hieronymus ad Rusticum: Et operis tui pensa persoluas. Verum, quò longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venustius. Veluti, si ad sermonem, ad studium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per somnium quidem.

Οὐδ' ὄναρ, i. Ne in somnio quidem. Græcis prouerbialiter dictum est, pro eo quod est, nulla ratione, nullo tempore. Alioqui nemo ferè tam omni felicitate destitutus, quin aliquando per quietem vel somniet lætiora quæpiam. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθεὶς. id est, Ne per somnium quidẽ vnquam albo pane satiatus. Idem vsurpauit in Gallo, cum ait, regibus ne per somnium quidem aliqua re iucũda frui licere, Τῷ ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαι τινος ἡδέος ἐγγίνεται. Rursus περὶ τοῦ ἠλέκτρου, Ὠδόντων δὲ ἡδὺ καὶ οἷον σὺ φῄς, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν. i. Porrò suauiter canentes, & eo modo, quo tu prædicas, ne per somnium quidem audiuimus. Huc eleganter allusit Theocritus ἐν βουκολίσκῳ, apud quem Eunica puella ciuilis, rusticum, basium dare conantem, ab se repellit, dicens tantum abesse, vt illi datura sit basium, vt hoc ne per somnium quidem oporteat sperare. Carmen sic habet:

Ἔῤῥ' ἀπ' ἐμεῖο.
Βουκόλος ὤν μ' ἐθέλεις κῦσαι, τάλαν; οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν.
Μήτυγε μευ κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. id est,

Aufer te hinc procul, inq. malam rem,
Tu mihi suauiolum dare vis, homo rusticus? atqui,
O miser, haud didici dare basia agrestibus vnquam;
Sed magis vrbanis soleo oscula figere labris.
Non mihi tu nitidum os labris sordentibus vnquam
Contigeris, nec per somnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epistolis ad Atticum: πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ quisquã inueniri potest. Theocritus in Megara Herculis vxore, τὸ δ' οὐδ' ὄναρ ἤλυθεν ἄλλῳ. id est, Quod alij ne per somnum quidẽ accidit. Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων, libro 2. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ κἂν κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. i. Atque hæc oportebat non esse ignota Erasistrato, si modo vel in somnis vnquã illi cum Peripateticis incidisset consuetudo. Solent autem vel extremæ sortis homines aliquando magnifica quædã somniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per somnium opulentissimus, experrectus, cerdo quispiam erat Iro pęne pauperior. Nam somniare, sperandi genus

est. Vnde & Virgilius in Bucolicis, spes inanes amantum somnia vocat:

-An, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Huc respexit & Flaccus in Satyris, cum ait:

Cum te seruitio longo, curaq; leuarit,
Et certũ vigilans quartæ sit partis Vlysses
Audieris hæres.

Itaque Ne per somnium quidem, perinde valet, quasi dicas, quod ne sperare quidem audeas. Plutarchus in libello, quem scripsit aduersus Stoicos, adagium extulit paullo diuersius, ὧν οὐδ᾽ ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλόν ἐστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. id est, quorũ ne somnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chrysostomus aduersus Iudæos concione tertia sic extulit, οὐδ᾽ εἰς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per somnium.

QVARVM rerum ambiguam quandã, ac tenuem, pœneq; euanidam memoriam, aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per somnium meminisse, per caliginem videre, prouerbio dicimus. Vt, quæ puelli vidimus, senes quasi per somnium recordamur, vix tenuibus quibusdam simulacris rerum inhærẽtibus animo nostro, qualis est fermè vulgarium insomniorum memoria. Porrò, quod per mediam nebulam intuemur, eius confusam duntaxat imaginem, ac velut vmbram incertam aspicimus. Cuiusmodi sunt, quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiusmodi sermonis formæ frequenter obuiæ sunt apud scriptores. Plautus in Pseudolo: Suũ, quę te volumus percunctari, quæ quasi per nebulam nosmet scimus, atq; audiuimus. Idẽ in Captiuis duobus: In memoriam regredior, audisse me quasi per nebulam. M. Tullius libro De finibus quinto: In infirma ætate, imbecillaq; mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato De legibus libro septimo. ἃ δὴ λέγω, δεικτέον πειρατέον οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. id est, Cæterũ, quæ dico, conandum est, vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perspicua. Nã hæc videntur similia ijs, quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in lib. legitur καθ᾽ ὕπνον, i. per somnum, siue in somnis.

De asini prospectu.

Περὶ ὄνου παρακύψεως, id est, De asini prospectu. Vetus adagium dici solitum in eos, qui ridendo titulo quempiam calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus, qui fabulæ præbuit occasionẽ, varie narratur ab auctoribus. Quidam huiusmodi quędam memorant: Figulus quispiã varias auium formas finxerat, easq; in officina collocatas habebat. At asinus quidam, inobseruantius sequente agasone, inserto per officinæ fenestellam capite, pariter & aues, & reliqua vasa deiecit, comminuitq;. Is, cuius erat officina, agasonem in ius vocat. Cumq; rogaretur ab omnibus, quanam de re litem moueret: De asini, inquit, prospectu. Alij aues non fictiles, sed veras fuisse volunt, quæ asino, sicuti dictum est, per fenestram immittente caput, disturbatę perticã ruperunt, reliquaq; vasa subuerterunt. Reliqua fabulæ vtcumque conueniunt. Lucianus in asino suo parœmiam hanc fingit ex se natam, quod, dum asinus conaretur obliquato capite per fenestram prospicere, quid ageretur, tum sese, tum dominos suos prodidit. Eamq; rem magno omnium risu exceptam, in adagionem abijsse, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id est, ex asini prospectu. Porrò, iuxta Luciani sententiam, magis quadrabit in eos, qui stoliditate sua, dum inepte studẽt dissimulare, ridiculè produntur. Hunc Luciani locum ęmulãs Appuleius in nono Metamorphoseos suæ libro, scribit ad hũc modum: Qua contentione, & clamoso strepitu cognito, curiosus alioqui, & inquieta procacitate præditus asinus, dũ obliquata ceruice per quandam fenestrulam, quidnam sibi vellet tumultus ille, prospicere gestio, vnus e cõmilitonibus, casu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam, cunctos testatur in coram. Magnus denique continuo clamor exortus est. Et emersis protinus scalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt, iamq; omni sublata cunctatione, scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata, repertum, productũq; & oblatum magistratibus miserum hortulanũ, pęnas scilicet pensarum, in publicum deducunt carcerem, summoq; risu de meo prospectu cauillari nõ desinunt. Vnde etiã de prospectu, & vmbra asini, natum est frequens prouerbium. Hactenus Appuleius.

Suo ipsius indicio perijt sorex.

CVI cõfine est illud Terentianũ ex Eunucho:

cho: Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perij. Verba sunt Parmenonis, qui, delusus à Pythia, prodiderat se seni. Donatus admonet, esse prouerbiũ in eos, qui suapte voce produntur. Atque hinc existimat ductam esse metaphoram, quod soricũ proprium sit vel stridere clarius, quã mures, vel strepere magis cum obrodunt friuola, ad quam vocem multi se intendentes, quamuis per tenebras noctis transfigũt eos. Vsurpat hoc adagium diuus Aurelius Augustinus in primo De ordine libro erga suum Licentium, qui dum pulsata tabula, soricem strepitu absterret, ipse sese prodebat Augustino, quod vigilaret. Allusit eodẽ Origenes homilia i Genesim tertia, Sed videbor, inquit, ipse meis indicijs captus.

Induitis me leonis exuuium.

Ενδύετέ μοι τὴν λεοντὴν, id est, Induitis me leonis exuuium. In eos dici solitũ, qui suscipiunt negotium maius facultate, quique se magnificentius gerunt, quàm pro sua condicione. Quidam ab Hercule sumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, altera gestaret arcum: atque hoc ornatu descẽdit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Aristophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis instar, leonis exuuio, clauaq; instructum, ad inferos descendere parentem, vt Euripidem cum Æschylo certantem audiret. ridetur autem ab Hercule, quod id gestaminis neutiquam illum deceret, vt pote mollem, & effœminatum. Eodem pertinet, quod Menippus ille Lucianicus eodem ornatu se ab inferis redisse adsimulat. Nihil autem prohibet, quo minus prouerbium ad apologũ illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piscatore: Apud Cumanos asinus quispiam, pertęsus seruitutem, abrupto loro in syluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium corpori applicabat suo. Atq; ita pro leone se gerebat, homines pariter, ac feras voce, caudaq; territans. Nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu personatus hic asinus, pro leone immani habitus, ac formidatus. Donec hospes quispiam Cumas profectus, qui sępenumero viderat & leonem, & asinum, atque ob id non erat difficile dignoscere, aurium prominentium indicio, neque nõ alijs quibusdam coniecturis asinum esse deprehendit, ac probe fustigatum reduxit, dominoq; agnoscenti reddidit. Interim autem risum non mediocrem cõcitabat omnibus Cumanis asinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodum exanimauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui sunt in Italia, sed qui sunt in Æolide supra Lesbum. Nam & Lesbij, & Cumani notati sunt stoliditatis, vt indicat Stephanus. Vsurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri sese magnitudine disputationis institutæ, postea quam semel leonis pellem esset indutus. Lucianus in Pseudologista: οὐδὲ δεῖ τινος, τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντὴν, ὡς φανερὸς γένοιο, κανθήλιος ὤν, εἰ μή τις ἄρα ἐξ ὑπερβορέων ἄρτι εἰς ἡμᾶς ἥκοι, ἢ ἐς τοσοῦτον κυμαῖος εἴη, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνον ἁπάντων ὑβρικότα τὸν σεσόντα, μὴ περιμείνας ὀγκωμένου προσέτι ἀκούειν, id est, Nec opus est quopiam, qui tibi leonis exuuiũ detrahat, quo palam fiat te Canthelium esse, nisi quis sane ab ipsis Hyperboreis hospes modo ad nos aduenerit, aut vsque adeo Cumanus sit, vt qui viderit, non protinus intelligat te asinorum omnium asinum ferocissimum esse, aut expectet, vt te prætcrea rudẽtem audiat. Eusebius Cæsariensis aduersus Hieroclem, οἰχήσεται μὲν ἡμῖν φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρρῃ. id est, Abibit nobis quidem philosophus, ceterũ asinus leonis intectus pelle. Demutauit nõnihil de prouerbio Lucianus in Philopseude, cum ait: τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθειμεν, ὑπὸ τῇ λεοντῇ, γελοῖόν τινα πίθηκον περιστέλλων. id est, Tantum temporis non animaduerti cum sub leonis exuuio ridiculam quãdam simiam tectam habere.

Midas auriculas asini.

Μίδας ὄνου ὦτα, i. Midas auriculas asini. Refertur à Diogeniano. Natũ à fabula notissima Midæ, regis Phrygiæ, cui Phœbus, quod stolide Panem canentem sibi prætulisset, asininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluisset, tandem à tõsore animaduersum est, ac prolatũ in vulgus. Porro adagium recte dicetur, vel in stolidos, & crassis auribus, pinguique iudicio homines: vel in tyrannos, quibus cum aures sint asininarum instar longæ, procul etiam audiunt, velut auscultatoribus dimissis,

quia

qui audita referant. Quos Plutarchus in libro de curiositate, ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eoq; Lucianus in libello, cui titulus, Non esse facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginẽ, Midæ aures illi tribuit, propter studium subauscultandi, captandiq;, quid alij rerum faciant: ἐν δὲ ξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων; μικροῦ δεῖν τοῖς τοῦ Μίδου προσεοικότα. i. Ad dexteram vir quispiã sedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Aristophanes in Pluto:

Μίδας μὲν οὖν, ἢν ὦτ' ὄνου λάβητε. id est,
Midas quidẽ itaq;, si asini aures sumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbij de auriculis asininis, eiusq; commenti varias allegat causas. Quosdam auctores esse, Midam hunc ob contemptum aliquando, vituperatumq; Bacchi numen, in asinum fuisse conuersum. Alij narrant, cum aliquando præteriret asinos huius dei, atque eos affecisset iniuria, iratum Bacchum, Midæ auriculas asininas addidisse. Sunt, qui dicant, huic aures natura prælongas fuisse, & asininarum instar prominentes, atque hinc fabulæ iocum ortum esse. Quanquam pluribus placet, hac allegoria significatũ, Midam, vtpote tyrannum, Corycæos, ac subauscultatores dimittere solitum, per quos quæcunq; per omnem regionem vel fierent, vel dicerentur, cognosceret, nimirum illis vtens aurium vice. Proinde, cum vulgus admiraretur, ab illo resciri etiam ea, quę clam, ac procul fierent, occasionem fabulæ dederunt, vt Midas diceretur auriculas asini habere: vel quod nullum aliud animal acrius audiat, quàm asinus, excepto mure: vel quod aures habeat omnium longissimas. Persius:

Auriculas asini quis non habet?
Ferunt nonnulli primum à poeta scriptũ fuisse:
Auriculas asini Mida rex habet.
Deinde metu Cæsaris scripturam mutasse, Quis non habet?

Hinc illæ lacrymæ.

Ex Andria Terentiana per allusionem prouerbialiter vsurpatum videtur ab Horatio: Hinc illæ lacrymæ. Vsurpauit ad hũc modum M. Tullius in actione pro M. Cœlio: Hinc illæ lacrymæ, nimirum & hæc causa est horum omnium scelerum, atque criminum. Dicetur autem de rei causa aliquandiu dissimulata, quæ vere tandem deprehendatur. Sumuntur autem frequenter id genus allusiones à claris auctoribus, & in prouerbij vicem transferuntur, etiam si nulla figura prouerbialis adsit. Quod genus illud ex Homero sæpius iteratum in Epistolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι Τρῶας, id est, Vereor Troianos.

Hæc Helena.

NON dissimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἡ Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν. id est, Hæc ipsa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis, ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Allusit ad monomachiam, id est, singulare certamen, quod inter Menelaũ, & Paridem factum describit Homerus Iliadis libro tertio.

Ebur atramento candefacere.

EBVR atramento candefacere, est, genuinæ formæ cultum, atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuũ obscuretur magis, quàm illustretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen cerussam ad oblinẽdas malas postulãti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules. Propterea omne lenocinium rebus natura pulchris dehonestamentum afferat, non venustatẽ. Veluti, si quis veritatem, qua nihil est pulchrius, rhetorum pigmentis conetur exornare. Porrò, quemadmodum cerussa ad candorem conciliandum adhiberi consueuit, itidem purpurissa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Mostellaria: Noua pictura interpolare vis opus lepidissimum.

Syncerum vas incrustare.

EODEM ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in Sermonum libro primo legitur, Satyra 3.

At nos virtutes ipsas inuertimus, atque
Syncerum cupimus vas incrustare.

Hoc est, quæ per se recta sunt, ea nominibus alienis impositis deprauamus, atq; obtegimus. Quanquam potest & ad superiorem sententiam eleganter accommodari: hoc est, cum rebus per se decentibus tectorium inducimus, quod tegat, & obscuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum,

Pulchrorum, etiam autumnus pulcher est.

Τῶν καλῶν καὶ ὀπώρη καλή, i. Pulchrorū, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubescentem, atque exoletum Agathonem in conuiuio suauiabatur. Nō abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id est, E culmo cognoscere. Vernis enim mensibus nihil non tenerum, ac nitidum, cum omnia adhuc in flore, aut in herba sunt. Cæterum autumni tempore postea quam iam in culmos, aut caulē excreuerunt, horridiora videntur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura sint egregia, ne tum quidem fastidienda videntur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non ineleganter & in eos, qui belle portant ætatem.

Magnorum fluminum nauigabiles fontes.

SIMILI metaphora videtur dictum & illud, quod refert, ac notat Fabius in octauo Institutionum libro: Magnorum fluminum nauigabiles fontes sunt. Eam sententiam ait se iuuene decantatam fuisse. Significat autem, præpotētium quantulacunq;, plus pollere, quàm vniuersas tenuiū opes. Cæterum notat Fabius hoc sententiarum genus, quòd palam falsæ videantur.

Generosioris arboris statim planta cum fructu est.

SIMILLIMAM huic eodem loco subijcit: Generosioris arboris statim plāta cum fructu est. Quo quidem id innui videtur, egregia, beneq; nata ingenia, statim maturescere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc sententiæ genus. Nobis tamen visum est in adagiorum catalogū has quoque referre, quod vulgo celebres fuisse testatur; & impudentior hyperbole, sicut paullo superius dictum est, non reijcitur ab hoc genere.

Cornicum oculos configere.

M. TVLLIVS in oratione pro Muræna scribit ad hunc modum: Deinde etiam si quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id enunciatis vestris mysterijs, totum est cōtemptum, & abiectum. Posset agi lege, nec ne, pauci quondam sciebant. Fastos enim vulgo non habebant. Erant in magna potentia, qui consulebantur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldæis petebantur. Inuentus est scriba quidā Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & singulis diebus ediscendos fastos populo proposuerit, & ab ipsis iureconsultis, eorum sapientiam compilarit. Itaque irati illi, quod sunt veriti, ne, dierū ratione peruulgata, & cognita, siue sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, vt omnibus in rebus ipsi interessent. Idem in actione pro L. Flacco: Hic Hercule cornici oculum, vt dicitur: nam hunc Hermippum hominem eruditum, ciuem suum, cui debebat esse notissimus, percussit. Porrò prouerbium natum sit ex apologo quopiā, an ex euentu, an ex metaphora sumptum, non satis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde valere videtur, cornicum oculos configere, quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereq;, vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Nec admodum diuerse vsurpauit Macrobius lib. Saturnalium septimo: Et quia inquiēs, his loquēdi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustachium, vt, recepta cōtraria disputatione, quidquid pro vario cibo dici potest, velit communicare nobiscum: vt suis telis lingua violenta succūbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit admonere lectorem, vt etiam atque etiam cōsideret, num cornicum viuacitas, & concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidē cornix antiquitus Concordiæ symbolum erat. Eiusdem viuacitas etiam Græco prouerbio celebrata est. Vt is videatur cornicum oculos velle configere, quisquis ea, quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare, ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in huc modū accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis, oculatissimisq; visum adimat, offundatq; tenebras: aut rē ipsissimam acu, quod aiunt, tangat: tantus videlicet artifex, vt non solum scopum, aut auem, verum & ipsos oculos iaculo feriat.

Gladiatorio animo.

PROVERBII speciē habet, quod legimus

mus in Phormione Terentiana: Hem gladiatorio animo ad me affectant viam. Quo significatur, ita tendi ad nocendum alteri, vt id cum proprio etiam periculo tẽtetur, animo pertinaci, paratoq; vel perdere, vel perire. Nam gladiatori composito ad certamen hæc pugnæ proposita sors est, aut occidere, si occupauerit; aut occumbere, si cessauerit. Aristoteles audaciam huiusmodi, cum propriæ salutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.

Frusto panis.

FRVSTO panis, pro re quantumlibet pusilla, ac vili, nostris quoque temporibus vulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam M. Cœlio vilitatem opprobrans, non loquendi tantum, verum etiam tacendi: Frusto, inquit, panis conduci potest, vel vti taceat, vel vti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole sumpta, vel à canibus, quos frusto panis inuitare solemus, vel à mendicis.

Quem mater amictum dedit, obseruare.

QVEM mater amictum dedit, obseruare, pro eo, quod est, pueriliter ex alieno præscripto viuere, legitur apud Quintilianum libro quinto. Nam, quid, inquit, illa miserius lege, veluti præformatas infantibus litteras prosequentium, & vt Græci dicere solent, quem mater amictũ dedit sollicite custodientium? Quibus ex Fabij verbis apparet, Græcis in prouerbio fuisse. Vsurpat autem, & indicat adagium Lucianus in Nigrino: καὶ πόθεν ὁ ταὼς οὗτος. καὶ τάχα τῆς μητρός ἐστιν αὐτοῦ. id est, Et vnde hic prauos, atque fortassis materna vestis est. Dicuntur hæc scommata in eum, qui versicolore veste amictus aduenerat. Plutarchus in commentario de Fortuna Alexandri, δίχην νηπίου παιδὸς, φυλάττοντα τὴν περιβολὴν, ἣν ἡ πατρίς αὐτῷ συνήθεια καθάπερ τιτθὴ περιέθηκε. i. More pusilli pueri seruantem amictum, quem illi patriæ consuetudo veluti nutrix addiderat. Quin hoc ipsum, quo nihil iam tritius, Ex præscripto viuere, prouerbiali metaphora dictum apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῇ γραφίδι, id est, in tabula graphiaria doctor exẽplar præscribit, quod imitantes, litterarum notulas consuescant effingere. Hoc imitationis genus, velut addictum, ac seruile, ridet Horatius:

O imitatores seruum pecus, vt mihi sæpe.
Risum, sæpe iocum, vestri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad bene dicendum inutilius, quàm ita seruire præceptis artis, vt vno ausis digitum latum ab illis discedere, si quando causæ ratio postulabit.

Quid distent æra lupinis.

PROVERBII faciem habet, quod est apud Horatium in Epist.

Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.

Id est: nouit discrimen rerum vilium, & pretiosarum. Agit autem Horatius de ijs, qui beneficia non ita cõferunt in quosuis, velut abijciant, sed ita collocant, vt expendant, & eius meritum, ac dignitatẽ, cui præstant, & pretiũ muneris, quod largiuntur. Porrò lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede seruientibus, cum rogat, num vsq; adeo defuerit lupini, & aquæ fontanæ copia, vt in eam sese conijceret seruitutem.

Me mortuo, terra misceatur incendio.

EXTAT Græcus senarius παροιμιώδης apud Suetonium Tranquillum in vita Neronis:

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id est,
Me mortuo conflagret humus incendijs.

Quòd cum à quodam sermone cõmuni diceretur: Nero, respondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id est, Me viuo, alludens ad vrbis incendiũ, quod paullo post effecit. Meminit huius prouerbij M. Tullius lib. De finibus bonorum tertio: Quoniamq; illa vox inhumana, & scelerata dicitur eorum, qui negãt se recusare, quo minus ipsis mortuis, terrarum omnium deflagratio consequatur, quod vulgari quodam versu Græco pronũciare solent. Item Seneca lib. De clementia secundo, cum dicit, multas voces magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresq; vulgo fieri, vt illam, Oderint, dum metuant, Cui, inquit, Græcus versus similis est, qui se mortuo terram misceri ignibus iubet.

Mare cœlo miscere.

MARE cęlo miscere. Prouerbialis hyperbole est, ꝑ eo, quod est, omnia perturbare, nihilq;

nihilq; nō facere. T. Liuius: Quid est, quod cœlo terram, terræ cœlum misceant? Idem alibi: Quid tandem est, cur, cœlum ac terras misceant? Iuuenalis:

-Clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo sum.

Lucianus in Dialogo Promethei, & Mercurij: τί οὖν διὰ τοῦτο ἐχρῆν τὸ τοῦ λόγου, τῇ γῇ τὸν οὐρανὸν ἀναμεμῖχθαι; id est: Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, quod dici solet, miscere cœlum? Virgilius in quinto, de Iunone omnia tentante:

-Maria omnia cœlo Miscuit.

Idem paulo diuersius in duodecimo,

-Non si tellurem effundat in vndas
Diluuio miscens, cœlumve in tartara soluat.

Aristophanes in Lysistrata, non dissimili figura dixit:

-Τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. id est,
-Quin & supera infera reddet
Iuppiter altifremus.

Plutarchus in vita Romuli sic vsurpat, vt cœlum terræ misceant, qui ex hominibus deos, ex dijs homines faciunt, & quæ sunt hominum fabulātur de dijs: ἀπογνῶναι μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς, ἀνόσιον καὶ ἀγεννές: οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν, ἀβέλτερον. i. In totum abnegare diuinitatem virtutis, impium est, & ingenerosum: cæterum cœlo miscere terram, stuporis est.

Miscebis sacra profanis.

CONSIMILI figura dixit Horatius:

-Miscebis sacra profanis.

Id est: Nihil non facies. Item, Confundens fasq; nefasq;. Apud veteres multum erat discriminis inter res hominum, ac res deorum, adeo, vt Homerus etiam vocabula discernat, quibus Dij consueuerunt vti, à vocibus humanis. Et Pythagoras à quibusdam iusserit abstineri, quòd numinibus essent consecrata. Vnde, qui nihil habent pensi, quique nihil non audent, miscent sacra profanis.

Omnium horarum homo.

QVI serijs pariter, ac iocis esset accommodatus, & qui cum assidue libeat conuiuere, eum veteres omnium horarum hominem appellabant. Atque ita vocatum Asinium Pollionem, auctor est Fabius. Apud Suetonium Tiberius duos quosdam combibones suos, iucūdissimos, & omnium horarum amicos profiteri solet, etiam codicillis. Eiusmodi amicum eleganter simul, & graphice depinxit Ennius, sub persona Gemini Seruilij. Carmen, quanquam extat apud Aulum Gellium noctium Atticarum libro duodecimo, cap. 4. tamen non grauabimur adscribere:

Hocce loquutus, vocat quicum bene sæpe libenter
Mensam, semonesq; suos, rerumq; suarū
Comiter impertit, magna cum lapsa diei
Pars foret, e summis rebus, paruisq; gerundis
Consilio, induforo, lato, sanctoq; senatu,
Cui res audacter magnas, paruasq; iocūq;
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu
Euomeret, si quid vellet, tuoq; locaret.
Quocum multa volup, ac gaudia, clamq;, palamq;
Ingenium, cui nulla malum snia suadet,
Vt faceret facinus, leuis tamen, haud malus, idem
Doctu', fidelis, suauis homo, facundu', suoq;
Contentus, atque beatus, scitus, secunda loquens, in
Tempore commodus, & verbum vir paucorum.
Multa tenens antiqua, sepulta, & sæpe vetustas
Quæ facit, & mores, veteresq;, nouosq; tenentem.
Multorum veterum leges, diuumq;, hominumq;
Prudentem, qui multa loquive, tacereve possit.

Talis & inter philosophos fuisse traditur Aristippus: qui Dionysij iussu cum cæteris nec in fœminea purpura saltare detrectauit, Platone recusante, addēs vel in Bacchanalibus oportere pudicū esse. Hinc Horat.

Omnis Aristippum decuit color.

Contrà, qui suis quibusdam sunt moribus, neq; faciles ad cuiusuis hominis conuictum, perpaucorum hominum homines dicuntur, vt apud Terentium. Apud Horatiū aūt, Cōmuni sensu plane caret, inquimus.

Veritatis simplex oratio.

REPERITVR in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phœnissis Euripidis, ad hunc modum:

Ἁπλοῦς

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' οὐ ποικίλων δεῖτ' ἀνδίχ' ἑρμηνευμάτων,
Ἔχει γὰρ αὐτὴ καιρόν. ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. i.
Nam veritatis ſueuit eſſe oratio
Simplex, vaſris nec eſt egens ambagibus
Interpretum: ſiquidē ipſa per ſe cōgruit,
At ſermo iniquus, quia p ſe ſit morbidus,
Medicamenta exquiſita depoſcit ſibi.

Citatur à Seneca epiſtola 49. Nam, vt ille ait tragicus, veritatis ſimplex oratio eſt. Prouerbium vſurpabitur, vel in rhetores, ac poetas, qui mendacia verborum lenocinijs fucare ſolent. vel in blandiloquos, qui, q non ex animo dicant, ſolent accuratius adornare ſermonem, ac veros affectus hoc diligentius imitari verbis, quò magis vacant affectibus:

Vt, qui cōducti plorant in funere, dicunt,
Ac faciunt prope plura dolentibus ex animo:

Cum interim ſimplex illa, rusticanaque veritas, negligat id genus orationis fucos: Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην. id eſt, Ficus ficus, ligonem ligonem appellans. Vel in aſtrologos, qui vaticinia ſua verbis ambiguis efferunt, ne queant deprehendi, ſitq; rima quæpiam, per quam elabantur. Denique in eos, qui perplexe loquuntur, dum verum diſſimulant. Nam hoc indicio ſæpenumero deprehenditur vanitas, velut in Eunucho Terentiana:

Pergin', ſceleſta, mecum perplexe loqui?
Scio, neſcio, abijt, audiui, ego nō adfui,
Nō tu iſthuc mihi dictura aperte es, quidquid eſt?

Tunica pallio propior eſt.

APVD Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis: Tunica pallio propior eſt. Quo ſignificatum, ex amicis nos alijs, atque alijs magis eſſe deuinctos, neq; parem omnium habendam eſſe rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli noſtræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hoſpites, quintum cognati & affines, vt indicat Gellius libro quinto, cap. 13. Præterea quædam negocia propius alijs ad nos pertinere. Pallium extrema veſtis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum, χλαῖναι, καὶ χιτῶνες, ſimul nominantur.

Genu ſura propius.

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, id eſt, Genu ſura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagium ex euentu quodam eſſe natum. Cum in prœlio quidam conſpiceret duos amicos, pariter de vita periclitantes, fratrem, & conſobrinum, neque poſſet vtrique ſimul ferre ſuppetias, omiſſo conſobrino fratrem defendit, atq; hanc interim ſententiam pronunciauit, quæ poſtea tranſierit in prouerbium, γόνυ κνήμης ἔγγιον. Id refertur ab Ariſtotele lib. Moralium nono: Accedunt, inquit, eodem & prouerbia vniuerſa, vt Anima vna, & Amicorum communia ſunt omnia, & Amicitia eſt ęqualitas, & Tibia genu propinquius. Theocritus i Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui ſibi viuat, neq; quidquam velit impertiri amicis:

Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων πόθεν αὐξεται ἀθρεῖ
Ἀργύρος, οὐδ' ἐκεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
Ἀλλ' ἀ'θῦς μυθεῖται, ἀποτέρω ἢ γόνυ κνάμα,
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. id eſt,
Verum quiſque ſinu dextram occulit, illud & vnum
Cogitat, vnde ſibi congeſta pecunia creſcat,
Nec cuiquam abſterſa rubigine donet amico.
Immo ſtatim hoc, Mihi ſura genu longinquior, inquit;
Ipſi malim aliquid detur mihi.

Athenæus libro nono eo deflexiſſe videtur, vt dicat de ijs potius, quæ propius ad rem pertinēt. Ex hoc igitur Plautus ſuum illud effinxiſſe videtur: Tunica pallio propior. Confinis eſt huic adagio illa Heſiodi ſententia:

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id eſt,
Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amicus.

Eſt enim inter hos, quos amamus, habēdus ordo. Nihil autem vetat, quo minus ad rem torqueatur, quod genus, ſi quis dicat maiorem habendam eſſe vitæ, quàm pecuniæ, corporis, quàm veſtis, animi, quàm corporis rationem, recte adduxerit, γόνυ κνήμης ἔγγιον.

Omnes ſibi melius eſſe malunt, quàm alteri.

EANDEM ferme ſentētiam Terentius ſimpliciter extulit in Andria:

Verum

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,

Omnes sibi esse melius malle, quã alteri.

Rursum in eadem fabula prouerbium ad personam detorsit:

Heus proximus sum egomet mihi.

Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum septimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ φίλος. id est, Nonnullis enim videtur quemq; sibi potissimum amicum esse. Idem Plato lib. de Legib. 5. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. i. Hoc est autem, quod aiunt, vnumquenq; natura sibi amicum esse, idq; recte fieri. Sed Terentianam sententiam Euripides extulit in Medea:

Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. i.

Quod quisque semet plus amico diligit.

Vel sic:

Quod quisq; se plus atq; amicum diligit.

Rursum in Græcarum sententiarum collectaneis:

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id est,

Nemo seipso diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι.

QVI sibi vehementer placent, quique suis ipsorum commodis impense student, aliorum rebus vel neglectis, vel etiam afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipsum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circumloquens Horatius: Cæcus, inquit, amor sui.

Id vitij Plato malorum omnium fontem autumat.

Aristoteles 9. Moralium lib. satis indicat hanc φιλαύτου probrosam appellationem, ceu prouerbialem vulgo iactatam fuisse, cũ ait, homines sui supra modum amantes à multitudine mala audire, quippe qui fœdo, infamiq; cognomine vocentur φίλαυτοι. Contra, qui sibi displicent, putiduli vocantur. Martial.

Altera rancidula est, altera putidula est.

Est autem id vitium fere insitum, vt sua cuiq; magis probentur, quam aliena, quod tamen eximie videtur fuisse in Afris. id quod eleganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo: Οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατώτερον. Adeo de sectis cõtentio malum est, quod ægre excutitur, & cum primis ineluibile, denique quauis scabie insanabilius.

Extra telorum iactum.

Ἔξω βελῶν, id est, Extra telorum iactum, pro eo, quod est, in tuto, citraq; periculum. Translatum à bellis, vbi qui nolũt feriri iaculis, longius semouent sese, quàm vt possint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenso se continent. Vnde illud frequẽs apud historicos: Iam ad teli iactum peruenerant. Q. Curtius lib. 3. Iam in conspectu, sed extra teli iactum vtraq; acies erat. Idem lib. 4. Vt extra teli iactum essent. Ac rursum: Nondum ad teli iactum peruenerant. Quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν. Neque vero tantum ij dicuntur ἔξω βελῶν esse, qui longius absunt, quàm vt iaculo contingi possint, verum etiam qui vtcunque tuti sunt. Seneca lib. De beneficijs 7. simili tropo dixit Extra ictum: Iniuriam Deo sacrilegus quidem non potest facere, quẽ extra ictum sua diuinitas posuit. Lucianus in Votis: ἐπισκοπεῖν ἔξω βέλους ὑπεραιωρούμενον. Optat quispiam pennas, vt è sublimi spectare possit dimicantes, ipse tutus à iaculis. Idem, καὶ ἔξω ἦν βέλους. id est, Iamq; extra teli coniectum erat. Polyphemus de Vlysse, qui iam fugerat, vt cum Cyclops telo assequi non posset, Odysseæ K. ad finem. Idẽ rursus, αἱ δὲ μοῦσαι διὰ τί ἄπρατοι, καὶ ἔξω βελῶν εἰσιν, id est, Cur musas non feris, atque à tuis telis sunt tutæ? Adlusit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν, ἐκ βελέων φασὶν, ἔκ τε ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν εἱλόμην. id est, Quemadmodum Iuppiter Hectorem, ita meipsum à iaculis eximens, vt aiunt. Atque à cęde virum, atq; à sanguine, deq; tumultu, reliquum vitæ tempus domi sedere destinabam. Est autem apud Homerum Iliados ξ.

Ἐξ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. i.

Extra tela, vti ne quis vulnus forsitan addit

At vulnus.

Contra, quem obnoxium periculo videri volemus, hunc ἐντὸς τοῦ βέλους γενέσθαι ὑπομείναντες. id est, Ne tantisper quidem manentes, vt intra teli iactum esset. Virgilius in vndecimo:

Iamq; intra iactũ teli progressus vterq;.

Post principia.

EANDEM ferme sententiam habet, Post principia. Sumptum item à bellis, in quibus

bus tutissimus locus est post principia. Siquidem in prima acie stabant hastati, in secunda principes, robustior ætas: hoc sequebantur scutati omnes, maxime insignes armis, post hos triarij, & rorarij, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ lib. 8. Itaq; nullus in acie locus tutior, quā post principia. Terentius in Eunucho:

Tu hosce instrue, hic ego ero post principia.

Inde omnibus signum dabo. Erat autem hic locus timido nebuloni conueniens, id quod ridens Gnatho, Illhuc, inquit, est sapere, vt hosce instruxit, ipsius sibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eum vsum verbo militari. Porrò Vegetius libro De re militari secundo testatur, principales in acie milites, proprie dici principia. Sic enim ait: Antiqua ordinatione legionis exposita, principalium militum, & vt proprio verbo vtar, principiorū nomina, ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem: Ego vero, vt aiunt, post principia in castris. In prouerbio, Res ad triarios redijt, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id est, Procul à pedibus equinis. Etiam hodie vulgo dicitur, cum significant fugiendum esse periculum. Hac voce monere consueuerunt, vt quisq; sibi caueret in certaminibus equestribus, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων: id est, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbij vice vsurpauit.

Porro à Ioue, atque fulmine.

Πόῤῥω διός τε, καὶ κεραυνοῦ, id est, Procul à Ioue pariter, atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet, non esse agendum cum præpotentibus, qui nutu possint perdere si quando libeat, maxime cum regibus, ac tyrannis. Habent enim fulmen, si quando commoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poetæ, & reges quidā hac effigie suos colossos fingi voluerunt, auctore Plutarcho. Citatur à Suida huiusmodi hemistichion:

Ἀλλ᾽ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id est, Maiorem vitiato virum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem, parum esse tutum habere commercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos apposite dixeris illud Græcorum apophthegma: Μέγας ἦν ὁ κίνδυνος βέλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἅπαντα ποιεῖν δυνάμενον. i. Ingens periculum, velle quæ non decet eum, qui possit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet, quod Callisthenem admonuit Aristoteles, vt cum Alexandro aut raro loqueretur, aut iucunda. Item, quod refert Plutarchus in vita Solonis: is spretus est à Crœso, ꝙ de felicitate nimium libere respondisset. itaque, cum Æsopus fabularū scriptor admoneret illū, ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν, i. ꝙ cum regibus aut quā minime, aut quam iucundissime colloquendum esset: Solon retorsit dictum hunc in modum, μὰ δία ἀλλ᾽ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἄριστα, id est, non per Iouem, immo potius aut quam minime, aut quam optime. Adlusit ad prouerbium Ouidius, hoc attactus fulmine,

Viue tibi, quantūq; potes prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Septem conuiuium, nouem conuicium.

SEPTEM conuiuium, nouem conuiciū. Elegans vel ob ipsam προσονομασίαν sententia, qua significatum est, in conuiuium paucos adhibendos esse, alioqui fore tumultuosum, atque insuaue. Quod significans Horatius.

-Locus est, inquit, & pluribus vmbris,
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges, quæ præscriberent simul & moderatum conuiuarum numerum, & sumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celsum cēset cōuiuas intra Gratiarum, & Musarum numerū oportere consistere, ne aut plures sint septem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Musarum vsque numerum peruenire. Plinius libro vicesimooctauo, capite secundo scribit, Seruium Sulpitium commentum fuisse causam, cur ominosum esset mensam relinquere, quod illis temporibus nondum numerabantur conuiuæ plures quinque. Chærephon apud Athenæum lib. 6. videtur admittere conuiuas vsque ad triginta, duntaxat in nuptijs. Cæterum, quibus datum erat negotium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Parasitus, cum inuocatus venisset ad nuptias, & postremus accūberet, gynæconomi numeratus

meratis conuiuis, iusserunt illum abire, qđ contra legem, super numerũ triginta secutus esset. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me sumentes initium. Hoc pacto nõ erat futurus supernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in uita L. Veri Imperatoris: Et notissimum quidem, inquit, eius fertur tale cõuiuium, in quo primum duodecimus accubuisse dicitur, cum sit notissimum dictum de numero cõuiuarũ, Septem conuiuium, nouem uero conuicium. Cõuicium autem dixit pro clamore, quasi conuocium. Torqueri potest ad polyphiliam, aut ad turbã rationum in argumentando, aut exemplorum in suadendo: aut etiam ad polytechniam.

Quauis in re turba confusionem parit, ac molestiam.

De gradu deijcere.

PROVERBIALIS allegoria, De gradu deijcere: pro eo, quod est, animo cõsternari, ac uelut à statu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorũ lib. 1. Fortis uero animi est, & constantis, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuãtem de gradu deijci, ut dicitur, sed præsentis animi uti consilio. Cõsimilis figurę est, In gradum reponere, quasi in pristinum locum restituere. Quintilianus institutionum lib. 4. Aut si quid titubauerint, opportuna rursus eius, à quo producti sunt, interrogatione uelut in gradum reponantur. Ad eandem formã pertinent, Mouere loco, Deturbare gradu, Restituere in locum.

Post mala prudentior.

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. i. Post acerba prudentior. Vbi quis suo malo fit cautior, non aliter, quàm qui gustato ueneno, non prius intelligunt esse uenenum, quàm noxiam eius uim sentire cœperint. Finitimum est ei, quod alibi dicetur:

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est,

At nouit rẽ factam deniq; stultus. Itẽ ei:

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. i.

Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Adagiũ recensetur in Collectaneis Apostolij, quẽ equidem auctorem non adducerem in medium, nisi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodijt.

Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, i. Ex ouo emersi. Aiunt dici solitũ de magnopere formosis, ac nitidis: quasi neges cõmuni hominũ more natos, sed ex ouo, more Castoris, & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodiere gemini Castor, & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma litteris omnium est nobilitata.

Non est cuiuslibet Corinthum appellere.

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς. i. Non est datum cuiuis Corinthũ appellere. Vetustum iuxta, ac uenustum adagium de rebus arduis, & aditu periculosis, quasq; nõ sit cuiuslibet hominis affectare. Inde natũ, quod, vt refertur apud Suidam, nec facilis, nec satis tutus sit nautis in Corinthiacum portum appulsus. Nam Strabo lib. Geographiæ octauo, aliò refert originem prouerbij, nempe ad luxum, & meretrices Corinthiorum. Ostendit enim Corinthũ, quod in Isthmo esset, duosq; haberet portus, alterũ aduersus Asiã, alterũ Italiæ oppositũ, negociatorum frequẽtia locupletissimam fuisse. In eadem templum fuisse Veneri sacrum, adeoq; locupletatum, vt plus mille puellas haberet, quas Corinthij Veneri cõsecrarant, vt in eius honorem prostarent. Itaq; harũ gratia frequens in vrbẽ multitudo vndiq; confluebat, vnde ciuitas maiorẽ in modum ditabatur: quin etiã negotiatores, hospites ac nautæ, propter vrbis luxũ, deliciasq; immoderatos sumptus faciẽtes exhauriebantur. Atque hinc manasse vulgo prouerbium, Cuiuslibet non est Corinthum appellere. Horatius, & A. Gellius ad Laidem nobile scortũ referunt adagiũ. Nã ille in Epistolis ad hunc modũ scribit:

Principibus placuisse viris, non vltima laus est,

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,

Sedit, qui timuit, ne non succederet.

Ad Aristippũ videlicet adludens, quem Laidi consueuisse notum est, & ita consueuisse, vt gloriaretur se vnum habere Laidẽ, reliquos haberi à Laide. Hic, nempe Gellius li. 4. c. 8. ex Phocione Peripatetico huiusmodi refert historiam: Lais, inquit, Corinthia, ob elegãtiam, venustatemq; formæ grandem pecuniã demerebat. Cõuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Grecia celebres erant, neq; admittebatur, nisi qui dabat, quod poposcerat. Poscebat autẽ

illa nimiam quantitatem. Hinc aiunt natū esse illud frequens apud Græcos adagiū.

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς.

Quod frustra iret Corinthum ad Laidē, qui non quiret dare, quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit, & , vt sui copiam faceret, petit. At Lais μυρίας δραχμὰς, id est, decem drachmarum millia poposcit. Tali petulantia mulieris, atque pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq; Demosthenes auertitur, & discedens, Ego, inquit, pœnitere tanti non emo: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. id est, Nō emo decem drachmarum millibus pęnitudinē. Alij malūnt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarum rapacitatem etiam vetus comœdia taxauit, Aristophanes in Pluto:

Καὶ τάς γ' ἑταίρας φασὶν τὰς κορινθίας
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐὰν δὲ πλούσιος
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidem versiculos haud grauaremur Latinos facere, si, quàm sunt elegātes, tam essent etiam verecūdi. Strabo meminit apophthegmatis cuiusdam meretricij, ex quo licebit earum auaritiam conijcere. Nam, cum matrona quædam cuipiā huius ordinis probro obijceret inertiam, quod nihil ageret operis, nulloq; lanificio exerceretur: Immo, inquit, ego illa qualiscunque sum, iam ternas telas exiguo tēporis spatio pertexui. Nobis tamen non videtur absurdum, si parœmia referatur ad periculosam in Corinthum nauigationē, de qua meminit eodem in libro Strabo. Vt hinc postea deriuata sit ad alios vsus. Parasitus ille Comicus eleganter detorsit prouerbium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζαν ἔσθ' ὁ πλοῦς. i.
Adire mensam, haud hominis est cuiuslibet.

Citatur autē à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit, & exponit hāc parœmiam & Eustathius, enarrans nauium catalogum, additq; eam imitatam ex illo versu Sophocleo:

Οὐκ ἐνθάδ' οἱ πλεῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. i.
Non à modestis nauigatur huc viris.

Extat hic versus, cuius meminit Eustathius, apud Sophoclem in Philotecta. Proinde duplex erit vsus adagij, vel cum significamus rem esse maiorem, quàm pro viribus eius, qui conatur aggredi, veluti si quis parum felici natus ingenio, parumq; viatico instructus, destinet sequi litteras: vel quoties aliquis negotium parum tutū aggredi parat, quod non temere soleat feliciter euenire, veluti si quis apud iudices δωροφάγους litem instituat nunquam finiendam, aut principum aulis sese addicat, aut bellum suscipiat. Nihil enim fere horum ita bene consueuit euenire, vt non pœniteat consilij.

Satis quercus.

Ἅλις δρυὸς, id est, Sat quercus. Vetus adagium in eos, qui, relicto victu sordido, ad elegantiorem, lautioremq; digrediuntur. Inde profectum, quod prisci illi mortales rudes, atq; inculti, simulatq; Ceres vsum frumenti monstrauit, glandibus victitare desierunt. Quanquam Plin. lib. 16. testatur, & sua ætate multas gentes glande victitasse: apud Hispanos etiam in delicijs habitam: adeo, vt bellariorum vice secundis mēsis inferretur. Huiusmodi nimirum tragemata conueniebant ijs, quibus dentifricij loco lotium esset. Nec inconcinnè quadrabit in eos, qui, relicta antiqua illa virtute, ad mores, consiliaq; sui sæculi sese transferunt, ac recētiorum moribus incipiunt vti. Hunc ad modum videtur vsus Cicero, scribens ad Atticum libro secundo in epistola, cuius initium: Multa me sollicitant: Clodij contentiones, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim vel subire eas videor summa cum dignitate, vel declinare nulla cum molestia posse. Dices fortassis, ἅλις tanquam δρυός. Saluti, si me amas, consule.

Fenestram aperire, & similes metaphora.

APERIRE fenestram, pro eo, quod est, occasionem, ac velut aniam ministrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Hui quātam fenestram ad nequitiā patefeceris. Verum hoc non nisi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam: Plinius Suetonio Tranquillo: Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Osiride: μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλεισιάδας ἀνοίγοντες. id est, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiusdem formæ & illud Ciceronis pro Planco: Quanquā qua nolui ianua in caussam ingressus sum. Item illa: Aperire viā, Præstruere viam, Præcludere viam, Iacere fun-

fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerso quidem sensu philosophus quidam Cynicus dictus est θυρεπανοίκτης, quod in omnium ædes irrumperet, reprehensurus, si quid displiceret: sed tamen ea vox torqueri potest ad eos, qui cæteris viam aperiunt.

Ansam quærere, & consimiles metaphoræ.

ANSA est, qua quippiam prehenditur, ac tenetur. Hinc ducta metaphora, varias adagiorum formas præbuit. Plautus in Persa: An non vides hunc ansam quærere? id est, captare occasionem rescindendæ, irritandæq; pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum est figura, apud quos frequens est, λαβὴν ζητεῖν, παρέχειν λαβὴν. id est, ansam quærere, præbere ansam. Aristophanes in Lysistrata:

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖς δὲ κἂν σμικρὰν λαβὴν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρᾶς χειρουργίας. id est,
Si qua per nos vel pusilla data sit ansa fœminis,
Pinguis ipsæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De legibus tertio. καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν. id est, Et ipse sermo nobis velut ansam præbet. Aristides in Pericle: τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβὴν. id est, Ansam præbere, vt inuidere videatur. Idem adsimili figura dixit in Timone: Οὐδὲ δίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. id est, Neque dat locum conuicio. Rursum Plato libro De legibus septimo: Vt contentionis ansas multis præbuerint. Rursum De republica libro octauo, indicat metaphorã sumptam à palæstritis, quorum hæc ars est, sic componere corpus, vt prehendi non possint: πάλιν τοίνυν, ὥσπερ παλαιστὴς, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. id est, Rursus igitur tã quã palæstrita eandẽ ansam præbe. Eodem pertinet, In easdẽ ansam incidere, & ansam arripere, ansam præterire, ansam negligere: & si qua sunt alia. Epictetus in Enchiridio suo scripsit, vnicuiq; rei binas esse ansas, alteram, qua teneri possit, alteram, qua nõ possit. Arripiendũ igitur vnumquodq; ea qua possit teneri, id est, bona vndiq; excerpẽda, mala toleranda. Philosophus quidam adolescentes nullis mathematicis disciplinis instructos noluit admittere, quod diceret illis deesse ansam philosophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter scripsit, multas esse corporis partes, per quas sese insinuant vitia, virtuti vero vnicam esse ansam, aures adolescentulorum si puræ fuerint, nullisque assentatorum, & corruptorum hominum sermonibus occupatæ.

Cyclopis donum.

Κύκλωπος δωρεά, id est, Cyclopis munus: pro eo, quod est, munus inutile. Cuiusmodi sunt ferme tyrannorũ, & latronũ beneficia, qui solent hoc ipsum magni beneficij loco imputare, quod aut minus, aut serius noceant. In hanc sententiã Cicero Philippica 2. Quod est aliud, P.C. beneficium latronum, nisi vt commemorare possint ijs se vitam dedisse, quibus non ademerint? Lucianus ἐν καταπλῷ; Οὐ πάνυ με ἡ τοῦ κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν οὖτιν κατέδομαι. id est, Haud admodum me Cyclopis illud donũ delectat, videlicet, quod ita pollicetur: Ego Vt in postremũ deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis, qui, cum esset questus, quod non statim cũ alijs in cymbam Charontis reciperetur, atque hoc ipsum Clothoparca, beneficij vice imputaret, quod interim tantillum moræ lucri faceret, ne descenderet ad inferos, ad hunc modũ respondit. Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit, qui est in Odysseæ lib. 9. vbi Cyclops Polyphemus, delectatus dulci uino, quod illi donarat Vlysses, munus promittit, quo accepto ille sit magnopere gauisurus, ut denuo sibi ministret de sua lagena. Dedit Vlysses spe muneris iterum atque iterum. Porrò, ubi iam uino delinitum crederet mitius responsurum, reposcit Vlysses munus promissum. Cui Cyclops hunc in modum respondit:

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν. τὸ δέ τι ξεινήϊον ἔσται. id est,
Post socios mihi, postremusque uorabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cęterum οὖτις Grçce, nullum significat: quod nomen finxerat Vlysses, quo Polyphemum posset deludere.

Tuis te pingam coloribus.

TVIS te pingã coloribus. i. Talẽ te describam,

bam, qualis. Translatum à pictoribus, qui nõnunquam faciem hominis ita, vt est, exprimunt, ac repræsentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. Aut etiam adlusum est ad Æsopicam corniculam, quæ se coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum: Possem & ego te tuis coloribus pingere, & insanire contra insanientem. Ibidem rursum: Scire enim te iactas crimina, quæ tibi soli amicissimo sim confessus, & hæc in medium prolaturum, meisq; me coloribus esse pingendum. Plinius in prefatione historiæ mundi: Et, ne in totum uidear Græcos insectari, ex illis nos velim intelligi, pingiq; coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epistolarum ad Quinctum fratrem secundo, epistola vltima: Tuis coloribus, meo penicillo. Quanquam hoc paullo diuersius.

Ornatus ex tuis virtutibus.

HINC non multum abludit illa ironia Terentiana: Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis: Si regnum possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus: id est, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant ijs, quis facinus aliquod præclarum edidissent.

Domi Milesia.

Οἶκοι τὰ μιλήσια, id est, Domi Milesia. In eos dici solitum, qui ibi domesticum luxũ celebrant, ubi minime probatur. Nam domi liberum est unicuique suo more uiuere. Hospitis autem est, ut eorum, apud quos diuersatur, & cultum, & mores tum laudet, cum imitetur, quoad potest, certe sua non iactet, aliena damnans. Id quod facere solent quidam homines imperiti, qui, quotcunque terrarum uenerint, omnium omnia uituperant: sua nimis importune laudibus tollunt, etiam uitia pro summis uirtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miscellaneis, additq; inde natum, quod olim Milesio cuidam hospiti, cum apud Lacedæmonios delicias patrias extollere, ad hunc modum respõsum fuerit: οἶκοι τὰ μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε, id est, Domi, non hic Milesia: huius sententię citans auctorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobij cuiusdam collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondum satis liquet, uerum in his collectaneis huiusmodi quandam inuenimus fabulam, quam eandem refert Suidas: Aristagoras quidam Milesius Lacedæmonem profectus, postulabat, ut Ionibus à Persis bello uexatis suppetias ferrent. Is autem, cum in concionem prodisset, insolita apud Lacedæmonios uestitus mundicie, alijsque delicijs Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto submonuisse fertur, οἶκοι τὰ μιλήσια, id est, domi Milesia. Porro Ephorus Lacedæmoniorum est magistratus, cuius munus est de contractibus cognoscere, ut auctor est Aristoteles tertio libro Politicorum: alioqui uox ipsa sonat, quasi dicas inspectorem. Cæterum Athenæus libro 12. causam adagionis secus narrat, nempe Milesios luxum Colophoniorum imitatos, morbũ suũ finitimis etiam regionibus tradidisse. Hoc nomine cum male audirent, sese admonebant, ut domi suis delicijs uterentur, non etiam traducerent. Effertq; prouerbium ad hunc modum: οἶκοι τὰ μιλήσια κατιχώρια: καὶ μὴ ἐν μέσῳ. id est, Domi Milesia, ac vernacula, non in propatulo. Vt autẽ Lacedæmoniorum seueritas multorum litteris est celebrata, ita Milesiorum luxus in hominum sermonem abijt, adeo, ut, quidquid molle, parumq; uirile uelint intelligi, Milesium appellent. Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscęnis scatenti, titulum indidit, μιλησιακῶν. Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios uocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit, μύλης poeticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Appuleius in carmine iambico, quo asinum suum auspicari uoluit, demulcentes, & prurientes narrationes suas, sermonem Milesium uocat. Iulius Capitolinus in uita Clodij Albini: Milesias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter scriptæ sunt. Et hęc de fabulis Appuleianis dici testantur ea, quæ paullo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro litterato laudandum duxistis, cum ille nænijs quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Appuleij sui, & ludicra litteraria consenesceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem sui Appuleij dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipse, itidem vt Appuleius Afer esset. Cæterum præcipua Milesiorum mollicies in uestitu, propterea quod apud illos texta essent omnium mollissima. Vnde & Tyrius

Maximus

Maximus Milesios ἀβροτάτους vocat, nimirum à cultus elegantia. Virgilius in Georgicis, delicatissima vellera, Milesia nominat: Horatius item:

Alter Mileti textam, cane peius, & angue
Vitabit chlamidem:

vestem molliculam, parumque seueram significans. Aristophanes in Ranis, Στρώμασι μιλησίοις ἀνατετραμμένος. id est, Stragulis Milesij inuolutus. Horũ meminit & Theocritus, & complures alij scriptores. Sed ad intelligendum adagij sensum, iam plus satis. Adlusit ad prouerbium Euripides in Helena:

Οὐκοῦν ἐκεῖ πυσεμνὸς ἦσθ', οὐκ ἐνθάδε. id est,
Magnificus illic forte eras, non hic item:

Adlusit & Antiphanes apud Athenæum libro 4. his quidem versibus:

--Ἐν Λακεδαίμονι
Γέγονας, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
Ἐστιν. βάδιζ' ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπόλαυε ζωμῶ, καὶ φόρει τὰς βύστακας.
Μὴ καταφρόνει. μηδ' ἕτερ' ἐπιζήτει καλά. i.
Quando agis apud Lacedemonem,
Viuas oportet moribus Laconicis
Cœnatum eas in Phiditia Laconica,
Nigro fruare iure, quod ibi apponitur,
Gestesque bystacas; caue contempseris
Quidquã, bonive aliud requiras insuper.

Mense Maio nubunt malæ.

ROMANORVM adagiũ extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis; aut in eos, qui alieno tempore quidquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio Mense nubere, siue quod eo Mense vmbra Remi occisi à fratris Celere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atque Accæ Laurentiæ, mandasseq;, vt manibus suis iusta persoluerentur. (Vnde & Romulo auctore, festa Remuria dicta, posteritas mutata littera Lemuria, velut à lemuribus appellare cœpit. Et vmbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptijs nefasti. Ouidius in Fastis:

Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quę nupsit, nec diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait,

Plutarchus in Problematis alias quasdã causas refert, quam ob rem hoc Mense abstineretur à nuptijs) vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium, Iunoni dicatum: (quarum vtraque dea nuptijs præsidet. Proinde propter auspicium deæ, aut maturantes paullum, nubebant Aprile; aut pusillum prorogantes, Iunio) vel propter funesta quædam piacula, quibus per id temporis vtebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, cum antea Græcos consueuissent. Atque ob id Flaminiam Iunonis sacerdotem, quasi luctum illis diebus agere, nec vllo soleni cultu solitam vti. vel quod Maius à natu maioribus, Iunius à Iunioribus denominatus esse videatur. Porrò nuptijs grãdior ętas, vt intẽpestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Ἀλλ' ἡ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ἥτ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. id est,
Verum senecta iubet valere Cypridem,
Et ipsa rursum infensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti.

Τῷ λύκῳ τὴν ὄϊν, id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho: Scelesta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui velut eunucho virgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod cõtineat fœmineam reuerentiam, meretricium sensum. Concinne hoc vtemur, quoties ei seruandum aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Etenim in concione dixerat se custodem futurum vrbis, vsq; ad calẽdas Maias, ad vrbẽ exercitum habiturũ. O pręclarum custodẽ, ouium, vt aiũt, lupum: custos ne vrbis, an direptor, & vexator esset Antonius? Vnde quadrare videtur, quoties inimico negotiũ committitur, quiq; nobis pessime velit: propterea quod lupus, & agnus genuino quodã odio dissidẽt. Id quod ostendit ẽt Homerus in Iliados X.

Ὡς οὐκ ἔστι λύκοισι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά.
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. i.
Fœdus vti nõ tutũ homini, sæuoq; leoni,
Vtque ouibus prorsum concordia nulla lupisque,
Sed semp cupiũt male. seq; odere vicissim.

Item Horatius in Odis:

Lupis, & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Hunc adscribendum illud, quod refert Suidas: Πρὶν καὶ λύκος οἶν ποιμανεῖ. id est, Prius etiam lupus ouem pascet: de re neutiquam verisimili. Huic confine Plautinũ illud in Milite: Bono cella suppromo credita. Sed propius accedit, quod est in Truculento: Nam oues illius haud longe absunt à lupis.

Mustela senum.

Γαλῆς στέαρ, i. Mustelæ pingue, subaudiendum, das, aut committis. Cum ea dantur, quorum qui accipiunt, natura sunt appetentissimi. Gaudet enim hoc animal præcipue seuo. veluti si quis laudaret laudis auidissimum: aut ad bibendum prouocaret, natura bibosum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus esset. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον, οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, id est, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus cessatum ab exercitio studij, artisque suæ. Id refertur à Plinio libro 35 cap. decimo, cuius verba non grauabimur in hoc commentarium transcribere: Scitum est, inquit, inter Protogenem, & eum quod accidit. Ille Rhodi viuebat, quò cũ Apelles adnauigasset, auidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuò officinam petit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptã picturæ, anus vna custodiebat. Hęc Protogenem foris esse respondit, interrogauitque, à quo quæsitum diceret: Ab hoc, inquit Apelles: arreptoque penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogene, quæ gesta erant, anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitaté, dixisse: Apellem venisse. Non enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisseque abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adijceretque hunc esse quem quęreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed vinci erubescés, tertio colore lineas secuit, nullũ relinqués amplius subtilitati locum. At Protohenes, victum se confessus, in portum deuolauit, hospitem quærens. Placuit sic eam tabulã posterius tradi, omnium quidé, sed artificũ præcipue miraculo. Consumptam eam cõstat priore incendio domus Cæsaris in palatio, auide ante à nobis spectatam, spatiosiore amplitudine, nihil aliud continentem, quàm lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omnique opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, vt non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Cæterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus est à Protogene, respexit Statius in Hercule Vindicẽ Epitrapezio, cum ait:

Linea quę veteré longe fateatur Apellẽ.

Neque natare, neque litteras.

Μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, id est, Neq; natare, neq; litteras, subaudiendum, nouit. In eos dicitur, qui supra modum indocti sunt, nihilque prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hęc duo statim discebant pueri Athenis. Atq; adeo Romę quoque, id quod satis declarat Suetonius in Augusto: Nepotes, inquiens, & litteras, & natare, aliaq; rudimenta per se plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cętera magnopere docilis, natare tamẽ nescierit, velut postremum hoc nemo nesciret. Plato libro De legibus tertio: Τοὺς δὲ ἐναντίον ἔχοντας τούτου, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἄν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα, μήτε νεῖν ἐπίστωνται: Qui vero contra affecti, sapientes appellandi, etiam si neque litteras, vt dicitur, neque natare sciant. Item Aristides in apologia communi quatuor oratorum, Ἀλλ' ὡς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὔτε γράμματα, οὔτε νεῖν εἰδότα ἐλέγχειν ἀξιοῖν. id est, Sed perinde coarguendum existimas, quasi qui, quemadmodum dici consueuit, neque litteras, neque natare norit.

Mordere frenum.

MORDERE frenum D. Brutus lib. Familiariũ epistolarum vndecimo posuisse videtur, pro eo, quod est, vel leuiter repugnare seruituti. Si frenũ momorderis, peream, si te omnes, quotquot sunt, conãtem loqui ferre poterunt. hoc est, si vtcunque significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt, quæ respõdet Cicero: Si timidus, inquiens, essem, tamen ista epistola omnem mihi metum abstersisses:

ses: sed, vt mones, frænũ momordi. Etenim, qui, te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ, & Violantillæ in diuersum sensum vsurpauit, nempe pro eo, quod est, seruitutem accipere, frenumq; recipere:

Fama tace, subijt leges, & frena momordit.

Id est, Admisit vincula matrimonij. Quanquam, an etiam in hunc sensum verba Ciceronis accipi possint, doctis excutiendum relinquitur. Prouerbiũ sumptum videtur è fabula Æschyli, quæ inscribitur Prometheus, in qua sic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς, δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. id est,
Precibus nihil mitescis inflexus meis.
Sed frena mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas vincere.

Manibus, pedibusq;.

EXTREMVM conatum significantes, dicimus, Manibus, pedibusq;. Nam per manus declaratur industria conficiendi negotij, per pedes maturãdi celeritas. Dauus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphile tibi pro seruitio debeo, conari manibus, pedibusq;. Vtitur hoc adagio semel atq; iterum Æschines in oratione contra Demosthenem. Homerus Iliados Υ.

Ἀλλ᾽ ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. id est.
Immo quidquid ego possum manibus, pedibusq;.

Omnibus neruis.

EVNDEM habet sensum, Omnibus neruis, id est, summa vi, summoq; studio. Nam robur, iuxta philosophos, in neruis situm. Vnde & neruos intendere, expedire neruos, & neruosa dicimus, q̃ vegeta, validaq;, minimeq; languida. Cicero ad Q. fratrem: Sic contende omnibus neruis, & facultatibus. Idem lib. 15. Epist. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarũ actione secunda: In quo omnes neruos ætatis, industriæq; meæ contenderem.

Velis equisq;.

SIMILEM conatum significat, velis equisq;, ad fugiendum, aut assequendũ magis, q̃ ad efficiendum. M. Tullius ad Q. Fr. libro secundo. Sic ego, qui in isto homine colẽdo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitãte, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum velis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro Velis, Viris scriptum habetur. Idem Officiorum lib. 3. Quibus obsoletis floret Epicurus, eiusdem fere auctor, adiutorq; sententiæ. Cum his equis, velisq;, vt dicitur, si honestum tueri, ac retinere sententia est, decertandum est. In quibus exemplis vsus est eadem metaphora paullo diuersius, vt qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugnæ genus equestre, ac nauale.

Remis velisq;.

HVIC simillimum est, Remis velisq;. Inde translatum, quod, cum nauis simul, & remigio, & velo impellit, summus est nautarum conatus. Cicero lib. Tuscul quæst. 3. Tetra res est, misera, detestabilis, omni cõtentione, velis, vt ita dicam, remisq; fugiẽda. Idem in prima Philippica: Tum vero tãta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi, neque venti satisfacerent. Plautus in Asinaria: Remigio, veloq; quantumcunque poteris festina, & fuge. Cum remigio nauis impellitur, Græci, δεύτερον πλεῖν, id est, secundarium cursum appellant. cum velis fertur, dicitur ἱστιοδρομεῖν: cum secundis ventis, οὐριοδρομεῖν. Vertit in diuersum, hoc est, in significationem tarditatis, metaphoram Aristophanes, ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ᾽ ἐλαύνομεν, id est,
Neque currimus nunc, nec alias impellimur.

Interpres exponit: Neq; ventis, neq; remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Virgilius simpliciter extulit in Æneidos tertio.

Læuam cuncta cohors remis, ventisq; petiuit.

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legib. 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersim: hoc est, ne respiciens quidem à tergo. Allusit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta, ne respiceret. Et Virgilius:

Transq; caput iace, ne respexeris.

Nauibus, atque quadrigis.

PRO summo studio, summaq; festinatione,

tione, Flaccus dixit, Nauibus, atque quadrigis, in Epistolis:

Strenua nos exercet inertia, nauibus, atq;
Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est.

Plutarchus aduersus vsuram: Μηδὲ σύζυγος ὑποσμίας τε μένειν, μηδὲν ὀχήματα ζυκτὰ, κερασφόρα, καὶ κατάργυρα, ἃ τόκοι ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ' ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι, καὶ καβάλλῃ χρώμενος φεῦγε πολέμιον, καὶ τύραννον δανειστήν. id est, Ne vero tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argẽto picta, quæ celeres vsuræ assequuntur, & prætercurrunt: verum asino quopiam, quemcunque forte nactus fueris, aut caballo, fuge hostẽ, ac tyrannum fœneratorem.

Citis quadrigis, Iouis quadrigis.

CITIS quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo, quod est, quàm ocyssime fugere, legitur apud Plautum. ab Homero translatum, qui dijs quadrigas affingit, quibus quo lubitum sit, repente rapiãtur, ex Olympo in terras, rursus è terris in cœlum. Ad quas allusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poema nostrũ ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet persequi. Liuius primæ decadis libro quinto narrat Camillum captis Veijs, ita triumphantem ingressum vrbem, vt curru equis albis iuncto veheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuisse, quàm gratiorem, quod Solis, ac Iouis currum æquiparasse moliretur.

Equis albis præcedere.

VBI quem alijs quapiam in re longe superiorem significabant, lõgoq; anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebant, vel quod antiquitus equi albi meliores haberentur; vel quod victores in triũpho albis equis vectari soleant; vel quod albi equi fortunatiores & auspicatiores esse credantur, vt ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Appuleius, cum ait: Postquam ardua montium, & rosida cespitum, & glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoq; admodum fesso. Neque enim temere addit, vel indigena, id est, Thessalico, vel albo: nam vtrunq; pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Persio quodam:

Durus homo, atque odio qui possit vincere regem.
Confidens, tumidusque adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros vt equis præcurreret albis.

Erant autem Sisenna, & Barrus homines quidam insignita maledicentia: etiam si Acron barros legit, vt sit epitheton. Neque dissimile huic Plautinum illud in Asinaria: Nam, si huic occasioni tempus sese subterduxerit, nunquam ædepol albis quadrigis indipiscet postea. Græci simpliciter dicunt παριππεῦσαι, pro longe antecellere, quod equestris cursus sit expeditior.

Mordicus tenere.

MORDICVS tenere, est, summa pertinacia tueri, quod Græci vocãt ὀδὰξ. M. Tullius Acad. quæstio. lib. 1. Nam ab omnibus eiusmodi visis, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymũ: Illi me plus mouent, qui, cum posterius interpretarentur, & verborũ, locutionumq; Hebræarum viam, atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: non solum inter se non consenserunt, sed etiam reliquerunt multa. In eundem sensum dixit Seneca libro De beneficijs 7. Vtraque manu: Hæc, inquit, Demetrius noster vtraq; manu tenere proficientem iubet, hæc nusquam dimittere.

Terra, mariq;.

FACIEM prouerbialem habet & illud, Terra, mariq;: quoties extremum conatũ, studiumq; significamus. Theognis:

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
Δίζησθαι χαλεπῆς κύρνε λύσιν πενίης, id est,
Paupertatis enim duræ, terraq; mariq;.
Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium. ... Et Horatius:
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS pene diuersum est, Molli brachio, & Leui

Leui brachio, cum indiligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticum lib.2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim, ita existimes. Idem ad eundem lib.4. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR apud idoneos scriptores, Omni telorum genere oppugnare, pro eo, quod est, modis omnibus insectari. Metaphora sumpta videri potest ex illo versiculo Homerico:

Ἐγχεῖσ᾽ ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. i. Hastisq;, gladijsq;, & saxis grandibus vrgent.

Cui finitimũ est, Cæsim, ac punctim. Nã his duobus modis hostem impetimus.

Cominus, atque eminus.

AD eandem formam pertinet ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν, id est, Cominus atque eminus. Translatum & hoc à bello, in quo nũc conserti pugnant gladijs, nunc machinis procul tela in hostem torquentes. Id si ad animi res transferatur, fiet venustius. Cum hominibus habenda pax, cæterum cum vitijs cominus, atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnant, συστάδην μάχεσθαι dicuntur: qui hastis, διὰ δοράτων μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, i. Vnumquenq; moue lapidem, hoc est, omnia experire, nihilq; intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum esse plerique ferunt: Xerxes, Græcos bello adortus, cum esset apud Salaminem superatus, ipse quidem inde se mouit, verum Mardoniũ reliquit, qui suo nomine bellum prosequeretur. At, cum hic quoque in Plateis parum prospere pugnasset, fugatusq; esset, fama vulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorij sui thesaurum ingentem humo defossum reliquisse. Hac spe pellectus Polycrates Thebanus, eum agrum commercatus est. Verum, vbi iam multum, diuq; thesaurum quæsisset, neq; quidquam proficeret. Delphicum oraculum consuluit, qua ratione posset eas pecunias inuenire. Apollo respõdit his verbis: πάντα λίθον κίνει, id est, Vnũquenque moue lapidem. Id simul atq; fecisset, multam auri vim reperisse ferunt. Sunt, qui metaphoram sumptam existiment ab his, qui cancros venantur in littore. Nam hi plerunque sub saxis latitant, quæ mouent, qui cancros quærunt. Effertur adagium, etiam ad hunc modum: πάντα κινήσω πέτρον, id est, Omnem mouebo petram, hoc est, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis: πάντα κινῆσαι πέτρον, sentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epistola: Ego iugulum statim video, hunc premo. Premit certe, quod elegit, sed in eligendo frequenter errat. Respondi posse fieri: vt genu esset, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere nõ possum, omnia pertento, omnia experior, πάντα denique λίθον κινῶ. id est, Omnem lapidem moueo. Diuus Basilius ad nepotes: Ad quod vt viaticum paremus, omnis lapis, vt dici solet, mouendus est. Fortassis huc allusit & Theocriticum illud in Bucoliastis:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea lasciuiente, atq; omnia tentante, quo Polyphemum in se prouocaret, id quod alibi retulimus. Scholiastes admonet, prouerbio dici, significans idem valere, quod πάντα κάλων σείειν, id est, omnem mouere funem. Addit metaphoram sumptam à ludo quopiam, in quo qui non potest alia ratione vincere concertationem, mouet à linea lapidem, qui dicitur rex. Nã quod affert de statua saxea, quam sua forma mouere possit Galatea, coactius est, mea quidem sententia.

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν, i. Omnem funem mouere. Aliunde ducta metaphora, sensum eundem efficit. Aristophanes in Equitibus:

Νῦν δεῖ σε πάντα δὴ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θύμιον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum versuum hic est sensus,

Nunc te necesse est omnem rudẽtem expedire,
Et lemma ferre vehemẽs, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pseudomãte: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν, ἀμύνασθαι βουλόμενος. id est, Atque omnem mouebam funem, hominem vlcisci cupiens. Apollonius in epistola ad Euphratem: πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id est, Negotiatorem aiunt omnẽ funem

nem mouere oportere. Vsurpauit & Plato in dialogo, cui titulus. Sisyphus, σκοπῶμεν νὴ δία, ὑπερφυῶς μὲν ἐν τὸ λεγόμενόν γε πάντα κάλων ἐφέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἐφιέντες. id est, Consideremus itaque, per Iouem, exacte, omnem quod aiunt rudentem laxãtes, & omnem vocem emittẽtes. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo: ἐκπλέομεν πάντα ἀνασείσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλοις. id est, Nauigabamus omni moto rudente, & omnibus rudentibus. Ad eum modum significat difficilem nauigationem, in qua sint omnia tentanda.

Omnem iacere aleam.

OMNEM iacere aleã, est, rem vniuersam periclitari, fortunæq; arbitrio cõmittere. Siquidem alea fortunæ ludus est magis, quam artis. Vnde prouerbiali figura, si qñ ancipitem rei euentum significamus, quasi nõ ab arbitrio iacientis, sed à fortuna pẽdentis, aleam iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, vitam hominum perinde dixit esse, quasi cum ludas tesseris, vt, quod iactu nõ cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων,

Τολμήσω ἀναῤῥῖψαι τὸν κύβον, id est,
Audebo tesseram iacere.

Euripides in Phœso.

-Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν,
Ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. i.
Par est labore digna ferre præmia,
Quicunque vitam fortis obijcit aleæ.

Aristides in Pericle: Καὶ εἰς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας, idest, Vna super omnibus alea iaciebatur, vita, pecunijs, fama, principatu. C. Cæsar ad Rubiconem, qui fluuius Italiã à Gallia distermninat, paulisper secum hæsitans, animoq; reputans, quam arduam rem moliretur, postea quam ostento est animus additus: Eamus, inquit, quò deorum ostenta, quò inimicorum iniquitas vocat, iacta esto alea. Plutarchus in Apophtegmatis ad hunc modum dixisse refert: πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. id est, Omnis iacta sit alea. Ad quod alludens Lucanus:

-Cadat alea fati,
Alterutrum mersura caput.

Plutarchus in vita Coriolani, extremã aleam in eundem sensum vsurpasse videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιέντι. i. Velut extrema iacta alea. Item Petronius Arbiter: Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione 1: Nõ perspicitis aleam quandam inesse hostis diligẽdi, præsertim cum res ipsa doceat. Cum enim tristissima exta sine capite fuerint, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, casum. Prouerbium desumptum videtur ex Menandro. Nã Athenæus libro decimotertio, hæc citat illius carmina e comœdia, quæ inscribitur Arrhephorus, siue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς, διὸ τοσοῦτο σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν. id est,
Siquidem sapis, ne coniugem vnquam duxeris.
Duxi ipse, proinde suadeo ne duxeris.

Huic alter respondet:

Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνεῤῥίφθω κύβος. i.
Decreta res est, esto iacta hæc alea.

Græci versus apud Athenæum nonnihil corrupti sunt scribarum inscitia. sed nullo negotio possunt restitui. Sic enim scriptos primum arbitror:

Οὐ γαμεῖς εἰ νοῦν ἔχεις γε, καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς. διὸ τοσοῦτον μὴ γαμεῖν
Νῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teste Plutarcho, similem esse dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & ijs, quæ ceciderunt, recte vti. Quid cadat, in fortunæ manu est: distribuere vero recte, quæ forte ceciderunt, id in nobis situm est. Quã collationem imitatus fuisse videtur Terẽtius in Adelphis.

Vela ventis permittere.

NEQVE dissimili figura dixit Quinctilianus in præfatione Institutionum oratoriarum: Permittamus vela ventis, & oram soluentibus bene precemur: hoc est, editionis ancipitem euẽtum vtcunque cadet experiamur. Simillimum est illud apud Senecam in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem: hoc est, rem fortunæ arbitrio cõmisi. Theognis:

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. id est,
Quare nunc ferimur tendentes carbasa ventis.

Venustè Græcis πλησιστίῳ φέρεσθαι dicitur, q toto pectore, summoq; conatu rapitur

tur

tur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone seniore de Scipione. Hūc Cato reprehēdebat, quod largitione corrumperet. Scipio respondit, sibi non opus esse quæstore nimium diligenti, cum ipse πλησίστιος, i. plenis velis ad bellum raperetur. Ouidius:

Et, quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει.

Sub omni lapide scorpius dormit, aut (vt metri quoque ratio seruetur, est enim anapesticus dimeter)

Est sub lapide scorpius omni.

Admonet adagium, cauendum esse, ne quis apud captiosos, & calumniosos temere loquatur: quidquid enim attigerit, periculum esse, ne mordeatur. Constat autem scorpios solere sub saxis cubitare; quæ si quis tollat incautius, fit, vt ictus vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes suffugiunt laborem. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις;

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν, ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί τοι
Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν.

Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide sub omni
Mordeat ne rhetor, obseruare.

Nicandri commentator, hunc senarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. id est,
Etenim sub omni lapide scorpius excubat.

Hoc est: nihil tutum, & omnia cauenda.

Asinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, subaudi ἀκροατής, id est, Asinus lyræ auscultator. In eos, qui propter imperitiā nullo sunt iudicio, crassisq; auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro satyræ suæ cuidam indidit. Eiusdem apud Gellium extāt hęc verba e satyra, cui titulus, Testamentum: Si quis mihi filius vnus, pluresve in decem mensibus gignuntur: si erunt ὄνοι λύρας, id est, asini ad lyram, exheredes sunto. ὄνους λύρας, appellat indociles bonarum artium, atque intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam: Quos ego cum possem meo iure contemnere, asino quippe lyra superflue canit, tamen ne nos superbiæ, vt facere solent, arguāt. Et idem aduersus Vigilantium; Quanquam stulte faciam, magistro cunctorū magistros quærere, & ei modum imponere, qui loqui nescit, & tacere non potest. Verum est illud apud Græcos prouerbium, ὄνος λύρας. Lucianus de his, qui mercede seruiunt: Τί γὰρ κοινόν φασι λύρᾳ καὶ ὄνῳ, id est, Quid enim cō mercij, quod dici solet, asino cum lyra? Idē aduersus indoctum: ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα. id est, Sed asinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium: ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, id est, Asinus, auriculas mouens. Rursum ad hunc modum: ὄνῳ τὶς ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, i. Asino quidam narrabat fabulā, at ille auriculas mouebat. In eos, qui, cum nihil intelligant, tamen, perinde quasi nihil nō intelligant, ita nutibus adludunt, aut arridēt dicentibus. Est autem asino naturale, subinde mouere auriculas, veluti significanti se iam intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad asinum non auscultantem lyram, sed ipsum canere conātem. Lucianus: Καὶ μάλιστα ὁπόταν ᾄδῃ καὶ ἁβρὸς εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζειν φασί. id est, Maxime si quando canit, cupitq; festiuus, ac lepidus videri, asinus, vt aiunt, ipse lyra canens. Idem in Pseudologista: τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζειν πειρώμενον ὁρῶν. id est, Iuxta hoc ipsum, quod vulgo dici solet, asinum conspiciens cithara canere tentantē. Citatur & hic versiculus:

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id est,
Asinus lyram auscultauit, & porcus tubā.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius sunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Festiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnosophistarū 8. Erat Cleon quispiam, cui nomen inditum boui: is, cum scite caneret voce, ceterum lyra non perinde vteretur, Stratonicus, vbi canentem audisset: Olim, inquit, asinus ad lyram dictus est, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σάλπιγγος ὗς ἤκουσε, i. Tubā sus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, verum eas neque intelligunt, neque mirantur: Aut in eos, qui ijs, quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangor concitantur ad bellum:

bellum: suem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiusmodi senarius:

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. i.
Asinus lyram, sus audijt stolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL graculo cum fidibus, id est, Nihil stolidis, & imperitis cum bonis litteris. Nam graculus auis est ineptæ, molestæque garrulitatis, atque obstrepera, adeo, vt à voce, qua sonat, nomen inditum putent; auctore Quintil. 1. Instit. lib. Tum sui generis conuentus amat, quo mutuo garritu strepitus fiat odiosior porro cithara silētium postulat, & aures attētas. A. Gellius Noct. Atticarum extrema lucubratione, sane quam eleganter hoc adagium torquet in quosdā pinguiore ingenio homines, stolidaque loquacitate præditos, profanos, ἀμούσους, id est, à musarum sacris alienos.

Nihil cum amaracino sui.

ATQVE ei continenter simile quoddam subnectit: Nihil cum amaracino sui: hoc est, stolidis vel optima putent, displicentque Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua à Cinyræ Cyprij Regis eiusdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuersum fuisse, fabulis proditū est. Cæterum Seruius in primum Æneidos, scribit Amaracum puerum fuisse regis vnguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, maiorem confusione odorē creauit, vnde & optima vnguenta amaracina dici cœperint: hunc postea in herbam amaracum fuisse conuersum. Eadem dicitur & sansucum, & alijs atque alijs nominibus, vt auctor est Dioscorides in tertio libro, aitque gratissimi esse odoris, atque totam odoratam. Plin. lib. 13. cap. 1. inter vnguenta nobilia, & amaracini facit mentionem, refertque quondam in Coo fuisse laudatissimum, postea eodem in loco prælatum Melinum: deinde docet varijs vnguentis admisceri samsucum, quemadmodum & Telino: quin etiam ex simplicis amaraci succo nobilissimum vnguentum confici. Idem libro 21. ca. 22. scribit in Cypro sansucum laudatissimum, & odoratissimum nasci, eiusq; varia ostendit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum, seu sansucinum vocetur. Cū igitur huiusmodi sit amaracinum, contra sue nihil immundius, nihil sordiū amantius: quamobrem dixit Virgilius:

Immundi meminere sues.

Præterea Flaccus:

--Vel amica luto sus. Et:

Lutulenta ruit sus,

nihil profecto minus conuenit rostro suillo, quam deliciæ vnguentariæ; quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate, amaracinum inimicum est suillo generi, ita, vt illis veneni instar sit, si quidem credimus Lucretio, cuius in 6. lib. hi sunt versus.

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, nam setigeris subus acre venenum est.

Suem olim Ægyptij belluam vsq; adeo spurcam ducebant, vt, si quis vel transiens contigisset, continuo properaret ad flumē, se pariter, ac vestem abluturus. Subulcos etiā indigenas adeo inuisos haberi, vt nec in templa recipiantur, nec ad matrimonium, aut affinitates admittantur, auctor Herodotus lib. 2. Ad hoc adagium adlusisse videtur M. Tullius, cum ait: Illi alabastrus vnguenti plena putet: id est, optima pro pessimis displicent. Simile quiddam dici posset de Scarabæo, cui vnguentum pro stercore est, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici solere, propemodum innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarū dictis componit: λέγονται οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολείπειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. id est, Aiunt Scarabæos vnguentum fugere, grauεolentia sectari.

Asinum sub freno currere doces.

ASINVM sub freno currere doces, hoc est, doces indocilem. Nam equus ad cursum idoneus, asinus ad equestrem cursum inutilis. Horatius:

Infelix operam perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parētē currere freno.

Acron admonet, prouerbialiter dictum de asino. Est autem diuersum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equum in campum.

Alienam metis messem.

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος, id est, Alienā metis messem. Duplex est vsus huius adagij, q ppe

pe quod pariter & in eos conuenit, qui cõmoditaribus aliena partis opera potiũtur: & in hos, qui negotium non suum parum diligenter curant. Ducta metaphora à vetusto more, quo vicini rustici in demerenda segete mutuam inter sese operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in suopte quisque negotio longe sit attentior, quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Cassita, quem non pigeret referre, nisi promptum esset cuilibet apud A. Gellium legere. Potest & eo referri, quod aliquoties fit, vt, eiectis ijs, qui sementem fecerunt, alij in eorum locum succedant, citraq; laborẽ alienis fruãtur sudoribus. Vnde Maronis illud:

-En queis conseuimus agros?

Aristophanes in Equitibus: Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος, id est, Alienam metẽs messem. Dictum est in Cleonem, qui in rem paratã, multisq; laboribus à Demosthene prius labefactam veniens, Pylo capta, gloriã omnem victoriæ in se transtulit, Demostheni præter inuidiam nihil relictum. Cui confine est illud Homeri ex Odysseæ lib. 1.

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id est,
Quandoquidem impune victum comedunt alienum.

Eandem sententiam Aristophanes in eadem fabula sic extulit:

Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργαστηρίου
Ἑψόντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην. i.
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere.

PENELOPES telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odysseæ secundo fingit Penelopen Vlyssis vxorem, procos iam vrgentes, hac conditione delusisse, vt tum se promitteret nupturam, vbi telam, quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quam illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit.

Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.

Vsurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quæst. lib. 2. Quid, quod eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum superiora? Sentit autem de dialectica, quę ijsdem illis orationibus, quibus confirmauit aliquid, rursum soluit, ac destruit, vt nihil iam actum videatur. Seneca De beneficijs quincto: Quid enim boni est, nodos operose soluere, quos ipse vt solueres feceris? Aristides in defensione quatuor oratorum: καὶ ἐκ οἶδα ὅντιν' ἱστὸν ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν προκόψωσι τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀνταφαιρεῖ σι μεγάλα φρονοῦντες. id est, Et telam nescio quam retexentes. Quantum enim faciunt compendij in sapientia, tantum rursum dispendij, dum arrogantes euadunt. Hoc quoniam alijs prouerbijs, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirum & hoc esse prouerbium.

Annosam arborem transplantare.

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, id est, Vetulam arborem transplantare. In eos dicitur, qui sero, atque exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de ijs, quæ frustra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, sed cum plantula adhuc est. Nam veteres negabant arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teste Plinio. Videtur autem adagium ad quercũ peculiarius pertinere, quæ omnium altissimè radices agit: Vt & ἀπὸ τῆς δρυὸς γεράνδρυον. Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuisse. Quapropter & Ioui sacra arbor, & sylua Dodonæa querna, fuit, vnde prima omnium oracula reddita credũtur. Eleganter vsus est hoc adagio Seneca lib. Epistolarum 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Ægialo diligentissimo patrefamilias (is enim nũc huius agri possessor est) quamuis vetus arbustum posse transferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.

Arenam metiris.

Ἄμμον μετρεῖς, i. Arenæ modum quæris, siue metiris. hoc est, rem infiniti laboris, atque inexplicabilem inceptas. Aut, frustra conaris,

conaris, quod nequeas efficere, Athenæus libro sexto. Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquantia numerum arenarum. ὀνόματι δὲ χρώμενον ψαμμακοσίοις. id est, nominibus vtens arenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imitetur. Plato in Theæteto: Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. id est, Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, arenæ.

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, i. Vndas numeras. Eundem cũ proximo sensum habet. Virgilius vtranque parœmiam eleganter attigit lib. Georgicon secundo:

Quem si scire velit, Libyci velit æquoris idem
Discere quam multæ zephyro turbentur arenæ.
Aut, vbi nauigijs violẽtior incidit Eurus,
Nosse, quot Ionij veniãt ad litora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἴσης γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id est,
Nanque perinde fiet, quasi si numerare labores,
Quod venti è pelago trudant ad litora fluctus.

Videri potest ab Æsopico quodam apologo natum adagium, quẽ refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris litore sedisse, conantem singulas vndas pernumerare: cumq;, vndas vndis trudentibus, obrueretur, animoq; male angeretur, quod eas numero complecti non posset, adiens callida vulpes opportuno cõsilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas, quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, i. Apud surdum crepitũ edere. Dicitur, vbi quid frustra fit. Aut vbi precatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuicijs incessitur is, qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur à Diogeniano, & à Suida.

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, i. Aranearum telas texere. Est in re friuola, nulliusq; frugis, infinitum, atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij vice à diuo Basilio in initio enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenẽ Laertium in vita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearũ textis similes esse dicebatur, quæ cum operosum quiddam, atque exactum præ se ferant, tamen nugatoriæ sint, atque imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum à magnis auibus facile discinderentur, muscas duntaxat irretirent.

Laterem lauas.

FERVNTVR huic cõfines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem significamus, veluti πλίνθον πλύνεις, id est, Laterem lauas, id quod vsurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam: Taceam? instigem. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:

Καὶ ὕδατι νίζειν θολερὰν ἰοίδνῖ πλίνθον. id est,
Et nigram silicem lauisse liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI simillimũ est, quod refertur apud Aristophanem in comœdia, cui titulus σφῆκες, λίθον ἕψεις. id est, Lapidem decoquis: pro eo, quod est, inaniter laboras. Ἀλλ' ἔτ' ἂν ἀντιβολοίη τις, κάτω κύπτων ἂν οὗτοι, λίθον ἕψεις, ἔλεγεν. id est, Quin, vbi quis obsecrauerit, demisso sic capite, lapidẽ decoquis, inquit. Neque enim vnquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq; precibus mollescentem.

Æthiopem lauas: Æthiopem dealbas.

EVNDEM vim habent, αἰθίοπα σμήχεις, id est, Æthiopem lauas. Et, αἰθίοπα λευκαίνεις, id est, Æthiopem dealbas. Lucianus in libro contra indoctum: καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ. id est, Ac, iuxta prouerbium, Æthiopem lauare conor. Nam natiuus ille Æthiopum nigror, quẽ Plinius ex vicini syderis vapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neq; vlla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta verborum fucis adornatur, aut cũ laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri

deri potest ab Æsopica fabula. Nam quidam mercatus Æthiopem, & existimans eũ colorem non natura, sed superioris domini negligentia accidisse, nihil non adhibuit curũ, quibus vestes candefieri solét: adeoq; perpetuis lotionibus miserum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.

Arare litus.

Αἰγιαλὸν ἀρῶν, i. Arare litus. Est sterilem operam sumere. Ausonius ad Theonem:

Quid geris extremis positus telluris in oris

Cultor arenarum vates, cui litus arandũ?

Significans, eum inaniter laborare. Huius peculiaris vsus erit, cum officium impenditur in eum, à quo nihil sis fructus aliquando percepturus: veluti, si quis doceat, ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratũ. Salsitas enim facit, vt litorales oræ ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est: ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, Salsuginosa vicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: Atque huiusce rei varias adfert causas Plutarchus in commentario De causis naturalibus, primo statim problemate.

Arenæ mandas semina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id est, Arenæ mandas semina. Propterea quod steriles Arenæ, maxime littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,

Quid facis, Oenone, quid arenæ semina mandas?

Non profecturis litora bobus aras.

Atqui in Brabantia sunt agricolæ tam industrij, qui sitientissimas arenas cogant & triticum ferre.

In aqua sementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id est, In aqua sementem iacis. Theognis,

Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. id est,

Par vt qui æquoreis semina mãdet aquis.

Loquitur de his, qui beneficiũ cõferunt in ingratos, atque improbos homines: idque perinde perire dicit, quasi sementem facias in vndis marinis. Aristophanis interpres & hoc pacto effert prouerbiũ, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id est, in mari sementem facis.

In saxis seminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id est, In saxis sementem facis. Nam hoc terræ genus fere sterile est, vel quia non potest aratro proscindi, vel quia, quod satum est, non habet, quo radices agat.

Ignem dissecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id est, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quãquam hoc inter Pythagorica retulimus symbola. Aristides in communi defensione quatuor Rhetorum: ἐλελήθεις δὲ ἄρα σαυτὸν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας, id est, Nõ intelligebas autem teipsum omnibus illis prouerbijs obnoxium esse: quod ignem diuerberares, quod lapidẽ elixares, quod in saxis sementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionysiũ tyrannum nullum omnino fecerit operæpretium.

In aqua scribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις. i. In aqua scribis, hoc est, nihil agis. Lucianus in Tyranno: Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατός φασιν, ἤδη γράφεις, παρὰ μικύλλου τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν, id est, Vtrum ludis, Charon, an iam in aqua, quod aiunt, scribis, qui quidẽ à Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro: Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id est, Num hæc studiose in aqua scribet nigra, seminans calamo? Extat huiusmodi senarius inter sententias Græcas:

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον, εἰς ὕδωρ γράφε. i.

Hominũ improborum inscribe iusiurandum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum libro decimo:

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id est,

Inscribo vino, si qua iurat fœmina.

Item Catullus:

Mulier cupido quod dicit amanti,

In vento, & rapida scribere oportet aqua.

In arena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, i. In arena ædificas. Non consistit, quod super arenam struxeris. Proinde recte vsurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.

Ventos

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, id est, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo, quod est, agricolationem exerces. Refertur à Zenodoto. dicitur in eos, qui è suis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, i. Ferrum fluitare doces. De ijs, qui rem conantur, quæ re pugnante natura, nequaquam fieri possit.

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ, ἢ ἐπιφέρει, i. Cribro aquam haurit. Quòd etiam in obliuiosos non inconcinnè dicetur. Plautus in Pseudolo: Non pluris refert, quàm si imbrem in cribrum geras. Id auté olim inter ἀδυνατώτατα habitum, vel illud est argumento, quod inter prodigia refertur, Tutiam, virginem Vestalem, aquam cribro tulisse, anno ab vrbe condita sexcentesimonono, teste Plinio lib. 28. c. 2. Cuius meminit Dionysius Halicarnasseus lib. Romanarum antiquitatum secundo. Sumptũ à fabula Danaidum puellarũ, quas Plato scripsit apud inferos hoc pœnę genus pédere, vt assidue aquam in dolium pertusum vasis item pertusis inferant. Alciphron in epistola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο εἰς Δαναΐδων τοὺς ἀμφορέας ἐκχέομεν πίθους. id est: Ac, iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου. id est, Tanquam e cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum: εἰς πίθον τετρημμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id est, In dolium pertusum aquam hauris. Plautus in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

Apud fimum odorum, vaporem spargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id est, In fimum aromatum odorem spargis. Nam perit omnis fragrãtia, fimiq; fœtore vincitur. Et apud Suidam. Conueniet autem in eos, qui rem egregiam indignis adhibent. quod genus est illud: In lente vnguentum.

Oleum, & operam perdidi.

EODEM pertinet & illud, quod est apud Plautum in Pœnulo: Tum pol ego & oleũ, & operam perdidi: id est, quidquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. Metaphora ducta est à gladiatorum, ac palæstritarum certaminibus: in quibus certaturi, vnguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epistolis: Nam, quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pompeius profitetur se & oleum, & operam perdidisse. Quanquam potest & ad lucubrantium lucernas referri: sicuti Cicero fecisse videtur, scribés ad Atticum libro decimotertio. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo, & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum, & opera nostræ philologiæ perierit: sed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quod ad rem animi translatum sit. Ergo hic oleum pro sumptu positum est. Nam & sic effertur adagium. Plautus in Rudétibus: Et operam, & sumptum perdunt. Eodẽ pertinet etiam illud, quod coruus ille salutator sonare didicerat: Opera, & impensa perijt. Cuius fabulæ meminit Macrobius libro Saturnalium 2. Eam (quoniam haud quaquam indigna memoratu videtur) nó grauabor adscribere, idq; ipsius verbis: Sublimis, inquit, Actiatica victoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere: Aue Cæsar, victor, Imperator. Miratus Cæsar officiosam auẽ viginti millibus nummũ emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauerat Cęsari illum habere & alium coruum, quem vt afferre cogeretur, rogauit. Allatus verba, quæ didicerat, expressit: Aue victor Imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus similiter à psittaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoq; redemit. Exemplum sutoré pauperem solicitauit, vt coruum institueret ad parem salutationẽ, qui, impendio exhaustus, sæpe ad auẽ non respódentem dicere solebat, Opera, & impensa perijt. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus, respondit: Satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa, quibus dominum querenté solebat audire, subtexeret,

xeret, Opera, & impensa perijt. Ad quod Cæsar risit, emitq; auem iussit, quanti nullã adhuc emerat. Hactenus Macrobij verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, videtur huic adagio velut alterũ quoddam adagium subterfuisse: Oleũ perdit, & impensas, qui bouem mittit ad ceroma. Si quidem hoc ipsum bouem ad ceroma mittere, prouerbiũ sapit, pro eo, quod est, docere indocilem: aut ad id muneris quempiam asciscere, ad quod obeundum minime sit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentum, quo olim vngebantur athletæ, id ex oleo certisque terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.

Reti ventos venaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, id est, Reti ventos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea, quæ nulla sit assequendi spes: Aut qui rem inanem inaniter captant. Nam vtre contineri ventus potest, reti nequaquam.

Tranquillum aethera remigas.

Αἰθέρα νηνέμιον ἐρέσσεις, i. Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est, quasi dicas, aerem diuerberas, remigantium more.

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, id est, Mortuũ flagellas, in eos, qui obiurgãt illos, qui nihil prorsus obiurgatione commoueantur: Aut qui vita defunctos insectantur, ac lacerant.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, i. Ollam exornas, siue picturas. De ijs, qui in re vehementer absurda frustra conãtur. Ineptus enim labor, ollæ vasi cõtempto, & culinarijs vsibus destinato, picturæ lenocinium adhibere. Cui simillimum quiddam vulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandiũ putamina.

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, id est, Ouum glutino cõpingis. Refertur à Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire, & coagmentare conetur.

Vtrem cadis.

Ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem cędis, aut Vtrẽ excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod adlusisse videtur Appuleius in Asino, cum meminit de tribus vtribus à se percussis, ac vulneratis. Sumptum vel à Bacchi sacris, vel ab ijs, qui percussis vtribus inanem mouent strepitum.

Vtrem vellis.

Hvic simillimum, ἀσκὸν τίλλεις, id est, Vtrem vellis. Vel quod non sentiat, vel quod pilis careat.

Actum agere.

Terentivs in Phormione: Ohe, actum, aiunt, ne agas. τὸ πραχθὲν μὴ πράξεις. A iudiciorum consuetudine sumptum, qua fas non est iterum agere causam, de qua iam sit pronunciatum. Plautus: Rem actam agis. id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis vestrum videri, patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia, indicat dici solitum de negotio, quod præpostere geritur. Sed, cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis, & colendis. Præposteris enim vtimur consilijs, & acta agimus, quod vetamur prouerbio.

Cotem alis.

Ἀκόνην σιτίζεις, id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimiq; cibi: qui nihilo tamen habitiores inde reddantur. Nam in Cotis macilentiam hodieq; vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguẽ, quam cotem, macilentum quempiam esse significantes. Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficiũ, vnde non sit reditura gratia: vt affine sit illi, quod alibi dicetur: Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas.

Ὕλαν κραυγάζεις, id est, Hylam inclamas. De frustra vociferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiusmodi casũ natum adagiũ. Hylas, Theodamantis filius, cum esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cum esset in Mysia, forte aquatum egressus, in

fonte perijt: vnde & à Nymphis adamatus, ac raptus fingitur. Ad hunc vestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quidquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Virgilius videtur ad nautarum clamorem retulisse, cum ait:

His adiungit, Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamassent, vt littus Hyla, Hyla omne sonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τρὶς μὲν ὕλαν ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμὸς
Τρὶς δ᾽ αὖ ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δὲ ἵκετο φωνή.

Ter quanto potuisset Hylam clamore vocabat,
Mugitũ intendens imo de gutture vocis.
Ter puer audijt, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obstat, quo minus ad sacrorũ consuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam sunt instituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur. Id fuerit venustius, atque concinnius, vbi quis rem absentem frustra desiderat, vel deplorans, vel optans. Vt si quis, ad inopiam redactus, optaret sibi centum talẽta, quæ quondam habuisset. Ad hanc parœmiam respexisse videtur Aristophanes in Pluto;

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς, i.
Desideras absentem inaniter vocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorante, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ. id est, Inaniter consumis aquam. In eos quadrabit, qui frustra suadent. A prisco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Æschines contra Demosthenem, ostendit primã aquam infundi solere actoribus, alterã patronis, tertiam iudicibus, ad pęnã constituendam, nisi primis sententijs reus fuisset absolutus. Et Demosthenes Æschinem prouocat, vt vel in sua aqua, si possit, dicat, quod decretũ fuisset ipso vnquã auctore scriptum: ἀνάστα καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. Huc adludẽs Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in cõuiuio dicere, non ad aquæ, sed ad amphoræ vinariæ modum. Idem in Bis accusato: Ἐκείνῳ γὰρ τέως νῦν ῥέον. id est. Nam illius sane in præsentia fluit aqua. Videtur id subindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ, id est, ad pusillum aquæ docere posse, quæ gesta sint. Idẽ in eodem: Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον, id est. Vrget enim aqua fluens, quod oratoris sit ad præscriptas clepsydras dicere. Appuleius in Asino aureo: Rursum præconis amplo boatu citatus accusator quidam senior exurgit, & ad dicendi spatium, vasculo quodam in uicem colli graciliter fistulato, ac per hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pęne quinque. Nam viginti clepsydris, quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor. Quintil. lib. 12. Et si quid ipse tibi sumas, probandum est, & laboratam, congestamq; dierum, ac noctium studio actionẽ, aqua deficit. M. Tullius in calce secundi libri Tusculanarum quæstionum, Cras ergo ad clepsydram, sic enim dicimus. Idẽm de Oratore libro 3. de Pericle loquens, At hunc, inquit, nõ clamator aliquis ad clepsydrã latrare docuerat, sed, vt accepimus, Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerũ scientia. Philetas apud Athenæum lib. 2. τοσαῦτα, ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. i. Tantum, vt solent rhetores, ad aquam dixi, fuerat autem de aqua sermo. Hinc capta est adlusionis gratia. Demades iocabatur in Demosthenẽ ὑδροπότην, quod ceteri quidem ad aquam dicerent, Demosthenes ad aquam scriberet. Philostratus in Adriano sophista τὰς ἀπὸ κλεψύδρας appellat sophistas, qui aqua exercebãtur. Porro prisci lineis, & vmbris horas distinguebãt. P. Scipio Nasica primus reperit clepsydram, qua nubilo quoque die, & noctibus, horæ distinguerentur. Nunc pro clepsydris clepsammis, & αὐτομάτοις vtuntur horologijs.

In aere piscari, Venari in mari.

Eivsdem generis sunt & illa, quę Plautus vsurpat in Asinaria: In aere piscari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt simpliciter in eos, qui frustra moliuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpostere ibi quærunt aliquid, vbi ne sperari quidẽ possit. Vt si quis in magistratibus vitã tranquillam, in voluptatibus beatã, in opibus felicem quærat.

Itaque

Itaque Libanus seruus ab hero suo Demęneto iussus, vt vxorẽ ipsius argẽto defraudiret, significans nulla ratione fieri posse, vt à muliere tenacissima quidquã auferretur: Iube, inquit, vna me opera piscari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam è pumice postulas.

Svperiori non admodum diuersum, quod apud eundem poetam legitur: Aquam è pumice postulare, pro eo, quod est, frustra ab alio petere, cuius ipse, à quo petas, maxime sit indigus. Nihil enim pumice lapide siccius, nihil siticulosius. Perinde ac si quis ab indoctissimo doceri postulet, ab inconsultissimo consilium expectet, ab egeno munus, ab inope præsidium: denique ab auaro, ac tenaci pecuniã. Plautus: Nam tu aquam è pumice nunc postulas, qui ipsius sitiat. Pumex, inquit idem, non æque est aridus, atque hic senex. Est autem Pumex lapis cauernosus, quo solẽt poliri codices: naturæ adeo siccæ, vt, si in vrceum bullientem immiseris, feruorem extinguat: non solum ad tempus, sed in totum. Nec aliud in causa putat esse Theophrastus, nisi quod vehementissima siccitate spumam totam ad se trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiã Eudemo, qui pumice acri consperso aceto, munire sese consueuerit, vt post septimam ellebori potionẽ, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.

Nudo vestimenta detrahere.

Ad hanc sententiã pertinet hoc quoq;, quod ab eodem est vsurpatum poeta, Nudo vestimenta detrahere, pro eo, quod est, ab eo sperare emolumẽtum, cui ne sit quidem, quod auferri queat. Sic enim idem Libanus in Asinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipso per fallaciam argẽtum abraderet, quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere vestimenta me iubes. Adducit & D. Chrysostomus prouerbiũ vulgo iactatum, quo dicebant, nec à centum viris vnũ nudum spoliare posse. Appuleius Asin. lib. j. scripsit nudum nec à decem palęstritis posse spoliari.

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, i. Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem, ac sterilem caperẽt. Anthericus, herbę genus, quod meti non possit, sed velli manibus necesse est, velut & linum. Antherices vocãtur summa spicarum fastigia, siue atheres. Herodotus Asphodeli caules antherices vocat, teste Suida: quos & tenaciores ait esse, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plin. lib. 21. cap. 17. In Græcorum commentarijs est promiscue positum Antherices, & Atherices.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, i. Ex arena funiculum nectere. Est, frustra conari, quod nulla ratione potest effici. Quid enim stultius, quam ex arena, quæ nullo modo cohęrescit, funem velle nectere? Prouerbium vtrunq;, nempe tum hoc, tum quod proxime retulimus, vsurpat Aristides in cõmuni defensione quatuor oratorum: Καταδύντες δὲ εἰς τοὺς χηραμοὺς, ἐκεῖ τὰ θαυμαστὰ σοφίζοντες, σκιᾷ τινὶ λόγους ἀνασπῶντες, ἔφης ὦ Σοφόκλεις, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, οὐκ οἶδα ὅντιν ἱστὸν ἀναλύοντες. id est, Verum abdentes sese in secessus quosdam, illic admirandam illam comminiscuntur sapiẽtiam, vmbra quadam attrahentes verba, quemadmodum abs te dictum est Sophocles, Anthericum metentes, ex arena nectentes funiculum, & haud scio quam retexentes telam. Significat his adagijs, vmbraticum illud philosophorum studium nihil omnino fructus adferre. Columella in pręfatione carminis De cultura hortorum: Nam, etsi multa sunt eius quasi membra, de quibus aliquid possumus effari: tamen eadem tam exigua sunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili paruitate arenæ funis effici non possit. Prouerbiũ peculiariter accommodabitur ad vsus huiusmodi: si quis conetur in cõcordiam redigere, moribus longe dissimillimos, & inter quos nihil omnino cõuenit: aut si quis orationem ex argumentis dissonis contexat, quasi Chimeram quandam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex varijs animantium generibus ita collatis:

-Vt turpiter atrum
Desinat in piscẽ, mulier formosa superne.

Ab asino lanam.

Cvi finitimum est & illud, ὄνου πόκας ζητεῖς, id est, Asini lanas quæris. De ijs, qui

ſtulte quærunt ea, quæ nuſquam ſunt. Effertur adagium etiam ad hunc modū: ὄνου πόκαι, id eſt, Aſini lanæ. Ariſtophanes:

Τὶς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τὶς εἰς ὄνου πόκας, i.
Aſini quis ad lanas? quis in lethes ſolum?

Per aſini lanam, res vanas ſignificans, & quæ nuſquam ſunt. Trimeter Græcis conſtat ſi tollas alterum, τίς.

Aſinum tondes.

EVNDEM ſenſum habet, τὸν ὄνον κείρεις, id eſt, Aſinum tondes. De his, qui rem abſurdam, atq; inutilem aggrediuntur: propterea quòd Aſinum neque pectere poſſis propter villos, neque tondere cum lanam non habeat. Huius meminit Ariſtophanes in Ranis.

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, id eſt, Lupi alas quæris. De ijs, qui quærunt ea, quæ nuſquam ſunt. Aut vbi quis verbo duntaxat territat, alioqui re nunquam facturus, quod minatur. Neque enim fieri poteſt, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recenſetur à Suida.

Quæ apud inferos.

EODEM loco interpres admonet & huius adagij, tanquàm eundem habentis ſenſum, τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, Ea, quæ apud inferos. Citatq; Ariſtarchum auctorem: idq; inde natum putat, quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentē: aſinum autem arrodētem ea, quæ ille iam torſiſſet, atque ita inaniter laborare, qui torquebat. Quanquam illud, τὰ ἐν ᾅδου, generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur, nulli credita, niſi pueris: vnde, cum inania, ſomnijsq; ſimilia ſignificabimus, apte dicemus, τὰ ἐν ᾅδου. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quarto refert, Democritum ſcripſiſſe volumē, cui titulus fuerit, τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, prodigioſis, vt coniectandum eſt, refertum fabulis: & hinc poteſt videri ductum prouerbium.

Contorquet piger funiculum.

HVIC adeo ſimile eſt, vt idē videri poſſit, quod de Ocno, id eſt, pigro aſino refert Pauſanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratum: συνάγει ὄκνος τὴν θώμιγγα, id eſt, Torquet piger funiculū. Ipſius verba ſuper hac re ſubſcribā: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον. πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον. παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο, ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. οἶδα δὲ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὁ πότε ἴδοιεν τινὰ πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὄνησιν φέροντι, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. id eſt, Poſt hos vir quidam eſt ſedens, titulus indicat eum, ὄκνον eſſe. Factus eſt autem ad hūc modum vt ipſe funiculū torqueat, aſtante aſella, quæ quod tortum fuerit aſſidue abrodat. Hunc Ocnum aiunt hominem eſſe induſtrium, operiq; intentum, ſed vxorem habere ſumptuoſam, ac prodigam, vt, quidquid is ſuo labore corraſerit, id mox abſumatur ab illa. Cognitum eſt nobis, etiam ab Ionibus dici ſolere, ſi quē conſpexiſſent in re quapiam elaborantem, quæ nihil afferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentum picturæ ſumptum ab occaſione vocis ancipitem obtinentis ſignificatū. Siquidem συνάγειν τὸν βίον, aiunt Græci, pro comparare victum. Colligit autem, qui rem auget; diſſipat, qui profundit. Atque hoc quidem argumentū apparet olim multorum artificum operibus fuiſſe celebratum. Siquidem Plinius in hiſtoria mūdi inter Socratis egregij pictoris argumenta, commemorat & de aſino ſpartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Fertur idem picturæ genus & Delphis fuiſſe, à Polygnoto Thaſio dicatum. Quo quidem negant deſidem, & ignauum ſignificatum, quemadmodū exiſtimat Varro, immo laborioſum magis, & induſtriū, ſed cui ſit vxor prodiga. Eoq; Pauſanias ait, non marem aſellum, ſed fœminam in pictura fuiſſe. Idem argumentum, marmore cælatum, Romæ duobus viſitari locis, nempe in Capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus teſtis eſt. Vſus eſt hoc adagio & Propertius:

Dignior obliquo funē q torqueat ocno,
Æternusq; tuam paſcat aſelle famem.

Verum illud interim admirandum, cur P in. eum ſcripſerit appellatum ocnum, i. pigrum, qui funē torqueret, ac non magis

asellum arrodentem. Maxime cum Propertius nō eum ocnon appellet, qui torqueat, sed illi torqueri funem: vt asinum intelligas citius, quam torquentem. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος, ὄνῳ τινὶ παρίησιν ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. id est, Sed, quemadmodum apud inferos depictus is, qui funem torquet: cui adest, qui depascens absumit id, quod tortum fuerit.

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, id est, Littori loqueris. Refertur à Græcis adagiorū collectoribus. Dictum in eos, qui frustra vel suadent, vel orant: perinde quasi surdo loquantur. Nam littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:

Surdior ille freto clamātē nomē Orestis,
Traxit inornatis in sua tecta comis.

Vento loqueris.

SVIDAS addit & hoc, Ἀνέμῳ διαλέγῃ, id est, Vento loqueris. Pro eo, quod est, inaniter. Nam ventus omnia dissipat, cogitq; euanescere. Vnde & Auris discerpta mandata dixit Virgilius, quæ abierant in obliuionem. Plautus in Mostell.

Hic nescit quidē nisi fœnus fabulari vēto.

Consimili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν. id est, Cœlo ac terræ loqui.

Mortuo verba facit.

Νεκρῷ λέγουσα μύθους εἰς οὖς, id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius: Verba fiūt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc, quod est apud Æschylum in Agamemnone:

Ἔοικα θρηνεῖν ζῶσα πρὸς τύμβον μάτην. i.
Frustra ad sepulchrū viua ploro mortui.

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id est, Surdo canis. Virgilius in Bucolicis:

Non canimus surdis: respondent omnia syluæ.

Horatius:

Narrare putaret asello
Fabellam surdo,

Terentius in Heautontimorumeno:

Næ ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quæ vereor, ne vanis auribus cecinerint. Æschylus in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις:

Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῇ λέγω, id est,
An audisti, an non audisti? num surdo loquor?

Adlusit huc Ouidius Amorum lib. 3.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?

Ortum videtur à ridiculo casu: quo sæpe fit, vt hospes incidat in surdum, quem percunctetur multa, ridentibus ijs, qui surdum nouerunt.

Frustra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, id est, Frustra canis. Πρὸς κενὴν ψάλλεις, id est, In vanū cantas. De ijs, qui frustra suadent. A cantoribus dictum, qui, cū ingrati sunt auctoribus, inaniter canūt, cum à nemine audiantur: aut qui canunt suo sumptu, nihil auferentes præmij. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde est illud in Euripidis Hecuba: Ἥξει τι μέλος, id est, Veniet aliqua cantilena. Et Eandem cantilenam canis, & Ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθεγξάμενος, id est, præter cantum sonans. Vsurpauit adagium hoc, ac simul exposuit Lycophron poeta:

Τοιγὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νεύρας κτύπον
Ἄσιτα, καὶ ἀδώρητα φορμίζων μέλη. id est,
Itaque ciebis irritos fidium sonos
Ieiuna, & indonata pulsans carmina.

Interpres addit prouerbium ad hunc etiam efferri modum: Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. id est, Frustra pulsas chordas. Sumptum autem à citharœdis, qui sic canunt, vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiant, hoc est, suo sumptu, suoq; victu, quemadmodum ait Plautus, alijs cantent. Nisi cui videbitur ad apologum Æsopi referendum, de tibicine frustra pisces inuitante cantilenis. Nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris.

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris. Eundem sensum habet. Et apud Terentium in ἑαυτ. lapis pro stupido, brutoq; homine ponitur aliquoties. Non inscitum est, quod refert

 Laertius:

Laertius: Cuidam interroganti, qua nam in re melior esset euasurus filius, si erudiretur, Si nihil aliud, inquit Aristippus, certe in theatro non sedebit lapis super lapidem.

Parieti loqueris.

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς, id est, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modum, Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dici consueuit, vbi quis rei quippiam faceret vehementer absurdæ. Fortassis ab amantibus sumptum: qui ad fores, ac fenestras, aut etiam parietes amicarum perinde loquuntur nonnunquam, quasi sensus aliquis illis adsit. Plautus in Truculento vsurpat pro eo, quod est taciturо loqui: Ego, inquit, ero paries, loquere tu.

Nugas agere.

LATINIS perinde atque Græcis tritũ adagium, Nugas agere, pro eo, quod est, rẽ friuolam, ac nihil facere, seu frustra conari, λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, id est, Nugas nugaris. Aristoph. in Nebulis, Socratem subtilium nugarum antistitem vocat, quasi friuolarum argutiarum auctorem, Σύ τε λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦ. λῆρος μακρὸς dixit Galenus lib. περὶ δυνάμεων φυσικῶν 2. Λῆρος οὖν μακρὸς ἐστὶν ἅπασα τῶν πόρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. id est, Magnę igitur nugę sunt omnis pororum suppositio ad vim naturalem. Iucundius fit, cum refertur ad personam, velut apud Athenæum lib. 6.

Οἱ δὲ ποιηταὶ, φησὶ, λῆροι εἰσιν. id est,
Porro poetas nugas esse prædicat.

Dicũt & ὑθλεῖς, id est, deliras, ac desipis, quod est trãslatum ab aniculis, quæ postea quam ætatis vitio cœperint desipiscere, futiles quasdam nugas blaterare solent. Ausonius ad Paullum:

Phœbus iubet verum loqui.
Et si Pierias patitur lirare sorores,
Nusquam ipse torquet ἄυλακα.

In quibus versibus obscurior est adlusio, ac prope inepta. Nam homo bilinguis pariter ad vtrunq; sermonẽ, & duplicem nominis significatum respexit. Siquidem λῆροι Græcis nugas significat, & liræ, seu porcæ Latinis vocantur sulci. Nam agricolæ primum proscindunt, deinde comminuunt glebas, postremo lirant. Proinde subtexuit, nunquam ipse torquet ἄυλακα. Olim enim agricolatores delirare dicebantur, qui à recto sulcorum ordine deflecterent. Inde transsumptum ad eos, qui desipiscunt.

In cælum iacularis.

Ἐς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, id est, In cælum sagittam torques. Est apud Zenodotum, ac Suidam, de ijs, qui frustra laborant: aut qui audent eos lacessere, quos non possunt lædere. nihil enim ferire potest, qui in cælum torquet, nisi quod diuos videtur petere. At non raro fit, vt iaculum in ipsum mittentem recidat.

Delphinum cauda ligas.

Δελφῖνα πρὸς τὸν οὐραῖον δεῖς, id est, Delphinum cauda alligas. In eos, qui quippiam incassum conantur. Propterea quod Delphinus cauda sit lubrica, nec ea parte teneri queat, aut quod cauda sit valida, cuius agitatione fertur & naues aliquando subuertere, vt hac parte sit inuictus. Quadrabit & in eos, qui ea via quempiam aggrediuntur, qua nequaquam possit superari.

Cauda tenes anguillam.

Απ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, i. Cauda tenes anguillã. In eos apte dicetur, qbus res est cum hominibus lubrica fide, perfidisq;, aut qui rem fugitiuam, atque incertam aliquam habent, quam tueri diu non possint.

Folio ficulno tenes anguillam.

HVIC diuersum est illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id est, Folio ficulno anguillam, sub audiendum, tenes. Vbi quis, alioqui fugax, & lubricus, arctiore nodo tenetur, quam possit elabi. Nam fici folium scabrum est, vt cui nomen etiam inditum ab asperitate scripserit Plutarchus: atque ob id ad retinendam anguillam natura lubricam, vel maxime idoneum.

Medius teneris.

HVIC sententię confine est illud apud Aristophanem in Ranis, νῦν ἔχῃ μέσος, id est, Nunc medius teneris. De eo, qui sic tenetũ, vt extricare sese nulla ratione possit. Translatum à palæstritis, atq; athletis, qui, si quem mediũ corripuerint, facile vincũt. Sunt autem verba Æaci ad Bacchum: Αλλὰ νῦν ἔχῃ μέσος. id est, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium: Sublimem medium arriperem.

Delphi-

Delphinum natare doces.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Delphinum natare doces. In eos competit, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua cũ sit ipse exercitatissimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando pernicissimi impetus est, ita, vt non modo superet omne natatilium genus velocitate, verum etiam terrestrium animantium, vt auctor Ælianus libro duodecimo. Quin & naues transilit, seq́;, contento spiritu, teli in morem eiaculatur.

Aquilam volare doces.

Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις, i. Aquilam volare doces. Diuersa metaphora sententiam eãdem declarat. Quod enim Delphini inter pisces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiam commune, quod vterq; παιδεραστὴς esse narratur. Allusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxũ rhetorem, Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτῆσιν ἀετοὺς δοκιμάζοντας. Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent.

In eodem hæsitas luto.

TERENTIVS in Phormione: In eodẽ hæsitas luto. In eos competit, qui sic implicantur negotio cuipiam, vt se nequeãt extricare. A viatoribus translatum, qui, simul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conãtur educere, altero altius immerguntur. Rursum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo est infigendus. Eodem alludens Horatius:

Ne quidquam, inquit, cœno cupiens euellere plantam.

Huic simile est: In eodem hæsitare vestigio. Q. Curtius lib. 4. Tertium diem metu exãgues, iam armis suis oneratos in eodem vestigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR huic nõ dissimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidẽ multa multis locis, sed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurũ parum secum in disputando constare, seq́; ipsum inuoluere, dum ea, quæ dicit alibi, pugnant cum ijs, quæ dixit alibi, atque ita quasi fluctuare, neque in solido consistere. Id quod euenire solet ijs, qui, cum aberrẽt à vero, verborũ fucis rem inuoluunt. Trãslatum apparet vel à fluitantibus, qui, vado destituti, huc atque illuc iactantur; quoq; magis se commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepsydra, de qua meminimus alibi, vt eum in aqua hærere dicamus, qui sese, destillata iã aqua, tamen e caussa non potest expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus, & postridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non est actum. In hac caussa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum significet, eam actionem integram sibi relinqui, an caussam esse inextricabilem. Huc referendum illud, quod paullo superius ex Quintiliano citauimus: Et laboratã, cõgestamq; dierum, ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea, quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.

SVLPICIVS Apollinaris grãmaticus apud Aulum Gellium in noctibus Atticis lib. 13. c. 17. duo quædam adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorũ amborum eadem sit sententia. Græcus est versiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης.

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id est,

Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neq; quidquam tam esse vicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoq; non esse tutum venturis fidere, vt vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagij quidem ad huiusmodi fabulam referunt. Ancæus Neptuni, & Astypaleæ Phœnicis filius, cũ vitem sereret, grauiterq; ministris instaret, vrgeretq;: quidam, operis tædio commotus in herum, negauit futurum, vt ex ea vite herus vnquam vinum gustaret. Post, vbi vitis prouenisset feliciter, atq; vuæ maturuissent, herus exultans, ac gestiens, seruum eundem accersit, atque, vt sibi vinum infundat, iubet. Deinde, iam calicem admoturus ori, seruo, quæ dixisset, redegit in memoriam, quasi vanam exprobrans diuinationem. At ille sententiam hanc hero respondit: Inter calicem, ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententiæ fauit euentus. Nam inter loquendũ priusquam

quam ille vinum hauriret, alter quidam minister ingressus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani vastari. Quibus auditis, Ancæus, deposito poculo, protinus in aprum fertur, à quo inter venandũ percussus interijt. Vsurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δὲ τλήμων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ δὲ πετραίων ποτῶν
Μεσῷ κυλινδεῖ μοῖρα παμμήτων βροτῶν. i.
Miser ast ego meo dicta cognoscẽs malo,
Vt plurima inter poculum, ac labrũ solet
Vertisse fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Aristotelem auctorem, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo, vitem instituenti, vatem accersitum quempiam prædixisse, non futurum vnquam, vt ex ea vinum gustaret, &, expresso in calice vino, vatem irrisisse tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua cõueniũt cum ijs, quæ ex aliorum retulimus commentarijs. Festus Pompeius ab augure quopiam vicino, qui forte præterierit, prædictum indicat. Lycophrõ autem alio detorsit, nempe ad Agapenorem patrem, & Ancæum, Actoris, & Eurythemistidis filiũ, & ad aprũ Calydoniũ. Dionysius apud Zenodotũ, mauult parœmiam ad Antinoũ referre, de quo meminit Homerus in Odysseæ 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui, poculum tenenti, iamq; bibere paranti, Vlysses iugulum telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit, atque interijt. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:

Ἠ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἠ τοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρύσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον, ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα
Ὤρα πίοι οἴνοιο. φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μεμέλητο, (τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἱ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν)
Τὸν δ' Ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ.
Ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκὴ,
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id est,
Telũ, hęc fatus, in Antinoũ cõtorsit amarũ.
At pulchram is pateram iamiam tollebat, vtrinq;
Auritam, atque auro nitidam: iam iãq; manu illam
Admotabat vti bibere: neq; pectore cędẽ
Voluebat pauido (quis enim fore crederet vnquam,
Vnus vt in tanto conuiuarũ agmine, quãquam
Viribus anteeat, mortẽ sibi, nigraq; fata
Moliretur) at huic iugulũ cõfixit Vlysses
Tollenti calicem, iaculum penetrauit acutum,
Et contra è ceruicibus exijt ærea cuspis.
Voluitur in latus ille, calix simul excidit icto
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat.

Nec alienum est hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari velut exprobranti vaticinij vanitatem, responsum est: Venisse Calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os, & offam.

LATINVM est huiusmodi, Inter os, & offam. Quod à cibis sumendis sumptum est, quemadmodum Græcanicum illud à potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt testis est Valerius Max. Itaque perinde valet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Porro prouerbiũ refertur apud Gellium ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis: Nũc ita aiunt, in segetibus, & in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe audiui, inter os & offam multa interuenire posse. Verum inter offam, atque herbam, ibi vero longum interuallum est. Festus ita refert adagium, Inter manum, & mentum.

Ita fugias, ne præter casam.

EXTAT apud Terentiũ in Phormione cum primis venustum adagium: Ita fugias, ne præter casam: quo quidẽ admonemur, ne sic aliquod vitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Nostrapte culpa facimus, inquit, vt malos expediat esse, dum dici nimium nos bonos studemus, & benignos. Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt. Verba sunt Demiphonis senis, semet accusantis, quod, dum auari famam plus satis cupide studeret effugere, stulti reprehẽsionem incurrisset. Donatus adagij metaphoram hũc ad modum enarrat,

rat, si modo commētum hoc Donati videtur esse. Ita fugito, ne tuam casam prætermittas, quæ sit tibi tutissimum exceptaculum. Aut ita fugias, ne præter casam, vbi custodiri magis & prehendi fur, & mulctari verberibus potest. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidētis, ne ante casam transeat, ne in prætereūdo etiam inde aliquid rapiat. Hanc veluti diuinationem, incerta, ac varia coniectantium quis ferret, nisi videremus & iuris interpretibus & Græcorum adagiorum enarratoribus hunc eundem esse morem? Prima interpretatio nobis magis arridet. Quidam enim calore fugiēdi, etiam ea prætercurrunt, vbi commode poterant quiescere. Quod vnica voce Græci παραφέρεσθαι vocant, id est, perperam præterire, ac præteruehi, ab eo, quod amplectendum erat, aberrantem. Opinamur ad hoc adagium respexisse Lucianum in Nigrino, cum scribit, καὶ τοῦτο δὲ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. i. Et hoc, quod in tragœdijs, & comędijs dicitur, Iam & præter casam incitati.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi.

Τὴν χάρυβδιν ἐκφυγὼν, τῇ σκύλλῃ περιέπεσον. Iambici sunt dimetri ἀκέφαλοι, quos casusne effuderit, an ars finxerit, incertum. Horum hic est sensus: Euitata Charybdi, in Scyllam incidi: hoc est, dum vito grauius malum, in alterum diuersum incidi. Sumptum adagium ab Homerica fabula, quæ narrat, Vlyssem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, sex e comitum suorum numero perdidisse. Quidam aiunt Scyllam Nisi, Megarēsium Regis, fuisse filiam, quæ propter aureū crinem ademptum patri, in monstrū hoc marinum conuersa sit, vt meminit Pausanias in Corinthiacis. Cui videtur assentiri Virg. in Bucolicis, cum ait:

Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est
Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Seruius indicat, Scyllam Phorci, & Crateidis nymphæ filiam. Hanc cum amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, quod eum in Scyllam propensiorem esse videret, fontem, in quo nympha lauare consueuerat, magicis venenis infecit. In quem cum illa descendisset, pubetenus in varias mutata est formas. Nam id Circæ peculiare, inferarum figuram homines vertere. Horrens itaque suam deformitatem, sese in mare præcipitem dedit, ac fabulæ prębuit argumentum. De rei veritate, diuersa est scriptorum opinio. Sallustius putat esse saxum in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam imitetur: in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videtur imitari, finxerunt illam à pube huiusmodi feris succinctam esse. In Græcorum commentarijs inuenimus, triremem fuisse quādam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scillæ, παρὰ τὸ σκυλλεύειν, quod hac grassantes piratæ mare Tyrrhenum, ac Siculum infestarent, reliquasq; naues, quotquot præterissent, dispoliarent: atque hinc natam fabulam. De Charybde vero narrant poetarum fabulæ, hanc fœminam fuisse voracissimam, quę, quod Herculis boues rapuisset, à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata est, & in huiusmodi versa monstrum, quod adhuc pristinam seruat naturam. Absorbet enim vniuersa, quæq; absorbuerit, ea circa Taurominitanum egerit littus, vt Sallustius est auctor. Vnde tanquam prouerbio scortum vorax, & auiditatis nunquam satiatæ, Charybdim appellat Horatius:

-Ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia esse, Charybdim in Sicilia. Virgilius in Æneidos lib. 3. transitum hunc inter duo pericula angustum eleganter describit,

Hæc loca, inquiens, vi quondam vasta cōuulsa ruina
(Tm̄ qui lōginqua valet mutare vetustas)
Dissiluisse, ferunt, cum protinus vtraq; tellus
Vna foret; venit medio vi pontus, & vndis
Hesperium Siculo latus abscidit, aruaq; & vrbes
Littore diductas, angusto interluit æstu.
Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis
Obsidet. Et idem alibi,
Inter vtranq; viā leti discrimine paruo,
Ni teneant cursus.

Homerus

Homerus Odysseæ M. periculum vtrunq; multis verbis describit, facitq; Circen admonentem Vlyssem, vt ad Scyllam potius inflectat cursum, quam ad Charybdim, propterea quòd præstet sex è socijs desiderari, quam pariter omnes interire, declarans nimirum plus discriminis esse in Charybdi, quam in Scylla,

Μὴ σύγε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν,
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα παρὲξ ἐλάαν, ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας. i.

Absit vt illic tum fueris, cum faucibus vndas
Illa resorbuerit, neque enim è discrimine tanto
Ipse vel eripiat Neptún⁹, verũ age Scyllę
Vicinus scopulo, celeri preterueĥe cursu,
Quandoquidem comites sex multo perdere præstat,
Quam vt semel exitium quotquot sunt, auferat omnes.

Adagio trifariã vti licebit, vel cum admonebimus, si quando in eas rerum angustias deuentum fuerit, vt citra dispendium discedi nõ queat, è duobus malis, id, quod leuius est, eligamus, videlicet Vlyssis exemplo, & magis in eam vergamus partem, vbi minus sit iacturæ. Quod genus, si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur, malit propior esse pecuniæ, quam vitæ periculo, propterea quod facultatũ iactura vtcunque sarciri potest, vita semel amissa nunquã restituitur. Vel cum ostẽdemus negotium anceps, & periculosum, in quo summa moderatione sit opus, vt in neutram pecces partem. Hic iam non habebitur ratio, vtrum maius sit periculum: verũ hoc tantum intelligitur, ingens vtrobique discrimen subesse. Prioris exemplum fuerit: Memento longe satius esse in dispẽdij Scyllam incidere, quã in valetudinis Charybdim. Præstabilius est in rei pecuniariæ iacturam, velut in Scyllã incurrere, quàm in infamiæ Charybdim incidere. Posterioris hoc: Curandũ, vt ita populo studeas, ne principis offendas animum. Caute, circũspecteq; rem gerito, memor tibi inter Scyllam, & Charybdim esse cursum. Tertius fuerit modus, si inuertas, hoc pacto: Dum parum eruditus videri times, in arrogantis opinionem incurristi: hoc est plane, quod dicitur, dum Scyllam vitas, in Charybdim incidisti. Celebratur apud Latinos hic versiculus, quocunque natus auctore, nam in præsentia non occurrit:

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi.

Καπνόν γε φεύγων, εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον, i. Dum vito fumum, flammam in ipsam decidi. Senarius est prouerbialis, superiori sententiæ finitimus. Lucianus in Necyomantia, ἐλελήθειν δὲ ἐμαυτὸν ἐς τὸ αὐτὸ φασὶ τὸ πῦρ ἐκ τοῦ καπνοῦ βιαζόμενος. id est, Ignorauerain autem, quod iuxta prouerbium, ex fumo in ipsum ignem compellerer. Vtitur & Plato libro De repub. octauo, cũ ait, populum, dum recusat ingenuis seruire, quasi vitato fumo in flammam incurrere, videlicet, vt seruis etiam seruire cogatur. Huc allusit Horatius, cum ait in Sermonibus:

-Nam frustra vitium vitaueris illud,
Si te alio prauum detorseris.

Et in arte poetica:

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Plutarchus, περὶ δυσωπίας: Τῇ δὲ δυσωπίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς φεύγουσῃ καπνὸν ἀδοξίας, εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτήν. id est, Ineptæ autẽ verecundiæ illud haud dubie accidit, vt fumum fugiens infamię, in ignem cõijciat sese, id est, in aliud maius.

Latum vnguem, ac similes hyperbolæ prouerbiales.

TRANSVERSVM digitum, aut vnguẽ discedere, frequenter est apud Ciceronem, pro eo, quod est, quam minimo spatio. Fit autẽ festiuior metaphora, quoties his verbis perfectam imitationem, ac plenum undequaq; consensum significamus, vt Academicarum quæstionum lib. 2. Ab hac regula mihi non licet transuersum, vt aiunt, vnguem discedere. Ibidem: Vbi enim aut Xenocratem sequitur, cuius libri sunt de oratione loquendi, multi & multum probati: aut ipsum Aristotelem, quo profecto nihil est acutius, nihil politius? A Chrysippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui, reliquis contemptis, Chrysippum per omnia sequeretur. Rursus Academicarum quæst. lib. 2. Quibus cõcessis digitum progredi non possunt. Idem ad Atticum: Mihi

Mihi certissimum est, ab honestissima sententia digitum nunquam. Rursus ad eundem libro 13. Curandum est, atque hoc in omni vita sua quenque, à nostra conscientia transuersum vnguem non oportere discedere. Idē in Epistolis familiaribus: Vrge igitur transuersum vnguem, quod aiunt, à stylo. Sunt illa quidem minus figurata, sed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia: Si tu hercle ex isthoc loco digitum transuersum, aut vnguem latum excesseris. Et Cicero in Verrem: Digitum non discedebant. Idem ad Atticum libro 13. epistola prima: Pedē adhuc e villa egressi non sumus, ita magnos, & assiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæstionum libro 2 Non quęro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non concessis, digitum progredi non possunt. Metaphora partim sumpta videtur ab ijs, qui tabulam, aut saxum, aut simile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquisite rei modus spectatur, nam reliqua cubitis metiri solemus. Minima mensurarum, latus digitus est. Partim à iugerum mensoribus, qui stadijs, passibus, &, vt minima mensura, pedibus, soli spatium metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt: Culmum latum, simili figura, pro eo, quod est, ne tantulum quidem.

Pedem vbi ponat, non habet.

VNDE & illa prouerbialis hyperbole ducta videtur apud Ciceronem frequens: Pedem vbi ponat non habet, pro eo, quod est, ne tantillum quidem agri possidet. lib. Episto. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romā venit: vult, opinor, regnum aliquod emere à Cæsare. Nam, quomodo nunc est, pedem vbi ponat, in suo non habet. Idem Philippicarum secunda: Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres? Rursum libro 7. ad Atticum: Pedem in Italia vide nullum esse, qui non in istius potestate sit. Idem lib. De finibus quarto: Quid enim sapientia? Pedem vbi poneret, non habebat, sublatis officijs omnibus. Cōueniet autem in hominem insignitè tenuem, atq; inopē, cui ne vestigium quidem pedis sit in agrorum possessionibus. Apud eundem est iocus in fundum, quem possis mittere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere.

Δὶς πρὸς τὸν ἀυτὸν αἰσχρὸν ἐγκρέειν λίθον, i. Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans, ac prouerbialis refertur à Zenodoto in collectaneis adagiorū. Cicero Epist. fam. lib. 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehensa prouerbio est, Ouid. lib. Tristium secundo:

At nūc tāta meo comes est isania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.

Vsurpatur ab Ausonio in epistola quadā. Etenim, inquit, poposcisti tu, vt tua epistola ad eundem lapidem bis offenderes. Ego autem, quæcunq; fortuna esset, semel erubescerem. Est autem, Bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadem in re peccare. Nam primus error, vel Græco adagio, veniam meretur: iteranti culpam venia dari non solet. Inter Græcanicas sententias celebratur & hæc:

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. i.
Sapientis haud est, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius,

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. id est,
Altera connubium experto cui ducitur vxor,
Hic fracta repetit æquora sæua rate.

Fertur & Publianus Mimus, non alienus ab hac forma:

Improbe Neptunum accusat, qui iterū naufragium facit.

At Scipio sapienti ne semel quidem errare permittit, vt dicat, οὐκ ᾤμην, id est, non putaram.

Eadem oberrare chorda.

HORATIVS in Arte poetica, sententiam haud dissimilem, dissimili metaphora extulit:

- Et citharœdus, inquiens,
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadē.

A cantoribus ducta trāslatio est, quibus vehementer fœdum sit, in ijsdem fidibus sępius peccare. In eos igitur concinnè dicetur, qui vel in simili re crebrius peccant, vel culpam eandem iterum atque iterum committunt. Primus enim lapsus vel casui datur, vel imprudentiæ; iteratus stultitiæ tribuitur, aut inscitiæ.

Non tam ouum ouo simile.

EXTANT apud auctores aliquot similitudines

litudines adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Cicero Academ. quæst. lib. 2. Vides ne, vt in prouerbio sit, ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ij, cum ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant: Neque id est contra nos: nam nobis satis oua internoscere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit.

Non tam lac lacti simile.

IDEM pollet, & à Plauto vsurpatur in Amphitryone: Neque lacte lacti magis est simile, quàm ille similis est mei. Dicitur à Sosia de Mercurio, qui huius assumpserat figuram. Idem in Milite: Tam simile, quàm lacte lacti est. Lacte autem in recto à Plauto vsurpatur.

Non tam aqua similis aqua.

EANDEM vim obtinet, quod vsurpat Plautus in Menæchmis: Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vsquam similius, quam hic tui est, tuque huius. Ad hanc formam & illud ex eadem scena: Tam consimilis est, quam potest speculum tuum. Rursum in Milite: Nam è summo puteo similior nunquam potest aqua aquæ sumi.

Quam apes apum similes.

HIS M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæst. Vt similia sunt, & oua ouorum, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, vsquequaque similes inter sese. Simili forma dicunt, Quam ouis est oui similis.

Acanthia cicada.

Ἀκάνθιος τέττιξ, id est, Acanthia cicada. In indoctos, atq; infantes, aut musices ignaros torqueri prouerbio solitum. Auctor est Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Ætoliæ Acanthum cicadas alibi vocales mutas esse, atque hinc ortum adagium, cuius auctorem citat Simonidem. Plin. Naturalis historię lib. 11. cap. 27. scribit in agro Rhegino cicadas omnes silere, vltra flumen in Locris canere. Idem testatur Pausanias libro rerum Eliacarum secundo. Strabo lib. Geographiæ sexto refert Rheginum agrũ à Locrensi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrensi versantur ripa, sonantius stridere, cum in Rhegino sint mutæ. Huius rei hanc esse causam coniectat, quod Rheginorum regio, cum sit vmbrosa, atque opaca, cicadarum pelliculas humore torpefaciat. Easdem in agro Locrensi, quod sit aprica, solis arefactas æstu, stridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginẽsium cicadarum, etiam fabulose celebrata vocalitas vicinarum. Nam idem Strabo Timæum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrẽsem, & Rheginensem Aristonem, in canendi certamen venisse, Aristonem Apollinem inuocasse Delphicum, vt sibi canenti foret auxilio, quod à Delphis Rheginenses olim essent profecti. Eunomus respondit, Rheginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada vocalissimum animal voce careret. Vtrisque certantibus, cum in Eunomi cithara vna inter canendum chorda frangeretur, cicada superuolans astitit, ac vocem alioqui defuturam, suo cantu suppleuit. Atque ita victor declaratus, statuam citharœdi posuit, cum cicada citharæ insidente. Huiusmodi ferme tradit Strabo.

Eadem pensari trutina.

EADEM pensari trutina, id est, eadem lege. Horatius in Sermon.

- Hac lege in trutina ponetur eadem.

Idem in Epistolis:

- Romani pensantur eadem
Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iureconsultorum regula, Patere legem, quam ipse tuleris. Sine vt eo pacto tecum agatur, quo tu cum alijs egeris. Persius,

- Examenque improbum in illa
Castiges trutina.

Huic simillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, id est, æquali trutina, siue lance. Plutarchus, ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία περιθεμένη μολυβδὶς ὡς δίκτυον κατέσπασεν. id est, Sed æqua lance omnibus, addita malitia ceu plumbum rete detraxit.

Zonam perdidit.

ZONAM perdidit. Castrense prouerbiũ in ἀχρημάτους, id est, eos, qui nihil habent num-

nummorum, à Græca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion à militum consuetudine, qui, quidquid habent, in zona secum portāt. Cuiusmodi sane hominem perquam venuste describit Lucilius, citante Nonio:

Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus:
Bulgam, & quidquid habet nummorum, secum habet omne:
Cum bulga cœnat, dormit, lauat; omnis in vna
Spes hominis bulga, hac deuincta est cætera vita.

Nā Bulgam appellat Lucilius folliculū, siue crumenam, & sacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius:

Suspensi læuo tabulas, loculosq; lacerto.

Tametsi Festus Bulgam Gallicum vocabulum autumat. Consimili modo Gracchus loquitur apud Gellium: Cum Roma profectus sum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in Epistolis: Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo: Tu, qui zonam nō habes, qui in hanc venisti vrbē? aut quid quæris? In quibus Plauti verbis duplex est allusio, & ad vestem Pœnorum more discinctam, & ad pecuniam, quæ in zona gestatur, citra quam in vrbe sumptuosa non sat commode viuitur. Pescennius Niger apud Spartianum vetuit, ne milites zonam secum deferrent in bellum, sed, si quid haberent pecuniæ, publice commodarent, recepturi post prælium: simul & ipsis luxuriei materiam eripiens, & hosti prædam, si quid aduersi euenisset. Est apud Lampridium in Alexandro: Miles non timet, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta.

COCTA numerabimus exta. Diomedes grāmaticus, vbi prouerbiū definit, hoc exēpli vice subiecit. Cuius hunc adscribit esse sensum, Ex euentu sciemus. Huic confinis color ille comicus: Res indicabit. Nam, vt ait Ouidius,

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, αὐτὸ δείξει, id est, ipsa res indicabit.

Multa nouit vulpes, verum echinus vnum magnum.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. i.

Ars multa vulpi, ast vna echino maxima.

Zenodotus hunc senariū ex Archilocho citat. Dicitur in astutos, & varijs consutos dolis. Vel potius, vbi significabimus, quosdam vnica astutia plus efficere, quàm alios diuersis technis. Nā vulpes multiiugis dolis se tuetur aduersus venatores, & tamen haud raro capitur. Echinus, quem dicunt herinacem esse, (nā hoc loco de terrestri, non de pisce fit mentio) vnica duntaxat arte tutus est aduersus canum morsus. Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilæ speciem, vt nulla ex parte morsu prēdi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiusmodi quidam versus ex Ione Chio, tragico poeta. Quos eosdem ex eodem citat in Sermonibus conuiuialibus Athenæus è tragœdia, cui titulus Phœnicia:

Ἀλλ' ἔν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ᾔνεσα,
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ,
Στρόβυλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id est,
Leonis artes in solo sane probo,
At magis echini cōprobo miseros dolos,
Qui simul odorem belluarum senserit,
Se contrahit spinis operto corpore,
Tutus iacens, morsuq;, tactuq; omnium.

Refertur prouerbium, ac simul ad carmen alludit Plutarchus in commentario, cui titulus, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια: id est, vtra animantia prudentiora, terrestria, an marina. Eius verba subscribam: τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Προσιούσης γὰρ αὐτῆς ὥς φασιν Ἴων
Στρόβυλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται θιγεῖν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. id est,

Iam vero terrestrium echinorū in tuenda, seruandaq; incolumitate sua, solertia prouerbio locum fecit;

Ars varia vulpi, ast vna echino maxima.
Siquidem cum illa aggreditur, quemadmodum aiunt:
Flexibile spinis corpus obuoluens suis,
Tutus iacet, sic, vt nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plutarchus, aut quisquis est eius operis auctor, versibus intermiscuit sua quædam verba: ne quis id errore nostro factū suspicetur. Sed omnium copiosissimè huius animantis ingenium, & astutiā describit Plinius

nius libro octauo cap. 37. Præparant, inquit, & herinacei cibos, ac volutati supra iacentia poma, affixa spinis, vnum non amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Ijdem mutationem aquilonis in austrum, condentes se in cubile, præsagiunt. Vbi vero sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiorem, qua raram, & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi possit præter aculeos. In desperatione vero vrinam ex se reddunt tabificam tergori suo, spinisq; noxiam. Reliqua qui cupiet cognoscere, e loco, quem indicauimus, petat. Hæc ad prouerbij sensum potissimum attinebant. Celebre est & piscis echini ingenium, qui sæuitiam maris præsagiens, correptis lapillis operit sese, vt mobilitatem stabiliat pondere, ne nimia volutatione atterat spinas, quod aspicientes nautæ, pluribus mox anchoris nauigia infrænant. Auctor Pli. lib. 9. cap. 31. Vulpē autem versipellem esse, varijs instructā artibus, cum alij complures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralibus: Cum aliquando pardus vulpem præ se contemneret, quod ipse pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam, respondit vulpes, sibi id decoris in animo esse, quod illi esset in cute. Neque vero paullo satius esse ingenio præditum esse vafro, quam cute versicolore. Græci solertem, ac varijs armatum dolis, ποικιλόφρονα vocant, & ποικιλομήτιν Latini vafrum, & versipellē. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio non multum abludens. Cū aliquando vulpes in colloquio, quod illi erat cum fele, iactaret sibi varias esse technas, adeo, vt vel perā haberet dolis refertā: feles aūt responderet, sibi vnicam duntaxat artem esse, cui fideret, si quid existeret discriminis: inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur: ibi feles in arborem altissimam subsilijt, cum vulpes interim à canū agmine cincta capitur. Innuit fabula, præstabilius esse nonnunquam vnicum habere consilium, modo id sit verum, & efficax, quam plures dolos, consiliaq; friuola. Veluti si quis pauper multiiugis artibus sollicitaret animum puellæ, diues autem vnū hoc haberet, quod est apud Ouidium, quātum libet accipe, recte dixeris:

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupressum.

Horatius in Arte poetica:
-Et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc? si fractis enatat expes
Nauibus, ære dato.

Acron prouerbium esse admonet, ortū ab imperito quopiam pictore, qui præter cupressum nihil nouerat pingere. A quo cū naufragus quidam petisset, vt vultum suū exprimeret, ac naufragium suum depingeret, interrogauit ille, num ex cupresso vellet aliquid adijci. Res ea primum in iocū, deinde etiam in adagionem abijt. Concinnè vsurpabitur in eos, qui, quod didicerūt, id vbiq; intempestiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo est proxima.

APVD Plautum extat in Curculione: Flamma fumo est proxima. Commonet adagium, periculum maturè fugiēdum esse, quiq; malum euitare cupiat, ei vitandā prius occasionem. Vt, qui corrumpi nolit, ab improborum abstineat consuetudine: qui cum puella cubare nolit, ne det osculum. Nam & illud protinus addit poeta: Fumo comburi nihil potest, flamma potest. Fumus enim indicium est flammæ mox erupturæ.

Ad restim res redijt.

TERENTIVS in Phormione: Opera tua ad restim mihi quidem res redijt planissime. Hoc adagio summa rerum desperatio significatur. Nā in hac solent quidam amentes ad laqueū confugere. Iuuenalis:
Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam?

Eodem pertinet etiam illud: Suspendio deligenda arbor.

Paupertas sapientiam sortita est.

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε, i. Paupertas sapiētiam sortita est. Zenodotus citat ex Euripide. Alij tribuunt Aristoni. Ignaua est opulentia, verum inopia multarum artiū repertrix est: id quod ipsa iactat apud Aristophanem in Pluto, artium omnium inuentionem sibi vindicans. Virgilius:
-Labor omnia vincit
Improbus,

Improbus, & duris vrgens in rebus egestas. Ouidius:

Ingenium mala sæpe mouent. Persius:

Magister artis, ingenijq; largitor Venter.

Circumfertur hic quoque versiculus apud Græcos:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. i.

Magistra multorũ improba existit fames.

Xenophõ πενίαν appellauit σοφίαν αὐτοδίδακτον: ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, ἄυτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc est sapientiã, quę citra doctorẽ contingit: etenim, quod hæc persuadet oratione, ad hoc illa re ipsa compellit. Theoc. in Piscator.

Α πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. id est,
Vnica paupertas Diophantes suscitat artes,
Ipsa laborandi doctrix, studijq; magistra.

Huc spectat & illud, qđ Iuppiter aurei sęculi tam paratã rerum copiã summouit:

Vt varias vsus meditãdo extũderet artes.

Item Mimus ille non inelegans:

Hominẽ experiri multa paupertas iubet.

Potest & illuc referri prouerbium, quod videmus accidere, vt penes Midas, & improbos homines sit opulenta, doctique, probique fere tenui sint fortuna. Qua quidem de re extant duo problemata, Aristotelis titulo: quorum altero rogat, qui fiat, vt paupertas apud probos viros plerunque versetur. Redditq; huiusce rei varias causas, siue quod improbi per fas, nefasque malunt parare diuitias, quam cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos, quibus videatur maximorum flagitiorum occasio futura, ad illos deflectit, quos existimat sese recte, modesteque vsuros. Siue, quod inops & virium, & consilij, quippe fœmina, plus auxilij sibi futurum sperat apud πολυδάκρυας ἄνδρας, vt habet prouerbium. Siue, quod, cum ipsa sit mala, malos vitat, ne si πῦρ ἐπὶ πῦρ, id est, malum accesserit malo, iam fiat intolerabile, atq; immedicabile. In altero rogat, quid in caussa sit, vt opes à malis fere possideantur, non item à bonis. An quia cæcæ sunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen, aut sophisticen sapiunt magis, quàm philosophum, præsertim serium, vix videtur esse verisimile, ab Aristotele fuisse profecta. Quod autẽdixit de cęcis diuitijs, id sumptum est potissimum ex Aristophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus est diuitiarum, rogatus, vnde cecitatis malum obtigisset, respondit ad hunc modum:

Ο Ζεὺς μὲ ταῦτ' ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Εγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ' ὅτι
Ως τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην, ὁ δ' ἐμ' ἐποίησεν τυφλὸν
Ινα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. id est,
Hoc me malo mulctauit ipse Iuppiter.
Rebus videlicet inuidens mortalium.
Nam olim puer minabar id fore, vt ad probos,
Doctos, modestos, tantum adirem. at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, vt ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoscere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet viris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone, cõsimilia quędam de Pluto narrat, quem non cęcum modo facit, verumetiam claudum: cæcum quidem semper, ac tum demum claudicantem, quoties ad bonos viros mittitur, alias pedibus pernicissimis.

Ollæ amicitia.

Χύτρας φιλία, Ollæ amicitia. In amicos istos vulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiusmodi Iuuenalis:

Te putat ille suę captum nidore culinæ,
Nec male coniectat.

Hos arcanæ litteræ, mensę amicos nominãt. Plutarchus item in libello, cui titulus: Quo pacto dignoscas adulatorem ab amico: id genus homines, ἀυτολυκύθους καὶ τραπεζέας, vulgo dici solitos narrat, quod ventriculi, cibique causa diligant, non ex animo: quique tum præsto sunt, quoties audiunt, κατὰ χειρὸς ὕδωρ. Nam Aristophanes grammaticus apud Athenæum lib. 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cęnam, vocari κατὰ χειρὸς, à cęna, νίψασθαι. In eosdem, ni fallimur, dictum est illud à Menandro comico, citante Athenæo:

Οἱ δὲ κατὰ χειρῶν λαβόντες περιμένουσι φίλτατοι.
Manibus vt data est aqua, hærent tunc amici maxime.

Effertur ad hunc modum parœmia, ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, id est, Feruet olla, viuit amicitia.

Antiquiora diphthera loqueris.

Αρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, i. Antiquiora

ra diphthera loqueris. In eos quadrat, qui nugas narrant, aut de rebus nimium priscis, & iampridem obsoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priscis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt diphtherã pellem fuisse eius capræ, quæ Iouem lactarit, in qua creditum est antiquitus, illum omnia scribere, quæ fierent. Vnde, quę nec in historicorum litteris extarent, nec in hominum memoria seruarentur, ea velut ex Iouis diphthera petita dicebãtur. Quin subinde apud Aristophanem, ἀρχαῖα παλαιά, id est, prisca, atque antiqua, pro nugamentis leges, quod antiquitas fere fabulosissima sit, opinamur: & ἀρχαϊκῶς, pro eo, quod est, deliranter, ac stulte. Simili modo vocamus κρονικὰ vetera, & obsoleta, desitaque. Sic apud Athenæum libro 7. quispiam, Arrianus, opinamur, ταῦτα σιτία κρονικά ἐστιν ὦ ἑταῖρε. id est, Isthæc Saturnia sunt, o amice, cibaria. Poetæ fingunt Saturnum regno pulsum, & huius loco regnare Iouem.

Auribus lupum teneo.

EXTAT apud Terentium in Phormione: Antiphoni adolescenti vxor erat domi, quam nec eijcere poterat, vel quia non libebat, quod in eam deperiret, vel quod integrum non erat, cum esset iudicum sententijs addicta, neque rursum retinere quibat, propter patris violentiam. Et, cum a patruele felix diceretur, vt qui domi possideret id, quod amabat, Immo, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nam, neque quo modo amittam à me inuenio, neque vti retineam scio. Moxque leno quasi referens parœmiam, ait sibi idẽ vsu venire in Phędria, quem neque retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quod esset improbe blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adscribit verbis: Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ' ἔχειν, οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι, id est, Auribus lupum teneo, neque retinere, neque amittere possum. Suetonius in Tiberio: Cunctandi caussa erat motus vndique imminentium discriminum, vt sæpe lupum tenere se auribus diceret. Plutarchus in præceptis ciuilibus: λύκον οὔ φασιν τῶν ὤτων κρατεῖν. id est, Aiunt lupum non posse teneri auribus: cũ homines hac parte maxime ducantur, nimirũ persuasione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuoluũtur, quod neque relinquere sit integrum, neq; tolerari possit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraque. Aut inde certe, quod, vt lepus auribus quippe prælongis commodissime tenetur, ita lupus, quod aures habet pro corpore breuiores, teneri ijs non potest, neq; rursum citra summum periculum è manibus dimitti, bellua tam mordax. Cæcilius apud A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem sententiam, sed citrà metaphoram extulit: Nã hi sunt, inquit, amici pessimi, frõte hilaro, corde tristi, quos neque vt apprehendas, neque vt amittas scias. Huc adlusit Theognis, etiam si alienius:

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. i.
Pectora nostra, tui quam mire amor afficit, vt quem
Non odisse queam, sed nec amare queam.

Vnde videtur illud effictum:

Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis: Auribus lupum teneo.

Necessarium malum.

HVIC finitimum est illud: ἀναγκαῖον κακὸν, id est, Necessariũ malum: de ijs, quos neque reijcere possis, quod quibusdam in rebus opus sit eorum opera; neq; commode ferre, quod viri sint improbi. Natum videtur ex Hybrææ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Cum haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus vtilis ciuitati, ita, vt cum vitijs virtutes paria facere viderentur, Hybræas orator in oratione quadã sic de illo locutus est: Malum es, inquit, ciuitatis necessarium. Nam nec tecum viuere possumus, nec sine te. Alexander itẽ Seuerus Imperator, rationales, quos tollere decreuerat, posteaquam perpendisset eos citra Reip. incommodum tolli non posse, necessarium malũ appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Rufinus, furax quidem & impendio auarus, sed idem egregius Imperator, à quo Fabricius Luscinus cõpilari maluit, quàm sub hasta venire, quemadmodum refert Gellius lib. 4. & Cicero de Oratore lib. 2. Torqueri poterit & in vxores, cum quibus incommode viuitur, sed absque his Respub. omnino consistere non potest. Potest & ad rem accommodari. Veluti si quis dicat pharmacon, rem quidem molestam,

molestam, necessariam tamen. Euripides in Oreste:

Ανιαρὸν ὢν τὸ κτῆμ᾽, ἀναγκαῖον δ᾽ ὅμως. i. Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Non abhorret ab hac forma, quod Plinius scribit oraculo proditũ fuisse, lib. 18. cap.6. Quonam igitur, inquit, modo vtilissime coluntur agri? Ex oraculo scilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate significatum est, agros quàm minimo potest impendio colendos esse.

Non absque Theseo.

Οὐκ ἄνευ θησέως, id est, Haud absq; Theseo: Cum significamus rem alieno auxilio confici: Aut cum significamus rerum omnium communionem, ac societatem. Nam Zenodotus scribit, Theseum permultis viris fortissimis, in certaminibus auxilio fuisse, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calidonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro sic habet: Oeneus, Meleagri pater, cum de primitijs annui prouentus dijs libans, Artemidem præterisset, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immisit, omnia populantem, ad quẽ conficiendum Oeneus prestantissimũ quẽque exciuit, præmijs ad id propositis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, sed accersito ad auxiliũ Theseo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbij sensum attinet. De Pirithoo sic fertur: Pirithous, Hippodamiæ procus, Centauros, quod essent sponsæ cognati, conuiuio accepit. Qui simul atque mero incaluissent, sponsæ vim afferre cœperunt. Coorta pugna, Theseus, Pirithoo auxiliũ ferens, complures cẽtauros trucidauit. De Hercule sic narrant: Cum Eurystheus Herculi iniunxisse, vt Hippolytę, Amazonum Reginæ, balteum adimeret, atque ille, pacta facturus, esset profectus, Iuno semper illi infesta, induta formam Amazonis, famã passim dissipauit, aduentare hospitem, vel verius hostem, qui, violata regina, balteũ, quem gestabat, insigne regni, per vim eriperet. Quod vbi auditum esset, Amazones in Herculem parant arma. Hercules, ratus hæc nõ errore, sed dolo geri, Hippolyta occisa balteum abstulit. Deinde, quò magis vlcisceretur Amazonas, bello eas adortus est, & oppressit, sed Thesei adiutus opera. Refertur hoc adagium & à Plutarcho in eius vita, significatque Theseum, sicuti dictum est, multis auxilio fuisse, tamẽ ex plerisque certaminibus nullum retulisse præmium: atque huius rei citat auctorem Herodotum. Allusit ad prouerbium Aristides in oratione ad Thebanos de auxilijs: Καὶ ὅτε τοίνυν ἡρακλεῖ φίλῳ ἔδέησε, θησεὺς αὐτὸν ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνακτᾶται. id est, Cũque sane & ipsi Herculi opus esset amico, Theseus illum Athenas deductũ refouet, refocillatque. Proinde, quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potissimum peractum, veluti si quis librum suo nomine publicet, in quo sit doctioris alicuius adiutus opera, concinnè notabitur hoc adagio: οὐκ ἄνευ θησέως, id est, Non absque Theseo. Aut si quis dicat, nullam fortunam sibi iucundam esse posse ἄνευ θησέως.

Sphæra per præcipitium.

Eiusmodi prouerbium refertur ab Eustathio in Iliados Homeri librum secundum, ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, id est, globus per decliue, subaudiendum, voluitur, aut mittitur. Perinde est, quasi dicas, currentem incitare. Nam sphæra vel suapte sponte facile per locum decliuem deuoluitur. Nec male quadrabit in eos, qui vitæ genus aliquod nacti sunt, ad quod videtur esse natura propẽsi, vt conueniat cũ illo, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem.

Magis mutus, quàm pisces.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, id est, Magis mutus ipsis piscibus. Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus, atque infacundis. Conueniet & in hominem immodicę taciturnitatis. Horat. in Odis:

- Omnis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum.

Pisces enim nullã edũt vocem, exceptis perpaucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduersus indoctum: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. i. Immo vero magis es mutus, q̃ pisces. Rursus in Gallo: πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων. i. multo magis ero mutus, q̃ pisces. Vnde Plutarchus in Symposiacis existimat Pythagoricos à piscibus abstinuisse, quod hos quasi suę disciplinæ domesticos agnoscerent, propter ἐχεμυθίαν, id est, silentium, quod inter animantium genera piscibus est proprium.

Nam ceterorũ sua quibusq; vox est. Aues permultæ canoræ sunt: quædam & humanum sermonem referunt. Atque adeo terrestrium quoq; mãticora apud Ægyptios, si Plinio credimus. Solis piscibus nulla vox. Causam affert Aristoteles, quod his neq; pulmo sit, neq; arteria, neque guttur. Etiã si sint nonnulli, qui sonitũ quendã, ac stridorem edunt: quorum de numero sunt delphinus, lyra, chromis, voca, (quem hinc dictum apparet quod vocem edat, Mercurio sacrum, prodidit Athenæus lib.7.) pecten. Verum eum sonum non naturalibus organis vocis edi putat: sed vel attritu brãchiarum, vel ab interioribus, quæ sunt circa ventrem. Plutarchus existimat Græcis ἰχθῦν hinc appellari, quod vocem habeat cõpressam. Et Lucianus in Halcyone: ἄφωνα γὰρ δὴ τάγε καθ᾽ ὕδατος διαιτώμενα. id est, Nam muta sane, quæ in aquis degunt. Athenæus lib. Dipnosophistarũ octauo, citat auctorẽ Mnaseam Patrensem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadiæ pisces esse vocales. Item Philostephanũ, qui scripserit, in fluuio Aorno, qui Pheneum vrbẽ interfluit, piscibus dictis poecilis vocẽ esse ferme qualis est turdorum. Tametsi Aristoteles adimit omnibus piscibus vocẽ, excepto scaphro, & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piscem vocabant ἔλλοπα, quod vocem edere nõ posset: ἴλλεσθαι siquidem est, εἴργεσθαι, id est, cohiberi, & ὄψ vox. Vnde apud Theocritum ἐλλοπιεύειν pro piscari. Addit Athenæus, Pythagoricos à ceteris animantibus non prorsus abstinere, sed quibusdam ex his vesci, quædam etiam sacrificare, solos pisces nõ gustare, quasi sacros ob ἐχεμυθίαν quã Pythagoras docuit.

Turture loquacior.

Τρυγόνος λαλίστερος, id est, Turture loquacior. In garrulos & impẽdio loquaculos homines dici solitũ. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantum, sed etiam postica corporis parte clamare fertur, ob id opinamur, quod vocem edens, etiam illã mouere videatur. Citatur apud Zenodotum ex Plotio Menandri. Ælianus lib.12. cap.10. meminit huius prouerbij, deque aue vtraque corporis parte loquaci. Theocritus in Syracusanis, mulieres quasdam loquaculas, turtures appellat.

Τρυγόνες ἐκ καισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα.

Rana Seriphia.

Βάτραχος ἐκ σερίφου. id est, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi, dicendique prorsus imperitos dicebatur. Inde natum, quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi, & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et βάτραχος σερίφιος, id est, rana Seriphia. Proditum enim est, in Seripho insula ranas mutas haberi. Meminit huiusce rei Plin.lib.8. cap.58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere ranæ: illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiamnum in Seripho insula. Eædem alio translatæ canunt. quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarũ mentio fit, non ranarum: sed germanam lectionem Hermolaus ex fide veterum codicum restituit. Seriphus autem vna est insularum, quas Græci σποράδας vocant. Non videntur autem satis conuenire verba Plinij cum Græcorum commentarijs. Nam hic ait mutas esse in Seripho, illi negant vocem edere deportatas in Scyrum quasi in Seripho vocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βάτραχος ἐκ σερίφου. Ea vox abijt in prouerbium.

Alij sementem faciunt, alij metent.

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ᾽ ἀμήσονται, id est, Alij quidem sementem faciunt, alij verò metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt: ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο, id est, Alij laborarunt, alij perceperunt emolumentum. His simillimum est illud Fabij dictum apud Liuium lib. ab vrbe condita 10. Quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, id indignũ esse dicere. Huc allusit Hesiodus, cum scribit in Theogonia de Fucis:

Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ᾽ ἀμῶνται. id est,

Atque metunt ventrem in proprium sudorem alienum.

Theognis item:

Οὔτε γὰρ ἂν προκαμὼν, ἄλλῳ κάματον μεταδοίης. id est,

Ante tibi exhaustos alij ne tradè labores.

Consimili figura dictum est à Diocletiano, nondum Cæsare: Ego apros occido, sed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc ferme sentétiam: Cũ Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus adhuc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cũ Druiade quadam muliere familiarem consuetudinem haberet, illaq; parsimoniam hominis incusaret, ioco, non serio respondisse fertur, tum se fore liberalem, cum Imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari, Diocletiane: plane Imperator eris, simul ac aprũ occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, studiose sectari cœpit apros in venatu: haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euentus postea explicauit. Nam Numerianus Imperator, factione Arrij Apri, soceri sui, interéptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Augustum consalutant. Ille itaque pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu sua confodit, addens Maronianum illud:

Æneæ magni dextra cadis.

Ceterũ interea dum adhuc priuatus ille multos apros confecisset, nec affulgeret vsquam Imperij spes, dicere solitum ferũt: Ego quidé apros occido, verum alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis.

Ἀλλότρια βάλλεις, id est, Aliena iacis. Quoties res parum ex animi sententia cadit. Translatum ab ijs, qui ludunt alea, quibus iacientibus interdum ea cadunt, quæ minime sunt ad victoriam accommodata. Proinde, si quando frustratur nos spes, recte dicemus, ἀλλότρια βάλλειν. Adagium refertur à Diogeniano.

Aliam quercum excute.

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id est, aliam quercum excute. In eos conuenit, qui sine fine petunt aliquid, aut qui continenter ab eodem mutuum postulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt, nobis omissis, aliorum aures suis precibus sollicitent. Parœmiam hinc natam putant, quod olim mortales glandibus victitabant, Cereris vsu nondũ reperto. Has qui quercubus excussis colligebant, mercede ad id conducti, balanistas, id est, glandium collectores, siue glandiarios, appellabant. Qui si quando circunspicerent, si quæ glandes etiamdum in arbore reliquæ essent, prætereuntes per iocum acclamabant: Aliam quercum excute. Eã vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Non inconcinnè accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti potest capi. Aut mutandum amicum, qui iam vtilis esse desijt. Aut præceptorem mutandum, vnde nihil est, quod amplius discas.

Nuces relinquere.

NVCES relinquere, est, omissis studijs, ac nugis puerilibus ad grauiora, magisq; seria conuerti. Persius:

-Et nucibus facimus quæcunq; relictis,
Cum sapimus patruos.

Trãslata metaphora, vel à vetusta nuptiarũ cęrimonia, in quibus sponsus vxoré ducés nuces spargebat, vtpote iã pueritiæ renunciãs. Ita Catullus in carmine nuptiali:

Da, puer, propere nuces.
Concubinæ nuces da.

Virgilius in Bucolicis ecl. 8.

Sparge, marite, nuces.

Quanquã Plin. lib. 15. c. 22. causas alias affert, quam ob rem nuces in nuptialibus cęrimonijs consueuerint antiquitus adhiberi. Sed pstat ipsius referre verba: Nuces, inquit, iuglandes, quanquã & ipsæ nuptialium Fescenninorum comites, multum pineis minores vniuersitate, eædéq; portione ampliores nucleo. Nec nõ & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis. Quæ causa eas nuptijs fecit religiosas, tot modis fętu munito, quod est verisimilius, quam quia cadendo tripudium; sonumve faciãt. Festus item indicat, in nuptijs à pueris nuces spargi solitas, vt nouę nuptæ, intrãti domũ noui mariti, faustum esset auspicium. Addit Seruius, pueros catamitos, cum à turpi seruitio recederent, solitos nuces spargere, significantes se posthac omnia puerilia spernere. Vel hinc igitur, vel certe à puerorũ lusibus, qui nucibus peraguntur, dictum prouerbium videri potest. Nam, talis, ac nucibus olim lusitasse pueros, vel Horatius testis: cum ait:

-Te talos, Aule, nucesq;.

Proinde ad hanc prouerbij formã pertinebunt

bunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam à nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abijcere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atq; id genus alia.

Bis pueri senes.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, i. Bis pueri senes. Vna est ex illis prouerbialibus inscriptionibus satyrarum Varronis. Quadrabit in eos, qui, prouectiore cum sint ætate, tamen puerilibus quibusdam studijs intempestiuiter, atq; indecore detinentur. Aut in senes ætatis vitio desipiscentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri sumus, vt vulgo dicitur, sed semper: verum hoc interest, quod maiora non ludimus. Plato lib. De re publ. 1. Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. i. Non solum igitur senex, vt videtur, bis erit puer, sed ipse etiã temulentus. Aristophanes in Nubibus:

Φήσεις νομίζεσθαι σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι,
Ἐγὼ δέ γ' ἀντείποιμ' ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. id est,
Pueri, inquies, tibi videri facinus illud esse.
Respõdeo ipse cõtra, senes bis esse pupos.

Sophocles in Peleo:

Πηλέα τὸν αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη
Γεροντάγωγῶ κἀναπαιδεύω πάλιν.
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων. ἀνήρ. i.
Ego Peleum Æaco satum, pueri in vicẽ,
Senem puella moderor, atque tempero.
Nam iterum puer, quisquis senescit, redditur.

Theopõpus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ, id est. Pueros bis esse senes, recte dicitur. Plato, Ἀρ', ὡς ἔοικε δὶς γέροντ' ἂν παῖς γέρον. i. Similis videtur bis seni puer senex. Antiphon: Γεροντοτροφία προσέοικε παιδοτροφία, id est, Senem nutrire, perinde est, quasi nutrices puerum. Lucianus in dialogo, cui titulus, τὰ πρὸς κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἦ φησι, πάλιν παῖδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. id est, Sic enim fiet, vt verũ videatur adagiũ, quo dici solet, senes rursum repuerascere. Huc pertinet, quod libro De lingua Latina tertio scribit Varro, identidem in Atellanis, haberi pupum senem, quod Osci suapte lingua vocẽt casnar. Nam veteres pupum, puerum vocabant. Neque vero prouerbium ideo tantum esse dictum, quod senes ætatis culpa desipiscant: verumetiam, quod omnibus modis in senibus iam velut exacta vita ad initium recurrere videatur, quemadmodũ scite dixit Aristoteles in problemate quodam, in quo quærit, quo nam pacto sint accipienda, quæ priora dicuntur, ac posteriora. Primũ enim redit albor simul, & raritas capillitij, quorum vtrunq; pueris familiare: deinde balbuties, velut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certe perpaucis, & eis vacillãtibus instructa, quod & ipsum cum infantibus cõmune. Quinetiam senibus omne corpus ad puerilem decrescit modum: consimilis virium imbecillitas. Iam vero cibi quoque consimiles vtrique congruunt ætati. Postremo morũ ineptia, leuitas animi, & hoc ipsum, nihil sapere, in senibus infantiam quandam referre videtur. Auctor est enim in Politicis Aristoteles, post annos duodequinquaginta ingenij vigorem euanescere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον,
Vestram vbi senectã video mentis indigã.

Vnde fit, vt senes pueris mire delectentur, quasi similes iam ad similium amorem propensi.

Sexagenarios de ponte deijcere.

Sexagenarios de põte deijcere, est, natu maiores, perinde quasi deliros, & ad omne vitæ munus inutiles, in otiũ reijcere, atq; ab omni functione negotiorum relegare. Inde natum, quod olim sexagenarijs ferendorum suffragiorum ius nõ erat, ætate velut à publicis munijs dimissa. Vel quod olim iuuentus Romana, quo sola ferret suffragia, senes inualidos de pontibus præcipites dederit. Nam de põte suffragia ferri iam cœperant, atque ea sententia magis probatur Sisinnio Capitoni apud Festũ Pompeium, quam vulgata illa, qua putãt, post vrbem à Gallis liberatam, ob cibatus inopiam sexagenarios in Tiberim de ponte deijci cœptos. Varro libro De vita patrũ secundo, honestam causam, religiosamq; patefacit: cum in quintum gradum peruenerãt, atq; habebant quinquaginta annos, tum deniq; erant publicis negotijs liberi, atq; expediti, & otiosi. Ideo in prouerbiũ quidã putant venisse, Sexaganarios de ponte deijci oportere, quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici popularitas intellexit,

Macro-

Macrobius Saturnalium lib. 1. Adimere vis doctis viris, in verborum comitijs ius suffragandi, ac tanquam sexagenarios maiores de ponte deijcere? Ouidius in Fastis:

Pars putat, vt iuuenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Vnde & depontani dicuntur senes, iam velut emeriti, & à ciuilibus negotijs in otium remissi. Plato libro De legibus sexto, loquens de magistratu τῶν νομοφυλάκων, id est, legibus seruandis præfectorum, non admittit ad eum magistratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec sinit in eo perseuerare maiorem septuaginta: vt, si quinquagenarius magistratum inierit, viginti annos eum administret: sin sexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem vti prouerbio, vel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam vtilis, & ab omni vitæ munere relegandæ: vel simpliciter in eos, qui propter ætatis imbecillitatem rude iam donati sunt, ac solitorum munerum vacationem acceperunt.

Crambe bis posita, mors.

Δὶς κράμβη θάνατος, id est, Crambe bis, mors est. Plin. lib. 20. c. 9. inter brassicæ species, tertio loco refert & cramben. Dioscorides lib. 2. crambes tres species facit. Quarum prima, præterquam, quod alias ad multa remedia efficax est, etiam ebrietatis, & crapulæ incommoda tollit, si crudam edas ante cœnam ex aceto: vt indicauit M. Cato. Aristoteles in causa putat esse, quod, cum ipsa sit frigida, & succum habeat dulcem, ac discutientem, fit, vt vinosos humores in aluum detrahat, tenues humores in vesicam delabantur, ipsa in ventriculo remanens, corpus refrigeret. Atq; ita humoribus vtrinque deductis, & refrigerato corpore, cessare crapulam. Inest autem peculiaris quædam vis crambes, obsistendi vino, vt, si in vineto seratur, vinum proueniat dilutius. Proinde apud Ægyptios, & Sybaritas solenne erat, ante omnia sumere cramben coctam: quibusdam mos erat ex amethystino vasculo crambes semen ante compotationem capere, quo citra periculum ebrietatis indulgere vino possent. Huiusmodi fere Athenæus lib. 1. addés illud, priscis cramben, ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophrastus prodidit, vitem etiamnum viuam raphani odorem fugere. Verum, vt ad prouerbium redeamus; Suidas scribit illam antiquitus in conuiuijs adhiberi solere, verum recoctam adeo nauseam afferre, vt Græcis in fastidij prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum, atque iterum repetitam non sine molestia significabant, dicebant δὶς κράμβη θάνατος, id est, bis crãbe mors: hoc est, κράμβη δίεφθος, crãbe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur allusisse Iuuenalem, cum scribit in Satyra septima:

Declamare doces, o ferrea pectora Vecti,
Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nam, quæcunque sedens modo legerat, hæc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit versibus ijsdem.
Occidit miseros crãbe repetita magistros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterum atque iterum audiendam. Finitimum est illi, quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id est, Iouis filius Corinthus. Cõtrarium illi, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id est, Bis & ter, quod est pulchrum. Quod enim per se præclarum, id vel decies repetitum, vt inquit Horatius, placere solet. Quod ineptum, id primo gustu cõmendatione nouitatis vtcunque toleratur: ceterum iteratum, haud iam ferendum, fastidium affert. Et tamen erat priscis admodum celebris hæc herba, adeo, vt nec religione careret, & ob hoc μάντις vocata: per eandem iurare mos erat, præsertim apud Iones, καὶ μὰ τὴν κράμβην, vt hinc quoque fastidij prouerbiũ ortum videri possit. auctor Athenæus libro Dipnosophistarum nono.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

Μηδ' ἡρακλῆς πρὸς δύο, id est, Ne Hercules quidem aduersus duos, hoc est, Nemo vsq; adeo viribus excellit, vt vnus pluribus par esse possit. Neque indecorũ est cedere multitudini. Erit autem suauior metaphora, si significabimus neminem quantumuis eruditum aduersus duos in disputãdo sufficere: aut eundem hominem pluribus negotijs sustinendis non esse simul parem: aut non posse resisti precibus duorum rem eandem petentium. Poterit & aliam in formam verti prouerbium, ad hunc modum: Si negant vel Herculem aduersus duos esse parem, qui nam ego tam imbecillis ad-

uersus duos Hercules stabo? Quanquam obiter huius vsum prouerbij, in operis huius vestibulo paucis ostendimus. Plato lib. De legibus vndecimo: ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι τἀναντία, χαλεπὸν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοισι. id est, Verum est illud, & iam olim prouerbio celebratum, arduum esse aduersum duo, eaque contraria pugnare, quemadmodum in morbis, alijsque compluribus. Significat nobis esse geminam pugnā, tum aduersus diuitias, tum aduersus egestatem. Idem in Phedone vsurpauit, vbi Socrati, per iocum hortanti, vt Cebetem, ac Symmiam confutet argumentatione, respondet Phedon: ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. id est, At vero contra duos, ne Hercules quidem dicitur sufficisse, Eodem adlusit Catullus in carmine nuptiali, cum ait:

- Noli pugnare duobus.

Hæc sententia tametsi non ijsdem verbis, aliquoties legitur apud Homerum, vt in Odyss. Y.

Χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. id est,
Difficile, ac durum est, vnum compescere multos.

Telemachus ita loquitur de se, ac procis, Item Iliados E.

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. i.
Haud stetit Æneas alioq strenuus armis,
Conspexit simulatq; duos consistere iunctos.

Occasionem adagij varie narrant. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex insidijs, atque illum hominū multitudine territum, non ausum contra resistere, sed fuga saluti consuluisse, idq; in vulgi sermonem abijsse. Vero propius est, quod refert Suidas, Herculem constituto certamine Olympiaco, fretum viribus suis, primū ausum certare cū duobus, & vtrosq; cōfecisse. Hos aiunt fuisse Cteaton, & Eurytū, Neptuno patre, & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade consimili modo congressum fuisse cum duobus quibusdam, atque ab his fuisse superatum. Quanquam sunt, qui hos existiment fuisse Lęum, & Pherandrum, sed qui vicerint Herculem, non qui victi discesserint. At Plato in Euthydemo lōge diuersam ab his historiam adducit, puta Herculē cum hydra pariter, & cancro quodam immani, qui e mari emerserat, congressum, inferiorem discessisse, atq; ob id Iolai nepotis auxilium implorasse. In eo dialogo Socrates cum duobus fratribus sophistis, &, vt sunt illi, contumeliosis disputans, quasi cū duobus monstris vnus congressus, cum illi pro probro obijceret Dionysodorus, quod fugeret, neq; ad interrogata respōderet, ad hūc modum respondit: Εἰκότως γὰρ, ἦν δ' ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν, ὥστε πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο φεύγειν. πολὺ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι (σοφιστρίᾳ οὔσῃ καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς) καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστί, μοὶ δοκεῖν, καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει, οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερᾷ λέγων καὶ δάκνων, τὸν ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς ἰόλεως πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. id est, Non iniuria, inquam, fugio. Nam, cum alterutri sim impar, cur non fugiam ambos? Equidem Hercule multo sum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non valuit & aduersum hydram sophisticam, cui propter sapientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabant, & aduersum cancrum sophistam quendam è mari profectum, & nuper, vt arbitror, aduectum. A quo cum Hercules ad sinistram angeretur, verbisque acriter morderetur, nepotis sui Iolai auxilium implorauit, qui abunde illi succurrit. Meus autem Iolaus Patroclus si venerit, magis alteram certaminis partem sustineret. Mordaci videlicet allegoria, Socrates e fratribus sophistis alterum hydram, alterum cancrum nominat; se Herculem; Ctesippum, Iolaum.

Vnus vir, nullus vir.

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, id est, Vnus quidē vir, nullus est. Sensus est, nihil egregium præstari posse ab vno homine, omni auxilio destituto. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis: μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id est, Nam solitarię manus inualida pugna est. Item illud eiusdem: εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. id est, Vir vnus haud videt omnia. Poterit ad varios vsus deflecti prouerbium; vel ad insuauem vitam, si non adsit conuictor amicus: vel ad iudicium haud quaquam vni committendum: vel ad studium litterarum, quod citra socium, & eiusdem, vt aiunt,

aiunt, æmulum Musæ, plane friget: vel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagij mentionem facit Zenodotus.

Asinus inter simias.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, i. Asinus inter simias. Vbi quis incidit in homines nasutos, & cōtumeliosos, ipse stolidus, à quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium lib. 2. c.23. apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritum, de vxoris iniuria querentem inducit his verbis: ὄνος ἐν πιθήκοις τοι, τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτο. id est, Asinus inter simias, vulgo quod aiunt, sane istud. Constat autem, simiam animal esse petulantissimum, adeo, vt non vereatur etiam leonem per lasciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie vulgo simile quiddam dicunt, Noctua inter cornices, vbi stupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit. Nihil autem vetat, quo minus generaliter vsurpetur, vbi quis in negotium incidit vehementer molestum, aut in infortuniū aliquod, vnde se non queat extricare.

Asinus inter apes.

Ὄνος ἐν μελίτταις, i. Asinus inter apes. Cō similem habet cum proximo sensum. dici solitum, vbi quis infeliciter incidit in homines improbos, atque importunos. Metaphora per se liquet. Quāquam adagium ab euentu quopiam natum videri potest. Meminit Suidas.

Asinus in vnguento.

Ὄνος ἐν μύρῳ, i. Asinus in vnguento. Cū deliciæ adhibentur ijs, quos haudquaquā decent, neq; qui vel vti norunt illis, vel delectantur. Nam asinus culmos, ac fœnum mauult, quàm aurum, vel vnguentum, quo etiā offenditur. Locus fuerit huic adagio, si quando indoctus aliquis in optimos incidat auctores, quos ob inscitiam aut negligat, aut etiam deprauet. Siue cum amuso cuipiam cum eruditissimis viris viuere cōtigerit, quorum tamen consuetudine neq; frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbium.

Neque cœlum, neque terram attingit.

Οὔτε γῆς, οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, i. Neque cœlum, neque terram attingit. De re vehemē ter absurda, atque aliena, quæq; nulla vicinitate pertineat, ad id, de quo agitur. Lucianus in Pseudomante: ὀκτὼ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν, οὔτε γῆς φασιν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους. i. Octo mihi misit oracula, sed quæ neq; cælum, vt aiunt, neque terram attingerent. Aristides in Cimone leuiter alludens ad prouerbium, indicat metaphoram sumptam ab ijs, qui in medio pendent aere, vtrinque liberi.

Nihil ad versum.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, i. Nihil ad carmen. De ijs, qui longe discrepant ab ijs, quia proposita sunt. Trāslatum videtur à scena, vbi histrio saltatu, gestuq; carminis genus repræsentat. Et haud scimus, an alius fuerit, qui recitaret versus; alius, qui gesticularetur. Apparet enim vnum aliquem fuisse recitatorem, cuius est illa vox in calce comœdiarum: Calliopius recensui. Nec alioqui apparet, quorsum pertineat, quod admonet Cicero ab histrione deligi fabulam, ad quā natura sit appositus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, queritur clamosas fabulas ad se deferri, minus laboriosas ad alios. Quod si saltatio parum respōdisset ad numeros carminis, aiebant: Οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopseude: Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτα, φασίν, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην. id est, Ista nihil ad carmen, vt dici solet, neque enim de ijs interrogabam. Qui in choreis non responderet ad numerū saltationis, eum ἀκρότητον appellabant. isq; ἀκροτεῖν ἔπος dicebatur. Andreas Alciatus, hoc sæculo non modo iuris Cæsarei, verumetiā omnium studiorum decus, nec minus suspiciendus ob rarum quēdam ingenij candorem, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarū peritiam, libro Dispunctionum suarum 2. consentit quidem nobis in sensu, vsuque prouerbij, ceterum de origine nonnihil dissentit, mauultq; ab oraculis esse natū, quæ quondam carmine reddebantur, præsertim heroico; cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quod ἕπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς. id est, quod res oraculis respondeant. Hanc enim etymologiā affert Eustathius in principio Iliados Homericæ: vnde probabilius esse iudicat Alciatus noster, quotiens euenirent,

nirent, quæ promissis, aut proposito, non quadrarent, dici solitum, οὐδὲ πρὸς ἔπος. Vsus est eo Vlpianus in Pandectis lib. 11. Tit. de interrogatorijs actionibus, cap. 12. Quod autem ait prætor, omnino non respondisse, posteriores sic acceperunt, vt omnino non respondisse videatur, qui ad interrogata non respondit, id est, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nonnunquam vsurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere, ac de nihilo, siue abs re. Adducit hos versus ex poeta, nescio quo:

Οὐδὲν πρὸς ἔπος ἔτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ.
Πρὶν ἐκπύθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ᾽ ὅπως ἔχει, i.
Adeo ne temere, & inscienter efferam,
Prius atque rem omnem, vt sese habet, cognouero?

Prior versus Græcus constabit, si legas, pro ἔτως χ᾽ ἔτως. Vsurpauit idē Aristophanes in Concionatricibus: quem locum retulimus prouerbio, Extra cantionem.

Nihil ad fides.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδὴν, i. Nihil ad chordam. In eos, quorum vita vehementer est inæqualis, quorumve mores ab oratione dissident. Lucianus De saltatione: καὶ μηδὲν ὥς φασι, πρὸς τὴν χορδὴν, ἕτερα γὰρ ὁ πὼς, ἕτερα δ᾽ ὁ ῥυθμὸς λέγει. id est, Nihil ad chordam, vt dici solet, nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretricijs: καὶ ὅτι ἐν πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πὼς. id est, Et quod pes probe responderet ad citharam. Plutarchus in commētario De verecundia: οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔχατα δρῶσι τε καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id est, Haudquaquam ob id, quod pes à lyra dissentiat, sicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cū amicis cōflictātes, extrema tum faciunt, tum patiuntur, sed quod circa leges, atq; æquitatē peccetur. Locus autem, quē citat Plutarchus, est in libro De legibus septimo: ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τὸν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος, τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά. i. Reddentes voces cum lyræ sono concordes. Porro vocis discrepantiam, diuersitatemq; quoties àlios modos edunt chordæ, alios is, qui cantilenam composuit, & cetera. Videtur ad hoc prouerbium allusisse diuus Augustinus in Epistola quadam ad Licentium: Aut si ego canto, inquit, tu autem ad aliam vocem saltas, nec sic quidē me pęnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Formica camelus.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, i. Formica camelus. De vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis, quod perinde sit, quasi repente camelus in formicam vertatur. Lucianus in prima epistola Saturnalium: ὡς δὲ νῦν ἔχομεν, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. id est, Nam, vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquit̄ de opibus inæqualiter inter mortales distributis, vt huic plurimum supersit, huic multum desit, Neque intempestiue dicetur in eos, qui sibi non constant, in vtranque partem immodici. Quod genus hominum describit Euripides in Troadibus:

Τίς δ᾽ ὧδε πηδᾷς ἄλλοτ᾽ εἰς ἄλλους τρόπους;
Μισεῖς δὲ λίαν, καὶ φιλεῖς ὃν ἂν τύχῃ. id est,
Quid ita modo hos modo in hosce mores transilis?
Odisti acerbe, amasq; nimiū quēlibet.

Os sublinere.

Os sublinere, pro eo, quod est, dare verba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud auctores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam lusus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus in Aulul. Fidei censebam maximam fidem esse. Ea subleuit os mihi pessime. Idem alibi: Os mihi probe sublitū est. Idem in Epid. Ego, si adlegassem aliquem, ad hoc negotium minus hominem, quam doctum, minusq; ad rem callidum, os sublitum esset. M. Varro. in Mysterijs apud Nonium: Æs defraudasse cauponem, bonam luto obliuisse, cum portitores æra induxere. Sophocles in Antig.

Ορῶσι χ᾽ οὗτοι, σοὶ δ᾽ ὑπίλλουσι στόμα. id est,
Vident & hi, sed os tibi sublinunt.

Virg. item in carmine Bucolico, pueros inducit per lusum, Sileni faciem mori succo oblinentes.

-Iamq; videnti
Sanguineis frontē moris & tempora pingit,

Ille dolum ridens, Quo vincula nectitis, inquit?

Dare verba.

DARE verba, passim obuium est apud omnes auctores, pro eo, quod est fallere. Persius quarta Satyra:

-Vt mauis, da verba, & decipe neruos.

Terentius:

Cui verba dare difficile est. Ouidius:

-Verba dat omnis amans.

Idem eleganter transtulit ad fallendas animi curas:

Detineo studijs animum, falloq; labores:

Experior curis & dare verba meis,

Sed tum frequentiora, tum expositiora sunt exempla, quam vt operæpretium sit ea persequi. Tantum illud admonendum, nonnihil Veneris accessurum prouerbio, si longius à simplici detorqueatur oratione, videlicet ad fraudem, imposturamve, quæ vel citra verborum fucos peragitur. Quod genus fuerit, si quis dicat mundum hunc dare verba suis cultoribus, & alchimisticam, quam vocant artem, dare verba sui studiosis, & eum sibijpsi dare verba, qui sibi pollicetur haudquaquam speranda.

Addere manum.

ILLVD non inusitatius, quod est apud Plautum in Persa, addere manum, pro eo, quod est, ludibrio habere. Translatum ab ijs, qui, manu ad aurem porrecta, motaq;, quempiam irrident. Plautina verba sunt hæc: Quid ais, crux, stimulorum tritor? Quomodo me hodie versasti, vt me in tricas coniecisti? Quomodo de Persa manus mihi addita est? Itẽ in Pœnulo: Quo pacto auaræ Veneri pulchre adij manum. Rursum in eadem scena: Ego faxo posthac Dij Deæq; ceteri contentiores magis erunt, atque auidi minus, cum scibunt. Veneri vt addiderit leno manum. Idem in Aulularia: Ita illis impuris omnibus adij manũ. Iterum in Casina: Satin lepide addita nobis manus merito? Quanquam varie scriptum inuenitur, nunc adij, nũc addita. Videtur rectius legi, addidi, vt accipiamus sumptam metaphoram ab irridentium gestu, cuius meminit Persius:

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Circumtondere comam.

Περικείρειν τὰς πλοκάμους, i. Circumtondere comam, Græcis in prouerbio est, pro eo, quod est, ludibrio habere. Nam id lusus gratia fieri solet stupidis, vt eis non sentientibus cæsaries circumtondeatur. Lucian. in Misanth. ἐκάθησο τὰς πλοκάμους περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν. id est, Sedebas, cum tibi cæsaries ab illis circumtonderetur. Vsurpat idem in Pseudomante.

Fucum facere.

FVCVM facere, pro eo, quod est, imposturam facere, & artificiosa dissimulatione deludere, frequens est apud bonos auctores. Teren. in Eunuch. Per alienas tegulas venisse clanculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, supinum est, non participium. Quintus frater ad Ciceronem: Si eum, qui tibi promiserit, fucum vt dicitur, facere velle senseris, vt te id audisse & scire dissimules. Nam fucus herbæ genus, quam Græci φῦκον vocant, tingendis lanis vtile. Vnde simpliciter fucum pro colore reperire licet, & fucare pro colorare. Horatius in Odis:

-Stercore fucatus crocodili.

Maxime si colorem non natiuum, aut genuinum, sed artificiosum, ac velut adulterinum significemus, vt idem Horatius:

-Nec amissos colores

Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentum illud, quo cuti superinducto mulierculæ vitia formę dissimulant, quasiq; personam assumunt, fucum vocant. Plautus: Vitia corporis fuco occulunt. Vt autem fucus est color arte additus, ita persona facies est non vera, sed apposititia. Vnde eleganter dictum à Seneca: Vt personam malit, quàm faciem: id est, videri malit, quam esse. Lucretius item libro tertio.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo

Eliciũtur, & eripitur persona, manet res.

Cor. Tacit. in Dialogo De Oratoribus: Ita nec præceptor deerat optimus quidẽ, & electissimus, qui faciem eloquentię, non imaginem præstaret. Itaque personatos dicimus, qui aliud præ se ferunt, quàm sint. Quin & offucias vocant inania quædam rerum simulacra, quæ veluti præstigijs quibusdam, oculis intuentium imponunt.

Græci

Græci simplici verbo φυκίζειν vocant, & φυκισμὸν, huiusmodi imposturam, σύνακα, fuci artificem. Qui scripsit Etymologicum Græcum, auctor insincerus, & impurus, vocem deductam existimat παρὰ τὴν πηνήκην, quæ Græcis coma dicitur apposititia. Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco vsurpauit Iulianus citante Vlpiano lib. Pand. 14. Tit. ad senat. consul. Maced. cap. 9. Sed Iulianus, inquit, adijcit, si color quæsitus sit, vt filius familias, qui mutuam pecuniã accepturus erat, fideiuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem, quam ad defensionem commenti sunt, colorem appellant. Iuuenalis:

Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et hærente summo rhetore, vxor deprehensa impudentissimo colore se tuetur.

-Conuenerat olim
Vt faceret tu quod velles, nec non ego possem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & similes figuræ.

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, i. Album calculũ addere, pro approbare, subinde legimus apud doctos. Inde sumptum, quod antiquitus missis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus sententiæ, vt albis absoluerent, nigris damnarẽt. Qui si forte fortuna fuissent æquales, tamẽ liberabatur reus, eiusq; rei causam Aristoteles copiosissime reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouid. Meta. lib. 15.

Mos erat antiquis, niueis, atrisq; lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem dimittitur ater in vrnam,
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album.

Plinius iunior in epistola quadam: Nam, quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipsum me, & cõtubernales, ab editione non abhorrere: si modo tu fortasse errori nostro albũ calculum adieceris. id est, si nostrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucian. in Apolog. οὐκ ἐν παρέργῳ τιθέμενος, τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεχθῆναι. i. Haud paruo æstimans, si mihi contingat, album abs te plerunq; suffragiũ auferre. Plato libro De legibus 2. οὐκ ἀντιθείμην ταύτην ψῆφον. id est, Haud posuerim hunc calculum. Huc adscribendum, quod Alcibiades, nolens sese iudicum permittere sententijs, ait, Ne matri quidem confidere velle, sed etiam hanc in eiusmodi periculo suspectam habiturum, ne nigrum calculum pro albo subijceret. Aristides in Pericle, simplici verbo dixit, ἐπιψηφίζειν, pro comprobare, eamq; vocem tanquam Platonicam vsurpat.

Creta notare. Carbone notare.

AD hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo, quod est, approbare; & Carbone notare, quod est, damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere; quod atro, mali. Vnde & felicia alba dicimus, infames nigros. M. Tullius in actione pro Cæcina de teste Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

-Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus:

Sani, an creta, an carbone notandi?

Quem imitatus Persius, ait in quinta Satyra:

Quæq; sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa prius creta, mox hęc carbone notasti.

Rursum Horatius in Odis:

Cressa neu careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Cressam notam appellat, qua veteres dies fortunatos signare consueuerunt. Tametsi sunt, qui hoc loco pro Cressa legunt Thressa, quod hic mos fuisse perhibetur Thracibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud, Vnione signare, quod sæpius apud auctores est, pro eo, quod est, inter felicia, prosperaq; numerare. Ductum à veterum superstitione, qui vnumquemque anni diem, missis totidem in vrnam, aut, vt apud Scythas, in pharetram, calculis, signabant, quem arbitrabantur prosperum abijsse, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, vnione: contra, quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo.

Huius

Huius superstitionis meminit Plin. libro 7. c. 40. Varia, inquiens, mortalitas, & ad circunscribendam seipsam ingeniosa, computat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos, pro experimento cuiusque diei in vrna condit, ac supremo die separatos dinumerat, atque ita de vnoquoq; pronuntiat. Quid, quod iste calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? Hactenus Plin. Plutarchus in vita Periclis historiam refert ab his non abhorrenté, quã fortassis non ab re fuerit hic ipsius verbis adscribere: Οκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος, ἐπεκλήρου, καὶ τῷ λαβόντι τὸν λευκὸν κύαμον, εὐωχεῖσθαι καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καί φασι τοὺς ἐν εὐπαθείαις τισὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύειν. id est, Vniuersam multitudinem partitus in octo partes sortibus vtebatur, &, cui contigisset alba faba, huic ceteris pugnantibus permittebat in conuiuijs, atque otio agere: quapropter etiam aiunt eos, quibus res aliquæ suauiter succedunt, eum diem album vocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc viciniam pertinet, quod, quæ præcipua sunt, ea melioris notæ esse dicimus, veluti cum M. Tull. alicui salutem dici iubet de nota meliore. Tristem notam dixit Liuius Deca. 1. libro quarto. Posthumius nulla tristi nota est insignitus, id est, nulla crudelitatis infamia aspersus.

Calculum reducere.

CALCVLVM reducere, est, mutare factum, cuius te pœniteat. Aut vertere consilium rei non satis commode institutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortẽsio. Itaque tibi concedo, quod in duodecim scrupis olim, vt calculum reducas, si te alicuius dati pœniteat. Translatum apparet, aut à ratiocinantibus, aut, quod est vero propius, à ludo latrunculario. In summa, prouerbij speciem habent, quæcunque à calculis finguntur metaphoræ. Vt, ad calculos vocare, pro eo, quod est, rationem inire, & æstimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hoc quidem est nimis exigue, & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par sit ratio datorum, & acceptorum. Valer. Maxim. lib. 4. c. de liberalitate: Si ad calculos reuocetur, paruum, vtpote septem iugeribus, & hoc in Pupinia abditis, redactum: sin animo prærogantis, omni pecunia maius. Et Ad calculos reuerti, est redire ad rationem, ac respectum, consiliumque. Cicero ad Atticum: Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non solum gloriosis consilijs vtamur, sed etiam paullo salubrioribus. Et in epistolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo, quod est, proponere rationes. Et ponere, inquit in vtraque parte calculos, id est, vtrinque rationes expendere: Et: Hic calculus accedat, id est, hoc momenti adiungatur. Neque quidquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Theta præfigere.

Θ præfigere, pro damnare. Persius:
Et potis es vitio nigrum præfigere theta.
Ausonius in pædagogum ligurritorem, carmine Choriambico:
Miselle doctor, & tibi sit obscœno,
Tuumque nomen theta sectilis signet.

Sunt, qui hoc ad figuram Græcanicæ literæ referant, quod ea cordis humani trãsfixi speciem quodãmodo repræsentet. Sed vero similius, quod scribit Asconius Pedianus, olim in iudicijs sortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere solere. Ac, Θ, quidem damnationis fuisse symbolum, T, absolutionis, Λ ampliationis, id est, quoties significabant sibi parum adhuc liquere, ac denuo causam agi oportere.

Stellis signare, obelo notare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι, ἢ ἄστροις τεκμαίρεσθαι, id est, Stellis notare. Eustathius in 5. Odysseæ librum, admonet dictum de his, qui longã, ac desertam viam peragunt, adeo, vt necessum habeant regionum situm, stellarũ obseruatione signare. Ductam autẽ esse metaphoram à nauigantibus, qui, cum eousq; prouecti sunt à terra, vt iam cælum vndiq; & vndique pontus, stellarum indicio cursum moderari solent, maxime Cynosuræ, & Helices, teste Arato ἐν φαινομένοις,

Οἱ τὴν μὲν, κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην ἑλίκην. ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη.
Πολλὴ φαινομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτὸς,
Ἡ δ' ἑτέρη, ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων,

Μειοτέρη

Μειοτέρη γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι,
Τῇ καὶ Σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adſcribamus ex Germanici Cæſaris interpretatione:

Hic Iouis altrices Helice, Cynoſuraque fulgent.
Dat Graijs Helice curſus maiorib. aſtris,
Phenicas Cynoſura regit: ſed cādida tota
Et liquido ſplendore Helice, nitet haud prius vlla,
Cum ſol Oceanō fulgentia condidit ora,
Stella micat cęlo ſeptē qua Creſia flāmis.
Certior eſt Cynoſura tamen ſulcantibus æquor,
Quippe breuis totā fido ſe cardine vertit,
Sidoniamque ratem nunquam ſpectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, lib. de Triſtibus quarto:

Magna, minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque ſicca, rates.

Idem indicat Virgilius in quinto, de Palinuro loquens:

Talia dicta dabat, clauumque affixus, & hærens,
Nunquam amittebat, oculosq; ſub aſtra tenebat.

Idem alibi:

Cuncta notat tacito labētia ſydera cælo.

Conſimiliter Homerus cum alias, tum Odyſſeæ lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληιάδας ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην.
Ἄρκτον θ' ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥτ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. id eſt,
Ille quidem nauim arte regens, clauo aſſidet hærens,
Nec ſinit illapſo torpeſcere lumina ſōno,
Pleiadas, ſeroq; recōdentem ora Booten
Suſpectans, vrſamque, alio cognomine plauſtrum,
Quæ fixa vſq; loco ſe circumflectit eodē,
Et nunquam Oceani liquidis aſpergitur vndis.

Vnde ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν videntur ij, qui notulis quibuſdā, & coniecturis arte deprehenſis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt, aut aſſequuntur: aut qui ſignis quibuſdam multo ante colligūt, quid ſit euenturum. Poſtea deflexum eſt, vt ſtellas prænotare dicantur, qui quippiam velut animaduertendum inſigniunt. Cui diuerſum ὀβελίζειν, id eſt, veru prænotato, quaſi iugulare, ac damnare. Tranſlatum ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit, atque in libros digeſſit, verſus nothos, hoc eſt, adulterinos, & ſubditítios, qui nō viderentur ſapere venam illam Homericā, ὀβελίσκοις, id eſt, minutis verubus prænotatis damnans: contra, qui viderentur inſignes, ac genuini, ἀστερίσκοις, id eſt, ſtellulis illuſtrans. Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbium abijt, quod is eum damnandi notulis, probandiq; morē excogitarit. M. Tullius Attico: Totū hunc locum, quem in ariſtocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flāma, de ferro, (noſti illas λημύθους) valde grauiter pertexuit. Atticum vocat ſuarum orationum Ariſtarchum, id eſt, cenſorem & emendatorē, quod illi mos fuerit, ſi quæ parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, libro ad Atticum 16. Quæ mihi florentia viſa ſunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. Idem ad Dolabellam: Profert alter, opinor duobus verſiculis expenſum. Alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquam criticus antiquus, iudicaturus ſum. Item M. Varro de ling. Lati. Ariſtarchos appellat, criticos grammaticos, qui de libris iudicant. Et Horat. Fiet Ariſtarchus. id eſt, caſtigator, & expenſor alieni ſcripti. Et D. Hierony. ſubinde quempiam, ſui tēporis Ariſtarchū vocat, quod arbitrio ſuo alia damnaret, alia probaret.

Notari vngui, & ſimilia.

AD eandem formā pertinent hęc quoque. Notare vngui, quod ſoleat vngue ſignū apponi, vbi quid parū placet. Horatius dixit: Tranſuerſo calamo ſignum apponere, pro eo, quod eſt, damnare. In eundem ſenſum, Cenſoria virgula, legitur identidem apud Diuum Hieronymum, pro caſtigandi, notandique auctoritate. Item apud Quintilianum lib. Inſtit. 1. Qua quidē ita ſunt ſeuere vſi veteres grammatici, vt non verſus modo cenſoria quadā virgula notare &c. A cenſoribus Romanis traductum,

quorum

quorum partes erant notare, si quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicassent, ac multam dicere. Eodem pertinēt spongia, lima, cælum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spōgia deletur, quod non placet. Lima detrahitur, atq; expolitur, quod redundat, quodq́; incultum est. Cælo deformatur item, ac fingitur id, quod est rudius. Proinde in spongiam incubuisse dixit Augustus Aiacem suū, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et sculpturam orationis, cultum dicunt.

Stylum vertere.

STYLVM vertere, est, mutare, quod scripseris. Horatius in Sermonibus:

Sæpe stylum vertas.

Antiquitus in tabellis ceratis scriptitabant stylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereum ducta, litteras exarabant, altera latiore rursum obliterabāt, quod exarassent. Hieronymus aduersus Rufi. Quandiu non renuebam laudationem tuam, sequebaris vt magistrum, fratrem, & collegam vocabas, & catholicū in omnibus fatebaris. Postquam vero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti viri præconio iudicaui, vertis stylū, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferés, & amarum. Hieronymus imitatus est Ciceronem, qui Verrinarum actionum 4. scribit in hūc modum: Timuit aliquando, & commotus est: vertit stylum in tabulis suis, quo facto causam omnem euertit suam. Inuenitur & stylum infigere, & stylo appetere, pro eo, quod est, scriptis insectari, atque inuehi.

Omne tulit punctum. Omnium calculis.

OMNE tulit punctum, & cunctorū calculis, legimus, pro eo, quod est, omniū sententia, & comprobatione. Quorum prius translatum est à cōsuetudine comitiorum, vbi tabella circumferri consueuit, in qua puncto apposito significabant, cui candidatorum suffragarentur. Posterius à iudiciorum sortibus, de quibus paullo superius meminimus. Horatius:

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile
dulci.

Nam, qui iucunda modo scribunt, ijs duntaxat placent, qui voluptaté appetunt: Contra, qui vtilia, ab ijs tantum probātur, vtilitas quæritur. At, qui voluptatem cum vtilitate coniunxit, is omniū suffragio laudabitur. Idem in Epistolis:

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo,
quis?
Quis nisi Callimachus?

Item in epigrammate Choriambico, quod refertur à Porphyr.

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis:
Suffragiorum puncta non tulit septem.

Aristides in Themistocle; ἡ κοινὴ ψῆφος ἑλλήνων, i. qui est communis Græcorū calculus, dixi, pro eo, quod erat, totius Græciæ consensus. Cicero libro Tusc. q. 2. Quæ flamma est, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis singulis colligebāt? Agit autem de magistratibus, qui singulorum ciuium suffragijs mandabantur. Appuleius Asini sui lib. 6. Certe calculo cunctorum, vtcunque mors ei fuerat destinata: id est, omnium suffragijs, sententijsq́;.

Cumani sero sapiunt.

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι, i. Serò sapiunt Cumani. Id adagium refertur à Strabone Geographiæ lib. 13. Putatq́; eos vulgo male audisse, tanquam stupidos, atq; insulsos, ob hanc causam, quod ducentis annis portus vectigalia exegerint, hoc nomine, vt vrbem ædificarent, quæ dare tamen non desierūt, cum iam vrbs esset extructa. Adijcit & aliam fabulam: Cumanos, publica pecunia mutuo accepta, porticus construxisse; deinde, cum pecuniā eam ad diem præscriptum non reddidissent, à deambulatione fuisse prohibitos. Aliquanto post, cum ingens esset pluuia, creditores ludibrij causa præconem misisse, qui publicarent edictū, vti Cumani porticus subirent. Atq; ita voce præconis admonitos subijsse: inde natū adagium, Serò sapere Cumanos, qui non nisi moniti senserint defugiendam esse pluuiam. Notat & Stephanus, Cumā, ac Lesbū male vulgo audisse stupiditatis noīe. Prouerbium autem non sentit de Cuma Italiæ, sed Æolidis, quæ eadem dicta fuisset Amazonium & Phriconitis, aut, vt Herodotus lib. 1. Phriconis. Simillimum illi: Serò sapiunt Phryges. Nihil enim vetat, quo minus dicatur & in illos qui non nisi suo malo docti parent recte monentibus.

Mala attrahens ad sese, vt Cacias nubes.

Κακ' ἐφ' αὐτὸν ἕλκων ὥστε καικίας νέφος. i. Sic

mala

mala sibijpsi, vt Cæcias nubem attrahens. Versus est senarius, prouerbio celebratus, in eos, qui sibijpsis litium, ac negotiorum materiam pariunt, accersuntq́;. Ducta similitudine ab eius venti natura, cui nomen cæcias, quẽ Plinius media inter aquilonem, & exortum regione flare scribit, & vnum contra aliorum septentrionaliũ ventorum naturam, nubes non pellere, sed attrahere. Quin ipsius hæc sunt verba: Ventorum, inquit, etiam frigidissimi sunt, quos à septentrione diximus spirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos compescunt, & imbres abigunt. Humidi auster, & africus, & præcipue auster Italiæ. Narrant & in Ponto cæciam in se trahere nubes. Hactenus Plinius. Aristoteles libro De mundo putat cæciam circa ortus æstiuos flare, additq́; hunc à nonnullis eundem haberi cum illo, quem alij θρασκίαν nominant, flatq́; proximus argestæ. Quid autem in causa sit, vt hic ventus nubes non more reliquorum à se propellat, sed ad se vocet, Aristoteles in Meteorologicis conatˢ ostendere. Vel quod alius, inquit, ventus reflet aduersus eodem tempore: vel quod hic è sublimi cęli parte spirans, puta orientali, non transuersus per terram feratur, sed recuruata linea, propter reflexum, vnde exortus est, eò recurrit. Atque ita fit, vt nubes ad sese cogat. Vnde idem in libro De mundo, cæciam inter eos ventos numerat, qui ἀνακάμψιπνοι, id est, resupinati flatus vocantur. In Problematis autem sectione 26. duas huiusce rei causas reddit. Alteram hanc esse putat, quòd eodem tempore reflet alius ventus cæciæ contrarius. Altera non dissonat ab ijs, quæ retulimus: nempe cæciam spirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea, quæ vergit ad Orientẽ: hanc autem esse editiorem, quam occiduã, colligit ex magnitudine, & altitudine maris occidentalis. Itaque fieri, vt cæcias occiduam regionem aduersus inuadens, nubes contrahat, easq́; suo in se reflexu ad se trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in vita Sertorij, scribens, hunc ducem, animaduersa cæciæ natura, qui tum forte flabat, Cacitanos, aut, vt Græci codices habent, Characitanos hostes ad deditionem coegisse ad hunc modum: E regione speluncarum, in quibus illi se continebãt, obiecit aggeres cinericios. Quibus incursatione equitum concitatis, cæcias tantum pulueris in fauces speluncarum deuexit, vt, cum ferre non possent, sese Sertorio in manus darent. Refertur adagium ab Aulo Gellio, lib. 2. cap. 22. idq́; ex Aristotele. Refertur & à Theofrasto, libro De natura ventorum. Sed ab hoc, atque item ab Aristotele refertur, vt videatur etiam in bonã partem dici posse. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν τὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. id est, Attrahens ad sese diuitias; vt cæcias nubes. Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis possit ab inimicis iuuari: ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. id est, Quemadmodum enim cęcias nubes, itidem improba vita, probra ad sese attrahit. Vsurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici posse videtur in vtrãlibet partem. Vt, Hic ad sese eruditorum hominum gregem attrahit, perinde vt cæcias nubes. Hic vndiq́; pecunias attrahit ad sese, quemadmodum cæcias nubes. Hũc omnes bonæ felicitates non aliter sequuntur, quam cæcias nubes. Nusquam absunt iurgia, vbicunque hic adest: neque enim secus ad sese lites attrahit, quàm cæcias nubes. Consimiliter ad rẽ referri potest. Res est tumultuosa, ambitio: quippe inuidiam, simultatem, profusionem, atque id genus alia incommoda, non aliter attrahit ad sese, quàm cæcias nubes. Modestia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad sese, itidem vt cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre.

OLEVM in auricula ferre. Est apud Martialem. Quo loco non satisfacit interpres Domitius Calderinus, vir alioqui probe doctus. Nam poeta taxare videtur hominẽ rigida, supinaq́; aure. id quod etiam Græci notãt, ἄνους ἔχων, ἀντὶ τοῦ ἄνω τὸ οὖς ἔχων Sublimem, & supinam aurem habens. Carmen Martialis est huiusmodi.

Narratur quidam belle dixisse, Marulle:
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porro, vt in Problematibus scripsit Aristoteles, aures aqua infusa offenduntur, oleo non item. Quin, si forte aqua in aurẽ inciderit, oleo infuso medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus instillare consueuerunt, quo minus aqua lædantur. Hinc itaq; videtur natum adagium, nẽpe à gestu eorum

rum, quibus est aliquid liquoris infusum, quod ne effluat, aurem supinât, quasi auersantes ac fastidientes audire. Neq; tamen negauerimus posse referri ad assentatores, qui velut oleum in aurem instillant, dum iucunda loquuntur magis, quàm salutaria. Cui diuersum est illud Persianum:

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Verum, cui placet hic sensus posterior, in auriculam, accusandi casu legat oportet. Quod quoniam & prouerbij speciem præ se gerit, & uulgo iactatum Martialis indicat, non est prætereundum.

Quid, si cælum ruat?

Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι, id est, Quid, si cælũ ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutissimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc unde manarit, Aristoteles indicat libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ quinto scribens priscis illis, & rudibus mortalibus persuasum fuisse, cælum hoc, quod uidebant imminere, Atlanticis humeris sustineri. Quod si ille se subduxisset, fore, ut è sublimi in terram decideret. Idq; non solum poetarum figmentis fuisse proditum, uerum etiã à physicis nonnullis affirmatum. Plutarchus in libello De facie, quę apparet in orbe lunę, citat Phenacem quendam, qui metuerit, ne luna decideret in terram, quiq; commiseratus sit uicem eorum, qui lunæ forent subiecti, cuiusmodi sunt Æthiopes, ac Taprobani, si tantum pondus in eos rueret: idem ueritus de terra, cęloque, nisi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis:

Ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερ
θεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. i.
Deinde meo uastus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere uiri.

Terentius, ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ; Quid, si redeo ad illos, qui aiunt: Quid, si nunc cælum ruat? Allusit huc Horat. in Odis:

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram suam metuere.

Τὴν αὑτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι, id est, Suã ipsius umbram metuere, dicuntur, qui pueriliter trepidant, ubi nihil omnino sit periculi. Translatum uel ab his, qui forte conspecta corporis sui umbra, subito expauescũt. Vel à melancholicis quibusdam, qui, auctore Aristotele, propter oculorum imbecillos spiritus, in aere proximo ueluti suam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur sese suos uidere manes. Socrates in Phędone Platonis: Tu uero tuam, quemadmodum dici solet, metuens umbram, id est, tibijpsi diffisus. Q. ad Ciceronem de Consulatu petendo: Alter uero, quo, dij boni, splendore est. Primum nobilitate eadem, qua Catilina. Num maiore? Non: sed uirtute. Quamobrem, qui manium umbrã suam metuit, hunc negliges quidem. Quãquam is locus nõ uno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Symposiacorum problematum decade septima, τοῦ μὲν τῆς σκιᾶς ἀναινόμενος ὄνομα καὶ δυσχεραίνων, ἀληθῶς σκιὰν δόξει φοβεῖσθαι. id est, Qui umbræ nomen refugiat, ac moleste ferat, is uere umbram uidebitur formidare. Agit autem de umbris ita uocatis, qui non ipsi uocati à conuiuatore, sed uocatum sequentes, adeunt conuiuium.

Vel muscas metuit præteruolitantes.

PROVERBIALIS esse uidetur hyperbole, quam refert Aristoteles septimo de rep. lib. ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραπετομένας μυίας. id est, Qui muscas, inquiens, etiam præteruolitãtes metuat. id est, quãuis friuola de causa. Idem similem quandam commemorat in Moralium septimo, loquens de ijs, qui usque adeo natura sunt timidi, ut, etiam si sorex obstrepat, protinus expauescant.

Funem abrumpere nimium tendendo.

Ἀποῤῥαγήσεται τεινόμενον τὸ καλώδιον, id est, Abrumpetur tensus funiculus. In eos dici solitũ, qui, dũ extrema experiunt, alienant à se eos, cum quibus agunt, & uniuersæ rei iacturam faciunt, dum plus satis attenti sunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam, quod amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempserit: periculum autẽ esse, ne præter modum exacerbatus, atque irritatus iuuenis amorem pariter, & commodum alio conuertat. καὶ ὅρα, inquit, μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποῤῥήξωμεν πάνυ τείνασαι τὸ καλώδιον. id est. Ac uide, ne, iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimiũ tendimus, funiculum. Pindarus apud Plutarchum, καὶ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων σχοινίον μεριμνῶν. id est, Atque intolerabilium curarum

rum

rum funiculum soluenti. Quanquam hoc ab adagio non nihil est diuersum, magisq; congruit cum illo, quod est apud Senecam in Epistolis ad Lucilium, de explicanda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, si nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erumpentem. Nec abhorret Mimus ille Publianus:

Furor fit, læsa sæpius patientia.

Atque alter huic consimilis, eiusdé opinamur, etiam si Senecæ nomine feratur:

Bonus animus læsus, grauius multo irascitur.

In matellam immeiere.

Ἐς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν, id est, In matellam immeiere. Cum sordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honestum adhibentur ij, qui nō indigni videantur, vtpote ipsi sordidi, atque inhonesti, quasiq; ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede seruientibus. Οὐδὲν οὖν ἔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχοιεν ἄν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρισταὶ δοκοῖεν ἐς τὴν ἀμίδα φασὶν ἐνουροῦντες. id est, Itaque nec hi quidquam indignum, aut acerbum patiantur, neque illi eos contumelijs afficere videantur, si, quod aiunt, in matellam immingant. Si quidem ad hunc vsum quasi nascitur matella. Ex aduerso Martialis Bassum quendam ioco taxat, qui in aureum vas incacaret, cum vitro biberet.

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro

Basse: bibis vitro, carius ergo cacas.

Risus Ionicus.

Γέλως ἰωνικὸς, id est, Risus Ionicus. In molles, & voluptarios dicitur. Nā Ionum mollicies, perinde vt Sybaritarū fastus, in prouerbium abijt, quod alteri Græcorum, alteri Barbarorum essent luxuriosissimi. Athenæus libro Dipnosophistarū duodecimo, de luxu Ionū locutus, ait, extare parœmiā aureā, quæ mores eius gentis testificetur, hanc, vt opinamur, intelligens. Idé libro 14. docet, saltationis genus olim fuisse lasciuum, ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium secundo, prodidit, Ionas primos, vnguenti, coronarumq; in conuiuio dandarum, & secundæ mensæ consuetudinem haud parua luxuriæ irritamenta reperisse. Maximus Tyrius in dissertatione, cui titulus, Quis sit philosophiæ finis, Crotoniates, inquit, Olympicum oleastrū adamat, Spartiates armaturam, venationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis:

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo.

Lasciuas saltationes, & parum decoras gesticulationes significans. Vnde & Apud Aristophanem ἰωνικῶς, pro eo, quod est, ἁβρῶς, id est, molliter, ac delicatè.

Risus Megaricus.

Γέλως μεγαρικὸς, id est, Risus Megaricus, in eos dicēdum, qui parum tempestiue iocantur, quique, quod vetat Quintilianus, malunt aliquoties amicum, quàm dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, successione maiorum artificum obscuratæ. Neque male quadrabit in senes, qui, ætate aliena, lusus quosdam indecoros, ac voluptates iuueniles turpiter consectantur. Nam Ionica comœdia viguit ad tempus: deinde in contemptum venit, irrisa ab Atheniensibus. De risu intempestiuo celebratur & hic senarius:

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακὸν, i.
Non in loco ridere pergraue est malum.

Risus Chius.

Γέλως χῖος, id est, Risus Chius, de molli, lasciuoq; luxu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit vetus comœdia. Adagium commemoratur à Diogeniano.

Quidquid in buccam venerit.

QVIDQVID in buccā venerit, Quoties libere quospiā, ac tuto loqui significamus, incircunspecte, & quidquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodū apud fidos amiculos facere solemus, apud quos impune quiduis nugamur, atq; effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14. Aut, si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes. Idem libro duodecimo, Quid cum coram sumus, & garrimus quidquid in buccam venit? Recte torquebitur & in eos, qui temere, atque inconsiderate loquuntur, perinde, quasi sermo illis non in pectore nascatur, sed in faucibus.

Quidquid in linguam venerit.

HVIC plane Germanū est illud, quod vsur-

vſurpat Lucianus in libello, De ratione conſcribendi hiſtoriam, ἐπινοοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες, ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν, φασὶν, ἔλθῃ. id eſt, Comminiſcentes, affingenteſque, quidquid verbi temere in linguam, vt aiunt, venerit. Plato dictum hoc libro de re publ. octauo citat ex Æſchylo Tragico poeta. Vſurpauit & Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quinto, κατὰ γὰρ τὸν εἰπόντα ποιητὴν, ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν ἔλθῃ. id eſt, Iuxta poetam, qui dixit: quidquid temere in linguam venerit. Hoc velut interpretans Iſocrates in oratione panathenaica, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῆ, καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην ὅτι ἂν ἐπέλθῃ λέγουσι. id eſt: Similis videbor ijs, qui temere, & arrogãter, ac futiliter, quidquid in mentem venerit, loquuntur.

Momo ſatisfacere, & ſimilia.

Τὸ μώμῳ ἀρέσκειν, id eſt, Momo ſatisfacere. Prouerbialis eſt hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos eſt, ipſum quidem nihil operis edere, ſed aliorum deorum opera curioſis oculis contemplari, &, ſi quid eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος Græce reprehenſionem ſonat. Ariſtoteles De partibus animalium lib. 3. meminit huius, qui naturam incuſarit, quod bobus cornua in capite, ac non in armis potius addiderit, videlicet quo vehementius poſſint ferire. Ad quod alluſiſſe videtur Lucianus, cum in ſecundo Verarum narrationum libro ſcribit ſe vidiſſe boues quoſdam, quibus cornua ineſſent, non in fronte, quemadmodum reliquis, ſed ſub oculis. Idque ita viſum eſſe Momo. Huius idem Lucianus cum alijs compluribus locis meminit, tum in Dialogo de hæreſibus, huiuſmodi quandam de eo fabulam refert. Mineruam, Neptunum, & Vulcanum de principatu artificij inter ſe contendiſſe. Et, vt quiſq; artis ſuæ præcipuum aliquod ſpecimen ederet, Neptunum taurum quendam finxiſſe, Mineruam domum excogitaſſe, Vulcanum hominem cõpoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis, & artis expenſor. Ille, inſpecto vniuſcuiuſq; opere, præter alia, quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potiſſimum in hominis opificio notauit, quod artifex non in pectore feneſtras, aut oſtiola quædam addidiſſet, quo perſpici poſſet, quid in corde lateret, quod illi ſpecuoſum alioqui, multiſque receſſibus ſinuoſum finxiſſet. Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philoſtratus in epiſtola quadam ad vxorem, de Momo ſcribit in hãc ferme ſententiã: Hunc in Venere nihil alioqui, quod reprehéderet, inueniſſe, niſi quod ſandalium illius calum niabatur, vt ſtridulum, nimiſq; loquax, ac ſtrepitu moleſtum. Quod ſi Vnus citra ſandalium inceſſiſſet, ita, vt emerſit à mari, tota nuda, nullã omnino anſam carpẽdi Momus inueniſſet. Qui quidem deus tametſi nõ perinde gratus eſt, atq; ceteri, propterea quod pauci verã reprehenſionem libenter admittant, tamen haud ſcimus, an vllus alius è maxima poeticorum deorum turba ſit vtilior. Quanquã nunc noſtri Ioues excluſo Momo ſolam Euterpen audiant, blanda ſalutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas ſuppeditat. Vel cum Plato de repub. lib. 6. ſcribit, philoſophiæ ſtudiũ eſſe eiuſmodi, vt ne à Momo quidẽ poſſit reprehendi. Vel cum Venus Lucianica, iam itura in iudicium, negat ſe dubitaturam, etiam ſi Momus ipſe iudicaturus eſſet. Vel cũ Cicero ſcribit ad Atticum, libro 5. Quod me maxime hortaris, & quod pluris eſt, quàm omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino Momo ſatisfaciam, moriar, ſi quidquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbij ſpeciem habebũt omnes id genus formulæ. Haud dubitem tecum vel Momo iudice decertare. Inculpatior eſt eius viri vita, quam vt vel Momus ipſe poſſit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem poſſit reprehendere. Nec Momum iudicem recuſarim. Hæc vel Momo ipſi ſatisfaciant. Et ſi quæ fingi poſſunt conſimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoque.

Breuiter omnes id genus hyperbole prouerbij faciem obtinent, veluti Terentianũ illud, Ipſa Salus, ſi cupiat, ſeruare domum hãc non poſſit, de familia deplorata. Itẽ de loco vehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit. De homine præfracto, ac pertinaci: Huius animum ne Vertumnus quidem ipſe vertit. De fœmina ſupra modum viroſa: Huius fœminæ libidinem ne Priapus quidẽ ipſe ſatiarit. De re neutiquam probabili: Iſtud ne Pitho,

L quidem

quidem ipsa persuaserit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidem ipse, aut Angerona cõtinere queat. In tanto rerum strepitu ne Somnus quidem ipse somnum ceperit. De homine præter modum suspicaci, & diffidenti, Iste ne Fidei quidem ipsi fidem habeat. Hic vel Argum fallat, de vehementer astuto. Hic miserior est, quam vt ei vel ipsa inuidere possit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cœlo, ac terræ loqui.

QVI frustra vociferantur, cœlo, ac terræ loqui dicuntur. Sic enim solent, qui diffidunt hominum præsidijs, exclamare, ò cœlum ò terra. Theognetus apud Athenæum libro tertio, ac rursus libro decimo quinto,

Πεφιλοσόφηκας, γῇ τε καὶ οὐρανῷ λαλῶν,
Οἷς οὐδέν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. id est,
Terræ loquens cœloq́; philosophatus es,
Sed hisce nulla est cura sermonis tui.

Confine est illi, quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere.

EST apud Quintilianum in Institutionibus, In portu impingere, pro eo, quod est, statim in ipso operis ingressu peccare. Vsurpatur & à diuo Hieronymo in Apologia secunda aduersus Ruffinum: Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium: Egredientes de portu statim impegimus. Sumptum à nauigantibus, qui magno cum dedecore, prius quàm portu exierint, nauim illidunt. In diuersum sensum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuersijs: Nauim in portu mergis, de sene, qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes, qui, negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem est apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, id est, In portu impingere. Nilus quidem, Græcus auctor, ita refert, μὴ ἐπαίρου, μὴ πῶς τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται, id est, Ne efferaris animo, ne forte naufragium tibi fiat in portu.

In limine deficere, aut offendere.

HVIC proximum sit illud, In limine offendere, aut deficere. Trãslatũ ab ijs, qui, domum egressuri, statim in limine pedem offendunt, prius quam quidquam occeperint agere. Virgilius:

Cur indecores in limine primo Deficimus.

Id est, statim, ac vix dũ inito bello. Duriuscule dixit Q. Curtius lib. sexto: In ipso limine victoriæ stamus: ꝓ eo, quod est, ꝓxima est victoria. Huic contrariũ est, quod in Epistolis ad Luciliũ scribit Seneca: In summo deficit cliuo. Ducta translatione ab ijs, qui, conscenso propemodum monte, tum delassantur, cum proximi sunt cacumini.

Cantherius in porta.

CONFINE est superioribus, Cantherius in porta. Natum à Sulpitio Galba quodam, cui cum, prouinciam exituro, cantherius in porta cecidisset: Rideo, inquit, cantheri, in porta, cum tam longum iter sis iturus, iam lassum esse te, cum vix dum sis ingressus. Quod dictum in prouerbium abijt. Refertur adagium à Festo Pompeio in dictione Riduculus: atque is indicat cõuenire, cum quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo. Quid autem sit Cantherius, dilucide exponit; nempe equus exectis testibus: vt hoc differat cantherius ab equo, quo maialis à verre, capus à gallo, veruex ab ariete.

Citra puluerem.

Ἀκονιτὶ, id est, Citra puluerem. Græci dicunt, contingere, quo quis facile, citraq́; negotium potitur. Translatum vel ab Aphe, id est, à pulueris contactu, quo se spargebat in palæstrico certamine congressurus: vel certe à puluere, quo non indecore sordidari scripsit Horatius eos, qui certãt Olympia, quive bellum gerunt. Plinius libro trigesimoquinto: Alcimachus Dioxippum, qui Pancratio olympia citra pulueris tactum, quod vocant ἀκονιτὶ, vicit. Aulus Gellius libro quinto: Ouandi, inquit, causa est, cum, deditione repente facta, sine puluere, vt dici solet, incruentaque victoria obuenit. Horatius in Epistolis:

Quis circum pagos, & circum compita pugnax
Magna coronari cõtemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis, sine puluere, palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτὶ, id est, citra sudorem, & ἀναιματὶ, id est, citra sanguinem.

Deserta

Deserta causa.

Ἐρήμη δίκη, id est, Deserta causa, cum nemo repugnat. Translatum à iudicijs, vbi nonnunquam altera pars cedés tradit causam aduersario, Itaque deserta causa vincere, est vincere nullo contra pugnante. Lucianus in Ioue tragœdo: Ὥστε τί ἄλλο, ἢ ἐξ ἐρήμης κρατεῖν ἔτι δόξομεν, id est: Itaque, quid aliud videbimur fecisse, quam deserta causa vicisse? Idem in Toxaride: Καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμην ὑπὸ σοῦ ἁλῶναι. id est, Totque ciuitates, nullo defendente, abs te capi, Vsurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. id est: Deserta causa, nullo defendente accusantes. Iureconsulti composita voce ἐρημοδίκια vocant. Ita Paulus, Pādect. lib. 4. tit. de minoribus, cap. & si sine dolo. Item, Et in Eremodicijs ei subuenitur. Cōstat autem omnis ætatis hominibus restitutionem Eremodicij præstari debere, si doceant se ex iusta causa abfuisse. Rursum lib. 46. Titulo iudicatum solui. cap. quum quęrebatur, Si interposita iudicatum solui stipulatione, quis reum non defenderet, postea ex Eremodicio sententiam esset passus, an ob rem iudicatam clausula committatur, &c. Rursum in Codice libro tertio, Tit. de iudicijs, cap. properandum. Sin autem reus absuerit, & similis eius processerit requisitio, quemadmodum pro persona actoris ediximus, etiam absente reo Eremodicium contrahatur. Hæc Iustinianus. Est igitur ἐρημοδίκιον, cum altera parte absente fertur sententia.

Citra arationem, citraq́ sementem.

QVÆ citra nostram operam casu nobis eueniunt, ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Grçci. Lucianus in Parasito: Ὅτι δὴ μόνος κατὰ τὸν σοφὸν Ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτὸν, οὔτε ἀρόει, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα, καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται. i. Quod videlicet vnus, iuxta egregiū illum Homerum, Nec manibus plātat, nec arat, verū citra sementem, citra arādi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didascalo: Σοὶ δὲ ἄσπορα, καὶ ἀνήροτα εὐφύεσθαι πάντα. id est, Tibi porrò citra seminandi, arandiq́; laboré proueniant omnia, id est, citra studium. Natum apparet adagium à fabula insularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit vbi Cererē tellus inarata quotānis,
Et imputata floret vsque vinea.

Sumptum est autem, opinamur, ex Homero, qui Odyssεæ lib. 9. Cyclopum terrā describit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεσθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. i.
Venimus in terram, quam magnanimi Cyclopes
Et legū expertes habitāt, hi numine freti
Diuū, nec manibus terræ plantaria figūt,
Vomere nec segetem proscindunt, quin ea cuncta,
Nulla semente, & nullo nascuntur aratu
Ordea, frumentum, plenisq́; onerata racemis
Vineta: & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit.

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, i. Dormienti rete capit. In eos, quibus citra conatū obtingūt ea, quæ cupiunt. Natum ex euētu, quod aliquando acciderit, vt dormientibus piscatoribus pisces forte retibus inuoluti caperentur. Quidā ad Timotheum Imperatorem Atheniēsium referunt, cui, quod multa feliciter obtingerét, magis commoditaté fortunæ, quam ipsius opera, εὐτυχὴς, id est, felicis cognomen inditum. In huius inuidia pingebant nōnulli fortunam ad rete cogētem urbes, illo iuxta dormiente. Quos ille sic allusit, auctore Plutarcho, vt diceret: Si huiusmodi vrbes capio dormiens, quid me facturum arbitramini, si vigilaro? Huc allusit Terentius, cum ait in Adelphis: Quid credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illā sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Non dissimili forma dictum est apud T. Liuium libro ab vrbe condita 7. Vnicum belli ducem, qui nihil agenti sibi de cęlo deuolaturā in sinum victoriam censet. M. Tullius in Verrem actione vltima: Sed non idem mihi licet, quod ijs, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie vulgo dicitur in id genus homines, Fortunatior est, quam sapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum.

Ω πόλις πόλις
Ὡς δ'ἐυτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,
O ciuitas, o ciuitas,
Vt tu quidem es felix magis, q̃ prouida.

Congruunt, quę dicentur in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas.

Cum mula pepererit.

Adagium peruetustum, Cum mula pepererit, quoties significamus aliquid nunquam futurum, aut adeo rarò solere accidere, vt improbum, ac stultum videatur sperare. Ortum videri potest ex eo, quod refert Herodotus in Talia. Cum Babyloniorum vrbs obsideretur à Dario, qui dam Babylonius, conuicijs insectans Darium, atque exercitum: Quid, inquit, istic desidetis, Persæ? Quin potius absceditis, tunc expugnaturi nos, ἢν ἡμίονοι τέκωσι, id est, cum mulæ pepererint: videlicet ratus id nullo vnquam tempore futurum, propterea quod natura steriles sunt mulæ. At paullo post euenit, vt Zopyro mula quæpiam pareret, quo quidem ostento in spem capiendæ Babylonis erectus est, ac cepit. Huic simile quiddam refertur à Suetonio in vita Galbæ Cæsaris. Huius auo procuranti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed serum imperium portandi familiæ, responsum est. Atq; ille irridens: Sane, inquit, cum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba, vt eum postea res nouas molientem, nihil æquè confirmarit, ac mulæ partus: ceterisq;, vt obscœnum ostentum, horrentibus, solus pro lætissimo acciperet, memor sacrificij, dictiq; auiti. Plinius libro octauo, cap. 44. de mularum sterilitate scribit hunc in modum: Obseruatum est, è duobus diuersis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentum esse similia. Eaq; ipsa, quæ ita nata sunt, non gignere in omni animalium genere, idcirco mulas non parere. Huius rei causam affert Alexander Aphrodiseus, quod semina natura & habitu diuersa, si commisceantur, tertium quiddam ab vtroque diuersum conficiunt, vimq; simplicium prorsus amittũt: veluti si misceas album nigro, abolitis vtrisq; coloribus redditur fuscus ab vtroque diuersus, quẽ Græci ἀδελφαιον appellant. Sed multo exactius de his Aristoteles lib. De generatione animalium secundo, cap. 6. refellens Democriti, & Empedoclis rationes. Quanquam proditum est in annalibus Romanorũ mulas peperisse sæpe, verum id prodigij loco habitum, vt eodem in loco, quem modo citauimus, testatur Plinius. Theophrastus vulgo parere in Cappadocia tradit. Aristoteles libro De natura animalium 1. c. 6. tradit mulas coire, ac gignere in Syria supra Phœnicem; sed esse id animal ibi sui generis, etiam si simile.

Ad Græcas Calendas.

Hvic affinem habet sensum, Ad Græcas calẽdas, pro nunquam: propterea quod Græci non habent calendas more Latinorum, sed νεμηνίας, id est, nouilunia. Atque ad lunę recursus Græci soluebant vsuras. Vnde Strepsides in Nubibus Aristophanis, optat sibi incantatricem quampiam, quæ carminibus suis efficiat, ne quando luna exoriatur: sic enim fore, vt non reddat vsuras: quandoquidem trapezitæ ad lunas, mutuam dant pecuniam, & lunis vsuræ crescunt. Huc itaque respexit Augustus, cum diceret ad Græcas calẽdas soluturos, quos nũquam reddituros mutuum significabat. De quo in ipsius vita scribit Tranquillus ad hunc modum: Quotidiano sermone quædam frequentius, & notabiliter vsurpasse eum litteræ ipsius ἀυτόγραφοι ostentant, In quibus identidem, cum aliquos nunquam soluturos significare vult, ad calendas Græcas soluturos ait. Huic simile est, quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem existimant nunquam futurum.

Acessæi luna.

Ἀκεσσαίου σελήνη, i. Acessæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam subinde causam comminiscuntur, quo negotiũ proferant: à nautæ cuiusdam moribus ortum, cui Acessæo fuerit nomen. Is, cum esset ignauus, ita prorogare consueuit nauigationem, vt se diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipueq; ex his Lacedęmonij, quidquid essent rerum auspicaturi, superstitiose lunam obseruabant. Id quod tacitè notat Euripides, cum in Iphigenia in Aulide respõdet Agamennon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, videlicet de plena luna sentiens. Lucianus in libello de Astrologia, palam refert Lycurgum legem in-

ĩ istituisse Lacedæmonijs, ne prœlium inissent ante plenilunium. In eam superstitionem iocatur Aristophanes, τῇ πανσελήνῳ. id est, plenilunio, sero aut nunquam futurum significans. Etenim, cum Datis, & Artaphernes, ductores Regis Persarum, in Marathonem irrupissent, plenilunium obseruabant, vt tum exirent in prœlium. Ergo prius, quam illi venirent, Athenienses bellum aggressi sunt. Historiæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quasi prouerbio de cunctantibus, & quauis occasione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id est, plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.

Vbi per Harma fulgurarit.

Ὁπότε δὴ ἅρματ⊙ ἀστράπτει, id est, Vbi per Harma fulgurat. De ijs, quæ nimis cunctanter, ac sero, aut admodum raro fiunt: aut cum nimis anxie, ac superstitiose captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo lib. Geographiæ nono, vnde natum sit adagium, indicat, scribens vicum quempiam esse desertum, atque infrequentem apud Micaletum Bœotiæ, seu Mycalessum Tanagræi iuris, quem Harma, id est, currum nominant. Rursum alterum ab hoc diuersum, eiusdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ similis, atque ob hanc similitudinem nominis quoq; communionem sortitum. Ceterum Harma Bœotiæ sic vocatum, quod Amphiarao excusso currus inanis in eum locum delatus sit, vbi nunc sacellum eius extat. Alij ferunt, Adrasto fugiente, currum eius eo loco confractum fuisse, ipsum Arionis opera seruatum: hinc natam parœmiam, ὁπότε δὴ ἅρματ⊙ ἀστράπτει, id est, Vbi per harma fulgurat, videlicet Pythicis vatibus fulgur aliquod certum, quod ex eo loco veniret, obseruantibus, eoq; viso sacra Delphos mittentibus. Obseruabant autem ad menses tres, singulis mensibus tres dies, noctesque totidem: idq; è Iouis fulguralis foco, qui est in muro inter Pythium, & Olympium. Hæc ferme Strabo. Vsum adagij Plutarchus palam indicat in Symposiacis: Οἱ γὰρ, inquiẽs, σπανίως καὶ δὴ ἅρματ⊙, ὥς φασιν, ἑστιῶντες, ἀναγκάζονται τὸν ὁπωσοῦν ἐπιτήδειον ἢ γνώριμον καταγράφειν. id est, Etenim, qui raro, & per Harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi coguntur vtcunque accommodum, ac notum describere. Itaque de raris, & incertis dici solitum videtur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiũt, ad Græcas calendas.

Lydius lapis, siue Heraclius lapis.

Λίθ⊙ ἡρακλεία, ἢ λίθ⊙ λυδή, id est, Heraclius, siue Lydius lapis. In eos dicitur, qui vehementer acri, exactoq; iudicio sunt. Refertur à Theophrasto lib. De natura lapidũ. Ait enim lapidẽ quendam esse, qui Lydius, seu Heraclius dicatur, qui attritu aurũ, atq; argentũ cuiusmodi sit arguat. Hũc quidam Magnetem putant, velut Herculanũ, qui ferrum ad sese trahit: vnde nomen etiã additum σιδηρίτη: sed ex Theophrasti verbis satis liquet βάσανον significari, quem Latini vocant indicem, in quem Battus ille pastor apud Ouidium transfiguratus est, manente nimirum etiã num in lapide prodendi studio. Nec Heraclium vocatum ab Hercule, sed ab Heraclea, Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius lib. 33. c. 8. his quidem verbis: Auri, augentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellãt, quondam non solitus inueniri, nisi in flumine Tmolo, vt auctor est Theophrastus, nunc vero passim, quem alij Heracleũ, alij Lydium vocant. Sunt autem modici, quaternas vncias longitudinis, binasq; latitudinis non excedentes. Ijs coticulis periti, cum è vena, ut lima rapuerint experimentum, protinus dicunt, quantum auri sit in ea, quantum argenti, uel æris, scrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Huc allusit Theocrit. in Aita:

Λυδίῃ ἶσον ἔχειν πέτρῃ στόμα. id est,
Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirum quo in varijs osculis optime iudicaret, cuius essent: sic enim ineptiunt amantes. Scholiastes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et, ne dubites, quin de indice loquatur, sequitur,

-Χρυσὸν ὁπτίῃ
Πεύθονται μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυράμοιβοι. id est,
Cui⁹ ab affectu explorat mẽsurarius aurũ
Sit ne probum.

Adagium accõmodari potest vel ad psonam, uel ad rem. Ad personam, hoc pacto: Tu scriptorum meorum optimus iudex,

 plane-

planeque, quod dici solet, ἡρακλεία λίθος. Item hoc modo: In pensitandis, æstimandisq; ingenijs emunctissimæ naris, ac prorsum Lydius, vt aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto: Adolescentium ingenia libertas aperit: viris commissum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis est.

Amussis alba.

Λευκῇ στάθμη, id est, Alba amussi, hoc est, nullo delectu, ac citra discrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Nanque illi omnes, & eorum maxime Græci, multa, & varia lectitantes, in quas res cunque inciderant, alba, vt dicitur, linea, sine cura discriminis, solam copiam sectati conuertebant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας: Ἐστὶ μὲν οὖν ἀτεχνῶς, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδόλεσχος. id est: Est igitur plane alba linea erga sermones garrulos, propterea quod nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expressius adagium à nonnullis, Λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, id est, In albo lapide alba linea. Diciturque vel in eos, qui nullo sunt iudicio, vel in stupidos, vel in eos, qui incertis probant, aut significant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam:

Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι,
Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id est,
Nihilo mihi plus indicat sermo tuus,
Quàm lapide in albo signat alba linea.

Citatur à Nonio Marcello Lucilius lib. 30. sed corrupte, vt opinamur: quod genus sunt pleraq; illius: Et amabat omnes: nam discrimen non facit, neque significat linea alba. Vsurpatur & à Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, vbi Socrates ait, se erga formosos adolescentes perinde esse, vt albam amussim in albo lapide, propterea quòd neque discerneret satis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo discrimen faciat, vnde & rubricam vocauit Persius:

- Ac si oculo rubricam dirigat vno.

Eadem per eadem.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, id est, Eadem per eadem. Refert in collectaneis Diogeniani, de his, qui semper eadem inculcant, aut eadē assidue faciunt. Non dissimile illi, quod alio reddidimus loco, ὁ Διὸς κόρινθος, id est, Iouis Corinthus. Potest & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractant, veluti si quis in auctorem indoctum indoctos scribat commentarios, aut in obscœnum obscœnos.

Ad amussim.

FREQVENS est apud auctores, ad amussim, examussim, examussatim, amussatim, pro eo, quod est, exquisita diligentia, atque exactissima cura. Gellius lib. 1. cap. 4. Ad hæc omnia scripta antiquiora tam curiose spectabat, aut virtutes pensabat, aut vitia rimabatur, vt iudicium factum esse ad amussim diceres. Et Amussitata pro examinatis, apud Nonium. Translatum à fabris lapidarijs, aut lignarijs, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam Festus in dictione examussim testatur, amussim quibusdam esse non lineam, neque regulam, sed ferramentum, quo fabri in poliendo vtantur. Persius de poeta absoluta carmina componente, quod modo citauimus.

- Scit tendere versum,
Non secus, inquit, ac si oculo rubricam dirigat vno,

Item in carmine de viro bono, quod Virgilio tribuunt:

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt coeant, ne qd deliret amussis.

Vsurpat idem Basilius ad nepotes, cum iubet vnamquanque disciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amussim dirigentes. Natum videri potest apud Homerum Odissex ε. cum loquitur de Vlysse nauem sibi fabricante:

Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε. i.
Expolijt multa arte, superque induxit amussim.

Rursus Iliados ο.

Ἀλλ' ὡς τε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης, ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id est,
Materiā veluti naualē exæquat amussis,
Ducta fabri docti digitis, qui calleat artē.
Quæcunque est, teneátque probe, monitrice Minerua.

Est apud eundem & alijs aliquot locis.

Ad vnguem.

AD Vnguem, eundem habet sensum. A marmorarijs sumpta metaphora, qui superindu-

perinducto vngui, commissuras explorant marmorum. Horatius:

-Fonteius ad vnguem Factus homo, id est absolutus. Idem in arte,

-Carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atq;
Perfectum decies nõ castigauit ad vnguẽ.

Virgilius secundo Georgic. lib.

-Nec secius omnis in vnguem
Arborib⁹ positis secto via limite quadret.

Persius:

-Vt per læue seueros
Effundat iunctura vngues.

Macrobius Saturnalium lib. 1. Nec quisquam alius tam futilis posset esse iudicij, qui Romani anni sic ad vnguem, vt aiunt, emendatum ordinem non probaret. Ad cõsimilem modum Græci, quod exactum sit, & impensius accuratum, δίονυχον vocant. Plutarchus de præceptis bonæ valetudinis: Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ διόνυχος λεγομένη δίαιτα. id est, Itaq; vehementer exacta, quæ ad vnguem obseruata dicitur victus ratio. & ἐξονυχίζειν, pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. Quam vocem vsurpat & Athenæus lib. 3. ἐξονυχίζεις δὲ πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις τὰς ἀκάνθας. id est, Porro ad vnguem exploras omnia, quę cõgruuntur ijs, qui cum spinis disputant.

Incudi reddere.

ELEGANTER Horatius, incudi reddere, dixit, pro eo, quod est, refingere, ac mutare, corrigereq;:

Et male tornatos incudi reddere versus.

Cõsimili forma dicũt recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat, Rhodi rursus reformandum, ac velut recoquendum dedit. Item Horatius:

-Recoctus
Scriba ex quinqueuiro,

Lesbia regula.

LESBIA regula, dicitur, quoties prępostere, non ad rationem factum, sed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur: aut quoties princeps se populi moribus accommodat, cum contra conueniat plebem ad principis arbitrium vitam instituere, si modo princeps ipse ad honesti regulam, ac scopum respiciat. Huius adagij mentionem facit Aristoteles, quinto Moralium libro: Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανὼν, ὥσπερ καὶ τῆς λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. id est, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Lesbię ædificationis regula: ad lapidis enim figuram transmouetur, neque manet regula.

Indignus, qui illi matellam porrigat.

HYPERBOLE prouerbialis est, de vehementer inæqualibus, ac ne vlla quidem ex parte conferendis. Martialis:

Dispeream, si tu Pyladi præstare matellã
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.

Nam sordidissimum obsequium est, micturiẽti matulam exhibere, quo qui sit indignus, is videlicet nimium inferior videtur. Vnde D. Hieronymus in epistola ad Nepotianum, inter sordida captatorũ ministeria hoc quoque commemorat. Ipsi, inquit, apponunt matulam, obsident lectum. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerũ quendam Spartanum ab Antigono captum, ac venditum, paruisse quidem emptori in omnibus, quæ non essent indecora ingenuis. Ceterum iussus afferre matulam detrectauit obsequium, addens, non seruiam: Surgente domino, puer, senties, inquit, quem emeris, simulq; conscenso tecto sese præcipitem dedit. Extat & hodie vulgo tritissimus sermo, Indignus est, qui illi calceos detrahat. Quin etiam negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopa dissoluta. Scopas dissoluere.

HOMINES nihili, nulliusq; prorsum consilij, Cicero scopas dissolutas nominat, scribens ad Atticum epistolarum lib. 7. his quidem verbis: Cæsarem vidi Minturnis ad 8. Calendas Februarias mane, cum absurdissimis mandatis, non ad homines, sed scopas dissolutas, vt idipsum ille mihi videatur irridendi causa fecisse. Idem in oratore perfecto, agẽs cõtra eos, qui numeros orationis contemnũt, scopas dissoluere dixit, pro eo, quod est, rem prorsus inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciẽ videntur habere qualemcunque, & ad verrendum pauimentum sunt accommodatę. Porrò, si dissolueris, nihil inutilius, nihil

inelegãtius. Tulliana verba sunt hæc: Sed, si quos magis delectant soluta, sequantur ea sane: modo si quis Phidiæ clypeum dissoluerit, collocationis vniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum venustatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis desidero, ornamenta comparent. Isti autem, cum dissoluunt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum est, nisi abiectũ, non clypeum, sed vt in prouerbio est, etsi humilius dictum est, tamen consimile est, scopas, vt ita dicam, mihi videntur dissoluere.

Apertis tibijs.

APERTIS tibijs, id est, clariore voce. Translatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarum foraminibus, quasiq́; pressiore sono canunt, quædam apertis tibijs, actiore sonitu. Quintilianus Institutionũ lib. 11. Illa vero iam pœne apertis, vt aiũt, tibijs, qui, quocunque inciderunt, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Venustior erit metaphora, si quis dicatur apertis tibijs inuehi in quempiam, id est, non clanculum obtrectare, sed palam insectari, lacerareq́; cõuicijs: aut apertis tibijs laudes cuiuspiam celebrare, id est, palam, & magnifice. Fortassis ad hanc sententiam pertinet senarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epistolarum ad Atticum libro 2. ex poeta nescio quo: Cn. quidem, inquiens, noster, plane iam quid cogitet, nescio

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. id est, Neq; enim minutis iam ille spirat tibijs.

Videtur innuere, Pompeium ingentia promittere per legem Agrariam, & rẽ maximam moliri. Athenæus lib. 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους appellat, ceteris minores, sonoq́; minus claro: quod ipsum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibijs?

DION lib. 1. huiusmodi quoddam adagium refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. i. Quorsum attinebat me longis tibijs canere? Idq; aiunt conuenire in eos, qui sumpsissent inanẽ operam, aut sumptum. Ductum ab Othone, qui post cæsum Galbã fecerat sacrũ, in quo exta inauspicatos exitus portendebant. Itaq; pœnitens sumptus, & operæ frustra insumptæ, fertur ita dixisse: τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; quæ verba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in sacris, longis tibijs cani solitum est: qui mos postea sublatus, auctore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita Othonis: Postridie quoque, inquit, in augurando tempestate orta, grauiter prolapsum, identidem obmurmurasse: τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, id est, Quid mihi cum lõgis tibijs? Quo quidem loco demiramur, quid commouerit quendam, non obscuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonij verbis velut adulterinis, Dionis supponenda putaret: quasi vero nefas sit, auctoribus eandem sententiam diuersis explicare formis; aut quasi non elegantius etiam dixerit Suetonius, quàm Dio.

Vtinam mihi contingant ea, quæ sunt inter Corinthum, & Sicyonem.

EVSTATHIVS, enarrans Iliados secundum lib. ait hunc versum olim prouerbio fuisse celebratum;

Εἴη μοι τὰ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος. i.
Sit mihi quod Sicyonem interiacet, atq;
Corinthum.

Id inde venit in adagiũ, quod vrbs vtraque esset opulentissima, agriq; longe feracissimi interiacerẽt. Aristophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum:

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος. i.
Cornix cana, lupusq; vbi eadem sede morantes.
Quod spatium Sicyonem dirimit, atque
Corinthum.

Interpres adscribit, Æsopo consulenti de parandis opibus, ita responsum fuisse:

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο κορίνθου καὶ σικυῶνος. i.
Si teneas quod agri Sicyonem, interq́;
Corinthum est.

Refertur & à Zenodoto, atq; item Athenæo libro Dipnosophistarum quinto. Conueniet, vbi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui, quod assequi non potest, id votis tamen quasi somniat. Simili figura dictum est illud Theocriti in Ergatinis.

Αἴθε μοι ἦς ὅσα Κροῖσον πόκα φαντὶ πεπᾶσθαι. id est,
Quæ Crœsum tenuisse ferunt, vtinam illa mihi sint.

Deum esse, Deum facere.

HYPERBOLÆ sunt prouerbiales de singulari

singulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris sui lib. 2. In quo tu mihi, inquit, deus esse videris: id est, singularis, ac summus. Terentius in Adelphis: Deum te facio: id est, summis laudibus effero. Inde natum, quod prisci mortales, si quem ob egregias, ac minime vulgares virtutes suspiciebant, eum deû, ac dijs genitum aiebant. Id quod euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Augusto, cumq; his alijs compluribus. Cui quidem rei Aristoteles adstipulatur Moralium lib. 7. Hanc, inquiens, virtutem heroicam velut homine maiorê, & diuinitati proximã vocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquẽtem facit, ad hunc modum Iliados ω.

Οὐ δὲ ἐώκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο, i.
Nec iam hominis sane mortalis filius ille
Esse videbatur, sed diuo semine natus.

Porrò Laconibus, vt idem testatur, peculiaris hic erat mos, vt, cum vehementer quempiam admirarẽtur, diuum virum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone: καὶ οἱ λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος φασιν ἀνὴρ οὗτος. id est, Et Lacones, quoties laudant aliquem virum bonum, diuinus, inquiunt, vir hic. Inde illa apud Homerum solennia: θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδὴς, id est, Deo similis, & diuina specie. καὶ ἰσόθεος, καὶ ζάθεος, id est, Deo par, & admodum diuinus. Contra, insigni improbitate viros, belluas appellamus, idq; etiam vulgo tritissimum est. Diuus Hieronymus, ad Aurelium Augustinũ scribens, per Ironiã torsit in quosdam, non contentos communi hominum iudicio, sed noua quædam desiderantes, Deos illos appellans. Quintilianus Institutionum lib. 1. hominem omnibus numeris consummatum, vulgo mortalem Deum dici solitum indicat. Nam sapientes, inquit, formantes eum, qui sit futurus consummatus vndiq;, &, vt dicunt, mortalis quidam Deus, non modo cognitione cęlestium, vel mortalium putant instituendum, &c.

Sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus.

Avlvs Gellius in Noctibus suis lib. 2. cap. 6. testatur hunc versiculum olim prouerbio fuisse celebratum:

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. id est,

Sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus.

Quo quidem admonemur, non esse fastidiendam salutarem sententiã propter auctoris humilitaté: nam fieri nonnunquã, vt aliquis infimæ sortis, ac notæ vir, aut minime doctus, dicat quiddam haudquaquã aspernandum etiam summis viris. Huic respondet illud Cæcilianum apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, Sæpe est etiam sub pallio sordido sapientia. Neque dissonat Plautinum illud in Captiui duo: Vt summa sæpe ingenia in occulto latent. Porro, quod ad Græcum attinet adagium, lectorem admonendum putauimus, hunc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc viderim, Gellianis codicibus inueniri scriptum. Verum, dum sursum ac deorsum in Græcis auctoribus oberramus, forte fortuna in collectaneis quibusdam, nullũ quidem auctoris titulum præferentibus, sed eiusmodi tamen, vt aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta viderẽtur, huiusmodi carmen inuenimus, citatum ex Æschyli tragœdia, cui titulus Phryges:

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπε. i.
Sępe etiã stultus fuit opportuna locutus.

Quę sententia totidem verbis etiam vulgo nunc dicitur, à viro stulto nõnunquam sapiens dictum proficisci. Respondet autem ad illam, quam superius ex Euripide citauimus.

Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, id est,
Nam stulta stultus loquitur.

Etenim hoc tametsi vere dictum est, tamen fit nonnunquam, vt fatuus vel casu, vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehemẽter accommodatum. Id quod accidere sępenumero videmus. Quid enim potuit vel ab homine salsissimo dici accõmodatius, quàm quod narrat Suetonius dictum à quodam, qui mente parum constabat, in Pompeium, & Iulium Cæsarem: Salue Rex, salue Regina. Cum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæsarem rumor esset Nicomedi Regi vxoris vice fuisse.

Copiæ cornu.

Ἀμαλθείας κέρας, i. Copiæ cornu. Cum affatim omnia superesse significamus, copiæ cornu dicimus. Translatũ à peruetusta fabula, quæ varie narratur apud auctores. Quidã ad hunc modum narrãt, Rhea Iouẽ enixa,

enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum à duabus nymphis, Adrastea, & Ida, Melissei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdam lacte, cuius nomen fuerat Amathea. eam capram Iuppiter iam adultus in sydera retulit, vocaturq́; à Græcis αἲξ ὀυρανία, id est, capra cælestis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officij præmium: hanc adijciens facultatem, vt, quidquid optassent, id illis ex eo cornu largiter suppullularet. Ouidius Fastorum libro quinto, paullo diuersius fabulam narrat, hoc pacto:

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida
  Dicitur in syluis occuluisse Iouem.
Hic fuit hędorum mater formosa duorũ,
  Inter Dictæos conspicienda greges,
Cornibus aerijs, atque in sua terga recuruis,
  Vbere quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
  Truncaq́; dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc nymphe, cinxitq́; decentibus herbis,
  Et plenum pomis, ad Iouis ora tulit.
Ille, vbi res cæli tenuit, solioq́; paterno
  Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat.
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
  Fecit, quod dominæ nunc quoq́; nomen habet.

Legimus & Herculẽ Ætolis donasse copiæ cornu, propter coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam, antea sterilem, fertilissimam reddidit: cornu nimirum laborum duritiem significante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro suo indidit, vt testatur Aulus Gellius. Plinius item ostendit Græcos aliquot hanc inscriptionem nimis arrogantem suis commentarijs imposuisse, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti, atq; accipi possit. Lucianus de mercede seruientibus, Καὶ ἕξεις τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. i. Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Philostratus Dionem sophistam appellat ἀμαλθείας κέρας, velut omni genere virtutum expolitũ. Plautinus quidam seruus, epistolam quandam copiæ cornu vocat, quod plurimum ex ea commodorũ capi posset. Aulus Gellius lib. 14. cap. 6. Et simul dat mihi librum grandi volumine, doctrinis omnigenis, vt ipse dicebat, prę̨scatentẽ. Accipio cupidus, & lubens, tanquam si copiæ cornu nactus essem. Apud Athenæum Philoxænus secũdam mensam varijs cupedijs instructam, copiæ cornu vocat. Citatur à Suida carmen huiusmodi,

Ενθ' ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. i.
Capræ vbi Amalthææ præbet mihi pabula cornu.

Carmen est heroicum. Effertur adagiũ hoc quoq; pacto, αἲξ ὀυρανία, id est, capra cœlestis. Comœdia vetus notat Polyagrum quendam vxorem ad quæstum prostituentem: quam cælestem capram vocat, ob immensum quæstum, vt testatur Plutarchus in cõmentario de audiendis poetis, Εὐδαίμων πολύαγρος ὀυράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id est. Fortunatus Polyager, id est, multorum agrorum possessor, cælestem caprã opes afferentem alens. Idem alibi aduersus Stoicos, ὁ δὲ τὴν στωικὴν λαβὼν ἀμαλθείαν. id est, At qui Stoicã acceperit Amaltheam. irridens paradoxa Stoicorum, qui suo sapienti tribuunt vniuersa, diuitias, libertatem, sanitatem, regnum. Horatius in Odis:

-Beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum.

Ὀρνίθων γάλα, id est, Gallinarum lac, eundem habet sensum. Dicitur. n. in opulẽtos, & quibus quiduis rerum suppeditat. Aut de raris inuentu, atque ob id pretiosis: vt sit hyperbole, significans nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam, & magnificas inscriptiones: Cerion, inquit, inscripsere, quod volebãt intelligi fauum, alij κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, velut lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum. Aristophanes in Vespis:

Εγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
Αντὶ τοῦ βίου λάμβοιμ' ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. i.
Non lac hercle gallinaceum
Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præsentia.

Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus, ὠὰ. Rursum Aristophanes comicus in fabula, cui titulus, ὄρνιθες,

-Δώσομεν ὑμῖν
Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν
Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,

Bίον,

Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χορὺς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων,
Ὥς τε παρέσαι ὑμῖν κοπιᾷν
Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est,

Dabimus vobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonę valetudinis, felicitatem, facultas, pacem, iuuétam, risum, choros, festa, lac gallinarum, vt sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ libro 14. narrat de Samiorum agris, quod essent omnium rerum ampliter feraces, illud vulgo iactatum esse, quod lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus libro Dipnosophistarum nono, ex medię comędiæ scriptore quopiā Mnesimacho, senarios hos adducit. καὶ τὸ λεγόμενον;

Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιγμένος καλῶς.

Id est, Et, quod dicitur prouerbio,
Lac suppetit, res rara, gallinaceum, ac
Plumis reuulsis phasianus approbe.

Rursum lib. nono adducit ex Numenio,
Ἠδ' ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est,
Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat, quibusdam lac gallinaceum esse, album oui.

Non omnibus dormio.

NON omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inseruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatum putant à maritis quibusdam nimis obsequentibus, qui vxores suas adulteris sciétes produnt, somnum interim inter pocula simulantes, vt adultero, quod libet, liceat. Quod genus obsequij notans Iuuenalis:

- Doctus, inquit, spectare lacunar,
Doctus & ad calicē vigilāti stertere naso.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ἐρωτικῷ, fabulam super hac re non illepidam narrat. Cum Galba quispiam conuiuio Mœcenatem accepisset, sentiretque iam e nutibus hominem inflammatum in vxorem suam, sensim demisit caput, perinde quasi dormiret. At, cum interea famulus quispiam ad mensam accedens, vinum clam tolleret, ibi iam vigil, & oculatus, Infelix, inquit, an nesciebas me soli Mœcenati dormire? Meminit huius adagij, & ad hunc, quem dixi, modum exponit Festus Pompeius, citans ex Lucilio; tractum ostendens à Capio quodam, qui Pararencho dictus sit, quod simularet dormientem, quo impunitius eius vxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminisse Lucilium. Vsurpat & M. Tull. libro familiarium epistolarum septimo, Olim, Non omnibus dormio, sed ego, mi Galle, non omnibus seruio. Videtur indicare Cicero alterum, puta, non omnibus dormio, vetus fuisse, alterum nempe, non omnibus seruio, nouum. Vtrunque certe prouerbiale, sed prius illud pertinet ad concessionem iuris, hoc posterius ad obsequium impendendum. Idem Tullius epistolarum ad Atticum libro 13. Est bellum aliquem odisse libenter, &, quemadmodū dicitur, non omnibus seruire. Qui quidem locus non videtur carere mendo. Fortasse enim scriptum erat, & quemadmodū non omnibus dormire, ita non omnibus seruire. Quin & hæc ipsa vox, seruire, non vacat metaphora, cum dicimus, seruire scenæ, seruire tempori, seruire vitijs, seruire ingenio vxoris, seruire populo, seruire cōmodis priuatis, pro eo, quod est, nihil non facere, quo satisfacias.

Sardi venales.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, id est, Sardi venales. In eo libello, cui titulus est, De viris illustribus, quē alij Plinio, nōnulli Suetonio tribuūt, vtriusq; reclamāte stylo, huiusmodi quoddam adagiū refertur, Sardi venales, de negotio infinitæ prolixitatis, atq; inexplicabili. Idq; hinc esse ortū tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero consulatu Sardiniam domuisset, tantum ex ea captiuorum adduxit, vt longa venditione res in prouerbiū abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam affert causam, nimirum olim inoleuisse morem apud Romanos solēnem, vt, qui ludos ederent in Capitolio, Sardos venales pronunciarent, prodiretq; puer quispiam, per ludibrium monili cinctus, quod bullam vocāt. Eum morem hinc ortum putat, quod Veientes Etruscorum populi, multum tēporis cum Romulo bellum gessissent, quodq; horum vrbem postremam Romulus expugnasset. Etiam si T. Liuius lib. 1. narrat, victos quidem à Romulo Veientes, sed tamē victorem ab vrbe munita abstinuisse. Vnde & regem ipsum, & cum hoc captiuos quàm plurimos Romā deductos, venales pronūciauit. Porro, cum Lydi ab initio fuerint

Etrusci, quemadmodum testatur & Herodotus lib. 1. Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, vt Etruscos Sardorum nomine pronunciarit venales. Refert eadem Plutarchus in vita Romuli, licet aliquanto diuersius. Debellatis Veijs, captus est illorum dux, qui, cum esset prouectæ ætatis, visus est rem imprudentius gessisse, quam pro ætate. Vnde mos inoleuit, vt, quoties Romani ob partam victoriam immolarent victimam, senem purpura indutum per forum in Capitolium inducerent, bullaque ad collum appensa, quod tum erat puerorum insigne, præco Sardianos venales pronunciaret. Etruriæ caput Veij sunt, & Etrusci Sardianorum coloni putantur. Vsus est hoc adagio M. Tullius libro Epistolarum familiarum 7. ad Gallum: Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis, & improbis: &, ni fallimur, patria quoque Sardis. Nam ita scribit paullo ante hunc locum: Id ego in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorem patria sua.

Dasypus carnes desiderat.

Δασύπυς κρεῶν ἐπιθυμεῖ, id est, Dasypus carnes desiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab alijs, quæ ipsis affatim sunt domi. Et enim Dasypus de genere leporum. Lepus autem, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 55. animal est innocuum, esculentum, & fœcundum, omnium prædæ nascés. Solus, præter dasypodem superfœtat, aliud educás, aliud in vtero pilis vestitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus est autem dasypus à pedibus hirsutis, ac villosis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

Svnt, qui existiment cum proximo idem esse, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamétum quæris. Dictum est autem à milite glorioso in adolescentem Rhodium, qui scorto suo alludebat, ipse ea ætate, qua scorti vicibus fungi posset. Donatus allegoriam varijs modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quod lepus à posteriore parte, hoc est, à lumbis, & clunibus pulpamentum de se præbeat, eaque corporis parte lautissimus sit: vel quod cum canes, amatorum instar, sequantur: vel quod lepus à Physicis dicatur incerti sexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta frigidiora videntur. Flauius Vopiscus in Numeriano Imperatore, scribit adagium Terentianum, Liuij esse Andronici, vetustissimi Romanorum comici.

Vno fasce complecti.

Vno fasce complecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo, quod est, eadem opera, & coniunctim agere, non separatim. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos vno velut fasce complecteremur. Translatum est ab ijs, qui res multas simul colligant, quo commodius gestari queant. Id Græci dicunt συλλήβδην, id est, comprehensim.

Salem, & mensam ne prætereas.

Αλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, id est, Salem, & mensam ne prætereas. Ne negligas amiculorum consuetudinem, aut ne violes amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabátur amici, & familiares antiquitus mutua inter sese conuiuia actitabant. Quemadmodum testatur etiam Diogenes Laertius in vita Pythagoræ. Et adstipulatur Theocritus in Hyla:

Οἳ μίαν ἀμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν. id est,
Qui ad mensam semper eandem
Cœnabant ambo, fidi nimirum vt amici.

Loqués de Hercule, ac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mensæ facit mentionem:

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί. id est,
Mensa receptus sæpe communi mihi.

Inde est, quod, vt docet apud eundem Laertiú Alexander in commétarijs Pythagoricis, Pythagoras vetabat frangi panem, videlicet, ne dissecaretur, quod amicos copularet. Idem censuit, salem potissimum in mensa apponendum, quod æquitatis, ac iustitię nos admoneat, vt quod & seruet, tueaturque quidquid occuparit, & ex liquidissimis rebus aqua, marique fiat. Origenes aduersus Celsum lib. 2. Parium quempiam Iambographum adducit, qui Lycomátem insectatus sit, quod salem, ad mensam esset prætergressus.. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus, quod sanctissimum vellent haberi, sic inibant, vt panem gladio diuisum

sum vterque libaret. Auctor Q. Curtius libro octauo.

Baceli similis.

Ἴκελος βακήλῳ, καὶ βάκηλος εἶ, id est, Bacelo similis, & Bacelus es. In cinædos, ac parum viros dictum, aut in magnos quidé corpore, sed animo stupidos. Tractum à forma, moribusq; Baceli cuiusdam. Ait Suidas, Bacelum proprie significare eum, qui sit exectus, eoq; in molles dici, quod hoc morbo potissimum laboret illud hominũ genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quempiam taxat apud Athenæum lib. 4.

Οὐχ ὁρᾷς ὀρχήμενον
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, οὐδ' αἰσχύνεται, i.
An Bacelum non vides,
Manibus suis sic saltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Augusti, scribens eum peculiari vocabulo, Bacelum pro stulto assidue solitum dicere, quanquam in vulgatis codicibus Baceolus scriptum est, Hermolaus existimat & apud Quintilianum recte pro Bagoa, Bacelum legi posse. Verba Fabij sunt hæc: At vero statuarum artifices, pictoresq; clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo, fingendove effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam, aut Megabysum aliquem in exemplum operis assumerent sibi. Verum non videtur, cur Fabiana scriptura mutãda sit, cum βαγώας barbara lingua significet Eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendam inducit, qui vultu, corporisq; figura eunuchum præseferret. Quin & Ouidius de Amoribus, seruum puellæ custodem Bagoum appellat:

Quem penes est dominam seruandi cura Bagoe.

Batalus es.

Βάταλος εἶ, i. Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demosthe ni puero inditum fuisse, & ab inimicis probro obiectũ. Porrò cognominis huius idé varias affert rationes: vel quod Batalus quispiam fuerit tibicen, mollis, & effœminatus, qui muliebribus sandalijs primum omnium in scenam prodierit, ac musicam, vt ita dixerimus, cuitarit: vel quod poetæ cuidam obscœno nomen fuerit Batalo: vel quod apud Atticos Batalus appellata sit ea pars corporis, quæ verecunde nominari nõ potest. Meminit huius rei Libanius. Idem nempe Demosthenes, iam prouecta ætate, simili cõtumelia dictus est Argas: siue quod hoc nomine fuerit quispiam malarum auctor legum: siue quod, vt existimat Suidas, serpentis genus sit Argas. Dicunt ité Græci βαταλίζεσθαι, pro eo, quod est, turpiter, atque effœminate viuere.

Bene plaustrum perculit.

RVSTICORVM prouerbium est, Bene plaustrum perculit. Apparet dici solitũ in eos, qui quempiam impellunt, quo suapte sponte iam propendebat. Translatum à plaustris onustis, quæ, quò exonerentur, solent euerti. Fit autem id commodius in eam partem, in quam propter solum decliuius inclinant. Donatus indicauit hoc adagium exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba: Perculeris iam tu me? Ab hac sententia nõ abhorret Plautinum illud in Curculione: Qui monet, quasi adiuuat. Verba sunt lenonis, qui libentius sit mutaturus fidem, admonitus à trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expressit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis:

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. id est,
Rerum malarum facilis est persuasio.
Plerique ad deteriora procliues sunt.

In Care periculum.

Ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον, i. In Care periculum subaudi, facito, hoc est, in homine, aut re viliore, fac periculosam experientiam, in qua si parum feliciter cesserit, nõ multum sit dispendij capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est, vt auctor est Mela Pomponius, incertæ originis, vt quos alij αὐτόχθονας, id est, indigenas, nonnulli Pelasgos, alij Curetes existiment, gens vsq; adeo armorum, pugnæq; amans, vt aliena etiam bella mercede conducti soliti sint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi:

Φιλοπτολέμοισι τε κάρεσσι dixit. id est,
Bellandiq; auidis Caribus.

Ité Herodotus in Euterpe, ostendit Cares barbaro, seruiliq; fuisse ingenio, & ad quiduis malorum ferendum paratos, mercede proposita. Id quod indicat & Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ, id est,

id est, Quod si seruus est & Car. Strabo lib. Geographiæ 14. narrat, Cares tota quondã errasse Græcia, passimq; stipendijs meruisse. Ceterum in rebus bellicis vsqueadeo præcelluisse, vt passim apud poetas arma bellica Carica nominentur, quẽadmodum Anacreon Caricam loricam, Alcæus Caricam cristam dixit, ad quam alludit Aristophanes in Auibus. Suidas scribit, Cares primos mortalium mercede militasse, vt qui vitam suam vilem haberẽt. Hos igitur, qui conduxerant primos in acie collocare cõsueuerant, vt primos hostium impetus suo exciperent periculo, aut vbi fortuna belli difficillima videretur, illic objiciebantur. Persæ sua lingua κάρδακας appellabãt, qui rapto viuebant. Carum laudem his temporibus æmulari videntur Heluetij, gens bello nata, simplex alioqui, ac minime malum hominum genus, planeq; dignum, vt quidem sentimus, quod hac quoque nota vacaret, & in litteris, & in ceteris honestis studijs egregie valiturum, si relictis bellis huc animum appellerent. Vsurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in se potius fieri periculum trãsformationis, velut in homuncione Care, quem si perdas, nõ admodum grauis sit jactura. Εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν καρὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμὶ παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ, ὥσπερ τῇ μηδείᾳ τῇ κόλχῳ. ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω. εἰδ᾽ ὅ, τι βούλεται τοῦτο ποιείτω, μόνον, χρηστὸν ἀποφηνάτω. i. Quod si si timetis vos iuuenes, in me, tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipse quandoquidem senex sum, paratus sum subire periculum, meq; ipsum trado huic Dionysodoro, quasi Medeæ Colchicæ. perdat me, &, si velit, in lebete coquat me. Sin minus, quidquid voluerit, id faciat, tantum vt me reddat probum. Idem in Lachete huc respexit, cum ait: Cogitandũ esse ijs, qui primum docere incipiunt, & artis suæ periculum cum magno iuuenum periculo faciũt, non Carem quempiam mercenarium, sed ciuium liberos in discrimen adduci. Et hũc imitatus Aristides in oratione Panathenaica, ἐν δὲ τῷ καρὶ, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. id est, In Care vero, non in suis ipsorum corporibus facientes periculum. Vsus est eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tota Caria? nonne hoc vestra voce vulgatũ est, Si quid cum periculo experiri velis, in Caria potissimum esse faciendum? Quem quidem locum apparet esse vitiatum, & in Care legendum esse, non in Caria. Huic diuersum est illud, Aureo piscari hamo: quod alibi reddemus.

In dolio figularem artem discere.

ITEM illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id est, In dolio figulariam artem discere. De ijs, qui protinus maximis i rebus artificij sui capiunt experimẽtum, cũ paullatim à minutis ad summa proficisci conueniat. Neq; enim figulus statim à dolio, id est, vase maximo artem auspicatur, sed à pusillis quibusdam vasculis, in quibus non sit graue dispendium, si quid secus accidat. In hanc ferme sentẽtiam vsurpat Plato in Lachete: Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐ ἐν τῷ καρὶ ἡμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύεται, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισὶ, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἡμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. id est, Considerare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, sed in filijs simul, atque amicorum liberis: ac plane contingat, quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliam sententiam torquet prouerbium, vt admoneat vnumquemq; artificẽ in suis negotijs exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus, nauclerum in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquã absurdum sit, figulum in aurigatione versari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa sententia:

Quam quisque nouit artem, in hac se exerceat.

Et Horatianum illud in Epistolis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanum ægro
Nõ audet, nisi qui didicit dare. quod medicorum est
Promittunt medici, tractãt fabrilia fabri.
Scribimus idocti, doctiq; poemata passim.

Sic propemodũ vsurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τόγε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνόητον. i. Itaq; alios velle docere, prius quam ipsi satis edocti sint, & in dolio, quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pietatem,

tatem, mihi quidem videtur hominum insigniter desipientium.

Ne sutor vltra crepidam.

HVIC finitimum est illud, Ne sutor vltra crepidam, id est, Ne quis de his iudicare conetur, quæ sint ab ipsius arte, professioneq; aliena. Quod quidem adagium natum est ab Apelle, nobilissimo pictore. De quo Plin. lib. 35. cap. 10. scribit in hunc modum: Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atq; post ipsam tabulam latens, vitia, quæ notarentur, auscultabat, vulgũ diligentiorem iudicem, quàm se præferens: feruntq; à sutore esse reprehensus, quod in crepidis vna intus pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbe ob emendationem pristinæ admonitionis cauillante crus, indignatum prospexisse, denunciantem, ne supra crepidam sutor iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit. Hactenus Plin. Huic simillimum est, quod refert Athenæus, Stratonicus citharœdus fabro secum de musica contendẽti, Nõ sentis, inquit, te vltra malleum loqui? Eodem pertinet, quod huius nepos in epistolis scripsit, de artificio non recte iudicare quenquam, nisi, & ipsum artificẽ. Quodque primo Moralium libro dixit Aristoteles, earum rerum vnumquenq; iudicem esse idoneum, quarum sit eruditus. Et quod idem scripsit lib. 2. Naturalium, cæcum disputare de coloribus. Quæ verba iam inter nostri temporis scholasticos in prouerbiũ abierunt, quoties quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandem sententiam referendũ, quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, felices futuras artes, si soli artifices de ijs iudicarent.

Dij facientes adiuuant.

VARRO libro De re rustica primo: Et, quoniam, vt aiunt, dij facientes adiuuant, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non cessantibus, sed industrijs, & pro sua virili conantibus auxilio esse solere. Huc est referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in prouerbium abijt:

Τηλέμαχ᾽ ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuum tibi suggeret.

Id M. Tullius vsurpauit lib. Epist. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda: Sed tamen.

-Ἄλλα μὲν αὐτὸς,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Partim ipse inuenies, partim fors suggeret ipsa.

Cum Minerua manum quoque moue.

HVIC finitimum est, σὺν ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, id est, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis industriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres, quæ lanificium exercent, fauente quidem, atque inuocata Minerua: sed nihilo segnius interim operi insistent. Sunt, qui putent, ab agasone quopiam natum, cuius asinus cum luto infixus hæreret, deberetq; illi succurrere, otiosus Herculem implorabat. Huic respondisse deum, vti interim manum admoueret asino laboranti, atq; ita demum numen affuturum. Alij diuersam huic fabulam afferunt, puta, quendam, cum esset decertaturus, Mineruam consuluisse, num futurum esset, vt victor discederet. Responsum est, fore. Verum, cum ille, ingressus in theatrũ, in certamine manibus staret otiosis, perculsum ab aduersario victum fuisse. Ad hoc adagium pertinet elegantissimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Aristoteles, libro Moralium Eudemiorum quinto:

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. i.
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur à Suida senarius hic in eandem sententiam:

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. i.
Fac interim aliquid ipse, dein deos voca.

Nostro Marte.

QVOTIES, nullis auxilijs adiuti, nostropte ingenio, ꝓprijsq; viribus rẽ peragimus, nostro Marte peragere dicimur. Aut etiam cum nostro periculo res geritur. M. Tull. lib. Officiorum 3. Hanc igitur partem relictã explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, Marte nostro. Hactenus ille. Idẽ Philippica 2. de Deiotaro loquens: Rex enim ipse sua sponte, nullis commentarijs Cæsaris, simul atque audiuit eius interitum, suo Marte res suas recuperauit.

Cod.

Cod.lib.2. titulo, Ne liceat potentioribus, cap.1. Bene admodum constituit Claudius consultissimus princeps, parens noster, vt iactura causæ afficerentur hi, qui sibi potentiorum patrocinium aduocassent, vt, hoc proposito metu, iudiciariæ lites potius suo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Rursus libro 3. titulo, De iudicijs, cap.11. Illo proculdubio obseruando, vt, si neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum, licentia detur iudici. Translatum videtur ab Imperatoribus, qui suis ipsorum auspicijs, & copijs bellum sustinent: siquidem Plautus etiam, Meis copijs, dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio pene diuersum est illud, quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως, id est, Non absque Theseo.

Nequidquam sapit, qui sibi non sapit.

SENTENTIA vel hodie vulgo frequentissime iactata, Frustra sapere, qui sibi nō sapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ πολλοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν, αὐτὸν αὐτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id est, Idem itidem & plerisq; videtur, quod oportet eū, qui sapiat, ipsum sibi maxime sapientē esse. Vsurpat & Cicero in epistola quadam ad Trebatium, ostendens ex tragœdia Medea sumptam: Et, quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud semper memento:

Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequidquam sapit.

Est autem versus trochaicus. Idem Epistolarum familiarium lib. 13. ad Cæsarem Imperatorem: Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem versum senex Præcilius laudat egregie. Idē lib, de Diuinatione 1. citat ex Ennio in astrologos, Qui sibi ipsimet non sapiunt, alteri monstrant viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt. Citatur à Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός. id est,
Sapientem eū odi, qui sibi ipse non sapit.

Eundem Alexander torsit in Callisthenem, qui se moribus eorum, quibuscum viuebat, non accommodaret, sed præseferebat, nihil eorum, quæ illic gerebantur, sibi placere. Eaque libertas optimo viro attulit exitium, cum Anaxarchus philosophus omnium adulatorum abiectissimus, haberetur in pretio. Huius generis est illud apud Suetonium:

Aspice felicem sibi, non tibi, Romule, Syllam.

Cantherium in fossa.

CANTHERIVM in fossa: rusticū prouerbium: sed tamen e re militari natum. Hoc licebit vti, quoties quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquam valeat. Aut vbi res vehementer erit impedita, periculosave. Refertur à T. Liuio, decadis tertiæ lib.3. Narrat autem, cum Fabius Capuam obsideret secūdo bello Punico, Iubellium Tauream, inter equites Campanos nobilissimum, e Romanorum exercitu quemuis ad singulare certamē euocasse, ausumque prodire Claudium Asellium. Deinde, vbi diutius vterque alterum libero campo elusisset, Campanus in cauam viam descendere iussit, alioqui equorum, non equitum fore certamen. Eo cum Romanus, re, quam verbis, ferocior, extemplo descendisset, rursum elusit Taurea sermone, qui postea in rusticum versus est prouerbium: Minime scis, inquiens, cantherium in fossa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagij sensus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autem cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem. Etenim, quemadmodum plurimum valet equus in planicie, ita minime valet in fossa.

Tantali talenta.

Τάλαντα Ταντάλου, id est, Tantali talenta. De immensis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos simile quiddam pati, cuiusmodi solent inter congestas opes tenaces isti diuites. Horatius:

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur.

Ostendit, allegoriam figmēti ad diuites sordidos pertinere. Vsurpatur adagium à Platone in Euthyphrone. Suidas ait esse & apud Epicharmum, & apud Anacreontem. Effertur & ad hunc modum, cum venusta quadam

quadam vocum allusione: ταλάντα ταντάλε ταλαντίζεται, id est, Tantali talenta talentizat: hoc est, librat, & accumulat. Porro, Tantalum prædiuitem fuisse, testatur vel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, libro De exilio.

Σπείρω δὲ ἀρόρας δώδεκ' ἡμέρων ὁδόν. id est,
Idem dierum duodecim sero iugera.

Idem alibi ingentes diuitias, πλοῦτον ταντάλειον appellat, id est, opes Tantalicas. Antiphanes apud Athenæum lib. 6.

Οἱ ἄν ποτ' ἔχε καὶ θρίβων ὁ ταντάλε,
Μαλακὸν ταλάντοις ἐκταλαντωθεὶς ἀνήρ. i.
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus est ipsis talentis Tantali.

Pelopis talenta.

CONSIMILI figura Theocritus in Idyllio Θ. dixit Pelopis talenta:

Μή μοι γᾶν πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν τῶν ἀνέμων. id est,
Non Pelopis mihi sint agrique, aurique talenta,
Nec ventos celeres anteuolasse pede.

Porro talentum apud Atticos, maxima pecuniæ summa erat. Talentum minus valebat libras sexaginta, talentum magnum octoginta. Vnde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum. Immo malum.

Et Aristophanes:

Ἀλλ' ἐγώ γ' ὁ πέντιος
Οὐκ ἂν γενοίμην ἐπὶ ταλάντῳ χρυσίου. id est,
At ego sane Opuntius
Nolim esse, si quis det talentū mi aureū.

Id est, Nolim esse luscus vel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ.

Μίδου πλοῦτος, καὶ μίδου πλουσιώτερος, id est, Midæ opes, & Mida locupletior: in prouerbium abierunt, propter immensas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollij:

Vide Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrānus, cui, iuxta poetarum figmenta, cōcessum à dijs est, vt, propter Bacchum hospitio acceptum, quod vellet, optaret; accepturus quidquid optasset. Optauit, vt, quidquid corpore cōtigisset, protinus in aurum verteretur. Historicorum litteris proditum est, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congessisse: respondisse augures, omnium mortalium illum ditissimum futurum, atque ita euenisse. Huic Plinius primū attribuit locum inter insigniter diuites, lib. 33.

Non omnino temere est, quod vulgo dictitant.

APVD Aristotelem vsurpatur prouerbij vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abijt nobilis illa Hesiodi sententia: ἣν ἅπαντες ᾄδουσι, quemadmodum ait Aristides in defensione Periclis, quæ dicit, non vsquequaque irritum esse solere, quidquid rumore populi iactatum fuerit. Ea est in operis volumine secundo, cui titulus, Opera & dies:

Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζουσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή. id est,
Rumores hominū cures vitare molestos.
Fama malum est, oritur, Surgitque facillima: verum
Difficile hanc perferre, graue est sedare coortam.
Nam non vlla quidem prorsum perit irrita fama,
Per populos quæcunque volat, quia numen & ipsa est.

Potest bifariam accipi sentētia: nimirum aut nō plane falsum videri, quod plurimis est in ore, quodq; populi consensus approbat: aut nō prorsus aboleri posse rumorem etiam falsum, qui iam in vulgus dimanarit. Proinde admonet, vt sollicite caueamus, ne vel falso per temeritatem in fabulam vulgi venire cōtingat. Quod autem famam deam dixit, cum Homero sensit, qui compluribus locis ὄσσαν suam inducit. sic enim deam ipsam appellat. Et hunc æmulatus Virgilius in quarto Æneidos:

Hæc passim dea fęda virū diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitam.

CVM nulla huius poetæ sententia non cesserit in prouerbium, tamen eas libētius recensebimus, quæ, propter ęnigmatis inuolucrum, propius accedunt ad speciem prouerbialem: quod genus est illa ex eodem, quem modo citauimus, libro,

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. i.
Neve domum fabricās, linquas mutilamque, rudemque,
Ne forte insideat cornicās garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hūc bifariam accipi. Quibusdam videri, monere poetam, vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum non habeat, quo depellat frigoris molestiam. Hyemem enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Porro, cum semper alias, tum maxime mensibus hybernis οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id est, Est grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio est. Alij putant significatum, ædificium semel institutum, non oportere semiperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: &, qui prætererint, obloquantur, carpantq; leuitatem tuam, qui, quod cœperis, non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulam, & obstreperam: vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit, κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quo longius auocabitur à simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne litterarum studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit, Hesiodium hoc obijciens.

Ne à chytropode cibum nondum sacrificatum rapias.

ÆNIGMATICVM est & illud, quod eo loco continenter sequitur:

Μηδὲ ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. id est,
Neve à chytropode sublatam protinus escam
Ante sacrum, neque lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligiosum fuisse, cibū u patella edere. Scribit enim ad hunc modum libro de Finibus secundo: Atqui reperiemus Asotos primnm ita non religiosos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeant ex Hymnide.

Mihi sex menses satis sunt vitæ, septimum orco spondeo. Est autem versus trochaicus. Suetonius in Vitellio prodit, eum illum adeo non profundæ modo, verum etiam intempestiuæ fuisse gulæ, vt ne in sacrificio quidem vnquam, aut vllo itinere temperarit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farra è loco pęne rapta māderet, circaque viarum popinas fumantia obsonia, vel pridiana, atque semesa. Quantum ad simplicem attinet sensum, docet, ne ritu pecudum ad cibum capiendum irruamus, sed ita demum edamus, si prius inde primitias dijs immolauerimus. Antiquitus enim, vt auctor est in Symposiacis Plutarchus, inter res sacras habebatur & mensa quotidiana. proinde cibū sumpturi, dijs consecrabant τὰς ἀπαρχὰς, hoc est, primitias: ac deinde non indecore, neque tumultuanter, sed religione quadā ad conuiuium accedebant lotis manibus, non aliter, quam ad sacrum epulum. Qui mos & hodie durat apud bene moratos Christianos. Sed prouerbialius fiet, si intelligamus, non esse spoliandos, nec inhumanius expilandos ministros, aut seruos nostros, verum & illis aliquam pecuniæ portionē relinquendā, quo viuant. Fortassis quadrauerit & in hos, qui præpropera auiditate cōmodum auferre student, prius quam oporteat: & quodammodo messem facere, prius quam maturuit seges: veluti si quis legatū, aut promissum statim è vestigio flagitet, cū ciuilius sit in dies aliquot silere: aut si quis, modo nactus imperium, protinus incipiat populum exactionibus spoliare: aut si quis sponsam puellam, non expectata ętate, nec expectatis nuptiarum cęrimonijs, properet amplecti. Sumptum est à ritu sacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, ἀπὸ τηγάνου, id est, à patella frixoria. Libro sexto refert hunc senarium ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ' ἔφασκεν ἀφύας φαγεῖν. id est,
Se vesci apuis dixit e sartagine.

Quidā pro lopade τήγανον dixere, quod Iones ἤγανον. Hinc cōposita ἀποτηγανίζειν. Ita Phrynicus apud Atheneum libro sexto ἡδὺ δὲ ἀποτηγανίζειν ἄνευ συμβόλων, id est, Iucnndum est à sartagine tollere sine symbolis, id est; si nihil sit soluendum, & si id

liceat

liceat immuni. Rursus alias apud hunc ipsum ex Archestrato: ἀφαρπάζουσα ὀβελίσκου. id est, Rapiens à veru. De muliere, quæ sacra nondum immolata deuorare dicta sit: Apud eundem lib. 6. Anaxandrides:

Τῶν ζωγράφων μὲν ἡ καλὴ χειρουργία,
Εν τοῖς πίναξι κρεμαμένη θαυμάζεται.
Αὕτη δὲ σεμνῶς ἐκ λοπάδος ἁρπάζεται
Απὸ τοῦ ταγήνου τ' εὐθέως ἀφανίζεται. id est,
Pictoris opera pulchra, tabula pensili
Spectantur, ac spectata sunt miraculo, at
Rapiunt hæc è lopade pulchræ, ac protinus
Redduntur ipsa euanida è sartagine,

In genere poterit accommodari ad quēuis, qui negotium irreuerenter, & illotis, vt aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior.

PLVTARCHVS in Problematibus Græcanicis prouerbium quoddā refert ad hunc modum, Απὸ τίνων ἐῤῥέθη τὸ παροιμιῶδες, αὕτη κυρία: Δίωνι ὁ ταραντῖνος στρατηγῶν, ἀνὴρ δὲ ὢν ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀποχειροτονησάντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνεῖπε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἂν ἀτείνας τὴν δεξιὰν, αὕτη, εἶπε, κρείσσων. οὕτως γὰρ ὁ θεόφραστος ἱστόρηκε. προσιστόρηκε δὲ καὶ ὁ ἀπολλόδωρος ἐν ῥυτίνῳ, τοῦ κήρυκος, αὗται πλείους εἰπόντος, ἀλλ' αὗται, φάναι, βελτίους. καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροτονίαν. Horum verborum hic ferme sensus, Vnde fluxit illud, quod prouerbij vice dicitur, Hæc victrix? Dinon Tarentinus, ductor exercitus, vir apprime fortis, reiq; bellicæ sane quàm peritus, cum in concione dixisset sententiam, eaq; ciuium suffragijs esset reiecta: deinde præco pronunciaret sententiā, quæ vinceret, sublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modū retulit Theophrastus. Ceterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cum preco respondisset, at hæ sententiæ numero plures sunt. Dinonem protinus subiecisse, sed hæ meliores. Atque ita pauciorum sententiam fuisse promulgatam. Quibus ex verbis conijcere licet, ita vulgo dici solere, si quādo significaretur consiliū aliquod esse præstantius, & conducibilius, etiamsi pluribus secus videretur: Aut vbi, qui numero pauciores essent, facultate præponderarent. Quod genus fuerit, vt res exemplis demōstretur, Maxima pars hominum voluptate, lucrisq; felicitatem metitur, perpauci virtutem amplectuntur. Caue, ne quid te moueat multitudinis exemplum, αὕτη γὰρ κρείσσων. Item nemo pene est in toto principis famulitio, qui tibi non bene velit: sed vnus tibi refragatur, qui tantum vbiq; valet, vt in ipsum fere principem agat tyrannum: Quare, si res è suffragijs penderet, viceras. Sed αὕτη κυρία. Porphyrion leuiter, ceu digito, prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis:

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquam deprauate, sicut opinamur, legit in multis exemplaribus κῤῥόνων νίκα. Castigate legēt, ni fallimur, κρεῤῥόνων νίκα. hoc est, præstantiorum victoria. Nam Oda concionalis est, ac fugam decerni iubet, cōmunibus omnium suffragijs. Quod si fieri non queat, vt id, quod est optimum, multitudini probetur, saltem vincat ea sentētia, quæ sit potior, etiamsi paucioribus suffulta suffragijs. Ad id faciunt, quæ Plato scripsit lib. De leg. 1. pulcherrimum esse victoriæ genus, cum turba cedit potioribus: & in decernendo magis spectatur pōdus suffragiorum, quā numerus. Verba Platonis ex eo, quē diximus libro, sunt hæc: Εν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, τοὐναντίον δὲ, ὅπου τἀναντία. id est, Quibuscunq; siquidem in ciuitatibus meliores qui sunt, ij vincunt multitudinem, ac deteriores: ibi respublica seipsa superior, recte dicetur, & huius victoriæ nomine meritissimo laudabitur: secus autē, vbi secus accidit. Eodem respexit Plinius, cum queritur in Epistolis, numerari sententias, non expendi. Huc pertinet Liuianum etiā illud: Maior pars vicit meliorem. Indicat idem Homerus Iliados libro primo.

-Επεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id est,
-Quando superant iam deteriora.

Neq; vero prætereundū hoc loco, quod de Zenone philosopho memorat Diogenes Laertius. Zenon, cū videret Theophrastum magnifieri, laudariq;, quod plures haberet auditores, ad hunc respondit modum: Εκείνου μὲν χορὸς μείζων, ὁ ὑμὸς δὲ συμφωνότερος. id est, Maior quidem est illius chorus, at meus melius consonans. Itaque locus fuerit adagio, siue cum negabimus spectandum, quam multis placeamus, sed quam bonis: siue cum suadebimus, id sequi oportere, non quod plurimis placeat,

sed quód per se sit optimum factu, etiam si paucissimorum calculis approbetur. Sic ne cum dicemus, vnius, aut alterius studiũ pluris æstimandum, qui vel opibus, vel gratia, vel auctoritate præpolleat, quam multitudinis beneuolentiam, quæ numero tãtum superior sit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodum apud Plautum quispiam contemnere se dicit minutos illos deos, modo Iouem vnum sibi propitium habeat. Nec absurde trahetur in vsum, quoties vna vis plus potest reliquis omnibus: vt si quis dicat: Hæc causa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur à legibus, verum altera κυρία. Sic enim volo, sic iubeo. Nam omnia cedant necesse est, quoties rex huiusmodi promit oraculum, quale profert apud Homerum Agamemnon:

Εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. id est,

Ipse equidem eripiam, si tradere forte grauentur.

De cuiusmodi Lucianus in captiuo, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. i. Qui ius in manu reponunt, quiq; ius in manu posuerunt. Pyrrhum e liberis quidam adolescẽs admodum, interrogabat, cuinam esset relicturus regnum. Is respondit, ὃς ἂν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. Quicunq; vestrum acutiorem habet gladium. Id dictũ Plutarchus in eius vita non arbitratur multum abesse ab illa tragica execratione.

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς. id est,

Fratres acuto diuidant ferro domus
Vices habendæ.

In hos igitur, qui vi rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius est in armis, & quibus leges inter arma silent, per ironiam recte torquebitur, αὕτη κρείσσων, καὶ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος nõ solum dominum significat, verum etiã eum, qui præualet auctoritate. Et Suidas indicat concionem illis κυρίαν dici, in qua soliti sint creari magistratus. Aristophanes in Acharnensibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐκύρων τὰ ψηφίσματα, id est, vincebant suffragia. Nonnunquam ad rem refertur, vt apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi,

Οὑμὸς ἔχ᾽ ὁ τῶνδε μῦθος κυριώτερος λέγειν. i.

Plus valere nostra debet, quàm huius hic oratio.

Significat enim seruus, quanquam esset conditione inferior Menelao, tamen hoc se potiorem esse, quod iustiorem haberet causam. Non abhorret hinc, quod M. Tullius dixit in Pisonem: Sed omitto, vt sit factus vterque nostrum. Sit sane fors, domina campi.

Delius natator.

Δηλίου κολυμβητοῦ, Delius natator. Olim vulgo dicebatur admodum natandi peritus, quiq; posset in summa natare aqua. Natum adagium, aut certe factũ illustrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtulisset Heracliti, cui cognomẽ additum σκοτεινοῦ propter affectatam scriptorum obscuritatem, rogaretq;, cuiusmodi videretur, respondisse fertur hoc pacto, Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα, πλὴν Δηλίου δεῖταί τινος κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. idest, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autẽ & ea; quæ non intellexi: quanquam natatore Delio opus, vt nè quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, alludens simul & ad prouerbium, & ad Heracliti sensus nimium abstrusos, ac profundos: vt, nisi natator insigniter peritus cõtigisset, periculum esset, ne lector in eo libro suffocaretur, mergereturq;. Laertius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.

Dicendo dicere discunt.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν πορίζεται, i. Dicendo cõsequimur, vt dicamus. Syrianus, Hermogenis interpres, Euagorãm sophistam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, sed vsu dũtaxat cõstare, fieriq;, vt dicendo cõsequeremur dicendi facultatem. Αὐξήσαντος δὲ, inquit, κατὰ τὴν συρφετώδη παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν πορίζεσθαι. id est, Existimantis, iuxta vulgare prouerbiũ, dicendi facultatẽ dicendo cõtingere. Vsurpauit & M. Tull. lib. 1. De oratore: in quo, inquit, fallit eos, quod audierunt, dicendo homines vt dicant efficere solere. Verum etiã illud dicitur, peruerse dicere homines peruerse dicendo facillime consequi. Plinius lib. Epist. 6. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerent agendo consecutos. Latius autem patet adagium, nẽpe ad cuiusuis rei peritiam, quã potissi-

potissimum vsus suppeditat, optimus rerũ omnium magister. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus: fabricando fabricã disces, canendo musicam, militando militarem artem, scribendo disces scribere.

Multi, boniq́.

Πολλοὶ κἀγαθοὶ, Multi, bonique. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum à ritu sacrorũ, in quibus sacrificulus rẽ diuinam facturus dicebat, τίς τῇδε; i. Quis hic? Dein, qui aderant, respondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id est, Multi & boni. Atq; hęc partim ominis causa dicebantur: oportebat enim in sacris εὐφημεῖν, hoc est, bene ominata dicere: partim, vt, si quis esset sibi cõscius admissi piaculi, discederet à mysterijs. Plutarchus in Symposiacis, Ἐπιμαρτυρές γε τῷ πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν, id est, Quandoquidem Platoni testes adsunt multiq; boniq;. Sed de hoc ante meminimus, Quo quidẽ allusit & Aristides in Pericle, Ἀλλ' ὥς γ' ἄν εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνεπίφθονον αὐτῷ καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε. id est, Verum velut vnus e numero honestorum, ac bonorum, citra inuidiam, ac purum illi reddidit testimonium. Quin etiam Homericum illud iam prouerbij vice receptũ est, Ἠΰς τε μέγας τε. Magnusq; bonusq;. Est subinde & apud Aristophanem. Prouerbium igitur locum habuerit, quoties aut testes, aut iudices, aut conuictores significamus idoneos, ac neutiquam reijciendos.

Heroum filij noxa.

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, id est, Virorum heroum filij noxæ. Veteribus illud obseruatũ fuit, præstantiũ virorum filios multum à progenitorum moribus abfuisse. Vnde & Demosthenes dixit, Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένη ἐστι, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς. id est, A viris egregijs, perinde quasi fato quodam id accidat, improbos proficisci filios. Quæ quidem Demosthenis sententia refertur ab Aristide in Cimone. Interpres, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbium citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: ex sapientissimis patribus stultissimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hanc sententiam ad omnes mortales retulit.

Ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως
Εὕροις ἂν ὅς τις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός. id est,
Vnum forsan inter plurimos
Inueneris, qui patre non sit nequior.

Adstipulatur huic sententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odysseæ Ε.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. id est,
Æquat rara patrem soboles, sed plurimi ab illis
Degenerant, pauci superant probitate parentem.

Declamat hoc argumentum Ælius Spartianus in Seuero Cæsare, multis exemplis declarans: ita fere vsu venisse, vt viri, seu virtute, seu litteris, seu fortunæ indulgentia insignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, vt magis ex vsu rerum humanarum fuerit, illos absque liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

Evripides hanc sententiã prouerbio celebrem fuisse testatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Heus heus, vt illud dictant recte, probum
Patre ab improbo non posse nasci filium.

Adstipulatur huic dicto prouerbium illud: κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id est,
Non etenim ex squillis rosa nascitur.

Atque id genus alia, quæ suis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit.

Aristides in Themistocle: Θεμιστοκλέα δὲ τὰ δεύτερα ἀεὶ τὸν προτέρον μείζονα ἐξεδέχετο καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ περιεστήκει, τὸ μὲν γὰρ ἔλειπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν, ἕως ἐξεζήλθε διὰ τὸν τρικυμιῶν νικῶν. i. Themistoclem posteriora semper maiora prioribus excipiebant, atq; illud, quod prouerbio dicitur, illi accidit: Nã hæc illũ reliquit vnda, illa vero excepit, donec per tricymias victor euasisset. Videtur autem versus fuisse prouerbialis, quem Aristides ad vsum suæ sententiæ nonnihil detorsit. Legitur integre ad hunc modum:

Τὸ μὲν μ' ἔλιπε κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν. id est,
Hæc me reliquit vnda, at illa corripit.

Sũpta metaphora à periculose nauigãtibus,

bus, qui semper post vnius impulsum fluctus, alium expectant, succedentibus inuicem procellis. Atque etiam numerant vndarum insultus, periclitantes nautæ. Nam decimam quanq; maxime formidant, quā veteres decumanam appellabant. Græci grauissimas illas procellas, τρικυμίας vocant. Nec inconcinnè deflectetur ad incursus malorum, cum, vt fere fit, calamitas calamitati succedit, iuxta prouerbialem illum versiculum:

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Duobus pedibus fugere.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν, i. Duobus pedibus confugere. Aristides in oratione Panathenaica: καὶ μὴν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης ἄμεινον, τοῦ προέχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, id est, Atqui primum illud ipsum, quod quibuscunque opus esset auxilio, ad hanc confugerent ciuitatem, plane tanquam duobus pedibus, neque vllam aliam reliquarum ciuitatum respicerent, magnum, & euidens argumentum est, ac monimentum columnā præstantius, eam protinus ab initio præcelluisse. Is, qui scholijs quibusdam, haud quaquam contemnendis, hunc auctorem illustrauit, admonet, prouerbium ductum ab ijs, qui festinant cursu, vt non dissimile videatur illi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id est, Ambabus manibus, quo prouerbio sedulitatem, celeritatemque peragendi negotij significamus. Vel à nauigantibus, perinde quasi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculum nauis pedem appellant, quod eo nauis, cum huc atque illuc vertitur, velut ingredi videatur. Itaque confine fuerit illi, quod alibi diximus, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν. Vt alterutrum sensum accipiamus, aut summo studio, summaque celeritate illos ad vrbem confugere solitos, aut tutissimum illic omnium receptaculum fuisse. Quanquam Aristophanes ἐν ὄρνισιν, ad celeritatis significationem retulit, cum ait:

Ἀνεπτόμεσθα ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. id est,

E patria vtroque deuolauimus pede.

Interpres admonet, à nauibus sumptū, secundo vento currentibus: sensum autem esse hunc: Summa vi, summoque conatu.

Quis aberret à ianua?

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id est, Quis aberret à ianua? Dici solitum, vbi quis penitus aberret à vero, totoq; fallitur iudicio. Vsurpatur ab Aristotele τῶν μετὰ τὰ φυσικά, libro 2. ipsa statim in fronte: & in omnibus quidem exemplaribus, quæ videre cōtigit, θύρας per υ scriptum reperitur. Præterea ianuam vertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philosophus cuiquam aspernandus. Ad hæc Auerrois, hunc enarrans locum, palam declarat sese de ianua sensisse. Denique in commentarijs Alexandri Aphrodisei, consimili modo θύρας inuenitur. Quod si quo modo fas esset, à tot exēplaribus, à tantis auctoribus dissentire, nobis quidem magis probabilis lectio videatur, si θήρας legatur per η, non per υ. Quod autem θύρας irrepsit, mirandum non est. Primum, quod perfacilis erat lapsus vnius litterulæ deprauatione. Deinde metaphoræ ratio magis obuia, magisque ad manum sita, fieri potuit, vt doctis etiā philosophis imposuerit. Quippe quibus fabula nō perinde nota fuerit, vt communis illa similitudo de domus ingressu, deq; primis cognitionis principijs. Postremo de codicum inter se consensu nequaquam mirandum videbitur ijs, qui sunt vel mediocriter in pēsitandis, conferendisq; codicibus exercitati. Fit enim sæpenumero, vt vnius archetypi mendum, modo veri fucum aliquem præseferat, in vniuersam deinde veluti posteritatem librorum propagetur, Καὶ παῖδας παίδων καὶ τοὶ μετόπισθε γένωνται. Neq; verò hæc dicuntur, quod hac de re, si quis forte diuersum sentiat, digladiari velimus, vel quod hoc sit ab nostro instituto alienū, vel quod non ignoremus, quam lubrica, plenaque discriminis res sit, in tantis auctoribus quidquam immutare. Tantum coniecturas, quibus adducimur, in medium afferemus. Quæ si cui videbuntur idoneæ, nostræ subscribet opinioni: sin minus, veterem sententiam hoc iam obtinebit libentius, quod etiam in dubium vocata vicerit. Primum igitur omnium nobis scrupulum haud mediocrem iniecit vetustissimus simul, & emēdatissimus codex orationum Aristidis rhetoris, in quo non solum θήρας inuenitur scriptum, verum etiam indicatam fabulam, antiquissimam, pariter & auctorem, vnde prouerbium hoc Aristoteli-

ſtotelicum, ni fallimur, demanarit. Igitur Ariſtidis in oratione, cui titulus, Pericles, verba ſunt hæc: Οὐκοῦν πρὶν τινὰ τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν, ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ πέπονθας ταυτὸν τῷ πινδάρου πηλεῖ, ὃς τῆς θήρας διήμαρτε, καὶ τὸν εὐρυτίωνα φίλτατον ὄντα αὐτῷ πρὸς διέφθειρε. id eſt, Itaque, prius quàm aduerſariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis venatu nactus adducis. Atque idem accidit tibi, quod apud Pindarũ Peleo, qui aberrans à fera, quam petebat, Eurytionem, quem ſibi cariſſimum habebat, interemit. Adſtipulantur hoc loco ſcholia, quæ extant in hunc auctorem: nullo quidem certo titulo, veruntamen, ſicuti res indicat, hominis nec indiligentis, nec indocti. Proinde non grauabimur & huius adſcribere verba, ſi quis forte fortuna requiſiturus eſt, μέμνηται, inquit, ἐν ὕμνοις πίνδαρος, ὅτι τὸν εὐρυτίωνα τὸν τοῦ ἴρου τοῦ ἄκτορος παῖδα, ἕνα ὄντα τῶν ἀργοναυτῶν, συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε πηλεύς. φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συγγενὴς τούτου ἦν, πηλεὺς γὰρ πρὸ θέτιδος, θυγατέρα ἄκτορος τὴν πολυμήλαν εἶχε γυναῖκα, ὁ δὲ ἄκτωρ πατὴρ ἴρου, ὃς παῖδα ἔσχεν εὐρυτίωνα. id eſt, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodum Eurytionẽ Iri, cui pater Actor, filium, ex Argonautis vnum, ſecum venantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem vocat, quod huic eſſet affinis. Nam Peleus ante Thetidem, Polymelam habuerat vxorem Actoris filiam. Porro Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non diſſimile veri videtur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, ſicuti fere facit, auctoris nomine vſurpauit Ariſtoteles, vt intelligamus illum τῆς θήρας διαμαρτεῖν, qui non ſolum feram ea parte non ferit, quam deſtinarat, verum toto aberrat captu, ne attingens quidem, quod appetebat. Iam vero neque poſtulamus, vt quiſquam hæc probet: niſi videbuntur cum Ariſtotelis ſententia vel ad amuſſim, vt aiunt, congruere. Diſſerit enim eo loco philoſophus de rerum naturalium cognitione, quæ ſit eadem & facilis, & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quod ea nemini nõ aliqua ex parte contigit: difficultatis, quod exacte nulli. Neminem autem fuiſſe, qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio veluti fulcit, τίς ἂν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι, Tanquã ſingulorum exactam tenere ſcientiam. perinde ſit, quaſi ſi quamcunque partem deſtinaris, eam citra errorem ferias. Rurſum vbique labi, ſit velut à toto corpore aberrare, & in aliud longe diuerſum ceu telum deflecti coniecturam. Verum, quo curioſo etiam lectori, ac δυσπείστῳ fiat ſatis, ipſius Ariſtotelis, ex eo, quem diximus, libro, verba ſubſcribentur, Η περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δὲ ῥᾳδία: Σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν: ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μηδὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαι τι μέγεθος. ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ' ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id eſt, Veritatis conſideratio partim difficilis eſt, partim facilis. Huius rei illud argumentum eſt, quod neque quiſquam illam ſit aſſecutus pro rei dignitate, neque rurſum omnino fruſtratus ſit aliquis: ſed, cum vnuſquiſque aliquid de natura diſſerat, fit, vt vnuſquiſq; per ſe nihil, aut paullum afferat ad illam momenti: verum ex omnibus in vnũ collectis aliqua magnitudo conſletur. Itaque, ſi res ad eum videtur habere modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit oſtium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Cæterum habere totum, partem autem non poſſe, difficultatem illius declarat. In his philoſophi verbis non apparet, quis locus ſit ianuæ. Verum illa ſimilitudo principiorum & oſtij, præbuit, ni fallimur, erroris anſam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θύρας Ariſtoteles ſentit eum, qui nulla ex parte conſequitur, quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν, vocat, quaſi confuſim, ac generatim habere: cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν, facit, velut exacte tenere, & non ſolum feram vtcunq;, ſed hanc, aut illam belluæ partem, quam maxime velis, attingere. Tametſi in hunc locum interpres tam multos affert ſenſus, vt nullum idoneum percepiſſe videatur. Idem admonet etiam lectionem aliam alijs placere. Quod quoties fit, protinus ſuboritur ſuſpicio, mendum aliquod ſubeſſe. Alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id eſt, Simplex veritatis oratio, quemadmodum vere dixit Euripides. Iam vero telum illud reſtat potiſſimum, Alexander Aphrodiſeus, qui, præterquam, quod tota eius oratio

nostræ sententiæ palam suffragatur, nominatim etiã admonet, prouerbij metaphoram à sagittarijs esse ductam, quorum nemo solet à lato aberrare scopo, nimirum cuiusmodi est tota bellua, cum ab exili scopo nonnunquam aberrent. Sed præstiterit & huius verba eatenus subscribere, quatenus ad prouerbij pertinent explanationem: Δοκεῖ δὲ μοι διὰ τοῦ μὲν τοὺς πολλοὺς τε ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῶν πάντη διαμαρτάνειν, δείκνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι, τήνδε τὴν πραγματείαν. διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ᾽ ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρὴ, ὅτι ἡμῖν ἐστὶ κατὰ φύσιν, μὴ παρέργως δὲ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. προτρέπει δ᾽ ἂν ἡμᾶς δι᾽ ὧν εἴρηκε, καὶ ἐπὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντη, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντη χαλεπῆς. ὥστ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ὅτι τὸ πάντας τι ὑγιὲς εἰρηκέναι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη, τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι, ἔδειξε τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος τῇ, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ἣ λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν εὐκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσάρεστον ἐχόντων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν ἐπὶ σκοπὸν τοξευόντων. οὗτοι γὰρ ἂν μὲν στενὸς ὁ προκείμενος ᾖ σκοπὸς οὐ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν. ἂν δὲ ᾖ πλατὺς: οὐ χαλεπὸν τὸ τούτου τυγχάνειν, διὸ καὶ πάντες τυγχάνουσιν ῥᾴδιον τοῦτο. id est, Videtur autem mihi, quod permulti tentant de ea disserere, neq; quisquam illorũ omni ex parte fallitur, hoc argumento demonstrare, tractatinnem hanc nobis naturalem esse. At rursum, quod nemo pro dignitate, plene q; de illa sit locutus, ex hoc & amplitudinem illius, & difficultatem argui posse. Simulq; illud admonere, non oportere obiter, aut indiligenter vestigationem illius peragere: immo sectandam quidem esse, propterea quod ad eam natura propensi videamur: at rursum non oscitanter, eo quod sit difficilis. Atque his verbis adhortatur nos, vt eam neque contemnamus, tanquam omnino facilem, neque rursum per desperationem ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaque, si perinde videtur habere, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit ianuã? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunque de ea sunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demõstrat. Nempe illo, quis non attingat ostiũ? Quod quidem vsurpari consueuit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil insit vel difficile, vel arduum. Sumptum est autem à sagittarijs, ad scopũ propositum iaculantibus. Siquidem ij, si scopus fuerit minutus, facile fit, vt fallant, neque feriant: sin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri verba retulimus, è quibus satis abũde liquet, θύρας legendum, non θύρας. Quanquam totum hoc, quidquid est, eruditorum iudicio relinquimus. Etenim, si quis erit, cui ianua illa impendio placebit, habiturus est, quo suffragium suum non omnino absurde tueri possit. Haud enim scimus, an & antiquitus fieri soleat, quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres, qui scopum sustinent, à lateribus, atque item à tergo muris defendantur, superne imminente tecto, vt ingressus ille, qui patet, ianuæ speciem habere videatur. Porro vehementer imperitus sit oportet, qui non solum non attingat scopum, aut aggerem, verum etiam ab ipso aberret ingressu, quem difficile non sit vel cuiuis attingere. Nobis tamen vero propius videtur, vt ad Pindaricam fabulam referatur adagium. Sed super hoc, quemadmodum diximus, docti pronunciabunt. Nos, commentatoris officio functi, sat habuimus, quod apud auctores inuenerimus, quodq; nobis videatur, id expendendum in medium proponere. Affine videtur huic prouerbio, quod apud Platonem legitur in Phœdro: Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε. id est, Lysias aberrauit. Allusit huc leuiter Lucianus in Timone, cum ait: Iouis fulmen, quod in Anaxagoram philosophũ torserat, fallente manu, ab ipso quidem aberrasse, ceterum in Castoris, ac Pollucis tẽplum fuisse detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, & Tota aberrare via, quæ retulimus alias.

Salsuginosa vicinia.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, Salsuginosa vicinia. De sterili, agresti, atque inhumana vicinia dicebatur. Aristides in Themistocle: ἔστω τὸ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασιν, id est, Sit salsa, vt aiunt, vicinia. Interpres adscripsit, adagiũ ex Alcmane Lyrico poeta sumptũ: Plato libro De legibus 4. μάλα γε μὴν ὄντως, ἁλμυρὸν, καὶ πικρὸν γειτόνημα. id est, Haud sa

ne vere; salsuginosa, malaq; vicinia. Trãsferri potest vel ad negotium multi quidẽ laboris, at parum frugiferum, vel ad vicinos molestos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunq; solent ad culturam inhabiles esse. Proinde Virgilius etiam terram salsam, vt minime feracem, damnat. Ad hæc videmus homines & ipsos litorales fere ceteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immanissimo contrahant elemento.

Ad fractam canis.

Πρὸς ἐῤῥωγυῖαν ᾄδεις, id est, Ad fractam canis, subaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas ostendit dici solitum de ijs, qui frustra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua si qua chorda rupta sit, ad eam frustra vocem accommodes, cum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem supplente, diximus alibi. Quanquam non inscite accommodabitur, vbi non respondetur officijs alicuius, aut vbi quis suadet obstinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas.

Ἀσκῷ ἢ ἀσκίῳ μορμολύττεσθαι, id est, Vtre terrere, siue terreri. Dici solitum, quoties inanem formidinem aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab ijs, qui vasorum inanium strepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidolosos, vel potius qui vasorum huiusmodi sonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Aristophanes. Extat apud Diogenianum, atque huic finitimum putat, ἀσκῷ φαυλίζειν. Hesychius vnica dictione pronunciat, ἀσκοφλαυρίζειν pro inani metu. Putat idem valere, τῇ σκιᾷ μορμύσσῃ, id est, vmbra territas.

Leonem larua terres.

Μορμολυκίοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, id est, Laruis terres Leonem. Apud eundem refertur. Conueniet de minis inanibus, ac terriculis deridendis, Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale, tamq; sæuum animal rotarum orbes circumacti, currusq; inanes & gallinaceorum cristæ, cantusq; etiam magis terrent, sed maxime ignes. Adagium vsurpat Seneca libro secundo.

Principatus Scyrius.

Ἀρχὴ σκυρία, id est, Imperium Scyrium, De frigido, tenuiq; regno. Scyrius insula, quam olim incoluere Pelasgi, & Cares, petricosa, & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre prouerbium ad Theseum, qui, cum inuasisset ditionem Lycomedis, atque huius vxorem sollicitasset ad stuprum, præcipitatus fit: vnde videtur sæuum imperium dictũ principatus Scyrius. Legimus & de saxis Scyronijs, quod an ad hoc prouerbium pertineat, nescimus, Iuxta priorem interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur. Auctor Zenodotus.

Post Lesbium cantorem.

Μετὰ λέσβιον ᾠδὸν, i. Post Lesbium cantorem. Hoc adagio significabant, aliquem non primas, sed secundas tenere partes. Finitimũ illi, Οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν. id est, Nihil ad Parmenonis suem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occasione, quemadmodũ narrat Suidas: Cum Lacedæmoniorũ res seditionibus tumultuarentur, consultum oraculum iussit, vti Lesbium cantorem accerserent. Accersitus itaq; Terpander Lesbius, nimirum Antisseus, & ad Lacedæmonios missus. Is canendo sic illorum animos deleniuit, vt seditionem omnem sedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum est, vt Lacedæmonij Lesbijs cantoribus primas in arte musica partes tribuerent, &, si quem aliũ canentem audissent, protinus dicerent, μετὰ λέσβιον ᾠδὸν, id est, Post Lesbium musicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario, quem inscripsit περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Nihil autẽ vetuerit, quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, veluti si quis affirmans quærẽdam eruditionem, sed post paratam pecuniam, dicat, μετὰ λέσβιον ᾠδὸν.

Callipides.

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur, qui in moliendis negotijs, cũ multa se facturum minaretur, nihil tamen cõficeret: aut, quemadmodum ait Terẽtius, qui sedulo mouens sese, nihil promoueret. M. Tul. ad Atticum, lib. 13. Quod ad me de Varrone scribis,

scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronē nusquam possem intexere. Postea autem quā hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denunciauerat magnam sane & grauem προσφώνησιν. Biennium præterijt, cum ille καλλιππίδης assiduo cursu nullum cubitum processerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui, cum magnas quasdam spes ostenderet, re nihil vnquam absolueret. Suetonius Tranquillus in Tiberio: Ad extremū vota pro itu ac reditu suo suscipi passus est, vt vulgo iam per iocū Callipides vocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, prouerbio Græco notatum est. Hactenus Trāquillus. Parum autem liquet, vtrum omnis prouerbij ratio sita sit in Callipidis cognomine, quod à pulchritudine equorum est dictum: an aliud quoddam fuerit prouerbium, quod in Callipidem sit dictum: quemadmodum ex Suetonij verbis coniectura sumi posse videtur. Deinde, quis hic fuerit Callipides, cuius tardam celeritatē notarit adagium, non satis perspicuum est, nisi quod haud dissimile veri videtur accipiendum esse, de Callipide tragœdiarum histrione: cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidē verbis: Ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδοποιῶν ὑποκριτὴς, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπαρόντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἤκουσας ὅς τις εἰμί; ὁ ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, ἀλλ' οὐ τύ ἐσσι καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorū verborum hæc ferme sententia est: Quarū rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipse ne cognoscere quidem videbatur. Euenit aliquando, vt Callipides, tragœdiarum histrio, multi nominis, atq; opinionis inter Græcos, & ab omnibus in pretio habitus, primum illi fieret obuius, ac salutaret: deinde arrogantius inter reliquos regis assectatores admisceret sese, ostentaretq;, ratus futurum, vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem, cum diceret etiam, Non agnoscis me, rex, nec qui sim audisti? Agesilaus, contemplatus hominē: An non tu es, inquit, Callipides ille dicelicta? Nam sic appellant Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autē apud Græcos simulacrum, ac repræsentationē, imitamenq; significat, vt auctor est Eudemus. Vnde Lacedæmonij mimi vocabulū duxisse videntur, quod ipsum etiā ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc est, ab imitatione edictum est nobis. Licet igitur conijcere, Callipidem hunc, aut quisquis is fuit, ita gesticulationibus vti solere, vt, cum mira agilitate moueri videretur, à loco tamen non discederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Aristophanes, indicans eam vocem, ἀπὸ τῶν ἵππων esse deductam.

Balneator.

Βαλανεὺς, id est, Balneator, siue balnei caupo. Id nominis vulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus satis curiosum. Propterea quod huiusmodi genus hominum, quoniā in otio viuit, neque suis negotijs destinetur, aliena curare consueuit. Quemadmodum ille Damasippus Horatianus:

-Aliena negotia curans,
Excussus proprijs.

Cuiusmodi sunt & tonsores. Vnde idem Horatius:

-Opinor,
Omnibus & lippis notum, & tonsoribus esse.

Plato libro De republica primo, videtur vsurpare in verbosos. Quanquam germana inter se vitia sunt, curiositas, & garrulitas, teste vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est.

Meminit adagij Diogenianus.

Baccha more.

Βάκχης τρόπον, id est, Bacchæ more. De tetricis, ac taciturnis dictitari solitum, quod essent huiusmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Auctor idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem.

Qui Curios simulāt, & Bacchanalia viuūt.

A lasso rixa quæritur.

SENECA de ira lib. tertio, prouerbiū huiusmodi refert, A lasso rixa quæritur: Aut, Lassus rixā quærit. Quod in quem sensum antiquitus fuerit vsurpatum, non satis liquet.

quet. Quod si coniecturas sequi licet, apparet dictum in quosdam morosiores, & ad rixandum procliuiores: non quod offendantur, sed quod alioqui animo male affecti sunt, vt sunt difficiles, ac submorosi, quibus fortuna aduersa est. Sed ipsius Senecæ verba subscribētur, ex quibus prouerbij sensus hic colligi poterit. Ideo, quibus stomachus suspectus est, processuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio: siue quia calorem inedia compellit, & nocet sanguini, cursumque eius venis laborantibus sistit: siue quia corpus attenuatum, & infirmum, incumbit animo. Certe ob eandem causam iracundiores sunt, valetudine, aut ætate fessi. Fames quoque, & sitis, ex eisdem causis vitanda est. Exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est, A lasso rixam quæri. Æque autem & ab esuriente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit. Nam, vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspicionem tactus condolescunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo, vt quosdam salutatio, epistola, oratio, & interrogatio ad litem euocent. Nusquam sine querela ęgra tanguntur. Hactenus Seneca, Huc pertinet, quod scribit Plinius lib. 22. cap. 24. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti.

Gladiator in arena consilium capit.

Gladiator in arena consilium capit. Admonet, e re nata mutandũ aliquādo consilium, & tempori, quod aiunt, seruiendum. Refertur & hoc ab Annęo Seneca lib. epistolarum ad Lucilium 3. Iam intelligis, inquit, educēdum esse te ex istis occupationibus speciosis, & malis. Sed, quomodo cōsequi possis, quæris. Quædam nō nisi à pręsente monstrantur. Nō potest medicus per epistolas, cibi, aut balnei tēpus eligere. Vena tangenda est. Vetus prouerbiũ est, Gladiatorem in arena capere consiliũ. Aliquid aduersarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis, intuentē monet. Quid fieri soleat, quid oporteat, in vniuersum & mandari potest, & scribi. Tale cōsilium, non tantum absentibus, sed etiã posteris datur. Illud autē quãdo fieri debeat, aut quemadmodum, ex longinquo nemo suadebit. Cum rebus ipsis deliberandũ est. Hactenus ille. Cæsar Commentario belli Gallici 5. Quod plerunq; his accidere consueuit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur. Dicimus & E re nata consilium capere.

Inelegantior Libethrijs.

Ἀμαθέστερος Λειβηθρίων, id est, Indoctior Libethrijs. Prouerbialis hyberbole, quadrans in hominem admodũ idiotam, & ab omni Musarum commercio prorsus alienum. A gentis huius agresti imperitia sumptum est prouerbium. Tradunt enim Libethrios, musices, ac poetices, breuiter omnium elegantiorum disciplinarum stolidissimos cōtemptores fuisse, adeo, vt apud hos quidam occisum Orpheum existiment, quorum de numero Zenodotus est, qui Libethrios gentem Persicæ scribit fuisse. Seruius Libethrũ fontem quempiam esse credidit, vnde Virgil. in Melibæo Musas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4. mentionem facit Libethræ fontis: quem constituit in Magnesia, quæ Thessalię regioni adiungitur. Solinus Libethrum vocat genere masculino. Strabo item libro Geographiæ 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, consecrata est Musis ædes, fonsq; Caballinus, & Libethridum spelunca nympharum. Qua ex re suspicari licet, eos, qui & Helicona, & Pieriã, & Libethrum, & Pimpliam eisdem Musis consecrarunt, Thraces extitisse. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc possident.

Domesticum thesaurum calumniari.

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id est, Domesticum thesaurum calumniaris, siue traducis, hoc est, tua ipsius carpis, lacerasque. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineta propria cędere. Aristides rhetor in Pericle: Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλοιμεν ἄν, εἰ ταῦτα διασύροιμεν. id est, Domesticum thesaurum insimulabimus, siquidem istis obtrectabimus. Nullus autem sanæ mentis, quæ domi recondita habet, traducit, ac reprehendit: sed suis quisque fauet, alienis inuidet. Conueniet & in illos, qui sua ipsorum arcana non celant.

Qualis vir, talis oratio.

Annevs Seneca in epistolis, quas scripsit ad Lucilium lib. 2. Apud Græcos, inquit, in prouerbiũ cessit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Græcum id prouerbium

bium extat apud Aristidem, in secũda Rhetorices aduersus Platoné defensione: Οὐκ ἀπᾴδει δὲ ἡ παροιμία τούτων ἡ λέγουσα, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ᾄδοντος. id est, Non dissonat auté ab ijs adagium, quo dicunt, cuiusmodi sunt mores, eiusmodi & orationem esse. Ac rursum: Qualis sit oratio, tales item esse mores. Ad eandem facit sententiã, quod inter Solonis apophthegmata cõmemorat Diogenes Laertius: τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id est, Orationem factorum esse simulacrum. Persius 5. Satyra, sententiam hanc allegoria texit: cum ait:

-Pulsu dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.

Nimirum innuens, haud aliter animum hominis ex oratione spectari, quam vasa dignoscuntur crepitu, quem reddunt digito pulsata. Idem in Satyra 3.

-Sonat vitium percussa, maligne
Respondet, viridi non cocta fidelia limo.

Idque prouerbij non solum locum habet, cum improbum, aut probum virum arguit oratio, verumetiam cum ex stylo perpendimus ingenium cuiusque, omnemque mentis habitum ex ipsa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, stylus turgidus: abiecti, humilis, exanguis: asperi, scaber: amarulenti, tristis, ac maledicus; delicijs affluentis, picturatus, ac dissolutus. Breuiter omne vitæ simulacrum, omnis animi vis, in oratione, perinde vt in speculo, repræsentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibusdam vestigijs deprehenduntur. Itaque Seneca Mæcenatis delicias, ac mollitiem ex ipsa hominis dictione colligi scribit. Huc pertinet, quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem, vt eum videat, nimirum hominem ex oratione æstimaturus. Idem in Gorgia negat se nosse Archelaum Perdicæ filium, quod nũquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo prædicant se nosse hominem, quem viderint tantum, cum animus hominis nó perspiciatur, nisi ex oratione.

Ἡ ψελλὴ οὐ πιπλδ΄ει.

Ἡ ψελλὴ οὐ πιπλδ΄ει, id est, Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis sua mala conatur dissimulare, quæ præsefert, etiam cum dissimulat. Veluti, siquis neget se blæsum esse, idq; ipsum non possit, nisi blæse dicere. Dictũ est enim πιπλδ΄ει pro πείθει. Propterea, quod, qui linguæ vitio laborãt, in literis duabus, sigma, & rho, potissimum laborant. Refertur à Suida. Notatus est & Alcibiadis labdacismus, qui pro ρ littera, λ solitus sit pronunciare, non linguæ vitio, sicut arbitramur, sed magis ob delicias. Apud Aristophanem in Vespis, vbi quispiã pro θεώρος θέωλος, proque, κόρακος κόλακος, dixisset, ὁλᾷς θέωλον: τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, alter subijcit:

Ὀρθῶς γε τοῦτ᾽ ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id est,
Recte Alcibiades hęc quidem ebalbutijt.

Nostris ipsorum alis capimur.

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα, id est, Nostris ipsorum pennis capimur. Aristoph. in Auibus.

Ταυτὶ μὲν οὐκ ᾐκάσμεθα κατὰ τὸν αἰσχύλον,
Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς. id est,
Atque hic quidem coniecimus, iuxta Æschylum,
Hæc non ab alijs, immo pennis proprijs.

Æschylus autem, vt admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat, λιβυστικόν, quod ex apologo Libyco dictum sit. Fertur autem apologus huiusmodi, aquilam ictam sagitta, cum inspexisset iaculum ad imaginé pẽnarum effictum, imitatumq́; dixisse:

Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
Ἁλισκόμεθα. id est,
Hæc non ab alijs, immo pennis proprijs
Capimur.

Vsus est hoc Athenęus lib. 11. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς σαυτοῦ πτεροῖς κατὰ τὸν θαυμάσιον αἰσχύλον ἁλίσκῃ. id est, idq; nõ ab alijs, sed tuis ipsius alis caperis, vt egregius ille dixit Æschylus. Conuenit in eos, qui ipsi præbent occasionem sui mali, vt Chremes Terentianus ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, cum seruum hortatur, vt technam aliquam in Menedemum intẽdat, à quo mox ipse deluditur dolis.

Bona fortuna: siue, Boni genij.

Ἀγαθοῦ δαίμονος, id est, Boni genij, vel bonæ fortunæ, subaudi, nomine, sermo est bene ominantis in re quapiã aggrediũda, quéadmodum & illud Persianũ: Hoc bene sit. Itaque festiuius erit, cum ad iocum trahetur de eo, qui rem incęptat, leuem quidem illam, sed perinde laborãs quasi esset maxima.

ma. Velut si sordidus quispiam tandem vini cadum relineret, aut caseum diu seruatũ aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος. Zenodotus & itẽ Aristophanis interpres ostẽdit, prouerbium hinc esse natũ, quod olim peracto conuiuio, sublataq; mensa, meracum inferri consueuit. Isque calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id est, boni genij appellatur. Huius commenti auctorem citat Theopompum interpres Aristophanis in Vespis. Nec diuersum est, quod affert ex Apollodoro, Cui sententiæ suffragari videtur Aristophanes in Equitibus.

Μὰ δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. i.
Non per Iouem, verum boni genij merũ.
Item in Vespis.
Μηδὲ ποτε πίοιμ' ἀκράτου μηδὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ne merum vnquam bibere detur, præmiũ genij boni.
Idem in eodem:
Καὶ σπεῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ac boni libato genij nomine.
Paullo diuersius in Pace:
Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Nam boni genij licet nunc rapere nobis nomine.

Quãquam Athenæus lib. Dipnosophist. 11. palam demonstrat, à lotione, qua cœnati vtebantur, calicem inferri solere, qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui sane mos hodieq; durat Germanis. Id poculum ostendit dictum μετανιπτρον, quod à lotis manibus afferretur, qui mos & hodie diligenter seruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade:

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον ἐντραγεῖν.
Boni dei metaniptron deuorare.
Rursus idem:
Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον.

Hunc calicem quisquis accepisset, præbibebat alteri cuipiam, vt idem auctor indicat. Erat autem mos apud veteres, vt propinãtes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominem ominis causa præfarentur, eumque gignendi causa proferebant. Quemadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus, sponsæ Herculis nomine propinat. Item Horatius.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Alijs magis placet hinc ductum adagiũ, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος sit appellatus, eaque voce ominari soleant, ob Bacchum, ceu vernaculum, ac domesticũ deum. Quinetiam mensis cuiusq; diem à primo proximum, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos sacellum fuisse ἀγαθοῦ δαίμονος. Denique est & insula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum ostendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæstiuncularum decade tertia, demõstrat antiquitus fuisse morem, vt non gustarent vinum, nisi prius libassent alicui deo, quo potus illius, ceu pharmaci, sibi innoxius esset, & salutaris. Atque Athenis quidem vndecimo mẽsis die immolabant vini primitias, eumq; diem pithœgiam appellabant. Ast apud Bœotos septimo mensis ineuntis die, sacris peractis bono dæmoni, gustabant ab exorto Zephiro, quod is ventus præcipue suscitet, moueatque vinum, adeo, vt, quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Mensis autem is vocabatur προστατήριος. Aristides in Themistocle videtur ad hoc allusisse prouerbium, cum ait: Ἀλλ' ἀκαθέστη τοῖς ἄλλοις ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος. id est, Verũ cõstitit, Græcis boni genij vice. Quãquã hoc magis referendũ ad id, quod alibi diximus, Bonus genius, ꝙ malus genius.

Ad aquam malus.

Ἐφ' ὕδωρ κακὸς, id est, Ad aquam malus. In infimæ sortis homines olim dicebatur, ac sordidissimis quæstibus addictos, ꝓpterea quod antiquitus infames habebantur, multoq; omnium contemptissimi, qui litigantibus aquam subministrare consueuerunt. Nam alias admonuimus, ueteres ad clepsydrarum mensuram in iudicijs dicere solitos. Infundebatur & certantibus per clepsydras aqua. Eam aquam tenues quidam, ac nullius frugis homines infundebant, dispensabantq;. Porro, qui hoc ministerio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter, ac bonæ famæ indigi, non aliter, quam Romanis legibus notantur scenici, & aliorum publicorum certaminum ministeria quædam. Est aliud huic confine, βάλλ' ἐς ὕδωρ, id est, aufer in aquam, id est, in malam rem.

Phocensium execratio.

Φωκέων ἀρὰ, id est, Phocẽsium execratio. De iurerando multis vinculis astricto. Nã olim in fœderibus, quo minus violarentur, adhibebant

adhibebant non solum promissa, dextras, & sacrificium, verum execrationes in caput eius, quicunque non staret pactis, id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi versus in Iphigenia Aulidensi.

Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι᾽ ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum versuum sententiam nos olim sic vertimus:

Vt coirent iureiurando proci,
Atq; inter ipsos iungerent dextras, ad hęc
Adolenda diuum ponerent aris sacra:
Ac semetipsi astringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem, vt ad id redeamus, ab huiusmodi profectum est casu. Phocenses, Ioniæ populus, olim communi populi consilio patrium solum reliquerunt, adacti deuotionibus, atque execrationibus quibusdam, nequisquam de repetenda patria cogitaret. Itaque iuxta Dianæ oraculum, Aristarcha duce, Galliam Narbonensem adierunt, ibique ciuitatem florentissimam Massiliam condiderunt. Cuius historiæ mentionem faciunt, Herodotus lib. primo, Strabo quarto. Meminit & Horatius libro Epodon.

Forte quid expediat communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorū
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros, atq; lares patrios, habitãdaq; fana,
Apris reliquit, & rapacibus lupis.

Deinde, qui fuerit eiusmodi ritus execrationis, aperit.

Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas.
Neu cõuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apéninus,
Nouaq; mõstra iunxerit libidine. (uis,
Mirus amor, iuuet vt tigres subsidere cer-
Adulteretur & columba miluio,
Credula nec flauos timeant armenta leones.
Ametq; salsa læuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus φωκαίαν vrbem Ioniæ facit, cuius denominantium φωκαιεῖς, iuxta Herodotum, καὶ φωκαεῖς, & alteram eiusdem nominis in Mycala Cariæ. Est autem & φωκίς Bœotiæ regio, iuxta Parnassum, à quo denominatiuum φωκεῖς, καὶ φωκικοί. Hoc idcirco visum est admonere, quod quidam affinitate nominum labi videntur. Siquidem à Phocæis, siue Phocensibus Ioniæ ductum est hoc prouerbium; à Phocicis Beotię natum est, quod alibi referemus, Pho censiū, seu Phocidentium desperatio, Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio.

Συβαριτικοὶ λόγοι, i. Sybaritici sermones. Hesychius narrat Ακοντὸν quempiam, Sybaritam opinamur, summo studio incubuisse, vt orationis quoque genus haberet lautum, & opiparum, hinc iocum prouerbialē ortum, vt oratio nitidior, & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuijs, dictum est in prouerbio, Sybaritica mensa. Sic & Asiaticum dicendi genus venit in prouerbiū. Fit enim fere, vt, qualis vita, talis sit oratio. Cõgruet & in orationem arrogantem, atque ampullosam. Nam & fastus nomine notati sunt. Sybaritæ per plateas.

A linea incipere.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id est, A linea incipere dicuntur, qui ap ipso rei exordio sumunt initium. Aristides sophista in Themistocle: Αὕτη πρώτη θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις, ἐν τᾷδ᾽ ἤδη ὅρα τὸν ἄνδρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος. id est, Hoc primum Themistoclis specimen, ac probatio. Hinc virum spectato, à linea exorsus. Is, qui in hunc auctorem addidit scholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενος, id est, A lare exorsus: sed magis videtur cognatum illi, quæ diximus alibi, A capite, 'A carceribus. Sic enim vocabant, vnde primum emittebantur equi, quod ipsum & oppidum vocatur, auctore Festo. Sumpta est autem metaphora ab his, qui cursu certant in stadijs. Nam ijs linea quædam ducitur, ad quam ex æquo stent, donec currendi signum accipiant, vt ostendit Aristophanis interpres in eo, quē mox citabimus, loco. Tertulianus libro aduersum Larcionem primo: Age igitur ad lineas rursus & ad gradum. Ad lineas dixit pro eo, quod est, ab integro.

A carceribus.

Ἀπὸ βαλβίδων, id est, A repagulis, siue carceribus. Eandem habet sententiam cum eo quod proxime retulimus. Aristophanes in Vespis:

Καὶ μὴν δ' εὐθὺς γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω. id est,
Atqui protinus à carceribus, de fonte rei reserabo.

Id est ἀπ' ἀρχῆς εὐθέως. Interpres ostendit, vt modo diximus, metaphoram mutuo sumptam à stadijs, in quibus carceres erant repagula quædam, unde cursus initium erat, quæ Græci βαλβίδας, seu ἀφετηρίας appellant: iuxta has linea tendebatur, cui insistebant cursuri. Vnde frequentes illæ apud Latinos etiam scriptores formulæ, à carceribus ad metam, à meta ad carceres. Quę quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo.

Νέα χελιδών, id est, Noua hirũdo. Suidas hoc adagiũ citat ex Auib. Aristophanis, fallente, sicut opinamur, memoria. Nã extat apud hunc poetã in Equitibus his versibus.

Ἐξηπάτων γὰρ τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων τοιαυτί,
Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ'; ὥρα νέα, χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. id est,
Etenim coquos ego fefelli, fatus hæc ad illos:
Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo:
Illi tuentur, interim autem sustuli ipse carnes.

Interpres admonet, prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quod id tẽporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius:

- Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait, dici solere, quoties verba darentur alicui. Sumptum a ioco puerili. Nã hi, data opera, nouam hirundinem assimulantes videre sese, ostẽdunt alijs: deinde cõtemplantibus illis, & intẽtis, interim quod uolunt surripiunt. Theognis apud Athenæum libro 8. declarat, Rhodij solẽne fuisse quot annis publicis votis inuitare hirundinem sub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant, acclamantes in hunc modum: ἦλθε ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id est, Veni, veni, hirũdo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt, ac nocent.

Iouis, & regis cerebrum.

Διὸς ἐγκέφαλος. id est, Iouis cerebrum: καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος, i. Regis cerebrũ. De cibo vehementer opiparo, ac suaui. Aut de molliter, delicateq; viuentibus. Clearchus apud Zenodotum scribit, opiparas epulas apud Persas, Iouis, ac regis cerebrum appellari. Athenæus libro 12. docet, Sardanapalum ijs, qui voluptatem aliquam essent commenti, Iouis, ac regis cerebrum apponere solitum, cibum, opinamur, exquisitum. Idem libro 14. Iouis cerebrum inter secundæ mensæ delicias annumerat. Apud Appuleium in prima Apologia citatur Ennius.

Quid sacrum præterij, cerebrum Iouis pęne supremi.
Nestoris ad patriam hic capitur, magnusque, bonusque.

Ephippus apud Athenæũ, διὸς ἐγκέφαλον, id est, Iouis cerebrum inter secundæ mensę lautitias commemorat. Idem cibum prælatũ νέκταρος ἄνθος vocat, idest, nectaris florem. Atq; alibi vinum, τῆς ἀφροδίτης γάλα, id est. Veneris lac, ab Aristophane nominatum docet. Rursum alio in loco suaues cibos, τῆς ἑλένης βρώματα, id est, Helenę cibos dictos indicat.

Non mouenda moues.

Ἀκίνητα κινεῖς, i. Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos, qui moliũtur ἀδύνατον aliquid, aut qui res sacras violant, aut qui pacta mutant, siue qui conuicijs incessunt eos, quibus ob auctoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quod fas non sit mouere neq; aras, neque sepulchra, neq; sacella, quibus reuerentia, quædam, ac religio debetur. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, scribit hanc vocem editam cuidam euocanti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idem ἐν τῷ ἐρωτικῷ vsurpat in eum, qui receptam de dijs opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem, quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hospitis, limites agrorum moueat, ne quis itẽ vrbis, aut regionis pomeria moueat, malitque quisq; saxum ingens mouere, quã exiguum

guum lapidem fœdere, iureque iurando fixum, νομίσας, inquit, τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι, id est, Existimans hoc esse vere, quod dicitur, non mouenda mouere. Idem lib. De legibus 11. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον δ' τὸ μὴ κι εῖν τὰ ἀκίνητα. id est, Inter multa illud recte sane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiusdem operis libro tertio. Et in epigrammate quodam ita legitur:

Ἀκινήτων ἅπτεται οὐδ' ἀΐδης. id est,
Immota haud tãgit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone:

Ὄρσεις μὲ τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. i.
Coegeris me non mouenda proloqui.

Idem in Oedipo Coloneo:

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τ' ἀκίνητ' ἔπη. id est,
Neq; .n. suaue est verba in auras eloqui,
Quæ sit nefas mouere.

Plutarchus in libello De auscultando:

ἐπιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους, id est,
Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id est,
Fides mouens minime mouẽdas mentiũ.

Eleganter huc allusit oraculũ, quod extat in Eratone Herodoti:

Κινήσω καὶ δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id est,
Et Delum, quamuis sit adhuc immota,
mouebo.

Simul .n. respexit ad fabulam, siue mavis historiam, Delon antea fluitantem, postea fixã in gratiã Appollinis: Vnde Maro: immotamque coli dedit, & contemnere ventos.

Neque mel, neque apes.

Μήτε μέλι, μήτε μέλισσας. i. Neque mel, neq; apes. In eos dici solitum, qui recusant incommodum ferre, quod sit cum commodo quopiam coniunctũ. Veluti si quis apes, quod sint aculeatæ, nolit ꝑpeti, is nec melle quidem, quod optat fruetur. Res enim mortalium ita temperauerũt superi, vt semper incommoditas comes sit cõmoditatũ. Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum affert parœmiæ, citatque ex Sappho poetria Lesbia:

Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλιττα. id est,
Neque mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens sententiam.

Feras, quod lædit: vt, qđ prodest, pferas.

Eodẽ pertinet illud Plautinũ: Fortiter malum qui patitur, post potitur bonum. Idem obscurius quidem, sed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinamur, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lactẽũ attribuit, radicis nigrę symbolo laboris molestia significans qua peruenitur ad animi tranquillitatẽ, virtutis absolutæ pręmium.

Tussis pro crepitu.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, Tussis pro crepitu. Dici solitum, quoties aliquis perplexus, aliud pro alio simulat. Veluti, si quis, in adulterę domo deprehensus, fingeret se quippiam mercatum venisse. Translatum ab ijs, qui crepitum clara tussi dissimulant, quod genus homines etiam hoc tempore non raro magnorum risu deprehenduntur.

Cornicibus viuacior.

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, i. Cornicibus viuacior. De vehementer annosis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigiosa viuacitate sumpta, de qua ita scribit Plutarchus in commentario, qui inscribitur. Περὶ τῶν ἐκλελειπότων χρηστηρίων, citans Hesiodum, sub persona Naidis, ætates animalium varias sic complectentem.

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος.
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται. αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας, δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. i.
Ter tria secla hominis trasmittit garrulã cornix,
Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus.
Coruinam ætatẽ coruus ter præterit ater,
Coruinos annos noujes agit Indica phenix.
Atqui crispicomę, soboles Iouis alma Tonantes.
Egredimur decies phęnicia secula nymphę.

Hos versus Hesiodios interpretatus videtur quidam, quisquis fuit. extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices. Estque huiusmodi:

Ter binos, deciesque nouam superexit in annos.
Iusta senescentum quos implet vita virorum,

Hos

Hos nouies superat viuendo garrula cornix,
Et quater egredit cornicis sæcula ceruus
Alipedem ceruũ ter vincit coruus, at illũ
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales.
Quem vos ꝑpetuo decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longissima vita est.
Hi cohibent fines viuacia fata animantũ,
Cetera secreti nouit Deus arbiter æui.

Eandem hanc Hesiodi sententiam oppidò quàm commode, breuiterq́; reddit Plinius: Hesiodus, inquiens, cornici nouem nostras attribuit ætates: quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiam si nõnullis auctoribus hæc fabulosa videntur. Inter quos Aristoteles arbitratur hominem nullum aliud animal esse viuacius, excepto vno elephanto. Martialis:

Et cornicibus omnibus superstes.

De anu nimium viuace. Item Horatius in Odis:

Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Eodem pertinet, quod philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam: Εἰκός ἐστι κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι παρ' ἡμῖν, τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est, iustissimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum esse.

Tithoni senecta.

Τιθωνοῦ γῆρας, id est, Tithoni senecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cœlum sublatum fuisse, atque illius succo perfusum, ad tantam peruenisse senectutem, vt tandem optauerit, vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo: καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. id est, Atque vltra Tithonum viuebat senex. Huius Tithoni personam inducit Aristo Chius in libro de senectute, propter viuacitatis miraculum, vt testatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modum, καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον. id est, Senescas Tithono profundius.

Nestorea senecta.

Itidem certè apud Latinos Nestoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ętates attribuit Homerus in Odysseæ tertio: Τρὶς γάρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. id est,

Illum iam exegisse hominum tria sæcula fama est.

Idem affirmat in primo Iliados.

Quod ipse Nestor de se testat̃ apud Ouid. 12. Met.

Vixi
Annos bis centũ, nunc tertia viuitur ętas.

Vbi ætas pro centum annis vsurpatur. Et Iuuenalis:

Atque suos iam dextra cõputat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbij faciem habebit, quidquid ab ijs sumetur, qui insigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quem Hesiodus scribit, nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior: & Tiresia viuacior, quem tragœdia fingit sex ætates hominum vixisse. Et Seribus viuacior, quos Gręcis historijs proditũ est, trecentos annos viuere. Quod genus exẽpla si quis desideret, legat Lucianũ de Macrobijs, i. longæuis, & Plinij 7. libri caput quadragesimum octauum.

Vltra pensum viuit.

Lepidum est, quod ait Lucianus in Philopseude: ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ, id est, Iam enim vltra fusum viuit: hoc est, viuit vltra fatalem diem. Allusum ad Parcarum fusos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & Philosophi metam vitæ fatalem, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas sit.

Facile, cum valemus, recta consilia ægrotis damus.

In Andria Terentiana ab adolescente nõ admodum cordato, cordatissima simul, & elegantissima sententia profertur, Facile, cum ualemus, recta consilia ægrotis damus. Tu, si hic sis, aliter sentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philosophi. Nã is, vt auctor est Laertius, interrogatus, quid nam esset difficillimũ, respõdit γνῶναι σεαυτὸν, id est, nosse seipsum: quid facillimũ, respondit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, id est, alteri consilium dare. Comicus autem translationis gratiam admiscuit. Euripides in Alcestide: Μὴ νῦν ὑπέρβαλλ', ἀλλ' ἐναισίμως φέρε. id est,

Ne nimius hic dolor esto, sed modice feras.

Verba sunt Herculis Admetum consolantis super vxoris morte. At ille:

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. id est,
Facilius est monere, quàm situm in malis
Animo imperare.

Fertur & huic similis sentẽtia prouerbialis:
Ἅπαντές ἐσμεν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοὶ,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες, οὐ γινώσκομεν. id est,
In admonẽdo sapimus omnes, verum, vbi
Peccamus ipsi, non videmus propria.

Ducta est sententia à cõmunibus hominum moribus. Omnes enim ægrotantibus rectè præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nõnunquam, quod salutis causa non obtemperent bene monentibus. Ipsis, posteaquam in morbum inciderint, non succurrunt illa præclara monita, sed alijs item monitoribus, & obiurgatoribus est opus. Porrò cupiditas omnis animi morbus est, quo velut excæcatus, aut non perspicit, aut, si perspicit, sequi nõ vult ea, quæ sunt ad salutem necessaria. Nã Phędria Terentianus prudens, & sciens in flammam manũ mittit, & viuus, videnśque perit. Item Horatius fugienda sequitur, fugiens quæ profore credit. Perspicit auarus aliquando, quàm prodigiosa res sit ambitio. Contra, ambitiosus auari morbum peruidet, & vterque alteri in alieno malo rectè consuluit, neuter in suo sapit.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, id est, Quæ supra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curiosa vestigatione rerum cœlestium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbij vice à Lactantio libro 3. capite 20. Ex his, inquit, vnum eligam, quod ab omnibus sit probatum, celebre. Hoc prouerbium Socrates habuit: Quod supra nos, nihil ad nos. Vertere licebit & in contrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi significamus res leuiusculas, quàm vt nobis curæ esse debeant.

Notum lippis, ac tonsoribus.

Qvæ iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonsoribus, ac lippis nota dicuntur: propterea quod olim in tonstrinarum consessibus omnes rumores narrari consueuerunt. Quod indicat Aristophanes in Pluto:
Καί τοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα πολὺς,
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. id est,
Hercle profectò sermo erat videlicet,
In officinis desidentium frequens
Tonsorijs, hominem repente diuitem
Factum esse.

Et apud Terentium Antipho, in tonstrina, de puella cognoscit. Item Horatius de tonstrina:
-Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Idem in Sermonibus:
-Opinor
Omnibus & lippis notũ, & tõsoribus esse.

Vbi prouerbium explicuit, significans rẽ vulgo iactatam. Nam lippi in tonsorum officinis desident, expetentes remedium oculorum. De tonsorum garrulitate complura lectu digna recenset Plutarchus in libello, quẽ scripsit De futili loquacitate. Quorum vnum illud referre non pigebit. Cum aliquando, inquit, in tonstrina sermo esset de Dionysio, dicereturq; tyrãnidem illius adamãntinam esse, & inexpugnabilem, ridens tonsor, Hæccine, inquit, loqui vos de Dionysio, in cuius iugulo ego subinde teneo nouaculam? Quod dictum simulatq; Dionysius rescisset, tonsorem in crucem sustulit, atque ita, quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in auctorem. Vt autẽ tonsorum genus vsque adeo loquax sit, id existimat esse in causa, quod in eorum officinas loquacissimi quique conueniant, desideantque, quorũ assiduo conuictu garrulitatis morbo inficiuntur & ipsi. Quas ob res Theophrastus, vt idẽ testis est Plutarchus, τὰ κουρεῖα, ἄοινα συμπόσια, id est, sine vino cõpotationes appellauit, quod illic loquacitate ceu temulẽti reddãtur homines. Simili infamia laborant balneatores, quod illic quoq; desideant otiosi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum est, vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Ioannes grãmaticus, quod hibernis frigoribus huc sese turba tenuium teporis gratia cõferre cõsueuerit, ibiq; desidẽs otiosis fabulis tẽpus fallere. Hæc loca, velut ignauis apta, Hesiodus iubet vitare agricolam.
Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην
Ὥρῃ χειμερίῃ. id est,
Mensibus hibernis valeat ferraria sedes,
Ac nugæ tepidæ.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Oppido q̃ elegãter extulit Horatius:
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium

Vitium illud significans humanis ingenijs insitum, vt semper alienam sortem magis mirentur, suam contemnant, ac fastidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia vocantur, quas vulgo sellas equestres appellant, additas in hoc, vt commodius sedeat eques: Veteres bubus arabant, nō equis. Videtur esse sumpta allegoria ex apologo quopiā. Citra metaphoram dixit Terentius: Nostri nosmet pœnitet.

Fertilior seges est alieno in aruo.

OVIDIVS mutauit metaphoram, eūdem explicans sensum:

Fertilior seges est alieno semper in aruo.
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Persius satyra sexta:

-Securus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem sentētiam celebratur & Mimus vnus, ex illis Publij ab Aulo Gellio laudatis:

Aliena nobis, nostra plus alijs placent.

Et Horatius.

Qui fit, Mecœnas, vt nemo, quam sibi sortem,
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudat diuersa sequentes?

Facem bibat, qui vinum bibit.

HAVD dubiū, quin prouerbialiter dixerit Aristophanes in Pluto, fęcem epotandam eidem, qui vinū ebrius ebiberit: id est, qui fruitus sit optimis, eundem boni consulere debere deteriora:

Ομως δ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἦξίως,
Πίνειν, συνεκποτέον ἐςὶ τὴν τρύγα. id est,
At, vbi haud grauatus bibere vinū es, fex item
Tibi nunc eidem est ebibenda scilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam vernans, ac florens ętate placuerat, tū anus fastidiebatur à iuuene.

Crœso, Crasso ditior.

APVD Græcos opulentia Crœsi, Lydorum regis, in prouerbium abijt, præsertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Crassi, cui cognomentum etiam Diuitis additum est. Hic negabat diuitem esse, nisi qui redditu annuo legionē, tueri posset. In agris suis sestertium vicies mille possedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Pliniū lib. 33. cap. 10. & item 3. qui immodicas opes possederunt. atque in his est Aristoteles, cuius hæredes in auctione septuaginta patinas venum produxisse leguntur. Verum non itidem in vulgi cessere sermonem. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Festiuior erit adagij figura, si numerum etiam commutemus, vt D. Hieronymus: Crœsos licet spires, & Darios, litteræ marsupium non sequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatissimis opibus, non sine specie prouerbiali, quemadmodum & Persicos apparatus, pro nimis exquisitis ac sumptuosis.

Pactoli opes.

Τὸν πακτώλου πλοῦτον, id est, Pactoli diuitias, pro summis opibus alicubi dixit Philostratus. Est autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis scatens harenis, vnde & χρυσοῤῥόας, à poetis cognominatus. Cuiusmodi narratur & Tagus in Iberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq; vllum esse aurum absolutius, quàm id, quod in fluuijs reperitur, vtpote cursu ipso, tritu q; perpolitum. Horatius in Epodis:

Sis pecore, & multa diues tellure licebit,
Tibiq; Pactolus fluat.

Iuuenalis:

-Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurum.

Has hyperbolas in varios vsus accommodare licebit. Veluti si quis dicat: Hos tantos sumptus sustinere nemo queat, ne si Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipse possit explere. Nihil mediocre sperabat, sed totos Pactolos, ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id est, diuitias effertissimas.

Iro, Codro pauperior.

CONTRA, Iri, & Codri paupertas prouerbium locum fecit. Ouidius:

Irus erit subito, qui modo Crœsus erat;

De Codro Iuuenalis:

Tota domus Codris rheda cōponitur vna.

De Iro mētionem facit Homerus Odysseæ Σ. Sçribitq; cū publicum fuisse mendicum apud Ithacēses, corpore, specieq; pręgrandi, à matre dictum Arnæum, à iuuenibus Irum fuisse nominatum, quod iret nū-

N 2 cius,

eius, quo iussus esset. Cum hoc commissus Vlysses, cum haberetur & ipse pro medico, eijcit hominem. Quin & Hecale paupertate nobilis est, cuius meminit Plautus in Cistellaria: Siquidem eris vt volo, nunquã Hecale fies. Meminit & Ouidius:

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ ceperit Irum.
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingressu satis ostendimus.

Mysorum postremus.

Μυσῶν ἔσχατος, id est, Mysorum extremus. Strabo Geographiæ lib. 12. refert Mysorum populum vsque adeo contemptum fuisse, vt prouerbio locum fecerit. Id vsurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco. Quid, inquit, porro in Græco sermone tam tritum, atque celebratum est, quam si quis despicatui ducitur, vt Mysorum vltimus esse dicatur? Idem ad Quintum fratrem: Nisi me forte Paconij nescio cuius hominis, ne Græci quidẽ, at Mysi, aut Phrygis potius, querelis moueri putas. nimirũ gentis eius contemptum declarans. Summum itaque despectum, & infimam humilitatem hoc adagio significabimus.

Mysorum vltimus nauigat.

Ἔσχατος μυσῶν πλεῖν, idest, Mysorum postremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui frustra laboraret. Origo prouerbij, sicuti fit in plerisq;, non vno narratur modo. Quidam tradunt, olim Græcis pestilentia laborantibus, oraculo responsum esse, vt ad vltimum Mysorum nauigarent. Ac primum ambigebant, quid sibi vellet oraculum. Tandem diu circumacti repererunt Æolidem in extremis Mysorum esse sitam, atque eo demigrãdum esse monuisse numen. Alij scribunt, Telepho, post interemptos auunculos, consulenti Pythiũ, quo gentium sibi demigrãdum foret: nam antiquitus mos erat homicidis solum vertere: responsum, vti ad extremam Mysorum regionem sese conferret: venisseq; in Teuthraniam, quæ Mysiæ extrema pars, atque eius loci principatum obtinuisse. Sunt, qui dicant, hunc non ob cædem auunculorum fugisse, sed vti matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum, vbi dura quæpiam imperarentur, factuq; difficilia.

Tangere vlcus.

Κινεῖν ἢ θίγειν τὸ ἕλκος, i. Mouere, seu tãgere vlcus, est, mouere dolorem, eiusq; rei facere mentionem, quæ nos magnopere vrat, Terentius: Quid minus necesse fuit, quàm hoc vlcus tangere? Quo loco Donatus admonet subesse prouerbiũ. Octauius Augustus, vt auctor est Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem vitam, morte ipsa grauius tulit, nec eas aliter appellare consueuit, quam tres vomicas, aut tria carcinomata sua. nimirum, quod earũ non sine magno dolore suo recordaretur. Hanc Metaphorã M. Tullius oppidò quàm eleganter expressit in Clodium, qui populum fame iam exasperatum, concionibus insuper seditiosis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc vlcere tanquam vnguis existere. Plutarchus de adulatione: Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος, id est, Arcani sermonis cum mouisset vlcus.

Odorari, ac similes aliquot metaphoræ.

TRANSLATIONES, quæ ducuntur à corporis sensibus, quoniam velut ad manum sunt, & quasi de proximo sumuntur, omnes ferme prouerbiales sunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initio. Velut odorari pro resciscere, & sagaciter deprehensum, atque animaduersum cognoscere. Odor, pro suspicione ac rumore. Cicero: Est nonnullus odor dictaturę. Olfacere, apud Terẽtium in Adelphis, pro deprehendere. Subolere, apud eundẽ, pro suspectum esse. Obolere, pro molestum esse, aut esse in suspicione. Vnde & Nasuti dicuntur, & Emunctę naris, & Mucosis naribus. Denique Nasus ipse in prouerbium abijt pro iudicio. Horatius:

-Non quia nullus Illis nasus erat.

Et putent, quæ displicent. Huc pertinẽt & illa, Olet mendacium. Redolent Atticismũ. Olent lucernã. Itidem Gustum rei vocamus, veluti primam illam experientiam, & degustationem, quasiq; specimen. Cicero ad Atticum: Hominem degustes. Idem ad eundẽ: Et Latinus ille tuus Atticismus ex interuallo regustãdus. Vnde & Saliuam primam dicimus primum illum gustum, quẽ pueri tanquã à nutricibus imbibimus. Et Palato satisfacere dicitur, quod animo

placet

placet. Et Deuorare dicimur, cum rem, alioqui acerbam, veluti citra sensum perferimus; translatione sumpta ab ijs, qui amara catapotia, tanquam inuito palato, solent absorbere. Vnde aliquoties apud Ciceronem, & Fabium, Deuorare tædium, Absorbere molestiam. Affinia sunt illa, Sapiunt arrogantiã. Resipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro vincere molestiam. Nauseare, cum tędio audire. Euomere, dicere, quod dolor non sinebat reticere. Et Expuere miseriam ex animo. Consputare, pro lacessere maledictis. Despuere, pro contemnere. Stomachari, pro indignari. A visu item multæ ducuntur metaphoræ, vt Oculis ferre, pro vehemẽter amare, curęq; habere. In oculis esse, Obseruari oculis, pro eo, quod est recordari, & in memoria cogitationeq; esse. Respicere, curam agere, & rationem habere. Prospicere, in posterum cõsulere. Despicere, fastidire. Suspicere, mirari. Conniuere, pro data opera dissimulare. Cęcutire, Allucinari, pro falli iudicio. Verũ hæc longius persequi, nec huius est instituti, & infiniti fuerit operis. Quare, quanquã istiusmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius, exactiusque conquirere, non est sententia.

Mihi istic nec seritur, nec metitur.

PLAVTVS in Epidico, sanè quàm elegans adagium vsurpauit: Mihi, inquies, istic nec seritur, nec metitur: id est, ista res nihil ad me pertinet, vt quæ neque meo fiat periculo, neque emolumento. Metaphora notissima est. Etenim, qui sementem facit, is suo impendio, suoque periculo facit: qui metit, compendium accipit, & in tuto est. Diuersum est huic, quod est apud Plautum in Mercatore: Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.

Ab ipso lare.

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου, id est, A lare incipe, hoc est, à domesticis, ac familiaribus initium sumito. Recte dicetur in magistratus, & alienæ vitæ censores, quorum officium est, vt in primis suos, suorumque vitam corrigant. Nam ἑστίαν Græci vocant, quem nos Larem, ac Vestam vocamus. Aristophanes σφηξὶν,

Οὐκ ἀλλ' ἵνα
Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά. id est,
Nõ, verũ vt aliquẽ, exorsus à lare, obterã,

Ductum à vetusto ritu sacrorum, in quibus primitiæ laribus immolabantur. Aristocritus, citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cum deuictis Titanibus Iuppiter imperio potitus esset, Vestæ permisit optionem, vt quidquid vellet eligeret e regni partibus. Illa primum virginitatem poposcit: deinde sacrorum omniũ, quæ dijs immolarent homines, primitias. Inde abijsse in consuetudinem, vt in omni sacro primæ partes lari tribuerentur. Vsus est hoc adagio Plato in Euthyphrone: Βουλοίμην ἂν ὦ σώκρατες, ἀλλ' ὀῤῥωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. Ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, σὲ ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν. id est, Equidem cupiam, verum vereor, ne res in diuersum exeat. Nam mihi quidem lædendæ Reipublicæ ab ipso lare facere videtur initium, cum te tentat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia: Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. id est, Primum igitur velut à lare exorsi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario, Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Vsurpat & in libello, quem scripsit aduersus Herodotum. Aristides in Pericle: Ὁ δὲ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆς αὐτὸς αὐτοῦ, τὸ σύμμετρον ᾑρεῖτο, πρὸ τοῦ πλείονος. id est, At ille à suo ipsius exorsus lare, maluit æqualitatem sequi, quàm reliquos antecellere. Interpres admonet dici solitum de ijs, qui ab ipso statim initio, vel boni sunt, vel mali. Quasi dicas, ab ipsis incunabulis, quod Lar statim nascentes excipiat.

Propria vineta cædere.

HVIC affine est illud Horatianum:
Vt vineta egomet cædam mea.

Id est, vt à me ipso incipiam, & poetas ipse poeta carpam, ac laceram. Translatum videri potest vel ab amputantibus vineam, vel ab ijs, qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epistolis;

Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

Ædibus in nostris quæ praua, aut recta geruntur.

AVLVS Gellius scribit hunc Homericum versiculum, qui est Odysseæ δ. prouerbij vice semper in ore fuisse:

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. id est,

Ædibus in nostris quæ praua, aut recta
gerantur.

Quod alij tribuũt Socrati, Diocles ascribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autẽ hoc dicto dehortans à studio rerũ naturalium, ac supernaturalium, item à disciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philosophiæ, quod hæc tractat ea, quæ proprie ad nos pertinent. Plutarchus in cõmentario De seruãda bona valetudine, prouerbij vice vsurpauit: Εἰ μᾶλλον αὐτὸν οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ὁ ῥᾷστα μεταποιούμενον, ἢ ζητεῖν, καὶ μανθάνειν βουλόμενον,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id est,

Si magis officij sui putat eẽ, vt in geometriæ, dialecticæ, musicæq; studio versari videatũ, quã vt inquirat, cupiatq; cognoscere,

Ædibus in proprijs quæ praua, aut recta
gerantur.

Quo versu monemur, vt ea potissimum, quæ ad nos ipsos pertinẽt curemus, externa, atque aliena ne inquiramus. Quo vitio festiuiter Martialis Ollum quẽdam notat, qui malorum alienorum erat obseruator curiosissimus, & taxator acerrimus, cum ipse vxorem haberet adulteram, filiam viro maturam, deberetq; etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo diximus, semper in ore consueuit esse, grammaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto studio Vlyssis mala inquirerent, sua ignorarent. Huc referri potest & illud apud Homerum pene solenne: Habetur enim Iliados ζ. Odyss. α. θ. & φ.

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. i.
Quin in tecta abiens, tua propria munia
cura.

Plutarchus πολυπραγμοσύνην definit φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id est, Curiositatem, studium aliena mala cognoscẽdi. Atq; id hominum genus lamijs similes ait, quæ domi oculos recõditos habent, foras egressuræ reponunt. Atque ita fit, vt domi cæcutiant, foris sint oculatissimæ. In huiusmodi præpostere oculatos eleganter torseris illud Sophoclis de senibus dictum:

Πόρρωθε λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός. i.
Procul videns, sed cominus videns nihil.

Nam id senibus accidit, vt ꝓpius admota nõ cernant, longius semota videant, atq; huius rei causam reddit Plutarchus Conuiuialium quæstionum prima decade.

Tecum habita.

PROXIMVM Homerico carmini videtur & illud eiusdem Persij:

Tecum habita, vt noris, quàm sit tibi curta supellex.

Id est, domi tuæ viuito, vt intelligas, quàm tenuis sit tua fortuna. Translatum ab ijs, qui in principum familijs agunt, &, vt vulgo fit, ex alienis opibus, perinde quasi suis, intumescunt, quibus si domi viuendum sit, vix salinum habeant, quod apponant. Tecum igitur habita, id est, tuapte supellectile te metire, ac tuis ipsius malis, bonisve te ipsum expende. Haud scimus, an huc pertineat, quod scribit M. Tullius in Catone maiore, Secum, vt dicitur, viuere.

Messe tenus propria viue.

IDEM diuersa explicuit metaphora Persius satyra 6.

Messe tenus propria viue.

Id est, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui sumptus annuis agrorum prouentibus metiuntur. Neque enim res consistere potest, cum quæstum superat sumptus, quemadmodum ait Plautus. Ostentatorem diuitiarũ elegante verbo Alexis apud Athenæum lib. 6. πτωχαλαζόνα dixit, eodem verbo declarans fastum cum paupertate coniunctum.

Tuo te pede metire.

AD eandem sententiam pertinet illud Horatianum:

Metiri se quenque suo modulo, ac pede,
verum est.

Lucianus in libello, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων: Ἀλλὰ διακρίνῃς καὶ παραμετρῇς τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερον. i. Verum dijudices, dimetiarisque propria vtrunque mensura. Nimirum hoc est, quod dixit Horatius, suo modulo, οἰκείῳ μέτρῳ, &, tanquam interpres sui, adiecit, ac pede. Pindarus item:

Χρὴ δὲ καθ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. i.
Oportet autem iuxta suam quenq; conditionem vniuscuiusque rei spectare modum. Et Aristophanes in Auibus:

Οὐκ ἀναμετρήσεις σαυτὸν ἀπιὼν ἀλλαχῆ. i.
Non ipse te remetieris hinc loci
Alio profectus.

Monet adagiũ, ne quis se dilatet vltra cõ-

ditionem suam, neue seipsum ex assentatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verum proprijs, ac veris dotibus, animiq; virtutibus æstimet. Translatum ab ijs, qui corporis humani modũ, pedum numero æstimant. Porro iusta cuiusq; hominis mensura, septem ipsius pedibus constat, si quid pictoribus, & statuarijs credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Non videmus manticæ quod in tergo est.

CATVLLVS in Scazonte:

Sed non videmus, manticæ quod in tergo est.

Id est, Nõ videmus nostra ipsorum vitia, cũ aliena curiosis oculis perspiciamus. Prouerbium natum est ex Apologo quopiam Æsopico, qui fertur huiusmodi apud Stobæum: Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἑαυτῶν. Quorum verborum hæc ferme sententia, Finxit Æsopus singulos mortales binas habere manticas, hoc est, peras, alteram ante pectus, alteram à scapulis, tergoq; propendẽtem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in posteriorẽ nostra. Persius:

Vt nemo in sese tentat descẽdere, nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Horatius.

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus: Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostra opera nõ videntes, aliorum, iuxta Persium, manticã consideremus.

Festucam ex alterius oculo eijcere.

HANC humani ingenij cæcam φιλαυτίαν poetarum litteræ notarunt. Horatius:

Cum tua, inquiens, peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutũ,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Idem alibi:

Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius æquũ est.

Quod ipsum prouerbij speciẽ euidentẽ ante se gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine.

INTRA tuam pelliculam te contine. Porphyrion prouerbiũ esse admonet, quo vetamur, obliti sortis nostræ, maiora conari, quàm pro nostra facultate. Idq; inde sumptum putat, quod olim ductores in pellibus, hoc est, pelliceis tentorijs dormitarent. Sed videtur rectius referri ad asinum illum Cumanum, quem Apologi fabulantur adaptasse sibi leonis exuuium, atque ita sese ad tempus pro leone gessisse: Verum eam illi magno fuisse malo, cum agnitus, & magno omnium risu, aliena, appositiaq; exutus pelle, fustibus ad necem cæderetur. Neque absurde quis ad Cleonem Atheniẽsem referat, qui ex Byrsopola, hoc est, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fauente, victoriam reportauit, capta Pylo, suam ipsius ciuitatem furto spoliauit, atq; ad eum modum ad summas opes euectus est: tandem per alium eiectus, maleq; acceptus, pœnas dedit, quod non in propria pelle quiesceret. Hic inducitur in Aristophanis comœdia, cui titulus Equites, neque non alijs locis subinde mordetur ab eodem poeta. Huic nimirum videtur allusisse Plautus, cum militem gloriosum, & iactabundum fingit elephantino corio circumtectum, non suo: siue quod stolidum significaret, siue quod maiora, quam pro facultate, loquentem. Horatius.

Et merito, quoniam in propria non pelle quiessem.

Martialis in sutorem quendã, qui Cleonis exemplo, prius ad summas euectus diuitias, vt venti erant, ita velum in altum sustulit: deinde ad pristinam rursus inopiam largitionibus suis redactus est, vt nihil iam esset nisi cerdo.

Lusisti, inquit, satis est: sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epistolis: Sapientem vndiq; submouent, & intra cutẽ suam cogũt. Id citra metaphoram sic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisq; manere suam.

Allusit huc & Lucianus in Imaginibus, οὐκ ἐπιμένων ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων. id est, Nõ iam manent in his, quæ adsunt: de his, qui, fortunæ successibus elati, suę cõditionis nõ satis meminerunt. Denique nõ absurdum

videtur, si prouerbium referatur ad Marsiæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor suæ conditionis, ausus est cum Apolline certare, sua pelle exutus est.

Pennas nido maiores extendere.

Est apud Horatium in Epistolis, non dubiū, quin prouerbialis metaphora, Pennas nido maiores extendere, pro eo, quod est, rem, fortunamq;, quam mediocrem, aut tenuem à maioribus acceperis, auctiorem reddere. Quod quiddem, si virtute fiat, summa laus est: tantum abest, vt vitio dandum existimemus.

Me, inquit, libertino natum patre, & in-
tenui re,
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Vt, quantum generi demas, virtutibus
addas.

Translatum ab auium pullis, qui sic grā descunt, subnascentibus plumis, vt materno nido capi non possint.

In tuum ipsius sinum inspue.

Hac nostra tempestate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in suum ipsius sinum inspuere, tanquam admonentes, vt domesticorum malorum recordatione desinat arrogantius insectari vitam alienam. Idem antiquis fieri solere, colligi vtcunq; potest ex verbis Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. scribit hunc in modum: Veniam quoque à deis, spei alicuius audacioris petimus, in sinum spuendo. Idem in eodem capite scribit, ex auctoritate Salpæ, torporem sedari quocunque membro instupente, si quis in sinum expuat. Quorum vtrunque non prorsus abhorret à nostro vulgato prouerbio. Siquidem, qui carpit aliena, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi nihil simile à quoquam opprobrari posse, cum nemo sit, qui non aliquo vitio teneatur. Et qui proprij mali, quasi sui ipsius sensu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro De beneficijs septimo: Fortasse vitium, de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede seruientibus, καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον ἤξιους κατηγορεῖν. id est, Quodq; non prius in tuum ipsius sinum inspueris, quàm accusare cœperis. Idem in Votis, ὑπερμαζᾷς γε ὦ ἀδείμαντε, καὶ ἐς τὸν κόλπον οὐ πτύεις οὐδὲ οἶσθα ὅστις ὢν ναυκληρεῖς. Iocatur quispiam in amicum, quod, tāquam oblitus sui, opes immensas imaginaretur, neque in sinum spueret, vt agnosceret, quisnam esset. Idem indicat Theocritus Ecloga sexta. Nam Polyphemus, cum paullo arrogantius suam formam extulisset:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἁ γραῖα με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme sentētia est. Ne quid me lædat inuidia, neue noceat fascinatio, ter in meum inspui sinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiastes addit eum morem sua etiamnum ætate durasse mulierculis, vt abominātes inuidiam in sinum expuant. Refert & Callimachi versum:

Δαίμον, τί κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες. i.
O fortuna, sinum mulier cur conspuit
omnis?

Huc fortasse pertinet, quod ait Lucianus in Necyomātia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. id est, Postea quam ter mihi de spuisset in faciem. Nec alienum hinc est, quod in secunda Satyra scripsit Persius:

-Frontemq;, atque vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saliuis
Excipiat.

E simili superstitione profectū est, quod indicat Athenæus libro primo, priscos ad depellenda mala solitos ter abstergi. Refert versiculum hunc Cyrenæi:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id est,
Ter vero abstersis, melius bona numina
donant.

Nosce teipsum.

Ad eam sententiam pertinent tria illa, inter omnia sapientū apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodū in Charmide testatur Plato, pro foribus tē pli Delphici ab Amphictyonibus inscripta, veluti digna deo viserentur, Quorum primum est γνῶθι σεαυτὸν, Nosce teipsum. In quo modestiæ, mediocritatisq; commendatio est, ne nobis vel maiora, vel etiam indigna sequamur. Nam hinc omnis vitæ pestis oritur, quod sibi quisque blanditur, &, quantum alijs præter æquum detrahit, tātum sibi philautiæ vitio præter meritum tribuit. M. Tullius ad Q. fratrem lib. tertio.

Et illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verumetiam vt bona nostra norimus. Fertur hic quoque senarius inter sententias prouerbiales:

Τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. i.
Vbiq; confert, vt teipsum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis, hoc titulo, γνῶθι σεαυτὸν. Ouid. de Arte amandi:

-Fama celebrata per orbem
Littera, cognosci quæ sibi quenq; iubet.

Iuuenalis:

-E cælo descendit γνῶθι σεαυτὸν.

Ouidius hanc sententiam ad Pythagoram auctorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phœdro, οὐδύναμαί πω τὸ κατὰ δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἐμαυτὸν. id est, Nondum possum meipsum iuxta Delphicam inscriptionem cognoscere. Sunt, qui ex Homero, tanquam Oceano, hanc quoque mutuo sumptam existiment, apud quem Hector, cum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt se præstantiorem declinauit. Sic enim ait poeta:

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο. i.
Congressum Aiacis fugit Thelamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hunc Antisthenes Phemonoæ ascribit: ceterum Chilonem vsurpasse. Thales autem, rogatus, Τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. id est, Quid est difficile? respondit, seipsum nosse. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis somnium commẽtario tradit, cuidam, Delphicum oraculum consulẽti, quo nam itinere posset ad felicitatem peruenire, responsum ad hunc modum: Si teipsum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœso, vt auctor est Xenophon in Pædia Cyri. Citatur à Gnomologis Grecis hic ex Antiphane senarius:

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id est,
Præclare, si mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem sententiam sic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει. id est, Mortalia mortales decent. Demonax, interrogatus, quando cœpisset philosophari; Posteaquã, inquit, cœpi nosse meipsum. Socrates, quod Apollinis oraculo solus esset sapiens iudicatus, cum Grecia tot haberet sophos, sic interpretatur, quod ceteros profitentes se scire, quod nesciebant, hoc nomine vinceret, quod sciret se nihil scire, & hoc vnũ se scire profitebatur. Ceterum hanc Socratis modestiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat se ne id quidem scire, quod nihil sciret. Apud Menandrum Comicum quispiam corrigit hoc omnibus laudatissimum dictum:

Κατὰ πολλ' ἄρ' ἐστὶν, οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σαυτόν. χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id est,
Multis modis dictum videtur perperam,
Cognosce teipsum, magis enim in rem fuerat hoc,
Cognosce ceteros.

Ne quid nimis.

ALTERVM diuersis verbis eandem ferme sententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, i. Ne quid nimis. quam quidẽ, tanquã vulgo celebratam, Terẽtius in Andria etiam Sosiæ libertini personæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adscribit. Aristoteles tertio Rhetoricorum lib. ad Biantem auctorẽ refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait, vbiq; nimia vehementia peccare: nam & amare nimium, pariter & odisse nimium. Senes non item, sed, vt ipsius Aristotelis vtar verbis, κατὰ τὴν βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. id est, Iuxta Biãtis admonitionem, & amant tanquam osuri, & oderunt tanquam amaturi. Sũt, qui Thaleti tribuãt. Sunt, qui Soloni, teste Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque desunt, qui ad Homerum veluti fontẽ referant: cuius hi versus sunt in Odyss. O.

Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. id est,
Mihi nequaquam is placet hospes,
Qui valde præterq; modum simul odit, amatq;
Sed puto rectius esse, vt sint mediocria cuncta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτ' ἔτι νείκει. id est,
Ne nimis aut laudes Tytida, aut vitupe res me.

Ad Hesiodũ quidẽ referre malimus. Cuius illud est i opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι.

Μέτρα

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,

Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Euripides cum alijs aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:

Οὕτω τὸ λίαν ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id est,
Sic equidem minus approbo, quidquid
Est vehemens, quàm quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος, αἴνησαν περισσῶς. id est, Sapientes hoc verbum, Ne quid nimis, præter modum laudarunt. Sophocles in Electra:

Μήθ᾽ οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο μήτ᾽ ἐπιλάθου. i.
Ne nimium, præterque modum te torqueat ille,
Quem odisti, sed nec neglexeris immemor hostem.

Plautus in Pœnulo: Modus omnibus in rebus, soror, est optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. i.
Cunctarum rerum saties contingit, amorisq;,
Et somni, & blandæ citharæ, choreæq; decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis:

Κόρον δ᾽ ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν᾽ ἄνθ᾽ ἀφροδίσια.

Id est, Satietatem habet & mel, & iucūdi flores venerei. Plin. lib. 11. Perniciosissimum autem, & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra, citraq; nequit consistere rectum.

Rursus idem:

Virtus est medium vitiorum vtrinque redactum.

Phocylides:

Πάντων μέτρον ἄριστον, id est, Omnium modus optimus.

Et Alpheus in Epigrammate:

Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν, ἄγαν με τέρπει. id est,
Hoc Ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus scripsit, modū in pronunciatione regnare, quemadmodum in ceteris omnibus. Denique Plutarchus in Camillo docet, pietatem esse mediam inter contemptū numinum, & superstitionem: ἡ δὲ ἀλήθεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον, idest, Pietas autem, &, quod aiunt, Ne quid nimis, optimum est. Nihil autem est rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, præter amorem Dei, quod alijs verbis fatetur & Aristoteles, pro deo supponens sapientiam. Huc pertinet, quod ex poeta quopiam refert Athenæus libro primo, de laudibus vini.

Πάσας δ᾽ ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει
Πινόμενος κατὰ μέτρον· ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id est,
Atqui omnes hominum pellit de pectore curas,
Si modice biberis; sin absque modo, nociturum est.

Sponde, noxa presto est.

Ἐγγύα, παρὰ δ᾽ ἄτη, i. Sponde, sed noxa præsto est. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem sententiam pertinere. Nam, qui pro altero fideiubet, id pollicetur, quod non sit in ipso sitū præstare, nempe fidem alienam. Sed primū illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit. Pli. lib. 7. ca. 32. cuncta pariter adscribit Chiloni, sed ita, vt ora culorum vice fuerint habita. Rursus, inquiens, mortales oraculorum societatē dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis cōsecrādo aureis litteris, quæ sunt hæc: Nosse se quenq;. Et Nihil nimiū cupere. Comitemq; æris alieni, atque litis esse miseriam. Explicuit Plinius, quid sit spōdere. Fideiubemus enim pro eo, cui creditur pecunia, & sępe fit, vt fideiussor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus, & apud iudices, desistendo reo, atque illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerum auctorem referunt. Cuius hoc est carmen Odyss. θ.

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι

Chersias apud Plutarchum in conuiuio Platonis, refert ad fabulā Homericam de Ate, quæ, quod adfuerit Iouis sponsioni, de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata est in terram. Citantur, ac laudantur hæc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum.

Οἶδε τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν, i. Nouit quid album,

album, quid nigrum. Duplicem in sententiam accipi potest: Aut nouit discrimen recti, prauique: aut nouit id, quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius est albi, nigrique discrimen, quam vt quisquã non videat. Aristophanes in Equitibus.

Νῦν ἀρίγνωτον γὰρ οὐδεὶς ὅς τις οὐκ ἐπίσταται,
Ὅς τις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. i.

Nunc Arignotum lyristen nullus est, qui nesciat,
Qui album nouerit, rectosve nouerit modos.

Interpres ostendit, exponitque prouerbium. Videtur esse tractum à priscis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album, & nigrum, teste Pompeio.

Albus, an ater sis, nescio.

ALBVS, an ater sis, nescio. Solet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica secunda: Me nemo nisi amicus fecit hæredem: vt cum illo commodo, si quod erat, animi quidam dolor iũgeretur. Te is, quem nunquam vidisti, L. Rubrius Cassinas fecit hæredem. Et quidem vide, quam te amarit is, qui albus, aterve fuerit, ignorans, fratris filium præterijt. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum institutionum lib. Negat, inquit, se magnifacere aliquis poetarum, vtrum Cæsar sit albus, an ater homo: Catullum, digito indicans, cuius in Cæsarem hoc extat carmen:

Nil nimium studeo, Cæsar, tibi velle placere,
Nec scire, vtrum sis albus, an ater homo.

Appuleius in apologia Magiæ: Etiam libenter te nuper vsque, albus an ater esses, ignorabam, adhuc hercle non satis noui. Diuus Hieronymus aduersus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondio supputabat? Consecutus es, quod volebas. Nobilis es factus in scelere. Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem vrbe tecum consistam, qua balbutis & erubescis, albus, vt aiunt, an ater sis, nescio. Horatius in extrema epistola:

-Vultu mutabilis albus, & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictũ, albus & ater, pro eo, quod est bonus & malus; & Horatiũ album, aut ad liberalem, aut lętum reddidisse, atrum ad sordidum & ærumnosum. Huc festiuiter allusit Mateon apud Athenæum libro quarto de Sepia loquens:

Η μόνη ἰχθὺς οὖσα, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. id est,

Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu, ne deprehendatur.

Non nouit natos.

SIMILLIMA huic figura est, Natum non noui, pro eo, quod est, prorsus, ac modis omnibus ignoro. M. Tull. lib. Familiarium epistolarum nono ad Papirium: Nam mihi scio iam à regibus vltimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agunt, quod se mea sententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Simillimum est illi, quod est apud Aristophanem in Vespis: ὅς με οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει. id est, Qui me ne viuum quidem nouisset: id est, nullam omnino mei rationem habuisset. Item Theocritus in Pharmaceutria:

Οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμες ἢ ζοοὶ εἰμές. i.

Non enim illud, vtrum sim viua, an mortua, nouit.

In eandem sententiam vsurpauit Plautus in Euclione: Non magis me respicias, quàm si natus nunquam siem.

Odi memorem compotorem.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν, id est, Odi memorem compotorem. In eos, qui, quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat. Martialis:

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille.

Iocatur enim poeta in Procillum quempiã, qui inter pocula iussus postridie cœnatũ venire, venit serio, perinde quasi quę inter vina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbij meminit Plutarchus in Symposiacorũ primo statim problemate, vbi quærit, num cõueniat in conuiuijs philosophari. Putat aũt dictum aduersus eos, qui præter modum instant, & vrgent in cõuiuijs, ad bibendum impellentes, exigentesq; præscriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi, sic effugere, vt interiectis sermonibus cõuiuas in obliuionem auocent. Deinde, si quis forte memor exigat, mentiuntur

iam

iam ebibisse sese. Dores autem in Sicilia ἐπιστάθμους, id est, conuiuiorum, seu mensurarum præfectos, Mnamonas appellant, quos Latini Modiperatores vocant, teste Nonio, quod bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos, qui modum in conuiuio præscriptum, nimium exacte requirant. Alijs magis videtur, vt prouerbium admoueat ἀμνηστίαν, hoc est, obliuionem omnium, quæ in conuiuijs vel fiunt, vel dicuntur. Id enim testatum esse & maiorum fabulis, qui Baccho simul & ferulam, & obliuionem consecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminisse, si quid in cōuiuio peccatum sit, aut certe leuem admodū, ac puerilem reprehensionem sufficere. Nam ferula pueros cædi solitos, vel Iuuenalis indicat:

Et nos ergo manum ferulæ subduximus.

Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat, Lacedæmonijs hunc fuisse morem, vt, si quem amicum, aut hospitem in domū acciperent, ostensis foribus dicerent, ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος, id est, Hac non egreditur sermo. Damnat autem hanc consuetudinē, propterea quod sentiat, in conuiuijs sermonibus vtendum non ineptis, sed eruditis, ac frugiferis, quos efferri sit honestū, & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi, ex cuius institutione, qui natu maximus erat, stabat ad ostium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, ostensis foribus, διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. id est, Per hasce nullus sermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuij commoditates commemorat:

Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum Senarius:

Τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω, id est,
Inscribo vino, si qua iurat fœmina.

Innuens irrita esse solere quæcunque in compotationibus effutiuntur. Alluditur autem ad prouerbium, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφω, id est, In aqua scribo, de re euanida. Huc adscribendum, quod, quemadmodū in Symposiacis testatur Plutarchus, veteres Bacchum obliuionis filium finxerant, idque per iocum inuertit apud hunc quispiam, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuisse quam filium; quod vinum, præsertim immodicum, vel ante senectam adimat homini memoriam.

Duabus sedere sellis.

Dvabvs sedere sellis, est, incertarum esse partium, & ancipiti fide, ambabus satisfacere velle. Quo verbo nouo composito, ἀλλοπρόσαλλον, Homerus appellat Martem, id est, nunc his, nunc illis partibus fauentem. Macrobius in Saturnalibus cenis: Laberius Mimus in senatum à Cæsare lectus, cum à Cicerone ad consessum non reciperetur, dicente, Reciperem te, nisi anguste sederemus: nimis mordaciter respondit, Atqui solebas duabus sellis sedere: obijciens tanto viro lubricum fidei. Sed id, quod Cicero dixit, nisi anguste sederemus, scomma erat in Cæsarem, qui in senatum passim tam multos admittebat, vt eos quattuordecim gradus capere non possent. Hactenus Macrobius. Est autem omnium consensu turpissimum, cum vtraque parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi, qui in ciuitatis tumultu neutri partiū adhæsissent.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

Hvic finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia; pro eo, quod est, eadem re duplicem inire gratiā, eademque opera duos pariter demereri, Curius ad Ciceronem: Sed, amice magne, noli hanc epistolam Attico ostendere. sine eum errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico, & Ciceroni videri summus, ac de se vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractum videtur ab his, qui parietibus opus albarium superinducunt. Legitur & huiusmodi Græcum adagium apud Suidam, δύο τοίχους ἀλείφεις, id est, Duos linis parietes.

Vnica filia duos parare generos.

His simile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignum videlicet, quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos. Vbi quis idem beneficium duobus simul pollicetur, aut pro eodem officio, quod alteri præstiterit, à duobus gratiam reposcit.

Nescis, quid serus vesper vehat.

Nescis, quid serus vesper vehat.

Ex

Ex Menippeis Varronis satyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio: neq; dubitandum, quin prouerbialis, sicut sunt & alij pleriq;. Quo salubriter admonemur, ne præsentium successuum prosperitate sublati, futuri curā abijciamus. Neq; vlla de re securi simus, prius quam exitum viderimus. Idem hodie quoq; vulgo dicūt, diem nōdum ad vesperam decurrisse: cum significant diuersum exitum posse accidere. Apparet Maronem ad parœmiam allusisse, cum ait primo Georg. libro:

Denique, quid serus vesper vehat.

Agens de prognosticis occasus. Potest referri & ad illam Solonis sententiam: ὅρα τέλος μακρȣ̃ βίȣ. id est, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In secundis rebus nihil in quenquam superbe, ac violenter consulere decet, nec præsenti cedere fortunæ, cum, quid vesper ferat, incertū sit. Huc allusit Philippus rex apud eundē Decad. 4. lib. 9. cum Thessalis respondens minacem clausulam adiecit, nondum omnium dierum solem occidisse.

Multi thyrsigeri, pauci Bacchi.

Πολλοίτοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id est,

Plures thyrsigeros, paucos est cernere Bacchos.

Carmē hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo significatum est, compluribus mortaliū adesse virtutis insignia, aut etiam famam, qui tamē vera virtute vacēt. Nō enim omnes poetæ, qui se eo titulo circumferūt. Nō oēs generosi, qui torquē gestant auream. Neque πωγωνοφορία, aut τριβωνοφορία, quemadmodum loquitur Plutarchus, philosophum facit, hoc est, gestata barba, aut gestatum pallium. Trāslatum à cærimonijs Bacchanalium, in quibus thyrsos, id est, hastas quasdā vitreas, quatiebant afflati furore. Vsurpatur à Platone in Dialogo, cui titulus Phędon. Allusit huc elegāter Plutarchus in libello, quem scripsit aduersus Colotam: Εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ αἰγιεύς, οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τὸν ἐκ τῆς ἀκαδημίας, ȣ̓ ναρθηκοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν πλάτωνος, i. Quidam amicus Aristodemus Ægiensis: nam hominem nosti, Academicorum nō thyrsigerum, sed ardentissimum mysten Platonis ναρθηκοφόρον appellat, nomine, & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum est & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vsque porrecta: video barbam & pallium, philosophum non video.

Non omnes, qui habent citharam, sunt citharœdi.

M. Varro libro De re rustica secundo, eandem sententiam extulit diuersa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharam sunt citharœdi. Huc adscribendum videtur, quod lepide scripsit Seneca, quendam personam malle, quam faciem. Faciem vocat, vbi quis talis videtur, qualis est: personam, cum præsefert aliquis, quod non est. Potest & ad auaros torqueri, si neges eos diuites, qui possident opes, sed qui recte norint vti. Vti non est citharœdus, quisquis tenet citharam, sed qui cithara recte nouerit vti.

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. i. Plures thriobolos, paucos est cernere vates. Simile carmen est superiori, eodē modo Gręcis celebratū. Philochorus apud Zenodotū auctor est, olim tres nymphas, Apollinis nutrices, Parnassum incoluisse, quæ Thrię dicerentur, vnde postea receptū sit, vt calculi, sortesq; diuinorum Thriæ vocarentur. Vnde Thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt, qui affirmēt rationem diuinandi per sortes à Minerua fuisse repertam, quæ cum magis floreret, quam oracula Delphica, mendax, & vana reddita est: idq; opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde, vbi rursum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixisse,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues stimulent, pauci aratores.

CONSIMILEM habet sententiam & hic versus,

Πολλοὶ βȣκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id est,

Qui taurum stimulent multi, sed rarus arator.

Multi præseferunt, quod non sunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt ante dictum est: eos extimulabant prælonga arundine, aut hastili cuspide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia

Simia in purpura.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id est, Simia purpurata. In varios vsus potest adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui, tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen, cuiusmodi sint, ex ipso vultu, moribusq; cognoscitur: vel in Bos, quibus dignitas indecora additur: vel quoties rei, per se fœdæ, ascititia, peregrinaq; ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam simia vestita purpurea veste? Atque id tamen non raro fieri videmus apud istos, qui simias habent in delicijs, vt, quam maxime possunt, ad humanum morem ornent, ac vestiant, aliquoties & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallãt, proq; homine salutetur simia, aut, si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Et Ammianus lib. 14. Antigonum quendam amictu tenus philosophum appellat. De barbæ tenus sapientibus antea nobis dictum est.

Simia simia est, etiam si aurea gestet insignia.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, i. Simia simia fuerit, etiamsi aurea gestet insignia. Superiori respondet, admonens fortunæ ornamenta nõ mutare hominis ingenium. Citatur adagium à Luciano in oratione contra ineruditũ. Natum videtur à simijs illis Ægyptijs saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum: Rex quidã Ægyptius simias aliquot instituit, vt saltandi rationem perdiscerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius, aut libentius imitatur. Artem itaque saltandi protinus edoctæ saltare cœperũt, insignibus indutæ purpuris, ac psonatæ. Multoq; iam tẽpore maiorem in modum placebat spectaculum, donec è spectatoribus facetus quispiam, nuces, quas clãculum in sinu gestabat, in mediũ abiecit. Ibi simiæ, simul atq; nuces vidissent, oblitæ choreæ, id esse cęperunt, quod ante fuerãt, ac repẽte è saltatricibus in simias redierũt. Cõtritisq; personis, dilaceratis vestibus, pro nucibus inter se depugnabant, nõ sine maximo spectatorum risu. Narratur apologus non absimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pedissequarum ordinẽ asciuerat, ac satis apte ἐγυναίκιζε: donec, mure è cauo quopiam in medium procurrẽte, declarauit sese nihil aliud esse, quam felem.

Asinus apud Cumanos.

Ονος παρὰ κυμαίοις, id est, Asinus apud Cumanos. Competit in eos, qui, cum sint inepti, ridiculiq;, tamen apud ignotos ipsa nouitate habentur in pretio. Aut in eos, quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem, & insolentiam, ita vt fere fit, conciliat. id quod eleganter notat Demosthenes Olynthiacarum orationum prima: τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν, τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id est, Felicitas enim, & rerum successus, qui contigerit immerenti, stultis vesaniæ causam præbere solet. Cui congruit illud ex Æschylo citatum:

Η βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. i.
Graue pondus amens, rebus vtens prosperis.

Narrauimus alibi fabulã de asino fugitiuo, qui apud Cumanos se gessit pro leone.

Ira omnium tardissime senescit.

Ο θυμὸς ἔσχατον γηράσκει, id est, Ira postremum senescit. Huic diuersum illud Aristotelis apophthegma, qui, auctore Laertio, rogatus, quæ res quam ocyssime consenesceret, respondit beneficium. M. Tullius vtrunque complexus: Cui placet, inquit, obliuiscitur: cui dolet, meminit. Nã vulgo mortales iniuriæ tenacissime meminisse solent, benefactorum quam facillime obliuisci. Græcum adagium videtur ex Sophocle sumptum, cuius in Oedipo Coloneo hæc sunt verba:

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν, θανόντων οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. i.
Senecta nulla obtingit iracundiæ,
Nisi mors: sepultos nullus attingit dolor.

Hoc idẽ innuit Homerus lepidissimo sane figmento de Litis, & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas, ac turbas soleat immittere rebus mortalium, atque ipsam quidẽ acribus oculis, ac præuelocibus esse pedibus. Ceterum post eam multo interuallo cõsequi Litas deas, quæ, quod Ate turbauerit, sarcire moliantur. Has & strabis oculis fingit, & pedibus claudis: illud nimirũ innuẽs: offensas esse citas, reconciliationes esse tardas: propterea quod iniuriæ diu meminisse solent homines. Carmen ipsum Homeri subscribamus ex Iliados lib. ι.

Καὶ

Καὶ γάρ τε λιταί εἰσι διὸς κοῦραι μεγάλοιο.
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμὼ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω,
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο:
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ δ' ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum verſuum non indolem, neque gratiam, ſed ſententiam vtcunque reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiã genuit Saturnius ingens,
Rugoſas, pedibus claudis, ac lumine lęſas,
Quę Ates à tergo veniũt, medeanť vt illi.
Ipſa Ate, pedibuſque valens, & robore præſtans,
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omnes
Occupat, & terras prior aduenit illa ꝑ oēs
Mortales lædens: verum hæ poſt terga ſequuntur,
Saturæ quidquid cõmouerit illa malorũ:
At vero natas Ioue q̃ reueretur, & audit,
Se ſimul ac adiere, huic commoda plurima gratæ
Conciliãt, huiusq; viciſſim vota receptãt.
Reijcit at ſi quis ꝑfracte & pernegat illis,
Tũc adito Ioue patre, ꝑcanť, vt ilicet Ate
Huic adſit, pœnasq; ſuo det deniq; dãno.

Eiuſdẽ Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iuppiter, imputans huic deæ, quod à Iunone deceptus eſſet, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicens, ne vnquam rediret in cælitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta.

CAPTATORES teſtamentorũ, & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quod ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi ſagacitatis addidit, auctore Plinio, vt biduo, aut triduo pręuolet illuc, vbi cadauera ſint futura: eoque, vt refert vere Magnus ille Baſilius, ingenti agmine ſolet comitari caſtra militum. Hoc minus nocens, quam ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes, quod neque fruges attingit, neque vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut inſectatur: tantum cadauera, vel eorum, quę ſponte interierunt, vel ab alijs relicta ſunt, depaſcitur. In quibus tamen abſtinet à ſui generis, i. auium cadaueribus. Quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, ne quid interim afferamus ex Ægyptiorum opinione, qui dicunt vultures omnes eſſe fœminas, nec aliter ex euro concipere, quam e zephiro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum eſt, hanc auem innocentiſſimam apud homines tam male audire. Proinde, qui diuites audent aut accuſare, aut veneno tollere e medio, miluij vocantur: qui vero duntaxat obſequijs, & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, vultures prouerbio dicuntur. Seneca lib. Epiſto. 15. epiſtola 65. Si vultur es, cadauer expecta. Martialis lib. 6.

Admiſit pater vnicum Silanus.
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nefas, maleque Parcæ,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, ſed alia figura, αἰγυπιοῖς, i. vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hęreditatis, vel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiãtur cuipiam.

Coruum deluſit hiantem.

HAVD diſſimili figura dictum eſt ab Horatio in eum, qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat,

-Coruum deluſit hiantem.

Nũ hęc quoq; auis cadaueribus imminet.

-Plerunque, inquit, recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deluſit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero, ſpe teſtamenti per dolum oſtentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, lupum deluſit hiantem; & κόραξ ἔχανεν. id eſt, Coruus inhiabat.

Cornicari.

QVIN & Græci prouerbio κρώζει, dicunt, pro eo, quod eſt, inhiare prædæ, aut inepte garrire. Ariſtoph. in Pluto:

Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος
Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id eſt,

Quid

Quid crocites scio, nempe si quidquā rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partē feras.

Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui, cornicum more, frustra cornicantur. Sunt autem verba Chremyli senis, qui ait se nō ignorare, quid sibi vellet Blepsidemus, sursum ac deorsum vertens orationem, dum studet furti confessionem elicere, nimirum vt conscius in prædæ partem veniret. Persius Satyra 5.

Nescio qd tecū graue cornicaris, inepte.

Vsus est & diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum.

In vino veritas.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas, passim apud auctores vsurpatum adagium, significans ebrietatem animi fucum tollere, & quidquid in pectore conditum est, in apertum proferre. Plinius lib. 15. cap. 22. scripsit, vinum vsqueadeo mentis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquātur homines, & ne per iugulum quidem rediturαs voces cōtineant: vulgoque, inquit, veritas attributa vino est. Celebratur & Persæ cuiusdam apophthegma, qui negauit tormentis opus esse ad exquirendum verum: vino enim rectius elici: quod approbans Horatius in Odis:

Tu lene, inquit, tormentum ingenio admoues
Plerunque duro, tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo.

Idem in Arte poetica:

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Rursum alibi:

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenæum. lib. 2. parœmia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, i. Vinum, & veritas. Quod largius poti non tantum effutiunt sua arcana, verumetiā audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati, per vinum quiddam insolentius elocuto, ὁ φθόνος μὲν οὐδεὶς ὦ Μιθριδάτα, ἐστὶ δὲ φασιν Ἕλληνες, οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι. id est, Nulla quidem inuidia est, o Mithridates; ceterum, quando Græci dicunt, vinum & veritatem esse, &c. Celebratur à Gręcis hęc quoque sentētia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐστὶ τῆς γλώσσης τοῦ μεθύοντος. id est, Quod in corde sobrij, id in lingua ebrij. Theognis;

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
Γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. id est,
Aurum, aut argentum fabris dignoscitur igni,
Vinum hominis prodens arguit ingeniū.

Athenæus hunc senarium citat ex Euripide:

Κάθοπτρον γὰρ εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. i.
Forma ære lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus:

Οἶνου τε πλῆθος πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οὐκοῦν μεθύοντά φασι τ' ἀληθῆ λέγειν. i.
Vis multa vini, multa te cogit loqui:
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idē lib. 10. refert Anacharsidis dictū, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται. i. quod falsæ opiniones accidunt temulētis: ac mox narrat quiddam haud infestiuum. Quidam è conuiuis dixerat Anacharsidi, Vxorem duxisti admodum deformem. At ille, Prorsus, inquit, idē mihi videtur. sed, heus puer, porrige poculum meracius, vt illam faciam formosam. Non solum igitur amanti, verū etiā ebrio τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται, quēadmodū inquit Theocritus. Atqui, verum qui potest dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non semper respondet mendacio, verum interdum simulationi. Potest autem fieri, vt ex animo loquatur, qui tamen falsum dicat; & verum dicat, qui nō vere loquatur. Postremo prouerbium non sentit de insana temulentia, quæ facit, vt, quæ fixa sunt, videantur ambulare; &, quæ simplicia, videantur multiplicia: sed de moderata, quæ dysopiam, ac fucum excutit. Alcibiades in Symposio Platonis: τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἄν μου ἠκούσατε λέγοντος εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων, καὶ μετὰ παίδων, ἦν ἀληθής. id est, Quæ vero nunc sequuntur, non prius audietis, quam prouerbiū illud recenseamus: Vinum & cum pueritia, & sine pueritia, veridicum est. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia, quod de vino, prouerbio iactatum fuisse. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, non audiri verum, nisi à tribus hominum generibus, pueris, ebrijs, & insanis. Huc adscribendum arbitramur versiculum illum prouerbialem:

Η γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει. id est,
Verum solet prolapsa lingua dicere.

Nam verum esse creditur, quod exciderit imprudenti, quandoquidem id demum vacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Orestis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis, inter ea, quæ certam faciunt fidem, commemorat pueritiam, somnum, imprudentiam, vinolentiam, insaniam.

Bos in lingua.

Βοῦς ἐπὶ γλώττης, id est, Bos in lingua. In eos, qui non audent libere, quod sentiunt, dicere. Translatum, vel à robore animantis, quasi linguam opprimens, non sinat eam eloqui. Vel hinc, quod Atheniensium nomisma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius Rex, ouium, ac boum effigie primus signauit æs, auctore Plin. libro 18. cap. 3. Idem testatur Plutarchus in Problematibus rerum priscarum, quod priscis omnis fere possessio erat in gregibus, & armentis. Vnde & à pecoribus dictam Pecuniam volunt. Itaque, qui mulctæ pendendæ metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouem in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro, prouerbium hoc exponens, his ferme consentanea commemorat, addens ipsum numisma bouem vulgo vocari solere. Proinde in Deliacis spectaculis, si cui munus dandum erat, præconem pronunciare solitum, Tot boues illi dabuntur, Bouem autem valuisse duabus drachmis Atticis, vnde fuisse, qui crederent hoc numisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniensium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον. id est, De pendendis decem bubus, id est, nummis decem. Neque defuisse, qui senserint, Homerum quoque de numismate locutum, non de animante, cum ait:

Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, ostendens illam fuisse commutationem rerum citra nummos. Qui scripsit scholia in Homerum libro 2. tradit bouem apud priscos in honore fuisse, cum multis de causis, tum præcipue, quod Apollini sacrum sit animal. Itaque in altera parte numismatis insculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hūc modum, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, id est, Bos in lingua incedit: admonens, id dici solitum, vbi quis pecuniæ causa taceret. Theognis:

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. id est,
In lingua mihi bos.

Philostratus in vita Apollonij: γλῶτταν τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων συνέσχε, βοῦν ἐπὶ αὐτῇ σιωπῆς εὑρὼν δόγμα. i. Linguā primus hominum coercuit, bouem in illa, silentij inueniēs decretum. De Pythagora loquitur, silētij auctore. Item in Scopeliano sophista: καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ πεπεδημένοι τὴν γλῶτταν τινες καὶ βοῦν ἀφωνίας ἐπ' αὐτὴν βεβλημένοι. id est, Neque mirandum est, si quidam, linguam habentes vinctam, boue silentij eam occupante. Extat apud Æschylum in Agamemnone:

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττης μέγας
Βέβηκεν. id est,
Taceo cetera, linguam occupauit bos quidam Ingens

Argentanginam patitur.

Ἀργυράγχην πάσχει, i. Argentanginam patitur. Superiori finitimum est, natum ex historia, quam refert Aulus Gellius in Noctibus Atticis, atq; item Plutarchus in vita Demosthenis. Ea est huiusmodi. Cum aduersus Milesiorum legatos, qui auxilij petendi causa Athenas venerant, acriter in cōcione dixisset Demosthenes, obsisteretq; quominus impetraturi postulata viderentur, causa in diem posterum reiecta, legati Demosthenem ipsum adierunt, magnaque pecuniæ summa, ne contra se diceret, redemerunt. Postridie, cum res denuo foret agēda, Demosthenes, multa lana collo circumuoluto, in concionem prodijt, fingens sese συνάγχην, id est, anginam pati: eamq; rem impedimēto esse, quo minus ex more diceret. Tum e populo quispiam, cui simulatio subolebat, exclamat, eū non συνάγχην, sed ἀργυράγχην pati. Est autē synanche morbi genus, quem vulgus medicorū deprauate squinantiā appellat. Hunc Aretæus Cappadox lib. 1. commemorat inter morbos acutos, ostēdēs bifariā appellari, vel κυνάγχην, qđ id mali canibus sit familiare, vel συνάγχην, quod spiritum coarctet, ac præfocet.

Equus me portat, alit rex.

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. id est, Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atque addunt hinc natum. Iuuenis quidam sub rege Philippo stipendia faciebat. Is, cum admoneretur, vt missionem peteret, seseque à militia abdicaret, negauit se facturum, his quidem verbis:

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. id est, Equus me portat, rex me alit.

Significans se commodissime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia pasceretur. Huc allusit Horatius, cum in Epistolis sub Aristippi persona sic ait:

-Rectius hoc, &
Splendidius multo est, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbij, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam ascitum. Est enim carmen anapæsticum dimetrum.

Etiam corchorus inter olera.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id est, Etiam corchorus inter olera. Dici solitum in homines nullius pretij, qui tamen in numero aliquo studeant haberi. Nam κόρχορος, oleris genus est vilissimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenset. Idem alibi commemorat inter herbas sponte nascentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbam esse, conuolutis folijs, ad similitudinem mori, multis remedijs vtilẽ. Meminit prouerbij Theophrastus, lib. De plantis 7. ca. 7. Corchorum referens inter olera, quæ vel cocta, vel cruda possint edi, verum ob amaritudinẽ prouerbio esse infamem. Suidas, & Hesychius auctores sunt, nonnullis piscem existimari corchorum, contemptissimum, nulliusque pretij, qualis sit hippurus. Aristophanes in Vespis: κᾆθ' ἥχαμεν τοῦ κορχόρου. id est, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.

Graculus inter musas.

Cui non dissimile videtur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. id est, Graculus inter musas: Indoctus inter doctissimos: infantissimus inter eloquentissimos. Recte dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinæ sese iactantes, & viris eruditis impudenter obstrepentes. Est enim Graculus auis minime canora, sed tamen odiose garrula, atque obstrepera. Confine est his, quod in Bucolicis ait Virgilius:

-Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poetarum litteris est decantatum, vt nihil sit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire cantum. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Ælianus addit, eos non canere, nisi flante Fauonio. Vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, id est, Cygnea cantio. Contra, anseres molesto quodam stridore obganniunt. Proinde, cum indoctus inter eruditos garrit, in tempore vsurpabitur adagium, Anser inter olores.

In lente vnguentum.

Τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, id est, In lenticula fabulam, subaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit vilis cuiuspiam, & nihili hominis, alijs de viris egregijs verba facientibus. Ad hunc quidem modum legitur in omnibus vulgatis exemplaribus, apud A. Gellium lib. 13. cap. 27. Verum placet Hermolai castigationi subscribere, qui locum hunc ita restituit, vt legat, τὸν ἐν φακῇ μύρον, id est, In lente vnguentum. Quadrat autem in hominem, aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tempore adhibeatur ijs, quibus minime congruit. Veluti si philosophum iuuenem lasciuientium conuiuio misceas: aut inter pocula de rebus grauibus incipias disputare. Quẽadmodum videlicet lenticulæ vili legumini inepte quis admiscuerit vnguentum. Siquidem, auctore Dioscoride, & oculorum aciem hebetat, stomachoque grauis, intestinis noxia, neruis, pulmoni, & capiti inimica, gignit turbulenta insomnia. Dicetur etiam, vbi plura inter se dissimilia confundentur. Verba Frontonis apud Gelliũ sunt hæc: Videte tamen, ne existimetis semper, atque in omni loco, mortales multos, pro multis hominibus esse dicendum: ne plane fiat Græcum illud de Varronis satyra prouerbium, τὸ ἐν φακῇ μύρον. id est, In lente vnguentum. Idem vsurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo: Legati inquit, cum auctoritate mitterentur, qui adirẽt Galliæ ciuitates,

ciuitates, darentq; operam, ne eæ cū Heluetijs se iungerent. Legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lentulus Clodiæ filius. Tametsi hic quoque locus eodem mendo laborat, quo Gellianus ille. Citatur autem adagium ab Aristotele, libro De sensu, & sensili. ἀληθὲς γὰρ ὅπερ Εὐριπίδην εἶπε σκώπτων Στράτις, ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. id est, Nam verum est, quod ait Stratis Euripidem taxās, vbi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo sane loco, quæ portenta habeant nostri vulgati codices, nihil attinet hic cōmemorare. Citat & Athenæus lib. Dipnosoph. 4.

Παραινέσαι σφῷν τι βούλομαι σοφὸν,
Ὅταν φακῆν ἕψητε μὴ 'πιχεῖν μύρον. id est,
Vos admonere callidum quiddam volo,
Vbi lens coquitur, vnguenta nequa infundite.

Ex Phœnissis Stratidis, Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya: Ἰθακὸς Ὀδυσσεὺς, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, πάρεστι θάρσει θυμέ. id est, Ithacensis Vlysses, in lente vnguētum, adest, aude anime. Adducit & Clearchum, prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recensuerit prouerbij titulo, τὸ ἐν φακῇ μύρον. addens extare apud Varronem, compluresq; Latinorum vsos eo prouerbio, quibus incognitum tamen sit, vnde Varro desumpserit eum iambicum. Huc nobis videtur Aristophanes allusisse, cum ait ἐν εἰρήνῃ;

Κἀπιφυτεύσεις ἕρπυλλον ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. id est,
Præterea seres serpyllum sursum,
Et vnguentum infundes.

Porro vnguentum intelligimus oleum odoratum, ac velut vnguētarium. Alioqui plebeium oleum admiscere lenti, nihil prodigiosum. Athenæus lib. 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὄψῳ πονηρῷ πολυτελῶς ἠρτυμένῳ. id est,
Conditum opipare vile, malumq; obsonium.

Est autem apud scriptores hoc legumen cum primis celebre, quemadmodū bulbus, cepe, & allium: nonnulli etiam encomium lētis scripsere. Quædā per se pulchra sunt, quæ tamen sibi non congruunt. Elegantis igitur est, scire, quid cui cōueniat. Diocles philosophus habitus est ὀψοφάγος. Hic cuidam interroganti, vter piscis esset melior, congrus, an labrax, nobis dictus lupus: alter, inquit, elixus, alter assus. Sic Flaccus de poeta: Bello malus, vtilis vrbi. Quoties munus delegatur minus accommodo, apte dixeris, ἐν φακῇ μύρον. Adijcietur & hoc: apud auctores dictionem hanc cōperimus varie scriptam, nunc acute, φακῆν, nunc circunflexe, φακῆν: quod cum tam crebro occurrat, vix inscitia, casuve factum videri potest. Vnde conijcimus, φακῆν dictam ex contractione, pro φακέαν. Nā φακέας legimus apud Athenæum. Idem λεοντῆν dictā admonet, pro λεοντέαν. Hæc igitur, quibus placet origo, malunt dicere φακῆ: quibus magis placet forma communis, origine neglecta, scripserunt φακὴν, & φακῆν.

Anulus aureus in naribus suis.

Vbi res quæpiā per se præclara illic adhibetur, vbi minime addecet. Vt, si stulto cōtingant opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia viro improbo, magistratus imperito. His enim rebus nō modo nō ornantur, verumetiam magis ridiculi fiūt. Olim autem anulis quibusdam aureis in auriculas insertis, ornari sese credebant, maxime barbari. Inseritur & suillis naribus anulus æreus, quo minus noceāt agris nostri suffossione, quæ peculiaris est huic animāti, quapropter & agricolationem monstrasse creditur. Quod si anulum aureum rostro suillo inseras, res fit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri versiculus ab hac snia non admodum abhorrens:

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. i.
Odi improbum, qui verba proloquitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in Noctibus A. Gellius: Cum quispiā improbatæ famæ vir sententiam dixisset Reipub. conducibilem, iusserunt eandem ab alio quopiam integro, bonoq; viro pronunciari, atque illius nomine decerni, quod absurdum existimarent, à malo viro bonum consilium, aut bonam sententiam proficisci. His adiungendum est illud Antiphonis apud Athenæum lib. 6.

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυρῆς πίνακ' ἔχων. idest,
Putrem Silurū quadra habens argentea.

Quidam Silurum existimant eum esse, quem nunc vulgo Sturionem dicimus, piscem multo omnium laudatissimum.

In eburna vagina plumbeus gladius.

Hvic confine est illud: ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ

λεφ̃ τὸ μολύβδινον ξίφος, i. In eburna vagina plumbeus gladius, natum ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam, cum adolescés quispiam, insigni forma, fœdum quiddam, atque obscœnum dixisset: Ex eburna, inquit, vagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo.

Απαντοκτὼ, id est, Omnia octo. Cũ nihil deesse significamus, aut cum multa inter se similia videntur. Parœmiam hinc natam existimant: Stesichorus poeta in oppido Catana splendide sepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis constructo, octo gradibus, angulis octo. Atque hinc prouerbium increbruisse ἀπαντοκτὼ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agens de lusu taxillorum, quem ait numeris constare, in quibus sit vnus, qui Stesichorius appelletur, nimirum octo: idq́; cognominis sumptum esse ab eius monumento. Sunt qui dicãt, eum, qui Corinthios in vnam ciuitatem coegit, ciues vniuersos in octo tribus distribuisse, atque hinc ortum vulgi sermonem. Neque desunt, qui scribant, idq́; Euandro, vt citãt, auctore, octo deos esse, qui rerum imperent summæ, ignem, aquam, terrã, cælum, lunam, solem, mithram, noctem. Mithram autem Persæ, eundem cum sole existimãt. Rursum alij dicũt octo fuisse certaminum species in Olympijs, atque inde ductũ adagium, Omnia octo. Quod si nobis quoque conceditur in ænigmate diuinare, non absurde natum videri potest à fabula, quam narrat Plutarchus in commentario de Dæmonio Socratis. Delijs, ac ceteris Græcis oraculo responsum fuisse apud Ægyptios, ita demum malorũ finem fore, si aram, quę in Delo erat, duplassent. Qui cum nõ intellexissent, quid sibi vellet oraculum, ridicule duplatis singulis aræ lateribus, imprudẽtes solidũ octuplũ effecerunt, ob inscitiam proportionis, quæ longitudine duplũ reddit. Ceterum hac in re cõsultus Plato, geometriæ cum primis peritus, respõdit deum Græcis imperitiã exprobrasse; monere, vt geometriæ darẽt operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum Imperatoré, cui morem hũc fuisse scribit Ælius Lampridius, vt simul ad cœnam vocaret octo caluos, octo luscos, octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obesos.

Omnia idem puluis.

Πάντα μία κόνις, id est, Omnia idem puluis. De indiscreta similitudine. Lucianus ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασί. id est, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis. Confinè illi, quod alio demonstrabimus loco, Eiusdem farinæ. Siquidem antiqui Farinam Pollinem vocabant.

Currus bouem trahit.

Η ἅμαξα τὸν βοῦν ἑλκύει, i. Currus bouem ducit, de re, quæ præpostere geritur. Veluti, si vxor præscribat marito, si discipulus reprehendat præceptorem, si populus imperet principi, si ratio pareat affectui. Lucianus in Terpsione: Νῦν δὲ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. id est, Nũc id euenit, quod vulgo dici solet: Plaustrum sæpenumero bouem ipsum aufert. Translata metaphora à plaustris per decliue retro labentibus, vnaq́; secum bouem auferentibus.

Ab equis ad asinos.

Αφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, i. Ab equis ad asinos. Vbi quis à studijs honestioribus ad parum honesta deflectit, veluti si quis è philosopho cantor, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabro fieret histrio. Quadrabit item, vbi quis è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius sophista in epist. quapiam: Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν. id est, Iuxta prouerbium, ab equis ad asinos transiuimus.

Ab asinis ad boues transcendere.

Hvic diuersum est illud Plautinum, Ab asinis ad boues transcendere, pro eo, quod est, ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mẽtem, Megadore, te esse hominẽ diuitem, factiosum: me item esse hominem pauperum pauperrimum. Nunc, si filiam locassem meam tibi, in mentem venit, te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecum coniunctus siem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto, tu me bos haud magis respicias, natus quã si nun-

nunquam siem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeam stabile stabulum, si quid diuortij fiat. Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnum periculum est, me ab asinis ad boues transcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo sumpta, qui nobis in præsentia non succurrit.

Ab asino delapsus.

Ἀπ᾽ ὄνου καταπεσών, id est, Ab asino delapsus. In eos dicitur, qui inconsulte quippiã agunt, & imperite: aut in eos, qui à præsentibus commodis, quibus ob inscitiam vti nesciunt, excidunt. Est autem in Græcis verbis faceta allusio ad finitimam orationem, mutato accẽtu, ἀπὸ νοῦ, id est, à mente delapsus, tanquam vęcors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato lib. De legibus 3. Δεῖν φαίνεται ἑκάστοτε, οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. id est, Mihi sane videtur sermo, velut equus, vndequaque restringendus, ne tanquam os habens effręne, impetu abreptus, iuxta prouerbium, ab asino tanquam à mente excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rursum Aristophanes in Nubibus:

Κακῶς γὰρ ὄντως εἶχες, ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖς.
Ἵππους γ᾽ ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ᾽ ὄνου καταπεσών; i.
Mali, vt videtur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miser excidi.
Quid hęc ita, vt delapsus asino blatteras?

Primus versus dicitur à Strepsiade, Danistã irridente, quod pecuniã filio suo mutuo datam repetat. Alter est Danistę, iuuenem tacita illusione notantis, qui studio alendorum equorũ pecuniam eam absumpserat. Tertius rursum Strepsiadis, dicentis illum delirare, perinde quasi non ab equis, sed ab asino decidisset, hoc est, ἀπὸ νοῦ, id est, à mente. Quandoquidem & Latinis mente delapsi dicuntur, qui mẽte exciderunt. Suetonius in Augusto: Rectorem quoque solitus apponere ætate paruis, aut mente lapsis. Quidam huic quoque prouerbio huiusmodi affingunt fabulam. Duo quidam, cum in desertis locis asinum quempiam forte fortuna nacti essent, contendere inter sese cœperunt, vter eum, vti suum, domum abduceret: nam vtriq; pariter à fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus, asinus sese subduxit, ac neuter eo potitus est. Atque hinc prouerbium natum autumant. Sed magis placet in adagio captatam fuisse allusionem, de qua diximus, maxime quod videamus grammaticis id studio fuisse, vt omnibus adagijs fabulam aliquam, aut historiam, vel commenticiam, adiungerent. Vt autem Suetonius dixit Mente lapsos, ita Vlpianus titulo de magistratibus conueniendis, Facultatibus lapsos dixit, qui redacti essent ad inopiam.

Telluris onus.

Τῆς βάρος, id est, Terræ onus. De homine vehementer inutili, qui nihil aliud, quã terram, suo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica, natũ ex Homero, apud quem Achilles Iliados Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens otium, & quod non ineat prœlium cum reliquis copijs:

Ἀλλ᾽ ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
Nauibus assideo, telluris inutile pondus.
Rursum in Odysseæ Υ.
Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων,
Ἔμπαιον οὐδὲ βίης, ἀλλ᾽ αὔτως ἄχθος ἀρούρης, id est,
Quẽ tãdẽ nobis erronem adducis edacẽ,
Enectumque fame, vinique, & panis egenum,
Artibus edoctum nullis, neq; viribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἀκούειν, ὅτι οὐ λῆροί εἰσιν γῆς ἄλλως ἄχθη, id est, Existimant enim se non haberi pro nugis, & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidũ, nec prorsus, ni fallimur, ἀπροσδιόνυσον est, quod memorat Athenæus lib. 8. Stratonicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. hunc cum anicula quædam fixis oculis intueretur, idq; diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos vis, mater, aut quid me sic continenter intueris? Demiror, inquit illa, si matris vterus te decem menses ferre potuit, cum ciuitas angatur, vnũ duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium, quod Timocreontis Rhodij poetę, ceterum voracis, ac bibacis sepulchro inscriptum indicat Athenæus lib. 10.

Πολλὰ φαγὼν καὶ πολλὰ πιὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν

Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων ῥόδιος. id est, Multum edi, multumque bibi, mala plurima dixi in Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen.

Ἀράβιος αὐλητὴς, id est, Arabius tibicen, aut ἀράβιος ἄγγελος, i. Arabius nũcius. In eos dici solitum, qui à semel cœptis nunq̃ desistunt. Quod vitij Flaccus cãtoribus peculiare esse scripsit, vt iussi cantare, nunquã adducantur vt incipiant; si iniussi cœperint, nunquam desinant. Citatur ex Menandro: ἀράβιον ἄρα ἐγὼ κεκίνηκα αὐλὸν, Arabiã ego hercle tibiam excitaui. Meminit adagij Iul. Pollux, c. de loquacibus, ad hũc modum: ἀράβιος αὐλὸς. id est, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐξηγείρατο ἀράβιον, id est, Citharedum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic versiculus de tibicine Arabio:

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων καὶ παύεται. i.
Drachma canit, sed quattuor cõpescitur.

Quod paullulo pretio prouocaretur ad canendum, nõ nisi magna mercede desisteret. Adagium hinc natum existimãt, quod olim tibijs canendi artem non discebãt ingenui, tanquam sordidam, sed hanc sola mancipia exercebant, quę plerunq; ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis vsq; adeo placere cœpit, vt indoctus haberetur, quisquis huius esset rudis, donec Alcibiades tibias abijceret, oris deformitate cõspecta ad speculum. Cõueniet & in eos, qui laborãt morbo, quem Græci vocant ἀπεραντολογίαν, id est, qui dicendi finem facere nesciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρὺς, id est,
Quicunq; gaudet continenter proloqui,
Is se grauem esse, quotquot adsunt, non videt.

Artem quæuis alit terra.

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, id est, Artẽ quæuis alit regio. Prouerbialis sententia, qua significatum est, certissimum viaticum esse eruditionem, aut artificium aliquod. Nam hæc neq; eripi possunt à latronibus, & quocunque terrarum abeas, te comitantur, nihil afferentia sarcinæ. Suetonius scribit, aliquando Neroni prædictum à mathematicis, fore, vt Imperio destitueretur: vnde vocem illam Neronis celeberrimam extitisse, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore venia meditaretur citharœdicã artem, principi gratam, priuato necessariam. Itaque, cum intelligeret sibi pereundum, illud identidem dictitabat, Qualis artifex pereo, velut indignum esset, qui tantus esset musicus, vt vbiuis gentium viuere posset, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim assentimur hoc loco interpretum sententiæ, qui locum apud Suetonium hũc secus enarrant. Idem nullo conuicio magis offensus est, quam quod quidam illum malum citharœdum appellasset. Idem euenit Dionysio Syracusano tyranno, qui Imperio exutus Corinthi ludũ aperuit, ac pueros litteras, & musicam docuit. Apparet autem senarium esse, quem citat Suetonius, sed paucarum syllabarum commutatione deprauatum. fortassis sic restituetur:

Τὸ τέχνιόν γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Græcorum sententias huiusmodi senarius, ab hoc prouerbio non admodum dissidens:

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. id est,
Ars ipsa inopiæ portus est mortalibus.

Hoc est, Vnicum confugium in egestate ars est. Vnde, qui sapiunt, etiam si suppetat abunde res familiaris, tamen liberos suos opificium aliquod discere cogunt: quo, si contingat, vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeantur, sit, quo sibi victum parent. At nunc plerique, quibus domi nihil est, in diuitum familijs consenescunt: vnde si pellantur, aut mendicandum sit, aut tollendum, quod non posuerunt, contra Platonis legem. Qui scripsit Cornu copiæ Latinum, citat simillimum huic prouerbium, Sua cuique ars pro viatico est. Honestissimum sane viaticum, modo ars sit honesta.

Non eras in hoc albo.

NON eras in hoc albo, hoc est, Nõ eras in hoc numero. Trãslatũ ab albata tabula, in qua quondã scribebantur nomina iudicum. Plin. in præfatione historiarum mundi: Cum hanc operã conducerem, non eras in hoc albo: i. non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & Albũ prætoris, in quo leges, & formulę describebantur. Pandectarum lib. 1. tit. de Edendo, ex Vlpiano eum quoque edere Labeo ait, qui

qui producat aduersarium suum ad albũ, & demonstret, quid dicturus sit. Atque hoc sane loco, aduersarium non declarat eum, quicum lis est, sed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quem sensum M. Tullius vsus est in oratione pro Roscio, idq; non semel. Andreas Alciatus existimat legendum, Aduersaria, non Aduersarium, libro Dispunctionum tertio. Item secundo eiusdem operis lib.tit.1.multa fit mentio de albo. Quintilianus libro Institutionum vndecimo. Quorum alij se ad album, & rubricas transtulerunt. videlicet leguleios, & formularios irridens, qui non ex libris Iurisprudentium, sed ex albo prætoris iuris scientiam discerent. T. Liuius Decadis primæ libro nono. Ciuile ius repositum in penetralibus pontificũ euulgauit, fastosq; circa forum in albo proposuit, vt, quando lege agi posset, sciretur. Apuleius Metamorphoseωs lib. sexto, meminit albi. Siquidem Iouem, allocuturum deos, ita facit exordiri: Dei conscripti musarum albo. Quibus in verbis subesse videtur obscura quidem, sed faceta allusio scriptoris, ad deos à poetis confictos: quasi ij demum in deorum numero sint, quos illic Musæ, quibus afflati scribunt poetæ, constituerint.

Oleo tranquillior.

OLEO tranquillior, Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracũdos, leniq; ingenio præditos, à liquoris natura sumpta, quo nihil magis tacitum, magisq; lene. Plautus in Pœnulo: Ita hanc canem faciem tibi oleo tranquilliorem. Est autem vsque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium sæuissimam trãquillet, atque ob id vrinantes aiunt oleum ore spargere, quod mitiget elementi naturam asperam, lucemq; deportet. Auctor est Pli. lib.2. Idem confirmat Plutarchus; &, cur ita fiat, rationem reddit in libello De causis naturalibus. Rursus in conuiuialiũ quæstiuncularum Decade sexta, causam afferens, cur Homerus inter tot liquores, oleũ duntaxat appellarit ὑγρὸν, id est, humidum, siue liquidum, ostendit oleo nihil inesse asperum, sed vndiq; leue esse, & ob id maxime reddere imagines more speculorum. Præterea nec motum, aut percussum strepit, quemadmodum humores reliqui, nec luctatur cum igni, sed tacite pascit. Deniq; non est alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inungitur corpori, aut serius siccescat, aut æque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de scientia, placida ingenia, quæ leniter, ac tranquillè ad disciplinas, & disputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πραότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸν τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id est, At hic adeo leniter, ac circunspecte, simulq; expedite ingreditur ad disciplinas, quæstionesque, multa cum mansuetudine, olei in morem, citra strepitum fluentis, vt admireris, tãtus cum sit, hæc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior.

HVIC simillimum, quod M. Tull. vsurpat in epistolis ad Q. Fr. lib.2. Tu, inquiens, quemadmodum me cẽses oportere esse in Rep. & in nostris inimicitijs, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Ammianus lib.19. In alijs nimium seuerus, in hoc titulo, ima, quod aiunt, auricula mollior. Translata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non est aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq; vt quæ nec osse rigeat, neque cartilagine durescat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior.

Απίου πεπαίτερος, id est, Apio mitior. Simili figura dictum est à Theocrito,

Καὶ θὴν μὰν ἀπίων πεπαίτερος. id est,
Et iam certe apio mansuetior.

Est autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

EIVSDEM est generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id est, Spõgia mollior. Sic enim assentator quispiam loquitur apud comicũ quempiam, citante Plutarcho in commentario De discrimine adulatoris & amici:

Εμὲ νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
Αν μὴ ποιήσω πέπονα, μαστιγοῦν ὅλον,
Αν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὰ πρόσωπον.

Nicomache, me isti militi opponas velim,
Nisi pepona loris, quantus est, effecero;
Nisi spongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, Pepone mollior. Theopompus apud Athenæum lib. 2. Μαλακωτέρα πέπονος καὶ σικύυ μοι γέγονε.i. Molliora mihi pepone, & cucumere facta sunt. Ad hanc formam pertinet, quod idem citat ex Epicharmo, Πραΰτερος ἔγωγε μαλάχης. id est, Mitior equidē malua, quod ea herba vim habeat leniendi. Idem, Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fustibus sum mollior magis, quam vllus cinædus. Nam prisci saltatores & pantomimos cinædos vocabant, quod cum gesticulatione canerent. Similiter Catullus,

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Felicibus sunt & trimestres liberi.

Τοῖς δ' εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est, Felicibus sunt & trimestres liberi.

Senarius prouerbialis in principum, ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi vertuntur, quiq; sibi nihil non licere putant, adeo, vt, quod in homine plebeio perinde vt summum scelus damnatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata sit parœmia. Suetonius Tranquillus declarat, Claudij Cæsaris vitā his verbis exordiens: Patrem Claudij Cęsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia, cum Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit, fuitq; suspicio ex vitrico per adulterij consuetudinem procreatum. Statim certe vulgatus est versus:

Τοῖς δ' εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est, Potentibus sunt mensiū & partus trium.

Nam mense septimo, decimo, & vndecimo, legitimi sunt partus: quarto & octauo, neque vitales fere, & per quam rari: mense tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plin. lib. 7. cap. 5.

Aurem vellere.

AVREM vellere, veteres dicebant, admonere: à prisco ritu sumpta figura, quo in ius ducturi quempiam, aurem vellicabant, antestantes eum, quem quasi testem meminisse volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus:

-Et liceat antestari, ego vero
Oppono auriculam.

Siquidem, vt frons antiquitus erat sacra Genio, veluti scribit in Maronis Silenum Seruius, vt digiti Mineruæ, genua Misericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην vocant. Virgilius in Sileno:

Cum canerem reges, & prœlia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit pastorem, Tityre, pingues
Pascere oportet oues, diductum dicere carmen.

Quod imitatus Calpurnius in Bucolicis:

Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, vilia cura.

Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem transtulit. Quā quā potest paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca libro De beneficijs 4. Nec tanquam munus dabo, sed verba mea redimā, & aurem mihi peruellam, damno castigabo promittentis temeritatem. Rursus lib. 2. Loquar mecum, & mihi aurem peruellam: hoc est, ero mihijpsi monitor, ne similiter peccem. Vtitur in hunc modū & alijs aliquot locis, vt in epistola quadam, Sit ergo aliquis custos, & aures subinde peruellat, abigatq; rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS hyperbole, οὗτος ἄλλος ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules. De viro præstrenúo, ac laborum tolerātissimo. Extat hoc titulo fabula quæpiā ex Menippeis Terentij Varronis, mirum ni prouerbiali. Aristoteles libro Moralium Eudemiorum 7. Ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησίν, ἄλλος ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. i. Nam amicus cupit esse, sicuti prouerbio dicit, alter Hercules, alter hic. Plutarchus scribit, id cognominis vulgo Theseo attributum, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philosophorum ostendit, & Cleanthem philosophum alterū Herculem vulgo dictū fuisse, quod esset omnium laborū patientissimus, adeo, vt noctu hauriēdo è puteo aquam victum diurnum pararet. vnde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe, & nihilo tamē segnius egregiam operā interdiu nauaret philosophiæ. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam affert, vnde hoc sit natum adagiū. Ait enim, Briareū, qui & ipse Hercules dictus est, profectum Delphos, sublatis inde thesauris aliquot, ac monumentis, ex ijs, quæ eo in loco seruabantur, iuxta veterē quandam consuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, sese cōtulisse, atq;

itidem illis, quæ illic erant, fuisse potitum. Deinde Tyrium Herculem venisse Delphos, vt oraculum consuleret, deumq; respondisse, ὗτ☉ ἄλλ☉ ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abijsse. Nec desunt, qui huius dicti originem referant ad Titormum quendam bussequam, qui multis exemplis Milonem superarit. Is, se profitens superatum, sublatis in cœlum manibus, dixit, ὦ ζεῦ, μὴ τοῦτο ἡρακλῆ ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας, O Iuppiter, num hunc nobis Herculem alterum genuisti? Huc pertinet illud Theocriti in Pastoribus,

Φαντὶ νιν ἡρακλῆι βίῃν καὶ κάρτ☉ ἐρίσδειν. i.
Viribus Alcidæ hunc certare, & robore dicunt.

Subijcitq; pastor:

Κἠμ᾽ ἔφαθ᾽ ἁ μάτηρ πολὺ δ᾽ ἐκ πολυδεύκεα μείω. i.
Me quoq; Pollucẽ mater pcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilũ certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem, diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul à tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. scribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter vbertatẽ doctrinæ altioris assignat: quia is deus & apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et sane ita Menippea Varronis affirmat, quæ inscribitur, ἄλλ☉ ὗτ☉ ἡρακλῆς, quia, cũ de Hercule multa loqueretur, eundem esse cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Ruticello cuidam prodigiosis viribus, Herculis nomen attributum. Is mulum suum tollebat, vt scribit M. Varro, citante Plinio lib. 7. At Hippocrati medico, quod pestilentiam ab Illyrijs venientẽ prædixisset, dimissis ad auxiliandum circa vrbes discipulis, Græcia ob meritum eosdẽ decreuit honores, quos Herculi. nam & is ἀλεξίκακ☉ habitus est. Auctor idem Plin. eodem libro. Quin nomẽ hoc Herculis videtur vulgari sermone ad oẽs viros egregie fortes transferri solere, non aliter, quã Catonis ad graues, & sapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additq; hoc nomine honoratos fuisse oẽs, qui fortiter quippiam egissent. Testatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuisse commune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur insigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Sicinius Dentatus, ob ingẽtem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quod centum & viginti prœlijs cum hoste pugnasset, nec vllam haberet cicatricẽ auersam. Auctor A. Gellius lib. 2. cap. 11. Denique rationem, aut argumentum Achilleum vocant, quod sit insuperabile, & insolubile.

Bipedum nequissimus.

BIPEDVM nequissimus, de homine vehemẽter improbato, quiq; vel pecudes nequitia superet. Dictum est in Regulũ quendam oratorem, quem Plinius in epistolis subinde suis pingit coloribus, vbi & adagiũ hoc refertur: sed ante hũc Cicero torserat in Clodiũ in oratione pro domo sua: Hoc tu proscriptore, hoc consiliario, hoc ministro, omnium non bipedum solum, sed etiã quadrupedum impurissimo Remp. perdidisti. Consimili figura Alexander Imperator apud Ælium Lampridium: Nuper certe, patres, meministis, cum ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedũ spurcissimus, Antonini nomẽ præferret. Heliogabalum significans, Imperatorum vnum omnium effœminatissimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum possis dicere. Addit autem in hoc sermone nominis generalitas gratam quandam, & nouã ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Adamantinus.

Ἀδαμάντιν☉, id est, Adamantinus, pro eo, quod est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis durities locum fecit: de qua Plinius lib. 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamantes deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrũ vtrinq; dissultet, incudesq; etiã ipsæ dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulq; ignium victrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde, quidquid inuictum, atq; inexpugnabile, id adamãtinum vocamus. Hesiodus:

Ἀλλ᾽ ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. i.
Durus at his animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide:

Καί κέ μ᾽ ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐντί. id est,
Me quoq; respiciet, neq; enim est adamãtina, forsan. Eodem pertinet, quod Homerus

rus

rus Vulcanum fingit, adamantinis vinculis irretientem Venerem, & Martem: quod Maro portas, & columnas inferorũ ex adamante fabricatus est. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamãtinas vocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit, pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ τὴν ταύτην δόξαν ἔχοντα εἰς ἅδου ἰέναι. id est, Oportet nimirum adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarchus ĩ vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ ὑπομειουμένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἔφη δὲ δεμένην ἀπολιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. id est, Ex hoc autem progressa, ac paullatim serpens circa adolescẽtem remissio, adamantina illa vincula, quibus senior Dionysius dixerat se relicturũ adstrictam monarchiam, soluit, ac perdidit. Horatius in Odis:

Quis Martem tunica tectum adamãtina?

Item alibi:

-Si figit adamantinos
Summis verticibus dura necessitas
Clauos.

-Itidem Augustinus aduersus Manichæũ: Sed, cum ostendere cœpero certas, necessariasq; rationes, quæ illas propositiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ consequuntur. Deniq; scriptoribus aliquot, propter infatigatam studij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In consimilem sensum vsurpat Pindarus in Isthmijs encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortissimum, qualis est Naxiacos inter reliquas.

Φαίης κέν νιν ἄνδρ' ἐν ἀθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id est,

Diceres sane eum virum inter athletas esse Naxiã in ceteris saxis, ferriq; domitricem cotem. Pli. lib. 36. c. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in pretio: & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascerentur. Est autem Naxus vna Cycladũ, haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid secutus, incertũ. Plinius ponit Naxum opidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraque sunt, compluribus locis esse commune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta sit ναξίας. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad dijudicandum, & prodendũ, quod fallebat, quam ad robur, quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Vnde considerandum, an in Plinio pro Cypro legendum sit Creta, aut Naxo.

Ferreus, Aheneus.

Simili figura, Ferrea, atq; ahenea dicũtur, quæ solida, firmaq; significamus. Virg.

Non mihi si centum linguæ sint, oraq; centum,
Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expressisse illud Homericum ex secundo Iliados lib.

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. i.
Non mihi si sint ora decem, totidem quoque linguæ,
Vox infracta, animusq; mihi simul æreus adsit.

Horatius in prima epistola:

-Hic murus aheneus esto.

De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Η γάρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός. id est,
Ferrea nimirum tibi mẽs in pectore clausa est.

Idem Odysseæ E.

-Οὐδέ μοι αὐτῷ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. i.
-Neque enim mihi scilicet ipsi
Ferreus est animus sub pectore, sed miserescens.

Et Iliados. Ψ. Σιδήρεον μένος τοῦ πυρός. id est, Ferream incendij vim dixit.

-Εν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id est,
Ferrea vero ignis venit in pcordia virtus.

Paullum diuersiua est, quod Cicero Atilium ferreum scriptorem vocat, pro duro, atque imperito. Nam in artibus dura dicũtur, quæ parum sunt artificiosa: contra mollia, quę summa arte perfecta. Verba M. Tullij libro De finib. 1. sunt hæc: Electram tamen male conuersam Atilij mihi legendũ putem. De quo Licinius, ferreum scriptorem, verum, opinor, scriptorem, vt tamen legendus sit. Eundem in libris de Diuinatione durissimum, & malum poetã vocat.

Cornea fibra.

Neque dissimili figura dixit Persius,

-Neq;

Neque enim mihi cornea fibra est.

Nam cornua & durissima sunt, & sensu carent, quemadmodum & vngues. Quanquam potest & à corno arbore Corneum dici, cuius lignum durissimum esse constat. Persij carmen in prima satyra sic habet,

Non ego, cum scribo, si forte quid aptius, exit,
Quando hæc rara auis est; si quid tamen aptius, exit.
Laudari metuam, neque enim mihi cornea fibra est.

Vnde, qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, silicem, ferrum, cornu in pectore gestare dicuntur.

Aiacis risus.

Αἰάντειος γέλως, id est, Aiacinus risus. In eos, qui temere, ac vecorditer rident: Id quod apposite dicetur in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros: aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiusmodi risum eleganter describit Homerus in Odyss. Y.

Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. i.
Deinde procis risum commouit diua Minerua
Haud compescendum, mentemque excussit, at illi
Protinus attoniti malis risere alienis.
Mandunt interea tabentes sanguine carnes.
Lumina complentur lacrymis, mens anxia mœret.

Adagium natum est ex historia Aiacis. Is adeo grauiter tulisse legitur Vlissem sibi p̃latum in capessenda successione armorum Achillis, vt præ dolore in insaniam versus sit: itaq; gladio districto in gregem pecorum insilijt, existimans sese Græcorum copias cædere. Tum duos quosdam maximos sues à trabe suspensos flagris cecidit, arbitrans hos esse Agamemnonem, atq; Vlyssem: quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimum erat iratus. His igitur suibus plurimo cum risu insultauit, addens conuicia, quæcunq; suggerebat splendida bilis. Deinde, postea quam resipuisset, partim pudore, partim metu, sibi mortem consciuit. Nec intempestiuiter torquebitur in eos, quibus risus oboritur nulla de causa: quem vulgo dicunt, aut insaniæ, aut stultitiæ argumentum esse. Attestatur & senarius ille prouerbialis:

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id est, Ridet fatuus, vt nulla risus causa sit.

Canis vindictam.

Κυνὸς δίκην, id est, Canis vindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant ijs, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis, tragici; poetæ, interitu. In Macedonia vicus quispiam est, qui Thracum dicitur, propterea quod olim à Thracibus sit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberrasset, Thraces de more suo mactatum sacrificarunt, ac deuorarunt. Quod vbi comperisset Archelaus, talentum eis mulctam dicit. Verum, cum illi soluendo non essent, Euripidem subornarunt, qui regem exoraret, vt sibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Postea vero, cum Euripides in sylua quadam solus esset, & Archelaus à venatu reuerteretur, canes Euripidẽ cinctum discerpserũt, deuorarunt q;. Existimatum est autẽ, eos canes ex eo prognatos fuisse cane, quẽ Thraces sacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis vindictam; subaudiẽdum, passus est, aut aliud cõmodius. Valerius Maximus lib. 9. capite de morte non vulgari, refert, Euripidem, cum ab Archelao, rege Macedonũ, cœnæ adhibitus fuisset, domum à conuiuio repetentẽ, à canibus fuisse discerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immissos fuisse, confirmat A. Gellius Noctium Atticarum libro 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuisse Arrideum Macedonem, & Cratenam Thessalũ poetã, quos Euripidis gloria vrebat. Hi finxerunt eum à regijs canibus dilaceratum fuisse. Sunt, qui narrent, eum non à canibus, sed à mulieribus fuisse dilaniatũ, cum intempesta nocte Craterum adolescẽtem peteret, Archelai amasium. Testatur enim & Gellius, Euripidem μισογύνην, id est, mulierum osorem fuisse. Sed, quod ad superiorem attinet opinionem, fabulam nõ vsquequaque dissimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terrestriũ animantium, & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex, iter faciens, canem reperit, corpus hominis interfecti seruantem: cumq; cognouisset

uisset eum tertium iam diem impastũ manere, nec à cadauere diuelli, iussit extinctum sepeliri, canem secum adducendum curauit. Paucis post diebus militum delectus est actus, omnesque regem sedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conspicatus est: in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac sæpius allatrauit, subinde respectans Pyrrhum, adeo, vt non solum ipsi Pyrrho, sed & omnibus, qui aderant, suspicio nasceretur. Proinde, cum & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehési sunt, & facinus cófessi, supplicio sunt affecti. Addit & Hesiodi interfectores, ab ipsius cane proditos, supplicium dedisse. Subijcit his, quod sua memoria dicit accidisse. Quidam irrupit in Æsculapij templum, sublatis aureis, & argenteis aliquot monumentis: clam, & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis, templi custos, cui nomen Capparus, (nam indignus qui periret ἀνώνυμος) cum videret neminem æditiuorum sua voce cómoueri, fugientem sacrilegum est insecutus, ac primum quidem saxis petitus, haud tamen discedebat. Exorto die, non accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rursum iuxta dormientem cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur, quod si qui viatores fuissent obuij, ijs cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat, ac sæuiebat. Hæc cum ab alijs alij didicissent, simulque & canis, & hominis figuram cognouissent, sacrilegum apprehenderunt, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam, ac gestiente, quod maleficum esset venatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusque rei cura sacerdotibus mádata. Verum, vt ad prouerbium redeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quoties auctor illati mali dissimulatur. Veluti, cum veneno tollitur inimicus, & spargitur in vulgum rumor, illum febri perisse: aut, cum princeps, immissis in ædes alicuius satellitibus, omnia diripit, & fama dissipatur à latronibus fuisse spoliatas: aut, cum tyrannus subuertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magistratus, tanquam illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodque nemini possis imputare, id canis accidisse morsu.

In tuo regno.

QVOD cuiusque priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibęus Virgilianus:

Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id, nisi in tuo regno essemus, non tulissemus. id est, in tua villa. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ villa tũ erat Crassi. Quinetiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem esse: quod tamen ab ipsa vsque antiquitate manasse videtur. Quandoquidem apud Homerum Odysseæ A. versiculus hic extat:

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. i.
Ædibus in nostris ego regẽ gessero sane.

In tuo luco, & fano est situm.

IN tuo luco, & fano, legitur apud Plautum, pro eo, quod est, in tua potestate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Translatum à fanis, & lucis, numinibus dicatis. Nonnihil diuersum est, quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cecina: In meis castris, præsidijsque versaris: id est, mecum facis, & pro me pugnant, quæ dicis.

Intra suas præsepes.

SIMILI figura dicit Plautus in Casina, Scit, si id impetret, futurum, quod amat intra præsepes suas: pro eo, quod est, certum, ac paratum. Nam, quod intra sæpta nostra clausum sit, id tuto, certoque possidemus. Dictum est autem in senem, dantem operam, vt ancilla, quam amabat, villico suo nuberet. hoc quidem consilio, vt, insciente vxore, cum liberet, ea ruri potiretur. Idem in Rudentibus: Ad herum arbitrũ vocat me hic intra præsepes meas.

In ære meo est.

QVEM nobis officijs obstrictum significamus, ita, vt iam totus, certoq; noster sit, eũ in ære nostro dicimus esse. Nam antiquitus omnis pecunia ęrea erat, auri vsu nondum reperto in feriendis numismatis. Legitur apud Ciceronem libro Epistolarum Familiarium 13. Et mehercle semper sic in animo habui, te in ære meo esse, propter Lamiæ nostri cóiunctionem, & singularem necessi-

necessitudinem. Item libro 15. Marcum Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cum ille in ære meo est, & à me diligitur.

A teneris vnguiculis.

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id est, A teneris vnguiculis, pro eo, quod est, à prima pueritia. Translatum à catulis, quorum vnguiculi nondum duruerunt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis. Flaccus in Odis:

-Et incestos amores
De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello De puerorum institutione, Ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. id est, Vt intrinsecus, & quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos, hoc est, à prima statim infantia. De matribus loquitur, quæ suis vberibus lactant fœtus suos.

Ab incunabulis.

EVNDEM habet sensum, Ab incunabulis, id est, à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pseudolo, Sed hic seruus Carysto huc qui aduenit, quid sapit vsq; à cunabulis? Item Titus Liuius, Ab incunabulis imbutum odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula vocat primam illam à fundamentis institutionem. Et Virgilius:

-Gentis cunabula nostræ.

Aurelius lib. Pandectarum 1. titulo de officio præfecti prætorio, His cunabulis præfectorum auctoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non possit. Aristoteles in Ethicis lib. 2. dicit, ἐκ νηπίων, ἐκ νέων. Quorũ posterius citat ex Platone. Est autẽ is locus apud Platonem lib. De legibus 10. νῦν δ' ἐν πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, &c. id est, Nunc vero credẽtes fabulis, quas à pueris, cum adhuc lacte aleremur, à nutricibus, ac matribus audiuimus. Similiter & Crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis.

COGNATVM est his, quæ superius retulimus, Ab incunabulis, A teneris vnguiculis. Cicero Tuscul. quæst. lib. 3. Nunc autem, simul atque editi in lucem, & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur: vt pene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur.

Ante victoriam encomium canis.

Πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις, id est, Ante victoriam encomium canis. In eum, qui præpropere gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem strenue gessissent in bello, oratione quapiam, aut carmine laudabantur: quæ laudatio proprie Encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus, Encomium: & Luciani Demosthenis encomium. Apud Romanos, orationes, supplicationes, triumphi, præmia virtutis erant: vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphum paras. Plato in Lyside, Πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον, id est, Priusquam viceris, & facis, & canis de te ipso encomiũ. Non abludit hinc, quod ait Plato i Thæteto, Φαινόμεθα, ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος δίκην πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videbimur, galli ignaui more, priusquam vicerimus, à sermone desilientes canere. Siquidẽ hic mos animanti, cantu victorem se testari. Huc pertinet illud, quod alibi retulimus ex Solonis auctoritate, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Isthmijs, ἔστιν δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. id est, Est autem incerta fortuna etiam pugnantium, priusquam ad summum finem perueniatur.

Omnes attrahens, vt magnes lapis.

Πάντας γ' ὑφέλκων οἷα μαγνῆτις λίθος. i.
Cuncta attrahens haud aliter, ac magnes
lapis.

Hoc carmen Suidas citat ex Piside. Videtur prouerbiale. Metaphora ducta à natura lapidis, ferrũ ad se trahentis, & attractũ tenentis, quem quidam eundem putant cũ eo, quem Heracleũ vocant, cuius alibi mẽtionem fecimus in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plini⁹ verbis attollit lib. 36. cap. 16. ad hunc modum, Quid lapidis rigore pigrius? Ecce sensus, manusq; tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit, & patitur mores, trahiturq; à Magnete lapide: domitrixq; illa rerum omnium materia, ad inane nescio quid currit, atq;, vt propius venit, assistit, teneturq;, & complexu hæret. Sideriten ob hoc alio nomi-

ne appellant: quidam Heracleon. Magnes appellatus est ab inuentore, vt auctor est Nicander, in India repertus. Hactenus Plinij verba reddidimus. Inter multas Magnetis species, Æthiopicum commemorat, attractu vsqueadeo efficaci, vt nõ ferrum modo, verumetiam alterum Magnetem ad se trahat. Eoq; tantus huius lapidis honos, vt argento expendi soleat. Commemorat & Hæmatiten, non perinde in attrahendo ferro violentum, sed alio insignem miraculo. Siquidem, vt est colore sanguineo, nã hinc etiam vocabulum, ita si teratur, sanguinẽ reddit. Huius igitur lapidis tam prodigiosa vis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo:

-ὡς τε μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν. id est,
-Sic vti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq; rursum, ac demouet.

Confine est illi, quod alibi diximus:
Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὡς τε καικίας νέφος. id est,
Ad se attrahens, vt Cæcias nubes trahit.

In siluam ligna ferre.

In siluam ligna ferre, est, aliquem ijs rebus augere velle, quibus ipse maxime abũdet. Horatius in Sermonibus:

Atque ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
Post mediam noctem visus, cum insomnia vera,
In siluam non ligna feras insanius, ac si
Græcorũ malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus: In mare deferre aquam: quorum vtrunq; nos epigrammate quodam coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Siluæ ligna, vago mari addere vndas.

Vtrunq; congruit cum eo, quod alio retulimus loco, vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, i. Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus vehementer prudentem: aut, cum conamur exponere, quæ per se sunt clarissima; aut sermone celebrare, quæ sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare solet, non mutuo accipere. Refertur in ijs Collectaneis, quæ Plutarchi titulo circumferuntur. Et simile quiddam apud Fabium de ijs, qui per se clara conantur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre.

Fontes ipsi sitiunt.

Fontes ipsi sitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petũt ab alijs, quod ipsis affatim abundet domi. Cic. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Significat fratrem magis abundare versibus, quos tamẽ à se petat, perinde quasi carminũ indigens. Idem ad Attic. lib. 12. Non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad ὑγρὴν eum venisse, vt scribis, in tantis præsertim angustijs.

Ipsa olera olla legit.

Ipsa olera olla legit, In eos quadrabit, qui suum ipsorum vitium in aliud quippiã reijciũt: aut, qui sic ad scelus aliquod quasi facti sunt, vt non possint non peccare. Catullus in Cæsarem:

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe.
Hoc est, quod dicũt, ipsa olera olla legit.

Nã olla coquendis oleribus nata est: vel quod absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera, quæ nõ coquet, nisi si quis immiserit. Nõ igitur olla in causa est, sed qui inijcit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, Ipsum ferrum virum attrahit. Id à nobis alio dictum est loco, in prouerbio, Tollenda mali occasio. Item, Ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀρὰ, id est, Oedipi imprecatio. De tragicis, & ingẽtibus malis. Qui Græca colligũt adagia, citant ex Æschylo huiusmodi fabulã: Eteocles, & Polynices, de more patri ex vno quoq; sacro partẽ anteriorem mittebant. Cum autem aliquãdo per imprudentiã, atque incogitantiam, coxã, hoc est, posteriorem partem misissent, ille, existimans id non obliuione, neq; imprudẽtia, sed contumeliæ causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alij narrant, Oedipum, simulatq; cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre cõsuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quę res vbi eius loci incolis cognita est, Oedipũ expulerunt vrbe. Ille,

Ille, in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate non defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutua cæde extincti sunt: Mater sibi mortem consciuit: Oedipus ipse fulmine ictus interijt. Cuiusmodi autem fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi τὰς τραγικὰς ἀρὰς, id est, Tragicas execrationes occurrisse. Esse enim sine domo, sine ciuitate, priuatum patria, pauperem, palantem, vitam in dié agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum (ignarũ etiamnum de quo Phœbus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret) multa dira in eum, hoc est in se, precantem. Euripides in Phœnissis:

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas preces precatur liberis.

Verba Iocastæ de Oedipo. Idem de Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polinici, vt fraterna manu occideretur, vicissimque occideret,

-Τὰς δὲ συλλαβὼν ἀρὰς
Ἅς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαι ποτὲ
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. & reliqua, quæ sequuntur, id est,

Hæc te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, vti ne ve natali solo
Potiare, bello, ne ve ad Argos postea
Redire liceat, immo fraterna manu
Perimaris, ac vicissim eum dedas neci
Qui te expulit, fratré. Ista vobis impcor,
Testorque patri triste numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis:

Diris agam vos: dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiusmodi autem parentum in liberos deuotiones esse formidandas, Homerus quoque testatur Iliados I. Cum Phęnix narrat se paternis execrationibus obnoxiũ fuisse, idque contigisse quod illi fuerant imprecatæ. Carmen Homeri sic habet:

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέζεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. i.
Orat, ne in genibus proles aliqñ sederet.
Ex me nata suis, dijsq; audiuere precãté.

Efficimus pro nostris opibus mœnia.

EFFICIMVS pro nostris opibus menia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq; facultatibus hoies, qui, tamen ipsi quoq; pro rei modulo viuũt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, schaphijs, & cãtharis batrochis bibũt. Nos nostro Samiolo poterio, tamen viuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieq;, Pusillæ auiculæ pusillos nidulos construunt.

Omnium rerum vicissitudo est.

TERENTIVS in Eunucho: Omnium rerum vicissitudo est. Quæ sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuum, nihil stabile, sed omnia velut æstuario quodam fluxu, refluxuq; decedere, atq; accedere. Atq; his vicibus fortunæ ab alijs ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, voluptas, eruditio: denique quidquid est, aut commodorum, aut incommodorũ. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter describit.

-Μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταυτὸν, οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ, πικρὰ γίγνεται, κᾆυθις φίλα.

Quorum carminum sententiam vtcunque reddemus.

-Solis deis
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cũcta tempus impotés.
Terræ per hoc vis, atque robur interit,
Simulque nostri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantia
Haud vnquã amico durat erga amiculũ,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his statim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara, ac tristia, &
Ingrata dudum, grata fiunt inuicem.

Homerus item Iliados Z.

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Nunc his, nunc illis contingit vincere.

Item

Item Iliados Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καὶ τεκτανέοντα κατέκτα. i.

Communis Mars, inque vicem perimit perimentem. Neque vero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poetæ figmentum de duobus dolijs, ex quibus Iuppiter varie miscet res mortalium. Carmen extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧ μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id est,

Dolia nanque Iouis duo stant in limine, plena
Muneribus quæ is donat: in hoc mala sunt, bona in illo.
Hinc miscens dispẽsat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens, ac tristia, nunc bona rursum.

Tractum videtur adagium ab Æsopi responso. Is enim, rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iuppiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ, id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν ταυτῷ μένει. i.
Eiusmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret statu.

Euripides in Icetidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάνθ' ἀναστρέφει πάλιν. id est,
Fortuna cuncta versat in contrarium.

Theognis in sententijs:

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλως,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. i.
Nunc etenim huic libram inclinat, nunc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideas.

In quibus versibus Theognis, vt illud obiter indicemus, allusit ad locum Homericũ in Iliados θ. vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorũ, ac Græcorũ fata. Fertur in eandem sententiã huiusmodi versiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. i.
Varias vices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, id est, Circulus res mortalium: vt subaudias, sunt. quod circumagantur, & velut in orbem recurrant, fortuna versante rotam. Item Pindarus in Therone,

-Ῥοαὶ δ' ἄλλοτε ἄλλαι.
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucunda, ac tristia, æstus in morem, vicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, id est, Victoriam alternatim nunc his, nunc illis obtingentem.

Iucunda vicissitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ, i. Iucunda rerũ omniũ vicissitudo. Sententia prouerbialis, cum ab alijs passim auctoribus vsurpata, tũ vero ab Aristotele 2. Rhetoricarũ pceptionum lib. Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ. εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν, τὸ αὐτὸ ἀεὶ, ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. i. Varietas quoq; vicissitudoq; iucunda. Fit enim iuxta naturã transmutatio. Quod autẽ semper idẽ stati, perpetuiq; habitus, parit satietatem. Vnde illud dictum est: Vicissitudo rerũ omniũ iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moraliũ Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste, Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est, Mutatio iucunda rerum est omnium. Eodem allusit Virgilius in Bucolicis.

Alternis dicetis: amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus:

Nil iucundum, nisi quod commendat varietas.

Item alter huic consimilis:

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, vt nihil esse possit tam suaue, quod non abeat in nauseã, si paullo diutius vtare; nihil tam egregium, quod idem diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates commendat rarior vsus.

Varietas autem tantam in omni re vim habet, vt commendatione nouitatis, interdum & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus venari.

INVITIS canibus venari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod à nolentibus extorquetur. Neque eorum officio vtendum, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris, patri interminans, ne se, suamq; sororem inuitas viris collocet: Stultitia est, inquit, pater, venatũ ducere inuitas canes. Additq; sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.

Inuitos boues plaustro inducere.

SIMILE dictum etiam hodie perseuerat vulgo celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:

Μήμ' ἀκέοντα βίῃ κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν ἔλαυνε. id est,

Inuitum ne me scutica, stimulisque subactum
Vi studeas vnquã ducendo inducere plaustro.

Velocem tardus assequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id est, Assequitur celerem tardus. In eum competet, qui viribus imbecillior, arte, atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagium ex Odysseæ Θ. vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet vxorẽ Venerem, quod furtim cum Marte congrederetur, nec vires suppeterent, quibus adulterum deprehenderet, ad artes, atque ingenium confugit. Lectum suum adamantinis, atque inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi fecisset, foras abire se simulat. Deinde, tum in arctissimis essent cõplexibus. Mars, & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, &, prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterij testes. Quo loco Homerus:

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
Ὡς καὶ νῦν ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. i.

Nonnũquam assequitur tardus, celeremque, citumque
Sic vti nunc Vulcanus, vt est vestigia tardus,
Mauortem cepit, qui pernicissimus vnus
Cunctorum quicunq; tenent supera astra deorum.
Et, quanquam est claudus pede, rem tamen arte peregit.
Proinde ẽt debet pęnas deprẽsus adulter.

Eodẽ pertinet apologus de vulpe, & coruo, prędã eandem cursu petentibus, quam vulpes, celeritate impar, ingenio sibi vindicauit. Item de cancro, cursu cum vulpe certante. Itẽ de corydo auicula, volatu certãte cum aquila. Accidit huiusmodi quiddã & in piscibus, vt, qui tardissimi sint, arte capiant velocissimos. Quorum de numero est Raia, quæ abdens sese locis arenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosque ad os vsque pertrahit. Item Torpedo abscondit sese in arena, limo ve: ac pisces forte incidentes torpore afficit, atque ita depascitur. Qua quidem arte venatur etiam hominem. Occultat sese & Pastinaca, Græcis Trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atque ita fit, vt, cum sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiantur, mugilem habentes in aluo. Auctor est Aristoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono testatur, mugilibus præcipuã esse velocitatem, vt, aliorum piscium vim timentes, transuersa nauigia superiactent. Theognis adagium retulit ad hunc modum.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. id est,

Callidus, ac tardus celerem insectando prehendit.

Aquilam testudo vincit.

AB hac non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in vita Menedemi philosophi, ex Achæi poetæ satyra, cui titulus Omphale,

Ἡλίσκετ' ἄρ' ἀγαθὸς καὶ πρὸς ἀδυνάτων ταχὺς
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. i.

Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à testudine.

Hos senarios ait vsurpare solitum Menedemum in eos, qui secum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam, aut simpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, &, quod viribus non potest, assiduitate conficit.

Intempestina beneuolentia nihil simultate differt.

SENARIVS est Græcis prouerbij vice celebratus:

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id est,

Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc versu Hippolytũ respõdisse Phædræ nouercæ, dicẽti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui, dum officiosi student esse, nõ habita temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tẽpore obiurgant amicũ: aut qui immodicis, & intẽpestiuis laudibus conciliant homini inuidiam:

inuidiam: aut qui pecuniam suppeditant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis:

Φίλος μὲ βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id est,
Cũ nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.

Huc respexit Horatius in epistolis:

Nil moror officium, quod me grauat.

Rursum alibi:

Sedulitas auté, quem stulte diligit, vrget.

Itidem Seneca libro de beneficijs 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorũ munera, & hostium vota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgentia impellit, atq; instruit. Quid autem turpius, quam quod euenit frequétissime, vt nihil intersit inter odium, & beneficiũ? In his Senecæ verbis, pro Vota, quod nos ex vetustis exemplaribus reposuimus, vulgati codices habebant Acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac vsu venit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paullo longius deflectatur: veluti si dicas: nullos æque nocere bonis litteris, atque hos, qui sedulo quidem, at parum feliciter tractant eas. Aut neminem magis officere famæ, quàm ineptum præconem. Aut secundam fortunam nocentiorem esse aduersa.

Nosce tempus.

Γνῶθι καιρόν. id est, Noueris tempus, Celebratur in primis inter septem sapientum apophthegmata: ac, vt alia pleraque, pluribus auctoribus adscribitur, à nullo non vsurpatum. Hesiodus:

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum. nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

Huc allusit Theocritus in Idyllio λ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Verum alia æstiuo, atque hiberno tempore fiunt.

Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quidquid intempestiuum sit. Adeo cunctis in negotijs plurimum habet momenti, temporis, & opportunitatis obseruatio. Idem admonent Græcorum sententiæ:

Ὡς μέγα τὸ μικρὸν ἐστὶν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data.

Rursus alia:

Καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον. id est,
Res bella cuncti nosse temporis modum.

Præterea Pindarus in Pythijs:

Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. i.
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.

Item illud Horatij,

Dulce est desipere in loco.

Tantam vim habet opportunitas, vt ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex voluptate molestiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra: breuiterque rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo, conficiendoque negotio præcipuum habet momentum: vt non sine causa veteres videantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Græcos mas est hic deus, appellaturque καιρός. Eius simulacrũ ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotæ pennatis insistens pedibus, vertigine quam citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabra, vt illa facile prehendi queat, hac nequaquam. Vnde dictum est, Occasionem arripere. Ad quod erudite simul, & elegãter allusit quisquis is fuit, qui versiculum hunc conscripsit:

Fronte capillata, post hæc Occasio calua.

Sed libet & Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit, admiramur. Est autem huiusmodi:

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος, ὄυνομα δὲ τίς,
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς, καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας, ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς, ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν, ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν.
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos versus nos ita vertimus, non quo cũ archetypo Græco certaremus, sed crassiore, sicuti solemus, Minerua, planeque ex tempore: videlicet vt intelligi duntaxat possint ab his, qui Græce nesciunt.

Quæ

Quæ patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictũ est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. cur, age, pinnis
Insistis? voluorq́;, ac rotor assidue.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam.
Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ sibi vult inserta nouacula? signum hoc,
Quod quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnã admonet? Illud,
Quisq; vti me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis præterij pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac vertero terga viro.
Hac itaque idque tua me finxit imagine causa,
Hospes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamq́; domus hic prima in fronte locauit.
Scilicet vt cunctos & moneam, & doceã.

Non ab re fuerit & Ausonianum epigrãma subscribere: quod, vt admonet Politianus, è Græco videtur effictum, quanquam cum alijs nonnullis diuersum, tum illo potissimum nomine, quod hic additur pœnitentia comes. Carmen sic habet:

Cuius opus? Phidiæ, qui signum Pallados, eius
Quiq; Iouẽ fecit, tertia palma ego sum.
Sũ dea, quæ rara, & paucis Occasio nota.
Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quæ
Fortunare soler, trado ego cum volui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo, sed heus tu
Occipiti caluo es? ne teneat fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quæ sis?
Sũ dea, cui nomẽ nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quæ facti, non factique exigo pœnas.
Nempe vt pœniteat, sic Metanœa vocor.
Tu modo dic quid agat tecum? si quando volaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego præterij.
Tu quoq; dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζει, id est, Lucernam olet. De re meditata, multoq́; studio elucubrata. Inde ductum, quod studiosi ad lucernã vigilantes soleant elaborare, si quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demosthenem, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ἀπόζειν, i. Enthymemata lucernam olere, quod omnia de scripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei, quam vini, consumpserit. Erat enim abstemius, & ὑδροπότης: atq; extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis, & Cleanthis lucerna.

ARISTOPHANIS, & Cleanthis lucerna, propter insignem studij diligentiam in prouerbium abijt. Vt is ad Aristophanis, aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio, exquisitaq́; cura singula pensitat. Varro libro De lingua Latina primo. Quod non solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui præterire, qui poetarum modo verba, vt significant, expediunt. Videtur autem adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quæ post illius mortem magno ære redempta est. Ceterum, quod ait Iuuenalis:

Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?

Magis pertinet ad inuestigationẽ, quàm ad lucubrationem.

De plaustro loqui.

LIBERTAS veteris comœdiæ eousque progressa est, vt non solum ciuiũ primates, verum etiam deos nominatim taxaret: id, quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Æsculapium, reliquosq́; deos omnes contumeliose tractat, Bacchum item in Rhanis, non admodum honorifice. Quoniam autem apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebãtur à iuuenibus, ore fęce collito, ne possent agnosci, qui magna licentia in obuiũ quenque dicteria iaciebant, inde natum adagiũ,

ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id est, Tanquam è plaustro loqui, de ijs, qui palam, ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis, dicens, Οὐ μοι σκώψῃς οὐδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. id est, Non me ludes, nec mi facies ea, quæ trygodæmones isti. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem, quæ posterioribus etiam sæculis durauit apud Athenienses. Nam in festo, quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum concitandum accommodatis, quę sedentes in plaustris pronunciabant, inuicē sibi conuicia dicentes. Sunt, qui ad Eleusinia sacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quibus mulieres curru vehebantur; atq; interim, dum veherentur, ex more mutuis conuicijs sese lacessebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς δαιμόνων οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παῤῥησιάζεται, καὶ μάρπτει ἑξείης, ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί. id est, Vt nulli deorū parcit, verum e plaustro libere loquitur, Corripiens simul insontem, pariterq; nocentem. Obijcit & Demosthenes Æschini, quod in se, veluti de plaustro, dicenda, & non dicenda protulisset. Vnde hoc ipsum, Veteris comœdiæ licentia, prouerbij quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad Rusticū monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas personas eligam, atque perstringam. Allusit huc Aristophanes in Equitibus:

Οἴμοι σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id est, Heu mihi, nihil tu loqueris e plaustrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ vocantur plaustrorum fabri.

Plaustra conuicijs onusta.

EODEM allusit Lucianus, cum ait in Eunucho, καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων, id est, Et solida plaustra conuicijs onusta inter se effundebant. Loquitur de duobus philosophis inter sese cō tumeliose altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuiciorum, quantū plaustro possit vehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbij naturam pertinet, cum dicemus, plaustra promissis onusta, & naues pollicitis onustas: pro maximis, amplissimisq; promissis. Nam & ἁμαξιαῖα, id est, plaustralia, Greci vocant magnifica, fastuosaq;, à plaustris ducto nomine. Alexis apud Athenæum lib. 9. detorsit in bonam partē, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα περιφέρων ἀγαθῶν ἁμάξας. id est, Apposita mensa est, ac dein circuntulit rerum bonarum plaustra.

Tollat te, qui non nouit.

TOLLAT te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos esse nobis significabimus, neque posthac posse ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui nō nouit. Refertur à Quintiliano lib. 6. Simile est, inquit, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportune aptata: vt de homine in aquam lapso, vt alleuaretur, roganti: Tollat te, qui nō nouit. Hæc Fabij verba, alioqui subobscura, velut interpretatur Horatius in Epistolis, agens de scurra Plano, qui, sponte sua sæpe cadens, tanquā crure fracto, miserandis vocibus prætereuntes implorabat, vt humo tolleretur. Peregrinus autem quispiam, ac doli ignarus, si quando alleuaturus accessisset, à scurra ludibrio habebatur. Verum, vbi iam illius simulatio plerisque innotuisset, isq; aliquando, crure vere fracto, tolli precaretur: nemo subuenit, omnibus Planum solitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Aristotelem dixisse ferunt, qui, rogatus quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Versus Horatij sunt hi:

Nec semel irrisus, triuijs attollere curat
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per sanctū dicat iurat⁹ Osirim
Credite, nō ludo, crudeles tollite claudū.
Quęre peregrinū, vicinia rauca reclamat.

Porro vocē hanc Planus, A. Gellius lib. 16. cap. 7. commemorat inter verba inusitata, quibus vsus sit Mimus Laberius, aitq; significare sycophantam. Quanquam eodem nomine vsus est M. Tullius, eodem significatu, in oratione, quā dixit pro Cluentio. Est autem dictio Græca πλάνος, significatq; tum erronem, tum impostorem. Potest & hoc pacto efferri adagium, Quære hospitem, aut quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos, à quibus aliquando sumus delusi, eaq; experientia facti cautiores, minusq; creduli. Simile est illud Iuuenalis:

Circuit, & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. Non iterum vulpes: subaudi, decipitur.

Oppedere,

Oppedere, & Oppedere contra tonitrua.

OPPEDERE, prouerbialiter, pro reclamare, & contemnere, reperimus vsurpatũ. Horatius in Sermonibus: Vin' tu curtis Iudæis oppedere? Aristophanes in Pluto:

Καὶ τῆς πενίας ἀνταποπαρδεῖν.

Rursum in eadem alibi:

Καὶ τῆς πενίας καταπαρδεῖν. idest,

At paupertati oppedere tristi.

Quod iã diuites facti paupertatem negligere possent.

Idem in Nubibus:

Καὶ βούλομαι ἀνταποπαρδεῖν πρὸς τὰς βροντάς.

Voloque ipsum oppedere contra cæli tonitrua.

Verba sunt Strepsiadis adorantis nubes, & contemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodam in scena repræsentari solito, lapillis ex amphora in vas quoddam æneum præcipitatis, atq; ita tonitrui strepitum imitantibus: vt hoc sit velut obstrepere tonitruis. Nos opinamur allusum ad veterum poppyssandi consuetudinẽ. Antiquitus.n. cum fulguraret, poppysmatibus obstrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Aristophanes in Vespis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσι. i. Quod si fulguraro, poppyssant. Vnde quidam per iocum, veluti perperam imitãtes aliorum poppysmata, crepitũ ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in eiusdem nominis tragœdia, Iouis tonitrũ contemnens, loquitur hoc pacto.

Εἶτ' ἐκπιὼν γάλακτος ἀμφορέα, πέπλον
Κρούω Διὸς βρονταῖσιν εἰς ἔριν κτυπῶν. i.
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obstrepens.

In antro Trophonij vaticinatus est.

Ἐς τροφωνίου μεμάντευται, i. In Trophonij antro vaticinatus est. De homine vehemẽter tristi, tetricoq;: propterea quod olim creditum est, eum, qui in Trophonij specũ descendisset, postea nunquam ridere. Aristophanes in Nubibus,

-Ὡς δέ δοκῶ ἐγὼ
Εἴσω καταβαίνειν ὥσπερ ἐς τροφωνίου. id est,
-Vt videlicet horrui,
Haud aliter, ac subiens specũ Trophonij.

Porro historia de Trophonio varie narratur à Græcis. Quidã aiunt hunc Trophonium in secandis saxis summum artificem fuisse, fanumq; subterraneum extruxisse in Lebadia, Bœotiæ regione, quod Trophonij vulgo cognominatum est, nimirũ ab artifice. Dein, qui sciscitarentur oracula, in aditu specus sedere solitos, nudos: atque inde flatu quodã abripi sub terram. Gestare aũt secum placẽtas quasdam, quas lemuribus, & serpentibus occurrentibus obijcerent. Deinde, percepto oraculo, rursus per aliũ hiatum in summã terram restitui. Alij narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ est Arcadię pars, rex erat: is vxorem duxit Epicasten, cuius filius erat Trophonius. Ij eius tẽpestatis mortales omnes artificio superabant, ac Delphicum templũ extruẽdũ receperãt, atq; in Helide ærarium quoddã condiderant Augeæ vbi aurum suũ reconderet: qui postea, soluta lapidis cuiusdã cõmissura, quã in hoc ipsum reliquerant, noctu ingressi, pecuniam furari consueuerũt, socio Gercyone, Agamedis germano, atq; Epicastæ filio. Quæ res cum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, vt Dædalus, Minoem fugiens, ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas, vt arte quapiã fures hos inuestigaret. At Dædalus laqueos quosdam summo artificio constituit, quibus Agamedes captus est. Id conspiciens Trophonius, nõ esse effugium, capite Agamedis amputato, ne posset agnosci quis esset, vna cũ Gercyone Orchomenõ aufugit. Hos cum Augeas, auctore Dedalo, persequeretur & illic, aufugerunt: alter nempe Gercyon, Athenas, vt testatur Callimachus, in Arcadiã, alter vero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato sibi domicilio subterraneo per omnem vitam perseuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum est, illic certa reddi oraculo, ac Trophonio perinde vt deo sacrificari cęptum. Quidã aiũt, Agamedẽ, & Trophoniũ Dædali opra suffuratos aufugisse, & Trophonio fugiẽti terrã hiatu diductam, viuumq; absorbuisse circa Lebadiã. Aliquot post annis, cũ Bœotij pestilentia laborarent, cõsultũ oraculũ respondit, Trophonij manibus honorem habendum esse. At illi, cũ essent ignari, vbi nam terrarum illius esset monumentum, apum indicio repererũt. Nã, vbi eas conspicerẽt, e cauo quodam subscatentes, coniectarunt eum esse locum. Quare visum est aliquem in id antrũ demittere, qui rẽ exploraret. Quidã igitur ingressus,

duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæsus euasit. Vnde & mos inoleuit, vt antrum Trophonij subituri placētas aliquot secum deferāt. Prius quam autem subirent, certis diebus cærimonijs præscriptis lustrabantur, pure interim agentes: deinde stola sacra ornati descendebant, hastas manu gestātes, vt aiunt nonnulli, quo vim serpentium depellerēt. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo tradit, Trophonium, & Agamedem, exædificato templo Apollini Delphico, venerātes deum laboris sui mercedem petisse, nihil quidem certi, sed quod esset optimum homini: quibus Apollo se id daturum ostendit, post diem ab illo tertium, qui vt illuxit, mortui sunt reperti. Recentiores ita tradūt, Trophonium virum quēpiam fuisse supra modum gloriæ famelicū, Empedocliq; simillimum, extructoq; sibi subterraneo domicilio oracula reddidisse. deinde, vbi ille fame interisset, genium quendam in id immigrasse, atque oracula reddere perrexisse: post superstitione mortalium plures in id antrum demisisse sese, ac dies complures fuisse commoratos. Plutarchus in commentario de dæmonio Socratis, narrat Timarchum quēdam in Trophonij specum ingressum, posteaquam illinc redisset, prodigiosa dictu narrasse sibi visa. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonij. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamēto nugatur apud Philostratū Apollonius, vir nostro iudicio dignus, qui non alia de re philosophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium superstitionum insectator: per cuius antrum & Menippus se iocatur ab inferis redisse. Huius antri mētionem facit Euripides in Ione:

Τὶ θέσπισμ' ἐκ τροφωνίου φέρεις. id est,
Quod ex Trophonij refers oraculum?

Item in eadem:

Σηκὸς δ' ἐνστρέφεις τροφωνίου. id est,
Templa adis Trophonij.

Quæ nos de Trophonij antro retulimus, partim ex Aristophanis interprete, partim ex Zenodoto sumus mutuati.

Excubiarum causa canens.

Φρουρᾶς ᾄδων, id est, Excubiarum gratia canens. Dicebatur olim in hominem vigilātem, ac diligentem: inde ductum, quod, qui excubias agunt, canere consueuerunt, veluti vigiliarum tædium cantu solentur, vel ne interim obdormiscant. Sic ait Strepsiades in Nubibus Aristophanis, male acceptus in schola Socratis:

Φροῦδα τὰ χρήματα, φρούδη χροιὰ,
Φρούδη ψυχὴ, φρούδη δ' ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
Φρουρᾶς ᾄδων ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι. id est,
Cassi nummiq;, cassusq; color.
Cassa est anima, cassæ soleæ.
Hisq; malis accedit & illud,
Dum canto vigil, pœne interij.

Effertur autem bifariam, parœmia, φρουρᾶς ᾄδων, καὶ φρουρὸς ᾄδων. Alluditur ad hanc vocem φροῦδος, quæ significat cassum, & inanem.

Sale emptum mancipium.

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id est, Sale emptū mancipium. In barbarum quempiam, ac vilem homūcionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea salem importantes, mancipia reportabantur à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia sale commutare. Vnde comicus quidam:

Θρᾷξ δ' ἁγενὴς εἶ πρὸς ἅλας ἠγορασμένος. i.
Generosus es Trax sale redemptus scilicet.

Huiusmodi ferme referuntur à Zenodoto.

Salis onus, vnde venerat, illuc abijt.

Ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἐνθ' ἔβη. id est,
Sal abijt illuc, vnde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos, qui parta tueri nequeūt. Aut in eos, quibus male parta male dispereunt. Natū adagium ab euētu. Negotiator quidam nauem onustam sale vehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ sentina vehemēter adaucta, & salē vniuersum soluit, ac corrupit, & nauē ipsam demersit: itaq;, quod ex aqua marina natum fuerat, nam hinc cōcrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem uehens dormis.

FERTVR & his verbis adagium ex eodem euentu natum, ἅλας ἄγων καθεύδεις, id est, Salem portans dormis. Quadrabit in eum, qui in re periculosa socorditer, atque indiligenter agit, propterea quòd sal influxu sentinæ facile corrumpitur.

Male

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET superiori sententiæ, quod est in secunda Ciceronis Philippica: Sed, vt est, inquit, apud poetã nescio quẽ, Male parta, male dilabuntur. Quod autem de auctore dubitat Tullius, est apud Plautum in Pœnulo, Male partum, male dispe-rit. Festus Pompeius ex Næuio citat: Male parta, male dilabuntur.

Qui se non habet, Samum habere postulat.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμον θέλει. id est, Qui semet ipse non habet, Samum cupit. In eos conueniet, qui impudenter quippiam postulant. Aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex historia quapiã, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses, vrbe victori tradita, postularunt, vt Samum duntaxat sibi relinqueret. Atque is respondit ad hunc modum, Cum vestri non sitis, alios haberẽ postulatis. Atque hinc ducta parœmia:

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμον θέλει. id est, Qui semetipsum non habet, Samũ petit.

Dion sophista in libello περὶ τοῦ ἀπιστεῖν, eleganter accommodat in alium sensum, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ. id est, Qui sibijpsi non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos, qui imperium affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.

Occulta musices nullus respectus.

OCCVLTÆ musices nullus respectus. Græcis quondam celebratum adagium: cuius sensus est, Quamuis egregias ingenij dotes, si non proferas, perinde esse, quasi non habeas. Quo videtur allusisse Persius, cum ait:

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Refertur à Suetonio in vita Neronis Imperatoris, quem scribit, imperatoriæ dignitatis oblitum, vsque adeo musices studiosum fuisse, vt nõ modo nihil omitteret eorum, quæ generis eius artifices, vel conseruandæ, vel augendæ vocis gratia factitarẽt, verumetiam in scenam prodire concupiuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullum esse respectum. Vsurpant idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13. cap. vlt. Nosti, inquit, magister verbum illud scilicet vetus: egregiam musicam, quę sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur à Luciano in Harmonide, Οὐ δ᾽ ἂν γὰρ ὄφελος ἀπορρήτου φασὶ, καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς, id est, Nulla enim vtilitas occultæ, quemadmodum prouerbio dicunt, & abstrusæ musices. Allusit huc haud dubie Ouidius, cum ait:

Tu, licet & Thamyram superes, atq; Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autem nonnulli mortales, qui vel natiuo quodam ingenij vitio, vel data etiã opera, quæ sciunt, dissimulant, & alij grauãtur impertire. His illud nonnunquã euenire solet, vt pro indoctis negligantur. His adscribendum, quod Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes, & abstrusas. Ad hũc modũ vocat Plutarchus cõpluribus locis, atq; item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in vita Lycurgi testatur vulgo apud Lacedæmonios fuisse iactatũ, quod illic Plutus seruaretur inhonoratus non aliter, quã imago picta inanimis, & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempublicam, vt diuitiæ nec vsui cuiquam esse possent, nec ornamento.

Ficulnus.

LIGNVM ficulnum, vt fragile, atq; ad omnia ferme inutile, prouerbijs aliquot locum fecit. Nam ἄνδρα σύκινον, id est, virũ ficulnum appellant mollem, atque inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:

Μή τις παριὼν
Εἴποι σύκινοι ἄνδρες. ἀπώλετο χ᾽ οὗτος ὁ μισθός. id est,
Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,
Atque hæc deperijt merces.

Scholiastes admonet, prouerbium ductũ à ligno ficus, inutili, fragili & inualido, vnde dictum & Ficulnũ præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in Fucis quidã interrogat, τίνος ξύλου σύ, id est, Cuius ligni tu? Respondetur συκίνου, id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum existere acerrimum, ac molestissimũ. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, si quem nactus esset suæ sortis virum ficulnum, vlturum iniuriam:

Ἐὰν δὲ σύζυγος λάβω τινὰ, καὶ σύκινον. id est,
Si quempiam nanciscar eiusdem iugi
Virum, atque ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula:

Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν,
Ἐγὼ ποιήσω, τήμερον δοῦναι δίκην. id est,
Ficulnum ego hercle, ac præpotentem istum deum
Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillum, ac nullarum virium. Huc allusit Horatius, cum Priapum ita loquentem facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paullo post:

-Pepedi
Diffissa nate ficus.

Ficulnam mentem dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον,

Χωλὴν μὲν ἔχων, καὶ συκίνην γνώμην. id est,
Claudam habens, ac ficulnam mentem.

Eodem respexit Alexander Pseudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius pretij philosophorum significans. Et συκίνη ἐπικουρία, id est, ficulnum auxiliũ, pro inualido, atque inutili. Aristophanes in Lysistrata,

Ὅς ἦν ἂν ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id est,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulna machæra, pro calumnia. Et συκίνη ναῦς, id est, Ficulna nauis, pro uili, minimiq; pretij nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βακχέα dicunt, uiteum effingunt: alterum, quẽ μειλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μείλικα uocant. Existimãt autem Bacchum non uini tantum, sed & ficuum auctorem. Sic ferme Athenæus libro tertio. Diuersa figura dicit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες. id est, aurei quondam uiri. Item Præsidium sacrum, & Anchora sacra, & Robur adamantinum.

Lupi illum priores uiderunt.

Lupi illum priores uiderunt. In raucum dicitur, & cui uox repente sit adempta. Festiuius dicetur in eos, qui metu alicuius obticescunt, alioqui feroces. Virgilius in Ecloga, cui titulus Mœris:

-Vox quoque Mœrim.
Iã fugit ipsa; lupi Mœrim uidere priores.

Seruius admonet, physicos auctores esse, inesse eam uim lupis, ut, si quem hominem priores uiderint, ei uocem adimant. Neq; desunt philosophi, qui huiusce rei causam reddere conantur. Socrates apud Platonẽ libro De republica 1. rem ad allegoriam uertit. dicẽs Thrasymachum sibi uocẽ adẽpturum fuisse, ni forte fortuna prior conspexisset. Καὶ ἐγὼ, inquit ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερον ἑωράκειν αὐτὸν, ἢ ἐκεῖνος ἐμὲ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Ξ.

Οὐ φθεγξῇ, λύκον εἶδες. id est,
Edere non poteris uocem, lupus est tibi uisus.

Illud interim obseruatione dignũ, Theocritum uertisse sentẽtiam, cum negat eum proloqui posse, non qui à lupo sit uisus, sed qui lupum uiderit. Sed allusit duntaxat ad prouerbium Theocritus, cum significaret riualem conspectum, cuius nomen erat Lupus.

Quecunque in somnio videntur.

Ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id est, Quæcunq; per somnium uides. De uotis immodicis dicitur. Nam, quidquid optaris, id somniare contingit quibuslibet: sicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem se, ac præpotentẽ somniat. Apud Theocritum piscator somniat aureum piscem. Et infimæ sortis homines nonnunquam reginarum coniugium somniant. Pastor quidam apud Theocritum in Ecloga noua:

-Ἔχω δ᾽ ὅσσ᾽ ἐν ὀνείρῳ
Φαίνεται, πολλὰς μὲν οἶς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id est,
Possideo quęcunq; solẽt sub nocte uideri
In somnis, uim magnam ouium, multasque capellas.

Interpres admonet, proferri hunc in modum, ὅσα ἐν ὀνείρῳ φέρει. id est, Ferre quid quid in somnio videtur. Citat & versum Homericum:

Οὐ δ᾽ εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψεύδονται ὄνειροι. id est,
Nec mihi si tantum dederis, quam multa sospitis
Somnia vana ferunt.

Est autem apud hunc poetam Iliados ι. sed paullo aliter:

Οὐ δ᾽ εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,
Nec mihi si tantum dederis, quantum extat arenæ, ac Pulueris.

Videtur huc allusisse Pseudocicero in Sallustiũ: Vnde tu, qui modo ne paternam quidẽ domũ redimere potueris, repente tã quã somnio beatus, hortos pretiosissimos, villam

villam Tiburti, & Cæsaris reliquas possessiones paraueris.

Bona Porsena.

BONA Porsenæ dicebantur, quæ velut ab hostibus erepta paruo veneunt. Eã appellationem Liuius ab vrbe condita 2. scribit ad suam vsque ætatem durasse: putatq; inde natam, quod in bello soleãt bona Porsenæ venire Romæ, eaq; consuetudo vna cum titulo perseuerarit & in pace, quod alioqui is mos hostiliter bona vẽdendi nõ congruat tã pacatæ regis perfectioni, quod si minus probatur existimat eam consuetudinem à mitiori principio fuisse natam. Illud arbitratur vero proximũ, quod Porsena discedens ab Ianiculo ex fœderis lege, castra opulenta, conuecto ex propinquis, ac fertilibus Etruriæ aruis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obsidione. Ea deinde ne populo immisso diriperẽtur, hostiliter venisse, bonaque Porsenæ appellata, gratiam muneris magis significante titulo, quam auctionem fortunæ regiæ. Fortasse non inepte dicetur in res, quæ dono cuiuspiam, aut fortunæ cõmoditate citra nostram operam, contingunt. Nã Liuius non indicat vsum adagij.

Leonina societas.

LEONINA societas est, cum omne cõmodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aristo, Cassium respondisse, societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, & hanc societatem leoninam solitum appellare. Ceterum Cassinam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Æsopi Græci apologo natam apparet, qui talis circumfertur. Leo, asinus, & vulpes societatem inierant, vt, quod venatu cepissent, id in commune partirentur. Prædam vbi erant nacti, leo iubet, vt asinus partiatur. Ille, vt est stolidus, in tres æquas portiones distribuit. Qua gratia mox indignatus leo, quod ceteris æquaretur, asinum adortus dilaniat. Restabat vulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam ferme prædam leoni attribuit, sibi vix paucula quædam seruans. Leo, comprobata distributione, rogat, quisnam illam artem partiendi docuisset. Et vulpes, Calamitas, inquit, asini.

Ex tripode.

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id est, Ex tripode dicta. Dici solitum de ijs, quæ vehementer vera, atque indubitata videri volumus. Effertur varie adagium, ὡς ἐκ τρίποδος, id est, Tanquã ex tripode dicta τάδε ἐκ τρίποδος, id est, Hæc ex tripode dicta, id est, certissima, perinde, quasi ex Apollinis oraculo profecta M. Tullius in epistola quadam ad Brutum: Hæc ex oraculo Appollinis Pythij edita tibi puta. Tanslatum à tripode, vel Delphica, vel Pythia. Nã hæc duo oracula quondam summam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo lib. Geographiæ nono, fuisse quondam celebratissimum, idque liquere thesauris ingentibus inibi constructis, in quos sacræ conferentur pecuniæ, tũ operibus præstantissimorũ artificum: deinde ludis Pythijs illic celebratis, denique innumerabilibus oraculis, quæ mandata litteris extarẽt. Tripodem ità describit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundam, & curuam esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atque hinc auram reddi, sacro efflante numine. Excelsum autem ostio imminere tripodem, quem simul atque Pythia vates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis uerum, atque hoc responsum est. Plato lib. De legibus duodecimo: Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illa quoque figuræ prouerbium resipiunt: Quidquid dixerit, oraculum uideri vult. Quidquid dixerit, legem esse uult. Stoicorum δόγματα, id est, decreta. Et, quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta uatem dixisse: id est, existima uerum fore, quod dixi. Ipse Plinius alibi, Vtinamque falsum hoc, & non à uate dictum, quam plurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoscendo adulatore ab amico: Εὖτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, οὐ γνώμην ἀπεισιν. id est, Cum is audito quidquid dictum fuerit, ita discedit, ut existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Ceterum ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo dipnosophistarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuisse tripodẽ, atq; ob id, qui uera dicerẽt, vulgo

vulgo de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetē tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterū Bacchi, in quo vinum miscebatur, quod ebrij vera loquātur, quemadmodum dictum est in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto: Ἀπεφήνατο γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. id est, Pronunciabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento renum, id esse vrinam.

Folium Sibyllæ.

FOLIVM Sybillæ apud Latinos eandē vim obtinet. Iuuenalis:

Credite me vobis foliū recitare Sibyllæ.

Idest, rem indubitatam.

Aristophanes in Pace,

Οὐ μετέχω τούτου, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε σίβυλλα. id est,

Haud equidem agnosco, neque enim canit ista Sibylla.

Ductū adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cum primis celebrantur. Huic autem mos erat, vt testatur M. Varro, in palmarum folijs oracula scribere. Quod secutus est Virgilius in tertio Æneidos:

Insanam vatē aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, folijsque notas, & nomina mandat.
Quæcunque in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in sexto:

Folijs ne tantum carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria vētis.

Frater viro adsit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id est, Frater viro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea quod in rebus periculosis vix vnquam frater solet fratri deesse. Apud Platonem secūdo De republica libro, Adimātus, Glauconis aduersus Socratem disputantis partes excipiens, Nondum, inquit, Socrates, satis hac de re dissertum. Cur ita? Nempe, quia id nondum est dictum, quod maxime dictum oportuit. Tum Socrates, οὐκοῦν τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id est, Igitur frater adesto viro, vt habet prouerbiū: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, vbi Socrates, Prodicum aduocans, vt Simonidem eiusdem ciuitatis hominem à Protagoræ calumnia tueatur: Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamandrum ab Achille obsessum Simoentem aduocasse:

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id est,

Frater amice, hominis pariter compescere vires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ. similiter Hector iā impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat, vti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, ac deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. id est,

Deiphobum fratrem intento clamore vocabat.

A quo cum destitueretur, diem fatalem adesse intellexit. Plutarchus ī vita Cæsaris refert, Cascam, Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum implorasse, idq; verbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῇ τὴν ἄβυδον, i. Ne temere Abydū, subaudiendum, nauiges. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti, si quis admoneat, ne se facile conijciat aliquis in aulam principis, quod ea res nō omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese, quod fere non contingat abire sine malo: aut ne poetarum attingat litteras, quod animos complurium soleant corrūpere. Athenæus lib. 12. narrat, Alcibiadem, postea quā à tutoribus accepisset suas facultates, Abydum Hellesponti nauigasse, atq; illic luxu, delicijsq; fuisse corruptum: vt non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gēs, quod calūniatrix esset, vt intelligas ea gratia non esse tutum illic versari. Meminit adagij Stephanus, & Suidas. Stephanus sic

effert

effert adagium εἰ μὴ δὴ εἰκῆ ἄβυδον πατῶν, id est, Si ne temere quidem Abydum calcaræ: id est, ne quis considéter illam ingrediatur: indicat vsurpari de temerarijs, addens hoc iaci solitum in eos, qui Abydum insulæ Mileti incolebant.

Vna hirundo non facit ver.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id est, Vnica hirundo non efficit ver. hoc est, vnus dies nō sat est ad parandam virtutem, aut eruditionem. Aut non vnum aliquod bene factum, bene dictumve sufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim virtutibus ea res constat. Aut, vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Quod si permultæ cōueniant, tum denique probabilis fuerit cōiectura. Siquidem fieri potest, vt vna quæpiam hirundo casu maturius appareat. Sūptum ab hirundinis natura, quæ veris est nuncia: nā hyeme deuolat. Vnde Horatius.

-Zephyris, & hirundine prima.

de primo vere sentiens. Aristoteles lib. Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα, id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodē modo, felicemve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus,

Δεῖσθαι δὲ ἔοικεν ἐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est,
Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat allusum ad prouerbiū, quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona,

Πόλις γὰρ ἐκ ἔσθ᾽ ἥτις ἀνδρός ἐσθ᾽ ἑνός. id est,
Namque vnius quæ sit viri, haud est ciuitas.

Etenim, quemadmodum vna hirundo, non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem.

Da mihi mutuum testimonium.

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, id est, Da mihi mutuum testimonium, hoc est, Da mihi tuum testimonium recepturus itidem meum, si si quando desiderabis. In eos recte iaciendum, qui se mutua ratione laudant, ac prędicant: aut qui mutuo studio sibi inuicem suffragantur: aut qui ad gratiam testificantur, neglecta religione. M. Tull. pro L. Flacco, repudians, eleuansque Græcorum testium fidem, Verumtamen, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo vel litteras, do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde, si qua sibi alia sumunt, non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit: totiusq; huiusce rei quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud est, Da mihi testimonium mutuum? Non Gallorum, non Hispanorum putatur. Totum istud Græcorum est, vt, etiam qui Græcè nesciunt, hoc quibus verbis à Græcis dici soleat, sciant. Quibus ex verbis M. Tullij satis liquet, adagiū hoc ætate illa multo fuisse tritissimum.

Mutuum muli scabunt.

MVTVVM muli scabunt. Vbi improbi, atque illaudati se vicissim mirantur, ac prædicant. Translatum à mulis, qui, sicuti reliqua iumenta, sese inuicem dentibus scabere solent. Citatur hic titulus, Mutuum muli scabunt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippearū titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Ausonius in altera præfatione monosyllabarum: Sed, vt, quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli scabunt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Symmachus in epistola quadam, Mutuum, inquit, scabere Mulos, cui prouerbio ne videat esse confinis, præconium virtutum tuarum, presso dente restringo. Nō videtur autem adagium recte accipi posse, nisi malam in partem: veluti si indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus vicissim laudaret. Cuiusmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui se mutuum scabebant, ac mutuo officio alterum alter vicissim efferebāt laudibus:

Frater, inquit, erat Romæ, consulti rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.

Idem, poetas indoctos notans, qui tamē inuicē se recitātes audiebant, ac laudabāt,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus?

Tradunt operas mutuas.

HVIC confine est Terentianum illud ex Phor-

Phormione: Tradunt operas mutuas. De adolescentibus, qui se vicissim in peccatis defenderent. Translatum videtur ab agricolis vicinis, qui mutuam inter sese operã commodare solent. Aut ab artificibus, qui mutuam nonnunquam vtuntur opera: maxime fabri ærarij.

Senes mutuum fricant.

Hvc pertinet & iocus ille in prouerbium versus, de senibus mutuo se fricantibus. Narrat autẽ fabulam Ælius Spartianus in Adriani Imperatoris vita. Is Adrianus in balneo veteranum quempiam, seruuli pẹnuria, sese marmoribus affricãtem conspicatus, eum & seruulis aliquot, & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani, feliciter cessisse videntes, cœperunt, & ipsi complures sub oculis Imperatoris sese marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatem. At ille, euocatis senibus, iussit, vt alius alium vicissim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in vulgi fabulam cessit. Celebratur & Scipionis Æmiliani apophthegma, Iumenta, quod manibus carent, alieno egere frictu. Quo significatũ est, eos, qui res egregias gerere non possunt, egere præcone, quo famam sibi comparent.

Fricantem refrica.

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. id est, Scalpentem vicissim scalpe. Refertur in Diogeniani Collectaneis. Par est, de merente bene, bene mereri, & officium officio pensare. Suidas ab asinis metaphoram translatam existimat inuicem morsicantibus: & in vtranque partẽ dici posse, qui se mutuis officijs adiuuant, aut qui se mutuis contumelijs afficiunt. In quam sentẽtiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, sed falso:

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Aristides in communi defensione quattuor oratorum. Τὸν ξύοντα δ᾽ ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δίδωσι. περικλέα δὲ κἂν τοῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις εἰκάζειν φαῖεν ἂν ὁμηρίδαι. id est. Scalpentẽ inuicem scalpere, etiã asinis uidelicet tribuit prouerbiũ. Porro Periclem cum leonibus magis, quã cum asinis, esse conferendum dixerunt Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id est, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato.

Διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν αὐτῷ φρονεῖν τὸ ἐπιχάρμειον.

Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβετι. id est,

Semper illi mos erat in animo uoluere illud Epicharmi dictum:

Abluit manum manus, da aliquid, & aliquid accipe.

Et melius trochaicus tetrameter Græcus constabit, si pro λάβετι legas, λάμβανετι. Quod idem alio loco citauimus, sed aliter, mendosum exemplar secuti, cum Græcus Plato nondum esset ad manum, quem consulere possemus. Cuius rei uisum est commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam struat, quod temere Platonis scripturam inuerterimus. Quantum autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an κνίζει, quandoquidem, ut manus manui mutuum præstat officium lauando, itidem & scalpendo.

Æqualem uxorem quare.

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id est. Aequalem tibi uxorem ducito. Adagium admonet, nequis, cupiditate, aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi ferme cõnubia inauspicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parẽtes admonet, vt eiusmodi liberis suis vxores despondeant, quæ nõ sint multo vel ditiores, vel potentiores. Prudẽter enim dici prouerbio, Tuæ sortis uxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atq; à nonnullis Pittaco adscribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id est. Vxorẽ ducito ex æqualibus. Nam, si duxeris ex potẽtioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in uitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit, vtra sibi e duabus ducenda esset vxor. Nam duæ offerebantur: altera par opibus, ac genere: altera utroque superior. At ille, sublato scipione, quo nitebatur, admonuit, uti pergeret ad triuia ciuitatis, quo pueri lusus causa conueniunt: eos consuleret, & quod illi dedissent consilij, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt. Aequalem uxorẽ esse ducendam. Itaque adolescens, altera prӕterita,

ta, duxit æqualem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impẽsius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororem, cuius imperium, fastidiaq; molestissimè legitur tulisse: vt hoc dictum non in tempore, sed suo malo videatur reperisse. Extat autem epigramma. id est huiusmodi:

Ξεῖνος ἀταρνείτης τις ἀνείρετο πίτλακον ὅτω,
Τὸν μιτυληναῖον παῖδα τὸν ὑῤῥάδιυ.
Ἄτλα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ μία μὲν δὴ,
Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμὲ,
Ἡ δ' ἑτέρη, προβέβηκε. τί λώιον; εἰ δ' ἄγε μοι σὺ
Βέλδυσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπιονα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας
Ηνὶ δὲ κεῖνοι σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
Οἱ δ' ἄρ ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβηκας ἔχοντες
Ἐστρέφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
Κείνων ἔρχεο, φησὶ μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν ἐπέστη
Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' ἀΐων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
Δράξασθαι, παίδων κληδόνι συνθέμενος
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην,
Οὕτω καὶ σὺ δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos versus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adscribere:

Hospes Atarnites rogitauit Pittacõ olim,
Sic Mitylenæon, Hyrradioq; satum,
Magne senex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarum
Et genere, atque opibus conuenit vna mihi:
Altera præcellit: quid præstat consule, dicq;,
Vtra ex his potius sit capienda mihi?
Hic, baculum tollẽs, sic, tela senilia, dixit,
Cõsilium pueri, quod petis, expedient,
Quis celer in gyrũ iactatus verbere turbo
Assiduo latis vertitur in triuijs.
I, sequere illorũ monitus. sic fatur: at ille
Scitatur, referunt, Tu tibi sume parem.
Quæ postquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
A magnis hospes abstinuit thalamis.
Atque parem paruas lætus traduxit in ædes.
Sic Dion æqualem, si sapis, ipse cape.

Est autem allegoria à turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quisque pro suis viribus turbinẽ sibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad suum sexum transtulit prouerbium:

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor est, sed onus, species læsura ferentes:
Si qua voles apte nubere, nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, *τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἑλεῖν σοφὸν*, id est, Sapientis est, vxorem sibi parem, congruamq; ducere. Huc adscribendum putauimus carmen illud ex Thesmophoriazusis, Aristophanis titulo inscripta:

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id est,
Regina siquidem mulier est sponso seni.

Idem admonet versus ille Euripideus in Rheso:

Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω. id est,
Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neq; vero solum id spectari conueniet, vt par sit vxor generis claritate, aut modo rei familiaris, verum vt ætas nõ admodum discrepet, vt forma, vt vitæ genus. Potest & longius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis cõficiendo par, & idoneus. Item ad vitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qvi metu non auderent hiscere, ij quõdam negabantur my facere audere. Refertur adagium à Varrone, lib. De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare verbum deductũ à my litteræ vocabulo, quasi *μύζειν*, propterea quòd muti non amplius sonare queant, quàm my. Est enim ea littera maxime omnium muta, præsertim in fine, mire os contrahens, & occludens. Verba Varronis sunt hæc: A quo idem dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, *μῦ* facere audet. Videtur esse carmen Ennianum: Nã hunc paullo superius citauerat. Dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, my facere audent. Est autem Græcis *μύζω*, tum sugo, tum naribus vocem reddo. Aristophanes *ἐν θεσμοφοριαζούσαις*,

Τί μύζεις; πάντα πεποίηται καλῶς.

Cum enim Mnesilochus dixisset, *μῦ μῦ*, id est, mu mu, Euripides respondet:

Quid mussitas? peracta sunt cuncta optime.

Et apud Latinos Mutire, ac Mussare, ẽ, tacite

te ferre,& quasi vocẽ absorbere. Terẽtius: Mussitanda iniuria adolescentiũ. Virgil. -Mussat rex ipse Latinus.

Apud Aristophanem in Equitibus, duo priuatim apud se questuri quædã de vitijs ciuitatis, senarium hunc concinunt:

μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ.

Ex quo licet conijcere hanc esse vocem loqui formidantium.

Ne gry quidem.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται, id est, Ne gry quidẽ loquitur: hyperbole itẽ prouerbialis apud Græcos, pro eo, quod est, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam significat, aut sordes vnguium, rem videlicet vilissimam, aut vocem suillam, quam edere solent ij, qui grauantur sermone respondere, aut numisma minutissimum. Aristophanes in Pluto:

Καί με προσβιάζεται,
Καὶ ταῦτ' ἀποκρινομένῳ τὸ παράπαν, οὐδὲ
γρῦ. id est,
Meq; vi subigit simul,
Atque interim rogatus, hæc quid sibi velint,
Prorsum nihil respõdet, ac ne gry quidẽ.

Hinc & verbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε;
Grunire vero audetis etiam perditi?

Philostratus in vita Apollonij, Οὐδαμῶς ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπήχθη γρύξαι, i. Haud quaquam locutus est, neque adduci potuit, vt vel hisceret. Huius vocis vsus admodum frequens est apud Aristophanem.

Pili non facio.

EST Latinis hæc familiaris hyperbole: Non facio pili. Ne pilo quidem melior, cũ minimum quiddam momenti significant. Catullus: Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem: Ego enim ne pilo quidem minus te amabo. Idem: Interea de Cappadocia, ne pilum quidem. Tametsi in vulgatis exemplaribus pileum hoc loco scriptum est. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non est in ore. Pili vilitas etiam Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχὸς, id est, dignus pilo, in hominem nihili. Quo durior erit translatio, hoc venustior. Nam, Pili non facio, præter hyperbolen, nihil pœne habet figuræ. At Ne pilo quidem doctior, Ne pilo quidem iucundior, Ne pilo quidem honoratior, atque id genus orationes, quoniam paullo longius recedunt à simplici sermone, plusculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio.

NAVCI esse, & Nauci facere, pro eo, quod est, nihili esse, & nihili facere, sæpiuscule apud Plautum reperietur. Quid autẽ Nauci significet, seruus quidam Plautinus, cum ea voce esset vsus, tamẽ scire se negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci non erit. Grammatici quidã, inter quos Pompeius Festus, aiunt Nauci significare nucis putamẽ, aut oleæ nucleũ, aut eam membranulam, quæ visitur in medio nucis iuglandis intersita: denique rei cuiusuis putamen, quod Græci περίφημα, nauci vocatum existimant. Quidam à voce Græca deducunt νάκη, quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliæ de Nauci sententię, quas qui volet cognoscere, legat Festum in dictione Naccæ. Nauci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium libro de Diuinatione primo. Non habeo deniq; nauci Marsum augurem.

Flocci non facio, aut Flocci facio.

EADEM ratione dictum est, Flocci facere, & Ne flocci quidẽ facere, pro eo, quod est, ne tantuli quidem facere. Est autẽ Floccus, particula lanæ, quæ inutilis à vellere diuellitur, atque euolat, aut certe simile quiddam nullius momẽti. Exempla passim apud auctores obuia sunt, vt non videatur operæpretium hoc inculcare loco.

Huius non facio.

AD hanc formam pertinet illud Terentianum, ex Adelphis: Huius quidquam nõ faciã. Donatus admonet, esse δεικτικὸν demonstrantis aut floccum, aut stipulam, aut summum digitum, aut huiusmodi quipiã. Athenæus lib. 12. prodidit, Sardanapali statuam, ipsius monumento impositam, hoc gestu digitorum, vt significaret, res humanas omnes prorsus esse contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas.

Vitiosa nuce non emam.

APVD Plautum est in Milite: Vitam tuã vitiosa

vitiosa nuce non emam, pro eo, quod est, ne minimo quidem. Et vulgo dicimus, Cassa nuce non emerim, & Putamine nucis non emerim. Aristophanes in Pace:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἂν ἰσχάδος μιᾶς, id est,
Non emerim nec vnica quidem nuce.

Consimile his, quod legitur apud eundem Plautum, citante Festo: Non ego istud verbum empsitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latinos nihili rem significare solitos, quemadmodum & Græci dicunt, πιπολό. Rursum Butubata, qua voce vsus est Nænius, pro nugatorijs, auctore Festo.

Ne teruncium quidem insumpsit.

Est aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruncij, quod apparet esse genus minutissimi numismatis, ad Atticum: Atque etiam spero, toto anno Imperij nostri, teruncium sumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiui duo: Neque ridiculos iam teruncij faciunt: quemadmodum Græci dicunt ἡμιωβόλιον, pro re vilissima. Varro Teruncium à tribus vncijs dictum putat.

Homo trioboli.

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequissimo, planeque nullius pretij. A nummo minutissimo. Consimili figura dixit Aristophanes in Vespis, pro vilibus versibus, τριχοινίκων ἐπῶν. Gregorius in epistolis de vili, contemptoque dixit, μᾶλλον ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, id est, Immo potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & Triobolares.

Homo tressis.

Consimili modo Persius tressem agasonem appellat, contemptissimum homuncionem. Idem:

Et centum Græcos curto centusse licetur.

Id est, minimo. Tressem autem dixit, noue, quasi tribus assibus æstimandum. Assis autem erat æerei nummuli genus. Persianum carmen sic habet in quinta Satyra:

-Heu steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic dama est, non tressis
agaso.

Confine Hieronymianũ illud: Quis te dupondio supputabat? Iustinianus in præfatione Pandectarum, noluit adolescentes legum studiosos, veteri nõ minus ridiculo, quam friuolo cognomine, nuncupari dupondios, sed Iustinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχός, id est, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius. Aristophanes in Ranis:

Εἰ πώποτ' ἦλθον δεῦρ' ἐθέλω τεθνηκέναι,
Ἢ κλέψα τῶν σῶν ἄξιόν τι καὶ τριχός. id est,
Si quando veni huc, emori sane volo, aut
Si quid tuorum sustuli, dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano.

Nec vno dignus.

Ἄξιος οὐδὲ μόνου, καὶ ἄξιος ἑνός, id est: Ne vno quidem dignus, & vno dignus, de vilissimo. Translata metaphora à iactu talorũ, in quo μονάς, i. vnionis numerus infimus erat. Demum vbiq; in rationibus numerorum minimum quiddam est vnio, ac ne numerus quidem, vt autumant philosophi. Ex aduerso, quem multi pretij significant, hunc πολλοῦ τινὸς ἄξιον, i. multa re dignum, trita figura Græci dicũt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id est, quauis re dignum, & è diuerso ὀλίγου ἄξιον, id est, paullo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem est, ac plebeium, vnius duntaxat hominis vice supputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. i.
Vnus homo medicus multis æquandus
honore est.

Ad quod respexit Plato li. De legibus 5.
Ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. id est, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus alijs æstimandus est. Ad hanc formam pertinent & illæ rhetorum figuræ, cum aiunt, vnum aliquem sibi pro theatro esse, & vnius cuiuspiam iudicium pluris se facere, quam infinitæ multitudinis.

Dignus obelisco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id est, Dignus obelisco, dignus quouis honore. Summis enim viris eiusmodi columnæ, ac pyramides erigebantur, magnificis inscriptæ titulis, aut ingentes colossi; sic enim stupidi principes olim fingi gaudebant. Tametsi prouerbium ancipitem habet sentẽtiam, propterea quod Aristarchus obeliscis iugulare sit solitus, quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aurem

Aureus in Olympia stato.

QVEM summo præmio dignum Græci significãt, ei dicere solent, Aureus in Olympia statuere. Lucianus in Pseudologista, χρυσοῦς φασὶν ἐν ὀλυμπίᾳ σάθητι, id est, Aureus, vt aiunt, in Olympia stato. Quod is honos id ætatis præcipuus haberetur, loco tam celebri, statuam inter illustres viros habere. Huc allusit Virgil. cum ait:

Si fœtura gregẽ suppleuerit, aureus esto.

Plato in Phædro, ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς δελφοὺς ἀναθήσειν. id est, Polliceor me statuam auream tibi æqualẽ Delphis collocaturũ. Ibidem paullo post, Παρὰ τῶν κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν ὀλυμπίᾳ σάθητι, id est, Inter statuarum Cypselidarum monumenta, in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis χρυσήλατος, legit, aut certe somniauit, vt qui verterit aureum. Porro reges Corinthi dicuntur Cypselidæ, à Cypselo, qui, pulsis Bacchidis e Corintho, ibidẽ imperio est potitus, summasq; coegit diuitias. cuius rei argumentum, inquit Strabo, τὸ ὀλυμπιᾶσιν ἀνάθημα κυψέλου, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς ἀμεγέθης. Allusit huc & Philostratus in Apollonij vita, καὶ στεφανώσουσι σε ὀλυμπίᾳ, id est, & coronabunt te in Olympia. Non dissimili figura dixit Persius, Satyra 2.

Præcipui sunto, sitque illius aurea barba.

Quibusdam enim signis aurea barba consueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντὸς, id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophista: καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντὸς, id est: Alijs videntur nulla re digni, alijs rursus quantauis. Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis pretij. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν ἄργει ἀσπίδος, id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso, ac maiorem in modum venerando: inde sumptum, quod olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti, purique clypeos quosdam gestantes, pompas agebant. Isque honos erat illi ætati, prisco quodam instituto, decretus.

Dignum propter quod vadimonium deseratur.

VBI rem maximi momenti volemus significare, quæque vel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia vadimonium deseratur. Nam, qui vadati sunt, non nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius secundus in præfatione Naturalis historiæ: Inscriptiones, inquit, propter quas vadimonium deseri possit. hoc est, quarum gratia omnia sint posthabenda, vel maxime seria. Seneca De beneficijs lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem vis maior excusat. Hæc Senecæ verba declarant, vehementer vrgens esse oportere, quod excuset vadimonij promissi desertorem. Horatius:

-Et casu iam respõdere vadato Debebat.

Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quam à nugis discedere. Consimilis est forma, quasi pro aris focisque dimicare, cum de re cara, seriaque certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, libro Pandectarum sexto, titulo de rei vendicatione, Laribus, sepulchrisque auitis carere. Finge, inquit, pauperem, qui, si reddere id cogatur, laribus, sepulchrisq; auitis carendum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his rebus, quæ possis, dum ita ne deterior sit fundus, quã si initio non foret ædificatum.

In vtramuis dormire aurem.

IN vtramuis dormire aurem, est, animo otioso, securo, vacuoque esse. Terent. in Heauton. Ademptum tibi iam faxo omnẽ metum, in aurem vtramuis otiose vt dormias. Vtitur eo & Basilius in epistola quadam, sed malam in partem, ita, vt supinam securitatem intelligi velit. Menander in Plotio apud Gellium:

Ἐπ' ἀμφοτέραν, ἵν' ἐπίκληρος ἣ μέλλει καθευδήσειν. id est,

In aurem vtranque, quandoquidem dotata est, cubet.

Sic enim vertit nescio quis.

In dexteram aurem.

EODEM sensu dixit Plinius, In dexteram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil, quod in dexteram aurem, fiducia mei, dormias, non impune cessatur, i. nihil est, quod

quod sis securus. Sic enim admonent medici, vt in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dexteram incumbamus: cum experrecti redormire cupimus, in sinistram. Porro, qui leui somno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergesiat.

Porrectis dormire pedibus.

HVIC affine est illud, ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede seruientibus, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῆς εὐχῆς ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id est, Iamque tandem, quod optari solet, obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius, ἀναβάδην ἀναπαύομαι, id est, Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otium. Et supinitatem, negligentiam, incogitantiamque, significamus.

Naso suspendere.

NASO suspendere, est, vafre, ac subdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet, à suæ ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud veteres auctores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinij subscribamus: Et altior homini tantum (quẽ noui mores subdolæ irrisioni dicauere) nasus. Horatius in Sermonibus:

-Naso suspendis adunco. Idem alibi:
-Balatro suspendens omnia naso.

Persius, de Horatio, qui vafre, tecteque rideat:

Callidus exterso populũ suspendere naso. Idem alibi:
Disce, sed ira cadat naso, rugosaq; sanna.

Vnde Nasuti vocantur, qui docte norint alios irridere.

Martialis:
Non cuicunque datum est, habere nasum.
Idem:
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.
Idem rursum:
Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.
Persius:
-Rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges.

Græci simplici efferunt verbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, i. irridere, vicissim irridere, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, id est, naso. Cassius ad Ciceronem, libro Epistolarum familiarium decimoquinto: Quosque vbi ridiculo, aut scommatico dicterio læseris, velint rustice gladio ἀντιμυκτηρίσαι, id est, vicissim naso suspendere.

Dignus, qui cum in tenebris mices.

QVI certissima esset fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio: Hoc nonne est turpe, dubitare philosophos, quæ ne rustici quidem dubitant, à quibus natum est, id quod tritum est vetustate prouerbium. Cum enim fidem alicuius, bonitatemque laudant, dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem De finibus libro secundo, Cur iustitia laudatur, an verum est tritum vetustate prouerbium, qui cum in tenebris mices? Est autem Micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, vt, repente porrectis digitis, certantium vterq; numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit libro de Diuinatione secundo: Quid est enim sors? Idem propemodum, quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit Diuus August. lib. de Trinitate octauo, capite 5. Nam id, inquit, vbi volumus, facile habemus, vt alia omittam, vel micando digitis tribus. Porro, qui cum micat in tenebris, ei liberum est, si velit fallere. Proinde dignus, qui cum in tenebris mices; dicitur, qui sit vsq; adeo certa fide, vt, nec si tuto possit, velit quempiam mendacio fallere. Habent Græci simile quiddam: Dignus hic est, cui vel iniurato fidem habeas: Οὗ ἀνὴρ κ' ἀνώμοτος πιστεύειν ἄξιος. id est, Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuersum: Ne iurato quidem illi crediderim.

Ex Iouis tabulis testis.

Ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Græcos dicebatur, pro certo, & indubitabili teste. Lucianus in libello de mercede seruientibus. Εἴ τις εἴποι μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν: τοῦτο ἐκεῖνο ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, id est, Si quis te adulterum, aut pęderastem dixerit, is protinus, iuxta id, quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Allusum est, ad diphtheram, in qua Iuppiter omnia mortalium acta describere fingitur à poetis.

Atticus testis.

Ἀττικὸς μάρτυς, id est, Atticus testis, legitur in Collectaneis Diogeniani, pro probatissimo, atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem vanum, non inconcinne dixerit.

Attica fides.

Ἀττικὴ πίστις, id est, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis, minimeque periuris: inde natum, quod apud Atticos templum esset Fidei deæ cōstructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aularia. Velleius Paterculus meminit his quidem verbis: Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ à Sylla captæ sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri, vetustatisque ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, vt semper, & in omni re, quidquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarent. Quint. lib. 12. cap. de genere dicendi, scribit hunc in modum: Quos ego existimo, si quod in his finibus vberius inuenerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plusquam acceperit seminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus, Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides nō admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, si cum fœnore reddant, quod creditum est.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, id est, Græca fide, reperitur, pro certa item fide. Fortassis idem cum proximo: nisi malumus per ironiam accipere. Ausonius ad Paulum:

Nobiscū inuenies κατωβόπλια, si libet vti
Non Pœna, sed Græca fide.

Idem de Philone, villico suo:

Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidē dixit, vbi non verbis, neq; stipulationibus, sed præsente pecunia res agitur. Sic enim apud eū loquitur Clareta lena in Asinaria: Diem, aquā, solē, lunam, noctē, hęc argento non emo. Cetera, quę volumus vti, Gręca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδὲν, id est, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc sane nomine ea natio pessime audijt olim.

Punica fides.

Poenorvm perfidia in prouerbium abijt, quod ea gens peculiariter periurij, vanitatisq; notata sit, quemadmodū abunde testatur T. Liuius. Cuius hæc verba sunt libro secundo de bello Punico: Quæ Punica religione seruata est fides ab Hannibale. Idem belli Punici secundi lib. 1. Has tantas viri virtutes ingentia vitia ęquabāt, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullius dei metus, nullum iusiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyrijs Pœnorum auxilio destitutis. Rursum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicam præstiterunt: &, quod modo citauimus ex Ausonio, Pœna fide. Sallustius in Iugurthino: Comperio Bocchum magis Punica fide, quàm ob ea, quæ prædicabat, simul Romanos, & Numidam spe pacis detinuisse. Plautus: Nemo me Pœnus Punicior. alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi semper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas scit, sed dissimulat sciens se scire, Pœnus plane est, quid verbis opust?

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

Qvi coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic prosunt, illic lædunt, falsam beneficij spem ostentant, vt nacti occasionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem ostentare. Translatum ab ijs, qui canes, ostentato pane, pelliciunt: deinde accedentibus saxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.

Nunc petis cum pollicetur, aurum inhiat,
vt deuoret:
Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expostulare volui, q̄ lacessitus publice desęuire, vt animaduertas me recōciliatas amicitias pure colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter allusit, scribens ad eūdem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidi-

illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium, episcopum Cæsariensem. ὥσπερ εἴ τις ἑνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ παίοι τὴν παρειάν, id est, Perinde quasi quis eiusdem viri altera manu scabat caput, altera malam feriat.

Ex eodem calidum, & frigidum efflare.

Ex αὐτοῦ τοῦ στόματος τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, id est, Eodem ex ore calidum, ac frigidum proferre. Bilingues, & qui eundem modo laudant, modo vituperant, ex eodem ore calidum, ac frigidum spirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiã Aniani fabulatoris. Satyrus quidam, cum vehementer algeret, hiberno gelu supra modũ sæuiente, à rustico quodam inductus est in hospitium. Admiratus autem, cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit, cur ita faceret. is respondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde, vbi, extructo foco, apposita mensa, in pultem feruidam rursum inflaret, magis etiam admiratus, sciscitatus est, quid hoc sibi vellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus, surgens à mensa: Quid ego audio, inquit? Tun'eodem ex ore pariter & calidum, & frigidum efflas? Valebis. neque enim mihi ratio est, cum eiusmodi homine commune habere hospitium. At huiusce rei, quam Satyrus admirabatur, caussam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione trigesimaquarta, problemate septimo: idq; ideo fieri putat, quod, qui vehementius efflat, is non moueat vniuersum aerem, sed ore contractiore paullulum venti exspiret, vt calor ab ore profectus, à reliquo aere, quem ob impetum plurimum mouet, continuo euanescat, atque in frigus abeat. Id quod secus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce, & amarum. Huc adscribi poterit, quod refert secundo libro Plinius, plus quam prodigiosum, fontem esse quendam in Dodona, qui, cum sit frigidissimus, & faces si quis ardentes immergat, extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare, & vituperare, eleuare, atque attollere. Item in Iurecon sultos, qui causam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum sensum detorsit Plutarchus, quod Circe eadem virga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic senarius prouerbialis:

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. id est,
Laudare eundem, carpereque, viri est mali.

Athenæus libro quarto docet esse fistulæ genus, à Græcis dicitur μάγαδις, siue παλαιμάγαδις, quod idem & grauem, & acutam vocem reddit. Vnde versum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,
Grande, ac pusillum Magade proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, sonare simul duas voces, grauem, & acutam, διὰ πασῶν, vt vocant musici. Arist. sectionis decimænonæ problemate, iuxta Græcos codices, decimo octauo, iuxta Theodori versionem 17. vtitur eo verbo μαγαδίζειν, quærens, cur hæc sola harmonia, quã diximus, sonetur magade. Rursus in problemate trigesimonono, iuxta Græcos codices, μαγαδίζουσι δὲ ἐν τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ, id est, Magadissant in concentum diapason.

Oculatæ manus.

OCVLATAS manus dixit Plautus, quę promissa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita lena quædam in Asinaria adolescenti, montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoueretur promissis: Semper, inquit, oculatæ nostræ sunt manus, credunt, quod vident. In eadẽ erat sententia leno ille Terentianus Sannio: Nunquam inquit, & ego adeo astutus fui, quin, quidquid possem, mallem auferre in præsentia potius. Huc allusit Chærea in Eunucho: Fac nunc promissa vt appareant.

Cæca dies, & Oculata dies.

PLAVTVS item cæcam diem, & oculatam, pro die, qua non numerat præsens pecunia, & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pseudolo: Eme die cæca hercle oleum, id vendito oculata die: iam

Hercule vel ducentæ fieri possunt, præsentes minæ. Hoc est, eme non præsente pecunia, sed in diem pacta, reuende pecunia præsente. Vocant & Iurisconsulti cæcam diem, & cæca testimonia, quæ scripto perhibentur absentibus. Nam cæca sunt non tantum quæ non vident, sed quæ non videntur, & absunt.

Lentiscum mandere.

Σχῖνον διατρώγειν, id est, Lentiscum mandere, vel arrodere, Græco prouerbio dicũtur ij, qui nimio comendi corporis studio superfluunt: Nam ex lentisco dentifriciũ fieri consueuit. Is est puluisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebãt & dentiscalpia ex lentisco, hoc est, cuspides quædam purgandis dentibus accommodę. Martialis in Apophoretis:

Lentiscum melius, sed, si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Quin & Dioscorides libro primo indicat, lentisci succum ex aqua decoctæ figere vacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factas, si affricentur, vtiles esse dentibus abstergendis. Huiusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶγες, id est, Lentisci arrosores appellantur. Nam dentium cura, olim vt delicatis probro dabatur, & Appuleio inter reliqua crimina obiectum est, quod dentifricium parasset. Recte transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo scalpit caput.

MOLLES, atque effœminati vno digito caput scalpere dicuntur, nimirum solliciti, ne comam studiose cõpositam perturbent. Id primum dictum putant à Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parũ viros translatum. Iuuen. Satyra 9.

Qui digito scalpunt vno caput.

Molles, & impudicos ex gestu notans. Porro gestum cum antiquitus impudicitię habitum argumentum, testatur in epistolis Seneca: Rerum, inquiens, omnium si obseruentur, indicia sunt. Et argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum, & incessus ostendit, & manus mota, & vnum interdum responsum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum risus, insanum vultus, habitusq́; demonstrat.

Summo digito caput scalpere.

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id est, Summo digito caput scalpere. Idem est cum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, delicijs effœminatum hominem describit his verbis: Ἐν τούτοις δὲ πάνσοφόν τινα, καὶ πάγκαλον ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρων ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον, id est, Inter hæc autem virum quendam egregie sapientem, atque insigni forma, lubrico incessu, fracta ceruice, muliebri aspectu, voce mellita, olentem vnguenta, caput summo digito scalpentem.

Phryx plagis emendatur.

PHRYX plagis emendatur. In barbaros, seruiliq́; ingenio homines dicitur, qui non pudore, neque monitis, sed verberibus redduntur meliores. Cum contra generosus animus, vt ait Seneca, rectius ducatur, quàm trahatur. Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrum igitur nostrum, an vestrum est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam versu trochaico:

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς, ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id est,
Verberatus Phryx melior, & obsequens erit magis.

Ostendit Athenæus, è Phrygia mitti solere mancipia laudatissima,

Ἀνδράποδ' ἐκ φρυγίας, ἀπὸ δ' ἀρκαδίας ἐπικούρους. id est,
Mancipia ex Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares.

Nihil sacri es.

Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχεις, id est, Nihil es sacri. Sermo cõtemnentis prouerbialiter. Siquidem Græci, quidquid præclarum, ac vehementer conducibile videri vellent, id sacrũ appellabant, vt ἱερὸν βουλὴ, Sacra res consilium,

lium,& ἱερὰν πόλιν, id est, Sacram ciuitatem dixit Aristides, tanquam omnium tutatricem,&, quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, id est, Sacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidæ, Sacri præsidij mentioné facit. Theocritus in Hodœporicis,

Ἀλλ' ὦν αἱ καλῇς ἔριφον θέμεν: ἔν τι μὲν οὐδὲν
Ἱερόν.
Hædum igitur, si vis, age iam deponito, quanquam
Nil sacri est.

Verba sunt contemnentis pignus. Qui prouerbij tradunt originem, aiunt, Herculem, conspecta Adonidis imagine, contempsisse, his verbis, οὐδὲν ἱερὸν ἐστὶ, id est, Nil es sacri. Seu quod existimaret, ijs duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti: siue quod fures, qui in eius templum aufugissent, non essent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorum deorum sacellis. Nunc accommodatur ad quãuis rem despicatui habitam. Ab hac interpretatione nõ discrepant, quæ refert Theocriti scholiastes, huius commenti auctorem citans Cleandrum.

Nihil sanum.

SVMMAM morum corruptionem, & nullum honesti respectum his verbis Græci significant, οὐδὲν ὑγιὲς, id est, Nihil sanum. Exempla passim in comœdijs, tragœdijsque Græcorum sunt obuia. Aristophanes in Pluto:

Πυνθανόμενος εἰ χρὴ μεταβαλλόντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲν,
Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν, i.
Scitatum an expediret, vt in contrarium
Verso instituto, pristinisque moribus,
Iniquus esset, subdolus, sani nihil,
Ratus ista vitæ commodis conducere.

Andromache in sui nominis tragœdia apud Euripidem ita describit Spartanorum mores.

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανόῤῥαφοι κακῶν,
Ἑλικτὰ, κοὐδὲν ὑγιὲς. id est,
Heus omnium mortalium inuisissimi,
Spartam incolentes, fraudulenti consilij,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, sani nihil.

Aristophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις (si modo non fallit titulus) de fœminis:

Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιὲς, τὰς μέγ' ἀνδράσιν κακόν.
Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihilq; sanum, maximum viris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit: οὐδὲν ὑγιὲς, pro perditissimis. M. Tullius ad Atticum libro decimo quinto: Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. Id velut interpretans in epistola, quæ præcessit ab hac tertia: Quid quæris? nihil synceri.

Dionis gry.

Τὸ Δίωνος γρῦ, id est, Dionis gry. Recte dicetur, aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne responso quidem dignum habemus: aut cum rem nihili significamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion, Alexandrinus natione, præcipuam in philosophia laudem est cõsecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topsius. Itaque, cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris incesserit, fanda, atque infanda in eum euomens, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente, ipse ne verbo quidem respondit maledictis, videlicet philosophiæ dogmatum memor. Ceterum, vbi iam intra ædium suarum vestibulum esset, nam conuiciator eo vsque fuerat prosecutus, nihil iracundiæ præseferens, hoc tantum respondit, οὐδὲ γρῦ, id est, Ne gry quidem. Iuuenis autem, animi impotens, laqueo se præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abijt.

Cæcus cæco dux.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγὸς, id est, Cæcus cæco dux. Vti licebit, quoties indoctus indoctum docere, inconsultus imprudenti consilium dare conabitur. Allusit ad prouerbium M. Tullius libro De finibus vltimo: C. autem Drusi domum compleri consultoribus solitam accepimus, cum, quorum res esset, ipsi non videbant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Drusus enim Iure consultissimus, alijs prospiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret. Cui confine est Horatianum illud: Cæcus iter ostendit. Horatius ad Scæuam:

Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictū autumat, quasi dicas: Sus Mineruam. Præpostere enim res geritur, cum cęcus videntibus iter commostrare conatur. Apud Aristophanem in Pluto, Carion seruus stomachatur in herum: quod ipse videns, Plutum oculis captum sequeretur.

Ος τις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν, ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. i.

Luminibus vt qui captum, & orbum homunculum
Sequatur à tergo; hoc agens præpostere.
Nam, qui videmus, ducimus cęcos: at hic
Sequitur, simulq; cogit eadem facere me.

Cæca speculatio.

Αλαοσκοπιὴ, id est, Cæca speculatio. Cōposita Græcis est dictio, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod est videre, inde ἀλαὸς cæcus, & σκοπεῖ, id est inspicere. Ita Suidas, ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio, citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionē admonet, quoties aut conniuent, quibus datum est negotium, aut ipsi nihil vident, quibus obseruandi partes sunt delegatæ. Translatum ab ijs, qui è speculis sublimibus diligenter circumspectant vndique, &, quod viderint, alijs renunciant. Homerus aliquoties hoc habet, Οὐ δ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε, quod Etymologus citat ex Methodio. Pro eo, quod est, haud quaquam cęcutienter speculatus est. Vti conueniet, quoties significabimus, aliquem rem sagaciter odoratum, ac deprehendisse.

Sine cortice nabis.

SINE cortice nare dicuntur, qui iam per ętatem non egent custode morum; aut qui eo doctrinæ processerunt, vt iam præceptorum opera non habeant opus. Horat.

Simul ac durauerit ætas
Membra, animumque tuum, nabis sine cortice.

Id est, Citra custodem, ac pædagogum ipse te reges, ac moderaberis. Acron prouerbij admonet: putatq; metaphoram mutuo sumptam à iuuenibus, qui, cum primitus natare discunt, corticibus, aut suberibus ventri subligatis natant: deinde exercitatiores, citra huiusmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quasi pueris, qui nare discunt, scyrpea induitur ratis, Qui laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus. Est autem Græcis φελλὸν, siue φελλὸς, (nam varie scribunt) quod Latini vertunt suber, (sic enim vertit Theodorus) Cortex arboris semper fluitans, & ob id aptus nauibus præsertim ancoralibus, (indicat enim ancoræ locum, vt à nautis caueatur) & piscantium tragulis: sustinet enim summos retium funes: vtilis & cadorum obturamentis, postremo & fœminarum calceatui mensibus hibernis, vnde ioco prouerbiali apud Græcos cortices arborum dicuntur. Meminit Plin. lib. 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationibus narrat φελλόποδας, vnde Græci φελλίζειν dicunt supernatare. Et φελλεῖς loca, quæ paullulo terræ tegunt saxa.

Vt possumus, quando, vt volumus, non licet.

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id est,
Non vti libet, sed vti licet, sic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur, tempori, ac necessitati seruiendū esse. Terētiana Misis in Andria, rogata, quam Athenis vitā agerent, verecunde seni meretriciū quæstū confitens: Vt quimus aiunt, quando, vt volumus, non licet. Cæcilius in Plotio, apud Donatum: Viuas vt possis, quando non quis, vt velis. Item Plato in Hippia maiore: Τοιαῦτα ὦ ἱππία τὰ ἡμέτερά ἐστιν οὐχ οἷα βούλεταί τις (φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι) ἀλλ' οἷα δύναται, id est, Eiusmodi sunt, Hippia, res nostræ, non quales quis optaret, sicuti prouerbio dicitur vsquequaque, sed quales esse possunt. Allusit eodem & in Cratylo: ὅπως ἂν δυνώμεθα προείποντες, id est, Præfati, vtcunque potuerimus. Sic enim modestię gratia præfantur, qui negotium aliquod suscipiunt. Huc pertinent & illæ Græcorum sententiæ:

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id est,
Oēs cupimus, at non licet ditescere. Et:
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id est,
Bene viuere omnes volumus, at non possumus.

Nemini sua fortuna satisfacit, & aliud votis destinat. Vsus erit, vbi significabimus nostra nobis parū placere, verū facultatē deesse, nō animum: videlicet fortunā esse parum

rum commodã, aut vitam non satis integram, aut epistolam non satis eruditam.

Atheniensium inconsulta temeritas.

Η τῶν ἀθηναίων δυσβουλία, id est, Atheniẽsium incõsulta temeritas. Quadrat in eos, quibus male consulta vertunt bene. Nam id olim vulgo tributum est Atheniensibus, quod ipsi quidem socorditer consultarent, parumq; prospicerent, verum Minerua, ciuitatis præses, illorum male instituta, bene vertere consueuit. Simile est huic, quod hodie quoq; vulgo dicunt: Est fortunatior, quam prudentior, de quopiam non suapte industria, sed fortunæ commoditate successu rerum vtente. Eupolis apud Suidam, & Athenæum libro decimo, in Atheniensium mores:

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς λ... σομεν. ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,
Quos ante hac nec præfici conuiuio
Quisquam tulisset, nunc videmus scilicet
Belli duces. o ciuitas, o ciuitas,
Fortuna vt es feliciore, quàm sapis.

Porro Atheniensium incogitantiam notat & Aristophanes hoc versu, in Nubibus:

Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. id est,
Læua consilia ferunt huic adesse ciuitati.

Quo loco interpres adscribit fabulam huiusmodi: Cum Neptunus, à Minerua victus, non posset Attica regione potiri, iratus immisit illis δυσβουλίαν, id est, læua, stultaq; consilia: hoc deinde vitium Atheniensibus ἐπιχώριον, hoc est, vernaculum fuisse. Idq; Mineruam non mutasse: ceterum, quod illi male statuissent, illa in bonos exitus vertebat. Allusit huc idem Aristophanes in Vespis:

Γλαῦξ γὰρ ὑμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id est,
Vlula nostras ante pugnam peruolarat copias.

Eodẽ leuiter allusisse videtur Demosthenes, cum ait in Olynthiaca prima, in ipsa statim fronte: Ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμετέρας τύχης ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. id est, Sed & vestræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem, vt dicant ea, quæ ad rem pertinent. Verum hoc vitij manifestius exprobrat illis in alia quadam oratione, dicens, alios homines solere consultare prius, ac deinde rem aggredi: contra Athenienses post rem factãm tum consultare. Theognis:

Πολλοὶ τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν, i.
Multis læua quidem mens est, sed numina dextra,
Queis bene vertit & id, quod temere instituunt.

Aristophanes in Concionatricibus:

Λόγος τέ τοι τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
Ὅσ' ἂν ἀνόητα, καὶ μωρὰ βουλευσώμεθα
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. id est,
Est sermo quidam ductus à maioribus
Fatua licet statuamus væcordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Mediũ carmen Græcum carebit vitio, si tollatur coniunctio καί, quanquam editio Aldina habebat. Et apud Liuium subinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc, quod alibi retulimus, εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id est, Dormienti rete tollit.

Vbi non sis, qui fueris, non est, cur velis viuere.

Cicero in epistola quadam lib. 7. Familiarium, sententiã huiusmodi veteris prouerbij citat: Vetus est, inquiens, Vbi non sis, qui fueris, nõ esse, cur velis viuere. Sumptum est à communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerãdum putant, quam vt inter eos neglecti, aut etiam notati viuant, apud quos aliquando cum splendore, atque auctoritate sint versati. Adeo, vt exilium vbiuis præoptent potius, aut etiã è vita decedere, quam mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentem, vt dicat, sibi pudorem in causa esse, quo minus obtueatur Polymnestorem. Pudere enim in tam calamitoso rerum statu, conspici ab eo, cui aliquando visa sit florens. Idem in Alcestide:

Τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον, φίλοι,
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. id est,
Post hac, amici, cur mihi sit viuere
Cordi, male audienti, & affecto male.

Ad eãdem facit sententiam, quod apud Sophoclem ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται, id est,
Est turpe, vitam prorogare longius

Quiſquis malis nil explicat ſeſe ſuis.
Item paullo poſt in eadem tragœdia,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν δ' εὐγενῆ χρή. id eſt,
Verum aut decore viuere ingenuum virũ
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoque ſenarius,
Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. id eſt,
Fortuna quibus inuidit aſpera viuere,
Hos indecorum, ac turpe velle viuere.

Sed propius ad Ciceronis ſentẽtiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, ſibi non eſſe cauſam, cur optaret viuere, quod omnibus ornamentis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων, τοῦτο μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
Βασιλεῦσι νύμφη. id eſt,
Quæ nãq; vitæ cauſſa iam ſupereſt mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygũ.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Dein ſpes in amplas educabat, regibus
Deſponſa.

Et reliqua, quæ ſequuntur. Sunt enim longiora, quàm vt hic putemus eſſe percenſenda.

Premere pollicem, Conuertere pollicem.

ANTIQVITVS in pollice fauoris erat, ſtudijq; ſignificatio. Qui faueret, pollicem premebat; qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui geſtus in prouerbium abierunt, vt iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet; conuertere, qui male vult. Pli. lib. 27. cap. 2. Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuen.

-Conuerſo pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter,

Horatius Vtroq; pollice dixit, pro ſummo fauore,

Conſentire ſuis ſtudijs qui crediderit te,
Fautor vtroq; tuũ laudabit pollice ludũ.

Porphyrion enarrat hunc ad modum, Vtroque pollice, id eſt, vtraq; manu, συνεκδοχικῶς. Synecdoche, à parte totum. An, qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo. Acron hoc pacto, Vtroque pollice, συνεκδοχικῶς, manu vtraque, ſublataq; pariter, ac ſæpius mota. Hic enim geſtus valde laudantium eſt. Sane vtrunque, ſicut ex ijs conijci licet, prouerbij origo fugit.

Faciem perfricare, Frontis perfricta.

FRONS habita eſt antiquitus pudori ſacra, & facies item. id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo dicũt, pudorem eſſe in oculis. Inde frontem, aut faciem prouerbio perfricuiſſe dicũtur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abſterſo manu à vultu pudore. Tranſlatum apparet à geſtu quorundam, qui dicturi, facturive quippiam apud ignotos, manu faciem perfricant: id quod ruſticani cuiuſdam pudoris indiciũ eſt, quem coneris peruincere. Hũc geſtum Quintilianus notat inter vitia pronunciationis libro vndecimo: Vitioſa enim, inquiens, ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quaſi improbam facere. Plutarchus ſcribit hunc geſtum peculiarẽ fuiſſe M. Tullio, vt dicturus, læua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipſe Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuiſſe ſeſe. Fabius libro nono, citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui prætor fieres, quàm Catonem. Significat id eſſe dictu vehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ hiſtoriarum: Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris. M. Tull. Tuſc. qõ. lib. 3. in eundem ſenſum dixit, Perfricare os: Quid tergiuerſamur, Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem, quã tu idem, cum os perfricuiſti, ſoles dicere? Seneca lib. 5. epiſtola 40. Perfrices frontem oportet, & ipſe te non audias. Huc pertinent etiam illa, quod effrõtes appellamus inuerecundos. Et, Qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit:

-Clament periiſſe pudorem
Cuncti pene patres. Id Perſius imitatus:
-Exclamet, inquit, Melicerta periſſe
Frontem de rebus.

Item illa, Quo ore obiurgabis filium? Et, Os impudens, Os durum, Os ferrum, cum impudentiam indicamus. Ouidius:

Nõ tibi plus cordis, ſed minus oris adeſt.
Non plus audes, aut ſapis, ſed minus pudet.

M. Tull. in Verrem, Os hominis, inſignemq; impudentiam cognoſcite. Idem in Philippica quinta. Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Poſtumo:

Quod

Quod habent os, quam audaciam? Rursus in Oratore: Quod tamen os est illius patroni, qui ad eas causas sine vlla scientia iuris audet accedere? In Philippica vndecima: Audisset furentis introitum Dolabellæ, vocem impuram, atque os illud infame. Martialis libro nono.

Santonica medicata dedit mihi pocula virga,
(Os hominis) mulsum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπην appellat, id est, canino adspectu. & apud eundem:

Κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο. i.

Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam significans cum timiditate cõiunctam. Deniq; haud scimus, an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnosophistis adducitur e Cyrenæo poeta:

Τρὶς δ᾽ ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id est,
Porro ter ãbstersis diui donant meliora.

Subindicat, impudentius id postulare, vt, quæ sint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere.

FRONTEM explicare, cum hilarescimus; contrahere, cũ ringimur, (hoc est, vbi quid molestum est,) dicimus. Plinius in libro vndecimo: Frons & alijs, sed homini tantum tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Terentius: Exporge frontem. Horatius in Odis:

Sollicitam explicuere frontem.
Idem alibi:
Deme supercilio nubem.

EXPORRECTA fronte, hilariter. Porrectiore fronte mecũ loquaris oportet, apud Plaut. Obducta fronte, corrugata fronte, contracta fronte, caperata fronte. Plaut. Caperat frõs seueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus translatum volunt. Et nubila frons, serena frons, explicata frons.

Attollere supercilium, Ponere supercilium.

PLINIVS, Supercilia, inquit, homini, & pariter, & alterne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastus. Superbia alibi conceptaculum, sed hic sedem habet: in corde nascitur, huc subit, hic pẽdet. Nihil altius simul, abruptiusq; inuenit in corpore, vbi solitaria esset. Hactenus ille. Inde prouerbio Attolli supercilium dicimus, arrogantiam significantes: Adduci supercilium, fastidium indicantes. Citat & Suidas, ἀνασπῶντες τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, i. Contractis superciliis, inflatis buccis. Quod Græci vnico verbo dicunt κατοφρυᾶσθαι. Lucianus à persona ad rem transtulit, sermonem arrogantem, ac superciliosum appellans κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur supercilium, cum à fastu receditur. Et fastosos homines superciliosos nominamus. Denique simpliciter ipsum supercilium pro fastu, atq; arrogantia ponitur. Philosophorum supercilium quis ferat? Porro, quod Plinius ait, superciliis annuere nos, atq; renuere, Homerum secutus est, apud quem versus hic aliquoties legitur:

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. i.
Sic ait, atq; superciliis pater annuit atris.
Id æmulatus Maro:
Sic ait, & totũ nutu tremefecit Olympũ.

Bibe helleborum.

ARISTOPHANES in Vespis, πῖθ᾽ ἐλλέβορον, id est, Bibe helleborum. Quo dicto, significat insanire quempiam. πῖθι vero dixit, nõ πῖνε, quod, vt admonet interpres, hoc ad simplicem potum referunt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idẽ ostendit & verbum hinc esse fictũ, ἐλλεβοριᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν, pro insanire. Quique parum animo constant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id est, Helleboro opus habere dicuntur. Atque idem apud Latinos ẽt auctores, helleborũ edere, & helleboro sese purgare, prouerbio iubentur: propterea quod antiquitus plurimus vsus fuerit huius herbæ ad leuanda mẽtis, & capitis vitia. Plinius lib. Nat. historiæ 25. c. 5. hellebori duo facit genera, sicut & Dioscorides libro quarto: Candidum, quod Italia veratrum album appellat: & nigrum, quod alij vocãt entomon, etiam si in Dioscoride atomon legimus. Alij polyrrhizõ, pleriq; Melampodion vocant, ab inuentore Melampode vate, vel eiusdem nominis pastore, quod is animaduertisset eo purgari capras: deinde dato eorum lacte sanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius, Plinium secutus, ait, coloris discerniculum non in semine, neque in virgultis, sed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoq; stomachum, & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur.

Vtriusq;

Vtriusque periculosa sumptio, sed alibi vt præstantior, ita periculosior. Quod ipsum tamē adeo vulgatum esse cœpit, vt plerią; studiorum gratia, ad peruidenda acrius, quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus, scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, cādido helleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia vsque animi redundaret, & instantiam, vigoremq; mentis labefaceret. Nigri vero religiosum etiam vsum fuisse, testatur Plinius. Siquidem hoc & domos suffiebāt, purgabantq;, aspergentes & sese, & pecora. Tum solenni cum precatione colligebatur, & superstitiosius, vt meminit etiam Theophrastus. Primum enim gladio circūscribebatur: deinde, qui succisurus erat, exortum solis spectabat, precabaturq;, vt id sibi liceret, dijs concedentibus, facere. Obseruabat & aquilæ volatum, quæ si propius aduolasset, moriturū eo anno, qui succiderat, auguriū erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumq; genus, tum cādidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduersus melācholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen varie effertur. Plaut. in Menæhmis: Non potest hæc res trium iugerum helleboro obtinerier. Demosthenes Æschinem in actionem monet, vt sese purget helleboro. Lucianus in Dialogo Menippi, ac Tantali: ληρεῖς, ὦ τάνταλε, καὶ ὡς ἀληθῶς ποτὲ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκρατοῦς ἐλλεβόρου νὴ δία, id est, Desipis, Tantale, &, vt vere dicam, helleboro poto tibi est opus, eoq; sane meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in secundo Verrarum narrationum libro, ita pronunciat, vt Aiax traditum ab Hippocrate helleborum bibat, prius quam in heroum consortium recipiatur. alludēs ad eius insaniam. Ibidem legitur, nō licuisse Chrysippo in beatorum insulam immigrare, nisi quartum iā sumpto helleboro. Nimirum illuc alluditur, quod ter in vita bibisse memoratur, vt testatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius:

Expulit helleboro morbum, bilemq; meraco.

Ouidius in epist. Ponticis lib. 4.

I, bibe, dixissem, purgātes pectora succos,
Quidquid & in tota nascitur Anticyra.

Persius:

-Anticyras melior sorbere meracas.

Insanū significans. Ausonius ad Theonem:

Helleborumq; bibas Samij Lucumonis acumen.

Nauiget Anticyras.

Πλεύσειεν εἰς ἀντικύρας, id est, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagij quasi faciem, cum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus verbis Stoicum insanum significat, quique mentis morbo laboraret, essetq; sapientis indignus nomine, cum nemo sapiens nisi sanus. Dictum est autem eadem figura, qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς μασσυλίαν, id est, Nauiges Massyliam. Strabo libro Geographiæ nono, duas Anticyras commonstrat, & in altera, quæ sit post Crissam opidum, helleborum nasci, in altera eiusdem nominis, quæ sit ad sinum Maliacum, & Oetam montem, optime temperari. Atque in eam quam plurimis è regionibus adnauigari sanitatis gratia. Pausanias in vltimo libro scripsit, supra Anticyram montes esse magnopere petricosos, in his copiose prouenire helleborum, nigro purgari aluum, albo vomitum cieri, ac superiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem, helleboro dato, liberarit insania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit.

Tres Anticyras dixit pro vniuerso helleboro, significans deploratam, & immedicabilem insaniam. Simili figura, quos indicant esse parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Chelam. Ad hanc formā pertinent illa, Tonsoris eget, aut Curatore est opus. Horatius:

Nec tonsore putas, nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella lib. 1. cap. 3. scribit, Catonem dicere solitum, eum, qui agrum incoleret, nec salubri cælo, nec fertilem, velut commotæ mentis ad agnatos, ac gētiles esse deducēdum. Varro lib. De re rustica 1. cap. 2. Qui salubrē locū negligit, mente captus est, atq; ad agnatos, & gentiles deducendus. Cic. lib. 2. De inuētione: Si furiosus existet, agnatorum, gentiliūq; in eo, pecuniaq; eius potestas esto. Nā duodecim tabulæ furiosis ius adimunt admini-

administrandi res suas, & ad gentiles, agnatosque transferunt; quemadmodum legimus libro Institutionum primo, titulo de Curatoribus; & Pandectarum libro vigesimo septimo, titulo vltimo de curatore furiosi. Rursum eiusdem operis libro primo, titulo decimo octauo, de Officio prȩsidis. Et apud Ciceronem libro tertio Tusculanarum quæst. Qui ita sit affectus, cum dominum esse rerum suarum, vetant XII. tabulæ. Verba XII. tabularum sunt hæc: Prodigo, & furioso bonorum suorum administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto.

Strychnum bibit.

Στρύχνον ἔπιεν, id est, Strychnum bibit, in insanos item competit, à Strychni herbæ natura, quæ, vel gustata, statim insaniam parit. Dioscorides in quarto, quattuor strychni genera facit. E quibus postremum μανικὸν vocat, id est, insanum. Plin. lib. 21. cap. 31. cum duo strychni genera salutaria demonstrasset: Tertio, inquit, folia sunt ocymi, minime diligenter demonstranda. Remedia enim non venena tractamus; quippe insaniam facit: paruo quoque succo. Quanquam & Græci auctores in iocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species varias, imaginesque conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere: quidquid vero adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est venenum, quod innocentissimi auctores simpliciter Dorychnion appellauere, ab eo, quod hoc cuspides in prœlijs tingerentur, passim nascente. Dioscorides scribit, Strychni radicem cum vino potam, mensura < visa quædam, ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo sumptam, stuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam: remedio esse, si multũ, ac largiter biberis, ac reuomueris. Vnde magis videtur cõgruere in φιλαύτους, & sibi placentes, &, vt Flaccus inquit, sibi pulchros. Nam Theophrastus tradit, qui Strychnum ederint, sibi videri pulcherrimos. Cuiusmodi multos homines videmus, qui sibi nulla in re displicere possunt, perinde quasi strychno victitent. Est diuersum insaniæ genus, quo quidam sibi displicent in omnibus; sed alterum vulgatius est, & immedicabilius.

Ede nasturtium.

Ἔσθιε κάρδαμον, id est, Ede nasturtium. In socordem, ignauum, hebetem, stupidum, olim dicebatur, propterea quod huic efficaciam inesse credant, erucæ contrariam: vim enim, vigoremque animi suscitare, Venerem coercere, cum illa è diuerso Venerem acuat, vim mentis hebetet, vnde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον, quasi cor domans. Plinius lib. 19. cap. 8. Nasturtium, inquit, nomen accepit à narium tormento. Et inde vigoris significatio, prouerbio id vocabulum vsurpauit, veluti torporem excitantis. Græcis à corde nomen habet. Dioscorides tradit, nasturtio vim esse similem erucæ, & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Ceterum, quod ait, nasturtio stimulari Venerem, dissentit à Plinio. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις, ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. τί καρδαμίζεις; id est, Edi heri nasturtia. Quid nasturtiaris? Idem in Vespis:

Ὀξυθύμων, καὶ δικαίων, καὶ βλεπόντων κάρδαμα. id est,
Acrium, ac iustorum, & oculis qui exhibent nasturtia.

Porcum immola.

Neqve prætereundum existimamus, quod Plautus in Menæhmis, porcum syncerum, & sacrum immolare iubet eum, quem mente captum significat. Adolescẽs, quibus hic pretijs porci veneunt sacres, synceri, nummum vnum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem insanũ esse te certo scio. Opinantur, quod veterum vsu, qui cuiuspiam irati numinis intemperijs ageretur, hoc piaculo se soleat purgare. Idem paullo post in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non sanus satis Menæhme, qui nunc ipsus maledicas tibi. Iube, si sapias porculum afferri tibi. Horatius in Sermonibus:

-Immolet æquis
Hic porcum laribus.

Loquitur de eo, qui iam ab insania resipuisse videretur.

Multa Syrorum olera.

Πολλὰ Σύρων λάχανα, i. Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eã exercẽtes, aut in eos, qui

qui rebus vilibus abundant. Fortassis recte dicetur & in eos, qui in rebus non multæ frugis, nimium insumunt operæ, quippe non in agris exercendis, sed in hortis colendis occupati, quæ plus afferant voluptatis, quam emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio libro vigesimo, capite quinto, vbi, commemoratis varijs remedijs, herbæ Staphylini, quam eandem & pastinacam erraticam vocant, hæc subnectit: Syria in hortis operosissima. inde quoque prouerbium est Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimã Staphylino herbam serit, quam alij gingidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autem existimemus parœmiam in maleficos quadrare posse, illa nos coniectura commonet, quod paullo ante Orpheum citauerat auctorem, Staphylino amatorium inesse. Neque Syrorum mores vulgo nota caruisse, vel adagium illud testatur: σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας, id est, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miseretur nostri Cœlius Rhodiginus, qui tam insigniter torqueamur, neq; quidquam tamen ipse subleuat.

Melle litus gladius.

MELLE litus gladius. In perniciosam adulationem dici solitum. Plin. lib. 21. tradit, Heracleæ in Ponto, ab eisdem apibus aliquando mella reddi perniciosissimum habentia venenum. Quę qui ederint, abijciũt se humi, refrigerium quærentes. Nam sudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in causa est. Ea est herba alba, quam ægolethron appellant. Allusum est autem ad morem barbaricum, qui solent tela venenis tingere, quo vulnus esset immedicabile: præsentissimum malum erat oleum incendiarium, quod illitum telo, sicubi hæsisset in corpore, tenaciter cremabat, incendium aqua iniecta irritabatur, solo puluere insperso consopiri poterat. Auctor Marcellinus lib. 23.

Letale mulsum.

Θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letale mulsum. Eandẽ cũ superiori habet sententiam. Diogenes, formosa scorta, θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letiferum mulsum, appellare consueuit. tametsi nihil vetabit, & in assentationem, in fœdas voluptates torquere: breuiter, quidquid ita iucundum est, vt idẽ sit perniciosum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatam, auriũque pruritum, μελιτίνην ἀγχόνην, id est, Malleam præfocationem appellabat, quod assentatione quidem delectaret, ceterum mendacio strangularet admittentem. Ad hanc formam attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19. Lacte gypsum male misceri: præsens enim venenum habet gypsum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis.

Λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum lino connectis. Huius adagij duplicẽ apud Gręcos interpretes sensum inuenimus: Quorũ alter est, Infirmis infirma copulas, friuola friuolis: alter, Eadem non eisdem rationibus facis, vt dicis. Ctesippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidem linum, vti prouerbio dicitur, lino cõnectis, si pater tuus, pater est omnium. Est autem ironia in sophistam, qui friuolis argutijs id sibi collegisse videbatur. Aristoteles in tertio libro, τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, disputãs de infinito, vbi Parmenidis sententiam pręfert sententiæ Melissi. Melissus enim ipsum infinitum totum dixerat. At Parmenides totum dixit esse finitũ, à medio æque distãs. Fieri enim inquit, non potest, vt infinitum cum toto, atq; vniuerso, perinde atq; cum lino linum nectatur. Ipsa philosophi verba subscribamus, si quis forte requiret: διὸ βέλτιον οἰητέον παρμενίδην μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν τὸ ἄπειρον ὅλον φησίν: ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μεσόθεν ἰσοπαλές, οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν, τῷ ἅπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus item in discutiendis quæstionibus, quæ exoriũtur ex dictis Platonis, quodam in loco sic vtitur, vt videatur conuenire in eũ, qui copulet inter se pugnantia, ostendens, quemadmodũ Plato de Homero diuersa, pugnantiaque dixerit: οὐ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστὶ, τὸ ταῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειν, id est, An non enim linũ lino connectere est, ista inter se copulare? Huic affine est, quod apud Athenæum lib. 6. ex Thebano poeta, Pindaro, ni fallimur, citatur: ποτικολλᾶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ. id est, Agglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de parasitis: is, qui hoc dicit, sermonem suscipit de adulatoribus superiori congruentem.

Senesco semper multa addiscens.

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. i.

Discenti assidue multa, senecta venit.

Hic pětameter ex elegijs Solonis in prouerbium abijt. significat autem, vsu vitæ, multaq; rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cum ea, quæ citatur apud Gellium, sententia:

Vsus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur à Platone lib. de Rep. 7. Rursum in Dialogo De philosophia, quærens quispiam, nũ philosophia sit πολυμαθία, Quid aliud, inquit, est philosophari, quàm id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Discenti assidue multa, senecta venit.

At nobis quidē videtur semper aliquid discendum ei, qui in Philosophum sit euasurus, siue iunior sit, siue senior, vt quam plurima discat in vita. Citat & in Lachete. Seneca in epistola quadam ad Lucilium: Tamdiu discendum est, quamdiu nescias: &, si prouerbio credimus, quamdiu viuas. Citatur semel atque iterum apud M. Tullium in Catone maiore. Quinetiam Terentianus ille Demea Solonis sententiam retulit, cum ait: Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitã fuit, quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet noui, Aliquid moneat, vt illa, quæ te scire, credas, nescias: &, quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Allusit huc cuiuscunq; est versiculus ille, neque inscitus, neque inelegans, Senecæ nomine celebratus. E Publianis autem mimis vnũ esse suspicamur, hac adducti coniectura, quod in hoc numero quosdam reperimus, qui nominatim ab Aulo Gellio sub Publij titulo referuntur. Senarius autem hic est:

Discipulus est prioris posterior dies.

Vita doliaris.

Ζωὴ πίθου, i. Vita dolij, prouerbio dicitur vita frugalis, parca, & ab omni strepitu, atque ambitione semota. Breuiter, talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egisse legitur, vnico cõtentus pallio, baculo, quo canes abigeret; dolio de palo suspenso pro domicilio libenter vtens, crudis herbis, & aqua simplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice solitus vti: idq; à puero quodam didicisse se prædicabat, quē forte ad eũ modum aquã haurientem viderat. Porro, vt in dolio habitaret, inde sibi dicebat in mentem venisse, quod, cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicasset, vnde proreperet ad solem, & vbi secõderet à ventis, atq; æstu. Poterit torqueri & in eos, qui nimiũ sordide, nimisq; dure, atq; immunde viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum lib. 2. Ανιπτόποδες, χαμαιευνάδες, ἀερίοικοι, id est, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem libro quarto de Pythagoricis, ex Antiphane:

Ἔδει ὑπομεῖναι μικρὸν ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥῖγος, σιωπὴν, στυγνότητ', ἀλουσίαν. id est,
Inedia, sordes sunt ferendæ paullulum,
Silentium, tristitia, frigoris rigor,
Simul ferendum corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamarobiorum (ea gens est Sarmatiæ) appellatio, vt Hamaxobij dicantur, qui dure, sordideq; viuant. Nomen hinc inditum genti, quod ijs plaustra ædium vice sint.

In diem viuere. Ex tempore viuere.

In diē viuere, est, præsentibus rebus cõtentũ viuere, atq; ex parato, minime sollicitũ de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημέριος βίος. Et καθημερόβιοι, qui ad eum viuunt modum. Theocritus in Idyllio N.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' ἄυριον ὐκ ἐσορῶμες. id est,
Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

Aristophanes in Equitibus:

Κριθὰς πορίῶ σοι καὶ βίον καθ' ἡμέραν. id est,
Ego affatim tibi suppeditauero ordeũ, &
Victum diurnum. Homerus Odyss. Φ.
Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. i.
Agrestes, stolidi, tantumq; diurna sciētes.

Persius:

Atque ex tempore viuis.

id est, citra solicitudinem futurorum. Vnde & Ex tempore dicere, id est, citra præmeditationem. M. Tull. Philippica 5. simili forma dixit, In horam viuere. Quæ non faciebat Hannibal, qui multa ad vsum reseruabat, hæc ij, qui in horam viuerent, non modo de fortunis, & de bonis ciuium, sed ne quidem de vtilitate sua cogitauerunt. Nec abludit ab hac specie, quod scribit Horatius in Arte poetica: Et mutatur in horas, hoc est subinde.

Vita macerata.

Βίος μεμαλαγμένος, i. Vita macerata, seu permollita. De molliter viuētibus, quibus ex facili omnia suppetunt. Refertur à Diogeniano,

geniano, Zenodoto & Suida. Translatum arbitramur à leguminibus, aut salsamentis maceratis, iamq; ad esum accommodatioribus: aut à tritico iam molito pisto, ac sub acto, Cui diuersum est, βί☉ ἀκανθώδης, id est, Vita spinosa.

Ipsa dies quandoque parens, quandoque nouerca est.

Versus est Hesiodi in libro De obseruatione dierum auspicatorum, atque inauspicatorum, qui deinde in prouerbiũ abijt, longo hominum æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philosophus. is est huiusmodi:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. i.
Ipsa dies quandoque parens, quandoque
nouerca est:

Eo versu significatum est, non omni die bene esse posse, sed isto bene, atque alio male. Inde translatũ, quod matres bene volũt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare se dicit, vtrum natura sæpius nouerca sit, an mater, vt quæ tot venena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

Diversa metaphora rem candem explicuit Theocritus in Batto:

Χ' ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. id est,
Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere lucet.

Id est, Aliquando res aduersæ sunt, aliquando secundæ, quemadmodum cælum nunc serenum est, & placidum, nunc turbidum, ac tempestuosum. Huic affinis est allegoria Pindarica, e Pythijs hymnis: Non semper eosdem flare ventos, sed nunc hos, nunc alios.

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. i.
Alias alij flatus, sublimiter volantium
ventorum.

Idem in Isthmijs hymno quarto. *Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει*, id est, Sed alias alius ventus omnes afflans agit.

Plus aloes, quàm mellis, habet.

Plus aloes, quàm mellis, habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarãs, ac si dicas, plus molestiæ, quàm voluptatis. Nam aloe frutex quidam est, odore graui, gustu amarissimo, cuius meminit Dioscorides, libro tertio. Plautus in Amphitryone, Ita cuiq; comparatum est in ætate hominum, ita dijs placitum, voluptati vt mœror comes consequatur. Quin incommodi plus, maliq; adsit, boni si obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes, quam mellis, habere. Et Iuuenalis de vxore:

Plus aloes, quam mellis, habet.

Apuleius citra metaphoram sic extulit in Floridis: Sed verũ verbum est profecto, quod aiunt, nihil quidquam tam prospere diuinitus hominibus datum, quin & tamẽ admixtum sit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac tristium, lætorumq; mixturam Homerus Iliados vltimo libro perquam eleganter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ scribit in Iouis limine sita esse, quorum alterum sit plenum tristibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans,

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id est,
Nunc lætis vitam miscet, nunc tristibus
idem.

Quemadmodum & superius indicauimus. Verum admodum maligne temperat Iuppiter Homericus, nimio plus admiscẽs malorum, quam bonorum, vt, si suam quisque fortunam ad calculos vocet, minima sit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi sententia euenerunt. Id quod eleganter dictũ est à Pindaro in Pythijs hymnis: *ἓν γὰρ πὰρ ἐσθλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι.* id est, Ad vnum enim bonũ duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales. Plinius lib. 27. sentẽtiam inuertit, cum ait, nihil esse tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam sit adiunctum. Quandoquidem compertum est, etiam aconito, quo nõ aliud venenum nocentius, inesse remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modũ Euripides, citante Plutarcho:

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ, καὶ κακὰ,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. id est,
Bona separare non licet malis, sed est
Mixtura quædam.

Naues onustæ conuicijs.

Adsimili figura dixit Homerus Iliados Y. conuicia, quorum onus, nauis centiremis

mis non queat portare: cuiusmodi Lucianus dixerat, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, vt ante dictum est. Carmen Homeri sic habet:

Εἰ γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ᾽. οὐδ᾽ ἂν νηῦς ἑκατόνζυγος ἄχθος ἄροιτο. id est,

Probrorum superest ambobus copia summa,
Quorum onus haud portet centum ratis incita remis.

Affine & illi, quod alio dicetur loco,

Οὓς οὐκ ἂν αἴροιντ᾽ οὐδ᾽ ἑκατὸν αἰγύπτιοι. i.
Quos tollere nec centũ queant Ægyptij.

Hermippus apud Athenæus libro primo describens, quid à quaque regione soleat importari, versiculum hunc ioco admiscet,

Καὶ παρὰ περδίκκου ψεύδη, ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. id est,
Atq; à Perdica ratibus mendacia multis.

Notans Lyciorum mores. Nam Perdicia pars est, ac portus Lyciæ. Lycias sortes notat. & Virg. Æneidos quarto, veluti vanas.

Tollere cornua.

TOLLERE cornua, pro eo, quod est, animo efferri, nunc quoque vulgo tritissimum est. Horatius de Baccho:

Et addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate:

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Translatum à pecoribus, quæ cornibus oppositis minantur. Horatius in Epodis:

Nanque in malos acerrimus,
Parata collo cornua.

Tollere cristas.

Tollere cristas. Diuersa metaphora, sensus idem. Iuuenalis.

Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat.

Translatũ ab auibus cristatis, in quibus cristę erectiores alacritatis, atq; animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sane hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, id est, quæ nobis cristas detraxit. Videlicet, reddita pace. Contra, Submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius, confecto Mithridatico bello, intraturus Posidonij professione sapientiæ clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & fasces lictorios ianuæ submisit, is, cui se oriens, occidensque submiserat. M. Tullius in Bruto: Cum enim in maximis causis versatus esses, & cum tibi ætas nostra iam cederet, fascesque submitteret. Et apud T. Liuium in secundo ab vrbe condita: Publicola, submissis fascibus, in concionem ascendit.

Animus in pedes decidit.

QVI vehementer consternantur, atque expauescunt, ijs animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie vulgo audimus: Totus animus mihi erat in pedibus, pro eo, quod est, vehementer eram exanimatus. Homerus Iliados O.

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. id est,

Pauor ingruit ingens
Omnibus, inque pedes animus mox decidit imos.

Vespa cicada obstrepens.

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. id est,
Scilicet obstrepitans argutæ vespa cicadę.

Apud Theocritum est in Hodęporis. Nã his verbis contemnit quidam pastor pastorem, à quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum superiore. Aut qui negotium facessit longe se præstantioribus. Quod genus est illud: Catulus leonem allatrans.

Pica cum luscinia certat.
Epopa cum cygnis.

CONSIMILEM habent sententiam, quæ leguntur apud eundem in eadem Ecloga:

Οὐ θεμιτὸν λάκων ποτ᾽ ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν,
Οὐδ᾽ ἔποπας κύκνοισι. id est,

Haud fas est Lacon, philomelam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.

Pilos pro lana.

Τρίχας ἀντ᾽ ἐρίων, id est, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poetam in Hodœporis, de re vehementer inæquali, aut de negotio supra modum absurdo:

Τὶς

Τίς πέκχας ἀντ' ἐρίων ἀποκίξατο, τὶς δὲ παρδάσας

Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὰν κύνα βέλετ' ἀμέλγεν. id est,

Quis vice lanarum feras detondeat vnquam?

Quis capra pro primipara vilẽ velit amẽt Emulgere canem?

Capra pilos habet potius, quam lanam, ouis lanigera est. Hæc dicuntur in pastorẽ, qui certaturus hædum opponebat agno.

Tibiam tuba comparas.

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id est, Tibiam tubæ comparas. Refertur à Diogeniano. Conuenit in res supra modum impares, propterea quod exilem vocem edat fistula, tuba prægrandem.

Cicada apem comparas.

Τέττιγι τὴν μέλιτταν συγκρίνεις, id est, Cicadæ comparas apem. Nam cicada cum maior, tum canora, cum apis sit non modo minuto corpusculo, verum etiam pœne muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium vtrunq; attingit: τοσοῦτον ὑπερφωνοῦντα φύσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας. id est, Inuenies tanto voce superiorem, quanto tuba superat tibias, apes cicadæ.

Testudinem pegaso comparas.

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις: id est, Testudinem pegaso comparas. De rebus nequaquam inter sese cõferendis. Pegasus equus erat volucer, si fabulis credimus: testudine nihil tardius. Virgilius in Tityro aliquot dissimilitudinis formulas congessit:

Sic canibus catulos, similes sic matribus hædos

Noram, sic paruis componere magna solebam.

Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Aliter catuli longe olent, aliter sues.

APVD Plautũ legitur in Epidico sordidior quidẽ metaphora, sed tamẽ ad rem significandã apta: Aliter catuli longe olent, aliter sues. Quo dicto significatũ est, nõ veste dignosci hominem ab homine, verum inesse natiuum quiddam, genuinũ, ac proprium in vnoquoque, quod in ipso vultu, oculisque eluceat, quo liberum à seruo, generosum à rustico, probum ab improbo: facile discernas. Atque hic est hominis veluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, si quis modo sit sagaci nare. Huc allusit Martialis lib. 6.

Cũ bene se tutã p fraudes mille putauit,

Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiusdã apud Fabium: Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cum à quodam esset dictum deformi specie, retorsit aduersarius, affirmans recte dictum, eum non esse liberum, cui non sit facies liberalis.

Vt sementem feceris, ita & metes.

ELEGANTISSIMA metaphora dixit Cicero: Vt sementem feceris, ita & metes, id est, reportabit præmium tuis factis dignum. Plautus in Epidico: Sed, vt acerbum est, pro bene factis cũ malam messem metas, id est, cum pro beneficio maleficiũ reportes. Et apud Platonem: Quam hic messem facturus est? Haud sane bonam. Huc respicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμεῖς δὲ ἔχη θ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. id est,

Habeatis at vos instituto congrua.

Denique illud pæne solenne est apud Græcos poetas, κακῶς κακόν. Aristophanes in Equitibus:

Οὐ δὲ μουσικὴν ἐπίσαμαι

Πλὴν γραμμάτων. καὶ ταῦτα μὲν κακῶς κακά. id est,

Neque musicam doctus scio,

Sed litteras tantum, atq; eas malas male.

Illud item frequens, ἀπόσ' ὀλῶ κακῶς κακόν, id est, Te malum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum est in huius operis vestibulo. Rursum Euripides in Hecuba:

Τὸν μὲν κακὸν

Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. i.

Bonis bene euenire, sed malis male.

Idem in eadem fabula:

Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ

Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. i.

Quin vbi quæ non decent

Haud veritus es patrare, fer quæ nõ libẽt.

Perquam festiuum est, quod de Diogene refert Laertius: Super cænã quidã illi obiiciebant ossa, veluti cani, quod Cynicus esset, eam contumeliam ille sic pensauit. Accessit propius, & iuxta illos stãs mingebat, vicissim

vicissim illis canem agens. Sed propius huc pertinet, quod idem refert in Zenone, qui seruum in furto deprehensum cædebat. Seruus interim clamabat, in fatis fuisse, vt furaretur. At Zeno, Illud etiam, vt cæderreris. Seruus, quoniam audierat herum disputantem de necessitate fatorũ, eam prætexuit suo commisso: sed scite retorsit philosophus.

Carica musa.

Καρικὴ μοῦσα, id est, Carica musa. καρικὰ αὐλήματα, id est, Caricæ cantiones. De lugubri, aut rustica, atque indocta, seu molesta cantione dici solitum. Quadrabit in poetam, aut oratorem indoctum. Antiquitus de tristi, stridulaque, & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, vt tradit Athenæus libro Dipnosophiston 4. Cares itidem vt Phœnices in luctu tibijs vti solẽt magnitudine palmi, lugubre quiddam, & stridulum sonantibus. Eas autem tibias, Phœnicum lingua, gringos vocari, quod ijs in Adonidis luctu soleant vti. Porro Adonidem γίγγλον, id est, Gringen appellant. Hinc eisdem verbum γιγγραίνω. His confinia tradit Iulius Pollux lib. 4. nisi quod ibi γίγγραν inuenimus scriptum. Caricam musicam notat Aristoph. in Ranis:

Σκολιῶν μελῶν καὶ καρικῶν αὐλημάτων. i.
Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,
Modosque tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιὰ, id est, obliqua, vocabant: vel à tibiarum specie, vel ab obliquo in conuiuijs canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio, Ad Myrtũ canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλοὺς δ' ἔχουσά τις κορίσκα, καρικὸν μέλος
Μελίζεται. id est,
Calamos habens puella, Caricum melos
Modulabitur.

Plato quoque philosophus libro De legibus septimo, mentionẽ facit Caricæ musæ, quam interpretatur ἐπικηδίαν ᾠδὴν, id est, Lugubrem cantionem. Hesychius indicat, inde ductum, quod ad pompas funebres conduci soleant e Caria fœminæ, quæ lamentantium personam agerent. Itaque orationem indoctam, & inamœnam recte dixeris καρικὴν μοῦσαν: In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum lib. 4.

Πηκτὶς δὲ μέσην γαυριῶσα βαρβάρῳ. id est,
Pectis camœna iactitans se barbara.

Pectis autẽ organi genus est, duabus chordis instructum. Idem Atheneus dubitat, an Caria sit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fistulas, siue calamos, γίγγρους appellãt, vocabulo, vt videtur, à stridore soni efficto. Cum his cõsentiunt, quæ Plato scribit lib. De legibus, quẽ modo citabamus, septimo: καὶ εἴποτ' ἄρα δεῖ τοιούτων οἴκτων γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες, ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότ' ἥκειν δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷον περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, & cetera, id est, Et si quando oportet ciues istiusmodi lugubrium auditores fieri, cum dies fuerint non puri, sed nefasti, tum magis conueniet venire choros aliquos musicos aliunde conductos, quemadmodum hi, qui ad funera conduci solent, Carica quadam musa, deducunt vita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus 2. Iliados lib.

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. i.
Nastes ducebat Cares, queis barbara vox est.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν, siue καρβαΐζειν, aut καρβανίζειν dicuntur, quibus barbarus est, & agrestis sermo. Et M. Tull. apud Quintil. in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia, & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronunciationem. Strabo libro Geographiæ 14. ostendit Cares occasione frequenter fuisse mixtos Græcis, & tamen barbare, crasseque sonuisse linguam Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc vitium Strabo παχυστομίαν, κακοστομίαν, & βαρβαροστομίαν vocat. De Cantionibus Carum, & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & saltationis genus tumultuosum, ac militare, vnde nonnunquam saucij discedebant. nam ab armatis peragebatur. quod Iulius Pollux libro quarto καρικὸν appellat.

Attica musa.

Cui diuersum, ἀττικὴ μοῦσα, i. Attica musa, pro venusta, lepidaq; oratione. Nam inter dicendi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis scribit, id cognominis vulgo tributum fuisse Xenophonti, vt Attica mu-

sa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venustatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit venustius, præsertim si accedat ironia: veluti, si inelegantem aliquem,& ab omnibus litteris, & gratijs alienissimum, Atticam musam voces. Nam amusi vocantur omnes huiusmodi.

Eodem bibere poculo.

EODEM bibere poculo, est, ijsdem affici incōmodis, malisq; communibus obnoxiū esse. Plautus in Casina: Vt senex eodem hoc poculo, quo bibi, biberet. Translatum vel à bibendi certaminibus, vel ab ijs, qui metuunt venena. Idē hodieq; nostrati vulgo tristissimū manet. Etenim, si quādo minantur, se parem gratiā relaturos, aiunt se de eodem potaturos poculo. Taxat Martialis quendā, qui cōuiuis vinum dilutum, & acerbum apponebat, cum ipse de exquisitissimo biberet, qui mos & hodie plerisq; diuitibus. atq; hinc prouerbium natum videri potest. Fit autem interdum, vt, qui imprudentes poculum acerbum gustarint, studeant & alios illicere, vt ex eodem bibant. Paullo diuersius est, quod ait Aristophanes in Equitibus:

Οὔποτ' ἐκ ταὐτοῦ μεθ' ἡμῶν πίεται ποτηρίου.
Ille nobiscum haud eodē potat vnquam poculo.

Taxat Fellatorem.

In planiciem equum.

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον, i. In planiciē equum. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoq; vel maxime gaudet. Equus in campo, tanquam in sua est harena. Apud Lucianum in Captiuo, cum ipse iudices postularet, Plato respondet, τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον, i. Hoc ipsum, quod dici solet, equū in planiciem, videlicet hominem Rhetoricum significans, & in agendis caussis exercitatum. Plato in Theæteto, ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖς, Σωκράτην εἰς λόγους, id est, Equites in planiciem prouocas, Socratem ad disputandum. Tametsi quidā codices ἵππον habent hoc loco, non ἱππέα. Synesius in epistola quadā: Ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο παρακαλῶ, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου προσῆκον ἡγεμόνος. id est, Ad hoc ipsum certe prouoco, equum in planiciem, iuxta id, quod dicitur, adhortari me putās. Translatum videtur à militia. Nam, quoties res est pediti cum equite, pedes fuit campestria, sectaturque loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix.

ACANTHIDEM superat cornix. Calpurnius Bucolicus poeta, ecloga 6.

Astyle credibile est, si vincat acanthida cornix,
Vocalem superet si turpis aedona bubo.

Acanthis enim vocalis est auis, & in primis canora. Cornix obstrepera quidem, sed minime canora. Acanthidem Theodorus nunc spinum vertit, nunc ligurinum, quin & aedona Græce dixit. Sic autem pronunciandum, vt ae faciant duas syllabas. Nam Græcis ἀηδὼν lusciniam significat. Plinius Græca voce dixit acanthidem, quasi dicas spinulam, eo quod in spinis viuat, eoq; asinos habet inuisos, quod hoc animal spinæ florem deuoret. Est autem auium minima, tantæ fecunditatis, vt pariat duodena. Auctor Plinius libro decimo, capitibus sexagesimotertio, & septuagesimoquarto.

Prius testudo leporem preuerterit.

Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, id est, Prius testudo leporem cursu, preterierit. De re neutiquam verisimili. Testudine nihil tardius. Vnde & Testudineū incessum dicimus, & apud Ciceronem in libris de Diuinatione, quispiam testudinē, tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autem celeritate præcellit. Meminit huius adagij Diogenianus. Huius generis sunt illa apud Theocritum in Thyrside:

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ' ἔναλλα γένοιντο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. i.
Nunc violas, pferte rubi, producite spinę,
Iuniperusq; comet narcissi flore decenti,
Omnia vertantur, portet pyra mitia pinus
Postquam obijt Daphnis, trahat & iam cerua molossos,
Montibus in summis philomelæ noctua cantet.

Cancros

Cancros lepori comparas.

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id est, Canceros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim, vt leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota est. Simillimum est illi, quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit *καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ*, id est, Cancer leporem capiet: de absurdis, quæq; fieri nullo modo possunt.

Terræ filius.

OLIM homines, obscuro, ignotoq; genere prognati, terræ filij dicebantur, propterea quòd terra sit omnium communis parens. Vel quod, iuxta quorundam etiam historias, primitus mortales è terra nascebantur. Tertullianus in Apologetico aduersus Gentes: Nam & terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum est. Apud Athenæum lib. 10. legitur, *γηγενὴς ἄνθρωπος*, id est, e terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum lib. 1. Et huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium libro Familiarium epistolarũ septimo: Cn. Octauius, tuus familiaris summo genere natus, terræ filius. Persius:

Præsto est mihi Manius heres,
Progenies terræ, quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen: adde etiam vnum,
Vnum ẽt, terræ est iam filius. Iuuenalis:
Vñ fit, vt malim fraterculus esse gigantũ.

Ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulantur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percunctatur:

Γῆς ἆρ᾽ ἐκπέφυκα μητρός, idest,
Num satus tellure matre? Atque ille respondet:
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα. id est,
Non parit natos solum.

Apud Pausaniam, Strabonem, atq; alios id genus auctores, legimus populos quosdã *αὐτόχθονας* appellatos, qui non alio referãt originem suam, quemadmodum plerique faciunt, verum ex ipso solo nati videri velint, quorum de numero sunt Athenienses. Qui sibi nobilitatem virtute peperissent, nullis maiorum imaginibus illustres, noui homines dicebantur. Porro ignoti, & subito apparentes, incertum, qua regione profecti, Cæli filij vocabantur, quasi è cælo demissi. Neque dissimili ratione *οὐρανοπετεῖς*, id est, de cælo lapsi dicebantur.

Iuuenalis:
Tertius è cælo cecidit Cato.

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua, quam scripsit aduersus Herodotum, de naui quadam, vnde subito vox est edita Adimanto: *ὁ δὲ κέλης ἔτος λῶ ὡς ἔοικε οὐρανοπετής*, id est, Nauis autem illa erat, vt videtur, è cælo delapsa. Atque hic sermonis color sumptus est è tragœdijs, in quibus machinis quibusdam sic repente ostendebantur personæ populo, vt è cælo venisse videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui, maioribus obscuris nati, suis virtutibus innotuissent. quod M. Tullius, ab inimicis probro obiectum, ipse gloriæ sibi vertit.

Ex quercubus, ac saxis nati.

HVIC finitimum est illud Homericũ: E quercu, & saxis prognatus. quod quadrabit vel in hominem obscuro genere, vel in eum, qui sit agresti, atque effero ingenio, moribusque immanibus. Inde ductum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorum vice victitarent homines, atque hinc e quercubus nati fingebantur. Inde illud:

Et duro robore natos.

Præterea creditum est, ex saxis à Deucalione, Pyrrhaq; proiectis, mortalium genus absumptum diluuio, instauratum fuisse. Homerus in Odyss. T.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης. id est,
Nam neque fatidica quercu satus es, neque saxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate:

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός εἶ οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης, φασίν. i.
Neque te, quod aiunt, quercus, aut lapis edidit.

Allusit ad id festiuiter Plato lib. de Repub. 8. *ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθὲν, ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν*, i. An existimas è quercu quacũq;, aut rupe respublicas nasci, ac non potius ex moribus corũ, qui in republica versantur? In crudeles, & immites cõuenit illud Theocriticũ in Æpolo de Cupidine:

Ἦρα λεαίνας

Μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέμνεν ἔτρεφε μήτηρ. i.
Scilicet ille leænæ
Vbera suxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.

Deorum cibus.

Θεῶν τροφὴ, id est, Deorum cibus. De præ lautis epulis dicebat, propterea quod Homerus fingit deos nectare, atque ambrosia victitare, nec ob id vnquam senescere. Trãquillus in Nerone: Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorsus est. Cuius necis etsi non auctor, at conscius fuit: Neq; dissimulauit, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quasi deorum cibũ, prouerbio Græco collaudare sit solitus, Horatius in epistolis:
-O noctes, cœnæq; deum.
Aristophanes in Ranis, ἐς μακάρων λόχιας, Regum aulica conuiuia significans.

Tertius Cato.

TERTIVS Cato, prouerbialis est ironià. In viros impendio tetricos, atque alienæ vitæ censores. Nam duorum Catonum, senioris, cui nomen Censorio; & minoris, cui nomen Vticensi, grauitas pariter, atque integritas, vulgo celebratissima quondam fuit, Adeo, vt e cælo demissi dicerentur, vt bellum cum vitijs gererent: Iuuenalis:
-Habeat iam Roma pudorem,
Tertius e cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus.

HVIC per omnia simillimum est illud Horatianum in Sermonibus, Sapientum octauus. In eum, qui sibi multum tribuat in sapientia. Numerantur enim apud Græcos septem sapiẽtes, eorumq; apophthegmata oraculorum vice celebrantur, etiam si de nominibus magna inter scriptores varietas est. De numero certo constat inter omnes: vnde per ironiam sapientum octauum dicebãt, dignum, qui septem illis adderetur. Horatius:
Hæc mihi Stertinius sapientum octauus.
Item Ausonius:
Sapiensq; supra Græciæ septem viros
Octauus accessit sophos.

Bis dat, qui cito dat.

MEMINIMVS autem apud Senecam alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem lib. De beneficijs 2. Ingratum est beneficiũ, quod diu inter manus dãtis hæsit. Quæ sententia monet, haud cunctãter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus est, sed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca fertur & hoc distichon, nomine, tituloq; Luciani:
Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δ᾽ ἐβραδύνῃ,
Πᾶσα χάρις κενὴ, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις.
Id carmen Latinè non potest commodè verti, propterea quod lepos, & argutia epigrammatis sita sit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium significat, aliquando gratiam, qua cõmendatur aliquid, aliquando deã ipsam. Citatur similis apud Auson. sententia Græca.
Α χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.
Est autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum est. Eam ille sic vertit:
Gratia, q̃ tarda est, ingrata est: gratia nãq;
Cum fieri properat, gratia grata magis.
Rursumq; aliter vertit idem:
Si bene quid facias, facias cito: nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.
Vnde & Hector apud Euripidẽ in Rhœso contemnit, ac damnat auxilium sero delatum amicis:
Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν. id est,
Odi equidem amicis serius succurrere.
Extat & Mimus non inuenustus in hanc eandem sententiam;
Bis est gratũ, qđ opus est, vltro si offeras.
Item alter huic adsimilis:
Beneficiũ inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes.

ID, quod est apud Marcũ Tullium, Honos alit artes, videtur esse sumptum ex Aristophanis Pluto:
Οὔτε γὰρ ὁμιλῶς ἐδὲν ἔστ᾽ ἔθ᾽ ἡ τέχνη. i.
Neque præmium vllum est, ars nec ipsa item viget.
Colligit enim non esse consentaneum, Athenis vllos esse bonos medicos, cum medicis nulla sint præmia. Diogenianus autẽ hoc intra adagia commemorat. Huc allusit Martialis, cum ait,
Sint Mecenates, non deerunt, Flacce, Marones,
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt.
Et Aristoteles scribit, honorẽ esse p̃miũ virtutis. Ac priscorum leges, non solũ cõminabantur pœnã maleficis, sed & præmijs,

& honoribus inuitabant ad recte agẽdum. Pindarus in Isthmis, hymno nono, tanquã vulgo celebrem sententiam citat: ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι, id est, Est autem dictum quoddam inter homines celebre, Bonum peractum non esse in terra occultandum silentio. In hoc autem prædicanda sunt recte facta virorum illustrium, vt ceteris præluceant ad capessendam virtutem.

Multis ictibus deijcitur quercus.

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στερρὰ δαμάζεται.
Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani Collectaneis, de re factu quidem ardua, quæ tamen assidua industria peruincatur. Huic non dissimile videtur Hesiodium illud:

Εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καί τι γένοιτο:
Si paullum paullo adijcies, faciesque ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur, & ingens.

Id quod non tantum ad lucri naturam pertinet, quod ex minutissimis sæpe maximum conflatur, verum etiam ad industriã assiduam: quæ si vehemens non sit, tamen, si perpetua, atque indefatigata fuerit, res difficillimas quoque facile conficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil afferre momenti videtur ad deijciendũ molem querni roboris, verum ea crebris ictibus facile prosternitur.

Caudæ pilos equinæ paullatim vellere.

CAVDÆ pilos equinæ paullatim vellit, qui, quod viribus, atque impetu fieri nequit, id tempore, atq; assiduitate conficit. Horatius in Epistolis:

Vtor permisso, caudæque pilos vt equinæ
Paullatim vello, demo vnum, demo etiã vnum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis.

Natum è facto quodam ducis Sertorij, cuius rei meminit Plutarchus in eius Vita. Hic enim, cum suis copijs, ex barbara turba conflatis, rationibus persuadere non posset, in re militari plus habere momenti cõsilium, quam vires temerarias, postea quam illi parum feliciter pugnassent, duos proponit equos; alterum macilentum, atq; inualidum, alterum vegetum, cauda pilosa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirãdis viribus. Contra, vegeto illi pusillum, & imbecillum admouet homuncionem. Hic, singulos pilos paullatim vellens, breui spatio totam depilauit caudam. Iuuenis è diuerso, caudam omnem simul manibus vtrisque comprehensam, vi, atq; impetu conatur reuellere. Qui cum frustra sudaret, risui fuit circumstantibus. Sub hæc assurgens Sertorius, cuius consilio, iussuque hæc fuerant acta, Videtis, inquit, commilitones, quãto plus possit ingenium, quam vires.

Virum improbum vel mus mordeat.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,
Scelerosum mordeat & mus.

Hemistichium heroicum. Quo significatum est, quacunque ratione vindictam non deesse malis, sed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos, qui de re quantumuis friuola rixam mouent, seque læsos queruntur, & offensos simulant, ne quid dent. Refertur adagium inter Græca epigrammata:

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,
Vulgo aiũt, vel murẽ et mordere scelestũ.

At is, quisquis est, nam incertus auctor, inuertit prouerbium, dicens: Bonos viros vel à mure morderi, malis ne draconẽ quidem audere dentes admoliri: hoc est, insontibus passim noceri, propterea quod ij impune lædi posse videantur, vtpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem.

Κἂν αἲξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,
Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in Collectaneis Diogeniani. Sensus nihil discrepat à proximo. Nam capra minime alioqui mordax est, nisi quod improbis omnia sunt infesta. Suidas indicat orthographiam: cum enim ad corpus refertur, hoc est, cum significat hominem afflictum, ac miserum, vult primam acui, πόνηρος, vnde & πονήρως ἔχειν dicuntur, quibus res sunt aduersæ: & Aristophanes in Pluto:

Πονήρους γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμάχους. id est,
Auxilia nobis misera sane prædicas.

Cum ad animũ, vltimam acui, πονηρὸς, ij impro-

improbus, & πονηρῶς improbe. Nam, cum dicimus πονηρὸν κόμματι, καὶ πονηρὸν ὕδωρ, quod hominis est, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus sceleratũ, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, si vel asinus canem momorderit.

CELEBRATVR Græcis & hic senarius prouerbialis,

Δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. id est, Litẽ mouebit, si vel asinus mordeat canẽ.

Quadrabit in eos, qui de re quantumuis exigua litem suscitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconsultos actio ex lege, si quadrupes dãnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida, quanquam apud vtrunq; scriptum est, μακροῖς pro μικροῖς, quorum hoc nobis videtur sensus exposcere.

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id est, Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixosos, & litium auidos dici solitus, quibus lis ex lite, alia ex alia nascitur: negotium seritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem.

Ο καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est, Qui bonum ducem præstat, is bonum reddit comitem. In principe situm est, vt sit bene morata ciuitas. Prudens, & incorruptus magistratus, & probos, & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene institutam. Doctus, ac diligens præceptor eruditum reddit discipulum. Frugi maritus vxorem in suos trahit mores. Vnde, quisquis præfectus est negotio, debet in primis operam dare, vt ipse suo fungatur officio, prius quam ab alijs officium exigat. Sumpta est metaphora a militia, in qua fere, qualiscunque fuerit dux, eiusmodi solet esse miles. Refertur in Græcorum Collectaneis, sed ἀδέσποτον. Extat autem apud Plutarchum, auctorem minime vulgarem, in vita Lycurgi, ἀλλ' ἡ πειθαρχία μάθημα μέν ἐστι ἀρχόντος, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est, Vt populus dicto sit audiens, hoc discit à principe. Nam, qui bonum præbet ducem, is facit, vt alij bene sequantur.

Amyclas perdidit silentium.

Τὰς ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id est, Amyclas perdidit silentium. Quibusdam eruditis, in quibus est auctor operis haud quaquam aspernandi, quod inscribitur Copiæ cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum sententia magnopere dissidemus. Consentaneum enim est, rem vulgari ioco fuisse iactatam. Innuit autem adagium Virgil. Æneid. lib. decimo, cum ait:

Fuluumque Camertem,
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euẽtum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modum. Cum apud Amycleos subinde nunciaretur hostium aduentus, idque falso, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur, lata lege cautum est, ne quis vnquam hostis nunciaret aduentum. Atqui post euenit, vt vere iam aduenirent hostes. Quod cum nemo nunciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiso capta est. Qui casus, vt apparet, populari ioco dedit occasionem, vt diceret, Amyclas silentio perijsse, si cui sua taciturnitas fuisset incommodo. Citat idem Lucilium: Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo perijsse. Accipiendæ sunt autem hoc loco Amyclę, non vt sit vna è centum illis vrbibus Laconiæ, quam Lacedæmonis filius condidit, sed opidum quoddam situm inter Caietam, & Tarracinam, conditum ab ijs Laconibus, qui comites Castoris, & Pollucis fuerunt, eique nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius existimat, Laconas Pythagoricæ disciplinæ fuisse sequaces. Quoniam autem interdixisse creditus est Pythagoras σαρκοφαγίαν, hoc commento, quod diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuisse, ne quod animal occideretur, (quemadmodum attestatur & Iuuenalis: A cunctis animalibus abstinuit, qui tanquam homine) nefas esse ducebant, serpentes, qui ex vicinis paludibus nascebantur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teste etiam Plinio. Potest igitur & hinc ortum

tum videri vulgare dictum, Amyclas silentio perisse, quod Pythagorici dogmatis obseruatio perniciem illis attulerit, quorum primum est, ἐχεμυθία, id est, silétium, quod in quinquennium indicebat ijs, qui suæ philosophiæ vellent initiari, sicut declarat Aulus Gellius. Porro, quod ait Seruius, Lacones Pythagoricæ fuisse factionis, non recordamur apud alium auctorem legisse, nisi quod Plutarchus in Symposiacis tradit, Tyrrhenos huius philosophi decretis vsque adeo fuisse addictos, vt etiam ea, quę ille symbolis illis præcepit, ridicula superstitione soliti sint obseruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiusdem instituti sectatores. Meminit de Amyclarum silentio Silius Italicus:

Quasq; euertere silentia Amyclæ.

Meminit & Catullus (nisi fallit inscriptio carminis) de Vere, qđ nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliæ bibliotheca repertum:

Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit silentium.

Prouerbium ad varios vsus accommodare licebit, veluti si vbi quis pecuniam creditam perdidisset, quod non appellasset debitorem, aut iure præscriptionis, vt vocant, excidisset à possessione, Amyclarum silentium appellet: aut si quis audacius agens causam suam, iussusq; tacere, respondeat, τὰς ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile silentium Græci vocant δυσωπίαν, atque huic diuersum vitium ἀδολεσχίαν. De vtroque extant Plutarchi præcepta.

Timidior es prospiciente.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, i. Formidolosior es eo, qui prospectat. Dicitur in hominem supra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiusmodi fabula. Quidam, natura timidus, audita Herculis fama, abdiderat se præ metu in specū quendam: deinde, cum aliquando prospectaret, & Herculem forte fortuna prætereuntem vidisset, immodico metu exanimatus est, ac protinus diriguit in saxum versus, quod adhuc visitur specie viri, velut à specu prospicientis. Vnde τὸν παρακύπτοντα, saxum illud vocant. Suidas auctor. meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox sequentis.

Timidior Pisandro.

Δειλότερος πεισάνδρου, i. Timidior Pisandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidolosos. Aiunt autem Pisandrum fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeo, vt anxius esset, ne suam ipsius animā alicubi videret, quæ se viuum reliquisset. Idem videtur esse cum illo Ciceronis, Vmbram suam metuere.

Diomedea necessitas.

Διομήδειος ἀνάγκη, id est, Diomedea necessitas. De ijs, qui, vi adacti, non sponte quid faciunt. Vsurpatur à Platone libro de Repub. 6. Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ πάντα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id est, Diomedea, vt dicitur, necessitas est, facere omnia quæcunq; isti probarint. Quidam originem adagij referunt ad Thracium illum Diomedē, qui solitus fertur hospites suos compellere, vt cum filiabus suis deformissimis rem haberent: quo facto, eosdem interimebat. Vnde fabula spargit, Diomedis equas homines pabuli vice esitare solitas, videlicet filias à viris agitatas, equas appellans. Et sane in hunc sensum interpretatur Aristophanis enarrator in Concionatricibus, vbi versus hic habetur:

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοί τι διομήδεια γε,

Quærit adolescens, num qua sit necessitas sibi sectari anum. Respondet illa, esse, & quidem Diomedeam. Alij referunt ad Diomedem ducem Græcorum, huiusmodi commentum asserentes: Cum Diomedes, & Vlysses communi opera sublato Palladio, redirent noctu, Vlysses, quo facti gloriam in se vnum transferret, destinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium secum portantem. Itaque, cum ensem in caput illius à tergo vibrasset, Diomedes, animaduersa ad lumen lunæ gladij vmbra, subtraxit se plagæ, correptumque Vlyssem, vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato subinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea necessitas. Huiusmodi fere Suidas, ac Zenodotus.

Ad pristina præsepia.

Εἰς ἀρχαίας φάτνας, i. Ad pristina præsepia. In eos dicebatur, qui, è vita quapiā lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de ijs, qui restituuntur in pristinam fortunam, vnde exciderāt: aut qui ad solitum cōtubernium sese recipiūt. Translatum ab animantibus, quibus nota, familiariaq; præsepia gratissima solēt esse.

Vsurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.

Alia vita, alia diæta.

Ἄλλος βίος, ἄλλη διαίτα, idest, Alia vita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit, qui, commutata in melius fortuna, pariter & vitæ rationem, moresq; commutant. Translatum ab ijs, qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc allusit Aristophanes in Pluto, cum ait:

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντ' ἂν κατήσθιεν.
Dein diuitem factũ, nihil iam lens iuuat:
At pauper antehac deuorabat quælibet.

De iuuene, iam anum amicam fastidiente, postea quam desijsset egere. Allusit huc Horatius:

Non eadem est ætas, non mens.

Per medium anulum trahatis oportet.

Διὰ δακτυλίου σὲ δεῖ ἑλκυσθῆναι, i. Per anulum trahendus es. In eum quadrabit, qui sit vehementer extenuato, graciliq; corpore, seu morbo, seu cura, seu studio, seu qua alia re. Aristophanes in Pluto:

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις. i.
Itaque profecto per anulum me traxeris.

Verba sunt anus volentis se videri vsque adeo maceratam, atque exhaustam dolore, vt per anulum trahi posset. Opinamur autem adagium esse sumptũ à lusu, quo oui aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicum erat, aliquid per anulum traijcere. Nam cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, instillabatur contra comitiales, cæterosq; infantium morbos: veluti testatur idem lib. 28. cap. 10.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχεύει, id est, Anus bacchatur. In eos dici solitum, qui præter ætatem indecore lasciuiunt. Nam Bacchanalium licẽtia iuuenculis vtcunq; permittitur, anniculis certe fœdissima est. Quandoquidem insaniæ species est, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus lusibus indulgere.

Anus hircissans.

Γραῦς κατροσῶσα, i. Anus hircissans. De anu adhuc intempestiua libidine prurienti, &, vt ait Plautus, catuliente. Aristophanes in Pluto:

Ἀλλ' ἠπίστατο
Γραὸς καπρώσης τὰς ὀδοὺς κατεσθίειν. id est,
Verum nouerat
Anus caprissantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinosa omnia suppeditabat, quo vicissim ab illo voluptatem auferret. Nota est hircorum libido, odorq;, qui & subantes consequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν, idest, Ad nouercæ tumulum lacrymari, est simulare gestu dolorem, cũ re gaudeas. Neq; enim consentaneum est, priuignum moleste ferre nouercæ mortem, nihilo secius tamẽ officij causa nonnunquam ad tumulum illacrymat. Quod idem de diuitis heredibus non inconcinne dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans:

Hæredis fletus, sub persona risus est.

Celerius elephanti pariunt.

Svnt, quibus hoc quoque inter adagia videtur annumerãdum, quod scriptum est apud Plinium Secundum in præfatione historiæ mundi. Nam de grammaticis, inquit, semper expectaui parturiri aduersus libellos meos, quos de grammatica edidi: & subinde abortus fecere iam decẽ annis, cum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaque cunctationem immodicam, & quorundam nimis lenta molimina, his verbis licebit significare. Porro de elephãtorum partu Plautus in Sticho, Audiui sæpe hoc vulgo dicier, solère elephantum grauidam perpetuo decem esse annos. Huic adstipulatur Plinius libro nono. Decem annis gestare in vtero, vulgus existimat. Etiamsi Aristoteles biennio parere putat, ne sæpius, quam semel, singulos gignere. Theophrastus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animoq; destinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam. Quando tandem paries, obsecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius?

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, i. A mortuo tributũ exigere,

exigere, dicebantur, qui per fas nefasq; diuitias vndecunq; congerunt. Citat Aristoteles lib. Rhetoricorum secundo, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, id est, Vel à defuncto vectigal auferre. ostendens dici solitum in eos, qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur è rebus minutis, ac sordidis, veluti Vespasianus è lotio: aut è turpibus, velut è lenocinio, quæstuq; corporis: aut cum à quibuslibet extorquetur, ab amicis, à tenuibus, à mendicis, postremo vel à mortuis. Probro datum est Romanis principibus, quod suffossis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia sustulerunt, ipso etiam vocabulo rei turpitudinem exprobrante. Nam ad cũ sublata modum, νεκροκορίνθια, dicta sunt. Attici φόρον vocant emolumentum, siue vectigal, quod ex re quapiam fertur, etiam pecuniatum. Qui prædas huiusmodi colligunt, φορολόγους appellant, inuisum omnibus hominum genus, & optimo iure inuisum. Deductum est autem φόρος, à verbo φέρειν, quod est ferre, à quo Latinis quoq; dictum fœnus, qua voce veteres non vtebantur, nisi de prouentu terræ, quæ veluti gratissima debitrix, pro singulis granis aliquoties centena reddidit. Siquidem preter naturam est, quemadmodum in Politicis scripsit Aristoteles, vt pecunia pecuniam pariat. Opinamur hoc prouerbiũ, aut idẽ, aut certe vehementer cognatum esse illi, quod alibi retulimus;

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας τὰ ἄλφιτα. id est, Ipsis farinas poscit à statuis quoque.

Per iocum enim pro vectigali farinas posuit, quod ad cibum referantur omnia, & defunctis signa ponebantur, memoriæ causa. Proinde, qui vectigal hinc quoq; corradit, is à mortuis extorquere videtur. Apud veteres autẽ magna fuit sepulturæ religio, & sepulcrorum immunitas.

Larus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, id est, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerẽtur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. Aiunt Cepphum, siue Cemphum auiculam esse stupido ingenio, vnde & in prouerbium stoliditatis abijt, quã nonnulli larum appellant: alij, quorum est Theodorus Gaza, fulicam vertunt: eam viuere spuma marina, plumis, ac pennis esse copiosis, corpore pusillo: cum parturit, vociferari. Hinc natum prouerbium, Larus parturit, vbi quis magna præsefert, pusilla præstiturus. Hæc ferme scribit interpres Aristophanis, in comœdiam Pacem. Hesychius tradit, esse auem leuissimam circa mare versantem, quæ facile vento moueatur, eoq; hominem inconstantem, ac leuẽ, cepphon dici. Plinius libro octauo, cap. 19. meminit cephi quadrupedis, quod Pompeius ex Ægypto deportatum Romanis ostenderit; cuius pedes posteriores humanis pedibus, priores manibus erant similes. Id negat postea Romæ visum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν. id est, Mons parturibat, deinde murẽ prodidit.

Senarius prouerbialis, dici solitus in homines gloriosos, & ostentatores, qui magnificis promissis, tum vultus, vestitusq; autoritate miram de se mouẽt expectationem: verum, vbi ad rem ventum est, meras nugas afferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodũ oporteat historias conscribere. dicit enim sic reclamari à vulgo in Cupidinem, Herculis, aut Titanis personam assumentem, ὤδινεν ὄρος. Athenæus in Dipnosophistis lib. 14. refert, quod Tachas Rex Ægyptiorum huiusmodi scommate tetigerit Agesilaũ Lacedæmoniorum regem, cum ad eum venisset, suppetias illi laturus in bello: ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ᾽ ἐφοβεῖτο, τὸ δ᾽ ἔτεκεν μῦν, id est, Parturijt mons, Iuppiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Agesilaus pusillo corpore. Porro dicto offensus, respondit φανήσομαί σοι ποτὲ καὶ λέων, id est, Atqui aliquando tibi videbor leo. Post euenit, vt, exorta seditione apud Ægyptios, cùm Agesilaus nõ adesset regi, coactus sit ad Persas fugere. Porro Græcis videtur esse carmen anapæsticum. Vtitur & Horatius in Arte poetica:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Porphirion ex Æsopi apologo quopiam natum existimat. is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudes, atq; agrestes homines viderent in mõte terram intumescere, monteq;, concurrunt vndiq; ad tam horrendum

rem

dum spectaculum, expectantes, vt terra nouum aliquod, ac magnum portentum ederet, monte nimirum parturiente, foreq́;, vt Titanes rursum erumperent, bellum cũ dijs redintegraturi. Tandem, vbi multum diuq́; suspẽsis attonitisq́; animis expectassent, mus prorepsit è terra, moxq́; risus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, id est, Aureos polliceri montes: Prouerbialis hyperbole, de hijs, qui immensa promittunt, spesq́; amplissimas ostentant. A Persarum arrogantia ducta, qui, propter auri venas, montes aureos iactabant. Plautus in Sticho: Neq; ille sibi mereat Persarum montes, qui esse aurei perhibentur. Atque idem in Milite, in eandem sententiam dixit Argenti montes: Tum argenti montes, non massas habet. Terentius in Phormione, Is senem per epistolam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidem loco illud obiter admonendum, quod vulgus interpretum arbitramur latere, Modo non dictum pro eo, quod est apud Græcos μονονουχὶ, id est, tantum non, id perinde valet quasi dicas, propemodum. Nam tantum non Græcanico more reperies, tũ apud Liuium, tum apud Suetonium, neque semel apud Valerium Maximum. Appuleius in prima actione Apologiæ suæ: Qui si est auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec montibus auri satiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinum, vt cum montes auri pollicitus fueris, ne scorteum quidem nummum de thesauris tuis proferas. Aristophanes, ἐν ἀχαρνεῦσι,

Κἀχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id est,
Menses & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit, pro desedit, lasciuia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum lib. 12. de Nino Rege prædiuite loquens, ex monte fecit mare, ait, Ὅστις εἶχε χρυσίου πόντον, id est, mare possidẽs auri. Paullo diuersius dixit Sallustius in Catilinario: Maria montesq; polliceri cœpit. Ad eundem modum Persius:

Magnos promittere montes.

Vt hyperbole magnitudinis sit non in aureis, sed simpliciter in ipsis montibus.

Ambabus manibus haurire.

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις, id est, Haurire ambabus, subaudi, manibus. De ijs dici cõsueuit, qui summo conatu quippiam agũt. Itidem Aristophanes in Equitibus:

Κ'ἀμφοῖν χεροῖν μυστιλᾶται τῶν δημοσίων. i.
Vtraque manu bona dispergens publica fugit.

Huic confine est illud Homericum ex Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clypeum dextra, læuaq́; mouere.

Inuenitur & illud ἀμφοῖν δωρούμενος, id est, Ambabus manibus largiens, id est, affatim, & prodige, aut etiam perbenignè. Plato in Sophista, καὶ τὸ λεγόμενον οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, ἀλλ' ἀμφοῖν χρή, id est, Et, quod dici solet, nequaquam altera prendẽdum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere videtur, quod scriptum est apud Aristidem in Cimone, qui citat hunc locum ex hymno poetæ cuiuspiam: μέγα δ' ἔστενεν ἀσίαν ὑπ' αὐτῶν πληγεῖσ' ἀμφοτέραις χερσὶ, κράτει πολέμου, id est, Grauiter autem gemuit Asia, ab illis percussa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud, quod est apud eundem in oratione Panathenaica, ὁ δὲ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ παρῆν, ἄγων τοὺς μέχρι τῆς ἀττικῆς ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, id est, At ille vtraque aderat manu, ducens vsque ad Atticam Græcos simul, ac barbaros. Quanquam hoc loco potest etiam citra figuram dictum accipi, vt intelligamus vel de terrestribus pariter, ac maritimis copijs, vel de barbaris, ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, vt apud Virgilium:

Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictũ est alias, quod Græci dicũt ὀμπνίᾳ χειρὶ, quasi dicas, diuite manu, vnde & Cererem ὄμπνιαν cognominãt, quemadmodum nos almam, quod affatim alat; & ὄμπνιον ὕδωρ, quod copiose nutriat.

Aquilam noctuæ comparas.

Αἰετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, id est, Aquilam noctuæ comparas.

Martialis in Scazonte:

Aquilasq́; similes facere noctuis quæris.

Aquila visus acerrimi, adeo, vt ἀσκαρδαμυκτεῖ, i. non conniuens aduersus solem intueatur. Et sunt, qui tradant, hanc auem hoc experimẽto probare, degeneres ne sint pulli, an genuini. Contra noctua, solis lumen

men modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.

Congregare cum leonibus vulpes.

CONGREGARE cum leonibus vulpes, est, res impares, dissimilesque permiscere. Martialis:

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit. Quanquam vtrunq; coniunxit Pindarus, indicans virum fortem leonem oportere præstare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in consilijs. Sic enim in Isthmijs scribit, Τόλμᾳ γὰρ ἐοικὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, id est, animo similis frementibus leonibus in ferendis laboribus, consilio vero vulpes.

Aquila in nubibus.

Αἰετὸς ἐν νεφέλαις. id est, Aquila in nubibus, plerique interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alijs de ijs, qui longe reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus:

Ὥσπερ ἥδομαι
Ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι. id est,
Gaudeo istoc nomine,
Quod aquila fiam in nubibus videlicet.

Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurum, vt orbi vniuerso imperet. Et paullò inferius in eadem Comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύει. i.
Quippe aquila es, terræque omnem dominaris in orbem.

Dicuntur & hæc de populo Atheniensi. nisi forte placet allusio, ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι, id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, alludere poetam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur, futurũ, vt Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto Aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, se vocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quod illum immenso vinceret interuallo:

Αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς
Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δάφοιν' ἄγραν ποσί,
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorũ carminũ hęc est sententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam: Loquaces autem graculi humi pascuntur.

Volantia sectari.

HUIC affine est, quod vsurpat Aristoteles tertio τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro, τὰ πετόμενα διώκειν, id est, Volantia sectari. loquitur autem de vehementer obscuris, & quæ difficillimum sit peruestigare. Cui non dissimile est illud:

Est aliquid, quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim coruos sequeris testaq; lutoq;?

De ijs, qui nullum certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore viuunt, ad quamuis occasionem mutabiles.

Ibyci grues.

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, id est, Ibyci grues. Gręcis in prouerbium abierunt. quod dici consueuit, quoties sceleribus nouo quodam, & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant ijs, quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidisset iam occidendus, grues forte superuolantes obtestatus est. Aliquantò post tempore, cum ijdem latrones in foro sederent, rursumq; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, id est, Adsunt Ibyci vltores: eum sermoné assidentes in suspicionem rapuerunt, maxime desiderato iam pridem Ibyco. Rogati, quidnam sibi vellet ea oratio, hæsitanter, atque inconstanter responderunt, subiecti torméntis facinus cófessi sunt. Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi ferme Plutarchus in commentario De futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in monosyllabis:

Ibycus vt perijt, vindex fuit altiuolans grus.

Extat super hac re Gręcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adscribere:

Ἴβυκε λῃσταί σε κατέκτανον, ἔκ ποτε νήσου
Βάντ' ἐς ἐρημαίην ἄστιβον ἠϊόνα,
Πολλ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος, αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες, ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.

Οὐδὲ

Οὐδὲ μάτην ἰάχησας ἐπὶ ποινῆτις ἐριννὺς
Τὸν δὲ διὰ κλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφίην κατὰ γαῖαν, ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ληϊστέων, τί θεῶν οὐ πεφόβησθαι χόλον;
Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν Αἴγισθος ἀοιδὸν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν Εὐμενίδων. i.
Quondam ad desertum venientes Ibyce litus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi testes
Aduenere necis cum morerere tuæ.
Attamen haud frustra, siquidem clangore volucrum
Sisyphio cædem est Eumenis vlta solo.
Latronum genus heu cupidum lucri, atque rapinæ,
Cur vos nequaquam terruit ira deum?
Quando nec Ægisthus, vatem qui occiderat olim,
Atrarum occursus fugerat Eumenidum.

Meminit huius poetæ M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum 4. cuius poema maxime lasciuum fuisse testatur.

Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt.

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, i. Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderũt. Dictum olim in incredulos, quiq; non nisi magno malo docti credũt. Refertur à Strabone lib. Geographiæ sexto. Post Locros, inquit, Sagra fluuius labit, in cuius ripa Castoris, & Pollucis aræ sitæ sunt, ad quas decem Locrorũ millia, vna cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centies ac tricies mille, Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum est in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id est, Veriora ijs, quę apud Sagram acciderũt. Addidere plerique, quo die certamen initum est ijs, qui in Olympijs erant, cum belli euentum nũciatum fuisse: tanta celeritate nunciatę pugnæ veritas comperta est. Meminit huius pugnæ Iustinus lib. 20. Tametsi de numero occisorum à Strabone dissentit. Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri, additq; dici solitum de rebus, verissimis quidem illis, at non creditis. Postremo meminit & M. Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam est vulgare prouerbium, qui, quæ affirmant, certiora esse dicunt, quam illa, quæ apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare.

RVDEM accipere, pro, dimitti à munere. Rude donare, pro, dimittere, crebriter apud idoneos auctores obuiæ sunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quibus permissum erat à gladiatorio munere cessare, rude donati dicebantur. Ea cessatio dabatur virga, quam rudem appellabant, vnde hoc modo dimissi, Rudiarij vocantur. Proinde, quicunque à munere quouis in otium restituuntur, vel ob ætatem, vel ob imbecillitatem, rudem accepisse dicentur. Horatius in prima epistola:

Spectatum satis, & donatum iam rude, quæris,
Mœcenas, iterum antiquo me includere ludo.

Item Iuuenalis:

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia. Ouidius:
Sic igitur tarda vires adimente senecta,
Me quoq; donari iam rude tempus erat.

M. Tull. Philippicarum secundo: Tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? Lepidior erit metaphora, si longule traducatur: veluti, si quis adhortetur quempiam, vt à studiorum laboribus abstineat, sibique rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eum aulicæ vitæ rudiarium appellemus. Huic ferme contrarium videtur, quod ait Fabius, Acutæ eloquentiæ candidatus: quanquam equidem hoc loco legendum esset, Auitæ, pro Acutæ: & bonarum litterarum candidatus. Nam candidati proprie dicuntur, qui magistratum ambiunt. Quod si transferatur alio, transibit in prouerbij speciem.

Mali corui malum ouum.

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui malũ ouum. Apte vsurpabitur, quoties à malo pręceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: denique facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturã animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quidquam vtile. Sunt, qui dicant, fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, & hinc ductum adagium, alij

alij malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedem persolueret, vbi iam artem perdidicisset. Dein, vbi, iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percunctanti, quis esset artis finis, vbi Corax respondisset, persuadere dicendo. Age, inquit, si persuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici causam: sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam vitiosum, & ἀντιστρέφον, in discipulum retorsit ad hunc modum, Immo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: sin minus, dabis, quia sententijs iudicum damnatus. Quod commentum tam vafrum, tamq́; callidum vbi iudices audissent, admirati versutiam adolescentis, succlamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt, qui narrent hoc succlamatum à corona circunstantium, cum alter alteri litem intenderet. Huiusmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermogenis rhet. Ex hac fabula, ni fallimur, efficta est ea, quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis libro quinto, ca. 10. de Protagora sophista, & huius discipulo Euathlo: quę tametsi longiuscula est, & in promptu sita, tamen, quod omnium lepidissima videatur, non pigebit adscribere. Gellius igitur, ostenso vitioso dilemmate, (quod Antistrephon vocant, propterea quod totidē verbis possit in aduersarium retorqueri:) Quale est, inquit, prouulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum vsum esse ferunt aduersus Euathlum discipulum suū. Lis nanque inter eos, & controuersia super pacta mercede hæc fuit. Euathlus, adolescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq́; orandi cupiens fuit. is in discipulū Protagoræ se dedit, daturumq́; promisit mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiumq́; eius dedit iam tunc statim prius quam disceret: pepigitq́;, vt reliquum dimidiū daret, quo primum die causam apud iudices orasset, & vicisset. Postea, cum diutule auditor, assectatorq; Protagoræ fuisset, & in studio quidem facundiæ abunde promouisset, causas tamen non reciperet, tempusq; iam longū transcurreret, & facere id videretur, ne reliquum mercedis daret: capit consilium Protagoras, vt tum existimabat, astutum, petere instituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo contestatur. Et, cum ad iudices conijciendæ, consistendæq; causæ gratia venisset, tum Protagoras sic exorsus est: Disce, inquit, stultissime adolescens, vtroq; id modo fore, vti reddas quod peto, siue cōtra te pronūciatum erit, siue pro te. Nam; si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin vero secundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris: Ad ea respondit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiā, si verba ipse non facerem, atq; alio patrono vterer. Sed maius mihi in ista victoria prolu dium est, cum te nō causa tantum, sed etiā in argumento vinco. Disce igitur tu quoque, magister sapientissime, vtroque modo fieri, vti non reddam quod petis, siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro me. Nam, si iudices pro mea causa senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non vicero. Tum iudices dubiosum hoc, inexplicabileq; esse, quod vtrinque dicebatur, rati, ne sententia sua, vtramcunq; in partem dicta esset, ipsa sese rescinderet, rem iniudicatam reliquerunt, causam in diem longissimum distulerunt. Hactenus Gellius. Quid autē? an non optimo iure iudices hoc saltem sententiæ vice pronunciare debuerūt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν? Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorum libris, non dicamus copiosius: neq; enim potest copiosius referri, quam à Gellio denarrata est, sed tamen florulentius, &, vt ita dixerimus, picturatius. Meminit Euathli Aristophanes in Fucis, atque item in Acharnensibus.

Ab impijs egressa est iniquitas.

SIGNIFICAT, ab impijs semper mali quippiam exoriri, à bonis nihil malorum proficisci.

Idem propemodum dicitur apud Græcos versu prouerbiali:

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. i. Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium

Lemnium malum.

Λήμνιον κακὸν, id est, Lemnium malum, de malis immensis, ac miserandis. Historia, vnde natum adagium, varie narratur, neq; magni refert eam anxie persequi. Herodotus in Eratone, & prouerbij, & historiæ meminit, in hanc ferme sententiam: Pelasgi, ex Attica per vim expulsi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cum pęnas de Atticis sumere cuperent, probeq; cognitos haberent dies festos, ac cęrimonias illorum, collatis insidijs, vxores Atheniensium abduxerunt, cum Mineruæ sacra facerent in Braurone: hisq; in Lemnum nauigio asportatis, concubinarum vice sunt abusi. Ceterum mulieres, cum plurimos liberos parerent, omnes & Atticis moribus instituerunt, & Attice loqui docuerunt; ita factū est, vt nec miscere coniugia cum puellis Pelasgicis vellent, &, si quando Pelasgus quempiam pulsare conaretur, omnes conglobati Attici huic suppetias ferrent. Breuiter adeo inualescebat pubes Attica, vt plerisq; in rebus priores tenere videretur. quare visum est Pelasgis, vt filios ex Atticis mulieribus susceptos trucidarent. Idq; perfecerunt, occisis vna & matribus: deinde, sterilitate, orbitate, pestilentia, reliquisq; plurimis adacti malis, Delphicum oraculum consuluerunt, qua via calamitatibus leuari possent. Hinc igitur ait per omnem Gręciam increbuisse prouerbium, vt ingentia, miserandaq; mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum adagium putat, partim illinc, quod aliquando Lemniæ mulieres graueolentiæ maritorum offensæ, eos vniuersos sustulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba:

Καὶ λῆμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. id est,
Maresq; Lemno sustulere fœminæ
Funditus. Itē Seneca in Agamemnone:
Et scelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuisti.

Τέττιγα πτερῦ συνείληφας, id est, Cicadam ala corripuisti. Dicitur in eos, qui quempiā prouocant minime ex vsu suo. Lucianus in Pseudologista, scribit Archilochū poetam iambographum, & ad male dicendum egregie instructum, ad hunc modū respondisse cuidam, à quo fuerat conuicio prouocatus, Τὸν τέττιγα πτερῦ συνείληφας. Est autem huius insecti mira quædam, & prodigiosa loquacitas, maxime efferuescente sole. Plinius negat ijs vocem esse, sed stridorem contractu: eumq; sonum emittit non alis, quemadmodum muscæ, apes, culices: nam ijs stridor simul cum volatu desinit: at cicadæ si presseris alas, vehementius etiam perstrepit: sed in pectore subesse ait duos specus, attrituq; membranæ, mobili accedente spiritu, per hos è visceribus sonum edi. Ergo, quemadmodum, si cicadam natura garrulam ala prehendas, clarius obstrepit, ita, si poetico homini præbeas occasionem simultatis, non modo non tacebit, sed clarius obstrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuisse, ne quis hominem poetam sibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile vatum, dixit.

Tenedia bipennis.

Τενέδιος πέλεκυς, id est, Tenedia securis. Conueniet aut in eos, qui nimium seuere iudicant, ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuersias, & litium ambiguitates. Inde translatum, quod olim rex Tenedi, securim gestans, lites audire consueuit; causaq; iudicata, protinus eum, qui fecisset iniuriam, securi percutere: aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriusque corpus securi cōcideretur, eiusq; legis exemplum etiam in filium edidit. proinde in numismate iussisse insculpi, altera ex parte securim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. Cuius rei meminit & Stephanus in vrbium catalogo. Plutarchus in commentario de Pythijs oraculis, ostēdit securim typum, atq; insigne fuisse Tenediorū, idq; propter cancros, qui sunt apud illos in loco, qui dicitur Asterium. Verba Plutarchi, si quis forte requiret, sunt hæc: Ὥσπερ ἀμέλει σελινούντιοι ποτὲ χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται, καὶ τενέδιοι τὸν πέλεκυν, ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον ἀσέριον παρ' αὐτοῖς. μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι. Lucianus in Philopseude: Τοῦτ' ἐκεῖνο, ἥκειν γάρ μοι νομίσας, πέλεκύν τινα κατὰ ψευσμάτων. i. Ratus enim, iuxta illud, quod vulgo dici consueuit, securim quādam mihi venisse ad incidenda mendacia. Videtur allusum ad Alexandri Magni factum, qui nodum insolubilem in Midæ plaustro ense

se dissecuit, quemadmodum ostendimus alibi. Meminit & Pausanias in Phocicis, sed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem securim inter anathemata fuisse, monumentum Perycliti, cuius pater Euthymachius Tenedius, qua de re vetusta ferretur fabula: Cycnon filium fuisse Neptuni, ac regnasse in Colonis. Porro Colonæ erant in terra Troiana, contra insulam, cui nomen Leucophrys. Porro, cum Cycnus haberet filiam, nomine Hemitheam, ac filium nomine Tennen ex Proclea, ea fuerat Clytij filia, soror Caletoris, quem Homerus in Iliados o, tradit interfectum ab Aiace, quod is Caletor in Protesilai nauim ignem iniecisset. Hæc igitur cum esset defuncta huic successit Philonome, Craugasi filia: quæ cum adamaret Tennen, ac reiecta fuisset, mentitur apud maritum, quod ipsa nolens ab eo fuerit de stupro sollicitata. Cycnus, vxoris mendacio persuasus, Tennen vna cum sorore cistæ inclusum abijcit in mare. Ceterum incolumes appulsi sunt in insulam Leucophryn, cui post à Tenne nomen versum sit Tenedos. Cycnus tandem, vbi comperisset se deceptum, nauigat ad filium, simul & agniturus errorem suum, & veniam deprecaturus. Cum autem appulisset Cycnus, & nauim ab arbore quapiam, aut saxo religasset, Tennes præ iracundia securi funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de ijs, qui pertinaciter negarent aliquid: Hic est, qui Tenedia securi hoc aut illud incidere posset. Huic nõ dissimilis historia refertur in prouerbio, Tenedius homo.

Thesaurus carbones erant.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφυκεν, id est, Carbones thesaurus erant. In eos competit, qui spe sua frustrantur, quique, magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiũt. Ex euentu quopiam natum videtur, quo quispiã, thesauri spe fodiens, carbones defossos inuenit. Eaq; res in risum, vulgiq; sermonem abijt. Nam antiquitus carbones in terra defodi solent, ad indicandos agrorũ terminos, propterea quod, vt testatur in opere De ciuitate Dei Diuus Augustinus, nulla res magis durabilior, magisq; perpetua, quam carbones sub terra defossi. Lucianus in Zeuxide: Τὸ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν, id est, Verum, iuxta prouerbium, thesaurus noster carbones erant. Rursum in Philopseude: Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνας, id est, Proinde iuxta id, quod dici solet: tu nobis, qui thesaurus credebaris, carbones extitisti. Idem in Timone de auro inuento: Δέδια γοῦν, μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος, id est, Vereor itaque, ne expergefactus carbones reperiam. Rursum in Votis: Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἔσαι. id est, Ac thesaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epistola quadam: Οὐ σποδὸς μοὶ πάντες οἱ θησαυροὶ γενήσονται, id est, Non omnes thesauri mihi cinis erunt?

Satius est recurrere, quàm currere male.

Πάλιν δραμεῖσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς, i. Satius recurrere, atque vti curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic est sensus: Præstat mutare consilium in melius, quàm in male institutis pergere. Lucianus asinus sententiam hanc secum voluebat, non admodum asininam: Ἔκρινα τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου.

Πάλιν δραμῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς, i. Visum est tãdem, iuxta vulgi sermonem, Potius recurrere, atq; currere perperam.

Quin & hoc sæculo vulgo dictitant, non prorsus aberrare eum, qui medio e cursu recurrat: significantes, probandos eos, qui mature resipiscunt ab stultitia.

Solus currens vicit.

Μόνος θέων ἐκράτει, id est, Solus currens vicit. De ijs, qui vincunt nemine contra certante. Translatum à stadijs. Nihil autem est negotij vincere, si nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos, qui sibi placent, quasi pulchre causam suam probarint, cum nullus adsit, qui contra disputet. Lucianus in imaginibus: Ῥᾷον δὲ οἶμαι τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον θέοντα κρατεῖν. id est, Haud est difficile, iuxta prouerbium, cum solus curras, vincere. Affine illi, quod alias recensuimus, ἐρήμην νικᾶν, id est, Desertam causam vincere. Nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id est, Citra puluerem vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id est, Citra sudorem vincere; quorum alibi meminimus.

Leonem ex vnguibus æstimare.

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id est, Ex vnguibus æstimare leonem, est, ex vna quapiam

piam

piam cōiectura negotium vniuersum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conijcere. Natum videtur adagium a Phidia statuario, qui, sicut narrat Lucianus in Hæresibus, inspecto leonis duntaxat vngui, quantus esset totus leo, perpendit, totumque ex indicio vnguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis, videtur ad Alcæum referre. Sic enim scribit: Οὐ κατ' ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντας. id est: Non Alcæi more leonem ex vnguibus depingentes. hoc est, ex re minima, maxima colligentes. Philostratus in vita Apollonij: Οἷον ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id est, Qualem ex vngui iam esse video. Basilius magnus ad maximum Philosophum: εἰκόνες ὄντως τῶν ψυχῶν εἰσὶν οἱ λόγοι. κατεμάθομεν οὖν σὲ διὰ τοῦ γράμματος, ὅσον, φασίν, ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα, id est, Animi imago re vera est oratio: proinde cognouimus te ex litteris, non aliter, quam leonem, vt aiunt, ex vnguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, sicuti docet Vitruuius libro tertio, vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis mensuram, ex Pisano stadio quod Hercules suis pedibus fuerat metatus, ratiocinatus est. Sic ex vnius arteriæ pulsu, medici de tota hominis valetudine iudicant; sic ex vnica epistola doctrinam omnem æstimamus: ex vnico responso, totam hominis sapientiam perpendimus.

Cauda de vulpe testatur.

Η κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ, id est, Cauda de vulpe testificatur. In eos dici solitum, qui pusilla in re, cuiusmodi sint, declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore maior, ac pilosior, vt non sit facile celare. Alioqui canis videri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante, cuiusmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggressu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

E fimbria de texto iudico.

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id est, E fimbria textum omne cognosco, hoc est, ex vno aliquo pusillo reliquorum facimus conie͡cturam. Translatum à negotiatoribus, qui, inspecta texti margine, facile de vniuerso, cuiusmodi sit, iudicant.

De gustu cognosco.

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id est, Ex degustatione iudico. hoc est, ex minima experientia. Ductum item a negotiatoribus, qui, gustato duntaxat vino, aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Est enim cuiusque arboris fœtui suus quidam sapor, & indoles, & forma quoque peculiaris: quæ quoties mutarentur in diuersum, pro ostento habitum fuit, vt eleganter Theophrastus in historia plantarum libro secundo, capite quarto. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, gustum tibi reliqua promitto. Seneca: Et gustum tibi dare volui. Et degustationem, huiusmodi experientiam vocamus. Haud alienum fuerit huc asscribere, quod Irenęus refert prouerbij nomine, vt discas mare salsum esse, nihil opus totum ebibere. Siquidem e paucis guttis deprehendere licet, quale sit vniuersum mare.

Æthiopem ex vultu iudico.

Τὸν αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, id est, Æthiopem ex ipso vultu cognosco. Præfert quisque aliquo signo, cuiusmodi sit moribus. Præsefert enim Æthiops, nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore, patriam suā. Nam vestem mutare potest Æthiops, faciem non potest.

De fructu arborem cognosco.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id est, E fœtu cognosco arborem: e factis hominem iudico. Nam simulatio nec diuturna potest esse, nec fieri potest, quin, alicunde cedens naturæ, prodat animi morbum.

In tenebris saltare.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id est, In tenebris saltare. Est, rem gerere clanculum, nullo teste, nulloque iudice. Translatum ab ijs, qui choros ducūt, quos i tenebris nemo queat dijudicare, recte ne, an secus moueant pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχοίμεθα, i. In tenebris, vt aiūt, saltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici posse et in illos, qui temere, nulloq; iudicio, nulla certa ratione rem agunt. Sentit enim Lucianus, nos, philosophia destitutos, tanquā in tenebris saltaturos, vt, quidquid in manus venerit, id esse credamus, quod quærebatur. Apparet huc tacite allusisse Platonem

tonem libro de Republica octauo. Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα. id est. Ne tenebrose disseramus, prius definiamus. Nam qui confuse disputat, uelut in tenebris saltat.

Areopagita.

Ἀρεοπαγίτης, id est, Areopagita. De tristi seueroque dicebatur, aut etiam de iudice vehementer incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος ἀρεοπαγίτου, id est, Tristior Areopagita. Athenis summa erat. Areopagitarũ auctoritas: hi erant iudices, qui de capitalibus causis pronunciabant, tanta integritate, ut noctu, atque in tenebris, non interdiu, neque luci causas cognoscerent: quo non dicentes, sed duntaxat quæ dicerentur spectarent. Id ita esse, testatur Lucianus in Sectis. Adlusit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro 1. Senatus ἄρειος πάγος, nihil constantius, nil seuerius, nil fortius. Idem eiusdem operis lib. 4. Ex quo intellectum tres τοὺς ἀρεοπαγίτας, ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Atticus Aspectus.

Ἀττικὸν βλέπος, i. Atticus aspectus, perinde est, quasi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui uultu ipso præ se ferebant impudentiam, dicendiq; confidentiam. Nam hoc vitio notati sunt Atticorum mores, Aristophanes in Nubibus:

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστὶν ἀττικὸν βλέπος. i.
Ac uultu in ipso aspectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepsiades de filio socratica e schola redeũte, quem ex ipsa fronte conijcit, malã causam agere posse. quod nescimus quid Atticæ astutiæ simul atque impudentiæ præferret. Quin & Achilles, apud Homerum Agamemnonem appellat κυνώπην, ob impudentiam. tales & κυνοβλῶπας dici, admonet Hesychius.

Lari sacrificant.

Ἑστίᾳ θύουσι, i. Lari sacrificant. In tenaces dicetur, qui de suis nemini quidquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appositis epulis mittũt amicis: neq; quidquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex ijs, quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obsecranti, ut aliquid sibi de sacrificio, quod intus agebatur impertiant: ἀλλ' inquit, οὐκ ἐκφορά, id est, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri uolenti pro foribus spargere bellaria:

Ἔνδον γε παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος,
Οὐδὲν ἐκφέρειν πρέπει δ' ἐστιν ἀλλὰ εἰσφέρειν. id est,
Intus profecto, ut moris est, apud Larem
Nam nefas efferre quidquam, inferre sed decet magis.

Apud Romanos auctore Plutarcho, nefas erat mensam prorsus inanem tolli: uel quod innuerent semper aliquid reseruandum in tempus posterum: vel ut assuescerent temperare cupiditati, à præsentibus abstinentes: uel ut hoc pacto seruorum animos sibi conciliarent, cum quibus mensam aliquo pacto communem habere uiderentur: uel quod religiosum haberetur in sacris quidquam uacuum conspici. Porro mensa sacra quædam res est. Cato lib. De re rustica monet, ut uillica certis diebus Lari sacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuersum adagium fingi poterit τῇ ἑκάτῃ θύειν, id est, Hecatæ sacrum facere. Siquidem in huius deæ sacris, ij, qui cœnã inferebant, ipsi nihil inde gustabant, neque quidquam auferebant præter tumultum & fumum, ut inquit in Symposiacis Plutarchus. Idem fieri consueuit, si quid inferebatur reliquis dijs, quos ἀποτροπαίους appellant. Torquebitur in eos, qui alijs consulunt, non sibi, alijs parant opes, ipsi non fruuntur.

Proteruiam fecit.

ERAT hoc religiosum in nõnullis etiã alijs hostijs, ne quid ex sacris epulis relinqueretur: aut, si quid reliquũ esset, id igni absumeretur. Porrò id genus sacrificij. Romani Proteruiam appellant. Vnde celebrãtur illud Catonis festiuiter dictum in Albidium quendam, qui patrimonium uniuersum luxu absũpserat, unis exceptis ędibus, quæ incendio conflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit propterea quod ea, quæ comesse non potuerit, quasi cõbussisse. Auctor Macrobius lib. Saturnalium secundo. Ad hoc facit, quod apud Athenæum libro octauo, Theocritus Chius Diocliti Gurgiti, qui, deuorato pisce calido, dixit se cęlum exussisse: Vnum, inquit, illud tibi super est, ut mare ebibas, atque ita tres res omnium

nium maximas confeceris, terram, mare, cælum. At, quoties sumptus superat quæstũ, nec morbus decedit iam in naturã versus, quid superest, nisi vt ad malas artes vertant sese, quo luxui semper gliscenti suppeditet pecunia? Si legum seueritas coerceret talium intemperantiam, non tam multi, quibus supplicia vel infligere cogerentur, vel condonare. Per aleam enim, chartas, scorta, compotationes, & otium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas, & sycophantas. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hostibus parta. His rudimentis exercitati, nullum horrent facinus. Apud veteres erant leges sumptuariæ, atque adeo Corinthi, quæ ciuitas erat ceteris corruptior, tamẽ lex erat opposita, sumptuosius, quàm pro rei familiaris modo, viuentibus. Eam apud Athenæum libro sexto Diphilus refert hisce versibus:

Τοῦτο τὸ νόμιμόν ἐστι βέλτιστ' ἐνθάδε
Κορινθίοις, ἐν ἄν τιν' ὀψωνοῦντ' ἀεὶ
Λαμπρῶς ὁρῶμεν, τοῦτον ἀνακρίνειν πόθεν
Ζῇ καὶ τί ποιῶν. κἂν μὲν οὐσίαν ἔχῃ
Ἧς αἱ πρόσοδοι λύουσι τἀναλώματα,
Ἐᾶν ἀπολαύειν τοῦτον ἤδη τοῦ βίου.
Ἐὰν δ' ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανῶν τύχῃ,
Ἀπεῖπον αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς δ' ἂν δὲ μὴ πείθητ' ἐπέβαλον ζημίαν.
Ἐὰν δὲ μηδ' ὁτιοῦν ἔχων ζῇ πολυτελῶς,
Τῷ δημίῳ παρέδωκαν αὐτόν. ἡράκλεις.
Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ ζῆν ἄνευ κακοῦ τινὸς
Τοῦτον, συνιεῖς. ἀλλ' ἀναγκαίως ἔχει
Ἢ λωποδυτεῖν νυκτὸς, ἤτοι χωρυχεῖν,
Ἢ τῶν ποιούντων ταῦτα κοινωνεῖν τισίν,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ' ἀγοράν, ἢ μαρτυρεῖν,
Ψευδῆ. τοιοῦτον ἐκκαθαίρομεν γένος. id est,
Hoc lege cautũ est hic apud Corinthios,
Si quempiam obsonare semper splendide
Videmus, hunc rogamus, vnde viuat, &
Quid faciat operis: si facultates habet,
Vt reditus harum soluere expẽsas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis suis.
Sin forte sumptus superat ea, quæ possidet,
Prohibemus huic, ne faciat hoc in posterum.
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
Sin sumptuose viuit is, qui nil habet,
Tradunt eum tortoribus. Proh Hercules.
Nec enim licet vitam absq; malo vllo degere
Valem scias, sed est necesse aut noctibus
Abigere prædã, aut fodere muros ædium,
Aut hæc patrantum iungier commercio,
Aut in foro agere sycophantã, aut perfidã
Præbere testem. Nos genus hoc mortaliũ
Eijcimus hac ex vrbe, velut purgamina.

Hic funis nihil attraxit.

Αὕτη μὲν μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν. i. Funis quidem iste pisciũ attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo significabant operam frustra sumptam, neque ex sententia euenisse, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piscantibus, qui sępe hamum retrahunt inanem. Natum videtur ex fabula Aristophanis, cui titulus, θεσμοφοριάζουσαι, vbi legitur hic Senarius. Ad adagium allusit idem in Vespis: Ἀλλ' οὐκ ἔσπασεν, id est, Atqui non attraxit. De eo, qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus.

ADSIMILI metaphora dixit Ouid. in Amoribus:

Casus vbique valet, semper tibi pendeat hamus,
Quo minime credis gurgite piscis erit.

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occasio. Simile illi: Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus est, aut iniqui hæres.

DIVVS Hieronymus ad Hedibiã scribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata sententia nobis videtur esse verissima: Diues, aut ini quus, aut iniqui hæres. Quod si verum est illud Hesiodum, non omnino temere esse, quidquid vulgo dicunt mortales, prouerbium hoc haud oblcitanter expendendum est ijs, qui suis opibus stulte se iactant. Neque enim fere parantur ingẽtes opes sine fraude. Et aut ipse possessor eas per fas nefasq; congessit, aut certe successit ei, qui has ea parauit via. Plato lib. De legibus 5. Ὡς τε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθὸς, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. id est, Ita verum est, quod vulgo dicimus, admodum diuites nõ esse bonos. Circumfertur apud Græcos & hic versiculus ex Menandri comœdijs:

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν. id est,
Nunquam vir æquus, diues euasit cito.

Huc respexit ille, qui Syllæ, iactãti sese, dixisse legitur: Quo modo vir bonus esse potes, qui tantas possideas opes, cum à patre nihil tibi sit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Hercu-

Herculanus nodus.

Ἡράκλειον ἅμμα. i. Herculeus nodus, pro vinculo arctissimo, atque indissolubili, legitur apud eruditos. Seneca ad Lucilium: Vnus tibi nodus, sed Herculeus restat. Sic enim vocat syllogismum, qui vix dissolui posset. Quod in eos quadrabit, qui sunt arctissima necessitudine copulati. Idq; vnde sit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri vita. Scribit enim, Alexādrum Magnum, subacto oppido Gordio, Midæ regia, visere voluisse plaustrum illud celebre, mirādo artificio ex corni libro cōnexū. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, quisquis eius nodos explicuisset, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander ense dissecuit. Aristobolus scribit eum facillime dissoluisse, nempe adempto clauo, quo temoni iugum annectitur. Allusit huc Auson. scribens Paulino suo, Næ tu Alexandri Macedonis peruicaciam supergressus es, qui fatalis iugi lora, cum soluere non posset, abscidit, & Pythiæ specu, quod nefas erat patere, penetrauit. Rursus ad eundem in carmine,

Ocius illa iugi fatalis soluere lora
Pellæū potuisse ducē reor, abdita opertis
Principijs, & vtroq; caput celantia nodo.

Nodum autem eum, quem ostēdit Hercules, religiosum, ac sacrum apud priscos fuisse, satis liquet ex ijs Plinij verbis, quæ sunt in historia mundi, lib. 28. cap. 6. Ac vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandā vtilem habere dicuntur. Festus Pompeius ostendit antiquitus fuisse morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem vir ominis gratia soluebat in lecto, vt & ipse felix esset in liberis suscipiendis: nam Hercules septuaginta libros reliquit. Athenæus libro vndecimo, tradit Heracleotas Bœotiæ gentē hoc insigni à ceteris distingui, *ὅτι ἔπεστιν ἐπὶ τῶν ὤτων αὐτοῖς ὁ λεγόμενος ἡράκλειος δεσμὸς*, id est, quod super aures gestent vinculum, quod Herculanum dicitur. In consimilem sensum M. Tullius vsurpauit, Trabali clauo, actione in Verrem 7. Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit. Meminit & Horatius clauorum Trabalium.

Fuere quondam strenui Milesii.

Πάλαι πότ' ἦσαν ἄγκιμοι μιλήσιοι. id est, Fuere quondam strenui Milesij.

Hoc senario notabant eos, qui à pristina fortuna defluxissent, aut à maiorum moribus degenerassent. Breuiter in omnes quadrabit, qui desierunt esse quod erant, facti deteriores. In senem, in pauperem factum è diuite: in priuatum, qui quandoque regnarit: in obscurum, qui aliquando floruerit. Origo prouerbij varie narratur à Græcis. Quidam aiunt Milesios olim belli gloria præter ceteros floruisse, adeo, vt, quoscunque bello lacesserent, eos superarent. Proinde Polycrates Samiorum tyrannus, bellum quoddam gesturus, cum in animo haberet Milesios socios ad eam rem accersere, oraculum super eo negotio cōsuluit. Deus respondit: Quondam fuere strenui Milesij. Alij diuersam afferunt fabulam. Cum Cares bellum aduersus quosdam molirentur, statuissentq; eius gentis auxilijs vti, quæ tum esset inter finitimos pollentissima, quidam Milesios accersendos censuerunt, alij cum Persis res componendas. Itaque consultus hac de re Apollo, respondit modo dictum senarium. Dissipato per omnem Asiam oraculo, Milesij propemodum omnes in prælio cum Persis collocato, cæsi sunt. Itaque oraculum cum risu in prouerbium abijt. Rursum alij scribūt: Cares, cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur, vt fortissimos auxilio aduocarent, in Branchidas fuisse profectos: atque eius loci deum consuluisse, num Milesiorum auxilijs oporteret vti, atq; eum respondisse: Quondam fortes fuisse Milesios: significātem videlicet, eos iam imbelles esse, & delicijs effeminatos. Verum hoc commentum ex ipsa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidē hunc senarium legimus apud Anacreontem, qui floruit ætate Cyri, Persarum regis, à quo Darius fuerit tertius. Angelus itaque Politianus maluit ad Milesiorum mores in mollitiem versos referre: quēmadmodū facit & Athenæus lib. Dipnos. 12. Vsurpat hoc adagium semel atque iterum Aristophanes in Pluto:

Καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπέμπων, ὅτι
Πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. id est,
Ac præter hæc renunciauit hoc quoque,
Fuisse quondam strenuos Milesios.

Dicitur autem sub persona adolescẽtis, qui reuocatus ab anu, quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhaustam fastidit. Allusit eodem in Vespis, iocans in senes,

Ω πάλαι πότ' ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Αλκιμοι δ' ἐν μάχαισιν,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι,
Πρὶν πότ' ἦν πρὶν ταῦτα. νῦν
Δ' οἴχεταί γε, κύκνου πολιώτεραι δή. id est,

O qui quondam fortes fuistis in choreis, fortes in pugnis: & secundum hoc denique tantum viri pugnacissimi: prius olim fuerunt, prius ista: nunc vero perierunt, cygno magis cani iam. Aristophanes in Ranis notat μιλήσια στρώματα, id est, stragulas Milesias, vt delicijs effeminatorum. Vsurpatur & à Synesio in epistola quadam ad Philosophon mulierem, significans sese à pristina felicitate redactum ad calamitatem.

Fuimus Troes.

Ημεν τρῶες, id est, Fuimus Troes. Hic loquẽdi color in Græcanicis tragœdijs adeo passim obuius est, vt tanquam in adagium abierit, vbi perijsse quempiam significãt. Euripides in Hecuba: Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτέ, id est, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:

Απωλόμην δύστηνος οὐδέν εἰμ' ἔτι.
Miseranda perij, nulla sum posthac ego.

Id imitatus Virgilius secundo Æneidos libro:

-Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Rursum alibi:
Et campos vbi Troia fuit. extinctam significans.

Eandem sententiam diuersa metaphora extulit Ouid. lib. De tristibus:

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus.
Flãmaq; de stipula nostra, breuisq; fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus, ἑαυτὸν τιμωρούμενος. Immo habui, Chreme, tanquam perijsse significans. Item illud ex Rudentibus Plauti: Miserum istuc verbum, & pessimũ est, habuisse. Præterea nobilis illa vox M. Tullij de coniuratis supplicio affectis: Vixerunt: cum occisos significaret. Hanc sermonis figuram ex antiquissima illa Lacedæmonij chori cãtilena putant increbuisse. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiam possit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorũ Collectaneis. Constabat autem is chorus tripli ci serie, atq; orbe, senum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio:

Αμμες πότ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι. id est,
Nos fuimus olim strenui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat:

Αμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάῤῥονες, id est,
Præstantiores nos futuri olim sumus.

Postremo iuuenum hæc erat:

Αμμες δέ γ' εἰμέν, αἰ δὲ λῇς αὐγάσδεο. id est,
At nos sumus, vel experire, si velis.

Hunc chorum, quem τριχορίαν vocant, instituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatum discrimen. Nam pueritia ingressus est vitę, virilis ętas progressus, senecta exitus.

Pyraustæ interitus.

Πυραύστου μόρος, id est, Pyraustæ interitus. In eos dicebatur, qui sibijpsis exitium accersunt. Ait enim Zenodotus, Pyraustam insectum esse, quod lucernis aduolet, atq; ita exustis alis concidat, pereatq;. Citat autem hunc ex Æschylo senarium:

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. id est,
Magnopere stultum metuo pyraustæ exitium.

Tradit eadem de Pyrausta Ælianus De natura animantium lib. 12. citans eundem ex Æschylo locum. Meminit de Pyrausta & Plinius lib. 11. cap. 36. Gignit, inquiens, aliqua & contrarium natura elementum, siquidẽ in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni maioris muscæ magnitudine, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibusdam Pyrausta, aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus. Quamdiu est in igne, viuit: cum euasit longiore paullo volatu, tunc emoritur. Cuiusmodi ferme tradidit Aristoteles tertio libro De animalibus e niue venustiore vermem nasci, qui niue exemptus nõ viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quod si placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos, qui ὠκύμοροι sunt, id est, qui celeriter intereunt. Nec inuenuste deflecteretur in eos, qui nusquam viuere possunt, nisi in propria patria: si contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Post festum venisti.

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις, id est, Post festum venisti. Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos, qui negotio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quod serius, iam re peracta, accesserint. Socrates in Gorgia Platonis: ἀλλ' ἦ τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, id est, Num, inquit, post festum, quemadmodum dici consueuit, venimus, ac serius? Legitur & hoc pacto: παναθηναίων κατόπιν, id est, Post Panathenæa. Item πυθίων ὕστερον ἥκεις, id est, Post Pythia venisti.

Merx vltronea putet.

MERCES vltroneæ putent, id est, ingrata sunt, quæ vltro non petentibus offeruntur. Translatum videtur à negotiatoribus, qui merces à venditore vltro oblatas, suspectas habere solent, quasi studeant eas extrudere. Adagium refertur à Diuo Hieronymo in quęstionibus Hebraicis: Tritum, inquit, prouerbium est, vltroneas putere merces. Vnde & nos de industria dicenda reticemus, vt auidius velis audire, quæ tacita sunt. Vsurpat idem in epistola ad Demetriadem virginem. Ab hac sententia non abludit illud Ouidianum:

Quod venit ex facili, faciles, segnesque tenemus.
Quod spe, quodque metu torsit, habere iuuat.

Quin vulgo etiam num in ore est, vltro delatum obsequium plerunque ingratum esse. Cui tamen refragetur Mimus ille non insulsus:

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Illotis pedibus ingredi.

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, id est, Illotis pedibus ingredi. Est, confidenter, atq; imperite rem egregiam aggredi, tãquam profane, & irreuerenter. Translatum à sacrorum cęrimonijs, in quibus omnia pura, lotaque iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita: Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἥξεν, id est, Haud quaquam illotis, vt aiunt, pedibus ad ista venerat. hoc est, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσὶν, id est, nullis bonis disciplinis instructi, ad rhetoricum munus accedũt. Æneas sophista in epistola quadam: Οἱ μὲν πολλοὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς. id est, Plerique quidem illotis, quod aiunt, pedibus irrumpunt ad sacra. A. Gellius in Noctibus: Illotis, quod aiunt, pedibus & verbis, reprehẽdit doctissimi hominis orationem. Macrob. Saturna. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt. De litteratoribus loquitur, qui reconditam illam in Virgiliano poemate doctrinam negligunt. Huiusmodi Galenus libro De virtute simplicium remediorum 7. ἀμυήτους vocat, καὶ βεβήλους καὶ οὐδὲν, inquit, ἴσως θαυμαστὸν, εἴγε καὶ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. ἀλλ' οὔτ' ἐκείνας ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοῖς βεβήλοις, οὔτ' ἐγὼ ταῦτα τοῖς μή πω περὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις. id est, Ac fortassis haud quaquam mirum est, si & mysteriorum libros quidam sacris non initiati sunt ausi legere. At eos libros nec illi, qui scripserunt, scripserunt profanis, nec ego hæc scribo ijs, qui nõdum in primis rudimentis sunt exercitati. In genere sermonem omnem parum verecundum, nimisque procacem, ac petulantem, illotum prouerbio vocant.

Illotis manibus.

Ἀνίπτοις χερσὶν, id est, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo, quod est, irreuerenter, atque imparate. Translatum item à sacrorum puritate. Hesiodus in Operibus & Diebus vetat, ne quis mane Ioui libet vinum χερσὶν ἀνίπτοις, id est, manibus illotis.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λειβέμεν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. i.
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotus manibus, neque diuum præterea vlli.

Ac ne vel amnem quispiã ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἄνιπτος, idem vetat, id est, manibus illotis. Vnde χέρνιβος apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde sonat, quasi dicat manuum lotionem, à qua rem diuinã antiquitus auspicabantur, atq; etiã conuiuium, vtpote rem sacram. Gregorius, cognomento Theologus, in Apologia De fuga sua in Pontũ, coniungit vtrunque: ἀνίπτοις χερσὶν, ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπισάγουσιν. i.

Illotis, vt dici solet, manibus, ac profanis pedibus, semet rebus sacratissimis ingerunt. Caius libro Pandec. I. Titulo de Origine iuris: Si in foro, inquit, causas dicentibus nefas, vt ita dixerim, videtur esse, nulla præfatione facta iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit, omissis initijs, atque origine non repetita, atque illotis, vt ita dixerim, manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrunque prouerbium recte vsurpabitur in eos, qui vel audacius, vel parum instructi rebus his, quibus oportuit, negotium inuadunt: veluti, si quis principis munus capessat, nulla neque virtute, neque sapientia, neque rerum vsu præditus.

Aquilæ senecta.

Ἀετοῦ γῆρας, id est, Aquilæ senecta. In senes dicebatur bibaces magis, quàm edaces. Nam Plinius libro 10. cap. 3. refert, aquilas neque senio, neque ægritudine oppetere, sed fame: in tantum superiore accrescente rostro, vt aperiri non queat. Eoque aquilam tantum in senecta bibere, aut de præda sanguinem sugere: cum nullæ fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, præter tinnunculum, & miluum: quanquam hi quoq; perquam raro bibant. Auctor Aristoteles libro De natura animalium octauo. Sed idem libro nono narrans de aquilæ rostro eadem ferme, quæ Plinius, addit huic rei datam fabulam, quæ significat hoc ideo accidere aquilæ, quod olim, cum homo esset, hospiti fecit iniuriam. Teren. in Heautontimorumeno: Visa vero est, quod dici solet, Aquilæ senectus. Verba sunt Syri, adulantis hero, quod pridie strenue bibisset in conuiuio. Est autem veluti peculiaris senibus bibacitas. Siue quod natura frigus ætatis, vini calore pensare desiderat: siue quod vini hilaritas minuit senectutis molestiam. Vnde Plato quoque, cum iuuenibus in totum interdixerit vsum vini, viris moderatum permiserit, senibus largiores compotationes concedit. Tum, cur senectus sit vinosior, caussam reddit etiam Alexãder Aphrodiseus in ꝓblemate quarto ab vltimo, quod ætas ingrauescens minuat calorem, vinum autem humectet simul & calefaciat. Vnde & vulgo lac senum dicitur. Fertur & prisci Catonis Sæpe mero caluisse virtus, vt inquit Flaccus.

Aquilæ senecta, Corydi iuuenta.

Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, id est, Aquilæ senecta, Corydi iuuenta. De viuida, viridiq; senecta, quæ præstantior sit aliquorũ iuuenta. Nam anus aquila præstat Corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:

Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων ᾖ, ψυχὸς εὖ
Κρείσσων. id est,
Multis enim iuuenibus ante stat senex,
Cui mens adest generosa.

Camelus, vel scabiosa complurium asinorum gestat onera.

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id est, Camelus etiam scabiosa, complurium asinorum tollit onera. De ijs, qui vsque adeo præcellunt quosdam, vt etiam senes, aut alioquin ægroti, præstantiores tamen sint illis integri. Aut de his, qui, rebus parum prosperis, tamen plus valent ob pristinæ fortunæ reliquias, quam alij rebus integris. Vsus est Synesius.

Palinodiam canere.

Παλινῳδεῖν, id est, Palinodiam canere, est, diuersum ab his, quę prius dixeris, dicere, atq; in contrarium vertere sententiam. Translatum est à Stesichori Lyrici poetæ facto: cuius meminit Plato in Phædro. Is, cum Helenam carmine vituperasset, oculis orbatus est. Intelligens autem (Achille, sicut scribit Pausanias in Laconicis, Helenę iussu nunciante) cęcitatis suæ caussam, protinus palinodiam cecinit: Helenamque prius vituperatam laudauit, itaque visum recepit. Hunc Socrates iocatur sese velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quam orbetur oculis. Sonat autem Græce παλινῳδία, quasi dicas recantationem. Quo quidem verbo Flaccus vsus est in Odis, promittens palinodiam amicę, quam contumelioso carmine prouocarat:

-Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumque reddas.

M. Tull. ad Atticũ: Exspecta palinodiam diuinam. Vsurpauit hoc adagium nominatim prouerbij vice Ioannes Chrysostomus. Item Plato in epist. ad Dionysium tertia.

Vertere vela. Funem reducere.

VERTERE vela, est, in diuersum mutare sen-

ſententiam, vitæq́; inſtitutum. Horatius in Odis:

Nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

Tranſlata metaphora à nauigãtibus, qui curſus errorem verſis velis corrigunt. Hãc Perſius in quinta Satyra nonnihil nouans, Funem reducere dixit, pro eo, quod eſt, inſtitutum mutare in diuerſum:

Quæ dederam ſupra, repeto, funemq́; reduco.

Venia primum experienti.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, Venia primum experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoſcẽdum his, qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt verſari, ſi quid per imperitiam peccarint. Chryſoſtomus ſententiam extulit in homilia quadam: καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν. id eſt, Et ei, qui lapſus eſt in initio, veniam demus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id eſt, Venia primum delinquẽti. Pindarus in Hymnis, τὰς δύο ἀμπλακίας φερέπονας, dixit, quod iteratum facinus, non oporteat impunitum eſſe. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celſus lib. Pandect. 1. Tit. de legibus & ſenat. Nã ad ea potius debet aptari ius, quæ & frequenter fiunt, & facile, quam ad ea, quæ perraro eueniũt: quia, quæ ſemel, aut bis, vt ait Theophraſtus, accidunt, contemnunt legiſlatores. Theophraſti Græca ſic habẽt: τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι νομοθέται.

Euripus homo.

Εὔριπος ἄνθρωπος, id eſt, Euripus homo. In inconſtãtes, ac moribus inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ vices: quæ res mortalium, velut æſtu quodã, ſurſum ac deorſum iactat: vt recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dij nos, quaſi pilas, homines habent. A maris Euripi prodigioſa quadam reciprocãdi celeritate ducta metaphora. Eſt autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotiæ portum, & Eubœam inſulam: cuius meminit Strabo libro nono, & Plin. libro ſecundo. Et quorũdam tamẽ, inquit, priuata natura eſt, velut Taurominitani Euripi ſæpius, & in Eubœa ſepties die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuerſione, vt, quemadmodum auctor eſt Pomponius Mela, ventos, ac etiam plena ventis nauigia ſecum portet. Neque dum huius tam ſtupẽdæ rei cauſa ſatis idonea perueſtigata eſt à ſcriptoribus. Etiam ſi T. Liuius, ſecundi belli Punici libro octauo, à ventis quibuſdam illic flantibus, ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetæo:

Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
Septemq́; rurſus flectit, & totidẽ refert,
Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar.

Boetius item:

Exæſtuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Cn. Plancio: Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtús habet ratio comitiorum? Obijcit Æſchines Demoſtheni, quod, ſubinde commutata factione, Euripum ipſum inconſtantia ſua viciſſet. Vnde Græci Euripiſton, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in Epiſtola quadam ad Sophronium equitum magiſtrum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων καὶ ἀπανθούντων, καὶ οὔτε τῆς εὐπραγίας ἑστῶτος ἡμῖν, οὔτε τῆς δυστυχίας, ὃ δὴ λέγουσιν ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένου καὶ μεταπίπτοντος, ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ, id eſt, Vides, quæ ſit conditiò rerum noſtrarum, vtq́; rota quædam negotiorum humanorum curſu circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus, ac marcentibus, dum neque proſperitas, neque aduerſitas, vt aiunt, nobis conſtat, ſed quam ociſſime in diuerſum mutatur, ac tranſilit, vt auris, ac litteris aquæ inſcriptis fidere liceat citius, quam humanæ felicitati. His verbis pulchre depingit Euripum humanæ conditionis. Inuenitur & τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna volubilis. Nihil enim hac inſtabilius: & εὔριπος διάνοια, quod cogitatio nũc huc nunc illuc feratur.

Endymionis ſomnum dormis.

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, i. Endymionis ſomnum dormis. In eos quadrabit, qui ſeſe immodico ſomno ſaginãt, aut qui diuturno in otio verſantur, nec vllis ſe negotijs exercent, ſed mollẽ, feriatamq́; agunt vitã. Natum à fabula notiſſima Endymionis. is erat puer apprime formoſus, ac Lunæ

adamatus. Cui quidem illa à patre Ioue precibus impetrauit, vt, quidquid optasset, id ferret. Optauit Endymion, vt perpetuũ dormiret somnum, ἀθάνατος, καὶ ἀγήρως μένων, id est. Immortalis perseuerans, & expers senij. Vsus est hoc adagio Aristoteles decimo Moralium libro, colligens neque otium conuenire dijs, neque rursus vllam aliam actionem illis dignam videri, præter contemplationem. Porro, cum constet inter omnes, illos viuere, consentaneum est eosdem & agere quippiam: Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, vt aiunt, dormire somnum. Cicero libro de Finibus quinto, disserens id maxime nobis insitum à natura, vt agamus aliquid: Itaq;, inquit, ne si iucundissimis quidē nos somnijs vsuros putemus, Endymionis somnum nobis nolimus dari, idq; si accedat, mortis instar putemus. Idem Tusc. quæst. lib. 1. Quanquam, qui leuiorem faciunt, somni simillimam volunt esse. Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit viuere, vt, cum sexaginta cōfecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse. Endymion vero, si fabulam audire volumus, quā do in Latmio obdormiuit, qui est mōs Cariæ, nondum est experrectus.

Vltra Epimenidem dormis.

Ὑπὲρ τὸν ἐπιμενίδην κεκοίμησαι, i. Vltra Epimenidis somnum dormiuisti. In eos dicetur, qui perpetuum agunt otium. Historia de Epimenide Cretensi extat in Noctibus Gellianis. extat & apud Diogenē Laertium. Is, ambulando fessus, in specū quendam subierat, illic obdormiuit: nec experrectus est à somno ante exactos annos 57. Meminit huius Plin. lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidem fabulositate, quā equidem & in Gnosio Epimenide simili modo accipio: puerum, æstu, & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis: rerum faciem, mutationemq; mirantem, velut postero experrectum die: hinc pari numero dierum, senio ingruente, vt tamen in septimū & quinquagesimū atque centesimū vitæ duraret annū. Lucianus in Timone: Ὑπὲρ τὸν ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nā ipsum etiam Epimenidē somno vicisti.

Matura satio sæpe decipit, sera semper mala est.

COLVMELLA de re rustica scribit hūc in modum: Sed cum omnia in agricultura strenue facienda sunt, tum maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbium: Maturam sationem sæpe decipere solere, seram nunquam, quin mala sit. Hactenus Columella. Admonet adagium, in omni negotio maturandum esse, neque paullo satius esse, occupare tempus legitimum, quam serius aggredi. Veluti, si quis admoneat, vt puer, tenera adhuc ætate, præceptoribus committatur erudiendus. Cōsultius enim anteuertere, quam prouectioribus annis tum demum incipere.

Fames Meliaa.

Λιμὸς μηλιαῖος, i. Fames Meliæa. De fame extrema, deq; rebus difficillimis. Est enim Melus opidū Thessaliæ, quod Nicias, Atheniensium dux, obsedit, expugnauitq;, non tam machinis bellicis, quam fame. Hæc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ, fame Melia. Meminit huius historiæ Thucydides in quinto. Prouerbiū est apud Aristophanem in Auibus:

Τοὺς δ' ἂν θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ. id est, Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames.

SAGVNTINA fames consimili ratione in prouerbium venit. Historiæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Est autem Saguntum Hispaniarum opidum, iuxta flumen Hiberum, societate, fœdereq; coniunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obsidione, fameq; eo redactum est, vt ciues, extructo in foro igni, quidquid erat pretiosarum rerum, in eum conijcerent: ac postremo, seq; suosq; liberos eodem præcipitarent, ne venirent in hostium manus. Ausonius: Iam iam peresam, iam Saguntina fame Lucania cum liberet. Græci vehementem & intolerandam famem, quæq; λειποθυμίαν inducat, βούλιμον appellant. & βουλιμιᾶν dicuntur, qui animo deficiunt, præsertim ob inediam. Aristoteles sectione octaua, problemate quarto, querit, cur in frigore & hibernis mensibus homines magis βουλιμιῶσιν, nā hoc verbo vtitur: &, quam Aristoteles vocat βουλιμίαν, Theodorus vertit famem caninam. Mos erat olim apud Græcos, famem virgis ex ædibus eijcere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν, id est, Foras famen, intro diuitias, & sanitatem.

Famis

Famis campus.

Λιμοῦ πεδίον, id est, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame pressas. Est autē locus quispiam hoc nomine. Addunt, cum aliquando illic summa fame laboraretur, apud Athenienses oraculum admonuisse, vt famē, loco designato, certis piaculis placarent: illi designarunt campum, qui est post ærarium. Atque hinc eum locum, famis campum appellant.

Elephantum ex musca facis.

Ελέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, id est, Elephantum ex musca facis, id est, res exiguas verbis attollis, atque amplificas. Lucianus in Muscæ encomio: Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν, i. Multa adhuc commemorare possem, sed finem dicendi faciam, ne videar & ipse, iuxta tritum prouerbium, ex musca elephantum facere. Sumptum videri potest ex Homero, qui inter prælia deorum, & heroum, muscæ improbitatem describit, cum hac inuictum, & acrem bellatorem conferens Menelaum Iliad. ρ. Quin & D. Augustinus libro contra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muscam conferre, ac præferre soli, velut animal inanimi.

Elephantus non capit murem.

Ελέφας μῦν οὐκ ἁλίσκει, i. Elephantus non capit murē. Generosus, & excelsus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregiè doctus non insectatur minutulos istos litteratorum simios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium.

Aquila thripas aspiciens.

Αετὸς θρῖπας ὁρῶν, i. Aquila thripas aspiciens. De magnis, qui pusilla negligunt. Est θρὶψ auicula quæpiam minutissima, quā aquila cū videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vtpote prædam vnguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenitur in commentarijs Græcorum, verum haud scimus, an mendose: nam thripas vermiculi genus est.

De pilo pendet. De filo pendet.

Εκ τριχὸς κρέμαται, i. De pilo pendet. De re vehementer periculosa. Videtur natum ab historia illa Dionysij tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem. Ad quod allusit Persius Satyra tertia:

Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter ceruices terruit.

Citatur hic versiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium libro tertio:

Hac noctu filo pendebit Etruria tota.

Id est, versabitur in summo discrimine. Hoc dicto nō est aliud hodie vulgo tritius. Synesius in epistola quadam ἀπὸ λεπτοῦ φασὶ μίτου τὸ ζῆν ἠρτῆσθαι. id est, Aiunt vitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicum, cuius meminit Plutarchus ī Apophthegmatis Laconicis. Nā, cum quispiam Lampen Æginitan efferret, tanquam longe ditissimū, propterea quod multa possideret nauigia, Lacon quidam, οὐ προσέχω ἔφη τῇ εὐδαιμονίᾳ ἐκ σχοινίων ἠρτημένῃ, id est, Nihil, inquit, moror felicitatem de funiculis pendētem. Nimirum innuens, nauticas opes incertas esse, ac fortunæ ludibrijs obnoxias.

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Est versus prouerbialis apud Horatiū in Epistolis, dicendus in eos, qui ad insaniā vsque impudentes, non verentur & confessa negare, & manifesto falsa pro certis affirmare: deniq; quiduis dicere, ne victi in disputando videātur. Qualem Plato inducit sophistam Euthydemum, qui canem aiebat suum patrem esse, & eundem patrem omnium, & omnes omnia scire, atque id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, asseuerabat. Carmen Horatianum est huiusmodi:

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Nimirum inter sanos conuenit, & nucē corticem habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operā, quisquis cum id genus hominibus disceptat, qui dicunt lucē tenebras, & tenebras lucem. Simile est, quod affert Galen. De virtute simplicium remediorum lib. 2. quosdam Anaxagoram auctorē citasse, qui pronunciasset niuem non esse albam. Verba Galeni sic habent: καί τινες ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸν Αναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα, περὶ χιόνος ἀποφηνάμενον εἶναι οὐκ ἔτι λευκήν. Atq; istorū

nonnulli,

nonnulli, etiam Anaxagoram testem adducunt, qui de niue pronunciarit, quod non sit alba.

Iuppiter orbus.

Ζεὺς ἄγονος, id est, Iuppiter orbus. Vbi quis palam falsa asseuerat. Constat enim Ioui quam plurimos esse liberos, vtpote deo longe mulierosissimo, salacissimoq́; : qui nō vna tantum corporis parte gignat, sed è femore Bacchum, è cerebro Palladem produxerit.

In mari aquam quæris.

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ, id est, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quasi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti si quis in moribus scelestissimi hominis vnum aut alterum admissum vestiget, cum tota vita sit contaminata: aut si quis in scriptoribus indoctis pauca captet, quæ reprehendat, cum nihil occurrat non reprehendendum. Martialis, si meminimus: Per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:

-Nunc tu
Insanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas.

Ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις. id est, Fluuius cū mari certas, vbi minimi cum maximis certamen suscipiunt. Est autem locus quispiam, vt auctor est Suidas in Leontide, cui nomen ποταμοί. id est, fluuij. Huius incolæ ποτάμιοι, quasi fluuiales dicuntur. Hi notati sunt, quod quamplurimos in suam ciuitatem adscriberent, quos ea non satis commode caperet. Atq; hinc prouerbij iocus, quod, cum fluuius esset, id est, locus nō admodum amplus, mare videretur æmulari, cum omnes vndecunq; in sese reciperet.

Balbus balbum rectius intelligit.

BALBVS balbum rectius intelligit, id est, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum est, vt, qui balbutit, hoc est, parum expedite loquitur, melius intelligat sermonem illius, qui & ipse consimili modo balbutiat, quam qui integre, & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos, quibus indoctis indocta magis & nota sunt, & placent. D. Hieronymus hoc adagio cuiusdam stultitiam tangit. Et idcirco, inquit, se eruditum putat, quia Iouinianum solus intelligit. Est quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoscere. Hæc ille. Porro Iouiniani stylum, vt portentosum, & vehementer obscurum, idem Hieronymus miris salibus deridet in præfatione librorum, quibus illius coarguit errores.

Herbam dare.

HERBAM dare, pro eo, quod est, victorem agnoscere, ac se victum fateri, passim obuium est apud doctos. Inde sumptū, quod, vt est auctor Festus Pōpeius, id erat pastoralis vitæ indicium, propterea quod antiquitus cursu, vt alio quopiam certamine, superati, herbam ex eodem statim loco decerptam, aduersario porrigebant, victoriæ agnitæ symbolum. Plinius lib. 22. cap. 4. loquens de corona obsidionali graminea: Dabatur, inquit, viridi, è gramine, decerpto inde, vbi obsessos seruasset aliquis. Namq́; summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra, & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos scio. Idem libro octauo, cap. 5. de elephante: Mirus nanq; pudor est, victusq́; vocem fugit victoris, terram, ac verbenas porrigit. Festiuius autem erit adagium, si ad litterariam victoriam transferatur.

Vt canis è Nilo.

QVI leuiter, ac velut obiter artem quāpiam, aut auctorem degustant, hi ceu cani è Nilo degustare dicentur. Id adagij natū est ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium libro secundo: Id est huiusmodi: Post fugam Mutinensem, quærentibus, quid ageret Antonius, quidā familiaris eius respōdit: Quod canis in Ægypto, bibit, & fugit. Nam in illis regionibus constat, canes, raptu Crocodilorum exterritos, bibere, & fugere. Solinus ait, eos non nisi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Hastam abijcere.

HASTAM abijcere, dixit M. Tullius ī oratione pro Murena, pro eo, quod est, causæ diffidere, & contentionem relinquere. Trāslatum à militia. Desperat enim quisquis arma in bello abijcit: & aut fugam spectat, aut mortem exspectat. Græci simplici vocabulo

bulo ῥιψάσπιδας vocant timidos, & in bello fugitiuos, nimirum ab clypei iactu. Id cognominis Demosthenes in prœlio quodam emeruit: tam ignauus in bello, quam in concionibus inuictus Cleonymus apud Aristophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probrosissimum esse.

Arena cedere.

CONFINE est huic, Arena cedere, pro, desistere à certamine, & victoriam vltro concedere. Translatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius:

Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In arenam descendere.

IN arenam descendere, pro eo, quod est, certamen inire. A gladiatoria item arena translatum, de qua Flaccus:

Ne populum extrema toties exoret arena.

Quæ si ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniam passim obuia sunt, non arbitrati sumus, vel immorandum nobis, vel remorandum lectorem. Meam arenam dixit Plinius in epistolis, pro mea functione. Ita enim scribit Fabato, Itaque Bœtico Prisco, quantum plurimum potuero, præstabo, præsertim in arena mea, hoc est, apud centumuiros.

Austrum perculi.

AVSTRVM perculi, id est, Operam lusi: est apud Plautum in Epidico. Aer enim verberantis ictum cedens eludit. Sumptum videri potest vel ab ijs, qui exercentur ad artem gladiatoriam, ensem per aera ventilantes. Vel ab historia, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vento bellum gessit.

Ne vmbram quidem eius nouit.

SIMILLIMVM est huic illud, quod vsurpat Marcus Tullius in epistola ad Atticum libro octauo: O hominem amentem, & miserum, qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας: Menandrum citat, qui beatum dixerit eum, qui vel σκιὰν φίλου, id est, amici vmbram habeat. Et apud Athenæum, parasitus quispiam, panes rancidos, & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quasi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductũ ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris ruditer repræsentabat. Et nota est specus Platonica, in qua qui desident, rerum vmbris oblectantur.

Prima facie, Prima fronte.

SAPIVNT & hæc quoque prouerbiũ, maxime cum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, Prima fronte, pro eo quod est, primo obtutu, & priusquam pressius, ac diligentius consideres. Fallit enim plerunque primus ille aspectus, neq; raro caligant oculi pudore quodam. Deinde, iterum atque iterum contemplati, perspicimus quædam, quæ nos antea fefellerant, & primum illud oculorum iudicium quasi recantamus. Huius adagij frequens est vsus apud scriptores Latinos, nominatim apud Quintilianum libro duodecimo, Papinianus libro duodecimo, tit. de Condictione sine causa, Cessare condictio prima facie videtur. Item libro 16. tit. ad Senatuscon. Velleianum, Cum prima facie quidem alienam, re vera autem suã obligationem suscipiat, & alijs item aliquot locis. Celsus libro 22. tit. de Probationibus, capite Quingenta: Prima fronte æquius videtur, vt petitor probet quod intendit &c.

Intus & in cute.

INTVS, & in cute notus, est, modis omnibus cognitus: perinde quasi dicas, foris, atque intus notus. Persius:

Ad populum phaleras, ego te intus, & in cute noui.

Id est, alijs fucum facito, mihi plane notus es, neque potes imposturam facere. Et summam cutem primam illam rei quasi frontem, ac speciem vocamus. Ausonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius species apparet, summam cutem primi operis intuenti. Et Horatius:

Introrsum turpis, speciosus pelle decora.

A limine salutare.

HVIC pæne diuersum est, A limine salutare. Plurimum vetustatis obtinebit & hoc,

hoc, si ad res incorporeas deflectatur. Veluti si quis dicatur theologiam à limine duntaxat salutasse: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, sed rudimenta modo degustarit. Seneca epistola quadragesima nona: Nec ego nego prospicienda ista, sed prospicienda tantum, & à limine salutanda. Agit de dialecticorum argutijs, quas abunde satis existimat leuiter attigisse. Translatum à vulgaribus istis amicis, qui non admittuntur in penetralia, sed procul, atque à limine salutant, ac deinde discedunt.

Primoribus labijs degustare.

PRIMORIBVS labijs degustare, est, leuiter quippiã attingere. Ductum ab ijs, qui cibum, aut potum tenuiter degustant, nihil inde in stomachũ transmittentes. Cicero pro Cœlio: Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labijs degustassent genus hoc vitæ. Idem de natura deorum lib. 2. Is cum dixit fore sempiternum, hunc censes primis, vt dicitur, labijs degustasse physiologiam? id est, naturæ rationem. Quintilianus libro duodecimo. Sed hoc transeo, de quo neminem, qui litteras vel primis, vt aiunt, labijs degustarit, dubitaturum puto. Procopius sophista in epistola quadã, πάλιν δὲ ταύτην ἐμεμφόμην, εἰ τοσοῦτον γ᾽ ὅσασα πράγματος ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν, εἶτα τὴν ἡδονὴν ἀφαιρήσεται, id est, Rursum in hanc stomachabar, si cum tantam rem summo, vt aiunt, digito degustandam præbuisset, deinde voluptate spoliaret. Quibus in verbis illud noue dictum, quod digito gustum tribuit: nisi hoc sensit, qui leuiter degustãt, eos rem degustandam summo digito admouere linguæ.

Summis labijs.

SVMMIS labijs Græci paullo diuersius vsurpant, nempe, cum quis verbis duntaxat simulat quippiam, nõ autem ex animo facit. Lucianus in apologia, καὶ ἐπ᾽ ἄκρου χείλους φιλοσοφῶν, id est, Ac summis labijs philosophum agens. Item in Dialogis amatorijs. ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχουσι, id est, Summis in labijs iusiurãdum habentibus. De amatoribus loquitur, qui venereum iurant iusiurandum, non ex animo. Seneca libro primo, cap. 10. Non à summis labris ista venerunt, habent hæ voces fundamentum. Ad eundem modum Diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Vt non leui, inquit, citatoque sermone, &, vt ita loquar, summis labijs hospites inuitemus.

Extremis digitis attingere.

HVIC germanum est, Extremis attingere digitis, pro eo, quod est, leuiter attingere, quod ita demum adagium videbitur, si metaphora accesserit M. Tull. in eo loco, quem modo citauimus: Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labijs gustassent genus hoc vitæ, & extremis, vt dicitur digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem bonam, vt dicitur, recepisse. Græci sic efferunt, τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, id est, Summo contingere digito. Ita Basilius in epistolis: οἶδα καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ᾽ ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπολαύσαμεν πέρυσιν. id est, Noui & ipse, tametsi summo digito, mel dulcissimum vestratis ecclesię gustauimus anno superiore. Translatum videri potest à luctantibus. Nam Græci vocant ἀκροχειρίζεσθαι, colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congressum, sed summis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita, Οὐ δὲ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, id est, Neque summis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolem citra metaphoram vsurpauit in Iphigenia Aulidensi:

Οὐχ᾽ ἅψεται σῆς θυγατρὸς ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ᾽ εἰς ἄκραν χεῖρα. id est,
Haud filiam continget Agamemnon tuã,
Non vel manu primore.

Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντός, i. Dimidium plus toto, ænigma prouerbiale, quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone lib. De legibus 3. ἆρα οὐκ ἀγνοήσαντες, τὸν ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δὲ ἥμισυ μέτριον, τότε τοῦ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο ἄμεινον ὂν χεῖρον͵ i. Nonne, quod ignorauerint Hesiodum rectissime dicentem, dimidium sæpenumero plus esse, quàm totum: videlicet cum totum accipere noxiũ fuerit, dimidium autem moderatum ibi mo-

moderatum immoderato plus esse duxit, vtpote quod sit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Hesiodi interpretes: nimirum in toto significatum esse τὴν πλεονεξίαν, in dimidio τὴν ἰσότητα. Siquidem, qui dimidio cótentus est, is in medio consistit: contra, quisquis ad totum vsque progreditur, is, mediocritaté prætergressus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiusdem adagij & libro de Rep. quinto. Rursus libro De legibus sexto, declarás in ciuitate præcipuum esse, vt eximijs viris committantur magistratus. Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τότε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἐστί γε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, id est, Principium enim, totius negotij dimidium dicitur in prouerbijs, ac bene cœpisse ab omnibus vbiq; laudi datur. Ceterum hoc mihi sane plusquam dimidium videtur. Plato alludit ad vocis amphibologiam, nam ἀρχὴ Græcis & principium rei, & magistratum sonat. Pittacus apud Laertium, vbi se sponte abdicasset magistratu, agri sibi à Mitylenæis relicti dimidium resecuit, auctore Sosicrate, dicens, dimidium præstabilius esse toto. Idé pecuniã à Crœso missam recusauit, respondens, sibi dimidio plus esse, quã vellet. Carmé extat apud Hesiodum lib. 1. operis, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέρα. Scribit enim ad fratrem Persam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσαι,
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos versus vtcunque vertimus ad hunc modum:

Iamque patris nobis erat herciscunda facultas,
At tu vltra sorté rapiebas plurima, reges
Doniuoros tibi concilians, qui soluere litem hanc
Affectant. verum stulti nescire videntur,
Dimidium quam sit toto præstantius, & quam
Magna sit vtilitas maluæ, asphodelique virentis,

Quid auté sit Asphodelus, videtur olim parum inter eruditos constitisse. Quandoquidem Gellius lib. 18. hanc quæstionem in studiosorum conuiuijs propositam fuisse prædicat, tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit Albucum. Quod auté ad huius adagij pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, asphodelum herbam esse plebeiam, ac vilem: atque hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetiam apud Theocritum Idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas commemoratur.

Κνύτα τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνω.

Proinde Poeta, regum, ac locupletũ immoderatos luxus taxat, illorum fastibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in conuiuio septem sapiétum, locum hunc Hesiodum putat ad frugalitatis admonitionem esse referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam existimat, huiusmodi quandam afferens fabulã. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri testamento mandauit, & filij, quem pupillum relinquebat, tutelam, & facultatum illius procurationem. At is, cum esset eiusmodi, cuiusmodi vulgo sunt homines: nimirum vt plus apud eum valeret lucrũ, quam pietas: pueri res occupare conatur, idq; dum molitur, etiam sua perdidit. Deinde postulanti, vt sui ratio haberetur, quo posset in locum meliorem restitui, responsum est ad hunc modum:

Νήπιος οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς. i.
Dimidium, quam sit toto præstantius, istud
Haud nouit stultus.

Suidas citat ex Marino quodam: γέγονε δὲ ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν, id est, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantum, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, sed ipsum totum vniuersum. Regum igitur est, dimidium totius; totum auferre, tyrannicum. Itaque prouerbium trifariam licebit vsurpare: primum, cum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil est in rebus humanis, nec honestum, nec iucundũ, nec laudatum: mediocritatem auté opportunitate metimur, quemadmodum Hesiodum imitatus ait Pinarus.

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, id est,
Adest vnicuiq; rei modus, ad eũ cognoscendum

secundum optima opportunitas. Etenim pro loco, quod alias nimium est, alias erit parum. Idem in Nemeis hymno vltimo:

Κέρδων δὲ χρὴ μέτρον θηράσμεν,
Απροσίκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. i.
In lucris autem oportet modum sectari,
Nam immensarum rerum cupiditates
vehementiores habent insanias. Altera vtendi ratio fuerit, cum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem, tum altricem: contra inæqualitatem, discordiarum, bellorumq; matrem: id quod eleganter extulit Euripides in Phœnissis:

Κεῖνο κάλλιον τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλυς ἀεὶ φίλοις,
Πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχυς τε ξυμμάχοις
Συνδεῖ. τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίυ τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτοῖν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἰθ' ἥλιος μὲν, νύξ τε δυλεύει βροτοῖς. id est,
Illud, nate, fuerit pulchrius,
Æqualitatem amplecti, amicos hæc enim
Glutinat amicis semper, vrbes vrbibus,
Sociosq; socijs nectit, etenim æqualitas
Cum legibus respondet, atq; concinit.
At, quod minus sit, cũ hoc, quod est plus, prælium
Vsque habet, & hinc discordiarũ exordia.
Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Æqualitas mortalibus præscripsit, &
Præfinijt numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ secuit hæc discrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant simul
Orbẽ, nec altera alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde noxq; solq; seruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia vtendi ratio, si quando deterrebimus ab inferenda iniuria, suadebimusque satius esse, iuxta Platonis sententiam, iniuriam in sese admittere, quam inferre alteri. Nam id sibi velle prouerbium hoc demonstrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc pertinet, quod de Dario refert Plutarchus. Cum enim Prefectos prouinciarum ad sese accersitos percunctatus esset, num grauia essent attributa, atque illi respondissent, esse mediocria, iussit de singulis dimidium pendi, iudicans esse satius dimidium accipere cum beneuolẽtia prouincialium, quam totum odio suorum. Nostra sentẽtia non semper aspernandum illud comici Syri consilium: Potius, quam venias in periculum, serues ne, an perdas totum, dimidium, siue vt legunt alij, diuiduum face.

Serpentis oculus.

Ὄφεως ὀφθαλμὸς, i. Serpentis oculus. De his dici consueuit, qui acribus, & intentis intuerentur oculis. Ab animante sumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores, ac perspicaces. Vnde Flaccus:

Cur in amicorũ vitijs tam cernis acutũ,
Quam aut aquila, aut serpẽs Epidaurius?

Ne moueto lineam.

Μὴ κίνει γραμμὴν, i. Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator, exponẽs eũ locum, Οὕτω δ' ἐδίδυ λίβυς ἁρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾷ μὲν αὐτὰ στᾶσι. (Loquitur autẽ de Antæo, qui iuuenibus desponsam filiam extrema statuerit linea, vt, qui primus ad eam cursu peruenisset, is vxorem abduceret domum) recẽset huiusmodi prouerbium: Μὴ κίνει γραμμὴν, id est, Ne moueris lineam. Idq; translatum existimat à more veterum, qui metam ducta linea signabant, in qua præmium propositũ erat, quod auferret victor. Ducebatur autẽ & altera linea pro carceribus, quemadmodũ alibi diximus: vnde cursus erat initium. Igitur vtraque linea prouerbij ministrauit occasionem ἀπὸ γραμμῆς, id est, ab ipso initio, & Μὴ κίνει γραμμὴν, id est, Ne moueas metam. Significat autem, nõ esse mutãdas leges, neque prætereundos fines rerũ præscriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud ἐν βουκολιάσταις:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id est,
Atque e lineola lapidem mouet.

Alludit ad flumen Galateæ, saxum aliquod ab extrema ripa secum auferens. Est & sacra linea in tesserarum lusu: de qua dictum est alias.

Eandem tundere incudem.

EANDEM incudẽ assidue tundere, est indefatigabili assiduitate in operis alicuius studio perseuerare. Metaphora ducta à fabris, crebris ictibus incudẽ ferientibus: atq; ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo

tuo labore vincentibus. Marcus Tullius libro de oratore secundo: Ego autem, si quē nunc plane rudem instituí ad dicendum velim, ijs potius tradā assiduis, vno opere eandem incudem, die noctuque tundentibus. Conuenit in grammatistas, ac litteratores, quibus sine fine eadē sunt inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.

Cicada vocalior.

Τέττιγος λαλίστερος, id est, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impendio garrulū, aut admodum musicum; propterea quod hoc insectū, rore duntaxat viuēs, cantu potissimum delectetur. Et quosdam ita musicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in cicadas à dijs mutatos, narrat apud Platonē Socrates in Phædro. Et Theocritus in Daphnide:

-Τέττιγος ἐπεὶ τύγα φέρτερος ᾄδεις. id est,
-Quippe canis melius quacunque cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος οἵθ' ἑκαδήμου
Δένδρεα ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. i.
Cunctos anteibat latissimus ille, suauis
Orator, cuius non cedunt scripta cicadis,
Quæ super arboribus resīdēt lucis in opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Est autem allusio, quam Latinus interpres nō potest reddere, in πλάτυστος ad Platonem, & in ἑκαδήμου ad illius Academiam. Allusum item ad carmen Homeri Iliados γ. de senibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, i. Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum lib. 6. parasitus quispiā, seipsum depingens, λαλεῖν, inquit, τέττιξ, id est, garrulitate cicada sum. Et apud eundem libro vndecimo, Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id est, Cicada stridet. quod tamen illic videtur boni ominis causa dici.

Ἀντιπελαργεῖν.

Ἀντιπελαργεῖν apud Gręcos est, mutuam officij vicem rependere, maxime nutricandi, fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus, aut institutus: vt, si liberi parentes ætate fessos vicissim alant, foueantque: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptū, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. Ad id respexisse videtur Homerus Iliados Δ, cum ait:

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών: id est,
Nec nutricandi officium genitoribus vnquam
Persoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem allusit Euripides in Oreste:

Καὶ μὴν τίνοιγ' ἂν τῇ τεθνηκυίᾳ τροφάς. i.
Atqui rependet mortuæ alturæ vicem.

Hanc itaque legem, quam plerique etiā mortales negligunt, sola ciconia inter omnia animantium genera exprimit. Siquidem reliqua tantisper amant, agnoscuntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: Vna ciconia parentes senecta defectos, vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. Quorum posterius laudatur in Ænea, cui inde Pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complures dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt auctor est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerētur, pietatem plurimi facere oportere, violentia cohibere. Nam hippopotamus animal efferum est, ac violentum: atque adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem, init, teste Plutarcho in commentario, cui titulus, Vtra animantia sint prudētiora, terrestria, an aquatilia. Laborant infamia impietatis & viperæ, quod perfracta matris aluo nascantur. Item scorpiones, & aranei, qui post incubatus officium à suis fœtibus interimuntur. Testis Arist. lib. De natura animal. 5. De ciconiarum pietate Plin. lib. 10. cap. 23. testatur his verbis, Ciconiæ nidos eosdem repetunt. Genitricum senectam inuicem educant. Quin & diuus Basilius ciconiarū nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem allusit Crates Cynicus, scribens Hipparchię vxori de filio nato, cum pollicetur sibi curæ futurum, vt illum matri ciconiā pro cane remittat in senecta. Canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur, puerum fore pium, qui parētem iam decrepitam mutuo foueat.

Bœoticus animus, pro stupido, brutoque. Plutarchus in commentario *περὶ τῆς σαρκοφαγίας* indicat Atticos stupidi, bardi, insulsi, denique & suis cognomen indidisse Bœoti, potissimum ob edacitatem. Cui adstipulatur Athenæus libro decimo referens hos versus ex Eubulo:

Πονεῖν μὲν ἄμμες, καὶ φαγεῖν μὲν ἀνδρικοὶ,
Καὶ καρτερῆσαι, τοὺς δ' ἀθηναίους λέγειν
Καὶ μικρὰ φαγέμεν, τοὶ δὲ θηβαῖοι μέγα. i.

Sumus ad bibendum, atq; ad vorandum strenui,
In his valemus. Athenienses dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani solent.

In Græcis versibus apparet *πονεῖν* scriptum pro *πίνειν*, aut *πιεῖν*, & *μὲν* prius pro *γὰρ*, & *τοὶ* pro *οἱ*. Idem Eubulus in Europa:

Κτίζει βοιωτῶν πόλιν
Ἀνδρῶν ἄριστον ἐσθίειν δι' ἡμέρας. id est,
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare strenuis.

Rursus ex Eubuli altera fabula:

Οὕτω σφόδρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους βοιώτιος. id est,
Vsque adeo mores obtinet Bœoticos.

Idem approbat multis multorum auctorum testimonijs. Sunt autem inter se cognata vitia *πολυφαγία*, & stoliditas. Atque hinc Herculem Thebanum edacem faciunt, sed eundem à litteris alienissimum, adeo, vt præceptorem suum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rursum Plutarchus De dæmonio Socratis: *Ἀνεγείρειν τὸ κατὰ βοιωτῶν ἀρχαῖον εἰς μισολογίαν ὄνειδος.* id est, Refricare vetus illud aduersus Bœotios de litterarum odio probrum: Quanquam ipse Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quàm stupidus. Denique quoniam constat vel ob Romanum imperium latissime propagatum, vel ob commercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæque linguæ fuisse mixtas, suspicamur à Græcis ad nos dimanasse, quod hominem stupidum, ac nullo mentis acumine præditum vulgo dicimus: Bot, pro Bœoto: proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarũ syllabarum in vnam syllabam contrahere.

Cribro diuinare.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id est, Cribro diuinare, est coniectura sagaci rem deprehendere, Aut stulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pseudomante, *κοσκίνῳ, τὸ τοῦ λόγου, μαντευόμενος*, id est, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:

Εἶπε καὶ ἀγροιὼ τἀλαθέα κοσκινόμαντις. i.
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.

Porrò genus hoc diuinandi suspenso cribro in hodiernum vsque tempus durat apud quosdam superstitiosos. Apud veteres vaticinia peragebantur cribro, lauro, & tripode.

Hydram secas.

Ὕδραν τέμνεις, id est, Hydram secas. Est apud Platonem libro De Repub. quarto, *ἀγνοοῦντες*, inquit, *ὅτι τῷ ὄντι ὡς ὕδραν τέμνουσι*, i. Ignari se reuera tanquam hydrã secare. Est autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lernææ, quam alij centum fuisse capitum aiunt, alij octo, è quibus vnum erat immortale. Cum hoc monstro multum, diuque conflictatus est Hercules, propterea quod vno reciso capite, plura renascerentur. Plutarchus in commentario De fortuna Alexandri, *ὕδραν τέμνων ἀεί τισι πολέμοις ἀναβλαστάνουσαν*, id est, Hydram secans semper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui, vno bello confecto, subinde aliud, atque aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine identidem post acceptam cladem copias instaurantium dixit, Pyrrhum sibi videri aduersus Lernæam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis:

Non hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos, qui litibus inuoluuntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & sæpenumero pro vna enecta tres subnascuntur. Seneca quodam in loco scribit, negotia sordida, quæ nos auocant à studio sapientiæ, abrumpi posse, explicari non posse, quod negotium ex negotio seratur, & occupationi occupatio, velut vnda succedat vndæ.

Ne ramenta quidem. Ne festuca quidem.

NE ramenta quidẽ ditior, hyperbole pro-

T uerbialis,

uerbialis, cum aliàs aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus: Nunquam Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quasi dicas stuppa ditior, ita, vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Aristophanes in Lysistrata:

Λιποῦσα μηδὲν ἐνθαδὶ, κινοῦσα μηδὲ κάρφος. i.
Nihil hic cum reliquerit, mouerit ne festucam quidem.

Idem in Vespis:

Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. i.
Noctu haud videt somni ne paspalam quidem.

Interpres ait, πασπάλην significare minutissimum quidpiam. Quibusdam ea vox magnetem lapidem declarat. Subnectit eodem in loco consimilem figuram:

Ἢν δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. id est,
Quod si vel achnen flexerit somno caput. ἄχνη vero significat minutissimum, ac leuissimum illud, quod è spicis excussis euolat. Qua voce vsus est & Homerus Iliados ε.

Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. i.
Vt vẽto tenues sacra area iactitat achnas.

Hebraicarum periti litterarũ affirmant, illam, quam vocem Hieronymus vertit puluerem, secutus septuaginta, qui transtulerunt χνοῦν, idem Hebræis sonare, quod Græcis ἄχνη.

Sacrum sine fumo.

Ἄκαπνος θυσία, id est, Sacrificium absq; fumo, de nimium tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti obsonij apponitur. Translatum à pauperculorum sacris, molas, thusculum, lac, aut corollas offerentium, cum dij nidorem illũ expectẽt vna cum fumo subuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus, Βεβρωτικὸς μὲν ὁ δαίμων ὦ Λυκῖνε, καὶ ταῖς ἀκάπνοις, ὥς φασι, τῶν θυσιῶν ἥκιστα τερπόμενος, id est, Sane perquam edax deus est Lucane, quique fumi expertibus sacris haudquaquam gaudeat. In eum sensum vsus est & Athenæus, ἄκαπνα γὰρ ἀεὶ ποιηταὶ θύομεν. id est, Nam poetæ semper sacra sine fumo sacrificamus.

Non est cura Hippoclidi.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Non est Hippoclidi curæ. Siue, vt carmen reddamus, Non curat Hippoclides. Est enim versus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio significabant se quippiam negligere, neque magnopere laborare. Natum autem est ex historia, quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca conferamus, hic Hippoclides erat Tisandri filius, qui cum multis alijs iuuenibus Clisthenis Sicyonij filiam ambiebat. Verum cum Clisthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam saltationem edidisset, sublatis in altum pedibus, pater offensus inhonesto iuuenis lusu, ait, Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γάμον. id est, Fili Tisandri, à nuptijs tua saltatione excidisti. At ille protinus respondit, Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Haud curat Hippoclides. Ea uox, vt testatur Herodotus, in prouerbium abijt. Id dictum in ipsum retorquet Herodotum Plutarch. in libello, quem aduersus eum scripsit, Δοκεῖ μοι καθάπερ Ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχησάμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Videtur mihi, velut Hippoclides cruribus manuum vice in mẽsa gesticulãs, postquam à veritate desultauit, dicere, non est curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, Ἱκανὸν ἂν εἴη μοι τὸ, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Mihi suffecerit illud, quod dicitur, haud curat Hippoclides. Idem in Hercule, Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, id est, Neque laborabit Hippoclides. Mentionem huius adagij facit & Eustathius in Iliados Homericæ primum librum scribens. Allusit huc Aristophanes in Vespis, sæpius repetens illud, ὀλίγον μοι μέλει, id est, Leuiter mihi curæ est.

Canis in præsepi.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, i. Canis in præsepi. In eos dicitur, qui nec ipsi fruuntur re quapiam, neque reliquos item sinunt vti: veluti si quis egregios codices inclusos diligenter adseruet, quos nec ipse vnquã euoluat, nec alijs euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præsepi nec ipse vescitur hordeo, & equum vetat vesci. Lucianus aduersus indoctũ, Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, id est, Verùm haud aliter facis, quam canis ille in stabulo cubans, qui cum ipse non edat hordeum, tamen haud finit

finit equum. qui posset edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, sed tacito auctoris nomine, τῇ φάτνῃ προσάγεις τὸν κύνα, καὶ πρὸς τὸν διόνυσον ἄγεις οὐδὲν, id est, Ad præsepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc est, adfers quæ ad rem nihil attinent, ex his verò, quæ pertinebant ad causam propositam, nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus libro sexto, de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordistæ: abominantur aurum, nec important in suam regionem, nihilo secius tamen alios non desinunt eos spoliare. Aiunt eam gentem esse reliquias Galatarum, qui sub duce Brenno spoliarunt oraculum Delphicum, quos insecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum passi sint malorum, quod tamen alijs inuident.

Captantes capti sumus.

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα, id est, Captantes capti sumus. Cum res præpostere euenit, vt ipsi circumueniamur ab ijs, quibus conebamur imponere. Id quod non rarò solet vsu venire, vt in eas incidamus pedicas, quas alijs struxeramus. Sæpe fit, vt qui simulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipse verè incipiat amare. Et qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius: & qui finitimum moliatur imperio depellere, ipse suum amittat imperium. Sic & Horatius:

Græcia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem allusisse Plato, cum ita scribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἁλισκόμενος, id est, Mihi videtur ò Socrates maximè capi ratio, quæ captabat. Sophocles in Oedipo Coloneo,

Τὰ δ' ἄθλ' ἔχων ἔχῃ, καὶ σ' εἷλε θηρῶνθ' ἡ τύχη. id est,

Scito quòd tenens teneris, teq; captantem, inuicem

Fortuna cepit. Plautus in Epidico, Iam captor ipse captus est. Lucianus in meretricijs dialogis, Καὶ ἑάλωκας κακοδαίμον, καὶ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς. idest, Et cepi miser, & simul ab illa captus sum. Trãslatum aut à bello, aut piscatione, seu venatu.

In venatu perijt.

FESTIVIVS dixit Lucianus in Toxaride, Αὐτή τε ἀπώλετο ὑπὸ τῆς ἄγρας, i. Et ipsa venatu perijt, hoc est, dum adolescentem venatur, studetq; irretire, etiam ipsa sese perdidit. Quinetiam illa ipsa: Venari laudem, aucupari famam, prouerbiales sunt metaphoræ, velut, Expiscari, pro sciscitari, atque exquirere.

In laqueos lupus.

Εἰς πάγας ὁ λύκος, id est, In laqueos lupus. Cum improbus quispiam tandem in extremum adducitur discrimen. Etenim cũ lupus animal sit insidiosissimum, applauditur ab omnibus, si quando contingat illum irretiri, ac protinus acclamãt omnes, εἰς πάγας ὁ λύκος. Refertur à Zenodoto.

Annosa vulpes haud capitur laqueo.

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ, i. Vulpes anus laqueis capi haud vllis potest. Senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa ætate, multaq; rerũ experientia callidior est, quàm vt arte, dolisq; capi queat.

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, i. Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagij Cratinum citat auctorẽ. De callidis, ac versutis, quos haud facile sit obiecto munusculo, aut assentatiuncula, pollicitisve fallere. Larus enim, & aliæ quædam aues esca capiuntur, vulpes non item. Verbum autem, δωροδοκεῖν, sumptum est à concionibus, aut iudicijs, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt sententiam.

Atticus in portum.

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, i. Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem ostentare solent, vbi tutum est, atque vbi nihil opus. A nautis Atticis sumptum, qui portum ingressuri ostentandi sui gratia magnificè sese gerebant, in ipsa re, hoc est, in prælio nauali, non perinde strenui.

Capra Scyria.

Αἲξ σκυρία, i. Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbij Chrysippum citat, tũ auctorem, tum interpretem. Cõuenit in eos,

qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitijs contaminant, atque obscurant, quive recte instituta non recte finiunt. Veluti capra Scyria, quòd fera sit, mulctrum, quod lacte impleuerat, ipsa rursus euertit, atq; hoc modo beneficiũ, quod dederat, eadem perdidit. Alij putant dici in eos vnde plurimum emoluméti capitur, propterea quòd eius regionis capræ maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnosophistarum lib. I. citans hoc Pindari carmen:

Σκύριαι δ' ἐς ἄμελξιν γάλακτος αἶγες ἐξοχώταται. id est,

Scyriæ vero ad emulgendũ lac capræ præstantissimæ.

Suspendio deligenda arbor.

In re vehementer indigna, neque vllo pacto toleranda, veteres arborem suspendio diligendam esse dicebant. Inde natum, quod olim in Theophrastum philosophũ præcipuum meretricula quædam nomine Leontium ausa sit scribere. Plinius Secundus in præfatione Historiarũ naturæ: Ceu verò nesciam aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam fœminam, & prouerbium inde natum, suspendio arborem eligendam. Hactenus Plinius. Finitimum huic est illud apud Euripidem in Alcestide:

Ἄξια καὶ σφαγᾶς τάδε
Καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίῳ πελάσσαι. id est,
Heus ista cæde digna sunt,
Vel potius, vt laqueo gulam
Præfocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea præda illa est, Proin tu te in laqueũ duas. Iuuenalis:

Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam.

Et apud Plautum, qui vitæ tædio tenebatur, optat nummum, quo restim emat. Nec enim sontes sibi deligunt arborem, sed aguntur in crucem. Ceterum qui cogitant de cõsciscenda nece, solét alij aliud suspendij genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mentis, sed certo, destinatoq; consilio.

Minerua felem.

Ἀθηνᾷ τὸν αἴλουρον, i. Mineruæ felem, subaudiendum, comparas. Cum multò inferiora cum præstantioribus comparantur, q̃ leuicula quapiam in re cõueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele cõmune, præter glaucorem oculorum? Nam is oculorũ color Mineruę tribuitur, qui & noctuis adest, & felibus. Vnde apud Homerum etiam epitheton, γλαυκῶπις Ἀθήνη. Est & hoc felibus commune cum noctuis, q̃ & noctu cernunt, & pariter insidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat discrimen orthographiæ, quo ἔιλουρος pro gente, est enim Scythiæ à paludibus dicta, scribitur per ε, pro animante, per diphthongum ἄιλουρος, quasi dicas Torquicaudam, aut Tralicaudam, quod tamen apud auctores negligitur.

Animam debet.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id est, Animã debet. Donatus prouerbium esse admonet, de eo, qui immodico ære alieno teneatur, vt plus quam omnes facultates debeat, ac deniq; seipsum debeat. Terentius in Phormione: Quid si animam debet. Erat enim antiquitus lex, vt qui soluendo non esset, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id est, opera, quod ære non posset. Extat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat dissecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec esset soluendæ rei.

Summum ius summa iniuria.

Summum ius summa iniuria, hoc est, Tũ maxime disceditur ab æquitate, cum maxime superstitiose hæretur legum litteris. Id enim summum ius appellant, cũ de verbis iuris contenditur, neq; spectatur quid senserit is, qui scripsit. Nã voces, ac litteræ, quasi legum summa cutis est. Eam ineptiã quorundam superstitiosorũ iuris interpretum, copiose simul, & eleganter illudit M. Tull. in actione pro Murena. Terétius, Verum illud Chreme dicũt, ius summum sæpe summa malitia est. M. Tull. Officio lib. I. Ex quo illud, summum ius summa iniuria, factum est iam tritum sermone prouerbiũ. Columella I. rei rusticæ lib. Nec sane est vindicandum nobis, quidquid licet. Nã summum ius antiqui summam putabant crucẽ. Citatur & Celsus adolescẽs lib. Pãdect. 45. titulo De verborum obligatione, Capit. Si seruum Stichum: qui scripserit, quæstionem esse de bono & æquo, in quo genere plerunq; sub auctoritate iuris sciẽtiæ

tiæ periculose erratur. Itidem Paullus libro 50. titulo, De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, summo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, sed summo, quod aiunt, animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus est factus.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, i. Ne ignifer quidem superfuit, vbi significamus, omnes ad vnum interijsse adeo, vt ne ei quidem sit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nam priscis mos erat, vt vates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem gestans. Ab hoc belli vim abstinebant vtrinque, quòd nefas ducerent, in virum sacrum ferrum stringere. Proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagij Eustathius iliados μ. enarrans hos Homeri versus:

Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ὀΐω οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Ἂψ ἐς ἄστυ, id est,
Haud equidem fore credo, vti sit reditu-
rus ad vrbem
Hinc posthac aliquis vel nuntius.

Admonet hoc quoque figuram habere prouerbialem, οὐδὲ ἄγγελος ὑπελείφθη, id est, Ne nuntius quidem relictus est, quoties significamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit, qui rem gestam renunciaret. Nam is vel dedita opera relinqui solet ab hoste.

Thracium commentum.

Θράκεια παρεύρεσις, id est, Thracium cõmentum, siue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos, qui pacta eludunt callido vafroq; aliquo commento. Porro vnde id prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro auctore. Thraces pactis cum Bœotijs aliquot dierum inducijs, nihilo segnius incursiones agebant noctur no tempore. Hos cum propulsassent Bœotij, atque expostularent, quòd violassent inducias, responderunt Thraces, se nihil præter pacta fecisse: pactos enim esse de diebus, noctibus incursasse. His ferme similia refert Zenodotus, nempe Thraces constitutis decem dierum inducijs, noctu impressioné fecisse in Bœotios, iam negligentius agentes induciarum fiducia, atque ex his nonnullos trucidasse, aliquot viuos abduxisse: deinde expostulantibus de violatis pactis Bœotijs, respondisse, dies, non noctes, pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit, Θράκεια παρεύρεσις, id est, Thracium inuentum. Est enim proprie παρεύρεσις, excogitata cauillatio, qua pactum eludimus; quas Plautus sutelas vocat. Et Terentius: Nequid suo assuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem subuertunt.

Romanus sedendo vincit.

ROMANVS sedendo vincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli, atque otiosi, tamen quę volunt efficiunt, aut qui non viribus, sed arte rem gerunt. Marcus Varro libro De re rustica primo, capite secundo, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo vincit, vsurpemus, dum iste venit. Ex historia Fabij cunctatoris natum arbitramur, qui Hannibalem iuueniliter exsultantem sua patientia fregit, de quo extat versus ille Ennianus:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vsurpatus est diuinitus à Marone libro 6. Quamquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert simile quiddam de Sulpicio consule. Quibus, inquit, si vndique circumuentus copijs foret, sedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere.

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Scopum attingere. Est voti compotem fieri, aut coniectura rem ipsam assequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἴκασας, i. Tuaque cõiectura haud procul abest à scopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Nõ attingere scopum, & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Aberrare à scopo, atque id genus aliæ figuræ omnes prouerbium sapiunt. Hoc adagio festiuiter vsus est Diogenes in puerum saxa in crucem iaculantem. Euge, inquit, continges tandem aliquando scopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα μοισᾶν, id est, Proximè iaculans ad scopum Musarum. Idem hymno sexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν, ἄντα σκοποῦ τυχεῖν, id est, Spero quod magna pollicitus scopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc est, extra scopum iaculari, vbi quis loqui-

tur aliena ab eo quod agitur. Vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo.

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, i. Simia non capitur laqueo. In callidos tergiuersatores dici solitum, qui coargui non queūt. Id olim dictum est in Heraclidem, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionysio, quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, vt ibi cōspecto carmine agnosceret suum errorem. Hic quoq; tergiuersanti, nec lapsum agnoscenti, dicentique casu fieri posse, vt in diuersis poetis versus consentiant, scripsit quispiam, simiam haud capi laqueo. Auctor Diogenes Laertius. Carmen Græcum sic habet:

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ᾽ ἁλίσκεται. i.
Laqueo vetustus simius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur atqué serius.

Largitio non habet fundum.

M. TVLLIVS lib. Offic. 2. Omnino, inquit, meminisse debemus, id quod à nostris hominibus sæpissimè vsurpatum, iam in prouerbij consuetudinem venit, largitionem fundum non habere. Quo dicto significabant stulta liberalitate quamtaslibet opes exhauriri, vel effluere potius. Translatum videtur à pertuso dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent Græci uocant ἀπύθμενα. Vnde Parthenius apud Athenæum lib. 11. ἀπύθμενον φιάλην dixit.

Inexplebile dolium.

Ἄπληστος πίθος, i. Inexplebile doliū. Varius est huius adagionis vsus. Quadrat enim primum εἰς τοὺς ἀδηφάγους, id est, In glutones, edacesque, congruentius autem in istos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus sitiunt, quemadmodum olim dictum est de Parthis. Sic enim Festus sensisse videtur; nam locus mutilus est, qui dolium pertusum dixerit, cum uentrem significaret, quanquam natura quoque venter inexplebilis est, quod quidquid per os infuderis, id alijs vijs excernitur. Quadrabit & in obliuiosum, cui si quid eruditionis infundas, protinus effluit, quique prius obliuiscatur, quam perdidicerit, cuiusmodi Strepsiadem facit Aristophanes in Nebulis:

Ὃς τις σκαλαθυρμάτι᾽ ἄττα μικρὰ μανθάνων,
Ταῦτ᾽ ἐπιλέλησαι πρὶν μαθεῖν. id est,
Huiusmodi minutulas qui argutias
Prius, atq; didicit, dedidicerit immemor,

Sic propemodū vsus est Plautus in Pseudulo, In pertusum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modum profusos, quemadmodum indicauit Aristoteles lib. Oeconomicorum primo: καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι, καὶ φυλάττειν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι: τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ᾽ ἐστιν, ὁ λεγόμενος πίθος τετρημμένος. id est, Siquidē oportet eiusmodi esse, qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parasse, propterea quod hoc sit cribro haurire, quodq; prouerbio dicunt, pertusum dolium. Congruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil est satis, verum quo magis implentur opibus, hoc magis inanes esse videntur. Quod eleganter illo Solonis carmine testatum est apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ᾽ οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι, id est,
Non est fixus opū finis mortalibus vllus.

Zenodotus & tartarum ipsum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot milibus defunctorum nunquā expleatur. Quadrabit & in eos, qui male ab alijs rapiunt, quæ malè item profundant in alios. Vsurpatur & de frustra laborantibus, quemadmodum alio demonstratum est loco, velut apud Catullum:

Dolia virgineis idē ille repleuerit vrnis.

Adagium natum à notissima fabula puellarum Danaidum, quæ ob sponsos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, ut situlis perstillantibus aquam hauriant, atque in dolium item pertusum infundant, graui nimirum, sed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horat. in Odis:

Et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Item Tibullus:

Et Danai proles, Veneris quæ numina læsit,
In caua Lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Aristoteles lib. Politicorum sexto. Rursus Lucianus in Hermotimo, Ἐπιρρεῖ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν, ἢ ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος, i. Affluit enim, dum exhauritur negotiū, laborque, & contra

& contra fit, atque in Danaidũ dolio. Vsurpauit & Plato, cum alijs aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adsit vrsus, vestigia quaeris.

Αρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id est, Vrsi praesentis vestigia quaeris. De ijs dicitur, qui timiditate praesens negotiũ declinant, atque ad alias nugas dilabuntur. Translatũ à formidolosis venatoribus, qui se dissimulant sensisse vrsum, & vestigia persequi fingunt, quo absint à periculo. Hoc genus homines Plato de Rep. lib. quinto scripsit similes esse τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει, τὸν βαλόντα οὐκ ἁπτόμενα, i. Catulis, qui lapides mordent, cum eos, qui iecerint, non ausint attingere. Ab hoc non est alienum, quod scribit Plutarchus in vita Luculli. Nã illum cũ hortaretur Archelaus, vt relicto hoste in Pontum traijceret, sic enim fore, vt protinus omnium rerum potiretur: Οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενὰς αὐτῶν φωλεὰς βαδίζειν, id est, Negauit se timidiorem esse venatoribus, vt praeteritis feris, ad inania illarum lustra vellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. id est,
Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tum vsurpandus, vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiae, quę generalis inter omnes probos intercedit, ad sui similem accedit, non expectatis vulgaribus istis inuitatiunculis. Quidam natum putãt ab Hercule, qui cũ Ceti Trachinij domum inuocatus inuiseret, hũc versiculum primus dixerit. Fertur & trimeter iambicus in eandem sententiam:

Ακλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. id est,
Conuiua amico amicus vltro etiã venit.

Tacite notauit adagium Homerus in secundo Iliados:

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος. id est,
Illi vocalis Menelaus venerat vltro.

Scholiastes indicat, hoc verbo fuisse significatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidolosum arguit, & βοὴ apud Graecos interdum bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuersa sententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chrysogenes:

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. id est,
Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idẽ ferme significat Plato in Symposio, Ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. id est, Vt & prouerbium pergamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro veniunt. Sentire videtur Plato, Homerum fecisse Menelaum deteriorem ad praestãtioris accessisse conuiuium, quod Agamemnon bello valuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenaeo lib. 4. Tametsi non hanc opinamur Homeri mentem fuisse, cum virtutis addat elogium:

Βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος, id est,
Voce bonus Menelaus.

Et cum aliquot locis illum fortissimè rẽ gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλον cognomento honestet. Apud Athenaeum lib. 1. ex Cilatino, quidam qui inuocatus ad cõuiuium accesserat, ita loquitur, Ἀγαθὸς ἂν πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἑστιασόμενος ἥκον, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id est, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, id est, In puteo cum canibus pugnare. Dici solitum, vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoso, & contentioso, à quo se nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto, ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, voce composita.

Mihi ipsi balneum ministrabo.

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, id est, Ipse mihi balneator ero, vbi quis suis ipsius inseruit cõmodis. Aut vbi quis, non expectato alieno officio, ipse suum agit negotium. Aristophanes in Pace:

Ἀλλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ, κἀγὼ ἐμαυτῷ βαλανεύσω. id est,
Balneum & ipse mihi, si haec vobis grata, pararo.

Interpres admonet trãslatũ a balneis, in quibus cessante balneatore, ipsi qui lauãt, aquam hauriũt, atque infundunt. Zenodo-

tus putat & ad eos referri posse, qui glãdes in ignem iniectas coquunt. Fortassis haud absurde referetur ad glãdium excussores. Nam Græcis βαλανδὶς, balnearium cauponem significat, βάλανος glandem, atq; hinc anceps prouerbij interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ strepitum.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτυπόν. id est,
Hunc qui fugit strepitus lyræ haud remo
rabitur.

Senarius ꝓuerbialis in eos, qui in rebus periculosis, ac serijs, properandi studio negligunt leuiora. Nam qui fugit in bello non putat sibi liberum, ac uacuum, vt cantorem aliquem auscultet. Idq; ad complures res accommodari potest. Veluti si dicas non esse rebus friuolis, ac voluptarijs nugandum cum hæc vita tot periculis sit obnoxia. In hanc sententiam eleganter Seneca in epistola quadam ad Lucilium. Transcurramus, inquit, solertissimas nugas, & ad illa, quæ nobis aliquam opem sunt latura, properemus. Nemo, qui obstetricem parturienti filiæ solicitus accersit, edictum, & ludorum ordinem perlegit. Nemo, qui ad incendium domus suæ currit, tabulam latruncularium perspicit, vt sciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercle vndique tibi omnia nunciantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obsidium patriæ, & bonorũ direptio. Adijce his naufragium, motusq; terrarum, & quidquid aliud timeri potest. Inter ista districtus, rebus nihil aliud, quam animum, oblectantibus vacas. Plutarchus in libello, quem scripsit de ει Delphico:

Οὐ ναῦβλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλη. id est,
Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Caninum prandium.

CANINVM prandiũ prouerbio diceba tur abstemiũ, & in quo nullũ vinum biberetur: propterea quod peculiari naturæ ꝓprietate canes à vino abhorrent. Id adagij refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarũ 13. capite vltimo his quidem verbis. Eius autem loci, in quo id prouerbiũ est, verba hæc sunt, nimirũ ex M. Varronis Satyrarũ libro, qui ὕδωρ ψυχρὸν, i. Aqua rigẽs inscribitur. Non vides apud Mnesteũ scribi, tria genera esse vini, nigrum, album, medium, quod vocant, κιῤῥόν. i. giluum, nouũ, vetus, medium? Et efficere nigrum virus: album vrinã, medium πέψιν, id est, concoctionem. Nouum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium caninũ. Quid significet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie, quęsiuimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Cum igitur medium vinum appellasset, quod neq; nouũ, neq; vetus esset, & plerunq; homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouũ esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significauit neq; noui neq; veteris, quod mediũ esset: idcirco pro vino nõ habendum, quia neq; refrigeraret, neq; calefaceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Symposiacis scribit, Theophrastum ioco uocare solitũ, ἄοινα συμπόσια τὰ κυρεῖα, quemadmodum alias admonuimus.

Vir fugiens & denuo pugnabit.

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται,
Qui fugerit, rursum ille præliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum, si quid parum feliciter successerit. Nam victos posse vincere contingit. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην vocat, i. vicissim, nũc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ Alexander sic loquitur Hectori;

Νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados γ.

Νῦν μὲν γὰρ μενέλαος ἐνίκησεν ξὺν ἀθήνῃ,
Κεῖνον δ᾽ αὖθις ἐγώ. id est,
Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus.
Illum ego sed posthac pugna superaro vicissim.

Demostheni probro datũ est ab inimicis, quòd in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienses apud Cheroneam vicit, clipeo abiecto fugisset, eaq; gratia ῥίψασπις ignominioso cognomine vocatus est. Verum id probri Demosthenes, homo nõ admodum verecundus, prouerbiali, notissimoq; versiculo legitur eludere solitus:

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine est illud Daui Terẽtiani. Hac nõ successit, alia aggrediundũ est uia. Vsurpat adagiũ Tertullianus in lib. De fuga in ꝑsecutione. Sed omissis, inquit, quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum versiculum secularis sẽtẽtiæ sibi adhibent:

adhibent: Qui fugiebat, rurfum præliabitur, vt & rurfus forfitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit victus eft?

E ftipula cognofcere.

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id eft, E ftipula iudicare, dicimus, quoties è veftigijs quibufdā in fenecta reliquis, coniecturam facimus, cuiufmodi quis fuerit in adolefcentia, tranflata metaphora ab fegetibus. Homerus in ξ Odiffeæ,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γε σ' οἴομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν. id eft,
Attamē infpecta ftipula te fufpicor, illud
Conijcere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pfeudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Ariftoteles in Rhetoricis καλάμην fenectā interpretat̄. Ὅταν γὰρ, inquit, τὸ γῆρας εἴπῃ καλάμην, ἐποίησε μάθησιν, καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους, ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότες, id eft, Etenim cum fenectam dixit culmum, fenem oftendit, ac reprçfentauit. Nam vtrique defloruerunt. Ariftophanes in Vefpis non diffimili figura vfus eft:

Ἀλλὰ ἐκ τῶν λειψάνων
Δεῖ τῶνδε ῥώμην νεανικὴν ἔχειν. id eft,
Verum e reliquijs robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiufmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito.

Τῷ αὐτῷ πήχει, id eft, Eodem cubito, hoc eft, eadem regula, eadem menfura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias tum in libello De ratione confcribendæ hiftoriæ, καὶ ὅλος πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβὲς, id eft, In fumma cubitus vnus, atque exacta regula. Ariftophanes in Ranis:

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται.
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. id eft,
In lance enim librabitur poetica,
Prométq; regulas, cubitofq; carminum.

Non diffimili figura dixit Cornelius Tacitus libro De oratoribus in præfatione, cū ait, fe quæ à præftantiffimis viris acceperat, ijfdem numeris, ijfdemq; rationibus perfequi velle. Pli. Epif. lib. 8. dixit, pari libra. Illud fortaffe παρεργότερον, at non inutile fuerit, admonere, plerafq; metaphoras à menfuris ductas effe prouerbiales, vt penficulare rem, pēfitare factum, repēdere beneficium, remetiri gratiam, librare negotiū, expendere cauffam, renumerare beneficium, æquilibrium officij, retaliare conuitium, atque id genus alia.

Ne altero quidem pede.

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα, id eft, Ne alterum quidem pedem difcedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, Οὐδὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προελθών, id eft, Qui ex Æthiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quæ retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguem, quibus vel confenfus opinionum, vel ftudij affiduitas fignificatur, velut illo, nocte, dieque: quod aliter extulit T. Liuius belli Mac. 1. Alij in caftris fine ftationibus per fomnum, vinumq; diem noctibus æquabant.

Ex Diametro oppofita. Diametro diftant.

Ἐκ διαμέτρου, id eft, Ex Diametro. De vehementer inter fe pugnantibus olim dicebatur, fumpta metaphora à geometris, apud quos perfectiffima oppofitio ex diametro eft. Lucianus in Tyranno, ἐκ διαμέτρου γὰρ οἱ βίοι, φασὶ, id eft, Noftra enim & illorum vita, ex diametro, quemadmodum aiunt, inter fe diftant. Athanafius in libro quodam de fynodo Nicæna, οἱ κατὰ διάμετρον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀντίκεινται τῇ σαβελλίου γνώμῃ, id eft, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduerfantur Sabellij fententiæ. Bafilius in epiftola quadam ad Athanafium, κατὰ διάμετρον dixit, Diametrus enim eft recta linea, figuram, qua longiffime patet, ex æquo fecans: velut diametrus orbis eft, quę fic à fummo ad fummū tenditur circulum, vt per centrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis libro fecundo. Nec ab hoc diffentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, id eft, a dimetiendo. Nominis cauffam reddit Ariftoteles in Problematis, Sectione 15. problema. 2. Cognatum eft illi, quod alio recenfuimus loco, δὶς διὰ πασῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur.

Ἄκουε τ' ἀπὸ καρδίας, i. Audi quæ dicuntur ex animo. Nam feria, quæq; circa diffimulationem dicuntur, ex animo dici dicuntur, eaq; ex corde proficifci vulgus ait.

Lucianus

Lucianus in Ioue Tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούετε ὦ θεοὶ, τάχα ἀπὸ καρδίας, φασὶ, id est, Itaque audite dij nimirum ex animo dicenda, sicut prouerbio dicitur. Nam adulatorum, & simulantium oratio in faucibus nascitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inscripsit, quo pacto quis possit assentatorem ab amico dignoscere, refert hos senarios:

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχὸς, εἰ δὲ βούλεται,
Πτωχοῦ κακίων ὅστις ἂν εὔνους ἐμοὶ,
Φόβον παρελθὼν τ' ἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. id est,
Mendicus vtinam sit mihi, vel si libet
Mendicum & infra, qui mihi volens bene
Timore posito, possit ex animo loqui.

Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare: item illud, persequi corde, animo, & viribus, vtrunque est in Captiui duo. Contrarium est huic, A summis labris, pro eo quod est, non ex animo. Seneca in Epis. ad Lucilium, Non à summis labris ista veniunt.

Aut bibat, aut abeat.

AVT bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tempori, locoque nos accommodemus, aut ab hominū consuetudine nos subducamus. Quemadmodum Cato fecisse legitur, qui, cum non posset sumere vultum Floralium licentiæ conuenientem, discessit e theatro. Natum à priscis illis Grecorum symposijs, hoc est, compotationibus, in quibus mos erat, talis sortiri quempiam, qui conuiuio quasi presideret, ac decreta cōuiuialia prescriberet, quæ νόμους, id est, leges appellabant. De hisce legibus Valer. Valentinus iocoso carmine conscripsit, cui titulum fecit Tapullæ, teste Festo Pompeio. Porro præfectum βασιλέα, hoc est, regem nominabant. Plutarchus συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modimperatorem à Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem, nequis aut plus satis biberet, aut parum. Athenęus lib. 10. ex Eupolidis auctoritate docet huic præfectos rei οἰνόπτας dictos, ab alijs ὀφθαλμούς. Huius consuetudinis meminit & Horatius in Odis:

Nec regna vini sortiere talis.

Ex legibus iocosis hęc vna fertur, aut bibat, aut abeat. Commemoratū à Cicerone, libro Tusculanarum quæstionum 5. Mihi quidem, inquit, in vita seruanda videtur illa lex, quę in Græcorum conuiuijs obtinet Aut bibat, inquit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs voluptate potandi, ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, aut discedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidam sic efferunt, ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι, id est, aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quam ea quam Empedocli in cōuiuio præscripsit conuiuij præfectus, vt aut biberet, aut vinū in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt postridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & symposiarcham reum peregerit, damnandosq. curarit. Refert Diogenes Laertius.

Domi habet, domi nascitur.

AD eandem pertinet metaphorā: Domi habere. Nam id domi dicimus habere, quod in nobis situm est, nec necesse est ab alijs mutuo sumere. Translatū apparet ab ea cōsuetudine foris rogandę supellectilis, quā domi desideres. Ter. in Adelphis, Phy, domi habet, vnde discat. M. Tull. ad Varronem, Sed quid ego nunc hęc ad te, cui domi talia nascuntur? Idem Academicarum quæstionum libro secundo, Desine quæso communibus locis, domi nobis ista nascūtur, id est, hæc oratorum sunt propria. Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus istis felicitatem venaris? domi habes, vnde beatus esse queas. Regum est domi consilium habere, non ab aliena pendere sententia.

Confringere tesseram.

APVD Plautum in Cistellaria confregisse tesseram dicitur, qui sibi reditum in domum aliquam præclusit. Siquidem cum amans dixisset se iureiurando adstrictum, vt lenæ filiam duceret, orans ne se periurum fieri pateretur, illa respondens, Abi, inquit, quærere, vbi tuo iuri iurando satis sit subsidij. Hic apud nos iam Alcesimarche, confregisti tesseram. Est autem tessera symbolū hospitale, quo prolato cognoscebantur hospites, siquando redissent.

Frigidam aquam suffundere.

FRIGIDAM aquam suffundere, Plautus in Cistellaria videtur vsurpasse, ꝑ eo, quod est, instigare clamculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos suos in meretricum odium, quoad possunt,

sunt, inflammantibus. Ita nostro ordini palam blandiuntur, clam, si occasio vsquam est, aquam frigidam subdole suffundunt. Viris cum suis prædicant nos solere, suas pellices esse aiunt. Translatum apparet ab ijs, qui certaminibus equestribus aquam equis aspergebant, quo refocillati currerent acrius, atque hoc pacto ad cursum instigabant. Cuius ministerij meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæsarei libro 3. Titulo de ijs, qui infamia notan. ex Vlpia. his quidem verbis: Et generaliter, ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neq; thymelici, neque xystici, nec agitatores, nec qui aquam equis spargunt, ceteraque eorum ministeria, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignominiosi habeantur. Hactenus Vlpia. Id fiebat, opinamur, in Olympicis, aut similibus certaminibus, nonnunquam & ob hanc caussam, ne rotæ agitatione ferueſcentes, flammam conciperent. Nisi si cui magis probatur, vt traductum putetur ab ijs, qui ioci, ludibrijve caussa, clanculum aquam infundunt in conuiuij locum: aut ab his, qui ludibrij caussa, aqua conspergunt aliquem, qui balneatorum locus est. Vnde & Iulius Pollux lib. 7. docet πλύνειν interdum vsurpari pro conuitiari. Sic Aristophanes in Pluto, πλύνον με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν. Quæritur quispiam quod contumeliæ caussa cõspersus sit aqua multis præsentibus. Sed probabilius est translatum ab officinis ærarijs, vbi fabri subinde frigidam in ignem aspergunt, quo ignis sit vehementior.

In senem nequod collocaris beneficium.

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ποιεῖν, i. Ne quid vnquam beneficij col'ocaris in sené. Refertur nominatim puerbij vice, ab Aristotele, lib. Rhetoricorũ 2. χ' ὅς τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Qui consulit, ne quis cũ sene ineat amicitiam, huic testimonij loco est prouerbiũ ne quando bene merearis de sene. Dicitur hodieque vulgo. Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium, propterea quòd alter non refert, alter non meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ κύνα τινὸς, μηδὲ λάλον κωπηλάτην, id est, Ne quid beneficij colloces, neque in senes, neque in mulierem, neque in puerũ, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem, propterea quòd perire videatur, quod in eiusmodi genus hominum insumitur. Seneca de beneficijs tertio: Sic fit, vt præceptores, eorumque beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus: sic fit, vt in adolescentiam nostram collectam pereant, quia ipsa nunquam retractatur.

Stultus, qui patre cæso liberis pepercit.

SVPERIORI protinus illud subtexuit Aristoteles, & quidem prouerbij nomine καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν, ὧν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. id est,

Et qui suadeat occidere liberos, quorũ patrẽ occideris, huic attestatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiso liberos relinquat. Refert idem postea inter sententias: Fatuus qui occiso patre liberis pepercit. Est autem versus prouerbialis:

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς ὑπολείπει. i.
Est fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vsus est & Herodotus in Clione, ὁμοίως γὰρ μοι νῦν φαί. ομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id est, Nam mihi nunc perinde fecisse videor, ac si quis occiso patre, liberis illius parcat. Hoc adagium vsurpasse scribitur Philippus Macedo, cum liberos etiam e medio tolleret, quorum parentes occiderat. Fertur vox militum, qui Maximinum Imperatorem trucidarunt vna cum filio, ex pessimo genere ne catulũ quidem esse relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odysseæ γ.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρός. id est,
Vt bene habet cæso prolem superesse parenti.

Χρηστολόγος.

Χρηστολόγοι dicebãtur, atque hodie quoq; vulgo dicuntur, qui probe loquũtur, & improbe faciũt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem, quẽadmodũ in huius vita testatur Iulius Capitolinus.

Figuli opes.

Κεράμειος πλοῦτος, i. Fictiles diuitiæ. De rebus

rebus incertis, fragilibus, ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vasa facile comminuuntur quolibet casu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens.

Λαγὼς καθεύδων, id est, Lepus dormiens. Quadrat in eum, qui quod non facit, id facere sese adsimulat, aut quod facit, id se facere dissimulat. Qualem quidam arbitrãtur fuisse Vlyssis somnum, cum a Phæacibus in Ithacam insulam exponeretur, auctore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alij permulti tradunt auctores, tum Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, id quod etiã hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾷν appellant. Neque perperam dicetur & in timidos. Adagium à multis auctoribus refertur.

Serò Iuppiter diphtheram inspexit.

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, i. Inspexit, & si sero, pellem Iuppiter. Senarius prouerbialis in eos, qui serò quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouẽ omnia in sua diphthera, hoc est, pelle caprina scribere: ac multa quidem pro tempore dissimulare, verum aliquando de improbis pœnas sumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu dissimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus est, aut docet litteras.

Ἤτοι τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id est, Aut perijt, aut profecto litteras docet.

Senarius prouerbialis, quo significabant olim, cuipiam omnino malè esse, tametsi parum liqueret, quid rerum ageret. Is aũt hac occasione venit in uulgi sermonem, auctore Zenodoto. Athenienses duce Nicia parum feliciter aliquando pugnauerunt aduersus Siculos, permultis occisis, plerisque captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorũ filios litteras docere coacti sunt. Proinde pauci, qui fuga elapsi redierant Athenas, rogati quid hic, aut ille faceret in Sicilia, modo memorato versiculo respondebant, Aut perijt, aut docet litteras.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere.

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. i. Testudinis carnem aut edas, aut nõ edas. Trimeter prouerbialis in eos, qui negotium susceptum frigidè ducunt, neque explicantes, neque relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus libro octauo, declarans hunc primum præcepisse de gastrologia editis regulis, per quas liqueret a quibus esset abstinẽdum, quibus contra vescendũ: inter quas erat & hæc de testudine, ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt, testudinis carnem si modice edatur, ventris tormina facere: rursum, si copiosè, lenire. Cuiusmodi quiddam & de lactucis refert Plin. Perinde quasi dicas: aut bellandum, est, aut non bellandum, aut studendum, aut non studendum. Nam pleræq; res sunt quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Velut eę, quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus est musica, poeticaque. Sunt rursus quædam, quæ degustasse sit satis. Quo de genere putauit esse philosophiæ studium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur.

MACROBIVS Saturnalium lib. 3. Vetus verbũ est, inquit, Leges bonę ex malis moribus procreantur. Nam sicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, nisi morbis laboraretur: ita legibus ferundis nihil opus esset, nisi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis instituendæ dedisset occasionem. Auctor Aristoteles lib. Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 5. Vsu probatum est, leges egregias, exempla honesta, apud bonos ex delictis aliorũ gigni. Huc pertinet qđ Solon ἐρωτηθεὶς, διὰ τί μὴ κατὰ πατροκτόνου νόμον ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι, εἶπεν. i. Rogatus quam ob causam non tulisset legem in parricidas, respõdit quod non sperasset futurum parricidam.

Bos alienus subinde foras prospectat.

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, i. Bos alienus subinde foras ꝓspectat. De ijs, qui apud alienos non satis ex animi sententia tractãtur, eoq; sæpius suos desiderant. Vnicuique domi, ac velut in suis præsepibus iucũdissima vita, peregre permulta sunt, quæ lædant, plurima desunt. Allusisse videtur ad hoc prouerbium Plutarchus in Sympo

siacis

facis decade octaua, problemate secundo; ὅπως δὲ ἑαυτῶν μὴ καταφρονῆτε, μήδ' ἔξω βλέπητε παντάπασιν, id est, Verùm ne vos ipsos contemnatis, neve foras prospiciatis, i. Ne aliunde petatis, quod ab ipsis Platonis interpretibus sumi potest. Proinde rectè dicetur, ἔξω βλέπειν, qui nõ contentus suis aliunde pendet. Vsurpat & in libello, περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ κακίας.

Septimus bos.

Ἕβδομος βοῦς, id est, Septimus bos. Olim in stupidos, brutosq; dicebatur, vnde celebratus senarius:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία: id est,
Venustum adagium septimum narrat bouem.

Id hinc ortum esse tradunt, quòd antiquitus post sextam lunam bouis imaginẽ è farina pinsere consueuerint, qui septimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quòd cũ apud veteres sex animantium genera mactari dijs soleãt, ouis, sus, capra, bos, gallina, anser: pauperes non habentes viuum animal, quod immolarẽt, bouis simulacrum e farina fingere consueuerunt: is, quoniam sensu, vitaq; careret, in stoliditatis abijt prouerbiũ. Citatur apud Suidã Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui prouerbiũ hoc vsurpauerint, tametsi versus illorum non refert.

Indus elephantus haud curat culicem.

In epistolis, quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiusmodi quoddam adagiũ, κώνωπος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, idest, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictũ est autem ob singularẽ duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantum abest, vt culicis morsu possit offendi. Adhiberi poterit, quoties significabimus excelsis animis leues, & vulgares iniurias esse negligendas.

Lutum luto purgari.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, i. Lutũ luto purgari, dicitur, vbi res sordida sordibus tollitur, hoc est, cum sordes non tolluntur, sed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epistola quadam, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνοις φρασὶν ἔπεισε, μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, Loquitur de sacerdotibus, qui deorum aras sanguine polluerent, eamq; expiationem esse ducerent. Huc pertinet Diogenis dictum. Is ingressus balneum sordidum, quì hoc, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conspurcari corpora potius, quàm purgari. Idem accidit Alexandrinis, qui in vrbibus alunt vim ibidum in hunc vsum, quòd serpentes, ac macellorum sordes deuorent, verùm suis immũditijs omnia rursus conspurcant.

Cyclopica vita.

Κυκλώπειος βίος, id est, Cyclopica vita, pro vita vehementer effera, ac barbara, quę neque legibus, neque disciplina ciuili cõstet, neq; religione deorum gubernetur. Qualem describit Homerus Odysseæ lib. 9. sub persona Polyphemi:

Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ος με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ κύκλωπες διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,

Desipis, aut certè longinquis hospes ab oris
Hic ades, vt q me iubeas curave moueri,
Siue timore Deum, neque enim Cyclopica turba
Curamus summumve Iouem, diuosve beatos.

Eodem in libro:

Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵτινές εἰσιν,
Η οἵ γ' ὑβρισταί τε, καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι,
Ηὲ φιλόξενοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής. id est,

Quod genus hoc hominum experiar iã, sintne feroces,
Agrestes, æquiq; rudes, an & hospitij ius
Obseruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit:

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. i.

Atqui hospes ego fulmẽ Ioui nõ horreo,
Neque me Iouem præstantiorem habeo Deum.

Strabo libro Geographię vndecimo scribit. hoc vulgò dictum in Albanorum gentem, quòd Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ studiosi, & ad omnem vitæ cultum inertes, & rudes.

Similes habent labra lactucas.

Similes habent labra lactucas. Vbi similia similibus contingunt, veluti præceptori parum docto discipulus indocilis: improbo populo magistratus improbus: contumelioso

melioso patrono contumeliosus actor: vxori morosæ maritus morosus: breuiter quoties mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab asino carduos pascente. Est autem lactuca herba mollis, ac tenera, quæ tamen nõ admodum sit dissimilis carduo, præsertim syluestri. Itaque quemadmodum carduus spinosus est, atque maiorem in modum asperis folijs, & caule, denique ipso etiam flore, itidẽ & asini labris nihil durius, ac petricosius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porro carduos lactucarum vice etiam in conuiuijs à nõnullis apponi solere, testis est Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item lib. 19. de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia, quæ in pretio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicenda. Certum est quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamq; præcipue, sestertium sena millia è paruis his reddere, quoniam portenta quoque terrarum in ganeã vertimus, etiam ea, quæ refugiunt quadrupedes cõsciç. Vsurpat, simulq; interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, scribens ad Chromatium in hunc modum: Secundum illud quoq;, de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus ducat in foueam, & talis sit rector, quales illi, qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Crassus auus eius Crassi, qui pugnans aduersus Parthos interijt, cuius signa postea retulit Augustus. Numeratur is inter eos, qui nunquã in vita risisse ferũtur, eaq; gratia ἀγέλαστοι, id est, irrisibiles cognominati. M. Tull. in actionibus, Crassum Licinium, auctore Lucilio, semel dumtaxat in vita risisse testatur. Plinius libro Naturalis historiæ septimo, capite decimo nono: Ferunt, inquit, Crassum auum Crassi in Parthis interempti, nunquam risisse, ob id agelastum vocatum, sicuti nec flesse multos. Diuus Hieronymus contra Ruffinum: Ego certe vt homini seuerissimo risum moueam, vt imiteris aliquando Crassum, quem semel in vita risisse scribit Lucilius. Meminit & Macrobius libro Saturnalium secundo.

Dignum patella operculum.

HVIC similimum est illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epistola ad Chromatium: Dignum patella operculũ. In mea enim, inquit, patria rusticitas vernacula: Deus venter est, & in diem viuitur, & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ iuxta tritum populi sermone prouerbium, dignũ operculum. Idẽ aduersus Rufinum. Quòd librũ Eusebij pro Pamphili verteres, quod tuum quasi operculũ venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, disserẽs de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrens ab hoc prouerbio, πότερον πρέπει, φήσει, ὅταν τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν, τὴν καλὴν, ἑψῇ, ἔτνους καλοῦ μεστὴν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη: i. Verum inquiet, vbi quis ollam illam pulchram, de qua modo loquebamur: igni admouerit, pulchris fabis plenam, decet illã aurea toryne, aut ficulna? Quod Græce dictum est, τορύνη, Platonis interpres vertit tudeculam. Etymologus indicat, τορύνην vocem esse Atticis peculiarem, quæ illis significat ἀνεργέτιν. Suidas ait instrumentum esse, quo mouetur olla.

Si iuxta claudum habites, subclaudicare disces.

PLVTARCHVS in libello De liberis educandis, ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ, id est, Si iuxta claudum habitaris, disces subclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:

Χωλῷ παροικεῖς, κἂν ἑνὶ, σκάζειν μαθοις. i.
Claudo vel vni si propinquus manseris,
Disces & ipse claudicare protinus.

Huc pertinet illud Hesiodium, nobis alibi dictum: πῆμα κακὸς γείτων, &c. Ea verò rerum humanarum est infelicitas, quòd facilius transiliunt vitia, quàm bona. Et tamẽ verum est, quod addit Hesiodus, ὅσπερ κἀγαθὸς μέγα ὄνειαρ. Ita Pindarus in Nemeis hymno. 7. εἰ δὲ δεύεται ἀνδρὸς ἀνὴρ, τί φαῖμεν γείτονα ἔμμεν νόῳ φιλήσαντά γ' ἀτενεῖ γείτονι, χάρμα πάντων ἐπάξιον. id est, Si vir viro eget, quid dicemus vicinũ esse vicino, animo constanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquam videmus nec lectionem, nec interpretationem huius loci constare Græcis. Quidam enim pro δεύεται legunt γεύεται, referuntq; ad commodorum, aut incommodorum communicationem, quam homo capit ab homine, maxime à vicino. Et legendum videtur γείτον' ἔμμεν, vt respondeat participio φιλήσαντα.

Interpres

Interpres adducit & illud ex Hesiodo:

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. i.
Vicini incincti, cincti venere propinqui.

Notú est illud Themistoclis, qui proscripto agro iussit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quòd bonum haberet vicinum. Prouerbium admonet, perniciosam improborum hominum consuetudinem, propterea quòd cum corporis, tum maximè animi vitia contagio serpunt in vicinum. Naso:

Dum spectant oculi læsos, lęduntur & ipsi.
Multaq; corporibus transitione nocent.

Id Aristoteles existimat potissimum vsu venire in morbis oculorum, quòd ea corporis pars maxime sit mobilis. Item in scabie, quod in summa sit cute, & humore glutinoso, ad vicinum permanat. Postremò in omnibus morbis, qui e spiritu corrupto nascũtur, vt pestis, quòd spiritus facile ab alio in alium traijciatur. Denique est occultus quidam naturę consensus, qui fit vt oscitare incipiat, qui viderit oscitantem, & micturiat, qui meientem conspexerit, auctor est Alexander Aphrodiseus. Et balbutire discit, quisquis assidue cum balbo uiuit. Morum autem scabiem affricat conuictor conuictori. Aristoteles sectione 6. problem. 4. quęrit, quare lippitudo, tabes, & scabies contagio migrent ad alios, nec idẽ accidat in omnibus morbis. Plutarchus in commentario. De ratione dignoscendi verum amicum ab adulatore, scribit tantam habere vim assiduam cõsuetudinem, ut imprudentes etiam imitemur vitia eorũ, quibuscum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares eius gibbum imitabantur: Aristotelis amici balbutiem eiusdem exprimebant. Alexandri Macedonum regis familiares ceruicis inflexum, & uocis in dicẽdo asperitatem effingebant. Plato De legibus 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: *πότερον εἰκὸς, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταὐτὸ εἶναι, ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ, ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρῃ.* id est, Vtrũ probabile, an potius necessarium hoc ipsũ esse, quod cum quis cũ prauis hominũ improborum moribus conflictatur, non odit, sed gaudet magis approbans, quanquam veluti per iocum reprehendit, somnians suam ipsius malitiam, tunc profecto necesse est, vt similis euadat gaudens vtriscunque gaudeat.

Corrumpunt mores bonos colloquia praua.

EODEM pertinet ille Menãdricus senarius:

Φθείρουσιν ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί. id est, Mores bonos cõuictus inficit improbus.

Consimilem huic sententiam refert Aristoteles nono Moralium lib. Celebratur & hic senarius à Græcis:

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id est Malus ipse fies, si malis conuixeris.

Quanquã autem alienius ab hoc instituto videtur huiusmodi conquirere, tamen illud adscribemus ex Senecæ De ira lib. 3. si non magnopere pertinens ad prouerbij declarationem, certe ad vitam instituendã in primis conducibile: Sumuntur, inquit, à conuersantibus mores. Et, vt quædam in contactis corpore vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit. Ebriosus cõuictores in amorem vini traxit Impudicorum cœtus, fortemque, & si liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus suum transtulit. Eadem è diuerso ratio virtutum est, vt omne quod secum habent, mitigent. Nec tam valetudini profuit vtilis regio, & salubrius cælum, quàm animis parum firmis in turba meliorum versari. Quæ res quantum possit, intelliges, si videris, feras quoque conuictu nostro mansuescere, nulliq; immani bestiæ vim suam permanere, si hominis cõtubernium diu passa est. Huc usque Senecæ verba reddidimus. Porrò cũ omnis contubernij conflictatio, plurimum habet momẽti ad corrigẽda, deprauandaque mortalium ingenia, tum præcipuè valet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinã quãdam, & occultam vim, atque, ut Græce dicamus melius, *ἐνέργειαν* secum adfert, eãq; in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, præsentaneum venenum, si pestilens fuerit: remedium efficax, si salutaris. Iam vero, quod de colloquio dictum est, idem oportet & de studijs accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis conterunt litteris, gentiles euadunt. Qui præter obscenos auctores nil euoluunt, moribus obscænis. Etenim lectio colloquium quoddam esse uidetur.

Annus

Annus clibanum.

Αννὸς κρίβανον, id est, Annus clibanum. In eos olim dicebatur, qui nouæ quippiam rei reperissent. Nam Annus quidem Ægyptius clybanorum vsum in quibus panes coquerent, fertur excogitasse. Siquidē prisci pulte, polentaque victitabāt, cocti panis vsum nescientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius libro 18. c. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artoptesiam vocat. Seneca in epistola quadā ad Lucilium ostendit, antiquitus panem manuum tractatione subactum, feruenti cinere, testaq; percoqui solere: deinde paullatim repertos furnos, & alia genera, quorū feruor seruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagij tum Suidas, tum Aristophanis interpres ἐν ἀχαρνεῦσι. Quanquam exemplaria pleraque ἄνθρωπος habent, in vno duntaxat loco αννὸς scriptum reperitur, quod quidem magis arridet, vt vocabulum sit proprium.

Magistratus virum indicat.

Αρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, i. Imperia demonstrant uirum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum de numero Sophocles est, vt ferunt. Aristoteles quinto Moraliū libro Biantis nomine citauit. Item Theophrastus in prouerbijs, quanquam ea non extant, Bianti adscribit. Hoc adijcendum putauimus, ne quis cauilletur, sententiam esse, non prouerbium. Quanquam, & Plutarchus in vita Ciceronis ostendit & fuisse prouerbio celebratū dictū, loquens hunc in modum: ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα, καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι, καὶ βασανίζειν, ἐξουσία, καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρχεν, id est, Quod autem uidetur, ac dicitur, maximè mores hominis ostendere, atque explorare, nimirum potestas ac magistratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demostheni quidem non adfuit. Sophocles in Antigone:

Αμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
Αρχαῖς τε, καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ. id est,
Fieri haud potest, cuiuspiā vt pernoueris
Animum, atque mentem, siue sensum, ni prius.
Imperia nactus gesserit ciuilia.

Sensus est, in vita priuata vix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verū si committas imperium, vt quod libeat, idē liceat, tum demū apparere, quo sit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per contumeliam magistratum quempiam sordidum, & contemptum mādassent, non contempsit, sed ea cura gessit, vt muneri prius contemptissimo dignitas, & auctoritas accederet, dicēs: Οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ, id est, Non solum magistratus virum ostendit, sed magistratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Idem Accij, quod Titij.

Extabat olim adagiū apud M. Varronē in satyra, cui titulus. Testamentum, refereturque apud A. Gellium in Noctibus Atticis, Idem Accij, quod Titij. Quod si quis inquit, vndecimo mense κατ' ἀριστοτέλην natus est, Accio idē, quod Titio, ius esto. Nimirum significans eodem sibi iure futurum, filium decimo mense natum, quo eum, qui natus sit vndecimo. Sumptum uidetur à iurisconsultorum consuetudine Titij, & Accij vocabulum pro quibuslibet duobus subinde vsurpantium.

Caput sine lingua.

Ab hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,

Caput sine lingua pedaria est sententia.

Cōpetit in eos, qui in consultationibus, aut disceptationibus ipsi quidem nihil habent, quod dicant, verum aliorum sententijs annuunt. Nam pedarij senatores dicebantur ij, qui in senatu quidem sedebant, verum sententiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebant. Vnde referente Festo Pompeio in dictione Pedarius, à Lucilio dicti sunt Agipedes, quod pedum discessione dicerent sententiam. Refertur à Gellio Noctium Atticarum lib. 3. c. 18. Habet & crocodilus caput sine lingua, sed dentibus armatum.

Corpus sine pectore.

Proverbiali figura dixit Horatius in Epistolis ad Albium:

Non

Non tu corpus eras sine pectore, dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artéq; fruendi.

Item Ouidius in Heroinis:

Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes
Posse satis formæ, Tyndari, nosse tuę?

Perinde vero dictũ est corpus sine pectore, quasi dicas, sine mente. Nam sapiẽtiam, & ingenium in pectore, atque in corde constituũt. Vnde & Cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis, tardum, ac stolidum significans:

-Cum læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Cęrita cera dignus.

OLIM notari indignos, atque improbos, & nequam homines, Cęrite cera dignos, prouerbio uocabant, nimirum Ceritem ceram insignem ignominiam appellantes. Horatius:

Quid deceat, quid nõ obliti, Cęrite Cera.
Digni, remigium uitiosum Ithacensis Vlyssis.

Acron, & Porphyrion huiusmodi tradũt originẽ adagij. Romani, Cęritibus bello subactis, eam dixere conditionem, Ne suffragij ius haberent, ne leges ullas aut ederent, aut haberent. Eamq; ignominiam in adagium abijsse. Meminit de tabulis Cęritibus & Aulus Gellius lib. 16. cap. 13. Primos autem municipes, inquit, sine suffragij iure Cærites esse factos accipimus. Concessumque illis, ut ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, sed negotijs tamen, atque oneribus uacarent, pro sacris bello Gallico receptis, custoditisque. Hinc tabulæ Cærites appellatæ uersa uice, in quas cẽsores referri iubebãt, quos notæ caussæ suffragijs priuabãt. Confine uidetur illi, quod alibi diximus, Sutorium atramentum.

Dij laneos habent pedes.

MACROBIVS lib. Saturnaliũ primo, capite sexto, scribit in hunc modũ: Cur autem Saturnus ipse in compedibus, uisatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. Verum Appollodori lectio suggerit: Saturnum Appollodorus alligari ait per annum laneo uinculo, & solui ad diem sibi festum, id est, mense hoc Decembri. Atq; inde prouerbium dictũ, Deos laneos pedes habere: significari vero decimo mense semen in utero animatum in uitam grandescere: quod donec erumpat in lucem, mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronosolone, Saturnum in compedibus fingi solere significat. Atque huius figmẽti rationem reddit in libro de Astrologia, nempe, quod orbis Saturni longissime à nobis semotus sit: ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate sumpta occasione. Deinde quod motus sit omnium tardissimi, ut quasi stare videatur, compedibus alligatum finxerunt. Plutarchus in Problematis scribit, Tyrijs fuisse morem, vt deorum statuis vincula inijcerent. Ænigma prouerbij indicat, deos ad scelerum ultionem lente quidã procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonstrans, quod scribit Horatius libro Odarum tertio, oda secunda:

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo:

affine esse prouerbio, quod dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquã tarde ueniunt nocentibus.

Zenone moderatior.

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, i. Zenone temperantior. Testatur & Laertius in Zenonis uita, philosophum hũc tum in uictu, tum in uoluptatibus Venereis vsqueadeo patientẽ ac parcum fuisse, vt crudis duntaxat vesceretur, ac pallio prętenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominẽ, qui post panem obsonij loco caricis uteretur, aquam uini loco biberet, ac discipulos esuriem doceret. Hinc & in vulgi sermonem abijt, Zenone temperantior. Philemonis uersus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philosophi, sunt huiusmodi:

Εἰς ἄρτον ὄψον ἰσχάδας, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. i.
Post panis esum, cariceumq; obsonium,
Aquam bibens perdurat inde simplicem.
Nouũ.n. philosophiæ celebrat hic genus.
Docet esurire, ac discipulos ita illicit.

Quanquã sunt, qui versus hoc Posidippo tribuant, non Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Sylosontis chlamys.

Ἡ Συλοσῶντος χλαμύς. i. Sylosõtis chlamys.

Refertur à Diogeniano, dici solitũ in hos, qui se cultu, uestituq; iactitant, ac uendi-tant. Videtur haud absurde dici posse & in eos, quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore redijt. Historiæ, q̃ pro uerbij dederit occasionem, meminit Herodotus in Thalia: quamquam apud hunc χλαῖνις legitur, non χλαμὺς. χλαῖνις. autem uestis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Historia sic habet: Sylo-son quidam, cum sensisset Darium Hystaspis filium, cũ adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam sua admodum bella impensius fuisse delectatum, eam ultro dono misit. Cuius tam tempestiuæ liberalitatis memor Darius, cum iam rebus esset præfectus, totam & urbem, & insulam Samiorum Sylosonti in manus tradidit, unius vestis munus tam opulento regno compensans. Mentionem facit huius rei Valerius quoq; Maximus, lib. Memorabiliũ quincto, titulo de gratitudine. Porro, quod alij chlamydem, seu chlanidem uocant, hic amiculum appellat, id est, pallij genus.

Opera Sylosontis ampla regio.

Ἕκητι συλοσῶντ☉ δ' ευχωρία. id est, Per Sylosontem regio facta est amplior.

Senarius in prouerbiũ uersus, quem refert Strabo libro Geographiæ 14. Nam Sylo-son, munificentia Darij, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidem, cum acerbius exerceret imperium, ita, vt fere solent ij, qui ab humili fortuna repente ad res amplas prouehuntur, & ob hãc caussam insula desereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum:

Ἕκητι συλοσῶντος δ' ευχωρία. id est, Spatiosa regio est Sylosontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentẽ magistratũ, aut in principem malum, cuius uitio deseratur ab incolis regio. Venustius reddetur longiore deflexu, ueluti si in hominẽ πλεονέκτην, qui domum aliquam compilarit, dicatur: aut in profusum, ac prodigum, cuius luxu loculi facti sunt inanes.

Phalaridis imperium.

Φαλάριδ☉ ἀρχὴ, i. Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercẽt Imperium, aut potestatem sibi delegatã. Ortum adagiũ à Phalaride, Agragantinorum tyranno, quem sua crudelitas nobilitauit. Inter multa autem crudelitatis exempla celebratur in primis æneus ille taurus Perilli, siue Perilai (nã sic appellat Lucianus) inuentum, quo subiecto igni mortales uiui sic exurebantur, ut pro eiulatu humano mugitum ederent morientes. Eum taurum exusto primum in eodem artifice, Delphos misisse legitur, vt Phœbo dicatus, in eius tẽplo reponeretur, monumentum futurum, simul & artis exquisitissimæ, & inuenti crudelissimi, & pœnæ merito in auctorem retortæ. Verum Delphi munus, ut a tyranno missum, repudiarunt. Hæc ferme leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus φαλαρισμὸν, pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum lib. 7. Nam istum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia tæterrime facturum puto. Idem in actione contra Pisonem: Quoniam, inquit, Phalarin grammaticum habemus, i. qui perperam scripta etiam capite punit.

Complurium thriorum ego strepitum audiui.

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα. id est, Thriorum ego strepitum audij complurium.

Senarius est prouerbialis, quo minas, & inanẽ clamorem nos contemnere significamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana sæuas, & gloriosas Thrasonis minas pro nihilo ducit, magnũ nebulonem appellans. Aristophanes in Vespis:

ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας, οἶδα θρίων τὸν ψόφον. id est,

Thria noui quid strepant, ut sæpius qui audiuerim.

Porro thria à Græcis dicuntur ficulna folia, quæ, cũ incendũtur, minacem quendam edunt strepitum, & formidandum ijs, quibus, ante non sit auditus, alioquin inanem, & cõtemnendũ. Nisi mauis legere θριῶν, sic enim Græci uocant calculos, quos in urnã mittunt sortilegæ, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiusmodi diuinatrices aliquando e sortibus dira prædicere, quo stultos, ac credulos territent, cum sæpenumero nihil eueniat eorum, quæ minantur.

Ne inter apia quidem sunt.

Οὐδ' ἐν σελίνοις εἰσὶν, i. Ne in apio quidem sunt, pro eo, quod est, ne ingressum quidẽ, aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora

phora ab ijs, qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus extremus ille hortorum ambitus, apio conserebatur, quem qui nondum præterissent, uelut in horti limine adhuc esse uidebantur. Aristophanes in Vespis:

Οὐδὲ μὲν γ' οὐδ' ἐν σελίνῳ σὺ 'στιν, οὐδ' ἐν πηγάνῳ. id est,

In apio nondum est uel ipso, sed nec in rutis adhuc.

Hoc est, nec initium habet eorum, quæ sunt futura. Interpres & aliam quondam hoc loco refert sententiam, uolens adagiũ ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararẽt infantes, statim ut essent nati, in apio collocare consueuerunt. Itaque perinde dictum uidetur. Ne in apio quidẽ, quasi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autẽ comicus addidit risus caussa, quod apium prælocutus fuerat. Porro morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum, post interfectũ Nemeæ leonem: quod & Pindarus indicare uidetur alicubi. Nam in Nemeis hymno quarto dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπῳ θάλυσε κορινθίοις σελίνοις, id est, Vbi in certamine tumultuosi, floruit Corinthiacis apijs. Significat quendam in certamina Neptuni Isthmico coronatum fuisse à Corinthijs.

Podex lotionem uincit.

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνη, i. Podex lotionẽ uincit. Callistratus apud Aristophanis interpretem, adagium hoc retulit ad eos, qui sese in malum aliquod adigunt, propterea quod ea corporis pars, etiam si lauetur, semet rursum inquinat, ita, ut ipsa sit in caussa, quo minus lauari possit. Quadrabit etiã, vbi quid frustra fieri significabimus: ueluti si quis nocẽtem e carcere redimat, atque ille mox iterato commisso semet eodem præcipitet. Aut, si quos reconcilies, mox in pristinam relapsuros simultatem: aut castiget incorrigibile ingeniũ, quod genus est mulierum. Cõueniet & in illos, qui suo ipsius uincunt malo. Veluti, si quis morum intractabilitate obtineat, ne posthac obiurgetur à præceptore. Putant, adagium uideri sumptum ab ijs potissimum, qui cita sunt aluo, quos Nonius Foriolos appellat. Aristophanes in Vespis: Πρωκτὸς λουτροῦ περιγινόμενος. id est, Podex peruincens loturam. Itidem & morbus dicitur uincere artem, curamve medici, cum est immedicabilis. Ex ueterum monumentis deprehendes, fuisse morem publicum, ut post exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quę, tamẽ sub inde erat repetenda. Martialis inter Issæ Catellæ laudes commemorat, quod post depositum uentris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam, seruitutis impatientem, ligno, cui spongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto sibi consciuisse necem.

Conscientia mille testes.

QVINTILIANVS Oratoriarũ institutionũ lib. 5. hanc sententiam, ut prouerbialem citat, Conscientia mille testes. Sensus interprete non eget. Quis enim nescit, conscíẽtiam rem esse unam omnium efficacissimam: adeo, ut nulla tormenta melius prodant maleficium, quam conscientia: nullus carnifex seuerius puniat, quam hæc? Vnde & illud:

Heu, quam difficile, crimen non prodere uultu.

Exstat & Græcanica sententia. συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. id est, Conscientia uerberat animum. Iuuenalis item:

-Et surdo uerbere cædit.

Hanc sensere poetæ, cum de diris, & ultricibus furijs fabulantur.

Mysorum præda.

Μυσῶν λεία, i. Mysorũ præda. In eos olim dicebatur, qui impune à quibuslibet lędun tur, ac diripiuntur. Ortum adagium à Mysis quos aiunt quondã finitimorum incursationibus male vexatos fuisse, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Aristoteles libro Rhetoricorũ primo tractãs de locis coniecturalibus, καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας, κατὰ τὴν παροιμίαν, μυσῶν λείαν. id est, Eos item, inquit, qui à compluribus affecti iniuria, non curant de vlciscendo. Nã ut trito dicitur prouerbio, Mysorũ hi præda sunt. Hoc est, passim ab omnibus incessuntur, propterea quod, ueterem, ferẽdo iniuriam, inuitant nouam. Vsus est Demosthenes aduersus Aeschinem. Quo quidem in loco scioli deprauarunt pro Mysorum, miserorum, in translatione Leonardi Arretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Vltra septa transilire.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, i. Sœpta transilire.

dire. Congruit vel in eos, qui rem quampiam nouam, & incredibilem designant, longeq; supra vulgarium hominum facultatem. Vel in hos, qui à re proposita digrediuntur. Vel in illos, qui præscriptos sibi terminos, & potestatis mandatæ modum transeunt. Natum adagium à Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibusdam placet, Crotoniata, qui tum saltu, tũ disco mirum in modum valuisse legitur. Hæc ferme Suidas. Exstat & inscriptio staquæ illius huiusmodi:

Πέντ' ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε φάυλλος.

Δισκἑυσε δ' ἑκατὸν, πεντ' ἀπολειπομένων. i.

Quinque supra quinquaginta pedes salijt Phayllus: Discum autem iacit centum exceptis quinque. Meminit huius adagij Plato in Cratilo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. id est, Et vltra sæpta salire. Refert & Iulius Pollux libro De rerũ vocabulis tertio. Lucianus in Somnio, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷ, id est, Vltra sæpta iam transilit. Cicero de Oratore lib. I. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam sciẽtiam. Idem in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumscripsi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabãtur ludi forenses, fossis, cancellis, aut alijs id genus sæptis erat circumscriptus.

Psyrice facta.

PSYRA, insula quæpiam est, haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus libro Odysseæ tertio, Psyriam appellans:

Η καθύπερθε χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης
Νήσου ἐπὶ ψυρίης, αὐτλὺ ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες. id est,

Certe supra Chium redibamus asperã, iuxta insulam Psyram, ipsam Chium à finistris habẽtes. Strabo Psyra pronunciat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ historiæ 5. Ea insula, quoniam esset & perpusilla, & ignobilis, in contemptus, ac vilitatis prouerbium abijt, vt, quæ sordide, parumq; magnifice fierent, Psyrice facta dicerentur. Hæc ferme Stephanus. idem citat Cratinum:

Ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. id est,
In Psyra Bacchum ducentes.

Eundem rursus in Nemesa:

Ψύρατε τὴν σπάρτην ἄγεις. id est,
In Psyra Spartam ducis.

Bos Cyprius.

Κύπριος βοῦς, id est, Cyprius bos. In brutum, ac stolidum iaci solitum, propterea quod Cyprij boues magis bruti ferantur, quippe qui stercore humano pascãtur. Refertur à Suida, ac Diogeniano. Interpres Aristophanis in Plutum, scribit Bœotios boues σκατοφάγους fuisse, id est, oletum edẽtes. Hoc autem nomine Aristophanes medicos appellat, quod in curandis ægrotis sordida quædam tractent, lotium, aut ventris excrementa cõtemplantes. Sed de Cyprijs bubus cõsentit Plin. lib. 28. c. vltimo, narrans Cyprios boues hominũ excrementa appetere, non pastus caussa, sed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio boui merendam.

FESTVS Pompeius versum hunc Sotadicum citat ex Ennio,

Cyprio boui merendam.

Ostenditq; conuenire, quoties conuiua sordibus, & insipidus sordido, atque insipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem, quam nos modo cõmemorauimus. Festiuius erit, si ad res animi deflectatur, vt si quis apud spurcos spurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum.

EQVVM habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitosum, & ad extremam inopiam redactũ, Allegoria sumpta est ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditum est Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuisse creditus est. Fuit insigni quidem specie, verum eiusmodi quodã fato, vt quisquis eius equi possessor esset: is cum omni domo ad internecionem vsque deperiret. Id quod Cn. Seius ipse capitis damnatus, ac miserando affectus supplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: post hunc Cassius ab hostibus occisus: deinceps Antonius detestabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Basiius Argis se vidisse refert, haud credibili pulchritudine, vigoreque, & colore exuperantissimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copiosius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite nono. Fieri potest, vt hæc de equo superstitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odysseæ θ. meminit

meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro. -Scandit, inquit, fatalis machina muros.

E diuerso quædã fataliter esse felicia credidit veterum superstitio. Nam auctor est Trebellius Pollio in libro de triginta tyrãnis, vulgo persuasum fuisse, res ijs feliciter cedere, qui Alexandri Magni imaginem, auro, argento ve expressam gestarent. Nec hodie desunt, qui gladios in bello fortunatos. & huiusmodi quasdam nugas pollicentur principibus. At magis mirandum, esse, qui istius modi impostoribus credant.

Aurum habet Tolosanum.

HVIC simillimum est illud, Aurum habet Tolosanum. In eum, qui magnis, ac fatalibus afficitur malis, nouoq́; ac miserando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodem loco, quem modo citauimus, in hunc modum. Eadem sententia est illius quoque veteris prouerbij, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Tolosanum. Nam, cum opidum Tolosanum in terra Gallia, Q. Cepio consul diripuisset, multumq́ue auri in eius opidi templis fuisset, quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero, cruciabiliq́; exitu perijt. In plerisque codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, sed mendose, cum Strabo, & Iustinus Tolosam ponãt in Gallia. Meminit auri Tolosani M. Tullius lib. De natura deorum tertio: Cognosce, inquit, alias quęstiones auri Tolosani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Tolosanam, Delphicæ pecuniæ parté fuisse. Brennus enim, Prausus natione, Tectosagis auxiliantibus Delphos incursauerat: deinde (quemadmodũ refert Iustinus lib. 32) cum Tectosagi se in antiquam patriam Tolosam recepissent, pestilentia laborare cœperunt: aqua non prius sunt liberati, quam haruspicum respõsis moniti, aurum, argentumq́; sacrilegio quæsitum, in Tolosensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cępio Romanus consul abstulit. Quod quidem sacrilegium exitiũ attulit tum ipsi Cępioni, tum illius copijs. Erant autem auri põdo 110. milia: argenti põdo quinquies decies centum millia. Scribit enim Strabo, Tolosanos ex priuatis fortunis auxisse sacram pecuniam, vt magis deum sibi reconciliarent. Narrantur & alia quædã hoc loco a Strabone de auaro Tolosano ex Posidonio: uerum, quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere uidebantur, sat habuimus locum indicasse.

Polypi caput.

Πολύποδος κεφαλὴ, id est, Polypi caput. In hominem varium, & in quo pariter & uitia quædam, & uirtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Sallustius. Competit & in rem, ex qua non parum commoditatis capere queas, sed quæ eadem nonnullis incommodis noceat. Allegoria ducta est ab eius piscis capite, quod (sicuti testatur Plutarchus in libello, cui titulus, quomodo sint adolescentibus audiendi poetę) esu quidem suauissimum, & esculentum, ceterum somnia parit tristia, ac prodigiosa. Vnde huius esum interdicebant ijs, qui cuperent ex insomnijs præscire futura: quemadmodum & fabarum, ut testis est idem Plutarchus in Symposiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua sicuti sunt permulta cognitu, tum iucunda, tum frugifera, ita sunt nonnulla, nisi caueas, pestilẽtia. Porro ex huiusmodi rebus, id, quod inest commoditatis, conueniet excerpere, quod noxium uitare. Iuxta Simonidis doctrinam apiculas imitari, quæ, præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolant, unde possint aliquid ad maleficiũ idoneum excerpere: nec aliud colligunt, quam quod sit usui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto.

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν ἔνδι καὶ ἐσθλόν. id est,
In polypi capite inest quidem malum, inest & bonum.

Itidem Theognis in sententijs de uino prædicat:

Ἐσθλὸς, καὶ κακός ἐσι. id est,
Bonum, ac malum es.

Posset ad hanc formam torqueri fabula de hasta Achillis, quę uulneris auxilium tulit, eadem, quæ uulnus inflixerat.

Æstate pœnulam deteris.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, i. Aestate pęnulam deteris. Refertur a Zenodoto, Diogeniano, Suidas. Recte dicetur in eum, qui res necessarias temere, nec in tempore

profundit, aliquando futuras vsui, si seruentur. Id, quod vulgo factitant adolescentes, qui facultates patrias stulte prodigunt in iuuenta, quibus sustinenda fuerat imbecillitas senectæ. Neq; male quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus frustra consumunt, quas in obeundis negotijs serijs postea sunt desideraturi. Nam χλαῖνα summa vestis est, quę pro tempore sumitur ad ventos, pluuiam, frigusve depellendum, quasi Latine dicas pęnulam. Iuuenal.

Et multo stillaret pęnula nimbo.

Quamquam & Latini Lænæ vocabulo vtuntur, pro eo, quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus vestis militaris, quæ sit omnium exstima, veluti chlamys, pallium, & pęnula. Apud Diogenem Laertium quiddam obijcit Philemon comicus in Cratetem, quod æstate gereret pallium crassum, hieme laceram tunicam: videlicet, quo disceret temperantiam, ac tolerantiam.

Festina lente.

Σπεῦδε βραδέως, id est, Festina lente. Prouerbium hoc non inuenustam ænigmatis speciem præ se fert, propterea quod cõstat ex verbis inter sese pugnantibus. Ideoq; referendum est ad eam formam, quam in operis huius initio demonstrauimus, nimirum eorum, quæ per ἐναντίωσιν, id est, cõtrarietatem efferuntur. Quod genus est illud, δυσδαίμων εὐδαιμονία, i. infelix felicitas. Nec absurde cõiectasse videatur, si quis effictum existimet ex eo, quod est apud Aristophanem in Equitibus, σπεῦδε ταχέως, i. Propera propere, vt illusor quisquis is fuit, τὴν ἀναδίπλωσιν in ἐναντίωσιν commutarit. Ad hunc autẽ figurę colorem, atq; ad hanc allusionis facetiam, non mediocrem gratiam adiungit tam commoda, tamq; absoluta breuitas, quæ & ipsa velut in gemmis, itidem & in adagijs, peculiariter decere videtur, & ad pretij miraculum facere. Etenim, si vim, ac sententiam æstimes, quam hæc tam circũcisa vocum breuitas in se complectitur, quam sit fœcunda, quam grauis, quam salutaris, quam ad omnem vitæ rationem late patens, profecto facile discesseris in hanc sententiam, vt in tanto prouerbiorum numero non arbitreris vllum aliud esse perinde dignum, quod omnibus incidatur columnis: quod pro templorum omnium foribus describatur, & quidem aureis notis: quod in principalium aularum valuis depingatur: quod primatium insculpatur anulis: quod regijs in sceptris exprimatur: denique quod omnibus vbique monumentis repræsentetur, propagetur, celebretur, vt quod tantopere expediat semper cuiusque obseruari animo, quo nusquam non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum vsui, præcipue tamen principibus, & ijs, quibus, vt verbis dicamus Homericis,

Λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. i.
Commissi populi, ac tam multa negotia curæ.

Quandoquidem à plebeiæ sortis hominibus, si quid forte sit vel prætermissum socordia, vel admissum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptum est, faciliore remedio sarcitur. At vero principis vel vnica cessatio, semelve præcipitatum consilium, deum immortalem, quas tempestates nõnunquam excitat, quantas rerum humanarum ruinas secum trahit? Rursum, si adsit τὸ σπεῦδειν βραδέως, hoc est, maturitas quædam, ac moderatio simul ex vigilantia, lenitudineq; temperata. vt neque per temeritatem quidquam faciat pœnitendum, neque per socordiam quidquam prætereat, quod ad Reip. commodum pertinere videatur: quid esse potest hoc Imperio felicius, firmius, stabiliusq;? quamquam hæc felicitas haudquaquam ipsis Imperij terminis circumscribitur, quin vndiq; longe, lateq; ad finitimos populos dimanat, nec vsquam æque locum habet Hesiodum illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. id est,

Proinde existimemus, prouerbium hoc, si quod aliud, optimo iure, βασιλικὸν, id est, Regium appellari debere, non tantum ob eam, quam modo diximus, caussam, verũetiam, quod duobus his vitijs ingenia principum fere peculiariter videantur esse confinia. Homerus Agamemnoni vitiosam quandam animi mollitiem, hoc est, τὸ βραδέως affinxisse videtur: vt eius nullum egregium facinus afferatur, aut animosum, nisi cum ob ereptam Chryseidem stomachatur, & Achillem sua spoliat Bryseide. Rursum Achilli parum moderatos impetus, hoc est, τὸ σπεῦδειν, attribuit: nisi si cui tum

tum σπεῦδε βραδέως videtur, cum in consilio districto gladio regem impetiturus, à Pallade coercetur, admonitus, vt intra conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipsum erat impotentis animi, in frequenti principum consessu, tot probris, tam manifestis conuicijs in eum debacchari, penes quem rerum erat summa. Achillem imitatus videtur Alexander ille Magnus, ac plane vicit: quippe quem eousque præcipitem egerit impetus animi, vt in amicissimos etiam ferrum distrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus est æmulatus, sed ita æmulatus, vt longo præcesserit interuallo. Perpaucos autem reperias, qui, prouerbium hoc secuti, tempestiuam celeritatem cum prudenti tarditate recte miscuerint; nisi quod pro multis vnus sufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additum Cunctatori: qui cum sibi laudem peperit immortalem, tum Romano Imperio cunctando restituit rem, aliorum Ducum inauspicata celeritate iam ad extrema redactam. Itaque non sine caussa est factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως in tantum arriserit duobus Imperatoribus Romanis, omnium facile laudatissimis, Octauio Augusto, & Tito Vespasiano, quorum vtrique singularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate, facilitateque coniuncta: vt, cum amabili morum popularitate, omnium animos sibi deuinxissent, nihilo secius tamen pari diligentia, si quando res virum postularet, celeriter res maximas confecerint. Octauius igitur hoc dicto tam impense delectatus est, quemadmodum in Noctibus Atticis libro decimo, capit. vndecimo narrat Aul. Gellius, & hunc secutus Macrobius Satur. libro sexto, vt non in sermonibus modo quotidianis crebrius vsurparet, verum etiam epistolis suis frequenter insereret, admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur simul & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis existimat vnico verbo dici, matura. Nam Maturari, quod neque præpropere fiat, neque serius, quam oporteat, sed ipso in tempore. In hunc sensum vsurpasse Maronem, cum ait Æneidos libro I. Maturate fugam. Quanquam omnino vox hæc apud auctores significat idem, quod Festinare, sed ita festinare, ne tempus legitimum anteuertas. Si quidem Festinata recte dixeris etiam præpropera, Maturata non dixeris. Neque dissident ab his, quæ Suetonius tradit in huius vita: Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quam festinationem, temeritatemq; conuenire arbitrabatur. Crebro itaque illa iactabat. Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐσ' ἀμείνων ἢ θρασὺς Στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Est autem versus trochaichus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam, decerptus, cui Cæsar de suo subiecit στρατηγός. Cuius hæc est sententia: Festina lente. Nam, qui tuto, citraque lapsum rem gerit, melior est, quàm audax, & confidens. Tutiora sunt enim, quæ lentis consilijs prouidentur, quam quæ calidis consilijs properantur. Iam vero dictum idem Tito Vespasiano placuisse, ex antiquissimis illius numismatis facile colligitur: quorum vnum Aldus Manutius, vir de omni antiquitate præclare meritus, spectādum exhibuit argenteum, veteris, planeque Romanæ scalpturæ, quod sibi dono missum aiebat à Petro Bembo, patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis litterariæ antiquitatis diligentissimo peruestigatore. Numismatis character erat huiusmodi: Altera ex parte faciem Titi Vespasiani cum inscriptione præfert, ex altera anchoram, cuius medium ceu temonem Delphin obuolutus complectitur. Id autem symboli nihil aliud sibi velle, quàm illud Augusti Cæsaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio sunt monimenta litterarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ scalpturæ, quarum priscis sæculis multus fuit vsus, potissimum apud Ægyptios: qui nefas esse ducebant, sapientiæ mysteria litteris communibus vulgo profano prodere, sed, si quid cognitu dignum iudicassent, id animantium, rerumq; variarum expressis figuris ita repræsentabant, vt non cuius statim promptum esset conijcere: verum, si cui singularum rerū proprietates, si peculiaris cuiusque animantis vis, ac natura cognita, penitusque perspecta fuisset, is demum, collatis eorum symbolorum coniecturis, ænigma sententiæ deprehendebat. Veluti, cum Ægyptij Osirim suum, quem eundem solem esse putant, significare volunt, inscalpunt sceptrū, inque eo speciem exprimunt oculi, nimi-

rum innuentes hunc deum esse, regalique potestate sublimem, cuncta despicere, quia solem, Iouis oculum appellat antiquitas. Huiusmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annum hoc modo demonstrabant: Effingebant serpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret insertam, innuentes annum semper iisdem vicibus temporum reciprocantibus in sese recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτοῦ vocabulum attributum anno, atque huc respexisse Maronem, cum ait. Atque in se sua per vestigia voluitur annus. Etiam si Horus Ægyptius, cuius extant duo super huiusmodi symbolis libri, serpentis scalptura non annum, sed æuum repræsentari tradit: annum autem tum Isidis, tum Phœnicis imagine. Scripsit his de rebus Plutarchus in commentario de Osiride, & Chæremon apud Græcos testimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta sunt ea, quæ nos nuper conspeximus huius generis monumẽta: in quibus etiam hæc inerat pictura: Primo loco circulus: deinde anchora, quam mediam Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus (vt indicabat interpretamentum adscriptum) quoniam nullo finitur termino, sempiternum innuit tempus. Anchora, quoniam nauim remoratur, & alligat, sistitque, tarditatem indicat. Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatem exprimit: quæ, si scite connectas, efficient huiusmodi sententiã: ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id est, Semper festina lente. Porro hoc scripturæ genus non solũ dignitatis plurimum habet, verum etiam voluptatis non parum, si quis modo rerum proprietates penitus perspectas habuerit: id quod partim contingit sollerti contemplatione rerum caussarumque naturalium, partim liberalium cognitione disciplinarum. Veluti, si quis ex Aristotelicis libris, quos de naturali auditu inscripsit, probe teneret analogiam quandam esse, & similitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus: nam horum trium vnum quodque pariter in eodem existunt. Siquidem, vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu, (liceat enim interim sic appellare, quod in motu minimum est, atque indiuisibile: Neque enim de vocibus laborandum, si de re conueniat. (Iam igitur, si in recta linea magnitudinem consideres, duo puncta reperies, quorum alterum sit initium duntaxat alterum finis tantum, hoc est, vnde quasi fluit longitudo, & in quod desinit. In eadem si motum constituas, duos item reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum in quem desinit. Horum ea ratio est, vt, qui initium est, tantum eius motus initium sit; qui finis, tantummodo finis. Motum tẽpus necessario comitatur. Est enim huius veluti regula, cuius naturam si separatim contemplare, duo vides momenta, (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rursum autem, si in eadem linea consideraris, puncta magnitudinis, impetus motus, momẽta temporis, quæ media intercedunt inter initium, & finem, vides horum vniuscuiusque velut ancipitem esse naturam. Etenim ad initium relata, fines sunt; ad finem, initia. Proinde, vbi finita erit magnitudo, ibi simul & finitus motus, & tempus finitimum sit, oportet. Finita est autem ea magnitudo, in quam tale competit initiũ, vt idem finis esse non possit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principij, id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari, seu sphærica. Nam, vt in hac nullum certum est punctum, quod proprie dici queat initium; nullum item, quod ita sit finis, vt tantum eam recipiat appellationem; ita nec momentum huiusmodi vllũ est, nec impetus. Vnde consequitur, vt ibi neque finita sit magnitudo, neq; motus finitus, neque finitum tempus. Rursum, vbi quodlibet magnitudinis punctum, simul & initium, & finis esse potest, ibi magnitudinẽ infinitam esse necesse est. Ad eandem rationẽ, vbi quilibet impetus, vel principium motus esse põt, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demum, vbi quoduis momentũ, simul vel initium temporis esse potest, vel finis, ibi tẽpus infinitum oportet esse. Sed infinitum tempus, æternũ vocamus, quod quidem æterno respondet motui. Motus æternus magnitudinem itẽ ęternam requirit. Hæc non possunt competere, nisi in sphæricam, aut circularem magnitudinem. Vnde philosophi quidam æternitatem mũdi collegerunt, quod animaduerterent cęli vniuersi, syderumque, & sphæricam esse

figuram,

figuram, & motum item esse sphæricum. Porro non solum in huiusmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, uerum etiam motus huic adhærens, circulus est quidam. Item tempus, cum dimetiens motum, non respuit appellationem circuli, quemadmodum testatur etiã Aristoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro. Hæc igitur atque id genus alia, qui ex philosophorum disciplinis perdidicerit, is facile coniectabit, quam ob rem Ægyptij circulo sempiternum tempus exprimere uoluerint. Iam uero Delphini uim naturamque paucis inspiciamus. Tradunt auctores, hunc incredibili uelocitate, & admirabili impetu reliquum animantium genus longo interuallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis piscium secundo. Delphinos non cum quibuslibet auibus, sed cum aquilis confert:

Ὅσσον γὰρ κέφοισι μὲν τ' οἰωνοῖσιν ἄνακτες,
Αἰετοί, ἢ θήρεσσι μετ' ὠμοφάγοισι λέοντες,
Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἐν ἑρπυστῆρσι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. i.
Quippe citas quãtum inter aues, insignis honore
Regalis, reliquas aquila præuertitur omnes.
Inq; feris leo crudiuoris, sęuiq; dracones
Serpentum in genere exsuperãt, tantum impete Delphin
Eximius uincit regnantes æquore pisces:

Confert & iaculo:

Δία γὰρ βέλος ὥς τε θάλασσαν
Ἴπτανται. id est,
Namq; per æquora lata sagittæ
More uolant.

Deniq; confert etiam uento, uel turbini potius, ac procellæ uentorum:

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διαπρήσσουσι λαίλαπι. id est,
Altas aliquando per vndas
Turbinis in morem discurrit.

Plinius lib. historię mũdi nono. cap. octauo, Aristotelis secutus sentẽtiam, haud quaquã ab his discrepãtia refert, uidelicet Delphinum omniũ animalium pernicissimum esse: neq; id solum inter maritimi generis, uerumetiam uolucri quauis ocyorem, quouis acriorem telo. Singularem autem huius uelocitatem hoc potissimum argumento colligi, quod, cum os habeat longo distitum interuallo à rostro, nempe medio pæne uentre (quę res in consectandis piscibus non mediocrem illi moram afferat necesse est: neque enim nisi resupinus, atque conuersus corripit) tamen uix ullus est piscium qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturę dotem, sed uelu ti laudis, animiue caussa certat aliquoties cum nauigijs, plenis uelis euntibus. Est enim præcipue φιλάνθρωπος Delphin, quin & παιδεραστὴν aiunt nonnulli, & ob id capitalis est hostis Crocodili, quo non aliud animal infensius homini. Itaque non pauescit hominem ut alienum, uerum obuiam nauigijs uenit: alludit exsultans, certat etiam, & quamuis plena præterit uela. Quin etiam in mugilum uenatu apud stagnum Laternam magnifice declarat, quantum ualeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum denique bene uelit homini. Iam uero, quid dicetur de impetu uix credibili? Siquidem, vbi fame concitatus, fugientem in uada ima persecutus piscem, diutius spiritum continuit, non aliter, quam arcu emissus ad respirandum emicat, tantaque ui exilit, uti plerunque uento turgentia uela nauium saltu trãsuolet. Quod igitur symbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum, & indomitum animi impetum, quam Delphini? Porro ad significandam tarditatem, cũctationemque, non male quadrabat ἐχενηὶς piscis, quem Latini Remoram uocant: uerum, quoniam huius figura parum cognobilis uidebatur (nam, præterquàm quod admodum pusillus est, nec ulla insigni nota discernitur) magis ad id placuit anchoræ symbolum, quæ, siquando periculose nauigatur ob uentos nimium secundos, ibi cursum immoderatum nauis figit, ac retinet. Itaque dictum hoc σπεῦδε βραδέως, ex ipsis vsque priscæ philosophiæ mysterijs profectum apparet, unde adscitum est à duobus omnium laudatissimis imperatoribus, ita, ut alteri adagionis esset loco, alteri insignium uice, utriusque moribus, ingenibq; mire quadrans. Nunc uero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium heredem, deuenit,

Haud equidem sine mente reor, sine numine diuum.

Nã huius eadem, quæ quondam Tito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia, non notissima modo, uerumetiam gratissima, quibuscunq; ubiuis terrarum bonę litterę, vel notę sunt, uel carę. Neq; uero symbolum

bolum hoc tum illustrius fuisse crediderimus, cum, insculptum imperatorio numismati, negotiatorum manibus terendum circumferretur, quam nunc, cum ubique gentium, uel ultra Christiani imperij terminos, una cum omnigenis utriusque linguæ uoluminibus propagatur, adgnoscitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra: præsertim ijs, qui ad ueram, atque antiquam adspirant eruditionem: ad quam restituendam uiris quasi natus, & ab ipsis, vt ita dixerimus, fatis factus, scalptusque uidetur: tam ardentibus uotis unum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, usque adeo nullum refugit laborem, vt litteraria suppellex & integra, & syncera, puraque bonis ingenijs restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, res ipsa nimirum indicat. Quod si pulcherrimis, planeque regijs Aldi nostri uotis Deus aliquis bonis litteris amicus adspirauerit, & si quidem numina læua sinant, intra paucos annos illud futurum pollicemur studiosis, ut quidquid est bonorum auctorum in quattuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Chaldaica, tum autem in omni genere disciplinarum, id unius huius opera, & plenum habeant, & emendatũ, nullamque iam litterariæ supellectilis partem quisquam desideret. Cuius rei si cui libebit, velut ex degustatione coniecturã facere, Plinianas epistolas, quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem, cũ vulgatis exemplaribus conferat, quodque ibi deprehenderit, idem in alijs expectet auctoribus. Herculanum mehercule facinus, ac regio quodam animo dignum, rem tam diuinam, quasi funditus collapsam, orbi restituere, latẽtia peruestigare, eruere retrusa, reuocare extincta, sarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgariũ istorum excussorum uitio, quibus unius et aureoli lucellum antiquius est, quã uel uniuersa res litteraria. Adde ijs, quod, quantũlibet exaggeres eorum laudem, qui respublicas sua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe profana, tum angustis circumscripta spatijs uersantur. At qui litteras collapsas uindicat, nam id pæne difficilius, quam genuisse, primum rem sacrã molitur, & immortalem, tum non unius alicuius prouinciæ, sed omnium vbique gentiũ, omnium sæculorum negotium agit. Postremo quondam Principũ hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. Quã quam huius bibliotheca domesticis & angustis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia sæpta sint, quam ipsius orbis. In hanc digressiunculam non abs re exspatiati sumus, nempe quo studiosi hoc impensius his insignijs & faueant, & delectentur, postea quam cognouerint à tam inclytis auctoribus fluxisse: præterea, quid sibi uelint, intellexerint. Denique cum meminerint, quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, si quis modo Deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. Sed digressionum iam modus esto. Nunc ad adagionis enarrationem nostra sese referat oratio. Trifariam uti licebit prouerbio: primum, siquando admonebimus, diutius deliberandum, prius quã aggrediare negotium: postea, quam statueris, tum uelociter peragendum, ut ad consultandi moram pertineat anchora, ad conficiendi celeritatem Delphinus. Huc pertinet Sallustianum illud: Antequam incipias, cõsulto: vbi consulueris, mature facto opus est: Quam sententiam Aristoteles recenset sexto Moralium libro, tanquam vulgo iactatam: Aiunt, inquies, de quibus iam deliberaris ea celeriter esse peragenda, cunctanter autem consultandum. Cuius auctorem Biantem fuisse testatur Laertius, qui solitus sit admonere βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηροῦντα διαμένειν. id est, Cunctanter aggrediendum negotium, verum in suscepto constanter perseuerandum: Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinamur: Diu apparãdum est bellum, ut uincas celerius. Idem ille: Deliberare utilia, mora tutissima est. Adde ijs prouerbiũ illud: ἐν νυκτὶ βουλή, i. In nocte consilium. Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno:

φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς. id est,
Periculosa est præpropera prudentia.

Addẽdũ his illud Platonis, quod alibi citauimus: Qui plus satis festinat initio, serius ad finẽ peruenit. Paullo diuersius est, sed tamen ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus: Præcox illud ingeniorum genus nõ temere, peruenire ad frugem. Et, quod vulgo dicunt. Qui pueri adhuc, & uelut ante tẽpus sapiũt, eos in senectute stultos euadere. Quod Actius approbare uidetur, qui apud Gellium ait, sibi in

iuuenilibus

iuuenilibus ingenijs itidem ut in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum maturescere. Porro maturitas tépestiuam affert suauitatem, reliquas ante tempus putrescere. Alter usurpandi modus fuerit, cum admonebimus affectus animi, rationis uelut habenis reprimendos esse. Siquidem Plato animum hominis in tres partitus partes, rationem, iracundiam, concupiscentiam, in hoc philosophiæ summam sitam esse putat, si affectus pareant rationi, non aliter, quam regi, cui quidem ob id ipsum sedem in cerebro, velut in arce datam existimat. Peripatetici, quorum signifer Aristoteles, affectus, qui sunt animorum impetus quidam, ceu stimulos quosdam à natura datos existimant, quibus ad virtutis vsum excitemur, quamquam reclamantibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris, quos ad Neronem scripsit, de ira. Putant enim effectus huiusmodi non modo nihil conducere ad uirtutem, uerum etiam officere: quamquam ne isti quidem inficias eunt, in animo sapientis illius, quem imaginantur, relinqui primos impetus, aut euertere solitos rationi, quos funditus exstirpare non queas: Verum ijs, ne consequatur assensio, protinus à ratione reijciuntur. Hoc innuit Homerus, cum Iliados primo. Pallas à tergo adstat Achilli, iamque manum admouentem gladio, coercet. Igitur uiolentos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem sapientiam. Seneca scripsit, nulli rei prodesse morã, nisi iracundiæ. Immo, quidquid impense cupimus, aut odimus, ibi salutaris est mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorum narrat Athenodorum philosophũ, cum ob senium impetrasset ab Octauio Augusto ueniam redeũdi domum, admonuisse illum, ut ne quid iratus liceret, faceretve, prius quam viginti quattor Græcorum litteras apud se nominatim recensuisset. Quo audito, respondit, sibi illo adhuc opus esse, quò disceret & tacendi artem, atque hoc prætextu totum annum hominé apud se detinuit. Huc spectat etiam Terentianum illud: Vide, ne nimium calidum hoc sit modo. Sunt autem quædã ingenia, quibus calcaribus est opus: sunt, quibus freno. Proinde recte ueteres illi à Delphino anchora complecti voluerũt quod oporteat alterũ altero temperari, & utrunq; cum altero cóiungi, quo uidelicet eiusmodi quidam animi habitus exsistat, qualem Plato cõflari putat ex musica, gymnasticaq;, si pariter exerceantur. Tertia vtẽdi ratio fuerit, cum admonebimus, in omni negotio uitandam præcipitem celeritatem: quod vitij quibusdam ingenijs peculiariter insitum est, ut illis in omni re quantulacunque mora longa uideatur. Huiusmodi festinationis comites esse solẽt, error & pœnitentia, iuxta versiculum illum apud Græcos celebrem.

Προπέτεια πολλοῖς ἐςὶν αἰτία κακῶν. id est, Multis malorũ est caussa præcipitantia.

His occinendũ nobile illud Catonis dictum, Sat cito, si sat bene. cuius mẽtionem fecit diuus Hieronymus, scribens ad Pammachium in hæc uerba: Scitũ est illud quoque Catonis, Sat cito, si sat bene: quod nos quondam adolescẽtuli, cum à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, risimus. Meminisse te puto erroris mutui, cum omne Athenæum scholasticorum uocibus consonabat, Sat cito, si sat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos, qui præpropere famam affectant, maluntque paratam, ac magnam, quam solidam, & perpetuam. Solent enim præcocia subito flaccescere. Quod autem paullatim accrescit, durabile est. Horatius:

Crescit occulto velut arbor æuo.
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis hymno 8. Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἄϊσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσα ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα, i. Augescit autẽ uirtus, ue luti cũ arbor uiranti rore surgit, sapiẽtes inter viros sublata, iustosq;, ad liquidũ æthera. In summa, quicunq; vel socordia peccãt uel immoderato impetu, ijs illud Octauij Cæsaris, σπεῦδε βραδέως, simul symbolũ illud olim Titi Vespasiani, nũc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt Delphini, atque anchoræ meminerint.

Placide bos.

Ἀτρέμας βοῦς, i. Lente bos, subaudiendum, incedit, aut simile quippiam. Congruet in illos, qui placide, ac paullatim, citraq; tumultum, sed tamen assiduitate rem conficiunt. Equorũ laus est uelocitas. Boues non ualent celeritate, sed uiribus & adsiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna stataria, uel leonibus formidandum animal,

& ad

& ad exhauriendos ingentes labores appositum. Eodem pertinet illud: Bos lassus fortius figit pedem. In sacris precibus, tradit Plutarchus in commentario de Osiride, & Iside, mulieres Heleas publicis, ac solennibus votis ad hũc modum solitas Bacchum inuocare, vt accederet βοέῳ ποδὶ, id est, Bubulo pede: siue quod huic animãti, cum sit viribus immensis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare videatur molliter, quasque pedetentim ingredi, nulloque strepitu: vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, cum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede.

HVIC simillimum est, quod indicauit, quisquis is fuit, certe haudquaquam indiligens scriptor, qui Rethoricam Aristotelis exponit, ἡσύχῳ ποδὶ, id est, Tacito pede, seu lento pede, cum cautim, ac pedetentim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquando secius vsurpatur tacito pede, pro furtim, ac clamculum: vt apud Ouidium:

Tempora labuntur, tacitisq; senescimus annis

Id imitatus Columella in carmine:

Tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloq; sono conuertitur annus.

Cumini sector.

IMPENDIO parcus, ac sordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id est, Cumini sector dicebatur. Testis & Aristoteles libro Moralium quarto: Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id est, Ex hoc genere est Cumini sector, & quisquis eiusmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K.

Κάλλιον ὦ 'πιμελητὰ φιλάργυρε τὰν φακὸν ἕψειν
Μὴ 'πιτάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. ... id est,

Lenticulam coquere, pastor tibi præstat auare,
Ne fodias digitos, cupiens secuisse cuminum.

Scholiastes non dissimulat vulgo sic dici solitos, homines præter modum frugales, ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo:

Ἀλλ' ἀιὶ οἶδ' ὅτι
Καμινοπρίστης ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id est.
Ceterum noui probe,
Cymino pristæ olim esse iam mores tibi.

Est autem Cuminum per se quidem exsilis herba, tum præcipue genus Æthiopicum, quod Hippocrates, auctore Plinio, regium appellat, quod olim serebatur à male precantibus, auctore Plutarcho, atque ita felicius prouenire creditum est. Quo magis quadrat in hos huiusmodi conuicium, qui ob parcimoniam male audiunt. Item Plutarchus Conuiuialium quæstionum decade secunda, significat hominem vehementer parcum, Cuminũ appellari solere. Siquidem, loquens de ijs dicterijs, quæ citra dolorem dici possunt, Velut, inquit, si quis hominem splendidũ, ac benignum, Cimbicon appellet, aut Cuminum. Est autem κίμβικον Græcis apicula, seu parcimonia, Suida interprete. Hesychius legit cymbion, addens dici solitũ in parcos: κύμβιον autem dici fundum ollæ fictilis. Aristoteles libro, quem modo citauimus, ait, homines perparcos κύμβικας vulgo dici solitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinamur, quod per domum obambulent semper murmurantes. Nam βέμβιξ trochus est, quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio sordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quasi minutissima quæque ad stateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Eustatius autem indicat eosdem & λιμοκίμβικας, & κυμινοκίμβικας dici, putatq; vocem dictam ab auro adulterino. Hesychius addit eosdem vocari καρδαμογλύφους, quod aliquid desculpante nasturtio ob parcimoniam. Nec desunt, qui eosdem κνίφους, & κνίπας, siue κνίφας (nam vtrumque scriptum reperimus) vocant. est autem Cnips animalculum culici non dissimile.

Ficos diuidere.

HVIC affine est, quod refert Martialis lib. Epigram. 5. σῦκα μερίζειν, id est, Ficos diuidere: vnde licebit & cognomen fingere συκοπρίστης. Martialis carmen est huiusmodi: Quadringenta secat, qui dicit σῦκα μέριζε. Sordidum, ac parcum significans, etiã si ditissimum. Captatus autem est iocus ex vocis amphibologia sectoris.

Myconius caluus.

Μυκόνιος φαλακρὸς, i. Myconius caluus. Strabo lib. Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici solitos, quod in ea

ea insula vitium hoc quasi gentilicium sit, atque omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Est autem Myconus vna Cycladum insularum. Quamquam Herodotus in quarto scribit, in Scythia quoque gentem esse ab ipso natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citatq; Lucilij testimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentium, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod, cum Apollodorus caluum dixerit, ipse crispum mutauerit: putatq; poetam non inscitia, sed facetius etiam per ironiã dixisse crispum, quam si caluum dixisset. Quod quidem etiam ipsum prouerbium resipit de raris inuentu: veluti, si quis Scytham dicat eruditum, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagium, si caluos homines, raroq; capillicio, simpliciter Myconios appellemus: perinde, vt si quis fastuosum Sybaritam nominet, negotiatorem Phœnicem. Notati sunt olim & alio nomine Myconij, quod ob tenuitatem alienas cenas captarent: proinde, qui inuocati ad conuiuium venirent, Myconij more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilocus apud Athenæum in primi libri fragmẽtis, ὡς ἄκλητον ἐπεισπταίοντα εἰς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκη, velut, qui inuocatus ingereret se ad conuiuia Myconiorum more.

Cum aqua fauces strangulet.

Aristoteles Moralium libro septimo, citat huiusmodi quoddam adagiũ, ὁ δὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμὲν, ὅταν τὸ ὕδωρ τὸν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἔτι πίνειν.i. Intemperans autem obnoxius est prouerbio, quo dicimus, Cum aqua fauces strãgulet, quid iam opus est bibere? Refert idẽ in eundem vsum lib. Moraliũ Eudemiorũ sexto, disputans de eo, qui prudens intemperantiæ vitio noxia sequitur, haud quaquam ignorans, quid sit optimum: hunc autem longe insanabiliorem esse eo, qui falsus opinione non expetenda expetit. Vsurpauit & Galenus alicubi: ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιῤῥοφήσομεν; id est, Cum aqua præfocat, quid insuper sorbebimus? Fortassis Galenus scripserat, τί ἔτι ῥοφήσομεν. Quadrat in eos, qui in absurdissima sententia pertinaciter manent: vel manifesta negantes, quibuscum frustra disceptes. Constat enim faucibus siti arentibus aquam esse remedio, ac soluere præfocationem. Confine illi, quod alibi diximus:

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus.

Aristoteles Moralium lib. 2. ὁ δ' ἀγαθὸς, καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλος καθ' ὕπνον; ὅθεν φασὶν, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἄλλων.i. Porro probus, atq; improbus nequaquam in somno dignoscũtur. vnde natum est, vt dicant, felices nihil à reliquis distare dimidio vitæ. Idem refert lib. Eudemiorum 2. reddens hanc caussam, quod dormientes nihil agant. Ex actionibus autem nascitur felicitas, aut infelicitas hominis. Proinde non inscite dixit Ariston apud Plutarchum in commentario de cõtentione ignis & aquæ: Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου. id est, Cum exiguum vitæ tempus datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato libro De legibus septimo. Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. id est, Nullus enim dormiens alicuius est pretij, nihilo magis, quam is, qui viuus non est. Prouerbium consolatur parum fortunatos. Somnus enim adimit nobis nostri sensum, vnde fit, vt neque miseris molesta sit sua calamitas, neque fortunatis iucunda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philosophos, sita est in actu rationis per habitum virtutis: somnus autem quies est animi, bonis pariter, ac malis communis.

In eadem es naui.

M. Tullius Epistolarum familiarium libro secundo ad Curionem: Etsi, vbicunq; es, vt scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamẽ, quod abes, gratulor. In eadẽ es naui, dixit, pro eo, quod est, in cõi periculo. Siquidem ad eos, qui eodem vehuntur nauigio, periculũ naufragij cõiter pertinet: neque magnopere refert, in prora sint, an in puppi, an carina, cum nihilo magis absint à discrimine. Idem alibi: Hoc miror enim, querorq; quenquam hominem ita pessundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipse nauiget: hoc est, vt remp. euertat,

euertat, cum qua sit etiam ipsi pereundũ. Aristophanes in Vespis:

Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τῆ σκάφης ὅλης, i.
De ciuitate est, naue de tota puta.

Est autem familiare poetis à nauibus ad remp. similitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum.

COLVMELLA de Re rustica libro sexto, parœmiam huiusmodi refert, Quin etiam, inquit, compluribus interpositis annis, oliuetum putandum est. Nam veteris prouerbij meminisse conuenit, Eum, qui aret oliuetum, rogare fructum; qui stercoret exorare; qui cædat, cogere. Allusit huc Virgilius primo Georgicon:

Exercetq; frequens tellurem, atque imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi significabimus, fieri non posse, quin voto potiatur is, qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quasi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Allusio fit ad eos, qui à principibus improbo studio, officioq; sic impetrant, vt non precibus, sed vi videantur impetrasse.

Difficilia, quæ pulchra.

Δύσκολα τὰ καλὰ, id est, Ardua, quæ pulchra. Exstat apud Platonem in Hippia maiore in calce dialogi, τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ, δοκῶ μοι εἰδέναι. id est, Nam, quod ait prouerbium, difficilia esse, quæ pulchra sunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium, παλαιὰ παροιμία, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ ἐστὶν, id est, Vetus prouerbiũ est, difficilia esse, quæ sunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item a Plutarcho in libello De liberis instituendis, prouerbij nomine. Quidam prodiderunt, Pittacum, vbi semet abdicasset imperio, dixisse, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, id est, Difficile bonum esse. Porro Solonem, Pittaci mollitiem, atque ignauiam taxantem, dixisse, χαλεπὰ τὰ καλὰ, id est, Difficilia, quæ honesta: vtriusque dictum in prouerbium abijsse. Vsurpauit Plato libro de Rep. quarto, ἴσως γὰρ ὦ σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id est, Fortassis enim verum est, ô Socrates, quod dici solet, difficilia esse, quæ pulchra sunt. Vsus est eodem libro Politiæ secundo, πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσι, ὡς καλὸν μὲν σωφροσύνη τε, καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέν τοι, καὶ ἐπίπονον. id est, Omnes enim vno ore canunt, Honestam quidem rem esse temperantiam, ac iustitiam, sed difficilem tamen, ac laboriosam. Vtitur eiusdem operis libro sexto, ac septimo, & alijs compluribus locis. Sunt, qui hinc arbitrentur natam parœmiam: Periander Corinthius, initio populariter, ac moderate gerebat imperium, postea, versis moribus, tyrannice agere cœpit. Id simul atque cognitum esset Pittaco Mitylenæo, diffisum de sui ipsius animi constantia, magistratum deposuisse, relictoq; imperio in exsilium abijsse. Percunctantibus deinde quibusdam, qua gratia fugisset imperium, respondisse, quod admodum esset arduum, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Soloné addidisse suum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc spectat illud quoq;, quod meminit Plutarchus in commentario, περὶ δυσωπίας, Platonem, cum Heliconem quendam Dionysio, datis litteris, cõmendasset, scribens illum virum probum, ac modestum, adscripsisse in calce epistolę, γράφω δέ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζώου φύσει εὐμεταβόλου. i. Hæc autem tibi scribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec absurde quis referat ad celeberrimam illam Hesiodi sententiam:

Τὴν μέντοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηιδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι. μακρὸς τε καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. i.
Omnino vitium facile est contingere cuiuis.
Est via ad id breuis, & vicina in sede moratur,
Contra virtutem sudoribus vndiq; diui
Præsæpsere, & longus ab hanc, perq; ardua callis,
Asper & est primum: sed, vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Neq; quidquam est tritius eo, quod dixit Aristoteles lib. Moralium Nicomachiorũ secundo: περὶ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετή, id est, Et ars, & virtus circa id versatur, quod est difficilius. Eodem pertinet, Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni. Item de duplici via apud inferos, quarũ altera ducit ad cãpos Elysios, altera ad malam

lam rem. Diximus alibi de Litis, & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius esse bene facere, quam male; sarcire concordiam, quam rumpere. Eam sententiam Pindarus extulit in Pythijs, hymno quinto: ῥάδιον μὲν πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖθις ἕσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξαπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἀγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. id est, Facile est ciuitatem commouere, etiam malis. ceterum, in locum pristinum illico reponere, difficile sane est, ni Deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi, quod in seditione etiam Androclides abiectissimus belli ducē agat. Et nos hac ætate vidimus, per quos quanti tumultus excitati sint. Celebratur elegās Lacedæmonij dictum, apud quem cum quidam laudibus veherent Philippū, quod ciuitatem opulentissimam euertisset: Atqui, inquit, non posset talem condere.

Colophonia ferocitas.

Κολοφώνεια ὕβρις, id est, Colophonia ferocitas. In insolentes, qui ferociter despiciūt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos, quibus sua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia, superbiaq; eius gētis. Refertur à Diogeniano in Adagiorum collectaneis. Theognis:

Ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα. i.
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

De gentis huius ferocia nōnihil dictum est nobis in prouerbio, Colophonium suffragium.

Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.

VVLGO apud nostrates circumfertur adagium, haud fidendum esse cuipiam, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. Significat autem, hominis ingenium non posse perspici, nisi diuturno conuictu, longoq; commercio. Apparet, prouerbium hoc ab antiquitate profectum esse. Quandoquidem Aristoteles lib. Moralium octauo, simile quiddam refert, his quidem verbis: Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id est, Præterea autem spatio temporis & cōsuetudine opus est. Siquidem, iuxta prouerbium, fieri non potest, vt nos mutuo pernoscamus, antequam salis, quem dicunt, modium pariter absumpserimus. Idem Moralium Eudemiorum libro septimo: Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. id est, Quapropter in prouerbiū abijt Salis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemistichium, ni fallimur:

Οὐδ' ἄνδ χρόνου φίλος. id est,
Non est amicus absq; temporis mora.

Addit ex Theognide:

Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικὸς
Πρὶν πειραθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id est,
Haud nosse ingeniumve viri licet, aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας, his quidem verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδὲν ἀναμένει τὸν θρυλλούμενον τῶν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδὲ ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. i. Alienos enim, quemadmodum ait Theophrastus, non oportet amantem iudicare, sed amare, postea quam iudicaris. Siquidē, vbi natura ipsa dux est ad beneuolentiam præcedens iudicium, neque exspectans illum vulgo celebratum Salis modiū, quippe quæ amicitiæ seminarium inseuerit, ibi non oportet acerbos, & exquisitos esse delictorum expensores. Meminit huius parœmiæ & M. Tullius in sermone de amicitia: Verum illud est, quod vulgo dicitur, Multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletum sit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρα γνοίης μιᾷ. id est,
Mora temporis probum arguit tantum virum,
At improbum vel vnico agnoscas die.

Huc pertinet etiam ille senarius prouerbialis:

Ἤθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. i.
Nota morum, & index tempus est mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:

Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. id est,
Sobrius sis, ac memineris memini confidere.

Versus integer refertur apud Cic. lib. epist.
ad

ad Atticum primo: Atque ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, vt crebro mihi vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmi cantilenam illam ſuam,

Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν.

Sic enim carmen Trochaicum è veſtigijs codicum reſtituimus, nequis temere deprauet. Nam quod *νᾶφε* dixit pro *νῆφε*, & *μέμνασο* pro *μέμνησο*, *διαλέκτυ* proprietas eſt. Cicero in libello de petitione conſulatus: Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos, atq; artus eſſe ſapientiæ, non temere credere. Itē illud Euripidis in Helena:

-Σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. id eſt,
-Prudente diffidentia
Haud alia res vtilior eſt mortalibus.

Inuenimus citatum mutilatim ad hunc modum:

Ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. id eſt,
Modium ſalis poſtquam ederis.

Quo quidem licebit vti, ſi dicas: Vide, quid agas, qui tua arcana credas iſti, nondum *ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών*. Aut ſic: Tum demum iſti fidas *ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών*. Eſt autem iambicus dimeter, ex poeta quopiam ſumptus.

Leporem non edit.

ANTIQVITVS ſuperſtitioſe creditum eſt, eſu leporinæ pulpæ conciliari formam. Vnde exſtat iocus Martialis in Gelliam libro quinto, quæ miſſo lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem:

Formoſus ſeptem, Marce, diebus eris.
Id poeta in ipſam torquens, quæ deformis eſſet,
Si me non fallis, inquit, ſi verum lux mea dicis,
Ediſti nunquam, Gellia, tu leporem.

Plinius lib. 28. cap. 9. ſcribit, leporem in cibis ſumptum gratiam corporis in ſeptem dies conſeruare. Lampridius ſcribit, poetā quendam in Alexandrum Seuerum, quod quotidie veſceretur leporina, ita luſiſſe,

Pulchrum quod vides eſſe noſtrum regē,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus,
Et quod continuum capit leporem.

Primum carmen vitiatum eſt. Hos verſus cū quidā ex amicis ad Alexādrū detuliſſet, reſpondiſſe fertur in hanc ſententiam:

Pulchrum quod putas eſſe veſtrū regem
Vulgari miſerande de fabella,
Si verum putas eſſe, non iraſcor.
Tantum tu comedas velim lepuſclos,
Vt fias animi malis repulſis.
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parum obſeruatas metri leges, memineris Imperatorem ſcripſiſſe, cuius eſt præſcribere leges, non parere. Eſt autem & piſcis lepus appellatus, qui venenum habet immedicabile, ſi quis imprudens ederit. In Indico mari etiam cōtactu necat hominem, auctore Plinio: lenta tabe conſumit. Malum hac deprehenditur nota, quod piſcem olent, qui ederint. Huic homo viciſſim peſtilens eſt, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos ſuſtulit Domitianus: eodem Titium fratrem ſuſtuliſſe creditur, vt auctor eſt Philoſtratus in Apollonij vita. Proinde in hos, qui contabeſcunt, nec vlla medicorum ope poſſunt reſtitui, dici poterit, Edit leporem marinum.

Plena manu.

PLENA manu, pro eo, quod eſt, ampliter, copioſe, prolixe, minimeq; maligne. Tranſlatum ab ijs, qui non minutim, & parce, ſed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticū lib. 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quàm plena manu, quam ornatè noſtras laudes in aſtra ſuſtulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idem in ludicro, quod ſcripſit in Claudium Cæſarem: At Lacheſis, quæ & ipſa homini formoſiſſimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quò magis ad animi res transfertur.

Sine riuali diligere.

SINE riuali diligere, dicuntur, qui ſtulte mirantur, quod nemo alius concupiſcat. Veluti ſimia catulos ſuos & miratur, & amplectitur: & indocti poetæ ſuas nugas ſoli diligunt. Sūpta eſt allegoria ab amantibus, quibus eſt amica deformis, & quā alius nemo velit. Exſtat adagium in Epiſtolis Auſonianis. M Tullius ad Atticum lib. ſexto. Huius nebulonis oratione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebit. Item libro ad Q. fratrē tertio: O dij, quàm ineptus, q̄ ſe ipſe amās, ſine riuali. Horatius in Arte poetica:

Nullum

Nullum vltra verbum aut operam sumebat inanem,
Quin sine riuali teq;, & tua solus amares.

Barbarus ex triuio.

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, id est, Barbarus ex triuio. In hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorsum nullius pretij, perinde quasi dicas, extremum, ac vilem seruulum alicunde è triuijs emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum, à quo fuerat Prometheus appellatus, Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρόν. id est, Qualis pœne barbarus quispiam è triuio, Quanquam quidam hoc loco legunt non Barbarus, sed βόρβορος ἐκ τριόδου, id est, Cœnum è triuio, quæ lectio sola probanda est, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato lib. de Repub. septimo καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι. id est, Ac reuera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demersa tenebris ignorantiæ.

Rara auis.

RARA auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Persius:
-Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est.
Iuuenalis:
Rara auis in terris, nigroq; simillima cycno. Idem,
-Coruo quoque rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in prouerbiũ abijt. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & insitatis, quæ nonnunquam casu in nostram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud sæpius iteratum apud Aristophanem:
Τίς ἐστιν ὄρνις οὑτοσί; id est,
Quæ est auis? De hospite, & ignoto.

Compressis manibus.

COMPRESSIS sedere manibus, dicitur in otiosos, & nihil aliud, quam sua fata, deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita libro septimo. Cur veteranus dux fortissimus bello, compressis, quod aiunt, manibus sedeas.

Ioca seriaq;.

QVOTIES omnia nostra cum aliquo communicamus, cum eo ioca seriaq; conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum secundo: At quicum ioca seriaq;, vt dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi ferme figuras omnes, quæ constant ex contrarijs, prouerbiales existimat. Quod genus sunt, Fanda infanda: Quo iure quaque iniuria, Facta atq; infecta, Digna atque indigna, Fasque nefasq;, Clamq; palamq;, Terraq; mariq;, Noctesq; diesq;, Iuuenesq; senesque, Neque in minimo neque in maximo, Neque deos neque homines veretur, Vocatus atque inuocatus, Re salua & perdita: atque alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.

Ea tela texitur.

PROVERBIALIS allegoria. Ea tela texitur, pro eo quod est, eiusmodi negotiũ in manibus est, & res inceptantur tales. Translatio sumpta à textoribus telam instituentibus. M. Tullius in extremo de Oratore lib. Quamquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuẽdi, ac posteritati ostenditur, vt eorum ciuium, quos nostri patres non tulerunt, similes habere cupiamus. Plautus dixit Exordiri telam, pro incipere negotium: Exorsa est hæc tela nõ omnino pessime mihi. Affine est illi, quod alibi dicemus, Exordiri telam.

Multas amicitias silentium diremit.

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, id est. Multas amicitias silentium diremit. Admonet adagium, assiduo conuictu, ac frequentibus alloquijs, necessitudines ali, intermissione, & absentia dissolui. Meminit huius Aristoteles lib. Moraliũ 8. Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γένηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. id est, Quod si diuturna fuerit absentia, videtur & necessitudinis obliuionem afferre: vnde dictum est illud, multas amicitias silentium diremit. Versus vt refertur in Collectaneis, diminutus est vna syllaba. Ab Aristotele citatur integer Heroicus:
Pluriũ amicitias soluere silentia ruptas.
Apud Athenæum lib. quinto, citãtur ex Anonymo poeta versus hi:
Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
Δηρόν, ἀναμνήσεις δὲ πέλει χαριεστάτη αὕτη.
Non diu amicorũ mẽsis decet abstinuisse,

Quippe animi memoris res hæc renouatio bella est.

Figuratius, atque ob id ipsum elegantius est illud Alphij feneratoris dictũ apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. Ille nomina, iureconsultorum more, debitores vocat, & interpellare, subinde creditum reposcere. Vox autem Græca, ἀπροσηγορία, non ita commode reddi Latine potest: neque enim simpliciter significat silentium, sed illud silentium, cum quis non appellat, ac salutat amicum.

Eiusdem musæ æmulus.

Eivsdem artis, aut disciplinę studiosi, eiusdem musæ æmuli dicuntur. Vsurpatur apud A.Gelliũ prouerbij vice Græci μοτέχνες appellãt eiusdem artis opifices.

Lolio victitant.

Ænigmate prouerbiali lolio victitare dicuntur lusciosi, & cæcutientes, quos Græci, teste Nonio, Myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iam? Quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, haud lusciosus. Lolium autem Plinius inter frugum pestes commemorat, vna cum carduis, ac tribulis. Virgilius in Bucolicis:

Infelix lolium, & steriles dominantur auenæ.

Item Georgicon libro 1.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq; horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq; tribuliq;, interq; nitentia culta
Infelix loliũ, & steriles dominãtur auenæ.

Inest autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis caliginem inducat. id quod indicat Ouidius libro Fastorum primo, cum ait:

Et careant lolijs oculos uitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus prouerbialis.

Intus canere. Aspendius citharœdus.

Qvi priuati cõmodi impendio studiosi essent, ac fere, quidquid rerum agerent, id omne ad domesticam referrent vtilitatem, ij prouerbio Intus canere, ijdem apud Græcos ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, i. Aspendij citharistæ dicebantur. M.Tull. in Verrem actione 3. Atque etiam Aspendium citharistam, de quo sæpe audistis, (id quod est Græcis in prouerbio) quem omnia intus canere dicebant, sustulit, & in intimis ædibus suis posuit, vt etiam illum ipsum artificio suo superasse videatur. Facetissime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit: hoc est, plus quam intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam: Atque hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, sed sibi intus canit. Nam ostendit Tullius in ea oratione, legem, tametsi popularis videretur, haud tamen populi, sed decemuirum vtilitati repertam. Porro de Aspendio citharœdo Asconius Pedianus ad hanc ferme sententiam enarrat: Vulgares citharœdi, cum canunt, vtriusque manus funguntur officio, ita, vt dextrá plectrum teneant, id, quod foris canere appellant: sinistra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem visum est, quod Aspendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraq; vteretur manu, sed omnia, id est, totam cantionem intus, & sinistra tantum manu complecteretur: atque ita tacita, leuiq; modulatione sinistra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharedum dumtaxat, aut proxime assistentem perueniret. Hinc fluxisse prouerbium, vt furaces homines Aspendij citharistæ Græcis vulgo dicerentur, quod vt hic carminis, ita illi furtorum essent ocultatores. Fatetur Asconius adagionem etiam in illos apte dici, qui multum intestinis suis commodis consulunt præter honestatem. Neque discrepat interpretamentum, quod affert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum Collectaneis. Porro Aspendius Pamphyliæ ciuitas est auctore Stephano: vnde Aspendij dicebatur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluisse videntur. Ad hoc prouerbium apparet allusisse Plinium libro vigesimooctauo, capite quinto, cum ait, Verum id remedijs cecinit, non epulis.

Equi senecta.

Ἵππου γῆρας, i. Equi senecta. Prouerbium in eos dici solitum, qui, præclaris rebus gestis in iuuenta, postea quam consenuerint, ad sordidas curas semet abijciunt. Allegoria sumpta à generosis equis, qui senio facti senes, in pistrinum, aut carrum, aut aliud

aliud id genus opus detruduntur: olim in precio habiti, dum uiribus integris essent. Plutarchus in libello, cui titulus, An seni sit administranda Respub. Οὐ παντάπασιν δόξει τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ὑπάγεσθαι μηδενὸς ἀναγκάζοντος; id est, An non plane uidebitur equi senectam, quemadmodum uulgo uocant, accedere, nemine compellente? Cum hoc conuenit Ennianum illud, quod refertur à Cicerone in Catone Maiore:

Sicut fortis equus, spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum.

PLATO in Theeteto: Ἀλλ' εἰ ἄτοπος ὦ Θεόδωρε σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id est, Si istud tibi amicum, Theodore, nec mihi est inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc est, si tibi res placet, mihi non displicet. Captata est autem in figura uocũ pugnantia: deinde τὸ ἀμφίβολον φίλου, καὶ ἐχθροῦ, quorum utrunque e personis ad res detorquetur: quamquam ad personas relata sunt vsitatiora. Vsus erit, quoties alienæ obsequimur uoluntati.

Rana Gyrina sapientior.

PLATO in Theæteto: Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ. ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. i. Nos illũ tanquã deũ ob sapiẽtiã admirabamur: at ille nihilo magis antecellebat prædentia, quã rana Gyrina. Sũptũ est adagiũ ab informi partu ranarum, qué Græci γυρίνους uocant, a figura corporis in gyrum orbiculati: quo fit, ut mira celeritate se quo uelint uoluant, uersentq;, quemadmodum testatur quisquis is fuit, qui scripsit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorum & Hesychius. Suidas etiam Aristophanis adducit testimonium:

Οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. id est,
Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrẽt, quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51. Ranæ, inquit, superueniunt, prioribus pedibus alas feminæ mare apprehẽdente, posterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tãtum, & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findẽte se in posteriores. Mirumq; semestri vita resoluuntur in limum, nullo cernẽte, & rursus vernis aquis renascuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinij uerba recensuimus. Meminit & Aratus αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. id est, Inde gyrinorũ clamant per stagna parentes. Porro, cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis inesse oportet gyrinis, quos uix deprehendas animal esse, nisi mouerentur.

In puteo constrictus.

PLATO in Theæteto. Τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχόμενος. id est, Cur enim utaris inexplicabili quæstione, in puteo, quemadmodum aiunt, constrictus? Quadrabit in eos, qui in angustias eas redacti sunt, ut extricare sese nullo modo possint. Non admodum abludit ab illo ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, id est, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Canterium in fossa.

In easdem ansas uenisti.

PLATO in Phædro: Περὶ τούτου μὲν, ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. i. Qantũ ad istam rem pertinet, amice, in easdem ansas uenisti. id est, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Aristides in communi quattuor oratorum defensione: Ὡς εἰ χρῆναι πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν, id est, Itaque Callicli erat in easdem ansas recidendum. Quadrat in eum, qui sic irretitus est, ut, quocunque se vertat, teneatur, nec explicare sese possit. Huic simillimum est: quod scribit Lucianus in Hermotimo: Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. id est: Nam arbitratus effugisse te, in eandem nassam incidisti. Item illud, quod alibi dicetur, κύκλῳ περιέλκεσθαι.

Qui possim ab hoc epulo abesse?

PLATO in Phædro: Πῶς γὰρ οἷός τε εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι. i. Qui possim ab hoc epulo abstinere? De re uehemẽter suaui, atque expetenda, quod genus est festum aliquod conuiuium. Allusum est, ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracunde tulisse, quod, cum reliqui dij adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum epulum, sola fuisset præterita, solaq; domi sederit, secum stoma

chans, quod nihil ex illo nidore sentiret, Qua de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De sacrificijs.

Dulcis cubitus.

Γλυκὺς ἀγκών, i. Dulcis cubitus. Abominãtis est sermo, aut cũ aliud dicimus, aliud sentiẽtes. Plato in Phædro: Γλυκὺς ἀγκών, ὦ φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας, καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων. i. Nũ, Phædre, fugerat te, qđ dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo est, cubito dictus esset. Quin etiam præter cubitum illud fugit te, quod, qui rerum ciuilium sunt peritissimi, conscribendarum orationum, ac posteris reliquendarum sunt cupientissimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars est, in qua nauigantes plurimum sudant, & periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ' εὐφημισμὸν γλυκὺς ἀγκών. id est, Dulcis cubitus, quasi deprecantes eius loci discrimina. Id autem perinde ualet, quasi dicas: εὔφημα φώνει. id est, Bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt, qui è Comico Platone natum existiment. is in fabula, cui titulus, Phaon, senem facit amantem tibicinam, atque hæc loquentem: Ω χρυσοῦν ἀνάδημα, ὦ τοῖσιν ἐμοῖσι τρυφεροῖς τρόποις ὦ γλυκὺς ἀγκών. id est, O aureum amiculum: ò meis deliciosis moribus gratus cubitus. Suidas scribit Anconem Carthaginiẽsibus vocari domicilium obscurum, ac profundum, in quod conijci solent, si quibus indignaretur tyrannus. Præterea summa montium iuga, Ancones vocari. Denique præter alia gurgitem, ac tumorem fluminis circa ripas, propter anfractum, & amnis repercussum, Anconem dici: à cubiti figura, ni fallimur, ducta similitudine: quod quibusdam locis ripa excurrat, promineatque specie cubitali. Vnde & opidis, ac locis aliquot Anconis inditum est vocabulum, vt Anconi, Picentinorum ciuitati, teste Stephano. Item Ouid. libro Transform. vltimo:

-Et spissi litoris Ancon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticon lib. 4.

Quid memorẽ quas Iris aquas, quas torqueat Ancon? Vnde non absurde, κατ' ἀντίφρασιν quis acceperit, sicut placet Zenodoto. Nam alij putant per exclamationẽ dictum. Athenæus libro Dipnosophistarũ 12. ostendit Anconem locum quempiam fuisse Sardis, uoluptatum ministerijs paratum, in quo popinæ, scorta, atque aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blãdimenta voluptatum, sed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratem apud Samios mulieres aliquot voluptatum architectrices instituisse, ad exemplum Anconis, ducis Sardorum, eumq; locum Laura dictum fuisse, siue Samiorum flores. Idem addit. Omphalen, eius gẽtis reginam, per uim uirgines dominorum cum eorum seruis inclusisse ad stuprum, ne sola haberetur impudica. Lydos autem eum locũ, in quo fęminæ cõstuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixisse, sceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocem autem dictam putat ab eo, quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locum ossibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id est, ab adducenda manu, velut ἀγνῦσθαι, id est, frangendo: siue ab ἀγχεῖν, id est, à præfocando. Hesychius adijcit & murorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter, quidquid in cubiti speciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum sunt & citharæ Ancones.

Bos ad præsepe.

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, i. Bos ad præsepe. In emeritos dici consueuit, quiq; iam ob ætatem otio, vitæque molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum: Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id est, Bos in stabulo. Cõgruit & in eos, qui nullis honestis negotijs exercẽtur, sed turpi otio, atque abdomini seruiũt. Philostratus in Cassandra, Ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναίοις βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id est, Verum inter adolescentulos ac mulieres, bos ad præsepe. De Agamennone loquitur, uoluptariam agente vitam. Effertur item ad hunc modum, Βοῦς ἐπὶ αὐλίῳ γέρων. id est, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ ἀργός. id est, Bos in stabulo desides. De ijs, qui molliter, & in otio uiuunt. Athenæus lib. 8. refert quiddam non illepidum, nec alienũ ab hoc prouerbio. Cãtor quidam imperitus, cum Stratonicum excepisset conuiuio, inter pocula ostẽtabat illi artem. Cum autem esset splendidum, ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo frustraretur, non habens alterum, quicum sermocinaretur, confregit poculum, ac poposcit maius, multosq; cyathos

thos cum accepisset, soliq; calicem ostēdisset, affatim bibens obdormijt, cetera fortunæ committens. cum autem forte comessabundi quidam superuenissent cantori, ex notis, Stratonicus illico factus est sobrius. si, cum audissent, quod semper multum vini bibens fuisset inebriatus, compendio respondit, Insidiator enim, & sceleratus ille cantor, tanquā bouē ad pręsepe, data cena, occidit. Quod in Athenæi verbis legimus ψαλλόμενος, opinamur legendū σφαλλόμενος. Cōgruet & in illos, qui in suū aluntur exitium, quemadmodum ij, qui se voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quā victimæ nutriuntur, veluti bos ad præsepe?

Ne genu quidem flexo.

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id est, Ne genu quidē flexo. Philostratus in Antæo: καὶ οὐδὲ γόνυ, φασὶ, κάμψας ἀποδυέται πρὸς τὸν ἀνταῖον, id est, Ac ne genu quidem curuato aduersus Antæum exsuitur. Idē in Herode: Ενταῦτα ἔφη γόνυ κάμψωμεν. id est, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum est autem ὑπερβολικῶς, pro eo, quod est, ne tantulum quidem. Etenim, qui iam incipit ad quietem cōponere sese, primum genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψας, quasi dicas, citra respirationē, sine omni intermissione. Sumptū apparet ex Æschyli Prometheo, vbi Vulcanus sic loquitur:

Ανθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν
Ορθοστάδην ἄυπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id est,
Ideo petram seruabis hanc inamabilem,
Insomnis adstās, nec genu vnquā flexeris.

Nisi mauis esse mutuatum ex Homericæ Iliados η. vbi de Hectore sic loquitur Menelaus:

Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴκε φύγησι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο, id est,
Ille lubens genua flectet, puto, si modo tristi
Fugerit è bello.

Quo properas, num ad Ephebum?

PHILOSTRATVS in vita Apollonij: Οτε κιλίκιος λόγος, ποῖ τρέχεις; ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; ἐπ' ἐκείνῳ τε ἐλέγετο, καὶ παροιμιώδη τιμὴν ἔχει. i. Ac Cilicibus celebratum dictū, quo curris, num ad Ephebum? de illo quoque ferebatur, adagijq; vim obtinebat. Parum liquet, quid sibi voluerit Cilicium illud adagium, nisi forte sumptū est ab Apollinis oraculo, ad quod vndiq; festinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perspicuum est.

Καὶ παιδὶ δῆλον, id est, Et puero perspicuum. De re supra modum perspicua, cōfessaq;. Vtitur & Plato quodam in loco, quem ante commonstrauimus: & Philostratus in vita Apollonij. Est in epistolis Basilij, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. id est, Hoc & puero notum. Finitimum illi, quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, id est, Vel cæco perspicuum.

Ne in Melampygum incidas.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις. i. Ne in Melampygum incidas, In lasciuos, & iniuriosos homines quadrat. Est autem cōminantis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de eis sumat. Vtitur hoc adagio Philostratus in Apollonij vita, lib. 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. i. Et hoc fortassis erat in Melampygum incidere. Aristophanes in Lysistrata:

Καὶ μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id est,
Et Myronides enim erat hirsutus illinc,
Melampygusq; hostibus omnibus.

Melampygum dixit quasi vindicem, vltoremque. Porro Melampygus Græcis significat eum, qui nigro sit podice: quo quidem cognomēto notatus est Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulsam, neque candidam, quemadmodum effeminati solent, sed nigris pilis hirsutam, ac syluosam haberet. Nam Græci quemadmodū molles, & imbelles, fractosq; delicijs πυγάργους, καὶ λευκοπύγους appellāt, itidem è diuerso fortes, ac strenuos μελαμπύγους vocare cōsueuerunt, vt auctor est Lycophronis interpres. Idem ostendit parœmiā ad hunc quoq; modum efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας, i. Nondū in Melampygū incidisti. Prouerbium ex huiusmodi quadam historia natum existimant, quam partim ex Suida, partim ex Gregorij Nazianzeni enarrationibus adscribemus. Olim duo quidam fratres erāt, omni genere maleficiorum passim in omnes debacchantes, vnde & ex morū atrocitate nomina repererūt. Nā alter Passalus dictus est, alter Achemon; siue, vt alicubi legitur, Achmon. Hos mater, nomine Sennonis, vbi videret atrocia facinora passim patrantes, iussit ca-

uere, ne quando in Melampygum inciderent. Euenit deinde, vt Hercules aliquando sub arbore quadam dormiret, armis in eandem reclinatis. Accesserunt Cercopes, siue Perperi fratres, (vtrunque enim scriptum inuenitur) & Herculem dormientē ipsius armis aggredi tentarunt. Ille protinus sensit insidias, & correptos, ac vinctos de claua à tergo suspendit, leporum ritu, atque ad eum modum gestabat. Illi pendentes capitibus deorsum demissis, cum Herculis posticum nigris pilis horridum, atque hispidum viderent, materni moniti memores, super hac re inter sese confabulantur. Quod simul ac audisset Hercules, hoc cognomine delectatus, & in risum effusus, eos vinculis solutos dimisit. Notat hanc historiam Plutarchus in libello De discrimine amici, & adulatoris: cum ait Herculem Cercopibus fuisse delectatum. Meminit & Herodotus in septimo, de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopum sede. Quo sane loco lapsus est insigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut nesciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ęnygmata: Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id est, Non gustanda, quæ nigra sunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, abstinendum à cōuictu mortalium atrorum, & improborum. Quamquam hoc à prouerbio diuersum.

Noctuinum ouum.

Γλαυκεῖον ὠὸν, id est, Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu, prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemiū, & à vino abhorrentem, hoc adagio significabāt. Philostratus enim in vita Apollonij, libro tertio, de ouo noctuæ rem opido quam prodigiosam refert. Itaque satius est ipsius referre verba: Τὴν γλαῦκα, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν ὅ νεοττεύει, καὶ τὰ ὠὰ σπάσαντα δοῦναι μάσασθαι τῷ βρέφει, συμμέτρως ἑψήσαντας. εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. id est: Obseruandum, vbi loci niduletur noctua: deinde oua subducere oportebit, eaq; mediocriter cocta infanti mādenda dare. Quod si quid ex his ederit, prius quam degustarit vinum, inseretur illi vini odiū, adeo, vt in omnem vitam quā maxime sobrius sit futurus. Ælianus libro de naturis animantium primo, fabulam refert paullo magis etiam quam hæc est, anilem. Eam quoque præstiterit ipsius auctoris recensere verbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ὠὰ νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι, ἀνεμιαῖα ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά. Οὐκοῦν τὸ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ἐκεῖνό ἐστι. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὅτ' ἂν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. id est, Ciconiæ noctuas oua sua perdere solitas arcent miro ingenio. Nam hæc contactu reddunt ea subuentanea, sterilia q;. Remedium igitur aduersus hæc illud adhibent. Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuæ postea quam contigerint torpescunt, ita vt iam nocere non queant. Hactenus Ælianus. Sunt, qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaq; quadrabit vel in hominem nihili, nulliusq; frugis, iuxta fabulamentum Æliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum sententiam.

Amazonum cantilena.

Ἀμαζόνων ᾆσμα, i. Amazonum cantilena, in delicatos, ac lasciuos, & parum viros. Philostratus in Apollonij vita, lib. quarto. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα. id est, Adolescens de numero mollium vsque adeo lasciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem sibi velit Amazonum cantio, nondum satis compertum est apud idoneos auctores. Nisi si cui placet, vt accipiamus, Amazones ludibrij caussa in molles viros cantilenas solere celebrare. Quod si fas sit mutare scripturam, nequaquā displiceat, vt pro ἀμαζόνων μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrande, quo cibi inferuntur in conuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulæ lautiores tibicine præcedente inferrētur: vt accipenser. Horatius in extrema Satyra:

Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis:

Verum hoc interim esto somnium, donec ab eruditis certius aliquid proferetur. Quod sane desperandum nō est, in dies in lucem emergentibus nouis auctoribus.

Tantali

Tantali horti.

Ταντάλου κῆποι, id est, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat: aut de ijs, quæ videantur aliquid esse, cum nihil sint. Philostratus in uita Apollonij, lib. 4. Τοὺς ταντάλου ἔφη κήπους εἴδετε ὡς ὄντες οὐκ εἰσί. id est, Tantali hortos videtis, inquit, esse, cum non sint. Nota est fabula de Tantalo apud inferos ad aquam stante, deq; pomis in caput imminentibus, cum sitiens interim, atque esuriens neutra, possit contingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.

Res sacra consultor.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, i. Consultor res sacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Sensus est adagionis, plurimum vtilitatis afferre bene consulētē: aut religiose, pureq; dandum consilium ijs, quibus est opus. Plato in Theage: Ἀλλ' μὲν δὴ, ὦ δημόδοκε, καὶ λέγεταί γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. id est, Quin illud etiam dicitur, Demodoce consultorem rē esse sacram. Idē in epistola ad Perdiccā: δίκαιος δὲ εἰμὶ καὶ ξενικὴν, καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. id est: Æquum est autem, vt & hospitale, & sacrum, vt dicitur, consilium impertiam. Suidas dicat dictum, vbi deliberatur de rebus periculosis, vt simile videatur illi, Sacram anchoram iacere. Effertur & ad hūc modum: ἱερὸν ἡ συμβουλή. id est, Res sacra, consilium. Exstat inter Græcas sententias hic senarius:

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία. id est,
Res est profecto sacra consultatio.

Ante mysteria discedere.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, id est, Ante mysteria discedere, est, re non dum absoluta subducere sese. Sumpta metaphora à sacris, in quibus profani iubebantur abire, cum iam essent peragenda mysteria, initiati manebant, nec fas erat nisi peractis ritibus abire. Plato in Menone: Εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. id est, Nisi, quemadmodum heri dicebas, tibi, fuerat ante mysteria discedendum: verum, si & permaneas, & mysteriorum particeps fias, & cetera, quæ sequuntur.

Ex uno multa facere.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιῆσαι, id est, Ex uno multa facere, prouerbio dicebantur, qui rem quampiam minutim secabant. Quadrabit in eos qui idem alijs, atque alijs modis variant: ut non iam unū, sed plura uideantur. Plato in Menone: Καὶ παῦε πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνὸς, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. i. Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos, qui rem quā piam vndecunque comminuunt. Narratur apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui suis vnius carnes tam vario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus, admiratus, rogaret, vnde nam media bruma suppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confessus est; eas omnes ciborum species ex vno sue domestico confectas fuisse. Neque secus isti faciunt, inquit, qui commemorandis varijs, & horrendis nominibus, vos territant, cum hęc omnia vna gens sit.

Iouis Corinthus.

Ὁ Διὸς κόρινθος, i. Iouis filius Corinthus. In eos dici solitū, q semper eadē aut dicūt, aut faciunt. Pindarus, in Nemeis hymno 7. ταῦτα δὲ τρὶς τετράκις τ' ἀμπολεῖν, ἀπορία τελέθει τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς κόρινθος. Negat se velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde, quasi pueris nugas narraret Διὸς κόρινθος Nam μαψυλάκας eum significat, qui frustra nugas effutit. Interp es hoc loco fabulam affert, ad prouerbium non multum pertinentem, tamen adscribetur. Aletes, inquit, consuluit Dodonæū oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri posset. Responsum est, tum illum potiturum, cum quispiam illi glebam daret, aut ruder, idq; die multarum coronarum: nam id addit. Itaq; Corinthum profectus panem ab rustico quopiam petijt, is glebam porrexit. Sensit ille iam perfectum oraculum, animumque ad capessendum imperium adiecit. Parētabatur eo die manibus, eamque ob caussam, cum pleraque ciuitas in monumētis abesset, accedens, reperit Creontis filias iā paciscentes de imperio. Harum natu minimè persuadet, si velit adiutare, se simul atque principatum esset consecutus, illam ducturum vxorem, illa, imperij cupiditate,

prodit ciuitatem, ac portis apertis, Aletem admittit. Is itaq; victor, Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigisset. Deinde subtexit aliam fabulam, cum aliorum interpretamento fere conuenientem. Ea est huiusmodi: Olim Megarenses Corinthijs erant vectigales. Ceterum, cum illorum imperium insolentius grauatim ferrent, ac defectionem pararent, missus est legatus, Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarensem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus, ac vociferans intonuit, Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς κόρινθος. id est, Nō feret Iouis filius Corinthus. Id vbi sæpius iteraret, concitatus populus, succlamare cœpit, Feri Iouis Corinthum, simulq; legatum expulerunt. Erat autem Corinthus hic Corinthiorum rex. Ioue prognatus: tametsi Pausanias in Corinthiacis negat se apud auctores serios reperisse, Corinthum Iouis fuisse filium: sed uulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vsurpat adagiū Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus Stoicos: Πολὺς οὖν ὁ Διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφιᾶται, τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς, ἔασον. idest, Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne mordere videaris, omitte. Aristophanes in Ranis:

Τουτὶ τί ἦν πρᾶγμα
Ἀλλ' ἢ Διὸς κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι; id est,
Quid aliud hæc erat res,
Nisi Iouis Corinthus in ipsis stragulis?

Verba sunt ministri, Bacchi ταυτολογίαν notantis, qui dixerat,

Αἴροις ἂν αὖθις αὖ γε παῖ τὰ στρώματα. id est,
Hæc rursus iterū, tolle minister stromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτε δὴ ἀνασκοπουμέναις, ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς κόρινθος. id est,
Vbi denuo considerantibus, Iouis
Apparuit Corinthus

Philostratus in Antipatro Sophista: Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς κόρινθον ἡγουμένων τὸν ἀντίπατρον. i. Impellentibus autē illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum existimantibus Antipatrum. Quamquam hic Iouis Corinthum vsurpasse videtur pro homine magnopere felici. Vsurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo: Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον, ὁ Διὸς κόρινθος γίγνεται. id est, Sed prorsus, id, quod dici solet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus, δὶς κράμβη, id est, Bis crambe. Neque solum vti licebit, cum eadem iterum atque iterum dicuntur: verum etiam cum in eodem negotio nimiū assidue persistitur. Veluti, si quis cibum semper eundē apponat: aut, si quis semper studijs litterarijs incumbat, aut assidue venetur, vt hinc iā oboriatur ex assiduitate satietas, recte dicemus, ὁ Διὸς κόρινθος. Molestum est enim, quidquid perpetuum, vel Pindaro teste in Nemeis, Ἀλλὰ γὰρ ἀνάπαυσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ. κόρον δὲ ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τερπνὰ ἄνθ' ἀφροδίσια. i. Verū enim vero intermissio in omni negotio iucunda. Accipiunt autē satietatē & cantilenæ, & amœni flosculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλη scriptum erat μέλι. Sic in epigrammate:

Πᾶν τὸ περιττὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιός
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. id est,
Insuaue est, quidquid nimium est. Nam dicitur olim,
Mel quoque, si immodica est copia, bilis erit.

Illud admonitu non inutile est, prouerbium bifariam accipi posse. Nam & hoc ostendit interpretes Pindari, vel cum eadē iterantur sæpius, vel cum ijs qui initio magnifice loquuntur, minanturq; ferociter, postea timide fugiunt: id quod euenit legatis Corinthiorum, qui, cum sepius illud intonuissent in cōcione: Δικαίως στενάξει ὁ Διὸς κόρινθος, εἰ μὴ λάβοιτο δίκας παρ' ὑμῶν. id est, Merito suspirabit Iouis Corinthus, nisi pœnas sumpserit de vobis postea, cum ad manus esset uentū, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accommodari posse, tum ad rem, tum ad personā. Ad rem, hoc pacto. Iam millies audiui, nō possim diutius ferre τὸν Διὸς κόρινθον. Ad personas: vt, si quis hominem, eadem semper inculcantem, τὸν Διὸς κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Testulæ transmutatio.

Ὀστράκου περιστροφὴ, i. Testulæ conuersio. De rebus repente in diuersum commutatis. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων: Ἔπειτα πάντων ἐκλαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν ὅτῳ περιφανῆ, καὶ περίβλεπτον ἐνῆκε: id est, Deinde, oblitus omnium, testula, vt aiunt,

vt aiunt, transmutata, volens ipse semet in seruitutẽ vsque adeo manifestariam, & insignem coniecit. Incertum, vtrum sumpta sit metaphora à ludi genere quodã, quẽ ostracinda Græci vocant. (Hũc innuit Plato in amatorijs, nempe in Phœdro: φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀποστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν, καὶ ἐπιθεάζων. i. Tandé profugus fit ab his: &, dũ necessario priuatus est is, qui prius erat amator, testula in diuersum versa, fuga se proripit immutatus. At ille cogitur insequi, indignans, deosq; obtestans.) an ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos, ac fabas ferebatur. in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exsulium decenne relegarẽtur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob caussam, nisi quod molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgo tributum. Ferebatur autem ostracismus ad hunc modum. Ostraci, idest, testulæ viritim in comitijs dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, litteris inscriptis indicabat: hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumsæptum deportabant: Porrò magistratus, quibus hoc datum erat negotij, primum vniuersos recensebant: qui, nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde, semotis vniuscuiusque calculis, is, qui pluribus calculis dannatus erat, ad decẽnium in exsulium ire iubebatur: ita tamen, vt illi liberum interim esset fructus suos accipere. Erat itaque ostracismus non improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. Antiquatus est autem hic ostracismus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto, atq; humili. Huiusmodi ferme referuntur à Plutarcho in vita Aristidis. Ab hoc igitur ostracismo, quoniam magna vulgi licentia, ac temeritate peragebatur, ac repente præstantissimi cuiusq; ciuis fortunam commutabat, non absurde videri potest ductum adagium. De lusu ostracorum Iulius Pollux in hunc fere modum tradit. Pueri, ducta in medio linea, duas in partes sese distribuebant: quarum altera intra ostracũ, altera extra dicebatur. Deinde, mittente quopiam ad lineam testam, vtrius partis superior exstitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhærebant, reliquis in fugam conuersis. Ceterum è fugientibus qui comprehensus esset, is cõsidebat, asinus dictus, testaque proiecta dicebat, Nox dies. Nam interior testæ pars pice sublita erat, quæ nocti respondebat. Hoc autem lusus genus appellabatur ὀστράκου περιστροφὴ, id est, Testæ conuersio. Plato libro de Rep. 7. videtur ad lusus genus referre, cum ita loquitur; Τοῦτο δὴ ὡς ἔοικεν οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον. id est, Istuc sane, vt videtur, non fuerit testæ conuersio, sed mentis circunductio, ex nocturno quodam die ad eius, quod vere est, ascensum euntis. Agit de philosophia, quæ à falsis bonorum simulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

Extremæ, decrepitæq; senectæ homines, etiam hodie vulgo dicuntur alterũ pedem in sepulcro habere. Nec hinc abhorrẽt, quæ scribit Lucianus in Apologia: Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ αἰακῷ γενόμενον, καὶ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. id est, Qui iam sit Æaco ipsi vicinus, quiq; iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis, Καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων. id est, Et alterum pedem, vt aiunt, in tumulo habẽs. Pomponius lib. Pandectarum 40. titulo de fideicommis. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his verbis: Ego discendi cupiditate, quam solam viuendi rationem optimam, in octauum & septuagesimum annum ætatis duxi, memor sum huius sententiæ, quã dixisse fertur Iulianus: Etsi alterum pedem in sepulcro haberẽ, adhuc addiscere quædam vellẽ. Haud scimus an huc pertineat, quod Lucianus scribit in Votis: ὅς γε δὴ ἐν τῇ νηὶ ἕτερον πόδα ἔχει, id est, Qui quidẽ iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum institutione, notat, senes vulgato conuicio vocari solere κρονολήρους, καὶ σοροδαίμονας. Quod iam ætate desiperent, & fossæ confines essent, magisq; bustuariæ laruæ, quam homines. Plautus Acherontium senem dixit. Terentius Silicernium: & Capularem dixit

nescio

nescio quis. Græci τυμβογέροντας vocant, auctoribus Hesychio & Suida, ac πεμπέλους extremæ ætatis homines; illos, quod tumulo sint proximi; hos quod breui mittendi sint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod est mittere, & ἕλος palus: quod qui moriuntur, crederentur per Stygiam paludem transmitti ad inferos.

Cauam Arabiam serere.

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρεις, id est, Cauam Arabiam serere. Pro frustra sudare, aut in re perdifficili, nec admodum frugifera operam sumere. Lucianus in Apologia. Ὡς τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν. id est, vt cauam Arabiam serere aggrediatur. Significat autem palustrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam sementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὰς ἀσίας ἀκαταφόρων ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσιν. τῶν δὲ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι. id est, Aiunt enim sterilem esse sationem humilium Asiæ regionum: at loquaculorum ipsa oratio inutilis est, atque infrugifera.

Lynceo perspicatior.

LYNCEI perspicacitas in prouerbium abijt. Plinius natural. histor. lib. 2. cap. 17. Nouissimam, inquit, lunam, primamque eadem die vel nocte, nullo alio in signo, quam in ariete conspici: id quod paucis mortalium cõtingit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt, qui tradunt, Lynceum primum reperisse fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgo natam fabulam, quod ea quoque videret, quæ sub terra forent. Testis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epistola quadam Aristophanes in Pluto.

Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ λυγκέως. i. Faxo, vt videas vel Lynceo ipso acutius.

Lucianus in Hermotimo, Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον, ὡς ἔοικε, διὰ τοῦ στέρνου. id est, Tu vero nobis ipso etiam Lynceo perspicatior es: qui, sicuti videtur, per pectus ipsum, quæ sunt intus cernis. Idem in Icaromenippo: Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεύς τις ἄφνω γενόμενος ἅπαντα διαγνώσεις; id est, Qui nunc repente, quasi Lynceus quidam effectus, cuncta discernis? Horatius in prima epistola ad Mæcenatem:

Non possis oculo quantum contendere Linceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Apollonius in Argonauticis scribit hunc Lynceum usque adeo fuisse perspicacem, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetraret, quæque apud inferos fierent, peruiderent:

Λυγκεὺς δὲ, καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον.
Ῥηϊδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id est,

At miro visus pollebat acumine Lynceus,
Si modo vera est fama, virum quæ prædicat illum,
Perfacile inspexisse sub altis condita terris.

Plutarchus in comentario, quem scripsit aduersus Stoicos, testatur, famam fuisse de Lynceo, quod saxa quoque, & arbores oculorum acie penetraret. Pausanias in Corinthiacis tradit Lynceum, Danao vita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei, qui ex Taygeto monte viderit Castorem, & Pollucem sub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo vulnerasse. Pindari interpres citat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum, & Didymum.

Quod in animo sobrij, id est, in lingua ebrij.

Τὸ ἐν καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, i. Quod in corde sobrij, id est in lingua ebrij, Prouerbialis sententia, quam refert in Collectaneis Diogenianus. Vsurpat Plutarchus, idq; prouerbij nomine in libello, cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum: Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπεα. id est, Subsidente vino, supernatãt verba. Nam sobrios aut metus, aut pudor cohibet, quo minus effutiãt ea, quę satius putarint suppressisse. At vinum & pudorem discutit, & timorem abigit. Vnde fit, vt temulenti sepenumero non contineant voces per iugulum rediturras. Pindarus in Nemeis, θαρσαλέα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. id est, Audax iuxta craterẽ vox fit: siue quod vinum affert confidentiam;

dentiam; siue quod in conuiuio tutum est magnifice loqui; siue quod, qui vicit, merito, citraque periculum laudatur.

Virgultea scaphula Ægæum transmittere.

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν αἰγαῖον διαπλεῦσαι, id est, Virgulto Ægæum transmittere. In eos dicitur, qui rem supra modum arduam leui opera conficere tētant. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς, ὡς ἡ παροιμία φησὶν, τὸν αἰγαῖον ἢ ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας. i. Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Ægæum, aut Ionium mare transmittere cupientes. Citatur hic senarius à Suida. Extat autē apud Aristophanem in Pace:

Κέρδους ἕκητι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι, id est,
Caussa lucelli nauiget & in vimine.

Taxat Simonidē, tanquā lucri cupidiorem, quod ad quæstum scriptitarit carmina. Porrò ῥίψ vimen est flexibile, aut ramus salignus, παρὰ τὸ ῥέπειν, videlicet, quod inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic:

Σὺν τῷ θεῷ πλεῖν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι, id est,
Quisquis secundo nauigarit numine,
Is vel saligno nauigarit vimine.

Exstat & hic inter sententias prouerbiales, citatus itē ab Aristophanis interprete:

Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id est,
Deo fauente, nauiges vel vimine.

Phœnice viuacior.

LVCIANVS in Sectis, Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷς, id est, Ni Phœnicis annos vixeris. De Phœnicis viuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locum, Phœnice rarior: quale est illud: Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicem esse nisi vnicam, si qua fides scriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in statu sumus.

LVCIANVS in Sectis, καὶ κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους, πολλὰ μοχθήσαντες, ὁμοίως ἐσμέν. id est, Ac, iuxta prouerbium, cum multum laborauerimus, itidē vt antea sumus. De frustra laborantibus. Quod euenit ijs, qui post diuturnum studium nihilo reperiuntur eruditiores, post longam negotiationem nihilo ditiores.

Aquam in mortario tundere.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν, id est, Aquā pistillo tundere. Lucianus in Sectis: Ὥσπερ εἴτις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πλήττοι. id est, Tanquam si quis aquam in mortarium infusam ferreo pistillo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: siquidem aquā si quis vel ætatē cōtundat, nihil aliud erit, quam aqua. Lucianus in eodem opere: Οὐκ εἰδὼς, ὅτι ἂν ἀποβάλῃ φασὶ τοὺς ὤμους πλήττων, ὕδωρ ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. id est, Ignarus, quod, etiam si humeros, vt aiunt, verberādo decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modum: Ἀναπολεῖς τοὺς ὤμους ὕδωρ πίσσων, ὁμοίως ὕδωρ μένει, i. Versas scapulas aquam pinsens, aqua tamen æque aqua manet. Quantumuis doceas ὄνον λύρας, quautumlibet admoneas stupidum, sui similis esse pergit.

Gnomon, & regula.

QVOD est in re quapiam præcipuum, & ad quod vnum reliqua omnia conferuntur, regulam, & gnomonem prouerbio vocabant. Lucianus in Harmonide: Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων, φασὶ, καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. id est, Quod est caput omnis virtutis, gnomon, vt aiunt, & recta regula. Idem in Scytha: Οὗτός σοι ἑλληνικὸς κανών. id est, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis: Τοῦτονὶ κανόνα, καὶ στάθμην ἀκριβῆ τοιούτων, id est, Hanc regulā, & amussim certissimam rerum eiusmodi. Porro ad regulam exæquant fabri structuram. Ijdem vtuntur & gnominibus. Constat autem Gnomon è duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens dissecto quadranguló constituit.

Ne in tonstrinis quidem.

LVCIANVS in libello, cui titulus, quo modo conscribenda sit historia, Οὔτε τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας, id est, Qui nec in tonstrinis, quod dici solet, talia fabulantes audierit. Quod in tonsorum officinis fere otiosi desideant, & suam quisque fabulam afferat in medium. vnde Flaccus:

-Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ,
Item alibi: -Opinor
Omnibus & lippis notū & tōsoribus esse.

Cuius alibi meminimus.

In foribus vrceum.

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, i. In foribus aqualem: Nam hoc verbo vsus est Plautus. Aristoteles

stoteles lib. Rhetoricorum 1. τὸ δὲ τέλος ἀγαθὸν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται. καδδέχεν δ' χαίρειν πριάμῳ, καὶ αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύρας τὴν ὑδρίαν.i. Finis autem bonus: vnde illa dicta sunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu mansisse. Iam uero prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quispiam, nam librum ἀνώνυμον suppeditarat vir eruditissimus Baptista Egnatius, ait significari rem contemptá, ac vilé. Negliguntur enim, quę passim sunt obuia, quæque facile quibuslibet contingunt. Itaque vrceum in foribus positum nemo studet tollere, procliue enim. verum vniones in scrinijs reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, ait, rubũ vltro hærentem negligi, ac pręteriri, vineam, oleasque expeti: recenses hanc sententiam, Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥαδίως ἁλισκόμενον. id est, Non est tollendum, quod admodum facile consequi licet. Item in Epistolis Seneca: Multi aperta transeunt, condita, & abstrusa rimantur. Furem signata sollicitant. Vile uidetur quidquid patet, aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitissimus quisque: in secreta irrumpere cupit. Porrò prouerbium imperfectum, ac mutilum videtur. Quandoquidem Aristoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per se satis nota. Apparet esse hemistichium iambici trimetri, à Comico quopiam mutuo sumptum.

Haud quaquam difficile, Atheniensem Athenis laudare.

Aristoteles libro Rhetoricorum primo. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους ἐν ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, id est, Quemadmodum enim dixit Socrates, haud difficile est, Atheniéses Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere, de proœmijs agens, Haudquaquam esse difficile, Athenienses laudare apud Athenienses, verum apud Lacedæmonios id fore difficile. Exstat autem in Menexeno Platonis, idque in adagionis locum esset. Dictum est autem, propter encomia, orationesque panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur ijs, qui fortiter oppetijssent in bello: in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Atheniensis, pronis auribus audiebantur: proptérea quod suis quisq; laudibus fauet.

Exigua res est ipsa iustitia.

Aristoteles libro Rhetorices primo Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ, μικρὸν εἶναι, id est, Vnde etiam aiunt, ipsam iustitiam, exiguum quiddam esse. Quo prouerbio significabant, non multum afferre momenti, si probus sis, nisi talis etiam habearis: & opinionem longe plus valere, quam rem ipsam. At quanto melius Æschylus in tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις, de Amphiarao:

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος. i.
Neque enim uideri, at esse vir cupit optimus,
Mentis profundæ segete perfruens bona.

Rectius Socrates, admonés, vt talis quisque sit, qualis haberi velit. Modestius Euripides in Oreste, probans opinioné, vbi res ipsa non adest, tanquam optimo proximá:
Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν κἂν ἀληθείας ἀπῇ. i.
Res ipsa vt absit, optima est opinio.

Itidé Terétius in Adelphis: Si tibi istuc re ipsa non dolet, at simulare certe est hominis.

Occasione duntaxat opus improbitati.

Aristoteles libro Rhetoricor. 1. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς, ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία, id est, Aut aduersus quos occasioné habent, siue progenitorum nomine, siue suo ipsorum, siue amicorum, siue eorum, à quibus beneficio fuerunt affecti, aut curæ habiti ipsi, vel maiores ipsorum, vel eorũ, pro quibus soliciti sunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occasione duntaxat opus est malitiæ. Quadrabit, in nocendi cupidos, qui, ne temere læsisse videãtur, caussas prætexunt. Celebratus hic mimus Publij, in hanc sententiam:

Malefacere qui vult, nusquam non caussam inuenit.

Circũfertur & hodie vulgo apud nostrates adagium non vsquequaq; spernendum, Facile fustem inuenerit, qui cupit cædere canem. Eodem spectat Terentianum illud: Fingit caussas, ne det sedulo. Ité illud Martialis

Irasci tantum felices nostris amici,

Non quia sic merui, sed iuuat hoc facere.

Fortassis huc allusit & Euripides, cum sic ait in Iphigenia Aulidensi:

Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἔδει μόνον,
Ἐσ' ἧς σ' ἐγὼ καὶ παῖδες αἱ λελειμμέναι
Δεξόμεθα δέξιν, ἥν σε δέξασθαι χρεών. i.
Occasione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipsa, quique mihi supersunt liberi,
Te rursus accipiamus istunc ad modum,
Quo te accipi par est,

Citant & hunc senarium ex Menandro:

Μικρὰ πρόφασις ἐστὶ τοῦ πρᾶξαι κακῶς. id est,
Ad praue agẽdum parua satis occasio est.

Vel à mortuo tributum auferre.

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id est, Etiam à mortuo tollit. In hominem vndecũque per fas nefasq; lucrum captantem. Aristoteles libro Rhetor. tertio, tractans de ijs, quæ pudenda habeantur, Οἷον, inquit, πενήτων, ἢ τεθνεώτων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδίας γάρ. id est, Veluti, si quis exigat à pauperibus, siue defunctis: vnde etiam illud ortum est adagium: Etiam à defuncto tollere: propterea quod id à turpi lucri cupiditaté proficiscitur. Finitimum est illi:

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Ipsis vel à statuis farinas postulat.

Natum à tyrannis, qui & à sepulchris, aut defunctorum statuis, vectigal colligunt. Legitur in epistola quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. id est, Adi & statuas quæ in foro sunt, atque ab his cibum poscito.

Pudor in oculis.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, id est, In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo sunt. Adspectus.n. vel incutit, vel renouat etiã pudorẽ. Vnde fit, vt pueri, cum pudescũt, oculos tegant. Et apud Platonẽ Socrates, dicturus de amore, ob pudorẽ oculos tegit, nimirũ huc alludens. Hinc & poetæ Cupidinem, quod sit improbissimus, cæcum fingũt. Eodem pertinet illud Ciceronis, Epistolam non erubescere. Videmus etiam eos, qui oculis capti sunt, à verecundia plurimum abesse. Huc spectauit Ouid. cũ ait, noctẽ, vtpote cæcam, pudore vacare.

Nox, inquit, & amor, vinumq; nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber amorq; metu.

Refertur adagiũ ab Aristotele, lib. Rhet. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. id est, Et ea, quæ sunt oculis exposita, quæque in propatulo sunt. Vnde & illud prouerbio dicunt, Pudorem in oculis esse. Citatur & apud Athenæum lib. decimotertio, Idẽ in Problematis, caussam inquirens, quamobrem pudefactis erubescant aures, iratis oculi, huius adagij testimoniũ citat. Ἢ ὅτι, inquit, ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, κατάψυξις τίς μετὰ φόβου. ὥστε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν τοὺς ὀφθαλμούς; χωριζόμενον δὲ εἰς τὸν δεκτικώτατον φέρεται τόπον. τοιοῦτος δὲ ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων. ἡ γὰρ ἄλλος, ὀστώδης. ὀργιζομένοις δὲ ἐπανέρχεται τὸ θερμόν. μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὴν χρόαν οὖσαν λευκήν. i. An propterea, quod pudor in oculis frigus quoddã adducit vna cum metu, atque ob id merito calor destituit oculos? Is vero demigrans inde fertur ad locum sui maxime capacem. Est autẽ huiusmodi, summa pars aurium: nam reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor suffunditur: idq; potissimum apparet in oculis, propter albicantem illorum colorem. Refertur hic versus ex Euripide:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται τέκνον, id est,
Mea gnata, in oculis nascitur hominum pudor.

Aristophanes in Vespis:

Ἀλλὰ τούτοις γε οὐκ ἔνι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. id est,
Ceterum istis haud inest,
Calciamenti vetusti, nec vel in oculis pudor.

Huc referri potest & illud, quod Aristoteles lib. Rhet. 1. ex Sapphone citat:

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα. id est,
Non esset tibi pudor in oculis.

Hinc & illæ figuræ, Quo ore, qua fronte audebis obiurgare filiũ? Et illud apud Ciceronem in epistolis ad Atticum, Nec enim conquisitores, φαινοπροσωπεῖν audẽt. Quin & hodie vulgo dicunt, Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidẽsi, Menelaus iubet Agamẽnoni, vt sese adspiciat, videlicet, quo facti pudeat.

Βλέψον εἰς ἡμᾶς. ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. id est,
Adspice in nos recta, vt hoc capiam loquendi exordium,

Isque

Isq; respondet:

Μῶν τρέσας, ἐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον, Ἀτρέως γεγώς; id est,

Num verebor lumina in te tollere, Atreo satus?

Fortassis huc adscribendum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνώπην vocat, ob impudentiam, velut oculis caninis, & inuerecundis.

Conciliant homines mala.

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, id est, Conciliant homines mala. Sententia prouerbialis, quæ declarat id, quod vulgo fit, ex hostibus nonnunquam amicos fieri propter malum aliquod incidens vtrisque commune. Aristoteles lib. Rhet. 1. Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅτ' ἂν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν, id est, Nihil enim vetat, quo minus idem conducat ambobus aduersarijs. Vnde dicitur illud, Conciliari homines malis, quoties idem vtrisque noxium fuerit. De syncretismo diximus alibi. Quin huc quoque potest deflecti prouerbiũ, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum similitudo cõglutinat necessitudinem, verum etiã ex malis communibus sępenumero mutua nascitur beneuolentia. Amant fere inter se, qui simul fecere naufragium, qui militarunt vna, qui simul capti fuerunt ab hoste: denique, qui corporis, aut animi morbis ijsdem laborant.

Ama, tamquam osurus; oderis, tamquam amaturus.

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα, id est, Sic amandum tanquam sis osurus, sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hanc Biantis sententiam Aristoteles in libris Rhethoricorũ satis indicat in prouerbium abijsse, cum ita scribit, ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντα. id est, Non est amãdum quasi sis osurus, quemadmodum aiunt, sed ita exercendum odium, tanquã sis aliquando amaturus. Ac paullo inferius, δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασὶν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα, id est, Oportet amare non quemadmodum aiunt, sed tamquã semper amaturum. Commonstrat enim illic philosophus, quo pacto refellendæ, corrigendæq; sint sententiæ vulgo receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in sermone De amicitia scribit, Scipioni vsqueadeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, vt negaret vllam vocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, quam eius, qui dixisset, ita amare oportere, vt si aliquando esset osurus: nec vero se adduci posse, vt hoc, quemadmodum putaretur, à Biante dictum esse crederet, qui sapiens habitus esset vnus è septem: sed impuri cuiusdam, aut ambitiosi, aut omnia ad suam potentiam reuocantis esse sentẽtiam. Quo nam enim modo, inquit, quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putabit inimicum esse posse? quin etiam necesse erit cupere, & optare, vt quam sæpissime peccet amicus, quo plures det sibi tamquam ansas ad reprehendendum. Rursum autem recte factis, commodisq; amicorum necesse erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuscumque est, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius pręcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitijs parandis, vt ne quando amare inciperemus eum, quem aliquãdo odisse possemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodẽ Aristotele paullo superius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorũ septimo hic senarius:

Οὐδ' εἷς ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,

Non est amicus hic, qui amare desinit.

Qui emolumenti caussa amat, potitus eo, quod concupiscebat, amare desijt. At bonorum amicitia, quoniam virtuti nititur, immortalis est. Exstat autem hic versus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagium refert, ἔφασκε φιλεῖν ὡς μισήσοντας, τοὺς γὰρ πλείους εἶναι κακοὺς, id est, Iubebat amare, tamquam osuros; plurimos enim esse malos. Huc adscribendus Mimus ille Publianus, qui est apud Aulum Gellium:

Iam amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes.

Et alius eiusdem, sed Senecæ titulo:

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Mastigophoro,

Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Ὅτ' ἐχθρὸς ἡμῖν, ἐς τόσονδ' ἐχθαρτέος,
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ

Βροτῶν

Βροτῶν ἄπειρος ἦδ' ἑταιρείας λιμένα. id est,
At ipse didici nuper, vt si quando sim
Inimicus ulli, hûc oderim hactenus, velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia sic exerceam, ut qui non siet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus est tutus parum.

Atticus aduena.

Ἀττικὸς πάροικος, i. Atticus aduena. In violentos, & feroces uicinos dicebatur. Durys apud Zenodotum ait, ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos e sedibus suis exigere consueuerint. Craterus inde manasse putat quod Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Aristotele lib. Rhetoricorũ 3. ἔτι, inquit ἔνιαι τῶν παροιμιῶν, καὶ γνῶμαι εἰσὶν, οἷον μαρτυρίαι, ἀττικὸς πάροικος: id est, Ad hæc nonnulla prouerbia sunt, & sententiæ, tanquam testimonia, ut Atticus aduena. Proinde proprie quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod adsciti sũt, vt superiores eiiciant.

Purpura iuxta purpuram dijudicanda.

Η πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, id est, Purpura ad purpuram dijudicanda est, Certissimũ iudiciũ ex collatione nascitur. Vnde emptores, mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit uti, quoties negabimus, insaniam, aut inscitiam indoctorum plene depreh ẽdi, nisi cum eloquentium, & eruditorũ scriptis conferantur. Etenim, si uel Sallustium conferas cum Cicerone, iam uelut obmutescit ille, alioqui per se disertissimus. Refertur adagium à Phœbammone sophista in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεικνύοντες. id est, Sed, quemadmodum purpurã, & aurum cõsideramus, ac probamus, purpuram cum purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus ἀπροσδιόνυσον fore, si de conferenda purpura locum huc adscripserimus ex Aureliano Flauij Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, lanestre: ad quod cum matronæ, atque ipse Aurelianus iũgeret purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur ceteræ, diuini cõparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum, ab Indis interioribus sumptum, Aureliano dedisse perhibetur, scribens: Sume purpuram, qualis apud nos est. Nam postea diligentissime & Aurelianus, & Probus, & proxime Diocletianus, missis diligẽtissimis confectoribus, requisiuerũt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere, si curetur. Allusit huc Quintilianus libro 12. c. De generibus dicendi, agẽs de dictione, quæ quod mediocris est, per se habet admirationem, sed, admotis ijs, quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile est, sed euanescunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: ut lana tincta fuco, citra purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, ut Ouidius ait.

Saturniæ lemæ.

Κρονικαὶ λῆμαι, id est, Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac stupidos dicitur: præsertim in eos, qui ætatis uitio desipiscunt. Est enim Lema humor in oculis concretus, unde Lippitudo nascitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λάω, id est, uideo, & μὴ negatiua particula, quod eiusmodi lacrymæ crassæ oculos occupantes uisui officiant. Aristophanes in Pluto:

Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω: id est,
Saturninis animis uere, lippitis sensibus ambo.

Γνώμαις dixit pro λήμαις, vnde λημῶ Græcis lippio, cæcutioq́; significat. Porrò Saturniæ dicuntur, quasi seniles, ac ueteres: propterea quod κρόνος, id est, Saturnus, podagrosus, ac senex à poetis fingitur, & temporum deus: quasi χρόνος. ἀρχαῖα uero, id est, Prisca, & antiqua, Græci nonnunquam stulta uocant. Plato in Euthydemo; ἔχων φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. id est, Nugaris, ac stultior es, quam decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα. & κρόνους nugas, ac deliramenta. Timotheus apud Athenæum libro tertio. Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. τὸ παλαιὸν δ' ἦν κρόνος ἄρχων, id est, Iuuenis regnat Iuppiter. Olim autem principatum tenebat Saturnus: Aristophanes in Vespis:

Καὶ τὺς τραγῳδὲς φησιν ἀποδείξειν κρόνυς
Τὸν νῦν. id est,
Sese tragœdos mente Saturnos ait
Mox redditurum.
Idem in Nebulis:
Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id est,
Et quomodo, ò stulte, & Saturnalia oles, & lunaris?

Dionysodorus in Euthydemo Platonis, Socraté Saturnũ uocat, bardum, ac stupidum sentiens, ὥστε, inquit εἶ κρόν@, id est, Adeo es Saturnus. Allusit huc Lucianus in Timone: Λημᾶς, καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γινόμενα. id est. Cęcutis, ac lippis ad ea, quę patrãtur. Atque inibi paullo inferius, καὶ καθ' ἓ λήγειν κρόνον σὲ ὦ θεῶν γενναιότατε, ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς, i. Et paullatim Saturnum te, o deorum præclarissime reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ętate desipientes ostendit uulgo κρονολήρυς appellatos fuisse, id est, Saturni more delirantes: uidelicet, propter aniles fabulas, quæ de hoc deo referuntur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in insula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, saxa complexum aurea. Ceterum hunc somnum illi accidere ex uinculis in eum vsum arte confectis à Ioue. Aues autem, quæ in scopuli cacumine uersantur, afferre illi ambrosiam, uniuersamq; insulam mira fragrantia, compleri, e rupe, velut e fonte scatente: adesse dęmones, qui Saturnum obseruent, & inseruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuisse, cum dijs, atque hominibus imperaret: multaque de futuris rerum euentibus ex se prædicere. Sed maxima, maximisq; de rebus sic efferũt, ut Saturni somnia uideantur. Nam, quidquid cogitarit Iuppiter in animo, id somniare Saturnum. Huiusmodi quædam nugamenta de Saturno commemorantur in hoc libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquitur, numquid ad hoc adagium pertineat, quod Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lacrymam appellant, ut testatur idem auctor, commentario de Iside, & Osiride. Siquidem est aqua marina non salsa solum, & amara, sed crassior item, & impurior reliquis.

Cucurbitas lippis.

Κολοκύνταις λημᾶν, i. Lippire cucurbitas. Ad superiorem adagij formam pertinet. Aristophanes in Nubibus:
Νῦν γέ τοι ἤδη καθορᾷς αὐτὰς, εἰ μὴ λημᾷς κολοκύνταις. id est,
At nunc ipsas plane cernis, nisi fors lippis Colocyntis. κολοκύντα Græci uocant, quas nos cucurbitas. Verba sunt Socratis, ostendẽtis nubes. hoc est, nisi plane nihil uides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.

Ollas lippire.

Χύτραις λημᾶν, Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proximæ simillima. Lucianus aduersus ineruditum, & multos coemẽtem libros, χύτραις, inquit, λημῶντες. id est, Ollas lippientes, Lacrymas indicans, ollis æquales. Hoc adagium utrunque quoties ad animum refertur, fit elegantius, & iucundius: ueluti, si quis hominem crassi iudicij, ac uehementer cæcutientis, & turpiter errantis, dicat lippire non lemis, sed ollis.

Odium agreste.

Μῖσ@ ἄγριον, id est, Odium agreste, Atrox odium ueteres sic appellabant, proptereà quod rustici plerunq; μισάνθρωποι sunt, & acerbius, atque implacabilius oderunt. Lucianus cõtra indoctum, Μῖσ@ δὲ ἄγριον φασὶν παρὰ πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ, id est, Laboras autem agresti, sicuti dicitur, omnium odio, propter insolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem, humanitatemque. Et apud Iureconsultos ciuilis actio discernitur à criminali. Denique Græci, quidquid barbarum immane, aut crudele uolunt intelligi, id ἄγριον vocant.

Megarenses neque tertij, neque quarti.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, i. Megarenses neque tertij, neque quarti. Dicebatur olim in homines supra modum ignauos, & contemptos, nulloque honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodã. Id quidam, inter quos Stephanes Mneas, & Ion, Æginensibus, alij Megarensibus redditum existimant. Narrat itaque Mneas, cũ Æginenses in Achaia debellassent Ætolos, ac decimam pentecontorum cepissent, (ea est nauis remigum quinquaginta) hanc Apollini Pythio uictoriæ monumentum dedicarunt. Rogabantque Deum, qui nam essent

essent Græcorum præstantissimi, arbitrantes futurum, vt ob eam victoriam ipsis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum respondit:

Ἵππον θεσσαλικὴν, λακεδαιμονίην τε γυναῖκα,
Ἄνδρας δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὲ μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' αἰγιέες, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. id est,

Thessala equa præstat reliquis, mulierq; Lacæna.
Porro viri potant qui pulchra flueta Arethusæ.
Hos quoque præterea, mediæ gens incola vincit.
Tirynthi, Arcadiæq; bidentibus inclytæ albis,
Argiui stimuli bellorum, armisque potentes.
At vos, Ægini, neq; tertius accipit ordo,
Nec quartus, neque bissenus, neque denique vestri
Vlla vsquam ratio est, nusquam numerusve, locusve,

Qui scripsit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paullo diuersius, nimirum ad hunc modum:

Γαίης μὲν πάσης τὸ πελασγικὸν ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι θρηΐκιαι, λακεδαιμόνιαί τε γυναῖκες
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵτε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι, καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' ὦ μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenses retulit prouerbium:

Τῆς δὲ ταλαίνης
Νύμφης ὡς μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός, i.
Sed veluti Megarensibus accidit olim,
Nymphæ infelicis, non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellæ amore,

Ἄμμες δ' οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὐδ' ἀριθμητοὶ,
Δύστανοι μεγαρῆες, ἀτιμοτάτᾳ ἐνὶ μοίρᾳ. i.
Nostri nec ratio est, numero neque ponitur vllo.
Extremæ sortis veluti quondam Megarenses.

Est & inter amantes ordo, cum hic primus est apud amicam, ille secundus, alius tertius, aut quartus. Quemadmodum & in testamentis est primus, secundus, & tertius heres. Effertur etiam hac forma prouerbium, τῆς μεγαρέων ἄξιοι μερίδος, id est, Megarensium parte, seu loco digni. Huc spectat & Homericum illud Iliados β.

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Nusquam in consilijs, nusquam numeratur in armis,

Refertur ex Euripide:

Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. id est,
Formidolosi nullum habent in prelio
Numerum, sed absunt, licet ibi adsint maxime.

Hanc figuram & Latini videntur exprimere. M. Tul. Neminem esse puto, qui modo in aliquo numero sit. hoc est, qui sit alicuius momenti, alicuius pretij. Idem Philip. 3. Bomabalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Symposiacis, Τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ μεγαρέων οὐδεὶς λόγος, i. Atqui meorũ ciuium, veluti Megarensium nulla ratio. Idem alias in eodem opere, Τῶν δὲ δημοκριτείων, ἔφη, εἰδώλων, ὥσπερ αἰγιέων ἢ μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς, οὐδὲ λόγος. i. Atqui Democriticarum, inquit, imaginum, perinde vt Megarensium, aut Æginensium, nullus numerus, neque respectus. Arbitramur & Aristophanem huc leuiter allusisse, cum scribit in Acharnensibus:

Ὡς χρὴ μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν ἀγορᾷ,
Μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. i.
Megarensibus nefas manere, essetque,
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neque continente.

Si quidẽ excludens Megarẽses quattuor locis, nimirum ad illud respexit, οὔτε τέταρτοι. Quanquam in uersibus opinamur, non abesse mendum, uidelicet in μήτ' ἐν γῇ, nisi forte quarto loco sibi permittit spõdeum, quemadmodum permittit anapæstum. Nobis subolet huc & M. Tullium allusisse, cũ in Bruto suo sic loquitur: Duobus igitur summis Crasso, & Antonio. L. Philippus proxime accedebat, sed lõgo interuallo, tñ proximus. Itaq; eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neque secundum tamen, neque tertium dixerim. Nec enim in quadrigis eum secundum numerauerim, aut tertium, qui uix è carceribus exierit, cum palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum absit

a primo, vix vt eodem curriculo esse videatur. Simili forma M. Tull. in Academicis lib. 2. dixit quintæ classis Democritum: Quis, inquit, hunc philosophum non anteponat Cleanthi, Chrysippo, reliquisq; inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ classis videntur? id est, postremi ordinis. E diuerso primæ classis dicuntur, qui ceteris præferuntur; & nulla classe, qui prorsus contempti. Translatum a classibus, in quas Seruius Tullius rex diuisit populum Romanum pro census modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ sortis hominem vehementer obscurum. Andriscus, inquit, vltimæ sortis homo, Persei regis se filium ferens, &c. Item epitome 19. C. Glauciam dixit, vltimæ sortis hominem. Hoc fiet lepidius, si transferatur ad animi res: veluti, si dicas, vltimæ sortis ingenium; aut orationem cum aliorum scriptis vix conferendam, extremæ classis orationem. Ad hanc pertinet formam, cũ dicunt hominem primæ notæ, postremæ notæ. & M. Tullius, salutem appellat de meliore nota, salutationem accuratam. Ad personam accommodauit Catullus:

-Et quisquis de meliore nota.

Id translatum uidetur a negotiatoribus, qui uino, aut panno notam affigunt, indicantem mercis prætium.

Lepus pro carnibus.

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, id est, Lepus de carnibus subaudi, periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam sui utilitatem in discrimen uocantur. Nam leporem non insectamur, quod noceat, sed quod pulpamentum habeat. Est enim animal & esculentum, & timidum, atque inerme: ut natura, hominum escis leporem genuisse uideatur. Rheginenses autem uulgo lepores dicti sunt, ut pote pauidi ac formidolosi. Effertur etiam ad hunc modum adagiũ, *ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει*, id est, Lepus pro carnibus currit. De ijs, qui, magno suo periculo, aut capitis etiam discrimine, atque ob id acriter decertãt. Trãslata metaphora a venatu, in quo lepus, quoniam intelligit sese ad necem peti, pernicissimo cursu fugit, adeo, ut non raro deficiat, medioque in cursu exanimetur. Qua de re Plutarchus in Cõmẽtario De terrestriũ, & marinorum animantium prudentia, narrat quiddam haud quaquam indignum, quod hoc inseratur loco: *Οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσι, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα μολύνουσι προθύμως. ἐὰν δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος, ἀναλώσας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες, οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ᾽ ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν, χάριν, ἀλλὰ νίκης, καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι.* id est, Porro canes, cum leporem insequuntur, si quidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare, atque alacres sanguine sese contaminant, oblinuntque. Quod si lepus, desperans de sese, quẽ admodum accidit sæpenumero, quidquid habet halitus, id omne quam intentissimo cursu consumpserit, atque ita defecerit, canes exanimem repertum omnino non attingunt, uerum consistunt mouentes caudam, perinde, quasi non carnium gratia decertarint, sed magis de uictoria contenderint. Charon apud Aristophanem in Ranis.

-Δοῦλον οὐκ ἄγω
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. i.
Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adscribit hoc loco Aristophanis interpres, apud Arginusam, seruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, sed pro uita dimicare solere. Idem in Vespis:

Ποιήσω δακεῖν τὴν καρδίαν
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον Δραμεῖν. id est,
Effecero, vt cor mordeas, cursumq; curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula:

Η λαγὼν ἢ λάμπαδα ἔδραμες; id est,
Leporem cucurristi, an ne lampadẽ magis? Plutarchus in Dialogo, quem scripsit aduersus Epicurũ: *Παπαὶ εἶπον ἐγὼ γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν.* id est, Papæ, inquam ridens, in uentrem ipsum uiris insultum facturus uideris, & ad cursum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in summum discrimen adducturum, quod aduersus uoluptatis assertores proposuisset, nec iucunde uiui posse secundum Epicurum. Allusum est ad Priscas historias, quæ referũt, aliquoties bellum natum inter populos ob direptas e sacrificijs carnes. Ita Pindarus in Nemeis.

Ἵνα κρεῶν νιν ὑπὲρ μάχας ἔμασεν. id est,
Vbi pro carnibus pugnas gessit.

Carpathius

Carpathius leporem.

Ὁ καρπάθιος τὸν λαγὸν, id est, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui sibi rem noxiam arcerserent. Hinc deductum adagium, quod, cum in Carpathiorum insula lepores non essent, illi curarunt importandos alicunde. Verum, vbi eius animantis magna vis increuisset, vt est mira fecunditas, fruges insulæ populari cœperunt. Refert, & interpretatur parœmiã Iulius Pollux, quinto de rerum vocabulis libro. Addit nec in Ithacẽsium insula nasci lepores, nec in Sicilia fuisse, prius, quam Anaxilas Rheginẽsis eos importasset, vnde victor in Olympiacis, Rheginensiũ numismati currum insculpsit, & leporem. Refert item, & interpretatur Aristoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν.

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiscere, seu mutire. Sunt, qui putent γρύζειν esse, vocẽ suillã edere, deductam ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunij Corocottæ porcelli, cuius meminit diuus Hieronymus. Aristophanes in Pluto:

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε: i.
Audetis & mutire sceleratissimi?

Idem in eadem fabula:

Ἀλλὰ φθείρου, καὶ μὴ γρύζῃς. id est,
Imo pereas, neve quid hiscas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis: Quid gãnis? Et in Phormione: Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, Quod animal.

PROVERBIALIS videtur & illa figura, Nullum animal, & Quod animal. Aristoph. in Pluto,

Πενία γὰρ ἐστιν ὦ πόνηρ', ὦς ἰὼ δαμῶ
Οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον. id est,
Inopia namq; est heu, miser, qua scilicet
Haud aliud vsquam est animal exitialius.

Idem ἐν νεφέλαις:

Τοῦτο δ' ἐστ' ὁ τόκος τὶ θηρίον; id est,
Vsura at ipsa quæso, quæ nam bellua est?

M. Tull. ad Atticum, Terentij vestigium nullum agnoui, Metagenes certe perijt. Fecit iter per passionem in qua animal reliquum nullum est. Nec abludit ab hac figura Plinianum illud, Regulus bipedum nequissimus.

Ne musca quidem.

HVIC affinis est & illa prouerbialis hyperbole, Ne musca quidem: qua maximã hominum solitudinem significamus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras, Vbi musca nulla femina est in ædibus? Huc allusit Vibius Crispus orator delectationis natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia:

Quemadmodum scripsit Iuuenalis, cum, rogatus, ecquis esset cum Cæsare in conclaui, respondit, Ne muscam quidem intus esse. Ancipiti ioco Domitiani consuetudinem notans, cui mos erat quotidie sibi secretũ horarium captare, nec interim aliud fere agebat, nisi quod muscas captas stylo configeret.

Communis Mercurius.

Κοινὸς ὁ ἑρμῆς, id est, Communis Mercurius. Lucianus in Votis, Οὐκοῦν τὸ προχειρότατον τοῦτο, κοινὸς ἑρμῆς φασὶ, καὶ ἐς μέσον κατατίθει φέρων τὸν πλοῦτον. id est, Itaq;, quod passim in ore est omnibus, communis, vt aiunt, Mercurius, opesq; in medium allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι, ἀλλ' ἀμουσία, καὶ ἀπειροκαλία τὸν κοινὸν ἑρμῆν ἐμπόλαιον καὶ ἔμμισθον γενέσθαι. id est, Sed imperitia, & inelegantia communem Mercurium, cauponatorem, & quæstuosum factum esse. Quidam hinc natam parœmiam arbitrantur, quod Mercurius, vt est furtorum auctor, ac repertor, primus ostendit, quæ furto parta sint, ea in medium communiter oportere deponere. Alij malum huc referre, quod Mercurius sit orationis auctor, per quam inter homines omne commercij genus cõstat: vnde & medius inter superos, atque inferos à poætis fingitur, pariter superis deorum gratus, & imis, quod sermo animi interpres, summos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Exstat super hac re fabella nõ illepida Aristidis in secundo libro, quem aduersus Platonem conscripsit, in defensionẽ Rhetorices. Eam hoc magis libuit adscribere, quod is auctor haudquaquã adhuc vulgo notus est. Νεωστὶ γὰρ ἀνθρώπων γεγονότων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ ταραχή. οὔτε γὰρ ἂν τοῖς σφῶν εἶχον, ὅτι χρήσονται. οὐδὲ γὰρ ἦν οὐδὲν

τὸ συνάγον, ἀλλ' οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦγον. οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις εἶχον αὐταρκεῖν. πᾶσι γὰρ πάντων ἀπελείποντο, ἄλλοτε ἄλλον. τάχει μὲν τῶν πτηνῶν ἁπάντων, ὅπερ οὖν ὅμηρος ἔφη τοὺς πυγμαίους πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων συνέβαινε τὴν ἀλκίμων ὀρνίθων, κατ' ἰσχὺν δ' αὖ πόῤῥω καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων ἦσαν, ὥστ' ἀπώλλυντο σιγῇ. καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ σώματος, οὐ μόνον τὴν κοράκων ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀπελείποντο, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπάρχων αὐταρκής. φθειρομένου δὲ οὕτως τοῦ γένους καὶ κατὰ μικρὸν ὑποῤῥέοντος, κατιδὼν ὁ προμηθεὺς ἀεί πως ὢν φιλάνθρωπος, ἀνέρχεται πρεσβευτὴς ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πεμφθείς, οὐδὲ γὰρ πρέσβεις ἦν πώποτ' εἰδέναι, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ζεὺς τοῦτο προμηθέως ἀγασθεὶς δίκαια λέγοντος, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὸν εἰληφὼς λογισμὸν τοῦ πράγματος, τὸν αὐτοῦ παῖδα ἑρμῆν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν προμηθεὺς κατάπερ ἐπίσης ἅπασι τάς τε αἰσθήσεις, καὶ τ' ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευεν, ὥσπερ θεωρικοῦ διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν, καὶ ποδῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γενναιοτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐῤῥωμενεστάτους τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκ θεῶν ἠδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ἐν κύκλῳ. κοινωνίας δὲ εὗρον ἀρχήν. καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησίασαν, τό γε πρῶτον ὕπαιθροι, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη λόγου νικήσαντος, πόλιν τε κατεσκευάσαντο, καὶ διεκρίθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἴς τε συντάξεις κοινωνιῶν, καὶ τοὺς πόλεων ἡγεμόνας νόμους ἔθεντο, καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείαν ἐνόμισαν, καὶ θεοῖς χαριστήρια ἀνῆγον πρώτας ἀπαρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, αἷς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγος αἱρεῖ, ὅτι καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν ἐντεῦθεν. οὕτως ἄνθρωπος ἤρθη μέγας ἐξ ἀσθενοῦς καὶ σαθροῦ κατ' ἀρχάς. καὶ πρόσθεν καταφρονούμενος, ὡς οὐδὲν πρᾶγμα, κύριός ἐστιν ἐξ ἐκείνου τοῖς ἐν τῇ γῇ τοῦτο ὅτι βούλεται χρῆσθαι, πρόβλημα ποιησάμενος ἀντ' ἄλλου φυλακτηρίου τὸν λόγον. καὶ ὁ μῦθος ἡμῖν ταύτην ἐχέτω τὴν τελευτήν. Quæ si quis Latine malit, sensum vtcumq; reddemus. In initio cum recens essent homines nati, magnus inter hos, ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioq; super terram, propterea quod non possent inuicem uti sese. Nec enim ulla res intercedebat, quæ illos conciliaret: uerum, qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neque satis erant idonei, ut reliquis animantibus resisterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaque in re ab alijs uincebantur. Veluti ab uniuerso genere uolucrum celeritate. Vnde factum est, ut quod ait Homerus Pygmæis accidere à gruibus, id tum tēporis passim à robustioribus auibus paterentur mortales. Rursum, quantum ad uires attinebat, longe superabantur, & à leonibus & ab apris, & alijs item compluribus. Atque hunc in modum silentio peribant. Iā vero, quo ad munitionem ornatumq; corporis, non coruis modo, uerumetiam cochleis cedebant, neque cuiquam ex ipso suppetebat, quod ad tuendam uitam erat opus. Itaque, cum ad eum modum interiret hominum genus, ac paullatim dilaberetur, Promethæus, ut semper est hominum studiosus, orator adscendit in cælum, mortalium nomine, non ille quidem missus ab eis, (neq; enim dum id temporis legatos ullos erat cernere) sed ipse ultroneus abijt. At Iuppiter, partim in gratiā Promethęi maxime qui iusta postulare uideretur: partim negotio apud sese cōsiderato, filium suum Mercurium iubet ad homines descendere, Rhetoricen secum adducentem. Edixit autem, ut eam mortalibus impertiret, non quemadmodū Promethæus omnibus ex ęquo, sensus, reliquaque corporis membra, perinde quasi theatralem pecuniam dispertiens, ut omne ex equo Rhetorices essent participes, non aliter, quam oculorum, manuum, ac pedum: sed ut præstantissimos quosque, ingenioque generosissimo, & indole pollentissima præditos deligeret, atque ijs demum munus hoc impertiret, ut pariter & suā ipsorum, & aliorum incolumitatem tueri possent. Porro, postea quam Rhetorica iam ad mortales peruenisset, cum negotium, quod habebant, cum belluis molestissimum, licebat effugere, tum uero desierūt undequaq; inter sese simultatem exercere, reperto cōmerciorum initio. Digressiq; de mōtibus, alij in aliam orbis partē iungebantur, principio quidem sub dio uiuentes: post autem ubi uerbis inter se communicassent, & ciuitatem condiderunt, ac distributi sunt: non quem-

quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis, ac belli duces, sanctisq; legibus, tum principes, tum Reip. statum instituerunt. Dijs munera cœperunt offerre, primitias auspicâtes ab oratione. Quibus nunc quoq; vel maxime gaudere deos consentaneum est, Quandoquidem hac cõtingit, vt primũ esse deos cognosceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt, qui initio debilis fuerat, atque inualidus, postea in altum tolleretur; quiq; antea pro nihilo habitus, ac despectus erat, deinceps factus est omnium, quæ sunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius esset, non alio propugnaculo sibi parato, quam oratione. Atque hic nobis sit fabulæ finis. Hactenus Aristides. Exstat, si satis commeminimus, fabella non dissimilis apud Platonem in Protagora.

Ale luporum catulos.

THEOCRITVS in Hodœporis:

Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τὺ φάγοντι. id est,

Pasce canes, qui te lanient, catulosq; luporum.

Prouerbium est, teste interprete, in eos, qui læduntur ab ijs, de quibus bene meriti sint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, κακὸς ποιῶν εὖ, θρέψαι λύκους. Malis faciens bene, nutrit lupos. Nam plerumque solet id vsu venire illis, qui catulos luporum enutriunt. Exstat super hac re non inelegans Epigramma, quamquam incerto auctore, de oue lupi catulum alente suis vberibus:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπὸ ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ πάλι θήριον ἔσται.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. i.

Lacto lupum vberibus proprijs non sponte, sed horsum
Me demens adigit pastor, vt id faciam
In me rursus erit fera postquam creuerit ex me.
Natura haud vmquam vertitur officijs.

De canibus autẽ sumptum est ex Actæonis fabula, à suis ipsius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quod nam fit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re rustica, tractãs de canibus alendis: Diligenter, inquit, vt habeant cibaria, prouidendũ: Fames enim hos ad quærendum cibum ducit, si non dabitur; & à pecore abducet, si non præbebitur. Nisi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquũ, vel etiam vt aperiant de Actæone, atque in dominum afferant dentes. Idem in Phœbo, citante Nonio: Crede mihi, plures dominos comedere serui, quam canes. Quasi id Actæon occupasset, & ipse prius suos comedisset, &c. Huc vsque Varronis relata. Ceterum legimus, & leones, & dracones, nutricijs sui gratiam officij retulisse. Verum nulla est fera tam ingrata, quę sit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris.

Ἐκ πίθου ἀντλῶν, id est, E dolio haurire, dicebatur olim, qui abundaret rebus optatis. Est enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neque facile sentitur detrimentum, videlicet in tanta copia. Theocritus ἐν ἐργατίναις:

Ἐκ πίθου ἀντλεῖς, δῆλον, ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος, id est,

Dolia plena fluunt tibi, sed mihi vix sat aceti est.

Scholiastes admonet, prouerbium dici solitum de ijs, quibus adesset benigna rerum copia. Diuitum est habere dolia, pauperes vappam bibunt è lagenis. Nam vini vis, quo copiosior est, hoc suauior esse consueuit: vbi paullum est liquoris, celerius vappescit. Admonet & Hesiodus, dimidiato dolio parcendum esse, quod sera sit in fundo parcimonia. Huic simillimum est, quod subinde occurrit apud Chrysostomum, ἐκ πηγῶν, id est, è fontibus, quoties vberem, paratamq; rerum copiam significat. M. Tullius in Bruto, dicit eos è dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibũt: quod vinum expressum primum dolijs excipitur: vbi deferbuerit aliquantulum, cõditur in vasa. Ipsius verba præstat adscribere: Vt, si quis, inquit, falerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis cõsulibus natum velit: nec rursus ita vetere, vt Opimium, aut Anicium consulem quęrat. Atqui eæ notæ sunt optimæ. Credo, sed nimia vetustas non habet eam, quam quærimus, suauitatem, nec est iam sane tolerabilis. Num igitur, qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? Minime, sed quandam sequatur

ætatem. Sic ego istis censuerim, & nouam quasi de musto, & lacu feruidam orationé fugiendam; nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem tanquã Anicianam notam persequẽdam. Hactenus M. Tull. Nec est alienum ab hac forma, quod Athenæus lib. 11. ex Hipponacte citat, ἐκ πέλλης πίνειν, id est, è mulctro bibere. Scazontes Hipponactei sic habent:

Ἐκ πελλίδος πίνοντες, οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν κατήραξε. id est,
Mulctro bibentes: nam calix eis deerat,
Quippe hunc minister forte fregerat lapsus.

Vna cum ipso canistro.

Αὐτῷ κανῷ, id est, Vna cum ipso canistro. Quadrat in eos, qui rem intẽperanter profundunt, deuorarentq́;, & abligurriunt. Mos enim erat antiquis, vt testatur Didymus, vt cenæ canistris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato.

Ανήρπακας ἀναξάπαντ' αὐτῷ κανῷ. id est,
Ipso canistro cuncta rapuisti simul.

Prius locusta bouem pariet.

PRIVS locusta bouem pariet, περὶ τοῦ ἀδυνάτου. M. Varro de lingua Latina lib. 3. refert ex Ennio versum hunc,

Atque prius pariet locusta lucam.

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras, aqua apud Quercum.

Τὸ περὶ δρῦν σκότος, id est, Per tenebras, quæ apud Quercum. De ingenti, ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Aristotelem citat auctorem, in politia Samiorũ, Prienensium plurimos à Milesijs occisos fuisse iuxta locum, cui nomen Quercus. Vnde receptum, vt Prienensium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quæ circa Quercum essent, iurarent. Huius historiæ simul, & adagij meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme sententiam. Cum bellum esset inter Prienenses, & Samios, initio mediocribus damnis inuicem sese afficiebant: deinde, iusto prelio commisso, mille Samij à Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesijs, primos quosque ciuiũ, ac nobilissimos simul vno prelio amiserũt. Quo tempore Bias ille sapiens Samum à Prienensibus orator missus, egregiam laudem adeptus est. Post eam itaque calamitatem atrocem, ac miserandam, Prienensium feminæ per tenebras, quæ circa Quercum erant, obtestari, ac deierare, cœperunt, quod liberos, parentem, maritos, carissima quæque pignora eo loco perdidissent.

Concupiuit assam farinam.

Ἠράσθη ὀπτῶν ἀλφίτων, id est, Concupiuit assam farinam. In eum dicebatur, qui, domesticam tenuitatem pertæsus, apud alios lautiorem vitam quæsisset. Dictum est autem in Platonem, qui, relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionysium nauigauit, quo fortunam suam redderet lautiorem, quemadmodum interpretantur æmuli. Nã hanc profectionem probro illi datam fuisse, testatur etiam Aristides in oratione, qua tuetur oratores quattuor, aduersus Platonis calumniam. Et Diogenes, auctore Laertio, cum animaduertisset Platonem in opiparo quodam conuiuio, à reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitiosam abstinentiam. Τί ὁ σοφὸς εἰς σικελίαν πλεύσας τῶν τραπέζων τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις; id est, Quid homo sapiens, cum ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc appositis non frueris? Ad quod ita Platoné respondisse narrat: Νὴ τοὺς θεοὺς διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην, id est, Per deos, Diogenes, & illic plerumque oleis, atque id genus cibis vtebar. Ad quod rursum Diogenes, τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς συρακούσας; ἢ τότε ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας, id est, Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Num id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cynicis:

Ἠράτο μὰν καὶ τῆνος ἐμὶν δοκεῖ, ὀπτῶν ἀλφίτων. id est,
Nam puto & hic assæ correptus amore farinæ.

Porrò farinam assam, nouam, & lautiorem victus rationé vocat, propterea quod priscos illos pulte duntaxat victitasse legimus, videlicet clibano coquendi panis vsu nondum reperto. Vnde & Annus ille Ægyptius, qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbij iocum abijt, tamquam qui rem nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus. De delicijs coquendi panis, multa recẽset Plinius libro 18. cap. 11.

Batti Silphium.

Βάττου σίλφιον, id est, Batti Silphium, Græci nouum, & rarum quempiam honorem pro uerbio uocant. Aristophanes in Pluto:

-Οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ βάττου σίλφιον. i.
Nec si mihi donaueris
Ipsumque Plutum, ipsumque Batti Silphium.

Negat se sycophanta quieturum, etiã si præmium quantumuis magnum detur. Idem in Equitibus,

-Τὸν καυλὸν οἶδ' ἐκεῖνον
Τοῦ σιλφίου τὸν ἄξιον γενόμενον: οἶδα μέντοι. i.
Nosti ne stipitem illum.
Qui dignus habitus Silphio est? notus quidem est mihi ille.

Interpres diuersam originem adagionis adscribit. Battus à Thera iuxta Cretam insulã, profectus, oraculo monitus Apollinis vel, ut alij tradunt, domestica pulsus seditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficij memores summum honorem habere studerent, donarunt illi Silphium herbam apud illos omnium pulcherrimam: simulque numisma ferientes, in cuius altera parte regia facies erat insculpta, altera Silphium, quo ferat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in Republica Cyreneorum. Sed fusius narrat Herodotus in Melpomene, addes, apud Libyas regem Battum appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, significante forte regem. Sunt, qui dicunt imaginem fuisse datam: sunt rursum, qui anulum, in quo ciuitas erat expressa, regi Silphium deferens. Porrò Silphium inter herbas primam gloriam obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & succus pretiosissimus sit. Vnde Ampeliotę (ea gens quædam est Africæ) Delphis Silphij caulem consecratum suspenderunt, ut auctor est Alexandrides. Hæc fermè affert in Plutum: nec dissident, quæ Suidas memorat. At idem in Equites scribit, Silphium fruticem esse inamœni odoris: rursus iuxta alios amœni, & ad medicaméta utilé: cuius usum primus inuenisse creditur Aristęus Apollinis, & Cyrenę filius, qui & mellis inuenisse traditur. Illud quid sibi uelit, nescimus: Aristophanis interpres ait in altera nomismatis parte insculptã βασιλείαν, id est, regnum, seu regiam si transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonem. sic enim habet, καὶ τοῦ νομίσματος, ἐπὶ μὲν θατέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. id est, Nomismatis altera parte Ammonem, in altera Silphium expresserant. Ammonem, ut arbitramur, sentiens Iouem regnorum largitorem, si quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythijs: Χρῆσεν οἰκιστῆρα βάττον καρποφόρου Λιβύας, id est, Respondit habitatori batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidam putant Silphiũ laserpitij genus esse.

Ne malorum meminerit.

Μὴ μνησικακήσῃς, id est, Ne malorũ memoriam refrices Thrasybulus, ubi ciuitatem Atheniensium triginta tyrannorum sæuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne qua præteritarũ rerũ mentio fieret. Quam malorum obliuioné Athenienses ἀμνηστίαν uocant. auctor Valer. Max. lib. 4. Rerum memorabiliũ, titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tull. in 1. Philippica, his quidé uerbis: In quo templo, quantum in me fecit, ieci fundamenta paucis, Atheniensiumque reuocari vetus exemplum, Græcum etiam uerbum usurpaui, quod tum in sedandis discordijs usurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam discordiarum, obliuione sempiterna delendam cẽsui. Aristophanes in Pluto.

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ φυλὴν κατέλαβες. i.
Mala ne acta refrices, Phyla si capta est tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commentum adscribit. Tyrasybulus occupato loco quodam, cui nomen Phyla, triginta tyrannos sustulit: post, vbi arrogantius quiddam dixisset, audisse μὴ μνησικακῆσαι, id est, Ne malorum memoriam reuoces, idque dictum in prouerbium abijsse. Probus Æmilius refert, post exactos tyrannos Thrasybulum hanc tulisse legem, ne quis de præteritis actis accusaretur, aut mulctaretur. ea lex dicta est obliuionis. Idem socios uolentes contra legem sæuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmij loco data est corona ex duabus uirgulis oleaginis, & hoc ciuili honore uir prudens cõtentus fuit. Admonet adagium, non esse refricandã cõmemorationé

præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Aristophanem verba Mercurij ad Carionem seruum. Plato lib. De legib. 4. Φράσω γὰρ, ὅτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν. id est, Dicam certe, non autem quod uelim præteritorum malorum memoriam uobis refricare. Sumptum uidetur ex Homero, apud quem aliquoties hic uersus, nempe Iliados Z. Θ. T.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.

Verum hæc acta quidem, mœsti licet ire sinamus.

Hūc tanquā prouerbialem subinde vsurpat Tullius ad Atticum scribens. Eodē spectat & illud eiusdem Odysseæ O.

-Ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id est,
-Si dictum est verbum durius ullum,
Id procul abripiant venti perinane procellæ.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας: δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. id est, Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic usus prouerbij, si, iuxta uulpinum illud consilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria semet affligat, quandoquidem, quod factum est, infectum fieri non potest: Lucianus in Caucaso: Ἐς δὲ τὸ ἄυριον ταμιεύεσθαι τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν καὶ ἑωλόν τινα μνήμην διαφυλάττειν, ἄπαγε, οὔτε θεοῖς πρέπον, οὔτε ἄλλως βασιλικόν. id est, Ceterum in posterum diem reponere odium, & malorum meminisse, ac pridianam quandam memoriam reseruare, apage, neque dijs dignum, neque alioqui regale.

Mentam belli tempore neque serito, neque edito.

Μίνθην ἐν πολέμῳ, μήτ' ἔσθιε, μήτε φύτευε. i.
Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli

Aristoteles problematum sectione uigesima, statim initio refert hoc adagium, caussam vestigans, unde dictum hoc in ora vulgi peruenerit. Arbitratur autē esse caussam, quod menta corpori frigus adducat: eius rei argumentum esse, quod semen genitale minuat; frigus autem aduersari fortitudini, atq; audaciæ: sicut ostendit sectionis decimæ quartæ ultimo problemate, cū ait, eos, qui natura sint frigida, formidolosiores esse; contra, qui calida, audaces. Potest & in eum sensum deflecti parœmia, ut admoneat, ne quid alieno tempore fiat, quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris est inutilis.

Ad coruos.

Βάλλ' ἐς κόρακας, i. Abi ad coruos, perinde valet quasi dicas, abi in malam rem, atq; in exitium. Aristophanes ἐν νεφέλαις,

Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν, id est,
Apage ad coruos, quis est qui pepulit ostium?

Rursum in Pluto:

Οὐκ ἐς κόρακας; id est,
An non ad coruos?

Iterum in eadem fabula:

Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id est,
Ocius hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hunc poetam & alijs plerisque locis. Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Herodotum, taxat eum, quod Isagoram ad Cares, velut ad coruos relegarit, id est, quod eum Carem fecerit. Eleganter dictum est à Diogene Cynico: Κρεῖττόν ἐστιν ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας, id est, Satius est ad coruos deuenire, quam ad adulatores, quod hi & uiuos, & bonos etiam uiros deuorarent. Zenodotus scribit, in Thessalia locum esse quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur: atque huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quidam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre. Bœotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum, ut e finibus expellerentur, simul atque corui albi apparuissent. Euenit deinde, ut adolescentes aliquot per lasciuiam, ac temulentiam coruos, quos ceperāt, gypso oblitos, rursū emitterent. Quos ubi uidissent uolantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrabantur adesse tempus, quo forent suis e sedibus eijciendi, summopere perturbati sunt. Ceterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locum quendam sibi mercati sunt, cui nomen Coracon, id est, coruorū. Contingit aliquanto post, ut Aeoles, eiectis Bœotijs, Arnam occuparēt. Apud quos hic deinde mos receptus, ut maleficos relegarent

garent in eum locum, cui nomen erat Corui. Aristophanis interpres paullo diuersius hanc recenset historiam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus subuersis, ac profligatis, respondisse deum, vt ibi sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent. conspexisse autem in Thesalia iuxta sinum Pagæaticum circumuolantes coruos quosdam soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserant. Bœotij vero, rati iam perfectum oraculi symbolum, inibi sedem constituerunt. Sunt, qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quod in desertis fere locis volitare consueuerint. Vt prouerbium conueniat cum illo, In extremas solitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba:

Οὐχ ὅσον τάχος
Νῆσον ἐρήμαν αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι. id est,
Non hunce solitarias
Quantum potest aliquo auferetis in insulas?

Stratonicus citarœdus, apud Athenæū libro 8. detorquet in cantorem quendam. Is, cū ei nescio quid molestus esset, ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας. deprauata per iocum voce ψάλλε, pro βάλλε.

Mitte in aquam.

Βάλλ' ἐς ὕδωρ, id est, Mitte in aquam, hoc est aufer e medio. Dicitur vel in hominē, vel in rem exitio dignam. Tractum a supplicio quorundam, qui in profluentem, aut mare præcipitabantur. Quæ pœna, peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde Philosophus in timone iubet aurum abijci in mare. quod aliquando fecisse legitur Crates ille Thebanus. Horatius:

Vel nox in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Summi materiam mali
Mittamus: scelerum si bene pœnitet.

Sed non absurdum videtur, si referatur ad aquam clepsydrarum dispensandam: vt intelligas in ius trahendum: & ad prouerbium, quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρὸς, id est, sub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλλ' εἰς ὄλεθρον, id est, abi in perniciem.

In Beatam.

Βάλλ' εἰς μακαρίαν, i. Aufer te in Beatam. Quibusdā placet dictum, κατ' εὐφημισμὸν, pro eo, quod est, in rem malam. Fingunt enim, apud inferos locū esse quendā, cui nomē Μακαρία. Aristophanes in Equitibus:

Ἄπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκποδών.
Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad consimilem ferme modū Athenæus Dipnosophistarum libro 1. εἰς μακαρίαν τὸ λουτρόν. id est, In beatam balneum. Deouet enim balneum, vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, βάλλ' εἰς μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. id est, Aufer in Beatam hominem. Alij fabulam huiusmodi allegant. Narrant Macariam Herculis filiā fuisse, de qua prędictum erat oraculo, vt se vltro morti obijceret: sic enim Athenas fore liberas ab incursione Eurysthei, si quis Heraclidarum se sponte offerret ad necē. Itaque, Hercule defuncto, cum Eurystheus illius liberos insectaretur, atque illi ad Misericordiæ aram confugissent: Athenienses, recusantes eos in hostium manus tradere, cum Eurystheo bellum susceperunt. Porro, edito oratulo, futurum, vt Athenienses ab Eurysthei incursatione liberarētur, si quis e liberis Herculis semet inferis deuoueret, Macaria sese spontaneæ morti obtulit. Quo facto, congressi cum hostibus Athenienses victoriam reportarunt, cum alijs quam plurimis interfectis, tum Eurystheo ipso, ab Hyllo, siue Iolao Herculis filio, perempto: cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Ceterum Athenienses, Macarię tumulum floribus, & coronis decorantes, dicebant: Βάλλ' εἰς μακαρίαν, id est, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortū adagium. Primum de his ferebatur, qui sese per virtutem in periculum sponte demitterent: deinde quouis piaculo dici cœptum. Pausanias refert, Macariam esse paludem in Marathone, in qua magna vis Persarum perierit, ignoratione viarum in ipsam prolapsa. qua ex re natum videri potest prouerbiū. Huc allusit Stratonicus citharędus apud Athenæum lib. 8. qui, iratus discipulo Macedoni, quod nihil rectè faceret, εἰς μακεδονίαν, inquit, ex Macaria faciens Macedoniam: simul alludens ad illud prouerbium, Domi non hic Milesia.

Alabanda fortunatissima.

Ἀλάβανδα καρῶν εὐτυχεστάτη, i. Alabanda Carum fortunatissima. Stephanus in cōmentario de vrbibus, tradit, Alabandā Cariæ

riæ ciuitatem esse conditam à Care, à cuius filio nomen sortita sit. Siquidem is, postquam in equestri prælio strenue nauasset operam, Alabandus est dictus. Cares enim sua lingua Ala vocant equum, Banda victoriam. Eamq; vocem ait Romanis etiam in vsu fuisse, vt bandam victoriam dicerent. E quidem opinamur hinc Germanis durare vocem eam, qua præpotentem, & antiquæ nobilitatis principem, Banderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica sibi pepererit. Addidit ex Philoxeni in Odysseam Homeri Commentarijs, solœcismi genus esse, quod Alabādiacum vocetur: veluti, si quis μὴ pro οὐ ponat. aut apud nos non pro ne, aut quod pro vt. Quando quidem Homerus quoque Caras βαρβαροφώνους appellat. Iuuenalis in tertia Satyra, Alabandam recenset inter vrbes, barbaricis delicijs, ac luxu perditas:

Hic alta Sicyone, est hic Amydone relicta:
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentissimā, ac florentissimam fuisse: vt prouerbio quoque locum fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, vbi volemus intelligi fortunam amplam, & vitæ genus voluntarium, quamquam à litteris, & virtutis studio alienū. Veluti, si dicat aulicus, aut negotiator quispiam, Alij se in litteris macerent, alij cum paupertate philosophentur, ἀλάβανδα καρῶν ἄτυ χώρατη. Itaque confine fuerit illi, quod alio dictum est loco, εὐδαίμων ὁ κόρινθος, id est, Felix Corinthus. Poterit & per irrisionem vsurpari: veluti, si ioceris in quempiam parum egregium, qui tamen in gente vehementer barbara, crassaq; præcellere videatur, ἀλάβανδα καρῶν, &c.

Rubo arefacto præfractior.

Ἀγναμπτότατος βάτος αὖος, i. Rigidissimus rubus aridus. Aut ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, id est, Rigidior arido rubo. Prouerbialis est comparatio, in difficilem, atq; inexorabilem, ac præfractum, & suorū, vt vulgo vocant, morum hominem. Quod genus homines Græci vocant αὐθέκαστους, id est, Suo quodam instituto viuentes, expertesq; sensus communis. Refertur adagium à Suida simul, & à Zenodoto. Ductum admonet à rubo, qui, simulatque exaruit, rūpi potest, inflecti nequaquam. Vnde & in senes accommodatius dicetur, ætatis uitio difficiliores.

Tristis scytale.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, id est, Tristi scytale. De re tristi, seriaque dicebatur, aut de nūtio, qui dolorem afferret. Meminit huius Aristophanes in Lysistrata. Refertur à Diogeniano. Quin Aristophanes grammaticus librum conscripsit περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, citaturque ab Athenæo libro Dipnosophistarum tertio. Plutarchus in conuiuio septem sapiētum, τὴν τοῦ αἰθίοπος ἐπίταξιν, οὐδὲν ἄν τις ἄλλο, πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείποι. id est, Æthiopis mandatum istud, quid aliud appelles, quàm scytalan tristem? M. Tullius ad Atticum: Habes scytalam Laconicam. Quod quidem uidetur non absurde, vel ad epistolam perbreuem, uel ad obscuram, & arcanis de rebus conscriptam, uel ad sollicitam, ac tristia nunciantem, ac mandantem accommodari posse. Quid sit autem Scytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctium Atticarum libro 17. cap. 9. Sed ipsius uerba præstiterit adscribere: Lacedemonij autem, inquit, ueteres, cum dissimulare, & occultare litteras, publice ad imperatores suos missas uolebant, ne, si ab hostibus exceptæ forent, consilia sua noscerentur, epistolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblongi, pari crassamento, eiusdemque longitudinis, derasi, atque ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur: Alterum domi magistratus, cum iure, atque cum signo habebant. Quando usus uenerat litteratum secretiorum, circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat complicabant, uolumine rotūdo, ac simplici, ita ut oræ adiunctæ undique, & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Litteras deinde in eo loro per transuersas iuncturarū oras, versibus ab imo ad summū proficiscentibus, inscribebant. Id lorum litteris ita perscriptis reuolutum ex surculo, imperatori commenti illius conscio mittebant. Reuolutio autem lori litteras truncas, atque mutilas reddebat, mēbraq; earum, & apices in parte diuersissimas spargebat. Propterea, si id lorum in manibus hostium inciderat, nihil quidquam coniectari ex eo loro quibat. Sed, ubi ille, ad quē

erat missum, acceperat, surculo cõpari, quẽ habebat, capto, ad finem perinde ut debere fieri sciebat, circumplicabat, atque litteræ per ambitum eundem surculi coalescẽtes, rursum coibant, integramq; & incorruptã epistolam, & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ Lacedæmonij σκυτάλην, id est, loricatum surculum, appellant. Hactenus A. Gellius. Meminit huiusce rei Plutarchus in Lysandro: cui Pharnabazus rex suppositicia scytala imposuit. Suidas eadem ferme refert, quę Gellius de scytala. Strabo Geographiæ lib. 1. hyperbolam hanc quoque cõmemorat. Ager angustior est, quàm scytala Laconica.

Hirundinum musea.

Χελιδόνων μουσεῖα, id est. Hirundinum musea. Aristophanes in Ranis:

Επιφυλλίδες ταῦτ' ἐςὶ καὶ σπερμύλματα
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id est,
Sunt ista, folia, & stulta blateramina,
Musea hirundinum, artis, ac subuersio.

Interpres admonet, prouerbium esse in impendio loquaces, & obstreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus afferre, quam uoluptatis. Est enim hæc auis minime canora, sed molesto quodam stridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis symbolum esse meruit, cum vetant, ne quis hirundinem sub eodem habeat tecto. Apte dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis, quàm eloquẽtes, aut in cœtum hominum ineptè loquacium.

Luscinia nugis insidentes.

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, i. Luscinię nugis insidentes. Proximum illud ad imperitos, & tamen garrulos cõuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodice suo studio delectentur. Quod genus sunt poetæ potissimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam trãstulit, Metuo, inquit, ne lusciniolæ defuerit cantio. Quamquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio uidet inesse, ut pro λόχμαις dictum sit λέσχαις. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, (vt narrat Plin. lib. 10. cap. 29) diebus, ac noctibus quindecim continuis citra intermissionem canit, densante se frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tanta uox in tam paruo corpusculo, tam pertinax spiritus: deinde in una, perfecta musicæ scientia, modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur, in longum, nunc uariatur inflexo, nunc distinguitur concifo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato, interdum & secum ipsa murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi uisum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quę tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac, ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & non idem omnibus, sed suus cuique. Certant inter se, palamque animosa contentio est. Victa morte finit sæpe uitam spiritu prius deficiẽte, quàm cãtu. Meditantur aliæ iuniores, uersusq;, quos imitẽtur, accipiunt. Audit discipula intentione magna, & reddit: vicibusque reticent. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Hæc & alia nonnulla de lusciniarum cantu refert Plinius, quo diximus loco.

Asinus portans mysteria.

Ονος ἄγων μυστήρια, i. Asinus portans mysteria. In eum dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam uersabatur. Veluti, si quis, ignarus litterarum, bibliothecæ præfectus esset Aristophanes in Ranis:

Νὴ τὸν Δί' ἐγὼ γ' οὖν ὄνος ἄγω μυστήρια.
Ατὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. i.
Ita per Ioué sum asinus uehens mysteria.
Verum ista non iam sustinebo diutius.

Interpres affirmat, inde natũ adagium, quod olim quibus ad peragenda sacra Eleusinia opus erat, asino imposita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorũ opera alijs duntaxat est usui, cum ad ipsos præter molestiam nihil interim redeat. Veluti, si quis cibos alijs gestet, quibus ipsi non liceat uesci. Huc allusisse uidetur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem deam circumferentem. Suidas adscribit, Demonem ad lapidẽ mola rẽ referre, quem Gręci ὄνον appellãt: propterea, quod in sacris molis frumentarijs coronas imponere consueuerint. Itaq; torquebitur elegãter in eos, quibus immerentibus honos habetur. Veluti, cum indoctis doctoris titulus pileũ, & anulus, aliaque id genus insignia attribuuntur.

Iterum

Iterum tranquillitatem video.

Αὖθις ἂν γαλήνην ὁρῶ, id est, Rursum denuo tranquillitatem adspicio. Aristophanis interpres prouerbium esse scribit, quo nos significamus è malis emergere, fortuna in melius commutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus, conquiescente procella, grata solet esse tranquillitas. Aristophanes in Ranis:

Ἔξεστι δ' ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις ἂν γαλήνην ὁρῶ. id est,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab vndis, rursus iterũ conspicor.

Hegelochus erat histrio quispiam tragœdiarum: ne quem vox ignota remoretur. Notat autem obiter Aristophanes Euripidis ταυτολογίαν, apud quem hic versus est in Oreste:

Αὖθις ἂν γαλήνην ὁρῶ.

Quam eandem irrisit etiam Stratis. Quanquam videtur & allusio subesse in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id est, felem video, & γαλήνην ὁρῶ, id est, tranquilla video. Atqui vicissim Euripides apud eum comicum, Æschylum taxat, qui bis idem dixerit, in hisce versibus:

Δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν, φησί, καὶ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον. i.
Sapiens bis idẽ est nobis locutus Æschylus.
Ad terram enim, inquit, venio, & accedo. velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat suo:
Mactram, aut canistrum, si libet, mihi commoda.

Pindarus in Isthmijs:

Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος. id est,
Sed nunc Neptunus mihi trãquillitatem præbuit ex tempestate.

Septennis cum sit, non dum edidit dentes.

Ἑπταετὴς ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν, id est, Cũ sit septem natus annos, nondum tamen dentes produxit. Aristophanis interpres admonet prouerbio dici solere. Quadrare videtur in eum, qui, natu grandis, tamen adhuc quasi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc auctoritatis, aut honoris sit assecutus. Metaphora mutuo sumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis septimum, omnes dentes soleant enasci. Aristophanes in Ranis:

Σκώψωμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτορας. id est,
Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Vbi poeta, captans iocandi occasionem, pro ὀδόντας, φράτορας, mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Atheniensium neglexerat, apud quos hospes septem annos in ea versatus ciuitate, in ciuium numerũ adscriptus, iam velut in cognationem, ac ius illorum adsciscebatur.

De pulchro ligno vel strangulare.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι, id est, De pulchro ligno etiam strangulari conuenit. Admonet parœmia, calamitatem tolerabiliorem esse, si cùm honestate fuerit coniuncta, & dedecore vacauerit. Aristophanes in Ranis ad prouerbium alludens:

Ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. id est,
Digno si quid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quasi minus miserum sit suspendium, si ex arbore pendeat insigni. Circumfertur huic simillimum prouerbium etiam hodie apud nostrates: Si demergẽdus sim, in aqua pura me demergam: hoc est, si pereundum est, honesta morte perire satius. Potest referri & ad eos, qui vincuntur quidem, sed à victore tam insigni, vt honestius, & optabilius videatur sic vinci, quam alios quosdã vicisse. Vnde est Virgilianum illud:

Æneæ magni dextra cadis.

Et apud Ouidium, Aiax pudendum sibi putat cum Vlysse vel certasse, etiam si victor discesserit.

Mecum, inquit, certasse feretur.

Item apud Homerũ Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles:

Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος·
Τῷ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε,
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id est,

O si me necet, huc qui egit fortissimus Hector,
Tum gnauus gnaui victus virtute perirẽ.
Nunc me fata volunt obscura morte perire.

Pindarus in Pythijs hymno tertio, non dissimili sensu dixit καλὸν πῆμα, id est, pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui, deceptus imagine Iunonis, sibi parauit exitiũ.

Non Chius, sed Cius.

DIDYMVS prouerbiũ subesse putat in his Aristophanis verbis, οὐ χῖος ἀλλὰ κῖος: id est, Non Chius, sed Cius, propter vulgato scommate notatam gentis inconstantiam, ac volubilitatem, pro temporis ratione commutãtis institutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Aristophanis carmina è Ranis sunt hæc, in Theramenem:

Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ χῖος ἀλλὰ κῖος. i.
Euolauit è malis, haud Chius, sed Cius.

Quamquam hoc loco Aristarchus Cous legit, nõ Cius: Theramenes enim Cous fuisse dicitur. Fortassis allusum, ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi discipulus. Huius mentionem facit & Lucianus in Amoribus, ὥστε ἔγωγε ἂν ἐξαίφνης, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι θηράμενης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος. id est, Itaque & ipse quoque, si fieri possit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Nisi forte allusum est ad vocum affinitatem, cum res longe discrepet. Nam Chij male audiebant ob mores effeminatos, cum Cij nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenæus lib. 13. Itaque, qui paullo ante nugator, mox veluti alius sumat vultum tætricum, in hunc recte dicetur: οὐ χῖος, ἀλλὰ κῖος. Aristarchus, qui legit Cous, videtur, ad taxillorum lusum spectasse, in quo iactus, qui Cous dicitur, habebat sex: Chius vnum duntaxat: Itaque Cous felicior erat iactus. Quo dicto, indicat Theramenem numquam infeliciter consuluisse. Eupolis, qui legit Cius, putat Theramenem adscitum in Ciorum ciuitatem, cum natus esset Cous. Didymus tamen effert prouerbium οὐ χῖος, ἀλλὰ κῖος, vt mutatio nominis indicet hominis versatile ingenium, ac tempori seruiens, semper ad potiorem partem sese accommodans. Huiusmodi ferme referuntur in Commentarijs eius fabulæ. Porro de Cothurno diximus alibi.

Extra oleas.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται. i. Extra oleas fertur. Vbi quis terminos præscriptos transgreditur, aut aliena, nec ad rem pertinentia facit, dicit ve. Aristophanes in Ranis:
Μή σε ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαιῶν. id est,
Ita ne te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hinc natum ait, Stadia, in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per seriem positis, vtrimque sępiebantur, quas præterire non licebat: proinde, qui preterijsset oleas, extra stadium currere videbatur.

Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δὲ ἀπολωλώς, id est, Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus: In temulentum, & lurconem apte torquebitur, quiq; obligurrita re, redactus sit ad inopiam. Aristophanes in Equitibus:

Ὥσπερ Κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ᾽ ἀπολωλώς. id est,
Quemadmodum Connas coronam quidem gestans aridam, verum siti perditus.

Taxat autem Cratinum comicum tanquã ebriosum, ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum:

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ᾽ ἀπολωλώς. id est,
Vir Delphus cum portet serta, siti exanimatur.

Natum est à moribus Connæ cuiusdam. Is primum erat tibicen vinosus, atq; in cõuiuijs assidue coronatus potabat. Nam priscis mos erat in compotationibus coronas gestare. Deinde è tibicine factus est Olympionices, asque in Olympijs sæpe victor coronam tulit (vnde Cratinus eum πολυστέφανον vocat) Alioqui pauperrimus, neque tantillo ditior factus suis victorijs. Nihil enim habuisse fertur, præter oleastrum.

Aphya in ignem.

Ἀφύα ἐς πῦρ, id est, Aphya ad ignem. Prouerbium in ea, quæ celeriter intereunt, aut absumuntur, siue quæ facile, ac statim cõficiuntur. Nam Aphya piscis genus candidum,

dum, molle, ac tenerum, quod, admotum igni, protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquod, aphyas dictas indicat Athenæus lib. 13. quòd essent candidæ, graciles, & oculis prægrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur, & illud apud Græcos, ἀφυῶν τιμὴ ἔλαιον, id est, Aphyarum honor oleum: ac protinus, vt contigerunt oleum feruens, iam decoctæ sunt: adeo, vt ilico cum oleo stridant, statimq; percoctæ tollantur e patella. Hunc piscem Suidas scribit etiã ἀφρὸν, id est, spumam appellari, propter candorem, & ἐγγραυλιν: complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibusdam & ἀφρύλω dici, nimirum à spuma: & ob id Veneri sacrum, quod eam poetarum fabulæ gignant e spuma maris. Idem eorum, quæ supra diximus, Clearchum adducit auctorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, εἶδε πῦρ ἀφύα, id est, Aphya vidit ignem. Quasi vidisse modo sufficiat ad decoctionem. Itaque, si puella iam nubilis statim sponso viso incalescat, conueniet ἶδε πῦρ ἀφύα. Non dissimile ei, quod alibi recensuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equum in planiciem.

Boliti pœnam.

Βολίτου δίκην, id est, Boliti pœnam dicũt, vbi quis de re friuola, nihilq; plectitur. Bolitus autem Græcis significat stercus quodpiis, sed proprie bubulum. Porro Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiam ijs, qui bubulum stercus furto sustulissent. Huc allusit Aristophanes in Equitibus:

Τοῖς βολίτοις ἡττώμενος. id est,
Bubulis stercoribus victus.

Hesychius putat Græcis idem βόλβιτον, & βόλιτον, nisi quod prius illud Ionũ sit peculiare, Idem indicat Etymologus. Sic aũt appellari bouis excrementa, quod liquidiora sint, quam ceterorum animantium. Citat autem & Hipponactem, qui βολίτου κατηγύτην dixerit feminam, opinamur, extreme contemptã. Et βολίτινον velut è bubulo stercore conflatum. Cynulcus apud Athenæum libro 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id est, Sed e bubulo stercore conflatum habens alterum crus. In Phrysiorum agris videre est domos bolitinis parietibus, in alijs bubulum stercus ad ignis materiam siccari. Quin & hodie nostrates, quem insigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud vnquam arcet ostium.

Οὐδὲ ποτ' ἴσχει ἡ θύρα. id est, Haud vnquam arcet ostium. Interpres Aristophanis parœmiam admonet esse de ijs, qui impendio sunt hospitales, quorum fores semper patentes neminem excludunt. Sumptũ ait ex Eupolidis comedia, cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur vel ad credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus, vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo.

Αεὶ τὶς ἐν κύδωνος, id est, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quispiam erat, adeo insignis hospitalitate, vt etiam prouerbio locum fecerit. Refertur à Suida pariter, & à Zenodoto, neque non ab Aristophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quotiens simpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamẽ plusculum habebunt Veneris, si ad animum deflectantur: veluti, si quis admoneat pium hominem, ne sinat animum suũ quibuslibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi.

Επ' ἄκρων ὀνύχων, id est, Summis vngulis. Metaphora prouerbialis in eos, q auidius auscultant. Nam ij solẽt semet in summos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων. id est, Summis ingrediens pedum vnguibus. in fastuosos. Refertur adagium ab Aristophanis interprete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatq; huc allusisse poetam, cum ait:

Εὐθὺς διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε. id, est
Summis natibus mox residetis, animos addente corona. Id est, Efferimini, vobisque placetis.

Haud impune vindemiam facies.

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id est, Haud impune vindemiam facies. In eos cõpetet, qui, nullo seruante, impune decerpunt vuas. Aristophanes in Vespis; Αλλ' οὐκ ἐρήμας οὐδ' οὕτω ῥαδίως τρυγήσετε. i. At ne existimetis vos adeo facile, atque impune vindemiam facturos. Nam ἐρήμας Græci fieri dicũt, qđ fit nullo prohibente, nulloque obsistente. Confine est illi, quod alio referemus loco: Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est, Est dulce pomum, verum vbi custos abest.

Solent

Solent enim vitibus, & pomarijs adhiberi custodes, præsertim autumno, cum iam maturi fœtus furem inuitant. Itidem dicunt, ἐρήμην κατηγορεῖν, καὶ ἐρήμην δίκην γράφειν, & ἐρήμην νικᾶν, & ἐρήμην κρίνειν, ἢ καταχρίνειν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens est in tergoribus.

Ὁ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς σκύτεσιν, id est. Animus est in tergoribus. De sollicitis dictitari solitum, quique malum aliquod imminens timere uidentur. Aristophanes in comœdia, cui titulus Pax:

Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. i.
Peccauimus quidem ista: sed ueniam dabis.
Tum nanque noster animus in corijs erat.

Metaphora sumpta est, vel à loris, quibus cæduntur serui (Nam hæc è bubulis tergoribus secantur: Vnde Plautinum ænigma: Vbi uiuos homines mortui incursant boues) vel à clypeis, qui bubulo corio solent obduci. Proinde cõgruet vel in eos, qui flagra metuunt: uel in hos, quos belli impendentis metus habet solicitos. Non dissimile Terentianum illud ex Eunucho. Iamdudum animus est in patinis. Item illud Aristophanicum in Vespis de homine litium auido:

Ὁ νοῦς πέτεται νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. i.
At uolat animus nocte circa clepsydrã.

Breuiter, quacunq; in re sumus intenti, in ea dicimur esse.

Σκύτη βλέπει.

Σκύτη βλέπει. id est, Vt uerbo uerbum reddatur, Tergora tuetur. Confine proximo, quo significabant, quempiam præ se ferentem vultu, quod mali quippiam instare suspicaretur: idq́ue coniecturis aliquibus colligeret ueluti, si quis conspectis bouum tergoribus, bellum futurum colligeret, quod his integantur clypei. Citatur Adagium ex Eupolidis fabula, cui titulus Chrysogenes,

Ἀτεχνῶς μὲν ἕν, τὸ λεγόμενον, σκύτη βλέπει. i.
Plane, quod aiunt, obtuetur tergora.

Fortasse nec illud absurdum fuerit, hinc natũ prouerbiũ dicere, quod in clypeis barbaricæ quæpiam, & horrendæ facies depingi, sculpi ue solent barbarorum, aut Cyclopum, aut belluarum etiam: ut eam ob caussam qui truculento essent vultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenæus lib. tredecimo:

Οὐ πολλάσε σωφρονίσαντος, καὶ διδάξαντος σκύτη βλέπειν. i. Qui nihilo te fecit emẽdatiorem, tantumq́ue docuit toruum obtueri. Sentit enim, discipulum à philosopho nil aliud didicisse, quam supercilium, & vultus truculentiam. Quamquam hoc adagiũ in sua duntaxat lingua gratiam habere potest. Aristophanes in Vespis:

Ἐγώ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. id est,
Ego hoc quidem faxo die, te tergora obtueri.

Cochleare crescet.

Δοῖδυξ αὔξει. i. Cochleare crescet. Chrysippus apud Zenodotum, & Aristophani interpretem, ait, hanc parœmiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam, Nam cochleare & pusillum est, & contortum. Aristophanes in Equitibus:

Σκεύη δύο χρησίμα, δοῖδυξ ἤδη τορύνη. id est,
Duo utilia uasa, cochleare, & toryna.

Est autem Toryna, qua mouetur olla.

Conna calculus. Cochleare crescet.

Κόννου ψῆφος, id est, Connæ calculus. In hominem, aut rem nihili, nulliusq́ue momenti. Prouerbium manauit à Conna quopiam citharœdo, siue (ut quidam uolunt) lyrista, ex eorum numero, qui citra uocem organo canebant. Sunt, qui dicunt, Connã fuisse quendam extremæ sortis hominem, qui deuorato patrimonio, pauperrimus fuerit. Callistratus, apud Aristophanis interpretem, ad hunc modum effert parœmiam, κόννου θρῖον, id est, Connæ ficulnum folium, quod eo lusitare sit solitus, Aristophanes in Fuccis:

Σὲ μὲν ἡγοῦνται κόννου ψῆφον. id est,
Te quidem Connæ suffragium existimãt: hoc est, nihili ducunt.

Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id est, Idẽ arbustum non alit duos erithacos. Zenodotus auctor est, hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Sed uidetur non intẽpestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem Erithacus, auis quædam solitaria, ut eodem in saltu non temere nisi unam inuenias

nias

nias. Hanc Theodorus Gaza nūc Sylniam, nunc Rubeculam interpretatur. Thomas magister ait, à quibusdam ἐριθάκα uocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc allusit adagium in Vespis:

Οὐ γάρ ἄν ποτε
Τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. i.
Non enim fieri potest,
Fures ut unquam saltus alat unus duos.

Non omnino dissimile est huic, quod dixisse fertur Alexander Magnus, Mundum non capere duos soles.

Pedibus ingredior; natare enim non didici.

Πεζῇ βαδίζω. νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id est,
Ambulo pedes: nandi imperitus scilicet.

Prouerbialis senarius, in eū, qui maiorū rerum imperitus, minutioribus negotijs sese exercet. Aut qui, propter imperitiam, priuatus, & humilis viuit: aut qui sese necessario confert ad illud genus: quandoquidē ad illud, aut illud, nequaquam est idoneus, veluti si quis negotiator fiat, ad litteras indocilis. Refertur huic assimilis uersus:

Πεζῇ βαδίζων, οὐκ ἐπίσταμαι σκάπτειν, id est,
Fodere imperitus, pedibus ambulo meis.

Apud Aristophanem in Auibus sycophanta similiter excusat suam professionem: τί γὰρ πάθω; σκάπτειν οὐκ ἐπίσταμαι, id est, Quid, quæso facerem quando fodere nescio? Huc referendum: σκάπτειν οὐ δύναμαι. Fossionem enim, pro quauis opera mercenaria posuit Aristophanes in Vespis:

Σύγγνωθι κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. id est,
Ignosce, neq; .n. canere doctus est chely.

Nimirum alludēs ad uulgatū adagium: perinde, quasi dicat, Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Idem in Equitibus.

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. id est,
Ne musicam quidem scio.

Vna domus non alit duos canes.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τοὺς δύο κύνας. i. Eadē domus nō bene canes alit duos. Prouerbio iactatus senarius, in eos, inter quos parū conuenit pp idē lucrum, quod cōiter expetunt. Sic idē munus, non fert duos ambitiosos, quorum uterq; conetur tenere primas. Refertur ab Aristophanis interprete.

Vallus uitem decipit.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, i. Vallus uitē decepit. Vbi quispiā ab eo fallitur, aut læditur, à quo pendebat, cuiusq; fidei nitebatur. Traductū à Vallis, quibus alligatę fulciūtur uites. Fit autem interdum, ut illi radicibus actis, ramis, ac frōdibus suis uitem strangulent, aut prostrati palmitem secum trahant. Aristophanes in Vespis:

Εἶτα νῦν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον; id est,
Ita ne circunuenit ipse uineam palus suā?

Trepidat in morem galli cuiuspiam.

Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ, i. Trepidas tāquā gallus gallinaceus. In male affectum, & cōmotum, aut etiam pauitantem: opportune dicetur: πτήσσειν. n. Græcis fugitare significat, atq; expauescere, peculiariter autem de auibus dicitur. Aristophanes in Vespis.

Πτήσσει φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. id est,
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Atheniensis tragœdiarū scriptor, quē Athenienses mille drachmis multarūt, qđ Milesiorū excidiū tragœdia cōplexus esset. Qđ quidē nō adscripturi eramus inter adagia, nisi cōmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cū antea fuisset ferox, & insolēs, ex Socratis familiaritate, cuius singularem integritatem suspiciebat, cœpit esse māsuetus, ac modestus. Citat aūt hunc senariū e poeta quopiam:

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὥς, κλίνας πτερόν.
Pauidus refugit, more gallinacei,
Cum uictus alas illi summittit suas.

Meminit huius & in uita Pelopidæ. Certamē autem gallorū apud ueteres solenniter, ac publicitus exhibebatur. Ceterum, quamquam animal natura pugnax est, tamen gallus, vbi se sentit imparem in conflictu, mire deiectus, ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus.

Non magis, parcemus, quam lupis.

Οὐ φεισόμεθα μᾶλλον ἢ λύκων, i. Haud magis, parcemus, ac lupis. Aristophanis interpres prouerbialem figuram esse admonet, inde natam, quod antiquitus lex ad interficiendos lupos etiā præmio inuitabat apud Atticos. Etenim, qui lupi, catulum interemisset, huic talentum: qui adultum occidisset, duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem, λύκειον, καὶ λυκοκτόνον cognominarunt. Aristoph. in Auibus.

φεισόμεθα

Φεισόμεθα γάρ τι τῶν δὲ μᾶλλον ἢ λύκων. i. Quid enim his magis parcemus, atque ipsis lupis?

Nisi si qua vidit auis.

Πλὴν εἴτις εἶδεν ὄρνις, id est, Nisi si qua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Aristophanes in Auibus:

Οὐδεὶς εἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴτις ἂν ὄρνις. id est,

Nemo meum vidit thesaurum, nisi forsan si qua auis vsquam.

Suidas etiam hunc versiculum citat ex Aristophane.

Οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παραπετάμενος ὄρνις,

Nemo me contuetur, nisi præteruolans auis.

Perdicis crura.

Πέρδικος σκέλος, id est, Perdicis tibia. Perdix caupo quispiam erat claudus, ab Aristophane locis aliquot notatus. vnde & in prouerbium abijt. Cuius mentionem fecit Aristophanes grammaticus in prouerbijs orationis solutæ. Dicebatur in crura gracilia, distortaque. Refertur à Suida, περδίκειος πούς, id est, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athenæum in 1. libri fragmentis.

Ἐγχεῖτε πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.

Αμίδα δότω τὶς, ἢ πλακοῦντα τὶς δότω, i.

Infunde bibere, & crura perdicis mihi.

Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verum haud videtur hoc ad prouerbiũ admodum facere.

Tolle calcar.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, Tolle calcar vltorium. Extat adagium in Aristophanis Auibus:

-Αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει.

-Tolle calcar, si pugnas.

In eum dici solitum, qui iam vltionẽ parat. Mutuo sumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum. quanquam, auctore Aristotele libro De animalibus secundo, cap. 12. natura calcar addidit ex auium genere ijs, quæ ob corporis molem sint ad volatum minus idoneę. Cuiusmodi sunt galli Id cõfirmat Plinius libro decimo cap. 21. Et regnum, inquit, in quacumque sunt domo exercẽt: dimicatione paritur hoc quoque inter ipsos, velut ideo tela adnata cruribus suis intelligentes: nec finis sæpe cõmorientibus.

Minus habet mentis, quàm Dithyramborum poeta.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα, id est, Minus sapis scriptoribus Dithyrambicis.

In stupidos, ac furiosos torquetur. Adagiũ annotatur ab Aristophanis interprete in Auibus. Sumptum à poetis Dithyrambicis, qui, Baccho afflati furebant. vnde & Horatius:

Aut insanit homo, aut versus facit.

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollẽs, Seu, inquit, per audaces noua dithyrambos verba deuoluit, numerisq; fertur Lege solutis. Philostratus in Sophistis, immoderatam in dicendo vehementiam, ac granditatem aliquoties appellat τὸ διθυραμβῶδες, eosq; dicit ἐκβακχεύειν, καὶ ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa scutica.

Κερκυραία μάστιξ, id est, Cercyræũ flagrũ De re superuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea quibus ornatus additur neutiquam decorus, aut congruus. Cercyræis (quoniã crebris seditionibus agitabantur) mos erat gestare flagra ingentia, ansis eburneis exornata. Quidam aiunt, ea duplicia fuisse. Itaque in prouerbium abierunt. Auctor interpres Aristophanis in Aues. Lycurgus rhethor, cum ob immodicã linguæ libertatem è concione eijceretur, exclamauit, ὦ κερκυραία μάστιξ ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, id est, O Cercyræa scutica, quam multa vales talenta. Notans populum inutilem. magno tamẽ alendum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.

Larus.

Κέπφος λάρος, i. Cepphus, larus. In garrulũ, ac vecordem dicebatur, pręcipue qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: Ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obijcitur spuma primum longiore interuallo. Deinde propius, propiusq;. Postremo manibus gestantes exhibent. Larus itaque cibi auiditate captus cõprehenditur. Aristoph. vtitur in Pluto, Interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nepulis Cleonem Larũ

vocat, quod furtis, ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede seruiẽtibus, σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαῤῥεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος, ὅλον περιχανὼν τὸ δέλεαρ, id est, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, si videtur, Lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus libro Dipnosophistarum 10. indicat auem hanc Herculi attributam á priscis, quod & ille fuerit ἀδδηφάγος, atque itidem βυφάγον esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus, id quod omnium libri testantur, quicunque vel apud Græcos, vel apud Latinos scripserunt de hoc genere. Proinde congruet & in obsonatore, quod Larus auis piscium sit appetens.

Cepphus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, i. Laurus parturit. Dicebatur in eos, qui pollicerentur ingẽtia, deinde nihil promissis dignum præstarent. Est enim Larus auis, multa plumarum copia circumtecta, ceterum carnibus exiguis: pariens autem vociferatur. Recensetur adagium ab Aristophanis interprete, in comędia, cui titulus, Pax. Confine est illi:

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Canis festinans cæcos parit catulos.

Η κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, i. Canis festinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui, nimio festinandi studio, rem parum absolutam edunt: vt, si quis operis parum elimati præcipitet editionem. Hinc natum, quod canis, quia celerius pariat, catulos cęcos velut adhuc immaturos edit. Aristoteles libro De generatione animalium 4. demonstrat, id potissimum euenire in animantibus, quæ multifidis sunt pedibus, & numerosum alunt fetum, vt vulpes, vrsa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos: quædam etiam informes adhuc edunt. In caussa putat, quod, cum corporis humor non sufficiat alendo tam numeroso fetui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro, quem conscripsit de semine, τὰς δὲ κύνας ἤδη που καὶ ἡ παροιμία φησὶν τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id est, Canes vero etiam prouerbio iactatum est, ob festinationem cæca parere. Quamquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici, quam cæcos: cum talpæ proprie cæcæ dicantur. Animantia, quæ fetus edunt cæcos, ἀλαότοκα vocantur Græcis, quasi Latine dicas Cæcipara. Alludit ad parœmiam Aristophanes in Pace:

Η κάθων ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. id est,

Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant, quid sit Acalanthis: alij putant nomen insignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὸν θεῖν. id est, quod placide currat. Sunt rursus, qui suspicentur auem esse. κώδων autẽ tintinabulum est, quo in ædibus magnatum, & hodie in collegijs, conuocantur familiares ad officium. Alij suspicantur dictũ παρὰ τὸ ἀκάλλειν, id est, á blandiendo, quod notis abblandiens canis, allatrat hospites. Sic diuinant, Aristophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

In canis podicem inspicere.

Aristophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Τούτῳ μὲν εἶπον ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. id est,

Canis quidẽ hunc inspicere iussi podicẽ.

Interpres admonet vulgo dici solere in cæcutientes: adscribẽs & hunc trocaicum:

Ες κυνὸς πυγὴν ὁρᾶσθαι καὶ τριῶν ἀλωπέκων. i.

In canis despicere podicem, triumq; vulpium.

Allusit eodem & in Acharnensibus, Τοῖς ὀσφύοις φυσῶντε τὸν πρωκτὸν κυνὸς, id est, Obscenius est, quam vt vertere libeat. Has profecto nugas pigeret adscribere, ni propositum esset operi suscepto per omnia satisfacere, καὶ ἣν ἔλαχεν σπάρτην κοσμεῖν.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci.

THEOCRITVS in Syracusijs, tentando, atque experiendo quantumlibet ẽt ardua perfici, figura prouerbiali significans,

Ες τροίαν, inquit, πειρώμενοι ἦλθον ἀχαιοὶ,

Καλλίστα παίδων, πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται. i.

Tentando ad Troiam venere Pelasgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vsus.

Deum sequere.

PLVTARCHVS in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter septẽ Græciæ sapientũ oracula celebrãt, ἕπου θεῷ, id est, Sequere deum. Putat hunc esse sensum, Obtempera rationi. Quasi cuiq; debeat

beat oraculum esse, quidquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Virgil. dixit:

An cuiq; deus sua dira cupido.

Cui uersus ille Græcis celebratus adstipulatur.

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός. id est,

Inest enim suus cuiq; animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,

Nam noster animus numen est.

Et consimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticensis. Sumptum videtur ex Homericæ Iliadis libro 1. vbi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ. id est,

Qui dijs paruerit, proni huius vota receptant.

Apud eundē est hoc hemistichiū nō uno loco positum, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε, i. Quin & diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἔα τοίνυν, ὦ κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται, id est, Sine igitur, ô Crito, & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio, commemorat inter præcepta veterum sapientum, quæ constat pro uerbiorum vice celebrata. Quæq; sunt, inquit, vetera præcepta sapientum, qui iubēt tempori parere, & sequi deum, & se noscere, & nihil nimis.

Lingua quo vadis?

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα, καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα, i. Lingua quo vadis? Erectā ciuitatem, eandem denuo subuersura. Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimum vtilitatis afferre mortalibus, & eandem rursum plurimam afferre perniciem: tametsi membrum corporis sit per quam exiguum. Bias, referente Plutarcho in libello, De audiendo, rursum in alio, De loquacitatē, Amasidi, Ægyptiorum tyranno, iubenti, vt sibi, quod esset in victimæ, quem ad illum miserat, carnibus & optimum, & pessimum mitteret, linguam resectam misit, innuens huius vsum esse præcipuum, siue prodesse cupias, siue nocere.

Ollas ostentare.

Χύτρας ἐπιδείκνυσθαι, i. Ollas ostentare, est, rem per se ridiculam, ac sordidam, perinde vt maximā, efferre. Plutarchus in libello, De auscultando, taxans sophistas, quibus mos erat ἀδόξους, id est, infames materias verborum fucis exornare, cum vomitum, febrim, Busiridem, atque id genus alia laudant, καὶ νὴ Δία, inquit, χύτρας ἐπιδεικνύμενοι, id est, Ac per Iouem ollas ostentantes. Non quod prorsus improbandū sit, si quis vel exercendi, vel laxādi ingenij gratia, ludat nonnunquam in huiusmodi argumentis, modo iocus sit eruditus, & cū uoluptate misceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere verum, quid uetat? Immo fit, ut citra offensam, & gratius irrepat in animos mortalium veritas, huiusmodi lenocinijs commendata: adeo, vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Æsopi fabellas tetricis illis, & è cælo delapsis Stoicorū dogmatis anteponere. Lusit & ipse Plutarchus in Gryllo, festiuiter sane, sed ita tamē, vt philosophum iocari, non scurram, possis agnoscere. Ergo prouerbium affine fuerit illi, quod alibi dictum est: χύτραν ποικίλλεις, id est, Ollam variegas.

Puer glaciem.

Ὁ παῖς κρύσταλλον, i. Puer glaciem, Dicebatur in eos, qui, cum retinere quippiam non possint, nolunt tamen amittere. Veluti, si quis magistratū recuset deponere, cui gerēdo sit impar, aut à munere nolit absolui, quod tueri tamen non possit. Competet & in eos, qui sponte nolint à se amouere, quod tamen aliquanto post sit elapsurū. Vt, cum opes vrgemus, premimusq;, mox nihilominus nos relicturas. Aut, cum rem noxiam vrgemus, nec volumus amittere, quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus, & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum videtur e Sophocle, qui amorem comparat pueris, qui glaciem conspectam arripiunt manibus, ac delectantur: sed, ea mox liquescēte, nec facile possunt abijcere lubricam massam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti potest ob uoluptatem adiunctā, nec retineri ob molestias admixtas voluptatibus maiores.

Vnum ad vnum.

Ἓν πρὸς ἕν, φασίν, inquit Lucianus. i. Vnū ad vnū, nimirum figuram prouerbialē esse significans, cum exactius singula singulis componantur. Theocritus in Pastore:

Ἐμὶν δ' αὖ τὺ βωκολιάσδοιο ἓν ποθ' ἕν. id est si libet ad verbum reddi,
Tu vero mihi pascito boues
Vnum ad vnum.

Sic enim quidam eruditi legunt. Plato lib. De legibus quinto δεῖ δὲ πάντα ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν. Reddetur & hoc ad verbum, Oportet autem omnem, unum ad unum, ad hoc festinare, hoc est, pro se quemque. Idem in lib. 6. ἀνὴρ ἑνὶ παρέχειν. Vtitur & libro primo plane prouerbiali figura, ἓν πρὸς ἕν. Rursum lib. quarto, ἀνθ' ἑνὸς ἕν. Translatum videri potest à prælio, quoties acriter res geritur, singulis aduersus singulos dimicantibus. Nisi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando vnum legatum ad Demetrium regem misisse. Cumq; stomacharetur tyrannus, vociferareturq;, Vnum inquiens, ad me Lacedæmonij? legatum nihil attonitum respondisse, Vnum ad vnum. Nec absurde dixeris, mathematicis mutuo sumptum, quorum est hæc loquendi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν. id est, Vnum ad vnum, sic enim proportionem constare dicunt, quam vocant, pari litatis, siue æqualitatis.

In nocte consilium.

Ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consiliũ. Admonet adagium, non esse præcipitandum consilium, neque statim ad primos animi impetus quippiam agendum. Nox autem propter solitudinem, ac silentium, vel maxime ad considerandum, consultandumq; de rebus grauibus est idonea. Præterea sæpe numero fit, vt somnus, sedata cupiditate, pristinã sentẽtiam vertat. Vnde etiã vulgo dicitur ab idiotis nostratibus, super hac re indormiam, vbi significant se per otium deliberaturos. Porro præceps cõsilium inauspicatum esse solere, & vulgato sermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate:

Οὐ γάρ τι βουλῆς ταὐτὸ καὶ δρόμου τέλος. i.
Cursus enim haud est finis idem, & consilij.

Siquidem in cursu vincit, qui celerrimus sit: in cõsultando cunctatio tutior est, periculosa celeritas. Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate nono, citat Platonem, qui scripserit, apud Lacedæmonios, ni fallimur, fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, id est, Nocturnum conuentum grauissimorum: ad quem difficilimæ caussæ reijciebantur. Addit, apud veteres noctem εὐφρόνην fuisse vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, a bene sapiendo,

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. id est,
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. Natũ est dictum à naturali hominum consuetudine, qua fit, vt ei corporis parti, quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempestiuiter utemur, cum significabimus, quempiam ea tractare, deq; ijs libenter verba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει. id est,
Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Allusisse videtur ad prouerbium Cicero Epist. ad Attic. lib: 3. Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querellis, aut meis vulneribus sæpius manum afferam. Item Plautus in Persa: Quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abstinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet. Vbi quid siue dolet, siue delectat, ibi quisq; linguam habet. Sic Laudibus arguitur vini vinosus Homerus, & Pindarus taxatur, vt φιλάργυρος, quod multus in laudando auro, Nã hoc pacto statim auspicatur Olympia; ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. id est, Optima quidem aqua, ceterum aurum, velut ardens ignis, eminet noctu, magnificas supra opes. Rursum in Isthmijs hymno tertio, Καὶ μεγασθενῆ νόμιζον χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων, id est, Et multipotens iudicarunt auium homines eximiũ in ceteris.

Plus apud Campanos unguenti, quàm apud ceteros olei fit.

Plinius naturalis historiæ libro 18. cap. 11. In Campania tamen, inquit, laudatissimus cãpus est. Montibus subiacet nimbosis, totis quidem 40. mill. pass. planitie. Gratia terræ eius, vt protinus soli natura dicatur, pulverea summa, inferior bibula, & pumicis fistulans vice. Montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat, atq; transmittit: Nec diluit, aut

aut madere voluit, propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum humorẽ nullis fontibus reddit, sed temperat: & concoquens, intra se vice succi continet. Seritur toto anno, panico semel, bis farre. Et tamẽ uere segetes quæ interquieuere fundunt rosam, odorationem satiua. Adeo terra non cessat parere. Vnde vulgo dictum, Plus apud Cãpanos unguenti, quàm apud ceteros olei fieri. Quantum autem vniuersas terras cãpus circumcampanus antecedit, tantum ipsum pars eius, quæ Laboriæ vocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Si cui placebit adagium ad allegoriam trahere, poterit accommodari, vel in regionem, vel in hominem adeo ceteris antecellentem, vt apud hunc maior sit exquisitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Ne uia quidem eadem cum illo uult ingredi.

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id est, Ne via quidem eadem ingredi dicuntur, qui extremo dissident odio, adeo, vt non solum mensa, tectove communi non sustineat uti, sed ne via quidem communi velint ambulare. Vnde & uulgata dicunt ironia, Vsque adeo illũ amat, vt si forte fortuna fuerit obuius, in aliã deflectat viã. Plutarchus in cõmentario περὶ φιλαδελφίας, τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, id est, Cum fratre vero ne via quidem eadem sibi putans ingrediendum esse. Huic congruit prouerbialis ille versiculus:

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει. id est,
Viro scelesto ne viæ fueris comes.

Extra cantionem.

Παρὰ τὸ μέλος, i, Extra cantũ, agi diciue dicunt, quod ad rem non pertinet. Etiam si prouerbio in alienam transfuso linguam, perit genuina illa gratia. Siquidẽ παρὰ μέλος perinde sonat, quasi dicas, parum modulate, parum concinne, parum apte, parũ decore. Nam, quod in musica est μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ' ὧν ἄν τις ᾐδέσθη παρὰ μέλος τι φθεγξάμενος, id est, Et apud quos vereretur aliquis præter cantum quippiam dicere, id est, quod à re esset alienius. Imitatus est hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus tertio scribit ad hunc modum: παρὰ μέλος ἔμοιγε ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι, id est, Præter cantilenam mihi dicturus fuisse videris. Et in Critia: Παρὰ μέλος δὲ ἐάν τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπωμεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι. id est, Quod si quid extra cantionem imprudentes de ipsis sumus locuti, congruam pœnam exigere. Aristoph. in Concionatricibus, eleganter vnico verbo dixit, παραχορδεῖν, pro eo quod est, absona, nec ad rem facientia loqui.

-προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδήσῃς ὧν δεῖ σ' ἀποδεῖξαι. i.
Attente cauens,
Vt ne quid alienum loquare, & absonum
Ab his, tibi quæ sunt probanda.

Aristoteles libro Rhetoricorũ 3. notat, à poetis quibusdam dictum, ἄχορδον, καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem dissonam, nec fidibus respondentem. Apte torquebitur in eos, qui secus viuunt, quam docent. Finitimum est huic, quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad verbum, seu nihil ad carmẽ. Quo quidem Aristoph. ἐν ἐκκλησιαζούσαις, noue utitur pro temere.

Οὐ γὰρ τὸν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἔπος κἀνοήτως ἐκβαλῶ. id est,
Neq; enim meo sudore quod parauerim,
Meaq; parcimonia, temere, ac nihil
Ad rem profudero.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, Scholia exponunt, ὡς ἔτυχε, ἕνεκα μηδενός, id est, temere, & absque caussa. Posterior versus Græcus non constat suis pedibus. Restituetur, si legamus οὐδέν τε πρὸς ἔπος κἀνοήτως ἐκβαλῶ. Quod carmen, quidem duximus satius, vel alieniore citare loco, quam eo studiosum fraudare lectorem. Natum, vt uidetur, ab apophtegmate Themistoclis, qui Simonidi poetæ, petenti quiddam à se parum æquũ, respondit ad hunc modum: Neque tu bonus esses poeta, si præter cantum caneres, neque ego bonus princeps, si præter leges iudicem. Sumptum est ab antiquis cantoribus, qui vocem ad lyram accommodabant. Aut certe à concentu vocalium musicorum, vbi si quis dissonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἐξαγώνια, vocat, quæ ad caussam non pertinent. M. Tullius, οὐδὲ πάρεργα, quæ alienæ à re proposita.

Ignis, mare, mulier, tria mala.

CIRCVMFERTVR apud Græcos & hic trimeter prouerbialis:

Πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία. id est,
Ignis, fretumque, & mulier, hæc multa tria.

Nā incendio nihil formidabilius, mare item periculosissimum est. Vnde & Æschylus in Persis:

Ἄμαχον κῦμα θαλάσσης. id est,
Maris haud vincitur vnda.

His autē simillimum quiddam esse mulierem sentit parœmia. Porro, mulierem omnem esse malam, perquam venuste significauit Lacon quidam, qui, cum vxorem duxisset perpusillam, dicebat, è malis, quod minimum esset, eligēdum. Fatetur & apud Euripidem Medea, fœminarum genus esse malum:

Ἀλλ' ἐσμὲν οἷον ἐσμὲν, οὐκ ἐρῶ κακὸν, γυναῖκες. id est,
Sumus quidē quales sumus nos fœminæ,
Neque enim malæ ausim dicere.

Euripides apud Planudem in vita Æsopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri.

Πολλαὶ μὲν ὀργαὶ κυμάτων θαλασσίων,
Πολλαὶ δὲ ποταμῶν, καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί.
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
Πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν, ὡς γυνὴ κακή. id est,
Furore multo sæuit iratum mare,
Proniq; fluuij, & ignis acris impetus.
Inopia acerba, acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum, & noxium, vt mulier mala.

Falces postulabam.

Ἀμας ἀπῄτουν, i. Falces postulabā. In eos, qui respondent id, quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario, περὶ ἀδολεσχίας admonet, vt qui velit accurate respōdere, mentem rogantis diligēter perdiscat: ne illud fiat, quod prouerbio dici consueuit ἄμας ἀπῄτουν. Est autem senarius prouerbialis apud Suidam, & Zenodotum:

Ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natū, quod agricolę cuipiā, à vicino falcem commodato petenti, negauerit ille, sibi ligonem esse domi. Theocriti scholiastes in Pastoribus annotauit, Atticis ἄμην dici, quod communis Græcorum lingua vocat δίκελλαν, siue σκαπάνην, id est ligonem, quod si σκάφη, idē significat, quod σκαπάνη, ridiculum erit in responso, perinde, ac si quis petēti gladium, neget se habere ensem. Sunt, qui sentiant σκάφην esse poculi genus, aut vasis caui.

Alba auis.

Λευκὸς ὄρνις, i. Alba auis: pro re noua, atque auspicata dixit M. Tullius in Epist. familiaribus libro septimo: Cum enim salutationi nos dedimus amicorū, (quæ fit hoc etiam frequentius, quā solebat; quod quasi albam auem videntur, bene sentientem ciuem videre) abdo me in bibliothecā. Quadrabit & in rem admodum raram, & insuetatā, quod aues perpaucæ sint hoc colore Ita Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In alieno choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι; id est, In alieno choro pedem ponere: est sese miscere negotijs alienis, & aliorum sibi uindicare partes. Plutarchus in commentario, quē inscripsit. Quo pacto seipsum aliquis citra inuidiam laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα, περίεργον ἡ παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι, id est, Eum quidem, qui alieno choro pedem imponit, curiosum, ac ridiculum esse prouerbium declarat. Idem in Symposiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς, εἶπον, id est, Ego, vero, tametsi pedem in alienum inferens chorum, dicebam, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionē non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora per quam elegans, neque discrepans a specie prouerbiali, qua vsus est Aristides in Miltiade, μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν μαραθῶνι, τοῦ χοροῦ τάξομεν, id est, Porro Miltiadem, qui est apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit, metaphoram sumptam à choris Dionysiacis. Certe constat, mutuo sumptū, à choreis, ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese, derideatur, atque exsibiletur ilico. Plato in Euthydemo. Τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς; ἢ πῶς λέγεις; id est, Hanc sapientiam in quo choro statuemus: inter bona: aut quid censes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, i. Ne grandia loquaris. Refertur à Diogeniano. admonet, temperādum esse magniloquentia, iactantiaque, qua

qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi nõ finit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quarto, epistola octaua:

Μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλος ἀντιδσης. id est,
Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Aristophanes in Ranis.

Ω δαίμονι ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. i.
Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidẽ, per arrogantiã semet anteponentẽ Æschylo. Sophocles in Aiace flagellifero.

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ, id est,
Ne magna loquere: non vides, quo insis malo?

Theocritus in Cyclope:

Μηδὲν μέγα μυθεῦ, id est,
Ne quid sublime loquaris. Theognis.

Μήποτε κύρν' ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα. οἶδε γὰρ οὐδείς.
Ανθρώπων ὅτι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. i.
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Nescis, quid nam homini noxue, dies ue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μήτις ἡμῶν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id est, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemesim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Isthmijs hymno quarto: Αλλ' ὅμως κάυχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τάδε καὶ τὰ νέμει, id est, Attamen gloriationem obnubila silentio. Iuppiter hæc, & illa partitur. Est enim vnica placandæ inuidiæ ratio, si quid accidit boni, ad auctorem Deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo. Εστὶ δὲ καὶ κόρος ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιάσαι, id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec vlla re citius saturatur, quam audiendis laudibus. Idem eiusdem operis hymno quinto: αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc allusisse videtur Virgilius, libro decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo, quod est, insolentem, atque elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id est,
Sentire enim altum vt femina.

Exstat & senarius prouerbialis:

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,
Ne quid tume, cum res secundæ maxime.

Et μέγα πνέειν, id est, Magnum spirare. Eurip. in Bacch.

Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα, id est,
Quamuis magnum spirans venias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas, & sesquipedalia verba vocat in Arte poetica:

Proijcit ampullas, & sesquipedalia verba.

Terentius in militem gloriosum, Et magnifica verba. Legimus & τραγικῶς λέγειν, id est, loqui tragice; & ἐκτραγῳδίζειν, pro eo, quod est, magnificis verbis efferre. Horatius in Epist.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet.

Tametsi non fugit, poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia.

Μελέτη πάντα δύναται, id est, Cur omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere. Significat autem, nihil esse tam arduum, quod diligentia, curaq; non efficiatur. Virg. in Georg.

-Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgẽs in rebus egestas.

Exstat apud Græcos prouerbialis sentẽtia: θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦνται, id est, Dij bona laboribus vendunt. Huc allusit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id est,
Citra laborem nihil bene est.

Fertur & versus Menandri,

Πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι, μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id est,
Quæcumq; votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.

Simplicius Antiphanes,

Τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. idest,
Domat, atque subigit cuncta diligentia,

Quamquam autem in præsentia nõ est neque propositi, neque operis huius, quidquid ad huiusmodi sententias facit, in vnũ conuertere, tamen haud grauabimur, (quãdoquidem casus obtulit) adscribere verba Senecæ ex libro de ira secundo. Atque nihil est, inquit, tam difficile, & arduũ, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. Nulliq; sunt tam feri, suiq; iuris affectus, vt non di-

ſciplina perdomentur. Quodcumq; imperauit animus, obtinuit. Quidam numquā ridere consueti sunt. Vino quidam, alij Venere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno vigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuiſſimis, & aduersis funibus currere, & ingentia, vixq; humanis toleranda viribus onera portare, & in immenſam altitudinem mergi, ac fine vlla reſpirandi vice perpeti maria. Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne trāſſcendit, oſtenditq; nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τὶ πρῶτον, ἢ τὶ ὕστατον; id eſt, Quid primū aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur, quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus, vt hæſitemus, vnde potiſſimū exordiamur: aut cū, perplexi, dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus, De mercede ſeruientibus, καὶ τί σοι πρῶτον ὦ φιλότης ἢ τι ὕστατον, φασὶ, καταλέξω τῶν ἀπάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας; id eſt, Quid nam tibi primum, amice, aut quid poſtremum, vt dici ſolet, commemorem, ex his, quæ & pati, & facere coguntur ij, qui mercede ſeruiūt? Porro Lucianus deſumpſit ex Odyſſeæ libro nono, in quo Vlyſſes ad hunc loquitur modum:

Τὶ πρῶτον, τὶ δ' ἔπειτα, τὶ δ' ὑστάτιον καταλέξω; id eſt,
Quid primum, quid mox, & quæ tandem vltima dicam?

Iuuenalis:

Quo te circumagis? quæ prima, aut vltima ponas?

Eiuſdem characteris eſt illud Euripidis in Iunone inſaniente:

Ὦ μοι τὶν ὑμῶν πρῶτον, ἢ τὶν ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι; id eſt,
Quem veſtrum ohe, quē pectori admoneam meo primum, vltimumve.

Dente Theonino rodi.

Theonino dente rodi dicuntur, qui conuicijs lacerantur. Sumptum à Theone poeta quodam rabioſæ loquacitatis, petulantiſſimæq; maledicentiæ: vnde & Auſonius in carmine Hendecaſyllabo, poetam quempiam indoctum, & mordacem Theonem appellat:

Nec poſthac metues vbiq; dictum:
Hic eſt ille Theon poeta ſalſus,
Bonorum mala carminum Lauernæ.

Horatius in Epiſtolis:

Dente Theonino qui circumroditur.

Neque diſſimili figura eſt vſus in epiſtola ad Iulium Florum:

Hic delectatur iambis,
Ille Bionæis ſermonibus.

Acron admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis lacerauit poetas, ſic, vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio eſt, ſed vt inuidū intelligas magis, quam oblatratorem. Horatius hoc vitium, alibi ſuccum loliginis vocat, & ſalem nigrum, quod cum morſu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

Hipponacteum præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali ſchemate, in Epiſtolis familiaribus, de Tigellio quodam ita ſcribens: Eūq; addictum iam tum puto eſſe Calui Licinij Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis: qui, auctore Dionyſio Halicarnaſſeo, trimetrum Archilochium de induſtria in Scazontem infregit, cum inimicos lacerare vellet, quo videlicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, quod ab his deformi ſpecie pictus eſſet, verſibus iambicis inſectatus legitur. Erat autē Hipponacti notabilis in vultu fœditas: quā obrem quidam imaginem eius propoſuere in ridentium circulis, quorum aliquot ſuis carminibus creditur ad laqueum compuliſſe. Negat id eſſe verum Plinius libro triceſimoſexto, capite quinto.

Archilochia edicta.

Adagionis faciem habet & illud, quod Cicero ſcribit ad Atticum, libro ſecundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita ſunt iucunda, vt eum locum, in quo proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, tranſire nequeamus. Archilochia edicta, contumelioſa vocat, ac virulenta, Archilochi poetæ mordacitas vulgo celebratiſſima fuit. Is Lycamben ſocerum, à quo fuerat repudiatus, huiuſque filiam adeo virulentis verſibus

sibus insectatus est, vt vterque se laqueo præfocauerit.

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, id est, Archilochi patria. Diogenianus testatur hoc dici solere de mordacibus, ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuisse feruntur Siculi.

Genuino mordere.

Qvi clamculum obtrectant, lacerantq; quempiam, eum Genuino mordere dicuntur. Persius:

-Et genuinum fregit in illis.

Lucilium sentiens poetam Satyricum. Item diuus Hieronymus: Possim respondere, si velim: possim genuinum læsus infigere. Dentes autem genuini sunt omnium reconditissimi, ac propemodum operti gẽgiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum vigesimum: multis & octogesimo, vt auctor est Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo. Et ob id haud ab re, liuoris, atque obtrectationis morbo dicati. Potest non absurde referri & ad viperæ denticulos illos, quibus eam venenum infundere putant. Plinius eodem, quod modo citauimus, capite. Nam hi quoque sunt viperis sub gena fistulosi. Potest & ad canes referri, qui postremis dentibus ossa duriora circumrodunt. Omnis autem obtrectatio, morsus dicitur. Vnde Aristophanes iocatur, in anulo non inesse remedium aduersus sycophantæ morsum. Diogenes apud Laertium, rogatus, cuius nam animantis morsus esset perniciosissimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris; ex cicuribus, adulatoris. Hoc venenum Horatius Loliginis succum appellat.

Aureo piscari hamo.

Avreo piscari hamo, dicuntur, qui medioctis commodi cupiditate periculum adeunt, vt maximarum rerum faciãt iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæsaris à Suetonio. Fit enim nonnumquam, vt piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porro metaphoræ pleræq; à piscatione ductę, prouerbij vice sunt vsurpatæ. Sicut Expiscari apud Terentium, pro eo, quod est, diligenter eliçere, atque exquirere. Vorare hamum, apud Plautum. Semper tibi pendeat hamus, apud Nasonem. Quod si quis pugnet, Augusti dictum non esse prouerbium; certe prouerbiale est, nec indignum, quod in hunc ordinem allegatur. Potest fieri, vt quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidẽ, auctore Suetonio, Nero Cæsar reti auaro, funibus purpura, coccoq; nexis, piscari solitus est. Proinde, quoties sic ambimus quippiam, vt, si potiamur optatis, mediocre sit emolumentum; sin fallat spes, damnum ingens: apte dicemur, aureo piscari hamo. Id quod frequenter vsu venit ijs, qui scrutantur abditas terræ venas, sed frequentius, qui vulgo dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto, venuste dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις καταναλώσαντες τὰ φανερώτατα ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἔμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δὲ εἶχον ἀπέβαλον, id est. Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant, non ceperunt; quæ vero habebant, abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur.

Plinivs historiæ mundi libro vigesimotertio, capite primo, Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, vigoremq; animi impedit, ad procinctum tendentibus: somno accommodatum, ac securitatibus: iamq; dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibũ ministrauit. Sic quoque in prouerbium cessit, Sapientiam vino obumbrari. Hactenus Plinius. Porro, quod Plinius citat, est Odysseæ quarto.

Homines frugi omnia rectè faciunt.

M. Tvllivs libro Tusculan. q. 4. Frugalitatis nomen tamquam ad caput referre volumus: quod nisi eo nomine virtutes continerentur, numquam illud tam peruulgatũ esset, vt iam prouerbij locum obtineret: Homines frugi, omnia rectè facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quosdã improbos homines certis in rebus nonnunquam esse vsui, ac præclare se gerere: verum vbiq;, ac perpetuo præstare virum integrum, atque inculpatum, id eius demũ esse videtur, qui natura, vereq; sit probus. Alludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:

Ἀνθρώποις δ' αἰεὶ,
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο

φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστὸς ἐστ' ἀεί. id eſt,
-Ceterum in mortalibus
Quiſquis malus, nil aliud eſſe, quam malus:
Frugi vſque frugi eſt. non enim ingeniū grauis
Fortuna vitiat, ſed probus ſemp manet,

Item Iphigenia in Aulide:

-Ὁ δ' ὀρθὸς,
Ἐθλὸν σαφὲς ἀεὶ,
At, qui probus,
Is palam eſt ſemper probus.

Ariſtoteles libro Moraliū ſeptimo: Τὸ τε γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος: ὁ δὲ φαῦλος, καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν, ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. id eſt, Si quidem, quod bonum, idem ſimplex: contra, quod malum, id varium eſt. Et, qui bonus, is ſemper ſui ſimilis, neque vmquam commutat mores. At, quiſquis Improbus, & ſtultus, haud quaquam idem eſſe videtur mane, & veſperi.

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIUS in Andria: Fallacia alia aliam trudit, Donatus admonet, prouerbiali figura dictum. Sumptum à conſuetudine conantium fallere, ac dolos dolis conſarcinantium, ne deprehendantur. Vnde Conſutis dolis dixit Plautus Et Sutelas appellat huiuſmodi technas. Et δόλους ὑφαίνειν, apud Homerum, id eſt, dolos texere.

Sera in fundo parcimonia.

PROVERBIALIS ſententia, apud Senecam in prima epiſtola: Sera in fundo parcimonia: digna profecto, quæ omni ſcrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inſcribatur. Admonet, in tempore parcendū rebus neceſſarijs: neq; imitandum profuſorū vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, poſteaquam viderint minimum ſupereſſe. Erit elegantior ſentētia, ſi traducatur ad res animi: veluti, ſi quis admoneat iuuenes, ne ſinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat, quod pleriſq; ſolet euenire, vt iam natu grandes animum ad res honeſtas applicent; &, cum perpuſillum vitæ ſuperſit, tum tempori parcere incipiant. Seram enim in fundo parcimoniam eſſe. Prouerbium ſumptum apparet ex Heſiodo, cuius hi ſunt verſus in opere, cui titulus, Opera, & dies:

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐπὶ πυθμένι φειδώ. id eſt,
Plena vbi dolia ſunt, aut iam prope inania vini,
Tum ſatiare: ſed in medio fac parcior eſto.

Abſurdum ſiquidē, & graue, in imo parcere fundo. Alluſit huc Perſius Satyra 2.

-Donec deceptus, & expes,
Nequidquam fundo ſuſpiret nummus in imo.

Plutarchus in Sympoſiacis, Decadis ſeptimæ, problemate tertio, indicat, poetam admonuiſſe, tum eſſe bibendum vinum, cum eſt optimum. Vinum autem, in medio ſaluberrimum, optimumq; eſſe potu: quemadmodum ſumma pars olei potiſſimum laudatur, mellis infima. Primum, quod vini vis calor eſt, is autē videtur maxime colligi circa medium, proinde id optimum eſſe ſeruare. Deinde vini pars inferior vicina fæcis corrumpitur, ſumma pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicum eſſe vino, vel illud ſatis arguit, quod dolio pleno vinum minus vappeſcit, quam ſemipleno. Tum, quod terra defoſſa, vt aer attingere non poſſit, quam diutiſſime vigorem ſuum conſeruat. Theocritus item in Charitibus:

Κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλῶ. id eſt,
Vacuæ fundo capſæ. ſcrinium inane ſignificans.

Sybaritica menſa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, i. Sybaritica menſa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Eſt enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt teſtis eſt Herodotus lib. 5. Stephanus indicat poſtea Thurion appellatum. Vnde Sybaritæ dicti, gens in architectura voluptatum operoſiſſima, Suida teſte, luxu, delicijsq; adeo notabilis, vt, quidquid effeminatum, quidquid molle, quidquid accurata, atque ambitioſa luxuria paratum eſſet, id vulgo Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in lib. Triſtium 2. ſcribens ad Auguſtum,

Nec qui cōpoſuit nuper Sybaritida, fugit,

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiuſdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum, & obſcenarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis. Philo Hebræus in vita Moysi, Sybariticas nequitias vocat lasciua poemata. Maximus Tyrios in dissertione tertia de voluptatibus, Sybariticas saltationes commemorat. Aristoteles libro Moralium Eudemiorum primo, Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idem refert, Sibaritas instituisse, vt equi ad tibiæ cantum saltare condiscerent. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarum ritu delicijs indulgere, dictum. Adstipulatur & Quinctilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarchus in conuiuio septem sapientium, tradit, apud Sybaritas hunc fuisse morem, vt mulieres abusque anno priore ad conuiuium vocarentur, quo se per otium auro, vestibusq; possent exornare. Hæc, atque huiusmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum capite 15. Ceterùm conuiuium Sybariticum depingit, ac missus Sybaritici meminit Ælius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditissimi, adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridij verba hæc sunt: Semper, inquit, sane aut inter flores sedit, aut inter odores pretiosos, Amabat sibi pretia maiora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexin in conuiuio hanc esse afferens. Sexcentorum struthionum capita vna cena multis exibuit ad edẽda cerebella. Exhibuit aliquando, & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus vterentur, & ipse, & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur, &, cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Celio, alter trans Tyberim, &, vt quisque mansissent, tamen per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturq; ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo, & garo: quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat & Athenæus in Dipnosophistis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud, Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatem quæ sine strepitu non potest exerceri, veluti fabrorum ærariorum, aut lignariorum, ac similium: ne quid sit quod dormientibus obstrepat, Ob eãdem caussam gallum gallinaceũ fas non est in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic, si cui vacat legere. Aristophanes *ἐν εἰρήνῃ* *συβαρίζειν* dixit, pro eo, quod est, opipare, ac genialiter viuere.

Ηδη δ' ἐξέσαι τόθ' ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ες πανηγύρεις θεωρεῖν,
Εστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν, id est,

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundãtem, Alcinoi dixit, *οὐχ ὡς λωτοφάγου πενίαν, ἀλλ' ὡς ἀλκινόου τράπεζαν*, id est, Non ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορὰ, id est, Sybaritica clades. Stephanus tamquam prouerbium notauit. Porro, quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant.

Εὔδαιμον συβαριτᾶ, πανευδαιμον, σὺ μὲν αἰεὶ
Εν θαλίησι θεῶν τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων,
Εὖτ' ἂν δὴ πρότερον θνητὸν θεοῖο σεβίζῃ
Τηνίκα σοι πόλεμός τε, καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. id est,

Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis venerabere numina diuum.
At, simul atque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumq; tibi, atque domestica turba.

Euenit deinde, vt Sybarita quispiã seruũ loris cæderet in agro, qui, cum ad numinis aram confugisset, nihilominus persequente domino cædebatur. Quod vbi vidit sibi nihil profuisse numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris herilis confugit: atque ibidem religione commotus herus, destitit à cædendo. Itaque, iuxta dei responsum, à Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ.

aritæ. Ælius Lampridius in vita Heliogabali, scribit, eos eodem anno perijsse, quo missum ex oleo, & garo reperissent: quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Ceterum de Sybaritarum luxu, deq; calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo, si cui hæc non satis faciunt. Quadrabit adagium in eos, qui, neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum, subuertuntur.

Sybarita per plateas.

Συβαρίται διὰ πλατείας, id est, Sybaritæ per plateas, Contra fastuosior ingredientes per viam, seseq; velut ostentantes. Sumptū adagium à fastu, luxuq; Sybaritarum. Africanus in oratione, quæ Cestis inscribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ fastu pręturgidi. Venustius erit, si paullo longius detorqueatur. veluti, si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stylo phalerariore, dicas: συβαρίτης διὰ πλατείας. Cognatum est illi, quod alio dictum est loco, ἀρεοπαγίτης. Refertur adagium à Suida, atque Zenodoto.

Syracusana mensa.

Συρακουσία τράπεζα, id est, Syracusana mensa, prælauta, atque opipara dicebatur. Syracusani enim, vt erant olim opibus florentissimi, ita voluptatibus, ac delcijs addictissimi. Lucianus in dialogo Simili, ac Polystrati καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ, id est, Ac mensæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo: διαβόητοι δέ εἰσιν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ τῶν σικελῶν τράπεζαι, id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mensæ. Aedit, ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere, apud se mare quoque dulce esse, quod gaudeant edulijs, quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mensæ Diogenes in epistola quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Denique Strabo libro 6. & hæc, aliaque plura commemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert, παχὺς, ὀνθυλευμένος γέ ἐστι σικελικῷ, id est, Pinguis, & abdomine Siculo stercoratus, siue saginatus. qđ miramur, quare Latinus interpres vertendum putarit, Delibutus, cum ὄνθος significet stercus bubulum, vtilissimum agrorum letamen. Plato in epistola quadam ad propinquos Dionis, negat sibi felicem illam vitam, in Siculis, Italicisq; mensis, ac reliquis voluptatibus sitam, vmquam placuisse, De Syracusanorū luxu meminit & Aristoteles in Politia eius gentis, addens, Dionysium minorem nonnumquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem cęcutientibus, ac vitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus, apud Athenæum amicos illius, & compotores, in conuiuijs assimulare solitos, non videre sese vel cibos, vel calices appositos: videlicet, ad eum modū adulātes regi cæcutiēti, Vnde διονυσιοκόλακες sunt appellati. Apud eundem Aristophanes ἐν δαιταλεῦσιν,

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἐμάθετε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,
Ἀλλ' μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ' ᾄδειν κακῶς Συρακοσίαν τράπεζαν Συβαρίτιδας τ' εὐωχίας, i.

Atqui hæc quidem me duce non didicistis, verum bibere potius, deinde male canere, Syracusanorum mensam, Sybariticaq; conuiuia. Item Plato de Repub. tertio, Συρακοσίαν δὲ, ὦ φίλε, τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, i. Syracusanam, amice, mensam, & Siculam in obsonijs varietem non uideris approbare. Athenæus lib. 14. citat Cratinum, qui prælautam culinam, ac bene fumantem, ac suauiter olentem describeus, ita loquitur:

Οἰκεῖ τις, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ χάσματι
Λιβανωτὰ πωλῶν, ἢ μάγειρος σικελικός. i.
Habitare mi hoc videtur aliquis in specu,
Qui thura odora uendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoq; laudat Siculos coquos, ut arte condiendi præstantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam, & Italicam sic imitantur, vt propemodum superent: huiusq; prouerbij gloriam planè perdiderūt. Quanquam Athenæus in Dipnosophistis, inter opiparas mensas etiam Italicas recenset. At his sane temporibus priscam illam frugalitatis laudem sibi vindicarūt: quemadmodum & Græci ad pristinam illam temulentiæ gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus, Foroliuiensis, poeta, non solum laureatus, verumetiam Regius, atque etiam si dijs placet, Regineus, vetus congerro meus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Parrisiorum Academia poeticen docet, in carmine, quod de pauimento Parisiensi inscripsit, adagionem in Anglos deriuauit:

Mensa, inquiens, Britanna placet,

Spithama.

Spithama vitæ.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου id est, Spithama vitę, hoc est, modus vitæ perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta à rerum mensoribus, apud quos Spithama, seu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme lōgissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque pusillum homunculum palmum, aut pugillum hominis appellant idiotæ nostrates. Translatum à fabris, qui quattuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palæstram. interdum diducta manu à summo pollicis, vsque ad summum digiti medij, quam uocant σπιθαμὴν. Refertur adagium à Diogeniano.

Noua Hymettia, falerna.

MACROBIVS libro Saturnaliū septimo: Cur Disari mel, & vinum diuersis ætatibus habentur optima? Mel, quod recentissimum: uinum, quod vetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulsum, quod probe temperes, miscendum est nouo Hymettio, falerno vetulo. Quod adagium non uidetur vbi nobis possit vsui esse: sed tamen adscripsimus, ne nihil omnino de popinis mutuati videremur. Nisi forte placeat eo torqueri, vt dicamus, è diuersis rebus quædam optime conflari.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit.

ÆLIVS Lampidrius in vita Alexandri Seueri. Idem, inquit, addebat sententiam de furibus notam, & Græce quidem: quæ Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quæ Græcè talis est:

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. i. Qui multa tollit, pauca dat, seruabitur.

Admonet adagiū, (id quod nostris quoque temporibus vulgo factitant fures non omnino stupidi) non nisi magnis prædis inijciendam manum, vt supersit, quo iudicem, si forte sit opus, corrūpat, atque exoculent. Ceterum, qui parua tollunt, deprehensi pendent, vt pote quibus nihil sit, quod impertiant præfectis.

In simpulo.

M. TVLLIVS libro de legibus tertio, agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferendorum per tabellam suffragiorum, Et auus quidem noster, inquit, singulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, restitit M. Gratidio, (cuius in matrimonio sororem, auiam nostram, habebat) ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simpulo, vt dicitur, Gratidius, quos post filius eius Marius in Ægęo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant quod vel clamculum, vel in re minuta, atque humili fieret. Est enim simpulum, auctore Festo, vas paruum, non dissimile cyatho: vnde mulieres, rebus diuinis deditæ, simpulatrices vocantur. M. Varro scribit, vas esse minutim fundens, in cuius locum successerit Epichysis: vnde veteres res minutas, nulliusq; pretij simpularias appellabant. Plinius libro 35. capite 12. In sacris, quidem etiam inter has opes non myrrhinis, crystallinisue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro, cum apud Nonium Marcellum ait, deos ipsos vili simpulo inuitari. Item Apuleius: In hodiernum, inquit populus Romanus dijs immortalibus simpulo, & Catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium: cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

-Aut quis
Sympuuium: ridere Numæ, nigrumque catinum,
At Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis. Quid autē Numa Pōpilius? minusne gratas dijs immortalibus capedines, ac fictiles vrnulas fuisse, quā filicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum lib. 2. tradit, ad ipsius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere solitos ex fictilibus, velut Argiuos in publicis cōuiuijs, ac Lacedæmonios in festis, aut epinicijs, aut nuptijs uirginū. Proinde non absurdum videtur, si quis existimet sumptam allegoriam à puerorū lusu, quo solent per fistulā angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam, & aquæ strepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, i. Proteo mutabilior, i. vafrū, & versipellē cōpetit. Lucianus, ī sacrificijs, Iouē ποικιλώτερον αὐτοῦ πρωτέως appellat,

appellat, quod se subinde in alias, atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω, καὶ κάτω, i. Sed prorsus, Protei in morem, in omnem speciem verteris, sursum, ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt sententiam.

Quo teneam vultus mutātē Protea nodo?

Idem alibi:

Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Protea vocat tergiuersantem & quē Gręci vocant δυσφώρατον, id est, Deprehensu difficilem. Porrò fabulam Protei notiorem arbitramur, quam vt hic sit recensenda. Exstat apud Homerum Odysseæ 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno incōstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese variat: vnde & nomen reperit apud Latinos. Horatius:

-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quē admodum, amans Pomonam deam, alias subinde formas assumpserit. Et ἀμεταβολώτερος ἐμπούσης, id est, Empusa mutabilior Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De saltationibus: Ἴδοις τ' ἂν οὖν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὠκέως διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ τὴν ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, i. Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in aliam transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteum. Quin & Empusæ exemplum conferre oportet, quæ sese in innumerabiles uertit formas.

Meminit huius Aristoph. in Ranis:

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τοτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί. id est,
At maximam profecto video belluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta subito vertitur,
Modo bos, modo autem mala, rursum fœmina
Pulcherrima. Age vbi est? recta ad illam iam feror.
At rursus haud est mulier, immo iā canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit. Empusam spectrum quoddam esse, quod ab Hecate soleat emitti uidendum miseris, & calamitosis. Id subinde consueuit alijs, atque alijs formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitum ijs, qui parentant manibus. Sunt, qui hanc ipsam, Hecaten affirment esse, narrant autem, vno videri pede, vnde & nomen inditum putant ἔμπεζαν, οἱονεὶ ἕνποδα. Demosthenes ait Aeschinis matrem, cui ipse Leucothoę nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod quæstus gratia quiduis & faceret, & pateretur.

Amicus magis necessarius, quàm ignis, & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς, καὶ ὕδατος ὁ φίλος, i. Amicus magis necessarius, quàm ignis, & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem, aut potentem, quin opus habeat amicorum officijs. Quémadmodum enim citra ignem, & aquam non constat hominum vita, ita nec sine consuetudine, atque opera familiarium: quos ob id ipsum Latini necessarios vocant, vt amicitiam necessitudinem. Innuit adagium, duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatē, & vsum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque utilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius:

Nil ego cōtulerim iucundo sanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum:

Εἰς ὄμματ' ἀνδρὸς φίλου ἐμβλέψαι γλυκύ. i.
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagiū à Plutarcho, commētario, quem inscripsit, Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico: Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται, πυρὸς, καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque, & aqua magis necessariū esse. Exstat & apud Aristotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio, Hodieq; vulgus indoctum habet in ore, quod est verissimum. Tolerabilius viui sine pecunijs, quàm sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, i. Lupus circum puteū chorū agit. In eos dicetur, qui, sumpta inaniter opera, spe sua frustrantur. Aiunt enim lupo morem esse, vt, si quando sitiat, nec tuto se possit demittere, circum puteum

puteum oberret, frustra inhians aquæ, quã non possit contingere. Sunt, qui parœmiã inde ductam existiment, quod aliquando veniat vsu, vt lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui, postea quam se in puteũ quempiam altiorem metu demiserit, obambulat ille, velutiq; saltantium in modum, in orbem circumagitur, prædę cupiditate, qua tamen potiri non queat. Plutarchus in commentario, cui titulus, Quomodo possit adulator ab amico digno sci: ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὐτοὺς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. id est, Qua qui vtuntur, seipsos quoque in perniciem adducunt, re vera saltationem illam circum puteum saltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti, & virulenta, qua fit, vt nec illis quidquam vtilitatis afferamus, in quos dicimus, & nobis ipsis maximum malum conciliemus. Refertur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, id est, Lydius currus. Hoc scõmate notabantur, qui in certamine quopiam longe ceteris essent inferiores. & παρὰ λύδιον ἅρμα θέειν. id est. Iuxta Lydiũ currum curris. Plutarchus in libello, quem inscribit, De dignoscendo assentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ Δία παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἄφθον: id est, Ceterum superiorem metuit, ac veretur, non hercle ad currum Lydium pedes ingrediens, sed ad aurum purum. Refertur adagium à Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referunt, qui suo curru vicerit Oenomaum socerum: in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic vsurpans, vt dicat, se tanto esse inferiorem eximijs Basilij virtutibus, quantum pedes abest à Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt diximus, modum parœmia: Παρὰ λύδιον ἅρμα θέειν. id est, Præter Lydium currum currere: aut, iuxta Lydium currum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru velocissimo. quod quidem certamen nimis inique cõparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cũ quadriga, & vincit. Plutarchus in vita Niciæ è Pindaro allegat: Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὥς φησι πίνδαρος, id est, Non enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedens, vt inquit Pindarus. Herodotus libro primo tradit, olim Lydios præ ceteris equitatu valuisse, nec aliter fere nisi ex equis pugnare.

Cinclus.

Κίγκλοι, id est, Cincli, rusticano prouerbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neque domus esset, neque quidquam, quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque villula fuerit, neque domus, neque arca. Cinclus enim auis quædam est imbecillis, atque inualida, ita, vt non possit ipsa sibi proprium nidum parare: proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici verterunt in adagionem, vt mendicos, & errones Cinclos vocent. Auctor Ælianus libro De naturis animantium duodecimo. Quod genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit, Cinclum auem esse maritimã, gracilem, nulloq; ferme corpore, cui peculiare sit clunium pennas subinde mouere, vnde & nomen additum σεισοπυγίδι, nimirum ab agitatione caudæ: Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit vsus in Thaide:

Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου. i. Mendicior Leberide, atque Cincalo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod est, commoueri, & obstrepere.

Quæ sub alis sunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, id est, Facta subalaria, Prouerbiali figura dixisse videt̃ Plutarchus in cõmẽtario, qđ inscribitur, Quo pacto sit dignoscendus adulator ab amico: Πόνοις, inquiẽs, καὶ σπουδαῖς ἁπάσαις ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστιν, id est, Ad laborem, & res honestas segnis, in his rebus, quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad voluptuaria ministeria prompto: videlicet ad scortum cum fide adducendum, ad comparanda obsonia, ad instruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi sub alis sedem datam esse, quod hæ corporis partes titillationẽ præcipue sentiãt, siue ob cutis tenuitatem, siue quod insolitus nobis earum contactus partium; siue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio.

tio. Aristoteles sectione 35. Problemate 2. indicat, sub alis potissimum, ac sub pedum vestigijs fieri titillationem, coniectans in caussa esse, vel quod ibi cutis sit mollior, vel quod contactus sit insolens, quod idem vsu venit in auribus. Quid autem aliud est adulatio, quam aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi, & Mercurij, philosophum quempiam omnibus exiens vitijs: ἓν ἔτι τὸ βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχει. τί ὦ μένιππε; κολακείαν ὦ ἑρμῆ, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ χρησιμεύσασαν αὐτῷ. id est, Vnum quiddam adhuc sub alis gestat, quod est omniũ grauissimum. Quidnam, Menippe? Adulationem, Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in uita. Nisi si quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, vt alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπῳ, sub sinu, significans eum Veneris vsum, qui non vacat turpitudine. Nã oscula, quæq; supra sinum fiunt, vteumque cum honestate possunt cohærere. ceterum infra sinum, οὐδὲν ὑγιές.

Simul sorbere, & flare, difficile.

TRANIO seruus apud Plautum in Mostellaria, obiurgatus est ab hero, quod non maturius redisset. Cum ille se ali ubi fuisset diceret, nec simul apud herum esse potuisse, & illud, quod iussus fuerat, peragere: Si voles, inquit, verbum hoc cogitare, simul flare, sorbereq;, haud factu facile est. Commode vtemur hoc adagio, si quando significabimus, negotia quæpiam id genus esse, vt pariter ab ijsdẽ tractari non queant. Veluti, si quis conetur simul & litteris, & voluptatibus vacare; simul amoribus, & parcimoniæ indulgere; simul vxori studijsque satisfacere: Quemadmodum fieri non potest, vt quis eodem in tempore sorbeat, hausto spiritu; & flet, emisso halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrum; Οὐ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι, καὶ κόλακι. id est, Non potes me simul & adulatore vti, & amico. Ad hæc senarius ille, qui falso Senecæ inscribitur:

Amare, & sapere, vix deo conceditur.

Quodq; ait, Terentium imitatus, Horatius:

-Nihilo plus explicet, ac si
Insanire pater certa ratione, modoque.

M. Tullius Philippica 11. Duas tamẽ res, magnas præsertim, non modo agere vno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest.

Manum admouenti fortuna est imploranda.

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν, id est, Manum admouenti fortuna inuocanda est. Admonet adagium, ita fidendum esse diuino auxilio, vt nihilo segnius, quantum in nobis est, etiam ipsi nostra adnitamur industria: alioqui non audituros superos inertium, ac desidiosorum vota. Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert, apud eam gentem deos, deasq; omnes hastatos fingi solere: Venerem etiam ipsam armis indutam, tamquã ne illis quidem otium agant, sed bellicis studijs exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium:

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα, τὰν τύχαν καλεῖν, i. Manum admouenti sunt vocanda numina.

Æschylus apud Stobæum:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est,
Huic qui laborat, numen adesse assolet.

In eandem sententiam Pindarus in Nemeis, Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς ἦλθον οἵτε πόνον ἐγδάσαντο, σὺν θεῷ δὲ τύχη, id est, Ad summum virtutis apicem peruenerunt, qui gustarũt labores, non autem sine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum industriæ, vt diuinam opem negligamus, nec ita rursum pendendum ab illa, vt nostrum prætermittamus officium. Allusisse videtur huc Æschylus in Persis:

Ἐγὼ δέ που
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὐχουν ἐκτελευτήσειν θεούς,
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χ' ὁ θεὸς συνάπτεται, id est,
Plurimo iam tempore à deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at,
Vbi vigilas ipse, dij quoque admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est,
Adesse gaudet sed laboranti deus.

Nonnulli quorum est Suidas, adagionis originem ad apologum referunt, Rusticus quidam, cum plaustrum hæreret in limo, otiosus inuocabat Herculem. At ille, adstans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac stimula boues, itaque deum inuoca:

Τὴν

Τὴν χεῖρα προσφέροντα, τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

M. TVLLIVS Tusculanarum quæstionum libro primo, Sed hic quidem, quamuis eruditus sit, sicut est, hæc magistro concedat Aristoteli, canere ipse doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorũ præcipitur,

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat,

Hactenus Cicero. Est autẽ senarius iambicus, admonens, vt, quarum rerum sumus periti, in his dumtaxat disputandis, tractandisq. versemur: quarum vero sumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque professionem alienam nobis vindicemus, neque in messem alienam mittamus falcẽ, ne ve sutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, sed in sensum non nihil diuersum à Ciceroniano; nempe suo, quemq; vitæ instituto, studioq; impense delectari, quod in eo se laudem aliquam assecuturum confidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Qua in re clarus quisque est, ad eam properat, & dici partem illi plurimam impertit, in qua ipse se exsuperet: contra, in qua stupidior ac nihili sit, inde effugit, eamq; contemnit. Porro versus, quem Latine refert M. Tullius est apud Aristophanem in fabula, cui titulus σφῆκες is est eiusmodi:

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, in hac se exerceat:

Quo quidem loco interpres admonet, inter prouerbia celebrari. Vsurpauit Stratonicus citharędus apud Athenæum lib. 8. Qui musico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipso disputanti, respondit, ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quamquam in editione Aldina legitur ᾄδοι, pro ἔρδοι. Ad hoc prouerbium allusit Horatius, ita scribens:

Nauem agere, ignarus nauis, timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorum est,
Promittũt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctique poemata passim.

Idem in epistola ad Villicum:

Quam scit vterq; lubens censebo exerceat artem,

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in commẽtario, quem scripsit περὶ τῆς εὐθυμίας, Τῷ δ' ἁρμάτειον ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύνει τάχιστα δελφίς. κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον, κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id est, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyssime præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat, vnumquemq; adhibẽdum ad id, quo valet. Athenæus libro 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentiosius disputaret de citharistica, ἕτερον, ἔφη, ἐστὶν ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id est, Aliud est, inquit, rex, sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium libro 35. c. 10. Apelles Alexandro Magno, in officina multa imperite disserenti de pictura, comiter suasit silẽtium, admonẽs, illum rideri a pueris, qui colores terebant.

Dedi malum, & accepi.

DEDI malum, & accepi. Bęticum adagium est, quo licebit vti, quoties eiusmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo sit redditum, & par pari relatum; veluti, si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recensetur, & explicatur à Plinio iuniore in Epistolis. Cęcilius, inquit, Classicus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea parte non minus violenter, quam sordide, gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Bętica, ex Africa Classicus: inde dictum Bęticorum (vt plerumque dolor etiam venustos facit) non illepidum ferebatur, Dedi malum, & accepi. Congruet & in eos, qui liberos suos committunt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores, quam tradiderant. Rursum in eos, qui lacessunt illos, vnde grauius læduntur. quod vsu venire tradunt ijs, qui in Ægypto venantur onagros. Nam animal lacessitum, frequenter calcitrando, lapides missos retorquet in iaculantes, tanto impetu, vt pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus displodant. Vnde & instrumento bellico nomen inditum. Auctor Ammianus lib. 23.

Carpet citius aliquis, quàm imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id est, Reprehẽdet aliqs citius, atq; imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consueuit, qui primus vmbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hũc modum, μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Apte dicetur de re quapiã artis absolutæ, atque inimitabili. Porro res egregias multo procliuius est carpere, quàm æmulari. Ceterũ est elegans προσονομασία in duabus vocibus Græcanicis μωμήσεται, & μιμήσεται, quæ cum sono minime distent, tamen res declarant longe diuersissimas. Huc allusit Pli. lib. 37. c. 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam:

Μωμεῦνται δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί.
Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. i.
Carpunt me plures docti indoctiq; imitari.
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adesse.

Περὶ τὰς θύρας, id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iãque in proximo est. Plutarch. Πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, id est. Cũ febris in foribus adest.

Alia Lacon, alia asinus illius portat.

Ἄλλα μὲν λάκων λέγει, ἄλλα δὲ λάκωνος ὄνος φέρει, id est, Alia quidẽ Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdam & ad hunc modum parœmia: ἄλλα μὲν λεύκων, ἄλλα δὲ λεύκωνος ὄνος φέρει, id est. Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur, quorum oratio dissentiret à factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiam, nomine Leucon, solitus est vtres melle plenos storeis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quidnam portaret, ordeum se portare respondebat, videlicet, quo minus pecuniæ persolueret. Sed, cum euenisset aliquando, vt lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum, vbi interim cognouissent, mel in vtribus esse, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tamquam qui se debito vectigali fraudasset. Atque illud ridentes addiderunt, Alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nonnullis codicibus, Dicit, non additur, atque ita, nostra sententia, dictum festiuius redditur. Ea vox postea versa est in adagionẽ. Refertur à Zenodoto, & à Diogeniano.

Corpore effugere.

Corpore effugere, est, periculum iam imminens, ac pæne premens, arte quadam declinare. Translatum à gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima: Quot ego tuas petitiones, ita coniectas, vt vitari posse non viderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque, quoties aliquem discrimine quamminimo à periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiã obiectu defenduntur: verum, qui nudi telis obiecti, nihil habent, quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ij demum in extremo periculo versari vidẽtur. Pæne diuersa figura dixit Catullus:

Cõtra nos tela ista tua euitamus amictu.
id est, Facile depellimus, non secus, quàm muscarum insultus.

De alieno ludis corio.

De alieno corio ludere, prouerbio dicitur, qui securius agunt, sed alieno periculo. Sũpta allegoria vel à coriarijs, vel ab apologo quopiam, vel à seruis, qui, si quid peccatum sit tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo libro septimo. Quod si quo modo ceteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum, exitium mihi parabis. Re vera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quod, cum prius illius culpa fuisset in discrimen adductus in fuga, nunc denuo committat, vt sit rursum fugiendum, idque suo potissimum periculo. Allusum est autem ad asini corium, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum, De meo tergo degitur corium, id est, res meo fit periculo. Neque dissimile, quod refert Festus, Pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus, Cicero patri de corio Cestij satisfecit. Nam is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium. hic, cum forte accumberet in eodem cõuiuio cum Cicerone, M. Tullij filio, qui tum Asiam obtinebat, &, submonente quopiam è famulis, cognitum esset, cum esse Cestium, cuius iudicio nihil

scirет

sciret M. Tullius: illico sublatus è conuiuio, iussus est flagris cædi. Circumfertur apud nostratium vulgus non absimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant, vnumquenque minus esse parcum in alieno, quam in suo. Tertullianus in libello De pallio, secus aliquanto vsurpauit: Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum est, de suo corio ludere. Sentit, Chamæleontem pro suo arbitrio vertere colorem cutis.

In herba esse.

VBI spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse, vt consequaris, in herba esse dicimus. Sumpta metaphora à segetibus, teneris adhuc, & herbescétibus, de quibus nihil adhuc certi sibi possit agricola polliceri, propterea quod plurimi casus solent incidere, qui nō sinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demessam segetem in horrea conuexit, tum demum vtcunque tutum est bene sperare. Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem:

Sed nimium properas, & adhuc tua messis in herba est,
Hæc mora sit voto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

Emole, quid metuis? occa, & seges altera in herba est.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo, quod est, momentaneum, moxq; periturum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plausu, qui datur poetis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum, aut alterum diem, velut in herba, vel flore, præcepta, ad nullam certam, & solidam peruenit frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium; sed clamorem vagū, & voces inanes, & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

PROVERBIVM resipit hæc quoq; figura, In alieno foro litigare. pro eo, quod est, in re noua, cuiq. nondum assueueris, versari. Habent enim diuersa fora diuersas litium formulas, variasq. tractandarum caussarum rationes: quarum qui rudis sit, is, tamquam hospes in peregrina regione, multa desideret necesse est. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum, & primum est, quod ciuitatis aures, quibus assueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.

In seditione, vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ κἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. id est,
Seditione orta dux est etiā Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos, & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem sortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnumquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur à Suida, Diogeniano, atque item à Plutarcho in vita Niciæ, & apud eundem in commentario, περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum:

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. id est,
Rebus turbatis, vel pessimus est i honore.

Citat idem in comparatione Lysandri, & Syllæ, nisi quod illic Aldina editio mendose habet, πάγκαλος pro πάγκακος. Rursum effertur hoc pacto:

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκῖνος ἔμμορε τιμῆς. i.
Fert rebus desperatis & cancer honorem.

Ad hanc sententiam pertinet & illud, Græcis prouerbij vice celebratum:

Καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. id est,
Mendicus etiam plurimū in loco potest.

Inter indoctos etiam Corydus sonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, id est, Inter amusos etiam Corydus sonat. Quadrabit in quosdam, qui apud idiotas audent se se velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues. Id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato:

-Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. id est,
Apud eruditos, qui nihil valent, apud
Plebem imperitam præeminent facūdia.

Corydus, vilissimum auiculæ genus, minimeq; canorum, strepit tamen vtcumque inter aues mutas, apud luscиniam canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendum arbitramur, quod, vt refert Athenęus libro sexto, non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Pternocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: cum enim incidisset sermo, quod turdi magno

emerentur, præsente Corydo, de quo rumor erat obscœni obsequij. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse æstimatū. Parasitis autem solent indi nomina contemptus. Quanquam hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum auté minime canorum esse, testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν,
Τολμῶεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδονίσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι,
Ἴσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ παλλαδίῳ δύναμαι. id est,
Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet si philomela tibi:
Coccyx si iactet se voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quæuis terra patria.

Πᾶσα γῆ, πατρὶς, id est,
Quæuis terra, patria.

Hemistichium est oraculi, quondā redditi Meleo Pelasgo, de victoria consulenti: cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidēsis. Admonet adagium, virum sapientem, ac bonum, vbicūque gentium vixerit, felicem esse. Vnde & Socrates, interrogatus, cuiatis esset, κοσμικὸν, id est, mundanum, se esse respondit. Idé innuit Aristophanes in Pluto, cum ait:

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. i.
Illic enim patria est, vbi tibi fit bene.

Dicuntur hæc à Mercurio, cupiente, vel cælo relicto, in Chremyli iam diuitis adsci sci familiam. Vsqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, vbicunque feliciter ageret: illic exsilium, vbi parum cōmode viueret. Fertur hic quoque versiculus prouerbialis:

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. i.
Solū omne patria prospere quicūq; agit.

Cicero Tusculanarum quæstionum lib. quinto, significat esse dictum Teucri, ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest, Patria est, vbicumque est bene.

Odium Vatinianum.

Odium Vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in qué acerrimè M. Tullius inuectus est, in tantum odium populi Romani peruenerat, iā detectis illius flagitijs, vt in prouerbium cesserit, Odium Vatinianum Catullus:

-Munere isto
Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

Consimili figura legimus, Odium nouercale, propterea quod nouercis omnibus innatum sit fatale quoddam, & irreconciliabile odium in priuignos. id, quod elegāter indicat epigrāma Græcum, quod haud grauabimur adscribere. Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore:

Στήλην μητρυιῆς μικρὰν λίθον ἔστεφε κοῦρος,
Ὡς βίον ἠλλάχθαι, καὶ τρόπον οἰόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλιθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorū carminum elegantiā cum haud nesciremus nos nō assecuturos, tamen, quo possent intelligi, vtcumque vertimus,

Exiguo lapidi puer addit serta nouercæ,
Mutasse vt vitam, sic ratus ingenium.
At puerum exstinguit tumulo hæc illapsa nouercæ
Priuigni exanimem vel tumulum fugite.

Euripides in Alcestide:

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Hostis nouerca, est ante natis liberis,
Nihiloq; mitior nocente vipera.

Perdidisti vinum infusa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.
Vini liquorem perdidisti infusa aqua.

Verba sunt Polyphemi ex tragœdia Aristij, cui titulus Cyclops, teste Chamæleōte in Satyris. Sic enim increpat Vlyssem, vinū aqua temperanté. Antiquitus merum bibebant, nō sine noxa, donec Staphilius, Sirrheni filius, ostédisset vinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teste Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædā recte faciunt: deinde, qua vi leui de caussa, benefacta malefactis subuertunt. Vlpianus apud Athenæum, in eum, qui βαλλίζειν dixerat, pro κωμάζειν, idq; barbare, Σὺ δὲ ἡμῖν ἐκ γῆς συβαρίας ὄνομα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. id est, Tu vero nobis ex terra subulca vocabulū mercatus, perdidisti vinum, infusa aqua. Cyclops enim, vt barbarus ac temulentus, (talem inducit etiam Homerus) sic existimat vinū aqua corrumpi: cum e diuerso, sapientum

tum

tum iudicio, reddatur melius, ac salubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchũ, temulentum deum, Nymphis sobrijs deabus tẽperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri id est huiusmodi:

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ᾽ ἐκ πυρὸς ἥλαθ᾽ ὁ κοῦρος
Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ὄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν ἄργης
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. id est,
Bacchus, vt è flammis puer exsilijsset, in vndis
Tinxerunt Nymphæ sordidum adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis est Bacchus gratus: at ignem
Ardentem capies, hunc nisi miscueris.

Quamquã vinum largius dilutum illud habet noxę, quod in posterum diem grauius dolet caput, qui biberit, quam si merũ bibisset. Aristoteles id esse putat in caussa, quod vinum per se crassius, accessione aquę factum subtilius, citius penetrat angusta capitis foramina: meri noxam, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem transmittens: præterea concoctu difficilius est.

Abiecit hastam. Ῥίψασπις.

HASTAM abijcere, dicitur vtiq; prouerbiali figura, qui caussæ suæ diffisus, abijcit animum, ac desinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides ne tu illum tristẽ, demissum? Iacet, diffidit, abiecit hastam. Græcis item prouerbiali conuicio dicuntur ῥίψασπιδες, ignaui, ac timidi, quiq; in acie locum deserunt, ac clypeum abijciunt: quo probro notatus est Demosthenes. Lucianus in Ioue Tragędo: Καὶ δῆλός ἐστιν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα, i. Ac plane videtur scutũ abiecturus. Vsque adeo vero probrosum habebatur antiquitus clypeũ abijcere, vt Lacedęmonij Archilochum e finibus suis iusserint excedere, quod scripsisset, satius esse clypeum abijcere, quam interire, teste Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi distichon refertur ab Aristophane in fabula, cui titulus εἰρήνη, estque huiusmodi:

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων, id est,
Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum
De serui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios esse Thracię populos, aduersus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplũ postea secutus est Demosthenes, ad dicẽdum, quã pugnandũ, instructior. Notatur apud Aristophanẽ & Cleonymus hoc nomine, vt in Vespis: Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα .i. Abiecit clypeũ. Quin & Isocrates in oratione, quã scripsit de Pace declarat, infames olim habitos, qui vel ordinẽ deseruissent, vel clypeũ abiecissent. Idẽ indicat Æschines aduersus Timarchum, quod qui nõ fuisset in bello, aut qui hastã abiecisset, ei nõ licebat in concione quidquã agere. Postremo Aristoteles lib. Moraliũ 5. inter ea, quæ lex vetat cõmemorat τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. i. non deserere ordinẽ, nõ fugere, non abijcere arma. Et aliquanto post, agens de iniustis, (qui tamen πλεονέκται dici non possunt, quod nihil capiãt inde lucri) exẽpli loco ponit τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίαν, id est, qui ob metum, & ignauiam clypeos abiecerunt. Tale quiddam, opinamur, subindicat Horatius in Lyricis, cum ait:

Tecum Philippos & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula.

Q. Curtius lib. 3. Tum ceteri dissipantur metu, &, qua cuiq; patebat ad fugã uia erumpunt, arma iacientes, quę paullo ante ad tutelam corporum sumpserant: adeo pauor ẽt auxilia formidabat. Est aliquoties apud Iul. Cæsarem, Abiectis armis. Sed, quo longius receditur à simplici sermone, hoc maior est adagij gratia, veluti, si quis eum, qui non reluctatur turpia suggerenti dæmoni, sed statim obsequitur, appellet Rhipsaspidem. Huius prouerbij facta nobis est antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοὶ, i. Multa mentiũtur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quod cãtores hoc modo spectantes, vt delectẽt, ac placeant, pleraq; canunt in laudẽ auditorum falsa. Nihil.n. veritate grauius, nihil assentatione suauius. Aristoteles lib. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ, κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοὶ, id est, Sed, iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poetæ. Est autẽ, nisi nos fallit memoria, hemistichium Homericum,

de citharœdis, solitis in conuiuio canere. At hoc dictum quosdā vsqueadeo mouet, vt prorsus ab omnibus omnium poetarum scriptis abstineant, non minima portione eruditionis.

Accissare.

Ἀκκίζειν, id est, Accissare, Græco prouerbio dicebantur, qui, cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recusabant: qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt, Acco mulierem fuisse quampiam notæ stultitiæ, quæ solita sit ad speculum, cum imagine sua, perinde, atque cum alia muliere, cōfabulari, vt hinc vulgo, quæ stultius, aut ineptius aliquid agerent, Accissare dicerentur, & Accus nomine compellerentur. Apparet, illud etiam moribus huius mulieris affuisse, vt recusaret, quæ tamen cupiebat, unde & Accismus, ficta huiusmodi recusatio dicatur. M. Tull. ad Atticum lib. Epistolarum secundo: Hoc, opinor, certi sumus, perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu, id est, quid dissimulamus? Lucianus in libello De mercede seruientibus. Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος, ἄπαγε παρὰ σοῦ δ' ἐγώ, id est, At ille accissans: Aufert, inquit: ego ne abs te? Idem in Amoribus: Πάντα δὴ περιελὼν ἀκκισμόν, id est, Omni sublato accismo, id est, tergiuersatione. Rursus in eodem sermone, Πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμὸς, id est, Multus autem uiris adest accismus. Item Philemon apud Athenæum libro 13. Οὐκ ἔσ' οὐδ' εἷς ἀκκισμὸς, οὐδὲ λῆρος, id est, Nec vllus est Accismus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco, & Alphito mulieres fuisse, per quas fœminæ deterrerent pueros a peccādo. Vsurpat hanc vocem & Plato in Gorgia: Ἀλλ' ἀκκίζῃ ὦ καλλίκλεις.

Scytha accissans asinum.

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον, i. Accissans Scytha asinū. Aduersus eos, q verbis auersantur, qđ recupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam, conspecto asini cadauere, Scythæ cuidā, qui forte aderat, dixit, En quod cenes. Ille, primū asper natus, atq; abominatus, postea tamen appa rauit, cenauitq;. Ita ferme Suidas, & Zenodotus. Hesychius secus affert, σκύθης ὄνειον δαῖτα, id est, Scytha asininum conuiuium, vt subaudias, reperit: si tamen hic locus apud Hesychium mendo vacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis ὄνειον dictum est pro vtili: sic, tamen, vt allusum sit ad asinum.

Aut quinque bibe, aut tres, aut ne quattuor.

ATHENÆVS libro decimo, de bibacitate disputans, scribit adagium huiusmodi vulgo fuisse celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτλαρα, id est, Aut quinque bibe, aut tria, aut ne quattuor. Præscribit modum diluendi vini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis: vt quinque vini cyathis quo adderentur aquæ, aut duobus unus. Huius rei testem citat Ionem poetam, qui scripserit, vatem quendam Palamedi prædixisse, Græcos nauigaturos, qui tres cyathos ad unum biberent. Idem Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε, καὶ δύο, id est, Salue quinque, & duobus. Præterea Amypsiam, ἐγὼ δὲ διόνυσος πᾶσιν ἡμῖν εἰμὶ πέντε καὶ δύο. id est, Ego autem Bacchus omnibus uobis quinque & duo. Verum hac de re copiosius aliquanto Plutarchus τῶν συμποσιακῶν, Decade tertia, testans conuiuialibus contiunculis celebratum fuisse, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσαρα, ne quis temere Plauti verba cō mutet. nam apud hunc quoq; referuntur. Atque in hāc rem iocatur Ariston: Quemadmodum in musica. Hemiolij proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam, quæ uocatur Diatessaron, symphoniam esse præter ceteras hebetem, & obscuram, & epitrito constare. Itidem & in bibēdi harmonijs tres esse symphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diatessaron. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constituit, si tres aquæ cyathi duobus vini cyathis admisceātur. Quod si duobus admisceas duos, dupli proportionē exsistere. Diatessaron harmoniā fore, si vni uini cyatho tres aquæ cyathos addideris. atq; hic esse epitritum: quæ proportio pertineat ad tres magistratus in Prytaneo sapientes, ac sobrios, aut ad dialecticos, cū, adductis supercilijs, de suis anxijs argutijs disputant. Iam, si duos vni admisceas, tonū nasci maxime turbulentum, & ut appellat ipse, ἀκροθώρακα, Chordas mouentem non mouendas mentium, propterea quod per hūc nec omnino sobrios esse licet, nec stultitiam mero immergere. Quod si duo tribus

bus addideris, harmoniam exsistere omniũ maxime musicam: vt quæ somnos inuitet, tranquillitatem, ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrices, Iten & Adrastiam; Iunoni vnam, nempe Euboeam; Apollini duas, Alethiã & Corythaliam; Baccho vero plures, quod hũc deum oporteat pluribus nympharum mensuris mansuefactum, ac domitum, moderatiorem, ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluendum. Meminit huius adagij Plautus in Sticho, seruos compotãtes inducens: Sed interim, Stratege noster, cur hic cessat cantharus? Vide, quot cyathos hos bibimus. Tot, quot digiti sunt tibi in manu Cantio est Græca:

Καὶ πέντε πῖνε, ἢ τρία πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα.

Quamquam hic Plauti iocus non caret suspicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio, ne quattuor biberet, ad veterum superstitionem pertinet, qua creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus, dierum obseruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem lib. vigesimooctauo, cap. sexto, scribit ad hunc modum: Numerum quoq; quaternarium Democritus, condito volumine, & quare quaterni cyathi, sextarij ve non essent potandi. Hunc nimirum allusit Horatius lib. Odarum 3.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus, aut nouem,
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. tres prohibet supra,
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta sororibus.

Item Ausonius:

Ter bibe, vel toties ternos: sic mystica lex est.

Id est, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum; aut nouem, ad numerum Musarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλασσαν, id est, Siculus mare, subaudi, prospectat. De ijs, qui denuo sollicitantur ad subeũdum periculum. Natum aiunt à Siculo quodam, qui, cum, ficos naui portans, naufragium fecisset, ac deinde sedens in litore, mare placidũ, ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur: Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, idest, Noui, quid velis, ficos vis. Recensetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum Collectoribus.

Ficum cupit.

Σῦκον αἰτεῖ, id est, Ficum petit. In eum dicebatur, qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quod olim Athenienses agricolis blandiri solerent, vt ab illis ficos præcoquos acciperẽt, bene ominantes ac precantes, vt in annum sequentem fici feliciter prouenirent. Rustici vero, postea quam senserunt ciuium blandiloquentiam eo spectare, vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodi spe adulãtem, ficos petere dicerent. Aristophanes in Vespis:

Σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id est,
Tu vero nunc ficos à me petis.

Longum valere iussit.

Μακρὰν χαίρειν φράσας ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id est, Honoribus, qui hic sunt, lõgum valere iussis. Ea figura, quoties ad rem, non ad hominem, refertur, haud dubie prouerbialis est. Rem igitur, à qua nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longum valere iubere. Sumpta metaphora ab ijs, qui discedunt, diutius absfuturi, seu numquam redituri. Est sæpicule apud Lucianũ, & item apud alios M. Tull. in epist. ad Att. lib. 8. At ille, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit se Brundisium. Incertum, vtrum de philosopho quopiam loquatur, qui, cũ solitus esset multa præclara de honesto loqui, quod in ipso situm esset, postea, veluti renuncians philosophiæ, sibi consuluerit: an de Pompeio, qui Cæsarem fugit in Græciam, incolumitatis rationem habens potius, quam dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. i.
Veneri tuæ multum valere renuncio.

Vsurpat Lucianus in Ioue Tragœdo. Idẽ in Apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbium his quidẽ verbis, τὸ γὰρ μακρὰν χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντίζειν δηλοῖ, id est, Hoc dictum, Longũ valere, declarat, nobis nõ amplius curæ futurum. M. Tull. Epistolarum familiarium lib. 15. pro μακρὰν χαίρειν dixit, Nuncium

remittere: Virtuti, inquit, nuncium remisisti, delenitus illecebris voluptatis. Eadem forma dicimur Repudiare, aut Renunciare, aut Nuncium mittere ijs, quæ spreta relinquimus: metaphora sumpta à solemni more diuortij. Quo, qui diuertebat, dicere solet, Tua tibi habe. Sic enim Caius libro vigesimoquarto, titulo secundo de diuortijs, & repudijs, capite Diuortium. In repudijs autem, id est, in renũciationibus, comprobata sunt hæc verba, Tuas res tibi habeto: item hæc verba, Tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In sponsalibus auté, inquit, discutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere, In qua re hæc verba probata sunt: Condirione tua non vtar. Ita Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc alludens Cicero in Antonium, Frugi factus est, inquit: illam suas res sibi habere iussit. Apud iurecõsultos frequens est Nuncium mittere, quod fit pariter in matrimonijs, atque in sponsalibus: licet diuersa verborum formula, quemadmodũ diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti, si quis dicitur ab aulica vita, alio ve studio, recedere, de eo sic loquamur, Aulam suas sibi res habere iussit. Philologiæ suas res sibi habere iussit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat.

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. i.
Ficusq́; ficus, ac ligonem nominans
Ligonem.

Senarius, è comędijs Aristophanis in adagionem traductus. Quadrat in eum, qui, simplici, & rusticana vtens veritate, rem, vt est, narrat, nullis verborum ambagibus, ac phaleris, obuoluens. Sunt enim apud Rhetores figuræ quędam, quibus fit, vt turpia honeste, aspera molliter, superba modeste, mordacia blande dicantur. At, qui crassiore sunt Minerua, rudius, ac planius eloquuntur, suo quidq; nomine signantes. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἐγὼ γὰρ, ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην λέγων, id est, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, rusticanus sum, & ligonem ligonem appello. Rursum in præceptis historiæ conscribendæ, vult scriptorem, liberum, & incorruptum esse, qui rem, vt est gesta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoque modũ: Τὰ σῦκα σῦκα λέγων, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον, id est, Ficus ficus voco, panarium panarium. Aristophanes in Nebulis,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ὀβολὸν οὐδενὶ,
Ὅς τις καλέσει, κάρδοπον τὴν καρδόπην. i.
Ego nec obolum cuipiam persoluerim,
Qui cardopum tantũ vocarit cardopam.

Cardopus, arca panaria. Ceterum poeta facit Socratem nugantem, qui contendat, non esse dicendum κάρδοπον, (quemadmodum dicebat Cleonymus) sed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit, τὴν σωστράτην.

Domesticus testis.

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς. id est, Domesticus testis. Vbi quis ipse sese laudat, quasi domi testem habeat, non aliunde adductũ. Huic autem testium generi quam minima fides haberi solet, ac legibus ceu suspecti reijciuntur. Paulus Pandectarum lib. 12. titulo de testibus, cap. penultimo: Testes, quos accusator de domo produxit, interrogari non placuit. Rursum Codic. libro quarto, eodem titulo. Etiam iure ciuili domestici testimonij fides improbatur. Lucianus in Ioue tragœdo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, φασὶν, id est, Euge, domo adductus testis, vt dici solet. Huc allusisse videtur Seneca ad Lucilium, cum scribit in hunc modum: Exspecta me pusillum, & de domo fiet remuneratio. Nisi quis malit illic Dono legere. Sunt Græci scriptores, qui dicant, hoc adagium conuenire in eos, qui, prius mentiti, postea verum confitentur: veluti conscientia adacti, quę pectoris testis est. Sic Plutar. τὴν οἴκοθεν κρίσιν vocat, animi iudiciũ, quod non corrumpitur. Nec hinc multum abhorret, quod est apud M. Tull. De oratore libro secundo. Tertium vero illud, clamare, contra quàm deceat, & quam possit, hominis est, (vt tu, Catule, de quodam clamatore dixisti) stultitiæ suæ quamplurimos testes domestico præconio colligẽtis. Domesticum præconium appellauit, quod ipse suam stultitiam traduceret. Idẽ in eius libri principio: Quos tum vt pueri refutare domesticis testibus, patre & C. Aculeone propinquo nostro, & L. Cicerone patruo solebamus. Hic simpliciter domesticos testes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domesticum esse potest, quam sua cuique conscientia. Idem M. Tull. Cicero lib. Epist. famil. 2. ad Cæliũ, cuius

cuius initium, Raras tuas: Mea vero officia ei non defuisse tu es testis, quoniam οἱ κόθεν ὁ μάρτυς, vt opinor accidit Phania. Nam ita legendum suspicamur: tametsi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικοῖς μάρτυς, nisi forte pro κωμικὸς magis placet, οἰκιακός. Idē in oratione pro L. Flacco, Neque in toto Æmonensium testimonio, siue hic confictum est vt apparet, siue missum domo est, vt dicitur, commouebor. Terentius: Ego hāc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium.

BOEOTII apud antiquos malè audiebant vulgo, stoliditatis nomine, quemadmodum superius ostensum est. Vnde, quidquid insulsum esset, ac stultum, id Bœoticum dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἄγροικον τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς βοιωτικὸν, id est, Istud, quod dixisti, prorsus agreste est, & vehementer Bœoticum. Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς, id est, Bœoticum ingeniū, pro stupido, ac stolido. Horatius in Epistolis.

Bœotum in crasso iurares aere natum.

Plutarchus, ipse Bœotus, cum alijs aliquot locis, tum in commentario de carniū esu, scribit ab Atticis notatos Bœotos, tāquam brutos, & stupidos, ac pingues: idq; propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quod ea gens magis studuit exercendis corporibus, quam animis excolendis. Vnde, teste Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui scripserit, Athenienses rei nauticæ fuisse studiosos. Thessalos equestris, Bœotos corporum exercitamētis, Cyrenæos curribus valuisse, Lacedæmonios circa leges fuisse diligentes.

Bœotica cantilena.

Βοιώτιος νόμος, id est, Bœotica cantio dicebatur, si quibus rerum initia tranquilla, ac prospera fuissent, posteriora turbulenta, ac tristia. Vnde Sophocles scripsit:

Ὅταν τις ᾄδῃ τὸν βοιώτιον νόμον. id est,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticā.

Natum ex historia: nam Bœotij primum liberam, ac pacatam agebant vitam; deinde, mortuo Laio, in varias calamitates inciderunt: vt illorum cantilena à læto initio in luctum desijsse videatur. Citatur à Zenodoto. Aristophanes in Acharnensibus vsurpare videtur pro cantione rudi, atque indocta:

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος βοιώτιον. id est,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata.

Βοιώτια αἰνίγματα, id est, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique, atque obscure dicta, quæq; perdifficile perfici possent. Sumptum à fabula Sphingis, monstri Thebani. Ea proposuit Oedipo ænigma huiusmodi: Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους, id est, Quadrupes, bipes, ac rursum tripes. Id Oedipus interpretatus est hominem esse, qui puer manibus quoque pedum vice nititur: deinde, confirmato gradu, duobus pedibus se sustinet: donec ætas decrepita baculum, ceu certum pedem, addat. Exstat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum:

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, οὗ μία φωνὴ,
Καὶ τρίπον. ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ, id est,

Est bipes in terris, & quadrupes, haud eadem vox,
Et tripes. immutat speciem hoc ex omnibus vnum,
Quæcunque in terris repunt, volat æthera circum,
Perq; mare: ast, vbi iam pedibus compluribus auctum.
Accelerat gressum, victis tum maxima membris
Segnities, ac torpor adest, minimumq; vigoris.

Hesiodus itaque in secundo Georgicon libro, vetulum, ac senio iam incuruum, tripedem hominem appellat:

Τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id est,
Tunc iam tripedi mortali similes.

Bouem in faucibus portat.

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. id est,
In faucibus portat bouem.

In edacē olim dicebatur, vt indicāt Zenodotus, & Suidas. Natū, vti coniicimus, vel à Theagene athleta Thasio, vel à Milone Crotoniata: quorum alter bouē solidū solus comedit, teste et Græco epigrammate: tum autem Posidippo apud Athenæum, alter

alter

alter (vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites) in Olympijs taurum quadrimum humeris sustulit, ac stadij spatio gestauit, eumq; eodem die solus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare.

Βοιωτοῖς μαντεύσαιο, id est, Bœotis vaticinare. Abominantis est sermo, perinde, vt dicimus, Hostibus ista vaticinare.

-Capiti cane talia demens
Dardanio. Et:
Hostium vxores, puerię; cæcos
Sentiant motus orientis Hædi, &
Æquoris nigri fremitum. & Et,
Hostibus eueniant cõuiuia talia nostris.

Aptius autem dicetur in eum, qui tristia vaticinatur: si quando precabimur, vt ea in ipsius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum scribit, Heraclidem allegans autorem: Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu cõsulerent oraculum, vates, quæ tum Dodonæ responsitabat, ait eos fore victores, si quid impie patrassent. Itaque consultorum quidam arreptam Myrtilam (nã id mulieris fatidicæ nomen) in lebetem, aqua calida feruentem, qui forte inibi aderat, inijcit. Sunt, qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli successu sciscitantibus, respondisse, futurum, vt quamplurimos vincerẽt, si prius quempiam è ducibus immolassent. At illos Bõbum ipsum interemptum immolasse, atq; hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit.

Κριὸν προβάλλει, id est, Arietem obijcit. In rixæ, pugnæq; cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum suscepturi fetialẽ mittebant, qui arietem adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pacto, ciuitatem, & agros illorum hostibus compascuos fore. Auctor Diogenianus.

Argenti fontes.

Ἀργυρίου κρῆναι λαλοῦσιν, i. Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ij, qui stolide quidem, atque indocte, sed arrogãter tamen, & confidenter loquerentur, opibus videlicet suis freti. Vulgus enim diuitum, dulci, vt ait Horatius, fortuna ebriũ, hoc quoque putat suis diuitijs deberi, vt, quidquid dixerint, id protinus, velut eruditum, omnes suspiciant, & approbẽt. Quod notans Flaccus:

-Meæ, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et, quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenustus,

Fortuna, quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Antiphane, apud Stobæum:

Ο δὲ πλοῦτος ἡμᾶς, καθάπερ ἰατρὸς κακὸς,
Τυφλοὺς, βλέποντας παραλαβὼν, πάντας ποιεῖ. id est,
Opes enim nos, sicuti medicus malus,
Vbi receperint, reddunt videntes illico cæcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente:

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας
εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. id est,
Cæcæ diuitiæ, atq; eos, qui se intuentur, cæcos reddunt.

Rursum illud eiusdem:

Υπερήφανόν τι γίγνεται λίαν τρυφὴ,
Οτε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν. id est,
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes qui possidet, mores repens
Mutat in alienos pristinis contrarios.

Diximus alias, Fenum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmijs, hymno tertio: εἴτις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, id est, Si quis vir fortunatus fuit, vel in gloriosis certaminibus, vel in opulentia, obtinet, vt aiunt, magnificam saturitatem, dignus, qui laudibus ciuium admisceatur. Quadrabit in eos quoque, quorum oratio, propter opum fiduciam, plus satis libera, atque audax, videbitur. Nam, quemadmodum paupertas timiditatem affert, itidem opulenta παρρησίαν, id est, loquendi confidentiam, adducere solet.

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis est figura, in hominem exulem, erronem, & incertis vagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus:

Κὰν

Κἂν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. id est, Terram ante terram persequi.

Item alibi:

Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. id est, Solum at ego fugiens præ solo, trepidus metu.

Lucianus in Pseudomante, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, id est, Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos solum vertere dicuntur, qui exsilij caussa migrant alio. Alciphron in epistolis: Ἀνασᾶσα ὁποίποτε γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id est, Demigrans quo libet fugiam potius, terram terra commutans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, libro 14. Hæc & alia ferre non possum: itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. significat, se de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem scalpendas otium est.

PROVERBIALIS est hyperbole, cum ne minimum quidem otij superesse significamus: dicimus, nec tantillum vacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in bis accusato; Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς, φασὶ, σχολὴν ἄγων, id est, Ac, ne tantisper otiosus, vt autem, sicut aiunt, scalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id est, Citius alicui in nauigio cadēti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantam vbiq; copiam significamus, vt quoqunq; te vertas, occurrat, quod quæris. Etenim, cum nauis ipsa vndique sit lignea, non potest non in lignum incidere, quisquis in ea cadit, Lucianus in bis accusato: Ὥς τε, κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθ' ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς, ἀπορήσῃ φιλοσόφου, id est, Itaque, iuxta prouerbium, citius fiet, vt in naui lapsus, non incidat in lignum, quam vt, quocunque aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorum turbam tantam, vt omnia vbique plena videantur, nec liceat effugere.

Episcythizare.

Ἐπισκυθίζεσθαι. Lacedemoniorū adagio dicitur, pro eo, quod est, vinū merum intēperantius Bibere. Et Achæus in Æthone Satyrico σκυθιστὶ πιεῖν, siue, vt in quibusdā exēplaribus legitur. σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo, quod est, ἀκρατοπιεῖν, hoc est, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnosophistarū, ex Herodoto, & Chamæleonte auctoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem consuetudinem, & illorum ἀκρατοποσίαν, id est, meri potationem imitantem, in insaniam versum fuisse. quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum libro 6. cui titulum fecit Erato, addens, hinc natum apud eosdem Spartanos vulgare dictum, vt, si quando velint ζωρότερον πιεῖν, hoc est, intemperantius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc est nimium infundito aquæ: pro eo, quod dicendum erat, ἐπίχυσον, id est, infunde aquam. Apud eundem lib. vndecimo, Hieronymus Rhodius docet, σκυθίσαι dictum, pro μεθύσαι: & Athenæus dubitat, utrū Scythis Scyphus, id est poculi genus habeat nomē: vt σκύφος dictum sit quasi σκύθος. Nam vocem sic immutatam ostendit apud auctores exstare. Quin & illud addit, Lacedæmonios, cum sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eo legasse Dercyllidam, quod is nihil haberet synceritatis Laconicæ, sed ingenium subdolum, ac ferū: existimantes, huic nō posse dari verba. quē ob id σκύθον appellarūt Lacedæmonij, quasi σκύφον. Scythę autem, & Thraces ἀκρατοπόται vocantur, id est, meribibi: vnde plerumque conuiuia illorum sanguinolenta sunt, & tumultuosa. Apud eundem Anacreon, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat, quod Callimachus, verbo composito, dixit ζωροποτεῖν. Elegāter apud Athenęum libro 10. dixit Sophocles:

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. id est,
Cogi ad bibendum, non minus graue est
malum.
Quam si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem, & immodicum vsum.

Vinum caret clauo.

ATHENÆVS eodē libro, de potationibus disserens, huiusmodi prouerbiū eleganter vulgo dici solere scribit, τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια, id est, Vinum non habere clauū: propterea quod ebrietas nihil cōsulte, neque moderate, uel dicit, vel facit. Obruitur enim rō, quæ claui vice sobrios moderat̄, ac gubernat. Huc pertinet Ouidianū illud.

Nox,

Nox,& Amor, Vinumq; nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber, Amorq; metu.

Non illepidum est, quod apud Athenæũ libro 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse vetitum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuium. Id apparet fuisse vasculi genus, quo vinum è cratere ministri effunderent in cyathum. Id factum est, ne supra modum bibẽtes,& animi, & corporis viribus destituerentur: & addit, cum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri prochoidas: sed nihilo secius tãtũ illos bibere, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν, αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρχούμενοι ἐξιέναι, id est, Pro eo quod non inferuntur prochoides, ipsi efferuntur, postea quam non amplius possunt exire saltantes. Itaque vinolentia nullis minus ignoscenda est, quàm qui Reip. clauum moderantur: hoc est, regibus, & magistratibus. Nec vinum, nec somnus conuenit assidentibus clauo: sed interdum nulli magis indulgent vino, somnoq;.

Vinum senem etiam vel nolentem, saltare compellit.

Ac rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit:

Οἶνος ἄνωγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν, id est,
Vina senẽ, vt nolit, cogit ductare choreas.

Admonet, nihil esse tã ineptum, neq, tã alienum, ad quod nõ incitet ebrietas. Subijcit & aliud carmen non dissimilis sniæ:

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. id est,
Insanire facit sanos quoque copia vini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore:

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id est,
Recte vetusto dicitur prouerbio,
Quod vina senibus persuadent, ò pater,
Vti velint nolint, choreas ductitent.

Huc pertinet illud Platonis lib. de legibus primo: Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaq; ,vt videtur, non solum senex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius:

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præministras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id est, Ranis vinũ infundis. In eum dicebatur, qui id ministraret, quo nihil esset opus ei, cui exhiberetur: veluti, si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis.n.nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagiũ à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæũ in Coriano, Ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. Obiurgat enim pincernam, quod quattuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoque conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum, bibere videantur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem.

Fortassis simpliciter dictum est ab Horatio:

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit: vnde gemini prognati, Castor, & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert, ostendi apud Lacedæmonios suspensum tenijs à testudine templi. Verum, si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore; aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æque fuerit prouerbiale. veluti si dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniũt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles libro De generatione animalium quinto, ostendit, id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si vitelli membrana dirimantur. Ijdem, si cohæreant, & confundantur, fetum edi monstrosum.

De curru delapsus.

Ἐξ ἁμαξῶν κυλιόμενος, id est, De curru delapsus. In hodiernum quoque vulgo durat adagium, in eum, qui, oblitus propositi, alio se transfert: aut, qui in sententia labascit, ut De curru delapsus, dicatur, quemadmodũ Ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis:

Ἐξαμαξευομένη φρήν. id est,
Animus à curru decidens. hoc est, aberrans ab instituto.

Natum

Natum apparet à fabula Phaethontis, quē ferunt curru excussum. Siquidem animus, velut auriga corporis est, & corpus ceu vehiculum. Est & apud Platonem de animabus e cælo delapsis, quod curribus suis essent excussæ.

Numerus.

HOMINES nullius bonæ rei, Numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horū temporum. Aristophanes in Nebulis:

-Οὖτες λίθοι
Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως νενασμένοι ἀμφορᾶς.

Horatius:

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Translatum videri potest à calculis, ad nihil aliud vtilibus, nisi ad numerū. Anacharsis, Plutarcho teste, taxauit Athenienses, qui nummis ad rationem dumtaxat vterentur. Quamquam magis arridet, vt ita Numerus dicatur, quemadmodum dicunt, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, & εἷς τῶν πολλῶν, id est, vnus e plebe. Ita Flaccus, At summi paullo infirmior, vnus multorum: etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca libro primo, Epistola decima. Iste homo non est vnus è populo. Insignes nominantur. Qui nihil habent insigne, turba sunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus: Nos numerus sumus. Et Virgilius: Cadit & sine nomine vulgus.

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, id est, Summis vti velis, Prouerbiali metaphora dicūtur, qui maximo conatu adnituntur, atq; incumbunt: aut qui omnem captant occasionem. Mutuò sumptum à nautis, quibus mos est velum in altum tollere, quo currant celerius. Aristophanes in Ranis:

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοισιν. id est,
Vtens supremis carbasis.

Pindarus in Nemeis, hymno quincto: Δίδυ φωνὰν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου, id est, Da vocem, sursum autem tende vela ad summum antennæ iugum. Vt cuiq; res sunt secundæ, aut aduersæ, ità velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis.

Ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id est,
Summa cape, & medio potieris.

Hemistichiū carminis Heroici. Vbi quid obscurius, & perplexius dictum significabant, admonentes, rem attentius expendendam, hoc prouerbio consueuerunt vti. Zenodotus hinc natum tradit, Æginetis patria pulsis, de quærenda sede consulentibus oraculum, responsum est hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atque illos, cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluisse. Potest & in hanc accōmodari sententiam, vt admoneamur, ad res summas, & egregias eniti. sic enim futurum, vt ad mediocritatē perueniamus. Summum animo destinandum, vt saltem modicis potiamur.

Iniquum petendum, vt æquum feras.

HVIC affine, quod recenset Quinctilianus Institutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino sine ratione est, quod vulgo dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductum videri potest, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant, quam pro dignitate, quo pretium saltem ęquum accipiant. Non fugit hæc sententia Syrū illum Terentianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem astu tractans, postulat, vt puellam Æschino dimidio pretij tradat, atque hac arte efficit, vt leno sortem solidam percupide, & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgo verbum huiusmodi: Qui annititur, vt auream quadrigam sibi comparet, vnam certe rotam assequetur. Equidem arbitramur huc allusisse Senecam libro De beneficijs septimo: Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad versum suum redeant. Cum dicimus, meminisse non debet, hoc volumus intelligi, prædicare non debet, nec iactare, nec grauis esse. Pulchrè Seneca depinxit naturam hyperboles.

Ad ambas vsque aures.

Μέχρι τῶν ἀμφοτίδων, id est, Vsque ad aures ambas impleri dicuntur, qui supra modum ingurgitant sese. Sumpta metaphora à vasculis, ad ansas vsque impletis. Exstat apud Suidam.

Seruilis capillus.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐπιδεικνύειν, i. Seruilem capillum præseferre dicūtur, qui agrestibus, & inelegantibus sunt moribus. Inde ductum, quòd Athenis serui manumittendi ca-

di capitis pilos deradebant. Plato scribit in Alcibiade, quosdã seruiles pilos in animo gestare, indoctos, & stupidos significans. Citantur apud Suidam hæc ex auctore quodam: πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν ὐ δὲ τὰ πάθη κατεσταμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα, φασὶν, ἐπιδεικνύμενων, id est, Multis collectis viris, neq; compositis affectibus, sed qui seruilem, vt aiunt, capillum adhuc præseferrent. Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, rem prodigiosam tradit, homines quosdam hirsuto corde nasci. Pliniana verba sunt hæc: Hirto corde gigni quosdam homines prodũt, nec alios fortiores esse industria: sicut Aristomenẽ Messenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipse conuulneratus, & captus, semel per cauernam latomiarum euasit, angustos vulpium aditus secutus: iterum captus, sopitis custodibus somno, ad ignem aduolutus lora cũ corpore excussit. Tertio capto, Lacedæmonij corpus dissecuere caussa videndi, hirsutumq; cor repertum est.

Amyris insanit.

Ἄμυρις μαίνεται. id est, Insanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua recte vtemur, vbi quis sub insaniæ prætextu rebus suis consulit. Aut, vbi quis, solus periculũ prospiciens, in tempore sibi cauet, creditus interim vulgo desipere: deinde rerum euentus docet, illum vnum sapuisse. Vt hæc sit vox velut opprobrantis socordiam ijs, qui sibi non prospexerint mature: neque sapere cœperint, nisi accepto vulnere. Zenodotus ab historia natum ait huiusmodi: Cum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos amandarunt, qui de rerum suarum successu sciscitaretur oraculum. Respõsum est, Euertendam Sybaritarum fortunam, vbi plus honoris habere cœpissent hominibus, quam dijs. Euenit deinde, vt seruus, à domino vapulãs, nequidquam ad deorum aras confugisset; post, ad heri monumentũ confugiens, liberaretur à plagis, vt alibi dictum est. Quod simulatq; cõspexisset Amyris, collectis rebus suis, ĩ Peloponesum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominem velut insanum ridẽtibus. Postea idem ob fictam insaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Eustathio in secundo Iliados libro: citatur autem ex Pausaniæ rhetorico dictionario. Addit, quosdam Thamyrim hũc appellare, quosdam Amyrim, abiecto theta. Solet autem more hominũ euenire, vt vati tum demũ habeatur fides, ac laudetur, posteaquam ipsis iam, premimur malis. Proinde Cassandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho:

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι. i.
Sapiensq; dicor, his, malum qui sentiunt:
Porro, antequam illud sentiant, insanio.

Sophocles, Laudiceni.

QVI ad ostentationem dicebant, aut recitabant, vulgato conuicio Sophocles, & Laudiceni dicebantur. Adagium natum, vt apparet, ætate Plinij minoris: cuius verba paullo altius repetemus, quo planius prouerbij sententiam intelligere liceat. Nam in epistola quadam, adolescentium quorundam ridiculam in agendis caussis arrogantiam, & ambitionem taxãs, sic ait: At hercule ante memoriã meam, (ita maiores natu solent dicere) ne nobilissimis quidem adolescentibus locus erat, nisi aliquo consulari producente. Tanta veneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc, refractis pudoris, & reuerentiæ claustris, omnia patent omnibus: nec inducuntur, sed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus similes, conducti, & redẽpti mancipes. Conuenitur à conductis, & redemptis in media basilica, vbi tam palam sportulæ, quam in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede transitur. Inde iam non inurbane, σοφοκλεῖς, ἀπὸ τῦ σοφῦς καλεῖσθαι, vocantur. Iisdem Latinum nomen impositum est, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroque verbo notantur, qui facundi dici malebant, & videri, quàm esse. Sophocles enim Græcè dicitur ἀπὸ τῦ σοφὸς, καὶ κλέος. At illi, dedita opera, perperam interpretabantur ἀπὸ τῦ σοφῦς καλεῖσθαι, id est, ab eo, quod sapientes vocarẽtur. In hoc igitur est allusio festiua ad poetæ tragici nomen: in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen alluditur.

Quot seruos habemus, totidem habemus hostes.

MACROBIVS in cenis Saturnalibus, Vnde putas arrogantissimum illud manasse prouerbium, quod iactatur, Totidẽ nobis hostes esse, quot seruos? Non habemus illos hostes,

hostes, sed facimus. Meminit & Seneca epistola quadragesimaseptima: cuius verba sublegisse videtur Macrobius, vt est omniũ auctorum uere fucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, ne ve ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro de Legibus sexto, propterea quod seruorum animus nequaquam integer sit, sed mentis dimidium ijs ademerit Iupiter, Homero teste, quos seruituti fecit obnoxios. Verus aũt amor, libertatis est alumnus. Odit vero, quisquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium insitum videtur seruis in dominos. Verba, Platonis sunt hæc: Οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐ δεῖ γὰρ οὐδὲ πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημμένον. ὁ δὲ σοφώτατος τῶν ποιητῶν φησὶν,

Ημισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα ζεὺς
Ανδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλειον ἦμαρ ἕλῃσι. i.

Nihil enim integrum, neque sanum, habet animus seruilis. Nam nihil oportet credere his, hominem qui sapiat. Siquidem poeta doctissimus ait:

Dimidio mentis depriuat Iuppiter illos,
Seruilis quoscumque viros sors ceperit
vmquam.

Ad hunc modũ referũtur à Platone. Ceterum aliter habẽtur apud Homerũ Odysseæ ρ, nimirum hunc in modum:

Ημισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα
ζεὺς
Ανέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Asinius Capito, apud Festũ Pompeium, (nam is quoq; prouerbij facit mentionẽ) existimat, hominum errore perperam fuisse pronunciatum, propterea quod verisimilius sit, sic esse dictum initio. Quot hostes, tot serui. Quod capti, victiq; ad seruitutem adducebãtur. Vnde ẽt dicta Mancipia.

Vocatus. atque non uocatus Deus aderit.

ORACVLVM olim Lacedæmonijs redditum abijt in prouerbium, Καλεύμενός τε κἄκλητος θεὸς παρέσαι, i. Vocatus, & inuocatus deus aderit. Vsus erit, vbi quid significabimus, etiã non accersitum, neque curatum, tamen eventurum, velimus nolimus: puta senectam, mortem, malefactorum pœnam. Horatius huc allusit in Odis.

Nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus, hic superbum
Tantalum atque Tantali
Genus coercet. hic lauare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atque non uocatus audit.

Fortassis respexit huc & Terent. in Eunucho, Vt uocato mihi, atque inuocato, sit locus semper.

Influit quod exhauritur.

Επιῤῥεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, i. Affluit, quod exhauritur. Vbi quis frustra sumi operam in re quapiam. Lucianus in Sectis, Επιῤῥεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ πρᾶγμα, ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν ἢ τῶν Δαναΐδων πίθος, i. influit, iuxta prouerbium, negotium, dum exhauritur, atque diuersũ quiddã accidit, atque in Danaidum dolio: De philosophiæ studio loquitur, in quo, quantumlibet operæ sumpseris, nunquam tamen deest, quod te laboribus exerceat, & labor laborem serit. & iuxta Sophoclem,

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id est,
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recẽset huiusmodi:

Αλλην μὲν ἐξηντλοῦμεν, ἡ δ' ἐπεισρέει. id est,
Exhausimus quidem illã, at influit altera,

Sumptũ à nautis, naui pertusa frustra sẽtinam exhaurientibus: tantum humoris accipientibus figuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiam allusisse Plato libro de legibus septimo: Τί οὖν πολλὴ ἄυξη ὅταν ἐπιῤῥέῃ; id est, Quid igitur multum argumentum, cum affluat? Quem sane locũ adducit Athenæus libro Dipnosophiston quincto: Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν πλάτωνα, ἐπιῤῥεῖ δή ὄχλος μοι τοιούτον γοργόνων. id est, Siquidem, iuxta ipsum iam Platonem, affluit mihi turba talium Gorgonũ. Seneca libro De ira secundo: Numquid ille cuius nauigium, multam vndique, laxatis compagibus, aquam trahit, nautis, ipsiq; nauigio irascitur? Occurrit potius, & aliam excludit vim, deinde aliam egerit: manifesta foramina præcludit, latentibus, & ex occulto sentinam ducentibus, labore continuo resistit: nec ideo intermittit, quia, quãtum exhaustũ est, subnascitur. Apud Athenæum libro quarto, cum in conuiuio post lẽtẽ rursus aliter cocta lens apponeretur, quidam, alludens ad prouerbium, ait:

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρέει, id est,
Ex hauseramus lentem, ac influit altera.

Non dissidet ab illo, τοῦ τρακτοῦ περιγινομένου.

Tibi-

Tibicinis vitam viuis.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id est, Tibicinis vitam uiuis. In eum iaciebatur, qui laute quidem, sed alieno viueret sumptu. Tibicines enim quoniam in sacris olim adhibebantur, adesse solent & in cenis illis pontificalibus, idque immunes. De hoc hominum genere, ni fallimur, sentit Aristoteles, quærens in Problematis, quamobrē τεχνῖται διονυσιακοὶ, id est, Artifices Bacchanales, vim vm quam bonæ frugis esse consueuerint. Reddit autem triplicem rationem. Siue quod, necessarijs artibus magnam vitæ partem occupati, non dant operam philosophiæ præceptis: Siue quod, assidue in delicijs, ac voluptaribus vitam agunt: Siue quod egestas etiam ipsa ad vitia propellit. Problema refertur à Gellio, libro Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur secesserant, narrat T. Liuius primæ decadis libro 9. Posteaquam perpelli nequibant, inquit, consilio haud abhorrente ab ingenijs hominum, eos aggrediuntur. Die festo alij alios, per speciem celebrandarum cantu epularum, inuitant: & vino, cuius auidum ferme genus est, oneratos sopiunt, atq; in plaustra somno victos conijciunt, ac Romam deportant. Nec prius sensere, quàm, plaustris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur à Diogeniano, & Suida. Musicè uiuere, dixit Plautus, pro eo, quod est, voluptariam, & otiosam agere vitam. Huc respexit Terentius: Vide otium, & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus.

Οὕτω τί τ' ἀλλότρι' ἐσθίειν, ἐστὶ γλυκύ. id est,
Vsque adeo dulce est deuorare, non tua.

Et illud apud eundem Theopompi.

Εὐριπίδου τἄριστον οὐ κακῶς ἔχον,
Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.
Sane eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eū esse, aliena qui vsque cenitet.

Scytharum oratio.

Scytharum feritas, apud Græcos in prouerbiū cessit, ut, quidquid agreste, qd quid barbarum, ac seuum, intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Est apud Lucianum, cum alijs aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonij, & Drosę, τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις. id est, Reliqua quidem, Scytharum oratio. Sentit, in calce literarum fuisse quiddam mitius dictum, reliqua nihil præse ferre humanitatis. Quidam inde natum existimant, quod Scythæ Dario regi nihil aliud responderint, quam κλαίειν, id est, vt ploraret: quæ quidem ipsa etiam vox in prouerbium abijt, vt plorare iubeamus, quos contemnimus. Ælianus in epistolis: Ἐγὼ σοὶ τέως, ἡ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, αὕτη, ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, i. Itaq; Scytharum, sicuti vocant, responsum hoc tibi sit: Ego insanio, & sapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in Vitis philosophorum putat hoc prouerbium natū esse ab Anacharsidis asperitate. Nā is, Scythas natus, inter celebres Philosophos habitus est Athenis. Sed vero proximum est, quod refert Athenæus lib. 12. Scytha, olim opibus, ac delicijs florentes, in tātam venisse ferociam, vt, quoscunq; populos adissent, summas nares viris amputarent, horū mulieres Thracum uxoribus corpora subulis pungerent, denique cunctis sub illorum dominatu lacrymosa fuerit seruitus: ut in posteros deriuatum sit prouerbiū: ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις, id est, Scythica iussio, siue præscriptio; & ἀποσκυθίσαι dicatur, ferro cæsariem amputare, quod, præter Athenæum, indicat & Stephanus. denique σκυθρωπὸς, & σκυθρωπὸς pro toruo tristi, austero, ac truculento: ab eius gentis moribus dictum videtur: σκύζεσθαι, irasci: quod ea gens sit supra modum iracunda.

Accipit & glebam erro.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id est,
Accipit glebam erro.

Hemistichiū carminis heroici, dici solitum in eos, qui nihil grauantur, aut aspernantur: sed, quidquid datur, quantumlibet pusillum, id boni consulunt. Neque intēpestiue dicetur etiā in illos, qui rerum inopia laborātes, quiduis vndecunque libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorē emergant. Originem adagionis ad huiusmodi casum referunt. Aletes quidā, Corintho pulsus, adhortante oraculo, tentauit, si posset in patriā redire. Atque interim rustico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille, ludibrij caussa, glebā ex agro sublatam porrexit. Aletes eam, tanquam felix omen accipiens, effatus est:

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pausanias. Plutarchus in Problematibus haud omnino dissimilem historiam recenset, vnde prouerbium ortum uideri queat. Ænianes inquit, post sedes iam sæpius aliunde alio transmutatas, tandem in agrum Inacho uicinum descenderunt: quem id temporis Inachienses, & Achæi obtinebant. Oraculum autem proditum erat, si in agrum eos recepissent, futurũ, ut veteres incolę pellerentur: noui vero si quid a uolentibus accepissent, agrum retinerent, Temo quidam igitur inter Ænianes uir sollers, & cautus, sumpta pera mendici habitu ad Inachienses accessit. Ibi cum per risum, & contumeliam rex mendicãti cibum, cespitem dedisset, in peram coniecit, ac velut eo contentus, statim ẽ conspectu se subduxit: nec præterea quidquam rogauit. Seniores, tum rei nouitate, tum oraculi recordatione, submoniti, rege adito, censent hominem neutiquam esse negligẽdum, nec ẽ manibus omittendum. Quod ubi sensisset ille, fuga sibi consuluit: uotaque protinus Hecatombe, & Apolline inuocato, furtim abijt. Postea congressi prælio Ænianes, pulsis Achæis, & Inachiẽsibus, illorum agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaq; competet in illos quoq; qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur, & faciunt, vt uoti sui compotes aliquando fiant.

Stentore clamosior.

PROVERBIALIS hyperbole, Stẽtore clamosior. Iuuenalis:

Vt Stentore vincere possit.

Sumptum à fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eiq; ferreã (hoc est, inuictam) attribuit uocem:

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.
Ος τόσσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. i.
Stentoris in specie validi, cui ferrea uox, qui
Quinquaginta alios ęquans clamore, sonoque.

Græci μεγαλοφώνους appellant.

Optimum, aliena insania frui.

OPTIMVM, aliena insania frui. Plinius Secũdus Naturalis historię lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbij loco citat. Eodem, inquiens, pertinet, quod agricolam uendacẽ oportere esse dixit, fundum in adolescẽtia conserendum sine cunctatione, ædificãdum non nisi consito agro, tunc quoque cunctãter. Optimum est, ut uulgo dixere, aliena insania frui, sed ita ut uillarum tutela non sit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem uerbis refertur à Plinio iuniore, in epistolis, de Reguli stultitia loquente, hominis ridicule ambitiosi, sed tamen ad excitanda studia non inidonei. Admonet adagium, ut ex aliorum erratis ipsi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum desipientia nobis sapiendi præbeat occasionem. Vulgo iactatus uersus est in eandem sententiam.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epistola quadam, bellum esse scripsit, ex aliorum erratis suam uitam in melius instituere. Plautus item: Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Exstat & huiusmodi quidam mimus Publianus, uti cõijcimus.

Ex uitio alterius sapiens emendat suum.

Et Demea Terentianus iubet ex alijs exemplum capere. Potest & in hunc accipi sensum, vt is dicatur aliena frui insania, qui alienis fruitur malis, ipse in tuto cõsistens. Nulla enim uoluptas minoris constat, neq; ulla solet esse iucundior. Sumptum uideri potest prouerbium ex Sophoclis tragœdia, cui titulus, Aiax flagellifer. Apud quem, Aiace per insaniam gloriante, quod hostes sustulisset, cum sæuisset in pecudes, Pallas Vlyssem ad hoc spectaculum inuitat, his verbis.

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id est, Ridere de hoste, risus est suauissimus.

Ingens telum necessitas.

INGENS telũ, necessitas. De re ineuitabili. Liuius primæ decadis libro quarto: Necessitate, quæ ultimum, ac maximum telũ est, superiores estis. M. Tullius de amicitia, Nec uero negligenda est fama, nec mediocre telũ ad res gerendas existimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius auunculus. Est aliquoties apud Liuium: Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maxime parabant, ut pro consilio, rationeque, ac via gerendi negotij capi uideatur, fortassis sumpta metaphora à uenantibus, qui telo appetunt, quod capere uolũt.

Vnde & certa dicentur Tela, consilia, quæ nunquam fallunt.

Aduersum necessitatem ne Dij quidem resistunt.

Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id est, Necessitati ne Dij quidem resistunt. Hæc sententia Simonidi tribuitur: sumpta est ex Homero. Refertur duobus locis à Platone, libris De legibus 7. & 5. ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτ᾽ ἀποβλέψας, εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, id est, Sed apparet, cũ, qui primum admiscuit deum prouerbio, quæ spectasse, cum dicit, quod ne deus quidem vnquam visus est cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν, id est, Multa vero, & acerba dijs acciderũt, vt dicitur, ob necessitatis regnũ. Item lib. De legibus 5. scribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι, i. Ne deos quidẽ cogere posse necessitatẽ. T. Liuius: Pareatur necessitati, quã ne dij quidem superant. Palladius: Necessitas ferijs caret. Euripides in Helena:

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ᾽ ἔπος.
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id est,
Namq; illud est sapientium dictum, haud meum,
Nihil necessitate dira fortius.

Extat apud Græcos versus prouerbialis:

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦνται τάχα. i.
In seruitutem cuncta agit necessitas,

Euripides in Hecuba:

Στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη. id est,
Rigida namq; necessitas.

Horatius:

Si figit adamantinos
Sũmis verticibus dira necessitas Clauos.

Poetæ Necessitatem deam faciũt, Parcarũ matrem, quæ & ipsæ ineluctabiles, atq; inexorabiles vocantur. Hãc Necessitatẽ philosophi fatum appellãt, quæ est æterna rerum series, necessario cohærentium: cui velut cedens Iuppiter apud Maronem:

Fata, inquit, viam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam:

Ducunt volentem fata, nolentem trahũt.

Squillas à sepulcro vellas.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, i. Squillas à sepulcro vellere iubebantur, qui parum sanæ mẽtis esse viderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Hodoepor.

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σάματος αὐτίκα τίλλοις, id est,
I, squillas ab anus quam primum velle sepulcro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi superatus sit, adeo iracunde ferre, vt periculum sit, ne vertatur in insaniam. Et alter simile quiddam refert:

Ἐνθὼν τὸν κυκλάμινον ὀρύσσειν εἰς τὸν ἀλέντα. id est,
Hinc abiens fluuio infodias Cyclaminon Halenti.

Dioscorides Lib. 2. demonstrat, Cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atque inter cetera eius remedia hoc quoq; commemorat, succũ illius melli admixtum inseri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem dissectam reponi, asseruariq;, non secus, ac squillæ. Denique contusam, & in pastillos redactam, valere aduersus veneficia, quæ Græci Philtra vocant.

Iucundi acti labores.

IVCVNDI acti labores. M. Tullius lib. De finibus bonorum & malorum secundo: Quid, si etiam iucunda memoria præteritorum malorum? vt prouerbia nonnulla veriora sint, quam vestra dogmata. vulgo enim dicitur: Iucundi acti labores. Ex ipsa hominũ natura sumptũ adagium: est enim hoc insitum omnibus, vt iucunda cuiq; sit anteactorum malorum, aut periculorum secura recordatio, commemoratioq;, præsertim insignium, fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non sint; veluti bellorum, naufragiorum, atque id genus discriminum. Vnde dictum est ab Horatio:

-Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortũ ab Homero, ceu fonte, à diuersis deinde scriptoribus varie est vsurpatum. Exstat autem apud hunc Odysseæ libro decimoquinto:

Νῶϊ δ᾽ ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισιν
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,
Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ᾽ ἐπαληθῇ. id est,

At nos

At nos, in scamnis vescentes, atq; bibétes
Tristibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando. etenim fit, vti post gaudeat actis,
Aspera quisquis multa tulit, per multa vagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbium ab Aristotele Rhetoricorum libro primo. vbi commemorat, quæ cuique natura vel iucũda sint, vel molesta. Virgilius lib. 1. Æn. Homerum æmulatus:

-Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Item in tragedijs Seneca:

Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.

Circũfertur Græcis & huiusmodi trimeter prouerbialis:

Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων. id est,
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare sumptũ ex Euripide: Nec male, inquit, Euripides. concludam si potero Latinè. Græcum enim hunc versum nostis omnes,

Suauis est laborũ præteritorũ memoria.

Constat versus, si pro suauis legas suaue, nisi malis, priscorum more, elidere, s; aut, quod est commodissimum, omittere verbum, Est: nisi mauis subijcere post Laborũ.

Aulœdus sit, qui citharœdus esse non possit.

M. TVLLIVS in oratione pro Murena, comparationem faciens iureconsultorum, & oratorum, Itaque mihi plerique videntur, inquit, initio hoc multo maluisse, post cum id assequi non potuissent, istuc potissimum sunt delapsi. Vt aiunt, in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri non potuerint: sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire. Hactenus Cicero. Recte dicetur in eos, qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi mométi, quam inter excellentes negligi. Quemadmodum Iulius Cæsar maluit in frigido opidulo primus esse, quàm Romæ secũdus. Nec male quadrabit in eos, qui, desperatione meliorum, ad humiliora sese conferunt.

Colophonem addidit.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id est, Colophoné addidit. Dici consueuit, cum summa manus rei cuipiam imponitur: aut cum accedit id, sine quo negotium confici non potest. Originem adagionis indicat Strabo lib. Geographiæ suę 14. scribens Colophonios olim cum naualibus copijs abundasse, tum equestribus vsqueadeo præcelluisse, vt, vbicunque gentium bellum gereretur, quod confici non posset, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atque inde vulgo natum prouerbium, *κολοφῶνα ἐπέθηκεν*. id est, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Festus Pompeius, scribens, colophonem dici solere, cum aliquid finitum significaretur, tametsi locum eum arbitramur non vacare mendo. In eum sensum vsus est Plato De legibus secundo: *Ἐπὶ τούτῳ τῆς μέθης χρείᾳ τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν*, id est. Itaque de vsu temulentiæ primum colophonem imponamus. etiam si apud Platonem legimus, *χορείᾳ*, præcessit enim de chorea mentio. Ac mox. *οὗτος ὦ ξένοι ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω*. i. Hic nobis, hospites, si vobis idem videtur, Colophon sermoni de vino habito dictus esto, Idé in epistola ad Dionysium tertia: *τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις, νεανικώτατον ἐπέθηκας*. i. Colophonem, vir pręclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem imposuisti, Rursus in Theæteto. *καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν*. id est, Et ad hæc adigo Colophoné, vi compellens auream illam catenã. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenam significasse solé, cuius motu seruantur omnia, protinus interitura, si steterit. Præcipuũ igitur argumentũ, quo probet quiete corrumpi vniuersa, motu seruari, appellat Colophonem. Item Aristides in Themistocle: *κἀνταῦθα κολοφὼν τοῦ λόγου*, i. Atque hic orationis summa. Plutarchus in libello De musica, tametsi stylus prope clamitat illius non esse: *Τούτους τοὺς στίχους, ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι*, i. Hos versus, bone præceptor, Colophonem eorum, quæ de musica disputata sunt, feci. Idem in libello De prudẽtia animantium dixit *κορυφὴν*: *Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται*, id est, Vt auté ratio sibi fastigium imponens, finé faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga sua: *εἶμι γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου*, id est: Iam enim venio ad ipsum sermonis Colophonem. Sunt, qui admoneant,

prouerbium usurpari de extremis malis. Hesychius admonet, Colophonem interdum dici graculũ, quod, vt opinamur, summis ædium fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens, iuxta cornicem Hesiodiam, vt homines sibi componant nidos: neque enim semper fore æstatem. Latinis itẽ dictum est, Apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore. Apex autẽ senectutis est auctoritas. Reliqua pete à prouerbio, quod alibi retulimus, Colophonium suffragium. Coronidem addere diximus alibi.

Nullum otium seruis.

Οὐ σχολὴ δούλοις, id est, Non otiũ seruis. Refertur ab Aristotele lib. Politicorum septimo. Sumptum à seruorum conditione, quibus heri nullum cõcedunt otium: imo paullo plus etiam imponunt operæ, quàm illi pręstare possint: vt quam sunt in demẽso parci, tam sint in operarum pensis liberales. Dicetur in eos, quibus, propter obnoxiam ministerijs sordidioribus cõditionẽ, nõ vacat honestis disciplinis operam dare. Nam artes liberales hinc dicũtur, quod ijs ingenui incũberent: vtpote quibus & otiũ, & res suppetebat. Accommodabitur haud quaquam inscite & in improbos, quorum ingeniũ ita vitijs occupatur, vt non possint egregias artes perdiscere. Nihil enim occupatius seruitute. Nulla autem seruitus grauior, quam si quis vitijs seruiat. Maxime cũ is plurimos habeat dominos, eosq; plurimum inter se dissidentes, & ob id neutiquã eadem imperantes. Etenim, si quando segnities iubet in medios dormire dies, auaritia contra iubet, prima luce adesse in portu: cum tenacitas indicit parsimoniam, amor iubet profundere. Solus itaque sapiens & liber est, & in otio viuit.

Titanas imploras.

Τιτᾶνας καλεῖς, id est, titanas inuocas. Vbi quis, suis diffisus viribus, alienum implorat auxilium, Sumptum à gigantum fabula, in qua Iuppiter, suo timẽs Olympo, Titanas in auxilium accersiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres quiritari dicebãt, auctore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui vi oppressi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, si longius à simplici figura recedat.

Homo bulla.

Πομφόλυξ ἄνθρωπος, i. Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil esse fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Est enim bulla tumor ille inanis, qui visitur in aquis momento temporis enascens simul, & euanescens. M. Terentius Varro in præfatione, quam scripsit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, esse properãdum; quod, si, vt dicitur, homo est bulla, eo magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me, vt sarcinas colligam, antequam proficiscarè vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiusmodi similes facit: quarum aliæ, simulatque natæ sunt, protinus euanescunt; aliæ paullo diutius durant: omnes breuissimis quibusdam interuallis, aliæ succedunt alijs. Neque quidquam profecto potuit excogitari, quod melius repræsentaret, quam nihil sit hæc vita nostra. Primum, quanto discrimine prodimus in lucem? deinde quam destituta, quantis obnoxia periculis infantia? quam fugax adolescentia? quàm præceps iuuenta? Aristoteles in libris Politicis, itemque Rhetoricorum libro tertio, vigorem humani corporis tradit iam euanescere anno ferme trigesimoquincto, animi vnde quinquagesimo. Hippocrates extremam hominis ætatem terminat quadragesimonono. Iam, si pueritiam, & senectam deducas de ratione æui, quæso, quantulum est hoc, quod relinquetur? Et hoc ipsum tantis circumscriptum angustijs, sexcenta morborum genera quotidie infestant: nec pauciores impetunt casus: ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapsus, fulmen, & quid non? Alius acini granum glutiens, præfocatus est. Est, quem potus cum lacte pilus strangularit. Neque defuit, cui stiria gelu durata, delapsa tecto, subitum attulerit exitium. Et hoc est animal illud, quod tantos molitur tumultus, cuiusque cupiditatibus orbis hic angustus est. Hoc loco Plinij verba adscribere libet ex libro septimo, vitæ fragilem breuitatem scite depingentis. Incertum, ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, quidquid datur nobis. Malignum vero, & breue, in ijs etiã, quibus largissime contingit, vniuersum vtique æui tẽpus intuentibus. Quid, quod, æstimatione nocturnę quietis, dimidio quisque spatio vitę suę viuit

viuit: pars æqua morti similis exigitur, aut pœnæ, nisi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui sensu carẽt: nec senectæ, in pęnam viuacis, tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ: toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votũ. Natura vero nihil hominibus breuitate vitæ præstitit melius. Hebescunt sensus, mẽbra torquentur, præmoritur visus, auditus; incessus: dentes etiam, ac ciborum instrumenta. Et tamen vitæ hoc tempus annumeratur. Ad bullarum similitudinem accedit nobilis illa Homeri comparatio de caducis arborum folijs. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados sexto:

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. i.
Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.
Quorum hęc ventus humi fundit, rursum illa virescens
Profert silua, simul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatum fuisse, testatur Diogenes Laertius. Rursus Homerus. Iliados Φ,

Οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id est,
Frondibus arboreis similes, nunc vbere fœtu
Exuperant, lętiq; satis vescuntur agrorũ,
Nunc rursum intereunt, euanescuntque caduci.

Idem alio rursum loco quopiam:

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. i.
Nil hoĩe enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum in libello consolatorio ad Apollonium:

Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ.
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῶον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως, ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id est,
Caput, atque summa orationis hæc, homo es,
Quo non aliud est animal vsquam, quod modo
Surgat, modo cadat, citius, atq; crebrius;
Ac iure sane: quippe debilissimum
Cum sit, negotia administrat maxima.

Euripides apud eundem:

Ὁ δ' ὄλβος, οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος.
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id est,
Nec stabilis est felicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & sustulit
Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam taxasse legitur, qui non ἡμέραν μίαν, id est, vnum diem, sed στιγμὴν χρόνου, id est, temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam similitudinem: vt qui hominem non frondes, sed vmbræ somnium vocarit. Locus est in Pythijs hymno 8. Ἐπάμεροι. τί δέ τις; τί δ' οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. id est, Diurni, Quid autem aliquis? Quid autem nullus? Vmbræ somniũ homo. Nihil inanius vmbra. Videtur enim esse, cum nihil sit. At hac quoque reperit quiddam inanius, nimirum vmbræ somniũ. Vt nemo possit dicere: Hic est aliquis. Neque rursum: Hic est nullus, quod tam subita sit rerum humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid esse, mox sit nullus; &, qui videtur perisset, mox sit aliquis. Æschylus apud Stobæum, vmbræ fumi similẽ facit hominis vitam:

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id est,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res est vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbra fumi.

Sophocles item in Aiace.

Ἄνθρωπος ἐστὶ πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id est,
Nil aliud, ac vmbra, atq; flatus est, homo.

Pindarus in Nemeis hymno vndecimo: εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων, μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος. id est, Si quis autem, opes possides, forma præcellat ceteris, & in certaminibus fortiter se gerẽs ostẽdit robur, meminerit, quod membra circũfert mortalia, quod finẽ omnium terrã aditurus est. Hanc sententiã inscribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & insignibus principum, potius quàm illa gloriosa, Qui volet, & Adhuc longius, aliaq; huius generis. Nil autem venustius illa comparatione, rosarum repente nascentium, senescentium, & intereuntium, cum hominum vita. Car-

men extat titulo Maronis, quod etiã si Virgilianam uenam non admodum resipit, tamen ita scatet gratijs, leporibusque, vt ab auctore non solum eruditissimo, verum etiam festiuissimo, quisquis is fuit, profectũ appareat. Huc pertinet, quod poetæ fingunt, mortales omnes à Parcarum filis pendere, quibus incisis protinus decidãt. Atque alios quidem à candidis, alios à pullis suspendit filis. Rursum alios in sublime sublatos pendere, alios terræ vicinos. Omnium tamen hanc eandem esse sortem, vt, simul atque inexorabilis Atropos pollice filium secuerit, illico decidat, is qui pendebat. Nec vllum esse discrimen, nisi quod maiore tumultu decidit is, qui pendebat altius. Rides, & hos lusus esse, iocosque poeticos existimas? Lusus quidem, sed sæuus ille, nimiumque procax fatorum lusus: quem vtinam in gregarios, & inutiles homines duntaxat exercerent. in quos conuenit Homeri illud:

-Ετώσιον ἄχθος ἀρούρης,

Ac non etiam viros cœlesti præditos ingenio, tum autem principes optimos ante diem è medio tollerent. A quibus non solum non abstinent hanc ludendi licentiã: verumetiam his quasi dedita opera videntur insidiari, nimirum ambitiosa quadã inuidẽtia, vt hoc ipsum sibi licere declarent, palamque faciant, omnem mortalem, quicunque is fuerit, ex æquo bullam esse.

Tanquam in speculo. Tanquam in tabula.

HYPERBOLAE prouerbiales sunt & hę: καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ, id est, Tanquam in speculo, tanquam in tabula. De re vehementer euidente, perspicuaque. Terentius in Adelphis: Denique inspicere tanquam in speculum vitas omniũ iubeo. Plato lib. De legibus 10. ὡς ἐν κατόπτροις, id est, Tanquam in speculis. Propterea quod inter multa, quæ rerũ referunt imagines, velut aqua, æs politum, gemmæ quædam, nihil æque perspicue reddit simulacra, vt vitrum plumbo sublitum. Nam vitrum quidem, vt rarum, ac pellucidum, maxime capax est imaginum; verum acceptas non perinde continet, ob pellucentiam: proinde sublitum plumbũ, ob nigrorem aliquem, naturæque densitatem, sistit impressam imaginem, neque dilabi sinit. Euanescunt enim simulacra, non secus, atque candelæ lumen in sole, quoties excipiuntur in corpore nimium tenui, perspicuoq́; velut in aere, pura aqua, crystallo, vitroq́; nõ obscurato corporis alicuius opposítũ. Rursum in nimium densis, & obscuris non hærent, velut in silice, lignoue. Proinde natura, solertissima rerũ omnium architectrix, oculum animantiũ ad speculorum imaginem finxisse videtur, quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit à tergo, quo sublato, protinus tollatur & videndi facultas. Vnde scitè dictum est illud, Vt speculum oculus est artis, ita oculum esse naturæ speculum. Illud miraculo dignum, speculum non modo clarissimè repræsentare simulacra rerũ omnium, quæcunque obiecta sunt, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipsas pæne dixerimus euidentius, quam sunt; hoc vno discrimine, quod aduersa refert. Cuius caussa hæc est, quòd species, quæ à corpore solido per aerem manat ad speculi superficiem, simplex, puraq́; est, vnde fit, vt non alia sit auersa, quam aduersa. Quibus de rebus acutissime multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus in quæstionibus suis. Iam ars picturæ à rudibus initijs profecta, eo subtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, sed etiam auibus, imposuerit, effeceritq́;, vt veras res esse crederent, quæ coloribus erant fucata.

Salsitudo non inest illi.

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id est, Salsitas non inest illi. In infacetos, & fatuos, ac stupidos. Sal enim primum, maximeq́ue commune condimentum videtur. Plinius libro trigesimoprimo indicat, metaphoram esse sumptam ab vsu salis, quod in omnibus cibis sit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, vita humana sine sale nequit degere adeo necessariũ elementum est, vt transierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita sales appellantur: omnisque vitæ lepos, & summa hilaritas, laborumque requies, non alio magis vocabulo constat. Atque hinc Insulsa oratio, quæ nihil habeat leporis; & Insulsus homo, moribus inelegantibus. Contra salsum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat. Et sales vocant festiuiter, & argute dicta, non sine illecebra quadã mordacitatis. Seneca non vult sales nostros dẽtatos esse. Quintilianus Institutionũ lib. 6. capite de risu: Salsum, inquit, in

in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non utiq; hoc est, quáquam & ridicula oporteat esse salsa. Nam & Cicero, Omne, quod salsum, ait esse Atticorum, non quia sint maxime ad risum compositi. Et Catullus, cum dicit,

Nulla in tã magno est corpore mica salis,

non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit, quod non erit insulsum: velut quoddã simplex orationis condimentum, quod sentitur latente iudicio, & velut palatũ excitat: quod & à tędio defendit orationem. Sane tamen, vt ille, in cibis paullo liberalius aspersus, si tamen nõ sit immodicus, affert aliquid propriæ uoluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi sitim. Hactenus ille. Porro Catulli carmen quod Fabius citat sic habet:

Quinctia formosa est multis: mihi candida, longa.
Recta est: hæc & ego singula confiteor,
Totũ illud, formosa, nego: nam nulla uenustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Quo quidem in loco stultissime carpit Fabium Catullianus interpres, quasi poetę verba parum perpenderit, cum ipse dormitans Fabij verba parum perpenderit. Negat enim Fabius salsum uocari, quidquid ridiculum sit, etiam si uulgo sic vsurparent indocti. Adlusit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet salem, qui in te est, fatuum militem, & insipidum intelligi uolens. Cui postea, simili ironia, Atticam tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus esse uoluisti. Quam id, dij boni, non decedat, in quo est tua culpa nulla: aliquid enim salis ab vxore mima trahere potuisti. Salem dixit festiuitatem. Refertur à Diogeniano, & Zenodoto.

Acetum habet in pectore.

HVIC germanum est Plautinum illud in Bacchidibus: Huic experiar, sit ne acetum, tibi cor acre in pectore. Legitur & alias apud hunc ipsum: Ecquid habet acetum in pectore? pro eo, quod est: Num, sapit? Num quid habet astutiæ? Nam, ut salsa, itidem & acida, palatum iuuant, acuuntque, & irritant stomachum. Horatius in Sermonibus, libro 1. Sat. 7. acetum pro mordacitate dixit.

At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat.

Et hoc ipsum, Aceto perfundere, prouerbij speciem habet: sicut & illud ex Sermonibus Horatianis:

-At idem quod sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Solus sapit.

NARRAT Diogenes Laertius, Chrysippũ philosophum vsqueadeo sibi placuisse, vt consultus à quodã, cui potissimum filium suum philosophię pręceptis instituendum traderet, sibi committendum responderit. Nam, si quem inquit, alium me præstantiorem arbitrarer, ipse apud hunc philosophię darem operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgo iactatum fuisse, quod solus saperet, reliqui vero vmbræ ferrentur. Est autem apud Homerum Odysseæ Κ. de vate Tiresia, cui uni Proserpina dederit, ut etiã vita defunctus saperet, reliquas vmbras uolitare, & eas quidem nihil aliud, quam umbras:

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. id est,
Huic etiam exstincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis uolitantibus vmbris.

Vsurpat & à Platone, tanquã prouerbij loco. Vnde licet conijcere, carmen hoc Homeri vnum fuisse ex ijs, quæ plurima Macrobius scribit, adagionum instar solere celebrari. Sic & Cato senior de Scipione Iuniore pronunciauit, vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus, ac rursum in Apophthegmatis Romanorum:

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id est,
Ille sapit solus, uolitant alij velut vmbræ.

Apte dicitũ de ijs, qui tãto interuallo reliquos omnes post se relinquunt, ut illi nihil, nisi vmbræ, præ his esse videantur, planeq; quemadmodum Græci dicunt: *λῆρος, καὶ φλυαρία*, id est, Nugæ, deliriaque.

Canem excoriatam excoriare.

Κύνα δέρειν δεδαρμένην. i, Canem excoriare excoriatam. Suidas ait, dici solere de ijs qui iterum ea patiuntur, quibus, aliquando fuerunt afflicti. Aristophanes in Lysistrata, nam hanc quoque nomine huius inscriptã inuenimus:

Τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην, i. Iuxta Pherecratem, detrahere cuté cani, Detracta cui iam est.

Diogenianus ait conuenire in eos, qui frustra sumunt operam. Sunt, qui putent, magis conuenire, cum quis affligit afflictũ. Confine est illi, quod alibi diximus: ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem excorias. Quod vsurpat Aristophanes in Nebulis.

Perq; enses, perq; ignem oportet irrumpere.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ πυρὸς ῥιπτεῖν δέει. i. Perq; ignem eundum est, & per enses impetu.

Cum significamus quiduis periculi subeundum. Aristophanes in comœdia, cui titulus Lysistrata:

Κἄν με χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἐθέλω βαδίζειν. id est,
Et si per ignem fiet opus,
Transire cupio.

Et Terentius ait parasitũ non grauaturum, vel è flamma cibũ petere. Callias adulatores taxauit comœdia: ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, i. Quod non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos, quo minus ventitarent ad cenam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadẽ in libello De discrimine adulatoris & amici. Horatius item in Epist.

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes,

Ad illud Theognidis allusit:

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ ἀ'ρέα νῶτα θαλάσσης
Δίζεσθαι χαλεπῆς, Κύρνε, λύσιν πενίης. id est,

Oportet enim similiter & super terram, & super lata terga maris paupertatis solutionem, seu liberationem Cyrne quærere. Idem alibi non solum per mare currendũ censet, vt paupertatem fugiamus, verum etiam in mare desiliendum, & ex altis, ac præruptis saxis præcipitandum, his verbis: Ἣν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ εἰς μεγακήτεα πόντον Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.

M. Tull. Tusculanarum quæstionum libro secundo, Quæ flamma est, per quam non cucurrerint, qui hæc olim punctis singulis colligebant: id est, Quid non vel fecerunt, vel perpessi sunt?

Non impetam lingua.

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, id est, Non incessam lingua. Figuræ nouitas in prouerbiũ abijsse videtur, auctore Diogeniano. Aristophanes in Lysistrata:

Περὶ τὸν ἀθηνῶν δ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. id est,
At lingua Athenas neutiquam incessam mea.

Hesychius citat Æschylum in Heraclidis. Græcis, ἐπιγλωττᾶσθαι, est, linguæ conuicijs incessere. quasi dicas, Inlinguare, quemadmodum à vola dicimus Inuolare. Proprie vero pertinet ad male ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali, bonive. Vnde semper à maledictis temperandum. Pindarus in Pythijs hymno quarto, inter ceteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperanté: Ὀρφανίζει μὲν κακᾶν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπὸς. id est, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc sententiam carmen Hesiodi:

Μηδὲ κακῶν ἑτάρων, μηδ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα. i.
Haud solitum socijs certare bonisve, malisve.

Vti licebit, cũ significabimus non de re quapiam periculosa nolle verba facere, veluti de rebus Principum, aut potentum, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. Verbũ inde ductum, quod, qui temere loquũtur, ὅτι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθοι loqui dicũtur, sicut alibi monstrauimus.

Arena sine calce.

Vt auctor est Suetonius, Caligulæ Cæsari vsqueadeo placebat ardor, ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem sine calce arenam sit solitus appellare, tanquam dissolutam, ac neruis carentem, & ordine: quæ quodammodo compages est totius sermonis suo quidq; loco dispones. Quamquam autem Caligula multa parum integræ mẽtis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à scopo. Seneca fertur impetu quodam, minime seruiens ordini. Hoc inter egregias virtutes habet nævi: Male cohæret arena, ni calcem admisceas. Confine illi, quod alio dictum est loco: Scopæ dissolutæ.

Lupus hiat.

Λύκος ἔχανεν, i. Lupus hiat. Dicebatur, si quis, re multum sperata, multumq; appetita, frustratus, discederet. Aiunt enim, lupũ, prædæ

prædæ inhiantem, rictu late diducto accurrere: qua si frustretur, obambulare hianté. Aristophanes in Lysistrata:

Οἷς πιστὸν οὐδὲν, εἰμήπερ λύκῳ κεχηνότι. i.
Queis nihil fidum, ac tutum est, inhianti nisi lupo.

Item Lucianus in Gallo, εἰσῄειν οὖν, μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρὸν, i. Ingrediebar itaque, cum parum abfuisset vt lupus hians discederem. Dionysius Sophista in epistola quapiā: ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διὰ κενῆς; id est, Num insciens in prouerbium incidi, factusq; sum lupus frustra hians? Apud Athenæum lib. 14. citātur hæc ex Eubulo:

Επειγ' ἔπειγε, μήποθ' ὡς λύκος χανὼν,
Καὶ τῶν δ' ἁμαρτὼν, ὕστερον συχνὸν δράμοις. i.
Properato propera, more ne lupino hiās,
Frustratus his, in posterum curras diu.

Porcellus Acarnanius.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, i. Porcellus Acarnanius. In mollem, & amabilem, atque in delicijs habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretricijs: λεῖος μοὶ, φασὶ, χαιρέας, καὶ χοιρίσκος, ἀκαρνάνιος, id est, Læuis mihi, vt aiunt, Chæreas, & porcellus Acarnanius. Allusum ad porcellum, quem inducit Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, symbolū eorum membrorum, quibus obscenæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, i. Ars Megarensis, dicitur, cum dolo, & astu res agitur, non syncera fide. Olim enim Megarenses vulgo male audiebant, tanquam fraudulenti, ac ficti, quod aliud sentire soleant, aliud loqui, vt indicat Aristophanis interpres. Citatur apud Suidam hic senarius:

Αλλ' ἐστι γάρ μοι μεγαρικὴ τις μαχανά. id est,
Sed enim ars adest mihi quæpiam Megarensium.

Est autem apud Aristoph. in fabula, cui titulus, ἀχαρνῆς. Celebrantur Megarensiū vascula fictilia: vide, num huc spectet prouerbium: deinde constat, Euclidem Socraticū fuisse Megarensem, qui suscepit scholam Megaricam. Hic fuit insignis machinarum artifex. Fieri potest, vt hinc natum sit adagium. Ad hæc est ciuitas eiusdem nominis in Thessalia Pontica, & de Thessalico commento dictum est alias. Sphinges Megaricas post referemus.

Seruus seruo præstat, dominus domino.

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. i.
Seruoque seruus potior est, herusque hero.

Senarius prouerbialis, admonés, in eodem hominum genere non statim omnes æquales esse, verum hominum habendam esse rationem, non tantum conditionis. Veluti generosus antecellit suopte genere plebeium. Verum est non mediocre discrimen inter generosum, & generosum; itidem inter plebeium, & plebeium: adeo, vt quosdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Aristoteles libro Politicorum 1. τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. i.
Quædam ministeria honoratiora, quædam autem magis necessaria. Et iuxta prouerbium:
Heroq; herus, seruoq; seruus est prior.

Dædali opera.

Δαιδάλεια ποιήματα, i. Dædalea opera, dicuntur, quæ nouo artificio fabricata sunt, & admirando. Hinc natum, quod, cum veteres illis plastæ formas animalium cæcas fingerent, & immobiles, Dædalus insolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdā additis effecit, vt huc atq; illuc mouerentur, adeo scite, vt spectātibus viuere, atq; ingredi viderētur. Vnde ferunt quædā Dædali signa vinciri pedibus, ne aufugiāt. Huius rei meminit Plato in Menone: his quidé verbis: ὅτι τοῖς δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν: ἴσως δὲ, οὐδ' ἐστὶ παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις; ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει. ἐὰν δὲ δεδεμένα παραμένει. τί οὖν δή; τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πολλῆς τινὸς ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον, (οὐ γὰρ παραμένει) δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον. i. Quoniā non animaduertisti Dædali signa. Fortassis ne sunt quidem apud vos. Quorsum istuc dicis? Quoniam illa quoq; ni reuincta fuerint, discedunt, atque aufugiunt. Sin vincta sint, consistūt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus solutum possideas, haud quaquam magno æstimandū, perinde quasi seruū possideas fugitiuū. Neque enim apud te manet. Sin auté vinctum, id magno æstimandū sit.

Idem

Idem in Hippia maiore sic refert, quasi de priscis,& obsoletis dici soleat, εἰ ἄρα νῦν ὦ ἱππία ὁ βίας ἀναβιώη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν. εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο, οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομα ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι.i. Si sane nunc, o Hippia, Bias reuiuiscat, risum apud vos tulerit: quemadmodum & horũ temporum statuarij de Dædalo narrant, si nunc viuens talia proferat opera, qualia erant illa, vnde famam, ac nomen adeptus est, deridiculum fore. Meminit & Aristoteles libro Polit. primo, de seruis loquẽs, quos ait nihil aliud esse, quam instrumenta viua: Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον, ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ ἡφαίστου τρίποδας, (οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα) οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, id est, Etenim, si fieri posset, vt vnumquodq; instrumentum, vel iussum, vel per se præsentiens, suũ opus perageret: quemadmodũ aiunt Dædali statuas facere, & Vulcani tripodes, (quos poeta scribit vltro in diuinum certamen prodijsse) itidem & pectines per se texerent, & plectra cithara canerent, haud quaquam opus haberent, neque architecti ministris, neque domini seruis. Locus, quẽ citat Aristoteles, est apud Homerum Iliados 6. Meminit idẽ de anima libro primo, refellens opinionem Democriti, cẽsentis, animam ita mouere corpus, vt ipsa prius mota, moueret. Ait enim, Democritum tale quiddam afferre, quale sit apud Philippum, comœdiarum scriptorem. Is enim scripsit, à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuisse, quæ moueretur argento viuo infuso: οἷον, inquit, δημόκριτος παραπλησίως λέγων φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vsus poterit accommodari. Vel vbi res inusitata arte confectas significabimus. (Nam Homerus artificiosa Dædala vocat:

Ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id est,
Qui manibus norat fabricari Dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis:

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
ἐξαπατῶντι μῦθοι.

Et arte confictę mendacijs varijs fallunt fabulæ. Et Virg. Dædalam Circem vocat, quod nouis, & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obsoniorum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Greci, Vel cum inconstantiam, & instabilitatem cuiuspiam significabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non consistentia, Dædaleis operibus similia videri dicit. Euthyphron autẽ respondet, Socratem sibi pro Dædalo esse, quippe qui rationes suas non sinat consistere, rursus coarguens, & euertẽs, quod paullo ante visus sit approbare.

Furemq; fur cognoscit, & lupum lupus.

Ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα, καὶ λύκος λύκον.

Furemq; fur cognouit, & lupum lupus. Aristoteles septimo libro Moralium Eudemiorum hunc quoque senarium citat inter adagia similitudinis. Amant enim vulgo se mutuo, qui similibus vitijs laborant, præcipue fures. Et lupi latronum instar collecti grassantur. Videmus in quibusdam ob arcanam ingeniorum cognationẽ protinus amorem nasci. Contra aduersus alios odium ob naturę dissimilitudinẽ. Ad hanc similitudinem, & dissimilitudinem Democritus referebat omnes omniũ rerum caussas. adeo, vt interrogatus de cane semper eidem lateri incubãte, quamobrem id faceret, responderit, ὅτι ἔχει τι κεραμίδι ὅμοιον ἡ κύων, id est, quoniam habet canis aliquid cum illo latere simile. Id obiter narrat Aristoteles libro Magnorum moralium secundo, inter prouerbia similitudinis, irridens Democritum. Quid enim simile habet later cum cane? Nec tamen à Democrito multum absunt medici quidam, qui ad omnem percunctationem obijciunt nobis occultam quãdam rerum proprietatem.

Terra amat imbrem.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα, id est,
Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis desiderat ea, quæ sibi nouit esse accommoda, conducibiliaq;. Citat hoc hemistichiũ, veluti prouerbiale, Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, ostendens, non solum similitudinem conciliatricem esse amicitiæ, velut inter fures, graculos,

graculos, & lupos; verum etiam dissimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ caussam existere: contra, similitudinem odij. Nã terra, cum suapte natura sit sicca, amat imbrem: & figulus odit figulum: indoctus amat litteratum: mulier uirum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehensum poetam, qui scripsit hoc carmen:

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν, καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. i.
Lis utinam sublata, deos, hominesque relinquat.

Athenæus libro 13. carmen ex Euripide citat:

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ᾽ ὅταν ξηρὸν πέδον. id est,
Tellus quidem imbrem amat, solum cum est aridum.

Aristoteles libro Moraliũ Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide sententiam, sed perturbato metro:

Εὐριπίδης μὲν φάσκων,
Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. id, est
Euripides cum ait,
Requirere imbrem terram, ubi siti aruit,
Dium vicissim cælum, ubi iam nubibus
Impletur, optat in solum delabier.

Hoc affert ad confirmandam quorundam opinionem, qui dicebant secus, quam haberent prouerbia dissimile a dissimili, contrarium à contrario appeti. Terrã enim frigida, & sicca appetit imbrem, qui, iuxta aeris naturam vnde venit, est calidus, & humidus: ac imber vicissim appetit terram.

Herculana balnea.

Ἡράκλεια λουτρά, i. Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Aristophanes in Nebulis:

Ποῦ ψυχρὰ δῆτα πώποτ᾽ εἶδες ἡράκλεια λουτρά; id est,
Vbi nam frigida unquam uidisti Herculana balnea:

Interpres adscribit, Ibycum auctorem esse Vulcanum muneris vice submisisse Herculi feruida balnea. Atque, inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta, testatur idem Athenæus lib. 12. Porro Aristot. in Problematis Sectionis 24. Probl. ultimo ostendit huiusmodi balnea apud ueteres habita sacra, propterea quòd ex sulphure, ac fulmine, rebus natura sacris, proueniant. Pisandrus autem tradit. Mineruam Herculi fesso calidum balneum suppeditasse. Vnde fit uerisimile, prouerbium recte dici posse, quoties ætate, aut labore quopiam fatigatis, ministerium paullo diligentius ad refocillandas uires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, id est, Senilia balnea calida uocat, eaque senibus exhiberi iubet. Siquidem ueteres frigida lauabant, calida balnea valetudinarijs duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoque & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam vitæ partem in hypocaustis transigunt, pyraustarum instar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorum, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, id est, Calida Nympharum balnea frequentas: siue quod in ea ciuitate locus esset, cui nomen Calida balnea: siue quod ipse, more Herculis, post multa certamina exhaustas, iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato submisisse feruntur. Porro corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda. 4. οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τέγχει γυῖα, ὅσσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id est, ne calida quidẽ aqua æque mollit ac refocillat membra, quãtum laudatio citharæ aptata.

Aut ter sex, aut tres tesseræ.

Ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, i. Aut ter sex, aut tres tesseræ. Siquando significabimus nos extrema periclitari velle, & aut plane vincere, aut prorsum vinci, hoc adagio tẽpestiuiter utemur. Sumptum est à uetusto tesserarum lusu, in quo qui nouem iecisset, is modis omnibus superabat: qui tres, is longissime aberat à uictoria. Nam antiquiores tribus tesseris vti consueuerant, non quemadmodum nunc duabus. Tesseram autem etiam iactum ipsum appellant, qui nonnunquam plenus est, interdum inanis. Itaquę iactus ter trium, felicissimus erat, triũ inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum uocabulis nono: Porro tesseras easdem esse cũ ijs, quos Græci, κύβους, appellant, testis est A. Gell. libro 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, est figura ex omni latere quadrata. Quadrantales sunt, inquit M. Varro, tesseræ, quibus in aluoolo luditur, ex quo ipsæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis

cratis fabula, cui titulus Myrmecâthropi. Est enim clausula carminis trochaici. Suidas & Aeschylum adducit eo Agaménone:

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τρὶς ἓξ βαλούσα τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας, id est,
Nam res herorum faxo vt optime cadant,
Ter sex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vsurpatū est à Platone lib. De legibus vltimo: Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως ὦ ξένε; τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ, καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ ὑπερκινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ, φασὶ, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. id est, Itaque, cum hoc in loco res fuerint, quid faciendum censes, hospes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici, uisum est nobis par esse, uti rem in publicum, & in commune conferamus, velimusque de uniuersa Rep. supremum subire discrimen, nihilque non facere, ita, vt uel ter sex, vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Pisam.

Ὅσα μῦς ἐν πίσῃ, id est, Quanta mus apud Pisam, subaudi tulit, aut simile quippiam. De ijs, qui uincunt, & optatis potiuntur, sed non sine summo negotio, neque citra magnum incommodum suum. Suidas natum ait ab Athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Pisam semel duntaxat uictor discessit, idque plurimis acceptis plagis. Plutarchus Simposiacōn commentario quinto docet apud Pisam μονομαχίας, id est, singularia certamina celebrari solere, in quibus etiam ad cædem vsque affligebantur ij qui succubuissent.

Mus picem gustans.

Μῦς ἄρτι πίσσης γευόμενος, i. Mus nunc picem gustans. Quidam aiunt dici solere in eos, qui cum antea fuerint audaculi, & confidétes, postea, periculo degustato, plane timidi uidentur. Nondum satis liquet, utrū à mure in pice deprehenso sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo, de quo meminit Herodotus primo lib. in pice deprehenso, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino, de quo dictum est: vt in πίσσῃ sit allusio ad nomen urbis, apud quam celebrantur certamina Theocritus in Idyllio ξ.

Νῦν δὲ ποθ' ὡς μῦς, φαντὶ, Θυώνιχε, γεύμεθα πίσσας. id est,
Nunc, tandem, sicuti mus, ut aiunt, Theonyche gustauimus picē. Porrò siue ad animal referas, siue ad pugilem, nomine murem eadem ferme manet adagij significatio, uidelicet, experientiam male cessisse. Siquidem mus imperitus, si quando in picem inciderit, aut perit, aut vix eluctatur: ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox, & iactabundus, simulatque certamen Olympiacum, expertus est, sensitque quanti constiterit ea victoria, deinceps abstinuit. Huc spectat illud Horatianum.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit,

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facile bellum suscipiunt. Senes experti, quantum malorum agmen secum trahat bellum, reformidant. Quare non intempestiue dicetur in eum, quem pœnitet experimenti: aut qui rem, parum feliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illis, alibi dictis, Serò sapiunt Phryges, & Cymani serò sapiunt, &, Piscator ictus sapiet. Est autē hæc una præcipua pestis vitæ mortalium, quod non perinde discimus cauere malum, atque admisso mederi. Quæritur hoc Plato libro De legibus decimo: οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τετρόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δὲ ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα, id est, Non huc incumbimus plerique, ne committamus iniusta, sed, ut postea quam fecerimus, medeamur. Atqui, iuxta Plautum. Nimio satius est non admittere malum, quam misso mederi.

Delphicus gladius.

Δελφικὸν ξίφος, i, Delphicus gladius. De re dicebatur, ad diuersos usus accommodabili. Quemadmodum ijsdem vasculis, & poculorum uice in conuiuijs, & clypeorum uice in bellis utebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem simul & sacras mactarent uictimas, & nocentes afficerent supplicio. Meminit huius gladij, cum Euripides in tragœdijs, tum Aristoteles Politicorum lib. 1. differés naturā non gignere singula ad plures usus, sed unumquodque ad suum peculiarem, propriumque finem: οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύποι μάχαιραν δελφικὴν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. id est, Neque enim natura tale quippiam facit, quemadmodum ærarij fabri gladium Delphicum, quasi per inopiam:

inopiam: sed unumquodque ad singula, Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium 4. tractans de linguis insectorum, quę pluribus funguntur officijs, simul & tentantes cibum, & attrahentes, & spiculi uice aduersus iniurias defendentes, id quod negat facere naturam, nisi coactam inopia, ut idem instrumentum ad usus dissimiles accommodet, quandoquidem ad defendendum magis appositum uideatur, quod sit acutissimum, ad gustandum, quod sit fundosum. Vbi enim, inquit, licet duobus uti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere, quale per inopiam ars excusoria obeliscolychnium ex ueru, lucernaque componit. Attamen, si id fieri non potest, eodem ad plura abutitur. Vnde uidetur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quam Delphicum gladium: nisi forte hic ipse Delphicus est gladius. Item Euripides in Oreste:

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει. id est,
Fatale enim illi est, ense Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam, eandem uestem, aut aliam rem quampiam ad uarios usus accommodant: aut in vitiosum procemiũ, & diuersis caussis applicabile. Licebit & in serium sensum accommodare prouerbium, vt, si quis eruditionem Delphicum appellet gladium, quod in omni ætate, omni uitæ conditione sit usui. Nã litteræ iuuenibus sunt necessariæ, senibus iucundæ: pauperibus opes suppeditant, opulentis adiungũt ornamentum: in rebus aduersis solatio sunt, in secundis gloriæ, claro natis genere splendorem augent, obscuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias, consulto.

ANTEQVAM incipias, cõsulto, ubi cõsulueris, mature facto opus est: Hanc sententiam Sallustianã Aristoteles ut prouerbialem refert libro Moralium Eudem. 5. & Nicomachiorum 6. καί φασι πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. id est, Et aiunt quidem mature faciunda, quæ decreta sint: ceterum lente, cunctãterque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti auctorem facit Biantem. In hãc sententiam copiosius diximus in prouerbio, σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames apud Aemilium probũ, quod, ubi cogitasset, facere audebat cogitata, solitus cogitare priusquam conari.

Margites.

MARGITEN pro stupido dixit lucianus in Hermotino: Ἀλλ' οἴει μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id est, Sed existimas te cũ Margite quopiam loqui. Hunc ita describit Homerus, citante Aristotele libro Moralium Nicomachion 6.

Τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὐδ' ἀροτῆρα, id est,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. id est,
Hunc neque fossorem uoluerunt numina diuum
Esse, nec agricolã, nec in ulla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet, Margiten fuisse quempiam ob insignem stultitiam celebrem, qui non potuerit numerare supra quinque: sponsam ductam non ausus est attingere, ueritus, ne se apud matrem incusaret. Cum iam esset factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem parte nata esset. Quamquam hæc alij tribuunt Melitidi, alij Corœbo, de quibus suo dicetur loco. Satis apparet, vocem esse fictam à μὴ & ἔργον, quod ad nullã actionem esset utilis. Erat autem Margites, titulus operis, quod à quibusdam tribuebatur Homero. id, vt uidetur, intercidit. Indicat hæc interpres Aristophanis in Auibus. Cõuenit cum illo Hesiodio, Nulla in parte utilis, qui nec ipse sapit, nec alijs obtemperat: & Nullo in numero.

Quod factum est, infectum fieri non potest.

NIHIL hac sententia vulgatius. Quod factum est, infectum fieri non potest. Extat apud Terentium in Phormione. Aristot. libro. Moralium Eudemiorum quinto: τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id est, Fieri non potest, ut, quod factum est, sit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia.

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν, ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id est,
Etenim illud unum ipsi negatum est & Deo, vt
Infecta reddat, facta quæ fuerint semel.

Vsurpatur in epistolis Ciceronis ad Atticum non semel uersus ille Homericus, ex Iliados σ. & τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id est,

Ista molesta licet anteacta valere sinamus. Nec inscitum Phocylidis carmen:

Μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τεύχε τὸν ἦτορ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. id est,
Neue malis iam præteritis animum excruciaris.
Quod semel est factum, fieri infectũ haud queat vnquam.

Eandẽ sententiã habet Pindarus Olympiorum hymno secundo:

Τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,

Eorum, quæ facta sunt, siue iure, siue præter ius, nihil vt sit infectũ, nec tempus quidem efficere possit opere perfecto.

Mendacem memorem esse oportet.

QVINTILIANVS Institutionũ oratoriarum libro quarto, sententiam hanc prouerbij vice citat: Mendacem memorẽ esse oportere. Item Appuleius in Apologia Magiæ secunda: Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici: Mendacem memorem esse oportet. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbij, Mendaces memores esse oportere. Satis liquet adagij sensus, nempe perdifficile esse, vt, qui mentitur, semper sibi constet, nisi sit summa memoria: Est autem fictarum rerum memoria non paullo difficilior quam verarum. Proinde plerunq; deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti, quę prius dixerint, diuersa à superioribus loquũtur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, sic Psyches Appuleianæ commentum à sororibus sentitur.

Malus cum malo colliquescit voluptate.

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. id est,
Etenim improbo vir est voluptati improbus.

Refertur ab Aristotele inter similitudinis adagia, libro Moralium Eudemiorum septimo: Malus malo iucundus, ob vitiorum commercium, & societatem.

Iuuenalis item:
Magna inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Æschines aduersus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem sententiam:

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. id est,
At cum malis quicunq; gaudet viuere,
Nunquam rogaui: noui eum, quod talis est,
Cuiusmodi sunt, queis amat conuiuere.

Amicitia stabilium, felicitas temperantium.

ARISTOTELES lib. Moralium Eudemiorum 7. sententiam hanc velut è medio sumptam refert, Amicitiam esse stabilium, & felicitatem eorum, qui sua sorte contenti sunt: Ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia virtute, non pecunijs, aut forma concilianda est. Etenim, si rebus caducis concilietur, caduca sit & ipsa necesse est. Nihil autẽ in rebus humanis stabile, præter vnã virtutem, quæ sola fortunæ ludibrijs obnoxia non est. Deinde felicitas hominis non est in facultatibus sita, quæ cupiditatẽ animi non explent, sed irritant, verum in hoc, vt suam quisque fortunam boni cõsulat. Arist. lib. Rhet. 2. pro exemplo sententiæ simplicis, ac dilucidæ, si quis inspiciat, ponit hunc versiculum:

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Haud quisquam amator est, ni amarit iugiter.

Huic adstipulatur illud Senecæ, Amicitia, quæ desinere potuit, nunquã vera fuit.

Leonis catulum ne alas.

ÆSCHYLI sententia prouerbialis refertur apud Aristophanem in Ranis:

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. i.
Catulum nec alas leonis in republica,
Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi,
Quod si quis alitur, obsequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Max. lib. 7. c. de sapiẽter dictis. Admonet ænigma, non esse fouendam potentiam, quæ leges possit opprimere: quod si forte talis quispiã exstiterit, non esse e Rep. decertare cum illo, quem nequeas nisi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus est, aut non recipiendus.

Qui

Qui bene coniiciet, hunc uatem.

M. TVLL. in opere De diuinatione lib. 2. scribit Græcũ uersiculum vulgo iactatum exstare in hanc sententiam: Qui bene conijciet, vatem hunc perhibeto optimum. Citat autem eum uersiculum Plutarchus in libello De respõsis Pythiæ: ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀπηγόρευκεν ἡ παροιμία, id est, Bene coniectans, quem optimum vatẽ appellauit prouerbium. Quamquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer: Attamen colligi potest carmen huiusmodi fuisse:

Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tull. lib. ad Atticũ 7. A te, inquit, exspecto futura. μάντις γ' ἄριστος. Huc allusit Theocritus in Piscatoribus, si modo Theocriti sunt illa:

Οὗτος ἄριστος
Ἐστὶν ὀνείρων κρίτας, ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' αὐτῶς. id est,
Nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magistra.
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præscientiam non è sortibus, aut augurijs petendam esse, sed à prudentia. Siquidem, qui prudentia sit præditus, is ex præteritorum, præsentiumque coniecturis facile prospiciet, quid sit euenturum. Proinde non iniuria scripsit Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum septimo: Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ μόνων. id est, prudentium, atque sapientium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum.

Pannus lacer.

HOMINEM iã fastiditum, & reiectũ, ῥάκος πολυσχιδὲς appellant Græci, id est, pannum undique lacerum. Sumpta metaphora à veste longo usu detrita, atque ob id reiecta, cum noua fuerit in pretio. Sic autem quidam amicis utuntur, uti uestibus: dum usui sunt, ac uigent, amplectuntur, curant, ostentant: simul atque uel ætate defecti sunt, vel alioquin utiles esse desierunt, negligunt, ac reijciunt. Lucianus: Ἄχρι ἔδησε τὸ τοῦ λόγου τοῦτο, ῥάκος πολυσχιδὲς ἐργασάμενος, ἐξέωσε, id est, Donec, vbi te iam, iuxta id, quod dici solet, pannum vndiq; lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede seruientibus similitudinem affert de nouis calceis, qui tantisper in pretio sunt, dum noui nitent, ijdem, vbi luto sorduerunt, in angulũ abijciũtur aliquo, atque ibi nullo curante, situ, cimicibusque opplentur. Solon eos, qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primum dicebat esse sumptuosos, & ob id Reip. graues, vbi vicissent, ob fastum esse detrimento ciuitati, postremo, cum senuissent, iam prorsus esse inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat versiculum Euripidis.

Τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας. id est,
Filis solutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuisti.

Ἀδεὲς δέδιας δέος, i. Inanem metuisti metum. Vbi quis formidat in re tuta. Virgil. Omnia tuta timens.

Inest autem in ipsa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθεσιν. Velut in his quoque: Ἄδωρα δῶρα, δεσμὸς ἄδεσμος, παρθένος ἀπάρθενος, νύμφη ἄνυμφος, κῆπος ἄκηπος, atq; id genus alijs, de quibus iam non semel admonuimus. Græci dicunt μορμολύττειν, nam μορμολύκειον Græcis persona est, laruæ, aut malo genio similis, qua pueros territant quidam. Basilius Athanasio: ἦ κομιδῇ γ' ἂν παῖς ἦν τὰ τοιαῦτα μορμολυκεῖα δεδοικώς, i. Sane vehementer essem puer, si talibus terriculamentis expauescerem. Refertur adagiũ in Collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides.

Multis parasangis præcurrere.

Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖν, i. Multis parasangis præcurrere, dicitur, qui longo interuallo præcedit, multisque partibus superior. Et apud Athenæum libro Dipnosophistarũ tertio: Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμόντες τὸν σικελιώτην διονύσιον, id est, Multis parasangis superantes Siculum illum Dionysium. Id, quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venustius. Parasangam autem Persæ triginta stadiorum spatium uocant, ut locis aliquot indicat Herodotus: qua uoce usus est Lucianus in Icaromenippo: quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Putre salsamentum amat origanum.

CLEARCHVS apud Athenæum lib. 3.

Σαπρὸς

Σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. id est, Putrida salsamenta amant origanum.

Origanum autem herba est acri succo, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patresfamilias carnibus iam obolentibus addunt acetum origani loco, ne sentiatur putris odor. Apte dicetur de re per se parum honesta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honestaméntis egente. Qui mos etiam hodie sordidis, vt piscibus supputribus, (ne quid offendat edentes putor) acida admisceant. Veritas per se placet, honesta per se decent. Falsa fucis, turpia phaleris indigent, hoc est, putre salsamentum origano.

Voracior purpura.

ATHENAEVS libro tertio Dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbium: λιχνότερα τῶν πορφυρῶν, id est, Edaciora purpuris. idq; ductum existimat, vel à tincta purpura, quæ omnia, quibus admota fuerit, velut ad sese rapit, suoq; colore res vicinas inficit, additq; lucem: vel ab animante ipso, quod, quidquid nactum fuerit, retinet, ac deuorat. Vtrunque propemodum licet è Plinij verbis colligere. Siquidem libro nono cap. 36. de colore scribit in hunc modum, Sed purpuræ florem illum tingendis expetitū vestibus, in medijs habent faucibus. liquoris hic est minimi in candida vena. Vnde prætiosius bibitur, nigrantis rosæ colore sublucens, reliquum corpus sterile. Ac paullo post: Hinc (aut, vt alij legunt, Huic) fasces, securesq; Romanæ viam faciunt. Idemq; pro maiestate in pueritia est: distinguit ab equite curiam: dijs aduocātur placandis: omnemq; vestem illuminat: in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & purpuræ sit insania. De voracitate mox hæc subijcit: Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur deuorando reliqua conchylia. Tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos, qui omnia in suum compendium vertunt. Tale quiddam cogitasse videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Tarichus assus est, simul atque viderit ignem.

Τάριχος ὀπτὸς ἐὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id est, Tarichus assus mox vt ignem viderit. Athenæus lib. 3. prouerbij loco citat. Est autem Tarichus, piscis salsus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adsunt carnes. idem est cum illo, ἀφύα εἰς τὸ πῦρ. Quod ante iam exposuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc versum ceu prouerbialem:

Οὐκ ἂν πάθοι τάριχος, ὧν περ ἄξιος. id est, Tarichus haud laturus est, queis dignus est.

Non sunt amici, amici qui degunt procul.

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι. id est, Haud est amicus, amicus absit si procul.

Hanc parœmiam recenset Athenæus libro Dipnosoph. 4. eamq; omnium μισανθρωποτάτην, id est, inhumanissimam vocat: videlicet quod absentium amicorum memoriam obliterare videatur. Est omnino ex amicis, qui adsunt, vberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, consuetudinemq; quotidianam. Prçterea vulgo fit, vt, simulatque è conspectu necessariorū seiuncti sumus, obrepat obliuio quædam familiarium: vt id iam omnibus in ore sit, Qui semotus sit ab oculis, eundē ab animo quoque semotum esse. Aristot. lib. Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum seiunctionem non dirimere quidem amicitiam, sed tamen officia interrumpere. Et, quoniā vulgus amicitias vtilitate probat, sublatis officijs, velut alumnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Hesiodus, vicinos potissimū ad conuiuiū vocandos esse monet: Καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει. Terentianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit Vicinitatem. Nec abludit hinc Propertius libro tertio:

Quantum oculis, aio tā procul ibit amor.

Quamquam non apparet, quamobrem Athenæo videatur adagiū hoc vsque adeo ab humanitate alienum. Quandoquidem, vt opinamur, non tam docet, quid nobis faciundum sit, quam admonet, quid vulgo factitetur. Quorum autem quemque reperias amicum tam certum, qui, si absis, non sui dissimilis esse incipiat? Proinde prouerbio hoc, veluti Delphico gladio, vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut non esse fidendum amicis, qui longo locorum interuallo seiuncti sunt; aut non esse colendos amicos longinque dissitos, vnde nō queas multū sentire cōmoditatis, sed hos potius, quibus præsens præsentibus fruare.

Persæpe sacra haud sacrificata deuorat.

Ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. id est, Persæpe sacra haud immolata deuorat.

Senarius est apud Athenæum lib. 4. Simonidis, in mulierem quandam male moratam, & auidam in conuiuijs. Concinne dicetur in eos, qui, ventris impulsu, statim ad deuorandas epulas irrumpunt, non exspectatis cęrimonijs. Neque intempestiuiter dicetur in eos, qui, non exspectata iuris ratione, hæreditatem inuadunt, & aliena per vim occupant. Ductum à victimis, quas fas non erat cõtingere, nisi mysterijs peractis. Et Plato vult, etiam in conuiuijs prælibari dijs. & mensam rem sacram existimauit antiquitas, teste Plutarcho: vnde fit, vt his etiam temporibus nefas putét ἀνίπτοις χερσὶν, id est, illotis manibus accedere.

Chius dominum emit.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, i. Chius dominũ mercatus est. In eos quadrabit, qui sibijpsi malũ accersunt. Vsus est hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teste, lib. Dipnosophi. 6. Natum, ait, inde, quod, cũ Chij primi seruis mercenarijs instituissent vti, postea, subacti à Mithridate Cappadoce, proprijs seruis vincti sunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur, idq; illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius historiæ auctores citat Nicolaum Peripateticum, & Posidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vsam famulis θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonij vtebantur, quos vocabant εἵλωτας, id est, captiuos: Sicyonij quos dicebant κορυνηφόρους, id est, clauigeros, à claua: Itali Pelasgis: Cretes quos appellant δμωίτας. Est autem χῖος clarissima Ionum insula, habens eiusdem nominis ciuitatem. Possessiuum circumflexe scribitur χῖος.

Anima, & vita.

Ζωὴ, καὶ ψυχὴ, id est, Anima, & vita, de re supra modum suaui. Prouerbium natum in cubilibus, atque inde deductum in communem sermonem. Videtur autem peculiare fuisse mulieribus. Iuuen.

Ζωὴ, καὶ ψυχὴ, modo sub lodice relictis
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib. 10. in Læliam:

Ζωὴ, καὶ ψυχὴ, lasciuum congeris vsque,
Proh pudor, Hersiliæ ciuis, & Ægeriæ.

Huc respexit Iuuenalis, cum ait:

Concumbunt Græce.

Hesiodus pecuniam, animam mortalibus esse dicit.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,
Pecunia enim anima est miseris mortalibus.

Et Aristoteles pecunias velut alterã hominis animam esse scripsit. Nihil autem est vita, neque iucundius, neque carius.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

VIRGILIVS in Pharmaceutria:

Credimus, an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poeta. Nam, quod quisque sperat, facile credit. Et tarde, quæ credita lædunt, credimus, vt ait Ouidius. Metus autem, & spes, vt eleganter, & vere scripsit Lucianus in Pseudomante, diuinationem, & auguria repererunt. Qui impense cupiunt, suis votis vndecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rursum, qui misere metuunt, quauis ex re solatium formidinis aucupantur. Non vsquequaq; discrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit verisimile. Atqui ipsis commentum placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud:

Πᾶσα κύων ἄρτους μαντεύεται, ἰχθύα κἀγών. id est,
Somnia cuncta canum panes, ego somnio piscem.

Qui suis votis blandiuntur, ij Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id est, sibi ipsis sua interpretari somnia: quod omnia rapiunt in alimentum spei suæ.

Polypi.

POLYPI prouerbio dicebantur olim, vel stupidi, stolidique; vel rapaces, & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam caussam Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, nisi quod non cedat, auctore Athenæo. Adscribitur autem rapacitas, tenacitasque, quod, quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, suctu trahat, ac retineat. Plautus in Aulularia: Ego istos noui polypos, qui, vbi q̃dquid attigerint, tenẽt. Nihil autem vetabit, quo minus polypos

appellemus eos, qui semet in omnem habitum vertunt, omnibus assentantes. Quos eleganter notat Phocylides:

Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πετρόφυὴς πολύπους κατὰ χῶραν ἀμείβου. id est,
Pectore neue aliud celes, aliudque loquare,
Proque loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion, apud Athenæum libro 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπουν χρόνος. i.
Odi colore subinde vario polypum.

Huc pertinet, quod admonet Plautus, vt, qui sapit, bonus sit bonis, malis malus. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quēdā, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς τραχὺς παλιγκότοις ἔφεδρος. i. Mollis erga bonos, asper vero insidiator erga molestos aduersarios. Non alludit hinc, quod ibidem habetur hymno tertio: Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id est, Inter pueros teneros puer, inter viros autem vir. Tertia inter seniores pars, quodque vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus, & ætatibus sese attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythijs hymno octauo: Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id est, Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum sumere tempori congruentem. Rursum eiusdem operis hymno quarto: Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id est, Nam ille inter pueros iuuenis, in consilijs vero senex. Idem eiusdem operis hymno secundo: Φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, id est, Amicum contingat amare: ceterum aduersus inimicum tanquam inimicus, lupi more incuriam, siue insidiabor.

Nullus malus magnus piscis.

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id est,
Nullus malus magnus piscis.

Ænigma prouerbiale dici solitum in homines prægrandi quidem corpore, ceterum ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbijs apud Athenæum libro 8 hinc ortum scripsit. Stratonicus citharœdus, cum Porpin vidisset Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verum arte non perinde magnū, percunctantibus quibusdam, quisnam is esset, hunc ad modum respondit: οὐδεὶς, κακὸς, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto significans illum, nullum, id est, nullius esse pretij, malum & improbū, magnum corpore, deniq; piscem: quia mutus esset, & infacundus, ac male canorus. Theophrastus De risu, fatetur dictum quidem esse à Stratonico, sed non in Porpin, verum in Simylā histrionem: μέγας, οὐδείς, σαπρός, ἰχθύς, id est, Nullus, magnus, putris, piscis. Sed elegantius, quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenustā. Aristoteles in eodē mox loco apud Athenæum super hoc adagio fabulam huiusmodi refert, in Repub. Naxiorum. Apud Naxios, locupletes quidem pleriq; vrbem habitabant, ceteri vero sparsi per vicos agebant. In quodam itaque vico, cui nomen Lestadæ, Telegoras habitabat prædiues, ac nobilis, multęque apud plebem auctoritatis, cui cum alij complures honores habebātur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur: adeo, vt, qui vendebant, si quis minoris liceretur, quam vellēt, dicere soliti sint, se malle dono dare Telegoræ, quàm tanti uēdere. Quidam igitur adolescentes, cum piscem ingentem licitarentur, ac piscator ex more diceret, se malle Telegorę dono mittere, quam tanti vendere, moleste ferētes eadem audire toties, simulata beneuolētia, ad Telegoram adduxerunt emptum piscem. Quem cum ille libenter accepisset, tum ipsum adorti sunt, tū filias iam nubiles constuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxij, abreptis armis inuadere conati sunt adolescentes: tantaq; hinc orta seditio, vt Lygdamis, huius tumultus præfectus, post arrepta tyrannide patriam oppresserit. Hactenus Aristotel. At hęc, non uidemus, quid ad prouerbium faciant, nisi duo faciamus prouerbia, quorum hoc posterius sic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quam tanti uendam. Nam Athenæus indicat Aristotelē de prouerbio disseruisse. Videtur esse senarius, sed inuerso dictionū ordine perturbatus. Constabit, si legas: οὐδεὶς μέγας ἰχθὺς κακός.

E squilla non nascitur rosa.

Proverbiali figura dixit Theognis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐθ' ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεύθεριον. id est,

Non

Non etenim è squilla rosa nascitur, aut
hyacinthus,
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admouet adagium, è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis:

Neque imbellem feroces
Progenerant, aquilæ columbam.

Venustius erit, si ad indocti doctoris indoctum discipulū referatur, ad improbi nutricij improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam classem: κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν, id est, Mali corui, malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Prolem probam haud pater progignet
improbus.

Est autē Squilla, herbę genus, nō dissimilis aloe, de qua multa Pli. in diuersis locis.

Non omnia possumus omnes.

NON omnia possumus omnes, apud Virgilium in Pharmaceutria. Prouerbialis sententia, qua vix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliados N. Polydamas sic alloquitur Hectorem:

Ἀλλ' ἔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι, αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κιθαριν καὶ ἀοιδὴν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλὸν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. id est,
Haudquaquam poteris sortirier omnia
solus.
Namque alijs diui bello pollere dederūt,
Huic saltandi artem, voce huic, citharaq;
canendi.
Rursum alij inseuit sagax in pectore magnus
Iuppiter ingeniū, at multis est vtilis ille
Item Odisseæ Θ.

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσι
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητὺν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνὴρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id est,
Nō ita cęlestes tribuūt sua dona qbusuis.
Seu formā, siue ingeniū, vires ve loquēdi.
Est etenim īformis species cui cōtigit, atq;
Lingue dote deus pensat dispēdia formæ.

Euripides in Rhœso:

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάνθ' ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας.
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum est: at alia dos adest alij viro.

Eodem pertinet, quod scribit Theognis:

Παῦροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. id est,
Sunt pauci, quibus ijsdem & virtus suppetit, & res.
Felix, cui simul hęc sunt data sorte deum.

Titus Liuius lib. 22. Non omnia eidem dij dederunt.

Vincere scis Hannibal, victoria vti nescis.

Videtur Liuius retulisse illud ex Iliados Ψ.

Οὐδ' ἄρα πως ἦν,
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. i.
Haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc ptinet & Pindaricū illud ex Nemeis:

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id est,
Artes alijs aliæ.

Interpres ostendit, illud Atticis prouerbij loco dictum fuisse:

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id est,
Aliæ aliorum inuentiones.

Idem alibi:

Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες,
ὁ μὲν τὰν,
τὰν δὲ ἄλλοι
Τυχεῖν δ' ἐν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. i.

Natura differimus, vitam sortientes, hic hanc, illam alij. Porro fieri non potest, vt omnis felicitas vni contingat. Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id est,
In alijs alij magni sunt.

Idem expressius Encomio octauo:

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον ἔβαν
ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id est,

Alia ad alium venerunt bona, sed dijs fauentibus multæ viæ felicitatis. Rursus eiusdem tituli hymno nono:

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
μελέτα.

Sunt enim aliæ viæ alijs efficaciores, sed non omnes nos alet vnum studium.

Multæ manus onus leuius reddunt.

VVLGO circumfertur adagium, Multis manibus onus reddi leuius. Quo significāt, etiā difficilia facile confici, si quis non ipse solus negotium aggrediatur, sed in plures

adiutores, & auxiliares partiatur. Sumptũ est à tollendis oneribus. Videtur autem ea sententia ab ipsa vsq; antiquitate in nostrã ætatẽ demanasse. Legimus .n. apud Hesiodum in opere, cui titulus, ἔργα, καὶ ἡμέραι,

Πλείων καὶ πλεόνων μελέτη. id est,
Plus potest & plurium industria.

Item Homerus Iliados M.

Ἀλλ᾽ ἐφομαρτεῖτον. πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. id est,
Adsitis comites, multorũ industria nanq;
Plus pollet, quam paucorum.

Ad hoc respexit Euripides in Phœnissis:

Εἷς δ᾽ ἀνὴρ οὐ πάνθ᾽ ὁρᾷ. id est,
Vir vnus autem nemo cuncta dispicit.

Rursum in Heraclidis:

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id est,
Inualida pugna est unicæ tantum manus.

Eodẽ pertinet, quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id est, Vnus vir, nullus vir.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

TERENTIVS in Eunucho, Verbum hercle hoc verum est, Sine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur hæc sub persona Chremetis, adolescentis rustici, qui sobrius oderat meretrices, post idem potus nõ abhorreret. Cibus enim, & potus irritamenta sunt libidinis. Eleganter autem Cererẽ pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit, continenter in figura persistens. Nam illud ipsum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione vasorum mutuo sumptam autumat, quo frigida pix non adhæreatt. Frigida profecto, nimiumq; affectata inte rpret atio, quod qu dem tãti viri pace dictum sit, si modo illius est interpretamentum. Ardent amantes, & frigent, quæ languent. Horatius:

Non enim posthac alia calebo Femina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. D. Hieronymus, Terentianam sententiam crassiore Minerua explicans, Distento ventre distenduntur ea, quæ ventri adhærent: significans, libidinem esse gastrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem. Euripides:

Οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστιν κύπρις. id est,
Absente vino, nulla tunc adest Venus.

In Græcorum collectaneis ita legitur:

Νεκρὸν ἀφροδίτη διονύσου δίχα, καὶ δήμητρος. id est,
Mortua res Venus sine Baccho, & Cerere.

Cynicus apud Athæneum libro Dipnosophistarum sexto, refert eandem sententiam his fere verbis:

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσιν γὰρ ἡ κύπρις πικρά. id est,
Nam ventri inani non inest formarum amor.
Amara Venus est dira quos præmit fames.

Ac mox subijcit carmen Euripidis, quod ille mutuatus sit ab Achæo Satyrico:

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ. i.
Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Athenæus lib. Dipnosophist. I. distichon adducit eandem complectens sententiam:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
Πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id est,
Saturis Venus adest, ceterum infelicibus,
Miserisq; nulla adest Venus mortalibus.

Apud hunc ipsum lib. 10. Aristophanes vinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem:

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id est,
Vinum bibenti suaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma, quod fertur incerto auctore:

Ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος,
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεράπεια σοὶ τὸ λοιπὸν ἠρτήσθω βρόχος. i.
Fames amorem sedat: id si sit minus,
Tempus medetur, sin nec ista extinguere
Flammam queant, tum restat, vt funem pares.

Idem intelligi voluit Appuleius, cum Veneri ebriam cęnam affingit, cũ interim esuriat Psyche. Quamquam Aristoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitum. Nam diluit vim seminalem, atq; ob eam caussam Alexandrũ Magnum in Venerem parum fuisse strenuum, quod esset vinosus. Idq; Theophrastum dixisse narrat Athenæus.

Nauiges in Massiliam.

Πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν. Scribit Athenæus lib. 12. Massilienses vsqueadeo delicijs effeminatos olim fuisse, vt prouerbio dici consueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν, id est, Nauiges in Massiliam. Non explicat quidem ille prouerbij sensum, sed facile conijcitur, in molles, & moribus, cultuq; parum virili torqueri deberẽ. Plautus in Cassina: Vbi tu es, q colere mores Massilięses postulas? Tamensi, quod ait Plautus, nobis

nobis potius referendum videtur ad seueritatem vitæ, quemadmodum Plutarchus in vita Agesilai docet, Spartanam disciplinam appellatam, seuerã, minimeq; delicijs indulgentem. Nam nõ alia gens laudatior, quam Massiliẽsium, si Ciceroni credimus, siq; vera memorat Valer. Maxim. libro 2. cap. De institutis, multa commemorans de disciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in scenam admiserit, ne parum pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerentur, nec eos, qui, religionis prętextu, vitam inertem & otiosam sectarentur, intra portas receperit. Aliaq; id genus de Massiliensium seueritate referuntur apud auctores, vt appareat, Athenæum non de Gallica Massilia, sed de Lybyca loqui, cuius meminit Virgil. quarto Æneidos lib.

Hic mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Massylos maleficijs olim infames fuisse, quemadmodum & Thessalos. Ceterum, quoniam apud Athenæum Massalia est, non Massilia, fieri potest, vt nec sit Massilia, quæ est Galliæ Narbonensis, nec Massilia Maurorum, sed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum cõfundant Gręci scriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuisse ciuitatem Ligusticę, Phocensium coloniam, auctore Hecatæo: Timæum vero illud addere, cum nauclerus adnauigasset, viso piscatori proiecto in terram fune, dixisse, Alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Massalia: μᾶσαι enim Æolibus est, quod alij dicunt δῆσαι, ἁλιεὺς piscator: ex μᾶσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Massylia.

Nauiges Trœzenem.

Πλεύσειας εἰς Τροιζῆνα, i. Nauiges Trœzenem. Eustathius, enarrans secundum Homericæ Iliados librum, ait, dici solitum in eos, qui, cum mento imberbi essent, tamen apposititijs pilis barbam virilem mentirẽtur. Addit inde natum quod Trœzenis portus quispiam vulgo celebratus sit nomine Barba. Est autem alter Trœzen in Massylia.

Attica bellaria.

Πέμματ᾽ ἀττικά, i. Bellaria Attica: De lautitijs, & cupedijs. Trãsferri potest ad rẽ quamcunq; maiorem in modum suauem, ac incũdam. Plato Politiæ suę lib. 3. ψέγεις καὶ ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι ἀπολαύσεις. id est, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.

Nemo bene merito bouem immolauit,
Præter Pyrrhiam.

Οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ᾽ ἢ Πυῤῥίας, id est, Nemo bouem immolauit bene merito, nisi Pyrrhias. Hoc prouerbio, quondam vtebantur, si quando quis extitisset homo insigniter gratus, qui beneficiũ acceptum ampliter repensaret. Plutarchus in Quæstionibus Græcanicis, vnde sit natum adagium, enarrat ad hunc modum: Nauis quædam piratica appulit ad insulam Ithacensem, in qua forte fortuna senex quidam erat vna cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacensis, vt opinamur, negotiator, senem dato pretio redemit à piratis, non ob id, quod eo sibi foret opus, sed partim quod misertum esset senilis fortunæ, partim hominis oratione persuasus. Emit autem vna cum sene cados illos picarios, idque auctore sene. Deinde, profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret senex, quod nõ ob lucri cupiditatem, sed ob beneuolentiam sese liberum fecisset, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtam, abditam esse. Qua reperta, cum Pyrrhias de repente diues esset redditus, cum magnifice collaudauit senis erga se gratitudinem, tum eidem bouem immolauit officij pręmium. Atque hinc re iam peruulgata natum prouerbium, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale sacrum & magnificum, opiparumque conuiuium βουθυσίαν appellabant.

Fumi vmbra.

Καπνοῦ σκιά, id est, Fumi vmbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re qualibet vili. Sophocles in Antigone:

Τὰ δ᾽ ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. i. Reliqua fumi vmbra non emerim.

Cũ omnis vmbra res quædam est inanis, tum vero fumi vmbram pæne dixeris vmbrã vmbræ. Exstat & hoc apud Aristophanem. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum sepulcrum.

Ἔμψυχος νεκρός, i. Viuũ cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone:

Οὐ ζῆν ἔγωγ᾽ ἐγὼ

ζῆν τίτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγῦμαι νεκρόν. i.
-Huc ego viuere,
Haud arbitror, uiuum ac cadauer iudico.

Refertur apud Athenæum libro 12. Euripides in Æolo apud Stobæum:

Φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Γέροντες ὐδὲν ἐσμὲν ἄλλο πλὴν ὄχλος
Καὶ σχῆμ' ὀνείρων δ' ἕρπομεν μιμήματα.
Νῦς δ' ὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ' εὖ φρονεῖν, id est,
Heus heus, vetustum, vt recte habet prouerbium,
Nil aliud atque turba nos senes sumus,
Vmbræque verum serpimus imitamina
Insomniorum, ceterum mens haud inest,
Quamquam videmur sapere nobis adprobe.

In eos dicetur, qui sic viuunt, vt nihil dignum vita agant. Lucianus senem decrepitum, ἔμψυχόν τινα τάφον, id est, Viuũ quoddam sepulcrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiusdam Laberij apud Gellium:

Similis sepulcris nil nisi nomen retineo.

Ex fronte perspicere.

Ex fronte perspicere dicimus, quod statim & velut ipso protinus occursu percipimus. Sũptũ ab Physionomicis, qui se profitentur ex oris lineamentis, reliquaque corporis specie, ingenium hominis posse deprehendere. M. Tull. ad Antonium: Non enim solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Id adagiũ etiam hodie vulgo tritissimum est. Q. Cicero ad fratrem de petitione consulatus, frõtem appellat animi ianuam: Cura inquit, vt aditus ad te diurni, atque nocturni pateant: neque foribus solũ ædium tuarum, sed etiam vultu, & fronte, quæ est animi ianua: Quæ si significat voluntatem abditam esse, ac retrusam, parui refert patere ostiũ. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicũtur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Allusit huc Aristophanes in Equitibus:

Ἐπὶ δῆλον ἡμῖν τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
Ἡν τοῖς ἔπεσι χαίρωσι καὶ τοῖς πράγμασιν. i.
Nobis vt ipsis frontibus faciant palam
An nostra dicta, ac facta læti comprobẽt.

Spem pretio emere.

Est lucrũ incertum, & in euẽtu situm, certo affectare damno. Teren. in Adelphis, Ego spem pretio non emo. Hanc sententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. Quadrabit potissimum in eos, qui spe rerũ adducti maximarum, principum fauorem muneribus, obsequijsq; captant. Certe ætatis, ac temporis impendio, quo nõ alius sumptus carior. Nam ij quid aliud quam spem pretio emunt? Figura mutuo sumpta videtur à quodam emptionis genere, in quo consueuit alea rei, non res emi. Veluti, si quis retium iactum emat in piscando, aut missilium prædam in venatu, aut si quid aliud eiusmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis, lib. 18. tit. de contrahenda emptione: veluti, cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis: siue, cum emitur captus piscium, aut auium, aut etiam missiliũ, quam illi vocant aleam: in partu tamen nõ tenetur emptor, si nihil natum fuerit, nisi forte hoc per ipsum actum est, ne quid nasceretur: in alea tenetur, quoniam spes empta est: tantum in missilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat.

Proverbiali hyperbole apud Virgilium in Æneide:

-Et cælum territat armis.

Conuenit in minaces, & feroces, Thrasonesq; magniloquos. Sumpta videtur à bello Gigãteo, quæ fabula notior, quam vt hic sit repetenda. Cõfine huic illud Synesij in epistola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν ὐρανὸν ἐξαράσσειν ἐπιχειρεῖ. id est, Capite cælum perrumpere conatur.

Subere leuior.

Φελλῦ κυφότερος, i. Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconstantes, & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernosum, quod in aqua non sidit, verumetiam retibus, & natantibus adligatur, ne possint sidere. Horatius in Odis:

Quamquam sydere pulchrior,
Ille est: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Hadria.

Strabo lib. primo, inter hyperbolas prouerbiales hanc quoq; commemorat, Subere leuior vmbra. Quamquã hic locus apud Strabonem non caret suspicione mendositatis. Græca sic habent: Καὶ καθάπερ εἰσὶ τινες

τῆς ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς καὶ τὸ κυφότερον εἶναι φελλοῦ σκιᾶς, δειλότερον δὲ λαγὼς φρυγός, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς λακωνικῆς. Hæc ita vertit Gregorius Tifernas, siue Guarinus: Et, sicut nonnulli super excessibus excessus sunt, vt illud, Leuiorem subere vmbram: & illud, Formidolosioré lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet, quam epistola Laconica. Primum vmbram esse leuiorem subere, non est insignis hyperbole, immo nulla potius est: vt iam demus, Græce recte dici, κυφότερον σκιᾶς. Vnde hic pro, σκιᾶς, legendum arbitramur σκιᾶς, vt sic dicta sit suberis vmbra, quemadmodũ dicimus Vmbræ somnium. Item δειλότερον λαγῶ φρύγα, id est, timidiorem lepore Phrygem. quomodo legisse videtur interpres. Nec absurdum, si intelligamus Phrygium leporem, veluti ceteris pauidiorem, quod ea gens imbellis habebatur, & effeminata delicijs. Pindarus in Pythijs hymno secundo metaphorã flexit ad laudem hominis, qui, quãquam pressus calumnijs malorum, nõ deijcit tamen animum, sed se suapte natura recipit in apertum: vnde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id est, suber, quod tingi nequeat. Huc respexit Horatius Epistolarum lib. 1. de Vlysse loquens:

Dum sibi dum socijs reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.

Cubito emungere.

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, i. Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem sordidi quæstus, & condicionis abiectæ. A salsamétarijs ducta, quibus mos est nariũ mucũ cubito abstergere, nimirũ manibus, muria, & salsugine oppletis. Bion philosophus apud Suidam ex Laertio: ἐμοῦ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. i. Meus pater erat libertinus, cubito emũgés. Celebratur scõma M. Tull. tortũ in quendã salsamentarij filium, cuius ratio auctoris nomine meminit, qui scripsit rhetoricen ad Herennium: in schematis specie, quæ dicitur significatio per consequentiam, Vt, inquit, Si salsamentarij filio dicas, Quiesce tu, cuius pater se cubito emũgere solebat.

Iberæ næniæ.

IBERAS nænias D. Hieron. nugas appellat, in præfatione, quam proposuit Moysis Pentateucho: Quod multi ignorantes, inquit, apocryphorum delyramenta sectantur, & Iberas nænias libris authenticis præferunt. Idem in duodecim quæstionibus: Et Iberas nænias, Ægyptiaq; portenta sectari: Iberas nænias dicit, propter prodigiosas maleficiorum fabulas vulgo iactatas. Nam Iberos maleficiorum infamia laborasse, testis est in Odis Horatius. Nisi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quamquam ipse D. Hieron. in epistola aduersus Vigilantium, satis indicat, de portentis, ac monstris intelligendum, scribens ad hunc modum: Et, quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinusq; es Iberiæ, Basilidis, antiquissimi hæretici, & imperitæ scientiæ incredibilia portéta persequeris. Athenæus in secundo tradit, Iberos, cũ essent opulentissimi, tamen ob parcimoniã semper ὑδροποτεῖν solitos, & μονοσιτεῖν, hoc est, aquam bibere, & solos cibum capere. Ceterum vestitu fuisse sumptuosissimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μικρολογίαν deprauatum est μακρολογίαν.

Siculæ nugæ, Gerræ, Persolæ nugæ.

SICVLÆ nugæ, prouerbio dicũtur res leniculæ. Ausonius in epistola ad Symmachum, Cogitans, inquit, non illud Catullianum:

Cui dono lepidum, nouum libellum:

sed amargoteron, & verius,

Cui dono illepidum, & rudem libellum, non diu quæsiui. Tu enim occurristi, qué ego, si mihi potestas sit, ex omnibus vnum semper eligerem. Misi itaque ad te friuola, gerris Siculis vaniora. Porro Siculorum dicacitas nota est veterum litteris. Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exéplar properare Plautus dictus est Horatio. Plautus autem in nugis, ac iocis, est immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras Græci crates vimineas appellant. Ea vox postea vulgo pro nugamentis, rebusq; friuolis vsurpata est, auctore Festo Pompeio, hac quidem occasione: Athenienses, cum Syracusas obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium cessit. Vnde & familiares, quiq; inter se nugas omnes communicant, Congerrones uocantur. Suidas neutro genere γέῤῥα refert, vt Persicam vocem, quæ quidem tum arma declaret, tũ quoduis defensaculum,

saculum. Etymologicon Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrem gerron appellari. γέῤῥα namque dici, commutatione litteræ, quasi δέῤῥα. Δέρας autem apud Græcos pellem significat, & gerra proprie desensacula sunt pellicea. Plautus in Pœnulo: Scitum per tempus hoc iam est verbum, si verbum vetus. Nam tuæ blanditiæ mihi sunt, quod dici solet, gerræ germanæ. Ædepol liræ, liræ. Germanas dixit, nõ Germanicas, absit, sed meras, ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat liræ, Græci dicunt λῆρον, siue ληρήματα. Vocem dictam putant à λήθω, & ῥέω, quod dictum fallens memoriã, excidit. Quemadmodũ & φλύαρον, & φλυαρίαν dictam à φλύω, & ῥέω, quod superfluant, exundentque verbis garruli. Apud hunc ipsum Plautum & Persolas nugas legimus, opinamur ob montes aureos, qui apud Persas esse perhibentur.

Qui semel scurra, numquam paterfamilias.

QVI semel scurra, numquam paterfamilias. Porphyrion, enarrans Horatium, admonet fuisse prouerbium. Sensus est autem, cum, quem semel depuduerit, quiq; contempta fama scurram agere cœperit, vix vmquam ad bonam frugẽ redire. Scurra gaudet alieno cibo: paterfamilias parat, Vnde domi viuat. M. Tul. i actione pro Publio Quinctio: Memini, vetus est, de scurra multo facilius diuitẽ, quam patrẽfamilias fieri posse. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonam mentem dat nemini.

Ægroto dum anima est, spes est.

ÆGROTO dum anima est, spes est. Sententia prouerbialis, admonens, ne in afflictissimis quidem rebus abijciẽdam esse spem. M. Tull. ad Atticum: Vt ægroto dum anima est, spes esse dicitur, sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. Sumptum videtur adagium ex Theocriti Batto:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον:
Ελπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos versus non ineleganter vertit Philelphus:

Fidere, Batte, decet: melius cras forsan habebis.
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

Item Euripides in Troadibus:

Οὐ ταὐτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. i.
Non est idem, mi gnate, viuere, ac mori:
Siquidem hoc nihil, spes sunt in illo scilicet.

Eodẽ pertinet fabula de Pandoræ pyxide, in cuius summo labro sola spes hæserit, reliquis omnibus morbis euolantibus.

Ad viuum resecare.

M. TVLL. lib. De amicitia, Ad viuum resecare dixit, pro eo, quod est, rẽ exactius, quã sat est, ac morosius excutere. Sed hoc, inquit, primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Neque id ad viuum reseco, vt illi, qui hæc subtilius disserunt. Mutuo sumpta metaphora à tonsoribus, capillos, aut vngues resecantibus. Nam ij sæpenumero molesti sunt, dum nimium diligentes esse student. Idem in libris De finibus, dixit, Pressius agere, pro exactius, & accuratius. Plautus in Bacchidibus, sub persona Chrysali: Tondebo auro vsque ad viuam cutem. Et hoc ipsum Tondere, pro deludere, Græcis in prouerbio est.

Hostimentum est, opera pro pecunia.

HOSTIMENTVM est, opera pro pecunia. Hoc adagium admonet, nihil gratuitũ esse debere, sed officium beneficio pensandum. Hostimentum autẽ, auctore Pompeio Festo, beneficij pensatio est, à prisco verbo Hostire, & Redostire, quod est, paria referre. Ab eodem hostẽ dici putat Nonius, quod ex æqua caussa pugnam suscipiat. Sic lena apud Plautum in Asinaria adolescenti respondet sua exprobranti beneficia: Hostimentum est opera pro pecunia. Hoc est: Neuter habet, quod imputet alteri. Tu mulierem amabas, missa est: Ego pecuniã, dedisti. T. Liuius: Nũquam nec opera sine emolumento, nec emolumentũ seruis sine impensa opera est. At in amicorum officijs alia ratio est: nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit, nec permutatione officiorum fit, vt neuter alteri quidquã debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & Scalpentem scalpe.

Vtramque paginam facit.

PLINIVS Historiæ mundi libro secũdo, cap. 7. de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expensa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mortaliũ, sola vtrãq; paginam facit. Prouerbij faciem habet illud, Vtramque paginam facit: sumpta metaphora à codicillis rationabilibus, duas habentibus paginas; alteram, quæ indicat, quid sit datum; alteram, quæ, quid acceptum sit, ostendit. Itaque in rebus humanis fortuna vtramque facit paginam, id est, siue quid obtigit boni, ea laudatur, quasi dederit; siue mali quid accidit, eadem incessitur, ceu malorum auctor.

Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων, id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non solum verecundiam adhibendam esse, verum etiam delectũ. Sunt enim quædam, quæ neutiquam decorum sit accipere. Est item locus, est tempus quo pulchrum sit recusare munus oblatum. Sunt quidam, à quibus inhonestum sit admittere donum. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos ab Menelao oblatos recusarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandectis libro primo, titulo de officio proconsulis, ex epistola DD. Seueri, & Antonini imperatorum. Verba ipsa subscribamus. Quantum, inquit, ad xenia pertinet, audi, quid sentiamus. Græcum prouerbium est, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Nam inhumanum, à nemine accipere: sed passim, vilissimum est: & omnia, auarissimum. Hactenus illi. Gręca verba in omnibus exemplaribus desiderabantur. Ea Politianus ex archetypis restituit: ne quid hunc interim debita fraudemus laude. Allusit huc Theocritus in Thionycho:

Αἰτεύμενος οὐκ ἀνανεύων
Οἷα χρὴ βασιλῆ. αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. id est,

Non solet ille negare rogatus
Principe digna: nec est de re quacunque rogandum.

Tempus omnia reuelat.

TERTVLLIANVS, quem D. Cyprianus præceptorem suum appellare consueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quod omnia tempus reuelat, testibus etiam vestris prouerbijs, atque sententijs. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 12. cap. item 12. citat in hanc sententiam hos Sophoclis versus:

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. id est,

Ob ista, ne quid occulas: si quidem intuens
Cuncta, audiensq́; cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero:

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. i.

Cuncta pariter immensus ordo temporũ
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Eodem in loco Gellius admonet, quendam veterum poetarum Veritatem temporis filiam vocasse: quod, licet aliquando lateat, tamen temporis progressu in lucem emergat. Fertur in eandem sentẽtiam hic quoque senarius prouerbialis:

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. i.
At veritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adsimilis:

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id est,
Omnia sub auras tempus aperiens refert.

Idem opinamur sensisse Thaletem, cum ait, τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκειν γὰρ τὰ πάντα. Hoc est. Tempus omnium esse sapientissimum, vt quod cuncta reperiat, eruatq́;. Nec aliud Pindarum in Olympiacis, cum ait:

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. i.
Posteri dies sapientissimi testes.

Idem alibi tempus omnium parentem appellat, quod nihil non fiat progressu temporis:

Ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,

Ne tempus quidem rerum omnium pater, posit quod factum est infectum reddere.

Habet eandem sententiam Pindarus cũ aliquot locis, tum Olymp. 10.

ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
κατέφρασεν. id est,

Et solum tempus quod veritatem certã prodit: quodq́; latebat in obscuro, progrediens

diens enarrauit. Huc allusisse videtur Virgilius in sexto:

-Subigitq; fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Neque discrepat Euangelicum dictum apud Matt. cap. 11. οὐδὲν ἐστὶ κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. id est, Nihil opertum, quod non reuelabitur; & occultũ, quod non scietur. Plutarchus in Problematis caussam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri consueuerit. Atque id significatum arbitratur, quod veritas plerumq; tecta, ignorataq; sit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor, ac Deus fingitur. Nam χρόνος Saturnus, κρόνος tempus. Nec aliud sensit T. Liuius, cum ait lib. 22. A veritate laborare nimis ius sæpe aiunt, exstingui numquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est: veritatem enim dies aperit.

Alpha pœnulatorum.

MARTIALIS epigrammatum lib. 2.
Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipse Codrus, Alpha pœnulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem alias iocatur in quendam, offensum, quod cum dixisset Alpha, monetq; , vt huius iniuriæ talionem faciat, seq; vicissim Beta, si velit, appellet. Translatum à notulis litterarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos, & antesignanos appellant, metaphora sumpta à militia. Quamobrem autem alpha inter litteras primum obtineat locũ Plutarchus non inscite caussas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων: Decade nona. Protogenes grammaticus è suo ludo caussam adducit: primum, vocales iure præferri consonantibus: quod citra illarum adminiculum sonent: deinde, vocales ancipites merito præferri longis, ac breuibus, quod vtriusque generis vim complectantur. Ceterum inter ancipites recte primum locum alpha tribui, quod in conficiendis syllabis, iota & ypsilon sequatur alpha, velut in αὔριον, αἴας. Alpha numquam sequatur illas duas, vt eandem efficiãt syllabam, sed resilit, & propriũ tuetur principatum. At Hammonius mox diuersam allegat caussam, Cadmum ob id alpha principem inter litteras locum tribuisse, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primum locum attribuendum putarit, non secũdum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus:

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα. idest,
Primum ædes, deinde vxorem, inde bouẽ agricolantem.

Nam his præsidijs putat opus esse, si quis cupiat famem, ac paupertatẽ effugere. Rursum Plutarchus addit hanc caussam, se à Lampria suo didicisse auo, Primam vocem naturalem, & articulatam reddi per alpha; propterea quod spiritus, qui est in ore, potissimum formatur, ac fingitur motu labiorum. quibus diductis, primum hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotij, vt neque linguæ requirat auxiliũ, sed ea subiacẽte per spatium efferatur. Vnde & pueri nascentes, primum hanc edunt vocem. Disputatur & apud Platonẽ de alpha inter litteras principatu. Quin & illa prouerbium sapiũt, Primas tenere, Primas deferre, siue tribuere: & , Non posteriores feram. quæ metaphorę sunt à partibus histrionum in fabula: & apud Græcos, πρωτεύεσθαι: τὰ πρῶτα δοῦναι: καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. Quod à fabularum actoribus sumptũ apparet, inter quos primas agunt, qui maximam fabulæ partem sustinent; secundas, ac tertias, qui illis sunt inferiores. Quamquam & in caussarum actionibus sunt πρωτολογίαι, δευτερολογίαι, & τριτολογίαι, quemadmodum sunt πρωταγωνισταί, δευταγωνισταί, & τριταγωνισταί, quæ si commode trãsferuntur, speciem habent prouerbij.

Salinam imbibere.

DIVUS Hieronymus, in Euãgelia præloquens, Quis enim inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, & à saliua, quam semel imbibit, viderit discrepare, quod lectitat, nõ statim erumpat in vocem? Elegãter profecto, prouerbialiq; figura dixit, Et à saliua, quam semel imbibit, idest, ab illo gustũ, quo puer imbutus est. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inserunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit. Proinde

inde modis omnibus curandum, vt optimis assuescamus. Idem solet accidere plerisque nostrum, vt, quidquid dissideat ab ijs, quæ primis illis annis imbibimus, protinus displiceat. Aiunt & canes eos amare, quorum saliuam gustarint. Verum malim ad superiorem metaphoram referri. Huc spectare videtur & Persianum illud:

Inq. luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Quamquam magis referendum esset ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus: quos ioci caussa quidam saliua oblinebant, vt ludibrio essent, qui tollerent: cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in 6. Satyra:

Nec tenuem solers turdorũ nosse saliuã.

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta, &c.

HVIC non dissimile est Horatianum illud:

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Proinde recte monet Fabius, vt statim optima discantur: propterea quod nihil hæret tenacius, quam id, quod rudibus annis perceperimus. Et Aristoteles lib. Moraliũ Nicomachiorum secundo: οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. id est, Itaque nõ paruũ refert, hoc, an illo pacto protinus à pueris consuefiamus, immo plurimum interest, vel potius omne in eo momentum est situm. Et Virgilianum illud ἐπιφώνημα, in Georgicis:

Adeo à teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare.

Αὐγέου βουστασία, id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modũ inquinatam. Lucianus in Pseudomante: καὶ τὴν αὐγέου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea virili conabor submouere. Ostẽdit autem, huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, deq; bubus, & fimo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recensetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæsaris vsurpat hoc prouerbium: In quos inquit, si incidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiamsi prouerbium omissum erat in exemplari, quod primũ secutus est Frobenius: id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florẽtissima Louaniẽsium Academia. Neq; enim æquũ arbitramur imputari vniuersitati, quod paucorum seniculorum cõspiratione, tam odiose repugnatum sit hic bonis litteris, ac linguis. Gregorius Theologus ad Basilium Magnum: πῶς, inquit, παρέλθω τοὺς ἀκήπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν αὐγέου κόπρον ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαιρομένην, id est, Quo modo præteream hortos illos incultos, & holeribus vacuos, atque Augiæ stercus ex ædibus repurgatum? Sentit, vitam luxu perditam in melius correctam.

Periculosum est, canem intestina gustasse.

Χαλεπὸν χορίου κύνα γεῦσαι. id est, Intestina canem semel adgustasse, periculum est.

Prouerbiali allegoria dictum est à Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagiũ, haud facile temperare à peccando, qui semel illecebram illam, velut auctoramentum vitiorum, degustarit. Quemadmodum, qui semel scortum attigerit, qui semel periurio, siue furto rem auxerit, qui semel aulicam vitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum: οὐδὲ κύων παύσαιτ' ἄν, ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, id est, Neque canis desiturus est, qui semel corium edere didicerit. Theocriti Scholiastes indicat, hoc prouerbium & hũc in modũ efferri, χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν, id est, Periculosa res est canis, quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus simili figura dixit:

Quæ si semel vno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio numquam absterrebitur vncto.

Canis circum intestina.

Κύων παρ' ἐντόροις, i. Canis iuxta intestina.

na. Dicebatur, vbi quis res eas, quarum esset cupientissimus, propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina, deuoraturi, nisi fustem timerent. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles, & insuaues: intestina enim non facile deglutiri à canibus, ac deuorata reuomi plerumque.

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, id est, Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida, & amabilis, qualis est fere aulicorum vita. Diogenes in epistola quadã scriptum reliquit, Aristippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posset auolare. Seneca in dialogo quodam affectus, & rationis, Stulti est, inquit, compedes suas, quãuis aureas, amare. Loquitur de vxore formosa. Horatius item de amica formosa:

Tenetq; grata
Compede vinctum.

Herculana scabies.

Ἡράκλειος ψώρα, id est, Herculana scabies: de scabie iucunda, facileq; sanabili, interprete Suida; aut quæ desideret Herculana, id est, calida balnea. Narrant enim, Herculi, laboribus illis ingentibus fatigato, Palladem, ac nymphas crebro balnea feruẽtia suppeditasse. Vsum huius adagij non indicat neque Zenodotus, neque Suidas. opinamur autem dici posse vel in eos, qui multo studio, alio ve labore valetudinem offenderunt, vt quibus aliquo laxamento sit opus; vel in eos, qui, blãdis adulationibus deleniti, veluti iucunda quadam scabie pruriunt.

Herculanus morbus.

Ἡράκλειος νόσος, id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum, eum existimat esse, quem alij sacrum, alij comitialem appellãt. Est autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest: propterea quod diuinitus immitti creditur, eoq; cognomẽ additum est sacro. Appuleius in prima defensione, diuinum appellatum putat, quod diuinam, id est, rationalem, animi partem violet. Nasci, quoties caro in humorem crassum, & spumidum, inimico igni conliquescit. Signa esse, graue caput, ceruicem torpẽtem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehendi potissimum incenso lapide gagate, & rotæ figularis circumactu. In hunc aiunt Herculem incidisse, vel propter immensos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiam sacrum morbum vocauit, vel quod id mali summos plerumque viros consequi soleat, vel quod sola mors remedium afferat. Herodotus in Thalia refert, Cambysen, huic obnoxium morbo, quosdam sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculem item liberos suos interimentem inducunt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quod, vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope superabilis. Quamquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem vere huic morbo obnoxium fuisse, atque omnes adeo, qui vel ingenio, vel studio philosophiæ, vel in administranda repub. vel in alijs artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuisse. Sane non videmus, quamobrem hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrum, aut Herculanum morbum appellemus tumorem animi, aut aliud aliquod vitium insanabile, quod genus est in senibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum Collectaneis prouerbij titulo recensetur.

Io Paan.

Io Pæan, acclamatio prouerbialis, qua consueuimus vti, re gnauiter, & feliciter peracta, Cui non dissimile videtur illud Homericum, βάλλ' οὕτως, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbijs libro citat, ἰὴ παιὼν, ἰὴ παιὼν, id est, Ie pæon ie pæan. Nam vtroque modo scriptum reperitur. Natum hinc existimant: Cum Latona ex Chalcide, Eubœæ ciuitate, Dianam, & Apollinem in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta specum, in quo Pytho latitare dictus est, præteriret. Vbi vero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona, mulierum more, territa, filij auxilium inclamauit his verbis, ἵη παῖ, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, misso telo, Pythonẽ interemit. Inde vox deflexa est, vt diceretur ἰὴ παιὰν. Idque, cum ter iterari consueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen Hexametrum Heroicum, & Iambicum trimetrum.

Etenim,

Etenim, si pronuncies primis productis syllabis:

Ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν,

hexametrum erit meris constans spondeis, sin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis absolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat, in Pythicis ludis quinque fuisse cantus species. πεῖρα, repræsentari Apollinem certaminis dispicientem locum: κατακελευσμῷ prouocantem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnantem, σπονδείῳ, vincentem, καταχορεύσει, ouantem. Hinc vulgo prouerbii vice receptum est, vt, re feliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιὰν. Latini uidentur η, in ω mega commutasse. Ouidius in opere de Arte amandi:

Dicite Io pæan, & Io bis dicite pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe: Horat. in Odis:

Non semel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

PLINIVS lib. 7. cap. De præstãtia gentiũ, Si verum facere iudiciũ volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur, atque indulgẽter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest: Quippe vt alia nõ sint certe, ne lacessat fortuna, metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid, quod nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq́; falsum hoc, & non à vate dictum quam plurimi iudicent. Ex quibus Plinii uerbis coniicere licet, eã vocem, Neminẽ omnibus horis sapere, velut oraculo proditam, in vulgi sermonem abiisse. Sẽsus vel citra interpretem liquet: nempe, neminem esse, qui nõ aliqua parte vitæ desipiat, ac peccet. Porro stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe, si quod incidit infortunium, id stultitiæ solet imputari, Eodem pertinet, quod paullo post eodẽ in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. Exstat apud Aristophanem in Ranis, & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Haud viuit vllus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus:

-Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν, id est,
Siquidem vniuersis rebus in mortalium
Nil cõtinenter, & vndecũq; prosperũ est.

Ad eundem modum Horatius.

-Nihil est ab omni
Parte beatum.

Simonides, apud Stobæum,

Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις, οὐδ' ἀκήριος. id est,
Nemo vacat prorsũ malo, neq; crimine.

Sui cuique mores fingunt fortunam.

CORNELIVS Nepos in vita Pomponij Attici: Itaque hic fecit, vt vere dictum videatur cuiq; mores fingunt fortunam. Et paullo post in eodem opere: Supra significauimus, suos cuique mores plerunque cõciliare fortunam. E medio videtur sumpta sententia. Nam plerunque videmus mala malis euenire, digna dignis: idq́; vulgo dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis, ter mala. Attestatur & versiculus prouerbialis:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. i.
Viro bono fortuna suppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
Nobis enim animus est Deus.

Et apud eũdem Heraclitus: ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων. id est, Mores hominis Deus, siue fortuna. Eodem pertinet, quod Alcman scripsit, fortunam esse sororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Rectæ institutionis, persuasionis, & prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorũ. Plautus in Trinummo, Sapiens ipse sibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ, libro I. de M. Portio Catone ita prædicat, In hoc uiro tanta vis animi, ingenijq́; fuit vt, quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuique prudentia Deus. Fulgentius in commentarijs Virgilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna in sensu sapientis habitat, Opinamur, idem esse, quod adducit M. Tull. paradox. 5. Tametsi locus is habetur mendosus, emendandus tamen ad hũc modum: Cui quidem etiam quæ vim habet maximam, fortuna ipsa cedit, &; sicut sapiens poeta dixit, Suis cuique moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuique suis moribus.

Insana laurus adest.

PLINIVS lib. decimosexto, cap. quadragesimo-

gesimoquincto, Iuxta quorundã distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci est Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumultus à supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam, si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abijciatur. Hactenus Plinius. Nobis non visum est absurdum hoc adagijs annumerare, quandoquidem res vsqueadeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarum auctorem: vt sunt nonnulli, qui, quocunque se vertunt, iurgia suscitant.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόου, id est, Apologus Alcinoi, de longis, & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce libro 6. Sumptum ex Homeri Odyssea, vbi Vlysses in conuiuio Alcinoi, Phæacum Regis, prodigiosas, ac deridiculas fabulas, & portẽtuosa mẽdacia cõmemorat de Lotophagis, Lęstrigonibus, Circe, Cyclopibus, atq; id genus alijs plurimis miraculis fretus videlicet Phæacum inscitia, barbarieq;. Plato de Republica lib. decimo. Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ ἀλκινόου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλὰ ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς ἦρος τοῦ ἀρμενίου, τὸ γένος παμφύλου. id est, Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi viri Eris Armenij, genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quę cum Lęstrygonum, Cyclopumq; figmento facile certare possit. Scribit enim, cum hic inter multos cecidisset in prælio, decimoq; post die cadauera cæsorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum, atque incorruptum adhuc apparuisse: domumq; deportatum, vt iustis cęrimonijs sepeliretur: die duodecimo, cum esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ diebus illis decem apud inferos, tum iens, tum rediens conspicatus esset.

Canina facundia.

SALLVSTIVS apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facundia exercebatur. Quod quidem Appij dictum apud eruditos scriptores in adagionẽ cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquẽtiæ studium exercerẽt: à rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem, ρ, littera, quæ in rixando prima est, canina vocatur. D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicum, vt caninam exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sumptum à genere philosophorũ, quos κυνικοὺς appellant, siue ob sordidã vitam, siue quod obuios quosque mordent, cum mendicatò viuant, more canum.

Iliensis tragœdos conduxit.

Ἰλιεῖς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο, id est, Iliensis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde sua audiat probra: veluti, si Troiani accersant histrionẽ, qui ipsis calamitates, quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus in Pseudologista: Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. id est, Posteaquã enim, iuxta prouerbium, Iliensis cum sis, tragœdos conduxisti. Idem alibi: τὰ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτεχνῶς πεπόνθαμεν, τραγῳδόν τινα τοῦτον ἐφ' ὑμᾶς κεκινήκαμεν, ᾀσόμενον τὰς φρυγῶν συμφορὰς. id est, Itaque plane idem nobis accidit, quod Iliensibus, vt qui istum ceu tragędum quẽpiam aduersus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis insumptis, duodecim imputat.

IRONIA prouerbiali apud Aristophanem in Pluto:

Καὶ μὴν φίλος γ' ἄν μοι δοκεῖς νὴ τοὺς θεοὺς
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίσασθαι δώδεκα. id est,
At certe amicus vt videtur per deos,
Vti pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui non nisi compendij sui gratia colunt amicos, & pro quãuis exiguo officio, multum beneficiorum expectant. Vulgo item aiunt: Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi salit.

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. id est,
Salit mihi oculus dexter.

Vbi spes est, visuros nos lætum quippiã, & vehementer exoptãdum. Ductum à muliercularum superstitione, quæ ex membri pruritu diuinare solent, quid sit euenturũ. Vnde illa apud Plautum non semel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? Theocritus in Amaryllide:

Ἀλλεται ὀφθαλμός μοι ὁ δεξιὸς. ἀρ᾽ ἐσίδω ἰδησῶ Αὐτάν. id est,

En oculus dexter salijt mi. illã ne videbo?

Est etiam apud Plautũ: Supercilium salit. Hodieque per iocum aiunt sibi dextrã tinnisse aurem, significantes alicubi sermonem de se absentibus factum cum laude. Idq; Plinius testatur, vulgo quandoq; creditum fuisse, vt, qui laudaretur absens, ei dextra tinniret auris; qui vituperaretur, sinistra. Lucianus in Dialogis meretricijs ἦπε, ὦ παρμένων, ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν, ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων. id est, Num uobis tinniebant aures, Parmeno? Nam hera assidue cum lacrymis uestri meminerat.

Nebula in pariete.

AVSONIVS in epistola quadã ad Gregorium filiũ, nebulas in pariete dixit, pro re nihili, somnijq; similima. An nunquã, inquit, vidisti nebulam pictam in pariete? Carminis, quod ei subscribitur epistolæ, lemma significat friuolum, ac vanum. Nam nebula res est inanior, quàm vt coloribus exprimi queat.

Ne sis patruus mihi. Sapere patruos.

PATRVORVM in nepotes, ceu peculiaris, genuinaq; seueritas, prouerbio locũ dedit Horatius in Odis:

Metuentis patruæ verbera linguæ.

Patruam linguã vocat seueram, & obiurgatricem. M. Tullius aduersus Herẽnium: Fuit in hac caussa quidem patruus, censor, magister. obiurgauit M. Cœlium sic, vt neminem vnquam parens. Horatius:

-Siue ego prauæ,
Seu recte hoc volui, ne sis, patruus mihi.

Id est, ne me castiges. Ad hanc formam pertinet illud Persianum:

Cum sapimus patruos.

Id est, Postquam, abiectis puerilibus nugamentis, seueros mores induimus. Idem, Horatium æmulatus, vt solet, dixit: Ne sis mihi tutor: id est, ne mihi perscribas, atque imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, i. Saxum voluere, dicuntur, qui inexhausto quopiam, atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho: Satis diu iam hoc saxum voluo. Donatus admonet, prouerbium fuisse in eos, qui inextricabili sudore, sed inutile affligerẽtur. tractumq; putat à notissima Sisyphi fabula, saxũ apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Apte vero stolidum militem saxum vocat cui ipse fuerit Sisyphus, vafer, & callidus.

Capere prouincias. Tradere prouinciam.

TRADERE prouinciam, figura prouerbiali, dicuntur, qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, suscipiũtve prouinciam, qui rei curandę onus in se recipiunt. Metaphora sumpta est à consuetudine Romanorum, apud quos, qui magistratum gerebant, prouincias alias alij sortiebantur. Exempla passim apud auctores obuia sunt. Terentius in Seipsum excruciãte: Videlicet ille Cliniæ seruus, tardiusculus est. Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Idem in Phormione: O Geta, prouinciam cepisti duram. Plautus in Cistellaria. Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.

Corinthus & collibus surgit, & vallibus deprimitur.

STRABO libro Geographiæ octauo scribit, Corinthios opibus, & artibus egregijs præcelluisse, ceterum regionem illorum non admodum fuisse feracem, quod inæqualis esset, & aspera, ac petricosa. Eãque ob caussam senarium hunc prouerbio iactatum fuisse.

Κόρινθος ὀφρύεταί τε καὶ κοιλαίνεται. id est,

Alibi tumet Corinthus, aliubi caua est.

Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri. Huiusmodi autem terrę genus non perinde sementi idoneum est, atq; campestris. Id adagium vbi nam possit esse vsui, non satis videmus: nisi si quis detorqueat ad hominem intractabilẽ, aspero ingenio, & sibi ipsi inæqualem, parumq; secum constantem. Cœlius Rhodiginus etiam atque etiam contendit, adhibendum esse prouerbium, vbi significabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatã, vt est fere rerum humanarũ conditio. Quem libentius sequeremur auctorem, si, quod contendit, & asseuerat, vel vnius auctoritate probasset.

Crotone salubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, i. Crotone salubrius. De re nequaquam noxia, sed vndequaque salutifera.

salutifera. Zenodotus ab animante sumptam parœmiam existimat. Est enim Croton muscæ genus: Theodorus Rediuum vertit. Hermolaus mauult Ricinum dici. Latine placidum, & innoxium, neq; suctu, neque alia quapiam re molestum. Strabo libro Geographiæ 6. tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe saluberrimus olim fuerit iudicatus, vel hoc argumento, quod breui temporis spatio quam plurimos produxerit, tum athletas, tum philosophos, hoc est, corporibus pariter, atque animo præstantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philosophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myscellum, & Architam pariter. Delphos adijsse, vt de vrbe condenda consulerent oraculum: & alterutrum pollicente deo, Architam opes delegisse, Myscellum loci salubritatem: illum itaque Syracuses condidisse, hunc Crotonem, quam vrbium altera cessit in prouerbium opulentiæ, altera salubritatis. Allusit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate:

Οὐκ ἀλόγως ἐν διζυθίοις δύναμίν τινα θείαν
Εἶναι ἔφην, χθὲς γοῦν δίζυθον ἐν χρονίῳ
Ἠπιάλῳ κάμνοντι τεταρταίῳ περίαψα,
Καὶ γέγονεν ταχέως οἷα κρότων ὑγιής. id est,
Diuinum quiddam, vimq; admirabilem inesse
Dizythijs, certe diximus haud temere.
Namq; here, quem febris longa, & quartana tenebat,
Iam delassatum conficiens misere,
Dizython admoui, neq; erat mora longa, Crotone,
Hoc vbi fecissem, sanior ille fuit.

Suida mauult ad animalis similitudinẽ referri, quod vndiq; sui simile sit, nec ullã habeat incisionẽ. Nam ὑγιὴς interdum integrum dicitur, vt Integer vitæ, Integer mentis, pro quo Græci ὑγιής. Est autẽ insecti genus, canibus, ac bubus infestum. Suspicamur esse cuius sine nomine meminit Plin. lib. 11. cap. 34. Sẽper habet caput infixum sanguini: cumq; cibi exitum non habeat nimia satietate dehiscit: Nunquam in iumentis gignitur: in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ouibus & capris hoc solum. Verum pro insecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτών. Hesychius addit Crotonem dici genus gummi Ægyptij, cuius varias medicinas indicat Plinius lib. 24. cap. 11. Quidam aiunt, & Sesamidem dici Crotonem, fortassis eandem, quam Plinius lib. 25. capite quinto, appellat Sesamoides, quod ait helleboro admisceri solitum, quo tutius sumeretur; id est, ni fallimur, hellebori genus, quod Italia veratrum appellat. Quoniam hęc herba non solum corpus morbis alias immedicabilibus liberat, verum & animum purgat ab insania. Non admodum dissimile veri videtur, hinc ductum prouerbium, Crotone salubrior. Sesami meminit & Dioscorides. Sesamæ Plin. lib. 15. cap. 7. meminit Sesami, quod sit arboris genus, vnde confici solet oleum, quam alij vocãt Cyci, voce, vt uidetur, Ægyptia, alij Crotonem, alij Rhibim, alii Sisamum syluestre. Ibidem indicat, & ex castaneis, & ex oriza fieri simile genus olei. Rursum libro 22. cap. 25. meminit sesamæ cuius in remediis varios vsus indicat. Ceterum quid sit Dizytum in epigrammate, nondum compertum est: nisi quòd Plinius libro eodem circa finem, ostendit zythum esse potionem apud Ægyptios repertam, ex frugibus: hinc δίζυθον dictum videtur, quasi dicas duplicem ceruisiam. Hac sibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum postremus, reliquorum Græcorum primus est.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων ἑλλήνων. i. Crotoniatarum postremus primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ suę sexto, prouerbiũ hoc ait ortum ob insignem Crotoniatarum præstantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, septem uiri, qui reliquos virtute pręcesserant, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, litteris omnium celebratus, qui septies cõtinenter uicit Olympia. Hunc, si constitisset, nullus è vistigio poterat educere. Malum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando, nec indigno uita interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, ubi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, ut, qui in hoc sit vel infimus, in illo possit primus videri: ueluti si quis dicat in re militari uel ignauissimum Græcorũ præstantiorẽ esse fortissimo Troianorum. Aut, qui sit apud Italos infantissimus, apud Gallos

Gallos eloquentissimum videri posse. Aut, qui citharœdus sit deterrimus, cum aulœdorum principem haberi posse.

Ne decima quidem Syracusanorum pars.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν συρακουσίων ἔχει, i. Ne decimam quidem partem opum Syracusanarum possidet. Strabo libro Geographiæ sexto: Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλοῦτον, ὥς τε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐγγίνοιτο αὐτοῖς συρακουσίων δεκάτη, id est, Syracusas eo diuitiarum peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ac splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarum opũ partem assequi possent. Significabant autem, aliorum opes, quantumuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil veneris accesserit prouerbio, si paullo lõgius detorqueatur, vt, si quis prælocutus, Ciceroné lõgo interuallo reliquos omnes post se relinquere, dicat, opulentam quidem, & vberem esse Quinctiliani dictionem, verum hanc vix esse τὴν συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens, quæ sunt domi, obliuiscere.

STRABO libro Geographiæ octauo tradit, Corinthiorum vrbem, in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam versus, alterum Italiam. Verum, quod freti instar esset, non sine discrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflantes inde ventos. Vnde & prouerbium celebratum fuisse,

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. i.
Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

Est autem Malea promontorium Laconiæ, à Maleo, Argiuorum rege, dictũ, quod per quinque passuum millia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Æneidos, in quo libro Virgilius videtur ad parœmiam adlusisse, cum ait:

-Maleæq; sequacibus vndis.

Item Statius septimo Thebaidos libro:

-Et raucæ circumsonat vnda Maleæ:

Item in Tiburtino Manlij Vopisci:

-Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odysseę nono, periculosam circa Maleam nauigationé fuisse: sic Vlyssem loquentem inducés:

Καὶ νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων. id est,
Forsitan & patrias redijssé sospes in oras,
Sed me, dum Maleã pręteruehor, vndaq;, fluctusq;,
Et Boreas illinc pulsum admouere Cytheris.

Allusit huc Ouidius in Heroinis:

Ausus es, o nimium, nimiumque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti videntur, qui sese temere periculis obijciunt. Quando quidem vna hæc præcipua caussa vulgus a subeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, exstincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempestiuiter vti hac parœmia, si quando discrimen negotij suscipiendi volemus ostendere, aut non esse suscipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia sub vnam Myconum.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκονον, i. Omnia sub vnã Myconum. Strabo Geographiæ suæ libro decimo: Μύκονος δ' ἐστὶν ἐφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκονον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει. id est, Est autem Myconus, in qua fabulis proditum est, positos esse Gigantes postremos ab Hercule confectos. vnde ductum est illud prouerbium: Omnia sub vnam Myconum, in eos, qui res natura diuersas eodem titulo complectũtur. Quibus ex verbis magis colligitur vsus adagij, quam ratio: tametsi conijcere licet, quoniã summa Gigantum, & reliquiæ sub Mycono cõderentur, sub ea Gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum sub alijs item montibus siti fuerint. Itaque, qui eodé in libro grãmatica pariter, & theologica, item dialectica, & iurisconsultorum litteras tradat, in eum non incõcinne dicetur, Omnia sub eãdé Myconum. Aut vbi diuersa gesta, ab eo, quod postremo loco factum sit, æstimentur. Est auté Myconus, ex Cycladibus vna, teste Stephano: qui prouerbij quoque facit mentionem in dictione Miconus. At Zenodotus longe diuersam affert fabulam,

quæ prouerbio dederit occasioné. Heleus, inquit, filijs suis, Hegetori, & Hippocli, mãdarat, vt insulas illas in mari sparsas subigerent. Deinde, vbi Hegetor multas esset aggressus, Hippocles vnam Modo Myconũ, velletq; nihilominus reliquarum etiã omnium ex æquo particeps esse: consuluerunt super hac re oraculum, quæ nã insulæ Hippocli cederent: Respondit, μία μύκονος, id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro: μίαν μύκονον ἀποφῄνας τὸ συμπόσιον. id est, Vnam Myconum faciens conuiuium. significans indistinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiscretis dictum apparet.

Lerij mali.

Λέριοι κακοὶ, id est, Lerij mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gẽtes vitio sunt improbi. Leriorum enim populus, ob insignem morum improbitatem, in prouerbium abijt, auctore Strabone libro Geographiæ 10. Citatq; Phocylidis nescio cuius verba hæc: Λέριοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ. πάντες, πλὴν πατροκλέυς, καὶ πατροκλέης λέριος. id est, Lerij mali, non vt hic malus, ille nequaquam: verum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est vna ex Sporadibus contra litora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cum alijs aliquot locis, tum lib. 5. cap. 21. Quod hic dictum est in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet:

Καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ.
Πάντες πλὴν προκλέυς, καὶ προκλέης δὲ χῖος. id est,
Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non:
Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonem Græcum scriptura mẽdosa est, cum προκλέης legendum sit, non πατροκλέης. Interpres vsus est codice castigatiore. quin ipsa carminis ratio reijcit, πατροκλέης. Si addas, καὶ τόδε δημοδόκου, plenum erit distichon. Id reddetur venustius, si ab homine ad rem deflexeris: vt, si dicas, omnes prognostæ vani, vno excepto Venãtio: & tamen prognostes est Venantius. Impij sunt milites omnes, vno excepto Langio: & tamen miles est Langius. Græcorum prouerbium imitatus est Ausonius in Siluium quendam, cognomento bonum, natione Brittonem, quæ natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Ad Phasim vsque nauigauit.

AVCTORE Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phasis est Euxini sinus, & extremæ nauigationis meta, vel teste prouerbio:

Εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id est,
Ad Phasim vbi supremus cursus nauibus.

Per Phasim, Cholchidem significauit, nõ flumen Phasim, neque vrbem eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Πεζὸς δ᾽ ἐς κόλχους τε καὶ ἄξενον ἵκετο φᾶσιν. id est,
Et Colchos pedes, & te accessit inhospite Phasis.

Pindarus cõsimili figura in Isthmijs hymno B. ἀλλ᾽ ἐπέρα ποτὶ μὲν φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων νείλου πρὸς ἀκτάς. id est, Sed transibat ad Phasim quidem mensibus æstiuis, hieme vero nauigans ad Nili ripas: id est, à Colchide in Ægyptum. Strabo enim putat, Phasianos ab Ægyptijs oriundos. argumentum sumens ex vsu lineorum, quorum tanta sit vis apud Phasianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de ijs, qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole. quo modo dixit & Iuuenalis:

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus vsque
Auroram, & Gangem.

Et Horatius in Odis:

Extremum Tanaim si biberes, Lyce.

Et Virgilius in Bucolicis:

At nos hinc alij sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Sumptũ videtur ab Iasonis fabula. Neq; dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis vsque columnas dicatur nauigasse, aut vsq; ad Britannos: quos, auctores extra mundi terminos ponunt, quod Oceano separentur. Horatius in Odis, libro tertio:

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.

Idem eadem oda.

Visam Britannos hospitibus feros.

Idem rursum:

Et vltimos orbis Britannos.

Myscorum,

Mysorum, ac Phrygum termini discreti sint.

STRABO libro Geographiæ duodecimo, regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item, qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum, ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæque suis finibus sit circumscripta. Verum eos fines ad amussim dijudicare, id neutiquam facile. Porro de Phrygijs, ac Mysis prouerbium quoque vulgo iactatum fuisse versibus trimetris:

Χωρὶς τὰ μυσῶν, καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν. id est,
Sunt separati Mysiorum termini,
Phrygumque, sed finire perquam est arduum.

Huius rei caussam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliunde alio depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius lib. 5. Mysiã in Phrygia collocat. Plutarc. ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τινῶν μυσῶν, καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum, ac medicorũ professioné, non aliter, ac Mysorum, ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diem passim id genus de finibus gentium rixæ, longa serie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti, de rebus toto genere inter sese dissidentibus: veluti, si quis, sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν, καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus, inter quos nihil conuenit, nihilq; commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles:

Χωρὶς τ' ἀμὰ κἀγαμέμνονος: id est,
Separatæ sunt meæ res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER multas Chilonis sẽtẽtias, hæc præcipue placuit eruditis, auctore Laertio: ἐν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανερὰν, ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. i. In saxeis coticulis aurũ exploratur, euidẽtẽ præbẽs speciem. In auro vero proborũ pariter, & improborum ingenium deprehẽditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphone:

Πλοῦτος δὲ βάσανος ἐστὶν ἀνθρώπου τρόπων. i. Opes, vt index, hominis ingeniũ arguũt.

Allusit huc Aristides in Themistocle: Ἐντεῦθεν ὅρα τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καὶ μή μοι λόγῳ τὸν χρυσὸν, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. id est, Hinc virum specta, à linea facto initio: Neque mihi, quod dicitur, aurum, sed ipsum admouens iudicem considera.

Caue Thoracem.

Φύλαττε τὸν θώρακα, i. Caue Thoracem. Strabo lib. Geographiæ 14. scribit, fluuium esse, nomine Latheũ, vicinũ Libybus Hesperijs: huic imminere montem, cui nomen Thorax, in quo fama est, Daphitam grammaticum cruci suffixum fuisse, quod maledico carmine reges incessiuisset: vnde dictũ illud manarit in vulgus, vt dicerent, φύλαττε τὸν θώρακα, id est, Caue à Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, frœnandam esse linguam, ne voces, petulanter emissæ, per iugulum aliquando redeant. Stephanus tantum indicat Thoracem esse ciuitatem Ætoliæ, & itẽ Magnesiæ: de prouerbio silet.

Magna ciuitas, magna solitudo.

STRABO Geographiæ lib. 16. Seleuciã ad Tigrim ait Babylone maioré fuisse, sed pleraq; sui parte desertam, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadię ciuitate dixit comicus quispiam:

Ερημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις. id est,
Est magna solitudo, magna ciuitas.

Allusum est ad nomen vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiam, amplum quidé, & spatiosum, sed parum excultum. Aut in librum ingentem quidem illum, verum impolitum, & illimatum.

Ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis.

STRABO lib. Geographiæ nono scribit, Scolon vicum esse quempiam Asopiæ, sub monte Citherone, sedem inamœnam, incultam, infrugiferam, asperam. Atque hinc vulgo prouerbium manasse:

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. id est,
Nec per te Scolon ipse, nec vlli alij comes ito.

Refert eadem totidẽ verbis Eustathius in

Bœotiam Homericam. Nã Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum: σκῶλος enim Græcis spinæ genus est. Quo prouerbio conueniet vti, si quãdo significabimus modis omnibus abstinendum à conuictu cuiuspiam, aut à loco, vbi nihil sit sperandum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnumquam terræmotus efficit. Zenodotus in Collectaneis adagiorũ ait, dici solitum in eos, qui sibi malum accerserent. Hinc esse natam parœmiam, quod Oenoe vicus quidam sit Atticæ, qué qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, suis finibus incluserunt. Deinde, ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationẽ perdidisse. Strabo Geographiæ lib. 8. duas Oenoas cõmemorat, alteram Eleutheris finitimã, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe charadram: Effertur adagium ad hunc quoq; modum, οἰναῖοι τὴν χαράδραν, i. Oenæi charadram, vbi quippiam accersitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert, & explicat ex Demone, prouerbiorum auctore. Stephanus indicat, Oenoen esse vnam duarum ciuitatum, quas habet Icaria. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea nugatur, quæ ad rem præsentem nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum canı solitos. Deinde poetas, mutata consuetudine, Aiaces, Centauros, atque id genus fabulas cœpisse describere. Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti, deinceps satyros inducere cœperunt, ne dei prorsus obliti viderentur. Strabo Geographiæ suæ libro octauo, scribit, euersa funditus à Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoq; nobilia, quibus ea ciuitas præter ceteras abundabat, ludibriis insultasse. Citatq; testem Polybium, qui prædicet præsentem vidisse sese tabulas quasdam, abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum vna fuit ab Aristide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc inquit, quidam aiunt manasse, quod prouerbio dicitur: οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum. Suidas refert, Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conscripsisse: quæ cum indigna Deo videretur, quosdã è spectatoribus acclamasse, Nihil ad Bacchum: eamq; vocem in prouerbium abijsse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta consuesse tractare: eaque demum actitari solita. Deinde paullatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas, & historias scriptitasse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur acclamasse, Nihil ad Bacchum. Eiusq; fermè sententiæ suffragatorem citat Chamæleontem. Huic opinioni adstruit Plutarchus in primo libro Symposiacon, ostẽdens, ab Æschylo, & Phrynico natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad historias, & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem Bacchum summa arte finxisse. Itaque, cũ apud Corinthios pictorũ inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum pictum proferrent, quorum nullus ad Parrhasij Bacchum accederet, succlamasse populum, Nihil ad Bacchum. Apud eundem, quidam, cum Corœbum, Vlyssem illum vafrum, & versipellem vocasset, audijt: Canẽ adducis ad præsepe, & nihil affers ad Bacchum. Vtroq; prouerbio significatum est, nimis inæqualem esse comparationẽ Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho: ἀλλὰ τί πρὸς τὸν Διόνυσον, ὅτος ὁ Διόνυσος, εἴποι τις ἄν. id est, Sed dixerit quispiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rem propositã pertinet hæc de Baccho fabula? Itaq; videtur adagium quadraturũ, vel de re ab instituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnẽda. Plutarchus in Symposiacarum quæstionum prima, de ijs agẽs, qui anxios syllogismos, velut eũ, quẽ κυριεύοντα vocãt, in poculis proponere solẽt, τί ταῦτα inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον; Idem ibi, Πέμψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἄν ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι. i. Mittam autem propediem & reliqua, si quidem

dem hęc videbuntur non vsquequaque inscita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Noue quidem, sed tamen opido quam eleganter dixit, ἀπροσδιόνυσα. tacite alludens ad prouerbium. Significat auté, οὐκ ἀπροσδιόνυσα, non aspernanda, & ad rem pertinétia. Idem in eiusdé operis li. 4. Οἶμαι δὲ καὶ τῶν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. id est, Arbitror autem nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchum pertinere. Athenæus libro 2. ἀπροσδιονύσους λύσεις πραγματευόμενος. id est, Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens. tertio, παράυλα μέλη dixit, modos non respondentes ad tibiam. Ac mox ἀκρότητα κύμβαλα, hoc est, cymbala non congruentia ad numeros saltationis. Sic enim vocat sermones intempestiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem ἀμετρολογίας uocat. De huius formæ prouerbijs dictum est nobis alias, Nihil ad versum. Pindarus in Nemeis, παρὰ μέλος ἔρχεσθαι dixit, pro eo, quod erat, secus, quam conuenit loqui, μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ παρὰ μέλος ἔρχομαι. M. Tullius libro ad Atticum 16. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo videbatur, quam ad has litteras, quibus ego à te consilium petieram, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον hoc est, inopinatum, inexspectatum. Prouerbii speciem habet, quod est, apud eundem Ciceronem in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans subiicit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie sermonis huius colore, quoties significamus nos à digressione ad id reuerti, quod institueramus.

Farcire centones.

PERIPHANES in Epidico Plautina, militi iam pugnas militari more paranti narrare: Quin tu, inquit, alium queras, cui centones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis, & consarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines gloriosi mé dacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finem, neque modum. Cé tones autem dicuntur vestes è variis panniculis, ac diuersis etiam interdum coloribus consarcinatæ. Iuuenalis:

Intrauit calidum veteri cétone lupanar.

Ad harú similitudinem Centoné vocát carminis genus, ex diuersis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atq; illinc accersitis contextum, quasiq; consutum. Græci κέντρωνας appellant, addita littera, quam abiiciunt Latini. Extant adhuc ὁμηροκέντρωνες, quorum meminit & D. Hieronymus: & Virgiliocentones Probæ mulieris: & Centon nuptialis Ausonii, qui legem etiã eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem.

LENA Milenis in Cistellaria Plautina, Inter nouam rem, inquit, verbum vsurpabo vetus, Quod dedi, non datum vellem, quod reliquum est, non dabo. Significat, se pœnitere, quod puellę fecerit copiam, de cetero non facturam. Vsus adagii fiet venustior, si paullo longius à simplici figura detorqueatur, veluti, si quis, indicans se superioris operę, quam in poetices studium insumpserit, pęnitere, nec esse consilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollé, quod reliquum est, nó dabo.

Crocodili lacryma.

Κροκοδείλου δάκρυα, id est, Crocodili lacrymę. De iis, qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cui ue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, Crocodilum, conspecto procul homine lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Cuiusmodi propemodum erant lacrymæ Bassiani imperatoris, apud Ælium Spartianum. Lacrymabatur, quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getę fratris, quem occiderat. Alij narrant hanc esse Crocodili naturam, vt, cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os haustu impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit, aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos: quo lapsos ob lubricum descensum, neque valentes aufugere, corripiat, correptosq; deuoret. Deinde, reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque.

Bona etiam offa post panem.

Ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ' ἄρτον. id est,
Et post panes bona maza est.

Hemistichió carminis heroici. Zenodotus ait, de iis solere dici, q, pęnuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam Maza quiddam est pane cocto deterius, conflatum ex

 lacte,

lacte & farina, quo rustici vice panis vti cō sueuerunt. Siquidem ὀπτὸν ἄλφιτον, in delicijs olim fuisse alias demonstrauimus ex Theocrito. Prouerbij speciem habet, quod est apud Athenæum libro sexto, licet huic dissimile, πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε κἀλέφαντος, id est, Maza, siue offa esurienti homini carior & auro, & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vsu non opinione, æstimādam. Ex his, quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorum, liquet, mazam prius apponi solere, deinde panem. Verum consumpto pane, probatur & maza. Vt possumus, quando, vt uolumus, non licet. Xenophon lib. sexto παιδείας, facit quendam consolantem milites, qui defecti pane, maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victitant, dicuntur ἀλφιτοσιτεῖν: quemadmodum, qui pane, ἀρτοσιτεῖν.

Si non adsunt carnes, taricho contentos esse oportet.

Ἂν μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τῷ ταρίχῳ. id est, Probanda salsamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro pisce, sed vili, putrique, qui idem sit Aphya. Fortassis hic pro iure accipiendum tarichus. Nam quibus deest obsonium, solent pane in ius immerso vesci. In Aphyas, & Tarichos creber iocus est in comœdijs. Sensus hic est, Vbi non est copia meliorum, boni consulere oportet, quæcunque contingūt. Refertur a Diogeniano.

Agathonia cantio.

Ἀγαθώνιος αὔλησις, id est, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quàm frugifera. Agathon tibicen quispiam erat, cantilenarum suauitate maiorem in modum aures deliniens. Nec huius mores dissimiles musicæ fuisse perhibentur. Laborauit enim infamia mollitiei. Auctor & Suidas, & Zenodotus. Haud scimus, an hic sit idem ille Agathon, in tragicorum certamine victor, in cuius epinicijs Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Aristophanes in Thesmophorijs, carminum mollitiem deridet.

Edax currus.

Ἀδδηφάγον ἅρμα, i. Edax currus, in glutones, & voraces dicebatur, propterea q̄ currus multum absumit vnguinis, siue ceromatis: siue, quod sumptuosa res sit, equos, & currus alere, vnde & comicus Aristophanes in Nebulis iocatur in Strepsiadem, quē filius ἱπποτροφῶν, ad inopiā redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiscus indicat, Aureliano in delicijs fuisse Phagonem quendam, qui vno die ad mensam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem, & porcellum biberit autem in fundibulo apposito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnosophistis, apud quem libro 5. Socrates, cum quendam vidisset in conuiuio sese intemperantius ingurgitantem obsoniū, O uos, qui adestis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt obsonio, obsonio vt pane. Venustius reddetur, si deflexeris ad animi vitium: veluti, si dicas, Huius, aut illius principis amicitiam immodica pecunia parari, ac retineri, alique. Aut, Cupiditates inexplebiles esse, cum naturæ vsus perpauca postulet.

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, i. Sanguine flere, prouerbialis hyperbole, significans, nihil non fieri quo flectatur aliquis, sic enim antiquitus loquebantur, Haud flectes illum, ne si sanguine quidem fleueris. Itidē αἵματι στένειν, id est, Sanguine gemere. Durat hoc adagiū in hodiernum etiam diem. Translatum videtur à prodigijs, quibus interdum statuæ sanguineis guttis lacrymare uidentur.

Pardi mortem assimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, i. Pardi mortē simulat. Dicebatur, vbi quis astu perniciem alicui moliretur, veluti, cū Brutus stupidum, ac dementem ageret, ut in posterum imperio potiretur. Id adagiū ad quendam apologum referunt. In Maurusia simiarum ingens copia. Pardalis autem animal est, natura simijs infestissimum: quas tamen viribus assequi non potest, nimirum illis in summas arbores subuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit se supinam sub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit sese. Gaudent eo spectaculo simiæ cō sidentes in arbore. Deinde, vbi iam mortuā arbitrantur, vnam aliquam emittunt, exploraturam, num vere mortuus sit hostis. Illa, cautim, ac pedetētim, accedēs, vbi nullum vitæ videt argumētum, (Pardale nimirum

rum modis omnibus cadauer imitante) demum audet etiã conſcendere. Quod ſimul atque reliquæ ſimiæ conſpexerint, iam, depoſito omni metu, deſcendunt, & Pardalim omnia ferentem circumſultant: poſtremo conculcant, inſultantes ludibrij cauſſa, donec Pardalis, ſentiens illas iam ſaltando defatigatas, derepente reuiuiſcens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatq; ac deuorat. Hanc fabulam (ne quid fuci fiat lectori) non reperimus apud idoneum auctorem, ſed in Græcis collectaneis cuiuſdam Apoſtolii Byzantij, cuius teſtimonium quodam in loco Politianus etiam refert, alioquin auctoris nõ admodum grauis.

Mandare laqueum.

MANDARE laqueũ, dicimur, ijs, quos vſqueadeo negligi à nobis ſignificamus, vt, ſi vel ſuſpendant ſeſe, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:

-Cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumq; oſtenderet vnguem.

Confine illi, cũ iubemus, οἰμώζειν, id eſt, plorare quempiam, & μακρὰ οἰμώζειν, id eſt, clare plorare: καὶ κλαίειν, καὶ μακρὰ χαίρειν, id eſt, flere, & longum valere.

Medium oſtendere digitum.

MEDIO item digito porrecto, ſupremum contemptum ſignificabant: Martialis libro ſecundo:

-Et digitum porrigito medium.

Nam hũc digitum Martialis impudicum vocat:

Oſtendit digitum, ſed impudicum.

Perſius infamem:

Infami digito, & luſtralibus ante ſaliuis.

Huc pertinet, quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus, hoſpitibus, quibuſdam, Demoſthenem videre cupientibus, non indice digito, ſed medio porrecto, demonſtrauit, parum virum innuens, & effeminatum. Ac paullo poſt eodem in loco, ſatis indicat porrectione digiti medij quippiam obſcenum ſignificari: cum ait, inſanos haberi, qui medium porrigant digitũ; qui indicem, non item. Itaque eodem in carmine duobus adagiis extremum contẽptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediumq; oſtenderet vnguem.

Elegantius fiet vtrumq;, ſi lõgius detorqueatur: Vt philoſophicis præceptis laqueum mandes, tu tuo viuito more. Et theologorum decretis negotiatores medium vnguem oſtendunt, id eſt, plane contemnunt, ridentq;.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν. i. Barbam vellere. Eſt illud quoq; ſumptum à geſtu, Barbam vellere, quo ſummum contemptũ, ac ludibriũ ſignificamus. Horatius Sermonum lib. I.

-Barbam tibi vellunt
Laſciui pueri. Perſius:
Iccirco ſtolidã præbet tibi vellere barbã
Iuppiter. Idem alias.
Si Cynico barbã petulans Nonaria vellit.

Et Dionyſius Siculus, nõ dubitauit Æſculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκάθησο τὰς πλοκάμους περικειρόμενος. id eſt, Deſidebas, dũ tibi circumtonderetur cæſaries. Et Barbã vellit mortuo leoni, qui ferox eſt in proſtratum: quod alias attigimus.

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, id eſt, Malis petere, dicuntur, qui muneribus aſſequi ſtudent, quod optant; aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Dicta eſt allegoria à fabula Atalantæ, quam Hippomenes curſu ſuperauit, ſed arte proiectis inter currendũ malis aureis, in quibus ſublegendus dũ puella ſubinde remoratur, præceſſit, ac vicit iuuenis. Refertur adagiũ à Diogeniano. Plutarchus in Sympoſiacis indicat, olim fuiſſe morem, vt in eos, qui ſemper vincerent, mala, roſas, nonnulli etiam mala punica iacerẽt. Vt hinc quoq; videri poſſit ortum adagiũ, ac dictitatum de iis, qui magnopere mirãtur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum, cum ab Alexandro poſt cenam malis peteretur, ſurrexiſſe, dixiſſeq; hunc ſenarium ex Oreſte Euripidis:

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. id eſt,
Ferietur aliquis mox deũ humana manu.

Poteſt & ſimplicius accipi, Malis petere, cum quis ad amandum laceſſitur, ac prouocatur: ſic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem:

Malo me Galatea petit laſciua puella. Et:
Aurea mala decem miſi, cras altera mittam. Et;

Ipse ego cana legã tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidiũ Cydippæ malum inscriptum in gremium mittit. Aristophanes in Nebulis: Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πόρνης. id est, A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolum, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idq; Veneri contigit. Theocritus in Cyclope:

Ἤρατο δ' οὐ ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀλοαῖς μανίαις. id est,
Non malis, non ille rosis, nõ ille cicinnis,
Sed furiis mage pestiferis adamabat.

Idem in Hodœporis:

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuscula malis constabant. vnde Horatius in Epistolis:

Frustis, & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantq; senes, quos in viuaria mittãt.

Mare prius vitem tulerit.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, id est, Mare prius vitem feret. De ijs, quæ nullo pacto fieri possint. Nam salsitudo vitibus inimicissima. Hinc Homerus, & Hesiodus identidem pontum vocant ἀτρύγετον, quod illic nulla colligatur vindemia. Salsa terra fere sterilis est frugibus, sed vitibus inimicissima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, Lachanizare.

LACHANIZARE vulgo dicebãt, pro languere, teste Suetonio in vita Octauij Cæsaris, pro qua Augustus nouauit Betizare. Quadrabit & in insulsos, & insipidos. Catullus:

Languidior tenera cui pẽdẽs Sicula beta.

Item Martialis:

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quã sępe petet vina, piperq; coquus?

Eodẽ pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laertium: Cum adolescentes quidam eum canem vocarent, seq. cauturos dicerent, ne ab illo morderentur, bono animo esse iussit: canem enim haudquaquã vesci betis. mollitiem illorum notans. Bliteos appellant stupidos. Est βλίτον, herbæ genus, cui nomen etiam à stupore saporis inditum putant, quasi βλὰξ, quæ vox bardum, & stupidum significat. Aristophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt stupide ministras. Plautus in Truculento, Blitea, & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino, ad rem suam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem, & bliteam belluam appellat insulsum, & vecordem. Apud Menandrum quoq; mariti vxoribus ex blito conuicium faciunt, bliteas eas nominantes. Aristophanes in Nebulis, καί σε καλοῦσι βλιτόμαμ. id est, Teq; vocant bardũ, ac stultum. Fieri potest, vt Gallica quoque vox hinc manarit, qua nunc vulgo contemptissimos, extremæq; notæ homines compellant Bliteros, addita litterula.

Promus magis, quàm condus.

SANE quàm elegans & prouerbialis Ausonij dimeter iãbicus, Promusq;, quàm condus magis: in quendam profusiorem, qui parta prodigere nosset, quærere, aut quæsita seruare non posset. Sumpta metaphora à rei familiaris dispensatoribus, maximeq; penuariæ, quos Græci ταμίας vocant: quorum partes sunt ad vsum familię promere (id est, proferre) quædam; alia condere, hoc est, seponere. Iam, qui tantum promit, is ad inopiam vel equisq; properat. Plautus in Truculento, Parce promos appellat, sordidos, ac tenaces, & qui sumptum libenter effugiunt.

Nodum in scyrpo quæris.

NODVM in scyrpo quæris. In anxium dicebatur, nimisq; diligentem, aut meticulosum, qui illic scrupulum moueret, vbi nihil esset addubitandum. Hoc adagium refertur apud Plautum in Menæhmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Festus ex Ennio citat:

Quæris & in scyrpo (soliti quod dicere) nodum:

nominatim prouerbij titulo referens. Donato iunci species est scyrpus, læuis, atque enodis. Quamquam apud Gellium Scyrpi dicuntur captiunculæ, argutiæq;. Nisi forte quis malit legere In scrupo, quod hi lapilli læues sint, ac rotundi.

Delphinum siluis appingit, fluctibus aprum.

HORATIVS in Arte poetica, prouerbiali schemate dixit:

Delphinũ siluis appingit, fluctibus aprũ.

Indocti poetę stultitiã taxãs, qui multa non suo loco, neque tẽpestiuiter, describit, perinde, quasi pictor Delphinum piscem, iuxta Callimachi dictũ, in nemoribus pingeret,

geret, rursus aprum in vndis. Confine illi: ἐν φακῇ τὸ μύρον, i. In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit.

Καρκῖνος λαγωὸν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capit. De re nequaquam verisimili, dictuq; absurda. Velut, si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum.

Ne caprea contra leonem.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, id est, Ne caprea aduersus leonem. hoc est, ne lóge inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim siluestris est capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert senarium:

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. i.
Ne cum leone caprea pugnam sumpsero.
Homerus Odysseæ Θ.
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. id est,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere.

PELLEM caninam rodere, prouerbiali metaphora dixisse videtur Martialis, pro eo, quod est hominem maledicum, & improbum conuicijs insectari. Sic enim scribit in obtrectatorem quendam, & oblatratorem:

Non deerunt tamen hac in vrbe forsan,
Vnus, vel duo, tresve, quattuorve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino asperior.

Ἐχίνου τραχύτερος, id est, Echino asperior. In hominem intractabilem, & insuauibus moribus dictum. Metaphora, sumpta ab animante, cuius duplex est genus: terrestre, spinis obsitum; & maritimum, pinnata vndiq; testudine, ac spinis obductum, quibus se pedum vice voluit, auctore Plinio. Martialis:

Cortice deposito mollis echinus erit.

Aristoteles lib. De generatione animantium quincto, tradit, Echinum ipsum quidem pusillum esse, ceterum spinas habere, & longas & acutas. Athenæus Dipnosophiston lib. 3. fabellam haud infestiuam refert è Demetrio Scepsio: Laconem quempiam vocatum ad cenam, appositis Echinis, cum ignoraret, quo pacto soleant edi, nec obseruaret, quomodo ceteri conuiuæ his vescerentur, corripuisse quendam, & in os coniecisse vna cum ipsa testa porro, cum inter détes strideret Echinus, & hominis os cibo misere cruciaretur, O sceleratum, inquit, edulium: neque nunc te omittam tibi mitis, nec te posthac vmquam sumpsero.

Echinus partum differt.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει. i. Echinus partũ differt. De ijs dici suetũ, qui prorogarẽt quippiam suo malo: veluti, qui creditã pecuniam cóperendinant, tamen aliquando reddendam vel maiore cum fenore. Aiunt, Echinum terrestrem, stimulata aluo, remorari partũ: deinde, iam asperiore, ac duriore facto fetu, mora temporis, maiore cruciatu parere. Auctor Suidas. Plinius libro nono cap. 25. tradit, piscẽ, qui dicitur echineis, fluxum grauidarum sistere, & vsque ad puerperium in vtero continere fetum. Quamquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν δὲ δύο ἐχῖνοι ἐς φιλίαν ἔλθοιεν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ᾽ ἐκ χέρσου, id est, Prius echini duo inierint amicitiam, alter e mari, alter è terra. De ijs, qui moribus, ac studijs sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit, aliquando inter eos necessitudinem coituram. Venustius erit ad rem deflexum. Nam est Echinus marinus, de quo multa Plinius, & Aristoteles. Est & terrestris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque spinosus est, vnde & vocabulum inditum. Refertur à Suida.

Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

PROVERBII speciem habet illud etiã Horatianum in Arte poet.

Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Quadrabit in homines nimiũ sedulos, & quibusuis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui, cum semel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati desistant, nec rationem vllam habent alieni fastidij, sed suo tantum animo negotij modum metiuntur, haudquaquam memores vetustissimi sermonis, admonẽtis, vt tum à lusu desistamus, cum adhuc est iucũdus, ne voluptatem odij molestia consecuta contaminet. Nemo nescit, hirudinem, vbi semel hæserit corpori, nulla ratione posse reuelli, donec suctu sanguinis expleta decidat. Quidã appellant sanguisugam, Græci

Græci βδέλλαν, siue βδέλλιον, linguã habet bisulcã, ac fistulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius lib. 11. cap. 34. atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non sit, quod semper infixo sanguini capite viuat, donec nimia satietate dehiscat, & ipsi immoriens alimento, cum cibi non sit exitus.

Mea est pila.

MEA est pila, id est, Vici, & voti sum compos: aut, Res mihi in manu est, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notissimo pilæ ludo, cum, multis insequentibus, vnus aliquis præstãtior occupat. Consimili figura dixit in Cassina: Sed, si nunc vult hera facere officium suum, nostra omnis lis est: id est, vicimus. Traducta metaphora à iudicijs.

Ab ouo vsque ad mala.

AB ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo, quod est, ab initio conuiuij vsque ad finem.

-Si collibuisset, inquit, ab ouo
Vsque ad mala, citaret, io Bacche modo summa
Voce, modo hac resonat quæ cordis quattuor ima.

Antiquitus enim cenam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, Ab ouo vsque ad mala, id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt, quam oportet, notantur illo versu Horatiano:

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui à primis initijs repetunt, ἐκ τῶν ῥιζῶν, id est, à radicibus, & à stirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittũt, ordine narrant, & à capite vsq; ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis ἄνωθεν dicitur, & ἀρχῆθεν.

Virtutem, & sapientiam vincunt testudines.

IVLIVS Pollux libro nono de rerum vocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse:

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. id est,
Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Est autẽ velut ænigma, innuens pecuniã longe plus posse, quam aut virtutem aut sapientiam. Antiquitus enim Peloponnesiorũ numisma χελώνη, id est, testudo dicebatur, propter inscalptam in eo testudinis figuram. testem huius rei citat Eupolidẽ, qui in fabula, cui titulus, Captiui, ὀβολὸν dixerit καλλιχέλωνον, id est, obolum pulchræ testudinis. Consimili figura dictum & illud: Multas noctuas sub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ suis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter constant.

SACRA hæc nõ aliter cõstant. Hoc adagio licebit vti, si quando fatebimur culpã, sed quæ rei, locove conueniat: veluti, si quis in balneis agat impudentius: aut rusticius in naui: aut in compotationibus ebriorum intemperantius: aut inter mulierculas ineptius: aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius, nuptialis Cẽtonis excusans licentiã, Etenim fabula est, inquit, de nuptijs, &, velit nolit, sacra hæc aliter non constant. Sumptum à sacris, quæ certis quibusdam cærimonijs peraguntur: de quibus si quid demutes, piaculum admissum putetur. Plutarchus in comment. De audiendis poetis: Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀνάυλους ἴσμεν. οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. id est, Sacra enim absq; choris, ac tibijs nouimus. Non nouimus autem absque fabula, ac mendacio poesim.

Sequitur ver hiemem.

SEQVITVR ver hiemem. Hoc adagio rerũ vices significamus, necessario sibi succedentium: vt, si quis, suadens in rebus afflictis animum fulciendum spe meliorum, dicat, Sequitur ver hiemem, id est, tristibus succedent lætiora. Ita Pindarus Isthmiorũ hymno quarto: νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον, χθὼν ἅτε φοινικέοισιν ἄνθησε ῥόδοις. id est, Nunc vero rursum post hibernã multiplicium mensium caliginẽ, terra veluti purpureis floret rosis. Ausonius in præfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio, Vt in vetere verbo est, Sequitur ver hiemem. Iam similium nugarum subtexto nequitiam.

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id est, Venereum iusiurandum non punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum esse: neque ad deos quidquã pertinere, tamquã ioco-

iocosum. Et, auctore Nasone,

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios in freta ferre notos.

Et Horatius:

Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphæ. Tibullus:
-Periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiū à Platone in Conuiuio: ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοὶ ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον, οὔ φασιν εἶναι. οὕτω καὶ οἱ θεοὶ, καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. id est, Quodque omnium maximum est, vt sane dicitur vulgo, vni etiam iurāti à dijs parata est venia, si, quæ iurauit, non præstiterit. Venereum enim iusiurandum negant esse, Adeo tum dij, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deesse vocula, ἐμποίνιμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanum vltima: καλῶς ἄρα ᾔδει τὸ τῶν ἐρώντων πάθος ἡ παροιμία. κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται. i. Pulchre nouit amantium affectum prouerbium: etiam si peierare voluerint, veniam illis à dijs pollicetur. Plato in Philebo, apud Athenæum libro duodecimo: ὡς δὴ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν λογισμὸν κεκτημένων, id est. Ceterum, quemadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quæ sane videntur esse præcipue, periurium quoq; venia donatur à dijs: perinde, quasi voluptates puerorum instar sint, qui nondum rationis sunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho:

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν, θεατὰς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. id est,
Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures nō penetrare deum.

Prior versus non caret mendo. Deflecti potest ad quod vis promissum, cuius fides præstanda non videatur.

Tamquam meum nomen, Tamquam digitos.

PROVERBIALES hyperbolæ sunt, Tamquam meum nomen, & Tamquam meos digitos, teneo: si quando promptam, certamq; memoriam significare volumus. Martialis:

Toties diebus, Afer, hæc mihi narras:
Et teneo melius ista, quam meum nomē.

Iuuenalis:

Tamquam vngues, digitosq; suos.

Nihil magis meminimus, quam proprij nominis, vnde & vita defunctos olim suo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigiosæ obliuiscentiæ hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Exstat ea de re libellus Bedæ. Quin hodieq; numerandi imperitum, & obliuiosum per iocum rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in commentario, cui titulum fecit. Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit, olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisq; in metu tamquam remedio futuris vti. ipsius verba subscribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. id est, Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisque contra pauores vtuntur, tamquam ad depellenda mala remedium habeant, paullatim singulos recensentes. Quæ vero sint digitorum apud Græcos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Cœlius calcagninus, vt indicat Alexander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum: de quibus nonnihil attingemus in prouerbio: Celmis in ferro; licet in Plutarcho, ἰδίων legatur, non ἰδαίων.

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id est, Bonorum glomi: de opibus exstructis, & affatim accumulatis. Sumpta metaphora à glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorū maxima vis est obuoluta, quod idem ἀγαθίδα vocant. Prouerbij meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos esse frequētissimum. Videtur autem allusum ad vocem in Agathide, & Agathis: perinde vt Thucidides in Euripidis epigrāmate Athenas τῆς ἑλλάδος ἑλλάδα, vocat. id est, Græcè Græciam. Etiamsi libro quincto tribuit hanc sententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id est, postrema postremorum: item κακὰ κακῶν, id est, mala malorum, dicunt Græci: quam quidem figuram Latini non agnoscunt.

Rem acu tetigisti.

Est apud Plautũ in Rudente: Rem acu tetigisti, pro eo, quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrans. Metaphora sumpta videri potest à lusu quopiã, in quo diuinator, id quod alius notasset, summa acu tangebat, aut lineam, aut calculum, aut aliud quiddã simile. Igitur acu tangere, perinde est, quasi dicas, ipsissimum pũctum attingere. Nam minutissima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus.

Pvrgatis auribus, pro attentis, & vacuis, prouerbiũ resipit. Plautus in Milite:

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in Epistolis:

Est mihi purgatam crebro qui personet aurem.

Persius quincta Satyra:

Stoicus hic autem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectæ auditũ hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo.

Αγνότερ⊕ πηδαλίυ, id est, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis, de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaq; integris, & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, vt nihil sordidum possit hærere. Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam.

Qvoties fit, vt à re proposita ad aliud quippiam longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur: siue, cum ex vno malo in aliud diuersum incidimus. Tertullianus lib. de carne Christi: Igitur, inquit, de calcaria, quod dici solet, in carbonariam, à Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo igitur Postumio primum, qui nescio quo pacto, mihi videtur prætorius candidatus in consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλυ ἡμέρα, id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptum à Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.

Monstrum alere.

Monstrvm alitur, vbi quid occulti vitij latere significamus: haud scimus, an inde sumpta metaphora, quod monstra pudorem clanculum aluntur, & occultantur. Siquidem Pamphilius in Andria Terentiana, quo prius repudiatus gener, rursum ad affinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse vitij in puella, quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi si id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Non curat numerum lupus.

Proverbivm sapit Virgilianum illud in Bucolicis;

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quãtum

Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Exstat hodieq; vulgo iactatũ adagium, Lupus non veretur etiam numeratas oues deuorare. Porro fures paullo timidiores consueuerunt à rebus numeratis abstinere manum, metu videlicet, ne hoc indicio deprehendantur. Huic affinis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neque clausum, neque obsignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ηνὕλαχες σπάρταν, κόσμει, id est, Spartã, quam nactus es, orna, siue administra. Admonet adagium, vt, quamcunque prouinciam erimus fortè nacti, ei nos accommodemus, proq; huius dignitate nos geramus. M. Tull. ad Attic. lib. 4. epist. 6. Reliquum est: σπάρταν ἔλαχες, τάυταν κόσμει. Non mehercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idẽ ad eundem lib. 1. Eam caussam, quam mihi dicis obtigisse σπάρταν, nõ modo numquam deseram, sed, etiam si ab illa deserar, in mea pristina sententia permanebo. Quod à Cicerone refertur, carmen est anapæsticum, è tragœdia quapiam, Spartam nactus es, hãc orna. Theocriti Scholiastes indicat allusum ad hoc prouerbium in Hodœporis:

Αὐτόθι ποτέρισδε, καὶ ἀυτόθι βυκολιάσδω.

Τὰν σαυτῶ σπατίαν ἔχε τὰς δρύας. id est,

Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.

Es,

Et, terram calcans propriam, ne desere
quercus.

Prouerbium igitur ad varios vsus licebit accommodare: vel cum admonebimus, vt suam quisque personam, quam suscepit, cũ decoro tueatur. Maritus es: cura, quæ mariti sunt officia. Aulicus es: aulicum age. Iudex es: ne iam amicum, aut inimicum, sed iudicem agas. Principatus tibi contigit: principis officio fungere. Priuatus es: vt priuatum te gere. Sic propemodum vsus est Aristophanes: nam huic inscribitur comœdia, cui titulus θεσμοφοριάζουσαι:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Α δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν, i.
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcumq; ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cũ iubebimus vnumquemq; sua sorte contentum esse oportere, quęcumq; cõtigit. Quemadmodum enim peritus gubernator in omni tempestate bonum præstat nauclerum: ita vir sapiens in omni fortuna sapienter se gerit. Est ampla res familiaris: sapienter administra. Nõ est: vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio: vtere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, admonens, vt suam quisque sortem boni consulat, σπάρτην, inquit, ἔλαχες, ταύτην κόσμει. i. Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum à Solone proditum. Citatur autem ex Euripide:

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id est,
Spartam nactus es, hance guberna,
Sors est proprie nostra Mycenæ.

Videntur verba esse Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nũc vulgus hominum magis incumbit augendæ rei, quam bene administrandæ. Cõtra quam recte monet Socrates in Theæteto Platonis: κρεῖττον γάρ που σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. id est, Nam satius est, pusillum bene, quam multum non vt oportet peragere. Hanc igitur sentẽtiam passim in principum aulis insculpi oportuit, σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Principis munus est, modis omnibus reip. cõmodis prouidere, publicam tueri libertatẽ, alere pacem, excludere quam minimo suorum exitio maleficia, dare operam, vt sanctos, & integros habeat magistratus. Nihil principi pulchrius, quam vt hoc quidquid est regni, quod fortuna dedit, sua sapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit opidulum: imitare Epaminondam: fac, vt frigidum illud opidulum tua opera multo reddas celebrius, ac locupletius. Cõtigit fera, & intractabilis natio: da operam, vt eã paullatim cicurem, & legibus obtemperantem reddas. Quasdam nationes ingeniũ ac linguæ sonus discreuit, vt Germanos, & Hispanos: quosdã ipsa natura diduxit, vt insulares mari, Italos mari simul, & Alpium molibus. Nõnullis casus suos terminos dedit. Si quisque, quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum vbique florebunt omnia.

Contigit & malis venatio.

Δέδοται καὶ κακοῖσιν ἄγρα, id est, Contigit & ignauis è venatu præda. Vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodq; fortunæ magis, quam illius industriæ, sit acceptum ferendum. Allegoria sumpta à venatu, in quo vel præcipue dominatur fortuna, Virtus minimum affert momenti. At eruditio nemini contigit nisi labore parta. Regnum obuenit dormiẽtibus, opes affluunt cessantibus nonnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus: ceterum, quæ vere bona sunt, nostra industria parentur oportet. Inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum esset, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piscatoribus:

Ὡς καὶ τὰν ἄγραν τὠνείρατα πάντα μερίζειν. id est,
Sic vti venatum partiri insomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus nisi selectis amicis, ita omnia non narramus quibuslibet. Prouerbium refertur à Suida, & Zenodoto. Si pro δέδοται legas δίδοτο, siue δέδοτο, erit initium carminis trochaici. Nam probabile est, è poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem.

PROVERBIALI figura dixit Horatius, Ire per extentũ funẽ: pro eo, quod est, rem factu per quã difficilem præstare, neq; vel tãtillum aberrare. Sumptum à funambulis, vt Acroni placet, qui nõ sine summa arte, summoq; vsu, per funem protensum ingrediuntur. Quæ res, sicuti conijcere licet, priscis ingeñti miraculo fuit: hodie nihil vulgatius. Horatij carmen hoc est:

Ille

Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id est, Lucernam accendis in meridie. id est, facis non suo tempore. aut explicas, quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum videri potest à ridiculo Diogenis facto, qui, adhibita interdiu lucerna, rogatusq́;, quid nam sibi vellet, respondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id est, Hominem quæro, quemadmodum testatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri solere per superstitionem, si quãdo denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia, atque humeros suspensa manu cruentat, cum aliqua genibus per viam repens vlulat, laurumq́; linteatus senex e medio lucernam die præferens, conclamant iratum aliquem deorũ, concurritis, & auditis.

Soli lumen inferre.

QVINCTILIANVS Institut. orat. libro quinto, titulo de vsu argumẽtorum, simillima huic figuræ dixit, cum Soli lumen inferre, qui rem per se euidẽtissimam conaretur argumẽtationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id est, Soli mutuare lumen.

Zoili.

ZOILI audax quidem, sed parum felix, mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarum laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martialis:

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus sophista quispiã fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quod Homerum poetarum omnium principem, ausus est, libris aliquot in eum scriptis, incessere: vnde ὁμηρομάστιγος cognomen meruit, quod ipsum etiam abijt in prouerbium. sic enim appellari cœpti nobilium auctorum castigatores, vel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Virgiliomastiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Ægyptiorum obtulit, ingens, videlicet, præmium à rege sperans. Verum, cum nihil mitteretur, penuria coactus, misit, qui peterent. Ibi Ptolemæus ait, se mirari, cum Homerus, tot annos defunctus, tot hominum millia pasceret, Zoilum egere. Homero doctiorem. Denique per occasionem supplicio affectus est. Quamquam de mortis genere diuersa tradunt auctores.

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ κιλλικῶν, id est, Bona Cillicõ. subaudiendum, facit, aut habet. Conuenit, vbi quis malefactis, ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidam, natione Milesius: qui, prodita Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde, ditatus est. Is, cum, proditionem moliens, rogaretur, quid nam esset facturus, respondit, πάντ' ἀγαθά, i. Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiã ad hunc modum, πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔφη κιλλικῶν, id est, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Auctores Suidas, & Zenodotus. Alludit huc & Aristophanes ἐν εἰρήνῃ,

Οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ κιλλικῶν. id est,
Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit, Cillicontis exitium. Prodita à Cillicõte insula, Theagenes quidam Syrius commigrarat Samũ, atq; illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt, quod superesset, amputaret. At ille, porrecta machæra, manum hominis abscidit: Ista, inquiens, manu nõ prodes alteram ciuitatẽ.

Plumbeo iugulare gladio.

PLVMBEO iugulare gladio, est, futili, leniq́; argumẽto cõuincere quempiã. M. Tullius ad Atticum: Cum illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus libro aduersus Iulianum 3. Et tamẽ, inquit, dialecticorũ quasi iaculis oneratus acutis, in certamẽ procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes ĩ oratione cõtra Aristogitonẽ prima: ὅτε γὰρ μαγείρου μαχαίρας οὐδὲν ἐς ὄφελος ἥτις οὐ τέμνεται. i. Neq; .n. coquo machæræ vllus est vsus, quæ non secat.

Leo-

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, id est, Leonẽ radere, dicuntur, qui feroces, & præpotẽtes arte tractãt, & illudunt magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem lib. de Republica primo, negans, se vsqueadeo demẽtem esse, vt leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini præferoci illudere: εἶει γὰρ ἄν με ὕτω μαίνεσθαι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, καὶ συκοφαντεῖν θρασύμαχον; Nam agni citra periculum tondentur, vellũturque, leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium allusisse videtur Martialis Epigrã matum libro decimo, cum ait:

Quare, si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quasi tutũ esset, & ignauum, leonem iam non sentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iã emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, ad Periclẽ à Platone taxatũ refert: Ος θ' ὅρα μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν, ὁ θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ κωμῳδεῖν περικλέα, καὶ ταῦτα δειλίας. id est, Itaque vide, ne leonem radere conemur, non Thrasymachum calumniari volentes, sed Periclem taxare, pręsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem.

NE mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer. Suffenus erat poeta longe ineptissimus, in aliorum vitia dicax, ad sua cæcus. Itaque prouerbium receptum, vt, qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate,

Idem infaceto est infacetior rure,
Simul poemata attigit: neq; idem vmquã
Æque est beatus, ac poema cum scribit,
Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.

Ibidem,

Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis.

Suffeni simillimum Meuium facit Horatius, suis ignoscentem vitijs, aliena mordacissime insectantem.

-Egomet mi ignosco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, id est, Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam, & immaturam, ἀπὸ τῦ ὠμῶς φαγεῖν, id est, quod crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos, qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum à furacitate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos, qui, ob immodicam, & præproperam auiditatem, quo pusillum lucelli faciant sibi, damnum ingens alijs inferunt. Sunt, qui credant, quadrare posse in eos, qui bellissima quæque sibi decerpunt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait, ex Epicharmo sumptum. Refertur & à Suida.

Anus simia sero quidem.

Γέρον πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. id est, Anus simia sero quidem capitur, sed tamen aliquando capitur. Vbi versutus aliquis, qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisque veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem, sed inhonestis consilijs. Nullum enim tam instructum dolis, vt perpetuo fallat, sed tandem casus aliquis in apertum profert dissimulatam malitiam.

Parni scaphula.

Τὸ πάρνυ σκαφίδιον, id est, Parni scaphula. Cõuenit in eos, qui, ob res minutulas, multum litium, & querellarum mouent. Sumptum a Parno quopiam, qui, ob nauiculam ereptam, populo molestissimus fuisse legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius caussa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ὁ δῖος κόρυθος,

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, Ne puero gladiũ. subaudiendum, commiseris. Allegoria prouerbialis, admonens, non esse mandandam potestatem vel adolescẽtibus, uel imperitis, ac stultis: qua tum in suam, tum aliorum perniciem sint abusuri. Ne iuueni commiseris administrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magistratum mandaris stultis. Ne puero gladium. Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello, cui titulus, Οτι καὶ γυναῖκας κακᾶς παιδευτέον, citãte Stobęo: nam is liber nondum emersit in lucem: Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Εγὼ δὲ φαίην ἄν, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μὴ δὲ ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν, id est, Ne

puero

puero gladium, ait prouerbium. Significat, pecuniam pestiferam adolescentibus, viro inscitiam. Idem in Problematis Symposiacis, Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν, καὶ σφαῖραν. id est, Sin minus, dare oportet, veluti pueris non ualentibus conquiescere: non hastam, aut ensem, sed crepitaculum, aut sphæram. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum 5. in philosophum, cui commissum esset Imperium.

Lindij sacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est, Lindij sacrum, subaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauspicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab historia, cuius meminit etiam Lactantius in Institutionibus Christianæ religionis, libro 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit, & mactatis illis cõuiuium sibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eum male dicta congereret, voluptati pariter, & risui fit: ita, vt Herculem dixisse ferant, nullum vnquam conuiuium sibi iucundius accidisse. Sed haud ab re fuerit Lactantij verba subscribere. Apud Lindum, inquit, quod est opidum Rhodi, Herculis sacra sunt, quorum à ceteris longe diuersis est ritus: siquidem non εὐφημίᾳ, vt Græci vocant, sed maledictis, & exsecratione celebrantur. Eaque pro uiolatis habet, si quando inter sollemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hæc ratio redditur, si tamen ulla esse in rebus vanissimis potest. Hercules cum eo delatus esset, famemque pateretur, aratorem quendam adspexit operantem, ab eoq; petere cœpit, vt sibi vnum bouem vẽderet. Enimuero ille negauit fieri posse: quod spes sua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules, solita violentia vsus, quia unum accipere non potuit, vtrumque sustulit. At ille, infelix, cum boues suos mactari videret, iniuriam suã maledictis vltus est: quod homini eleganti, & vrbano, gratissimum fuit. Nam, dum comitibus suis epulas apparat, dumq; alienos boues deuorat, illum sibi amarissime conuiciãtem cum risu, & cachinnis, audiebat. Sed, postquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis, deferri placuit à ciuibus, ei ara posita est, quam de facto βούζυγον, id est, bonis iugum, nominarunt, ad quam duo iuncti boues immolarentur, sicut illi, quos abstulerat aratori: eumq; ipsum sibi constituit sacerdotem: ac præcepit, ijsdem maledictis semper in celebrandis sacrificijs vteretur. quod negaret se vmquam epulatũ iucundius. Hucusque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuisse morem, iubente etiam oraculo, ut, inter peragenda sacra, conuitia quædam iactarẽtur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus stelieuticis. Adagium ad multos vsus accommodari potest, vel ad rixosum conuiuium, seu disputationem, uel ad rem quampiam, malis ominibus institutam.

Megarensium lacryma.

Μεγαρέων δάκρυα, i. Megarensiũ lachrymæ, dicebantur vel fictæ, nec ex vero dolore profectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiusmodi refert historiam. Bacchius quidam Corinthius, Clytij, Megarensium Regis, filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines, & adolescentes Corinthum misit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lacrymis vtique, fictis:

Vt, qui conducti plorant in funere, dicũt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis:

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Suidas aliã affert caussam. Apud Megarenses enim permultam alij copiam esse: huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitis. Proinde apud Aristophanem, qui lacrymatur, allium olfacere, per iocum dicitur. Igitur, si adsimulatum dolorem ac commodes, prouerbium affine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Ventus neque manere sinit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id est, Ventus neque manere sinit, neque nauigare. Philoctetes apud Æschylum,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. id est,
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimũ est illi, Lupũ auribus teneo. Vsus erit, vbi quis in eas rerum angustias inciderit, vt nec relinquere negotium sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora à sæuissima ventorum tempestate, cum nautis periculosissima

fissima est nauigatio, neque tutum tamen anchoram iacere. Q. Curtius lib.8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisq. auribus stupens agmen, nec progredi, nec considere audebat. Refertur à Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id est, At non iterum vulpes laqueis. subaudiendum, capitur. Qui sapit, οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον. id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi Collectaneis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας, αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id est, Vulpes, quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura inest astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmijs hymno quarto, Τολμᾷ γὰρ εἰκὼν θυμὸν ἐριβρεμέταν θηρᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. id est, Virum fortem, ob robur, leoni; ob prudentiam, vulpi comparat. Confine est illi, quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere: quod vsurpauit Gregorius Theologus in epistola quadam ad Bosphorium, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν, τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν. id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id est, Abydena illatio, siue irruptio. Dici solitum, vbi quis obstrepit, aut conuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu molestiam affert. Zenodotus ait exstare prouerbium apud Eudoxum in fabula, cui titulus Suppositicius. Atque hinc esse natum, quod olim Abydenis mos fuerit, si quem ciuem, aut hospitem, acciperent conuiuio, præterea in sacris, ac sollemnibus epulis, vt post vnguentum, & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circumferrenturq; suauiandi. Vagientibus autem, & clamantibus pueris, garrientibus item, & obstrepentibus nutriculis, conuiuium tumultuosum, & iniucundum reddebatur. Ergo, cum amicis aliquot suauiter colloquẽtibus interueniet rabula quispiã, & immodice loquax, qui confabulationem sua loquacitate sit inamœnam redditurus; recte dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametsi in quibusdam codicibus, ἐπιφώνημα legimus, id est, acclamatio: verum, vt opinamur, mendose: quandoquidem Athenæus libro Dipnosophistarum 14. mentionem facit huius adagij, demonstrans, complurium auctorum testimonijs, ἐπιφορήματα dici bellaria, siue secundas mensas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα legit, non ἐπιφώνημα. Itidem Zenodotus, & Suidas. Solus Hesychius legit ἐπιφώνημα, indicans & hoc dici in eos, qui hospites calumniabantur. Ceterum, quod in nonnullis codicibus scriptum visitur, ἀβυδηνῶν, pro ἀβυδηνὸν, minimum interest ad sensum.

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait, ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nempe inexplebilem esse mendicitatem. Nam, quo plura dederis ijs, qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest vel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis; vel in diuites, quibus nihil est satis. Aptissime congrüet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisq; id genus affectibus addicti sunt. Nam ijs illud euenit, vt, quo intemperantius explent sese, hoc magis magisque sitiant, esuriantque.

Laconica luna.

Λακωνικὰς σελήνας, i. Laconicas lunas, subaudiẽdũ, caussaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis, aut pactis incertis, atq; infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas caussabantur, atque hoc prætextu suffugiebant, quod, vt testatur Lucianus, legem tulisset Lycurgus, ne prœlium inirent, nisi plenilunio. In ceteris item negotijs auspicandis, lunæ rationes superstitiosius obseruabant: atq; hinc occasio prouerbij. Ad hoc allusit M. Tul. in epist. quadam ad Atticum, cuius initium est, Dionysius, vir optimus, li. 7. Ego, quoniam 4. Non. Ian. compitalicius dies, nolo eo die Albanum venire, molestus familiæ. Veniam 3. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σελήνη quem in diem incurrat, nescio: sed prius cõmoueri te incõmodo valetudinis tuę nolo. Quamquã haud clã est, hoc loco in vulgatis codicibus λήνη scriptũ esse, non

σεληνὶς. Nonnulli λῆψις mutauerāt: verum sensus huc vocat, vt σεληνὶς, id est, lunula, legamus. Cum enim significasset, quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, veluti superstitiosior, adiecit de Attico, Tua lunula in quem incidat diem, nescio: ludens & in illius superstitionem: sed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico, Cōuenit cum eo, quod alias recensuimus, Accersi luna.

Lucerna pinguior, & Lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου, Λιπαρώτερος λυκυθίου, id est, Pinguior lucerna, Pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos, qui, cū sint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores. quemadmodum lucerna plurimum absumit olei, neque tamen fit vnquam saginatior. Fortassis non absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur à Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες, id est, Ad mēsuram bibentes aquā, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit, hunc versiculum, oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi sermonem abijsse, qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis subuersi sunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari, vel in eos, qui ex summis delicijs, opibusq; rediguntur ad extremam inopiam; vel in eos, qui præpostere sunt sordidi, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis negligentes: cuiusmodi plerosque videas mortales. Est autem versus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc viderimus, codicibus deprauate legitur. Restituetur autem hoc pacto,

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες.

Consimilis formæ est illud Theocriti in Eucoliastis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id est,

Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.

In toga saltantis personam inducere.

SALTANTIS personam in toga inducere est, quippiam facere neutiquam decorum: veluti, si senex ineptiat; Aut, si quis serijs misceat ludicra. Martialis in præfatione secundi libri, Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personam. Toga, ciuium erat Romanorum, & honoris gratia sumebatur ab ijs, qui iam excessissent e pueritia: deposita prætexta, ipso cultu virilem animum, ac mores profitentibus. vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpsisti virilem togā, quam statim muliebrem stolam reddidisti. Quin & pacis tempore gestabatur, quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis subinde iubet, depositis togis saga sumere. Et idem, Cedant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio,

Prætulit arma togæ, sed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἅβρωνος βίος, id est, Abronis vita. De molliter, ac deliciose viuentibus. Sumptum à moribus Arabonis cuiuspiam, notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius, & Æsopus luxu nobilitati sunt. Græci, quidquid delicatum, ac molle, ἁβρὸν, & πάναβρον appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lauti victus, & opipare victitans. Refertur à Zenodoto.

Inest & formicæ, & serpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id est; Formicæ inest sua bilis, & serpho sua.

Admonet adagium, non esse contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere lacessendum: quandoquidem nullū animal tam minutum, aut imbecillū, quod irritatum non excandescat ira. Quadrabit & in homunculos, nullis præditos viribus, tamen vindictam molientes, ira, ut solet, animos suppeditante. Serphus, minutulū animal, non dissimile formicæ. Brasidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullum est animal tam pusillum, neq; tam inualidum, quod, lacessitum, non cupiat vlcisci sese.

Locrense pactum.

Λοκρῶν συνθήκη, i. Locrensium pactum. De fœdifragis dictum, cuiusmodi quondā habiti Locrenses, qđ, fœdere prodito, quod

cum

cum Peloponnesijs inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibusdam placet, quod Siculos cluserint, non præstita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur ijsdem ferme verbis ab Eustathio in Bœotiam Homeri.

Cassioticus nodus.

Κασσιώτικον ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. De moribus vafris, ac versutis, dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdem nominis ciuitas in Ægypto vicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum, ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quod alio diximus loco, ἡράκλειον ἅμμα, id est, Herculeus nodus, quo arctissimam, atq; indissolubilem amicitiam significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus, & fœmina, qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo supernæ partes sic ad osculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudæ coeunt vtriusque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre est in nomismatibus antiquis. E quibus opinamur symbolum suum mutuatus est Ioannes Frobenius, typographorũ huius ætatis diligentissimus: nisi quod extra circulum, quem serpentes faciunt capitibus inter se coeuntes, addita est columba sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt Ægyptij, innuentes fœdera non oportere vmquam dissolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quamquam Galli, & haud scimus, an etiam Ægyptij, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum, ac Suidam, adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, κασσιώτικα ἱμάτια, id est, Cassiotica pallia, nisi forte pro ἱμάτια, scriptũ erat ἱμάντια, id est, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός, id est, Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium musicæ artis dictum, quasi eiusdem sit hominis, aures delectare cantu, & palatum cupedijs. Archidamus, Zeusippi filius, cum quidam sibi commendaretur hoc nomine, quod bonus esset cantor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim.

PLVTARCHVS in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, trochaicum hunc prouerbialem refert:

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρον στάθμην. id est,
Lapis amussi est applicandus, non amussis ad petram.

Admonet, vitam ad leges esse corrigendam, non cõtra, leges ad mores nostros trahendas esse: vt id faciamus, quod honestum sit; non id rectum existimemus, quod facimus. De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere sese.

PROVERBIALI schemate dictum à Persio, Satyra prima:

-Examenq; improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsiueris extra.

Id est, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Respondit illi, quod idẽ alibi dixit, Tecum habita. Nam domi habemus, quæ proprie nostra sunt, nec aliunde petenda. Qui nõ est contentus recti cõscientia, sed famam spectat, ἔξω βλέπειν, id est, foras prospicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inscribitur, Quemadmodum quis intelligere possit se profecisse, Δῆλος ἐστὶν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. id est, Palam est illum adhuc foras prospicere, & opinione, famaq; duci. Huc pertinet illud quoque, quod alibi retulimus.

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. id est,
Extraneus bos sæpe prospectat foras.

Nimirum domi multa desiderans. Porro sapiens omnia sua bona secum portat in seipso, totus instar mundi teres, atque rotundus.

Aliorum medicus, ipse vlceribus scatens.

PLVTARCHVS in cõmentario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit, hunc senariũ ex tragœdia quapiã allegat.

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id est,
Alijs medens, at ipsus vlceribus scatens.

In eos torquẽdus est, qui errata castigãt, incessuntq; aliena, intercutibus vitiis ipsi madẽtes. Illud vulgo tritissimũ: Medice, tibi ipsi medicus esto. Gregorius i Apologia de fuga sua, ἢ τῆς παροιμίας πόῤῥω θέωμεν,

ἄλλοις ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. id est, Aut prouerbium procul effugiamus, alijs mederi parantes, ipsi scatentes vlceribus. Non dissimilem sententiam refert M. Tul. Phil. 12. Etenim, qui multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodē esse oportere. Xenophon in conuiuio simile quiddam indicat vulgo iactatū in diuinatores, οἱ μάντεις λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. id est, Aiunt sane diuinos alijs quidē prædicere futura, sibi ipsis vero non prospicere, quod instat.

Tragice loqui.

Τραγικώτερον λαλεῖν, idest, Tragice loqui. Est, verbis vti magnificentioribus. Est enim tragicorum character sublimis, amatq; tragœdia ampullas, & sesquipedalia verba. Menander apud Plutarchum in consolatorio commentario ad Apollonium, Εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ᾽ οἷς περ ἡμεῖς ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινὸν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. idest, Quod si ijsdem legibus, quibus & nos, hausisti communem aerem, vt tibi Tragice loquar. Vtitur & Plato libro De repub. tertio, Gregorius Theologus in epist. quadam, Ἀλλ᾽ οὐκ ἦν, οἶμαι, πράττοντα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς. id est, Non licebat, cū ageres tragice, festum agere comice. Idem in epistola ad Basilium, ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ, καὶ ἀρετὴ, τραγῳδήσω γάρ τι μικρὸν, i. O terra, & sol, aer, & virtus: quamquam suspicamur, pro ἀρετὴ scriptum fuisse αἰθὴρ, quemadmodum ex ἀὴρ fecerat ἀνήρ. Nam, qui primus has epistolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Est subinde apud Lucianū ἐκτραγῳδίζειν, pro eo, quod est, magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorem reddere: & φορτικῶς λαλεῖν, pro, grandius, & fastosius dicere.

Tragicum tueri.

Τραγῳδικὸν βλέπειν, id est, Tragicum tueri. Non dissimili figura dixit Aristophanes in Pluto, πενίαν, id est, paupertatem, describens,

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. i.
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in fastuosos, vel in tristes, ac luctuosos.

Lingua iurauit.

ILLVD è tragœdia cessit in prouerbiū, ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοκεν, id est, Lingua iurauit. Vbi quis non præstat fidem promissi: aut vbi non ex animo pollicetur. Est apud Euripidem in Hippolyto coronato:

Ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. i.
Iurata lingua est, animus iniuratus est.

Hunc versiculum incessiuerunt Comicorum conuicia. Aristophanes in Bacchis,

Ἡ φρένα μὲν οὐκ ἠθέλησαν ὀμόσαι καθ᾽ ἱερῶν.
Γλῶτταν δ᾽ ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. i.
Aut mentem, quæ nolit per sacra iurare,
Linguam autem iuratam, seorsum ab animo.

Item in Ranis, taxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ᾽ ὀμώμοκ᾽, Αἰσχύλον δ᾽ αἱρήσομαι. i.
Iurata lingua est, Æschylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Isthmijs, encomio 5. laudans quendam cordatæ, veracisq; linguæ dicit,

Γλῶσσα δ᾽ οὐκ ἔξω φρενῶν. id est,
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictum citatur à Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἔστιν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id est, Si respōderis esse, eueniet nobis quiddam Euripideum, lingua vobis erit irredarguta, ceterum mens non erit irredarguta.

Heri, & nudiustertius.

Χθὲς, καὶ πρώην. i. Heri, & nudiustertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodū nuper actum significans. Plutarchus in cōmentario De contentione ignis, & aquæ, ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς, φασὶ, καὶ πρώην, ὑπὸ Προμηθέως, βίος πυρὸς, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. id est, Atqui ignis vsus heri, ac modo, quod aiunt, sub Prometheo: ignis vita, non citra aquam erat. Est subinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede seruientibus. Item Plato De legibus libro tertio, τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. id est, Quin & alia, quæ & alijs plurima, heri, vt ita loquar, ac nudiustertius acciderāt. Alibi legimus, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς, καὶ πρώην ἑαυτῷ στήσας θεούς. id est, Qui heri, & nudiustertius sibi deos instituit. Plato in Alcibiade secundo, Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον

οἶμαι ἐνιά γε χθιζά τε, καὶ πρωιζὰ γεγενημένα. id est, Arbitror autẽ tibi non inauditũ esse, quædam & heri, & nudiustertius esse facta.

Non pluet post noctem, qua sus agrestis pepererit.

PLVTARCHVS in commentario De caussis naturalibus, versum hunc ceu prouerbio iactatum citat,

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἥκει τέκη ἀγροτέρα σῦς. i.
Non iam nocte pluet, sus qua enitetur agrestis.

Sues cicures sæpius pariunt, ac diuersis temporibus, feræ non nisi semel. Idq; ijsdẽ ferme diebus, nimirum ineunte æstate. Vnde negant fore pluuiam, posteaquam sus agrestis pepererit, nimirum exactis iã mensibus pluuijs. Per iocum vsurpari poterit, si dicamus, res fore tranquilliores, posteaquam morosus, ac rixosus quispiam animo suo morem gessit.

Cum dijs pugnare.

Θεομαχεῖν, id est, Cum diis pugnare dicũtur, qui vel naturę repugnant, vel aduersus necessitatem reluctantur, Sumptum à gigãtum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis.

Κ' οὐ θεομαχήσω, σῶν λόγων πεισθεὶς ὕπο. i.
Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales:

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. id est,
Pugnare cum dijs, cumque fortuna, graue est,

Celebratur & illud Homericum,

Οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. id est,
Haud pugnare potest hominum cum numine quisquam.

Imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est,
Non conuenit cum deo contendere.

Dorica musa.

Δωρικὴ μοῦσα, i. Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliam musicam discere potuerit, quam Doricam, uidelicet alludens ad notissimas harmoniarum species. Doricam, Lydiam, Phrygiam, & Bœoticam. Ludit autẽ verbo perperam deprauato, δωροδοκιστὶ pro δωριστὶ οὗτος, inquiens, οὐ δύναται μαθεῖν, ἢν μὴ δωροδοκιστί. i. Iste discere haud potest, preterquam δωροδοκιστί. Est autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas sententiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, id est, Fabas edere. Nã antiquitus factis suffragia ferebantur. Itaque συμβολικῶς, fabas edebant, qui quæstũ ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is, quisquis fuit, qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quamquam exortus est nuper, qui Pythagorę fabas vertit in oua, quod insit animantis initium: κύαμον autem dictum, quasi κύησιν. quem audiendum putaremus, si vel unum auctorculum veterem, vel argumẽtum aliquod grauius allegasset. Hesiodus itẽ principes corrupte iudicantes, δωροφάγους appellat, id est, doniuoros.

Ne supra pedem calceus.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, i. Ne vltra pedem calceus. id est, Ne maiora viribus suscipias. Aut, ne magnificentius te geras, quam pro tua cõditione. Lucianus in Imaginibus μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. id est, Neq; maior pede sit calceus. Rursum in proxime sequenti dialogo, ταῦτά σοι ἄμετρα ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. i. Hæc tibi visa sunt immodica, & quam pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. id est, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne è quouis ligno Mercurius fiat.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο. id est, Non è quouis ligno Mercurius fingi posset. i. Non omniũ ingenia sunt accõmodata disciplinis Quidã enim, vt ait Fabius, rus ablegãdi sunt. Sũpta est allegoria à fabris, qui materiã deligũt. Quãdoquidẽ ad alias res alias materias cõuenire, copiose demõstrat Theophr. lib. De plantis 5. Item Plin. lib. 16. Quidã superstitiosius exquirũt materiam, vnde numen exscalpant. Et quamquam Priapus ille, deus facilis, & crassus, haud grauatur ficulnus esse, nõ tamẽ idẽ liceat in Mercurio, deo tã ingenioso, totq; prædio artibus. Tametsi magis arridet, vt ad magicum Mercurij simulacrum referatur, quem nõ ex quauis materia, sed certo ligno, scalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vsum. Vnde id

quoque inter reliqua magici criminis argumenta obiectum fuerat Appuleio, quod Mercurij sigillum scalpendum curasset ligno buxi, quemadmodum ostēdit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimum deligebatur, vel quod hominis pallorem præseferat, vel quod materies sit omnium maxime æterna. Nam & aduersus ignem quoque ferri rigorem obtinet, auctore Plinio. Appuleius in apologia Magię prima prouerbiū refert ad auctorem Pythagoram: Nō enim, inquit, Ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exscalpi. Finitimum est huic, quod est apud Athenæum libro 5. Incertum autem, vtrum Democharis an Cratetis, Ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδὲ ἐκ σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπτον. id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque è Socrate probum militem. Est autem Thymbra, oleris genus, aut fruticis, non dissimile thymo, aut satureiæ. Cuius meminit Plinius libro 19. cap. 8. cōdimentis aptum, vnde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos, quibus res sunt asperæ. Rursus Athenæus in eodem libro, ἀλλ᾽ οὔτε ἐκ θύμβρας, ἔφη δημοχάρης, λόγχη, οὔτε ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. id est, Sed neque è thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lancea, neque ex huiusmodi sermonibus vir bonus fit.

Non sum ex istis heroibus.

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων. id est, Non sum de numero istorum heroum, id est, nō sum ex eorum numero, qui propensiores sunt ad lædendum, quam benemerendum. A geniis sumptum, qui, lacessiti, sæpe perniciē adferunt, perraro iuuant. Vnde, qui se commodum, non noxam, allaturos esse pollicebantur, hoc vtebantur adagio. Zenodotus Menandrum citat Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me.

Οἶδα σίμωνα, καὶ σίμων ἐμέ. i. Noui Simonē, & me Simon. De iis dicebatur, qui pares essēt. Zenodotus, & Suidas scribit, duos fuisse ductores, notæ vtrumq; improbitatis, Simonē, & Nicone. Simonē autē, quod vitiis antecelleret, alterius famā obscurasse. Vnde prouerbio, Simonem vnum nominant. Tradunt, hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos Telchines, mali genii, siue homines fascinatores, & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinū: aitq; nouē fuisse, qui, è Rhodo Rheam sint comitati in Cretam. τελχῖνας autē dictos volūt, παρὰ τὸ θέλγειν, quod est, obscurare, siue demulcere, quod homines illectos circumueniāt: Huic & τελχίνειον, siue τελχινῶδες, dicunt, quidquid insigniter est improbum: τελχιταίνειν, pro cōtētiose, ac peruicaciter agere. Addit Etymologus, omnes Cretenses τελχῖνας dici: & ipsam Cretam dictam τελχῖνια. Adagium vsurpat Chrysostomus in Babyla, ὦ δεξιᾶς τελχῖνος. id est, O dextram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

Ne nimium callidum hoc sit modo.

Terentius in Eunucho, Vide ne nimiū callidū hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demonstrat, quamquā anceps est lectio. Potest enim vtrunq; legi, & Calidū, & Callidum, vt prius illud adfestinatū consilium, alterum ad nimis astutū referatur. Siquidem vtraque parum feliciter euenire solent, vel quæ nimium calent, id est, quæ præcipitantius instituūtur; vel quæ nimiū audacibus aguntur dolis. Et sicut, auctore apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, verum etiam infelix plerumque est, ita versutia nonnunquam ad summum discrimen adducit. Qui Callidum legunt, respicere videntur ad id quod paullo superius dixerat Chærea, Nunquam uidi melius consilium dari. Qui Calidum legunt per vnicum l, & nostra quidem sententia rectius, Græcam figuram agnoscunt. Quoniam θερμὸν, illi tum scelestum, tum præceps, & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica, de senibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco restituant oculos:

Ω θερμὸν ἔργον κἀνόσιον, καὶ παράνομον. id est,
Calidū ò facinus, & impium, & nefarium.

Interpres exponit θερμὸν, παράδοξον, τολμηρὸν, ἀκίνητον, id est, Inauditum, audax, & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone:

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,
In frigidis tibi mens calet negotijs.

Obiurgatur Antigone, quod nimiū auide cuperet sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade quinta, significat ζωρότερον quibusdam significare τὸ θερμὸν: vt

Achilles apud Homerum, iubens Patroclũ miscere ζωρότερον, exegerit celeritatem ministerij. Quemadmodum nos quoque, inquit, sæpenumero iubemus ministris θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας, id est, Calidius ac celerius adire ministerium.

Ne gladium tollas, mulier.

Μὴ μάχαιραν αἶρε θῆλυ. id est,
Ne machæram tolle, mulier.

Hemistichium est carminis trochaici. Ne suscipias negotij molem, cum nequeas auxiliari. Virorum enim est, Ἀμύνασθαι περὶ πάτρης, vt inquit Homerus. Potest, & in hunc trahi sensum, Ne spem ostendas, quã præstare non possis. Ne mineris, aut ne lacessas inimicum, cum lacessitum non queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quod Antonium concionibus suis irritaret, quẽ irritatum non potuerit comprimere: hoc est, gladium tolleret mulier.

Nec sibi, nec alijs vtilis.

QVI prorsus inutiles sunt, & fruges cõsumere nati, schemate prouerbiali, nec sibi, nec alijs vtiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, contemnuntur ij, qui nec sibi, nec alijs prosunt, vt dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Sumptum est ex nobili illo carmine Hesiodi, ex opere, quod inscribitur ἔργα, καὶ ἡμέραι, quod subinde citat Aristoteles:

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
Φρασσάμενος, τά τ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. i.
Omnia qui per se sapiat, longe optimus ille est,
Multo ante expendens, quæ nam sint optima factu:
Is tamen & frugi est, qui paret recta monenti.
At, qui nec per se sapiat, neque mente reponat
Ex alijs audita, vir vndiq; inutilis hic est.

Horum carminum sententiam T. Liuius sane quam eleganter & commode reddidit. Sæpe ergo, inquit, audiui milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat, quid in rem sit; secundum, eum, qui bene momenti obediat; qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenij esse. Huius generis haud paucos videas mortales, qui, cum ipsi ob mentis inopiam nequeant dispicere, quid facto sit opus, dictu tamen mirum, quam sint præfracti, quamq; non admittant alienum consilium, videlicet asinum illum Horatianum referentes, qui, cum nec viam nosset, nec duci pareret, in rupem præceps datus est. Hesiodi carmen Zenon, teste Diogene, sic inuertit.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει. id est,
Optimus ille quidem, qui patet recta monenti:
Rursus at ille bonus, qui per sese omnia nouit.

Videlicet anteponens eum, qui bene pareret, ei, qui bene saperet. Huic enim intelligentiam dumtaxat adesse, illi vero iam vsum, & exercitationem.

Neque compluitur, neque sole aduritur.

Οὐδ' ὕεται, οὔτε ἡλιοῦται, id est, Neque compluitur, neque sole aduritur. De eo dici solitum, qui procul ab omni incommoditate semotus, vitam ageret. Cui contrarium illud Horatianum:

-Sudauit, & alsit.
Et pulueris, & solis, & cęlestis aquæ patiens latus. Negotiatores, milites, athletæ, nautę, atq; id genus homines soli ferendo, & imbribus tolerandis, assuescant oportet. Qui domi moliter viuit, ab his malis abest. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilẽ, quadrabit, Aristophanes in Ranis, Bacchi, mollitiẽ notãs,

Καὶ μήτε θερμὴν, μήτ' ἄγαν ψυχρὰν σφόδρα. id est,
Nec æstuosam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur à Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis est.

Τῶν πιθήκων ὁ μορφότατος δύσμορφος ἐστὶ, id est, Simiarum pulcherrima deformis. Recte dicetur de ijs, quæ ipso genere sunt vitiosa, neq; prorsus conferenda cum vel extremis eorum, quæ sunt in honestorũ ordine: veluti, si quis dicat, lenonem integerrimum esse periurium, aut honestissimum histrionem infamem, aut optimũ Mevij carmen malum esse. Citatur a Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur.

Quærens obsonium, vestem perdidi.

Ζητῶν γὰρ ὄψον, θοιμάτιον ἀπώλεσα, id est, Obsonium dum quero, vestem perdidi. Vbi res pessime cadit: aut cum, pusilla quædam captantes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab alijs, nec indicant vnde sit natum. Quamquã obscurum non est, ab euentu profectum esse, quo fur quispiam, dum studet cibum tollere, comprehensus, vix pallio quoque reiecto, effugit. Allusit ad hoc prouerbium Aristophanes:

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοιμάτιον ἀπώλεσας. i.
Ob hæc tibi vestis quoq; perijt insuper.

Citius elephantum sub ala celes.

LVCIANVS in indoctũ, θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κίναιδον. id est, Citius quinque elephãtos sub ala tegas, quam vnum cinędum. De ijs, qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Est autem figura prouerbialis in hyperbole: cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio, libro de Oratore 2. Flammam à sapiente facilius in ore ardente opprimi, quam vt bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego sim Teneates.

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ᾽ εἴην τενεάτης. i.
Fortunata Corinthus, at ipse fiem Teneates.

Tena, vicus quidam, haud procul à Corintho, nemorosus, & amœnus. Porro Corinthiorum opulẽtia insignis fuit. Strabo libro 8. scribit, hunc versum oraculo proditum fuisse cuidam Asiano, consulenti, num præstaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, sicut alia pleraque, in vulgi sermonem abijsse: atque adeo refertur in catalogo Gręcanicorum adagiorum. Tempestiuum fuerit hoc vti quoties in contentione duorum, non infitiabimur alterum per se præstantius, verum alterum magis arridere, placereq; animo nostro. Veluti, si quis dicat, equidem fateor iuris scientiam, & ad rem, & ad famam comparandam magis idoneam, quam sit poetica, verum:

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ᾽ εἴην τενεάτης.

Sit illud melius, aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, à quibusdã pro τενεάτης perperam legi τεγεάτης. Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ.

Asinus in paleas.

Ὄνος εἰς ἄχυρα, i. Asinus in paleas subaudiendum, incidit. Dici solitum, vbi cuipiã fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus sorte fuerit aliquis, quo vel præcipue gaudeat. veluti, si quem ostreorum auidum videas, affatim vescentem illis, nõ importune dixeris, ὄνος εἰς ἄχυρα, id est, Asinus in paleas. In fragmentis secundi libri Dipnosophistarum citatur hic senarius ex Philomenis Comœdijs:

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id est,
Iam vadis asinus in paleas tragematum.

Iucundius erit, si longius transferas: puta, si quis cupienter legat poetam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc vsum, vbi quis inscitia rem contaminat, veluti, si barbarus, & illitteratus, bonum auctorem malis commentarijs inquinet. Gaudet enim asinus volutatione, & omnia confundit hac lasciuia. Quod indicat Appuleius quoque, cum horti areolas omnes volutationibus corporis à se turbatas scribit. Adagium ab euentu natum esse, nemo non videt.

Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur.

PROVERBIALI schemate dixit Martialis in clamcularium quendam poetam, qui, corniculam Æsopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent.

-Credis hoc, Prisce,
Voce vt loquatur psittacus coturnicis.

Conueniet in musicos, aut poetas, longe dispari stylo, longeq; dissimili facultate. Psittacus inter aues proxime voces humanas exprimit: coturnices, pugnaces magis, quam loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio psittaci:

Ecce coturnices inter sua prælia viuunt.

Caluus comatus.

CALVVS comatus, apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali:

Caluo turpius est nihil comato.
Rursus idem,
Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eũ, qui, veris bonis nudus, adsciticijs se vẽditat. Veluti, si quis indoctus aliena pro suis ederet: aut, si quis dissimulet, esse se, qđ est, veluti, si senex, assuto galericulo,

galericulo, aut tinctis capillis, affectet videri iuuenis; si deformis, adhibito fuco velit haberi formosa.

Primum Ægina pueros optimos alit.

Τὰ πρῶτ᾽ ἀρίστους παῖδας Αἴγιν᾽ ἐκτρέφει. i. Ægina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam, quæ melioribus initijs cœpta, paullatim ad deterius delabitur, vt pleraq; mortalium faciunt. Exortum adagium, ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quod hi virtute præcelluerint, cũ essent Æginetæ. Concinit his Strabo lib. 8. ostendẽs, ex hac insula profectum Æacum cum sua posteritate. Nam Stephanus insulæ nomen inditum putat ab Ægina, Æaci matre. Eandem aliquando maris imperium tenuisse, quæ ne cum Atheniensibus quidem in nauali ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, cum Persæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Est autem Cycladum nobilissima: quæ diu dicta fuit Oenone, vt indicat idẽ Strabo, & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam, & industriam, frugalitatemque, dicti sunt Æginetæ Myrmidones: cum enim haberent terram superne lapidosam, inferne frumentis idoneam, fodientes, in cauernis habitare visi sunt formicarum more, & asportandis lapidibus quodammodo eius animantis industriam repræsentare. Deinde, labente morum integritate, male cœperunt audire Æginetæ: id quod prouerbijs aliquot testatum est, quorum est illud, Æginenses, neque tertij, neq; quarti, vt dictum est in prouerbio de Megarensibus. Non dissimile illi, Quondam fuerunt strenui Milesij.

Irrisibilis lapis.

Ἀγέλαστος πέτρα, id est, Irrisibile saxum. De re vehementer acerba, tristique. Ostendebatur olim saxum quoddam in Attica, in quo ferebatur consedisse Ceres, cum, relicto cęlo, succensis facibus, Proserpinam à Plutone raptam quæreret. Porro, cum Eleusinẽ peruenisset, ibi tristis in saxo quodam insedit, quod ob eam ipsam caussam ἀγέλαστον appellabant. Auctor Zenodotus. Quadrabit in seueros, ac tętricos, quosque uocant ἀγελάστους. quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Aristides. Neque perperam accommodabitur ad rem magnopere molestam.

Agamemnonis hostia.

Ἀγαμέμνονος θυσία, id est, Agamemnonis victima. Quondam in duros, & persuasu difficiles dicebatur. Inde natum, quod, Agamemnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixq; multo negotio comprehensus, reductus est. Tantum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes, & adacti quippiam agunt. Olim in sacris spectabatur, vt hostia lenis, ac volens adstaret. Quod si refracto fune profugisset, infaustum omen habebatur. Nobis videtur & huc posse referri, quod Agamẽnon in Aulide filiam Iphigeniam sacrificauit, sed admodum inuitus. Recensetur à Zenodoto.

Mactata hostia lenior.

MACTATA hostia lenior, prouerbiali figura, dixit Horatius in Odis:

Mactata veniet lenior hostia.

De spontaneis, ac mansuetis. Sumptum est à sacrificijs, in quibus explorabatur hostia, ducto per frontem cultro: idq; mactare vocabant. Vnde, qui spectata sunt virtute, eos Mactos virtute vocant.

Exiguum malum, ingens bonum.

Μικρὸν κακὸν, μέγ᾽ ἀγαθὸν, i. Pusillum malum, ingens bonum. Admonet adagium, ex paullulo incommodi, laboreq; exiguo, summa, maximaq; commoda colligi. Refertur à Diogeniano. Non discrepat hinc Musonij sententia, quam commemorat A. Gellius lib. 16. cap. 1. ἄντι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄντι ποιήσῃς αἰσχρὸν μεθ᾽ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id est, Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, honestum manet. Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eandem sententiam Cato, minus quidem modulate, minusq; rotunde, sed tamen fideliter extulit ad hunc modum: Cogitate cum animis vestris, si quid per laborem recte feceritis, labor ille à vobis cito recedet; benefactum à vobis, dum viuetis, non abscedet. Sed, si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factũ illud apud vos semper manebit.

Attici Eleusinia.

Ἀττικοὶ ἐλευσίνια, i. Attici Eleusinia, subaudiendum,

audiendum, καθ' ἑαυτὲς, id est, inter sese. Duris apud Zenodotum, ait, parœmiam vsurpari solitam, si quando conuenissent inter sese aliqui secreto de re quapiam arcana tractantes. Ducta metaphora à mysterijs sacrorum Eleusiniorum, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleusim, summa religione, mysticisque cærimonijs, à quibus arcebantur profani. Capitale autem erat, ex his mysterijs quidquam in vulgus efferre: cuiusmodi videntur fuisse apud Romanos sacra Bonæ deæ; quam eandem C. Bassus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu, & in operto fiebant, & exclusis maribus.

Hermionis vice.

Ἀνθ' ἑρμιόνος, id est, Hermionis vice, addendum, ex vsu sententiæ, verbum, quod eam expleat, puta, fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud simile quippiam. Valet autem, perinde, quasi dicas, loco asyli tibi fuero, vel instar aræ, quæ te tutum reddat. Est Hermione, templum in Peloponneso sacrum Cereri, ac Proserpinæ, ad quod qui confugerint, tuti sunt, propter loci religionem. Zenodotus Aristophanem citat in Babyloniis, qui huius adagii fecerit mentionem. Effertur bifariam ea vox, ἑρμίον, καὶ ἑρμιόνα, vt ἀπὸ τῆς κάλυκος καλύκη. Auctor Stephanus.

Antronius asinus.

Ἀντρώνιος ὄνος, id est, Antronius asinus. Olim dicebatur, qui deformi, prægrandique mole corporis esset, ceterum ingenio stupido, bardoque. Antron autem ciuitas erat Thessaliæ, nomen inde sortita, quod cauernis, & specubus abundaret. Illic aiunt asinos insigni magnitudine quondam fuisse; vnde prouerbium increbuit. Auctores Stephanus, & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiastes in Iliados β. Exstat & hodie iocus vulgaris, in homines magno corpore, quasi ij parum sapiant. Quasique natura, sic paria facere gaudeat, vt, quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur à nonnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui substernuntur, ob segnitiem, & quietem ὄνος vocant Græci. Lapidem autem vocamus stupidum, & amentem.

Ventorum stationes.

Ἀνέμων στάσεις, id est, Ventorum stationes. De rebus multo vsu obseruatis, perspectisque. Apparet, parœmiam integre sic esse pronunciandam, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id est, Ventorum stationes norunt indigenæ. Sunt enim plerisque regionibus sui quidam uenti, quorum naturam optime norunt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis est Atheniensibus Scyron, paullulum ab Argeste deflexus, reliquæ Græciæ ignotus: Narbonensi Galliæ Circius, à turbine, & uertigine, sic appellatus: siue Certius, ut uocat Cato, uentus apud illos clarissimus, nec ulli uiolentia inferior. Idem non modo in reliquis cęli partibus ignotus, sed ne Viennam quidem, eiusdem prouincię urbem, attingens. At Auster in Ægyptum non penetrat, ut auctor est apud Plinium Fabianus. Iapyx Apulis est familiaris, & Atabulus Apuliæ certis montibus, notus, ac pestilens; unde & uocabulum inditum. Sunt & alii permulti cuiusque regionis indigenæ, ut apud Gellium testatur Fauorinus. Ad hæc est nõnullis alia alijs regionibus uis, ac natura. Nam, ut testaẽ in Problematis Aristoteles, Hellespontias, qui idem Scyron uocatur, Atticæ terræ, insulisq; uicinis imbrem affert: Aquilo Hellespõto, ac Cyrenæ, Auster Lesbo. Atq; hic, cum apud alios sit tepidus, & pluuius, Africæ frigidus est, ac serenus, ubi rursus Aquilo pluuius, auctore Plinio. Etesiæ, quæ & statis anni temporibus oriũtur, & certis horis diei spirant, & cõquiescunt, in Hispania, & Asia flant ab oriẽte, in Ponto ab aquilone, in reliquis mundi partibus a meridie. Suidas hæc uerba refert, incertũ, unde sũpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. hoc est, Indigenæ enim, non solum uentorum stationes, iuxta prouerbium, uerum etiam indigenarum hominum mores pulcherrime norunt. Licebit in hunc usum trahere, ut dicas, suæ cuique gentis ingenium esse cognitum suos cuique familiares esse notissimos, suam cuique uxorem maxime esse cognitam, suam cuique notam artem, in qua sit, quam diutissime uersatus.

Venti campus.

Ἀνέμου πεδίον, i. Venti campus. In hominem

nem instabilem, leuem, & inconstantem dicebatur. Refertur à Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atque illuc diuagantur, nullo coerciti obstaculo. Et Homerus subinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicuntur, quæ solida non sunt, sed subuentanea. Denique instabiles ventosos dicimus. Horatius,

Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam.

Idem:

Non ego ventosæ venor suffragia plebis.

Postremo domum vndique perflabilem, non illepide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2. varias rerum humanarum vices eleganter expressit,

Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ
Πόνων εἰς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alij,nunc alij fluxus, & cum tranquillitate, & cum laboribus in homines venere. Hoc translatum videri potest & ab æstuarijs maris reciprocationibus. Ceterum in Encomio septimo sententiam eandem extulit, metaphora sumpta à ventis, qui non semper spirant ijdem.

Εν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου
Αλλοτ' ἄλλαι διαθύσσοισιν αὖραι.

In vna parte temporis nũc hæ,nunc aliæ discurrunt auræ. Rursus hymno 12. idem effert, metaphora sumpta à tesseris:

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσαν,
Εμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ' ἀνιαραῖς
Αντικύρσαντες ζάλαις,
Εσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abijciunt cornua.

Οπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. id est, Vbi cerui cornua abijciunt. Hoc adagio significabant velut αἰνιγματικῶς, quempiam in negotio difficili versari. Siquidem cerui, cornua deposituri, secedunt in loca aspera, atque inaccessa. Conueniet & in eos, qui à communi hominum conuictu subducunt sese, Timonem illum Atheniensem, ob id ipsum μισάνθρωπον appellatum, imitantes. Quadrabit item, vbi locum vehementer abditũ abstrusumque significabimus. Postremo, quod innuemus nusquam inueniri, illic esse dicemus, vbi cerui cornua abijciunt, vt quemadmodum Ad Græcas calendas, de tẽpore, itidem hoc de loco dicatur. Veluti si quis dicat ad hunc modum, Vbi gestum est illud præclarum facinus, quod iactas? Illic, opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. Plinius lib.8.cap.32. de ceruis cornua mutantibus scribit in hunc modum: Cornua mares, habent, soliq; animalium omnibus annis, stato ueris tempore, amittunt. Ideo sub ipsam diem quam maxime inuia petunt. Latent amissis, uelut inermes, sed & ipsi bono suo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum. Idq; mirabilius fatendum est, cum & in uiuarijs mutent omnibus annis: defodi ab ijs putant. Hactenus ille. Meminit huiusce prouerbij & Aristoteles libro De natura animantium nono, cuius uerba non pigebit adscribere. ἔτι δὲ ὁ ἄῤῥην ὅταν γένηται παχὺς, (γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὁ πώρης ὥστε) οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ' ἐκτοπίζει ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς, καὶ δυσεξευρέτοις. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. ὥσπερ γὰρ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας οὐδείς πω ἑώρακεν. ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸ, ὡς ἔχοντα τινὰ φαρμακείαν. id est, Præterea mas, posteaquam pinguerit, (pinguescit autem admodum, idque autumno) nequaquam sese conspiciendum præbet. verum secedit e medio, quippe qui, propter corpulentiam, tum facile capi possit. Ad hæc abijciunt & cornua locis asperis, inuctuq; difficillimis. Vnde prouerbium etiam natum est, Vbi cerui abijciunt cornua. Nã, vt iam armis suis exsuti, cauent, ne conspiciantur. Aiunt, sinistrum cornu à nemine adhuc visum esse. Abdere enim illud ceruos, tanquam remedium aliquod in se habeat. Quamquam Plutarchus in commentario De Pythijs oraculis oratione prosa redditis, ostendit, hoc oraculũ editum fuisse de Procle tyranno, vt illi fugere, ac migrare liceret eo, vbi cerui cornu abijciunt: significante deo, vt defoderetur, & e medio prorsus tolleretur. Idem meminit adagij Symposiacon decade 7. problemate 2.

Verberare lapidem.

Planesium meretrix apud Plautũ, amatorem admonens, ne seruũ, qui iam ad plagas obduruerat, occalluerat que, pulset, manui potius, quam illi, nociturus: Noli, inquit, amabo, verberare lapidem, ne lædas manum. Apte dicetur, vbi quis obiurgat incasti-

incastigabilem, aut docet indocilem, aut inanem operam sumit in re quacumque.

Vorare hamum.

NEQVE minus elegans illud in Curculione, Meus est, hamum vorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epistolam, qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, καταπιεῖν τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatium in Epistolis:

Occultum visus decurrere piscis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandē sententiam simili extulit metaphora, Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit. Alterum à piscantibus, alterum ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam sic allusimus,

Non stulti vsqueadeo sumus futuri, vt
Gustatum toties voremus hamum,
Vnco plus semel ære sauciati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi vaticinatus est.

Ἀφθάσοι λελάληκεν, id est, Vulcanus tibi vaticinatus est. Refertur à Suida. Dictū est, vbi quis crederet se rem habere certam, velut ex oraculo auditam. φθὰς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, vnde, litterulæ accessione, ἀφθὰς, velut στάχυς ἄσταχυς

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, id est, Cantilenam eandem canis. De eo, qui molestus est, sæpius eadem inculcās. Nihil enim odiosius, quam quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. &, Mirabar si quid adferres noui. Familiare poetis est, nuntium, cantilenam appellare. Euripides in Ione.

Τίς ἥδε μοῦσα χ' ὁ φόβος τίνων πέρι; id est,
Quæ cātio hæc, quibus ve de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεροῖς. id est,
Aliqua accedet cantio tristis tristibus.

Sumptum est à cantoribus, qui, si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde variant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole.

APVD Quinctilianum legitur, vt eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in sole, pro eo, quod est, in re clarissima cæcutire: idque solet accidere vitiosis oculis, qui nihil vident in luce quam maxime perspicua, videlicet sensum debilem obruente vi splendoris. Idem euenit noctuis, & lusciosis. Nam ijs lumen pro tenebris est. Non inuenuste torquebitur in istos, qui velut obscurum caussantur, quidquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est vel Ciceronis oratio. Noctem enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Porcius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, cum se per spinas ingredi quereretur, videlicet ingenij vitium in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem, qua se prædicant offendi in bonis auctoribus, in oculis secum afferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduersus seipsum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιῆται, id est, Bos aduersus seipsum puluerem mouet, siue festinat. Vbi quis ad suum ipsius malum volens lubensq; ducitur. Nam boues, vt sunt mansueti, facile se præbent vinciendos, neque grauatim obtemperant iugo. κονιῆν enim Græcis significat, festinādi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos, qui prudentes, ac scientes semet in præuisum periculum inijciunt, bouis in morem, qui sibi patitur inijci vincula, quibus ad cædem ducatur. Refertur à Zenodoto.

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, id est, Tragicus rex, dici potest, vel fastuosus, ac turgidus; vel qui nomine dumtaxat rex sit, ceterum viribus parū polleat: quéadmodū Gallico prouerbio chartaceum regem appellant τὸν αὐτοκράτορα, ceu titulo regē verius, quàm opibus, aut ditione. Dionysius Pheræū, quod decem menses potitus imperio, mox vita decesserit, τραγικὸν βασιλέα dixit. Nam in tragœdijs tantisper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum, deposita persona, qui paullo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iuppiter, tressis homuncio discedit domū.

Contra retiarium ferula.

MARTIALIS in epistolari quadā præfatione, Deniq; videas, an te delectet contra retiariū ferula: id est, an id faciendum tibi putes,

putes, quod nemo non damnet, atque exsibilet. Domitius Calderinus, interpres admonet, subesse prouerbium, dici solitum in eos, qui infirmo presidio contra maxime instructum pugnarent. Quamquam idem paullo post alio dilabitur, nempe huc, gladiatores olim, si minus placuissent, seruia cæsos eijci solere. Huic finitimum est illud Gellianum libro Noctium primo, capite secundo. An non cōtra istum baculum moueas? heus, homo, quid mecum tibi? Itaq; ferulam, aut baculum mouere contra quēpiam, est, refragari, & insolentius repellere sententiam. Est autem Ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur, atque itē milites, si quid contra disciplinam facere viderentur. Opinamur idem factitare solere in ludis gladiatorijs huiusmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. id est, Et femina dux est, femina æque miles est,

Senarius est prouerbialis, quoties totum negotium ignauis commissum est: cumq; & ij, qui præsunt, & ij, qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Athenæum libro tertio, citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. Natura feminam in hoc finxit, non vt imperet, sed vt pareat, vel Græco versiculus teste,

Γυναιξὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. id est,
Natura non dedit imperare feminis,

Etenim, quod in homine ratio, & affectus, id in vita vir, & mulier: ac, iuxta Moysen, demiurgus ille feminam viro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierū genus ab administranda Rep. si qua modo reperiatur idonea. Tacite videtur huc allusisse Æschines contra Timarchum, κατιδὼν γὰρ οἰκίαν πλουσίαν καὶ οὐκ οἰκονομουμένην, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μέγα φρονοῦσα καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. id est, Cum vidisset domum opulētam, maleq; gubernatam, cuius dux erat mulier superba & excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur: veluti, si quis auctorem, ac præcipuum Peripateticæ philosophiæ ducem appellet Tartaretum. Ita Virgilius,

Tanti dux femina facti.

Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τοῦ λόγου πατέρα, quod ab ipso profecta esset sententia.

Trutina iustius.

Δικαιότερον σταχάνης. id est, Iustius trutina. Doricum prouerbium, de ijs, qui insigni, incorruptaq; sunt æquitate. Dores. n. τὴν τρυτάνην, id est, trutinam, σταχάναν vocant. Est autem id libræ genus, quo vel minutissimum ponderis momētum sentitur, dignosciturq;. Latini quoque exactā æqualitatem Æquilibrium appellant. Vnde & Æqua lance fieri dicitur, quod pari iure fit, citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata: Quod & in persona mulieris æqua lance seruari, æquitatis suggerit ratio. Item Iustinianus Cod. 5. titulo de naturalibus liberis. Quapropter sancimus, in huiusmodi casibus omnes liberos, siue ante dotalia instrumenta edita sunt, siue postea, vna, eademq; lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicharchus in Epigrammate:

Γέγονεν δ' ὀρθότερος κανόνος. id est,
Rectior est factus, regula quam vlla fiet.

Sterilior agrippo.

Ακαρπότερος ἀγρίππου, i. Sterilior agrippo. Laconicum adagium est, de ijs, qui extremæ sunt paupertatis, neque quidquam facultatum possident. Quadrat & in ignauos, nulliusq; industriæ homines: Lacones oleam siluestrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus, & Suidas.

Iouis suffragium.

Διὸς ψῆφος, id est, Iouis suffragium: dicebatur, sacrum, & inuiolatum. Vnde sententiam eius, cuius sit velut refragabilis auctoritas, Iouis suffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronunciat, suamq; opinionem pro lege atque oraculo postulat accipi, subijcietur διὸς ψῆφος. Aiunt enim, locum, in quo Neptunus, & Minerua iudiciū peregerunt, vtrius nomine, auspiciisq; ciuitas Atheniensium institueretur, Iouis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochiis,

Ενθα διὸς μεγάλου θᾶκοι πεσσοί τε καλοῦνται. id est,
Magni vbi dicūtur tali, sedesq; Tonantis.

Nam & talis olim ferebantur suffragia, nimirum à sortientibus.

In neruum ire.

In neruum ire, Donatus, aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianę, demõstrat esse prouerbium, pro eo, quod est, decipere. Sumpta à sagittarijs metaphora, quibus illud euenit interdum, vt, dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut sibi neruum aliquem fatigent. vt confine sit illi, de quo dictũ est alias, ἀποῤῥήξομεν τὸ καλώδιον, πάνυ τεινόμενον. Dictum est autem, In neruum ibit, pro eo, quod est, in vincula ibit. Antiquitus enim, qui soluendo non essent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera compensarent creditam summam. Veretur enim adolescens amans, vbi cum in locum traheretur Phormio, vt aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare: ni faciat, vinciendus, &, iuxta leges, corpore luiturus, quod ęre non posset. Sibi magis consulturum illum, vt vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro, Conijcere in neruũ, & Eximere e neruo, pro eo, quod est, ob æs alienum vinctos abducere. Sed verba Terentij subscribemus: At enim non ducet, noui. Ceterum, cum argentum repetent, nostra caussa scilicet in neruum potius ibit.

Ipse semet canit.

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id est, Ipse suimet tibicẽ est: hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortiũ virorũ decantabant. Proinde, qui recte gestis sibi satis magnã gloriã comparat, quorsum huic necessum est cõducere buccinatorẽ laudum suarum? Adagiũ in vtrãlibet partem poterit applicari, bonam, vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui suis egregie gestis sat illustris est. Aut, Nihil opus huius vitã insectari, satis per se fœdã, atq; infamem. Cõueniet & in illos, qui semetipsos laudant. qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum e pugna se proripuerint. Plato i Theæteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id est, Videmur mihi, ignaui galli in morẽ, cum ante victoriam à sermone resilierimus, canere.

Ipse dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id est. Ipse dixit. Quoties tantam esse cuiuspiam auctoritatem significamus, vt ea vel citra rationẽ ad quiduis credendum sufficiat. Adagium autem à Pythagora natum, qui, quo plus venerationis, & auctoritatis, sibi, suisq; conciliaret, in dissertationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit: perinde, quasi non sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea vox deinde in vulgarem abijt sermonem. Huiusmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictũ à Pythagora Zacynthio manasse. Quamquam M. Tullius libro De natura deorum primo, secus rẽ narrat. Non enim, inquit, tam auctores in disputãdo, quam rationis momenta quærẽda sunt. Quin etiam obest plerunque ijs, qui discere volunt, auctoritas eorum, qui se docere profitentur. Desinũt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo, quem probant, iudicatum vidẽt. Nec vero probatur id, quod de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, si quid affirmarent in disputando, cum ex his quæreretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem, erat Pythagoras. Tantum opinio preiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas. Quinctilianus in Institutionibus, Nam & inuiti iudices, inquit, audiũt præsumentem partes suas: nec hoc oratori contingere inter aduersarios, quod Pythagoræ inter discipulos contigit, potest, Ipse dixit. Sed istud magis, minusve vitiosum est, pro personis dicẽtium. Allusit horsum & Aristophanes, ἐν νεφέλαις,

Φέρε τίς γὰρ οὗτος, ὁ ὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; σωκράτης. τίς σωκράτης;
Ἴθ᾽ αὐτὸς ἀνακάλεσον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. i.
Dic, age, quis est iste cremathræ insidens homo?
Ipse est. quis ipse? Socrates. quis Socrates?
Abi ipsus ipsum voce magna mihi voca.
Quin ipse magis accerse, non mi est otiũ.

Quod autẽ dixit, ὁ ἐπὶ κρεμάθρας, (vt hoc obiter indicem) risus caussa nouatũ est, cũ Socratem intelligi vellet, animo suspenso nubes suspicientẽ. Nam Cremathra vasculum est pensile, in quo obsoniorum reliquiæ consueuerunt reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, veluti, si quis Aristotelem, ceu oraculũ, citãti dicat, αὐτὸς ἔφα. rationem dicti flagitans, neque contentus simplici scriptoris auctoritate. Conueniet etiam,

etiam, quoties sententiæ vel inuidiam, vel defensionem a nobis ad ipsum auctorem reijcimus. Iuuenalis.

Sic volo, sic iubeo: sit pro ratione voluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in verba magistri.

Illud admonendum videtur, αὐτὸς ἔφη, in hac parœmia perinde valere, quasi dicas, dominus dixit, ut Pythagoras ab Ægyptiorum vatibus uideatur didicisse figuram hanc prophetis familiarem. Aristophanes in Ranis,

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι αὐτὸς εἰσέρχομαι. id est,

Dic saltatricibus, meipsum aduenire.

Hoc est herū, quod is quodāmodo & famulis missis aduenire videatur. Huc pertinét, quæ nobis antea dicta sunt prouerbio, Infixo aculeo. Sic Augustinus alicubi recēsens opinionem Manichæi, Hæc, inquit, Manichæus dixit, atq; abijt; notans illum, quod sat haberet dixisse, cum docēdū esset, quod dixerat Galenus item libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo: ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι τελευτῶν, ἀποπηδήσας ἀπῄει καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῆς τινὸς ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους. id est, Hęc, & his similia locutus, repente ore nihil cunctante, quasi labi non posset, verbis apertis absoluit sermonem, moxque proripiens sese abijt, nobis ita relictis, quasi nihil omnino reperire possemus, quod vel probabiliter contradiceremus.

Teipsum non alens, canes alis.

Αὑτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις, id est, Cū temetipsum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui, cū per inopiam sibi, quę sunt ad vitam necessaria, suppeditare non posset, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduersus istos quibus cū ob rei familiaris angustiam uix suppetat, quo vitam sustineant, tamen per ambitionem conantur fastu vestium, reliquoq; strepitu potentes, & opulentos imitari. Breuiter, conueniet in omnes, qui, quæ ad voluptatem, aut splendorem, pertinent, curant, neglectis his, quæ magis sunt necessaria. Porro necessarijs prima debetur cura, dignitati posterior: veluti, si quis in eruditione comparanda laboret, vitæ secutus, de qua periclitetur.

Terra intestina.

Γῆς ἔντερα. id est, Terræ intestina. Dicebātur vilia, nulliusq; pretij. Saxa vero, terræ viscera dicuntur. Refertur a Diogeniano. Terrę enim intestina sunt saxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi,

Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,

Telluris inutile pondus:

Tenedius tibicen.

Τενέδιος αὐλητὴς, id est, Tenedius tibicen, dicebatur testis falsus, & calumniator, hinc natum, quod Philonome tibicinem suum subornauit, qui testaretur apud Cygnum, ipsam à Tenne de stupro fuisse interpellatam, ac vi etiam tentatam. Hæc ferme Stephanus in catalogo vrbium. De Tenedo sæpe iam dictum est alibi.

Cyrbes malorum.

Κύρβεις κακῶν, id est, Cyrbes malorum. De vehementer improbis, & omni facinorum genere contaminatis. Apud Athenienses tabulæ quædam erant quadræ, in quibus leges descriptæ proponebantur, præterea variæ delinquentium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non dissimile est illi, quod alibi retulimus, ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum libro 9. dixit Antiphanes, opinamur:

Καὶ ταῦτα μέν μοι τῶν κακῶν παροψίδες. i.

Et hic malorum mihi catinus exstitit.

Solent enim in eodem disco varia eduliorum genera apponi, sed quæ uoluptatem afferant. Quo gratior est tropus, deflectens in contrarium, quasi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem præsoluit.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, i. Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat, vbi quis pro benefactis maleficiū reponit. Allegoria sumpta est ab eo, quod aries cornibus impetat, aut vas, in quo pabulum apponitur, ipsosque, quorum opera nutritus est, aut etiam nutritur, cornibus incessit. Effertur & ad hūc modum prouerbiū, κριοῦ διακονία, id est, Arietis ministerium, pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria penset. Huic affine, quod est apud Aristophanem in Vespis, ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον, id est, Vallus uitem.

A Dorio

A Dorio ad Phrygium.

Ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον, i. A Dorio ad Phrygium, venire dicebatur, qui à vita temperatiore ad luxum ſeſe conuertiſſet: aut qui à fortuna mediocri ſe contuliſſet ad maiorē vitæ ſtrepitum. Sumpta metaphora à notiſſimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius: quēadmodum indicat Suidas, referens hęc verba ex incerto auctore: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν, καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κακουργοῦσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην, καὶ μουσικὴν, τὸν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην, i. Victum autē ſortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq; ſordidum, ac moleſtum ob inopiam, neq; ob diuitias diſſolutum, ſed medium quēdam, ac modulatum, vere ad Doriū fortunæ modum attemperatum. Refert & aliū locū, ſuppreſſo auctoris nomine, ni fallimur: ὃ σαίνομαι στρογγύλων λογάρια, αὐτὰς δὲ τὰς θέσεις τῶν νοημάτων εἰς μέσον τιθέμενος μόνον, οὐ τῆς γλώττης τὸν τόνον ὑπὸ τῆς διαλέξεως εἰς ἐπιστροφὴν μεθαρμόσαιμι, ἀπὸ δωρίου, φασὶν, ἐπὶ φρύγιον. Quæ tametſi difficile eſt apte vertere, ſi neſcias, quid præcedat, aut ſequatur, tamen apponamus diuinationē noſtrā, donec locus occurrerit. Non uidebor hominum rotunde loquentium verbula, ſed ipſos ſenſus in medium afferens, tantum non ipſius linguæ tonum à diſputatione ad attentionem adaptauero. Quāquā apud Suida legitur μόνον εἰ. Ex his verbis apparet, Dorium modum fuiſſe delicatiorem, Phrygium ſeueriorem. Appuleius Floridorum lib. 1. palam indicat, Doricam muſicam à Phrygia longe diuerſiſſimam fuiſſe, quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum inflāmabat. Appuleij verba ſic habent. Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis uoculæ melleus modulator, & idē omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Æolion ſimplex, ſeu Aſiū variū, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygium religioſum, ſeu Dorium bellicoſum. Hactenus Appuleius: cui ſi credimus, nō poteſt eſſe temperatus modus Dorius, qui ad bellum accēdit: niſi forte ituris in prœlium moderatius canebant tibiæ, quod illic plus valeat ſibi pręſens animus, quam furore percitus. Verum, an in Appuleij verbis, pro Aeolion, legendū ſit, Ætolicum, ſiue Ætolium, & pro Aſium, Iaſſium, ſiue Iaſtium, ab Iade, ſiue *iaſi*, (ut Ionicū intelligas modum) doctis expendēdum relinqnitur. Quamquam his non ſatis congruunt, quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς λυδίας τὸ βακχικὸν, τῆς δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν, id eſt, Vniuſcuiusque harmoniæ ſeruare proprietatem, Phrygiæ diuinum impetū, Quod Appuleius vertit religioſum) Lidiæ bacchanalem furorem, ſiue licētiam, Doricæ ſeueritatem, Ionicę iucūditatem, Quod Appuleius videtur tranſtuliſſe uarium. Contra Dion in commentarijs de regno refert, Alexandrum magnum ad bellum accendi ſolere, Timotheo muſico Dorium incinente. Athenæus libro 14. Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ σφοδρόν. id eſt ſeueritatem, maieſtatem, ac uehementiam: vt quæ neque diſſoluta ſit, neque hilaris, ſed triſtis, minimeque varia. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De muſica, oſtendit, hanc artem ad mouendos affectus præcipuam habere vim, proq; ratione modorum, alios atque alios animi motus vel excitare, vel ſedare. Addit, Pythagoram incentione modi Phrygij incitatum, adoleſcentem patria barbarum, quippe taurominitanum, vino temulentū, ira furentem, cum iam ædibus amicæ, quæ riualem admiſerat, ignem admouere tentaret, tibicina iuſſa ſpondeos ſuccinere, ad ſobriam mentem reuocaſſe. Boethius refert, iuuenem Phrygio modo fuiſſe incitatum, ac mutato modo ad ſe rediſſe, nec exprimit, in quem modum ſit mutatus Phrygius. M. Tullius, quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait ſpondeorum incentione fuiſſe ſedatum adoleſcentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adoleſcens ad expugnandam domum Phrygio fuit accenſus, apparet modos hos non multum inter ſe diſcrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, id eſt, furorem, ſed ſacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera: unū quod poetis immittant Muſæ: alterum, quod vatibus immittit Apollo, tertium, qđ amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus, & Mars furorem ſuum. Itaque iuuenis ille, triplici furore correptus, inſaniebat, Bacchi, Cupidinis, & Martis. Pyrrhichios

chios aũt ad prœliũ acuere alias docuimus, vnde illud πυῤῥίχην βλέπειν, de trucibus, & commotis. Pyrrhichio aũt cõtrarius est spõdeus. Quod ni Boethius dixisset mutatum modum, probabile esse poterat eundẽ modum Phrygiũ, & incitare Pyrrhichijs, & sedare spõdeis. Et haud scimus, an Boethius, cum ait immutatum modũ, sentiat nõ mutatas harmonias, sed vocũ celeritatẽ. Videtur locus prouerbio, cum ad diuersa transitur, veluti si quis de rhetorũ præceptis sermonem exorsus ad Theologicã materiam digrediatur. Veteres, vt arbitramur, de generibus harmoniarum diuersa tradiderũt, quod ipsa mutatis gentiũ moribus pariter sint immutata. Priscorum enim Asianorũ laudata est seueritas, priusquam luxu effeminarentur. Idem vsu venit Laconibus, in quibus sunt Dores. Hinc illa mixturarum nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modum putat eundem esse cum Æolio, cui tribuit tumorem, ac fastũ, & submolle quiddã. Quidam musices studiosi affirmãt difficillimũ esse transitum à Dorio ad Phrygium. Ostẽdimus & alias, Phrygium melos, σκολιὸν appellatũ, & in funebribus nænijs adhiberi solitum. Quod si Dorius cantus Phrygio diuersus est, vtpote qui ad belli cupiditatẽ inflãmet, consentaneum est illum Pyrrhichijs constitisse, quandoquidem Spondeo contrarius est Pyrrhichius. Verum de his harmoniarũ generibus permulta Plato in libris de rep. Rursus in Lachete docet hãc esse vere Doricam cantionem, & Græcam harmoniam, non Phrygiam, neque Ionicã, neque Lydiam, si vita concordet cum oratione bona. Nonnulla Plutarchus, in libro de musica. Nos quantum ad percipiendũ adagij sensum sat est, attigimus.

A carcere.

Ἀπὸ βαλβῖδος, i. A carcere, siue repagulo, i. ab ipso rei principio. Sumptum a certaminibus equestribus, vbi cursus initium est a carceribus, i. repagulis, finis meta. Itaque cum exorsum negotij significamus ab ipsis carceribus dicimus: cum finem, ad metam vsque. Veluti si quis dicat fœdum esse, si quis artifex ab ipso statim carcere peccet, aut neminẽ tã ignauum, qui non ἀπὸ βαλβῖδος strenuus esse videatur. Extat apud Aristophanem. Confine quod alibi positũ est, ἀπὸ γραμμῆς, id est, A linea.

A cœlo ad terram.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, id est, A celo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quasi dicas quacumque de re ab extremo initio vsq; ad supremum finem. Sic apud Plautũ in Persa licitatori roganti, num ex puella quædam scitari liceret, vẽditor quãtum vellet percontari permittens, A cœlo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, non oderis.

PORPHYRION in Horatium, hũc versum prouerbialem admonet fuisse.

Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas sententias repertum restituimus. Et enim huiusmodi,

Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædã vitia dissimulanda, sic vt intelligantur quidem, sed tamen tolerentur, ne seuerior, & oculatior in obseruandis amici malis subuertas amicitiam. Atque id præcepti locũ habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famam, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici vitia, est hominis parum diligẽtis, quos diligat: odisse, parum ciuilis. Noscenda sunt, vt aut corrigas, aut certe minuas: at non sic, vt ob ea videaris amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre possit.

Bithus contra Bacchium.

BITHVS, & Bacchius nobile par gladiatorũ fuit, quorum mentionem Suetonius quoq; fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi contendunt inter sese, ita vt neuter alteri velit cõcedere, nõ intẽpestiuiter dicemus, Bacchiũ cũ Bitho cõmissum. Hora. in Sermonibus:

-Vti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius

Rupili, Persijq;, parẽ inter ipsos improbitatẽ, & maledicentiã significans. Quidquid insigniter improbum est, & ad omnẽ contentionem paratum, gladiatorium appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatorijs animis ad me affectant viam. M. Tullius in Philippicis Antonij fratrem aliquoties Mirmillonem appellat. vt in Philippica sexta: Etiam ne ab hoc Mirmillone Asiatico, senatus mandata, legatorum verba audientur?

Eserninus cum Pacidiano.

SIMILE fuerit illud ex Lucilio, Eserninus cum Pacidiano compositus. Erāt & hi gladiatores per omnia pares, longeq́; omnium nobilissimi. M. Tullius in lib. De optimo oratorū genere: A me autē, quo maximis minima cōferā, gladiatorū par nobilissimū inducitur. Aeschines tamquam Esernimus, vt ait Lucilius, non spurcus homo, sed doctus, & acer, cū Pacidiano hoc cōponitur, optimus longe post homines natos.

Bis septem plagis Polypus contusus.

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πιλούμενος. i. Plagis adactus Polypus quatuordecim.

Dici solitum, vbi quis multo tandem malo sit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet, & in eos, qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus supplicijs corriguntur. Aiunt Polypum piscē captum diu, multumq́; tundi, cædiq́; solere, quo mitior fiat, & ad esum accommodatior. Auctor Zenodotus.

Mopso Nisa datur.

SCHEMA prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria,

Mopso Nisa datur:

cum præter omnium spem res præclara cōtigit cuipiam prorsus indigno, vt nihil iam non posse sperari vel a quouis appareat.

Mopso Nisa datur. quid non speremus amantes?

Est autem emphasis in nominibus. Nam Mopsum dicens, intelligit infimum, abiectissimumq́; pastorem. Nisam puellam insigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,

Οὐκ ἔστ' ἄελπτον οὐδέν. id est,

Nihil est, quod haud sperare liceat.

In eandem sentētiam Linus apud Stobæū:

Ἐλπεσθαι χρὴ πάντ' ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἄελπτον

Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν: id est,

Speres cuncta, nihil quod non contingere possit.

Omnia sūt magnis factu procliuia diuis.

Quid nisi victis dolor.

Τί ἄλλο, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; id est, Quid aliud, quam victis dolor? Vsurpandum, vbi palam fit in cōtumeliam quippiam. Sumptum a dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis desperantibus auxilium, vt e Romanis finibus abduceret Gallorum exercitū, Sed ipsius Plutarchi verba libitū est subscribere: Εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθεῖν εἰς λόγους βρέννῳ, καὶ σουλπικίῳ τῷ χιλιάρχῳ ῥωμαίων. ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβάλλειν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως, καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν, ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων, καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων, κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων, καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπὴν, ἠγανάκτουν ῥωμαῖοι πρὸς αὐτοὺς, ὁ δὲ βρέννος οἷον ἐξυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα, καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. Πυνθανομένου δὲ τοῦ σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη: τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε, id est, Itaque cum placuisset, vti principes in colloquium venirent Brennus, & Sulpitius Romanorum ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerēt: hi simul atque accepissent aurum, ex vrbe, atque ex agris discederent. Super his cum iusiurandum intercessisset, iamq́; aurum esset adductum, Galliq́; pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent, detorquerentq́; lancem, Romanorum aduersos illos coorta est indignatio. At vero Brennus tanquam per ludibrium, & irridendi caussa ensem vna cum baltheo exutum lancibus adposuit. Porro Sulpitio roganti, quid hoc esset rei, Quid enim aliud, inquit, nisi victis dolor? Atque id dictum iam in prouerbium abijt. Cuius meminit Festus Pompeius, illud addens: Cum Camillus Brennum insidijs circumuentum concideret, & ille quereretur contra fędus fieri, retorsit in eum suam vocē, Væ victis. Sic etenim Festus effert prouerbium. Vnde palam est, dolorem, nō opprobrium in Plutarcho vertendum fuisse. Lapus interpres aut lapsus est, aut vsus est exēplari, in quo scriptum erat. pro ὀδύνη ὄνειδος. Huc allusisse videtur Plautinus Ballio: Væ victis, cum victus vel iniquis conditionibus parere cogitur. Et, ni fallimur, Vergilius in Mœride,

Nunc victi tristes, quoniam sors omnia versat.

Hos

Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hœdos.

Nonius Marcellus in dictione cestus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias.

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις. id est, Aquam bibens probum, & utile paries nihil.

Huius auctorem ferũt Demetrium Halicarnasseum: cuius sensus est, a poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquam, hoc est, si pauperes fuerint, & tenui uictu. Horatius,

Nulla placere diu, neque uiuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Item Iuuenalis,

Quod si Virgilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idẽ,
Satur est cum dicit Horatius. Ohe.

Demetrij Halicarnassei distichon huiusmodi citatur a Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεν, τί φέρει ταχὺς ἵππος ἀοιδῶν,
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις.

Quamquam apud Athenæum secus refertur versus prior,

Οἶνός τι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id est,
Sane magnus equus lepido sunt vina poetæ.

Ijdem versus referuntur ab Athenęo, secundo Dipnosophistarum libro, ex epigrãmate quodam, quod quidam scripserat in Cratinum, qui frequenter in comœdijs taxatur vt uinosus. Quin & Horatius eloquẽtiam vino tribuit,

Fœcundi calices quẽ nõ fecere disertum?

Martialis,

Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetæ.

Aristoteles libro De naturis animantiũ octauo, Psittacum loquaciorem fieri putat, si uinum biberit.

Digna canis pabulo.

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, i. Digna canis pabulo. Fermè perinde valet, ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Et uix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe uictu dignus esse videatur. Refertur à Suida. Quadrabit in hominem non vsquequaq; reijciendum, atque inutilem: aut in hominem assentatorem.

Canis digna sede.

Ἀξία ἡ κύων θρόνου, i. Canis digna sede. Cũ nouus honos obtigit cuipiã immerenti. Sũptũ uidetur a Meliteis canibus, quibus non nullæ mulierculę maiorẽ habent honorẽ, quam ipsis maritis. Nisi mauis referre ad Anubim Ægyptiorum deum. Porro constat canibus a dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiam monumenta statuerint, Refertur a Diogeniano.

Si vinum postulet, pugnos illi dato.

Ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id est, Si uina poscat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus expectatis, diuersa accipiuntur. Sumptus est hic senarius e tragœdia quapiam, de Cyclope, & Vlysse. Est autem notissima fabula, quemadmodum apud Homerũ Vlysses Polyphemo Cyclopi vinum petenti subinde porrigit, quo simul atque iam temulentus, sopitusq; iaceret, palo præusto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram à pueris ductam, qui petentes non petenda, nõnunquam colaphos recipiunt. Ter. in Phormione: Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipsas, vocat itidem vt Græci κονδύλους. Adagium refertur a Suida.

Pro perca scorpium.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, i. Pro perca scorpiũ. Vbi quis optima captans, pessima capit. Nã perca piscis est vel maxime laudatus, cuius identidẽ meminit Athenæus, gulonum delicias recensens. Scorpius lętalis est, quamquam est & piscis huius nominis, contempti saporis, de quo magis sentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron.

Ὁ δ' ἀντὶ πιπὸς σκορπίον λαιμῷ σπάσας. i.
At scorpium ille glutiens pipus vice.
Est enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui.

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα τῖσαν Ἀχαιοί. i.
Pro meritis male tractarunt Agamemnona Graij.

Quidam ad hunc efferunt modum:

Ἀντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα δῆσαν ἀχαιοὶ. i.
Pro benefactis vinxerũt Agnamemnona Graij.

Dicebatur in ingratos, qui pro summo beneficio summum remetiũtur maleficiũ. Agamemnon enim tot exhaustis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ, domũ reuersus, veste inexplicabili inuolutus, interfectus est, a Clytemnestra, auxiliãte Ægistho adultero. Annotatum est, hoc fere accidere viris de repub. bene meritis, vt pro benefactis pessimam gratiã tulerint a populo. Pindarus in Pythijs hymno quarto, φαντὶ δὲ ἔμμεν τοῦτο ἀνιαρότατον, καλὰ γινώσκοντ' ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα. id est, Aiunt autem hoc esse molestissimum, qui norit honesta, necessitate foris habere pedem: hoc est, non frui bonis, cum ipse bene meritus sit de alijs, sed pro benefactis male audire.

Cane Tellenis cantilenas.

Ἄειδε τὰ Τέλληνος, id est, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibusq; quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendam fuisse, poetam item carminum ineptissimorum. Alij tradunt, hunc iocos quosdam versibus lepidissimis descripsisse, non sine multo sale scommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Messenius apud Zenodotum. Item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala.

Ἀζάνια κακά. id est, Azanæa mala. Dici solitum, vbi quis in re perdifficili, & infrugifera plurimum sumeret laboris. Aut vbi res esset cuipiam cum homine difficili, moroso, intractabili, tenaci. Tradunt Azanæa regionem quampiam esse Arcadiæ, sterilem, & culturæ inhabilem: in qua coloni multo sudore parum fructus referunt. Hæc ferme traduntur a Græcarum parœmiarum collectoribus. Ceterum Stephanus de nominibus vrbium, veluti fontem aperit nobis huius adagij. Siquidem is complures refert Azanias: vnam quæ sit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam esse, cuius aquam qui gustarit, hunc vsque adeo a vino abhorrere, vt nec odorem ferat. Alteram Massiliæ, tertiam Phrygiæ, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiusmodi quandam narrat fabulam. Cum illic frequentes essent villæ rusticorum, orta ob sterilitatem agrorum fame, collecti pastores rem diuinam fecerunt, fertilitatem a dijs petentes. Ceterum cum dij non audirent illorum vota, perduraretq; agrorum sterilitas, Euphorbus e pastoribus quidam nouum sacrificij genus excogitauit. Immolauit enim ἐβρανοῦ, καὶ ἔζιν, quod Phrygũ lingua sonat, vulpem, & Echinum. Hac hostia placatis dijs agros feraces esse cœpisse, quod vbi finitimis pastoribus esset cognitum, Euphorbo sacerdotium, & imperium detulerunt: post loci nomen commutatum est. proq; Azania ἐξανδίγαιου uocatũ, quod perinde sonat Phrygio sermone, quasi Græce dicas, ἐχιναλώπεκα, Latine, echino uulpem. Huiusmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam parœmiam.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis.

Αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. id est,
Nondũm enixa capra, at iam ludit in ędibus hœdus.

Qui postrema, perfectaq; iam aggrediuntur præteritis ijs, quæ precessisse oportuit. Aut qui gloriantur iam assecutos sese, cuius ne fundamenta quidem sunt iacta. Aut qui rem agunt præpostere. Prius est enim peperisse, quam vt hœdus ludat in tectis. Refertur a Zenodoto:

Reperit deus nocentem.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, id est, Reperit deus nocentem. Cum tandem vltio contingit improbis, quasi diuinitus immissa. Theocritus in Idyllio decimo,

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις, πάλαι ὧν ἐπεθύμεις. id est,
Inuenit deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Theocriti Scholiastes indicat, prouerbiũ, & alia forma solitũ efferri, εὗρε θεὸς αἴτιον. Simile est Homericum illud Iliados Δ.

Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. id est,
Quamquam etenim non punit Iuppiter ilico fontem,

At

At faciet tandem, & luerint sua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

Ὅτ' ἄνδρ' ἐς τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id est,
Vbi quis deorum læserit,
Nemo queat suffugere quamlibet potés.

Adstipulatur autem senarius ille prouerbialis,

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. id est,
Plagam deorum nullus hominum suffugit.

Pindarus item in Pythijs,

Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ' αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
Δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν' ἔκαμψε βροτῶν. i.
Deus & alatam aquilam assequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorum quempiam depressit mortalium.

Adstipulatur huic sẽtẽtiæ & in Olympijs,

Εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει id est,
Quod si deum homo quispiam sperat falsurum se, cum agit aliquid, errat.

Ignauis semper feriæ sunt.

QVI vacant otio, feriari dicuntur, & otiosi feriati, & otium feriæ, quæ metaphorę tamquam in prouerbium receptæ sunt. Theocritus in Bucolicis,

Ἀέργοις αἰὲν ἑορτά. id est,
Semper feriæ inertibus.

Nam ferijs etiam ethnici à prophanis negotijs abstinebant. Qui fugitant laborem, optant dies festos, quo liceat otiari, ventriq;, & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt lusu reficerent lassitudinem. Admiscuerunt autem religionem, quo moderatiores essent lusus. Sed vt ad prouerbium reuertamur, apte accommodabitur in eos, qui nunquam non caussantur aliquid, quo sint in otio, veluti quibus insuaues sunt litteræ, nunc excusant valetudinem, nunc occupationes rei domesticæ: nonnunquam obstat rigor hyemis, alias ęstatis feruor, interdum autumni periculosum cælum. Demum auocat a libris, veris amœnitas, mox fugitura. Pransi negant esse rem habendam cum libris, antequam concoxerit stomachus. Imprãsis obstrepit fames, quo minus libeat. Luci dicũt ignauum esse, domi desidere. Ceterum ad lucernam vigilare, oculis inimicum. Si suppetit res domestica, quorsum opus, inquiunt, litteris? Si deest, negant pauperem posse philosophari. Iuuenis negat, æui florem curis senilibus absumendum. Prouectior ait, valetudini parcendum.

Catulæ dominas imitantes.

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, id est Dominas imitantes catellæ. Vbi serui dominorum ferociam repræsentant, aut discipuli pręceptoris resipiunt arrogantiam, aut ministri principum fastum. Breuiter quoties ij, qui subsunt, eorum exprimunt mores, sub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis.

Maxima quæq; domus seruis est plena superbis.

Videas autẽ & Melitæas, opulentarũ mulierum delicias, fastum, lasciuiam, totamq; ferme morum imaginem reddere. Vsurpatur hoc adagiũ a Platone, libro de repub. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν οἷαί περ αἱ δέσποιναι. γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι, καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως, καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ αἰεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται. i. Palã.n.tum catellæ, iuxta prouerbium, tales quales sunt dominæ. Tũ & equi, & asini tales redduntur, qui assuefacti fuerint admodum libere, fastuoseq; per vias ingredi: semper incursantes in obuium, ni cedat.

Tantali pœna.

Ταντάλειοι τιμωρίαι, i. Tantali supplicia. De ijs dicendum, quibus adsunt quidẽ bona, verum bis frui negatũ est. A fabula Tantali sumptum, quem poetæ fingũt, apud inferos assistere flumini sitientem, quod si quando admouerit se potaturus, repente aquam labris cõtactam refugere. Tum capiti imminere arborem pomis onustam, sed eam subito porrigenti manum alio subducere sese, atq; ita miserum pręsente copia, inopia discruciari. Id olim in diuites parcos, & sordidos dici vulgo solere, testis est Horatius in Sermonibus,

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Pocula: quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congestis vndique saccis
Indormis inhians, & tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.

Idem in Odis,

Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epistola ad Basiliū eleganter detorquet ad huius mundi delicias, quæ nunquam explent animū, ταντάλειοι, inquit, τινὲς καὶ κατάκριτοι διψῶντες ἐν ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην, καὶ ἄτροφον Πανδαισίαν. id est, Tantalij, & execrabiles sitientes in aquis, miserandam illam, & nihil alimoniæ conferentem Pandæsiam. πανδαισίαν autem Græci vocant conuiuiū ex omni genere deliciarum apparatum.

Viro seni maxilla baculus.

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία, id est, Maxilla senibus Scipionis est vice.

Dici solitum de ijs, qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter, & copiosiore victu coguntur vti, quo quod senecta deterit, vtcunque sarciant cibo. Manet & in hodiernum senile verbum. Ego medentibus meis sustento, Est autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, senes dentibus. Etenim quod decessit natiuo corporis succo, id cibi, ac potus adminiculo sarciendum. Videmus illud euenire vulgo, posteaquam destituit senes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba pro farina.

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφίτων. id est,
-Ne verba pro farinis.

Aduersus eos iacebatur, qui beneficium verbis, non re dabant. Qui fere magnatum mos est, vti suos splendidis promissis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iurecōsultus, peculium re, non verbis augendum esse. Quadrabit item in eos qui beneficium pollicitis rependunt, Aut qui consolantur oratione, cum auxilio sit opus. Veteres quidquid ad uictum pertineret, ἄλφιτα vocabant. Apparet e comœdia quapiam sumptum, est enim hemistichium carminis Iambici trimetri. De prouerbio Aristophanico, ἰδεῖν πρὸς τὰ ἄλφιτα, dictū est alias.

Anchoras tollere.

NONNVLLAM prouerbij faciē habet, quod est apud M. Varronē in opere De re rustica, capite extremo, Anchoras tollere, pro eo qđ est, moliri discessum, qđ genus & illud, Talaria nectere. Hęc sūt huius verba: Interea redit ad nos Pauo. Et si vultis, inquit, anchoras tollere, latis tabulis sortitio fit tribuū, hoc est, si vultis omissa disputatione hinc abire. Quanquam hic alluditur ad ambiguam tabularum significationem, quæ tum nauticæ sunt, tum forenses, quibus suffragia ferebantur. Huic simile Quintilianicum illud: Oram soluere. Nam ita plerique legunt.

Vino uendibili suspensa hedera nihil opus.

VINO vendibili suspensa hedera nihil opus, id est, Vera uirtus non eget alienis præconijs. Aut res præclarę per se placent, neque desiderant exoticam commendationem. Sumptum apparet a cauponum more, qui vinarijs tabernis signum hederaceum solent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo: Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere, proba merx facile emptorem reperit. Horatius,
-Vbi largius æquo.
Laudat venales q vult extrudere merces.

Canere ad myrtum.

Ἄδειν πρὸς μυῤῥίνην, id est, Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus litterarum & infacundus, quique non posset apud eruditos loqui. Hinc sumpta metaphora, quod apud veteres mos esset, ut in conuiuiis singuli suam cantionem canerent: quod si quis citharam accipere recusasset, vtpote musices ignarus, is per iocum accepto ramo laureo, seu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porro priscis hunc canendi fuisse morem testatur & Fabius, libro Institut. 1. Vnde, inquiens, etiam ille mos, vt in conuiuiis post cenam circumferretur lyra: cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset, vt verbis Ciceronis vtar, habitus est indoctior. Sed ueterum quoque Romanorum epulis fides, ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus 1. Symposiacon libro scribit, olim fuisse morem, ut in conuiuio primum voce communi deū canerēt παιανίζοντες, vt ait: deinde myrteū ramum vnicuique tradi solere, quē ἄσαρκον vocatum existimat, quod is, qui eum accepisset, caneret. Post lyra circumlata, qui peritus artis fuisset, eā accipiebat, canebatq; sonum chordarū ad uocem attemperans, Recusantibus autem musices imperitis, σκολιὸν carmen dicebatur, quod non esset vulgare, neque cuiuis facile. Alii dicunt myrtum nō solere ordine circumduci, sed

a sponda

a sponda ad spondam transferri, vt posteaquam cecinisset is, qui in prima sponda primus sedebat, ei traderet, qui in secundo lecto primus accumberet, hic rursum tertij lecti primo. Deinde rursum primi lecti secundus, secundo loco in secunda accumbẽti sponda traderet, eumq; ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.

Admeti nænia.

Ἀδμήτου μέλος, id est, Admeti nænia, De tristi, lugubriq; cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam, ac miserabilem, Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκολιὸν vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum est autem obliquum, vel à tibiarũ figuris, vel quod in conuiuijs, quémadmodum modo diximus, obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canendi vices. Quidã huiusmodi cantiones faciles, & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet esse, quæ inter pocula canuntur, & ex tempore. Verum de ijs, deq; superiore prouerbio, qui volet copiosius edoceri, legat Aristophanis interpretem, in eo, quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiusmodi fabulam refersit: Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armenta pauisse fingitur Apollo, mercede conductus, cum ex Olympo depulsus, humana specie exularet apud mortales. Exilij caussam hanc afferunt: Æsculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat: deinde sanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, à Pallade accepto, per hunc plurimos restituit sanitati. Porro sanguine, qui è sinistris defluxerat venis, ad perniciẽ hominum vtebatur, qui e dextris, ad salutem. Quin fabulis vulgatum est, illum etiam vita defunctos quosdam in vitam reuocasse. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cum id videretur præstare quod deorũ est proprium, Iuppiter illum fulmine percussit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indigne ferẽs Iuppiter, Apollinẽ destinarat e cælo ad inferos præcipitem dare, sed Latonæ interuentus, precesq; mitiorem pęnam impetrarunt. Itaq; cælo interdictum est, iussusq; solum vertere, damnatus vt annum apud hominẽ mortalem mercede seruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta sicuti dictum est, pascebat, & vt erat artifex, effecit, vt omnes vaccæ gemellos parerent. Cumq; apud Admetum perquam humaniter esset habitus, vt patrono gratiam officij referret, à parcis impetrauit, vt cum in illarum fusis Admeti fatalis dies voluerétur, liceret hac lege mortem effugere, si quem alium reperisset, qui volens illius vice mortem oppetere vellet, suiq; capitis dispendio illius vitam redimere. Ergo cum adesset dies ille fatalis, neq; quisquam inueniretur, qui mortis vicarius esse vellet, patre etiam, ac matre recusantibus, vna Alcestis vxor mariti vitam sua cariorem habuit. Qua defuncta stridulæ quædam, & lugubres næniæ decãtabãtur assidue apud Admetum, donec mota Proserpina, remisit Alcestidem. Aut, vt quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad superos reduxit. Meminit περὶ τοῦ μέλους etiã Euripides in Alcestide.

Δισσὰ δ᾽ ἦν μέλη κλύειν id est,
At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Aristophanes in Vespis,

Ἄδει κλεώνος λαβόμενος τῆς δεξιᾶς
Ἀδμήτου λόγον, ὦ ταῖρε μαθὼν τοὺς ἀγαθοὺς φίλει
Τούτῳ τί λέξεις σκολιόν; id est,
Canit Cleonis apprehensa dextra
Verbum Admeti doctus, amice diligito probos,
Huic quid obliquum loqueris?

Miscet Iambicis anapæstica. Interpres citat hos versiculos ex fabula Ciconijs.

Ὁ μὲν ᾖδεν ἀδμήτου λόγον πρὸς μυῤῥίνην,
Ὁ δ᾽ αὐτὸν ἠνάγκαζεν ἁρμοδίου μέλος. id est,
Atque is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtum, At alter adegit Harmodij melos
Vt caneret.

Congerit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lacrymosum.

Ἀδάκρυς πόλεμος, id est, Bellum lacrymis carens, vbi victoria contigit citra cædẽ, & sanguinem. Aut vbi quis e periculoso quopiã negotio sic extricauit sese, vt nullo suo malo discesserit: siue cum rixosi verbis inter se digladiantur, nec est quidquam periculi, ne veniatur ad manus, Aut vbi certamẽ agitur eiusmodi, vt neutri parti quidq̃ accidat incommodi, velut in conflictatione litteraria, in qua victus discedit erudi-

tior, victor amicior. Natum aiunt è vetusto quondam oraculo Dodonæo, quo responsum Lacedæmonijs aduersus Arcadas pugnaturis: ἄδακρυν πόλεμον ἔσεσθαι, idest, Bellum sine lacrymis futurum. Deinde contigisse illis victoriam nemine prorsus interfecto. Nos item incruentam victoriam vocamus, cum nulla cæde contingit victoria: & apud Græcos, ἀναιμωτὶ νικᾶν, id est, Citra sanguinem vincere. Plutarchus in commentario de fortuna Romanorum, ἄδακρυν νίκην appellat eam, quam Paullus Æmilius de Persa reportauit. Effertur prouerbium etiam ad hũc modum, ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, id est. Incruẽtum statuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque: δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος ποιεῖσθαι, Oportere victorias citra sanguinẽ fieri. Auctor Laertius. Nec abhorret hinc illud, quod in Græcorum commentarijs reperitur: πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν ἑλλάδα κεκίνηται. id est, Bellũ quoddam absque ferro motum est in Græcia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Atque hæc tum magis erunt prouerbialia, si longius transferantur: vtputa, ad litem forensem, contentionem, aut aliud id genus certamen.

Flet victus, victor interijt.

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν. i.
Qui vicit, perijt, plorant qui succubuere.

Quoties vtraque pars magno suo malo discedit: ita vt plerunque in bellis solet accidere. Item in litibus forensibus, in contentionibus. Nam Hesiodus duas facit Eridas, quarũ altera pestifera sit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis aggere qui vicerit, discedit improbior, victus fit infelicior. In posteriore, qui superior euaserit, discedit clarior: qui superatus fuerit, discedit seipso melior. Tradunt hoc natum à Sibyllæ Erythrææ vaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronæam cõmissa. Nam illic Athenienses cum Thebanis victi perierunt: Philippus victor protinus à Pausania sublatus est. Meminit huius Georgius Gemistus in Hellanicis. Quamquam idẽ olim vsu venit Troianis, & Græcis, post insanissimum bellum, pro mala muliercula tot annos gestum. Nam Troia funditus euersa est, Græci victores aut in reditu perierunt, aut domi repercre perniciem.

Timidi nunquam statuerunt trophæum.

Ἀλλ' οἱ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες, οὔποτε
Τρόπαιον ἔστησαντο, id est,
At enim trophæum nobile haud vnquam viri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vsurpatur à Platone i Critia: Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. Apte dicetur in eos, qui per animi socordiam, inertiamq; nihil egregium, nihil arduũ audent aggredi: aut qui periculi metu à magnis abstinẽt negotijs, cũ insignis gloria non nisi magnis periculis contingat. Neque triumphum egit quisquam, qui non sit ausus Martis euentũ experiri. Profertur & illud in timidos e Sophocle: πάντα γάρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ. id est, Formidoloso strepunt omnia.

Vna cum ipsis manipulis.

Αὐταῖς ἀμάλαις, id est, Cum ipsis manipulis. Cum omnia funditus pereunt, hoc est, cum ne gluma quidem fit reliquum. Prouerbium à rusticis natum videtur. Refertur à Suida.

Ne Æsopum quidem triuisti.

Οὐ δὲ τὸν αἴσωπον πεπάτηκας, i. Ne Æsopum quidem triuisti. De vehementer stupidis, & imperitis. Refertur à Suida. Extat autem apud Aristophanem in Auibus:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κ' οὐ πολυπράγμων.
Οὐδ' αἴσωπον πεπάτηκας. id est,
Inductus enim es, neque sat solers,
Neque triuisti saltem Æsopum:

Nam antiquitus Æsopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legisset, nihil scire videbatur. Erat autem natione Phryx, seruus Xanthi, liber factus est ab Idmone cæco. Plato comœdiarũ scriptor, fingit illum reuixisse. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, αἰσωποποιητοὶ dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticæ, siue Sybaritides diminutiue.

Vulpes bouem agit.

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, i. Vulpes bouem ducit. Cũ res absurde geritur. Nihil enim vulpi cum agricolatione: veluti si quis poeta de rebus sacris concionetur: aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, sed alio spectans, fingit

fingit sese quippiam velle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non inest remedium aduersus sycophantæ morsum.

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος, id est, Aduersus ictum sycophantæ non inest. Subaudiendum φάρμακον, id est, remedium; dictum est in calumniam, cuius morsus non solum perniciosissimus est, verum etiam ineuitabilis, quod clancularius plerunque. Olim remedia quædam anulis inesse creditum est: veluti aduersus serpentiũ morsus, aut morbum aliquem, aut fascinationem. Est apud Aristophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum, in quo remedium esset aduersus omne malorum genus, respondetur:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστιν συκοφάντου δήγματος.

Quod imitatus videtur apud Athenæũ lib. 3 Aristophanes.

-Ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλὸν,
Παρὰ φερτάτου δακτύλιος ἐστί μοι δραχμῆς. i.
Quod si mihi aluum torserit,
Aut vmbilicum, est anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide.

Ἀπαιδευτότερος φιλωνίδου, id est, Indoctior Philonide. Hic Melitensis erat prægrandi corpore, ceterum insulsus, & indoctus. Notatur aliquoties apud Aristophanem, vt mulierosus, & in parasitos profusus.

Apage hospitem in tempestate.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, id est, Apage hospitem in tempestate. Dici solitum vbi quis importunius adueniret. Nam molestiam afferunt hospites, si quando in rebus aduersis & afflictis superueniunt. Quando familiares magis adesse conuenit ægrimoniæ lenitores. Si peregrini superueniant, ad calamitatis molestiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Recte accommodabitur, si quando petitur quippiam à principe negotijs parum lætis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domesticis aliorũ malis admisceat sese. Simile quiddam dixit Euripides in Alcestide:

-Ἆρα τὸν ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον, id est,
An non mihi iure optimo
Inuisus hospes, qui in malis aduenerit?

Verba serui ad Herculem aduenietem, domo Admeti iam occupata luctu. Rursus in eadem fabula:

Λυπουμένοις ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος. id est,
Molestus hospes tristibus si aduenerit.

Dentem dente rodere.

DENTEM déte rodere dicitur, qui carpit eum, qui neq; lædi queat, neq; sentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditũ quempiam. Martialis libro decimotertio, in obtrectatorem quendam:

-Quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus est, si satur esse velis.

Simile illi, noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare.

IOVEM lapidem iurare, dicuntur qui sancte, & religiose deierant. M. Tull. Epistolarum familiarium septimo, ad Trebatiũ: Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, cum scias iratum esse Iouem nemini posse? Sumptum à prisco feriendi fœderis ritu, quod à patre patrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur. Quemadmodum describit T. Liuius, & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium varie poterit vsurpari. Ego tibi super hac re non dubitem, vel Iouem lapidem iurare. id est, quantumuis sancte. Huic iniurato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil istiusmodi cogitatum fuisse, id est, magnopere asseuerabat. A. Gellius in Noctibus vsurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Virgilium hoc nunquam scripsisse. Apuleius in sermone De Deo Socratis; Quid igitur iurabo per Iouem lapidem Romano vetustissimo ritu? Veteres per caput illius quem carissimum habebant iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem, & anserem, Zeno Citiensis per capparim, plerique per brassicam, καὶ μὰ τὴν κράμβην, quod multis exemplis è veterũ poematibus repetitis docet Athenæus libro nono, eo quod huic diuinatoria quædam vis insit, eoq; & sacram habitam tradit.

Cimmeria

Cimmeriæ tenebræ.

MVLTAM obscuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactãtius Institutionum diuinarum lib. 4. O cæcum pectus, ò mentem Cimmerijs, vt aiunt, tenebris atriorẽ. Et hunc velut æmulatus diuus Hieron. vt Lactantianę admirator eloquentiæ, Rogo, inquit, quę tanta est cæcitas, & Cimmerijs, sicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium à Cimmeriæ regionis prodigiosa obscuritate. De qua Strabo libro Geographiæ primo, scribit in hunc modum. Καὶ μὴν καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδὼς, οὐδήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰδὼς, αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν, οἳ κατ' αὐτὸν, ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν, αἰνίττεται γοῦν τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, καὶ φησιν,

Ἠέρι, καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id est,

Quin Bosphorum quoque Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neque enim videlicet cum Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipsos ignorauit, qui temporibus illius, vel paullo ante illius ætatem à Bosphoro ad Ioniã vsque terram omnem percursarint. Itaque quo nam in climate sita sit illorum regio, velut innuit, cum eã caliginosam facit, &, vt ipsius vtamur verbis, vmbris, ac nebulis tectam, siquidem,

-Igneus illos
Haud vnquam irradiat Phœbus, nox atra
sed illis
Ingruit assidue.

Porro locus quem Strabo citauit, quamquam verbis aliquot diuarians à poeta, est apud Homerum Odysseæ 11.

Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε, πόλις τε
Ἠέρι, καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,

Ast ille Oceani peruenit summa ꝓfundi.
Illic sunt populiq;, & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus, & cæca assidue caligine tecta.
Illos haud vnquam radijs sol aspicit ardens,
Nec quãdo astriferum curru petit arduus axem,
Nec rursum ad terras magno deuectus olympo,
Sed nox incũbit miseris mortalibus atra.

Cimmeriorum mentionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarum quæstionum quarto. Et Cimmeriis quidẽ, quibus aspectum solis, siue Deus aliquis, siue natura ademerat, siue eius loci quem incolebãt situs, ignes tamen aderãt, quorum illis vti lumine licebat. Isti autem, quos tu probas, & cetera. Et in hac regione Naso poeta Sõno Deo regiam ædificauit, libro Transformationum vndecimo.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cauus, ignaui domus, & penetralia Somni,
Quo nunquam radiis Oriens, mediusve, cadensve,
Phœbus adire potest; nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis.

Apud Græcos cõstãter per duplex m scriptum inuenitur, tametsi refragatur etymologia, quam adfert Eustathius, autumans κιμμερίους dictos, quasi ἐν τῷ ἀέρι κειμένους. Sed vero propius est, κιμερίους vocatos, quasi χειμερίους, quamquam hic quoq; m simplex.

Frustra Herculi.

Εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ. Frustra Herculi, subaudi calumniã struxeris. De his dici consueuit, qui sic omnia sua negotia gerunt, vt nemo queat, aut audeat calumniari. Nã Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum, probatumq;, aut in præpotentem, quem insimulare tutum non sit. M. Cato censorinus plus quadragies in ius vocatus fuisse memoratur, semper iudicum absolutus sententiis. Hunc Cæsar in Anticatonibus insimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde scribit esse, quasi si quis Herculem insimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putent congruere, cum aliquis omnia facit impune, nec à quoquã accusatur. Quemadmodum Hercules impune res alienas consueuit abigere.

Ne

Ne in neruum erumpat.

TERENTIVS in Phormione. Verum hoc sæpe Phormio vereor, ne ista fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam, incōsideratamq; audaciam, quæ plerunque infelix esse solet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres à sagittarijs sumptam metaphoram existimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodice, rumpunt nonnunquam, idq; non sine suo periculo.

Adrastia Nemesis, Rhamnusia Nemesis.

Ἀδράστεια νέμεσις, id est. Adrastia Nemesis, subaudiendum, adest, aut aderit, aut eiusmodi quippiam. Licebit vti vel in eos quibus ob insolentiam, arrogantiamq; fortunæ commutationem minamur, vel quia rebus florentibus ad calamitosam fortunam redacti sunt. Hanc quidā Nemesim Deam esse putant, insolentiæ, & arrogantiæ vindicē, queq; spes immoderatas, & vetet, & puniat, ἀδράστεια dicta ἀπὸ τῦ ἀδρηπτικῦ μορίυ, καὶ δρασμῦ, quod nemo nocens meritam pœnam vsquam effugerit: etiam si quando serius assequitur. Lucianus in meretricijs dialogis, Ἐςὶ τὶς θεὸς ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ, id est, Est dea quæpiam Adrastia, videtq; ista. Euripides in Rheso.

Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς,
Εἴργοι στομάτων φθόνον. id est,
Adrastia Iouis filia, arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula:
Σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω. id est,
Volente vero dixerim hoc Adrastia.

Idem testantur etiam Epigrammata.

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id est,
Innuit hoc Nemesis cubito, frenoq;, gerendis,
Sit modus in rebus, dictaq; frenū habeāt.

Item aliud:

Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος εἵνεκα, λέξεις.
Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. i.
Contineo Nemesis cubitum. Quæ causa requires?
Nam cunctis iubeo rebus adesse modum.

Strabo libro Geographiæ decimotertio Adrastiam dictam tradit non ab aufugiendo, sed ab Adrasto rege, qui primus huic templum constituerit, idque Antimachi poetæ versibus confirmat:

Ἐςὶ δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχεν. βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος
Ἄδρηστος ποταμοῖο παραὶ ῥόον Αἰσήποιο.
Ἔνθα τετίμηταί τε, καὶ ἀδρήστεια καλεῖται. i.
Est quædam Nemesis dea magna, cui omnia quadam hæc
Sunt data sorte Deum. Ast huic primus condidit aram
Adrastus iuxta Æsopi sacrata fluenta.
Atque inibi coliturq;, tenetq; Adrastia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius lib. quinto, capite trigesimosecundo his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit. Adrastiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro decimoquarto. Hæc, & huiusmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorū, bonorumq; præmiatrix aliquando operatur Adrastia, atque vtinam semper, quā vocabulo duplici etiam Nemesim appellamus. Hāc aiunt ex opinione veterum lunæ superpositam, generali potētia præsidere fatis, omnia terrena despectantem, vt reginam, & arbitram rerum omnium, quæ præcipue fastui infensa, nunc erectas mentiū ceruices opprimit, & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pēnas, celeritatis symbolum; dedit gubernaculum, & rotam, significans illam per omnia discurrētem, singula moderari. Idem lib. 22. Ideo intolerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurem, quod dicitur, vellēs, monēs vt castigatius viueret, &c. Zenodotus originem adagionis ad huiusmodi fabulam refert, quam quidē non admodum sane lubentes, adscribemus tamē, ne lectorem auidū hac fraudasse videamur. Eteocles, & Polynices post interitum Oedipi patris, de regno Thebanorum hac lege pacti sunt, vt imperiū alternis annis administrarent. At Eteocles, nam huic sorte primus obtigerat annus, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. Itaque Polynices repulsus, in Adrasti ditionē Argos profugit, noctuque appulit. Hic cum forte Tydeum esset nactus, qui ob cædem perpetratam è Calydone profugerat, cum eodem prælium conseruit, inter quos clamore, tumultuq; coorto, interuenit Adrastus, & pugnantes diremit. Atque ibi simul recordatus oraculi cuiusdam, quo moni-

tus

tus fuerat, vt apro, & leoni filias suas in matrimonium collocaret, vtrumque sibi generum adsciuit. Habebant enim in clypeis, alter apri, alter leonis figuram: Policitusq; est se vtrumque restituturum in patriam, Cumq; primum Polynicis nomine Thebas fuisset adortus cæsis Argiuorum optimatibus, Adrastus solus effugit. Interfectorum cadauer cum Thebani insepulta abijcerent, neque sepultura dignarentur, liberi cæsorum ad aram Misericordiæ confugientes parentum cadauera reposcebant. Atheniensibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor, semet in rogum abijciens, vna cum viri cadauere combusta est, Post id temporis filij Argiuorum qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam, suis partam auspicijs: sed stipendiarij pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id est, Nemesis ad pedes adest. Galenus denique libro De vsu partium humani corporis sexto μνημονεῦσαι, καὶ δεῖξαι τὸν ἀδραστείας ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θεσμόν. id est, meminisse, ac declarare, quod Adrastiæ legem nullus effugiet. Ac paullo inferius, οὐκ ἐννοήσας οἶμαι τὸν τῆς ἀδραστείας θεσμόν. id est, Haud cogitans opinor. Adrastiæ legem. Minitatur medicis, qui falsa pro veris docent. Eadé appellatur Rhamnusia, à Rhamnunte Atticæ loco cognominata, vbi quemadmodum ostendit Zenodotus, huic deę statua est, solido lapide decem cubitorũ magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris specie, quamobrem & malum arborem dextra tenebat, vt auctor est Eudemus. Hoc adagium quamquam separauit Zenodotus, tamen visum est cum superiore coniungere, cum nihil intersit præter commutatam cognominis vocem. Plin. libro 28. cap. 2. Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alij Græcam Nemesim inuocantes, cuius ob id Romæ simulacrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non sit.

Risus syncrusius.

Γέλως συγκρούσιος: Risum effusioré, Græci συγκρούσιον vocant, quod hominem quatiat; quem eundem quidam existimant Sardonium esse. Putant autem, & recte putant hunc visum graui viro vehemẽter indecorum esse, propterea quod videatur ab animo impotente proficisci. Siquidem, vt turpe est viro graui muliebri more eiulare, si quid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnum effundi, parum decorum est. Simili figura Philostratus in Sophistis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id est, late, diductoq; ore ridere.

Rosam, quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ρόδον παρελθὸν μηκέ τι ζήτει πάλιν. id est, Ne quære rursum præteritã semel rosam. Ne te maceres desiderio rerum, quæ reuocari, restituiq; non queunt, velut exactæ iuuentæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil est gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem sensum dixit in Odis Horatius.

Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

Habét enim rosę suum tempus, sed perbreue. At exquisitius delicati, etiam alieno tempore rosam quærunt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἔξωροι voluptates sectantur: velut si nucibus ludat vir, aut amet, potitetve senex.

Rosam cum anemona confers.

Ρόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, id est. Rosam cũ anemona confers. vbi quis vehementer imparia inter se cõponit. Rosa priscis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos specie quidem rosam imitatur, ceterũ nulla odoris gratia. Passim nascit̃ in agris, cum olim rosæ summus sit habitus honos.

Rhodij sacrificium.

Ρόδιοι τὴν θυσίαν. id est, Rhodienses sacrificium, vbi res iurgijs, & verbis male ominatis peragitur. Refertur à Diogeniano. Idem est cum eo, quod paullo superius retulimus, λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est, Lindij sacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo est, teste Stephano, à qua deductũ videri possit Londinum apud Britannos, quam vrbem Stephanus Lindonium vocat, citatq; Martianum auctorem. Siquidem vtraque insula est, Rhodus, & Britannia, ac vetus eius gentis lingua, quæ nunc Vualica dicitur, satis indicat, eã aut profectã à Gręcis, aut certe mixtã fuisse. Ne mores quidé admodũ dissident à Græcanicis.

Rhodiorum

Rhodiorum oraculum.

Ῥοδίων χρησμὸς, id est, Rhodiensium oraculum. Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq; diligenter sciscitatur. Etenim Rhodienses Lindiæ Mineruæ sacrificantes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabant, atque inibi perpetuo manebant. Cumq; illis mos non esset matulam in sacrificium inferre, ac super hac re deum consuluissent, atque vt inferrent, respondisset, illi rursus ambigere cœperunt, vtrum æream, an testaceam inferre deberent: ac denuo super hoc adeuntibus oraculum, indignatus Deus, neutram respondit. Refertur à Diogeniano.

Rusticanum oratorem ne contempseris.

Ἀγροίκου μὴ καταφρόνει ῥήτορος, id est, Rusticanum ne contempseris rhetorem. Admonet adagium, ne quem ob imperitiam, infantiamve fastidiamus. Neque spectemus à quo, quove pacto dicatur, sed quid. Qui valent eloquentia, non perinde curandum est, quid minentur, aut polliceantur. At penes quos rusticana veritas est, si quid vel inculte dixerint, haud quaquam oportebit negligere. Siquidem huiusmodi plus solent efficere, quam loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, i. Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe neglectis legibus, vi, proq; sua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianũ, Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem, in qua legũ non magnus habetur respectus. Huc allusit Seneca in ludicro libello, quem lusit in Claudium Imperatorem. Vos mera mapalia fecistis, volo seruetis disciplinam curiæ.

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθινος διόνυσος, i. Cicernus Bacchus. De re vehementer contempta. Sumptum adagium à potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuersis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. cap. 16. Idem lib. 22. cap. 25. meminit de Zyto Ægyptiorum, Celia Hispanorum, Ceruisia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertum est in his regionibus, quæ vité non ferunt. Hinc natum videri potest, & illud quod alibi retulimus adagium, οὐδὲν πρὸς διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam gustata ceruisia. Porro contemptam, fastiditamq; fuisse ceruisiam ijs, qui eatenus assueuerant vino, vel Epigrammia testatur, quod Iuliano Imperatori tribuunt. Id est, huiusmodi:

Τίς; πόθεν εἶς διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα βάκχον
Οὔσ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ, ὄδωδε; σὺ δὲ τράγου, ἦ ῥά σε κελτοὶ
Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν, δημήτριον, οὐ διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμον, οὐ βρόμιον. id est,
Bacche quis? vnde venis? verum tibi deiero Bacchum
Te haud noui, tantum est cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age nũ te
E spicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, sed Cerealem,
Et frumentigenam, nec Bromium, immo Bromum.

Est autem Bromos hordei genus quoddam: sed à Theophrasto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur, quæ pene syluestria sunt, & immitia. Plinius potissimum vsum eius generis putat, quod illius spuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, inquit, præstat ad vini transire mentionem.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura.

Μὴ τὰ μαλακὰ μάσσε, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Musis, & ita refertur, tanquam vulgo iactatum. Congruit in eos, qui dum nimis improbe, ac morose petũt, quæ volunt, offensis ijs à quibus petunt, accipiunt ea, quæ nolunt. Aut in eos, qui dum præter modum captant voluptatem, incidunt in molestiam.

Ne Execestides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, i. Ne Execestides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo, atq; inexplicabili. Execestides quidã vulgo male audijt, quod

quod immodicus esset in peregrinationibus, vt omnes vias, quammaxime cognitas haberet, Idem taxatur ab Aristophane in Auibus.

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι, καὶ κάρ, ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. i.
Quod si seruus est, & Car quemadmodũ Execestides.

Rursum in eiusdem fabulæ initio.

Οὐδ' ἂν μὰ Δί' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. id est, Non per Ioue m hinc vel ipse viam Execestides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptum de his, qui tota aberrassent via, aut qui difficili, inexplicabilique negotio distringerentur,

Hermonium officium.

Ἑρμώνιος χάρις, id est, Hermonium beneficium. Quoties aliquis studet officij caussa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, sed quod nõ liceat secus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulam. Gens quædam Pelasgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus transmisit in Bæbronem, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticę regionem, atque ex ea mulieres raptas abduxerunt. Post vbi pestilentia laborarent, oraculo iussi sunt Atheniensibus satisfacere, atque ita futurum, vt pestilentia liberarentur. Athenienses rogati, quo pacto placari vellent, denũtiarunt, ut Lemno decederent. Hanc conditionem cum audissent Pelasgi, per iocum responderunt id facturos sese, si quis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lemnum transmitteret. Euenit deinde, vt cum Darius in Thracia agens, omnia vndique subigeret, Miltiades dux Atheniensium è Cherroneso soluens, Lemnum aggrederetur, Pelasgis denuntians se Borea, vniusque diei cursu adesse domo profectum, nam Cherronesum tenebat, atque illic habitabat. Itaque Hermon Pelasgorum princeps Lemno cessit. Idque Darij metu compulsus faceret, adsimulabat tamen se uolentem cedere, quo gratum faceret Atheniensibus. Huiusmodi ferme comperimus in Græcarum collectaneis. Æmilius Probus in Miltiade aliquanto diuersius rem narrat. Cum Athenienses decreuissent coloniam mittere in Chersonesum, quæ tum à Thracibus tenebatur, consultus Apollo, quem sibi ducem sumerent ad expellendos Thraces iussit vt Miltiadem adsciscerent. Is Lemnum aggressus, postulauit, vt se sponte dederent. Atheniensibus. Lemnij per iocum responderunt, se id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiscens vento Aquilone venisset Lemnum. Nam hic ventus aduersus est Athenis proficiscentibus Lemnum Miltiades ne illic tempus tereret, Chersonesum profectus est. Ea capta, rebusq; illic ex animi sententia ordinatis, redijt Lemnum, & ex pacto postulauit insulam. Nam se vento Borea domo profectum venisse; quod in Chersoneso domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaque qui Lemnum tenebant, cessere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officium esse, cum nihil mercatur, postulare id sibi gratiæ apponi.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, id est, Ex arena funem nectis. In stulte, frustraque conantem quippiam dicebatur; aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreant. Apposite dicetur in orationem, aut syllogismum male cohærentem. Vt affine sit illis, Arena sine calce, & Dissolutæ scopæ. In hanc fere sententiam vsurpauit Ireneus libro primo, Veluti faciunt qui colligunt Homero centones. In summa quadrabit in quiduis ἀδύνατον, καὶ ἄτοπον, vt pertineat, & ad illam formam, Laterẽ lauas, & Æthiopem dealbás.

Halcedonia sunt apud forum.

QVOD dixit in Cassina Plautus, Halcedonia sunt circa forum, prouerbij speciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & silentium. Idem in Pœnulo, Nisi mihi illã tam trãquillam facis, quam mare est olim, cum ibi halcedo pullos educat suos. Extat etiam in Græcorum commentarijs huiusmodi prouerbium ἀλκυονίτιδας ἡμέρας ἄγεις, id est. Halcyonios agis dies de tranquillam, & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auibus:

Ἀλκυονίδας τ' ἦγεθ' ἡμέρας ἀεί. id est,
Atque halcyonios duxit adsidue dies.

Ab aue quadam marina ductũ adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor est M. Varro libro de lingua Latina tertio, ne quis Plautinum uerbum deprauatum esse putet. Fabula de Ceyce, &

Halcyone

Halcyone est apud Ouidium. De aue sic refert Plinius lib. 10. cap 32. Halcyon paullo amplior est passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili, & procero. Ea fœtificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent nisi mari tranquillo maxime Siculo. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt Hi dies & nautis sunt noti. Nam in his tempestatem nõ metuunt. Nidificant autem medio in mari. Nidi pilæ figura, paullum eminenti, ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine, ex spinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeant. Frãguntur ictu valido, vt spuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halceonidum dierum testatur in dialogo, cui titulus ἀλκύων. Virgilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoque refert.

Non tepidum ad solem pennas in litore
pandunt.
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τιώτε
θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία
κινεῖ,
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηΐσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς
ἄγρα. id est,

Halcionesq; vndas sternunt pelagusq;
notumq;
Atque eurum extremam motantẽm flatibus algam,
Halcyones, quas inter aues Nereides oẽs
Vnice amant glaucę, quęcunque ex ęquore pastum Venantur.

Empedoclis simultas.

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα, id est, Empedoclis simultas, dicebatur pertinax, & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiũt ijs fuisse moribus, vt assidue simultatem cũ aliquibus susciperet, eamq; pertinacissime exerceret. Quadrabit ẽt, vbi quis leui de caussa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lysia citat hæc verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συμπριώσθαι, ὥστε μήδ' ἂν τὴν ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. i. Ego sane putabam nos eiusmodi necessitudine copulatos esse, vt ne Empedoclis quidẽ simultas nobis possit obstare. Referendum ad illud, quod alio dictũ est loco, Odiũ Vatinianum, & Odium nouercale.

Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS in Truculento, Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem, hoc est, Longe maior est habenda fides referentibus ea, quæ viderint oculis, quam ijs, qui narrãt ab alijs audita. Idem innuũt poetę, duas apud inferos insomniorum fingentes portas, alteram eburnam, per quam falsa insomnia veniant ad superos, alteram corneam, per quam vera. Virgilius Æneidos sexto Homerũ imitatus ex Odisseæ τ.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur.
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candẽti perfecta nitens elephãto,
Sed falsa ad cęlum hac mittunt insomnia manes,
His vbi tum natum Anchises, vnaq; Sybillam
Prosequitur dictis, portaque emittit eburna.

Seruius interpretatur per corneam portam, oculos intelligendos, quod colore sint corneo: per eburneam dentes, nimirum osseos, & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa sint, quæ conspicimus oculis. Per eburnam falsas, quod vana plerunque soleant esse, quæ fama percipiuntur. Itaque Æneas per eburnam portam demissus, significat pro falsis habenda, quæcunque de inferis narrarit poeta. Adagij meminit, & Apuleius libro primo, Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbiũ inuerterit: Pluris est auritus testis, quam oculati decem. Nam cum conspexisset adolescentem decorum, sed diutine tacentem: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Sensit itaque Socrates aurium iudicium certius esse, quam oculorum, quod oculis non nisi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iustinianus Institutionum libro tertio, de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, cum res subijcitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, cum non protinus exhibẽtur pactum: oculatam, cum præsente pecunia res agitur.

Vulpi

Vulpi esurienti somnus obrepit.

Τινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται, id est, Esurienti vulpi somnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nam nonnullis pauperibus somnus loco pastus, testante versiculo illo prouerbij instar celebrato:

Ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακίστην δαμᾷ. i. Somnus domat famem malorum pessimum.

Pauperem autem vulpē appellat, quod callida sit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud, quod alibi retulimus, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id est, Paupertas sapientiam sortita est. Neque perperam dicetur, & in illos qui dissimulant, cōniuctóq; ad quædam, vt per occasionem aliquid cōmodi ferant. Siquidem vulpes vrgente fame somnum assimulat, vt allectas aues capiat, deuoretque. Fit autem hoc physica quadā ratione, vt famē, ac sitim extinguat somnus. Adagium recensuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, id est, Ad Deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod clanculū patratum, rescifcitur ab ijs, qui possunt vel remunerari recte factum, vel punire secus admissum. Sic enim imaginātur poetę, quę recte, secusve gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde cōcilio deorū conuocato, de pœna statuit. Est illud etiam nunc solemne in principū, & pōtificū litteris, Ad nostras aures peruenit. Paulo diuersius pastor ille Virgilianus.

Et quoties, & q̃ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam venti diuum referatis ad aures.

De rebus egregijs, quasq; deorū auribus dignas iudices. Itidem Horatius:

Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Ægyptij.

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, i. Nectunt stupendas machinas Ægyptij.

De versutis, & vt ait Plaut. cōsutis dolis dictitatum. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorū inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophātes, ac delatores, qui vera falsis permiscēdo nectunt calumnias. Ammianus 4. refert, Paulo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabātur olim Ægypriorum opera ex varijs lignorum frustulis miro quodam artificio connexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, κασσιώτικον ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. Cassium enim in Ægypto est, quemadmodum paullo superius ostendimus.

Acesei, & Heliconis opera.

Ἀκέσεως, καὶ ἑλικῶνος ἔργα, id est, Acesei, & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta viderentur, sic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidā celebratæ artis artifices, Aceseus natione Patarensis, & Helicon Carystius. Hi primi contexuisse dicuntur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Atheniensium colebatur.

Acesias medicatus est.

Ἀκεσίας ἰάσατο, id est, Acesias medicatus est, dici solitum de re, quæ semper vrgeret in deterius, quoq; magis accuraretur, hoc peius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus, & stupidus, qui dum cuidam pedū dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes:

Ἀκεσίας, inquit, τὸν πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumuis cures, tamen per se semper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonij putei.

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα. i. Agamemnonij putei. De nouis, & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem, & circa Aulidem, & passim in omni Gręcia puteos effodisse, ne per æstum aquarū inopia laborari posset. Auctor Zenodotus.

De fera comedisti.

Ἀγρίων βέβρωκας, i. De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam vulgo creditum carnem ferinā comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, obscitabundos, & negligentes.

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγή, i. Ruris fons, De nimiū laboriosis

riosis,& perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemum Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cuique nunquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum verbum πηγὴ hyperbolem habet copiæ,non tantum apud Græcos,verũ etiam apud Latinos.

Æsopicus sanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, id est,Æsopicus sanguis. Delphi Æsopum quendam nihil commeritum interemerunt, eamque ob caussam iratum numen dira illis uaticinabatur. Sunt qui putent hunc Æsopum esse, cuius nomine feruntur apologi. Traduntque huiusmodi quædam super illius interitu, tametsi fabulis, quam vero propiora: Cum Delphos profectus gentis illius iram in se conuitijs, & contumeliosis apologis concitasset, Delphi sacra phiala in huius perã clanculum imposita,Phocidem consecuti, comprehensum sacrilegij damnarunt, obtestantemque,ac dira imprecantem,præcipitarunt. Mox oborta pestilentia, consultum oraculum, admonuit vt Æsopi manes placarentur,itaque Delphi monumentum Aesopo constituerunt. Ceterum Græciæ principes,& eruditi,simulatque cognouissent indignam Aesopi mortem,Aesopicum sanguinem vlti sunt, sublatis ijs, qui fuerãt mortis auctores. Vnde dici solitum, aut vbi quis præter meritũ acerba pateretur, aut vbi propter læsam innocẽtiam irati superi,pœnã immittere viderentur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commẽtario, cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Neque Aesopum multã auri vim accepisse a Cręso,vti Delphis splẽdide sacrificaret,& Delphorũ singulis quatuor minas distribueret. Verum cum incidisset illi nescio quid dissidij cũ Delphis, sacrum quidem fecit, ceterum pecuniam, quã acceperat distribuẽdam, Sardis misit, Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegij condemnatũ præcipitarunt è rupe, quã Hyampeiam vocant.Eo facto deus indicauit terræ sterilitatẽ, & morborũ prodigiosorũ vim instare. Proinde territi Delphi,in publicis Grȩciæ conuentibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se vellet sumere.Tandem tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum, qui Aesopũ Sami emerant. huic cum pœnas quasdam dedissent,malis leuati sunt.Indicat eodem in loco Plutarchus, dici solere,quoties sero pœna datur.

Manum ferulæ subduximus.

ET nos manum ferulæ subduximus, id est,nos quoque literas didicimus, & præceptorum opera sumus vsi. Nam antiquitus litteratores discipulorum manus ferula cædebant. Est autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius lib.13.cap.22.Græcis νάρθηξ dicitur, utilis ad fulciendos vacillantes ętate senes. Vnde & Baccho,Silenoque sacer,vt vino titubantes fulciat,nec oneret tamen.Est enim ligno durissimo foris, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignem cęlesté poetæ fingunt Prometheum deportasse in terras.Postremo hinc fiunt sceptra pędagogorum,vt Martialis appellat,quo terreant magis,quàm lędant. Notauit id eleganter Columella in carmine:

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem;
Ferulæq; minaces Plantantur.

Vnde manũ ferulæ subduxisse dicũtur, qui desierunt in ludo litterario versari, neque iam pueri docendi,sed vtcu mq; docti sunt.Iuuenalis in prima satyra:

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Syllę.

Hieronymus,subduximus accipere videtur,pro eo quod est subiecimus, supposuimus. Sic enim scribit ad Domnionem. Et nos didicimus litteras, & nos sæpe manum ferulę subduximus. Nisi forte manum ferulæ subducere pueri dicuntur,cum metu plagę subtrahunt manum. Est similis apud Græcos sermonis color. Citatur apud Athæneum libro decimotertio Timocles:

-Δεῖν δ' ἔτι
Ἀγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπιδῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν οὖσι.id est,
Opus esse ad huc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto suauis est.

Ætnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, i. Aetnæus scarabeus. De magnis,& fœdis. Aristoph.in Pace:
Οὐκ οἶδ' ὁποθεν εἰσήγαγ' αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Ætnæum autem dixit, quasi prægrandem, quod in Ætna varij, maximique scarabei sint: vel Ætnæus dixit, tamquam instar Ætnæ montis maximus. Porro scarabeus insecti genus, quod e stercore, vt nascitur, ita pascitur: Fabulis quoque ante proditum est, Ætnam vnum e Gigantibus præcipuũ complexam fuisse, ac seruasse, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud: Οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει αὐτὸν, id est, nec ignis cælestis illum attigit, nec Ætna illum premit. Auctor Diogenianus.

Extra chorum saltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id est, Extra chorum saltare dicitur, qui dicit, aut facit à re, quã proposuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisque numeris adstricti mouentur, vt liberum nõ sit, quolibet euagari. Quod si quis discrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exordiri telam.

PLERÆQVE metaphoræ, quæ dicuntur à textrina, prouerbij faciem præ se ferunt. Plautus in Bacchidibus. Exorsa hæc tela est nõ male omnino mihi. Idẽ in Pseudolo: Neque nunc quid faciam scio, Neq; exordiri vnde occipias, habeas, Neque ad detexendam telam certos terminos. M. Tull. libro De oratore dixit, pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni, quod exorsus es. Rem enim, quam arte, cõsilioq; instituimus, exordiri dicimur. Ea retexímus, quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam retexam ab exordio, id est, ab initio vitæ explicabo, qualis sit. Cognatum illi, quod alio commemorauimus loco: Ea tela texitur. στήμονα νῆσαι, Pollux citat ex Græcis auctoribus.

In caducum parietem inclinare.

PROVERBIALI figura, in caducũ pariete inclinare dicimur, cũ nitimur, cõfidimusque rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificijs. Hadrianus Imperator de Commodo adoptato, & Imperij successioni destinato, dictitare consueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies sestertium, quod populo, & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod esset valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis esse videretur. Item, qui senis præsidio nititur, qui forma superbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præsidia collocare, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Hinc proximum est illud Maronis:

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti.

AD eandem formã pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuisse videtur. Arũdineo inniti baculo, de eo, qui spes suas figit in his, qui non solum non possunt esse præsidio, verum etiam noceant destituto. Siquidem arundineus Scipio, non modo non sustinet innitentem, verumetiam manum penetrat, ac vulnerat.

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, id est, Bombylius homo, dicitur verbosus, multiq; strepitus, ceterum inutilis. Bombilius Græcis, apis, aut vespæ genus, à sonitu, sicuti uidetur, appellatum, ingens, sed ad mellificium inutile, fauos sibi nectit e luto. Est & ingens apis, ac musca, quam à strepitu sic dixerunt. Hesychius addit βομβυλίδας, Græcis dici bullas, quas nasci videmus ex aqua, quæ mox euanescunt. Item bombylion dici poculi genus, quod paullatim extillante potu sonitum reddit in modum animantis, de quo dictum est, quamquam & huic à bombo uocabulum. Apud Suidam quidã tibicinem, pro bombylio, βομβαύλιον dixit, addita littera α, παρὰ τὸ αὐλοῖς βομβεῖν. Quin & M. Tul. Philippica tertia meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili, & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quid pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæsitantiam linguæ, stuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Hesychius ait Græcis βαμβαλεῖν esse labijs tremere. Nam id accidere solet hoc uitio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quamquam autem hæc vox varijs modis describitur, tamen eadem est origo, nimirum à sono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, i. Buthus oberrat. De leuibus

nibus, ac stolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiusdẽ athletæ, qui vicerat in Pythijs ludis. Huius meminit Cratinus, ἐν χείροσι, teste Zenodoto. Meminit & Hesichius, indicans & Arist. alicubi de huius victoria meminisse. Fieri potest, vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod solidos boues vorare soleat. Nam cognominatus est, & Hercules βουθοίνας, quod aliquando esuriens quendam è bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici posse in edaces, hoc est, βουφάγους.

Bunas iudex est.

Βύνας δικάζει, id est, Bunas indicat, In nonnullis codicibus scriptum est βυλίας, nõ βύνας, sed deprauate. Vbi lis in longũ profertur, nec vnquam explicatur. Parœmia nata à Buna quodam Atheniensi. Cum esset cõtrouersia inter Calidonios, & Eleos, vtrique rem ad arbitrium Bunę detulerũt. Conuenerat autem, vt à manibus temperarent, donec ille de negotio pronũtiasset. Quod vbi sensisset Bunas, de industria audiebat quidem vtranque partem, ceterum per fictas occasiones rem in longum distulit, nec vnquam de lite voluit pronuntiare. Auctor Mnaseas apud Zenodotum.

Bos sub iugum.

Βοῦς ἐπὶ ζυγόν, id est, Bos sub iugum, vbi quis assidue laborat, aut vbi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtẽdi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotij, ad quod administrandum parũ sit idoneus, sed eum, qui sit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur, non item canis, aut ceruus. Proinde confine fuerit illi, quod alio positum est loco, bos clitellas. Recenset Zenodotus.

Tenui filo.

TENVI filo, pro stilo subtiliori, minusq; grandiloqua oratione. Nam Rhetores tres faciunt orationes χαρακτῆρας, grandem, tenuem, & mediocrem, sumpta metaphora à nentibus, aut certe à textoribus. Horatius:

-Tenui deducta poemata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano Imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, Crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. M. Tull. libro De oratore 2. dixit, vberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canale.

REM candem alia reddunt metaphora, cum aiunt: Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenij, translatione ducta, vel à fontibus, quorum alij angustiore vena manarit, alij tanta, vt flumen ingens efficiãt: vel à metallis, quorum etiam venæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimum his est, quod ait Quintilianus lib. 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt. Vos Albani tumuli, atque luci.

Ὑπερμαζᾶν.

Μάζα Gręcis genus est cibi è simila tritici, quod, vt apparet, in delicijs erat, vnde vulgari ioco dicebant, ὑπερμαζᾶν, pro opipare, splendideque viuere, siue ob egregias mazas, siue quod aliquid his etiam lautius sumerent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse veterum, pro qua recentiores dixerint κριθιᾶν, à iumentis ductũ, quibus hordeũ placentę sunt. Illud mirum cũ hoc verbum proferat ex Æschylo, & Sophocle, cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores cœpit vsitatius esse, quam ὑπερμαζᾶν. Euplous ad Thalassrotem: ὑπερμαζᾶς ἢ μέμηνας, Ἀκούω γάρ σε λοιδόρου γυναικὸς ἐρᾶν, id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nã audio te captũ amore mulieris maledicæ. Consimili forma dicebãt ματτυάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenset inter secundæ mensæ delicias.

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλειν, id est, Ne propius quidẽ ferire dicuntur, qui procul absunt à scopo, multoq; interuallo aberrãt à re proposita. Sumptũ est ab imperitis sagittariis, cuiusmodi, cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum consedit: rogatus quid sibi vellet, ne me feriat, inquit, innuens quiduis illum tacturũ potius, quam scopum. Ergo qui nimium aberrant à signo, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebantur, perinde valet, quasi dicas, οὐδὲν ὅμοιον, id est, Nihil simile ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus, Vsurpauit

pauit hoc adagium Plato libro de Republica nono: καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον οὐδ᾽ ἴκταρ βάλλει, i. Hæc quidem sane omnia ad tyrannum collata, accedunt ad scopum, vt prouerbio dici solet. Suidas admonet, e linguæ proprietate dictũ prouerbium, velut, & illud quod proxime sequitur. Huc allusisse videtur Lucianus in Dialogo, quem inscripsit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ εἶναι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδὲ ἐγγύς, id est, Neque enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade: οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδὲ ἐγγύς, id est, Multum abest, vt hæc ita se habeant. Adagium hoc referendum in gregem illorum, quæ commemorauimus alibi, τῆς θύρας ἁμαρτάνειν, & toto errare cœlo, & tota errare via.

Diolygium malum.

Διωλύγιον κακὸν, id est, Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ, καὶ διωλύγιος φλυαρία, id est, Haud lõga quidem, ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damascio, καὶ ταῦτα οὐδὲ διωλύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐ κατὰ γραῶν ὕθλον λεγόμενον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φληνάφου. id est, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, sed vltra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait, μέγα διωλύγιον ὀλολύξαντες, id est, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vocis originẽ bifariam indicant. διωλύγιον quasi διόλου ἰὸν, quod clamor nusquam non penetret; & διωλύγιον, quasi διολλύον, id est, perdens, & exitium afferens. Dicitur autem prouerbium de eo, qui malo quopiam ingenti, ac diuturno tenetur.

Eadem tibi, & Pythia, & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια, i. Hæc tibi, & Pythia, & Delia. Quoties supremum aliquod opus significamus. Perinde quasi dicas hæc summa omnium, quæ gesturus es in vita: Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nã is postea quam Rheneam insulam cœpisset, eamq; consecrasset Apollini, cõstitutis apud Delum ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios, an Pythios appellare. Respondit oraculum ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια, futurum innuens, vt propediem excederet e vita, idq; euenit. Itaque res in prouerbium versa. Ceterum si scribas ταυτὰ, vertes eadem, si ταῦτα vertes hæc. Neque enim ad sensum magni refert.

Claue findere ligna, & securi fores aperire.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾷς, id est, Claue ligna findere, securi vero fores aperire conaris, cum res præpostere geritur, veluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficijs sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore, & improbitate vincere conetur. Refertur à Plutarcho in libello, cui titulus: περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes litteras.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, id est, Bellerophontes litteras, Subaudiendum verbũ aliquod accommodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis litteras velut commendaticias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ. Vulgo litteras Vriæ vocant. Neque dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerophonteis litteris huiusmodi fabulam commemorant Græci, Bellerophontes propter occisum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtiq; regis hospitio est vsus. Interim Antea regis vxor, adolescentis amore correpta, cœpit illius animum ad stuprũ sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recusasset, videlicet hospitij religione permotus, illa prior occupans, versoq; in odium amore muliebri, Bellerophontẽ apud maritum occulte defert, tanquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animũ in perniciem iuuenis instigabat, semper ad aurem occinens illud Homericum.

Τεθναίης ὦ Προῖτ᾽ ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.

Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus

Prœtus itaque vere regio ingenio, & vt Homeri vtamur verbo ἀγκυλομήτης, veluti officij caussa Bellerophontem ad Iobaten hospitem mittit, additis litteris velut in illius commendationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophon, vt est minime suspicax innocentia, litteras acceptas reddit, vt fuerant, obsignatas. Quas vbi perlegisset Iobatas, quo Prœto gereret morem, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic fermè malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periclitandas vires, gloriamq; parandam inflammat. Ac primum persuadet, vt cum Chymæra congrediatur. Id erat monstrum triforme.

Prima leo, postrema draco, media ipsa
Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hāc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit, confecit. Post alijs, atque alijs periculis obiecit iuuenem, à quibus omnibus cum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euentu coniectans innocentiam, litteras Prœti ostendit, generū adsciuit, ac moriens eidem Imperij successionem tradidit. Itaq; quisquis imprudens aut nunciat, aut facit quippiam, quo se prodit, in eum recte dicetur: Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, aut quicunque sub officij prætextu læditur. Adagium recensetur à Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt. Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Alia Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer, sine. Effertur adagium in hūc etiam modum: Βελλεροφόντης κατὰ σαυτοῦ, id est, Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in Apologia: τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. κατὰ σαυτοῦ ὁ βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον, id est, Qui Bellerophontes librū aduersus teipsum scripseris. Simili commento Rex Pharnabazus imposuit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius vita.

Cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potum.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων οὔποθ' εὑρήσεις πότον. id est,
Si lympidam perrexeris.
Cœno aquam spurcare, nunquam quod
bibas inueneris.

Carmen est Trochaicum, quod nos Hemistichio, & carmine eiusdem generis expressimus, Dici solitum, vbi quis ea, quæ sunt per se pulcherrima, contaminat admixtis ijs, quæ sunt turpissima: Veluti si quis poeticæ admisceat obscenitatem, suo vtique vitio. Nam ars per se syncera; aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Conueniet in hos quoque, quibus hæc vita grauis est, idq; ipsorum culpa, quod animi vitio, quæ per se molesta non sunt, molestiam afferre videantur. Quod si adsit mēs à stultis affectibus immunis, quidquid acciderit, voluptati futurum est.

Charetis pollicitationes.

Αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις, i. Charetis pollicitationes. Dici solitum, vbi quis facile, ac benigne promittit, iuxta illud Nasonis:

Promittas facito, quid enim promittere
lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Natum adagium à Charete quodā Atheniensium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præstabat item, quod receperat. Narrant, & de Vespasiano filio. Cum admoneretur, ne tam facilis esset ad pollicendnm, quod longe plura promitteret, quàm præstare posset, respondit, non oportere quemquam ab Imperatoris conspectu tristem discedere. Adagium refertur à Suida, nec dubitamus, quin sumptum sit ex Aristophane.

Cescon habitas.

Κέσκον οἰκεῖς, id est, Cescum habitas. In stupidum, & bardum dicebatur. Cescos Pamphyliæ, ciuitas, cuius ciues ob vecordiam, stultitiamq; vulgo male obijciebāt. Iuxta Cescum vrbem fluuius erat, cui nomen ἄνους, id est, amens. Quamquam Suidas, & qui ipse prouerbij meminit, Cescū ponit in Cilicia, non in Pamphilia. Vnde & vulgari sermone iactatum est: πόλις κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα, id est, Cescus ciuitas mentis inops. Quadrabit & in cœtum, aut conciliabulum hominum stultorum. Conuenit cum eo, quod alias ostendimus. Bœotica sus. Adagium recenset Zenodotus. Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatū haberi in dictione κέσκος, & pro κέσκον οὐκ ἔχειν legendum esse κέσκον οἰκεῖν.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀποτελεῖν, id est, Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusq; partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαίδεια dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbē absoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora sumpta videtur à mathematicis, apud quos circularis figura perfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapiente.

Mundi instar habens teres, atque rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Confine illud, πάντι ῥυθμῷ, id est, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientię necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod à musicis ductum videtur.

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, i. Calidā veruti partem. Subaudiendum arripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ut huius adagij meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab ijs, qui per imprudentiam, eam veruti partem manu pręhendunt, quæ calet, deinde offensi reijciūt, & alteram partem appręhendunt. Non vsquequaq; dissimile huic ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει, id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.

Titanicus aspectus.

Τιτανώδες βλέπειν, i. Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant, ac tetricum: ac cuiusmodi fuisse ferūtur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone: Εκ πιτάσας γοῦν τὴν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, id est, Itaque promissa barba, reductisque superciliis, secum murmurans nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idē in Icaromenippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερῶς δριμύ τε, καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἐνιδών. id est, At Iuppiter admodū terribiliter, acriterque, & Titanico me intuens vultu.

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίσανται, i. Thraces fędera non norūt. Apud Thraces euenit, ut natu maximus quadam iaculo perpectus adacto interierit. Vnde Ionibus, & Æolibus veluti per ænigma dici cœptum: Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίσανται, quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos, qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem, perfidiamque satis arguit interemptus à Polymnestore Polydorus, hospitij iure violato. Et Euripides in Hecuba:

Τάχ' ἂν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ημῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. id est,
Iugulare forsitā hospitem vobis leue est,
Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunnissare.

Θυννίζειν, Græci transferūt pro stimulare, pūgeroq;, uel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pungi soleat, vel quod ipse piscis adurat, pungatque contactu. Plin. lib. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thymno. Ait in mari animalculū esse per quàm exiguum, aranei magnitudine, scorpionis effigie: id se Delphino, & ei, qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem excedenti, sub pinna affigit aculeo, tantoq; infestat dolore, vt in naues sæpenumero exiliant. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter větrem pinnam affixā esse, quæ vocetur athera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, presertim, cum œstro cōcitus agitur, id qđ illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte, quam Delphini. Atque huius rei testē adducit Aristotelem. Lucianus in Ioue Tragędo: Απάγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ πόσειδον, καὶ κομιδῆ παχύ, id est, apage Thunni cum enthymema Neptune, & supra modū pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idē verbum alludens: Εἰ τ' ἄμα οὕτως ὑμῖν ἀποτεθυννισται. id est, Si mea vobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur à Diogeniano.

Citius vsura currit, quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος ἡρακλείτου περιτρέχει, i. Citius

Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum à mutua pecunia, quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diē vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio, atque excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum est, ἡρακλείτω, & περινίω pro ἡρακλείτου περινίου. Videtur carmē fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.

Celerius, quàm Butes.

Θᾶττον ἢ βούτης. id est, Celerius, quàm Butes. Hoc adagio significabant aliquid quàm primum absolui, compendioq; explicari. Quemadmodum solent ij, qui paucis verbis, & ijs trunce pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum. Athenis inter picturas Stoæ porticus depictus erat Butes quidam, atq; ita pictus, vt summa capitis pars cum oculis dumtaxat videretur, videlicet vt spectator imaginaretur reliquum corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his, quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id est, Lydus ostiū clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiam sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur autem non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de ijs, qui rem quampiam ob scenam aggressuri, fugitant arbitros, abduntq; sese, propter Lydos mollicici notatos. Vnde & Plaut. Lydum volsum appellat. Allusit ad prouerbium, atq; vtinā aperuisset etiam Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Colotam: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ λυδὸς ἐφ' αὐτῶν ἀνοίγειν ἢ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσαις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσαις περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, id est, At mihi videtur, quemadmodum Lydus aduersus seipsum, nō vnam aperire ianuam, sed plurimis, ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotiū non erat. Hesychius meminit prouerbij, sed nihil addens præter hæc verba: Ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatam in alijs libris scripturam, legendumq; non ἔκλεισε, sed ἐκίγκλισε, id est, mouit, siue tentauit. Fures enim imperiti dum nō sine strepitu mouent ostium, sese produnt sępius. κιγκλίζειν enim Græcis, auctore Suida, polysemō est. Sonat enim. σαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem pręcipua furum ars, vt siue ingrediantur, siue egrediātur, absq; sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intēpestiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tā tum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragētes, vnde λυδίζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu, delicijsq; multa commemorat Athenæus lib. 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de cōuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum à coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel cōuiuij, propter spiritus circa stomachum, & concoctionem occupatos.

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, i. Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum, videlicet intēpestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribūtur. Zenodotus vtrunque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quamuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, i. Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus Rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiā exer-

cerent, neque tractarent arma, sed veste ad terram vsque demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eũ modum veluti in fœminas transformati, ad rebellionem fierent inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniũ caupones, & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa, quę refert Suidas: λυδιάζω, seu λυδίζω, pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur à Suida.

Lydorum caryca.

Λυδῶν καρύκας, id est, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & varijs conditum cupedijs. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multi iugis lautitijs, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarũ apparatum primum repertum à Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modum: Μήτε λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorũ strepitus, subaudiẽdum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec cõuitia, nec nimiũ blanda, nec rursum aspera nimium, de quo plura dicentur alias.

Lupinum potum.

Λυκεῖον ποτὸν, id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue à luce, quam aperit, siue à lupis interfectis. Auctores Zenodotus, & Suidas, admonentes penultimam esse circumflectendam. Nam λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam à Pisistrato, quidam à Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt: Canis e Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκὰς, id est, Lupi decas. Dictũ apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliqua tametsi pusilla rediret. Aut in eos, qui largitionibus essent corrupti, aliosve corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi caussæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat, lupina specie. Apud hãc statuã Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq; in dies singulos triobolus secabatur. Auctore Zenodoto, quamquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis:

Θ' ἡρῴον εἴπως ἐκκομίσας τὸ τοῦ λύκου, id est,
Si qua simulacrum efferre possis Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimum, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt, & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

Λόγοις γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id est,
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eum dicebatur, qui præter verba nihil afferret. Quemadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilum filium rogat, num vnam dumtaxat sententiam secum e Lemno reportasset. Aut in eos, qui verba vendunt pecunia, quod in poetas aduocatos, fumi venditores, atque in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt sunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicentes, Hermodorum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ, & philosophi lucubrationes suas, λόγους appellãt: Allusit haud dubie huc M. Tull. lib. Epist. ad Atticum 13. Dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν ἑρμόδωρος. Porrò licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamen si addas ἐμπορεύεται constabit Græcus senarius. Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil affert.

Pomarius Hercules.

Μήλιος ἡρακλῆς, i. Pomarius Hercules. Per contemptũ dicebatur in eum, qui nomé quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaque potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici

stici quidam Herculi bouem essent immolaturi, iisq; rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus, ceu cornuũ loco, bouem vtcunq; sunt imitati, idq; ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hũc modum. Solemne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumq; iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cũ ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset, vt transiri nõ posset, pueri, qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus peregerũt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedũ addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare. Creditũ est Herculem hac victima magnopere delectatum, proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id est, Hercules malorum vocaretur.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerũ Odisseæ P. Citatur à Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθὴν φὴς ἔμμεναι ἀνδρὶ προίκτῃ.

Apud Hesiodum item:

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζει. i.

Verum homini pudor haud quaquam cõducit egeno.

Is versus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint facienda: velut inutilis pudore est, qui deterret à discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi: Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem allusit Euripides in Ephigenia in Aulide:

Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. i.

Veruntamen pudere oportet eatenus,
Quo ad licet.

Homerus Iliados Ω scribit verecundiã, seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimum:

Οὐδέ οἱ αἰδὼς
Γίνεται ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται, ἠδ' ὀνίνησιν. id est,

Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,
Vel multum prodest homini.

Et videre est nonnullos hoc inutili pudore præditos, qui corporis incõmoda celare malunt, quã amicorum ope tolli, quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbũ, & inopiam dissimulanti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos, & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis.

COMMEMORANTVR & hi versus in Græcanicorum adagiorum collectaneis:

Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
Ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. i.

Ventrem mi obiectas quo probum haud pulchrius vllum
Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.

Sane vbi prouerbium sit non videmus, nisi in hoc, κάλλιστον ὄνειδος, quod apud Græcos prouerbij vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi:

Καλόν γέ μοι τ' ὄνειδος ἐξωνείδισας. id est,

Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula, quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos, excitatosq; pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἴσχρον σιωπᾶν, i. Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo extimulatur ad studium, aut negotiũ aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse pomeridianis illis suis περιπάτοις

ριτάτοις dicendi artem docere, dicés illud: Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος ἰσοκράτους, id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit è tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes à caussis forensibus, & ciuilibus ad inanem sermonis elegātiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ, versumq; quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum libro sexto. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hospes in Syria fuit, pedem porta nō plus extulit quam domo sua, admiraretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius, quam silere, ne apud homines illiteratos parum eruditi, parumq; diserti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud: ἀπαιδεύτου ῥήτορος, μηδέποτε σιωπᾶν, id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demū infans, & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus.

Ξενίων δέ τε θυμὸς ἄριστος. id est,
Verum in muneribus res præstantissima mens est, Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorū muneribus non esse spectandum rei missæ precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, à rustico libenter accepit. Et quidam monet exiguū munus à tenui missum amico, perinde vt maximum boni consulere. Plinius in præfatione diuersa extulit metaphora. Verum & dijs lacte rustici, multæq; gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium à Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis, & inguinis discrimen.

QVI eo impudentiæ, vel cæcitatis potius deuenerunt, vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestum, ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput, & inguen. Inter honesta corporis membra caput prímum obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quæ vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta:

-Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo Imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν. id est, Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dum nulli paretur, sed pro sua quisque libidine rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum pene tyrānide peius, qua nihil potest esse peius. Par autem malum est πολυαρχία cum eo, quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abijt:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. i.
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nā his verbis Vlysses milites tumultuātes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionē. Auctor Æmilius Probus. Natum adagium à Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκὸς, id est, Mus albus, apud Suidā: μῦς κακὸς, id est, mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum, & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, præsertim albi. Ælianus miram esse murium salacitatem auctorum testimonijs docet, lib. 12. ca. 10. Atque inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiosæ libidinis. μυωνίαν appellasse, citatq; prouerbium, μῦς λευκὸς, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blādimenta, quēadmodum passerculi, columbulæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis:

Nam

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI nimirum schemate dictum à Iuuenale in vetulam, iam ἔξωρον quidem,& ad Veneris lusus prorsum intẽpestiuã, sed quæ verborum nequitijs puellam etiam dum ageret.

Facies tua computat annos.

Hoc est,frontis rugæ, numerum annorũ tuorum præferunt, quamquam libido nẽdum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorum suorum claritatem, & primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit: ἀλλὰ κἂν μὴ συλέγῃς ἀλλ' ἀπὸ δέρματός γε φαίνῃ, ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος, i. Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle præ te fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem,ceu laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam,qui affectabat etiam num puer videri,puer:

In te, inquit, reclamat, sed tua barba, vir es.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, id est,Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu per quam raris. Natum adagium à fabula Phœnicis auis,de qua scribit Plin.lib.10. ca.2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicem,nescitur an fabulose, vnum in toto orbe,nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine auri fulgore circa collũ, cetera purpureus,cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputq; plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quædam de Phœnice prodigiosa, quæ quoniam ad prouerbij sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum libro 15. sub persona Pythagoræ:

Vna est, quæ reparet seq; ipsa resemine t ales.
Assyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & succo viuit amomi.
Hæc vbicunque suæ cõpleuit sæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore,
Quo simul ac casias, & nardi lenis aristas,
Quassaq; cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitque in odoribus æuum.
Indé ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de Patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires,oneriq; ferendo est,
Põderibus nidi,ramos leuat arboris altæ,
Fertq; prius, cunasque suas, patriumq; sepulchrum.
Perq; leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis ęde reponit.

Extat de Phœnice carmen, & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neque fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινεθείης, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, i. Non queas laudari,ne in parentalibus quidẽ.In hominẽ dicebatur vehementer illaudatũ. Antiquis mos erat, præsertim Atticis in cenis funeralibus, quas Græci περίδειπνα vocant,encomijs,epicedijs,& epitaphijs laudare vita defunctum,etiã si parum metuisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius:

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,

Vnde fit, vt viuos nonnunquã merita laude fraudemus, mortuis etiam immeritam tribuamus. Sextus Pompeius docet, ántiquitus solere conduci mulieres, quæ in funere non sine laudibus lamentarentur vita defunctum, alijsq; lamentandi modum præirent, vnde & pręficæ dictæ sunt, quasi præfectæ: citatq; Næuij testimoniũ. Hæc quidẽ me hercle opinamur præfica est,quę sic mortuum collaudat. Fortassis hinc ductum est, quod antiquitus mos fuisse videtur, vt in cõpotationibus aliquorum, etiã viuentium laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert,& apud Plutarchũ, Alexandrum Magnum laudat Callisthenes. Eiusmodi vero laudes non admodum speciosæ videbãtur,vt inter pocula decãtatæ. Nec absurdum arbitramur, si quis ad priscorum consuetudinem referat parœmiã, qua

qua fieri solet, vt in conuiuijs citharœdus, aut deorum, aut insignium virorum facta cantaret. Veluti apud Homerum in omnibus ferme conuiuijs. Apud Virgilium itẽ:

-Cithara crinitus Iopas
Personat aurata.

Tametsi hæ quoque laudes plerumq; ad auditorum gratiam fingebantur. Adagiũ refertur à Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere.

Qvid sit Pedibus in sentẽtiam discedere, & quid Pedaria sententijs satis explicuit Aulus Gellius libro 13. cap. 18. Id si transferatur ad quamlibet alienæ sententiæ comprobationem, prouerbii formam accipiet. Veluti si quis dicat: Non est viri prudentis quidquid vxori libuerit, protinus in illus sententiam pedibus discedere. Aut par est, vt affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contra. Ego vero in tuam sententiam manibus, pedibusque, ac toto corpore discedo. Translatum est à ueteri consuetudine, quæ seruari consueuit, quoties ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, libro 7. Vbi sententiam meam uobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti transibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur consilio. Et aliquanto post: Quibus hæc salutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus transite. Omnes transierunt, vadentemque per intermissa custodiis loca Decium secuti sunt. M. Tullius Philippica. 11. Dixit tamen si quis eorum, qui post se rogati essent, grauiorem sententiam dixisset, in eam se iturum. Idem in epistola ad Lentulum: Perspiciebant enim in Hortensij sententiam multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio assentirẽtur. Ibidem: Frequentes ierũt in alia omnia. Idẽ Plãco: Frequẽs eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Hęc ratio ferendorum suffragiorum discessio dicebatur. Plinius nepos episto. libro 2. Adriano, Sed cum fieret discessio, qui sellis curulibus astiterant, in Cornuti sententiam ire cœperunt. Tum illi, qui se collegæ annumerari patiebantur, in diuersum transierunt. Qui sententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. cum omnes laudibus modo prosequens uirum in sententiam eius pedibus irent, tentata paullisper intercessio est. Idem ab vrbe condita 5. In quam sententiam cum pedibus iretur, ceteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior libro 2. cap. 7. non nihil nouauit sermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit sententia hæc, pariterque & eruditum vulgus, & rude in eam cursu vadit. Vehementer, ac præcipitanter assentiri dixit cursu vadere in sententiam, & sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiscus in uita Aureliani Imperatoris, indicat, & manuum porrectione sententiam alienam comprobari solere. Sic enim scribit: Deinde alijs manus porrigentibus, alijs pedibus in sententiam euntibus, plerisque verbo consentientibus, conditum est senatusconsultum. Tale quiddam sensit & Sallustius in bello Catilinario, cũ ait: Sillanũ postea permotũ C. Cæsaris oratione, pedibus in sententiam Tiberij Neronis iturum se dixisse, ceteros verbo, alios varie Cęsari assensisse. Quintilianus dixit: Manibus, pedibusque in sentẽtiam discedere. Porro qui vultu quoque, ac gestu significant se assentiri, toto corpore in sententiam discedere dicuntur. Suffragiorum genus quod porrectis manibus peragitur, Græci uocãt χειροτονεῖν, & χειροτονία, quam vocem vsurpãt, & sacrę litteræ, Vt 2. Corin. 8. χειροτονηθεὶς. Quinetiam subscribere sentẽtiæ, subscribere iudicio, subscribere volũtati, suffragari, refragari, atque id genus alię metaphorę, quoties lõgule trahũtur ab oratione simplici, in prouerbij speciẽ paullatim abeũt.

Sustine, & abstine.

Epictetvs Cynicę sectæ philosophus vniuersa philosophorum dogmata, quæ ad humanę vitæ pertineant felicitatẽ, quæq; tot voluminibus vix explicant ceteri, duobus verbis absolute complexus est, quæ iam olim prouerbii vice celebrantur à doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inscribantur, omnibus anulis insculpãtur. Ea sunt huiusmodi ἀνέχου, καὶ ἀπέχου, i. Sustine & abstine, Quorum altero monemur, vt aduersa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenęum refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τ' ἀγαθά
Ἀγαθὸς ἂν εἴη καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά. id est,

Bona

Bona quisquis affert,vir bonus vocabitur,
Bonus erit & ille,q. mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen vsque recurrit.

Cvm videamus à Græcis quædam velut obtorto, quod aiunt, collo in prouerbiorum aceruum trahi,cur verebimur eiusmodi recensere, quæ præter adagij figuram, ita venuste dicta sunt,vt venustius dici non possint? Quod genus est illud Horatij in Epistolis:

Naturam expellas furca,tamen vsque recurret.

Sensus est,haud facile dedisci,quæ nobis natura penitus indidit,atq; inseuit. Quod si quãdo vi fit,vel metu,vel pudore,vel alia quauis caussa vt personam alienam sumamus,facile per occasionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore,sed formidine fustis, ij simulatq; tollitur fustis, recurrunt ad mores pristinos. Et Terentius: Si sperat fore clam,rursus ad ingenium redit. Ducta est metaphora à ramis, qui apposita furca torquentur aliò, quam natura posuerat: qua sublata rursum vergunt eodem, quo prius. Pindarus in Olympijs hymno 11. eandem sententiã aliter extulit: τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος,i.Nam ingenium,natiuamq; indolem,nec astuta vulpes, neque præualidi leones mutare quiuerint. Quantumuis enim cicures leonem, semper redit ad genuinam feritatem, neque vulpes vnquam obliuiscitur fraudulentiæ natiuæ, quãtumuis mansuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id est, Difficile est occultare natiuos mores. Item Horatius alibi.

-Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Nauis annosa haud quaquam nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλεύσει, i. Nauis antiqua non nauigabit per mare. Cõgruit in eos, qui iam ob ætatis imbecillitatẽ ad res arduas obeundas, sustinendaq; pericula parum sunt idonei, ac primum ipsi pereunt oppressi negotiorum magnitudine, & in discrimen adducuntur quorum res agitur. Nota est allegoria. Refertur adagium à Diogeniano.

Ni pater esses.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater esses, Hoc vulgo dici consueuit,quoties honoris,aut metus caussa conuitium reticebant, & conijciendum relinquebant. Plene sic effertur:

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ' εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. i.
Ni esses pater, te sapere dicerem haud bene

Est autẽ versus hic in Antigone Sophoclis.Sunt enim Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis,quod sponsam filij pararet occidere.Itaq; quoties senis, aut potentis,aut alioqui venerandi sententiã nobis haud quaquam probari significabimus, cui tamen honoris caussa nolimus refragari, veluti si quis opinionem Aristotelicam apud Peripateticos tecte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hæc habet sententia grauissimum auctorẽ.Fortassis enim fas non est ab Aristotele dissentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ, hoc est, nisi auctoritati deferrem,habeo,quo refellam. Quod si mutilum efferas,plusculum etiam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, i. Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus,aut vilior annona animos,& loquẽdi libertatem adderet, alioqui timidioribus.Solent enim rustici magnificentius loqui,largiusq; polliceri,spe prouentus vberioris. Refertur à Suida. Non admodum dissidet ab illo:Fœnum habet in cornu.Itẽ illo: Argenti fontes loquuntur.

Megaricæ sphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες, id est,Megaricæ sphinges, ita scorta quædam vulgus olim appellabat siue quod vulgo molles sphictæ παρὰ τὸ σφίγγειν dicuntur apud Græcos, siue quod apud Megarenses nutrix sphinx appelletur, siue quod Megarensium mores improbi,fictiq;, & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis, risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat:

Μὴ δ' αὖ γέλωτα μεγαρόθεν κεκλεμμένον. i.
Sed ne Megaricos rursus infractos iocos.

Suidas refert & hunc versiculum,sed tacito,vt solet,auctoris nomine.

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μεγαρικὴ τις μηχανή. id eſt, Nobis adeſt Megarica quædam machina.

Riſum, ſeu iocum Megaricum, intelligit mollicicm Megarenſium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελὸς, id eſt, Mellis medulla. De re maiorem in modū ſuaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob ſingularem ſuauiloquentiam. Nam quod optimum eſt, id natura videtur intime recōdidiſſe, Vnde & illa paſſim obuia, In medullis, & medullitus amare; non diſſident à ſimulacro prouerbiali. Huius eſt formæ: τῆς ἑλλάδος ἑλλάς.

Meliores nanciſci aues.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, id eſt, Meliores nanciſci aues dicuntur, quibus poſt res aduerſas ſuccedūt proſperiora. Nam vt apud Latinos auis, & ales interdum non animal, ſed omen ipſum, & augurium ſignificat, itidem apud Græcos οἰωνὸς, & ὄρνις, cum στρουθὸς non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Euſtathius in primū Odyſſeæ librum. Horatius in Odis:

Mala duci aui domum Idem alibi:

Mæonij carminis alite, Home. Iliados Ω.

Μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλε. id eſt,
Hiſce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.

Rurſum eiuſdem operis M.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. i.
Optimum id augurium eſt, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac ſuperſtitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis auium occurſus obſeruaret, neque defuerunt, qui eam velut artem profiterentur. Atque hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pene exploſa eſt apud Chriſtianos huius profeſſionis ſuperſtitio, ſed ita vt in eius locum ſucceſſerit malum prope peſtilentius, atq; adeo conduplicatum, nempe horum, qui ex aſtris futura pronunciant.

Aliud genus remi.

Ἄλλο γένος κώπης, id eſt. Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quiſpiam res nouas, & antea nō viſas induceret. Aut vbi quis verſis moribus priſtinis, nouum, & inuſitatum vitæ genus inſtitueret. Hinc ortum aiunt, quod Hercules cum ad boues Erithræas nauigaret leonis exuuio carbaſi vice, claua mali loco, pro rudentibus pharetræ loris, pro remo arcu, denique pro nauigio lebete ſit vſus: Quod inuſitatum profecto nauigandi genus cum vidiſſent accolæ, acclamabant: ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamoſior lauro ardente.

Μείζονα βοᾷ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, i. Magis vociferatur, quam laurus viridis incenſa, propterea quòd Laurus adhuc vires in ignem coniecta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficijs amatorijs incendi cōſueuit, tanquam amantium querimonias repræſentans.

Daphnis me malus vrit, ego hāc in Daphnide laurum.

Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum meſſis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, id eſt, Nunc leguminum meſſis, id eſt, nunc tempeſtiuum, hoc, aut aliud agere, veluti ſi quis admoneat iuuenem nunc adeſſe tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὀσπρίων ἄμητος. Sumptū à ruſticis, qui tum maxime vigilant, nec ſinunt illud tempus per otium perire. Recenſetur à Diogeniano, & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, id eſt, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet, perinde quaſi dijs & iucundum, & honeſtum ſit, vt ſcelerati dent pœnas. Contra probroſum ſi viris improbis res ſecundæ ſint, videlicet iuxta ſententiam illam prouerbialem:

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. id eſt,
Probrū eſt deo, ſi res malis ſint proſperæ.

Ouium nullus vſus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ. i. Ouium nulla vtilitas, ſi paſtor abſit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem eſſe omnium pernicioſiſſimam. Nihil recte faciunt miniſtri, niſi adſit herus. Inutiles diſcipuli, quoties

ties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto:

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ, i. Namque vsus ouium nullus, vbi pastor deest,

De huius animantis stultitia, quamque sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quæ alias ex Aristotele citauimus in prouerbio: Ouium mores.

Periculum prora selis.

Κίνδυνος ἡ ἐν πρώρᾳ σελίς. id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputque negotij esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciũt. Selis autem sella est, quę in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id est, Iaculare in eum, qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini, qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab ijs, qui iaculo, aut saxo petunt eum, qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi Regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hũc huius facti, nimium crebro, nimisque insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum.

Parit puella, etiam si malè adsit viro.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρτῇ, id est, Parit puella, cum male etiam adfuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex sententia, etiã si negligẽter, & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella ꝑpter ętatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non item anus, immo bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo, & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Contra si discipulus sit ὄνος λύρας, præceptor etiã optimus, oleum perdit, & operam.

Pasetis semiobolus.

Τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον, id est, Pasetis semiobolus. De re noua, stupendaque, & pręstigijs simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq; minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem & asinum esse, & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit ἐπιφωνεῖν, πάσητος ἡμιωβόλιον, Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dãt munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum, & magiæ peritia primũ nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructum partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumq; rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, i. Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatẽ diu puer videri cupit. Cõueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum delicijs affectant videri iuuẽculi. Aut cum ob amorem cascus cascam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos, quod cuique vehementer carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoq; in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id est, popellum, eoq; mox audit: ὡς ἀπὸ μικρῶν, εὔνους αὐτῷ θωπευμάτιον γεγένησαι, id est, vt e pusillis blãdiciolis beneuolus illi factus es: parua uocat blãda, atque is vicissim audit: καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροις, τούτων δελεάσμασιν εἷλες; quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα, i. Phaselitarũ sacrificiũ, tanquam

tanquam vile, citraq; sanguinem. Sordidum, ac tenuem sumptum hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphiliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsidijs sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiusq; rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi: Sine fumo sacrum.

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ, id est, Peius Babys cãtat. Hoc adagium iaci consueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidã, qui quò diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autem ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui non veritus est ipsum Apollinem ad canendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspensus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoque perdere, intercessit Pallas, admonens hunc vsque adeo infeliciter, & indocte tibijs canere, vt omnino negligendus esse videretur, κάκιον, inquiens, βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibijs canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed suæ potius inscitiæ iudicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, si quis de discipulo percunctanti, hoc pacto respõdeat, κάκιον βάβυς αὐλεῖ, Neq; vero repugnamus, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius, vt sit sententia, Babym infeliciorem esse, dum indocte canens omnibus est ridiculus, quam si tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenæus libro 14. ostendens dici solitum de ijs, qui in dies deterius canerent. Quamquam hic locus apud hunc auctorem deprauatus est in vulgatis exemplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ κίων ἢ βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion, aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quod paullo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum, & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν βάβυος χορὸν, id est Babys chorum, pro indocta, parumq; modulata cantione, & fabulam adscriptam huiusmodi. Mæandro fluuio duo fuere filij, quorum Babys solitus est vnica tibia cauere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorum haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoque præ se contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq; Babyi similis pœna pararetur, Palladis interuentu exemptus est supplicio. Verum suspicamur scripturã esse deprauatam, ac legendum esse τῦ βάβυος, χεῖρον, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus.

Ἀγορὰ κερκώπων, i. Cœtus Cercopum, de conciliabulo, conuentuq; versutorum, & improborum hominum dicebatur, Narrãt enim, Cercopes quosdam in Epheso fuisse, notæ fraudolentiæ viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent, id quod euenit. Nam post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidã aiunt, quosdam ob imposturas, & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios, atq; Athenienses, vt idẽ sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torquet hoc conuitium Æschines in Demosthenem: ὅτι μὲν οὖν ἦν τοῦθ' ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον. νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τοῦτον λαβὼν τῆς πάσης κακοηθείας μεμάθηκα. id est, Aliquando fuisse cercopem, aut quod dicitur pæpalema, aut palimbolum antehac nesciebam. Nunc vero nactus hunc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba pæpalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet à πάλλω, quod est, moueo, & παι syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum παλῶ. & παιπαλᾶν est circumspicere, ac scrutari, nihilq; non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrũque sortitio, & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, pæpalematis scommate notari uidentur, simul allusum suspicamur ad uoces. Nam παῖς puerum sonat, & παλάσω uenor, siue in retia duco. Idẽ exponit multis uerbis quid sit παλιμβόλον, nimirum

nimirum hominem, qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνήρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus, & fugæ fidens magis, quã viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimũ, & in venatu pedibus sibi quęrit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli, & ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο.

Obijcit illi temulentiam, impudentiã in occupandis aliorum præmijs, & cor ceruinum, quod ad congressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiam, ut quod viribus tueri non potest, id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo uidelicet tutior sit à belluis propter hominum frequentiam. Deinde postea quam peperit inuolucrũ statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in stabula monstrat, ac consuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicuntur, vel qui lasciuiunt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq́;, & obstrepunt, vt vox deflexa sit à Cercopibus illis Lydijs, quos Hercules, quod sibi cum Omphale cubanti, petulantius obturbarent, amicæ iussu victos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio: Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratũ lumen. Hoc apparet vulgo dici solitũ, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodũ castam, sed docendi caussa referendã tamen. Narrant enim anũ quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne rugæ, situsq́; corporis ostenderet, & extinguentẽ dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. quæ quidem verba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abijsse, quod ijsdem vtantur in tragœdijs exituri è vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in suis nominis fabula, Alcestis, Electra, aliæq́; complures. Tametsi Plutarchus Cõuiuialium quæstiuncularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum à quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vsus accommodari parœmia. Siue cum nos significamus licentius agere velle. Nox autem tegit omne dedecus, & quoniam iuxta Nasonem, pudore vacat, accommoda videtur inhonestis, ac flagitiosis actionibus, quas eo Lucianus νυκτερινὰς appellat. Huc allusit Aristophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentem deijcere aluum, ita loquentem facit:

ἢ πανταχοῦ τοι νυκτός ἐστιν ἐν καλῷ. id est,
An vero vbiq; est hoc honestũ noctibus.

Siue cũ relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quæq́; non possit nisi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum significabimus nobis perisse rem longe carissimam. Siquidẽ diuus Ambrosius in homilijs, quas cõscripsit in Euãgelium Lucæ, refert ad huiusmodi fabulã: Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum vxore rem haberet: si faceret, prorsus cæcitatem imminere. Verum is libidinis impatiens, non potuit sibi temperare, quin vxorem amplecteretur. Itaq; cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mẽtem venisset medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens se uoluptatem eam perbreuem oculorum dispendio emisse, Similis est apud Martialem fabula de Phryge quodam lusco bibone, cui cum interdictũ esset à medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil visurum, protinus admotis poculis:

Valebis, oculo, inquit. exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hospes quisquis profuturus est.

Ξένος ἐλθοι ὅστις ὀνήσει. id est,

Veniat qui proderit hospes.

Theopompus, citante Zenodoto, scribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum esse. Nam is, vbi Thessalorum ciuitatem subuertisset, & hospites, quos inibi reperit diuendidisset, per iocum dicebat:

Ξένος ἐλθοι ὅστις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiam sumptũ. Est enim hemistichium carminis heroici. Admonet adagium, eorum demũ aduẽtum esse gratum, qui commodi quippiam afferunt. Ouidius:

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε παρνοίτης, id est, Reperit obolũ Parnœtes. Accõmodari poterit ad illos qui nouũ aliquod excogitarunt præmiũ, quo illectent. Natũ aiũt à Callistrato Atheniensium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes. Is enim instituit, vt in iudicijs, & cõcionibus nummuli quidam distribuerentur. Quam rem Comicorum insectatio vertit in prouerbium.

Apertæ musarum ianuæ.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id est, Apertæ Musarum ianuæ. Hoc adagio cõueniet uti, quoties aliquem facili, promptoq; ingenio significamus, & in percipiendis optimis disciplinis celerem, quasi Musis fauentibus, & haud grauatim suppeditãtibus. E diuerso, qui tardiores sunt, clausis Musarum ianuis discere dici poterunt. Aut si quando dicemus, non oportere celare doctrinam Musarum munus, sed candide, citraq; inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine suppeditantes. Refertur à Zenodoto.

Martis campus.

Ἄρεος πεδίον, id est, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Pisandro citat. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quiq; rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, sed pugnis. Nõ ex iure manu consertum, sed improbis clamoribus. Et quibus ius est in armis, quos Hesiodus eleganter composita voce χειροδίκας vocat. Ceterum in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis hastis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id est, Argenteis hastis pugnare dicuntur, qui cum negotium alio pacto confici nequit, muneribus, & largitione perficiunt. Nihil autem tam arduum, quod pecunia non explicetur. Quemadmodum eleganter dictum est à M. Tullio actione in Verrem secunda. Nihil esse tam sanctum, quod non uiolari, nihil tam munitũ quod non expugnari pecunia possit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythij, qui Philippo regi consulenti quo pacto posset victoria potiri, responderit ad hunc modum.

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. id est,
Argenteis pugna telis, atque omnia vinces.

Videlicet iuuenes, vt quosdam largitionibus ad proditionem sollicitaret, atque ita consecuturum, quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, id est, Architæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulũ, & obstreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris lusitantibus daretur, ne quid interim ex vasis domesticis contingerent. Quemadmodum docet Arist. 8. libro Politicorum Suidas indicat Archytam fuisse Pythagoricum Empedoclis præceptorem. Quamquam huius nominis referuntur aliqua, tamen consentaneum est hunc Tarẽtinum philosophum eius organi fuisse opificem, utpote qui fertur in mechanicis mire præcelluisse. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quamquam Diogenes Laertius in huius vita testatur, huius nominis & architectum fuisse quendam, qui librum quoque conscripserit de machina. Colũbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuẽtum hoc Archytæ philosopho. Sed vtriuscunque fuit inuentum, consentaneum, est huiusmodi quoddam organum fuisse, quod suapte sponte sonaret. Vnde non absurde torquebitur in eos, qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους, & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas,

bulas, blaterones, & linguaces: In quos Eupolis scite:

Λαλεῖν ἄριστος, κἀδυνατώτατος λέγειν. i.
Ad garriendum præcipuus, & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inscite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. id est,
Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum silendi habebat impotentiam.

Habebatur simile quiddam & apud Romanos, Citeriam appellabant. Erat ea effigies quædam arguta, & loquax, quæ ridiculi gratia in pompa vehi solita sit. Vnde M. Cato in M. Cecilium: Quid ergo dicerem amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum iri, ludis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbij speciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquacior. & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cum multis Citerijs certare possit.

Aratro iacularis.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, i. Aratro iaculari dicũtur, qui quippiam incircumspecte faciunt, haud prospicientes quid sit in posterũ euẽturum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius vsum paullo post sit desideraturus. Recensetur à Diogeniano. Translatũ videri potest à belli temporibus, quibus vomeres, marræ, & sarcula, reliquaque agriculationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς εὐθυμίας vsurpat, veluti de re vehementer absurda: οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, id est, Neque enim is, qui vult aratro iaculari, & boue leporẽ venari, est infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἀποθνήσκων, i. Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Athenien. in muneribus captandis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Vnde & apud Aristoph. frequens iocus in τοὺς δωροδοκοῦντας. Auctor Diogenianus.

Argi collis.

Ἄργου λόφος, i. Argi collis. Vbi quis ingentibus malis esset implicitus. Potest accommodari, vel ad locum, vel ad negotium varijs obnoxium calamitatibus. Natum aiũt à colle quodã, cui cognomen Argi, freq̃ũtibus homicidijs, ac latrocinijs infami.

Asinus esuriens fustem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui ventris, compendijve gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristot. in lib. Moralium tertio, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες, τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, id est, Nam isto pacto & asini cum esuriunt essent fortes, quod licet verberentur, non discedunt tamen à pabulo. Negans fortem esse censendũ, qui quouis pacto toleret incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt, nullis verberibus à pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sanè quam elegãter describit asininam patientiam Iliados λ.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθὴς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασαν ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς. id est,
Vt cum per segetes ignauus trãsit asellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fustis, neque segnius ille profundam
Ingreditur segetem, pueri sed fustibus illum
Cædentes studio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eijciunt, vbi pastu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, idest, Aut florẽ, aut cucurbitam. Id perinde valet quasi dicas: Aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut dãnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem κρίνον appellant. Incertũ autem vtrum mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spem significabant, per cucurbitam vitalem. Diphilus apud Zenodotũ; ἐν ἡμέραις αὐτὸς ἑπτὰ σοι γέρον θέλω παρασχεῖν κολοκύντην, ἢ κρίνον, i. Ipse tibi senex intra septem dies exhibere volo cucurbitã,

aut crinum, id est, possum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic non dissimile est illud, quod apud Homerum Odysseæ δ. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti:

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id est,

Is superest, aut interijt. Nam vera loquédum est,

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias:

O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.

Nuda gratia.

Αἱ χάριτες γυμναὶ, i. Gratiæ nudæ. Admonet adagium, vt candide, ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda, simpliciaq; omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id est, gratias, humanitatis, & beneuolentiæ præsides. Horat. in Odis:

Gratia cum nymphis, geminisq; sororibus audet
Ducere nuda choros.

Idem alibi:

Et solutis gratiæ zonis.

Sunt qui parœmiā ad ingratos referant, quod ab ijs gratiæ veluti dispoliētur, dum semper auferunt beneficij quippiam, nihil rependunt. Itaque conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, id est, Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici cōsueuit, vt de quibus est in Epigrāmatis Martialis libro octauo.

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbium à Crobylo lenone quodam omnium scelestissimo. Is duo scorta domi alebat, quorum lenocinijs quam plurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eosdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tanquam pares improbitate cum hoc copulari deberent, vel quod iugum, id est, par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μῦλος πάντ' ἀκούων, id est, Mylus omnia auscultans. Dici solitum, vbi qui se dissimularet audire, fingeretq; surditaté, cum omnia tamen auribus curiosis captaret, auscultaretq;. Tractum videtur à mola, vnde exploratores obseruare soleant quæ fierent, nam μύλον molam sonat Græcis, aut Myli curiosi cuiuspiam moribus. Zenodotus testis est, Cratinum hoc vsum adagio in Cleobulinis. Hesychius indicat Mylon fuisse poetam quempiam Comicum, præterea piscis esse nomen, mullum opinamur sentiens. Ad hæc μύλλον Græcis significare, curuum, obliquum ac distortum. Scribit enim duplici λλ. De carcini Strobilis dictum est alias. Habent autem principes quidam & hoc sycophantarum genus, qui se fingunt surdos, ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienses, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες, i. Nos decem Rhodienses, decē naues. In eos torquendū, qui nimium suis tribuunt viribus. Natum videtur à dicto Thrasonis cuiuspiā, qui decē homines, decē nauibus opposuerit. Nisi malumus ad Homericum illud referre:

Τληπόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων. i.
Tlepolemusq; Heraclides, magnusq; bonusq;
Ter ternas naues Rhodijs præstantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus cursus.

Κάμπιος δρόμος, i. Obliquus cursus. Quoties res arte, ac dissimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis, atq; ambagibus quibusdā pergimus ad id, quod assequi conamur. Sumptum adagium à genere quodam cursus, qui κάμπιος dictus est, propterea quòd anfractibus certis, ac flexibus perageretur. Vt in alijs impetus, & celeritas plurimum valuerit, in hoc ars, & ratio plus habuerit momenti. Huiusmodi cursus genus describit Virgilius lib. 5.

Olli discurrere pares, atq; agmina terni
Diductis soluere choris, rursusq; vocati
Conuertere vias, infestaq; tela tulere.
Inde alios ineūt cursus, aliosq; recursus.

Ac paullo post:

At quondam Creta fertur labyrinthus in alta

Parietibus textũ cæcis inter, ancipitemq́;
Mille vijs habuisse dolum, qua signa sequendi.
Falleret indeprehensus, & irremeabilis error.

Potest à nauigãtibus traductũ videri, cũ reflantibus ventis, transuersim nauigant.

Ne Iuppiter quidem omnibus placet.

THEOGNIS in sententijs:
Οὐ δὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντας ἀνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. i.
Neque Iuppiter ipse,
Siue pluat, seu non, vnicuique placet.

Hodieq́; vulgo dicunt, neminem inueniri, qui satisfaciat omnibus. Nam alijs alia probantur. Et:

Tres mihi conuiuæ, prope dissentire videntur:
Poscentes vario multum diuersa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. i.
Inter homines nihil erit æque iucundũ, videlicet quòd alios alia delectant, & suũ cuique pulchrum est.

Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.

Οὐ γὰρ πείσης, οὐδ' ἂν πείσης.
Haud etenim persuaseris vnquam,
Nec si etiam persuaseris istud, prouerbiali schemate dictum ab Aristophane. Est autem hyperbolæ genus, qua significamus tã quã ἀδυνατώτατόν τι. Perinde quasi dicas: Non credam, etiam si videro.

Nouit hæc Pylæa, & Tyttygias.

Οἶδεν τε πυλαῖα ταῦτα, καὶ τυττυγίας. i.
Hæc & Pylæa nouit, & Tyttygias.

Hoc velut ænigmate veteres innuebãt, opes malis artibus quæsitas. Tyttygias plagiarius quispiam fuit, qui seruos, & res alienas, quas furto sustulerat, in Pylęa, is est Arcadiæ locus, venditare consueuit, atq; hoc quæstu diues euasit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem pascit.

Πολυκράτης μητέρα νέμει, i. Polycrates matrem pascit. Hoc adagiũ ex historia petunt, narrãtes Polycratem Samiorum tyrannũ, matres militum, qui in bello interissent, recensuisse, easq́; locupletioribus ciuibus nutriendas tradidisse, vnamquamq; his commẽdãtẽ verbis σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι, id est, Hanc tibi do matrem. Vsum prouerbij non adscribit Zenodotus, proinde liberum est vnicuiq; conijcere, cui sententiæ rectissime possit accommodari. Putamus non incommode posse vsurpari, quoties aliquis in cõmendandis amicis est benignior, officiosiorq́;. Aut vbi quis alieno sumptu de quopiam bene mereri studet, ita vt alijs nummos impendentibus, ipse præter officiosa quædam verba nihil insumat.

Teipsam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id est, Laudas te ipsam. Hemistichium iambicum, quod accinitur, vbi quis sese laudat, suiq́; tibicinem agit. Plene sic effertur:

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. i.
Laudas teipsam mulier Astydamæ in modum.

Astydamas histrio quispiã fuit Morsimi filius. Huic statua in theatro ponẽda decreta fuerat, quod in agẽdo Parthenæum sese gnauiter, ac scite gessisset. Itaq; titulum ipse cõscripsit, in quo suas laudes complectebatur, eumq́; in concionem attulit, vt approbatus adderetur statuæ. Verum suffragijs populi decretum, ne molestus ille titulus inscriberetur. Ea res primum comœdię iocis agitata, post in prouerbium abijt. Ita nunc quoq; non infacete vulgus dictitat, malignos esse vicinos illi, qui ipse laudator sui fuerit. Recensetur à Zenodoto. Titulus quem Astydamas statuæ suæ inscripsit, extat etiam num apud Suidam:

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν,
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος·
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ' οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos versus elegãter Latinos reddidit Cõradus Goclemus, linguæ Latinæ publicus olim professor in Academia Louaniẽsi, iuuenis vtriusq; linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq; scribendi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, subscribere visum est:

Vixissent vtinam mecũ illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguę suauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamẽ haberem.
Nunc adimũt, in quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadã ab Basiliũ: ἐπῄνεσα γὰρ ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας, i. Laudaui me ipsum vt Astydamas.

Syrbenæ chorus.

Συρβηνῶν χορὸς, id est, Syrbenæ chorus. De choreis incompositis, ac tumultuosis olim dictitatum, Nam σύρβην quidam vocē existimant, qua subulci erga sues vtantur, vnde & σύρβα pro tumultu abutuntur. Ceterum Hesychius interpretatur, σύρβα, μετὰ θορύβου. Idem mox addit σύρβην Græcis sonare thecam fistularem, vnde συρβηνεὺς dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus libro 15. Ἐπεὶ θόρυβος κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηναίων χορὸς, id est, Cum conuiuium esset plenum tumultus. Quis, inquit, iste Syrbenæorum chorus? Sic enim cōstanter refert hanc vocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima: & aliquanto post ex Clearcho docet, quis sit συρβηναίων χορὸς, videlicet in quo quisque quod sibi visum fuerit, canat, nec auscultet, quid præscribat is, qui choro præsidet, quique docet quemadmodum oportet canere. Ducta videtur metaphora à dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicetur in homines inter se discordes, & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.

Hesiodi senecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, id est, Hesiodia senecta. Longęua, viuaxque sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi:

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ᾽ ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autē ait, eum bis pubuisse, significat, extremā senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porro quod bis sepultum, alludit ad historiā, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapiētum. Cum ob suspicionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, Delphinorum agmen illud exceptū, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrum ex more peragerent, & recēs Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis auctores vestigarunt: eos comprehensos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepelierunt. Sed occultāt sepulchrū propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodum Homeri natiuitatem permultæ vrbes sibi uendicant, ita Nemeos simul, & Orchomenios Hesiodi sepulchrū sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus, cū in mare proiectus esset. Proinde videat lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum sit ἀντιάσας, quod paternum admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.

Lotum gustauit.

Λωτὸν ἔφαγες, id est, Lotū gustasti, de iis dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hęrerent, velut obliti reditus. Neq; incōcinne dixeris in eos, qui simulatq; semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sūptū à fabula Lotophagorū, de quibus meminit Homerus Odysseæ lib. γ. narrās quē admodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti:

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ᾽ ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ᾽ ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ᾽ αὐτοῦ βούλοντο μετ᾽ ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id est,

Verum illis lotū degustādam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suauē fructū, neq; nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autē Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioscorides libro 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomē etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrastus libro De Plantis quarto, capite nono. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiusdam recentioris: quod quoniam uidebatur haud illepidum adscripsimus.

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi rictu, ubi res quæpiam præter spē recipitur, quæ iā plane perijsse videbatur, veluti cum pecunia erepta à prædonibus, aut rapaci tyranno,

no, aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis: Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur à Diogentano. Natum videtur ab Æsopica fabella, quæ narrat gruem, cum stipulata mercedé os, quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam à lupo fuisse, cum is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quod ex ore lupi caput incolume retulisset.

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id est,
At quisquis probus, is multum lacrymabilis est vir.

De ijs dicebatur, qui facile commouerẽtur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymare dicuntur, qui misere scunt. Ouidius:

-Quibus possint illacrymasse feræ.

Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilem appellat:

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Aeneæ duriciem incusans,

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Num lacrymas victus dedit, aut miseratus amantem est?

Potest & ad Heraclitum referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitum. Contra duros, & inexorabiles, adamãtinos ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit & huc detorquere, quod boni fere cum paupertate rem habent, multaque coguntur perpeti. Adagium recensetur à Zenodoto.

Bocchyris.

Βάκχυρις seu βόκχυρις, nã vtrũq; reperitur. Plutar. in vita Demetrij, Bocchoré uocat, indicans exactum iudicium, βοκχόρεως κρίσιν appellari solere. Rex quidã fuit Ægyptiorum, adeo notæ, & incorruptæ in iudicandis litibus iustitiæ; vt vulgo si quem magnopere iustum, & integrũ significare vellet, Bocchyrim appellaret: perinde quasi Rhadamantum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitiosa taciturnitate testatur, fabulam de hoc iactatam fuisse, quod esset cũ natura grauis, & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, quæ capiti circumuoluta, superne hominem inumbraret, vt ostento territus recte iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici potest & de ijs, qui non temere de re quapiã pronunciant. Negant enim hunc regem solere sententiam ferre, nisi de caussa iam comperta, & certis argumentis deprehensa; & tamen huius Bocchyris iudicium quoddam reprehensum fuit à meretrice Lamia. Adolescens quidam in Ægypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, vt adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eo viso liberatus est ab amore, desijtq; scorto molestus esse. Illa vbi factum reiciuit, appellat adolescenté, petit pactã mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Bacchorem. Is caussa cognita pronunciat, vt adolescens tantum pecuniæ afferret in vasculo, quantum illa postulasset, eamq; præsente, ac inspectante Theonide, huc illucq; manu tenens uolueret, & illa interim hæreret vmbræ, quasi recte somnium umbra pensaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehendit Lamia meretrix. Per somniũ, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrij.

Camelus saltat.

VBI quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, sicut aiũt, Minerua, camelũ saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus, ac tetricus, affectet elegans, ac festiuus videri, naturæ, genioq; suo vim faciens. D. Hieronymus prouerbii nomine citat, torquetque in Heluidium. Risimus, inquit, in te prouerbium, Camelum vidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiã, qui cum à Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi vellet.

Canis in vincula.

Κύων ἐπὶ δεσμά, id est, Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis seipsum in seruitutẽ, aut in malum aliquod iniiceret. A canibus sumptum vltro se præbentibus vinciendos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici: βοῦς ἐπὶ δεσμά, id est, Bos in vincula.

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς κῶον, id est, Chius ad Coum. De comparatione vehementer inæquali dicebatur. Nam in ludo talorum iactus, qui Chius dicebatur, vnioni respondebat, Cous senioni. Quem Græci Chiũ dicunt, nos canẽ uocamus, & quem illi Coum, siue ἑξίτην, nos senionem. Porro quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter felices. Vnde Persius:

-Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, dãnosa canicula quan
tum
Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis:

Senio nec nostrũ cum cane quassat ebur.

Quod si verum est, adagium conueniet non solum in collationem rerum inæqualium, verum etiam pugnantium. Velut si quis conferat plebeium cum rege, Chius est ad Coum: si quis adolescentem cum sene, contrarietas est, non solum inæqualitas. Adagij meminerunt Zenodotus, Hesychius, & Suidas, nisi quod Suidas pro ἐν habet ἔνδον, pro ἑξ ἔξω. Id vtrum scribæ culpa cõmissum sit, an interior talis pars, & exterior intelligenda sit, doctis excutiẽdum relinquimus. Fit autem interim allusio ad gentes, quarum vtriusq; mores non caruerunt nota, sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi: κριὸς πρὸς τὸν κριῶτα.

Optimum condimentum fames.

OPTIMVM condimentũ fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxũ Atheniensium, qui varijs cupedijs, & operosis cõdituris conarentur efficere, vt cibus saperet palato, cũ id optime præstet fames, condimentum vt optimum, ita & vilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet, hodieq; vulgo tritum prouerbiũ, famẽ efficere, vt crudæ etiam fabæ saccarum sapiãt. Antiphanes apud Stobęum: Ἅπαντ᾽ ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. i. Præter seipsam cetera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idẽ sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquã turbidam bibisset, & cadaueribus inquinatã, negauit, se vnquam bibisse iucundius, nimirum nunquam sitiens biberat. Eandem sententiam sic apud Athenęũ lib. 4. effert Xenophon: ἡδὺ μὲν μᾶζαν, καὶ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id est, Dulce est mazam, & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam è fluuio haustam bibere. Ibidem refert quiddam non infestiuum de Socrate, qui frequenter ad multam vesperam ambulare consueuit ante ędes suas: percontantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, comparo in cœnã. De Dionysio, cui fastidienti nigrum ius, quod in phiditijs apponebatur, coquus respondit, non esse mirum, cum deessent condimenta, de palęstra, cursuque ante cœnam sentiens, alias nobis dictum est. Aut natum à Socrate prouerbium, aut ab illo vsurpatum, quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorum 2. Diceret id, quod Socratem, qui voluptatem nullo loco numerat, audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potionis sitim. Licebit non nihil gratię addere prouerbio, si longius deflectatur: velut ad litterarum studium, quod eo dulcius est, quo uehementius sitiantur litterę. Et voluptates commendat rarior vsus.

Phani ostium.

Ἡ φάνου θύρα, id est, Phani ostiũ. Id accinebatur, vbi quis frustra seruasset aliquid, veluti si cuius vxorem adulterio uitiari cõtingeret, quã tamen ille multa zelotypia seruasset. Natum aiunt à Phano quodã vsurario: vel vt alij dicunt, cęco, qui cũ cellę penuarię ostium ita obstruxisset, vt citra strepitum non quiret aperiri, tamẽ à ministro apertũ est, sublatumq; penu. Alij narrant, huic Phano vxorem fuisse parum spectatę fidei, quam quod is haberet adulterij suspectam, atrij fores sic occlusit, vt non nisi cum stridore, sonituq; possent aperiri. Verum illa cũ per tegulas reciperet adulterũ, vicini per iocum dicebant, ἡ φάνου θύρα. Eaq; vox postea cessit in vulgi sermonem. Haud scimus, an sit idem cum eo, quod refert Eustachius in Odysseæ lib. vlt. φανίου θύρα, A Phania quodam, qui finxerit sibi multam opum vim domi reconditam esse.

Viro Lydo negotium non erat.

Ἀνδρὶ λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, i. Viro Lydo negotiũ non erat,

erat, at ipse foras profectus parauit. Dici solitum, vbi quis impatiens otij, ipse sibi negotium, ac turbam arcessit. Allusisse videtur huc Plutarchus, aduersus Coloté: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, id est, Mihi vero videtur quemadmodum Lydus ille, in seipsum aperire non vnam ianuam, sed maximis, ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurum. Sumptum à Crœso Lydorum rege, qui antea felix, rebusq; florentissimis vtens, Cyrum in se prouocauit: a quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.

Ne vmquam viri senis.

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν, i. Tu ne viri vmquam inspicito podicem senis.

Id est, ne requiras illud à quoquã, quod ab eo præstari non possit. Veluti si quis à philosopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, a sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior est, quam vt libeat interpretari: simul auté apertior, quam vt opus sit. Refertur à Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit.

Ἀμαία τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν, id est, Amea ad Azesiam accessit. Dici consueuit de re diu, multumq; quæsita, desiderataque. Didymus auctor est, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proserpinam, Azesiam. Nota fabula de Proserpina à Plutone abducta ad campos Elysios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur à Plutarcho in Alexandrinensium prouerbiorum collectaneis.

Tamquam heros in clypeo excipere.

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, id est, Immo tamquam heros in clypeo te volo hospitio accipere. Dici solitũ, vbi quis suis ipsius artibus, aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conaretur. Inde ductum, quod antiquitus heroes assidue in armis agentes, velut in clypeo diuersabantur: & si quid opus fuisset amicis, quod armis præstari poterat, id prompte præstabant, vtpote sola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem, Euander Æneam villosi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clypei.

Iouis sandalium.

Τὸ Διὸς σάνδαλον, id est, Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatem: veluti si quis insolés sit, ac ferox, quod regius sit coquus, aut imperatoris satelles, aut pontificius tonsor, apposite dicetur, τὸ Διὸς σάνδαλον. Nihil autem vetat, quo minus & ad rem accommodetur: vt si quis equum regiũ, aut vestem miretur, quemadmodum vulgus facere consueuit non ob aliud, nisi quod regis sit. Suidas ex Eupolide citat.

Lux affulsit.

VBI melior rerum spes ostẽdi cœperit, lucé adfulsisse dicunt. Euripides in Oreste: Ἥκει φῶς ἐμοῖς, καὶ σοῖς κακοῖς. id est, Meisq; venit lumen, ac tuis malis.

De Menelao dictum, é cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabant. M. Tull. in Antonianarũ prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno, quod pertuleramus, sed etiam regni timore sublato. Porro lumen fausti ominis apud veteres fuisse, testis est & M. Varro lib. De lingua Latina 2. Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiusmodi religioné Græci quoque cum lumen infertur, solent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretantur. Vnde inuisam abrumpere lucem. Et tædet cęli conuexa tueri. Euripides in Iphigenia in Aulide:

Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν, i. Lucem tueri est hominibus dulcissimum.

Et apud Græcos βλέπειν, simpliciter dicuntur, qui viuunt. Ægyptij vitam lucernæ symbolo repræsentabant, quod nihil aliud existimarent esse vitam, quam ignem humore, velut olei liquore, nutritum.

Lupus aquilam fugit.

Λύκος ἀετὸν φεύγει, i. Lupus aquilam fugit, vbi periculum imminens euitari nõ potest. Aquilam enim, alata cum sit, frustra lupus fugit. Refertur à Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originem prouerbij. Numquam enim audiuimus aquilas molestas esse lupis.

Lupus

Lupus ante clamorem festinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, id est, Lupus ante clamorem festinat, vbi quis admissi conscius, vltro timet, prius quam accusetur. Siquidem lupus simul atque prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto rusticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.

Lupo agnum eripere postulant.

LENO quispiam in Pœnulo Plautina: Lupo agnũ eripere postulant, nugas agunt. Vbi quis frustra conatur prædam recipere, cui semel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur sperare futurum, vt lupus agnum semel abreptũ amittat. Confine illi, quod alibi diximus, ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi ore.

Viam qui nescit ad mare. &c.

PLAVTVS in Pœnulo: Viam qui nescit, qua deueniat ad mare, eum oportet amnem quærere comitem sibi, id est, qui rem commode conficere nequit, is quauis ratione conficiat necesse est. Potest & in hunc accommodari sensum, qui per se non sapit, alijs obtemperet, qui plus sapere videantur. Potest item in hunc, Qui recte viuendi rationem ignorat, eos sibi proponat, quorum vita laudata est. Fluuius etiam si longis ambagibus, tamen aliquando ad mare deducit, quandoquidem illuc infunditur. Huic confine est, qui viæ ignarus est, virgiferum adhibet. Cato Censorius in eos, qui subinde ambirent magistratum, non inscite dicere solet: eos καθάπερ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων ζητεῖν πορεύεσθαι μὴ πλανῶνται, id est, Non aliter quam viæ ignaros semper velle cum virgiferis incedere, ne errarent. Magistratus enim ex more lictor, aut aliquis virgam gestans præcedebat.

Volens nolente animo.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id est, Volens inuito sane animo. Hemistichium Homericum Iliados libro quarto. Dicendum, vbi quis fingit se nolle, quod cupit: aut contra. Terentius nõ dissimili figura dixit in Andria: Tu voluntate coactus es tua. Non nunquã de ambigente, animiq; incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba:

Ὁ δ᾽ οὐ θέλων τε, καὶ θέλων. id est, At is volensq;, & non volens.

Est etiam in arcanis prouerbijs Hebræorum: Pigrum uelle, & non uelle.

Vulturis umbra.

Γυπὸς σκιά, id est, Vulturis umbra. De nullius precij homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Sed magis quadrare uidetur in hæredipetas, aut alioqui rapaces, inhiantesque prædæ. Respondet illi: Si uultur es, cadauer expecta.

Præsens abest.

Παρὼν ἀποδημεῖ, id est, Præsens peregrinatur. In eum dicendum, qui non animaduertit ea, quæ dicuntur, cogitatione alijs in rebus occupata. Vnde quos iubemus attẽtos esse, ijs sic loqui solemus: Hic estote, & hoc agite, & adeste animis. Hodieq; uulgo dicunt, cogitatione peregrinantẽ, domi non esse, sed foris. Terentius in Eunucho: Cũ isto milite præsens, absens ut sies, i. corpore quidem præsens, cæterum animo semota. Cõtra qui amãt, absentes, præsentes sũt: ueluti de Didone Virgilius in quarto: Absens absentem, auditque, uidetque.

Theocritus Cyrenensis Therapeutices lib. I. ex Heraclito Ephesio adducit: Αξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι, φάτις, αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρέοντας ἀπεῖναι, id est, Stolidi cum audierint, surdis sunt adsimiles. Testatur prouerbiũ illos præsentes abesse. Item Aristophanes in Equitibus:

Πρός τε τὸν λέγοντ᾽ ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,
Tu semper inhias ad loquentes, ceterum
Animus peregre est, mensque tua præsens abest.

Vna lauabor.

Παραλοῦμαι, i. Vna lauabor. Dici consueuit, ubi quis insinuat se in societatem alterius, aut ubi quis admittit aliquẽ in societatẽ: uti qui pauperior est, sumptum effugiat. Suidas ait olim fuisse morẽ, ut diuites una cũ pauperibus lauarent: ut quibus propria supellex strigilum, spongiarum, guttorum, atq; id genus rerum non esset, diuitum uterentur supellectile. Citat idem Aristophanem ex Anagyro: ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τοὺς σπόγγους ἐᾶν. id est, Verum oportet omnes una lauare, ac spongias omittere. Tamquam hoc cõmoditatis laturi sint tenues,

tenues, si cum diuitibus balneum ingrediantur, vt spongijs suis parcant. Vnde nobis videtur, non inconcinne dici posse, vbi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam citra suum incommodum præstat, perinde vt ingens beneficiũ imputat. Quidam codex habet: παραδύομαι, velut vna mergor.

Pinus in morem.

Πίτυος τρόπον, i. Piceæ ritu. Vbi qui funditus, radicitusq; perit, ita vt nullo pacto restitui possit, piceæ ritu perditus dicitur. Nã piceam succisam negant suppullulascere. Meminit huius prouerbij Staphylus, citante Diogeniano. meminit & Suidas.

Procridis telum.

Πρόκριδος ἀκόντια, i. Procridis iacula. De ijs, qui veluti certis telis, quidquid animo destinant, assequuntur. Sumptũ a notissima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationũ septimo, de Cephalo, qui certo iaculo emisso, Procridem vxorem interemit, ratus feram esse. Huic diuersum est illud Horatianum.

Non semper feriet, quòdcunque minabitur arcus.

Id est, non semper assequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμέρου κύνες, i. Promeri canes. Dici solitũ, vbi quis nouo casu pœnas daret ijs, quos aliquando læsisset. Promerus regius quidã minister fuit. Is Euripidem tragicum poetam, supra modum exosum habebat, delatus ab eodem aliquando, nescio quo nomine apud regem. Quare postea canes quosdã feros in poetam soluit, a quibus ille deuoratus interijt. Proinde quoties potens quispiam offensus, aliquos subornat, submittitq; qui tibi negotium facessant, tempestiue dixeris, προμέρου κύνες. Conuenit cũ illo, quod alio dictum est loco, κυνὸς δίκην, id est, Canis vindictam. Recensetur a Diogeniano.

Magistratum gerens, audi & iuste, & iniuste.

Ἀρχῶν ἄκουε καὶ δικαίως, κἀδίκως. id est, Princeps iniqua, & æqua pariter audias.

Sumptum aiũt hoc adagium ex Solonis elegijs, etiam si hic trimeter est iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reip. muneribus versatur, patientissimis sit auribus, æquoq; animo & bene, & male audire consuescat: neque facile populi vel laudibus, vel conuitijs à recto dimoueatur. Cõgruit huic illud Sophocleum in Antigone.

Ἀλλ᾽ ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ, καὶ δίκαια, καὶ τἀναντία. id est,
Sed quem instituerit ciuitas, & parua est
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Potest & ad hoc accõmodari, quod quidã Romanus imperator dixisse legitur, in ciuitate libera linguas itẽ liberas esse oportere. Neque vero mirum aut magnum, si principes permittant populo, quæ velint dicere: cum ipsis liberum sit, quæ velint, facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare cõsueuit, quod alius probat, alius damnat. Maiore autem animo oportet esse principem, quam vt huiusmodi voces captandas, aut obseruandas existimet: tantum id spectet, quod ex vsu sit reipublicæ. Huc Alexandri dictum pertinet, cui cum quidam renunciasset, esse, qui de ipso male loqueretur: Regium est, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. id est, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim, qui fulguris imitatione quadam e vasculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi uim nullã habet, pueros modo territat. Habentur & hodie specula quædam, quæ vibrata ad solem fulgur imitantur: uerum id fulmen non est, quod montes, ac maria percutiat, ut inquit Plinius. Parœmiam recenset Diogenianus. Ad quam allusit Augustinus, in lib. De quinque hæresibus, Non nos hostium turba, non bellantiũ reuocet forma, non quasi uitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σιτίον, i. Atqui e puris paleis trituram fruméti facis, id est, Operam sterilem, & infrugiferam sumpsisti. Natum a rusticis adagiũ, cum male enatis segetibus, præter culmos & paleas nihil afferunt in horrea. Recensetur a Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, i. Atrei oculi. De toruo, truculentoq; aspectu dicebatur. His enim oculis in tragœdijs inducebatur Atreus, qui

qui Thyestæ fratri filios ipsius epulandos apposuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion.

Ἄφωνος ἱππαρχίων, id est, Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmutescit, cum maxime vox illius expectatur: id quod non raro consueuit quibusdam in cœtu dicturis euenire, vt subito velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod aiũt accidisse Theophrasto, homini in circulis alioquin eloquentissimo. In huiusmodi casu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos præcipuos fuisse citharœdos, Hipparchionem, & Rufinum. Cum autem in solemnibus ludis, qui decimo quoque anno apud Iuliopolitas agebantur, essent inter se decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri strepitu turbatus, obticuerit, eaque res in vulgi iocum abijt, Auctor Zenodotus.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil.

Ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ἕλοι, ἄλλο δὲ οὐδέν. id est,

Vna fames auri Spartam capiet, subigetq́;
Præterea nihil.

De ijs, qui sola pecunia possunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo responsum est Alchmeni, & Theopompo Spartæ regibus, tum demum vincendos esse Lacedæmonios, cum aurũ, & argentum in precio cœperint habere. Respondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam esse, quin capi posset, modo asino pateret accessus onusto auro. Respondet & Danaes fabulæ, à qua nulla custodia, auri insultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in secundo libro Officiorũ, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem solidam dormire noctem.

INTER pleraq; Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorũ vice celebrata fuisse testatur Macrobius, illud vel præcipue annumerauimus, quod est in Iliados libro secundo:

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. i.
Haud dignum duce, id est, noctem dormire per omnem.

Admonet parœmia, vigilantiam, ac solicitudinem maxime cõuenire principibus; vt qui tantam negotiorum sarcinam substineant humeris. Vnde & Virgilius Ænea suum alijs dormientibus, aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitq́; cogitabundum, sobrium, & de futuris agitantem animo:

At pius Æneas per noctem plurima voluens.

Et rursum:

Ænea potes hoc sub casu ducere sõnos?

Atque iterum:

Vigilasne Deum gens
Ænea? vigila.

Huius rei præclarũ exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidẽ cum Thebani ciues festis quibusdam diebus solutius compotationibus indulgerẽt, licentiusq́; voluptatibus fruerentur, ille solus vigil, ac sobrius arma lustrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, respondit se νήφειν, καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν, καὶ καθεύδειν. id est, sobriũ esse se, ac vigilare, quo reliquis liceret temulentos esse, ac dormire, quemadmodum refert Plutarchus in libello Aduersus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero, dicũtur ad Agamemnonem sub persona somnij, Nestoris speciẽ imitantis Integrũ carmen sic habet:

Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. i.
Belligeri Atridæ proles dormis ne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est,
Cui populi cõmissi, & tãta negotia curæ.

Eundem ceteris dormientibus solum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id est,
At reliqui Danaum proceres noctem vsque per omnem.
Dormibant, placido correpti membra sopore
At non Atridem pastorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, versantem pectore multa.

Consi-

Consimilem ad modum Iouem vigilātem fecit Iliados 2.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id est,

Tum reliquos omnes, diuosq́;, virosq́; tenebat
Pernox somnus. at insomnis Saturnius vnus,
Pectore sollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem cōmentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignū memoratu, nimirum regi Persarū hunc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubiculariū, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingressus, his verbis illum expergefaceret: Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σὲ φροντίζειν μεσορομάσδης ἠθέλησε. i. Surge rex, ac negotia cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit, Quod si quis princeps eruditus sit, ac prudens, huic nihil opus fuerit huiusmodi cubiculario monitore: sed ipsa ratio semper in pectore tale quiddā insonabit: φρόντιζε, & οὐ χρὴ παννύχιον. Plato septimo De legibus libro, multis modis vigilantiā commendat, maxime in principe. Eius verba sunt: Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα, καὶ πολίταις. i. Principes, qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis sunt formidabiles ciuibus, pariter & hostibus. Ac paullo superius eodem in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδένος ἄξιος. i. Nullus enim dormiens alicuius est rei. Dormiunt autē, qui oscitanter agunt, quibus interdum succedit, sed raro. Proin recte Pindarus Olymp. 10. Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροι τινὲς: Gaudium citra laborē pauci quidam assecuti sunt.

Capram portare non possum, & imponitis bouem.

PLVTARCHVS in commentario, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

Ἐπεὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ γελοῖον,
Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. id est,

Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam

Vbi quis, quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius, imponi sibi postulat. Veluti si quis impatientia paupertatis, nam ad id accōmodat Plutarchus, vsuris inuoluat sese, quod onus vix diuitibus sit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est,

Non enim equos vmquam mihi subduxere bouesve.

Prouerbiali figura videtur olim vsurpatum, pro eo quod est: Numquā me læserūt, aut adfecerunt iniuria: Cum negamus nobis esse caussam, cur illum aut illum odisse debeamus. Plutarchus in commentario de vitanda vsura: Καὶ ταῦτα μήμε οἴεσθαι λέγειν πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν. οὐδὲ μὲν ἵππους. idest, Neq; vero me existimetis hęc dicere, quod bellum mihi sit cum vsurarijs.

Numquam etenim vel equos mihi subduxere bouesve.

id est, numquam quidquam mei abstulerunt. Id quo longius traducetur à simplici sermone, hoc magis erit prouerbiales. Sūptum est autem ex Iliados Homericæ lib. primo: vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat sibi caussam esse, quamobrem cum Troianis bellum suscipiat, nisi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὔ τε μὲν ἵππους
Οὐδέποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id est,

Haud ego Troiugenum huc accessi nomine, quo cum
His bellum gererem, neque enim sum læsus ab istis.
Numquam etenim vel equos mihi subduxere, bouesve
Nec Phthies vmquam segetumq́;, virūq́; feracis
Sunt populati agros.

Dictū est autem ex antiqui sæculi ritu, quo cum vita mortaliū adhuc esset pastoralis, prima belli caussa erant abacta pecora: quemadmodū eleganter indicat Homerus Iliad. Σ depingens Achillis clypeum:

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν.
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο, καὶ ἕλικας βοῦς.

Οἱ δὲ

Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες:
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' οὔτι προνόησαν
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνον δ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας, καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ ſequuntur: Quos verſus ne quis omnino contemptos, queratur, ita vertimus:

De hinc procul bis ſpeculatores populi vnus & alter
Obſeruant, ſi fors videant ouiumve, boumve
Agmina, at hæc confeſtim adſunt, quæ pone ſequuntur
Paſtores duo, demulcentes pectora cãnis,
Ignari fraudis: contra illi ex compoſito, mox
Accurrunt, armenta boum, niueosq; bidentum
Concidere greges, cæſis paſtoribus ipſis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. id eſt, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid ſit ære alieno obſtrictum eſſe. Qui non ſit expertus, is Plutarchi commẽtarium euoluat De vitandis vſuris, quamq; ſit miſerum debere facile cognoſcet. Quid enim calamitoſius quam toties erubeſcere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, diſſimulare: nunc ſupplicem agere, nunc flagitare palam appellari, vitari, notari digito: breuiter numquam tui iuris eſſe? Nam hæc, cumq; his multa alia incommoda ſecum affert æs alienum. Extat in hanc ſententiam epigramma Græcũ huiuſmodi, titulo Automedontis:

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον, ὅς τις ἄπαις.
Ην δὲ μανεὶς γήμῃ τις ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' ἐπίκουρον ἐάσον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. i.
Qui nulli debet, fortunatiſſimus ille eſt.
Proximus huic cœlebs. tertius orbus erit.
Quod ſi quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum cõmoda grata feret:
Eueniat ſi ſors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus ſapiens, Epicurum quærere fruſtra,
Qua ſit inane ſinas, queq; ſient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus: περὶ τοῦ δεῖν δανείζεσθαι ſcribit Perſis duo fuiſſe peccata: primum debere, proximum mentiri. Nam ea iudicabãt cohærere, quod qui ſunt obærati, ſæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, eſt apud Herodotum libro primo.

Ad digituli crepitum.

QVI arrogantius, faſtuoſiusq; iubent quippiam, digituli crepitu ſignificare dicuntur. Diuus Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum monachum vſurpauit, in ſupercilioſum quendam, & faſtidientem, qui dicturus, digituli crepitu ſilentium imperabat: deinde ſimili faſtu ſingulas voces, per interualla promebat: vt ſingultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic geſtus fuiſſe dominorum, ſeruis humilius aliquod miniſterium innuentium. Martialis libro tertio in Zoilum:

Digiti crepantis ſigna nouit Eunuchus.
Item in Diſtichis:
Cum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur.
O quoties pellex culcitra facta mea eſt.

M. Tullius libro Officiorum tertio; Itaq; ſi vir bonus habeat hãc vim, vt ſi digitis cõcrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, ne ſi exploratum quidem habeat id omnino neminem vnquam ſuſpicaturum. Simile eſt illud de nuru, & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epiſtolis: Et nutu dicitur efficere, qui minimo negotio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obſequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Υν ὀρίνει, id eſt, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agreſtis prouocatus, recta petit eum, à quo prouocatus eſt. Sic enim narrant venandi periti, ſi quis ſuem lancea protenſa prouocarit, etiam ſi iam ille ſequebatur alium quempiam, illico vertere curſum, & in prouocatorem tendere, ne cuſpide quidem vitata.

Seruatori tertius.

Τὸν τρίτον τῷ σωτῆρι. id eſt, Tertiũ ſeruatori.

tori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuisionem, deq; quattuor virtutum generibus, vsurpauit adagium hoc, his quidem verbis: Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασὶ, id est, His dissolutis, animiq; partibus iuxta suam rationem distinctis, tertium seruaturi, quod aiunt. Sentit autem Proculus, absolutis duobus restare tertium, videlicet, quo pacto quattuor virtutes ad tres illas animi partes possint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide: πάλιν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. id est, Rursum igitur, inquam, tertium sospitatori, velut ab initio consideremus. Eodem allusisse videtur, licet rectius, libro De legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν, καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id est, Porro tertius vobis seruator videns principatum adhuc frementem, & animosum, ceu psallium iniecit illi, Ephororũ potentiam. Sentit Lacedæmoniorũ remp. tribus modis fuisse temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nam initio ex vna tantum phas erat. Deinde nobilium, ac principum potentiæ opposita vigintiocto seniorum auctoritas, quæ in grauissimis negotijs regiæ par habebatur. Postremo quinque Ephororum magistratus, cui rex parere cogebatur, Hæc autem omnia putat numinis prouidẽtia fuisse procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq; dicit, tertius seruator. Sumptum est adagium ex Isthmiorum hymno sexto Pindari, apud quem de tertio Iouis sospitatoris calice legimus ad hunc modum: Εἴη δὲ τρίτον.

Σωτῆρι πορσαίνοντας ὀλυμπίῳ, αἴγιναν κατὰ
σπένδειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. subaudi:
Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mẽs est, Optat Pindarus, vt aliquãdo vincat Olympia Æginensis, quo contingat tertium miscere calicem sospitatori Ioui, non sine laudibus, tum ipsius victori, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut simpliciter eum, qui sumitur in conuiuijs victorialibus, aut κρατῆρα τὸν ἀοιδῶν, id est, Calicem cantionum, quemadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν, id est,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres ostendit antiquitus fuisse morem, vt in conuiuijs primus calix misceretur Ioui Olympio, secundus heroibus, tertius Ioui seruatori. Testem huius rei citat Sophoclem ἐν ναυπλίῳ.

Ζεῦ παυσίλυπέ τε, καὶ διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id est,
Curarum ademptor Iuppiterq; & tertij
Libatio scyphi sospitatoris Iouis.

Citat & Æschylum in Epigonis:

Λοιβὰς διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ηρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν γε κρᾶσιν
Ηρωσι νέμω, εἶτα, τρίτον διὸς τοῦ σωτῆρος εὐ-
κταίαν λίβα. id est,

Libationes primum quidem Iouis tempestiuarum nuptiarum, Iunonisque. Deinde secundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis sospitatoris optabilem stillam. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος appellatum: quod hucusque potatio citra ebrietatem, animiq; noxam consisteret. Vltra quem si quis progressus esset, iam ad libidinem, intemperantiamq; res vrgere videretur: iuxta illud apud Apuleium Asclepiadis dictum, existimantis primum craterem pertinere ad sitim, secundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartum ad insaniam. Hunc autem eundem, διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, siue quod in hunc desineret bibendi modus; siue quod hic numerus inter omnes absolutissimus esse putatur, vt cui adsit & initium, & medium, & finis: eoq; rebus diuinis potissimum accommodatur, & à Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione constantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quod primam, & vltimam paterãm Ioui dicarint, mediam semideis. Primum enim heroibus medius locus competebat: vel, quod iuxta Platonis sententiam mediç cõditionis essent inter summos illos deos, οἳ ὄλυμπον ἔχουσι, vt inquit Homerus, quos Plato mentes autumat esse nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus, mortiq; obnoxios, Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametsi non eiusmodi, qualia sunt nostra, uerum aerea: cuius opinionis se fuisse testatur & diuus Aurelius Augustinus, in libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarũ fabulas

fabulas semidei compositæ, mediæq; sunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Almena, & Ioue, Castor, & Pollux ex Leda, & Ioue. Porro Iouem intelligunt mẽtem illam summam omnia simul complectentem, vt idem & initiũ, & finis sit omnium: eamq; ob caussam ab hoc auspicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis sospitatoris non semel Aristophanes in Pluto, velut hoc loco:

Τὸν οὖν δία τὸν σωτῆρα κἀυτός μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἐνθάδ' ἀυτοῦ καταμένειν. i.
Mihi itaque visum sospitatorem Iouẽ vt
Valere sinam, atque hoc permaneã posthac loco.

Tradit interpres tẽplum Athenis fuisse τοῦ διὸς σωτῆρος, quem eundẽ quidam ἐλευθέριον appellant. διὸς σωτῆρος mentionẽ facit & Athenæus in Dipnosophistis, libro secundo, addens olim fuisse morem, vt cibis appositis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis esset boni dei. Deinde cum suo quisque arbitrio diluisset, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum, vinum tuto, citraq; noxam bibi. At idem lib. vndecimo propemodum docet, & post cœnam a lotis manibus inferri solere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo, qui dictus est ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem qui scripserit in Saphone:

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
Μεστὴν διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Archiloche sumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit vti, cũ significabimus nos ad id, quod in negotio postremum, ac præcipuum est accedere. Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympiũ, ac sospitatorem. Plutarchus conuiuialiũ quæstionũ, decade quinta de tribus his calicib. loquitur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα καὶ σὺν ναοῖς, καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κιρναμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. id est, Neque enim cum deo rem diuinã facimus, reliquis omnibus dijs, maxime cum templis & aris vota facimus. Sed tribus crateribus mixtis, alijs de primo libamus, alijs de secundo, alijs ex vltimo. Nam inuidia stat extra chorum diuinum. Meminit huius rei & decade septima, demonstrans, cum vni sacrificabatur deo, omnibus simul vota fieri, sed non nominatim.

Hyperi vertigo.

Ὑπέρου περιτροπὴ, id est, Pistilli circumuolutio. Vbi quis semper idem agitat, neque quidquam tamẽ explicat. Plato Cumicus, opinamur, in Adonide, apud Zenodotum.

Εἶτ' οὐχ ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. i.
Dehinc mihi vertigo pistilli haud erit.

Plutarchus aduersus Stoicos significans, illorum rationes eodem reuolui: πολὺς οὖν ὁ διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον ἀυτῶν ἀφιᾶται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκάπτειν δοκῇς ἔασον, id est, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne redire videaris, omitte. Vnde videtur solere dici, cum eadem sæpius iterantur non sine tædio. Dialectici peti principium aiunt, quoties eodem reuoluitur argumentatio. Hesychius interpretatur de his qui semper eadem aiunt, neq; quidquam interim proficiunt. Huic ita finitimum est, vt idem videri possit, quod Plato recenset in Theætetο: ἡ μὲν σκυτάλης, ἢ ὑπέρου ἢ ὅτου δὴ λέγεται περιτροπή. id est, Scytalæ quidem, aut pistilli, aut si cuius alterius dicitur circumuolutio: cum sermo in idem reuoluitur, quemadmodum illic Theætetus iubet assentiri rectæ opinioni, eum, qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres vertit, scuticam, cũ Plato loquatur de loro, quod surculo circumuoluitur.

Sus sub fustem.

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, i. Sus sub fustẽ. Vbi quis sese in præsens discrimen, ac perniciem præcipitat, Nam sues apud quosdam fuste mactari mos est. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non possis, asinum agas.

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id est, Si nequeas bouem, asinum agito, id est, si non potes vt vis, vtcunque potes facito. Si fortuna splendidior non cõtingit, eam sortem quæ contingit, boni consulas: si quod optas nõ licet, id quod est proximum, amplectere. Auctore Suida.

Syren

Siren amicum nunciat, apis hospitem.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα. i. Hospitem apis, verum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi suæ quisque spei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum, quod optat. Nam Siren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis significat, verum insecti genus, api nõ dissimile. Auctore Suida. Quamquã apud Hesychium σείρη legitur, non σειρὴν.

Etiam si lupi meminisses.

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης. id est, Etiam si lupi mentionem fecisses, subaudiendum interuenisset: Quoties præter expectationem interuenit is, de quo fuerat mentio: cognatũ ei, quod alibi recensuimus: Lupus in fabula. Id frequenter accidit in Comœdijs, ac Tragœdiis arte, curaq; scriptoris, vt de quo fiunt verba, mox interueniat. Accõmodari poterit ad rem, veluti si apud auctorem protinus, vel casu occurrat, id de quo vertebatur sermo, adagiũ refert Zenodotus. Plato in Phędro, λέγεται γοῦν ὦ φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. id est, Aiunt igitur o Phædre iustum esse etiam quod de lupo dicitur, narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, i. Similior ficu. Per iocũ dicebatur, de uehementer inter se similibus. Ducta metaphora a ficorum inter ipsas similitudine. Plutar. aduersus Stoicos; Θαυμαστὸν, καὶ παράδοξον εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μέλιττῃ μέλιττα, μήτε πυρῷ πυρὸς, ἢ σύκῳ τὸ τοῦ λόγου, σῦκον, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id est, Mirum, & inopinabile, si neque palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod est in prouerbio, ficus, semper adsimilis fuisset. Confine est ijs, quę retulimus alibi: Non tam ouum ouo simile, & Non lac lacti magis est simile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δίδου, καὶ λάμβανε, id est, Simul & da, & accipe. Vbi res est, cũ homine parum certa fide, cui non sit tutum quidquam eredere, nisi statim receperis, quod fueris stipulatus. Torquebitur ad eũ, qui non collocat officiũ aut munus suũ, nisi iam certus de mutuo: nec spem emit precio, quemadmodũ ait leno Terentianus. Aristoteles hanc parœmiam venustius extulit libro Moralium Nicomachiorũ octauo, taxans amicos, quos mutua conciliat vtilitas: & perinde, vt in forensibus commercijs nõ dant beneficium, sed vendunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον. id est, Altera quidem omnino sordida, & cauponaria compensatio de manu in manum: Altera magis ingenua ad tempus. Allusit philosophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari.

Φοῖνιξ γὰρ δ' εὐθὺς γίγνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω. id est,
Phœnix enim fio ilico.
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notantur nimio cauponandi studio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat cum datur aliquid, & vicissim accipitur.

Semper me tales hostes insequantur.

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν, id est,
Me bella semper insequantur talia.

Vbi quospiam libenter odimus, ac simultatem illorum cõtemnimus: Est enim hominum genus, quos periculosius sit demeruisse, vt ait Seneca, quam offendisse: & quos magis expediat inimicos habere, quam amicos. Et quibusdam displicuisse, laudabile est. Et sunt cum quibus amicitia copulatum esse dedecori sit, simulate dissidere pulchrum. Potest accommodari & in eos, qui desciscunt ab amicitia, sed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id est,
Me semper hostes insequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος. i. Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuisse, quæ dicta sit Eripha, quod in virginitate consenuisset: perinde quasi eadẽ & anus esset per ætatẽ, & puella, quod adhuc innupta. Sunt qui tradant locustam agrestem, a nonnullis Mantin appellatam, in Sicilia γραῦν ἔριφον appellari. Aiunt autem quodcunq; animal aspexisset, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem veneficam

& fascinatricem quadrare videtur. Quod genus apud Horatium Canidia.

Anus saltat.

Γραῦς χορεύει.i. Anus saltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: velut, si senex ludat nucibus: aut princeps exemplo Neronis musicetur. Confine est illi, quod supra retulimus: Camelus saltat. Horatius in anum intempestiuæ libidinis.

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicem quandam, cum eum indecoris cõuicijs palam incesseret, nihil aliud responsi tulisse, quam versiculum illum ex Archilocho:

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσα ἠλείφεο. id est,
Vnguento anus cum sis caueto inungier,

Quid autem secutus Lapus vertit. Haud vnguenti, vetula cum sis oblita es, non satis coniectamus, nisi forte pro ἀλείφεο legit, ἠλείθεο aut ἐλίθεο.

Anus subsultans multum excitat pulueris.

Γραῦς ἀνακρετήσασα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id est,
Anus subsultans, multũ puluerẽ excitat.

In eos dici solitum, qui ob rerum experientiam, multum negotiorum aggrederentur. Videtur carmen heroicum syllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundam habebis fossam.

Γραῦς δέ τις ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις. id est, Anus velut equus, alte hiantem habebis ac nigrũ specũ sepulta. De ijs, qui penitus abijciuntur, tamquam prorsus inutiles. Equi postea, quam consenuerint, in altos terrarum specus aliquo præcipitãtur. Ita mulier olim amata, simul atque de floruit forma, fastiditur ab omnibus. Qualis est apud Horatium Lyce simile illi: Equi senectus.

Aphyarum honos.

Ἀφυῶν τιμή. i. Aphyarũ honos. Quoties humilibus exiguus quispiam honos contingit. Nam Aphya pisciculus est vilis: cui coquẽdo nihil adhibetur præter oleum, quo frigitur. Vnde iactatum illud ἀφύας τιμὴ τ' ἔλαιον, id est, Aphyæ honos oleum.

Cur non suspendis te?

Τί οὐκ ἀπήγξω, ἵνα ἐν Θήβαισιν ἥρως γένῃ: id est, Quin te suspendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios summus honos habebatur iis, qui sibi mortem consciuissent, præsertim pro salute patriæ; vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Decijs, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticensi, Bruto, & alijs plerisq;. apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis, qui sibi vim attulissent. Vnde per ironiam dictum putant, vt Thebis semideus fias. Dici posse videtur in eos, qui famæ ducti cupiditate, semet periculis grauibus obiiciunt. Refertur à Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit?

Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν; id est, Quid tibi Apollo cecinit cithara? hoc est, quid tibi respondit? Allusum est autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetæ. Vsus est hoc adagio Æschylus in Aiace. Refertur à Zenodoto. Conueniet, vbi quis a principe redeuntẽ percunctabitur, quid responsi tulerit, Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν.

Quid non fies, profectus Arbelas?

Τί οὐ γενήσῃ, ἰὼν ἀρβήλας, id est, Quid non fies, Arbelas profectus? De eo dici solitum, qui peregre proficiscens ingenia sibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inscitia, barbaricque: Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, auctore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, vt stupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid esse possit. Quamquam est huius nominis ciuitas in Perside, cuius meminit Strabo libro 16. Et Quinto Curtio est oppidum Mesopotamię Darii copiarum internicione nobile.

Bonus pharetra dies.

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. i. Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Trãslatũ a Scytharũ consuetudine: quibus, vt narrat Philarchus, mos erat, vt vesperi prius quam dormirent, calculum in pharetram immitterent candidũ, si forte is dies citra molestiam abiisset: atrum, si secus. Demum vbi quis vita decederet, eius pharetram

retrã proferebant: in qua si plures cãdidos calculos reperissent, felicẽ pronuntiabant: contra, si plures nigros. Atq; hinc vitæ summam æstimabant: vnde prouerbio receptũ est, vt dicerent bonum diem è pharetra esse, si quid ex animi sententia accidisset.

Res Cannaca.

Τὰ καννάκυ. id est, Res, aut mala Cannacæ. Bifariam hac vtebantur parœmia, vel de rebus ob vetustatem admirandis, vel de lamentis, & complorationibus miseris, ac lachrymosis Cannacas quispiam Phrygum rex, quemadmodum narrat Hermogenes in Phrygijs, qui cum præuidisset euenturũ diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lacrymis supplicabat dijs, vt id malum auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ἵνα τὰ καννάκυ κλαύσω. id est, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referunt a Zenodoto. Plinius libro tricesimo sexto, Cannacum inter statuarios nobiles recenset. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagij, nisi quod Annacum appellat non Cannacum, aut Cannacam: & de fabula nonnihil euariat. Ait enim Annacum quendam vixisse super annos trecentos. Itaque vndique consulta oracula, quo vsque victurus esset. Responsum autem, mortuo Annaco peritura vniuersa: quo defuncto, successisse diluuium Deucalionis. Ceterum audito responso magnopere luxisse Phryges, atque hinc de graui luctu ortum prouerbium ἐπὶ ἀννακῦ κλαύσειν.

Qui modus equitum.

Τὶς τρόπος ἵππων, id est, Qui modus equorum? Vbi quis nouam, ac peregrinam induceret consuetudinem: veluti si quis Italus Gallicis vestibus vteretur. Dictum videtur de hospitibus nouo quadrigarum genere inuectis. Metagenes in Thuriopersis apud Suidam: Τὶς τρόπος ἵππων; ὡς δ' ὀρχοῦνται τὸν βαρβαρικὸν τρόπον οὗτοι, id est, Quis equorum modus? Vt autem saltant hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo, quod paullo superius recensuimus: ἄλλο γένος κώπης. id est, Aliud genus remi.

Chironium vulnus.

Χειρώνειον ἕλκος. id est, Chironium vulnus, immedicabile malũ appellabant: Chiron in bello aduersus Centauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede: vnde & perijt. Hinc natam parœmiam auctor Zenodotus. Virgilius autem noster, nam huic carmen inscribitur, Chironiam manum medicam vocat:

Viuit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui sub obtentu tradendæ musices putabatur Periclem instituisse ad tyrannidem, taxat his versibus:

Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον ἀντιβολῶ, σὺ γὰρ
Ὡς φασιν ὁ χείρων ἐξέθρεψας περικλέα. id est,
Primum quidem illud obsecro dicas mihi
Tu quippe Chiron educasse diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lupus: Tu enim vt aiunt, pessime Periclem educasti. Quin & in editione Aldina geminum vitium est. Primum enim versus perperam distinctus est, deinde vt pro ὦ χείρων, legamus ὁ χείρων, id est, tu ille Chiron metri cogit ratio. Per tropum siquidem appellat Damonem Chironem, quod id fuerit Pericli, quod Chiron fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, sed ad Centauricam ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, visum est studiosis indicare, ne quis imprudẽs ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua.

Χαρώντειος θύρα, id est, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, siue de re magnopere tristi. Sic enim antiquitus appellabatur vna e carceris ianuis, per quam damnati iudicum sententijs ad supplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Hesychius, & Suidas: Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Aristophanes in Pluto, ὁ δὲ χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι, id est, Dat symbolum Charon: significans illi imminere mortem.

Maschalam tollere.

Μασχάλην αἴρειν, i. Maschalam tollere dicebatur, qui auidius biberet. Sumptũ à gestu bibonum, inter ebibendum cyathos, gulam, ac mẽtum incidentiũ, & altius erigentium cubitos, ne quid resideat in cyatho liquoris. Idẽ appellant κωθωνίζειν, ἀπὸ τοῦ κώθωνος, quod est poculi genus, Hesychius indicat μασχάλην esse partẽ proræ, quę con-

tineat τέρθρον, siue Antemonem. Antemonem autem volunt esse veli genus. Sũt qui dicant μασχάλιον esse canistrum è palma cõtextum, quod virga palmea maschale dicatur, nonnumquam & pro fune poni. Alij contendunt maschalam esse machinã, qua sarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur è nauibus. Hinc iocus in eos, qui poculum tollunt in altum. Hesychius affert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam auctoris.

Ὡς ἄνω τὴν μασχάλην αἴρωμεν ἐμπεπτωκότες. id est,
Sursum in altum vt irruentes erigamus maschalam.

Fortassis huc allusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo, qui notans singulas Græciæ ciuitates: βυζάντιον εἶπεν μασχάλην τῆς ἑλλάδος, id est, Byzantium dixit Græciæ maschalam, quod illic opinamur strenue potaretur, siue quod esset emporium Græciæ. Est enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Constantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam allusio, quod sunt pocula nauigij specie, veluti cymbia, σκάφια, τριήρεις, & alia nonnulla. Refertur à Zenodoto. Meminit & Iulius Pollux libro septimo, capite tertio, his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μασχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ὂν τοῖς ἐν μέθῃ, id est, De ebriis vero dicebant maschalam tollere, tamquam is mos sit temulentis. Adducit & Homerici carminis testimonium:

Χεῖρας ἀνίσχοντες γέλῳ ἔκθανον,
Sublatis manibus risu emori.

Ex his videtur nõ à tollendo poculo, sed à gestu gaudentium fuisse dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra sublata lætitiam indicent animi.

Magis ipse Phryx.

Μᾶλλον ὁ φρύξ, i. Magis ipse Phryx. Equidem conijcimus dictitatum, quoties ea magis probarentur, non quæ veriora sint, sed quæ adulãtius dicta. Narrant Crœsum Lydorum regem aliquando percunctatum septem illos sapientes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerent. At cum varie responderetur, alijs dicentibus feras indomitas sibi videri felicissimas, quod pro tuẽda libertate mortem oppeterent: alijs ciconias: quod citra legem, suapte natura ius, piumq; seruarent: Solone vero negante, quemquam appellandũ felicem, prius quã ex vita decesserit, assistens Phrygius ille fabulator Æsopus: Tanto, inquit rex ceteros antecellis, quanto mare præstat fluuiis. Id vbi rex audisset, respondisse fertur, μᾶλλον ὁ φρύξ. Ea vox in prouerbium cessit: equidẽ haud scimus an ita legendum sit: μᾶλλον ὦ φρύξ. vt sit libenter agnoscentis eam laudem, & cum esset maxima, tamen aliquid etiam adiungi desiderantis: vnde cum quis aperte nobis adulaĩ, succinere licebit, μᾶλλον ὦ φρύξ. Referunt Suidas, & Zenodotus.

Magis sibi placet, quàm Peleus in Machæra.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, idest, Magis sibi placet, quàm Peleus sua machæra. In eum competit, qui præter modum re quapiam insolẽs est, ac tumet. Aiũt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactum, à diis dono datum fuisse Peleo, virtutis illius, ac prudẽtiæ symbolum. Quo quidem ille vtens & in præliis, & venatibus, consequebatur quidquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generosus es ex crumena.

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id est, Generosus es ex crumena. In eum iaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi voluisset, alioquin obscurus, & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquæ solum, iuxta Aristotelẽ, verum etiam vndecunque, & quandocunque partæ. Solet autem hoc genus ferocius insolescere, quam qui maiorum imaginibus clari sunt.

Liberorum amantior, quàm Gello.

Γελλοῦς παιδοφιλοτέρα, id est, Puerorum amantior Gello. Dici solitum vel in eos, qui morte præmatura perissent, vel in eos, qui mira quidem caritate filios prosequerentur, sed eosdem indulgentia, deliciisq; corrũperent. Aiunt Gello virginem quãpiam fuisse, quæ puella adhuc vita decesserit. Huius spectrum oberrare Lesbijs creditum est, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortem, qui præmaturo fato perirẽt, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba

Gleba aruum.

Βῶλος ἄρουρα, id est, Gleba aruũ, vbi quis exigua maximis apponit, credens sese nonnihil iuuare. Proinde legendum suspicamur: βῶλος ἀρούρᾳ, aut ἀρούρᾳ, vt subaudias, προστίθεται, aut αὐξάνει, aut eiusmodi quippiam. Nihil enim affert momenti, si gleba aruo adiungatur, quod perinde sit, ac si quis aquam e lacu haustam infundat mari.

Glauci ars.

Γλαύκου τέχνη, i. Glauci ars. Huius parœmiæ duplex est vsus. Conuenit enim vel in opus celeriter absolutum, vel in id, quod est arte summa, summaque cura elaboratum. Quidam ortum existimant à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferrumina tionem inuenerit. Alij à Libyco quodam, qui quattuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter se respondentia, ut primi spissitudo Epitriti rationẽ haberet ad secundum, ad tertium Hemiolij, ad quartum dupli. Ea pulsata musicam quandam harmoniam reddebãt. Auctor Zenodotus.

Noctua Lauriotica.

Γλαῦκες λαυριωτικαὶ, id est, Noctuæ lauriotice, hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens. Porro nomisma tis aureis noctuarum figura inscalpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam solere insculpi. Aristophanes in Auibus:

Γλαῦκες ὑμᾶς ἔποτ' ἐπιλείψουσι λαυριωτικαὶ,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔντε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. id est,
Noctuæ vos non relinquent Lauriotica, sed hæ
Ædibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle resurrexit.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, id est, Glaucus poto melle reuixit. Dici solitũ, quoties aliquis uulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicũ, & quasi rediuiuus apparet iis, quibus persuasum fuerat eum vita defunctum esse. Satis constat ab euentu natum. Nempe Glaucum quempiam præter omnium expectationem, gustato mellito pharmaco reualuisse. Eamque rem in iocum popularem versam fuisse. Quidam enarrant in hunc modum: Glaucus quidam poto melle, ob bilem pæne exanimatus est. Ad hunc multis accurrentibus medicis, polyidos herba, quam Draconem uocant, eum restituit.

Generosior Codro.

Εὐγενέστερος κόδρου, id est, Generosior Codro. Per Ironiam recte dicetur in istos, qui maiorũ fumosis imaginibus, & nataliũ antiquitate gloriantur. Codrus Melãthi filius fuit. Melãthus à Neleo sextus. A quo Neleo prognatus & Nestor. Hic igitur Melanthus, Messene patria pulsus venit Athenas: atq; ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat, singulari certamine congressus, victor discessit, & Atheniensium imperium occupauit. Cui successit filius Codrus, singulari in patriam pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum esset aduersus Dores, proditumq; esset oraculo, victoriam penes Atheniensem populum futuram, si rex illorum ab hostibus fuisset occisus, Codrus patriæ gloriam sua incolumitate cariorem habens, ignota specie hostem prouocauit, & interemptus est. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto successit in imperium, & Neleum, cuius auspicijs colonia in Asiã demigrauit, Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea uictoria.

Καδμεία νίκη, i. Cadmea victoria. Huius adagij variũ adducunt & sensũ, & originẽ. Sũt qui putent inutilẽ victoriã, Cadmeam vocatã, propterea, quod Eteocles, & Polynices Thebani, cum de regni vicibus disceptarẽt, singulari certamine congressi, vtriq; perierint. Cuiusmodi victorię meminit Herodotus lib. I. de Phocensibus agẽs. Vel quod Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adrasto militantes, sed suo malo. Posteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel quod Oedipus soluto Sphingis ænigmate, victoriã quidẽ à mõstro magnificam reportauit, verum post imprudẽs suam ipsius matrem duxit vxorem. Idq; simulatq; resciuit, oculos sibimet eruit. Itaq; illius quoque victoriæ parum felix exitus fuit. Sunt qui huc referant. Cum Cadmus

litteras à Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linum, quod is quoq; litteras suas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmeũ exegerũt, vt nec huic bono fuerit Linũ supasse. Plutarchus subscribit primę sententiæ. Nam ad hunc modum scribit in commentario: περὶ τῆς φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην, καὶ κακίστην προσηγόρευσαν, id est, Non enim aliam prisci Cadmeam victoriam, quàm eam, quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpissimam, atq; miserrimam appellarunt. Idem περὶ παίδων ἀγωγῆς, ostendit Cadmeam appellari victoriam, quoties præstat vinci, quàm vincere. Vsurpauit hoc adagium Plato libro De legibus primo: παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δὲ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε, καὶ ἔσονται, i. Proinde eruditio etiam uictoriam adfert: contra victoria non numquam imperitiã: eo quod complures ob victorias bello partas insolentiores facti, innumeris alijs malis propter violentiam repleti sunt. At eruditio numquam fuit Cadmea, victoriæ vero multæ profecto hominibus tales & fuerunt, & futuræ sunt. Aristides in Pericle: Ὥστε τὴν καδμείαν νίκην ἡγεῖτο νικήσειν, id est, Itaque Cadmeam victoriam reportaturum sese existimabat. Quo quidem loco scholium adscriptum præter alia, illud admonet ab ijs, quæ retulimus, nonnihil diuersum. Thebanos cæsis Argiuis, qui cum Polynice pugnarãt, negasse sepulturam. Qua inhumanitate exasperati Athenienses, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & consimilem ad modum vetuerunt, ne cadauera cæsorum darentur sepulturæ. Nec prorsus dissonant ab his, nec prorsus congruunt, quæ scribit Pausanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme sententiam: Commisso apud Ismenũ prælio in congressu victi sunt Thebani, & compulsi in fugam intra mœnia sese receperũt, tamquam Peloponesii oppugnationis essent ignari. Porro cum illi magis ira, quàm arte irruerent, non pauci à Thebanis è muro iaculis sunt interempti. Postremo uicerunt & alios, id est palantes, turbatosque facta impressione, ita ut totus exercitus, excepto Adrasto, interiret. Neque paruo ea uictoria constitit Thebanis, καὶ ἀπὸ ἐκείνου, inquit, τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατησάντων, καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, id est, Ex eo uictoriam coniunctam cum exitio eorum, qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunque natũ est adagium, Cadmeam victoriã appellabant infelicem, etiam ipsis victoribus. Cuiusmodi fuit & Gręcorum, quorum nulli nõ magno constitit capta Troia. Et medici Cadmeam victoriam vocant, cum ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, succumbente natura.

Pecunia uir.

Χρήματα ἀνήρ, id est, Pecuniæ vir. Hoc est, tanti quisque fit, quantum possidet. Horatius:

Nil satis est, inquit, quia tanti quantum habeas, sis,

Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autẽ in Isthmiis hymno secundo, his quidem verbis:

Νῦν δ' ἐφίητι τ' ὠργείου φυλάξαι
Ῥῆμα τῆς ἀληθείας ἄγχιστα βαῖνον
Χρήματα, χρήματ' ἀνήρ.
Ὃς φακτεάτων θ' ἅμα λειφθεὶς, καὶ φίλων.

Nũc subit illud, Argiui seruare dictũ, ad veritatẽ proxime accedens, Pecuniæ, pecuniæ vir. Sic ait possessionibus simul destitutus, & amicis. Interpres Pindari testatur Chrysippum auctorem in prouerbiis, qui scripserit esse Aristodemi Spartani: Idem interpres versum, quem paullo ante recensuimus ex Alcæo, refert hunc in modum: χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλὸς, οὐδὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis, & Laertius in uita Thaletis, addens apud Lacedæmonios esse percelebre. Alcęi idem testantis hæc uerba citantur apud Suidam: Ὡς γὰρ δή ποτ' ἀριστόδαμόν φασιν ἐν σπάρτᾳ οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπεῖν, χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' οὐδὲ ποτ' ἐσθλὸς, i. Sic enim olim aiũt Aristodemum apud Spartanos verbũ non inscitum dixisse, pecunię vir, pauper autẽ numquam probus. Quidam ad septem illos sophos referre malunt. Ad hanc sententiam pertinent illi versus è comœdia quapiam:

Τ' ἀργύριον ἐστὶν αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδὲ κτήσατο,
Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ. i.
Argentum anima, & sanguis, est mortalibus.

Hoc

Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuus circũambulat.

Secundus versus Græcis constabit, si tollas: δὲ, aut si legas: μοίχει pro μὴ ἔχει. Tertius constabit, si pro τεθνηκὼς legas: τεθνεώς. Celebratur & hic senarius, non alienus ab hac sententia:

Βίος βίου δεόμενος οὐκ ἔστιν βίος. id est,
Vita haud vocãda est vita victus indiga.

Proinde quemadmodum apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita significat, & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam sustinemus.

Diues factus iam desijt gaudere lente.

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ, id est, Lenticula diuiti placere desiit.

Lens legumen pauperum, ac tenuium cibus est. Quæ fastiditur, simulatq; lautior fortuna contigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem cõditionem euectis, fastidio sunt, ea quæ prius inopes, boni consulebant. Sumptum est adagium ex Aristophanis Pluto. Dicitur enim illic in adolescentem, qui cum pauper haberet consuetudinem cum anu, nactus diuitias, cępit illam fastidire. Non dissimile illi, quod alibi recensuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis.

Φαλακρὸν τίλλεις, id est, Caluum vellis. Vbi inanem operam sumit, aut vbi quis auferre conatur, quo vacat is, à quo petitur. Veluti si quis à paupere conetur extũdere pecuniã, ab indocto litteraturam. Simillimũ est illi Plautino: Aquam è pumice postulas. Rursum illi: Nudo vestimenta detrahere. Quin hodie quoq; vulgus vbi significat nihil esse, quod adimatur, volã manus ostendẽs, iubet inde velli quippiam, quod ea corporis pars nemini non sit calua.

Somnus absit ab oculis.

Ὕπνος δ' ἀπίστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. id est, Oculis abesto leniens animum sopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ summam diligentiam, curamq; desideret. Quod genus, si quis philosophiæ capessat studium. Sumptus est autem hic senarius ex Aristophanis Nebulis, apud quem dicitur sub persona Socratis adhortantis Strepsiadem, vt philosophiæ daturus operam, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium.

Φώκου ἔρανος, id est, Phoci præmium, siue conuiuium. Dictitari suetum, vbi quis suo malo conuiuas acciperet. Tametsi nihil vetat, quò minus longius etiam traducatur: nempe ad quosuis, qui læduntur ab ijs, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuisse iam nuptiis maturã. Is Procos, nam erant complures, conuocare solitus præmia statuebat, & conditionibus subinde nouis propositis nuptias prorogabat. Quamobrem indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt. Auctor Zenodotus. Etiam si Plutarchus in Amatorijs narrationibus fabulã hanc diuerse narrat. Eustathius in primum Odysseæ, tres conuiuiorum species facit, εἰλαπίνην, quod ad splendorem, ac magnificentiam sit apparatum. γάμον. quod ipsum etiam sumptuosius esse consueuit. ἔρανον, id quod plurimi conueniunt, sed suo quisq; cibo, sumptuq;. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Hesiodo, propterea quod, cum plurimum habeat iucũditatis, minimum habeat sumptus. Nam temperantius & editur, & bibitur, vbi quisque de suo edit, ac bibit. Hesiodi carmen est huiusmodi:

Ἐκ κοινοῦ πλείστη χάρις δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porro qui splendidiores affectarent videri, ij etiã ἔρανον tum de suo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres conuiuiorum formas simul complectitur:

-Τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίν', ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior, quam chaos, & Saturnia tempora.

Χάους ἀρχαιότερος, id est, Antiquior, quàm chaos. De re nimium prisca, & obsoleta. Ibycus, ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, i. Volat in alieno chao. Ac rursum: ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ἡμῶν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάους ἀρχαιότερον, καὶ κρονίων ἀπόζοντα, id est, Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infundit antiquiores, quàm chaos, ac Saturni tempora redolentes. Alludit adagiũ ad chaos, ad quod poetę deorum, ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mũdi hinc auspicatur.

Tamquam Argiuum clypeum abstulerit, ita gloriatur.

Ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, i. Superbit tamquam Argiuum clypeũ detraxerit. In fastuosos, & magnificentius sese gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos sacrum quendam esse clypeum, clauis affixum, vt facile detrahi non possit. Alij dicunt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenum viribus antecellẽtium, ἀσπίδα, id est, clypeum appellari. Auctor Zenodotus.

Tamquam conchylium discerpere.

Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν. id est, Tamquam concham dilacerare. De imbecillis, & viribus longe inferioribus dicebatur. Nam illisæ solo rumpuntur conchæ, quo cibus eximatur, aut inciso neruo, quo se contrahunt, ac diducunt, aperiuntur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis, quàm scapha.

Σιγομάτερος σκάφης, id est, Magis elinguis, quam scapha. De ijs dici consueuit, qui propter humilitatem cõditionis apud præstantiores non audent hiscere. Natum hinc aiunt quod olim inquilini, & hospites alienæ Reip. ludis popularibus, in pompa incedebant, nauim gestantes: vnde quoties hospitem, non ciuem significabant, σκάφην, ἢ σκαφηφόρον, appellare consueuerunt. Proinde vulgo sic minitabantur: ποιήσω σὲ συγομάτερον σκάφης, id est, Reddam tibi os occlusius scapha. Etenim ijs, qui in Rep. viuunt non sua, multa sunt mussitãda. Nam vti non conuenit in aliena ciuitate curiosum esse, ita nec tutum est liberioris esse linguæ. Huius interpretamenti Suidas auctorem citat Theophrastum in opere De legibus. Equidem in plerisque codicibus, σιωπομάτερος scriptum reperimus, non σιγομάτερος. Quæ lectio si cui magis arridebit, non reluctabimur, nempe vt metu contractum, & humilem accipias.

Nudus tamquam ex matre.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρὸς, id est, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehementer paupere. Nudissimi enim nascimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum vestibus, quod non item in ceteris animantibus accidit. Hoc dictum & hodie vulgo nostrati est in ore, tam nudus, quam natus erat. Huic simile, quod alibi referetur: Tamquam è naufragio.

Est Pylus ante Pylum.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, testatur hũc versum apud Messenios prouerbio fuisse celebratum:

Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Est Pylus ante Pylum, siquidem est Pylus altera sane.

Dictum apparet, vbi quid alteri præfertur velut antiquius, & præstantius. Aut vbi aliquis iactat sese, quasi vel solus sit, vel summus, cum reperiantur & alij, qui possint cum eo decertare. Pylus enim Messeniorum ciuitas, Nestore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit:

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Vsura vsura prior, vsura altera sane est.

In eos accommodari potest, quibus alia vsura ex alia nascitur. Vnde natum sit adagium Eustathius interpretãs Homeri Bœotiam indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conscripserũt, tres fuisse Pylos. Vnam Messeniæ, alteram Triphyliæ, tertiã Arcadiæ. Triphyliacam obtinuisse Nestorem. Idem geographum testem adducit, Strabonem opinamur, qui tres item Pylos constituerit in Peloponneso. Tractat autẽ hac de re Strabo lib. Geographiæ octauo, demonstrans, fuisse multas huius nominis vrbes, quarum vna quæq; sibi vindicauerit Nestorem, ob viri celebritatem. Quamquã idem post autumat Nestoris patriam fuisse, ex vtraque parte Alphei. Allusit ad adagium Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ πύλου πύλον, ὅν σοι ἔφραζεν
Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ πύλοιο; id est,
Hoc age dic Pylus ante Pylum est, quam tu mihi narras,
Est Pylus ante Pylum, sibi quid vult ante Pylum istuc?

Interpres adscribit versiculum, quem paullo ante citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuisse.

Iecit Achilles duas tesseras, & quattuor.

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω, καὶ τέσσαρα. i.

Duas

Duas Achilles, quattuorq; tesseras Iecit.

Hunc versum Suidas ex Euripide citat. Quid autem sibi velit adagium, nullus explicat. Nisi quod coniectare licet dictum fuisse, de ijs, qui omni re vincerent, proptetea quod is tesserarum iactus felix esset. Interpres Aristophanis in Ranis Aristarchū citat, qui scripserit hunc senarium Euripidis nomine circumferri solitum, sed falso, cum sit ἀδέσποτος. Apud Aristophanem vsurpat Bacchus in Æschylem, victorē Euripidis, vnde apparet in faustis acclamationibus huius esse vsum prouerbij.

E tardigradis asinis equus prodijt.

Ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ὤρουσεν, id est, E tardigradis asinis equus emersit. Cum clarus euadit quispiam obscuro genere natus, aut quoties ab indocto preceptore proficiscitur discipulus eruditus. Potest & per Ironiam proferri, & per negationem, vt numquam ex asinis nascitur equus. Et, en tibi ex asinis equum, id est, ex infimis parentibus arrogantem, & ferocem. Huic contrarium est, quod alibi retulimus, heroum filij noxæ, cum ex egregiis viris prognati, non respondet maiorum virtutibus, quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum, & Xantippum fuisse stupidos, Cliniam euasisse furiosum. Denique nullum illius opera factum sapientem, cum Zenonis consuetudine multi sapientes euaserint. Idem tractat in Menone, commemorans & Aristidem, qui filium habuit Lysimachum nullius rei, præterea Thucydidem, cui duo fuerint filij, Melesias, & Stephanus. Neuter respondit virtuti paternæ. His addi poterat Marcus Tullius, qui filium reliquit illaudatum, & à patrijs virtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior.

Ἐπειοῦ δειλότερος, id est, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, notæ timiditatis homine. Datum est hoc cognominis Cratino comico, per allusionem fortassis, quod cum Oenoidis tribus princeps esset, in eo munere timidius se gereret.

Ephesia littera.

Ἐφέσια γράμματα. id est, Ephesiæ litteræ. Dictum videtur de iis, qui mira felicitate, tamquam diuina virgula, quidquid optarent, assequerentur. Aiunt enim Ephesiis notulas quasdam, & voces magicas fuisse, quibus vtentes in omni negotio victores euaderent. Auctor Diogenianus. Eustathius in Odysseæ Φ. tradit his litteris vsum Crœsum in rogo. Fuisse autem verba quædam, obscura, ænigmatibus simillima, neutiquam cohærentia, descripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiusmodi fabulam, in Olympijs Milesium quempiam cum Ephesio palæstra cōmissum nihil potuisse in conflictu, quod is Ephesius in talo Ephesias haberet litteras. Quod simulac animaduersum esset, ademptis litteris, Ephesium qui iam triginta defatigarat, succubuisse. Hesychius indicat fuisse priscas quasdam voces pro sacris habitas, quibus impostores deinde multas addiderint. Priscas putat has fuisse, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι, lumen, αἴξ, ipse, δαμναμενεὺς sol, αἴσιον, verū. Meminit harum & Anaxilas apud Athenæum libro duodecimo. Commemoratis enim philosophi cuiusdam deliciis ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖσι φορῶν ἐφεσήϊα γράμματα καλά, id est, Ad hæc, in cōsutilibus pelliculis gestans Ephesias litteras pulchras. Nec desunt hodie, qui huiusmodi confictis vocibus imponant stultis. Illud satis apparet librariorum incuria cōmissum, quod cum Hesychius inter magicas voces recenseat τέτραξ, non meminit tamen interpretans singulas.

Eodem in ludo docti.

EODEM in ludo docti dicebantur, similibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeo vulgo manet, vt nihil sit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ, ad malitiam. Solent enim ferme, qui communibus vsi sunt præceptoribus, ingenio, moribusq; conuenire. Quod autem Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipsas similibus esse moribus, idem Græcus attestatur senarius.

Γυνὴ γυναικὸς πώποτ' οὐδὲν διαφέρει. id est, A fęmina nil fęmina vmquam discrepat.

Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonam mulierem.

Tanquam in phiditijs.

Ὥσπερ ἐν φειδιτίοις, i. Velut in phiditiis, vbi

vbi quid parcius, nimiumq; frugaliter actū significabimus. Lacedæmonij publica loca habebant, in quibus cibum caperēt. In his accipiebant hospites ac legatos suos, sed apparatu perparco. Vnde & Græca vox du cta videtur à φείδεσθαι, id est, parcēdo. Quāquam sunt qui malunt φιδίτια dicta, quasi φιλίτια, quod eiusmodi conuiuijs coiretur sodalitas. Vtranque vocis etymologiam re cēset Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abijcitur ε, e diphthongo, in posteriore λ, vertitur in δ. Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quasi ἐδίτια, à sumendo cibo, quæ Græci præsertim Athenienses vocant συσσίτια, Cretenses ἀνδρια, quemadmodum ibidē indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus instituit, ad excludendum luxum, ac temulentiam. M.Tullius meminit Phiditiorum libro Tusculanarum quæstionum quinto, Quid inquit, victum Lacedæmoniarum in phiditijs, non ne videmus? Vbi cum tyrannus cenauisset Dionysius, negauit se iure illo nigro, quod cenæ caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, Minime mirum, inquit: condimenta enim defuerunt. Quæ tandem inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quamquam hæc fabula secus nar ratur apud Plutarchum in Coronide, quā adiectam videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi institutis. Erant apud Lacedæmonios, & aliæ conuiuiorum species, quorum vnum erat κοπὶς, quod certis ciborum generibus instruebatur, alterum αἶκλον aliquanto splendidius. Omniū frugalissimum erat, quod agebatur in phiditiis. Multa super his Athenæus libro quarto, si cui licebit cognoscere. Accommodari poterit & ad orationem, vt si quis neget se contentum simplici sermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, sed desiderare splendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.

Equo senescenti minora cicela admoue.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κείκελα ἐπίβαλλε, idest, Equo senescenti minora cicela admoue. Admonet adagium, vbi vires per ætatem fatiscunt, respirationem, ac refocillationem quandam à laboribus dandam, & decrescente robore minuendos labores, augendam remissionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus senescentibus, le uius τρισίππιον admonebant. Est autē τρισίππιον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi consueuit. Zenodotus ostendit prouerbiū extitisse apud Craterem comicū in Samijs. Videtur carmen heroicum, si tātum legas: κύκλ' ἐπίβαλλε. Nam κείκελα nondum repe rimus apud vllum auctorem, præterquam apud Zenodotum. Trisippij meminit Hesychius. Videtur autem, κείκελον aliquid esse, non dissimile Trisippio.

Eretriensium Rho.

Ἐρετριέων ῥῶ, id est, Eretriēsium Rho. Vbi quis crebrius, & asperius eam litteram sonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Piccardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdacismus impendio placebat. Ridetur Arrius à Catullo, quòd

Commoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, & insidias Arrius insidias.
Ac tum mirifice credebat se esse locutū,
Cum quantum poterat, dixerat insidias.

Adagium refertur à Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, ἐρετριεῖς δὲ σκληροτὴρ, id est, Scis quod nos pro eodem dicimus sclerotes, id est, durities, pro quo Eretrienses scleroter; ex quo liquet Eretrienses adamasse hanc litteram ρ, quam lo co σ, supposuerint, cum contra Athenienses, eam verterint in σ, vt θαρσεῖν pro θαῤῥεῖν. Quoniam ea littera dicitur impetus, ac vehementiæ significationem habere, videtur & in homines præcipites, ac violentos congruere prouerbium.

Oestro percitus.

Οἴστρῳ παραπληγεὶς, id est, Oestro percitus, id est, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Oestrum enim insecti genus, horrendo strepitu, vnde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini; asilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œstro conciti dicuntur. Est apud Platonem, tametsi locus in præsentia non succurrit, opinamur in Phædro. Vnde & οἰστροπλῆγος dictione composita, pro insano, & οἰστρεῖν, & οἰστρηλατεῖν, pro insanire.

In magnis & voluisse sat est.

In magnis & voluisse sat est.

Tibulliana hac sentẽtia, nihil celebratius. Eam Angelus Politianus non inscite vertit Græcè:

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις, καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum lib. 4. Maiore scilicet voluntate, quàm facultate. Eoq; propensius fortasse laudandus est, quod omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. Item M. Varro apud Gelliũ lib. 1. cap. 18. In quo non modo Lælij ingenium non reprehendo, sed industriam laudo. Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur. Conuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametsi rei susceptæ magnitudini non facit satis, tamen hoc ipso nomine laudem promeretur, quod rẽ pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo.

Ἐν ὅλμῳ εὑνάσω, id est, in holmo cubabo, Dicebatur ab ijs, qui se quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur. Nam ὅλμον quidam vatem interpretantur. Alij tripodis Appollinis holmos appellatos fuisse. Tradit autem Aristophanes grammaticus, citãte Zenodoto, eos, qui holmis indormissent, repente diuinandi spiritum concipere. Addit Apollinem ob id ἐνόλμιον cognominatum a Sophocle. Quamquam apud Hesychium ὅλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum libro 11. poculi genus est cornu adsimile, vt per iocum torqueri possit & in bibones.

Eadem cera.

Ἐν κηρίον, id est, Idem fauus, dicebantur qui vno ore idem affirmarent, aut qui inter se conspirassent. Ductum à fauorum cellulis inter se connexis. Siue quod cera tenax, sibiq; hærens. Siue quod olim in ceratis tabellis scribebant, vnde & Horatius: Cera laudatur eadẽ, siue quod olim imagines è cera fingebantur, varia quidem forma, nũc deorum, nũc regum, nunc plebeiorum, sed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non dissimile illi, quod alio diximus loco, Idem puluis, & Eadem farina.

In quinque iudicum genibus situm est.

Ἐν πέντε κριτῶν γόνασι κεῖται, i. In quinq; situm genibus iudicum, id est, in alieno arbitrio res est posita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negotium, vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt testis est apud Zenodotum Epicharmus. Quã quam & apud Platonem quinque iudicum fit mẽtio, cum alias, tum in lib. de Legibus 11. Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, id est, Vt iudicium sit penes quinque natu minimos ex nomophilacibus. Allusum est autem ad illud Homero frequens:

Καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id est,
In genibus sunt hæc sita diuum.

Cum significamus non esse nostræ facultatis præstare rei exitum, verum hunc superis, & fortunæ in manu esse. Pindarus in Olympijs.

Νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. i.
Nunc spes quidem mihi, at in Deo situs exitus.

Fames, & mora bilem in nasum conciunt.

Sosia Plautinus in Amphitryone: Vetus adagiũ est, inquit, fames, & mora bilem in nasum concipiũt, id est, latrãte stomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in nasum conciunt, cõuenit cum illo, quod ait Theocritus in Thyrside:

-Ἐν τίγε πικρὸς,
Καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. i.
-Est enim acerbus,
Atq; illi semper sedet in nare aspera bilis.

Ducta est metaphora ab animãtibus irã narium flatu significantibus. Vnde fabula de tauris ignem spirantibus. Quin hominibus etiam nõnullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur, quæ offendunt. Horatius:

-Ne sordida mappa
Corruget nares.

Item Persius in quinta Satyra:

-Sed ira cadat naso, rugosaq; sanna.

Potest id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis pusilla, longissima videtur, attestante Mimo:

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Huc respicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesque.
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Generosior Sparta.

Ἐλευθερώτερος σπάρτης, id est, Generosior parta. Dicebatur excellenti animo, minimeq; timidus, aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generosa, & ingenium omnis impatiens seruitutis, ac velut imperio natum, vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita iubentibus, abunde munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdissimum autem existimabant quempiam è pugna redire, nisi victorem: id quod epigrammate quoq; testatum est. Nec tyrannidem in suam Rempubl. admittebant, sed æqua libertate parebant legibus. Denique nihil humilioris operæ exercebant, sed agriculturam, & artes sedentarias per Helotas, id erat seruorum genus, peragebant.

Locrensis bos.

Λοκρικὸς βοῦς, i. Locrẽsis bos. De re vili, aut de munere leuiculo dici potest. Cũ aliquãdo Locrenses publicum sacrum facturi bouem desiderarẽt, composito ex minutis lignis bouis simulacro, dijs rem diuinã fecerunt. Atq; hinc vulgus adagionẽ arripuit.

Ficulnus gladius.

Συκίνη μάχαιρα, i. Ficulnus gladius. De friuola caussa dici potest, quæq; minimo negotio queat refelli. Dictus est autem, ficulnus gladius sycophanta, quod idẽ & mollis sit, & calumniator. Meminit & Hesychius.

Ficum Mercurio.

Σῦκον ἐφ' ἑρμῇ, id est, Ficum Mercurio. De prompto, & quibuslibet exposito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, sicubi ficus repertus fuisset, eum veluti Mercurio sacrum suspendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunq; libitũ fuisset, vel quod is Deus furibus fauere creditus est, vel iuxta parœmiam illam, κοινὸς ἑρμῆς, Communis Mercurius. Huc opinamur allusisse Persium, cum ait:

Inq; luto fixũ possis trãscendere nummũ,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Vt indicatum est alibi.

Vt fici oculis incumbunt.

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔφυ, id est, Quemadmodum fici oculis innati. De ijs dicebatur, qui pertinaciter urgerent, premerentq; negotium aliquod. Sumpta similitudine à ficis, hoc est, vitio, quod oculis adnascitur, nec facile potest auelli oculo incolumi. Aristophanes in Ranis:

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ, i.
Vt ficus oculis imminens, sic ille erat.

Accommodabitur haudquaquã inepte, & in hos, qui cum graues sint, & intolerabiles, tamen auelli nõ queunt nisi magno malo. Opinamur autem ficos hic dici, rigidum tumorem innascentem genis oculorum: ea res cum molestissima sit, tamen non sine periculo tollitur, quod oculo immineat parti vexationis, & tractatus impatientissimæ. Adagij mentionem facit Suidas.

Cum hasta, cum scuto.

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, id est, Cum hasta, cũ scuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Aristophanes ἐν εἰρήνῃ:

Σὺν δορί σὺν ἀσπίδι τε.
Cum hasta, cumq; scuto.

Item in Vespis:

Ἐκδραμόντες σὺν δορὶ ξὺν, χὠ ἀσπίδι. id est,
Expedita excursione, cumq; scuto, & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnibus instructo. Ad similem vsum recte torquebitur Homericum illud:

Ἐγχείῃ τ', ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. i.
Hastaq; & gladio, saxisq; ingentibus instant.

Quoties res omni vi geritur.

Viri senis astaphis caluaria.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id est,
Viri senis velut vua passa cranium.

Admonet adagium inualidum, & flaccidũ esse senile corpus, exhausto succo, carnibusq; adesis. Lucianus in Tyranno de senibus: ἐπεὶ ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη εἰσί, i. Quando quidem iam omnes vuæ passæ sunt. Rugosæ enim, & flaccidæ sunt vuæ passæ, propter succum sole decoctum. Vnde veteres, & vuas passas uocabant senes passos, ob rugositatem. Lucilius citante Nonio:

Rugosi, passiq; senes eadem oĩa quærunt.

Post folia cadunt arbores.

Post folia cadẽt in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias si quis ferat, sequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur, verum aliquãdo fit, vt ipsæ arbores putres in caput subiecti decidant. Plautus in Menæchmis: Folia nũc cadunt.

cadunt. Nunc si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas.

ANTE tubã trepidas, i. aĩo cõsternaris, priusq̃ appareat periculũ. Ab ignauis militibus sumptũ, qui pauitãt, priusquã bellicũ canatur. Nã audita tuba, mirus quidam pauor solet militũ aĩos incessere. Virgilius:

Cur ante tubam tremor occupat artus?

Qui sermo si paullo longius detorqueatur, in prouerbij speciem abibit.

Ameles angulus.

Ἀμελὴς γωνία, id est, Ameles angulus, idest, neglectus angulus, dicebatur, qui supinus, & oscitabundus desideret, nihil bonarum rerum tentans. Aiunt in Libya locum esse, qui ἀμελὴς γωνία, hoc est, securus angulus vulgo dictus sit, ob id fortasse quod neglectus, & incultus iaceret. Comperimus scriptũ & ἀμελοῦς γωνία, id est, negligentis angulus. Recensent Zenodotus, & Hesychius.

Vltra res Callicratis.

Ὑπὲρ τὰ καλλικράτους, i. Sup fortunas Callicratis. De immẽsis opibus dicebãt. Aiunt Carystiũ quempiã fuisse, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus lõge præstiterit. Vnde si quem magnopere locupletẽ intelligi volebant, eum vel Carystij Callicratis facultates vincere dicebant. Aristoteles autẽ in Atheniensium Rep. citante Suida, tradit Callicratem quẽdam ẽ iudicum ordine fuisse, qui iudiciarias exactiones supra modum auxerit, atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium vinculum.

Ἡφαίστειος δεσμὸς, i. Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus esset illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. Sumpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem, & Martẽ sic irretiuit, vt quo magis se conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odysseæ 8.

Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα. κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτὰ, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
Ille domũ petijt, qua stat ferraria fornax
Secus imo interea penitus mala pectore voluens,
At trũco ĩposita pgrandi incude, secabat
Vincula nulli vel rũpenda, vel effugiẽda,
In quibus impliciti simul, astrictiq; manerent.
At postquam insidias Marti indignatus, & artes
Absoluisset, adit cõclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vĩcula fulcris
Obligat, & sũmo suspẽdit plurima tecto,
Mire tenuia, sic telas vt araneolorum,
Sic vti nec possint oculis deprẽdier vllis,
Non vel diuorum.

Adagium refertur à Suida.

Vtinam domi sim.

Οἴκοι γενοίμην, i. Vtinã domi sim. Dici solitum, vbi quis optat ẽ malis, quibus implicitus est, emergere. Trãslatum videtur ab iis qui in tempestate periclitantur. Nam nunc etiam ita vulgo loquuntur, qui periculose nauigant, οἴκοι γενοίμην, Refertur à Suida.

Vtinam male, quemadmodum inuenisti, eijcias.

Εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν ἔρθεσιν.

Vtinam ita vt male reperisti ius, & eiicias male.

Hoc est, vtinam quemadmodũ male tibi peperisti famam, aut facultates, ita & malẽ perdas. Iuxta Plautinũ illud, Male partũ, malẽ disperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbialem citat ex Aristophane, apud quem extat in Equitibus, diciturq; inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro Deus subijcit bona.

Αὐτόματοι ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθὰ, i. Vltro Deus subiicit bona. Quoties res citra nostram operam feliciter cadunt, quasi Deo quopiam accurante. Stobæus ſenarium hunc adducit ex Plutis Cratini:

Αὐτόματα τοῖσι θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά.
Vltro dona istis ipse suppeditat Deus.

De dormientis reti dictum est alias.

Vlysseum commentum.

Ὀδύσσειος μηχανὴ, i. Vlysseum inuentũ, callidum,

callidum, astutum, & vafrũ dicebatur. Vlyssem Homerus vbiq; versutum facit, ac dissimulantem, simulantemq;. Vnde eundem statim initio Odysseæ, πολύτροπον appellat. Virgilius item:

-Scelerumq; inuentor Vlysses.

Refertur apud Suidã. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlysseum commentum. Lysandrum Lacedæmonij missa scytala domũ reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedæmoniis, dedit operam, vt cũ illo veniret in colloquiũ. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsum iniuriis. Pharnabazus cũ Cretensi quod aiunt Cretissans, cõscripsit epistolã ex Lysandri sententia, quã ille legendã tradidit, sed clã scripserat aliã ex sui animi sententia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dignosci non quirent altera ab alteris, eamq; tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commostrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI figura dictũ est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quãdo cena contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cenatica, coguntnrq; ὡ κόσιτοι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuij spem durãt. Sumpta metaphora à cochleis, quæ per æstum intra testã contractæ, vtcunq; succo suo alũtur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo:

Cum res, inquit, prolatæ sunt, cum rus
homines eunt
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cũ caletur, cochleæ ĩ occulto latẽt,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Itidem parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ανδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. i.
Viri siti in malis amici sunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgariũ, qui hirundinum ritu, pro ratione tẽporum aduolant, ac deuolãt. Aduolãt vbi res secundæ, deuolant ingruente rerum tẽpestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo vsurpauit: Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηται, i. Ac prouerbiũ inuertit. Declarauit enim haudquaquã esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verũ etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hãc sententiam extat & huiusmodi senarius:

Τῶν δυστυχούντων δ'ἀτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id est,
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis:

Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. i.
Vt ignis aurũ, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc sententiam palam allusit Cicero lib. Famil. epist. 9. Nam & si non facile diiudicatur amor verus, & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia. Horatius:

Vilis amicorum est annona, bonis vbi
quid deest.

Passim habent̃ amici, qui petãt: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem sñiam:

Οἴχεται τιμὰ φίλων πατωμένῳ
φωτὶ, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id est,
Perit honos homini amicis orbato.
Sũt aũt pauci mortales fidi ĩ reb⁹ afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἅσπερ ἔφυγεν Εὐκράτης, i. Nouit vias, quibus effugit Eucrates. In eũ quadrat, qui semper aliquã inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium subterfugiat. Aristoph. in Equitibus:

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ κφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς
Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφυγεν διὰ κυρήβιων. id est,
Caueto ne te effugerit, nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cum molitor esset, tamen rempublicã administrarat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiam, peregrinum, & erronẽ, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quando fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, καῖε πῦρ, i. Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cũ reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi: Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.

Venter

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id est, Vēter nō habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius illi prouerbij vice Græcis celebratus:

Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. id est, Contra famem etenim nulla cōtradictio est.

Celebratur à Plutarcho Gellioq́; dictū illud Catonis, ex oratione quadam, qua dissuasit legem Agrariam. Eam sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad vētrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt, quod ventri non sit amicum. Seneca lib. 3. epist. 21. Venter, inquit, præcepta nō audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi, quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL cū puluisculo dicimus, quoties omnia sic tollūtur, vt nihil fiat reliqui, ne pulůis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab ijs, qui frumentum ab area cōuertunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus. Cōuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento: Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum ærugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutū.

Nunc si depositum nō inficietur amicus,
Si reddat veterem cū tota ærugine follē.

Eodē pertinet euangelicū illud, quod iubētur etiam puluerem excutere apostoli, i. ne minimum quidē ab eis auferre secum.

Valere pancratice.

PLAVTVS in Bacchidibus, Valere pācratice dixit, pro eo quod est firma esse ualetudine. Nam in Pancratistis robur corporis, potissimum spectabatur. Pro eodem dixit, Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item: Pugilē esse aiūt. De puella robustiore, & habitiore. Græci βασιλικῶς pro magnifice, prouerbiali figuga dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum est, & mansisse diu, vacuumq́; redijsse.

VERSVS hic Homericus ex secūdo Iliados libro, nō dubiū quin adnumerādus sit inter eos, quos Macrobius scribit in prouerbium abijsse:

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. i. Turpe est & māsisse diu, vacuūq́; redisse.

Conuenit, vbi quis lōgam de se concitauit expectationem, cui postea non respondeat: Veluti si quis studij caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinā absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longæuus, nihil præclari gesserit in vita, quo se vixisse testaretur. M. Tullius prouerbij vice usurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola, cui initium: Nūc quidem profecto.

Tragulam injicere.

PLAVTVS in Epidico: Tragulam in te inijcere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem: Nescio quam fabricā facit. Sic autem habet versus tetrameter, trochaicus:

Tragulam in te inijcere adornat, nescio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idē in Cassina, Ego Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui inijcere tragulam in nostrum senē. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria: Pilum iniecisti mihi, pilum enim hastæ genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM litterarū homo, per ironiā dici potest, in eum, qui generosus, & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, prænomen, nomen, & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc vulgi iocus de trium litterarum homine. Plaut. in Adulularia iocum aliò detorsit, nempe in seruū furacē. Subijcit enim, Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum.

TRIVM dierū cōmeatus, cū instare paupertas extrema significatur. Trāslatione ducta à militum cōmeatu. Et apud Aristophanem cum alias, tum in Acharnensibus:

Καί μ' ἐπιτηρεῖν σιτί᾽ ἡμερῶν τριῶν. id est, Mihiq́; vt reseruem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellū ituris edici solere, vt sibi tridui nō minus, cōmeatū pararent. Meminit & in Equitibus

Ἐγὼ

Ἐγὼ παρέξω γὰρ τοῦτον
Ἡμερῶν τριῶν. id est,
Præbebo & istum quod sat est in triduũ. Proinde tridui commeatum dicemus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS in nugis agit, qui in re leuicula tumultum meuet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, lib. 2 Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsupat idem Fabius lib. 6. cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis, & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiam deflectatur prouerbium resipit. Vnde & Græcis: ἐκτραγῳδίζειν. & τραγικῶς λέγειν pro grauiter, siue acerbe.

Transuersum agere.

TRANSVERSVM agere dicitur, qui vi, & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium lib. saturnaliũ 2. cursum fortunæ transuersum vocat. Hunc enim C. Cæsaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur quæritur præter animi sui sententiam eo Cæsaris auctoritate fuisse compulsum.

Necessitas, inquit, cuius cursus transuersum impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detrusit pene extremis sẽsib. &c.

Ita qui præceps ira fertur, transuersus rapi dicitur. Ductum apparet à nauigantibus, qui secundo vento recto cursu ferũtur, flatu aduerso, transuersum aguntur.

Thrasybulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ᾽ εἶναι ὅμοιον, id est, Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, quæ nimio interuallo inter se differunt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur: Thrasybulus laudatus, quod reipublicę studiosissimus fuerit. Sumptum est e Pluto Aristophanis.

Tributis potiora.

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, i. Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex malefactis, & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur à Suida, & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenẽ. Inde natum opinamur, quod qui principũ nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petũt, vt ab inuitis rapiant, ni dent, quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythijs hymno 8. κέρδος δὲ φίλτατον γ᾽ ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέρει. id est, Lucrũ autem gratissimum, si quis ex volentis ædibus ferat.

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, i. Tragica simia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq; polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homunciomẽ, vix hominem, sed simulacrũ hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ strepitum, & personam additã. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Æschinẽ tragicam simiam appellat, quod cum esset nequissimus, splendidis verbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbij meminit Philostratus in Aristide. Diuus Hieronymus in epistolis ostendit hoc scomma iaci solere vulgo in Christianos, sed ab impijs, ethnicisque. Conuenit & in eos, qui barba, pallioq; philosophos se profitentur, cum cetera cultui non respondeant. Sic enim Plutarchus: Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι, id est, neq; enim alere barbam, aut gestare vile pallium philosophũ facit, neque lineis vestiri Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes.

Tineas pascere.

TINEAS pascere dicuntur, quæ neglecta situ pereunt, Ductũ à vestibus, aut libris diu reconditis, & intactis. Horat. in Epistolis:

Cõtrectatus vbi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inerteis:
Aut fugiens Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem.

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, i. Titio ad ignem, vbi quis applicatur

applicatur ad eas res, ad quas natura propensus est. Vt si mulierosus, ad puellarum conuictum; sanguinis auidus, ad militiam; lucri sitiens, ad mercaturam. Δαλὸν enim Græci vocant lignum semiustulatum, Non admodum abludit ab illo, εἰς ἀμίδα ἐνουρεῖν, id est, in matulam immeiere. Refertur à Suida, & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικὸς, id est, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculisq; cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus herbæ genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, vnde quidam dixere Lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebant ad visum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plures species facit, deq; oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo, σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id est, Qui allium triuit simul cum tithymallo. Carmen autem exstat in Concionatricibus:

Τί δαίμ' ἐχρῆν δρᾶν;
Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα τοῦ λακωνικοῦ
Σαυτοῦ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. id est,
Simul cum opi liquore tereres allia,
Tithymallon insuper adderes Laconicũ,
Et obungeres tibi palpebras sub vesperũ.

Vox dicta videtur à mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ scribitur, licet Suidas scribat per geminum. Nec indicat interim vsum prouerbij. Si competit in lippos, dicendum est, Tithymallo opus habet, aut Tithymallum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, vt, cum succus eius colligitur, cauendum sit, ne contingat oculos. &, quoties sumitur in stomachum, deuorare necesse est obuolutum, ne fauces radat. Huius succo medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. c.8. Cornelius Celsus in quincto, indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδονικὸν, id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ: per iocum autem transfertur ad eum, qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo, siue, vt Hesychius scribit, Sardon, insula ingens apposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatissimæque fiebant. Itidem & Tyrium muricem, ostrumque Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in Pace:

ὃ ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα σαρδινιακόν. i.
Quã ille prædicat coloris esse Sardiniaci.
Idem in Acharnensibus:
ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδινιακόν. id est,
Ne te linam colore Sardiniaco.

Quam curat testudo muscam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυῶν, id est, Quã curat testudo muscã. Suidas ex auctore quodam refert hæc verba: τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τῆς θέρσιτος παρρησίας ἧττον ἔμελεν, ἢ χελώνῃ μυῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id est, Agamemnon autem minoris faciebat Thersitæ maledicentiam, quam testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam, qua munita est, Confine illi, quod alibi memorauimus, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus, virtute, ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas.

Stultior Morycho.

Μωρότερος εἶ μορύχου, id est, Stultior es Morycho. Siculum prouerbium, in eos, qui ridicule, stulteve quippiã facerent. Sed videntur peculiariter obnoxij huic adagioni, qui, domesticorũ negotiorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchum Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho: idq; inde datum, quod in vindemijs, huius dei facies musto, ficisq; virentibus oblini consueuerit, quod vtriusque arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt testis est Athenęus lib. Dipnosophistarum secundo: παρὰ τὸ μορύξαι, τὸ μολῦναι, id est, à moryxæ, quod est cõtaminare: vnde & Homer. μεμορυγμένος, dixerit, pro μεμολυσμένος. Bacchus autem vbique ridiculus, ac parum cordatus inducitur à poetis: vtpote deus temulentus, velut in Ranis Aristophanis, ideoq; in huius sacris ludicra quędam, tamquã in eius contumeliã fiebant. Quin & cognomen addi-

tum contumeliæ caussa, ἐρεσχέλιον. Apud Siculos huius simulacrum, non in templo, sed extra fanum, sub dio positum erat, iuxta ingressum, siue vestibulum: confectum è lapide, cui nomen Psella, arte Simmij cuiusdam Eupalami. Proinde, vulgari ioco iactatum est de illo: μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τ' ἄνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, id est, Stultior es Morycho, qui, omissis his, quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagium citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quamquam alienissimum est ab ingenio, moribusq; nostris, vestigandis, aut insectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis, quam insectandi, caussa proferamus cuiusdam non infimi nominis, inscitiam ne dicamus, an socordiam. Principio prouerbium hoc e vulgatissimis Zenobij Collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis, minimeque vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Græca, quæ modo retulimus, indidé, ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, reddidit ad hunc modũ: Qui relinquens habitationem interiorem, extra positam quærebat. Rursum, quod habetur in ijsdẽ Collectaneis: μόρυχος δὲ Διονύσου ἐπίθετον, ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi: ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, id est, ab inquinando videlicet propriam faciem. inquinare namq, solet eam Bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde, quod idem coacervatos, etymologiã nominis reddẽs, scripsit: μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, sic interpretatus est, Lepos Atticus nostri tẽporis: μορύξαι, inquit, porro idem est, quod μολῦναι, hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quanto est, πάντως μορύχου μωρότερον, quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habẽt, παρόσον ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἔστη παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. Ea sic extulit trãsmarina Venus: Præterea dicitur à simplicitate Bacchi, cuius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide, quot veneres in vno, eoque perbreui capite prodidit hic venustus. Primum Bacchus, fastiditis penetralibus ædium suarũ, peregrinas sectatur domos: deinde, cum saxeus sit, (sit enim de statua mentio) tamen ipse sibi faciem racemis, & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc, cum idem significent, μορύξαι, & μολῦναι, vtrumque declarat, ineptire, & desipere: verum his dumtaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaq; percalluerint. Denique, quod est omnium venustissimum, è vestibulo, (siquidem, auctore Polluce, εἴσοδος templi vocatur, quod & προπύλαιον dicitur,) Hesiodum fecit, hoc est, è mutis saxis eloquentissimum poetam. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas: cum innumera sint in huius commentarijs, pari flore reddita Græca, οὔτε οὐρανοῦ, quod aiunt, οὔτε γῆς ἁπτόμενα, quæ vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suauis, atque adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requirat in alijs, ipse communi carens; &, vt videtur, marinæ, quam transmarinæ, Veneri familiarior. Sed præstat, vt, omissis iocis, ad institutum negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum, & Aristophanes in Vespis: ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ Μόρυχος, id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quẽpiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus, ac mollitiei nota. Citatq; hoc in eum carmen Aristophanis. Exstat autem in Acharnensibus:

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς,
φίλη Μορύχῳ. id est,
Carissima, ac desiderata iam diu,
Optata ades, fęce sublitis choris
Grata & Morycho.

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οἴει. id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis, quæ alibi retulimus, Assis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito (qui frequens illi mos) auctoris nomine: τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει τεττάρων εἶναι ὀβολῶν, τὸ λεγόμενον, id est, Tuam maledicentiam existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et Diobolare vocant Latini, quod vilissimum uideri uolunt.

Tenuem nectis.

Λεπτὴν πλέκεις, i. Tenuẽ nectis. De pauperibus

peribus dictū, quibus plerumque tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπὶς, idest, Spes tenuis, pro exigua: & λεπτὴ φροντὶς, id est, Tenuis cura, pro subtili, & curiosa. & λεπτὰ ξαίνεις, id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quique vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρὰ, id est, Terrestria, siue inferiorum balnea. Dictum videtur, (nam coniectādum est) vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurum vsui ei, cui exhibetur. Veluti, si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulchrum balnea quędam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:

Tarquinij corpus bona fœmina lauit, & vnxit.

Fit & nostra tempestate, vt defunctorum monumentis pie aquam inspergant consecratam.

Ter.

NE illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis: fortassis, quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur: vt, quidquid ter dictum, aut factum esset, id ratum, & efficax haberetur. vnde in magorum mysterijs adhiberi solitus. Virgilius in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circumdo, terq; hæc altaria circum
Effigiem duco. numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum, in eiusdem tituli carmine:

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. id est,
Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica verba.

Item in Cærimonijs funebribus:

-Et supremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit:

Σιγᾶτ' ἀχαιοὶ, σῖγα πᾶς ἔστω λεώς.
Σῖγα σιώπα. id est,
Silere, Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate, silentioque.

Aristophanes in Ranis:

Τέτοιοι ἀπαυδῶ, κἄυθις ἀπαυδῶ, κἄυθις μάλ' ἀπαυδῶ. id est,
Istis recuso, iterumq; recuso, rursum valde recuso.

Passimq; legitur nō solum apud poetas, verum etiam oratores: τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, id est, Ter scelestus, ter exsecrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini dumtaxat in carmine sunt imitati. Virgilius:

-O terq; quaterq; beati. Ouidius:
Omnia bis dices vera fuisse mea.

Et illud etiam nunc vulgo familiare, vt, si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum uideri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, Charybdim ter in die reddere, quod absorbuit, ter resorbere, cum constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρὶς non sonet hic numerum, sed uehementiam. Ad hāc sermonis formam pertinet, quod est apud Platonem libro de repub. 10. καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, id est, Et, cum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse à veris. Agit de ijs, qui è poetis sumunt recte uiuendi rationem, cum illi pro veris tradāt phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui, huius syllabæ adiectione, è comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod, inuersis litteris, tre sonant pro ter.

Theagenis pecunia.

Θεαγένους χρήματα, τάτ' αἰσχίνου, i. Theagenis pecuniæ, quemadmodum Æschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui, pauperes cū essent, tamen diuites haberi volebant. Hoc morbo natus est vterque, & Theagenes, & Æschynes. Vnde cognomen his additum σέλλοις, à Sello quopiam, inepte ambitioso, qui, cum re esset per quam tenui, tamen affectabat videri locuples. vnde, qui hoc morbo laborabant, σελλίζειν dicebantur. Finitimū ei, quod alio dicetur loco, φανίου θύρα, id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:

Ἵνα καὶ τὰ θεαγένους τὰ πολλὰ χρήματα
Τάτ' αἰσχίνου γ' ἅπαντα. id est,
Vbi sunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
Et Æschynis quidem uniuersæ.

Tantali lapis.

Ταντάλειον λίθον, id est, Tantali lapidem, vocant, imminēs capiti periculū. Apud Suidam hęc referuntur, ἐπειδὴ τὸν ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπετινάξάμεθα, id est, Quandoquidem Tantali saxum capiti impendēs excussimus. Plato apud Stobæum, οὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον τις ἔχοι, id est, Ne si Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum à fabula Tantali. quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iamiam casurum videatur. Athenæus lib. Dipnosophistarum sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus, voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus, impetrasset optionem petendi quidquid vellet, à Ioue postulauit, vt ad eum modum iugiter uiueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iuppiter promissum præstitit, hominisq; optatis satisfecit. Ceterum, ne frui posset appositis, saxum ingens iamiam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non libeat quidquā attingere. Virgilius Æneidos suæ libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem, ac Pirithoum refert:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucēt geuialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq; ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas,
Exsurgitq; facem attollens, atque intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmijs, hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός. i. Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Interpres citat ex Euripide:

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον,
Αἰθέρι ποτᾶται. id est,
Saxum papescens vertici quod imminet,
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epist. quadā ad Basilium fratrem, vitam solicitam, ac periculis expositā, ταντάλειον ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος τορωναίου λιμένος, id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt, portum esse quendam Toronæ, Thraciæ ciuitatis, qui longis, & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita, vt in ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos, qui non audiunt. Quamquam alij Toronem ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus, cognomento Toronæi, à quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdum vocatur, magno fragore resonans, vt ob strepitum vndarum præterea nihil exandire liceat.

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης. i. Surdior turdo. Zenodotus ex Euboli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiaré, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur, qui, perpetuo blaterantes, ipsi non auscultant, quid vicissim ab alijs dicatur: quod vitium in multis licet deprehendere.

Effeminatorum etiam oratio effeminata.

Ἐνεοῖσιν ἐν δειλοῖσι ἄνανδροι λόγοι. id est,
Inertibus uiris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur à Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi, Qualis uir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Virgilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxilla Adonide.

Ηλιθιώτερος πραξίλλης ἀδώνιδος. i. Stultior Praxillæ Adonide. In uehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniā poetriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatū, quid apud superos pulcherrimum reliquerit: respondere, Solem, cucumeres, mala. Quod cum uehementer insulsum uideretur, cucumeres, & mala cū sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.

Simonidis cantilena.

Σιμωνίδου μέλη. i. Simonidis cantilenæ. De uafris, ac subdolis dictum est. Hunc tradūt primum

primum astutiam, & quæstum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum: quæ, cum post tempus aliquantum aperuisset, gratiarum arculam semper offendebat inanem, præmiorum, semper plenam. Hoc commẽto significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. Vnde Aristophanes apud Suidam, ἆσαι σιμωνίδου μέλη, id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ ἐκέλευσα
Ἆσαι σιμωνίδου μέλος. id est,
Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret
Simonideam cantionem.
Ad duo scrinia allusit Theocritus in Charitibus:
Οκνηραὶ δὲ πάλιν κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλοῦ. i.
Rursum at ignauę vacuo intra scrinia fundo.

Si tibi machæra est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS in Bacchidibus, Si tibi est machæra, & nobis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrumq; teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba, minas referentis, & militis sæuitiam sæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro Vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis, Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouum annum diues.

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id est,
Agricola semper diues annum in proximum.

De ijs dictitatũ, qui, spe futuri compendij, diuites sunt, ac sibimet, exspectatione rerũ amplarum, blandiuntur. Ductum a colonis, qui semper proximæ ęstatis vberiorem prouentum sibi pollicentur, eaq; spe iam sumptus nonnullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Ἀεὶ παρθένοι ἐριννῦς. id est, Semper virgines furiæ. Prouerbium obscurius deterret à peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus pænas sumant de ijs, qui commeruerunt. atque hac gratia dictæ virgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur.

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι, id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est, senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie, si quando nũciatur obitus hominis natu grandis, Nihil acerbum, inquiunt, haud perijt in cunabulis Mortem iuuenũ complorant ij quoque, ad quod nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute, Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet:

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id est,
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris
Mærorem potius afferat, & gemitus.
Ennius contra:
Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit.
Sed vterque recte sensit.

Solon vult mori carus, ac desiderandus suis. Ennius non putat lugendam mortem, quam consequitur immortalitas. Refertur & hic versus in Menandro:

Πικρὸν ἐστὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id est,
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero uenisti, sed in colonum ito.

Ὀψ' ἦλθες, ἀλλὰ γ' εἰς κολωνὸν ἴεσο. id est,
Serus ades, ast colonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirent: aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus est terra editior, in speciem tumuli, seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta tẽplum Vulcani, quia foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖος. Hinc Colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quærebant. Huiusmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Περὶ πόδα. id est, Iuxta pedẽ. Quod appositum, & vehementer accommodatũ est, id περὶ πόδα dicebatur. Sumpta metaphora à calciamẽtis, probe ad pedis mensurã quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli

Æmilij apophthegma, nouum calceum ostendentis. Vos, inquit, videtis, bellum, ac nouum esse calceum; verum, qua parte pedem torqueat meum, id ego demũ sentio, significans, Papiriam vxorem non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platoné citat, poetam opinamur:

Ὡς ἐςί μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. id est,
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτή, id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris: siue de vehementer clamosis, & obstreperis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno sacrum, quod assiduis fluctibus tunditur. Est & aliud eiusdem nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.

Seruilior Messena.

Δουλότερος μεσσήνης. id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonij Messenios, quod iterum, atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosq; durius etiã, quam reliquos seruos, tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur à Pausania in Messenicis, & à Iustino libro Epitomatum tertio.

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id est, Seruus cum sis, comam habes. De eo, qui prẹter decorũ quippiam faceret. Veluti, si quis, humili condicione, patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem à Suida, ceterum exstat apud Aristophanem in Auibus:

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις; id est,
Ac deinde seruus cum sies, portas comã?

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις, i. Seruorum ciuitas. De cœtu, conuictuq; hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, ut auctor est apud Suidã Ephorus in 5. apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapidem importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἱεροδούλων, quod seruis dicata sit, in qua vnum dumtaxat ingenium viuere tradunt. Est rursum in Creta δουλόπολις χιλίανδρος, id est, Mille viris habitata, vt auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est itẽ alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur, velut in sentinam, infames, ac moribus improbatis, vt sycophãtas, falsos testes, prẹuaricatores, & id genus alios, ad numerũ duũ millium, vt auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Ægypto regio quędam δουλόπολις appellata, teste Olympianico. Plutarchus in Collectaneis prouerbiorum, ostendit, dici solitũ de raris inuentu, effertq; ad hunc modum, οὐκ ἐςὶ δούλων πόλις, id est, Nõ est seruorum ciuitas. Non dissimile, quod Plinius narrat de gente Essenorum in Syria, ad quos fugitant vsquequaque nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine ulla fœmina uiuit, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo cõuenarum turba renascitur, longe frequentantibus quos vita fessos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorum flores. Vbi quis extremam voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omniq; genere voluptatum affatim explebãt sese. Quibus delicijs effeminati, postea subacti sunt a Persis, & in seruitutem acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse, nimirum a floribus. Eandem παρθενίαν fuisse vocatam, videlicet à uirginibus. Refertur adagium in Collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus libro 12. ex Clearcho, demonstrans, locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quę, veluti flores, arridentes, ad libidinem inuitabant. Atque quadrabit in ciuitatem, domum, denique hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Ῥωπικὸν ὤνιον. i. Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis. Quemadmodum fit nonnunquam in auctionibus, cum non expenditur sigillatim vniuſ-

vniuscuiusq; rei pretium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur, & ῥῶπον appellant fasciculum, seu sarcinam è diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sæpenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur à Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὸν βοΐδιον, id est, Regia bucula. De prodigiosa fecunditate ferebatur, natum è miraculo rei gestæ. Ætate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

-Scropha fecundior alba.

Pura à nuptijs.

Αγνὴ γάμων, id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra nuptias sui copiam faceret. Horatius:

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ρηγίνων δειλότερος, id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum, Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysij tyranni taxauit Rheginéses vt ignauos in rebus bellicis, animiq; pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Αρπαγὴ τῶν κιννάρου. id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultũ direptis. Veluti, cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciũt manus. Timeus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is, quoad viuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum: ceterum moriens, populo diripiẽdas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ραδαμάνθυος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudiciũ. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim, manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quominus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter, ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Æschyli, apud Aristophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
Vna è deis Mors nulla captat munera.

Item Horatius:

Pallida mors æquo pulsat pede pauperũ tabernas,
Regumq; turres.

Item alibi:

Non si trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Item Pindarus in Nemeis,

Αλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδαο. πέσε δὲ ἀδόκητον
ἐν καὶ δοκέοντα. id est,

Fluctus enim orci communiter accidit, obruitq; tum opinantem, tum inopinum. hoc est, & iuuenem, & senem, aut pariter & nobilem, & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον, καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς ῥαδαμάνθυος. id est,
Rectis Rhadamanthi decretis,

Item alibi demonstrans vnũ Rhadamanthum nec assentari cuipiam, nec quidquam ad gratiam facere. ὁ δὲ ῥαδάμανθυς εὖ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν. i. Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicii sortitus est inculpatum, neque imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato libro de legibus 12.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ραδαμάνθυος ὅρκος, i. Rhadamanthi iusiurandum, dicebatur, quod verissimum quidem esset, ceterum nullum deum adscisceret. Socrates per canem, & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quod nõ crederet vllos esse deos, siue quod non arbitraretur esse boni viri, deos suorũ negotiorum testes accersere. Hoc autẽ iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοις τὸν ῥαδάμανθυν ἐθίζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ὃ τοσοῦτον περιῆν δ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, ὥς τε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν δοκεῖ.

λκεῖ. id est, Perinde, quasi dicas Rhadamāthum mortales in cõsuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaq; pręcelluerit, vt, etiam vita defunctus, ijs, qui illuc appellũt, iudex esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τέτρακτιν appellant:

Οὐ μὰ τὸν ἀμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. id est,
Non per eum, à quo animæ est datus ille
quaternio nostræ.

Existimant enim hunc numerum vsqueadeo ad animæ perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerentur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem, sacrum animæ fontem vocat. Græci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis:

-Græcis non dum iurare paratis
Per caput alterius. Virgilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ραχίας λαλέστερος, id est, Litore loquacior, In rabulam, & obstreperum dicebatur. Nā ῥαχία Græcis litus appellatur, præsertim scopulis, ac rupibus asperum, quod assiduis tunditur fluctibus, non sine fragore: vnde & Gręca vox ducta videtur ῥαχία, quasi τραχία. Nam ea vox ad omne, quod asperum, ac spinosum est, deflectitur.

Præsentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id est, Quod adest, boni consule, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod adest æqui boniq; facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed, quęcunq; contigit sors, eam velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuiq; fortuna placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagium, quod adest, boni consulere, & hoc accipere, quod abs te datur. Cratinus in Pylæa,

Ανδρῶν σοφῶν χρὴ τό γε παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id est,
Sapientium est virorum, vti, quod adest boni,
Tamquā bonum sit, consulāt pro viribus.

Affine illi, quod alibi retulimus, σπάρτην ἔλαχες, ταύτην κόσμει, id est, Spartam es nactus, eam dispone. Quod quidem carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus, τήλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

Avlvs Gellius, explicans vim μορίου στερητικοῦ, ait hunc senarium antiquissimum prouerbij vice celebratum fuisse,

Sed enim, qui in omni re, atque in omni
tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isq; omnium pessimus, deterrimusq; est.

Admonet parœmia, fere neminem esse tam deplorati ingenij, qui non aliquando dicat, faciat ve, quod laudem promereatur. Refertur ijsdem ferme verbis à Macrobio libro Saturnalium sexto, ex quo nobis, visi sumus deprehendisse manifestum errorem scripturæ in Gelliano libro per eruditum quempiam admissum. Is enim, non intelligens hos esse versus, Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore &c. suspicatus est Græcum versiculum omissum à librarijs, in eius locū supposuit hoc carmen,

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

cum versus, de quo sentit Gellius, sit Latinus, quem mox subijcit: Sed enim, qui in omni &c. Id liquet ex Macrobio, qui locū hunc ad verbum pęne suffuratus est in suos commentarios. Porro Græcus versiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis Illaudatus: sed obiter admixtus est, quasi probandum esset, quod dixerat, neminem esse tam efflictis moribus, quin faciat, dicat ve nōnunquā aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus Efflictis deprauatū est in Efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus. sed efflictos mores dixit perditos, & corruptos. Sunt autem tres senarij sententiam absoluentes: nisi quod alicubi videntur viciati à scribis,

Sed enim, qui in omni re, atque in omni
tempore.

Hic primus pulchre constat: Constabit & alter, si legatur,

Qui oĩ vacat laude, is vir illaudatus est.

Nam dictiunculam Vir, etiam aurium sensus in hoc versu videtur requirere. Cōstabit & tertius, si legas:

Isq; omniū est deterrimusq; ac pessimus.

Locus

Locus est apud Gellium lib. 2. cap. 26. si quis valet conferre.

Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem.

QVI commodum appetit, ne fugiat laborem. Qui quærit voluptatem, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiam Plautus figura sane quam prouerbiali extulit. Qui e nuce, inquiens, nucleum esse vult, frangit nucem. Qui quærit animi pabulum in arcanis litteris, scrutetur sub allegoriæ inuolucro conditum mysterium. Sic enim vsurpauit alicubi D. Hieronymus. Nux enim foris tum dura est, tum amara, intus suauissimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, sed florem lacteum. Hanc ita describit Odysseæ decimo:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,
Atra quidem radix suberat, sed lacteolus flos:
Moly vocant superi, mortalibus ardua res est
Euulsisse viris: cælestes omnia possunt.

Accommodari potest cum ad omnẽ disciplinam, tum peculiariter ad grammaticam, quæ, cum sit pueris amara, senibus iucunda est. Quadrauerit & in virtutis studium, cuius initium acerbum, progressus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, nisi infelices filij?

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονα τέκνα; i.
Quis patrem laudet, nisi proles laudis inanis?

Carmen vulgo iactatum de his, qui maiorum suorum facinora iactitant, nimirum nihil habentes, quod de se ipsis vere prædicent. cuiusmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis Sat. 8.

-Sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sicut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoq; torqueri sententiam: Improbi filij sic laudant parentes, dũ illos, ceu bonos, desiderat populus, quod hos longe deteriores ferre non possit. Id quod nonnumquam solet in principibus vsu venire, videlicet, vt, quem viuum oderant, mortuum probent, ac requirant, filij comparatione bonum. Refert, & explicat hoc adagium Plutarchus in vita Arati: Παροιμίαν τινὰ παλαιὰν ὦ Πολύκρατες δείσας, μοι δοκεῖ, τὸ δύσφημον αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Χρύσιππος, οὐχ' ὃν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι, διατίθεσθαι,

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;

Διονυσόδωρος δὲ ὁ Τροιζήνιος, ἐξελέγχων αὐτὴν, ἀντεκτίθησι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν.

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;

Καί φησι τοὺς ἀφ' αὐτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ὑποδυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρεταῖς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις, ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομίζεσθαι, i. Adagium quoddam vetus, ò Polycrates, Chrysippus philosophus, infamiam illius, vt mihi videtur, veritus, non vt habet, sed vt ipsi visum est melius, proposuit:

Quis patrem laudarit, nisi felices filii?

Ceterum Dionysodorus Trœzenius, redarguẽs illum, verum prouerbium denuo exponit. Id habet ad hunc modum,

Quis patrem laudet, nisi proles indiga laudis?

Aitq; eos, qui, si suis ipsorũ meritis æstimẽtur, nullius sint pretii, ceterũ insinuãtes sese maiorũ suorum quibusdã virtutibus, atq; illorum laudibus sese immodice venditantes, hoc prouerbio ad silentiũ adigi. Hactenus Plutarchus. Vsurpauit in eundẽ sensum M. Tull. in Epistolis ad Atticum.

Nam iam illi non sunt: at, qui sunt, mali.

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες, κακοὶ, idest,
Partim haud quidem iam sunt: at ij, qui sunt, mali.

Dici solitũ, vbi quis requirit ea, quæ quõdam quidem exstiterunt, verum temporũ culpa perierũt. Est autem Aristophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur descendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud superos enim neminem reperiri nisi malum.

Qui apud inferos sunt terniones.

Τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας, i. Qui sunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ij, qui res abditas, & abstrusas, curiosa quadam diligentia vestigarent. Non absurde torquebitur in eum, qui Homericas

cas

eas fabulas omnes inanibus allegorijs interpretari conetur; aut Platonicorum, & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiunt terniones apud inferos honoratos esse, vt Hecatæ sacros; cui quidem ob id ipsum Trigla piscis sacrificatur, & simulacrum eiusdem in triuijs constitui mos erat. Ad quod respiciens Virgil.

Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neque quantum luscinia dormiunt.

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώουσιν. id est, Nec quantum lusciniæ dormiunt. In eos conuenit, qui somni parcissimi sunt. Lusciniæ minimum dormire feruntur, vel propter Ityn exstinctum, vel ob timiditatē, Sane magis arbitramur dictum quod lusciniæ uernis mensibus, per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant.

Cuiusmodi portento me inuoluit fortuna.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθείρξεν. id est, Monstro cui fortuna me implicauit.

Trimeter est Catalecticus. Dici conueniet, vbi negotium incidit cū homine moroso, difficiliq; , cum quo non queas uiuere, nec à quo te possis extricare. Carmen sumptum ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quem Vlysses inclusus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur:

Οἵῳ μὲ ὁ δαίμων τέρατι συγκαθείρξεν.

Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri.

Ατένες ὁρᾷν, i. Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe, pro eo, quod est, Attētius, accuratiusq; considerare. Fixius intueri, pressius inspicere. Sumptum est ab amantibus, qui stupentibus, nec vsquam dimotis oculis inspiciunt id, quo delectantur. Adagium recensetur à Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo, Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος, καὶ ἀτενὴς, τὸ λεγόμενον. id est, Grauis enim auditor, ac molestus, qui ad singula stupet, & defixis est oculis, vt dicitur. Marcus Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam caussam quam maxime intentis, vt aiunt, oculis, acerrime contemplemini.

Puluerem oculis offundere.

PVLVEREM ob oculos offundere dicitur, qui de industria rem obscurat, & aduersario iudicium eripit. Traductum uidetur à militia, Sæpe fit enim, vt hostis, data opera, puluerem cieat in hostem. Hac arte Sertorius Romanus Cacitanos, (ut Græcus habet Characitanos) quosdam vicit, auctore Plutarcho, cuius rei mentionem fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epistolis M. Tullius gloriatur se in actione quadam iudicibus tenebras offudisse. Est apud Plautum in Milite, simile quiddam de glaucomate oculis oborto.

Psecas, aut ros.

Ψεκὰς ἢ δρόσος, i. Psecas, aut ros. In crebrius exspuente dictitabatur, ψεκὰς enim, adspersio illa, ac velut irroratio uocatur, quoties minutissimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori simillima. Primitus autem per lusum dictum est in Antimachum Lyricum poetam, quod subinde exspuens eos quibus cum loquebatur, conspergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tulisse legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atque ita factum, ut multo, quam prius, pauciores accederent ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperent. Vnde huiusmodi delenimenta, ψεκὰς appellata videntur. Vocantur enim Psecades ancillę, quæ delicatarum matronarū capillos medicato fuco conspergunt. Adagiū refertur à Diogeniano M. Tullius in epistolis ad Atticum, consputare dixit, pro conuitijs leuioribus aspergere, nimirum ad hoc adludens adagium.

Hæsitantia cantoris tussis.

Απορία ψάλτου βήξ, i. Hæsitantia cantoris tussis. Suidas adagium neotericum esse monet. Dictum uidetur, quoties non suppetit, quod dicamus. idq; velut aliud agētes dissimulamus, velut apud Platonē Aristophanes, ne diceret in conuiuio, singultum fingit. Sumptum apparet à cantoribus, qui cum hærent in cantione, tussim simulant, vt hac videatur interrupta cantilena, non inscitia. Confine putamus illi, quod alias dictum est, Tussis pro crepitu.

Extritum ingenium.

Παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων. i. Mentē habens euani-

euanidã. παρεξηυλημένον perinde sonat, quasi dicas Extibiatam. Ducta siquidem est metaphora à tibiarum linguis, quæ posteaquam exciderint, inutilis est tibia.

Panagæa Diana.

Η παναγαία ἄρτεμις, id est, Panagæa Diana dicebatur olim peregrinationem impensius amans, errabundus, instabilis, nulla certa sede consistens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas, & per nemora, montesq; oberrare. Quin domicilium etiam subinde mutat, nunc apud superos agens, nunc apud inferos. Ne specie quidem semper eadem, sed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIÆ speciem præ se gerit illud Horatianum in Sermonibus:

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircũ.

Dicendum vel in duos aliquos diuersis laborantes vitijs, vel in eundem sui dissimilem; nempe modo loquaciorem quam sat sit, modo impendio taciturnum; interdum pueriliter ineptum, interdum Catone seueriorem; nonnumquam profusum, nõnumquam sordidum. Siquidem, ut vitio dandum, si quis hircum oleat, ita adeq; vitupe randum, si quis oleat vnguenta. Nam pastilli, pillulæ sunt vnguentariæ. Alterum spurci est, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Αριστα χωλὸς οἰφεῖ, siue, vt alias legitur, ὀχεῖ, i. Optime claudus virum agit. Dici solitum, vbi quispiam suam sortem, vel parũ egregiam anteponit alienę, tametsi præstãtiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. Tradunt, morem Amazonibus fuisse quondam, vt pueros masculos, detorta tibia, coxa ue, claudos efficerent. Porro, cum bellum esset illis aduersus Scythas, atque illi eas conarentur illicere, vt ad sese desciscerent, dicentes, futurum, vt posthac non cum claudis, ac mutilis, sed cum integris viris rem haberent, Antianira, Amazonum dux, respondit ad hunc modum: ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. Vsurpauit Athenæus lib. 13. ὄντως γὰρ ἄριστα χωλὸς οἰφᾷς. id est: vere enim claudus optime virum agis. Theocritus φιλοίφαν appellat virum coitus auidum. Hesychius φιλοιφοι dicit. Animaduersum est etiam illud nostris temporibus, plerumq; qui tibijs sunt mutilis, aut quopiam membro trunci, eos ad vsum veneris reliquis magis idoneos esse, nimirum uaria faciente natura. De claudo, quare sit salacior ceteris, caussam reddit Aristoteles in problematibus sectionis 10. proble. 26. quod in hoc parum alimenti deorsum delabatur, ob crurum vitium, plus autem superiora petat, & in semen vertatur.

Ogygia mala.

Ὠγύγια κακὰ, id est, Ogygia mala. Recte dicentur vel ingentia, vel antiqua. Nam vtrumque Græce significat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium, primum Thebanæ ciuitatis principem, referre. Huius filius Cadmus, ob filias suas in varias calamitates incidit. Quo respiciunt, qui Ogygia mala, pro atrocissimis interpretantur. Huiusmodi ferme Suidas, nisi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetusta dicantur. Ceterum, qui Ogygia vetera dicunt, illud sequuntur, quod olim Bœotiorum, ac Thebana regio, Ogygia dicta sit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, sicuti testatur Stephanus. Est & insula peruetusta, dicta Ogygia, in quam Vlysses naufragus emersisse fingitur ab Homero. Vnde vox iam obsoleta velut in iocum prouerbialem abijt. Nec in figura sita est huius prouerbij ratio, sed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Consimili ratione, nec sine prouerbij specie, Græci priscos, ac peruetustos, ὠγυγίας & ὠγυγίους appellant, à prisco quopiam deo, & multis iam sæculis obsoleto. Huiusmodi propemodum de Ogygijs Suidas, & Stephanus.

Omnia chnaumata.

Πάντα χνάυματα. id est, Omnia chnaumata, dicebant olim, quoties omne negotium significabant. χνάυματα enim Græci placentarum, atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoque reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt simili figura. Refertur adagium à Zenodoto.

Sic est ad pugnæ partes re peracta veniendum.

PLATO in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν, id est, Ad belli, pugnęq; munia, Socrates sic aiũt accedere oportere. Iocus erat prouerbialis,

bialis, vbi quis, negotio peracto, tum demũ adueniret. Quemadmodum ignaui milites solent, qui, conflictu peracto, sublatoq; metu, tum denique solent adesse, vel ad colligendam prædam, vel ad epinitia, id est, epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μεταλαγχάνειν, tarditatem significat, ac seram muneris functionem. Socrates autem, respondens, parœmiam explicat simili parœmia, ἆρα, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, id est, Num post festum, quod aiunt, venimus, seroq; adsumus? Sumptum videtur à Rhœso, Thrachum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem venisset, nimirum decimo demum anno:

Σύμμαχος μὲν οὔ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν. i.
Socius haud quidem aduenis, sed hospes ad mensam. isq; respondet,

Ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id est,
Sero quidem, ast in tempore aduenio tamen;
Nam tu quidem, iam prælians decenniũ,
Nihil explicas.

Allusit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inscripsisset ædibus suis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, Post bellum auxilium. Significans, sero vocari Herculem depulsorem malorum, cum iam malus hospes immigrasset in eas ædes.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

OBSEQVIVM amicos, veritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentium in Andria, non admonens, quid oporteat fieri, sed ostẽdens, quid vulgo fiat. Vulgaris enim amicitia constat obsequijs. Nã, inuicem conuiuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iũgit, iunctos & seruat amicos.

At inter veros amicos, nihil est veritate iucundius, modo absit asperitas agrestis, & inconcinna, grauisque. Porro, qui vulgo plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecundet, caueatque, iuxta Persium, Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari vero sententiam hanc poetæ, satis indicat, cum ait, Namque hoc tempore: id est, his corruptis moribus. Eandem sententiam in Adelphis idem aliter extulit. Vt homo est, inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed nescio quomodo verum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit, Obsequium amicos, veritas odium parit. Molesta veritas est, siquidem ex ea nascitur odium, quod est venenum amicitiæ. Sed obsequium multo molestius, quod, peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri sinit. Maxima autem culpa in eo est, qui & veritatem aspernatur, & in fraudem obsequio impeditur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπων νοῆσαι. Sentit, simplicem veritatem, non semper, vt est, proferendam, quod damnosa sit; sed sapientis esse, nonnumquam celare suam sententiam, in tempore prolaturus, cum fructus spes ostenditur. Apud Athenæum libro 5. citatur hic trimeter ex Agathone.

Εἰ μὲν φράσω τἀληθές, οὐχί σ' εὐφρανῶ,
Εἰ δ' εὐφρανῶ τι σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω, id est,
Si vera dicam, tibi voluptati, haud ero;
Si sim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuijs vlnis.

OBVIIS vlnis, est apud Quintil. pro eo, quod est, auide, sitienterque. Translatum ab ijs, qui porrectis vlnis properant in complexum eorum, quorum magno desiderio tenebantur, quosque cupidissime conspiciunt. Legimus & Obuijs manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiscipulum quondam, & sodalem, & amicum, obuijs, vt aiunt, manibus excipio. Basilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id est, Ambabus manibus, eodem sensu scripsit. Hæc si ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas litteras obuijs ulnis excipiam.

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, id est, Lethes campus. Dicetur, vel de vehementer obliuiosis; vel de rebus commenticijs, ac friuolis, quæ nusquam sint. Aristophanes, τὶς εἰς τὸ λήθης πεδίον; id est, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas esse credit, quæ de inferis tradunt poetæ. Et, ut Iuuenalis inquit.

Stygio nigras in gurgite ranas
Necc pueri credunt.

Omnia

Omnia sapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. id est,
Facilia cuncta sunt viris sapientibus:

Nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod sapiens non æquo animo, faciléq; ferat, ratione cuncta leniente. Si addas verbum, constabit senarius. Ἐστὶ δ' ἅπαντα. Refertur à Zenodoto.

Omnia esculenta obsessis.

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id est,
Cinctis ab hoste vesca sunt & quælibet.

Senarius prouerbialis, Cum vrget necessitas, nihil non facimus. Et vehementer famelicis nullus non suauis est cibus. Natum ab vrbium obsidionibus, in quibus nonnunquam & canes, & feles, herbarum radices, nonnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia similia.

Ἅπανθ' ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή. id est,
Similia cuncta, Rhodopis ipsa etiam decens.

Eadem est condicio mortalium: formosi pariter, ac deformes senescunt, ac moriuntur. Rhodopis nomen est puellæ cuiuspiam formæ celebris, cui nomen à roseo adspectu videtur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus lib. 2. nonnulla Plinius lib. 36. cap. 12. Cum Græcum carmen habeat ῥοδῶπις, mirum, cur Iuuenalis corripuerit,

-Dum Rhodopes vda terit inguina barba.

Refertur à Suida prouerbij loco.

Totus Echinus asper.

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id est, Totus Echinus asper. In morosos, & iniucundis moribus quadrat. Echinus piscis, & item Erinacius, vndiq; spinis obseptus est, vt nusquam impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus, cum quibus nulla ratione possis agere citra litem. Aristophanes in Pace,

Οὐδέ ποτ' ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. i.
Ex scabro in læuem numquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. id est,
Bonos probosq; cuncta perdecent viros.

Habet hoc improbitas, vt, si quis illaudatus, recte faciat, dicatve, tamen nescio quo pacto non adsit decorum illud: Contra, veră virtutem decus quoddam comitatur, vt, quidquid vir bonus agat, id decorū esse videatur. Tametsi potest & hic accipi sensus, Cuncta formosos viros decent: quod formæ gratia commendat & dicentem, & canentem, & quiduis agentem. Id erit venustius, si huc deflectas, vt dicas, in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint, fecerintq; gratiosi apud principes: adeo, vt, quod huic capitale sit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur à Diogeniano.

Omitte vatem.

Πάρες τὸν μάντιν, id est, Omitte vatem. Vti conueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius sit, & immunis habendus à vulgari sorte. Veluti, si quis poetę, theologo, sacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, vt augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, vtpote virum sacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vsurpari.

Oderint, dum metuant.

ODERINT, dum metuant. Tyrannica vox, sumpta è tragœdia, & à nemine scriptorum non vsurpata: pręcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi sermonem processisse, satis indicat Seneca libro de Clementia 2. scribens, multas voces, magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresq; vulgo fieri, vt illam, Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, versiculus similis est, qui mortuo terram misceri ignibus iubet. Idem lib. De ira primo: Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem: qualis illa dira, & abominanda, Oderint, dum metuant. Syllano scias sæculo scriptam. Licebit adagium per iocum vsurpare: veluti, si quis eruditione superior de clamcularijs hostibus, qui tamen ob metum hiscere nō audeant, dicat, Oderint, dum metuant: Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatij,

Populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simulac nummos contemplor in arca.

Item illud Iuuenalis,

-Tunicam

-Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago.

Odit cane peius, & angue.

PROVERBIALI figura dictum est & illud ab Horatio,

Alter Mileti textam cane peius, & angue,
Vitabit chlamydem.

Sentit autem, vt opinamur, de cane rabiente. Quod si longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus est: litteras, quas amauit aliquando, nunc (quod aiunt) vitat cane peius, & angue. vel, Hic se totum adulatoribus permittit: amicos, à quibus verum audiat, vitat cane peius, & angue: Idem Horatius in Odis,

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.

Plautus in Mercatore,

Nempe ruri vxor est tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ηλιθιώτερος κοροίβου, id est, Stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole, in stupidos, & vecordes. Corœbi stultitia vulgi fabula celebrata est, qui maris vndas numerare sit conatus, cum non potuerit vltra quinque prosequi supputationem. Meminit huius Eustathius in decimum Odysseæ, & Lucianus in Amoribus. Quamquam apud alios κορύβου legimus per y. Adduntq; quidam, Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuisse filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Virgilius Corœbi cuiusdam:

-Iuuenisque Corœbus
Venerat, insano Cassandrę captus amore,
Et gener auxilium Priamo, Phrygibusq; ferebat.

Quo quidē in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione, Hunc, inquit, Corœbum stultum inducit Euphorion, quem & Virgilius sequitur, dans ei,

-Dolus, an virtus, quis in hoste requirat?
Cum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa seniculus.

Στυππεῖον γερόντιον, id est, Stupa, siue stipulaceus seniculus. De viribus effeto sene. Simillimum illi, quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum à ligno, quod iam exhaurit, exsuccumq; redditum est, & marcidum, in stipulæ morē, Stupa dicitur, quod è lino excutitur succum, & inutile.

Phormionis thori.

Στιβάδες φορμίωνος, id est, Thori Phormionis. De stratis sordidis, ac frugalibus, minimeque delicatis, qualia sunt cubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborum congestis frondibus, ac ramis humi sustratis. Refertur à Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut conijcimus, patientiæ. Poterit & longius deflecti ad quamuis tractationem duriusculam. Exstat in Pace Aristophanis,

Εἰ γάρ μοι γένοιτ᾽ ἰδεῖν τὴν ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἠνεσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας ἃς ἔλαχε φορμίων.

Id est, Vtinam mihi cōtingat videre hūc diem. Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras, quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoque prosa vertimus.

Stultitia est, Iouem putare esse.

Τῆς μωρίας, τὸν Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί, id est, Inscita est, natum tot annos, credere esse vllum Iouem, In eum accommodari potest, qui, grandis natu, dicit, aut sentit absurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Non conuenit enim in natu grandes puerilis superstitio. Recensetur à Suida. Carmen est Aristophanis in Nubibus,

Ἰδού γ᾽ ἰδοὺ Δί᾽ ὀλύμπιον, τῆς μωρίας
Τὸν Δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί. id est,
Ecce, ecce Olympiū Iouem: dementia est,
Natum tot annos credere esse vllum Iouem.

Tuum tibi narro somnium.

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id est, Tuū somnium tibi narro, id est, Narro tibi, quod ipse me rectius nosti. Apud Suidam hæc referuntur ex auctore quopiā, Εἰ γάρ ἐγώ σοι νῦν αὐτὸν γνωρίζω, πέπονθα τὸ τῆς παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγούμενος. i. Quod si te tibi ipsi notum reddere coner, tum mihi acciderit id, quod prouerbio dicitur, vt tuū tibi somnium narrem. Plato libro De Repub. 8. Τὸ ἐμόν γ᾽ ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. id est, Meum quidem, inquit, mihi narras somnium. Traductum videtur ab his, qui ὀνειροπόλους, id est, somniorum interpretes consulunt: à quibus

à quibus nonnulli hoc quoque requirunt, vt quid somniarint, conijciant, quasi parum sit, si interpretentur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes à medicis exspectant, vt viso duntaxat lotio, diuinent & sexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, ubi, & vnde acciderit, quid sentiant: ac propemodum etiam, quid in febri somniarint.

Sponsi vita.

Νυμφίου βίος, id est, Sponsi vita, pro molli, ac delicata. Confine illi, quod alibi relatũ est, musica vita. Suidas senarium hunc adducit, qui exstat apud Aristophanem in Auibus.

Ὑμεῖς μὲν ἄρα γε ζῆτε νυμφίου βίον. id est,
Sponsi quidem profecto vitam viuitis,

Proterea quod proci frondibus, & sertis coronari soleant, & delicatius, nitidiusque coli: uel quod molles videãtur, nuptijs inhiantes. Apud Athenæum libro 8. Stratonicus citharœdus Rhodios λευκοὺς κυρηναίους, καὶ μνηστήρων πόλιν. id est, Albos Cyreneos, & procorum ciuitatem appellat. Nisi malumus ad Homericos illos Penelopes sponsos referre, quibus nihil cordi erat præter cõuiuia, citharam, choream, talos, discum, parasitos, atque id genus alias voluptates. Vnde Horatius Homines luxu deditos, sponsos Penelopes appellat.

Et fama fuit & erat.

Ἦ μὲν κλέος, ἦ δὲ καὶ ἦσθα. id est,
Et dicebaris, erasque.

Hemistichion prouerbiale, quoties facta respondẽt opinioni. Suidas meminit e poeta quopiam. Est enim fragmentum carminis Heroici.

Innocuus alium adspiciam, meum habentem malum.

Ἐξάτης λεύσω τὸ μὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. i.
Indemnis spectabo alium mala nostra ferentem.

Hoc est, ex aliorũ malis ipse rebus meis, consulam, ἐξάτης autem dixit, quasi ἔξω τῆς ἄτης, id est, extra noxã situs, & illæsus, Simillimum illi Plautino,
Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit,

Simul & dictum, & factum.

Ἅμ᾽ ἔπος, ἅμ᾽ ἔργον, i. Simul dictum, simul & factum. Vbi quis citra moram id re præstat quod verbis pollicetur. Latini, Cum dicto, dicunt, pro eo quod est, statim posteaquam dixeris. Et Virgilius,
Et dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quem est hoc carmen,

Αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον. id est,
Mox, simul ac dictum est verbum, res ipsa peracta est.

Idẽ Græcis dicitur vnica voce, αὐτοβοεί, quod à militari clamore translatum videtur, quo nõnunquam funditur hostis priusquam ad manus fuerit uentum. Sic usus Thucydides. Theopompus vsus est, pro κατὰ κράτος, id est, vi ac virtute, non ex insidiis. Quisquis enim insidias molitur hosti, silet; qui fidit viribus suis, cum clamore irruit in hostem. Quidam putat dictum à bubus: ut deductum videatur ab arãtibus. qui cum pollicẽtur se eodem die, id est, αὐθήμερ aliquid operis absoluturos, dicere solent αὐτοβοεί, hoc est, priusquam disiungã boues. Transfertur ad cuiuslibet actionis celeritatem, vt perinde valeat, atque παραχρῆμα, αὐτόθεν.

Obijcere canibus agnos.

Προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας, id est, Obijcere canibus oues, dicebatur, qui imbellem, & litium imperitum, calumniatoribus, & exercitatis exponeret, quod id animal omnium maxime sit imbelle. Refertur à Diogeniano, Hemistichium est heroicum, ex oraculo quopiam, ut conijcimus, decerptum.

Nullius indigens deus.

Ἀνενδεὴς ὁ θεός, id est, Nullius egens deus. Admonet parœmia, nullũ esse mortalium tam absolutum, in quo non aliquid deside retur: vnum esse deum undequaque perfectum. Dici potest & in diuites, aut plurimis præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam dei cuiuspiam similes, vt quibus omnia suppetant, quæcũque vidẽtur ad perfectam felicitatem pertinere.

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

Plautus in Captiui duo, Nucleũ amisi, reliquit pignori putamina. Verba sunt Hegionis, vbi resciuisset, sibi impositũ esse,

&

& herum amissum pro seruo, seruum pro domino retentum. Is enim, ex quo fructus exspectabatur, aufugerat, eo relicto, ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per se liquet.

Nudo mandas excubias.

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, id est, Nudo custodiam mandas. Quoties negotij quippiam mandatur ei, cui deest præstādi facultas, obeundæq; prouinciæ propter inopiā neutiquam idoneus est. Neque enim nudus cōmode potest excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnam est idoneus inermis. Refertur à Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit prouerbialius. Iniungis, vt aliquid in hunc poetam scribamus, verum, iuxta vetus prouerbium, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim est, quo meum interim otium alam. Hesychius nonnihil dissidet ab his, quæ à Suida, Zenodotoq; traduntur: licet is locus apud hūc deprauatus habeatur in editione Aldina. Ceterum conijcimus sensum hunc esse: prouerbium dici solere, ubi quid mandatur his, quibus nihil opus est. Propterea quod vel iniussi cogantur id facere, nisi fallimur, ob id, quod nudis nihil est, quod egeat asseruatore.

Nunc contingat seruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. id est, Nunc contingat seruari: Cum significamus, nos satis cauturos in posterum, si modo liceat præsens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Post hac incolumen sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiam. Aquila testudinem vnguibus rapuerat: eam parabat è sublimi deijcere, quo testa rupta carnibus vesci posset. In hoc itaque discrimine testudo optabat, ut in præsens incolumis esse posset, de reliquo sibi curæ futurum, ne quando in simile periculum incideret, νῦν γένοιτο σωθῆναι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῇ μελήσει. id est, Nūc liceat incolumem esse, de reliquo mihi ipsi curę fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Testudini quondam incessisse volandi desiderium. Aquilam orasse, vt se doceret. Cumq; illa negasset fieri posse, quod natura refragaretur, illa nihilominus instabat. Itaque paruit Aquila, ac Testudinem in sublime vectam demisit, vt volatū experiretur. Ea cum timeret infelicem euentū, optauit, vt id temporis cōtingeret incolumen esse, νῦν σωθείην. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἤ μοι δίδαγμα τοῦτο τοῦ χρόνου λοιποῦ. id est, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quā alij morphnon, nonnulli plancū, & anatariam, Homerus, percnon vocauit: lingua caret, eoq; muta: sed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium est, testudines raptas frangere è sublimi iāciendo. Atque hac sorte ait Æschylū poetam interijsse, cum prędictū esset, eum ruina periturum: isque quo caueret, eum diem sub dio perseuerasset. Nam aquila, decepta splendore capitis, caluitio renidētis ad solem, dum saxum esse putat, testudinem illisit, vt fractæ carnibus vesceretur. Auctor Valerius Max. lib. 9. c. 12.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πεπλόηκα, ὅτε νεναυάγηκα. i. Nunc bene nauigaui, postea quam naufragium feci. Quoties id, quod videtur incōmodū fortuna pręter spem vertit in bonum. Zenon Cittiensis, qui relictis prioribus pręceptoribus, Cratetis auditor esse cœpit, naufragio eiectus, dixisse legitur, εὖγε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. id est, Bene facit fortuna, cum nos ad philosophiā admouet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbij.

Nunc in regionem veni.

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον. id est, Nunc in regionem veni. Ab ijs dictitari solitum, qui tandem sua sponte illuc, quo oportuit, perueniunt, cum diu nō quiuerunt. Fit enim plerunque, vt res diu quæsita non occurrat, tādem velut ultro veniat in mentem. Quidā sic efferunt, Νῦν εἰς χώραν ἦλθες. id est, Nunc in regionem venisti: vbi quis eo uenit, quo se venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. i. Nūc, id, quod aiunt, Datidis adest cantio.

Dicebatur, vbi quid lætum, ac festiuū accidisset. Datis quispiam erat Persarum satrapes, excellēs in rei bellicę gloria. Is Gręce loqui conatus, consueuit dicere, ἥδομαι, καὶ

καὶ δ᾽ εὐφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. id est, Delector, gaudeo, lætor. Ea cum sæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abijt. Auctor Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Pace:

Νῦν τοῦτ᾽ ἐκεῖν᾽ ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
Ὁ δεφόμενός ποτ᾽ ᾖδε τῆς μεσημβρίας,
Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. id est,
Adest, vt aiunt, cantilena Datidis,
Quod masturpans is cecinit in meridie,
Vt lætor, vt delector, vtq; gaudeo.

Interpres addit, Dasimum vsurpari pro barbarismo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω secutus vocum consonantiam, quēadmodū apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut adfine subiunxerit:

Αἰνεὰς ἀπήτων, οἱ δ᾽ ἀπηρῶντο σινδόνας.

Ex quo coniectura sumi potest, hoc prouerbium natum ex inscitia linguæ, quæ non raro præbet huiusmodi risus materiam, dum Germani gestiunt loqui Gallice, aut Galli Germanice. Idem accidit in surdastris.

Non statuar leæna in machera.

Οὐχ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id est, Non ego leæna statuar in tyrocnestide.

Prouerbium meretricium, cū negat scortum sui copiam facturum sese. Nam in capulis militarium gladiatorum elephantes ac leones imponi solent. At hi procumbentes insculpuntur, siue ne lædant manū vtentis gladio, siue ne defringantur facile, si in pedes erecti fingerentur. Tyrocnestis vox militaris videtur ensem significans. Potest adagium & ad verecundiorem vsum detorqueri, vt si quis negans se per omnia morem gesturum, inseruiturumq; pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium recenset Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata.

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagium, non esse vitam instituendā iuxta votum animi, neq; quiduis sperandum à superis, sed vt ea duntaxat sibi quisque promittat, quæ possit industria consequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde sumpta metaphora parum liquet, nisi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis, optat vt citra suum laborem proueniat seges.

Non nostrum onus, bos clitellas?

QVINTILIANVS Institutionū oratoriarum libro quinto, parœmiæ, quam ait esse ceu breuem apologum, hoc affert exemplum. Non nostrum onus, bos clitellas? Satis constat ex apologo sumptum: verum quis sit is apologus, equidem nondum reperimus. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quinto, in epistola, cuius initium est, Laodiceam veni pridie Kalendas sextiles, videtur ad hoc adagium alludere, & nobis velut ansam coniectandi præbere. Inde, inquit, ire ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis signis, si possem de seruo tuo decidere. Clitellæ boui sunt impositæ. Illa ne? Non est nostrum onus, sed feremus: Quibus ex verbis, odorari licet, non nostrum onus, bos clitellas, prouerbium fuisse recusantis munus aliquod veluti parum accommodatum sibi. Neque enim boum est, clitellis tergo impositis onera gestare, sed potius asinorum ac mulorum. Prouerbium vsurpauit & Ammianus libro decimo sexto.

Nota res mala, optima.

PLAVTINVM illud in Trinummo prouerbiali schemate dictum videtur: Nota res mala optima est, Dictū est autem sub persona senis. suadere conantis amico, ne vxorem tametsi malam repudiaret, aliam ducturus: propterea, quod plerunq; fit, vt qui commutat, primum pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, postremo insuetum pro familiari. Tantum enim valet adsuetudo, vt mala quibus adsueuerimus, optima videantur. Contra quæ sint optima propter insolentiā pessima videantur. Adagium itaque deterret, ne temere nouandis rebus studeamus, vitemusq; vitium illud, haud scimus an maximū, quod Græci φιλόκαινον appellant, id est, nouarum rerum appetentiam, cui comes alterum veluti Germanum, quod ἀψίκορον vocant, quod mox fastidiuntur paullo ante adamata. Conuenit cum Plautina sententia, quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius suadens Cāpanis, ne senatores mutare vellent populum iam redoctum dicere compulit,

pulit, Notissimum quodq; malum maxime tolerabile esse. Huc pertinet & Ouidianum illud:

Quod male fers, adsuesce, feres bene. multa vetusta
Lenit.

Eodē pertinet & mimus ille, nescio cuius,
Mulier tum demum est bona, cum aperte est mala.

Cognitum enim malū, aut vitamus, aut nos ad id accommodantes ferimus. Item ille, Consueta vitia ferimus, nō reprehendimus, Aristot. lib. Moralium Nicomachiorum 7. ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρὸν, ἀλλ' ἤδη συνήθεις, ὥς μὲν φασιν. id est, Semper enim animal laborat ut audiat, videatq; quemadmodum testantur & naturales sermones, dum fatentur quidem esse molestum, sed iam adsueuimus vt aiunt.

Inueni, non quod pueri in faba.

STROPHILVS seruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenam à sene defossam, furto sustulerat, eamq; rem gestiens indicare hero, reperi, inquit. Et rogatus quid reperisset, non quod pueri clamitant, inquit, in faba se reperisse: prouerbiali nimirum figura magnum quiddam reperisse se significans. Est enim Midas vermiculus quidam, qui fabis innascitur: hunc si quando nacti sint pueri, gestiunt atque exclamant, perinde quasi magnum quiddam inuenerint.

Midas in tesseris consultor optimus.

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. id est,
Midas qui in tesseris consultor optimus.

Prouerbium à tesserarum ludo natum. Est enim Midas, iactus vocabulum. Refertur à Suida prouerbij nomine. Perpendat diligens & eruditus lector, num εὐβολώτατος legi oporteat, vt versus sit iambicus trimeter:

Μίδας γὰρ ἐν κύβοισιν εὐβολώτατος. id est,
In tesseris iactus Midas prosperrimus.

Accommodari poterit adagiū ad rem, quę forte fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedes.

Αν μὴ καθάρῃς, καὶ ἀλέσῃς. οὐ μὴ φαγῇς. id est,
Nisi & repurges & molas, haud vnquam edes.

Id est, non continget tibi victus, nisi tuā item industriam adiunxeris. Ceres cum ostenderet vsum frumenti Triptolemo, ita dixisse fertur. Videtur esse senarius è poeta quopiam vsurpatus, sed deprauatus. constabit si legas καλέσῃς. Potest transferri longius, non proderit tibi ingenij felicitas, nisi exercueris. Inutilis erit principum fauor, nisi te gesseris vt oportet. Nihil conducet, quod doctum præceptorem nactus es, ni vigilaueris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Charephonte.

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id est,
Nihil ore quidquam à Chærephonte discrepas.

In macilentum pallidumq; dicebatur. Chærephon enim tragœdiarum scriptor fuit. Is Heraclidarum res prosecutus est. Quoniam autem nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus confectusq; vulgari ioco taxatus est. Quin etiam noctuæ cognomen additum. Aristophanes in Nebulis:

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει. id est,
Nihil figura à Chærephonte differes.

Allusit idem in Pluto:

Οὐδὲν διοίσοντ' ἀντικρὺς
Τῶν ἡρακλειδῶν, οὐδ' ὁτιοῦν τοῦ παμφίλου. id est,
Ne tantulum quidem
Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas supplices Atheniensibus; ad quos metu Eurysthei confugerant. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs.

Ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδὲν, id est, Ab Elephante differs nihil. In magnos & stupidos dicebatur: etiam si primam ingenij laudē Plinius tribuit Elephantis, sed inter bruta. Verum corporis moles, & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Palestrio Plautinus, qui herum suum Elephanti corio circumtectum ait, nec plus habere sapientiæ quam lapidem.

Ne intra vestibulum quidem.

Οὐδ' ἐντὸς ἱερῶν, id est, Ne intra vestibulū quidem. In tumidos, feroces & insolentes dici solitum, qui procul omnes à sese submouent, Lex erat Athenis, vt homicidio conta-

contaminati extra septa sacrorum consisterent. Siquidem prima magnatum atria, solent patere quibuslibet. Ad hunc morem adagium videtur alludere.

Neque cum malis, neque sine malis.

ARISTOPHANES apud Suidam in Lysistrata:

Κἄς' ἐκεῖνο τ' ἔπ☉ ὀρθῶς κ̓ κακῶς εἰρημένον
Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, ὔτ' ἄνδ πανωλέθρων. id est,
Istud haud male, imo recte proditum est prouerbium,
Nec simul cum pestibus, nec rursus absq; pestibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode sane viuitur: sed nec citra has constant familiæ. Simile illi, quod est in Epigrammatis:

Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖα κακά. Citantur eodem loco versus & hi:

Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οὐκ ἔςιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνδ κακῦ. id est,
Malum quidem vxor, attamen ciues, sine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum est illud Catonis, quod cum vxoribus incommode viuitur, at sine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Stesichori nosti.

Οὔτε τὰ τρία στησιχόρυ γινώσκεις, id est, Ne tria quidem Stesichori nosti. De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraq; Stesichori poemata Epodica sunt, quæ tribus constant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, κ̓ ἐπῳδῷ. Strophe est prima series varijs metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadem ferme genera recursus. Epodus est diuersi carminis accentio. His & alij tragici poetæ nonnumquam vtuntur, potissimum in choris.

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, id est, Nephalia ligna. Dici posse videtur in abstemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienses, nephalia ligna vocabantur, quæ neq; vitea essent, neq; ficulna, neque myrtea. Nephalia sonat, quasi dicas sobria.

Nephalium sacrum.

Νηφάλι☉ θυσία. id est, Nephalium sacrificium. De conuiuio abstemio non inepte dicetur: aut de cõuiuio vehemẽter frugali, sobrioq;. Apud Athenienses hoc genus sacrificij exhibebatur Anemosynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, sed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro sexto, capite tertio, addens νηφαλιεῖν idem esse quod νηφάλια θύειν. Hoc sacrificij genus ἄοινον dicebant, quemadmodum cetera in quibus vinum adhibebatur, οἰνόσπονδα vocabant. Seleucus apud Athenæum libro secũdo, negat, apud veteres fuisse morum, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in sacrificia. Cum enim sacrificia deorum gratia peragerentur, vnde & θοίνας & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quod deorum gratia vino vterentur, θαλίας quod deorum gratia vescerentur, conuenirentq;: μέθας vero, quod vt indicauit Aristoteles, μετὰ τὸ θύειν, id est, post sacrificium vino vterentur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidẽ Epicharmus his verbis notat mores collapsos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνη, ἐκ δὲ θοίνης πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκη, ἐκ δὲ καταδίκης πέδαι καὶ σφάκελ☉ καὶ ζημία. i. ex sacrificio epulum, ex epulis facta est potatio, ex potatione comessatio, ex comessatione facta est sublatio, siue ludus, ex sublatione seu ludo lis, ex cõdẽnatione compedes sphacelus & multa. Quamquã hic locus non caret suspicione mẽdę. Videtur enim deesse particula, ἐκ δίκης κατὰ δίκη. Nõ dissidet ab illo qđ alio posuimus loco, Caninum prandium.

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

HORATIVS Satyra tertia:

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Mira admonuit allegoria, animum honestis excolendum disciplinis, alioqui futurum, vt inutili sylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuisa agricolis, quæ totos agros occupare solet, nec facile repurgatur, vbi semel occupauerit.

Nauphracton tueri.

Ναύφρακτον βλέπεις. Nauphractõ Græce classis est ad bellum instructa. Solẽt aũt

in triremibus magna quędam inesse foramina oculorum instar, per quę remos inserunt. Vnde velut ęnigmatice dictum, classis more intueris: de his, qui latis ac pręgrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aspicerent. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι:

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. id est,

Homo per Deos, quiddam obtuere classicum.

Fortassis & hinc prouerbij iocus est natus, quod Athenienses aliquoties feliciter nauali pugna rem gesserint: velut apud Arthemisium & Salaminem, vnde sublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πράγματ' ἐξ ἀπραξίας. id est, Ex otio negotium.

Hemistichium iambicum vsurpandum, vbi res pręter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatem & otium sperabamus. Nam & illud multis vsu venit, vt dum sectantes otium, fugiunt honestam industriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat vnde sit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id est, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus si quis de voce incognita diceret, aut piscem significat, aut cucurbitam. Nec inuenuste dicetur in eos, qui cultu, moribusq; diuersam personam pręseferunt. Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem. Fragmentum est senarij ex Auibus Aristophanis πλοῖον ἢ κυνῆ. id est, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq; vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hę sic erāt instructę, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentq́;. Ceterum summo malo galerum, seu petasum instar Mercurij pręferrent. Nam Peloponenses πέτασον, id est, galerum, appellāt κυνῆν, ἀπὸ κυνὸς à cane quod hoc genus pilei primum e pellibus canum fieri consueuit. Hinc iocus militaris videtur fuisse natus in elatos & fastuosos, supercilioq; arroganti. Itidem Festus Pōpeius indicat quasdam naues onerarias appellatas Corbitas, quod in summo malo pro signo Corbem haberent. Quę bello erant paratę, galeam habebant: at quæ ad celeritatem, petasum Mercurij signum gestabant.

Mazam pinsuit à me pistam.

Μᾶζαν γε μεμαχὼς τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. i. A me ante pistam mazam iste pinsuit. De his dici solitum, qui sibi alienæ industrię laudem vindicant, & magnam gloriā alieno labore partam, verbis in se transmouent, vt Terentianus ait Gnato. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis instar confectum. Parœmia refertur & ad hunc modum, Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, id est, Subrepta maza quam pinsueram, vbi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum est autem ex Equitibus Aristophanis, quo loco carmen huiusmodi est:

Καὶ πρώην γε μοῦ
Μᾶζαν μεμαχότος ἐν πύλῳ λακωνικὴν,
Πανουργότατά πως περιδραμὼν ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ἡμᾶς δ' ἀπελαύνει, id est,
Cumq́; ipse pridem pinsuerim mazam in Pylo
Laconicam, iste adcurrit astutissime.
Raptamq́; mox adposuit, quā ego pinsui.
At submouet nos.

Demosthenes qui bello Peloponnesiaco dux fuit Atheniēsium: is collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obsidione in rerū omnium desperationem adduxit. Cui successit Cleon è Coriario Imperator, qui alieno labore partam gloriam in se trāstulit, paucis post diebus Pylo capta. Queritur igitur in hac fabula Nicias ac Demosthenes, de laude sibi prærepta per Cleoné. Aristophanis historia narratur adeo non modo varie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatū est vnde peti possit.

Nauson Naucrati.

Ναύσων ναυκράτει, i. Nauson Naucrati. Quoties aliqui similia inuicē responderēt. Veluti si quis herus salutatus herū resalutet. Et nebulo cōpellatus, nebulonē vicissim compellet. Nauson enim & Naucrates vtrūq; à naue dicitur: Perinde quasi dicas, nauta nautę. Hesychius indicat vocem hāc confictā à Cratino Nauson, à seruandis nauibus, & ναυκράτης, à ναῦς & κρατεῖν: sermonis color sumptus est ab epistolis vt indicat Suidas, perinde quasi dicas, Pompeius Pōpilio salutē, aut iuuenis iuuenem appello, Huius

Huius formæ sunt & illa ἀγαθῶν ἀγαθίδες, & κλέπτου κλεπτίστερος. Tale quiddam innuit, ni fallimur. Aristophanes in Equitibus, οὐδὲ ναυφάρτης γε τῆς ναύσωνος, vt subaudiatur ἄρξει. Arbitramur autem in prouerbio ναύσωνος esse non hominis nomen, sed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Ægypti ciuitas est.

Tolle tolle mazam, quam ocyssime scarabeo.

Αἶρ' αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. id est, Mazam sine mora pone pone cantharo.

Hoc versiculo Aristophanes exorditur εἰρήνην, quē eruditi prouerbij loco referūt. Id vsurpare licebit, quoties sordidus cibus immundo conuiuæ adponitur. Quidam ministris panes furfuraceos adponunt, furfur autem tritici purgamentum est. Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit: Hinc enim vt nascuntur, ita & aluntur canthari: quos Latini scarabeos vocant. Aperit id cum addit, Δὸς μάζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην. id est, Mazam alteram da, è stercore asini conditam. Porro maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum est illi, quod alio posuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non est meum negotium, multum valeat.

Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. i. Multū valeat, haud est meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re, quę nihil ad nos pertineat. Refertur a Diogeniano. Non dissimile illi,

Ædibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.

Item illud quod est apud Aristophanem in Equitibus, Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. id est, Alienam metuens messem, quidam ad eandem accommodāt sententiam, etiamsi comicus sentit de eo, qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod scribit Pindarus in Nemeis hymno 1. Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς, εὐθὺς δὲ ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον. id est, Quod enim proprium est premit vnum quemq; pariter. Ceterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.

Abominandus scarabeus.

Μύσων κανθαρίς. i. Abominā̄da cantharis. De contemptissimo vilissimoq; homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi sunt letali veneno. Quamquam hoc loco magis conuenit vt sit diminutiuum à cā̄tharo scarabeo, quasi dicas scarabeolus. Apud Suidā legitur μυσὶ κανθαρίς, id est, muribus cantharis, quod quid sibi velit nescimus, suspicamur mē̄dum in scripto esse. Si legamus, μύση sonat abominanda, si μυσὴ sonat Mysiam Cantharidem. Mysos auté olim fuisse contemptui, docuimus alias, hoc commentum maxime probatur.

Molestum sapientem apud stultos loqui.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. id est,
Dicere multa graue est sapientem apud insipientes.

Nihil intractabilius homine stulto, qui quidquid recte dicitur, in diuersam partē rapit. Proinde apud huiusmodi aut silendum est viro cordato, aut ratio moribus illorum accommodanda. Recensetur à Diogeniano. Sed extat idem inter sententias Theognidis.

Modio demetiar.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ. i. Modio demetiar, Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum sperantis emolumentum. In magna siquidem rerum exuberantia, nō heminis, neque congijs, sed modio metimur. Integre sic reddit Suidas.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. id est,
Modio paternam metiar pecuniam.

Tametsi sunt qui negent idem esse Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non inest Centauris.

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροισιν. i. Mens non inest Cētauris. In vęcordes & stultos dicebatur, & qui conarentur quod effici non posset. Nota est Centaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. Isq; conuenire putat in contentiosos, & alieni appetentes: propterea quod Centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia. Haud scimus an huc respexerit Plato poeta apud Athenæum libro decimo:

Ὑμῖν γὰρ οὐδεὶς καθάπερ ἡ παροιμία,
Ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἔνι εἶναί μοι δοκεῖ. id est,
Mens nulla vobis sicut habet prouerbiū,
Cauponi inest mens, vt quidē visum est mihi.

Loquitur de mulieribus vinosis. Aristophanes in Equitibus. νοῦς οὐκ ἔνεστι ταῖς κόμαις. id est, mens nō inest comis. Comas dixit pro Centauris, adludens interim ad studium alendi equos, qui iubas habent.

Melle temetipsum perungis.

Ἐν μέλιτι σαυτὸν καταπάττεις. i. In melle teipsum obuoluis, oblinisq́; hoc est, molliter suauiterq́; vitam agis, quasi parum sit vesci melle, nisi totus sis melleus. Extat apud Diogenianum.

Mercurius infans.

Ἑρμῆς ἀμύητος. i. Mercurius infans, elinguis, siue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit se rudem eius artis, cuius est callentissimus. Mercurius enim eloquētię disciplinarumq́; parens est. Non dissimulandum arbitramur, in vulgatis exemplaribus haberi, ἑρμῆς ἀμύητος. id est, Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne nobis quidem admodū displicet. Quis enim mysteriorū peritior, quàm Mercurius interpres deorum, superis & inferis ex æquo communis: denique μυσταγωγὸς ipse, hoc est, mysterijs pfectus? Respondet illi qđ est apud Aristidē in Pericle: ὁ κριὸς τὸν πόντον. id est, Cretēsis male.

Mendicorum loculi semper inanes.

Πτωχῶν οὐλαὶ ἀεὶ κεναί. id est, Mendicantium sacculi semper inanes. De edacibus dictum & insatiabilibus: cognatum ei, quod alio redditum est loco: πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. id est, Mendici pera non impletur. Vtrumque refert Suidas, quamquam οὐλαὶ pro peris non inuenitur, sed οὐλάδας inuenitur pro vasis farinarijs, tametsi & ventres interdum eo verbo significantur, ob molliciem.

Meliacum nauigium.

Τὸ μηλιακὸν πλοῖον, i. Meliacum nauigiū. In futilem & rimarum, vt ait Terentius, plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatum videtur. Parœmiam ad historiam quampiam referunt. Ea sic habet. Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detractantes nauigationem, varia caussarentur, & alij dicerent vxores suas aduersa valetudine tenere, alij naues suas pestillare, atq; his prætextibus domi manerent, ille indignatus, imprecatus est illis, vt numquam haberēt naues integras, & semper sub vxorum imperio viuerent. Vnde quadraturum videtur, vbi quis caussas fingit, quo suffugiat officium. Est autem Melia Carię ciuitas, auctore Stephano. Suidas indicat & arboris genus esse Meliam proferens exemplum ex Auibus Aristophanis.

Ἑζόμενος μελίας ἐπὶ φυλλοκόμου. id est,
In Melia residens frondosa.

Et fortassis huius arboris materia inutilis est ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera sit fabula de populo Meliaco, certe ad lusum est ad arborem.

Melanione castior.

Μελανίωνος σωφρονέστερος. i. Melanione castior, Dicebatur, qui magnopere à mulierum congressibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in solitudinem demigrasse: perque auia montium & nemorum, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras insectari solitum, nec vnquam domum reuocari potuisse. Meminit adagij Aristophanes in Lysistrata, Quamquam hæc inter editas nondum habetur: nos scriptam legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto castior: nam & huic simile venandi studium, simile odium fœminarum.

Matris ut capra dicitur.

Τῆς μητέρος ὡς αἴξ καλεῖται, i. Matris vt capra dicitur. In spurios dictum videtur, quorum pater incertus est, eaq́; gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis, qui in caprilibus à matre dignoscuntur: nam à patribus haudquaquam possis. Potest & in iocum verti prouerbium, velut, si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrē scire, τῆς μητρὸς ὡς αἴξ καλοῦμαι. id est, Matris velut capra vocor. Manet etiā hodie vulgi iocus, quo dicunt, sapiētem esse filium, qui patrem suum norit. Hoc ab Homero manasse videtur, apud quem Odysseæ primo Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, respondet ad hunc modum:

Μήτηρ μέν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ᾽, οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id est,
Esse qdē illius mater me ait, ast ego sane
Nescio, nemo suum patrem vnquam nouerit ipse.

Quasi

Quasi locum in balneis.

PROVERBII speciem habet, quod est apud Tertullianum lib. aduersus Marcionem 3. Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, ідcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq; præripuit. Conueniet vti, vbi non ex merito datur locus, sed ex vetustate. Apud priscos vnusquisque ex annorum numero æstimabatur, Iuuenalis.

Atque vni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Horatius stomachatur in eos, qui redeunt ad fastos, & virtutem æstimant annis. Non abhorret ab hoc quod hodie vulgo iactatur apud nostrates, sumptum ex lege molitoria: Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno sculpere.

Τὰς κέγχρυς ἀποτορνεύειν. id est, Milij grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam moliuntur. Milium enim minutius est, quàm vt inde quidquam descalpi possit. Suidas ad hunc modum effert parœmiam. Γελοιότερον ἀπεργάζῃ, τῶν τὰς κέγχρυς ἀποτορνεύειν ἐπιχειρούντων, id est, Magis ridicule facis, quam ij qui milij granula torno polire conantur.

Magnetum mala.

Μαγνήτων κακά. id est, Magnetum mala. De malis ingẽtibus dictum videtur, aut ijs quæ in auctores suos recidunt. Cum Termerijs enim malis Magnetũ mala coniunguntur, in his verbis, quæ citra auctoris nomen referuntur apud Suidã: κἄν τὰ μαγνήτων κακὰ, κἂν τὸ τερμερίον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν. id est, Nec si Magnetum mala, nec si Termerium, nec si totã in summa tragœdiam eloquar. Quãquam in Suida legendum sit τὰ τερμερίων. i. mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum est. Sumptum apparet ab historia, quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ ferũtur incidisse, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib. 14. Magnetas commemorat olim opibus florentes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuisse sublatos: anno deinde proximo à Milesiis locum fuisse occupatum, subindicans prouerbium ex Archilocho sumptum esse, qui meminerit de Magnetum malis.

Complura masculi canis cubilia.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. id est, Sunt canis infinita cubicula masculi.

Hemistichium heroicum prouerbiale. Recte dicitur in hominem mulierosum, peculiariter eum, qui non contentus certo thoro, passim per aliena cubilia volutari gaudeat.

Multa in bellis inania.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id est, Multa belli inania. De inani suspicione, aut pauore sine caussa oborto, quem Græci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manasse putãt, quod huiusmodi panici terrores plerunq; solent in bellis accidere. Vel quod Lacedæmonij fundis quibusdam & neruis crepitantibus vti consueuerint ad terrorem incutiẽdum hosti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum passa esset tẽporibus Persei Macedonum regis, vulgo rumor increbuit, regis interitum significari. Eaq; res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones consternauit. Deinde subnectens adagium, Οὕτως, inquit, ἀληθὲς ἐστὶ τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. i. Itaque verum est, quod vulgo circunfertur: Multa esse inania belli. M. Tullius. Epistolarum ad Atticum lib. 5. Interim scis esse quædam: πανικὰ, dici item τινὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus nostri. Plutarchus in commentario: περὶ τοῦ ἀκούειν, ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστιν. id est, Vt enim belli, sic & auditionis multa inania sunt. Respexit huc Q. Curtius libro tertio, Fama bella stare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rursum libro quinto, Ac fama maximum vtiq; in bello monumentum. Item libro octauo, Fama enim bella constat, & sæpe etiam quod falso creditum est, viri vicem obtinuit. Sed apertius libro septimo. Ea res, sicuti pleraq; belli vana & inania, barbaros ad deditionem.

Militauit cum Erasinade.

Ἐστρατήγησε μετ' Ἐρασινάδου. i. Militauit cum Erasinade. Vulgo per iocũ dicebatur de his, quibus res vndequaque male procederẽt. Erasinades dux quidam Arginusam obsederat. Infeliciter autẽ pugnatum est, ad internicionẽ extinctis cum alijs quotquot resistebant, inter quos erant Thrasyllus & Pericles, tum ipso duce. Huius Erasinade

nade malis & illud accessit, quod accusatus est, quod pecunias Hellesponticas furatus esset. Huiusmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ᾽ ἂν ἀποθανῇ. id est, Ne fidem habeas, nec emorienti feminæ.

Hyperbole prouerbialis. Vsqueadeo nõ est fidendum mulieri, vt etiam si morientem videas, putes fingere. De nouerca, quæ sepulta quoque priuignum interemit, illapsa in pueri caput pyramide, meminimus alias. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia.

Γυναικῶν ὄλεθροι. id est, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miserabiliter pereunt. Mulieres enim omnium fere calamitatum auctores fuisse viris dicuntur. Testis Pandora Hesiodia, testis bellum Troianum, testis Hercules à Deianira extinctus, testis Danaidum fabula, testis Lemniarum mulierum historia, testis Cleopatra. Quamquam hæc magis conueniebat stultitiæ virorum asscribere, qui tantum indulgeant muliereulis, vt velut amentes amore, in quoduis malum sequantur: cum par fuerit, vt illis moderantibus, mulier natura stultior, simul & imbecillior, minus desiperet. Quod enim animus est corpori, id virum oportebat esse mulieri. Verum quemadmodum vulgus sua vitia corpori imputat, cum ab animo proficiscantur, & stulti principes in sanissimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipsi sunt auctores: ita viri reijciunt in fœminas, si quid ipsi delirauerint.

Multa noris oportet, quibus Deum fallas.

Πολλά κεν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις. i. Multa scienda, De quibus ipsi imponere possis.

Vbi quis fucum facere conatur ei, cui difficile sit dare verba, propter astutiam singularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythijs, hymno tertio de Apolline loquens: ψεύδεων οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς. id est, Mendacijs non vtitur. Fallit autem illum non Deus, non homo, nec factis neque consilijs.

Multi Mannij Ariciæ.

MANNIVS apud Festum Pompeium, Dianę Aricinę lucum, qui & ipse Aricinus dictus est, consecrasse legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatissimo, quã plurimi extiterunt viri item clarissimi, codẽ nomine, vt hinc natũ prouerbium: Multos Ariciæ Mannios esse. Sed longe dissentit Asinius Capito, existimans prouerbium cõuenire in deformes; verũ hic locus apud Festum ita mendis corruptus est, vt nihil certi possit elici, præter hæc quæ retulimus.

Murus aheneus.

MVRVS aheneus apud Horatium in Epistolis, vsurpatur pro certo & immutabili animi decreto, schemate nimirum prouerbiali:

-Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Vegetius graué armaturam murum ferreum exercitus appellat, veluti solitum & inexpugnabile munimentum. Assimili figura Pindarus Olympiacon secundo, Hectorem appellat ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα. i. inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, si teipsum amas.

Πολλοί σε τοι μισοῦσιν, ἂν σαυτὸν φιλῇς. id est, Multi te oderint, si temetipsum diligas.

Deterret à fastu prouerbium & à Philautia. Multis enim displiceat oportet, qui sibi nimium placet. Contra modestia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas fastiditas à Narcisso hoc dixisse quod modo retulimus. Concinit huic senarius ille:

Λίαν φιλῶν σαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον. id est,
Nemo erit amicus, ipse si te ames nimis.

Nulli minus sunt adpositi ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quam qui sese vehementer amant.

Malorum panegyris.

Κακῶν πανήγυρις. id est, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem sibi succedẽtibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur solemnis ille populi cõuentus, ad ludos festos celebrãdos, voce hinc cõposita, quod festis diebus vniuersi conuenirent. Pisides apud Suidam:

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ᾽ ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. id est,

Omnes

Omnes simul malorum vt in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium.

Homerus Iliados τ.

Ὡς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id est,
Tristia perpetuo vt mihi tristibus excipiuntur.

Hipponax apud Athenæum libro 15.

Ἀνδρῶν οἱ καὶ νῦν κίθι κακῶν κακὰ ῥαψῳδεῖ,

Claudicat carmen, sed recta inceder, si tollas καὶ vel νῦν, & pro κίθι legas κεῖθι. Ausonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quod molestia molestiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene.

Ἀσεβέστερος ἱππομένους. id est, Magis impius, quàm Hippomenes. Hic Atheniensium princeps filiam à ciue quopiam vitiatam, vna cum equo feroci cõclusit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit, deinde perit ipse quoque pabuli videlicet inopiâ: post hæc pater domum est demolitus, loco nomẽ inditum, equi & puellæ. Recenset adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo.

Χειροβρῶτι δεσμῷ; id est, Maniuoro vinculo. Sic quispiam appellauit manicas vestiũ Ponticarum, quod manus offendant, atterantque. Idem objicitur Troianis, apud Virgilium:

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Recenset Zenodotus.

Malum Hercules.

Μῆλον ἡρακλῆς. id est, Malum Hercules. Dici conueniet, vbi quis munuscula, quantũuis pusilla boni consulit. Apollodorus apud Zenodotũ in libris De dijs prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco, hoc est, depulsori malorum, peculiare quoddã victimæ genus immolari solere. Cum enim euenisset aliquando, vt bos, quem erãt mactaturi, profugisset, malo arrepto subditisq; ceu crurum vice quattuor ramis, additis itẽ cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam repræsentarunt, atq; hic ridiculum simulacrũ vice bouis immolarunt Herculi, quæ quidem res in vulgi fabulam abijt. Idem est cũ eo, quod ante retulimus: μήλιος ἡρακλῆς. id est, Pomaceus Hercules, nisi quod vnius voculæ commutatione nõnihil immutatus est & vsus prouerbij: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni consulente.

Manum habere sub pallio.

MANVM habere sub pallio dicuntur, qui languent otio. Quintilianus libro duodecimo damnat eos, qui numquam commouentur inter agendum, semperq; manum, quod aiunt, habent sub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues & lucidos & significantes, sed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Hactenus Fabius. Sumptum est â gestu rhetorum: Nam qui languent, manum occultant sub pallio, qui commoti sunt, proferunt: & agitatione manus brachijq; pronunciabantur ea quæ contentionis pluscũlum haberent. Subindicat hoc & Æschines in oratione contra Timarchum, de sobrietate priscorum rhetorum loquens: ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ δι' εὐλαβεῖν τὸ αὐτὸ πράττειν. id est, Itaque quod nunc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium habeamus, eum temporis confidentiæ tribuebatur, ac verebantur id facere. Addit Salamine spectari statuam Solonis manũ intra pallium habentis.

In sinu manum habere.

IN sinu manum habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus:

Νενίκηνται δ' ὑπὸ κερδέων
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, πόθεν αὐξεται ἀθρεῖ
Ἀργύριον. id est,
Lucriq; cupidine victus
Inq; sinu vnusquisque manus habet, illud & vnum
Spectat, qua ratione sibi aucta pecunia crescat.

Porro quod ait Sceuola lib. Pandect. 22. Titulo de probationibus: In sinu meo habui, pro eo quod est, in potestate mea clam habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictũ est, in sinu gaudere. Verba Caij sunt hæc: Titio centum do, lego quæ mihi pertulit, quæ ideo ei non caui, quod omnẽ fortu-

fortunam & ſubſtantiam, ſi quam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione.

Præmanſum in os inſerere.

M. TVLLIVS in Oratore ſuo, libro 2. prouerbij vice vſurpat, præmanſum in os inſerere, pro eo quod eſt; rem in docendo nimis enucleare, nimiſq; fruſtulatim tradere. Quod facere quidam adſolent, qui velut ingenijs auditorum diffidant ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutiſſimas nugas. Sumpta eſt figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibum præmanſum in os inſerunt. Verba Tullij ſunt hæc; Ego autem ſi quem nunc plane rudem inſtitui ad dicendum velim, his potius tradam, aſſiduis vno opere eandem incudem die noctuq; tundentibus, qui omnes tenuiſſimas particulas, atque omnia minima manſa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inſerant. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro quarto c. 1. etiā ſi locus hic deprauatus ſit. Sic enim habēt codices vulgati: Nam hoc quidem peruulgatum eſt, diffinitionem omnem ex genere & differentia conſiſtere. Sed ſi item præmandere, quod aiunt, poſtulas, faciam ſane id quoque honoris tui gratia, legendum videtur, Sed ſi idem me tibi præmandere, quod aiunt, poſtulas. Præmandere dixit, pro eo quod eſt, plus quàm craſſe explicare rem alioqui non difficilem, niſi ſiquis plane ſit puer. Hoc adagij manet etiam hodie, cum aiunt: An non ſat tibi datam occaſionem eſſe. Num poſtulas, vt tibi præmandatur etiam? Non diſſimile eſt huic, quod idem Cicero ſcripſit ad Atticum. Sed hæc hactenus, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc. Et Greci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod eſt, circa minutula quempiam anxium eſſe.

Mali thripes, mali ipes.

Κακὰ μὲν θριπὲς, κακὰ δὲ ἰπές. id eſt, Mala quidem tripes mala rurſum ipes. De duplici malo dici ſolitum, vt non magni referat, vtrum elegeris. Thris enim Græcis vermiculus eſt, qui lignis innaſcitur, materiaſq; vitiat. Ips item cornibus & vitibus infeſtus. Exſtat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fecem.

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ὀμίχλην. id eſt, Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcis verſiculus videtur inuerſione dictionum deprauatus, quod non raro nobis deprehenſum eſt. Conſtabit hoc pacto:

Πίνουσ' ὀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί, ſiue οἱ κακοὶ πονηρίας.

Dici ſolitum, vbi pœna maleficis digna meritis contigiſſet. Tranſlatum apparet ab ijs, qui vino limpido epoto, tandem ad fecem vſque proueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptam dolor ſupplicij conſequitur.

Lydio more.

Λυδίῳ νόμῳ, id eſt, Lydia lege, ſiue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & augurijs diuinationibuſq; ſeruit. Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe feruntur. Alluſit ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Heſychius, putās idem eſſe λυδίῳ νόμῳ, ac ſi dicas μυσῷ νόμῳ, quod Lydi profecti ſunt à Myſis, & ipſi diuinationibus deditiſſimi. Addit aliam cauſſam, quod Lydi flammeis muliebribus ſoleant ornare capita, vnde quadrare videtur in effeminatos. Atqui ſi nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuiſſe leguntur, ita λύδιος νόμος idem erit, cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτιος νόμος, ſiue ἁρμάτιον μέλος, ita dictū quod primum inuentum ſit de Hectore, qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, poſt hos Ægyptij &c.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων κᾶρες ἐξωλέστατοι. id eſt,
Lydi improbi, poſt hos ſecundi Ægyptij,
Tertijq; Cares perditiſſimi omnium.

Tempeſtiuiter vtemur, ſi quando mali cum malis conferētur, & collatus cum ſceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Atheneum Antiphanes cum ἰχθυοπώλας feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum ſanguine maceratum.

THEODORVS Gadareus Tiberij Cæſaris in arte rhetorica præceptor, perſpiciens in eo adhuc adoleſcente ſæuitiam quādam cum ingenij ſtupore coniunctam, inter obiurgandum

iurgandum illum, subinde vocare solet: πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id est, Lutum sanguine maceratum, luto tarditatem innuens, sanguine crudelitatem. Auctor Suetonius. Non omnino dissimile, quod scurra quispiam Athenis iacit in Syllam συκάμινόν ἐσθ' ὁ σύλλας, ἀλφίτῳ πεπασμένον, id est, Morum est sylla, farina variegatum. Quod enim Plutarchus dixit συκάμινον, interpres vertit morum. Notauit autem formam Syllæ in cuius facie alioqui candida, sublucebat rubor non perpetuus, sed veluti maculis inspersis.

Libera capra ab aratro.

Ελεύτεραι αἶγες ἀρότρων,
Immunes capræ ab aratris.

Hemistichium heroici carminis prouerbiale dictum olim ab ijs qui se ab onere quopiam, aut molestia liberatos glorientur. Veluti si quis parasitus iactet, fælicitatem suam, quod ad reipub. munia non vocetur, cum ad nullam honestam functioné sit appositus. Zenodotus auctor.

Lis litem serit.

Ερις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id est,
At lis seritur de lite vicissim.

Hemistichium est heroicum. Resecanda iniuria est, non retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi malis finis, si vicissim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis.

Πειθὼ μὲν γὰρ ὄνειαρ, ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει.

Germanum illi, quod alio commemorauimus loco:

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβην βλάβη. id est,
Litem parit lis, noxa item noxam serit.

Lignum tortum haud vmquam rectum.

Ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id est,
Numquam rectum tortile lignum.

Hemistichium Heroici carminis est hoc. Distorta, prauaq; ingenia, vix vmquam ad bonam frugem traducuntur. Qui semel inueterauit in vitijs, raro fit vt ad bonam mentem redeat. Effertur ad hunc modum: τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθὸν, i. Lignum prauum numquam rectum. Vsurpauit Galenus libro de pulsuum differentia quarto: ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τοῦ κωμικοῦ, ὡς οὔτε στρεβλὸν ὀρθοῦται ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μετατεθὲν μοσχεύεται, i. Illis quidem nihil respondétes: ceterum apud nos ipsos dicentes illud è comœdia, quod nec tortum lignum fit rectũ, nec arbor annosa, si transferatur, emittit stolones. Hic pro ἡμᾶς, excusum erat ὑμᾶς, pro γεραίδρυον, γεράνδρυον. Id admonuisse referebat, ne quis hanc scripturam corrumperet. Posterius hoc prouerbium ante recensuimus. Horatius metaphoram vnde ducta sit, ostendit.

Naturam, inquis, expellas furca, tamen
vsque recurrit.

Indicat enim ductam esse ab ijs, qui furca admota conantur arboris distortæ vitiũ emendare. Confirmat hoc & sententia prouerbialis:

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. id est,
Ingenia praua vertere haud procliue sit.

Lesbius digna.

Λεσβίων ἄξια, id est, Lesbijs digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, quod Lesbij ob vanitatem vulgo male audirent. Fortassis non male quadrarit & in sordidos atq; impuros. Nam hæc ætiam nota quondam illis inusta est. Vnde λεσβιεῖν dictum, pro eo quod est, polluere & conspurcare, Aristophanes,

Μέλλουσαν οὐδ' ὑλεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. id est,
Spurcabit, ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu.

Λημνία χειρὶ, id est, Lemnia manu dictum est pro eo quod est, nefaria, impia, crudeli. Natum ab historia prouerbium, quã alias retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum facit iter:

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους. id est,
Inauspicatum iter obuius facit lepus.

Vulgo creditum etiam his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, iter ingressis torqueri potest ad interuentum cuiuspiam, qui videatur incommodũ aliquod allaturus. Meminit Suidas.

Lingua bellare.

Γλώττῃ πολεμίζειν, id est, Lingua bellare dicuntur, qui magnifice conuitiantur, ac minantur hosti, sed cum tutum est. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incusat Iliados H.

Ὤμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. i.
Heu Graiæ neque iam Graij, tantumq;
minaces.

Allusit

Allusit huc & Vergilius in Æneide:

-An tibi Mauors
Ventosa in lingua, pedibusq; fugacibus istis
Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in cōsilijs, alioquin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit:

O veræ Phrygię, neque enim Phryges.
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerum, Iliados υ.

Καίκεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν i.
Sane ego vel diuis possim contendere lingua,
Verum hasta durum, multo quia viribus illi
Præcellunt.

Porro vera fortitudo neque maledica est, neque minax. id quod innuit Homerus Iliad. lib. 5.

Τὸν δ' ἔτι προσέφη κορυθαίολος ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παρήϊξεν λελιημένος. id est,
Huic nihil omnino respōdit belliger Hector,
Quin mage cominus insilijt,

Et eiusdem operis libro 3. fingit Græcos tacitos in prælium ire:

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. i.
At hiant taciti, vim spirantes Danaidæ,
Atque animo prompti auxilium sibi ferre vicissim.

Et Aristophanes in Nebulis:

Πράττων βουλεύων καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων, i.
Poscens consultans, & lingua prælia miscens.

De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cond. 7. In castris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo festiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Hesychius indicat: γλωσσάσπιδας dictos, qui pro armis lingua vterentur. Hoc nomine signari possent & qui aspidis venenum in lingua circumferunt. Heraclitus ad Hermodorū: ἐν ταῖς γλώτταις ἔχετε τὰ ὅπλα ἀπεστερηκότες χρήματα. id est, In linguis habetis arma, postea quam abstulistis pecunias. Causidicorum, ac rhetorum est: γλώσσαις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. id est, Linguis bellare atque pugnare.

Larus hians.

Λάρος κεχηνὼς, id est, Larus hians. Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret prædæ. Est enim Larus auis auida, voraxq;, quam eandem Græci κέπφον appellant. Aristophanes in Equitibus:

Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν.

Quæ Latine quidem commode reddi non possunt. Cleonem enim ob rapacitatem Larum vocat, quod quemadmodum auis in scopulis obuersatur, si quid piscium possit venari, ita ille versaretur in Reipublicæ negotijs administrandis, suum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiuialium tertio:

Στὰς δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, χειλόθεν δὲ οἱ λῶπ παράσιτος
Χαιρεφόων, πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id est,
At vero adueniens in limine stabat
Chærephoon parasitus ei vicinus, aui non
Dissimilis, vulgo dicta est Larus, esuriēti.

Apud eundem libro octauo refertur hic trimeter,

Ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶναι σύρους. id est,
Esse vti laros opsoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit Gauiā, cuius mentionem facit Plinius, inter maritimas Halcyonem & mergum, libro decimo capite trigesimosecundo.

Late viuens.

Λάθε βιώσας, id est, Falle viuens. Admonet adagium, in humili fortuna vitam esse feliciorem ijs qui obscure viuunt, & à publicis negotijs ita semoti, vt cum vita decessissent, nemo illos vixisse sentiret. Nam λάθε βιώσας, ad verbum commode non potest reddi, verum hanc habet sententiam, quasi dicas, nemo te sentiat in vita fuisse. De hoc adagio recte dictum sit nec ne Plutarchus commētarium conscripsit, si modo non fallit inscriptio. Allusit ad id Horatius:

Nec vixit male, qui natus moriensq; fefellit,

Id est, quem nemo sensit, nec prodeuntem in hanc vitam, nec excedentem e vita. Allusit huc, ni fallimur, Ouidius in libris Tristium:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Recense-

Recensetur apud Suidam prouerbij nomine.

Labyrinthus.

Λαβύρινθον, id est, Labyrinthum olim vocabant orationem, aut rem quampiam vehementer impeditam & inextricabilē. Veluti si quis philosophiæ studium Labyrinthū vocet, quod semel ingressis nullus vmquam sit exitus. Aut voluptatis studiū Labyrinthum vocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficillimus. Sumptum à Labyrintho Dędali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, sinuosum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo seruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τὸ μὴ θύραν λαβεῖν, id est, quod ostium non habeat, indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui sermonis nullum inueniunt exitum, si semel garrire cœperint. Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium Cæsariēsem, torquet in versipellem: ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους ὅτε ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἑτέρῳ φωρᾶσαι πάντων ὀξύτατον, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id est, Quoniam cum eo viro loquor, qui nō solū non amet mendacium, sed & qui in alio possit quam ocyssime deprehendere, etiamsi vel maxime callidis varijsq; labyrinthis inuoluat. Huic non dissimilis erat Mæander. Id erat picturæ genus ortum ab exemplo labyrinthorum, cuiusmodi videmus, & hodie in nonnullis pauimentis. Vtitur Prudentius in carmine, cuius initium Cultor Dei:

O tortuose serpens.
Qui mille per Mæandros,
Frondesq; flexuosas
Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, quod flexuosus erret.

Labore laboriosus.

Πόνῳ πονηρὸς, id est, Labore laboriosus. Ipsa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur à Suida prouerbij titulo: Hac forma Theophilus apud Athenæum lib. 13. dixit de insigniter formosa & procera: κάλλει καλῶς, μεγέθει μεγάλη, τέχνῃ σοφῶς, Quasi dicas, forma formosam, magnitudine magnam, arte artificem, siue sapientia sapientem. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata. Subest autem & iocus ob amphibologiā vocis. πονηρὸς enim Græcis vt laboriosum ac miserum ita significat, & malum astutumque.

Laciadæ.

Λακιάδαι, id est, Laciadæ, vulgatum conuitium in mœchos. Populus quispiam est Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem vtebantur in adulteros deprehensos ludibrij caussa. Refertur apud Suidam.

Laborem serere.

Πόνον σπείρειν, id est, Laborem serere, vulgo dicebantur, qui frustra laborarent, quasi nihil fructus e labore reportaturi, præter laborem ipsum. Auctor Diogenianus.

Labrax Milesius.

Λάβραξ μιλήσιος, id est, Labrax Milesius. In stolidum & auidum dicebatur. Labrax enim piscis genus lato oris rictu, vnde escā totam vna cum ære, faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Aristoteles hunc adnumerat inter eos, qui præda laniatuq; viuunt. Lingua est ossea, & adfixa, cor triangulum. Aristophanes apud Athenæum libro 7. Labracem piscium sapientissimum appellat:

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum Asię ciuitatem pręgrandes, & item plurimi Labraces esse dicuntur propter stagnum influens in mare. Gaudet enim hic piscis aqua dulci. Aristophanes in Equitibus:

Αλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους
Χολοκυνήσεις. id est,
Haud cum lupos voraueris Milesios,
Facies tumultum.

Nam quidam hunc piscem esse putant, qui Latine Lupus dicitur.

Lauares Peliam.

Λούσῃς τὸν πελίαν; i. Laues Peliā. Dictum apparat, vbi quis salutem pollicitus adfert exitium. Aut vbi quis prodesse conatus, ingens addit malum, Ductum à notissima Pelię fabula, quem dum filię à Medea persuasę student ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impositum occiderunt. Fortassis non intempestiuiter dicetur, vbi quis falsa spe ductus inanem sumit operam. Veluti si quis arte, quam vocant Alchimicam fretus,

fretus, sibi promittat futurum, vt è stanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via.

Αὖθις αὖ πύθωδ' ὁδὸς. idest,
Iterum atque iterum Pythum versus via.

Dictum de iis, qui molesti sunt eadé de re iterum atq; iterum percunctando. Quéadmodum solent ignari viæ, quemcunque obuium habuerint, de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollini sacra, quæ visebatur à plerisq;. Apparet è comœdia sumptum. Est enim hemistichium iambicum: verum ex qua non indicat Diogenianus, & nobis non succurrit. Finitimum illi, ὁ Διὸς κόρινθος, id est, Iouis Corinthus.

Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit.

PLVTARCHVS septimo libro τῶν συμποσιακῶν, hunc senarium veluti prouerbialiter citat:

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. id est,
Carne ipse Delphis immolata vescitur.

Ostendit dici solitum de iis, qui vocatis conuiuis ipsi cibos adpositos deuorant, vt illis spectare tantum liceat, non vesci. In Delphicis enim sacris, is qui immolarat victimam, ea vescebatur. Contra fiebat his sacris, quæ Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eũ, qui offerebat, præter fumum & tumultum. Quamquam & in diuersum sensum accipi potest, vt intelligamus Delphicum sacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimam dedit: ita fit aliquoties, vt edax conuiua, seu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cœnam omnem deuoret, esuriēte qui vocauit. Adagium torqueri potest etiam ad illos, qui beneficio, quod alij dedisse videntur, ipsi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν.

Ἰσθμιάζειν olim dicebantur, qui parum cõmode, parumq; salubriter viuerent, propterea quod Isthmiorum ludorum tempus morbis esset obnoxium, ob ingenté hominum conuentum. Meminit Suidas & Hesychius. Fortasse non absurde dicetur in hos, qui frustra conãtur, propter Isthmi professionem à multis infeliciter tentatam. Qua de re dictum est nobis alibi copiosius.

Hyperberetæa.

Ὑπερβερεταῖα. id est, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum serotina, quæq; vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mensis. ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quasi apud Latinos dicas decembria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas existimat eum esse mensem apud Macedones, quem nos octobrem vocamus, quod tum sera sit æstas, & quæ tum proueniunt, post legitimum tempus prouenire videantur.

Vlyssis remigium.

HOMINES nequam & voluptatibus addictos Horatius in epistolis Vlyssis remigium appellauit, prouerbiali nimirum figura:

Remigium vitiosum Ithacensis Vlyssi.

Vt qui nec à Circes poculis tẽperarint, nec à Lotophagis auelli potuerint, nec à Solis bubus abstinuerint. Vnde Homerus Odysseæ primo:

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι.

Ipsorum siquidem vecordia perdidit illos
Amentes.

Non dissimili figura dixit, sponsos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curata cute:

Vt possim pinguis Phæaxq; reuerti.

De Phæacibus Homerus Odysseæ lib. 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροίτε
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,

Nos vero semper capiunt, citharæq; choriq;,
Et variæ vestes, & balnea calda, thoriq;

Idem de procis Penelopes, Odysseæ libro primo:

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, i.

Istos solicitant hæc, concentus, citharæq;
Et facile, vt qui aliena sient impune vorantes.

Zaleuci lex.

Ζαλεύκου νόμος, id est, Zaleuci lex. De edicto mãdatoq; plus satis rigido parumq; humano dicebatur. Zaleucus quidam Locrésibus

sibus ijs, qui vocantur Epizephyrij, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuisse leges apud Atheniéses, vere Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non dissimile illis: Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit historiæ Valerius Maximus lib. 7. cap. 5. Etenim cum filius Zaleuci secundum ius ab eo constitutum ob crimen adulterij vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnã adolescenti remitteret, repugnauit aliquandiu: postremo populi victus precibus suo prius, deinde filij oculo eruto, salua lege, supplicij modum temperauit.

Zopyri talenta.

Ζωπύρυ τάλαντα, i. Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoq; æstimandis. Hic Zopyrus & Darij regis amicus erat, qui sibi nares & aures conscidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt ijs argumentis Babylonijs fidem faceret, se Dario male velle, a quo tam immaniter esset acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingressus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixisse ferunt, se vnum Zopyrum integrum malle, quam centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantum optauit sibi Zopyrorum, quantum ibi granorum inesset, narrat Herodotus libro tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenset Zenodotus.

Vna scutica omnes impellit.

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. id est, Vna scutica incitat omnes.

Hemistichium Heroicum de negotio dictum, quod facile fieret, videlicet à promptis omnibus, ac suapte spõte currentibus. Fortassis apte dicetur & in hos, quos eadem caussa impellit, puta eadem spes lucri studium commune, idẽ amor aut odium. Sumptum ab aurigis. Auctor Suidas. Vsurpat Plutarchus in vita Lycurgi scribens vrbem Lacedæmoniorum: ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἀρχέσαν τῆς ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης, id est, Scytala ac sago imperantem Greciæ spontaneæ volentiq;.

Tamquam Chalcidica nobis peperit uxor.

Ὥσπερ χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνὴ, id est, Tamquam Chalcidica peperit nobis vxor. De ea dicebatur, quæ liberos quam plurimos peperisset. Tradunt heroinam quandam fuisse nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea viro coniuncta centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum est in Euboicis annalibus, & attestatur Aristus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Euboeæ ciuitatem referunt, quod e Chalcidensium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarum vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærarijs vrbi nomen additum putat. Vsurpare licebit, vbi significabimus, multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non insidiabitur.

Τάδε μῆδος, οὐ φυλάξει, id est, Hæc Medus non obseruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt auctor est apud Zenodotum Dicæarchus, Græci desperatis rebus facultates suas absumpserunt, ne multum reliquum fieret, quod hostis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obseruabit. Eaq; vox in adagiũ abijt, vbi quis largius impenderet sua, ne venirent in aliorum manus. Veluti si quis pecunias suas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter absumpturis subducat, recte dixerit, ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει. Aut si ciuis opulentus pecunias extruendis ædificijs absumat.

In Orci culum incidas.

Ἀδου πρωκτῷ περιπέσοις. id est, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremũ exitium imprecantis. Recensetur à Diogeniano, cognitũ illis: βάλλ' ἐς κόρακας. βάλλ' ἐς μακαρίαν.

Inuitus Iupiter nouit.

Ἄκων μὲν ὁ Ζεὺς οἶδεν, i. Inuitus quidẽ Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, sed inuitus. In quibusdam codicibus legitur, ἄκων μὲν ὡς Ζεὺς οἶδεν, id est, Inuitus tãquam Iuppiter cognouit. At videtur & recte quadraturum, vbi seuerius pœnas dant nocentes, vt adfine sit ei quod alibi referimus Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. Etenim qui sero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.

Excubias agere, aut ditari.

Φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν, i. Excubias oportet agere, aut diuitem esse. De ijs dicebatur, qui ampliter

ampliter facerent sumptus de alieno. Nam vt diuites, quibus ampla res domi est, large profundunt, ita milites nō parcunt opibus alienis, sed prodigunt gnauiter, & scelere parta perdunt sceleratius. Athenienses excubijs agendis insulares magno stipendio conducere solebant. Non dissimile illis:

Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, id est,
Equus me portat, alit rex.

Intra septimam.

Ἐντὸς ἑβδόμης, id est, Intra septimā. Subaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante septimum diem mensis, exercitum educerent. Recte fortassis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus mature, suoq; tempore negotium adgrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Hesychius, nec prӕterea quidquam adscribunt. Vide num allusum sit ad id, quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς, id est, septimus bos: &:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id est,
Et septimum venustus adagio bouem.

Quod pueris sextū mensem egressis farinaceus bos fingi consueuerit, qui lunӕ primum apparentis cornua repraesentaret.

In cotyla gestaris.

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ. id est, In Cotyla portaris. Suspicamur dictum de ijs, qui arbitrio alieno, quo libitum esset, huc atque illuc ducerentur. Aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum est adagium à genere lusus puerilis, qui dictus est, ἐν κοτύλῃ. Huius meminit Iulius Pollux lib. 9. de rerum vocabulis. Erat autem huiusmodi: Vnus quispiam reductas in tergum manus coniungebat, stringebatq;. Rursum alter impositis in eas genibus tollebatur, suis interim manibus oculos gestantis obtegens. Et ad hunc gestatus modum, ἐν κοτύλῃ portari dicebatur, quod manuum complexu gestaretur. Nam κοτύλη Graecis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem significat. Hunc lusum Iulius Pollux ait alijs item vocabulis appellari, velut ἱππάδαν & κυβηλίνδαν.

In apes irruisti.

Εἰς μελίττας ἐκώμασας, i. In apes insilisti. Vbi quis prӕter opinionem in ingens agmen velut examen malorum immergitur, quemadmodū euenire solet ijs, qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circūuolantibus & impetentibus vndiq; illis, & fugientem etiam insequentibus, haud facile discedit sine vulnere quisquis inciderit. Solent autem iuuenes comessabundi in conuiuium aequalium irruere, quemadmodū Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui se proripit in conuiuium filij, Abijt, commessatorem haud sane commodum praesertim Ctesiphoni.

Orci galea.

Ἄϊδος κυνῆ, id est, Orci galea; dictitari solitum in eos, qui semet arte quapiam occultarent. Paroemiam ad huiusmodi fabulam referunt. Acrisio de masculis liberis tollendis oraculum consulenti responsum est, è Danae filia ipsius nasciturum filium, à quo occidendus esset: itaque territus aereū thalamum subterraneum parauit, in quo filiam inclusam adseruabat, ne cum viro quopiam rem habere possit. Iuppiter autem amore virginis correptus, in aurum transformauit sese, atque ita per impluuiū in Danaes gremium illapsus, eam grauidā fecit. Natus est Perseus. Quod simulatq; rescisset pater, ipsam matrem vna cum infante, scrinio inclusam in mare praecipitem dedit. Porro scrinio forte fortuna ad Seriphum insulam delato, Dictys sublatum ad se Perseum aluit. Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphijs imperitabat, Danaen amare coepit. Verum Perseo iam adulto, non potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perseo, ait se velle certamen dicere super Hippodamiӕ Oenomai filiӕ nuptijs. Perseus autem existimans si cum Gorgonis capite pugnaret, neminem posse obsistere, praeter alia postulauit equos, ductuq; Mercurij ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedé, Enyo & Dino. Has aiunt statim natas anus fuisse, tum vnicum dumtaxat oculū fuisse tribus, vnicum item dentem, his vicissim inter se tres vtebantur. Hӕc cum Perseus abstulisset, reposcētibus illis, ait redditurū sese, si viam commonstrassent, quae ad nymphas duceret. Erāt his nymphis alata talaria, & cibisis quaepiam, quam arculam seu peram putant fuisse. Habebant & Plutonis galeā, quā q gestaret, is quoscunq; voluisset videbat, ipse nemini conspicuus. His igitur instructus Perseus, volucer iam ob talaria, sicuti diximus, ad Gorgonas tres sorores, Euryale,

Euryale, Stheno, Medusa, Erant his capita draconum squamis obsita, prȩterea dentes maximi, suum instar, ad hæc manus & alæ, quibus per aera ferebantur. Aderat insuper ea vis, vt obtuentes sese, in saxa verterent. Porro sola Medusa è tribus mortalis erat. Hanc igitur impetit Perseus. Et oculis defixis in clipeum æreum, per quem tamen ipsam Gorgonis imaginem aspiciebat, manum porrigens, quam Pallas in Medusam dirigebat, caput Medusæ desecuit. Aduolantes reliquæ duȩ sorores, Perseum quidem insequebātur, verū cum illum ob galeam Plutonis videre non quirent, retro abiere. Itaque Perseus reuersus in Seriphum, Polydecten aggressus est, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiam concurrentibus, Perseus Gorgonis ostenso capite, quotquot obtuerentur, in saxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum instituto, Gorgonus caput Palladi dedit, galeam Mercurio, cumq; hac peram ac talaria, ille rursum nymphis restituit. Reliquum fabulæ, quā longius prosequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagij nihil attinet, omittimus. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens semper honesta propter se sequi oportere, etiam si quis Gygis anulum, vel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eandem esse huius prouerbij sententiam, & illius, *γύγυ δακτύλιος*, id est, Gygis anulus. Vtrumque enim à simili fabula natum est. Proinde recte accommodabitur & ad eos, qui rara quadam felicitate quidquid volunt officiunt. Cuius generis est etiam illud, virgula diuina. Vsus est & Origenes libro primo aduersus Celsum hæreticum, declarans magis conuenisse, vt Christus, in Ægyptum fugiens, subduceret sese Herodis insaniæ, quam si sub Plutonis casside latitans eundem fefellisset. Adagium manasse uidetur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas sese Orci galea tegit, ne uideretur à Marte:

Τὸν μὲν ἄρης ἐν ἀρίξεμαι φόνος. αὐτὰρ ἀθήνη
Δῦν' ἄϊδος κυνέην, μήμιν ἴδοι ὄβριμος ἄρης. i.
Ille quidem cecidit iugulatus Marte cruento.
At se Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc uirtute insignis cernere posset.

Admonet interpres prouerbio dici, *εἰσδύειν ἄϊδι κυνῆν*, id est, induere Orci galeam, de homine qui occultis insidijs nocere molitur. Aristophanes *ἐν ἀχαρνάισιν*,

Λάβε δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' ἱερωνύμου,
Σκοτοδασυπυκνότριχά τιν' ἄϊδος κυνῆν,
Εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,
Meaq; caussa sumito ab Hieronymo,
Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Sisyphi.

In fermento iacere.

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, id est, In fermento iacere dicebantur, qui animo essent ægro, quique iracundia turgerent. Plautus in Mercatore, Vxor tua in ferméto iacet, pro eo quod est, intumescit ira. Idem in Cassina, Nunc in fermento tota est. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem.

In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat.

CHRYSALVS seruus in Bacchidibus Plauti, senem irridens, quem argento defraudabat, O stulte inquit, nescis nunc venire te. Atqui in eo adstas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit, vbi quis præsens, videns, audiensq;, tamen deluditur. Nam vendi etiam hodie vulgo dicuntur, quibus fit impostura. Quod autem meminit lapidis, id traductum est a lapide quodam editiore, quem Romæ fuisse complurium auctorum testimonio constat, vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant. Vnde M. Tullius vilissimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum est alibi.

Inus dolores.

Ἰνοῦς ἄχη, i. Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam, præterea filiam Eurycleam, Athamas autē versus in insaniam, reliquos liberos arcu percussit, occiditq;, Ino vna cū Melicerta sese in mare abiecit. Et hanc quidem Megaras vndis adpulsam Megarēses multo cum honore, exceperūt, iusta persoluētes. Leucothoe nomine commutato: illum vero Corinthū delatū, Corinthij sepelierūt, & in eius honorem Isthmios ludos instituerunt: nomine item commutato vocātes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerādum, & exanimantē, vt ita dixerimus, dolorem significantes dicerent,

terent, ἰνὸς ἄχη. Nam Achos proprie dolor dicitur apud Græcos, qui prorsus obstupefacit, suiq; sensum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hæc retulimus, fabulam, quæ parœmię dedit occasionem, narrat ad hunc modum. Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos sustulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta secundam duxit vxorem Ino. Ea veluti nouerca tendens insidias Nepheles liberis, persuasit indigenis mulieribus, vt semina in terram iacienda prius frigerent, id est, adurerent in sartagine. Ceterum vbi res male euenisset neque quidquam is annus produxisset, Athamas in hac rerum angustia Delphos misit, qui consulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, vt domũ reuersi dicerẽt, respondisse deum, ita demũ penuriam annonę depellendam, si Hellen & Phrixũ occidissent. Itaq; persuasus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dij miserti, aurei velleris ariete vectos illos per aera sustulerũt. Et Helle quidem cum sese in arietis tergo non satis teneret, delapsa est in mare, quod ab ipsa Hellespontícum appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus est. Athamas ira deorum in rabiem versus, Inus liberos aggressus est, quemadmodum modo demonstrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ δαιδάλου μῦσος, i. In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in auctores atrociũ facinorũ, aut ingentiũ calamitatũ, vt frequenter illorũ incidat mentio, sed non sine detestatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Pasiphæ regina Cretæ, tauri amore capta, Dædalum exorauit, vt sibi vaccam ligneam ad proximam veræ vaccæ simulationem effingeret. In hac inclusa mulier, e tauro concepit, ac Minotaurum monstrum abominandum peperit. Minos autem certis de caussis iratus, Atheniensibus indixit, vt quotannis septem virgines, & totidem adolescentulos mitterent Minotauro obijciendos. Horum omnium quoniam Dædalus caussam dedisse videretur, in eum vulgo dira imprecabantur, vnde res in prouerbium abijt.

In parte vel ignem prædetur aliquis.

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ πῦρ σκυλευσάτω, id est, Prædetur aliquis per vices ignem quoq;. Suidas admonet dictum de ijs, qui parum æqua referunt in Commune. Cum enim res communis commissa fuerit manibus vnius aut paucorum, maxima pars penes eos hæret, qui diuidunt. Quid enim non prædetur qui prædatur ignem? qui sic est natura communis, vt ipse nihilominus possideas, posteaquam & alijs fuerit impartitus. Amicitia facit omnia communia, verum vbi ventum est ad partitionem, quisque studet quod potest rapere. Nescimus an scribæ vitio pro σκαλευέτω, deprauatum σκυλευέτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil sapiendo iucundissima vita.

SOPHOCLES in Aiace mastigo foro, sub persona Aiacis, qui iam ab insania resipuerat.

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. i.
Suauissima hic est vita, si sapias nihil.
Nam sapere nil, doloris expers est malum.

Hanc sententiam docti citant prouerbij loco. Consentaneum est autem, vulgo iactatum fuisse, vel eius argumento fabulę quam Horatius narrat de quodã Argiuo, qui felicius existimaret insanire, quam sapere & ringi.

Pol me cecidistis amici,
Nõ seruastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratissimus error,

Huic concinit illud Ecclesiastæ dictũ: In multa sapientia, multa indignatio. Et: Qui addit scientiam, adijcet & laborem. Heraclides Ponticus apud Atheneũ auctor est, Træsylaum Axonensem Pythodori filium hoc insaniæ genere correptum fuisse, vt existimaret naues omnes quæ in Pireũ appellerent suas esse, eas appellentes summa cum voluptate recipiebat. Soluẽtes dimittebat, ac prosequebatur, in summa felix erat, perinde quasi tantarum rerum dominus. Si quid perisset, non requirebat: si quid esset incolume, vehemẽter gaudebat, alijs iactitans suam fortunam, donec Crito frater e Sicilia reuersus correptũ hominẽ traderet medico. Ceterũ is ad se reuersus, negauit vmquam suauius vixisse sese, quã cum eo mẽtis errore teneretur. Siquidem cum

cum

cum tantum adesset voluptatum, nihil vmquam sensisse molestiæ.

Ignem palma.

Πῦρ παλάμῃ, id est, ignem palma, dici solitum, si quando protinus aliquid intellectum esset à quopiam, vt si scommate dicto statim sentiat aliquis in se dictum. Sumptum videtur ab ijs, per lusum ignem admouent manibus alienis, qui subito sensu excitati resilire solent, risumq; mouere spectantibus.

Sub cultro liquit.

SVB cultro linqui dicitur, qui in præsentaneo periculo deseritur. Sumpta metaphora à victima, quæ iam iam ferienda sub cultro esse dicitur. Confine illis, inter sacrum & saxum, Inter malleum & incudē. Horatius in Sermo.

-Fugit improbus, ac me
Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Aristophanicum illud: ἐν ἀχαρδίσιν,

Υπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, id est,
Sum paratus verba facere, caput epixeno admouens.

Est autem ἐπίξηνον, truncus, in quo coqui secant carnes. Est in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπίξηνον. Conuenit in eos, qui periculo capitis parati sunt affirmare quidpiam.

Fores habet tritas, vt pastorum casa.

Τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἰπολίμναι, id est, Ostium habet tritum, vt sunt casæ pastorum. Ironia prouerbialis in homines inhospitales, aditu difficiles, sibi viuentes, semper occlusis foribus, quod pastores procul ab hominum commercio semotos vix vmquam quisquam interuisat. Meminit Diogenianus.

Apio opus est.

Τοῦ σελίνου δεῖται, i. Apio est opus. Ita loquebâtur, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nā olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Symposiacis: καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμέν. id est, Et qui periculose egrotant, ijs dicimus apio opus esse. Idē prouerbij meminit & caussam addit in vita Timoleonis. Subest autem adagio iocus, alludens ad coronas victorum, quæ ex apio fiebant, præsertim in ludis Isthmijs, teste Diphilo apud Athenæum libro sexto:

Περὶ τῶν σελίνων μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις. i. Super apio certamus vt solet Isthmijs.

Ialemo frigidior.

Ιαλέμου ψυχρότερος, id est, Ialemo frigidior. De cautione, oratione, argumēto, ioco aut eiusmodi re quapiam supra modum frigida, recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon, lugentis vocem fuisse. Nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus Ialemō accipit, pro eiulatione & luctu: οἷος ἰάλεμος, οἶκτε πένθη, Δακρύατ' ἐκ δακρύων καταλείβεται Ημετέροισι δόμοισι, id est, Qui eiulatus, quiq; luctus, lacrymæq; super lacrymas distillantur in nostris ædibus. Et Aristophanes apud Athenæum, grammaticus opinamur, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, i. In nuptijs Hymenæus in luctu Ialemus. Alij tradunt Ialemum Calliopes fuisse filium, infelicē, nulliusq; precij hominem, prēsertim in cantu supra modum frigidum, vnde ἰαλέμου ᾠδήν. id est, Ialemi cantilenam, pro frigida dicunt ac miserabili. Martialis item iocans in oratorem quēdam frigidum ait, illum vnum idoneū esse, Qui Thermas refrigeret Neronianas. Hesychius indicat & hoc pacto efferri prouerbium ἰαλέμου οἰκτότερος, idest, Ialemo miserabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici, quod nullius sit precij, quemadmodum Latini nænias appellant, cum ea vox proprie sonet lugubres cantiones.

Humi hauris.

Χαμαὶ ἀντλεῖς, i. Humi hauris. De inaniter laborāte dicebat. Nihil est enim quod è solo haurias, hoc est, ab imò putei fundo, si is siccus sit. Apparet dici posse quoties exhausta copia, non multum superest quod haurias. Zenodotus meminit.

Humi serpere.

HVMI serpit oratio, quæ pressior humiliorq; est, quàm oportet, semper quasi iacens, numquam assurgens. Horatius:

-Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas.

Idem in Arte poetica:

Serpit humi tutus nimium, timidusq; procellæ.

Quod quidem aut à nauigantibus translatum est, aut ab ijs, qui procumbentes in terram ita reptant, ne erectos turbo ventorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, ostendens non esse cuiuslibet de rebus diuinis disserere: οὐ παντὸς ἡ χ ἴσως τὸ πρᾶγμα ὤνιον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id est, Non est cuiusuis nec adeo vilis res, atq; humi gradientium. Quamquam nihil vetat, & hic res aut actiones intelligi vulgares humilesq;. Simillimum est huic, aut fortassis idē quod habet Pindarus ī Olympijs, ἔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψῃ, Haud quaquam sermones humi reptantes attingas. Item in Pythijs. χαμαιπετὲς δ' ἄρ ἔποτ ἐκ ἀπέῤῥιψεν, id est, Humile vero verbum non effutiuit. Sumpsisse metaphoram videtur ab auibus haud procul à terra subuolantibus, quod idem Pindarus tribuit graculis. κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic respondeat, Aquilæ in nubibus.

Holerum adpositiones.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, id est, Holerum additamenta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus adpositis in mensa, vili nimirum cibo, vel auctarijs holerum, quæ nonnumquam emptores sordidi ac tenues requirunt. Auctor Diogenianus.

Fictilis homo.

Κεράμιος ἄνθρωπος, id est. Homo fictilis, id est, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à vasis testaceis, quæ facile comminuuntur. Finitimum illi: Homo bulla. In quibusdam codicibus legitur, κεραμεὺς ἄνθρωπος. In nonnullis, κέραμος ἄνθρωπος. Quorum postremū nobis magis arridet. Cerameus enim figulum sonat, ceramos vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contra quod eximium videri volumus aureum dicimus. Inde illud poetis frequens, χρυσῆ ἀφροδίτη, id est, Aurea Venus. & τῆς δικαιοσύνης χρυσοῦν πρόσωπον, & χρύσεον ὄμματα δίκας, id est, Iustitiæ vultus aureus, & iustitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallimur, refert Athenæus lib. 12. Itidem hodie quoque aurea verba gemmeos mores dicimus, M. Tull. Academicarum quæstionum lib. 2. de libello loquens, quem Crantor scripsit de luctu: Est enim, inquit, non magnus, verum aureolus, & vt Tiberoni præcepit Panætius, ad verbū ediscendus libellus. Quid quid autem vile, κεραμεοῦν siue χαράμειον, dicunt Græci. ita Paullus homines appellat vasa fictilia: ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦ τὸν ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις. M. Tullius actione in Verrem sexta: tum illos cœpisse prætori dicere, putasse se id quod audissent alicuius precij scyphos esse Pamphyli, Luteum negotium esse, non dignum quod in suo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, cōtemptum, nulliusq; precij, interdum ipsum Lutum.

Hipparchorum tabula.

Ἱππάρχων πίναξ, i. Hipparchorū tabula. Dici conueniet, quoties haud impune futurum significamus, si quid peccetur. A Syracusanis natum adagium. Apud hos enim mos erat, vt Hipparchi, hoc est, equitum præfecti in tabellis describerent militum nomina qui ordinem deseruissent. Meminit Zenodotus. Hesychius indicat, apud Lacedæmonios Hipparchum dici, qui iuuenibus præfectus esset. Is in tabula notabat eos, qui quidpiam indecore fecissent.

Heteromolia caussa.

Ἑτερομόλιος δίκη id est, Caussa Heteromolia, dicitur apud Græcos, quæ ab altera dūtaxat agitur parte, nullo præsente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν, i. Quod alter duntaxat accedat. Simillimum illi, ἐρήμη δίκη. id est, Deserta caussa. Vsurpabitur non ineleganter, vbi quis damnat absentē, recte ἑτερομόλιον δίκην, quis dixerit. Apud Hesychium sic effertur ἑτερόμυνος δίκη.

Harmodij cantilena.

Ἁρμοδίου μέλος, id est, Harmodij cātio: De lugubribus ac tristibus dicebatur. Simillimum illi, ἀδμήτου μέλος, id est, Admeti melos. Aristophanes cum alijs aliquot locis, tum in fabula, cui titulus, ἀχαρνεῖς.

Οὐδὲ παρ' ἐμοὶ ποτὲ τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται. i. Nec vmquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat, cātilenæ genus fuisse, quod in compitis cani cōsueuerint in Harmodiū & Aristogitonē quod hi Pisistratidarum tyrranidē sustulissent. Eius carminis hoc erat initiū, φίλτατε ἁρμόδι', οὔτι που τέθνηκας,

κας, id est, carissime Harmodi haud quaquam mortuus es. Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones.

Οὐ πατρῷα ᾄδεις μέλη, id est, Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatũ, qui à paternis moribus degeneraret. Solent liberi maiorum suorum cantiunculis, quas admodum pueri didicerunt, delectari. Terentius in Adelphis: Pol Æschine haud paternum istuc dedisti.

Non certatur de oleastro.

Οὐ κοτίνου ὁ ἀγών, id est, Hoc certamen non est oleastro. Quoties non de nugis, neque de gloria aut corollis, sed de re seria ac pecunia ageretur. Siquidem in plerisq; certaminibus victoriæ præmium erat oleagina, aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Hasta caduceum.

Δόρυ κηρύκειον. id est, Hasta caduceum. Dici solitum, quoties aliquis simul & minaretur, & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natum, quod huiusmodi fertur:

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος. id est,
Viro Gephyræo grata est domus.

Admoniti erant Gephyræi, vt sequentes Atheniensium exercitum, vbi illos defessos conspicerent, ibi manerent. Itaque cum Athenienses ab Eumolpo oppugnarentur, ad Tanagram iter instituerunt, hac specie, vt dux caduceum præferret, iuuentus armata a tergo cõsequeretur, vt simul & pacem petere viderentur, & ad bellum nihilo segnius parati, si quis lacesseret. Recenset Suidas, & meminit Polybius libro historiarum 4. Legatum, inquit, ad Byzantios Aridicen misere, & cum eo Polemoclem cum tribus triremibus, volentes id quod est in prouerbio, hastam simul & caduceum Bizantijs mittere. Simillimum est huic quod eleganter vsurpauit D. Hieronymus, Scuto pacem petere.

Gallorum incusare uentres.

Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίας, id est, Gallorum incusare ventrem. De edacibus, ac luxu multum absumentibus facultatum. Huic enim animanti venter mirifice calidus, ita vt omnia statim concoquat. Aristophanes in Vespis.

Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.
Ταχὺ γὰρ καταπέψει τἀργύριον. id est,
Mihi dixerat ventrem esse gallinacei,
Velociter enim concoquet hoc argentulum.

Hoc genus homines, Græci dicũt καταπέψειν τὴν οὐσίαν, id est, deuorare substantiã, id enim est atrocius, quam καταφαγεῖν. summam autem profusionem, ac celerrimam indicant verbo ἀφανίζειν, id est, sic absumere, vt nusquam appareat vestigium. Vtitur his omnibus, sed postremo frequentissime Æschines in Timarchum, πάντ' ἠφάνισε.

Ardens uestis.

Αἴθεις πέπλος, i. Ardens vestis, siue quẽadmodũ in alijs legitur exẽplaribus, αἴθεις ἐν πέπλῳ, id est, Incensus in veste. Zenodotus prodidit dici solitum de ijs, qui seditionem mouerent, calumniasq; sererent. Existimat autem adagium natũ à veste Nessi Centauri sanguine infecta, quam à Deianira missam cum induisset Hercules, incensus igni sacro perijt. Porro fabulam idem recenset ad hanc ferme sententiam. Reliquis Centauris expugnatis ac confectis ab Hercule, Nessus vnus omnium suffugerat. Is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa versans, solitus est adeuntes transmittere. Deinde euenit, vt Hercules in Trachinem ad Ceycem, vna cum Deianira proficisceretur. Posteaquam igitur ipse iam fluuium transmisisset Nesso mandauit, vt Deianiram transferret. At is inter transuehendum, vim cœpit adferre mulieri. Quod simulac Hercules intellexisset, videlicet illa vociferante, Nessi præcordia iaculo perfodit. At is sentiens letale vulnus, neq; se posse mortem effugere, mulierem arcessit: si vis, inquiens, tibi amatoriũ efficacissimum parare, quo possis Herculem inflammare in amorem tui, & si quando deperibit aliã, in tui cupidinem reuocare, fac illum meo sanguine perungas. Atq; ea persuasa, Nessi sanguinem è vulnere fluentem apud sese seruauit. Itaque postquam Trachinem adijsset, ac rursum inde profectus Oechaliam adortus ciuitatem cœpisset, reliqua populatus, Iolen puellam captiuam secum abduxit. Immolaturus autem Ioui parenti victimas ob res bene fortunatas, ad Deianiram mittit, iubens vt sibi vestem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, veritaque ne Hercules

illam pluris quam sese faceret, vt est, zelotypum mulierum genus, vestẽ Nessi cruore tinctam, imbutamq; mittit, phyltrum se mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Ceterum vbi calefacta veste, venenum excitatum: corpus grauiter adurere cœpisset, auellere conatus est, verum iam ita penitus adhæserat, vt nõ sine carnibus ipsis reuelli posset. His itaq; malis discruciatus Hercules, in Thrachinem deducitur. Interim illa, cognitis ijs, quæ acciderant, suspendio spontaneam mortem sibi consciuit. At Hercules iussit Hyllo, nam hunc ex Deianira sustulerat natu iam grandem, Iolen duceret vxorem. Quo facto, in monte Oeta rogum extruxit, eumq; conscendit. Porro cum illo iubente, nullus ex Herculis comitibus auderet ignem subdere, videlicet metu contagij, pastor quidam forte repertus, qui ignem immitteret, atque huic officij præmium sua tela dono dedit. Ardẽte iam rogo ferunt nubem non sine tonitru obsepsisse Herculem, atq; ita sublatum ad deorum consortium. Adagium referri non absurde poterit & ad vestem illã, quã Medea venenis imbutam, Iasonis nouæ nuptæ dono misit: quidam existimant naphtha infectam fuisse. Itaque admotis vndique ex nuptiarum ritu tedis, flamma transilijt, pariter & puellam & patrem auxiliari cupiẽtem exussit. Huius rei mẽtionem facit Euripides in tragœdia, cui titulus Medea.

Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta.

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, i. Leo senex vigente potior hinnulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta. Senectus viri fortis ac strenui præstantior est iuuenta quorundam ignauorũ & imbecillium iuuenum. Venustius fiet, si longule transferatur. Veluti si quis ingenium docti senis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non inepte & in senectutem crudam, viridemq;, animiq; viribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripidis ex Ione:

Τὸ τοῦ ποδὸς μὲν βραδὺ, τὸ δὲ νοῦ ταχύ. idest,
Tardus quidẽ pes, animus est velox tamẽ.

Eodem pertinet illud eiusdem in Andromacha,

Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ
Κρείσσων. id est,

Gnauus senex & iuuenibus compluribus
Præstat, Aristophanes alicubi:

Εγὼ τὸ ἐμὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον, ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν, id est,

Meam senectam præferendam existimo
Complurium comis adolescentium.

Nudior paxillo.

Γυμνότερος πασσάλου, id est, Nudior paxillo: De extremę paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.

Herculei labores.

Ηράκλειοι πόνοι, i. Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires desiderent Herculanas quemadmodum vsurpauit Catullus:

Sed te, inquit, quærere iam Herculis labos sit.

Item Propertius:

Deinde vbi pertuleris, quos dicit fama labores.
Herculis. Ac rursum alibi,
Non labor Alcidæ.

M. Tull. lib. de Finib. 2. At cum de omnibus gentibus optime merere, cum opem indigentibus salutemq; ferres, vel Herculis perpeti ęrumnas. Sic enim maiores nostri labores non fugiendos tristissimo verbo ęrumnas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui sunt eiusmodi, vt alijs quidem maximas adferant commoditates, ceterum auctori suo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidię: Idq; ita fato quodam accidisse putant, quod ἐν τετράδι γεννηθῆναι, id est, quarta natus luna credatur, sicut alio dictum est loco. Homerus poetico more, caussam in Atendeam & Iunonem reiicit quæ infesta Herculi, tamquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atque etiam enumerantur à poetis Herculani labores: quorũ omnium longe difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi, qui iam omnia deuicerat. Cuius symbolo veteres inuidiam exprimere voluisse, satis indicat Horatius in Epistolis, cum ait,

-Diram qui contudit hydram
Notaq; fatali portenta labore subegit,
Cõperit inuidiã supremo fine domãdam.

Con-

Consueuit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorum facinorum esse comes, eximiamq; virtutem non aliter, quam vmbra corpus assequi, vt apposite dixerit Iosephus in opere De Iudæa capta: ἀμήχανον δ' ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν, id est, Nulla ratione fieri potest, vt in recte factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, nisi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omnium optimam res omnium pessima comitatur. Proinde Pindarus videtur non sine caussa scripsisse:

Τὸ δ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα:

Grauiter & indigne ferens, nimirum quod est indignissimum, præclara facta inuidiæ prẹmio pensari. Neque vero parum concinne veteres illi videntur inuidentiæ symbolum Excetra tribuisse, primum palustri malo, quod quemadmodum tradunt etiam naturalium caussarum vestigatores, magis huic morbo sint obnoxij, qui humili abiectoq; animo præditi sunt, sunt autem, quibus sanguis inest frigidior, Eamq; ob caussam & apud Nasonem.

Inuidiæ domus est in vallibus imis
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quę
Igne vacet semper, caligine semper abundet.

Neque vero cum simplici portento res, sed centum armato capitibus, quorum si quis vnum aliquod execuerit, in eius locum protinus duo suppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura est, vt si contra lucteris, magis ac magis irrites: si quando coneris splendore virtutis opprimere, tũ insurgat acrior & intumescat. Hic si recidas, illic maior aboritur. Carptim extingui non potest, vix tandem obruitur. Verum id perpaucis contigit, ac vix etiam ipsi Herculi. Quamquam enim liuor velut ignis, alta petit, est tamen omnino aliquid vsque adeo perfectum & illustre, vt eo non possit attingere. Quo loci peruenisse sese gloriatur Horatius, cum ait:

Inuidiáq; maior. Ac rursum alibi:
Et iam dente minus mordeor inuido.

Iam vero quid aliud est, quod obtrectatores isti clancularij solent in eos euomere, qui pulcherrimis sudoribus orbi prodesse conantes, præclarum aliquid moliuntur, quam merum virus, ac venenum plusquam letale. Quandoquidem generosis & excelsis animis sua fama quam impetunt isti, non paullo carior antiquiorq; solet esse, quam ipsa vita.

Effugi malum, inueni bonum.

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. id est,
Euasi mala, sum nactus meliora.

Hemistichium prouerbiale, dici solitum si quando fortuna lautior cuipiam contigisset. Natum aiunt à ceremonijs nuptialibus. Nam Athenis mos erat, vt in nuptijs puer quispiam induceretur vndique spineis frondibus, & quernis glandibus opertus, coronatusq; cunas gestans panibus impletas. Dicebat autem hæc:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Ea vox bene ominabatur sponso sponsęq; tamquam ad meliorem vsque fortunã profecturis. Malum enim vocabat spinas & glandes, panes bonum, propterea quod steriles spinæ, iuxta prouerbium, quod alio posuimus loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι. Et glandibus victitabant agrestes illi prisci, iuxta illud, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα. Reperto frumentorum vsu glandium esus fastidiri cœptus. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte significat id dici solere ab ijs qui initiabantur, cum peractis iniurijs, quibus agitabantur ante mysteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Æschyni obijcit, quod noctu ministrans initiandis, absterso luto iussit eos dicere:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Aristophanes in Pluto:

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκέθ' ἥδεται φακῇ. id est,
Vbi diues est, haud lente gaudet amplius.

De iuuene, qui nactus Plutum fastidijt anum, cui pauper morem gesserat. Diuersum est huic, quod Iulius Pollux lib. 6. refert ex Eupolide:

Οἴνου παρόντος, ὄξος ἠράσθη πιεῖν. id est,
Præsente vino bibere acetum maluit.
Adagium à Zenodoto refertur.

Ægypti nuptiæ.

Αἰγύπτου γάμος, i. Ægypti nuptiæ, inauspicatæ & infelices dicebãtur. Sumptum è notissima fabula Ægypti qui filios qnquaginta, totidẽ fratris filiabus maritos dedit.

At hi præter vnum omnes à sponsis iugulati sunt. Torqueri poterit in simulatam amicitiam, aut in munus honoris gratia datum in speciem, cum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita nonnumquam ex affinitatibus aut fœderibus principũ atrocia nascuntur exitia.

Ædilitatem gerit sine populi suffragio.

PLAVTVS in Sticho: Sine populi suffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperitior est in alieno negozio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad Parasitum respicit in domo non sua mandantem & imperantem, non aliter ac sua. His confine est quod habetur apud Ciceronem libro tertio De legibus. Sed quæro quid hac re sit turpius, quàm sine prouocatione Senator, legatus sine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipse à se.

Pax redimenda.

DIVVS Augustinus. Homil. 10. narrat apud Pœnos huiusmodi vetus prouerbium fuisse celebre: Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite, qui nusquã sustinent de suo iure concedere. Magnum interdum est lucrum, iactura rei molestiã & inquietudinem exclusisse.

E duobus tria vides.

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, id est, E duobus tria vides. Iocus prouerbialis in eos, qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:

Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas.

Item illud Iuuenalis;

-Et geminis consurgere mensa lucernis.

In antiquis quibusdam exẽplaribus inuenitur scriptũ hoc pacto: ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, id est, In duobus tria vides, idq; dici solitum, vbi quis aliud pro alio videt, fallẽtibus oculis. Venustius fiet, si ad animi iudicium deflectatur.

Edentulus vescentium dentibus inuidet.

DIVVS Hieronymus epistolam illam eruditissimam, quam ad Magnum oratorẽ inscripsit, huiusmodi clausit prouerbio: Cui quæso, vt suadeas, ne vescentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearum talpa contemnat, hoc est ne. quod ipsi non contigit, alijs inuideat. Sic enim est ferme hominum quorundam ingenium, vt quisque laudet quantum se sperat assequi posse: si quid vltra vires suas esse senserint, id negant disci oportere. Breuiter, paucos inuenias, qui quod in sese desperent, in alijs probent. idq; non alia in re magis quam in litterarum studijs. Hieronymus videtur Græcam illam reddidisse sentẽtiam.

Αὐτὸς πτωχὸς ὢν τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει. id est,
Ne pauper ipse ijs inuide, qui possident.

Iisdem vescentes cepit.

Ταὐτὸν θύμον φαγόντες, id est, Qui idem ederunt thymum. Prouerbiali figura dictum ab Aristophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter sese amicos. θύμον enim vilissimum herbæ genus, quo tenues & agrestes, vtcumq; vitam sustinent: quidam cepam agrestem esse putant, etiam si dissentiant Plinius & Dioscorides. Suidas admonet agrestis ac vilis herbæ genus esse, cuius esu Comicus paupertatem vescentium voluerit intelligi. Quemadmodum Hesiodus per maluam & asphodelum tenues significauit. Huic affine quod scriptum est apud Iuuenalem:

-Quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Solidos è clibano boues.

ARISTOPHANES in Acharnẽsibus:
Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς.
Καὶ τίς εἶδεν πώποτε βοῦς κριβανίτας. id est,
Deinde nobis præbuit
E clibano totos boues, & quis rogo
Conspexit vmquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quendam querentem de frugalitate Græcorum, qui paullulum carnium apponerent, cum maiores soleant totos boues, ceruos & arietes assos apponere. Quin & regi Persarum coquum, totum camelum assum, atque etiam num calidum apposuisse. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Persas diebus natalicijs fuisse morem, vt diuites bouem, asinũ, equum & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerũ copia, siue de lauticijs affatim subministratis. Antiquitus

tus enim in delicijs erant cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κλιβανίτην, id est, clibanarium vocabant, eaq; res vsque adeo visa est noua, vt etiam prouerbio locum fecerit: deinde carnes & pisces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum vice missitabantur amicis.

Drachma grando.

Δραχμὴ χαλαζῶσα, id est, Drachma grãdinans. De lucro, quod tamquam cælitus emissum obtigit. Nam olim theatrale præmium drachma, quæ velut grãdinis in morem in populum spargebatur. Id à Diophãto tradunt institutũ. Vnde si quando grando accidisset, per iocum aiebant: δραχμὴ χαλαζῶσα. Missilium mos nec hodie totus extinctus est. Auctor Zenodotus. Meminit & Hesychius.

Duodecim artium.

Δωδεκαμήχανον, id est, Duodecim artiũ, appellabant callidum, versutum, versipellem, vafrum, ac variis instructũ dolis: Narrant scortum quoddam fuisse nomine Cyrenem, cui cognomentum inditum δωδεκαμηχάνη, propterea quod in peragenda Venere duodecim figuris vsa fuisse dicatur. Imitatum est autem ex Hypsipyle Euripidis tragœdia, in qua δωδεκαμήχανον ἄστρον, scripsit, citante Suida. Refertur & in Ranis Aristophan. tametsi interpres pro ἄστρον legisse videtur ἄντρον, vt intelligamus de mẽbro pudendo muliebri. Aristophanes sic habet, τολμᾷς τὰ μὰ μέλη ψέγειν, ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον κυρήνης μελοποιῶν, id est, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrenes poemata fingis.

Vnde sensus ambiguus est, potest enim accipi vel de eo qui duabus sederit sellis, vel cui nomen sit dissyllabum. Zenodotus huiusmodi citat epigramma:

Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. i.
Equidem virum odi duplicẽ, sermonibus
Probis amicum, ceterum hostẽ moribus.

Est aliquoties & apud Homerum, Odyssex Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. id est,
Qui bene cum dicant, retro mala mente volutant.

Rursum Odyssex P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id est,
Qui bene cum loquerentur, atrocia mente premebant.

Iterum eiusdem operis Σ.

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. i.
Pectora blandis
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri versus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyssem:

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν.
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελέσθαι οἴω.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς αἴδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id est,
Nam decet ingenue quod sentis voce profari.
Haud secus atque Orci portas hominem execror illum
Quisquis corde aliud celans, aliud sonat ore.

Domi manere oporteret belle fortunatum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id est,
Domi manendum est, cuncta cui sint prospera.

Cui suppetit copia facultatum, is si velit felicem agere vitam, domi viuat. Nusquã enim viuitur commodius, nusquã liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menander:

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
Ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id est,
Domi manere oportet, vt liber siet,
Aut liber esse desinat qui diues est.

Potest in hũc quoq; detorqueri sensum. Qui sibi bene conscius est, ne captet ex alienis laudibus gloriam, sed sit suarum virtutum conscientia contentus.

Per hastæ cuspidem currere.

Δι' ὀξείας δραμεῖν, i. Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculosa versarentur. ὀξεῖαν enim hastam, siue hastæ cuspidem vocant. Trãslatum videtur vel à circulatoribus, qui per summas hastarum & gladiorum cuspides ingrediuntur. Vel à militari cõsuetudine, qua fieri solet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum hastas, hinc atque hinc intentatas, ire cogeretur. Nec absurdum,

dum, si de Thracia saltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum est.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Αλλὰ λέγει μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. idest, Non eadem loquitur succula, quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit; quæ nihil ad rem pertineant. Nobis subesse prouerbium videtur, tametsi nondum satis liquet vnde natum sit. Alludit ad illud Lucillius in epigrammate, quod quoniam est argutum & elegans, non pigebit subscribere:

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα.
Ὧν χάριν ἔλαβες μισθάριον μενέκλεις.
Οὔτε δέ μοι κοινόντι πρὸς ὀθρυάδαν γεγένηται,
Οὔτ᾽ ἀπάγω κλέπτας τοὺς ἀπὸ θερμοπυλῶν,
Ἀλλὰ πρὸς δ᾽ τοῦ χίδιον ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
Ἐνθάδε μοι ξέρξης, καὶ λακεδαιμόνιοι,
Πλὴν κἀμοῦ μνήσθητι νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω
Ἀλλὰ λέγει μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. i.
Succula, bos, & capra mihi periere Menecles,
Ac merces horum nomine pensa tibi est,
Nec mihi cum Othryade quidquam estve fuitve negoti
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed contra Eutychidem nobis lis, proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonij?
Ob pactũ & de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit sus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento conuenit & illud quod est apud Martialem libro sexto.

Non de vi, neq; cęde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariosq; Mutiosq;,
Magna voce sonas, manuq; tota.
Iam dic posthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipsum tota manu, prouerbij speciem gerit. Solent enim rhethores in contentione manu rotata gesticulari. Vtrunque igitur in eũ recte dicetur, qui ἐξαγώνια καὶ ἀπροσδιόνυσα; hoc est, extra caussam quæ sunt, & ad rem nihil attinẽt, dicit. Aliud sus, aliud loquitur Menecles: &, dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλεις. id est, Non annuncias bellũ. Dici solitum, vbi quis rem oppido lætã annunciat, quod bellum res sit omnium calamitosissima: & tamen ad huius rumorem hodie plerique mortales hilarescunt, nimirum sceleratissimum illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianus in epistola ad Basilium. ἡ μὲν παροιμία φησίν, οὐ πόλεμον ἀγγέλεις, ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν, id est, Prouerbio dicunt, haud bellũ annuncias. Ego vero illud addiderim ex comœdia: O aureorum nuntius verborum. Conduplicauit prouerbium Iulianus, quãdoquidem & hoc prouerbiale, χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν. Sumptum est autem ex Aistophanis Pluto. Verba sunt senũ chorum explentium ad Carionem, qui Pluti annunciarat aduentum. Vsurpauit & Plato in Phædro: οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλεις, id est, Haud sane bellum annuncias. Ac rursum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythijs hymno 4. τῶν δ᾽ ὁμήρου, καὶ τόδε συνθέμενος πόρσυν, ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν, id est, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre. Versus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete:

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ᾽ ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. id est,
Hoc quoq; præclarum est, vbi nũcius optima nouit.

Extat autem Iliados O.

Machinas post bellum afferre.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. i. Machinas post bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, sero adhiberent apparatum. Brutus in Epistola quadam ad Lycios: αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id est, Vestræ machinę post bellum, vti prouerbio dicitur, adductę sunt. Adludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco: ὅτας χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν, id est, Ad istum modum oportet ad bellum accederę. De Melitide dicetur suo loco, quem aiunt in Troiam venisse,

quo

quo Priamo ferret suppetias, ciuitate iam capta.

Leuissima res oratio.

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος. i. Leuissima res oratio. Synesius in epistola quadã ad Theophilum, προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν, ἐνέτυχεν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κουφοτάτου πράγματος, βαρυτάτην τιμωρίαν ἐξέτισε, id est, Homo præcipiti lingua cum incidisset in virum manu magis præcipiti, iuxta id, quod dici solet, rei leuissimæ nempe sermonis, grauissimas pœnas dedit. Porro quod Synesius adducit, propemodum videtur esse apud Platonem libro De legibus quarto, διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία, id est, Propterea quod leuium ac volatilium verborum grauissima sit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello περὶ ἀοργησίας, ex auctore Platone. Apud Homerum passim obuium est illud:

Ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. id est,
Verba volucria dixit.

Verba alata cognominat, quod facile euolent, ac reuolare nesciant. Proinde Horatius:

Et semel emissum volat irreuocabile verbum.

Eam sententiam citat ex Menandro:

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. id est,
Nec durus vlli emissus è manu lapis,
Neq; sermo lingua, facile compesci valet.

Alibi indicauimus ἀπτέρους λόγους dici Græce, id est, verba sine pennis, quæ premit apud se qui audiuit, nec sinit ad alios euolare.

Non omnia eueniunt, quæ in animo statuerũ.

Homerus Iliados Σ.

Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. id est,
Iuppiter haud quidquid animo conceperis, illud
Perficit exemplo.

Pindarus in Olympijs:

Πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσον. i.
Multa mortalibus præter animi sententiam eueniunt; quod ipsum citauimus & alibi. Recte vtemur, quoties significabimus, non euenire protinus quidquid spe votisq; conceperimus.

Murem ostendit pro leone.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, id est, Murem pro leone ostẽdit, prouerbiali schemate dictũ, pro eo quod est, ingentia pollicitus & fortia, longe diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadã ad Anastasiũ: ἐκκραγὼν γὰρ αὐτῷ δὶς που καὶ τρὶς καὶ τοῖς ἐξ ἁμάξης λοιδορησάμενος, καὶ πάντα ἐπαναστεινάμενος ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ παρ' ἐμοῦ, παντὸς ἂν ἐτιμησάμην, ἀπέδειξε τὸ κάταρμα μῦν ἀντὶ λέοντος, id est, Cum inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, conuitijs insectatus, nihilq; non in eum esset vociferatus, cum eiusmodi vel à meipso dicta fuisse, maxime fecerim, deinde murẽ pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet à bestiarijs, qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonem immanem & insolitæ magnitudinis emissuri, mox murem emittunt in caueam.

Inuicem & inuidus vicinorum oculus.

ALCIPPVS in epistola quadã ad Encymonem: δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς φησὶν ἡ παροιμία, id est, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictum est prouerbio. Extat autem apud Aristotelem libro Rhetoricorum secundo, Vicinus inuidet vicino, iuxta Hesiodi sententiam, Nec inuidemus ijs, à quibus longo absumus interuallo, sed quos propemodũ speramus adsequi. Vnde Flaccus:

-Inuidia, quia maior. Et alibi:
Et iam dente minus mordeor inuido.

Bona terræ.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, id est, Terræ bona. De bonis & immensis & omnigenis, quasi dicas, quidquid terra progignit, omnium rerum parens: Menander in epistola ad Glyceram: βασιλικῶς ὑπισχνέμενος τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, id est, Regaliter pollicens, iuxta illud, quod vulgo dicitur: Terræ bona. Finitimum illi: Montes auri pollicens.

Palumbem pro columba.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, i. Palumbem pro columba, subaudi verbum ad sententiam accommodatum. In epistola Mormiæ cuiusdam ad Chremetem: αὐλητρίδα δὲ λυσαμένος ἧς ἐτύγχανον ἐρῶν, νύμφης πολλὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης, i. Redemptam tibicinam

tibicinam quam forte amabat, sponsæque stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto: λαβὼν οἶον φάτλαν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, si velut accipiat palumbem pro columba. Error est in re, nō in ipsa scientia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet, vbi quod deterius est, & adulterinum pro eo, quod est prestantius ac legitimum supponitur.

Cilix haud facile uerum dicit.

Κίλιξ οὐ ῥαδίως ἀληθεύει, id est, Cilix haud facile verum dicit. Dionysius in Epistola ad Rufum scholasticum, λόγος ἐστὶ παλαιὸς, μὴ ῥαδίως ἀληθεύειν τοὺς κίλικας, id est, Vetus verbum est, Cilices haud facile verum dicere. Quamquam ἀληθεύειν aliquoties est re præstare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentem non quæ vera sint, sed quæ vtilia. Natum adagium à moribus eius gentis, quo nomine nunc uulgo notant Vltratraiectinos.

Culicem elephanti conferri.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν, i. Culicē elephanti conferri dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanus ad Casilum, τὸ δὲ ἐμὸν τοῦτον, οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, id est, Ego vero perinde sum, quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Virgilianum illud:

Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
Noram, sic paruis componere magna solebam. &:
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam.

DVM clauum rectum teneam, id est, dū meo fungar officio. Significat autē, non imputandum euentum parum prosperum artifici, modo is præstiterit quod artis est. Quintilianus lib. 2. Institutionum, prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator, inquiens, vult salua naue in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetq; notum illud:

-Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemistichium è poeta quopiam sumptum. Nonnulli citant ex Ennio:

Dum clauum rectum teneam, nauimque gubernem.

Huc adlusit M. Tullius lib. Epist. fam. 12. Vna nauis est iam bonorum omnium, quā quidem nos damus operam, vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Sed quicunque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Itidem Pindarus Pythiorum hymno primo, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατὸν, id est, Guberna iusto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit strepitus.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. id est, Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelsus animus non commouetur minis aut fortunæ sæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum ærariorum, quæ tametsi hinc atque inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haud quaquam loco commouentur. Virgilius huiusmodi constantē animū querno robori similem facit, Idē de animo inexorabili:

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Extat apud Græcos distichon integrū huiusmodi.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλκυσαν βίαν. id est,
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Constans nec animus quālibet uiolentiā.

Veneri suem immolauit.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν, i. Veneri suem immolauit. Dici solitum, ubi quis munus offert minime gratum. Inuisus enim Veneri sus propter Adonidem illius amasium apri dente peremptum. Aut contra, cum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, sed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare.

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ, id est, In bello bis errare non licet, in rebus periculosis non tutum est labi. Nam si semel erretur, actum est de capite, nec est secundo errori locus. Vel quod in bello, quia cuncta tumultu peragantur, non detur spacium reuocandi restituendiq; si quid perperam sit institutum. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados Π.

Ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,
At uero exigua est interspiratio belli.

Proinde

Proinde in his rebus, in quibus si semel erratum fuerit, non est quod in posterum sarcias, cautim ac circumspecte agendum, admonente vel Mimo illo non infestiuo:

Deliberandum est diu, quidquid statuendum est semel.

Huc pertinet quod à Catone citat Vegetius. In alijs rebus si quid erratum est, potest postmodum corrigi, præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum statim pæna sequatur errorem. Aut enim confestim pereunt qui ignaue imperiteq; pugnauerunt, aut in fugam versi, victoribus vltra pares esse non audent. Adagium videtur natum ex apophthegmate: cum Lamachus quendam manipuli ducẽ increpasset, quod perperam quiddam egisset, isq; responderet, se non iterum commissurum quod cõmiserat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quod primus error sæpe vitam adimat.

Panidis suffragium.

Πανίδε ψῆφος, id est, Panidis suffragium. In eos torquebatur, qui stulte atque inerudite iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuisse, qui Hesiodum Homero prætulerit: perinde quasi dicas, Midæ suffragium, quod is quoque Panis agrestẽ cantionem ante posuerit Apollinis musicæ. In genere conueniet in iudicia vulgi, cui fere semper pessima pro optimis placuerunt. Huius suffragijs Menandrum aliquoties superauit Philemon. Euripides cum quinque & septuaginta tragœdias scripserit, in solis quinque vicit. Plinius ætate sua de recitatoribus scribit: Si quando transibis, inquit, per basilicam, & voles scire quomodo quisque dicat, nihil est quod tribunal ascendas, nihil quod præbeas aurem: facilis diuinatio, scito eum pessime dicere, qui laudabitur maxime. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult esse sapiẽti fixum decretumq;, ne quid opinione vulgi cõmoueatur, imo suspectum habeat, quidquid senserit vulgo vehementer adridere. Scitum est illud Antisthenis apud Diogenem Laërtium, cui cum dixisset quispiam Multi te laudãt, Quid, inquit, mali feci? Huic simillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti cum populus Atheniensis præter morem alacribus studijs assentiretur, conuersus ad amicos, Quid hoc, inquit, est rei? Nunquid imprudens perperam?

Pattæcione calumniosior.

Πατταικίωνος συκοφάντι κώτερος, id est, Pattæcione calumniosior. Ab euentu natum. Nam Pattæcion quispiam infamis calumniator, cui cum mos esset bonis viris calũnias struere, atque hoc tam fœdo quæstu parare rem, tandem deprehensus conuictusq; pœnas dedit capite. Huic præcipuũ studium fuit, probati nominis iuuenibus negotium facessere. Idem popularibus cõuitijs lapidatus est, quod fur esset, & ædiũ perfossor. Talis fuit apud Athenienses Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede standum.

Ολῳ ποδὶ, id est, Omni, siue toto pede, pro eo quod est: Summa vi, summoq; nisu. Refertur à Suida. Quintilianus Instit. orator. lib. 12. Itaque in his actionibus, omni, vt agricolæ dicunt, pede standum est. Videri poterat traductum ab ijs, qui in acie cõstãter partes suas tuentur, neq; locum deserunt: aut à palæstritis, quorum artis est, scite pedẽ figere: nisi Quintilianus ab agricolis profectum esse testaretur.

Callum ducere.

PROVERBIALES metaphoræ sunt, Callum ducere, & occallescere, siquidem ad animum detorqueantur. Quintilianus libro 12. Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Sæpicule legimus apud M. Tullium, occalluisse aures, cum assuetudo sensum mali adimit.

Extra organum.

QVINTILIANVS libro vndecimo, Et his diuersa vox, & pæne extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. Extra organũ dicetur, quod immodicum est, & extra vulgarem mensuram. Veluti si quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum est ab organo musico, quod intra vigesimam vocem consistit. Conueniet item in vehemẽter clamosum.

Toto organo.

QVINTILIANVS libro 11. Est enim quædam ad auditum accõmodata non magnitudine, sed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtíq; habens omnes in se qui desiderantur, sonos, intentionesq;, & toto, vt aiunt, organo instructa. Hactenus ille. Proinde toto organo instructa recte dixeris, quæ numeris omnibus constant, & vndique quadrant. Sumptum & hoc à musicorum instrumentis.

Vltra linum.

Ὑπὲρ τὸ λίνον, id est, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto: Οὐδὲν γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τοῦ νόμου τῶν μοιρῶν οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λίνον, i. Neque enim quidquam ita fieri poterit, preter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod est, extra decretũ fatale. Allusum est autem ad fila triũ Parcarum. Confine illi, quod alias retulimus: ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, idest, Vltra fusum.

Omnia secunda, saltat senex.

OMNIA secũda, saltat senex. Iocus prouerbialis, quo conueniet vti, quoties res prius in periculum adducta, præter exspectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis versiculum ex tertio Æneidos libro:

Lustramurq; Ioui, votisq; incendimus aras:

adagium refert explicatq; his verbis: Sciendum sane moris fuisse, vt piaculo commisso, ludi celebrarentur. Nam cum iracundia matris Deum Romani laborarent, & eam nec sacrificijs nec ludis placare possent, quidam senex statis ludis Circẽsibus saltauit, quæ sola fuit caussa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia secunda, saltat senex. Idem Seruius explicans locum eiusdẽ poetæ in Æneidos 8.

Vt celsas videre rateis, atq; inter opacum
Allabi nemus, & tacitis incũbere remis,
Terrentur visu subito, cunctiq; relictis
Consurgunt mensis, audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat.

Cum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenses Apollini celebrarẽtur, & Hannibal nunciatus esset circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis cõcurrunt. Reuersi postea cum piaculum formidarent, inuenerunt saltantem in circo senem quẽdam, qui cum interrogatus, dixisset se non interrupisse saltationem, ductum est hoc prouerbium, Salua res saltante sene. Verrius apud Festum Pompeium huiusmodi fabulam affert: C. Sulpitio, & C. Fuluio consulibus M. Calphurnio, Pisone prætore vrbis faciente ludos, subito nunciato hostium aduentu, è foro ad arma concursum est. Sed postquam victores redissent in theatrum, ne ludi intermissi religionem afferrent, & instaurari oportere dicerent, inuentum est ibi. C. Pomponium libertinum hominem grandem natu, ad tibicinem saltasse. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. volumnium arbitrarentur appellatum fuisse, qui ad tibicinem saltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni nos fallit memoria. Huic finitimum est illud, quod alio diximus loco: γλαῦξ ἵπτατο, id est, Noctua volauit. Aristophanes in Vespis:

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸ στρατὸν διέπτατο. id est,
Nostra enim ante prelium vlula peruolauit agmina.

Significat victoriam non virtute militum, sed Mineruæ dexteritate contigisse.

Gladium dedisti, qui se occideret.

ADAGII formam habet, quod scripsit Plautus in Trinũmo. Gladium dedisti, qui se occideret, id est, ministrasti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti si quis amanti adolescenti pecuniam det in manũ: aut iuueni temerario mandet magistratum: aut mulieri permittat quo lubeat eũdi licẽtiam. Dedit & Æneas Didoni gladiũ quo se occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta sunt in prouerbio: ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum.

Ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῦν. id est, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum est pro eo quod est, alienum agere negotium, aut cum alienis vxoribus habere rem. Theognis in sententijs:

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα δὲ μάργον.
Ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. id est,

Est

Est inuisa mihi mulier vaga inersq; maritus,
Alterius fundum quisquis arare cupit.

Plautus item de marito adultero: Fundum alienum arat, suum incultum deserit. Huic similis color est apud iureconsultos: Alienos irrigare agros, tuis sitientibus. C. de seruit. & aqua. cap. præses. Durum est & crudelitati proximum, ex tuis prædijs aquæ agmen ortum, sitientibus agris tuis, ad aliorum vsum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quæ procul absunt, irrigat.

Ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζων, τὰδ' ἔγγιον καταλείπει, id est, Fluuius quæ longe dissita sunt, irrigat, quæ proxima sunt, præterit. De his dici cõuenit, qui bene merentur de externis, & nihil ad se pertinentibus, suos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quod vbi fluuius oritur, minor esse solet, minusq; argillæ secum trahens: & quo longius recessit à fonte, hoc est copiosior vberiorq;.

Magno flumini riuulum inducis.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, id est, Magno flumini canalem inducis, id est, maximis rebus pusillum & inutile momentũ addis. Commemoratur à Suida. Finitimum est illis: Syluæ addere ligna, mari aquam, soli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere possit.

SYNESIVS in epistola quapiã aduersus Andronicũ: ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρὸς φασι, i. Homo qui aui nomen dicere nõ possit, imo ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in vehementer obscuros & spurios, incertoq; patre natos. Quod genus est & illud Iuuenalis:

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.

Vnde Plutarchus existimat spurios dictos nothos, quod duabus his litteris prænotari soleant, S. P. hisq; significari, sine patre.

Ne si bos quidem vocem edat.

ALCIPHRON in epistola Glyceræ ad Menandrum: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδενὶ τρόπῳ μὰ τὰς θεὰς, οὐδ' εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο πεισθείην ἄν, id est, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne si bos quidem fuerit elocuta. Hinc dictum est, quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidisse. Legimus, nisi fallimur, apud Platonem non dissimili figura dictum, etiam si quercus eloqueretur. Nam olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula.

Ægeum nauigat.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, id est, Ægæũ nauigat, vt subaudias κόλπον. Ælianus in epistola quapiam: Γεωργίαν καὶ γεωργεῖν ἀπολείπων ὁ γείτων Λάχης ἐπέβη νεὼς, καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον φασι, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐπικυματίζει, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις, id est, Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis vsu, nauem conscendit, atq; Ægæum, vt aiunt, nauigat, reliquaq; metitur maria, & in fluctibus agens, lari vitam viuit, cumq; varijs ventis dimicat. Persius item in quinta Satyra:

Ocyus ad nauem, nihil obstat quin trabe vasta
Ægeum rapias.

Arbitramur hoc mare ceteris esse periculosius ob frequentes scopulos. Hinc est illa. M. Tullij metaphora, in Diuinatione: Intelligo quam scopuloso difficiliq; loco verser. Nec infrequens est apud Hieronymum: E scopulosis locis enauigauit oratio, quoties sentit expeditam quæstionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri studium nihil omnino periculi recusantem.

Liberi poetæ & pictores.

LVCIANVS in Dialogo quẽ inscripsit: ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Καίτοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, id est, Atqui vetus hoc dictũ est, liberos esse poetas ac pictores. Idem in Demosthenes Encomio, τὸ μὲν δὴ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, id est, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum esse poetis & pictoribus impune quidquid velint fingere. εὔθυνα Græcis est caussa siue accusatio. Magistratum itaq; de quo cogebatur rationem reddere qui susceperat, ὑπεύθυνον appellabant, Liberum autem & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνοι. Indicat hoc Æschinis oratio aduersus Ctesiphontem. Diphilus apud Athenæum lib. 6. de poetis:

Οἷς ἐξουσία
Ἐστὶν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. id est,

Quibus

-Quibus licet,
Et facere solis quidlibet atque dicere.

Ad quod allusit Horatius, cum ait:

-Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Nam poetæ numine aguntur, eoq; illis frustra præscribas. Seneca libro De vita beata primo, Siue Platoni, inquit, credimus frustra poeticas fores compos sui pepulit, siue Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Est autem plurimum cognationis inter poeticen, & picturam. Hinc est quod Simonides, auctore Plutarcho: τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσηγόρευσεν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν, id est, Picturam tacitã poesim appellauit: poesim autem loquentem picturam. Proinde Horatius:

Vt pictura poesis erit.

Torqueri potest in eos, qui pertinaci & obstinato sunt ingenio, quosque necesse sit suis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per transennam inspicere.

PER transennam inspicere, Prouerbiali nimirum figura dictum est, pro eo quod est, non propius neq; singillatim, sed procul & summatim inspicere. Translatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obijciunt: quidam etiam vitrum pellucidum opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas nisi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo: Si in aliquam domum plenam ornamentorum, vel in villam venisses: si ea seposita, vt dicis, essent: tuq; valde spectandi cupidus esses, non dubitares rogare dominum, vt proferri iuberet: præsertim si esses familiaris: similiter nunc petas à Crasso, vt eam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus, proferat, & suo quidq; in loco collocet.

Ne de lite pronuncies.

M. TVLLIVS libro Epistolarum ad Atticum septimo, Obsecro μήτε δίκην, præsertim in te, à quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab alijs multis, tũ à Luciano libello De calumnia:

Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id est,
Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.

Nonnulli tribuunt Hesiodo, sed falso. Vnde Tullius ψευδησιόδειον appellat, cum sit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, nisi re vltro citroq; diligenter cognita. Citatur apud Aristophanem in Vespis:

Ἦπου σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις.

Sapiens fuit is, quisquis dixit:

Prius ac partem audieris vtranq;
Ne iudicem agas.

Eandem sententiam sic extulit Euripides in Heraclidis:

Τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ᾽ ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς. i.
De lite qui nam iudices, aut qui queas
Pernosse rem, prius atque partem audiueris
Vtramque?

Allusit huc Seneca in Medea:

Qui statuit aliquid parte inaudita altera;
Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas sententias & hic senarius:

Ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα. id est,
Ne quempiam punito, rem ni expẽderis.

Duobus pariter euntibus.

M. TVLLIVS Epistol. ad Attic. lib. 9. Vna fuissemus, consilium certe non defuisset, σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. Idem Epist. fa. lib. 9. ad M. Varronem. Volebam prope alicubi esses. Si quid bonæ salutis. σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. Apposite citatur apud Platonem in Protagora, doces opinionem reddi firmiorem, si fuerit ab altero comprobata. Locus est apud Homerum Iliados K. vbi Diomedes ituros exploratum, quid agant Troiani, comitem postulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen sic habet:

Ἀλλ᾽ εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ᾽ ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ᾽ εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id est,

At mihi si qui alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritq; simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dehin hic prior illo,
Si quid opus facto videt. At qui solus & vnus,
Quamuis perspiciat, tamen est mens segnior illi, &
Consilium tenue.

Apuleius in libello De dęmonio Socratis, autumat allegoriā non infrugiferā huic Homerico subesse figmēto, videlicet periculosis in rebus adhibenda duo consiliū, & opē. Vlysses quoniā prudētissimus fingitur, consilij symbolū habet: Diomedes, vtpote iuuenis viribus antecellēs, auxilij sustinet imaginē. Apulei ex eo loco verba sunt hęc: Itidem cū rebus creperis & afflictis speculatores deligēdi sunt, qui nocte intempesta, castra hostium penetrent, nonne Vlysses cum Diomede deliguntur: veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu serendum, non thylaco.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, i. Manu sementē facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corrinę ad Pindarum poetā, vt auctor est Plutarchus in cōmentario quem inscripsit: πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Modus in omni re seruādus, & pedetentim ab alijs ad alia transeundum. Ab agricolis ductū est: qui cum serunt, non semel effundunt ipso vase, sed manu rara spargūt semina, vt vniuerso aruo occupando sufficiant. Ad eundem modum ita dispensanda est benignitas, vt multis suppeditare possis. Ita moderandus est labor in litteris, vt ad alia quoque vitæ munia suppetat animi vigor.

Gallos quid execas?

Γάλλους τί τέμνεις, i. Gallos quid execas? Quid actum agis? Nam Galli Cybelis sacerdotes sua spōte sunt exectis testibus. Quid spolias nudū? Cur affligis afflictum? Quamquam id ad quamuis inanem operam significandam conueniet. Quemadmodum illa: Laterem lauas, Actum agis.

Quanto asinis præstantiores muli.

THEOGNIDIS illud ipsissimam prouerbij faciem habet:

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. id est,
Noris vti quanto muli asinos superent.

Dicendum vbi quis lōgo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum septimo. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi versus sunt Iliados κ.

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. i.
Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima sulci
Mularum. Siquidem hæ bubus longe potiores.
Ducere per pinguem segetem compactile aratrum.

Rursum Odysseæ θ.

Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην κλυτόνηος ἀμύμων.
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ' οἱ δ' ἐλίποντο i.
Hos cursu anteibat Clytoneus splendidus omnes
Quantum mularum sulcus præcedit in aruo
Tantum is præcurrens populo, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Aratrum igitur quod à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad sulci finem, cum arator inuertit aratrum, quam quod trahebatur à bubus. Hesiodus item mulos ταλαέργους vocat.

Ne quid suo suat capiti.

TERENTIVS in Phormione prouerbiali figura dixit, Ne quid suo suat capiti, pro eo quod est, ne quid mali illi conciliet. Expressum est ad illud Homericum Iliados sexta.

Οὐκ ὄφελον τρώεσσι κατισχομένη κακὰ ῥάψαι,
An suere inuisę non debebā mala Troiæ?

Idem Odysseæ γ.

Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. π. id est,
Annum illis nouum mala iam suimus, tentantes Fraudibus omnigenis.

Rursum Odysseæ π.

Τίη δὲ σὺ τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις, id est,
Cur tu Telemacho mortem suis, exitiumque.

Vestis virum facit.

Εἵματα ἀνὴρ, id est, Vestis virũ. Id hodie quoq; vulgo tritissimum est. Aiunt enim ad hunc modum: Vestitus virum reddit, qui habet, induat. Idem affirmat Quintilian.lib.Instit.8. Et cultus, inquiens, concessus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco versu testatum est, auctoritatem. Hunc autem versum, quem citat Fabius, opinamur esse illum apud Homerum Odysseæ ξ.

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή. id est,
Quippe homini ex istis surgit bona fama
decusque.

Paullo inferius in eodem libro quãtum momenti cultus vestium adferat, ad conciliãdam homini formam dignitatemque, satis indicat, cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit:

Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, id est,
Ante videbatur specie fœdissimus esse,
Nunc diuis similis, magnus quos pascit
Olympus.

Nam ante nudus, iam vestes nitidas induerat Vlysses, ac protinus alius esse visus est:

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλει καὶ χάρισι στίλβων. id est,
Deinde procul, veniens ad litora pontica
sedit
Fulgescens forma, atque leporibus.

Teneri calidis balneis.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, id est, Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluentes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuisse, vel Homerus testis est Odysseæ θ, inter voluptariæ vitæ delicias ea commemorans:

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,
At semper cordi nobis, epulæque choríque,
Cantusq; & variæ vestes, & balnea calda,
Concubitusque.

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id est, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc adlusit Persius, cum ait:

Elixęq; nates labefactant forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον, id est, Dextrum pedem in calceum, sinistrum in peluim. Subaudi verbum ad sententiam accommodum mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, aitq; dici solere in eos qui se norunt commode ad rei præsentis conditionem applicare, proque loco, tempore, negotijs, aliam atq; aliam sustinere personam: Est autem carmen hexametrum heroicum:

Dextrum in calceolo, læuum vero in podoniptro.

Podoniptrum vas, in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditum à Græcis.

Dædali alæ.

Δαιδάλου πτερά, id est, Dædali alæ: Dici solitum, vbi quis alioqui non satis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius, aut auxilij accessionem adiungeret. Aut cum quis vrgente necessitate, ad noua confugit consilia. Nota fabula, quæ prouerbij ministrauit occasionem nempe de Dædalo, qui nouo commento adsutis alis elapsus est è manibus Minois.

Date mihi peluim.

Δότε μοι λεκάνην, id est, Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer molestum esset, ita vt ferri iam diutius non posset, peluim sibi porrigi iubebant, quasi præ bile nauseaque, & fastidio rerum vomituri: veluti si quis orationem supra modum indoctam non ferens, aut sophistis nænijs offensus dicat, δότε μοι λεκάνην, id est, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat autem apud Aristophanem ἐν νεφέλαις. Et Plutarchus in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas.

Dares Entellũ prouocas, & prouerbij speciem habet, & apud eruditos videtur in ius ꝓuerbij cessisse. Sic enim Hieronymus ad August. Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, si quãdo quispiam iuuenili temeritate lacesset aliquẽ, nõ perinde

de promptum ad suscipiendum certamen. verum intolerandum, si semel inierit. Qui senum ferme mos, vt libenter suffugiant negotia, suscepta pertinaciter gerant. Sumptum est ex 5. Æneidos lib. vbi Dares quispiam viribus fretus, & ferox iuuéta, vltro prosiliens in medium quemuis ad certamen prouocat: adsurgente nemine, deterritisq; reliquis, iã perinde quasi victor, præmiũ flagitat ab Ænea. At Entellus senex, & iam pridẽ ad huiusmodi genere certaminum feriatus, instigãte partim Aceste, partim veterum victoriarum memoria, tandẽ surgit cestibus dimicaturus. Is diu suo consistens loco iuuenem insolentius circunsilientem tulit, donec frustrato ictu lapsus, pudore sic recanduit, vt Daretem iam longe imparem plane confecturus fuerit, nisi eum Æneas intercedens eripuisset.

Ad cynosarges.

Ες κυνόσαργες, id est, Ac Cynosarges, prouerbiali conuitio dicebatur, quemadmodum εἰς μακαρίαν, καὶ εἰς κόρακας. Erat autẽ Cynosarges locus in Attica quispiam, in quo nothi, spurijq; exercebantur, qui nomen inditum, ἀπὸ κυνὸς ἀργῦ, id est, A cane albo, seu veloci. Nam Græcis ea vox ἀργὸς, vtrunque significat. Qui colligit historias ex orationibus stelieuticis Gregorij Nazianzeni, tradit Cynosarges dictum ἀπὸ τῦ κυνὸς καὶ σαρκὸς, commutato κ in γ. Nominis caussam hanc adscribunt. Cum olim Diomus quidam Atheniensis, auctore Stephano, nam Suidas Didymum ponit, sacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut vt alij dicunt velox aquila, victimæ partem abreptam in locum quendam deposuit. Quo prodigio territus, cum deum consuluisset, responsum est, vt eo in loco Herculi sacellum extrueret, in quem victima deportata fuisset. Nam eum Herculi placere. Porro, quoniam Hercules nothus fuit vtpote ex adultera natus, & tamen virtute sua dijs æquum honorem adsecutus: idcirco visum est, vt inibi qui spurij fuissent, & neq; patris neq; matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his quod scribit Plutarchus in libello, quem inscripsit: ἐρωτικὸν, Εἰ δὲ ὖν καὶ τῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον ὥσπερ εἰς κυνόσαργες συντελῦντα, τὴν γυναικωνῖτιν, μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἀετοί τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὀρεῖον, ὃν ὅμηρος μέλανα καὶ θηράτην προσεῖπεν, id est, Quod si igitur hunc quoque morbum oportet vocare amorem femineum ac nothum, veluti in Cynosarges conijcientem nos in muliebre conclaue, magis autem, sicut aquilam quandam dicunt gnesion, id est, ingenuam germanamque ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde vel contumeliæ caussa dicebatur, εἰς κυνόσαργες, velut in spurium, vel imprecando, qua si dicas, in malam crucem. Postea consentaneum est hoc quoque loco garrire cœpisse philosophos, & sophistas. Nam Suidas testatur tria fuisse gymnasia, Lyceum, Cynosarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Temistoclis vita, quem aiunt fuisse nothum. Erat autem extra portas Atheniensium Herculis gymnasium, quo spurij adolescentes sese conferebant exercitij gratia, quod & ipse deus nothus ac matre mortali natus esset. Huc Temistocles adhuc adolescens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adolescẽtes, quo paullatim tolleret nothorum, & legitimorum discrimen.

Cythnicæ calamitates.

Κυθνώδεις συμφοραὶ, id est, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Aristotelem auctorem citat, Cythnios vsqueadeo diuexatos afflictosq; fuisse ab Amphitryone, ut in prouerbium abierint, κυθνώδεις συμφοραὶ, pro maximis cladibus, & immensis calamitatibus. Est autem Cythnus ex insulis Cycladibus vna, contra Dryopidem sita, teste Stephano.

Cythonymi probrum.

Κυθωνύμυ αἶσχος, id est, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehementer infamem, fœdiq; nominis, cuiusq; nomen iure supprimi debeat: vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox à celando nomine dicta. Et hodie dictitant vulgo, tegendam ollam, quoties innuunt fœdius esse facinus, quàm vt auctoris facienda sit mentio. Auctor Zenodotus.

Cyziceni stateres.

Κυζικηνοὶ στατῆρες, i. Cyziceni stateres. De re scite scalpta. Hoc .n. subindicant παροιμίω λόγοι. Nam hi nummi olim celebres erant quod eleganter scalpti viderentur. Repræsentabant altera parte Cybelen deorũ ma-

 trem,

trē, facie muliebri, altera leonis imaginē. at magis videtur fore locus prouerbio, cū hominē significamus inæqualem, ac sui dissimilem: aut qui longe aliud agat, quàm prę se ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen ostendebant effeminatam, ex altero leonē. Stater is valebat 28. drachmas Atticas, vnde & de re magni precij videtur posse dici. Cyzicus autem erat ciuitas Propontidis. Quidam eiusdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. prouerbij præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra.

Κυρνία γῆ, id est, Cyrnia tellus, dicebatur regio latrocinijs infamis, cuiusmodi ferunt olim fuisse Cyrnum. Est autem Cyrnus insula quædam ad boream opposita Iapygiæ mellificio nobilis, auctore Stephano, verum ob latrocinia fuit inaccessa nauigantibus. Plinius autumat hanc esse Corsicam, In Ligustico, inquit, mari est Corsica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit. Prouerbium non inepte detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobij per Aldum editis reperitur, κυρνία ἄτη, id est, Cyrnia noxa.

Cinyrę opes.

Κινύρα πλοῦτος, id est, Cinyræ opes. De immensis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes. Nam huius regionem opulentissimam fuisse, Naso satis indicat Metamorphoseos lib. 10.

Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas, sit diues amomo,
Cinnamaq́; , costumq́; suam, sudataque ligno
Thura ferat, floresque alios Panchaica tellus,
Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyrę prędiuitis: σὺν θεῷ γὰρ φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἔν ποτε κύπρῳ, i. Deo fauēte felicitas hominibus stabilior, quæ sane & Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbii meminit & Plato lib. De legib. 2. Ἐὰν δ' ἄρα πλουτῇ μὲν κινύρα καὶ μίδα μᾶλλον, ᾗ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τε ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, id est, Quod si ditior quidē fuerit quam Cinyra aut Mida, sit autem iniustus, & miser est, & moleste viuit. Suidas in dictione καταγηράσκω refert hūc ad modum, καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τοῦ κινύρου πλουσιώτερον, καὶ σαρδαναπάλου τρυφηλότερον, ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοὶ πληρωθῇ δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, Consenescas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo deliciosius, vt in te compleatur prouerbium: Bis pueri senes.

Minus de istis laboro quam de ranis palustribus.

Μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, id est, Nihilo maior mihi rerum istarum cura, quàm ranarum in limo versantium. Prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotiū. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assidue obganniant, oblatrentq́ue prætereuntibus, & odiosam illam cantionem iterēt sine fine, βρεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur.

Cucurbita sanior.

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id est, Cucurbita salubrior. Suidas, & Zenodotus pro adagio referunt. Athenęus lib. 3. citat hunc versiculum ex Epicharmo:

Ὑγιέστερον τ' ἦν ἔτι κολοκύντας πολύ. id est,
Eratq́; longe sanius cucurbita:

Versus Gręcus constabit si legas ἔτ' ὑγιέ. Nam vt nos adduximus, habetur in Athenęo edito per Aldū. Vnde sit natū nō indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, vel quod cucurbita nō facile lęditur aeris vitio, propter crustū quo tegitur, id quod ea varijs remedijs efficax esse perhibetur, quemadmodum indicat Dioscorides lib. 2. Item Plin. lib. 20. c. 3. Nec vna tantū species ad remedia valet, & satiua, quam Græci κολοκύντην appellant: valet inanis intus syluestris, quam Græci somphon, vt ait Plinius dicunt. valet & satiua minor κολοκυνθὶς quasi dicas cucurbitulā. Nobis uidetur non absurde ductum hinc prouerbium, quod cucurbita vndiq́ue turgeat, integra, nec rimis hians, nec vermiculis obnoxia. Est autē integritas & obesitas corporis, sanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias recensuimus: κρότωνος ὑγιέστερος, id est, Crotone salubrior.

Cum

Cum deo quisque & gaudet & flet.

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κ' ὀδύρεται. id est, Deo volente, quisque ridet, atque flet.

Admonet adagium rerum humanarum celerem esse commutationem, neque in nobis situm, vt res perpetuo secundæ sint, verum vtcunque fortunæ libitum fuerit, ita vel secundis rebus attollimur, vel aduersis affligimur. Extat hic versiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem sibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidensi:

Οὐκ ἐπὶ πᾶσι σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς.
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id est,

Non te seuit ad omnia læta
Agamemnon Atreus.
Gaudere atque dolere necesse est.
Mortalis enim es. Sin tu nolis.
Tamen eueniet, sic dijs placitum.

Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine. Contra sine deo, quod absque deorum fauore. Pindarus in Pythijs hymno quinto, οὐ θεῶν ἄτερ, id est, Non sine dijs. Idem eiusdem operis hymno 9.

Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις ὁδοί τε
βραχεῖαι. id est,

Velox actio iam dijs accelerantibus breuesq; viæ.

Rursus hymno decimo:

Θεῶν τελεσάντων,
Οὐδὲν ποτὲ φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id est,

Cum dij peregerint, nihil videtur esse incredibile.

Et Virgilius.

Haud equidem, sine mente reor, sine numine diuum.

Ita quod præter spem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλ' ὁδὶ προσέρχεται
Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγορὰν. id est,

Sed ipse in concionem prodit huc
Tamquam deo volente.

M. Tvllivs in Verrem actione quinta: Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius libro 3. Oda 4. Non sine diis animosus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id est, musis fauentibus, σὺν τοῖς θεοῖς, id est, diis bene iuuantibus. Festiuum est quod est Stratonico refert Athenęus lib. 8. Is cum esset parum insignis citharœdus, haberetque in ludo suo nouem Musarum imagines & Apollinis vnam, discipulos duos, rogatus à quopiam quot haberet discipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα, ludēs amphibologia. σὺν θεοῖς, accipi potest, annumeratis diis fauentibus. Porro veteres præcipuum numen tribuebant fortunę, cui tribuitur quidquid feliciter aut secus euenit: de qua Demosthenes in oratione ad Philippi epistolam: μεγάλη γὰρ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, i. Magnum enim momentum, imo verius totum est ipsa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Æschines in Apologia: περὶ παραπρεσβείας. ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. id est, in fortunæ manu sunt omnia.

Cum Coryco luctari.

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, i. Aduersus Corycum luctari dicebatur, qui sumeret inanem operam. opinamur Corycum palestriten fuisse quempiam inuictum. Nisi malumus Corycum esse manticam coriaceam, vt adagium adfine sit illi: Vtrem vellis. Verum hoc sensu Hesychius scribit per ω & υ. Suidas scribit per ο & ι. Porro talis pugnata est Apuleio in Thessalia.

Curetum os.

Κουρήτων στόμα, id est, Curetum os. Dici solitum si quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quòd Curetes Cybeles comites furore quodam sacro perciti, diuinare viderentur. Refertur à Zenodoto. Meminit & Hesychius.

Melius nobis est, quàm heri.

Proverbialem habere figuram videtur illud Aristophanis in Pluto:

Ὦ Βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id est,
O Blepsideme melius atque heri mihi est.

Cum significamus fortunam in melius commutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco:

Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. id est,
Melius cras forsan habebit.

Nam heri & cras, pro pręterito futuroq; tempore posita sunt.

Cretenses sacrum.

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν, i. Cretenses sacrum

subaudi faciunt, aut simile quidpiam. Adagium Zenodotus ad huiusmodi refert fabulam: Tempestate iactatus Agamemnon, delatus est in Cretam, ingressusq; Polyrrhenen (nam id est Cretæ insulę oppidũ, ab ouium copia sic appellatũ, auctore Stephano) rem diuinam fecit. Interea uero captiui conscensis nauibus aufugerũt. Quę res cum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum sacrificium, & iam incensam victimam reliquisse, curriculoq; ad maris litus properasse, perturbatum maiorem in modum, animoq; consternatum. Ibi vix vnam reperisse nauem reliquam qua deuectus est, multum imprecatus malorum eius insulę cultoribus. Vnde si qua res per tumultum, ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν, id est, Cretense sacrũ vocabant. Nobis videtur quadraturũ, ubi quis non fruitur his quæ parauit. Quemadmodum vsu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenses.

Simul & misertum est, & interijt gratia.

Ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. id est,
Simul & misertum est interijtq; gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici solitus in ingratum, qui simul atque leuatus est malis, desinit meminisse beneficiorum eius, cuius opera restitutus est: iuxta illud, Si dolet meminit: si placet obliuiscitur: cum contra admoneat prouerbium:

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. id est,
Memineris accepti, dati obliuiscere.

Idem docet in Moralibus Seneca:

Beneficij accepti meminisse oportere, dati obliuisci.

At nunc ita est ingenium vulgi, vt fragilis sit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautum: Si quid iuues, pluma leuior gratia: si quid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem sententiam hi quoque uersus:

Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστὶν ἀχάριστος φύσει. id est,
Seruatus vsque ingratus est, & immemor.
Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. i.
Post manus illico consenescit gratia.

Morsus aspidis.

Δῆγμα ἀσπίδος, id est, Morsus aspidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apostolio Byzantio, non admodum memorabili auctore, nisi nos meliorũ inopia compelleret. Quamquam hunc nec Politianus grauatus est quodam in loco citare testem. Circunfertur Græcus versiculus, adagio concinens:

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. id est,
Telum aspidis profecto mulier improba.

Ælianus primo De naturis animalium libro tradit aduersus viperarum, omniumque serpentium morsus remedium inueniri, aspide vna excepta, præcipue si de rana gustarit, vt ait libro proximo: Solius huius ictum omni cura potentiorem esse. Nec ab vllo vinci, præterquam à muliere, quæ vel aspectu contactuque solo necet, quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis:

Ἀσπίδα φοινήεσσαν ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. id est,
Aspida crudelem, cuius super omnia morsus
Immedicabilis est.

Plinius prodidit, aspidem numquam vagari sine compare, quod si contigerit alteram interimi, protinus altera persequitur percussorem, in medijs quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictũ serpente intra quattuor horas emori. Nihil autem vetat, quo minus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiorem, quod clanculum citraq; dolorem infundat venenum hęc serpens, neq; post morsum appareat vulnus in corpore: tantum somnus letalis obrepit, quemadmodum describit Nicander, atque hinc existimant quidam morsum illius ἀμυδρότατον ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id est,
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbij Theocriti Scholiastes, sed pro πεσούσης scriptum est παρέσης, mendose. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, & quisq; quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplum huius adagionis est apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil est ab omni parte beatum.

Quod scripsit in Odis Horatius:

Nihil est ab omni
Parte beatum,

Prouer-

Prouerbialem habet sententiam, quã Græci sic efferunt:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Felix per omnia nullus est mortalium.

Hunc senariũ citat Aristoteles lib. Rhet. 2. inter exempla sententiarum. Est aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenæum adducit hunc versum:

Αμώμητον δ' οὐδὲν ἔγεντο βροτοῖς, id est,
Nil vsquam est hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchũ, περὶ εὐθυμίας
Αρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος, id est,
Num quæpiam intercedit his cognatio,
Vitæ ac dolori.

Ad hanc sententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innasci cristam. Theseus priusquam veniret in Atticam, instituit sacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerentur, quædam contra, quæ mœrore luctuq;. Ceterum cum adpulisset in Atticam quoniam multos reperit squalidos, ac mestos ob mortẽ Regis Ægei, qui desperato filij reditu pre dolore semet è saxo præcipitem dedit: multos contra lætitia gestientes ob filij reditum, institutum est, vt in ὠσχοφορίᾳ, (id est, nomen Festo à gestandis ramis) non nuntius ipse, sed caduceum coronaretur, deinde qui sacris interfuerunt emitterent has voces, ἐλελεῦ, ἰοὺ ἰού, idest, eia, heu, quarum prior gratulationis est, & in bellicis pæanibus cani solet, quod liquet ex Aristophanis Pace, vbi crebro repetuntur illa, ὢ εἶα. εἶα μάλα. ὢ εἶα. εἶα ὤ. altera luctus est, Vnde & αἰαῖ dictus Græcis & αἰάζειν. Hæc videlicet est imago vitæ mortalium. Historia refertur à Plutarcho in vita Thesei: Pindarus in Isthmijs hymno tertio, ad tempus torquet sententiam, αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλοτ' ἐξάλλαξεν, Ἄτρωτοί γε μὰν παῖδες θεῶν, id est, Seculum autẽ voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc sese flectit. Ceterum dij extra telorum iactum sunt. Nã interpres admonet hic παῖδες θεῶν esse dictum pro θεοί. Simile quiddã habet in Pythijs hymno septimo. φαντὶ γε μὰν οὕτω κεν ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι, id est, Aiunt sane sic viro stabilem florere felicitatem, si hæc & hec ferat, hoc est, si ferat tum prospera, tum aduersa. Perpetua felicitas minitatur subitum exitium: quod temperatum est, solet esse diuturnius. Interpres in hanc sententiam adduxit versum Homericum,

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε. id est,
Vnice amãs dederat cui musa bonumq; malumq;.

Exstat autem hoc carmen Odysseæ θ. De Demodoco. Rursum Pindarus hymno quinto, πόνων δ' οὔτις ἀπόκλαρος ἐστιν οὔτ' ἔσσεται, id est, Laborum autẽ exors nullus est nec erit. Ac mox, τὰ καὶ τὰ νέμων, id est, hec sortiens, videlicet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui est in Pythijs hymno tertio, ἓν παρ' ἐσλὸν πήματα σὺν δύο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι, id est, Ad vnum bonum duo simul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odysseæ ω.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει. ἰ.
Dolia namq; Iouis duo sunt in limine posta.

Huc pertinent & illa, de quibus nobis alias dictũ est: Vbi mel, ibi fel: vbi vber, ibi tuber, & huius generis alia. Nec alienum arbitramur ab hac sententia, quod prisci Romani duas diuas coluerunt, Angeroniam atque Volupiam, alteram ab angoribus dictam, alterã à voluptate, & Angeroniæ quidem pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt, significantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicem mixtas esse. Addunt Angeroniæ simulacrum in ara Volupiæ fuisse collocatum, quod dolor comes sit voluptati, & voluptas dolori, ac figura, vt os habeat obligatum atque signatum, hoc ænigmate significantes, eos qui dolores & anxietates animi dissimulant, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Huiusmodi ferme Macrobius lib. in Somnium Scipionis primo. Desinam si Æschyli versum asscripsero, quem Iulius Pollux lib. 6. cap. 11. testatur extare apud Aristophanem:

Ὀξυγλυκεῖαν τ' ἄρα κοκκοῖς ῥοάν. id est,
Et dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratam quandã habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata est vita mortalium.

Felicium multi cognati.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. idest,
Cognatus vnus quilibet felicium.

Id hodieq; vulgo dicunt, locupletũ plurimos esse cognatos. Huc allusit Terentius in Phormione, At si talentũ rẽ reliquisset decẽ, primus esses, memoriter progeniem

vestram vsque ab auo atque atauo proferens. Pindarus in nemeis hymno 10. sic extulit: γνώμην. Οἴχεται τιμὰ, φίλων τατωμένῳ φωτὶ, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν, id est, Perit honos, viro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus asperis fidi. Plato in epigrammate:

ἦ μόλις ἔγνως

Τοῦτ' ἔπος, ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. id est,
An tandem expertus nosti verbum vetus illud:
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adest,

Amantium ira.

Τῶν φιλούντων ὀργαί, id est, Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquam duratura. Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et iuxta Græcam sententiam:

ὀργὴ φιλοῦντος μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id est,
Pusillo amantum durat ira tempore.

Atque huiusmodi dissidiola, quæ nonnumquam incidunt inter amicos, modo absit amaritudo, quasi renouant amicitiam excusso diuturnæ consuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & Mimus ille Publianus:

Discordia fiat carior concordia.

Primum recte valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ.

PLATO lib. de Legib. secundo: λέγεται γὰρ, ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, id est, Aiunt enim optimum, ac potissimum esse bonã valetudinem, proximum formam, tertium diuitias. Meminit huius adagij alijs quoq; locis. Stobeus citat hæc ex Sclerio quodam ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, εἶτα τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων, id est, Bona valetudine esse optimũ est homini mortali. Proximum specie honesta præditum esse. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modum: ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς, τέταρτον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς ἀλλ' ὀξὺ βλέπων, id est, Primum locum obtinet bona valetudo, secundum forma, tertium robur, quartum opes, haud cæcæ, sed acutum cernẽtes. Hic ordo votorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teste Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas sententias huiusmodi senarius:

Οὐκ ἔσθ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν, ἐν βίῳ. id est,
Quam bene valere, melius in vita nihil.

Item alter huic, similis:

ὑγίεια καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο. id est,
Recte valere & sapere, duo vitæ bona.

Quo spectat etiam illud Iuuenalis:

Vt sit mens sana in corpore sano:

Et Horatius:

Valeat possessor oportet:

Aristo Sicyonius pæana scripsit in laudem sanitatis, vt refert Athenæus libro quintodecimo:

ὑγίεια πρέσβιστα μακάρων
μετὰ σοῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,
σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id est,

Sanitas antiquissima dearum, Tecũ viuat quod reliquum est vitæ, Tu vero mihi propitia conuictrix esto. Ac mox: μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια, τέθηλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ, σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων, id est, Tecum diua sanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver. Absque te vero nemo felix. Aristoteles libro Rhetoricorum secundo, exemplũ sententiæ, quæ non egeat epilogo, hoc est addita ratione, quod sit omnibus persuasum sit, refert: Ἀνδρὶ δὲ ὑγιαίνειν ἄριστον ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, id est, homini bene valere optimum est, vt mihi quidem videtur esse senarius, sed corruptus. Aristoteles Moralium ad Eudemium libro secundo, narrat aliquem in vestibulo tẽpli, quod est in Delo Apollinis, hanc scripsisse sentẽtiam: Eidem non adesse omnia, bonitatẽ, honestatem, ac iucunditatem: ac quod iustissimum esset, fecisse honestissimum, optimum autem bene valere, omnium vero iucundissimum, potiri quod quis amat. Philosophus vero felicitatem cum sit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat esse iucundissimam. Hæc enim diuidit vulgus, cum re vera sint coniunctissima. Locus erit prouerbio, quoties significabimus aliud alio prius esse, & ijs, quæ potiora sunt, maiorem curam deberi.

Fœnum esse. Ambrosia alendus.

FOENVM esse, & Ambrosia alendus. Vtrumq; prouerbiali figũra dixit M. Tull. alterum in doctos, ac brutos homines, alterum in egregios, vt intelligas illos pecudibus, hos dijs æquandos. Nam fœno victitãt boues.

boues. Ambrosia cibus est apud Homerum, deorum αἰὲν ἐόντων. Cicero libro de Oratore secundo. Sic ego, Crasso audiente, primum loquar de facetijs, & docebo sus, vt aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Rursum idem eodem libro: Iocabatur, inquit, Catulus, præsertim cum ita dicat ipse, vt ambrosia alendus esse videatur. Horatius, prælautas opiparasq; cenas, Deum cenas vocat:

O noctes, cenæq; Deum:

Nectar & Ambrosiam indicans. Nã hæc illis tantum à poetis tribuuntur, si quando domi cibum capiunt: alioqui si contingat aliquo ad opimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, idest, Spes pascunt exules. Vbi quis excussus à pristina fortuna semper id agit vt restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri videmus, vt nullus ita sit exul, quin & velit, & speret futurum, vt aliquando postliminio redeat in patriam. Eodem animo se fuisse testatur Ouidius apud Tomitanos exulãs. Ne Iudæos quidem hodie spes destituit. Euripides prouerbialem sententiam fuisse significat, Citatur autem à Plutarcho, libello quem De exilio conscripsit:

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος,
Καλοῖς βλέπουσι γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id est,
Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculisq; spectant blandulis, cessant tamen.

Ἱππομανεῖν.

Ἱππομανεῖν, dicebantur prouerbiali conuitio fęminæ virosæ ac libidine præter modum prurientes. Aristoteles lib. De animalibus sexto. αἱ μὲν οὖν αἱ ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν. ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτὸν ἐπιφέρουσιν, ἀπὸ μόνου τῶν ζώων τὴν ἐπὶ τὸν ἀκολάστων περὶ τὸ ἀφροδισιάζεσθαι, id est, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab vno animante ductum est vocabulum, quod in mulieres conuitio dicitur, circa Venerem intemperantes.

Ouium mores.

Προβάτων ἦθος, id est, Ouium mores. In stupidos ac stolidos iaci solitum. Aristophanes in Pluto:

Ἀλλὰ προβάτιον βίον λέγεις. idest,
Mihi immo vitam prædicas ouiculæ.

Aristoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici consueuerit, indicat: διαφέρει κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄνοιαν. τό τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται, εὔηθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν. καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔνδοθεν, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμήν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δὲ ἀκολουθοῦσιν, id est, Differunt autem & timiditate, mansuetudineq;, & ferocia placiditateq;, intelligentia ac stoliditate. Nam & ouium ingenium quemadmodum aiunt, simplex ac stultum. Siquidem est omnium quadrupedum inertissimum. Prorepit in deserta, nulla de caussa, ac sæpenumero hybernis mensibus foras è septis digreditur. Cumq; à niuibus occupatum fuerit, ni pastor compulerit, discedere non vult, sed relictum cessansq; perit, nisi pastores mares adduxerint. Nam ita demum consequuntur. Proinde Aristophanes taxans vecordiam populi Atheniensis, oues illos vocat in Vespis:

Ἐκκλησιάζειν πρόβατα συγκαθήμενα. id est,
In concione pecus ouillum considet.

Nec hoc prætereũdum loco, quod Diogenes Cynicus opulentum quendam, ceterum indoctum, προβάτιον χρυσόμαλλον, id est, Ouem aureo vellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in senes stultos. Huc respiciẽs Origenes enarrans Leuiticum, ouis immolationem interpretatur affectuum stultorum & irrationabilium correctionem.

Muris interitus.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, idest, Iuxta muris interitum. Ælianus lib. De naturis animalium 12. capite 10. tradit murem minime viuacem esse, sed sua sponte defluentibus intestinis ocyus emori, atq; hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id est, Iuxta muris interitum. Addit hoc vsum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in μικροβίους, idest, Breuis æui, quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paullatim extabescunt. Verisimile est enim, mures sic emori

ri quemadmodum nascuntur in Ægypto: vt aliqua pars sit viuus mus, altera nihil nisi limus.

Ante lentem augere ollam.

Πρὸ τῆς φακῆς αὐξάνειν τὴν λοπάδα, id est, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod est, spes ingentes in animo concipere priusquam res ipsa teneatur. Aut polliceri quod ipse non dum habeat, aut præpropere sibi placere, quasi iam possideat ea quæ procul etiã dum absunt vt teneantur. Veluti si quis vitæ strepitum augeat spe magistratus, quem incertum est an sit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum: μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμας βάλῃς, id est, Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinam, in seditionẽ nos mittas. Citatur & à Plutarcho commentario De preceptis bonæ valetudinis, eiusdem Cratetis nomine, his quidem verbis: ὁ μὲν οὖν κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρήνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξων εἰς στάσιν ἄμμες βάλῃς. Αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξων ἀεί, μὴ δὲ πάντως ὑπερβαίνων τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸν θρῖον καὶ τὸν ἰχθῦν εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα καὶ ταραχὸς ἐμβάλλειν καὶ διαῤῥοίας. id est, Crates igitur cum existimaret in ciuitatibus seditiones ac tyrannides potissimum è delicijs ac luxu nasci, per iocum admonuit, ne præ lenticula semper augens patinam, in seditionem nos conijcias. Sed seipsum adhortetur quisque, ne semper præ lente augens patinam, neve modis omnibus, præterito nasturtio & olea, ad farcimen & piscem desciscens, ex repletione corpori seditionem concitet, ac tumulentum & diarrhœeas. Crates eo detorsit dictum, vt apparet, poetæ cuiuspiam, vt pertineat ad homines impendio sumptuosos. Allusit autem ad morem plebis, quæ solita sit excitare seditiones, si conspiciat optimates sibi præponi. Nam lopade adponebantur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen est vilissimum ac plebeium.

Pudebat recusare, & non audebant suscipere.

M. TVLLIVS in Epistolis ad Atticum versum hunc Homericum, ceu prouerbialem non semel vsurpauit:

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Quo licebit vti, quoties incidit eiusmodi negotium, vt aliud suadeat honestas, aliud vtilitas: & decorosum sit non suscipere prouinciam, rursum periculosum suscipere. Potest accommodari etiam ad illos, qui rogati neque negare audent ob pudorem, neq; præstare tamen volunt quod rogantur, ob diuersum animi vitium. Est autem hic versus apud Homerum Iliados H. Vbi Hector quemlibet è Græcorum ducibus ad singulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus surgit Menelaus:

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
Sic ait, interea tenuere silentia cuncti,
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Spharam inter sese reddere.

PLVTARCHVS in libello De cognoscendo profectu: μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται καὶ πεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας καὶ σφαίρας ἐπιδιδόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τῷ καταβαλεῖν καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον, ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες, id est, Maxime si quæstionum ambitio contentioq; remittitur, sicq; desinimus argumẽta, ceu lora sphærasq; sic vicissim inter nos reddere, vt magis gaudeamus ferire, aut deijcere, quã discere aut docere. Est apud Plat. in Euthydemo: ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστόχαζετο τοῦ μειρακίου, id est, Dionysodorus tanquam sphæram exceptum sermonẽ rursus iaculabatur in adolescentem. Meminit de lusus genere Iulius Pollux, lib. De rerum vocabulis 9. Seneca quod Græci de sphæra tradunt, ad pilæ lusum refert, ostendens eam cõmoditatem requiri inter dantem beneficium & accipiẽtem, quæ est inter mittentem pilam & excipiẽtem. Volo, inquit, Chrysippi nostri vti similitudine de pilæ lusu, quã cadere nõ est dubium, aut mittentis studio aut accipientis. Tunc cursum suũ seruat, vbi inter manus vtriusque apte

apte ab vtroque & iactata & excepta versatur. Necesse est autem lusor bonus, aliter illam collusori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficij ratio est, nisi vtrique personæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus: vtcumque enim venit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide nec tam excusse, sed lãguidius, & in ipsam dirigentis manum remisse occurremus. Idem faciendum est in beneficijs &c. In eodem libro aliquanto post: Sicut in lusu est aliquid, pilam scite ac diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit quam acceperat. Non dissimile est, quem hodie pilæ vocant, cuius meminit Horat.

Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, sphæræ lusum olim dictum: φαινίνδα ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῶν σφαιριζόντων, quæ verba quid sibi velint, non satis intelligimus, magis arbitramur dictum: ἀπὸ τοῦ φαίνομαι, quod sphæra missa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanes:

Σφαῖραν λαβὼν
Τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφυγ' ἅμα,
Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν,
Κλαγκταῖσι φωναῖς. id est,
Sumpta pila
Gaudebat huic dedisse, at hunc fugit simul.
Excussit hunc, at erigebat alterum
Tubæ in modum sonante voce.

Quadrabit adagium in eos, qui se vicissim dicterijs incessunt. Confine, sicut opinamur, illi Persiano:

Cędimus, inq; vicem præbemus crura sagittis.

Iuxta Senecæ sententiam, quadrabit etiam in eos, qui sibi mutuo adsentantur & colludunt in disputatione.

Animo ægrotanti medicus est oratio.

CELEBRATVR hic versus apud Grecos prouerbij vice, citaturq; à Plutarcho ad Apollonium:

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est,
Ægroto animo medicus est oratio.

Sumptum apparet ex Æschyli Prometheo:

Οὐκ οὖν προμηθεῦ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est,
Non hoc quidem te pręterit Promethee,
Morbo quod iræ medicus est oratio.

Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud est quã furor breuis. Huc allusit Horatius in epistolis.

Sunt Verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi depellere partẽ.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. His philosophia medetur pharmacis verborum, id est, monitis salubribus. Et apud Terentium arguit sese Menedemus, qui non vt decuit tractarit ægrotum animum adolescentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atque alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum, nonnumquam dissimulandum, & imprudenti pharmacon admouendum: Feruntur in eandẽ sententiam & hi senarij:

Λόγος γάρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος, id est,
Dolori enim medetur vna oratio. Et:
Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. id est,
Sermone flexisti optimo me pharmaco.
Et:
Ὁ λόγος ἰατρὸς τοῦ κατὰ ψυχὴν πάθους. id est,
Animo laboranti medicus oratio est.

Isocrates in oratione De pace, elegãter vsurpauit hãc sententiã: ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας, i. Vos autem illud in primis scire oportet, quod aduersus corporis morbos multa variaq; remedia à medicis reperta sunt, animis vero ægrotantibus, ac prauis cupiditatibus oppletis, non est aliud remedium, quàm oratio, quæ non vereatur errantis increpare. Deinde deridiculum esse, cum medicorum vsturas ac sectiones perferamus, vt à grauioribus cruciatibus liberemur orationem reijcere priusquam liqueat an huiusmodi vim habeat,

vt vtilitatem afferat audientibus. Verum vt amica, salubris, & in tempore adhibita oratio, remediũ est efficax ac præsentaneũ, ita sermo inimicus, aut pestilens, aut non in tempore dictus, letale venenum est.

Si quid mali, in Pyrrham.

Εἴ τι κακὸν, εἰς πύῤῥαν. id est, Si quid mali, in Pyrrham, subaudiendum recidat, aut habeat, aut eiusmodi quippiam. Ad hunc modum malum, si quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hostium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis scriptoribus familiaris, hostibus nostris hoc eueniat. Ouidius:

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Idem tertio De arte amandi:

Hostibus eueniat tam fœli caussa pudoris.

Idem libro tertio Fastorum:

Eueniat nostris hostibus ille color,

Idem libro secundo Elegiarum:

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Hostibus eueniat vita seuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum:

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Rursum Virgilius libro tertio, Georg.

Dij meliora pijs, erroremq; hostibus illum.

Idem in quarto, Æn. de Mezentio:

-Dij capiti illius generiq; reseruent.

Propertius:

-Hostibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis:

Hostium vxores, pueriq; cæcos
Sentiant motus orientis austri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in sene seipsum excruciante. Au. obsecro te, isthuc inimicis fiet. Idem in Eunucho: Vtinã sic sint qui mihi male volunt. Originem prouerbij tradunt huiusmodi: Quondam Pyrrhæos, quotquot erant finitimi, graui odio persequebantur: Vnde si quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, præcabantur, vt in Pyrrhæos auerteretur dicentes: εἰς τὴν πυῤῥαίαν. id est, In Pyrrhæorum regionem. Est aũt Pyrrha, Lesbi insulę ciuitas auctore Stephano. Est & altera inter Prienen & Miletum. Nescimus an librarijs sit imputandum, quod Plutarchus in Conuiuio sapientũ pro Pyrrham refert. Prienen. Verba Plutarchi sic habent: καὶ ὁ θάλης γελάσας, εἴ τι κακὸν εἶπεν αὖθις εἰς πριήνην, διαλύσει γὰρ ὁ βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρῶτον. id est, Ac Thales rideas, siquid, inquit, mali rursus Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum soluit prius. Nobis videtur loci nomen data opera mutatum, quod Bias esset Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata est in Prienen.

In tuum ipsius malum lunam deduces.

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. i. Aduersus teipsum lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamentis quibusdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Virgilius:

Carmina vel cælo possunt deducere lunã.

Et Horatius in Odis:

Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare sydera.

Et rursum in Sermonibus:

-Lunamq; rubentem
Ne foret his testis, post magna latere sepulchra.

Item Iuuenalis:

Vna laboranti poterit succurrere lunæ.

Creditum est olim, huiusmodi sagas oculis ac pedibus priuari solere. Aglaonice quæpiam, cum per Astrologiæ cognitionem defectus pręsciret, iactabat se lunam è cœlo detracturam in terram. Atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio: Lunam detrahere, Prouerbiũ igitur hinc sumptum, dicebatur de ijs, qui suis ipsorum artibus sibi malum accerserent. Quod genus, si quis callidis rationibus effecisset, vt accerseretur aliquis, deinde eueniret vt ab eo, quem accersendum curasset, subuerteretur.

Coruus aquat.

Κόραξ ὑδρεύει. i. Coruus aquat. Dici solitum, vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis ætatibus tentaret efficeret. Ductum ab apologo de coruo cum sitiret, congestis lapillis aquã ex imo fundo in summam vasis oram euocante. Quod Plinius vt rem gestam memorat libro decimo cap. 44. sed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam, quam Fastorum libro secundo narrat Ouidius ad hunc modum:

Forte Ioui Phœbus festũ solenne parabat.
Non faciet longas fabula nostra moras.
I, mea dixit auis, ne quid pia sacra moretur.

Et tenuem viuis fontibus affert aquam,
Coruus inauratũ pedib. cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi,
Immemor Imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum capit vnguibus hydrum.
Ad dominũq; redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi caussa moræ. viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dũ lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquę.

Meminit huius & Hyginius, & Ælianus De naturis animantium libro primo. Proinde prouerbium magis videtur conuenire in cessatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius.

Συνῆλθον ἀτταβάς τε καὶ νουμήνιος, id est, Coniunctus est suo Attabas Numenio.

Quidam legunt Attagas. Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, cũ ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est: Cum Bitho Bacchius.

Mali commatis.

Πονηροῦ κόμματος, id est, mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & reijculus quispiam. Sumpta metaphora à reprobatis nomismatis. Aristoph. in Pluto:

Ἔοικεν εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος. id est,
Videtur esse non probati commatis.

In sycophantam dictum, iam ad paupertatem famemq; redactum, posteaquã Plutus oculos receperat. Interpres ostendit, comma genus esse vtilissimi nomismatis. Sonat autem perinde quasi dicas, malę monetæ. Rursum in eadem fabula:

Γνώσεται
Ὅτ' ἐς ἐκεῖνο τοῦ πονηροῦ κόμματος. id est,
Nouerit

Illius esse hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis: τῷ κακίστῳ κόμματι. Idem in Concionatricibus:

Καὶ κακὸν γέ μοι τὸ κόμμ' ἐγένετ' ἐκεῖνο, i.
At istud hercule comma mihi fuit malũ.

Reddit caussam, quod cum abisset in forum empturus farinas, iamq; peram suppo suisset, præco clamauit, ne quis reciperet æreos nummos, sed argento venderentur omnia. Ad hanc formam pertinent etiam illæ, ceu prouerbiales metaphoræ: κίβδηλος ἄνθρωπος, & κιβδηλεύειν, pro eo quod est, imposturam facere, & κιβδηλία, pro impostura, quæ voces reperiuntur cũ alias frequentius, tum Platonis libro De legib. 11. si quis forte certius desiderabit testimoniũ. Proinde qui moribus sunt improbatis, eos κιβδήλους vocant, quasi dicas adulterinę monetæ. Appositius autem ad oris figuram, morum & indolis indicem referetur. Siquidem quemadmodum nũmus inspecta imagine dignoscitur illico, probatus ne sit an adulterinus, itidem ex ipsa statim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euripide teste, cuius hæc sunt in Ione:

Γνοίη δ' ἂν ὡς τὰ πολλά γ' ἀνθρώπων πέρι,
Τὸ σχῆμ' τις εἰ πέφυκεν εὐγενής. id est,
Plerunque species ipsa, simul aspexeris
Hominẽ arguit, generosus is sit, an secus.

Beneuolus trucidator.

Εὔνους σφάκτης. i. Beneuolus occisor. Conuenit in hos, qui cum summam afferant perniciem, tamen beneuolentiæ speciẽ admiscent. Tractum aiunt ab Oreste, qui trucidata matre Clytæmnestra, parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum Regẽ referunt, qui posteaquam Semelen è medio sustulisset, ossa tamen illius summo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, vt adagiũ ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur: is matrem Berenicen in Palatio ipsius vinculis constrictam, Sosibio tradidit adseruandam, vbi illa non ferens eam filij contumeliam, sumpto veneno interijt. At ille perturbatus insomnijs, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc sepulcrum appellatur. In hoc vna cũ matre maiores omnes suos composuit, & inter hos Alexandrum Magnum. Nec hoc contentus officio vir pius, templum eidem constituit in Ægialis, cui nomen inditum, Berenices seruatricis. Hęc

ferme

ferme Zenodotus. Confine est illud, quod alibi recensuimus: Intempestiua beneuolentia nihil à simulata differt. Ita Flaccus:

Nil moror officium, quod me grauat.

Nec parum scite dixit Ennius apud Ciceronem lib. Offic. 2.

Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior.

Κορυθέως εἰδεχθέστερος, id est, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stultum, ac vecordē, ad hoc forma infelicissima fœdissimaq; cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgatis dictus est iocus in hominem bardum, ac perinde deformem. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti.

CONTRA torrentem niti dicuntur, qui frustra certant cum ijs, quos vincere non queant. Sumptum à natantibus, qui solent secundo natare flumine, maxime si torrens fuerit. Quod si contra nitantur, nihil promouerint. Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epistola quadã ad diuum Hieronymum. Et laudatur à Iuuenale Crispi prudentia, qui Domitiani violentiæ concesserit, & ingenio alioqui insanabili obsecundarit.

Ille igitur nũquam direxit brachia contra
Torrentem.

Item Ouidius:

Stultus ab obliquo qui cum discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas.

Gregorius theologus ad Eudoxium rhetorem: Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει. id est, non esse cogendum fluminis impetum, docet etiam prouerbium.

Vsque ad aras amicus.

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id est, Vsque ad aram sum amicus. Tametsi non est huius instituti quælibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, & specie vsque adeo prouerbiali, præterea sic à magnis celebratum auctoribus, vt merito videatur in hunc ordinem cooptandũ. Responsum est autem à Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, vt in caussa quadam sua gratia falsum deieraret: Δεῖ μέ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν, id est, Oportet me commodare amicis, sed vsque ad aras, ita refert Gellius. Commodius refert Plutarchus in libello: περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id est, Vsq; ad aram sum amicus. Admonet prouerbium, nonnumquam, quo consulamus amicorum commodis, eorumq; voluntati morem geramus, fas videri paullulum a recto deflectere, verum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reuerentiam violemus. Olim iurantes aram manu contingebant. Porro quatenus & quousque sit ab honesto deflectendum amici caussa, copiose, docteq; disputat Aulus Gellius lib. noctium Atticarum 1. cap. 3.

Codali Chœnix.

Κοδάλου χοῖνιξ, id est, Codali chœnix, siue demensum. De magnis mensuris dicebatur, auctore Suida. Neq; præterea quidquã super hac re mihi repertũ est adhuc apud auctores. Coniectare licet, ortum à seruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis quæ titulo Hesychij circumferuntur, repetimus Codalum piscem, aut eundem, aut certe adfinem Cestreo, quem Gaza vertit Mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbij κοδάλου χοῖνιξ, subindicans fuisse quempiam ædilem qui maioribus mensuris solitus sit vti.

Concha dignus.

Κόγχης ἄξιος, id est, Concha dignus. Rem nullius precij concham dicunt Græci, quẽadmodum Latini nauci, aut floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusq; rei significabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga.

Κοντῷ πλεῖν. id est, Conto nauigare, dicebantur, qui sic rebus vterẽtur, quemadmodum vti cõueniebat, aut qui vitæ genus suo accommodatum ingenio sequerentur. Neque enim contentus ad vllum alium vsum accommodatus, quàm ad nauigationem. Itidem non ad quamuis vitam quiuis idoneus est. Vtaris licebit, si quem admonere voles, vt quaque re vtatur ad id in quod inuenta sit, vt quorsum seruas nũmos tuos, non in hoc natos vt spectentur, sed quo vitæ subsidio sint: conto nauigandum est. Refertur à Suida.

Cydi

Cydi pœnam debet.

Κύδου δίκην ὀφείλει, id est, Cydi pœnam debet. κῦδος prima producta, gloriam significat: eadem correpta, τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν, id est, Maledictum & conuitium. Vnde & verbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod est conuitari. Proinde cum quis ob rem friuolam veluti verbum aliquod temere dictum deferretur vexareturq́; cum prouerbio dicebant: κύδου δίκην ἐκτετικέναι, καὶ κύδου δίκην ὀφείλειν, hoc est, conuitij pœnam dependisse, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur ijs, qui petulantius in quempiam aliquid dixissent.

Cnips in loco.

Ὀρνὶψ ἐν χώρᾳ, id est, Cnips in regione. Dictum in eos, qui subinde sedē mutarēt, & aliunde alio demigrarent. Cui vitio sese obnoxium fuisse confitetur Horatius. Est autem σκνὶψ, siue κνὶψ, nam vtrunq; reperimus, uermiculus innaſcens materijs. Is eroso ligno, semper locum mutare nititur: Quidam efferunt prouerbium hoc modo, κνὶψ ἐκ χώρας, id est, Cnips e regione, vt sub audias demigrat. Plin. lib. 16. c. 41. inter pestes materiarum teredinem commemorat, vermem grauissimo ad portionem capite, sic appellatum quod dentibus erodat, sed proprie uocari teredinem, quæ in mari materiam infestet. Addit huius generis Cerasten vocari, qui simul atq; tantum eroserit, ut circumagat sese, generat alium. Hæc an huic prouerbio cōgruant dubitamus, nam Græci tradunt κνῖπα esse animalculum uolucre & ξυλοφάγον, non dissimile culici. Id si uerū est, non uidemus qui consistat, quod ab Aristotele proditum est, auem ξυλοκόπτην, quem Latini, ni fallimur, picum Martium appellant, ob id rostro fodere arbores, ut κνῖπας in ligno latentes euocet. Suidas ait à κνιπὸς, qui est genitiuus casus huius nominatiui κνὶψ, fingit nominatiuum κνιπὸς, eamq́; uocem significare, parcum, tenuiq́; uictu uiuentem, nimirum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arrosu pascitur, cibo non admodū lauto. Proinde consentaneum uidetur, adagium dici posse in sordidos, duro, parcoq́; uictu utentes.

Cyclobori vox.

Κυκλοβόρου φωνή. id est, Cyclobori uox, De clamosis & vehementer obstreperis dicebatur, aut quibus vox esset vitiosa raucaq́ue, Cycloborus fluuius quidam Atticæ, non perpetuus, sed torrens, ingenti strepitu defluens, vnde ductum prouerbium. Aristophanes in Equitibus:

Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. i. Clamosus, auidus, voce Cyclobori obstrepens.

Thasium infundis.

Θάσιον ἐνέχεις. id est, Thasium miscuisti Dici solitum videtur, vbi quis vinum non aqua, sed alio quopiam efficaciore vino dilueret. Nam Thasia vina laudatissima, quondam fuisse, testatur & Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito concessum est, olus & vinum ex nobilitate soli commendare, vinum Thasium, olus Phliasium. Et Pli. cap. 7. naturalis historiæ. lib. 14. inter transmarina vina Thasium Chiumq́ue in summa gloria fuisse scribit. Est autem Thasus insula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thasus bonorum. In ea insula narrant fuisse Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum est ex Aristophanis Pluto, quo loco versus hic est:

Εἰ θάσιον ἐνέχεις, εἰκότως γε νὴ Δία. id est, Merito profecto, si Thasion infuderas.

Anus quædam queritur adolescentem amatorem pridem ita sibi solitum adulari, ut diceret illam suauissime olere. Ad id per iocum respondens Chremylus, negat esse mirum, si ita uisum fuit adolescenti, cum illi uinum Thasium odoratissimum proponere sit solita. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐκίρνας. id est, infundebas, pro miscebas.

Κλειτοριάζειν.

Κλειτοριάζειν uulgato conuitio dicebantur ij, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut, ut ait Diogenianus, mulieres immodice libidinosæ. Vnde natum sit prouerbium, non satis liquet, nisi quod Hesychius docet κλειτορὶς Græcis sonare naturæ muliebris uicinam partem, unde receptum ut κλειτοριάζειν appellarent libidinosam contrectationem, attestante & Suida.

Claudiana tonitrua.

Festvs Pōpeius innuere videtur, Claudiana tonitrua in uulgi sermonem abijsse, scribens

scribens ideo vocata Claudiana tonitrua, quod Claudius Pulcher instituerit, vt ludis post scenam factis, lapidū coniectus ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nam antea leues admodum & paruos sonitus fieri solitos, cum claui, & lapides in labrum æneum conijcerentur. Quadrabit adagium, si modo videbitur in adagionum gregem recipiendum, in homines immodice clamosos, & odiose obstreperos. Simillimum illi, quod alibi retulimus, δωδωναῖον χαλκεῖον, id est, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam.

M. Tullius aduersus Pisonem scribit in hunc modum: Grecus primum distinguere illa atque diuidere, quemadmodum dicerentur, iste claudus, quomodo aiunt, pilam retinere, quod acceperat testificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quidquid à præceptoribus acceperint, siue id doctum sit, siue indoctum, nullo delectu, nulloq; iudicio tenere solent, ac sequi. Sumpta metaphora à claudo diffidente suis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Nisi si cui magis referendum videtur ad lusum pilæ quam claudus ita demum accipit, si cōmode illi mittas. Alioqui pedibus tardus non potest vtcumque missam accipere. Seneca lib. De beneficijs 7. Quid si me remittere pilam manco iubeas? hoc est, dare beneficium illi, qui non sit idoneus ad accipiendū. Plautus in Aulularia: Tum autē interdiu, quasi claudus sutor domi sedet totos dies. Generatim conueniet in omnes, qui de alieno pendenti iudicio, alienæq; innituntur auctoritati, quemadmodum illi, quibus satis est dixisse: αὐτὸς ἔφη. id est, ipse ait.

Loripedem rectus derideat.

Et sane quàm elegans est, & plurimum habet figurę prouerbialis illud apud Iuuenalem.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Quo conueniet vti, quoties aliquis id alijs opprobrat mali, cui sit ipse obnoxius, aut aliena castigat vitia, à quibus ipse non sit immunis, perinde quasi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliā obijciat. Oportet eum quam maxime vacare culpa, qui in alium paratus est dicere: & stultissimum est, in alium iacere, quod in ipsum possit retorqueri:

Quis enim tulerit Gracchos de seditione querentes?
Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Bizantij, cui cum maledicus quispiam approbasset vitium oculorum, ipse gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuitium in me iecisti, cum ipse Nemesim in dorso portes.

Clisthenen video.

Κλεισθένην ὁρῶ. id est, Clisthenen video. Clisthenes hic male audijt, & comicorum conuitijs laceratus est, quod parum vir haberetur, seseq; cultu indecoro velut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Assyrium imitatus. Aristophanes: ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

Ὁρᾷς σεαυτὸν, οὐ μὰ Δί', ἀλλὰ κλεισθένην. id est,
Teipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos, qui leui, derasaq; sunt cute. Nam hic mos Clistheni, barba derasa semper esse, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hūc modum: κλεισθένους ἀκρατέστερος. id est, Clisthene intemperantior, de cinædo & delicijs effeminato, contrarium illi: ζήνωνος ἐγκρατέστερος. id est, Zenone temperātior.

Coturnissare.

Κιχλίζειν, prouerbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis vescerētur, aut qui riderent lasciue parumq; decore. Proinde & κιχλισμὸν, risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupedijs addictos, vel in lasciuius ludentes. Sturni nihil non imitantur, & turdus à Plinio recēsetur inter aues, quę sermonem humanum imitantur. Nam auctores vocem hanc varie transferunt.

Cilicium exitium.

Κιλίκιος ὄλεθρος. i. Cilicium exitiū. De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticā quā exercebant, & assiduas hostiū deprædationes, infames erāt immanitatis & crudelitatis noīe. Quapropter & Attici vidictas acerbiores, κιλικίους appellabāt. Meminit præter alios Hesychius. Similis formæ est, qđ apud Iureconsultos legimus Isauricum pro crudeli immaniq; latrone.

Cilicij Imperatores.

Κιλίκιοι στρατηγοί. id est, Cilicij duces. Dicebantur homines hirsuti, & pilis obsiti. Vnde & saga pilis contexta Cilicia vocantur. Auctor Diogenianus. Simpliciter autem κιλίκιοι dicebantur, robusti, sordidi & magni, vnde & κιλικίζεσθαι dicuntur, qui prauis sunt moribus, & κιλίκιοι λόγοι barbarica suffragia, quod illi sortibus in galeam missis soleant decernere. Memorãtur κιλλικύριοι, qui cum essent serui, heris eiectis occuparunt regionem. κίλλικον ἀγάθα alias recensuimus.

Ciuitates ludimus.

Πόλλεις παίζομεν. id est, Ciuitates ludimus. Lusus genus quoddam est, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, i. vrbes vocabant. Neoterici χώρας, hoc est, regiones appellare cœperũt. Vsurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirum locus est, ni fallimur, quem Iulius Pollux citat libro de rerũ vocabulis 9. πανδιονίδα πόλιν βασιλέος τῆς περὶ κόλακος, οἶσθ' ἣν λέγομεν, καὶ κυνά καὶ πόλιν ἣν παίζουσιν. id est, Pandioniam ciuitatem regis, supra modũ adulatricis. Nosti quam dicimus, & canem & ciuitatem quam ludunt. Genus autem lusus describit his verbis: ἡ δὲ διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλινθίον ἐστὶ, χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. καὶ τὸ μὲν πλινθίον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστὶ περίληψις τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων, τὴν ἑτερόχρουν ἀναιρεῖν. i. Qui vero complurium calculorum dicitur lusus, laterunculus est regiones in se continens, in lineis sitas. Et laterunculus quidem ipse ciuitas appellatur. Ceterum vnusquisq; calculus canis. Porro cum calculi sint duobus distincti coloribus, lusus hæc ars est, vt comprehensis duobus calculis vni coloribus, eũ qui diuersi coloris est, tollas è medio. Allusit ad hoc prouerbium Plato libro De Republica quarto: ἑκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' ἡ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. i. Nam illarum vnaquæq; plurimæ sunt ciuitates, non ciuitas quemadmodum dicere solent ludentes. Refert Zenodotus, quamquam idẽ adagij sensum non indicat. Quare cuiq; quod vero proximũ videatur, coniectandum relinquitur quadraturum videtur, quoties suum quisq; commodum quacunq; sectatur via, & æmulo, competitoriq; modis omnibus tendit insidias. Ab hoc lusu manasse videtur, qui nunc vulgo scacarius dicitur.

Cissamis cous.

Κίσσαμις κῷος. id est, Cissamis Cous. Hũc aiunt pecuarijs gregibus supra modum diuitem. Verum anguillam quot annis apparere solitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Et cum insomnis apparens hominem commonuisset, vt sepeliret sese, & ille negligeret, euenit vt tum ipse tũ vniuersum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoq; prouerbium, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet adfine, quod alibi dictum est: Aderit Temesseus genius.

Carcini poemata.

Καρκίνου ποιήματα. id est, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obscurius & instar ænigmatis dicta. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere, in quem iocatur Aristophanes in comœdia, cui titulus: εἰρήνη.

Εὐδαιμονέστερος φανεὶς τῶν καρκίνου στροβίλων. id est,

Qui visus est felicior vel Carcini strobilis.

Is finxit Orestem ab Ilio coactum, vt matricidiũ confiteretur, per ænigmata respondentem, auctore Suida qui testatur prouerbium à Menandro vsurpatum in falso Hercule. Stratonicus apud Athenæum lib. 8. cum audisset quendam imperite canentẽ, rogauit cuius esset cantio: cum is respondisset Carcini, πολύγε μᾶλλον ἔφη ἢ ἀνθρώπου. i. Multo sane magis, inquit, quam hominis. Nam καρκινὸν Græcis & cancrũ animal significat. Itaq; iocus ex ambiguo captatus est.

Carica victima.

Καρικὸν θῦμα. i. Caricum sacrum. De macilenta hostia, minimeq; esculenta dicebatur. Hinc ductum, quod Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibum appositũ, insipidũ, & quem nemo velit attingere. Solent sordidi quidam, data opera, cibos putres, & ingratos palato, suis apponere, partim qđ minoris emantur, partim quo minus absumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit: τὸ καρικὸν θῦμα παρατίθεσθαι. id est, Caricum sacrum apponere.

Callicyrijs plures.

Καλλικυρίων πλείους. id est, Plures Callicyrijs. De maxima quidem illa, sed sordida hominum turba dicebatur. Callicyrij dicebantur exulum serui, qui Syracusis agricolationem exercebant, auctore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptū est, vt si quos admodum numerosos significare vellent, καλλικυρίους appellarent. Aristoteles in Republica Syracusanorum, ostēdit eam seruorum turbam ex omnigenis populis in vnum confluxisse, Erant autem eodem loco Callicyrij apud Lacedæmonios captiui, apud Thessalos penestę, qui vocantur apud Cretenses Elarotæ, apud Ægyptios Hebræi. Solitum est adagium hoc potissimum vsurpari, si quando significabant metuendam multitudinem, quæ numero freta, nonnunquam opprimit dominos. Nam & hi serui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior.

Κηροῦ εὐπλατέστερος. id est, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq; & in quēuis habitum sequaci. Horatius:

Cereus in vitiū flecti, monitoribus asper.
Persius quinta Satyra.
Artificemq; tuo ducit sub pollice vultū.
Rursum Horatius:
-Argilla quiduis imitabitur vda.

Est autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata mollescat. Et hinc variæ rerū formæ solent effingi. Erat & picturæ genus è ceris coloratis quemadmodum è tessellis lapidum ac lignorum. Quamquā rudis ætas similior est argillæ quam ceræ: primo quidem fingi potest dum tenera est, verum vbi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam speciem, sed quemadmodum dixit Plato lib. de Repub. 4. κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. id est, Periculū est, ne ad quæcumq; se quis appulerit à pueritia, talia sint & quæ sequuntur.

Occisionis ala.

Φόνου πτερόν. id est, Interfectionis ala, de subito interitu dici solitum. Sumpta metaphora, ab alatis iaculis, quæ repente mortem afferunt. Quamquam magis probat Zenodotus, vt accipiamus φόνου πτερὸν dictum περιφραστικῶς. id est, per circuitionem, pro morte, quasi sit & ipsa alata.

Celmis in ferro.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. id est, Celmis in ferro. Dici consueuit de ijs, qui præter modū suis fiderent viribus, tamquam inexpugnabiles inuictiq; ceteris. Celmis, vt scribit Zenodotus, vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorum Rheam violasset stupro, deinde à reliquis fratribus reiectus est. Ab hoc ferrum solidissimum cudi solebat. Ait huius historiæ mētionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonij de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos versus auctore Phronide:

-Ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί' ἔναιον
Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων
Εὐπάλαμοι θεράποντες, ὀρείης Ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος Ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἔς πῦρ τ' ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν. id est,
-Illic habitabant
Mōtigine Phryges Idęi gens arte celebris
Celmis, Dūnameneusq; ingens, Æmonq; superbus
Montanæ docti cultores Adrasteæ.
A quibus ars Vulcania primis esse reperta
Dicitur, & nigrum numeroso in monte repertum
In varios vsus monstrarunt cudere ferrū,
Impositūq; igni miro splēdescere cultu.

Cestum habent Veneris.

Τὸν κυπρίδος κεστὸν habere dicuntur, qui nouis modis quemlibet in amorē sui pelliciunt. Sumptū est autem ex Homericæ Iliados Ξ quo loco Iuno concubitura cum suo Ioue, Venerem adit, atq; ab ea cingulū gratiarū & amorum conciliatorē commodato petit. Hunc poeta describit ad hunc modū:

Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον. ἔνθα δὲ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης. ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.

Τῇ νῦν τοῦτον ἱμάντα τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον ᾧ ἐνὶ πάντα, τετεύχαται. οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτον γενέσθαι, ὅτι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. i.
Sic ait, & soluit pectore texile lorum
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat desiderium, huic amor, huic muliebris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregie sapientem
Furtiuis adiuta dolis fallitq; capitq;
Quod manibus simul imposuit, sic ore locuta est:
Hanc cape nunc, sinuique tuo succingito zonam
Contextã varie per quã quæcũq; parabis
Polliceor, nil tu frustra, tẽtaueris vnquã.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio:

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. id est,
Tecum vna & cestus perijt.

Est igitur cestus Veneris, cingulus efficax ad illectaméta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martem sibi cõciliari. Meminit huius & Martialis:

Collo necte puer meros amores,
Cestum de Veneris sinu calentem.

Idem alibi:

Sume Citheriaco medicatum nectare ceston,
Vssit amatorem balteus iste Iouem.

Rursum alibi:

A te Iuno petat ceston & ipsa Venus.

Duplex erit huius vsus adagij, siue cum dicemus cuipiam cestũ esse Veneris, quod neminem non inflammat amore sui: siue cum dicemus iam opus esse Veneris cesto, aut ne illum quidem profuturũ ei, cui per ætatem vires ac formas defluxerit, quiq; iã ἔξωρος esse factus videatur. Nam florẽs ętas suapte spõte suscitat amores, senectus aut muneribus aut pharmacis sibi conciliet oportet, quamquam nec his rationibus efficere potest vt ametur.

Pontificalis cœna.

OLIM cœna sumptuosas opiparasq;, pontificales appellabant. Ad quod alludens Horatius in Odis:

Absumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinguet pauimentum superbum
Pontificum potiore cęnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari solitas. Macrobius lib. Saturnalium tertio vetustissimam quandam pontificis cœnam describit, summo apparatu, & omnigenis lauticijs affatim instructum. Plautus in Menæchmis consimili figura Cereales cœnas dixit. Cerealeis inquiens, cęnas dat, ita mensam extruxit. Tantas patinarias struices concinnat. Standum est in lecto, si quid de summo petas. Legimus & adipales cœnas, & adiposas, & adijciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copiosaq;.

Cœpas edere, aut olfacere.

Κρόμμυα ἐσθίειν. id est, Cœpas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lacrimari viderentur. Natum à Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi sibi per huncium missum denuncianti, vt quam primum ad se veniret, respondit ad hunc modum: ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρομμύα ἐσθίειν. id est, Ego iubeo Alyattiam cœpas edere, hoc est, κλαίειν καὶ οἰμώζεσθαι, id est, Flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum est hinc prouerbium, quod cœparum odor, vt est acris, consueuerit lacrymas oculis excutere. Aristophanes, κρομμύων δ' ἄρ' οὐκ ὄδῃ, innuens illum vel citra cœpas fleturum. Quoniam autem idem efficit sinapi, nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine:

Seq; lacessenti fletum factura sinapis.

Mox & cœpæ meminit:

Atq; oleris pulli radix, lacrimosaq; cępa.

Simili figura neq; diuersa sentẽtia dicti sunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cępas odorari qui flerẽt. Aristophanes in Ranis:

Τί δῦτα κλαίεις, κρομμύων ὀσφραίνομαι. id est,
Qui quæso lacrymas? Cœpe odoror scilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius li. 20. ca. 5. tradidit eas & delacrymationi, & caligini oculorũ mederi. Nec hoc pugnat cũ his quæ diximus, siquidem educendo purgãt. Xenophon in Symposio dixit κρομμύων ὄζειν. i. olere cępe, quod in sordidos & illotos congruit. Huic adfine est, σκοροδίζειν, pro molestia adficere, siue ad lacrymas adigere: Aristophanes in Equitibus sub persona populi Atheniensis: φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας. i. dum ais te diligere me, allia

sti me. Quamquam ea vox: ἐσκορόδισας, id est, alliasti, à Comico risus gratia conficta est.

Scarabeo nigrior.

Κανθάρου μελάντερος. i. Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuscos. Nam scarabeus animal insigni & fœdo nigrore est, de quo inferius plura dicentur.

Calcidissare.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδεύεσθαι, dicebātur, qui rapaciores, & plus satis ad rem attenti viderentur. Calcidēses in insula Eubœa populi, comœdię veteris cōuitijs notati sunt, quod auariores essent. Hesychius indicat eam gentem male audisse ob fœdos puerorum amores, & hinc natum prouerbij con uitium in simili morbo obnoxios.

Phicidissare.

Φικιδίζειν. i. Phicidissare, dicebantur vulgo, puerorum obscœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui littera ρ immodicè & ad fastidium vsq; consueuerint vti. Si quidem ea gens litteram σ solita est in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienses, attestante prouerbio, ἐρετριέων ρ. id est, Eretriensium rho. Hodie iocus est vulgi in Piccardos: cū Lutecianæ fœminæ ob linguæ delicias, ρ vertant in σ. Masia sonantes pro Maria.

Cantharo astutior.

Κανθάρου σοφώτερος. id est, Cantharo astutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponem fuisse quempiam, nomine Cantharum, quem ob maleficia & imposturas ac proditiones, capitis affécerint supplicio, proinde vulgo receptum, vt in versutos ac impostores diceretur. At vero propius videtur, si referatur ad animātis naturam, & ad apologum Æsopicum, quo narratur, quemadmodum scarabeus tāto aquila inferior viribus, tamen ingenio superauit auium omnium reginam.

Canis tamquam Delum nauigans.

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. id est, Canis tamquam in Delum nauigans. In supinū, otiosum, securum, ac voluptariam agentem vitam dicebatur. Nam Athenis facilis, ac tuta in Delum nauigatio. Vnde fiebat, vt qui illuc soluerent, inter nauigandum securi, nihilq; periculi metuentes canerent. Mos autem erat Atheniensibus, vt quotannis nauim solemni adparatu religionis caussa, Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone. Vnde consentaneum est, qui hac vectabantur, hymnos quosdam in Apollinis laudem solitos decantare.

Caunius amor.

Καύνιος ἔρως. i. Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea desideraret, quæ neque fas esset concupiscere, neq; liceret assequi. Biblis Caunum fratrem im potenter adamauit, à quo cum esset repulsa, sibimet necem consciuit. Ouidius:

Biblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.

Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Eustathio in Dionysium.

Scarabei vmbra.

Κανθάρου σκιά. id est, Scarabei vmbræ. Dictum est de inani metu, quod hoc insectū sub noctem repente aduolās horribili bōbo, nonnunquam terrere soleat parum attentum, Recensetur à Diogeniano.

Papyri fructus non postulat magnam spicam.

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν. i.
Byblus virens haud postulat spicam grauem.

Etiamsi Græcus senarius vitiatus est in αἰτεῖ. Apud Æschylum in Supplicibus ita legitur:

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. i.
Fructus papyri haud sustinet spicam grauem.

Dici solitum de ijs, qui suis ipsorum bonis frui nō possent, propterea quod Byblus ob culmos inualidos, spicam granis onustā ferre non potest. Proinde prodit quidē spicas, sed inanes. Byblus autem iūci species, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine αἰτεῖ, deprauatū pro κρατεῖ, quod indicat vel ipsa metri ratio.

Budoro more.

Βουδόρων νόμῳ. Aut vt alibi reperimus, Βουδόρων νόμῳ. i. Budororū more, seu lege, Suidas ac Zenodotus interpretātur de ijs, qui digni sint, vt bouis ritu excoriētur. Diogenianus exponit de admirandis. Βούδωρον, au-

ctore

ctore Stephano, promontorium est opposi tum Salamini. βούδεια Magnesiæ ciuitas, quam Homerus βούδειον appellauit. βουδινοὶ populi sunt Scythiæ, sic appellati, quod à bubus vehantur, vtpote ἁμαξόβιοι. i. Plaustris ædium vice vtētes: Vnde videtur bifariam adlusum ad etymologiā πρὸς τὸ, βοῦς δέρειν, καὶ τὸ βοῦς δοῦναι. i. Ad Boum excoriationem, & boum donationem. Strabo libro 10. commostrat Euboiæ flumen Budorum. Idem indicat montem Salaminis prospectantem in Atticam. Rursus Plinius lib. 4. cap. 12. inter Gelonos & Agathyrsos refert Budinos. Ceterum quid hæc ad prouerbium faciant non videmus. Hesychius indicat βούδορον esse μοχλὸν quod boues excoriantur. Locus erit prouerbio, si quis dicat cū improbo nō argumētis, aut legibus, sed βουδόρῳ νόμῳ, agendum, quemadmodum apud Terentium audit Sanio. Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atq; ibi vsq; ad necem operiere loris.

Bœotica auris.

Βοιώτιον οὖς. id est, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorum stoliditas compluribus prouerbijs locum fecit. Simillimum illi: Auris Batauа. Diogenianus meminit adagij. Sunt qui scribant, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum Thebaidos, cum vidisset attentum neminem, clauso codice dixisse: εἰκότως καλεῖσθε βοιωτοὶ, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε. id est, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum: videlicet adludens ad etymologiam nominis. βοῦς enim bos, & ὦτα aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur compositum. Quin Homerus Iliad. 5. Bœotorum gētem pinguem appellat:

-Παρ δὲ οἱ ἄλλοι
Ναῖον βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. i.
Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum crassissima gens
est.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epistola ad Octauium Augustum:

-Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona vocares,
Bœotum in crasso iurares aere natum.

Quo loco demiramur, neminem interpretum quæsisse quid sibi velit, quo Horatius pinguitudinem ingenii Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem, cum apud Latinos auctores nullum sit huius rei testimonium. Cognatum huic est, quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quæ rusticana parumq; modulata potest intelligi, vt crassis auribus crassa conueniāt harmonia. Quamquam Eustathius in Iliad. β. de cantione nonnihil variantem narrat historiam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictam à boue. Nam cum Europa Phœnicis filia à Ioue rapta esset à Sidone, Cadmus raptę frater à patre missus est ad inuestigandum sororem. Eam vbi nusquam inuenit, profectus est Delphos consulturus oraculum. Deus respondit, ne solicitus aut curiosus esset de Europa, sed sequeretur ducem bouem, ibiq; conderet ciuitatem, vbicunque bos defatigata procumberet. Hoc responso accepto per Phocensium regionem fecit iter. Dein cum incidisset in vaccam iuxta Pelagonis pascua, hanc euntem secutus est. Ea cū vniuersam Bœotiam peragrasset, fessa procubuit, quo loco nunc est Thebanorū ciuitas. Cadmus cum eam iuuēcam vellet immolare Palladi, misit aliquot è suis comitibus qui è fonte Aretiade haurirent aquam ad sacrificiū. At draco eius fontis custos, quem Marti sacrum esse creditum est, nam & fons ipse à Marte nomen habet, excitus strepitu complures ex his qui missi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes seuit, unde extiterunt illi terrigenę fratres. Eam ob rem indignatus Mars, cum pararet Cadmū interficere, vetitus est à Ioue, qui Cadmo in matrimoniū dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priusquam sponsam attingeret, seruiret apud illam seruitutem annuam. Tum ut nuptiis epithalamium canerent Musæ, ac deorum quisq; nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Eustathius. Equidem arbitramur hanc fuisse primam originem adagii, vtcunq; postea detortum est ad alios vsus. Cōstat autē Thebanos olim musices fuisse studiosissimos. Argumento est illud quod refertur de Alcibiade, qui mirātibus quod negligeret musices studium, lyrā hoc lēmate damnabat, quod hominis vocem imitaretur plectrum, quod habitum formamq; liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & qđ sic immutaret

taret os hominis, vt vix à familiarissimis agnosceretur, & quod homini propriam adimeret vocem, loquendiq; facultatem eriperet. Mox adiecit, cantent igitur Thebani, qui loqui nesciunt.

Botrus oppositus botro maturescit.

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται, i. Botrus iuxta botrum maturescit. Huius prouerbii varius esse potest vsus. Vel vbi pares in negotio quopiam videri volunt aliqui, & tantundem adferre momenti, vt nullus alteri debeat concedere. Vel cum significabimus mutuis officijs opus esse, vt sit simillimum illi, quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίπτει. Vel si quando dicemus, talem quemq; euadere, cum qualibus habet consuetudinem. Habet enim hoc assiduitas, vt vicinis vitia faciat communia. Quemadmodum testificatur senarius ille quem enarrator Pindari citat ex Aristarcho:

Χωλῷ παροικῶν κἂν ἑνὶ, σκάζειν μάθῃς. id est,
Claudo propinquus si vel vni vixeris,
Disces & ipse claudus ingredi breui.

Hoc quamquam alio loco nobis citatum est, nimirum in adagio, Si iuxta claudum: tamen quoniam scripturam offendimus nonnihil à priore diuersam, libuit per occasionem denuo referre. Translatum est adagium ab vuis, quæ mutuo oppositu maturitatem inter se vicissim & dant & accipiunt. Quo respicit illud Iuuenalis:

Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua.

Adagium recensetur à Suida.

Boues messis tempus expectantes.

Βόες ἄμητον ἐπιτηροῦντες, id est, Boues messem obseruantes. Dici solitum, vbi quis ingentium emolumentorum spe laborem sumeret. Quidam sic efferunt, Βοῦς εἰς ἄμητον, id est, Bos in messem. Subaudiendum respicit, aut eiusmodi quippiam. Inde ductum, quod boues messis tempore, maiore laborant fructu, propterea quod inter trituram pascuntur interim, & pabulum largius apponitur. Contra cum vere aut hyeme proscindũt arua, hoc molestior est arandi labor, quod nullo præsente fructu leniatur.

Bos Homolottorum.

Βοῦς ὁ μολοττῶν, i. Bos Homolottorum, dicebatur in plurima distractus ac veluti dissectus negotia. Poterit & ad rem referri, ut si quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conscindere & concerpere magis, quam diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id est, Bos in aceruo. De splendide ampliterq; viuentibus, quiq; in vbere rerum affluentia, prolixius faciunt sumptum. Aut quemadmodum ait Suidas de ijs, qui in media rerum copia constituti, non sinũtur præsentibus bonis frui. Translatum arbitratur à bubus trituram exercentibus, quibus quod os obligatum habeant, nam id faciunt quidam, non licet vesci tritico, quod exciunt, vt simile sit illi: Tantalus inter vndas sitiens. Simile quiddam refert Iulius Pollux lib. 7. de seruis in pistrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellant παυσικάπην siue καρδοπεῖον, quod arceret à deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut insanire.

Η χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾶν, i. Aut furere oportet, aut agere tragœdias. Dici solitum de ijs, qui semper quasi stupent frigentque & nec gaudere possunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdiæ vehementissimis constant affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur esse quiddam insaniæ simillimum. Proinde Lucianus in commentario, cui titulus: πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν, narrat Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eam septimo post die transisse in insaniam, ita vt omnes ingenti voce versus quosdam ex Archelai Andromeda pronunciarẽt. Quãquam Plato poetis omnibus sacrum quendam tribuit furorem. Et Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tum meliora fecerit poemata, cum mente esset alienatus. Eodem spectat illud Horatianum:

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Finitimum

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco:

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem senarium Athenæus citat ex Terpsione doctore Archistrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem à remo.

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, idest, Aufer mothonem à remo. Admonet adagium non obstrependum, nec obturbandum importunius ijs, qui rebus alioqui serijs sunt occupati, veluti, si quis reip. curis sollicito, musicam afferat, aut de capite periclitanti, versus amatorios recitet. Mothon enim saltationis genus fœdæ, seruilis ac tumultuosæ. Lacedæmonij vernas, hoc est, seruos domi natos, μόθωνας appellãt: aut eos qui ingenuorum filios instituunt, quos Athenienses vocant οἱ κότριβας. Vnde & in viles ac sordidos homines conuitium esse cœpit. Alij putant Mothonem hominem fuisse quempiam saltatorem & ebriosum. Sunt qui credant Atticos Mothones vocatos, quod hos domitos ad seruilia ministeria compulissent. Ad hunc modum Græci grammatici de Mothone nugantur. Iulius Pollux libro quarto, tradit Mothonem genus esse saltationis molestum ac nauticũ. Atque hinc sane videtur ortum prouerbium, vt accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod est, à remo profectum.

Aurum Colophonium.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος id est: Aurum Colophonium. Zenodotus ostendit dici solitum de auro probatissimo, quod apud Colophonios aurum, optimum soleat fieri. Citatq; auctores Aristophanem in Cocalo, & Herodotum, qui spectatissimum aurum, & purum, vt veteres dicebant, κολοφώνιον, dixerint. Venustius fiet, si longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquisitum & eximium.

Asini mortes.

Ὄνου θάνατοι, id est: Asini mortes, subaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarent absurda, ridiculaq; dictu, cuiusmodi fuerit, si quis longa narratione persequatur asini pericula, quemadmodum Vlyssis descripsit Homerus. Apuleius in Metamorphosi sua, plane ὄνου θανάτους cõmemorat. Adagium refertur à Suida.

Asinus compluitur.

Ὄνος ὕεται, i. Asinus compluitur. Cephisodorus apud Suidam in Amazonibus:

Σκώπτεις μ' ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι,
Rides, at asini more, ego verbis cõpluor.

Vnde dictum apparet in eos, qui maledictis nihil omnino commouerẽtur. Quemadmodum asinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fustem sentiat.

Aspersisti aquam.

Aspersisse aquã dicitur qui dicto quopiam reddiderit animũ, ac metum ademerit. Mutuo sumptũ ab ijs, qui in deliquio quam Græci λειποθυμίαν appellant, aspersa in faciem aqua ad sui sensum reuocantur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aspersisti aquam. Idem in Truculento: Aspersisti aquam iam redijt animus. Quod Terentius simpliciter: Reddidisti animum.

Arcadiam me postulas.

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id est, Arcadiam me postulas. Diogenianus prouerbij duplicẽ ostendit vsum. Conuenire enim vel in magna, vel in vtilia petentem. Vnde sit natũ non indicat: qui huic scriptori fere mos. Ceterum Herodotus libro primo, satis docet natum ex oraculo:

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔτοι δώσω. id est,
Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quidquam.

Notat hoc prouerbium Cicero in epistola ad Atticum libro quarto: Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, i. Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos, qui alijs non sibi laborant. Plato Pisandro scribit illum Arcadas imitari, quod comœdias à se cõscriptas alijs edẽdas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductum, quod Arcades olim inter Græcos bellicosissimi, suis auspicijs, suoq; titulo nunquam hostem vllum superarunt, verum alijs suppetias ferentes persæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, alijs vincere, non sibi.

A quinque scopulis desilire in fluctus.

Ἀπὸ πέντε δελφίδων πετρῶν εἰς κῦμα, id est, A quinque desilire rupibus in vndam. Hoc vsurpari solet ab ijs, qui iam impatientes præsentium malorum minantur semet in quoduis potius malũ præcipitaturos, quã vt perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alias retulimus: Suspendio deligendam arborem. Ad hoc alludit pastor ille Virgilianus:

Præceps aerij specula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit.

Ὕδωρ παραῤῥέει, id est, Perfluit aqua, siue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonẽt dici solitum de eo, qui nihil negotij recusaret, & quidlibet quod mandatum esset, effecturum sese polliceretur, quippe vsque adeo promptus ad quiduis suscipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius est adfluere, ac defluere.

Aquila non captat muscas.

Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, id est, Aquila non aucupatur muscas. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus, res humiles despicit. Aut egregie docti nonnumquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs, ad pusilla quædam conuiuent. Effertur & circa negationem adagium, ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est, quod habet Gregorius theologus in Epistola ad Eudoxium rhetorem: μὴ ἀνέχῃ ἀριστεύειν ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετός, id est, non sustineres tenere prima inter graculos aquila.

Incaprificatus es.

Ἀνερίναστος εἶ, id est, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum cõuenire. Sunt qui referant ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti sunt boni. Adagium vsurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddunt Suidas & Zenodotus: Aiunt mariscis, qui caprifici fœtus est, innasci vermiculũ, quem Græci ψῆνα vocant, horum vim colligunt rustici, deq; fici ramis suspendunt, ne videlicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nam vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo maturescunt fici. Theophrastus lib. De plantis 2. culices hos ficarios nasci putat è granis mariscarum, quod simulatq; euolarint illi, nulla grana insint. Euolare penna fere, aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificandi ratione inibi, si cui libeat cognoscere. Idẽ similia ferme lib. de caussis plantarum 4. cap. 12. Plinius etiã lib. 15. cap. 19. Et Aristoteles lib. De natura animalium quinto. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀνερίναστον appellabant, atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis esset exspectandum. Vox composita est: ἐκ τοῦ ἀστερητικοῦ μορίου & ἐρινεοῦ, quasi dicas: Incaprificatus.

Repariazare.

Ἀναπαριάζειν, id est, Repariassarunt. De ijs dicebatur, quos pœniteret instituti, quiq; à conuentis discederent, ab historia natum. Parij cum aliquando à Thebanis bello premerentur, petierunt vt à bello desisterent, se ciuitatem in potestatem illorum tradituros. Hac lege cum destitissent Thebani, & Parijs interea spes auxilij fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq; cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbum: ἀναπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorum exemplo. Prouerbij meminit & Stephanus in dictione πάρος referens ex auctore Ephoro, nisi quod in historia variat. Cum enim Miltiades vehemẽter vrgeret Parios, iamq; tractari cœptum esset de delenda vrbe, sylua quædam circa Myconum vltro cœpit ardere. Parij suspicantes quod Datis regiæ classis præfectus excitato igni signum ipsis dedisset, rescissis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adstipulatur Æmilius in vita Miltiadis. Est autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconius.

Mari è fossa aquam.

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ, id est, Mari è lacu aquam, subaudiendum, infundis. Simile illi: βῶλος ἄρουρα, id est, Gleba aruum. Ouidius in elegijs amatorijs:

In freta collectas alta, quid addis aquas?

Cognatum

Cognatum illi, quod alibi recensuimus: In syluam vehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxiaa.

Ἁμαξιαῖα. Prouerbiali verbo dicebātur ampla, magnificaq; perinde sonant, quasi Latine dicas: Plaustralia, id est, tanta, vt iustum plaustri onus videri possint. Vnde: ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit: Sesquipedalia verba. Quod genus sunt illa apud Aristoph. in Vespis:

Ορθοφοκηκοφαντοδικεταλαιπώρων τρόπων.

Apud Plautum in Curculione militis nomē Therapontigonoplatagidorus, quo se trapezita ait sæpenumero quattuor totas expleuisse ceras, dum scribit in suis rationibus. Extat iocus cuiusdam in Hermetem quempiam huiuscemodi sesquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes
Consuetudinibus sollicitudinibus.

Athenæus libro decimo, referens olim taxatā fuisse Thessalorum edacitatem, cœnas illorū vocat ἁμαξιαίας, siue καταπινάς, affert carmen Aristophanis ἐν ταγηνισταῖς.

Τί πρὸς τὰ Λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ θετταλῶν,
Et rursus:
Τὰ θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικώτερα, id est,
Ad Lyda quid seu Thessalica conuiuia?
Thessalica sunt multo magis plaustralia.

Porro Thessali vehicula dicunt καπάνας. Item libro septimo, tradidit apud Sicyonios congros capi permultos ἀνδραχθεῖς. hoc est, tantæ magnitudinis vt iusto pondere baiulum onerent, nonnullos etiam ἁμαξιαίους, hoc est, iustum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta sunt ingentia, vel à talento quod apud illos habebatur maius ceteris: vel à sarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quæ Hesychius testatur Græcis dici αἰγιναῖα, Sic enim scriptum est, antepenultima acuta. Eas sarcinas qui commereantur appellari αἰγινοπώλας. Addit & nomisma quoddam argenteum ingens dici Græcis αἰγιναῖον.

Muscum demetere.

Ἀμνία θερίζειν, i. Muscū demetere: dici solitum, vbi quis tener adhuc & intēpestiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentum prius, quàm opportunum esset. Trāslatum ab ijs, qui statim vt ager obduci cœperit herba, demetunt, nec sinunt adolescere gramē. μνιὸν enim muscus, & additione litteræ ἀμνιὸν sicut ἀστάχυς pro στάχυς.

Extis pluit.

Ἀλλᾶσιν ὕει, id est, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiā hac tempestate durat apud idiotas. Siquidem ἀλλᾶς Græcis exti genus est, ex quo frustulatim conciso farta conficiuntur, quod cibi genus in Comicum iocum abijsse videtur, vnde viles & contempti ἀλλᾶν τοπῶλαι vocantur adagio. Confinis illi: δραχμῇ χαλαζῶσα, id est, Drachma grandinans.

Alijs lingua, alijs dentes.

Ἄλλοισι γλῶττ' ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. id est,
His lingua, at illis sunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici consueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuijs: vt alijs garrientibus, & fabulis potius quam cibis intentis, alij interim taciti, strenue quod adpositum est, deuorent. Venustius erit si longiuscule detorqueatur, veluti si quis minetur se facto nociturū ei, qui verbis duntaxat læserit. Poetis est lingua, qua inuehantur: at principibus sunt molares, quibus eos conficiant.

Improbi consilium, in extremum incidit malum.

Ἀπλώτησε κακῶ βουλὴ πρὸς ὑπέρτατον ἄτην.
Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicus prouerbialis in eum, qui postea quam diu peccauit impune, tandem in calamitatem incidit, vt pęnas omnium scelerum semel dependat.

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

Ἄλλο γλαῦξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, i. Aliud noctua sonat, aliud cornix sonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accōmodari potest vel ad eos, qui decertant cum lōge præstantioribus, vel ad illos, inter quos ob morum, ingeniiq; pugnantiam, minime cōueniat. Siue cum est alius alio lōge facundior. Quemadmodum enim auem etiam si non videas, tamen è cantu licet dignoscere, ita stilus diuersus prodit ψευδεπιγραφίαν.

Reperire rimam.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Curcu-

Curculione: Aliquam reperietis rimam, in caussatores, ac tergiuersatores, qui nulla in caussa tot fidei vinculis adstringi possunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:

-Centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus, aut muribus captis.

Album panem pinso tibi.

Λευκὴν μᾶζαν φυράσω, id est, Album panem pinso, siue tempero tibi. Dici solitũ, vbi quis magnarum rerũ spes amplas ostendit. Est enim maza panis genus. Porro Græcis album panem in delicijs fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim in libello de mercede seruientibus: οὐδὲ ὄναρ λευκῶν ποτε ἄρτων ἐμφορηθείς, idest, Ne per somnum quidem vmquam albo pane saturatus. Et D. Hieronymus in epistola ad Nepotianum, similam inter delicias ponit. Quid prodest, inquit, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesq; ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, similam, mel, pistacea. Ac ne fuisse quidem Romæ pistores ad Persicum vsque bellum, annis ab vrbe condita, super quingentos octoginta: testis est Plin. libro 18. cap. 11. vbi rationes aliquot arte conditi panis ostendit. Porro quod primum è triticea farina redditur, candidius est: rursum quod ex ordeacea postremum, id magis est albũ, vt indicat in problematis Aristoteles sectionis 21. prob. 3. & 7. eiusq; rei caussam reddit. Græci panes elegantiores λευκοὺς appellabant, sordidiores φαιοὺς, idest, fuscos seu nigros. Sic Alexis apud Athenæum libro tertio:

Λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τῶν δὲ φαιῶν τοὺς ἴσους, i.
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure hesterno, panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui cum placenta vesceretur, percontanti quid comederet, respondit se panem edere bene confectum. Hoc adijcere visum, vt intelligamus, olim miras fuisse delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libro quarto, describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος. id est, albiores niue.

Candidum linum lucri caussa ducis.

Λευκόλινον λίνον κερδανεῖς, id est, Candidulum linum ob lucrum ducis vxorem, In eum quadrat, qui dotis caussa ducit vel deformem vel anum. Porro linum vocat vxorem, vel quod apud veteres solæ mulieres lineis vterentur: vel quod viro alligetur matrimonio, & libera esse desinat. Nã linon Græci nonnumquam vsurpant pro vinculo. λευκώλενος autem Iunonis epithetum apud Homerum, ab albis vlnis. Refertur à Diogeniano.

In capras siluestres.

Κατ' αἶγας ἀγρίας, id est, In capras feras. Abominantis est, sermo, & malum deprecantis, inq; siluestres capras auertentis, cõsine illi, quod alibi dictum εἰς πύῤῥαν, idest, in Pyrrham. Item illi:

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Vsus est adagione Athenæus lib. Dipnosophistarum secũdo: μυρτίλος γὰρ ἔφασκεν, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, ἡγήσανδρον τὸν δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μνημονεύειν τῆς λέξεως, idest, Nam Myrtilius asseuerabat, velut ad capras siluestres nos relegans querentes, Hegesandrum Delphum in cõmentarijs suis, eius dictionis meminisse. Ad capras siluestres posuit pro eo, quod difficillimum esset inuentu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex auctore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbium allusit Apuleius in asino, fingens Psychen à Venere mitti ad Arietes agrestes.

Adsint dij beati.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id est,
Felices adsint superi.

Sermo est bene ominantis in re quapiã aggrediunda. Sic enim præfari solent rhapsodi, hoc est, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinẽ, vt dexter adesset carmine inuocare: ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε, id est, At multum salue rex. Quin & testamentum condituri præfabãtur ominis caussa, τοῦτο καλῶς ἔσαι, id est, Hoc bene fit. Item apud Romanos dicturus in cõcione simili precatione vtebatur, vt felix ac faustum esset Reipublicæ, quod dicturus esset. Refertur apud Zenodotum.

In

In Aphannis.

Εἰς ἀφάνας, id est, In Aphannis. Stephanus tradit Aphannas locum quempiã esse Siciliæ, vehementer obscurum & ignobilem, vnde & nomen adductum apparet. Hinc natum prouerbium: ἢ εἰς ἀφάνας, id est, Aut in Aphannis, de incertis, & quæ nusquam sunt. Zenodotus ait natum ex huiusmodi casu. Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant vt sibi victoriam aduersus Crotoniatas cõcederet, idq; Crotoniatis ipsis præsentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocũ respondit ad hũc modum. Istam quidem consequemini in Aphannis. Sybarita credés id à deo responsum, admiratus est, quid sibi vellet hoc verbo Aphannæ. Prouerbium ait quadrare in eos, qui se putant inuictos, & nulli tolerandos esse. Verum Stephani nobis magis probatur interpretatio.

Ad id, quod erat opus.

Εἰς τὸ δέον, id est, In id, quod opus erat, subaudiendum, insumpsit, aut simile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrant hunc datis pecunijs impetrasse ab Astyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iã bellum parabat, vt ex Attica discederet. Deinde cum esset populo rationẽ eius pecuniæ redditurus, puderetq; palam titulũ insumptæ pecuniæ proloqui, tecte significauit, εἰς τὸ δέον, inquiens, ὁ ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ δέον, id est, in vsus necessarios tantum talentorum insumpsi. Hæc ferme referuntur à Zenodoto. Notauit adagium & Aristophanes in Nebulis:

ὥσπερ περικλέης εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id est,
Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias affert historias, vnde prouerbium ortum putent, quę si quis requiret, vnde petere possit, ostendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos, qui sic administrarunt pecuniam alienam, vt non possint idoneam rationem reddere.

Adactum iusiurandum.

Ἐπακτὸς ὅρκος, i. Adactum iusiurandum dicebatur, vel quod non vernaculum esset, sed peregrinum, & aliunde adscitum, vt indicat Zenodotus: vt si quis Græcus Scythico more iuret: νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ νὴ τὸν ἄνεμον, i. Per ventum & acinacem. Nã per suos deos vnaquæq; gens iurare consueuit: vel quod non spontaneum, sed adactum vi: vel quod sponte susceptum nemine cogente, si Suidę credimus, & etymologico. Sũt enim tria iusiurandi genera, vnum quod ἐπώμοτον vocant, alterum quod κατώμοτον, tertiũ quod ἐπακτὸν. Hesychius contra: ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, οὐκ αὐθαίρετος, i. Ad quod alius adigit non spontaneum. Hoc inter adagia non recensuissemus, nisi Zenodotus prior in hoc albo posuisset.

Scabrosior leberide.

Κερτσότερος λεβηρίδος, i. Asperior, leberide. De vehementer asperis & insuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud vel serpentum, vel piscium exuentium senectam, quod & σύφαρ vocatur: id autem asperrimum esse constat, nimirum ob summam siccitatem. Refertur à Suida.

Procul auribus nuncius veniat.

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. id est,
Procul absit nuncius aure.

Sermo deprecantis nuncium male auspicatum. Suidas ex Callimacho citat. Hom. item Iliad. 7.

Αἲ γὰρ δὴ μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο. id est,
Ista velim mihi sint procul auribus.

A Puro pura defluit aqua.

Theognis in sententijs Elegiacis:

Εἴ μ' ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπὸ ἄκρης
Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης, id est,
Rursum aqua de summo mihi vertice defluet vsque
Limpida si innocuum forte lauare pares.

Hoc distichon, quoniam subesse prouerbium videbatur, adscripsimus. Quadrabit in hominem vsquequaque inculpatũ & innocentem, quem etiam si quis aliquando vocet in crimen, tamen non solum fama illius non contaminatur, verumetiam illustrior redditur. Nec sine caussa laudi tribuunt illud Catoni Censorio, quod toties accusatus & vocatus in ius, nempe quater & quadragies, semper iudicium sententijs fuerit absolutus.

A lupi venatu.

Ἀπὸ λύκου θήρας, i. A lupi venatu. Dici solitum, vbi quis protinus re infecta discedit. Aut de negotio molesto, & agresti. Neque enim

enim tutum est lupum insequi, neque is facile capitur, cum reliquarum ferarum venatus non vulgarem afferant voluptatem. Meminit Suidas.

A subeunte portum naui.

Ἀπὸ καταδυομένης, i. A subeunte, subaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quæstum plurimum valere. Et in negotiatorem illud in primis competere: ὕπνος ἀπέστω, id est, Somnus abesto. Sumptum à mercatorũ diligentia, qui merces statim emunt ab ipsis nautis in portum appellentibus. Tum enim & minoris emũtur, & maiori distrahuntur, lucro. Trahi poterit ad eam sententiam, vt si quis dicat statim arripiendam oblatam occasionem lucri. Aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recẽtem aliquam commoditatem obiecerit. Nam sumus pleriq; tum ad gratificandum benigniores. Persius in quinta Satyra metaphoram variauit, cum ait:

Tolle recens primus piper è sitiente camelo.

Id est, illico cum adhuc de via sitit camelus, qui merces attulit. Prouerbij meminit Suidas.

A bis septem vndis.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, id est, A bis septẽ vndis. In eos competit, qui à noxia quapiã purgati sunt, propterea quod antiquitus mos esset, homicidio pollutos vestes suas bis septem inundationibus, immersionibusq; lauare. Testis Suidas.

Exigit, & à statuis farinas.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est, Sane cibum & signis ab ipsis exigit.

In eum dicendum, qui nullius misertus, vndecumque quod potest, auellit, vel ab ipsis mortuorum statuis. Simillimum illi: κἀπὸ νεκροῦ φορεῖς, id est, Et à mortuo tributum colligis.

Athos celat latera Lemniæ bouis.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ λημνίας βοός, id est, Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriam cuiuspiam obscurat, aut alioquin obsistit. Tradunt in Lemno bouis fuisse simulacrum ingens, cãdido factũ lapide. Id Athos mons tametsi longo dissitus interuallo, tamen ob summam celsitudinem, obscurat vmbra sua. Est autem Athos Thraciæ mons ingens, adeo vt vmbram iaciat ad stadia trecenta, teste Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticon lib. primo:

Ἠρίδ' ἐ νισσομένοισιν ἄθω ἀνέτελλε κολώνη,
Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι λήμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιον κεν ἐΰστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι μυρίνης, i.
Solis ad exortũ vada salsa secantibus alto
Vertice sese ostendit Athos, mons Thracius, is qui
Dissitus à sacra tanto discrimine Lemno,
Quantum alata die valeat transmittere nauis,
Hanc tamẽ aerij cõtingit verticis vmbra.
Quin longinquam etiã contingit ad vsq; Myrinen.

Prouerbij meminit & Plutarchus in Moralibus, cum alias tum in commentario, quem inscripsit De facie apparente in orbe lunæ, testans vmbrã porrigi per septingenta ferme stadia. Theocriti Scholiastes versiculum hunc citat ex Sophocle:

Ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἁλός. id est,
Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Præsentem mulge, quid fugientem insequeris?

Τὴν παρεῦσαν ἄμελγε. τί τὸν φεύγοντα διώκεις, id est,
Præsentem mulgeto, quid insequeris fugientem?

Heroicus prouerbialis admonens præsens lucrum non omittendum spe commodorum, quę non item ad manum videntur esse. Sumptũ ex Cyclope Theocriti, Scholiastes citat consimilis sententiæ versum Hesiodium:

Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει, id est,
Stultus qui non prompta sequens, iam prompta relinquit.

Existimat eũdẽ habere sensum quod alibi nobis dictum est: τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε.

Quid ad Mercurium?

Τί πρὸς τὸν ἑρμῆν, i. Quid ad Mercuriũ? Idem cum illo: οὐδὲν πρὸς ἔπος, & nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis auctor. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo, quod agebatur.

Quid Achiuos à turre iudicatis?

Τί τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id est,

Cur

Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?

Dici conueniet, quoties quis pronunciat de re non satis accuratè considerata. Aristides in Themistocle: τί ταῦτα τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν; id est, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptũ apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, arcessitam Helenam percunctatur qui nam essent, quos procul in Græcorum exercitu conspiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum:

Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἤ τοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασιν,
Καλὸν δ' οὕτως ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρόν, βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν. id est,

Ille quis est cedo, Graius homo, magnusque bonusq;?
Sunt alij hunc fateor superantes vertice plures.
Verum æque pulchrum memini me cernere numquam
Nec reuerendum æque. regem præferre videtur.

Nec inconcinnè torquebitur ad eos, qui in tuto constituti, de ijs iudicant, qui in periculo versantur. Quemadmodum faciunt ij, qui in turre, aut vallo sedentes, ociosi spectant, iudicantq; præliãtes, ac in multis animi robur aut cõsilium desiderant, quod ipsi nequaquam præstaturi forent, si in eodem discrimine versarentur. Aristides in Themistocle: οὐ μὴν οὐχ ὅμοιον ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ, λέγειν καὶ τὴν ἀψυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνύναι, καὶ καθήμενον ἔξω τῆς ζάλης ὑπὸ τῷ τειχίῳ, id est, Atqui non parui refert, si quis medio in mari, de ijs loquatur, qui in naui sunt, animiq; præsentiam demonstret, sedensq; procul à procella inter parietes.

Quis vsus cæpis putridi?

Τίς χρεία πυθομένου κρομμύου, i. Quis vsus putrefacti cæpis? De rebus, aut etiam hominibus reijculis, & quorum nullus vsquã est vsus. Etenim cum cæpe sit herba, per se vilissima, simul atque computruit, nihil esse potest abiectius. Cognatum illi Plautino: vitiosa nuce non emam.

Philoxeni non.

Τὸ φιλοξένου οὔ, id est, Philoxeni non. Dicendum, vbi quis obstinate vel inficiatur, vel recusat: aut vbi quis alteri nescit concedere, neque quidquam ad gratiã loqui. Philoxenus poeta, quemadmodum alibi diximus, vsque adeo non potuit carmina Dionysij probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.

Meos corymbos necto.

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, id est, Meos necto concinnos. Vbi quis respondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modum: χαῖρε ὦ ὑψιπύλη, τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, οὔ σοι λέγω περὶ τούτου. ὁ ὑμὸς ἀκοίτης ἐνταῦθα, idest, Salue Hypsipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor ista de re. Maritus meus hic est? Ex aliquo comœdiæ loco sumptum apparet, in qua persona quæpiam per dissimulationem, diuersa responderit. Quod genus est & illud apud Terentium in Phormion. cum Phædria rogatus, vbi nam esset Antipho, respondens iterat salutationem, deinde, ait illum recte valere. Est consimilis locus & apud Plautum in Merca. Iam machæra est in manu. Nam si eo te introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua. Nam locus longior est, quàm vt citra tædium possit recenseri. Confine ei, quod alibi recensuimus ἄμας ἀπῄτουν.

Compendiaria res improbitas.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, id est, Compendiaria res, improbitas, virtus longa. Qui semel addixit animum vitijs, is quiduis flagitij facile patrabit. At singulæ virtutes magno sudore parandæ. Fitq; quadam naturæ corruptione, vt quæ turpia sunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus, quę honesta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apophthegmatib. tribuit hoc dictum Cleomeni. Cum prædo quispiam in agrum Lacedæmoniorum fecisset incursionem, atque vbi captus esset dixisset, Ideo hæc se fecisse, quod non esset quo aleret militem, proinde ad eos vertisse sese, quibus superesset nec impartirentur, Cleomenes σύντομος, ἔφη, ἡ πονηρία.

Vmbra pro corpore.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, i. Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnũ quiddam videbitur assecutus, cum nihil tandẽ auferat præter titulum, aut spes meras. Mutuo sumptum ab Æsopica fabula de cane, qui dum

vmbram

vmbram carnium, quod ea maior appareret captat, veras amisit carnes. Eam quidē iambico carmine Gabrias quidam, vtcunq; complexus est hoc pacto:

Φέρων γε ποταμῷ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἑαυτὸν, ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει.
Χανὼν δὲ λοιπὸν τῦ κάτω λαβεῖν κρέας,
Απεστερήτο καὶ τῦ, ὅπερ ἐκράτει, id est,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronatos in amne cōspicit alteras,
Et hians deorsum, vt easce carnes prenderet,
Amisit has quoque, quas tenebat antea.

Sinopissas.

Σινωπίζειν, id est, Sinopissas, id; est, lasciuis. A Sinope scorto quodam nobili, celebrataeq; lasciuiae, cui nomen hinc inditum videtur, quod noxijs esset oculis. Athenaeus libro quintodecimo, docet Aegi nensem. Fuit & Sinope Aesopi filia, cui nihil carius fuit virginitate.

Vitiat lapidem longum tempus.

Σήψει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. id est,
Saxa etiam longum faciet putrescere tēpus.
Nihil in rerum natura saxo durabilius. At id quoque temporum diuturnitas absumit. Quod poetae nimirum innuunt, cum fingunt Saturnum temporis Deum saxum Iouis loco suppositum deuorasse. Ouid. libro De ponto quarto:

Gutta cauat lapidem, consumitur anulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis.

Σιληνοὶ ἀλκιβιάδου, id est, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbium abijsse videntur, certe in collectaneis Graecorum prouerbij vice referuntur, quo licebit vti, vel de re quae cum in speciem, & prima, quod aiunt fronte vilis ac ridicula videatur, tamen interius ac propius contemplanti, sit admirabilis: vel de homine, qui habitu vultuq; lōge minus praeseferat, quā in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaspiam fuisse sectiles, & ita factas, vt diduci & explicari possent, & quae clausę ridiculam ac monstruosam tibicinis speciem habebant, apertae subito numen ostendebant, vt artem scalptoris gratiorē iocosus faceret error. Porro statuarum argumentum sumptum est à ridiculo illo Sileno Bacchi paedagogo, numinumq; poeticorum morione. Quandoquidem habēt & illi principum nostratium exemplo suos γελωτοποιούς. Proinde apud Athenaeum libro quinto adolescens Critobulus irridēs Socratem senem ac deformem, dicebat illum πολὺ τῶν σειληνῶν αἴσχιον, id est, multo Silenis deformiorē: locus autem est apud Xenophontem in conuiuio. Socrates: ὡς γὰρ καλλίων ἂν τούτου κομπάζεις, Vt istud iactas quasi sis formosior. Critobolus: νὴ Δία ὑπάρχων σειληνῶν ἐν σατυρικοῖς, αἴσχιστος ἂν εἴην, i. Ita per Iouem, aut omnium Silenorū qui sunt inter Satyros turpissimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in cōuiuio, Socratis Encomium dicturus, eum Silenis eiusmodi similē facit, quod is multo alius esset propius intuenti, quam summo habitu specieq; videretur. Quem si de summa, quod dici solet, cute quis aestimasset, non emisset asse. Facies erat rusticana, taurinus aspectus, nares simae muccoq; plenae. Sannionē quempiam bardū ac stupidum dixisses. Cultus neglectus, sermo simplex ac plebeius, & humilis, vt qui semper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nā hinc fere sumebat illas suas εἰσαγωγάς, quibus vrgebat in disputando. Fortuna tenuis, vxor qualē ne vilissimus quidē carbonarius ferre posset. Videbatur mirari formas adolescētulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi, cum eum ab his affectibus διὰ πασῶν abesse compererit etiā Alcibiades. Deniq; iocus ille perpetuus nonnullā habebat morionis speciem. Cum ea tempestate, ad insaniam vsque ferueret inter stultos, profitendi sapientiā ambitio, nec vnus esset Gorgias, qui se nihil nescire iactitaret, & Ardelionibus huiusmodi nusquam nō referta essent omnia, solus hic hoc vnū scire dictitabat, quod nihil sciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicae munia, adeo vt quodam die quiddā apud populū adorsus agere, cū risu sit explosus. Atqui si Silenū hunc tam ridiculum explicuisses, videlicet numen inuenisses potius quam hominem, animum ingentem, sublimem, ac vere philosophicum, omnium rerum pro quibus ceteri mortales currunt, nauigant, sudant, litigant, belligerantur, contemptorem, iniurijs omnibus superiorem, & in quem nullū omnino ius haberet fortuna, & vsque adeo nihil timentem, vt mortem

quoque nulli non formidatam contempserit, in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu, quo vinum solet, vtq; iam moriens etiam in Phœdonem suum iocaretur, admonens, vt voto se liberans Æsculapio gallum persolueret, perinde quasi sumpto pharmaco, iam sanitatis beneficium sentiret, cum exiret e corpore, vnde omnes animi morbi scatent ac pullulant. Proinde iniuria cum id tempestatis, plena sophis essent omnia, solus hic morio, sapiens oraculo pronunciatus est, & plus iudicatus est scire, qui nihil sciebat, quã hi qui nihil nescire se prædicabãt, imo ob idipsum iudicatus est plus ceteris scire, quod vnus omniũ nihil sciret. Huiusmodi Silenus fuit Antisthenes, baculo suo, pera, pallioq; maximorum regnum fortunas antecellens. Huiusmodi Silenus fuit Diogenes, vulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinum quiddam animaduerterat Alexander Magnus, principum, vt videbatur, omnium κορυφαῖος & alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum se diceret, vt in Alexander esset, Diogenes esset: cum hoc magis optare debuerit Diogenis animum, quod Alexander esset. Huiusmodi Silenus fuit Epictetus, seruus, pauper, claudus, vt indicat illius epithaphium, sed idem, quod est felicissimum, carus superis, id quod sola vitæ præstat integritas cum sapientia coniuncta. Hęc nimirum est natura rerum vere honestarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt, adduntque quod contemptissimum, id prima specie præ se gerunt, ac thesaurum ceu vili cortice dissimulant, nec prophanis ostendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longe diuersa oratio, summa specie blandiuntur, quodque pulcherrimum habent, statim ob uijs ostentant: sin penitus introspicias, nihil minus sunt, quam quod titulo specieque præ se ferebant. Adeo quidquid in omni rerum genere præclarum est, id minus in conspicuo est. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis: ipsa se late moles ostentat. At semen, in quo vis est omnium, quàm est res minutula, quàm abdita, quàm non lenocinans aspectui, quam non ostentatrix sui? Aurum & gemmas in altissimas terrę latebras abdidit natura. In elementis, quę vocant, quo quidque præstantius est, hoc longius à sensibus est remotum, velut aer & ignis. In animantiũ genere quod est optimũ & efficacissimũ, id in intimis abditum habent. In homine quod est maxime diuinum & immortale, id solum cerni nõ potest. In quouis rerum genere, materia pars vilior, maxime patet sensibus, formæ vis & beneficium, vtilitate sentitur, & tamen ipsa procul abest à sensibus. Rursum in corporis physici temperatura, cum phlegma & sanguis sensibus sit familiaris & pateat, id quod plurimum confert ad vitam, minime patet, nempe spiritus. Demum in vniuerso, quę maxime sunt ea non videntur, veluti substantiæ, quas separatas vocant. Et quod in his summum est, id à sensibus quàm maxime depositum est, nempe deus, adeo vt nec intelligi, nec cogitari possit, cum his fons sit unicus omnium.

Sarone magis nauticus.

Σάρων ναυτικώτερος, id est, Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuisse deum quempiam nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas plerosque videmus esse. Aut in negotiatorem per omnia maria volitantem. Meminit & Saronis, & ab hoc cognominati maris Aristides in Themistocle: Οὐδ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν γλαῦκόν φασι τὸν ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. id est, Nec vti per omne tempus in mari habitent, quemadmodũ aiunt facere Glaucum Anthedonimum & Saronem mari cognominé. Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mẽtionem qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuersum, quod ait in Ranis Aristophanes:

-Πῶς δυνήσομαι
Ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
Ὢν εἶτ' ἐλαύνειν, id est,
-Quo nam modo
Potero imperitus, & à mari alienissimus.
Salamanis expers, atque nauim agere rudis?

Assidua stilla saxum excauat.

Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα, i. Stillicidium perpetuum saxum excauat. Admonet, nihil esse tam durum, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod nõ efficiat assiduitas. Quandoquidem stilla aquæ, nimirũ res tam tenuis ac leuis saxum etiã durissimum

mum exhauriat, quod vix ferre possis euincere. Plinius tradit, inueniri silices, formicarum pedibus attritas, idq; grauissimum exemplum esse putat, quãtam vim habeat assiduitas. Menander apud Stobæum:

-Πάντα γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχίαις καταπονεῖται πράγματα. i.
-Nam vinci solent
Assiduitate quælibet negotia.

Ouidius:

Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κράσεων libro tertio, eandem sententiam refert, carmine Heroico. ὕτω δή που κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ.

Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη. i.
Ita nimirum & illud recte dictum videtur
Stillula mollis aquæ lapidem assiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quod cũ poculum plenum ceteri vix tollerent à mensa, solus Nestor facile nulloq; negotio sustulerit, cum esset admodum senex, & viribus multis inferior, verum hoc illi dabat vsus, & exercitatio. Nam Homerus facit Nestorem φιλοπότην. Homeri carmen sic habet:

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. i.
Vix alij poclum poterant sustollere mẽsa
Plenum, ac grandæuus Nestor facile abstulit illud.

Quæ sententia non solum accommodari potest ad assiduitatem, sed huc quoque, quod ea facile facimus, quę libenter facimus.

Salamina nauis.

Σαλαμινία ναῦς, i. Salamina nauis, de prę uelocibus dictitatum est. Celebratur enim vel in primis nauale bellum aduersus Xerxem gestum apud Salaminẽ, siue quod ex triremibus, altera Salaminia vocari cõsueuit, altera πάραλος. Aristophanes in Auibus ἶρις ταχεία, πάραλος ἢ σαλαμινία, Vnde & Bacchus eo, quem modo citauimus loco ἀσαλαμίνιον appellat sese, quod bellicarum rerum ac remi ducendi esset ignarus. Adlusit autem poeta, sicut opinamur, ad prouerbium quod alibi retulimus: δεσπότην ἐλαύνειν τὸν εἰδότα, i. Oportet ducere, remũ cũ qui norit. Plutarc. in vita Periclis nauim robustã & in qua velut in triarijs vltimum sit præsidium, Salaminiam, appellat: Οὐδ' αἰεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. id est, Nec semper obambulans in turba, sed veluti Salaminiam triremẽ, vt inquit Critolaus, sese ad maiorem rerum vsum præbens. Scholia quę feruntur in Aristophanem tradunt Athenis duas fuisse naues vsui publico destinatas, e quibus Salaminia subueheret ad iudicium euocans, Paralus aueheret, Nam Theoris eos vehebat, qui uoti aut religionis ergo Delphos, aut alio quopiam proficiscerentur.

Pyrrhandri commentum.

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, id est, Pyrrhandri commentum, de callido inuẽto. Hic Phyrrhander sycophanta quispiam fuit, insignite versutus, notæq; malitiæ: Aristophanes in Equitibus:

Καὶ νὴ Δί' ἦν καὶ τοῦτο πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id est,
Ac per Iouem fuit quidem Pyrrhandrica ista techna.

Ἄζηλος πλοῦτος.

Ἄζηλος πλοῦτος, vocabatur, cum quis suas dotes ignoraret. Veluti si qua formosa cũ sit, putida esset tñ, sibiq; displiceret. Aut si quis facundus, infacundus sibi videretur. Porro felicitatis non minima pars est, vt quisque sua norit bona. Proinde Maro:

O fortunatos nimium, bona si sua norint
Agricolas.

Est finitimũ illi: ὁ τυφλὸς πλοῦτος, i. Cęcæ diuitiæ. Nam ζηλοῦν aliquoties idem est, qđ admirari ac felicem ducere. Vnde ἀρίζηλον vocant conspicuum & illustre. Cui diuersum est: ἄσυλον, quod nemo miratur. Quis autem miratur quod est abditum ac retrosũ? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophrastum huius dicti auctorẽ: laudat enim Lycurgum, qui suis institutis effecisset, ut apud Spartanos diuitię nec essẽt obnoxię furibus, ac prędonibus, quod ille vocat ἄσυλον, nec admirabiles, quod appellat ἄζηλον, nec omnino pro diuitijs haberentur, quod illi vocãt ἄπλουτον πλοῦτον, quasi dicas opes inopes. Verum ipsa Plutarchi verba subscribamus, vel in hoc, quo perspicuũ fiat, quanta gratiæ parte fraudetur, qui malit auctores in aliam linguam versos legere, quã sua lingua loquentes audire: Μέγα μὲν οὖν καὶ

τοῦτο

τοῦτο ἦν, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον ὥς φησι θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus extitisse dictum illud celebre: Plutum ex omnibus ciuitatibus, quæ sub sole sunt, in una Sparta seruari τυφλὸν, id est, cæcum ac repositum, non aliter quam tabulam anima carentem & immobilem. Ex hisce verbis simul & illud colligitur, idem pollere: τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ ἄζηλος ὁ πλοῦτος. Cæcum enim dicitur, non solum quod non uidet, verumetiam quidquid luce caret. Quam quam autem festiuiter prouerbium detortum est ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos, qui suas opes sibi possident, easq; recondunt, aut defodiunt etiam. Aristophanes in Concionatricibus ἀφανῆ πλοῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non possunt. Nullius vsus est picturæ repositæ, nihilo maior diuitiarum abstrusarum. Nam in vsum paratæ sunt opes. Sic Flaccus in Odis:

.Nullus argento color est, auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo: Οὐκ ἔραμαι πολλὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψας ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων. id est, Nó desidero multas in ædibus opes habere abstrusas, sed his, quæ adsunt bene frui, ac bene audire, amicis suppeditans.

Dicas tria ex curia.

Εἴποις τὰ τρία παρὰ τῆς αὐλῆς, id est, dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum sententijs fuissent ad capitale supplicinm condemnati, prius quàm ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino, ciboque expleti, tria quædam quæcumque libitum esset dicerent. Quæ simul atque dixissent promulgata damnatione producebantur ad supplicium. αὐλὴν enim olim vocabant eum locum, quo damnati ducebantur, quem neoterici: ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur: παρὰ αὐλῇ, dandi casu, id est, Iuxta curiam, siue iuxta septum. Vsus adagij apud neminem adhuc reperitur. Est dici solitum, vbi quis petulantius loqueretur, sed magno suo malo, aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoto.

Pyrausta gaudes gaudium.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id est, Gaudium pyraustæ gaudes. De momentaria, fluxaque voluptate. Ostendimus alicubi pyraustam ad lucernas aduolantem, ambustis alis perire, vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id est, Pyraustæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερυγίζειν.

Πτερυγίζειν dicitur, qui conatur & gestit quippiam efficere. Sumptū à pullis auiū, cum adhuc inuolucres sunt alas mouentibus. Lucianus vsurpat pro indecore & scurriliter gesticulari, libello De mercede seruientibus. Aristophanes in Pluto:

Καὶ σύ γε λέξαι μ' ἔπω δύνασαι περὶ τούτου
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτερυγίζεις, id est,
Tu mihi nondū fati potis es super hac re,
Sed nugaris gesticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro sexto, inducit parasitum hunc in modum loquentem:

Γέγηθα καὶ χαίρω τι καὶ πτερύσσομαι. id est,
Lætorq; gaudeoq; & alas verbero.

Ante barbam doces senes.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, id est, Ante barbam doces senes. Cū imberbis maiorem natu docet. Est autem figura prouerbialis, quod ait Persius, Ante pilos:

-Et rerum prudentia velox
Ante pilos venit, dicenda, tacendaque calles.

Hanc prudentiā, quam præcoquam, seu præcocem appellant, vulgo non admodū fausti ominis habitam, ostendit Apuleius in secunda Apologia, scribens hunc senarium nobilem & celebrem fuisse, poetæ cuiusdam, neque enim nominat:

Odi puerculos præcoci sapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorū genus, quod negat ad frugem solere peruenire. Pindarus in Pythijs hymno quinto, sic laudat quempiam: κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετός. id est, Prestantiorem quam pro ætate mentem, alit, linguamq;: audacia vero pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit.

Πόλεμος κόνωνι μελήσει. id est,
-Curabit prælia Conon.

Hemistichium est heroici carminis, nec satis liquet vnde sumptum. Porro Conon dux Atheniensium fuit multum in bello negotijs exercitatus. Primum nauali prelio superatus à Lysandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copijs, eundem terrestri prælio vicit, & Athenarum libertatem restituit. Proinde conueniet ad hunc modum respondere, curanti negotium, quod ad se nihil attineat. Item Hector Andromachæ suæ Iliados 2.

Πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id est,
Viris curæ sunt bella futura.

Et Turnus apud Virgilium:

Arma viri, bellumque gerant, queis bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua.

Πρὸ τούτου σε ᾤμην κέρατα ἔχειν. id est, Antehac credebam tibi esse cornua. De his qui prius habiti fortes ac strenui, postea cum res virum postulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutam bestiã vocat hominem paratum se defendere: Cornutam bestiam petis. Et Horatius: Parata tollo cornua.

Apud eundẽ scurra iocatur in scurram accepto conuitio minitantẽ capite moto, cum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, si cornu tibi nõ esset exectum, cum sic mutilus miniteris? Dein de Dialectici cornutum appellant syllogismum, dilemma velut inexpugnabile.

Prius quàm mactaris, excorias.

Πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις, id est, Prius quàm mactaris, excorias. Dicendum, vbi quid præpostere fieri videtur. Videri potest, ex Homero sumptum, apud quem sæpe excoriatur taurus prius quàm occiditur. Figura, quam Grammatici πρωθύστερον appellant. Finitimum illi, quod alibi retulimus: Actum agere. Nam id etiam adagiũ M. Tullius putat ad consilij præposteri significationem pertinere. Sic enim scribit in Dialogo de Amicitia: Prępostcris enim vtimur consilijs, & acta agimus, quod vetamur veteri prouerbio.

Prius quàm assa sit farina.

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλφιτα, id est, Prius quàm coxeris farinam, subaudiendum, inspergis, aut simile quidpiam, Eustathius in Odissex π. refert vtrumque, tum hoc, tum illud proximum. Solitum autẽ est, assis carnibus apud quosdam inspergere farinam.

Plures adorant Solem orientem, quàm occidentem.

Πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δυόμενον, id est, Plures adorant solem orientem, quàm occidentem. Iuueni magis adhæretur, quam seni. Plutarchus scribit, Pompeium hoc adagio minatum Cinnæ. Sensit autem Pompeius, se solem esse oriẽtem, nimirum iuuenem tu dies magis fama crescentem: illum occidentem, vtpote affecta iam ætate, & cuius dignitas gloriaq; iam consenesceret. Ceterum quod Pompeius erat Cinnæ hoc Caius Cæsar post fuit Pompeio. Simile quiddam Athenæus libro tertio ex poeta quopiam. οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά, καινὰ γὰρ ἅμα κρείσσω, νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. id est, Non cano vetera. Noua si quæ sunt, eadem, & meliora sunt, Iuppiter, qui iuuenis est, regnat. Mos erat antiquis adorare solem, quem deum existimant, & à Persis præcipue colebatur, nomine Mithræ. Item apud Ægyptios Osiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios alij atque alijs nominibus. Hunc orientem salutabant religionis caussa. Quem morem tradit Socrati fuisse Plato. Ferunt & ab elephantis adorari solem in exortu. Salutabatur & occidẽs, sed à paucioribus. Habet & cuiusque hominis ætas suam vesperam, quæ simul atque aduenit, iuuentæ gratia vertitur in tædium. Ita senex quidam apud Alexidem:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος οὑμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,
Mea quippe seram vita ducit vesperam.

Sub occasum autem solis incumbunt vmbræ, vnde Euripidis:

Τί δ' ἄλλο, φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ. id est,
Quid aliud, atq; vox, & vmbra vir senex?

Auro loquente, nihil pollet quævis oratio.

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος,
Πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων. id est,
Auro loquente, ratio quæuis irrita est,
Suadere siquidem nouit, loquens nihil.

Prouerbium indicat munera vbiq; longe plurimum valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes præcipuam habere vim ad persuadendum, pecuniam indicans.

Pellenæa tunica.

Πελληναῖος χιτών, i. Pellenæa vestis. De

prisco

prisco cultu. Pellene peruetusta Achaię ciuitas, Protei patria, in quo diuersæ vestimẽtorũ formæ fieri consueuerunt, attestante Suida. Iulius lib. De rerũ vocabulis septimo, prodidit lænas pellenicas olim nobiles fuisse, adeo vt in Iunonijs ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica præmij vice daretur. Adstipulatur Strabo lib. Geogra. 8. Diuersum igitur videtur illi, quod alibi diximus: Munus Leuidensæ. Lepidius erit, si per ironiam adhibeatur. Veluti si cui pro laboriosis ac diutinis officijs vile munusculum missum sit, dicamus: πελλωυαῖον χιτῶνα, contigisse. Romæ quoque vestes xeniorũ loco missitari solitas indicat Iuuenalis.

Aquilam cornix prouocat.

Αετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ, id est, Aquilam cornix prouocat: Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque lædere, maximis viris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi de vatibus:

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον πάρον. id est,
At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem.

Ο λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, i. Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Canescunt enim lupi, velut & equi more hominum per ætatem.

Laqueus laqueum capit.

Ατὰρ ἡ πάγη ἔοικε λύψεσθαι πάγην, id est, Laqueum laqueus, ita vt videtur, cæperit. Vbi malus malum obseruat. Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum, quod interdum vsu venit, vt dum duo sibi vicissim insidias tendunt, vterque deprehendat alterum.

Ipsum ostij limen tetigisti.

Αὐτὸν κέκρουκας τὸν βατῆρα τῆς θύρας, idest, Ipsum attigisti limen ostij pede.

Dici solitum, quoties ad rem ipsam peruenitur. Aristophanes in Ranis:

Αλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος. i.
Sed noueris venisse te ipsas ad fores.

Gallus insilit.

Αλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, id est, Gallus insilit. Vbi quis semel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quo magis lædat calcaribus suis, in hunc vsum à natura adfixis.

Nunc ipsa viuit sapientia.

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, id est, Nunc ipsa viuit sapientia. Applaudentis & adgratulantis est sermo, si quid aliquando videtur scite & arte dictum, factumve. Festiuius erit, si per ironiam efferatur in eos, qui res egregias stultissime tractant.

Nunc ipsa floret musa.

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, id est, Nunc ipsa floret musa. Superiori simillimum. Vbi quid erudite, facunde, venuste dictum, aut scriptum videbitur, quasi musis bene fortunantibus. Et hoc venustius fiet per ironiam, vbi quis sibi videtur mirifice dicere, cum dicat insulsissime.

Onus nauis.

Αχθος νεώς, id est, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet, Αὐτὸ τοῦτο ἄχθος νεώς. Confine illi:
-Ετώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
-Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum, eundemq; molestum.

Naues enim lõgę plus oneris ferũt, quã currus. De Hamaxiæis alibi dictum est.

Marinam auditionem fluuiali abluit sermone.

Αλμυρὰν ἀκοὴν ἀπεκλύσατο ποτίμῳ λόγῳ, i. Salsuginosum sermonem potabili diluit oratione: vbi quod erat audire molestũ, id diuersa oratione velut edulcat. Quod erat gustus, id traductum est ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio tristis aut cõtumeliosa. Itẽ, quod palato liquor fontanus, id auditui sermo placidus ac benignus. Vsurpat adagiũ Plato in Phædro: Επιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, id est, Cupio sermonem velut amarum potabili sermone diluere. Item Athenæus Dipnosophistarum lib. 3. Επὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ κυνουλκος πιεῖν ᾔτησε δίλοκταν, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν

ἀποκλύσεσθαι νάμασιν. id est, His dictis Cynulcus poscit decoctam, dicens amaros sermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vsus est voce Romana cum Græce loqueretur: siquidem Vlpiano indignanti, quod voce insolenti ac barbara vteretur, respondit, se in vrbe Roma vsum esse vocabulo vrbis Romę vernaculo. Nam illic sic loquebantur, poposcit frigidam, poposcit calidam, aut decoctam, subaudientes aquam.

Arcadicum germen.

Ἀρκάδιοι βλάστημα. id est, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici solitum. Iuuenalis:

-Quod læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob stuporem ingenij. De quorum immanitate multa Athenæus lib. 14. qui plurimi musicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales disciplinas, quarum cultu mansuescunt hominum ingenia. Vnde & cœli vitio, & neglectu disciplinarum, in summam morum immanitatem efferati sunt. Lucianus in libello De Astrologia, tradit Arcades ob eam caussam stupidos habitos, quod ceteris omnibus amplectentibus astrologiam, soli contempserint, seseq; fecerint antiquiores ipsa luna. Vnde & προσέληνοι dicti. Ijdem epigrammatum iocis notati sunt, vt βαλανοφάγοι, id est, glandibus victitantes. Nam is priscorum hominum cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma sic habet:

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id est,
Multi in Arcadia sunt, queis alimonia glandes.

Aristophanes in Auibus varijs titulis irridet eos qui iactant antiquitatem suam:

Καὶ τὸ διὸς αὐτοῦ
Ἀρχαιότεροι, πρότεροί τε κρόνου, καὶ τιτάνων ἐγένεσθαι. id est,
At antiquiores & Crono, & Titanibus fuistis.

Hic rhodus, hic saltus.

Αὐτοῦ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, id est, Hic Rhodus, hic saltus. Vulgo iactatum de his, qui sese de negotio quopiam iactaret insolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Æsopios. Adolescenti cuidam iactanti sese, quod dum Rhodi esset, admirabiles fecisset saltus, quidam ex auditoribus interpellato sermone, ἰδοὺ ῥόδος, inquit ἰδοὺ πήδημα, id est, Ecce Rhodus, ecce saltus. Conueniet igitur, vbi quis iubetur re præstare, quod alibi se fecisse iactat. Ouidius:

-Sua narret Vlysses
Quæ sine teste gerit.

Arbitramur huic adfine, quod dictum est apud Theocritum in Hodœporis:

Αὐτόθι μοι ποτέρισδε, καὶ αὐτόθι βουκολιάσδευ,
Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.

Quidam cum tutum est, gloriosa loquuntur: vbi præsto periculum, tergiuersantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci cum iubent protinus numerari præsentem pecuniam: αὐτοῦ καταβάλλε. id est, Hoc ipso loco depone. Apud Athenæum libro sexto: ἔπειτ᾽ ἂν ταργύριον αὐτοῦ καταβάλλῃς, id est, Deinde si pecuniam præsentem numeraris. Quamquam in excusis codicibus habetur, αὐτῷ, sed mendose, ni fallimur.

Archidamicum bellum.

Ἀρχιδάμιος πόλεμος, id est, Archidamicũ bellum. De bello sæuo, crudeliq; dicebatur, epitheto sumpto ab Archidamo duce Lacedęmoniorum, qui maximis copijs impressionem fecerit in Atticam, eamq; decem annis diuexarit. Grauissimam autem noxam inflixit Acharnensibus, succisis omnibus arboribus, vt testatur & Synesius in Encomio Caluicij. Proinde cum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demosthenicarum dictionum interpres, indicans extitisse apud Lysiam. Archidami sæuitiam memorat & Pausanias in Laconicis.

Mortuum vnguento perungis.

Νεκρὸν μυρίζεις, id est, Mortuum vnguento perungis. De sumptu superuacaneo, siue cum sero quid adhibetur. Moris erat apud priscos, maxime Ægyptios, defunctorum cadauera ne putrescerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud Principes durat.

Mortuus iacet pedens.

Νεκρὸς κεῖται πέρδων, i. Mortuus iacet pedens.

dens. Dici solitum, si quando pauper simularet opulentiam. Apud vnum Apostolium Byzantium reperitur.

Rudentes & remos cum armis commutauit.

Νῆα καὶ κωπέας ἀνθ᾽ ὅπλων ἠλλάξαντο, i.
Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Conueniet vbi quis artem, aut quæstũ solitum relinquit, gloriæ cupiditate commotus, velut si quis è nauta fieret miles, è negotiatore sacerdos. νῆα funes nautici sunt, κωπέας, ligna vnde remi parantur.

Niobes mala.

Νιόβης πάθη, id est, Niobes dolores. De maximis & acerbissimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habebat sex, totidem puellas. Eo successu insolens contempsit Latonam, quę non nisi duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, post occisos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in saxum conuersam fuisse, illud innuentes, immodico dolore diriguisse. Id saxum quod fabulæ dedit occasionem, in Sipylo Phrygiæ conspici tradit Homeri Scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Ouidius Metamor. libro 6 fabulam elegantissime narrans, de saxo sic loquitur:

Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta est, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Qui funditus pereunt, Græcis πανοικὶ ἀναιρεῖσθαι dicuntur, veluti cum pestilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vsque ad cutem.

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, id est, Ad cutem vsque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exacte videretur agere cum aliquo. Sumptum à tonsoribus, qui quosdam per pectinem radunt, relictis, pilorum quasi stirpibus, quosdam citra pectinem ad viuã vsq; cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum strictim ne dicam attonsurum esse, an per pectinem nescio: verum si frugi est, vsque admutilabit probe. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tamquam ad cutem rasuro. Cognatum illi: At uiuum resecare.

Signum bonum, aut malum.

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ καὶ φαῦλος, id est, Signũ bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur è sternutamentis: id autem ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occursum, ex quo signum aliquod euentus captabant, symboli appellabant. Ceterum hic loquendi color antiquis olim familiaris erat testibus Homero & Platone, item apud Horatium Tiresia,

-Quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos insequens lepores, neutrum capit.

Ο δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, i. Qui duos insectatur lepores, neutrũ capit. Huius prouerbij sensus est. Qui simul duplex captat commodum, vtroq; frustratur. Effertur in Græcorum collectaneis & citra figuram, Δύο ἐπιθυμήσας οὐδὲ τέρου ἔτυχες, id est, Ambo cõcupiscens, neutrum adsecutus es.

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet.

Ο πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι κἂν λαχάνοις, i. Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiscet. Cui rei cuiuspiam largior adest copia, ea profusius vtatur licebit. De pusillo parcius insumendum. Vt, cui multum suppetit facultatum, huic licet opipare viuere. Nam piper oleribus admiscere solere testatur & Martialis:

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina, piperq; coquus.

Non nihil suspicamur & hoc Apostolisti à vulgi fece hausisse. Tametsi vtitur Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum. Huic simile quod alibi retulimus: Putre sallamentum amat origanum.

Domus amica, domus optima.

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. id est,
-Est grata domus, domus optima semper.

Nusquã cõmodius, nusquã liberius, nusquam lautius homini viuere cõtingit, quã domi. Quidam per iocũ detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi: Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissétq; reliqua, preter vnam testudinem (nam hęc peracto cõ

uiuio, tum demum aduenit) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atque illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit vt quocunque iret, domum suam secum circumferret. Vnde per iocum affectata obscuritate sic describitur apud Ciceronem, libro de diuinatione secundo:

Terræ tardigradam, domiportam, sanguine cassam.

Nam terræ pro terrigenam, legendum opinamur. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. libro quarto tit. de in ius vocando, Plerique putauerunt nullum de domo sua in ius vocari, licere, quia domus tutissimum cuique refugium ac receptaculum sit: eumque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paullus lib. 50. Tit. de regulis iuris. Ad apologum adlusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolabellam: Hæc loca venusta sunt, abdita certe, & si quid scribere velis, ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. cui respondet illud, alibi à nobis positum:

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα, id est, Domi manendum est, fata cui, sunt prospera.

Nam huic demum:

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui sit vxor rixosa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer est. Ceterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra, quodque semper amat desidere domi, οἰκουροὺς appellat, quasi dicas, custodes domus. Et in libello περὶ τῆς εὐθυμίας, non probant hanc οἰκουρίαν καὶ ἀπραξίαν. Idem, in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam, Heleorum Venerem ita finxisse, vt testudinem calcaret, tacite significans, vxoribus domi manendum esse, silendumque. Idem narrat, Ægyptijs hunc fuisse morem, vt nuptæ sandalijs non vterentur, ne videlicet domo vmquam prodirent. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flamini. dehortatus Achaicos ne sibi vindicarent insulam Zacynthiorũ, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνωσιν. id est, Periculum ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si lõgius à Peloponeso proferrẽt caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6. vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulę cẽserem Achæis esse auctor essem S. P. Q. R. vt eam vos habere sineret: ceterum sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse, vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere: haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndique maris quod intra Peloponesum est, termino, ea & iũcta tueri facile: si semel auidita te plura amplectendi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint & exposita ad omnes ictus esse.

Asini caput ne laues nitro.

Ονου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id est. Asini caput ne laues nitro. Ne multum sumptus operæ ve impendas in rem vilem, ac sordidam. Finitimum illi: τὴν χύτραν ποικίλλειν, id est, Ollam variegare.

Asini mandibula.

Ονου γνάθος, id est, Asini mandibula. Conuenit in edaces alioqui stolidos, & ignauos. Cuiusmodi pingit Horatius:

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Hesychius citat ex Eupolide, dictumque in homines edaces. Addit & loci nomen esse:

In occipitio oculos gerit.

Οπισθεν κεφαλῆς, ὄμματα ἔχει, i. In occipitio oculos habet. De versutis & circumspectis, quosque neutiquam procliue sit fallere. Quod genus hominum Persius Ionos appellat. Et Homerus à principe requirit, vt, oculatus sit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id est, A fronte & à tergo. Plautus in Aulularia. Quæ in occipitio quoque habet oculos.

Lutum nisi tundatur, non fit vrceus.

Ο πηλὸς ἢν μὴ δ' ἱαρῇ κέραμος οὐ γίνεται, id est, Lutum ni tundatur, non fit testa. Citra laborem nullus euadit in virum absolutum. Et hoc, ni fallimur, Apostolius hausit à vulgi fece: homo non perinde ingenio elegans atque palato: quemadmodum accepimus ab his, qui eum domestica consuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi.

Ορκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατᾶν,

τῶν, id est, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi posse, quàm iureiurando, quod nemo tam improbus esse credatur, qui id velit violare. Lysandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma, auctore Plutarcho.

Aues quaris.

Ορνιζητεῖς, id est, Aues quæris. Rem vagam, & captu difficilem sequeris. Persius, An passim sequeris coruos, testaq; lutoq;?
Item Aristoteles. τὰ πετόμενα διώκειν. id est, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone: τί δὲ πετόμενον τινὰ διώκεις, id est, Quid autem volantem quempiam insectaris?

Mons cum monte non miscetur.

Ορος ὄρει οὐ μίγνυται, idest, Mons cum monte non miscetur. Non conuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiam si Plin. tradit, duos montes concurrisse, crepitu maxime assultantes recedétesq; magna hominum turba spectante, idq; luce.

Qui canem alit externum.

Ος κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνος μένει, i. Qui canem alit peregrinum, huic præter funiculum nihil fit reliqui. Qui beneficiũ collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicta fune quo alligatur, pristinum dominum repetit.

Cum Nibas coccyssauerit.

Οτ' ἂν νίβας κοκκύσῃ, id est, Cum Nibas coccyssauerit. Simillimum illi: Ad Græcas Kalendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli numquam vocem edãt. Quémadmodũ & cicadæ mutæ sunt alicubi. Porro quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit, addito collo circulo è sarmentis, si qua fides Plinio, qui hoc retulit lib. 29. c. 4. Hesychius addit, Nibades dici capras cristatas, vt ab ijs exspectetur τὸ κοκκύζειν, quod est, gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni.

Πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ, id est, Igni non extinguitur ignis. Malum malo non tollitur: ita non sedatur iracundia, sed ferocitas sedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio vincitur. μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit.

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησεν, id est, Ne terra quidem profuit, id est, ne minimo quidem: perinde quasi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terræ quidem hospitio dignatus est: vt apud Maronem:
-Hospitio prohibemur arenæ?
Bella ciẽt, primaq; vetant cõsistere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obsonium.

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας, id est, Difficilis emptor haud bona emit obsonia.
Qui nimium vili studet emere, semper merces vitiosas emit. Nam haud conueniunt, paruo emere, & rem egregie bonam emere, Conueniet in hos, qui paullulo labore conãtur egregias assequi litteras, quæ non contingunt, nisi maximis ac diuturnis vigilijs. Ni fallimur, subnotauit hoc prouerbium Iulius Pollux libro, De rerum vocabulis sexto, cum negat vocem δυσώνης vsurpatam ab auctoribus: sed tantum reperiri in prouerbio.

Non potes Thetidem simul, & Galateam amare.

Οὐ δύνασαι Θέτιδός τε καὶ γαλατείας ἐρᾷν, id est, Non potes simul & Thetidem, & Galateam amare, id est, non potes idem diuersa sequi, velut litteras & pecuniã, voluptatem & gloriam, mundum, & CHRISTVM. Nam Galateæ fluuio male conuenit cũ marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam, ac Doridem. Suspicamur & hoc è vulgi fece haustum.

Lucrum malum, æquale dispendio.

CELEBRATVM Hesiodum dictum,
Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτῃσιν. id est,
Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.
Vtinam hanc sententiam cum mortales omnes, tum præcipue negotiatores, non scrinijs, sed pectori inscriberent suo, decernerentq; non esse lucrum, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quidquam vtile esse, quod non idem sit honestum. Verum his magis arridet illud Ennianum:
Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Sophocles Hesiodiam sententiam latius extulit:

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωμένους. id est,
Non vndecumque lucra gaude quærere,
Plerosq; siquidem turpibus de quæstibus
Auferre, damnum, non salutem videris.

Feruntur hi eãdem sententiam aliquot senarij prouerbiales:

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει, id est,
Dispendio vsque est fraude quæsitum lucrum. Et:
Τὰ δ᾽ αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται, i.
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Isthmijs Pindari: τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id est, Quod præter iustum est dulce, exitum habet amarissimum.

Thericlei amicus.

Θηρικλείου φίλος, id est, Thericlei amicus. Dictum in bibosos. Thericles primus excogitauit poculum, vt citatur auctor Eubulus. Dictum est autem inuentum inuentoris vocabulo. Siquidem Græci vitreum poculum θηρίκλειον vocant, auctore Suida. Fertur apud eundẽ & illud θηρικλέους τέκνον κύλιξ, id est, Thericlis filius calix. Huius dicti auctorem citat Athenæus Theopompum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὀργάνον appellat. Sed plura super hac re prodidit Athenæus libro 11. ostendens Thericlem Corinthium quempiam ætate Aristophanis Comici fuisse figulum, qui noua arte primus e terebintho tornatile poculũ finxerit, quod à fictilibus non potuerit dignosci. Cuius rei meminit Theophrastus in libris de plantis: poculum erat satis profundum, auriculis breuibus, vt ad ilia gestari posset, ad vteri effigiem imitatum, quẽadmodum refert idem Athenæus, & incertum vtrum poculo nomen sit inditum ab homine, an homini à poculo. Alij malunt Thericleum dictum: διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id est, quod ferarum pelles illi fuerint insculptæ. Pamphilus Alexandrinus mauult hinc dictum, quod Bacchus hoc poculo libans feras exturbare soleat. Sed nominis controuersiam relinquamus. Illud constat, eiusmodi poculi genus postea dictum Thericleum, insuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata, quę Callimachus χρυσόκλειστα dixit. Imo quidquid nouo artificio reperisset aliquis, Thericleum appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tãquam de re singulari ac preciosa.

Theagenis hecateum.

Θεαγένους ἑκάτειον, id est, Theagenis hecateum in superstitiosos ac ridicule meticulosos dictum est. Hic Theagenes legitur vsq; adeo fuisse superstitiosus, vt domi haberet Hecates simulacrum, nec vsquam pedem moueret, nisi illo consulto. Vnde & καπνὸς, id est, fumus est cognominatus, quod magnifice polliceretur, cũ esset pauper. Qua de re meminimus alibi.

Fiducia pecunias amisi.

IACTATVR & hodie, vereq; dicitur fiducia plerosq; mortalium falli. Videtur autẽ ex antiquorum relictum prouerbijs: quãdoquidem apud Theognidem legitur hic versiculus:

Πίστει χρήματ᾽ ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ᾽ ἐσάωσα. i.
Fiso res perij, diffiso salua remansit.

Proinde non pessime monet Epicharmus: νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. id est. sobrius esto, & memineris diffidere. Quamquam nulli fidere, inhumanum est: omnibus fidere, stultum. Hoc honestius, illud tutius. Propter quod, vt idem ait Theognis:

Παῦροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. id est,
Paucis e multis fidus adest animus.

Aliud stans, aliud sedens.

NVLLVS inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud Salustianum in Ciceronem: Aliud stans, aliud sedens loquitur. Quo licebit vti, cũm summam inconstantiam animi significamus, quasi tantillum momentum atq; interuallum commutet hominis sententiam. Homerus Iliados N. huiusmodi versiculo notat hominis inconstantis ingenium:

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει, id est,
Verum claudicat, inq; pedes vtrosq; vacillat.

Eandem sententiã sic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio: ὁ δὲ δίδακτ᾽ ἔχει ψεφηνὸς ἀνὴρ ἄλλοτ᾽ ἄλλα πνέων, οὔποτ᾽ ἀτρεκεῖ κατέβα

κατέβα ποδὶ, μυριᾶν δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται. id eſt, Qui vero tenet ea quæ didicit, obſcurus homo, alias aliter atque aliter affectus, nunquam certo ingreſſus eſt pede, ſed innumerabilium virtutum imperfecto intellectu guſtũ capit. Pręfert autem Pindarus naturam inſtitutioni: quod qui natura bonus ſemper ſui ſimilis eſt: qui vero nititur eruditione, cum multa tentet, nec firmus, nec abſolutus eſt vlla in re.

Lingua amicus.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, id eſt, Lingua amicus, qui verbis oſtendit, non re præſtat beneficium. Aut qui non amat ex animo, ſed beneuolentiam oratione pręſe fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odyſſeæ Σ.

Οἵτ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id eſt,
Qui recte dicunt, à tergo praua volutant.

Theognis in ſententijs:

Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδ' ὅτιοῦν. id eſt,
Sic facito, vt lingua cunctis videaris amicus,
At factis cuiquam te caue miſcueris.

Contra Sophocles in Antigone:

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. id eſt,
Non diligo hanc verbotenus quæ diligat.

At idem Theognis paullo poſt, damnat huiuſmodi genus amicorum:

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ, id eſt,
Nec me diligito verbis, cũ mens alibi ſit.

Rurſum alibi:

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. i.
Ne lingua mihi quis ſit amicus, ſed mage facto.

Simillimum eſt huic, quod alibi refert idem, μέχρι προσηγορίας, id eſt, vſque ad ſalutationem.

Πρᾶγμα μὲν ἔσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
Καὶ σχεδὸν οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. i.
Res perdifficilis quidem amicus, ſunt quia multi
Atque adeo cuncti pæne, ſalute tenus.

Saturni podex.

Κρόνου πυγή, i. Saturni culus: de carnibus vetulis, iamq; mancis & ſenſu vacantibus. Quidquid enim putre iam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamen explicat. Suidas & Heſychius admonẽt, ita dictam carnem ob vetuſtatem ſtupidam, ac ſenſus expertem, à Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animum trãslatum nonnihil habebit gratiæ.

Qui vitat molam, vitat farinam.

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει, id eſt,
Qui fugit molam, fugit farinam. Aut:
Deuitat quicumque molam, fugit ille farinam.

Nam omiſſo articulo, videtur hemiſtichium carminis heroici. Qui refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui malorum ſtridoribus offenduntur, cum ſine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non poſſunt, cũ optẽt liberos. Dicunt & hodie vulgo, qui quærit oua, gallinarum cacaliſmum, vt vulgo vocant, Latini glocire dicunt, ferat oportet. Finitimum illi: οὔτε μέλι οὔτε μέλιτται, id eſt, Neque mel, neque apes.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Admonet iniquum non admittendum. Geometriam enim æquabilitatem accipiũt, vt apud Ariſtidem in Themiſtocle: ὅπου γε δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος, καὶ γεωμετρίας, id eſt, Vbi opus eſt, & æquabilitate, & geometria. Idem in Pericle: εἰ δὲ ἡ γεωμετρία καλὸν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης. id eſt, Si honeſta eſt geometria, & quæ cum illa coniuncta eſt æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticem, ceu popularem, ac turbulentam eiecit è Lacedęmone: geometriam induxit, tamquam modeſtæ oligarchiæ, & legitimo regno conuenientem, teſte Plutarcho. Sed mea quidem ſententia, magis valebit perinde prouerbium, quaſi dicas: ἀνίπτοις ποσὶν, id eſt, Illotis pedibus, hoc eſt, temere & imparatis. Nam hæc erant apud veteres prima philoſophiæ rudimenta, muſica, & Geometria. Quibus diſciplinis ſi qui eſſent initiati, non admittebãtur in ſcholam Platonis, cuius hãc ferũt fuiſſe inſcriptionem: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Loquitur ad hunc modum & Taurus philoſophus apud Gellium: Nunc autem iſtis, qui repente pedibus illotis ad philoſophos diuertunt, non

eſt hoc

est hoc satis, quod sunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμυσοι, ἀγεωμέτρητοι, id est, Speculatiuæ, Musicæ, Geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob inuentum vnum problema, sacrificasse dijs. Id erat huiusmodi: Datis duabus figuris adijcere tertiam ab his diuersam, quæ alteri sit æqualis, alteri similis. Tum Philo qui geometriam ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν appellarit omnium disciplinarum, quod hæc rerum intelligibilium imagines, veriq; vestigia, tanquam in politissimo speculo demõstret, mentemq; purgatam paullatim abducat à sensu. Plato quoque dixisse creditur, deum ipsum γεωμετρεῖν, siue quod geometrica speculatio animum à rebus corporis abducat ad ea, quæ semper eodem sunt modo. Deus autem ab omni materia purissimus est. Siue quod in Timæo principia mundi diuisit in tria, Deum, materiam, & ideam. Materia quiddam est omnium, quæ sufternsitur, maxime confusum & incompositum. Idea exemplarium pulcherrimum, Deus caussarum optima. Cum igitur ita condiderit mundum, ac semper ita seruet, vt materiæ sit æqualis, ideæ similis, videtur explicare Pythagoricum illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque, & alia id genus multa, Plutarchus Symposiacæ decadis octauæ problemate secundo. Plato videtur æmulatus solemnem morem tale quidpiã inscribendi foribus. Spado quidam effeminatus, cum ostio domus inscripsisset: οὐδὲν κακὸν εἰσίτω, Diogenes, At herus, inquit, domus, qua tandem ingreditur? Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus, ἄθρει δὴ, inquit, περισκοπῶν, μήτις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. id est, Obserua iam circunspiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus est Pythagoram, qui sic præfatur:

Ἀείσω συνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. i.
Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Cuius alibi meminimus.

Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.

Ὄφις ἢν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, i. Serpens nisi serpentem edat, non futurus est draco. Potentes aliorum damnis crescunt, & optimatum fortunæ non in tantum augerentur, nisi essent quos exsugerent. Quemadmodum inter pisces & beluas, maiores viuunt laniatu minorũ. Quãquam nobis quidem & hoc dictum fecem vulgi videtur olere.

Certamen non accipit excusationes.

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις, id est, Certamen non admittit excusationes. Plato libro de legibus sexto. ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν. id est, Verum aiunt certamen non admittere caussationes. Et: ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει. id est, Certamen non exspectat occasionem. Cum agitur periculo, non conuenit tergiuersari. Aut si maius, In præsentaneo periculo non oportet occasionem exspectare quemadmodũ alijs in rebus. Veluti si quis in morbo capitali medicum opperiatur insignem, aut procul arcessendum. Huc pertinet quod legimus apud Quinctum Curtium libro septimo. Sed necessitas ante rationem est, maxime in libello, quod raro permittit tẽpora lege.

Phallus Deo.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, id est, Phallus Deo. Dici solitum, vbi parum quidem honesta, sed tamen apta tribuuntur, quasi dicas: ἐνουρεῖν εἰς ἀμίδα, id est, In matellam immeiere. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, ostendit hanc fuisse priscorum in ludis solemnibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id est, fabæ genus: post aliquis hircum trahebat: deinde nucum sportulam gestabat alius: postremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obsceni membri virilis. Cur autem in mysterijs fuerit receptum, caussam reddit Plutarchus in libro De Iside & Osiride. Columella in carmine ipsum Priapum Ithyphallum vocat:

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pompeius ostẽdit, Ithyphallum dici membrum viri pudendum. Vnde & hodie Itali si quem contemnunt hoc nomine notant. Nõnulla de Phallis Herodotus lib. 2. Dictum est alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio: Erebinthius Bacchus.

Obturbas frustra velut vnda.

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως, id est,
Turbas me vt vnda inaniter.

Id est,

Id est, In casſũ mihi moleſtus es. Fragmẽtum carminis eſt ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem aſſidue verberãte. Quo pertinet illud Maronis:

Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes.

Optimum obſonium labor ſenectuti.

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, id eſt, Optimũ obſonium ſenectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo ſeni ſuppetat commodius viuendi facultas. Diogenes rogatus, quid eſſe miſerrimum cenſeret, reſpondit ſenectutem inopem. Adagium autem videtur mutilum. Nos opinamur, πόνει, id eſt, labora legendum, vt intelligas, ſenectutis imbecillitatem exquiſitioribus cibis eſſe fulciendam, qui quo ſuppetant ſeni, paranda res eſt in iuuenta.

Omne æs alienum cape, & mulcta allium.

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, id eſt, Vniuerſum æs alienum cæpe, & mulcta allium. Subaudiendum εἴη. Cum quis obſtrictus multo ære alieno, optat vt paruo dependere poſſit quidquid debet. Nonnihil veremur ne & hoc Apoſtolius hauſerit, nõ ex auctoribus priſcis, ſed è ſuis combibonibus.

Oportet omnibus corydalis.

Πάσῃσι κορυδάλλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, i. Omnibus galeritis oportet criſtam ineſſe. Citatur ex Simonide, & vſurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc ſenſum: nullum eſſe mortalis ingenium, cui non ſit aliquod vitium admixtum, ceu perinde ſecũdum hominis naturam ſit non carere vitio, vt galeritę naturale eſt habere criſtam. Plutarchi verba ſubſcribamus: ἐπεὶ δὲ χρὴ ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσι κορυδαλλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατείᾳ συκοφάντην, id eſt, Quoniam autẽ oportet, vt videtur, non ſolum omnibus galeritis criſtam ineſſe, quemadmodum dixit Simonides, verum etiam omni democritiæ ſycophantam. Meminit Corydi Ariſtophanes in Auibus, affingens ex Æſopo lepidam fabulam. Aut enim hanc auem fuiſſe omnium antiquiſſima, videlicet ante natam quam eſſet terra, cumq; pater illius morbo periſſet, nec eſſet ſepulchro locus, in capite ſepeliſſe patrẽ, vnde & criſta tumuli loco eſt. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidam turbinato capite deformato, fuiſſe nomen Corydo. Cõgruit huic dictum Crateris, quod refertur apud Laertium, vix eſſe quemquam, qui prorſus omni vitio careat, ſed omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre.

Toto deuorato boue, in cauda defecit.

Πάντα ἐκπιὼν τὸν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμεν, id eſt, Toto deuorato boue, in cauda defecit, hoc eſt, reliquo negotio peracto, in extremo fine delaſſatus eſt. Videtur eſſe ſenarius, ſed deprauatus. Sapit tamen vulgi fecem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει, id eſt, Ad flumen puteum fodit. De ſtultam & inanem ſumente operam. Finitimum illi, In ſyluã importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Eriſichthonis.

Μεταβλητότερος μήτρας τῆς ἐρισίχθονος, i. Mutabilior Metra Eriſichthonis. In eum congruit, qui ſecum non conſtat, ſed ſubinde aliam atq; aliam perſonam ſumit. Extat in priſcorum fabulis Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari ſolere. Res autem ſic habet: Eriſichthon quidã Theſſalus aſſumptis facultatibus, ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præſtanti forma, nomine Metra. Quam vbi proſtituiſſet, adoleſcentes qui commeabãt ad illam, varia munera deferebãt, alius equos, alius boues, aut verueces. Nam id temporis non dum auri, argenti, gemmarumve erat vſus. Porro Theſſali per iocum dicebant, Metram Eriſichthonis verti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atque hinc prouerbium. Fabulam Eriſichthonis tractat Ouidius libro Metamorphoſeon octauo.

Catella Melitæa.

Μελιταῖον κυνίδιον, i. Melitęa catella. Quadrat in eum, qui habetur in delicijs, ac lautius in otio alitur ad voluptatem, non ad vſum. Triplex enim canum genus. Quidã habentur ad vſum venandi, quos appellant ἰχνευτάς. quaſi dicas veſtigatores. Quidam ædium cuſtodiæ præficiuntur, qui dicũtur, οἰκουροί, id eſt, cuſtodes domus. Quidam animi

mi caussa nutriuntur, & allusum dumtaxat muliercularum, hos μελιτήρυς, siue μελιταίυς appellant. De quibus est illud Platonis: τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποίνας, id est, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracusijs, profectura duo mandat famulæ, vt infantem vagientem placaret, & catellum reuocaret intro. Lucianus salsissime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem sedenti vehiculo domina catellam committit, obtestans illum per ea quæ sunt in vita dulcissima, vt diligenter curet. Est in familijs diuitum huiusmodi ministrorum genus, quos illi non ad ministerium, sed animi caussa domi habent.

Ne cinerem vitans, in prunas incidas.

Μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id est, Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas.

Ne sic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longe maius incurras. Videtur heroicus deprauatus, constabit, si pro πέσῃς legas καταπίπτῃς.

Syrus cum non sis, ne syrissa.

Μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε, id est, Cum non sis Syrus, ne syrissa. Ne sumas personam parum decoram, ne velis alius videri, quàm sis. Aut cum sis natus ingenuus, ne moribus agas seruum & barbarum. Nam Syri male audiebant ob morum molliciem, Est autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod significat, & syrissare, & fistula canere.

Ne moue festucam.

Μὴ κάρφος κίνει, id est, Ne moue festucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis strepitus impatiens est. Quosdam videas vsque adeo morosos, vt quidquid agas offendantur, etiam si stipulam dumtaxat moueas.

Cum paruula est, bona videtur spina.

Μικρόθεν ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, id est, Cũ paruula est spina, bona videtur. Pueritia semper amabilis. Quemadmodum spina quoque innoxia est, atque adeo vesca etiam, donec ætate durescat. Sentit de asparagis. Sic est rerum humanarum conditio, vt omnia suapte spõte degenerẽt in peius. Citatur ex Diphilo:

Πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. id est,
Est canus artifex, ò Iuppiter, dies:
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moschus canens Bœoticum.

Μόσχος ᾄδων βοιώτειον, id est, Moschus canens Bœoticum. Moscus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra respirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem vocat cantionis genus, veluti Phrygiũ aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, sed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat.

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν, id est, Filum contentionis tũ erat. Dici solitum in pertinaces, cum vterq; peruicax, neuterq; concedit alteri. Est aliquoties in epistolis Hieronymianis, funiculum contentiosum ducere: nec apud alium legisse meminimus, præterquã apud Tertullianum in principio libri Aduersus Iudęos. Apparet natum à ludo, quo duobus hinc atq; hinc funem tenentibus, vterq; conatur alterum ad se trahere. Hinc & illud ductum arbitramur, quod alibi retulimus: Ne rumpamus, dum nimium tendimus funiculum.

Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem.

Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον, id est, Neque cæcum ducem, neq; amentem consultorem. Subaudiendum adhibeas. Disce, sed à doctis. Consilium pete, sed à consultis. Contra Horatius:

Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, id est, Mus non potens subire antrum, gestabat cucurbitam. In eum congruit, qui cum ipse sibi consulere non possit, alijs conatur opitulari. Aut qui conatur maiora viribus suis. Videtur ab apologo natum, sed anili, ni fallimur.

Non parans amicos, ne obliuiscere veterum.

Νέυς φίλυς ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνυ, i. Nouos parans amicos, optime, veterum ne obliuiscere. Torqueri potest & ad mutua

ad mutua studia, ad quæ conuenit nonnunquam respicere, etiam posteaquam diuersæ te addixeris disciplinæ. Veluti si moneas, qui se ad iuris studium contulerit, vt obiter recurrat ad bonas litteras. Vsurpatur ab Hermolao Barbaro in epistola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens somniat.

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, id est, Somniat etiam dormiens, hodie quoque vulgo dicitur, quoties significat aliquem toto pectore rei cuipiam addictum, deditumque. Siquidem ijs euenire solet, vt quæ interdiu voluerint animo, noctu somnient. Aristophanes in Nebulis:

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. i.
Et dormiens equestre studium somniat.

De iuuene dictum est, qui studio alendorum equorum rem patriam omnem absumpserat. Item paullo superius: ὀνειροπολεῖθ' ἵππους, id est, Equósque somniat. Dicet aliquis, quid miri si quis dormiens somniet? Sed ὀνειροπολεῖν non tam est somniare, quam somnia interpretari, & hinc spem concipere aut facere. Porro curam illam iuuenis somnium vult videri poeta. Ita bis somniat eadem & vigilans & dormiens, Plautus contra: Vigilans somniat, dixit. Terentius: Num ille somniat ea, quæ vigilans voluit? Et apud Horatium Europa sic loquitur:

-Vigilans ne ploro
Turpe commissum, an vitijs carentem
Ludit imago Vana?

Chordæ vice.

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, id est, Tanquam chordæ loco. Conueniet, vbi quod alicubi diminutum videbatur, suppletum aliunde significabimus. Plutarchus in Symposiacis prouerbij vice videtur vsurpasse: καὶ ταῦτα μὲν, inquiens, ὡς ἀντὶ χορδῆς κείσθω, τοῖς ὑπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις. id est, Atque hæc quidem chordæ vice addita sint ijs, quæ abs te sunt erudite disserta. Sumptum est à Locrensi fabula, quam exposuimus in prouerbio: ἀκάνθιος τέττιξ, id est, Acanthia cicada.

In caput præcipitari.

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, id est, In caput impelli, hoc est præcipitem dari, dicebant eum, qui per summam contumeliam expelleretur, vel potius qui funditus perderetur. Est in Luciani libello De mercede seruientibus. Vsurpauit non absimili figura Terentius: Auctores erant, vt illam præcipitem darem, id est, vt exturbarem ædibus. Plutarchus in Stoicorum contrarietatibus: ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν εἰς Παντικάπαιον ὠθεῖ, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν. id est, Chrysippus sapientē senoris gratia præcipitem dat in Panticapæum, & Scytharum solitudinem. Panticapæum vrbs Scythiæ ad Bosphorum, auctore Stephano, arbitramur idem esse, quod ait Seneca libro de Beneficijs 6. Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Notauit nonnihil adagij formam Phœnix Colophonius apud Athenæum libro duodecimo de Nino rege Assyriorum agens, qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius sic habent:

Ἀλλ' ἦν ἄριστος ἐσθίειν τε, καὶ πίνειν
Κέρναν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὦθει. i.
Sed erat edendo, poculumque miscendo
Præstans, reliqua autem cuncta abegit in saxa.
Id est, prorsus contempsit.

Ἄσπονδος πόλεμος.

M. TVLLIVS Epistolarum ad Atticum lib. nono, Huius igitur belli ego particeps & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas ostendit, ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos, qui in cōcordiam redigi non possunt. Sonat ferme, quasi dicas inconfœderabiles, vt docendi caussa sic loquamur. Conueniet in simultatem ac dissidium amarulentum. Vsus est eo prouerbio diuus Chrysostomus Homilia in Matthæum quadragesimaseptima. Item diuus Basilius in epist. quadā ad Athanasium: κἂν τὴν αἰτίαν ἐρωτῶσι τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, ψαλμοὺς λέγουσι καὶ τρόπον μελῳδίας, τοὺς παρ' ἡμῖν κεκρατηκυίας, i. Quod si rogentur quæ caussa sit huius nec indicti, & sine sacris suscepti belli, narrant cantica quædam esse & speciem melodiæ, quæ apud nos obtinuit Æschines in oratione: περὶ παραπρεσβείας, ἐξ ὧν οὐκ εἰρήνη φύοιτ' ἂν ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἀκήρυκτος. id est, Ex quibus non pax fieret è bello, sed ex pace bellum non indictum, hoc est, vehemens & atrox. Idem in eadem:

dem:

dem: εἰ δὲ ἔσονται τῶν πολέμων αἱ μὲν αἰτίαι τῶν πρέσβεων, αἱ δὲ δωρεαὶ τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε. id est, Quod si bellorum caussæ quidem erunt oratorum, dona vero ducum, efficietis vt bella & sacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui sacrificat, ipsa mora fit lenior: & hoc consilio probabile est huiusmodi moras repertas, velut in iure citationem tripli cem, litis contestationem, in matrimonio libellum repudij, & solemnia verba, Tua tibi habe: quo dum hæc aguntur, residat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus.

Ἐξ Ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος. id est, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici solitum de ijs, qui maioribus illustribus & antiqua nobilitate sunt oriundi, videlicet à Buto quopiam, qui sacerdotes Athenis instituit. Et ab huius posteris postea summi magistratus creabantur. Venustius erit, si per Ironiam sumatur in hominem obscurum, aut nobilitatis, & imaginum ostentatorem.

Ergini cani.

Ἐργίνου πολιαί, id est, Ergini canicies. De canicie præpropera, id est, quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Cum autem Hypsipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis proposuisset, Erginus adolescens præter ætatis rationē iam canus, accessit inter reliquos decertaturus. Irrisus est autem à mulieribus Lemniacis, ob intempestiuam capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc insignior, quod superatis omnibus athlethis pulcherrimam victoriam reportarit. Festiuius autem fiet, si per ironiam dicetur in senes iam canos, qui tamē iuuenes etiam dū haberi velint, caussantes eam caniciem nō ex annis, sed e curis, aut aliunde præmaturam accidisse. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio, moribusq; senem agunt. Et quibus rerum prudentia velox, Ante pilos venit, vt inquit, Persius. Nulla vero res citius accelerat senium quam animi curę, amor, odium, inuidentia, metus ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita:

Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. id est,

Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.

Scholiastes adducit consimilem versum ex Odysseæ T.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,

Rebus in aduersis venit accelerata senectus.

Pindarus item in Olympijs:

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. id est,

Nascuntur & in iuuenibus viris cani, frequenter & præter ętatis conueniens tēpus. Desiderantibus omne tempus longum est.

-Sic piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Et hodie prędicāt nautę in pręsenti naufragij periculo de repēte oboriri caniciem.

Ἐσκιμαλίχθαι.

Ἐσκιμαλίχθαι σὲ χρή. Hoc gestu contumeliam, despectumq; supremum significabant. Est enim Gręcis: ἐσκιμαλίσαι, mediū digitum ostendere, contractis ceteris, ignominię caussa, aut strepitu digitorum significare contemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus:

Manderet laqueum, mediumq; ostenderet vnguem.

Suidas citat ex Aristophane senarium hunc. Extat autem ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ δὲ δρεπανουργὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,
Καὶ τὸν δορυξὸν οἷον ἐσκιμάλισεν, id est,
At non vides, vt gestiat falcis faber,
Medioq; monstret vngue lancearium?

Quid autem proprie significet ἐσκιμαλίζειν, qui scire cupiet, e Suida discat. Elegantius magisq; prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiam, quod plane contēmnitur, detorquebitur.

Extrema extremorum mala.

Ἔσχατα ἐσχάτων κακὰ διαπέπρακται, i. Extrema extremorum mala acciderunt. In ipso schemate sita est prouerbij ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formam pertinere videtur, quod apud Athenęum lib. 15. scripsit Hipponax, κακῶν κακά, id est, Malorum mala pro summis malis. Item quod quidam Atticam, ἑλλάδος ἑλλάδα, id est, Gręcię Gręciam dixit, quasi dicas Græciæ florem. Quod genus sunt

sunt & illa: ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Et δεινότερα δεινῶν. Et κύντερα κυνῶν. Hunc sermonis typum Græci videntur ab Hebræis mutuo sumpsisse, qui vehementiã & ἐπίτασιν eiusdem dictionis congeminatione significant.

Cucurrit quispiam ut pluuiæ madesceret, & in foueam præfocatus.

Ἐπέτρεχέ τις μὴ βρεχθείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, id est, Cucurrit quispiam, ne conspergeretur aqua, & in foueam præfocatus est. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximũ incurrit. Videtur à vulgo sumptum ab Apostolio, cuiusmodi multa scientes prætermisimus.

Heterognathus es.

Ἑτερόγναθος εἶ, id est, Heterognathus es. In edacem dici consueuit, quod ob voracitatem alternatim, vtraq; mandibula cibũ commanderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quod nunc in hanc, nunc in illam mandibulam cibum transferat. Hesychius tamen interpretatur de duris ac male morigeris, translatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός, id est,
Vrbanus æqui nil, boniue cogitat.

Admonet rusticam vitam innocentiorẽ rem esse, vt quę sola cum solis habeat commercia terris. Contra qui degunt in vrbibus, propter contagia negotiorum & hominum astutiores euadere, vnde & astuti, παρὰ τὸ ἄστυ dicti putantur. Potest & huc adcomodari parœmia, quod eximiæ morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ fere comes esse solet astutia. Contra qui moribus sunt subagrestibus, ijs plerumq; est fides certior, animusq; syncerior. Versus est Senarius, sed deprauatus. Et Terentianus Demea ait: In astu aliud ex alio venire malum.

Patroclo sordidior.

Πατροκλέους φειδωλότερος, id est, Patroclo parcior. In diuitem quidem, sed oppido quam sordidum ac parcum. Hic enim Patroclus posteaquã ad summas opes euectus est, aut vt alij dicunt, ex quo natus est, numquã est vsus balneo, parsimoniæ caussa. Taxatur ab Aristophane in Pluto:

Ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι. id est,
Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim squalidum dixerat, & situs plenum. Prouerbij meminit etiam Eudemus.

Omnis herus seruo monosyllabus.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, i. Omnis herus seruo monosyllabum. Heris & potẽtibus breuissimo tantum verbulo est opus, vt vel adnuant, vel renuant ναὶ, οὐ. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione volũtas. Seruis autem & impotẽtioribus, multis opus est, verbis vt exorent, aut persuadeant. Effertur integre ad hunc modum: πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν. id est, Omnis dominus seruo monosyllabum. At supplicare longum. Adnotatũ est à doctis, monosyllaba heris, & dissyllaba nomina conuenire seruis: cuiusmodi sunt μῦς, quo nomine fuit seruus Epicuro. Ceterum Athenæus lib. 5. citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticos appellat μονοσυλλάβους, Γωνιοβόμβυκας, μονοσύλλαβοι. Quod in angulis latitent bombicũ more, quodq; de minutijs vocularum tractent. De Lysimacho dixit Demosthenes, ni fallimur, regnum ipsius nihil differre à scena comica, quod impẽdio delectaretur ridicule dictis, eoq; ab hoc omnes discedere dissyllabos, hoc est, histriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus libro 14. Rursus nomina magnatum faciunt polysyllaba, qualia sunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonosor, & apud Plautum Polypyrgopolinices, & Megalodorus.

Penicissare.

Πηνικίζειν καὶ δοκεῖς, perinde valet quasi dicas, fucum facere, quod idem dicitur φενακίζειν. Nam πηνίκη, Græcis comam non genuinam, sed apposititiam significat, quã quidam galericum vocant. Hinc πηνικίσματα τέχναι, doli.

Cicadis pleni.

Τεττίγων ἀνάμεσοι, i. Cicadis operti. In gloriosos ac stultos olim dicebatur, aut obsoletis, ac iã desitis vtentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti sunt, hoc indicio significãtes, αὐτόχθονας esse sese, id est, indigenas, quẽadmodum

& cicadæ

& cicadæ non aliunde commigrant, sicut pleraq; alia, sed inibi nascuntur vbi viuũt. Aristophanes in Nebulis:

Ἀρχαῖά γε καὶ διὶ πολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα
Καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων, id est,
Prisca hæc sane atq; obsita canis, necnon repleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphonijs.

Cecides peruetustus quispiã fuit dithyramborum scriptor. Buphonia item, festum priscum & iam olim ob vetustatem desitum. Quæ sane omnia prouerbiali schemate sunt dicta.

Quid de pusillis magna procemia?

Τί μικρῶν περὶ μεγάλα φροιμιάζῃ, i. Quid de minutis rebus magna texis procemia? Vbi quis in re nõ magni momenti, verbosa vtitur prælocutione. Nã Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus uterentur, rem modo exponerẽt, ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id est, Absque procemijs & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod allusit etiam Terentius· Etiam procemium inceptat. Et Horatius:

-Quorsum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc alludens Ælius Spartianus in Ælio Vero: Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse, quàm fabula, de ipso iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filiũ refert, qui cum alter quispiã vteretur oratione plus satis ꝑlixa: Τί, inquit, μοὶ μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ἐπὶ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ λόγος, ᾧ χρῆσθαι. id est, Quid mihi de paruis magna facis procemia? Nam quanta res fuerit, tanta sit & oratio, qua vteris.

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi.

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, id est,
Tum canẽt cygni, cum tacuerint graculi.

Hoc est, tum loquentur eruditi, cũ garrulis non erit loquendi locus. Aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistolis: παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἢ σοι παροιμίαν ἐρῶ μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium, vt verissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Virgilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Meuius, qui, viuis illis obstrepebant, & tantò loquaciores, quãto indoctiores.

Malis ter mala.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis ter mala, hoc est, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagines aues cũ primum è Lydia in Ægyptum essent deportatæ, atque in syluas dimissæ, coturnicis vocem edidisse, deinde euenit, vt desiccato Nili fluminis alueo, pestilentia regionem Ægyptiorum infestaret, magnamq; hominum vim absumeret. Inter hæc Attagines vocem edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili dicentes hæc verba: τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis ter mala. Atq; huius quidem fabulæ auctorem citat Athenæus lib. 9. Socratem in opere De finibus, sic efferens adagium: τρὶς τοῖς κακούργοις κακά. Circũfertur inter Græcas sententias & hic versus:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. id est,
Viro bono bona largiuntur cælites.

Referuntur & hi senarij ex poeta quopiã, in commentarijs De audiendis poetis:

Εἰ μαρμέτον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς. id est,
Consilia si quis destinarit improba,
Huic necesse est, præmium ferre improbum.

Canis peccatum sus dependit.

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀπέτισεν, id est, Canis malum sus dependit. Quoties pro ijs, quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quo nam euentu natum sit, non liquet, nec ad modũ refert. Sapit enim vulgus.

Interfecta musica.

Ἐκκέκοπτ' ἡ μουσική, i. Interrupta est musica. Veteres in conuiuijs eruditis confabulationibus vti consueuerunt. Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleste ferẽtes interrumpi sermones suos, dicebant: ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ uox in prouerbium traducta est, quoties aliquis interueniens sermonem institutum

tutum interpellaret. Simile quiddam legitur apud Platonẽ, licet in præsentia locus non occurrat.

Chamæleonte mutabilior.

Χαμαιλέοντος ἀμεταβολώτερος, i. Chamæleonte mutabilior. Chamæleon cõmemoratur inter animantia, quę colorem mutãt. Huius figuram diligenter describit Aristoteles lib. De naturis animantium 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit: τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ, ἐμφυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται: ἔχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόῤῥω τῆς τὸν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ τὰ παρδάλια, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ᾽ ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος, ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστὶ καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. id est, Mutatur autem illi color, cum inflatur. Fitq; is nunc niger, non absimilis Crocodilorum, nunc pallidus, cuiusmodi lacertarum, nunc rursum nigris variegatus maculis, qualis est pardorum. Accidit autem huiusmodi mutatio coloris per omne corpus siquidem & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeũt colorem. Motus huius animantis admodum segnis, qualis est ferme testudinum. Pallescit moriens. Exanimato color idem durat. Hactenus Aristoteles: His ferme consentanea tradidit Plin. lib. 8. cap. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quemcumq; proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem versipellem, siue incõstantem, ac pro tempore sese vertentẽ in omnẽ habitum. Plato in Ione: ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω. id est, Sed prorsus Protei in morem temet in omnem vertis speciem, dum sursum ac deorsum volueris. Aristoteles Moralium Nicomachiorũ primo Chamæleontis vocem vsurpat ad exprimendum inconstantiæ vitium.

Suus cuiq; crepitus bene olet.

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδέσμα, μάλα γλυκίον ἡγεῖται, i. Vnusquisq; suum ipsius crepitum malo suauiorem existimat. Hoc est, nemo est cui sua mala non videantur vel optima. Aristoteles Moralium Nicomachiorum 9. τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τὸν ἴσον τιμῶσιν, οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. id est, Pleraque enim nõ eodem pretio æstimantur ab his, qui habent, & ab his, qui cupiunt accipere. Nam sua cuiq; & quæ dat, videntur esse multi pretij. Hic locus magis congruebat prouerbio, suum cuiq; pulchrum, sed ea pagina iam exierat manus nostras. Prouerbium de crepitu suspicamur ab Apostolio è vulgi fece haustum. Nondum enim quẽquã reperimus, cui suus crepitus bene oleret. Illud verum est, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu, quàm à suis.

E' poculo perforato bibere.

Ἐν τετρημμένης κύλικος πιεῖν, id est, E' perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles sunt, parumq; feliciter continent arcana sibi credita. Sapit & hoc vulgus.

In pulicis morsu deum inuocat.

Ἐν ψύλλας δήξει θεὸν ἐπικαλεῖται, id est, In pulicis morsu deum inuocat, in eos dictũ, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab Apologo, qui fertur inter Æsopicos: Quidam offensus dolore pulicis pedẽ mordentis subsedit, & Herculem ἀλεξίκακον, implorauit. Mox desiliente pulice, male precatus est Herculi, qui cum in tantillo periculo vocatus non tulisset opem, non videri verisimile, cum in grauioribus affuturum. Simile est quod refert Aristoteles Moralium Nicomachiornm 7. de vehementer timidis, οἷος δεδιέναι πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς. Veluti qui metuit omnia, si vel mus obstrepat. Hanc timiditatem appellat θηριώδη, hoc est ferina.

Κίβδηλος. id est, adulterinus.

QVOD simplex nõ est, neq; syncerum, id vulgato verbo Græci κίβδηλον vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ se ferant, aliud tegant. παρὰ τὸ κάθειν τὸ δῆλον. vel quod Athenienses ob summũ in Chios odium, si cui male vellent, huius nomen nomismati solent insculpere, addita littera, ijsq; in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς χίους βδελλάπτειν. id est, Sed proprie nummum subæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν insynceritatem seu corruptelam, velut Aristophanes:

Πολλὴν δ᾽ ἀφεῖλε τοῦ βίου κιβδηλίαν. id est,
Corruptionem vitæ ademit plurimam,

Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellant, quod aliquid morbi, vitij ve subesse videatur. Quémadmodum in nummis quoque color nonnumquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiam insynceram, & fictam, aut in hominem blando vultu, sed animo virulento. Veluti Pisides citante Suida:

Πραγμάτων πάντως δύο
Κίβδηλος ἐστὶν ἐργάτης εἷς, ὢν λόγῳ. id est,
Rerum duarum prorsus vnus auctor est.
Vulgo vt loquuntur, quisquis insyncerus est.

Aut in orationem insynceram, vt Plato libro De legibus 5. Τὰς δὲ αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. id est, Rursum honores oportet considerare, qui nam ex his veri sint, qui adulterini. Rursum eodem in libro: ὅπως μήτε αὐτοῖς κίβδηλος ποτὲ φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθεὶς ἀεί, id est, Vt neque ipse adulterinus aliquando cuiquam appareat, sed simplex & verax semper. Hoc igitur à nummis traductum, si ad diuersas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio: πονηροῦ κόμματος.

Nemo malus hoc sciet.

Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, i. Nullus malus hoc sciet, quoties rem egregiam & cognitu dignã significamus. Plato De legibus lib. 5. ὅσον γὰρ δή τοι νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὃ ἐντυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσιν, τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβὸν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεται ποτὲ κακὸς ὤν, ἀλλ᾽ ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἔθεσι γενόμενος. id est, Quantum enim bonum sit, quod nunc præcipitur, omnibus rebus publicis, si modo paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vmquam iners & malus cognoscet, quemadmodum veteri prouerbio dicitur, verum & peritus, & moribus æquis præditus. Huic confine est, quod idem posuit in Lachete: ἢ πᾶσα ὗς τοῦτο εἴσεται. id est, Non sus quiuis hoc norit. Natum apparet à mysterijs deorum, quæ non nisi ab initiatis, ac puris cognosci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea.

PLATO lib. De legib. 6. περὶ δὲ τειχῶν ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ᾽ ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον ἢ γήϊνα. id est, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta consenserim, vt mœnia videlicet humi deposita, dormire sinamus, neque huius rei gratia rursum velimus excitare. Recte quidem & poeticum dictum super his canitur: Mœnia ærea magis, ac ferrea esse oportere, quam terrea. Prouerbio iactatum fuisse videtur, & habet veluti ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, sed in viris armatis, quorum cõsensus murorum inexspugnabilium vice, ciuitatem optime tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitramur & Horatium huc leuiter allusisse, id est, Ep. cum ait:

-Hic murus aheneus esto.

Nemo nos insequitur.

PLATO lib. De legibus decimo: ὡς οὐδὲν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μήκους. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπείγων διώκει. id est, Nam in præsentia nihil est cur breuiloquẽtiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos insequitur, qui festinare compellat, quemadmodum vulgo dicunt. Hoc parœmiæ etiam hodie tritum manet, cum significant liberum esse, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ᾽ ἀνθρώπων κακά. id est,
Hominũ vniuersa proluit pelagus mala.

Refertur ab Eustathio in primũ Iliados Homericæ. Extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum est ab euentu huiusmodi. Refert Diogenes Laertius. Euripidem Platoni comitem fuisse peregrinationis cum Ægyptum adiret: vbi cum morbo suo corriperetur, comitiali, ni fallimur, sacerdotes Ægyptij mersione marina sanarunt hominem. Hinc postea versiculum hunc composuisse:

Κλύζει θάλασσα πάντα τ᾽ ἀνθρώπων κακά,

Tamquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morſos à cane rabido, ſi nouies mergantur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone.

Ἄδειν τὰ τελαμῶνος, id eſt, Canere cantionem Telamonis. De querulo ſermone dictum prouerbium, quod Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periiſſe apud Troiam, præſertim hoc genere mortis. Euſtathius enarrans carmen illud Homericum, quod eſt in Catalogo nauium:

Αἴας δ' ἐκ σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας, commemorat hanc parœmiam: καὶ τὸ ἄδειν τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθὲν, ἀπὸ σκολιοῦ μέλους οὗ ἡ ἀρχὴ, παῖ τελαμῶνος αἶαν αἰχμητά. id eſt, Et quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab aliquo cantu, cuius initium: Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum eſt illud, quod alibi retulimus: ἀδμήτου μέλος καὶ ἁρμοδίου μέλος, id eſt, Admeti cantilena, & Harmodij cantilena.

Argiua calumnia.

Ἀργεία φωρὰ, id eſt, Argiua inſectatio, de calumnioſis & delatoribus dici ſolitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tamquam ſycophantas, & litium auidos. Teſtis Euſtathius in Catalogum nauium adagium ex Pauſania citans. Teſtis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus.

EVSTATHIVS enarrans ſeptimum Iliados librum huiuſmodi, refert parœmiam: θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν πολλῷ κακός. id eſt, Audax ante negotium plerunque ignauus. Citat idem ex Epicharmo: κακὸς θαῤῥεῖ μάλ' αὐτόθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει. id eſt, Ignauus ſtatim admodum de ſe confidit, poſt autem fugit. Videmus hoc vſu venire vulgo, vt qui ſunt audaciſſimi, & magniloquentiſſimi, prius quàm appareat periculum, vbi res virum poſtulat, ibi ſunt animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν.

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum è fabula Perſei & Gorgus. γοργὸν dictum putant παρὰ τῆς ὀργῆς, quod irati acribus oculis obtueantur. Item Homerus Iliados θ. de Hectore.

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ ἄρηος. i. Gorgonius oculis, quales & Martis atrocis.

μαντικὸν βλέπειν alias commemorauimus.

Tolle digitum.

Αἶρε δάκτυλον, id eſt, Tolle digitum. Victum te fatere. Nam hoc ſigno qui in conflictu ſuccubuiſſet: τὴν ἧτταν agnoſcebat. Perſius in Satyra 5.

Nil tibi conceſſit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi, quod alio dictū eſt loco, Dare herbam. Huc, ni fallimur, reſpexit D. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, cum ait: En tollo manum, cedo, viciſti. Athenæus lib. 6. ex Antiphane refert hos verſus, in tragicos poetas,

Ὅταν μηδὲν δύνωντ' εἰπεῖν ἔτι,
Κομιδῇ δ' ἀπειρήκασιν ἐν τοῖς δράμασιν,
Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. id eſt,
Vbi nil habent, quod dicere queant amplius,
Sed prorſus hærent explicanda in fabula,
Repente tollunt machinam digiti vice.

Paullo aliter vſus videtur M. Tull. lib. in Verrem 6. Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic videtur eſſe geſtus comprobantis, aut ſe profitentis emptorem, ſiue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebātur ſuffragia, & in auctionibus eodem, qui volebat, declarat ſe emptorem, aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre.

Βλέπειν γὰρ ἀντικρὺς δόξῃς μ' ἄρην. id eſt, Martem videre me, videberis palam.

De his, qui ſe ſtrenuè pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Eſt alicubi, apud Ariſtophanem. Nam locus nondum occurrit.

Bos in ciuitate.

Βοῦς ἐν πόλει, id eſt, Bos eſt in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores euehitur. Lyſias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis. Ea res in vulgi iocum ceſſit. Nam in agris boum vſus eſt, non in vrbibus. Quadrabit & in eos, qui præter meritum euchuntur ad ſummos honores.

Brasidas quidem vir bonus.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ λακεδαίμων πολλὼς ἔχει κάῤῥονας, id est, Brasidas vir bonus quidem ille, sed Lacedæmon multos habet præstantiores. Aduersus eos, qui se non modo primos, verum etiam solos existimant. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Finitimum illi: Multi Manij Ariciæ.

Hedera post anthisteria.

Κισσὸς μετ' ἀνθεστήρια, id est, Hedera post Anthisteria. Cum sero quidpiam adhibetur. Nam hinc habent nomen, quod eo mense plurima è terra efflorescant. Apparet in ijs ludis morem fuisse coronari hedera. De Anthisterijs, id est, floralibus festis diximus in prouerbio, κᾶρες θύραζε, id est, Cares foras. Videntur illa fuisse quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho sacra erat, vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo, quod alibi retulimus: μετὰ τὴν ἑορτὴν, id est, Post festum.

Ex Academia venis.

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, id est, Ex Academia venis. De seuero & composito seu docto. Sumptũ à Platonis schola. Quamquam & per ironiam torqueri poterit in fastuosum, & vultu tetrico philosophum agẽtem. Quin Athenæus lib. 12. significat dictum in nitidos, & cultu insigni, quod his Plato delectaretur mundicijs. Ita Antiphanes philosophum elegantius cultum vbi depinxisset, apud hunc ipsum: τί μακρὰ δεῖ λέγειν, ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ, i. Sed quid necesse est plura dicere? Ipsam videre videor mihi Academiam.

Senem erigere.

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι. id est,
Erigere durum est, qui cadat iuuenis, senem.

Haud facile dediscuntur à senibus, vitia, quæ pueri didicerint, & in omnem inhæserint vitam. Et tamen in senecta quoque conandum, vt vitijs careamus, quantumuis inhæserint.

Terra defossum habes.

Γῇ κρύψας ἔχεις, id est, Terra defossum habes. In eum, qui non impertit, neque profert suas dotes. Sumptum ab auaris, thesaurum humo defodientibus. Quod apud Plautum facit Euclio. Itidem Horatius in Epod.

-Haud parauero,
Quod aut auarus vt Chremes terra præmam,
Discinctus aut perdam vt nepos.

Senescit bos.

Γηρᾷ ὁ βοῦς, δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός. id est,
Bos consenescit, at opera multa sunt bonis.

Cum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundũ munus. Nam diuitum vulgus haud aliter ministris vtitur, quam equis & canibus, aut paullo etiam inhumanius dum vsui sunt, alliciũt: vbi senuerint, reijciunt. Vnde consultum est, vt vnusquisque sibi paret, quo senectutem suam commodius foueat, alatque, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum à nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quid nam esset in hac vita calamitosissimum, respondit: γέρων ἄπορος, id est, Senex egens.

Sus acina dependes.

Ἀποτίσεις χοῖρε γίγαρτα, id est,
Acinos sus improba pendes.

Lues quod admisisti, reddes quod abstulisti non sine fœnore. Quadrabit, vbi pusillũ commodi magno depẽditur malo. Natum apparet à rustico quopiam, qui verbis hisce comminatus sit sui pascenti racemos.

Dum cessat boreas.

Aristoteles in Problematis sectione 26. problemate 57. iuxta Theodori supputationem, testatur hunc versiculum prouerbio celebrem fuisse:

Ἀρχομένου νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. id est,
Surgit vbi notus exoriens, boreasq; residit.

Quo significabant tempus opportunum prosperæ nauigationi. Subauditur enim δεῖ πλεῖν, siue εὖ πλεῖν, propterea quod auster minus vehementer oritur: desinit autem perquam vehemens, diuersum accidit in Aquilone. Atque huius rei philosophus caussam admodũ probabilem reddit. Non enim, inquit, ad septentrionem potius

potius quam ad meridiem vergimus, & aquilo flat à septétrionibus, auster & meridie. Hinc fit, vt ille statim vehemētior proxima inuadat loca, deinde vehementiam suam ad longius remotos transferat, propinquis ortui mitior. Hic è diuerso, ad meridiem positos, primum vrgeat: post vbi præterijt, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium, nec id sine gratia, si quando significabimus tempus adesse commodum & aptum gerendæ rei, vt cum illo congruat, quod alibi positum est: Cum pluit, molendum.

Inuulnerabilis vt Caeneus.

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς Καινεύς, i. Inuulnerabilis es, vt Cæneus. De his, qui lædi non possunt. Est in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo vulnerari potuisse. Ceterum iuxta fidem historiæ, Cæneum Thessalum quempiam aiunt fuisse rei bellicæ cum primis peritum, adeo vt cū multis prælijs interfuisset, numquam vulnus acceperit. Denique cum Lapithis auxiliū ferret aduersus Centauros, deprehensus solus, ab hostium multitudine obrutus est, citraq; corporis vulnus extinctus. Itaque Lapithę, cadauere integro reperto, sparserunt rumorem, Cęneum in omni vita inuulnerabilem fuisse. Venustius enunciabitur per comparationem.

Sale perunctus hic adiuuabitur.

Ἅλμῃ διασμηχθεὶς ὄνοιτ᾽ ἂν οὑτοσί, id est, Acri sale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur, qui vel ætate, vel vino delirarent. Quidam ab vtribus translatum existimant, qui sale loti redduntur meliores, quod salis acrimonia, coriorum crassitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat sale & oleo perungere. id aduersus ebrietatem existimabatur. Quidam à vasis testaceis ductum malunt, quę sale imbuuntur, quo fidelius contineant liquorem infusum. Sumptum est autem prouerbium ex Aristophanis Nebulis.

Atqui non est apud aram consultandum.

Ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ περὶ τὸν βωμὸν τὰς ἐπινοίας, id est, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Consultandum antequam incipias, in ipso negotio sera consultatio. Sumptū à sacrificijs, qui pro ritu sacrorum omnia præparant, priusquam accedant ad aram. Nam in ipsis sacris periculosum existimabatur, si quid parum rite dictū ac factum fuisset à sacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tull. in oratione De responsis Aruspicum: An si ludus constitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima si terram nō tenuit, aut thensam, aut lorum omisit, aut si ædilis verbo, aut nutu aberrauit, ludi sunt non ritè facti.

Mars haud concutit sua ipsius arma.

Ἄρης τὰ αὐτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, id est, Mars sua ipsius arma non iactat. Commode feruntur quibus assueuimus, quęque nobis quadrant, etiam si sint grauissima. Iactamus enim, quod incommode ferimus. Vnde Iuuenalis:

Nec iactare iugū vita didicere magistra.

Ita studiorum labor qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obscurus.

Ἀρίγνωτος σμάραγδος, ἐν μὲν τῷ φαεινοτέρῳ, i. Insignis smaragdus, in luce quidem obscurus. In eos iaci solitum, qui pręposte ro ibi semet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis specimen. Plinius inter smaragdorum varietates commemorat, qui dicti sint cæci, quod colore sint obscuriore. Id vitij magis in sole depręhenditur, cum ingens color ille suauiter virens, nec sole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. Quemadmodum idem docet Plin. lib. 37. c. 6.

Martis pullus.

Ἄρεως νεοττόν, id est, Martis pullum, vocant ad bella magnopere propensum. Aristophanes in Auibus:

Ἄρεως νεοττὸς, ὦ νεοττὲ δέσποτα. id est,
Pullus Gradiui, ò pulle rector, atq; here:

Sentit autē de gallo, qui quod omnium auiū sit pugnacissimus bellacissimusq; vnde & crista & calcaribus armatus est, Marti sacer est. Vel quod is olim fuerit adolescens Marti in delicijs habitus, qui consuęuerit obseruare. Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisset, Marsq; turpiter esset deprehēsus, iratus gallū adolescentem in auem commutauit, manentibus etiam num pristinæ naturæ vestigijs.

Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbij meminit, & Laertius in uita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλήρη, id est, Vtrem mergis vento plenum. Competit in eum, qui frustra conatur, vt qui castigat inemédabilem, quod inflatus vter, quantumuis immergas, rursum emicet. Natum uidetur ex oraculo Sibyllę, quod illa edidit de ciuitate Atheniensi:

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. i.
Vter tingeris, sed mergere nemo valebit.

Durus alloquijs.

Ἄτηκτος ἄνθρωπος προσηγορήμασιν, id est, Immobilis siue inflexilis alloquio. Ductum à cera, quę tractando mollescit. ἄτηκτον autem dicitur, quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.

Profectus ad apaturia.

Ἀπιὼν εἰς ἀπατούρια ἐπανῆκε εἰς θαργηλιῶνα, id est, Profectus ad apaturia, redijt Maio. Dici solitum in eos, qui licentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis festum erat, quod Apaturia vocabant, id triduo peragebantur. Primum diem appellabant δόρπειαν, propterea quòd sub noctem conuenientes φράτορες conuiuium agerent. Secundum appellabant ἀνάρρυσιν, quod in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio, ac Mineruę. Tertium κουρεῶτιν, quod iuuenes & puellæ in gentem transcriberentur. Meminit Suidas copiosius de hoc festo: verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.

Ego tibi de allijs loquor, tu respondes de cæpis.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυα ἀποκρίνεις, id est, Ego tibi loquor de allijs, tu respondes de cæpis. Simillimum illi: ἄμας ἀπῄτουν, cum aliud respondetur, quàm rogaris, vel contra, cum inepte respondetur inepte sciscitanti. Confinia sunt sese cæpæ, & allia.

Aurificem te futurum credebas.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, id est, Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Atheniensium, in Hymetto monte magna auri fragmenta videri quę à formicis illis pugnacibus seruarentur. Itaque quidam creduli sumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui cum re infecta, frustraq; sumpto labore redirent in vrbem, irrisi sunt à ceteris ciuibus, illud obiectantibus, σὺ δὲ ᾤου χρυσοχοήσειν, id est, Tu credebas te futurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus:

Ἡμεῖς πότ' ἄνδρας κεκροπίδας ἐπείσαμεν,
Λαβόντας εἰς Ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα,
Καὶ σὺ ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν
Ὡς χρυσοτεύκτου ψήγματος πεφηνότος. i.
Quondam viris nos Cecropidis persuasimus,
Sumptis vt armis montem Hymettum incurrerent,
Contraq; formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fusilis
Apparuissent.

In penultimo versu aut mendum est, aut defectus: fortasse pro σὺ legendum σῖτον. Itaque certe constabit versus:

Καὶ σῖτον ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonē lib. De republ. 1. Τί δ' εἰ ἦν ὅσδε θρασύμαχος, χρυσοχοήσεις τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσόμενος. id est, Quid autem erat tuus Thrasymachus, si auri fusor, ad eos, qui nunc hic, sunt, aduenisset, ac non potius rationes auditurus. Æschines. ἀποφοιτήσας περὶ τούτῳ δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμάνθανεν, ἀλλ' οὐ τὸ προκείμενον αὐτῷ πράττειν οὐ πάσχειν. id est, Cum hinc se subduxerit, perspicuum est quod aurum fundere didicit, potius quàm id facere pati ve, quod ipsi propositum erat. Parœmia conueniet, vbi quis ingentes spes animo concepit, sed discedit frustratus. Quod fere solet accidere ijs, qui suo sumptu mittunt, qui terras peruestigent incognitas, aut qui in fornaces alchimisticas omnia sua profundunt.

Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta.

Χωρὶς τὰ μέῤῥας καὶ σιλωὰμ ῥεύματα. id est, Seiūcta sunt Merrhæ, ac Siloam flumina. De longo interuallo dissitis inter sese. Veluti si quis dicat, inter amicum & adulatorem plurimum interesse. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν, id est, Separatæ sunt possessiones Mysorum & Phrygum. Apparet neotriticum esse prouerbium.

Ψιλδόπυρα.

Ψιλδόπυρα ὄντα τὰ σά. De minis, ac terriculis inanibus: aut cũ ostenditur arte periculum, cũ re nullum sit periculum. Translatum à militari astutia, qua fit, vt ad territandos hostes noctu diuersis locis ignes incendant, vt ingens exercitus esse credatur. Eos ignes adsimulatos, ψιλδόπυρα vocant. Non habebit prouerbij gratiam, nisi transferas ad eos, qui fumis uerborum territare student aliquem, aut in fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.

Psyra Bacchum.

Ψύρα τὸν διόνυσον, i. Psyra Bacchum, Stephanus & Suidas citant è Cratino: ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. id est, In Psyra Bacchũ ducentes. Rursum: ἐν νεμέσει, ψύρα τὴν σπάρτην ἄγειν, id est, Et in Psyra Spartã ducis. Annotatum est & ab Hermolao Barbaro. Dictatum adagium, vbi vinum appositum in conuiuio nemo gustat: aut de sordido apparatu. Psyra pusilla quæpiam insula est haud procul à Chio, in qua vinum non prouenit. Meminit & Strabo libro 14. Hãc Homerus Odysseæ γ. ψυρίην appellat. In Grçcorum commentarijs reperitur scriptum aliquoties ψυρᾶ finali circumflexo, sed mendose, ni fallimur.

Caput uacuum cerebro.

Ὢ οἵα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, i. O quale caput & cerebrum non habet. De his, qui corporis specie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex Apologo, qui circumfertur inter Æsopicos. Vulgo quoque vecordibus & insipidis aiunt cerebro vacuum esse caput.

Crudelis Bacchus.

Ὠμηστὴς διόνυσος, id est, Crudelis Bacchus. Baccho quondam viuos homines sacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit: siue quod temulentia reddat feroces, & immites.

Hoc calceamentum consuit Histiaus, Aristagoras induit.

Τοῦτο ὑπόδημα ἔρραψε μὲν ἱστιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ ἀρισταγόρας, i. Hoc calciamentũ. Histiæus quidem consuit, ceterum Aristagoras induit. Diogenianus admonet dici solitum in eos, qui callide sua malefacta in alios reijciunt. Adagium natum est ex huiusmodi historia. Histiæus quispiam patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Persidem missus est, illic diutius commoranti incessit patriæ reuisendæ desiderium. Verum cum à Rege commeatum impetrare non posset, scribit ad Aristagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionem sollicitaret, videlicet vt hac occasione dimitteretur. Excogitauit autem nouum litterarum transmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarum libro 17. cap. 9. Seruo cuidam spectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tamquam medendi caussa deradit, caputq; eius leue litterarum formis compingit. His litteris, quæ uoluerat, scripsit. Hominem postea quo ad capillus adolescet, domi continet. Renatis pilis, ad Aristagoram mittit. Et cum ad eum veneris, inquit, mãdasse me dicito, vt caput tuum, sicut nuper egomet feci deradat. Seruus vt impetratũ erat, ad Aristagoram venit, mãdatum domini adfert. Is non esse frustra ratus, capite deraso litteras legit, ac mẽte Histiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius postea quam hçc cognouisset, desciuisset Iones, Histiæum in cõsilium adhibet, quem potissimum in Asiam mittere oportebat ad res componẽdas. Is persuadet vt sese mittat, vtpote idoneum ad sarciendam defectionem Ionum. Itaque posteaquam in Asiam deuenisset, iamque in suspicionem venisset Sardium prçfecto, tamquã auctor huius motus fuisset, hoc audiuit ab eodẽ: οὕτω τοι ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπεδύσατο δὲ ὁ ἀρισταγόρης. i. Sic hæ res habent Histiæe. Tu quidem calceum hunc consuisti, ceterum Aristagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & sexto libro, in hunc modum efferens quemadmodum retulimus. Significabat autem eius consilij primum fontem & auctorem fuisse Histiæum, administratorem Aristagoram. Ea vox deinde, vt fit, vulgo cognita commenti nouitate, in populi fabulam abijt. Videtur magis conuenire, quoties in astutis & improbis consilijs alter alteri auxilio est, mutuaq; opera sese iuuant. Nam dare consilium; est tamquam calceum consuere: vti consilio & exequi, est velut induere calciamentum.

Quæ non posuisti, ne tollas.

Α μὴ κατέθυ, μὴ ἀνέλῃ, id est, Quæ non deposuisti, ne sustollas. Citatur à Platone libro De legibus vndecimo, tamquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, sentiens, opinamur, de terminis agrorum non mouendis, quo maiores fixissent. Connenit in furaces, & in eos, qui repetunt quod non crediderunt: item qui sibi postulant acceptum ferri, quod non præstiterunt.

Bulbos quæris.

Βολβοὺς ζητεῖ, id est, Bulbos quæris. Iocus prouerbialis in eos, qui iuxta Persium:

Obstipo capite desigunt lumina terræ.

Plutarchus in Symposiacis: καὶ γὰρ ὁ γελώμενος οὗτοσὶ, καὶ παροιμιώδης ἔφη, βολβὸς οὐ μικρότητι διαφεύγει τὸν κεραυνὸν, ἀλλ' ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης, id est, Etenim ridiculus iste, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus, haud ideo fulmen effugit, quod pusillus sit, sed quod vim habeat cõtrariam fulmini, quẽadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porro risus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, sumptus est, ex Aristophanis Nebulis, vbi Strepsiades Socratis ingrediens scholam, admiratur discipulos Socratis prono capite terram spectantes. Respondentiq; cuipiam:

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς βολβοὺς ἄρα
Ζητοῦσι, μή νυν τοῦτό γε φροντίζετε,
Ἐγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοὶ, id est,
Quærunt habet quæ terra Strapsiades. Bulbos scilicet
Quærunt, rei sed cura ne quid istius
Vos angat, ego enim noui vbi sunt magni & boni.

Quod si quis malit referre ad id, quod est apud eundem poetam in Pluto, ταυτὸν θύμον φαγόντες, i. Qui easdẽ mecum cæpas edistis, equidẽ haud magnopere repugnarim. Significat autẽ tenues amicos, quiq;, vt ait Terentius, paupertatem vna tulerũt grauem. Persius item Satyra quarta, de sordido & impendio tenaci, parcoq;:

Hoc bene fit, tunicatum cum sale mordẽs
Cæpe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Aristophanem in Concionatricibus & alius de bulbo iocus huiusmodi, καταφαγὼν βολβῶν χύτραν. idest, Qui deuorauit bulborum ollam. Verba sunt aniculæ ad iuuenem detrectantẽ coitum, quod vnus duabus par esse non posset, καλῶς, inquit, ἐπειδ' ἂν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos irritare Venerem, testatur & Martialis:

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Et Columella in carmine:

Iam Megaris veniant genitalia semina bulbi.

Sunt autẽ multæ bulbi species, sed omnes, inquit Dioscorides lib. 2. habent acrimoniã, & calore Venerem stimulant, quẽadmodum eruca: de qua Columella:

Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cæpis adagia refert, κρομμύα ἐσθίειν, id est, Cæpas edere: & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cæpas odorari, quæ suo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere.

SENECA in libello De moribus: Quid enim stultius est, quàm quod dici solet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in senes auaros. Laborat enim ea ætas plerumque hoc vitio: vt quo minus superest vitæ, hoc magis fit de victu sollicita. Contra iuuentus huius studij vel maxime negligens est. M. Tull. in Catone Maiore: Auaritia vero senilis quid sibi velit, non intelligo. Potest enim quidquam esse absurdius quàm quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?

Omissa hypera, pedem insequeris.

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, i. Omissa hypera, pedẽ sectatur. Cõuenit, vbi quis omissis his quæ magis ad rem attinebant, leuicula quæpiã curat. Hyperæ nautici funes sunt, quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam claui partem. Verum hyperarum maximus vsus in nauigando. Suidas adagium citat ex Hyperide. Item qui scripsit scholia in Demosthenem, ex lib. περὶ ταρίχους primo.

Beccesclenus.

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur stupidus ac delirus, sideratus, aut admodum senex. Beccus Phrygum antiquissima lingua panem significat: auctore Herodoto lib. 2. σελήνη lunam. Vnde Arcades, qui volunt mortalium omnium antiquissimi videri, προσέληνοι dicuntur, tamquam antiquiores

ipsa

ipsa luna. Quod notat Apollonius libro Argonauticon quarto:

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθαι σεληναίης ὕδεονται.

Psammichus autem rex, hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquissimos fuisse, quod pueri qui nullam vocem hominis audierant, Bacchum sonarét. Suidas hoc loco iocans, negat mirum videri debere, si caprarum vocem imitati sunt, qui fuerunt à capra nutriti. Nam id asserit Herodotus. Vtitur Plutarchus libro primo De vitis Philosophorum: καὶ γὰρ πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπὼν, ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου, κατά γε τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητάς. id est, Etenim Plato vocalis cum ait, deus condidit mūdum ad suam ipsius imaginem, olet delirationem Beccesclenam, quemadmodum loquuntur veteris comœdiæ scriptores. Sumptum est prouerbium ex Aristophanis Nebulis:

Καὶ πῶς ὦ μωρέ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id est,

Et quo pacto stolide tu, & Saturnia olés, & Beccesclene.

Quo loco complura super hac dictione referuntur ab interprete, si quis forte requirit.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id ostentat.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδύκνει, id est, Imperitus subligaculū siue brachas indutus passim eas ostēdit. In eum congruit, qui propter insolētiam, etiā ineptissimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quidquid peregrinū ac nouum est, videtur elegans. Eruditi quidam putant Anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, siue feminalia, quæ tegebant mediam corporis partem vna cum feminibus. Brachæ igitur Barbaricæ vestis genus erat, sed præcipue Gallorum quorundam. Vnde & Gallia Brachata dicta est. Anaxyridem vero & Persis in vsu fuisse declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ patritios iuuenes si quando peregrinantur, gaudere Gallicis subuculis, absque veste superiore, quod idem domi non faciūt. Quadrabit & in eos, qui sibi videntur aliquid, quod Gallice loquātur inter Germanos, aut qui vocibus obsoletis, obscuris aut peregrinis vēditant sese. Subolet hoc ab Apostolio additum ex huius ætatis adagijs.

Mineruæ suffragium.

Ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος, id est, Mineruæ suffragium. De exacto iudicio: contrarium illi, ὗς ἔκρινεν, id est, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet, si per ironiam efferatur in stupidum, & nullius iudicij hominem.

Per parietem loqui.

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quod obstante pariete neuter alterum audit, siue quod ad eum modum colloquuntur amantes: vt testatur Ouidius de Pyramo, & Thysbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur.

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔρρει καὶ κάλλιστ' ἀπόλλυται, i. Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus affert remediū, & maxime iracundiæ. Inuenitur etiam hoc interpretamentum, vt sit sensus: Extincto famelico, fames item pereat necessum est.

Statuam faucibus colas.

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id est, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum absurda, quæq; fieri nullo pacto possit. Veluti si quis hominem præpotentem & inuictū frustra conetur opprimere. Nec enim liquescit statua.

Amens longus.

Ἄνους ὁ μακρὸς, i. Amens qui longus, hoc est, quod vulgo dictitant, prælongis mentē deesse, pusillis nimium adesse animorum. Sumptum videtur ex Sophocle, apud quē hi versus sunt in Aiace flagellifero:

Οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς,
Οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
Ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ. id est,
Non enim his,
Qui porriguntur mole vasta corporis,
Latoq; tergo, niti oportere maxime
Verum mage illis, qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme sententia fuisse Homerus. Tydeum fingens corpore pusillo, ceterum strenuum. Sic enim ait Iliad. E.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id est,

Strenuus in pugna Tydeus, sed corpore paruus.

Idem habetur in obsceno carmine:

Vtilior

Vtilior Tydeus, qui, si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.

Et apud Statium:

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus.

Ἀντιόπης θρῆνος, id est, Antiopæ luctus. Dici consueuit, vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nictei filia fuisse narratur. Ea cum esset à ciue quodam vitiata, pater grauius irascens, ad fratrem Lycum mittit, vt de ea supplicium sumeret. At ille, quod vterum ferre videret, misertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quæ simul atque sensit virum suum Lycũ Antiopæ captum amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus alligat, suspensis à cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitij genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopæ concursum est, cum à vicinis rusticis, tum ab Amphione Zethoq; qui matrem agnitam eripiunt, à Dirce pœnas sumunt.

Fuge procul à viro maiore.

Ἀλλ᾽ ἀπὸ μείζονος ἀνδρὸς. id est,
Qui te fortior est, hũc tu vitare meméto.

Caue à commertio potentium: habe commertium cum æqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut seruum facit & turpem: aut si nescias adulari, periculis obijcit. Cum paribus vt multo suauior, ita tutior etiam vita est. Pindarus in Nemeis: εἴδει δ᾽ἐκλέτᾳ, χαλεπὰ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων. id est, Caue certamen congredi cum hominibus potentioribus. Congruit cum eo, quod alibi dictum est: Procul à Ioue, & fulmine. Et illo: Longæ regum manus. Herodotus in Vrania: καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης, id est, Etenim potentia regis supra hominem est, & manus prælonga.

Absque baculo ne ingrediare.

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε, id est, Absque ligno ne ingrediare. Inermis ne sis: verum semper ad manum sit, quo depellas, si quis forte quærat lædere. Natum aiunt à Cleomene quodam Atheniẽsium duce. Is cum esset in insaniam versus, quod omnibus haberetur exosus, baculum gestans, obambulare cõsueuit, quo propulsaret impetẽtes.

Anus cothonissat.

Γρᾶες κωθωνιζόμεναι, idest, Anus cothonizantes. De vetulis indecore lasciuientibus. κώθων enim temulentum significat: inde fictum verbum κωθωνίζειν. Athenæus libro vndecimo varijs auctoribus cothonẽ esse ostẽdit poculi genus, vnde dicatur κωθωνίζεσθαι, pro inebriari, & κωθωνισμὸς ipsa temulentia. Et Hesychius admonet, Græcis hominem temulẽtum appellari cothonem, quemadmodum Latini lagœnam vocant aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci:

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.

De anu saltante dictum est alias.

Nudo capite.

Γυμνῇ κεφαλῇ, id est, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam, ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, ijs mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiui duo: Ipsi de foro tã aperto capite ad lenones eunt, quàm in tribu aperto capite sontes condẽnant reos. Neque refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam sensus idem vtriusque lectionis. Vsus est hoc prouerbij titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euangelium, & diuus Chrysostomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus vituperationem amoris.

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

MERETVR omnino Plautinus ille senarius ex Captiuis duobus, vt inter adagia recenseatur:

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Fortiter ferendo vincitur malum, quod euitari non potest. Eandem sententiam paullo secus explicat in Pseudolo:

Bonus animus in re mala dimidium est mali.

Mulieris

Mulieris oculus.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος, id est, Mulieris oculus spiculum iuuenibus est.

Et Virgilius:

Vtq; videndo
Femina.   Idem:
Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Illud alias recensuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id est, Ex aspectu nascitur amor.

Decempes vmbra.

Δεκάπους σκιά ἐστι, i. Decempes vmbra est, id est, cenandi tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo: Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσαπουν τὸ στοιχεῖον εἴη. id est, Assiduè obseruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cenam, designabant ad quam vmbram solarij vellēt adesse conuiuas. Itidem qui vocabantur ne venirent ante tempus, rogabant, ad quotam lineam esset veniendum. Porro vmbra decem pedum erat gratissima parasitis, cœnę spem faciens, quemadmodum & fumus largior exiliens è culina. Huius adagij vsum nullū videmus, nisi si quis significare volēs hominem vehementer edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedē. Aut nihil agere quempiam nisi obseruare vmbram decempedem: quomodo vtitur Aristophanes in Concionatricibus:

Σοὶ δὲ μελήσει
Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον
Λιπαρῷ χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον.   id est,
Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta sit vmbra decempes,
Ad lautam adcurrere cenam.

Ammianus libro 23. tradit, apud Persas nullam horam præscriptam sumendi cibum præterquam regibus, sed suum cuiq; ventrem solarium esse: & apud Plautum, si satis commeminimus, parasitus quispiā destomachatur in eos, qui horologiorum vsum commenti sunt, cum venter sit optimum horologium. Adagium refertur à Suida.

Diagoras Melius.

Διαγόρας ὁ μήλιος, i. Diagoras Melius. In sceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit, & Atheniensium sacrorū mysteria vsque adeo contempsit, vt complures auerterit à religione, deterrueritq; ne iam vellent initiari. Præterea arcana illa mysteria, quæ nefas est prophanis edere, ille impius in vulgus extulit modis omnibus irridens. Quas ob res ab Atheniensibus proscriptus est, eamq; proscriptionem palam in ærea columna posuerunt, addito præmij loco talento, si quis hominem occidisset: si quis viuum adduxisset, duobus. Meminit huius Aristophanes in Auibus:

Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν μήλιον,
Λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τε τῶν τυράννων τις τινὰ
Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ,   id est,
Si quis è vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum, siq; quis quem è mortuis
Interemerit tyrannis.

Sexdecim pedibus superauit.

Haud quaquam alienum est à prouerbiali figura, quod in Pericle scripsit Aristides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicēdo sexdecim præterisse pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποδῶν ᾕρει τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ πειθώ τις ἐπικαθίζοι ἐν τοῖς χείλεσι, πάντα δὲ εἶναι φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖνον. id est, Dicens illum sexdecim pedibus vicisse Rhetores dicēdo, atque in vnius illius labijs insedisse suadelam quandā. Cetera vero omnia nugas præ hoc fuisse. Itaque sexdecim pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora à stadijs cursorum. Locus autem hic de Pericle est apud Eupolim comicum, in comœdia cui titulus: Δῆμοι,

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ᾽ ἀνθρώπων λέγειν,
Ὁπότε παρέλθοι ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς
Ἐκ δέκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δὲ αὐτοῦ τῷ τάχει,
Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσιν. id est,
Hic inter homines plurimum vnus polluit
Dicendo, quoties præteribat, vti bonus
Agilisq; cursor, sexdecim spatio pedum
Linquebat à se ceteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius insidens labris.

Hos versus & Aristoph. adducit in Acharnensibus ex Demis Eupolis adiunctis his duobus.

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
Τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις; i.

Adeo

Adeo mouebat, atque solus rhetorum,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tull. in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris scripsit Eupolis sessitauisse. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia:

Ἐντεῦθεν ὀργῇ περικλέης ὁ ὀλύμπιος
Ἀστράπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν ἑλλάδα. i.
Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruscat, miscet omnem Græciā.

Porro quod ad suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit: Ab huius prouerbij forma non discrepat illud Aristophanis: ἐκ τῶν νεφελῶν,
Τῶν ἑλλήνων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστον. id est,
Vt Graiorum dicat gentem stadijs præcedere centum.
Lepidius etiam erit, si pro pedibus parasangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur musco.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id est, Musco lapis volutus haud obducitur.

Qui non potest eodem in loco cōsistere, raro fit, vt ditescat. Id totidem pæne verbis etiā hodie dicunt. Simile illud Fabij: Planta, quæ sæpius transfertur, non coalescit.

Lityersam cantionem canis.

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδεις, id est, Lityersam cantionem canis. Lityerses notus erat Midæ Regis. Hic cum ageret in Celænis, exceptos eos, qui aduenissent, compellebat, vt secum meterēt, deinde præfectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem instituit, vt in honorem Midæ thericos, id est, æstiuus, aut messorius hymnus caneretur, vnde ductum prouerbium, vt qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityersam cātionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio:

Ἄδοντα λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου τέως.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 4. capite περὶ ᾀσμάτων ἐθνικῶν. Sed hoc nouat, Lityersam loris cędere solitum, quos metendo vicisset, sed cum aliquando incidisset in messorem se robustiorem, ab eo trucidatum fuisse. Quosdam autem auctores esse, Herculi manu perijsse. Proinde cantionem eam ad patris desiderium leniendum fuisse repertam. Lityersæ meminit, & Theocritus.

Lydum in planiciem prouocas.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, id est, Lydum in campum prouocas. In eum competit, qui lacessit iamdudum ad id propensum, ac promptum. Notati sunt Lydi, quod ad bellum capessendum æquo propensiores essent. Herodotus lib. 1. docet Lydos æquitatu valuisse. Proinde Crœsus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei, quod alibi recensuimus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον.

Sublata lucerna, nihil interest inter mulieres.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή. id est, Lucerna sublata, nihil discriminis inter mulieres. Sentit Adagium, nullam mulierem non esse impudicam, si detur facultas sine teste peccandi. Recenset Apostolius, & vsurpatur à Plutarcho in Præceptis connubialibus.

Lysistrati diuitias habes.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, id est, Lysistrati diuitijs diues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lysistrato quodā tractum, extremæ paupertatis homine.

Exspecta bos aliquando herbam.

Μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην, id est, Exspecta bos olim herbam. Dicendum vbi quid sero contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbā enatam. Finitimum illi:
Et adhuc tua messis in herba est.

Exspecta anus.

Μένε γραῦ, ἐμόν σε παῖδα φιλήσοντα, id est, Exspecta anus meum filium, te suauiaturum. Nam priusquam adolescat puer, illa decesserit. Confine superiori, cum sera spes ostenditur.

Magnus versator in re pusilla.

Μέγας κυλιστὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι, i. Versator ingens in negotio leui.

Nam addita coniunctiuncula constabit versus. Quadrat in eos, qui arte parum honesta sibi diuitias parant. Natum ab Eudamidæ apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Cum musicus quidam feliciter videretur cecinisse, quispiam ex ijs, qui aderant, rogabat Eudamidam, quid de

de eo sentiret: respondit: μέγας κηλητὰς ἐν μικρῷ πράγματι, id est, Magnus delinitor in re parua, quod existimaret operosam esse scientiam, sed nihil adferentur vtilitatis. Recensetur à parœmiographis. Refertur & à Plutarcho in Laconicis, nisi quod illic legitur, κηλητὴς, quod oratorum sit delinere ac mouere affectus. Huic non dissimile est, quod Musonius ait apud Aul. Gell. lib. 5. cap. 1. in eos, qui modulatu vocum, ac lenocinijs verborum excitant inanem applausum auditorum: Scito, inquit, illic non philosophum loqui, sed tibicinem canere.

Surdaster cum surdastro litigabat.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id est, Surdaster cum surdastro litigabat. Iudex autem erat vtroque surdior, cum res agitur inter vndequaque ridiculos ac stultos. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum Nicarchi:

Δυσκώφῳ δύσκωφος ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ην ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος,
Ως ὁ μὲν ἂν τέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον ἀυτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πένθ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀληλεκέναι,
Εμβλέψας δ' ἀυτοῖς ὁ κριτὴς λέγει. ἐς τί μάχεσθαι,
Μήτηρ ἐσθ' ὑμῖν, ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adolescens, scite vertit hunc in modum:

Lis agitur, surdusque reus, surdus fuit actor,
Ipse tamen iudex, surdus vtroque magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam mense peracto.
Ille refert, tota nocte mihi acta mola est.
Aspicit hos iudex, & quid contenditis? inquit,
An non vtrique est mater? vtrique alite.

Docui te vrinandi artem.

Εδίδαξα σε κυβιστᾶν, καὶ σὺ βυθίσει με ζητεῖς, id est, Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat, qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipsius vertũt perniciem, à quo acceperunt. Sapit fecem.

Pro eleganti medico malus poeta.

Αντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id est, Pro venusto medico malus poeta dici cupis. In eum dici solitum, qui non contentus artis suæ professione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde sit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Periander quispiam non incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices studium deflexit, & ineptos quosdam versiculos scribere cœpit. Hinc vulgaris iocus increbruit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Agesilai filio.

A remo ad tribunal.

Απὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, id est, A remo ad tribunal. Dici solitum, vbi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honesti muneris administrationem. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, statim ad agendas caussas irruperit: ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις τὸ τοῦ λόγου χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας, id est, Qui illotis, vt aiunt, manibus à remo ad tribunal irruit.

In cælum expuis.

Ες οὐρανὸν πτύεις, id est, In cælum expuis, id est, facis quod in tuum ipsius recidat caput. Aut obloqueris his, qui facile possint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primum videtur cælites ipsos adficere contumelia: deinde fit sæpius, vt sputum in ipsius faciem recidat. Confine illi: πρὸς κέντρα λακτίζειν, id est, Aduersus stimulum calcitrare.

Vnus deus, & plures amici.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι, id est, Vnus deus, & plures amici. Prouerbiũ admonet quam plurimos esse parandos amicos, quòd hi secundum deum plurimum opitulari possint. Quamquam Hesiodo non probatur πολυξενία, neque rursum ἀξενία.

Si caseum haberem, non desiderarem obsonium.

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id est, Si caseum haberem, non egerem obsonio. Dicendum, vbi quis minimis vilissimisq; contentus est. Refertur apud Plutarchũ in Laconicis, cum Lacon quispiam cauponi dedisset parandũ obsonium, atq; is peteret caseũ, & oleũ, quibus illud cõdiret: Nõ opus, inquit

inquit Lacon, fuisset mihi obsonio, si caseum habuissem. Si quis pro caseo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabimus: videtur enim butyrum magis congruere oleo.

In antrum haud legitimum, stimulum impingis.

Εἰς τρῆμα λίαν οὐχ ὅσιον τὸ κέντρον ὠθεῖς, id est, In foramen haud licitum, stimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui sororem Arsinoen exemplo Iouis vxorem duxerat, quo quidem dicto offensus rex, capitis supplicium sumpsit de eo, qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello: De liberis educandis.

Quamquam non dixeris, tamen apparet è pelle.

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id est, Etiam si non dicas, pelle præ te fers. Res ipsa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis: Nisi fingeres, non sic diceres, videtur ex apologo natum.

Decipula murem capit.

Εἴληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν, id est, Laqueus murem cæpit. De recte meritoq; deprehensis, & malo dignis. Quasi dicas: Lupus in foueam incidit, aut aper in casses.

Iisdem è litteris comœdia, ac tragœdia componitur.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία, γραμμάτων, i. Ex ijsdem litteris comœdia, tragœdiaq; componitur. Conuenit in eos, qui eadem de re norunt diuersa fingere. Aut qui eadem opera diuersa possunt.

A fronte præcipitium, à tergo lupi.

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, id est, A fronte præcipitium, à tergo lupi. Cum aliquis hinc atque hinc duobus maximis premitur malis, vt in vtrumque inciderit, pereundum sit.

Oscitante vno, deinde oscitat & alter.

Ἑνὸς χανόντος μετέχηνεν ἅτερος, i. Cũ oscitat vnus, statim oscitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, statim prouocatur aliquis ad simile facinus. Fit autem hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oscitantem, cogatur & ipse oscitare. Cuius rei caussam etiam reddere conantur philosophi. Simili modo transeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platoné in Charmide: καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταυτὸν τοῦτο ξυμπάσχουσιν, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. id est, Hęc vbi audiuit Critias, meq; vidisset hęsitanté, quemadmodũ ij, qui ex aduerso vident oscitátes, eodem affectu corripiũtur, itidé & ille mihi visus est mea dubitatione cogi, vt & ipse a dubitatione corriperetur. Oscitantiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile fit illorum similis. Omnes enim procliues sumus à labore ad libidinem, vt ait Comicus. Torpedo piscis suo contactu protinus torpidũ reddit. Plato in Menone: δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. id est, Videris mihi simillimus esse illi latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoque semper eum, qui accedit, ac tangit, torpidum reddit. Et tu videris mihi quoque tale quiddam fecisse, vt torpeam.

Inter cæcos regnat Strabo.

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, id est, In regione cæcorum rex est luscus. Inter indoctos, qui semidoctus est, doctissimus habetur. Inter mendicos, qui paullulum habet nummorum, Crœsus est. Sapit vulgi fecem.

In area latitas.

Ἐν ἅλῳ δραπετεύεις, id est, In area occultaris. De eo, qui in eo versatur negotio, vt, non possit non esse conspicuus. Aut qui sic latitat, vt à nemine tamen non conspiciatur. Nam in area nullæ latebræ.

Cum licet fugere, ne quære litem.

Ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην, id est, Cum fugiendi potestas est, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natũ. Is cũ è Sicilia citaretur ab Atheniensibus, vt criminibus respõderet, abdidit sese, negans litigandum esse, si quo modo liceret effugere. Subijcientibus alijs, Non igitur confidis patrię de te iudicaturæ. Imo, inquit, ne matri quidem crediderim. Metuerem enim ne foris

foris imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis sententiæ subscriberet, quisquis litium expertus est. Græcis vnico verbo dicuntur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant.

In tergore bouis desedit.

Ἐπὶ βύρσης ἐκαθέζετο, id est, In tergore bouis desedit, id est, supplex implorat auxilia. Natum adagium à consuetudine vernacula Scythis, quemadmodum testatur Lucianus in Taxaride. Nam apud hos si quis forte læsus esset, neque suppeteret vlciscendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergore humi strato sedebat, manibus in tergum reductis. Idq; maximum supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicumq; vellet opitulari, & carnium portione gustata, dextroq; pede tergori imposito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur.

Hospites indigenam.

Ἔπηλυς τὸν ἔνοικον, id est, Aduena inquilinum, subaudiendum, ἐξέβαλεν, id est, eiecit. Vsus fuerit, cum alienæ professionis quispiam alium in propria vincit arte. Quod genus si theologus in arte grammatica superet grammatices professorem. Aut si arrogatus, aut adoptiuus, filium eijceret è familia, aut miles ascititius eijceret colonos.

Risus Sardonius.

Σαρδόνιος γέλως, i. Sardonius risus. De risu ficto, aut amarulento, aut insano denique. Et sensus & origo prouerbij adeo varie tractatur ab auctoribus, vt vereamur, ne risus hic Sardonius non citra risũ legatur, tamen accingemur referre quędam. Zenodotus in collectaneis suis Æschylum citat, q huiusmodi ferme tradiderit in opere de parœmijs, Gentem esse quãdam Carthaginensium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet, ei morem esse, senes septuagesimum prætergressos annum Saturno sacrificare, ridentes interim, ac mutuo sese complexantes. Nam turpe ducebant in funere aut eiulatum edere, aut lacrymas profundere. Hinc adsimulatum risum, Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eũdem Zenodotum ait, Sardonijs cõsuetudinẽ fuisse, vt filij parentes iam grandęuos iuxta fossam, aut præcipitiũ, in quo sepeliendi forent collocarent, atq; inde fustibus cædentes, in eam darent pręcipites. At illi interim pereuntes ridebant, existimantes eam mortem felicem atque egregiam, quod liberorum impietate interirẽt. Sunt qui dicant, in Sardorum insula herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomẽ sit, Apiastro similem. Eam sapore quidem esse dulcem, verum gustatam, ora hominũ in rictus dolore contrahere, vt veluti ridẽtes emoriantur. Hoc sensisse videtur Solinus, cumq; hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Virgiliana Thryside locum:

Imo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atq; his ferme cõfinia tradit Lycophronis interpres de risu Sardonio. Seruium secutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorũ vicem, qui degustato Sardorũ graminum succo ferũtur in morte ridere, imitabamur læta mœrẽtes. Neque rursum desunt, qui Sardonium risum cognominatũ autumant, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, quod dentes aperiat atque renudet, cuiusmodi risus esse solet eorum, qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille parasiti Plautini conquerentis, quod suis dictis nullo pacto iuuenes arrisissent, ac non saltem canes fuissent imitati, vt dentes ostenderent. Et Apuleius, Restrictis forte si labellis riseris. Id genus risum descripsit Homer. Iliados O. de Iunone loquens:

Ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσι
Ἰάνθη. id est,
Illa quidem labijs ridebat, nubila porro
Frons minime renitebat.

At id facit quod scribit Aristophanes in Pace:

Ἠγριωμένους ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότας, i.
Inuicẽ in se exasperatis osq; diducẽtibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium est, nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiam inesse, si quando parant mordere: vnde vulgo nunc risum huiusmodi, risum equinum vocant. Rursum alij perhibent, apud Sardinios fuisse receptum, vt ex captiuis pulcherrimos quosq;, ac natu maximos, qui septuagesimum excessissent annum Satuano mactarent, ridẽtes in morte, propterea quòd id forte ac virile

rile

rile videretur. Citatur auctor Clearchus, Carthagine solemnem fuisse morem, vt in magnis votis puerum Saturni manibus imponerent. Huius statua fingebatur ærea, manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea succendebatur, puer itaque ignis vapore contractus ac tortus, ridentis speciem exhibebat. Denique & Simonidem allegat Zenodotus, nouæ fabulę auctorem. Ait enim Talum quempiam æreum virum priusquam in Cretam perueniret, in Sardiniam accessisse, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui cum morientes ringerentur, risus imaginem quãdam exhibentes, prouerbio locum fecerunt. Addunt nonnulli, cum e Sardinijs in Cretam transmittere vetaretur: illum in ignem desilijsse, quandoquidem ærei corporis erat, deinde Saturnios pectori suo admotos necare solitum, Emoriebantur autem velut in amplexu, ac ridẽtibus adsimiles, nimirum rictu incendij vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuisse fabrefactũ, Minoiq; dono missum ad Cretẽsis insulę tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eaq; à summa ceruice, ad imos vsque talos porrecta. Ter in singulos dies insulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem à Colchide cum Iasone redeũtem vetuit in portum Cretẽsem appellere. Sed à Medea deceptus perijt, vt nonnulli dicunt, dato veneno, quod insaniã immitteret: vt alijs placet, cum illa pollicita se illum immortalem redditurum, clauum qui summæ venæ erat adfixus, eduxit, atque ita sanguine totoq; corporis humore defluente perijt. Rursum alij tradunt interisse percussum arcu à Pæante circa talum. Dioscorid. libro sexto inter venena prodidit herbæ speciẽ esse quandam, quam quidam ranunculam appellant Latine, Gręci batrachion: eam à regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniam dicunt: quæ pota siue comesa mentem adimat, labijsque contractis risus speciem præbeat. Atq; inde in hominum vitam sinistri ominis venisse de risu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Pli. lib. 25. circa fi. Strabo lib. Geographiæ 11. scribit in Cambysena, quę flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam nasci, quod alios ridendo cogat emori, alios flẽdo desiderio suorum. Quidam addunt de Tarcotella, cuius morsum interitus cum risu sequatur. Quin & Aristoteles De partibus animalium lib 3. ait, ictu etiam traiecta præcordia, in prælijs risum attulisse litteris proditum esse, idq; accidere colore quem moueat vulnus. Mortuus est & Zeuxis pictor ridendo, dum sine fine ridet anum à se pictam, & Chrysippus conspiciens asinum vescentem ficis. M. Tullius Epist. fam. lib. 7 ad Fabium Gallum: Videris, inquit, mihi vereri, ne si istum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδόνιον: significans futurum vt si Cæsar rerum potiretur, multis arridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere displicerent. Lucianus in Asino, σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον. id est, Sardonice ridentes aiebant, Risum innuit contumeliosum & subsannantem. Idem alibi: ὁ δάμις δὲ τὸ σαρδόνιον ἐπιγελῶν ἔτι μᾶλλον παρώξυνε, id est, Damis autem Sardonio arridens risu, magis etiam irritauit. In eodem sensu videtur vsurpatum & à Platone lib. De repu. 1. cum scribit Thrasymachũ, quem amarulentum & arrogantem vbiq; facit, Sardonice risisse: Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδόνιον καὶ εἶπεν. id est, His ille auditis edito cachinno, valde Sardonice risit, ac dixit Homerus item aliquot locis huius risus mentionem facit in Odyseæ Υ. narrans quemadmodum e procis quispiam, puta Ctesippus Vlyssem in ædibus suis habitu specieq; mendici sedentem, arrepto e sportula bouis pede petisset, atque ille capite commodum deflexo declinasset ictum:

- Μείδησε δὲ, inquit, θυμῷ
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Eustathius interpres admonet eũ ridere risum Sardoniũ, qui diductis modo labris rideat, ceterum intus aut ira, aut molestia discruciatur. Veteres enim risum Sardoniũ vocasse, quoties aliquis despectim non solum ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud sese perniciem alicui destinant, quemadmodum Vlysses mox sublaturus e medio procos, idq; iam tum in animo statuens, risit risum quendam subamarulentum. Consimilem risum risit apud Hesiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatum. Carmen adscripsimus, quod quidem est in 1. lib. operis cui titulus: ἔργα, καὶ ἡμέραι;

Τὸν

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ιαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδὼς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας.
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισιν,
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἑὸν, κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ως ἔφατ' ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,
Huic animo infensus, qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo technisq; dolisq;
Inter mortales vnus doctissimus omnes,
Imposuisse mihi gaudes, ignemq; tulisse.
Nempe ingens atroxq; malum, & tibi, postq; futuris,
Quis ego pro rapto igne malum dabo, quo simul omnes
Gaudebunt, propriumq; malum fouisse libebit.
Sic fatus, risitque parens hominumque Deumque.

Risum hunc fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis destinata. Cuiusmodi fuit & ille procorum, quem describit Homerus eodem libro, quem paullo ante citauimus, alioq; retulimus loco:

Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα,
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν,
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὀΐετο θυμός. i.
Diua procis mouit validum Tritonia risum
Haud compescendum, ac animum stupefecit, at illi
Iam malis sine mente quidem risere alienis,
Carnis frusta & cruda & sanguinolenta vorantes.
Interea lacrymis implentur lumina, fletum
Sensit & ipse animus.

Opinamur & Sardonium risum accipiēdum, quem Homerus Iliados H. tribuit Aiaci singulare certamen ineunti:

Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι. id est,
Sic ingēs Aiax surgebat murus Achiuum
Terribili ridens vultu.

In vetustissimis quibusdam in Hesiodū commentarijs epigramma reperitur, quo prouerbium de risu Sardonio non ineleganti explicatur, id est, huiusmodi:

Σαρδώ τις ἐστὶ νῆσος ἰβηροτρόφος,
Εν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδὴς σαρδάνη κεκλημένη.
Βεβρωμένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ λεγόντων ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος ἰθὺς καὶ γελάσιμος μόρος.
Αλλοι δέ φασι σαρδανοὺς τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γενάρχους ἐχθρούς
Αγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον,
Κτείνειν τε τούτους ἔν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Επειτα ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους
Γελῶντας εἰκῇ παιδιαῖς πατροκτόνοις.
Αλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνικὰς παρανοίας,
Καὶ τὰς κυκλόστροφους καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos nostro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo:

Quædā insula est vocata Sardo Hiberiæ,
In qua herba perniciosa surgit è solo,
Cui Sardanæ nomen, apiastri præferens
Figuram, at ea comesa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atque risus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata risum. Ceterum sunt qui ferant
Gentem esse quandam Sardanorum barbaram
Ætate qui fessos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxisq; fustibusq; dent miserrimos
Ex arduis subinde præcipitent petris.
At inter isthæc impijs rident iocis,
Luduntq; temere parricidis lusibus.
Alijs magis probatur hæc sententia,
Ridere eos, qui sic necantur, quippe qui
Spectent suorum pignorum vesaniam,
Citasq; rerum & æstuarias vices.

Pausanias in Phocaicis tradit, Sardoam insulam serpétes gignere innoxios. Præterea eam à venenis herbarum prorsus immunem esse, nisi quod vnam alit exitialé, apij specie, quæ iuxta fontes quidem proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eam qui ederint, ait ridentes emori. Atque hinc Homerum, & post Homerū alios adagium induxisse, vt dicerēt eos ridere risum Sardonium, qui risum riderent τὸν ἐπὶ οὐδενὶ ὑγιεῖ, hoc est, omnino insanum. Itaque non

absurde videtur accipi posse risus Sardonius, pro risu demente, quoties instantibus malis insane ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magistratu repulsum, aduersus inimicos insolentius ridentes inclamasse, eos Sardonium ridere risum, ignaros quàm magnis tenebris ex suis actibus circunfunderetur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de superstitione: Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδόνιον γέλωτα id est, Hic itaque considera eũ, qui nullos credit esse Deos, insanum quidem & Sardonium ridentem risum. Interpres quispiam Hesiodi, risum Sardonium interpretatur, risum πλατὺν, id est, amplũ, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur, γέλωτα συγκρούσιον appellant, id est, risum concutientem. Cui quidem interpretamento suffragatur ipsius etymologia vocabuli, quam paullo superius ostendimus: ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Postremo non omnino videbitur absurde Sardonius risus accommodari posse, ad risum luctuosum ac tristem, cuiusmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tanquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris præsagientis:

Ἡ δ᾽ ἄρα μιν κηώδει δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. id est,
Illa sinu accepit spiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionũ rhet. ait placere nonnullis, vt de risu contumelioso accipiatur, vbi quis despectum contemptimq; ridet, de quo prouerbium etiã fertur: Ἀφ᾽ ὕψους καταγελᾷς μου. i. E sublimi me derides. Addit idem lapidis esse genus, qui risus Sardonius appelletur. Suidas scribit hinc etiam verbum effictum, vt σαρδάζειν dicantur, qui Sardonium rideãt risum.

Sed iamdudum libet à risu Sardonio discedere, idq; faciemus, si prius illud addiderimus, epithetum hoc Sardonium varijs formis inueniri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronem σαρδάνιον legimus, apud Homerum σαρδάνιον, apud Virg. Sardoum, apud Lycophronis enarratorẽ σάρδιον, γέλωτα, apud Plutarchum σαρδιανὸς, εἴ τις ἐστι τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, id est, Si quis est animi Sardianus risus. Stephanus indicauit dici σαρδονικὸν, & σαρδιανικὸν. Tametsi non omnia ab eadem voce manant. Nam à Sardo siue Sardon insula, cui quondam nomen fuerat Ichnusæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyriæ ciuitate proficiscitur σαρδηνοὶ, vnde, sicuti credimus, mutato ης in α, σαρδάνιοι. A Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his succurrit coniectura in epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortassis, ἰβηροτρόφος, sed ἰλλυροτρόφος. Vsurpauit adagium Saluianus libro 7. Sardonicis quodammodo herbis, omnem Romanorum populum putes saturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, consilia virorum, vota senum.

CELEBRATVR hic versus moralis apud Græcos:

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id est,
Facta Iuuenum, consilia mediocrium, vota senum.

Huius adagij meminit Aristophanes grãmaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit. Nam illius creditur esse carmen. Sensus per se liquet, nẽpe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nã viribus ętas ea prępollet. In consiliũ adsciscẽdos mediocris ætatis viros, propterea quod in his nonnihil detrito virium vigore, valet tamen vsu rerum aucta prudentia. Senes vtpote religiosi solent à superis optima precari. Ceterum neq; viribus iam vtiles, neq; mẽte satis constantes ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum:

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ᾽ ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id est,
Dictum est vetustum, Facta iuuenum, ceterum
Magis valent consilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus cum ait:

Νεότητι μὲν ἀρήσει θράσος δεινῶν πολέμων. i.
Iuuentuti congruit audacia crudeliũ bellorum.

Item Homerus Iliados Π. docet in bello requiri vires, in consultationibus orationem:

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. i.
Bella manu constant, at cõsultatio dictis.
Illic pugnandum est, neque prosunt aspera dicta.

Apud eũdẽ Nestor in cõsilijs pręcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commẽtario, cui titulus: Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα

μάλιστα σώζεται πόλις, ἔνθα βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαί. id est, Et, maxime seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorũ præcellunt lanceæ. Æschines in oratione contra Ctesiphontem testatur, hoc Solonis legibus fuisse cautum, vt in consultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienses olim fuisse morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita sonaret: τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, id est, Quis vult concionari ex ijs, qui quinquagesimũ excesserunt annum?

Silentij tutum premium.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, id est, Tutum silentij præmium. Aristides in defensione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Augusto Cęsari adscribit, qui Athenodori cõsilium opprobrãs subiecerit, ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. versus integer talis videtur.

Ἀκίνδυνον καὶ ἔστι τῆς σιγῆς γέρας. id est,
Vacat periclo præmium silentij.

Vsurpat Horatius Odarum lib. 3.
Est & fideli tuta silentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquẽdo persæpe. Iam olim in prouerbio est, nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbij loco:

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Etiam si Valerius Max. lib. 7. cap. 2. sententiam hanc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis responsum quam laudabile? Cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, vno ex his quærente, cur solus linguam suam cohiberet: Quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse numquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, id est, Felicitas multos habet amicos. Simillimum illi, quod alibi retulimus:

Τῶν δ' εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id est,
Felicibus cognatus est vel quilibet.

Notior est sentẽtia, quàm vt requirat interpretem. Contra in rebus aduersis ait nulli, aut pauci sunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
καμάτου μεταλαμβάνειν. id est,

Perit honor amicorum afflicto viro, pauciq; in rebus aduersis fidi mortales ad laboris societatem.

Stulto ne permittas digitum.

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, id est, Stulto digitum ne ostenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendũ imprudentibus, quantumuis pusillum. Siquidem in maximis lædunt, si vel tantillum commiseris. Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autem olla.

Εὔχου τὸ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τᾶ χύτρα, id est, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potissimum est habere domi, quibus est opus. Proximum, vicinum habere diuitem, à quo possis petere. Videtur è vulgi fece haustum.

Habet & musca splenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, id est, Habet & musca splenem. Simillimum illi:

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Itẽ illi: ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολός, id est, Inest & formicæ bilis. Olet fecem.

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit.

Κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσε, id est, Camelus dum affectat cornua, & aures insuper perdidit. Conuenit in eos, qui dum peregrina sectantur, ne sua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua à Ioue postularunt, ille offensus stulta postulatione aures quoque resecuit, & hoc Apostolij videtur.

Hercules & simia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id est, Hercules & simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Affine illi: Formicę camelus. Nota est fabula de fratribus Perperis, quos Hercules comprehensos à Claua suspendit, Eos ferunt versos in Simios.

Aut manenti vincendum, aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, i. Oportet aut manentem vincere, aut interire. Dici solitum, vbi certa stat sententia, aut nego-

tium

tium aliquod absoluere, aut immori. Translatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domum, aut victi occumberent. Celebratum est Lacænæ cuiusdam apophthegma, quę filio tradens clypeum dixerit: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Aut hunc, aut super hunc. Laconicè significans, aut referendum clypeum, aut in eo moriendum.

Maritimus cum sis, ne velis fieri terrestris.

Θαλάττιος δ' ὢν, μήποτε χερσαῖος γένῃ, i. Si sis marinus, abstine à terrestribus.

Admonet non mutandam cōditionem, ne in melius quidem. Verum vnicuiq; tuēdum id vitæ genus, ad quod vel institutus à natura videtur, vel in quod casu incidit. Mutuò sumptum ex apologo quodā Æsopico, qui fertur huiusmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam pasci. Ibi forte conspectus à vulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus sero deplorauit stultitiam suam, quod marini generis cum esset ad terrestrium animantium partes desciscere voluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibijs canente, ac mox canibus irruentibus deplorante, quod ex coco factus esset tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non ineleganter prouerbium: χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, id est, Terrestris cum sis, ne quæsieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, id est, Thynni more, videre dicuntur, qui limis aut altero oculo oblique inspiciunt. Æschylus apud Athenęum libro septimo:

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. i.
Oculum sinistrū admoliēs Thynni modo.

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos non cernere nisi læuo oculo, vt ibidem citat Athenæus, cum paullo superius ex eodem auctore dixerit illum cernere dextro, sinistro cæcutire. Plin. lib. 9. cap. 15. dicit illos vtroq; hebetes esse, dextro tamē plus cernere. Refertur idem versus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De cōparatione terrestrium ac marinorū, Addit cum piscē altero oculo cæcutire, eoq; cum immigrant in mare adhærent terris ad dextram, cum emigrant, contra. Potest & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inspiciunt. Persius:

Non secus ac si oculo rubricam dirigat vno.

Idq; Aristoteles Sectionis 31. pobl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quòd oculorum initia ab eodem dependeant. Vnde fit, vt altero occluso, vis illa, quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quò contractior.

Canis reuersus ad vomitum.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id est, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos, qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquādo sunt expiati. Refertur in epist. Diui Petri, his quidē verbis: Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. id est, Accidit autem illis illud veri prouerbij: Canis reuersus ad proprium vomitum, & sus lota ad volutationem cœni. Sumpta videlicet metaphora à canibus resorbentibus quod euomuerint, & suibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus.

Cani das paleas, asino ossa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα, id est, Cani das paleas, asino vero ossa. Cum res præpostere distribuuntur. Veluti si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium, balteumve, militi librum. Siquidem munera hoc ipso sunt ingrata, quod apta non sunt. Interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum.

Προσοβεῖν τὴν θήραν, id est, Præturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone: ὡς τοῦτό γε ἄν δρῶν αὐτὸς ἀνασοβοίη τὴν θήραν. id est, Igitur ad eum modū quod ipse ait, turbauit venationem. Ceterū verba Platonis in Lyside sic habent: Ποῖός τις οὖν ἄν σοι δοκῇ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ, id est, Qualis igitur tibi videatur esse venator, si inter venandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, vbi quis non satis dissimulat quod litur. Quemadmodum vsu venit, vt fera tumultu excitata intellectus insidijs, subducat sese.

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδὸν, i. Rectā ambulare viam

re viam dicitur, qui nusquam deflectit ab honesto. Aristides in Pericle: Ὡς τε βαδίζειν τεταγμένα καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν κατὰ τὴν παροιμίαν. id est, Vt ordine incedatur, & recta seruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate: Ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ' ὁσιότητα ταύτην ἠπίστατο. id est, Viam enim publicam, quæ ad æquitatem duceret, didicerat hanc. Plautus in Cassina, Nunc ego Pol in rectam redij semitam. Item paullo post, Sciens de via in semitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redierat ad simulationem, quam instituerat.

Αὐτόθεν κατάβαλλε.

Αὐτόθεν κατάβαλλε, id est, Hoc ipso depone loco Aristides in Pericle: περὶ μὲν δὴ λάλων ὦ Πλάτων καὶ ἀργῶν καὶ δειλῶν αὐτόθεν κατάβαλλε, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃ θεὸς ἄλλος. id est, Iam de loquacibus ò Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne fortis aliquis Deus alius Troianos exigat, Interpres indicat prouerbium esse, sumptumque à victoribus qui vetant, ne victus aliquo discedat, sed inibi porrigat herbam, & victorem agnoscat, ac victoriæ præmium persoluat. Vsus erit quoties statim & absq; mora iubemus aliquid, exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis. vel promissum, vel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.

Ostium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθαι βέβηλοι, id est, Fores occludite quiq; prophani. Sumpta est adlusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen:

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας ἐπίθεσθαι βέβηλοι. id est,
Fas quibus est audire loquar, vox turba prophana.
Obturate fores.

Iubet vt prophani ostiū auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle: λέγω δὴ ταῦτα πρὸς οὓς ἔξεστι. τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως. id est, Loquar hæc apud eos, quibus audire fas est. Prophanorum autem lenis omnino ratio est. Conueniet vti, si quādo significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius, cum scribit in Odis:

Odi prophanum vulgus, & arceo,
Fauete linguis, carmina non prius
Audita, musarum sacerdos
Virginibus pueris; canto.
Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iam bona uerba loqui.

Ante sacrificium preco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est, verba boni ominis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agens: Et ipsam vt Deos, & professores eius vt antistides colite, & quoties sacrarum litterarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt plerique existimant à fauore trahitur, sed imperatur silentium, vt rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente. Sed plusculum habebit gratiæ, si per ironiam adhibeatur.

Ad restim funiculum.

Ἐπὶ σπεῖρα σχοινίον, id est, Ad restim funiculum, subaudiendum addis, aut reddis, vbi quis ijsdem rebus abundat, aut similia similibus pensat. Cognatum illi: λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum annectis lino. Veluti si quis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam.

Ἅλα καὶ κύαμον, id est, Salem & fabam, subaudiendum proposuerunt, aut si quod aliud adsententiam magis appositum uerbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerent se scire quidpiam, quod nescirent, atque hinc esse natum prouerbium, quod olim mos fuerit, vt diuini salem & fabam proponerent.

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι, Græci prouerbiali metaphora vocant elabi, ac suffugere. Aristophanes in Auibus:

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐστὶν ἐκπερδικίσαι. i.
Quippe apud nos turpe non est, suffugere de cassibus.

Ductum est ab auibus, quæ nonnunquā elabuntur è retibus, seu laqueis. Aiunt aūt perdicem præcipuę calliditatis ad id, vt aucupum manus effugiat. Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis verba subscribere, quæ scripta sunt libro De natura animantium 9. καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπῳάζουσιν,

σιν, ἵνα μήτις κατανοήσῃ τὸν τόπον πλείω χρόνον προσεδρευόντων. ὅταν δέ τις θηρεύων περιπέσῃ τῇ νεοττιᾷ, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῦ θηρεύοντος, ὡς ἐπίληπτος οὖσα καὶ ἐπισπᾶται ὡς ληψόμενον ἐφ' ἑαυτὴν, ἕως ἂν διαδράσκῃ τῶν νεοττῶν ἕκαστος, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀνακαλεῖται πάλιν. i. Nec eodem in loco pariunt, & incubant oua, ne quis animaduertat si diutius in eodem assideāt loco. Porro cum inter venandum inciderit quispiam in nidum, præuoluitur perdix ad pedes venantis, perinde quasi capienda sit, ad eumque modum illum allicit ad sese quasi capturum, donec interim pulli singillatim effugerint. Quod vbi factum est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neque vero grauabimur hic adscribere, quod in eandem ferme sententiam scribit Plutarchus lib. cui titulū fecit: πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια, id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria an marina: Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδείκνυνται. τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσι μηδέπω φεύγειν δυναμένους ὅτ' ἂν διώκωνται καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ φρυγετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπηλυγαζομένους. Αὗται δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν ἑαυτὰς ἐμποδὸν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένων δόξαν ἐνδιδοῦσαι μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. i. Aliā uero calliditatem vna cum prolis amore coniunctam perdices exhibent. Nam pullos adhuc inuolucres consuefaciunt, ut supinos prosternant sese, glebam aut palearum tegumentum aliquod impositum corpori sustinentes, atque ita veluti obtecti deliteant, ipsæ interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes, ac paullatim prodeuntes, ac tandiu spem ostendunt capiendi sui donec eum procul à pullis abstraxerint. Ex his verbis satis liquet, quid sibi velit ἐκπερδικίσαι nimirum elabi, perdicum arte ingenioque interim adlusum est ad cauponem quendam insigniter improbum, cui nomen inditum. Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.

Munus Leuidensæ.

MVNVS Leuidensæ. Cicero prouerbiali nimirū figura vocat munus vile, minimiq; pretij, cuiusmodi vulgaribus amicis missitare diuites consueuerunt. Sic enim scribit ad Dolabellam, lib. Famil. epist. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaq; eam tibi misi. Quā velim sic legas, vt caussam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico, munusculum mittere volui Leidensæ crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensam vestis genus esse vile, raro, tenuiq; textu. Quondam inter hospitem xenia, vestes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalem quæritur quispiam vestes donari, villo crasso, colore q; malo:

Et male percussus textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationem suam parum elaboratam atq; expolitam, Leuidensę munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo, neque diligenter præstitum amico cuipiam vulgari. Huic diuersum est illud: πελληναῖα χιτών, id est, Pellenæa tunica. Et συλοσῶντος χλαμὺς, id est, Silosontis chlamys.

Multi discipuli præstantiores magistris.

M. TVLLIVS lib. Epist. familia. 9. scribens Varroni senarium quendam refert, haud dum scimus ex quo poeta. Cuius sententia etiam hodiernis temporibus uulgo celebratissima fertur. Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puteo magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. idest, Pleriq; discipuli magistros ante eunt.

Ad varios vsus potest accommodari, vel ad simplicē sensum, puta frequenter eueni re, vt discipulus eruditione superet eum, à quo litteras, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, cum significabimus, improbitate vinci, qui malitiæ doctor fuit: veluti si quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando. Siue cum quis ordine conditioneq; inferior, tamen plus valet, quàm is, qui non parere, sed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡράκλειαι στῆλαι. Iā olim in ꝓuerbio sūt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici solere, τὰ πέρα γαδείρων ἀπερατά, id est, Quæ vltra Gades, inaccessa. Quo significant, vltra columnas Herculis non esse

esse quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur, cum boues vestigaret Geryonis, tanquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis: γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατὸν, id est, Non vlterior accessus ad occidentem, vltra Gadira. Item alibi:

Εἰ δ' ὢν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς ἀριστοφάνευς, οὐκ ἔτι πρόσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές.
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremā peruenisse laudem, vltra quam non possit crescere: qui quidem egregiæ formæ, facta adiunxerit illustria. Quod si quis præterea quidquam laudis requirat, id perinde esse, ac si quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur transire. Rursus in Olympijs hymno tertio:

Νῦν τε πρὸς ἐσχατίαν θήρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πρόσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. id est,

Nunc sane ad extremos limites virtutibus perueniens Theron, attingit à domo Herculis columnas. Quod autem vltra est, sapientibus pariter, & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eò perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum esset humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegorijs Homeri, improbos Homeri poematis interpretes, exigendos putat: ὑπὲρ ἡρακλέους ἐσχάτας στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν, id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.

Ciceris emptor.

EQVIDEM arbitramur & illud inter prouerbia referendum, quod ait Horat. in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimæ sortis hominem, deq; ima plebe quempiā significans:

Offenduntur enim quibus est equus, & pater, & res.
Nec si quid fricti ciceris probat & nucis emptor,
Æquis accipiūt animis, donātve corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

PROVERBII speciem habet & illud Plautinū ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo significāt rerum cōmunium æqualē omnibus vsum esse, neque cuiquam vertēdum vitio, quod ius publicum concedit: Plautus ad sensum turpiculum deflexit, nempe ad vsum scorti publicitus prostantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis: τὰς λεωφόρους βαδίζειν. id est, Publicam ingredi viam, aut contra τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν. Quo quidem respexisse videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait:

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumq; moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

INTER prouerbia quæ sumūtur ex allusionibus auctorum, nobis non videtur illud silentio prætereundum, quod ex Thucydide vsurpauit Lucianus in Pseudomante: καὶ κατὰ τὸν θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη. i. Et iuxta Thucydidem. iam hinc belli initium. Id ad varios vsus poterit accommodari, siue cum ad incipiendū negotium adcingi significamus, siue cum alicunde natam simultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin alluserit Aristoph. in Acharnensibus:

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ ἡ τοῦ πολέμου.

Atque illud, κἀντεῦθεν, eo loco frequentius iterat, quo magis cōsentaneum, illum allusione ad iocum abusum fuisse.

Inanium inania consilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, i. Inanium inania consilia. καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται. i. Inanium inanes cogitationes, cū quis sua spe frustratur. Cognatum est, μωρὰ μωρὸς λέγει. id est, Fatuus fatua loquitur. Natū aiunt ex euentu. Nā Archias stipulatus à Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his, quibus tēduntur tentoria, suspendit sese. Refertur in Græcorum collectaneis.

Nutricum more male.

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς, i.

Pascis profecto more nutricum male.

In vetustissimis quibusdam prouerbioru collectaneis reperitur, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Exstat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphoræ rationem explicat his versibus:

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. i.
Pascis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paullùm huic in os dein inseris.
Ipsa ast præ illo vel triplum glutis cibi.

Cõueniet igitur in eos qui de lucro paullulum aliquid impertiunt socijs. Aut qui sic facultates alienas administrant, vt maximam partem in suos conuertant vsus, id quod hodieq; tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum consessus.

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, idest, Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductum à conuentu illo Græcorũ olim celebratissimo, qui Amphictyonum dicitur, vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocasse, vt citatur auctor Toeopompus in octauo historiarum libro ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porro populi qui in id consilij conuenire soleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhębi, Bœoti, Magnetes, Achęi, Phthij, Molienses, Dolopes, Æneanes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod vndecunq; ad id consilium ex omni Græcia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniam, in eo quem modo ostendimus loco. Quo quidem & alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationem prouerbij putamus hæc esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse videantur.

Etiam capillus vnus.

CELEBRATVR & Mimus, Publianus admodum prouerbiali specie:

Etiam capillus vnus habet vmbrã suam.

Quantumuis pusillũ commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus.

Ξενοκράτους τυρίον, id est, Xenocratis caseolus. De cibo, qui perquam diu durat, priusquam absumatur. Quamquam nihil vetat, quò minus ad alia quoque transferatur, puta ad vestem, ad librum, ad peculiolam, aut simile quidpiam, quo sic parce, circunspecteq; quispiam vtitur, vt quam diutissime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quem tradunt sæpenumero obsonia iam rancida facta abiecisse, neque rarenter euenisse, vt cum cadum aliquem relinire vellet, iam vinũ reperiret in acorem versum. Proinde prouerbium apposite dicetur in sordidos quosdam, quibus hic mos, omnem penum eousq; seruare, quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit, rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectanæis.

Bellum omnium pater.

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, id est, Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario de ratione conscribendæ historiæ: μᾶλλον δὲ θουκυδίδαι καὶ ἡρόδοτοι καὶ ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τὸ, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴγε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ πληγῇ. id est, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verum esse videretur illud, quod dicitur, Bellum rerum omnium pater: si quidem tã multos scriptores produxit vnico ictu. Prouerbium ideo dictum est, quod bellum omnium rerum nouandarum auctor est, vt ex eo veluti nata videantur vniuersa. Nisi quis malit ad philosophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerũ summam e lite progigni.

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, id est, Phaniæ ianua. Eustathius in Odysseæ ω, ostendit dictum de his, qui simulant sese congestas opes habere, quæ nusquam sunt. Ductum à Phania quodam, qui falsam de se præbuerit opinionem, quasi multam diuitiarum vim domi constructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani ostium, quod an idem sit cum hoc, nec ne, viderint docti.

Ἐκλιπίσαι.

Ἐκλιπίσαι. Prouerbiali figura dictum ostēdit Eustathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora à piscibus, qui suffugiunt à retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni:

Humida lina trahunt.

Inest autem piscibus quibusdā genuina quædam calliditas è retium textis elabendi, quemadmodum eleganter de Cestreo narrat Oppianus lib.3. Sed carmen ipsum, quandoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus est, asscribere præstat:

Κέστρεὺς μὲν πλεκτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι λίνοιο
Ἑλκόμενος, δόλον οὔτι περίδρομον ἠγνοίησεν.
Ὑψοῦ δ' ἀναθρώσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὅσον σθένει ἅλματι κούφῳ
Ὁρμῆσαι, βουλῆς δὲ σαόφρονος οὐκ ἐμάτησεν.
Πολλάκι γὰρ ῥιπῇσι καὶ ὕστατα πείσματα φελλῶν
Ῥηιδίως ὑπεράλτο καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ' ὅ γ' ἐφορμηθεὶς πρῶτον στόλον αὖτις ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον οὐκέτ' ἔπειτα βιάζεται, οὐδ' ἀναρρεῖ
Ἀχνύμενος, πείρῃ δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς, id est,

Cestreus dum trahitur sinuosis æquore textis,
Haud illum qua suffugiat, latet, arsq; dolusq;
Subsilit in sublime alacer, saltuq; citato
Viribus eniti quantum valet omnibus vndas
Emicat in summas sublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam subera sæpe
Quæ summos tollunt funes, retinacula cassis
Transilit, & fatum elabens fugit improbus atrum.
Sin primum expertus subsultum, in retia rursum
Delapsus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut frustra niti, doctusq; periclo
Nec iactat sese, neque sursum promicat vnquam.

De permultis item alijs piscibus ad eundem commemorat modū, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua persequi prælongum. Illud non iniucūdum scitu, quod de pisce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum alligatus hamo, subducat sese, vi veneni per linum atque harundinem ad piscatoris vsque manum immissa. Carmen sic habet.

Si quando vestita cibis incautior æra
Hauserit, & curuis frænari senserit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morsu,
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,
Et meminit captiua sui, longeq; per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis,
Per setam vis alta meat, fluctusq; relinquit
Absentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila secutus
Transit arundineos arcano frigore nodos,
Victricemq; ligat cōcreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamq; rebellem
Iactat, & amissa redit exarmatus habena.

Aristophanis interpres putat ab auibus traductum. Consimili figura Persius Satyra quinta:

Ne trepidare velis, atque arctos rodere calles.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν dicebantur astuti & impostores. Sumptum à moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις.

-Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. i.
--Lædit sceleratus
Astu Ægyptiaco obrepens iam nemo, necetve.

De moribus Ægyptiorum testatur & illud ex Æschylo, quod alibi retulimus:

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. idest,
Ægyptij miri struendis artibus.

Citat hoc prouerbium Synesius in Encomio Caluitij. Quamquam nonnumquā αἰγυπτιάζειν accipi solet, pro eo, quod est adurere, vt in hoc carmine.

Χροιὰν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρᾷ φλογὶ
Αἰγυπτιώσει. id est,
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ᾽ ἔγκαφος λέλειπται, id est, Ne bolus quidem relictus est, hoc est, nec vel pauxillum. Eustathius enarrans tertium Odysseę librum, citat hunc Eupolidis versum:

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔγκαφος. i.
Nec bolus è meis relictus rebus est.

Nam ἔγκαφος, id apud Græcos significat, quod nos vulgata voce magis, quam Latina, morsellũ dicimus, à verbo κάπτω, quod est auidè comedo.

Rex, aut asinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id est, Rex, aut asinus, hoc est, aut victor, aut victus. Simile illi: ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, aut ter sex, aut tres tali. Eustathius Odysseæ sextum enarrans librum, ostendit metaphorã ductam ab his qui ludunt sphæra, quibus qui vicisset, rex appellabatur, qui victus fuisset, huic asino nomen erat. Plato in Theæteto: ὁ δὲ ἁμαρτὼν, καθεδεῖται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος, ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν. id est, Qui aberrarit, is desidebit, quemadmodũ dicunt ij, qui sphæra ludũt, asinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noster esto. Iulius Pollux lib. de rerũ vocabulis 9. sphæra ludẽdi quattuor modos cõmemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, seu φανίδα, tertius ἀπόρραξις, quartus οὐρανία. Quorũ postremum, nam is ad prouerbium proprie facit, describit his verbis: ἡ δὲ οὐρανία: ὁ μὲν ἀνακλάσας αὑτὸν ἀποῤῥίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. τοῖς δὲ ἦν ἁλλομένοις φιλοτιμία πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσαι, ὅπερ ἔοικεν ὅμηρος ἐν φαίαξιν ὑποδηλοῦν, ὁ πότε μέντοι πρὸς τὸν τοῖχον τὴν σφαῖραν ἀμπλέμψειεν, τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ὑπτόμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσαχθὲν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεύς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν. id est, Vrania vero lusus sic habet: Aliquis resupinãs sese, sphæram in cælum mittit. Reliquis autem certamen erat vt eam prius quam in terrã recideret, raperent, id quod in Phæacibus significare videtur Homerus. Sane vero cũ aduersus parietem sphærã misissent, numerus subsultuum censebatur. Et qui victus fuisset, is asinus appellabatur: & quidquid imperatũ esset, faciebat. Rursum qui vicisset, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus, quem ex Homero citat, est Odysseæ θ. ad hunc modum.

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς,
Βόμβησεν δὲ λίθος κατὰ δ᾽ ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λαὸς ὑπαὶ ῥιπῆς, ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων. id est,
Versatum hunc valida submisit in aera dextra.
Intonuit lapis. Ast in humum formidine sidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibusq; superba
Ob saxi iactum, verum id procul omnia signa
Transuolat.

Ab hac forma nõ videtur alienum quod est apud Plautum in Pœnulo: Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit vti, cum significabimus, iaciendam aleam, quæ vel summos reddat, vel infimos.

Stellis signare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν, id est, Stellis viam signare dicuntur, qui notulis quibusdam & coniecturis rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt. Eustathius exponens quintum Odysseæ librum, admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora à nautis, qui in nocturna nauigatione viam stellarum obseruatione coniectant. Quem admodum apud Homerum Vlysses Odysseæ libro quinto:

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ημενος. οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληιάδας δ᾽ ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Αρκτόν θ᾽, ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id est,
At clauo ille sedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina somnus.
Verum Pleiadas spectat, seriq; Booten
Occasus, vrsamq; alio cognomine currum.

Allusit huc eleganter M. Tull. lib. Acad. quæst. 4. cum ait: Absoluti sapientis esse, nõ duci opinionibus, sed certo verum tenere, idq; ductu & indicio Cynosuræ, quæ quod minore orbe circũferatur, vtpote polo vicinior, certius monstrat viã, etiamsi minus sit conspicua. At nõdum perfecte sapientẽ, dum

dum vbiq; quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen sequi, quę vt clarior est, & magis oculis perspicua, ita non perinde certa viæ monstratrix, quod latiore ambitu circumagatur, eo quod à polo seu vertice mundi longius absit. Verba Ciceronis sunt hæc. Nec tamen ego is sum, qui nihil vmquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de sapiente. Ego uero ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram:

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

Vt ait Aratus, eoq; directus gubernant, quod eam tenent,

Quæ cursu interiore, breui conuertitur orbe:

Sed ad Helicen & clarissimos septentriones, id est, rationes has latiore specie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius prouerbij mentionem, verum quoniam nacti eramus quædam non indigna cognitu, visum est hic repetere.

Sambucam citius.

ADAGII speciem præ se gerit Persianum illud carmen:

Sambucam citius caloni aptaueris alto:

Cuius vsus incidet, si quando significabimus, aliquem à disciplina percipienda, siue munere gerendo nimis alienum esse. Siquidem Sambuca organum est musicorum, quod haud quaquam congruat caloni. Quamquam Atheneus libro 14. indicat & bellicum instrumentum dici Sambucam, quod machinę in morem admouebatur hostium mœnibus. Calones autem vocantur militum ministri, qui vallos ac ligna gestitant. Vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porro cum milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quamquam potest nō absurde accipi de sambuca militari machina, quę ritu organi musici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendēdam haud quaquam idonei sunt calones, vtpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplinæ militaris prorsum rudes sint & indociles. vnde Persius non citra ἔμφασιν addidit: alto, propterea quod homines prę-longi etiam prouerbio vecordiæ notātur. ἄνους ὁ μακρός.

Nostra farina.

EIVSDEM farinæ dicuntur, inter quos est indiscreta similitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Persius in quinta Satyra:

-Nostræ paullo ante farinę
Pelliculam veterem retines.

Perinde quasi dicat: Nostri gregis, nostrę conditionis. Pertinet ad illam classem. Eadem cera, & Idē puluis, de quibus alibi dictum est. Simili tropo Seneca dixit: Eiusdem notę libro 3. epist. 24. His adijcias & illud eiusdem notę licet tantam hominum imprudentiam esse, imo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo scopo iaculari.

Ἀσκοπα τοξεύειν, id est, Absq; scopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propositum habent, quod sequantur, & ad quod instituti, consilijq; sui rationes referant. Lucianus in Toxaride: ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τετοξεύκαμεν, αὖθις ἑλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλους ἐπ' ἐκείνῳ εἴπωμεν φίλους. id est, Quoniam in presentia nullo proposito scopo iaculati sumus, denuo, adscito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Persius Satyra tertia:

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaque lutoque?
Securus, quo pes ferat,

De pulmone reuellere.

DVBIVM non est quin ad prouerbiorum formā pertineat & illud Persianum: De pulmone reuellere, pro eo quod est, stultam, & arrogantem opinionem animo eximere:

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello:

Tumorem, animiq; fastum in pulmone collocant, vnde μέγα πνέειν apud Græcos. Et idem Persius alibi:

Grande, aliquid, quod pulmo animæ prę largus anhelet.

Quos non tollerent centum Ægyptij.

Οὓς οὐκ ἄραιντ' ἂν οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, i. Quos

Quos ferre nec centum queant Ægyptij,
De molestis dici solitum, ac moribus intolerandis, seu fastu præturgidis. Inde ductum quod Ægyptij plerique gestandis oneribus quæstum non satis honestum factitare consueuerint, vnde & ἀχθοφόροι dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarum, & item à Suida. Extat autem apud Aristophanem in Ranis ad hunc modum:

Δύ᾽ ἅρματ᾽ εἰσέθηκε καὶ νεκρῶ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ᾽ οὐδ᾽ ἑκατὸν αἰγύπτιοι, id est,
Duo plaustra, duoque item imposuit cadauera,
Quæ fere nec centum queant Ægyptij.

Idem in Auibus:

Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος. id est,
Non Ægyptius lateriger.

Consimili modo Lucilius apud Noniũ:

Quem neque Lucanus oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus possent.

Rursum idem alibi:

Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non possint.

Ægyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, i. Ægyptius laterũ gestator, Suidas nominatim prouerbij titulo refert. Extat autem apud Aristophanem in Auibus: ibi quærit quispiam quis composuisset equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui respondetur:

Ορνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, λιθουργός. id est,
Aues, nec aliud vllus, haud Ægyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in sordidum, atq; infimæ sortis hominẽ, in quẽ vsum etiam Carum vilitas vsurpata est: aut in eum, qui molestis negotijs premitur. Admonuimus modo Ægyptios in vulgi fabulã, ac risum abijsse, quod asinorum ritu vectãdis corpore oneribus quæstum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuisse, conijcimus, quod in effodiendis lacunis, limoq; exportando, ac lateribus argillaceis, huiusmodi opera potissimũ opus erat apud Ægyptios, oblimum, quem inuehit Nilus. Nam illic passeres aut hirundines monstrarunt artem e luto construendi parietes. Argumento est, quòd Hebræi, cum apud illos agerent, adacti sunt luto, lateribusq; gestandis seruilem operam præstare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cœnare me doce.

Δειπνεῖν με δίδασκε. id est, Cœnare me doce. Prouerbiali figura dictum est ab Aristophane in Ranis. Tempestiuiter vsurpabitur, si quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotij, de quo disceptatur. Verba sunt Bacchi ad Herculem de tragœdijs iudicantem, cum exercitatior esset in uorandis tauris quàm pensiculãdis poetarum carminibus.

Rhamnusius.

Ραμνούσιος, id est, Rhamnusius. Eudemus in dictionibus. Rhet. admonet, id cognominis olim seu prouerbio additum sapientibus ac moderatis viris. Nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel à dea Rhamusia: quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fusius à nobis ostensum est.

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξος, id est, Papæ Myxus. In gloriosos & iactabundos dici consueuit. Nam βαβαὶ stuporis & admirationis significationem habet. Myxus autem sacerdos quispiã fuit Dianæ, gloriosus & magniloquus: qui se fingebat omnia mirari. Refertur à Suida, & Zenodoto.

Lenticulam angulo tenes.

Φακῆ γωνίας κρατεῖς, id est, Lentum angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quod hoc leguminis genus angulis careat. Refertur à Suida, ne quis contemnat.

Patrocli occasio.

Πατρόκλου πρόφασις, i. Patrocli occasio, siue prætextus. Diogenianus ostẽdit dici solere de ijs, qui cũ ob metum nõ ausint proprias deplorare calamitates deflẽt éas sub prætextu luctus alieni. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo quis se citra inuidiam laudare possit: καὶ μὴ δοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ᾽ αὐτοὺς δι᾽ ἐκείνων ἐπαινεῖν. id est, Et ne videamur Patroclum occasionem

occasionem, sed nos ipsos per illos laudare. Agit enim de ijs qui laudandis alijs suas ipsorum laudes insinuant. Opinamur sumptum à Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Aristophanes.

Exiguum oboli pretium.

Μικρὸν τοῦ ὀβολοῦ τίμιον, i. Exiguum oboli pretium. Suidas citat ex Maryca Eupolidis, cõuenire in homines nequam, nihiliq;. Quamquam nihil obstat, quominus ad rem contemptam transferatur. Meminit & Eudemus. De similibus multa retulimus antea, obolaris homo, homo tressis, homo trioboli, homo vix dupondio æstimandus. Iustinianus iuuenes primum ad iuris studium ingressos dupondios appellari voluit, velut extremæ classis. Nam qui iam profecissent, prolytas ac lytas appellauit, quasi dimissos.

Phœnicum pacta.

Φοινίκων συνθῆκαι, id est, Phœnicum conuēta. Phœnices qui Carthagine potiti sunt, cum primum ad eam appulissent regionē, postularunt ab ijs, qui id temporis Libyam incolebant, vt sibi liceret diem & noctem hospitio terræ vti. Quod cum impetrassent, iamq; exacto concessi temporis spatio, iuberentur excedere finibus, recusarũt, affirmãtes se pactos vt sibi fas esset illic noctesq; ac dies commorari: videlicet ambiguitatem vocum ad suum commodum detorquentes. Vnde prouerbium esse natum aiunt, de pactis insidiosis & astutis. Auctores Suidas ac Diogenianus. Quin in totum omnes Phœnices dicti sunt, qui quæstus essent auidi. Vnde Pindarus in Pythijs hymno secundo: φοίνισσαν ἐμπολάν, id est, Phœniciam negotiationem dixit. Et interpres citat ex comico quopiam, αὐθὺς φοῖνιξ γίνομαι, id est, Protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle.

Ὠλιν ἔθυ καὶ πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνήρ. id est, Phœnix vt vir, cœpit emere ac vendere.

Postremo Plato lib. de Repub. 3. de his agens, qui putant magistratui conuenire mendacium, inquit: μηδὲν καλὸν, ἀλλὰ φοινικικόν τι. id est, Nihil pulchri est, sed potius Phœnicente quiddam.

Pusillus quantus Molon.

Μικρὸν ἡλίκος μόλων, i. Pusillus vt Molon. De vehementer breui statura corporis homuncionibus. Suidas ostendit duos fuisse Molones, nota corporis breuitate, quorum alter histrio fuerit, alter fur, honesti scilicet quæstus vterque.

Per antiquum diem.

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας, De re admodum obsoleta priscaq;. Refertur à Diogeniano. Finitimum illi, quod hodie non inscite iactatur in scholis philosophorum: Magno Platonis anno.

Perierunt bona.

Ἔῤῥει τὰ καλὰ, id est, Perierunt honesta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fuit ab epistolis, eo interfecto ab Atheniensibus Hippocrates in Lacedæmonem huiusmodi scripsit epistolam: ἔῤῥει τὰ καλὰ, Μίνδαρος δ' ἀπέσσυται: significans interfecto duce rem esse deploratam. Adagium recenset Diogenianus, historiam recenset Xenophon in παραλειπομένοις, libro 1. Græca senario constant:

Periere honesta, Mindarus sublatus est.

Qui nimium properat, serius absoluit.

PLATO in Dialogo, cui titulus, De regno: πεποίηκε δὴ καὶ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος, ποῖον, οὐχ ἡσυχῆ εὖ διαιροῦντας, ἀνυκέναι βραδύτερον. id est, Fecit enim vt nunc quoq; nobis acciderit, quod prouerbio dicitur: Quod nam? vt dum parum recte per otium diuidimus, serius perfecerimus. Idem in 7. de repub. allusit ad prouerbium: σπεύδων γὰρ ἔφην, ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βράδιων. i. Dum festino, inquit omnia celeriter percurrere, tardior sum. Idē in Cratylo simile quiddã habet: ἵνα μὴ ὀφλώμεν ὥσπερ οἱ ἐν αἰγίνῃ νύκτωρ περιϊόντες, ὀψὲ ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ, οὕτω πῶς ἐληλυθέναι ὀψαίτερον τοῦ δέοντος. i. Ne nobis vsu veniat, vt quemadmodum qui apud Æginetas noctu obambulant, serius perficiunt iter, itidem nos ad rem ipsa veritate serius quã oportet peruenisse videamur. Scitum est & illud diui Augustini aduersus Petilianũ, ijs qui perturbatione aliqua festinant, vsu venire non numquam vt vestem aut calceos peruerse induant, quæ res postea moram afferat. Idem vsu venit his qui multa simul agere conantur, neq; quidquam assequuntur.

quuntur. Plato lib. de Repub. 3. ὅτι εἷς ἕκαστος, ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ, ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν. i. Vnusquisq; recte, vnum studium exerceat, multa nequaquam. Imò si id tentarit, multa aggressus, omnibus frustrabitur. Idem eiusdē operis lib. 10. docet idē accidere ijs qui nō veritate, sed fucis ac malis artibus ꝑperāt ad honorē: οὐχ' οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὥσπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν δ' ἀπὸ τὸν κάτω, ἀπὸ δὲ τὸν ἄνω μή. τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδιῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ ὤμων ἔχοντες καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες. id est, An non isti artifices & iniusti idem faciunt, quod solent cursores quidam, qui bene quidem currunt ab inferiore loco, à superiore vero nequaquam. Primum quidem celeriter prosiliunt, ceterum in fine cursus ridiculi sunt, atque auriculas in humeris habentes inco ronati semet abripiunt. Monet adagium instituendæ rei non tam celeritatē, quàm curam adhibendam esse, ne postea sit in mora, quod in operis ingressu fuerit erratum. Item in re bellica plus efficit Fabij cunctatio, quàm M. Minutij pręceps teme ritas. Siquidem is vnus Hannibalem multis iam prælijs inuictum, non viribus, sed lentitudine superauit. De quo pręclare Ennius apud M. Tulliū in Catone maiore.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem.
Ponebat enim rumores ante salutem.

Vltra catalogum.

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ, id est, Vltra catalogum viuit. De eo dicebatur, qui multum ætatis uiueret, vt iam præscriptum illum annorum numerum præterisse videretur. Et ni fallimur, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Vltra peram sapere.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id est, Vltra peram esse sollicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone: ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. i. Oportet enim philosophum paucis contentum ac frugalem esse, neque quidquam ultra peram quærere. Quadrabit vel in philosophum, vel in pauperem, sed præcipue in Christianum. Confinę illi: Vita doliaris.

Vir uidebatur nauis supplicans scopulo.

Ἀνὴρ ἐῴκει ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. id est,
Vir visus esse nauis est obsecrans petram.

De stupidis ac stolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora à naue, quæ impingit in scopulum.

Viro esurienti necesse est furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἐστ' ἀναγκαίως ἔχον, id est,
Famelicus vir esse furax cogitur.

Suidas prouerbii nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti necessitate, quid faciunt. Veluti si qui confiteatur se mentitum, dicat, quid facerem, aut quid mentiendum erat, aut in summā veniendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. Aut si quis auidus gloriæ, aliena pro suis edat, cum ipse de suo nihil possit egregiū edere.

Vixit, dum uixit, bene.

VIXIT, dum vixit, bene. Est in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuisse, vel senex indicat, rogans num præter vnam sententiam nihil attulisset. Conuenit in eos, qui molliter, ac suauiter viuunt, atque faciunt sumptus, vt non multum iuuent hæredem. Est autem amphibologia in verbo uiuere, quod interdum simpliciter viuere est, interdum genialiter vitam agere, vt apud Catullum:

Viuamus mea Lesbia, atque amemus.

Fumantem nasum ursi ne tentaueris.

PROVERBII speciem habet & illud apud Martialem.

-Rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sic placidus licet, & lambat digitosque manusque,
Si dolor & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non esse tentādos, qui possint nocere. Consimili modo Synesius in Encomio Caluitij scripsit: Canem naribus prendere, pro eo quod est: Prouocare mordacē, & nociturum. Hac parte corporis icta potissimum vrsos irritari docent Bestiarii.

E tribus malis unum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, id est, Trium malorū vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem à

Theramene, qui cuidam è tribus malis vnũ indixerit, è quibus quod vellet eligeret. Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphalete: ἐγὼ γὰρ ἀποθηραμένυς δέδοικα τὰ τρία ταῦτα. id est, Ego enim à Theramene metui tria hęc: Quæ sint autem ea tria, quære in prouerbio: τὰ τρία τὸν εἰς θάνατον, Id vsurpauit Alexander in Æpolis. Aristides ait oraculũ solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quam fas esset, vnũ è tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicant ijs, qui sententia capitali damnati fuissent, tria solere deferri, gladium, laqueum, & aconitum.

Quam facile vulpes pyrum comest.

PLAVTVS in Mostellaria: Tam facile vinces, quàm vulpes pyrum comest, De re factu procliui. Quod nihil negotij sit vulpi dentatissimæ, pyrum edere.

Contrahere supercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς ἀνασπῶντες καὶ γνάθυς φυσῶντες, id est, Adductis supercilijs, & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in supercilijs, sicut alias ostendimus, arrogantiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:

Quin Iuppiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Augustinus in libris Confessionum: Buccis typho crepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum voce Græcanica tãtopere delectatum, vt cum fastum dicere posset typhum dicere maluerit, nisi quod ea iam vsu Latio donata videbatur. Traductum à ranis, quæ per iram inflãtur. Notus est apologus. Æsopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius:

Crescentem tumidis infla sermonibus vtrem.

Sus comessatur.

Ὗς ἐκώμασεν, id est, Sus saltauit, aut commessatur. Diogenianus ostẽdit dici solitum de ijs, qui præter decorum quidpiam facerent, quiq; rerum successu pręter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autẽ Gręcis κωμάζειν iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, ceterisq; iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & sues, vnde Theocritus in Syracusis:

Ἀθρόος ὄχλος ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες. id est,
Turba simul conferta suum more irruit.

Ceterũ qui rusticiore sunt ingenio, mirũ quam hęc dedeceant. Locus erit vbi natura sæuus, & agrestis adfectat videri festiuus.

Dat veniam coruis, vexat censura columba.

NON tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem:

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscit. Sumptũ est ab apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarc. in vita Solonis: ὁ τὺς νόμυς τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίυς ἔφασκεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι κῦφον καὶ ἀσθενὲς, στέγειν, ἐὰν δὲ μεῖζον, διακόψαν ἐκφεύγειν. id est, Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, disseçat, ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius:

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,
Qui male faciunt nobis illis, qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum.

M. TVLLIVS libro epistolarum nono ad Pætum: Iam pater eius accusatus est à M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse videtur prouerbium. Sentit, opinamur hominem absolutum fuisse, iudicum corruptela, non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentũ, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamẽ illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poetæ significant, vt Horatius:

Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Ærugo mera.

Is quidem succus quidã est, quẽ plerisq; mollium pisciũ, maxime Sepijs inesse scripsit

psit Aristoteles libro De partibus animalium quarto cum tunica contineri membranea, emitti vero fistula quadam: quem effundunt in metu, & aquam infuscant, ne queant deprehendi. Rursus Horatius:

Sed veluti tractata notam labemq; remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Ceterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus fere vertit sutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim libro 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomen χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicamur magis dici maculam, quam ægre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epist. simili figura dixit: Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia.

Κωφαὶ μαρτυρίαι, id est, Surda testimonia, dicuntur quæ ferũtur per tabulas, propterea quod hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo: Muti magistri. Vnde surdis agere testimonijs prouerbio dicuntur, qui vel procul absentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum.

IVVENALIS in Satyra, cui initium: Stemmata quid faciunt.

Præconem Chærippe tuis circumspice pannis,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi nacta reliquit,
Iamq; tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam velit perdere. Sumptam autem metaphoram à mercatoribus, qui cum nauigant, si minus, quantum cupiunt, lucrari possunt, student vt saltem recuperent ex mercibus diuenditis, quantum pro vectura nauali soluerunt. Aristippus interrogatus à quodam, num esset vbique ridens: οὐκ οὖν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴγε πανταχοῦ εἰμί. id est, Naulum igitur nō perdo, inquit, si quidem vbique sum. Refertur à Plutarcho in commentario, cui titulus: ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.

Siculissare.

Σικελίζειν, id est, Siculissare, Eudemus indicat antiquitus vsurpatum, pro eo quod est: Austerum esse, tetricumque. Et cũ quidem in modum Epicharmũ vsum esse. Ceterum alijs placere magis referendũ ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. indicat, adagium natum ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam saltādi, gesticulandique.

Sedens columba.

Ἡμένη πελειάς, id est, Sedens columba. Suidas prouerbij titulo commemorat, indicatq; dici solitum, de supra modum mansuetis ac simplicibus. Nam columbę cum auolant, fallunt ceteras pernicitate volatus: cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quidquam habent, quo se tueantur aduersus miluios, & accipitres, pręter alarum velocitatem. Videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulāt, quo magis imponant, propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quę subsultans, ceteras columbas alliciat. Ea Gręcis dicitur παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens:

Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est,
Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti.

Vide lector num legendum sit ἡμμένη, id est, illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata, seu caudata.

Πίθηκος πώγων' ἔχων, id est, Simia barbā portans. Aristophanes: ἐν ἀχαρνεῦσι, ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit allusum esse ad illud Archilochium: τοιὴν δ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id est, Talē ò simia caudam habes. Dici solitum de ridiculis. Regulus Rustichum Stoicorum simium dixit, contumelię gratia, vt refert Plin. in Epistolis: opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius, quàm moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdam δημοπιθήκους appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in alium vsum videtur natum, cũ nec

valeat

valeat ad esum vt oues, nec ad ædium custodiam vt canes, nec ad onera gestanda vt equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharsim philosophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edocti, solum omnium non risisse. Tandem cum inducerentur simiæ, cœpit ridere: rogatus caussam, Hæ, inquit, natura sunt γελωτοποιοὶ, illi fingunt.

Sibi canere.

Ἑαυτῷ ψάλλειν. id est, Sibijpsi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quidpiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuicio iubent tibicinem sibijpsi canere. Et cantor quispiam. Antigenidas opinamur, iubet discipulum, quod populo non admodum gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto: Id enim est summi oratoris, summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sane frigenti ad populum: Mihi cane & Musis: ego huic Bruto dicenti vt solet apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniam refert, huius discipulum. Atque is non iussus est sibi canere, sed præceptori, qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.

Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξικνῆται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Nam is, quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati bellum apertis viribus, citraq; dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officium esse, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendum adsuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait:

-Dolus an virtus, quis in hoste requiret?

Adagiũ refertur à Zenodoto. Huic adfine est quod apud Plutarchũ in vita Syllæ Carbo dixisse memoratur. Cum enim Sylla nõ solum aperto Marte, sed dolis bellũ gereret, ait: ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. id est, Quod bellum gerens cum vulpe, ac leone, quorum vtrumque habitabat in animo Syllæ, à vulpe vehementius angeretur. Apud Aristophanẽ quidã dicitur, κυναλώπηξ, quòd caninam impudentiam cum vulpina astutia coniunxisset.

Siculus miles.

Σικελὸς στρατιώτης, i. Siculus miles. In peregrinum, ac mercenarium militẽ prouerbiali ioco dicebatur, propterea quòd Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerunque vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia, nullum ministerij genus recusantem. Adfine est illi, quod de Care dictum est alibi.

Pro bonis glomi.

Ἀντ᾽ ἀγαθῶν ἀγαθίδες, i, Pro bonis glomi. Dici consueuit, ubi quis beneficium, quod in alium contulisset, cumulate, cumq; fœnore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: verum adlusionis decus in uoce Græca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.

Sine pennis uolare haud facile est.

MANET etiã hodiernis tẽporibus vulgo celebre, quod est in Pœnulo Plautinæ: Sine pennis volare haud facile est, Idem in Asinaria: Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, sine quibus negotium peragi non possit. Reperitur apud idoneos auctores, Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemq; conandi quippiam. Et: Addere alas. Horatius simili forma dicit Decidere pennas:

Vnde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticũ lib. quarto: Qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum est illi, quod alibi retulimus: εἰς πῦρ ξαίνειν, id est, Ignem diuidere. Quod pro impossibili retulit Plato lib. De legibus 6. ὀλίγου δὲ ποιεῖν τὸν νομοθέτην τὸ παίζοντας εἰς πῦρ ξαίνειν. i. Vt propemodũ legum cõditor faciat, quod solent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc est, inaniter laboret: quod ignis mox in se coeat. Eius generis est illud apud Platonẽ in Eryxia: κατὰ μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσως πῦρ παῖσαι, ὥσπερ ἂν τὸ λεγόμενον λίθον ἑψῆσαι.

ὠφῆσαι. id est, Vbi cognouissem tale esse hominis ingenium, vt illi suadere nihil aliud fuerit, quàm lapidem decoquere: Hæc fatemur aliis locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.

Siphniassare.

Σιφνιάζειν, id est, Siphniassare. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo, quod est manum admouere postico: sumptum esse à moribus Siphniorum, qui libidinis caussa id factitare consueuerint. Est autem Siphnus insula quæpiam, haud procul a Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna è Cycladibus. Refert eam & Plinius lib. 4. cap. 12. prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, id est, Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, vbi quis incerta coniecturis prosequeretur. Sumpta metaphora à medicis vlcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumentum μήλην vocant, & μηλῶσαι, ad hunc modũ tentare.

Non idem sunt scriptura, & Leucaus.

Γραφὴ τε καὶ λευκαῖος οὐ ταὐτόν, i. Scriptura & Leucæus non sunt idẽ, aut non conueniũt. Vbi quis aliud scribit, alind facit, aut dicit. Rectè iacietur in eos, qui stare pactis nolunt. Nam hæc plerumque symgraphis constant. Aut in eos, quorum vita non congruit cum libris editis. Versus Græcus constabit si addas λέγειν. Conijcere licet Leucęum fuisse malę fidei scribam.

Bellicum canere. Receptui canere.

ALIAS admonuimus, ferme prouerbiales esse metaphoras, quæ sumuntur à bello, veluti Bellicum canere pro eo, quod est, animare atq; exhortari. M. Tullius Philipp. 7. Bellicum me cecinisse dicunt: Item Canere classicum dicitur, qui excitat dissidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis enim reuocante & receptui canente senatu properet dimicare? Quintilianus libro 12. cap. quæ post finem studia. Quare antequam in has ætatis veniat insidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id est, iam congrediamur: & apud Plautum, Collatis signis depugnare: apud eundem Versis gladijs depugnare. Quin hoc ipsum collatis signis haud dubie prouerbij speciem habet, cum significamus seriam & exactam de re disceptationem, vt M. Tullius in epistolis ad Atticum, Vt cum Maphrago signis collatis. Apud Iuuenalem:

-Hęc tuba rixæ. Id est, hoc belli initium.

Pithon formosus.

Πίθων καλὸς, id est, Pithon formosus. Cõuenient vbi quis per adulationem falso laudatur. Pindarus in Pythijs hymno 2. καλὸς τοῦ πίθων παρὰ παισὶν ἀεὶ καλὸς. id est, Formosus Pithon semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptum à pueris adulantibus simiæ, subinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autem pithon esse diminutiuum huius dictionis πίθηκος, quasi dicas simiolus. Taxat Pindarus oblique quendam, vel quod ab indoctis laudatus tolleret cristas, vel quod ipse adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Est autem φιλαυτία peculiaris huic animanti, adeo vt laudes sentiant & speculis delectentur, & suos catulos contrectari gaudeant, ipsiq; suos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριγλωττεῖν, quo verbo vsum Æschylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro 4. Eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui studio habebant, ἡδυγλωττεῖν dicebantur.

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δέκατον χλωρὸς, id est, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de ijs, qui mutuum accipiunt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere. Rubescere, dum petũt mutuum: pallescere, dum soluendo non sunt, & metuunt, ne trahantur in ius, aut in neruum.

Semper seni iuuenculam subijce.

Ἀεὶ γέροντι νέαν ἐπιβάλλειν κόρην, id est,
Semper puellam virginem subijce seni.

Senarius prouerbialis admonens, vt prouectioris ætatis viri, puellam ducãt magis, quàm anum, ne si frigus accesserit frigori, languente Venere, steriles existant nuptię. Quamquam non inepte trahetur ad alios item vsus, quoties significabimus ita rerũ coniunctionem temperandam, vt quod alibi dimi-

bi diminutum sit, aliunde suppleatur: videlicet vt seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristitiam, huius hilaritas moderetur: rursum iuuentutis exultantiam, senilis seueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur, plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper superioris anni prouentus melior.

Αἰεὶ τὰ πέρυσι βελτίω: id est, Superior annus semper anteponitur.

Cum præsentia displicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniensibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui semper de præsentis anni fructibus quæruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum:

-Laudator temporis acti
Se puero.

Sacra nihil sunt.

Τὰ θύματα οὐδέν ἐστιν, πλὴν γνάθοι καὶ κέρατα, id est, Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum. Refertur à Suida.

Scytharum solitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, id est, Scytharum solitudo, pro summis calamitatibus, exitioq; dictum est, apud Aristophanem: ἐν ἀχερδοῖσι,
Ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ Σκυθῶν ἐρημίᾳ. i.
Impeditũ deperire Scythicæ solitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici solitum de ingenti solitudine: ductum autẽ inde, quod Scythæ nullis certis sedibus vtantur, sed vagi ferãtur in plaustris. Eamq; ob caussam, regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius libro rerum ab Alexandro gestarum septimò, apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharũ solitudines Græcis etiam prouerbijs audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quam vrbes & opulentos agros sequimur. Vsurpat & Plutarchus in libro de Stoicis contrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio: In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

SCINDERE glaciem, est aperire viã, & in incipiendo negotio priorẽ esse. Translatum à nautis, quorum vnus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciẽ prærumpat, reliquisq; viam aperiat.

Viuus fueris, vel cæpe solum accipiens.

Ζώοις γενήσῃ, κρόμμυον μόνον λαβών, id est, Si cæpe tantum sumpseris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas ostendit in eos dictũ solitũ, qui è re quapiam pusilla, magnã opinionem cõsequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cæpe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eã admodum salubrem corpori.

Sapientes tyranni, sapientum congressu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, id est, Commertio sapientium princeps sapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrensi, addens eundem versiculum, à Platone citatum esse Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum libro de Republica octauo.

Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiratur quare A. Gell. citet ex Theæteto Platonis, nisi forte scribarum vitio pro Theage deprauatũ est Theæteto, nam & in Theage refertur. A. Gellius lib. 13. ostendit eundem apud vtrumque fuisse, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidẽ. Quemadmodum & alij nonnulli versus apud Euripidẽ inueniuntur, quos eosdem apud Sophoclẽ & Æschylum licet inuenire. Porro versiculum, quem modo citauimus, Gellius notæ vetustatis esse dicit, vt intelligas velut in prouerbium abijsse. Atque vtinam quàm est grauiter simul & elegãter scriptus, tam placeret ætatis nostræ principibus, in quos illud fere dixeris:

Μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ.

Leonis exuuium super crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, i. Leonis exuuium super crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorum alterũ cum altero nequaquã congruit. Sumptum à Baccho, qui hoc ornatu descendit ad inferos apud Aristophanem, vt veste muliebri, delicataq; indutus esset, eiq; vesti leonis exuuium impositum gestaret, quo videlicet Hercules creditus,

formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, sic in Ranis ridet Hercules:

Ἀλλ᾽ ἔχ᾽ οἷός τ᾽ εἰμ᾽ ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id est,
Risum profecto haud sum potis compescere
Crocoton additum leontæ conspicans.

Nec aures habeo, nec tango.

NEC aures habere, nec tactũ prouerbio dicebatur, cui in manifestis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconciliãda. Cum autem verear appellare declamationẽ cum ipse quo quodam in loco nominatim hoc argumentũ exercitij caussa confictũ à se subsignificet? Posteaquã enim, inquit, arguẽdo crimina, factus sum criminosus, & iuxta ritũ vulgi sermone prouerbiũ, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tãgo: id est, taceã necesse est, & quod audio; tangoq; quasi ne sciam. Potest videri sumptum ex Aristophanis Thesmophoriazusis: μήτ᾽ ἀκούω μήτ᾽ ὁρῶ. id est, Neque audio, neque video.

Priusquam sortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατεσθίει, i. Priusquã sortitio facta sit, communia deuoras. In eũ competit, qui non exspectata partitione, rem inuadit. Ductã metaphoram indicat Suidas à conuiuijs, in quibus antiquitus mos erat, è cibis suam cuique portionem distribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet conijcere, apud quẽ illud oppidò quàm frequens:

Καὶ ὅτι ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.

Deinde receptum apud nonnullos, vt citra distributionem propositis in commune cibis, quisque quantum vellet, sumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias struit struices. Hujus rei mentionem facit & Plutarchus in Symposiacis, excutiens vtra cõsuetudo magis probanda videatur. Porro prouerbium sumptũ est ex Equitibus Aristophanis:

Ἐπεὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίει. id est,
Quando publica, antequam illa sortiaris,
deuoras.

Res in foro nostro vertitur.

PLAVTINVS Tranio in Mostellaria;
Vbi egomet video rem verti in meo foro.
Prouerbialiter dictum, pro eo, quod est, posteaquam intelligo fortunas nostras commutari in diuersum. Traductũ à mercatoribus, in quibus rerum pretium pro tempore sæpenumero commutatur. Aut certe à iudicioru formulis, & explicandarum litium. Cui diuersum est illud: In alieno foro litigare. Cognatum illi: Vti foro, quod alibi dictum.

Quodcumque in solum venit.

QVODCVMQVE in solũ venit, id est; Quidquid in rerum natura producitur. M. Tull. lib. De natura deorum 1. Hinc quodcumque in solum venit, vt dicitur, effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cũcta progigni credũt, quidquid vsquam nascitur in vniuerso. Idem in epi. ad Pœtum. Et Varro apud Nonium.

Quando id fieri non potest.

NIHIL dici potest nec venustius, nec moralius ea sententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniã id fieri, quod vis, nõ potest, id velis quod possis: ἐ δυνάμενος ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύναται, Plurimum decoris adiunxit ea verborum cõuersio. Qualis est in illis: Non viuendum vt edas, sed edẽdũ vt viuas. Est autem adagium hoc finitimũ illi: δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. i. Oportet id quod adest boni consulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt Quod sis, esse velis.

Quantum non miluus oberret.

QVANTVM non miluus oberret.
Prouerbialis est hyperbole, de homine supra modũ locuplete, cui tantum sit agrorum, quantũ nec miluus peruolet. Persius:

Diues arat Curibus, quantum nõ miluus
oberret,

Id imitatus Iuuenalis Satyra nona hunc in modum:

-Tot miluos, intra tua pascua lassos;

Sic & apud Plutarchum tragicus quispiã;

Σπείρω δ᾽ ἄρουραν δώδεχ᾽ ἡμερῶν ὁδόν,
Βερέκυντα χῶρον. id est,
Aruum colos bis sex dierum iter, solo
Berecynthio.

Plinius lib. 18. latifundia vocat, à quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuisse, proinde veteres ita censuisse: Satius esse minus serere, & melius arare.

Ptolemai-

Ptolemaicalis.

Πτολεμαΐς ἡ δίκη, i. Ptolemaicalis. Diogenianus indicat dici solitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec umquam à caussis agendis erat feriata.

Prouoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνοι, id est, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluij, quare læti tenues, quod iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq; velut adorant. Accommodari potest in eos, qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis:

-Durate, atque expectate cicadas.

Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Caussam adscribit interpres in eadem, docens quattuor partes anni per aues denunciari hominibus. Ver attribuit miluis.

Prienensis iustitia.

Πριλιωη δίκη, id est, Prienensis iustitia. Suidas ostendit conuenire cum significamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienensi sumptum, cuius integritas in iudicandis caussis in prouerbium abijt vt dicatur: δικάζεσθαι βίαντος τοῦ πριηνέως κρίσσον. id est, In iudicando præstantior Biante Prienensi. Citatur ex Hipponacte iambographo, à Strabone libro Geographię decimoquarto, & in vita Biantis a Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerij Trochaicus:

Εἰ τύχῃς τινῶν, δικάζεις τὴν πριηνίηνδίκην. id est,

Si quam agas caussa, Prienes fac vti tum more agas.

Hipponactis Scazon sic habet.

Αἶνα δικάζεις βίαντος τοῦ πριηνέως κρεῖσσον. id est,

Si qua iudicas, Biantẽ fac Prieneũ vincas.

De Bochoris & Rhadamanti iudicio diximus alias.

Primum Mars in filijs laudatus est.

Τὰ πρῶτα ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῄνειτο. id est, Initio Mars laudabatur ob filios. De ijs, qui initio specimen aliquod indolis egregię præ se ferunt, deinde paullatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim strenuis, & Martem generis auctorem virtute referentibus, post in degenerem prolapsis molliciẽ vt non sine caussa Iuuenalis exclamarit.

-Sed vnde

Hęc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ φρυνίχου πάλαισμα, id est, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari suetum de ijs, qui astu, dolisque negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane suem reposcis.

Ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς, id est, Pro malo cane suem reposcis, id est, pro re vili pretiosam. Sus enim esculentus, canis haud quaquam vescus est. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

Divvs Hieronymus quodam in loco prouerbium vsurpat huiusmodi: Prudens in flammã manum immitto, pro eo, quod est: Sciens expono me discrimini, malisq; obijcio. Sumptum videri potest ab historia Mutij Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba est materia, si probum adhibeas artificem.

A Plavto dictum in Pœnulo non sine prouerbij specie: Proba est materia, si probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, si recte instituatur. Felix ingenium, si præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negotium, si modo scite trahetur. Metaphora notior est, quàm vt sit indicanda.

Illo respiciens, sed hic remitte bona.

Æschylvs in Ranis Aristophanis, cupiens redire ad superos:

Ἐκεῖ φράσαιμ' ἄν, ἐνθαδὶ δ' οὐ βούλομαι. id est,

Dicturus illic, num hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hũc modum respondet:

Μὴ δῆτα σύ γ' ἀλλ' ἐνθαδὶ ἀνίει τ' ἀγαθά. i.

Minime profecto quin mage hic profer bona.

Interpres admonet adlusũ ad parœmiã:

Ἐκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τ' ἀγαθά. id est,

Illuc

Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conueniet cum aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut cum alijs blandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam à Charitibus mutuo sumptum existimant, quarum vna à tergo respicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Ranæ aquam.

Βατράχῳ ὕδωρ, id est, Ranæ aquā, subaudiendum ministras. Vbi quod exhibetur, quo vel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres, Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Recte accommodabitur, vbi quid datur abundanti. Nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Siracusanos:

Οἱ ζῶντες μόνον βατράχων πίνοντες οὐδὲν ἔδοντες. id est,
Qui absque cibo uiuunt ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis:

Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω παῖδες βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, τάρει γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. id est,
O pueri ranæ vita est optabilis, vt quæ
Non metuat, potans effundere, copia namque.
Larga subest illi.

Pastor taxat parsimoniā Ergo dotæ, qđ sudantibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quātum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui sibi videntur perire siti, quod nō in ipsis dolijs habitent. Huic non dissimile est illud, Equum in planiciem. Illud autem diuersum: ἀσπάλακα εἰς κορωνείαν, id est, Talpam Coroneam. Est autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & si aliunde inseratur emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum scarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Post bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, i. Post bellum suppetiæ. Quoties serius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum est, aut certe vsurpatū à Diogene Cynico. De quo Laertius huiusmodi fabulam narrat. Adolescens quispiam iactātior nuper vxore ducta, titulum huiusmodi inscripsit ædibus suis: ὁ τῶ Διὸς παῖς καλλίνικος ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. i. Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adscripsit: μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία. id est, Post bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipse malus immigrasset. Conuenit cum Platonico illo, quod alibi commemorauimus: μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν. id est, Post bellum adesse Brutus in epist. ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id est, Machinæ vestræ post bellū, vt habet prouerbium, allatæ sunt. Item in epistola ad Myrenses, ἡ γὰρ ἐν πολέμῳ βραδύτης ἴσον ἔχει τῷ μηδόλως γενομένῳ τὸ ἀπρακτον. id est, Nam tarditas in bello perinde est, ac si nihil omnino sit factum, quod frustra factum est. Quintilianus in declamatione cadaueris pasti, duas habet sententias non absimiles prouerbio. Quid quod medicina mortuorum sera est? Quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat serum remedium. Siquidem ægroto mortuo sero venit medicus. Et ædibus in cinerem redactis sero infunditur aqua.

Pinguis venter non gignit sensum tenuem.

DIVVS Hieronymus in epistola quadam citat huiusmodi prouerbium apud Græcos celebratum: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Quamquam fatetur id elegantius sonare Græce, quàm Latinè. Græcus autem senarius extat apud Græcos huiusmodi.

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id est,
Subtile pectus venter obesus non parit.

Refert & Galenus cōtra Thrasybulū, velut vulgo iactatum: καὶ τοῦτο ἀπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ᾄδεται διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν. id est, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium verissimū est, quod venter obesus non gignit mentē subtilē. Apud Lacedæmonios infame erat, si quis corpore fuisset vehementer obeso Agatharchides apud Athenæum libro 12. refert Anclidem ob delicias supra modū corpulentum, in concionem adductū fuisse, atque illic Lysandro vehementer obiurgatum, minimumq; abfuisse quin in exiliū ageretur,

ageretur, idq; futurum minitatos Lacedæmonios, ne vitam frugalius institueret. Et ibidem Menander de quodam obeso loquitur: παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ στόμα. id est, Obesus etenim sus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mentis aciem. Quemadmodum scribit etiam Horatius:

-- Nam corpus onustum
Hesternis vitijs animum quoque prægrauat ipsum.
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium ostendit pueros multo pastu stupidioris, ac tardioris ingenij euadere.

Piscem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, i. Piscem natare doces. Perinde est, ac si dicas, doctũ doces. Confine illi, quod alibi retulimus: δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. id est, Delphinum natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum: τῷ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύεις. id est, Delphinẽ quemadmodũ natare oporteat consulis. Auctor Diogenianus.

Pitana sum.

Πιτάνη εἰμί, id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de ijs, qui in extremas redacti calamitates, ab ijsdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Æoliæ ciuitati. Nam hanc à Pelasgis in seruitutem redactam, Erythræi in libertatem pristinam vindicarunt.

Pistillo retusius.

PROVERBIALIS est hyperbole, quã in epistolis vsurpauit diuus Hieronymus: Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenij tarditatem appellat: ὅλμον ἄτολμον, id est, Pistillum siue mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam vsurpatur in stupidum. Et Cornutus syllogismus, pro ratione ridicula, friuolaq;.

Partitio non præfocatio.

Μερὶς οὐ πνίξ, id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij, qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos inijcientes, excogitatum est, vt sortibus ex æquo diuideretur epulum, iamq; ab omnibus acclamari cœptum, μερὶς οὐ πνίξ, id est, Partitio, non strãgulatio. Eaq; vox in prouerbium abijt. Quo licebit vti, si quando significabimus, non esse locum violentiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotium. Plutarchus in collectaneis, si modo illius sunt citat his verbis, μερὶς οὐ μὴ πνίγει. id est, Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Lucianus, Myrronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinẽ trahit in Gallo, quod foris multo niterent ebore, multo fulgerent auro, varijsq; coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræsentarent imaginẽ, aut tridentem dextra tenẽtes, vt plane numen aliquod esse viderentur, cum intus nihil apparet, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principũ esse vitam affirmat, quorum si strepitum & apparatum inspicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ similius: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter viuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerso, qui meliores sunt intus, quam oratione, quamq; prima illa vitæ specie, quasiq; frõte præseferunt, hos Plato Silenis assimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτραν τρέφειν, id est, Ollam alere dicebatur, qui metum ostenderent, quo deterrerent quempiam. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat, quo minus vicini res nouas moliantur. Sumptum id est à more ciuitatis Atheniensis, in qua ollas in tectis disponere cõsueuerũt, ad deterrẽdas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum strepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum à Suida, tum à Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comedia, cui titulus: Aues.

Ὅτι μὲν τί δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει;
Γλαῦξ μὲν οὐ προσέσει σινῶν. id est,
Pugnare sane oportet simul & ollas sumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum, & salem oporteret emere.

Τὸ ἔλαιον καὶ τὸν ἅλα δεῖ ὠνεῖσθαι. i. Oleũ & salem oporteret emere. Refert adagium hoc Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, tractans de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum antistrephontis: Sacerdos quædam dissuadebat filio, nequando verba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id est, reciprocat filius. Imò expedit orationem habere apud populum. Quandoquidem si iusta dixero, dij me amabunt: si iniusta, homines. Atque huiusmodi genus argumentationis confine putat prouerbio, quo iubemur, oleum ac salem emere: τουτὶ δ' ἐστὶ ταυτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. id est, Hoc autem idem est cum eo quod dici solet, oleum emere & salem significans opus esse nonnumquam remedijs contrarijs, nunc acrimonia, nũc lenitudine. Sal enim mordet, ac siccat. Oleũ lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt sali, ne plus satis erodat: & qui sapiunt, admonitionis acrimoniam bonis verbis leniunt.

Tamquam suber.

Ὡς φελλὸς, id est, tamquam suber, de ijs, qui non norunt dissimulare, aut qui nesciunt mergi aduersis fortunæ procellis. Exstat apud Pindarum. Tractum à natura ligni, quod non solum ipsum non mergitur: verumetiam alligatum alijs ne fidãt, sustinet. Vnde retibus adsuitur, & natantibus subditur.

Obtrudere palpum.

OBTRVDERE palpum apud Plautũ, est arte, fucoq; decipere. Ego, inquit, istuc alijs dare condidici, mihi obtrudere nõ potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus à simili metaphora. Metaphora tracta est ab equisonibus, qui ferocientibus equis, plausu manus adblandiuntur, vt ostendimus alibi.

Ne quis vmquam Megarensibus.

Μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος, id est, Numquam quisquam sapientior sit Megarensibus. Scomma prouerbiale, iaci solitum in stupidos. Dictum est autem per adulationem de Megarensibus, auctore Diogeniano.

Nulla candidorum virorum vtilitas.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυτοτομεῖν. id est, Nullus cãdidorum virorum vsus nisi ad cerdonicam. In molles & effeminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinamur, per cerdonicam, iuxta illud Martialis:
-Quid ad te.
De cute quid faciat ille, vel ille sua.
Ceterum ij negotiis gerendis inutiles: Contra qui nigra sunt cute, & hispidi, hi magis allegandi sunt ad administrandam Rempublicam. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarunt, tamquam strenuum, & mollicie alienum, quemadmodum alibi demonstratum in prouerbio: Ne in Melampygum.

Nox humida.

Νὺξ ὑγρὰ, id est, Nox humida. De malis ingruentibus dici solitum, auctor est Diogenianus. Quemadmodum de lætiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eundẽ est νὺξ δασεῖα, id est, Nox spissa, de nocte hyberna. Quæ si cui non videbuntur in adagiorum numerum referenda, is ea rescribat Diogeniano, si liber.

Quid ad farinas.

Τί πρὸς τ' ἄλφιτα, id est, Quid ad farinas? id est, quid attinet ad parandas facultates? Nam ἄλφιτα pro victu quoque re familiari ponere, poetis est familiare. Aristophanes in Nebulis:
Τί δὲ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα, id est,
Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint:
Id recte detorquebitur ad artes steriles, vt poeticem, οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα, quod vulgo dicunt de pane lucrando, sermone celebri magis, quàm erudito.

Numerus Platonicis obscurius.

PROVERBIALIS hyperbole videtur, quam vsurpat M. Tullius in epistolis ad Atticum, libro 7. Ænigma oppiorum ex Velia, plane non intellexi. Est enim numero Platonis obscurius. Id ideo dictũ, quod Plato numeris Pythagoricis obscurat suã philosophiam, ac veluti nebulas quasdam offundit, præcipue in Timæo. Nam Pythagoras omnem fere philosophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentarijs, quos edidit in Somnium Scipionis.

Nihil ex agro dicis.

Οὐδὲν ἐξ ἀγρῦ λέγεις, id est, Nihil è rure loqueris, id est, Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Cõtra quod festiuum, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.

Nihil graue passus es, nisi.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιῇς, id est, Nihil graue accidit, nisi tibi vindicas.

Meminit Diogenianus. Nemo læditur, nisi à seipso. Nemini fit iniuria, si eam existimat ad se non pertinere.

Ne spina quidem vulnerabit bonos.

Μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τὺς ἀγαθὺς, id est, Ne spina quidem vulnerabit bonos. Nemo molestus fuerit innocenti. Nam spina natura pungit quemlibet. Sed vbique tuta est innocentia vitæq; integritas.

Naara & Charmione.

Νάαιρα καὶ χαρμιόνη, id est, Naæra & Charmione. De fidis amicis dici solitum scripsit Zenodotus, quiq; non dubitarent vel mortis esse comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Ægyptios, quod appellabant συναποθνησκόντων, id est, commorientium. Quibus hoc necessitudinis genus placebat, ij hac lege copulabantur, vt si alteri fatale quidpiam accidisset, alter vltro mortis socium sese adiungeret. Hoc fœdere cohæserant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius libro secundo Oda 17. simile quiddam erga Mecœnatem:

Ille dies vtranque
Ducet ruinam, non ego perfidum
Dixi sacramentum, ibimus, ibimus,
Vtcunq; præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.

Rursum alio loco:

Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda, si contra grauis.

Sed vt redeamus ad prouerbiũ, Naęra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pedissequæ, quæ spõtaneam Cleopatræ mortẽ sunt imitatæ: ac semiuiuæ repertæ sunt, dominæ iam mortuæ coronã capite delapsam reponentes. Est quidẽ historia memoratu cũ primis digna, nec iniucunda cognitu, verum eam si quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonii.

Neq; nullis sis amicus, neq; multis.

CARMEN illud Hesiodi, sicut & alia pleraq; cessit in prouerbium:

Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. i. Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Aristoteles libro Moralium nono, tamquam prouerbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorsum citra vllius amici consuetudinem viuere ferinum atque iniucũdum esse videatur. Rursum nec vehementer amare possumus simul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas, πολυφιλίαν, id est, complurium amicitiam non aliter infamem fuisse, quam apud alias gentes, vnius mulieris cum pluribus viris consuetudinem. Quam quam diuersa sentit M. Tullius in libro De amicitia. Et Plutarchus in commentario: περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare.

Νεφέλας ξαίνειν, id est, Nebulas diuerberare, dicitur, qui vel in re stulta, vel quę fieri non queat, frustra sumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas suspicatur dictum, ab eo qui dixit nebulas esse lanam expãsam, quasi similiter debeãt carminari.

Myconius vicinus.

Μύκωνιος γείτων, i. Myconius vicinis. In eum, qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nã hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod liguritores essent, & alienæ appetentes mensæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autẽ ait conuenire in sordidos, atque humiles homunciones, propterea quod ea insula, inter contẽptas habita sit,

sit, ob sterilitatem, atque ob id gétem auidiusculam, & alieni appetentiorem fuisse. Athenæus idem ferme testatur in primo sermone Dipnosophistarum, citans hunc ex Archilocho versum, quo taxauit Periclen quendam, ὡς ἀκλήτος εἰς πταίοντα εἰς τὰ συμπόσια μύκονιων δίκη. id est, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorum more. Idem addit Myconios, quod inopes essent, vtpote sterilem insulam incolentes, ἐπὶ γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ, fuisse notatos. Egestas enim facit auidos alienarum rerum, vnde & Cratinus Ischomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.

Mortuos videns.

Νεκροὺς ὁρῶν, νίκρωσιν ἕξεις πραγμάτων, i.
Tibi accident res, mortuos si somnies.

Refertur à Suida tanquam vulgo iactatũ de diuinatione, quæ sumitur ab insomnijs, superstitione multo omnium vanissima. Id tamẽ ita dictum est, quod mors finis sit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν, id est, Mortui nõ mordent. Id etiam hac tẽpestate vulgo dictitant. Natum ex apophthegmate Theodori Chij, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica præceptor. Hic enim in consiliũ adscitus, cum deliberaretur, vtrum Pompeius ab Ægypto repellendus esset, an admittendus, cẽsuit receptum occidendum, addens hoc dictum: νεκρὸς οὐ δάκνει, id est, mortuos non mordere. Refert Plutarchus in vita Pompeij.

Adscise ad extremum scientiam.

Πέμπε εἰς ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην, id est, Adcerse ad extremum scientiam. Non statim vtendum extremis ingenij viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.

Miserrimum fame mori.

SENTENTIA etiam cãtionibus apud veteres celebrata, teste Platone, Miserrimum mortis genus, fame mori. Sumpta est autem ex Homericæ Odysseæ M.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. id est,

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At perijsse fame, res vna miserrima longe est.

Plato lib. De republica tertio refert hoc carmen, veluti pestilens morbus adolescẽtum, cum nulla mors sit misera quæ honestatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in sordidos quosdam, qui quo parcãt nummis, defraudant genium suum: aut in eos qui pereunt inscitia veri.

I modo, venare leporem, nunc Itym tenes.

PLAVTVS in Captiui duo: I modo venare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id est, hanc interim cœnam, qualemcunque certam habes, quære alteram si potes potiorem. Itys enim auis, quem à Phaside Scythiæ flumine Phasianum vocant. Proinde cum iubebimus, vt qui nactus sit cõmodi quidpiam, ad aliud sese adcingat, non intempestiuiter hoc vtemur adagio. Verum opinamur hunc Plauti locum, vt sunt alij plerique deprauatum esse: legendum autem, nec Itym, vt habẽt codices, nec Ichthyn, vt perperam mutauit quidam, cum nec auis, nec piscis quidquam faciat ad venationem leporis, sed Ictin. Nam est id animal de genere mustellarum, quod in cuniculos immittitur, vt prædam eliciat. Latini Viuerram appellãt. Suidas ostendit idem animal insidiari piscibus. Meminit huius Aristoteles libro de naturis animantium nono, capite sexto. Quamquam non indicat insidiari leporibus, sed auibus & aluearibus. Quod si recte constat ictin esse viuerram, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuisse, propter venatum leporum & cuniculorum. Inijciunt, inquit, eas in specus, qui sunt multifores in terris, vnde & nomen animali, atque ita eiectos superne capiunt.

Minimo prouocare.

MINIMO prouocare, est contemptim ad certamen prouocare. Sumptum à gestu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus:

-Ecce,
Crispinus minimo me prouocat. accipe, si vis,

Accipe

Accipe iam tabulas, videtur nobis locus, hora,
Custodes, videamus vter plus scribere possit.

Elegãtius ad res animi torquebitur. Vt: Vnus hic grammatistes theologos omnes omnino prouocat:

Minore finire pomœrio, & his similia.

PROVERBII rationem sapiunt huiusmodi ferme metaphoræ: Finire pomœrio: Præstituere metam: Circumscribere cancellis, & si quæ sunt consimiles. Varro in libris De re rustica: Eo melius fecisse quosdam, qui minore pomœrio finierunt, exclusis partibus, quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiusdem operis lib. 1. Ars sit, an quid aliud, & à quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero lib. de Oratore 1. Exiguis quibusdam finibus totum oratoris munus circumdedisti.

Mens peregrina.

Νοῦν τὸν ξένον, id est, Mentem peregrinã habere dicuntur cogitabundi, nec satis ob id attenti ad ea, quæ coram aguntur. Iocus Aristophanis: ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tamquam dialecticis vtentem argutijs, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Institutionibus, his versibus:

Οὐκ ἔνδον ἐστὶν εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον, ὀρθῶς ὦ γέρον,
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω συλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον, αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id est,
Est intus, haud est intus idem si sapis.
Qui nã intus & non intus? optime senex.
Nam mens foris abest colligens epyllia
Non intus, spe at intus est, tragœdiam
Scribens supinus.

Epyllia versiculos dicit, voce diminutiua ab epos. Idem in Equitibus:

Πρὸς τε τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου πάρων ἀποδημεῖ. id est,
Vsq; ad loquenté inhias, at ipsa mẽs tua,
Præsens, pergere est.

In eundem sensum Terentius: Pręsens, absens vt sies.

Mitior columba.

Πραότερος περιστερᾶς, i. Mansuetior columba. Columbina simplicitas, ac mãsuetudo, laudatur etiam in diuinis litteris. Nam hoc est colũba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quam à celeritate volandi. Adagis meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Εἰς χοιρίδιόν μοι τὼ δάνεισον τρεῖς δραχμάς.
Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Dicebatur ab eo, qui mori decreuisset, aut qui vellet initiari. Nam initiandi consueuerunt immolare porcum. Suidas ex Aristophane citat. Est autem in Pace:

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς,
Δεῖ γὰρ μυηθῆναι με πρὶν τεθνηκέναι. id est,
Qui porcum emam mihi mutua nũc tres drachmas,
Initiandus sum prius, ac mortem oppetã.

Mulieris podex.

Γυναικὸς πυγή, i. Mulieris podex. In ignauum ac desidiosum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mẽtis, hoc inhonestis voluptatibus est addictius. Amat otium, & fucorum in morem, quemadmodũ ait Hesiodus, virorum laboribus quæsita sibi insumit, id quod indicat etiam illud prouerbium, ὄλινος ὄνος. Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quę sua industria viros otiosos & voluptarios alunt.

Mulieris animus.

Γυναικὸς φρένες, id est, Muliebre ingenium. Diogenianus ostendit dici solitum in stultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconstantes. Vnde est illud Ennianum.

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq; virgo viri. Et Terentius:
Noui ingenium mulierum.
Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiunt vltrò.

Perendinum ventum prædicere.

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγινώσκειν, id est, Perendinum ventum præscire dicũtur, qui coniecturis, quod multo post euenturum sit, colligunt. Sumptum à nautis, aut à negotiatoribus: Pindarus:

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. i.
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim

Id enim demum est sapere, nō solum quod ante pedes est videre, verum id quoque, quod procul abest, prospicere.

Caute loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominē immodice, ac permoleste garrulū. Sumpta metaphora à cautibus, quæ quoniam assiduis fluctibus tunduntur, multo resonant fragore.

Lepori esurienti etiam placenta fici.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα, i. Lepori esurrenti & placentæ pro ficis. Suidas tradit dictum de ijs, qui compulsi necessitate, res etiam pretiosissimas absumunt. Fortassis natum ab huiusmodi quapiam fabula, qualē de se narrat Apuleius, quòd adactus fame, placentas primum lābere, deinde etiam comesse didicerit.

Lex & regio.

Νόμος καὶ χώρα, i. Mos siue lex & regio. Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus, seruiēdum & obsecūdandum esse moribus regionis, in qua verseris. Zenodotus asscribit, vnicuiq; genti suas quasdam esse leges, & instituta viuēdi. Nam Persarum mos est, vt inter pocula temulenti consultent, ac reges suos pro numine adorent. Deinde qui sunt pares, osculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros post quadriennium domum inspiciunt. Gordij regem creant eum, qui sit inter ipsos quam maxime corpulentus. Syrraci coronam deferūt ei, qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque, vt quidam narrant, cui caput sit lōgissimum. Stymphali, mulierem eam in honore habent, quę cum pluribus viris habuerit consuetudinē. Montani Massagetæ, in vijs coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazusius absti net à mulierum congressu, nisi siquam bello ceperit. Tibareni, post vxoris partum, ipsi perinde quasi peperérint, reuincto capite cubant. Apud Cecertæos opifices onera gestant, donec occurrat, qui emat. Sidones parentes deuorāt excepto capite. Nam hoc inaurant Cęsiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lacrymis prosequūtur, defunctos gaudio. Bachirij si quando à morbo reualuerint, canibus semetipsos obijciunt. Orgenipei, neq; domos habent, nec animante vescuntur. Sunt autem calui, non ipsi modo, verum etiam mulieres, idq; aiunt accidere propter aquæ vim natiuam, quam bibunt. Thysetæ dijs ossa sacrificāt, ipsi vescūtur carnibus. Tauroscythæ homines immolant. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo prǽterea vescuntur cibo. Iberes ouiū loco, canū greges alunt. Æthiopes, qui dicuntur Colcenses, hyænas. Quin hodie nō pauciora ingeniorum & morum discrimina. Ad ea quoad fieri potest accommodare sese, polypumq; piscem imitari, non minima prudentiæ pars est.

Ægis nouit.

Αἰγὶς ἔρχεται, i. Ægis venit. Suidas indicat prouerbio dici solitum de ijs, qui petulanter & impudenter agerent. Refertq; ex Pherecrate, οἴμοι κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. Ægis autem Græcis varia significat, pelliceum tegmen quod gestant Afri, præterea maris intumescētis vndas, ac procellas ventorum, idq; lingua Dorica. unde ἐπαιγίζειν reperitur, pro vehementer flare. Alij malunt esse quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis cōtextum. Sic ait vsurpatum, apud Herodotum lib. 4. & apud Lycurgum, Nec desunt, qui putent significare sacerdotem, quæ Athenis solita sit ferre sacram Ægidem, itaq; ingredi ad eos, qui nuper duxissent uxores. Apparet in huiusmodi sacris multum fuisse licentiæ.

Multam syluam gestas.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, id est, Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quēdam hirsutum, densáq; pilorum obsitum sylua, cuius & alibi facta mentio. Quadrabit in agrestem & stupidum, cuiusmodi ferme sunt milites. Refertur à Suida.

Leonem videre, hostium prælia portendit.

Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας. id est, Cernere leones, hostium pugnā indicat. Translatum uel à somniorum coniecturis, uel ab obseruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiusmodi uersiculos indicantes quid quodq; portendat somnium, uidemus diligenter commemoratos à Suida & Hesychio.

Larus in paludibus.

Λάρος ἐν ἕλεσι, i. Larus in paludibus. Suidas

das scribit dictitatum de ijs, qui facile sunt ad dandum. Ductum à Laro aue, quam eandem κέπφον appellari putant, quamquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illam gauiam. Ea quoniam facile decipitur, illiciturq; proinde prouerbio locum fecit.

Issa.

Ἴσσα, id est, Ista. Prouerbialis erat acclamatio in eos, quibus ζ littera sorte cecidisset. quique modis omnibus essent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Mesenia Menandri, testatus, & alibi vsurpatum apud auctores. Coniectare licet, eam litteram in sortibus, inauspicatam fuisse. Martianus Capella in nuptijs Philologiæ & Mercurij, testatur hãc litteram inuisam fuisse Appio Claudio, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.

In tua ipsius harena.

In tua ipsius harena, id est, In tua ipsius arte. Sumptum à gladiatoribus, solitis in harena degladiari. Neque vero parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.

In saltu vno duos apros capere.

In saltu vno, duos apros capere. Est eadem in re duos pariter deprehẽdere. Plautus in Casina: Iam ego vno in saltu lepidę apros capiam duos.

Ignis ad torrem.

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθὸν, id est, Ignis ad torrem veniens. De negotio, quod raptim, facileq; conficitur, quasi cum vltro ignis ad torrem transuolat, ob materiei siccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit: Ignis ad naphthan. Est autem Naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel è longinquo transuolat.

Hippolytum imitabor.

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, id est, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatum de ijs, qui statuissent purè, casteq; viuere. Nota est fabula, vel apud Euripidem, vel apud Senecã, quemadmodum is iuuenis odio feminei generis, Dianæ studijs sese totum addixerit, despecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. i. Veneri tuæ, longum valere renuncio.

Nihil agere.

Suidas hunc versiculum citat è Cratini fabula, cui titulus: Horæ:

Καὶ ταῦτα πράττων φησὶν ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. i.
Atq; ista faciens quidam ait, faciẽs nihil.

Admonetq; subesse prouerbium, quod quadret in eos, qui frustra laborent. Apud Latinos itẽ nihil agunt, qui sumunt inanẽ operam, vt apud Terentium, Ceterum hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilij: Satius est otiosum esse, quàm nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti.

Herculis personã, aut cothurnos aptare puero, est minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceant, veluti si quis rem humilẽ oratione tragica prosequatur. Quintilianus lib. 6. de peroratione: Nam in paruis quidem litibus, has tragœdias mouere, tale est, quasi personã Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Agesilai, non admodum ad hoc alienum. Cui cum sophista quispiã hoc nomine laudaretur, quod res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bonũ sibi videri, qui paruo pedi, magnum induceret calceum: significans orationem oportere cum re congruere, non aliter, quàm vestis cõuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπίνουσαι, i. Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de ijs, qui summa prouidentia gerunt negotium. Idq; inde vulgi sermonem venisse, quod gruibus hic mos sit, vt quoniã admodum sublimes volant, magnoq; ferãtur impetu, neq; possint deorsum aspicere, lapillos gestent, quos si quando fatigari cęperint inter volãdum, ex alto deijciãt, quo videlicet è cadẽtium strepitu percipiant, vtrum supra terram, an supra mare volẽt. Quod si lapillus in mare deciderit, pergunt viam: sin in terram, interquiescunt. Nec his dissimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiscuntur, inquit, consentiunt. Volant ad prospiciendum alte, ducem quem sequantur, eligunt. In extremo agmine per vices qui

qui acclament, dispositos habent, & qui gregem voce contineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Ceteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paullo post: Certum est, inquit, Pontum transuolaturas primũ omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopũ & Carambin, mox saburra stabiliri. Cum medium trãsierint, abijci lapillos: cum attigerint continentem, & e gutture arenam. Hactenus Plinius. Porro locus, quem Suidas citat, est in Auibus Aristophanis:

Ἐκ μέν γε λιβύης ἧκον ὡς τρεῖς μυρίαι
Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. idest,
Venere gruum terdena ferme millia,
Libycis ab oris, deuoratis maximis
Saxis.

Interpres hoc loco eadem fermè, quæ Suidas.

Fortuna æstuaria.

Τύχη εὔριπος, idest, Fortuna Euripus, siue volubilis, quod vicissim nunc huic fauere soleat, nunc illi. De qua Boætius:

Exæstuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quẽadmodum autem mare habet accessus ac recessus æstuarios, ita nihil est in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit, quam Euripus. Pindarus in Pythijs hymno tertio metaphoram sumpsit à ventis: χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν, ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος δ' οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. id est, Oportet vbi contigerit à dijs, frui. Ceterum alias alij sunt ventorum flatus. Felicitas autem mortalium, non venit diu mansura. Interpres citat versus Euripidis:

Κάμνουσι γάρ τοι καὶ βροτοῖς αἱ συμφοραί,
Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην ἔχει, i.
Quin & laborãt calamitates hominibus,
Nec habẽt vigorẽ semper auræ flamina.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries.

Et hodiernis temporibus indocto vulgo passim in ore est, tum nobis esse cauendum, cum vicini domus ardet. Admonet prouerbium: vt ex alterius malo sumamus exemplum, alienoq; periculo discamus nostris rebus consulere. Sumptum est ex Horatianis epistolis:

-Ecquid
Ad te post paullo vẽtura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus
ardet.

Et Virgilius:
Iam proximus ardet
Vcalegon.

Fontibus apros, floribus austrum.

Dubium non est, quin ad prouerbiorum classem pertineat, quod est apud Maronem in carmine Bucolico:

Eheu quid volui misero mihi, floribus austrum
Perditus, & liquidis immisi fontibus
apros.

Vbi quis optat nocitura. Nam ventus floribus inimicissimus, præcipue auster, ob violentiam.

Ollaris Deus.

Χυτρεοῦς θεός, id est, Ollaris Deus. Dicebatur in hominem humilem & contemptæ sortis. Aristophanes in Nubibus:

Ὅτε καὶ σὲ χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγησάμην. i.
Quando arbitrabar te quoq; ollarẽ Deũ.

Magni Dij, ebore, auro, & argento sculpebantur. At plebei illi & minutuli, quod genus sunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno nonnumquam & luto, quo videlicet argẽto finguntur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eum, qui studeat haberi inter aulicos optimates, sed nec opibus pollens, nec auctoritate valens apud principem. Cognatum est illi: καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις. id est, Et Corcorus inter olera: aut illi: οὐδὲν ἱερόν. id est, Nihil sacri. Refertur in Zenodoti collectaneis.

Oetæus genius.

Οἰταῖος δαίμων, i. Oetæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni vehemẽter inuisam fuisse, nec inultam sinere solitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonem. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad auctorem Clearchum. Est autem Oeta mons finitimus Trachini atq; eodẽ nomine ciuitas Meliensium. Proinde similis erit huius vsus prouerbij, qualis est illius: Aderit Temessæus genius.

Æquales

Æquales calculi.

Ἴσαι ψῆφοι, id est, Æquales calculi, si quãdo parum abest vt condemnetur aliquis, & tamen absoluitur: aut cũ nutat animus, ambigitq; vtram in partem se deflectat, rationibus hinc atq; hinc velut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodũ est apud Terentium, Cum in dubio est animus, paullo momento huc vel illuc impellitur. Suidas ostendit metaphoram sumptã à prisca cõsuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicũ sententijs absoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius absoluendum, quam damnandum reum veteres existimarint, cum pares essent, sententiæ, multas caussas reddit Aristoteles in problemate quodam. Multis enim nominibus, visum est conuenire, vt reliquis paribus, reo magis, quam actori faueatur: vel quod accusator accedit paratus, ac premeditatus. Reus ad multa non præuisa compellitur respondere. Vel quod consentaneum sit reum, vt qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prætermisisse potius quam auctorem. Vel quod in ancipiti negotio potius ad eam partem oporteat vergere, vbi si forte erratũ, peccetur leuius. At minus est malum absoluere nocentem, quam innocentem damnare, præsertim in capitalibus caussis, vbi si contingat errare iudicem, non est quo sarciat in posterum erratum suum, extincto iam homine. Contra, si elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quod accusatio propior est suspicioni maleuolentiæ, quam defensio: quare cum in ceteris nihil appareat discriminis, de auctore potius male iudicamus, quam de reo. Hæc & alia quædam huiusmodi tradit Aristoteles. Igitur vt tutissimo liberatur à caussa, qui calculis omnibus absoluitur, ita periculo proximus fuisse videtur, qui paribus calculis, iam quasi fauore quodam elabitur.

Luscinia deest cantio.

Lvsciniæ deest cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quasi dicas: Mulieri desunt verba, poetæ versus, oratori color, sophistę cauillum. Nulla enim auiũ æque canora, atq; luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plinius lib. 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienum ipsius verba subscribere. Luscinijs, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cãtus, densante se frondium germine non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox, tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus: deinde in vna perfecta musicæ scientia, modulatus editur sonus. Et nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur cõciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato: interdũ & secum ipsa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus:

Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit cantio.

Ego ex bono in bonum traductus sum.

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετήλλαχα, id est, Ego quidem e bono in bonum transij. Suidas indicat dici solitum de his, qui bonum institutum, bono commutant. Innuit autem natum à quodam, qui ex bono citharœdo factus sit poeta tragicus. Est enim poetica musicæ confinis arti, vnde & musicam artem poeticen vocauit Terentius. Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanicis.

Anguillas captare.

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id est, Anguillas venari dicuntur, qui priuati compendij caussa, cient tumultus. Inde ducta similitudine, quod cum aqua stat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: cum vero sursum ac deorsum miscent ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. statu, nihil est emolumenti. Proinde seditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in suum priuatum vertant commodum. Prouerbium extat apud Aristophanem in Equitibus:

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id est,

Namq; accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur.
Vbi quieta stat palus, nil pisciũ reportant,

Contra

Contra lutum si mouerint sursum, atq; item deorsum,
Capiunt: ita ipse capis, vbi rem publicam inquiras.

Ego faciam omnia more Nicostrati.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον, id est, Ego cuncta more fecero Nicostrati.

Pro eo, quod est egregiè. Nam hunc Nicostratum aiũt comœdiarum actorem fuisse talem, qualis apud Romanos prędicatur fuisse Roscius. Itaq; propter artis famam in vulgi sermonem abijt. Suidas prouerbij titulo recenset.

Duplex cappa.

Διπλοῦν κάππα, id est, Duplex cappa, velut ęnigma, quo malum aliquod significabant. Siquidem gemino cappa, scribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, tium litterarum hominem appellauit.

Tria cappa pessima.

Τρία κάππα κάκιστα, id est,
Tria pessima cappa.

Iactatũ & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati sunt, Cappadocum, Cretensium, & Cilicum. Augustinus in grammaticis indicat fuisse tortum in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnã, & Cornelium Lentulum. Creditumq; est in libris Sibyllinis horum nomina tribus hisce litteris fuisse designata. Est item clausula carminis heroici.

Temulentus dormiens non est excitandus.

PROVERBII speciem habet, quod admonet Theognis, Sopitum ebrium non oportere excitari somno. Simillimum est autem illi: κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. id est, malum bene conditum ne moueas. Non est refricandum odium, cui iam tempus induxit obliuionem. Non est renouandum animi vulnus, cui iã obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen sic habet:

Μήδ' εὕδοντ' ἐπέγειρε σιμωνίδη, ὅντινα ἡμῶν
Θωρυχθέντ' οἴνῳ μάλθακος ὕπνος ἔχει. id est,
Ne cuiquam e nobis somnum depelle Simonida,
Oppressum vino, quẽ sopor altus habet.

Vtroque nutans sententia.

Δίχωλοι γνῶμαι. i. Vtroq; claudicãtes sententiæ, aut animus huc atq; illuc versatilis. Sic enim arbitramur legendum δίχωλος per ω magnum, vt sit, vtroq; claudicantes. Nam in vulgatis libris per omicron scriptum reperitur. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei, & incertarum partiũ, in quem congruet illud Homericum:

Ἀλλὰ μετοχλάζει, καὶ ὅτ' ἀμφοτέρους πόδας ἴζει. id est,
Claudicat incessu, pedibusque vacillat vtrisque.

Dentata Charta.

DENTATA dicuntur mordacia. M. Tull. ad fratrem lib. 2. Calamo & atramento tẽperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos sales esse non vult. Rursus Edentula quæ morsu careant.

Daulia cornix.

Δαυλίαν κορώνην, Dauliam cornicem, lusciniam vocant poetę: siue quod Tereus in Daulide Phocidis cũ ea vixerit, siue quod illic Philomena mutata sit in auem. Non videamus quid sibi velit adagium, nisi forte dictum est in garrulos, aut canoros. Magis autem suspicamur Zenodotum, siue Zenobius, is siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commẽtum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcimus.

Cum musis.

Μετὰ μουσῶν, id est, Cum musis: hoc est, Musis bene fortunãtibus, de doctis, aut ijs, quæ doctè dicuntur: quemadmodũ ostendit Suidas, cum illitteratus inter eruditos viuit, ut per Ironiam efferatur.

Amicos tragœdos æmulatur.

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, i. Amicos tragœdos æmulatur. Suidas è Didymo citat, addẽs dici solitum de his, qui sese accommodarent, & morum seueritatẽ sumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab histrionibus tragœdiarum, qui cum sint leuissimi nebulones, tamen vbi Deum aut regem agunt in fabula, tum cultu, voce, gestuq; maiestatem quandam imitantur.

Æsopicus graculus.

Αἰσώπιος κολοιός, id est, Æsopicus graculus, dicitur, qui aliena sibi vsurpat, aliorũq; bonis sese venditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius;

Moueat

-Moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios, qui Æsopi nomine circunferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio: οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε. id est, Neque rerum alienarum cupiditates viro meliores sunt ad ferendum, e domesticis inquire. Reprehendit suam digressionem poeta, iubetque vt quem suscepit celebrandum, laudet è proprijs virtutibus potius, quàm ex alienis.

Aries cornibus lasciuiens.

Κριὸς ἀσελγόκερως, id est, Aries cornibus lasciuiens. Diogenianus ostendit conuenire in magnos, ac lasciuos. Pruriunt cornua arietibus bene pastis, quod idem accidit bubus. Virgilius:

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam: vitulum lasciuientem indicans. Hesychius indicat originem prouerbij. In arce Palladis aries erat repositus ingens æreus, quem Plato comicus dixit: ἀσελγόκερων, non tam ob lasciuiam, quam ob ingentem molem. Cõfertur enim cum equo Durateo. Veteres enim non solum ἀσελγὲς dixisse quod esset lasciuum & indomitum, verum etiam quod esset prægrande: quẽadmodum Eupolis ἄνεμον ἀσελγῆ dixit pro magno vento. Hæ sunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries sit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam ventum dici lasciuum & intemperantem, quod suo arbitrio ludit vbi velit? Nobis videtur adagium conuenire & in stolidos, præter meritum euectos ad dignitatem.

Ductus per Phratores canis.

Ἀγόμενος διὰ φρατόρων ὁ κύων, i. Ductus per Phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienses populus in tribus erat distributus, vniuscuiusque tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitijs igitur si quis canis intercurrisset, continuo petebatur à populo.

Calabri hospitis xenia.

PROVERBIVM subesse videtur ab his Horatij versibus, quos scripsit in Epistolis:

Non quo more pyris vesci Calaber iubet hospes

Tu me fecisti locupletem, vescere sodes.
Iam satis est, at tu quantum vis tolle, benigne.
Non inuisa feres pueris munuscula paruis
Tam teneor dono, quàm si dimittat onustus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hospitis munera recte dixeris, rusticana, leuiaque, quæq; magis onerent accipientem, quam iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quod pyris abundent, consueuerunt ea hospitibus affatim apponere, deinde saturos, bellariorum vice domum adferre iubent. Quod si recuses, eadem porcis obijciũtur. Atqui istud haud est dare munus, sed abijcere. Is demum dat, qui simul & pretium muneris expendit, quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus est apud Athenæum Antiochus cognomento Illustris, qui quod erat reliquum pecuniæ solet effundere verius quam largiri, interdum in vijs publicis stans dicere consueuit: τίνι ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω, id est, Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia discedebat.

In ostio formosus.

Ἐν θύρᾳ καλὸς, id est, In ostio formosus. De ijs, qui adamantur, vulgoq; gratiosi habentur. Sumptum à veterum consuetudine, qui formosorum, aut amasiorum nomina, arboribus, folijs ac parietibus inscribât, ὁ δεῖνα καλὸς. Ad id alludens Aristophanes in Vespis:

Καὶ νὴ Δί' ἂν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν.
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλός. id est,
Ac per Iouem scriptum vspiam si uiderit
Demum venustum in Pyrilampus ostio,
Adcurrit ac Cemum venustum proxime
Adscribit.

Idem ἐν Ἀχαρνεῦσιν,
-Ὑμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθῶς, ὥστε καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον Ἀθηναῖοι καλοί. i.
Is vestri amans haud ficte erat, nam in ædium
Muris, venusti Athenienses scripserant.

Alteri versui Græco superest syllaba, tãetsi sic habet Aldina editio; suspicamur inuersum ordinem dictionum. Constabit si legas hoc modo: Ἐν τοῖς ἔγραφεν τοίχοις ἀθηναῖοι

ἀθηναῖοι καλοὶ, nisi magis placet, vt legamus: Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖαι καλαὶ, quasi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus scripsissent. Apud Athenæum libro sexto, refertur ex auctore quopiam, quod qui Atheniensium rem publicam administrabant, assentabantur populo, dicentes cetera quidem omnia esse Græcorum communia, verum illud esse propriũ Atheniensibus, quod viam nossent, quæ perduceret in cœlum. Quisquis legerit encomium Æschinis, & Menonis apud Platonem, intelliget quam formosos pinxerint Athenienses, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres distichon hoc citat ex Callimacho:

Ἀλλ' ἐνὶ δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, Κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν, i.
Litterulas tot ferre insculptas frondibus hisce,
Cydippé pulchrã quot memorare queãt.

Id imitatus Maro:

-Teneris, inquit, incidere amores
Arboribus: crescent illæ, crescentis amores,

Torquere licebit & in eos, qui falsò per assentationem laudantur.

Caput scabere, & consimilia.

CAPVT scabere, vngues arrodere, gestus hominis sunt cogitabundi, & de mutando, cuius pœniteat, secum agitantis. Vnde trahuntur in vsum prouerbialem. Horatius lib. 1. Satyra 10.

-Sed ille
Si foret hoc nostrũ fato delapsus in æuũ,
Detereret sibi multa, recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur, & in versu faciẽdo
Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus.

Id imitatus Persius:

Nec pluteum, inquit, cædit, nec demorsos sapit vngues.

Idem alibi:

-Crudum Chærestratus vnguem
Arrodens ait hoc.

In superiore taxat poetarum in scribendo negligentiam. In altero describit adolescentem de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus.

Καρικὸς τράγος, id est, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatum de vilibus & contemptis. Hesychius indicat vsurpatum à Sophocle. Carum populus quod passim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abijt. Vnde & Plato καρικὸν ἀνθρώπιον: id est, Caricum homuncionem dixit, pro vili nihilique, quemadmodum alio dictum est loco. Fieri potest, vt prouerbium eo respiciat, quod Cares pro hirco solent immolare canem, vt indicatum est in prouerbio: Caricum sacrificium.

Bullata nuga.

VENTOSA, atque inania bullata dicuntur. Sumpta metaphora παρὰ τῶν πομφολύγων, de quibus alias dictum est in prouerbio: Homo Bulla. Persius:

-Bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat.

Bullatas nugas appellans inanem perstrepentium vocum congeriem, in quibus nihil subsit solidioris sententiæ. Horatius nugas canoras vocauit in Arte poetica:

Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.

Bolus ereptus è faucibus.

BOLVS è faucibus eripi dicitur, quoties commoditas, aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationem subito præripitur. Terent. in Seipsum excruciante: Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subito è faucibus. Bolum autem dixit, quod Græci vocant βωμὸν. Metaphora per se liquet.

Scarabeus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus Aquilam quærit. Cum imbecillior, atque impotentior, mali quidpiam molitur, struitque insidias inimico longe potentiori. Est & altera lectio: ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus Aquilæ obstetricatur. Sensus ferme idem est, siue legas μαίεται, siue μαιεύεται. Competit enim in humilem, & imbecillum, qui viribus longe præpollenti, malitiosis insidijs, & clancularijs dolis perniciẽ machinatur. Aristophanes in Lysistrata:

Τηρ-

Ὑπερχολῶ γάρ, αἰετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε Μαιώσομαι. id est,

Supramodũ irascor tibi, Scarabeus Aquilam ego te,

Quando oua paries obstetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æsopicum esse, cum ait in Icaromenippo fabulatum fuisse Æsopum, quemadmodum aliquando Scarabei & cameli cęlum conscenderint. Porro quod ad fabulam Scarabei & Aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Est iam olim aquilarum generi, cum vniuersa Scarabeorum gente uetus atque antiqua simultas, ac bellum prorsus internecinum, planeq; quod Græci solent dicere, ἄσπονδ☉ πόλεμ☉. Nam odio dissident plusquam Vatiniano, adeo vt ne Iupiter quidem ipse: οὗ κράτ☉ ἐστὶ μέγιστον, & qui totum nutu tremefactat Olympum, rem inter eos componere, ac dissidium finire potuerit, si modo vera narrant apologi. Sed erit fortassis, qui Æsopicarum fabularum rudis, & ἀνήκοος admiretur, quid tandem negotii sit cum Aquila Scarabeo. Quę cognatio, quę vicinitas, quæ adfinitas vsqueadeo dissimilibus intercedat. Nam inter hos qui uinculis eiusmodi copulantur potissimum dissidia solent oriri pręsertim inter principes. At hæc quę nã tã atrocis odij caussæ, postremo vnde tã tum animorum Scarabæo, vt cum Aquilarum populo bellum suscipere non dubitarit. Rursum qua contumelia tantopere fuerit offensus Aquilę θυμὸς ἀγήνωρ, vt hostem tam humilem non contempserit, ac suo vel odio iudicarit indignum. Videlicet argumentum ingens, longa est iniuria, longę ambagis, ac res omnino maior, quam ut humana facundia queat explicari. Quod si musę quæ grauatæ non sunt olim Homero dictare Βατραχομυομαχίαν, nobis quoque relicto tantisper Helicone, dignentur adesse, rerum summam pro uirili conabimur exponere: quid enim tam arduum esse possit, quod illis auspicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illustrior, prius quã ad ipsum negotij caput veniamus ducis vtriusq; mores, formam, indolem, ingenium, quam licebit paucissimis perstringam. Primum igitur illud succurrit admirari, quid olim Romanis uiris alioqui sapientibus venerit in mẽtem, qui cum huius alitis symbolo sese præter ceteras nationes iactent, ac dijs proximos ducant, cumque huius auspiciis tot uictorias reportarint, tot egerint triumphos, tantum abest, vt bene meritæ gratiam referant, ut non toleranda etiam adficiant contumelia. Nam auem vnam omnium maxime masculam, & inuicti roboris, emasculant, euirantque ac propemodum Tiresiam reddunt ipsi non admodum mares, siquidem apud Græcos plane mas est ἀετός. Idque ni fallimur, longe magis quadrat in eum, cui summus ille pater & rex, hominumque deumque Regnum in aues vagas Permisit, expertus fidelem. Iupiter in Ganymede flauo, Tum ei qui ceteris diis procul absistentibus, solus irato Ioui, trisulca tela porrigat, nihil etiam prouerbio deterritus: πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero sine graui ratione factum arbitramur, vt inter tam multas auium nationes, tamque numerosas tribus Aquila potissimum sit visa idonea, cui non solum auium φρήτραι, verum etiam senatus populusque poeticus, suffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quantum ad auium iudiciũ attinet, ad hanc partem pleræque propendebant, vt pauoni rerum summam cõmitterent. Siquidem huius pulchritudini, splendori, sublimitati, fastuique plane regio, regnum deberi videbatur, Ac prorsum in hanc sententiam itum fuisset, nisi quædam longo rerum vsu callidæ, cuiusmodi sunt cornices, coruique perpendissent, futurum vt si pauonem rebus præfecissent, eueniret, quod complures iam annos in monarchis quibusdam videre datum est, nimirum vt solo nómine strepitusque regem ageret, Aquila nihilo secius, vel sine populi suffragiis, regnum gereret. Ceterum poetas viros sapientissimos illud arbitramur perspexisse, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuisse. In quouis enim rerum genere, semper fuit eritque bonorum paucitas. Et aliud sæculum alios gignit. Sed paucis, si videtur, hinc contentionem admoueamus Iam primum si quid ominis est in uocabulo, vt certe est, apte ꝓfecto Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἄΐσσω, quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quędam aues natura placidæ sunt, ac mites, tum quæ feræ sunt, tamen arte cultuque cicurantur, ac mansuescunt. Sola Aquila, nec est habilis ad vllam disciplinam, nec ullo studio

potest mansuescere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quidquid valde libuit, idem postulat sibi licere. Libet ne spectare pullū animo vere aquilino? Graphice depinxit Horatius.

Qualem ministrum fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido, laborum propulit inscium,
Vernique iam nimbis remotis
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem, mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus.
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ. Deinde cum sex aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod rostro sunt uehementer adunco, nec minus aduncis unguibus, vt vel ex ipso corporis habitu possis intelligere, carniuoram esse auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, ac prædationibus natam. Et quasi parum sit carniuoras esse, sunt & quæ ossifragæ dicantur, & sint. Age si quis iam physiognomos non omnino malus, vultum ipsum & os aquilæ diligentius contempletur, oculos auidos atque improbos, rictum minacem, genas truculentas, frontem toruam, denique illud quod Cyrum Persarum Regem tantopere delectabat in principe γρυπὸν, nonne plane regium quoddam simulacrum agnoscet, magnificum ac maiestatis plenum? Accedit huc color ipse funestus, teter & inauspicatus, fusco squalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est ac subnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulusq; clangor, quem nullum animantium genus non expauescit.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τέον ἢ αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλὼν, ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.

Aut illa non minus βασιλικά.

Μὴ νύ τοι οὐ χραίσμωσιν, ὅσοι θεοὶ εἰσ' ἐν ὀλύμπῳ
Ἀσσὸν ἰόνθ' ὅτε κέν τοι ἄαπτους χεῖρας ἐφείω.

Iā & viuacem esse Aquilā, ab auctoribus proditum est. Ea tamen cum ad extremam peruenerit senectutem, nihil adhuc sitit, nisi sanguinem, cuius suctu vitam omnibus inuisam prorogat, nimirum; rostro superiore adeo increscente, vt carnes depasci non possit. Atque hinc ortum est adagium illud notissimum, ἀετοῦ γῆρας, in senes ætate vinosiores, cum alioqui omne ferme genus hoc auiū, quibus adunci sunt vngues, aut nō bibant omnino, aut certe perquam raro, si quidem Aristoteli credimus. Et tamen hę si quando bibunt, aquam bibunt. Sola Aquila sanguinem sitit. Ergo rostro intorto natura certe non semper nouerca reliquis animantibus vtcumq; consuluisse videtur, & inexplebili voracitati modū aliquem imposuisse. Quemadmodum & hac ratione prospexit, quod non sinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo si Musei versiculo credimus, quem testem adducit Aristoteles.

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Atque per hos ipsos dies, quibus incubat, incubat autem ferme tricenos, naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuersis interim & unguibus, ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur, Itaque per id tempus pennæ albescunt inedia. Atque hinc odium in fœtus proprios. Sed parum βασιλικῶς erat instructa aquila, si tantum adunco rostro, si tantum aduncis vnguibus ad prędandum esset armata, nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & nec ad clarissimum solem conniuentes, quo quidem experimento fœtus suos an legitimi sint, explorare dicuntur. Itaque prædam quamuis è longinquo speculantur, quam destinent inuadere. Quamquam auium regimini dumtaxat sunt oculi, rostrum vnicum, vngues pauci, venter item unicus. Verumtamen esset eadem fortassis aliquanto minus noxia, nisi ad arma dotesque corporis astus accederet ingenij, hoc est nisi nocens per se ferrum veneno tingeretur. Vngues suos quoties ingreditur, contrahit, ne uidelicet aciem deterat, minusque valeant in prædando, id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, sed eum duntaxat, quo se credat uiribus esse superiorem. Neque se repente præcipitem dat in terram, more ceterarum, cum prædam appetit, sed sensim demittit, ne impetu illisa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maxime petit, aggreditur, nisi viderit in plana descendisse. Neque quouis grassatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: sed à prandio ad meridianum ad prędandum pronolat,

reliquis

reliquis horis otiosa sedet, donec hominum conuentu fora compleantur, Tum quod occiderit non inibi statim deuorat, ne quis subitus hostium incursus, incautam deprehendat in pręda; se de exploratis prius ac subinde refectis viribus, prædam in nidum velut in castra deuehit. Nam quibus artibus ceruum se præstantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenii documentum, testudinem raptam, ex alto, speculata locum idoneum, in saxum aliquod demittit, vt ad eum modum rupta testa, carne vesci possit. Quamquam, in Aeschylo parum aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demissa testudine, miserum occideret, vt vel ob hanc vnam caussam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuisam esse. Atque id quidem nūc assiduè, veluti suo iure facit. Cęterum primitus testudinem dolis ad id pellexit, dum persuadet illi futurū, vti sua opera, volandi artem perdisceret. Atq; hac spe sublatā in altum, deiecit in saxum, vt illius calamitatem tyrannico more verteret in suas delicias. Leporem potissimùm venatur Aquila, vnde & leporariæ cognomen additum vni generi, perinde quasi ducem Africanum, aut Numantinum appelles. Neque contemnit imbellem hostem, sed esculentum appetit, vt etiamsi parum gloriæ ueniat ex victoria, non parum tamen auferatur emolumenti. At fit aliquoties, vt cum maximè leporem captat, tū maximè capiatur icta pennato iaculo, dicatque prouerbium, quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἐν ἀποθνήσκω. Audet & cum ceruo confligere, inferior tamen futura, nisi vulpinam adderet pellem. Nam astu supplet, quod viribus est diminutum. Congressura cum hoste, prius in puluere volutat sese. Deinde cornibus insidens ceruinis, puluerem pennis collectum, in oculos spargit, alis ora verberans, donec exoculatum in rupes det præcipitem. Sed est eidem acrior, multoque magis anceps cum dracone pugna, etiam in aere. Draco maleficis artibus oua consectatur Aquilæ. Illa vicissim hostem vbicunque visum rapit. Nam quod illi cum vulpe simultas est irreconciliabilis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quàm olim regaliter illā acceperit. Inierat cū vicina necessitudinē, cumq; incubanti pastus deesset, proximæ catulos in nidum sustulit. Reuersa autem vulpes, cumq; catulorum suorum indignam spectaret laniationem, quod vnum poterat, immortales testata est deos, atque inter hos præcipuè Iouem φίλιον amicitiæ violatæ vindicem. Et audisse videtur ista vota Deus aliquis. Paucul is pòst diebus euenit, vt Aquila prunam carnibus è sacrificio raptis hærentem, in nidum deuexerit imprudens: igitur absente Aquila, igni paullatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites se dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapsos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac post id quidem temporis, nihil omninò conuenit inter Aquilam & vulpem, quamquam id sane non mediocri vulpinæ gentis malo: Quo tamen an dignæ videri debeant, quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduersus Aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus: βατραχομυομαχίαν est mutuatus. Iam verò acre dissidium est, & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo, tametsi hoc quidem nomine, vt crudelior, ita & generosior Aquila, quòd non deuorat animal, nisi quod occiderit, nec per ignauiam alienis insidit cadaueribus. Nam κίτταμ iure habet exosam, quæ miris artibus Aquilæ oua frangere studet. Pugnat & cum ardeolis, quòd hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neque verò iam mirum, quod illi parum conuenit cum oloribus, aue nimirum poetica: illud mirum, ab iis sæpenumero vinci tam pugnacem beluam. Nec cum gruibus satis conuenit, ob id quòd illis impendiò placeat Democratia, à quibus tamen ingenio superantur. Etenim cùm grues è Cilicia demigrantes montem Taurum Aquilis plenum parant transmittere, ingentibus lapidibus, quò vocem cohibeant, in os sumptis, noctu tacitè transuolant, atque ita deceptis Aquilis tutò traiiciunt. Sed peculiaris quædam cum Trochilo (nam id est aui nomen) simultas intercedit, non ob aliud, vt autumat magnus ille deambulator, nisi quòd huic quoque, regis ac βουληφόρου nomen tribuitur. Idque potissimùm apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorem extremo persequitur odio. Quamquam non is hostis est, cuius vires metuat Aquila.

Nam trochilus imbecillis est ac fugax, solertia tamen & ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt quamuis à potentiore, facile capi non possit. Quin olim cum certamen volandi cum Aquila suscepisset, vicit astu magis quàm viribus. Denique cum cybindo bellum gerit internecinum, adeò vt sæpenumerò cohærentes prendantur. Est autem cybindus nocturnus accipiter. Atque in reliquis animantium ordinibus, aliis cum aliis partim bellum est, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes, attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduersus Aesalon auem, catulos suos diuexantem, adiuuatur. Eidem bene conuenit & cum serpentibus, cum æquè cuniculis gaudeant. Crocodilus hostem habet ichneumonem, sed cum trochilo familiaritas est, adeò vt illi liceat vel in ipsas belluę fauces impunè penetrare. Vni Aquilæ cum nullo prorsus animante, nec amicitia, nec affinitas, nec sodalitas, nec consuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hostis est omnibus, & neminem non habet hostem. Siquidem non potest non omnium esse hostis, qui omnium malo viuit ac saginatur. Proinde sibi conscia, non nidulatur in plano, sed in præruptis & excelsis rupibus, aliquoties & arboribus, sed prealtis, uidelicet tyrannicum illud secum voluens, Oderint dum metuant. Proinde cum ciconiæ sacræ sint Aegyptiis, adeò vt occidisse sit capitale, apud Romanos sacri anseres, miluiis apud Britannos nemo noceat, suibus parcant Iudæi: nec delphines venabantur antiqui, neque lędere fas erat, sed si quid in venatu peccassent, pauculis modò plagis puerorum more castigabãtur. At in Aquilas vbiq; gentium eadẽ lex est, quæ in lupos, vt pręmium sit, qui communem omnium hostem occiderit. Ergo nec amat vllum, nec amatur ab vllo animante Aquila. Leonem animal tam immane retulisse gratiam homini de se benemerito, & vitam dedisse, à quo pedis sanitatem acceperat, propè creditum est ab omnibus. Draconem seruasse nutricium suum, & ad agnitam vocem accurrisse, credunt permulti. Quin & aspidem, ad mensam cuiusdam quotidie ventitare solitam, vbi sensit ab vno catulorum suorum hospitis filium interemptum, eum occidisse, violatique hospitii pœnam & de suo partu sumpsisse, neque præ pudore deinde in eas ædes reuersam, retulit Philarchus, neque desunt qui credant: scribendum existimauit Demetrius Physicus, recensendum Plinius. Item pantheram ob catulos eductos e fouea, hominem officiosè produxisse, donec egressus solitudines in uiam publicam reduxisset. Aristophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti, riualis erat elephantus. Eamque rem vt omnibus notissimam, & omnium sermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quispiam perditè amat puellam Aetolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem seruatum, erga Hesiodum in litus deuectum, & virginem Lesbiã cum amatore seruatam, erga puerum vectũ & reuectum officium, propemodum in confesso est. At virginem ab Aquila adamatã, nec hi credunt, qui credunt omnia. Nam fatale quoddã huius & in homines odium, vel hinc colligas licebit, quod Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita sit in caucaso carnifex. Et tamen in tam multis vitiis est, quod laudare possis. Minimè bibaces sunt, minimeque salaces, quæ maximè sunt rapaces. Nam quod Ganymedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non sibi. Ergo cùm innumerabiles sint auium species, atque inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandę, sicuti pauones: aliæ candore niueo insignes, vt olores: aliæ contrà decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præminentes, veluti struthiones: aliæ fabulosis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate commendatæ, vt columbæ: aliæ gratæ lautorum mensis, vt perdices, ac phasides: aliæ loquacitate iucundæ, vt psittaci: aliæ cantu mirabiles, vt lusciniæ: alię fortitudine animi præstantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natę, vt passerculi: tamen ex vniuersis, vna Aquila viris tã sapientibus idonea uisa est, quę regis imaginem repræsentet, nec formosa, nec canora, nec esculenta, sed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, inuisa omnibus, omnium pestis, quæ cùm plurimùm nocere possit, plus tamen velit quam possit. Nec alio iudicio leoni mandatum est regnum inter quadrupedes, quo non alia bellua, vel immanior vel putidior. Canes cum ad multa sunt vsui, tum ad hoc præcipuè, quod pro rebus hominum excubias agunt. Boues agricolantur.

tur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & asini gestandis oneribus sunt vtiles. Parasitatur simia. Draco vel hoc vtilis nomine, quod vsum marathri monstrarit ad oculorum aciem acuendam. Leo nihil nisi hostis ac deuorator omnium, nec nisi viribus ac metu tutus, planeque regium animal, quemadmodum & Aquila. Quod videntur perspexisse, qui nobiles illos clypeos leonibus quam maximè hiantibus & explicatis ad prędam vnguibus insigniũt. Sed ad Aquilam redeamus, cui ob dotes quas commemorauimus tam βασιλικάς, ob tam egregia in omne animantium genus merita, senatus populusque poetarum, magno consensu decreuit, primùm, vt rex omnium, atque etiam θεῖον, id est, diuinus appellaretur. Deinde satis honestum inter sydera locum dederunt, ac stellulis aliquot insignierunt. Postremò munus inter cælites honorificum mandarunt, vt solus arma ministret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuersum. Quoque id impunè possit, illud quoque tribuerunt, vt vna animantium, nec metuat fulmen, nec lędatur à fulmine, sed iisdem oculis fulmen emicans obtueatur, quibus aduersum aspicit solem. His addiderunt sapientissimi illi cascique Romani, vt in legionum suarum vexillis, primas teneret Aquila, essetque vexillorum ipsorum ceu vexillifera, posthabitis etiam lupis Romanæ gentis nutriciis, posthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, posthabitis denique & equis. Nam his quatuor animantibus insignita vexilla, quondam Aquilam sequebantur. Paullò pòst, nec comites eos est passa, sed illis in castris relictis, ipsa sola prodibat in prelium. Hanc inquam vnam dignam censuerũt, quæ totius orbis monarchæ, sceptra, signa, clypeos, domos, vestes, vasa, ministeria decoret, cùm tamen vulturum, ni fallimur, augurio conditum sit Romanum imperium, non Aquilarum. Addidit hoc augurum collegiũm, vt si cuius ędibus insederit Aquila, aut si pileum in caput alicuius immittat, imperium portendatur. Habes e ducibus alterum, nunc ad Scarabæum veniamus. Est animal, ac vix etiam animal, quippe cui sensus aliquot desint, ex insectorum infima gente, quod infami sanè vocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabæum appellant, aspectu tetrum, odore tetrius, sonitu teterrimum, alis crustacea vagina obtectis. Quin magis totus ipse Scarabæus nihil est, nisi crustum. Nascitur in excrementis, hoc est, animantium stercoribus, in iisdem viuit, versatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic studium pilas quam maxime potest ingentes componere, ceu pastillos, non ex odoribus, sed stercore, potissimùm caprino: nam id illi prorsus amaracinum olet. Eas miro conamine voluit auersus, pedibus posterioribus, quos habet longiores, supernè iniectis, capite in terram prono. Quod si quando contingat, vt aduersus collem aliquem onus protrudant, elapsis subinde pilis, ac deorsum recurrentibus, putes te Sisyphum voluentem saxum uidere: nec defatigantur, nec conquiescunt: tantus operis ardor, donec in antrum suum deuexerint. In his pilis, vt ipsi nati sunt, ita fœtus etiam suos educãt, & teneros adhuc aduersus hyemis rigorẽ nidulantes fouent. Scimus nulli non esse notũ Scarabæum, vt qui passim sit obuius, nisi sicubi nulla omninò sunt stercora. Sed non est eadem omnium species. Etenim sunt, quibus nigro quodam virore luceat crusta. Plerique tetro nigrore horrent. Sunt nonnulli grandiores, prælongis, ac bisulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum visum est, ad morsum contrahunt, stringuntque. Sunt item rutili, & iidẽ prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atque illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabilique strepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territent. Sunt & alia formarum discrimina. Verùm illud commune est omnibus, è stercore ortus, e stercore victus, in stercore vita, deliciumque. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impense fauens Aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tamque plebeio hoste res inciderit, aui tam regali, quem vincere gloriosum non sit, à quo vinci turpissimum, & cui abundè multum laudis contingat, quod cum Aquila decertarit, etiamsi victus discesserit. Apud Poetas pudet Aiacem Vlyssis aduersarii tã imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabæo conflictari? Rursum alius magis etiam demirabitur, vnde huic insecto vilissimo, tantùm animorum, tantùm audaciæ, vt non sit veritum cum aue multo pugnacissima bellum suscipere. Tum vnde opes, vires,

facultates, auxilia, vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verùm si quis hunc explicet Silenum, & contemptum hoc animalculum propius ac veluti domi contempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter pensitatis, propemodum Scarabæum se malit esse, quàm Aquilam. Ne vero nobis reclamet & obturbet quisquam prius atque rem cognouerit. Primùm in hoc Aquilæ præstat etiam Scarabæus, quòd senectam quotannis exuit, ac subinde repubescit. Deinde in tantulo corpore, quantum animi robur, quam Heroica mentis vis, quantus ad inuadendum impetus, vt nihil iam sit ad Scarabæum Homerica musca. Nam hinc, ni fallimur, quibusdam Scarabæis nomen etiam inditum, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere congrediuntur, tantùm abest, vt id faciant Aquilæ. Iam verò nec ingenium vulgare, nisi quis sine caussa, vel natum olim, vel vbique celebratum existimet, Græcum illud prouerbiũ, κανθάρου σοφοτέρος, quo nimirum singularis quædam & incomparabilis tribui uidetur sapientia. Neque nostra refert, si quis cauilletur eum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quanquam quod ad corporis quoque formam attinet, absit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non est quòd contemni possit Scarabæus. Etenim si verè proditum est à Philosophis, eam figuram quam vocant sphæricam, non modò pulcherrimam esse, verùm etiam modis omnibus optimam, nec aliam magis demiurgo illi placuisse, qua cælum hoc, rem omnium multò pulccherrimam fabricaretur, cur non & formosus uideatur Scarabæus, qui ad huius speciem longè propius accedit, quàm Aquila? Denique si equus in suo genere formosus est, si canis in suo, qui minus in suo placeat Scarabæus? nisi omnes omnium formas nostra metimur: vt quidquid ad hominis formam non accesserit, id continuò deforme iudicetur. Nam colorem Scarabæi nemo, putamus, calumniabitur, vt qui gemmas etiam nonnullas commendet. Porrò quod animantium excrementis, ad suam commoditatem abutitur, ingenii laus est, non crimen. Quasi verò non idem faciant Medici, qui cum multorum animantium, tum hominis etiam excrementa, non illinunt solùm, verum in potione ministrant in morbis. Nec pudet Alchimistas, ad quintam illam essentiam eliciendam, vti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius, stercoribus arua saginare. Sunt & populi, quibus ad incrustandos domiciliorum parietes, fimus pro gypso est. Eodem contuso, & ad solem exiccato, ad ignis alimentum vtuntur lignorum vice. Cyprii boues suos humano stercore saginant, nec saginant tantùm, sed etiã medentur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum vero sit nasum hominis in Scarabæo desiderare. Siquidem id homini peculiare, odore sui fimi offendi: nec idem accidit in vllo cęterorum animãtium. Felicior itaque nobis Scarabæus, non immundior. Quanquam homines quoque non tam res offendit, quam opinio: nam priscis illis mortalibus, res ipsa non perinde atque nobis visa est abominanda, quam auspicatissimo vocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno deo, sterculei cognomen addere, nimirum honoris caussa, siquidem Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc non nomen solùm, verùm etiam immortalitatem contigisse in Italia. Porrò in Græcia res eadem duobus regibus summam peperit gloriam, Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Denique nunquam abolebitur regii senis memoria, quem Homerus, ut in Catone tradit Cicero, manibus suis lætificantem agros, nec alia re quam qua delectatur Scarabæus, posteritati consecrauit. Imperatorem Romanum nihil offendebat lotii putor, cum emolumento coniunctus, cur Scarabæum a tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum, ut iam demus incommodum esse? Denique cùm videamus Scarabæo in stercore purum esse, semperque crusta nitida, contrà, Aquilam etiam in aere putere, quæso vter altero mundior? Equidem hinc etiam nomen inditum arbitramur, vt κανθαρος, veluti καθαρὸς sit appellatus, nisi si quis malit a Centauris dictum Cantharum. Nam ne putes Scarabæum ob naturam sordidam à lautitiis abhorrere, idem rosis impensissimè delectatur, easque unicè adpetit, siquidem Plinio credimus. Quòd si quis forte dotes has leues ac vulgares existimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingen-

ti crista dignum, quod antiquitus inter sacras imagines, & in uatum mysteriis cum primis habitus est Scarabæus, egregii bellatoris apertissimum symbolum. Siquidem, ut refert Plutarchus in commentario de Iside & Osiride, in Hieroglyphicis Aegyptiorum picturis regis simulacrum erat oculus, addito sceptro, quo videlicet vigilantia, cum recta iustaque rerum administratione coniuncta, significabatur. Nam illis, opinamur, temporibus, adhuc eiusmodi reges erant multum Aquilæ dissimiles. At Thebis ait idem imagines quasdam fuisse repositas, quæ manibus carerent: eæ iudices repræsentabant, quos oportet ab omni munerum corruptela quàm maximè seiunctos esse. Atque inter has unam oculis quoque carentem, quæ iudicii præsidem adumbrabat, quod hunc oporteat omni prorsus affectu vacare, tantumque rem ipsam spectare, personam non respicere. Aderat, non corchorus inter olera, quod prouerbio dicunt, sed inter sacras imagines Scarabæus, sigillo insculptus. Et quid tandem per hoc nouum symbolum, nobis innuebant sapientissimi homines? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducem egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, ne quis sic à nobis confictum existimet. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabæo cum duce belli? Permulta sanè congruunt. Principiò vides, ut totus armis luceat Scarabæus, nullaq; pars corporis sit non diligenter crustis ac laminis communita, vt non melius armatus videatur Mauors Homericus, cùm illum maximè sua instruit panoplia. Adde nunc militarem adsultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuque verè militari. Quid enim insuauius classicorum sonitu? Quid ἀμουσότερον tympanorum strepitu? Nam tubarum vocem, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Busiritæ non ferebant, quòd asino rodenti videatur adsimilis. At ei genti, inter abominanda habebatur asinus. Adde laboris in uoluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum. Ad hæc, negant in Scarabæorum gente fœminam inueniri, sed omnes esse mares. Verùm quid magis congruere potest in fortem Imperatorem? Quin & illud ad rem aptè quadrat, vt idem indicat Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, de quibus dictū est, fœtus suos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius est locus nascendi, quàm cibi. Verùm hoc mysterii non facile sit interpretari. Rectius exponent imperatorii milites, qui norunt quid sit ἐν ἀσπίδι ζενίζεσθαι, qui norunt χαμευνίας, qui in obsidione nudi duras hyemes, duriorem famem sæpenumero pertulerunt, qui vitam ægram, non iam herbarum radicibus, sed fœdo victu produxerunt, qui menses aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ sordes perpendat, mundus erit Scarabæus: si quis miseriam, est quod Scarabæo inuideat. At hæc est laudatissimorum Imperatorem sors & conditio, ne quis fortè contemnat. Denique non usque quaq; contemnendū existimabit Scarabæum, quisquis secum reputarit, Magos ac Medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorum, sic enim appellant hoc genus, non modò gestantur in crumena, verùm etiam de collo suspenduntur: nonnunquam & auro inclusa, aduersus omnes infantium morbos. Quid quòd in efficacissimis vixq; credendis remediis, ni Pli. auctor esset, parem cum Aquila vim obtinebit Scarabæus? ὁ δεινὸς ἐκεῖνος Scarabæus, smaragdo gemmæ insculptus: nec enim è quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quauis gemma se dignatur Scarabæus, sed smaragdo gemmarum nitidissima expressus, ut diximus, sed si de collo suspendatur, at non nisi Cynocephali capillis, aut certè plumis hirundinis, aduersus omnia veneficia præsentaneum adfert remedium: nec omninò minus efficax, quam moly, quod Vlyssi quondam dedit Mercurius. Nec solùm aduersus hæc valet, verùm etiam non vulgariter confert, si quis quocumque modo regem adire paret. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præsertim potoribus. In his igitur tam mirandis remediis, sapiētes illi magi nullum faciunt discrimen inter Aquilam & Scarabæum. Proinde quis ipsum Scarabæum despiciat, cuius & imago lapillis insculpta, tantam habet uim? Admonet nos gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciamus, si quid Aquila sibi placet cognomine gemma Aetite, nec hac laudis portione cedere Scarabæum. Nam huic quoque nomen debet Cantharias, totam animantis speciem mire referens, vt

non

non effigiem expressam, sed viuum ac verũ Scarabęum intra gemmam conditum dicas. Postremo si quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus est ille fimo prognatus Scarabæus, quã rex auium Aquila. Nam si quis Aquilæ factioni studens, neget hac parte cum ea conferendum esse Scarabæum, quòd olim apud Thebanos crassos homines inter numina habebatur, non admodum refragabimur, modò meminerit hoc honoris aquilæ cum crocodilis & cercopithecis, denique & cum cæpis, ac ventris crepitu esse commune, quandoquidem apud Aegyptios hæc omnia portenta, diuinos honores inuenerunt. Et si quo calculo dignum est in hac collatione numinis inane uocabulum, non defuerunt, qui Scarabæo quoque tribuerint diuinitatem. Vtrumque ducem vtcumque depinximus. Superest iam ut tam atrocis belli caussas repetamus. Olim in Aetna monte leporem quempiam insectabatur Aquila, jamque contractis vnguibus, prædæ sic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal, & alioqui timidum, ad proximum Scarabæi cauum velut ad asylum confugerit. Quandoquidem in rebus desperatis, extremoque discrimine, præsidium vndelibet & petitur, & speratur. Erat autem is Scarabæus, quemadmodum inquit Homerus: ἠΰς τε μέγας τε. Nam in eo monte Scarabæorum natio felicissimæ sobolis esse perhibetur, adeò ut hinc ὁ αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio sit nobilitatus, uidelicet ob insignem corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum confugiens lepus, supplex ad eius genua se prouoluit, obsecrans atque obtestans, vt ipsius penates sibi vitæ præsidio sint aduersus hostem immitissimum. Iam primùm hoc ipso sibi nonnihil placebat Scarabæus, quòd extitisset, qui ipsi suam vitam debere uellet, quique rem tantam à se præstari posse crederet. Denique cui suum antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire solent, idoneum videretur ad quod salutis caussa, velut ad sacram aram, aut principis statuam confugeret. Confestim igitur prouolat obuiã Aquilæ Scarabæus, & huiusmodi dictis furentem lenire conatur. Quò maior est tua potestas hoc magis conuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funestos reddere. Sic tibi tuus nidus semper ab huiusmodi calamitate sit immunis. Generosi regiique animi est, dare veniam & indignis. Prosit nihil commerito domicilii reuerentia, quod cuique tutum & inuiolatum esse vult æquitas, sinunt leges, adprobat consuetudo: prosit deprecantis, si non auctoritas, certe studium. Quod si genus nostrũ & Scarabeia despicis arma,

At sperate deos memores fandi, atque nefandi.

Si nihil te mouent penetralium violatorum vices, in tuum caput aliquando redituræ, certe Iouem maximum reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus est hic hospes, offendes ξένιον, meus est supplex, & ipse pro illo tibi, uiolabis ἱκετήσιον, denique pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis quàm certas iras concipere soleat iratus Iupiter, quam acriter uindicet lacessitus, qui sequienti ministras arma. Nec omnia permittit suis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabæum, Aquila vexatum alis, contemptim in terram pręcipitat. Leporem frustra supplicem, sub oculis Scarabæi crudelissimè iugulat laniat, atque laniatum in immitem nidum deportat: neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces, nec minæ Scarabæi: quem tamen haud aspernata fuisset, si quantùm audacia viribusque pollet, tantundem polleret prudentia: aut si in mentem venisset, olim leonem in extremo uitæ discrimine, à mure seruatum fuisse, & omnium quadrupedum tyranno, quod dii vix dare poterant, id à tam infimo contemptoque animalculo per occasionem datum esse: si cogitasset formicam beneficio prouocatam, columbæ vitam dedisse, admorso aucupis calcaneo. Adeò nullus est tam humilis, tam abiectæ sortis, qui non possit per occasionem, & prodesse amicus, & nocere inimicus, vel potentissimo. Verùm id temporis nihil horum succurrebat Aquilæ, tantùm præsenti præda potitur, fruiturque. Ea contumelia descendit altius in pectus magnanimi Scarabæi, quam quisquam credidisset. Stimulabat excelsum ac titanicum animum: hinc pudor, quòd in caussa tam æqua, parum sua valuisset auctoritas: hinc misericordia, quod innoxium animal & imbelle, tam immaniter esset laniatum: hinc dolor, quod ab Aquila tam ferociter, atque id tam impune, contemptus esset, haud quaquam, vt

ipsi

ipsi videbatur, contemnendus. Siquidem nulli sua leuis est auctoritas. Iam succurrebat & illud, fore vt vniuersum Scarabæorum genus in contemptum veniret, si semel id factum Aquilæ cessisset impunè. Ac tũ quidẽ temporis, quoniam vlciscendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit Scarabæus. Nempe hoc ipsum quod de Agamẽnone, cæterisq; regibus dixit Calchas:

Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτ' ἦμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,
Ἐν στήθεσσι ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec uulgarem molitur pœnam, internecionem, ac plane πανολεθρίαν in animo uoluit. At cum ipsa quidem Aquila hoste tam bellaci, Martem experiri, non satis tutum esse ducebat: non solùm ob id, quòd copiis esset inferior, verùm etiã quòd Mars stupidus deus, ac vecors, nec minus cæcus quàm ipse Plutus, aut Cupido, plerumque faueat caussæ deteriori. Quòd si maxime par viribus fuisset, si felicius pugnarent hi, quorum melior esset caussa, tamen esse videbat, in quo grauius excruciaret Aquilam, & odium suum pleniore vindicta satiaret, si posteritate sublata, viuam etiam & sentientem Aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discruciantur parentes, quàm in liberis. Adeò vt qui sui corporis sæuissimos negligunt cruciatus filiorum tormenta non ferant. Viderat asinos per ignes obiectos, miro vitæ contemptu, pullis suis succurrere: viderat exempla huius animi in animantibus permultis. Existimabat ab his communibus affectibus, non esse alienam Aquilam. Denique suo generi tutius esse iudicabat, si inimicũ tam pertinacem ab ipsa, quod aiunt, stirpe perdidisset. Audierat, opinamur, celebratum illud prouerbium:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam spes, si facinus successisset, futurum vt profligata Aquila, ipse regno potiretur. Atque vt dolor non solùm fortes facit & intrepidos, verùm etiam sagaces diligenter explorat, quo loco spem suæ posteritatis hostis recondidisset. Quo peruestigato, Vulcanum adit, qui cum illi nonnulla familiaritas est, ob coloris similitudinem: exorat, vt arma sibi cudat, quæ neque sint onerosa volanti, & tamen aduersus mediocrem vim tueantur. Armat à summo uertice ad imum vsque calcaneum Vulcanus Scarabæum, his armis quibus adhuc vtitur: nam antea muscarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc semotus, in excelso præruptoque scopulo, multa sarmentorum ac stipularum vi congestus & communitus. Huc nobis protinus egregius Scarabæus aduolaritne an adrepserit, parum liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant tum cum pennis Aquilæ feriretur, adhęrentem clanculum, ab insciente Aquila in nidum deportatum esse. Et quò nec homines, quibus non est aliud animal insidiosius, nec ad nocendum, ingeniosius, peruenire potuissent, eò pene trauit Scarabæus. Inter stipulas in insidiis abdit sese, ac tempus nactus idoneum, Aquilę oua protrudit è nido, aliud post aliud, donec nullum reliquum faceret. Ea delapsa, comminuta sunt, ipsi pulli informes adhuc miserabiliter in saxa elisi, prius orbati vita sunt, quàm vitæ sensum accepissent: nec hac tam atroci pœna contentus fuit Scarabæi dolor. Est gemma cum primis nobilis, quam ab Aquilæ nomine Græci vocant Aetitem, non dissimilis est ouo, sexu quoque distinguitur, nam in femina fœtum inclusum inuenias, pulli propemodum specie. Mira vis ad eliciendum partum. Quamobrem hodieque parturientibus admouetur, quò partum acceleret. Huius itaque generis par, Aquila solet in nido suo ponere, alioquin nunquam positura oua, aut certe non exclusura pullos. Tantum etiam thesaurum deiicit è nido Scarabæus, quò pariendi facultatem in posterum eripiat, lapides acutis excepti saxis minutatim dissiliere. Ne hæc quidem adhuc satis visa sunt irę Scarabei: leuem calamitatem putat, nisi dolore quoque ac lamentis hostis frueretur, itaque rursum abdit se penitus in stipulis. Redit Aquila, nouam sui generis cladem conspicatur, videt sua viscera frustulatim discerpta: videt nobilis gemmæ non æstimabilem iacturam: queritur, clangit, fremit, stridet, eiulat, obtestat deos: ac suis illis oculis, quos iam dolor etiam acuebat, hostem tam potentem circumspectat. Atque omnia potius in mentem veniunt reputanti, quàm Scarabeus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei quisquis tantæ calamitatis fuisset auctor. Quantam

interea

interea voluptatem animo persensisse credis Scarabæum, dum hæc audit? Quid faciat misera? Rursum in fortunatas insulas illi deuolandum fuit, neque enim aliunde importatur ἀετίτης, alterum par inueniendum. Nidus in locum multo semotiorem editioremque transfertur. Rursus oua ponit, & huc, nihilò secius, ignotus hostis penetrat: populatur omnia, totam superiorem renouat tragœdiam. Rursum hinc in tutiorem arcem demigrat Aquila: alia deponit oua, alios adhibet Aetitas. Rursum adest Scarabæus. Nec modus nec finis fugiendi, atque insequendi, donec delassata tot cladibus ales, constituit sacram mouere ancoram, ac suis diffisa viribus ad deorum præsidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis suæ tragœdiam, hostem tam potentem, eumque, quod esset grauissimum, ignotum: vt tanta passæ, facultas etiam vlciscendi eriperetur: Addit hanc suam perniciem ad ipsum quoque Iouem pertinere, periturum imperii munus, quod ille donasset, mutandum armigerum, si, quemadmodum instituit hostis, pergeret: esse nonnihil assuetis, ac notis vti ministeriis, etiamsi nouitas in suffecto Ganymede feliciter successisset. Mouet Iouem satellitis sui periculum, præsertim cùm recens rapti Ganymedis officium hæreret animo. Iubet, si videatur, in suo ipsius sinu deponat oua: aut illic, aut nusquam omninò, in tuto futura. Paret ales, ac in summi Iouis sinu, extremam gentis suæ spem deponit, multùm obtestata, per felicissima illa oua, quæ quondam illi Leda pepererat, vt sua, bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? Vereamur, ne cui res supra veri fidem esse videatur. Ad ipsam summi Iouis arcem inuictus subuolat Scarabæus, nescimus an numinis alicuius fauore adiutus. Pastillum in hunc vsum, è stercoribus paratum, in sinum illius demittit. Iupiter, vt est sordium insolens, quippe in purissima mundi parte habitans, & à terreno contagio longissimo semotus interuallo, dum offensus teterrimo odore, fimum è sinu studet excutere, oua Aquilæ deiicit imprudens, quæ videlicet ex alto delapsa, perierunt, prius quàm terram contingerent. Atque ita tandem cognitus est, ille tot cladium artifex: & hoc ipsum voluptatis cumulum addidit Scarabæo. Iuuit agnosci. Contrà Aquilæ (nam rem gestam ex ipso didicit Ioue) non mediocre doloris pondus adiecit, tam contemptus suæ calamitatis auctor. Quandoquidem est, & hoc nonnullum mali solatium, si quis à magno superetur hoste. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum, Aquila pro viribus, vbicumque conspectam Scarabæorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Vicissim Scarabæus in Aquilę perniciem nec uos intendit uniuersos. Itaque prædandi, insidiandi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, nisi vtraque gente pariter sublata funditus, vt Cadmęam victoriam diceres: adeò gladiatoriis animis, vterque in alterum affectabat viam. Nec vinci poterat Aquila, neque cedere nouit Scarabæus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis succurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. Quò magis cònatur, hoc magis horum incrudescit odium, gliscunt iræ, feruescunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubiè propensior in Aquilæ partem: sed è diuerso mouebat exemplum longè perniciosissimum, si cui licuisset impunè ἱκετήσιον, φίλιον, aut ξένιον contemnere. Proinde facit quod in extremo rerum discrimine solet, deos in concilium aduocat: pauca prælocutus, rem, vt est gesta, proponit. Præconio Mercurii fit dicendi potestas, rogantur ac dicuntur sententiæ. Variatum est studiis. Dii contemptiores ferè fauebãt Scarabæo ex maximis etiam Iuno vehementer huic studebat, nimirùm odio Ganymedis, Aquilæ rebus infensa. Tandem in hoc senatusconsultum pedibus itum est, quod arguta uoce pronunciauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit, vti bellum æternum Scarabæus & Aquila suo gerant arbitratu. Quod cuique acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat: bello imputetur. Quod rapuerit, id iure belli possessurum, tantùm, non placere Diis internecionem ullius gẽtis. Proinde triginta dies, per quos incubat Aquila, temperetur à manibus, seruentur induciæ. Nec fas sit Scarabæis per id tempus in publicum prodire, ne videlicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoque tædium accederet Aquilæ. Addidit illud ex suo studio Iuppiter, idque reclamantibus nonnullis, Aequum est, inquit, ex tam immensis terræ spatiis, vel exiguum angulum, velut asylũ superesse meo satelliti, quo tutus sit à Scara-

Scarabeorum incursu. Neque vero nouum exemplum induco. Sunt loca quæ lupum nesciunt: sunt in quæ non immigrent venena: sunt in quibus non viuant talpæ. Metabor & ipse in Thracia iugerum aliquot spatium apud Olynthum, in quod si quocumque modo prudens, imprudens, volens, nolens, pedem intulerit Scarabeus, capitalis esto: nec fas sit exire semel ingresso, verum inibi torqueat sese, donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipso monitus vocabulo sciat Scarabeus actum fore de se, si contra nostrum senatusconsultum non vereatur in eum locum irrumpere. Rhodo exsultat Aquila, ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi Scarabeum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorum consessus. Valet in hodiernum vsque diem senatusconsultum, semperq; valebit. Scarabeis & Aquilis durat exitiale bellum, per eos dies, per quos incubat Aquila, nusquam apparent Scarabeorum filij. Locum eum, quem designauit Iuppiter, summo studio vitat: quod si quis importet, protinus exanimatur. Eiusq; rei, si quis forte requiret, testimonium perhibet Plinius libri vndecimi cap. 28. Atque hoc quoque grauior auctor Plutarchus in commentario de animi tranquillitate. Sed iamdudum sat est ad prouerbiorum negotium redeamus: Meminit huius fabulæ Comicus Aristophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem, versibus:

Εν τοῖσιν αἰσώπε λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετενῶν εἰς θεὺς ἀφιγμένος.
Απιστον ἧττας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Οπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεὺς,
Ηλθεν κατ' ἔχθραν αἰετε πάλαι ποτὲ
Ωἰκκυλὶ' ἐκδων, κἀντιτιμωρούμενος. id est,
In fabulis id est repertum Æsopicis,
Adijsse diuos vnicum è volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adijsse diuos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam, ob simultatẽ asperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Admonet autem apologus, non esse cuiquam contemnendum hostem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam, infimæ quidem sortis, sed tamen malitiosi, non minus atri, quam Scarabei: neque minus putidi neque minus abiecti: qui tamen pertinaci quadam ingenij malitia, cum nulli omnino mortalium prodesse possint, magis etiam sæpe numero viris facessant negotium. Territant nigrore, obstrepunt stridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, insidiantur, vt non paullo satius sit, cum magnis aliquãdo viris simultatem suscipere, quam hos lacessere Scarabeos, quos pudeat etiam vicisse, quosq; nec excutere possis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior.

Timidus Plutus.

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, i. Timidus Plutus. Huiusmodi enim & Aristophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantem, nulliq; fidentem. Neque vero dissimilem animi habitũ opes adferunt diuitibus, cum contra paupertas secura in vtranque dormiat aurem. Aristophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cum ait:

Αλλ' λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατον εἶδ' ὁ πλοῦτος. id est,
Quin id omnes dictitant,
Timidissimum quiddam esse, diuitias.

Interpres admonet, Comicum adlusisse ad illud Euripidis:

Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. i.
Res cupida vitæ, sunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum est, quod diuitibus multi tendunt insidias: nempe latrones, heredipetæ, principes, sycophantæ, nonnumquã vxor, & liberi. Quam ob caussam addidit Euripides φιλόψυχον κακὸν, vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quam his, qui tenui sunt fortuna: vel quod ob eas sæpe numero de vita solliciti sunt, Id eleganter explicans Iuuenalis ait:

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

In summa in oĩ negotio formidolosior est diues, q̃ pauper. Cautius munit ędes furũ metu. Metuit tẽpestates, propter frumẽta,

ta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid rogantibus donare cogatur. Metuit inimicos ne quid noceant. Timidius conuiuiatur, metu mulctæ. Omnia circunspectius, & facit & dixit, metu calumniæ, quæ potissimũ diuitib. strui solet. quippe quibus est quod auferri possit, Si bellum immineat, diues in primis discruciatur. Denique nec superstitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus casus.

Πανικὸν, Veteres vocabant subitum animorũ tumultum, sed inané. Veteres enim existimabant Panem deum repentinos terrores, & animi consternationes immittere, lymphaticis simillimas, vsque adeo impotentes, vt non ratione modo, verum & mente careant. Sicuti non rarenter vsu venit, cũ in exercitu nulla comparente idonea caussa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheso:

Ἀλλ' ἦ χρονίου πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ.

Verba sunt Hectoris ad custodes nũciantis, nouum tumultum in castris oriri: atq; is motum Panicum esse respondet. Pindarus in Nemeis scribit nõ oportere fortibus viris vitio vertere, si fugiant in huiusmodi tumultu:

Ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. id est,

In diuinis terroribus fugiũt & filij deorũ. Δαιμονίους φόβους appellans τοὺς πανικούς. Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatam, quæ Græce κόχλος, id est, testudo dicitur, primus reperisse, eaq; personans olim titanas contra quos bellabat, in fugam egisse. Pausanias in Phocaicis: Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει, τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμίας δείματα ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι. id est, Ceterum noctu irruit in eos pauor panicus, siquidem terrores nulla de caussa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copiosius disserit citatis aliorum etiam Græcorum testimonijs, Angelus Politianus in Miscellaneorũ annotatione vigesimaoctaua, Hoc adagij subinde refertur à Cicerone in epistolis ad Atticum: Ego, inquit, bellũ fœdissimum futurum puto, nisi qui, vt tu scis, panicus casus extiterit. Rursum alibi: De Ventidio, panicon puto. Item alibi: Rumorem adferunt magnum, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari, πανικὸν certe. Item alibi: Interim scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochiæ tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Idem ad Tyronem: Etsi Atticus noster, qui me quondam moueri πανικοῖς intellexit, idem semper putat: nec videt quibus præsidijs philosophiæ septus sim. Et hercle quod timidus est ipse, θορυβοποιεῖ, id est, tumultum ciet, & panicis mouetur. Huc adlusisse putamus & Apuleium in asino suo, cum Psychæ ad mortem spontaneam properanti: Panem obuium facit.

Nihil minus expedit, quàm agrum optime colere.

Apvd priscos adagionis instar fuisse Plinius testatur libri 18. cap. 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorum posuisse, & fortassis incredibile penitus existiment, nihil minus expedire, quàm agrũ optime colere L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, antiquæ alias parsimoniæ, circiter mille siclos (siue quæ lectio quibusdam magis adridet, sestertium) liberalitate diui Augusti congestum: vsq; ad detractionem hæredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoq; in gloriam, Internicionem ergo, famemq; censemus? Immo hercle indico modum, rerum omnium vtilissimum. Bene colere necessarium est, optime damnosum. Hactenus Plin. Huc & Terentius adlusit, cum ait in Phormione: Nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse, dum nimium dici nos bonos studemus, & benignos. Item illud Horatianum:

In vitium culpæ ducit fuga caret arte.

Citius, quàm asparagi coquuntur.

Velocivs quàm asparagi coquuntur. De re vehemẽter properata. Sunt quędam figuræ prouerbiales. quæ Octauio Augusto peculiariter adriserũt: inter quas hęc quoque refertur, à Tranquillo, cum scribit eũ ad exprimendum festinatæ rei velocitatem solere dicere, Velocius, quam asparagi coquantur. Idq; identidem in litteris vsurpat. Est autem asparagus herbæ genus spinosum, & in medicinam vtile, & in cibos gratum, cuius summa priusquã durescant, leuiter coquuntur, tantum, vt cruditas absit. Dicitur autem asparagus, quod qui

sunt

sunt in his præcipui, non seruntur, vt Athenæus dixit, Docti quidam admonent, simile quiddam dici de salsamentis. Citius, quam salsamenta coquantur, eo quòd quidam pisces sale conditi, aut fumo ventove durati, crudi quoque comedantur, aut leuissime cocti. Quamquam hoc prouerbium apud Athenæum, vnde citant, nondum reperimus. Confine illi, quod alibi dicetur. *ἀφύα ἐς πῦρ*, id est, Aphia ad ignem.

Amicitiæ personam.

Τὸ *προσώπειον ἀφελεῖν τῇ φιλίᾳ*, id est, Amicitiæ personam detrahere dicimur, cum aperte quæ sentimus animo, tum facimus, tum loquimur apud amicos, & quidquid in pectore clausum est, id præ nobis ferimus, Vultus enim ab animo discrepans personæ verius est, quam vultus. Et eleganter à Seneca dictum est in Cæsarem, vt personam malit, quàm faciem: id est, vt videri malit, quàm esse. M. Tullius Tusculanarum quęstionum quinto scribit Epicurum tantummodo personā induisse philosophi. Martialis;

Mentiris iuuenē tinctis Lentine capillis.
Tam subito coruus, qui modo cygnus eras.
Non omneis fallis, scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Neque semper tamen persona sonat in malam partem, Etenim cum scribit M. Tullius in Officijs: Ponit enim personam amici, cum induit iudicis: non significat fictum amicum, aut fictum iudicem. Est autem traductum à personis histrionum.

Vtere curru, de asinis nihil laborans.

Ἀπονέμου τῆς σῆς ἁμάξης τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλοι. id est,
Vtere plaustris tuis, asinosque ne curaueris.

Versus est trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, vti suarum quisque rerum curam ageret, hisq; frueretur, alienarum negligens, atque incurius. Hinc ducta metaphora, quod quibus plaustrum est domi, nihil necesse habent deportandis oneribus asinos aliunde conducere.

Lybica fera.

Λιβυκὸν θηρίον, id est, Lybica bestia. Refertur à Diogeniano, Dicebatur olim in hominem vafrum callidum, versipellem, varijs moribus, ancipitiq; ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuisse testatur. Inde natum quod in Lybia varię ferarum species sæpe numero misceantur: atque ita noua quædam hinc monstra spectaculo produci soleant, Romam à prouinciæ præsidibus deportata.

Semper affert Libya mali quippiam.

EODEM fonte fluxit & illud: *ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν*, id est, Semper affert Lybia mali quippiam, quod inde Romam, vt diximus monstra deportarentur. Hinc & in mores, ingeniumq; gentis detorqueri potest: si quidem vt est regio venenorum ferax, ita gentis pestilens ingenium. Peculiariter conueniet in fœdifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat.

HVIC simillimum est illud Plinianū, quod in historia mundi refert, Libyam semper aliquid noui afferre. Quod quidē ideo dicebatur, quod in siticulosa regione ad vnum aliquem riuum plurimæ ferarū species bibendi gratia conuenire cogantur: inibiq; varia mixtura violentæ Veneris, varias monstrorum formas, subindeq; nouas nasci. Porro Plinius sumpsit ab Aristotele, apud quem refertur lib. de generatione animalium 2. c. 5. Anaxilas apud Athenæū lib. 4. festiuiter ad rem detorsit:

Η *μουσικὴ δ' ὥσπερ λιβύη πρὸς τῶν θεῶν,*
Ἀεί τι καινὸν, καθ' ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον, i.
At musica itidem vt Afra terra per deos
Semper quotannis bestiam aliquam edit nouam.

Scimus Grecum versum posteriorem nō cōstare, sed ita habet editio Aldina, nec satis diuinamus, quomodo restitui possit, nisi forte pro *καθ' ἐνιαυτὸν* legendum est *ἐν αὐτῷ*, tametsi ne sic quidem constat metrum: fortasse *θηρίον* omittendum, & pro *καθ' ἐνιαυτὸν* reponendum, & pro *καθ' ἐνιαυτόν*. Quadrabit in homines lubrica fide, semperque nouandarum rerum auidos.

Afra auis.

Λιβυκὸν ὄρνεον, id est, Libyca auis. Refertur à Suida de prægrandibus, quod ex ea regione deportētur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit:

Non

Non Afra auis descẽdat in ventrem meũ
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron videtur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Nostra quidem sententia non inepte iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum instar utrinque pensiles. Prouerbium extat in auibus Aristophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros, ac meticulosos Sũt enim homines prægrandes fere timidiores. Teren. Hic nebulo magnus est.

Boni pastoris est, tondere pecus, non deglubere.

HODIEQ. vulgo celebratũ durat, vbi quis est exactor durior, atque instantior. Quid? Num & pellẽ vis? Quasi conueniat lana contentum esse. Id adagij Tiberius Cæsar auctore Suetonio aut reperit, aut certe usurpauit: Nam is admonitus ab amicis, vt prouincialibus augeret vectigalia, rescripsit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere. Est autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à rusticis, qui deglubere vocant, siliquam, aut folliculum excutere, & granum sua nudare tunica: unde & Catullus in obscenum sensum detorsit, vt dicat virum à muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait se uiuos homines solere deglubere. Tondent igitur, qui ita spoliant, vt sortem relinquant, vnde res possit crescere. Deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nam lana detonsa renascitur. Cute detracta nihil est, quod deinde possis auferre. Alexander Macedonum Rex, cognomẽto Magnus, sententiam eandem diuersa extulit metaphora. Cum enim quidam admoneret, longe plus vectigalium à ciuitatibus auferri posse, respondit ad hunc modũ: καὶ κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα id est, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Denique hoc ipsum ἀπὸ ῥιζῶν καὶ ἀποῤῥιζοῦν, & item apud Latinos radicitus, stirpium tenus, à stirpe, ab ima stirpe, atque id genus aliæ metaphoræ prouerbii naturam resipiunt.

Lucri bonus est odor ex re qualibet.

FACETA quidẽ, sed tamẽ pestilẽs illa vox Vespasiani, qui cum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, superque eo facto à filio admoneretur, quod è re tã putida lucrum faceret, paullo post collectã pecuniam, filii naribus admouit, rogauitque ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis:

-Lucri bonus est odor, ex re
Qualibet.

Ad quod adludens Ammianus lib. 22. dixit: Et lucrum ex omni odorantes occasione. Iam & Ennianus ille uersiculus, non in sermonem modo, uerumetiam in animos & vitam hominum penitus abijt.

Vnde habeas, curat nemo, sed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictum: εἰρωνικῶς, serio sequimur.

O ciues ciues quærenda pecunia primum,
Virtus post nummos.

Cephisodorus apud Athenæum libro 3. docet apud poetas celebres ac sapientes viros inueniri sententias quasdam improbatas, velut illud apud Archilochũ: πάντ' ἄνδρ' ἀποσκολύπτειν, id est, Quemuis hominem excoriare siue spoliare. Apud Theodorum illud: κελεύειν μὲν πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. id est, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum est. Apud Euripidem: τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι φάναι, id est, Quod dixerit, inguam iurasse, quod e nobis alias dictum est. Apud Sophoclem.

Τοιαῦτα τοῖσι, πρὸς χάριν τε κοὐ βίᾳ
Λέγω, σὺ δ' αὐτὸς ὥσπερ οἱ σοφοὶ τὰ μὲν
Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. id est,
Ad gratiam tibi ista dico, haud impero,
At ipse, vti solent facere prudentes uiri,
Laudato iusta, ceterum lucro hęreas.

Idẽ alibi dixit: μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν, id est, Nullum esse malum, quod cũ lucro cõiunctum sit. Apud Homerum, quod facit Iunonem insidiãtem Ioui, quod Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem populum indignari poetis aut histrionibus, siquando talia recitãt in theatris, cum magis debuerit indignari quisque sibi, quod ea sequeretur in vita, quorum commemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præstat.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, i. Lucrũ pudori præstat.

præstat. Plautus in Pseudolo: Nimio illud quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget. Eundem sensum aliter extulit in Trinummo: Pol pudere, quàm pigere, præstat, totidem litteris. Sententia bono viro indigna, eoq; illic à lenone dicitur, hic à sene. Sed commodè ad persuadendum sententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe satius rei iactura, quàm famæ dispendium accipere. Huc allusit Terentius in Phormione: Non te pudet vanitatis? Nondum ob rem. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorē, vbi de pecunia res agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert à poeta quodam, senarios hos:

Τῆ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς. id est,
Opinionum spernito iusti, ac virum
Quiduis agentem sequere, cum spes lucri.

Refert & hunc ex Sophocle:

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. id est,
Dulce est lucrum, profectum & à mendacijs.

Beta tum hyeme, tum æstate bona.

Βαίτη κἂν θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθὸν, id est, Bæta tum in æstate, tum hyeme bona. Suidas qui huius adagij meminit, adscribit Bætā vestis pelliceæ, genus, quod in vtrunque tempus videatur adpositum. Nam hyeme depellit ventos, æstate solem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis septimo, inter vestes coriaceas meminit & bętæ: quam ait tunicam fuisse prælongam, quæ totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vsui futura: veluti de litteris, quæ iuuenes iuxta ac senes ornant. Aut Philosophia, quæ in rebus prosperis arcet ab insolentia, in aduersis præstat, ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta.

Γραῶν ὕθλος, id est, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiusmodi solent effutiri vetulæ, cum iam sexus vitio vitium ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto: ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. id est, Nam hæc quidem sunt, quod dici solet, anicularum nugæ. Itidem Cicero in oratione pro domo sua dixit anilem superstitionem.

Ante pedes.

Ante pedes esse dicitur, quod obuiā, quodque vel præsens adest, vel imminet. Terentius:

Isthuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt
Prospicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo: τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα πᾶν. id est, Quidquid ante pedes est semper melius. Lucianus in Pseudologista: καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοῶν. id est, Et quod hæc communia, quodq; hæc passim obuia ignores. Philostratus in Phœnice: Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος τε καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν ποσί. id est, Quo vadis autem? sublimi vultu, cunctaq; despiciens, quæ sunt ad pedes. Et παρὰ ποδὶ dicitur, quod iam instat, iminetque ἐμποδὸν esse dicitur, quod obstat, ἐκποδὼν contra, προκυλίνδεσθαι τῶν ποδῶν est aliquoties apud Platonem, id est, ante pedes peruolui, quod veluti expositum est. Veluti de republ. 4. πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐκ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτὸ, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι. id est, Iam dudum ò beate videtur rursus ante pedes volui, nec videmus illud, sed fuimus ridiculi, quemadmodum solent, qui cum manibus teneant aliquid, tamen quærūt quod habent. Non dissimili figura Maro dixit, In manibus:

In manibus terræ, non hic te carmine longo,
Atque per ambahes & longa exorsa tenebo.

Albo rete aliena captant bona.

Proverbii speciem habet, quod ait Plautus in Persa: Ne isti faxim vsquam appareant, qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum, & parasitorum. Album dixit, alludens ad codicillos, & dicas, syngraphasque quibus lis intenditur, peragiturq;. Nec omnino displicet, vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, respexerit. Nam leges etiam Solon aranearum textis similes esse dixit:

Ad suum quemque quæstum æquum est esse callidum.

APVD Plautum est prouerbialis sententia in Truculento, tum in Asinaria:

Ad suum quemque quæstum, æquum est esse callidum.

Quæ si transferatur paullo longius, plusculum habuerit gratiæ. Velut alius est pecuniæ appetens, alius famæ studiosus, alius voluptatum auidus, alius litterarum sitiens, alius pietatem sectatur. Quisque aduigilat ad id, quod expetit.

Vel acum inuenisses.

APVD eũdem Menæchmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter vestigata: Acum credo inuenisses, si acum quæreres. Nam acus inuẽtu difficillima, quod ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit.

Ὑπηνέμια τίκτει, id est, Subuentanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ Veneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est, vnde non gignatur fœtus. Aristophanes in Auibus:

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ὠόν. id est,

Parit primum subuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potissimum accidere in his auibus, quæ sint neque veloces, neque aduncis vnguibus, cuiusmodi sunt perdix, gallina, demonstrat Aristoteles libro de generatione animalium tertio, caussam esse quod excremento magis abundãt. Volaces & aduncas nec salaces esse, nec fœcundas, quod in his excrementi seminalis pars, in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiusmodi fœtus aliquoties audita maris voce, sicuti fit in perdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties feminis ob inopiam maris inter se salientibus. Auctor & Plinius. Eaq; oua Græci ὑπηνέμια, i. subuentanea, siue ζεφύρια vocant, à vento fauonio. Vnde quæ vana sunt, ἀνεμιαῖα, dicũtur. Plato in Theæteto: ἀλλὰ εἶα δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει. i. Sed age iam illud cõmuniter dispiciamus, solidus ne partus sit an subuentaneus. Et Homer. Κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν, dicta inania, & ventis similia significans M. Tullius in epistolis ad Atticum, ἀνεμοφόρητα, vocat inania, quæ ventis ferantur, de gladiatoribus: De ceteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter.

Φρυνώνδας ἄλλος, id est, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, inter nobiles facinorosos. Phrynondas cum esset hospes Athenis in negotijs Peloponesiacis versabatur, homo versutus, maleficus, impostor, summus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei transierit appellationem. Etenim quoties insigniter malum & sceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Aristophanes in Amphiareo, citante Suida:

Ὦ μιαρὲ, καὶ φρυνώνδα, καὶ πονηρὲ σύ. id est, Scelerate tu, ac Phrynonda, & impurissime.

Vsus est & Plato in Protagora. Meminit horum & Æschines aduersus Ctesiphontem, οὔτε φρυνώνδας, οὔτε εὐρύβατος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος, καὶ γόης ἐγένετο. id est, Nec Phrynondas, nec Euribatus, nec alius quisquam veterum improborum vnquam talis magus, & impostor fuit.

Sus per rosas.

Ὗς διὰ ῥόδων, id est, Sus per rosas. Quãquam in alijs exemplaribus scriptum inuenitur, ὗς διὰ ῥόδων. Nobis neutra scriptura satis probatur: sed legendum arbitramur, διὰ ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, vt sit nomen diminutiuum. Rhoæ vero vero Græcis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Crateris fabula, cui titulus: γείτονες, indicans dici solere de agrestibus, & intractabilibus. Quemadmodum sus per mala commode duci non potest.

Asinus auis.

Ὄνος ὄρνις, i. Asinus auis. Est apud Aristophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidã enim consultus de eo, qui aduersa laborabat valetudine, forte fortuna conspexit asinum surgentem à lapsu, simulq; alium quendam audiuit dicẽtem: βλέπε πῶς ὄνος ἂν ἀνέστη, id est, Vide quo pacto asinus cum sit, surrexit. Id ominis arripiens ille, protinus respondit, fore vt valetudinarius

tudinarius ille reualesceret. Itaque iocatur Aristophanes, quasi & asinus auis esset, & augurij nonnihil haberet. Nec hoc prouerbium e Comedia natum est, sed à vulgo ad iocum detortum, & à comico vsurpatum. Dicetur non intempestiuè, cum ex indicio quopiam ridiculo quidpiam colligimus.

Sisyphi artes.

Σισύφου μηχαναὶ, id est, Sisyphi artes. Dicebantur vafra, versutaq; consilia. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν:

Εἶτ' ἐξάνυσον γε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,
Dein callidos deprome Sisyphi dolos.

Porro vt Sisyphus in astutiæ prouerbiū abiret, Homericus ille versus in caussa fuit:

Σίσυφος ὃς κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν. id est,
Sisyphus in terris, quo nō astutior alter.

Rursus Iliados ζ.

Ἔνθα δὲ σίσυφος ἔσκεν ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlysses, quem Homerus vbiq; vafrum & callidum facit.

Homo Thales.

Ἄνθρωπος θαλῆς, id est, Homo Thales Ironia prouerbialis in stultum, qui sapiens haberi studeat. Aristophanes in Auibus:

Ἄνθρωπος θαλῆς μέτων, id est,
Homo Thales Meto.

Idem in Nebulis:

Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν θαλῆν θαυμάζομεν, id est,
Qua gratia illū proinde suscipimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus è septem Græciæ sapientibus. Est & apud Plautum: Salue Thales: cum stultum significet.

Sardanapalus.

Σαρδανάπαλος, id est, Sardanapalus, Huius cognomen ob insignem hominis mollitiem abijt in prouerbium. Aristophanes in Auibus: τίς ὁ σαρδανάπαλος οὑτοσί, id est, Quis hic Sardanapalus? Fuit autē Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Persicæ regionis, qui eodem die Tarsum pariter, & Anchial, duas Ciliciæ ciuitates obtinuit: ceterum delicijs vsqueadeo effeminatus, vt inter eunuchos & puellas, ipse puellari cultu desidere sit solitus. Apollodorus, vt citat Aristophanis interpres, tradit eius sepulcro epitaphium huiusmodi litteris assyrijs insculptū fuisse: ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδενός ἐστιν ἄξια, id est, Ede, bibe, vtere Venere, nam cetera sunt nihil. Suidas hac forma refert ex Callisthene: σὺ δὲ ὦ ξένε ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἄλλα τὰ ἀνθρώπεια οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. id est, Tu vero hospes, ede, bibe, lude, tamquam ceteras res humanas, huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus?

Aristophanes in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο, id est,
Quid est, quod haud effecerint demum pedes?

Interpres ostēdit adlusum esse ad huiusmodi prouerbium:

Τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο, id est,
Quid denique est, quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil esse rerū omnium, quod arte, quod industria nō efficiatur. Ceterum quod scripsit Aristophanes, apte torseris in milites ignauos, quibus omne præsidium & spes salutis non in manibus, sed in pedibus sita est.

Testa collisa testa.

Testa testæ collidi dicitur, cum duo conflictantur vtriusque malo. Aristophanes in Pace:

Καὶ πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθῳ. id est,
Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat.

Talis est ferè conflictatio regum, inter se belligerantium, qualis ollæ cum olla collisio. Nonnunquam perit vterque. Certe neuter absq; grauissimis damnis discedit.

Animus est in corijs.

Aristophanes ἐν εἰρήνῃ:

Ἡμάρτομεν ταῦτ' ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε,
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. id est,
In his quidem sum lapsus, at veniam dabis,
Nam mens profecto nostra tum in corijs erat.

Quamquam alias huius prouerbij meminimus. Simillimum est illi Terentiano: Animus est in patinis. Item illud, quod legimus apud Athenæum libro Dipnosophistarum primo:

Οὐδ' ἂν λέγῃ τις, οὐδαμῶς μάθοιμεν ἄν,
Ὁ νοῦς γάρ ἐστι τοῖς παροψίσιν πλησίον. id est,

Ne quis loquatur, capere numquam quibimus,
Nam mens quidem ipsa mensæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbij, ἐπὶ σκύτη βλέπει, de his, qui iam ad bellum spectant: queadmodum alio demonstratum est loco. Licebit vti, cum ob sollicitudinem erit aliquis ad id, quod agitur in præsentia, parum atttentus.

Quibus nec ara, neque fides.

Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν:
Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει. i.
Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum est in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:
Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια. id est,
Spartæ incolæ, dolosa consultamina.

Nunc in aulicos non omnino pessime quadrat.

Salem lingere.

Ἅλα λείχειν, id est, Salem lingere dicuntur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Persius:
Vare regustatum digito tenebrare salinum,
Contentus perages, si cum Ioue viuere pergis.

Diogenes cū à Cratero prædiuite quodam inuitaretur, vt ad se veniret, vsurus hospitio suo, suaq; liberalitate, respondit se malle salé Athenis lingere, quàm apud illum opiparis mensis frui. Itidem Plautus in Curculione: Hodie apud me numquam delinges salem.

Pedere thus.

Βδέειν λιβανωτὸν, i. Pedere thus. Prouerbij speciem habet. Accommodabitur in hos, quorum & vitia placent, aut ipsis, aut alijs impendio amantibus. Facit enim hoc φιλαυτία, vt vnicuique sua placeant, arrideantq; etiam si sint putidissima. Facit itē hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnæ delectet Balbinum: veluti scripsit Horatius. Aristophanes in Pluto:
Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id est,
Non soleo thura pedere.

Quadrabit & in assentatores, turpissima pro honestissimis laudantes.

Pro cæco exoculatus est.

Omnes huiusmodi facetiarum formulæ pertinent ad adagiorum naturam, cum videmur corrigere quod dictum est: sed altero verbo, quod uel idem polleat, uel magis etiam lędat: ueluti si quis dicat: Non furatus est, sed inuolauit. Non furatus est, sed rapuit. Aristophanes in Pluto:
Μῶν οὐ κέκλοφας ἀλλ' ἥρπακας, id est,
An non furatus es, sed rapuisti?

Idem in eadem fabula:
Ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται,

Ludit enim seruus ambigua uoce ἐξωμμάτωται, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem.

Aristophanes ἐν εἰρήνῃ:
Πρίν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ. id est,
Ante lupus sibi iunget ouem.

De his, inter quos insanabile dissidium. Consimili figura dixit Horatius:
Sed prius Apulis
Iungentur capræ lupis.

Plautus in Pseudolo: Vt mauelis lupos apud oues linquere, quàm hos domi custodes. Ad rem relatum erit lepidius: quod genus si dicas, non cohærere pecuniæ studium, cum studio litterario, addq; eam sententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens pessime pedit.

Idem in eodem ferme loco:
Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. i.
Vt feles quoties fugitat, male pedere sueta est.

In eos quadrabit, qui discedunt non citra infamiam. Sphondyla insecti genus, odoris teterrimi. Plinius lib. 27. cap. 13. meminit Sphondylæ serpentis, quæ radicibus arborum sit infestissima: ceterum genus quod nam sit, non explicat. Est autem serpentis huiusmodi species, exiguo corpore, & subnigro, quæ emoriens grauissimum odorem emittit. Hesychius docet apud Atticos spondylen dici felé. Est apud Aristophanem γαλῆς δριμύτερον, de acido ventris flatu.

Numquam efficies vt recte ingrediantur cancri.

Aristophanes in Pace:

Οὔποτε

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Οὐδ' ἐπὶ τῷ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. i.
Ambulet vt cancer recta, haud effeceris vnquam,
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quod à natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam cancris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, quod superius dictum est: Actum negas.

Κορυβαντιᾶν.

Κορυβαντιᾶν pro insanire dixit Aristophanes in Vespis.

Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς. id est,
Aut vere insanis, aut Corybantiaris.

Hanc vocẽ frequenter vsurpat Lucianus in Timone epistolis saturnalitijs, Lexiphane, Hermotimo. Sumptũm est à Corybantibus Cybeles cultoribus, qui sacro correpti furore cymbala pulsant, alios item in similem agentes rabiem. Quod idem alias vocat: κακοδαιμονᾶν, quasi malo duci genio.

Calculo mordere.

Ψήφῳ δάκνειν, i. Calculo mordere, dicuntur qui suffragio lędũt, aut vlciscuntur hominem, Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι:

Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. id est,
Spectãt id vnum, vt mordeant suffragio.

Siquidem hac via potissimũ plebei uindicabant, si quid essent offensi, refragabantur in concione, cum calculis ferrentur suffragia. Proinde mordebant nõ dente, quod tutum non erat, sed calculo.

Charybdis, Barathrum.

Hyperbolæ prouerbiales sunt & hæ, cũm hominem maiorem in modũ edacem, bibacem, rapacem, heluonẽ, Charybdim, aut Barathrum vocamus. Aristophanes in Equitibus:

Καὶ τελώνην καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς. id est,
Et Thelonẽ & Barathro, & rapinæ gurgitem.

Huc adscribendũ opinamur, quod Diogenes, auctore Laertio, ventrem, τῆς βίου χάρυβδιν, id est, Facultatem Charybdim vocauit. Horatius de lurcone quodam:
Ingluuies, & tempestas, barathrumque macelli.

Lingua seorsum inciditur.

Aristophanes in Pace:
Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. id est,
Lingua ipsa seorsum inciditur.
Interpres admonet prouerbialiter dictũ. Sumptum autem ex Homero Odysseæ γ.
Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώττας. id est,
Eia age iam linguas incidite.

Eiusq; sententiæ Callistratum citat auctorem. Rursum in Pluto:
Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται. id est,
Præconibus horum lingua præcidi solet.

Callistratum, vt citat interpres, tradit olim in sacrificijs linguam exactam præconibus dari solitam, Nam aliqui sunt qui dicant, ex victimis mercurio deberi linguam. Est autem in Aristophanis verbis ἀμφιβολία, non infaceta, quod lingua vtrolibet referri potest, vel ad boues, vel præcones. Interpres admonet adlusum esse ad prouerbiale dictum: ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι. id est, Lingua pręconi, Quo recte videbimur, vsuri, cum præmii nonnihil deberi significabimus, qui in conficiendo negotio pro sua virili in partem adiumento fuit, aut εὐαγγέλιον dandum læta nuncianti. Sic enim vocat Homerus mercedulam, quæ dari consueuit lætum adferentibus nuncium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidisset mentio de Demade iam senio imbecilli fractoq;, Velut, inquit, ex immolata victima, solus venter & lingua superest. Apparet linguam ceu prophanum membrum sacris adhiberi non solere. Et Pittacus Amasidi regi mittit è victima linguam, vt membrum pessimum & idem optimum. Præcones autem habent linguam venalem, & in sacrificijs admonebant populum vt linguis faueret. Plautus in Prologo Pœnuli: Exerce vocem, quam peruis, & colis. Nam nisi clamabis, statim te obrépet fames.

Non capit somnum, nisi hoc, aut illud fecerit.

Svnt duæ figuræ prouerbiales, quibus intẽperantem, atq; impotentẽ rei cuiuspiã cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in Vespis, huiusmodi:
Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου
Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. i.
Ligno nisi fors primus ille adsederit
Somni videt nil nocte, non vel paspalam.
Primum lignum dixit, primum gradum.

Paſpalam autem Græci uocant minutiſſimum aliquem farinæ puluiſculũ. Ad eundem modum Iuuenalis:

-Quibuſdam
Somnum rixa facit,

Altera eſt apud Maronem in Bucolicis:

Quod ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes.

Ventre pleno melior conſultatio.

PLVTARCHVS Sympoſiacon libro ſeptimo, citat hoc carmen:

Γαστρὸς ἀποπλείης βουλὴ καὶ μή τις ἀμείνων. i.
Conſultatio tum melior, cum expleueris aluum.

Cum fames interpellat, non vacat deliberare, propterea quod conſultatio morã deſiderat, & animi tranquillitaté, at fames bilem acuit. Poteſt & huc torqueri, prius agendum quod inſtat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti conſultant de rebus grauiſſimis, quem morem Herodotus libro primo tradit fuiſſe Perſis. Item Perſius:

Ecce inter pocula quærunt
Romulidę ſaturi q͞d dia poemata narrẽt.

Anno ſenior fio.

QVOTIES aliquid nobis magnopere moleſtum ſignificamus, ſeneſcere nos etiã vulgo dicimus. Ariſtophanes in Ranis:

Μὴ νῦν ποιήσῃ. ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖον ἐνιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. i.
Faxis caueto, quippe quoties conſpicor
Iſtiuſmodi negotiorum quidpiam,
Diſcedo, crede, ſenior anno protinus.

Tædio vero, moleſtiaq; conciliari ſeniũ indicat etiam Homerus:

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id eſt,
Illico mortales inter mala multa ſeneſcunt.

Tauricum tueri.

Βλέπειν ταυρηδὸν, i. Tueri taurine, pro eo, quod eſt: torue. Ariſtophanes in Ranis:

Βλέψαν ὑπὸ ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id eſt,
Itaque ore prono contuetur tauricum.

Plato demõſtrat hunc Socrati fuiſſe morem taurinis oculis obtueri. Et Virgilius bouem toruam uocat:

-Optima toruæ
Forma bouis.

Expedit habere plura cognomina.

ARISTOPHANES in Pluto:

Ὡς ἀγαθὸν ἐστ᾽ ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. i.
Vt expedit, ſi plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa ſimul profitentur, quo quæſtum faciant vberiorem. Aut qui diuerſarum ſunt partium. Quemadmodum veſpertilio in apologis aliquando mus eſt, aliquando auis. Dictum eſt autem in Mercurium, cuius varia feruntur cognomina. Vocatur enim στροφαῖος, vel quod bene vertat negotia, vel quod ſubdolus ſit, ac verſipellis: ἐμπολαῖος, quod auctionibus, ac mercimonijs præſit: ἡγεμόνιος, quod viæ dux, vt apud Homerum Priamo: δόλιος, quod impoſturæ, præſtigiarumq́ue repertor: κερδῷος, quod lucris augeat negotiatores: ἐναγώνιος, quod in certaminibus præconis vice fungatur: διάκονος, quod deorum miniſter. Ferũtur item & Bacchi permulta cognomina: Prouerbium non inſcite torquebitur & in iſtos.

Λιμοδωριεῖς.

Λιμοδωριεῖς. In prouerbiorum collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiuſmodi reperitur fabula: Cum aliquando Peloponneſus annonæ laboraret inopia, quidam vrgente fame, collectis ſarcinis, inde demigrarunt: ii cum incertis ſedibus huc atque illuc vagarentur, recepti ſunt in ciuitatem à Tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo eſt. Nomen igitur inditum illis, vt dicerentur λιμοδωριεῖς. Heſychius addit ex auctoritate Didymi eos qui iuxta Oetam accolebant, ſic uocatos, quod ob terræ ſterilitatem frequenter, cum fame rem habebant. Δωριεῖς Græce dici videntur à dono & eundo. Itaque qui vagantes famem adferebant λιμοδωριεῖς dicti ſunt. Alioqui Dores non ſunt in Peloponneſo, ſed inter Locros & Ætolos, auctor Strabo lib. 9. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquo demigrant. Feſtus Pompeius admonet homines exili re, tenuique fortuna dictos olim Canalicolas, quod circa canales fore conſiſterent.

Tribus bolis.

PLAVTVS in Curculione: Si vis tribus bolis, velim chlamidé. Tribus bolis, dixit pro cõpendio, quaſi tribus verbis. Nã bolũ Terentius accipere videtur pro eo, quod Græci

Græci vocant βλωμὸν. Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.

Velut vmbra sequi.

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id est, Velut vmbra sequi. Dicitur qui nusquam deest. Nā vmbra corpus adsectatur, velit, nolit. Plautus in Casina: Decretum est mihi quasi vmbra quoquo ibis tute, persequi. Vnde adseclas indiuiduos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum est alibi, in prouerbio Vmbræ M. Tullius lib. Tusculanarum quæstionum 1. Etsi enim nihil in se habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tamquam vmbra sequitur.

Ne nummus quidem plumbeus.

NVMMVM plumbeum hyperbole prouerbiali, pro minimo pecuniæ ponūt. Plautus in Casina: Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Idem in Trinummo: Cui, si capitis res fiet, nummum nunquam credam plumbeum. Confine illi, quod est apud eundem in Captiui duo:

Neque ridiculos iam terunci faciunt.

Quamquam hoc alio dictum est loco.

Satietas ferociam parit.

NICOLAVS Stobæus in collectaneis suis hanc sentētiam prouerbij titulo citat: τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. id est, Parit satietas ferociā, imperitia cum potestate coniuncta, insaniam. Tollit animos opulentia, quod si ad inscitiam accedat potestas, iam res ad insaniam vsque procedit. Concinit cum illo: Fœnum habet in cornu. Pindarus in Olympijs inuertit sententiam, dicens ὕβριν κόρου ματέρα. id est, Ferociam matrem satietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis adprobat Homeri versum:

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. id est,

Faustum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Ceterū hunc versum non legimus apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος, certe, quod cōstat, exstat in sententiis Teognidis.

Quid cæco cum speculo?

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ, id est, Quid cæco cum speculo? Finitimum illi: Nihil cum fidibus graculo. Citatur à Stobæo versiculus ex Epicharmo:

Τί γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία, id est,

Luminibus orbo, cū speculo quid est rei?

Quorsum opus est libris illitterato? quo regnum iuueni stulto? quo diuitias ei, qui nesciat vti?

Miseram messem metere.

MALAM metere messem, est pro malefactis luere pœnas. Non admodum abhorret ab eo, quod alibi retulimus: Vt sementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione:

Καὶ νῦν ἐφέλκετ' ὦ κακοὶ τιμὰς βροτοὶ,
Καὶ κτᾶσθαι πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτ' ἃ μὴ δίκαια καὶ δίκαι ὁμοῦ,
Ἔπειτ' ἀμᾶσθε τῶν δὲ δύστηνον θέρος. id est,
At nunc honores ò scelesti accersitis,
Et opes paratis aucupantes vndiq;
Promiscue per fas, nefasq; postea
Messem metitis ob ista tristem, & asperā.

Æschylus in Persis:

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυστον ἐξαμᾷ θέρος. id est,
Florens enim spicam tulit ferocia
Noxæ, vnde prorsum flebilem messem metit.

Plato in Phædro: ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν. id est, Qualem putas postea rhetorice messem messura est, quam seminauit. Aristoteles rethoricorum tertio, citat ex Gorgia: σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας, id est, Tu quidem hæc turpiter seminasti, & misere messuisti.

Venimus ad summam lineam.

EVRIPIDES in Antigone:

Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. id est,
Deuenimus summam ad malorū lineam.

Item Horatius:

Venimus ad summum.

De linea stadiorum, & lusus, dictum est alibi non vno loco.

Saburratus.

PLAVTVS in Cistellaria, nouè quidē, sed admodum eleganter dixit saburratus, pro onustus cibo. Sumpta metaphora à nauibus, quas onerant arenis, aut argilla, ne iactentur, vacillentq; in fluctibus. Quod inter adagia non retulissemus, nisi etiam vulgo passim diceretur. Plauti verba sunt hęc: Idem mihi, magnæ quod parti est vitium

mulierum, quæ nunc quæstum facimus. Quæ vbi saburratæ sumus, largiloq; extéplo sumus: plus loquimur, quàm sat est. Venustius fiet, si longius detorqueatur: veluti si quis aures saburratas dicat, alicuius multiloquio. Aut animus philosophiæ præceptis saburratus, ne rerum tempestate iactetur.

Palpari in tenebris.

Ψηλαφᾷν ἐν τῷ σκότῳ, id est, Manu tĕtare in tenebris. Dicuntur qui rem obscuris vestigant coniecturis. Aristophanes in Pace:

Πρὸ τοῦ μὲν οὖν
Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. i.
Antehac negotia,
Velut in tenebris manibus attĕtauimus,
Nunc ad lucernam cuncta pensitabimus.

Allusit poeta ad Hyperboli artificiũ, qui ex lychnopola, id est, lucernario factus fuit Imperator. Vsurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλάφει.

Muscas depellere.

Mvscas depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui otioso, atque inutili fungitur officio. Aristophanes in Vespis:

Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνειν. id est,
Imo cauet præ manu habens, etiam muscas depellere curans.

Simia fucata.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, i. Simia plena fuci. De deformi anu, fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nã ψιμύθιον Græcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honestæ etiam, si diis placet, matronæ faciem oblinunt, quo senectam, ac formæ vitia dissimulent. Aristophanes ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις.

Πρότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου,
Η γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νεκρῶν, id est,
Vtrum ne variis picta fucis simia?
An anus ab imis huc reuersa manibus?

Potest ad rem accõmodari, veluti si quis turpem caussam, orationis phaleris adornet, vt honesta videatur. πιθηκίζειν est fucis, aut blanditiis fallere. Vnde πιθηκισμός. Aristophanes in Equitibus:

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις, id est,
Me miserum cuiusmodi pithecismis me circum agis.

Ζοφοροδορπίδης. & similia.

Plvtarchvs in Symposiacis ostendit olim cognomina quædam prouerbiali ioco iactata fuisse in eos, qui serius ac cunctantius ad conuiuium accederent. Dictos enim tum κωλυσιδείπνους, tũ ζοφοροδορπίδας, tum τρεχεδείπνους. Quorum nominum rationem si coniectare licet, hanc esse putamus, quod qui cunctarĕtur adire, hi, quod aliis essent in mora, impedimento esse videbantur, quo minus illis cœnare liceret: deinde quod lentitudine sua efficerent, vt conuiuium ad noctem vsque proferretur. Tertium cognomen κατ' ἀντίφρασιν, attributum apparet. Negat autem apud Plutarchum quispiam Pittacum ab Alcæo Zophorodorpidem appellatum, quod serius iniret conuiuium, sed quod sordidis ac plebeis computationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans, ac parum vrbanum habebatur, si quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisset. Vnde Polycharmus in apologia, qua vitę suę ratioĕ reddit Atheniensibus, illud in laudem suam interposuit: ἄνδρες ἀθηναῖοι τἄλλα καὶ πρὸς τούτοις οὐδέποτε κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὕστατος ἀφικόμην, id est, Ad hæc insuper Athenienses, numquam ad cœnam accersitus, post tĕpus accessit. Huius opinionis Battus quidã scurra non illepidè caussam aperuit apud Cæsarem. Consueuit enim is qui tardius veniret ad conuiuium, ἐπιθυμοδείπνους appellare, quasi dicas, conuiuiorum appetentes, propterea quòd cum essent occupati negotiis: ob cœnarum tamen cupiditatem non excusarent ijs, à quibus rogarentur. Huiusmodi ferme Plutarchus. At Terentius in Se excruciante, indicant inciuile fuisse, statim & ante tempus adesse conuiuam, cum Chremes ait illos iam dudum præsto esse domi suæ, seq; ipsum in mora conuiuis esse, nimirum indicans contra fieri solere. Apud Aristophanem in Concionatricibus huc alluditur aliquoties, ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι. id est, Ad cœnam venio. In eadem, ἐπᾴσομαι μέλος τι μελοδειπνικόν, id est, Accinam melos aliquod cœnaticum.

Cui ista adrident, meis ne gaudeat.

Aristophanes in Nubibus:

Ὅς τις ἐν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. id est,

Proinde risum cui ista pariunt, is meis ne gaudeat.

Prouerbij speciẽ habet, quo licebit vti, cum ingens interesse discrimen significabimus inter nostras & aliorum rationes. Græcus versiculus claudicat vna syllaba. Plenus erit, si pro γελᾷ legas γελάει. Contrarium huic illud Maronis:

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.

De ijs, quæ eiusdem sunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολοχός, Βωμολοχεύεσθαι.

Βωμολόχοι, prouerbiali conuicio dicebantur scelesti, & improbi. Quod nominis olim inditum videtur ijs, qui obuersantes circum aras, victimis tendere consueuerunt insidias: aut qui ob id rem diuinam facerent, quod ex aliorum accusatione cōpendij non nihil auferrent. Nam huiusmodi mortalium non Iuppiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι, qui cum res diuina peragitur, non faciunt vota dijs, sed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet. & illud admodum ciuile putant, si inter sacrificandum assidue cuipiam ad aurem obganniant. Aristophanes in Nebulis: καὶ βωμολόχος.

Idem in eadem fabula:

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ', ἢ κάμψειέ τινα καμπήν. id est,

Si quis eorum bomolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quanquam in hoc ipso καμπὴν τινὰ κάμπτειν subest prouerbij color. Idem in Equitibus: ὦ θυμὲ, νῦν βωμολόχον ἐξευρέ τι, sentiēs aduersarium excogitasse quiddam egregie scelestum, quod βωμολόχον appellat, quasi insigniter adulatorium. Vox deducta videtur a βωμὸς altari, & λόχος insidiis, quod nec illic desint, qui cibos suffurentur, aut mendicando petant. Hinc translatum est ad abiecte adulantes ventris gratia. Vnde dicta sunt βωμακεύματα καὶ βωμολοχεύματα pro sordidis adulationibus. Interdum βωμολόχου vox tribuitur aruspicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris sequitur. Denique vocis vsus transiit ad omnes, qui improbis artibus venantur quæstum.

Prius, quàm gallus iterum cecinerit.

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο, i.

Prius, atq; gallus cantet iterum cristiger.

Græcus versiculus constabit, si pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ, id est, Admodum mane & Antelucano. A prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium & accessum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum repertus. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Qua de re Plinius, libro decimo, capite vigesimoprimo. Et hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum. Quartaq; castrensi vigilia ad curas laboremq; reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemq; venientem nunciant cantu, ipsum vero cantū plausu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus apud M. Tullium cōcoctionem in caussa esse putat, quod id temporis cibus à pectore depulsus in omne corpus digeritur. Poetæ ad fabulā referunt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Sed magis arridet Ambrosij Leonis Nolani ratio. Hic in quæstionibus suis gallorum cantum à peculiari quadam salacitate, proficisci putat. Esse enim hoc animal præ ceteris gallinis deditum, ac velut vxorium, mireq; sollicitū de sobole quàm maxime propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis perficiatur, tātamq; turbam vnicus maritus impleat, tum pro feminis, ac pullis acerrime depugnet. Porro cātum gallorum ab imaginatione Veneris proficisci, vel illud satis arguit, quod prius quàm ineundis gallinis maturi sint, silcant. Ex reliquis item auibus pleræq; in coitu, coitusve desiderio vocem edunt, vt Anates, Passeres, Hirundines, Perdices. Vox autem maris in auium genere tantam vim habet ad incitandam Venerem, vt quædam hac audita tantum, concipiant oua. Quo in numero sunt perdices. Gallus itaque dilabente iam per viscera cibo, somnoq; discedente, quo tempore corpora sua sponte cōcitantur, ad Venerem statim gallinarū meminit, quoq; copiosior sit fœtura, cātus illecebra prouocat. Quod aūt subinde canit, in caussa est, quia galli somnus est interfectus, minimeq; perpetuus, maximeq; cū vigent

gent

gent ætate, vt intelligas & hoc à salacitate proficisci. Sed vt ad interpretationem adagij recurramus, veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebãtur, proximum tempus gallicinium vocabant, quod id temporis lucem multo ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cũ clarus iam dies exorto sole. Itaque secundus gallorum cantus, multo solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis·

Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi
Proximus ante diem caupo sciet.

Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus:

-Πόθεν
Οὐ δ' εἰμὰ δία τὸ τ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον
Αλεκτρυὼν ἐφθέγγετο. id est,
Minime gentium.
Ne si quidem te illo adpulisses tempore,
Cum gallus iterum caneret.

Ne allij quidem caput.

PROVERBIALIS hyperbole, Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκεν, i. Ne allij quidem caput dedit. Aristophanes in Vespis:

Οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἑψητοῖσι δίδωσι. id est,
Nemo vel allij caput addit coctis.

Conueniet in sordidum, & impendio parcum.

Ruminare negotium.

Αναμασᾶσθαι τὸ πρᾶγμα, id est, Ruminare seu remandere negotium: dicitur qui suo cum animo versat, etiam atque etiam expendens: sumpta metaphora ab animãtibus, qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atque ita demum in alterum ventrem traiiciunt. Nam id non accidit nisi ijs, quibus duo sunt ventres. Aristophanes in Vespis:

Μόλις τὸ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμασώμενοι. i.
Vix caussa cognita est, vbi ruminauerant.

Id etiã appellant ἀναπυνδάζειν. Vsurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum.

Εσθίειν τὰ χείλη, id est, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgò dicitur, qui stomachatur, animoq; ringitur, sumptum ab indignantium gestu. Aristophanes in Vespis:

Τπ' ὀργῆς τὴν χέλυνυν ἐσθίων. id est,
Comedens labra præ iracundia.

Sic & Homerus Odysseæ υ.

Οἳ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φῦντες. i.
Ast hi labra suis presserunt dentibus omnes.

Lesbiari.

Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebãt. Aristophanes in Vespis:

Μέλλουσαν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. i.
Quæ combibones iam suos contaminet.

Aiunt turpitudinem quæ per os peragitur, fellationis, opinamur, aut irrumationis, primum à Lesbijs auctoribus fuisse profectam, & apud illos primum omnium feminam tale quiddã passam esse. Interpres huius rei testem citat Theopõpum in Vlysse: ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ θρυλλέμενον δὴ ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα, ὅ φασι παῖδας λεσβίων εὑρεῖν. id est, Vt ne vetus illud, ac vulgo iactatum inuentũ ore nostro proloquar, quod aiunt Lesbios reperisse. Citat & Stratidem in Troilo:

Μήποτ' ὦ παῖ Ζηνὸς ἐς τ' αὐτὸ μένης
Αλλὰ παραδοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα. i.

Nequando filij Iouis hucusque peruenias, verum hoc Lesbiis relinquas, ac valere sinas. Senarij duo videntur, sed non nihil deprauati. Innuit idem Aristophanes: ἐν ἐκκλησιαζούσαις.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους. i.
Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Allusit autem ad communem litteram, quæ prima est & Lesbiis, & obsceno verbo λειχάζειν. id, ni fallimur, tale quiddam est Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiã num manet, tametsi rem iam olim è medio sublatam arbitramur.

Pyrrhichen oculis præseferens.

Πυῤῥίχην βλέπειν, i. Tumultum ac bellũ vultu præseferre, inde dictũ, quod Pyrrhiche saltationis genus est, quod ab armatis pueris peragebatur, vt testis est Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. ostendens in ea belli imaginem repræsentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritaté fugiẽtium. Et Ælius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter

ter exhibuit. Tranquillus item Pyrrhiches meminit: Pyrrhichen saltauerunt. Asiæ Bithyniæq; principum liberi. Iulius Pollux libro quarto, capite 14. inter varia saltationum genera commemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κορδάκα comicorum σικιννίδα satyricorum, πυῤῥίχην ac τελεσίαν, quas ἐνόπλιους vocat, quod armati saltarent, vnde ξιφισμὸν dictum indicat, quod gladijs perageretur, & ποδισμὸν, quod mira pedũ celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia saltationum genera quæ belli habebãt imaginem: κῶμον & τετράκωμον, quã ait Herculi fuisse sacram. Rursus aliam quam καρπαίαν dixere, quæ ab ipsa armis peragebatur, Plato De legibus septimo, docet duo potissimum saltationis genera fuisse, alterum bellicum ac tumultuosum quod Pyrrhiche dicebatur, alterũ moderatius, quod ἐμμέλεια. Pyrrhichen scribit his verbis: Πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν, καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει, καὶ συνταπεινώσει μιμουμένην. καὶ τὰς τοιαύτας ἐναντίας τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔντε ταῖς τὸν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι, τότε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τὸν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τὸν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. id est, Pyrrhichen recte appellaueris, quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum deflectione corporum, omnique credendi ratione, submissione ac subsultibus in altum imitatur. Rursum his contrarios gestus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuum iaculationibus, tum in hastilium missionibus, denique in omnium plagarum impetitionibus simulacra pugnæ student imitari, simulq; rectitudinem interim & robur bonorum corporum atq; animorum, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerumque cõfert ad corporis membrorum firmitatẽ, rectum quidem hoc, quod autẽ his contrarium est, non vt rectum approbatur. Meminit & scholiastes in Iliados Homericæ π. commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichẽ, Sicinnin, quæ pertinet ad sacra, & Scordacismũ, qui sit indecorus & prophanis cõueniens. Pyrrhiche Cretensium erat, & in armis peragebatur, Vnde Homerus virum in belli munijs agilem intelligi volẽs, saltatorem appellat ὀρχηστὴν περ ἐόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo: Ἀνέστησαν πρῶτοι Θρᾶκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχοῦντο σὺν ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνέκραγον. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῄει, ᾄδων σιτάλκαν, ἄλλοι δὲ τῶν Θρᾳκῶν, τὸν ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα, ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. id est, Surrexerunt autẽ primi Thraces, & ad tibiam saltabant, subsiliebantq; in altum, idq; leuiter, interim vtentes gladijs. Tandem alter alterum feriebat, sicut omnibus videretur hominem percussisse. Ille vero artificio quodam cadebat, moxq; omnes exclamabant. Tum is qui percussisse videbatur cum alterum armis spoliasset, exibat, canens Sitalcam. Porro ceteri Thraces, alterum efferebant veluti mortuum, cum nullo esset affectus malo. Refert illic & alia saltationum genera, si quis auet ea cognoscere. Denique Homerus Iliados π. Cretensem quempiam bello strenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc est, saltatorẽ, ob Pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita scholiastes commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichen bellicam, Siccinin sacris accommodam, & σκορδακισμὸν sordidam ac prophanam. Aristophanes in Auibus:

-Ἄγγελος.
Ἐλθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. i.
-Nuncius
Accurrit ad nos, Pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quod impetum habet militis ruentis in prælıũ, & vel a Pyrrho Achillis filio, quod Plin. lib. 7. cap. 56. sentire videtur, scribens, Armatam saltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtramque in Creta. Vel vt putat Athenæus, à Pyrrhicho quodã Lacedæmonio: sunt enim bellacissimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc saltatio, quã mox a quinto anno pueri discebant, quod illi vocant πυῤῥιχίζειν: & Pyrrhichistæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quem mox citauimus loco, ait Pyrrhicen eandem esse cum Telesia, & vtrosque fuisse iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipsum, si quis tumultuantem & ita excandescentem

dicat

dicat πυῤῥιχίζειν, non carebit prouerbij specie. Simili tropo Timocles apud Aristophanem.

Μισῶν λόγους ἄνθρωπος, οὐδεπώποτε
Ἀντίῤῥητον εἰπὼν οὐδὲν, ἀλλ' ἄρη βλέπων. id est,
Sermonis osor homo, nihil contra loquēs
Vmquam, sed ore præferens Martem truci.

Itidem poetæ dicunt torua tuens: & Græci ὑπόδρα βλέπων.

Non est oleum in lecytho.

Ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῷ ληκύθῳ. id est,
Olei liquor nequaquam inest in lecytho.

Scilicet cum significamus non esse precibus locū apud inexorabilē. Refertur apud Aristophanem in Auibus. Est autem adlusio ad vocem. Nam ἔλαιον oleum significat, & ἔλεος misericordiam, & haud scimus an altera ab altera sit deriuata.

Magis gaudet eo qui senectam exuit.

Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδὺς, id est, Gaudet magis, quam qui senectam exuit. De vehementer hilari, ac gestienti gaudio. Aristophanes in Pace:

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδὺς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα, id est,
Gaudeo siquidem, atque lætor, atq; pedo, & rideo,
Qui clypeum suffugerim, magis ac senectam qui exuit.

Ductum est à serpentibus & cicadis, qui statis temporibus exuunt senectutem, ac veluti renascuntur.

Hic bonorum virorum est morbus.

Αὕτη γε χρηστῶν ἐστὶν ἀνδρῶν ἡ νόσος, id est,
At iste sane morbus est probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. Extat autem apud Aristophanē in Vespis. Vti licebit, cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidensi Iphigenia:

Καλόν γε μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id est,
Mihi opprobrasti probrum, honestum scilicet.

Βατταρίζειν.

Βατταρίζειν, dicebantur vulgo qui balbutirent, quibusq; hæsitans esset & impedita lingua, quod Græci τραυλίζειν appellāt. M. Tullius ad Atticum libro sexto: τῆς ξυναγωγῆς τῆς ἐμῆς ὁ ἀπελεύθερος ἐδόξε μοι τὰ ἐμὰ βατταρίζειν. Quod vitium ex humore immodico nasci docet Hippocrates. Probat Galenus comment. 6. vnde in pueris ac temulentis fere accidit, quamquam addit & alias caussas, indicans potissimum fieri in τ, & ρ, pro quibus sonant τλ. vnde fit vt ægre suū ipsorum vitium pronuncient, ῥάδυλωσιν. De pueris cur magis balbutiant, quàm viri, quærit Aristoteles, Sectionis 11. problemate 30. Distinguit autem illic philosophus, τραυλότητα, ψελλότητα, & ἰσχνοφωνίαν. Traulosin autem definit, cū quis litteram quāpiam non potest exprimere, non quamlibet, sed certam aliquam. Hanc Theodorus vertit blæsitatē. ψελλότητα vero, cum littera quæpiam aut syllaba supprimitur, veluti cum πτιδίει, dicitur pro πισδίει, hāc Theodorus vertit balbutiem ἰσχνοφωνίαν vero, cū non valent expedite syllabam syllabæ contexere pronunciando, quam Theodorus vertit linguæ hæsitantiam. Quæ vitia frequētius accidunt pueris, vt dictū est, quàm senibus ac vinolentis. vnde Flaccus balbam senectutem vocat. In caussa putat Aristoteles virum imbecillitatem, quæ nō queat animo subseruire. Etiam si Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodum pro effutire. Inde translatum ad eos, qui nugas deblaterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem à Batto quopiam Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguaq; parum articulata. Cui Pythia dixerit, βάττε ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id est, Batte ad vocem venisti. Auctor Hesychius, addens quibusdam videri vocem imitatitiam, qualis est φλοῖσβος, aliæq; innumeræ. Dicunt & βαττολογίαν multiloquentiam, à Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadem subinde inculcare. Vtriusque meminit Suidas. Verū hæc nihil ad sensum Ciceronis. Nobis magis apparet dictum fuisse βατταρίζειν pro dolo malo agere, quod apud Cyrenæos vulpes dicatur, βάσσαρος, teste Herodoto, vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenen coloniæ. De psellismo dictum est nobis alias.

Vnde excoquat seuum.

Plautus in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole: Vnde excoquat seuum senex,

nex, opes significans copiosissimas. Tametsi locus hic non videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendum, non optimæ. Plautinus versus hic est, ita vt in uulgatis circumfertur codicibus: Quid diuitiæ, sunt ne optimæ? Vnde excoquat seuum senex. Seuum autem, vel vt alii sebum, est pingue pecudum durius, quod Græci στέαρ appellant.

Iactare iugum.

IACTARE iugũ, est incommodè ferre seruitutis necessitatem. Trãslatum à bubus nondum assuetis iugo. Iuuenalis:

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Simile illi: Contra stimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod, feras impatientius, minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus:

In mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij.

VT in Velabro olearij: Prouerbialis similitudo de iis, qui conspirarunt, remq; gerunt ex cõposito. Plautus in Captiui duo:

-Vna res,
Omnes compacto rem agunt, quasi in Velabro olearij.

Velabrum autem, auctore Varrone, locus erat Romæ, quo olearii distrahebãt oleum. Mos est autem huic hominum generi, ut inter se de pretio conspicerent, quo pluris vendant.

Manticulari.

FESTVS Pompeius ostendit poetas hoc verbo manticulari vsos pro fucum facere, ac subdole agere. Citatq; Pacuuium ita loquentem: Ad manticulandum astu aggreditur. Tractum autumat à manticulis, quas fures attrectare solent, nimirum quò furentur. Equidem magis arbitramur hinc sumptam metaphoram, quod qui in conuiuio dissimulant, mantilibus tegunt faciem, velut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius:

-Mappa compescere risum.

Plautus itẽ in Captiui duo, pro pallio latebraque posuit, qua dolus tegi possit: Nec mendacijs subdolis mihi vsquam mantellũ est meis: Nec sycophantis, nec fucis vllum mantellum obuium est. Equidem nescimus num ad hanc pertineat formam, quod legitur apud Origenem homilia in Ezechielẽ quinta: Qui dixit proximo suo: Ignoscit nobis peccata nostra deus. Siquidem, & in talibus sacramentis ludimus vicissim nobis pollicentes. Mappam mittet deus: id est, teget nostra flagitia, missa mappa. Verum quoniam Græci codicis non adest copia, super hac re præstiterit Academicum agere. Docti, quibus adest, locum hunc excutient à nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduersus Valẽtinianos: Sed mappa, quod aiunt, missa.

Auro habet suppactum solum.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Bacchidibus:

Sed diues ne est isthic Theotimus?
Etiam rogas? qui soccis habeat auro suppactum solum.

De prædiuite, cui tanta suppetat auri vis vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte posuit, aut certe pro pauimento.

Ad aras.

Ἐπὶ βωμοῖς, i. Ad aras. Refertur in collectaneis, quæ Plutarchi titulo feruntur, nec explicatur. Equidem opinamur perinde valere, quasi dicas, ipso in negotio, iuxta prouerbium, quod nobis alio dictum est loco, quo vetatur ad aras, consultare.

Samiorum laura.

Σαμίων λαῦρα, i. Samiorũ laura. Dictitabatur in turpibus addictos voluptatibus. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediæ, popinariæq; venditabantur à mulierculis in hoc paratis. Extat, & hoc adagium in commentarijs, quæ Plutarcho inscribũtur. Refert idem Athenæus ex Clearcho lib. 12. addens hoc inuentum fuisse Polycratis Samiorum tyranni, eamq; ciuitatis corruptelam fuisse commentum ex Sardium cubito, qui Dulcis prouerbio dictus est, Auctore Platone.

Tænarium malum.

Ταινάριον κακὸν, id est, Tęnariũ malum. Si quid crudelius sæuitum esset in famulos Tęnariũ malũ vocabant, propterea quod olim Lacedæmonij captiuos, qui in Tænarum confugerant, reductos capitis adfecerunt supplicio. Est autem hoc loco Tænarus oppidum quoddam Laconicę, cuius incolæ

colę Tænaritæ uocentur, & eiusmodi regionis promontorium, in quo spelunca, per quam aditus erat ad inferos.

Lesbius Prylis.

Ὁ λέσβιος πρύλις, id est, Lesbius Prylis: Plutarchus in adagiorum collectaneis, si modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbium per similitudinem sumptum. Prylin enim fuisse Mercurij filium, ac diuinandi peritum. Quamquam πρύλις Græce, militē peditem significat.

Agas asellum.

AGAS asellum. Hoc adagij quoniam mutilum refertur, non satis liquet, quid sibi velit. Refertur autem à Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidem modum: In hoc genus conijciuntur prouerbia, ut illud Scipionis, cum Asellus omnes prouincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, agas asellū, & cetera. Hactenus Tullius. Neque vero libet referre, quæ in hunc locum affert Omnibonus, interpres alioqui non omnino malus. Tamen visum est ipsum adagium in medium proponere, quo doctis saltem vestigādi ministraremus occasionem. Fortasse legendum: Agaso asellum. Nam veteres elidebant vocales more Græcorum etiam in scriptura. Atque ita sensus erit, vnumquemque facere quæ se digna sint. Depotant nepotes, decoquit lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipsum agasonis vocabulum, in contemptus abiit prouerbium, id quod apud Græcos festiuius est, ob sermonis ἰδίωμα. Nam Dores asinum vocant, non ὄνον, vt ceteri, sed κίλλον, & agasonem, non ὀνηλάτην, sed κιλλικτῦρα, veluti testatur Iulius Pollux libro De rerum vocabulis 7. Fortassis huc pertinet quod scripsit Flaccus Epist. 19. ad Lollium,

-Ad imum
Traxerit, aut olitoris aget mercede caballum.

Samium comatum.

Τὸν ἐν σάμῳ κομήτην, i. Samium comatū dicebant eū, qui ante ignauus habitus, præclarius exspectatione sese gessisset in negotio. Aiunt pugilem quempiā apud Samios fuisse, qui cum ab aduersariis haberetur ludibrio, quod comatus esset commissum cū illis vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamē suscipit cum ijs, quos prę ter opinionem experitur sese viribus superiores. Non dissimilę quod admonuit Sylla. Cauendum à puero male cincto. Recensetur in Plutarchi collectaneis.

Seruum haud veho.

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ ναυμάχηκε τὸν περὶ τῶν κρεῶν. id est,
Seruum haud ueho,
Nisi qui prius pro carnibus certauerit,
Certamine in nauali.

Id est, non admitto seruum, nisi multis magnisque spectatum experimentis. Est autem carmen hoc apud Aristophanem in Ranis, à nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem esse lectionem: περὶ τῶν κρεῶν, & περὶ τῶν νεκρῶν, id est, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro vita: carnem enim corpus appellant. Porro serui cum pugnant, quoniam nullas habent possessiones, pro vita duntaxat dimicant, Qui legunt νεκρῶν, hanc afferunt fabulam. In prælio nauali, quod actum est apud Arginusas, superiores extiterunt Athenienses vetueruntque ne cadauera cæsorum tollerentur, & hac quoque de re digladiatum est. In hoc autem bello serui egregiam operam nauasse leguntur, qua propter & libertate donati sunt. Recensetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Tertium caput.

Τρίτη κεφαλῇ, καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ. id est, Tertium caput & tertio cerebro. In onerū baiulos dictum, qui non humeris modo, verum & capite gestant onera. Extat in iisdē, quæ modo citauimus, collectaneis. Apte torquebitur in homines variis distractos negotijs.

Vt Corinthia videris.

Ἀ κορινθία ἔοικας χοιροπωλήσειν, id est, Corinthia videris corpore quæstum factura. In mulierem intempestiuius libidinantē. De mulieribus Corinthi prostantibus dictum est alibi. Dictum est autē χοιροπωλεῖν, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæstum facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebrem significat. Extat & hoc in ijsdem collectaneis.

Cyrnia

Cyrnia iactura.

Κυπρία ἄτη, id est, Cyrnium malum. De magnis dispendijs & explicationibus dicebatur. Cyrnus insula quæpiam est, è regione Apuliæ, cuius incolæ longæui perhibentur esse propter mel, quo plerumq; vescuntur, vicini Sardonicæ insulæ. Nam eius illic summa copia, quemadmodum auctor est Stephanus. Hæc olim nauigantibus erat inaccessa, propter prædonum, ac piratarum circa illa frequentiam. Atque hinc vulgo prouerbium increbuit. Plin. lib.4. cap.12. nominat Cyrnum, sed diuersam à Corsica, cum Strabo tradat Cyrnum esse, quam Romani dicunt Corsicam, insulam ægre habitatam, ob locorum asperitatem, & regionem multis locis imperuiam, sed præcipue quod qui montes obtinent, ac latrocinijs viuunt, feris ipsis sint efferatiores. E quibus si quando aliquot capti per duces Romanos, Romam deducantur, dictu mirum quàm ferinum quiddam ac belluinum præ se ferant. Nam aut sibi mortem consciscunt, aut si viuunt, stoliditate & amentia sic fatigant dominos, vt quantulocumq; emptos, tamen emisse pęniteat. Talis enim Corsica, nũc vinis laudatissimis instruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta est κυρνία ἄτη, quemadmodum dictum est Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagij superius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytijs.

Αρπαγὰ κοτυτίοις, id est, Rapina Cotytijs. Cotytia festum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulæ quæpiã, & arborum rœtus ramis alligabantur, eaq; diripienda proponebãtur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quamquam facile liquet dici solitum de bonis temere profusis, direptisque.

Quæ ex antiqua.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id est, Quæ ex antiqua, subaudiendum Tyro. Perinde valet, quasi dicas summam molestiã, extremumq; malum. Tyrum enim, quæ cognominata est vetus, dictione composita, παλαίτυρος, Alexander expugnãtam, & ex insula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisq; affecit incommodis, vnde prouerbiũ, τὰ ἐκ παλαιᾶς, quo significabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertulisset. Recensetur & in Plutarchi collectaneis, atque item Zenodoti. Historia est apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius.

Τρικέφαλος ἑρμῆς, id est, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipitesque, aut vehementer astutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quod plurimam vim habeat oratio, vel quod idem Deus index viæ, proinde in singulis capitibus inscriptionem habebat, quo duceret hæc via, quo rursum illa. Huiusmodi Mercurij simulacrũ primus posuit Proclides, auctore Philochoro.

Danace.

Δανάκη, id est, Danace, sic appellabatur nummulus ille, qui Caronthi persoluitur, naulum pro transmissione Stygię paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte. Apuleius item in fabula Psyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vsus. Nobis videtur recte vsurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκην, innuens prope esse, ut emigret è vita. Aut si quem usqueadeo nihil reliquisse dicat, ut ne Danace quidem superfuerit. In hunc sensum usurpat Iuuenalis Satyra tertia, qui hunc nummulum trientem uocat:

-Nec sperat cœnosi gurgitis alnum.
Infelix, nec habet quẽ porrigat ore trientem.

Vt bagas constitisti.

Βάγας ἕστηκας, i. Vt Bagas stabas. In stupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito, stupidoq; & insulso. Commemoratur in Plutarchi collectaneis, haud scimus num legẽdum sit Bagoas pro Bagas: is Eunuchus fuit. Et est hoc genus timidum, & imbelle.

Cancrum ingredi doces.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, i. Cancrum recte ingredi doces. De eo, qui docet indocilem. Refertur in ijsdẽ collectaneis. Finitimum, uel idem potius cũ illo, quod paullo superius retulimus ex Aristophane, in prouerbio: Numquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων. Æthiopẽ dealbas, &c.

Siquidem

Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum. Dictum putant καρκίνον quasi καράκινον à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris.

Θάλασσαν ἀντλεῖς, id est, Mare exhauris. De eo, qui conatur, quod effici non possit. Nam montes vtcumque perfodiuntur, at mare non possit exhauriri.

Canes timidi vehementius latrant.

Q. CVRTIVS lib. 7. demonstrat huiusmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuisse: Canis timidus vehementius latrat, quàm mordet. Thrasonũ est turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienses ad bene dicendum, quàm ad grauiter agendum accommodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptum fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedæmonij verbis parcissimi, virtute longè præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, sed vim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius, quàm viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco subijcit allegoriam huic similem: Altissima quæque flumina minimo sono labi.

Homeri versus aliquot prouerbiales.

TANTVM honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodum testatur Macrobius, vt singuli pęne versus illius prouerbij vice celebrarentur, quorum nos non nullos sparsim in hoc opere recensuimus, præsertim quos in auctorum litteris vsurpatos deprehendissemus. Nunc itaq; nobis videmur pretium, si ex omni Homericæ poesis corpore, seligamus quosdam versiculos, qui prouerbij speciem ita præ se ferant, vt dubitandum non sit, quin hi certe ex illorum numero fuerint, quos antiquitas adagionum instar vsurpauerit. quãquam autem nullum fere carmẽ est huius poetæ, quod non possit ad aliquam prouerbij rationem detorqueri, tamen nos è plurimis pauca quædam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tamquam ascita, nimium diligentes dicere posset: partim quòd magis arrident in hoc genere, quæ sibi quisque velut adoptarit. Itaque sat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam ostendisse. Atque in his ipsis, quamquam cum carminis vsum indicauimus, qui cum nobis scribentibus venisset in mentem, tamen nihil vetuerit, quo minus idem carmen ad varios vsus adsciscatur. Neque vero idem permiserimus in reliquis poetis, nisi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris: sed facit hoc Homeri diuinitas quædam, vt deceat, quidquid ex illo quocumque pacto mutuum sumpseris, etiamsi, quod in Centonibus fieri solet, ad longe diuersam sententiam verba detorseris. Quamquam autem sciremus his non adfuturam gratiam, nisi quis vsurparet Græce, tamen ne non intelligerentur à nonnullis, vertimus hæc quoque. Sed iam referre accipiemus.

Non probantis.

Ἀλλ᾽ οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. i. At non Atridæ sic est Agamemnoni visum.

Vsurpatur à Luciano seu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur, vbi rem quidem fatebimur honestam factu, verum diuersa placere ijs, quorum libido plus valet, quàm æquitatis ratio. Siue cum quis tyrannico more sequitur, non quod dictet æquitas, sed quod animo collubitum sit. Siue cum vnus aliquis à ceteris omnibus dissentit. Sumptum est autem ex Iliados Homericæ libro 1. vbi & iteratur hic versiculus:

Ἔνθ᾽ ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαι θ᾽ ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ᾽ οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ᾽ ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. id est,
At reliquæ Dunaum placet hæc sententia turbæ,
Sacrificio vt habeatur honos, ac splendida dona
Accipiant, at idem hoc Agamemnoni nõ ita visum est,
Quin male dimittit, ac dicta fera insuper addit.

Refutantis laudem immodicam.

Οὔτοι ἐγώ θεός εἰμι, τί μ᾽ ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις. id est,

Nullum

Nullum ego sum numē, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario, cui titulus: Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet, vt hoc Homericum carmen semper habeamus in promptu, tamquam pharmacum aduersus venenum adulationis, aut ubi quis nos magnificentius, quàm pro merito laudat. Vsurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odysseæ. II. sub persona Vlyssis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias insidias.

Μή τις σοὶ φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id est,
Ne quis te à tergo fugientem cuspide figat.

Cū significamus circumspectius agendū, ne quis noceat imprudenti. Diogenes vsurpauit mutata vocula in adolescentem formosum, qui incustoditè dormiebat,

Μή τις σοὶ εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt autem apud Homerum Iliad. Θ. verba Diomedis Vlyssem fugientem reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μὲν μοὶ φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις.
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασον. i.
Numquam mi à tergo fugienti infixeris hastam,
Sed prompto potius aduersa, in pectore torque.

Hoc licebit vsurparè, cum quis non detractat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui.

Si quem admonebimus, vt proferat doloris, aut odii caussas, neque celet in animo, nō illepidè dixerimus illud ex primo Iliados libro:

Ἐξαύδα. μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. i.
Eloquitor, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis se promissa re præstiturum.

Significantes promissorum fidem non irritam futuram, sed re præstituros nos, quod verbis simus polliciti vsurpare poterimus versus hos ex eodem libro:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν.
Οὐδ' ἀτελεύτητον γ' ὅ, τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id est,
Nec reuocanda, nec irrita, vana ve dico futura
Quæcunque annuero & promisero vertice moto.

Dicuntur autem à persona Iouis ad Thetidem.

In absurde locutum.

Vbi quis videtur absurdum quidpiam dixisse, siue cum verbum aliquod videbitur per imprudentiam elapsum, quod satius erat reticuisse, locus erit illi, quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odysseæ libro primo:

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. id est,
Dentis claustra tui quæ vox elapsa reliquit?

Laudatur hic versus ab A. Gellio Noctium Atticarum lib. 1. cap. 15. qui pulchre admoneat parcè loquendum esse, quod natura linguam vallo dentium cinxerit, & septo labiorum, cum aures patulas dederit.

Quæ sero contingunt, magnifica.

Quoties intelligi volemus famam, aut præmium aliquod serius quidem contingere, verum hoc præstantius, ac durabilius, quo diutius dilatum, vt tarditat ē stabilitate, perpetuitateque compenset, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados secundo libro vsurpare.

Ὄψιμον ὀψιτέλεστον ὅου κλέος οὔκ ἀπολεῖται.
Quem versum Cicero ita vertit,
Tarda & sera nimis, sed fama & laude perenni.

Verba sunt Calchantis animum addentis Græcis vt perdurent: quamquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Consulendum & consiliis parendum.

Cum admonebimus quempiam, ut uicissim & rectum consilium aliis det, & ab aliis accipiat: aut vt & secum rem diligenter perpendat, & alienam sententiam auribus attentis audiat, non intempestiuum erit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτὸς δ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ, id est,
Ipse age rex bene consulito, & pareto vicissim.

Non interpellandus famelicus.

Quoties innuemus nō esse cōfabulādi

 otium,

otium, nisi prius placauerimus latrantē & iratum, vt ait Horatius, ventrem. Aut vbi significabimus aliquem, simulatque sit adsecutus, quod expetebat, iam ad alia cõuerti, non inepte proferemus versiculum hũc ex eodem libro, & alias apud Homerum solemnem:

Αὐτὰρ ἐπὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. i.
At postquam his potus exempla cupido, ciбique.

Id Virgilius ita reddit:

Postquam exempla fames, & amor compressus edendi.

Fatis imputandum.

Cum hominem quempiam culpa liberabimus, eamque vel in fatum, vel in fortunam reijciemus, vsurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam.

Οὔτοι μοὶ αἰτίη ἐσσί, θεοί νυ μοὶ αἴτιοί εἰσιν. i.
Nil tibi ego imputo, verum ipsis magis imputo diuis.

Diu dissimulatum aperientis.

In eum, qui quod diu dissimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinnè detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum est de Vlysse:

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ῥ᾽ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. i.
Ast vbi iam promit prægrandem è pectore uocem.

Malorum obliuio.

Qui deprecabitur omen aliquod parum faustum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro:

Τὰ δὴ πάντα θεοὶ μὲν ταμώλια θεῖεν. id est,
Irrita dii superi ventis hæc omnia tradãt.

Ex minimis initijs maxima.

Ad indicãdum maximas simultates nõnumquã ex leuissimis iniuriolis nasci, non secus atque ex minutissima scintillula grauissimum incendium, mire congruet illud ex codẽ libro de Eride, id est, dea contentionis:

Ἥτ᾽ ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. i.
Quę primã exigua surgit, verũ ilico cœlũ
Attingit capite, in terris vestigia ponens.

Hunc locum Virgilius Æneidos 4. detorsit ad famam:

Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.

Alieno ferox præsidio.

Si quæras innuere, quod ferox sit quispiã, & improba moliatur, id eum non facere domesticis viribus fretum, verũ alicuius potentioris fultũ præsidio, qui clanculũ illi suppeditat & animum & opem, quemadmodum uulgus nostratium suspicatur ducem Gelriæ tot iam annos negotium facessere nobis dissimulatis Gallorũ suppetijs, illud accommodes licebit eodem ex libro:

Οὐχ ὅγ᾽ ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ᾽ ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id est,
Ista quidem hic nequaquã audet sine numine, verum
Adstat diuum aliquis, humeros caligine tectus.

Arripe negotij curam.

Admonentes aliquẽ, vt diligenter negotium capessat, & ignauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Æneas hortatur aurigam suum:

Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id est,
Quin age nunc scuticamque manu, depictaque lora.
Corripe.

Æqua concertatio.

Cum significabimus duos ex æquo paratos ad disceptandum, rixam ve, licebit accõmodare carmen illud ex eodem libro:

Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα,
Ἀντίον ἀλλήλων σχέθον μεμαῶτε μάχεσθαι. id est,
Illi inter sese, iam iam pugnare parantes
Obtẽdũt, pariterq; manus, acutaq; pila.

Incitare currentem.

Qui significabit instigari quẽpiã ad id ad quod suapte spõte propendet, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias apud eundem poetam occurrit:

Μάστιξεν δ᾽ ἵππους, τὼ δ᾽ οὐκ ἄκοντε πετέσθην. id est,
Cædit equos scutica, ast illi vel sponte volabant.

Sumptum ab aurigis.

At vtrumuis paratus.

HOMINEM ad vtramq; fortunam instructum, ludicris pariter ac serijs accommodatum, aut qui norit cum bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine, quod est in Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ, νωμῆσαι βῶν. id est,

Noui equidem clypeum dextra, læuaq; mouere.

Muneribus res agitur.

QVI dicet non esse locum recte factis, & æquis rationibus, sed largitione & adsentatione rem omnem peragi poterit illud accommodare ex Iliados I,

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id est,

Et donis permagnificis, & lenibus dictis.

Quo quidem in carmine muneribus nō temere prior datus est locus.

Alieno auxilio potentes.

QVI alienis præsidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prętextu nominis aliquid faciunt, in eos adposite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum est de Teucro fratre Aiacis Telamonij. Nā is sub fraterno latitans clypeo, sagittas aliquot mittit in Troianos:

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' αἴαντος σάκει τελαμωνιάδαο. id est,

Cōstitit Aiacis, clypeo septēplice tectus.

Cauendum à potentiore.

QVI se negabit rem habere velle cum homine longè potentiori, quiq; magnopere possit lædere, rectè accommodauerit illud eodem è libro.

Οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι διῒ κρονίωνι μάχεσθαι. id est,

Cū Ioue ego sane nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi.

CVM indicabimus rem in extremum discrimen adductam, actumq; fuisse ni subita salus, ceu deo quopiam immissa protinus affulsisset, illud ex eodem libro, tum alias sæpe conueniet:

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,

Ne illico sensisset, genitor diuumq; hominumq;.

Perplexus, animiq; consternati.

IN eum, qui periculoso negotio consternatur animo, nec rationē inuenit, qua explicet sese, quadrabit illud ex eodē libro:

Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id est,

Fugere è manibus mirandæ Nestori habenæ.

Litem incipere.

IN eum qui iam prouocatus aggreditur cōuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ.

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. id est,

Hastā corripuit robustam cuspide acuta.

Cui diuersum illud: Hastam abiecit, quod alibi retulimus ex Cicerone.

Ausculta & perpende.

QVOTIES significabimus nos aliquid dicturos, quod ad rem pertineat, quodq; ratum ac certum futurum sit, conueniet illud ex eodem libro, quamquam & alias apud eum poetam sæpius obuium:

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. i.

Immo aliud quiddam, tu mente recondito, dicam.

Non statim decernendum.

QVI significabit interponendam morā prius, quàm decernatur, & rem in posterū diem reijciendam, accommodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiam misso ab Agamemnone respondit Achilles.

-Ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθα. id est,

-Aurora vbi crastina surget
Consultabimus,

Hinc apparet sumptum celebre Græcis prouerbium: ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus.

CVM innues aliquem non esse ad negotium accersendum, præter animi sententiam, aut non esse collocādum officium in eum, qui nec agnoscat, nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodem in libro de Phœnice dixit Achilles:

Ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκῃ δ' ἔτι μιν ἄξω. id est,

Si volet, inuitum hunc haud quaquã abduxero quoquam.

Euenit malo male.

CVM scelerato cuipiam euenit, quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro:

-Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπάρας. id est,
-Explerunt inimica precamina diui.

Verba sunt Phœnicis narrantis omnia mala accidisse sibi, quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur.

QVI contemnet omnino quempiam, vt ignauum, multoq; sese inferiorem, non ineleganter illud ex eodem libro detorserit, quod in Agamemnoné dixit Achilles:
-Οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. i.
-Haud ille quidem ausit,
Quamuis perfricta sit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie vulgo dictitãt. Est autem indicium animi conscij, non audere recta faciem intueri eius quẽ læseris. Hinc est quod Menelaus in Iphigenia Aulidensi iubet in primis, vt Agamemnõ obtueatur sese, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendum ab eo, qui semel imposuit.

QVI se negabit habere velle commercium cũ eo, à quo semel sit deceptus, vsurpabit illud ex eodem libro:
Οὐδὲ τί οἱ βουλὰς συμφράσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γάρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐῤῥέτω. id est,
Hoc ego cum nihil aggrediar, neq; enim expedit vmquam.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto, semel illi hoc
Sit fecisse satis, quin posthac ille quiescat,
Ac valeat.

Amicorum est admonere mutuum.

SENTENTIA prouerbialis videtur, quam legimus Iliados A.
-Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. id est,
-Bonus est affatus amici,
Admonitoris.

Hanc licebit vsurpare, si quando dicemus amici munus esse, vt amicum si quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum instar.

QVOD eodem in libro dictũ est in laudem medici, idẽ torqueri poterit ad quẽcumque virtute præstantem. Carmen est huiusmodi.
Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. i.
Vir medicus multis alijs æquandus honore est.

Festiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat se posse obsistere, quod vir medicus multorũ instar sit. Festiuius erit si transferatur ad res animi. Veluti Plato libro de Republica quarto: ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι. id est, Si illud vnum magnum quod dicitur seruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuisse prouerbiale: Vide prouerbium: Multa nouit vulpes, &c. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἄλλων. & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

In voti compotem.

VBI quis assecutus est quod affectabat captabatq; veluti si quis sacerdotij spe munus principi mitteret, eoq; sacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro:
Καὶ βάλλων οὐδ' ἅμα μιν ἅλιον βέλος ἔφυγε χειρός. id est,
Attigit, eque manu non irrita missa sagitta est.

Lupus in fabula.

CVM forte fortuna in medio sermone interuenit is, cuius fiebat, conueniet illud ex Iliados K.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ ἤλυθον αὐτοί. id est,
Iamq; aderant ipsi nõdum sermone peracto.

Aliter cum alijs agendum.

QVI significabit cũ aliis blandius agendum, cum aliis asperius, vt cuiusque fuerit ingenium, aut fortuna, dignitasq; allegabit illud ex eodem libro,
Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκεον.

Νείκιον. id est,

Verbis hunc placidis, contra asperioribus illum

Increpuere.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ.

SENTENTIA prouerbialis est ibidẽ, huiusmodi:

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.

Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

Hac conueniet vti, si quando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorum, etiam si fuerint alioquin imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat. Nam quemadmodum, vt ait Ouidius:

Et quæ non prosunt singula, multa iuuant;

Ita quæ non lædunt singula, multa nocẽt.

Extra periculum ferox.

IN timidum & ita demum ferocem, si procul absit à periculo, velut in obtrectatorem clancularium, qui coram non ausit cõgredi, quadrauerit illud ex eodem loco:

Ανδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν. id est,

Pugnare gnarus verum eminus & procul hoste.

Simile est illud Demosthenis in oratione de corona: οὕτως οἰκείως ὑμᾶς ἐδέχοντο· ὥστε τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τῶν ἱππέων ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τὰ τιμιώτατα, id est, Adeo familiariter nos acceperunt, vt cum adessent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & vxores, & ad ea quæ sunt carissima. Extra telorum iactum ante recensuimus, cui contrarium est Intra tela. M. Tullius in Verrem actione quarta. Non ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum, ac prædonum, ac tua tela venissem? quod Græci dicunt ἐν τοῖς βέλεσι.

Quisquis fuerit.

QVEMVIS citra vllam exspectationẽ hominem indicabimus hoc versiculo, qui est in eodem libro:

Ος θνητός τ' εἴη, καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν.

Qui modo mortalis sit edens cerealia dona.

Veluti si quis dicat humanas leges alibi alias esse, ceterum legem naturæ omnium esse communem, ὅς θνητός τ' εἴη.

Iuuenta viribus pollet.

AD vires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Ænea:

Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅτε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id est,

Flos quoque abest æui, cuius tunc maxima vis est.

Ægre quidem, sed facimus tamen.

CVM ægre quidem, & non sine plurimis incommodis agimus quippiam, sed tamen facimus adacti necessitate, conueniet illud ex Iliados Z.

Καὶ μάλα τειρόμενοι περ, ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id est,

Quamuis afflicti nimium, sed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi.

IN eum in quo desideratur virtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote compenset. Veluti si quem intelligi velimus parum eloquentem, sed admirabili tamen iudicio: aut qui sit indoctus quidem, sed bene nummatus, competet illud ex eodem loco, quem modo citauimus ex Iliados K.

Ος δέ τι εἶδος μὲν ἔην κακὸς, ἀλλὰ ποδώκης. id est,

Qui ore quidẽ deformis erat, pedibus tamen acer.

Mutua defensio tutissima.

QVI significabit minus eos lædi posse, qui concordes sese mutuo defendunt: contra omnium iniuriæ obnoxios illos, qui dissident factionibus intestinis, accommodabit illud ex Iliados ρ.

Παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον, μέμνηντο γὰρ αἰεὶ.

Αλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν. i.

Multo turba minor, perijt, quod in agmine semper

Mutuam opem sibi ferre, malumq; arcere studebant.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt.

IN eos q gladiatorio, sicut ait Terẽtius, animo quempiã impetunt, vt aut perdant

aut pereant, conueniet illud ex Iliados M.

-Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες. id est,

-Similes agrestibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos recta impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Alijs prospiciens, non sibi.

Si libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi professus, aliis sua mala prædixerit, ipse suum malum non potuerit prouidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia:

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν, i.

At non auguriis fatum sibi detulit atrum,

Quod imitatus Maro:

At non auguriis valuit depellere pestem.

Dictum est de Eunomo Mysorum duce, perito quidem auguriorum, at nihilominus ab Achille occiso.

Ne depugnes in alieno negotio.

Vbi significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienæ, quæ nihil ad nos pertineat, sed permissuros, vt ipsi inter sese suo decertent periculo, quorum agitur negotium, versiculo fuerit locus ex eodẽ libro.

Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ, καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id est,

Proque Helena, proque omni re decernere solos,

Dictum de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudentia coniuncta cum uiribus.

In eum qui norit idem & alijs imperare quid sit agendum, & ipse persequi cum est opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id est,

Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem præstare non norunt.

Pauciloquus, sed eruditus.

In eum, qui pauca quidem, sed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem libro, quod illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more, verum suauiloquo & arguto:

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id est,

Non is multa quidem, verum argutissima, quippe,

Pauciloquus.

Duobus malis resistere difficillimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ, καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id est,

Iam pariter subigit, bellumq; & morbus Achiuos.

Si quando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Est apud Homerum Iliados I.

A fronte simul & occipitio.

Cum indicabimus admirabilem rerum omnium cognitionem, aut singularem prudentiam, quæ constat non præsentium modo scientia, sed & memoria præteritorum, & futurorum prospicientia, recte versum hunc ex eodem vsurpabimus libro:

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. id est,

Qui scit præterita, ac præsentia, postque futura.

Virgilius vertit ad hunc modum:

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

Si quando demonstrata præteritorum malorum caussa comminabimur, futurum vt accedant maiora, nisi quis resipiscat, nõ intempestiuiter, vsurpabimus versum hũc Homericum ex eodem libro:

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id est,

Phœbus ob hæc mala multa dedit, atq; insuper addet.

Veluti si medicus, ostenso morbi periculo moneat ægrotum reualescentem, vt tẽperet ab immodica Venere, alioqui rediturum cum fœnore malum.

Ingens discrimen.

Quoties ingens discrimen innuemus inter homines, aut res plurimum inter se diuersas, aut immensum interuallũ inter seiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro:

-Ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ

Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. i.

-Sunt in medio sita plurima, montesque, Vmbrosi,

Vmbrosi, fretaq; horrisono clamosa fragore.

Qui paratus ad resistendum.

QVI significare volet se nequaquam detractare certamen, sed abunde suppetere, quo partes tueatur suas, vsurpabit illud ex Iliados γ.

Τῷ μοὶ δόρατά ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι

Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. i.

Et mihi sunt hastæ teretes, clypeiq; rotundi,

Tum galeæ, tum thoraces procul igne micantes.

In discrimine apparet qui vir.

DE re periculosa difficiliq;, & huiusmodi, quæ virum cordatũ ac strenuum requirat, cõueniet illud, quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretensium duce:

Ενθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη. id est,

Illic qui vir iners, qui strenuus ipsa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine consequitur.

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη.

Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

SI quãdo admonebis, non oportere cedere vel aduersarijs, vel insultibus aduersæ fortunæ, aut nõ esse certandũ cũ fugitiuis, non inscitè detorseris illud ex eodem lib.

Οὐκ ἂν ἐν αὐχένι ὄπιθε πέσοι βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,

Αλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε. id est,

Ne feriat iaculũ ceruicem aut terga, sed ipsum

Aut ventrem, aut pectus feriat aduersa sagitta.

Ipse sibi perniciem accersiuit.

IN eum, qui sibi pertinaciter accersit malum, cui veluti fato destinatus sit, cõgruet illud ex eodem libro:

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. i.

Istum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

QVI dicet non esse suscipiendum negotium, ad quod peragendum non suppetãt vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro:

Παρ' δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. id est,

Vires vltra nemo queat bellare, licet sit

Quantumuis animo promptus.

Verba sunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

ADMIRANDAM celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ est in eodem libro:

Θάσσονες ἰρήκων.

Pernices magis accipitre.

Venustius fiet, si ad famam, aut ingeniũ, aut nuncium, aut eiusmodi quidpiam detorqueatur.

Ancipitis animi.

ANIMVM ancipitem & incerti consilij, licet iudicare versiculo, qui est Iliados ξ.

Ως ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν Διχθάδια. id est,

Sic senior versans animo disquirit vtroq; Nutans.

Id Maro sic est imitatus:

Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,

Rursum Iliados π.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι, id est,

Huc animus mihi versanti inclinabat & illuc.

Omnia ex sententia cedunt.

IN magnopere fortunatos, quibus & recte & secus instituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφείη,

Η κακὸς. ἢ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id est,

Spicula cuncta horum feriunt, seu torserit illa

Ignauus, seu vir fortis, quia Iuppiter ipse Dirigit.

Improbitas muscæ.

IN improbũ, & subinde redeuntẽ, etiã si turpiter repellãt, quadrabit illud ex codẽ:

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,

Η τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο.

Ἰχανάα δακέειν. id est,
Atque illi muscæ vim intra præcordia misit.
Quæ quãuis de pelle viri sit sępe repulsa,
Assultat morsura tamen.

Deo fortunæq́; committ.

Qvi fortunam experiri statuerit, euentum negotij fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro:

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγὼ, τὰ δέκεν διῒ πάντα μελήσει. id est,
Torsero & ipse, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Consilium in melius commutandum.

Siqvando iubebimus mutare consilium, vtpote fœdum ac stultum, aut reprehendemus quidpiam vt inconsulte factum, vsui fuerit ex eodem libro:

Τίς τοίνυ θεῶν τοιμεσδέα βυλλὴν
Εν σύθετον ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρενὰς ἐσθλας. i.
Quis tibi consiliũ submisit inutile tandẽ
Diuorum, sanamq́; exemit pectore mentem?

Alia dantur, alia negantur.

Qvoties è duabus naturæ dotibus altera cõtigit, altera negata est, veluti si cui formæ decus adsit, desit ingenij laus. Siue cũ è duobus postulatis alterũ duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πάτηρ, ἕτερον δ᾽ ἀνένευσε. id est,
Annuit hoc illi diuũ pater, abnuit illud.

Hunc versiculum vsurpat Plinius in epistola quadam. Dictus est autem de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo suis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum, vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipse. Quorum alterum annuit Iupiter, nempe vt fortissime pugnaret. Ceterum Achillis arma non retulit, nec incolumis redijt. Festiuiter abusus est hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audisset quendam cithara canentem, subiecit hunc Homeri versum:

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πάτηρ, ἕτερον δ᾽ ἀνένευσεν. id est,

Ac mox alio quodam rogante, cur ita diceret. Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, ceterũ bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtræq; partes plectantur, adeo vt nõ raro pœniteat etiam eum, qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ.

Οὐδ᾽ οἵ γὰρ ἀναιμωτί γ᾽ ἐμάχοντο. id est,
Nec hi sine sanguine pugnam
Miscebant.

Re opitulandum, non verbis.

Cvm re opus est, nihil prosunt verba, veluti si quis egeat pecuniariis suppetiis, quorsum attineat huic aures explere dictis? Rursum in consultationibus, in iudiciis, rationibus agendum est non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Εν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμυ, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βυλῆ. id est,
Verba in cõsilio, valet ĩ certamine robur.

Apta prouincia.

In eum, qui prouinciam suscipit, suis aptam viribus, abstinens à negotio, cui sit impar, veluti si quis episcopatum accipiat, summum pontificium recuset, conueniet illud ex eodem libro:

Ε λετο ἄλκιμα δῦρα τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Εγχος δ᾽ οὐχ ἕλετ᾽ οἶον ἀμύμονος αἰακίδαο. i.
Quæ manibus quadrent, ingentes corripit hastas
Quaslibet, ast hastam solam non sumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis esset indutus, ab hasta tamen abstinebat, quod ea grauior esset, quàm vt quisquam Græcorum regere posset præter vnũ Achillem. Quod idem in Odyssea de arcu Vlyssis finxit Homerus.

Pudor & metus.

Cvm abstinetur à re quapiam, quod ea tum inhonesta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ἴσχε γὰρ αἰδῶς, καὶ δέος. id est,
Nam pudor atque metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne sese diduceret, partim pudor obstabat, partim metus. Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem libro cum ait:

Αἰδομένων δ᾽ ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. id est,

Plures sunt salui atque cadunt his, quis pudor adsit.

Qui obticescit.

In eum, qui metu attonitus, aut stupefactus admiratione tacet, aut cui non est, quod respōdeat, quadrabit illud ex Iliad. ρ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id est,
Illum corripuit stupor, atque infantia linguæ.

Mors omnibus communis.

Qui dicet omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati necessitatem, citabit illud ex Iliados σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id est,
Nec vis Herculea fatum euitauit acerbū.

Alius alijs in rebus præstantior.

Qui dicit alium alia dote præcellere, accommodabit quod in eodem libro dictū est de Polydamante & Hectore.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id est,
Hic dictis, hasta longe præstantior ille.

Eandem sentētiam fusius explicat Iliad. ν. Polydamas loquens Hectori:

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων,
Ἀλλ' οὔ πως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, id est,
Hector non potis es deflectere pectora dictis.
An quia Dij donāt factis præcellere belli,
Vis in cōcilio reliquos præcedere sensu?
At nō cuncta potes vnus simul oīa ferre.
Quippe Deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudem choreæ, citharam illi, & carmina blanda,
Rursum alij mentem præclaram in pectore, magnus
Iuppiter inseruit.

In periculoso negotio non est dormitandum.

Vbi monebimus in re ardua non esse cessandum, congruet quod subinde repetitur apud Homerum Iliados π.

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,
Exigua est interspiratio belli.

Poterit trahi vel ad litē forensem, vel ad simile negotiū odiosum, & laboris plenū.

Mens læua.

Frequenter hominum mēs læua est, & pessima pro optimis sequuntur, optima pro pessimis repudiant. Ad hanc sententiam facit illud ex Iliados σ.

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. id est,
Consilium Hectoreum laudabat inutile quisque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat vtile solus.

Verbis pugnas, non re.

Facile est conuitiis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam sententiā quadrabit illud ex Iliados υ. dictum ab Ænea congressuro cum Achille:

Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. i.
Siquidem noui probe & ipse.
Et petere probris inimicaq; dicere dicta.

Paullopost repetit copiosius eandē sententiam:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. i.
Ambobus siquidem probra dicere plurima promptum est,
Quorum onus haud portet centum ratis obsita remis.
Est hominum quia lingua volubilis, omnigeniq;
Insunt sermones, varijq;, & pascua dictis,
Hinc atque hinc, multæq; vices, sed qualia verba
Dices, talia redduntur tibi dicta vicissim.

Ne quid moueare verborum strepitu.

Qui monebit aliquem, ne sæuis verbis, ac minis deterreatur, quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Æneæ:

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. i.

Quin

Quin rigido ferro magis obuius ito, nec
vnquam
Te sæuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturus in labore.

INITURI bellum, ne omnino ieiuni sint, ne viribus destituantur. Id trahi poterit ad studium litterarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent versus Homerici, ex Iliad. τ.

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι;
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρη γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμὸς, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος, καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζει,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. i.
Nā qs ad occasū vsq; valebit solis ab ortu
Impastus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quāuis sit prompto ad belligerandum,
Sensim membra grauant tamen, ac sitis atra, famesq;
Corripiunt, genuaq; labant tendentis in hostem.
Rursus erit quicūq; satur, vinoq; ciboq;,
Is demum potuit cōfligere perdius hosti.
Huic animus viget vsq; ferox, neq; membra laborant
Huic prius, ac victor bello submouerit omnes.

Omnibus armis præsidijsq; destitutus.

HOMINEM inermen & omnibus destitutum præsidijs indicabimus hoc versu, qui est Iliados φ.

Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε, καὶ ἀσπίδος οὐδ' ἔχεν ἔγχος. id est,
Et Clypeo simul, & Galea nudatus, & hasta.

Frustra habet qui non vtitur.

SI quem increpare voles, quod ingenio, diuitijs, litteris non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.

-Τίῳ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως, id est,
Cur frustra tibi iā gestatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

VBI quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiā instigatur, præcipue parū honestam, vel magis siquis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, si dixeris:

Τοῦτον ἡ κυνάμυια ἄγει. id est,
Hunc cynamya rapit.

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente:

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. i.
Pestiferū Martē rursū exagitat Cynamya.
Id est, musca canina.

Cum dijs non pugnandum.

QVI monebit non esse pugnandum cū genio, cum superis, cum magnis principibus, vsurpabit illud ex eodem libro:

-Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id est,
-Verum homines Dijs inferiores.

De θεομαχεῖν diximus alibi. Pindarus in Pythijs hymno secundo, sententiam hanc sic extulit: Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est, Oportet aduersus Deum non contendere.

Vindicta tarda, sed grauis.

VBI qui diu multa patrauit impunè, tandem in extremum malū adducitur, semelq; dependit superiora flagitia, cōgruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id est,
-Nunc cuncta lues semel adglomerata.

Verba sunt Achillis ad Hectorem.

Omissis nugis rem experiamur.

QVI conuicijs amissis iubebit ipsa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur, non intempestiuiter accōmodauerit illud ex eodem libro:

Βέλτερον αὖτ' ἐριδῆσαι ἐλαύνεμεν ὄφρα τάχιστα
Εἴδομεν ὁππότερῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. i.
Sed præstet pugnam committere comminus, vt mox
Vtri Iupiter esse velit laudemq;, decusq;,
Perspicuum fiat.

Metus infamiæ.

CVM dicemus nos hominum de nobis opinione, rumoribusq; commoueri quo minus mutemus consilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ζ. quod frequenter vsurpat Marcus Tullius in Epistolis ad Atticum:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. i.
Troianos ac Troianas, vereorq; pudetq;.

Verba sunt Hectoris pudore nolentis in vrbem recipere sese, ne quis opprobraret illi, imputaretq; Troianorum interitum.

Aliam

Aliam ætatem alia decent.

QVI iã aliam ætatem significabit, nec idem decere, canum, quod iuuenem aliquã do decuit, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias iteratum.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πόλιόν τε κάρη πόλιόν τε γένειον. i.
Verum vbi iam, canumque caput, incanaq; menta.

Quod aliis vitio vertas, ipse ne feceris.

QVOD damnaturus sis in aliis, in te ne admiseris. Ad id faciet illud ex Iliados Ψ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅς τις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id est,
Imo adeò si quisquam alius patrare pararet
Tale aliquid, damnaretis, vitioq; daretis.

Aut ipse fuisti, aut tui simillimus.

SI quando per iocũ indicabimus eũdẽ aliquem fuisse, qui tamen se fuisse eat inficias, veluti, si quem incuses, quod inter bibones compotauerit, isq; sese neget fuisse, verum alium quempiam: non illepide detorseris illud ex eodem libro, quod de Patrocli spectro dixit Homerus.

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα καλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. i.
Cuncta ipsi similis, vocemq;, oculosque decoros
Corporis, atque modum, & talem gestabat amictum.

Audiens non audit.

SVNT quidam, qui si quid parum placet, id scire dissimulant, veluti cum negant sibi redditas litteras, quibus commonefiant officii sui, quod tamen malint effugere, quam præstare, in hos quadrabit illud ex Iliad. Ψ.

Ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,
Dissimulans audisse.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à cursu, cum audiret, perinde tamen quasi nõ audisset, ita celerius etiam currebat.

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. i.
Quin etiam cursum Antilochus magis accelerabat.
Instigans stimulis, audireque dissimulabat.

Ex habitu bonum virum præ se fert.

QVI dicet ex ipsa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odysseæ primo:

-Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει. id est,
-Ex specie minime improbus ipsa
Esse videbatur.

M. Tullius in Verrem lib. 8. Is erat Apronius, qui vt ipse non solum vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumq; omnium.

Absit clamor in colloquio, aut lusu.

QVI iubebit in conuiuio, colloquiove temperari à vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro:

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς Ἔστω. id est,
Nunc hilares cęnemus, & omnis clamor abesto.

Grata nouitas.

SI quando dices nuperrima quæque vulgo maxime placere, non intempestiuũ fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. i.
Cantio enim hæc hominum longe est celeberrima vulgo
Et gratissima, quæ nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olymp. hym. 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. id est,
Lauda vinum vetus, sed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores esse hymnos, qui res nuper gestas celebrant, quàm qui prisca tractant. Pleraq; commendat nouitas potissimum apud imperitos. Contra in scriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: Vnde Flaccus in Epistolis:

Indignor quidquam reprendi, non quia crasse
Compositum, illepideve putetur, sed quia nuper.

Ac ceteris ferme in rebus fauor nouitatis superorum obliterat gratiã. Simile fastidium est humani ingenij in his quæ nobis ad manum sunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potissimũ vsu venit in medicis: nostros fastidimus,

fastidimus, licet eruditos, belluam è longinqua barbarie profectam suspicimus. Itidem pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, cum interdum meliores nascantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenæum libro 3.

Ερῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενεῖς. i.
Alienũ amamus, proximũ contemnimus.

Mulier pudica ne sola sit usquam.

CVM admonebimus non conuenire, vt pudica mulier sola, citraq; testes cum viris colloquatur, vsui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope:

Οὐκ οἴη ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ᾽ ἕποντο. i.
Haud sola, ast illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale uitæ tempus exactum.

IN decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodem libro:

Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον. id est,
Dementes, vt q sacros tibi maxime Phœbe
Absumpsere boues.

Nam per solis boues, annos fatales, vt opinamur, innuit poeta.

Non luctu, sed remedio opus in malis.

IN malis non lamentis, sed auxilijs vtendum. Ad id conueniet illud ex Iliados α. quamquam alijs item iteratum locis.

Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. i.
Quippe nihil miseri fletus lamẽta ve prosunt.

Adhuc aliquis Deus respicit nos.

CVM in rebus vehemẽter afflictis, negabimus nos prorsus abiecisse animum, verũ esse spei nonnihil, conueniet illud, quod in eodem libro dicitur à Priamo:

Ἀλλ᾽ ἔτι τις καὶ ἐμοῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. i.
Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit, deterrima relinquit.

OPTIMA mors eripit è medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quosdam prorsus inutiles Tithoniã ætatem viuere, paucissimos egregio præditos ingenio, ad senectæ limen peruenire. In hanc sententiam quadrat illud ex eodem libro:

Τοὺς μὲν ἀπώλεσ᾽ ἄρης, τὰ δ᾽ ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψεῦσαί τ᾽ ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ᾽ ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. idest,
Sustulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces, saltatores, primiq; choreis
Ducendis, agnis, atq; hœdis diripiendis
Strenui.

Celebre est illud Maronis:

Optima quæque dies miseris mortalibus æui.
Prima fugit, subeunt morbi, &c.

Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis.

Ταῖς νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ἄδειν
Τοῖς δ᾽ ἐγὼ οὐ φθονέοιμι, τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ἄδει. id est,
Sic visum est nymphis semper canit improba rana,
Huic neque ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum.

INVTILE diutius abesse domo, relictis possessionibus. In eam sententiam quadrabit illud ex Odysseæ Γ.

Καὶ σὺ φίλος, μὴ δηθὰ δόμων ἀπὸ τῆλ᾽ ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ᾽ ἐν σοῖσι δόμοισι. id est,
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto
Rebus itemq; viris intra tua tecta relictis.

Item Hesiodus:

Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. i.
Esse domi præstat, quia dãnosum foris esse.

Refertur ex Euripide carmen hoc:

Μακάριος ὅς τις δ᾽ εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
Ἐν γῇ δ᾽ ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. id est,
Beatus is, qui in prosperis manet domi,
Nam sarcina solo quæ tenetur, denuo
Potest salo committi.

A sacris abstinenda manus.

VVLGO quoque creditũ est, fatũ instare ei, qui sacris rebus, ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes sacris ministeriis oppugnarit; veluti Pontificem Romanum, episcopos, abbates, etiam si parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum est ab Homero Iliados Ρ.

Ὁππότ᾽ ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν τε θεὸς τιμᾷ τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. i.

Cum

Turpis iactantia.

NON est generosi animi iactare sese de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:

Οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id est,
Haud sane pulchrū sese iactare superbe.

Prior occupat.

VBI quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών. ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id est,
Ne quis præriperet iaculans, laudemq; decusq;.
Atque ita serior ipse veniret. iamq; secundus.

Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculum mitteret in Hectorem, quo sibi gloriam totam seruaret.

Ne dij quidem à morte liberant.

NEMO tā carus superis, vt illorū fauore mortē euitarit. Huic sententię suffragabitur Homericum ex eodem libro testimoniū:

Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ,
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλησι τανηλεγέος θανάτοιο. i.
At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neque dij depellere possunt,
Quē funesta dies fati iā iam vrget acerbi.

Deus vndecumq; iuuat, si modo propitius.

DEVS vbiq; præsens adest, si faueat: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc sententiam accommodes licebit ex eodem libro:

Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι. id est,
Si libeat seruare procul quoque numina possint.

Fatum immutabile.

DIVINA decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quē admodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id est,
Non etenim diuum mens vertitur astricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus.

MANCA est omnis mortalium industria, omnisq; conatus, nisi fauor adspiret diuinus. At id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro:

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id est,
Mortalis diuum auxiliū desiderat omnis.

Industriam adiuuat Deus.

IN aggrediundo negotio, quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ cōmoditas, ipsaq; res suppeditat. Id est apud Homerum, cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro.

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuum aliquis tibi suggeret.

Ætate prudentiores reddimur.

SI quādo negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondā ob ætatis inscitiam adriserunt, sed vsu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. i.
Eram adhuc puer, ast vbi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipseq; grandescit mi animus.

Dicitur ad procos à Telemacho.

Otiosus esto.

SI quem iubebimus animo otioso esse, tantum curare cuticulam, negotium alijs curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:

Μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλά μοι ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. i.
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura
Quin tranquillus, edasq; bibasq; ita vt ante solebas.

Cedendum multitudini.

QVI suadebit nō esse pugnandū vni cū multis

multis, & vbique multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro:

Ἀλλάξειν αὐτοῦ δεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id est,
Arcesset mox ipse sibi crudelia fata;
Si multis pugnare velit.

Ijdem proci paullo superius:

-Ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id est,
-Cum pluribus ardua res est
Depugnare viris inter conuiuia solos.

Deus vlciscetur.

Cvm significabimus nobis in præsentia deesse facultatem depellendi, verum optare, vt superi puniant aliquando, vsui fuerit illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας;
Αἴκε ποθὶ Ζεὺς δώσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id est,
Ast equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipse vices aliqñ reponat.

In tempore cauenda pœna mali.

Qvoties admonebimus, vt multo ante occurratur malo, prius quàm oppresserit nos: aut cessandum à peccando prius quàm ingruat diuina vindicta, vsui fuerit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥσκεν καταπαύσομεν. id est,
Verum nos multo ante modum, finemq; velimus
Ponere.

Verba varis minantis procis Vlyssis reditũ.

Domesticum malum.

Ad significandum priuatum, ac domesticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:

Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅμοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id est,
Porro malum nostras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.

M. Tullius in actione in Verrem quinta domesticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admissum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

In senem plurimarum rerum vsu peritum, quiq; multa meminerit superioribus acta sæculis, quadrauerit illud ex eodẽ lib.

-Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id est,
-Qui antiquaq; multaq; norat.

Premenda occasio.

Qvi significabit modis omnibus instãdum esse, nec omittendam è manibus semel oblatam occasionem, accommodabit illud ex Odysseæ δ.

Ὑμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν μᾶλλόν τε πιέζειν. id est,
Vos premite, & vinclis magis arcte stringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cum dicemus impetus animi, hoc magis ac magis esse coercendos, rationis moderamine, quo magis efferuescunt, & ad malum sollicitant.

Cum principe non pugnandum.

Qvi significabit arduũ, principem à priuato superari: aut difficillimum vincere naturam, vsurpabit illud ex eodem libro:

Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id est,
Ardua res homini mortali vincere numẽ.

Ingens discrimen.

Ingens interuallum, veluti, si quis sentiat plurimum interesse inter pecuniæ studium & sapientiam, hoc versu licebit significare ex eodem libro:

Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ηνυσεν ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείησιν ὄπισθεν. id est,
Tantum aberat, quantum cursu ratis acta diurno
Conficiat spatij, quam prouehat aura secunda.

Aperte, simpliciterq; loqui.

Simpliciter & aperte dicturos nos, citraq; ambages significabimus hoc carmine, quod est in eodem libro:

-Οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω. id est,
Non fucis te dissimulans decepero fictis.

Rerum omnium vicissitudo.

Variæ fortunæ vices, & nũc læta cõtingunt vnicuique, nunc tristia. Ad eã sententiam applicabitur illud ex eodem lib.

-Α γάρ

Ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ,
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.
Nunc huic, nunc Iuppiter illi
Nunc lęta immittit, nunc tristia.

Qui nocere potest, & idem prodesse.

IN medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio miuistrant, quadrabit illud ex eodem libro, quod vsurpauit in Pseudomante Lucianus, estque pluribus apud Homerum locis:

Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id est,
Pharmaca mista, salubria multa, at noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis instructum artibus, qui vel iuuare possit, si velit; vel lędere.

Arripienda quæ offeruntur.

SOLEMNIS est, multisq; locis iteratus versiculus hic:

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. id est,
Quisquis sibi appositis, si quid foret vtile promptas
Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus inijciunt, interq; se partiti sibi vindicant. Aut in simile hominum genus inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor necessarius.

VBI quis inuitis principibus, conatur extricare sese è malo quopiam: aut lite, à qua non possit explicari, nisi adiutus illorum fauore, cõueniet illud ex eodem libro dictum in Aiacem Oileum:

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. id est,
Iactabat sese spatiosi ex æquoris altis
Emersurum vndis, inuito numine diuum.

Negotium non aptum.

QVI recusat munus, aut prouinciam sibi parum accommodam: aut qui negabit arcessere velle sese quempiam ad id muneris, ad quod gerendum idoneus non videatur, vsurpabit illud ex eodem libro:

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id est,
Ceterum equos Ithacam non duxero.

Verba sunt Telemachi recusantis equos quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacensis insula non esset opportuna alendis equis, quippe petricosa, minimeque pascuis apta.

Conuiua non conuiua.

IN eum, qui accumbit quidem in conuiuio, verum spectator duntaxat eorum, quæ opponuntur: nam hoc pacto quidam sordide magnifici conuiuas suos tractant, quadrabit quod in eodem dictum est de Penelope:

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος, οὐδὲ ποτῆτος. id est,
Incœnatus, & impastus potuq; ciboq;
Accubuit,

Vndecumque lucrum captant.

IN aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecumque, si quis incidit in casses, quem possint explicare, congruet illud, quod in eodem libro:

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id est,
Semper enim quaqua patet, insula, piscibus hamo
Insidiabantur, vẽtrem fames enecat atra.

Munerum corruptela.

IN eũ qui rẽ auro, donisq; aggreditur, nõ infestiuiter torseris illud ex eodem lib. dictum de Mercurio sumente caduceum:

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. i.
Corripuit virgã, qua mulcet lumina somno,
Quoruncumque velit, soluit quoque lumina somno.

Quadrat enim pulchre in munera, quod de virga Mercuriali dictũ est, quibus velut expergefiũt iudices, antea ceu dormitãtes, & rursum infesti placantur, vt in caussa velut obdormiscant, conniueantq; Aristoph. in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eosq; manibus stare supinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τ' ἀγαθὰ
Ἕστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,
Οὐχ ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. i.
Nam cum precamur largiantur vt bona,
Manum supinam porrigentes stant, velut
Nihil daturi, sed recepturi magis.

Interpres admonet, statuas deorũ olim fere supinis manibus fingi solere. Supinam autem

autem appellat repandam, velut ad excipiendum compositam.

Principes inter se noti.

Qui dicet mutuam principum, aut eruditorum inter ipsos esse notitiam, etiam si diuersas, longeq; distitas habitent regiones, vsurpare poterit illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. i.
Non ignoti inter se sunt diu morte carentes,
Quamquam semoti diuersa in sede morentur.

Periculum ne temere subeas.

Nemo longam nauigationem suscipit animi caussa, sed adactus graui quapiam necessitate: aut nemo diuturnum, grauemque laborem capessit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τόσσον διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ. id est,
Quis tantũ salsi laticis percurreret vltro.

Si Deus voluerit.

De re futura, cuius exitus pendeat à Dei fauore: nam etiam vulgo dicunt ominis caussa, si deus voluerit: id Homerico versu licebit explicare, si quando iocabimur apud eruditos:

Αἴκε θεοί γ' ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. i.
Dijs ita si visum fuerit, quos gestat olympus.

Suadeo, quod ipse facturus essem.

Cum alteri damus consilium, quo non grauemur ipsi vti in simili caussa, conueniet illud Calypsus ex eodem libro:

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. i.
Sentio, suadeboq; tibi, quibus haud grauer vti
Ipsa, mihi similis si quando occurreret vsus.

Non abijcit animum.

De eo, qui ne afflictissimis quidem in rebus spem, aut consilium abijcit: quemadmodum apud Maroné; Latinus rerumq; reliquit habenas, sed de recipiendo se vtcumque cogitat, apposité dicetur, quod inibi dictum est de Vlysse:

Ἀλλ' οὐδ' ὣς σχεδίης ἐπελήθετο τειρόμενός περ. i.
Ac neque sic licet afflictus obliuia cæpit
Nauigij.

Malis mala succedunt.

In eum, qui varijs exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc alijs, atque alijs malis, conueniet illud ex eodem libro:

Ἄλλοτε μέν τε νότος βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρος ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id est,
Tradebat notus hunc boreæ quandoque vehendum,
Nunc rursum Zephyro iactandum tradidit eurus.

Ausonius in epigrammate eleganter dixit: Catenatos labores, quod negotium ex negotio seritur. Cui contrarium est quod ait Pindarus Olymp. 8. ἐσλὰ δ' ἐπ' ἐσλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν. Optat vt Iuppiter velit illi benefacta benefactis cumulare.

Hospitis habenda cura.

Qui dicet hospitum habendam esse rationem vsurpabit illud ex eodem libro:

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος ὥσπερ ἐγὼ νῦν. id est,
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille est,
Quicumque appulerit multis erroribus actus,
Nunc vti ego.

Diuitię non semper optimis contingunt.

Qui dicet opes non semper cordatissimis, sed pro fortunæ arbitrio, nũc huic, nũc illi contingere, citabit illud ex Odysseæ Z.

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι,
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. i.
Iuppiter emetitur opes mortalibus ipse,
Sic visum vt fuerit, cuicumque, bonove, malove.

Dicuntur à Nausicaa, ad Vlyssem mendicantem: nec illum ob inopiam habet despectui, quæ fortunæ sit imputanda, non homini, si is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, sed opportunum.

Cum munus indicamus, pretio quidem perpusillum, sed tamen accipienti pro tempore gratissimũ, veluti si quis pané porrigat

gat de vita periclitanti, citabimus illud ex eodem libro:

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id est,
Exiguum munus, gratum tamen.
Idem carmen extat in ξ.

Suo quisque studio gaudet.

QVI dicet alijs studijs alios teneri, & vnumquemque suo victitare quæstu, proferet illud ex eodem libro:

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῗσαι. id est,
Nam Phæacibus haud cordi iacula, atque pharetra,
Sed remi, tabulisq; ratis cōpactilis æquis.

Adsine illi: Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythijs hymno decimo, καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ὑπέκνιξε φρένας, i. Alijs aliarum rerum amor pupugit mentem.

Demittere sese ad aliorum mediocritatem.

VBI quis moderatur data opera vires suas, ad aliorum mediocritatem. Veluti si quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipse docere posset, sed quantum illi capere possint, conueniet illud ex eodem libro de Nausicaa sic habenis moderante cursum mularum, vt pedissequæ, & Vlysses pedibus consequi possent:

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. id est,
Hæc ita lora regens, pedes ut comes iret Vlysses
Tum comitum quoque turba, modo, rationeque certa
Instigat scutica.

Mihi cura erit hoc negotium.

CVM admonebimus quempiam, ut omne negotium in nos reijciat ipse securus, nobis rem curæ futuram, conuéniet illud ex Odysseæ Η.

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. i.
Quin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

Aliud cura.

CVM negabis esse caussam, cur aliquis aut dubitet, aut sollicitus sit exēpto scrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro:

Ἀλκίνο' ἄλλο τι τοὶ μελέτω φρεσίν. id est,
Alcinoe cures aliud.

Itē Terent. Atqui iam repperi, aliud cura.

Molestus interpellator venter.

VENTER improbus interpellator, nō sinit unquam quempiam obliuisci sui. Id, ad ægestatem torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tum facienda, tum ferenda solet compellere. Sic autem Vlysses in eodem libro:

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. id est,
Non est improbior res altera ventre molesto,
Quippe vel inuitum meminisse sui iubet, & si
Valde animo crucieris, & angat pectora mœror,

Vulgus suspicax.

SVSPICIOSVM vulgus, & pleraq; malam in partem interpretatur. Homerus in eodem libro:

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. id est,
Quippe homines plerique sumus male suspiciosi.

Nemo cogendus officij caussa.

NVLLVS hospes retinendus aduersum animi sententiam, & inuitus. Nemo cogendus, vt cuiusquam vtatur beneficio, si nolit. Ad hanc sententiam accommodabitur illud ex eodem libro.

Εἰκ' ἐθέλοντά γε μένοις, ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει. id est,
Si maneas sponte, inuitū nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyssem ab Alcinoo Phæacū tyranno.

Malum bono pensatum.

QVOTIES natura dotem aliquā egregiam largitur, eandem aliquo uitio pēsat: aut cum quis beneficium suum aliquo uitiat maleficio, quadrabit illud ex Odysseæ Θ. de Demodoco musico dictum:

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν γὰρ ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id est,
Hunc alios ultra dilexit musa, deditq;
Atque boni, atque mali quiddam, nam lumina ademit,
At dedit emulcere suaui pectora cantu.

Omni certaminis genere.

Cvm innuemus omni certaminis genere congressum esse, veluti si quis dicat, in omni disciplina disputatum acriter, conueniet illud ex eodem libro:

Πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν. id est,
Et pugnis, pedibusque, & saltibus, atque palæstra.

Item vbi quis ostendit se nullum detractare certamen, sed ad quoduis ingenii experimentum paratum esse, conueniet illud ex eodem libro:

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν, ἔτι μεγαίρω. i.
Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens est,
Qui volet, experiatũ, pugnis siue palæstra,
Siue pedũ cursũ malit, nihil ipse recuso.

Antiquis debetur veneratio.

Cvm summis & inuictis, vel cũ antiquis non est certandum, cui velut extra aleam hominum positi videntur, sed his ultro cedendum: veluti si quis neget sese, cum M. Tullio de eloquentia velle conflictari, cum mediocribus non recusare, vsurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlysse:

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id est,
Cum maioribus haud subeam certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto Oechaliẽs.

Flagitiorum turpis exitus.

Cvm res perperam instituta, male cedit, conueniet illud ex eod. libro.

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id est,
Haud bene succedunt facta improba.

Dictũ est de Martis adulterio deprehẽso.

Patria sua cuique iucundissima.

Vnicvique sua patria iucũdissima, quęcumque cõtigit. Homerus Odysseæ I.

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id est,
Vt nihil e patria proprijsue parẽtibus vlli
Dulcius.

Fuga tutior.

Qvi dicit tutius esse fuga vincere libidinẽ, q̃ contra pugnando, poterit accõmodare, qđ de Charybde dictũ est Odysseę M.

Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή, φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id est,
Non est vlla medela, procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda.

Non temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda sunt, verum alia communicare conueniet cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc sententiam quadrat illud ex Odysseæ Δ.

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ γ' ἂν κεκρυμμένον εἶναι. id est,
Dicendum est aliud, contra est aliud reticendum.

Fœmina nihil pestilentius.

Nihil fęmina pestilentius, hãc sentẽtiam eodem in libro sic effert Homerus:

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. i.
Vsqueadeo nihil improbius, muliereque peius.

Frequenter aqud antiquos poetas male audit mulierum genus.

Cum amico non certandum æmulatione.

Cvm amico & benemerito non est suscipiendum certamen, ne quid obscuretur amicitiæ propter æmulationem huiusmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odysseæ Θ. cum Vlysses excipit Laodamantem, quod hospes esset:

Τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο. id est,
Quis nãque benigno cũ hospite pugnet?

Locũ etiam habuerit, vbi dicemus hospitis esse munus cedere iis, apud quos diuersatur, etiam si possit vincere. Nam inibi statim subnectitur huiusmodi sententia.

Ἄφρων γὰρ κεῖνός γε καὶ οὔτιδανὸς πέλει ἀνὴρ,
Ὅς τις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id est,
Vir siquidẽ vecors est ille, nec vnius assis,
Quisquis ad euentum certaminis euocat illum
Quem penes hospitio fruitur, tectoque iuuatur.

Aspera vita, sed salubris.

In vitæ rationem, duriusculam quidem, sed tamen ad rectam morum institutionem idoneam, cõueniet illud ex Odysseæ I. dictum de Ithaca:

Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος, id est,
Aspera, sed iuuenum nutrix bona.

Consilijs

Consilijs simul & facto valens.

IN hominem consilio pariter ac viribus excellentem, conueniet illud Odysseæ Ξ.

Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλῇ ἔνι ἠδὲ μάχεσθαι. i.
Is cuiusmodi erat seu pugna, consiliove.

Abhorrentis, ac detestantis.

CVM dicemus nos vehementer à vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vsurpare licebit.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι. i.
Is mihi iuxta inuisus, vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliados I. sub persona Achillis. Hic ab Vlysse dicitur.

Quod adest, boni consule.

QVI admonebit oportere boni consulere, quidquid à fortuna conceditur, vsurpabit illud ex Odysseæ Ξ.

Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τοῖσδε,
Οἷα πάρεστι. θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλει. δύναται γὰρ ἅπαντα. id est,
Hospes sume cibum, & quorum data copia, lætum his
Pasce animum, nam sors dabit hæc, rursum illa negabit
Vtcumque est animo lubitum, valet omnia quippe.

His verbis Eumęus subulcus Vlyssem inuitat, ut cibos uiles & rusticanos qualescūque essent, boni cōsuleret. Transferetur ad omnem hominis uitam, quoties admonebimus, ut quemcunque statum sors dederit, in eo læte, tranquilleque uiuamus. Apud Athenæum libro 10. refertur hic senarius:

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε. id est,
Quæ præsto sunt, in hisce uitam nectito.

Isocrates in oratione de pace: στέργειν τοῖς παροῦσιν, ait plerisque hominibus esse difficillimum: & hinc est, quod bellum malunt, quàm pacem.

Officium ne collocaris in inuitum.

INSTAR iniuriæ fuerit, si quis officiū collocet in inuitum. In eam sententiam Homerus Odysseæ O.

Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ' ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. id est,
Iuxta peccat uterque uel is, cui extruditur hospes
Inuitus, uel qui remoratur abire uolentē,
Hospes donec adesse uolet, tractare benigne
Cōuenit, emittēdus ubi discedere quęret.

Bona spes ostensa.

CVM bona quæpiam spes effulget alicunde, perficiendi quod proposuimus, conueniet illud ex eodem libro:

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. i.
Sic fato felix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda.

IN eos, qui intoleranda sunt arrogantia, non inscite torquebitur illud ex eodem libro ab Eumæo dictum in procos:

Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. id est,
Horum uisq; animusque, ferox, contingit olympum.

Idem in P. dicitur ab Vlysse ad Eumæum.

Domus optima.

INFELICISSIMVM incertis uagari sedibus, quemadmodum faciunt semper ἀνέστιοι, peregreque uiuentes. Huic adstipulatur eodem libro:

Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. id est,
Nil miserabilius, quàm incerta sede uagari.

Transferri poterit ad eos, qui circūaguntur quibuslibet opinionibus, aut qui subinde mutant amicos, aut institutum uitæ.

Non omnibus contingit.

NON cuiuis fit potestas cū regibus colloquendi: aut non omnibus contingit diuinarum litterarum penetrare mysteria. Ad hunc sensum non inuenustè deflectetur illud ex Odysseæ Π.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. i.
Haud cuiuis manifesta uidentur numina diuum.

Auctoritas diuinitus.

DIVINITVS contingit, ut idem homo nunc magnificat, nunc despiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro:

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. i.
Est procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere uel despectum hominem, aut adiungere honorem.

Tollenda mali occasio.

Qvi suadebit, vt mali submoueatur occasio, nō absurde citabit illud ex eo. lib.

-Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. id est,
-Quippe viros ferrum illicit ipsum.

Ita diuitiæ proficiunt ad luxum, consuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum est quod erat occultum.

Vbi res, quę magno studio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehensa, quadrabit illud ex eodem libro.

Ἤτις σφὶν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδεν αὐτοί. i.
Siue illis de⁹ hoc aliqs deprodidit index,
Siue ipse videre.

Abstinenda vis à regibus.

Qvi dicet haud temere manum immittendam in reges, potentes, aut viros deo dicatos, adducet illud ex eodē libro:

-Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστιν
Κτείνειν. id est,
-Res dira, ac plena pericli est,
Regale occidisse genus.

Domesticum dissidium.

Ad detestandam seditionē domesticā, & mutuam contubernaliū inter ipsos discordiā, insidiasq́; , conueniet illud ex eod. lib.

Οὐχ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id est,
Impia res moliri inter sese mala.

Quis eget, in turba versetur.

Etiam hodiernis tēporibus vulgo iactatur fabula de cęco medico, qui iubebat ministro, vt eo se duceret, vbi maxima esset hominum procella, addēs sñiam populari ioco celebrē: Ibi quęstū esse, vbi sit hominū frequentia. Homerus item Odysseæ ρ.

Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν, ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. id est,
Mendico pręstat populosa p oppida cęnā
Mendicare suam, quàm ruri.

Officium humilius.

Cvm quis recusat munus tamquā humilius, parumq́; sese dignum, applicabit illud ex eodem Odysseæ ρ.

Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. i.
Nam vt maneam in stabulis iam non mea postulat ętas.

Verba sunt Vlyssis ad subulcum.

Vitanda potentum offensa.

Qvi dicet formidandas diuitū, & principum offensas, propterea quòd quātumlibet leuiter offensi, grauiter indignantur, &, vt ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem lib.

Χαλεπαὶ δὲ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. id est,
Sunt formidādæ regū, offensæq́; minęq́;.

Princeps indiligens.

Indiligens pædagogus corrumpit puerū, malus præceptor vitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud ex eod. lib.

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες, id est,
At corrumpit oueis pastor malus.

Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprariū:

De alieno liberalis.

De alieno facile largimur, de nostris nō item. Hanc sententiam protulit Antinous in eodem libro:

-Ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. id est,
-Nam res largiri alienas
Haud res vlla vetat, neque enim piget.

Seneca epistolarū lib. 2. epist. 16. Non est quod mireris animū meū, adhuc de alieno liberalis sum. Ita Mitio in Adelphis, Æschino dicenti: Fac, promisi ego illis. Respondet: Promisisti autē? De te largitor puer.

Pauper, sed ingeniosus.

In hominem tenui cultu, sed egregio tamē corpore, quadrabit illud ex Odysseę σ.

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. i.
Quos profert senior pannis è vilibus armos.

Dictum est de Vlysse certaturo cū Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad senem ingenio, facundiaq́; præcellentem.

Iactantiæ comes inuidia.

Qvi monebit, ne quis insolētius iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, ne, quando Nemesis exaudiat, auferatq́;, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eod. lib.

Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν. i.
Possideat tacitus, si qua adsunt munera diuum.

Verbotenus amicus.

In eū, qui simulat oratione beneuolētiā, ceterum

cæterum longe diuersa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro:

-Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. i.
-Animum præmollibus isti
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur.

SI quando dices nullum esse recusandū munus, quodcūq; offertur, aut adripiendū esse, quoties obtigerit alicuius occasio commoditatis, conueniet illud ex eod. lib.

Οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id est,
Donum reijcere haudquaquam decet.

Nouit mala & bona.

IN eū, qui per ætatē vsumq; rerū, iam delectū habere potest fugiendorū atq; expetendorū, congruet illud ex eodē libro:

-Δὴ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id est,
Iamdudū siquidē, nouiq; & sentio cuncta
Quæ bona, quæq; mala.
Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari sumus.

VBI quis ad tolerantiam præsentium incommodorum, animat sese præteritorum malorum recordatione, non infestiuiter vsurpabit illud ex eod. lib.

Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id est,
Obdures anime, & quōdā grauiora tulisti.
Id æmulans Virgil. ait:
O passi grauiora, dabit deus his quoque finem.
Durate, & vosmet rebus seruate secundis.
Consimiliter Horatius in Odis:
-O' fortes, maioraq; passi
Mecum sæpe viri.

Danda venia lapso.

QVI dicet aliquando dandam veniā, si quid erratū sit per incuriam, neq; enim hominis esse, vt semper exactam præstet diligentiam, vsurpauit illud ex Opysseæ τ.

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. id est,
Haud quaquam fieri potis est, vt peruigil vsque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris.

QVI negabit omnia contingere homini quæ sperarit, animoq; conceperit, accommodabit illud ex eodem lib.

Η τοὶ μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. i.
Friuola scilicet existunt, & inania quædā
Sōnia, nec quodcūq; vides, sic euenit oē.
Atque hoc in loco subiungit pulcherrimum illud de duabus somniorum portis figmentum, quod in sexto Virgil. retulit.

Gaudium dolori iunctum.

CVM pariter accidit, quod & gaudeamus, & doleamus. quod genus, si cui parentes opulenti vita decesserint, partim excruciatur morte suorum, partim gaudet hæreditatis obuentu, atque accessione libertatis, conueniet illud ex eodem libro:

Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id est,
Lætitia huic mœrorq; simul præcordia cæpit.

Mala senium accelerant.

QVI dicet senectam non esse metiendā annis, propterea quod ij, qui se multis laboribus, curisq; discruciant, ante diem consenescunt, vsurpauit illud ex eod. lib.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,
Quippe repente homines curisq; malisq; senescunt.

Vita mortalium breuis.

QVI monebit dandam operā, vt apud posteros honestæ vitæ memoriā relinquamus, quæ perpetuo viuat. nam hanc vitam angustis circumscriptam esse terminis, accommodabit illud ex eod. lib.

Ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσι. id est,
Ast hominis breuibus spatijs constringitur æuum.

Verisimiliter mentiens.

IN eum, qui falsum perinde quasi verū sit, narret, quadrabit illud ex eodem libro.

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. i.
Plurima narrabat figmenta simillima veris.
Dictum de Vlysse. Notatur & apud Platonem, quod Homerus Vlyssem induxerit mendacem, Achillem contra veracem.

Sibi malum reperit.

IN eum, qui suo læditur inuento, quadrabit illud ex Odysseæ ρ.

Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. i.
Qui sibi perniciem, vel primum reperit ipse
Vino victus
Dictum est de Euritione, qui primus inuenit vsum vini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum.

In eum, qui celat arcanum sibi commissum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odissea φ.
-Τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id est,
-Huic pennis dicta carebant.
Hoc est, haud longius auolabant.

Mortuis non conuiciandum.

Victo non insultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia. Huic suffragatur Homerus in eodem libro:
Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. id est,
Haud fas est super occisis iactare teipsum.
Vlysses ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus.

Primum domus ornamentum est, vt luceat focus, proinde qui in ædes immigrant, nouas, aut in diuersorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. sumptum videtur, apud quem Vlysses:
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. i.
Nnc ante omnia mi lucescat in ædibus ignis.
Item illud celebratum:
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id est,
Scilicet accenso domus est ornatior igni.
Quo quidem versiculo videtur impendio delectatus Plutarchus, adeo subinde vsurpat, & in varios detorquet vsus: in commétario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam, gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, si adsit animus à molestia liber. Rursum in libello, quem Amatorium inscripsit, detorquet ad amantis animum longe splendidiorem, si calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt.

In eos, qui suo merito pereunt, conueniet illud ex eodem libro.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα.
Hos fatum & malefacta, neci exitioque dederunt.
Dictum de procis.

Senum prudentia.

De senibus quidem, attamen ob rerum peritiam non inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro:
Καὶ πολλοὶ περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. i.
Ætas cana quidem, sed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robustus miles.

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexãdri, si modo is liber illius est, cum in conuiuio propositum esset, qui nam inter versus Homericos maxime probandus videretur, alijs alios præferétibus, Alexander huic carmini palmam tribuit, quod extat Iliados γ.
Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. id est,
Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.
Nam hoc & Agamemnonis laudem expressit, & Alexandri virtutem est vaticinatus. Quamquam nostra quidem sententia, non magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem consilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cum rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenem corporis viribus insignem, censerentq; eiusmodi belli ducem Atheniensibus esse quærendum, Haudquaquam, inquit. Nam istiusmodi quidem optarim, qui culcitras & stragulas sit exercitui deportaturus: at ducem velim, qui à fronte pariter, atque à tergo sit oculatus, & quem à pendendo quid vtile factu sit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cœlestem orientem conspexerunt.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἐθεάσαντο. id est, Capram cęlestem exorienté aspexerunt. Hoc dici solitũ in eos, quibus omnia feliciter, eaq; animi sentétia succederent: propterea quòd antiquitus opinione vulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in syderum relatam numerum conspexissent quidquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re

re latius dictum est in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello de poetis audiendis: ὄλβιος αἰπόλος πολύαγρος οὐράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id est, Felix multorum agrorum possessor, cęlestem capram opum largitricem alens. Quamquam apud Athenæum lib. 9. Antiphanes, opinamur, commemorat capram celestem inter animantia apta mensis: τράγος ὑλιβάτας, αἴξ οὐρανία, κριὸς τομίας. id est, Hircus sylvester, capra cœlestis, aries castratus.

Capra ad festum.

Αἴξ εἰς τὴν ἑορτὴν, id est, Capra ad festũ. Dici solitum, vbi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut vbi quis commode in suam perniciem offert sese. Nam in festis maxime Bacchi, capram immolabant. Refertur in iisdem commentariolis.

Mox sciemus melius uate.

Τάχ᾽ εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον. id est, Mox melius ipso vate rem cognorimus. Ad eum modum dicebant, qui rem non coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarẽt. Nihil enim experimento certius. In ijsdem extat Plutarchi collectaneis. Sumptum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici secundi, libro secundo, euentum appellat stultorum magistrum.

Tinctura Cyzicena.

Βάμμα κυζικηνὸν, id est, Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturque in eos, qui metu quidpiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis, & molliciei. Recensetur in iisdem collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicenos ob molliciem notatos, quod Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpres. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrhenorum prædationibus. Extat apud Aristophanem in Pace:

Ἂν δέῃ δ᾽ ἐν μάχῃ θ᾽ ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τηνικαῦτ᾽ αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν. id est,
Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam,
Ipsum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ insignes à locis habere cognomen. Nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum est ἔμβαμμα συρακόσιον, & βάμμα σαρδιανικὸν. Id paræmia detorsit ad mores hominum. Est enim æstimatio rumorq; consequens hominum vitam, velut tinctura quædam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnantur. Et notum est illud Ennianum apud A. Gellium, Quæ tincta malis, aut quæ bona dicto. Aristophanis interpres indicat Lacedęmonios puniceis tunicis vti solitos, ne ab hoste sentirentur uulnerati, ob coloris similitudinem. At ignaui mollesque pallescunt. Addemus quod est apud Herodotum libro 4. Cum Æthiopum rex conspexisset à Rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset: δολεροὺς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. id est, Non solum ait homines esse subdolos, sed & uestes illorum esse dolosas.

Seruabis bouem.

Βουκολήσεις, id est, Bubulcus eris. Hoc uelut ęnigmate significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum eijciebantur, in Argiuam exulatum ibant. Ac illic bos erat æneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Hesychius testatur extitisse in Phasmate Menandri.

Embarus sum.

Ἔμβαρός εἰμι, i. Embarus sum. Dictum est olim de insano, deliroque. Referunt autẽ adagionem ad huiusmodi fabulam: Olim Piręus insula fuit, id quod ipsum etiam vocabulum ad huc indicat, περᾶν enim transmittere est in ea, cum Nunychus principatum obtineret, templum instituit Dianę, cui cognomen additum Munychiæ. Dein cum vrsus Dianæ sacer quidam ibi repertus, & ab Atheniensibus interfectus esset, fames ingruit: itum est ad oraculum, quæsitumque malo remedium. Respondit deus, ita, demum finem mali futurum, si quis filiam immolasset numini. Vnus autem repertus est Embarus, vsqueadeo demens, qui polliceretur se filiam immolaturũ, ea lege, vt sacerdotium in posteros suos traduceretur. Itaque puellam solemni ritu ornatam sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Colophonium suffragium.

Κολοφωνία ψῆφος, i. Colophanium suffragium. Vsurpatur in epistola quapiam Platonis ad Dionysium. Adagium est uerbis magis, quàm re diuersum ab illo, quod in secunda retulimus Chiliade: τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id est, Colophonem addidit. Adagionis originem explicant in hunc modũ: Cum olim Colophonii domesticis seditionibus tumultuarentur inter sese, euenit, vt aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit, vt cũ bellũ gererent Smyrnæi, ac sæpenumero victi discessissent, tandẽ adhibitis Colophonijs, quos in ciuitatem receperant, extiterint superiores. Vnde institutum est, vt quemadmodum Smyrnęi non vicerant in bello, nisi Colophoniorũ accessione, ita nec in suffragiis vincerent, nisi illorum calculum adiungerent. Proinde cum Ionii duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna in publicis consiliis, siquando Smyrnensium æquales fuissent calculi, pars ea uincebat, cui subscripsissent Colophonii illi, quorum opera vicerãt in prœlio. Nec abhorrẽt ab his, quæ refert Iabenus scriptor Gręcus. Duodecim Ioniæ ciuitates conuenire solitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo si forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, accersebantur Colophonii, qui victoriam adferebant vtri cunque parti fuissent suffragati. Itaque prouerbium quadrabit, cum significabimus iudicium, aut suffragium alicuius plurimum in re quapiam ualere. Huius adagii nobis facta est mentio.

Mihi ista curæ futura sunt &c.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id est, Curæ ista mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularẽ sermonem. Cum Brẽnus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi consuluerunt oraculum, quid opus esset facto. Responsum est hoc, quod modo retulimus carmine. Paullo post visus Apollo cum duabus puellis Pallade ac Diana. Nam & his fana sunt apud Delphos. Cõuenit vti, siquãdo significabimus nihil esse periculi, negotium iis curæ futurum, ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo:

Ego prouidebo rem istã, & albæ virgines.

Festum multas habens.

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα, i. Festum multas habens, subaudiendum molestias, aut occupationes, Dictum in eos, qui magnas componerent sarcinas, aliquò profecturi. Venustius erit, si deflectatur ad quosdam, qui nihil agunt, quamuis exiguum, nisi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt sæpenumero tum se, tum reliquos omnes defaticarint apparando, priusquam quidquã incipiãt. Natum ab iis, qui festa solent adire. Nam iis mos, multã supellectilem vna, secum conuehere, vasa, vestes, sacra, panes, atque id genus alia multa, ne quid deesset, ad solemnitatem pertinens. Extat in iisdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem.

Μάταια τἆλλα παρὰ Κρότωνα ἄστεα. id est, Sũt reliqua prę Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbii. Licebit accõmodare ad rem, aut hominẽ vsqueadeo præcellẽtẽ, vt reliqui cũ hoc collati, nihil esse videãtur. Natũ fortassis est à pugilũ Crotoniatarũ excellentia, quorum erat Milo, de quo dictũ est alias, nempe in prouerbio: Crotone salubrius.

Canis panes somnians.

Svnt quibus prouerbiali figura dictũ videatũ illud apud Theocritũ in Piscatoribus.

-Καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτους μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id est,
-Siquidem omnis
Panes in somnis canis ariolatur, at ipse
Pisces.

Sensus est, vnicuiq; ea per somnũ occurrere, quæ impense desiderat, quibusq; magnopere deditus est. Aristoteles nõ solum homini, verum etiam ceteris animantibus somnia tribuit, etiam si id in canibus euidentissimum: quippe quos audimus sæpenumero dormientes venationem somniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus, quem edunt sopiti. Proinde nobis rectius quadraturum videtur, si pro ἄρτους legatur ἀγροὺς, aut ἄγρας, id est, agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis pensitandum proponimus, super hoc pronunciaturis, vbi codicem emendatiorem erunt nacti. Nobis adhuc non contingit. Ex somniis autem qui ariolentur euen-

euentura, ne nostris quidem temporibus desunt. quamquam nó probat Aristoteles.

Canis.

Λῆρεις ἔχων, id est, Canis, pro eo quod est, nugaris, ineptis, frustra loqueris. Est autem Atticæ linguæ figura, sicuti παίζεις ἔχων, id est, Ludis, siue iocaris. Etenim qui canunt non agunt rem seriam, sed tantum, vt aures deliniant voluptate mox peritura.

Æthiops non albescit.

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, i. Æthiops non candescit. De ijs dici solitum, qui nunquam mutaturi sunt ingenium. Quidquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Æsopicus apologus de quodã, qui empto Æthiopi, cum eum colorem arbitraretur non natiuum esse, sed domini superioris accidisse neglectu, assidua lotura faciem diuexauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo, quàm antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine:

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας ἰνδικόν, ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι, i.
Abluis Æthiopem frustra quin desinis artem?
Haud vmquã efficies, nox sit vt atra, dies.

Annas clibanum.

Ἄννας κρίβανον, id est, Annas clibanum, subaudi reperit. Haud nos fugit, hoc alio loco relatum à nobis, verum quoniam toties alia nobis occurrit specie in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere, trifariã esse scripturam. Alibi legitur, & quidem plerisque in locis, ἄνθρωπος κρίβανον, id est, Homo clibanum. Quam equidem lectionem arbitramur esse deprauatam. Nec obscurum, vnde deprauandi occasio, ijs qui Græcas litteras norunt. Alibi inuenitur, ἄννος, vt vir fuisse videatur. In quibusdam est scriptũ, ἄννας, vt mulieris, aut certe barbaricum sit vocabulum. Clibanum autem accipimus, non hunc vulgatum (quid enim hoc admirandum, aut nouum?) sed testaceum illum, qui incluso pane, ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam pisces, aut carnes paullatim lento vapore decoquuntur.

Archilocum teris.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id est, Archilocũ teris, seu calcas, de maledico dicebatur. πατεῖν autem dictum est, vel quod maledicus assiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus, vel quod huius vestigijs ingreditur. De Archilocho testatur & Horatius.

Archilocum proprio rabies armauit Iambo.

Equidem suspicamur hoc idem esse cum illo, quod alibi posuimus: ἀρχιλόχου πατρίς, id est, Archilochi patria, deprauata voce, πατεῖς in πατρίς.

Non inest illi dentale.

Γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id est, Gyes non inest illi. Dici consueuit de quopiam, ad rem aliquam parum utili. Sumpta est metaphora ab aratro, cuius pars est γύης. eam nonnulli putant esse, quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur, si absit, nihil confici potest aratro. In hunc sensum vsurpauit Hesiodus, τρίτυ δ' ἐς γύης. Ceterum Homerus pro iugere posuit, agrũ πεντηκοντόγυον appellans, id est, centum iugerum.

Gigantum arrogantia.

Γιγάντων ἀπόνοια, id est, Gigantum amentia. Dicebatur, vbi quis viribus suis fretus, temere, nulloq; consilio res non tentandas moliretur. Tractum à notissima gigantum fabula. Prouerbium admonet, inauspicato cedere, quęcunque citra consilium, aduersus deos, aduersus pietatem, aduersus ius & æquum, per vim instituuntur. Horatius in Odis:

Vis consilij expers, mole ruit sua,
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius.

Homerus item Iliados ψ. elegantissima sententia demonstrat, in omni negotio nimio plus habere momenti rationem, consiliumq; quàm corporis vires.

Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο. id est,
Cõsilio sane multo, quàm robore pręstat,
Hirsutam quicumque parat succidere syluam.
Consilio rursum nauclerus in ęquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim raptantibus austris.
Consilio auriga aurigã vincitq; præitq;.

Aristoteles lib. de Rhet. secundo citat hunc

hunc versum trochaicum tacito auctoris nomine:

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν, id est,

Non docet mortalis vt qui est, curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui est, cogitet mortalia.

Per ignem incedis.

Ἐν πυρὶ βέβηκας, id est, Per ignem incedis, id est, versaris in periculoso negotio. Est apud Aristophanem in Lysistrata,

Κἂν μὲ χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id est,
Velim & per ignẽ incedere, si fuerit opus.

Horatius in Odis:

Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter absoluendum est negotium. Qui per ignem incedit, minus leditur, si suspensis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam Declamator: Per spinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id est,
Forti alius potior contigit, ac melior.

Dici solitum, vbi quis nimium fretus suis viribus, aliquando nanciscitur, à quo vincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Echemo Ægeate. Ita Zenodotus. Suidas huiusmodi verba recenset, tacito auctoris nomine: ἐστὶ μὲν γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἐστὶ δὲ ὅτε πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id est,

Fit nonnunquam, vt iuxta prouerbium, ipsa per se res bonorum virorum conatibus obsistat. Fit rursus interdum:

Forti vt contingat fortior, ac melior.

Sententia potest videri ducta ex Iliados χ. vbi Hector incidit in Achillem:

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. id est,
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior instat.

Insania non omnibus eadem.

Μανία γ' οὐ πᾶσιν ὁμοία. id est,
Haud est eadem vesania cunctis.

Hemistichium heroicum, sicut & illud superius, extat in eisdem collectaneis. Sensus est, nullum esse mortalem, qui non in aliqua re desipiat. Quamquam alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copiose demonstrat Stoicus Damasippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura. Inter hos, qui mente lapsi sunt, alij sibi videntur cornibus taurinis, alij naso prælongo, alij vasa fictilia, nonnulli se credunt esse mortuos, alij sibi videntur esse principes, alij doctissimi Philosophi. Argiuus ille solus plaudebat in theatro, credens se miros audire tragœdos. Athenæus lib. 12. refert de quodam Atheniensi, qui persuasum habebat omnes naues, quæ appellerent in Pireum, esse suas, easq; recensebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerum, quas vehebant, esset dominus: at si quid perisset, nõ amplius queręrebat: si incolumes peruenissent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus est insania. Ceterum ad se reuersus dicere solet, se numquam vixisse iucundius.

Hydrus in dolio.

Ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, i. Hydrus in dolio. Prouerbium hoc nõdum apud vllum veterum auctorum reperimus, neq; Græcum, neque Latinum, & haud scimus an de vulgo sumptum sit, neque enim libet credere virum eloquentem, & in litteris non postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbij parentem, huiusmodi, huiusmodi: Rusticus quidam cum sensisset minui vinum in dolio conditũ, admiratus quid esset rei, circumspicere cępit, nũ qua rima extillaret liquor: vbi nihil eiusmodi comperisset, pergit vicinos in suspicionẽ apud sese uocare, ne sese absente uas relinerent, vinumq; potitarent. Obsignat itaque diligẽter dolium ad opus exitures. At reuersus signis illæsis, vinũ nihilominus imminui videt. Tum vero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite solum, verum etiam in dolijs calamitas præsto esset. Ad extremũ exhausto

hausto dolio hydrus in imo repertus est vini potor. Ea res in vulgi iocum abijt. Admonet Plin. lib. 10. c. 72. serpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vini, cum est occasio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere vinosa Satyra sexta:

-Tamquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit & vomit.

Adagium ipsum haudquaquam inelegans, nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet recens auctor, licebit vsurpare, cum quis occulta calamitate premitur, caussa atque auctore non extante. Aut cum diuturni mali tandem auctor deprehenditur. Porro serpentem, quem Græci vocant hydron, Latini natricem vocant, quod in aquis degat. Ex vlcere huius morsu facto defluit copiosus humor aquosus, & graue olés. Ita Dioscorides lib. 6. Pli. lib. 6. cap. 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos vicenum cubitorum terruisse classem.

E' Massilia venisti.

Ἐν μασσαλίας ἥκεις, i. E' Massilia venisti. Suidas ait dici solitum de ijs, qui cultu parum viris decoro vterentur. Quod Massilienses luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capillisq; religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, cuius nos alibi mentionem fecimus in prouerbio: Nauiges Massiliam, & quid super hoc sentiremus, explicuimus.

Tibicines mente capti.

ATHENÆVS lib. Dipnosophistarum 8. prouerbio iactatum scribit apud priscos, tibicinibus nihil esse mentis: λόγος γὰρ παλαιός ὡς ὅτι.

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν γ' ὡ νόος ἐκπέταται. i.
Dictum enim est peruetustum, quod
Dij tibicinibus nunquam mentem inseruere.
Sed simul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio: Tibicinis vitam viuis.

Dulce bellum inexpertis.

ET elegans cum primis, & multorum litteris celebratum adagium est: γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος, id est, Dulce bellum inexperto. Id ita reddit Vegetius libro de re militari 3. cap. 14. Nec confidas satis, si tyro prælium cupit, inexpertis enim dulcis est pugna. Citatur ex Pindaro γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δὲ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. id est, Dulce bellum inexpertis, ast expertus quispiam horret, si accesserit cordi supra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quãtum habeant discriminis ac malorum, non intelligas, nisi facto periculo.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Bella res & splendida videtur, inter aulicos obambulare proceres in regijs versari negotijs, at senes, quibus vsu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstinent. Suaue videtur, amare puellas, sed ijs, qui nondum senserunt, quantum amori insit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit, ad quoduis negotium multo cum periculo, multisque coniunctum malis, quod nemo velit capessere, nisi iuuenis, & rerum imperitus. Siquidem Aristoteles in rhetoricis hanc adfert caussam, cur iuuenta sit audacior, contra senecta timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorum experientia malorum timiditatem & cunctationem. Quod si quidquam est in rebus mortalium quod cunctanter aggredi conueniat, certe bellum est.

Argiuos fures.

Ἀργείους ὁρᾷς, id est, Argiuos vides, id est, stupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinamur ab Oreste, furijs agitato. Hesychius nonnihil lucis aperit, admonens eos, qui inter helotes essent alicuius auctoritatis, ac splendidi, solitos apellari Argiuos, sunt enim helotes in Peloponeso, & Peloponesi primaria ciuitas est Argos. Ambitionis igitur erat, quod Argiui quam helotes appellari maluerint. Non ignoramus, apud Lacedæmonios helotas vocari seruos, quod ex gente subacta seruos sibi constituerint. Et fortassis ex his quibus haberi magis fidebant, Argiui dici maluerunt, quàm helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibusdam, qui nati in obscurissimo pago, præclaræ cuiuspiam vrbis cognomen adsciscunt. Aristophanes in Pluto μανικὸν βλέπειν dixit eodem sensu. Refertur à Suida prouerbij nomine.

Argiui

Argiui fures.

Ἀργεῖοι φῶρες, i. Argiui fures. De Palã improbis. Nam Argiui furacitatis infamia laborabãt antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem adlusum ad vocem ipsam. Argos enim Græcis significat ignauum & otiosum. Tales vero solent ali furtis. Latini vulgo, ficto, sicuti videtur, per iocum vocabulo Lauerniones appellant, homines furaces: quod fures sub tutela Lauernæ deæ essent: in cuius luco obscuro atque abdito, soliti sunt furto sublata prædamque defodere. Auctor Festus.

Mars rex.

Ἄρης τύραννος. i. Mars rex. Suidas interpretatur congruere in principem, qui ui, non legibus Rempublicam tractat. Zenodotus ortum putat à Timotheo Atheniensiũ Imperatore, qui multa felicissime gessit aduersus Persas & Asianos, & sub cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum est Mars rex. Hesychius prouerbium recenset tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis ἄρη dici ferrũ ipsũ. Itaque potest hic esse sensus prouerbii: ferrũ rex, quoties res vi geritur.

Attagen.

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis, prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos: quod hæc auis plumas habeat, variis colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus.

Εἰ δὲ τυγχάνει τὶς ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. i.
Siquis è vobis erit fugitiuus atq; ustus notis,
Attagen is sane apud nos varius appellabitur.

Quamobrẽ eam auem ibidem appellat πτεροποίκιλον. Ad eundem modum ταῶς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos, & versicoloribus amictos. Ceterum de Attagena plura dicemus in prouerbio: Attagenis nouilunium.

Tenedius homo.

Τένεδιος ἄνθρωπος, i. Tenedius homo. Plutarchus in adagionum collectaneis, ait dici solitum de homine tetrico, formidabilique aspectu. Originem, sicuti plerumque alias, varie tradunt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuisse, cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atque induxerit morem, vt à tergo iudicis: adstaret quispiam securim tenens, videlicet in hoc paratus, vt qui per peram quid iudicio dixisset, opinamur mẽdacium, aut falsum testimonium, eum protinus securi feriret. Hoc interpretamenti ferme conuenit cum eo, quod ante commemorauimus in adagio: Tenedia securis. Alii tradunt in hunc modum, haud tamen cum his pugnantia. Cygnus Neptuni filius pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis suis induxerit. Euenit autem ut Tenes apud patrem insimularetur à nouerca, quod sese de stupro interpellasset: id cum ille verum esse crederet, iuuenem in capsam inclusit, vnaque Hemitheam sororem, quod fraterni fati comes esse desideraret, simulque in mare præcipitauit. Id scriniũ delatum est Leucophrynem, cui postea Tenedo commutatum vocabulum, videlicet à Tene, Cygni filio. Qui progressu temporis nactus imperium eius loci, quod modo diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus adsisteret, qui securim in caput accusantis vibratam sustineret. Quod si quis fuisset calumniæ conuictus, eum protinus viuum securi dissecaret. Id spectaculi quoniam formidabile videbatur, in prouerbiũ abiit: vt Tenedius homo diceretur, qui minaci truciique esset aspectu. Pausanias in Phocicis variat nonnihil in narratione, qua de re nobis dictum est alio loco in prouerbio: Tenedia securis. M. Tullius lib. 2. epist. ad Q. fratrem. Tenediorum igitur libertas Tenedia securi præcisa est, cum eos præter me & Bibulum, & Calidicon & Fauonium, nemo defenderit. Sentit libertatem rigide, & in totum negatam.

Tenedius patronus.

Τένεδιος συνήγορος, i. Tenedius aduocatus. Eodem è fronte profectum est & hoc dici solitum de eo, qui compendio caussam expedit, litisque nodum ocyus dissecat. Dictum à Tenedia securi, de qua prius dictũ est, Suidas ait apud Tenedios duas secures suspensas ostendi. Aristoteles apud eundẽ, illud addit, præterea, quæ recensuimus, in Asserina, is est locus quispiam in Tenedo, fluuiolum esse, in quo cancrorum testis, nauigiorum vtantur vice. Eas ita dissecant, vt securis speciem preseferant. Prouerbii meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici solitũ de aduocato rigido duroque,

duroque: quod illic nõ esset tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα. Plutarchus in collectaneis, si modo verax est titulus, tradit hoc dici solitum de his, qui conuiuium agunt, aut exhibẽt. Idq; hinc manasse, quod olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magistratum inirent, epulum exhiberent populo. Quod si quando plures fuissent magistratus, dies inter sese distribuebant. Itaque cum sibi occurrerent, rogabant τίς ἡμέρα, id est, Quis dies? Ea vox in vulgi iocum cessit. Videtur autem vox ἐγκεῶτις, data opera ridicule conflata ex his verbis, ἐν κείῳ τις, id est, in Ceo quis, subaudi dies.

Versatilis Artemon.

Ὁ περιφόρητος ἀρτέμων, id est, Versatilis Artemon. Extat in ijsdem collectaneis. Aiunt dici solitum de his, quorum gratia vehementer decertetur. Nam Artemonẽ adolescentem fuisse quempiam certatim adamatum à mulieribus ob insignem formam, quem suspicamur ob id dictum περιφόρητον, vel quod circumferretur in ore omnium versans, vel quod passim obambularet, velut ostentans sese. Alij malunt Artemonem machinarium fuisse fabrum, in arte præcellẽtem, temporibus ferme Periclis. Qui cum claudus esset, passim suas machinas circumferebat. Athenæus in duodecimo Dipnosophistarum libro referẽs hoc prouerbium citat Auctorem Chamæleontem Ponticum, qui testatur Artemoni περιφορήτῳ cognomen additum, quod prædelicijs in lecto circumferretur, siue quod is postea cœperit voluptariam ac mollẽ agere vitam, cũ antea pauper fuisset. Ex Anacreonte citat hæc de eodem: ψιλὸν μὲν ἔχων περὶ πλευρῇσι βοὸς νεόπλυτον εἴλημα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν καὶ ἐθελοπόρνοισιν ὁμιλέων κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ περῶν μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος, id est, Tenuem quidem habens circum latera bouis recentem amictum mali clypei, cum panum cauponibus & prostibulis consuetudinem agens, insynceram inueniens vitam: superet, in hasta ponens ceruicem, sæpe rursum in rota, sæpe vero coma barbaq; reuulsus. Quibus ex verbis apparet dictum in hominem sui dissimilem, ac moribus inæqualibus præditum, qualem perhibent fuisse Alcibiadem, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoque vinceret: apud Thebanos exercitamẽtis corporis erat quouis Bœoto Bœotior: apud Thessalos equestris rei studio superabat ipsos: apud Lacedæmonios temperans ac patiens, magis ipsis Lacedæmonibus: in Thracia Thraces superabat vinolentia. Id & cum laude fieri potest. Ceterum περίτριμμα probrose dicitur, qui sese per omne rerum genus voluit. Indicat Pollux lib. 6. Plutarc. indicat fuisse claudum quempiam, qui vehiculo circumferretur, cum alioqui meticulosus esset ac plerumq; desideret domi duobus famulis scutum æreum supra caput sustinentibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod si quando cogebatur exire vehiculo vtebatur, sed humili, metu ruinæ. Huiusmodi quædam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictum videtur in molles, ac meticulosos. Quin & Plin. lib. 34. cap. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis, qui dictus sit περιφόρητος. Adlusum autem est ad Artemonem nauticum, quo vela circunferuntur, & onera tolluntur è nauibus. Nam hodie nautæ ad vtrumque vtũtur antenna. Nam Artemon Græce proprie est machina tollendis oneribus apta, quam Latini, ni fallimur trocleam appellant. Et sic composita est, vt facile circumuoluatur.

Placiadæ.

Πλακιάδαι καὶ στέλαιον, id est, Placiadę etiã stelæum. Plutarchus in ijsdem commentarijs ostendit dici consueuisse de deprehensis adulteris, & contumeliose, sicuti merentur, tractatis. Vicus est quidam Atticæ regionis, cuius incolę Placiade vocantur. Apud hos moris erat, vt qui fuisset in adulterio deprehensus, ignominiosas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis esse dicuntur. Quod si raphani forte non fuissent ad manum, stelæo vtebantur, id est, ligonis ligno. Non ignoramus hoc alio nobis dictum loco, sed mutilatum, eoq; duximus operæpretium hic integrè repetere.

Iustitiæ oculus.

Δίκης ὀφθαλμός, i. Iustitiæ oculus, dicitur

syncerus

syncerus & incorruptus iudex, aut ipsum etiã iudiciũ. Adagij meminit Suidas, Sumptũ apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulũ Gelliũ li. 14. c. 4. in qua iustitiæ oculos tribuit acres, rectos atq; immotos: quod eũ qui recte sit iudicaturus, nõ oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebrat̃ hic senarius prouerbialis:

Εστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὸ πάνθ' ὁρᾷ. id est,
Est oculus æquitatis omnia intuens.

Iustitia iustior.

Δίκης δικαιότερον, i. Iustitia iustior. Prouerbialis hyperbole de vehemẽter integris & incorruptis. Veteres enim iustitiam deam faciebant: cuius imaginem eleganter, depinxit Chrysippus apud Aulum Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus.

Οσον ἐκ διονυσίων, i. Quantum ex Dionysijs siue Bacchanalibus. Suidas prouerbij loco refert, sed perturbatius, vt adsolet. Antiquitus apud Atticos cõsueuerunt annos ac numerum accedentem à Dionysijs numerare, quemadmodum ex Olympiadibus. Iterabatur autem Dionysiorum festum tertio quoque anno. Vnde Virgilius, Triæterica vocat. Suidas sic integre recenset: ἐξ αὐτοῦ χεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ διονυσίων. id est, Ex hoc prope tantum, quantum ex Bacchanalibus, addit dictum de rebus vehementer expetendis, atque expectatis. Ad hoc facit quod refert ex auctore quodam ὦ διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζεις ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. id est, O Bacchanalia, ipsa quidem redolent ambrosiam, & nectar.

Mercator est.

Εμπορός ἐστι σκηπτόμενος, id est, Mercatorem se assimulat. Dicẽdum in eum, qui ob timiditatem caussas commentitias prætexit, ne cogatur subire discrimen. Suidas ex Aristophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Ecclesiazusis quispiã inducitur, loquens in hunc modum, vt dicat sese fingere mercatorem esse, quoties ad bellum ire iubetur, quod negotiatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu prospiciant. In Pluto sic habet locus:

Γεωργὸς εἶ; μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει,
Αλλ' ἔμπορος, καὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. i.
Num cultor agri es? me ne sic furere putas?
Negotiator? Simulo si quando est opus.

Alter sic habet:

Αλλ' ἔμπορός εἶναι σκήπτομαι. id est,
Quasi sim negotiator, ita memet gero.

Donum quodcumque dat aliquis proba.

Δῶρον δ' ὅτι δῶτις ἐπαίνει. id est,
Donum quodcumque probato.

Prouerbium admonet boni consulendum esse munus, aut officium cõsilium ve, quod offertur ab amico. Vnde natum sit indicat Strabo geographus libro sexto. Cũ Achiui iussi essent oraculo Crotonem condere, missus est Myscellus quidam, qui ciuitatis futurum locum consideret. Is cum iam Sybarim ædificatam cerneret, videreturq; is locus magis idoneus repetijt oraculum, consuluitq; deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum respondit:

Μύσκελλε βραχύνωτε πάρεξ σέθεν ἄλλο ματεύων.
Κλάσματα θηρεύεις. ὀρθὸν δ' ὅτι δῶτις ἐπαίνει. id est,

Eos versus interpres vertit in hũc modũ:

Terga breuis Myscelle tuo de pectore omitte.
Cetera perquirens, frustra en venaris iniqua.
At rectum quodcumq; datur tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, sed multo deprauatissimum. Quamquam ex vocum veluti ruinis huiusmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρηρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων.
Οὐδαλα θαρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῶτις ἐπαίνει. id est,
Diuersa inquirens à numine Myscelle gibber,
Captas friuola, quod datur, æqui consule donum.

Myscellus dictus videtur ob crurũ exilitatem, quæ habebat murinis similia, Brachynotus ob dorsum contractũ. Diximus alias Crotonem saluberrimam fuisse, Sybarim pestilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myscello redditis, sed quæ nõ admodum faciant ad enarrationẽ prouerbij.

Ithorus.

Ιθορὸς Suidas ait vocẽ prouerbialẽ fuisse, in eum qui velut instigator hortatorq; foret

foret alijs. Translatum opinamur à nautis, quod remigantes naucleri vox animat ad gnauiter laborandum: siue ab equorum cursu. Plutarchus in Symposiacis decade septima, problemate quinto scribit, ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Consimilia tradit de præceptis connubialibus. Nam θορεῖν Græcis est impetu insilire. Vnde & apud Homerum θούρι☉ ἄρης appellatur ab adsultu citato. Apparet Græcam vocem compositam ex ἵθι valde, & ὀρεῖν incitare.

Ne allia comedas, & fabas.

Ἶρα μὴ φάγῃ σκόροδα, μηδὲ κυάμους, i. Ne edas allia, & fabas. Prouerbiali videtur ęnigmate dictum, pro eo quod est, ne bellis, neve in iudicijs adsis. Nam in bellum inferebantur allia, commeatus militaris: In iudicijs fabas esitabant, ne obdormiscerent. Hæc quidem Suidas. Etiamsi magis putamus referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.

Mortuus per somnium, vacabis curis.

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα. id est, Curis vacabis mortuus per somnium. Versiculus vulgo iactatus apud Græcos, ex superstitiosa insomniorum obseruatione. Existimabant enim eum, qui se mori somniasset, à curis molestijsq; liberatum iri. Quod mors, finem doloribus imponere videatur planeq; imponit his, qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortassis ad eandem pertinet sententiam, quod alibi retulimus.

Νεκρὸς ὁρῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.

Animus heptaboeus.

Θυμὸς ἑπταβόειος, id est, Animus heptaboeus, siue ira heptaboea, de forti magnoq; & inuicto dictum. Epithetum sumptum à clypeo Aiacis, quē Homerus ἑπταβόειον appellat, quod septem bouum tergoribus esset obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius:

-Dominus clypei septemplicis Aiax.

Sumptum est adagium ex Ranis Aristoph.

Ἀλλ' πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. id est,
Sed spirantes spicula & hastas, albasq; in vertice cristas.

Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque septibouinos.

Semper Ilio mala.

Αἰεὶ Ἰλίῳ κακά, id est, Semper Ilio mala. De vehemēter calamitosis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragœdiarum argumenta ministrauit, atq; hinc prouerbium. Refertur ab Eustathio in quartū Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienses viuere, respondit: ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id est, Semper Ilio mala. Auctor Athenæus lib. Dipnosophistarum octauo. Quamquam is locus non vacat mendo.

Libera Corcyra, caca vbi libet.

Ἐλευθέρα Κόρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, id est, Corcyra libera, proin caces, vbi uelis. Cum significamus libertatem quiduis agendi. Citatur ab Eustathio in Dionysium, sed magis quadrabit, vbi significabimus impunitatem esse maleficis. Hic non absurde putamus referri posse quod Plutarchus narrat. Chij quidam cum apud Spartanos peregrinarentur, à cœna non solum mouerunt, verum etiam incacarunt in sellas ephororum. Primum diligenter inquisitum est, qui nam essent tanti facinoris auctores, daturi nimirum pœnas si ciues fuissent. Ceterum vbi compertum est factum à Chijs, Spartani dicebant: Chijs licere intemperanter agere.

Decernetur equa Thessalica.

Ἐπικρινεῖται ἵππος θεσσαλική, id est, Decernetur equa Thessalica de summo pręmio dicebatur, propterea quòd antiquitus prima laus fuerit equarum Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Æginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum scimus ex quo nā auctore: ἱππεῖς μὲν ἐν θετταλίᾳ καὶ θράκῃ, τοξόται δὲ καί, τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν ἰνδίᾳ καὶ κρήτῃ καὶ καρίᾳ. id est, Equites in Thessalia Thraciaque, sagittarij atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum est illi, quod alio dictum est loco: Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.

Canis viuens è magdalia.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλίας, id est, Canis viuēs è magdalia. Eustathius in Iliados librū quartum ostendit dici solitum in parasitos, & alieno

& alieno victitãtes cibo. Magdaliam dicit, quasi dicas furfurem, & manuum purgamentum. Ceterum apud alios auctores cõperimus scriptam vnicam dictionem, velut apud Hesychium: ἀπομαγδαλιὰ, inquit, ςέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀναλύοντες ἀπὸ δείπνων. i. Apomagdalia adeps, in quo abstergebant manus in conuiuijs, id proijciebant canibus, cũ à cœna discederent. Iulius itẽ Pollux lib. De rerum vocabulis 6. c. 14. οἱ δὲ πάλαι ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, σιῆσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλάκον καὶ ςαιτῶδες, εἰς ὃ ἀπομαξάμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλον, ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν. id est, Veteres autẽ vtebantur apomagdalijs, sic enim vocabãt id, quod est in pane molle ac pinguius, in quod absterso obsonio ipsum canibus abijciebant, vnde & Lacedæmonij apomagdaliam appellant cynada. Aristopha. in Equitibus:

Υπερβαλεῖσθαί σε οἴομαι τέτοισιν, ἢ μάτlω γὰρ
Απομαγδαλίας σιτέμενος, τοσ͂τος ἐξτραφείlω.

Iactat Halantopola superaturũ se Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui frustra pastum apomagdalijs euasisset tantum. Cui respondet Cleon:

Απομαγδαλίας, ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε, πῶς οὖν
Κυνὸς βορὰν σιτέμενος μαχῆ σὺ κυνοκεφάλῳ. id est,

Apomagdalias ritu canis, scelleste, quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidem loco an interpres assecutus sit sensum sermonis, non satis nobis liquet, Græca sic habent: δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μεταχεῖν οὕτω φασί. λαβὼν τῶν συσσιτῶν ἕκαςος ἀπομαγδαλίαν εἰς τlω χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς ὁ δὲ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῆς τετρημμένης ἰσχεδύναμιν, κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτlω, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι, τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα. κεκαδδίσθαι λέγουσι, κάδδος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι. id ait, Eum vero qui vellet esse conuiuij particeps, aiunt hunc in modum probare solitos: Vnusquisque conuiuarum apomagdaliam in manum sumptam, veluti calculum tacite conijciebat in vas, quod minister gestabat in capite, alius quidem simpliciter probans, alius vero iudicans, vehementer manu premendo. Nam pressa tantundem valet, quãtum calculus perforatus. Quod si vel vnam talem competerint, non admittunt ingressum, volentes vt omnes lubentes inter sese conuiuãt. Porro qui hoc modo probatus erat, caddissatum appellabant. Nam caddus dicitur vas, in quod conijciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum: Qui autem se conuiuij participem fieri velit, sic probari. Deinde singuli apomagdaliam sumentes in manum ministro vas super capite ferente, silentio quasi calculum immittebant, qui reprobaret simpliciter, qui vero approbaret, manu vehementer imprimens. Nam quæ apomagdalia pressa fuerit, perforati calculi vim habet. Quod si quam ex ijs minus pressam offenderint, non admittunt ingredientẽ: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui vero sic reprobatus fuerit caddiscatũ dicunt. Caddiscus namq; vas vocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc si quis conferat cum his quæ scribit Plutarchus, intelliget Græcum exemplar quod secutus est Lapus, fuisse diuersum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Ceterum de apomagdalijs quæ ante conuiuium dabantur abstergendis manibus, meminit nonnihil & Athenæus libro 9. Item lib. 4. tradit, apud Arcadas fuisse moris, vt à cœna sacrificarent: non quidem lotis manibus, sed iure seu offa abstersis, & quo se absterserat quisque, id secum auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis solent accidere. Sic ille. Et arbitramur sane non inutile remedium aduersus canes in compitis adorientes viatorem. Arbitramur huc respexisse Aristophanem in Equitibus, cum Cleoni obijcit, quod alijs egregijs viris in exilium actis ipse delicatissimo hordeo abstergeret manus:

Κἀκεῖνος μὲν φεύγει τlω γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων
ἀπομάττει. id est,

Atque ille quidem patriam liquit, dum tu
abstergeris Achilleis.

Interpres addit hordei genus Achilleum dici, veluti generosius, quo minus mirum est Theologis Achilleum argumentum vocari quod efficax sit, ac refutatu difficile.

Ficus

Ficus post piscem.

Σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὄσπριον μετὰ κρέα. idest, A pisce ficum, à carnibus legumina.

Athenæus in Dipnosophistarum libro tertio meminit huius. Quadrabit, vbi dicemus alijs alia congruere. Quemadmodum & vulgo iubent ab esu carnium apponi caseum: ab esu piscium, nuces.

Ficus auibus gratæ.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν. id est, Fici gratæ auibus sunt, quæ plantare recusant.

Carmen heroicũ citatur ab Athenæo cõtinenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitãtes honesti laboris, cum tamen appetant emolumentum.

Ingredi Iunonium.

Βαδίζειν ἡραῖον ἐμπεπλεγμένον, id est, Incedere complicatum Iunonis sacrum. Extat & hoc apud Athenæum lib. Dipnosophistarum duodecimo. Dictum apparet in fastuosum, ac lentũ quorundam incessum, quem notat & Horatius in Sermonibus: Vt si Iunonis sacra ferret.

Volentem bouem ducito.

Τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε, id est, Volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia est, venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Præsentem mulge.

Habet.

HABET, prouerbialiter dicitur, cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus est. Habet quod amet, similes habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupãtibus, piscantibus, aut venãtibus: quibus reuersis, sic aiunt: ἔχεις τί, id est, Habesne aliquid? Citatur ex Aristophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractũ est. Terentius in Andria: Egomet continuo mecum, certe captus est, habet. Donatus ostendit, proprie de gladiatoribus dici, quos prius alij vident, quàm ipsi se sentiant esse percussos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hospitatur.

Ηρακλῆς ξενίζεται, id est, Hercules accipitur. Dictitatum, vbi quis diutius in conuiuio cõmorari videretur: propterea quòd, qui recepissent Herculem hospitio, conuiuioq́; , his multum temporis erat operiẽdum, donec ille satur esse. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile saturabatur edax, adeo, vt legatur solidos etiam boues vno deuorasse conuiuio. Vnde Græcis ἀδδηφάγος dictus est: & huic Larum auem consecrarunt, & ipsam βουφάγον. Legitur & certamen inisse cum Lepreo quodã vter citius bouem conficeret. Hæc, aliaque permulta refert Athenæus lib. 10. de huius edacitate: addens, & Thasio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem vno die confectũ fuisse. Tales conuiuæ contingant hostibus.

Etiam in deorum cœtu.

Κἂν θεῶν ἀγορᾷ, id est, Etiam in deorum cœtu, seu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modũ probis, & æquis: quidam de vehementer maledicis. Addunt locum quempiam esse in Eleusine, vicinũ Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορᾶν, in quem non ingrediebantur, nisi bene ominantes: vnde de quopiam præter modum maledico dicebãt: οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσει, id est, Hic ũel in deorum concione male ominata loquetur.

Calliphanes.

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim, huic fuisse poetæ morem, vt diuersorum carminũ & orationum initia conscriberet, ad tres, aut quattuor versus, eaque pronunciaret, ostentaretque: quo commentum ignorantibus, multiscius, & eruditus videretur. Meminit huius Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. aitque cognomen fuisse Parabrycontis. Neque vero desunt his nostris temporibus id genus impostores litterarij, quibus hoc modo studium est, ex summis aliquot diuersæ professionis auctoribus locos aliquot insignes, nec eos admodum vulgatos, ediscere. Quibus instructi, non verentur in conciliabulis quemuis quãtumlibet eruditũ adoriri. Atq; illud assequuntur

tur prompte decantandis illis locis suis, vt imperitis plane Solones esse videantur. Cũ quibus tamen Solonibus, si tertium aut quartum cõgrediare, Deum immortalem, nihil infantius, nihil indoctius, videlicet thesauris illis semel effusis.

Cauda blandiri.

Κέρκῳ σαίνειν, id est, Cauda blandiri, dicũtur, qui spe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus:

Ος κέρκῳ σαίνων, ὁπότ' ἂν δειπνῇς ἀπιτηρῶν,
Εξέδει ταῖσιν τ' ὄψον ὅταν σύ ποι ἄλλοσε χάσκεις. id est,
Qui cauda adludens, cum cœná obseruat, amica,
Te spectante alio, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequẽter vsurpat αἰκάλλειν, quod canum est, auribus, cauda, totoque corpore blandientium, in Equitibus,

Τὰ μὲν λόγι αἰκάλλει με, id est,
Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictum est, si Græco Etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus est. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius libro 8. capite 34. de luporum quidem genere, sed quod homini sit amicum animal, An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater litium.

Κρατὴρ κακῶν, id est, Cratera malorum. De re præmolesta, siue de homine litium auctore. Aristophanes in Acharnensibus:

Κρατὴρ κακῶν, τριπτὴρ δικῶν. id est,
Crater malorum, sector litium:
Calumniatorem significans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem. Ita loquebantur, vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon sacrificus quispiam fuit, ac vates, & oraculorum auctor. Is solitus est per anserem iurare, tamquam per auem auguralem. Vel quod olim ita instituerat Radamanthus, ne per deorum aliquem iuraretur, sed per canem, anserem, id quod Socrati familiare apud Platonem. Tradunt, hoc Lampone auctore factum, vt Athenienses coloniam miserint in Symbarim. Adagij meminit Aristoph. in Auibus: λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆν' ὅταν ἐξαπατᾷ τί τι. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere.

Palpo percutere dicitur, qui blanditur, ac spem inanem verbis inijcit. Plautus in Mercatore: Liberum caput tibi faciam, paucos mẽses. Palpo percutis. Egon'ausim vsquam quidquam facinus falsum proloqui? Idem alibi: Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab equisonibus, qui plausu manus blandiuntur equis. Virg. 3. Georgicon libro:

Tum magis atque magis blandis gaudere magistri
Laudibus, & plausæ sonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris:

Cui male si palpere, recalcitrat vndique tutus.

Eximere è manu manubrium.

Figvra prouerbiali dixit Plautus: Eximere è manu manubrium, pro eo, quod est, iam paranti facere quippiam, extorquere peragendi facultatem. Locus est in Aulularia, Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, si id palam fecisset, exemi ex manu manubriũ. Translatum ab eo, cui iam vibrato gladio percussuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hospitis munera.

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια. id est, Munera Alybãtis hospitis, aut Alibantij amici xenia. Eustathius, interpres Homeri, putat recte prouerbio dici posse, quoties fit, vt aliquis falsò iactet se magna largitum esse, seu verbis dumtaxat, non repræstet beneficium. Nam apud Homerum vlt. Odysseæ lib. Vlysses ignoto habitu cum Laerte patre colloquens, adsimulat se Alybantium esse, Aphidantis opulentissimi viri filiũ, & quondam Vlyssem exceptum hospitio, muneribus amplissimis donatum à se dimisisse:

Εἰμὶ γὰρ, inquit, ἐξ ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω
Υἱὸς ἀφείδαντος πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν ἐπήριτος. id est,

Sum

Sum ex Alybāte oriundus, vbi mihi ſplendida tecta,
Regis Aphidātis proles Polypomenidai,
Eſt mihi nomen Eperitus.

Ac paullo ſuperius:

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων ἐυ ἐξείνισσα,
Ενδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήια οἷα, ἐώκει.
Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
Τόσσα δὲ φάρεα καλὰ, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
Χωρὶς δὲ αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργα εἰδυίας
Τέσσαρας, εἰδαλίμας ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id eſt,

Hunc equidem tecto induxi, accepiq; benigne,
Sollicitéq; fouens, ex his, quæ plurima noſtris
Ædibus exuperant, atque hoſpita munera deinde
Adieci, tali dare quæ decuiſſet amico.
Auri cælati tribui ſeptena talenta,
Donaui pateram ex ſolido depictam argento.
Bis ſenas textu donaui ſimplices lænas,
Pallia ad hæc totidem adieci, totidemq; ſubuclas:
Inſuper ancillas nitidas, atque arte manuq;
Quattuor egregias, ſibi quas delegerat ipſe.

Fungus.

PLAVTVS in Bacchidibus, fungum dixit, pro ſtupido, impenſeq; credulo. Vel quia fungus per ſe inſipida quæpiam res eſt, vel quod mollis, ac fragilis, vel quod ſubito prorumpat. Plautina verba ſunt hæc: Adeon me fuiſſe fungum, vt qui illi crederem? Idem in eadem fabula. Quicumque vbi vbi ſunt, qui fuere, quique futuri ſunt poſthac ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, ſolus ego omnes ante eo ſtultitia.

Eurycles.

Εὐρύκλης, Eurycles vulgato cognomine dicebatur, qui de ſe ſuiſq; incommodis aliquid diuinaret. Nā hoc nomine vates fuit quiſpiam, ἐγγαστρίμυθος cognominatus, hinc, ni fallimur, quod ex aſtris vera prædiceret: παρὰ τὸ ἐτάζειν. Meminit & Suidas, quamquam apud hūc ἐγγαστρίμυθος ſcriptum eſt, id eſt, diuinus, ſiue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionū Plutarcho inſcriptis. Vſurpatur autem à Platone in Sophiſta. Taxans enim eos, qui perplexis & abſurdis rationibus produnt ſuam ineptiam, addit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα, περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται. id eſt, Non opus eſt alijs, à quibus redarguantur, ſed domi, quod dici ſolet, habent hoſtem, qui cōtradicat, intus ſubmurmurantem, tamquam abſurdum illum Euryclem, circumferentes ſemper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clypeus.

Εἴ τις περὶ πόλιν αἰγὶς, id eſt, Si quis circū vrbem clypeus. Hoc ſcommatis iaciebāt in eos, qui ſparſim ac diſſolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora.

Κράδης ῥαγείσης, id eſt, Rupta crada. Dicebatur de his, qui repente tamquam magnum quiddam facturi prodiſſent: deinde, falſa omnium exſpectatione, turpiter & indecore ſe geſſiſſent in negotio. Tranſlatum à tragœdiarum hiſtrionibus, qui, ſi quando numen inducendum eſt, derepente machinis quibuſdam ſublati, in ſumma ſcena apparere conſueuerunt, veluti in aere pendentes, hamo quopiam à tergo in cingulū affixo ſuſpenſi. Nam his nonnumquam eueniebat, vt forte fortuna rupta ancora, qua ſuſtinebantur, deciderent, non ſine magno ſpectatorum riſu, ſuoq; tum malo, tum dedecore. Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum alias: ſed vncum illud æs, quo vincti tenebantur actores in machina. Iulius Pollux libro quarto, cap. 19. docet κράδην appellari ſolitum in comœdia, quod in tragœdijs dicebatur μηχανὴ. Fuiſſe vero non diſſimile ficui, ſiquidem Attici ficum arborē κράδην vocant. Quamquam quarumlibet arborū rami nonnumquā cradæ dicuntur.

Suam quiſque homo rem meminit.

PLAVTVS in Mercatore, Suam quiſq; homo rē meminit. Sententia prouerbialis,

notãs communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in suo quisque & vigilat, & attẽtus est. Vnde recte mouet apud Gellium Ennius:

Hoc tibi sit argumentum semper in promptu situm,
Ne quid exspectes amicos, quod te facere possies.

In eandem sententiam exstat bellissimus Æsopi apologus de Cassita auicula: quæ negauit, vllum esse periculum, donec res alienis manibus esset cõmissa. Allusit ad prouerbium Plautus in Pœnulo: Ita ne tentas, an sciamus nos meminisse nostra? Eodem allusit Terentius in Phormione: At si talentum rem reliquisset decem, &c. Quidquid cordi est, facile meminimus, & plerunq; obliuionis mater est negligentia.

In vtrumuis dormire oculum.

PLAVTVS in Pseudolo: De isthac re in oculum vtrumuis conquiescito. Sensum habet eundem cum eo, quod superius retulimus: In vtramuis dormire aurem. Captatus est autem à Comico iocus ex nouatione verborum. Proinde consequitur illico: Oculum vtrum, an ne in aurem? Et respondet nouator? At hoc peruulgatum est nimis. Notatur interim commune hominum studium in huiusmodi dictis subinde nouandis.

Corinthijs non indignatur Ilium.

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ ἴλιον. id est,
Incusat haudquaquam Iliũ Corinthios.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui, qui ita se gesserit, vt hostes nihil habeant, quod illi magnopere indignentur. Est autem carmen Simonidis, quod velut in cõtumeliam suam scriptum iniquo animo tulisse Corinthios scripsit Aristoteles libro Rhet. primo, quod in bello Troiano, non admodum egregiam operam nauasse viderentur. Potest & huc detorqueri, veluti si quis ita insulse scripsisset aduersus bonas litteras, vt eas sua infantia commendasset potius, quàm infamasset: κορινθίοις, &c. Plutarchus in vita Dionis aliquanto diuersius interpretatur adagium: Αρά γε ὥσπερ ὁ σιμωνίδης φησὶν ὦ σόσσιε σενεκίων, τοῖς κορινθίοις οὐ μηνιεῖν τὸ ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ γλαυκὸν ἐξ ἀρχῆς κορίνθιοι γεγονότες συμμάχουν προθύμως. id est, Sane, quemadmodum inquit Simonides, Sossie Senecio, Corinthijs non indignatur Ilium, quod vna cum Achiuorum copijs venissent ad bellum: propterea quod illis quoque promptis animis fuissent auxilio, Glauci comites, & ipsi è Corinthijs oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet, illud sentire prouerbium, leuius offendi oportere, si quando læserint, qui quondam sint benemeriti, sed præsentem offensam superioribus officijs condonare.

Maras.

Μάρας, id est, Maras. Hoc nomine ferunt fuisse quempiam apud Berœam, Syriæ ciuitatem, ditissimum quidem illum, verum nihilominus humanũ, & officiosum in omnes tum ciues, tum hospites. Vnde vulgo receptum, vt id vocabuli tribueretur viris, qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuscula narratur fabula in Græcorum collectaneis, sed nobis sat visum est attigisse, ne male collocaremus operam. Nam prouerbium adulterinum, & suppositum esse videtur.

A Nannaco.

Απὸ ναννάκου, id est, A Nannaco. Cum significamus rem ab extrema vsque antiquitate repetitam. Nãnacus rex ante Deucalionem fuisse narratur, qui diluuium futurum præuiderit. De quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione ἰκόνιον, referẽs alterum ob eodem ortum prouerbium. ἐπὶ καννάκου κλαύσειν, id est, Sub Cannaco flere. Etiam si in Stephano pro καννάκου legimus ἀννάκου. Latini consimili figura dicunt, Ab Aboriginum sæculo repetita, & Perinde quasi cum Euandri matre loquaris. Non discrepat ab hoc illud: πρεσβύτερος κόδρου, καὶ ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις, id est, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Asinus ad tibiam.

Ονος πρὸς αὐλὸν, id est, Asinus ad tibiam. Dicendum, vbi quis ea, quę scire dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quędã, quibus nonnullis musices sensus inesse videtur: vt equis, auibus, serpentibus. Asinum nihil mouet cantus. Germanũ est illi: ὄνος πρὸς λύραν, id est, Asinus ad lyram.

Oresti pallium texere.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id est, Oresti texere lænam,

Dicebatur qui munus pararet abusuro. Nam Orestes per insaniam vestes dilacerabat. Est hemistichium heroici carminis decerptum ex Aristoph. in Auibus:

Εἶτα δ' ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. id est,

Postea Oresti texere lænam, vt ne horridulus spoliet quem.

Scholium admonet Orestē λωποδύτην, quempiam simulando insaniā in tenebris aggredi solere homines, eosq; vestitu spoliare. Vnde non inepte dicetur, vbi quis admonet dādum aliquid homini furaci, ne rapiat. Adagium non est natum ex Aristophane, sed ab illo est affectatum. Nam hac periphrasi notat hyemem.

Pandeletias sententias.

Πανδελετίους γνώμας, id est, Pandeletiā sententiam, appellat in deterioribus Cratinus, vt citant, morosam ac molestam. A Pandeleto quopiam sycophanta, ex eorum genere, qui quo quæstum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terētianus, & simili studio ferunt suffragia.

Sibylla viuacior.

SIBYLLÆ viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum lib. 2.

At me non ætas mutauit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa posuit. Hanc Vergilius Æneid. lib. lōgæua sacerdotem vocat. Et Seruius eum enarrans locum, adscribit Apollinē amore Sibyllæ captum, ei poscendi quod vellet arbitrium dedisse, illam haustis arenis, tantū poposcisse vitæ. Id Apollo fieri posse respōdit, si Erythræam insulam relinqueret, numquam eam reuisura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta in sola voce vitam retinuit. Quod vbi cognouissent illius ciues, incertum inuidia, an commiseratione, epistolam ad eam miserunt, creta antiquo more signatam. At illa visa terra patria, in mortem resoluta est. Ita vati suæ verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere.

TERENTIVS in Eunucho dixit in parasitū, eiusmodi esse, vt vel è flamma cibum peteret, hoc est, quiduis cibi caussa passurum, facturumq;. Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis:

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Vxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis
Vidistis ipso carpere è rogo cœnam,
Cum deuolutum ex igne, prosequens panem
A semiraso tonderetur vstore.

Reddidit Harpocratem.

CATVLLVS in Epigrammatis prouerbiali specie dixit: Reddidit Harpocratem, pro eo quod est: Imposuit silentium. Carmen est huiusmodi:

Gellius audierat patruum obiurgare solere,
Si quis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem,
Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

Harpocrates Deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, silentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Atheniensis.

PLATO libro De legibus primo refert prouerbiū: τὸ τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. id est, Et quod vulgo dicitur, ex Atheniensibus qui probi sint, eos egregie probos esse, uerissime dictum videtur. Sentit autem Plato, in male instituta, maleq; morata Republica qui boni sint, eos natura & insignite bonos esse. Quippe qui neque fingere putandi sunt probitatem nimirum inter improbos, quibus morum similitudine poterant etiam commendari: neque corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum contagio. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatem filij sui. Deflecti potest ad vitam aulicam, aut studij genus ad perniciem inuitans.

Digna Cedro.

DIGNA Cedro dicūtur, quę promerent. immor-

immortalitatem, & eiusmodi iudicantur, vt posteritati consecrari debeant. Horatius in Arte poetica:

-Speramus carmina fingi
Posse linenda cedro. Persius item:
-Et cedro digna locutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius succo quę sunt illita, non sentiunt carié. Nam hac arte Numæ libros, cum essent cartacei, durasse ad annos quingentos trigintaquinque, terræ infossos, narrat Plinius libro decimotertio, capite decimotertio. Idem lib. decimosexto, cedrum inter æternas materias commemorat. Dioscorides ait maxime probari succum huius arboris, crassum, pellucidum, & odore vehementiore, quique non defluit, sed guttis concrescit, manetq;. Vim habet diuersam, uiua corpora corrumpit, mortua seruat incorrupta. Vnde à non nullis dictam esse tradūt, νεκρῦ ζωὴν, id est, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud:

Nec scōbros metuētia carmina, nec thus.
Item Martialis:
Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordulas madida tegas papyro.
Et Horatius:
Aut fugias Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Telemathi olla.

Τηλεμάχου χύτρα, i. Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus libro 9. tradens Telemachum Acharnensem fuisse quempiam, qui plerunq; victitarit fabris. Vnde conijcere licet in sordidos dici consueuisse.

Alia res sceptrum, alia plectrum.

HAVD omnino cōtéderimus esse prouerbium, sed tamen ipse sermonis habitus colorq; adeo similis est prouerbio, vt vix similior sit ficus ficui, quod Stratonicus citharœdus regi Ptolomeo respondit, pertinacius secū arte canendi disputanti: ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id est, Alia res est, ò rex, sceptrum, alia vero plectrum. Locus erit utendi, quoties diues ac potens, fortuna sua fretus, velut ex ęquo disputat cū erudito, cum multo aliud sit diuitem, aut fortunatū esse, aliud litteratū.

Quæ dolent, ea molestum est contingere.

AMPHIS in Ampelurgo apud Stobæū.

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ ἄνθρωπος τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζων ἥδεται. id est,
In quibus homo est non admodum felix locis,
Minime suaue est admouere ad hæc manum.

Vnusquisque inuitus audit sua incōmoda, maxime ea, quæ sint cum aliqua infamia coniuncta. Veluti turpitudinem generis, vitium formæ: proinde ciuilitatis est, nemini suum refricare vulnus, nec vlcus tangere.

Aurum igni probatum.

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμασθείς, id est, Aurū igni probatum dicitur is, cuius fides rebus aduersis, explorata spectataq; est. Vtitr hac similitudine M. Tullius in epistolis familiaribus libro 9. Pindarus item in Nemeis hymno quarto: Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας. i. Aurum coctum omnem fulgorem ostendit. Rursum in Pythijs hymno decimo: πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός. id est, Experienti uero aurum in indice relucet, & mens recta. Theognis.

Εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν, ὥσπερ ἄπεφθον
Χρυσὸν ἐρυθρὸν ἰδεῖν, τριβόμενον βασάνῳ. i.
Omnibus in rebus me comperies uelut aurum
Purum, dulce, rubens, indice cum atteritur.
Idem alibi:
Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολίβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐών, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ. i.
Venit vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo.
Purum aurum cum sit, totum erit egregium.

Est autem illud auro non citra miraculū peculiare, vt igni non solum non fiat deterius, sed magis ac magis enitescat. Itidem is, qui vere bonus est, obiectus malorū procellis, illustrat animi uirtutem, non amittit. Plinius lib. 33. scribit ob eam præcipue caussam aurum omnibus metallis prælatū, quod vni rerum nihil igni depereat, tuto etiam in incendijs durante materia. Quinimo, quò sæpius arserit, hoc magis proficiat ad bonitatem. Idque argumētum esse probi auri, si similiter rubeat, vt ignis, atq; ipsum obrizum appellant.

Lunam

Lunam detrahere.

Τὴν σελήνην καταςπᾷ, id est, Lunam detrahit. Consueuit dici de eo, cui res vehementer aduersę viderétur. Interpres Apollonij in librum quartum, natum autumat ab Agloanice Hegemonis filia, quæ cũ ob astrologiæ peritiam, lunæ defectus præsciret, iactabat sese lunam è cælo deducturũ in terras. Eam vocem tam arrogantem audiuit Nemesis, moxq; pœnas sumpsit. Atque hinc prouerbij origo.

Leonis vestigia quaris.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, id est, Leonis vestigia quæris. Dicterium in eum, qui verbis ferox esset, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Æsopico, quo narrãt venatorem quendam pastorem obuiũ rogasse, nunc ubi leonem vidisset, vt eum sibi commostraret. Atque eum respondisse: Equidem tibi leonis vestigia mox ostendero: neq; enim procul absunt. Tum ille satis est, inquit, neque enim vltra quidquam requiro. Conuenit cum eo, quod alio positum est loco: ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνια ζητεῖς, id est, Cum vrsus adsit, vestigia quæris.

Non vna vehit nauis.

Οὐ μία ναῦς ἄγει, id est, Non vna vehit nauis. Prouerbij personam ante se gerit. Quo cõueniet vti, quoties maiorem hominum multitudinem significamus, quàm vt eos vna nauis possit capere. Veluti si quis dicat: τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει. id est, Indoctos non vna nauis vehit. Est auté apud Theognidem:

Τοὺς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγει. i.
Hos non inuenies homines scrutatus & inter
Omnes, quos sane non vehit vna ratis.

Horna messis.

PLAVTVS in Mostellaria, hornã messem prouerbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quasi, tantum lucri, quãtum eo anno sit prouenturum in agris. Comici verba sunt hæc:

Iam pridem me Castor frigida non laui magis lubenter,
Nec vnde me melius mea Scapha rerer ædificatum.

Hæc dicuntur à persona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma, quam plurimũ commodi capiatur:

Euentus, inquit, omnibus velut hornas messis fuat.

Id puella quippe simplex, quid sibi vellet, non satis intelligens. Quid, inquit, ea messis attinet ad meam lauationem? Huic figuræ confine est illud eiusdem in Curculione: Vindemia hæc huic anni non satis est soli: significat adeo bibacem, vt vniuersum vinum, quod eo sit prouenturum anno, parum sit illius siti.

Glaucus comesa herba habitat in mari.

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, id est, Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de ijs, qui cum perierint, tamen vulgo creduntur viuere. De Glauco Græci fabulam adferũt huiusmodi. Glaucus quispiam fuit Anthedonius piscator, natandi peritia longe omniũ primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est imposturam huiusmodi: Enatabat è portu spectãtibus Anthedonis, donec iam extra prospectum esset. Ibi reuersus in terram secessit in locum aliquem semotum, atq; in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat nans in portum, spectantibus ijs, qui stabant in litore. Mirantibus autem amicis ac sciscitãtibus, vbi nam gentium tam diu commoratus esset, adsimulabat marinis fluctibus interim versatum esse sese. Auxit miraculum altero commento. Hybernis mensibus, cũ ceteri piscatores nihil piscium capere possent, ille ciues rogabat, quosnam pisces adduci vellent. Quosq, iussissent, aduehebat, videlicet iam ante paratos in hunc vsum, atque alibi conclusos. Euenit tandem, vt hic impostor à bellua quadam marina deuoraretur. Isq; fuit eius comœdiæ finis. Porro cum nõ rediret ex more, populari fama iactatum est, Glaucum gustata herba factum immortalé, & in mari vitam agere. Interpres Apollonij poetæ consimilia tradit de Glauco, piscatorem fuisse, qui cum aliquando multitudine piscium quos cœperat, defatigatus esset, onus in media abiecit via. Ibi vero res accidit mira dictu, vnus è piscibus iam moriens gustata herba reuixit. Id Glaucus obseruans, eadem herba comesa, immortalis est redditus. Tandem tędio vi-

tæ semet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum versum in Deum marinum, sunt qui in piscem: de quo complura tradidit Athenæus libro septimo, apud quem alicubi citatur Alexis: ἐν ἀπτυλαυκωμένῳ. Quod si reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoscere, lege septimum Athenæi librum, qui vsque ad nauseam vomitumq; garrit de Glauco pisce, de Glauco dæmone, sed non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo pœne reclamante adscripsimus; subolet enim Græcũ scriptorem, quisquis is fuit, in hoc finxisse prouerbium, quo fabulam hãc liceret commemorare. Maluimus tamen hoc opere ludere, quam quibusdam parum eruditis ansam calumniandi præbere, quod præterierimus id quod in excusis etiam Græcorum commentarijs habeatur.

Pergræcari.

Si apud Græcos prouerbia sunt: χαλκιδίζειν, λεσβιάν, κρητίζειν, id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagiũ apud Latinos, quod in Mostellaria dixit Plautus: Pergræcari, pro eo quod est, genialem agere vitam? Nam quid sit Pergræcari, ipsa Plauti verba satis indicant:

Dies, inquit, noctesq; bibite, pergræcamini.
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.

Hactenus ille. Marcus Tullius in Verrẽ actione tertia: Fit sermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur. Græcorũ gens male audit passim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effeminata delicijs, verum etiam quasi lubrica fide. Siue quod olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinẽtibus seueritatem, Græcorum elegantia luxus videbatur. Siue quod studiorum æmulatio, ac mutuum odium in caussa fuit, vt eiusmodi probra de Græcis conscriberent. Siue quod vere Græcorum nonnulli tales fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non inficiatur & Lucianus in libro de mercede seruientibus, vt ex illis gentem omnem æstimauerint.

Conos artoxya.

Κόνος ἀρτοξύη, id est, Conos artoxya. De similibus & inter sese respondentibus. quidam eruditi putant Conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxyæ, quod panarium scalprum videtur significare. Ceterum ex his, quæ mox sequuntur apud Suidam, apparet Conos munuscula quæpiam fuisse, quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiusmodi sunt armillæ. Proinde vide, ne competat in eos, qui vili leuiq; munusculo compensant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus.

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, id est, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam, & nullius precij. Quod prouerbij durat etiã hodiernis diebus apud Latinos vulgo iactatum. Tametsi magis arbitramur piscis cordulæ vilitatem prouerbio fecisse locum. Is est pelamis, nisi quod minor, vt testis est Plin. lib. 32. cap. 11. Cordylarum vilitatem ostendit & Martialis lib. 11. Epigram. 50.

Prima tibi dabitur vẽtri lactuca mouẽdo
Vtilis, & porris fila resecta suis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quam cum rutæ frondibus oua tegant.

Mox poeta preciosa memorat, vt fallat sodalem:

Mentiar vt venias: pisces, conchylia, sumen,
Et cortis saturas atque paludis aues.

Iuxta nauem.

Κατὰ ναῦν, id est, Iuxta nauem dicuntur, quæ digesta sunt ordine, quæq; quadrant ac congruunt, propterea quod instrumenta nauium suo quæq; loco reponi soleant. Addubitamus quidem, num in his verbis sit prouerbium, quæ adscribuntur: κατὰ ναῦν ἄρμενα, id est, Iuxta nauem carbasa. Neque enim omni nauigio quæuis vela congruunt.

Iuxta cubitum profecit.

Κατὰ πῆχυν ἐπέδωκε, id est, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: siue cum quis ordine legitimo progreditur: siue cum magnis proficit accessionibus. Cubitus enim & modum significat, vt intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta

nuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri consueuimus.

De tuo capite aguntur comitia.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Aulularia:

Ibo intro, vbi de capite meo sunt comitia.

Deliberabatur enim, ducturus ne esset puellam, nec ne, quam amabat. Sumptum est à comitijs Romanorum, in quibus populi suffragijs noui magistratus creabantur. Itaque cum statuitur de re quapiam, à qua pendeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vsque ad rauim.

QVEMADMODVM Græci dicunt, ἄχρι κόρυ, id est, Vsque ad satietatem, ita Plautus, & quidem lepidius dixit, vsque ad rauim, pro eo quod est, improbe, sæpius, clamose, adeo vt vox etiam toties vociferanti raucescat. Est in Aulularia ad hunc modum:

Huccine detrusisti me ad senem parcissimum,
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus prius
Quam quidquam detur.

Cereri sacrificant.

ITEM quemadmodũ Greci dicunt: ἑστίᾳ θύειν, id est, Lari sacrificãt, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici solere: Cereri sacrificant, si quando in cõuiuio vinum deesset, propterea quòd in huius sacris nefas esset inserre vinum, sicut apud Græcos in quarundam dearum sacrificijs, vt ostendimus in prouerbio: νηφάλια ξύλα. Locus est in Aulularia. his ferme verbis:

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil adlatum intelligo.

Inutilior Blace.

Βλακὸς ἀχρηστότερος, i. Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili, nulliusq; bonæ frugis dicebatur. Sumptum à pisce vsqueadeo vili, insipido, ac male olẽti, vt à canibus quoque fastidiatur. Est autem piscis non dissimilis Siluro: si quid credimus Grę carum etymologiarum farragini. Nunquã enim audiuimus canes esse piscium auidos. Et si silurus is est, quẽ vulgus appellat Sturionem, hic inter pisces vel primas tenet. Addit locum esse iuxta Cumas, palustrem opinamur ac sterilẽ, cui nomen Blacia, vnde suspicatur ortum prouerbium. Hesychius & piscẽ pro blace blaciã vocat. Adijcit, in Alexandria tributum esse dictum βλακεννόμιον, quod illic pendunt astrologi, eo quod blaces, hoc est, fatui ad illos commeent, petentes ex astris oracula. Illud cõstat, etiã homines stupidos, ignauos, molles & insipidos dici βλάκας, vnde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro stulte & insulse. Apparet ab hac voce Latinos dixisse Flaccos, & flaccidos, & flaccescere: ἀλλὰ περὶ βλακὸς ἅλις.

Ἀλιτήριος.

Ἀλιτήριος, vulgo dicebatur, qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiusmodi. Temporibus Ætolici belli, tanta frumẽtariæ rei penuria incidit Atheniensibus, vt pauperes coacti fame captiuorum farinam diriperent, inde vox traduci cępit ad hominem quocunq; modo sceleratum. Plutarchus in commentario de curiositate, diuersam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iussi fuerant, frumentũ non efferrent in publicum, sed domi clãculum molerent ac noctu, curiosi quidam obambulantes obseruato malorum strepitu, eos prodiderunt: atq; hi quidem Aliterij dicti sunt, quemadmodum & sycophantæ. Verũ ab hoc commẽto diuersa memorat in Problematibus, volens Aliterium à fugiẽdo dictum. Nam Græcis ἀλέω, vtrunq; significat, molo & fugio: eoq; vocabulo scribit notatum eum qui tantæ fuisset improbitatis, vt quisquis eum effugere valuisset, is felix haberetur. Aristophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos, qui violarunt templum Palladis: ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σέ φημι γεγονέναι τῶν τῆς θεοῦ. i. Aio te esse de numero Aliteriorum, qui deæ arcẽ inuaserunt. Interpres multa recensens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrãnidem occupauit arcem, ac deprehensus est spoliare tẽplum Mineruæ. At ipse quidem effugit nactus opportunitatem, ceterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant, inde retractos occiderunt Athenienses. Vnde qui violassent supplices, ἀλιτήριοι, dicebantur. Etenim q violatę deę tẽplo supplices interfecerãt, postea supplicio capitis affecti sunt.

Denique

Denique & Ceres dicta est ἀλιτήρια, & Iupiter ἀλιτήριος quod i publica fame seruassent molitores ne farina diriperetur. Quin & illud admonent, ἀλιτηρίυς dici, qui frustrantur spe sua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc est, quod ἀλέω duo significat, molo & aberro: vnde & ἀλίτης erro. Porro vt ἀλιτήριος vsurpatur pro sacrilego & impio, ita ἀλιτραίνειν dicuntur qui sacrilegium committunt.

Piscis nequam est, nisi recens.

PISCIS nequam est, nisi recens, manet in hunc vsque diem vulgo celebre. Dicitur autem peculiariter in hospitem, aut vulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus est, ceterum ante triduum exactum putet. Plautus: Quasi piscis itidem est amator lenæ, nequã est, nisi recens. Iocatur apud Alexidem quispiam citante Athenæo, quod cum nonnulli frugaliores abstinerent ab ijs quibus esset anima, ipse nihil huiusmodi attulisset, nempe mercatus pisces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus assimulant viuere, ante biduum mortuos.

Nihil homini amico est opportuno amicius.

GRATISSIMVM est officium, quod præstatur in tempore. Contra intempestiuum officium, plerumq; molestum esse solet. Plautus:

Nil homini amico opportuno amicius.

Ediuerso nihil differt ab inimicitia, intempestiua beneuolentia.

Asinum in rupes protrudere.

PROVERBIVM olet, quod scribit Horatius in Epistolis:

Qui male parentem in rupes protrusit asellum.

Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui cum ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtemperare. Hi sunt etiam vltro quo tendunt impellendi, vt vel malo docti tãdem agnoscant stultitiam suam. Natum est à rustico quopiam, qui cum asinum suum per Alpes niuibus obtectas duceret, isq; fræno non obediret, iratus in rupes protrusit:

Et merito, quis enim inuitum seruare laboret?

Videris mihi labda.

Δοκεῖς δὲ μοὶ καὶ λάβδα κατὰ τὺς λεσβίυς. i. Mihi videre & labda iuxta Lesbios, fellatricem indicat velut ænigmate primæ litteræ, quæ communis Lesbijs, & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Aristophanis Cõcionatricibus.

Postica sanna.

PERSIVS posticam sannam, prouerbialiter appellat clanculariam irrisionem, à gestu ridentium aliquem à tergo:

Posticæ occurrite sannæ. Idem:

O Iane à tergo quẽ nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ tantum sitiat canis Appula quantum.

Nam huiusmodi gestibus ab occipitio derident quidam.

Coruus serpentem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, id est, Coruus serpentem, vbi quis suo ipsius inuẽto perit. Sumptum ex Apologo quodam Æsopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientẽ conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum ei, quod alias retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus, comeso polypo crudo perijt.

Canei hasta.

Τὸ καινέως δόρυ, i. Cænei hasta. Cæneus Elati filius, Lapitharũ rex prius fuerat elegans puella, ẽ puella conuersus est in virũ, adnuente Neptuno, quem ad coitum admiserat. Cui illud etiam donatum est, ne saucius vllis vulneribus fieri, ferrove occumbere posset, quemadmodum refert Ouid. 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certasse cum Apolline. Præterea morem huic fuisse, vt qui ad sese venirent, iuberet per suam hastam iurare, vnde prouerbium arreptũ, vt indicat enarrator Apollonij in Argonauticon primum librum. Quem locũ adducit Eustathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum esset ætatis suæ hominum præstantissimus, fixo in medio foro iaculo, præcepisse dijs, vt numerarẽt,

qua

qua ferocia offensus Iupiter pœnas de illo sumpsit. Cum enim bellũ gereret cum Lapithis, essetq; inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem, Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.

Pepones.

Πέπονες, id est, Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effeminati, parumq; viri. Homerus Iliados B.

Ω πέπονες, κακ' ἐλέγχ', ἀχαιΐδες, ὐκ ἔτ' ἀχαιοὶ. id est,

O pepones, mala ꝓbra, Achiuę, nō enim Achiui.

Eustachius in septimum huius operis librum, ostendit similitudinem sumptam ab eo fructu, qui simulatq; maturuit, dulcis quidem est, uerũ flaccidus, & inutilis. Quãquam eadem uox aliquoties non conuiciantis est, sed blandius & amicius appellãtis, ueluti Iliados Z.

Ω πέπον ὦ μενέλαε.

O pepon ô Menelae.

Ῥυποκόνδυλος.

GRAECI prouerbiali conuicio sordidos & impendio parcos, ῥυποκονδύλυς appellant, ducto cognomine ab ijs, quibus sordes in vnguibus insident, nec tantillum sumptus facere uolunt, ut tonsori dent nũmulum, qui repurget vngues. Nam ῥύπος. proprie sordes eas significant, quæ in summis unguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κόνδυλος articulum digitorum. Iul. Pollux lib. 6. cap. 4. eosdem uocat τρυγοβίυς quasi fece uiuentes. Quidam adagium sic efferunt: ἄχθομαι αὐτῦ τῷ ῥύπῳ, id est, Molestæ sunt mihi illius sordes. Latini item immoderatam parsimoniam hoc est vitium luxui contrarium, sordes appellant: hominem ei uitio obnoxium, sordidum.

Iuuenari.

IVVENARI dixit Horatius, tũ noue, tum prouerbialiter, in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανδεύειν, cõsimili modo vsurpant, pro eo quod est iuuenum more iactantius, inconsideratius, inconsultius agere, aut si quid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducetur, hoc fuerit venustius: vt si quis orationem floridam phaleratamq; dicat νεανίζειν, Eiusdem est formæ γυναικίζειν, pro gestu cultuq; repræsentare mulierem. Ob inscitiam rerum & impotẽtes affectus ętas illa magna est lubrica, vnde νεανικῶς factum dicunt Græci, quod maiore impetu, quam iudicio gestũ est. Basilius in epistola quadam: Καὶ ἐν ταῦθα δῆλον ὅτι τὺς ὔπω κατηρτισμένυς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὐδὲ εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότας τῆς ἡλικίας μέτρον, τύτυς περὶ φέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι, ἡ παροιμία φησὶν, id est, Et hic nimirũ, qui nondum perfecti sunt secundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerunt, circumagi, ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & ἀκμάζειν, pro eo quod est iuuenilia facere. Sic vsus est Hyperides, in oratione contra Mantitheum, & Lysias aduersus Nicarchum tibicinem. Laberius citante Nonio pro eodem dixit: Adolescenturire, Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.

Laudant ut pueri pauonem.

PROVERBII faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ:

Dicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi:
Probitas laudatur & alget.

Notior est metaphora, quã vt oporteat explicare Ouidius alicubi de pauo:

Laudata ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Ἀδυνηπατίας.

Ἀδυνηπατίας, olim appellabãt formidolosus Clearchus in Vitis, vt citat Zenodotus: ait quorsidam epati vitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis scomma. Videtur autem composita vox: ἀπὸ τῦ ἀδυνῦ καὶ ἧπαρ, quod palleant plerumque quibus epar est vitiatum, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidolosis conuenit.

Emori risu.

PROVERBIALES hyperbolæ sunt & illæ: Emori risu, Defluere risu, pro vehementer ridere. Homerus Odyssex. Σ

Ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ

Χεῖρας

Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον. id est,
-Deinde procorum splendida turba
Præ risu emoriens nimio sustollit ad alta
Astra manus.

Vsurpauit & Terẽtius in Eunucho: Omnes risu emoriri.

Hipparchi murus.

Ἱππάρχου τειχίον, id est, Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam, quæ magnis constaret impensis. Hinc natum, quod Hipparchus Pisistrati filius Academiam muro sepsit. Atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Atheniensibus exegit. Auctor Suidas.

Hodie nullus, cras maximus.

Ονῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. id est,
Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo, cui repente, præterq; spem ingẽs aliquis honos accesserit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, & nihilo dicũtur emersisse. Extat apud Aristophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis.

Τὰ σαμίων ὑποπτεύεις, id est, Samiorum metuis mala. Dictitatum de ijs, qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienses olim in Samios quoscumque cœpissent, inclementius sæuisse, atque alios interemisse, alios confixisse fama, id est supplicij genus. Samij vicissim si quos cœpissent Atheniensium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium Samij litterati. Nam Suidas indicat hoc dici solitum de his, qui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Athenienses notas infames inusserint Samijs captis, mox Samij vicissim Atheniensibus. Duris Samius scriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis, & Atheniensium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Atheniensium. Simili figura dictum est illud: τὰ μαγνήτων κακά.

Pygmæorum acrothinia colosso adaptare.

Ἀκροθίνια τὸν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, i. Acrothinia Pygmęorũ colosso accõmodare dicebantur, qui inanẽ ac stultã sumerent operam, aut qui præter decorũ minima maximis adaptarent. Veluti si quis rem friuolam & minutam amplissimis copiosissimisq; laudibus prosequeretur. Philostratus in Niceta: ἠγνόησε δὲ ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζων. id est, Non intelligebat autem sese Pygmæa acrothinia colosso accommodare. Quamquam Suidas hunc locum citans πυγμαίων. dicit, non πυγμαῖα. Meminit adagij Eustathius in Odysseæ φ. Colossi dicuntur vastæ prodigiosæque magnitudinis statuæ. Nam hinc vox Græcis dicta putatur, quod illarum proceritatem visus humanus non adsequatur. Pygmæorum qui longissimi sunt, dúos pedes & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant à cubitali proceritate. Est autem gens extremas Ægypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum subinde gerens cum gruibus. Belli causa est, quòd grues sublegunt semina, faméque inducunt ei regioni. Ita scholiastes in tertium Iliados. Horum feminæ quinto anno pariunt, octauo sterilescunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Saty. 13. Et in hos plurimus iocus in Græcorum epigrammatibus. Porro acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quod hę soleant è summo aceruo tolli. ἄκρον summum, & θῖνες frumentorum acerui dicuntur.

Dij tibi dent tuam mentem.

DII tibi dent tuam mentem, in insanũ congruit. Quid enim precemur infelicius scelestis hominibus? Martialis:

Dij mentem tibi dent tuam Phileni.

Horatius:

Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter.
Quatenus id facit.

Contra Demea Terentianus: Mentẽ meliorem uobis dari.

Cura esse quod audis.

AD prouerbij speciem accidit Horatianum illud:

-Cura esse quod audis

Conuenit in diuites, qui ita demum felices fuerint, si id studeant esse, quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatij sic habet:

Tu recte uiuis, si curas quod audis.
Iactamus iã pridẽ omnis te Roma beatũ,
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas.

Cautus enim metuit, &c.

Qui non ex animo, sed mali metu, cõtinent à maleficio, in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiusdem metaphoræ:

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nã alijs aliæ tenduntur insidiæ: lupi fouea frondibus contecta capiuntur. Vnde apud Plautum seruus minatur se lenoni, cui nomen Lycus, foueam effossurum. Similis est illa de fuste, Vertere modum formidine fustis.

Si coruus posset tacitus pasci.

Si breuis apologus, auctore Fabio, parœmiæ genus est, cur non illud etiam prouerbijs annumeremus, quod scripsit Horatius:

Sed tacitus, pasci si posset coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiæque.

Quidam existimãt mutuo sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Appuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui, si quid bonæ rei nacti sunt, continuo iactant, ostentantque, atque ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quo minus eiusmodi plura commoda nanciscantur, tum quæ nacti sint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi.

Qui sibi vindicare conatur, quod alius iã potentior occupauit, nõ infacetè dicetur clauam velle Herculi extorquere. Idq; iam pridem apud eruditos prouerbij uice celebratur. Natum est autem ab apophtegmate Maronis, cui cum Zoili quidam vitio darent, quod non paucos versus Homeri pro suis vsurpasset, respõdit, hoc ipsum magnificum esse facinus, vel Ioui fulmen eripere, uel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium 5. de Marone, qui sic vsurpauit Homerica, ut fecerit sua: Quia cum tria hæc ex ęquo impossibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauã, vel uersum Homero subtrahere, qđ & si fieri posset, alium tamen nullum deceret, vel fulmen præter Iouẽ iacere, vel certare ꝑter Herculẽ robore, vel canere quod cecinit Homerus, hic opportune in opus suum, quæ prior vates dixerat, transferendo, fecit, vt sua esse credantur.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Mimus est prouerbialis, incertum, cuius (Senecæ titulo celebratur, sed falso) Bis interimitur, qui suis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipsi dedimus occasionem. Natum apparet ex Aesopico apologo. Hunc Gabrias quidam versibus Iambicis complexus est ad hunc modum:

Βλέπει τὸ σῦθος αἰετὸς τρωθεὶν πάλαι,
Ἀλγῶν δὲ λοιπὸν ἦσο πολλὰ δακρύων.
Βλέπων δ' οἰστὸν εἶπεν ἐπτερωμένον,
Βαβαί, πτέρον μὲ τὸν πτερωτὸν ὀλλύει. i.
Quondam icta pectus Aquila vulnus inspicit,
Multumque lacrymans, præ dolore constitit.
Pennatum ut autem spiculum cernit, papę,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcũ, quod ex hoc item apologo sumptum est, alio diximus loco.

Mulierem ornat silentium.

Sophocles in Aiace flagellifero:
Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. id est,
Decus addit vsque feminis silentium.

Sententia prouerbialis, quã Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohonestatur, quàm silentio, maxime apud uiros, cum de rebus serijs agitur. Sumptum est ex Homero, apud quem est non semel illud:

Μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει, id est,
Fueritque viris oratio curę.

Imitabor Nepam.

Imitari Nepã dicitur, q retrocedit. Id erit prouerbialius, si torqueatur in cũ, qui in deterius vsq; degenerat: κατὰ τὰ μανδραβούλου. Nam Nepa, quemadmodum auctor est Festus Pompeius, Afrorum sidus, appellatur cancer, vel, ut quidam putant, scorpius, qui & ipse retrogradus est. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud significare, quàm scorpium ex M. Tullij De finibus libro quinto: Serpere angniculos, natare anaticulos, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis, suam denique

nique cuiq; naturam esse ad viuendum ducem. Citat & Manilium:

- Ad sydera vectam
Erigonen, ictuq; nepam, spolioq; leonẽ.

Hæc Nonius. At, si nepa nihil aliud est, quàm scorpius, mirũ, cur Cicero maluerit dicere nepã. Quamquam scorpio quoq; peculiare est retrocedere, si quid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Cassina, Retrouersum cedam ad parietem. Imitabor nepam.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam.

VBI quis rem omnem nouat, ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium, quin prouerbiali dictum forma:

Ibo intro, vt id, quod alius condiuit coquus, ego nunc vicissim
Vt alio pacto condiam: quidquid prandij est, vt paratum ne siet,
Sietq; ei paratum, quod paratũ non erat.

Odi puerulos præcoci sapientia.

APPVLEIVS in apologia secũda, versiculum hunc ex poeta quopiam citat, ceu vulgo celebrem:

Odi puerulos præcoci sapientia.

Vulgo inualuit opinio, vt credãt puerulos maturius sapientes, aut nõ fore vitales, aut demẽtes futuros, simulatq; ad ætatem maturã peruenerint. Pli. lib. 7. refert Catonẽ Cẽsorium velut ex oraculo prodidisse, senilem iuuentã præmaturæ mortis esse signum. Et apud Senecam lib. cõtrouersiarum 2. controuersia prima, Cestius de ingenio Alfij Flauij prædicare consueuit, tam mature magnum ingenium non esse vitale. Talem puerum Sophocles ἀνδράπαιδα vocat. Citatur autem his versiculus ab interprete Pindari in Pythijs hymno secundo, τὸν ἀνδράπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα; i. Puerum virilem, dominus ipse perdidi. ἀνδράπαιδα vocat, quod ætate puer, viri sapientia præditus esset. Adaptare licebit ad discipulum, qui in ipsis statim rudimentis sibi placeat. Aristoteles libro Rhet. 2. refert hanc sententiam ex poeta quodam:

Οὐ χρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. i.
Quisquis sapit, non vnquam oportet, plus satis
Docendo pueros, mox philosophos reddere.

Δούρειος ἵππος.

Δούρειος ἵππος, id est, Dureus equus, de clandestinis insidijs dicebatur, aut vbi repente complures apparerent, qui latebant antea. Sumptũ ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente prosilientes Troiam ceperunt. Hunc Homerus Durateum appellat, vt Odysseæ Θ. quod trabibus esset contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. i.
Fatum enim erat, perituram vrbem, simul ingrederetur
Durateus præcelsus equus, qui clauserat omnes
Primores Danaum, luctumq;, necemq; ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themistoclis, narrat, illum aliquando dono rogasse equum à Philide nutritore equorum. Eum is vbi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo facturum equum δουράτεον, significãs se crimina ipsius, ac domesticorum prolaturum in lucem. Nec inscitum fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quod ex eo breui tempore summi viri prodierint. De laudatis viris, qui subito alicunde emerserũt, apud eruditos frequens est, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodijsse dicantur. M. Tullius Philippica secunda, ad egregij facinoris societatem retulit: In huius me consilij societatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus non recuso. Aristophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphasim roboris, ac magnitudinis:

Ἵππων ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet allusum ad equum æreũ insigni magnitudine, qui in acropoli stabat Palladi dicatus à Charidemo, quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius in C. Verrem Troianum equũ accipit pro extrema calamitate: Quẽ concursum factum in opido putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerent, &c. Portas,

tas, per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliados γ. σκαιὰς, hoc est, sinistras appellat, quod læua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. Idẽ pro Muræna dicit equum Troianum intus esse, cum sentit reipublicæ periculum esse à ciuili discordia: Intus, inquit, intus est inquam equus Troianus, à quo numquã me consule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cœlio: An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos uiros muliebre bellum gerentes tulerit, ac texerit?

Cum adsit via, semitam quæris.

Ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. id est,
Cum præsto sit via, tu requiris semitam.

Citatur ab Eustathio in Odysseę N. Est autem ἀτραπὸς, semita, quæ diuersa sit à via plaustrorum, quam regiam uocant. Conueniet adagium in tergiuersatores, qui, quo præsens negotium suffugiant, diuerticula captant.

E culmo spicam conijcere.

EVSTATHIVS Odysseæ ξ. enarrãs hũc versum, quem nos alio citauimus loco:

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν,

Ostendit Vlyssem ad prouerbiũ allusisse, quod plene sic efferatur: ἐκ καλάμης δῆλος ἐστὶν ὁ τεθερισμένος στάχυς. id est, Ex culmo perspicitur spica demessa. Etiam in sene apparet, cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Aristoteles libro Rhetoricorũ tertio, indicans per metaphoram senectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν.

Βυσσοδομεύειν frequenter est apud Homerũ, non citra prouerbij speciẽ, pro eo, quod est, alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo struere insidias. Translatum à fundamentis ædificiorum, quæ profunde iaciuntur. Odysseæ P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id est,
Dicebant bene, sed mẽte alta praua struebant.

Idem alibi:

-Δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id est,
-Fraudem alta mente uolutans.

Accersitum malum.

Ἐπίσπαστον κακὸν, i. Accersitũ malũ, dicit, cuius ipse tibi caussam præbueris. Homerus Odysseæ Σ.

Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει. i.
Næ mox perditus Irus habebit, quod sibi quęrit
Vltro malum.

Eurymnus.

Εὔρυμνος, id est, Eurymnus, dictus est olim prouerbio, qui per calumniam conaretur fidos amicos inter sese committere. Nam hic, cum moliretur serere dissidium inter Castorem & Pollucem, alterum apud alterum insimulans, post deprehensus, utrique grauissimas pœnas dedit. Hoc autem fere solet accidere ijs, qui malis artibus student dirimere eos, quos insolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim, ut hi redeant in gratiam, & præritæ simultatis pœnas utrique reperant ab auctore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam, ac Alcibiadem conatus est committere.

A furijs oriundus.

Ἐριννύων ἀποῤῥώξ, id est, A furijs ꝓfectus. Olim dicebatur tætra, fœdaq; specie, quiq; μανικὸν βλέπει, quemadmodum ait Aristophanes. Item, quod noxium & exitiale sit, id à furijs ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia,

Ἆρ' ἐκ ἐριννὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος? id est,
An nõ mucronẽ hunc furia cudit tartari?

Similes uidentur capitiuis ex Pylo.

Ἐοίκασι
Τοῖς ἐκ πύλου ληφθεῖσι τοῖς λακωνικοῖς. id est,
Captiuis mihi
Similes videntur è Pylo Laconicis.

Est apud Aristophanẽ, ἐν νεφέλαις. Dici solitum de ijs, qui vultu sunt miserãdo, nempe pallidi, squalidi, macilẽti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obsessam Cleon expugnauit. Qui vero superfuerant à cęde, secum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi specie. sicuti consentaneum est accidisse, tum ob diutinam obsidionem, præsertim in insula deserta, quę rerum necessariarum copiam maligne suppeditabat: tum quod post expugnatam vrbem complures dies in uinculis habiti fuissent. Hæc ferme Zenodotus. De Pylo dictum est nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylũ.

Γύργαθον φυσᾷς.

Γύργαθον φυσᾷς, id est, Gyrgathum spiras, in insanũ, frustraque uociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus est, in quo paralytici, menteq; capti, quique uocantur dæmoniaci, uincti iactant sese, multa minitantes, sed frustra. Conueniet igitur in atroces sine uiribus iras. Hesychius indicat Gyrgathon dici vas quoque, in quod pistor coctos reponit panes. Græca uox à uoluendo dicta uidetur.

Byzeni libertas.

Βυζήνυ παῤῥησία, i. Byzeni libertas, vbi quis audacius, liberiusq; loquit̃. A Byzeno quodam, Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate uti. Stephanus commemorat βυζήλω, Scythiæ ciuitatem, unde Byzeni. Eius gentis peculiare est intrepide loqui.

Αχρειόγελως.

Αχρειόγελως, prouerbiali, noueque composito uerbo dicebatur nugator, quiq; rebus ineptis oblectaretur. Nam ἀχρειόγελως, perinde sonat, quasi dicas, temere ridentem: quod vitij vel stultitiæ signum est, vel dementiæ.

Protinus apparet, quæ planta frugifera futura.

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι;

Protinus apparet quæ fructum planta datura est,

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in discipulo præsentire licet profectum futurum.

Perijt sus.

Απόλωλεν ὗς, καὶ τάλαντον, καὶ γάμος, id est,
Perijt mihi sus, & talentum, & nuptiæ.

Dici suetum, vbi quis frustratus perdidisset operam impensam. Natum à quodam, qui, cũ apparasset ad nuptias omnia, non est eas assecutus. Adfine illi, Oleum, & operam perdidi.

Αμφιθαλὴς ἔρως.

Αμφιθαλὴς ἔρως, i. Vtrinq; florens amor, olim dicebatur, quoties vterque pariter esset incolumis, ac mutuo responderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus distrahitur, velut altera pars nostri. Exstat apud Aristophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria: Vtinam esset mihi pars æqua amoris tecum. Conguit huic Pindaricum illud in Pythijs: φιλέων φιλέοντ', ἄγων ἄγοντα προφρόνως. id est, Amans amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphitheto bibisti.

Αμφιθέτω ἔπινες, i. Ex amphitheto bibisti. Dicebatur in eum, qui meracius, ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum, vt quauis ex parte positum staret, nullumque certum haberet fundum. Probabilius est, quod inter uaria addit Hesychius, Amphtiheton esse poculum, quod ob magnitudinem ambabus tollitur, ac reponitur, id Hollandi nautæ uocant busam.

Pronomi barba.

Προνόμυ πώγων, i. Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Aristophanes in Concionatricibus.

Αργύῤῥιος γῦν τὸν προνόμυ πώγων ἔχων
Λέληθε. id est,
Hucusque latuit ergo Pronomi Argyrrhium
Gestare barbam.

Pronomus tibicẽ quispiam fuit, prolixa barba, gestamine non admodum apposito professioni. Quandoquidem tibicinum mollitiem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quispiam fuit effeminatus, & cinœdus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob id ipsum uulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρω, teste senario, quem Aristophanis interpres citat ex Platone comico:

Αναξ ὑπήνης ἐπικράτυς σακεσφόρυ. id est,
Rex barbæ Epicrates scutifer.

Barbã ob similitudinem scutum uocat, & alibi, ἅπασα καὶ μίσει σάκου πρὸς τὰν γνάθοιν ἔχυσα. Aristophanes in eundem.

Κἀγὼ γ' ἐπικράτυς ἐκ ὀλίγω καλλίονα. id est,
Mihi barba multo pulchrior, atque Epicratis.

Est frequẽs iocus apud Lucianum in barbam philosophorum. Itidem apud Horatium:

Iussit

-Iussit sapientem pascere barbam.
Martialis item in huiusmodi quendam iocatur.

Omnibus vestigijs inquirere.

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν, id est, Omnibus inquirere vestigijs dicitur, qui summa cura, summaque diligentia rem peruestigat. Metaphora sumpta est à venatoribus M. Tullius actione in Verrem quarta: Ex istis etiam tu retibus effugere te posse confidis? Cum te nos non opinione dubia, sed tuis vestigijs persequamur, quæ tu in tabulis publicis ac recentia reliquisti. Rursus in eadem: Vt omnes mortales istius auaritiæ non iam vestigia, sed ipsa cubilia videre possint. Item actione sexta: Illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter presso vestigio persequantur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigijs inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, vestigijs ne nobis odoranda est, an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus? Et paullo post: Cluentij nummus nullus iudici datus vllo vestigio reperitur. In Pisonem: An vero tu parum putas inuestigatas esse à nobis labes imperij tui, stragesque prouinciæ? quas quidem nos non vestigijs odorãtes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, cubilibus persecuti sumus.

Apros immittere fontibus.

Qvi sibi accersit, optatve perniciẽ adlatura, in hunc quadrat Virgilianum illud:
Et liquidis immisi fontibus apros.
Neque enim id sine prouerbij specie dictum apparet. Siquidem apri non tantum bibunt e fonte impressis pedibus, verumetiam volutant sese.

E canis podice.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, id est, E canis culo. Dictũ videtur à Luciano, pro eo quod est, rebus anxijs atque angustijs, quod ea pars arctior sit huic animanti, quamobrem & excernũt difficilius. Nam asinũ suum finit his verbis: ἐνταῦθα θεοῖς σωτηρσὶν ἔθυον καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὰ Δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ, καὶ οὕτω δὴ μόλις οἴκαδε ἀνασωθείς. id est, Hic dies seruatoribus rem diuinã feci, donaque suspendi, nimirum nõ è canis podice, quemadmodum vulgo dici consueuit, quin magis ex asini curiositate, post multũ denique temporis, idq; etiam vix domum incolumis reuersus. Vulgo iactatur & in Zenonem, teste Laertio, quod in canis postico de Republica conscripsisset, vel quod nimis anxie, vel quod inepte. Verum de hoc prouerbio meminimus alibi.

E cantu dignoscitur auis.

Refertvr & hoc à quibusdam, etiã si nobis nondum apud idoneos auctores repertum. E cantu dignoscitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem adlegatur. Sensus congruit cum illo: Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo simillimum huic: E plumis auem dignosci, e cultu spectari vitam, & ingenium hominis.

Canis sæuiens in lapidem.

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα, id est, Canis indignans in lapidem. Competit in eos, qui mali sui caussam imputant, non ipsi auctori, sed alteri cuipiam. Veluti si quis iracundiæ vitium iuuentæ, non stultitiæ attribueret, vnde proficiscitur. Plato libro de Republ. 5. damnans eos qui cæsorum cadauera despoliant, ait hos perinde facere, vt solent canes sæuientes in lapidem, eo qui iecit omisso. Pacuuius apud Nonium in armorum iudicio. Nam canis cum est percussus lapide, non tam petit illum qui in se iecit, quam eum ipsum lapidem, quo ictus est, petit.

Profundum sulcum.

Βαθεῖαν αὔλακα, id est, Profundum sulcum. Refertur & hoc in adagionum collectaneis, addunt dictum de ijs, qui cogitationibus rem expenderent. Sumptum est autem ex Æschyli tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ θήβας. In qua versus hi dicuntur de Amphiarao,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενῶν καρπούμενος
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. id est,
Sulco è profundo pectoris fructũ metens,
Rectæ vnde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralibus à Plutarcho, & à Platone, secundo de Republica libro. Adlusit ad hoc prouerbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epist. ad Atticũ lib. 4. Ne βαθύτης mea, quę in agendo appa-

 ruit,

ruit, in scribendo sic occultior. Rursus libro quinto: Admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus, tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Rursum lib. 6. epist. 1. Nam nulla re sum delectatus magis, quam meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitaté in Bruto probari vehementer gaudeo. Nobis videtur recte quadraturum & in eos, qui se metiuntur nõ aliorum opinione, sed ex recte, secusve factorum conscientia.

Herniosus vsque ad gulam.

Ψωλὸς μέχρι τῦ μύῤῥινε, id est, Herniosus vsque ad gulam.

Quadrat in vehemẽter herniosum. Carmen est apud Aristophanem in Equitibus:

Ψωλὸν γενέσθαι δεῖ σὲ μέχρι τῦ μύῤῥινε. i.
Sis herniosus oportet ipsam vsq; ad gulã.

Aristophanis interpres ostendit fuisse & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe.

Ὦ πλεῖον ἵλαος αἱμύλης ἀλώπεκος. id est,
Pellace quanto est blandior vulpecula.

De eo, qui cõmodi sui caussa simulat beneuolentiã. Archilochi vulpeculã commemorat Plato lib. de Repub. 2. οὐκ οὖν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοὶ, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως, πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἑαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν, id est, Itaque postea quam opinio, quemadmodum declarant homines sapientia præditi, etiam ipsam veritatem cogit, quod felicitatis est proprium, ad hanc sane prorsus incumbendum est, ac sibi quisque ceu vestibulum ac virtutis vmbrã circumponere debet, sed ita, vt sapientissimi Archilochi vulpem à tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniustitiam, quo Socratem ad iustitiæ prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Basilius, cum alias, tum in libello ad nepotes suos, & Philostratus in imaginibus. Multi sunt apologi de vulpis astutia, ex his quis sit Archilochi, non satis liquet.

Non vt prior ledam, sed vt iniuriam retaliem.

SENARIVM hunc quidã ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Thersita Chæremonis:

Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id est,
Vt qui prior nolim malo lacessere.
Sed iam datum malo retaliem malum.

Conuenit cum illo Terentiano: Sic existimet, responsum, non dictum esse.

Non nauigamus ad Hippolaitas.

Οὐκ ἱππολαΐτας περιοσὰς πλῶμες. Equidem ad hunc modum reperitur scriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis non videtur quæ sententia possit exscalpi. Quid si legas: Οὐκ ἱππολαΐτας περιωσὺς πλῶμες, id est, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, vt sit admonentis parcius vtendum esse rebus præsentibus, neque enim nauigari ad eum locum, vnde rerum eiusmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile possis sarcire. Nam in Græcorum commentarijs hoc tantum adscriptum inuenitur, ἐπὶ τῶν βραχέα κεκτημένων, id est, De ijs, qui pauca possident. Hippola vero vetustissima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quam olim consentaneum est ob portus commoditatem, mercimonijs floruisse. Meminit huius Pausanias in Laconicis his quidem verbis: καὶ ἐπὶ θαλάσσῃ ναός ἐστιν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἐντεῦθεν ἀποχόντι τριάκοντα σαδίους, θυρίδες ἄκρα ταινάρου, καὶ πόλεως ἐρείπια ἱππόλας ἐστὶν, ἐν δὲ αὐτοῖς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἱππολαΐτιδος. id est, Et ad mare templum est Veneris, & statua recta lapidea. Hinc recedenti stadia triginta ostia summa Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ sunt. Et in his Mineruæ planum Hippolatidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Ne quam pretermittamus coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legendum sit Hippobotas, is est populus Chalcidensis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriaq; cum primis clarus. Nam ipsum nomen, ab agrorum fertilitate inditum est, quasi dicas equorum altricem. quorum regionem pulsis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienses. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpsicore.

Epiphyllides.

REFERTVR & hic senarius Aristophanicus, è comœdia, quæ inscribitur. Ranæ in prouerbia:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ σωμύλματα. id est,
Epiphyllides sunt hæc & ampullæ meræ.

Eum

Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborum instructos magis, quàm egregijs factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes. Callistratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari scribit, quod sub pampinis lateant. Nã hinc nomé quod folijs adhæreant. Est autem id luxuriantis arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de pustulis naso innatis, qué mẽdacé arguunt. Id suo loco dicetur.

Απ' ἀκροφυσίων.

Απ' ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo quod est, recens ab officina profectum, perinde quasi modo productum à follibus, ærariaq; fornace. Nam ab his sum pta metaphora. Aristophanes:

Ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
Πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ κινναβευμάτων. id est,

Dictaq; splendida, & lusus ostentare, omnia à follibus, & archetypis. Porro cinnabeuma vocatur exemplar, & simulacrum, ad cuius imitationem pictores, ac statuarij signum effingunt, ac repræsentant. Vnde quod nuper natum est: id ἀπὸ τῶν κινναβευμάτων venire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge.

Ανὰ σοὶ τάδε πάντα λέπαργε. id est,
Semper hæc te cuncta Leparge.

Hemistichium heroicum dici solitum in eum, cui ne post laborem quidem exhaustum datur respirare. Transumptum à bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, laboris etiam reliquus est, vt aratrum, reliquaque instrumenta domum referant. Ea solent imponi, qui sit è duobus robustior. Taurum autem λέπαργον appellat, ob candorem pili. Videri possunt verba asini sub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt sarcinæ partem reciperet recusauit, moxque deficiente asino, coactus est totam sarcinam vna cum asini pelle gestare.

Laqueus auxiliari videtur.

Αμύνει ὡς ἔοικεν ἡ πάγη, i. Laqueus ita vt videtur & bono fuit. Dictitari consueuit, quoties incommodum alicui verteretur in bonum. Veluti si quis Turca bello captus, seruiret apud Christianos, isq; hac occasio ne nostræ religionis sacris initiaretur. Aut si diues ad inopiam redactus, hac occasione fieret ex luxurioso sobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philosophus ille, Zeno ni fallimur, dicebat, se tum prosperè nauigasse, posteaquam naufragium fecerat.

Αμυσὶ πίνειν.

Αμυσὶ πίνειν, dicũtur qui haustim auideq́ue bibunt, nec inter bibendũ spiritũ reciprocant, sed potum in aluũ non secus atq; in dolium infundunt. Sonat autem ἀμυσὶ quasi dicas, citra suctum. Traduci poterit ad eos qui sermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruũt ingenium, cum magis expediat, subinde cogitationem admiscere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυστις, qđ inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis.

Αμφιδρομίαν ἄγεις, i. Amphidromiã agis. Adagium ad varios vsus poterit accommo dari: vel ad eos, qui pueros ostentant, ac circũferũt, aut munuscula captãt, ambiuntq́. Sumptũ à prisca consuetudine, qua mulieres quæ in partu adfuissent, & obstetricãdo iuuissent, quinta post die manus abluere solẽt, ac puerũ cursu laribus circũferre. Eoq; die munuscula missitabantur à cognatis, sę piẽ plerumq; & polypi, decimo à partu die nomen indebatur infanti. De munusculis huiusmodi meminit & Terẽtius in prima Phormionis scena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phronesium meretrix Dinarcho cupienti accumbere in sacrificio pro puero accititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri consueuit. Quã quam Hesychius & Amphidromiam septimo die scribit celebrari solitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια, vocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum lib. Dipnosophistarum nono.

Canens vitæ palmum.

Αδειν τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον, id est, Canens uitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq; trãsigit vitam, atque interim existimat se laute viuere. Morem hunc quibusdam esse videmus, vt cum nihil apponant in mensa, quod edi possit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrant fabulas, aut cantilenas, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuiis.

Qui non litigat, cælebs est.

DIVVS Hieronymus tamquam prouerbio iactatum citat: Qui non litigat, cælebs est. Indicat adagium rixosum esse omne coniugium, nec esse tranquillam vitam, nisi cælibatu. Iuuenalis:

Semper habet lites, alternaque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Adstipulantur huic sententiæ versus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. id est,
Mulier in ædibus atra tempestas viro.

Item:

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. id est,
Incendit omnem feminæ zelus domum,
Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. id est,
Muliere nil est peius, atque etiam bona.

Sed Hesiodus, vt modestius, ita verius opinamur.

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληίζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. id est,
Sors potior muliere proba, non obtigit vmquam
Vlla viro, contraque mala nil tetrius vsquam est.

Præstat vni malo obnoxium esse, quàm duobus.

ARISTOPHANES in Concionatricibus senarium hunc prouerbialem refert.

Ἑνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν, id est,
Vni atq; geminis præstat inuolui malis.

Quoties vtrumque malum euitari non potest, danda tamen opera, quo declinemus alterum, & in id, quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Chius.

Χῖος ἀποπατῶν, i. Chius cacans. Aristophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos, qui contaminarent, conspurcarentq; ciuitatem. Nam hac occasione cõsueuerunt calumniã struere Chiis. Vnde nõ perperam accommodabitur & in illos qui captata occasione calumniantur aliquem. Quemadmodum lupus Æsopicus agnum accusat, quod sibi bibenti turbarit aquam. Aristophanes in ea quam modo citauimus fabula.

Ἡ πόλις ἡ χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὀφλήσει.

Probabile est adagium ab euẽtu natum quem refert Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis: Chij cum apud Lacedæmonios peregrinarentur, post cenam vomuerunt in curia Ephororũ, quorum apud eam gentem erat summa auctoritas, quin & in horum cathedras in quibus sedere consueuerunt, incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquisitio facta est, qui nam hoc designasset scelus, seueriter animaduersuris, siquis ciuium hoc perpetrasset. Vbi senserunt id à Chijs factum, per præconem edixerunt, Chiis permissum esse intemperanter agere.

Furari littoris arenas.

LITTORIS arenas furari dicitur, qui rem ab omnibus neglectam & incustoditam tollit. Ouidius in Amoribus:

Ille potest vacuo furari littore arenas,
Vxorem stulti quisquis amare potest.

Conueniet cum illo, quod alibi retulimus ex Aristotele: ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, id est, In foribus aqualem. Aptius per negationem vsurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris arenas furetur?

Colubrum in sinu fouere.

Ὄφιν τῷ κόλπῳ θάλπειν, id est, Serpentem in sinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, studioque prosequitur hominem ingratum, & aliquando per occasionem nociturum. Sumptum est ab apologo quodam, qui Æsopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expressit in hunc modum,

Ἔθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ὄφιν
Ὥρᾳ κρύους. ἐπεὶ δὲ θέρμης ᾔσθετο,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα καὶ κτείνει τάχος.
Οὕτω κακοὶ ποιοῦσι τοὺς εὐεργέτας. id est,
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigẽtem, at hęc calorem vt senserat,
Ferit fouentem, moxq; perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.

Est & alter apologus, de gallina fouente serpentis oua, quam admonet hirundo, ne in suam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo.

DIVVS Hieronymus irridens Iouiniani stylũ, vt perturbatum & obscurum, scribit Plautinarum litterarum illud in eum quadra-

quadrare: Has præter Sibyllam leget nemo. Est autem hic locus in Pseudolo Plautina, vbi quidam litteras ab amica scriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiusmodi ferme scriptura mulierum, Quęrunt, inquit, hæ litteræ sibi liberos. Alia aliam scandit. Has quidem pol credo nemo nisi Sibylla legerit, interpretari alium posse neminem. An obsecro hercle, habentque gallinę manus? Nam has quidem gallina scripsit.

Nihil profuerit bulbus.

ATHENÆVS Dipnosophistarũ lib. 2. senarium hunc prouerbij nomine refert:
Οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχεις. i.
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.
Martialis item:
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.
Bulbus autem ad irritandam Venerem valet. Licebit ad verecundiorem vsum trahere: Nil prodesse studium, ni vis adsit ingenij.

Quæ dantur.

M. Tullius libro epistolarum ad Atticum sexto: Αἰσχυνθεὶς ἀλόγως ἢ ἀπέσω ἐπεισπών, Αἴχρόντοι δῦρον τεμένεα. Meq; obiurgauit veteri prouerbio: τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Nõ admodũ liquet quid sibi velit, nisi quod conijcere licet, τὰ μὲν διδόμενα, versum esse poetæ cuiuspiam: est enim hemistichium iambicum, quod admonet, quod à fortuna datur, id boni consulendum esse, & ferendũ æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium: νῦν δὲ ἐψεύσθην καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Nunc autem mendacio delusus sum, atque vt videtur, necesse est mihi iuxta vetus prouerbiũ, Quod adest boni consulere, idq; quod abs te datur accipere. δῶρον δ' ὅτι δῶτις ἐπαίνει, alibi dictum est. Eodem pertinet: Vt possumus, quando vt volumus non licet.

Sidera addere cœlo.

ADDERE cœlo sidera, pro eo quod est, adiungere, quibus ipsis summa est copia, prouerbiali schemate dictum, vel illud sat signi fuerit, quod Ouidius secundo Elegiarum amatoriarũ libro, duobus prouerbijs intertexuit:
Quid folia arboribus, pleno quid sidera cœlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?.

Pamphili furtum.

Παμφίλου κοσφισμός, id est, Pamphili sublatio. Pamphilus hic veteris comœdiæ conuicijs notatus est, quod ærarium expilasset. Conuenit in peculatores, qui è publico suffurantur.

Pegaso velocior.

Πηγάσου ταχύτερος, id est, Pegaso velocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olympia. hymno 9. καὶ ἀγάνορος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου. id est, Velocius & generoso equo, & alata naue.

Crepitu probabis.

Πλατάγη δοκιμάσεις, id est, Plataga probabis. De ijs qui ridicule explorãt alterius in sese animum. Sumptum à vulgari ioco puellarum, quæ imposito pollici, medioq; digito papaueris folio palmã illidũt: quod si crepuerit, amoris argumentum est, sin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri solere folio papaueris, aut anemonę, quod πλαταγώνιον dicitur, à πλατάσσειν, id est, à strependo. Allusit ad prouerbium Ammianus libro decimoquarto. Quod cum vere & ex animo dicitur, solet amor ex leui crepitu monstrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto simplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὸν reperimus, pro instrumento, quo mouemus strepitum, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames.

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est, Fames magistra est artium complurium.
Ouidius:
Ingenium mala sæpe mouent.
Persius: Ingeniique largitor
Venter negatas artifex sequi voces.

Multorum festorum Iouis glandes comedit.

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνων ἔφαγεν, i. Multorum festorũ Iouis glandes comedit. De sene longoque plurimarum rerum vsu docto, perinde valet quasi dicas, multas vixit Olympiadas. Quercus autem Ioui sa-

era: vnde nuces iuglandes. Simili ioco & hodie dicunt nostrates, Comedit multa oua paschalia: senem indicantes.

Prodico doctior.

Προδίκου σοφώτερος, id est, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter dissentientes amicos, acerrimi fuisse iudicii. Aristophanes in Centauro, citante Suida:

Εγὼ γὰρ ἔτ τις ὑδίκηκε, θέλω δίκλω
Δοῦναι πρόδικον. id est,
Ego namque si quis præter æquũ fecerit,
Prodicum volo negotium cognoscere.

Subest autem allusio ad vocabulum nominis: Prodicus enim veluti præiudicatorem sonat, qui ante de lite pronunciet, quam ad iudices delata sit. Fuit huius nominis & sophista quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici sunt.

Πτωχῷ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, id est, Mendico ne parentes quidem amici sunt. Diuitiæ conciliant amicos. Paupertas nec illos habet amicos, quos natura coniunxit. Tantum valet in hominum vita, cuius momentum oportuit esse leuissimum, si res non ex nostris cupiditatibus, sed ex vsu metiremur.

Malus ianitor.

Πυλωρὸς κακὸς, i. Ianitor malus, id est, indiligens præfectus, aut custos. Natum à dicto Thericyonis cuiusdam, qui cum videret Philippi copias, Isthmicas angustias occupasse, sic ait: κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὦ κορίνθιοι ἡ πελοπόννησος ἔχει, id est, Malos ianitores vos ò Corinthii Peloponesus habet. Si quidem angustias locorum, Græci pylas, id est, portas appellant. Refertur à Plutarcho in apophthegmatis.

Audi chelidonem.

Πύθου χελιδόνος, i. Audi chelidonem, id est, in tẽpore curato tua negotia. Quidã à superstitioso quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigijs colligere rerum exitus. Atq; huius opinionis auctor citatur Museus Patrẽsis, ἐν τῷ περίπλῳ. Non nulli malunt ad auem hirundinem referri, quod stridula sit auis, ac lugubris, siue quod Veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conspecto.

Σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδών. i. Qui te conspexerit, augurium poterit capere. Dici cõsueuit in deformes, fœdoque aspectu. Veteres ex primo hominis occursu sumebant omen. Occurrere formoso, felix omen habebatur: occurrere deformi nigroq; cõtra. Romanus quidam imperator, Hadrianum opinamur, vt erat omnium superstitionũ obseruantissimus, ex Mauri cuiusdam scurræ occursu, mortem ominatus est. Ille iussus abire, dictum addidit ominosus: Totũ vicisti, totum fecisti, nunc deus esto. Nam imperatores defuncti, solemnibus quibusdam ceremoniis referebãtur in numerum deorum. Iuuenalis:

Et cui per mediam nolis occurrere noctẽ.

Non admodum misces.

Ο μάλα κυκᾷς, id est, Non admodum misces, id est, non multum potes neque prodesse, neque nocere. Pericles dictus est totam miscuisse Græciã eloquẽtia sua, quod arbitratu suo versaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miscere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicã.

Asini cauda.

Ονου οὐρὰ τηλίαν οὐ ποιεῖ, id est, Asini cauda non facit cribrum: vbi quis ad hoc, aut illud dicetur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri consueuit, non è villis asininæ caudæ. Suspicamur hoc ex huius ætatis fece sumptum ab Apostolio.

Ipso cratere.

Αὐτῷ κρατῆρι γένη κακά, i. Ipso cratere cõtingant mala. Dictitari solitum de iis in quos recidit quod per insidias in alios moliebantur. Craterem enim quasi malorum fontem vocat, vnde Κρατὴρ κακῶν, id est, Crater malorum, de quo dictum est alias.

Gutta vini.

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις χορεύουσιν ὕδατος οὐ μίγνυται, id est, Gutta vini non miscetur aqua sæpius infusa. Cum paullulo boni nimia mali vis admiscetur. Diluitur enim, & euanescit, si pauxillum vini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto ultra Taygeton capite.

Ταυρὸς ὑπερκύψας τὸ τάυγετον ἀπὸ τοῦ ἄκρ-

ρότα

ρώτα ἔπιεν, i. Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re vehemēter absurda. Simillimum illi: Quid si cœlū ruat? Natum ex apophthegmate Geradę Lacedæmonij: is ab hospite quopiā interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit vllos esse adulteros apud Lacedæmonios. At instans ille, quid si quis existeret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto vltra Taygetum mōtem capite, biberet ex Eurota. cumq; hospes adridens, & vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius vicissim, at vnde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi.

Ad cribrum dicta.

Τὰ πὶ κοσκίνῳ, id est, Ad cribrū dicta. Quæ vera compertaq; videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi: τὰ ἐκ τρίποδος, sumptum à diuinationis genere, quod suspēso circumactoq; cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Aristotele & Luciano.

Iouis tergus.

Διὸς κώδιον, id est, Iouis tergus. De re sordida quidem, sed tamen in vsum aliquem seruata. Nā olim victimæ pellem seruabāt in pompis Eleusinis circumferendam, vel substernendam pedibus eorum, qui piaculo quopiam tenebantur ad expiationem.

Mala vltro adsunt.

FERTVR & huiusmodi sententia in prouerbiorum collectaneis: διζημένοισι τ' ἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι, id est, Bona vix accedunt ijs qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idem & vulgo dicunt idiotæ, neque tamen non vere: Mala vltro adesse, vel inuocata. Et tamen passim vitijs nostris adcersimus bellum, lites, morbos, quasi sua sponte parum adsit malorum.

A vicinis exemplum habent.

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, id est, A vicinis sumunt exemplum. Qui faciunt quidpiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum suum affricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum allusit Terentius in Andria:

Quid isthuc tam mirum est, de te si exemplum capit?

My sortitus es.

Ἔλαχες τὸ μ, id est, M littera tibi sorte obtigit. Ænigma in stultos. Nam Græce μωροὶ hanc initialem habent. Cum aliquando Dionysio M. in sortibus obuenisset, quidam per iocum ait: μωρολογεῖς, Διονύσιε. Stulta loqueris Dionysi. At ille detorquens alio: μονομαχήσω μὲν οὖν, inquit, singulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modum refertur in collectaneis Græcorum, sed mendose, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionysium respondisse μοναρχήσομεν οὖν, quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti scripturæ vitio. Legendum enim μοναρχήσωμεν οὖν, vt μενοῦν sit vnica dictio, quæ non inferat tantum, sed aduersetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & subijcit, immo potius ero monarcha: quis enim sic loquitur, erimus monarchæ? Ad hæc μοναρχήσωμεν, non sonat, erimus monarchæ, sed simus monarchæ. Postremo si legas οὖν, vt sit inferentis, nō corrigentis, quid aliud dicit Dionysius, quàm ideo se fore monarcham, quod stultus esset?

In Pythij templo cacare.

Ἐν πυθίῳ χέσαι, id est, In Pythij templo cacare dicebatur, qui rem nefariam & periculosam faceret, quod Pisistratus tyrannus extructo templo inscripserat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & aduenam quendā deprehensum è medio sustulit.

In terra pauperem.

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. i.
Egere præstat in solo, quàm diuitem
Sulcare fluctus.

Satius est paullulum habere tutò, quàm multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu est. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicam, incertis quamlibet amplioribus anteponendam.

Inter pueros senex.

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς, i. Inter senes puer, idem at in pueris senex. Conueniet in hominem grandiusculū, maiorem quam vt puer videri possit, minorē

quam vt vir. Dictum est autem ab æmulis in Hermogenem rhetorem. Accommodare licebit in hominem sic eruditum, vt inter idiotas videri possit doctulus, inter eruditos indoctus.

In sola Sparta expedit senescere.

Ἐν σπάρτῃ μόνῃ λύει τελεῖ γηράσκειν, idest, Vna in Sparta expedit senescere. Dictum est, quod apud Spartanos summus honos senibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in precio sit. Refert Plutarchus in Laconicis, sed incerto auctore. Dictum est autem à quodā hospite, cum videret apud Lacedæmonios iuuenes tātum honoris habere senioribus M. Tullius in Catone maiore, similem sententiam adscribit Lysandro: Lysandrum, inquit, Lacedæmonium dicere aiunt solitum, Lacedæmone esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantū tribuitur ætati, nusquam est senectus honoratior. Nota est historia de sene, cui cum ingresso theatrum nullus Atheniensiū daret locum, soli Lacedæmoniorum legati caniciem illius reueriti, & assurgendi officio venerati sunt, & inter ipsos honoratissimū locum cesserunt: cui facto cum applauderet Atheniensium populus, quidam è Lacedæmonijs dixit, Scire quidē populū Atheniensem quid deceat, sed negligere. Narratur à multis, nominatim à Valerio Maximo libro quarto, capite quinto.

Ne maior thylaco adcessio.

LVCIANVS in Encomio Demosthenis: σοὶ δ' ἴσως δέδιεια τὸ τῆς παροιμίας σκῶμμα ἐπὶ τῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπαγαγέσθαι, μὴ σοὶ μεῖζον προσκέοιτο τὸ ἐπίσαγμα τοῦ θυλάκου. id est, At tu fortasse vereris ne ī te torqueatur illud prouerbiale dicterium, de male respondente proportione, nempe, ne tibi thylaco maior sit adcessoria sarcinula. Thylacus enim culeus est siue mantica parata gestandis oneribus. Neque ignoramus in vulgatis exemplaribus esse τὸ ἐπίγραμμα, nō τὸ ἐπίσαγμα. Verum nisi scripturā mutaris, nulla sententia potest elici. Est autem ἐπίσαγμα à σάττω, velut oneris adsertura. Trāslatum autem à mulionibus, qui præter legitimum onus, vascula quædam superimponunt. Ergo cum digressio longior est quàm ipsa res, vti licebit hoc prouerbio. Basilius idem alijs verbis expressit libro de Spiritu Sācto: ἢ ὅτω γε ἂν τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον εἴη τοῦ κεφαλαίου. id est, Ad istum alioqui modum adcessorium multo maius esset ipso principali:

Acarnici equi.

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, id est, Acarnici equi, dicebantur equi maximi. Finitimum illi, cuius meminit etiam Aristoteles: ἵππος θεσσαλική, id est, Equa Thessalica. Virgilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis:

-Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim sunt iuxta Epirū, quem admodum & Thessali. Conueniet vti de re quapiam eximia, aut insigni præmio.

Contribulis factus serua ordinem.

Γεννητὸς γεγονὼς τήρει τὴν τάξιν, id est, Tribulis factus serua ordinem, id est, postea quam ascitus es in ordinem aliquem fungere tuo officio, quemadmodum & ceteri faciunt. Natum à tribubus Atheniensium. Populus Atheniensis distributus erat in tribus duodecim, ad mensium numerum, rursum vnaquæq; tribus in triginta genera, quemadmodum vocant, ad dierum numerum, vnde γεννητοὶ vocabantur, non coniuncti sanguinis propinquitate, sed in eandem tribus partem asciti.

Glaucus alter.

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id est, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates suas. A fabula natum, qualis fertur & de Actæone.

Gorgonem Perseus aggreditur.

Γόργονα περσεὺς ἐχειρώσατο, id est, Gorgonem Perseus adortus est. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notissima fabula est. Ne hoc quidem prouerbium adscripturi eramus, ni repertum esset in Græcorum collectaneis.

Vincula Tyrrhena.

Δεσμοὶ τυῤῥηνοὶ, id est, Vincula Tyrrhena, dicebantur odiosa negotia quibus distringebatur aliquis. Traductum à vinculis, quibus Tyrrheni captiuos vinciebant grauibus & molestis.

Diu

Diu delibera.

Δηρὸν βουλεύει, id est, Diu delibera. Non statim aggrediundum negotium. Carmen integrum fertur huiusmodi:

Δηρὸν βουλεύειν ἵν' ἔχῃ καὶ πολλὸν ἀμείνον. i.

Consultatu diu, multo vt pcellere possis.

Lente cõsultandum, at vbi statueris, mature quod opus facto faciendum est. Qui secus faciunt, ijs non rarò solet euenire platonicum illud, vt festinantes in principio, serius perueniant ad finem.

Epimenideum corium.

Ἐπιμενίδειον δέρμα, id est, Epimenidia pellis. De re reposita, miraculiq; loco seruata. In nonnullis codicibus scriptum offendimus, Epimelidium, sed deprauate, ni fallimur: adscriptum erat huius pellem adseruari additam: ceu rem sacrã apud Lacedæmonios. Indicat autem Eudemus tractũ ab Epimenide Cretensi, qui legitur perpetuo somno dormisse quadraginta septem, aut si Laertio credimus, quinquagintaseptem annos, neque paucos postea superuixisse. Vnde consentaneum est huius reliquias, vt miraculi monumentum seruatas fuisse.

Volaticum iusiurandum.

Ταχυβάμονες ὅρκοι. Ad eũ modum appellabant iusiurandum irritum, quod euanesceret auolaretq; simulatq; pronũciatum esset, cuiusmodi sunt amantium. Hęc sententia magis adridet Suidæ. Quamquam Aristarchus apud Eudemum. κατ' ἀντίφρασιν accipit, quasi tardum oporteat esse iusiurãdum, neq; temere proferẽdum: neq; enim statim euanescere, si quid iuraris.

Superatus es à gallo quopiam.

Ἡττήθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, i. Superatus es à gallo quopiam. Iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solẽt esse galli superati in pugna. Nam hæc auis victa silere solet, canere si vicisset, vt auctor est Cicero in Diuinationibus. Addunt gallum in pugna superatum vltro sequi victorem. Sumptum est ex Aristophane, nisi nos fallit memoria. Refertur ab Eudemo.

Βαταλάρας.

Βαταλάρας, De pinguibus dictum & impotentibus. Eudemus meminit, addẽs esse legendũ κατὰ συστολὴν. Quibus verbis quid sibi velit, nondum satis liquet, nisi sensit exprobratam ingenij tarditatem. Etenim quæ viuido sunt ingenio, caput erigũt. Capite esse deiecto hebetioris ac segnioris animi signum esse solet. Nam Græca vox hinc dicta est. βατὰς enim vt indicat Hesychius, apud Tarentinos pronum significat, & κάρα caput. Vnde βασσάραι Thracibus dicũtur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Bassarides dicuntur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem, quæ se prosternit quibuslibet. Apud Athenæum libro quarto, καρηβαροῦντες dicuntur, qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac somnolentum. Quemadmodum vsurpauit diuus Basilius in epistola quadam.

Ex æquo partire.

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, id est, Ex æquo da omnibus. Translatum ab ijs, qui conuiuium, aut hæreditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quẽ oportet æquabilius reddere.

Ἐπαύλια δῶρα.

Ἐπαύλια δῶρα dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos, quæ postero post nuptias die, sponsæ pater adducebat sponso ac sponsæ, pompæ cuiusdam specie. Præcedebat enim puer, cãdida toga, facem gestans ardentem; post hunc canistrifer, post hunc longa series adportantium aurum, pulues, smegmata, lecticas, pectines, lectos, alabastros, sandalia, scrinia, vnguentaria, interdum & dotem ipsam. Addunt & ipsum diem à nuptijs secundum ἐπαυλίαν, quod sponsa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui iactant suam beneficentiam. Opinamur autem hæc esse, quæ iureconsulti vocant παράφερνα.

In pedes retrocedit.

Ἐπὶ πόδας ἀναχωρεῖ, id est, In pedem retrocedit, de eo qui metu dat locum potentiori, & reuocat se in tutum, ab athletis aut gladiatoribus sumptum videtur. Hoc est quod Latini dicunt referre pedẽ. Quadrabit & in eos, qui mutant institutum.

In armis accissat.

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, i. In armis accissat.

sat. In eum qui sibi placet, seseq; quasi contemplatur in armis suis. Conueniet in quéuis sibi stulte placentem. Refertur preter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad speculum inepte sibi blandiebatur, dictum est alibi in prouerbio Accissare.

In Lipsydrio pugnas.

Ἐπὶ λειψυδρίῳ μάχη, i. In Lipsydrio pugnas. Lipsydrium locus erat haud procul à Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni, qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ, sed in hos obsessos, victosq; à Pisistrati copiis obliqua cantio cani cœpta est huiusmodi: αἶ αἶ λειψύδριον προδοσέταιρον οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθ' ἀγαθούς γε καὶ εὐπατρίδας οἳ τότε ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν. id est, Heu heu Lipsydrion, sociorum proditor, quales viros perdidisti, ad pugnandum idoneos & claros, cum ostẽderent equalibus essent orti maioribus. Prouerbium dictum in strenuos, & bellicosos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.

Desertum obtueri.

Ἐρημον ἐμβλέπειν, id est, Desertum intueri, dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati sunt ab ijs qui pelagus immensum, aut solitudinem taciti intuentur. Multis adest, hoc oculorum vitium, vt paullo longius semota non exacte videant. Ijs si quando dicendum est in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, desertum intueri videntur. Citatur Aristophanes ex Poliydo.

Esto promus.

Ἔσω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων, id est, Sis condus, in reliquis canis esto, si libet.

Aiunt dictũ in eum, cui felicitas immerenti contigisset, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuisse magistratum decemuiris cõmissum, qui pecunias in arce Palladis positas seruarent, quas sacras & publicas appellabãt, vna cum ipso Palladis simulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus solẽt comitari, veluti custodes. Is magistratus interdũ furacibus cõmittebatur, cum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id adsciscere, quasi nihil referret qualis surripias prouinciã, modo commissa sit. Solent autem reges gazas suas, & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita.

Ἐφημέρου ζωή, id est, Ephemeri vita. De ijs, qui statim emoriuntur aut pereunt: ab animantibus, quæ sic appellantur, quod vltra diem non viuant. Aristoteles libro de natura animalium 5. prodit ad hunc modum de Ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Bosphorum sub solstitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianum tempus vsque viuit & volat, mox declinante sole marcescit & languet, mox occidente emoritur, vita non vltra vnum diem peracta, vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit similia Plinius libro 11. cap. 36. nisi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Aristotelem citat M. Tullius Tusculanarũ quęst. lib. 1. addens Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians.

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id est, Canis mendico auxilians. Vbi quis nobis aduersatur & diuersis studet partibus is, cuius auxilio nitebamur. Nam canes infesti sunt mendicis velut ὁμοτέχνοις, nisi si quando frusto panis corrumpuntur.

Iuppiter aquilam deligit.

Ζεὺς ἀετὸν εἵλετο, id est, Iuppiter aquilam deligit. Vbi quis adsciscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quod hæc auis omnium altissime subuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiusdem vsus est opera in rapiendo catamyto puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ.

Ἢ φρονεῖν ἧσσον ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, id est, Oportet aut minus animosum esse, aut plus posse. Cõuenit in feroces, quorũ arrogantiæ non suppetant vires. Aut qui non timent irritare, quem vincere non possint. φρονεῖν accipi potest pro sapere: qui sunt humili fortuna, ijs multa dissimulanda sunt: quandoquidem quod vident perperam fieri, non queant vetare, & quod sentiunt fieri oportere, non possunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filium videret præcipitã-

tius

tius & incõsideratius pugnantem cũ Atheniensibus: ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὑφές. id est, Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo.

Θεῶν δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς, id est, Felicitas datur deum homini munere.

Vt res nostræ bene cedant, id in nobis situm non est, sed à superum arbitrio pēdet. Hominum est conatus, dei est euentus.

Hystricis seta.

Θρὶξ ὕστριχος, id est, Pilus histricis, dici poterit, dicterium acriter in quempiã tortũ. Ab animante sumptũ, cui mos iritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiã procul, idq; facit intenta cute. His igitur ora canũ vrgentium figit. Est autem hystrix de genere Erinaceorum, nisi quod huic lõgiores aculei. India & Africa potissimum hystrices generat, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus.

Ἰάνος ἄλλος, id est, Ianus alter, Quadrabit vel in prouidum ac circumspectum, vel in ancipitem & perfidum. Persius:

O Iane à tergo, cui nulla ciconia pinsit.

Sumptum à Iano bifronte, cuius notior est fabula, quam vt sit hoc loco percēsenda.

Veste circumfers ignem.

Εἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις, id est, Veste circumfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi ouis suum ipsius malum fouet, veluti scortum, aut adulatorem, aut fictum amicũ.

Erinnys ex tragœdia.

Ἐριννὺς ἐκ τραγῳδίας, id est, Erinnys ex tragedia. De fœdis aniculis. Sumptum ex Aristophanis Pluto, quo loco dictum est de Penia:

Ἴσως ἐριννύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. id est, At forsan est Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit insulas esse 10. in oceano Gaditano, nomine Cassiteridas, quarum vna prorsus inculta sit, in reliquis habitare homines colore fusco, tunicis vtentes ad talos vsque dimissis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu gestantes, in summa, persimiles furijs tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu furias in tragœdijs induci solere.

Æqualitas haud parit bellum.

Ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ, id est, Æqualitas bellum haud parit. Æqualitate continetur concordia. Inæqualitas discordiarum est mater. Est Solonis apophtegma, quemadmodum scribit Plutarchus in huius vita, admonēs dictum hoc fuisse vulgo celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piscis primum a capite fœtet.

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id est, Piscis à capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum cõtagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarum vulgo sumptum.

Etiam Batilum deuorares.

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, id est, Etiam Bætylum deglutires. In uoracem & omnia coquentem. Nam Bætylus dicitur saxum illud fascijs obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt testatus est Hesychius.

Malum vas non frangitur.

Κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται, id est, Malum uas non frangitur. Qui deterior, is non numquam uiuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie uulgo, malam herbam non perire.

Etiam quercus baccatur.

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, id est, Etiã quercus Mænas facta est. De ijs qui uix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus sua cithara demulcentis. Mænades enim sunt mulieres afflatæ Baccho.

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id est, Vita molita, siue uictus, ut ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium uarie accipi. Quosdã usurpare de uita priscorũ, qui glandibus uescebãtur, fortassis ob id quod illis seculis ignotus adhuc esset carnium & piscium esus, solaq; glandium farina uictitarent mortales. Alios de his quibus citra laborem uita lauta contingeret, propterea quod aliquandiu post frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio nesciretur. Est autem farina paratior, si cui libeat uesci. Alioqui proscindendum aruum, serendum triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinsendum. Nonnullos de ijs qui in magna rerum, quas desiderarent

siderarent affluentia, vitam agerent, vt adsi ne sit illi quod alio positum est loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι, id est, Non enim spinæ. Cæsar Cõmentariorum lib. 1. Trium mensium molita cibaria sibi quemq; domo efferre iubent. Huc adludere videtur Aristophanes in Equitibus, cum Cleon populo blandiẽs ita loquitur:

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι πορίῶ ἐσκευασμένα. i.
At ego paratas tibi farinas iam dabo.

Cui respondet altera persona:

Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
Καὶ τοὔψον ὀπτὸν, μηδὲν ἀλλ' ἐσθίειν ἤδη. id est,
Bene maceratas ego dabo tibi messulas,
Piscemque coctum, nil aliud, quàm vescere.

Hoc posterius pertinet ad prouerbium, quod ante retulimus: Victus maceratus. Rursus in eadẽ fabula cum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter respondet:

Ἐγὼ δὲ μυστίλας, μεμυστιλημένας.

panem intelligens iam iure maceratum, ac madefactum, & ob id paratũ esui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt statim possit bibi:

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμμένον τρία καὶ δύο. i.
Dilutum habe, quod ebibas, tria, ac duo.

Nam olim vinum nõ bibebatur nisi aqua dilutum, quod apud Germanos insuetum est. Optimam autem temperaturã existimabant, si duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porro quæ parata sunt, ea gratiora esse paullo post declarat populus. Cũ enim alter iactaret se suo periculo rapuisse quod dabat, alter coxisse, respondet:

Ἀπιθ' οὐ γὰρ, ἀλλὰ τοῦ παραθέντος ἡ χάρις.

significans illi deberi gratia, qui cibum paratum apposuerit.

Malum est bonum.

Κακὸν τὸ καλὸν γίνεται μὴ καιρῷ τύχῃ. id est,
Bonum malum fit, tempore haud datum suo.

Nihil gratum, quod intempestiuũ. Pharmacum in tempore datum, saluti est, secus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum libro septimo hic versiculus ex Timone:

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι. i.
Tempus amandi, tempus habendę coniugis, est quod
Rebus ab his tandem moneat desistere tempus.

Caricum sepulchrum.

Καρικὸς τάφος, id est, Caricum monumentũ. De re magnifica sumptuosaq;. Sumptum à Mausoli sepulchro, quod est apud Caras. Plin. lib. 36. cap. 5. ostendit opus hoc inter septem orbis miracula commemoratum, idq; potissimum ob artificum famam. Patebat ab austro & septentrione sexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos vndecim. Attollebatur in altitudinem vigintiquinq; cubitis. Cingebatur colũnis quadragintasex. Ab oriente cælauerat Scopas, a septentrione Bryax, à meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Opere nondum absoluto perijt Artemisia. Latini huiusmodi monumenta vocant mausolea. Martialis libro primo:

Aere nec vacuo pendentia mausolea,

Item Propertius libro 3.

Nec Mausolei diues fortuna sepulchri.

Malum munus.

Κακὸν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. id est,
Munus malum est perinde vti dispendiũ.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti si quis adolescenti subministret pecuniam, aut stulto committat imperium.

Inani spe flagrat.

Κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται, id est, Inanibus spebus incenditur. In eum, qui frustra sibi magna pollicetur. Spes enim stultis addit animos, etiamsi procul absint. Sapiens etiã si sperat, dissimulat. Deceptum apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν
Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. id est,
Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcumque inanes spes mouent & incitant.

Æschines contra Timarchum: ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. id est, Posteaquam illum implesset inanibus spebus.

Voluitur dolium.

Κεκύλισθαι ὁ πίθος, id est, Reuolutum est dolium. In eũ qui cõmouetur alieno exemplo, siue instinctu ad stulte quid faciẽdum. Nam doliũ facili impulsu quo velis voluitur. At sapiens tetragono similis, semper fixus & immotus. Apparet esse natũ ab historia de Diogene in publico ciuitatis tumultu

tu voluente dolium, quam refert Lucianus lib. de conscribenda historia.

Ceram auribus obdis.

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις, i. Ceram auribus oblinis. In eos qui recusát audire vel ęqua, vel iniqua. Natum ab Vlyssis cera, qua suas ac sociorum aures obturat apud Homerũ, aduersus Sirenarum cantilenas.

Corui luscinijs honoratiores.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδοιμώτεροι, i. Corui luscinijs honoratiores. Cum indocti doctis præferũtur, improbi probis, blaterones eloquẽtibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cũ plus tribuitur improbitati & audaciæ, quã eruditioni ac sapiẽtiæ.

Commune naufragium.

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον. i. Cõmune naufragium, omnibus solatiũ. Multo facilius fertur malum, quod nobis est cum omnibus, aut cum multis commune. Quin & hodie iactatur inter Scholasticos: Miserum est solatium habere calamitatis socios

Cyparissi fructus.

Κυπαρίττου καρπὸς, i. Cyparissi fructus, de verbis dictu magnificis, ceterũ inutilibus. Prouerbium fluxit a natura arboris, quam Plinius lib. 16 scribit, natu morosam esse, fructu superuacuã, baccis toruã, folijs amaram, odore violẽtam, ac ne vmbra quidem gratiosam. Hactenus Plinius. Atque huiusmodi cum sit, tamen proceritate, vnde & conifera vocatur a poetis, ac perpetuo viro re, neq; non nascendi difficultate, nouũ aliquẽ fructũ polliceri videtur. Theophrastus autẽ lib. de causis plantarũ 1. scribit semen cupressi adeo esse minutũ, vt vix oculis percipi possit. Neq; enim huius esse fructũ totũ id quod pilæ speciẽ gerit, sed quod cono innascitur, perquã tenue & exile, laricis semini proximũ, quod pilula sua dehiscente dilabitur, nec legi nisi ab experto potest.

Ματτυάζειν.

ATHENAEVS, Dipnosophistarũ lib. 14. refert cibi genus, primũ à Thessalis repertum, sed quod Athenis quoq; fuerit in delicijs, cum subessent imperio Macedonum, quorum lingua dicebatur ματτύα, a Græca voce μάττω, quod est pinso, siue macero: vnde dicta sit μάζα, quæ & ipsa prouerbio locum fecit, vt ὑπερμαζᾶν dicerentur, qui lautius viuerent: post quidquid esset opiparũ & elegans in cibis, ματτύα, dicebant, etiam in auibus, piscibus, oleribus ac sartis, & ματτυάζειν, qui suauiter viuerent. Citantur in testimonium versus ex Alexide.

Σκευάζετ' ὀρχεῖσθαι προπόσεις τε πίνετο
λέπεσθε ματτυάζετε. id est,
Facite opparatus, & epulis incumbite,
Lepamini atque mattyazete.

Ceterum Atticis λέπεσθαι dicuntur, qui intemperãter indulgent Veneri, huc ni fallimur alludentibus, quod λεπίζω sonet deglubo, quæ vox & Latinis vsurpatione facta est obscœna: λέπος enim Græcis pellem significat. De Mattyis qui plura volet cognoscere, legat finem 14. libri, quem modo citauimus, & mattyis explebitur affatim. Tot auctoribus Athenæus docet q d sit mattya. Idem lib. 4. tradit apud Lacedemonios ματτύην dicta bellaria, quæ post αἴκλον, id erat cõuiuij genus, apud illos dabãtur, quę quidem & ἐπαίκλα vocabãtur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattyã sola iuuant.

Matiolœchus.

Ματιολοιχὸς vulgato conuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquisitus. Quin & Hesychius indicat quod pusillum sit, id Græcis dici μάτιον. Aiunt aũt esse cibi genus. Equidem in cõmentarijs Græcorũ inuenitur μάτιον vocari, quod est minimũ, aut genus mensurę. Proinde quadrat in eos, qui per fraudem minimis è rebus sectãtur compendiũ: ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λοχεῦσαι, nisi mauis a λείχειν. Vsurpatur ab Aristophane in Nebulis, inter multa epitheta, quibus virum improbum notat. Interpres tam uarie exponit, vt satis fateatur se nescire, scribens dici de eo qui malignam dat mẽsuram, de parco ac sordido, de eo, qui cogitat inania, siue nanciscitur friuola.

Post Marathonem pugna.

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη, i. Post Marathonem prælium. Vbi quis post calamitatẽ in aliam nouam rursus incidit. Marathon locus est Atticæ, crebris cladibus insignis, vbi acerrima pugna fuit cum Persis. Refert Heredotus lib. 6. Simile huic: μετὰ πόλεμον ταραχὴ, Post bellum tumultus.

Ne vities musicam.

Μὴ κακούργει τὴν μουσικὴν, i. Ne vities musicam,

ficam, id est, ne loquaris discrepantia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophtegmatis refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem inciden tem fides, quod septem satis esse duceret.

Astutior coccyce.

Μηχανικώτερος κόκκυγος, id est, Coccyce astutior, dicebatur, qui astu sibi consuleret. Sumptũ ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, maxime palumbium, de qua abunde Plinius & Aristoteles.

Hesperidum mala.

Μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι, id est, Mala Hesperidũ largiri, qui magna splendidaq; largirenĩ. Nota est fabula de malis aureis. Huc allusisse videtur Maro noster in Buc. carm.

Aurea mala decẽ misi. cras altera mittã.

Solæ Lacænæ viros pariunt.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, id est, Solæ Lacænæ viros pariũt. Apud Lacedæmones fortissimi viri nascebantur, & apud eosdem matres seuere natos educabant. Natum est prouerbium ex apophtegmate Gorgus Lacænæ Leonidæ vxoris, cui cum peregrina quæpiã dixisset: Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε αἱ λάκαιναι, id est, Solę viris imperatis Lacedæmoniæ: respondit: Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, id est, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarch. in vita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis.

Μυῤῥινοῦ, i. Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidẽ, aut magistratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coro nabantur, siquidem Suidæ credimus.

Præuertit ancora iactum deus.

Ἀλλ᾽ ἀντέπεσε τὴν ἐπ᾽ ἄγκυραν θεός. id est, Sed anteuertit ancoræ iactum deus.

Cum res pręter spem euenit. Traductũ a nautis, quibus accidit sæpenumero, vt cũ parant sese vt ancoram iaciant, in portum appulsuri, repellantur a ventis, & in mediam tempestatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam.

Ἀντὶ δήλου τὴν καλαυρίαν, id est, Pro Delo Calauriam. Est in fabulis: Neptunum cum Latona permutationẽ fecisse, vt illa Calauriam insulam Neptuno concederet, possideret Delum, proq; dato Tęnaro reciperet Pythonem. Est autem Calauria exigua insula, haud procul à Creta. Pausanias in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuisse sacrã Apollini, Delphos Neptuno, hos inter se commutasse loca. Meminit eius rei Strabo quoq; lib. 8. Trœzen, inquit, sacra Posidoni, i. Neptuno est, vnde & Posidonia dicta quondam. Eminet autẽ e mari ad quindecim stadia: ne ipsa quidẽ obscura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua insula, circuitu stadiorũ triginta. Hic erat asylum Neptuno sacrũ. Et fama est hunc deum commutatione facta cum Latona, data Delo recepisse Calauriam, cũ Apolline vero, pro Pytho recepisse Tænarũ. Ephorus autẽ ipsum refert oraculum:

Ἶσόν τοι δῆλόν τε καλαυρίαν τε νέμεσθαι,
Πυθώ τ᾽ ἠγαθέην, καὶ ταίναρον ἠνεμόεντα. i.
Nil refert Delos fuerit ve Calauria culta,
Pythosve excellẽs, an ꝑuia Tęnarus auris.

Ea res in prouerbium abijt, quoties manus manũ lauat, & officiũ officio pensatur.

Antiquior Codro.

Πρεσβύτερος κόδρου, de priscis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquissimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta men tio. Ad hunc genus suum referebant, qui generosi videri uolebant.

Hirundo totos schœnos anteibit.

Πρόσεστις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέρπει, i. Hirundo quæpiam totos schœnos præteribit. Vbi quis immenso uincit interuallo, Nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus, quæ sicut existimat Herodotus libro 2. sexaginta complectitur stadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus περὶ μεθόδου δεινότητος, ostendens esse verbũ Ægyptium, quemadmodum parasanges Persicum. Etiamsi Plinius lib. 12. cap. 14. quadraginta stadia tribuit schœno, quæ efficiãt passuum quinque milia. Rursus idem lib. 5. cap. 10. scribit schœnũ patere stadia triginta, unde varietas uidetur accidisse scribarũ uitio. Quamquam suspicamur hoc loco Chelidonem pro uiro accipiendum, cuius alibi facta est mentio, qui haud scimus, an cursu celeritateq; pręcelluerit.

Nihili cocio est.

Plautus in Asinaria: Vetus est, nihili cocio est. Dictũ uidetur in eos, qui pollicen tur in futurum, nec exhibẽt rẽ pręsentem.

Laberius

Laberius apud Gellium cocionem peruulgato verbo dixit, quem veteres ariolatorē dixerunt. Dicuntur autem hęc apud Comicum à lena, quę prędicabat sibi oculatas esse manus, atque id demum credere quod videret. Quod autem alii legunt coactionem, id neque carminis ratio patitur, nisi vocalem elidas. Ex Festo Pompeio propemodum licet coniicere coctionem esse legendum. Ait enim coctiones appellatos a cunctatione, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perueniant ad iusti precii finem. Proinde apud antiquos primam syllabam, per u litteram, non per o scribi solitam huic adstipulatur quod scribit Anneus Seneca libro epistolarum 11. disserens non esse cessandum a benemerendo, quod aliquando inciderimus in hominem ingratum. Et post malam, inquit, segetem serendum est. Sępe quidquid perierat adsidua infelicis soli sterilitate, vnius anni restituit vbertas. Est tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingrato. Nemo tam certam habet manum, vt non sępe fallatur. Aberrent, vt aliquando hæreant. Post naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat a foro coactor. Cito inerti otio vita torpebit, si relinquendum est, quidquid offendit. Hactenus Seneca: Quo loco num coactor legēdum sit, nec ne, studiosis expendendum relinquitur. Iuxta etymologiam cuntio siue cunctio, aut mutata littera contio dicendum esset, ni quod Festus Pompeius ostendit eundem esse coctionē & cocionem. Is in dictione Arulator consentit cum Gellio, confirmans eundem esse cotionem cum arulatore. Arulatorem autem dici a voce Gręca αἶρε, id est, tolle, quod merces eas sequatur, ex quibus si quid ceciderit lucri, possit tollere.

Non nauigas noctu.

Οὐ νυκτὶ πλοεῖς, i. Non noctu nauigas. De eo, cui nihil est certi, quod sequatur, propterea q̄ nocturnis temporibus certius nauigant nautę, pp̄ stellarū notas, de quibus alias dictū est. Chrysippus, vt citāt, negationem detraxit, νυκτὶ πλοεῖς, manēte, sicut quidem arbitramur, eadem sn̄ia. Nā quid alioqui fuerat memorandū, si Chrysippus citra negationem extulisset? quasi vero non idē iuris sit in quauis oratione. Quamquā autem nautę noctu stellarū indicia sequūtur, longe tamen certior interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni respondent.

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται. i. Et plantarum semina, & hominum mores ad regionis habitum respondent. Refertur & hoc in Gręcorum prouerb. collectaneis natum ab apophtegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in nō nullis agris degenerat in aliud genus, soli vitio: ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Montani asperi fere sunt & inhumani. Litorales ferme prędones & immites. Campestres molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, satis declarat primum e Cyri responso natum esse. Etenim cum Persæ rerum potiti postularēt, vt ex aspera regione, quam tum incolebāt, transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidem, sed admonitis, ut posthac sese pararent ad seruiendum, non ad imperandum: φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλαχῶν χωρῶν μαλάχους γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θαυμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. i. Ex mollibus.n. regionibus molles homines nasci solere. Neq; enim eiusdem esse terrę fructū egregiū producere, & viros in re bellica p̄stātes.

Cum cane simul & lorum.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, i. Vna cum cane lorum quoque. Clausula est heroici carminis. Eudemus indicat dici, quoties simul omnia pereūt, vt nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod perijt.

Teipsum inspice.

Μὴ τἀμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλος σκόπει. i. Age nō meū, verū & tuū inspicio genus. Teucer in tragedia quapiam in Agamēnonem sibi generis vitium probro vertentem, quod nothus esset, regerit huiusmodi conuicium, quod & ipse genus duxisset à Clisthene effeminato. Stultum est in alterum dicere, quod in te possit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi vacuam abstergas.

THEOCRITVS in Syracusiis:

Μὴ φύη μελιτώδες ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰς ἑνὸς, οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, id est,
Ne quisquam existat Proserpina, quē dominum, vno

Excepto

Excepto, agnoscamus, ego id non curo, caueto,
Abstergas ne mi vacuam.

Subesse prouerbium videtur in eo quod ait: Μή μοι κενὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γνάθον, χεῖρα, aut simile quiddã. Apparet esse comminantis, aut timentis alapã, aut colaphum. Nam locus nondum satis liquet. Eruditis itaque relinquimus excutiendum diligentius. ἀπομάττειν, dicuntur & plastę, qui argillam oblinunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam simulare officium, quasi velint aliquid sordiũ a mala abstergere, & interim imprudenti illinunt aliquid sordium. Quemadmodum inducunt Bacchum facie, gypso, & vuarum succo oblita. Interpres tamen homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult subaudiri mensuram, fortasse χοίνικα. Quod in mensura redundat, abstergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plenam absterget, ita simulans aliquid redundare. Sentit se non esse illi ancillam, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offensi defraudant seruos suo dimẽso, hoc est, ni fallimur, quod ait, nõ sũ sollicita, ne mihi mensuram vacuã abstergas.

Cum sis nanus, cede.

Νάνος ὢν ὕπεικε, id est, Nanus cum sis, cede. De pusillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis:

-Nanum Atlanta vocamus.

Νάνος enim Graece dicitur quasi μὴ ἄνω, quod non excrescat in altum. Citatur Theophrastus, qui senserit nanos dici, quibus pudendum membrum sit iusto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile est. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodum ait Horat. moduli bipedalis, qui potentes sumptu conantur æquare.

Nocte lucidus, interdiu inutilis.

Ἐν νυκτὶ λαμπρὸς, ἐν φάει δ' ἀνωφελὴς, id est, In nocte lucens, luce vero inutilis.

De præposteris qui sapiunt, vbi nihil est opus, cum opus est, vbi dormiunt. Ceterum magis videtur competere in eum qui inter indoctos videatur aliquid esse in litteris, inter eruditos nihil sapiat. Aut inuertendum est prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis.

Ταντάλου κῆπον τρυγᾷς, i. Ex Tantali horto fructum colligis, id est, ea consectaris, quæ nusquam sunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem apposite dicetur in mundanis addictos voluptatibus. Nam ij dum his veluti temulenti fruuntur, egregie felices sibi videntur. Verum simul atq; resipuerunt, iam velut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse, nisi mentis non admodum sanæ somnium.

Telenico pauperior.

Τελλήνου πενέστερος, id est, Telenico pauperior. Nam is vsqueadeo notę paupertatis fuit, vt Seriphij verbum inde finxerint, dicantq; τελληνίσαι pro euacuare.

Telenicia echo.

Τελλήνιος ἠχὼ, id est, Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic enim vocant crepitum vasculorum inanium. Sumpto epitheto ab eodem, de quo modo diximus Telenico. Quamquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondę, meminit Tellenis cuiusdam pessimi tibicinis, cui dissimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. Etenim de Tellenis cantilenis alias nobis dictum est.

Terebintho stultior.

Τερεβίνθου ἀνοητότερος, i. Terebintho demẽtior, in stupidum sibique placentem, quod arbor ea late porrigat ramos, quod est insolenter ostentantium sese, ad hęc nigrore insignis, folijs crassis, succo item pingui & resinoso, tum alias alia specie. Parit quidem cum vite, sed dissimilem fœtum.

Męnia Semyramidis.

Τείχη Σεμιράμιδος, id est, Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieque munitis. Ouidius libro Metamorphoseon quarto.

-Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semyramis vrbem.

Manum admouere.

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, i. Manũ apponere dicebantur,

cebantur, qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregiæ communionem. Translatum à sacris, in quibus nonnumquam fieri solet, vt alijs rem diuinam facientibus, alius aliquis aduenien, admota victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij.

Patris est filius.

Τῦ πατρὸς ἐςὶ τὸ παιδίον, id est, Patris est filius. Ita loquuntur, vbi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quē moribus expresserit, quod liberi ferè parentes referre soleant. Hunc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli fere prouerbiales sunt. Philostratus in Aristide commemorat, sophistā hoc prouerbio notasse Alexandrum, quod patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes.

Τὸ ὤνιον κρέας οἱ κύνες ἔδουσιν, i. Paruo emptas carnes, canes edūt. Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui domi compluitur.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει. i. Qui domi compluitur, huius ne deum quidem miseret, vulgo Græcis iactatum. Sensus est eum modis omnibus suo malo videri dignum, qui sit vsqueadeo ignauus, vt nec domi suæ possit à pluuia tutus esse. Eiusdem farinæ cū superiore prouerbium.

Tragicus Theocrines.

Τραγικὸς θεοκρίνης, Tragicus Theocrines. Vsurpauit hoc adagium Demosthenes aduersus Æschinem. Theocrines primū tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator, & sycophanta. Vnde Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte. Æschinem tragicum Theocrinem vocat. Extat eiusdem aduersus hūc Theocrinem, oratio, quamquā nonnulli Dinarcho tribuunt. Vsus est hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallimur, in epistola ad Furiam, de viduitate: Vbicumque viderēt Christianum, statim illud de triuio: τραγικὸς θεοκρίνης. Hoc conuicij iaciebant in Christianum, quasi sanctimoniæ simulator magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.

Tragicum malum.

Τραγικὸν πάθος, id est, Tragicum malum, dicetur ingens, cuiusmodi finguntur in tragœdijs. Nā ab ijs abstinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quosdam enim atrociores esse, hos amat tragœdia, quosdā mitiores, his vtitur comœdia: ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. Tragœdia semper habet tristē exitum: Comœdia lætū. Vnde Plautus citāte Festo Pompeio, Comœdicè dixit pro suauiter: Fuge, heus astitisti & dulce, & comœdice.

Cæcus auribus ac mente.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. i.
Tu simul & aure, & mente, & oculis cæcus es.
Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium.

Τυφλὸν ὄνειρον. i. Cæcum insomniū, de re friuola vanaq́;. Quædam enim insomnia portendunt aliquid, quædam inania sunt, quemadmodum sunt & bruta fulmina.

Asinos non curo.

Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει, i. Ceterū asinos nil moror. Congruit in eū, qui domesticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plaustrū est domi, huic nō est opus asinis cō ductitijs, carmen integrū alibi citauimus.

Plurium calculus vincit.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, i. Plurium calculus vincit. Quoties in consilio ceditur multitudini. Plin. in Epist. queritur, numerari sententias, non expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem vicit.

Pistillo nudior.

Ὑπέρου γυμνότερος, id est, Pistillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi: πασσάλου γυμνότερος, id est, Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Pillo caluior.

Ὑπέρου φαλακρότερος, i. Pistillo caluior. Prouerbialis itē hyperbole, de magnopere glabris. Nā ima pistilli pars, calui craniū referre vr. Trāsferri potest ad insigniter egenos, aut simplices, ac dissimulandi ignaros.

Aureum subæratum.

Ὑπόχαλκον χρυσίον, i. Subæratum aurum

dicetur homo nequaquam syncerus, sed aliud præ se ferens, aliud intus occulens. Sumptum à nomismatis adulteratis.

Nihil de vitello.

Νεοττοῦ οὐδὲν μοι δίδως, id est, Nihil mihi de vitello dedisti. Quadrat in eos, qui impertiant deteriora, meliora sibi seruantes. M. Tull. in lib. De diuinatione 2. narrat huiusmodi fabulam, vnde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbium: Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est thesaurum indicari: proinde foderet eo loco quo se somniarat ouum videre: vbi fodisset, reperit aurum argento circuntectum. Misitq; paullulum ex argento coniectori, dissimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihil ne, inquit, de vitello?

Queruli in amicitia.

Οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην οὐκ ἀφυέες, id est, Qui queruli sunt in amicos, non sunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorũ vitia, hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos. Sententia videtur desumpta ex Herodoto. Constabit tamen trimeter si legas: οἱ φιλομεμφεῖς, εἰς φιλίαν οὐκ ἀφυεῖς. Nec tamen videmus quid sit φιλομεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda est cõiunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς, ita constabit versus,

Qui querulus est, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes superat cubile.

Ὁ Κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει, i. Cleomenes cubile superat. De eo qui magis abundaret rebus superuacaneis quam necessarijs. Ductum apparet à quopiam, corpore, quàm pro lectuli modo, maiore. Sicut & Iuuenalis:

Lectus erat Codro, Procul minor.

Vterque ambo.

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος οὐδέτερος, i. Vterq; ambo, ambo neuter. Instar ęnigmatis est, cuius meminit Plutarc. in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat ἑκάτερος, alteri ἀμφότερος, ille bonę frugis erat, hic nequam. Hos cũ Philippus vidisset, hoc in eos iocatus esse fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorũ alterius nequitiã, alterius probitas compẽsat.

Os inest orationi.

Στόμα ἔνεστι τῷ λόγῳ, id est, Sermoni inest os ac vigor. De oratione non inani, sed solidas habente sententias. Dictum hoc Themistocli tribuitur, videtur è poeta quopiã desumptum. Est enim iambicus Dimeter. Quintilianus item rerum inuẽtionem appellat orationis ossa. Sumpta similitudine ab animantium corporibus, quæ ossibus sustinentur, colligantur neruis, vestiuntur carnibus, & pelle, cohęrent anima, mouentur actu.

Fluuium non semper fert secures.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, id est, Non semper secures fert fluuius, id est, non protinus tibi speres idẽ, quod alijs feliciter cessit. Natum ab apologo Æsopico: Cuidam cędenti syluam, securis è manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argenteam. Neganti suam esse, reddidit auream. Hanc quoque suam esse neganti, ferream tãdem restituit, & illas insuper donauit. Alius quidam eundem euentum sperãs, data opera, passus est elabi securim. Ea cum perisset, nec Mercurius imploratus adfuisset, expostulanti, prior ille respondit ad hunc modum: οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Quãquam hic apologus varie narratur in alijs commẽtarijs, nempe adfuisse Mercuriũ, & prolata aurea securi rogasse, num ea esset quæ perisset, atque eo protinus affirmante suam esse, Mercurium offensum hominis impudentia, nec ferream restituisse.

Non est Dithyrambus, si bibat aquam.

Οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. id est,
Haud Dithyrambus est, aquam si potitet.

Non adest hilaritas, cum deest vinum: languet poetarum ingenium, ni vino concalescat. Vnde, teste Flacco:

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Et,
Ennius ipse pater, numquã nisi potus ad arma
Prosilijt dicenda. Et:
Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt,
Quę scribuntur aquæ potoribus.

Quin, vt refert i Symposiacis Plutarchus, Æschylus tragędias suas potando scripsit.

Excitat

Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet nonnumquam in ieiunis, mouet phãtasias, addit impetus, subministrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte suam tragœdiam Marti tribuisse, cum Baccho magis sit adscribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipse διθύραμβος dictus est, quod bis natus velut è duabus ianuis prodierit.

Post acerba prudentior.

Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, idest, Post mala prudentior. Finitimum illi:

-Ῥεχ. ἐν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Symposio: ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ἀγάθων μὴ ἐξάπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων, γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιος παθόντα γνῶναι, i. Quæ sane & tibi dico Agathõ, ne ab hoc fallaris, sed meis doctus malis caueas, neque, quẽadmodũ habet prouerbiũ, stulti more malo accepto sapias. Cõgruet in eum, qui suo malo redditus est cautior.

Pausone mendicior.

Παύσωνος πτωχότερος, id est, Pausone mẽdicior. Pauson pictor quispiam fuit, insigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalẽ Codrus. Hunc notat Aristopha. in Pluto, apud quem cum Penia exclamasset: ὦ πόλις ἄργους κλύεθ' οἷα λέγει, id est, O vrbs Argos, quod ait audi: respondet Chremylus: παύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον, id est, Pausonẽ adhibe tibi conuiuam.

Vltra Hyperbolum.

Ὑπὲρ τὸν ὑπέρβολον, id est, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quispiam erat, mirum in modum appetens litium, Vnde conuenit in eos, qui simili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponnesiaci belli lib. 8. & Aristophanes in Equitibus ostendit Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbissimum, nec vlla re clarum, aut potentem, nisi vitio linguæ. Præterea M. Tull. lib. De claris oratoribus, ita scribit de Saturnino: Homo simillimus Atheniensis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Aristophanes præter alia scribit & hoc de hyperbolo:

Ἄνδρα μοχθηρὸν, πολίτην ὀξίνην ὑπέρβολον. i. Improbum virum, atq; ciuem vapam acidumq; Hyperbolum.

Sus in volutabro cæni.

Ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου, id est, Sus lota redijt ad volutabrum luti, cum quis iterat iam expiata flagitia, sicut indicauimus alibi. D. Petrus epist. 2. cap. 2. Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Assimile huic Prouerb. 26. de eo, qui iterat stultitiam suam, id est, peccatum.

Mendax Atraphaxis.

Ψευδῶν πλέα ἀτραφάξις, id est, Referta mendaciis Atraphaxis. De tumidis ac ventosis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum surgit. Latinis atriplex dicitur, adfinis, ni fallimur, betarum generi, quæ & ipsæ subito grandescunt alioqui fatuæ. Id quod indicat & Theophrastus in historia plantarum, libro primo, capite quinto. Eadem herba ab eodem, libro septimo, capite primo, recensetur inter eas, quæ celeriter proueniunt, nempe die à satu octauo. Est caule grãdiore, sed molli carnosaq; Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falso calumniaretur equites in cõcilio: cui cũ fides haberi videretur, dictum est: ψεῦδα τραφάξιος πλέαν εἶναι τὴν βουλὴν, id est, Concilium plenum esse mendaci Atraphaxi: quo dicto simul notata est & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitas in credendo. Est enim illud proprium calumniæ, è leuissimo malo subito maximam excitare tragœdiam. In hanc ferme sententiam Suidas. Adagium sumptum est ex Equitibus Aristophanicis.

Inflige plagam ab aratro.

Παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, id est, Inflige plagã aratri: siue, impinge vomerẽ, cum iubebimus strenue pugnare licet sine arte. Natũ aiunt ab huiusmodi fabula, quam narrat Pausanias lib. Elia 2. Glaucus quidam Carystius cum terram aratro proscindẽti forte fortuna vomis excidisse ab aratro, sublatum aptauit manu vice mallei. Quod vbi cõspexisset pater Demylus, iuuenẽ produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verum vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pene deficeret, pater acclamauit: παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, admonens, vt sic peteret hostem, quemadmodum vomere solet vulnerare terram. Hac voce rediit animus iu-

ueni, vicitq;. Idem postea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Isthmia, auctor Pausanias.

Summis ingredi pedibus.

Qui clanculum, aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, summis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt aduerbio composito, ἀκροποδητὶ. Idem valent il'a: Suspenso gradu, & suspensis pedibus. Traductum à gestu eorum, qui sic ingrediuntur, vt strepitum pedum nemo sentiat: aut qui viæ diffisi, cautim & leuiter figunt vestigia. Aliquanto diuersius est, quod est apud Platonem in Lachete: καὶ οὐδὲ ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβάντας, id est, Ne summo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formã: Summis labris degustare, Summis digitis attingere.

Cælum digito attingere.

Proverbiali nimirum hyperbole, digito cœlum attingere dicuntur, qui longe supra mortalium conditionẽ, ac dijs proximi esse videntur. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Nostri autem principes digito se cælum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant. Cognatum illi, quod alias ex eodem retulimus: In cœlo esse. Ad consimilem modum Horatius:

Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice:

Ouidius:

Huic tu cum placeas & vertice sidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodœporis:

Ὅτι πόκ' ἤδη.
Ἀμνὸν ἄμελξα τὸν ἄμνον, ἐς ὠρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι. id est,
Agnum quãdo tuli, vobis in sidera abibo.

Lysimachus cum ad Thraciam peruenisset, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantij ad me veniunt, posteaquam cælum attingo lancea. Eam vocem insolentissimam ita castigauit Pasiades Byzantius, qui tum forte aderat, vt diceret: Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari.

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris indulgerent, qui ve lenocinium exercerent. Sumptum est à meretricibus Corinthiensibus, de quibus suo loco dictum est. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex auctoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris prostarent, atque in solemnibus precibus illud addi soleat, vt dij augerent meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto sacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem seruasse placata Venere. Prouerbij meminit huius Stephanus de vrbibus, Aristophanis allegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum?

Divus Hieronymus in epistola quadã ad Demetriadem virginem: Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluscculis alibi locis, vsurpatur & à Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto summa rerum inæqualitas significabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus, vitrum vilissimum: & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto studio curas, vt viuat corpus, quàm est danda opera, quò viuat animus? Si nihil non facis, quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, vt placeas principi deo. Si tantis sudoribus parantur opes perituræ vel vsu, vel furto, cur non magis incumbimus, vt cælestes opes accumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

In culmo arare.

Ἐπὶ καλάμης ἀρῶν, id est, In stipula arare, dicuntur, qui labore numquam intermisso vim mentis exhauriunt: aut qui numquam desinunt ab amicis petere quod debet. Sumpta metaphora à nimium auidis agricolis, qui segetem non patiuntur vmquam interquiescere: sed assidua cultura succum omnem soli exhauriunt, statim à messe, nouam ingerentes sementem. Suidas citat ex Lysia.

Taciturnior Pythagoreis.

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν Πυθαγόρα τελεσθέντων, i. Taciturnior ero, q̃ hi, qui Pythago-

ræ sunt initiati. De vehementer taciturnis vsurpari solet. Sumptum à Pythagoræ schola, in qua quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, à cohibendo sermone. Suidas prouerbij titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Attagena nouilunium.

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id est, Attagenę nouilunium. Refertur à Suida: nec explicatur, nisi quod e diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest, dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem Attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta: vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, varijs punctis esset picturatum, Attagenam vocabāt. Porro ad nouam lunam, sic enim Græci vocant initium mensis, cum Kalendas nō habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur.

Viuus, vidensq́.

Qvod in Eunucho dixit Terentius: Viuus, vidensq́; pereo, M. Tull. indicat prouerbiali figura dictum esse. Sic enim scribit in oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miser, qui semper socius, semper amicus fuit, de quo nulla vmquā suspicio durior ad senatum, aut Imperatores nostros allata est, viuus, vt aiunt, & uidens est cum uictu suo, ac uestitu publicatus. Vsurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque cum uictu suo, ac uestitu prouerbium sapit.

Præstat habere acerbos.

M. Tullius in dialogo De amicitia. Scitū est enim illud prouerbiū Catonis: Multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quā eos amicos, qui dulces uideantur. Equidem, ut præclaram esse sententiā fatemur, ita prouerbium esse negamus. Primum, quod nullam omnino prouerbij speciem præ se ferat: deinde quod prouerbia uulgi sunt, non huius aut illius. Vnde legendum arbitramur: Scitum est enim illud Catonis, aut illud uerbum Catonis: tamen adscribendum putauimus, ne quis indiligentia prætermissum existimaret.

Columnas rumpere.

Ælianvs prodidit in Samo quondam fuisse animalia uasta magnitudine, Neades uocātur, quorū uoce terra rumperetur. Vnde prouerbium natū in clamosos & improbe loquaces, ut postes, & columnas dicātur rumpere. Vsus est eo Virgilius in Philistum rabulam, & obtrectorem. Item Iuuenalis:

Frontonis platani conuulsaque marmora clamant.

Leporis vita.

Λαγὼ ζῇ βίον ζῶν, i. Leporis uitam uiuere dicuntur, qui semper anxij trepidiq́ue uiuunt. Quod id animal omnium prædæ expositum, ne somnum quidem capit, nisi oculis apertis. Demosthenes in Æschinem: Λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. id est, Leporis uitam uiuebas, timens ac tremens, ac semper exspectans ut uapulares. Vsus est & Plutarchus in libello: περὶ φιλοπλουτίας, quem pridem Latinum reddidimus. λαγωῶν δειλότερι. scripsit Athanasius in apologia 1. & apud Strabonem: Phrygijs leporibus timidior, de quo dictum est alias per occasionem.

Victi non audent hiscere.

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρυξίᾳ δέδενται, id est, Qui uincuntur silentio uincti sunt. Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto quis utilitatem capere possit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus: Quid, nisi dolor uictis? Est autem uerbum perquam elegans ἀγρυξία, ubi quis non audet hiscere, à uerbo γρύζειν, de quo non semel dictum est.

Thersitæ facies.

Θερσίτειον βλέμμα, idest, Thersitica facies. De prodigiose deformi dici solitum, quod Homerus scripserit hunc omnium, qui ad Troiam uenissent, fedissimum fuisse. Ac totum hominem à capite, quod aiunt, usque ad pedes ita graphice depingit, & corporis uitia & animi morbos, ut dicas, pessimum ingenium in domicilio se digno habitasse. Locus apud Homerum est Iliad. lib. 2. notior quàm ut hic referat adducere. Venustius erit, si ad animum transferatur: ueluti si de formoso, sed moribus improbo dicas: Si corpus aspicias, Nireas est: si animū, plusquam θερσίτειον βλέμμα reperies. Adagij mentionem fecit Suidas.

Picifer.

Κηλοφόρος, i. Picifer, uulgare conuicium

Videtur in hominem infimum & despicatissimæ sortis. Siquidem Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte dicit Æschinē hoc nomine ab aniculis compellatum, quē admodum & λικνοφόρον, quod picas & vannos capite baiularet. Nam his in mysteriis Bacchanalibus vtebantur, quod ea auis sacra sit Baccho, & vannus in omnibus mysterijs adhibebatur. Vnde Maro.

-Et mystica vannus Iacchi.

In numerato.

In numerato habere, si ad animi rē trāsferatur, prouerbij rationē habuerit, velut Octauius Augustus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingeniū in numerato haberet: propterea ꝙ in caussis agēdis ingenio esset præsentissimo, & quidquid alijs præstaret diutina cogitatio, id illi prima statim animi intentio daret. Sumptum est ab his, qui res suas ad certissimū calculū redegerūt, hoc est, ad pecuniā numeratā. Quintilianus in sexto: De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum est olim, ingeniū eum in numerato habere. Vide prouerbium Numero dixisti.

Quantum habet.

Quantum habet quisq; tanti fit. Quod scripsit Horatius in lib. 1. Serm. Satyra 1.

Nil satis, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis.

Item Iuuenalis satyra tertia.

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Nō recensuissemus inter prouerbia, ne quis clamaret nos sententias collegisse, nō adagia, nisi D. August. in libro de disciplina Christiana nominatim prouerbii titulo citasset. Vnde & illud prouerbiū, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quamquā & Horatius satis indicat vulgo iactatam sententiam eo quod eadē Satyra præcessit:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Vsurpat & Apuleius in Apologia: Tanti re vera estis, quantum habetis. Videtur ex Euripide venisse in vulgi sermonē. Cuius & hūc versum inter ceteros refert Seneca:

Vbiq; tanti quisque, quantū habuit, fuit.

Imis ceris eradere.

Imis ceris eradere, pro eo, quod est: Delere penitus, sic vt nullum omnino memoriæ pristinę vestigium extet. Sumptum ab his, qui in ceratis scriptitant tabulis. his mos est ita nonnunquam versum stylum per summum æquor ceræ ducere, vt qualiacunque tamen priori scripturæ remaneant vestigia. Aliquoties funditus delent. Conueniet in profundam obliuionem vel amicorum, vel pristinæ fortunæ, vel si quid est simile.

Macilenta manu pinguem pedem.

Hesiodus in opere quod inscripsit. Opera, & dies, velut ænigmate quodam explicauit paupertatem:

Λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις. id est,
Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracilescunt fame, pedes intumescunt frigore. Carmen sic habet.

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις. id est,
Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,
Atque pedem premere incipiat manus arida pinguem.

Venustius erit, si lōgius transferatur ad viaticum parandum senectuti, aut similia.

Non semper erit æstas.

Ad eundem ferme sensum pertinet & illud ex eodem libro.

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. i.
Æstas non semper fuerit, cōponite nidos.

Non semper virebit ætas, para, quo se recipiat senectus. Aut, non semper erit prospera fortuna, munias animum philosophiæ decretis, quo fortunam aduersam possis contemnere. Admonet & Cato agricolas: Cogitent, quàm longa sit hyems. Notus est apologus de formicis exprobrantibus cicadæ, quod totam æstatem nihil aliud quàm cecinisset otiose, eoque mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adolescentum pilis inscribi. Neque enim tantum admonet parandam esse rem in senectam, verumetiam eruditionem, virtutem, honestam famam, quæ præsidia sunt optima senectutis.

Cum ex ossis suum rodis pedem.

Consimili figura significauit egestatem in eodem opere.

Ot

Οτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id est,
Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse.

Exossem vocat Polypum, quod ossibus careat. Is creditus est nonnullis sua brachia rodere, cum deest cibus. Est enim edacissimus, quamquam Plinius existimat id illi accidere à conchis, verum præcisa renasci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum lib.7.

Εσθω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους, id est,
Comedo meipsum more Polypi,

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reijcit.

Centum plaustri trabes.

TAM simile est prouerbio, quàm est ouum ouo, quod scripsit Hesiodus in eodé opere, cui titulus: ἔργα καὶ ἡμέραι,

Εκατὸν δὲ τε δούραθ' ἀμάξης. id est,
Cétum autem lignis plaustrum compingitur vnum.

Eo tempestiuiter vtemur, cum significabimus id, quod à nobis petitur, magno cóstare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quanti constiterint ei, qui præbet. Carmen Hesiodi sic habet:

Ρηΐδιον γὰρ ἔπος εἰπεῖν, βόε δὸς καὶ ἄμαξαν
Ρηΐδιον δ' ἀπανήνασθαι, πάρα δ' ἔργα βόεσσι,
Φησὶ ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἄμαξαν
Νήπιος, οὐδὲ τόγ', οἶδ' ἑκατὸν δὲ τε δούραθ' ἀμάξης. id est,

Nam dictu est procliue, dato plaustrumq; bouesq;
At procliue negare, sed en tauris labor instat,
Cogitat, est animo diues, compingere plaustrum
Stultus & haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaque quoties ad id, quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus est, velut ad gerendum magistratum, ad scribendum librũ, ad munus concionandi, ad instituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non inepte vsurpabimus Hesiodi verbum: ἑκατὸν δὲ τε δούραθ' ἀμάξης.

Araneas eijcere.

HABET illud quoq; prouerbij speciẽ, quod est apud eundem in eodem opere:

Εκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια. id est,
Vasis eijcias, quas nectit aranea telas.

Sic.n. significant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catull.

-Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum:

Quo dicto nũc nihil est vulgo vulgatius. Lucianus in Pseudologista: ἀδράχνος καὶ ἀράχνιων μέστα. id est, Carie & araneis differta.

Muris circumcurrentibus.

Τῶν τοίχων περιτρεχόντων, i. Parietibus circumcurrentibus. Plutarchus in Symposiacis decade septima problemate quinto, indicat muliebre fuisse prouerbium, quo secretum significabant, muris videlicet testes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiusmodi voluptates etiam ac lusus ait oportet esse, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti, cũ significabimus aliquid ali monstri, & ob id captari secretum.

Κερασβόλος.

IN eodé opere problemate secundo, docet homines præfractos, & asperis motibus, & intractabiles κερασβόλους vocari solitos, quam vocé haud satis commode verteris Latine. Sumptam autem metaphorã ab agricolis, apud quos semina quæ prius quã in terrã decidant, incidant in cornu boum, κερασβόλα, dicantur, παρὰ τὸ εἰς κέρας βάλλεσθαι. Hæc aiunt prouenire ceteris multo duriora, vnde & ἀτεράμονα vocantur. Qui scripsit etymologicon, indicat hanc vocem semel duntaxat vsurpatam à Platone, sumptamq; à leguminibus, quæ nec igni, nec aqua mollescant: cuiusmodi quædam videmus admixta leguminibus minuta nigraq;. Locus est apud Plat. lib. De legib. 9. Quo quidem loco videtur interpres ignorasse quæ sint κερασβόλα. Vertit enim legumina fulminis tactu prædura, quasi dictum esset κεραυνοβόλα. Porro cur id accidat, vt semina quæ in cornua boum impegerint, aut non proueniant, aut proueniant ficciora durioraq; Plutarc. hanc affert caussam, quod ea quæ à manu calida statim excepta terra fouentur, magis adiuuantur calore, qui seminibus est amicus. At quæ in cornua incidant, proiecta magis videntur quã seminata, & mora frigus colligunt. Theophrastus dubitat num friuolum sit quod de cerasbolis iactant agricolæ.

Respublica virum docet.

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, i. Respublica virũ docet. Significat neminem ad rem gerendam

dam idoneũ esse posse, nisi qui sit vsu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tam etsi hemistichium carminis heroici. Quantumlibet diu versatus in agro, non fies idoneus administrandæ reipublicæ nisi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Allusit huc Socrates Platonicus, cum inuitatus ad loca amœna in agris, respondit se cupidum esse discendi, arbores autem nihil docere.

Faber cum sis.

PLVTARCHVS in præceptis ciuilibus, senarium hunc haud dubie prouerbialem, ex Euripide citat:

Τέκτων γὰρ ὢν, οὐκ ἔπραττες ξυλουργικά. i.
Cum sis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eũ, qui tentat ad quæ non est idoneus, vel ob imperitiam, vel ob naturam alienam, veluti si quis infans & ad persuadendum ineptus, suscipiat legationem: aut indiligens dispenset rem domesticam: aut senex, siue inualidus militiã capessat. Iamdudum & illud Horatianum cessit in prouerbium, quod hinc imitatum videtur,
-Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miscere.

INTER prouerbia, quibus ἀδύνατον significamus, referendũ & illud: πῦρ ὕδατι μιγνύναι. i. Ignem aquæ miscere. Plutarchus in libello, cui titulum fecit: περὶ πρώτου ψυχροῦ, adducit huius prouerbij testimoniũ, studens probare aquæ proprium esse frigiditatem, potius quàm aeris. Pugnat autem vtraque qualitate ignis cum aqua: quippe calidus & siccus cũ humida & frigida. Narrat eodem in loco morem fuisse apud Persas, vt supplex in fluuium descẽderet, ignẽ gestans, minitans ni consequeretur quæ petebat, se ignem missurum in aquam. Atque ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, sed mulctabatur, quod minatus esset se facturum id, quod esset contra rerum naturam. Nam aqua hostis est ignis, eumq; semper extinguit. Id supplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo non esse fas recusare quod petebatur. M. Tull. Philippica 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiam. Rursus prius vndam flammamq; vt ait poeta quispiam, prius deniq; omnia, quàm aut cum Antonijs Respub. aut Antonij cum Rep. redeant in gratiam.

Velut è specula.

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id est, Velut è specula. Similitudo prouerbialis, cũ quis rem velut oculis subiectam, totam vndiq; contemplatur. Siquidem ex alto commodissime spectantur omnia, propterea quod nihil obstet, quod impediat prospectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui titulus: De Romanorum fortuna.

Velut in cratere.

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, i. Velut in cratere philotesio. Prouerbialis & hæc collatio, qua significabimus res antea turbulentas componi, sedariq; & prius inter sese inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem crater philotesius, quem in conuiuijs porrigunt alijs alij, ceu amicitiæ symbolum, ac pignus. Veluti qui filiam alicui desponderet futuro genero prælibans φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarum sunt pertinacissimi, cratere conciliabant, vt testatur in Toxaride Lucianus. Quin & CHRISTVS ipse nostræ religionis princeps, arcanam illam cũ suis amicitiam poculo consecrauit.

Sero venisti.

Ὀψὲ ἦλθες, idest, Sero venisti. Competit in eos, qui post tempus rem aliquam aggrediuntur, veluti si iam ætatis vitio frigidus vxorem paret ducere, aut grandior litteras addiscere. Natum ex oraculo, quod Pythia vates edidit cuidam consulenti, num deberet ad rempublicam tractandam accedere: ὀψὲ μ' ἦλθες ἀρχὴν καὶ δημαγωγίαν διζήμενος, καὶ παρ' ὥραν στρατηγίου κόπτεις θύραν, id est, Sero venisti, me de principatu & reipublicæ administratione consulens, & alieno tempore militia pulsas ianuam. Meminit Plutarchus in commentario, cui titulus: εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum, quàm venenum.

DIVVS Hieronymus aduersus Ruffinũ respondens, Quomodo eorum præfationes librorum, quos nescias, accuses, quæ quodam vaticinio futuræ calumniæ respõderunt, implenter prouerbium, Prius antidotum quam venenum, subaudi adhibes. Cõueniet vti, quoties aliquis se purgat antequã accusetur. Antidotus. n. aduersus venena datur, Hanc nemo sumit, nisi gustato veneno.

veneno. Quamquam sunt qui se præmuniant antidotis, ne noceat, si fors contingat sumere toxicum. Quemadmodum fecisse legimus Mithridatem.

Statua taciturnior.

HIS etiam temporibus in prouerbio est: Statua taciturnior. In hominem vehementer infantem, ac tacitum. Vsus est hac hyperbole Horatius in epistola ad Iulium Florum.

-Statua taciturnius exit
Plerumque & risu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, sed infantem & indoctum, Mercurij statuæ similem facit:

-Truncoq; simillimus Hermæ.

Consimili forma D. Chrysostomus lib. περὶ ἱερωσύνης. 6. de tardo & stupido: τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον τῶν λιθίνων οὐδὲν διοίσει, id est, Tum illud, quod Græci dicere solemus, à saxeis nihil differet. quod & alibi retulimus. Xenophon in Symposio: ἐκείνων γοῦν μὲν ἂν ἧττον φωνὴν ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθίνων. i. Illorum igitur vocem minus audias, quàm saxearum statuarum. Statuæ frequenter habent speciem sapientum, & eloquentiũ virorum, ipsæ tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram prius quàm—.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: Philosophũ maxime debere disputare cũ principibus, irridens eos qui duplicem facerent philosophiæ rationem: alteram in affectibus sitam, quæ à Mercurio Hegemone, id est, ductore proficisceretur: alteram in efferendo positam, quã Diactorus Mercurius, id est, nuncius largiretur: ἕωλον ἐστι; inquit, καὶ ὑποπιπτέτω τῷ τοῦτο μὲν ᾔδειν πρὶν Θεόγνιν γεγονέναι. i. Friuolum & obsoletum est, coniungaturq; cum illo: Hoc noueram antequã Theognis natus est. Vsurpat idem in eandem sentẽtiam, in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, citans e comico quopiam. A. Gel. libro primo, Noctium Atticarum, capite tertio, citat ex Lucilio. Contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & prius quàm Theognis, vt Lucilius ait, nasceretur. Non est dubitandum, quin hic senarius sit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptam significabant. Apparet sumptum à Theognide tragœdiarum scriptore, quem frigidissimum fuisse testatur Suidas, & ni fallimur memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoque cuius extant sententiæ.

Phocensium desperatio.

Φωκέων ἀπόνοια, siue φωκικὴ ἀπόνοια, id est. Phocensium, siue Phocica desperatio de stultis & insanis consilijs dici solitũ admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronensi conijcere licet dici solitũ, vbi desperatis rebus ad extrema consilia veniretur. Natum est autem ex euentu huiusmodi: Atrox odium & irreconciliabilis simultas, atq; vt Plutarchi dicamus verbis, ἄσπονδος πόλεμος erat inter Thessalos & Phocenses: quod hi primores illorum in suis vrbibus, ad vnũ omnes eodem die trucidassent, illi vicissim illorum obsides ducẽtos quinquaginta in crucem sustulissent. Deinde Thessali contractis omnibus copijs, per Locrenses irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cum mulieribus in seruitutem abducerentur. Daiphantus itaq; qui fuit vnus è tribus, quibus Phocensium res erat cõmissa, suasit vti viri quidẽ Thessalis obuiam irent, cum illis conflicturi, ceterum mulieres vna cum liberis, ex vniuersa Phocide congregatas, in vno quopiam loco seponerent, congesta ingenti lignorũ materia: & adhibitis custodibus mandarent, vt simulac intellexissent sese victos in prælio, continuo pueros & vxores iniecto igni exurerent. Id reliquis cõprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni consilium hoc, vxorum quoque suffragijs comprobatum fuisset: quod si non placeret, non esse cogendas. Itaque mulieres, vbi rem cognouissent, ipsæ inter se habito consilio, Daiphantum collaudarunt, qui rectissime consuluisset Phocensium rebus. Eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congressi cũ Thessalis Phocenses, superiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocẽsium desperationem appellarunt, quod etiam si feliciter cessisset, tamen temerarium parumque cordatum videretur. Huiusmodi ferme Plutarchus. Similia fere narrat Pausanias in Phocicis. Meminit & prouerbij, quod ait ex hoc euentu dici solitũ ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc est, de omnibus consilijs quæ carent dolore.

Memi-

Meminit & Stephanus indicans dici solitum: περὶ τῶν τὰ ἀναλγῆ βιαζομένων.

Extremum occupet scabies.

OLIM pueri cursu certantes, clamare solebant: Occupet extremum scabies, adhortantes hac voce singulos ad cursum, ac male precantes ei, qui fuerit omnium postremus. Id deductum est in adagium, quo vtebantur, qui significarent sese quocumq; modo velle vincere, neque commissuros, vt inter postremos sint. Ita qui per fas nefasq; rem augent, possunt alio vocanti respondere: Extremum occupet scabies. Quamquam nihil vetat, quo minus in bonam partem detorqueamus, vt si qui summis viribus adnititur, ne ab æqualibus, eru ditione, aut recte factis aut officijs ab amico superetur, dicat: Occupet extremũ scabies. Hoc igitur prouerbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud: τὴν κατὰ σαυτὸν ἕλα. Vsus est Horatius in Arte poetica:

Occupet extremũ scabies, mihi turpe relinqui est.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος.

VVLGARI ioco fures dicti videntur ἡμερόκοιτοι, quod interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Hesiodus in Operibus, ac diebus:

Μήποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται. id est,
Ne solitus dormire die tua tollere possit.

Apte torquebitur in tollionem, & furacem. Est & piscis eiusdem nominis, vt indicat Suidas, Phoca opinamur.

Ne vni naui facultates.

QVIN illud etiam ad prouerbiorum classem, si longius deflectatur, referendum videtur, quod est in eodem opere:

Μηδ' ἐπὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. i.
Ne bona tu pandis ratibus semel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris, in quo sint vniuersa periclitanda. Non omnis statim alea iacienda est. Periculosa est nautica negotiatio. Naufragium enim tollit omnia. Tutius est cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat sibi placere diuitias, quæ penderent à funibus.

Vrit absque torre.

VERSVM hunc ceu prouerbialem subinde Plutarchus vsurpat:

Εὕει ἄτερ δαλοῖο καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν, id est,
Exurit sine torre, grauiq; dat illa senectæ.

Nempe vxor improba, quę moribus suis senium viro præmaturum conciliat. Idem lepidè transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obscenum, similiaq; animi vitia, quibus obnoxij torquentur & contabescunt.

Adhuc cælum voluitur.

QVOTIES significabimus adhuc superesse spem, & nondum omne tempus, quod melioris fortunæ solet occasionem adducere, exactum esse, conueniet illud Theocriticum ex Charitibus:

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς, οὐδ' ἐνιαυτούς. id est,
Nōdum defessus prouoluere desijt æther
Menses, atque annos.

Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multa rota voluentur.

PROVERBIALITER extulit & ad eandem pertinet sententiam, quod proxime consequitur:

Πολλοὶ κινήσονται ἔτι τροχοὶ ἅρματος ἵπποις. i.
Permultus voluetur adhuc rota mota caballis.

Id est, Multum adhuc temporis restat, multæq; rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie nostrati vulgo in ore est, Frigidius enim est quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poeta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem.

PROVERBIALI figura dictum est & illud in eadem Ecloga.

Βοᾶς δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη, id est,
Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus.

Ceruus canes trahit.

INTER adagia quibus ἀδύνατον, seu præposterum quidpiam significamus, adnumerandum & illud, quod est apud Theocritum in Thyrside:

Τὰς

Τοὺς κυνάς ὁ ἔλαφος ἕλκει. id est,
Canes ceruus trahit.

Præpofterũ enim eft, vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti fic habet:

Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. id eft,
Poftquam Daphnis obit, ceruus trahat ipfe moloffos.

Ad confimilem formã Virgilius in Pharmaceutria:
Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit lufcinia.

Item illud quod proxime cõfequitur:
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. i.
Buboq; montanus philomenis occinat ipfis.

Cum infans fuadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctiffimum.

Ne vidit quidem oleum.

Ecloga cui titulus: νομεῖς, fcatet prouerbialibus fententijs ac figuris, quarum de numero primum eft illud:
Καὶ πόκα τήνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπει, id eft,
Et quando ille oculis, oleum confpexerat vmquam?

Conueniet in eos, qui funt artis alicuius prorfus rudes, & imperiti. Veluti fi quis profiteatur rem medicam, qui numquam didicerit quidquam illius artis, venufte notabitur hoc verfu:
Καὶ πόκα τήνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπει, id eft,

Vngebantur.n. athletæ, quò mẽbris euaderent durioribus, vnde per oleũ fignificãt certamen. Quamquã fcholia declarãt quofdam hoc ad arborẽ referre, quod in Olympiacis oleaftro fiue olea coronari folebant.

Et me mater &c.

Item illud, quod in eadem fequitur:
Κἠμ' ἔγαθ' ἁ ματηρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eft,
Me quoq; pollucẽ mea mr̃ vincere dixit.

Cum quis anteponitur, aut æquatur ijs, cum quibus nullo modo conferendus eft. Matres enim amore cęcutiũt in filios, & formofiffimos putant, qui funt deformes, fortiffimos, q̃ funt ignauiffimi. Porro Pollux pugil optimus fuiffe creditur tefte Flacco:
Caftor gaudet equis, ouo prognatus eodẽ
Pugnis.

Suade lupis, vt infaniant.

Rursum in eadem:
Πεῖσαι τοι μίλων καὶ τὼς λύκως αὐτίκα λυσσῆν. id eft,
Hoc quoque Milo lupis mox perfuadet ho rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem ftultiffimam, quam non aggrederetur, nifi infanus. Nam lupi infaniunt vel fua fponte, veluti fi quis tyrannum inftiget ad crudelitatem, cum plus fatis fæuiat fuopte ingenio. Rabies proprie canum eft, vnde Scholiaftes Theocriti putat hoc velut abfurdum proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi numquam non rabiunt.

Rore pafcitur.

In hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodem Idyllio, quod dictum eft in vitulam macram:
Μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ,
Dores enim rorẽ appellant πρώκα, quod πρωΐ, id eft, mane cadat. Porro cicadas rore ali, teftis eft Plinius lib. 11. cap. 36. Ore carent, fed habent in pectore fiftulofo quiddam aculeatum linguis fimile. Eo rorem lambunt. Cum excitatæ fubuolant, reddũt humorem, quod folum argumentum eft illas rore pafci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramẽ eft. Vnde Maro:
Dumq; thymo pafcentur apes, dum rore cicadæ.

Venuftius erit, fi trãsferatur ad ingeniũ, fiue ftylũ ieiunum & aridũ. Aut per ironiã, in hominem vehementer obefo corpore.

Tuam ipfius terram calca.

Cum iubebimus cuipiam, vt fuo loco fe contineat, neque fe recipiat in noftra, quadrabit illud ex eiufdem Hodœporis:
Τὰν σαυτῶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. id eft,
Quin propriam calcans terram, querceta teneto.

Conueniet, vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domefticam recipere confuetudinem.

Ne fafcines.

Ἵνα μὴ βασκάνῃς με, id eft, Ne me fafcines. Dici folitum vbi quis rem fuauem nactus, præfentibus impartit aliquid, ne folus fruens alios contriftet. Indicat hoc Ariftoteles fectionis vigefimæ problemate 24.

Vbi de mensa communi aliquis sibi priuatim sumeret aliquid, intuenti communicans dicebat, ne me fascines. Itaque sumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduersus fascinum. Tum enim metuebant noxam fascini, quoties vel auidius vescerentur, vel alicuius incommodi suspitione tenerentur, aut cibum haberent suspectum quem cupiebant. Ita fiebat, vt semper cum perturbatione vel biberét vel ederent, flatu simul hausto: qui si expellitur, simul exit cibus, si retinetur, mouet tormina. Itaque ruta prius comesa, & stomachum & reliquum corpus calfacit, vt spiritus ille inclusus discuti atque abigi possit. Vnde & illud prouerbiale quidam habet, ruta opus est, vbi significabimus periculum cuiuspiam incommodi, quemadmodum de baccare, & apio diximus alias.

Non omnis fert omnia tellus.

VT Virgilianum illud: Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, si traducatur ad diuersas ingenij dotes, aut nõ quidnis à quouis esse petendum: ita prouerbij rationem habebit illud Theocriticum, ex Cyclope:

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρευς, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Illa quidem producit hyems, illa educat æstas.

Cum significabimus aliud agendum iuueni, aliud seni, alijs atq; alijs temporibus diuersis moribus vtendum. Quid autem quæq; ferat tellus, eleganter describit Virgilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum lib. primo.

Dum virent genua.

NEC illud caret prouerbij specie, quod est apud eundem in Thyonicho:

Ποιεῖν τὶ δεῖ ἕως γόνυ χλωρόν. id est,
Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis litteris, dum adhuc viget ingenium.

Ducenda est, vxor sed iuueni. Consimilé ad modum Horatius:

-Dumq; virent genua,
Et decet, obducta soluatur frõte senectus.

Quamquam hæc ipsa figura, genu viret, prouerbialis est, quoties iuuentutem significamus.

Neque pessimus, neque primus.

MEDIOCRITATEM hoc pacto significare licebit.

-Οὔτε κάκιστος
Οὔτε πρᾶτος. id est,
-Neque pessimus, at nec
Primus,

Lepidius fiet, si ad ingenij laudé transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum est, qui seipsum modeste iactat.

Scit quomodo Iuppiter duxerit Iunonem.

IN curiosos, & quid quisque domi faciat peruestigantes, conueniet illud ex Syracusanis:

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν. id est,
Nouit femineum genus omnia, nouit & illud
Iunonem quo pacto duxit Iupiter olim.

Scholiastes Theocriti putat significarí fortiuas Iouis, & Iunonis nuptias, quales describit:

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας. i.
Coniugij subire thorum clam vtroque parente.

Adiungit fabulam, quam retulit Aristoteles quidam in libro, quem scripsit de templo Hermiones. Iuppiter insidians sororis pudicitię, cum forte vidisset illam semotam ab reliquis dijs: nam ne dijs quidem virginibus tutum est obambulare solas: seipsum vertit in cuculum, conseditq; in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iupiter excitauit ingentem tempestatem. Iuno itaque sola peruenit in montem, conseditq; eo loci, vbi nunc est Iunonis Teliæ, hoc est, perfectæ templum. Cuculus autem ob tempestatem horridus ac tremens deuolauit, conseditq; in Iunonis genibus. Eum Iuno miserta texit veste sua. Hic rex deorum repente è cuculo factus Iupiter, Iunonem complexus est. Cumq; illa metu matris recusaret coitum, Iupiter promisit se ducturum illam in vxorem. Hinc natũ existimant prouerbium. Addit huius Iunonis simulacrum in templo fuisse collocatum hac imagine, vt in throno sedens sceptrum dextra teneret, in cuius fastigio sederet cuculus, vix credimus hanc fabulam

Iam apud veteres inueniri, sed suspicamur ab otioso quopiam grammatico fuisse cõfictam. Adeo sapit anile quiddã. Huic simillimum est quod scribit Plautus in Trinummo: Sciũt quid in aurẽ rex reginæ dixerit, sciunt, quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neq; futura, neque facta, tamen illi sciunt.

Vbi paueris, impera.

In eadem Ecloga:

-Πασάμενος ἐπίτασσε, id est,

-Præcipito postquam satiaueris esca.

Ad eum modum respondent mulieres cuipiam obiurganti, quod loquaciores essent, & silentium imperanti. Conueniet vbi quis imperiosior est in eos, de quibus nihil est meritus.

Gallus in suo sterquilinio plurimum potest.

Quod scriptum est in ludicro Senecæ, prouerbij speciẽ habet: Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ, Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Allusit ad Claudium Imperatorem Lugduni natum. Hodicq; de cane vulgo dicunt, cum in suo sterquilinio plurimum audere: in alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est, & animosior.

Isthmum perfodere.

Isthmum perfodere dicebantur, qui magno quidẽ conatu, sed irrito molirẽtur aliquid. Ductum ab Isthmo Corinthiaco, qui efficiebat, vt naues lõgo & ancipiti ambitu iuxta peninsulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti sunt, qua erat angustissimus, perfodere, nempe Demetrius Rex, Dictator Cæsar, C. princeps, Domitius Nero, infausto, vt omnium patuit exitu, incepto. Auctor Plin. lib. 4. c. 4. Tranquillus ostendit, idem tẽtatum à Caligula. Philostratus in vita Apollonij negat Neronem destitisse victum operis difficultate: sed quod timeret, ne admissum mare, periturã Æginam portenderet, aut res nouas in Imperio Romano coorituras: nã id prædixerant Ægyptij vates. Quin & vetustissimus scriptor Herodotus libro historiæ suo primo, prodidit Cnidios Isthmum qua angustissimo spatio, nempe quinque stadiorum spectabat continentem, perfodere adortos, quo insulam facerent, ceterũ ictos scopulos in fodientium oculos resilijsse, deinde Delphicum Apollinẽ ab eis consultum trimetris respondisse:

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ᾽ ὀρύσσετε.

Ζεὺς γὰρ κ᾽ ἔθηκε νῆσον, εἴκ᾽ ἐβούλετο. id est,

Neq; cingite Isthmũ mœnib⁹, neq; fodite.

Nam si Ioui id visum, locasset in salo.

Denique Nicanor Seleucus aggressus est Isthmum, qui dirimit Euxinum, & Caspium mare, nec perfecit, à Ptolæmeo Cerauno interfectus.

Lingere salem.

Olim tenuis fortunæ hominibus sal pulmentarij vice fuit, vti nunc quibusdam est acetum. Quæ res & in prouerbiũ abiit, tametsi non satis liquet cuiusmodi fuerit. Sed præstiterit ipsius Plinij verba super hac re subscribere ex libri trigesimi primi cap. 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmentarij vice vsos, auctor est. Esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Persius in Satyra quinta.

-Iura sed Iuppiter audiet. heu heu

Vare regustatum digito terebrare salinũ,

Cõtentus perages, si viuere cũ Ioue tẽdis.

Hoc est, vitam ages pauperrimam.

Sellissare.

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebãtur, gloriosi, fastuq; præturgidi. Suidas admonet sumptum à moribus Selli cuiuspiam, qui cum re esset perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui se doctrinæ iactitant, ac venditant opinione, cum à litteris sint alieni. Hesychius indicat Græcis idem significare: σελλίζεσθαι καὶ ψελλίζεσθαι. Qua voce semel atque iterũ vsus est Plato in Gorgia: & ψελλὸς dicitur, qui sigma crassius profert, qua de re nõnihil attigimus in prouerbio: ἢ ψελλὴ ἢ πιθάκη. Addit Hesychius nonnunquam σιλλίζειν, idem esse quod ἀλαζονεύειν, videlicet adstipulans Suidæ.

Cecidis & Buphoniorum.

Τὰ κηκείδου καὶ βουφονίων, id est, Cecidis & Buphoniorum, de re magnopere prisca, & ob vetustatem iampridem obsoleta, desuetaq;. Aristophanes in Nebulis:

Ἀρχαῖα δὲ καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,

Καὶ κηκείδου καὶ βουφονίων. id est,

Prisca hæc sane atque obsita canis, nec nõ oppleta cicadis,

Ac Cecide cum Buphonijs.

Siquidem Cecides peruetustus quispiã Dithyramborum poeta fuit, cuius scripta iam situm olebant, vnde in iocum vulgaré abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie, qui immodica & intempestiua affe-ctatione vetustatis, è duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilióq; petunt sermonem, perinde quasi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegans esse putant, nisi quod sit ab vsu vulgi, & nostro sæculo procul remotum. Item Buphonij festum quoddam erat apud Athenienses, ob vetustatem neglectũ iam ac desitum, sic appellatum à cæde boum. Adagio licebit per iocum vti cum significabimus aliquid ceu nimis priscum negligi.

Serenitati nubem inducit.

NON tam ouum ouo simile, quã illud prouerbij faciem præsefert, quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoscẽdo adulatore ab amico, ἀ᾽δίᾳ γὰρ ἐπάγει νέφος, id est, Serenitati nubem inducit. De eo, qui inter pocula ludosq; virulentum aliquid admiscet, quod offuscata hilaritate frontem corruget, superciliaq; contrahat. Ad eundem modum Horatius lib. 3. Ode 15. de anu deformi, quæ se puellarum choris admiscebat:

Et stellis nebulam spargere candidis.

Μονογραμμοί.

OLIM homines macie prætenues, vesculi, ac decolores, prouerbiali ioco μονογραμμοὶ vocabantur. Lucilius. Vix viuo homini ac monogrãmo. Rursum idem alibi: Quæ pictas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat à pictura, quæ prius quã coloribus corporatur, vmbra fingitur. Nõ perperam quidem Marcellus: Venustius tamen erit adagium, si ad veterum picturam respiciamus: quæ primitus omnium consensu, ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initium, quod vocant declinare. Deinde singulis coloribus pingi cœptum est, easq; picturas: μονοχρωμάτους, appellabant. Mox ars distinxit sese, & inuenit lumen atque vmbras, vt quædam eminere, quædam abdi premiq; viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus est splendor quem alium à lumine nolũt esse, medium tamen inter lumen & vmbrã proinde eundem Tonon vocant. Nam commissuram ac transitũ colorum, ἁρμογὴν appellant. Huiusmodi ferme Plinius lib. trigesimoquinto, capite quinto. Conueniet igitur in hominem deformem, nullo aut eodem vultus colore, cuiusmodi priscorum erãt imagines. M. Tullius libro de natura deorum secundo. Non enim venis & neruis & ossibus continentur: nec escis, nec potionibus vescuntur, vt aut nimis acres, aut nimis cõcretos humores colligant. Nec his corporibus sunt, vt aut casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant, ex defatigatione membrorum. Quæ verrens Epicurus, monogrammo deos, & nihil agentes commentus est. Illi autem pulcherrima forma præditi, purissimaq; in regione cœli collocati, ita feruntur, moderanturq; cursus, vt ad omnia conseruanda & tuenda consensisse videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaq; specie.

Aliorum medicus.

MANET hoc dictum his quoque sæculis celebratissimũ, quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoscendo adsentatore ab amico, è poeta quopiam.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id est,
Aliis medetur, ipsus vlceribus scatens.

Vtitur eo & in commentario, quem inscripsit aduersum Coloten. Conueniet in hos, qui aliis sapiunt, non sibi, aliis oculati sunt & cauti, non sibi: alios cõsolari norũt, ipsi sua mala non ferunt æquo animo.

Lapsana viuere.

LAPSANA viuere lepide dixeris eos, qui perparce, nimiumq; tenuiter viuunt. Consentaneum est enim iocum illum militarem in popularem fabulam abijsse, quo Cæsariani milites alternis versibus exprobrabant, quod apud Dirachium lapsana vixissent. Est autem lapsana, olus siluestre ac vulgare, passimq; proueniens, trium foliorum, ex Brassicarum ni fallimur genere. Verum si quis forte requiret, Plinij verba sunt hæc libro 19. capite 8. Nec non olus quoque siluestre est trium foliorum, Diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum. Alternis quippe versibus exprobrauere lapsana se vixisse apud Dirachium, præmiorum parsimoniam cauillãtes. Est autem id cyma siluestris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem esse dicit, & concoctu difficilem. Cymam

autem

autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, tenerioremque cauliculum, qui & in lappis & asparagis gratiam habet. Dioscorides ait Lapsanam Romanis & napium dici, cuius folia simul & caules elixi comeduntur: putat hanc stomacho magis amicam quam lapathum, cuius meminit Horatius, de cœna frugali loquens:

Aut herba lapathi, prata amãtis, & graui
Maluæ salubres corpori.

Haud contra ostium.

Οὐ κατὰ θύρας, i. Haud contra ianuã pro eo, qđ est, nõ proprie ad rẽ, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictũ est ab Aristotele, lib. Physicorum quarto: Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. i. Isti quidẽ igitur haud contra ostiũ occurrunt quęstioni. Argyrophylus οὐ κατὰ θύρας vertit, non recte, neq; non recte tamen id quidem. Perinde valet, quasi dicas: Ad scopum. Illud expende lector, nũ hoc adagium illi sit adfine: τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id est. Quis aberrauerit à ianua?

Climacides.

Κλιμακίδες, i. Scalulæ, per iocum vocari poterunt, qui se diuitibus ad quiduis obsequij submittunt, etiam si sordidissimum sit. Sic autem vulgato conuicio sunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quod regum vxoribus submitterent sese, vt per eas ceu per scalas cursum conscenderent. Meminit Plutarchus in libello de discernẽdo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnosophistarum sexto. Et Valerius Maximus rerum memorabilium libro nono, capite primo.

Valeat amicus cum inimico.

Ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, i. Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad se spectant, nec amici magis quam inimici rationem habent: cuiusmodi fertur Timõ ille Misanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus, Εἰ μηδαμῶ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id est, Si nequaquam placet illud. Valeat amicus cum inimico. Est autem Gręcis hemistichium carminis trochaici.

Manica.

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebãtur ingentia, egregiaq; facta, ducta uoce à Mane quodã prisco apud ipsos rege, quẽ ferunt virũ fuisse præpotẽtẽ, & admirabili virtute præditum. Auctor Plutarchus in libello de Osiride, Quin & latini insanũ vocant, quod est præter vulgarem modum. Insanire libet. Et: Insano iuuat indulgere labori.

Ruta cæsa.

NE in rutis quidẽ & cæsis, haud dubie prouerbiali specie dictũ est à Cicerone libro de Oratore secundo, pro eo quod est: Nulla in parte. Sed dicet te, cum ædes uenderes, ne in rutis quidem & cæsis, solitum tibi paternum recepisse. Quo quidem loco illud obiter admonendum, in vulgatis Tullii codicibus perperam pro recepisse, legi reliquisse, id quod satis liquere potest ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hũc ipsum Ciceronis adducit locũ. Est enim hoc loco recipere idẽ, quod excipere. Porro quid sibi velint ruta cæsa, nam verba sunt peculiaria iureconsultis, abunde patet ex Pandectarum lib. 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæsa excipiantur in venditione, ea placuit esse ruta, quæ, eruta sunt, vt arena, & similia: cæsa ea esse vt arbores cæsas & carbones, & his similia. Gallus autem Aquilius, cuius Mela refert opinionem, recte ait frustra in lege venditionis de rutis & cæsis contineri, quia si non specialiter venierint, ad exhibendum de his agi potest. Neque magis de materia cæsa, aut de cæmentis, aut de harena cauendum est venditori, quam de ceteris, quæ sunt prætiosiora. Meminit & in Topicis de rutis & cęsis M. Cicero: Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumẽtũ in omni ratione reperiendum pertineret, plura fortasse, quam abs te desiderata erant, sum cõplexus: fecique quod sæpe liberales venditores solent, vt cum ædes, fundumve vendiderint, rutis cæsis receptis, concedant tamen aliquid emptori quod orandi caussa apte, & suo loco positum esse videatur: Meminit & in Partitionibus. Et cum significabimus inclementius tolli omnia; neque quidquam fieri reliqui, venuste dicemus ne rutis quidem ac cæsis receptis, vt iureconsultorum more loquamur.

Ætna, Athon.

ÆTNAM & Athonẽ mõtes in molestię, tædijq; prouerbium abijsse, testatur Lucilius apud A. Gell. lib. 16. c. 9. etiam si locus

is deprauatus habeatur. Lucilij versus, quos adducit, sunt hi:

Verum hic ludus ibi, susque, omnia, deque fuere.

Susque & deque fuere inquam omnia ludus iocusque.

Illud opus durum, vt Setinum accessimus finem ἐπὶ τὸ λοιπὸν, vt aiunt, Montes Ætnæ omnes atque asperi Athones. De Ætna Siciliæ monte dictum est, quod gigãtem sua mole premat, iuxta poetarum fabulas. Siue quod crebris incendijs grauis ac perniciosus olim esset accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Ætna grauius. De Atho vero, quod ob ingentem celsitudinem, vmbra sit molestus quam in Lemnum vsq; trecentis dissitam stadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius, quam vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quod de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Obstat & nauigantibus, quod toto longe dorso procedat in pelagus, qua continenti adhæret. Vnde & à Xerxe perfossus. Atheneus lib. 10. commemorat Erysichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuisse βορᾶς ἄθωνα, id est, Voracitatis Athonem.

Immunem venire.

IMMVNEM Latini vocant, quem ἀσύμβολον Greci, nempe eum, qui nihil confert ad conuiuium. Horat. in Odis.

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis,
Immunem meditor tingere poculis
Plena diues vt in domo.

Sed plusculũ habebit gratiæ, si transferatur ad res animi, puta doctrinam, versus, aut simile quidpiam. Aulus Gell. lib. 6. c. 13. indicat vocem hanc in prouerbiũ abijsse: Ne omnino, vt dicitur, immunes & asymboli veniremus, conuectabamus ad cenulam, non cupedias ciborum, sed argutias quæstionum. Terent. in Phormione: Tene asymbolum venire vnctum atq; lautum è balneis? Apud Atheneum Ephippus eleganter dixit immuni manu:

Ἀλλότριον εἰσελθὼν ὀψὸν ἐσθίειν μάθη,
Ἀσύμβολον τε χεῖρα προσβάλλι βορᾷ. id est,
Ingressus alienum edere disce obsonium,
Edulijsq; porrigere immunem manum.

Soterichi lecti.

APPARET Soterichi lectos in vulgarẽ iocum abisse de re vili priscaq; & minime ambitiosa, & rudis artificij. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego versus irridẽs: Qui huiusmodi versus amãt, inquit, liceat sibi & eosdem admirari & Soterichi lectos. Aul. Gell. nam ab hoc ista referuntur lib. 10. cap. 2. Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium, qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis cõpararit, quasi minimæ scilicet gratiæ, & relictis iam contemptisq;. Conijcere licet Soterichum fabrum fuisse quempiam, cuius opera priscam illã & rudẽ simplicitatem pre se tulerint. Nã Romę postea argentea triclinia diuitibus in vsu fuisse, testat Pli. lib. 33. c. 11. Huiusmodi inter pictores fuisse Fuluiũ, Rutubã, & Placideianũ, in sermonibus indicat. Horat. lib. 2. Satyra 7.

Vel cum Pausiaca torpes insane tabella,
Qui peccas minus, atq; ego, cum Fului, Rutubæq;.
Aut Placideiani contento poplite, miror
Prælia rubrica picta, aut carbone.

Peribis, si non feceris.

VBI quis in eum redactus est locum, vt nec aggredi rem possit citra magnum incõmodum, neque tutò omittere, conueniet illud ex oraculo ꝓfectũ: deinde populari, vt solet, sermone iactatũ: Peribo, si nõ fecero: si faxo, vapulabo. Referẽ ab Aulo Gellio, lib. Noctiũ 3. c. 3. e Plautina comœdia, cui nomen Fretum. Versus Plautini sunt hi:

Nunc illud est, quod Arietini responsum magnis ludis:
Peribo, si non fecero: si faxo, vapulabo.

Porro quæ nam sit historia redditi oraculi, Gellius ipse testatur sibi non liquere, & in hoc hos Plauti versiculos enotasse, vt historiam quæreret. Sunt autem versus iãbici tetrametri catalectici. Vnde dicĩ verbum, adiectum opinamur ab interpretante, submouimus. Nam in vulgatis codicibus scriptum est, magnis ludis dicitur.

Ex se fingit velut araneus.

PROVERBIALIS videẽ & illa collatio, aranei ex sese texẽtis telas, & homines ex seipso comminiscentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cui titulus de Osiride: Οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καθάπερ

οἱ

οἱ ῥήτορες ὥσπερ αἱ ἀράχναι γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπάρχας ἀνυποθέτως ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι. id est, Qualia poetæ & oratores, velut aranei gignentes ex seipsis à nullis suggesta, exordia texunt, producuntq;. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarum exigua vestibula præpandere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione esse conspicuum. Orditur, inquit, telas, tantiq; operis materiæ vterus eius sufficit: siue ita corrupta alui natura stato tempore, vt Democrito placet, siue est intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo, & tam æquali, deducit stamina, ipso se pondere vsus. Texere à medio incipit, circinato orbe subtegmina adnectens: maculasq; paribus, semper interuallis, sed subinde crescentibus, ex angusto dilatas indissolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Aristoteles refert libro de natura animalium nono, addens araneos, mox vt editi sunt, fila mittere, non ex interioribus, velut excrementa, quemadmodum sentit Democritus, sed de summa corporis parte, veluti corticem, aut in morem Histricis de cute spinas iaculantis, Non texunt autem, neque venantur, nisi feminæ. Mas fruendi comes est, non laborandi.

Boue venari leporem, & similia.

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, i. Boue leporem venari, dicuntur qui rem absurdã, stultam, ac præposteram aggrediuntur. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate: Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοΐ, τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλὰ ἀβελτηρία, καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. id est, Neque enim qui aratro velit iaculari, ac boue venari leporẽ, infortunatus est. Neque ei, qui piscatorijs retibus ceruos nõ ceperit, vllus malus aduersatur genius, sed stultitia & peruersitas, aggrediuntur quæ fieri non possunt. Nõ quiduis est accomodum ad omnia, veluti si quis homini studijs & otio nato, bellũ, aut rẽpublicam administrandam mandet. τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖ. Aut si quis stupido & insulso iudicia committat. Citat in eodem libello versus, ni fallimur, Pindari: ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύνει τάχιστα δελφὶς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. In curribus equus, in aratro vero bos, nauem autem præuertitur quàm ocissimè Delphinus. At apro paranti mortem, canis est fortis inueniendus, nam hæc quoque prouerbij speciem habent.

Ab diagrammate.

PLVTARCHVS in libello de discrimine inter adulatorem & amicũ: ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρίνειν, οὔτε ἔργον οἶδεν ἀντιτείνον, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνον παρέπεται βουλομένῳ, συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. id est, Adulator autem ab vno diagrammate semper id, quod iucundum est, quodq; blandiatur solitus succinere, neque facto resistere nouit, neque verbo contristare, sed tantum obsecundat volenti, semper illi concinens & consonans. Palam est prouerbij specie dictum esse ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. Est autem diagramma pictura, descriptioq; philosophorum, qua rem exponunt oculis, vt perinde valeat, quasi dicas, de eadem formula.

Non filius Achillis.

INTER carmina nobilium poetarum, quæ à doctis vice prouerbiorum vsurpantur, hæc quoque referri posse videntur: Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. i. Haud satus Achille, verum Achilles ipsus es.

E tragœdia quapiam, aut comœdia sumptum videtur. Est enim versus trimeter iãbicus. Vsurpatur à Plutarcho in eodem cõmentario, quem inscripsit, qua ratione sit adulator ab amico dignoscẽdus. Ait enim adulatorem modis omnibus sic amicũ imitari, vt illud in eum dici possit: Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, &c. Itidẽ Terẽtianus Parmeno in Gnathonẽ Thrasonis orationi subseruientem: Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlysses pannos exuit.

IN eodem, quem modo diximus, commentario Plutarchus hunc Homericum versum vsurpat, non sine specie prouerbiali, ex Odisseæ χ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. id est,

Vilibus at pannis mox est exutus Vlysses.

Accomodare licebit iis, q̃ genere vitæ subito cõmutato, e pauperib. diuites, e squalidis

 lidis

lidis nitidi e tristibus hilares existunt. Nã Vlysses simul atque pannos, in quibus men dicum apud procos egerat, exutus, magnifi cis vestibus ornatus esset, repente visus est alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui Polypi more omnium studijs sese accõ modat: adeo vt qui paullo ante apud amicum philosophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium gestarit, assidue versans in libris, nihilq; crepans nisi numeros, rectan gulos & triangulos Platonis: si forte fortu na in amicum inciderit, voluptatibus addi ctum, continuo mutata figura velut à Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

In durum, & implacabilem.

In hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericum, ex Odysseæ K.

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσι ἀκήλητος νόος ἐστί. id est,
At tibi non vmquam placanda in pectore
mens est.

Plutarchus in commentario de dignoscendo ab amico adulatorem, ait hunc versum obijci solitũ Antonio ab assentatoribus, quod Cleopatræ efflictim amanti, non responderet in amore.

Asinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως, i. Vt asinus balneatoris. Dictum est in eos, qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus caperẽt. Plutarch. in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν εὖ πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. id est, Nihil inde capiens commodi, velut asinus balneatoris, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo ac fauillis oppletus, numquam autem particeps balnei, neque temporis, neque mũdiciei. Loquitur de diuite parco ac sordido, qui cum sit onustus diuitijs, non fruitur tamen.

Lychnobij.

Apparet λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitam ducerent, vt torqueri possit vel in nocturnum potorem vel hominem supra modum studiosum, qui quemadmodum dictum de Demosthene, plus absumat olei, quam vini: vel in sordidum & parcum, quasi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epist. 22. epist. 122. dictum ostendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpostera, adeo ut quidquid hominum vulgus interdiu solet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiscebatur, diluculo ibat cubitum. In quẽ ita iocatus Varus lepidissimus fabulator, vt eum diceret admodum frugaliter viuere, quippe qui nihil insumeret nisi noctem. Et quibusdam illum sordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & Lychnobium dicetis. Est autem in ioco uox ambigua, vt intelligas eum vsqueadeo sordidum, vt lucernas etiam absumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Ceterum adlusum est ad vitam hominis præposteram, cuiusmodi describit in eadem epistola, & Butam quendam Attilium.

Quasi Sutrium eant.

Svtrivm peruetustũ Etruriæ oppidum. Id olim defecerat à Romanis, cũ quibus inierant societatẽ. Camillus ad id delectus a senatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtq; Sutrini ipsa celeritate opprimeretur, edixit, vti singuli milites trium dierum commeatũ secum exportarent. Id deinde versum est in prouerbium, quod vsurpari consueuit, quoties aliquis suo sumptu nauat operã alijs. Sic enim interpretatur. Festus Pompeius in fragmẽtis quibusdam, quæ Romæ inueniuntur. Arbitramur eãdem esse historiam quam aliquãto aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe condita 6. Plautus in Cassina. Tum quoque facito vt veniant, quasi eant Sutrium. Iubet Alcesimus, vt suos ad sese mittat, sed suopte cibo instructos. Notum est carmen Catulli, quo Fabullum ad cœnam vocat, sed ita vt ipse secum adferat quidquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι.

Αὐτολήκυθοι, vulgato verbo dicebantur, qui nõ ex animo, sed ventris caussa colerẽt amicos, inde conficta voce, quod sponte ad Lecythum commearẽt, & inuocati præsto essent in conuiuijs. Eosdem τηγανίζας quoque vocatos fuisse testatur, & ab Eupolide, τοὺς περὶ τάγηνον καὶ μετ' ἄριστον φίλους. id est, Circum sartaginem & post prandium amicos dictos fuisse. Plutarch. in libello cui titulus. Quo pacto qs dignoscere possit adulatorem ab amico: ἀπλᾶ μὴ καθάπερ οἱ πολ-

λοὶ

καὶ τοὺς αὐτολημκύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὰς ὕδωρ, ἀκουμένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν, id est, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit Autolecythos istos, qui vocantur, ac mensales, quiq; tum demum audiunt, posteaquam aqua manibus infunditur, sicuti dixit quidam, existimemus adulatores. Vsus est eo verbo Demosthenes in oratione aduersus Cononem. Interpretes varie exponunt, vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati sunt, vel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil possident: vel de ijs, qui facile sunt ad depromendam pecuniam, quod quidam soleant in lenticulis pecuniam recondere, atque alijs item modis, quorum nihil conuenit cum sententia Plutarchi. Apud Athenæum lib. 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce est aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta disceptatione quænam aquarum esset optima, cum alij præferrent Lerneam, alij Pirenæam, alij aliã, Carneus iuxta Philoxeni sententiam dixit: τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ὕδιςον, suauissimam aquã quæ manibus infunditur, quod ea declaret cenam esse paratam, cum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo, quod alibi dictum est: Feruet olla, viuit amicitia.

Melitæus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, i. Melitæus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli seriæ rei conducebat, sed duntaxat animi caussa alebantur, cuiusmodi non melioris, est multitudo in diuitum familijs. Aliorum canum varius est vsus. Sunt quibus ędium custodia delegata est, vt noctibus aduersus fures excubias agant. Hi vocantur οἰκουροὶ. Sunt quorum opera in venatibus vtimur, qui θηρευτικοὶ dicuntur. Sunt quorum nullus est vsus, nisi vt cũ otiosis ac delicatis matronis lusitent, qui nostris quoq; temporibus, mirum quã sint in delicijs. Atque ij μελιταῖοι vocantur, nimirum ab insula Melita inter Corcyrã nigram & Illyricum sita. Auctor Plin. lib. 3. cap. vlt. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Aristoteles Sectionis decimæ problemate 14. indicãs eos omnibus membris pusillos graciles q; fuisse, & hac dote commendantur, quemadmodum sunt qui sine nanis & pumilionibus non possunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis γελωτόποιος Alcidamãtem Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenæus lib. 12. scribit Sybaritis vehementer in delicijs fuisse canes Melitæos. Qui quidẽ hoc esse videntur in genere canum, quod nani, & pumiliones inter homines. At Massinissa merito laudatur, quod pro simijs & catulis maluit pueros alere, vsq; ad annum tertiũ, deinde remittebat eos suis parentibus. Sed intolerabilius est quod apud Britãnos complures alunt greges vrsorum ad saltationem, animal vorax & maleficum. Cuiusmodi sunt & simiæ, licet minus voraces.

Illico hyems erit.

ARISTOTELES in problematis sectione tertiadecima, refert hũc versum, nullo citato auctore, sed veluti vulgo iactatũ.

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προκαλέσεται, αὐτίκα χειμών. id est,
Illico hyems fit vbi Boream accersiuerit Auster.

Caussam hãc adfert, quod Notus suapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde si hoc tempore Boreas accesserit, cõgelascunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adijcit in eodem problemate carmen alterum consimili fere sententia:

Εἰ βοῤῥᾶς πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id est,
Molle lutum Boreas si prenderit, illico hyems fit.

Id tametsi vulgo simpliciter dictum apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, si malum malo successerit. Veluti si qui immodice discruciat sese studij laboribus, amare etiam incipiat: aut si qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odiũ veniat aut si regi vehementer leni, placidoq; succedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiusmodi subitæ mutationes, maximos rerum motus solent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

GALENVS Therapeutices lib. 9. ἐκεῖνοι μὲν οὔτε ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐνὶ καλαπόδι πάντας ὑποδοῦσιν. id est, Isti quidem igitur neque inquirunt, neque sciunt. Quin magis iuxta prouerbium, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibusdam medicis imperitis, qui nõ habita ratione morborum,

eadem remedia admonent omnibus, cum diuersa mala diuersam curationem desiderent. Non dissimile illi, quod alio dictū est loco: Scis simulare cupressum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum, quos edidit in epistolam ad Ephesios: Nec ad instar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita.

Κοχλίου βίος, i. Cochleæ vita. De ijs, qui parce paruoq; viuunt, aut contracti à negotijs, luceq; forensi semoti. Notū est animal, vnde sumpta est metaphora. Plutarchus in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας. σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις, καὶ ταράττεις καὶ στροβεῖς σεαυτὸν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. i. Tu vero tantum molestiarum sustines turbans, ac torquens teipsum, cum ob parsimoniam cochleę vitā viuas. De Cochleis quæ cum caletur, succo victitāt suo, alias retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, id est, Ex hostium regione. Vbi quis immodice insumeret. Solemus.n. celerius ac temere profundare, si quid hostibus sit ereptum. Quod quidē adagium & hodie passim audiuimus vulgo dictitari in Lurcones & heluones. Plutarchus in libello cui titulū fecit: ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τὸν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισιτιζομένους. i. Impleri apud alios, cibis sumptuosis, fruiq; velut ex hostili regione raptis, ampliter sese cibo onerantes. Vsurpat idem Symposiacæ decadis septimæ, problemate sexto. Satyrus apud Athenæum libro 4. id genus homines depingit his verbis: καταπτέχοντες τὸν ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα. id est, Proculcantes agrum, diripientes domum, pro spolijs vendentes facultates. Nam λαφυροπωλεῖν, est prædas hostibus detractas sub hasta vendere. Atq; ea solent minoris æstimari, veluti aliena. Hinc Græcis λαφύκται dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarē, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiusmodi profusio λαφυγμὸς dicitur, & λαφυσσεῖν prædari, aut intemperanter profundere seu deuorare, vt indicat Suidas. Nā λάφυρα spolia dicuntur, viuis hostibus detracta, quemadmodum σκῦλα mortuis.

Panis lapidosus.

Illud si quis prouerbium esse negabit, cum hoc equidem non admodum digladiabimur, certe dignum est, vt assidua vsurpatione in adagiorum contubernium cooptetur, quod refertur à Seneca lib. de beneficijs 2. Panis lapidosus. Sic enim Fabius Verrucosus appellabat beneficiū, ab homine duro aspere datum, quem esurienti necessarium sit accipere, durum & acerbū esse. Ita quidam cunctatione, toruitate vultus, asperitate orationis, ostentatione molesta, corrumpunt beneficium, vt nemo sit accepturus, qui possit eo carere.

E patroclis domo venit.

Ἐκ πατροκλέους, id est, E Patroclis domo. In sordidos, sumptum à moribus Patroclis cuiusdam Atheniensis, prædiuitis quidem, verum impendio parci sordidiq; quem vetus comœdia talem ferme depingit, qualē Plautus Euclionem, teste Aristophanis interprete, cuius verba Suidas quoq; refert, qui & prouerbium esse vult. Est autem in Aristophanis Pluto. Is cum esset squalidus, incultus & sordibus obsitus, rogatus vnde venisset:

Πόθεν οὖν φράσον αὐχμῶν βαδίζεις, id est,
Vnde igitur adeo sordidus squalensq; venias dicito.
Atque ille respondet:
Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι
Ὃς οὐκ ἐλούσατ' ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο, id est,
Et Patroclis domo,
Qui haud lauit vnquam posteaquam natus est.

Tam in procliui, quam imber.

Non absq; prouerbij specie dictum est illud à Plauto in fabula, cui titulus est Captiui duo:

Tam hoc tibi in procliui quam imber est
quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur, quod ex alto deorsum propendet. Arduum est antē onera submoliri in altum, deorsum vero vel suapte sponte deuoluuntur.

Et post malam segetem serendum est.

Equidem nō pugnamus esse prouerbium, ēt si prouerbij simillimū est, illud epiphonema Senecę, lib. epistolarū vndecimo, Et post malam segetem serendū est. Quo licebit vti, quoties res parū ex animi sententia

tia cecidit, & significabimus non esse desistendum à conatu. Quamquam Seneca loquitur de ijs, qui refugiunt in vllum hominem beneficiũ collocare, quod semel inciderint in ingratum. Eiusdem generis est, quod eodem subnectitur loco: Post naufragium maria tentantur.

Spes seruat afflictos.

PLVTARCHVS in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuisse prouerbiũ, de spe, nec tamen explicat, quod nã id fuerit: Τοὺς πλείονας δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνήγορον ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀνατίθει καὶ προσάγεται βαδίζειν ἀναστάντας ἰταμῶς ἐπὶ τὴν συνήθειαν. id est, Plerosq; vero spes intemperantiæ mollicieiq; patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis stratis, ad cõsuetam redeant vitam. Quod autem sit illud prouerbium quod intemperantiæ suæ prætexunt homines, declarat in his quę sequũtur: ὡς οἶνον κραιπάλῃ δὲ κραιπάλην ἐξελόντας καὶ διαφορήσαντας. id est, Tamquam vinum vino, & crapulã crapula eiecerint ac discusserint. Ex his apparet Plutarchum allusisse ad prouerbium: Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æque celebratum inter compotores. Addunt iocum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiam multis exitialem. Quamquam & obiter allusum est ad hoc quod extat in sententijs e comœdijs, vt apparet collectis:

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσι. id est,
Spes seruat hominẽ, rebus in duris bona.

Notum est illud Nasonis:

Spes bona dat vires, animum quoq; spes bona firmat.
Viuere spe vidi qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos pęne cessit in prouerbium:

Ἐλπὶς γηροτρόφος. id est,
Spes altrix senectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi: καὶ τὴν μνήμην ἡδίστην καὶ βεβαιοτέραν τῆς πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. id est, Et memoriã iucundiorẽ, ac firmiorẽ, Pindarica spe, senectæ altrice. Refert autẽ hunc Pindari locum Plato lib. de Repub. 1. ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖα εἰ καρδίαν ἀγάλλοισα, ἡ γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπὶς, ἁμάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. id est, Propterea quod qui iuste pieq; vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarãs, senectutis altrix, familiaris est spes, quæ maxime versatilem mortalium mentem gubernat.

Tria saluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc prouerbio fuisse iactatũ. Sed pręstat ipsius verba transcribere: ὅθεν ἄριστα λέλεκται τροφῆς ἀκορίην, καὶ πόνων ἀοκνίην καὶ σπέρματος ἰσίως συντήρησιν, ὑγιεινότατα εἶναι. id est, Vnde optime dictum est, vesci citra saturitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου, versum hunc qui apud Homerum frequenter obuius est, ceu prouerbialem vsurpat.

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, si quid obiurgandus est amicus, vt id fiat primum in tempore, deinde comiter & amice magis quam aspere, postremo clanculum semotis arbitris: ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν. id est, Vnde optimum est illud: Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. condit. 10. dixit conferre capita, Consules velut delirabundi capita conferunt.

Cur cessatum est.

EODEM in commentario vsurpat & hunc Homeri versum ex Iliados Λ.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id est,
Dic quid nam acciderit nobis, vt Maria virtus
Tydide exciderit animis.

Licebit vti, quoties communem culpam apud amicũ agnoscemus, & in re quapiam male cessatum esse significabimus.

Abijciendum procul.

CVM vitium aliquod, aut rẽ alioqui noxiam admonebimus procul abijciẽdam esse, conueniet versus ille, ni fallimur, Homericus:

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. i.
In montem tumidasve fremẽtis in æquoris vndas.

Sic & Horatius ĩ Odis, libro tertio Oda 14.

Vel nos in capitolium,
Quo clamor vocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Contra Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, εἰς μεγακήτεα πόντον ῥίπτειν. i. In immensum mare proijcere. Itẽ hominem vehementer pestilentem in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur.

PLVTARCHVS in libello quẽ scripsit aduersus Stoicos: Πολλῷ δὲ τοῦτο σχετλιώτερον ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς περικαταλαμβάνεσθαι, καὶ δ' ἡ χελώνην, τὸ τοῦ λόγου φασὶ, μετόπισθε διώκοι ἀδράστου τάχυς ἵππος. id est, Multo vero illud indignius, & à cogitationibus sciunctius, nihil à quoquam comprehendi, nec si testudinem, id quod prouerbio dicitur, à tergo insequatur. Adrasti celer equus. Conueniet vti, rem præpostere, & absurde geri significamus. Finitimum est illi, quod alias à nobis dictum est: Testudinem Pegaso comparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide.

Μωρότερος μελιτίδου, id est, Stultior Melitide. Melitides vnus est e felicissimis illis fatuis, quos Homerus suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, venisse legitur auxilium laturus Priamo, vt meminit Eustathius decimũ Odysseæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus: μελιτίδην ἢ κόροιβον οἴει με πρὸς θεῶν, i. Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbium refertur à Zenodoto, docens hunc comicorum conuicijs fuisse traductum ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinq;, & ducta vxore nouam nuptam non attigisse, veritũ ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam insigniter stultum, qui dubitarit ex vtro parẽte fuisse natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbũ vna cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari. Eadẽ Suidas, afferens hoc carmen ex Aristoph.

Τέως δ' ἀβελτερώτατοι κεχηνότες, μαμάκυθοι, μελιτίδαι κάθηνται. id est,

Hactenus abiectissimi, inhiantes Mamachuthæ, Melitide desident.

Non pluit &c.

PLVTARCHVS in caussis naturalibus, refert hunc versiculum prouerbio iactatum apud priscos:

Μηκέτι νυκτὸς ὕει, ἤκει τέκη ἀγροτέρα σῦς. i.
Iam non nocte pluit, qua sus fenum edit agrestis.

Quærit autẽ, cur domesticę sues sępius, idq; incerto tempore pariant, contra feræ semel dumtaxat, atque ijsdem ferme diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuiæ præsertim apud Græcos. Non alium equidem videmus prouerbij vsum, nisi siquis significare velit exacto vere, aut autumno, serenitatem fore. Quod si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum significabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαφεγγέστερος, id est, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Virgilius, liquidum appellat:

-Liquidove potest electro.

Lucianus in Amoribus: ἠλέκτρου φασίν, ἢ τῆς σιδωνίας ὕελου διαφεγγέστερος. id est, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autẽ vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit, quàm extrema faba.

FESTVS Pompeius ostendit prouerbio dici solere, Tam perit, quam extrema faba, propterea quòd extremæ fabæ plerumque aut proterantur, aut decerpantur à prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus omnium iniurijs expositam.

Tyria maria.

TYRIA maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculiq; plena. Festus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Citatq; Afranium qui scripserit de quopiam,

quod

quod Tyria maria concitet, hoc est, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τὸ πῦρ, id est, Altera manu fert aquam, altera ignē. In eum torqueas licebit, qui cum coram sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem, aut in diuersa sentientem. Finitimum illi Plautino:

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Refertur adagium à Plutarcho, in commentario de primo frigore: τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χειρὶ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τὸ πῦρ. i. Altera quidem aquam gestabat dolosa manu, altera vero ignem. Loquitur autem de muliere diuersis & contrarijs instructa. Mirum est autem idem dictū hodie totidem verbis in ore esse vulgo.

Vapula papyria.

VAPVLA Papyria. Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando volebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Festi Pompeij. Suspicamur esse natū à Papyrio prætextato, à quo mater comminando plagas, frustra conata exscalpere, quid actum esset in senatu. Proinde Papiri legēdum, non Papyria, nisi mauis subaudire lege, vt sit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Paulli Æmilij, quæ repudiata est à marito, cum repudij caussam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, vbi non succurrunt auctores.

Quasi millus cani.

SAPIT & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Æmilianus: Nobis, inquit, reiq; publicæ, præsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum venaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminētibus aduersus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumq; præsidiū significabimus.

Non liberat podagra calceus.

PLVTARCHVS in commētario: περὶ τῆς εὐθυμίας, refert huiusmodi sententiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipsa quoque figura prouerbium præseferētem: Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλτίκιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. id est, Ne podagra liberat calceolus, nec preciosus anulus vnguium vitio, quam παρωνυχίαν vocant Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum: si diuitiæ, reliquaq; fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quāto minus mederi possunt animi malis?

Vno digitulo.

VNO digitulo, summam negotij facultatem significabant. Terent. in Eunucho: Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi. Hanc igitur hastam, quam totis viribus misisti, de qua nobis minitaris, vno, vt aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictū est: Minimo prouocare, cum significamus, nos vel nullo negotio posse vincere.

Muli Mariani.

MVLI Mariani, castrensi prouerbio dicti sunt varicosi milites, qui ex C. Marij ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, vt testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marij originem adagij bifariam refert: cum Marius imperator milites cursu, varijsq; ac longis itineribus, gestandisq; oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non grauatim tacitiq; ea ferrent, castrensi ioco ἡμίονοι μαριανοὶ, id est, muli Mariani dicti sunt. Hinc translatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus libro Stratagematon quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmē oneratur, vasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, vnde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerātiam, quod Homerus, ἡμίονυς ταλαέργυς identidem appellat. Sunt qui diuersam adagij originem referant. Cum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, verum etiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quisque sibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxisse equum pulcherrime ab ipso nutritū,

præterea mulum habitudine corporis, mãsuetudine ac robore, longe ceteris antecellentem. Itaque cum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt iocosa laude, qui in officio se præstaret assiduum patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in vita Marij, quam modo citauimus. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Cæsarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotijs vehementer districtum.

Osculana pugna.

FESTVS Pompeius indicat Osculanam pugnam prouerbio dici solitam, quoties victi vincerent. Idq; inde natum, quod Valerius Leuinus imperator, prius à Pyrrho victus, paullo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quanquam hic quoq; locus mutilus, ac truncus est apud Festum.

Osce loqui.

OSCE loqui vetusto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumq; pudice loquerentur. Ab Oscorum moribus allusione sumpta, quod apud eos spurcarum libidinum impunitus vsus fuerit, vnde & obscena dicta quidam putant, quæcumque factu dictu ve turpia sint, etiam si refragatur Festus Pompeius. Citat autem Ticinum quendam, qui scripserit ad hunc modum: Osce, & Volsce fabulantur, quia latinè nesciunt.

Sero molunt deorum molæ.

PLVTARCHVS in commentario, cui titulus: περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. ὥστε οὐχ ὁρῶ. τί χρήσιμον ἔνεστι, τοῖς ὀψὲ δὴ τούτοις ἀλεῖν λεγομένοις μύλοις τῶν θεῶν. id est, Itaque non video, quid nam vtilitatis insit istis deorum molis, quæ sero dicuntur molere. Ceterum ex his, quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet dici solitum de his, qui licet serius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum, vindici deo.

Tribus verbis.

TRIBVS verbis pro paucissimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Orthodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis, rem istam grandem dissoluisti. Item Geta Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter se commutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno duodecimo, τρία ἔπεα διαρκέσει. id est, Tria verba sufficient. Tametsi nos non fugit hic interpretes superstitiosius philosophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accusabat autem Scamandrum verbis tribus: venenum esse deprehẽsum, &c. consimili figura, sexcenta dicimus pro multis: Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra verbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidem, attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Erasistratum opinamur: πῶς δὲ οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος, id est, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitijs distinxerit, & quod multa sint, & varijs ex caussis accidant, ne generandi sanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem syllaba locutus sit?

Incita equum iuxta nyssam.

Κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur vbi sermo loquentis aberraret ab eo quod esset institutũ. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. Vbi Nestor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc:

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. i.
Ceterum equum læuum, cõstringat linea metæ.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter præscriptas metas ac lineas agebatur, quas transilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius allusit, in vndecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitum, aduersus eos qui in aliena trãsirent subsellia, veluti qui præscriptum limitem egrederentur. Finitimum illi: ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id est, Extra oleas. Item illi: ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vsurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de sancto pascha: ἀλλά τι τούτων ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσόφει. id est, Sed

hic

hic fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equũ iuxta Nyssam, ac de festo dissere. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali IESV CHRISTI. Idem variauit nonnihil in oratione contra Eunomianos: μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀποῤῥίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες πόῤῥω τῆς νύσσας θέωμεν. id est, Ne velut equi feruidi & intractabiles, postea quam rationem ceu sessorem excusserimus, & religiosam cautionem pulchre nos septis cohibenté, procul à meta curramus.

Praestat inuidiosum esse &c.

NIHIL tam vulgari sermone iactatum, quam hæc sententia, præstat inuidiosum esse quàm miserabilem. Nam inuidia fere comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ, ἢ οἰκτείρεσθαι. id est, Tu vero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Exstat epigramma Græcum Palladæ in hanc sententiam:

Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ πίνδαρον ἐστὶν ἀμείνων,
Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον,
Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλά τις εἴην
Μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν
Κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει. i.

Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contra miseret, quorum aspera sors est.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium felix, vel sim miserabilis vlli.
Nam præstat cunctis rebus adesse modũ.
Quandoquidé celsę vicina pericula sorti,
Imaq; deprimitur non toleranda ferens.

Est autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum.

Ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλὰ, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id est,

Veruntamen melior est commiseratione inuidentia.
Ne omitte honesta, guberna iusto clauo exercitum.

Rursus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεὶ χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει. id est, Obsonium est inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cum deterioribus non contendit. Rursus Pythiorum vndecimo:

Ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. id est,

Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit.

E nassa escam petere.

ADMODVM certe prouerbiali figura dictum est Plauto, citante Festo Pompeio:

Numquam hercle ex ista nassa hodie escã petam.

Et Cic. ad Atticum libro quintodecimo, epist. vltima. Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed spem mortis meliorem. Est autem nassa piscatorij vasis genus, quo postea quam intrarit piscis, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa: In nassam incidere, & E nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

IDEM Festus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti, ac leuis sit animi, & plerunque fiat, vt in gremio posita, cum in obliuionem venerint, exsurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidunt, nisi cingaris. Itaq; M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.

Vna cum templis & aris.

PLVTARCHVS locis aliquot in Symposiacis significat antiquitus fuisse morem, vt quoties vnicuipiã deo res diuina fieret, omnibus simul vota fierent, videlicet ne Calydonij suis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebant hæc verba ceu solénia: ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. id est, Vna cum phanis & aris. Non admonet quidem ille palam, esse prouerbium, tamẽ ita videtur vsurpare, vt conijcere possis, prouerbio dici solitum, cum nihil omnino prętermissum volebant significare, Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum vestibus & calciamentis. Et: Demigrarunt vna cum sarcinis & impedimentis.

Mercu-

Mercurius superuenit.

Ὁ ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν, id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium orietur in conciliabulo multorum, significantes, non esse fas loqui Mercurio præsente, qui sermonis sit auctor. Ominosum & hodie putatur, si quando in cœtu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagium à Plutarcho in commentario: περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Affine est illi, quod alibi dictum est: Lupus in fabula.

Dulce pomum cum abest custos.

Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est, Custos vbi deest, dulce pomũ est scilicet. Senarius est prouerbialis, quo licebit vti cum significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari. Sumpta metaphora à pueris & adolescentibus, qui sibi non temperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quem inscripsit, ἐρωτικὸν, in philosophos, qui sub prætextu philosophiæ, libidini suæ seruiunt: πρόφασις οὖν φιλία καὶ ἀρετή. κονίεται δὲ καὶ ψυχρολουτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησὶ, σωφρονῶν ἔξω διὰ τὸν νόμον, εἶτα νύκτωρ καὶ καθ' ἡσυχίαν.

Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
Igitur occasio amicitia ac virtus est. Sordidatur autem puluere, frigidaq; lauat, attollit supercilia, ac philosophari se prædicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum.
Pomum suaue est, tunc vbi custos abest.

Et Pindarus in Isthmijs hymno sexto: Τὸ δὲ παρ' δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id est, Id quod præter honestum dulce est, manet finis amarissimus.

Sanior es pisce.

PROVERBIALITER haud dubie dixit Iuuenalis: Sanior es pisce. Nam ad eum modum, hodieq; vulgo loquuntur, tam sanus es, quàm piscis. Id inde sumptum est, quod creditum est, pisces non sentire morbos. Quamquam huic sententiæ refragatur Aristoteles libro de natura animalium octauo, atque hunc secutus Plin. lib. 9. Siquidé ęgrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quod aliquoties inter eiusdé generis præpingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus similes, coloreq; immutato. Quamquam vniuerso piscium generi non incidit pestis, quemadmodum frequenter accidit hominibus, ac ceteris animantibus, non cicuribus modo, verum etiam feris.

E Creta raptus.

PLVTARCHVS in commentario De puerorum educatione: καὶ τοὺς μὲν θηβῄσι καὶ τοὺς ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας καὶ τὸν ἐκ κρήτης καλούμενον ἁρπαγμὸν, τοὺς δὲ ἀθήνῃσι καὶ τοὺς ἐν λακεδαίμονι ζηλωτέον. id est, Thebanorum quidem ac Heliésium amores oportet fugere, eumq; qui vocatur è Creta raptum, Athenienesium vero & Lacedæmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim significatũ fuisse, quod aliquoties illinc virgines à negotiatoribus adueherentur.

Euparyphus ex comœdia.

ADMODVM prouerbiali figura dixit Plutarchus in Symposiacis: ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, hominé significans magnifice vestitum, ac magnam seruorum turbam post se trahendam. Nã huiusmodi finguntur in comœdijs milites gloriosi. Quorum insigne est chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι. i. Euparyphum illum dico, illum chlamydatum. Vnde diuites omnes splẽdide cultos, εὐπαρύφους appellãt Græci, quod ipsum prouerbiale quiddam habet. Nã Paryphis vestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux libro septimo. Id vtrinq; purpurã habebat assutam, quod virgæ purpureæ inter textæ vesti, Ionũ lingua Paryphi vocantur. Idem admonet εὐπάρυφον nouæ comœdiæ verbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicũtur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus: Quos sæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus trãseuntes nomine vocat, & digito demonstrat. Similiter Horatius:

Vilia vendenté tunicato scruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & tota ciuium erat insigne. M. Tullius cõtra Rullũ 2: Iam vero qui mutus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Cælio: Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga constitutus, & vt exercitatione ludoq; campestri tunicati vteremur.

Tranquillo

Tranquillo quilibet gubernator est.

SENECA in epistola quadam ad Lucilium: Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, vt ostendat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, verum etiam virtutem in his maxime proferre sese, quæ rebus secundis ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia in pace constant.

Neque Lydorum carycas.

Μήτε λυδῶν κάρυκας, μήτε μαστίγων ψόφους id est Neque Lydorum condimenta, neq; flagrorum crepitus. Constabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum: Μήτε τῶν λυδῶν, & καρύκκας per gemină cappa legimus apud Hesychiū & Athenæum. Hesychius indicat καρύκκην dici offam è sanguine varijsq; condimentis confectam. Athenæus hunc versiculum adducit:

Εἴωθας εἰς ταυτὸν καρυκκεύειν, μέλι,
Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ τἀναντία. id est,
Miscere in vnum consueuisti, mel, ad hæc
Similaginem, oua, cuncta enim cōtraria.

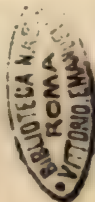
Vnde καρυκκεύειν pro miscere varias rerū species, & καρυκκεύματα pro cibis varie cōditis, & καρυκκεία conditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusq; modis genus hoc edulij conficiatur, serio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuētū esse Cādauli, qui hinc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Cōijcere licet dici solitum, quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem significarent, quę pariter & à sūmis delicijs, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu deliciisq; fuisse corruptissimos, adeo vt ludiis nomen dederint: de Tyrrhenis certū est, ad tibię modos solere seruos cędere, summā molliciem cum summa sæuitia cō iungentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitā. Vnde καρυκκεύειν dicuntur, non solum qui uariis condimentis inficiunt cibos, verum etiam, qui sermonem multiplici verborum, & figurarum lenocinio condiunt.

Tamquam de narthecio.

PROVERBII simillimū est & illud Ciceronis in secundo De finibus bonorū libro, tamquam de narthecio, pro eo quod est ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidem, vnde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis sic habent: Iam doloris medicamēta illa Epicurea, tamquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: si longus, leuis.

Quod non opus est, asse carum est.

CATONIANA velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abijsse, non secus atque illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est, quod in epistola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus est, asse carum est. Vult autem Cato diligentem patrem familias vendacem esse, non emacem, & emere non quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse carum est: hoc est, quantumuis paruo emptum, tamen carum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, velut arator aratro: opus quod vsu futurum sit, si quis habeat, sed eiusmodi tamen, vt carere possis. Porro quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad cōplures accommodari sententias: vt si quis dicat artem quāpiam minimo negotio posse disci, quæ tamen nihil sit frugis allatura, responderi posset: Quod opus non est, asse carum est.

Nunc tuum ferrum in igni est.

EIVS ferrū in igni esse dicebant, cuius negotiū iam ageretur. Præmollitur enim ferreum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quē scripsit de morte Claudij imperatoris. Hercules enim qui videret ferrū suum in igni esse, modo huc modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde si quid volueris inuicem faciam, manus manum lauat. Adlusit eo, quod Hercules quoq; ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius, Alexāder Magnus interrogatus quomodo potitus esset Gręcia, respondit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. id est, Nil recrastinās. Refert Homeri Scholiastes Iliados β.

Ne bos quidem pereat.

IAM ante prouerbijs aliquot nobis declaratū est quantum vtilitatis adferat bonus vicinus,

vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in parandis ædibus aut fundo, sed in omni pœne vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non solum ad agricolas pertineat, verum etiam ad vnumquenque nostrum. Etenim si quis iam prouectior ætate vitæ totius cursum relegat, comperiet maximam bonorum malorumq; partem à bonis malisque vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert:

Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰμὴ γείτων κακὸς εἴη. i.
Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.

At leuis est bouis iactura, si cũ his malis conferatur, quæ capiuntur ex improbis cõuictoribus, ex fucatis amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem sententiam non nulli reijciendam esse duxerunt, quod in nobis situm non est, qualem habeamus vicinum, quem non numquam mors aliæq; diuersæ caussæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapienter tamen à Catone præceptũ est, vt agricola quantum in ipso est, curet habere bonum vicinum, nec bonum tantum, sed & commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi commodus non sit. Id vt contingat, duæ res potissimum adiuuabũt, diligentia in parando agro & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malum vicinum, quod ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, vt eleganter scribit Calumella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita dementis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facit, qui nequam vicinum suis nummis parat, cum à primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰμὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod nõ solum de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidẽ vt multi prætulerint carere penatibus, & ꝓpter iniuriã vicinorũ sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbem, vniuersas gentes petijsse relicto patrio solo, Achæos dicimus & Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos & vt primordia nostra contingamus Pelasgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoque memoria tradidit, & in regionibus Græciæ, & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquã tolerabilis esse contermi nus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimis suis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quã præsentium meminisse, ne vicinum nostrũ nominemus, qui nec arborẽ prolixiorem stare nostrę regionis, nec inuiolatum seminarium, nec pedamentũ annexum vineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci sinit. Iure igitur, quantum nostra fert opinio, M. Portius talem pestẽ vitare cẽsuit, & in primis futurum agricolã præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidẽ Calumella declamatoria quadam eloquentia, simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus vicinus. Tametsi Cato non solũ de vicini moribus sentit, verum etiam quam lauta sit re. Vicini inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatẽ in solo vero parũ fertili declara industriã agricolæ. Porro quemadmodum diligens vicinus exstimulat ad studium bene colẽdi ita vicinorum luxus ex ignauia corrumpit uicini familiam. Itidem & præpotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modũ tenues vicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cũ morosis & improbis vicinis numquam rixa non est, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actu ve, nunc de prospectu, aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talẽ vicinũ, nec liceat mutare, reliquum est, vt nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne lacessitus fiat incõmodior. Turpissimum enim fuerit si nostris moribus ex cõmodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod prę cipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares, si ipse tẽperes ab iniuria vicini, adiungit: Familiam ne siueris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt,

Si quid

Si quid bona salute vsus venerit, benigne defendent. Olim igitur qui fundum proscribebant venalem præconem edocebant, quibus dotibus esset ager commodabilis, quam salubri cœlo, quam commendo situ, quam fertili solo, quam bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenij Themistocles, cum fundum venderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adijci, quod haberet bonum vicinum. Id factum primum risu iocoq; multitudinis acceptum est, mox intellectum est hanc agri commendationem esse pręcipuam. Plurimum itaque refert ad totius vitę commoditatem, qualem quisque vicinum sibi deligat, tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam sine maximo negotio, summoque ditionis auitæ dispendio tueri non possit, malam vicinam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos consiliarios, qui magistratus integros & reipublicę amantes adsciscit, bonos vicinos adiungit. Neque minimum interest quas nationes in adfinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam adsciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malam viciniam adcersit. Prima igitur cautio sit in deligendo, postrema in fugiendo quod corrigi non potest. Quamquam ne fuga quidē debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpæ fuga, si caret arte: neq; raro fit, vt odio mali præcipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pœnituit amicitię, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, vt rescindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum commodos amicos nec ferre nouimus, nec emendare. Neque vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciūt sese subducere, sed aut hęrent his quos oderūt clanculum aut non dissuunt amicitiam, sed abrumpunt. Obsterpunt vndiq; querimoniæ deplorantium sibi ad studiorum cultum deesse Mecœnates. Atqui Mecœnas non statim amplexus est Virgilium aut Horatiū, nec Meuio Bauione fuit Mecœnas. Illud primum agat adolescens, vt egregium aliquod specimen ceu pignus de se præbeat, non periturum quod in ipsum conferatur. Nec satis esse putet, qui buscumq; rationibus abstulisse munus vel prædam verius. Non est improbitate petendi ambienda benignitas, sed litteris ac moribus semper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem sementem, si quod creditum erat bona fide multoq; cum fœnore reddat. Nec est subinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigasti, quæras integrum, & vna quercu excussa, sub alia colligas. Sic vni aut duobus seruiendum est, quasi sis perpetuo ijsdem vsurus. Nunc quam multos videmus qui suis moribus & litteras odio, & patronos pudore inuidiaque onerant. Est quidem non nulla gratitudinis pars litteris dictisq; celebrare nomen patroni, sed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaque fit, non vt lector melius sentiat de laudato, sed prius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius, quàm gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea quæ bonorum ac sapientum iudicio damnantur, laudādo vituperant. Primum quod adfers ad Encomium sit verum: deinde quod verū est sic tractetur ut fiat etiam uerisimile. Absint autem poetarum quorūdam hyperbolæ, quibus ex homine cum libet, deum faciunt: hæ uirtutes potissimum depingantur, quæ fauorem ac beneuolentiam conciliant, quod genus sunt pietas, integritas, pudicitia, modestia, benignitas, morū candor ac facilitas. Nihil est humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudicijs morosius. Proinde si quid attingendum erit earum rerum quas vulgus sic miratur vt inuideat possidentibus, id arte tractādū est, ne fascinatio sit metuēda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunę, uel sine fraude partum possideat, sic habet, ut dispēsator sit potius quā dominus. Neq; quisquam inuidet potenti qui potens est reipublicę commodis, qui quantum eminet dignitate, tantum se submittit modestia, comitate uincens etiam humiles. Nullus inuidet formoso, qui naturæ dono pudorem, ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet ualenti aut lōgæuo, qui magno plurimorum bono ualet, ac uiuit. Quod si cui deest ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractanda, abstineat potius quam uelut malus pictor bonam formā imperitia sua reddat deteriorem. Alexāder ille fortasse morosius, qui nullius manu pingi sustinebat nisi Apellis. Nemo tamen egregio,

egregio corpore, à Fuluo Rutubaque pingi cupiat. Quod emittis in lucem publicam tale sit, vt posteritatis memoriam polliceatur. Denique sic temperanda laudatio vt hoc officium non appareat esse tributum eius animo quem laudas, nulli enim minus expetunt aut sustinent etiam laudari quam qui maxime promerentur: sed ipsi potius virtuti, quam nolentem etiam sequitur sua gloria, sed alijs ad similia studia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus est, & citra periculum inuidiæ, aut adsentationis suspicionem. In defunctorum autem laudes vberius effundenda est vis eloquentię, cum iam mitior est inuidia, & minor adulandi suspicio. Hactenus ostendimus quomodo studiosi suis patronis commendari queant. Nunc paucis attingamus quibus rationibus & studijs ipsis fauorem omnium valeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ bonæque quas vocant litteræ magna flagrant inuidia: quod quidem fit partim culpa maiorum, qui putāt auctoritati suæ detrahi si quid nouæ eruditionis accedat iuuentuti, contentique his quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec sustinent discere vel quia piget, vel quia pudet: partim etiā eorum vitio, qui hæc vetera noua inuehūt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili insolentia, qui simul atque tenuerint duodecim verba Latina & quinque Gręca, Demosthenes ac Cicerones sibi videntur, effutiunt ineptos libellos, non numquam & virulētes, liberales disciplinas omnes miro fastu aspernantur, & in harum professores scurriliter debacchantur. Postremo res omnium & publice & priuatim erunt feliciores, si suo quisque vicino bonum præstiterit. Vt ad prouerbium redeamus cōgruit illi, quod alibi commemoratū est, Aliquid mali propter vicinum malum, quod usurpauit Demosthenes in oratione cōtra Callictean: οὐκ ἦν ἄρα ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. id est, Non erat quidquam o Athenienses perniciosius, quàm improbum vicinum, nec suis contentum, esse nactum.

Caput artis, decere quod facias.

QVINTILIANVS libro Institutionū oratoriarū 11. videtur veluti vulgo celebratū adducere: Caput est artis decere quod facias. Ipsius verba sunt: Vnum etiam his adijciendum est, cum præcipue in actione spectetur decorum, sæpe aliud alios decere. Est enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & vt vere dictum est, caput esse artis, decere quod facias, ita nec sine arte esse, nec totum arte tradi potest. Hactenus Fabius. Id usurpare licebit, non solum vbi quid fiet parum decore, veluti si cantillet aut lusitet senex, si præeat & obiurget iuuenis: verum etiam cum negabimus quibuslibet quiduis esse decorum. Quod sępenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factum placet uniuersis, si idem tenet alius, etiamsi doctior peritiorque, nemo tamen ferat. Id cum quotidie videamus accidere, tamen cur accidat, ratio reddi non potest.

Domus recta.

ANNEVS Seneca libro epistolarū familiarium decimosexto. Videbimus quod parum recisum sit, quod parum structum, quod non huius recentis polituræ. Cum circumspexeris omnia, nullas videbis angustias inanes. Desit sane varietas marmorum & conscissura aquarum a cuniculis interfluentium, & pauperis cella, & quidquid aliud luxuria, non contenta decore simplici miscet, quod dici solet, domus recta est. Hactenus Seneca. Quod si locus non vacat mendo, significat vulgo domum rectam vocari, non quidem opulentam & ambitiosam, sed cui nil desit iustæ supellectilis. Ad eundem modum M. Tullius Græcorum linguam ambitiosæ meretrici confert, quæ multo luxu superfluat: Latinorum honestæ, ac pudicę matronæ, cui nihil deest, quod ad honestam pertineat mundiciem.

Non est beatus, esse qui nesciat.

IDEM in eodem opere versiculum hunc è poeta quopiam allegat Comico: Non est beatus, esse qui se nesciat, haud dubium quin populari sermone iactatum, cum auctoris nomen non adscripserit. Sensus est, haud esse satis, vt adsit felicitas, ni felicitatem tuam intellexeris. Huc adludens Virgilius:

O fortunatos nimium, bona si sua norint
Agricolas.

Eodē pertinet, quod Martialis inter felicitatis calculos hunc quoq; commemorat.

Quod sis, esse velis.

Quid enim felicius libertate? Atqui videat

non

non paucos qui sortem deplorent suam, quod in principum aulis locum non inueniant: miseros se putant, quod seruire non liceát. Verum vt beatus non est, qui se non putat beatum: ita bis miser est, qui cum animi malis sit infelix, tamen sibi videtur felix. Etenim vt qui sanus est, & sibi videtur ægrotus, non fruitur suo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligens suum malum, longissime abest à sanitate: quippe qui vsqueadeo sanus non sit, vt fit etiam insanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. Tullius in Lælio, senarium hunc ex Ennio citat prouerbij specie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo significatum est, amici fidem in rebus aduersis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum sit, id dubium appellant, pro quo Ennius posuit incertum, affectans ἐναντίωσιν & προσονομασίαν, quibus schematis impendio delectatus est, atque adeo non ipse solum, sed & omnis illa ætas vsq; ad M. Tullium. Plautus item, eum amicum pronunciat, qui in re dubia iuuat.

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

OMNES ferme Publianas sententias videmus prouerbiorum vice fuisse celebratas, nec iniuria sane. Nihil enim illis fingi potest nec argutius, nec iucúndius, quorum hic vnus est:

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodus est dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert hæredi.

Bona nemini hora est.

ARRISIT & hic:

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum est, alij pariat dolorem: quod alij lucro est, alij damnum adferat. Nemo ditescit, nisi malo alterius. Nemo vincit in bello, nisi exitio alterius. Nisi malis pro alicui legere alicubi.

Sapiens sua bona secum fert.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περὶ φέρει τὴν οὐσίαν, id est, Sapiẽs opes sibi secum habet semper suas, à Bianthis apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerum suarum ex incendio patriæ: Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: significans ea quæ vere nostra sunt intra nos esse, velut eruditionem, ac virtutem. Vt rursum quæ vere mala sunt nostra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegora donarim.

TELEGORAS apud Naxios prædiues quispiam ac præpotens erat, cui quod quotidie multa missitarentur, vulgato sermone receptum est, vt venditores paruo licitantibus dicerent: μᾶλλον προέλοιμι τῷ τελεγόρᾳ δοῦναι. id est, Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum octauo ex Aristotele. Rem longius prosecuti sumus in prouerbio: Nullus malus magnus piscis. Nec videtur quis vsus adagionis esse possit, nisi si dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quem mercede penes improbos ac viles.

Hecatę cœna.

VETERES cœnam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quod apud inferos tenuissimo victu, minimoq; cibo, eoq; vilissimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem umbræ plebeiæ malua porroque uictitant, Hecatę Mænides ac Triglidas pisces, apud nos contemptissimos, habet in delicijs, ut sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum Triglam, atque inibi simulacrum Hecates Triglantinæ. Alij Triglam illi sacram putãt ob nominis rationem à ternione dicti, cum triformis sit & Hecate. Extat apud Athenæum libro septimo, meminit & octauo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbiũ accipi possit de cena illa, quã singulis mensibus in triuijs Hecatę collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Aristophanes in Pluto:

Παρὰ τῆς καὶ ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πύθεσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον, φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν' ἀποπέμπειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι. id est,

Hoc

Hoc ex Hecatâ si vis didicisse licebit,
Vtrum potius, ditem esse, ne egenũ, quandoquidem iubet illa
Hos quibus est res quoque benignã menſe vno ponere cœnam,
Ceterum egenos hãc prædari prius, ac deponere possunt.

Quo quidem loco in hãc sententiã scribit interpres: olim in triuijs venerabantur Hecaten, quod eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Cęterum sub nouilunium diuites mittebant cenam vespere, veluti cenam Hecatæ in triuijs. Pauperes autem esurientes diripiebãt ac deuorabant quæ erant apposita, dicentes quod Hecatæ comedisset. Itaque congruet, vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id est, Mens videt, mens audit. Hemistichiũ prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Aristotele quasi vulgo iactatum. Sectionis vndecimæ problemate 33. vbi proposita quæstione cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias caussas & hanc reddit, quod interdiu animus varijs negotijs distrahitur: qui nisi sit præsens, nec corporis sensus officio suo fungatur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum sentiamus: & ipsi sumus experti in cruciatu dentium, aut calculi, multo leuiorẽ reddi doloris sensum, si possis animum in aliquam cognitionem alienam intendere. εἴρηται τὸ, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorum sensus quiescit, & animi cogitatio trãquillior est, tum aurium meatus non minus patent nocte quam interdiu, nec minus capaces sunt sonorum, sed eos facilius etiam renuntiant animo, quod tum nullis actionibus distrahatur, nec oculorum sensu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, ubi iubemus quempiam attentum esse, quẽadmodum dicimus, Hic esto, & Isthic sum. De mente peregrinante nobis dictum est alias.

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγοι, id est, Thymbra uictitantes adagio dicebantur, uel qui tutius ac liberius uitam agerent, uel moribus essent parum blandis, uel qui hilariter citraq; sollicitudinem paruo contenti uiuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herbæ genus sit, quã Plinius non distinguit à Satureia, Columella distinguere uidetur:

Et Satureia, inquiens, Thymi referens,
Thymbręq; saporem.

Est autem saporis subamari, in agris passim prouenit, & pratẽsis ad remedia prẽstãtior est hortensi, ut auctor est Dioscorides, locis gaudens petricosis. Hortensis cibis aptior. Prouerbium recẽsuit Suidas & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem uitam egisse, itaque de prandio parco tenuiq; dixisse: τὸ τοιοῦτον ἄριστον, οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id est, Tale prandium non recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, uel quia nemo molitur insidias rebus modicis, uel quia qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, ut prodant rempublicã. Amphis apud Athenæum lib. 10.

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίαν. id est,
Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio.

Græcus trimeter uidetur corruptus inuersione duarum dictionum: Restituetur si legas: δεῖπνον γὰρ εὐτελὲς. & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuijs primum nasci scommata, è quibus fere plus est doloris quam uoluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem. Mox à uerbis ad uerbera. Non ita qui Thymbra uictitant.

Doryphorematis ritu.

Græci δορυφόρημα vocant satellitiũ illud ex barbarorum fece cõductum, quod olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc à regibus magis fastus quam tutelę gratia alitur: In tragœdijs igitur sic addebatur regũ personis δορυφόρημα, vt adstarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assident, δορυφορήματος τρόπον adesse dicũtur. Sic Athenæus libro quinto: παρεμβάλλοντός τινα λόγον πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. i. cũ inijceret sermonẽ quendã Pisistratus: Neq; enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil adferentẽ in medium. Vsurpatur à Luciano in libello De conscribenda historia, his quidẽ verbis: ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν τῷ πολυφώνῳ, μηδ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ περιφέροιμι. id est, Igitur amici, ne solus essem mutus in tempore

pore

pore tam vocali, neq; veluti comicum Doryphorem iam cum silentio obambularé.

Musicam docet amor.

PLVTARCHVS adducit & hoc adagium trochaico versu expressum:

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἄν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id est,

Musicem docet amor,& si fuerit indoctus prius.

Sensus est amorem ad industriam excitare animum, artiumque & omnis elegantię magistrum optimum esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animam immersam corpori, velut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere,tamquam excusso veterno. Vnde deum hunc idem Plato παντὸς ἐπιχειρήτην appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, è verecundo stupidoque comem ac blandum, è negligente diligentem. Nam musicê hic sentit litteras, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Adlusit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui cum multis uersibus docuisset Musas semper esse comites amoris,subijcit:

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ᾽ ἔπλετο πᾶσιν ἀληθής. id est,

Testis ego dictum hoc haud vmquam fallere quemquam.

Potest & ad verecundiorem vsum detorqueri prouerbium, si dicas nó mediocrem esse gradum ad discendum, amasse præceptorem,potest & ad pium,si dicas caritatem esse virtutum omnium magistram,quæ nisi adsit,nihil recte feceris.

Sicyon arrodens uxor lacernam texe.

ATHENÆVS lib.Dipnosoph.3. heroicum hunc vt prouerbialem adducit.

Τὸν σικυὸν τρώγουσα γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id est,

Arrodés Sicyon vxor subtexe lacernam.

Apparet esse verba mariti iubentis, ut vxor tenui contenta victu, perageret opus suũ. Nam Sicyó seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: nonnulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollarijs in Dioscoridem.cap.366. videtur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, plerasque textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem à cane morsum.

PLINIVS lib.29.cap.5. de ueneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali est, ut urina quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remedium est fimum caballinum, aspersum aceto,& calefactum in uino appositum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem à cane morsum usque in prouerbium discordiæ uenisse. Hactenus Plinius. Cuius è uerbis conijcere licet, uulgo creditum fuisse, si quis lapidem à cane morsum contigisset aut calcasset,eum iracũdiorem euadere, & ad dissidia propẽsum. Fortassis ita dictitabant in hominem conuitiatorem ac rixosum: Hic lapidem calcauit à cane morsum.

Erecti.

ATHENÆVS in Dipnosophistarũ lib. quinto. Καὶ τὸ θαυμάσιον, ὅτι παρειμένοι καὶ βαρούμενοι ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν εἰσφερομένων θεασαίμεθα, πάντες ἐξανιστάμεθα, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνισταμένοι, id est, Et quod dictu mirum,cum depressi essemus,& capite grauato temulentia, quoties spectassemus aliquid eorum,quæ inferebantur, omnes expergiscebamur,recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit,ubi significabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt enim se totos, & summis non numquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.

E clibano boues.

PROVERBIVM sapit quod scripsit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ᾽ ἐξένιζεν, παρετίθει δ᾽ ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id est,

Accepit inde, & apposuit totos boues
E clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem. Consimili figura uocabant Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem poetam: καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id est,Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam.

ATHENÆVS lib.7. nullo auctore refert huiusmodi prouerbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Comitem sibi ducit sepia percam. libro 10.ex Aristophane adducit,

ducit, nec addit in quē sensum soleat vsurpari, nisi quod videtur dictum de improborum societate. Apud eundem paullo inferius adducuntur his versus Numenij, qui de piscibus prodiderit:

Φυλίδας ἀλφηστήν τε καὶ ἐν χροιῇσιν ἐρυθρὸν
Σκορπίον, ἢ πέρκαισι καθηγητὴν μελάνουρον.

Feri puer.

ATHENAEVS libro Dipnosophistarum 15. demonstrat olim prouerbio solitum acclamari ἢι παιάν, quod significabant quempiam suo munere defunctum. Itidem ferme, quemadmodum nos absolutæ virtuti gratulantes dicere solemus: Macte animo, macte virtute. Narrat enim, cum quispiam è conuiuio discessisset probe potus, ac magnopere somnolentos, ceteros in eū acclamasse ἢι παιάν. Huius adagii fieri mentionē apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiusmodi natum euentu tradit: Cum Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, jamque ad Pythonis specum venisset, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis præsidium implorans, clamabat, ἵε παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἵε παῖ, quasi dicas, ἄφες παῖ, i. mitte ac percute fili. Non nullos deflexis non nihil vocibus efferre. ἵε παιάν, idq; prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opem imploramus. Rursum alii putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Ceterum ob adsuetudinem non videri prouerbium, quod his vocibus solemniter vterentur in sacris Apollinis.

Ἰη παιάν, ἰὴ παιάν, ἰη παιάν.

Vnde & ἰαμβικὸν τρίμετρον ortum existimāt, quod & ipsum impetū, ac celeritatē habet. Etenim si producas priorē in ἢι, carmen erit hexametrum heroicum: si corripias, iambicū. Porro quod apud Athenęū in ἵε & ἢι nunc aspiratur, nunc tenuis est, nescimus an librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi videtur vsurpasse pro acclamatione, qua gratulantur victori votiq; compoti:

Dicite io Pæan, & io bis dicite Pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Pulchre fallit uulpem.

Παλλᾶι καλῶς τὴν ἀλώπεκα, i. Decipit pulcre uulpem. Suidas recenset duntaxat; nec explicat; Apparet dictum in eum qui dolis captaret astutum, cuiq; frustra tendūtur insidiæ. Nā παλλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatę, quas aucupes in reti ponunt, quo subsultantes, reliquas deceptas alliciant, παλλεύτριαι dicuntur. Et qui feris tendunt casses, παλλευταὶ vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est.

Aut piscem olet, aut florem.

AVT piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexemoron lib. 5. cap. 2. testatur dictum in eum qui bene oleret, quod timallus piscis sit odore gratissimus, & æque fragrans eiusdem nominis flos. Sed præstiterit Ambrosij verba subscribere. Neque te inhonoratum nostra prosecutione timalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, seu Ticini vnda te fluminis, seu amęni Atesis vnda nutrierit, flos es. Denique sermo testatior, quod de eo qui gratam redolet suauitatem, dictum facete sit, aut piscem olet, aut florem: ita idem pronunciatus est, piscis odor esse, qui floris. Quid specie tua gratius? quid suauitate iucundius? quid odore fragrantius? Qđ mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scimus an pro timallo apud Ambrosiū legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenset Plin. lib. 26. cap. 8. cuiusq; subinde meminit Dioscorides locis diuersis.

Equi dentes inspicere donati.

SVNT quędā & hodie vulgo iactata, nō indigna quę veteribus adagijs annumerentur, quod genus est illud, nō oportere equi dentes inspicere donati. Cum significamus æqui boniq; consulendum, qualecumque est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inspicit, in quibus ętatis indicia certissima sunt, ne circumueniatur. At inciuile fit idem facere in equo donaticio. Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorum, quos scripsit in epistolā Paulli ad Ephesios. Parum, inquit, eloquēs sum, Quid ad te? Disertiorem lege. Non digne Gręca in Latinum trāsfero, aut Græcos lege, si eius linguæ habes scientiā, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium est,

est, equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus.

Amicitias immortales esse oportet.

T. LIVIVS libro decimo de bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus aureæ Magontiæ, scribit in hunc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic enim legendum esse, vel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidẽ admonet prouerbium, verum eo rediere mores mortalium, vt simultates sint immortales, amicitiæ plus quam vitreæ: plusq; possit vna Ate quam centum Litæ, atque omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occasionem intereat: quæ si sarciatur, ne quidquam coit & rescinditur. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhetoricorum libro secũdo, quod alibi, ni fallimur, retulimus:

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Non est amicus quisquis amare desiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse cum sies.

Ad bonam frugem.

QVI commutatis ad meliora studia moribus resipiscunt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Cęlio: Et se ad bonam frugem, vt dicitur, recepisse, grauesq; homines atque illustres fuisse. Item Plautus in Trinummo, certum est ad frugem applicare animam. Lampridius in Heliogabalo, Milites se parsuros dixerunt, si ad bonam frugem rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicuntur, qui suo funguntur officio, præsertim serui quos ad operam præstandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed si bonæ frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. Item Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. si quis seruum. Interesse fructuarii videtur, bonæ frugi seruum esse. Rursum in digestis lib. 11. Titulo de Seruis corruptis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed vtrum ita demum tenetur, si bonæ frugi seruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Cassina: Credo pol esse, si tu frugi bonæ es. Rursus in Pseudolo, Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonę. Nequam opposuit frugi. Nequam enim nulli est vsui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re rustic. libro primo. Eiusdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioso. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QVOD successione quadam ab aliis ad alios deuenit, p manus tradi dicitur: quod translatum videtur ab his qui nauim aut plaustrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxo, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus necessario traderentur, militesq; inermes subleuati alii ab aliis magnam partem itineris cõficerent. Rursus belli Gallici lib. 7. Quidam ante portã oppidi Gallus per manus sibi ac picis traditas glebas in ignem è regione turris proiiciebat. In eodem: Nonnullæ de muris per manus demissæ. Item libro 8. Tale consilium sui recipiendi inierunt: fasces vbi cõsederant, per manus stramentorum ac virgultorum, quorum summa erat in castris copia, inter se traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus est tropus. Qui quoties accedit, transit in speciem prouerbialẽ, quomodo frequenter obuium est apud auctores. Velut apud Fabium lib. 12. Non ea modo quæ conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut p manus tradita, quæq; quotidie agũtur nosse, verum ne ea quidem quæ à poetis ficta sunt negligere. Item Liuius lib. ab vrbe cõdita 5. Etiamsi nobis cum vrbe simul positæ, traditæq; per manus religiones nullæ essent. Idem lib. 9. Tum disciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus in artis perpetuis præceptis ordinatæ modũ venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis consularibus: Nam vt C. Iulius omnibus à senatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei, cui minime vos velitis. Quin & Iurecõsultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manũ datur. Veluti Papinianus lib. Pãdectarum 29. Titulo De iure codicillorũ, Quod per manus traditum est, codicillis

hæreditatem dari non posse rationem illã habet, & cetera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipse mihi in manus: de epistola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cũ dicimus institutum, aut opinionem, aut consuetudinem, aut disciplinam aliquam, per manus traditam ad nos venisse.

De manu in manum.

Vt non arbitramur idem esse cum superiori, ita non vsquequaque dissimile est, quod scribit Cicero lib. Epist. fam. 7. Totũ denique hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum, tuam istam & victoria, & & fide præstantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius.

Vt tibi se laudare ac tradere coner. Itẽ:
Hunc hominem velles si tradere,

Mira de lente.

Rodolphus Agricola vir immortalitate dignus, libro Dialect. 3. testatur apud Grecos prouerbio dici solere, egregia de lẽte, quoties res humilis & pusilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quasi lentem minutum ac vile legumen splendidis encomijs efferas. Opinamur Græcis efferri hunc in modum: δεινὰ περὶ φακῆς.

Non vna manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaq; captuq; difficili. Nam huiusmodi solemus vtramq; admouere manum. Vsus est Plato in sophista: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Vides igitur vere dici, bestiam hanc esse variam, neque (quod dici solet) vnica manu capiendam. Sumptum est à venatu, in quo feræ quædã miris artibus ex ipsis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adsimilem putat hominem sophistam, ad elabendum omnibus dolis instructum.

Omnes laqueos effugere.

In eodem dialogo non dissimilem huic allegoriã adducit, veluti prouerbio iactatã: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipsum à venatu translatum est, in quo sic vndiq; sæpiuntur exitus, vt necesse sit ferã in aliquas insidias incidere: ὀρθῶς γὰρ οὖν παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν, id est, Siquidem recte habet prouerbium, quo dicitur, haud facile esse omnes laqueos effugere.

Hostis domesticus.

Rursum in eodẽ domesticum hostem prouerbio solitum dici testatur, vbi malũ non aliunde proficiscitur, sed ex nobis ipsis nascitur: velut cum quis ipse se prodit, aut redarguit, ipse sua bili aut liuore sese conficit: οὐκ ἄλλων δέονται τὸν ἐλέγξοντα, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id est, Non opus habent alijs qui redarguant, sed iuxta prouerbium, cum domi hostem habeant, quique sit aduersaturus &c. Agit, de sophista, qui cum sit loquax, ipse ex sese præbere solet quo reuincatur.

Capere ciuitatem.

Plato in eodẽ dialogo significat prouerbio dici solere: Capere siue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem esset assecutus. Neq; enim ciuitas primo statim impetu capitur. Illic hospes animat Theætetũ, vt quod instituit, persequatur, eo quod qui ad leuiores difficultates aut hæret, aut resilit, nũquã aliquid perficiet in eo quod est disputationis caput. Verba Platonis sic habent: Θαρρεῖν ὦ Θεαίτητε χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι, τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς, σχολῇ που τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, id est, Confidere oportet Theætete, fore vt qui vel paullulũ aliquid potuerit, semper vltra progrediatur. Quid enim facturus sit in alijs qui in his animũ desponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulsus: haud vmquam ille talis, vrbem, quod dici solet, caperit. In bello facile est in excursionibus, aut pagorum incendijs aliquid designare: at munitas vrbes expugnare perdifficile est. Simile est illi: Timidi numquam statuerunt Trophæum.

Diuinum excipio sermonem.

Plato libro de Repub. 6. demonstrat prouerbij vice in ore fuisse vulgo: θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, id est, Diuinum excipio sermonem,

nem, quoties, gloriosius aliquid dictum esset, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non possunt, & quibus nemo præscribit. Platonis verba subscribemus: Οὔτε γὰρ γίνεται οὔτε γέγονεν οὐδ' ἂν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε, θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαίρω λόγον. id est, Neque enim sunt, neq; fuerunt, neq; sunt mores aliter ad virtutem instituti, quam ad horum institutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbium excipio sermonem. Apparet esse fragmentum carminis iambici:

Θεῖον ἐξαίρω λόγον, fortassis ex Homero natum:

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,

Diui tamen omnia possunt.

Accommodari potest ad summos principes, veluti pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

VNA pertica, pro eo quod est eadem opera. Plinius Secundus libro 8. epist. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remissionis, & forma laudatur, ipsis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, sed distincte gradatimque tractaui. Quanto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus esse non apud me: ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἡμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, id est, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his, qui metiuntur agros, Perticam posuit pro decempeda. Nam Seruius Sulpitius, ut indicat Festus Pompeius, dixit perticam esse lineam, qua diuiduntur agri, & versus est Homericus, libro Iliad. 9. quem alibi recensuimus atque exposuimus.

Pulmo prius venisset.

PVLMO prius venisset, dictum est olim in lentos ac cessatores. Opinamur quod pulmo cum perpetuo moueat, numquam tamen loco se promouet. Plautus in Epidico: Dij immortales, soccos iussi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset, quam tu aduenisti mihi.

Qui multum obfuit.

SICVT eiusdē artificis est egregie mēiri, & vera dicere, ita eiusdē est prodesse plurimum ac lædere. Id olim prouerbio iactatū fuisse testatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis: τοῦτο δὴ ὑπὸ πάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, i. Dictum videlicet illud, quod ab omnibus vsurpatur, quod si hostis cum essem vehementer nocui, etiam si sim amicus magnopere quiuero prodesse.

Non uulgari ancora nititur.

DEMOSTHENES in oratione pro Cthesiphonte: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτ' ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, id est, Non eadem ancora nititur qua vulgus, significans illum nouis, minimeque vulgaribus præsidijs niti. Suidas admonet esse prouerbium, & subaudiendum ancoram.

Non pluris, quàm simias.

SIMIA ridiculum animal, & vulgo contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Prusensis in libro De Troia non capta: Quos ego, inquit, non pluris facio, quam vt dici solet, simias.

Aspis à uipera.

TERTVLLIANVS lib. aduersus Marcionem 3. prouerbii titulo refert. Aspis à vipera, cum pessimus, à pessimo sumit mali quidpiam. Desinat, inquit, nunc hæreticus à Iudeo, aspis quod aiunt à vipera mutuari venenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conspicatus duas feminas inter se cōferentes clam sermonem, protulit versiculum, comœdia quapiam sumptum:

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. i.
Sumit venenum à vipera aspis mutuo.

Vtriusque serpentis venenum immedicabile, pariterq; noxium, nisi quod viperæ morsus magnis enecat cruciatibus, aspidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas desit, si Plinio credimus. Est autem aspidis genus, quod absque morsu, conspuens hominem veneno, perimit, vnde Grecis dicta πτυάς. Vsus erit quoties qui per se malus est, cōtagio mali fit deterior.

Neque intus neque foris.

IRENÆVS lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbiū, dicēs hoc quadrare in mulierculas quasdā, quę cum intelligerēt se fuisse delusas à discipulis Valentini, non tamē se com-

mittebant ecclesiæ, vt remedio pœnitentię reciperentur in consortium vnde discesserant, sed inter vtrumq; degentes, nec Valentinianis adhærebunt, nec ecclesiæ sese reconciliabunt. Simili figura dicunt hodie neq; caro est, neque piscis, de homine qui sibi viuit, nec vllarum est partium.

De toga ad pallium.

CERTE speciē habet prouerbij quod refert Tertul. in libello de pallio: Hæc nimirum indignitas erit à toga ad palliū, cuius duplex erit vsus: vel cum ad diuersum vitæ genus sese contulerit aliquis: vel cum à fortuna honestiore ad humiliorem, velut si quis è præfecto fiunt pædagogus, è consule rhetor. Toga Romanorum erat pallium Græcorum. Post pallium cœpit esse gestamen philosophorum. Cōfine illi: Ab equis ad asinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ μάνδρωνι συκίνη ναῦς, i. Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici solitum, qui præter meritum ad felicitatem atque opes euecti, pristinæ conditionis non meminerunt, sed præsenti rerum successu insolentius abutuntur: ita vt fere mos est τοῖς νεοπλούτοις, id est, ijs qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ condicione prouehuntur. A. Mandrone quodam sumptum, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus est imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Græci, quidquid imbecille, aut contemnendum significare volunt.

Lupus in fabula.

HOC prouerbiū solitū est dici, quoties is, de quo cōfabulatio est, de improuiso interuenit, Quod inde sumptum putat Donatus, interpres Terētij, quod lupus ei quē prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cū cogitatione in qua prius fuerat simul & vocē amittat & verba. Nec desunt qui huius seu rei, seu opinionis caussam philosophicā reddere conentur, videlicet quod lupus natura sit hostis homini, & ideo spiritus: quosdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiscentem in eum quem conspexit inopinato, vires illius obstupefacere, atque hinc esse subitum silentium, Donatus huc pertinere putat quod alibi citatū est à nobis Theocriticum illud λύκον εἶδες. Rursum illud Maronis: Lupi Mœrim videre priores, cum vocem per ætatem ademptā pastor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum existimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum à cauea paullatim venisse ad limen cubiculi. Nam est & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compesceret; lupum frequenter inclamasse, vt nisi desineret plorare, deuorandum adferret. Tandem lupum spe prædæ venisse: sed frustra hiantem abijsse, hac tantum sententia doctiorem, non esse fidem habendam feminæ pol licenti. Nam hoc opinamur, sensit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mendo. Tertiam opinionem reijcit Donatus, quæ putat hinc natam: cum in Neuiana fabula repræsentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti sint à lupa, repente verum lupum actioni interuenisse: quo factum vt subitum esset totius fabulæ silentium, quod talis spectator inexspectatus interuenisset. Sic vsus est Terentianus Syrus in Adelphi, silentiū innuens Ctesiphoni, quod Demea pater adolescētis, quē ruri esse credebat, præter exspectationem adesset. Festiuius etiā vsus est Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit tibi lupus, in sermone præsens esuriens adest. Loquitur enim de parasito Gelasino, qui fratribus de ipso cōfabulantibus derepente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, adlusio ad hominis edacitatem: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adolescentis, de quo dicitur. λύκον εἶδες. Vtitur & M. Tullius epist. ad Atticum libro 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmutescamus: propterea quod siue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de absente: siue vituperabatur, timemus offendere.

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς ἰλιάδος λαλῶν, i. Prolixiora Iliade loquēs. Refert Iulius Pollux, lib. de rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehemēter garrulos, τὸ ἐκ δωδώνης χαλκεῖον. & ἀρρέβιος αὐλός. sic enim ibi refertur. Hunc in sensum vsus est & Æschines in Demosthenem, qui locus nobis alibi citatus

tus

tus est. Non dissimile est huic, Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immensis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, separare visum est ob vsum diuersum. Est autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ captæ historiam libris vigintiquatuor explicat, cum Virgilius duodecim libris complexus sit; quod ex vtroque opere visum est decerpere.

Apud nouercam queri.

QVI deplorant infelicitatem suã apud eos, qui nihil auxilij sint laturi, vel gauisuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quod nouercæ fere male velint priuignis. Ballio leno in Pseudolo Plauti:

Nam isthuc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,
Apud nouercam querere,

Leno pro se supposuit nouercam. Quod dictum Pseudolus simulans se non intelligere.

Eho, inquit, an vmquam huius nupsisti patri?

Animus habitat in auribus.

VETERES animo sedem in oculis dedere, plerique in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi sermonem vt videtur, docet animum habitare in auribus, quod qui bene audiunt, voluptate afficiantur, qui secus, exacerbentur. Herodoti verba subscribemus: Καὶ νῦν τόχε ἐξεπίστω, ὡς ἐν τοῖσιν ὠσίτων ἀνθρώπων οἰκέοι ὁ θυμὸς, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τυτοισὶ ἀνοιδέει, id est, Et nunc illud sane discito, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit, voluptate corpus implet, cum his diuersa, molestia afficit. Opinamur hunc esse sensum adagij, quod ex his quæ audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, sæpe atroces iras vertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro, aut veneno. Proinde pestilentissimum homicidarum genus est, quod hoc sæculo potissimum regnat, qui venenum aspidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod sicarij ferro.

Inscitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id est, Inscitia quidem confidentiam, prudentia vero cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponnesiaci belli secundo. Diuus Hieronymus in epistola ad Euagrium ita refert: Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epistolarum lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμός δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, ut dubium non sit, quin hæc sententia fuerit olim uulgi sermone pertrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum est, quod iuuentus audacior est, quàm senectus: &, ut docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculum intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam. Denique maxime bellum adfectant, qui, quid sit bellare, numquam experti sint.

Non statim finis apparet.

HERODOTVS in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum: Non statim cum principio apparere rei exitum: καὶ τὸ παλαιὸν, inquit, ἔπος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι, id est, Et uetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio vix cępto, statim arbitrantur se rem factam habere, cum sępe exitus nõ respondeat initijs. Vulgi iocus est in Batauum quendam, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicum quid essent effectura. Cum medicus respõdisset fore, ut moueretur aluus, deuorauit, moxq; non dum egresso medico, clamauit se cacaturire, nimirum suspicans statim apparere finem una cum principio. Alter quidam eiusdem sapientię, cum à parẽtibus missus esset in Galliam, ut Gallice disceret, cum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quod nõ dum loqueretur Gallice, putans hanc uim habere solum ipsum, ut quisquis adisset Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simulatq; filius triduo uersatus

est in ludo litterario, mirentur eum non dum scire litteras, queranturq; operam simul & impensam perisse. Poterit ad seria torqueri. Rebus honestis strenuè vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam messem metere. Semper in hac vita rectè faciendum, olim non defutura præmia, etiam si non contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius.

ATHENÆVS libro Dipnosophist. 12. ostendit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, vt etiam φιλιππῶσαι, dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophonte: ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ φιλιππίδου. id est, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rursus ex Menandro:

Ο λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον δοκῶν
Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. idest,
Vestrum vbi fames formosulum hunc mo
morderit,
Reddet cadauer macrius Philippide.

Rursus ex Alexide citat hoc dictum: ψυκτηρίδιον φιλιππίδου λεπτότερον, id est, Poculum Philippide gracilius. Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem otiosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, numquam hera.

VT vulgo iactatum refertur in Græcis epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ:

Μή ποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο
Ἐστὶ παροιμιακόν. id est,
Si qua ancilla semel fuit, haud vmquam
dominetur,
Vt prouerbium habet.

VIDETVR ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse ceteris insolentiores, minusq; tolerabiles, quàm qui felices nascuntur.

Exurere mare.

ADMONVIMVS ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud, quod refert Virgilius Æneidos libro nono:

-Maria ante exurere Turno,
Quàm sacra dabitur pinus.

Nec dissimile est quod habet Propertius:

Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
Altaq; mortali detrahere astra manu.

Obedientia felicitatis mater.

ÆSCHYLVS in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις.

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ' ἔχει λόγος. id est,
Felicitatis mater obedientia,
Coniuxq; vt aiunt, sospitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem sospitatorem, cuius beneficio cótingat salus: huic esse vxorem; cui nomen πειθαρχία. id sonat obedientiã, sed proprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam, cui nomen εὐπραξία, id est, felicitas. Principis est cósulere saluti ciuium, Id conatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare, si velit esse felix. Sed vtinam non essent Ioues ὀλέθριοι, quibus vxor esset ἀρπυῖα, & filia δυστυχία.

Ver ex anno tollere.

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαίρειν, id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia: Lacedæmonij & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant à Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem vel maritimarum rerũ vel terrestrium copiarum constituerent: quam condicionem cum repudiarent legati, iussit eos illico discedere, ac renunciare Græcis: ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῷ ἐξῄρηται, Ver ipsis ex anno sublatum esse, videlicet illud subindicans, suum exercitum præcipuum esse Græciæ florem ac robur, qui si deesset, defuturum illi quod esset præcipuum. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristoteles lib. Rhetor. 3. inter metaphorarum genera. Rursus rhetoricorum libro 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio qui dixerit: τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεθείη. id est, Iuuentutem è Repub. sublatam esse perinde ac si ver ex anno tolleretur. Potest deflecti longius, vt dicantur vel eximere anno, qui linguarum ac bonarum litterarum peritiam sustollant è scholis.

Etiam si Cato dicat.

PLVTARCHVS in vita Catonis Vticésis, narrat tantam Catonis apud populũ fuisse fidem, & auctoritaté, vt de rebus incredi-

credibilibus prouerbio diceretur: Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστιν, idest, Istuc incredibile est, etiam si dicat Cato. Et orator quidam cum hyperbolicos diceret vni testi non esse credendum, adiecit, ne Catoni quidem M. Tullius epistola ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus. Similis erat auctoritas Aristidis apud Athenienses ac Xenocratis, cui vni populus remisit iusiurandum, cum alioqui nullus illic testis admitteretur absq; iureiurando. Huic adfine est: Nec iurato istuc crediturus sim.

Qualis hera, tales pedissequa.

HVIC simillimum est peruetus adagiū, libro Epistolarum ad Atticum quinto, epistola vndecima: Si verum est, inquit, illud ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. id est, Qualis hera, tales & ancillæ. Quamquam nec hoc multum abest à senario,

Δέσποιν' ὁποῖα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες.

Plato libro de Repub. 4. ἢ οὐχ ἀεὶ τὸ ὅμοιον ἐν ὅμοιον παρακαλεῖ, id est, Aut non semper quod est simile, simile adcersit.

Bibere mandragoram.

INEST vis somnifica mādragoræ, adeo vt enecet etiam largiore potu, si Plinio credimus, histor. mundi libro 20. capite 11. Dioscorides indicat radicem vino decoqui ad tertiam partem, ex eo colato sumi cyathum aduersus insomnium. Datur & secandis aduersus intolerabilem cruciatum. Quin & sedi immissa herba, glandis vice, somnum facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit, quod radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine semihominem dicit:

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeam appellant, quod radix illius amatorijs veneficijs credatur vtilis. Vnde qui cessant in officio dormitantque multam mandragoram bibisse dicūtur. Sic vsus est Iulianus in epistola quadā ad Callixenem: Οὐ φαίνεται πολλὴν πάνυ μανδραγόραν ἐκπεπωκώς, id est, An non uidetur multam hausisse mandragoram? Vsurpat & Demosthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν, ἤ τι φάρμακον, ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις, id est, Similes uidemur his qui mandragoram biberunt, aut aliud simile pharmacum. Itidem qui dormitant in negotio sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone: ὅπουγε καταδαρθὼν ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, id est, Quando quidem ueluti sub mandragora dormis. Hoc non dissimile est illi, quod alibi retulimus: Bibe elleborum.

Ne pictum quidem vidit.

QVEMADMODVM de vehementer ignoto dicimus, ne natum quidem noui, sic dicimus, ne pictum quidem vidit. Multas enim vrbes & res, atq; etiam homines nūquam nobis conspectas, ex pictura vtcumq; nouimus M. Tull. libro de finibus bonorū vltimo. Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui numquam philosophum pictum, vt dicitur, uiderūt. Plautus in Asinaria: Nam neq; vmquam fictum, aut pictum, neque scriptum in poematis, ubi lena bene agat. Venustius etiam fiet, si longius transferatur. Rethoricam ne pictam quidem uidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

In angulo.

Ἐν γωνίᾳ, id est, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto, reperitur esse apud Platonem in Gorgia: Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι, μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, id est, Reliquum uitæ degere cum adolescentulis tribus aut quattuor in angulo susurrantem. Item Lucianus in concione deorum: μηκέτι τοίνυν θορυβεῖτε ὦ θεοί, μηδὲ κατὰ γωνίας συστρεφόμενοι, πρὸς οὓς ἀλλήλοις κοινολογεῖσθε, id est, Ne post hac susurros miscete o dij, nec ad angulos conuersi, alijs alij ad aurem conspirate. M. Tullius libro de oratore primo: Quibus ego de his rebus omnibus in angulis consummendi otij caussa, ut disserant &c.

Callidum mendacium.

CALLIDVM facinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici solere callidum mendacium pro audaci & imprudenti, docet Plautus in Mustellaria:

Callidum hercle audiui esse optimū mendacium.

Aut non est mentiendū, aut est fortiter mentiendū: alioqui mox deprehēditur, qui uerecunde mētitur. Quemadmodū Æschinus Terentianus: Non istas, quod sciam.

Muti

Destitutus ventis remos adhibe.

Cvm res non succedit, vt volumus, ad alia præsidia cõfugiendum est, aut cum fortuna est aduersa, tum magis ad laborandũ. Refert adagiũ Hermolaus in epistola quadam Græca, quæ Politianicis admixta est: καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτὼν φασιν ἐπὶ τὰς κώπας χωρεῖ, id est, Et destitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace Leones.

Aristophanes in Pluto:

Οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. id est,

Cum leones sint domi, ijdem in Marte sunt vulpeculæ.

Aristophanis interpres ostendit prouerbium iactatum in Lacones, qui in Asia infeliciter rem gesserant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες. id est,

Domi leones, in Epheso vulpeculæ.

Ad hoc nimirũ allusit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lysandri refert hanc sententiam tamquam vulgo iactatam in principes. Sic enim de Lysandri frugalitate prædicat:

Ἀλλ' εἴ δέ τις ἄλλος ἐκπεφευγὼς τοῦτὶ τὸ περίακτον,

Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. id est,

Immo si quis alius effugerat illud, quod vulgo circumfertur:

Domi leones, sed foris vulpeculæ.

Olim fortasse sic emergebant potentes, post & domi & foris leones esse cœperunt, aut si quod animal leone violentius. Cõueniet in eos qui præpostere se gerunt: ibi feroces, vbi nihil erat opus: ibi fugaces, vbi res poscebat virũ: aut qui in suos sæui, non itidem audent aduersus inimicos, quod Ciceroni obijcit Sallustius, videlicet, quod cõtumeliosus in amicos, supplex inimicis. Aut in illos, qui simulata mansuetudine perueniunt ad tyrannidem.

Certissima paupertas.

Sententiam prouerbialem refert Iunius Columella lib. de re rust. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit suo quidq; loco generatim, atq; etiam speciatim non nulla disponere, quo facilius, cum quid postulabit vsus, recipere possit. Nam vetus prouerbium est, paupertatem certissimam esse, cum alicuius indigeas, vti eo non posse: quia ignoretur vbi proiectũ iaceat, quod desideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallimur, si quis habeat domi, quod cum vtendum est, inueniri non potest, eum magis egere eo quod habet, quam si non haberet. Etenim, qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventum est ad articulum quo sit vtendum: nec suũ habet, quod vbi sit, nescit: nec alienum habet quo possit vti.

Mercator nauiga, & expone.

Strabo lib. Geographiæ suæ 14. refert huiusmodi prouerbium: ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται, id est, Mercator, adnauiga, expone, omnia diuendita sunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum pręcipuus quęstus erat ex mancipijs, quæ propter opportunitatem loci facile capiebantur, & celerrime distrahebantur, quod Delus quæ non procul aberat emporium præstaret, & amplum & pecuniosum, vt illic eodem die præsente pecunia, multa mancipiorum milia distrahi possent & auehi. in caussa erat illud quoque, quod Romani ex Carthagine Corintoq; subuersis uehementer locupletati fuerãt, eoq; pluribus mancipijs uti cœperunt. Si quid habet prouerbium, præter rei gestæ memoriam, poterimus uti, quoties significabimus rei cuiuspiam esse tantam auiditatem, ut nulla copia sufficiat: præsertim si quid mali sit, quod expetitur:

Nisi crura fracta.

M. Tvllivs in Philippica 13. docet prouerbio fuisse iactatum in C. Plancum, eum perire non posse, nisi crura ei fracta fuissent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum esset eiectus in exilium, tamen post armatus ausus est redire in urbem. Adagium autem ductum est ab his qui ob scelera subiguntur in crucem, tantaq; est malitiæ uiuacitas, ut nec illi mori possint, nisi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autem Cicero Planco fuisse fracta crura, cum legibus esset adempta potestas redeundi in ciuitatem. Et tamen uixit ac redijt. Adscribemus M. Tullij uerba: Sequuntur alij tribunitij, C. Plancus in primis, qui si senatum dilexisset, numquam curiam incendisset: quo scelere damnatus,

natus, in eam vrbem redijt armis, a qua excesserat legibus: sed hoc ei commune cum plurimis dissimillimis. Illud tamen verum quod Planco Prouerbij loco dici solet, perire eum non posse, nisi crura ei fracta essent, Fracta sunt, & viuit. Hoc tamen, vt alia multa, aquilæ fertur acceptũ, Hactenus Tullij verba recēsuimus. In quorum postremis iocus est in aquilam, quo significatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roscio Amerino: Sin autem sic agetis, vt arguatis aliquē patrem occidisse neq; dicere possitis, aut quare aut quomodo, aut tantummodo sine suspicione latrabitis, crura quidem vobis nemo suffringet: sed si ego hos bene noui, litteram illam cui vos vsque eo inimici estis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehemēter ad caput adigēt, vt postea alium neminem nisi fortunas vestras accusare possitis. Quidam putāt hic significari θ. de quo dictum est in prouerbio θ. præfigere: sed magis videtur sentire de τ. quod crucis habet imaginem, & in crucem suffixis solent frangi crura. Et hac quidem littera rei absoluebantur, sed interim actor referebat notam calumniæ & impudētiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumentis probrare valebat.

Cuculus.

OLIM qui fuissent in re quapiam parũ honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. c. 26. In hoc tēporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporari, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam cum primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeo minima quæq; in agro naturalibus trahuntur argumentis. Porro quos Plinius petulantiæ sales appellat, apud quasdā nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus, cum auditur coccyx, si tamen hic cuculus, id quod sentit Gaza, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, significantes, vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculum vxor ex lustris rapit. Horatius sermonum libro primo Satyra septima:

Tum prænestinus salso multumq; fluenti
Expressa arbusto regerit conuitia, durus
Vindemiator & inuictus, cui sępe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.

Hęc nimirum congruunt cum his quæ scribit Plinius, probro solere obijci vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putantes vineam. Eam Horatij locum sic explicat Porphyrio. Nam solent leuia rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari, cum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterũ appellare. Acron hæc affert, Hoc autem ipsa re nouimus, quod viatores sæpe vindemiatores conuitij agant cũ transierint, & illi respondent, ita, vt cuculum eum appellent, quasi pigrum, & recitant hoc custodibus, eo quod semper assideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videmus mēdas aliquot subesse. Cũ his conuenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quod grauatim surgeret assessor puellę. Quin arbitramur in cōuicio cuculi, allusum ad vocem cubādi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortasse legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui vestem, nihil est necesse, cum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum.

Ac mox,

Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit.

Trochaicus est. In Pseudolo pro generali conuicio videtur vsurpasse. Quid fles cucule viues. Nisi forte, lacrymantem ac singultiēté amatoré cuculũ appellat, quasi κοκκύζοντα, similiter in Mercatore, Isthęc filio i. ō credam qui obsequitur patri, huic

non

non vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator nisi incuruus, præuaricatur.

PROVERBII speciem habet quod refert Plinius lib. 18. c. 19. Arator nisi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruũ primũ rectis sulcis proscindat, mox & obliquis subigat, id fieri vix potest, nisi toto corpore incumbat labori, vnde & Virgilio dictus est curuus arator. Ceterũ præuaricari, est à recto sulco diuertere. Vnde & in caussis præuaricari dicuntur, qui caussam diuersam adiuuant. Videlicet hoc est quod ait Plinius. Inde translatum hoc crimen in forum: Ibi itaque caueatur, vbi inuentum est. Transferri potest ad quemuis, vt leno nisi periurus est, præuaricatur. Miles nisi impius est, præuaricatur. Conueniet in negotium, quod absque magnis sudoribus peragi non potest.

Metiri digitis.

QVI rem accuratius expendit quã oportet digitis metiri dicitur, veluti si quis cum amico rationẽ ineat, vter in alterum plus contulisset officiorum M. Tullius in paradoxo tertio: Poetam non audio in nugis, in vitæ societate audiam ciuem digitis peccata dimetientem sua: Si sunt visa breuiora, leuiora qui possunt videri, cũ quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atq; ordinis. Allusit huc Cicero, quod poetæ carminis pedes digitis metiri soleant, vnde & Horatius:

Legitimumq; sonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur, qui non statim aurium iudicio deprehẽdit carminis vitium.

Salem & caseum edere.

PLINIVS lib. 21. ca. 7. indicat prouerbium, quod tamen non refert. Siquidẽ inter laudes salis & hoc refert. Varro etiã pulmẽtarij vice vsos veteres auctor est, esitasse enim salem cũ pane & caseo, vt prouerbio apparet. Conijcere licet tale fuisse dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus salem panem & caseum. Aut ne sis solicitus quo me apparatu accipias, præter salem panem & caseum nihil requiram. De Xenocratis caseo dictum alibi.

In agro surculario capras.

VARRO de re rust. lib. 1. cap. 2. dictum hoc veluti legem agricolariam adfert, Colonus in agro surculario ne capras compascat. Deflecti potest ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admixtu corrumpunt teneram ætatem, veluti si quis sacris virginibus adjungat iuuenes lasciuos, aut adolescentibus addat lasciuas puellas. Aut si quis studijs admisceat voluptates studijs inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantum: sed & veneno dentium pestifera est, præsertim oleæ & viti, vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia, Mineruæ nihil caprini generis, quod vitis ille repertor dicitur, huic sacra est olea.

Oportet agrum imbecilliorem esse.

COLVMELLA lib. 1. cap. 3. testatur apud Afros huiusmodi prouerbium fuisse celebre, oportet agrum imbecilliorem esse quam agricolam. Hoc ænigma sic explicuit Virgilius, specie non minus prouerbiali:

-Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Sed præstat ipsa Columellæ verba adscribere. Adhibendum modum mensuramq; rebus, idq; vt non solum aliud acturis, sed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quam calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet nostri poetæ sententia:

-Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Quod vir eruditissimus traditum vetus præceptum numeris signauit. Quippe acutissimam gentem Pœnos dixisse conuenit, Imbecilliorem agrum quã agricolam esse debere, quoniam cum sit colluctandum cum eo, si fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quam angustus eximie. Conueniet in eos qui student imperio proferendo, cum hoc ipsum quod habent non possint administrare, aut qui suscipiunt munus, cui gerendo sunt impares. Congruet cum eo, quod alibi retulimus: Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipsa messe.

NON est animus cõuertere in hoc opus, quidquid aliquam prouerbij speciẽ habet.

Pauca

Pauca quæ sese casu obtulerunt visum est non præterire, præsertim si commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus est illud apud Senecam epistolarum libro tertio, epistola vigesimasecunda. Ab ipsa messe discedam? Agit enim de his qui vel cõmodis vel spe commodorum detinentur, quo minus semet explicent à negotijs, qua si deserturi agrum, cum instat messis. Quã multi sunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, discruciantur q; libertatis desiderio, verum istis ad libertatem aspirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas spes relinquam? Ab ipsa messe discedam?

Cum sarcinis enatare.

NEC minus commode dictum est in eadem epistola: Nemo cum sarcinis enatat, id est, nemo sese recipit in libertatem, nisi contemptis præmijs seruitutis. Non enim potest euadere occupationes, qui curarum auctoramentum non potest negligere. Cõgruit cum eo, quod alibi retulimus ex Martiale: Totis pilea sarcinis redemi: rursum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe pasta in camera frumentaria.

Dosones.

PLVTARCHVS in vita Pauli Æmylij tradit Antigonum regem, Demetrij nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec præstaret promissa, populari ioco dictum fuisse Dosonem, quasi latine dicas Dabonem, quod ille quiduis petentibus respondere soleat δώσω, id est, Dabo. Tales sunt χρυσολόγοι, de quibus alibi nobis dictũ est. Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Huiusmodi Dosonibus scatẽt aulæ principum, Cras, mox redi.

Humeris sustinere.

QVORVM auctoritas diligentiaq; plurimum valet in conseruanda salute cuiuspiam, ij dicũtur humeris sustinere M. Tullius pro L. Flacco: De summa Reip. taceo, quã vos vniuersam hoc iudicio, vestris inquam humeris Iudices sustinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorũ inundantium molem humeris suis quod dicitur vehens, scindebatur in multiplices curas. Huic affine est: Humeris referre. Cicero pro domo sua: Dicebas tẽ tuis humeris me custodem vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicũtur Atlantes Reipub. qui eam suis humeris sustinent, alioqui collapsuram.

Arcem ex cloaca facere.

QVI rem hominemve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcẽ ex cloaca facere M. Tul. pro Cn. Plancio: Nunc venio ad illud extremum quod dixisti, dum Plancij in me meritum verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidẽ è sepulcro venerari pro deo: neque enim insidiarum periculum vllum neque mortis fuisse. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbij figuram habet: Lapis è sepulcro, de homine nullius potentiæ.

Archimedes non posset melius describere.

ARCHIMEDES Syracusanus geometra fuit celeberrimus, nusquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens sit interfectus. Ex quo prouerbij specie dictum est illud, quod est apud M. Tullium in oratione pro A. Cluentio: Si vt tu dicis, gratiæ conciliandæ caussa, quadraginta istorum accessio millium quid valet? Si vt nos dicimus, vt quadragena millia nummum sedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius describere. Solent enim geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longissima est.

M. VARRO libro de re rust. 1. ca. 2. subindicat vulgo dici solere, Portam itineri esse longissimam. cuius arbitramur eundẽ esse sensum, qui est illius: Dimidium facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei, qui portam egressus sit: semper enim est quod iter apparantem remoretur, & si nihil sit negotij, remorantur amicorum affectus: apud nostrates autem non creditur profectio fatura felix, nisi dies aliquot dati fuerint conuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba subscribimus: Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est: Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum iste venit? & simul cogitans portam itineri dici longissimam esse, ad subsellia sequentibus nobis præcedit.

Deorum

Deorum concio.

Θεῶν ἀγορὰ, id est, Deorum concio, siue curia. Hesychius indicat dici solitum in eos qui libere magnaq; cum auctoritate loquuntur, perinde quasi dij loquantur hominibus. Addit Athenis esse locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui non numquam cum stultissime loquantur, tamen freti opibus ac potētia, pro oraculo volunt haberi quidquid dixerint. Cognatum est illi, quod alibi retulimus: Argenti fontes loquuntur.

Camarine loqui.

Hvic nō dissimile est, quod extat apud eundem: καμαρινῶς λέγειν, id est, Camarine loqui, pro eo quod est, audacter, præcise, & seueriter loqui. Vnde natum, non satis liquet, nisi quod Iuuenalis Camarinos inter vetustæ nobilitatis familias recenset:

-Ne tu, inquit, sis Creticus aut Camarinus.

Hesychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaque fieri potest, vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originē. Idem docet columnas quasdam, in quibus erat depictus Asiæ circuitus, dictas καμάρας. Fortassis ab hac ostentatione dicti sunt καμαρινῶς loqui, qui sese iactarent barbarico more. Rursum idem ostendit καμάριαν dici cubile, in quo sunt plures cameræ. In suo quisque cubiculo quæ vult loquitur.

Glossogastores.

Qvi linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri conducunt, Comicorum salibus taxati sunt, dictiq; γλωσσογάστορες, voce ridicula ex lingua & ventre cōposita. Quadrabit in malos aduocatos, in assentatores. Auctor est Iulius Pollux lib. De rerum vocab. 2. Athenæus lib. 3. docet eiusmodi homines à poetis aliquot dictos κνισοκόλακας & κνισολοίχους, qđ ob culinæ nidorem adulentur, & nidorem liguriant: morbū dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis:

Te putat ille suæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c.

M. Tvll. in oratione pro Deiotaro rege refert hunc versiculū vt prouerbio iactatū:

Pereant amici, dum vna inimici intereant.

Dicit eandem sententiam Græco quoq; versiculo celebrari, quem nondum comperimus. Nisi forte is est cuius fragmētum ante retulimus: ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, i. valeat amicus cum inimico. Ciceronis verba subscribemus: Itaque cum esset ei nunciatum Domitium naufragio perisse, etiam te in castello circumsederi, de Domitio dixit versum Græcum eadem sententia, qua etiam nos habemus Latinum: Pereant amici, dum vna inimici intereant. Quod ille si esset tibi inimicissimus, numquam tamen dixisses: ipse enim māsuetus est, versus inanis. Congruet in illos, qui nec amicis parcunt nec inimicis, modo quod impense cupiunt assequantur. Versus autem non solum inanis est, verum etiam immanis, cum humanitatis sit & inimicos inultos sinere, ne lædas amicos. Neq; dubitemus contendere à Cicerone immanis scriptum, quod scriba deprauarit in inanis, cum māsuetus non respondeat inani, sed immani, nec in hoc versu quidquam sit inane, hoc est, gloriosum aut friuolum, sed feritas homine indigna. Quamquam carmen apud Ciceronem non satis constat suis numeris, constabit si legas:

Pereant amici, inimici dū intereāt simul.

Talis est & ille, quem alibi retulimus,

Me mortuo terra incendio misceatur.

Plenis velis.

Passis velis, plenisq; velis agere dicuntur, qui toto impetu summoq; conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tull. pro domo sua ad Pont. Quid tandem si tu in illis Reipub. tenebris cęcisq; nubibus & procellis senatum à gubernaculis deiecisses, populū è naui exturbasses, ipse Archipirata cū grege prædonum impurissimo plenis velis nauigasses, si quæ tum promulgasti, constituisti, promisisti, vendidisti, perferre potuisses, qui locus terrarum vacuus extraordinarijs fascibus atque imperio Clodiano fuisset? Hactenus Cicero Philostrat. in Polemone: ἐπὶ δὲ ἤκουσεν Εὐφράτου, τοῦ Τυρίου, πλήρεσιν ἱστίοις ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῆκεν. id est, Posteaquam audiuit Euphratem Tyrium, plenis velis ad illius philosophiam se contulit. De similibus figuris alias à nobis non semel dictum est.

Pecunia absque peculio.

Apparet olim fuisse prouerbium inter agricolas iactatū, Pecuniā sine peculio fragilem

bilem esse. Refertur Pandect. lib.32.tit.de legat.& fid.com.capite, Si chorus. His uerbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repositos, vt mutui darentur, non esse legatos Proculus ait. At eos quos præsidij caussa sepositos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitassent, eos legato contineri, & sępe audisse rusticos senes ita dicentes: Pecuniam sine peculio fragilem esse: pecuniam appellantes, quod præsidij caussa reponeretur. Retulimus alibi prouerbium quod admonet ne totam substantiam vni credamus naui, ne nihil supersit vnde damnum sarciatur, si nauis interierit. Ita solent senes summam aliquam seponere, ne nihil superesset, si res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagium alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia consilia sua communicat amicis. Aut qui felicitatis summam non ponit in rebus extrarijs, sed in animi bonis, vt illis casu perditis habeat quo confugiat, nec despondeat animum. Quod enim proprie nostrum est, peculium dicitur, Ea vero demum proprie nostra sunt quę fortuna non potest eripere.

Rana cum locusta.

IMPAR certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysijs:

Βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. i.
Sic certo veluti si certet rana locustis.

Addit Scholiastes Gręcis ranā dici βάτραχον quasi βοάτραχον ob vocis asperitatem.

Musarum aues.

Μωσᾶν ὄρνιθες, in eadē Ecloga dicti sunt poetæ, qđ assidue modulētur sua carmina.

Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, id est,
Quotquot aues musarum, audent certare poetæ
Chio Coccysando, opera conātur inani.

Ad pedes, ad caput.

NON sine prouerbij specie dictum videtur illud Theocriti in Pastoribus, de rebus copiosis & affluentibus:

Ὡς μοὶ πρὸς κεφαλῆ, καὶ πὰρ ποσὶ κῶεα κεῖνται. id est,
Ad caput, adq; pedes, quarum me uellera cingunt.

Sermo est pastoris iactantis opes suas, quibus vndiq; affluebat.

Psydracia.

THEOCRITVS in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω. id
Non mihi nascentur nares mendacia supra.

Scholiastes addit apud Siculos, qui supra nares haberent pustulas albas, quas illi vocant ψυδράκια siue ἴονθους aut ἴονθις pro mendacibus haberi solitos vulgo. Quin & hodie vulgo dicunt: Nasus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus est vulgi de miraculis vnguium, quin & ipsas narium pustulas Gręci ψεύσματα vocant: vt indicat idē Scholiastes. Amans hoc ænigmate significat se nihil mentiturum de amica. Iones ψύδρακας appellant varias pustulas. Hinc diminutiuū ψυδράκια, ἐξανθήματα, quod in summa cute efflorescant. Res ipsa planę superstitiosa est.

Cum sacco adire.

PROVERBIALI schemate dictum est quod adfertur ex Paullo libro Pand. 46.titu.de solu.& liber.cap. Quod dicimus inquit, in eo hærede, qui fideiussori testatoris id quod ante aditam hæreditatem ab eo solutum est debere statim soluere, cum aliquo scilicet temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum sacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium est, quin hic sermo fuerit uulgo iactatus de quouis qui postulat, vt statim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipienda sacco est opus, velut ad oleum aut vinum; Græcis θυλακίζειν dicitur, qui cum pera sequens postulat aliquid, qui mos est mendicorum: vnde prouerbium, mendicorū peras semper esse inanes. θύλακος autem vas est farinarium. Hesychius indicat eam uocem fuisse peculiarem Tarentinis.

Manu longa, & manu breui tradere.

LIBRO Pandectarū 46.tit.de solutionibus scribitur hunc in modum: pecuniam mihi debes aut aliam rem, si in Conspectu meo ponere te iubeā, efficitur, vt & tu statim libereris, & mea esse incipiat. Nam tūc qđ ē nullo corporaliter eius rei possessio detinetur, acquisitam mi & quodammodo manu longa tradita existimanda est. Simili figura dictū est breui manu dare, lib. Pandect.23.titu.de iure dotium, capite Licet soleat.

soleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis constituendæ caussa, si quidem nuptiæ insecutæ non fuerint, liberatio non sequetur, nisi forte sic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatum. Tunc enim credendum est breui manu acceptum à muliere, & marito datum. Quæ si deflectas, plus habebunt veneris: veluti qui promissis agit, ac spem tantum ostendit, longa manu dat, quod animo contueri possis, non statim etiam tollere. Contra, qui præsens ac statim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri assem ostendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum est.

Iynge trahor.

QVI vehementi, & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4. ἰύγγι ἕλκομαι ἦτορ, id est, Iynge trahor animo. Interpres addit huiusmodi fabulam. Iyngem aiunt fuisse filiam Echus, alij Pithus, quæ cum amatorijs venenis incitasset Iouem in amorem Ius, à Iunone irata versa est in auem, qua mulieres vti consueuerunt in amatorijs veneficijs, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria:

Ἶυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα id est,

Per te Iynx meus ille domum vir quæso trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillam, quod caudam assidue moueat.

Dij omnia possunt.

HEMISTICHIVM Homericum.

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,

At cælestes omnia possunt.

Quadrabit in eos, quibus promptum est facere quidquid animo collibitum fuerit, siue iure, siue iniuria. Pindarus in Pythijs hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. id est, Deus autem pro sua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet.

PROBVS Æmilius in vita Thrasybuli, testatur hoc velut ęnigma vulgo iactatum, timidi matrem non flere, quod in bello qui contemnunt hostem nihilq; metuendum ducunt, quoniam sibi parum cauent, fere pereunt, & matribus luctum afferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neque quidquam omnino contemnit, is tutioribus vtens consilijs, raro venit in periculum. Thrasybulus enim cum indixisset bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppresserant, & castellum Atticæ Philen occupasset, non plures secum habuit quam triginta commilitones. Hoc, inquit initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis clarissimæ ciuitatis. Neque vero hic non contemptus est primo à tyrannis, neque eius solicitudo, quæ quidem res & illis contemnentibus perniciei, & huic despecto saluti fuit. Hoc enim illos ad persequendum segnes, hoc autem tempore ad comparandum dato fecit robustiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, nec sine caussa dici, Timidi matrem flere non solere. Quamquam satis constat hunc locum deprauatè legi, vnde conijcitur sic scriptum fuisse: Neque vero hic modo contemptus est primo à tyrannis, sed eius etiam solitudo. Itaque modo deprauatum est in non, & solitudo in solicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt ansa ansam. Sentit enim Probus ipsum Thrasybulum, vt hominem mediocriter nobilem, ac diuitem despectui fuisse tyrannis. Deinde hoc magis fuisse contemptui, quod tam paucos haberet suæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine, quæ erumpit in neruum.

Theuthidum more.

THEMISTOCLES, vt in ipsius vita refert Plutarchus, Eretrico cuidam exprobrans ignauiam dixit: ἦ γὰρ ἔφη καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἱ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε, id est, Sane inquit, & vobis aliquid de bello dicendum est, qui Theutidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant esse, quas nos vocamus sepias. Sepia autem de genere mollium est, & arbitramur huic generi cor non inesse.

Samij litterati.

PLVTARCHVS in vita Periclis citat hunc versiculum ex Aristophane Comico:

Σαμίων ὁ δῆμος ἐστιν ὡς πολυγράμματος. i. Populus Samiorum valde litteratus est.

Arbitramur hoc inde dictum, quod cum Samij captiuis Atheniensium inussissent noctuam, Athenienses vicissim Samiorum captiuis inurebant Samęnam, quam in collectaneis opinamur dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus lato vētre, à prora veluti suilli rostri speciem præferens, vnde & hic versus iactatus est:

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος σαμία ὑὸς εἶδος ἔχουσα, id est,

Nauis erat velox Samia, specieq; suilla.

Dicta est Samęna, quod à Samijs reperta sit. Conueniet igitur in cicatricosos, & stigmatum plenos. Hesychius & Suidas addūt apud poetam dictum in Babylonios è pistrino prodeuntes, stigmatibus notatos. Verum Aristoteles etiam huius dicti monstrat originem. Cum Samiorum gens esset afflicta à tyrannis, ob inopiam administrantium rempublicā, coacti sunt aliquot è seruis admittere in consortium administrandi magistratus. Sic Aristoteles, Seruile est autem ac noxium, stigmatis notari. Apud Plautum in Cassina: Si hic litteratus me sinat, Litteratum appellans notis inustis insignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inscriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus, exercent. De Attagena diximus alias. Nec desunt qui caussam diuersam afferāt, quod apud Samios inuentę sunt vigintiquattuor litteræ à Callistrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum litteras tradidit Atheniensibus. Probabile est igitur à repertis traditisq; litteris, iocum fuisse versum ad stigmata. Nam Samij simul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus est stigmaticus, quod de scripturæ distinctiunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curiose scripserit.

Samij mores.

Σαμιακὸς τρόπος, id est, Samij mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quod, vt dictum est, Samij notas & inurerent alijs, & paterentur ab alijs. Alij malunt referre ad nouam nauigij speciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos, qui suos quosdam habent mores à ceterorum moribus dissidentes.

Λακκόπλουτοι.

Calliæ barbarus quispiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum sustulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum versa est, vt qui malis artibus subito ditescerent, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Aristidis. Attigit & Hesychius.

Abydus, Abydenus:

Abydenorum mores in prouerbiū abierunt. Nam Abydeni dicti sunt Sycophantæ, seu molles & effeminati. Meminit adagij Pausanias & Suidas, quorum hic ostendit etiam res nihili, nugasq; meras Abydum dici, quemadmodum de Tricis & Apinis alibi retulimus: opinamur quod id temporis frigeret Abydus ob vetustatem. Vnde Sinopem meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenæus lib. 13. quod iam anus à nemine adiretur. Hesychius indicat quempiam apud poetam quēdam ἀβυδοκόμαν dictum, quod de sycophantia sese venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Aristophane. Zenodotus sic effert prouerbium ἄβυδος πόλις, id est, Abydus ciuitas, Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Milesijs. Nam hinc profecta est Abydus Hellespontica. Verum hæc propius attinēt ad prouerbium quod ante retulimus: Ne temere Abydum.

Manuari.

Sicut fures multis artibus instructi sunt, ita studium illorum varijs nominibus appellabatur: velut inuolare & manticulari, pro eodem Laberius citante Nonio Marcello dixit, Manuari, nec dubium quin ea vox ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi verbum nimis odiosum est, mitiore verbo dicunt, digitauit, si quid furto sublatum volunt intelligi, simul vt effugiant actionem iniuriarum. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquam, sed manuatorem. Huiusmodi voces obsoletæ non carent gratia, si in loco adhibeantur, nec sine προσπιπλήξει, vt prisci loquebantur, aut vt vetere verbo vtamur.

Ad coronidem vsque.

Μέχρι τῆς κορωνίδος, i. Vsque ad coronidem,

dem, cum extremum finem rei cuiuſpiam ſignificamus. A nauibus tranſlatum putant litteratores, quibus aliquid roſtri ſpeciem gerens ſolet addi. Nam Corone Græcis cornicem ſonat, coronis corniculam. Apud Homerum vſurpatur κορώνη pro anulo, aut ſi quid apponitur oſtio. Idem velut ornamenti gratiæ perfectis omnibus additur. Vnde Euſtathius indicat lætum rerum finem χρυσῆν κορώνην prouerbio dici ſolere. Plutarchus in lib. de fortuna Alexãdri refert Philoxenum à Dionyſio coniectum in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quod tragœdiã quam illi caſtigandam tradiderit: ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, videlicet circunducta linea ſignificans totam eſſe diſpungendam. Idem aduerſus Stoicos, Et Ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος, id eſt, ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem. Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti ſi quis ſtudiorum coronidem dicat, aut moueat, vt egregijs cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actę iubeat auream imponi coronidem, hoc eſt, mortem piam. Quamquam coronis dicitur interdum quod accedit abſoluto operi, vt Martialis, Multaq; coronide longus, qualia ſunt in conuiuijs, quæ Græci vocant ἐπιδορπίσματα, ſiue μεταδόρπια, quod cenis addantur: Latini, ni fallimur, bellaria vocant. Cuius vocis eadem fuerit gratia, ſi ad res animi transferatur, velut ad acceſſionem quæſtioni propoſitæ additam, aut aliud ſimile. Poſtremo grammatici quoties perſona actoris eodem metri genere finit quo cæperat, Coronidem vocant: eamq; notant velut roſtri figuram exprimentibus lineis. Attigeramus hoc prouerbium, in eo, quod eſt: A capite vſque ad calcem, ſed tribus duntaxat verbis.

Sine vt incolumis redeat.

HABET prouerbij ſpeciem quod eſt apud Theocritum in Hodœporis:

Εἶα λέγ' εἴ τι λέγεις, καὶ τὸν ξεῖνον εἰς πόλιν
    αὖθις
Ζῶντ' ἄφες. id eſt,
Dic age ſi quid dicis, & hoſpes vt vnde
    profectus,
Viuus eo redeat, permittito.

Sic & hodie dicimus ijs qui verbis minacibus & conuicijs ferociunt, Eia ſine hominem viuere. Verba ſunt Laconis ad Comatam, qui de ſe arroganter in alterum contumelioſe fuerat locutus. Tametſi locum varie interpretatur Scholiaſtes.

Quiſquis tarde venit ad cenam.

THEOCRITI ſcholiaſtes indicat hos ſenarios prouerbio fuiſſe iactatos:

Ὅστις ἐπὶ δεῖπνον ὀψὲ κληθεὶς ἔρχεται,
Ἢ χωλός ἐστιν, ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. id eſt,
Quiſquis vocatus tardus ad cęnam venit,
Aut claudus eſt, aut nõ dat ille ſymbolas.

Theocritus ſic habet

Ἦ μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι. id eſt,

An quoquam ad cœnam properas conuiua vocatus? Et addit, eos qui vocati ſunt celerius ire, qui non vocati tardius. Etenim qui vocatus ſe venturum promiſit, inciuile putat, ſi conuiuatori ſit in mora. Qui non vocatus uenit, vel pudore tardior eſt, vel quod excluſus ſpe alterius cõuiuij. Ita qui ſymbolam dedit, properat ne mulctetur damno, ſi poſt tempus uenerit. Qui non dedit, huius rei ſecurus, ut lubet, ambulat.

Gargara bonorum.

INNVMERABILEM hominũ rerum ue uim priſci gargara dicebant, ficta uoce, à ſtrepitu quem facit hominum congregatorum multitudo, aut rerum effuſarum copia. Ariſtomenes ἐν βωμβοῖς apud Suidam & Ariſtophanis interpretem:

Ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. id eſt,
Nobis enim intus gargara.

Citatur & Tragicus quiſpiam, Sophron opinamur, qui inſcripſerit, χρημάτων τε γάργαρα. id eſt, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργαίρω uerbum, quod ſignificat perſtrepo præ multitudine. Vt Cratinus:

Ἀνδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις. id eſt,
Vrbs uniuerſa hæc optimis ſtrepit uiris:

Rurſum ex fabula cui titulus λίμναι citatur hic uerſiculus,

Ἀνδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γάργαιρ' ἑστία. id eſt,
Viris adactis tota perſtrepit domus.

Ceterum quod eſt apud Homerum, κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσι, id eſt, Pedibus quoque terra ſtrepebat, mutata litterula κάρκαιρε dictum pro γάργαιρε. Deniq; cancros exiſtimant dictos γαργάρους ob pedum multitudinem. Macrobius lib. Saturnalium quinto, docet gargara montem eſſe, & eiuſdem nominis oppidum monti ſubiectum in Myſia, ut apparet, quæ frugum eſt feraciſſima,

ma, vt hinc factum sit, vt qui immensam rerum copiam significare uellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Aristomene, quæ scribarum inscitia desiderantur. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, risus caussa duas uoces coniunxit, immensam multitudinem significantes ἀδ' ὀδυνάθην ψαμμοσιακοσιογάργαρα. Siquidem ψαμμοσιακόσια dicunt Græci, quæ uel æquant harenarum numerum, ad eam formam qua dicunt τριακόσια & ἑξακόσια. Alexis apud Athenæum libro sexto:

Ἐβόα καλῶν τὸν οἰκέταν
Ἕν ὄντα καὶ μόνον, ὀνόμασιν δὲ χρώμενον
Ψαμμακοσίοις. id est,
Famulum intonabat euocans
Vnum atque solum, ceterum uocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere ostentatore diuitiarum, qui cum non haberet nisi unum famulum, tamen pro foribus euocabat eundem varijs nominibus, ut hospites crederent plurimos esse domi. Et huius compositæ uocis meminit Macrobius loco, quẽ modo citauimus.

Onobatis.

Apud Cumanos mulier in adulterio deprehensa ducebatur in forum, vt illic lapidi insistens omnibus esset conspicua. Deinde impositam asino, atque ita per totam ciuitatem circunductam reducebant ad lapidem, vt ibi rursus esset omnibus spectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitam, & ignominiæ gratia ὀνόβατις dicebatur, quod asinum equitasset. Lapis autem nefastus ac detestabilis habebatur in quo steterat mulier. Quadrabit in quamuis prostitutæ famæ, Asinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum est alias. Illud hic adnotandum, quomodo decreuerit legum seueritas. Apud Hebræos adultera lapidabatur. Apud Romanos aliquando minitabatur lex Iulia. Apud Cumanos summa ignominia supplicij loco erat. Verum quod ad prouerbium attinet, refertur à Plutarcho in problematis.

Eamus Athenas.

Ἴωμεν εἰς ἀθήνας, Eamus Athenas Plutarchus in vita Thesei refert Athenienses Minois violentia, simulq; rerum inopia afflictos, iniisse fędus cum illo, his quidẽ conditionibus, vt quotannis in Cretam mitterẽt septem pueros, ac totidem puellas, quos quidam existimant à Minotauro solitos interimi. Aristoteles dissentit, sed cum vetusti cuiusdam voti religione tenerentur Cretenses, illas hominum primitias mittebant in Delphos: quibus eo proficiscentibus, adiunxerunt sese multi Cretensium filij. Ceterum cum illic ob terræ sterilitatẽ ęgre sibi pararent victum, venerunt in eam Italiæ partem, quę quondam Iapygia dicta est. Hinc in Thraciam profecti, Bottięi dicti sunt. Vnde virgines Bottiæorum sacrificio quodam absoluto, canere solent, Eamus Athenas, his verbis testificãtes desiderium patriæ quondam relictæ. Huius sententię citat auctorem Aristotelem in Repub. Bottiæorum. Licebit vti, si quando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Abderitica mens.

Abderitæ in stuporis insanięq; fabulam abiere, quod perspicuum est ex epigrammate, Martialis lib. 10. de eo, qui damnatus in theatro repręsentauit Mutiũ Scæuolam, ac manum imposuit igni, sed acrioribus paratis supplicijs, ni faceret.

Si patiens fortisq; tibi durusq; videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Beotis, & Batauis alias nobis dictum est. Abderitanis autem naturã peculiarem fuisse mentis stuporem indicat M. Tull. in libris De natura deorum. Et Plinius lib. 25. cap. 8. docet huic vrbi vicina esse pascua in quibus equi pasti inflammantur rabie, quẽadmodum apud Potniam asini. Est autem in Thracia, condita dictaq; ab Abdera sorore Diomedis, patria Democrati physici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerant.

Maritimi mores.

Non abest à puerbij specie, quod Plautus in Cistellaria dixit: Maritimos mores, pro varijs & incõstantibus, quales fere sunt amantium, qui cum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamẽ sibi non constant. Quæritur autem apud Comicũ adolescens de amore mentem in varios affectus rapiẽte. Ita, inquit, mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapsũ animi ludificat, fugat, agit, appetit,

appetit, raptat, retinet, iactat, largiẽ quod dat non dat, diludit. Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuadet, id ostentat. Maritimis moribus mecũ experitur. Quemadmodum autẽ mare numquam conquiescit, & subinde mutat faciem: ita ferunt homines maritimos nonnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum est nobis alias.

Pecunia pedibus compensantur.

INTER Catonis dicta, quæ prouerbiorũ vice celebrãtur, refertur & illud, Pecuniã pedibus compensari, quod tamen in libris eius viri nondum reperimus: sed fieri potest, vt hoc M. Tull. ioco dixerit. Neq; dissimile veri est multas Catonis sentẽtias fuisse celebres, quas ille dixit tantum, non scripsit. Ciceronis ex oratione ꝓ L. Flacco verba subscribamus, Si te Crassi agri delectabant, hic alicubi in Crustumino, aut in Capenati parauisses. Verum esto, Catonis est dictum, pedibus, compẽsari pecuniam, longe omnino à Tiberi ad Caicum &c. Sẽtentiam autem hanc esse arbitramur, si longius absit fundus plus impendiorum esse domino, & minus ad eum redire lucri. Id damni sarcitur pedibus domini, si non grauetur subinde fundum inuisere.

Ne incalceatus in montes.

THEOCRITVS ἐν νομεῦσι:

Εἰς ὄρος ὄχ᾽ ἕρπεις μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο βάττε
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. id est,
Batte caue pedibus nudis perrepere mõtem,
Quipppe rubis, tribulisq; viret mons vndiq; densus.

Qui suscipit vitæ genus, armet sese aduersus occursura incommoda, ne pœniteat suscepti.

Ne incedis per ignem.

Οὐ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκας, Non incedis per ignem. Theocritus in Hodœporis,

Μὴ σπεῦδ᾽ οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπῃ. id est,
Ne propera, neque enim igne calescis.

Scholiastes indicat subesse prouerbium, quo significabãt aliquẽ plus satis festinare. Nam pastor, vt erat, protinus volebat canẽdi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properãt enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit clemẽtum innoxium: quemadmodum non læditur, qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardẽtem subito manu correptam abijcit. Qui versatur in re periculosa, dicitur & ipse per ignem incedere. De quo prius nobis dictum est.

Non soli Atridæ amant uxores.

QVOTIES significabimus suam cuiq; dolere iniuriam, contumeliã aut damnum nec oportere quemquam impune lædi, cõueniet Homericus ille versus ex Iliados I,

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ᾽ ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id est,
Nunc solis hominum Atridis affectus amorq;
Vxorum est?

Eũ Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu vulgo iactatum adfert lib. Pandect. 48. Titulo ad legem Iuliam de adulterijs, lege, Si vxor. Virgilius imitatus est lib. Æneidos 9.

-Nec solos tangit Atridas
Iste dolor.

Auris Bataua.

QVEMADMODVM Græci dicunt βοιώτιον οὖς, id est, Bœoticam aurem pro pingui, crassaq;. itidem Martialis Epigrammatum libro 6. Batauam aurem dixit agrestem, inelegantem tetricamq;:

Tu ne es, tu ne, ait ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq; nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quãquã nõnulli mutarãt, pro Batauam, seuerã. Erant Batauí Germaniæ populi, Cathorũ pars, qui domestica seditione pulsi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, simulque insulam inter vada sitam occupauere: quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergũ ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis esset exercitatissima, tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur. quandoquidem erat his cum Imperio societas, vt viros tantum armaq; ministrarent: quemadmodum copiosius prodidit Cornelius Tacitus li. 20. Cõuenit inter plerosq; doctos, nec id refragãtibus coniecturis, eam insulam, cuius meminit Tacitus, esse quam nunc Hollandiam vocant.

Κρυοχυτρολήραιον.

HOMINEM stulte nugacẽ Græci vocabãt

χρυνοχυτρολήραιον, voce ridicule composita, à κρουνὸς, quæ proprie dicitur aqua impetu scatens, & χύτρα olla, & ληρεῖν quod est nugari. Ollas autem stupidos appellamus. Refertur à Suida. Extat apud Aristopha. in Equitibus, quo dicto notasse videtur homines immodice nugaces. Nam & λῆροι quidam fontes dici putant παρὰ τὸ λιαν ῥεῖν. Indicat hoc Vlpianus enarrans etiam Demosthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Lusciniæ nugis insidentes ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Sed post cõperimus λέσχας Grecis dicis nonnunquam sedilia quædam publica in quibus Athenienses otiosi complures pariter sedebant, quibuslibet de rebus inter se nugantes, Qualia sunt hemicyclia. In testimonium proferunt hoc carmen ex Homero:

Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθὼν
Ἠπου ἐς λέσχην.

Hec sedilia fuisse Apollini consecrata scripsit Cleantes. Quidam eum deum appellant λεσχηνόριον.

Fabarum arrosor.

Κυαμοτρὼξ, id est, Fabarum arrosor dicebatur, qui in creandis magistratibus vendebat sua suffragia, eoq; quæstus gratia sedulo versabatur in comitijs, Priusquam repertus est vsus calculorũ, quos Greci ψήφους appellant suffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebantur, quibus hinc erat quæstus. Suidas citat senarium, sed vt fere solet, tacito auctoris nomine:

Κρινεῖ δὲ τούτους ὁ κυαμοτρὼξ ἀττικός. id est,
Hos indicabit non fabæ esor Atticus.

Prouerbij meminit & Hesychius, indicans hunc morem fuisse apud Ætolos, ut cui alba faba obtigisset, is magistratum susciperet. Vnde ferre suffragia, siue sortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον, nam & iudicijs quibusdam non voce, sed calculis ferebantur sententię. Manet in hodiernum vsque diem mos, vt in Epiphaniis rex conuiuii faba deligatur. Extat autem & apud Aristophanem in Equitibus:

Νῷν γάρ ἐστι δεσπότης
Ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρώξ. id est,
Nobis agresti est dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuẽ parcumq;. Nã hinc sumpta est metaphora in magistratus affectatores, aut ex suffragijs suis venãtes quæstum.

Manci pera.

NARRANT locũ fuisse vicinum Hymetto, cui nomẽ fuerit κυλλοῦ πήρα, id est, claudi mantica, in eo fuisse templum simulq; fontem, unde fœminæ steriles bibebant, & fiebant fœcundæ. Suidas indicat & composite dici κυλλοπήραν, admonens esse prouerbium in eos qui artificio uim admouẽt naturæ. Hesychius ostendit Aristophanem in Centauro, lupanar appellasse κυλλοῦ πήραν, quod huius nominis locus decliuis sit ac præceps. Conueniet in illos, qui bulbis, aliisve medicamentis irritant libidinem. Quidam elleboro succurrunt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in vlnis.

SVIDAS refert hunc Senarium ex Aristophane:

Καὶ ταῦτ' ἔχοντα κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. i.
Atq; id quidem cũ essent in vlnis fluctuũ.

In vlnis vndarum esse dicebantur, qui in summis rerum difficultatibus versabatur. Neque enim suauiter iactant maris vndæ, quos amplexæ fuerint. Adlusum est ad nutrices quæ pueros in vlnis circunferunt, & agitatione mouent, vt fiant vegetiores, quod ipsum infantibus natura gratum est, somnosq; conciliat. Verum alia est fluctuum iactatio.

Fluctus mutus.

Κῦμα κωφὸν, id est, Fluctum mutum appellabant, qui nondum edebat fragorem, sed iam incipiebat intumescere. Primum enim tacitis vndis insurgit mare, mox exasperata tempestate, procul fremit ac resonat. Dici potest de bili hominis quæ nondum erupit in conuicium, sed tacitè inardescit. Veluti si dicas: Cede κύματι κωφῷ, desine contendere, ne disputatio exeat in rixam. Aut obsiste κύματι κωφῷ, reprime iram efferuescentem.

Caricum vinum.

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuisse, prouerbium de vino, vt opinamur, tenui, quod non adfert hilaritatem, qualis erat Carica musa de qua dictum est alias. Quidquid enim vile, lugubre, molestum, aut querulum, Caricum dicebatur. Sed haud scimus an

an apud Suidam pro οἶμος scriptum sit οἶνος, nisi quod Hesychius nescimus, quid attingit de Carica vite, velut inculta & incomposita. Nam genus hoc militare, negligit agricolationem.

Οἰόλυκος.

HERODOTVS in Melpomene, hoc est, lib. 4. refert, cum Theres quidam adornaret longinquam nauigationẽ, ac filius ipsius adolescens negaret se futurum eius nauigationis comitem, τοιγαρῶν ἔση αὐτὸν καταλείψειν οἶν ἐν λύκοισι. id est, Itaq; relinquam eum, inquit, ouem inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum est adolescentulo οἰόλυκος, voce composita ex oue & lupo. Dici poterit in hominem desertum ac destitutum auxilio. Quod si quis negabit hoc esse prouerbium, patiatur appẽdicem esse eius quod alibi retulimus: Ouem lupo commisisti. Nam probabile est ab hac historia natum prouerbium.

Ναικισορδέειν.

Ναικισορδέειν dicebãtur qui studio quidpiam eleuarent. Alij putant ναικισορεῖς dici solitum ei, qui cum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium, quod fere solent hæretici in discrimen adducti. Vox composita videtur à ναὶ, quod est affirmantis, & κίσσα pica, & ῥέω quod est fluò, quod inuoluta loquacitate negent, quod affirmare vidẽtur, rursus affirment quod negant. Meminit Hesychius.

Cui nullum negotium erat. Harmenem muro cinxit.

STRABO libro geographiæ 12. refert huiusmodi prouerbium:

Ὅστις ἔργον οὐδὲν εἶχεν ἁρμένην ἐτείχισεν. i.
Qui negoti nil habebat, Harmenæ murum addidit.

Est enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenem vicum esse Sinopensiũ, portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, situm indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictam ἁρμήνην, quod hic sane carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut sensum adagij. Coniectare licet vicum fuisse frigidum, quem aliquis cinxerit muro vt fieret oppidulum, æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur somniasse, qui vertit construxit, sed ἐτείχισεν, hoc est, muro cinxit.

Nec animans nec inanime.

PROVERBIALI figura dictũ est apud Platon. lib. de Leg. 8. πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id est, Omnium & animantium & inanimorum, cum nihil omnino significamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenumq; senumq;, & bipedum ac quadrupedum nequissimus. Item: Nec dijs, nec hominibus placet, Nec viuis parcit, nec mortuis. Locũ Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

Hic telam texuit, ille diduxit.

APVD Iulium Pollucem lib. 7. c. 10. refertur senarius suppresso auctoris nomine, ni forsitan Nicophanes est in Pandora:

Ὁ δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστὸς, ὁ δὲ διάζεται.

Quãquam legendum arbitramur: ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται, siue quod probabilius est διάζετο: nam vocem ἱστὸς & metri ratio respuit: Iã si nobis textor quispiã Græcus exponeret quid sit διάζεσθαι quod, vt indicat Pollux, Attici dicebant: προφορεῖσθαι, non esset difficile prouerbij sensum enarrare. Nam Suidas tantum habet: διάζομαι τὸν στήμονα. Hesychius paullulum lucis addiderat, dicens: διάζετο, διεχίζετο, si διάζετο veniret à themate διάζομαι. Quod si διάζεσθαι est stamini, quod superest, addere, sensus erit: Alter orsus est, alter perfecit.

Per fluuium traducere.

Διαβιβάζειν τὸν ποταμὸν: id est, Transmittere per flumen dicebantur, qui difficultatem explicabãt rei, quam ineruditiores aut inualidiores explicare non poterãt. Translatum à torrẽtibus aut fluuijs profundioribus, quam vt cuiuis tutum sit traijcere. Itaque qui sunt robustiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles susceptos in humeros transmittunt. Plato lib. de Legib. 10. ἐγὼ σφῶ ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμὸν, id est, Ego vos quemadmodum modo feci, susceptos, vltra fluuium transferam. Verba sunt hospitis Atheniensis, qui disputationem tradit Cliniæ & Megillo, pollicens se affuturum, si quid hæserint.

Gangamon.

IVLIVS Pollux lib. 10. c. 40. docet genus

esse retis inuolutis flexibus sinuosum, ac perplexũ quod à Græcis dicatur γαγγάμων à γῶ quod est capio, vt indicat etymologicus, putans & γαγγάλην appellari, vnde & γαγγαμευλκὺς dici qui piscãtur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idẽ est cum sagena, aut simillimũ. Pollux citat Æschylũ, qui negotium inuolutũ & explicatu difficile, γαγγάμωνα dixerit, quemadmodũ dicimus, nassam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γαγγάμωνα dictum, quod illic appareat circumuolutio quædã neruorum. Fortassis & interior aluus sic appellatur, quod intestina in sese cõplicentur, ne mox effluant stercora.

Sacer manipulus.

Ἱερὸς λόχος. id est, Sacer manipulus olim dicebatur, quemadmodum dicimus sacrã ancoram iaciendam, aut rem ad triarios redijsse. Athenæus lib. 13. declarat apud Thebanos exercitus partẽ fuisse quam illi ἱερὸν λόχον nominabant, eam constitisse ex amantibus, & amatis, & ob id præcipuũ belli robur in his fuisse sitũ, quod reddat fortissimos ad mortis etiã contemptum animans. Vsus erit, si quis dicat rem Christianam hodie è monachis velut à sacro manipulo pẽdere.

Postico discedere.

GALENVS περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων lib. 2. εἰδὲ ἐκ πολλῶν σύγκειται τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς ἀσκληπιάδην ἀποχωρήσαμεν. id est, Si ex pluribus constat, postico quod dici solet, ad Asclepiadem recessimus siue defecimus. Postico autem recedere dicitur qui furtim abit, alijs inscijs sese subducens. Sic Horat. Postico falle clientẽ. quod & hodie non raro faciunt magnates. Idem alia forma dixit: In Aristippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer vir incõparabili doctrina, κηπαία vertit per horti posticum. Ædes quibus est adiũctus hortus duas habet ianuas, anticam, & posticã. Antica spectat ad publicam viam, postica ducit ad hortum: per hanc elabebantur, qui clanculum abire cupiebant. Quosdam pudet παλινῳδεῖν, sed dissimulanter transeunt in alienam sententiam, alij per occasionem subducunt se negotijs. In hos congruet prouerbium.

Vtres Thylaci.

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, id est, Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuiq; indulgebat. ἀσκὸς enim vter est vinarius θύλακος vas farinariam. Athenæus lib. 11. refert hos versus ex Alexidis Hesione, qui dicuntur sub persona Herculis:

Ἤτησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, κατασπλεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν
Αἰεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπος. id est,
Calicẽ poposcit, ac datum, crebro bibens.
Trahitq; & hausit, & vt habet prouerbiũ,
Semper bene vter, thylacus semper bene est.
Homo. Itidem Horatius:
Si ventri bene, si lateri, pedibusq; tuis, qd
Diuitiæ poterunt regales addere maius?

De lurconibus, ac ventribus dictum est alias non semel.

Ignarium dare.

SENECA lib. de Beneficijs 4. refert, vt vulgo iactatum, Vt doleat, inquit, tibi, vt postea consideratius loquaris, quod dicere solemus, ignarium dabo. De lapide pyrete sentit, ni fallimur, quem alij viuum, nonnulli ignarium vocant, quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderosissimus. Itaq; dicebatur ignarium dare, qui suggeret quod dolore quodam reuocaret hominem à peccando: quẽadmodum lapis digito additus vel pondere vel attritu non sinit hominem obliuisci, cuius gratia sumpserat eũ. M. Tullius haud absimili forma dixit in Antonium Philippica secunda: Num exspectas, dum te stimulis fodiam? hæc te si vllam habes partẽ sensus lacerat, hæc cruentat oratio. Terentius: Noli fodere latus. Persius:

Atq; aliquis cubito stantẽ prope tangens.

His enim gestibus admonemus, quemadmodum & vellendo aurem, de quo nobis prius dictum est.

In morbo consumat.

SENECA lib. de Beneficijs 4. Quingenti, inquit, denarij sunt, illud, quod dici solet, in morbo consumat. Zeno cuidã promiserat quingẽtos denarios mutuo admonitus ab amicis, hominem esse malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiserat, & summa erat exilis. Solent igitur creditores cum sentiunt non redditures creditam pecuniam, nec existimant operæ preciũ ob tantillũ legibus agere, dicere, habeat, cõsumat in morbo. Qui sermo dubium habet sensum.

sensum. Potest enim ab amico dici, qui nolit deesse amico quod impendat si morbus inciderit: potest & ab inimico, qui malo viro morbum optet.

Vel Megaram vsque.

MANET is sermonis color & hodie, vbi quid significamus magni pretii, nobisq; vehemẽter expetitũ, dicimus, huius rei gratia vel in Indiam vsq; proficiscere. Aut digna res est, cuius gratia vel in Hyberniam vsque nauigetur. Socrates apud Platonem in Phædro: ἦ γὰρ ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι, ἔγωγ' οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ' ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον προσβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ, id est, Nam profecto festiui & in publicum vtiles fuerint sermones. Nobis sane tanta cupiditas est audiendi, vt si pedibus vel Megaram vsq; ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia accesseris, denuo abscedas, non te sim relicturus. Ambigue dictum κατὰ Ἡρόδικον. Incertum enim vtrum Herodicus quispiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi risum abierit, qui cum tantum itineris confecisset, vel oblitus aliquid vel mutata sententia, à mœnibus Megarẽsibus redierit Athenas, quomodo Phædria Terentianus a diuerticulo redit in vrbẽ. Vnde hoc ipsum iuxta Herodicum prouerbij speciem habet, in hominẽ incerti consilij, aut qui sero mutat sententiam, cum deliberandum sit antequã incipias. Simile illi: Dignũ propter quod vadimonium deferatur.

Omnem vocem mittere.

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. i. Omnem vocem mittere dicebantur qui nihil omittebant, quo persuaderent. Etenim qui totus est in hoc vt persuadeat, nũc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nũc pollicetur, nũc minitatur: καὶ παντοῖος γίγνεται, vt flectat audientem. Plato de Legib. 10. μηδαμῶς ὦ ξένε, ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε ὄσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν, τόγε ἄξιον καὶ μικροῦ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοί. i. Nequaquã ô hospes, sed si forte fuerit vel exigua persuadendi ratio, circa huiusmodi, haud quaquam oportet defatigari, præsertim legum auctorem, si modo vllius sit precij: quin potius, emissa quod dici solet, omni voce, veteri legi suppetias ferre debet, docens rationibus esse deos. Idem in Phædro: τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. id est, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationibus sursum deorsum versatis, dispicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus si parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametsi locus in præsentia non succurrit. Indicabitur, cum occurrerit. Vide num omnem vocem, dicat omnem contẽtionem. Solent enim patroni caussarum cum magno studio caussam agunt vocem intendere. Paullus Apostolus ad Galatas c. 4. cum ait: ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, tale quiddã sensisse videtur. Nã qui nunc obiurgat, nũc blanditur, nunc se prædicat, nunc semet demittit, nunc territat, nunc consolatur, vtcumq; postulat eorum vtilitas quos perire non vult, veluti doctus incantator mutat vocem suã, vt aliquo pacto persuadeat.

Magadari.

Μαγαδίζειν siue μαγαδᾶν, dicebantur olim, qui bilingues essent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudicè, & obscenè loquentes. De magadide multa disserit Athenæus libro 14. dubitans citharæ ne genus sit, an fistulæ. Quidam eandem putant cum sambuca, nonnulli & cum pectine. Verum hoc nihil ad prouerbium, quãdo constat organum esse δίφωνον, quod simul emittit geminam vocem, grauem, & acutam, harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic senarius.

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,

Magnum ac pusillum, proloquar Magadin simul.

Ait vetustum esse genus, repertum à Lydis, nomẽ inditũ est à Thrace quodam, cui nomen erat Magdus. Alij putant inuentum esse Sapphus. Pindarus magalin appellat ψαλμὸν ἀντὶ φθόγγον, qualis est cãtio, cũ simul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re nõnihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidum, & frigidum efflare.

Chalcenterus.

Χαλκέντερος olim dicebatur insigniter patiens, laborũ, atq; indefatigabilis, velut habens

bens ærea intestina, qualem fabulæ narrãt fuisse Talo custodem insulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum est Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum, quos scripsisse dicitur. Eadẽ de caussa Origenes dictus est Adamantius.

Origanum tueri.

Ορίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & masculum animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Aristophane, vti conijcimus, licet metro deprauato:

Παρέξομ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, καὶ βλέποντα τ' ὀρίγανον. id est,

Præbebo meipsum animo virilẽ, ac tuentem origanum.

Sumptũ ab acrimonia herbæ, vt respondeat illis alibi dictis, tueri sinapi aut nasturtium. Quidã cunilam vocant, eius generis, quod Dioscorides appellat heracleoticũ. Nã est aliud genus dictum ὀνῖτις, est tertiũ quod Panaces Heracleum vocant. Ita Dioscorides lib.3. Plin. lib.20. c.14. tradit origanum non dissimile pulegio siluestri.

Thurium lema.

Θούριον λῆμα dicebant animum intrepidũ, & ad bellum paratum. Nam λῆμα genere neutro Græcis sonat, voluntatem, animum siue propositum, aut dignitatem & auctoritatem, vox dicta à λῶ quod est volo. Nam λῆμμα quod scribitur per geminum μμ. venit à λάβω siue λαμβάνω, est argumentum, quod assumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quidquid est vehemens ac bellicum. Vnde Hom. θούριδα ἀλκλιὼ, id est, Thuriũ robur appellat. Quin & ipse Mars dictus est θοῦρος, à θορεῖν quod est insilire. Suidas citat ex Aristopha. Inuenitur & θούριος λόγος, pro sermone diuinitus afflato, ac vehementi. cum quis intrepide cum auctoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet.

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est, Ne elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, cum elephantus proboscide immensam aquarum vim etsi liber, hauriat. Athenæus lib.11. citat ex Epinico:

Ἐλέφας ἐλέφαντα περιαγεῖ ῥυτὸν
Χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. i.
Duas choas capiẽtem, vt hunc ne elephas quidem
Ebibere possit.

Rhytus autem poculi genus est, specie cornu, quod videtur eburneum fuisse, impositum imagini elephanti. Subijcit autẽ: οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ. id est, Nam ne tu quidem quidquã differs ab elephanto, vt esset quadruplex elephanti mẽtio. Prouerbium hoc posterius ante retulimus, hoc loco nõ citato. Porro choa mẽsuræ genus est. Dicetur in librum insulsum ac loquacem, quem ne patientissimus quidem perlegere sustineat.

Sacer piscis.

Ἱερὸς ἰχθύς. i. Sacer piscis dicebatur, cui nemo nocebat, sed sui iuris erat. Suidas indicat esse apud Homerũ, Quidquid enim ingens ac præclarum haberi volebãt veteres, ἱερὸν appellabant, velut apud Homerũ ἱερὸν μένος ἀλκινόοιο. id est, sacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, cum sit stupidus & infans. Meminit & Athenæus.

Φελλίνας.

Φελλίνας leuis dicitur, quasi dicas suberinus. Nam φέλλος cortex est arboris semper fluitãs, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus asper ac petricosus, aptior ad pascendas capras, quam ferendas fruges, quod terra veluti supernatet saxis. Vnde & φελλίζειν dicitur, quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britãnica commodum hominem minimeq; difficilem, φελλέα vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν, quæ vox in vitium sonat. Plato lib. de Repub. 3. εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς, εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν, id est, Ergo sermonis probitas, morum compositio, decus & concinnitas sequitur εὐήθειαν, non hanc inquam, quam vitio blãdientes, vocamus eo nomine, quasi sit morum bonitas, cum sit amentia, sed mẽtem vere moribus bonis pulchrisq; instructã. De his nonnihil attigimus in prouerbio: Subere leuior. De profundo sulco animi dictum est alias.

Ἴσον ἴσῳ.

Ἴσον ἴσῳ, i. Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum significabant. Sermo ductus à potoribus, qui frequenter de æqualitate

litate disputant, interdum pugnis & ensibus. Sed olim æqualitas erat, vt tantũdem adderetur aquæ quantum esset vini. Athenęus lib. 11. ex Aristophanis fabula, cui titulus Philonides, citat:

Τοιγαροῦν ἐμοὶ μὲν ἀρτίως ὁ δεσπότης
Δι' ἀρετὴν τῶν θηρικλείων ἀκύκλωτον ἀσπίδα
Ὑπεραφρίζουσαν τρυφῶσαν ἴσον ἴσῳ κεκραμένην
Προσφέρων ἔδωκεν. id est,

Proinde iam nuper meus
In Thericleis mihi virtutis ergo pręstitę,
Scutũ herus pulchre rotundum, deferens dono dedit,
Spuma inundans, delicatum, temperatũ par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen:

Ἑρμῆς ὃν ἕλκουσ' οἱ μὲν ἐκ προχιδίου
Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμμένου. id est,

Sors, quam trahunt alij quidem è prochidio,
Alij ex Calisco temperato par pari.

Primus trochaicus est imperfectus, & hic legendum arbitramur prochoidion, vtrunque vas est vinarium, ἑρμῆς autem pro sorte ponitur, quæ prima ducitur, vt alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo:

Ἀπνευστὶ δ' ἐκπιὼν
Ὡς ἀντικοῦ δισ' ἴσον ἴσῳ κεκραμμένον. id est,

Quem spiritu vno exhauseram.
Suauissime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus par pari, verum non est idem prouerbium. Illud de pensatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Velut vtinam natura vitam hominum miscuisset ἴσον ἴσῳ nunc nimio plus est mali quam boni. Hæc autem verba ἴσον ἴσῳ ponuntur velut absolute, præter rationem constructionis, quemadmodum dicimus διὰ πασῶν.

Cothonisare.

Κωθωνίζειν siue κωθωνίζεσθαι dicebantur, qui largius biberent, & potationẽ largiorẽ κωθωνισμὸν appellabant. Eam Mnesitheus medicus apud Athenæum lib. 11. putat cõducere valetudini corporum. Plato corrigendis moribus, Seneca ingenio excludunt tamen ebrietatem, nec id nisi raro fieri sinunt. Ακρεκώθωνες, siue vt scripsit quisquis collegit etymologicon ἀκρατοκώθωνες, dicti qui meracius biberent, quos Hesychius putat dictos ἀκροθώρακας. Adscribit enim μέθυσοι. Verum ex Plutarcho in Symposiacis, & Aristotele in Problematibus, apparet ἀκροθώρακας dici, qui nõdum prorsus ebrij sunt, toto corpore rigato, sed pectore summo dũtaxat. Indicat & Iulius Pollux lib. 6. ex auctore Hyperide: & Athenæus citans eundẽ in oratione contra Demosthenem. ἐπικωθωνίζεσθαι pro intemperãtius bibere refert Pollux ex auctore Critia. Cothon autem poculi genus est, de quo nonnihil alias attigimus.

Τρυγόβιοι.

HOMINES sordidos, ac parcos olim popularis iocus τρυγοβίους appellabat, quasi fece victitantes. Qui splendidiores sunt, ubi ventum est ad facem, aperiunt aliud vas. Quidam adeo natura miseri sunt, vt non patiantur bibi vinum, nisi posteaquam vel acuit vel euapuit. Adagiũ indicauit Pollux lib. 6. cap. 4. Eustathius ostendit perparcos τρυσιβίους dici, quod anxij cumq; gemitu viuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro 11. c. 7. qui de nimium frugali quodam dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Prisci rustici frumenti furfurem appellabant apludam, flocem, vini fecem e vinaceis expressam, quemadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa.

HOMO nullius iudicij, sed tamen impendio verbosus, loquax talpa dictus est populari conuicio. Quod primum dictum est in Iulianum Capellam, postea quam venerat in publicum odium: nam talpæ nostri, vt cæci sunt, ita sunt æque muti. Idem dictus est πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id est, simia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17.

Non contis, aut ramulis.

IDEM lib. eodem de Antonio quodam ad honorẽ mensæ regalis apud Persas euecto & ad ius ferendæ sententiæ admisso, nõ contis, inquit, aut ramulis, vt aiunt, id est, non flexiloquis ambagibus vel obscuris, sed velificatione plena, in rempubli. ferebatur, eoq; incitans regem. Quamquam pro ramulo, legendum arbitramur remulo: nam contis & remis impellunt nauim, qui ventos habent aduersos. Pars est magis adagij, quod alibi recensuimus: Velis remisq; quam nouum adagium.

Extra

Extra calcem.

IDEM lib.21. Ne igitur extra calcẽ, quod dicitur sermo decurrens lecturo fastidium ferat ad explicanda prospecta reuertamur. Quamquam arbitramur scripturam vitiatam, legendum autem esse extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictum est, vbi quis digreditur à re proposita.

Ex perpendiculo.

IDEM libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinas inquit dignitates, velut ex quodam tribuens perpendiculo: & sub eo nemo celsum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus est, vel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium sunt libro secundo, ca. primo, ad amussim exigere, & librili perpendere, & ad æquilibrium æstimare. Et apud Plinium libro 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina pensare, ad unguem facere, aliaque quorum nonnulla suis locis indicauimus, quæ omnia plus habent ueneris, si ad res animi transferantur. Sumpta metaphora à perpendiculo fabrorum, quo explorant uel æqualitatem soli, uel parietis rectitudinem. Amussis est pensilis, in imo plumbum habens affixum, additur in medio regulæ quæ constat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem soli. M. Tullius in Verrem actione tertia: Tu Verres hic, quod moliare, nihil habes, nisi forte uis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei fere nullam esse columnam, quæ ad perpendiculum esse possit. Nam hercle inquit, sic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur &c.

Acolo non fico.

Ἀκόλῳ τὰ χείλη ὐ σύκῳ βῦσαι. id est, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictũ, ubi promitteretur prospera ualetudo, aut significaret rebus fortiter vtendum. Nam ἀκόλυς Greci vocant, minutas offulas. Interdum & fragmẽta: panis παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι. id est, quod non cohæreant. Hesychius indicat ἀκόλυς vescentem reddere bilis expertes ac placidos, cũ ficus incendat sanguinem. Vidimus aliquos si quã do bilem vellent eximere, dies aliquot nihil sumere præter offulas pauculas ex aqua cum paullulo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem.

Πεντάπλόα.

ATHENÆVS lib. 11. commemorat poculi genus quod olim πεντάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidam cursu contendebant Athenas. Currebant autem gestantes viteum ramum onustum fructu, qui dicebatur ὄχος. Initium cursus erat à templo Bacchi vsq; ad templum Palladis cui cognomen σκιῤῥάς. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum πεντάπλοον. atque ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calicij, quod in eo quinque rerum species essent commixtæ, vinum, mel, caseus, farina & paullulum olei. Accommodari poterit ad orationem ex varijs argumentis consarcinatã. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho sacrum. In eo plures erant rerum species, sed distinctæ cyathulis inter se connexis. Athenæus nominatim recẽset circiter sedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam, atque ex diuersis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον vel κέρνος, dicere. De copiæ Cornu dictum est alias. Nec his dissimile est quod satyram dixere prisci, de quo suo dicetur loco.

More Carico.

Σχήματι καρικῷ, id est, figura siue modo Carico, fieri dicebatur, quod sordide incõpositeq; fiebat, præsertim in rebus obscœnis: quod tamen ad alia transferri potest, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ. id est, naue Carica.

Μυσκαρφὶ.

Μυσκαρφὶ, dicebãtur agere, qui dure ac sicce viuerent. Vox ficta videtur à mure & palea, quod mus in re pusilla vehementer laboret: nisi malumus dictum μύσαι quod est sicco, & μύσις præfocatio, quasi si quis festuca præfocetur. Nam Hesychius indicat sic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur, ἀκοντὶ vsurpatam autem à Cratino in fabula, cui titulus. Horæ. Alij virum quempiam μὺ μυσίκαρφον dictum existimant, qui ex

ex se quidem nihil venustiorum dicteriorum afferre poterat, sed tamen libenter aliorũ dictis adridebat. Et huius nominis mentionem factam, apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac sordidum, aut in frigide iocosum.

Μύτης.

IMPENDIO tacitus, aut in Venerem solutior dicebatur μύτης quasi dicas mutitor, à μῦ mutorum syllaba, de quo nobis alias dictum est. Et huius nominis piscis fœmina quæ sine mare non pascitur. Hinc & in libidinosos aut supra modũ vxorios, Rectius autem in virosas feminas. Auctor Hesychius.

Qui inspuerit in cauernam formicarum, &c.

IDEM indicat vulgari sermone fuisse iactatum, ὡς ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιὰν, οἰδεῖ τὰ χείλη. id est, Quod qui inspuerit in agmen formicarum, huic intumescãt labra. Hoc seu vere fit, vt ex halitus repercussu virus aliquod afficiat conspuentis os, seu temere creditum, torqueri poterit in eos, qui multitudinem imbecillam quidem, sed tamen numerosam, & concordem prouocant. Hesychius auctorem citat Dinolochũ. Is fuit Comœdiarum scriptor. Epicharmi filius.

Nemo sibi nascitur.

HÆC sentẽtia Platonis sic est ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure possit inter prouerbia recenseri. Eam primus Plato prodidit in epistola, quam scripsit ad Archytam: Ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι. i. Quin & illud tibi cõsiderandum est, quod quisq; nostrum, non sibi tantum natus est, sed ortus nostri partẽ sibi vendicat patria, partem parentes, partem amici ceteri. Multa vero dantur & occasionibus, quę incidunt in vitam nostrã. Adducit hunc locum M. Tull. libro de Officijs 1. Sed quoniam, inquit, vt præclare scriptum est à Platone, non nobis solum nati sumus, ortusq; nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam sententiã cum dilucide, cõmode & eleganter verterit Cicero, miramur quare Seneca dicere maluit: Nemo sibi contigit. Nam videtur exprimere voluisse illud ἐγένετο, sic enim scribit ad Lucilium lib. 5. epist. 32. Vis scire quid sit, quod faciat homines auidos futuri? Nemo sibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod non statim expetimus optima. Subijcit enim: Optauerunt itaque tibi alia parentes tui, sed ego cõtra, omniũ tibi eorum contẽptum opto, quorum illi copiam. Vota illorum multos compilant, vt te locupletent. Idem studij fuisse videtur Quintiliano, vt oĩa secus diceret, quã dixerat Cicero. Quare fit, vt non raro dicat inelegãtius, atq; etiã obscurius.

Pireus non fert vasa inania.

IVLIVS Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Aristotele. τὸν πειριᾶ μὴ κεναγγίαν ἄγειν. id est, Piræum non vehere vasa inania. Piræus portus erat Atticæ. Huc appellabant vasa mercibus onusta. Eodem conueniebãt adolescentes cõuiuium acturi, indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana: Aliquot adolescentuli coimus in Piræo in hunc diem, vt de symbolis essemus, Est eiusdem nominis portus Corinthiacus, vbi consentaneum est maiorem fuisse luxum. Hinc dictum scomma in eos, qui gaudent semper cibo, potuq; distendi. Expende num apud Pollucem legendum πειραιᾶ.

Cradophagus.

RVSTICVM & sordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabant, quasi κραδαιοφάγον. Nam κράδαια vocant arboris fici folia. Ijdem dicebantur βαλανοφάγοι quasi prisco more glandibus viuentes.

Sapiens diuinat.

DONATVS in Hecyram indicat prouerbium esse diuinare sapientem, quod ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, nõ solum de præteritis, verum etiam de futuris, quamquam in fabula, quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturã approbant Phidippus ait: plane hic diuinat, nam i. Reliqua pete ex prouerbio: Qui bene conijciet.

Ιαμβίζειν.

Ιαμβίζειν prisci dixerunt, pro conuitiari, ac maledicere, voce ducta ab Iambe fœmina insignite maledica: Probabilius est ab Iambo pede ductum, qui conuicijs repertus est,

est, impetum ferientis atque impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quod à breui orsus desinit in longam, quemadmodum iniuria ex leuioribus initijs exit in grauem tragœdiam, quod indicauit & Homerus, ἥτ᾽ ὀλίγη μὲν τὰ πρῶτα. id est, Quæ primum exigua est. Vnde & hominem ad conuiciandum propensum ἰάμβηλον appellant. Huiusmodi ferme Suidas & Hesychius.

Testaceum flagellum.

Κεραμεικὴ μάστιξ. id est, Testaceum flagellum dicebatur ostracismus, de quo nobis abunde dictũ est in prouerbio Ostraci conuersio. Flagellum autem vocabant, quod hoc exigerentur in exilium, Testaceũ, quod testulis soleant ea ferri suffragia.

Arietis ministerium.

Κριοῦ διακονία, Arietis ministeriũ, Suidas & Zenodotus sic referunt, quasi dici solitũ de officio in ingratos collocato. Si quidem aries cornibus ferit pascentem. Hesychius ita refert, quasi congruat in eos qui spe cuiusuis præmioli inseruiunt indignis. Cum pueros inuitamus administerium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam dixit Aries, inunge, dabo tibi talos. Addita stellula in editione Aldina indicat κατέλειψεν esse verbũ subdititium, legendum est κατάλειψον ab ἀλείφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio: Aries nutricationis præmium: Est aliud in ingratos prouerbium, quod superius à nobis relatum est.

Αντ᾽ εὐεργεσίης ἀγαμέμνονα δῆσαν ἀχαιοί. i.
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona
Graij.

Reperitur citatũ citra auctoris titulum. Interim in scholis Græcanicis inuenitur: in porticu Stoæ, quæ varia dicebatur, & regis, complures fuisse Mercurij statuas, partim à plebeis, partim à principibus positas: vna erat ex his quæ carmen hoc insculptum habebat antiquis litteris. Hinc venit in prouerbium. Hoc quidquid est suo loco erat addendum, sed iam ea charta exierat manus.

In tuum ipsius caput.

Qvoties in auctoré mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicũt. Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demosthenes in oratione, περὶ παραπρεσβείας, ἐκ ὧν ταῦτα συνεύχετο οὗτος καὶ κατηρᾶτο τῇ πατρίδι. ἃ νῦν οἷς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτῷ δεῖ τρέψαι. id est, Hæc igitur optabat iste, patriæq; imprecabatur, quæ nũc vos oportet in ipsius caput vertere. Ita Ctesippus in Euthydemo Platonis: εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἂν σοι εἰς κεφαλήν. id est, Nisi dictu rusticius esset, dicerem, tibi in caput. Nam sophista collegerat, eos procurare interitum adolescentis, qui vellent eum doctum euadere, cum nódum esset doctus: nam perit quod desinit esse quod erat, & incipit esse quod non erat. Ita Maro:

-Quod dij prius omen in ipsum Conuertant.

Apud Aristophanem in Pluto, Penia ratiocinatur si omnes homines ditescerent, fore vt Chremylus ipse cogeretur arare, fodere, reliquosq; labores exhaurire vt iam afflictior viueret diues, quàm antehac vixerat pauper. Chremylusauté memor laborum, quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur, dicens: ἐς κεφαλὴν σοί. id est, in caput tibi: vt subaudias, recidat. Celius ad M. Ciceronem, libro 8. At Domitius cum manus ad os opposuit, te ad 9. Kalend. Iun. subrostrarij, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.

Iracundior Adria.

Qvi moribus parum est commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium,

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipse fatetur se subiracundo fuisse ingenio.
Irasci celerem, at sic vt placabilis essem.

Item in satyra, cuius initium, Iam dudũ ausculto. Æschines in Demosthenem, dicit eum moribus fuisse adeo asperis & inconstantibus, vt cum Adria facilius sit habere commercium quam cum illo: non quod illud mare sit ceteris sæuius, immo vix aliud mitius: sed ita visum est nonnullis, qui si nauigassent mare Britannicũ aut Danicum, faterentur Adriam indignum esse maris vocabulo.

Bos marinus.

Βοῦς ἐνάλιος, i. Bos maritimus, de magnis, insulsis & ad nihil vtilibus, quales sũt phocæ

cæ, tantum pascentes, nec operi, nec esui vtiles, contra quam boues terrestres. Refertur à Suida. Suspicamur autem legendum βοῦς ἐναύλιος, vt sit idem quod mox sequitur βοῦς ἐν αὐτίῳ κάθη. id est, bos in stabulo sedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Estq; hemistichium Iambici trimetri.

Bos in stabulo.

Βοῦς ἐν αὐλίῳ. id est, Bos in stabulo, dicebatur inutilis & in ocio vitam agens. Hesychius indicat à Cratino dictum in fabula, cui titulus: Deliades, quamquam huius alibi meminimus.

Canis ad cibum.

Κύων ἐπὶ σῖτον. id est, Canis ad cibum. De ijs qui in suum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo ostenso alliciunt. Hesychius indicat hoc esse simile: βοῦς ἐπὶ σφαγὴν, καὶ ὗς ἐπὶ δεσμά, id est, Bos ad mactationem, & sus in vincula.

Bos in quadra argentea.

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ. id est, Bos in quadra argentea, In eos qui personā sustinent, officium aliquod egregium pollicentem. nec vlli tamē sunt vsui, nisi ad voluptatem aut fastum. Simillimum est illi, quod alibi retulimus: Bos septimus, Olim apponebantur bellaria, sic efficta, vt nouæ lunæ coruua præ se ferrent, quod luna nascens ac desinens cornuta videatur. Quin & lunæ dicebantur huiusmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans:

Πῶς βοῦς ὑπάρχων αὔλακας γῆς οὐ τέμνεις,
Ἀλλ' ὡς πάροινος ἀγρότης ἀνεκλίθης:
Πῶς οὐχὶ καὶ σὺ πρὸς νομὰς ἀποτρέχεις
Ἀλλ' ἀργυροῦν εἴδωλον ἕστηκας τράγε,
Ἕστηκα τὴν σὴν ἐξελέγχων ἀργίαν. id est,
Qui nam fit, vt bos cum sies, aruum haud ares,
Sed ebrij in morem recumbis rustici?
Quin hirce tu quoque curris hinc in pascua,
Sed potius hic imago stas argentea?
Hic sto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iul. Pollux lib. 6. cap. 11. demonstrans hoc cibi genus inferri solere Apollini Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie variæ animantium species in bellarijs. Huic non dissimile est, quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius, quam opibus rex est.

Accepta candela.

DIPHILVS apud Athenæum lib. 15. in fabula cui titulus: ἀγνοία, Ἅψαντες λύχνον λυχνεῖον ἐζητοῦμεν. id est, adrepta candela, candelabrum quærebamus, cum res improuide geritur, oportuit enim candelabrum esse paratum, antequam candelam attingeres.

Vacuam inhabitare.

Κενὴν ἐγκατοικεῖν δόμον. i. Vacuam habitare domum dicuntur, qui speciem rei magnificam ostentant, cū ipso bono vacui sint. Plato trimetrum citat, haud dubium, quin vulgo iactatum, quandoquidem auctoris nomen tacet: καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφεὶς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστι καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. id est, Eaq; exerce vndecumq; videberis sapere, omissis istis ad ostentationem facientibus, siue deliramēta ea vocari debes, siue nugas.
Ex quibus inanes incolas tandem domos,
neque magnifacias viros: qui hæc minuta redarguūt; sed illos potius, quibus adest res familiaris, & honesta fama, aliaq; multa bona. De vacuo gratiarum scrinio diximus alias.

Στηνιῶσαι.

Στηνιῶσαι est alterum asperis conuitijs incessere. Athenis erat festum quoddam, in quo ius erat dicterijs & cōuitijs in alios ludere. Vnde στηνιῶσαι, dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabātur. Festo nomen erat στηνία, στηνὸν enim proprie dicitur, quod asperum auribusq; molestū est. Ita Hesychius & Etymologus. Simile illi, de plaustro loqui.

A sexaginta viris venio.

ATHENIENSES mire delectabantur ijs, qui risum dictis aut factis mouere norunt, adeo vt ad hoc idiomeo, aut heracleo sexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabantur sexaginta viri, quemadmodum nos dicimus duumuiros, triumuiros & decemuiros, magistratum significantes, vt si quid ridicule dictum esset, vulgo ita loquerentur

tur οἱ ἑξήκοντα τοῦτο εἶπον. id est, Sexaginta viri hoc dixerũt, aut ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι. id est, à sexaginta viris venio. Refert Athenęus lib.14. Erat Athenis tribus quę dicebatur διομῶν, à Diomo quodam Colytti filio, vnde διομεῖον, vt ex Hesychio licet conijcere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum, & agreste, dictum sexaginta viris dignum: aut in stulte dicacem, hic nobis venit à sexaginta viris.

Capite gestare.

Qvos tenere amamus, capite gestare dicimus. Plato libro de Repub.10. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσι αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. id est, Et huius sapientiæ gratia tam vehementer amantur, vt amici tantum non eos in capitibus circumferant. Trãslatum apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis, impositos, capite portant. Simili figura Cicero dixit: Oculis ferre, pro vehementer amare: & in sinu ferimus, quos singulari affectu prosequimur.

In frigidum furnum panes immittere.

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν. id est, in frigidũ furnum immittere panes dicuntur & hodie, qui docet indocilem, qui monet auersum, aut qui alioqui sumit inanem operam. Refertur apud Herodotum lib.5. cui titulus Terpsichore. Consultis manibus Melissa apparens, negauit se indicaturam, vbi reconditum esset depositum, cum ipsa algeret nuda. Nihil enim sibi profuisse vestes, quibuscũ fuerat sepulta, quod nõ essent exustæ. Astruxit fidem suis dictis hoc indicio: ὅτι εἰς ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. id est, quod in furnum cum frigeret, Periander ingessisse panes. Hoc ænigma solus Periander renunciatum intellexit, sibi conscius, quod cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbij sensum opinamur esse satis, quo nobis licet castius, ac verecundius vti.

Mercurio dextro.

Hesychivs indicat veteres in iactu quodam solere omnis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuijs, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ διὸς σωτῆρος, de quibus suo dictum est loco. Idem indicat in sortibus ducendis, primam sortem dici solere Mercurium. Per iocum vsurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de summa periclitantur, dicuntur, omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici possunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib.6.c.9. indicat in κρεανομίᾳ, id est, carnium partitione, primam carnium portionem ἑρμοῦ κλῆρον, id est, Mercurij sortem appellari solere.

Ne Mercurio quidem credere.

Strabo libro 2. de narratione parum probabili: ἣν οὐδ' ἂν τῷ ἑρμῇ πιστεύσαι τις λέγοντι. id est, quam ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametsi locus mendosus est, vt sunt pleraq; in hac prima editione. οὐδὲ sine controuersia legendum est. Proprie conueniet in eos, qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare solent prodigiosa. At viatorum deus habebatur Mercurius.

Mercuriale.

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum præter exspectationem oblatum, à primitiis quas olim in vijs ponebant Mercurio. iis viatores vescebantur. Alij malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio sacros ponebant: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem: quamquam hic vario translatus est Græcis. Quidam ita sunt interpretati: ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id est, qui religat lapidem in funda, similis est tribuenti stulto gloriam. Alii pro hermæo verterunt πολυάνδρειον, qui locus est multorum sepulturæ destinatus, & lapidem accipiunt non quoduis saxum, sed gemmam. Nec multum inter se discrepant, qui verterunt polyandrium, & qui hermæum, Nam & sepulcra plebeiorum habebant congeriem lapidum, vnde illud Maronis:

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista
sepultus.

In locũ sordidũ, ac funestum, stulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, sed sordidatur à loco. In Hermæũ vero si mittas quemuis lapidem, nihil est gratiæ. Nec enim extat in turba lapidum, singulorum officium: si gemmam, multo stultior es. Sed illorum est argutissima sententia, qui verterunt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, sed in tuum malum resilit:

filit: veluti si stulto lapidem innectas fundę dedisti quo te feriat. Verum hæc non sunt proprie huius instituti. Suidas citat hęc absque nomenclatura: Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον οὐδὲ οἰηθεὶς ἄρα μηδὲν ἀδικεῖν εἰ ἑκὼν παρ' ἑκόντος ὁτιοῦν ἐωνήσατο. id est, Non iuxta ceterorum morem captus amore lucri, nec arbitratus se nihil peccare, si volens à volente quiduis mercatus esset. Idem refert hanc sententiam tacito item auctoris nomine: Ἑρμαῖον ἐστὶ τῶν κακοήθων ἅπας ἐπιεικής. id est, Lucrum est improborum, quisquis est humanus, ac modestus. Bonorum enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damasceno vt apparet: καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντετυχέναι, ὁ μοὶ περιτυχών. id est, Videbatur sibi in hermæum incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat enim viatorem, vbi dubius de via reppetit aceruum Mercurij. Idem aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος. id est, tumulus siue collis Mercurialis. Philostratus in sophistis Hermæum appellat thesaurum in ædificio repertum, & alias pro insigni lucro forte obiecto vsurpat.

Filum neuisti, & acu opus est.

PROVERBII faciem habet versiculus vt apparet anapęsticus, quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis: Ῥάμμα ἐπέκλωσας, προσδεῖ, καὶ ῥαφίδος. i. Filum ductum est, opus est & acu.

Cum significamus non satis esse cœpisse, nisi pari industria perficias. Didicisti artem, superest exercitatio. Didicisti grammaticam restat dialectica. Didicisti sacras litteras, restat bona vita.

Caluus cum sis.

GREGORIVS Theologus in epistola quadã ad Eustochiũ sophistam, quem lacessiuerat: καὶ οὐδὲ ὑπὸ τῆς παροιμίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύθην φαλακρὸς ὢν κατὰ κριοῦ μὴ νυστάζειν ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ' ἐμαυτοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν. id est, Ac non saltem à prouerbio plebeio didicerim, cum sim caluus non obuersa fronte obnuere arieti, neque vesparum nidum in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quam ab benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum est alias.

Argenteus puteus.

Φρέαρ ἀργυροῦν. id est, Argenteus puteus. Athenęus lib. vndecimo, indicat olim ingens poculum dici solitum puteum argenteum: nam cyathi pusilli erant. Sunt & hodie qui delectantur è profundis poculis haurire, atq; vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium: Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus est à tonsoribus, qui rasuri prius calida macerant barbam.

Malo asino vehitur.

QVIBVS res sunt parum secundæ, mala asella vehi dicuntur ἐπ' ὄνου πονηρᾶς ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione πονηρός. Felices enim eximijs equis insidere gaudent, quo celerius perueniant eo quo volunt, nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum.

Allium in retibus.

Σκόροδον ἐν δικτύοις. id est, Allium in retibus, de sordido commeatu dicebatur, hinc natum, quod Attici quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaque retibus imposita secum ferebant. Item in obsidionibus vrbium in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam, ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πορθέμενος. id est, Perdo allia in obsidione. Thraces præcipue delectantur allijs, vtpote calidis, cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum delicię sunt allium, non ingratus & rusticorum cibus, vtcumq; execratus Horatio. Locus erit adagio, si quem admoneas, vt philosophiæ studium aggressurus, paret sese ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, sine quibus non paratur eruditio, σκόροδον ἐν δικτύοις.

Sybaritici sermones.

Συβαριτικοὶ λόγοι, Hesychius narrat ἔχοντον quẽpiã, Sybaritã opinamur, apud Gręcos summo studio incubuisse, vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparũ: vnde iocum prouerbialem ortum, vt ratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea solet carere fide. Nã veritatis simplex ac breuis est oratio: talis .n. solet hoĩs oratio esse qualis vita. In exẽplo sũt Mecenas

& Apuleius ille delicijs effeminatus, hic Aferet magus. De Sybaritarum apparatu dictum est in prouerbio Sybaritica mensa.

Maturior moro.

Πεπαίτερος μόρυ. De Hectore Æschylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum libro 2.

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρυ. id est, Porro vir ille, erat moro maturior.

Dici potest vel in hominē miti ingenio preditum, vel in mollem, vel in vehementer propensum ad aliquid, velut in uirginem nupturientem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinamur fici genus esse, cum scribitur per omicron, μόρον.

Flos cinis.

DIVVS Augustinus libro aduersus Petiliani litteras 2. cap. 62. irridens quod aduersarius iactaret, quod suorum animabus impletum esset cęlum, corporum memoria terræ floruissent, respondit: Sane de corporibus eorum multorum terrarum flores videmus, sed sicut solet dici, flos cinis. Donatistę suos qui sibi manus attulissent, qnive prouocassent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes: vnde flores illos cinerem vocat. Dici solitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ: Hodie floret iuuentus, cras erit in sepulcro.

Homo semper contradicens.

GALENVS lib. quo resellit Iulianum quendam calumniantem aphorismos Hippocratis, refert hāc sentētiam, vt vulgo celebratā: οὐδέν ἐστιν ἀπεραντολογώτερον ἀνθρώπου. id est nihil est pertinacius ad contradicendum, quam homo: ἀπεραντολογία est uitium quo quis garriendi finem nescit facere. Conuenit in eos, qui numquam fatentur se victos. Hoc vitio maxime laborant stupidi, & imperiti.

Insanire cum insanientibus.

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι. i. Cum insanientibus insanire dicebatur, qui se moribus quorumlibet attemperabat. Vsurpauit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων. I. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ὥσπερ ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν. id est, Posteaquam autem satis nugati sumus haud sponte, sed iuxta prouerbium, coacti cum insanientibus insanire rursus ad vinarum discretionem reuertamur.

Callipygos.

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma præditę. Athenæus libro 12. ad huiusmodi fabulam refert originē prouerbij. Duę sorores rustici cuiusdam filiæ, de formæ præstantia inter se decertabant in via publica. Accessit adolescens, qui formas admiratus, patri seni ostendit. Is maiorem præferens, eius amore captus est. Profectus in vrbem, lecto cœpit decumbere. Morbi caussam exposuit fratri natu minori. Is rus profectus, conspectis puellis, minoris amore correptus est. Pater virginum collocat eas huius filijs, quas ciues ob insignem formam appellarunt καλλιπύγους. Harum opibus extructum est Veneri templum, quam & ipsam à puellis dixere καλλίπυγον. De quibus Cercidæ Scazontem citat.

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. id est, Par callipygon quondam erat Syracusis.

Eosdem appellant συγάργυς, vt alibi diximus, in prouerbio λευκόπυγοι.

Quod uolumus sanctum est.

DIVVS Augustinus libro contra Cresconium grammaticum 4. Non iam vt uetus prouerbium fertur, quod volumus sanctum est, sed etiam quando volumus, & quandiu volumus. Alibi, ni fallimur, citat ex Ticonio Donatiano. Est hemistichium carminis heroici.

Ne crepitu quidem digiti dignum.

ATHENÆVS libro 12. de Sardanapali epitaphio loquens: καὶ τυλώσας δείκνυσιν ἐν τῷ μνήματος τύπῳ τοῖς δακτύλοις, οὐκ καταγέλωτες ἐστιν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, i. Et mortuus declarat in monumenti statua digitis quā deridiculæ sint res hominū, ne digitorū quidē crepitu dignę. Mox Aristobolus apud eūdem indicat Sardanapali sepulcro impositam fuisse statuā, dexterę manus digitis ea specie compositis, qua solemus edere crepi-

re crepitum. Et gestus is, & prouerbium in hodiernum vsque diem manet apud nostrates, cum aiunt ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium.

Σκυτίνη ἐπικουρία. id est, Coriaceum siue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmũ & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium. Athenæus libro duodecimo indicat dictũ in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem libro 13. Antiphanes philosophos macilentos notans: μετὰ σοφιστῶν νὴ Δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων. id est, Cũ sophistis per Iouem macilentis, impastis, pelliceis. Tales erant olim philosophi.

Tanagræus cetus.

OBESVM, ac prægrandi corporis mole ταναγραῖον κῆτος appellabant, à Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus γραῖαν vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam, ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Athenæo libro 12.

Legatus non ceditur, neque violatur.

SCHOLIASTES in Iliados quartum refert hoc prouerbium: πρέσβυς οὐ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται. id est, Orator nec percutitur, nec violatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit sacrum. Id iuregentium receptum est, vt legati publica fide veniant & redeant inuiolati, etiam si perferant atrocia: quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in medijs etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, siue recta consulentem, siue concionantem libere. Legatus est, refert mandata sui principis, aut agit negotium publicum, non est fas illi vim admouere.

Herculani lecti.

Ἡράκλειοι στρωμναί. id est, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Testis est Athenæus libro 12. quod dictu mirum est, cum Cynici sibi vindicent Herculem. Sed is, qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit vt persuadeat Herculem mollem, ac voluptariam egisse vitam: ceterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera esse figmenta. Sic homines blandiuntur suis vitijs.

Ἀποσκυθίσαι.

ATHENÆVS libro duodecimo narrat, quod Scythæ, cum multis calamitatibus premerentur, per lusum, ac delicias omnibus populis, quibus imperabant detondebant comam: vnde ceteri rasuram ignominiæ ludibrijq́; caussa factam, appellabant ἀποσκυθίσαι. Quæ res atrocis belli caussa fuit. Conuenit in quosdam asperis moribus, quibuscum vix quisquam habet commercium, nisi discedat cum ignominia.

Macilentior Leotrephide.

Λεπτότερον Λεωτρεφίδου καὶ Θαυμαντίδος. i. Gracilius Leotrephide ac Thaumantide.

Leotrephides insigni macilentia corporis comicorum salibus locum dedit, in quẽ Hermippi versus referuntur apud Athenæum libro duodecimo:

Θύουσιν ἤδη βοίδια
Λεωτρεφίδου λεπτότερα καὶ Θαυμάντιδος. i.
Immolant nunc buculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Notatus est à multis & Cinesias poeta, procero, sed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circuncinxerit ne inflecteretur, ob id ab Aristophane dictus φιλύρινος. Nobilitatus est & Phileta poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur. Tanta erat corpusculi tenuitas. Congruet in homines exiles, ac prætenues. Iucundius erit, si transferatur ad inopiam ingenij, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & serua bene.

Λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. i. Cape nihil, & serua bene. Videtur in eos dictũ, qui cum doceant friuola, tamẽ iubent auditores meminisse. Galenus de Platonis & Hipocratis placitis libro 3. οὕτω γὰρ μόνως οἶμαι πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. id est, Siquidem hoc vno modo persuadebitur, quod adsit illi illud prouerbij, Cape nihil, & serua bene. Congruet in doctrinam inutilem, ac falsam.

Μυιοσόβαι.

ET hodie vulgo dicũtur μυιοσόβαι, id est, muscarũ abactores, qui friuolis officijs cuipiã obseruiũt, quod à Persarũ delicijs natũ

indicat Athenæus libro 12. qui in cõuiuijs μυιοσόβας, adhibeant, quod nunc apud Italos plebeium est. Et μυιοσοβεῖν est abigere muscas, quod quadrabit etiam in illos qui tenere amant quempiam, vt minimo etiã illius incommodo offendantur, vt conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero:

ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργει μυῖαν ὅθ' ὅδε ἵ λέζεται ὕπνῳ. i.
Non secus atque genitrix.
Muscam arcet puero somno mulcente cubanti.

Miserior monomachis.

NON caret prouerbij specie quod ex Posidippo Comico refert Athenęus lib. 4. τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτερος. idest, miserior his qui monomachiam exercent. Nã hi durissima lege committũtur, vt aut alter aut vterque pereat. Carmen sic habet:

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑόρακεν κακόν,
Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. id est,
Vidit mali nil, nauigandi qui est rudis,
Ipsis monomachis miseriores nos sumus.

Hos Latini vocabãt gladiatores, quo spectaculo cum nihil possit immanius esse, tamen olim Romanis erat in delicijs. Lepidius fiet, si transferatur ad contentionem cum homine improbissimo susceptã, quasi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium est & lentem coquere.

TIMON Phliasius apud Athenæũ lib. 4. καὶ ζηνώνειόν γε φακῆν ἕψειν. id est, Zenonis est & lentem coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet sapientem omnia recte facere, nec referre quid agat, sed in minimis pariter ac maximis sapientem esse sui similem. Ex quo consequitur, ad lenticulam recte coquendam opus esse sapientia Zenonis. Natum ex Apophthegmate quod refert Diogenes Laertius. Cũ enim Zenon dissereret sapientem omnia recte facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Serio licebit vti, cum dicemus esse viri boni etiam in rebus minutissimis sui similem esse: aut egregium artificem, in quacumq; materia declarare qualis sit artifex.

Oliuam non comedas.

CRYSIPP. apud Athenæum lib. decimo, in opere. περὶ τοῦ καλοῦ trãdit huiusmodi sententiam, μὴ ποτὲ ἐλαίαν ἐσθίειν ἀκαλύφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ, id est, Ne quando comederis oleam, cum habeas vrticam hyberno tempore. Opinamur illum sentire de herba, non de pisce. Nec vsum adagij videmus, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidquam adhibeatur condimenti. Mox subijcit, βολβοφακῆν velut delicias, cibi genus vt Græca vox indicat ex bulbis & lenticula confectum. βολβοφακῆν, βαβαὶ, βαβαὶ, Vrtica calida est, sed minoris constat quam oleum. Subindicat autem æstiuis mensibus nec oleo nec vrtica opus esse.

Olla lenticulam attigit.

EPICHARMUS apud Athenæum eo quem modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακέας ἥψετο. Sed olla lenticulam attigit. Conueniet in eos, qui vehementer propensi sunt ad aliquid, velut huc nati, vt vltro nulla data occasione se cõferãt ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi, quod alibi retulimus: Ipsa olera olla legit, & equum in planiciem.

Qui non zelat.

DIVUS Augustinus aduersus Adimantum cap. 13. indicat vulgo iactatum, qui nõ zelat non amat. Quod sane & hodie fertur, cum negant illic esse amorem vbi non est zelotypia. Verum est ex amoris vehementia nasci zelotypiam, sed eadem interdum nascitur ex inopia mentis.

Lens deus.

APUD Athenęum lib. 4. refertur hic trimeter, vt apparet prouerbialis:

Φακός σε δαίμων, καὶ φακῆ τύχη λάβοι. idest,
Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακὸς dicitur lens cruda, φακῆ cocta, vt indicat etymologus. Conueniet quoties eadem ad fastidium iterantur. Dæmon autem Græcis fortunam sonat, vnde cacodæmones dicuntur infelices, & idem sonat, τύχη, nec interest, nisi quod dæmon est mas, τύχη femina.

Trabs in omnibus.

Δοκὸς δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. i. Trabs in omnibus facta est. Videtur hemistichium ex poeta quopiã, quo significatũ est nihil esse

tam

tam certum quin obstet scrupulus, cogens nos ad exactionem rei consideratione. Porrò Græca vox δόκος anceps est ad trabem, quam δοκὸν malunt sonare, & ad considerationem, quam δόκον. Notum est illud Socratis φρόντιζον, id est, sollicite considera. Diuerbium refert Galenus de Differentijs pulsuum lib. 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs subinde occurrens in aruo proscindendo.

Ex libro gubernatores.

GALENVS in libro quem conscripsit de suis libris. Ἀλλ' οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, ἐοικότες δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις ταῦτα ζητοῦσι. i. Ceterum qui nō didicerunt sub præceptoribus, sed iuxta prouerbiū similes sunt gubernatoribus è libro, istiusmodi quærunt. Idem libro de Cōpositione pharmacorū tertio: ἐοικότα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις. id est, Adsimilis ijs, qui prouerbio dicuntur gubernatores è libro. De mutis magistris alibi dictum est.

Fractibus auribus.

GALENVS contra Thrasybulū: ὢν εἰσὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, νῦν ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα. i. Quorum sunt admirandi isti libri, qui circumferuntur ab his fractas gerūt aures. De pugilibus, ni fallimur, sentit, qui postea facti, medici scribunt libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur à pugilibus, qui solent habere laceras aures more suum, oculos sigillatos, totam faciē tuberibus notatam, ex arte quam exercēt. Galenus enim crebro destomachatur in athletarū genus. Vsus est hoc adagio Plato in Gorgia, nec satis liquet quo sensu. Etenim cum Socrates dixisset se audire, quod Pericles reddidisset Athenienses deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria stipendia instituisset: Callicles respōdet: τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα ὦ σώκρατες. id est, Ab his qui aures habent fractas audis ista o Socrates. Sentit de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur à militari ferocia alieni. Hanc coniecturā nostram tantisper valere volumus, dum aliquid afferetur exploratius. De perforatis auribus dictum est alias. Conueniet in hominem pugnacē, & vt notātem multos, ita notatum a multis.

Coruus albus.

DE raris inuentu dixit Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν. id est,
Aut albus coruus prius, aut testudo volucris,
Inuenietur.

Galenus libro, περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, taxās Lycum quendam qui nec Erasistratum sequeretur, nec ipse verum afferret, ait: ὥστε ὁ λύκος οὔτ' ἀληθῆ λέγων φαίνεται οὔτε ἐρασιστράτεια. λευκῷ τοίνυν κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτε αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. id est, Itaque Lycus, dum palam est cum neque vera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominē sui ingenij, & alienum à sensu communi. Sunt enim quos pudet vsquam cum quoquam consentire, quasi nihil verum sit, nisi diuersum sit.

Asino fabulam.

GALENVS περὶ φυσικῶν δυνάμεων lib. 3. τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περιττὸν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγει. id est, Reliquis vero tam inutile fuerit scriptū, quā si quis asino narret fabulam. Extat in Græcorum collectaneis, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id est, Asino quispiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ab hoc allusit Galenus lib. de Differentia pulsuum secundo: ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων ὥσπερ ὄνος ἔσειεν ἤδη τὰ ὦτα. id est, Ad hæc senex quidem ille, velut asinus quatiebat auriculas, opinamur, quod non assentiretur: est nobis de his alias dictum nonnihil.

Sub aliena arbore fructum.

Ex aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe cond. decima, Fabius, inquit, quam arborē conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum est illi: Alienam messem metere.

Milium terebrare.

Κέγχρον τρυπᾶν, i. Milium perforare dicuntur, qui in re difficili, sed prorsus inutili laborant, Galenus libro de Præscientia, taxans sophistas, qui putant philosophiæ studium vehementer inutile, sic loquitur: Ἀλλ' ἁπάντων μαθημάτων ἀχρήστατον τοῦτο νενομίκασιν, ὁ μοίως τῷ κέγχρον τρυπᾶν. id est, Quin potius omnium disciplinarum hoc existimant inutilissimum, perinde, vt milium perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, cum in editis libris habebatur τὸ κέγχρον. id est, minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gemmarum more, cum perterebrari nullus sit vsus. Simile studium fuit illius, qui grana milij è longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis.

Qui præpostere rē gerūt, veluti si quis Theologo committat puerum in grammaticis rudimentis instituēdum, lanam in officinā fullonis ferre dicitur. Fullonū enim ars, non rudem lanam, sed iam contextum pannum tractat. Galenus de Differētia pulsuum lib. secundo: ὅς τις δὲ ἀκριβῶς τούτων ἕπεσθαι βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας, τὸ μὲν τοῦ Ἀρκεσιλάου καλὸν, ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. Τάξις γάρ ἐστιν ὥσπερ ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας. id est, Quod si quis hæc exacte velit assequi, prius exercitatum esse oportuit circa prædicamenta. Nam scitum est, quod dixit Arcesilaus: Nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum enim est ordo in operandis lanis, ita est & in disciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui solitus sit non ferre eos qui liberales disciplinas non suo tempore attingerent, vt si quis velit discere poeticen, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam.

Ammianus Marcellinus lib. 14. Vtq; solet manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum, & obtundi, his illecebris ad meliorē exspectationem erectus, egressusq; Antiochiam, Meleuo dictante, prorsus ire tendebat de fumo, vt prouerbium loquitur vetus, ad flammam. De eo dictū, qui se à rebus dubijs, in præsens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flamma fumo est proxima.

Calicum remiges.

Κυλίκων ἐρέται. id est, Calicum remiges dicti sunt, qui assidue perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionysius cognomento æreus, apud Athenæum libro decimo in Elegijs:

Κάν τινὲς οἶνον ἄγοντες ἐν εἰρεσίᾳ Διονύσου
Συμποσίου ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται. id est,
Si qui vina trahunt in remigio tibi Bacche
Potandi nautæ, remigium calicum.

Ingens poculum quasi sinus est, In hoc trahunt, non remis, sed lingua, neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ, tum mentis.

Ab vnguibus incipere.

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, dicuntur, qui à leuissimis minimeq; ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Basilius in epistola quadam: καταγέλαστόν ἐστιν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι καὶ μὴ αὐταῖς αὐτῶν κεφαλαῖς διαλέγεσθαι. id est, ridiculum est ex vnguibus initium sumere, ac non potius cum ipsis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod est illius præcipuum. Vsus erit quoties admonebimus, vt omissis parergis ac friuolis, agatur de caussa. Aut si quis velit emendare reipub. statum, ordiatur à principibus potius, quàm ab humilibus, qui non multum afferunt momenti, vel ad perniciem ciuitatis, vel ad salutem.

Musca.

Μυῖαι olim dicebātur qui delectabantur aliena mensa, quos Plautus muribus comparat semper alienum edentibus cibum. Apud Athenæū libro 6. parasitus quispiam se muscæ confert:

Δειπνεῖν ἄκλητος μυῖα. id est,
Quod inuocatus cœnitare amo, musca sum.

Aduolat enim hoc insectum ad cibū alienum, & ægre potest abigi. Apud eundem Hegesander narrat, cum Alexander dixisset se morderi à muscis, sic vocabat parasitos, iamque conarentur illas abigere, Cinesias vnus eius ordinis, qui forte aderat, profecto aliæ muscæ siticulosæ magis

vrgebunt

vrgebunt te semel gustato tuo sanguine. Exstat apologus de erinacio, qui voluit vulpi μυιοσόβης esse. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curiosum & ad omnia aduolantem. Musca est meus pater. Nihil pote illum clam haberi, Nec sacrum nec tam prophanum quidquam est, quin adsit ibi illico.

Bæon malus piscis.

ATHENÆVS libro septimo, testatur apud Atticos fuisse prouerbiũ, μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς. id est, Ne mihi Bæon piscis nequam. Nec indicat vsum prouerbij, tantum ostendit apud Epicharmum βαίωνα dictum piscem quendam. Nomen inditum videtur à breuitate. Laudantur enim magni pisces. Dicetur in hospitem ingratum, ac molestum.

De sportula cenare.

ATHENÆVS libro octauo, Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον. id est, cenam è sportula proprie vocabant, quoties aliquis sibi parasset cœnam, eaq; in sportulam composita, iret apud alium cenaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt sumptu nec alios grauare. Lepidius erit, si transferatur ad eum, qui sic adit discendi gratia, vt ipse vicissim afferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat.

EVBVLVS apud Athenæum libro nono, ait fuisse morem, si quid peccasset coquus, tibicinem solere vapulare: Philyllius apud eundem:

Ὅτι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας τὸν αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id est,
Quidquid coquus
Peccauerit, tibicen accipere solet
Plagas.

Proinde coquus quispiam apud eundẽ ait, se non rem priscam, sed ab ipso inuentam narrare, ἵνα μὴ, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ, id est, ne tibicen vapulet. Ob id opinamur, quod coquos lædere tutũ non sit, iuxta sententiam aliquanto post apud eundem citatam:

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, δορᾶς διέφυγεν. i.
Nullus homo læso indénis euasit coquo.

Quamquam Græcus versiculus non vacat mendo.

Execrationes serere.

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, idest, Execrationes serere, dicebãtur qui diris deuouerent aliquẽ: inde natum quod apud Cyprios esset sollemne, quoties sererent hordeum, addito sale, deuouere quibus male vellent. Tantũ Hesychius. Docet Plin. quædam non feliciter seri, nisi cum conuicijs. Esse etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede cõpressa additur execratio, Ne vmquam exeas. De Lidiorum sacro diximus alias.

Aqua & terra redamini.

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id est,
In terram vertamini aquamq;.

Pro eo, quod est, redigamini in nihilum, ac pereatis. Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi prouerbio iactatum. Sumptum est autem ex Iliados η. Nam his verbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quod nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam suscipere.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexander Aphrodiseus libro primo, problem. 77. reddit causam physicam cur ita locutus sit Homerus. Ex terra & aqua gignuntur omnia, & in hæc resoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in consolatione ad Apollonium; συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δὲ ἄνω· τί τῶνδε χαλεπὸν, οὐδὲ ἕν. id est, concreta sunt, & discreta sunt, & abierunt rursum vnde venerant, terra quidem in terram, spiritus vero sursum. In his quid acerbum? nihil loquitur de morte quæ est dissolutio corporis & animæ M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum tertio citat ex Euripide:

Reddenda est terræ terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges, sic iubet necessitas.

Hanc sententiam Antiochus scribit placuisse Chrysippo, sed dissentiente Carneade. Deniq; Aristoteles Rhethoricorum lib. secundo, subindicat, qui olim seruitutem profitebantur, eos terram & aquam domino tradere solitos, velut omnium rerũ ius

abdicantes & in herum transferentes, καὶ ὅτι, inquit, διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. id est, Et quod dare terram & aquam seruire est.

Mars communis.

INCERTVM ac varium belli euentum notabant hoc dicto: Ἄρης κοινός. id est, Mars communis. Sumptum est ex Homericæ Iliados Σ.

ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα. id est,

Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.

Quod dictum Aristoteles libro rethoricorum secundo inter prouerbiales sententias commemorat. Rursus eodem libro:

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,

Nunc hic nunc illic contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici libro decimo, Cum tuas vires, tũ vim fortunę, Martemq; belli communem propone animo: vtrinq; ferrum corpora humana erant: nusquam minus quam in bello euentus respondent. Rursus ab vrbe cond. libro octauo. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt, Marsq; communis, aduersa pugna euenisset? Iterum eodem libro, Nostra certamina Romani non verba legatorum, nec hominum quisquam disceptator, sed campus Campanus, in quo concurrendum est, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodem alias: Ibi in concilijs Numitius imperator eorum, affirmando communem vere Martem belli, vtramq; aciem pari cæde prostrauisse, &c. Rursum libro ab vrbe cond. 7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte gestũ. Apud eundem frequẽs est, æquo Marte discessum est, quoties neutri parti cessit victoria M. Tullius Philippica vndecima: Sed, vt concedã incertos exitus esse belli, Martem communem, tamen pro libertate, vitæ periculo decernendum. De Marte communi nonnihil attigimus in prouerbio: Omnium rerum vicissitudo. Porro ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυώ quam belli fortunam esse putant.

Lex in manibus.

Ἐν χειρῶν νόμῳ. id est, Lege manuum dicitur, cum res vi geritur, non ex præscripto legum. Æschines contra Timarchum: φυλακτέον δὲ τοῖς μὲν ὀλιγαρχικοῖς καὶ τοῖς τὴν ἄνισον πολιτείαν πολιτευομένοις, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας. id est, His vero qui sequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis est reipub. administratio, cauendi sunt qui lege quæ est in manibus sita, ciuitatis statum labefactant. Manuum legem appellat violentiam, siue ius belli. Vsus est in hunc sensum Polybius historiæ libro primo, τὸν δὲ πολεμίων οὓς ποτε κρατήσειε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε: τοὺς δὲ ζωγρείᾳ πρὸς αὐτὸν εἰσαναχθέντας ὑπέβαλλε τοῖς θηρίοις. id est, Ex hostibus quoscumque deuicisset aliquando, alios violenta manu perimebat, eos vero qui viui capti ad eam adducebantur, bestijs obijciebat. Rursus libro secundo: Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη Γαΐον μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον. id est, per idem hoc tempus accidit, vt Caius consul dum audacius pugnat, manum lege vitam finierit. De αὐτοχειρία dictum est alias. Apud Plautum seruus quispiam minitatur se manu litem acturum.

Nihil inanius quam multa scire.

APVD Athenæum libro decimotertio, Hippon, qui dictus est ἄθεος, citatur auctor huius versiculi:

Πολυμαθημοσύνης οὐδὲν κενεώτερον ἄλλο. i.

Non aliud mage inane puta quam plurima scire.

Citatur idem ex Timone:

Πολυμαθημοσύνης οὐδὲν κενεώτερον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malunt multa discere quam vtilia. Contra laudata est Hippiæ πολυμαθεία.

Κύκλῳ περιέλκειν.

Qui arte circumagit quempiam, vt cum se putet aliquid egisse, nihil egerit, aut in idem recidat vnde volebat extricari. κύκλῳ περιέλκεσθαι dicitur. Ita Plato in Charmide. ὦ μιαρὲ ἔφην ἐγώ, πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενον, O scelerate inquam, iam dudum me in orbem circumagis non sentientem. Fit enim hoc arte sophistica, vt qui contra disputat, post asseueret ambagibus circumactus quod prius negabat, aut contra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eo reducuntur, vnde prius resiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi: In easdem ansas incidisti.

Iouis lac.

QVOD insigniter esset lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Athen. lib. 14.

Καὶ τύρος ἀπίας ἐστὶ καὶ διὸς γάλα, id est, Est succulentus caseusq; & lac Iouis.

Apud eum frequēter inter ciborum delicias commemoratur, διὸς ἐγκέφαλος, de quo alias diximus. Persæ, si quid esset exquisite lautū, appellabant διὸς καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον. id est, Iouis & regis cērebrum, propterea quod rex Persarum solet dare præmium honorarium, si quis nouum aliquod edulij genus reperisset. Clearchus apud eundem lib. 12. quamquam eadē multis alijs verbis commemorat. Videntur antiqui quidquid eximium videri volebant, Ioui tribuisse. Inde illud è Satyra.

Et Iouis auribus ista Seruas.

Mæsonica dicteria.

DICTERIA petulantius iacta, prisci Mæsonica vocabant, σκώμματα μαισωνικά, à Mæsone quodam histrione comœdiarum Megarensi, cuius inuentum est persona, quam à repertore, Græci μαίσωνα vocabāt: reperit enim personam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum vrbanum μαίσωνα vocabant, exterum τέττιγα. In comœdijs autem semper inducuntur coqui dicaces, præsertim apud Plautum. Id testatur Philemon alicubi:

Σφίγγ' ἄρρ' ἐνὶ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ' ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν λέγει συνίημι. id est,
Recepi in ædes non coquum, sed masculā
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.

Conuenit cum Hipponacteo præconio.

Necessitas magistra.

SVIDAS ex Carchedonio citat hoc prouerbium:

Χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id est,
Catum è rudi reddit magistra necessitas.

Tempus, rerū vsus, ipsaq; necessitas excitat ingenium ad discendas artes. Idem indicat Græcorum sententia σοφία πενίαν ἔλαχεν. & apud Aristophanem Penia iactat se artium inuentricem. A Persio venter dicitur magister artis ingenijq; largitor. Et vt ait Q. Curtius: Necessitas ignauiam acuit.

Bestia bestiam nouit.

ARISTOTELES libro Rhetoricon primo, Inter similitudines & affinitatis prouerbia refert & hoc.

Ἔγνωκε δὴ θὴρ θῆρα. id est,
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcumque deprauatum est apud Aristotelem. θὴρ Græcis bestia dicitur, sed proprie fera aut noxia, quod genus sunt apri, lupi, & viperæ. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioq; agresti θηριώδη vocant. Congruet vbi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi: Furemq; fur cognouit, & lupum lupus.

Cæci præscriptio.

Τυφλοῦ παρακέλευσις. id est, Cæci iussio siue exhortatio, dicitur absurda, quoties ipse qui præscribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens absurdam Theæteti præceptionem, iubentis, vt qui rectam haberent opinionem, rectæ opinioni assentirentur, confert illius orationem loro, aut pistillo circumuolubili, sed rectius putat dicendum, Cæci iussionem: τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ, id est, Sed rectius cæci præceptio dicatur: siquidē, iubere, vt ea, quæ habemus, accipiamus, vt discamus, ea quæ opinamur, plane conuenit homini insigniter caliganti. Alias relatum est nobis illud Horatij: Cæcus vti si monstret iter. Item: Cæca speculatio.

Ibyci equus.

Ἰβύκειος ἵππος, id est, Ibyci equus in iocū prouerbialem abijsse videtur, de ijs qui nolentes præter ætatem ac vires ad periculosum negotium adigerētur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annosus athleta, multis certaminibus detritus. Is cū ad certamen curriui iungeretur, extimuit videlicet expertus eiusmodi ludorum aleam. Ridente populo Ibycus surgens, equus, inquit, domini similis est, nā & ipse iam senex ad amandū compellor: equo suo sese comparans, quod ipse nō minus intēpestiuus esset ad amores quā vetulus equus ad certamen. Nō admonet

net hoc quoque Suidas. Ibycum vulgo male audisse ob adolescẽtulorum amorẽ. Hac imagine Parmenides quæritur se senẽ adigi ad rerum difficillimarum explicationẽ: Huc allusisse videtur Horatius in epistolis: Non eadem est ætas, non mens, &

Solue senescentẽ mature sanus equũ, ne
Peccet ad extremũ ridẽdus & ilia ducat.

de Ibici gruibus dictum est alias.

In crastinum seria.

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. idest, In crastinum seria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hanc vocem apud Grecos abijsse in prouerbium. Originem dedit Archias vir opulẽtus ac potens, sed parum sobrius. Huic inter conuiuium allata est epistola. qui pertulit, admonuit, vt statim legeret: de serijs enim rebus scriptam esse, tum ille vino madidus, risit. οὐκοῦν, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id est, in crastinũ igitur seria, simulq; acceptam epistolã puluillo supposuit, cui insidebat, ac sermonẽ cum Phillida cœptũ pergebat. Quin & hodie inciuile est in conuiuijs tractare seria. Apud Hollandos recitatur fabula nõ aliena ab hoc adagio. Quidam in cõuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima vestis adureretur. Id animaduertens è cõuiuis quidam, habeo, inquit, quod tibi nuntiem. tum alter, si quid, inquit, tristius est, nolo audire in conuiuio, vbi cõuenit festiua, lætaq; esse omnia. Non est, inquit, admodum lætum, mox alter, post cõuiuium, inquit, seria. vbi cenatum esset hilariter, Nũc inquit, dicito quidquid voles. Ostẽdit illi vestem à tergo enormiter adustam. Ibi stomachari cœpit, quod non admonuisset in tempore. Volebam, inquit, at tu vetabas. μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare.

Ὑπονόμοις πολεμίζειν. id est, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperta vi, sed dissimulanter, ac dolis rem gerit. Contra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caij Cæsaris potentia iam ad manifestam tyrannidem spectante, Catulus Luctatius vir summæ apud Romanos dignitatis, surgens in senatu ait: οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Cæsar ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, id est, Cæsar non iam cuniculis, sed machinis tollit rempub. Suffossiones clam fiunt, machinæ, hoc est arietes, onagri ballistæ palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caij Cæsaris, Plus veneris habebit, si ad res animi transferatur, veluti si quis dicat malos genios interdũ oppugnare nos machinis, cum palam terrent aut illectant, interdũ cuniculis, quoties falsa specie pietatis imponunt obrepuntq; incautis.

Exitij nulla ratio.

Ὀλέθρου οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is cum satagẽs rerum suarum, superiorem adisset Phrygiam, intra Celanas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimum de imperio contra ipsum decertantes: τοῦτο ἦν ἔφη τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Sentiens opinamur, cum imminet homini fatale exitium, deum adimere consilium ac rationem. Apparet esse hemistichium carminis Iambici ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic affine est, quod habet Quintilianus libro quinto de coniectura loquens: Præterea, inquit, cur potissimum illo modo sit aggressus: qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit & absque sententia. Nam vulgo dicitur, scelera non habere consilium.

Qui lucerna egent infundunt oleum.

PLVTARCHVS in vita Periclis refert Anaxagoram Pericli in administranda Repub. magno adiumento fuisse, verum vbi iam grauaret senectus, & à Pericle publicis intento negotijs negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi resciuit Pericles, accurrit ad ædes philosophi, precibusq; & lacrymis conatus est illum ab instituto reuocare, idq; sua ipsius caussa magis, quã Anaxagoræ. at ille iam agens animam dixit: ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν, id est, O Pericles, & quibus lucerna est opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici vnde non vulgarem capiebat vtilitatem, cum qui egent lucerna, ob vsum qualemcumque curent illam, abstergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus est fructu, stercorant agrum.

In ventrem insilire.

Εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, i. In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de

Lucullo

Lucullo in ipsius vita: Ἅτε δὴ μὴ θεατρικῶς μηδὲ ἐπιδεικτικῶς Λουκούλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ δὴ τοῦτο τὸ λεγόμενον εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου, καὶ ὅπως ὑφαιρέσει τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευομένου, id est, Vtpote cum Lucullus iam non palam, neq; ad ostentationem bellaret, sed quemadmodum dici solet in ventrem impetum faceret, nihil non moliés vt hosti commeatum subtraheret. Nō hic repetemus quomodo locum hunc uertit Leonardus Iustinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam si vētrem impetas. huc respexit Teren. cum ait, pugnos in ventrem ingere. Nam parasiti nulla parte magis lædi possunt, quam ventre.

Sortem & vsuram persoluere.

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίνειν dicuntur, qui serius quidem sed grauius puniuntur, aut qui differunt vindictam, vt per occasionem lædant grauius. Nam prorogatione crescit vsura. Dion libello: περὶ τῆς ἀπιστίας. ὥσπερ τὰ θηρία πολλάκις ἠρεμεῖ κοιμώμενα ἢ ἐμπεπλησμένα, τὴν μὲν φύσιν οὐκ ἀποβέβληκεν τὴν αὐτῶν, παραπλησίως δὲ καὶ ἐκεῖνοι χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ἔπειτα συμβάσης προφάσεως, καὶ τόκον φασὶ καὶ τὸ κεφάλαιον, τῆς πονηρίας ἐκτίνουσι, id est, Quemadmodum noxiæ bestiæ sæpenumero quietem agunt, siue cum dormiunt, siue cum cibo ėxpletæ sunt, quamquam naturam interim suam non exuerunt: Similiter & illi ad tempus aliquod non læserunt, at vbi se dederit occasio, & vsuram ut aiunt, & sortem malitiæ persoluunt.

Ad incitas.

QVOS vrgeret extrema necessitas, his res dicebatur ad incitas redijsse. Plautus in Trinummo: Hem nunc hic cuius, est, subaudi ager, vt ad incitas redactus, id est, ad extremā inopiam. Idem in Pœnulo: Tace modo, profecto ad incitas leonem rediget, si eas abduxerit: quin potius disperibit faxo, quam vnam calcē ciuerit. Sed haud scimus an hic legendum sit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcellus admonet incitam dici egestatem, & verum dici, sed non absq; tropo. Nam in his duobus locis quę retulit è Plauto, extremam quidem inopiam significat, at non statim vbicumque ponuntur incitę, significatur egestas. Lucilius incita dixisse videtur in neutro genere. Illud ad incita cum redit atque internecionem. Itē Commanducatus corrupit, ad incita adegit. At Isidorus libro 18. vsurpauit genere masculino. Calculi inquiens, partim ordine mouentur, partim vagi, qui vero moueri omnino non possunt inciti dicūtur. Cio, moueo est, inciti quasi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum à lusu calculorum, in quo erant certę lineæ ad quas redactus calculus moueri iam non posset. Quadrabit & in eos qui confutati manifestis argumentis, non habent quod respondeant, quod Dialectici vocant metam Silentij.

Centro & spatio circumscripta.

PLVTARCHVS in pręceptis ciuilibus: ἂν δὲ ᾖ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν, i. Quod si facultates modicæ fuerint, & centro & spatio circumscriptæ ad vsum. Sentit fortunas tam angustas vt nisi certa dimensione dispensentur, non sint ad necessarios vsus suffecturæ. Veluti qui supputatione facta quantum habeant annui census, subducunt quantum quoque mense, quaque hebdomade, quoque die possint impendere. Quod si hospitis aduentus, aut similis casus fecerit sumptus paullo largiores, id sequētium dierum parsimonia sarcitur, ne nō cōstet ratio. Idem de futili loquacitate docet responsionem esse κέντρῳ καὶ διαστήματι circumscribendam, ne quid respondeatur vltra quam requirit percontatio. Quidam enim de vno interrogati, respondent de pluribus. Metaphora translata est, à circulo qui fit circino circunducto: in medio, centrum est immobile, hinc spatium vndique æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circumscripta dicuntur, quæ certis finibus continentur.

Roscius.

ROSCIVS histrio tā erat felix in agendis fabulis, vt quisquis in arte quapiam insignis esset, Roscius vocaretur. Id indicat M. Tull. libro de Oratore 1. Itaque hoc est iam diu consecutus, vt in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Idē in 2. de oratore. Soleo sępe mirari eorum imprudentiam, qui agūt in scęna, gestum spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, cuius ille vitia non uideat? Rursus in Bruto: Et in scena Roscium esse intelligat. Hic est ille Roscius Ciceronis

nis concertator, quem ornauit hoc elogio, vt diceret, Virum fuisse tam bonũ, vt unus indignus esset qui in scenam prodiret, & eundem tam præclarum artificem, vt solus dignus esset qui in scena, versaretur, Eodẽ igitur tropo quo vehementer in consilijs callidum Dædalum vocamus, in laboribus patientem Herculem, in disputando inuictum Achillem, in iudicando Aristarchum patronum in caussis agendis egregie dextrum, Roscium licebit appellare.

Philotesius crater.

Κρατὴρ φιλοτήσιος, dicitur quo in conuiuijs conciliantur amicitię, qui mos etiã num durat apud Germanos, quibus turpissimum est, post acceptum Philotesium poculum, veterum offensarum quamuis capitalium meminisse, ne iudices quidem admitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, qui barbaros armis, Græcos ciuilibus institutis conabatur ad humaniorem ac sanctiorem vitæ rationẽ adducere, ὥσπερ, inquit: ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ ἤθη, καὶ τὰ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id est, Velut in philotesio poculo miscens vitas, mores, coniugia ac uiuendi rationes. Apud Plautum in Pseudolo, seruus ebriũs dijs proximum putat, manu candida cantarum dulciferum propinare mitissimam amicitiam. Hesychius indicat hanc φιλοτησίαν solere adhiberi post cenam, cum in signum amicitię ex eodem poculo, de eodem vino bibunt omnes. Asconius Pedianus in actionem aduersus Verrem tertiam putat hoc esse, quod M. Tullius criminatur Verrem cum suis potasse more Græco. Nam vulgus existimat illos Græco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipse magis probat, vt intelligamus eos Gręco more bibere, qui merum bibunt. Id autem solent facere Græci; vt cum in conuiuio libant, primum salutent deos paullulum e cyatho profundentes: dein amicos suos; totiesque bibunt merum, quoties deos aut caros suos nominatim vocant. Ita ferme Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθοδαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum.

PLVTARCHVS libro de fortuna Alexandri secundo, declarat hunc versiculum apud Lacedæmonios solere decantari.

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῷ σιδήρῳ τὸ καλῶς κιθαρίσδεν. id est,
Vergit ad lætale ferrum, lepide Cithara canere.

Quo significabant certis citharæ modis sedari motus animorum, alijs addi vigorem ad prelium. Cum Alexander audisset Antigenitam tibia modos incinentem, qui vocantur Harmatij, adeo inflammatus est, vt simul cum armis exsurgens manus iniecerit in proxime assidentes.

Bathyclis poculum.

Βαθυκλέους κύλιξ, id est, Bathyclis calix, dictum videtur in eos qui diuitijs suis soli fruuntur, nemini quidquam impartientes. Apud Plutarchum conuiuio septẽ sapientum Ardalus quidam sic alloquitur Æsopum, Tu numquam huc transmittes poculum ad nos, cum videas istos tamquam Bathyclis calicem inter sese transmittere, ceterum alij nemini impatientes. Cui respondet Æsopus. At ne hoc quidem poculum est publicum. Siquidem vni Soloni iam dudum astat. Bathycles Græcis sonat profundę gloriæ, quo nomine videtur fuisse quispiam diues sibi uiuens sibiq; bibens.

Luna radijs non maturescit botrus.

PLVTARCHVS hunc Ionis senarium ceu prouerbialem adfert, disserens quod luna quoniam radios habet imbecilliores quam sol, excitare possit humores, concoquere non possit:

Μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. i.
Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos, qui conantur quod ob defectum virium non queunt perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris, si volentes significare disciplinas humanas non prestare felicitatem, dicamus: μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. In αὐταῖς subaudiendum est, ἀκτῖσιν, id est, radijs.

Calliæ defluunt pennæ.

CALLIAS apud Græcos quispiã fuit, qui per luxum, ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit: Καλλίας πτερορρυεῖ, id est, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere,

accidere, vel morbo, vel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibusdam mutantur pili aut Villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonsi qui facultatibus exuti sunt. Hoc verbum πτεροῤῥυεῖν frequenter per iocum vsurpatur apud Aristophanem in auibus.

Ἐν πλάτει.

Ἐν πλάτει dictum accipiendum interpretantur Græci, cum paullulum vltra præscriptum significant esse concedendum, præsertim in his quæ sunt humanitatis. Veluti si quis pollicitus solutionem ad diem Augusti decimum, reddat postridie. Iulianus Pandectarum libro 46. Titu. de solut. & lib. cap. Ratum autem dominus habere debet, mox cum primum certior factus est, sed hoc ἐν πλάτει & cum quodam spatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro ti. rem ratam haberi, cap. Quo enim Rursus libro 13. titu. de conditione triticaria, cap. in hac actione. Verius est, inquit, quod Seruius ait condemnationis tempus spectandum: si vero desierit esse in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει secundum Celsum erit spectandum. Non enim debet breuissimum vitæ tempus æstimare. Iterum libro 22. titu. de probationibus, ca. penultimo. Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die aut quo consule factũ sit, sed num hoc aliquo pacto probari possit, quando id opus factum sit: & hoc Græci ἐν πλάτει, dicere solent, & cetera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει, non norunt Caletij, qui ad horam vndecimam iussi claudere portas ciuitatis, statim ad primum nolæ ictum occludunt, repulsis & qui foris stant, & qui egredi cupiunt vtriusque portę proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem præscriptum non soluerint, liberantur à fulmine, si ab eo die intra decimum quartum liberarint fidem suam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per Satyram.

VARIARVM rerum mixturam sparsim nulloq; ordine congestarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam à lasciuia Satyrorum, temere nunc huc nunc illuc saliętium. Hinc deflexa est ad cibi genus, quod ex diuersis herbarum formis conflatum est: præterea ad lancem varijs rerum generibus onustã, quæ sic dijs offerebatur, non adsimilis illi poculo, quod Græci πεντάπλοον, quintuplici rerum differentia, siue κύκεον à mixtura vocabãt, de quo nobis supra dictum est. Festus ait Saturam siue Satyram dici cibum varijs rerum generibus cõditum, aut legem alijs multis cõfertam legibus. Itaq; in sanctione legum adscribi solere, ne ve per Satyram derogato, aut abrogato, cum significant totam legem esse seruãdam. Citat Annium Luscum ex oratione quam habuit aduersus Tyberium Gracchum: Imperium quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum est. Citat & C. Lelium ex ea quam pro se dixit. Postero die quasi per Satyram legem sententijs exquisitis, in deditionem accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus est in deditionem, sed multis præscriptis conditionibus, vt triginta daret Elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vsus est hoc adagio Iustinianus in præfatione Pandectarum: Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus non secundum edicti perpetui ordinationem, sed passim & quasi per Satyram collectum & vtile cum inutilibus permixtum, maxima autem parte inutilibus deputata. Itidem Sallustius in bello Iugurthino: Quasi per Satyram sententijs exquisitis in deditionem accipitur. Hæc Sallustius dicit de Iugurtha, nec sunt in cuiusquam oratione, nec ibi quisquam aderat Lelius: vnde necesse est locum apud Festum esse mutilum. Verba Lelij sunt omissa, simul cum nomenclatura Sallustij.

Nec praeceps fueris ad iurandum.

NON nullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagijs annumerãdum, quod refert Vlpia. lib. Pandect. 12. capit. 13. Titu. de iureiurando circa finẽ. Si quis, inquit iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare se non oportere, vel intra certũ tempus, & peierauerit, vel si dare oportere vel intra certum tempus iurauerit se soluturum, nec soluerit, Imperator noster cum patre rescripsit, fustibus castigatũ dimittere, & ita ei superindici, προπετῶς μὴ ὄμνυε. id est, ne fueris ad iurandum præceps.

Habe-

Habebit prouerbij speciem, si quis hominem post acceptum malum admoneat, προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex syngrapha agere.

SVNT & illæ formæ à iureconsultis ductæ versæ in prouerbium. Ex syngrapha agere, obsignatis tabulis agere, pro eo quod est rigide parumq; ciuiliter, sed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne vos tanquam ex syngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis sonat conscriptionem, quod vtriusq; manu conscripta vtrisque partibus tradi soleat: & in hoc syngraphæ differunt à tabulis, quod tabulæ ab vna parte tantum seruari consueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quod in illis non scribãtur nisi acta, in hac etiam contra fidẽ actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum scribi solet. Ita propemodum Asconius Pedianus in Verrinarum tertio.

Iniuria soluit amorem.

IN Græcorum epigrammatibus prouerbij titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, id est, iniuria siue cõtumelia soluit amores, quod contemptus amor plerumque vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phædria: Exclusit, reuocat, redeam? Non si me obsecret. Item Horatius:

Nam si quid in Flacco viri est,
Non fert assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem,
Nec semel offensæ cedet cõstantia formę,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falso iactari vulgo, quod ipse ab amica exclusus non sine conuicio, cum iurasset se toto anno nõ rediturum ad illam postridie diluculo supplex ad eam redierit. Carmen sic habet:

Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται,
Ὕβρις ἐμὴν ἤρεθει μᾶλλον ἐρωμανίην. id est,
Falsum est quod iactant iniuria soluit amores,
Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamẽ verũ est officijs mutuis ali beneuolentiam, iniurijs extingui.

Quod pulchrum, idem amicum.

Τὸ καλὸν φίλον, id est, Quod pulchrum amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyside: καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι, id est, Ac propemodum apparet iuxta vetus prouerbiũ, quod pulchrum est, amicum esse. Qui commodi gratia amat, non amat vere, sed quod pulchrum est per se amatur. Vnde Aristoteles, percontanti qui fieret vt libentius colloqueremur cum formosis quam cum deformibus respondit, eam percontationem esse cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eoq; nec amabilius quidquam.

Mortuo leoni & lepores insultant.

EXSTAT epigramma Græcum, cuius argumentum sumptum est ex Homericæ Iliad. χ. vbi Hectorem ab Achille iam interfectum circumsistunt Græci mortuo insultantes, nec quisquam erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus:

Ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος, οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. i.
At reliqui accurrunt Graij, cinguntq; cadauer
Hectoris, eximiam speciem formamq; stupentes.
Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.

Ac paullo post:

Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. id est,
Dixerat hæc aliquis, simul & vulnus dedit astans.

Epigramma sic habet:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. i.
Nunc telis petitote meum post fata cadauer,
Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Dictũ est alias de his, qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta.

PLATO in Theæteto: Ἀτὰρ ὡς ἔοικεν ἐὰν ὅτι ἐστὶν, ἀπροιδέοντι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα

τα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσαι οὐδὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id est, at vt videtur si posse responderis Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus conuicti non cedũt tamen, sed targiuersantur reclamantes ad uersus suam ipsorum conscientiam.

Pugno tenere.

Ἀπρὶξ τῶν χεροῖν λαβέσθαι, i. Pugno stringere dicitur, quod ipso contactu sentitur. Sic Plato in Theæteto: οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, id est, qui nihil esse putant, quidquid non possint strictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non existimant quidquam esse in rerum natura præter res corporeas, & sensibus expositas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non sensibus percipiuntur, existimant esse inania vocabula. Talis visus est Platoni Diogenes, qui dicebat se cyathos & mensas videre, cyathitates ac menseitates quas Plato commemorabat, non videre. Sed vicissim audiuit, Nimirum oculos, quibus cyathi & mensæ videntur, habes: mentem qua cyathitates ac menseitates cernuntur, non habes. Tam crassum ingeniorum genus Plato veluti prophanum à philosophiæ mysterijs iubet arceri. Verius enim sunt quæ non videntur, quam quæ videntur: & certius ea scimus quæ ratione colligimus, quam quæ manibus cõtrectamus. sensuum enim iudicium fallax est.

Aut abi, aut exuere.

PLATO in Theętęto significat apud Lacedæmonios hunc fuisse moré, vt in publicis certaminibus neminem cogerét ad congressum, sed legé edicebãt ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, id est, aut abire, aut exui. Gręcis autem ἀποδύεσθαι, dicuntur, qui se parãt certamini, quod cãpestriati luctarentur olim, cetera nudi. vnde hæc ipsa vox: ἀποδύεσθαι quoties transfertur ad rem animi, velut ad disputandum, aut repugnandum carni, prouerbij vim habet. Ita frequenter vsurpat diuus Chrysostomus, ac D. Basilius. Simile est id, qđ alibi dicit: Aut bibat, aut abeat.

Crisonem Himeræum præcurrere.

PRODIGIOSA celeritas Crisonis videt locum dedisse prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt institutam cum Protagora disputationé perageret: ἐβουλόμην ἂν χαρίζεσθαί σοι εἰ μὴ δυνατὰ δέοι. Νῦν δὲ ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῷ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, i. Optarim quidem tibi morem gerere, si quod petis, meæ facultatis esset. Nunc perinde est, ac si me roges vt Crisonem. Himeræum insignem cursorem sequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemorodromon perpetuo æquem cursu sequarq;. Himera Siciliæ ciuitas est, quamquam eiusdem nominis est altera in Africa. Vnde Crison dictus est Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert libro 7. Plin. fuisse Philippidem, & Canistium Lacedæmonium, cumq; his Philonidem Alexandri magni cursorem. Dolichodromi dicebantur, qui perpetuo impetu duodecim stadia decurrebant. Hemerodromi, qui totũ dié à mane vsque ad vesperam citra respirationem currebant. Plinius scribit puerum nouem natum annos à meridie vsq; ad vesperam cõtinuasse cursum. Vnde Græci poetæ solem appellant ἡμεροδρόμον, quod singulis diebus cursum suum peragat, quasi vero noctu requiescat in diuersorio Thetidis.

Charadrion imitans.

Χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Charadrion imitans, dici solitũ de dissimulante, ac rem vtilem occultante. Suidas refert hunc senarium Scazontem ex Hipponacte:

Καὶ μὴν καλύπτει μὴν χαραδριὸν πέρνας. i.
Et num Charadrion quæso venditor cęlat.

Item Aristophanes in Auibus:

Ἀλλ' ὡς ἀρ' ὁ ἔποψ, ὡς ἔοικ', εἰς τὴν λόχμην
Ἐμβὰς ἐπτάζει χαραδριὸν μιμούμενος. id est,
Alioqui vpupa vt videtur saltũ ingressa abdidit sese Charadrion imitans. Quo loco interpres fere cũ Suida consentiens, narrat huic aui vim inesse medicam, ut illius aspectu facile sanetur, qui laborãt ictero siue regio morbo: eamq; ob caussam qui uédunt occultant eam, ne licitator remediũ sentiat priusquam emerit. Addit eam aué mutare colorem ad similitudinem eorum quibus admouetur: nõ deesse tamé qui sentiant non aspectum, sed esum auis, habere remedium. Vocem autem distingui accentu

tu, nam si pronuncies vltima acuta χαραδρὸν declarari auem, si penultima acuta χαράδριον diminutiuum à χάραδρα significari voraginem, siue terræ hiatum quod in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his quæ indiligenter à Suida sunt congesta tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadem fabula: ὕδωρ ἐφόρων κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαράδριοι, id est, aquam ex imo portabant in aerem Charadrij. Interpres addit aui nomen inditum, quod in voraginibus gaudeat versari. Socrates apud Platonem in Gorgia, cum Calliniceen eo pellexisset, vt fateretur beatam vitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu: nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec voluptatem, lapidis more uiuit, potius quam hominis: ita subijcit: χαραδριῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου, Rursus tu Charadrij quandam narras vitam, non mortui lapidis ve. Marsilius vertit auem, cum Socrates videatur sentire de voragine, in quam cũ perpetuo decurrat aqua, nunquam tamen expletur: nisi forte Charadrius auis est de numero voracium, quemadmodum & Larus, vt hinc nomen inuenerit à Charadra ductum.

Quantum pedibus petes.

SOCRATES in Gorgia Platonis ita loquitur: σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, id est, Temperantiam quidem sectari atque exercere oportet. Contra, intemperantiam fugere, quantum quisque nostrum pedibus valet. Id quo longius transfertur à rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quod in corpore sũt pedes, hoc in animo sunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vasis instar.

Ἀγγείου δίκην, id est, Vasis instar loqui dicitur, qui cum ob imperitiam ex se nihil possit adferre, ab alijs audita profert. Fons ex se liquorem habet, vas ni aliũde infuderis siccum est. Homines autem qui vacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phedro Platonis: ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, λείπεται δὴ οἶμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με δίκην ἀγγείου; id est, Nihil horũ ex me ipso excogitauisse fateor, imperitiæ mihi cõscius: Super est igitur, vt alicunde ex alienis fluẽtis per aures fuerim impletus instar vasis.

Vt lupus ouem.

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, id est, Vt lupus ouem amat, qui sui cõmodi gratia simulat amorem. Nam is vulgo dicitur amor, cum reuera, sit odium. Iuuenis enim cum puellam venatur, vt illi pudicitiam, thesaurum incomparabilẽ eripiat, vt pro honesta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuisam reddat: denique vt quod est omnium carissimum, bonam mentem eripiat, quæso quid deterius hostis faciat hosti? Socrates citat carmẽ in Phædro veluti populari vsu iactatum:

Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ' ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. i.
Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator.

Maro:

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella.

Et Horatius:

Non ego te tigris vt aspera,
Getulus ue leo frangere prosequor.

In nauibus educatus.

Ἐν ναυσὶν τεθραμμένος, i. in nauibus educatus dicebatur, qui rudis esset & alienus à moribus liberalibus, sensuque communi. Solet enim fere nauticum genus suo elemento respondere, quod à ciuilium hominum commercio submotum viuat. Ita Plato in Phædro: πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις που τεθραμμένων. id est, An non putas illum existimaturum, sese audire homines in nauibus alicubi, educatos. Plaut. in Cistellaria, mores agrestes appellat maritimos, immo potius inconstantes, quod mare vicibus æstuarijs accedat recedatq; : Plauti verba sic habent: Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit, modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostentat, maritimus moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.

Magis quam sol Heracliti.

QVI sine spe reparationis deficiũt, eos Socrates

crates apud Platonē de Repub. lib. sexto: μᾶλλον τοῦ ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc est, magis ipso Heracliti sole extingui dixit. Agit illic de senibus qui ad perdiscēdas philosophiæ difficultates idonei non sunt in adolescentia defatigati. Heraclitus enim existimauit solem scaphæ speciem habere, eiusq; lumen deficere quoties cauum ad superiora vertitur, sed rursus fieri lucidum postquam inuertitur. Non dissimile somnium de sole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occasu perire, sed exortu nouum fieri solem. At senes numquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc adlusisse videtur Horatius in odis:

Damna tamen celeres reparant cœlestia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cenum barbaricum.

Βόρβορος βαρβαρικὸς, id est, Cenū barbaricum, pro vehementi stupore mentis apud Platonē lib. de Repub. 2. ponitur. Laudat enim illic dialecticam quæ sola mētē ignorantiæ immersam erigit attollitq; à vulgaribus opinionibus, ad solidam veri cognitionem. καὶ τῷ ὄντι, inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω. id est, Ac re vera barbarico quodam ceno demersum animi oculum, paullatim trahit subuehitque sursum. Barbarus à barbaro per contemptum dictum videtur.

Non è quercu aut saxo.

Οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας. id est, Non è quercu saxove, cum significamus non constare materia externa, sed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat, muros ad domos è lapidibus lignisque constructas. Ecclesiam appellat structuram simili materia congestam, cum re vera ciuitas constet hominum moribus, & ecclesia sit animorum in vera religione cōsensus. Plato libro de Repub. 7. ἢ οἴει ἐκ δρυὸς πόθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. id est, An existimas è quercu quālibet, aut è saxo respu. fieri, ac non potius ex moribus eorum, qui in ciuitatibus versantur?

Psallium inijcere.

Ψάλιον ἐμβάλλειν, id est, Psallium iniicere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora sumpta ab equis animosioribus. Plato lib. de Legib. 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην ἀρχὴν ὁρῶν οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, id est, At tertius vobis seruator, luxuriantem etiam num frequentemque conspiciens principatum, veluti psallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum republica loquitur, in qua quinque Ephori sunt instituti, ad temperandam regiam potentiam. Psallium autem est circulus, qui fræno additur, vnde & pro freno ponitur interdum. Nisi forte adlusit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumaguntur, vnde prouerbium naribus trahere, quod alio dictum est loco.

Principium, medium, finis.

PLATO libro de Legibus quarto, refert hoc quasi vulgo decantatum, deum vniuersitatem rerum omnium complecti, hoc est, principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ sunt, initium, incrementum, & summa: Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων, ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, id est. Sic igitur illis loquamur, Deus quidem ò viri, quemadmodum & vetere prouerbio dicitur, omnium quę sunt, principium, finē ac medium continens, rectum peragit cursum, secundum naturam circumiens.

Orphica uita.

Ὀρφικὸς βίος, i. Orphicam vitam Plato libro de Legibus 6. dixit vitam innoxiam, & à luxu sanguinolentisq; dapibus purā. Huiusmodi siquidem vitæ rationem Orpheus instituisse videtur, vt non solum sanguine pecudum non inquinarēt aras deorum, verum ne vesci quidem vllius animantis carnibus sustinerent, sed libis ac frugibus melle cōspersis sacra facerent, nec aliis ipsi vescerentur. Platonis verba sunt hæc: ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγένοντο ἡμῶν τοῖς τότε, id est, Sed orphica quædam vt dicitur vita tum erat vestris illo sæculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Ambrones.

AMBRONES olim vulgo dicebantur, qui rapto malisq; artibus viuerent: Originem indicat Festus Pompeius, admonens eam fuisse Galliarum gentem, quam cum mare inundans finibus suis depulisset, per aliena oberrantes rapinis ac prædationibus se suosq; alere cęperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum: dicuntur enim fuisse triginta milia, verum etiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidem conferti rhythmis & concentu quodam in hostem ferebantur, subinde intonantes: Ambrones Ambrones: siue vt hac voce suos in vnum conuocarent, siue vt hostibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerant Romani duces Manlius & Cepio: sed primum à Liguribus fracti sunt, mox à C. Mario prostrati, tandem ad aquas Sextias vna cum Cimbris ac Teutonibus deleti sunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in uita C. Marij: Simili modo Cilicis uocabulum abijt in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina.

DE ἀργυράγχῃ, id est, angina argentaria quæ multis præter Demosthenem uocem intercipit, iam antea diximus. At Festus Pompeius indicat ioco iactatum in eos qui uino præfocantur laborare uinaria Angina, quam οἰνάγχην possis dicere.

Titiuilitium.

TITIVILITIVM uox erat olim nullam quidem rem certam declarans, sed uelut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis est apud Græcos: ϖιπαλὸ. Plautus citante Festo Pompeio: Non ego isthuc uerbum emptitem titiuilitio, id est, re admodum uili. Locus autem est in Casina. Similis uox est apud eundem Festum Buttubatæ, qua tamen usus sit Neuius, pro nugatorijs nihilique rebus. Nonius autem putat pipulum, conuicij fuisse uocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam nisi uasa reddi iubes, pipulo hic differam ante ędes.

Nihil potest nec addi, nec adimi.

DE perfectis operibus ita uulgo dici solitū indicat Aristoteles libro moraliū Nicomachiorum secūdo: ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὐκ ἀφελεῖν ἐστιν, οὔτε προσθεῖναι, id est, Vnde de operibus quæ bene habent ita solent prædicare, nec adimere possis, nec addere. Nam ut bene sit aliquid pręstat mediocritas, tollit excessus aut defectus: excessum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucilio scripsit Horatius:

Cum fluet lutulentus, erat quod tollere uelles.

De Demosthene ac Cicerone dictū est, illi nihil posse demi, huic nihil posse addi.

Virtus simplex.

DVBITARI possit utrum uersus sit uulgo iactatus, quem ut omnibus notissimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorum 2. Aristoteles, an imprudenti exciderit uersus pentameter. Differens enim è sententia Pythagoræ, errorem esse infinitum, uirtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur à recta uia, cum ea sit unica: eoq; uitium esse in procliui, uirtutem in arduo, quemadmodum facile est à scopo aberrare, sed scopum attingere difficile est: subiungit:

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. id est,

Est simplex uirtus, omnigenum uitium.

Extra fumum & undam.

ARISTOTELES eodem libro refert uersum Homericum ut uulgo decantatū:

Ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε Νῆα, id est,

A fumo nauim simul atq; à fluctib. arce.

Aristoteles indicat esse uerba Calypsus adhortantis Vlyssem, ut neque nimium littori uicinus nauiget, fumum secutus, neque se profundo credat pelago, sed in medio secet uiam: quod ibi periculum sit à saxis & uadis, hic ab undis. Argyropylus autem interpres ea uerba tribuit Circe, quid secutus nescio.

Communis tamquam Sisapo.

PROVERBIALI schemate sine controuersia dictum est. M. Tullius Philippica secunda: Domum dico? Quid erat in terris ubi in tuo pedem poneres? præter unū Misenum, quod cum socijs tamquam Sisaponem tenebas. Sensit Antonium Misenū nō habuisse vt ueram possessioné, sed ut uenā redem-

redemptam ad quæstum. Plinius libro trigesimotertio, capite septimo, docet nimiū quod Græci μίλτον appellabant, non nulli Cinnabar, apud priscos non tantum summo in pretio, sed etiam in magna religione fuisse. Nam festis diebus simulacra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Calba senex in se fieri passus nō est, vt refert Cornelius Tacitus. Sisapo autem Beticæ oppidum est, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neque enim temere Romam aliunde minium aduehebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuisse diligentiorem custodiam. Neque enim ibi fas erat perfici minium, excoquiq; vbi nascebatur: vena signata ad dena milia fere pondo annua, Romæ lauabatur. In vendendo lex præscribebat pretij modum, ne in immensum excederet. Sed multis modis adulterabatur, vnde inquit, præda societati. Et mox de minio adulterino: Hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Ex his liquet eam regionem in multos socios fuisse diuisam, quemadmodum & hodie metalla argentaria aurariave iuxta certos tractus à redemptoribus occupantur.

Modo palliatus, modo togatus.

IN hominem inconstantem ac lucubricæ fidei diuersarumq; partium eleganter torquebitur: veluti si quis subinde mutato vitæ genere, cum Cidarim gestet theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiet ne accusationē is qui quæstioni præerit Græci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Græcorum est, vt toga Romanorum: vtraque tamen vestis pacis est, quemadmodum saga sunt belli.

Neque terræmotus timet, neque fluctus.

ARISTOTELES lib. Moralium Nicomachiorum 3. docens eos, qui non habitu virtutis, sed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellandos esse fortes, sed μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, hoc est, insanos & stupidos sensusq; expertes, εἴη δὲ inquit, ἄν τις μαινόμενος καὶ ἀνάλγητος, εἰ μηθὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸν, μήτε κύματα καθάπερ φασὶ τοὺς κελτοὺς. id est, Fuerit autem quispiam insanus ac doloris sensu vacans, si nihil metuat, neque terræ concussiones, neque fluctus, quemadmodum de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terræ vero concussio videtur inferorum ad superorum sedē eruptionem minitari. Tanta autem erat quarundam Galliæ Germaniæq; gentium immanitas, vt nec his terrerentur, quæ maxime sunt natura horrenda. Quod autem Aristoteles μαινόμενον & ἀνάλγητον pro eodem vsurpat, arbitramur huc respexisse Diogenem, qui rogatus quis ipsi videretur Socrates, μαινόμενος inquit: videlicet, eo quod aduersus omnem corporis molestiā obduruerat, cum alioqui esset omnium iniuriarum tolerantissimus: nisi forte Diogenes hoc quoque stupori tribuebat non virti, quod ne colaphis quidē prouocari posset, vt vel tantillum excandescerent.

Campana superbia.

FELICITATIS comes esse solet ferocia. Campaniam autem Italiæ quondam fuisse regionem longe beatissimam testantur, tum alij complures, tum Pli. lib. 3. c. 5. Hinc inquit felix illa Campania est, ab hoc sinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis succo per omnes terras inclyto, atque vt veteres dixere, summū Liberi patris cum Cerere certamen: & cetera quæ sequuntur, de fertilitate simul & amœnitate Campaniæ. Constat autem Capuam olim cum Roma de Principatu cōcertasse. Hinc Campana superbia, & Campana arrogātia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione pro Rullo: Itaque illam Campanam arrogantiam, atque intolerandam ferociam, ratione & consilio maiores nostri, ad inertissimum ac desidiossimū otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiā effugerūt, quod vrbem ex Italia pulcherrimam non sustulerunt, & multum in posterum prouiderunt, quod neruis vrbis omnibus exectis vrbem ipsam solutam ac debilitatam, reliquerunt. In eadem aliquanto post, Capuā domicilium superbiæ sedemq; luxuriæ vocat. Itaque electi coloni Capuæ in domicilio superbiæ atque in sedibus luxuriæ collocati. Quemadmodum in oratione habita in senatu post reditū suum: Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam superbiæ fuit, cōsulem esse, sicut eras eo tempore. Rursus in fragmento orationis contra eundem: Qui locus propter vbertatem agrorum, abundātiamq; rerum

omnium superbiam & crudelitatem genuisse dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipsum Capuæ corrupit, si superbia nata inibi esse, ex Campanorum fastidio dicitur. Titus item Liuius libro primæ Decad.9. scribit Campanis ingenitam esse superbiam. Ad hæc Aulus Gell.lib.11.c.24. Næuianum epitaphium, quod in seipsum tumidius prædicat, ait esse plenum Campanæ superbiæ. Opinamur autem Næuiũ fuisse Campanum. Ita quemadmodum olim omnem insignem perfidiam populus Punicam appellat, sic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicemus.

Αὐτοβοᾶν.

Ante retulimus prouerbium αὐτὸς αὐτὸν αὐλεῖ, id est, ipse sui tibicen est. Huic simillimum est quod vnico verbo Græci dicunt αὐτοβοᾶν, si quis sua voce seipsum prædicat, hoc est, ipse sui præconem agit. Solẽt enim præcones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptoré irritarent. Ridiculum autem habetur, hominem sui præconem esse. Congruit cum eo quod alibi diximus οἴκοθεν ὁ μάρτυς. Prouerbium refertur apud Suidam. Simili figura dicunt Attici, αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, vna cũ ipsis dictis pereas. & Aristophanes in Equitibus: τὸν παφλάγονα αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί, id est, Paphlagonem ipsis cum consilijs perdant dij. Et mox: αὐταῖς διαβολαῖς, id est, vna cum ipsis calumnijs.

Sterilem fundum ne colas.

Στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν, idest, Agrum sterilem ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecunde deterret à venere mascula, si satis commeminimus. In octauo de Legibus, ait illos facere sementem in petras. Potest tamen ad alios vsus accommodari. Ne doceas indocilem, ne felicitatem quęras in diuitijs. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphytrione: Nam vxorem vsurariam perinde est præberier, ac si agrum sterilem sarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel.

Ad τῶν ἀδυνάτων, classem pertinẽt, quæ referũtur in Epigrammate Palladæ, Citius mel facit scarabeus aut lac culex.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος ἢ γάλα κώνωψ. id est,
Mel citius faciet scarabeus, & ante culex lac.

Terram video.

Qui molesti prolixiq; laboris finẽ adesse significat dicere solet, γῆν ὁρῶ, id est, terram video. Sumptum à nauigantibus. Quinctus Curtius libro quarto. Haud secus quam profundum æquor ingressi terrã oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me censebam esse in terra. M.Tullius ĩ oratione pro L.Murena, Quod si portu soluentibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent, & tempestatum rationẽ, & prædonum, & locorum: quod natura affert vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandem animo me esse oportet prope iam ex magna iactatione terram vidẽtem, in hũc, cui video maximas reipub. tempestates esse subeundas. Idem in Catone seniore: Quasi terram videam: sentiens instare vitæ finem. Diogenes cum prolixum volumen recitans tandem eo peruenisset, vt libri finem videret, Bene habet, inquit amici, γῆν ὁρῶ, id est, terram video.

Incantatione quauis efficacius.

Πάσης ἐπῳδῆς ἐνεργότερον, id est, Quauis incantatione efficacius. Priscis persuasum erat prodigiosam inesse vim vocibus incantatorum. Plato in epistola ad Hermiam, Erastum, & Coriscum: οἶμαι γὰρ δίκῃ τε καὶ αἰδοῖ τοὺς παρ' ἡμῶν ἐντεῦθεν ἐλθόντας λόγους ἐπῳδῆς πάσης μᾶλλον ἂν συμφῦσαι καὶ συνδῆσαι πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν φιλότητά τε καὶ κοινωνίαν, id est, Arbitror enim sermones hinc à nobis profectos, iustitia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in pristinam concordiam.

Inuidus vicini oculus.

Aliclytus Eucymoni: δυσμενὴς γὰρ καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός, φησὶν ἡ παροιμία, id est, Maleuolus & inuidus vicinorum oculus, inquit prouerbiũ. Respexit, ad Hesiodium dictum de figulo cantore, & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius:

Fertilior seges est alieno semper in agro,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Eodem

Eodem collyrio mederi omnibus.

LEGES, admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus easdem admouere, sed pro gentium temporum & ingeniorum varietate sermonem attemperare. Hanc dexteritatem B. Hieronymus enarrans epistolam ad Ephesios, laudat in Apostolo Paullo, qui factus est omnia omnibus vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citantur dist. 29. Nec ad instar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno: Eundē calceum omni pedi inducere.

Funditus, radicitus &c.

QVOD prorsus ac citra spem instaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur, quorum alterum sumptum est ab ædificio, cum æquatur solo, alterum ab arboribus, cum non solum amputantur rami, verum etiam ipsa stirps inciditur, aut vna cum radicibus tollitur. Acinetus Phębianę exprobrans amicæ, quod ab ea rebus omnibus exutus iā fastidiretur, ὅταν, inquit, ὅλον μὲ αὐτὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀνατρέψασα δουλ᾽ἐιν ἐπιλυδγκάσας, id est, Sic vbi me iuxta prouerbium totum subuertisti, insuper & in seruitutem redegisti. Plautus in Trinummo: Qui illius sapientiam & meam fidelitatem, & celata omnia pęne ille ignauus funditus pessundedit. Idem in Mustellaria pro eodem dixit, cum fundamento. Non videor mihi sarcire posse ædes meas, quin totæ ꝑpetuo ruant, quin cum fundamēto perierint, nec quisquam esse auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus siue à stirpe, Græci dicunt ἐκπρυμνίζειν, quasi dicas extirpare. Quo verbo vsus est Cic. libello de fato: Extirpari autē & funditus tolli vt is ipse &c. Idē pro Sexto Roscio Amerino: Et ex eo Titus Roscius, non paullulum nescio quid in rē suā cōuertit, sed hunc funditus euertit. Idē in Verrem lib. 4. Nā me dies, vox, latera deficient, si hoc nūc vociferari velim quā miserum indignumq́; sit istius nomine apud eos diem festū esse qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrantur. Rursus in eundem lib. 5. Labefactarat enim vehemēter aratores iam superior annus: proximus vero funditus euerterat. Idē pro domo sua ad pontifices: Et funditus euerteres ciuitatem. In eadem, vt eius qui perniciosa Reipub. consilia cępisset, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epist. ad Q. fratrē prima: Sin autem omnibus in rebus obsequemur funditus eos perire patiemur. Rursus ad eundem: Remp. funditus amisimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, si ad animum delectatur: veluti si quis dicat ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Myconiorum more.

Μυκονίων δίκην, id est, Myconiorum more dicebantur ad conuiuium accedere, qui vltro venirent non vocati. Myconus vna cycladum est: ipsa gens ob rerum inopiam cogebatur sese conuiuiis ingerere: unde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclem, quod inuocatus irrueret in conuiuia, μυκονίων δίκην, quē locum & alibi retulimus. Myconiorum morum uestigia uideas & hodie in quibusdam Hybernis, quā de re quidam olim fabulam non illepidam recitauit, immo nō fabulam, sed rem ipso teste gestam. Hybernus quidam ignotus, ingressus aulam principis tempore prandii, nō inuitatus accubuit mensæ regiorum satellitum. Qui uidentes auem peregrinam, rogarunt cuias esset. professus est patriam, rogarunt num quod officium haberet in aula, nullum inquit, sed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iusserunt surgere atque abire, hoc inquit faciam, pransus; quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deseruit Hybernus. Tandē ira uersa in risum, rogarunt hominem qua tandem fronte ausus esset ignotus & alienus sese in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, sciebam regem satis esse diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus.

ALIOQVI retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν. Huic simillimū est, qđ refert Gratianus ex Anacleto Papa, Caussa. 6. q. prima, i eos qui hic vsurpant sibi diuinum iudiciū, qđ nullus hominum poterit effugere. Nā incerta sunt hominum iudicia, neq; secus sese habēt ad iudicia dei, quàm fax ad solem. Si omnia, inquit, in hoc sæculo uendicata essent, locū diuina iudicia nō hērent. Sup-

uacuis laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare &c. Quamquam in libris vulgaribus librarij pro facibus deprauarant fascibus.

Censoria virgula.

TRITISSIMVM est apud eruditos, Censoriã virgam appellare iudicãdi auctoritaté, præsertim cum supercilio, à magistratu Romano sumptũ. Cuius formæ est quod ait Beatus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos: Nemo potest CHRISTI palmam sibi assumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus allusisse ad caput Deuteronomij 25. vbi iustitiæ palma dicitur, quæ à iudicibus tradebatur ei qui probasset suã innocentiam, caussamq; vicisset.

Trochi in morem.

Βεμβίκος δίκην, id est, Trochi in morem, de versatilibus, & inconstantibus dici solitum. Est enim bembix trochus quem pueri flagello circumagunt. Suidas citat ex Aristophane, βεμβίκος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, id est, non oportet quidquam à trocho differre. Locus is est, in Auibus. Hesychius dictum putat in eum, qui in fuga non tenuerit rectam viam, sed in orbem fuerit circumactus. Bembix autem magno impetu mouetur, sed in orbem, vt fugiens non effugiat. Simili tropo stultorum inconstantiam notat Sirach ille sapiens Hebræus, capite 33. Præcordia fatui quasi rota curri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli versatilior.

Præstat canem irritare quam anum.

REFERTVR ex Menandro:
Πολὺ χεῖρόν ἐστιν ἐρεθίσαι γραῦν κύνα. id est,
Irritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam veræ magnanimitatis est quasdam iniurias negligere, neque quosuis homines dignari ira sua. Est autem formidabile animal mulier cum ad sexus vitium accedit senectus. Canis irritatus tantum oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ præter linguæ venenum, interdum instructæ sunt malis artibus ueneficijs & incantamentis. Itaque nonnulli ingenti suo malo experti sunt esse verissimum, quod dixit Menander.

Pecuniosus damnari non potest.

M. TVLLIVS in Verrem actione secunda, ait hoc omnium sermone percrebuisse, non apud Romanos tantum, verum etiam apud exteras nationes, in iudicijs illorum temporum pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem posse damnari. Et in eundem oratione tertia: Reus est enim, inquit, nocentissimus. Qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudicijs pecuniam plurimum posse. Sin absoluitur, desinemus nos de Iudicijs transferendis recusare. Huic affine quod aliquoties reperitur apud Sallustium in bello Iugurthino, Romæ esse venalia omnia.

Inter manum & mentum.

FESTVS Pompeius indicat esse prouerbium apud Latinos, sed ex illo Græco ductum: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: cum Chalcas vitem sereret, quidam augur vicinus præteriens, dixit illum errare. Non enim ei fas esse nouum vinum degustare. Tantum colligere licuit e fragmentis, quæ nobis quorundam stoliditas superesse voluit ex auctore vndiquaq; doctissimo. Prouerbium admonet in hominum vita nihil esse certi. Nam sæpenumero fit, vt quod nos maxime tenere credimus, casus aliquis inopinatus interuertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq; spacij sit inter manum & mentum, tamen interdum fit, vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbiũ varijs modis effertur, eiusque originem alij aliter prodiderunt, de quibus satis opinamur dictum est in prouerbio: Multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Hic ideo retulimus quod aliis verbis commemoretur à Festo, in quibus non nihil est gratiæ ex prosonomasia: Manum & mentum.

Colophonium calciamentum.

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id est, Colophoniũ calciamentum dicebatur cauum. Nam antiqui fere soleis vtebantur, quę infimam pedum partem tantum munirent. Vnde quadrabit in hominem stolidum & incompositum, & rusticanũ per lutum ituris cõuenit tale calciamẽtum. Venuste itaq; dixeris, in sordidis auctoribus versaturo opus esse calceis Colophoniis, Huic cõtrariũ videt̃ calciamentum

ciamentum Sycionium, cui cognomen inditum à Sicyone ciuitate Peloponnesi, vt indicat Stephanus, atq; etiam Sextus Pópeius Festus, neuter tamen indicat vsum adagij. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuisse perbellos, sed aptiores feminis & effeminatis, quam viris. M. Tullij verba subscribemus: Quin etiam cum & scriptā orationē desertus orator Lysias attulisset ad Socratem, quam si videretur edisceret, ac pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit: Sed inquit, vt si mihi calceos Sicyonios attulisses non vterer, quãuis essent habiles & apti ad pedes, quia non essent viriles: sic illam orationem disertam sibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces.

MANDVCES dicebantur, vehemẽter famelici, aut qui, minis inanibus terrorem incuterent. Festus Pompeius tradit in pompis olim inter ceteras ridiculas ac formidolosas imagines ire solere effigiem, magnis malis, late dehiscente rictu, & ingentẽ dentibus sonitum facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquitur Charmides parasitus: Quid si aliquo ad ludos pro manduce melocem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat parasitus e naufragio, totusq; horrebat præ frigore. Vnde paullo post dicit se omnia corusca loqui. Aut de hac, aut de simili effigie sentire videtur. Martialis cum ait:

Sum figuli lusus, rufi persona Bataui.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci vocãt *μορμολύκια*, quod lupina specie terrent pueros, vt à plorando desisterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia.

PLVTARCHVS in Problematibus Romanis, quęrit vnde mos ille natus sit, vt qui sponsam ad sponsum deducerent iuberent illam hæc verba profari, *ὅπου σὺ κάϊος ἐγὼ κάϊα*, id est, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitatq; an prisci voluerint sponsam his verbis depacisci cum sponso, vt inter ipsos omnia essent communia, pariterq; imperarent in familia, quasi diceret, vt tu dominus domus & auctor, ita ego domina domus atque hera. Forma sermonis sumpta videtur à iurisconsultis, qui pro quibusuis nominibus ponunt C. Seium & L. Titium, quemadmodum philosophi Dionem ac Theonem. Vnde & illud prouerbium, quod alibi citauimus ex Varrone. Idem Actij, quod Titij, cum par duorum ius significatur. An potius ominis caussa Caia nominetur, quod fuerit quædam Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma tum probatissimis moribus, antea dicta Tanâquil: quæ nupsit vni e filijs Tarquinij, videlicet Tarquinio Prisco. Huic Caiæ Romani posuerunt statuam æream in templo Sancti. Sic enim scribit Plutarc. *ἐν τῷ τοῦ σάγκτου ἱερῷ*. Is erat Deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus e numero duodecim selectorum. Ibidem antiquitus erant reposita illius sandalia & colus, quorum illa testabantur eam domi manentem familiæ curam habuisse, hæc industriam significabat, quod muliebres operas diligẽter obierit, lanificij studiosa. Huius itaq; nominis mentio sponsam admonebat, vt talis esset suo marito, qualis Caia Cecilia fuerat suo. Inter priscas nuptiarum ceremonias seruabatur & illud quod inauspicatum habebatur, vel sponsum, vel sponsam proprijs appellare nominibus. Quin & in hodiernum vsque diem obseruatur, vt sponsa relicto cognomento gentilitio transeat ad cognomen viri, vt Hectoris Andromache. Prouerbium e coniugio natum inter coniuges maneat, nisi quod potest & ad sororem fratremq; accommodari.

Rumor publicus non omnium frustra est.

CARMEN Hesiodi celebratissimum citat Aristoteles libro Moralium Nicomach. 7.

Φήμη δ' οὔτοι πάμπαν ἀπόλλυται ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσιν. id est,

Haud quaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populis compluribus.

Philosophus hunc versiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem esse summum bonum, quod eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo.

ARISTOTELES moralium Nicomachiorum 1. disputans aduersus eos, qui felicitatem hominis bonis externis definiunt, quæ fortunæ arbitrio dantur simul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem felicem,

Chamęleontē quempiā induci, vt qui subinde mutatis rebus nunc felix sit nunc infelix, quemadmodum Chamęleon ad speciē rerū quibus admouetur, mutat colorem, cum vera felicitas pręcipue sita sit in bonis animi. Vnde colligit, qui vere beatus sit nihil obstare, quo minus per omnē vitam sit beatus, ac subijcit: ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ᾽ ἀρετὴν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντη πάντως ἐμμελῶς, ὅγ᾽ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου. id est, Semper enim aut quam maxime, omnino faciet & contemplabitur quę sunt virtutis: ac fortuna casus optime feret, ac prorsus omni ex parte modulate, is sane qui vere bonus est & quadrangulus, carens omni vitio. Libro Rhetoricorum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarum. Hęc autem figura in quamcunque partem voluantur, sui similis est. Ita sapiens quemcunque inciderit fortuna, non mutat animum. Venustius erit, si viri fortis animum nec vllis fortunæ casibus labefactabilem dicamus τετράγωνον.

Merces constituatur.

PLVTARCHVS in vita Thesei tradit fuisse quendam Pittheum auum Thesei maternum, à quo Hippolitus ille pudicus fuerit institutus. Is gnomologijs, quæ tum temporis præcipua habebatur sapientia, clarus erat.

Ex eius sententijs hanc vnam fuisse ferunt.

Μισθὸς δ᾽ ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. i.

Æqua vi tu merces fac ꝯstituatur amico.

Aristoteles nono Moraliū Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine discipulorum solere pacisci, verum vbi iam didicissent quæ volebant, iussit ipsos dispicere, quanti æstimarent ea quæ didicerant, & quidquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui sunt, ijs in hoc genere commerciorū putat esse satis Pitthei præceptum, qui iubet amico viro statui mercedem iustam & æquam. Bene haberet, si medici quoq; nihil paciscerentur, sed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Aristoteles inibi refert de quibusdā sophistis, qui neminem recipiebant in disciplinam, nisi numerata mercede, mox acceptis nummis non præstabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri à chirurgis ac medicis malæ fidei: ac fere comperiūtur esse impostores, qui stipulantur ingens præmium, nec admouent manum nisi aut tota summa, aut maxima pars statim numeretur.

A bonis bona disce.

ARISTOTELES Moralium Nichomachiorum 9. ostendens virtutem optime disci conuictu bonorum, quod amici se mutuo corrigunt si quid erratum est, & sese vicissim ad honestas excitāt actiones, citat carmen veluti notum ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλά. Versus autem est Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter vnguenta nullum oleum melius olere, quam quo vngebantur athletæ, Amaracinum & foliatum fęminis esset relinquenda. Rogatus quid deceret olere senes, respondit probitatem. Dein rogatus vbi hoc vnguentum venderetur, Theognidis hemistichio respondet:

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλὰ διδάξεαι. id est,
Qui bonus est, ab eo bona discito.
Itidem & noster γνωμογράφος:
Disce, sed à doctis.

Asinus stramenta mauult quam aurum.

ARISTOTELES lib. Moralium Nicomachiorū 10. disputans non eādem omnibus esse voluptatem, cū alijs rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo, citat Heraclitum qui dixerit: ὄνους συρμάτ᾽ ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, id est, Asinos stramenta malle quam aurum, quod asinis pabulum auro sit iucūdius. Atque hac quidem in parte asini plus sapiunt quam homines. Illi rem æstimant vsu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi persuasione ingentia statuimus precia. Notus est apologus de gallo qui gemmam in sterquilinio repertam cōtempsit. Gallus enim mauult putre granum, quam margaritum aut adamantem. Ita qui uentris sunt mancipia, compotationem temulentam omnibus disciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum ut seria agas.

EODEM lib. refert sentētiam Anacharsidis, qui taxarit eos qui seria agunt vt iocētur, cum iocus in hoc interdum admittendus sit vt seriis rebus uacare liceat. Velut q per omnem uitam magnis laboribus hoc

agunt

agunt, vt fiant boni saltatores, aut egregij tibicines. Aristotelis verba sunt hæc: σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν, παίζειν δὲ ὅπως σπουδάζῃ, κατ' ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, id est, Studere vero ac laborare ludendi gratia, stolidum videtur atque admodum puerile. At ludere vt agas seria, iuxta Anacharsidis sententiam recte videtur habere.

Cyclopum more.

IN eodem rursus lib. Cyclopicam vitā appellabat, vbi nullis publicis legibus viuitur, sed quisquis suo arbitratu res gerit: ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἠμέληται περὶ τὸν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, id est, In ceteris autem ciuitatibus super his, hoc est educatione liberorum, nulla est habita cura, sed quisque viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas nefasq; statuens. Cyclopes enim sparsim habitare feruntur in montibus, nulla specie vitæ ciuilis, sed in suo quisque antro facit quod lubet. Ne relligio quidem apud illos vlla. κύκλωπος βίος alibi nobis dictus est.

In leporinis.

Ἐν λαγῴοις, id est, In leporinis carnibus viuere dicebantur, qui laute atque in delicijs vitam agebant. Nam leporinam olim in delicijs habitam declarat Martialis:

Inter aues turdus siquis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Attestatur & prouerbium, tute lepus es, & pulpamentum quæris. Aristophanes in Vespis. Sunt, inquit, mille ciuitates, quæ nunc nobis tributum soluunt. Harum vnicuique si quis imperet vt viginti alat viros:

Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις
Καὶ στεφάνοισι παντοδαποῖσιν, καὶ πύῳ καὶ πυαρίτῃ. id est,

Viginti milia populorum viuerent in omnibus leporinis omnigenisq; coronis, & pyo, & pyarite. Πύον autem Græci vocant lac, quod animal primum reddit à partu, & pyariten hinc factam decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero ni fallimur:

Πύον δαινύμενοι κ' ἐμπιπλάμενοι πυαρίτην.i.
Epulentes pyo, & explentes sese pyarite.

Rursus Aristophanes in equitibus, cum Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo: multis deliciarum generibus nominatis, promittunt & leporinæ carnes, quasi summæ exquisitæque deliciæ.

Matrem sequimini porci.

Ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, id est, Post matrem adeste porci. Id subinde repetitur apud Aristophanem in Pluto. Interpres admonet iocum esse prouerbialem in stupidos, & indoctos. Sus enim Mineruæ opponitur iuxta prouerbium. Veluti si quis diceret indocti preceptoris indoctus discipulus, ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι. Quadrabit & in gulæ ventrique deditos.

Aristylli more.

IDEM eodem in loco: σὺ δ' ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς. Tu vero Aristyllus subhians dices. Interpres admonet Aristyllum fuisse poetam deformem ore semper hiante. Quem obiter taxat Aristophanes, cujus & meminit ἐν ἐκκλησιαζούσαις. Tragicum autem est & histrionicum, ore nimium diducto loqui. At nobis videtur magis taxatus Aristyllus, quod ore paullulum diducto loqueretur, vt vox magna ex parte prodiret per nares stridula, qualis est porcorum: quod vitium in quorundam pronuntiatione cantuque videmus.

Citeria.

CITERIA conuitium in homines impédio loquaces olim iactatum est. Cato in M. Cęlium: Quid ego dicerem amplius, quem deniq; credo, in pompam vectitatū iri ludis pro Citeria, atq; spectatoribus sermocinaturum. Festus Pompeius admonet, Citeriam dictam fuisse quandam effigiem argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi soleat crepitum & strepitū assidue edens. Nunc in pompis non circumfertur Citeria, sed multi Citerias habēt domi, factitijs illis multo magis obstreperas.

Ostrei in morem hæret.

Ὥσπερ λεπὰς προσίσχεται.i. Ostrei siue cōchylij in morem adhæret. Aristophanes dixit in anū quæ ægre à iuuene diuellebatur,

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ γρᾴδιον
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσίσχεται. id est,
O Iuppiter, quam fortiter conchæ modo,
Illhæc anicula adhæret adolescentulo.

Est

Est concharum genus quod capillamentis quibusdam inter se cohæret, quo tutius sit aduersus vndarum motus.

Hodie nihil succedit.

PLAVTVS Amphytrio in sui nominis fabula citat adagij titulo: nihil est, vt dici solet, quod hodie bene succedat mihi. Allusit auté ad vulgi superstitionem, cui quidam dies credebantur rebus gerédis auspicati, quidam infelices. Quod si vnũ atq; alterum parum successit ex sentẽtia hinc ęstimantes totum dié, dicunt, hodie nihil succedet, & ab omnibus negotijs abstinent.

Nec currimus, nec remigamus.

ARISTOPHANES ἐν ἐκκλησιαζούσαις, facit mulieres hoc molientès vt occupent Rempub. quod hactenus ab omni functione submotæ nihil egerint:

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id est,
Neq; currimus nũc, nec iuuamur remige.

Metaphora sumpta est à nautis ad Reip. gubernationem. Nautæ currere dicuntur, cum venti sunt secundi, ἐλαύνειν, cum destituti ventis remigio nauim impellunt, qui cursus dicitur secundarius ὁ δεύτερος πλοῦς. Sentiunt se nec pace, nec bello ad vlla vocari munia. Apte torquebitur & in illos, qui frustra conantes nihil proficiunt, videlicet aduersante fortuna.

Vt luti baiuli.

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες, id est, Vt lutum baiulantes. Apud Aristoph. in Concionatricibus queruntur feminæ, populum Atheniensem non conuenire ad cócionem, nisi dato singulis obolo, cũ ante suo victu consultarent de Reip. πηλοφορίαν autem posuit pro omnium quęstuariarum artium sordidissima. Apte torquebitur in eo qui functionibus honestis ad abiectum quæstum abutuntur.

Tam multa quam sapiens.

ARISTOTELES lib. Rhet. 3. admonens ne orator nimiũ crebris enthymematibus vtatur, sed tantũ intermisceat, subijcit hoc carmen Homeri, ni fallimur, ceu vulgo iactatum:

Ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.
Quandoquidem nobis tã multa locutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atq; peritus.

Conueniet in hominem multa loquentem potius quam opportuna. τόσα, inquit Aristoteles: ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, i. tam multa, at non talia. Neque enim perinde refert quã multa loquamur, sed quam ad rem facientia. Quemadmodum philosophus quidam dixit, non eos pro doctis habédos qui multa didicissent, sed qui vtilia.

Hoc iam & sciunt.

IDEM aliquanto post disserés quod in consultationibus apud populũ dicere multo sit difficilius quã in iudicijs caussas agere, eo quod qui suadet, de futuris loquitur, qui accusat aut defendit de pręteritis; & ad hæc legem habet pro fundamento, quo habito facile est reperire demonstrationem: Subiungit Epimenidis Cretensis sententiã ὁ ἐπειπὼν ἤδη καὶ μάντεις, i. quod, videlicet factum, sciri iã potest à diuinis. Addit Epimenidem solere non de futuris, quæ sciri non possunt, sed de præteritis vaticinari, verum occultis. Nam est hoc quoddam diuinandi genus. Apte torquebitur iocus in rem tádem compertam, quę diu fefellerat.

Noui nummi.

EX Plauto apparet non esse nouum, publicã monetam in singulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Cassinam:

Qui vtuntur vino vetere sapienter puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas,
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Æquum placere est ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeũt comędiæ,
Multo sunt nequiores, quàm nũmi noui.

Θράττειν.

DICTVM est à nobis in superioribus κρητίζειν, abijsse in prouerbium fraudulentiæ. Idem obscurius indicatur per θράττειν, quæ vox Græcis significat turbare aut molestũ esse. Quod si respicias ad θράττας quæ sunt ancillę Thracię, significat decipere, & Thracijs dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharœdo dixit, θράττεισαι. Nicon autem erat Thrax. Hoc si nescias, dictum amittit gratiam. Refert Aristot. lib. Rhetor. Arbitramur huc allusisse Aristophané in Equitibus, vbi Nicias iussus audacter eloqui

quod

quod haberet, respondit: ἀλλ' οὐκ ἔνι μοι τὸ θρέττε, interpres admonet θρέττε barbaricam esse vocem, quę fiduciam significet, & ad audendum animet, quasi quis dicat sume Thracum audaciam.

Neque dicta neque facta.

Μήτε δεδραμένα μήτε εἰρημένα. Non dubium quin prouerbiali schemate vehementer falsa dicamus, neque dicta neque facta. Quod genus illud, neque scriptum neque dictum. Nam de veris mendacio mixtis dicimus facta atque infecta. Aristophanes in Concionatricibus: ἀλλὰ πέραινε μόνον, μήτε δεδραμένα, μήτ' εἰρημένα πω πρότερον. Age perora tantum, neque facta neq; dicta vmquam prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat quod vetera cũ fastidio audiantur. Egregie vero nouum fit oportet, quod neque dictum est antea neque factum M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait, cuius nullum vmquam extitit exemplum.

Saluete equorum filia.

Apparet ioco vulgari fuisse iactatum, in eos qui emolumenti gratia blandiuntur. Refert Aristoteles lib. Rhet. tertio. In certamine mulorum cum is qui vicerat dixisset exile precium pro carmine, Simonides recusauit, indignans mulos celebrari suo poemate, verum vbi victor dedisset satis magnum præmium, carmen tale fecit:

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θυγατέρες ἵππων. id est,
Saluetote volucri pedum soboles equorum.

Siluit enim quod essent ex asinis quoq; nati, & quod honestius erat expressit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus.

Is qui in functione quapiam sordidas contemptasq; partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus esse negabitur. Eoq; Iphicrates Calliam μηθραγύρτην οὐ δᾳδοῦχον appellabat. Significans illum non fuisse initiatum sacris, sed tamen velle videri. Mithras apud Persas sol dicitur, quẽ illi deorum summum iudicant. Vnde Mithragyrtæ dici videntur, qui obambulant cum simulatis mysterijs, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuisse declarat Apuleius.

Sibi parat malum qui alteri parat.

Versiculum hunc Aristot. Rhet. 3. citat titulo Democriti Chij:

Οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id est,
Ipse sibi mala cudit quisque alij mala cudens.

Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius lædat seipsum. Qui alium fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mente, grauius seipsum lædit quam alterum, verissime itaq; dictum est: Ipsus se lædit, aliũ qui lædere quærit.

Trabem baiulans.

Aristoteles lib. Rhetoricorum tertio disputans de quibusdam verbis quæ nõ habent gratiam, nisi pronuntiatione gestuq; adiuuentur, alioqui, inquit: γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, i. fit ille trabem gestans. Id accidit in dictionibus, præsertim nominibus proprijs ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quæ tacitam habent Emphasim: Vt Thersites contemnit Achillẽ: Et tu me asinũ vocas? Similiter & in asyndetis, vt: veni, vidi, vici. Et si qua sunt similia, quæ sine commendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud: Exclusit, reuocat, redeam? Et mox: Ego ne illam? quæ illum? quæ me, quæ non. Sine modo. Rursus illud in Adelphis: Storax, non redijt hac nocte Æschinus à cena. Storax enim vocantis vox est, & ob id clarius pronuncianda, reliqua secum loquitur. Nihil addubitamus quin assumptum sit ex fabula quapiam. Nam ὁ τὴν δοκὸν φέρων, finis est iambici trimetri. Qui trabe onustus est, non est idoneus ad gesticulationem, sed oneri sese accommodet oportet. Talis opinamur persona risus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur σκευοφόροι gestantes sarcinas. Cuiusmodi sunt quibus dicitur in Andria: Vos isthæc intro auferte. Et in Hecyra Sosia: Tales aut nihil dicunt, aut gestu non respondent pronunciationi. Vide, num Aristoteles sentiat de Athlantibus, qui trabibus ædificium sustinentibus supponi solẽt. Videntur enim laborare, cum nihil agant. Actio autem quasi vita est orationis. Vitæ indicium est motus. Tale quiddam in tragœdijs erat δορυφόρημα, tãtum adstabat, nihil

hil

hil agens. Et fortassis pro ὁ δοκὸν φέρων scriptum erat, ὁ δορυφορῶν, sed nihil pronunciamus. Excutiant eruditi.

Quæ quis ipse facit.

ARISTOTELES Rhetoricorũ lib. 2. disputans de affectibus, refert hoc dictum vt vulgo iactatum: ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν. id est, Nam quę quis ipse facit, hæc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terẽtiano: Homine imperito nil quidquẽ est iniustius, qui nihil nisi quod ipse facit rectum putat. Sunt enim qui damnant, quidquid ipsi non possunt assequi.

Cognatio mouet inuidiam.

ARISTOTELES eodem libro docens inuidiam oriri erga vicina & cognata: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuersi generis, aut immenso interuallo superioribus, inferioribusve: adducit huius versiculi testimonium:

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται, id est,
Etenim inuidere nouit ipsa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis processerunt, vt inuidiam gloria superarint, extra omnem aleam, extraq́; inuidiæ tela esse dicuntur.

Sapiens non eget.

IBIDEM inter sententias refert hoc carmen:

Χρῄζει δ' οὔποτ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ, i.
Haud vmquam eget qui mente sana est præditus.

Siue quod magnæ sint opes habere bonam mentem, siue quod sapienti facile est ditescere si velit. Velut Aristippus eiectus naufragio repetit à quibus humaniter exciperetur. Idem cum Dionysius talentum petenti diceret, Nonne docebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox exegit responsum. Tum Aristippus, nonne verum dixi sapientem non egere?

Lecythum habet in malis.

Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, id est, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuitium est in anus quæ rugas illitis pigmentis dissimulant. Qualis erat Phrynæ meretrix, iam vetula, nec tamen à quæstu recedens. Aristophanes in Concionatricibus:

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. i.
Phrinen gerentem Lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vasculum vnguentarium vnde fucatur facies. Eadem solita est dicere, multos bibere fecem ob vini nobilitatem, quod ad illam ἔξωρον, propter scorti celebre nomen commearent amantes, quo gloriari possent sibi cum Phryne fuisse rem.

Piscis eget sale.

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, i. Piscis eget sale. De re absurda & incredibili. Nec enim verisimile est, pisces in mari agentes opus habere sale. Hoc videtur à populo reclamatum Androcli Pitensi, cum legem quandam reprehendens dixisset: δέονται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, id est, Egent leges lege correctrice. καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός. Nam & pisces sale. Leges enim in hoc datæ sunt, vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones. Quod si ipsæ leges indigent correctione, leges nõ sunt. Idq́; non minus absurdum sit, quam si pisces marini dicantur egere sale. Refert Aristoteles in Rhetoricis.

Baccæ egent oleo.

IBIDEM mox subijcit aliud eiusdem formæ, τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, id est, Baccæ egent oleo. Neque enim credibile est illi opus esse oleo, vnde nascitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleũ. Cognatum illi, quod ante retulimus: Ipsi fontes sitiunt.

Auis ex auibus.

Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνίθων, id est, Auis ex auibus, prouerbij forma dictus est Aristophani per ironiam vir nobilis, quasi bonus ex bonis prognatus,

Τὸν ἔποφ' ὃς ὄρνις ἐγένετ' ἐκ τῶν ὀρνέων. id est,
Vpupam hanc quæ prognata ab auibus est auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis stemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, nõ perinde magni fit.

Da lapidi volam.

INTERPRES Aristophanis indicat pueros si quando viderint aues, dicere solere, Da lapidi volã, & cadẽt oẽs. Conuenit vbi quis sectatur quæ nõ possit assequi, aut minatur ijs quibus

ijs quibus non potest nocere. In comœdia quispiã ait se velle strepitu excitare aues: alter iocans respõdet: τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν, id est, Tibia lapidem feri. Atque interim aues nihil habent incommodi, sed manus aut pes percutiens saxum: eoq; iubet alter, vt ipse capite percutiat lapidem, quo strepitu fiat duplex.

Ne quaeras deus esse.

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id est, Ne quære fieri deus. In hominem vndequaque beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacon hymno quinto.

ὑγίεντα δ' εἴτις ὄλβον
ἄρδει ἐξ ἀρκεῶν κτεάνεσσι, καὶ
εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύ-
σῃ θεὸς γενέσθαι,

Si quis autem opes cum sanitate cõiunctas auget, ac suis possessionibus contẽtus est, atq; his adiunxit honestam famam, ne petat à dijs vt fiat deus. Itidẽ apud nostrates vulgo dicitur: Sat fortunatus es. Quid tibi vis? Num postulas esse deus?

Operi incipienti fauendum.

CELEBRATISSIMVM est Honos alit artes, & virtus laudata crescit. Ita Pindarus Olympiacon hymno sexto: ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές, In initio facinoris, oportet faciem illustrẽ addere: hoc est fauendum aliquid egregij facinoris aggrediẽtibus, simul vt ipsis addatur animus, & alij ad æmulationem prouocentur. Potest & hic sensus accipi. Qui famam affectat, hunc oportet ab egregio quopiam facinore auspicari. Permagni siquidem refert, vnde nominis sumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari.

IBIDEM & illud prouerbiali schemate dictum est: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι, i. Virtutes aũt periculi expertes, neq; apud homines neque in cauis nauibus habẽtur in pretio, pro eo quod erat, nusquam, quasi dicas, neque terra, neque mari. Ipsa autem sentẽtia conuenit cũ illo Hesiodio decantatissimo:

Virtutem posuere dei sudore parandam.

Nemo magnã laudem parauit absq; periculo: Eoq; Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illustre nomen. Tropus prouerbialis est in his verbis, nec in terra, nec ĩ mari. Et pugnaĩ terra mariq;.

In hoc calciamento pedem habet.

DICTVM ibidem & illud adagij forma: ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων, id est, Nouit enim se in hoc calciamento fortuna tum habere pedem, pro eo quod est, nouit has laudes in ipsum competere. Olim magnæ deliciæ erant in soleis & calceis. Nam pedilon Græcis est calciamenti genus, varium & picturatum, dictũ παρὰ τὸ τῷ ποδὶ περιειλεῖσθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Bonum est duabus niti ancoris.

RVRSVS in eodem:

Ἀγαθαὶ δὲ πέλον-
τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι,

Bonæ sunt in hyberna nocte duæ ancoræ, ad laxandum è celeri naui, id est, bonum est duplici præsidio niti, vt si alterum destituat, altero iuuemur, quemadmodum is victor quem laudat, geminam habebat patriam, vt si quid accidisset alteri, ad alteram se reciperet. De hoc dictum est nobis alias, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν.

Domi pugnans more galli.

Ενδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, i. Domi pugnax more galli. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, vel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Nihil autem confert Reip. nec eã certamina celebrantur. Ita quidem interpres, sed addubitamus tamen an scriptum sit, ἐνδομύχας, id est, domi abditus, ἐνδομάχης dictio noue cõposita, ab ἐν τὸς & μάχομαι. Hærebit ĩ istos qui domi perpetuo rixantur, cum foris sint placidissimis moribus. Conuenit cum eo, quod alibi diximus: Domi leones.

Nec deus, nec homo.

Hoc schema prouerbiale frequẽter obuiũ est apud poetas, dijs hominibusq; inuitis, proh deum atq; hominũ fidem. Ibi de diuinis atq; humanis cernitur. Horatius:

Non dij, non homines, non concessere columnæ.

Pindarus in Pythijs hymno 3. κλέπτει τέ μιν, οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, i. Nec deus illum fallit nec homo, nec factis neq consilijs,

consilijs. Laudat Apollinem, qui cum omnia sciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere.

Παρὰ ματρὶ μένειν, dicebantur, qui per ignauiam semper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4. μή τινα λειπόμενον τὸν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν, id est, ne quis immunis à periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallimur, de argonautis, qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auspicijs. Molles & effeminati temporibus Augustini μαμμόθρεπτοι dicebantur. Siue quod ab auijs essét educati, quæ nepotulos suos tenerius amant, quam ipsæ matres, siue quod Græci μαμμὴν diminutiue dicunt materculam, quin & hodie vulgus matris filium appellat adolescentem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matrissare.

Sine canibus & retibus.

Ἄτερ κυνῶν τε καὶ λίνων, id est, Absque canibus & retibus. Hoc quidem schemate Pindarus Numerorum Oda 3. significauit summam celeritatem. Quis enim pedibus assequatur ceruos, nisi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus. Conueniet tamen in eos, qui clancularijs artibus capiunt prædam. Pindari verba sic habent: κτείνοντ᾽ ἐλάφους ἄτερ κυνῶν δολίων θ᾽ ἑρκέων, id est, ceruos occidentem sine canibus ac dolosis retibus: Dicetur & in eos qui non alienis præsidijs, sed proprio Marte rem gerunt.

Et Scellij filium abominor.

HIC est affectus humanus, vt si quis vel hominem vel quamcunq; rem vehemẽter oderit, nõ solum à commemoratione, verũ etiam à cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expressit Aristophanes in Auibus, ibi persona quædam sic loquitur:

Ἀριστοκρατείας δῆλος εἶ ζητῶν, idest,
Aristocratiam palam est te quærere.
Altera respondet:
Ἥκιστα, καὶ τὸν σκελλίου βδελύττομαι.
Minime, se ipsum Scellij natum quoque
Abominor.

Scellij filius dictus est Aristocrates. Hoc nomen iure inuisum est detestanti Aristocratiam, quod ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum verbum.

Λαρινὸν ἔπος, id est, Larinum verbum appellabant ingens atque egregium, hinc orto prouerbio, quod in Larissa boues sint prægrandes ac præpingues. Alii putant Larinos dictos obesos ac prægrandes à Larino quodam pastore supra modum magno corpore. Boues autem prægrandes pasci in Epiro, posteritatem boum Geryonis. Aristophanes in Auibus:

Ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι
Μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id est,
Sed tibi
Iam quæro dudum grande verbũ dicere.
Atque Larinon.

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βούφαγος, edax, simili modo Latini veteres Lucam dicebant pro grandi.

Herniosi in campum.

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id est, Coccy, herniosi in campum. Aristophanes in auibus refert prouerbii loco: τοῦτ᾽ ἀρ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν τοὔπος ἀληθῶς κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, Quorum verborũ hic sensus est, Hoc est vere quod prouerbio dicitur, coccu, herniosi in campum, subaudi venite, quod hæc auis canit paullo ante messem, velut agricolas prouocans ad laborem metendi, vnde Hesiodus ἦμος κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Ægyptios, apud quos plerique sunt execti, qui omnes ad vocem cuculi coguntur esse in agris. Fingit enim olim apud Ægyptios regnasse cuculum priusquam fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores cum aliis habentes communes, vulgo cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos à viatoribus appellari solere, qui tum demũ venissent ad colendam vineam, cum auditus esset cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia sero prorepit è nido, quem sibi parat sub hyemẽ in cauis arboribus, exuẽs se plumis, atque his sese inuoluens, congestis in cõmeatum malis ac pyris. Interpres Aristophanis admonet esse prouerbiũ κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, cum segnes ipsum tempus prouocat ad industriam.

Μελλονικιᾶν.

NICIAS traducebatur quod cũctator esset in re militari, qualis apud Romanos fuisse

fuisse narratur Fabius, eoq; iocularem vocem finxit vetus comœdia: μελλονικιᾶν, ex μέλλειν, quod est, cunctari, & νικίας, qui fuit Atheniensibus. Aristophanes in Auibus:

Οὐχὶ νῦν στάζειν ἔτι
Ὥρα στὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,
Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id est,
Porro oscitādi tempus haud est amplius
Nec more Niciæ decet cunctarier,
Sed oportet aliquid agere quā celerrime.

Fumus.

Καπνὸς dicūtur promissa magnifica quidem, sed inania. Vnde fumos vendere, & fumos offundere. Hoc nomen inditum Theageni cuidam, qui cum pauper esset, affectauit tamen haberi prędiues ac magnificus negotiator, vnde vulgo dictus est καπνός. Aristophanis interpres auctorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus: δῆμοι.

Pariter remum ducere.

QVI simul remigant certis numeris impellunt remos, vt inter se consentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Aristophanes in Auibus dixit, ὁμοῤῥοθῶ, pro assentior, & eodem enitor quo tu. Vox composita est ab ὁμοῦ, simul & ῥοθέω impetu feror. ὁμοῤῥοθῶ, συνθέλω, συμπαραίνεσας ἔχω. id est, eodē nitor, consentio, collaudo. Interpres admonet hoc verbum esse sumptum è fabula Sophoclis cui titulus πηλεύς.

Ipsis & Chijs.

Αὐτοῖς καὶ χίοις, Non obscurum est has voces ex solemni more vulgo iactatas, quoties aliquis sibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Aristophanē auis:

Διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν
Ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν
Αὐτοῖσι καὶ χίοισι. id est,
Vt detis Nephelo coccygiēsibus, Bonam valetudinem & incolumitatem, Ipsis & Chijs.

Interpres ostendit hunc sermonis colorem ductum ex publica Atheniēsium consuetudine, qui in sollemnibus comprecationibus ac sacrificijs bona à dijs precantes Reipub. addebant καὶ χίοισιν. Atque huius historiæ testem citat Theopompum in 12. libro rerum Philippic. fortasse quod e Chio non nullam haberent Athenienses commoditatem. Qui si vni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facere succinetur: καὶ χίοισιν.

Alas addere.

Ἀναπτεροῦν vulgo dicebantur, qui verbis alicui adderent animum, inq; bonam spem erigerent. Aristophanes in Auibus:

Οὐκ ἀκήκοας
Ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοισι ταδί.
Δεινῶς γε μου τὸ μειράκιον ὁ Διοτρέφης.
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν. id est,
Num tibi auditum illud est
Quod officinis vndique in tonsorijs
Cani patres loquuntur adolescentibus:
Mire Diotrephes & meo adolescentulo
Alas loquendo affixit, vt iam gestiat
Equitare

Narrāt Diotrephen fuisse quempiā prędiuitem, qui maiorē in modum delectatus est alēdis equis, vnde & postea Hipparchus factus est: huius hortatu exemploq; multi iuuenes accendebantur ad curas equestres: patres autem oderunt hoc studij genus in filijs, quod immodicis constet impendijs.

Χηναλώπηξ.

THEAGENES quod esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, voce composita ex ansere & vulpe. Quamquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quod auitio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anseris iecur olim in summis erat delicijs. Huius adagij meminit Aristophanes in Auibus.

Respublica nihil ad musicum.

HÆC persuasio quemadmodum olim multorū animos occupauit, ita nunc quoq; multis inhæret, vt credāt doctos ac probos viros non esse accommodos ad gubernandam Rempub. Plato abstinuit, Socrates frustra tentauit, Demostheni ac Ciceroni parū feliciter cessit. Denique mater Neronis deterruit filiū à studio philosophiæ, quod existimaretur inutile gesturo principatū. Ad hæc D. Augustinus redarguit in epistola quosdam, qui iactabant Euangelicā philosophiam officere Remp. administranti. Id venuste expressit Aristophanes in Equitibus. Nam illic principatū recusanti quod musices esset imperitus ita respondetur:

Ἡ δημα-

Η δημαγωγία γάρ ού πρὸς μουσικοῦ
Ετ' ἐστιν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id est,
At gerere nunc Remp. non est viri,
Qui musicus sit, ac probatis moribus.

Musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres.

Verbis coquinarijs.

Ῥήματα μαγειρικά, id est, Verba coquorũ, venuste dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim est condimẽtis edulcare cibum per se subausterum. Monetur illic quispiam vt populum Athen. blandiloquẽtia demulceat. Carmen sic habet:

Τὸν ὑπογλυκαίνων ῥήμασιν μαγειρικοῖς. id est,
Deliniens eos coquorum verbulis.

μαγειρικοῖς dixit, pro μειλιχίοις hoc est, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, si quis dicat Epicuri philosophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quod voluptatem asserat esse summum bonum.

Liba Coalemo.

Σπένδε τῷ κοαλέμῳ, id est, Liba Coalemo. Competit in eum cui sua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quasi quis dicat, sacrifica μωρίᾳ, si quis morionem agens, euectus sit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis κοάλεμος fatuum ac stultum significat, à κοῶ pro νοῶ. Nam Callimachus pro ἐνόησεν dixit ἐκόησεν. Hinc ἀναλόγως, κοῦς, pro νοῦς, & ἀλέω quod mente erret. Simili figura gratijs litasse dicuntur, qui fortunati sunt in amicitijs conciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam. Itaq; furtis ditato, facere diceretur: Liba Lauernæ.

Spirat Cæcias.

De Cæcia vento nubes ad se pertrahente satis dictum est nobis in superioribus. Ad venti naturam alludens Arist. in Equitibus dixit:

Ὡς οὗτος ἤδη καικίας, καὶ συκοφαντίας πνεῖ. i.
Vt iste spirat Cęcias & sycophantias iam.

Interpres admonet prouerbij, quamquã in Aldina editione, pro καικίας, deprauate legitur κακίας, cum hãc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta posuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon vt delator & criminator.

Latum & angustum.

Nemini obscurum arbitramur prouerbiali schemate dictum esse apud Aristoph. in Equitibus sub persona Cleonis: cui cum esset obiectum, quod nutricum more male paruisset populum, qui paullulum præmansi insereret in os, maximam partem ipse deglutiret, respondet:

Καὶ νὴ Δί' ὑπό γε δεξιότητος τῆς ἐμῆς
Δύναμαι ποιεῖν τὸν δῆμον εὐρὺν καὶ στενόν.
Ita per Iouem. Nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum valeo populum reddere.

Macrescũt enim pueri male pasti, rursus bene pasti fiunt obesi. Apposite torquebitur in eos qui adolescentes recte docẽt aut secus, quive populo dextre concionatur aut secus. Siquidem hæ res plurimum habent momenti ad mores populi vel ad honesta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius persuaseris.

Θᾶσσον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη, i. Citius Scarabeum in diuersam sententiã pertraxeris. De ijs, qui malis assueuerũt, à quibus tamen reuocari nõ possunt, eo quod assuetis videantur optima. Lucianus in Pseudologista: οὔτε γὰρ αὐτὸς ποτὲ βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἂν μηκέτι τοιαῦτα κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος, id est, neque enim ipse vmquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quam scarabeo persuaderi posset, ne amplius talia voluat, posteaquam semel illis assueuit. Scarabeus fœtus suos educat in stercore præcipue caprino, & indidem pascit, atque ibidem habitat. Extrementa vero figunt sphærulas, easq; in niuum deuoluunt, capite in terram demisso, posterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facile abducitur à vitijs, in quibus natus & educatus est, & quę per se sunt fœdissima, videntur & pulchra & dulcia diutinæ consuetudinis commendatione.

Alienis soleis vti.

Ἀλλοτρίοις βλαυτίοις χρῆσθαι, id est, Alienis soleis vti dicuntur, qui moribus aliorum ad suum abutuntur emolumentum. Aristophanes in Equitibus:

Οὐχ ἀλλ' ὅπερ πίνων ἀνὴρ πέπορδ' ὅταν χεσείῃ,

Τοῖσι

Τοῖσι τρόποις τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι χρῶμαι. id est,

Quibus verbis negat se circumuenire populum Athenienſem, ſed facere quod ſolent qui deſident in compotationibus, & vrgente aluo ſurgũt, arreptis alienis ſoleis, ſiue quod feſtinant, ſiue quod ebrij ſunt. Ita ille abutebatur moribus populi Athenienſis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quam ſalutaria. Apparet olim Græcos abſquè ſoleis ſolere accumbere. Exituri domum poſcebant ſoleas. Hinc quæſtus Lopodyttis. Quidam etiam nudi accumbebant.

Longum procemium audiendi cupido.

PROVERBII ſpeciem habet quod eſt apud Platonẽ lib. de rep. 4. μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, id eſt, Longum procemium audiendi cupido. Qui rem ipſam cupit cognoſcere huic longum eſt omne procemium. Vnde illud Teren. vah, etiam procemium mihi occeptat. Et Athenis præco, qui dicendi poteſtatem faciebat rhetoribus præfabatur ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, ſine procemijs & affectibus: quod hæc extra cauſſam ſint.

Quod recte datum eſt.

PLATO in Philebo, oſtendit prouerbium à pueris vſurpatum nõ oportere repoſci, quod ſemel datũ eſt: ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων, ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι, id eſt, Nos autem dicimus id quod ſolent pueri, quæ recte data ſunt, non licere rurſus eripi. Hoc eo dicebat, quod Socrates ſolet ab integro repetita diſputatione, quæ prius conceſſa fuerãt rurſus in dubium vocare. Simile quiddã & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit repoſcit. Adeo dicta huiuſmodi per tot ſæcula perq; tot nationes ad nos vſque demanarunt.

Funiculum ad lapidem.

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, id eſt, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem adhibent ne quid geratur in Repub. ſecus quã oportet. Beatus Chryſoſtomus homilia in priorẽ ad Corinthios epiſtolã 35. σκόπει πῶς πάλιν ἐν ταῦτα πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, id eſt, Conſidera vt hic rurſus funiculum admouet ad lapidem, vbique quærens ædificationem eccleſiæ. Trãſlatum eſt ab Architectis, qui non credunt oculis ſuis, ſed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatem. Quod eſt exactæ diligentiæ.

Nummo addicere.

APVD Iuriſconſultos prouerbiale eſt nummo addicere, pro eo quod eſt, minimo vendere. Eſt autem fucus quo legibus imponitur prohibẽtibus donationes. Vlpian. lib. Pandect. 19. titu. Locati. Si quis conduxerit nummo vno, cõductio nulla eſt, quia & hoc donationis inſtar inducit. Idem lib. 1. tit. de re iudicata: Si quis & conduxit, & rogauit præcario vti poſſideret, ſi quidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio eſt, quin & precarium ſolum teneat. Verum addubitamus num in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum ſit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæſare: Bello ciuili ſupra alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. c. de Gratitudine: Pollinctorib. exequiarum apparatus Seſtertio nummo ipſis præbentibus eſt addictus. Itidem Plau. in Pſeudolo: Numquam hoc eris nummo diuitior. Nummo dixit, pro viliſſimo precio.

Vero verius.

CVM nihil poſſit eſſe vero verius, tamẽ prouerbiali tropo dicimus vero verius quod prorſus indubitatum haberi volumus. Martialis in Gallicum quendam, cui ex more ſæpe repetebatur illud:

Dic verum mihi Marce, dic amabo:
Vero verius, inquit, ergo quod ſit, audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Non diſſimili forma dicimus certo certius, quamquam nihil prohibet aliud alio certius eſſe. Vlpian. lib. Pandect. 23. tit. de Teſtamen. tutel. Teſtamento datos ſponſores non eſſe cogendos ſatiſdare rem ſaluam fore, certo certius eſt.

Vento viuere.

HODIEQ. vulgo tritiſſimum eſt, vt eos dicant vento viuere, qui nullo viuunt impendio, & addunt: more ſiluri, quod pleriſq; creditũ eſt eum piſcem aura ſaginari, quod idem creditum eſt de Chamæleõte.

Alexander Imperator lib. Codicis 5. tit. de Aliment. pupil. præst. Nec ferendus, inquit, est iuuenis, qui cum præsens esset, studijsq; eruditus atque alitus esset, si ea per alium se consecutum non probet, sumptus recusset, quasi vento vixerit, aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit.

Tuas res tibi habeto.

Caivs Iurisconsultus Pandec. lib. 44. tit. de Diuortijs, ostendit fuisse receptum, vt diuortium his verbis perageretur: Tuas res tibi habeto, tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat ab se tutoris munus, in rebus vxorijs. Hæc autem forma verborum perscripta est, ne vel non ratum esset diuortium si nullis sollemnibus verbis perageretur, vel inauspicatum & odiosum si verbis ciuilibus perageretur. Itidem in discutiendis sponsalibus visum est vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hæc prouerbij gratiam habebunt, si cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed festiuius erit, si ad res animi transferantur, veluti si quis dicat, Monachi vitam professus est, mundum iussit sua sibi habere, suas sibi res agere. Item si quis ambiat consortium nostrum, quem iudicamus nobis inutilem huic apte dicetur: tua conditione non vtar. pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Eleganter vsus est Plautus in Trin. vbi Lysiteles adolescens multa queritur de miserijs amantium, ac meditatur amorem eijcere ex animo. Apagesis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne suas vmquam, sine tropo vsus est in Amphitryone: Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam persequitur.

Procopivs lib. 3. de bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium à pueris iactari solere: Quod Gamma quandoque Betam, & rursus Beta Gammam persequitur. Suspicamur puerorum lusum huc spectasse, quod inter vicinos frequenter oriatur dissidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum, quod Gizericus Bonifacium expulisset: Postea Gilimerem Belisarius. Prouerbium non est natum ex euentu, sed puerorum Carthaginensium ænigma fuit, velut oraculum eius quod accidit postea.

Pulchrum sepulchri elogio.

Non uidebatur in prouerbiorum classem referendum, nisi nominatim prouerbij titulo referretur apud Procopiū libro de bello Persico 1. sub persona Augustæ Iustinianum maritum sic alloquentis. Igitur optime Imperator, volenti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet, pecuniæ nobis magna vis, mare opportunum, nauigia multa. Considera tamen ne seruato tibi contingat, vitæ iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate commutare, nobis autem antiquum sane placet prouerbium, quam pulchrum est in sepulchri elogio Imperatorem adscribi.

Primum apes abigendæ.

Agathivs de bello Gothico lib. 3. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto, vnde id vsurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamē & alicuius energiæ. Identidem prædicabat: primum abigendas apes, deinde & mel subtrahendum. Sensit Buzes primum hostium copias aduentantes esse submouendas, quo possint Asia potiri, sumptum à curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Optima quidem aqua.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id est, Optima quidem aqua, videtur in prouerbiū abijsse, quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auspicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur esse optimam, sed aurum præfert, quod ignis in morem noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis: vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Aristoteles lib. Rhet. 3. vt vulgo iactatum citat, ὅθεν, inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quædam enim, ob id præferuntur, quod sint rariora. Alioqui aqua est magis necessaria quam aurum. Meminit adagij Plutarchus in Commentario, in quo quærit vtrum aqua an ignis sit vtilior. Supra modum efferenti philosophiam, is qui fateatur quidem philosophiam esse rem præclaram, sed qua potior sit theologia, facete succinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non

Non oportet hospitem semper hospitem esse.

ARISTOTELES libro Rhetoricorum tertio, nullo auctore citat ceu vulgo iactatum: οὐδεῖ τὸν ξένον ξενὸν ἀεὶ εἶναι, id est, Non oportet hospitem semper hospitem esse. Hospites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe est diu in eadem ciuitate viuere, & semper esse peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe est in eadem disciplina diu versatum esse, & nihil scire.

More Romano.

IN eadem epistola M. Tull. non sine prouerbij specie dixit more Romano, pro eo quod est, simpliciter & absque fuco potius quam erudite. Tales enim fuerunt illi Romani prisci, Gręcorum dissimiles. De quo inquit, homine tibi spondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad te de Milone scripsissem, iure lusisti, sed more Romano cum homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Penes Romanos erat rusticana veritas. Talem inducit libro de Finib. 2. Quod nostri quidem optime disputant, nihil opus esse eum qui philosophus futurus sit, scire litteras. Itaque ut maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, vt dictator esset, sic vos de Pelasgis omnibus colligite, bonos quidem viros, sed certe non semper eruditos. Idem ad Trebatium libro 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more locutus sit, bene nummatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt', omnes esse diuites qui cœlo & terra frui possunt, postea videro. Romano more dixit, pro indocto & simplici. Nam Stoici subtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiscitur, more Romano commendabo.

Lacryma nihil citius arescit.

M. TVLL. libro de inuentione priore, præcipiens ne orator posteaquam iudicis animum commouit ad misericordiam, diutius commoretur in quæstione, adducit Apollonij dictum: οὐδὲν θᾶσσον ξηραίνεσθαι δακρύυ, id est, Lacryma nihil citius arescere, quod vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Gallonius.

ETIAM ipsa luxuries multos nobilitauit vt Æsopū & Apitium. M. Tull. celebrauit Gallonium à Lucilio traditum, idque locis compluribus. In oratione pro Cęcinna: Quid ergo est? Non vsque eo tamen vt in capita fortunasque honestissimorū virorum dominentur hi qui relicta bonorū virorum disciplina, & quæstum & sumptū Gallonij sequi maluerunt. Itē pro P. Quintio meminit Gallonij. Rursus lib. de Finibus 2. refert è Lucilio, O Publi, ò gurges, Galloni es homo miser inquit, cenasti in vita numquam bene, cum omnia in isto consumis squilla, acipensere cum decumano. Hæc Lucilius facit loquentem Lęlium lapatho cenare solitum, Gallonio lurconi, & omnia gulæ ventrisq; delectatione metienti. Gallonij meminit M. Tull. libro de Finibus 2. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piso, non audio.

Vultu sæpe læditur pietas.

M. TVLL. in oratione pro Roscio obiter citat sententiam à sapientibus iactatam. Etenim inquit, si id quod pręclare à sapientibus dicitur, vultu sæpe læditur pietas, quod supplicium satis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipsum si res postularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religiose colendam, vt non solum non offendamus eos verbis aut factis impijs, sed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore.

Culleo dignus, aut non vno culleo dignus.

CVM hominē enormiter scelerosum significare volumus, eum culleo dignum dicimus. Hoc supplicium erat parricidis, id est, qui parentem occidissent. Quamquam apud priscos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidisset', hoc est, par parem, videlicet eo sæculo, quo crudelitas erat occidisse bouem, auem, aut gallum gallinaceum. Dein cum cœpisset esse vulgare, ut homo occideret hominem, parricidij vox ad summæ impietatis

significationem deflexa est. Culleus autem erat saccus coriaceus, cui insuebatur parricida, simul immissa vipera, simia, & gallo gallinaceo, atque ita proijciebatur in profluentem. Marc. Tullius pro Roscio Amerino: Quanto maiores nostri sapientius, qui cum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas excogitauerunt, vt quos natura retinere in officio non potuisset, magnitudine pœnæ à maleficio summo arcerentur: insui voluerunt culleum viuos, atque ita in flumen deijci. Oh singularem sapientiam iudicum, nonne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse & eripuisse, cui repente cælum solum, aquam terramque ademerunt: vt qui eum necasset, vnde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiusdam exaggerans, negat illi satis esse serpentem vnum, aut culleum vnum. Narrat Suetonius quosdam statuę Neronis apposuisse culleum cum elogio: Merueras, sed ego quid possum?

Ratio quidem apparet &c.

PLAVTVS in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Stasinus, Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Nam hæc est germana eius loci lectio, quam alij varie mendosam comminiscuntur. Vsus est. M. Tullius in Pisonem: Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plusquam mihi litteras profuisse. Ita enim sunt perscriptæ scite & litterate, vt scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus secum ipse caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit: Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Itidem Geta Terentianus in Phormione: Non ratio nobis, sed argentum deerat. Mar. Tullius ad Q. Fratrem lib. 2. epistola vltima: Quamquam sunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchre dixti.

Omnia præter animam.

CVM nihil non datũ significamus, præter vitam, dicimus omnia tradita, præter animam. Mar. Tull. pro Roscio Amerino: Quod si tibi caussa nulla est, cur hunc miserum tanta calamitate affici velis, si tibi omnia sua præter animam tradidit, nec sibi quidquam paternum, ne monumenti quidem caussa reseruauit &c. Simili figura Animam debere dicuntur, qui plusquam omnia debent. Terent. Quid si animam debet? Rursus: omnia debet, præter animam.

De reduuia queritur.

Περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ. id est, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore, leuissimis malis quærit remedium, dissimulans maiora. Hoc affectu sunt complures, vt etiam apud medicum dissimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarchus quendam consuluisse medicum de vitio vnguium, cum color argueret illum esse vitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi est à reduuia, sed grauius malum vrget te. Huc adlusit Mar. Tullius in oratione pro Roscio Amerino: Intelligo ante tempus hęc perscrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sexti Roscij mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere.

QVI pecuniam præsentem ac iusti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expensum ferre, dependere, rependere, impendere, pro sumptum facere, sumptuum rationem reddere, soluere, resoluere, & insumere. Marc. Tull. pro Roscio Amerino. Nisi planum facit HS. LIII. ad libellam sibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nunciauit.

M. TVLLIVS in eadẽ oratione: Soletis cũ aliquid huiuscemodi auditis, Iudices, cõtinuo dicere, necesse est aliquem municipẽ aut vicinũ dixisse. Solent enim à vicinis ac municipibus vicinorum ac municipũ scelera potissimũ prodi. Quod & hodie vulgo dicũt, dedecus homini à cõterraneis aut

aut ciuibus oriri. Nam si quod fortunæ incommodum, si qua vitę labes, ab illis quoniam sciunt proditur.

Dea excogitauit.

Aristophanes in Equitibus:
Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμ' ἐμόν. i.
Excogitauit dea, meum sed furtum erat.
Nō sine prouerbij specie dictū est in rhetores, qui apud populum iactabant. Minervam ipsis quod suaderent misisse in mentem, & tamen rerum gestarum gloriam sibi vindicabant. Color sumptus est ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi non potest, Pallas dicitur suggessisse. Pallas Atheniensium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia, pro πρᾶγμα, posuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vsus est altera natura.

Nihil hoc dicto celebratius, ἔθος ἄλλη φύσις, i. vsus altera natura. Natura nihil efficacius potentius ve. Vnde Satyricus,
Custode & cura natura potentior omni.
Huic parē aut certe proximam vim habet assuetudo. Aristoteles libro Rhet. 1. disputans de iucundis, docet ea iucunda esse, quę vel secundum naturam sunt, vel quod huic proximum est, consueta. Nihil enim putat interesse inter naturam & vsum, nisi quod interest inter semper & plerumque. Perpetuum enim est quod indidit natura, frequēs quod vsus affixit. Proinde sanctissimum cōsilium dedit, qui iussit vt à teneris statim annis optima eligamus, quæ post vsu futura sint etiam iucunda.

Necessitas molesta.

Mox eodem in loco citat sententiā ceu vulgo iactatam, ostendēs esse molesta quę secundum naturam non sunt. Vis autem pugnat cum natura, eoque molesta omnibus necessitas. καὶ ὀρθῶς, inquit, εἴρηται, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id est, Et recte dictum est. Quidquid enim est necessarium natura molestū est. Verum optimis non adsuescimus, nisi initio adhibeatur aliqua vis: sed quod prius erat violentum, ac proinde molestum, adsuetudine primū fit leue, postea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria.

Inibi refert & hanc sententiam prouerbialem ex poeta quopiam:

Ἀλλ' ἡδὺ τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id est,
Meminisse laborū suaue qui seruatus est:
Item illud:
Καὶ μέγα γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Μνήμων, ὅστις πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ ἔοργοι. id est,
Magnopere est iucunda viro renouata dolorum
Mentio, qui permulta tulit, permultaq; gessit.
Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum.

Aristoteles Rhetoricorū lib. 1. videtur hoc attingere tamquam in foro iactatū, γνώμη ἀρίστη, id est, suffragio optimo. Cum enim multa sint probationum genera, quæ extra caussam petuntur, ac Græcis dicuntur ἄτεχνοι, velut leges, testes, pacta, tormenta, iusiurandū, optima probatio est ex coniecturis, quæ illi εἰκότα vocant: μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν, καὶ τοῦτο ἐστί, τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id est, Ei vero, qui testes non habet, hic erat locus, ex probabilibus signis esse iudicandum: & hoc est quod dicitur, suffragio optimo.

Tamquam ad aram.

De sacra ancora dictū est alias. Illi simillimum est ad aram, cum extremum refugium intelligi volumus. Inde sumptum, quod olim qui extrema necessitate vrgebā tur, ad aras deorum solerant confugere, vnde nefas erat quemquā detrahere. M. Tullius in oratione pro Roscio Comœdo: Qd item nuper in Erote Comœdo vsu uenit, qui posteaquam ē scena non modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur, sicut ad aram confugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. Idem lib. 3. de natura deorum: Quod vos inquit, cum facere non potestis, tamquam ad aram confugitis ad deum. Idē actione in Verrem quarta: Magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt, vt numquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiūque vestrum publico consilio confugerēt. Ouidius Epistolarum libro 4.
Vnica fortunis ara reperta meis.
Plautus in Mostellaria: Ad aram confugisti.

Ad asylum confugere.

Hvic cognatū est: Ad asylum cōfugere.

M. Tull. actione in Verrem 3. Se quæstoré prohibitum esse dicebat, quo minus è phano Dianæ seruum suum qui in illud asylum confugisset, abduceret. Hæc fient venustiora & παροιμιωδέστερα, si ad animi res transferantur.

Equitandi peritus ne cantet.

Ἱππασιῶν εἰδὼς μὴ ᾆδε, id est, Equitandi peritus, ne cantet. Sumptũ à poeta quopiam, in eum qui professus res serias versatur in nugis. Equitatio militaris est, & ad bellum pertinet. Musici sunt imbelles ac voluptatum insectatores. Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxum rhetorem: ἱππασιῶν εἰδότα μὴ ᾄδειν ἐθέλει ἢ ποίησις, μήτη γένηται, μὴ καὶ τῆς ἱππασιῶνς διαμάρτῃς, καὶ τῆς ᾠδῆς, id est, Eum qui didicit arté equitandi non vult canere poesim, nequa eueniat, vt simul & in equitando aberres & in canendo. Nondum liquet è quo poeta sumptum sit, sed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipue discebant, equitandi & canendi tibijs, cum altera parum alteri congruat.

Sparta serui maxime serui.

PLVTARCHVS in vita Lycurgi refert, ceu vulgo iactatum ἐν λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, id est, Apud Lacedæmonios qui liber est, cum maxime liberum esse. Contra qui seruus est, maxime seruum esse. Apud Lacedæmonios ingenuis nõ erat fas discere, aut exercere vllum opificium, aut negotiationem, aut agriculturam, sed hęc omnia per Helotas, id erat seruorum genus, quibus nefas erat vllam artem liberalem vel discere vel exercere, agebant: quos ipsos durissime tractabant. Cogebantur adesse conuiuijs, & illic inebriari, cantiones ridiculas canere, & saltationes indecoras agere, vt horum exemplo ingenui discerent, quam indecora fœdaq; res sit temulentia. Quin & Ephori cum inirent magistratum, solent Helotibus bellum indicere, quo fas esset illos occidere. His rationibus ad tantam seruitutem adigebantur, vt nihil auderent iniussu dominorum: adeo vt cum Thebani, qui eruptione facta in Laconicam quosdam ex Helotibus cæperant, iuberent illos canere cãtiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, responderint id herilesifilias nolle. Generosior Spartano, alias nobis dictum.

Vespertilio.

VESPERTILIONES videntur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus libro Pandect. 21. titu. de Euictionibus: Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse &c. inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac caussa, impossibile est quod promittitur. Si non est, frustra est. Sed ego puto verius hanc stipulationem furem non esse, sanum esse, vespertilionem non esse, vtilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse, uel horum quid non esse. Hactenus Vlpianus. Quamquam hoc loco quidam pro vespertilione legunt vespillonem aut versipellem. Alciatus inter iureconsultos vndequaque doctissimus in commentarijs suis de Rerum significationibus, putat vespertilionem dictum quemadmodum modo diximus, qui metu creditorũ interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod vesperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium esse sumptum uidetur ex apologo quopiam, siue Æsopi, siue alterius illum imitati. (Nam Æsopo uidetur indignus) qui narrat uespertilionem, mergum & rubum, iniisse societatem, ut cõflatis sortibus pariter negotiarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuo sumptam, Mergum aliud quidpiam, rubum uestem. Cum omnes è naufragio nudi enatassent, uespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tantum, mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum, sicubi reperiat merces suas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærẽtes: rubũ prętereũtium adhærere vestibus, siquam forte suam reperiat. Poterat uideri parum quadrare, seruum ære alieno grauatũ esse, quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Nobis tamen uidetur uespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq; ubi periculum est ne agnoscatur. Nã inibi mox proximo capite, pro vespertilione ponit erronem ac fugitiuũ, cum

cum quis, inquit, stipulatur furem nō esse, fugitiuum non esse, erronem non esse. prisci tamen ea voce secus vsi sunt, , videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum vtroque tamen colludat: eo quod vespertilio sit vtrumq;, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, sed pennas non habet: volitat, sed sub vesperam. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone citāte Nonio: Quid multa? factus sum vespertilio, neque in muribus plane, neq; in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amātes qui noctu volitant, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator latebricolarum hominū corruptor.

In folle offerre.

CALISTRATVS lib. Pandect. 35. tit. de condit. & demon. c. cum seruus: Nos, inquit, neque conditionem meram putamus esse, quæ in datione existit, neque meram conditionem quæ in facto consistit, sed eā conditionem quæ ex quadam mixtura cōsistit. Nam nō vtique si ille in folle reliqua obtulit, liber erit: nō enim testator hoc sensit, sed illud, vt rationes reddat, quomodo seruus reddere solet: id est, legendas offerre rationes primum, deinde computandas, vt explorari possit, computationes probæ an improbæ referantur, accepta, relata recte an non recte. Apparet in folle dictum, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuse, sicut qui syngraphas & pecuniā sacculo inclusas offert.

Malus choraules, bonus symphoniacus.

DIVVS Augustinus in epistola ad Aurelianū. Et refertur in decretis Caussa 16. Quæst. 1. c. Legi epistolam: commemorat vulgo illud iactatum: Malus choraules, bonus symphoniacus: vbi quis in suo genere contemptus, in præstātiore habetur in precio: veluti si quis poeta ineptus profiteatur medicinam, & inter præclaros medicos habeatur. Augustini verba sunt hæc: Ordini clericorum fit indignissime iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericorum eligantur, cum ex his qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores ac meliores in clerum adsumere soleamus: nisi forte sicut vulgares dicunt, malus choraules, bonus symphoniacus est, ita ipsi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes, malus monachus, bonus clericus est. Sumptū apparet ex M. Tull. qui in oratione pro Murena ita loquitur. Itaque mihi videntur initio multo hoc maluisse: postquam id assequi non potuissent, illuc potissimū sunt delapsi, vt autem in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri non potuerint, sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire.

Ne bestiæ quidem ferre possent.

PROVERBIALIS hyperbole est apud M. Tull. actione in Verrem quinta: Postremo vt odor Apronij teterrimus oris & corporis, quem vt aiunt, ne bęstiæ quidem ferre possent, vni isti suauis & iucundus videretur. Cōfine est illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnę delectat. Idem in Catil. inuectiua 5. Tantus enim illorum temporum dolor inustus est, vt iam ista nō modo homines, sed ne pecudes quidē mihi passuræ esse videantur. Paullo diuersius dixit in epist. ad Atticum, cuius initium, Quæris ex me, lib. 1. Et quod omnes non modo homines, verum etiam pecudes factum esse sciebant.

Cossi.

OLIM vulgari conuicio Cossi dicebantur homines natura rugosi, à similitudine vermium qui lignis innascuntur. Ij natura rugas habent, vt se contrahant ac porrigāt. Horum Plinius meminit compluribus locis, vt lib. 11. cap. 33. Rursus lib. 30. cap. 13. libri vero 17. cap. 24. indicat huius generis grādiores in cibis atq; etiam in luxu fuisse antiquitus. Meminit & Hieronymus aduersus Iouinianum libro 2. Græci προφερεῖς vocant, qui cum sint iuniores, tamen vultu senium præseferunt. Auctor Festus Pompeius.

Circeo poculo.

DE Circes virga nobis ante dictū est. Adsimili forma M. Tul. vsus est Circeo poculo, de homine subito in aliū mutato, Actione in Verrem prima: Sed repēte e uestigio ex homine tamquam aliquo Circeo poculo factus est Verres, redit ad se, atq; ad mo-

res suos. In verbis Ciceronis tacita allusio est ex ambiguo vocis. Nam Verris porcus est maialis non dum castratus.

Ne tempestas quidem nocere possit.

IN homines insigniter nudos & inopes, nō sine prouerbij specie dixit M. Tul. actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem vlla nocere potuit, exspectare nolite. Etenim non modo incommodi nihil cæperunt, sed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæstu sunt cōpendioq; versati &c. Allusum est autem in Apronij vocabulo ad aprū Calydonium. Et qui possident aliquid rerum, aut habēt in agris, aut in mari: his tempestas nocere potest. Cui vero nulla tempestas nocere potest, is nec in agris possidet quidquam, vt agricolæ, nec in nauibus, vt negotiatores.

Ballio.

NOMINA quædam ob insignē improbitatem abierunt in prouerbium. quod interdum à veris, interdum à fictis in comœdia personis sumitur. Nam M. Tull. in actionibus suis subinde C. Fannium Chæream quendam Ballionem appellat, veluti pro Roscio Comœdo. Qui iccirco capite & supercilijs, inquit, semper est rasis, ne vllum pilū boni viri habere dicatur. Cuius personam præclare Roscius in scena tractare cōsueuit, neq; tamen pro beneficio ei par gratia refertur, nam Ballionem illum improbissimum & periurissimum lenonem cum agit, Chæream: persona illa lutulenta, impura, inuisa, in huius moribus natura vitaq; est expressa. Rursus in eadem: Vix medius fidius tu Fanni à Ballione aut aliquo eius simili postulare auderes & impetrare posses: Ballionem inducit Plautus in Pseudolo, lenonem impurissimum, rapacissimum, improbissimum, nomen confictum est à βάλλειν, quod semper aliquid prædæ venetur leno: vel à βαλλίζω, quod lasciuiarum ac saltationum sit architectus.

Canes venatici.

QVI venandi studio tenentur, habent canes emissarios, qui vestigiorum odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. M. Tullius actione in Verrem sexta: Apponit de suis canibus quendam qui dicat se Diodorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto post: Qui simul atque in oppidum quodpiam venerat, immittebantur illi continuo Cybiratici canes, qui inuestigabant ac perscrutabantur omnia. Duos fratres Cybiritas appellat canes, quod ad furandū Verres illorum oculis, sed suis manibus vteretur. Solet autem canibus à regione cognomen indi, vt Melitæis. Ac superius in eadem; Qui postea quam venerunt, mirandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabant omnia & vestigabant &c.

Mercenarium præconium.

LAVDES non ex animo tributas, sed commodi gratia per adulationem oblata. M. Tullius actione in Verrem tertia Mercenarium præconium appellat. Itaque cum à te caput illud tam multis verbis mercenario præconio esset ornatum, ecquis inuentus est postea prætor, qui illud idem eijceret? Quamquam scimus in vulgatis codicibus pro præconio haberi procœmio, an recte, docti viderint.

Palmarium facinus.

PALMARIVM facinus, pro insigni ac triumpho digno dixit Terentius in Eunucho: Tum hoc alterum, id vero est, quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit: Palmas. Vt pro Sexto Roscio Amerino: Si quemadmodum paratum esse audio testis prodierit, tum alias quoque suas palmas cognoscet. Rursus Philippica 11. Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis: sed hæc iudicum culpa, non mea est. Plautus in Mustellaria, palmam item vsurpauit in malam partem, loquens de adolescente qui ex moribus continentissimis degenerat ad mores corruptissimos. Is nunc in aliam partem palmam possidet.

Commouere sacra.

PLAVTVS in Pseudolo: Commouere sacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præsidia. Hinc dictum apparet, quod rebus desperatis, soleāt homines ad deorum præsidia confugere. Velut hodie, Lutetiæ, cum supra modum inundat Sequana, corpus diuę Genouefæ à montis acuti templo defertur, ad ædem virgini matri sacrā. Sed

vide

vide num pro sacra legẽdum sit saga, vt intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quãtas soleã turbellas dare. Deinde verba sunt quasi bellum denunciantis: Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omni pube præsente in cõcione omni populo, omnibus amicis notisq; edico meis: In hunc diem, a me, vt caueant ne credant mihi. Idem seruus & deinceps bellica loquitur.

Quasi dies dicta sit.

OLIM rei solent esse mœsti squalidiq; lugentibus similes, quo iudices ad misericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Asinaria:

Quem videam æque mæstum esse, vt quasi dies dicta si siet.

Βεργαΐζειν.

STEPHANVS scribit βέργην esse ciuitatem Thraciæ, siue vt Strabo refert vicum. Eius gẽtis improbi mores in prouerbium abierunt, vt dicerentur βεργαΐζειν, qui nihil sani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, sed præcipue, ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymnestor, qui victricia arma secutus, Polydorum obtrũcauit, & auro vi potitus est.

Summo pede.

Ἄκρῳ ποδὶ, id est, Summo pede eadem figura dictum est, qua summo digito. Negatur summo pede attigisse disciplinam, qui numquam ingressus est, nec attigit limen illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi, ni fallimur, fecimus mentionem.

Vsura nautica.

APVD Iurisconsul. vsuræ nauticæ dicũtur centesimæ magnæq;. Negotiaturi sortem interdum accipiunt mutuo. Quoniã autem qui nauticam exercet negotiationẽ se suaq; ventis & vndis committunt fœneratores maiorem vsuram exigebant. Interdum accipiebant mutuum in vna ciuitate, quod in alia redderẽt: veluti si negotiator Venetiæ pecuniã acciperet, reddendũ Brugis. Huc genus negotiationis quod vtriusque periculo fit, à Græcis dicitur, ἀμφοτερόπλουν, Idq; mutuum vocabatur δάνειον ναυτικὸν, Vsus est Demosthenes in Oratione aduersus Dionysiodorum: Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vsus est Demosth. contra Aphobum, quod foris daretur. Porro de fœnore nautico titulus est in Pandectis libro vigesimosecundo. Eam pecuniam Modestinus vocat traiectitiam, sed non solus. Paullus appellat vsuras maritimas. Idem titulus est in Codice libro quarto. Hoc indicare, satis est parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Doribus Dorice loqui.

PROVERBII faciem habet, quod Gorgo in Syracusijs apud Theocritum respondet hospiti, admonenti vt desinant turturum more garrire:

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι, id est,
Dorissare tamen fas Doribus arbitramur esse.

Cõueniet in homines natura loquaces, Aut cum oratio respondet moribus & ingenio, Velut cum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum.

Χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Hybernum somnium dicitur prolixa narratio, sed inepta, quod hieme noctes sint longiores & proinde longiora somnia. Lucianus in somnio: μεταξὺ δὲ λέγοντος ἡρακλεις ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. εἶτ' ἄλλος ὑπέκρουσε, χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Sed interim dũ hæc loquor Papæ dixerit aliquis, vt longum insomnium ac forense, mox alius subiecerit, Hybernum somnium. Dicanicum dixit, vel quod duæ personæ inter se decertent, vel quod forenses caussæ multis clepsydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat.

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνιεῖται. id est, Aduersus reliquos tragœdos sese parat. Refertur ex Lycurgi sophistæ oratione aduersus Demadem. Didymus ostendit dici solitum in eos qui sese componunt instruuntq; aduersus partem aduersam. Trãslatum videtur à certaminibus Baccho sacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Πομπεύειν.

VETERES πομπεύειν dicebãt conuiciari,

πομπείας

πομπείας conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam è curribus conuicia iaciebant in alios, & vicissim ab illis impetebantur. Citantur hi versus è Menandri Perinthia:

ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαι τινὲς
σφόδρα λοίδοροι. id est,
In curribus nonnulla sunt dicteria.
Acerba valde.

De plaustro loqui dictum est alias.

Securim injicere.

SECVRIM inijcere dicuntur, qui vehementer lædunt, ac vulnerant M. Tul. pro L. Murena: Sed tamen Serui, quam te securim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populum Romanum in eum metum adduxisti, Atque inibi paullo superius, quod hic securim dixit, velut exponens appellat plagam. Atque ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuæ, non tacente me maxima. Item pro Plancio: Quam grauiorem potuerunt Reipub. infligere securim. Idem in epistola ad Q. Fratrem lib. secundo: Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. Et Demosthenes Phocionem appellare solet suorum argumentorum securim. Frequentia sunt apud Plautum. Inijcere tragulam, inijcere pilum, inijcere telum. Omnia tela in patriam intenta, Cicero de prouincijs consularibus.

Sale nihil vtilius.

REPERITVR & hoc à doctis prouerbij titulo cōmemoratum. Humano corpori nihil esse vtilius sale & sole. Salem etiam hodie omnibus cibis admiscemus, olim apricatio vehementer laudabatur à medicis.

Apud equum & virginem.

ÆSCHINES aduersus Timarchum refert. Athenis fuisse quendam tantæ seueritatis, vt filiam quod impudice se gesserit, nec integritatem suam seruarit vsque ad matrimoniū, deportarit in locum desertum, atq; ibi vna cum equo incluserit haud dubie fame perituram. Eiusq; domicilij solum sua etiamnum ætate superfuisse tradit, quod ex re dicebatur παρ᾽ ἵππον καὶ κόρην. id est, apud equum & virginem. Dici potest in exemplum immodicæ seueritatis.

Ad vinum diserti.

CICERO in Oratione pro M. Celio: ad vinum disertos appellat, qui ad serias caussas agendas inepti, inter pocula multa garriūt, vbi nihil opus: Qui se numquam profecto si istum in locum processerint, explicabunt, quam volent in conuiuijs faceti, dicaces, nonnumquam etiam ad vinum diserti sint. Alia fori vis est, alia triclinij. Notum est illud Flacci:

Fœcundi calices, quē nō fecere disertum?

M. Tull. adlusit ad morem priscum, quo caussæ ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinū diserti sunt, ad aquam fere muti sunt.

Sicco iunco.

PROVERBII speciē habet quod est apud Æschinē: περὶ τῆς πάρα πρεσβείας, ὁλοσχοίνῳ. ἀβρόχῳ, i. iunco, siue fune sicco: πηγὰς δὲ δὴ λόγων ἀφθόνους ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ ἀμφιπόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν, ἔφη ὥστε ἀποῤῥάψειν τὸ φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id est, Iam vero & rationum copiosos fontes habere se iactabat, atque de iure Amphipolis, deque belli origine talia dicturum, vt Philippi os sicco fune obuincturus esset. ἄβροχος dici potest, vel siccum, quodque non rigatur, vel quod laqueum non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hesychius indicat ὁλόσχοινον idem esse quod ὀξύσχοινον. id est, Iuncum marinum, ad hæc ὁλότροχον, id est, versatilem. Denique & περιφερῆ λίθον. id est, rotundum ac volubile saxum. Itaque perpēdat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem salsam, non aqua marina, sed acribus ac pungentibus rationibus. Quin & in illis verbis, πηγὰς λόγων, subest prouerbium: cum ingentem copiam significabant. Frequēns est apud Chrysostomum.

Supercilium salit.

QVOTIES bona quędam spes titillat animū nostrū, dicere licebit nobis salire supercíliū. Ita Pseudolus apud Plautū in sui nominis fabula, amāti de argēto quærenti, At id futurum vnde? respondet, unde dicam, nescio, nisi quia futurū est, ita supercilium salit. Sumptum à vulgi superstitione, qui futurorum auguria captat ex corporis adfectibus, vt si quod membrum pruriat præter euidētē causā, si dexter oculus salíat,

saliat, si auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautum: Verum & ipsam sententiam & metri ratio docet esse legendum, vt a me positum est. Sic enim legendi sunt senarij iambici.

Verum ego te amantem ne paue non deseram.
Spero alicūde hodie me bona opera, aut hac mea.
Tibi inuenturum esse auxilium argentarium.
At id futurum vnde? vnde dicam nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Duobus digitis primoribus.

QVOD auide arripimus tota manu sumimus, aut vt habet prouerbiū ambabus. Contra qui parce sumunt, duobus digitis accipiunt. Plautus in Bacchidibus: Quid igitur stulte quoniam occasio ad eam rem fuit. Mea virtute parta, ut quantum uelles, tantum sumeres. Hoc tu digitulis duobus sumebas primoribus: sentit de pollice & indice. Rursus in Pœnulo. Tenetis rem, vix quidem Hercle, ita pauxilla est digitis primoribus: Ad res animi translatum plusculum habebit ueneris, ut, Tanta occasio nō erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, sed toto arripienda corpore.

Madusa.

IN Pseudolo Plautina seruus ebrius, ita loquitur: Ego nunc probe habeo madusam. Festus Pompeius indicat apud priscos madusam dici solere temulentum, dubitatque utrum à Græcis deductum sit, quibus ebrius est μέθυσος, an à Latino uerbo madere, quod probe poti uino madidi dicantur. Quod si madusa sonat ebrium, non ebrietatem, absurdus sermo est: habeo madusam. Vnde sic arbitramur legendum.

Ego nunc probe habeo madusa, ita victu curato.

Seruus in ebrietate uidetur sibi fēlix, ut solutus omni metu curisque & omnium tristium oblitus. Dixerit aliquis, quid hęc ad prouerbia? Imo quemadmodum peregrina uocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obsoleta quædam.

Talum reponere.

Τὸν πεσσὸν ἀναθέσθαι, i. Rursus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex sententia euenerat, curis vt aiunt posterioribus corrigebāt. Antiphon in oratione de concordia: ἀναθέσθαι δὲ ὥσπερ πεσσὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id est, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam semel actam rursus iterare non est datum. Licet tamen juxta Mitionis Terentiani dictum, prioris vitæ lapsus melioribus factis corrigere. Admissa vita non est quòd corrigas.

Dorice concinere.

QVI dissentiunt, dicuntur nō cōcinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio dissentiret à factis. Plato in Lachete: οὐκ ἄρα πω κατὰ τὸν σὸν λόγον δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ ὦ λάχης. τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις, id est, Nequaquam igitur iuxta sermonem tuum Dorica concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud consonant verbis. Inter musices genera Doricū maxime probatum est, vt mediæ temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præsentibus rebus consulendum.

PROCOPIVS belli Gotthici libro I. Vetus nimirum me subit dictum, quod vtique præsentibus rebus vt consulatur iniungit. Arbitramur esse idem, quod alias ex Platone retulimus δεῖ τὸ παρὸν εὖ τιθέναι. quod præterit, in integrum reuocari non potest: consultationem de futuris variæ interrumpunt occasiones, quod vrget in primis curandum est.

Sal & mensa.

APVD priscos hospitii ius fuisse sanctissimū alias nobis est dictum. Id contrahebatur salis & mensæ consortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus adimit omne ius agendi iniuriarum. Æschines de perperam obita legatione: τοὺς γὰρ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου δεῖν φησι ποιεῖσθαι. id est, Etenim ciuitatis salem, publicamque mensam, ait se plurimi facere. Nō exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum, hospitij publici religionem nobis commendat: eoque cōmemorandum putauimus. Manent huius hospitalitatis publicæ vestigia in hunc vsque diem apud Germanos.

Salia-

Saliares dapes.

VETUSTISSIMUM sacerdotũ genus, fuit apud Romanos Salij, dicti quod Ancylia, quæ credebantur cœlo delapsa, saltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuium ac magnificũ Saliare dicitur. Horatius in Odis:

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus sodales.

Arbitramur autem Horatium Saliares pro pontificales dixisse, hoc est speciem pro genere. Nam in omnibus sacris adhibebatur apparatus splendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat septem viris epulonibus. Aristippus reprehensus quòd homo philosophus sumptuose viueret, si inquit, hoc esset crimen, dij non paterentur in suis sacris. De pontificali cœna nobis alibi dictum est.

Falsum probrum.

SENTENTIA puerbialis est apud Æschinem in oratione: περὶ παραπρεσβείας. τὸ γὰρ ψευδὲς ὄνειδος οὐ πορρωτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται, id est, falsum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuitium, cuius sibi conscius est grauiter animo vulneratur. At qui falso probro aspergitur, non perinde commouetur. Nõ enim descendit altius in animum hominis rectæ conscientiæ.

Ne insciens quidem verum dicit.

ALIQUANDO post addit hyperbolẽ prouerbialem: συμπέπλεγμαι δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ, καθ' ὑπερβολὴν ἀνθρώπῳ γόητι καὶ πονηρῷ, ὅς οὐδ' ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι. id est, In rep. vero inuolutus sum cum homine supra modum impostore & improbo, qui ne insciens quidem quidquam veri possit dicere. Hoc tropo notat hominem insigniter vanum. Alioqui solent etiam natura mendaces, interdum lapsu linguæ, ac per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud nostrates de vano: Fortunatus est ad dicendum verum: quasi nũquam loquatur verũ, nisi imprudẽs. Quod enim accidit præter animi destinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere.

Τῶν τριχῶν ἕλκειν. id est, capillis trahere dicuntur qui vi perpelluntur, quod & hodie dicitur auribus trahere. Æschines in oratione, quã modo citauimus: οὐ καταχρώμην τὴν ὕβριν, ἀλλὰ παρωξυμμένος ὑφ' ἡμᾶς εἰσιαζενοδόκος τῶν ἑταίρων τὶς τοῦ Φιλίππου, ἑλκοίμην τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν ῥυτῆρα μαστιγοίμην τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα. id est, non perpessus fuissem contumeliam, sed incanduissem cum nos exciperet conuiuio quidam e Philippi amicis excipiendis hospitibus præfectus, & capillis traxissem, & arte pro loro flagellassem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, sed quis hic est qui me capillo hinc de curru deripit? Opinamur adlusum ad Palladem Homericam, quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. idem in Mercatore: Me istãm capillo pertracturum in viam, nisi hinc abducit. De naribus trahi, obtorto collo, obtorta gula, nobis alias dictum est. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venustior, veluti si quis dicat: lasciuiam capillis trahendam & ieiunijs, laboribusq; castigandam.

Scytha malus.

TANTA erat barbaries immanitasq; Scythicæ gentis, vt ipsa etiam appellatio cesserit in prouerbium, quemadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam & immane facinus Turcicum. Æschines in oratione: περὶ παραπρεσβείας, καὶ δέομαι σώζεσθαι, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ Σκύθῃ κακῷ ὄντι παραδοῦναι, Obsecro vt seruetis me, ne ve logographo, maloque Scythæ me tradatis.

Mali principij malus finis.

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν. id est, Orsus mali finis malus. Iambicus dimeter ex Æolo poeta refertur. Quæ rectis consilijs instituuntur, etiam si qua incidat difficultas, tamen sortiuntur, aliquando lætum exitum: contra quæ prauis rationibus inceptantur, quamuis initio succedant, tamen habent infelicem exitum.

Laureolam in mustacijs quærere.

M. TULLIUS in epistolis ad Atticũ. Bibulus cœpit laureolam in mustaceo quærere, hoc est, ex friuolis negotijs captare famam haud præclaram, neq; magnificã. Est autem mustaceum siue mustaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri derasum, ac decoquitur suppositis lauri folijs, vt indicat

cat Cato lib. de agricultura. Vnde Pli. lib. 15. c. 30. Mustaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vsum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis ornamentum ædium principalium ac pontificiarum. Hanc qui non poterant assequi laurum, in mustacco quærebant laureolam. M. Tull. Epistolarum ad Atticum libro 5. Epistola cuius initium: Saturnalibus mane: Bibulus, inquit, credo voluit hac appellatione inani nobis esse par. In eodé Amano cœpit laureolam in mustaceo quęrere. Cicero in prouincia res præclaras gesserat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Celium Ruffum lib. 2. Qualemcumque triumphũ laureolam appellat, velles enim, ais, tantum modo, vt haberem negotij, quod esset ad laureolam satis:

Si tu proreta.

NON tam ficus ficui similis est, quàm est simile prouerbio quod est apud Plautum in Rudentibus.

Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti, quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nam prora ea pars nauis est, quæ in appellando percutit littus, puppis est posterior in qua sedet qui clauum regit. Habent enim nautæ singulis distributa munia, quorum præcipua sunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbium Prora & puppis. Prora Græca vox est, cui parti qui præsidet πρωρεὺς & πρωρεύτης illis appellatur, vnde πρωρατεύειν, proram regere. Suspicamur autem Plautum & alteram vocem Græce posuisse vt priori Græcę responderet κυβερνήτης. Nam si gubernator legas, versus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem syllabam, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit, Si tu proreta isti naui es, ego κυβερνήτης ero. Verum hoc quidquid est eruditorum iudicio relinquimus. Honestior autem nauis pars est puppis. Vnde Virgilianus Æneas: Stat celsa in puppi. Et M. T. Cornificio libro duodecimo. Quamobrem mi Quinte conscende nobiscum, & quidem ad puppim.

Hedera lasciuior.

NON sine prouerbij specie dictũ est, qđ hederę natura sit omnia complexu suo vincire. Vnde Flaccus arctissimum amicæ complexum significare volens ait in Odis:

Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachijs.

Sursus alibi: Lasciuis hederis ambitiosius. Sed complexu suo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt lasciuæ puellæ. Vnde Romę Flamini Diali nefas erat tangere hederam, atque adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantaque castitas deceat sacerdotem, atq; adeo quanta libertas, nam amare mera seruitus est. Nec anulum solidum gestare concessum erat, aut vllum omnino in corpore nodum habere, vt testatur Festus Pompeius.

Nugæ theatri.

PLAVTVS in Comœdia Pseudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia, quę in meretrices, lenones & parasitos iaciebantur à comœdiarum actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipsi dixisset quispiam? Nugas inquit theatri, quę in comœdijs solent lenoni dici, quæ pueri sciunt, Malum & scelerosum, & periurum aiebant esse me, sic leno. His autem conuicijs non oportebat quenquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quam in magno conuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comœdijs agitur, nugę theatri dici poterunt: veluti iuuenes amare, senes iurgare, seruos heris imponere, lenas sitire & cetera. Aliquanto secus dictum est M. Tul. qui theatri vocem traxit ad significationem ostentationis. Velut in oratione pro Rabirio: Multas equidem C. Cæsaris virtutes magnas incredibilesq; cognoui, sed sunt ceteræ maioribus quasi theatris propositę & pœne populares, castris locum capere & cetera. Vnde & Theatrica dicuntur quę multitudinis fauorem captant.

Pleno modio.

ANTE dictũ est nobis plena manu fieri quod largiter, minimeq; maligne dicitur. M. Tull. ad Atti. lib. 6. Epist. 1. simillima figura dixit, pleno modio: Si illa iam habẽt pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram &c. Nam antea dixerat, se publicanorum vsuras affatim laudasse.

Agninis

Agninis lactibus alligare canem.

Ballio in Pseudolo Plautina. Quia pol qua opera credam tibi, vna opera adligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat intestinis agninis, is nō modo canem amittit, verum & prædam vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, & rem perdit & frustra obligatum habet eum, qui non est soluendo. Lactes enim dicuntur intestina molliora.

Superauit dolum Troianum.

Apud Plautum in Pseudolo, senex laudans seruum suum, quod arte noua, structis insidijs per subornatum quendam imposuerit Ballioni lenoni, ita loquitur.

Superauit dolum Troianum, atque uicit Pseudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus contexto: de quo iam sæpius diximus. Quēadmodum autem Græci per subornatum Sinonē imposuere Troianis, ita Pseudolus per Harpagem imposuit lenoni.

Laryngizein.

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur, qui non loquuntur naturali modo, sed dilatato gutture effundunt immanem vocem. Quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc vitium Demosthenes obiecit Æschini, quod non ex animo loquens vocem præter naturam intenderet, Neque enim oratoris est, adfectus clamore mouere, sed argumentis & rem velut oculis subijciendo.

Oculis ac manibus.

Quod omnibus modis compertum est oculis & manibus deprehensum dicitur Mar. Tull. pro Cluentio: Cum manifeste venenum deprehendisset, quod vir matris Oppianicus ei parauisset, & res non coniectura, sed oculis ac manibus teneretur, neque in caussa vlla dubitatio posset esse, accusauit. Oculis magis creditur, quàm auribus. Quidam porro adeo sunt δυσπειθεῖς, vt nisi manibus contrectent, non credant.

Vt herba solstitialis.

Apud Plautū in Pseudolo amās de spe subito deiectus, ita loquitur: Quasi solstitialis herba paullisper fui, repente exortus sum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis alias dictum est. Sunt qui hoc loco solstitialem herbam intelligi velint Heliotropiū. Atqui tametsi Heliotropium circumagitur ad solem spectans, nusquam tamen legimus eam, eodem die nasci ac mori. Vero propius est Plautum sentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioscorides, veluti lib. 4. cap. 698. Item alijs nonnullis. Rursus libro 6. c. 111. Is duo facit genera, alterum Colchicū, quod illic affatim proueniat, à quibus bulbus erraticus siue agrestis dicitur, quod sub exitum autumni florem effundit subcandidum, non dissimilem croceo. Alterū quod Irim syluestrem appellant, folijs lilij sed tenuioribus, caule pari, florē habet ceruleum amarum, cuius descriptionem habet Plin. lib. 25. c. 13. Colchicon bulbi similitudine adlicit ignaros, & iugulat, quēadmodum & fungi. Sed præsens remediū est lac Bubulum. De hac herba non dubiū est quin Plautus senserit. Nā Dioscorides ait prouenire sub exitum autumni, hoc est, circa solstitium brumale. Et Theophrastus Ephemeron appellatam putat quod vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Aristoteles de animante eiusdem nominis.

In herbis.

In herbis esse dicuntur, quæ nondum maturuerunt, sed spem modo bonam de se præbent: dixit M. Tull. in oratione pro M. Celio: Sed ego non loquor de sapientia quæ non cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriam, quæ studia iam in his ętatibus nostris contractiora esse debeant, in adolescentia vero tamquam in herbis significant, quæ uirtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, sed hunc locum adijcere visum est. Ex quo si quid damni capit lector, est quod quęratur: si quis cauilletur nos captare numerum silebit, si perpenderit innumera prouerbia ceteris admixta, non referri.

Nullius coloris.

Alibi cōmemorauimus de modis omnibus ignoto solere dici, albus an ater sit nescimus. Huic simillimū est q̄d ait Harpax apud Plautū. Quem Pseudolum, quas

tu

tu prædicas fallacias mihi. Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehementius est, quam si dixisset, albus an ater. Et paullo post, pro eo, quod dici solet, nō noui hominem. Neque istum, inquit, Pseudolum mortalis qui siet, noui neque scio. Rursus in eadem. Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in rudētibus: Dominus huic ne frustra sis, nisi ego nemo natus est. Rursus in Mustellaria: Curabitur, tamquam si intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: Natus nemo in ædibus fuit.

Et prædam & præmium.

QVOTIES significamus omnino quidpiam auferendum siue iure, siue iniuria, dicemus & præmium & prædam auferendum. Præmium datur pro meritis, præda per uim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Aufertur id præmium à me, quod promisi per iocum. Cui respondet senex, De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo spoliandos, eo quod si quid male fit malis, benefactum est. Sicuti bene dictum est, quod dignis male dicitur.

Ex natali emortualem facere.

IN eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: Certum est mihi hunc emortualem facere ex natali die. Emortualem dixit pro tristi, ac funesto, natalem pro læto ac felici.

Catone hoc contenti sumus.

INTER ea quæ Cæsar August. quotidiano sermone solet vsurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties significabat præsentem rerum statum esse boni consulendum dicebat, contenti sumus hoc Catone. Cato Vticensis conatus est tueri præsentem Reip. statum exclusa tyrannide, at non successit: vicit ea pars quæ tyrannidem videbatur affectare. Augustus autem in hoc cum Catone sentiebat, quod præsentem Reipub. statum nollet immutari. Itaque ipse quodammodo sui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophtegmata, Cæsarem Augustum aliquando venisse in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic cum Strabo in gratiam Augusti incusaret Catonis peruicaciam, quod sibi necem consciscere, quam Iulio victori se submittere maluisset: Augustus respondit, Quisquis præsentem ciuitatis statum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus est. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, ne quis in posterum adfectaret res nouas.

Edax triremis.

Ἀδδηφάγοι τριήρεις, id est, Edaces triremes, dicuntur quod magnis constent impendijs. Translatum videtur ab egregijs equis & ad certamina alitis, quos oportet esse voraces, extat apud Lysiam oratorem. Alcæus autem in comœdo tragœdia, lucernas bibulas ἀδδηφάγους dixit, quod multum absumant olei. Prouerbij speciem hæc habebunt, si ad hominem prodigum immodicíq; impendij transferantur, quēadmodum Edax currus, de quo nobis dictum prius.

Obolo dignus.

Ἄξιος ὀβολοῦ, id est, dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero vellet haberi. Translatum à consuetudine reipubl. Atheniensium, qua qui per senatum adscribebantur in numerum virorū, & ob id δόκιμοι vocabantur, ijs in singulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodum tradit Aristoteles in Politicis. Alij malunt duos dari solitos. Et fieri potest, vt post duplicata sit mercedula. Huius rei meminit Lysias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud scimus an huc alluserit Aristophanes in Equitibus: ἀνὴρ γίγνεται τοῖσι πολλοῖς τοὔβολοῦ. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium mensium spacio corpore claudicarent. Quemadmodum ἀδοκίμαστοι dicebantur, qui nondum erant in virorum numerum adscripti, nec dum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior.

Ἀρεωπαγίτου στεγανώτερος. id est, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commissum arcanum optime contineret. Alciphron in epistola quadam: γενοῦ μοι τὸ νῦν ἀρεωπαγίτου στεγανώτερος. id est, Esto mihi nunc Areopagita taciturnior, στεγανὸς enim dicitur, non qui tacet ipse, sed qui continet arcanū, nec effutit vsquam, trāslatum est à vasis solidis, nec vlla ex parte perstillantibus, Athenis in Areopago caussæ capitales audiebātur, idq; noctu, magna attentione. Et fortassis

nefas

nefas erat illis quæ ibi fuissent acta apud vulgus effutire. Extant & hodie apud Vesphalos reliquiæ generis iudicum. Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad silentium. Est enim ratio quædam deprehendendi crimina, quam nullus intelligit, præter illos iuratos.

Veterata vaticinari.

ALIBI retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pseudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus à duobus impetitur, respondet, vetera vaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferunt noui, sed iam olim vulgo iactatum, Nam vatum est, aut aliquid noui dicere quod nondum accidit, aut aliquid proferre, quod nulli cognitum est. Solent enim prognastæ quidam mira quædam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil est noui audire, scelestus, periurus, sacrilegus.

Eadem queri.

Ξυναυλίαν κλαίειν, dicuntur, qui simul iisdem de malis queruntur, inde sumptum quod apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem sonabant. Aristophanes in Equitibus:

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν, οὐλύμπου νόμον. id est,
Modis Olympi concinamus tristia.

Olympus quidam fuit Marsyæ discipulus. Is conscripsit de lugubribus modis tibia canendis. At Marsyæ male cessit sua musica. Discipulus igitur magistro accinit lugubria.

Schœnicola.

FESTVS Pompeius indicat olim schœnicolas appellata scorta plebeia ac vilia, ab vnguento vilissimo quo oblinuntur. Plautus in Pœnulo: Miseras, schœno delibutas, schœnicolas sordidas.

Luto lutulentior.

AVAROS quæstusque supra modum auidos, impuros ac sordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo: Sed lenone isthoc Lyco illius domi non lutum est lutulentius. Nonnumquam declarat hominem scelerosum & cõtaminatum potiusquam sordidum. Vt Cicero in oratione pro domo sua ad pontifices. O cœnum, ò portentum, ò scelus. Et Pisonem alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum subinde vocat scelerosum, Labem ac maculam. Itidem subinde facem, procellam, ac tempestatem appellat tumultus auctorem.

Διακωδωνίζειν.

Διακωδωνίζειν, Demosthenes dixit pro explorare, atque examinare. Sumptum putant ab ijs qui noctu cum tintinabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut vt hoc signo declarent se vigilare. Siue ab ijs, qui coturnices tintinabulo experiuntur, num sint ad pugnam idoneæ, vt visum est Aristarcho. Nec desunt qui malint inde ductum, quod ad eundem modum explorari soleant equi, an tubarum & armorum strepitum laturi sint. Simili modo conuicijs olim explorabantur initiandi mysterijs.

Ferrum & flamma.

CVM exitiale bellum significamus, ferro flammaq; rem geri dicimus, siue ferro igniq; M. Tullius in oratione pro L. Flacco: O dij immortales quid hoc miserius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorsimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem: O nox illa, quæ pęnè æternas huic vrbi tenebras attulisti, cum Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Rursum pro Sylla: Cuius nuper ferrum retuderim, flammamq; restinxerim: In oratione pro domo sua, addit saxa, Deinde cum ille saxis & ignibus & ferro vastitaté meis ædibus intulisset. Item pro Planco: Quorum vidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe versari.

Montes frumenti.

DE montibus auri nobis alibi dictũ est. Sed quemadmodum musca ad quasuis res transfertur cum negamus quidquam tale esse, nulla mihi musca in ædibus, ita montes ad quarumlibet rerũ affluenté copiam transfertur. Plautus in Pseudolo: Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti sunt domi. Vox hæc montes superest sermoni, nisi quod ex vsu vulgari addita auget copię significationẽ. Itidem in vsum venit oppido pro valde, cum tantã rerum copiam intelligerent agricolæ, quanta satis

esset

esset vel oppido. Plautus in Mustellaria, Montem erroris dixit pro errore grauissimo. Nec salus nobis saluti iã esse si cupiat potest, Ita alium erroris montem maximum ad portum modo conspicatus sum, herus aduenit peregre, perijt Tranio. Si legas ita mox alium, constabit versus trochaichus. In Milite dixit montes argenti: Tum montes argenti non massas habet.

Ἐξορχεῖσθαι.

QVI fugiunt & ab eo quod agitur alio se vertunt. Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur, sumpta metaphora à saltationibus præsertim sacris, vnde subtrahere sese inauspicatum erat: quemadmodum indicatum est in prouerbio, Omnia secunda, saltat senex. Notum est quod refert Herodotus de Hippoclide, qui indecora saltatione excidit à spe nuptiarum & audiuit: ἀπορχήσαό γε τὸν γάμον.

Peristromata Campanica.

ORIGENES opus quoddã varias tractans materias, στρωματεῖς inscripsit, sumpta metaphora ab auleis & stragulis picturatis, quibus olim diuites impense delectabantur. Quod ad hominem versipellem transferri potest. Siquidem aulea explicata aut complicata, & rursus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pseudolo Plautina minitatur suis famulis hoc modo: Ita ego vestra latera loris faciam vt valide varia sint, vt ne peristromata quidem ęque picta sint Campanica. Campania cum floreret opibus, præter modum luxui ac delicijs indulgebat. Campanicis peristromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum est alias.

Fors domina campi.

IN creãdis magistratibus nõ semper vincebat, qui potior esset, sed cui fortuna fauebat. Nam a populi suffragijs res omnis pendebat M.Tull. in Pisonem: Sed omitto ut sit factus vterque nostrum, sit sane. Fors domina campi, magnificentius est dicere, quẽ admodum gesserimus consulatum.

Fulmentum lectum.

NONIVS Marcellus indicat prouerbiũ quoddam esse frequens apud Varronẽ: Fulmentum lectum scandunt. Nec exponit quid sit fulmentũ, neq; quis sit prouerbij sensus: tantum indicat fulmentum dici neutro genere, & fulmentas feminino.

Parthi quo plus biberint.

DE Parthis vetere prouerbio dictum est, quo plus biberint, eo plus sitire. Habet hoc temulentia, vt posteaquam obsurduit palatum, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros, ac studiosos, crescit enim discendi cupido cum eruditione.

Scraptæ.

SCRAPTÆ populari conuicio dicebantur mulieres nugaces nulliusq; rei, à screo quod est oris purulentiam eijcio cum sonitu. Vnde screa pro rebus vilissimis accipiebant. Fortasse quadrabit in anus, subinde screantes, ac tussientes. Ita Festus. Nonius autem putat esse conuicium in deformes meretrices, citans hunc Plauti versum ex Vidularia:

Scraptæ, scrupedæ, strictiuelæ sordidæ.

Ex Phelleo.

EK φελλέως ἐλθεῖν, i. Ex Phelleo venire dicebantur, qui ex humili fortuna asperaque vita ad dignitatem emersissent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus pascendis capris, asper, pumicosus, ac sterilis. Nam huiusmodi pascuis capræ delectantur. Aristophanes in Nebulis:

Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως
Ὥσπερ ὁ πατήρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Est huius nominis locus Atticæ montanus ac petricosus, cuius meminit & Stephanus, nisi quod montem Φελλὰς vocat, fortassis scriptura mendosa. De his non nihil attigimus in prouerbijs: Subere leuior, & Phellinas.

In foro ueritas.

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, i. In foro abstinendũ a mendacio. Lex erat apud Athenienses, vt in foro rerum venaliũ vanitas omnis abesset. Theophrast. in libris De legibus ostendit Agoranomis duo præcipue curanda, vt omnia in foro composite citraq; tumultũ agantur, deinde vt abstineant à mendacijs non vendentes modo, verum etiam ementes. Hinc est quod apud Laertium Anacharsis ait se mirari, quod Atheniẽses lege pro

hiberent in foro mendacium, cum nusquã frequentius aut imprudẽtius mentirẽtur.

Oculum excludere.

H A C figura vulgus adimit omnẽ spẽ petenti, vt dicat, si hoc impetraris, oculũ mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pseudolo Plautina: Excludite Hercule oculum si dedero. Sensit quiduis potius futurum, quam vt seruo daret argentum pro amica filii. Itidẽ Phormio Terẽtianus: Vel oculum excludito, est, vbi vlciscar, locus.

Aut terra aut mari.

P L A V T V S in Pseudolo, aut terra aut mari, dixit pro quacumq; ratione. Sumptum est ab historicis, qui referunt res terra mariq; gestas, & gentes terra mariq; expugnatas. Cicero pro Cluentio: Cuius tantæ res gestæ terra mariq; extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiæq; terra mariq; quanta feliciter gesserit. Rursus in eadem: Vt aliquando vere videremur omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare. Item in Verrem lib. 2. Quam multæ mihi à Verre insidiæ, terra marique factæ sint. Ad Atticum libro 7. Qua aut terra aut mari persequar eum, qui vbi scit nescio. Demosthenes in clausula orationis pro Ctesiphonte: εἰ δ' ἄρα ἔχουσιν οὕτως ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ποιήσατε. id est, Quod si vsqueadeo sunt insanabiles, istos quidẽ per se solos exitio perniciéq; dignos terra marique reddite. Plauti verba sũt hęc: Ego in hoc triduo aut terra, aut mari alicũde euoluam id argentũ tibi M. Tull. libro De Finibus 5. addit tertium: Vna pars est disserendi, altera uiuendi, tertia natura sic ab his inuestigata est, vt nulla pars cęlo, mari, terra, vt poeticè loquar, prætermissa sit. Addit poetice, quod poetæ tria tantum elementa referant: vt Ouidius:

Ante mare & terras, & quod tegit omnia
cœlum.

Terentius: O cœlũ, ò terra, ò maria Neptuni. Plautus in Amphitrione: Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cœlũ consequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

Q V I B V S ius ferendi suffragia adimebatur, & ex albo iudicũ submouebantur, olim dicebãtur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodum exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis sed folijs ferebantur suffragia, quasi dicas à folijs ferendis excludi.

Nullam corporis partem.

Æ S C H I N E S de perperam obita legatione: ὁ δὲ οὐδὲν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' ὅθεν τὴν φωνὴν προΐεται, ὡς ἂν Ἀριστείδης τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, δυσχεραίνει καὶ καταπτύει δωροδοκίας, id est, At is qui nullam corporis partem habet otiosam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde ac si esset Aristides qui vectigalia præscripsit Gręcis & iusti cognomen meruit, indignatur ac despuit munerum acceptionẽ. Dispiciat prudens lector, an pro ἄπρακτος, legendum sit ἄπρατος, id est, ἀπρίατος, vt intelligas illi omnia membra fuisse venalia, etiam os & vocem. Tametsi dici potest ἄπρακτος, qui nihil exigit. Vt intelligas non manibus tantum, sed toto corpore rapacem.

Dulce & amarum.

P L A V T V S in Pseudolo non sine prouerbij specie dixit dulce & amarum, pro lætis ac tristibus. Amans adolescens de epistola amicæ. Dulce amarumq; vna nunc misces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia. Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam. Idem in Truculento: Nunc posteaquam scimus dulce, atque amarum quid sit de pecunia.

Αἰξωνεύεσθαι.

Q V E M A D M O D V M multa prouerbia retulimus è gentium moribus desumpta, ita αἰξωνεύεσθαι olim dicebãtur calumniandi morbo obnoxij, quod is populus hoc nomine taxatus sit veterum Comœdiarum salibus, quemadmodum indicat Stephanus docens, Æxoniam esse Magnesiæ ciuitatem. Est autem & αἰξωνή vltima acuta, populus tribus Cecropidis, ab vtraque voce deducitur αἰξωνεύς. Citant testem Menandrum ἐν κανηφόρῳ. Plato in dialogo de Fortitudine: οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα, οὐκ ἔχων εἰπεῖν, μή με φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι. id est, Nihil ad ista respondeo, cum quod dicam habeam, ne me merito dicas Æxonensem esse. Marsilius vertit maledicum, & calumniatorem.

Gallam

Gallam bibere oportet.

QVI plus satis indulgent ventri gulæq; prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is est fructus sub autumnum adnascens arboribus, præcipue robori specie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius, Dioscorides, Galenus ac Theophrastus. Vim habet astringendi exiccandiq;, & ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucillij cum nepotes, ac lurcones iubet gallam bibere & rugas inducere ventri, sentiens coarctandos esse ventres, Refert Sextus Pompeius Fest. Simile est Horatianum illud, cum scribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.

Sontica caussa.

NÆVIVS poeta, citante Festo Sonticā caussam appellat admodum graué, in hoc trochaico catalectico:

Sonticam esse caussam oportet, quamobrem perdas mulierem.

Translatū à duodecim tabulis, quæ sonticum morbum appellant non vulgarem, sed tam molestū, vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes.

FREQVENS est apud M. Tullium, vt hominem infamem ac scelerosum, maculam, labem, sordes, lutum appellet: pro eo Plautus citante Festo suasum dixit:

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

Suasum Festus putat esse maculam quæ fit in veste alba è stillicidio fumoso. Plautinus Trochaicus quadrabit in eos, qui famam honestam vel à maioribus traditam, vel benefactis partam, aliquo scelere contaminant.

Capere crines.

PLAVTVS in Mustellaria capere crines dixit, pro arripere occasionem oblatam, & arreptā retinere. Sumptū vel ex illo deo, quem Græci vocāt καιρὸν, Nam cū fingunt fronte capillata, occipitio caluo: vel ex hominū cōsuetudine, qui crinibus remorātur quem nolint abire. Si tibi acceptū est fore tibi vnicū, sempiternum, atq; illū amatorē tibi propriū futurū in vita. Soli gerendum censeo morem, & capiendos crines, vt fama est, hominis, & in sole pecuniam inuenire.

Nihil est miserius, quàm animus conscius.

SÆPE etiam est olitor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Mustellaria Tranio seruus nequissimus sententiam profert, quouis dignam Theologo: nihil est miserius quam animus hominis conscius. Et Horatius felix esse iudicat:

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Celei supellex.

VILEM & rusticanam supellectilē Celei fuisse dictā indicat Maro Georg. lib. 1.

Virgea præterea Celei vilisq; supellex.

Item Ouidius lib. Fastorum 4.

Sors sua cuiq; loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaq; mora rubetis
Portat & arsuris arida ligna focis,
Filia parua duas redigebat mōte capellas.
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleusine, pater Triptolemi, cui Ceres quod esset ab illo excepta hospitio, commonstrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti sunt hæc: Quasi supellex Celionis, palus palo proximus est. Mirum est autem à Plauto primam syllabam in Celione produci, cum ab alijs corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum nihil est noui, sic & scorpiū dicimus & scorpionem.

Ampullacea.

PLAVTVS in Menechmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultā. carmen sic fertur: quando te auratam & vestitā bene habet, ampulla spem. Recte perhibent, melius sanam est mulier mentem sumere. Ampulla spem, certū est deprauatas esse voces, Quidam reponunt ampullosam, verum hanc dictionem Trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam, & metro congruit & sensui. Plinius lib. 15. inter genera pyrorū cōmemorat ampullacea. Qui tamen locus haud scimus an mēdo vacet. Verba Plinij sic habēt: Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, à tempore hordearia, à collo ampullacea, & Coriolana.

Cyatho non emam.

NON absq; specie prouerbij Miles apud

Plautum in Pœnulo dixit: Proh nebulæ, cuius ego cyatho septem noctes nō emāt, loquitur de muliere fastidiosa, sed nō perinde formosa, & cyathum dixit pro minimo pretio, cui res erat cum cyathis. Cyathus minimū erat poculū: crater amplius.

Rex sum.

QVEMADMODVM olim insignē felicitatem significantes dicebant, deus sum, aut in cælo sum: Ita Plautus in Pœnulo dicit: Rex sum, si ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba sunt Lyci lenonis, sperantis se diuitem fore si quendam bene nummatum ad se pertraxisset.

Cribro crebrius.

SCITE dictum est Plauto, nec sine prouerbij schemate, cribro crebrius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac passim. Villam integundam, intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet ea quam cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam solidus est quam cribrum.

Et operam & retiam perdere.

PLAVTVS in Rudentibus: Iam nunc operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum est à sene, qui Crippum seruum piscatum miserat, cum esset noctu orta tempestas grauissima. Venustius erit, si tropo adhibito dicatur in captatorē, cui non successit aucupiū. Porro retiam Plautus antique dixit pro rete. Adfine est illi, quod alibi retulimus: Oleum & operam perdidi: &, Opera & impensa perijt.

Crœsi pecuniæ teruncium addere.

M. TVLL. lib. de Finibus quarto. Itaq; in quibus propter earum exiguitatem obseruatio consequitur, sæpe accidit, vt nihil interesse nostra fateamur, sint illa nec ne sint: vt in sole, quod à te dicebatur, lucernā adhibere, nihil interest, aut teruncium addere Crœsi pecuniæ. Teruncij nummi à tribus vncijs dicti vilitas prouerbio locum fecit. Crœsus Lydorum rex inter prodigiose diuites celebratur.

Priscis credendum.

M. TVLL. in libello De vniuersitate: Credēdum, inquit, nimirum est veteribus, & priscis, vt aiunt viris, qui se progeniem deorum esse dicebant. Incertum vtrum Cicero sentiat eam sententiam fuisse vulgo decantatam, an notet vocem prisci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo quoniam posteris erat incognita fere referebatur ad deos.

Omnes intus.

THEOCRITVS in Syracusanis:

Κάλλισ᾽, ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ᾽ ἀποκλάξας. id est,

Optime habet, cunctæ sunt intus, fertur vt olim

Inclusa sponsa sponsus dixisse.

Scholiastes admonet esse prouerbium, è tali casu natū, vt conijcimus. Sponsus quidam pertæsus spōsam exclusit ædibus: cūq; illa pulsaret fores cupiens recipi, sponsus respondit, ἔνδοι πᾶσαι, id est, omnes sunt intus, forte cum sponsa ex more duceretur ad ædes sponsi, ille occlusis foribus ita locutus est. Accommodari potest ad vsum magis serium, veluti si ambienti in amicorum numerum recipi, qui sit indignus amicitia, respondeatur, πᾶσαι ἔνδοι. Aut, quod vero propius est, cum significabimus omnia esse in tuto. Siquidem ἀποκλείω nō solum sonat excludo, verum etiam includo, quod semotum in tuto esse volumus, vnde ἀπόκλεισμα pro custodia. Itaque fieri potest vt sponsus sponsa in thalamum reclusa ceteras submouerit dicens, omnes intus. Sponso vna sufficit, ceteras vt superuacaneas exclusit. κλὶξ Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλάζω pro ἀποκλείω.

Esurienti ne occurras.

IN eodem Idyllio prouerbij faciē habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum quod maritus esset iracundus adijcit:

Πεινᾶντι γε μηδ᾽ ἂν ποτ᾽ ἔνθῃς. id est,

Absit vt vnquam occurreris esurienti.

Fames enim exasperat iracundiam. Vnde apud Plautum aliquis iracundius loquētem rogat quampridem edisset. Apud eundem est:

Fames & morabilem in narem conciunt.

Opus ad opus.

ADDAM & illud ex eodē: ἔργον ἐπ᾽ ἔργῳ, quo nullū operę finem significamus. Verba sūt mulieris de marito cōquerētis qđ emisset lanā ac rudē, i qua plurimū esset operis sibi.

ſibi. Ita Maro de vita colenda:

Cui numquam exhauſti ſatis eſt.

Tredecim cubitorum.

HOMINES inſigniter procero corpore & hiſce temporibus populari ioco taxantur, vt ignaui, & inutiles, Quod vt alia pleraque manaſſe videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς, id eſt, vir tredecim cubitorum, hyperbolicos ſignificans enormiter procerum, cum eſſet tam inſulſus, vt è mercatu pro nitro ſalem attulerit. De Caliga Maximini nobis alias dictum eſt. Priſci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me eſt, neſcio qui longurio.

Volam pedis oſtendere.

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι. id eſt, cauum ſiue volam pedis oſtendere dicuntur qui in bello fugiunt, quod apud hiſtoricos frequentiſſime dicitur, Vertere terga, prouerbium refertur ab Heſychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneum oſtendere.

Factum tranſactum.

APVD Iuriſprudentes ſollemnia ſunt hæc. Factum tranſactum, quoties ſentiunt nihil prætermiſſum, quod ad negotij tractationem pertinet M. Tullius in Catilinam inuectiua tertia: Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque tranſactum eſt. Eſt alicubi & apud Terentium, aliosq; complures melioris notæ ſcriptores.

Mæandri.

CVM res agitur non ſimpliciter, ſed vafris & obliquis conſilijs, Mæandros dicimus, metaphora ſumpta à fluuio Mæandro, qui ſinuoſus ac flexuoſus labitur: vnde & nomen habere videtur quaſi oberret quærens hominum conſortia. M. Tullius in Piſonem: Quos tu Mæandros dum omnes ſolitudines perſequeris, quæ diuerticula flexionesq; quæſiſti? vtitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum eſt in prouerbio Labyrintho. Fluuius eſt Lydiam flexuoſis recurſibus perfundens. De quo Plinius lib. cap. 29. Mæander ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimiſq; adfuſus oppidis, & repletus, fluminibus, crebris ita ſinuoſus flexibus, vt ſæpe credatur reuerti, Apameam primum peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos, poſtremo Cariã, placidus omnesq; eos agros fertiliſſimo rigãs limo: ad decimum à Mileto ſtadium, lenis illabit̃ mari. Eſt & picturæ genus Meander, in morem labyrinthorum flexuoſis ambagibus implexum, quod oris chlamydũ addi ſolet. Vnde Maro Æneidos libro quinto:

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Maſculum.

MASCVLVS apud veteres non ſemper ſignificat ſexum, ſed interdum quidquid vegetum ſolidum ac robuſtum eſt maſculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula cui titulus ὄνος λύρας, vincor non eſſe maſculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem vitellum dictum, ſolidum ac firmum. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus:

Namq; marem cohibẽt calloſa vitellum.

Virgilius quoque maſcula tura dicit alba & meliora. Lepidius erit ſi ad incorporea transferatur, veluti cum excelſum fortemq; animum maſculum appellamus.

Intra labia riſit.

DE riſu Sardonio nobis alias dictũ eſt. Similem deſcribit Theocritus in Thalyſia:

Καί μ' ἀτρέμας εἶπε σεσαρὼς
ὄμματι μειδιόωντι, γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλευς. id eſt,

Et me eſt adfatus, diducto leniter ore
Arridenti oculo, riſus vero labium intra
Hæſit.

Homerus riſum Sardoniũ dixit amarulẽtum. Hic deſcribit riſum modeſtum & amicũ, qui ſi erumpat, Cachinus fit indecorus.

Pingui menſura.

Πίονι μέτρῳ. id eſt, Pingui menſura dixit in eodem carmine, pro eo quod erat adfatim & largiter:

Μάλα γάρ σφισὶ πίονι μέτρῳ
Ἁ δαίμων εὔκριθον ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν. id eſt,

Illis fortunante deo bona copia frugum
Arearũ campos mẽſura impleuit opima,

Simillimum est illi, quod ante diximus: Plena manu, & Ambabus manibus.

Non habet cui indormiat.

THEOCRITVS in Hodœporis:

Οὐδὲ γὰρ εὐμάρα τῷ δεσπότῃ ἦς τοι ἐνεύδειν. id est,

Eumaræ siquidē domino nec vellus erat, cui Indormiret.

Hoc colore Lacon pastor designat extremam caprarij cuiusdam inopiam, cui nec pellis esset hircina, in qua somnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & discumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet stramenta quibus indormiat.

Asinus asino & sus sui pulcher.

Ὄνος ὄνῳ κάλλιστος. id est, Asinus asino pulcherrimus, simile simili placet. Alcimus apud Diogenem Laertium inter multa quæ colligit ex Platonis Philosophi & Epicharmi Comici scriptis, quibus persuadere conatur Philosophum à Comicis multa fuisse suffuratum, & hos refert Senarios:

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστί με ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλῶς πεφυκέναι, καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ.
ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ τῷ συΐ. id est,
Res mira non est, ista si sic proloquor,
Ipsiq; nobis si placemus inuicem,
Pulchreq; nati si videmur, nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui.
Asinus asello pulcher est, & sus sui.

Conueniet vbi inter inhonestos similitudo morum & instituti conciliat beneuolentiam, veluti cum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, sophista sophistæ. Mirum est ab Epicharmo præteritam simiam cum nullum animal sibi placeat impensius.

Pediculi Platonis.

Οἱ Πλάτωνος φθεῖρες. id est, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, vt referente Laertio in vita huius philosophi, testatur Myronianus in opere, cui titulum fecit. De similibus, hinc coniectans hoc morbo perisse Platonem, quod vulgo pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus est fœdus & cruciabilis, quo perijt & L. Sylla: tametsi de genere mortis variæ sunt scriptorum opiniones. Myronianus nullum indicat vsum prouerbij. Suspicari tamen licet, dictum in sordidos, quod philosophi minimum indulgeant nitoribus externis, dū circa mentis cultum toti sunt occupati.

Vates secum auferat omen.

IN eos, qui nobis dira minitantur, aut acerba prænunciant, conueniet illud Theocriti cum in Bucoliastis:

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ Τήλεμος ἔχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον. ὅπως τεκέεσσι φυλάξῃ. id est,
Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reseruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum suū, qui videret omnia semperq; visurus esset. At Telemus vates illi prædixerat fore, vt ab Vlysse exocularetur, hoc omen Cyclops reijcit in vatem, & illius liberos. Ita Virgilius:

Quod dij prius omen in ipsum
Conuertant.
Et rursus:
Dij capiti ipsius generiq; reseruent.
Itidem Homerus Iliad. Δ.
Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.
Simile illi Platonico: In tuū ipsius caput.

Talia gignit bellum.

SENARIVM hunc M. Tullius epist. ad Q. Fratrem lib. 2. ceu vulgo iactatum adducit:

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. i. Similia bellum calamitosum perficit.

Sentiens è dissidijs eorum, qui Rempub. administrant, multa gigni absurda, verba Ciceronis sic habent: Summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis quam acquiescentis. Sententia autem mea in senatu eiusmodi, magis vt alij nobis adsentiantur quam nosmetipsi. τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id translatum ad priuatam discordiam plusculū habebit gratiæ.

Porcus Troianus.

GVLÆ veteres architecti & hoc cōmenti sunt, vt bos aut camelus totus apponeret, differtur intus varijs animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum est, quod

quod ita varias animantium ſpecies vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos viros. Macrobius libro Saturna. 3. refert Cincium in oratione qua ſuaſit legem Fanniam de moderandis ſumptibus, obieciſſe ſuo ſæculo, quod porcum Troianum menſis inferrent. Conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem varijs delicijs expletum.

Pilus in medio.

MINIMVM diſcriminis ſignificantes dicimus pilum intereſſe, id vehementius eſt, quam ſi dicas culmum latum. Theocritus in Thyocicho:

Λασῶ δὲ μανεὶς ποκα. θρὶξ ἀνὰ μέσσον. id eſt,
At me imprudentem capiet veſania tandem.
Vix pilus in medio eſt.

Verba ſunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in inſaniam, a qua tam parum abſit, vt vix pilus ſit in medio. Conſimili tropo Plautus dixit in Muſtellaria: Pluma haud intereſt patronus an cliens probior ſiet, Homini cui nulla in pectore eſt audacia. Non intereſt pluma dixit, pro nihil omnino refert. Aſinius Pollio M. Ciceroni: Nullum enim veſtigium abs te diſceſſurus ſum.

Muſopatagos.

Μουσοπάταγος, dicitur qui percitus eſt & attonitus furore Muſarum. Ita Maro in Georgicis:

-Quarum perculſus amore
Sacra fero.

Transfertur ad eos, qui ſua poemata ſic amant, quemadmodum parentes liberos M. Tull. ad Qu. fratrem libro ſecundo: Nō me Hercle quiſquam *μουσοπάταγος* libentius ſua recentia poemata legit, quam ego te audio: Horatius:

Verſus amat, hoc ſtudet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam.

PLVTARCHVS in libro *περὶ γυναικῶν ἀρετῶν* oſtendit ad ſuam vſque ætatem duraſſe conſuetudinem vt vxores optarēt ſic amari a viris *ὡς φρύγιος ἠράσθη πιερίας*, id eſt, quemadmodum Phrygius amauit Pieriā. Id ortum eſt ab huiuſmodi hiſtoria. Ionum qui in Miletum commigrarant, non nulli ſeditione mota aduerſus Nelei filios, ſeceſſerunt Myuntem, atque ibi ſedem conſtituerunt, multis iniurijs affecti a Mileſijs, qui cum illis bellū agitabant ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluſo omni commercio, ſed non nullis diebus feſtis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui ſeceſſerant vir quidā nomine Pythes, cuius vxor dicta eſt Hippygia, filia Pieria, cum autem Mileti die feſto ſacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominant, miſit eo vxorem filiam id precatus, vt ſibi feſto liceret intereſſe. Et Nelei vero filijs longe potentiſſimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re poſſet puellę quam maxime gratum facere. Cumq; illa dixiſſet nihil accidere poſſe gratius, quàm ſi efficeret ſibi liberum frequenter Miletū commeare multis virginibus comitatā: ex his verbis Phrygius intelligens ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus ſuis, bellū compoſuit. Hinc Pieriæ nomen & apud Myuntios mire gratioſum eſſe cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberent ominis cauſſa precari ſoleāt; vtinam ſic amer a viro, vt Pieriam amauit Phrygius.

Tota vlcus eſt.

IN eodē dialogo, ad laudatam agriculturam, ita reſpōdet Socrates: *ἀλλ' οὐχ ὅλη ὥς φασιν ἕλκος, ἀεὶ λύπης πρόφασιν ἀναφύουσα* ... *ἀλλ᾽ ἐχ ὅλη ὡς φασὶν ἕλκος, ἀεὶ λύπης πρόφασιν ἀναφυομένου.* id eſt, Verum an nō tota quod aiunt vlcus eſt, ſemper moleſtiarum occaſionem ex ſe gignens. Id quidem eſſe verum declarauit Vulteius Horatianus: ceterū quidquid nobis vehementer moleſtum eſt hulcus vomicam & Carcinoma ſolemus appellare. Quemadmodum de Cæſare Auguſto litteris proditum eſt, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatū, poſtea abdicatum, non aliter appellare ſolet, quā tres Vomicas ſuas ac tria Carcinomata: adeoq; deteſtabatur mores illorum minime frugales, vt ad omnem illorum mētionem ſoleat exclamare verſu Homerico;

Αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τε μένειν, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι. id eſt,
O vtinam celebs manſiſſem, orbusq; periſſem.

Atque hic quoq; verſus inter prouerbiales merito referendus eſt, vſurpādus ab his qui infeliciter duxerūt uxores, aut liberos pœnitendos ſuſceperunt. Conueniet & in hominem moleſtis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem

ποτικάρδιον ἕλκος appellat.

Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις
Μεῖζον δ' ἁ Κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος. id est,

Dirum dirum vulnus habet circa inguen Adonis.
Sed maius Cythera gerit sub pectore vulnus.

Lucernam accendere possis.

VEHEMENTEM iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho.

Κύφατ' ἔτ' ἐμπαρίως κεν ἀπ' αὐτῆς καὶ λύχνον ἅψαις. id est,

Incaluitq; ira, facile accendisse lucernā.
Ex ipsa vt possis.

Verba sunt amãtis ac de proteruia puellæ conquerentis, quæ cum in conuiuio sileret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum vidisti illa ad nomen lupi vehementer incanduit. Aderat enim adolescens nomine lupus, quem adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet sordidior, & hodie fertur apud nostrates ita loquentes: Adeo exarsit ira, vt ouum ad illius frontē posses decoquere.

Semper aliquem virum magnum.

Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, hoc hemistichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epistola ad Q. fratrem, cuius initiū: Statius ad me venit. Quod autem expectationem tui concursumq; eum qui erat futurus sit tecum decederet, neque antea visus esset sustulit id mihi non incommode visum est accidisse. Exhaustus est enim sermo hominum & multæ emissæ iam eiusmodi voces; ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te absente confecta esse lætor. Vnde sumptum sit hemistichium nondum liquet, nisi quod fortasse pro αἰεὶ legēdum est, αἰτεῖ, id est, postulat, aut αἰτῇ, id est, postulat & requirit.

Ne si ad Iouis quidem aulam.

QVI metuunt malum, ad asylum, ad Aram, ad arcem, ad statuas principis, ad diuorum phana confugiunt. Verum à morte nullum est effugium. Id ita Sophocles expressit versibus.

ὅταν γὰρ ὁ χαιρὸς τῷ θανεῖν ἐλθὼν τύχῃ
Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγῃ μολών. i.
Vbi mortis vrget tempus, ad Iouis atria
Si fugeris, effugere non possis tamen.

Prouerbij species est in illis verbis, vel ad Iouis quidem atrium, quod pro tutissimo posuit refugio. Huc confugerat Aquila insectante Scarabeo.

Oracula loqui.

Χρησμοὺς λέγειν, id est, Oracula loqui dicuntur qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracusijs.

Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπώχετο θεσπίξασα. i.
Hæc anus abscessit, diuorū oracla locuta.

Τὰ ἐκ τρίποδος alias dictum est, & Sibyllæ folium. M. Tull. ad Brutum epistola cuius initium, Scripta & obsignata iam. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Idem de Finibus quinto: Quia cum à Zenone inquam hoc magnifice tāquam ex oraculo editur, virtus ad beate viuendum seipsa contenta est.

Non ab Hymetto.

CRASSAM philosophiam ac rusticanam, quam discimus ex congressu plebeiorum, non ex cōmentarijs Zenonis aut Platonis. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. appellat philosophiā ab area Syra. Nos enim inquit, ita philologi sumus vt vel cum fabris habitare possimus, habemus hanc philosophiam non ab Hymetto, sed ab area Syra Hymettus Atticæ mons est, vnde Hymettia mella. Cui opponit aream Syram, subindicans rusticanam simplicitatem. Nā paullo ante nō nihil attigerat de dicterijs argutis. Apparet id temporis M. Tullium in prædio quodam ædificasse. Quamquam haud scimus an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Dispiciat eruditus lector, an pro area syra legendum sit, ex hara Syra, sic enim loquitur in Pisonem: ex hara productæ non schola. Syri barbarie nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Cymbalum mundi.

PLINIVS maior in præfatione ad Imperatorem Vespasianum refert, Apionem grammaticum à Tyberio Cæsare Cymbalum mundi cōsuesse vocari ob nominis celebritatem: cum publicæ, inquit, famæ tympanū potius videri posset. Is Apion aiebat eos ab se donari immortalitate, ad quos aliqua componebat. Huc Tyberius alludens appellabat illum cymbalum mundi: quod hominem honesta fama donaret, quæ per

vniuersum mũdum amabiliter resonaret. Plinius autem ob arrogantiam mauult illum appellari tympanum publicæ famæ, quod famam daret potius, quàm honestã famam. Nam resonat & tympanum, sed inamœno strepitu. Allusisse videtur huc, quod tympana fiunt è pelle asinina.

In beato omnia beata.

A diuitibus omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitibus Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Adonidis festum magnificis sumptibus apparasset, non sine prouerbij specie dixit:

ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. id est,
In diuite diuitia cuncta.

Vsus erit, si dicas ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, rege regaliter.

Digitum qua proferat.

SCHEMATE prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorsus esse quod dicat agatve, locus sic habet: Denique ista nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quiescit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, qua denique digitum proferat nõ habet. Sumptum est à gestu rhetorum, qui varius traditur à Quintiliano, simplicissimus est proferre digitum, quod plebeiorum est & rusticorum.

Iouis germen.

Ἐκ διὸς ἔρνος. id est, Ex Ioue germen dicebatur insigni virtute præditus, verba sũt pastoris ad pastorem musices pulchre petitum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem gestamen est Herculis, ex Ioue prognati, obseruatum est à priscis, à poetis Iouis filios semper induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & asperos. Musica autem ciuilitatis magistra est. Carmen sic habet:

Οὕνεκεν ἐσσὶ
Πᾶν ἐπ' ἀληθείᾳ πεπλασμένον ἐκ διὸς ἔρνος. i.
Es siquidem tu,
Reuera factum ac prognatum ipso ex Ioue germen.

Interpres tamẽ mauult eo referre, quod qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicũtur, adducens carmen Homericum:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν,
ὅ, τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id est,
Haud etenim fallax erit aut reuocabile quidquam
Quod capite annuero.

Pastor ob id laudatur quod ingenue profiteatur se non conferendum cum insignibus musicis. Qualis inducitur & à Marone:

Me quoque dicunt
Vatem pastores, sed non ego credulus illis.

Musarum aues.

Μουσᾶν ὄρνιθας. id est, Musarum aues, non absq; prouerbij specie Theocritus in Thalysia appellat poetas, quod Lusciniarum in morem assidue canant sua poemata. Scholiastes admonet omnes aues canoras Musarum aues appellari. Sentit autem sibi displicere poetas, qui cuculorum more audent Homero occinere.

Nullus dies omnino malus.

ASTROLOGI designant quosdã dies fortunatos aut infelices, sed his, aut his rebus: nullo tamen die indulgendũ est otio, quod nullus sit adeo inauspicatus, quin alicui negotio sit felix, si quis recte vtatur cõcesso tempore, dies infaustus gerendo bello, aut nauigationi, felix est administrandæ rei familiari. Nullus autem dies non prosper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Hesiodus: περὶ ἔργων καὶ ἡμερῶν.

Καί ποτε πάγκακον ἦμαρ. id est,
Omni ex parte dies malus haud obuenerit vmquam.

Rectam instas viam.

REM acu tetigisti, huic simillimum est quod habet Plautus in Asinaria: est ne hoc vt dico Libane? Lib. rectam instas viam, ea res est. Vt qui falluntur dicuntur tota aberrare via, ita qui rem coniectant, dicuntur rectam insistere viam: quod schema mire tritum est & hodie vulgo illiterato. Simili schemate dictum est in Cassina, Nunc pol ego demum in rectam redij semitam, pro eo quod erat, rem ipsam deprehendi.

Æacidina mina.

IN eadẽ ita loquitur mercator: siquidẽ hercle Æacidinis minis animisq; expletus incedit. Iratus si me tetigerit, iratus vapulabit. non sine prouerbij specie dictum est, pro atrocibus ac superbissimis minis, versus

ſus patitur vt pro Æacidinis legatur Æacinis. Nam id non nulli diuinant, ſed probabilius eſt poetam ſentire de Achille Æaci nepote, quem Homerus vbiq; facit ſtomachabundũ ac minitabundum: velut in primo ſtatim Iliados libro, vbi ſic incandeſcit in Agamemnonem, vt manum admoueat capulo, à conuicijs ad pugnas venturus, niſi Pallas eum capillis reuocaſſet. Quin & ipſum opus ab Achillis ira habet exordium μῆνιν ἄειδε θεὰ. Quod quidam adferunt de Æaco manium iudice, non videmus quid ad hunc faciat locum. Quidquid etiam inuictum & inſuperabile uolumus intelligi, Achilleum dicimus.

Oleo nitidius.

OLEI NITOR adeo venerat in prouerbium, vt myſticæ quoque litteræ iubeant facie oleo vncta diſſimulare triſtitiam ieiunij. Plautus in Truculento de amica pulchre compta. Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæſtus.

HERCVLIS quæſtum pro magnis impendijs dixit Plautus in Moſtellaria: Dapſiles ſumptus facit, perdidit patrem, vnus iſtic ſeruus acerrimus Tranio, is vel Herculis conterere quæſtum potis eſt. Alias dictum eſt, olim pleroſque decimam lucri partem Herculi vouere ſolitos, Huius fauore perſuaſerunt ſibi rem fore auctiorem. Ex tam multis autem decimis oportuit immenſam pecuniarum vim conflari. Quæſtum appellat facete, quaſi Hercules ſuum fauorem vendiderit.

Poſterius dictum.

DOCTVM doces, Memorem mones, Scienti loqueris, Aliaq; eius formę antea retulimus. Eundem ſenſum feſtiuiſſime extulit Plautus in Aſinaria: cum enim Demenætus queritans de moribus vxoris dixiſſet, fateor eam eſſe importunam atque incommodam, reſpondit Libanus ſeruus Poſterius iſthuc dixit, quàm credo tibi, hoc eſt ſciebam priuſquam diceres. Nec apparet quamobrem Nonius hic poſterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali ſchemate quod mox ſequitur. Tu primus ſentis, nos tamen prænoſcimus. Dedecus ille domus ſciet vltimus, ait Satyricus, & Terentius, Is ſolus neſcit omnia, ſed aliena mala licet priores intelligamus non dolent nobis, ſenſus igitur mali primum ad illos peruenit, ad quos res attinet, notitia ad alios.

Agones.

ADMONVIMVS Antigonum regem Demetrij nepotem militari ioco dictum Doſonem, quod omnibus polliceretur dicens δώσω, nec præſtaret ſemper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam Agones dicti ſunt, quod ex more priuſquam ferirent, populum rogabant, agon, id eſt, agone? Ouidius in Faſtis:

Semper agat ne rogat, nec niſi iuſſus agit.

Agonum meminit Lactantius Statij enarrator. Quadrabit in conctatores, qui ſemper deliberant, neque quidquam aggrediuntur.

Fungus putidus.

SENEM iã delirum & inutilẽ Plautus in Bacchidibus fungum putidum appellat, fungi licet natura inſipidi, olim in delicijs erant, & adhuc ſunt apud Italos, ſed teneri ac recentes: vetulis nihil inſipidius. Verba Plauti ſic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil ſapit, nihil ſentit, tanti eſt, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipſum, terrę odium, prouerbij figuram habet, velut illud, telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter ſtoliditatis conuicia ponit & fungos: Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, bucones. In Moſtellaria pro ſtolido fruticem appellat. Nec veriſimile loquere, nec verum frutex. In ceteris arboribus eſt non nulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere naſcitur, expers cultus, & aut nullum habet fructum, aut ſylueſtrem & inutilem.

Viuum noueris.

ANTEA retulimus, viuorum meminiſſe oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in alium ſenſum, amatorem pro mortuo ducens, qui deſierat eſſe dando. Dum viuit, inquit, hominem noueris, vbi mortuus eſt quieſcas: Te dum viuebas noueram. Pecunia iuxta Heſiodum anima eſt mortalibus, hac amiſſa, exanimis eſt homo.

Lippo

Lippo oculo similis.

VIDEMVS quosdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rursus ita industrios & ad obsequium expositos, vt quoties sese offert occasio, non possis caue re, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamé naturale est nobis illic habere manum vbi dolet. Plautus in Persa: Ego nec libenter seruio, neque satis sum hero ex sententia. Sed quasi lippo oculo me herus meus, manum abstinere haud quit tamen: Quin mi hi imperet, & quin me suis negotijs præful ciat. Item in Bacchidibus: Lippi illic oculi seruus est simillimus. Si non est, nolis esse neque desideres: Si est, abstinere quin attin gas non queas.

Tu in legione, ego in culina.

IN Truculento Plautina militi atrociter minitanti cocus respondet: Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina Ares. Auxit cocus bellatoris verbum. Mars enim deus belli est. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non est Plauto nouum Græcas voces admiscere Latinis. Quamquam in non nullis exemplaribus habebatur aues, in nõ nullis aries, sed mendose.

Citius quam formica papauer.

NON caret adagij specie, quod est apud Plautum in Trinummo: Confit citius, quam situ obijcias formicis papauerem. Verba sunt Stasini serui, narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuisse cõ sumptas, vt pote in comessationes, compo tationes, balnea, in piscatores, pistores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes dissipatas, non aliter quam si papauer obijcias agmini formicarum. Mox enim di strahitur aceruus, dum vnaquæq; suum arripit granulum.

Itidem vt Acheronti.

APVD eundé in eadem fabula amãti re poscenti quæ dederat, respõdet scortũ: Nã itidem vt Acheronti hic ratio accepti scribitur, Intro receptum, quando acceptũ est, non potest ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire, quod in meretricis do mum est datum, quam redeunt ab inferis mortui, vnde iuxta Catullum negant redire quemquam.

Mus non vni fidit antro.

NIHIL hodie est decantatius apud vulgus, quam eum murem esse miserum, cui non est nisi vnus cauus. Idem Plautus expressit in Truculento.

Sed tamen cogitato mus pusillus quam
 sit sapiens bestia,
Ætatem qui vni cubili numquam com-
 mittit suam.
Quia si obsideatur vnum, aliunde præsi-
 dium gerit.

Locus erit adagio si quem admonebimus, vt sibi plures amicos paret, aut vna cum opibus studeat philosophiæ, vt si fortuna quod suum est eripiat, in litteris sit præsidium.

Post rem deuoratam ratio.

QVEMADMODVM de sera ope dicitur, post bellum auxilia, ita de sera parsimonia dicitur, post absumptam rem supputatio. Stasinus in Trinummo Plautina: Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit, postquam comedit rem, post rationem putat. Loquitur seruus herili filio supputanti rationem accepti, cum tota summa iam esset x equiter absumpta. Nimirum hoc est numerare præteritas vndas, cum venientes oporteat censere.

Cœna popularis.

QVEMADMODVM Phormio Terentianus cœnam dubiam appellat, varijs epu lis instructam, vbi tu dubites quid sumas potissimum, ita Philto Plautinus cœnam popularem appellat magnificã, egregieq; lautam, atque adeo gratuitam quoque, quales solét exhiberi populo. Verba Plautina sic habent: Quid tu si in ædem ad cœnam veneris, atque ibi opulentus tibi par forte vt venerit, apposita sit cœna, popularem quam vocant. Si illi congestæ sint epulæ à clientibus &c.

Apud mensam verecundari neminem decet.

SEQVITVR ibidem aliud prouerbiũ quod ex tanta antiquitate per manus traditum hodieq; versatur in ore omnium:

Verecundari neminé apud mésam decet.

Nam

Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Nisi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia est non philosophi, sed Stasini serui Comici: cum nusqum magis habenda sit verecundiæ ratio, quam in lecto & in conuiuio. Sunt tamen qui rustico pudore molesti sint conuiuæ, semper exspectantes vt ipsis præministretur, & quod datum est reponentes. Iam hoc ipsum de diuinis atque humanis cernitur, prouerbiale est, quo tropo significabant de summa rerum agi. Dictum seruo dignum qui felicitatis puppim ac proram in vētris expletione collocarat.

Salillum animæ.

In eadem scena Philto hominem vocat Salillum animæ, sentiens hominis breuissimam esse vitam, videlicet quantulum salis cuiq; in cōuiuio apponitur. Locus Plautinus sic habet: Dei diuites sunt, deos decet opulentia, Et factiones, nos homunculi sumus Salillum animæ, quam cum extemplo amisimus, Æque mendicus atque ille opulentissimus censetur ad Acherontem mortuus. Quamquam extremo senario desunt duæ syllabæ. Pelops censetur, aut censetur Crœsus, aut aliquid simile.

Nummus plumbeus.

Qvemadmodvm assis, obolus, ac teruncius, ita & nummus plumbeus abijt olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinummo: Cui si capitis res siet, nummū numquam credam plumbeum. Idem in Casina, cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Æreos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tull. lib. ad Attic. 5. Vatinium semissem hominem vocat vilissimum & contemptissimum. Simul vero semissis homo contra me arma tulit. Et tressis agaso pro contēptissimo dictus est alibi. Plautus in Mustellaria: Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos nummos.

Basilica facinora.

Ante admonuimus quidquid magnificum esset appellari solere βασιλικὸν, vt valere βασιλικῶς, & magnificas ædes basilicas appellabant. Plautus in Trinummo de seruo nullius rei, sed philosophica quædam loquente: Dij inquit immortales, basilica hæc quidem facinora inceptat loqui. Notū est illud Pori responsum, qui roganti Alexandro à quo fuerat bello superatus, quomodo te tracto. βασιλικῶς inquit. Roganti, numquid aliud? respondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriusculum est quod Plautus dixit in Epidico: Dij immortales, vt ego perij basilice.

Nec caput, nec pedes.

Negotivm ita perturbatum, vt nescias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant, nec caput habere nec pedes. Sic enim M. Tull. iocatur respondens suo Curioni: Sulpitij tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis: Nec caput, nec pedes. Equidē vellem pedes haberent, vt aliquando redires. Antea nobis dictum est ex Platone ἀκέφαλος μῦθος. Sine capite fabula.

Emendus cui imperes.

Cviqve in suos seruos imperiosum esse licet, in alienos aut in liberos nō item. Ita Plautinus Stasinus in Trinummo hero imperiosius reuocati, quem herum esse nesciebat, aut scire dissimulabat: Emere, inquit, melius est cui imperes. Itē in Persa: Emere oportet quē tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recensuimus, non sum sollicita ne mihi vacuam abstergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo, cui nō erat ancilla nec vxor. Addit & illud συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id est, Syracusanis mulieribus imperas, hoc est non tuis, sed liberis.

Sale & aceto.

Parcvm tenueq; prandium significans Grippus piscator in Rudentibus ait, Sed hic rex cū aceto pransurus est, sine bono pulmēto. Miseris, obsoniorum loco sal est cū aceto. M. Tull. ad Papirium Pætum libro nono. Tyrotarichi meminit, ceu plebei condimenti. Id erat ius e caseo confectū quod & hodie Itali vocant menestram. Meminit & Pōpilij piscis vilissimi, qualis erat & gobio. Quem inquit, tu mihi Pompilū; quem denarium narras, quam Tyrotarichi patinā? De Pompilo pisce crebra est apud Plinium mentio. Denarium suspicamur esse vocem deprauatam. Certe nobis nondum liquet quid sibi velit. Acetum tamen non

nonnumquam vsurpatur in significationē acuminis, vt Plautus: Acetum habet in pectore. & Persius: Mordaci lotus aceto. Varro in Sesquiulyxe citante Nonio: Alteram viam deformasse Carneadem virtutis, à cupis acri aceti, hoc est magna subtilitate.

Cassa glande.

INTER vilitatis adagia retulimus & illud, Cassa nuce non emam. Simillimo tropo Plautus in Rudentibus dixit cassam glādem: Promittens iudicium quærit preciū, alter licitatur, nummos trecentos. Grippus respondet, tricas. Lab. Quadringentos. Gr. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Gr. Cassam glandem. Lab. Sexcentos. Gr. Curculiūculos minutos fabulare Cassam glandem dixit, pro vitiosa glande, & inani putamine.

Veruecea, statua.

PLAVTINVS Egio in Captiui duo, seruum stupidum appellat statuam vervecēā, quasi dicas, brutum ac mutum hominem: Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac statua veruecea volo rogitare, meo minore quid sit factum filio. Quidam pro veruecea legunt verberea, quasi verberonem plagis assuetum pro statua marmorea dixerit verberéam. Certe dictionem verueceam non patitur carminis trochaici ratio, superesset enim vna syllaba, nisi in, cea, facias synæresim.

Quam in tragœdia comici.

VBI quis in aliena versatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuersi generis sunt Tragœdia & Comœdia, nec fas est tragicas personas in comœdiam inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo: Quin ædepol indoctior sum quam in tragœdia Comici. Nos legendum arbitramur inductior sum. Allusit enim Colabiscus ad id, quod dixerat Milphio: Fac modo vt conducta tibi sint dicta ad hanc fallaciam, Respondit iocans: Inductior sum, id est, instructior sum.

Non magis, quàm canem.

ODIVM & contemptū vulgo declarant canis vocabulo. Hor. Odit cane peius. Et Plautus in Amphytrione: Valuistin' vsq; ? Exspectatus aduenio? Sos. Haud vidi magis. Exspectatum eum salutat haud quisquam magis quam canem. Sic enim legendum opinamur, vt constet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut testudineus gradus.

PLAVTVS in Amphytrione: Bleph. Nō potuimus nostros grandius grandire gradus. Amphi. Siue gralatorius, siue testudineus fuerit, certum est mihi hunc scelestū perdere. Item in Pœnulo: Vinceretis ceruum cursu, gralatorem gradu. Gralę dicuntur fustes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas. Græcis κακοβάται dicuntur, quemadmodū schœnobatæ vocantur funambuli. Ij fustes quo sunt longiores à gradu, cui pes innititur, hoc gradus sunt maiores. Tantum elicere licuit, è corruptissimo loco apud Nonium, præsertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: Atque eccum incedit, moue formicinum gradum. Formicæ videntur currere, cum minimum promoueant. Rursus in Pœnulo: Vicistis cochleam tarditudine. In eadem tardos appellat spissigradissimos, & tardiores quam sint corbitæ in tranquillo mari. Rursus talium gradum dicit esse succretum cribro pollinatio, quod Simila perangusta foramina, paullatim defluat.

Dædaleum remigium.

AD celeritatem significandam Plautus in Amphytrione dixit, remigijs Dædaleis, pro volatu. Non ocyus quiui si Dædaleis me tulissem remigijs.

Argentum accepi, imperium vendidi.

NIHIL hac sententia decantatius: qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demænetus eleganter expressit in Asinaria:

Argentum accepi, dote imperiū vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, sed in quam nihil haberet imperij. Talis inducitur & Nausistrata in Phormione Terentiana.

Despuere malum.

MANET & hodie in vulgi moribus, vt si quid audiāt execrandam, quod sibi nolint euenire, despuāt velut abomināntes. Id autem

tem hæsit ex veterum superstitione, qui sibi persuaserant disputationẽ esse remediũ aduersus imminentia mala, præcipue aduersus morbum comitialem: cui non hinc tantum est nomen inditum, quod in hominum frequentia sæpius oboriatur, verum etiam quod prohibeat comitia fieri: & in admouendis remedijs ter expuere habebatur salutare. Velut etiam aduersus incantationes, vt refert Plinius. Simili superstitione contra improbæ spei fascinum, ter in sinum expuebant, Plautus: Et illic isti qui sputatur morbus venit, cui respondetur: Ain' verbero mihi cum morbum esse, qui me opus sit insputarier? Hic rursus alter: Ne verere, multos illic morbus homines macerat, quibus insputari saluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphytrione: Teq; obsecro hercle vt quæ locutus despuas.

Contrahere vela.

IN eadem epistola dixit contrahere vela, pro eo quod est reprimere sese & cautius agere. Contraxi, inquit, vela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque testatum vt non possem præterire. Itidem Horatius:

-Et idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Sumptum est à nautis, qui vehementius spirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent: vento languidiore pandunt, captantes auram.

Ἔσπετε νῦν μοί.

IN eadẽ carmẽ Homericum festiuissime vsurpat ad continuationem narrationis:

Ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι ὅπως δὴ πρῶτον ἔπεσθαι, id est,
Dicite nunc Musæ, dixistis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularũ habebit gratiam, in Aldina editione, hemistichium modo refertur, *ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι.* Neque enim semel habetur apud Homerum, licet finis non sit idem, velut illud *ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.* Iliados secundo.

In directum.

QVIBVS precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem, ad coruos, ad cynosarges, pro eodem prisci dixerunt in directum quod illi directos appellarent in crucem suffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum à domo nostra istam insanitatem. Directos dici putat quasi in diem erectos. Fortasse scriptum erat in dium erectos, quod qui crucifiguntur, sub dium exponuntur. Præsertim cum addat: à domo nostra. Sub dium rapiuntur, quæ domo efferuntur. Insanitatem autem pro insania dixit M. Tullius, ne quis mendum suspicetur.

Nihil est, aut nihil curæ est.

IDEM eodem libro, epistola cuius initium: Cum è Põpeiano, versiculum Rhintonis vt vulgo iactatum refert, Illud tamen, inquit, velim existimes, me hãc viam opimatum post Catuli mortem, nec præsidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt ait Rhinton vt opinor:

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσι, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. i.
Nihili quidem hi sunt, ceteris curæ est nihil.

Sentit se non vti præsidijs magnatum, quod partim nihil possint, partim negligant res.

E terra spectare naufragium.

ALIAS nobis dictum est, de muris iudicare Achiuos, pro eo quod est in tuto spectare aliorum pericula. Idem alia metaphora festiuius extulit M. Tullius libro ad Atticum secundo epis. De geographia, Nunc vero cum cogar exire de naui, non abiectis sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri, cupio vt ait tuus amicus Sophocles:

Κἂν ἀπὸ στέγης ἀκούειν ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί.

Quamquam hic versiculus in alijs codicibus habebatur varius, sed æque deprauatus in alijs erat omissus. Videtur esse versus trochaicus catalecticus: *Κἂν ἀπὸ στέγης ἀκούειν ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί.* pro *ψεκάδος*, quidam codices habebant *ψάκαλος*, quod quid sit non intelligimus, *ψεκάδος*, non patitur carminis ratio. Sensus autem hic videtur esse: optat de tecto audire tumultus aliorum, ipse vacuus & quietus animo.

Qui prior læsit.

IN eodẽ lib. epist. Subito cũ mihi dixisset &c. vsurpat versum Homericum, minitans vindictam ei qui prior lacesseret. Nã nos quidem, inquit, si per istum tuum sodalem

lem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprium est artis huius:

-ἐπαγγέλλομαι

Ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ. id est,

Denuncio

Vlturum me hominem quisquis prior irritarit.

Quod datur.

NONIVS Marcellus citat hunc versiculum è Cecilij Plotio: Patiere quod dāt, quando optata non danunt. Danunt antique dictum est pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone: τὰ μὲν διδόμενα, & huic similibus.

Chimæra.

HOMINEM incōstantem ac varijs moribus aut opus sibi non cohęrens, M. Tullius designat festiuiter illo versu Homerico: Quod de Qu. inquit, fratris epist. scribis, ad me quoque fuit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσσῃ δὲ χίμαιρα.

Quid dicam nescio, nam ita deplorat primis versibus māsionem suam, vt quemuis mouere possit: ita rursus remittit, vt me roget, vt annales suos emendem, atque edam. Epistolam sibi inæqualem, appellat Chimæram.

Nihil dulcius quam omnia scire.

M. TVLLIVS ad Atticum, lib.4.epist. Delectarunt me, refert hunc Senarium ceu vulgo celebrem:

οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι. id est,

Nil dulcius, quàm scire prorsus omnia.

Versus corruptus constabit, si addas ἐστὶν, sic:

οὐδὲν γλυκύτερον ἐστὶν ἢ πάντ' εἰδέναι.

Aut πάντα περὶ πάντων. Ac mox subijcit: quare vt homini curioso, ita perscribas ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Est & illud aliquoties obuium in epistolis M. Tullij πάντα περὶ πάντων.

Strumam dibapho tegere.

STRVMAM dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum pro eo, quod est infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinij inquit, strumam sacerdotij dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma est tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura dissimulatur. Idem ad M. Cœlium libro 2. Nam Curtius noster Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. Dibaphi nomine designat magistratum cui fas erat dibapho vti. Sed iocatur illi rem parum ex sententia cedere, quod tinctor esset in mora. Est autem hæc vna ratio obliterandæ infamiæ, splendore dignitatis hominum calumnias deterrere, mediocris enim fortuna patet inuidiæ.

Multa in medio.

ANTEA commemorauimus, multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Idem alia metaphora extulit M. Tull. ad Attic. lib.6.epist. Et si nil sani. Non quo me aliquid iuuare posses, quippe res in manibus, tu autem abes longe gentium.

Πολλὰ δ' ἐν μεσσηγὺ πέλει,

Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρέος ἁλός.

Ita Cicero sentit multas rerum nouationes exorituras antequam Atticus, qui procul aberat possit opitulari. Senarij sunt quos ita vertas licet:

Sed interim in medio notus

Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ.

IDEM libro nono, epistol. cuius initium: Tuas 11. Kalen. πειθανάγκην appellat suasionem cum necessitate viq; coniunctam. Quales sunt principum preces, id quod eleganter Ouidius expressit in Ioue: Precibusq; minas regaliter addit. Ciceronis verba sunt: Ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Plato, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν. id est, non tam fucos huius timeo quam parendi necessitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, scis necessitati admixtas esse. Exstat & ille minus celebris:

Cogit rogando qui rogat potentior.

Benefactis pensare delicta.

EODEM libro, epistola cuius initiū: Certior à Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrem:

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. i.

Alijs benefactis hocce depellunt probrū.

Loquitur de Bruto & Cassio qui occiderant

derant Cæsarem locus sic habet: Itaq; idus Martiæ me non tam consolantur quam antea, magnum enim mendum continent, & si illi iuuenes: ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς, &c. Conuenit cum illo σὺ κακῶς δ' ἔδρων λέγεις.

Altius Oromedonte.

THEOCRITVS in Thalysia:

Ὥς μοὶ καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρεύνῃ
Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον ὠρομέδοντος. id est,

Sic mihi magnopere faber est inuisus, in altum.
Qui struit, adnitēs superare iugum Oromedontis,

Allegoria prouerbialis est, deterrens ab insolentia, ne quis se præponat ijs, quibuscum nullo pacto est conferendus. Scholiastes indicat Oromedontem esse montem in insula Co. Est allusum ad poetam Coum. Nam paullo post, Homerum appellat poetam Chium.

Φαινοπροσωπεῖν.

HAC voce M. Tullius videtur delectatus. Ita subinde vsurpat in epistolis: Est autem vultu fronteq; preferre hilaritatem ac beneuolentiam, cum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis:

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus.

THEOCRITVS in Encomio Ptolemæi:

Ῥηΐδιαι δὲ γυναί, τέκνα δ' οὔποθ' ἐοικότα πατρί.

Sunt faciles partus, sed proles nata parentem
Ore refert numquam.

Pater est iuxta iureconsultos quem nuptiæ designant, sed proles non semper facie maritum parentis exprimit. Eoq; iuxta Flaccum: Laudantur simili prole puerperæ. Quamquam & hic natura ludit varietate, quemadmodum ferme in omnibus. Proles non semper refert matrem aut patrem, sed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum, aut propatruum.

Præficarum more.

PRÆFICÆ dicebantur mulieres in hoc conductę, vt in funere lamentarētur, ac defuncti laudes prædicarent, alijs plorandi dum prærent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ. Ab his iocus sumitur in eos, qui simulant amorem, aut dolorem, cū lucri caussa faciant quidquid faciunt. Lucilius citante Nonio:

Mercede quæ conductę flent alieno in funere præficæ,
Multæ & capillos scindunt & clamant magis.

Id in Arte poetica imitatus est Horatius:

Vt qui conducti plorant in funere, dicūt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria:

Superauere omnes argutando præficas.

Conuenit & in illos, qui præ inuidia nō sustinent laudare nisi vita defunctos. Næuius apud Festum: Hæc quidem, me hercle opinamur, præfica est, quę sic mortuum collaudat, Id familiare est vxoribus, vt maritum defunctum in alterius inuidiam sine fine prædicent. Quadrabit & in illos, qui cum ipsi nihil habeant quod laudem promereantur, laudandis alijs affectant videri aliquid. Plautus in Truculento: Sine virtute argutum ciuem mihi habeam pro pręfica, alios quæ collaudat, capse sese vero non potest.

Socratis gallus, aut callus.

NONIVS Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in significationē caluiciei: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis gallus, esse factū ericiū cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur se cum iret cubitum, fuisse læui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. In somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum in ore proboscidem habet. Aldina editio, pro gallo legit caluū. Lectio tolerabilis esset si pro caluum legamus callum, hoc pacto: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis callus siue callum, esse factū Ericium, &c. Socrates corporis erat patientissimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoramus quid narrent de gallo depluma to, quem Diogenes, immiserat in scholam Platonis, sed magis placet, vt legamus callum, facilis enim trāsitus est, a c in g, cognatā litteram. In corporis partibus quę callū habent,

habent, non proueniunt pili, velut in pedũ cauo, & vola manuũ, Vulgus illitteratum significans nihil esse, quod det, ostensa vola manus dicere solet: Hinc mihi pilum euelle. Adagium cõueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris.

Nonius Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum catalecticum e Lucilio:

Ita vti quisq; nostrum e bulga est matris in lucem editus.

Id ad nuditatẽ inopiamq; referri potest. Potest & ad ęquam omnibus vitæ conditionem. Natiuitas enim non distinguit Crœsum ab Iro, non regem a plebeio. Eædem sunt voces reginę parturientis & mendicę, Idem vagitus Cæsaris emergentis & tenuissimi cuiuslibet. Neque mundius est cauum vnde se profert monarchæ filius, quàm vnde prodit ancillæ proles. Festus indicat vocem esse gallorum, qui galliculos, aut crumenas, aut sacculos scorteos, hoc est, è pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem siue vuluam bulgæ nomine designauit. Quod Græci dicunt: Nodus tamquam ex matre, alibi nobis commemoratum est.

Esurienti leoni prædam exculpere.

Nonius Marcellus ex Lucilio citat hunc versum.

Vt esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Versus cõstat, si amoueas vt, aut quod vero propius est, pro vt legas, vi: & si in vsurienti corripiatur, ti, aut si legas esuriente. Metrum durius est, quod nullam habeat cęsuram, sed non abhorrens à compositione Lucilij. Adagium simillimum est illi quod alias retulimus: Clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halopanta.

Halopantam veteres appellabant omnia mẽtientẽ. Plautus in Curculione: Ædepol nugatorem lepide nactus est hunc Phedromus, Halopantam an sycophãtam magis hunc dicam nescio. Verba sunt militis conquerentis de Curculione, qui anulo militis imposuerát lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum hęc refert: Halopantam aut sycophantam, hominum genus nequam, quod ob suenda mendacia, miserrima mercede cõducitur. Festus hunc in modum: Halopanta significat omnia mentientem, πάντα enim Græci omnia, ἀλιτόμενον fallentem appellant. Quantum autem tribuendum sit eiusmodi fragmentis nõ minus deprauatis quam decurtatis. Aldina editio habuit aliam etymologiam, sed magis etiam mendosam, nã si halopanta venit ab ἀλύω, siue ἀλιτέομαι, neutra dictio habet primam aspiratam & vtraque corripit primam, cum apud Plautum sit producta, vt exigit Trochaici carminis ratio. Rursus si venit ab ἁλὸς conuenit quidem aspiratio, sed hæc quoque vox habet primam breuem. Adde quod est noua compositionis forma a nomine, non a verbo, mollius erat παναλήτης. Quoniam autem est in his vocibus duabus schema προσονομασίας, proprius adludit ad sycophantam, halophanta. ἀλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus, quemadmodum sycophantę dicti sunt qui deferebant exportantes ficos Athenis si legamus ἀλλοφάντην, quasi aliena loquentem varieque mentientem, conuenit quidem metri ratio, sed abijcienda est aspiratio primę uocalis. Metrum tamen constabit, si Græce pronuncies halophantem, aut sycophantem. Tum enim in primo loco erit anapæstus pro spondeo, Plautus autem non raro græcissat in comœdia. Verum hoc doctis relinquitur discutiendum.

Quadra propria.

Et hodie vulgo dicitur Nihil æque sapere, vt cibum proprium domi sumptum. Nonius citat hoc hemistichium ex Priapeis Catulli: De meo ligurire libido est. Ligurire dixit, pro gustare cum voluptate. At dij Homerici malunt inuitari ad nidores hostiarum, quàm viuere ὁμόσιτοι. Citat & ex Plauti Persa: Turbucinari de suo, si quid domi est.

Mansum ex ore dare.

Quos tenerè amamus, his mansũ ex ore dare dicimur, qd à matribus ac nutricibus mutuo sumptũ est. Lucilius citãte Nonio:

Sperãs, si ætatem eãdẽ proferre potesset,
Mansum ex ore daturum.

Quãquã Marcus Tullius & Aulus Gellius paullo diuersius vsurparunt præmandere quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, oculitus.

INTIMUM affectum veteres varijs modis exprimebant, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus, ex intimis præcordijs, medullitus, animatus, oculitus. Plautus apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam sedulium oculitus. Amantium enim est oculum appellare, quod vnice carum est. In Mostellaria. Euge oculus meus. Rursus: Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernator nauis.

DICTUM est à sapientissimis viris etiam in bellis plus habere momenti consilia, quam vires. Idem eleganter expressit Titinnius, citante Nonio:

Sed in sapientia gubernator nauim torquet, non valentia.

Nouum cribrum, nouo paxillo.

NEQUAQUAM obscurum est prouerbio fuisse iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouã hæresim nouo paxillo suspẽdisse. Zenonẽ notat, q primus Athenis inuexit sectã Stoicorum, idq; nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Bimargo: Nouum vt cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos, qui noui quidpiam comminiscuntur.

Sarcinator summum centonem.

APUD eundem citatur hic versus ex Lucilio: Sarcinatoris esse summum suere centonem optime. Videtur esse versus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & constat elisos, in sarcinatorijs. Sarcinator a sarcina dicitur, non à sarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetæ est in extremo actu esse optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac uenustiorem habet adagij speciem.

Prælio uictus, non bello.

NON statim victor est, qui in uno altero ve negotij actu discessit superior, sed qui totã caussã euicit. Prçliũ enim est cõflictus bellicus, bellum totũ hoc tempus dicitur, etiam si cessetur à prçlijs, aut si intercedãt induciæ. Sola pax finit bellum, induciæ dirimũt congressus. Nonius hos trochaichos citat ex Lucilio: Vt Romanos populus victus vi, & superatus prçlijs sçpe multis, bello vero numquã, in quo sunt omnia. Congruunt illi: Vir fugiens & denuo pugnabit.

Curre denuo.

Τρέχ' αὖθις, i. Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus ὠκύπους, quasi sit in tonstrina natum. Quamquam totum hoc poemation mendis scatet, nec vllã habet micam salis Lucianici. Inducitur illic podagrosus iuuenis, qui tamen affectabat videri ὠκύπους. Is rogatus à sene, vnde accidisset pedis, respondit se cum magna celeritate curreret, distrinxisse talum, atque hinc esse cruciatum. Huic respondet senex:

Τρέχ' αὖθις ὥς τις εἶπεν ἢ καθήμενος

Πώγωνα τίλλει κυρέων ὑπ' ἀλγέσιν.

Si legas, εἶπεν ὅς, sensus erit, curre denuo, sicuti dixit quidam, qui sedens vellis barbam sed cubitis tonsorum, hoc est, qui curatur à tonsore. Podagrosi remedium petunt à tonsoribus, & tamen nolunt videri podagram, sed pedem alioqui læsum, vt ex immodico cursu. Interim aliquis eorum qui tondentur, sentiens fictam esse caussam, respondet τρέχ' αὖθις. Nam id solet esse remedium in simili malo. Posteaquam enim neruus incaluit violento motu, cessat dolor. Quod quotidie videre est in equis, qui post cursum aut non claudicãt, aut leuius claudicant. Probabilius tamen est pro κυρέων legendum κυριῶν participiũ à verbo κυριᾶν, quod est hirsutum esse & tonsoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui sedẽs in tonstrina vellit barbam quam habet hirsutam sub alis. Illic enim desident otiosi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc nostra diuinatio. si cui non placet, sequatur quod magis arridet, res non est magni momenti.

Nutricis pallium.

NUTRICES quoniam tractãt infantes, sçpe vestes habent, bua, saliua, mictu, foriaq; cõtaminatas. Vnde Plautus in Bacchid. Si vnam peccauisses syllabam, fieret corium tam maculosum, quam est nutricis palliũ.

Cum ramento.

TROPO prouerbiali cũ ramento reddidisse

disse dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptum apparet à fabris ærarijs, qui sibi seruant quod lima deraserint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramēto reddidi, cum ramento additum ἐπιτάσεως gratia, idem velut interpretatur, subijciens omne oppido, hoc est, omne prorsus. Cum puluisculo, & cum ærugine, alias nobis dicta sunt. Plautus in Rudentibus: Conuerret iam hic me totum cum puluisculo.

Mortuo vilior.

NIHIL abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula. Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris precij est quam ego sum. Et in Persa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum: Non Hercle si os præciderem tibi, metuam morticine.

Quam Clinia ex Demetrio.

PLAVTVS in eadem fabula, Plura ex me audis hodie mala quam audiuit vmquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum est Lamiam fuisse supra modum adamatam à Demetrio rege Macedonū, quo nomine ipse quidem male audiebat vulgo, sed eam à rege fuisse conuicijs affectā, nusquam legimus: præterea vocem Lamiā carminis ratio non admittit. Vero propius est sumptum è comœdia Turpilij, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam, vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filiū. Talis enim inducitur Clinia in Sene seipsum excruciante, qui à patre nimium sæpe nimiumq; acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud scimus an ad hanc fabulam alludat Plautus. Nam fieri potest, vt Terentius pro Demetrio senē appellarit Menedemum. Nec obstat quod Terentius Plauto fuit posterior, cum Græcus auctor fabulæ fuerit vtroque.

Pleno gradu.

QVI leuiter rem quampiam attigerūt, summo pede dicuntur ingressi: contra qui magno studio instituerunt aliquid, pleno gradu, dicuntur ingressi, Trebonius Cic. libro 12. Nam illum paratum vt video & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoq; se procedat.

Ad pila vbi ventum.

MARCVS Tullius in libello De re militari, si tamen non fallit titulus: Prima autem, inquit, & secunda acies, cum ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum sustinet bellum. Pilum autem est genus hastæ Romanæ breuius. Itaque cum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur.

Velatis manibus orare.

QVI suppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatis autem dictum arbitramur pro vittatis. Plautus in Amphytrione: Postridie in castra ex vrbe ad nos veniunt flētes principes, vittatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.

Cicadæ sibi canent.

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, i. Cicadæ sibi ipsis ex humo canent. Hoc exemplū Aristoteles lib. 3. adducit ex Sthesichoro schematis, quo quis dicit quod nō dicit. Nec aliud addit, vnde possis dicti sensum deprehendere: nisi quod suspicamur poetā his verbis comminatum ijs, à quibus erat læsus, quos si vlcisci alioqui non posset, certe carminibus suis esset illos infamiæ traditurus. Adducit idem eiusdem lib. 2. inter sententias obscure dictas: ὅτι Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. Quod quidē Stesichorus apud Locrenses dixit, Nō oportere cuiquam iniuriam facere, ne Cicadæ ex humo canant. Cicadæ poetarum habent symbolum. χαμόθεν dixit, ob inopiam & cōditionis humilitatem. Vnumquodq; animal minatur his armis quibus à natura instructum est. Poetæ præter versus nihil habēt, quibus tamen hominem vel album vel nigrum ad posteros transmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere solitus, ne quem hominem poeticum sibi redderent inimicum. Est enim, vt ait Flaccus, genus irritabile vatum, & in his sunt qui fœnū habeant in cornu. Doctis tamen nōnullis placet, alio spectare Stesichori dictū. Quoniā cicadæ solēt, Marone attestāte, in arborib. canere, apparet Stesichorum ciuiliter hoc

ænigmate Locrenses admonere, ne per petulantiam à finitimorum iniurijs parum temperantes, tandem arma illorũ in se cõcitent, qui cum exercitu fines illorum ingressi, quidquid arbustorum sit in agris, hostiliter excidãt, itaq; fiat vt cicadæ illis iam humi canere incipiant, sublatis arboribus quibus insideant. Fortasse tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Fama prodit omnia.

ÆSCHINES in oratione contra Timarchum refert sententiam Euripidis:

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἂν μυχῷ δείκνυσι γῆς. i.
Virum bonum fama aperit vel in terræ cauis.

Interpretatur autem hoc sensisse poetam, non viuentium tantum virtutem illustrari fama, verum etiam sepultorum. Terra corpus tegit, sed fama non sinit occultari quod quis bene gessit in vita. Eodem in loco citat Hesiodi versum, quem antea cõmemorauimus:

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Quem locum citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotissare.

INTER conuicia quibus Æschines lapidat Demosthenem, etiam illud abiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodice & indecore: ταῦτα δὲ μου μεταξὺ λέγοντος ἀναβοᾷ παμμεγέθες Δημοσθένης, ὡς ἴσασι πάντες οἱ συμπρέσβεις ἡμῶν, καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς βοιωτιάζει. id est, Hæc me loquente vehementer exclamat Demosthenes, quemadmodum sciunt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia mala, etiam Bœotissat. In clamore fit allusio ad boum mugitum. Quamquam βοιωτιάζειν accipi potest, pro fauere Bœotorum partibus.

Surculus surculum ferens.

QVI singuli sunt infirmi, tamen cõcordia iuncti, multum habent roboris. Ita Ennius apud Festum: Vnus surus surum ferret, tamẽ defendere possent. Veteres enim, vt Festus admonet, surum dicebant, vnde nos dicimus surculum diminutiue. Nos non fugit carmẽ esse vitiatum etiam in Aldina editione, fortasse legendum: Si vnus surum surus ferret, cum aut se defendere posset, aut possent. Stirps habet robur, surculi nihil habent virium nisi iuncti.

Salacones.

QVEMADMODVM Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extremæ paupertatis homo effecit, vt omnes fortuna tenui Salacones dicerentur, & ipsa paupertas Salaconia. Meminit Hesychius, sed idem indicat eodem nomine fuisse notatos fastuosos & arrogantes: vnde ductum sit verbum σαλακωνίζειν καὶ σαλακωνεύειν, pro eo quod est, fracto delicatoq; gradu incedere. Addunt testem Theophrastum, qui σαλάκωνα dixerit eum qui sua profundit temere. Ex his colligere licet, adagij conuicium non hæsisse in quosuis pauperes, sed in eos dũtaxat qui fastu luxuq; redacti sunt ad inopiã. Vox autem dicta videtur, à verbo σαλάξαι, quod est labefactari & ad ruinam tendere.

Archilochi melos.

Ἀρχιλόχου μέλος, id est, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuisse repertum, qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui singulos proprijs laudibus exornabant. Archilochi carmẽ erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad singula cantionis interualla, victorum nomina voce sua repetebat: veluti si Herculem laudabat, accinebat: Tenella Callinice χαῖρ' ἄναξ Ἡράκλεις. Aut aliud, si cum aliũ canebat. Huic non dissimile est quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupresso nautam rogabat, ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priscam ac rudem. Meminit Aristophanis & Pindari interpres. Sumptum est e Pindari Olympiorũ Encomio septimo: τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo quidem loco varia commenta refert enarrator, quæ repetere, non videtur ad hoc, quod agimus, necessarium.

Ὀλοόχυτος.

ANTEA retulimus ex oratione Æschinis περὶ ὀλοχοίνου ἀβρόχου, cum lexicographi pro ὀλοχοίνου habeant ὀλοοχύτου. qui adiecit scholia in Demosthenem, citat orationem Æschinis

Æschinis aduersus Demosthenem περὶ παραπρεσβείας, & Theophrastum in quarto libro. Apud Æschinem reperimus ὁλοσχοῖνε. Similiter Theophrastus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniunt in aquis facit (quod admonet scholiastes) tria σχοίνε, hoc est, sparti siue iunci genera: quorum vnum sit acutum, quod appellant masculum, id est, infrugiferum: alterum frugiferum, quod à nigro fructu vocant μελαγκρανίν: tertium quod dicitur ὁλόσχοινος, pinguitudine, magnitudine, & callositate ceteris præstans. Hoc vltimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod mollius sit & carnosius. Dioscorides libro quarto, paullo secus distinguit genera, sed admonet tertium quod ὁλόσχοινος dicitur, esse ceteris asperius & callosius. Vt autem quidam pro σχοῖνος scriberent ἐχῖνος suspicamur in caussa fuisse, quod Theophrastus meminit carnositatis, quasi nouum sit audire carnem mali, aut cerasij. Echinus tamen terrestris, quem appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoschœno, quod habet asperitatem: vnde & cutis detracta cum spinis, vtilis est ad defricanda vasa. Proinde dictum videtur de duro & procaci sermone, quo velut os alicui percellimus. Hoc quidquid est appendicis, lectorem celare noluimus.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόυ, cõmemoratum in Græcorum collect. vt ante nobis commemoratũ est. Originem autem tum diuinauimus ex Homeri Odyssea, apud quẽ in conuiuio multa de se mẽtitur Vlysses: nec absurdum esset commẽtum, si Alcinoi apologus dici posset ficta narratio apud Alcinoum habita. Aristoteles tamen Rhet. 3. cũ obiter meminit huius apologi, sic loquitur, vt videri possit notasse scriptorem aliquẽ, qui finxerit orationẽ ad Penelopen, contexens omnia, quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro veris. Fortassis scriptor cui nomen Alcinous, induxit personam Vlyssis apud Penelopen plurima cõmemorãtem, quasi vel in bello, vel in itinere vere passus esset ea. Locus apud Aristotelem sic habet: ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκινόυ ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίησαι. Trapezontius interpres legisse videtur ἔτι μὴ πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα πραττόμενα, &c. At ne sic quidem locus videtur vacare mendis. Quare suspẽdemus hic sententiam, donec vel e Gregorij Nazianzeni commentarijs in hos libros, vel aliunde cõpertius aliquid fuerimus nacti.

Doceat qui didicit.

Pindarus in Olympij Encomio, τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾶτερον, id est, docere porro facilius ei qui didicit. Iuxta illud: Disce, sed à doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet. Nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obscuris dare luçem. Proinde quod quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adolescentes in disciplinis, in caussa est aut quæstus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas in malis optima.

Sophocles in Antigona:

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τ' ἂν ποσὶν κακά. i.

Verba sunt Chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem è medio tolli. Nam cito perire quem vitæ tædet, non nihil est lucri. Nihil molestius quam diu animo discruciari, si quid mali imminet, quod vitari non queat. optimum est dare operam, vt sit quàm breuissimum.

Prima felicitatis pars sapere.

In eiusdem fabulæ clausula:

Πολλῷ τὸ φρονεῖν δ' εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. id est,
Vt sis felix longe primum
Sapere est.

De Creonte dictum est, qui dum mauult animo suo quam rectis consilijs obtemperare, & suos & se funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, si absit sapientia. Idem paullo ante contrarijs expressit verbis de Hæmone loquens, qui sibi mortem consciuerat:

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. id est,
Monstrans quod incõsulta temeritas viro
Adiuncta, sit longe malorum maximum.

Sero vidit iustitiam.

Rursum in eadem:

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν id est,
Proh vt videre iusta sero cernere.

De Creõte dictũ est, q prius nec Tiresię,

nec cuiquam suorum obtemperat, magnis doctus cladibus incusat suam stultitiam. Eadem sententia reperitur in clausula tragœdiæ, sed diuerso schemate.

Μεγάλας δὲ πληγὰς τῶν ὑπεραυχῶν
Αποτίσαντες,
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id est,
Diui pœnas postquam atroces
De verbis sumpsere superbis
Ætate docent sapere extrema.

Conuenit cum illo: Sero sapiunt Phryges.

Vindicta velox.

De sera vindicta numinum aliquot prouerbijs testatum est, quæ supra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorũ vindictam, magis huc conducit, vt in aliquod prolapsi malum, mature resipiscamus. Verba sunt Chori ad Creontem:

Οσον γ' ἄναξ τάχιστα. συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. idest,
Rex ista facito quam potes celerrime.
Noxæ citipedes numinũ: improbos viros
Subito occupant iunctæ simul cõpendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta pœne prius adfuit quam absolueretur Tiresię vaticinium.

Fato non repugnandum.

In eadem Creon ita loquitur:

Ανάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. id est,
Sed fata contra, quod id est perquam arduum,
Non est reluctandum.

Eandem sententiam alias ex varijs citauimus auctoribus. Nemo potest vitare quod deus nobis immittit. Quod antè vitari non potest, ferendũ est, non culpandũ. Ducunt enim volentẽ fata, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum.

In eadem fabula Creon Tiresiæ more vatum incandescenti ac liberioribus dictis impetenti regem, loquitur:

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. i.
Vati vicissim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait, Genus irritabile vatũ, nõ tantũ ad poetas, sed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum est, si quid ab eis velis exculpere, quos si prouoces, diuinant omnia mala. Cõueniet vti, vbi quis nos impetierit impotenti conuicio, velut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus vicissim maledicere, cum non desit quod retorqueatur: aut cum libertatem eam tribuimus iræ, veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo sanius decertes conuicijs quam cum furioso, finitimum est illi quod ante retulimus: Omitte vatẽ. Præterea illi: Ni pater esses, quod est in hac eadem fabula sub persona Hæmonis.

Vatum genus auarum.

In eadẽ scena Creõ ita loquitur Tiresię:
Genus omne vatum est appetẽs pecuniæ.
Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. idest,

Hoc nomine olim male audiebant augures & haruspicẽs. Vera non potest semper loqui, qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui.

Eodem in loco iam irritatior Tiresia sic minatur Creonti:

Ορσεις μέ τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. i.
Tu me excitas vt quæ latent in pectore,
Immota, cogar proloqui.

Vsus erit, quoties aduersariorum improbitas eo nos compellit, vt quæ decreueramus silẽtio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio tetigerat, dicens:

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τ' ἀδικεῖν φιλῶν. id est,
Tu doctus augur, at suetus lædere.

Quod ipsum conuenit in hominem prudentem, aut eruditum, sed improbum. Cõfine est illi: Non mouenda moues.

Mortuos rursus occidere.

Ibidem verba Tiresiæ sunt ad Creontem, suadentis vt Polynicis corpus sinat condi sepulcro:

Αλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει, τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν. id est,
Age, mortuo cõcede, nec qui extinctus est,
Stimulato: quæ nam est fortitudo, mortuum
Necare rursum?

Confine est illi, quod alibi retulimus: Iugulare mortuos.

Deo nemo potest nocere.

Sententia pia est, sed à Creonte impio animo dicta:

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει. id est,
Violare, siue polluere diuos, nemo quis mortalium.

Veteribus psuasũ erat offendi diuos inferos si mortuo negaretur sepultura: offendi

Iouem:

Iouem supplicium, si quis supplicem reijceret. At Creon putabat nihil huiusmodi rerum curæ esse dijs, quod illi non queant à quoquam lædi. Hoc carmen occini potest ijs qui indignum deo putant, in matrice virginis latitasse, & per vterum virginis exisse, vnde prodeunt homines, ceteri: aut qui putant corpus domini pollui, quod in stomachũ hominis immundum descendat:

Θεοὺς μιαίνειν, οὔτις ἀνθρώπων σθένει.

Neque sol polluitur, tot cloacas ac paludes lustrans.

Auscultandum bene loquenti.

TIRESIA in eodem sermone:

Εὖ σοὶ φρονήσας, εὖ λέγω, τὸ μανθάνειν

Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγει. id est,

Tibi beneuolus, bene loquor, suauissimum est

A bene loquente, lucra si fert, discere.

Eandem sententiã antea dixerat Hæmon:

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν, i.

Recte loquentem audire par est, ac decet.

Conueniet cum illo: Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Hesiodo, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula.

EIVSDEM Tiresiæ verba sunt ad Creõtem admonentis, vt in summo discrimine positus sapiat:

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id est,

Sape, denuo nunc positus in nouacula Fortunæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contentio, successit hæc quam offensis dijs excitauit Creon. Quamquam hic versus obiter nobis alibi citatus est, in prouerbio: In acie nouaculæ.

Peruicacia stultitiæ dat pœnas.

IN eadem tragœdia Tiresia, Creontem admonẽs ne præfractus ac rigidus persistat in sententia, ita loquitur:

Αὐθαδία τοι, σκαιότητ' ὀφλισκάνει. id est,

Præfracta mens amentiæ penas luit.

Intractabilis illa ferocia fere solet magnæ cuiusdam calamitatis esse præludium. Hoc Tiresię dictum eleganter expressit Hęmon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen sic habet:

Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάῤῥοις ὅσα

Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,

Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.

Αὕτως δὲ, ναὸς ὅστις ἐγκρατὴς πόδα

Τείνας ὑπείκει μηδὲν, ὑπτίοις κάτω

Τρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται, i.

Vides vt in torrentium decursibus,

Quæ cedit arbor, surculos seruat suos.

At quæ resistit, stirpe cum ipsa deperit.

Nauclerus itidem, qui tenens clauũ, nihil

Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur

Ac iam supinis nauigat nixus foris.

Nauigationis socius.

ANTE retulimus: In eadem esse naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc allusit Ismene, in eadem fabula, dicens se non recusare, quo minus subiret idem periculum, quod subiret Antigone soror:

Ἀλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι

Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη, i.

Sed in tuis non erubesco me malis

Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

Nuncio nihil imputandum.

HIC fere est hominum affectus, vt tristia nuncianti perinde indignentur, quasi fecerit quod factum nunciat. Creonti itaq; succensenti nuncio, quod parum læta afferret, ita respondet:

Ὁ δρῶν ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ. idest,

Qui fecit, animum discruciat, aures ego.

Eiusdem nuncij versus est:

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν. idest,

Nemo hunc amat, qui verba nũciat mala.

Accommodari poterit ad eũ qui lapsum admonet, vt magis sibi ipsi succenseat qui crimen admisit, quam ei qui necessariã admouet correptionem. Nam correptio ad tempus molesta est auribus, sed sceleris conscientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non potest, nec incipiendum quidem est.

PRIVS retulimus, *ἀδύνατα θηρᾷς*, id est, impossibilia venaris. Quod alijs verbis expressit Sophocles in Antigone:

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τ' ἀμήχανα. id est,

Quę efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

Verba sunt Ismenes deterrẽtis Antigonem, ne Polynicen sepeliat aduersus regium edictum.

Cor calidum in re frigida.

EADEM Ismene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait:

Θέρμαν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est, Profecto tu cor calidum habes in frigidis.

Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat, quorum feliciter perficiendorum exigua spes erat.

Frustra niti dementiæ est.

RVRSVS in eadem ita loquitur.
-Τὸ δὲ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id est,
Frustranea agere insignis est amentiæ.

Non solum amentiæ est, iniusta agere, verum etiam superuacanea. Ex iniustis interdum aliquod est lucrum, ex superuacaneis nullum.

Principi obtemperandum in omnibus.

NON sine prouerbiali schemate dictum est in eadem tragœdia, quod ait Creon:
Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id est,
Sed principatum ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, siue læuia præcipit,
Siue æqua mandat, siue & his contraria.

Ciuitas non ciuitas.

HÆMON Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:
Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Quæ vnius hominis, illa non est ciuitas.

Dixerat Creon ipsius esse, non alterius imperare regioni. Hæmon negat eam esse ciuitatem, vbi summa rerum penes vnum hominum est. Polis enim Græcis vel à versando, vel à multitudine dicta videtur. Latini Rempublicam appellant. At Respub. non est, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur omnia. Itaque cum Creon respondisset, ciuitatem censeri illius, qui illi imperat, subijcit Hæmon:
Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id est,
Recte, vnus vt deserto in agro regē agas.

Regium est imperare liberis, neq; quidquam absque ciuium consensu tentare.

Mens cœli, terræq; regina.

SOCRATES apud Platonem in Philebo: πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοὶ, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστι βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς. id est, Omnes enim sapientes consentiunt hoc pacto seipsos honestantes, quod mens nobis regina cœli & terræ. Sentit sapientia gubernari omnia potius, quàm voluptate. Cum enim Philebus probasset felicitatem ex sapientia & voluptate mixtam, quæri cœptum est vtra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes consentire, subindicat fuisse vulgo iactatum. Conuenit huic, quod habet Hæmon Sophocleus:
Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον. id est,
Pater, dei mentem inserunt mortalibus,
Quæ res opes exsuperat omnes maxime.

Primas iactare hastas.

M. TVLL. libro de Orat. 2. primas iactare hastas dixit, pro velitari, quod ad oratorem transfert, cuius dictio initio debet esse lenis ac sedata, vt paullatim incandescat oratio. Notat ibi Philippum oratorem, qui solitus sit ita ad dicendum surgere, vt nesciret primum verbum quod esset dicturus: sed aiebat se, posteaquam concalefecisset brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipsos vnde similitudinem ducit, illas primas hastas ita tractare leniter, vt & venustati vel maxime seruiant, & reliquis viribus suis consulant. παροιμιῶδες erit, si ad disputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.

Omissis fontibus consectari riuulos.

IN eodem libro non sine prouerbij specie dixit riuulos consectari, pro eo quod est minus ad rem pertinentia dicere, omisso eo quod est negotij caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullij verba sic habent: Tamen tardi ingenij est, riuulos consectari, fontes rerum non videre. Etiam ætatis est, vsusq; nostri à capite quod velimus arcessere, & vnde omnia manant videre.

Res palæstræ & olei.

QVÆ non ad serium negotiū, sed ad lusum & ostentationem adhibentur, palæstræ & olei dicuntur, cum in prælio maioribus opus sit viribus. In palæstra non armati, sed vncti cōcertabant, tum quo difficilior esset apprehensio, & elapsus facilior, tū quo corpus esset nitidius, certabant enim nudi. M. Tullius lib. de Orat. 1. Nitidum quoddam genus est verborum & lætum, sed palæstræ magis & olei, quam huius ciuilis turbæ ac fori. Consimiliter lib. 2. de Isocratis discipulis

pulis agens, Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerunt. Eodem spectat quod ait lib. de legibus 1. Fannij autem ętate coniunctus Antipater, paullo inflauit vehemétius, habuitque vires agrestes ille quidem atque horridas sine nitore ac palæstra, sed tamen admonere reliquos potuit, vt accuratius scriberent. Hæc ibi. Quod prius dixerat oleũ, hic vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat, quod est nitidius. Iam, inquit, erat vnctior quædam splendidiorq; consuetudo loquendi. Rursus in Oratore ad Brutum: Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cum oratione: itaque serius aliquanto notatus & cognitus, quasi quandam palęstram & extrema lineamenta orationi attulit: palæstram appellat venustatem ad ostentationem adhibitam. In is his porro verbis, nec illud absque prouerbij specie dictum est, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta à pictoribus.

Operari.

IBIDEM non absque prouerbij specie operarios appellat, qui citra philosophię cognitionem caussas agunt. Architectus ex arte rationem operis præscribit, operarij vere non iudicium suum, sed tantum operam adhibent, iuxta præscriptum. Atqui philosophiam callet, ex se paratus est de quauis recte dicere M. Tull. de Mnesarcho loquens, Hos quos nos oratores vocamus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem nisi qui sapiens esset, esse neminem. Rursus in Bruto: Nam illud minus curo, quod congessisti operarios omnes, vt mihi videantur mori voluisse non nulli, vt a te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales: Addamus, inquit, huc etiam, ne quem vocalem præteriisse videamur, C. Cosconium Calidianum.

E schola cantilena.

PLAVTVS, vt ante admonuimus, Theatri nugas appellat, quæ solent in comœdijs recitari M. Tull. e scholis cantilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilé plus habentem ostentationis, quàm sapientiæ: locus sic habet eodem libro: Gerendus est tibi mos adolescentibus Crasse, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatem, neque ex scholis cantilenam requirunt, sed ex homine omnium sapientissimo atq; eloquentissimo, atque ex eo qui non in libellis, sed in maximis caussis & in hoc domicilio imperij & gloriæ, sit consilio linguaq; princeps.

A deo ficti.

QVI vehementer ad aliquid natura cõpositi sunt hos prouerbiali sermone ad hoc natos, factos sculptosq; dicimus: insignem autem naturæ dexteritatem M. Tullius eleganter expressit eodem libro: Sunt autem, inquit, quidam ita naturæ muneribus in ijsdem rebus habiles, ita ornati, ut non nati, sed ab aliquo deo ficti videantur. Adlusit autem ad Pandoram, quam finxit Vulcanus, ceteris item dijs sua munera in vnam conferentibus.

E circulo.

HOMINEM è triuio, plebeium & contemptum appellamus. Marcus Tullius, pro eo dixit è circulo. Circulum autem vocat conuenticulum hominum in foro aut in plateis confabulantium. Ita Crassus eodem quem modo citauimus libro: Effudi vobis omnia quæ sentiebam, quæ fortasse si quencumq; patrem familias arripuissetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontantibus respondisset.

Caussa cadere, Formula cadere, Ex iure manu consertum.

QVEMADMODVM prisci iurecõsulti dicebant aliquem ex iure manu consertũ vocari, cui lis intendebatur, ità caussa cadére dicebatur, qui male agendo ius agendi perdidisset, vtrumq; fiet παροιμιῶδες, si accedat translatio: vtrumq; est apud M. Tulliũ eodé libro sub persona Scæuolæ, Quod vero in extrema oratione quasi tuo iure sumpsisti, oratorem in omni sermonis disputatione copiosissime posse versari, id nisi in tuo regno essemus, non tulissem, multisq; præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex iure manu consertum vocarent, & aliquanto post, cũ Hypseus maxima voce plurimis verbis a M. Crasso ꝓtore cõtéderet, vt ei qué defendebat caussa cadere

re

re liceret. Gn. autem Octauius homo consularis, non minus longa oratione recusaret, ne aduersarius caussa caderet. Idem pro L. Muræna: Et si turpe existimas te aduocato illum ipsum quem contra veneris, caussa cadere. Meminit & Quintilianus lib. 7. ca. 4. Apud priscos superstitiose seruabatur, vt qui in actione instituenda vel verbo lapsus esset, caussa caderet, cuius superstitionis vestigia non exigua adhuc residét apud Anglos, interdum totum instrumentum reijcientes, si cognomen aliquod vna littera secus fuerit scriptum. Iustinianus Institutionum iuris lib. 4. tit. De actionibus, paragrapho, si quis, Si quis, inquit, agens in intentione sua plus complexus fuerit quam ad eum pertineat, caussa cadebat: id est, rem amittebat, nec facile in integrum restituebatur, nisi minor erat 25. annis, &c. Proximo autem paragrapho, vocem hanc plus, ostendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & caussa. Re, si quis pro decem aureis petat viginti: Tempore, si quis ante diem vel ante condicionem petat. Loco, si quis Romæ petat, quod Ephesi promissum est: Caussa, si quis stipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichum pura actione, cum electio sit promissoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iustinianus libro quarto tit. De exceptionibus, paragrapho, appellantur: Cum temere, inquit, rem in iudicium deducebant, & consummebant, qua ratione rem amittebant Horat. in Sermonibus.

-Et casu iam respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.

Quintilianus lib. tertio, ca. 8. Neq; ignoro multa trãsferri in omnibus fere caussis, in quibus cecidisse quis formula dicitur, hæ sunt questiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro epistolarũ 6. epist. 49. de philosophis agens, qui vocum argutijs ostendebant eruditionem: Quid enim, inquit, aliud agitis, cum eum quem interrogatis, scientes in fraudem inducitis, quã ut formula cecidisse videatur? Sed quéadmodum illũ pretor, sic hos philosophia in integrũ restituit, ita Seneca. Quin hoc ipsum in integrum restituere, si à foro transferatur ad alia, παροιμιῶδες est. Poterit ita deflecti, vt dicatur caussa cecidisse, qui ius obiurgandi filium amisit, quod eum suo exéplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porro sermonis formula, ex iure manu consertum, ab ipsis duodecim tabulis sumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut simili de re controuersia in rem præsentem veniebant, & apud prætorem vindiciarum caussa manus conserebant: hoc est, alter alterius manum corripiebat. Sed cum propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores vindiciarum caussa longius proficisci, institutum est, vt litigantes non ex iure apud pretorem manu consererent, sed ex iure manu consertum vocarent, hoc est, alter alterum ex iure ad conserendum manum in rem de qua ageretur vocaret: simulq; profecti in agrum de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad pretorem deferrent, & in ea gleba tamquam in toto agro vindicarent M. Tullius libro epistolarum septimo scribens Trebatio iureconsulto: Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, isthic.

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumq; petunt, vadunt solida vi.

Huiusmodi vindiciarũ formulam Marc. Tullius facetissime expressit in oratione ꝑ L. Muræna: itaque irati illi, quod sunt veriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerũt, vt omnibus in rebus ipsi interessent, cũ hoc fieri bellissime posset. Fundus Sabinus meus est, immo meus: deinde iudicium voluerunt. Fundus, inquit, qui est in agro qui Sabinus vocatur, satis verbose. Cedo, quid postea? Eum ego ex iure meum esse aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu cõsertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille vnde petebatur non habebat. Transit iureconsultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu consertum vocasti, inde ibi te reuoco. Hactenus M. Tullius. Metaphora sumpta est à bellis, in quibus manus conserere dicuntur, qui cominus cõfligunt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina secundo.

Lapides flere.

De re vehemẽter miserãda prouerbiali hyper-

hyperbole dici solet, eam esse tam lamentabilem, vt vel lapides cogãtur ad fletum. M. Tullius in libro de Orat. 2. Tu vero vel si testamentum defenderes, sic ageres, vt omne omnium testamẽtorum ius in eo iudicio positum videretur: vel si caussam ageres militis, patrem eius, vt soles, dicendo a mortuis excitasses, statuisses ante oculos, complexus esses filiũ, flensq; eum centumuiris commendasses, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coegisses, vt totum illud vti lingua nuncupasses, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magico carmine scriptum videtur, hæc ille. In verbis autem Ciceronis, ad prouerbium alludit magici carminis mentio, Quod enim vehementer commouet animum, quauis incantatione efficacius dicitur, sicut alibi retulimus.

Liber non est, qui non aliquando nihil agit.

Qvi in summo otio versabantur ab omnibus feriati negotijs, ij nihil agere dicebantur M. Tull. eodem libro, sub persona Crassi ad Scæuolam: Quid igitur, inquam, quando ages negotium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando denique nihil ages? Tum illud addidi, mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit, hæc ille. mox interpretatur quid declaret, nihil agere: In qua, inquit, permaneo Catule sententia, meq; cum huc veni, hoc ipsum nihil agere, & plane cessare delectat. Nam cessare dicuntur non tantum ij qui desistunt à negotio, sed qui sunt in otio. Expedit autem interdum nihil agere, vt cetera recte agamus. Alias ostendimus eos nihil agere dici, qui inanem sumunt operam.

In herba luxuries.

Rvstici semina copiosius quam expedit herbescentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellãt luxuriem, quam immissis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depascere. Maro:

Luxuriẽ segetũ tenera depascit in herba.

M. Tull. eodem libro quem modo citauimus. Quod si hic noster Sulpitius faceret, multo eius oratio esset pressior, in qua nunc interdum, vt in herbis rustici dicere solent, in summa vbertate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est.

Surculum defringere.

Simili forma dixit M. Tull. de Orat. lib. 3: in eodem Surculum defringere, pro eo quod est, nõ callere totam disciplinam, sed ex ea paullulum quod ad rem præsentem faciat decerpere: quemadmodum iureconsulti nonnumquam aliquam sententiam aut fragmentum adducunt e Theologorum disciplina, locus apud Ciceronem hunc in modum habet, Atque hactenus loquuntur, etiam hac instituendi diuisione vtuntur, sed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amissam possessionem, sed vt ex iure ciuili surculum defringendo vsurpare videantur.

Mendacium vtile.

Dives ille apud Satyricum Iuuenalem, dicit, Quid enim saluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem: sed honesto propius est, quod ait Orestes in Erectra Sophoclis:

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id est,
Nullum reor verbum quod est lucro, malum.

Conuenerat enim vt fingerent ipsum esse mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, sed ad id quod constituerant fore accommodam, venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idq; perfecerunt.

Equi generosi senectus.

Ιππου γῆρας, alias dictum est, de his qui post res præclare gestas ob senium reijciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generosi equi senectutem, his versibus:

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς, κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ᾽ ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, αὔτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ᾽ ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. i.
Generosus vt equus, consenuerit iã licet,
Animum tamen numquam in periclis abijcit.
Sed auribus rectis stat, itidem tu quoque
Et incitas me, & ipse cum primis ades.

Verba sunt Orestis ad pædagogum senem, cuius consilio & auxilio occidit Clytemnestram & Ægisthum.

Cuncta-

Cunctatio noxia.

In eadem fabula Electra de Oreste, qui reditum proferebat ita loquitur:

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. id est,
Dum facere semper prorogat quæ adsunt simul,
Simul & futuras perdidit mihi spes meas.

Prouerbij ratio est in tropo, quo præsentes & absentes dixit pro omnes.

In arduis cunctanter agendum.

Ibidem Electræ querenti de fratre:
Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. id est,
Dicit quidem, sed e dictis facit nihil.
Ita respondet Chorus:
Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. id est,
Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.

Sentiens in arduis ac periculosis negotijs non esse præcipitandum cõsilium, huic rursus ita respondet Electra:
Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ. id est,
At his quidem haud cunctante me seruatus est.

Sentiens perniciosam esse cũctationem, cum vrget præsens periculum.

E paucis verbis ingens bonum, aut malum.

Ibidem Electra sic loquitur sorori Chrysothemidi,
Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. id est,
Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, simul & erexit, breuis.

Sentit interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos nasci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuissimæ rei grauissimis pœnis dictum est alias.

Vni cum duobus non est pugnandum.

In eadem Chrysothemis, Electræ sorori, & Choro concorditer hortantibus ita respondet:
Δράσω, τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
Δυοῖν ἐρίζειν. id est,
Factura sum, non æquum enim est, resistere
Vnam duabus.

Adfine est illi: Ne Hercules quidem aduersus duos. Huc allusit & Catullus in epithalamio,
Noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt.

Clytæmnestra obiurgans Electram filiam, quod per eam traduceretur, vt viridica, vicissim audit:
Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id est,
Et turpibus enim, facta turpia discimus.

Significans quod filia de matre parum honeste loqueretur ei imputandum, quæ necando maritum, & filij necem moliendo, docuisset liberos odisse matrem, id. paullo post dicit explanatius:
Τὰ δ' ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. id est,
Porro ipsa facta, verba reperiunt sua.

Scitum est illud Socratis, vt se quisque talem præstaret re qualis haberi cuperet. Fama enim e factis velut e fonte nascitur, e bonis bona, e malis mala. Proinde qui factis ignominiosis sibi peperit ignominiosam famam, ne succenseat male loquentibus, sed sibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictam in maledicos, sed bene factis rumorem fœdum abolere studeat.

Numinis ira ineuitabilis.

Apud Homerum Iuppiter vxori minitans, appellat manus suas ἀάπτους, quod lædant quoscumque velit, cum à nemine vicissim lædi queant. Simile est quod in eadem fabula dicit Orestis pædagogus:
Ὅταν δ' ὁ τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. i.
At vbi viro nocet deorum quispiam,
Vitare possit nemo quamlibet potens.

Solent homines calamitates suas in hãc, aut illam caussam reijcere, cum pleraque mala sic præter omnem expectationem accidant, vt appareant à superis immitti.

Quo terrarum raperis.

Qui non sunt attenti ad rem propositam, negantur esse domi. Qui longius aberrant à vero, in alia regione esse dicuntur. Electra sorori nuncianti Orestem viuere, qui dictus erat mortuus, ita respondet:
Οὐκ οἶδ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id est,
In quod solum rapiare non intelligis,
Nec quo ferat mens.

Prouerbium est in tropo. Sic in eũ, qui aberrat à re proposita apte dicetur illud: Quo

Quo nunc se proripit ille? Aut: In quam regionem abripitur? Translatum videtur à nautis.

Bene natis turpe est male viuere.

QVIDAM arbitrantur ob hoc ipsum sibi licere turpiter viuere, quod honestis maioribus orti sunt, cum contra generis claritas, quasi fax addita faciat, vt nobilium errata plus habeant dedecoris quam obscuro genere natorum. Hoc in eadem fabula sic expressit Electra:

Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. i. Natis honeste, turpe viuere turpiter.

Quamquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui sunt improbis moribus, sed qui viuunt in seruitute, cum sint ingenui nati, vt cum illo conueniat: Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Mortui non dolent.

EADEM in eadem fabula, significans se spontanea morte quæsituram malorum finem, ait:

Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id est, Nam mortuum dolere video neminem.

Eoq; Plinius existimat nullum beneficium à dijs datum homini maius, quam quod cuiq; in manu est cum velit è vita excedere. Melius Socrates, qui docet esse nephas animam iniussu Imperatoris Dei è corporis præsilio decedere.

Latini tibicinis more.

IN M. Tullij verbis, quæ paullo ante retulimus ex oratione pro L. Murena, prouerbium inerat, cum ait iureconsultum instructo petitore, Latini tibicinis more transire ad eum à quo petitur, & illum solemnibus verbis instructurum. Vnde nata sit similitudo, non admodum liquet, nisi quod probabilis coniectura videtur, ductum à priscis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis vnico tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum vocem ac gestum accommodabant histriones, alioqui ob imperitiam non seruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen posteaquam vni actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic respõsurum transire, eiq; vicissim incentu tibiæ metri modulos, præire, atque hinc rursus ad alium, quod rusticani homines absque præeunte tibicine non possent apte saltare versus aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui est apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de versibus ita compositis, vt posset oratio libera solutaq; videri, Quorum, inquit, similia sunt quædam etiam apud nostros, velut illa in Thyeste. Quem nam te esse dicam, qui tarda in senectuté: & quæ sequuntur: quæ nisi cum tibicen accessit, orationi sunt solutæ simillima. Prior locus ex oratione, refertur in prouerbio: Caussa cadere.

In quadrum redigere.

SVPERIVS ex Aristotele docuimus, virum constantis animi appellari tetragonum, quod ea figura ex omni parte sui similis est. Vnde quidquid congruit & aptum est, quadrare dicitur. Id M. Tullius in oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris compositam: Itaque postquam est nata hæc circumscriptio, vel comprehensio, vel continuatio, vel ambitus, si ita licet dicere, nemo qui aliquo esset in numero, scripsi orationem generis eius quod esset ad delectationem comparatum, remotumq; à iudicijs forensiq; certamine, quin redigeret omnes fere in quadrum numerumq; sententias. Metaphora ducta est à marmorarijs.

Cadere in cursu.

CADERE in cursu M. Tullius dixit pro eo, quod est expetita laude frustrari, quamadmodum si quis ad lauream theologicam cõtendens emoriatur priusquam ad summum eius nominis fastigium perueneri t. M. Tull. libro De claris oratoribus de Galba loquens: Laudabant hunc patres nostri, fauebant etiam propter patris memoriam, sed cecidit in cursu. Nam rogatione Manilia Iugurthinæ cõiurationis inuidia, cum pro se ipse dixisset, oppressus est. Simili tropo dicimus eos e cursu reuocare, quos ab instituto ad aliud quidpiam retrahimus. Et in cursu esse dicuntur, qui magno studio contendunt aliquo. Metaphora sumpta est à publicis certaminibus pedibus aut equis currentium.

Ne pudeat artem.

VERSVS erat olim populari sermone iactatus: Ne pudeat artem proloqui, quam factites. Multos non pudet turpi quæstu viuere, cum pudeat nomen eius quæstus profiteri.

profiteri. Quemadmodum si quis vsuram exercens, vocari malit, negotiator. Versum citat M. Tullius eodem libro, Me autē siue peruulgatissimus ille versus, qui vetat: Artem pudere proloqui, quam factites, dissimulare non finit, quin delectet: siue tuum studium hoc à me volumē expressit.

Δωριάζειν.

Δωριάζειν, olim dicebantur qui corpore parum decore nudato intendebant, ductum à virginibus quæ in Peloponeso distinctæ, & absque tunicis esse consueuerunt, tantum pallio tectæ vtrinq; fenestrato, per quod patebant nuda corporis. Apud Lacedæmonios autem virgines certis diebus totæ nudæ incedebant. De Romanorum multitijs pellucentibus multa queritur Iuuenalis.

Ætoli.

Αἰτωλιταὶ dicti sunt olim ioco prouerbiali, qui iuxta mores Ætolorum petaces essent & improbi. Allusum est enim ad vocem, quemadmodum auidi munerum Dorice loqui dicebantur, sic αἰτωλοὶ dicti videntur, quod omnia petant, παρὰ τὸ ὅλα αἰτεῖν. Meminit Stephanus.

Χαρωνῖται.

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum est ijs qui defuncti commentarijs tuebātur quod perperam agebant. Hinc ortum. Cum M. Antonius oratione funebri prolataq; C. Cæsaris veste populum in eius interfectores concitasset, arripuit Cæsaris commentarios, in quibus acta illius continebantur, ijsq; asscripsit quæ libuit. Atque horū auctoritate se facere simulabat quidquid agebat, alijs tribuens magistratus, alios ab exilio reuocans, alios è vinculis liberans. Hi omnes quoniam se defuncti commentarijs excusabant, vulgari ioco dicti sunt χαρωνῖται, vt refert Plutarchus in vita M. Antonij. Simili artificio quidam abutuntur testamentis, in quos competet itidem cognomen.

Iapeto antiquior.

Ιαπέτου ἀρχαιότερος, i. Iapeto antiquior. Iuppiter apud Lucianū sic alloquitur Cupidinem pueritiam excusantem: σὺ παιδίον ὦ ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπετοῦ.

FINIS.

APPENDIX ADAGIORVM, QVAE ADDITA SVNT.

Salmoneus alter.

SALMONEVS alter, Parœmiæ specie vsurpatur à Symmacho, de supra modum superbo, & elato. verba eius ad Theodosium Imperatorem, vbi deprecatur honorati vehiculi vsum, sunt ista: Absit vt moderator vrbis liberæ atque ideo deuoræ, tamquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho, aduersus quem inuectiuæ extant Claudiani poetæ: τὸ ἐκείνου κράτος ἐς τόσον δὲ κατέσεισεν ἅπαντα καὶ κατεβρόντησεν, ὡς τε οὐ μόνον Ρουφῖνος ἦν αὐτὸς, ἀλλ᾽ ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν ἦν, id est, Illius potentia adeo concussit omnia & tonitru quodam perculit, vt non modo Ruffinus esse reipsa deprehensus fuerit, sed fabulosus ille Salmoneus nihil fuerit præ isto. Galenus Therapeutices primo in Thossalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum, qui Homeri simulachrũ flagellare solebat, & Salmoneum Iouis æmulum, sic enim, inquit: καὶ οὕτως γε, καὶ Ζωΐλος ἔνδοξος τὴν ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα, καὶ Σαλμωνεὺς τὸν δία μιμούμενος. id est, Hac ratione nobilitatus est Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando. & rursus: οὐδὲ ζηλοῖ τοιοῦ ἔχων ἀνὴρ οὐδεὶς οὔτε τὸν ὁμήρου μάστιγα Ζωΐλον, οὔτε τὸν παραπλῆγα Σαλμωνέα, καὶ τοῖς μὲν φιλολοιδόροις ζηλωτὸς ὁ Ζωΐλος, τοῖς δ᾽ ἱεροσύλοις ὁ Σαλμωνεύς. hoc est, Nemo quisquam sanæ mentis emulatur Homeri flagellatorem Zoilum, neque vecordem Salmonea, tametsi maledicis scurris in exemplo sit Zoilus, & sacrilegis Salmoneus. Hesiodus.

Σαλμωνεὺς ἄδικος καὶ ὑπέρθυμος περὶ κῆρι. id est,
Salmoneus plenus factus ac nescius æqui.

Qui & ipse prouerbialis versus in principem subditis grauem & superbiæ immo dicum, aut prætorem insolentem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Æoli Elidis reguli ex Laodicea Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas super pontem æneum, quem construxerat, agitasse, ad imitanda vera tonitrua, & immissis in homines facibus, neci eos dedisse legitur, vnde Virgilius lib. Æneid. 6.

Vidi & crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & sonitus imitatur olympi.

Et Valerius Flaccus Argonauticorum 1.

Salmoneus nondum ille furens, cum fingeret alti,
Quadrifida trabe tela Iouis.

Salmoneum fuisse industrium mechanicarum operarum artificem putat Eustathius Odysseæ λ. quando & alij quidam βροντεῖον ad imitanda cœli tonitrua leguntur excogitasse, vas ingens mugitum illum tonitrui per calculos immissos exprimens. Produnt & historiæ Archimedem Syracusanum fulgurationes quasdam igniuomas per specula edidisse. Idem commemorat peritum quendam mathematicum adiumento machinæ, inimici sui ædes non aliter quam terræ motu vibratas concussisse, fulguritosq; quosdam radios in illum distrinxisse, vt confessione inimici & ἐνοσίχθων & τερπικέραυνος dictus fuerit Neptuni Iouisq; illius terræ quassoris, huius fulguratoris, epithetis, quod dictum de Arthmesio intelligendum est, quem scribit Agathius historiæ lib. 5. domum Zenonis vicini sui æmuli terræ motos concussione per dispositos certis locis tubulos perculisse.

Pulmonis vitam viuere.

PLATO in Philebo: ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον ἀλλά τινος πλεύμονος, i. Non hominis, sed pulmonis cuiuspiam vitam viuere; de homine stupido & rationis mentisq; parum compote. Potest apposite dici in ebriosum, & abdomini ὑπογαστρίοις ἐπιθυμίαις (vt

(vt Aretes Cæsariẽsis loquitur) addictum, farcire corpus solum promptũ, ingenij viribus nusquam vti. Est autem Pulmo marinum zoophyton, quasi plantamine dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, suapte sponte proueniens: quod inter testacea ponit Aristoteles, & hoc ipso in loco Plato, quando subijcit: ἢ τῶν ὅσα θαλάττιαι μετ' ὀστρεινῶν ἐμψυχάδι σωμάτων. id est, aut alterius marini generis, quod inter testacea corpora animantum est. Vsus eo est & Synesius Ptolemaidos. Episcop. in lib. de Regno. βίον ζῶντας θαλαττίου πνεύμονος. id est, Vitam degentes marini pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganeæ libidinumq; vsu summum bonum ponunt.

Thessalica buccea.

Θετταλικὴ ἔνθεσις, Thessalica buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athenæo testánte, & Polluce libro sexto. Hermippus in μοίραις.

Ο ζεὺς ξυνέπλαττε τὴν θετταλικὴν ἔνθεσιν. i. At iuppiter mansum efformabat Thessalum. Phileterus im Lampadigeris θετταλότμητον κρέας χοιροβαφές, suillæ carnis portionem Thessalico more sectam vocat frustum ingens quantum manu tolli poterat, inde nata dicti gratia, quod Thessali in prægrandia frusta carnes partiri solebant, vnde & Crates in Lamia:

Ἐπεὶ τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα. id est, Nam sunt tricubita, more secta Thessalo.

Non absimiliter à gentis polyphagia, Frisonicum ferculum pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Thessali olim audiebant strenui gurgites & insigniter edaces, vnde illud Antiphanis Comici: Ἀεὶ γὰρ ὀξύπεινος εἶ, θετταλὸν λέγεις. id est, vsque esurit, numquam satur. Tu Thessalum depingis.

Thessalicus saltus.

Θεσσαλὸν πήδημα, id est, Thessalicam saltationem in prouerbium abijsse annotat in Dionysium commentario, Eustathius pro molli fortassis, nam & θετταλικὰ πτερὰ alæ Thessalæ in luxus argumentum apud auctores nobilitantur, quod eius gentis togæ vtrinq; alarum speciem præseferent, extentioribus fortasse manicis, vnde ἐπτεθετταλίσμεθα, dixit in Maryca Eupolis Stephanum & Pollucem, de gestantibus diffusiores more Thessalorum chlamydas, de quo annotatum est Hesychio, & Suidæ, Orator quidam has Thessalicas alas, θετταλικὰ γέρα, non πτερὰ, dixit, quod in certaminibus suis præmia proponerentur eiusmodi chlamydes, celebratur & θετταλὶς calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & θετταλὸν περόνημα Stephanus astrigmenti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos πτέρυγας exponit Hesychius, affibulare atque constringere solebant, vt arbitramur: Nec vero dissimile est, hanc lectionem ab Eustathio male interpolatam fuisse: Quidquid sit, diuinatione quam asseueratione magis opus est, in re non explicita, donec aliquis exoriatur qui scriptum hunc aperiat. Forte θεσσαλὸν πήδημα id est, Thessalicum saltum, pro ingenti, qualem grallatorium vocat Plautus, non inepte exposueris, ratione in superiore adagio reddita.

Thessalicum nomisma.

Θεσσαλὸν νόμισμα. id est, Thessalicum nomisma prouerbiale esse annotatur à Suida & Hesychio, nisi quod apud hunc desideratur vox altera, hoc modo reponenda: θεσσαλὸν νόμισμα, τοῦτο παροιμιῶδες, τασσόμενον ἐπὶ ἀπάτης: quæ lectio plena & integra in illo seruata est, Conuenit ergo in fraudem & fucum vtroque auctore. Crediderimus nos Thessalicum nomisma adulterinum fuisse parumq; sincerum aut probæ monetæ, atque inde ortum adagium Venuste ad personam transferetur, si impostorem alijs fucum facientem, & improbi commatis hominem Thessalicum nomisma vocitemus. Suidas nescimus quid de Thessalonice vrbe à filia Philippi regis cognomine appellata hoc loco refert.

Delphini in terra vires.

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. i. Vis Delphini in terra, videtur dici de eo, qui vires ingenij in negotio, cui par non sit, periclitatur, & & iudicij lubricũ ferre vult, vbi impos sit. Plutarchus in Demosthene, comparare & expenso iudicio sententiam ferre de Ciceronis & Demosthenis orationibus ac stylo, male

male ſane hominis neque uires ſuas exploratas habentis eſſe exiſtimat, idem namq; agere illum, quod Delphinus velociſſimum agilliмumq; in mari animal, ſed in arida humo deſtitutum, ſui impotens citoq; exſpirans, vnde Pindarus pernicitatem ſummam volens oſtendere, dixit θαλασσίων παραμείβεται δελφινα. id eſt, marinum delphina ſuperat. verba eius ſunt ex Ione Chio ſumpta, κἀκεῖ γὰρ ὥς φησιν ὁ Ἴων δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id eſt, Illic namque contingit vti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit non male in pauperem qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis poſſit, illo interim exhauſto, talis namque δελφῖνος βία ἐν χέρσῳ nititur: Denique in quemuis ſupra vires tentantem aliquid ſupra crepidam ſutorem, ſupra malleum fabrum.

Quadrante dignum.

QVADRANTE dignum pro exiguo & vili non abſque prouerbij ſpecie dictum inuenimus apud D. Hieronymum, Rideo aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare ſubſanno, vbi dignam quadrante eloquentiam vocat quæ nullius penſi ſit, & vix vnius æſtimandam aſſis, quod Catullus dixit. Huic confine eſſe annotant alij. Quattuor obolis æſtimas, quod diuerſo ſenſu exponit Suidas: τεττάρων ὀβολῶν, ἐπὶ τῶν πολλῆς τιμῆς ἀξίων. Quattuor obolis dignum, de rebus quantiuis pretij, quomodo accepiſſe videtur incertus auctor, cuius verba citat: τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει τεσσάρων ὀβολῶν εἶναι τὸ τῆς παροιμίας, οὐκ οἶδα ὅτι καὶ θερσίτης ἐν τοῖς ἕλλησιν ἐπαῤῥησιάζετο, τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τῆς θερσίτου παῤῥησίας ἔλαττον ἔμελλεν, ἢ χελώνῃ μυιῶν, τὸ τοῦ λόγου. id eſt, Libertatem linguæ tuam quattuor obolis dignam putas, iuxta prouerbium: at ignoras etiam Therſiten inter Græcos libertate dicendi vſum fuiſſe, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit, quam muſcas teſtudo, id quod dici ſolet, Agamemnon.

Draconis leges.

Δρακοντείους νόμους, Draconianas leges dici inuenimus, à Xenarcho apud Athenæum, nimia ſeueritate ſancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatiſque diſſoluunt. Sic enim inquit:

Πῶς ποτ' ὦ δέσποινα ποντία κύπρι
Βινεῖν δύνανται τῶν Δρακοντείων νόμων
Ὁπόταν ἀναμνησθῶσι; id eſt,
Qui cærula o Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Athenienſis vir bonus magnæq; prudentiæ tetricas leges ſanxit ſupplicio ferme capitis cenſitas, vt Aulus Gellius refert, qua de cauſſa non atramento, ſed ſanguine ſcriptas eius leges (quas proprie θεσμοὺς dictas ſcribit Ælianus) quidam dixiſſe memoratur. Seueram igitur alicuius diſciplinam & inſtituta acerbiora, Draconis legis nominabimus. Huc ſpectat illud Ariſtotel. in Rhetoricis, οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ Δράκοντος, id eſt, Haud hominis, ſed Draconis ſunt leges.

Luſcinia Muſarum.

Ἀηδὼν μουσῶν, id eſt, Muſarum luſcinia, Conuenit in hominem inſigniter eruditum, & præcipue in poetam carmine felicem. chorus apud Euripidem in Palamede.

Ἐκτάνετ', ἐκτάνετε τὸν πάνσοφον ὦ Δαναοὶ,
Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν. id eſt,
Necaſtis necaſtis omniſcium o Danai,
Muſarum luſciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyſſis dolo à Græcis ſaxis obruto: Fuit autem vir ille in philoſophia excellens, & ad pangendum carmen factus, quem Iliacum bellum verſibus cecinisse perhibent, ſed abolitum inductumq; ipſius poematis nomen ab Homero inuidiæ ſtimulis agitato. Citat carmen prædictum Philoſtr. in Heroicis. Notum eſt poetas μουσῶν ὄρνιθας velut Muſarum aues à Theocr. vocari: & Latini poetæ cygnos pro poetis accipiunt, vt Virg. ibi: Cantantes ſublime ferent ad ſydera cygni. & Horat. Pind. appellat Dircæum cygnum. Idem non vſitata nec tenui penna ſe ferri per ęthera gloriatur, & in album alitem mutari fictionem ab Anacreonte mutuatus: qui ait ἀναπέτομαι πρὸς ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις. id eſt, Euolo in cęlum leuibus pennis. Et apud Ariſtoph. Cibeſias poeta optat fieri luſcinia, ſic inquiens:

Ὄρνις γενέσθαι βούλομαι

Αἰγύμυθος ἀηδών.
Pennata auis fieri volo
Philomela canora.

Corinthia verba & Ionica.

CORINTHIA verba pro exquisitis & magnopere elaboratis & ad ostentationem nitidis, vel etiam pro delicato & molli dicendi genere, poni videmus. Quint. lib. 8. c. 3. Sed ita demum, si non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius. Corinthiorum amator iste verborum. Corinthia opera olim laudatissima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Pli. libro 34. c. 2. Sunt ergo vasa Corinthia quæ isti elegantiores modo in esculenta transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo mundiciarum respectu. Cice. in oratione pro Sexto Roscio, Domus referta vasis Corinthijs & Deliacis. Strabo libro 8. ἔτι μᾶλλον ὁμοίως τοῖς χαλκώμασι τοῖς κορινθιουργέσιν. id est, æquali in prætio æstimata fuerunt cum vasis Corinthijs. Addit Lu. Florus, Aeris notam pretiosiorem fecit opulentissimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio perustis plurimis statuis atque simulacris, æris auri argentiq; venæ in commune fluxerunt. Quod si ad mollitiem mauis referri, succurrat verbum κορινθιάζειν pro scortari, quodq; Corinthia scorta toties apud veteres scriptis nobilitata sint, vt apud Aristoph. est videre. Simili modo, ἰωνικὴν ῥῆσιν. id est, Ionicum verbum, pro dissoluto & molli extulit Aeschylus, vnde Athenæus libro 13. Dipno. καταλέξω σοὶ Κύνουλκε ἰωνικὴν τινὰ ῥῆσιν ἐκτείνας κατὰ τὸν Αἰσχύλον. id est, Commemorabo tibi Cynulce & proferã Ionicum dictum, vt Aeschyli more loquar. Hesychius ἰωνικὸν exponit τρυφερὸν Ionicum delicatum, aut effeminatum fractumq;, quo nomine traducebantur Iones, ita enim emendandus est Græcus codex, ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐκωμῳδοῦντο οἱ ἴωνες. Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos ex Aristoph. Concionatricibus mutuatus est, vbi anus ita loquitur.

Ἤδη τὸν ἀπὸ ἰωνίας τρόπον τὸν λαμπρὸν κνησιᾶς. id est,
Miscella pruris nunc Ionico modo.

Vtitur ita & Philostratus in Iconibus ἁβρὸν μὲν αὐτῷ τὸ εἶδος καὶ μάλα ἰωνικόν, i. Forma illi delicata valdeq; Ionica. Dion Chrysostomus, καλὸς καὶ μέγας, πολὺ ἔχων ἰωνικὸν τὸ εἶδος. id est, Formosus & procerus multum Ionicæ venustatis ore præferens. Varro apud Nonium ἀχίλλειος, ἐρωτικὸς, ἰωνικὸς κίναιδος. id est, Achilleus, hoc est, venustus, lasciuus, Ionicus, cinædus, sic enim interpolanda sunt ex manuscripto Nonio verba, quæ portentose hoc modo leguntur: ἀξιαὸς ἤρωικὸς ἰωνικὸς in dictione Cinædi.

In eandem lancem imponere.

Εἰς τὴν αὐτὴν τιθέναι πλάστιγγα. id est, Eidem bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenæus pro eodem in loco habere, aut æqualiter æstimare. Sic enim ait libro 1. Dipnos. εἰς τὴν αὐτὴν τεθεὶς πλάστιγγα τὴν μέθην τῇ μανίᾳ, id est, In eandem lancem cum insania temulentiam componens. Sumptum à nummularijs aut ab institoribus æqualia lancibus ijsdem põderum momenta appendentibus. Huic finitimum est illud Simocati, οὐκ ἰσόρροπον ἔχουσιν οἱ ἐρῶντες πλάστιγγα. id est, Amor non habet bilances æquilibrio æquales, & iterũ: τὴν ἰσόρροπον πλάστιγγα τὸ θεῖον σοι ταλαντεύσεται. id est, Aequalem bilancem deus tibi appendet.

Suilla absumpta, bouem non exspectes.

QVANDO cunctationem damnosam fore & vitæ periculo permistam indicare volumus, iuxta Lucani illud: Semper nocuit differre paratis, vsurpare licebit versiculum hunc prouerbialem:

Φάγετε δειπνήσαντες ὗς κρέα, μηδὲ μένετε βοῦν. id est,
Exspectare bouem expleti nolite suilla.

Refertur ab Athenæo ex Anticlidis historiis, quod cum Erythræi insidiis adoriri Chios inter cenandum eosq; interficere cogitarent, quidam re cognita Chios versu isto admonuit, vt paratas ipsis insidias fuga præuenirent, priusquam in tragicum choragium exirent epulæ.

Flamma persequeris quem genueras.

IN eum, qui damno afficit, quem paullo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit apposite Senarius prouerbialis Aeschyli:

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με καταίθειν μοι δοκεῖς. id est,
Videris vrere igne me quem genueras.

Verba

Verba videntur esse Meleagri, quem Althæa mater, imposito igni fatali titione, flammis consumpsit, vel potius Penthei, nam hoc nomine fabulam docuit Æschylus in quem furiata Agaue mater desæuijt, incensis ędibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis consimilia loquitur Pentheus. Demet. à victoria Poliorcetes vocitatus varijs casibus vltro citroq; iactatus, ad fortunam exclamasse hoc Æschili tamen legitur:

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με καταίθειν μοι δοκεῖς.
Tu me extulisti in lucem, at eadem nunc parens
Abolere flammis me nefarijs paras.

Cubitale.

Πηχυαῖον dicunt Græci prouerbialiter quod humile est aut exiguum quasi cubitale dicas: Mimnermus Colophonius poeta apud Stobæum:

Τοῖς ἴκελοι πηχυῖον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα. id est,
Tempore perfruimur cubitali, flore iuuentæ
Frondibus adsimiles.

Breue namq; est cubiti spatium, quod πῆχυν & πυγμὴν dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumilæ genti agnomen est. Contra τετραπήχυν ἄνδρα procerum & magnum vocauit Callixenus apud Athenæum, μέσος δὲ τούτων ἐβάδιζεν ἀνὴρ μείζων τετράπηχυς. Medius horum incedebat larduus homo quadricubitus. Vsurpauit & Aristoph. hanc vocem pro magno, ibi, τετραπήχεις καὶ γενναίους. idest, quadricubitos & generosos.

Coturnicis naturam induere.

Ὀρτύγων ἀνάπτεσθαι φύσιν. id est, Coturnicum induere ingenium, prouerbium dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quique velut re præclare gesta cristas attollunt. Natura coturnicum ea est quod in ludicro certamine productæ (quod olim usitatissimum fuisse ex Polluce & Aristophanis commentarijs discimus) vel etiam inter se ipsę concertantes depugnent collidantq; se mutuis ictibus, & caput ceruicemq; arduam altius erigantur in gallinaceis videre licet. Aristides sophista de quodam de precante ne Sparta muris cingeretur, ita extulit apud Philostratum, μὴ δὴ ἐν τείχει ἐπιπτήξαιμεν, ὀρτύγων ἀναψάμενοι φύσιν, id est, ne capita illidamus mœnibus coturnicum assumpto ingenio.

Theagenis munificentia.

Θεαγένους μεγαλοφροσύνη καὶ εὐεργεσία, id est, Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbium versa est, de insigni & effusa benignitate. Eunapius vt opinamur, apud Suidam de Hegia amplissime spei iuuene, ἦν δὲ γάρ τι τῷ ἡγίᾳ καὶ τῆς Θεαγένους μεγαλόφρονος φύσεως ἐν ταῖς εὐεργεσίαις. hoc est, Erat in Hegia magnanimitas quædam Theagenis in munificentia posita. Fuit autem hic Theagenes, non is cuius apud Aristophanem pecuniæ prouerbio locum dedere ad ostentationem magnæ, at reipsa exiguę, sed sub Imperatoribus Romanis, pręter Athenarum excelso animo & honoris cupido, opibus præpotens, vtpote qui calamitatibus nonnullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, οὐ μιᾷ χειρὶ δωρούμενος, ἀλλ' ἀμφοῖν κατὰ τὴν παροιμίαν, id est, non vna manu, sed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλόδωρος τε καὶ μεγαλόδωρος εἰς ὑπερβολήν, erat enim supra modum donandi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas, sublata rapto ingenti pecuniæ vi, conspicatus subtristem filium, iam tum puerum, bono illum esse animo iussit, nihilq; faciendam illam iacturam, quando si in Palladis ludos consumenda ea fuerat, longe maiores sumptus facturi fuerint, istud vero cū iactura certamen multo esse cum honestius tum splendidius. Ex quo apparet qualem habuerit magistrum & magnanimitatis doctorem à puero Theagenes.

Tudiculam expoliuit.

Τορύνην ἔξεσεν, i. Tudiculam dedolauit. Citatur à Demetrio Phalereo ex Sophone Mimographo, quē totidem ferme adagijs abundare, quot versibus, ait. Videtur quadrare in hominē plus iusto curiosum: vel qui operā minime necessariam & inutilem verborum fuco commendat: aut qui hominem agrestibus moribus & rusticano ingenio ac Demeam prorsus, ad elegantio

res mores cultumq; ciuiliorem traducere conetur, talis enim τορύνην ξέειν apposite dicetur. Quidam male legerunt ἕζεσεν, quod est, ebullit. Est autem τορύνη coquinarium instrumentum commouendis pulmentarijs ollæq; vertendæ idoneum, Tudiculam Latini vocant, quam qui velit expolire elegantius, næ ille in re omnium inutilissima operam consumit.

Iolaum implorat.

Qui sibi diffisus, alienā implorat opem, Ἰόλεω δεῖσθαι, idest, Iolao habere dicitur aut ἰόλεων παρακαλεῖν, Iolai opem aduocare. Synesius ad Pylæmenem: στέλλεται οὖν ἐπὶ πονηροὺς ἄνδρας, τῷ ἡρακλείῳ τρόπῳ ἐκκαθαίρων αὐτῶν τὴν πατρίδα, θεοῦ δὲ οὐδεὶ δήπου καὶ ἡρακλέους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἰόλεω συμμάχου καὶ παραστάτου. id est, Ablegatur ad malitiosos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quàm ad rem Deo nimirum & Hercule, immo & Iolao opitulatore ac subsidiario opus habet. Idem in Caluitij encomio: Πρὸς δύο δὲ, φησὶν ὁ λόγος, οὐδ᾽ ἡρακλῆς, οἱ τοὺς Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν εἷς ἑνὶ συνειστήκεσαν, ἐπεὶ δὲ ὁ καρκίνος αὐτῇ παρεγένετο, κἂν ἀπεῖπεν, εἰ μὴ τὴν Ἰόλεω συμμαχίαν ἀντεπηγάγετο, κἀγὼ μὲν δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν ὑπὸ Δίωνος, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν Ἰόλεων, id est, Aduersum duos, iuxta prouerbium, ne Hercules quidem, qui Molionidas ex insidijs ipsum adortos haud sustinuit, & cum hydra pugnam ingressus, quandiu vnus vni aduersus stetit, æquo Marte decertauit, sed postquam hydræ cancer accessit, succubuisset ille, ni Iolai opem contra implorasset. Similiter cum Dione res mihi succedit, patruele Iolao destituto. Apud Platonem in Phœdone cum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduersarios Phœdon, deprecatus iste tenuitatem suam, respondisset duobus ne Herculem quidem sufficere, subiecit Socrates: ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν Ἰόλεων παρακάλει. id est, Quin tu me Iolaum tibi adsciscito. Rursus in Euthydemo, ὁ δ᾽ ἐμὸς Ἰόλεως πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. id est, At qui si meus Iolaus Patrocles accesserit, alterutram certaminis partem integer sustinuerit. Quibus ex locis, Iolaum pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Thelei nomen, accipi clarum est. Euripid. in Ione: Ἀσπιστὰς Ἰόλαος ὃς κοινοὺς αἰρόμενος πόνους, Δῖῳ παιδὶ συναντλεῖ. id est, Armiger Iolaus qui cōmunes subiens labores Iouis filio opitulatur. Nota est fabula vel ex superioribus Synesij verbis, nam collato pede cum Hydra depugnanti Herculi cum Cancer mordicus calcem prehendisset, vt in Heraclea refert Panyasis, Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabulosis Palæphatus exponit ita, Hydram oppidum copijs oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum, duce Carcino impigro & strenuo homine, stipendio conduxit, quo bellum propulsaret: itaque viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cum delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat, eoq; subsidio adiutus, hostile oppidum solo equauit, copiasque omnes deleuit.

In meridie vita philosophantes.

Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id est, In meridie vitæ philosophari dicuntur prouerbialiter qui prouecta ętate animum ad studia applicant, Synesius ad philosophiā: οἶδα τίνας ἐν λογιστηρίοις ἀποδύντας, ἢ πάντως ἀπὸ μιᾶς γοῦν συμφορᾶς ἀναπεισθέντας ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. i. nosti quosdā depositis ad rationariam mensam vestibus, aut accepto damno vel vnico edoctos, in meridie vitæ philosophiæ incumbere. Nō abludit hinc multum M. Crassi & Deiotari tetrarchæ Galatiæ conuitium: nam Crassus videns illum extremo in senio nouam vrbem condentem, Quid, inquit, o rex hora diei duodecima ædificare inceptas? ὦ βασιλεῦ δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτὸς πρωΐαν ἐπὶ πάρθους ἐλαύνεις. id est, atqui neque tu ipse, ò Imperator matutinus admodum in Parthos expeditionem suscipis. Vterque intempestiua molimina alteri facete obiecit, quod perscriptum est ab Appiano in Parthico, & à Plutarcho in Crasso, verbis plane ijsdem, vt & paginæ aliquot in vtraque historia nihil immutatis verbis leguntur: vter vero plagij insimulandus sit, difficile fuerit iudicium, quod eadem ætate (vt opinamur) vixerint. Potest ad quæuis alieni temporis studia aut negotia transferri, velut in senem intempestiuæ libid. ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου μαλακιζόμενον.

Ab hoc adagio non alienum est illud Alexidis comici:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,
Nam vita seram vesperam trahit mea.

Ætatum curricula diei cursui comparantur, & Nazianzenus ad Nemesium: βιότοιο πρὸς ἕσπερον ἀλγινόεντος. id est, Miseræ sub vespere uitæ.

Altera caduceum, hastam altera.

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον προΐσχόμενος, id est, Altera manu hastam, altera caduceum præferens. Prouerbium esse adnotat Eustathius ex Pausania de ijs, qui armatas preces adferunt, amicæ admonitioni minas coniungentes. Ex historia natum quæ talis est. Gephyræi ad decimas Apollini Delphico votiuas persoluendas ab Atheniensibus missi acceperãt oraculum istud:

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. i.
Non domus est melior Gephyræo præ domo amica.

Admoniti insuper vt præuia boum vestigia insecuti, ibi locorum considerent, vbi delassatos boues conspexissent: itaque oppugnante Athenienses Eumolpo, ipsi ad Tanagram contenderunt, tradito in manum fæciali ductori exercitus caduceo, sub pacis legationisque obtentu, subsequente à tergo armata iuuenum manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Eustatius eandem historiæ occasionem paullo aliter, nimirum Gephyræos à Tanagræis bello infestatos, fœcialem præmisisse, armatis pone in secutis omnibus. Polybius libro quarto de Rhodis astu tali. vsis loquens: πρεσβευτὴν μὲν Ἀριδίκην προσεχειρίσαντο πρὸς τοὺς Βυζαντίους, Πολεμοκλῆν δὲ τρεῖς ἔχοντα τριήρεις ὁμοῦ συναπέστειλαν, βουλόμενοι τὸ δὴ λεγόμενον καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπειν πρὸς τοὺς Βυζαντίους, id est, Ad Byzantios legatum Aridicen delegerunt, simulque cum eo Polemoclen tribus instructum triremibus emiserunt, volentes simul & hastam & caduceum, iuxta prouerbium ad Byzantios mittere. Adfine huic est & plane cognatum id quod decimo Æneidos dixit Virgilius:

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Porro ex superiore oraculo constare potest ratio etiam adagij, quod apud nonnullos legitur: Domus amica, domus optima.

Dorice incedere.

DORICE incedere, hoc est, δωριάζειν dicuntur quæ nudant bonam corporis partem depositis vestibus, vt Ælius Dionysius exponit. Nam in Peloponneso puellæ discinctæ & sine tunica interdiu incedebant, quod & Pausanias confirmat interpretans τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, quod Doricum esset artus nudos spectantium oculis exhibere, nullo cinctus vsu. Anacreon Lyricus. Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζει. id est, Exuta tunicam Dorice ingreditur. Chorus apud Euripidem in Hecuba:

Λέχη δὲ φίλα μονόπεπλος
Λιποῦσα, δωρὶς ὡς κόρα. id est,
Dulceis linquo thoros ego simplicem,
Induta pallam Dorides

Qualem solent virgunculæ. Sic & Spartanæ puellæ incedebant olim incinctę καὶ ἀχίτωνες, supparum habentes vtroque in humero quinis fibulis adstrictum, quod inferius laxum incessu femora nudabat, vnde Callimachus ἔσκεν ὅτ᾽ ἄζωστος, χιτωνόπορπος, id est, Erat quando incinctus & alterutro ex latere fibulis adstrictus. Eodem spectat quod Lacęnas φαινομηρίδας dixit Ibicius poeta, quod in incessu femora re tecta ostenderent, & Euripides ait incedere illas γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις, id est, nudis feminibus, & retracta palla: quin & Sophocles θυραῖον μηρὸν quasi clathratum aut fenestratum femur ipsis dat D. Clemens pędagogi libro secundo, Lacænæ virginis more ὑπέργονυ στολίσαι, id est, reductis supra genu vestibus incedere, indecorum esse ait. Quadrabit hodie in leues, parumq; castas.

Musicus apparatus.

Μουσικὸν, i. Musicum pro mediocri vsurpari plurifariam apud auctores inuenimus, Damascius Syrus in historia quam de Philosophis scripsit: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν τινὰ καὶ ἀθρύπτον ὥστε διὰ πλοῦτον βλακεῦσαι, ἀλλὰ μέσην δὲ μουσικὴν καὶ τὸν λοιπὸν τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην. i. Victum sortitus est moderatum & frugalem,

neque ob egestatem præparcum, neq; propter opes diffluentem, sed medium atque musicum, pro fortunis vere temperatum ad instar Doriorum modorũ. Plutarchus in præceptis salubribus Timotheum Atheniẽsium ducem cenasse dicit in Academia apud Plat. μουσικὸν δὲ λιτὸν δεῖπνον. id est, Musicam & frugalem cœnam: quod repetit idem in Symp. 6. his verbis ἐδείπνισεν μουσικῶς καὶ ἀφελῶς, id est, tractauit illũ musice & absq; graui apparatu, nimirum mediocriter. Similiter Atheneus lib. 10. ἑστιαθεὶς ἀφελῶς δὲ μουσικῶς. id est, conuiuio acceptus mediocri & Musico. Euphron Comicus, ἁλὰς δοὺς μουσικῶς. id est. Mediocri salis copia iniecta. Huc referri putamus illud Plauti in Mostellaria, vbi ait, Musice hercle agitis ętatem, ita vt vos decet. Vino & victu, piscatu probo, electili, cum vellet innuere mediam viuendi rationem illos sequi, neque viles & minimi pretij, neque rursus maximi dapibus victitando, sed habito delectu media eligendo. Apud priscos tria harmonię genera numerantur, inter quæ Lydios modulos vt luctui & funeralibus aptiores respuit Plato, quemadmodum & Ionicos, vt solutiores & mollitie infames: Doricos laudat, ceu temperatis & modestis ingenijs congruos, quibus persimiles sunt quos Æolios nominabant: Huc spectant Pratinę Phliasij poetæ versus ab adagij sensu haud alieni:

Μὴ σύντονον δίωκε μήτ' ἀνειμέναν,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέμων
Ἀρουραν αἰόλιζε τῷ μέλει. id est,
Nec asperum modum aut remissum Ionicum
Sectare, sed mediam tenens viam, melos
Modulator Æolium.

Charixenæ non sunt ista.

APVD Aristophanẽ in Concionatricibus anus loquitur, οὐ γὰρ τ' ἐπὶ Χαριξένης τάδ' ἐστί. id est, Neq; enim ad Charixenam ista pertinent. Eustathius in Nauium catalogum scribens, ait esse prouerbium à Charixena poetria fidicina tractum, sed non explicat. Scholiastes Aristophanis annotat Charixenam fuisse stolidam & fatuam mulierculam, videtur dici posse cum indicare volumus, alia de re quam alter existimet, sermonem nobis esse.

Mantissa obsonia vincit.

VETVS est adagium, Plus est mantissa, quàm obsonium, quando significabimus dictum aliquod obiter aspersum orationi, pluris nobis esse, quam reliquam orationis molem, veluti si epistolæ bene prolixæ breuis aliqua parænesis adiecta sit, dicere licebit, Pluris nobis esse eam mantissam, quàm obsonium. Elegantissime eo vsus est Lucillius in Satyris hoc hemistichio:

Mantissa obsonia vincit.

Ampullas loqui.

AMPVLLARI dixit Horatius epistola tertia lib. 1. pro verbis tumidis vti, qualibus cothurnus Tragicus solet, ibi:

An tragica desæuit, & ampullatur in arte?

Idem in arte poetica Ampullas vocat verba grandiloqua & turgida, quorum egeno homini ineptus vsus est, ibi:

Proijcit ampullas & sesquipedalia verba.

Simili ratione φυσήματα efferunt Græci prouerbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadæ oratoris e tibicina filio, dixit, os illi magna in suggestu crepanti obstruens, οὐ σιωπήσῃ μεῖζον τῆς μάτρος ἔχων τὸ φύσημα. id est, Num tacebis qui amplius matre physema habes, φῦσα proprie follem Græcis sonat à flatus argumento: at φύσημα bullam spiritu inflatam & tumentem: vnde ad inanem futilium hominum garrulitatem transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φυσαπύροις μολγίνοις χρῆσθαι, id est, Vtricularibus follibus vti, poterit contorqueri in blateronem, cuius pleni spirent mendacia, folles. Hinc non abludit oraculum de Atheniensibus editum: Μή μοι Κεκροπίδας αἰνεῖτε, μολγοὶ ἔσονται, id est, Ne mihi Cecropidas laudetis, erunt etenim vtres, hoc est elati & tumidis. Est autem Ampulla lecythi, aut olearij vasis genus, grandi ventre tumens.

Asciam cruribus illidere.

ASCIAM cruribus suis illidere, prouerbiali schemate dicitur, qui sibi ipsi malũ arcessit dedita opera, aut temeritate quapiã. Apuleius

leius lib.3. de Asino: Meq; sponte asciam cruribus meis illidere compellis. Translatum videtur à fabula quæ memorat Lycurgum Thracem succidendis vinetis intentũ crura sibi amputasse impacta securi. Conueniet in dicaces qui virulenta lingua & conuitijs exitij auctores sibi sunt vel saltẽ ingentis damni, qualem constat fuisse Sotadam qui amarulento dicterio perstricto Ptolemæi incestu, regis in se iram, mox necem cõcitauit: similiter Theocritus Chius sophista appellitans Antigonũ regem Cyclopem, funestam cruribus suis asciam illisit. Est autem ascia fabrile instrumentum, ad cædendam materiam comparatum, cuius inuentio Dædalo attribuitur à Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plancio: Infligere securim, pro damnum adferre.

Syri aduersum Phœnices.

Σύροι πρὸς φοίνικας, Aduersum Phœnices Syri, Citatur adagium in Suidæ collectaneis, Dici conuenit in pariter fraudulẽtos & versipelles, vtraq; enim natio vafritię insignis nomine male audiuit olim. Potest & ad diffidentiæ significationem trahi vt inter se male concordes & alterum alterius fidei diffidentem σύρον πρὸς φοίνικα, Syrum cum Phœnice cõmissum dicamus, eo quod hæ gentes conterminæ propter mutuam simultatem raro amicitiam colant, aut sibi inuicem credant. Alioqui Syros & Iudęos, qui Phœniciæ attribuuntur, nationes seruituti natas, appellat Cicero in oratione De prouincijs consularibus.

Multis brachijs æqualis.

Πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος, id est, Multis brachijs æqualis, de industrio homine effertur adagium, qui ingenij solertia plus possit vnus præstare, quam indefessa opera plures simul: qualis Archimedes qui incredibilia reipsa præstitit, veluti cum cuncti Syracusij nauim immẽsæ magnitudinis πάρμενον ab Hierone Ptolemæo Regi Ægypti extructam deducere de naualibus nequirent, Archimedis industria solus Hieroneã deduxit, vt obstupefactus ille exclamaret, Posthac Archimedi de quauis re loquenti credendum est, vt prolixe narrat Proclus libro quarto commentariorum in Euclide. Extat adagij vsus apud Philostratum in Heroicis de Palamede: ἀλλ' ἐν πορθμείῳ ξὺν οἴακι τῷ ἀδελφῷ ἔπλευσε, πολλῶν φασὶ βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος, id est. Traiecit Pontone vna cum fratre Oeace, multorum (quod dici solet) brachiorum instar seipsum ducẽs, ita Xenophon dixit πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι, id est, illum plurium seruorum vice habeo. Nec aliena est hinc ἑκατόγχειρος, hoc est, centimani appellatio, de ingenioso & πολυμηχάνῳ quomodo prędictum Archimedem Centimanum dictum adnotat Eustathius, quod vno machinæ balistariæ tortu multa simul iacula in hostes distringeret.

Archimedeum problema.

Qvia in mentionem Archimedis incidimus, lubet subijcere quod haud dubie prouerbij intellectu à Cicerone dictum est libro tertiodecimo epistolarum ad Attic. ita enim habet. Abiit illud quod tum me stimulabat, quod tibi dabã ἀρχιμήδειον πρόβλημα. Archimedeum problema appellat quæstionem abstrusam, solutu difficilem, solicitaq; indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda, & infinitam solertiam prædicat Vitruuius lib. 9. Singularemq; illius industriam ibidem narrat in expendendo sacomate, quod & Rhemnius Fannius explicat versibus. Archimedem ait Synesius lib. De insomnijs, poposcisse locum sibi extra telluris orbem, vbi cum vniuersa terra se velut in lãce appenderet, in terra namq; positum, nullas aduersus illam habere vires. Memoratur & dictum ipsius Dorica dialecto:

Πᾶ βῶ δὲ χαριστίωνι πᾶσαν τὰν γᾶν κινήσω, id est,

Quo ibo, & vniuersam tellurem Charisciοni commouebo. Leguntur de eius industria incomparabili, senarij Pisidę isti sic à me repositi:

Τὰς πάντε δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Συνάψας ὅλκην εἰς τὸ κινῆσαι μόλοις
Τῶν δυσραχύλων ἐξοχῶν τὰ φορτία,

quorũ versuũ hic sensus est, Archimedem Geometricas omnes facultates (quæ numero quinque censentur) in vnum tractoriæ machinæ corpus coniunxisse, qua immensi ponderis moles libraret versaretq;: legẽdum enim est ὅλκην non autem ὅλην apud Suidam versus illos adducentem.

Gratias Musis commiscere.

EXTAT apud Agatium historicum lib. tertio: ταῖς μούσαις, φασὶ, τὰς χάριτας συγκαταμιγνύειν. id est, Musis Gratias, quod aiunt, commiscere, hoc est, operi historico & erudito, gratiæ & ingenij lenociniis aspergere. Euripides in Hercule furente: οὐ παύσομαι τὰς χάριτας ταῖς μούσαις συγκαταμιγνὺς ἡδίσταν συζυγίαν, id est, Non desinam Charites Musis coniungere, copulam suauissimam. Vtitur & Dion Chrysostomus in oratione ad Alexandrinos. Non absimile huic est apud Heliodorum libro quinto, Æthiopicæ historiæ Cnemon dicit ad Nausiclem: καί μοι δοκεῖς καὶ τοῦ δαιμονίου μάλιστα συνιέναι, τὸν ἑρμῆν τῷ διονύσῳ συγκατιδρύων, καὶ λόγων ἥδισμα τῷ πότῳ συγκαταχέων, id est, Videris mihi rei sacræ rationem optime callere, qui Baccho Mercurium associas, & orationis condimentum poculis permisces, ita Plutarchus libro primo Sympos. de philosophis qui non minus satagunt litteratis sermonibus condire symposij apparatum, quam vinum affusa aqua dilucere, dixit: οὐχ ἧττον ταῖς μούσαις Διόνυσον ἢ ταῖς νύμφαις κεράννυντες, id est, non segnius Bacchum Musis quã Nymphis permiscentes: nam vt vino affusa lympha diluto temperies roburq; corporis cõseruatur, ita colloquiis eruditionis sale conditis animus pascitur: propterea addit ibi Plutarchus, seq; ipse exponit, Nymphæ namq; placidum mitemq; eum corpori conciliant, at Musæ melleum reuera & benignum animis præstant: vtrumq; assequuntur docti & Philosophi, qui pocula diluere pariq; studio doctis fabulis coronare laborant. Plato etiam admonet alicubi vt temulentum Bacchum sobriis deabus nymphis contemperemus. Huc aspectat quod incertum Nympharum numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod plusculis aliquando lymphæ mensuris cicuranda sit vini proteruia. Attingit adagij huius gratiã Martialis libro vndecimo, de Philostrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicem frangere, non passurus idem, si nympharum aquis proluere se maluisset, sic enim inquit.

Non esset Nymphæ, tam magna pericula passus
Si potius vestras ille bibisset aquas.

Niobes archetypum.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id est, Niobes archetypum, De homine stupido & immobili, quẽ Saxeum etiam dicimus, Lucillius de saltatore nihil agilitatis habente: [illegible] Ὀρχηστὴς νιόβην ζῶσαν ἀρχέτυπον. id est, Orchestes viuens archetypum Niobes.

Potest & dici de taciturno homine & attonito, vnde verbum exculpere nequeas, quomodo apud Antiphanem Comicum loquitur quispiam saxeum euadere se dictitans, cum audito immani piscium venalium pretio velut attonitus hiscere nequiret. sic enim ait: ἐμβλέψας γὰρ αὐτοῖς ἰχθυοπώλαις, λίθινος εὐθὺς γίνομαι. id est, Quando intueor cetarios, confestim euado saxeus. Quod alludit ad fabulam de Gorgoneo capite, cuius aspectus homines in saxa conuertebat, vnde illud Philostrati de Perseo: καὶ τὸ δεῖμα τῆς γοργοῦς ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνωνται. id est, Seposito Gorgonis terriculamento, ne lapidescerent homines ipsi occurrentes. Neq; absurde præfracti ingenij hominem, quem expugnare nequeas, & ab opinione concepta depellere, viuum Niobes exemplar, seu archetypum vixeris. De Niobe in scopulum versa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana.

Ἡ περγαία ἄρτεμις, id est, Diana Pergæa, Adagium effertur, testante Suida, de circulatoribus & vagis erronibus, qui nullo in loco firmam sedem collocare amant, ἐπὶ τῶν ἀγυρτῶν δὲ πλανητῶν. Diana enim, quæ eadem est & Luna, inter septem planetas vagatur tamqnam venatibus indulgens operam, vnde Anniuagæ epitheton apud Ciceronem. Quadrabit opposite in circumforaneos mendicos & paullulo meliores illis. Pergæa autem Diana e Perga Pamphiliæ oppido nomen habet, Stephano teste. Huic simile legas apud alium Panagæam Dianam, non sine temeritatis nota immutata voce neque reddita epitheti ratione, vt non immerito mirentur quidã dictionem ab illo haud fuisse explicatam, cum nullibi apud auctores eam legas. Pergææ vero Dianæ meminit etiam Cicero in actione in Verrem tertia, vbi inquit, ita Pergææ fanum antiquissimum & sanctissimum Dianæ scimus esse: meminit & Philostratus

lostratus libro primo de vita Apollonij, hymnorum qui in Dianæ Pergææ honorem canerentur.

Aere & rore pastus.

Ἐν ἀέρι καὶ ὁ ρόσῳ πτύμενος, id est, Aere & rore saginatus, Prouerbij specie dicetur de eo qui frugali admodum & tenui victu vtitur. Plutarchus Symposiacωn quarta decade ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ λέγουσι καθάπερ οἱ τέττιγες σιτούμενον, hoc est, Aere ac rore cicadæ in morem enutritum aiunt. Cicadas rore viuere auctor est Plinius, & Virgilius eo versiculo:

Et pastę rore cicadæ: Et eo:
Dumq; thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,

Cuius rei argumentum est humor, quē reddunt, dum excitatæ subuolant. Cui cōsonat Theocriti illud in Ecloga cui titulus νομεῖς. id est, opiliones:

Μὴ πρᾶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ,
Aerio ne fouet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudæus de Iudæis philosophis vitam famelicā ducentibus: ἐθισθέντες ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος, ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ᾠδῆς ὥς γε οἶμαι τὴν ἔνδειαν ἐξομαλιζούσης. id est, Assueti aere vesci, quemadmodum cicadæ solent, cantu (vt equidem existimo) esuriem mitigante. Huc respexit Nazianzenus ad Amphilochium, καὶ εἰσόμεθα εἰ ὄντως δρόσῳ μόνῃ τρέφονται τέττιγες, id est, Sciemus an reuera solo rore pascantur cicadæ.

Gutta fortunæ præ dolio sapientiæ.

In diuitum inexplebilem auri cupiditatem conuenientissime quadrat Græcus senarius Gregor. Nazianzeni:

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον. id est,
Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali affert pecunię studium eoq; ceu veneno animum imbuit, ac veluti Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaq; cura in mente sæpius voluāt, quam qua ratione ditescant, non sapiētiæ adijciant, pecuniæ mancipia, Aloidis persimiles qui Marti quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus sacra offerebant: vsqueadeo infinita illa & insatiabilis habendi cupiditas cultores suos & admiratores demētat, &, vt loquitur Ennius sapientiam omnem exspectarat à quibus diuersissima & ex diametro pugnans est studiosorum voluntas, qui sapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiā Crœsorum diuitiis anteponunt, vt rursus eiusdem auctoris iambicum sibi sumere atque arrogare possint:

Ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης. id est,
Est gutta doctrinæ potior, quàm magnæ opes.

Ceterū liber hic adiicere illud, tametsi ab adagio diuersum, quod Eustathius obseruauit: σταλαγμὸν quasi guttam, conuicio vocari homuncionem pusillæ staturæ.

Archilochum calcas.

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id est, Archilochū calcas, est enim hæc vera & genuina lectio, ad cuius pręscriptum conformari debet quod ex Diogeniano referunt alii: Ἀρχίλοχον πατρὶς, pro, Ἀρχίλοχον πατεῖς, facillimo lapsu, littera ρ pro ε transcripta. De cuius vsu ab iis dissentire non dissimulamus: nam Archilochum proterere aut calcare, eo sensu accipimus, quo Crabrones irritare, in maledicum conuitia facientem ei qui possit longe maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hospitem, ne Hipponactis maledicentissimi poetæ tumulum calcet,

Μήπως ἐγείρῃ σφῆκα τὸν κοιμώμενον. id est,
Nec forte vespam consopitam concitet.

Conuenit & in pauperem cui cum locuplete aut magnatium aliquo res est, qui rebus illius plurimum officere possit. Eustathius Odyssæ 11. idem esse annotat, Ἀρχίλοχον πεπάτηκας, id est, Archilochum calcasti, ac si quis dicat, scorpium calcasti, aut anguem, aut asperos tribulos. Archilochus namq; Lycambidas poematibus suis virulentis atque dentatis ad laqueos compulisse legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eum, qui quomodocumque potentiorem lacessit.

Inter Orci cancros adhæsit.

Intra Orci cācros hærere dicitur prouerbio, qui arcte irretitus tenetur, vt nullibi effugium pateat amplius. Apuleius libro 6. de Asino aureo de Psyche loquens. Sed bene quod in meas potissimum manus incidisti, & inter Orci cancros iam adhæsisti, datura scilicet actutum cōtumaciæ tantæ pęnas, Pulchre Orpheus in hymnis

κακυτῶ

κωκυτοῦ ἀνυπόστροφον οἶμον vocat Cocyti irremeabilem semitam, quod ab inferis nulla sit reditus spes, facilis descensus auerni, Sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras, id demum laboriosissimum est. Dixit autem cancros, pro claustro & quos diminutiue cancellos vsitatius dicimus.

Phœnicium mendacium.

PROVERBII specie dicit Plato in tertio De rep. sub finé: μηδὲν καινὸν, ἦν δ᾽ ἐγὼ, ἀλλὰ φοινικικόν τι. hoc est, Nihil inauditum, inquam ego, sed Phœnicium quidpiam. Nota est fabula de Draconis dentibus à Cadmo Phœnice satis, vnde armata virorum seges extiterit, erato inde illis nomine à satione, σπαρτὲς enim dictos constat, quamq; Stesichorus eos dentes à Minerua humi mandatos voluit: Androtion vero vocatos ait inde quod secuti è Phœnicia Cadmum, sparsim habitare defixis sedibus cœperint: Amphilocus quod insitione quadam Thebanis ciuibus adiuncti fuerint: alij aliter, vt quisque in re fabulosa noui quidpiam comminisci instituit. Dicetur igitur de fabuloso commento insigniq; mendacio, & fidei portentosæ narratione, illa spirare φοινικικόν τι, id est, Phœnicium quiddam, aut φοινικικὰ ψεύδη, hoc est mendacia Phœnicia veriora esse, quam sint istorum dicta: vsus est adagio & Strabo lib. 3. τὸν δὲ χρησμὸν καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς ψεῦσμα φοινικικὸν, id est, Oraculum & frequentes eo missas legationes, existimat esse Phœniciũ commentum. Olimpiodorus in commentario in Gorgiam Platonis à Cadmi fabula ductum prouerbium ait. Potest etiam videri profectum adagium à Phœnicum negotiatorum consuetudine, quod genus hominum mendacijs ferme transigit mercaturas, euanidas atque obsoletas merces interposito etiam iuramento, pro frugi & probis venundantes. Phœnices vero primi mercatus gratia alienas terras exoticasq; regiones adijsse leguntur, & peregrinas merces exportasse: Vnde & litterarum inuentio illis tribuitur, per quas inter se mutuo sensa consiliaq; communicarent, hinc illud Critiæ apud Athenæum. Φοίνικες δ᾽ εὗρον γράμματα λεξιλόγα, aut vt Eustathius citat, ἀλεξιλόγα quod solatia quædam sint animorum, Porro quod mercaturam exercuerint, fidem facit & illud Pindari φοίνισσα ἐμπόλα, id est, Phœnicia mercimonia, & Sophoclis illud:

Σὺ δ᾽ ὢν ἔθιζε πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνὴρ, id est,
Assuesce mercari & venundare, vt Phœnix negotiator:

Angularis bombyx.

Γωνιοβόμβυκες, hoc est, angulares bombyces prouerbij facie dicuntur vani eruditionis ostentatores, qui morbus indoctioribus plerumq; familiaris est qualem describit Agathius Vranium Syrum, qui ante regiam porticum obambulans & in librarijs officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exacte sciẽs, & tamen plurima se scire iactitans. Herodicus Babylonius in quodam Epigrammate, grammaticorum rationem proscindit dicterij istius aspergine: Φεύγετ᾽ Ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες. id est, Fugite procul Aristarchei angulares bombyces, aut obstreperi culices. βόμβυξ insecti genus, ab obstrepero murmure, quod βομβεῖν sonat, nomen habens, quod & βομβύλιον.

Cadaueris instar venustus.

Χαρίεις ὥσπερ νεκρός. id est, Cadaueris modo venustus. Conuenit in macilentum hominem aut præ morbo luridum. Citant Aristophanis commentaria ex Theopompi popinonibus.

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος.
Εὔχρως τε φαίνει δ᾽ ὢ χαρίεις ὥσπερ νεκρός. i.
Leotrophides ille trimeter
Colore viuido, & venustus scilicet Instar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyrambographus genere Atheniensis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus Apud Athenæum:

Ἀνάπηρα σοι θύουσιν ἤδη βοΐδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμάντιδος. i.
At immolant tibi mutilas nũc bucculas,
Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Cõsimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprum quendam σκελετὸν μουσῶν, id est, Sceleton siue exarefactum Musarum cadauer nuncupauit, hoc versu, μουσῶν σκελετὸς, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος ᾅδου, id est, Musarum sceletos lusciniarum febris, inferorũ hymnus. Quæ etiam in illitteratum, & inuenustum poetastrum quadrabunt.

Vulpis

Vulpis reliquia.

Ἀποτράγημα ἀλώπεκος, hoc est, Vulpis reliquiæ, Conuenit in versipellem & fraudulentum veteratorem, ita exponit ex Dorotheo Athenæus, extat autem apud Eupolin Comicum in fabula cui nomen Aureum genus, quamquam Etymologici auctor citat ἀποπάτημα hunc in modum: τὶ γὰρ ἐστ' ἐκεῖνο ἀποπάτημα ἀλώπεκος, id est, Quid illud est, vulpis quisquiliæ, adlusum interim videtur etiam ad pusillam mulierculæ staturam mediocri minorem & veluti dentibus præmorsam, id enim sonat ἀποτράγημα quasi mensum dicas aut bucceam demorsam.

Nox gubernatorem prudentem terret.

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. id est, Docto gubernatori nox metum parit.

In rebus dubijs parumq; explicitis, vir prudens caute timideq; gerere se debet. Periti quãtumuis naucleri noctis tenebras suspectas habent, quod illæ prospectũ adimant, propter iniqua littora & latẽtes scopulos, ita & rerũ publicarum administratores quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent: Exercitus ductores territat sæpe leuis occasio, quando hostium consilia minus liquida sunt. Vsus tunc & prouerbialis Senarij quo Danaus apud Æschylum utitur in fabula cui nomen Danaides siue Supplices. φησί,

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.
Amat nox atra nauclero scio parere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduersus Coloté. Idem tamé auctor in Agamemnone scite dixit ματαίων ἐν νυκτῶν φόβων, hoc est, nocturnum pauorem vanum esse. Adlusit ad adagium Gregorius Nazianzénus ad Eudoxium rhetorem scribens: ἐῤῥέτω τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, πυρσὸς οὐδαμοῦ, id est, Bona diffluxere, mala nude se ostendunt, nauigatio in nocte, facula nusquam. Innuit plena esse periculorum omnia.

Saperdæ videmur, cum simus σάπροι.

PROVERBIALIS est sentẽtia Varronis ex Modio, & fabulæ nomé est, in eos qui sua, qualiacunque tandem sint, mirifice approbant, suis operibus, suis inuentis impensæ fauent cæco quodam sui amore ducti,

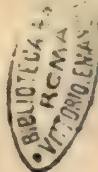
Omnes videmur nobis esse belluli
Et festiui saperdæ, cum simus σάπροι.
id est, marcidi, vel vetusti.

Gauia in stagnis.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id est, In stagnis gauia, Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν τάχυ ἀποδιδόντων, de cito reddentibus, vt accipiamus eos qui celeri alui proluuio cibum in gestum reddunt: vt competat adagium in voracem, & inexplebilis gulę hominem ac prodigum. Potest & corrupta videri lectio, & quidem procliui lapsu, vt pro ἀποδιδόντων, scribamus ἐπιδιδόντων, efferamusq; adagium de ijs qui celeriter incrementum capiunt, quomodo verisimile fit gauiam auem piscosis in amnibus locisq; vliginosis cito augescere in magna alimoniæ copia: alioqui quomodo in munificum & ad dandum procliuem quadret, id quod alijs senserunt, non videmus. Siquidem in rapacium auium genere Larus censetur, neutiquam rapinæ suę liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ:

Χαιρεφόων πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id est,
Chærephon parasitus famelicæ gauiæ assimilis.

Quod si ἀποδοῦναι pro victum quærere accipi possit, non inuitus ἀπογαιόντων, legerem, prono similiter librariorum oscitantiæ errore, vt torqueatur in eos qui citra molestiam & facile nulloque negotio victum comparent, quemadmodum lare affatim alimonia suppetit pisculentis locis.

Dium vides.

Ορᾷς τὸ δῖον, οὗ βέλος διέπτατο, id est, Dium vides, cuius transmisit iaculum.

Cuius sensus est iste: Vides ob oculos velut exéplum quoddam Dium, de se vindictam sumens. Senarius prouerbialis uulgo celebratus, cuius vsus est longe elegantissimus: ὅταν τοῖς ὁμοίοις τὴν πρότερον ὕβριν ἀμυνώμεθα, cum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorum memoria, mentionem iustæ vindictæ ingerimus: verbi gratia, si iniuriam bello illatã occupato perfidiose oppido, hostes vicissim reponant capta aduersæ partis vrbe aut ditione. Natum ab historia quam perstringit Polybius historicus lib. 5. Ætoli nefario

rio bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Dium, quod est, Stephano teste, Macedoniæ Oppidū Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione vlti fuerunt Macedones, Philippum regem eo instigante Arato, capta hostili terrá; direpta copiosissima ditissimaq; & Ætolorum nundinis ac mercatu celeberrima vrbe Thermo, in scripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ορᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο,

Dion vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio maleficij, immo sacrilegij, memoriam partim illis regesserunt atque ob oculos posuerunt, partim posteritati consignarunt. Perottus interpres re non perpensa male conuertit versiculum ita: Vides numen, cuius iaculum volauerit? visus legisse vel θεῖον, vel diuum adiectiue pro numine accipiens; cum tamen Dij oppidi mentio præcessisset, quod ille intactum tacito pede transmisit.

Chilonius modus.

Χιλώνειον τρόπον, i. Chilonium modum, vel Chiloniam loquendi rationem, pro Laconismo & breuiloquio, quo paucis verbis sententię multum complectimur, dixit Aristagoras Milesius, vt in Chilone scribit Laertius & transcripsit istius verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti summa in loquendo breuitas tribuitur: docent autem hoc & Chilonis breues sententiæ, quas Laertius enumerat.

Mercurij typus.

IN virū insigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris absolutum quadrabit illud Synesij Cyrenæi ex epistola ad Pylamenem, ἑρμοῦ λογίου τύπος, id est, Mercurij eloquentiæ præsidis typus siue exemplar, sic autem sonant eius verba: πρόσειπε παρ' ἐμοῦ πάνυ πολλὰ τὸν σεβασμιώτατον Μαρκιανόν, ὃν εἰ προλαβὼν Ἀριστείδην ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἥκειν ἐληλυθέναι, μόλις ἂν ἔτυχον τῆς ἀξίας, ὅτι πλέον ἐστὶν ἢ τύπος, i. Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem si ego prior Aristide, Mercurij eloquentis typum inter mortales venisse dicerem, non satis pro merito illum descripsissem, quoniam plus aliquanto est quam typus. Quin &, ἑρμῆς λόγιος absque adiuncto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates ad Maximum philosophum: ἡμεῖς δὲ σοι καθάπερ ἑρμῇ λογίῳ τὰ ἡμετέρους λόγους ἐγχειρίζομεν. id est, Nos tibi tamquam eloquentiæ præsidi Mercurio nostra scripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum scribens illum nominat: ἑρμοῦ λογίου μαθητήν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον. hoc est, Mercurij eloquentiæ pręsidis discipulum aut si mauis alumnum. Huc respexit Nazianzenus in Stelitentice priore Iulianum dicta, τίς ἑρμῆς σοι λόγιος, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις, τοῦτ' ἐπὶ νοῦν ἤγαγε, id est, Quis Mercurius eloquentiæ antistes quemadmodum tu dicturus esses, istud tibi iumentum redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in scriptis suis inculcaret, est autem ita legendum in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Nō abludit à typi metaphora qđ Synesius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & scelerū typos & characteres: & Nazianzenus episcopum sanctę vitæ exemplar, χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, i. ecclesiæ typum nominat.

Archigenis indiget.

ARCHIGENIS indigere dicitur qui sanæ mentis compos non est. Iuuenalis Satyra 13. Si non eget Anticyra, nec Archigene. Idem Satyra 14. Ocyus Archigenē quære, atque eme quod Mithridates Composuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syriæ magni nominis medicus Romæ sub Traiano: cuius scripta passim in testimonium uocant Galenus, Ætius, alij. Consimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Æsculapio indigere dixit apud Plutarchum Callisthenes philosophus & rhetor, qui in conuiuio Alexādri Macedonis, cum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipsum venisset, recusauit ebibere, dictitans: οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλέξανδρε ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Nolo Alexander bibendo Æsculapij indigere, vt in libro De frenāda ira scribit Plutarchus, & iterum in prima Sympos. decade, vbi lepidius paullo dictum illius argutiusq; repetitur. Nolle se Alexandri poculum inaniendo, Æsculapio opus habere, nam scyphus, qui in orbem ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autē voluit vir prudens, se nolle in medicorum manus,

contra-

contracta per temulentiam aduersa valetudine, ac proinde etiam in præsens periculum conijcere. Æsculapius è Ioue & Coronide nympha natus, medicinæ scientiam ab Api Ægyptio inuentam excoluit diligentius & præceptis adauxit, vt testatur Clemens Alexandrinus. Æsculapio indigere visus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexatus, Pergami in fano Æsculapij obdormit, cui cum noctu apparuisset Æsculapius admonens vt ne frigido potu vteretur, experrectus respōdit, Quid tādē præcepturus eras optime si bouem laborātem curares, vt à Philostrato scriptum est, Hermocrates quoq; Phocēsis Æsculapio opus habuit, cum propositis illi à Seuero Impera. votis, thus poposcit, dictans sibi à Pergameno Æsculapio Imperatum esse, vt perdice vteretur thure suffito, vt idē refert. Porro duas fuisse Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Malienses, scribit Demetrius Calletianus, vbi præstantissimum veratrum nasci fert fama. Celebratur & Anticireus quidam nomine purgasse Herculē hellebori poculo post insaniā, vt commemorat Stephanus: καὶ τὴν μανίαν αὐτὴ κατ' αὐτὴν ἡ ἀντίκυρα θεραπεύει, hoc est, insaniæ ipsa per se anticyra medetur, vt ait Plutarchus lib. De compescenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem Ἀλλὰ μάκαρ ἀὴρ διὰ τῶν νεφέων διάπεμψον Ἀντικύραν. id est, At nobis diuine aer per nubila mittas Anticyram: expiatoriū videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id est, elleborum, pro mera insania vsurpare videtur Nicostratus Comicus apud Athenæū: ibi: ἀλύσεις, δακτυλίους, ψέλλια, ὄφεις, περισκελίδας, ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, anulos, monilia, angues, periscelidas, elleborū velut insaniæ instrumēta & ἐξελλεβορίζειν pro veratri purgatione vsurparunt veteres, inter quos Euclides Iābicus poeta ea voce vsus legitur apud Aristot. lib. de Poetica, οὐκ ἄγ' εἰράμενος τὸ κείνου ἐξελλέβορον, i. haud assumpturus illius elleborum. Porro non abludit à prouerbio Aristophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon seruus de Pluto, quod uisum receperit: Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών, id est, nactus Aesculapium medicum proprium.

Nescit aranea sobolem vt educat.

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύεται,
Θρέψασα γὰρ τέθνηκε πρὸς τῶν φιλτάτων. i.
Aranea prolem nescit vt suam educet.
Quas namque eduxit, mortis illi caussa sunt.

Senarij prouerbiales, in eos qui malum sibiipsis cudunt, molientes quod in suum postea vertatur incommodum aut exitiū. Aranea fœtus suos in suam ipsius perniciem parit & educat. Citantur à Suida.

Dormienti loquor.

IRRITI & frustranei laboris significationem habet illud Orestis apud Æschylum in Agamemnone.

Κωφοῖς ἀυτῶ δὲ καθεύδουσιν μάτην
Ἄκλαυτα βάζω, id est,
Inclamo surdis, irrita Sopitis loquor.

Quoties igitur incassum laboramus vel orando vel suadendo, vsus erit adagionis.

Phryx non minus, quam Spintharus.

Φρὺξ μηδὲν ἧττον σπινθάρου. id est, Non minus Phryx, quàm Spintharus, De homine barbaro & inelegante, ac seruilis condicionis. Spintharus traducitur in Comœdijs homo ineptus, Heraclotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortasse prosciderunt vt barbarum quod Heraclea esset oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter testimonia Laertius Diogenes. Exstat in Auibus Aristophanis.

Telephus è perula.

Τήλεφος ἐκ πηρίδιου, Telephus è perula, Dici apparet in hominem tenui fortuna, sed propter nomen ascititium præclarum, magnos sibi sumentem spiritus, veluti siquis Caroli nomine sibi placeat quod illud Imperatoris maximi decantatissimum sit nomen. Aristophanes. καὶ τοι πρότερον γ' ἐπτώχευες τήλεφος εἶναι φάσκων ἐκ πηριδίου. id est, Atqui antea mendicabas, Telephum te esse prædicans è perula scilicet. Fuit enim is Telephus mendicus stipem quæritans, manticam circumferens. Sunt qui referant hoc ad Telephum Mysorum Regem ab Achille hasta vulneratum, de quo etiam Horatij illud ex arte poetica exponūt quidam. Thelephus & Peleus cum pauper & exul vterq; cuius in Acharnensibus meminit Aristophanes Mysi nominatim, eiusque

ϕαλάματα, hoc est, obsoletas plagulas dari alteri postulat Euripidem.

Fumus è ficubus.

Καπνὸς ἀπὸ συκῶν. id est, Fumus de ficubus, comico lusu vocatur calumnia aut criminatio sycophantica. Quis nescit Sycophantas (quo vocabulo delatores censentur) nomen habere ab esu ficuum, quasi dicas, ficuum edones. Refertur ab Eustathio Odysseæ duodecimo.

E tragico Comicum drama.

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, id est, Actus è Tragico Comicus, prouerbialiter à Synesio vocatur, cum pro tristibus initijs lætus succedit euentus, præsens exitium incolumi salute commutatur, sic enim inquit in longa illa ad Euoptium epistola, τοῦτο σοὶ δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, ὅ τε δαίμων ἡμῖν ἡρμοσε, κἀγὼ τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι, id est, Hanc fabulam e Tragica Comicam & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te litteris inserui. Heliodorus lib. 7. εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεψε. id est, Exitus catastrophem habuit e Tragica Comicam. E' diuerso dixit Agathius Scholasticus Epigramma lib. 7.

Καὶ τραγικοῖς ἄχεσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας. id est,
Comicum at is lusum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, suspendia, exilia, aliasq; calamitates desinere, contra Comœdiam nuptias plerumque & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸν pro tristi & vitæ periculo coniuncto poni solet, vt apud Philostratum in Aristide. πῶς ἄν τις ἀσφαλῶς κεκινδυνευμένας τὰς δὲ τραγικὰς γνώμας μεταχειρίσαιτο, id est, qua ratione quis secure tractare queat periculosas & Tragicas sententias. Item pro lupercilioso & superbo Plutarchus in Lucullo, τὸ φρόνημα τραγικὸν καὶ ὑπέρογκον, id est, fastus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epistola ad Anysium, ἀλλ' οὐκ οἶμαι πράττοντα τραγικῶς, παίζειν κωμικῶς. id est, Non licuit arbitror, Tragice habentem, Comice ludere, quod ipsum vice prouerbij poterit esse, quando aliquis grauibus molestijs implicitus excusat se, cur minus lætus sit aut iocus ludat. Cui germanum est illud Synesij libro De prouidentia. οὕτω πολλάκις τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπετελεύτησε. id est, Ita sæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiam desinit: quo voluit innuere pernoctes debacchationes dirum & infelicem exitum minantes, sæpe in risum desinere. Ælianus πάσχειν τραγῳδίας ἄξια. id est, quod Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere, at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίαν κωμῳδίαν nominat, id est, Antiquam Comœdiam, quod post militares & actos in repub. labores, delicijs luxuiq; se totum dediderit, quemadmodum Comœdia post initia dura, in lætum finem desinit, & nuptias plerunque.

Thymo nemo vescitur, vbi adest caro.

Οὐδεὶς κρέως παρόντος ἐσθίει θύμον. id est,
Carnes vbi adsunt, nemo vescitur thymo.

Prouerbialis senarius ex Antiphanis facetissimi poetæ comœdia, cui nomen est Parœmia, quod prouerbijs scateat, Athenæo testante. Nemo libenter egestatem subit, modo liberius viuendi ratio se ostendat: optima quam tenuia munera libentius quisque sequitur: mensæ opiparæ famelicus assidere mauult, quam tenue salinum illingere.

Canina vistitans, cynocephalum oppugnas.

CLEON apud Aristophanem in Equitibus, ad fartorem inquit:

Κυνὸς βορὰν σιτούμενος, μάχει σὺ κυνοκεφάλῳ. id est,
Esca canina vescens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbiali figura dictum torqueri potest in eos qui gregales suos eiusdem factionis & instituti, scriptis impetunt. Contrarinm huic est vulgare diuerbium. Aues concolores plerumque vna volitant, quo innuitur consensus hominum, idem vitæ genus, eadem studia, eosdem mores sequentium. Concordat cum hoc adagio vetus dictum cuius pane vescor, eius verba molior: æqua namq; ratio est nos illi non aduersari amico, qui nos fouet, omniq; ope & opera res nostras promouet, aqua præclara nos mutuo demerendi ratione qui discedunt, næ illi ferinam immanitatem æmulantur. Quisquis ergo aduersus sui ordinis hominem verbis aut scriptis insurgit, is Canina esca vescẽs, Cynocepha-

nocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quasi Canicipites dicas, genus hominum, si non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt lib.7.c.2. Plin. & ex eo transcripsit Augustinus de ciuitate Dei 6.

Ex eodem præsepi.

Ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότες, i. Ex eodem quasi præsepi edisse dicuntur prouerbiali schema qui eandem opinionē hauserunt, eodem in ludo docti, ijsdemq; imbuti præceptis. Eunapius, ni fallimur, apud Suidam de Epicureis loquens: Μεσσήνιοι δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότας ἐξήλασαν, λυμεῶνας μὲν εἶναι τῶν νέων λέγοντες. id est, Messenij qui in Arcadia sunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præsepi pasti fuerant, iuuentutis, corruptores eos esse dictitantes. Sentit de ijs qui Epicuri pestiferam sectam mordicus sequebantur. Tracta similitudo à iumentis quæ communi pabulo ex eodem præsepi pascuntur. Non absimile est illud Petronij Arbitri de eloquentiæ ratione, Sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuere vsque ad senectutem canescere.

Laconice cenat.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id est, Laconice epulari pro frugaliter & cibis parum exquisitis vti prouerbio dicunt Greci. Diphilus apud Athenæum lib.2.

Δειπνεῖ δὲ καταδὺς, πῶς δοκεῖς, λακωνικῶς,
Ὄξυς δὲ κοτύλην, id est, Cœnat larem intra, qui putas Laconice, Heminam aceti. Laconum in victu frugalitas à Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimonijs locus nō erat, laudatur & à Critia κώθων λακωνικὸς, fictile poculum Laconicum, quo vtebantur.

Fabilibus victitat.

Κηρύβια ἐσθίειν. id est, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo sordidus, qui præ nimia parsimonia quosuis cibos esitat, vt impensis parcat. Cratinus Comicus citante Etymologici auctore: Δασὺν ἔχων τὸν πρωκτὸν, ὥστε κηρυβῖ ἐσθίων. proscindit hominem agrestem & auarum, vel inde, quod fabarum recrementis vesceretur. Sunt autem κηρύβια proprie τὰ ἀποβράσματα τῶν κυάμων. id est, fabarum furfures & repurgamenta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari possunt.

Murus Semiramidis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, i. Semiramidis murus prouerbiali figura effertur à Synesio in epistolis pro re inuicta & inexspugnabili: παραπέτασμα γὰρ ἡμᾶς ἀπετείχιζε καὶ τοῦτο ἐῤῥωμενέστατον ὃ πάλαι διεῤῥωγότες ἐσμὲν τειμάχιον, σωφρονοῦσιν ἀνθρώποις τὸ τεῖχος τὸ σεμιράμιδος. i. Cortinæ integerrimæ, qua viri a feminis seclusi eramus, vicem obtinebat, veli paullo ante discissi validū segmentum, temperantibus hominibus murus plane Semiramidis. Semiramis vernæ regij pellex fuerat, postea Nino potentissimo Assyriorum Regi amoribus illius illaqueato innupsit, tantumq; potuit apud maritum illex feminæ philtrum, vt postulanti concederet vnius diei Imperium, id namq; poposcerat vt liceret sibi diē vnum regali in solio præsidere, diadema capite præferre, iuraq; dare: annuente rege iubenteq; cunctos illi esse obsequentes, primis imperijs modeste vsa satellitum periculum fecit, quos dictis morigeros experta nihilq; tergiuersantes, Ninum maritum comprehendi primo mandat, mox vinculis astringi, tandem etiam obtruncari: quo peracto facinore Asiæ rerum potita fuit, & Babylonem decantatissimam vrbem à Nino conditam, vel, vt Iosephus vult, instauratam muris validissimis cinxit, quorum altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos ęquaret, in singulos pedes, ternis digitis mensura ampliore, quam nostra, vt auctores sunt Plinius & Strabo. Murus ergo Semiramidis pro validissimo pæsidio & indubitato munimento parœmiace accipitur. Haud scimus an ad istud adagium alluserit Horat. vbi ait: Hic murus aheneus esto, eo quod fabricati à Semiramide muri portas habuerint ahenæas, certe vtriusque idem sensus est. Conuenit cum hoc illud Nazianzeni de Basilio dictum γίνεται τοῖς μέναι τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκωμα. id est, Fit istis murus validus & vallum quoddā. Potest huc referri & ἀδαμαντοπέδιλος κίων, quasi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmissimo munimine, quo Pindarus vsus est.

Grania bina gerit, & innumeros oculos.

VERSVS est hexameter Cratini ab Hephęstione

phęstione citatus ex Fabula cui titulus πανόπται, veluti cuncta intuentes:

Κρά:ια διοσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' ὐκ ἀριθμητοί. id est,

Crania bina, oculosq; gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem & prouidum, magno ingenio præditum & mira sagacitate futura prospicientem. Ductum opinamur ab Argo, quem oculeum totū nominat in Aulularia Plautus.

Os duodecim salientum.

Δωδεκάκρυνον σόμα, quasi duodecim saliétium os prouerbiali figura extulit Ioannes Zetzes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manante, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus, sic enim ait:

Οὐδὲ δωδεκάκρυνον ἔχομεν σόμα, καθάφησιν ὁ κρατῖνος id est,

Neque vero nobis est duodeċim salientū os, vti Cratinus inquit.

Vsus ita est & Philostratus de Dionysio Milesio loquens, quem nonnulli laudantes, δωδεκάκρυνον σόμα, duodecim scatebrarum os nominabant. Versus Cratini Comici hi sunt:

Αναξ ἄπολλον τῶν ἐπῶν τῶν ῥημάτων
Κἂν χῶσι πηγαὶ δωδεκάκρυνον σόμα,
Ιλισσὸς ἐν φάρυγγι, τί ἂν εἴποιμι. id est,
Apollo, fontes verborum puri licet
Salientibus bis sex os occupent
Ilissus impleat fauces, quid eloquar?

Metaphora sumpta à fonte Callirhoe Atheniensi, quem à duodecim salientum scabris δωδεκάκρυνον indito nomine vocarunt Triginta tyranni, antea à nouena scaturigine per nouem tubulos manante ἐννεάκρυνος etiam dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur: puero gentili lauacrum gestante, quem ab officio λυτροφόρον vocabant, quemadmodum scribunt Iulius Pollux libro tertio, & auctoritate Philostephani Harpocration: de quo fonte loqui etiam Vitruuium libro 8.c.3.puto, vbi sic ait, Ibi (de Athenis sermo est) cum ex eiusmodi locis & fontibus & in ἄσυ & ad portum Piræum ducti sunt salientis, è quibus bibit nemo, sed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porro illud ipsum etiam quod sequitur: εἴλισσ☉ ἐν φάρυγγι, id est, Ilissus in faucibus, prouerbij vicé obtinet, de eo, qui locuplete rerum ac verborū scatebra affluit, quandoquidem Εἴλισσ☉, (sic enim potior lectio habet) id est, Ilissus Athenarū fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithyam à Borea raptam fabulantur, & quem Mosis, quas ab amnis nomine εἰλισσιάδας nominat, sacrum esse scribunt Pausanias, & Stephanus.

Quasi Nauplius Caphareo rediens.

Ὥσπερ ναύπλι☉ ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκων, i. Quasi Nauplius Caphareo rediens.

De homine immani & horrificam speciem præferente, ita vsurpauit Dion Chrysostomus in Euboico: μικροῦ δὲ δείκα, ὥσπερ οἶμαι τὸν ναύπλιον ὁρῶν ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκοντα. idest, Metu propemodum corripior, quasi, vt arbitramur, Nauplium suspectans à Caphareo redeuntem, loquitur de rustico vili penula & auino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in secessu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignam filij necem grauissime ferens, cum vltionis repulsam in castris ad Troiam tulisset, mala varia excogitauit aduersum Græcos, stupris excidijsq; regnorum filij morte vltus, classem Troia capta reducem in Caphareo, asperrimo Euboiæ monte excitata pyra, in littus scopulosum & naufragum pellexit: ex quo facto diritas hominis facile elucet, qui tot hominum millibus innoxijs auctor mortis exstitit. Ammianus libro 22. Caphareus Euboicus scopulus, vbi Nauplius Palamidis classem concidit Argiuam. Citat Sophoclis versiculum Aristides:

Πείας ναυπλίου πάγας ὑποπύρυς. id est,
Quot Nauplij ignitas tendiculas.

Tela aranea.

Ισὸς ἀράχνης, i. Araneæ tela, pro re friuola & parui momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri episcopū lib. de prouidétia sexto: τὴν ὑπ' αὐτῶν πλακεῖσαν κατηγορίαν, ἱσὸν ἀράχνης ἀποδείξωμεν. i. Accusationem ab illis contextam, araneæ telam esse ostendamus, hoc est, nihilo fortiorem quam sit cassis araneæ, inualidā nimirum & inanibus argumentis consutam. Futiles ergo rationes & infirmas, ἱσὸς ἀράχνης, id est, araneæ casses vocabimus apposite, quod eos quidquid illabitur facile discindat. Proclus Constantinopolitanus Episcopus: πλέκοντες συλλογισμὸς ἀράχνης ἀδρανεστέρ☉,

ἀθενεστερος. id est, Texētes Syllogismos aranearum telis fragiliores. & iterum: ὄντως ἴσον ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες. i. Qui ista dictitant, reuera telā araneę contexunt. Nazianzenus in carminibus:

Ισον ἀραχναίοις νήμασιν αἰὲν ἔχειν. id est,
Ducere arachnæis staminibus similem.

Thales quoq; Soloni legū latori dixisse memoratur, vanam operā ab illo insumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν εἰσὶν ὅμοιοι οἱ νόμοι, &c. quoniam araneę cassibus similes essent leges, quod à potentioribus soluantur.

Amisit urbem, & pugionem recepit.

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. id est, Amissa vrbe recepit pugiunculum. Prouerbium est in eum qui pro luculenta quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti si negociator pro mercibus opulentis ad Indos spe diuitis lucri missis, vilem tegeticulam referat. Callippus, qui occiso per insidias Dione Syracusarum tyrannidem inuasit, non multo post quam imperium susceperat, ad occupandam Catanam vicinum oppidum profectus, vrbis Syracusanę imperio excidit: qua accepta calamitate, prouerbialem versiculum hunc exclamauit:

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. id est,
Pugiunculum recepit, vrbem perdidit.

Refertur à Plutarcho in vita Dionis. Est aūt τυρόκνηστις pugiūculi siue cultelli genus scalpendis caseis comparatum, si vocis etymon spectemus παρὰ τὸ κνῆθειν ἐκ τυροῦ.

Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos.

Ναυσικλείδους ἐρημία μήτε ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει. id est,
Nausiclidis solitudo neque ver, neque amicos habet, Dici prouerbiali specie autumo de homine cunctis vitæ præsidijs atque adiumentis destituto. Apparet natum à Nausiclide quopiam qui secesserit solitarium in locum ob omni humano cultu alienum.

Labra, non palatum rigat.

Χείλεα μέν τ' ἐδίηνε, ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε. i.
Labra quidem rigat, ac nequit humectare palatum,

Extat apud Homerū Iliados 22. de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugēti, ad pellendum ex animo mœrorem poculū oblatum erat, quod dolor non passus est altius descendere. Trahi potest eleganter ad vsum prouerbialem, quod indicat ibi & Eustathius, in eum qui exiguum munusculum largitur, quod humectandis quodammodo labris cedat asperginis vice, nequeat tamen oris palatum imbuere, hoc est, vel animum explere, vel præsenti necessitati mederi. Competet etiam non absurde in pollicitatorem strenuū, qui verbis aureos tantum non montes polliceatur, diues nimirum promissis, quibus cor homini salire faciat, nihil tamen aut perparuum præstet: est autem ὑπερῴη, aut, vt in manuscripto Eustathio scribitur, ὑπερῷον, oris cœlum conuexum, quod palatum vocamus.

Embarus es.

ADAGIVM istud non inficior annotatum esse ab alijs, attamen diuerso plane sensu & origine expositum, neque enim de vecordi & deliro, sed è diuerso de callido atque ingenioso dici obseruatum est. Refert namq; Pausanias vel ex eo Eustathius in Bœotia, Embarum quendam ingenij dexteritate uel potius felici astutia sortem oraculi hoc pacto elusisse. Athenienses vrsam, quæ in fanum Dianæ Munychiæ à Munycho Pyræi regulo sic nūcupatæ, irruperat, occiderāt (in Fauorini codice ἀναιρεθείσης sepone, pro ἀνατεθείσης) animal illius numini sacrum: quod factum consecuta mox fuit pestis, quantum demum cessaturam oraculo cecinit Apollo, si quis Dianæ filiam immolasset: itaq; Barus quidam siue Embarus, id se facturum cum Atheniensibus pepigit ea conditione, vt generi suo gentilium quodammodo & hęreditarium sacerdotium deferrēt, communi omnium consensu, quod & factū est: at ille vafro cōsilio gnatā de more comptam velut victimā mactaturus, in adyto (quo pręter sacerdotē accessus nulli patebat) abscōdit, & capram filiæ ornamentis indutam, illius loco, immolauit: Atque inde prouerbij occasio manauit, vt catū hoīem & callido cōsilio alijs imponentem Embarū vocitarēt. Conuenit prorsus cū adagio, Thessalicum sophisma, quod simili de caussa natum est, nā Diotimo Thessalo (quem alij Aratū nominant) expeditionem suscepturo oraculū præceperat, vt caueret necubi hostes illum anteuerterēt opimioribus votis vsi: sic ille superare hostes prælio festinans, Apollini καταιβίῳ, ceu maniū pręsidi vel expeditio-

nis auctori, persoluturum se voluit centumuirale sacrum, sed victoria potitus, & votiua sacra persoluturus, comperendinando ita diem de die exemit, vt in plures annos votis suis illuserit, dictitans humanas victimas Deo non conuenire, religioniq; omni repugnare. In hunc ferme modum scribunt Euripidis commentaria, in Phœnissas, in nomine solo discrepat Eustathius ex Pausania & Suida.

Etiam e vite rubus nascitur.

Καὶ ἀμπέλου βάτος φύεται. i. Etiam e vite rubus nascitur, Prouerbium est quoties indicare volumus à nequam parētibus, bonæ frugis liberos; ex indocto magistro, discipulum eruditum: e stolidis, interdum cordatos nasci Gregorius Naziāzenus ex oratione Athanasio Alexandrino dicta: φύεσθαι δὲ ἀμπέλω βάτον ἠκούσατε, καὶ ἰούδας τῶν μαθητῶν εἷς ὁ προδότης id est, Auditis vere etiam e vite rubum oriri, & inter discipulos vnus extitit proditor ille Iudas. Huic contrariū est quod de Eutherio dixit Marcellinus libro 16. qui Armenus natus gente truculēta & improba, iusti consilij plenus fuit, & cum spado esset, nihil efferatis eunuchorū moribus consonum habuit sic autem ait. Sed & inter vepres rosę nascuntur, & inter feras non nullę mitescunt. Innuens nullā tam barbaram esse gentē & ab humanitate omni alienam, qui bonos aliquos producat, sic Scythia Anacharsin protulit insignem philosophum, Cappadocia improbitate morum infamis Basilium illum vere magnum, Gregoriū Nazianzenū, & Aretum Capadocem, cuius in Apocalipsin extat commentarius, aliosq; præclaros scriptores dedit.

Fronti ocream, tibiis galeam applicat.

VBI præposterè omnia fiūt, & quę in postremum locum reseruari deberēt, primore in parte velut acie collocātur, & e diuerso, prorsus quod dici solet ὕστερον πρότερον. vti licebit adagio illo Lucianico in libello de errore in salutatione cōmisso: ὥσπερ ἄν εἴτις κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπίσαιτο, id est, Non aliter quam si quis tibiæ cassidem, aut capiti ocream adaptet. & alibi: τὸ πρῶτον ἐμπεσὸν, πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν οὕτω τύχῃ, περὶ τῶν μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῶν κνήμῃ δὲ οἱ κόρυς. i. Quod primum occurrit, prius dicatur, & si vsus ita ferat, fronti ocrea, tibiæ galea applicetur innuens, vt quidq; in dicendo obuium est, ita nulla habita, ordinis ratione inserēdū esse.

Musarum fauus.

Μουσῶν κηρίον ἀνθεμώδες, i. Fauus Musarum propitiarū, Dicetur non inuenuste de omnibus numeris absoluto & carminis elegantia nulli secūdo poeta. Dictum est poetę cuiuspiā de Sophocle, vt refert Philostratus Iunior in Iconibus, quāquā ibi corrupta voce ἀνθεμώδες legitur. Cōstat autē Sophoclem ob carminis suauitatem μέλιτταν velut apem fuisse dictum, & νέαν σειρῆνα. i. Sirenem nouam. Fauus mellis dulcissimus est. Huc trahi potest illud Aristophanis: μέλιττα μουσῶν, χαρίτων θρέμμα. i. Apis Musarū & Charitum deliciæ, de erudito viro.

Annum in mensem contrahit.

DE imperioso homine quiq; in republ. omnem paginam, omnesq; partes sibi sumit, pro arbitrio statuens atque immutans quidquid lubitum est, aptissime effertur senarius ille Philippidæ Comici quē in Demetrio citat Plutarchus:

Ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν᾽ ἕνα. id est,
Annum integrum qui contraxit in mensem vnicum.

Natū à Stratocle Atheniensi qui Demetrio victori adulans decreto sanxit, vt Martium mensem, Nouembrem dici sciscerēt, vt mysteria Iacchi, quæ hoc mense cum statis nundinis celebrari solebant, Martio mēse fierent iam Nouembris agnomē adepto in gratiam Demetrij. Qui ergo ordinem consuetum in rebus pro lubito commutat scite dicetur, Annum in mensem contrahere. Videtur ꝙ non male quadrare posset in abbreuiatorem, qui prolixe & ad fastidium vsque multis libris conscripta, in compendium cōtrahit, quomodo operosam & prę longam Trogi Pompeij historiam in epitomen concinnam redegit Iustinus.

Neronianas thermas refrigerat.

DE insulso homine in quo nihil est venustatis, nihil Mercurialis salis dicetur eleganter illud Epigrammatarij, Neronianas refrigerat thermas, extat autem libro 5. de Sabineo oratore inepto & frigido:

Si temperari balneum cupis feruens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret.
Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,

Neronianas

Neronianas is refrigerat thermas.

Tertium versum ex vetusto manuscripto codice paullo aliter lego quam in impressis codicibus legitur. Apparet autem thermas Neronis feruentissimas fuisse, quarum fornicum vestigia adhuc hodie visuntur Romæ, prope ædem Sancti Eustachij quarum mentio fit apud eundem lib. 7.

Quid thermis melius Neronianis,

Est modus matulæ.

PROVERBIALIS est epigraphè e Satyris Menippęis Varronis apud Nonium Marc. quæ admonet seruandũ esse in poculis modũ, neq; ad satietatẽ vsq; ingurgitandũ. Vitandũ enim omni in re est, quidquid nimiũ est. Hinc facere dictũ fuit à Pretello quodã, qui interrogatus quidnam de Bœotijs sentiret, respõdit, quid aliud quã quod idẽ sonarent dolia, si voce essent prædita. Inscriptio autem ita habet. Varro: Est modus matulæ, περὶ μέθης, i. de temulentia: solet enim primo loco adagium, aut diuerbium ponere, tum subijcere libri argumentum.

Musæi pathichissimi libelli,
Qui certant Sybariticis libellis,

Delphinum patina non capit.

Οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωρεῖ, id est, Non capit Delphinum lanx escaria. Dictum fuit arrogans, Græci supercilij plenum, Amphicratis Atheniensis rhetoris, qui Seleuciam Tigranis regiam veniens profugus, rogatus ab oppidanis vt oratoriæ artis professionẽ illic susciperet, indignanter eos reiecit dicterio haud dubij fastus indice, ὡς οὐδὲ λεκάνη τὸν δελφῖνα χωροίη, hoc est, quod neq; patina delphinum caperet, respuens, eos velut indignos, qui tanti oratoris vocem audirent. Delphin piscis cetaceus, ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorũ genus, maior est, quam vt lance, aut catino contineatur. Trãsferri potest ad ingenium quod tenue, & exile altissimorum mysteriorum & reconditarum disciplinarum capax non est. Extat autem dictum superius apud Plutarchum in Lucullo.

Sol non inuidet vesperæ.

Ἥλιος ἑσπέρᾳ οὐ φθονεῖ. i. Non inuidet sol vesperæ: Qui aliquo in artificio præ ceteris excellit, nihil derogatum suæ existimationi putat, si tenuibus aliquid ex arte sua accedat lucelli: εἶτα οἴει ἥλιον ἑσπέρᾳ φθονεῖν, ἢ μέλλειν αὐτῷ εἴ τις ἐστὶν ἀστὴρ ἄλλος ἐν οὐρανῷ; hoc est, Deinde existimas solẽ vesperę inuidere, aut illũ curare si qua sit alia stella i cęlo? Verba sũt Philagri sophistę apud Phil. Home. solẽ exoriri dicit, at nõ itidẽ stellas: ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. i. Exoritur Titan linquens maris humida stagna.

Semel in laqueum vulpes.

Ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην.
Vulpes semel laqueum subit.

Iambicus dimeter prouerbialis de astutis hominibus quos haud procliue est post primum errorem irretitos tenere: semel expertus quantum opum hauriant lites, quantumq; molestiarum pariant litiũ laqueos declinat, & cum piscatore ictus sapit postliminio. Prudentis non est denuo eundem in lapidem pedem offendere. Coniugij turbas repetentem naufrago comparat Græcum epigramma, iam secundo pelagus tentanti. Annotat Suidas etiam aliter efferri: ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. Non iterum vulpes, vt subaudiatur εἰς πάγην, in laqueum.

Pugna consilia scindit.

Μάχη ἐπιμήδεα κείρει, i. Consilia abrũpit pugna. Hemistichium prouerbiale, quo significatur non solum in prælij conflictu, vbi ad manus vtrinque ventum est, sępenumero recte prouisa consilia turbari & inutilia reddi, verumetiam, in quauis contentione animi impetum & acrimoniam retundi atque hebescere. Acrior in disputãdo altercatio sæpius cõfundit ingenium, memoriã obliterat, & præcogitata argumẽtorum arma prorsus extorquet e manibus, industriamq; expectorat. Extat apud Hesychiũ.

Megabyzi sermones.

Μεγαβύζιοι λόγοι. i. Megabysia dicta, prouerbiali schemate dicuntur superba & insolentius ac velut elato magnumq; spirãte animo dicta, quasi μεγαφύσιοι, cuiusmodi Thrasonica apud Romanas aures vocitantur. A Megabyzis satrapis regis Persarũ, in quo genere hominum ferocia plerumq; & impotens supercilium spectatur, nata parœmia. Megabyzi meminit non semel Herodotus. Sic Megabocchum appellat Cicero Pompeium haud vano insolentiæ singularis conuitio, quod Bocchum Africæ potentem regem fastu tyrannico imitaretur.

Quo curris potius quam ad ephebum?

Ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; id est, Quo curris potius, quam ad ephebum? De Apollonio Tyaneo dictum fuisse, prouerbijq; honoré sortitũ testatur Philostratus lib. 1. commentar. de eius Philosophi vita, idq; ex oraculari responso, quo Æsculapius per flaminem suum professus fuerat se gaudere sub Apollonij ephebi testimonio valetudinem pristinam hominibus restituere, quæ fama illico ita passim apud Cilices finitimosq; populos inualuit, vt eos qui ad Æsculapium voti caussa, aut valetudinis ergo proficiscerentur, percontari soliti fuerint. ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, id est, Quo abis potius quam ad ephebum? volẽtes innuere, nil opus esse peregrinationem suscipere, cũ votis abunde sufficere posset præsens Apollonius tum pubertatis annos ingressus. Libuit istud docere, quoniam alij dicãt parum liquere, quid sibi velit Ciliciũ istud adagium. eoq; magis quod existimet ab oraculo Apollinis, quo festinabatur vndiq; sumptum esse. Cur autem non similiter vt ille verterim, Quo properas, num ad ephebũ: nequis temeritatis me insimulet, ratio reddenda est, quod apud Grecos eam vim habeat coniunctio ἢ, vt vel comparatiui virtutem includat, vel subaudiri dictionem μᾶλλον postulet, quomodo & positiuo gradui idem apud illos familiare esse solet: id quod exemplo vno atque altero conuinci possit. Homerus Iliados primo: βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. id est, populum esse sospitem volo potius quam extingui.

Mansum male reijcias.

CITAT Suidas ex Aristophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum vt prouerbialem:

Εἶθε φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβάλλοις τὴν σιτίσιν. id est,
Mansum reijcias male, quod reperisti nõ bene.

Ostendit idẽ, quadrare in eos quibus prÆter expectationẽ faciliter & ex animi sententia aliquid succedit, eius enim hęc sunt verba: ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν δοκιμάσαντων. nam laboribus aliquid acquirere, studium & propensam hominis voluntatem atque industriam testatur, ac temere inuenire fortuitum est, nec industriæ laudẽ meretur. Quo loco Suidæ codex mendosus est, atq; ita emaculãdus, ὑπὸς αὐτοῦ τοῦ δυπόρτος γνώμης ἔργον pro καὶ τοῦς τοῦ. Dictum est autem ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter gestarum gloriã ad se trahens, in Prytaneo reip. impendiis vt aleretur, obtinuerat. Competit ergo in eum qui facinus aliquod nulla ingenij sagacitate aut prudẽtia peregit, sed temere, magnamq; laudis partem inde velut singularis industriæ testimonium quærit:

Εἶθε φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβάλλοις τὴν σιτίσιν. id est,
Reiicere vt mansum sic possis, vt es adeptus improbe.

Lepus leonem trahit aureo laqueo.

Ἕλκει λαγὼς λέοντα χρυσίνῳ βρόχῳ. id est, Lepus leonem rethe ductat aurea.

Senarius est prouerbialis cuius in largitiones & munerũ corruptelas vsus est. Natum dicterium à quodam lagophthalmo (ita medici nominant eum qui palpebris hiantibus leporũ more indormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Proteruia ignominiam præcedit.

Συντριβῇ προηγεῖται ὕβρις. id est, Proteruia ruinam præcedit: qui integer est sceleris calamitosam ignominiam nõ incurrit, neque capite aut fortunis oppugnatur iuxta vulgare dictum, qui nõ peccat, non luit in ære: culpa enim damnosa est. Meminit huius prouerbij Nazianzenus in eadẽ inuectiua: καὶ πρὸ μὲν συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις, αἱ παροιμίαι καλῶς φασὶ, πρὸ δὲ δόξης ταπείνωσις, ἢ ἵνα σαφέστερον εἴπω, ὕβρει μὲν ἕπεται συντριβὴ, ταπεινώσει δὲ δόξα. id est, Præcedit ruinam proteruia, vt pręclare loquitur parœmia, & gloriam humiliatio, aut clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria. Συντριβὴ capitis diminutio vocari potest iurisconsultorũ vocabulo, cum alicuius fortunæ & status affliguntur atterunturq;.

Ventura per dioptram prospicit.

DE cordato homine qui sagaciter odoratur & præuidet imminens periculum, apposite dicetur illud Pisidæ:

Ταῦτα πρὸ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ συνβλέπεις. i.
Hæc ante multo per dioptram prospicis.

Senarius est iambicus. Translatio petita ab instrumento geometrico quo explorãt turrium

turrium & propugnaculorum altitudinem librato per foramen cisu,quod Greci à perspiciendo διοπτῦρα & διοπτεραν vocant. Quisquis igitur propria industria rei euentum præsagit, Ingenij dioptra rerum exitum prospectare dicetur.

Caprarum nomina.

Αἰγῶν ὀνόματα, id est, Caprarum nomina: prouerbiũ effertur de re friuola & inutili, nam cum similes inter se capræ sint, stulte operã collocat, qui illis nomina quibus dignoscãtur imponit, quippe cum ista creari soleant in differentibus specie, discriminis gratia, quod in caprarum genere nullum est aut exiguum admodum. Qui ergo consimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recensere illum dictitabimus. Refertur in Suidæ collectaneis.

Rusticanus Oenomaus.

Ἀρυραῖος Οἰνόμαος, id est, Ruralis Oenomaus prouerbio dicitur qui magnos sibi spiritus sumit, & de pręclara nobilitate aut insigni eruditione se iactat rusticis alioqui moribus & e plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demosthenes oratione de Corona vtrumq; ferme in Æschine notat, quem patre seruo natum & subito oratorem factum incessit, cũ ille pro Tromate Atrometum velut impauidum, parentem suum præferret, & pro Empusa a spectri cuiusdam similitudine sic dicta, matre Glaucotheam, Nymphæ marinæ nomine vocitaret, deinde & Oenomaum Sophoclis tragędiam malum histrionem male egisse Æschinem insimulat. Proinde his verbis inuehitur in eum, τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος ἄνθρωπόν ἐστι, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκὼς, οὐδὲ ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀρυραῖος οἰνόμαος. id est, Hic homuncio natura est vulpecula, qui nihil vmquam sani fecit aut liberale quod fuerit, ipsissima Tragica simia, rure natus Oenomaus, quãquam Philostratus paullulum immutata lectione, non αὐτοτραγικὸς cõposita dictione, sed fortassis ita, οὐδ' ἐλεύθερον αὐτὸ, τραγικὸς &c. diuulsum legisse videtur, cum in Aristide Sophista ita meminit: ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ πιθήκου, καὶ ἀρυραίου οἰνομάου. id est, De tragica simia & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Piseæ ditionis rex, Alxionis, Pausania teste, filius, vel vt alij fabulantur, Martis ex Sterope Atlantide, aut secundũ alios ex Herpinna Asopi, pater Hippodamiæ qui insigni crudelitate filiæ procos non paucos interemit. Hesychius annotat Rusticanum Oenomaum à Demosthene dictum Æschinem, eo quod vicatim pagos circumiret Sophoclis Oenomaum histrionico habitu actitans.

Non propter pedis cum lyra dissidium.

REFERTVR in Suidæ collectaneis prouerbiũ in eos, qui aliam ob caussam puniũtur, aut mulcta afficiuntur, quam ipsi existiment: Ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἁμαρτίαν, id est, At non propterea quod pes lyræ haud responderit, aut si ita mauis, nõ propter pedes à lyra dissensum, vsus est Plut. in lib. De inutili verecundia: καὶ τοὶ οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id est, tametsi non propter pedis à lyra discordiam, vt Pla. aiebat, sed propter quod in legum obseruatione & æquitate peccetur. Illud vero obseruandum est discrimen esse in lectione, sed exiguum inter ἁμαρτίαν errorem, & ἀμετρίαν immoderationem, quando videlicet rhythmi & modulati pulsus modum non obseruant & legem suam.

Ventis & scriptura in aqua credere.

Αὔραις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, i. ventis credere & litteris in aqua descriptis: Prouerbij vice dicitur vbi fluxam in aliquo fidẽ & lubricam notamus, & perfidiam perstringimus. Nazianzenus ad Sophronium pręfectum: ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. id est, vt auræ potius fidendum sit & litteris aquæ inscriptis, quã mortalium rebus prosperis. Competet inconstãtiam & malam fidem, hoc modo, Quod feminarum auribus committitur, auræ te fidere & scripturæ in aqua cogita.

Amnis cursum cogere.

Βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, id est, Amnis cursum inhibere, Prouerbiũ dicitur de eo qui durã & difficilẽ rẽ aggreditur & quasi impossibilẽ: aut qui vitijs innutritũ ad viã virtutis reuocare conatur, aut qui naturã inuitã atq; repugnãtẽ alio cõpellit: Naziãzen. ad Eudoxiũ Rhetorẽ: τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει, καὶ ἡ ἀποσύνην διδάσκει μὴ ἄδειν ἐθέλει ὁ ποιητής. i. Pro-

uerbium docet amnis alueum non esse sistendum, & poeta vult equitandi peritum non cauere. Quo cuiusque ducit ingenium, eo applicare se debet, male namque coactum ingenium respondit. Pulchre se habuit olim Atheniensium lex, qua iuuenes prius quam pubertatis annos attingerent, ad opificij delectum ducebantur, propositis publice artium omnium instrumentis, in eam namq; artem erudiendi tradebantur, ad quam naturæ impulsu ferebantur propensius. Laudat & Fabius certum studiorum delectum facere, quod eo quo natura vocat duci ingenia consultum sit: neque enim feliciter succedit, quidquid extortum & inuita Minerua tentatur.

Anima sicca sapientissima.

Ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, i. Anima sicca sapiētissima, Adagium elegās ex obscuris Heracliti fontibus haustum, quo sobrietatis virtus commendatur, velut ingeniorum & industriç parētis. Verba eius recitat Galenus in libello Quod corporis temperiei respōdeant animi mores, atque exponit obiter: Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id est, Aridus fulgor, mens sapientissima, vel aliter, Anima sicca iubar est sapientissimum, Dictum est, inquit. Heracliti, quo innuere voluit siccitatem prudentiæ auctorem esse, siquidem astra cum fulgido iubare micent, pariterq; sint & arida, eximia prædita esse sapientia verisimile est. Hæc ille. Clemens Alexādrinus Pædagogi libro secundo, loquens qua ratione euitando temulētiam animus redd datur purus ab omni labe atq; adeo luminis capax, & perspicax etiam subiungit: αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, ταύτη δὲ καὶ ἐποπτική, οὐδὲ ἐστι κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεσι, νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. i. Iubar vero est anima sicca sapiētissimū & prçstantissimū idemq; & perspicax, neque madescit vini halitu, in modum nebulç crassescēs. Synesius lib. De insomniis, vbi dicit calorem & siccitatē esse quædam animæ vehicula, addit: τό, τὸ αὖ ξηρὴ ψυχὴ σοφὴ, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῷ ἡρακλείτῳ τεῖνον εὑρίσκομεν, ἢ παχεῖα καὶ ὑγρὸν γενόμενον τοῖς χηραμοῖς τῆς γῆς ἐνδύεται ῥοπῇ φυσικῇ, φωλεῦον καὶ ὠθούμενον εἰς τὴν κατάγειον χώραν. i. Illud vero, anima sicca sapiēs, quod Heracliti dictum est, non alio tendere inuenio, quam quod anima opima & vuida si fiat, naturali pondere in terræ cauernas demergatur, in subterranea loca detrusa. Quo in loco (vt in transcursu id admoneamus) pro αὖ legendum censemus αὐγὴ, superiorum auctorum testimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de temperantia: Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, hoc est, Temulentus malefirmo gressu nutans ab impubere puero ducitur, ignarus quorsum eat, vuidam habens animam. Est vero sicca anima sapientissima & præstantissima. Vnde asseri potest duplex lectio: αὔη ψυχὴ σοφωτάτη. id est, Anima sicca sapientissima, & αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id est, Anima sicca iubar sapientissimum, eundem vtraque sensum obtinens. Mens, cuius cœlestis est origo, & quam non male diuinç aure particulā Flaccus nominat, multo cibo potioneq; madida, altum sapere non potest, neque ad cçlestium rerū contemplationem assurgere valet. Andrecydis oratoris dictū memorabile refertur apud Clementem Alex. Strom. lib. 7. vinū & carnium sagina, robur quidem adijciunt corpori, ac animum reddūt languidū. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinā, vt ipse ait, sentētiam, qua dicit eos omnes qui saginando corpori indulgent, parum abesse quin arborescāt, hoc est in plantarū naturam degenerent: cuius hæc sunt verba ὅσοι ἐμμανῶς κατὰ τὰς θρεπτικὰς δυνάμεις ἐνεργοῦσιν, οὗτοι κινδυνεύουσιν ἀποδενδρωθῆναι. In eādē sentētiam Eusebius apud Stobçū, Crapula corpus quidem opimū reddit, at vecordiam & stuporem conciliant, & rationem, quæ princeps animi pars est, obliterat. Nemo est adeo à sensu communi alienus, qui non libenter assentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter non gignit sensum tenuem, aut illi senario Nazianzeni. Νοῦς λεπτὸς ὄγκον ἐκδιώκει γαστέρος.

Threicia hirundo labijs instrepit.

Χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηϊκία χελιδών. i. Labris immurmurat hirundo Thracia, De indocto & barbaro dicitur. Hirundo obstrepera auis est inepto garritu auribus molesta. Exstat apud Aristophanem dicteriū de Cleophonte, Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηϊκία χελιδών. hoc est, Cuius labris hirundo Thracia instrepit. Aliter de Pericle dictum est, eius labris insidere Suadam deā.

Ignis

Ignis in vepribus.

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, i. Ignis in vepribus, De acri disputatore vsurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduersariorum argumēta ignis instar absumit: ita enim de Basilio Magno loquitur in Monodia: τοῖς δὲ γίνεται πέλεκυς κόπτων τὴν πέτραν, ἢ πῦρ ἐν ἀκάνθαις, ὅ φησιν ἡ θεία γραφή, ῥαδίως ἀναλίσκον ἐκ φρυγανώδεις καὶ ὑβρισὰς τῆς θεότητος. hoc est, Fit illis bipennis cotem discindēs, aut ignis in senticeto, iuxta scripturæ sacrę dictum absumens haud difficulter sarmentitias quisquilias, deitatis violatores.

Argi tumulus.

Αργολόφος, id est, Argi tumulus, prouerbialiter dicitur locus periculosæ aleæ plenus, aut negotium difficile capitis discrimine obnoxiū. Origo sumpta ab accliui quodam colliculo, apud Argos copiosam olim & nobilem Peloponnesi ciuitatem, quem πρῶνα nominabant vbi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorum Ægyptiorumq; primoribus, iudicio stetit, caussamq; dixit necis à filiabus perpetratæ ī fratris filios. Proditum enim est memoriæ Ægyptum necē filiorum vlturum venisse Argos cum exercitu, & Danaum re cognita exspediuisse arma Argiuosq; in præliū eduxisse, sed Lyncei interuentu rem fuisse compositam, negotiumq; delectis ex vtraq; gente arbitris delegatum, constituto ei rei in edito tumulo tribunali: Hecatæus historicus negat Ægyptum Argos appulisse, iudicij tamen locum in eo colle extitisse non inficiatur. Meminit Euripides in Oreste:

Θάσσοντ' ἄκραν,
Οὗ φασὶ πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν ἐς κοινὰς ἕδρας. i.
Conspicor collum editum
Vbi perhibēt primum Danaum Ægypto necis
Caussam ferentem, publica ad subsellia
Egisse plebem.

Dinias historicus in rebus Argolicis meminit loci in hanc sententiam. Confestim Melacharim loci dominum & Cleometrā saxis obrutos interemerunt, cuius sepulcrū etiam num hodie demonstrant in supremo colliculi vertice, quem πρῶνα nominant, vbi Argiui solent ius dicere. Videtur meminisse eiusdem loci & Euripides in Bellerophonte fabula, his verbis:

Καὶ ξεστὸν ὄχθον Δαναΐδων ἑδρασμάτων. i.
Circumq; saxeum, notum sedilibus Danaidum.

Vespertinum amant, matutinum oderunt.

Adducit ex Callimacho Cyreneo prouerbialem versiculum Zezes.

Εσπέριοι φιλέουσιν, ἀτὰρ στυγέουσιν ἑῷοι. i.
Vespertinum adamant, sed matutinum odere.

Quem annotat dici in homines lubricā in amicitia fidem seruantes, vacillantesq;, & ad quamuis fortunæ aurulam sese vertētes. Nos in heredipetas cōuenire putamus qui senibus & aniculis palpantur, morti, hoc est, occasui vicinis, quo sibi hæreditatis aliquid attrahant. Ab hoc dicto diuersum fuit Cn. Pompeij apophthegma dicentis: Plures adorare solem oriētem, quam occidentem, quo innuere voluit plus esse spei in iuuene, quam in defectæ ætatis sene.

Byssina verba.

Βύσσινα ῥήματα, id est, Byssina verba specie prouerbiali dicuntur verba splēdida & cum auctoritate ac maiestate quadam prolata. Plutarchus in apophthegmate: παρύσατις ἡ κύρου καὶ ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευσε τὸν βασιλεῖ μέλλοντα μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι, βυσσινοῖς χρῆσθαι ῥήμασι. i. Parysat. Cyri & Art. mater iussit eum qui libere cum rege verba facturus esset, byssinis vti sermonibus: nam Christophorus Lōgolius homo doctissimus ex collatione veterum codicum in suo Plutarcho hanc lectionem manu sua annotauerat: alioqui sermo est de rege cum popularibus libere transacturo, si βασιλέα legas. Exstat idem apud Herodotum. Byssina vestis principatus auctoritatisq; primariæ symbolum erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquēs de Ænea patrem Anchisen succulante:

Πάρεστ', ἐπ' ὤμων πάτερ' ἔχων κεραυνίου
Νῶτου καταστάζοντα βύσσινον φάρος. id est,
Adest, in humeris efferens dorso patrem
Sublime, pallium trahentem byssinum.

Et apud Æschylū Antigone fratri puluerem mortuo inspergit, quem byssinæ vestis sinu exceperat: Græce est: κόλπῳ φέρουσα βυσσίνου πεπλώματος. Apud Ioseph. lib. 6. helli Iudaici, sacerdotes quorū magna erat auctoritas, byssinis vestibus amicti fuisse legūtur Apuleius lib. 11. Byssina quidē, sed florida depicta veste conspicuus. Aretas Cæsariensis

riensis in Apocalypsin ait Byssum esse corticem Indicæ plantæ, ad linum redactum. Plinius lino byssino secũdam bonitatis palmam dat mulierum maxime delicijs. Pollux byssum lini speciẽ indici exponit, quod ẽ ligni fructu Ponticę nucis assimili, in modum lanæ, carpitur.

Charadrij vitam viuit.

Χαραδρίου βίος, id est, Charadrij vita prouerbialiter dicitur de inexplebili gurgite, qui vt multam cibi potusq; saginam ingerit, ita mox eam deplere satagit, cuiusmodi hominẽ μεσηγυδορποχέστη nominat Hipponax, heluonem insatiabilem, qui ventrem saburrat identidem atque exinanit, vt nouo onere eum inferciat. Plato in Gorgia, χαραδριοῦ τινὰ ἂν σὺ βίον λέγεις. id est, Charadrij vitam iterum ducis. Id ait Socrates Callicli persuadens, felicem vitam in assiduo influxu esse positam. Charadrius auis, quam rupicem Gaza nominat simul & edere & deijcere putatur, sic enim annotationes Græce, quas vidi in Georgiam, habent: χαραδριὸς, ὄρνις τις ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρινεῖ. Opinioni isti suffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum: ἢ ζῶον λέγει ὃ ἐσθίει καὶ ἀνθέως ἐκκρίνει, ἢ αὐτὰ τὰ κοῖλα τῶν πετρῶν ἃ δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀποβάλλει. id est, aut de aui loquitur, quæ & vorat & euestigio excernit alui proluuiem: aut de rupium cauernis, quæ affluentem aquarum vim recipiũt pariter & deponũt. Quod autem illorsum tẽdat Plat. oratio, verba Soc. proxime præcedentia liquide ostendunt: οὐκοῦν ἀνάγκην ἂν πολὺ ἐπιῤῥέῃ, πολὺ τὸ καὶ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς, hoc est, Necesse igitur est, si multũ affluat, multum etiam defluere, ipsaq; exitus ora patentibus quibusdam rimis dehiscere. Nihil vero cõmune habet istud prouerbium cum ea Charadrij natura quam prȩter Aristotelem & Euphronium refert Heliodorus Trecensis episcopus Æthiopicarum rerum lib. 3. quod videlicet ab auriginosis virus omne in se rapiat atque corriuet fascini cuiusdam in modum, vnde in velatis caueis abscondere eam propolæ solebant, ne emptor ante contactum sentiret remediũ. Quo allusum est ab Hipponacte eo versu, qui sic emendandus venit in Suida:

Καὶ μὴν καλύπτει, μῶν χαραδριὸν περνᾷς, i. Illum recondit: Num Charadriũ vendẽs,

Facilius quam Oreum deiecerint Bœoti.

Θᾶττον τὸ ὠρεὸν ὑπερβᾶσαν οἱ βοιωτοὶ, id est, Citius quam Oreum deuicerint Bœoti. Prouerbiũ dici admonet Suidas de ijs qui limites suos transcendunt. Nos arbitramur efferri posse de expeditione celeriter confecta: vel etiam de re facta procliui. Oreon Euboiæ vrbem constat esse in Bœotiæ confinijs, quam Bœoti noctu adorti in potestatem sine magna difficultate redegerunt, de ijs namq; Appollodori verba interpretanda existimo apud Steph.

Cuminum serere.

Κύμινον σπείρειν, hoc est, Cuminum serere dicitur prouerbio homo virulentæ linguæ, quiq; effreni oris petulantia maledicus conuitia dirasq; seminat. Demetrius Phaleræus scribit Sophronem Mimographum eo vsum, κύμινον ἔσπειρε, id est. Cuminum seuit, Natum à natura herbæ, quã eiusmodi esse tradunt naturalium rerum indagatores, vt lætius prouenire putetur, si maledicta adhibeantur, diræq; imprecationes, dum seritur: quod ne quis ceu ridiculum exsibilet, apponam Theophrasti doctissimi philosophi ex octauo de Plantarum historia libro verba: ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τοῦτο, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαί τε καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. id est, Peculiare est quod de eo memorant, ferunt namq; imprecationibus & maledictis opus esse, si qui serunt, illud copiosum pulchrumq; prouenire velint. Eadem naturæ lex est in ocymo quod iniuriis maledictisq; terræ mandatum, fœcundius existimauit antiquitas, nõ abnuente & Plinio.

Pallenicum tueri.

Παλληνικὸν βλέπειν Pallenicũ tueri dicebãtur qui magnos spiritus præferebant & masculũ animum. Varinus exponit παλληνικὸν βλέπειν, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, generosum obtueri. Sumptum videtur à pugna qua occubuerunt in Pallaneis agris Athenienses, Pisistrato ad tyrannidem aspirante, vel potius à conflictu quo Gigantes in Phlegræis campis (Pallene autẽ Thraciæ vrbs vetus Phlegræ nomen mutauit) decertasse cum diis fabulæ produnt: historiã ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegræ incolæ gigantes

gigantes dicebātur, ad quos profectus Hercules, gentis proteruiam & immanitatem accusando, animos illorum efferauit in se, itaque correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hospitali tessera bellum inferentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, inde nata fuit opinamur vulgi fabulæ locum dās, quod dij cum gigantibus debellassent ibi locorum. Eustath. Odyss.9. παλλήνικον βαλέειν dici annotat & βαλληνικὸν à Pallene, quæ & Ballene Thraciæ oppido, & esse ænigma quod innuat inimicum etiam saxis licere ferire: χρεὼν εἶναι καὶ λίθοις βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Cosæ consilium.

Τὰς κόσσα λόγως ἐκ. Cosæ dicta dici inuenio, pro sano & salubri consilio. Fuit Cosas vir consultus & iustus, genere Pellenæus. est autem Atticæ oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminijs gerentes, cum vicinas gentes in belli societatem aduocassent, initio cum illis pacto de partitione agrorum, profligatis hostibus victores, vicinos suos eluserunt, neque conuentis steterunt, illo inita rite cum ipsis pacta minime violanda, immo mordicus seruanda vrgente: qua ex re orta paullo post peste, criminis eos pœnitere cœpit, Cosæq; consilium magnifice laudarunt. Dici conueniet in fœdifragos aut alioqui imprudentes, qui sanis consilijs non obtemperant, tales namque οὐκ κόσσα λόγως βδελύττεσθαι ἢ ἀποπτύειν, Cosæ dicta nihil pensi facere aut despuere dicemus, refertur apud Suidam.

Iube factu procliuia.

Τῶν δυνατῶν τινὲλ δ' οὐ γὰρ παρὰ κενταύροισι.

Præcipito factu procliue, nec esse furētes Centauros inter te certum est.

Versus est spondaicus, quo imperiosi hominis & duriora nobis imponentis libidinem castigabimus, sumptus ex Teleclide Atheniensi, versus autem finem prouerbij specie, torquere apte licebit in clamosos, qui intempestiuis clamoribus pertinaciter caussam obtinere volunt, immo pugnis interdum potius, quam equitate, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροις εἶ, neque vero inter Centauros versaris aut res tibi est.

Extra callem.

Ἐκ πάτου, Extra callem, Eustathius ostendit esse parœmiam Odyss.9. pro ἐκ ποδῶν, procul e pedibus, vbi denunciabimus periculi viciniam esse cauendam. Translatum à fugitiuorum periculo, quos intrita pedibus semita errantes facile herus deprehendere atque assequi possit, maiore opera & difficilius in deuijs locis eos secuturus.

Inferorum triacadas.

In hominē plus æquo curiosum & recōdita peruestigantem atque à communi hominum notitia abstrusa cognoscere laborantē, illud competit: τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ, Inferorum triacadas inquirit aut scrutatur, τριακάδα vocant tricesimum cuiusq; mensis diem vocabulo à Thalete milesio primum excogitato, si Laertio credimus, alijs ἕνην καὶ νέαν vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus.

Simulacrum pictum.

De socorde homine & nihil proficiente non inuenuste dixeris illud ex Aristophanis Ranis:

Γεγραμμένην εἰκὸν' ἑστάναι. Pictum simulachrum velut immobilem, quomodo verruceam statuam Plautus dixit: nec abludit hinc vernacula lingua stupidum nec quidquam promouentem hominem, ligneam statuam nuncupans. Laudat autem Aristophanes viriq; cordati esse dicit, ad felicem inclinare parietem potius quam picti simulacri in modum stare vnico indutum schemate, græce ita habet: μετακυλίνδειν αὑτὸν ἀεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην εἰκὸν' ἑστάναι λαβόνθ' ἓν σχῆμα. Huc pertinet illud Synesij ex libello de Dione ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι, hoc est, Euadere magis mutus, quàm statua.

Tantali philotesia.

Ταντάλου φιλοτησία, Tantali philotesia dīcebatur peculium amicitiæ beneuolētiæq; auspex, sed paullo grandius, quo plerumq; à cena & sub somnum se inuitabant. Ferunt apud Indos morem fuisse vt maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus ad conciliandam amicitiam, eiusq; peculi initiatorem Tantalum faciebant, is namque, Philostrato teste, φιλικώτατος ἐν ἀνθρώποις, incredibili-

credibiliter inter homines beneuolentia, liberalitateq; præcelluisse creditur. Itaque, cum amicitiam cum quopiam conflare, aut iniuriæ suspicionem obliterare volentes, poculo eius auspicium sancimus, dicemus, Ταντάλε φιλοτησία πιέδω, Qui mos etiam num in tota ferme Germania durat, vt hospitij finita iam cena, ingens phiala meracioris generosiorisq; vini plena, apponatur. Carpit tamen D. Clemens libro 2. pædag. istos qui ceu in dolium ingerunt affatim vinum Philotesiæ nomine, ὥσπερ ἐκ ἀμφορέως διαπυτίζοντας ἀλλήλοις τὸν ἄκρατον φιλοτησίας ὀνόματι.

In astragalis nobilitas.

Ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει, In astragalis nobilitatem gerit, dicetur in hominem stemmata & fumosas maiorũ imagines iactantem, nulla re alia quæ virtutem aut doctrinam commendet, spectabilem: Herodes Atticus sophista ad Bradeam leuirum suum dixisse legitur apud Philostratum libro secundo sophistarum, cum ille magnifice craparet de generis sui antiquitate & nobilitate σὺ τὴν εὐγένειαν, τοῖς ἀστραγάλοις ἔχεις, tua nobilitas in astragalis sita est. Solebant Romani generosiores in calceis lunulas, antiquitatis insignia, præferre, vt Plutarcho teste, Arcadum more qui se Luna priores iactitabant: & Philostratus in loco iam dicto, nobilitatis illud symbolum vocat: ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς (male namque μονοειδὲς illic legas) eburneum supertalare luniforme. Vnde Iuuenalis:

Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quo spectat & Martialis locus libro secundo, parum scite hactenus scriptus: Non hesterna sedet lnnata lingula plauta.

Vbi non hesternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis testem voce non temere mutata ex manuscripto.

Marsyæ mors.

De immani & supra modũ crudeli necis genere, μαρσύου θάνατος, hoc est, Marsyæ mors effertur, Eunapius de Hormisda Saporis Persarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regressus, cũ conuiuarum accumbentium nullus forte, vti decuerat, aduenienti assurrexisset, ἠπείλησε τὸν Μαρσύου θάνατον αὐτοῖς ἐπιθήσειν. id est, interminatus illis fuit Marsyæ necem, quare intellecta satrapæ communi cõsilio, post obitum patris, natu minorem fratrem regno præfecerunt, illo in caueam incluso ferreisq; compedibus obuincto, qui postea ope vxoris lima præsectis vinculis ad Constantinum Magnum profugus euasit. Marsyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis præstantia contendisse dicitur, victusq; proteruiæ pœnas victori dedisse, detracto membratim corio & arbori appensa. Vnde Nonius Panopolites in dionysiacis de tibicine hoc loquens sic canit:

Cleneæ ex quo pœnas das impie victus,
Ludibrium vẽtis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obijsse Valerianum Romanorum Imperatorem à Persis captum memorat Agathius historiæ libro quarto, addit idem Saporem necis id genus visu miserabile primum excogitasse ex Orphei de Marsyæ supplicio historia adductum. Refert & Chostoen regem Nachoragam profugum ita excruciasse, vt à ceruice ad imos vsque pedes cutis detraheretur inuersa, cum ipsis quoque genitalibus, & in vtris speciem vento inspirato distenta, scopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Persici libro primo, Bassicij corium deductum, instar vtris palea oppletum, ex altissima arbore fuisse suspensum. Et Ammia. Marcellinus libro 23. scribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel solidis.

Quem Cos non nutrit, illum nec Ægyptus.

Proverbium esse non admodum vetustum ostendit Iliad. 14. Eustathius tale ὃν ἡ θρέψαι κῶς, ἐκεῖνον, οὐδ᾽ αἴγυπτος. Quẽ Cos nutrire non queat eundem neq; Ægyptus. Conueniet in eos, quibus plusquam mediocres fortunæ fastidio sunt, inuenias nonnullos qui in rebus etiam lautis, atque per amplis stomacho sunt nauseabundo, quo vix mare bonorum saturet. Est autem Cos insula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen est, Thracibus Connominantibus ouem seu pecus.

Hinnulus ne cum leone partiatur.

Quoties cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiore indoctus cõgreditur aut rem habet, quadrabit

bit illud Critiæ, qui ex triginta Athenarũ tyrannis vnus fuit: μὴ κατέναντι λέοντος νεβρὸς ἐὼν μοῖραν αἴρεο κρεῶν, Nec cũ leone hinnulus existens carnium portionem sortire, Admonet principum potentiorumq; libidini concedendum esse, Referũtur eius verba a Platone in Charmide. Huic non dissimile est: μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψομαι μάχης. Conserere pugnam cum leone Caprea nolim.

Quid delphino & boui commune.

DE dissimilibus minimeq; inter se consonis effertur, vt si quis imperitos & doctos consociet: τί γὰρ δὴ δελφῖνι καὶ βοῒ φασὶ κοινόν; Quid enim commune habent bos & delphinus: Apparet contortum fuisse in Syllam Romanorum Imperatorem cum occupatis Athenis, philosophos audiret homo a philosophia prorsus alienus. Refertur à Suida. Concordat cum illo: Quid graculo cum fidibus.

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας hoc est, Alba præcordia habere, dicitur homo stolidi ingenij & insulsus metaphora a coloris vitio, tracta si quidem Aristoteli Albus color maxime emouet oculorum sensum vt inde emotæ mentis hominem ac bliteum, λευκονοῦν & λευκὰς ἔχειν φρένας dicant, Ita Pindarus in Pythijs vsus est: πύθομαι γάρ μιν πελίαν ἄθεμιν λευκαῖς πιθήσαντα φρέσιν. audio etenim iniquum Pelian albis vsum præcordijs. Interpres annotat metaphoram ab aquis trãslatam, quæ quo minus profundæ sint, limpidiores & lucido quodam candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigrescunt, vt ita λευκὰς φρενὰς τὰς ἐπιπολαίους, superficiaria quadam prudentia, haud profunda, præditas Homero μελαίνας φρενὰς prudentiæ argumento nominante. Huc spectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non sine stoliditatis morsu, vt in eum locum olim annotauimus.

De limine offendere.

DE limine offendere dixit Tertullianus specie prouerbij, pro in ipso operis negotij ve suscepti primordio peccare, vt sit idem quod illud Fabij Quintiliani, in portu impingere, Vsus est in libro aduersus Valentinianos, A manifesto ad occultum retorquere, de limine offendere est.

Lapitha.

Λαπίθης, Lapitha salse vocatur prouerbio homo fastuosus quique vulgi animos commouere præsumit & in sui admirationem trahere, magnos sibi spiritus sumendo: ὁ αὐχηματίας, παρὰ τὸ ἐκ λαοὺς εἰς ὄπιν ἄγειν καὶ ἐπιστροφὴν, οἷς πείθει τίνας μεγαλαυτολογούμενος. sonat enim λαπίθης vocabuli etymon spectantibus, plebis persuasorem, quod de se iactabundus magnopere glorietur, sic enim annotatum est ab Eustathio Iliados quinto. Eo ferme sensu extulisse videtur Plutarchus in libello quo Stoicos alieniori à communi hominum existimatione inuexisse disputat, cum ait: ὁ δὲ στωϊκὸς λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id est, Stoicus iste Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impassibilitate quam ipsi inuexerunt. Porro Lapithæ heroicum genus fuere in Thessalia, Centauris perduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Licynij & Licynium fulmen.

Λικύνιος, Licynios prouerbiali specie dici annotat Eustathius Odysseæ decimo octauo eos qui duris modis desæuiunt, asperiusq; animaduertunt in quempiã, οἱ ἀγρίως κολάζοντες, eo modo quo Iri mendici, helluones Sardanapali, Crœsi diuites dicuntur à Licynio quopiam: suspicamur autem λικυμνίους legendum vel certe λικυμνίους quam lectionem etiam Callimachus olim approbant, à Licymnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupisse legitur. Quo spectat illud Aristophanis in auibus.

Καταιθαλώσει σου λικυμνίαις βολαῖς, Telo Licymnio ille te corruperit. Docuit Euripides Licymnium fabulam vbi fulmine conflagrauit.

Formicarum nidos inspirauit.

FORMICARUM nidos inspirare, quod eleganter vnica voce, μυρμηκιᾶν efferũt Græci, quasi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum sibi imprudẽter accersunt. Natum inde quod qui inspirant aut aperto ore loquuntur in formicarum antra seu cauernulas,

cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur, cuius rei caussam assignāt venenatum aerem quo illarū antra imbuuntur e pastu serpentium: formicas namque mortuis anguibus vesci libenter, inter confessa habetur. Quid quod Draco ex esu formicarum & cantharidum, veneno distendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados vicesimo secundo annotat Eustathius.

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὸν καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. id est,

Porrige, si possis panem, hinc obsonia pugnos.

Prouerbium expressis verbis docet esse Eustathius Iliad. ψ quo significetur pugnos plagasq; illi deberi qui moderatis contentus esse nolit: Poterit etiam eius esse vsus quoties exspectatione bonæ fortunæ, diuersa obtingit sors.

Chius Coum loqui non sinit.

Χῖος παραστὰς κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis e Strattidis Comici fabulis, Competet in rabulam verbosum, qui multiloquio os prudentioris doctiorisq; obstruit, nec patitur verba pro se facere. Chiorum scurrilitas & illaudata leuitas ex auctoribus notissima est: at Coos insula magni nominis, & decantatissimos viros permultos protulit. Nisi mauis referre ad iactuum tesserariorum vtilitatem dignitatemque, in quibus χῖος vnionem caniculam ve designabat, infelix iactus, at κῷος senionem, felicissimus omnium iactus.

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. Citius quam gradatim prouerbio dicunt Græci cum insignem celeritatem & properandi studium significare volunt, Menander:

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.

Ocyssime id curabo, quod dici solet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, clarissime ostendit prouerbiū fuisse, ne quis hue temere irrepsisse existimet. Vsus eo est & Plutarchus in Fabio Maximo, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπειχθείς. id est, Pater ipse ocyus descendens ab equo, cōcitato quam potuit maxime gressu ad filium approperans, siue ad verbum si mauis, citius quam gressim. Suidas ex incerto auctore: ὁ δὲ θᾶσσον ἢ βάδην τινά τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ βαρβαρικῶς τινὰ ἐπιφθεγγόμενος ὅσα τῆς τε φωνῆς ἐν τῷ ἐν τόνῳ, καὶ τῷ βαδίσματι ἐν τῷ σεσοβημένῳ εἰκάσαι ἀπειλῶν, id est, Ocyssime ille caput quassans, & barbara voce non nulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis contentione, tum ex incessus insolentia, grauia minitabatur.

In asini aures canere.

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. In aures asino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris absolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut si quis apud crassas & Musices ignaras aures artem omnē ostentet Musicus. Meminit adagij Dion oratione trigesima secunda, eiusq; occasionem talem indicat. Ægyptio Musico insigni astans insomnis genius prædixisse visus erat, quod in Asini aures cantaturus esset, quo neglecto somnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphin, qui venerat, ipsum accerseret, quod audisset à cunctis laudari summopere: accessit itaq; & omni industria adhibita artis suæ præstantiam ostentare adnixus est, qui tacere ignominiose iussus à rege Musices ignaro, recordatus somnij, hoc ipsum, inquit, est in aures asini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctum hominem affici verberibus iussit, vnde natum postea bellum. Græce est: τοῦτὶ ἄρα ἐστὶ τὸ εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν.

Alauda in nido latet gramen.

Citatur à Cassiano Basso Scholiastico, librorum, qui de agricultura apud Græcos inscribuntur, collectore, adagium hoc:

Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις. i.

Ramosū gramen nido occultatur alaudæ.

Quo licebit vti cum effugij aut subsidij spem ostētabimus, veluti si potentior quispiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præsidio fiduciam nobis repositā aut in vetusti iuris codicillis, in dicare volētes, prouerbiali hoc versu vtemur: vel si scriptorū auctoritate multiplici ac rationibus oppugnati significemus, neque nos hac parte inermes esse, sed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum:

mirum: Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὰ κέκρυπται ἄγρωστις, Solet autem alauda peculiari quodam amuleto nidum suum lustrare impositis graminis ramulis, quemadmodũ aquila callitricho, cornix vel benaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroastræ magi auctoritate lib. decimoquinto γεωπονικῶν legitur.

Alauda non est sine crista.

Οὐδὲ κορυδαλὶς ἄνευ λόφου, Nec alauda est absque crista. Prouerbio vtemur quoties significabimus aliquem non carere suis vitijs, aut eximiam virtutem raramq́; eruditionem fere expositas esse inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribasio medico loquens, qui ob insignem artis peritiam magna inuidia apud multos inflagrauit, eius hæc sunt verba: Οὐδὲ κορυδαλὶς ἡ παροιμία φησὶν ἄνευ λόφου, οὐδὲ ὀρειβάσιος ἦν ἄνευ φθόνου. id est, Neque sine crista (vt loquitur prouerbium) est alauda, neq; Oribasius absque inuidia fuit.

Manu ignauus, mente præsens.

De homine cordato, qui consilium in numerato habet, non perinde manu strenuus, prouerbiale est illud Timocreontis Rhodij in suis epigrammatis:

ᾧ ξυμβουλεύειν χέρσ' ἀπὸ: νοῦς δὲ παρά.
Mens præsens, sed abest consilium manibus.

Refertur ab Hephestione grammatico.

Prudentia & ingenium, nisi manus famulatrices sortiantur, inutiliter satagunt: contra robur, ingenij & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraque si iungantur & in vnũ coeant, inuictum reddit, Eam ob caussam Ægyptij in Hieroglyphicis nautis Mercuriũ iuuenili specie seni astantem pingebãt: innuere volentes doctum & sapiẽtem, nisi vires adsint, quæ grauis ætatis nomine desiguantur, nihil agere, quasi alterum sine altero inutile sit: Eadem de caussa Sphinx in tẽplorum vestibulis collocata apud eos fuisse legitur, sacrum symbolum combinationis coniugijq́; harum virtutum, quando per ferę effigiẽ robur, per hominis prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus sunt inexpugnabilis, & (quod dici solet) Semiramidis mœnia: at disiunctæ prudentia sine viribus, & vires sine prudentia, mole sua cadunt. Præclarum est elogium Mitridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Consilijs dux miles manu, & Dictis Cretensis de Hectore testatur nunquam vires consilio potiores fuisse, & Pacatus Drepanus Theodosio id tribuit, quod dux sit consilio, miles exemplo, sic de Fauno Aboriginũ rege dixit Halicarnas. lib. 1. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός, vir pariter & impiger & cordatus.

Cerylus euadam.

Βάλλε δὲ βάλλε, κήρυλος εἴην, facias licet, Cerylus euadam. Dictum istud vulgo iactari solere apud Dores annotat Euphronius & transcripsit Suidas, vsum tamẽ adagij neuter explicat. Videtur autem salaciũ & libidinosorum dictum fuisse, qui nullũ mortis genus deprecentur, modo in venere cupita & in medijs amplexibus animam efflare liceat, in voluptate summum bonũ statuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori scribitur, & senio defectus a femellis subuehilis. Non abludit ab adagio dictum Vespasiani in quendam Cerylum libertum, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσει κήρυλος. Postquam interieris, rursum fies Cerylus.

Melanurum Perca sequitur.

Citatur parœmia ab Athenæo libro 7. incerto auctore; ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Perca assequitur melanurum, Prouerbij vsum non indicat, videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo suis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & sententia toti pendent, vnum obseruant. Natum ex ingenio utriusque piscis, Melanurus ex ingenio utriusq; piscis. Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculosa sit, imbecillus est (Oppiano teste) piscis, sed qui natiuã debilitatẽ calliditate compensat, adeo ut nassas & retiũ sinus facile eludat, unde ait:

Ἔξοχα γὰρ μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν ἢ μὲν ἀναλκις
Ἠ δὲ σαοφρονέων. hoc est,
Inualidus mire, at prudenter callidus idem
Squamosos inter pisces Melanurus.

Adagio uiam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum uocans.

Πέρκαισι καθηγητὴν μελάνουρον.

Meminit huius piscis & Ouidius in halieutici

lieutici fragméto, Quin laude insignis caudæ Melanurus. Itaq; fallitur ille dũ Melanurũ sepiam Vertit, cum hi pisces nihil habeant cõmune, toto genere diuersi: nec minus, quod de improborũ societate dici cõiectat, cũ ex Numenij verbis liqueat Melanurũ præuiũ Percarum agmini ducẽ se prębere, eaq; vt tutiores sint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

De ijs, qui temere & sine iudicio erga quosque afficiuntur, elegans extat adagiũ apud D. Clementem libro septimo stromatum: οἱ αὐτοὶ δ' οὗτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες. i. illi ipsi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodum dici solet) politum adorantes, loquitur de superstitiosis hominibus, quorum mẽtes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel sulphuris aspectum illico inhorrescant. Transferetur venuste ad iudiciorum morositatem, inuenias enim quosdam ita sinistros eruditionis iudices, vt verbosum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde consarcinantem, non minore admiratione quam virum ad miraculum vsq; doctum suspicẽt, & tantum non adorent: πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνοῦντες.

Sanguis & anima.

Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, prouerbij specie de re impense nobis grata & adamata effertur, translatum ab amantium thoris quibus id in ore frequens est. Antiphanes comicus:

Τ' ἀργύριον ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖν. i.
Argentum & anima & sanguis est mortalibus.

Citatur à Stobæo. Sanguis quia vehiculum & sedes est animæ, pro vita accipitur, qua nihil potest esse nobis dulcius.

Postes transcendere.

Ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν, hoc est, Postes transcendere, vel pedem inijcere transultorium, specie prouerbij vsurpatum inuenimus, pro incomposite & extra modum in aliquam rẽ inuehi, immodiceq; se gerere. Suidas ex auctore incerto: οὐδὲ ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτων κατὰ τὸ λόγιον εἰς τὴν θεοσέβειαν, ἀλλὰ μέτρα ὁρίζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια, γνησίως καὶ καθαρῷ συνειδότι μεταχειρίζων τὰ περὶ τοὺς θεούς. hoc est haud nimis alte, velut transcensis postibus, iuxta prouerbiũ in religionem insultans, sed præscriptis sibi certis limitibus ætati suæ congruis, cultum diuorum pura & sincera conscientia administrãs. Vsus eo fuit & Aristoteles alicubi & Aretas Cęsariẽsis episcopus in Apocalypseo explanatione, interpretes vertit gradum limemq; excedere. Diuersum à superiori est βαθμηδὸν ὑπεράλλεσθαι, pro ordine & quasi p gradus vlterius pergere. Athenæus: ὑπὸ τῆς ἐν τῷ λέγειν θερμότητος πρὸς τὰ ἑπόμενα τῆς βίβλου βαθμηδὸν ὑπεράλλεται. id est, Gradatim ad ea quæ proxime sequũtur quodam dicendi feruore transilit.

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Ἂν ἀπολλῇς τοὺς ὤμους ὕδωρ πτίσσων, ὤμους ὕδωρ μένει. id est, Quamuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamen manet. Citat adagium Suidas in collectaneis suis, & annotat quadrare in eos qui vanum sumũt laborem. Crediderimus rectius competere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem stupidi & indocilis discipuli, cui quicquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congesta aqua. Quamquam vero vulgati codices habeant πίσσων, cõstanter tamen πτίσσων legendum autumamus, est enim πτίσσειν contusum hordeum pinsere cribroq; incernere, vnde & πτισάνης, hoc est, ptisanæ vocabulum.

Scommata Dionysiaca.

Διονύσια σκώμματα, id est, Dionysiaca scõmata, prouerbialiter dicuntur scurrilia cõuitia quibus mores hominum flagellantur & perstringuntur. Synesius in Dione Prusiæo: νῦν μὲν βάλλοντι Σωκράτην καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀξιοῦντι πάσης ἐλαύνεσθαι γῆς καὶ θαλάσσης, id est, Nunc incessenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionysiacis, eorumq; sectatores terra mariq; proscribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore: ποτὲ μὲν βάλλων καὶ σκώπτων τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι. id est, Interdum conuitians & Dionysiacis scommatibus debacchans. Natum à prænimia licentia Bacchanalium feriarũ qui flagitiis & scurrarũ dicacitate perstrepebant.

Bifrons Mercurius.

De simulati ingenij homine dicitur, qui aliud

aliud coram in os, aliud auersus loquitur. Nazianzenus ad Nemesium: Ἀμφιπρόσωπος Ἑρμᾶς δίγλυφος οἷα. πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ὄπισθεν. Qualis Mercurius bifrons, aliud postrinsecus. Herme lapidei ligneive cippi erant in biuijs triuijsq; erigi soliti, ad indicanda viarum ferentium discrimina. Vlpianus in Demosthenicam orationem quæ est aduersus Leptinem, Hermas istos quadrangulos fuisse annotat, suprema parte Mercurij faciem præseferentes, inferius inscriptiones viarum ostendentes. Thucydidis scholiastes in sexto scribit quadratos & cubi formes poni consueuisse, velut symbola quædam rationis & veritatis inconcussæ. Alioqui & τρικέφαλος ἑρμῆς apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.

Cum Musis certare.

Ἁμιλλᾶσθαι ταῖς μούσαις. id est, Cum Musis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrinæ quam callet indubitata certitudine, causæq; bonitate confisus, cum doctissimo quoque congredi & in disputationis palæstram descendere non dubitarit. Galenus in fine libro primo, Therapeutices methodi: Ἀλλὰ κατὰ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ὦ ἱέρων, ἁμιλλαίμην ἂν καὶ ταῖς μούσαις. Equidem antiquissimi tibicinis exemplo o Hieron, etiam cum Musis concertarim. De Thamyra Thrace sentit, ni fallimur, cui tamen peritię suę confidentia parum prospere cessit, orbitatis pœna victo inflicta, vnde hoc loco recte φιλόκαλον eum vt ambitiosum vocat Galenus: Non alieno hinc sensu συγκεχορευκότας μούσαις, dixit Philon Iudæus litteratos viros, quasi qui cum Musis choros ductitarint.

Ilio indigna verba.

Ilio indigna verba dixit Euripides nō sine prouerbij specie, verba parum fortia & imbellem animum prodentia, sic enim apud illum loquitur Menelaus, suadens Helenæ vt vitæ suæ consuleret, habita vtriusque salutis ratione:

Ἄνανδρ' ἄρ' εἶπας, ἰλιοῦ τ' οὐκ ἄξια. id est,
Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentissimæ vrbis Troianæ obsidione a Græcis edita, veterum scriptis passim celebrantur.

Ignem stipulæ admouere non tutum est.

PROVERBII faciem habet illud Nazianzeni.

Πῦρ ἐγγὺς καλάμης, οὐκ ἀσφαλές. id est,
Ignem si admoueas stipulæ, res plena pericli.

Iuuentus male creditur libidinum magistris: tenellæ ætati non tutus est vini vsus, quod rudis illa ætas flammis exęstuet inde ardentioribus, quam Ætnæi crateres.

Durei equi speciem præfert.

Δουρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει. Durei cuiusdam equi imaginem seruat, Dici potest de homine multifarijs & diuersis inter se vitijs obnoxio. Clemens lib. 2. Stromatum de Basilide loquens statuente passiones animi spiritus quosdam rationali animi annexos: νῦν δὲ, inquit, τοῦτο μόνον παρασημειωτέον ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος. hoc est, Id solū nunc obseruandum, quod Durei equi speciem quādam obtinet, iuxta poetarum fabulam, Basilidæ, homo, vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuisse inclusos, ex historia notum est.

Agasonem vincit.

Νικᾷ τὸν ὀνηλάτην, id est, Agasonem vincit, Adagium ostendit esse Suidas in refractarium hominē qui monentis verbis obaudit, seq. in præsens discrimen aut exitium conijcit. Originem adagij non commonstrat: ac proinde sine teste nō ausim quidquam comminisci.

Coturniculæ animus.

Ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχειν, hoc est, Coturniculę animū habere; prouerbio dicitur homo pusillanimus & formidolosus. Antiphanes Comicus in Rustico apud Athenæum:

Σὺ τί ποιεῖν δύνασαι ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων; i.
Tu quid facere vales coturniculę animo præditus?

Accessorium operis loco.

Πάρεργον ἔργου ποιεῖσθαι, i. Accessorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocāt operę in negotio leui, quodq; obiter in

transcursu delibandum erat, quam in primario præcipuoq; instituto. Galenus initio libro primo de naturalibus facultatibus εἰ δ᾽ οὖν τούτους ἐκτραπόμενος ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο, quod Thomas Linacer commode ita vertit: Ergo si ad hos refellẽdos digrediar, plus operæ in accessorio, quam in proposito sumã. Plato. in epistol. ἵνα μὴ πάρεργα ὡς ἔργα μοι ξυμβαίη λεγόμενα. id est, Ne accessoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius histor. οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐκθεατρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρασίαν. id est, Pleriq; homines facta magnatium imitari negligunt, at æmulando accessoria nihil ad rem facientia, suam ipsi produnt stultitiam. D. Clemens libro quinto ex Agathone Tragico, duos senarios adducit: ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ.

Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοὶ,
Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
Τὸ δ᾽ ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι, hoc est,
Ne impingamus & nos in illud Tragici Agathonis
Operis loco ducentes accessorium:
Inq; opere satagentes vt accessorio.

Quos versus recitat & Athenæus libro quinto, Greg. Nazian. elegãtissime eo vsus est in funebri oratione in Basilium dicta, de Saule loquens: βασιλείαν εὕρατο μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος, id est, Saul paternos asinos inuestigans, regno potitur accessoriũ ipso instituto negotio maius nactus: Idem in carmine:

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω. id est,
Extrarium negotium, haud opus vocem.

Nõ otiosum fuerit huc asscribere Pioris Græci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum sumeret respondit: ὅτι οὐ βούλομαι τῷ βρώματι ὡς ἔργῳ χρήσασθαι, ἀλλ᾽ ὡς παρέργῳ, id est, Quia nolo cibo vti tamquam opere, sed tamquam operis accessorio.

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id est, Telum Achaicum dicitur telũ habile & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificiosam & pulchre scopum attungẽtem, aut scomma adposite mores cuiuspiam perstringens, licebit parœmiace vocare βέλος ἀχαϊκόν. Citatur à Suida. Apparet autem fuisse telum funditoribus gentis Achaicæ peculiare, aptum cum primis in obsidione.

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id est, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionem Chrysostomum oratione secundo de Fortuna ibi: τοῦτο ἦν ἄρα καὶ χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτας ἔχουσαι τροφάς, καὶ ἡρακλέους κέρας καὶ κυκλώπων βίος. id est, Istud ipsum fuit & aurem seculum, & fortunatæ dictæ insulæ sponte sua proferentes alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem cum Amaltheæ cornu de cuius origine quia varia & auctoribus & prorsus diuersa prodi videmus, non lusurum me operam putaui si in studiosorum gratiam philologia hac accessione per me adiuuaretur: vnde elucesceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatij Odarum libro primo. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu. referunt adagij natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractum victor Hercules Fortunæ donasse perhibetur, de quo ita Dion Prusiæus: οἱ δὲ τἀκριβῆ γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἔδοσαν κέρας πλῆρες καὶ βρύον ταῖς ὥραις, ὃ ἐν μάχῃ ἡρακλῆς Ἀχελώου ἀπέρρηξε. id est, Qui veritati magis consona pingunt, dant Fortunæ cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus quod in cõflictu Acheloo defregit Hercules, subijcit post, τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας (ita enim legi debet) loco ἀμελείας, quæ vox incuriã denotat κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν, hoc est, Amaltheæ cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Eustathius in commẽtarijs Dionysij Afri paullo aliter fabulatur, Acheloũ videlicet pro læuo cornu per Herculẽ cõminuto Amaltheæ cornu muneris loco illi rependisse, cuius beneficio bonorum omnium affluentia vtenti suppetebat: quam fabulã ita sanant quidam dictitantes, Herculem cunctos vbiuis gentiũ mortales sibi beneficio deuincire volentem, cum intellexisset Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Ætoliæ partem lancinare, atque ita variis fossis, aggeribus, alueorũq; clicibus regioni iniurium, vim quodammodo

modo adhibuisse, & ad moderationem reuocasse superuacuos annis cursus eaq; cultura feraciorem agrum reddidisse: qua ratione sinistrum fluminis cornu incompositis sinuosisq; anfractibus inutile atque incolis infructuosum, tractabile ac commodum prestiterit: Atque ista esse Acheloi cornua exponunt, superatam & compressam amnis iniuriam, & repositam fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquando Thespijs Bœotiæ oppido commoratum fuisse apud feminam liberalis formę, cui Amaltheæ nomen fuerit, proposito Iolai nepotis hospitio, quod cum iste iniquius ferret, cogitaretq; peculium omne quod in cornu bubulo illa asseruabat in vsum Herculis, si quid emptitaret, furto auferre. factum est vt socij peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amaltheæ, vnde promeret affluenter ea omnia quæ ipsi forent vsui. Alij hanc ipsam Amalthæam anum faciunt ex mercimonijs opulentam, & quæ pleramq; peculij sortem e diuenditis mercibus contractã includere in cornu ab eius nomine nuncupatum consueuerit, quod quia pecunijs refertum Hercules abstulerit splendide inde victitans, prouerbialis sermo increbuit, ex Amaltheæ cornu cuncta bona Herculi suppetere. Fuerit & qui aliam commẽti sunt fabulam fuisse in Lybia ditiunculam supra modum feracem, forma loci bubulo cornu non absimili à femina nomine Amalthea possessam, a cuius singulari fœcũditate fructuum genus omne copiosissimo prouentu affundentis, natam parœmiæ originem autumant. Callimachi scholiastes Grecus, amaltheã caprã, quæ Ioui lac pbuerit, scribit ex altero cornu ambrosiam fundere, ex altero nectar, creditam fuisse. Theon Alexandrinus in Arataeis commentarijs annotat Capram istam mulierem fuisse Arcadicam, Iouis nutricem. Iouemq; alumnũ beneficij memorem, nutricis mortuæ pellem complicatam sibi circumposuisse, ac inter astra retulisse, eamq; esse Amaltheam, Parmeniscus ait Melisseo Cretæ regi Alumnũ fuisse datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerẽt, illum caprã geminos hædos enixam puero adhibuisse, nomine Amaltheam, quæ eum educarit, eiusq; fœcunditatem prouerbio locum dedisse. Musæus (hunc enim fabulæ auctorẽ citant Hyginus & Bassus Arataei commentarij auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheã nymphas ab Ope matre delectas fuisse, ac postremam Amaltheam in delicijs habuisse capram incredibili lactis copia scatentem, cuius ille vbera suxerit. Diodorus Siculus Bibliothecæ libro quarto refert Hammonem Libyæ partis regem virgini prestãti forma Amaltheę dictæ stuprum obtulisse, procreata ex ea sobole, ipsamq; propinquæ orę præfecisse, quę quod bouis cornu speciẽ imitaretur, occiduũ cornu nuncupata sit & Amaltheę cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, posteris eam appellationem transferentibus ad optimam & primę feracitatis terrã. Hactenus de origine Socrates (vt Ioannes Stobæus commemorat) Amaltheæ cornu dicebat esse Symbolum industriæ & sedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μάλθων, hoc est, ignauus & socors non pergat esse: Cornu namq; bouis animalis laboriosissimi, operarium significare: vuas & alios fructus quibus cornu scateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud à bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, vtrimq; sustineri volũt. Philemon Comicus per iocũ Amaltheæ cornu pecuniam esse ait, cuius hi leguntur senarii:

Τὸ τῆς ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Ἀργύριον ἐστὶ, τοῦτ᾽ ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Πρὸς τοῦτ᾽ ὀφείλει, πάντα σοὶ γενήσεται. id est,
Tunc illud esse cornu Amaltheæ putas,
Cuiusmodi pingit pictor, cornu bouis?
Argentea est moneta, quam qui possidet,
Huic copiose pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrũ cornu Amaltheę accipit quod ad victũ necessaria & sustinẽdæ vitæ alimoniam suppeditet, eo versu: Ἀγρὸν γάρ τε λέγουσιν ἀμαλθαίης κέρας εἶναι. Phociõ Peripateticus librũ scripsit multa variaq; historia refertũ, inscripsit κέρας ἀμαλθείας, teste Gellio. Philostratus de Dione: Δίωνα τὸν προυσαῖον, οὐκ οἶδ᾽ ὅτι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετὴν, ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τὸ τοῦ λόγου. i. Dionem Prusiæum haud scio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere prestantiam, erat enim iuxta prouerbium Amaltheæ cornu.

Lemnius obtutus.

Λήμνιον βλέπειν, id est, Lemniũ obtueri,

de truculento & quasi igneo aspectu prouerbialiter dici ostendit Eustathius Iliad. primo & exponit: δεινὸν καὶ πυρῶδες βλέπειν. Lemnii homines efferri & immanes ferebantur, qui natos sibi ex Atticis feminis liberos nefarie trucidarunt, teste Herodoto: vnde & Lemnia manus pro sanguinaria, & Lemnium malum, de insigni & ineuitabili malo natum est. Citatur ab Hesychio, addita caussa, quoniam Lemno inuentus sit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, instituerunt, qua de caussa & Sinties à nocendi argumento nuncupati fuere.

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

BELLVM cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum scripta inuehitur, mortuorum manes conuitiis impetit, aut quomodocunque, illis iniurius est. Extat apud Aul. Gellium libro 15. ca. vltimo. Demetrius Poliorcetes cognomento dictus à solertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obsidens, incendio statuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus asseruabatur pulcherrimi operis imago, à Protogene illustri pictore facta, quod eam hostili vrbi inuideret. re intellecta Rhodij legatos ad eum mittunt cum his verbis: Petimus, consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Huc spectat Philostrati Lemnii dictum quo Ælianum repercussit, qui accusationem cuiusdam retro tyranni scripserat. Laudarem, inquit, institutum tuum si uiuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco, at mortuo insultare cuiusuis. Græce ita sonat: εἶναι γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. Eodem sensu Plancus fregit calumnias Asinij Pollionis, qui orationes meditabatur à morte Planci edendas, ne respondere posset, dictitans, Cum mortuis non nisi laruas luctari, quod à Plinio in præfatione Naturalis Historiæ inscripta relatum est. In hanc sententiam trahi potest illud Epigramma Græcum.

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, i.
Nunc post fata meum telis configite corpus,
Audet exanimum lepus infestare leonem.

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρὰ, i. Mercurij catena, adagiali specie vsurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictę eloquẽtię homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere possit. Sic enim ait: ὁ δὲ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. id est, at Phorphyrius velut Mercurialis quædam catena ad mortales deuergens cũcta, clare pureq; in lucem protulit, variæ doctrinę beneficio. Notum est de Herculis Ogmij catena auribus hominum inserta, qua eos circumducebat, ex Luciani opusculo: Herculem vero eundem cum Mercurio existimauit religio Druidarum, & Ægyptiorum schola.

Vt egeni eruum.

Ὥσπερ τοῖς σίτου ἀπόροις, οἱ ὄροβοι. id est, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagij vsus erit cum significare volumus, boni consulenda esse qualiacumque sint deteriora, vbi non adsit meliorum copia. Glandium esus mortalibus fuit gratissimus, ante repertas & a Triptolemo commostratas Cereales fruges. Solet autem vsuuenire famis tempore, aut vbi frumentum deest, vt legumina quęuis, viciam, lentem, eruum, aliaque χέδροπα in victum commutet vulgus, ad placandam esuriei iniuriam & sustinendam vitam, vbi cetera deficiunt necessaria. Philostratus in Nicete: ἀλλ' ἀπορία γενναίων σοφιστῶν ἐσπουδάσθησαν τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν ἕλλησιν, ὃν τρόπον τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι. id est, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerunt habiti a Gręcis ea tempestate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.

Priusquam pinsueris, farinam subigis.

Πρὶν ἢ πτίσσαι, τὰ ἄλφιτα, subaudi φυρᾷς, id est, priusquã pinsueris, farinã subigis aut maceras.

maceras. Dicitur in homines præposteros, qui peruerso ordine, quod postremo factum oportuit, primum omnium faciũt. Præpostere agit qui subigere tentat, priusquam triticum à glumis separetur & pinsatur. Eustathius in decimumsextũ Odysseæ perperam legens, πρὶν ὀπτῆσαι, quod sonat, Priusquam assaueris occasionem labendi dedit lectionem eius secutus minus venustam minusque explicitam. Simile isti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Eustathius mutuatus tale Prouerbiũ: πρὶν ἢ τοὺς ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς, id est Ante captos pisces mare agitas, aut salem aquæ misces, Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete spe præcipiunt futuram adhuc victoriam.

Nondum incuruam ceruicem Iuppiter habet.

EXTAT inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti scripsit, prouerbialis versus.

Θαρσεῖτ', οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. i.

Animo cõstanter habete, Iuppiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facile consternatos, quos in rebus duris durare se & confirmare admonebimus. Metaphora translata à supplicibus & depressa mente præditis, quos incurui ceruicos Pacuuius vocat, quo spectant & versus de seruitute apud Philonem:

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ αὐχένα λοξὸν ἔχει. hoc est.
Haud solitum est seruile caput se attollere rectum:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Ὁ Θμουϊτῶν τράγος, Thmuitarũ hircus, de mulieroso homine, in quem adhinniunt quodammodo scorta, ad vnius nutum parata, D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili insessore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemoratur, Æthusa, Arsinoe, Zeuxippe, Prothoe, Marpissa, & Hypsipyle, ἐνεπίμπλατο γοῦν, inquit, γυναικῶν οὐχ ἧττον ἢ αἰγῶν ὁ Θμουϊτῶν τράγος. id est, Mulierculis ad satietatem se expleuit nõ paucioribus quã capris Thmuitarum hircus. Est autem Thmuis oppidum Ægypti Stephano teste, Eusebius & Nicephorus Philæ meminerunt Thmuitarum episcopi viri sanctissimi. Nemini vero dubium est, singula Ægypti oppida peculiaria habuisse olim numina animalia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrem, Combitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubastii, ouem Saitæ, capram & hircum Mendesii, hircum Thmuitæ colebant, cui vt verisimile est, capras votiuas victimas & donaria sacra offerebant affatim: Itaque ganeonem insignem aut notæ famæ mœchum pluribus abundare feminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.

Ventos pascere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν. id est, Ventos pascere, hoc est instar ouium agere dicitur qui inanem sumit operam, nihil operæ pretii faciens, D. Clemens lib. I. Stromatum. ὃς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέμους, καὶ διώκει ὄρνεα πτερωτά. id est, Qui mẽdaciis innititur, is vento pascit & volucres aues persequitur.

Tenedia regula.

Τένεδιος κέραμος, id est, Tenedium fictile, Prouerbiali schemate dicitur de re fragili, & in qua contrectanda magna opus sit religione. Dion Chrysostomus oratione 42. σχεδὸν οὖν παραπλήσιον πεπόνθασιν οἱ ἐμοὶ λόγοι τῷ κεράμῳ τῷ Τενεδίῳ, καὶ γὰρ ἐκεῖθεν πᾶς μὲν ὁ παραπλέων ἐμβάλλεται κέραμον, τὸ δὲ ὑγιῆ διακομίζει ῥᾳδίως, ἀλλὰ πολλοὶ σαπρὸν ποιήσαντες, ἢ συντρίψαντες, ὄστρακα ἔχοντες χαίρουσιν αὐτοῖς. id est. Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis: illuc enim qui præternauigant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perfert, sed plerique omnes ea vel atterendo, perfringunt, vel collidunt, ignorãtes testacea sese tractare. Loquitur de suis scriptis, quæ cum omnibus in ore essent, multi libere de industria verba immutabant, vel ne memoriæ lapsum proderent, vel etiam inuiti quibus nihil esset peculii, vnde librum compararent, atque verbatim ediscerent. Transferri potest prouerbium ad orationẽ aut carmen, in quibus qui immutare & liberius transponere verba conatur, is facile impingit, vt aut orationis, vim eneruet, aut sanguinem deducat, aut cursum frangat,

Anxietate summa & sollicita cura hic opus est, quod interdum vnica syllaba immo litera momentum omne trahat.

Agrestibus holeribus victitat.

De homine sordido, qui suum defraudat genium, dictum est illud Pherecratis Comici in fabula cui ἀγρίοι nomen, ἐν θρύσκοισι καὶ βρακάνοισι καὶ σροβίλοις ζῶν, ὁπόταν δ' ἤδη πεινῶσι σφόδρα, ὡς περὶ τοὺς πολύποδας νύκτωρ περιτρώγειν ἐντὸς τοὺς δακτύλους. idest, Agrestibus holusculis ac carduis viuere, cumq; vehementer esurienti, polyporum instar noctu digitos intus, arrodere. Apud Athenæum male legitur pro ἐντὸς, ἐν τῶν & θρύσκυσι, pro θρύσκοις. Sunt autem θρύσκα & βράκανα teste Hesychio, ἄγρια λαχανὰ, agrestia quædam holera, σρόβιλοι vero cardui species. Potest etiam dici de homine egeno qui omnis subsidij expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniam istiusmodi holera difficulter eluuntur, hinc Cratinus Comicus δυσβράκανον prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum est, & ingenio ægre consequi quis possit.

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorius Nazianzenus in Distichis sententiosis:

Φύλλων λαγωὸς ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,
Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων, id est,
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbræq; rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduersis & reflãte fortuna, neque periculi tempestas illum aut honoris aura vmquam de suo cursu vel spe vel metu depellit.

Æqualia reddere capita in pugna.

Nazianzenus in funebri oratione Basilio Magno dicta, καὶ τὴν παρ' ἐμαυτοῦ ῥοπὴν χαριζόμενος, ἴσας ὑσμίνη τὰς κεφαλὰς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστησα. id est, Addito a me subsidij momento, æqualia in cõflictu capita, iuxta prouerbium, vt essent, effeci. Quadrabit cum quis disceptantibus arbiter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis suppeditatis sustinet in æquilibrio quodam contentionis, nam parua accessio in tali pugna, ἑτεραλκέα νίκην. id est, victoriam alterutro declinantem tribuere potest. Locus videtur desumptus Homero Iliad. vndecimo, vbi Græci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternãte victoria ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχον. hoc est, æqualia in duello capita habebant.

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βώτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. id est,
Caprigeni gregis es ductor, paullo ante bubulcus.

Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad asinos: vel qui personam sustinere nequeunt aut tueri, quã præseferunt, vel qui placidos mores in asperos commutant, hũmani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeæ. Natũ videtur à boum & caprarũ ingenio, quod processu tẽporis bubulci caprarijq; in cõsuetudinem rapiunt, animantiumq; istorum mores imitantur. Boues vt sunt placidi & mansueto ingenio, ita & eorum magistri: contra caprarij salacitate & intractabili feritate capras æmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Æolisare.

Αἰολίζειν, pro circumscribere & decipere inter prouerbiales voces à gentium moribus ductas, refertur eo quod Æoles vt impostores & fraudulẽti traducebantur, quã quam & à variegatione efficta dictio videri potest, id enim αἰόλον significat, & mẽdacia verborum fuco variari solent, quemadmodum veritatis simplex est gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aurea Pythagoræ carmina scriptũ extat, μηδ' αἰολίζε ταῦτα, id est, Neq; in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικὸν τι θάημα, miraculum Æolicum legunt quidam pro ἀπατηλὸν, ἐκπληκτικὸν καὶ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

Proverbiali specie dictum est illud ab A. Gellio noctium Atticarum lib. I. Tu autẽ perinde quasi cum Euandri matre nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito vteris Hominem antiquariũ, qui prisca ætatis vocabulis obsoletis vti gaudet, & Apuleianæ dictionis delicias iã desitas, in vsum

in vsum reuocare frequens insistit, cum Euandri matre loqui non inuenuste dicemus, quo spectat Phauorini philosophi admonitio ad adolescentem priscarum vocũ cupidissimum. Inauditum atque insolens verbum tamquam scopulum esse fugiendum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris cędẽ extorris patria in Latium descendit, ibiq; sedem firmauit, mater fuit Nicostrata proprio nomine, ab alijs Themis quoque dicta, Plutarchi testimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & à carminum oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem auctorem libro decimo sexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberẽ si ius Faunorum & Aboriginum didicissem: quasi diceret, si vocabula vetera & primis Latij incolis vsitata didicissem. Aborigines autem ab Euandro Arcade litteras accepisse primum refert Cor. Tacitus, Annalium libro 11. Aborigines ante repertum papyri vsum extitisse & scripturę loco incisis lignorum taleolis vsos fuisse constat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem salutis alternę ligno corticibus scribere.

Alba linea.

ALBA linea fieri dicitur quod simpliciter fit, & absque varietate quadam picturata. Au. Gellius libro 20. cap. vlt. Multa & varia lectitantes in quas res cumq; inciderent alba (vt dicitur) linea, sine cura discriminis, solam copiam, sectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine sola intelligimus, non autẽ pro variatione dictionis: Translatio à tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorum varietas oculos satiare potest.

Puteus, si hauriatur, melior euadit.

APPARET prouerbiũ esse vetus quo in Epistola ad Eustathium medicũ vtitur Basilius: *καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα βελτίω γίνεται*, Etenim putei (quod aiunt) si hauriantur, meliores euadunt. Ferrum si exteratur nitescit: aqua pigra si moueatur nihilo fit deterior, & ingenium adolescentis quo magis excolas exerceasq; hoc fit præstantius, vsus est & D. Clemens libro 1. Strom. *τὰ φρέατα τὰ ἐξαντλούμενα, διειδέστερον ὕδωρ ἀναδιδωσι, καὶ τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει*, id est, Puteus exhaustus limpidiorem reddit aquam, & ferrum vsus purius seruat. Philon Iudæus lib. De gigantibus: *πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδίδωσιν, ὥσπερ φασὶ τὰς ἀπαντλουμένας πηγάς, καὶ γὰρ ἐκείνας λόγος ἔχει τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι*. i. Sæpe etiã melior euadit, quẽadmodũ perhibẽt fontes, si hauriant̃: hos etenim tunc dulcescere magis vulgaris opinio est.

Otus & Othus.

ΩΤΟΙ id est, Oti dicuntur prouerbij specie vecordes homines stulteq; gloriosi: *χαυνοὶ καὶ κενόδοξοι*, vt ex Ælio Dionysio annotat Eustathius ab auicula Oto, quam Asionem Latini nominant, quæ gesticulabunda & ad laudes suas subsultabunda, eo modo capitur. Idem Odysseæ. λ. ὦτος vocari dicit qui facile quauis in re circumueniunt, ac præcipue qui se patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibusuis improuide assentientes, nihilq; curiosius expendentes, eius hęc sunt verba: *οἱ ἐκ μόνης ἀκοῆς ἀπερίεργον καὶ ἀνεξετάστως ἀπάτην πάσχοντες*. Auiculam hanc stolidam esse facileq; decipi annotat Etymolog. auctor, de qua ita Aristoteles, Otus noctuæ similis, circa aures alarum quandam similitudinem pręfert. Verum Othus pro fastuoso homine & qui gradus (vti Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici potest, aperiente huic rei viam Marcellino libro 22. vbi inquit. Grandiaq; incedens tamquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immensum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filijs ex Homeri Iliad. 5. nota abunde est, qui maiora viribus aggressi, cælumque aggestis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur autem illos quolibet mense nouem digitis excreuisse, Heginio teste:

Cælaturam olet.

Γλυφάνου ὄζειν. Scalprũ aut cęlũ olere dicitur quod recenter fabricatum est. Theocritus idylio primo de poculo tornato recenter: *Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον*. Quod natum nuper redolet cælamina scalpri. Transferri poterit ad librũ recens ab aliquo conscriptum & è prælo profectum aut ad carmen nuperum quod sub incudẽ nõdum reuocarit auctor. Sic inducię quæ non diu durauerant in bello nauali apud Aristoph. Acarn. *ὄζουσι πίττης*, Picẽ olent,

propter triremium aliarumq; nauium bellicum apparatum, quæ pice illitæ nuper ad belli procinctum paratæ fuerant.

In Pisa animum confirma.

QVOTIES animū alicui addere volumus ad disceptationem, aut eum in contētionis studio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, cōfirmare ne labascat aut animo concidat, prouerbij huius vsus erit, quod apud Synesium in Caluitij encomio exstat: τήρισον ἐν πίσῃ, φασὶ, τὴν καρδίαν. id est, in Pisa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob caluitij deformitatē offensus, seipsum durat animatq; ne ea re commoueatur. Solebant apud Pisam Elidos vrbem quolibet lustro certamina, Olympia dicta, maximo Græci conuentu celebrari, in quibus decertaturus ad gloriæ immortalitatē parandam, præsentem animum ac fortem sumere debebat.

Cubitis adolescere.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι, i. Cubitis adolescere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiam aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maxima loquens: πήχεσι δὲ ἐπὶ πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος. id est, Percubitos ad omnigenam eruditionem prouectus, aut excrescens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum: πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμήχανον αὐξηθέντα. id est, percubitos in immensas opes adultum dicemus. Natum à Gigante quopiam, quem singulis mensibus cubito increuisse fabulæ loquuntur: quin & Antæum Libycum in sexaginta cubitorum altitudinem excreuisse, vt veterum memoria prodidit scripsit Plutarchus in Sertorio. Ad hanc adagii formulam, efficta est etiam illa Philostrati in Iconibus: δυνατὲς ἀπόφανει, καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν. id est, Prǫualidos efficit & ex pusillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia: ἐπὶ τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα, i. Tricubitalia frustra carnis Thessalico more dissecta: Prodigiosæ magnitudinis significationem habet & Philoxeni Cytherij gulosissimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, id est, guttur tres longum cubitos. Aristophanes quoque proceros designans, τετραπήχεις, inquit, καὶ γενναίους. id est, quadricubitos & strenuos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, id est, Cubiti spatio increscere. Suidas ex incerto, vt solet, auctore: ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνεμπόδιστος εἰς ἐπίδοσιν διετέλει, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὡς φάναι, ἀτεχνῶς ἄρχι τοῦ τρανικοῦ δυστυχήματος. id est, Philosophus liberaliter erogare pecunias nō destitit, crescebatq; velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propositum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.

Non est cuiuis recte tondere.

Οὐ πρὸς παντός ἐστιν ἀρτῦσαι καλῶς. id est, Condire scite est hercle non cuiuslibet.

Venustum adagium est Cratini Comici lepidissimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, sed arduis atq; operosis. Huic adagio obnoxij sunt quotquot scribūt carmen. nam si eruditus fuerit paullo, & ad popularium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captū excedat, obscuritatis nomine damnatur illico. contra si leue sit & triuiale ac suberis instar superfluitās quodāmodo, à doctioribus reijcitur, ὡς οὐκ βρασμάτι καταβλητόν: vsqueadeo Condire recte non cuiusuis est.

Etiam mater & sorores.

QVANDO citra discrimen aut exemptionem omnes promiscue indicare volumus, prouerbij huius vsus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαὶ, Etiam mater, & sorores. Vtitur loco modo citato Synesius ostendens nominatim adagium esse, sic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαὶ, φασὶ, τῷ κάλλει τὶ νέμουσι τῶν ἀρρένων, id est, Imo etiam mater ac sorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens innuere nullam tam sanctam, tam castam esse, quæ non formæ venustæ & egregiæ lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiam si mater illa sit aut germana.

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφλῦναι, Priusquā globus ignitus existat. Quando aliquid nūquā futurum significabimus, adagium conueniet, veluti si sempiternam accepti beneficij memoriam pollicētes, numquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus:

πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφλῦναι, aut iuxta Callimachum μέχρις φωκείων ἐν ἁλὶ μένῃ μύδρος, Donec Phocensium ignitus lapis in mari manserit, beneficij perpetuo memores fore. Natum à Phocensibus qui diris execrationibus desertores suæ classis prosecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoque iuramento vouerunt numquam in Phocida reuerti antequam è mari exiret ille lapis. Refertur his verbis ab Herodoto in Clio: καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφλῦναι. perstrinxit hoc versiculo Callimachus:

Φωκαίων μέχρις κεῖται ὁ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. i.
In pelago dum saxum ingens Phocense manebit.

Vsus est apposite Aristides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos διδόντων τὴν ἀρχὴν τὴν δὲ καὶ πόλιν τὴν δὲ θάλλειν δι' αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδροι ὑπερβαλλόντες πλέωσιν, Dent Imperium hoc & hanc vrbem florere sempiternum in æuum, neque prius desinere, quam igniti lapides in maris æquore supernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuisse vt iuraturi ignitos lapides (quos μύδρους vocant) tollerent, & fœdera tantisper durare votis exposcerent, dum illi rursus apparerent, simulq; cum dictis solere eas in altum pelagus porrigere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc spectauit Sophocles in Antigone:

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι γὰρ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. hoc est
Globos parati tollere igneos manu,
Reptare per pyram: eiurare cælites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Aristide, ὁ δ' ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν. id est, Sacramēto adegit Græcos in Atheniensium verba iurare, votisue nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Allusisse videtur huc Macedonius in Epigrammate:

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρίσιν ὤμοσα πέτραις
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν. id est,
Virginis ore feræ iuraui triplice saxo
Me placidis numquam velle tueri oculis:

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidem apud Athenienses receptum, auctoritate Philochori & Aristotelis, comprobat, citatq; locum Demosthenis ex oratione aduersus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent βωμὸν, id est, aram, non λίθον, id est, lapidem.

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τρόχος. id est,
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de ijs qui similia efficiunt, testantibus Suida & Hesychio, quorum ille citat duplicem lectionem: καπνὸς ἢ τρόχος, id est, fumus aut rota, hic vero mutilatum afferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus constans, subijcit clarius petitam esse translationem à figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuisse & non sine gratia vsurpari posse videtur de consimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio similibus aut improbitate paribus, &, quod dici solet, eodem in Ludo edoctis, tales namque:

Αὐτὸ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τρόχος, quasi qui eodem in furno cocti sint, aut eadem rota currente effecti.

Clauis in lingua.

Ἀλλ' ἐστὶ καμοκλεῖς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.
In prouerbij vsum cessit illud Æschyli:
Et nostra præfert lingua custodem clauem.
Quoties fidam silentij spem pollicemur.

Citatur à D. Clemente Stromatū lib. 5. Conforme huic adagio est illud Sophoclis in Oedipo Colonæo: ὧν καὶ χρυσέα κλὴς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακεν προσπόλων, id est, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum, quod dixit propterea quod lingua veluti claue obserata sit ne reuelet mysteria. Non abludit hinc Æschili illud, πιστὸν ταμεῖον ἐπὶ γλώσσας, id est, Fidum penu vel ærarium linguæ. Huc spectat Lucianicus versiculus:

Ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσης σφραγὶς ἐπικείσθω. i.
Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Præceptum est Iamblichi Pythagoræi, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, id est, Linguam ante omnia contine, Dei exemplo. Diuersum huic est illud apud Æschylum in Persis: οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσι: Ἐν φυλακαῖς, id est, Neq; amplius hominibus, lingua in custodia est, quasi

dicat, rem illam libere ab omnibus & palam dici citrà dissimulationem.

Grossus maturus esui ineptus.

Πέπων ἐρινὸς εἰς βρῶσιν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐξερινάζεις λόγῳ. id est, Maturus cum sis grossus esui ineptus, alios loquela tua grossis expolias. Exstat apud Sophoclem in Helenes Nuptijs, & citatur ab Eustathio Iliados vicesimo, vt prouerbiale in hominem indoctum & inscitum, qui se doctiores erudire præsumat, versus suis numeris integri leguntur in tertio apud Athenæū, hoc modo Πέπων δ' ἐρινὸς ἀχρεῖος ὤν: Εἰς βρῶσιν, ἄλλους ἐξερινάζειν λόγῳ. id est, Maturus grossus esui ineptus, alijs vero grossos excutis. Talem γεροντοδιδάσκαλον composita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenij adolescens, qui supra ætatem plusquam senes sapere velit: quæ dictio in duas perperam diffisa apud Nonium Marcellum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus γέροντος διδασκάλου, pro vnico γεροντιδιδάσκαλον, Est autem ἐρινὸς agrestis ficus arboris fructus, grossum vocant, qui frugiferæ ficui appensus, pediculis ex ea in grossos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.

Verba sine penu & pecunia.

In ostentatione opum immodicos, cū nec araneus illis in arca sit, aut in crumena teruntium, & quorum verba res non sequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis.

Quibus sunt verba sine penu & pecunia.

Est autem elegans allusio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vsum comparatis, hoc in præsentibus opibus quæritur.

Terram ne legas nauigando.

Inter Pythagoræ symbola, dignitate adagij simillima, hoc ascribendum videtur ab omnibus hactenus præteritum, Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia similesq; redempturas incertas, & curarum tumultuumq; plenas, contemnere, & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5. his verbis: δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων ταραχώδη, καὶ ἄστατα ὄντα παραιτεῖσθαι δεῖν: Monet etiam Horatius, vt cauti horrescamus nimium premere littus iniquum.

Antica exclusum, postica recipere.

Τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν, Per atrij seu vestibuli ostium excludere, per posticum intromittere competit adagium vbi domum apertis verbis repudiatum, conniuenter admittimus: aut cum sententiæ aut opinioni, cui ex professo sumus refragati, dissimulanter assentimus, atque subscribimus. Plutarchus Symposiacωn libro primo, cap. 2. δέδια μὴ δοκῶμεν τῇ αὐλείῳ τὸν τῦφον ἀποκλείοντες εἰσάγειν τῇ παραθύρᾳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας. id est, Vereor ne fastum primore ostio exclusum, postico intromittere citra discrimen videamur. Similiter dixit Galenus libro secundo De natur. facul. τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποχωρήσαμεν, Postico iuxta prouerbium digressi sumus. Est autem anterior ædium ianua, Græcis αὔλειος, at postica quæ à via regia abscedit aut in hortum excurrit, παράθυρος à fallendi argumento, & Κηπαία velut hortensis, denique etiam ψευδόθυρον dicta, qua voce præter Ammianum & Suetonium, vsus etiam est Cicero in Verrinis, Ea quēadmodum ad istum postea per pseudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Posticum in ea significatione Horatio etiā notum est, ibi: Atria seruantem postico falle clientem.

Tragici cothurni strepitus.

Tragici cothurni strepitus ab Ammiano Marcellino vsurpatur ꝓuerbialiter pro ostentatione, & magnicrepa verborum iactantia: sic enim ait libro 20. de Lupicino armorum magistro Bellicosum sane & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, de Tragici, quod aiunt cothurni strepitu. Vt autem Comicorū proprius est soccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili stylo: hic altisonus heroum regumq; res & fortunas persequitur: vnde & pro sublimi & grandiore genere accipitur, Virgilius in Buccolico carmine:

Sola sophoclæo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi:

Desine & Æschyleo componere verba cothurno.

Horatius odarum secundo ad Asinium Pollionem:

Grande munus Cecropio repetes cothurno.

Simile huic adagio est illud Theodoriti de Marco Arethusio: τὸ δὲ γεμάρκυ δρᾶμα τῆς αἰσχύλυ καὶ σοφοκλέυς μεγαληγορίας δεῖσθαι, ἵν᾽ ἀξίως τὰ ἐκείνυ τραγωδήσωσι πάθη. i. Marci factum Æschyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis versibus Tragice describant ea quæ sit perpessus.

Sacrum ignem inflare illi nefas.

De improbo & sceleribus operto dicitur illud: ᾧ τὸ ἱερὸν πῦρ ἐκ ἔξεστι φυσῆσαι, id est, Cui sacrum ignem inspirare nefas est. Timeus historicus scriptum reliquit, Demochari cuidam soli inter Athenienses nō licuisse sacrum ignem (qui in æde Vestæ asseruabatur) inflare, quippe superiore corporis parte flagitiose impuro Duris Samius scribit Pytheam istud ipsum obiecisse Demostheni.

Neque Phasis mala eluat.

Malorvm multitudinem ostendere volentes, quibus obuiam iri rectaq; ratione medicari non possit, apposite vsurpabimus illos Sophoclis versus ex Oedipo tyranno.

Οἶμαι γὰρ ὔτ᾽ ἄν ἴστρον ὔτε φᾶσιν ἄν
Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει. id est,
Nec Ister ipse (quod reor) nec eluat
Phasis, malorum quidquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatissimi fluuij & maximi, Ister Germaniæ & Phasis Colchidos, vterque maximarum etiam nauium capax: ille prægrandibus septem ostijs in Euxinum se exonerat, hic Asiam ab Europa disterminat, vnde δοίας τέρμων Æschylo dicitur.

Nihil hydropico siccius.

Dionysivs Longinus in libello περὶ ὕψυς adagium hoc vulgo vsitatum ostendit, ὐδὲν γὰρ φασὶ ξηρότερον ὑδρωπικῦ. hoc est, Nihil (quod aiunt) hydropico siccius. Auarus quo plura habet, eo plura desiderat, tam enim illi deest quod habet, quam quod non habet, vt inquit Seneca. Crescit indulgens, sibi dirus hydrops, Nec sitim pellit, nisi caussa morbi cesserit venis. Notum est de Heraclito philosopho, qui aqua intercute misere affectus bubulo sterquilinio se obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, se opus habere pluuio madore, aut vt Philostratus refert lib. 1. de vita Apollonij δεῖσθαι τῦ ποιήσοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν, indigere se eo qui pro madore squalorem inducerent.

Θαλλοφόρος.

Θαλλοφόρος, quasi ramigerū dicas, prouerbaliter dicetur teste Eustathio in Odyss. 17. homo ad omnia inutilis, nisi qui forte pascendo pecori in suggerendis surculis operam præstare foret idoneus. Natum à pompa Atheniensium, quam Panathenæa vocabant, in qua senes emeriti oleaginos termites gestabant, testibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in lib. de senectute, ὅ τε νόμος αὐτὺς ἐκείνυς χειροτονεῖ τῇ ἀθηνᾷ, ὥς φησὶ ξενοφῶν ὁ φιλόσοφος, θαλλοφόρυς. id est, Lex illos ipsos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti testatur Xenophon. hinc est quod θαλλοφόρυς ipsos senes nominat Aristophanes ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotijs parum idoneum aut alijs quibuscumque, θαλλοφόρον appellare Comico sale.

Fructibus non stadijs certare.

Καρποῖς ὐ σαδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud stadijs contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, sed frugifero, exiguis quidem spatijs circumscripto, fructuum tamen prouentu longe lætissimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio insula loquens.

Καρποῖς ὐ σαδίοισιν ἐρίζομεν,
Fructibus, haud stadijs certamen inimus.

Licebit non male transferre ad librum non magna quidem mole, sed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiusmodi iudicium de Persij satyris tribuit Martialis eo disticho.

Sæpius in libro numeratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

In Ialemos adscribendus.

Εἰς ὐκ ἰαλέμυς ἐγγραπτέος, iter Ialemos adscribendum

scribendum dicimus qui inepte insulseq; se gerit, Menander Comicus.

Οταν δ' ἐρωντὸς τόλμαν ἀφέλης οἴχεται,
Εἰς ἐκ Ιαλέμυς τε τῦτον ἐγγράφε.
Audaciam cui dempseris amans, perit,
Poteſtq; is inter Ialemos adſcribier.

Ialemus homo inamenus, matriq; Calliopæ diſſimillimus fuiſſe perhibetur, nomen fortaſſis adeptus παρὰ τὸ τλῶ ἰαν ἀλλάσαι, ὁ ἐν τῇ ἰᾷ ἀλώμενος, quomodo & κοάλεμος, ὡς ὁ ἐν τῷ νοεῖν ἀλώμενος ſtolidus fatuuſque homo dicitur. Galenus lib. De præmotione Ιαλέμυς ἰατρὺς inſulſos medicos vocat. Hermones rheto. παρέχει μυρία τοιαῦτα πράγματα ζητῦσι περὶ αὐτῦ τοῖς Ιαλέμοις τετοῖς, Mirum quantum negotij exhibeat Ialemis iſtis hac de re ſciſcitantibus. Sunt qui Ialemum eundem eſſe cum Lino putant.

Cenſorium ſupercilium.

Censorivm ſuperciliū prouerbialiter dixit Luc. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica ſeueritate: vbi ait, Affectabat enim cenſorium ſuperciliū, cum alius animo eſſet, quamquam in nonnullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, ſed vtrumque male. Cenſores Romæ erat magiſtratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat ſummumq; arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & ſenatores loco mouere, troſſulis, hoc eſt, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra.

Σίφνι⊙ ἀῤῥαβὼν, id eſt, Siphnius arrabo, Prouerbiū exſtat apud Heſychium & Suidam, quo digitus infamis olim notabatur, à fœdis Siphniorum moribus, vnde natum adagium σιφνιάζειν quod alij notarunt, ita vt Siphniam arram oſtendere, idem ferme ſit quod Martiali Medium & impudicum digitum oſtendere. Poteſt ita vocari & nūmus aut arra quam ſtupri arbiter largitur. Meminit Euſtathius in commentariis in Dionyſium Afrum ἀςραγάλυ σιφνίυ, id eſt, aſtragali Siphnij, ſed cum eius nullibi fiat mentio, arbitramur illum vitio codicum deceptum, loco ἀῤῥαβὼν legiſſe ἀςράγαλος. Heſychii codex emaculandus eſt, pro αἰδέμενον legēdo διδόμενον. Poſſet fortaſſis & ꝓ ingenti magniq; pretij arrabone, σίφνι⊙ ἀῤῥαβὼν efferri, quod inſulani iſti olim opibus affluentiſſimi fuerint quamdiu ſtato anni tempore decumas Delphico Apollini perſoluerent, ex argenti fodinis Herodoto teſte: Siphnus inſula vna Cycladū fuit à Siphno Sunij filio nomen habens, vt Stephanus ſcribit, laudatiſſimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, id eſt, Siphnia pocula, eodem auctore dicta.

Mugilis vitam degere.

Κεςρέως βίον τρίβειν, Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc eſt, eſuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nauſiaca:

Ος νυῦ τεταρτίαν ἡμέραν βαπτίζεται,
Νῆστιν πονηρῦ κεςρέως τρίβων βίον.
Qui nunc diē, ſi dijs placet, quartum lauat Ieiunus improbi vitam mugilis agens.

Euphron Comicus. μίδας δὲ κεςρεὺς ἐςί, νῆςις περιπατεῖ. Midas mugil eſt, ieiunus obambulat. Amipſias Comicus ἧπον ἂν ἐν νῆςις καθάπερ κεςρεὺς ἀκολυθήσεις ἐμοί. Paullo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula.

Εγὼ δὲ κεςρεὺς νῆςις οἴκαδ' ἀποτρέχω, Ego famelicus mugil accurro domum Diphilus in Lemnis:

Οὗτοι δεδειπνήκασιν, ὁ δὲ τάλας ἐγὼ
Κεςρεὺς ἂν εἴω ἕνεκα νηςείας ἄκρας.
Sumpſere cœnam iſti, aſt ego interim miſer
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo auctoritas κεςρέων νήςις χορὸς. Famelicus mugilum cœtus & apud Athenæum Heſperus cynicus exclamat δοκῶ κεςρέων νηςέυομεν. Eſurimus mugilum inſtar. Mugil vero ſolus in genere piſcium ieiunus ſiue famelicus audit, eo quod nulla capiatur eſca animata, non carne, non alia re quapiam vitali, vt ab Ariſtotele proditum eſt, aut piſcium aliorum eſca.

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγὼς, Briareus apparet eſſe cum ſit lepus. Competit in Thraſonica iactantia feroces, qui de ſe magnifice crepant deq; ſua virtute, lepore timidiores cum res poſtulat viros. Poſidippus Comicus in Tripudiantibus:

Ξεναγὸς ῦτ⊙ ὅς τις ἂν θώραχ' ἔχη
Φολιδωτὸν ἢ δράκοντα σεσιδηρωμένον,

Εφάνη

Εφάνη βριάρεως, ἂν τύχη δ' ἐςὶ λαγώς.

Stipem merētum ductor iste squammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, si ferat res, est lepus.

Briareum centum manibus armauit fabula, Ioui auxiliarem à ceteris dijs per insidias appetito, vnde ἑκατόγχειρα. Homerus centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robustum, & præualidum significante, id enim est βριαρὸς, vnde & βριαρόχειρ, manu validus. Meminit eius Homerus: Ον βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες Αἰγαίωνα. Lepore vero nihil esse meticulosius fugaciusq; ostendit & hyperbole prouerbialis, λάγω ἢ λαγωῦ δειλαιότερος, Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecunijs publicis immittere, innuens vndecunque hamatis manibus diripere reipubl. vectigalia, sic enim ait, τὰς βριάρεω χεῖρας ἐπιβάλλοντας τοῖς δημοσίοις.

Lari vita.

Λάρου βίον ζῆν Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando prouerbij specie dixit Ælianus sophista in rusticis epistolis: ἐπικυματίζει καὶ λάρου βίον ζῆ καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. In vndis fluctuat, Lariq; vitam degit cum ventis diuersis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augendi peculij gratia quouis terrarum nauigat, & ad extremos etiam Indos decurrit. Larus enim vorax auis è mari victum quæritat, aut lacubus quam Gauiam Latini nuncupant, & Matron Parodus Chærephontem parasitum laro assimilat famelico, ob inexplicabilem voracitatem, sic enim ait: Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς.

Carpathius testem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, Carpathius testem, scilicet ἐπηγάγετο, accersiuit, aut adduxit. Dicetur cum quis testem citat in suum ipsius malum & perniciem, veluti cum auctoris testimonium aut scripturæ locus quem pro se adducit quispiam, diuersum sonat atque repugnat ipsius opinioni. Vsurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem. Est autem Carpathus insula à Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, sed & vitibus erosis exitium attulerint.

Scaperdam trahere.

Σκαπέρδαν prouerbialiter dici annotat Eustathius Iliad. ρ, quidquid durum sit & difficile, ita enim sonant eius verba: τὰ δύσχερῆ πάντα σκαπέρδαν ἐλέγον παροιμιακῶς, διὰ τὸ ἐπίπονον τῆς ὁλκῆς καὶ ἀντολκῆς. Natum à ludicro contentionis genere, quod ita describit idem auctor, & Hesychius, nec non & pollux Onomastici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanam staturam altitudine exæquans, perforata, per foramen traiecto fune, e cuius extremitate religantur vtrinq; adolescentes duo auersi, qui valido nisu adurgentes alter alterum in sublime attrahere satagunt, quo certaminis genere victoriam reportat qui supremo stipiti alterum admouerit. Itaque à laborioso molimine attractionis & aduersarij retractionis σκαπέρδα de difficili & molestiæ pleno labore effertur, vt σκαπέρδαν ἕλκειν. id est, Scaperdam trahere dicatur, qui duram susceperit prouinciam.

Insanus appensis pellibus non curatur.

TATIANVS Assyrius in oratione aduersus Græcos, οὐδὲ ὁ μαινόμενος σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. Neque furiosus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab insaniæ morbo non liberant coriaceorum segmentorum pendigines, ita stoliditatem non auferunt doctori alia insignia, nec ingenij vanitatem, habitus sacerdotalis. Eandem plene sententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.

Pica Sirenem imitans.

DE inepto imitatore dictum est illud à Galeno libro 2. de pulsuum differentijs, ἀκίσσα σειρῆνα μιμουμένη. Pica Sirenis æmula. Doricum videtur esse prouerbiū, quid enim consoni habet obstrepera pica, cum arguta Sirenum fabulosarum voce?

Αμαξονεῖν.

Αμαξονεῖν prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Eustathius, qui non recta via incedit, quod simili tropo exorbitare latine dicimus, nam ἄξονες etiā orbitas significant, quas ἁρματροχίας Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus summum bonum

num mentientes ἀμφαξῶν dicemus,quod Augustinus in libris de Ciuitate Dei, exorbitare ab itinere sapientiæ & lege iustitiæ. Quamquã & labare genibus ac succidere incessu parum firmo ἀμφαζονεῖν significare Hesychius & Pausanias in Rhetorico Lexico annotant, id quod accidit infirmis & inualido corpore nutantibus, aut quibus epigonatis,seu conchula genu muniẽs luxata est. Dicetur ergo non modo de ijs qui à vulgata veraq; opinione recedunt, & longo vsu receptam à doctis sententiam fastidiunt quomodo Cleanthes Samius olim,& nuper Copernicus, cælum stare,sedemque telluris circumrotari asseuerarũt, præter astronomorum omnium consensum, verum etiam de ijs qui instabili doctrina ad quemuis argumentis crepitum vacillant,atque in alienam sententiam manus dant.

Fundo carens calix.

CITATVR ab Eustathio Iliados λ. senarius prouerbialis.

Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. id est,
Fundo carens mensis non infertur calix.

Non tamen exponitur eius vsus, Apparet dicterium esse in profuse liberales,prodigosque, aut linguaces blaterones, qui verborum modum nesciant, quos à mensæ communione, vitæque consortio excludendos moneat. Quadrabit & in prægrande poculum, quod à mensa exulare postulet homo sobrius. Est autem πυύδαξ idem quod πυθμὴν, vasis alicuius fundus, quamquam Sophocles in Iphigenia πυύδακα ξίφους pro capulo gladij extulerit, vt ex Pausaniæ lexico Eustath. & Hesychius annotant.Porro senarius iste versus e Sophoclis Triptolemo desumptus videtur, corrupteque apud Etymologici auctorem legitur, οὐ τραπέζης κύλιξ. Citatur adagium & à Demetrio Phalereo in hũc modum ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ, ἀπυθμένος ἐπὶ, τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται. id est, vt verbum verbo exprimam, Fundindigus mensari non solet calix: pro eo quod est, fundo carens calix, in mensa non apponitur.

Alcinoi horti.

Ἀλκινόου κῆπος Alcinoi Hortus, Parœmia specie celebratur & Alcinoi pometũ,apud Septimium Tertullianũ lib.de pallio,Consitum & amœnum super Alcinoi pometũ & Midæ rosetum, quod alibi in libro de corona militis sic extulit, Centenariis quoque rosis ex horto Midæ lectis. Vt autem de loco deliciarum pleno dicitur,ita & tropice trãsferri poterit ad librum eruditum ac variæ lectionis diuitiis excultum, vt dicamus non Alcinoi hortos cultiores esse, quam sint huius aut illius commentarii. Notum est ex Homero Alcinoi Phæacum regis affluentissimos culturæq; diligentissimæ fuisse hortos. Iulianus ad Libanium κῆπον δὲ τοῦ μὲν Ἀλκινόου καταδεέστερον, παραπλήσιον δὲ τῷ λαέρτου. Hortum imparem quidem Alcinoi pomario,sed tamen Laertæ consimilem. Consimili ratione Alcinoi mensam dixit Gregorius Nazianzenus de oppipara & omni luxus genere referta:

Καὶ δόμον αἰγλήεντα, καὶ Ἀλκινόοιο τράπεζαν.
Non si marmoreum dederis tectum, Alcinoiq; Mensam.

Et alibi in epistola ad Basilium, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν. sic Ciceronianam mensam dixit Tertullianus lib. De anima, pro sumptuosa magniq; pretii mensa. Quod, inquit, mensis Ciceronianis infertur, nam M. Tullius Cicero citream mensam quingentis millibus emit,vt idem ait lib.de pallio,aut vt Plinius, H S- decem milibus.

Iynges.

IYNGIS voce pro illecebris & blandimento lenocinio ve quodam prouerbialiter vtuntur passim auctores, Sophocles in Hippodamia, loquens de præstantia formæ Pelopis.

Τοιὰν δ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηρατηρίαν,
Ἐρωτὸς ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει. id est,
Iynga talem lumina efflant, illicem,
Amoris igneum iubar in oculis cubans.

Quamquam apud Athenæũ in decimo tertio λύγγα legitur, Æschylus in Persis,

Ἰυγγᾶ μοι δῆτ' ἀγαθῶν ἑτέρων ὑπομνήσεις.i.
Regeris mihi aliorum bonorum lenocinantium memoriam.

Heliodorus Emesenus lib.quarto Æthiopicæ historiæ ἀπαραίτητον ἔχει πρὸς γυναῖκας ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθος.i. Aurum & gemmæ vim pellaciæ haud dubiam obtinent apud femineum genus. Synesius ad Herculianum πολλῷ πρότερον ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἰυγγων αὐτὸς ἐθηλύνθην, i. multo ante ipse quoddã tuarum in epistolis iyngum & deliciarum diluuio effemi-

effeminatus sum. Idem ad Athanasium. αὐτὴν ἐκείνην ἀποφανῶ σοι δεῦρο πολλαῖς ἴυγξι γενομένην ἀγώγιμον, id est, Ipsam illam Galatheam tibi hic sistam illecebris variis cõciliatam: Suidas ex incerto auctore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν καὶ τῶ σεβαστῶ κρατήσειν τρίτῳ. id est, Cleopatra rebatur se ijsdem illecebris, quibus Cæs. & Antonium tertium quoque Aug. expugnaturã. Idem τοιαύτη τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένους λόγοις τοῦ κυνός. id est, Tantum inerat illiciũ Diogenis Cynici verbis. Sic de Helena dictum est illud, οὕτω ἐφελκυστικάς τινας εἶχε πάντη ἴυγγας; hoc est, tam validas & illices amoris, iyngas habuit, vt cum Priamus illam agnosceret esse belli caussam, irasci tamen illi nequiuerit, immo filiæ nomine eam compellarit amanter. Philostratus Iunior. ὑπὸ τῇ τοῦ κεστοῦ ἴυγγι. id est, Sub cesti pellacia. Lycophron etiam πυρφόρον ἴυγγας ignivomam iyngem vocat amoris illicias, & Zetzes λογικὰς ἴυγγας, verborum iyngas appellat, quod animos verba attrahant quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio. Vtitur etiam Pindarus ea voce pro cupidine & desiderio, in Nemeis ἴυγγι τήκομαι ἦτορ. id est, liquescit iynge seu amore pectus. Est autem inx auicula plumis discoloribus, collo prælongo, lingua exerta, crebro motu se circum agens, & ceruicem in orbem flectens, vropygiumq; succussans, vnde & σεισοπυγίς, à nonnullis vocatur, ab aliis κιναίδιον, ex eadem caussa, Zezi etiã ἴυγκλις, Latinis motacilla: cuius vsus ad veneficia infamis fuit atque ad incantamenta, nam de trocho eam relegabant Veneficæ, & carmina quædam admurmurantes circumgyrabant, aut exenteratam trocho adnectebant. Hanc fingit Pindarus in Pythiis à venere primum e cœlo ad homines deportatam, & Iasoni traditam, additis veneficij documentis, quibus Medeam irretiret. Fabulæ narrant Iyngem mulierculam fuisse Iunonis iussu in auem commutatam, quod pharmacis quibusdam Iouem in Ius amorem concitasset, vt Nicephorus pariter & Pindari Scholiastes cum Zeze annotant, nam apud Suidam pro ἀπελιθώθη legendum est ἀπορνεώθη. Theocriti interpres scribit eam id veneficij molitam fuisse, vt in sui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alij Pithus siue Suadelæ. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate scribit ἴυγγα fuisse citharam mire concinnam, κιθάραν ἐμμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγξ dici quiduis suaue & desiderabile, πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινόν. at Theocriti glossematarius annotat Iyngi auiculæ vim inesse natiuam amatorij philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia, & ad persuadendum apposita, ἴυγγας metaphorice dici. τὰ ἐπαγωγὰ καὶ χαρίεντα. Quid, quod inuocationes & archanæ preuam vires quas mutare nefas erat certis verborũ legibus conceptas ἴυγγες dicebantur, quo spectat illud Synesii libro de insomniis, καὶ μήποτε αἱ μάγων ἴυγγες αὗται, quod Marsilius Ficinus nescimus quam recte vertit. Consideratione vero dignum est, Vtrum huc tendant illices vel motacillæ magorum. Illo quo diximus modo accipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium:

Τοὺς μὲν ἀπειρήτοις ἐρύσας ἴυγξιν ἀπ' αἰθρῆς
Ῥηϊδίως ἀέκοντας ἐπὶ χθόνα τῇδε κατήγες. i.
Dæmonas innumeris in terram ex æthere votis
Traxisti diua inuitos magno absque labore.

Xenophon etiam pro veneficio iynga dixit ibi, ὅτι ταῦτα ἐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων, id est, quod ista non citra philtra, incantamenta, & iyngas accidant.

Manum peteris & pedem porrigis.

MANVM peteris & pedẽ porrigis. Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum, Eo vti possumus in hominem auersi ingenii & præposterum, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuersum ostendat aut respondet. Conuenit cum illo celebri, ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δὲ ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est, Falcem petenti, denegabant sarculum.

Ab alno spectat.

Ἀπ' αἰγείρου θέα. i. Ab alno spectaculum, Dicitur de eo, qui cum nõ possit e propinquo spectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum peteret prospectus eminus, quo fiebat vt cui in theatro consessus locus non erat, in alnum ascenderet. Vti licebit, quando innuere volumus quempiã in peregrina arte & a studiis suis aliena eius artis mysteria procul & quasi per transennam inspicere: veluti

Iureconsultus extra Medicæ artis theatrũ positus, velut ab alno, iuxta prouerbium, artis secreta despectat.

Binis tonderi forficibus.

Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, id est, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de molliculis hominibus & effeminatis quiq; ornandæ & componendæ corporis formæ studij plusculum impẽdunt. Citatur absq; auctore à Iulio Polluce onomastici secundo. Est autem hoc loco μάχαιρα quæ & ψαλὶς forficula tonsoria. E diuerso. Qui ἱπποκουρὰν tonsuræ genus ita dictum tondebantur, hi teste Hesychio, μιᾷ μαχαίρῃ κείρεσθαι, vna forfice tonderi dicebantur, tametsi locus ille nonnihil apud eum sit corruptus.

Agrestis apis.

Ἀγρία μέλιττα, id est, fera, aut agrestis apis prouerbialiter dicitur de improbis pręter modum & crudelibus, testante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere solet. Fuit & Hegesias Cyrenaicus philosophus, Cuius non semel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus eo quod de morte disserens, in magna orationis contentione multos necem sibi consciscere cõpulerit, attestante Valerio Maximo. E diuerso Xenophon ob styli suauitatem ἀττικὴ μέλιττα, id est, Attica apis nuncupatus fuisse legitur. Alioqui ἄγριον pæderasten circa puerorum amores efferatum dixit Æschines in oratione aduersus Timarchum, & Menander ἄγριον κύβευτὴν aleatorem aleæ insigniter deditum nominat.

In agrum seruus.

Εἰς ἄγρον μάνης, id est, in Agrum famulus. Conueniet dici vbi quid vtiliter, & apposite suo loco fit, nam famuli opera in agris necessaria est. Varinus ex Hesychio transcripsit. est autem μάνης seruile nomen, vnde & ad significationẽ laruæ æneæ transfertur, παικτικὸν τι χαλκοῦν πρόσωπον, vt annotat Eustathius. Quadrabit item vbi significare volumus, suam cuiq; artem esse tractandam, non aliena inuolandum: veluti theologus ea, quæ sacras litteras respiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, sic rusticum opus verna exerceat.

Istic vellus non carpitur.

Ἐν ταυτῷ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Istic vellus non carpitur, aut tondetur, Conuenit adagium, vbi vir doctus sordidam prouinciam, qualis est, erudiendæ iuuentutis detrectat: aut quando innuere volumus aliquem esse doctiorem, quam vt ab eo prima rudimenta, & artis tyrocinia petenda sint: aut quando alienam & alterius loci operam à quopiam exposcimus. Natum à Xenocrate Chalcedonio philosopho, qui illitteratum hominem geometriæ, & astronomiæ prorsus rudem, ipsius scholam frequentantem hoc dicto abegit: παρ᾽ ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarũ gradus, tondetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis, aut dentatis instrumentis carpitur, postea in netticum, & textorum officinã deditur, postremum in fulloniam ablegatur.

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λήκυθος καὶ στρόφιον. Quid Lecytho cum Strophio? De rebus dissimilibus & absonis effertur. Citatur à Suida. Cui adfinis est & illa parœmia, τίς δὲ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία, quid speculo commercij cum gladio? Est autem Lecythus vas olearium quod Capsacem vocat D. Cyprianus.

Flumina in terram commutat.

Χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, τελματοῖ δὲ τοὺς λίθους. i. Amnes humũ facit, mutat saxa in lacus. Citatur ex Piside. Quadrabit in præpostere omnia facientes: aut in magnicrepos qui ex cloaca arcem faciunt: Adlusum putamus ad historiam de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam inijcere tentauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios siccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & ad magicæ vires referri posse origo videri queat, quomodo apud Petronium Arbitrum Genotra, inquit de se gloriabunda, His ego callens.

Artibus Idæos frutices ingurgite sistam
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Tydeus Corpore, animo Hercules.

De staturę quidem pusillę homine, sed animo infracto dicitur, Menãder historicus de Sapiro milite plusquam Herculeo animi

mi robore : τὸ μὲν σῶμα εἰς ὅπαρ ὁ μήρου τυδεὺς ἀνυμνούμενος, τὴν δὲ γνώμην καὶ περαιτέρω τυδέως ἡρακλῆς γὰρ τὴν ψυχὴν, καὶ εἴ τις τούτου ἐγεγόνει ποτὲ ἀλκιμότερος, οὐ γὰρ ἀποκνέω τῷ μεγέθει τῆς ἀρετῆς τὸν ἡρακλέα ἐν δευτέροις τιθεὶς, id est, Corpore exiguo Tydeus, tãtopere ab Homero celebratus, animi vero constantia Tydeo supero, quippe qui Hercules animo fuerit, & si quis illo vmquam extitit fortior, neq; enim vereor Herculem secundo loco ponere, quod ad magnitudinem constantiæ attinet. Homerus Iliad.5.

Τυδεὺς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id est,

Tydeus paruus erat, at bellator strenuus armis.

Hinc Fabius Quint. lib.1. Interim confert admirationi multum etiã infirmitas, vt cum idem Tydea paruum, sed bellatorẽ dicit fuisse: & Grammatici nominis etymon deducunt à τύλον quod pusillum significat ob corporis breuitatem. Statius Papinius de Tydeo,

Maior in exiguo regnabat corpore virtus,

Fuit autem Tydeus Oenei Ætolorum Regis ex Peribœo filius qui Alcathoum & Lycopea patrueles patri suo insidiantes in agro occidit, cum patruo Melane quem imprudenter vulnerauerat.

Rurestris locusta.

Αρουραία μάντις, id est, Rurestris vates aut locusta prouerbialiter dicitur, Suida teste de otioso & reside segni. Est autem μάντις locustæ genus tardum ægreq; vadens, viridi corpore, è cuius incessu nonnulli curiosa vanitate, futurorum euentus captare soliti fuerant.

Hippocratis liberis cedit.

Τοῖς ἱπποκράτους υἱέσιν εἴκειν, id est, Hippocratis liberis cedere prouerbialiter dicitur de inepto & stolidi ingenij homine. Aristophanes in Nubibus:

Τοῖς ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις. id est,
Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducũtur in Comœdijs Hippocratis liberi vt rudes & indocti stipites, ac hebeti ingenio, ὑώδεις denique, vnde Eupolis Comicus in fabula quam Δήμους inscripsit:

Ἱπποκράτους δὲ παῖδες ἐμβόλιμοί τινες,
Βληχητὰ τέκνα, κοὐδαμῶς τοῦ σοῦ τρόπου. id est,
Sunt liberi Hippocratis nothi, insititij,
Pecudes balantes, moribus nullis bonis.

Meminit & Galenus in libello, quod animi mores corporis temperamento respondeãt, Ἱπποκράτους, inquit, υἱεῖς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμασίαν. id est, Hippocratis filios stultitiæ nomine ridẽt Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaque & stupidum, Hippocratis liberis vecordia cedere dicemus.

Vter fastu plenus.

In hominem fastu turgidum & superciliosum, elegans est dicterium prouerbiale Timonis Phliasij, qui philosophorum arrogantiam mordaci opere, quod à re σίλλους inscripsit, conuellit atque exagitat. Κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεος ἀσκός. id est, Vter, quem impleuit opinamur vana. Quadrabit & in sui ingenij hominem, qui suo sensu abundat, nec à concepta opinione facile resilit. Versus eius hi sunt:

Ποίων ἐκ τ' ἐρίδων λεσχαί ὁμάχων πεπλάνησθε;
Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. id est,
Quæ uos seducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ah vento si vtres, quos implet opinor inanis.

Huc pertinet illud Synesij in epistola ad Herculianum: καὶ φύσαις ἐμπλησθέντες ἐμόλυναν θεσπέσια δόγματα. id est, Qui ventoso folle inflati, diuina decreta conspurcarunt, idem in libro De prouidentia: φύσαις τε ἦσαν ἔμπλεω τὴν βασιλείαν καραδοκήσαντες. id est, Follis in modum vento pleni, imperium expectabant. Eunapius Sardianus: ᾐσθανόμην δὲ καὶ αὐτὸς ἐκάστοτε τῶν ἀμφ' αὐτῷ, κενῷ φυσήματι ἀνδρὶ ἀμπιπλαμένῳ. hoc est, Feci, & ego aliquoties illius periculum, qui inani flatu absque ingenio tumebat. Epicharmus Comicus, φύσις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. id est, Homines natura sunt vtres vento distenti.

Darij opes.

Δαρείου πλοῦτος, id est, Darij opes, de immensis diuitijs prouerbialiter effertur, Synesius libro De regno: Πλούτου θημῶνας ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον, id est, Opum cumuli, maiores quã Darius ille vetus possederit. Huc spectat & illa Crateris hyperbole in epistolis: πλουσιώτερος τῶν καρχηδονίων φρονούντων, id est, Ditior ijs qui Chartaginensium rebus student.

Ex eodem lare.

Ἐκ μιᾶς ἑστίας, i. ex vno & eodem lare, prouerbiali figura dictũ est à Synesio, pro eodem ex principio, in libro De prouidẽtia: ὡς ἐκ μιᾶς ἑστίας προιέναι τὰ τοσοῦτον ἀποκεχωρισμένα, καὶ μίαν εἶναι ταῖν δυοῖν βλάσταιν τὴν ῥίζαν, id est, vt ex eodem lare ortum habeãt res tantopere diuersæ, sitq; vna duorum germinum radix. Aristides, κοινῇ τε γένους ἑστίᾳ, id est, communi generis lare, hoc est, origine. Ita accipiendum est illud, quod in Arateo commentario male redditũ suspicamur, Sophron in Mimo, qui Nuncius inscribitur, à vesta incipiens, omnes inuocant Iouem omnium principem; græce arbitramur esse. ἀφ' ἑστίας, quod interpres communi vertendi ratione, à Vesta vertit, cum debuisset hoc pacto, Sophron in ipso exordio à Iouis inuocatione auspicatur, caussam namq; reddit cur Aratus operis sui initiũ à Ioue ordiatur, neque enim Vestæ illic fit mentio, quamuis ea vox vestam quoque Græcis significet.

Polypus scopulo affixus.

Πετροφυὴς πολύπους, id est, Affixus scopulo Polypus, prouerbio dici potest qui adfixus & deditus alicui studio aut rei adhęret, vt nullis inde machinis diuelli queat: Menander Byzantius qui Agathij historiæ suã subtexuit, de Sapiro fortissimo milite: τῇ ἐπάλξει τὰς χεῖρας ἐπιβαλὼν, οἷα πολύπους ἀφύκτους πλεκτάνας τινὰς, id est, Propugnaculo manus injiciẽs, vt Polypus cirros suos inexplicabiles. Nazianzenus in Monodia Basilij, τὸ τῶν πολυπόδων πέπονθα, ὧν τῆς θαλάμης ἐξελκομένων, προσέχονται ταῖς κοτύλαις αἱ πέτραι, id est, Accidit mihi id quod Polypis vsuuenit, quorũ flagellis saxa adhęrent, si nido eos auellere tentauerit. Et in libro Carminum,

Πέλωπον ἐκ θαλάμης πέτρην κοτυλῆσιν ἔχοντα. id est,
Hærentem polypum crinali corpore saxis.

Transferri potest ad studiosum ita libris addictum, vt vix somni voluptas, aut cibi necessitas studiũ interpellare queat, quod de Ioanne Pico Mirandulano Comite memoratur, cui rarum aliquem codicem in bibliothecis nacto ministri cibum & necessaria ad eum ipsum locũ afferre cogebãtur, vt ne interim dum cibum capit oriarentur oculi: potest & in amatorem quadrare amoris cassibus irretitum, cuius animus (iuxta Plautum) adhæret affixus clauo cupidinis.

Atlanticum mare cotyla exsorbere.

De re impossibili aut etiã supra modũ difficili hyperbolice dictum est à Simocato in epistolis, λίαν ἐργῶδες καὶ τοῦ καθαίρειν τὴν Αὐγείου κόπρον ἐστὶ δυσχερέστερον, ἢ κοτύλῃ τὸ ἀτλαντικὸν ἅπαν ἐκροφῆσαι πέλαγος. i. Valde operosum & difficilius quam sit repurgare Augiæ sterquilinium, aut quam sit Atlanticum mare totum cotyla exorbere. Est autẽ cotyla mensuræ genus sex cyathos capiens, de qua Rhemnius Fannius ita.

At Cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit.
Heminas) recipit geminas sextarius vnus.

Thyestæa cœna.

Θυέστου τράπεζα ἢ δεῖπνον, id est, Thyestęa mensa, aut cœna, pro immiti & cruento epulo ponitur. Athenagoras lib. De mortuorũ resurrectione. καὶ τὰ τραγικὰ δεῖπνα θυέστου. id est, & Tragicas Thyestæ epulas. Eusebius lib. 5. eccle. hist. in epist. Gallicanorum Christianorum, quę est de martyribus in Gallia necatis, καὶ ἐψεύσαντο ἡμῶν θυέστεια δεῖπνα καὶ οἰδιποδείους μίξεις, i. Mentiti sunt de nobis Thyestęas cœnas, & Oedipodios incestus nobis obijcientes. Oppianus Cilix in Cynegetico tertio, de onagro loquens testes sui catuli absumẽte, con queritur de natura, quæ non homines tantum in pignora sua diro exemplo armauerit, verumetiam bestias eadem immanitate imbuerit, sic inquiens.

Θηρσὶ θυέστειον δόλον παρέθηκε τράπεζαν, i.
Apposuitq; feris epulum ferale Thyestæ,

Philon in oratione de dirarum imprecationibus: ἐπάρατοι τροφαὶ τὰ θυέστου παιδία καὶ συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν. id est, Execrandæ dapes Thyestæi liberi inter grauissimas calamitates adnumeratæ. Martialis lib. 1.

Qui scribit prandia sæui
Tereos aut cœnam crude Thyesta tuam.

& lib. 5.

Fugerit an Phœbus mensas cœnamque Thyestæ.
Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam.

Nota est fabula de Thyestæ Pelopis filio, cui Atreus frater epulãdos suos ipsius liberos

beros apposuit, quorum nomina prodit Euripidis scholiastes esse, Aglaum, Orchomenum, & Caleum.

Pardalis exuuium induere.

Παρδαλέην ἐνδῦναι, Pardi exuuio amictus dicitur homo versipellis, & ingenio varius, vaferque, ὁ πολύστικτος τὸ ἦθος, teste Eustathio Iliad. tertio, quod & breuius repetit in decimo: εἰς παροιμίαν ἐπὶ πανούργων κεῖται τὸ στικτὸν τῆς παρδάλεως. id est, Paroemiace de vafris effertur maculosa pardi pellis. Est enim varijs maculis distincta pardi pellis, praecipueq; eius quam Heliodorus Camelopardalin nominat. de qua sic scribit historiae Æthiopicae libro decimo: χροιὰν δὲ καὶ ἐπιδορπίδα φολίσιν ἀνθηραῖς ἐστιγμένην, color pellisque florentibus macularum punctis, variegata, vnde & epitheto αἰολόνωτος, id est, maculoso tergore dicitur ab Oppiano. Astutum ergo & subdolum παρδαλῆν ἐνημμένον eleganter dicemus, quomodo fraudulentum ἀλωπεκῆν ἐνημμένον vulpino exuuio conuestitum, & λυκῆν lupina pelle indutum hominem rapacem, & νεβρίδα ἐνημμένον hinnulina pelle tectum, timidum hinnuli instar, aut etiam versipellem, quod huius animalis pellis maculosa quoque sit. Non abludit hinc quod legimus Antenorem ingenio varium (id quod patriae suae non dubia proditio, quamquam hospitij nomine à Liuio excusata, facile ostendit) non exitium modo effugisse capta iam Troia, sed res etiam suas integras seruasse, beneficio pellis pantherae seu pardi, pro aedibus ipsius appensae, haud ambiguo argumento varij dubijq; ingenij, cuius rei fidem facit Sophocles in Aiace Locro, quod videlicet pro foribus aedium ipsius perpenderit κατὰ στικτικῶς.

Σπολὰς λιβύσσα, παρδαληφόρον δέρος. id est,
Maculosae canis Pellis Libyssa, pardalinum scilicet tergus.

In quo versu perperam pro λιβύσσα scribitur καὶ βύσσα apud Aristophanis scholiasten in auibus.

Vmbra me prohibent.

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων. i.
Meq; abigunt vmbrae, larualia spectra virorum.

Verba sunt Patrocli in somnis Achilli conquerentes se excludi ab inferis propter denegatum sibi humationis officium apud Homerum Iliad. penultimo. Eustathius annotat quadrare vbi quis impedimentum accipit in negotio quopiam à vilibus & nullius pensi hominibus. Torquebitur & in strigosos & exangues, vmbris pallore similes, cuiusmodi apud Aristophanem Samyrion tragoedus, Melitus, & Cinesias traducuntur, quos à poetis ad coetum poetarum apud inferos degentium legatos fuisse fingit. αἰδοφοιτᾶς eos nominans.

Habenas ignarus non tractet.

Μὴ θιγγάνειν ἡνιῶν παιδίον ἄπειρος ὤν, id est,
Ne frena tractes inscius cum sis puer.

Quadrabit cum à negotio quopiam arduo deterrebimus ei prouinciae imparem. Extat apud Clementem pedagogi tertio: μὴ θιγῇς ἡνιῶν παιδίον ἄπειρος ὤν, μηδὲ ἀναβῇς τὸν δίφρον ἐλαύνειν μὴ μαθών, id est, Ne tractes habenas fili regendi imperitus, nec currum conscendas aurigandi nescius, Apparet alicunde sumptum è tragoedia quapiam, vbi Phaethontem filium deprecatur pater, ne exitiale votum vrgeat, sibiq; perniciem accersat regendo solis equos. Vnde apud Ouidium Metamorphoseon 2. Sol filium alloquitur pater nos currus deposcentem:

Magna pestis Phaethon, & quae non viribus istis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas.

Non omnia per bouem obtinebis.

Μὴ πάντα κατὰ βοὸς ἕξεις, id est,
Ne speres te opera bouis omnia posse tenere.

Hemistichiũ est prouerbiale quod admonet non sacrificijs aut litationibus, votisque pro arbitrio omnia cessura: sed laborãdum nobis esse, quemadmodum apud Sallustium in Catilin. Cato ait, Non uotis neque supplicijs muliebribus auxilia parantur deorum, sed vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt, vbi socordiae atque ignauiae te tradideris, nequidquam deos implores, quo spectat illud Æschyli.

Τῷ δ᾽ ἂν πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. i.

Quisquis laborat, huic manum præbet Deus. & iterum

Τῷ πονοῦντι δ', ἐκ θεῶν ὀφείλεται τέκνωμα τῦ πόνου κλέος. id est,

Laboranti, debetur diuinitus gloria laboris proles.

Torqueri solitũ in resides exercitus duces, qui mactato boue propitiasse se Deum abunde putãt, non posse infeliciter cadere sua cœpta arbitrantes, cum consilio & animi præsẽtia & fortibus factis in bello opus sit. Crediderim idem esse cum eo quod ex Diogeniano citant alij, μὴ κατὰ βοὸς εὔχου, atque exponit: Ne contra bouem opta.

Bupali odium.

Βουπάλειον ἔχθος, id est, Bupalium odium de inexpiabili & acerbo prouerbialiter dicitur à Bupalo Chio sculptore, vel secundum alios, pictore, qui acerrimam cũ Hipponacte Ephesio clarissimo poeta simultatem exercuit, sed infelici conatu quippe qui maledicorum versuum morsus concoquere non potis, laqueo sibi gulam fregerit. Leonides Epigramm.

Ὦ ξεῖνε φεῦγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον,
Τὸν φρικτὸν ἱππώνακτος, οὗ τε χ' ἁ τέφρα
Ιαμβιάζει βουπάλειον ἐς στύγος. id est,
Hospes sepulchrũ grandinans diris fugæ,
Horribile Hipponactis, cuius & cinis
Exercet odium Bupali iambis feris.

Bupalia pugna.

Βουπάλειος μάχη, id est, Bupalium duellum prouerbiali figura effertur à Iuliano apostata, pro virulento & dentato scripto, quo maledicentiæ, & irarum habenas omnes in quempiam effundimus, sic enim scribit in epistola ad Alypium Cæsaris fratrẽ, qua gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamẽtis expressa: καὶ κατεσκεύασας αὐτὸ προσθεὶς τοὺς ἰάμβους ὑμᾶς χλω ἀείδοντας τὸν βουπάλειον κατὰ τὸν κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ' οἵους ἡ καλὴ σαπφὼ βούλεται τοῖς ὕμνοις ἁρμόττειν. id est, Singulariq; industria illud elaborasti, adiectis & senarijs iambicis, qui non Bupaliam pugnam canunt, vt Callimachi Cyrenæi poetæ verbis vtar, sed quales venusta Sappho vult in deorum hymnos concinnari.

Matrea beluam alit.

In hominem inuidum liuore peresum competit, quod ex Athenæo detortum est apud Eustathium Odysseæ primo de Matrea quodam Alexandrino, qui ænigmate ludere solebat, dictitans se belluam alere seipsam comedentem, θηρίον τι τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίοι. Polypus piscis carnem suam rodere dicitur, sed ingenti inserie eo adactus: at inuidus alienæ felicitatis spectator, quamuis ipse abundet, se conficit, & iuxta poetæ dictum macrescit alterius rebus opimis, vt non mirum sit cur liuior epitheto', & quidem dignissimo edax à poetis dicatur.

Andromachen ex anguibus concinnare.

Ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διασκευάζειν, id est, Anguium plexu Andromachen exornare. prouerbio dicitur, qui ad miracula omnia vndecumque congerit ad confirmandam suam caussam, & exornandas fulciendasq; rationes suas: vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus, & omnis generis scriptorum auctoritatibus instruit, atque exædificat. Nicephorus Callistus libro 14. Id consilij nobis est, vt ex omnibus quæ ad rem faciunt colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andromachen adornemus. Græce est: ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διασκευάζωμεν, Est autem hoc loco ὄφις ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico spirarum implexu, in modum anguium inerrantibus fastigiatur, quod Statius Papinius suggestum comæ nominat, quod genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit. Respexit huc Iuuenalis Satyra sexta feminarum astum notans, quæ anguino isto plexu & structura plocamorum, proceritatem mentiebantur, vbi ait:

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput, Andromachen à fronte videbis, Post, minor est. Constat autem Andromachen Hectoris vxorem statura longissimam fuisse, ex Ouidiano versu.

Mariandynus tibicen.

Μαριανδυνὸς θρηνητήρ. i. Mariandynus tibicen, aut præcentor, dicitur luctuosi carminis cantor, qui flebiles modos insonat. Neque absurde poetastrum inamœni, atq; indocti carminis scriptorem, μαριανδυνὸν θρηνητῆρα dixeris, consimili ratione, qua ineptam

ineptam orationem, Caricam Musam, & καρικὸν αὔλημα. Citatur nominatim prouerbij vice ab Eustathio in Dionysianis cõmentarijs, ἰστέον ὅτι ἐπιχωριάζον τοῖς μαριανδυνοῖς θρηνῶν αὐληταί, ὡς καὶ ἡ παροιμία δηλοῖ, μαριανδυνοῦ μαγανείη θρηνητῆρος. i. Sciendum apud Maryandinos frequentes fuisse tibicines lugubria cõcinentes, quod & prouerbio indicatur, in quo fit mentio Mariãdyni eiulatoris. Chorus apud Æschylum in Persis, Xerxi reduci, post deletas ingenti strage à Græcis Persarum copias, loco gratulatorij carminis accentorum se dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his versibus;

Πρόσφθογγόν σοὶ νόστυ, τὰν κακοφάτιδα βοὰν,
Κακομέλετον ἰὰν μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος Πέμψω. id est,

Excipiam reditum tuum clamore incondito & male concinno Mariandyni tibicinis vlulatu te prosequar. Quo Æschyli versu vti licebit apud eum, qui pro exspectato læto nuncio, aduersa omnia & tristia apportat Mariandyni gens est Pontica Paphlagoniæ contermina nomen habens à Mariandyno Æolensi, vt Stephanus indicat, Æschyli interpres ex Callistrato annotat Tyrium binos habuisse liberos, Priolaum & Mariandynum, qui in venatu perierit, insignem artificem lugubris concentus, qui flebiles tibijs modos adaptarit, suamq; artem docuerit Hiagnin Marsiæ tibicinis patrem (quem Marsum nominat Eustathius) & addit, eam gentem ad sua vsque tempora, in æstiuis caloribus, flebilibus numeris auctorem suum Mariandynum prosequi. Apollonij Rhodii scholiastes annotat, Mariandynum Phinei filium fuisse ex Idæa Dardani, ab aliis Cimmerii creditum fuisse filium. Quin & Maryandinas tibias aptissimas esse luctui, idẽ scribit, & consentit in gentis peritia Hesychius: huc referri & vulgatum illud: Αὐλεῖ μαριανδυνοῖς καλαμοῖς, κρούων ἰασί. id est, Spirat Mariandynis calamis Ionicos modos sonans. potest autem prouerbialis iste versus anapæsticus torqueri in hominem secum discordem, velut qui inter læta tristes fabulas cõmemorat, aut lugubre carmen condit. Nam vt Mariandynæ tibiæ neniis funebribus dicatæ sunt, ita Ionici modi amoribus, deliciis, lasciuiæq; seruiunt. Citatur in Æschyli Græcis commentariis, quos quam nitidissimos ex corruptissimis dedit nobis Henricus Stephanus, ὁ τῶν τυπογράφων στέφανος. Solebant autem tibiæ in luctu adhiberi, & testatur Statius Papinius funera præsertim minoris ætatis ad tibiam efferri solere, eo versu:

Tibia enim teneros solitũ deducere manes.

Mysorum more inclama.

Μύσιον ἐπιβοᾶν, id est, Mysorum instar vociferari, prouerbiali specie dixit Æschylus in Persis, pro eiulare & fletu omnia permiscere, vbi Xerxes accepta clade mẹstus ita chorum alloquitur:

Καὶ στέρν' ἄρασσε κἀπιβόα τὸ μύσιον. hoc est,
Conscinde plãctu pectus, atque Mysium inclama.

Apparet autem barbaros ob natiuam vocis asperitatem olim ad funebris pompas ad ciendum luctum expetitos fuisse, sic Phrygas & Mysios ad id muneris adhibet Eustathius, ita & Carica Musa vt insuauis pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Aeschyli interpres ita succincte tradit: ἐπιβόα τὸ μύσιον, οἱ γὰρ μύσοι καὶ οἱ φρύγες μάλιστα εἰσὶ θρηνητικοί. id est, Mysium inclama, nam Mysi Phrygesque ciendo luctui appositissimi sunt. Simonides: Μύσια ἠπύοντα παρὰ ῥόον ἀργανθώνης, id est, Mysium & flebile exclamantem ad Arganthones amnem.

Ter sex iacit.

Τρὶς ἓξ βάλλειν, hoc est, Ter sex iacere prouerbio dicitur, cui ex animi sententia ac pro votis omnia succedunt prosperrime, inde nata prouerbii origine, quod antiquitus in trium cubitorum iactu, seniones iecisse, fortunatissimum erat & primæ palmẹ victoriam apportabat, aliter quam putauit quidam tertium iactum felicissimum fuisse, diserte namque testatur Suidas quod dixi, ita annotans: τρὶς ἕξ, νικητήριος βόλος, i. Ter sex, victor iactus est, & attestatur prouerbium quod ancipiti voto vel supremã vel infimam sortẽ deposcit: τρὶς ἓξ, ἢ τρεῖς κύβοι, id est, Ter sex aut tres vniones. Clarissime vero extra controuersiam hoc ponit apud Aeschylum in Agamemnone nuncius in specula relictus, qui conspicatus in tenebris facem capri Ilii indicem, vti conuenerat, ait ignem illum ter sex ieicisse, nimirum fausta ac læta omni portendere signans. versus hi sunt.

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς δέ μοι φρυκτωρίας. id est,
Feliciter cecidisse heriles res dabo,
Fax ista quando iecerit ter sex mihi.

Qui versus quoniam deprauati leguntur apud Suidam admonendus est lector equus vitij duplicis, nam & male πεσὸν τα θήσομαι in priore scribitur, & in secundo βαλοῦσα τῆς ἐμῆς. Neque vacuus erroris est codex Eustathij Romæ excusus, apud quem in Odysseę primo pro τῆς δέ μοι legitur τῆς διὸς.

Lacrymæ Simonidis.

Mœstius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictum est ab elegantissimo Catullo, de re flebili & miseratione digna. Simonides poeta ex poetis, quos θρηνῳδοὺς vocant, præcipui nominis fuit hoc est, qui nænias & carmina quæ cum lamentatione mortuo extrema accinebantur (sic enim Nænias exponit Diomedes grammaticus) scripserũt, Vnde Horat. lib. Odiss. 2. talia nominat Cæę næniæ munera. Sunt & qui elegiæ inuentæ gloriam illi tribuerũt, veteres autem in funere mortuorum elegis ad sepulturam vtebantur, vt Lucillius Tharrhęus ait. Callioum pentametri siue elegiaci carminis auctorem facit. Verba autem Catulli sunt, in epigrammate ad Cornificium, Paullulum quidlibet allocutionis Mœstius lacrumis Simonideis. Fuisse autem Simonidem appositissimum concitando luctui, etiam Aristides ostendit in Epicedio his verbis exclamans: ποῖος ταῦτα σιμωνίδης θρηνήσει, qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?

Theatrum simul & aperit & claudit.

Proverbiale est in eũ, qui pollicetur dicturum se aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, simulque alio orationem dirigit. Heliodorus lib. tertio: ὥσπερ κατόπιν ἑορτῆς ἥκοντα, τὸ τοῦ λόγου, παρατρέχεις, ὁμοῦ τε ἀνοίξας καὶ κλείσας τὸ θέατρον, id est, Me veluti peracto iam festo aduenientem, iuxta prouerbium, præteritis, & reserans simul & claudens theatrum. Potest, & in sordidum torqueri, qui spem ostentat domi, sed mox reuocat.

Veluti Mineruæ calculus.

Ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. i. Velut quidam Mineruæ calculus, Prouerbialiter dictum est à Philostrato vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virum honestasse sua presentia Aristoclem pergami docentem missis eo & suis discipulis, sic enim inquit: καὶ τὸν Ἀριστοκλέα εἶδεν ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. id est, vidit & Aristoclem, velut quidam Mineruæ calculus, nimirum ad faciendam fidem illius eruditionis dignatus eum honorifica salutatione, eoq́; facto veluti comprobans præclaram de illo existimationem. Vti ergo prouerbio licebit, cũ quis primarij iudicis calculo absoluitur, aut quoties docti uiri iudicium accedit ad laudem alterius, testimonioq́ue luculento huius eruditionem extollit: aut vbi bellicosus aliquis Heros strenuam ducis militis ve virtutẽ liberali elogio exornat: vtriq́ue enim & militiæ & doctrinæ. Mineruã præfecit gentilitas: ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem prouerbij referendum puto ad iudicium Orestæ, qui cum pares essent calculi & damnatorii & liberantes, Mineruę calculo alteri parti accedẽte absolutus à crimine fuit, quod ita refert Aristides: ὀρέστην φυγόντα, ἴσων τῶν ψήφων γενομένων, ἡ ἀθηνᾶ προσθεμένη τὴν παρ᾽ αὐτῆς σώζει.

Ieiunium olet.

Νηστείας ὄζειν. id est, Ieiuniũ olere Gręco prouerbio dicuntur, quibus grauius est anima & pudidum olens, Aristoteles Problematum sectione 13. διὰ τί τὰ στόματα μηδὲν ἐδηδοκότων, ἀλλὰ νηστευσάντων ὄζει μᾶλλον ὁ καλεῖται νηστείας ὄζειν φαγόντων δὲ οὐκέτι, ὅτε ἔδει μᾶλλον. id est, Quid caussę cur ora eorum qui nihil ederint, sed ieiuni sint, magis puteat (id quod Ieiunium olere dicitur) postquam cibum sumpserint, nequaquam, cum oportuerit tũc magis obolere. Caussam assignat aeri, propter requiem ferme facto, qui spiritum & excrementa pituitosa in putredinem agat. Cęcilius Comicus: Quæ mihi.

Vbi domum adueni, assedi, exemplo suauium
Dat ieiuna anima.

Plautus in Mercatore:

Ieiunitatis plenus, anima fœtidat:

Sic enim citat Nonius Marcellus, & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet: Iam plenus ætatis, animaq́; fœtida: Huc pertinet quod in Bassam olidã anum scribit Martialis libro quarto Epigramm.

Quod

Quod bis murice vellus inquinatum,
Quod ieiunia sabbatariorum,
Mœstorum quod anhelitus reorum,
Quod spurcæ moriens lucerna tedæ,

Quæ postrema dictio in impressis libris perperam in Leda commutata legitur.

Sphyngis ænigmata dissoluit.

EPIGRAMMATON lib. 3. Alcæi poetæ prouerbialis versus legitur,

Νῦν σφιγγὸς γρίφους οἰδίπος ἐφρασάμην. i.
Nunc Sphyngis nodos Odipus explicui,

Quadrabit in eum qui insigni dexteritate recondita auctorum sensa & tenebrosos locos possit explanare. Alexis Comicus in Orchestride:

Δαιμονίως ἀσπάζομαι
Γραῦν σφίγγα πρὸς ἐμέ γ' ὡς αἰνίγματα λέγη. id est,
Complector valde humaniter
Anum Sphingem, quæ soluat ænigmata mihi.

Huc spectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortensium, cum iste diceret se Ciceronis ęnigmata intelligere. Atqui, debes, inquit ille, cum Sphingem domi habeas: acceperat enim à Verre auream Sphingem Hortensius, patrocinij pręmiū, vti refert Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide:

Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'. ἁπλῶς γὰρ τὸ δὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὅσ' ἂν λέγῃ, συνίημι. id est,
Domum introduxi masculā Sphingem,
Haud cocū, adeo nihil, testor Deos, intelligo. Quæ loquitur.

Vbi Sphingem masculam vocat cocum poeticis verbulis vtētem identidem data opera, vt ea ratione obscurior imperito hero illuderet. Finitimū huic est Epicharmi illud: Οἰδίπους τοί νυν ποτ' ἂν αἰνίγματ' ἐνοεῖς. i. Iam olim Oedipus cum sis, ęnigmata haud capis Sphingē fabulātur fuisse belluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquentem, consueuisseq; Thebanis ciuibus ænigma proponere quod indissolutū cum multis necis caussa fuisset, tandē, Oedipus Corinthius dissoluit, exitialemq; bestiam sustulit, quam fabulā pluribus persequitur Palæphatus, aliter eā exponit apud Nicephorū Philostorgius, Sphinx, inquit, inquit, de simiarum genere est, pectore ad collum vsq; glabro, reliquo corpore hirsuto vbera muliebri habet, facies plusculum rotunda est, & acuminata, à muliebri specie, non abhorrenr, vox humana, sed stridula nec articulata: bestia indomita, maligna, astuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & cum in ciuium ad spectaculum commeantium vultus insiluisset, eosq; vnguibus lancinasset, Oedipum ciuium suorum iniuria offensum feram interemisse, nomenq; inde illustre retulisse. Ceterum fabula Oedipo fortitudinis gloriā tribuēs, alatam eam fingit eo quod celeriter in obuios insultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & femineæ formę similitudinē, hoc propter ferocitatem, quodq; vt plurimum quadrupes ingrediens leoninum incessum mentiatur: Sermonem quoque illi assignat, quod vox eius humanæ sit adfinis, ænigmata vero, quod obscurum quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otiosum fuerit vt huc adscribatur quod D. Clemens commemorat Stromatum lib. quinto, apud Ægyptios pro templis stare dedicata Sphingū simulacra, quo significent obscurum minimeq; explicitū, & ænigmatis cuiusdam simile, quidquid de Deo loqui aut opinari mortales institerimus, non ignoro tamen aliter istud symbolum à Synesio exponi in libro de Regno ad Theodosium Iuniorem, & iterum in Ægyptio.

Cyrenæus videris.

DE homine quauis ratione inexpleto dicitur Alexidis Comici illud è Tyndareo, id fabulæ nomen est:

Ἄνθρωπος εἶναι μοὶ κυρηναῖος δοκεῖς. id est,
Videris esse vir Cyrenæus mihi.

Prouerbij vice vsurpauit Athenęus libri duodecimi initio: Ἄνθρωπος εἶναι μοὶ κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸ Ἀλέξιδος Τυνδάρεω ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἄν τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἕνα καλῇ, Π άρεισιν ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέκ' ἅρματα, id est, Videris esse homo Cyrenæus mihi iuxta Alexidis Tyndareum, sodalis Timocratis, illic enim si quempiam ad cœnam voces, mox octodecim alij adsunt & currus decem. Modeste Timocratis studiosi hominis inexplebilem in legendo & ad editionem de poscendis libris auiditatem, perstringit, qui perlectis iam vndecim Dipnosophistarum commentarijs, nondum satur, efflagitarat prædictis adijci librum de ijs, quos luxu diffluentes ac delicijs addictos fuisse obseruarat.

uarat. Apposite igitur quadrabit in hominem inexhaustæ lectionis aut voluptatibus numquam saturum.

Ne corticem quidem dederit.

VERSICVLVS est prouerbialis Parthenij ab Etymologici auctore citatus.

Οὐδὲ πόροι ῥίζης δρύψελα ποντιάδος, id est,
Herbæ littoreæ fragmina non dederit.
vel ita:
Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.

Quo licebit vti in hominem sordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt è pumice aquam citius elicias quam à tali numulum. est autem δρύψελον cortex arboris delibratus, seu ab arbore reuulsus, aut etiam quisquiliæ quælibet & fragmenta, ἀπὸ τοῦ δρύπτειν, quod lancinare sonat. Conuenit cum eo, quod alibi citauimus. Ne salem quidem dederit.

Ne baon piscis molestus sit.

Μή μοι βαιὼν κακόσῃ ἰχθῦς, id est, Ne Bœon pisciculus mihi noxam pariat. Citatur ab Etymologiaci auctore, qui illud exponit de homine voluptario & delicato ganeone, qui vilia & communia edulia aspernatus, cupedias sectatur: cuiusmodi Philoxenus Cyterius fuit, qui appositum exiguum mullum percontanti similis auri admouit, vt ingenioso commento prægrandem Dionysio tyranno in eadem mensa oppositum impetraret, vti refert Athenæus. Est autem βαιὼν pisciculus gobio persimilis, alio nomine βλέννος à muccositate, vt videtur, nomen sortitus, quamquam apud Athenæum lib. 7 βέλεννος scribatur, vbi & alter exstat in vulgatis codicibus error talis, ἐστὶ δὲ καθιῶ τὴν ἰδέαν παραπλήσιος, pro quo reponas ex Eustathio & Etymologici auctore κωβιῷ, vt dicat βλέννον, piscem à βλέννα, id est, mucco nomen habentem. gobio esse persimilem. Vilem autem fuisse & ingrati saporis pisciculum, ostendit Epicharmus, ἀχαρίστους βαίωνας, id est, insipidos Bœonas vocitans. Lectio huius parœmiæ diuersa est apud Athenæum, sed quæ eodem sensu constare potest μὴ μοὶ βαίων κακὸς ἰχθῦς, id est, Procul à me facessat Bœon malus piscis. Competet in hominem aspernabundum & delicati morosiq; ingenij, qui communia & vulgaria fastidiat.

Cum vulpe habens commercium, dolos caue.

SENARIVS prouerbialis citatur à Suida talis:

Κερδοῖ συνὼν, τὴν κερδοσύνην προσδόκα. i.
Cum vulpe habens commercium, dolum caue.

Adfine est illi Paulino: Cum prauo deprauaberis. A malorũ consortio cauendum est, ne aut impostura exitio tibi sit, aut ne in mores transeat cõtagium: τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, vt inquit Pindarus hoc est, natiuum ingenium neque dolosa vulpes, neq; rugibundus leo commutare valeant. κερδῶ autem vulpes dicitur quasi κερκῶ à caudæ quã spissam habet tractu, vel ab astutia qua lucrum quæritur & emolumẽtum, quam κέρδος etiam nominant, vnde & κερδαλέος fraudulentus homo dicitur.

Pro pede Xenium.

Τοῦτό σοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον, id est,
Istud habe Xenium pede pro bouis.

Verba sũt Philętij bubulci Vlyssis apud Homerum Odyss. 22. ad Cresippum quem sagitta traiecerat, illi insultantis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyssi impegerat paullo ante. admonet ibi Eustathius vsurpatum adagiũ à primi nominis theologo, in eos quibus malum pro malo rependitur.

Vti nutrices Lamiam.

CVM Inanes minas ad territandum solum compertas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chrysostomi, ὥσπερ αἱ τίτθαι δεικνύμεναι τὴν λαμίαν, i. instar nutricum Lamiam pueris obijcientium. Eius verba hęc sunt oratione 55. μόνους δὲ θαυμάζεις τοὺς λέοντας (ita corrigendus est codex græcus, qui habet:) λέγοντας καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τοὺς σκύλλας καὶ τοὺς κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκήλει τοὺς ἀναισθήτους ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία, δεικνύμεναι τὴν λαμίαν. i. Soles miraris leones, aquilas, scyllas, & cyclopes quibus ille stupidos homines demulsit, non aliter, quam solét nutrices pueros, Lamiæ aduentũ narrantes. Lamiã quasi λαιμίαν à pręgrandi ingluuie nomen habere vult Etymologi auctor, diximus de ea in adagio Lamię turris, antea: nunc & hoc addendũ est ex Nicephoro Callisto lib. 18. c. 9. Lamiam etiam λέγω vocari,

vocari, sic enim ait de Mauritio Impera. Illud insuper anile parũq; simile veri addens Empusam (ita enim nominant, quam λέγω quis dixerit) sæpenumero infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extulisse, nullo accepto incommodo.

Immortales Gratiarum horti.

Ακήρατοι χαρίτων κῆποι, id est, Interitum nesciunt Gratiarum horti. Aristides, καὶ μάλ' ἐν ἀκηράτοις χαρίτων κήποις, id est, In immortalibus Gratiarũ hortis natum. Prouerbij facies ad gratitudinis significationẽ trahi potest, nam beneficij collati memoria immortalis esse debet, semperq; in animo grato viuere, vnde & Gratiarum vni à virore perpetuo Thaliæ nomen fuit. Potest & ad personam transferri, si dicamus virum sempiterna memoria dignissimum, in Charitum hortis immortalibus viuere, A quo non abludit Sapphus poetriæ inuectiua in indoctam & à Musis Gratijsq; alienam feminam: κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, τῆ δὲ ποτὲ μναμοσύνα σέθεν ἔσετ' τῆ δὲ ποκ' ὕστερον, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ πιερίας, ἀλλ' ἀφανὴς κἠν ἀΐδα δόμοις φοιτάσεις. hoc est, Mortua iacebis, nec tui vmquã à morte exstabit memoria, quippe expers rosarum in Pieria nascentium sed obscura vmbra apud iferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte legũtur apud Plutarchum in tertio Symposiacωn in Codice Aldino, parumq; integre.

Phœnicis instar reuiuiscere.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι. id est, Phœnicis in morem reuiuiscere, prouerbio dicetur, qui longa valetudine, assiduis curis, amore, sollicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides refert ad statum ciuitatis, cujus ruinæ in nouam vrbis faciem restitutæ sint, reparatis etiam ijs quæ obsoleta forent, ita enim loquit̃ de Smyrna beneficio M. Aur. Imp. reædificata: ἡ πόλις ἀναφύεται μεταβαλοῦσα τὴν ἡλικίαν, ἡ αὐτὴ παλαιά τε καὶ νέα γινομένη, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι λέγουσιν αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ, id est, Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadem & noua, quomodo Phœnicem ex se reuiuiscere fama loquitur, & alibi de eadem, γέγονε δὴ παλαιοτάτη καὶ νεωτάτη ἡ αὐτὴ ἑαυτὴν ἀναπεπαμένη, καθάπερ τὸν ὄρνιθα φασὶ τὸν ἱερόν. id est, Facta est eadem vrbs & antiquissima & nouissima, resumpta iuuẽta, quod de sacro alite dicitur. De Phœnice aue ita Ambrosius lib. de fide resurrectionis. Auis in regione Arabiæ, cui nomen est Phœnix, rediuiuo suæ carnis humore reparabilis, cũ mortua fuerit, reuiuiscit. Eusebius Pamphili in vita Constantini: Αἰγύπτιον ὄρνιν φασὶ μονογενῆ ὄντα τὴν φύσιν, θνήσκειν μὲν ἐπ' ἀρωμάτων αὐτὸν αὐτῷ τὴν ταφὴν ἐπιποιοῦντα. ἀναβιώσκειν δὲ ἐξ αὐτῆς σποδιᾶς καὶ ἀναπτάντα τοιοῦτον οἷος καὶ πρότερον ἦν φῦναι. i. Phœnicem volucrem Ægyptiam ferunt natura vnigenam esse, & super aromatum aceruo emori suum sibi rogum adolentem, postea de suo cinere reuiuiscere, resumptisq; pennis talem existere qualis antea fuerit. Nazianzenus in Carminum lib.

Ος δ' ὄρνιν φοίνικα φάτις θνήσκοντα νεάζειν,
Εν πυρὶ τικτόμενον πολλῶν ἐτέων μετὰ κύκλα
Πυραλέης κονίης ξεῖνον γόνον αὐτογένεθλον. i.
Phœnicem perhibent post fata resumere vires,
Nascentem ex igni, & decursis pluribus annis,
De cinere annoso fœturã sponte renasci.

De hac aue ita ferme Artemidorus lib. de insomniis 4. cap. 49. Phœnix vbi fatale ingruit tempus, euolat in Ægyptum, loco vnde profectus adsit ignorato, sibiq; constructo è casia myrrhaq; rogo, immoritur: ex eo cinere post statum temporis curriculum vermis enasci putatur, qui grandescẽs in volucrem abit, fitq; iterum phœnix, moxq; emigrat ex Ægypto, locumq; vnde genitor aduenerat volatu repetit. Eius verba leguntur apud Suidã in dictione φοίνιξ, sed à librariis corrupta, nam illa ἀφίπτασθαι εἰς αἴγυπτον ἐκεῖθεν, ex Artemidoro ita legi debent, ἀφίπτασθαι αἰγύπτου ἐκεῖσε. Plura de hac aue qui scire desiderat, legat opusculum Lactantij, & alterum Claudiani, de Phœnice, Cornelium Tacitum annalium lib. 5. Plinium lib. 10. cap. 2. Solinum ca. 36. Ouidium in transformationum libris, denique Achillem Statium Alexandrinum in calce lib. tertij de amoribus Blitophontis & Leucippes.

Qualis hera, talis & canis.

REFERTVR à Clemẽte Alexandrino lib. pædagogi 3. οἵα γὰρ δὴ ἡ δέσποινα (φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι) τοιάδε χ' ἡ κύων, i. Qualis namq; hera, iuxta prouerbium, talis est

& canis. Quadrabit ne impudicæ aut ebriosæ matris, libidinosam aut temulentam filiam. Vsus eo est Gregorius Palama, in declamatione, qua corpus aduersus animum se defendit, testaturq; se mereri veniam, raptum illius affectionibus οἷα γὰρ, φασὶν, ἡ δέσποινα, τοία χ' ἡ κύων.

Gyaro dignum.

FACINVS audax cum periculo coniunctum, quale ἐπιφοκὶν δύνιν Græci vocant, veluti proiectæ audaciæ plenum versu à multis vsitato. Iuuenalis dixit: Gyaro dignum, ita autem habet, Aude aliquid breuibus, Gyaris, & carcere dignum, in quo præter aliorum grammaticorum expositionem, breuibus, epitheton esse nolo, vt exilitas insulæ includi eo verbo videatur, sed commate distermino, vt tria loca periculo vitæ coniuncta illi adeunda esse significet, qui facinus aliquod memorabile suscipere velit. Sunt enim Breuia loca maris vadosa, naufragijs infamia, quorum etiam apud Virgiliū mentio est in primo Æneid. ibi, In breuia & Syrtes. Polybius similiter vt Latini βραχέα nominat. vt libro primo, de parua Syrti loquens ἐν ἣ προσπεσόντες εἴς τινα βραχέα (ita locum corrige pro ἄβραχέα) διὰ τὴν ἀπειρίαν, εἰς πᾶσαν ἦλθον ἀπορίαν, id est, Ad quam in breuia incurrentes, propter locorum imperitiam, in summum adducti fuerunt discrimen. Gyaros vero insula est inter Cycladas, quam immitem & sine cultu hominum causatur Tiberius apud Cornelium Tacitum.

Mel summis digitis delibandum.

Χρὴ τοῦ μέλιτος ἀκροδακτύλῳ ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. hoc est, Mel summo digito, haud caua manu delibandum est, Dionysius Mylesius apud familiares suos identidem dicere solebat, Philostratus lib. 1. de Sophistarum vitis commemorat. Translationibus alijsq; delicijs, quibus oratio ornatur, parce vtendum est, non affluenter & ad fastidium vsque. Voluptatibus modice frui pro re nata, illaudatum non est, modo ne totum te ijs immergas. Vti adagio conueniet, quoties moderatum rei alicuius vsum laudabimus.

Polycleti norma.

Πολυκλείτειος κανὼν, id est, Polycletæa norma, prouerbij specie effertur de homine omnibus numeris absoluto, de opere ad vnguem facto, deq; re extra controuersiam perfecta. Natum à Polycleti statuariorum antesignani commentario, quo absoluti operis specimen artificibus præscripsit, itemq; eiusdem statua absolutissima, quibus ambobus κανόνος nomen inditum fuit ab auctore. Sed operæpretium est Galeni verba quibus hanc rem persequitur apponere ex quinto libro De Hippocratis & Platonis decretis: καθάπερ, ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται, πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. id est, Quemadmodum in Polycleti regula perscriptum est: nam cū eo in commētario Polycletus nos edocuisset symmetrias corporis, scriptum deniq; opere confirmauit, fabricata statua iuxta libri præscripta, inditoq; illi similiter, vt & commentario, Normæ peculiari nomine. Idem de corpore quadrato loquens in primo De temperamentis, quod non modo medium obtinere humiditatis siccitatisq;, verumetiam optima formatione præditū vult esse supra Polycleti normā, sic inquit: καὶ πού τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών, id est, Laudatur alicubi statua Polycleti, Norma vocitata creato inde nomine quod exactā adamussim omnium inter se membrorum commensurationem habeat. Transferetur apposite ad animi dotes, si hominem omni virtutū genere præditum Πολυκλείτειον κανόνα vocemus. Eo modo accipit & per se κανὼν Græcis, vt Norma Latinis. Apud Suidam incerti auctoris verba citantur ista, ἡ δὲ ἐφηβεία, κανὼν ἦν ὀρθοῦ βίου καὶ ὑγιοῦς. id est, Pubertatis anni norma erant recte institutæ, sanæq; vitæ. Eunapius de Marciano: ἀνὴρ εἰς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσπερ τις κανὼν ἀπηκριβωμένος. id est, Vir ad omnes virtutes veluti norma quæpiam affabre factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit: Norma Catonianæ seueritatis. & Martialis lib. 11. Regula morū. Affine etiam est illud Trebellij Pollionis, Valeriani vita cēsura est. Ad eundē modū capitur & γνώμων. Damascius de

Isidoro

Isidoro philosopho Hypatiæ doctissimę feminæ marito: ἅπαν τὸ θέατρον ὡς εἰπεῖν, τῇ ἐκείνου κρίσει γνώμονι διεχρῆτο τῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον λεγόντων. id est, Vniuersum theatrum illius iudicio vtebatur ceu regula eorū qui bene maleve dicerent. Thucydides de Themistocle: τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων. id est, Rerum præsentium exactissima norma, adhibito vel leui consilio.

Pro virgine cerua.

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος. id est, Loco virginis cerua. Prouerbio hoc vti licebit, cum præter opinionem insperatum quid accidit, veluti si quis opima spe excidat, & pro aureis tantum non montibus exiguum quid referat: aut vbi quis criminis purus, reus tamen accusatus, liberatur, auctore sceleris deprehenso: aut cum aliud pro alio fraudulenter substituitur. Exstat apud Achillem Statium Alexandrinum libro sexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Custos, inquit, vt verisimile est, obstupuerat, inopinatæ rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua conspecta. Natum videtur à fabula Iphigeniæ, quæ cum in Aulide Bœotiæ ad aram Dianæ adducta staret, futura deæ victima, ipsa quidem repente euanuit & in Tauricam deuecta est, immolata eius loco supposititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem Iphi gnuntius:

Λεύσσοντες εἰσίδοντες ἐκ θεῶν τινὸς
Φάσμ᾽, ὅγ᾽ οὐ μηδ᾽ ὁρωμένου πίστις παρῆν,
Ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ᾽ ἔκειτ᾽ ἐπὶ χθονὶ
Ἧς αἵματι βωμὸς ἐῤῥαίνετ᾽ ἄρδην τῆς θεοῦ. i.
Spectrum intuentes à deorum quopiam
Inopinum, & ægre creditum spectātibus,
Nam cerua humi iacebat artubus micās,
Aram deæ cruore stagnantem imbuens.

Nō alienum hinc est quod Martialis iocatur in Misitium quendam à Cybales sacerdotibus noctu præsectis virilibus orbatum, cum illi Achillam puerum concubinum ea parte mulctasse se crederent decepti, proinde subiicit auctor: Suppositam fama est quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum scandunt.

CITATVR à Nonio prouerbium Varroni frequens: Fulmenta lectum scādunt, quāquam in impressis codicibus, vt vbiq; scatent portentosis mendis, singulari numero Fulmētum vitiose scriptum legitur. Videtur autem quadrare quoties præpostere aliquid fit, aut vbi hero imperare seruus, & supra patronum cliens habere præsumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis est præposterum, quam vbi fulcra sustentando lecto destinata, onus ipsa lecti esse volunt, & ab eo portari quodammodo. Est autem fulmentum idem, quod fulcrum aut pleniore voce fulcimentum, quod vel ex Plautino exemplo in Trinummo liquere potest, vbi vulgati codices fulcimenta præferunt, cum feminino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant hoc modo: Fulmentas iubeam suppingi soccis.

Tantali mensa.

Ταντάλου τράπεζα. id est, Mensa Tantali, effertur de re, qua frui non liceat. Melite Ephesia apud Achillem Statiū libro quinto, amore Clitophontis incensa, cum veneris fructum solicitaret apud illum identidem tergiuersantem: Næ ego, inquit, totum Tantali mensæ non absimilem nacta sum. Præcesserunt autem hæc verba. Tantone tempore, vt propter fluuium sedeam, neque sitim explere queam? nam cum sedulo instare Melite, vt litando veneri nuptias confirmaret amans ille amasiæ suæ Leucippes desiderio hoc dans, congressum connubiumq; cum Melite vitabat, diem semper eximendo. Nota est de Tantalo fabula in mediis vndis sitiente, & imminentibus ori ipsius pomis frui non potente: quam rem eleganter idem & breuiter expressit Petronius Arbiter:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit.
Tantalus, infelix quem sua vota premūt.

Vnum alueare.

Ἓν κηρίον. i. Vnum idemq; alueare. Prouerbium est de collegis sociis & coniuratis, qui eiusdem sodalitij sunt, ijsdem studiis addicti, aut similibus sceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.

Camelus pyrrhicham didicerit.

Ἡ κάμηλος πυῤῥίχαν ἐμαθε κινησίου, id est, Pyrrhicham Cinesiæ camelus didicerit.

Locus erit adagio vbi quis repugnante natura & genio aggreditur quippiā, veluti si stipes quispiam litteris operam dare velit,

lit, aptior tractandæ stiuæ, huic enim dicet.

Discit camelus pyrrhicham Cinesiæ.

Fuit Cinesias poeta prælongus tardo immobiliq; corpore, quippe tiliæ arboris asserculis circummunito ad gressus firmitatem, ac proinde ad saltandum pyrrichã tripudij genus velocis, inepto. Pyrricha namq; Laconum inuentum ab armatis adolescentibus obiri solebat ad comparandum velocitatis habitum quippe qua in bellis maxime opus sit, cum ad persequendum hostem tum ad fugã euadendum, si contingat inferiores obtinere. Aristophanis interpretes scribunt Cinesiam poetam pyrrhicham composuisse ad quam decursus modulatus fieret, lege carminis conflata è breuibus ferme pedibus, qui vel inde, ab ignea mobilitate pyrrhichij dicuntur, ijdem & κινησίαι, vel ab auctore, vel à mobilitate, vt à Diomede grammatico scriptum est. Adlusum videtur ad versum Aristophan. in Nebulis ἢ πυῤῥίχην τὶς ἐμαθητὴν κινησίου. id est, An Pyrrhicham Cinesiæ quis edidicit? Gratiæ multum accedet adagio, si paullulum deflectatur hoc modo: Camelus citius pyrrhicham Cinesiæ didicerit, quam talis caudex litteras. Est enim Camelus animal saltationi ineptum, tametsi nomen illi quasi χαμμήρος, à femorum incuruatione esse velit Euenus apud Artemidorum. Neque absurdus eius vsus erit, quando significabimus sub institutione viri litterati, stupidum discipulum plurimum profecisse, sub tali enim præceptore Camelus Pyrrhicham Cinesiæ didicit.

Eleusina seruat quod ostendat.

ELEVSINA seruat quod ostendat reuisentibus. In adagium cedere dignissimum Senecæ dictum, quando significabimus non semel & vnica vice effundendas esse omnes eruditionis opes. Habent hoc vitij non nulli, vt omne suum myrothecion, vniuersa pigmenta simul in vnicam epistolam, aut orationem impendant, cum parcior ornatus laudabilior sit. Seneca Naturalium Quęstionum lib. septimo: Eleusina seruat quod ostendat reuisentibus. Rerum natura sacra sua non simul tradit. Habent illud ciuitates quæ spectaculorum & reliquiarum ostentus gratia, statis annorum interuallis adeuntur, vt seruent in proximam panegyrin semper aliquid antea non spectatum. Eleusin siue Eleusina Atticæ locus Eleusinæ Cereris religioso fano nobilis, quo prima frumenti satio inuecta fuerit: παρὰ τὸ ἐλλύθειν, vt Diodorus Siculus ait, vel ab Eleusino Mercurij filio nomen habens, vt Etymologici auctor voluit. Atticæ sacrarium eam uocat Apuleius.

Nemo comatus qui non præciditur.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηνίζεται. id est, Nullus comatus qui non præcidi solet.

Prouerbiũ esse vetustum, immo oraculare, manifestis verbis testatur Synesius quo significetur, omnes qui impense mollitiei cutis operam nauãt, aut calamistraturę nimium studium impendent, aut quomodocumq; tandem corporis cultum & nitorẽ deamant, molles censeri, & pathicum quiddam si non corpore, animo saltem præferre, fractosq; esse. Verba eius sunt in epistola ad fratrem de Ioanne quodam improbo hoĩe & ignauo: χθὲς τοῖ πάνη λαμπρῶς συνηγορήκει τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ, χρησμὸς γὰρ ἄντικρυς, τοῦτό γε πάντως οἶδα, τὸ οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψηνίζεται. i. Heri apertissime prouerbij fidẽ cõprobauit, vel oraculi potius, reuera namq; oraculum est qđ tibi nõ ignotũ est. Nullus comatus qui non præcidi solet. Idẽ in libello de Coma: Τίς ἦν ποτ' ἐστὶν ἡ δὲ παροιμία καὶ τί βούλεται, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ. τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον, αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἠχὼ τοῦ τριμέτρου συνάρμοσον, οὐ γὰρ ἔγωγε φθέγξομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. i. Quod est igitur prouerbium illud & quid sibi vult: Nullus comatus qui non. nam postremam vocem, trimetri numerosæ legi tu ipse adaptato, neque enim proferetur à me fœdum illud & re & nomine verbum. Quæ verba citantur à Suida in dictione κομῆται, non nominato tamẽ auctore. Idem alibi senarij postremum verbum immutatum citat hoc modo: οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ παραίνεται. Vtrobiq; tamen idem est sensus.

Smyrnæi mores.

Σμυρναῖος τρόπος, i. Smyrnæi more, prouerbium videtur competere in eos qui delicijs luxuique indulgent, rursus cum res postulat viros, fortiter se gerunt, ita enim exponit ipse Aristides in Smyrnæ enconio, tribuit namq; illis ἁβρότητας μὲν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν, τολμήματα δὲ εἰς τοὺς πολέμους

κρεῖττον

κρεῖττον ἢ πολλοῖς ἐρίσαι λυσιτελεῖν, addit deinde ὥς τε καὶ τῶν ποιητῶν ἤδη τινὶ σμυρναῖον τρόπον τὸ τοιοῦτον αἱρεῖσθαι. id est, In dies opipare viuunt, sed in bello ferociores sunt, quam vt multis expediat eiusce rei periculum facere vsqueadeo vt nonnulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: subijcit deinde exemplum vnum de Chiis qui vacuam ab oppidanis illorum vrbem occupaturos se rati, viris in monte operi rustico intentis, mox cum de monte decurrẽtes subito ciues conspexissent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, vt triremes plerasq; iniquitate locorum amiserint, impetum in se ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente, aut homine bellicoso, pacis tempore dissoluto.

Capra cinnamomum.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, i. Capra cinnamomum videlicet sequitur aut amat. Eustathius dici testatur in eos qui rem quampiam impense amant, & feruide deperešt. Cinnamomũ surculus est Arabicus mire fragrãtiæ viti nõ dissimilis, qui naribus admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, vt ex Porphyrio annotat ille in Dionysij Afri commentarijs, adamaturq; vehementer ab indigenis capris. Philostratus libro 3. de vita Apollonij originem adagii docet, cum namq; ostendat, Capram documentum prębere bonitatis cinnamomi, ita subiungit, si quis capræ porrigat cinnamomi surculũ, ea catuli instar admurmurat, abeuntemq; sequitur, naribus quãtum potest admotis, atq; adeo repulsa non aliter, quam si pabulum denegatum foret, quiritatur.

Veteris moneta.

Παλαιοῦ κόμματος, i. veteris monetę esse dicitur quisquis integrum adfert iudiciũ, haud corruptũ, fuci corruptelæq; nescius: deniq; quidquid probum est & rectum, veteris monetę esse dicetur, vetera namq; eo nomine bene audiunt, velut minime adulterina καὶ κίβδηλα. Symmachus epistol. lib. 2. Itaque vt ipse non numquam prædicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus supersum, ceteros delinimenta aurium capiunt. Vsus huius prouerbij durat etiam nũ in lingua nostra vernacula incorruptũ dicentibus nobis esse de veteri moneta. Ita ferme vsurpatur ἀρχαίως, hoc est, vetuste apud Demosthenem in Philippicis, pro simpliciter & sine fuco doloq;, quod prisci seculi homines integri fuerint, sic enim habent eius verba: οὕτω δὲ ἀρχαίως εἶχον, hoc est, de verbo ad verbum, vsqueadeo vetuste habebant.

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Πάλαι πελασγοὶ, δαναΐδαι δ᾽ὕστερον. id est, Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Euripidis senarius in Oreste fabula, prouerbij speciem redolens, qui torqueri potest in locuplete genere ortos iam ad egestatem redactos, aut propemodum stirpitus extinctos. Pelasgi, si Straboni credimus, numerosa & valida olim gens fuit, quæ errabunda passim sedes posuit leuiq; de caussa eas mutauit, alio atque alio commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem celeriter defecit: siquidem maritimam Ioniæ oram insedisse, & Chium insulam inhabitasse leguntur, Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnum insulas Persici belli temporibus à Pelasga gẽte habitatas, memorat Strabo & campum Pelasgicum in Thessalia ad Larissam. Possederunt & Cretæ partem vt ex Vlyssis ad Penelopen verbis apud Homerum manifestum fit. Fuerunt & Pelasgi in Achaia, cum & Æoliam in Asia incoluerunt: transierũt & in Italiam eorum coloniæ, Lesbus quoque Pelasgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaque in eos quorum opes olim firmę & potentes fuerunt aut prępotens familia, nunc vero ea defecerint. Potest & haberi adfine illi vulgato de Milesijs: Fuere quondam strenui Milesij.

Helenæ crater.

Ἑλένης κρατήρ. id est, Helenę crater, de lęto nuncio aut re quauis animo nostro impense grata quę sollicitudinem leuare possit curasque diluere. Philostratus in Sophistis: καὶ τὰ ἄχθη σοὶ κουφιεῖ τῆς γνώμης ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις, id est, Leuabit tibi animi molestias non aliter quam Helenę poculum Ægyptijs pharmacis imbutum. Intelligit de pharmaco Nepente, Locus est apud Homerum Odyssęę quarto:

Αὐτίκ᾽ ἄρ᾽ εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον

Νηπενθές

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. id est,
Irarum caussas abolens, fugansq; malorum.
Sensum, & tristitiæ patiens obliuia, vino Pharmacon immisit. De quo ita Plin. lib.25. c. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ veniamq; afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum.

Spina colligens.

Τὰς ἀκάνθας συνάγων, i. Spinas attrahẽs, Frequens est apud Athenæum de moroso homine & importune curioso, qui in disputationibus nunc hoc nunc illud incessit & in controuersiam trahit: talem autem vbique perstringit Vlpianum Tyrium altercando molestum, vt lib.3. Dipnosophi. ἐξετάζεις πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις, τὰς ἀκάνθας συνάγων, ὡς ἂν ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ πηχεῖαν ὄνωνιν ἀεὶ διαπείρων ἀνθέων τῶν ἡδίστων μηδὲν συναθροίζων. i. Ad vnguem expendis quidquid disceptantibus occurrit, spinas attrahẽs, quippe inter tribulos semper, spinosam & Ononin conuersans, nihil omnino amœnorum florum colligens, quem locum respiciens Eustathius ita legit lib. 2. Iliad. ἐξ οὗ παροιμίαι τό. τὰς ἀκάνθας συνάγων ὥσπερ ἐχινόποδας, i. Vnde prouerbium illud. Spinas adducens velut tribulos aculeatos: cum allusum sibi sit ad distichon quod apud Plutarchũ exstat Sympos. lib. 1. c. 4.
Ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων. id est,
Ceu scabros inter tribulos, & Ononin acutam
Tellure erumpunt mollia Leucoia.
Idem Athenæus li.6. ἐκ τούτων πάλιν τῶν λεχθὲν τὰς ἀκάνθας ἀναλεξάμενος Οὐλπιανός. id est, Hic iterum e prædictis spinas colligens Vlpianus. Rursus lib.8. ὁ τὰς ἀκάνθας ἀγείρων Οὐλπιανός. id est, Vlpianus spinas congregans. Porro superiore disticho concinne vtemur cum à Seuero homine & austero lepide dictum aliquod prodierit & iocosus lepos: aut ibi scriptum tetricum quasiq; aculeatum vnis atque alteris facetijs conditum temperetur.

Suilla harmonia.

Ὕειος ἁρμονία, id est, Suilla harmonia, prouerbij specie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Aristide: τὴν ὕειον ἁρμονίαν ἡρμοσμένοι. id est, Harmoniam porcinam modulantes, de ineptis & obstreperis sentiens, ac molesto barbaroq; sermone obgrunnientibus.

Monitor capras age.

Ἐμὲ νουθετῶν, αὐτὸς αἰπόλει. id est, Qui me admones, ipse capras age. Quadrabit in cõsultorem ineptum, qui alteri dictare consilium parat, ipse supra stiuam non sapiens. Attigit istud Aristides in oratione περὶ παραφθέγματος, hoc est, de inepto responso: ὅπως καὶ γνῷς οἷος ὢν ἐμὲ νουθετεῖς, τῆς παροιμίας σοὶ λεγούσης αἰπολεῖν. id est, vt intelligas cuiusmodi vir sis qui me admones, cum prouerbium iubeat te capras pascere.

Agamemnonium epulum.

Ἀγαμεμνόνειος δαὶς, ἢ τράπεζα. id est, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia, mensa prouerbialiter dicitur de ijs, qui in exitiali mensa epulãtur, vltimamq; cœnam sumunt. Torquebitur in eos, qui amice accepti medicatum hauriunt poculum, aut venenatam offulam & Claudij Cęs. boletum edunt, quod multis ex purpuratorum collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto opipare excepti Agamemnonia mensa, paulo post interierunt. Refert Homerus Odyſ. δ. quomodo Ægyptus adulter lautum apparatit conuiuium velut excipiendo Agamemnoni instructum, quo illum nihil mali suspicantem interemit, sic enim ait: κατέπεφνε δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ. i. Cœna acceptum mactat, ceu sub fœnile cadit bos. Aliter ἀγαμεμνόνειον δαῖτα accipit Sophocles pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo. Refertur ab Eustath. Odyſſ.4.

Ioui paria intonat.

In ferocem & superbe grandiloquum nihilq; mediocre spirantem quadrabit illud Rhiani Cretensis, apud Stobęum:
Ἶσα Διὶ βρομέει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας αἴρει. id est,
Par Iouis Imperio fremit, & capite arduus exit.
Cui cognatum est illud Sosiphanis apud eundem:
Ἂν δ' εὐτυχῆτε μηδὲν ὄντες, εὐθέως

Ισ' ὠρανῷ φρονεῖτε. id est,
Affulserit si sors egenis, illico
Attollitis cœlo arduum caput.

Ita vt idem sit ἴσα δὴ βρομέειν, & ἴσα ὠρανῷ φρονεῖν, illud potestatis ęqualitatem, hoc inimitabilem altitudinem insimulat.

Tamquam Pauo circumspectans se.

De philauto homine & qui sibi quacsique tandem in re placet impensius, suoq; ingenio indulget, aut qui forma sua delectatur. Synesius de Dione Prusiæo sophistiicis politicisq; argumentis admodum delectato: ἐν ἐκείναις ὑπτιάζει καὶ ὡραΐζεται καθάπερ ὁ ταὼς περιαθρῶν ἑαυτὸν καὶ οἷον θαυμαζόμενος ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου. i. in illis resupinus gloriatur, in illis decorè ostentat, pauonis in morem seipsum circumlustrans & quasi superbiens orationis splendore. Pauo superba auis gemmantes suas pennas mirari solet, & ad laudes suas explicare opes. Philostratus in Hippodromo, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ταῶ τοῦ ὄρνιθος, ὡς ἀναπτερῶντος αὐτὸν τοῦ ἐπαίνου. id est, Exorsus à pauone vt qui laudatus pennas surrigat. Simocatus in epistoli: τὸ μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς καὶ τῶν μήδων τὴν ὑπεροψίαν καὶ κλήρωται μέγα τι καὶ ὑπέρογκον ἐπὶ τῷ κάλλει φρονῶν. id est, Pauo medica auis Medorum etiam superbiam velut hęreditario iure, adepta, immensam ob pulchritudinem superbit. Ab hac aue etiā aliud prouerbium deducitur propter multicolorem pennarum varietatem, vt quidquid mirifice varium sit, ποικιλώτερον ταῶνος, id est, pauone magis varium dicatur. Synesius libro de imperio ad Theodosium Iuniorem: ποικιλώτατον καὶ ἀγέρων ὥσπερ οἱ ταῲ. i. maxime varium & omnicolor, pauonum instar: Alexis Comicus in Crateua fabulæ nomen est à Crateua herbario ῥιζοτόμῳ, male enim apud Athenæum κρατείᾳ legitur, seu Pharmapocola.

Πόησατ' αὐτὸ ποικιλότερον ταῶ. id est,
Sartaginem instruxit variam quam pauo
magis.

Clitophonti apud Achillem Statiū vulgus Leucippes amicæ, superare videtur inimitabilem illam pauonis pulchritudinem.

Collaria cadauera.

Νεκύες μεσαυχένιοι, velut cadauera collotenus medio, prouerbialiter dicuntur ab Aristophane popinones perditi perpetuis comessationibus luxuq; tempus terentes, qui vitam gulę delicijs metiuntur, atque æstimant, quibus offarto præ ingluuie corpore pigris, & iuxta poetam vino sepultis, neque pes neque mens officium facit. Talis Philoxenus ille quem gruinum collum voto expetijsse refert Athenæus tricubitale guttur Machon Comichus. Eiusdem generis fuit M. Apicius non inuenuste ab Eunapio ἀσωτείας πέρας vocitatus, velut helluationis extremus finis.

Veriora Bacidis dictis.

Αληθέστερα τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος. veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. De rebus indubitatis minimeq; controuersis. Dion Chrysostomus: οὐδ' ἂν ἀληθέστερα λέγω τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος. Ne si veriora quidem dixero quam Sibyllæ dicta sint aut Bacidis. Fuit Bacis ex ijs quos χρησμῳδοὺς velut fatidicos Græci nominant, vt in Theage ostendit Plato. χρησμολόγον oraculorum concentorem appellat Suidas: carminibus lustralibus expiasse illum fanaticas Lacænas relatum est à Theopompo in nono Philippicarum. Pausanias in Phocicis commemorat lecta sibi esse Bacidis oracula, arreptitiumque nympharum vocat: meminit eiusdem & in Bœoticis. Philetas Ephesius tres enumerat Sibyllas, vnam Apollinis sororem, alteram Erythræam, tertiam Sardianam: totidemq; Bacides, quorum primus oriundus fuerit Eleone Bœotia oppido, alter Atheniensis, tertius Arcas. Fuit autem is, quem diximus Lacedemoniorum feminas ab insania liberasse. Apollinis iussu immissum, genere Bœotius:

Cappari victitas, qui potes Anthia.

Πρὸς κάππαριν ζῆς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. i.
Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari.

Senarius prouerbialis in parcos qui vilibus contenti frugaliter viuunt, cum possint splendidius. Quadrabit & in eos qui triuialibus negotijs immiscent se, cum arduis sufficiant: aut qui litterarum otium sectantes, tenui conditione malunt contēti viuere, quam in aulis principū opima spe diuites. Plutar. sympos. cap. 4. ὁ δὲ τὸ στιχίδιον τοῦτο ποιήσας, πρὸς κάππαριν ζῆς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν, τί βούλεται, id est, Versiculi illius vulgati auctor. Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari, quid tandem sibi vult?

In libris excusis καππάριον diminutiui forma legitur, ego, vt senarius constaret, κάππαριν restituo, nisi καπάριον per vnicum π mauis. Est autem Anthias non ignobilis piscis quem & sacrum & à felici nominis augurio Collionymum vocāt. Adfine huic est illud Aristidis βύρσης ὄζειν, μυρῶν ἐξὸν. id est, Corium redolet, qui possit vnguenta.

Geminas chordas ferit.

Διπλακρούειν, i. Binis fidibus canere dicuntur, prouerbij specie, qui duobus dominis seruiunt, aut qui ancipitem fouent sententiam neutro inclinantes. Aristides in oratione quæ, κατὰ τῶν ἐξορχουμένων inscribitur. Αλλ' οἶμαι κομψοὶ τινές εἰσιν καὶ διπλακρούσιν, ἵνα ἐὰν μὲν ἕλωσι, ταύτῃ κεκρατηκότες ὦσιν, ἂν δὲ φωράσητις, ἔχωσιν ἀναχώρησιν. id est, At lepidi belliq; homunculi, vt arbitror, sunt, binasq; chordas pulsant, obtineant, potiores hac parte sint, sin, deprehendantur, retrocedere queant.

Equum Scytha.

Τὸν ἵππον ὁ σκύθης, id est, Scytha equum, subaudi βδελύσσει ἢ μυσάττεται, auersatur aut fastidit. Citatur à Suida prouerbium, De eo, qui in propatulo rem quampiam reijcit & auersatur, clam appetit. Id genus hominum neutiquā rarum est, qui munerum publicorum administrationem verbis despuunt, & ceu onus quauis Ætna grauius execrantur, cum re ipsa nihil affectent magis, ambitionis plenissimi. Videtur etiam dici posse de eo qui duplex vna & eadem ex re commodum captant. nam Scytha equo & ad itineris expeditioné & ad pastum vtitur, vt indicat D. Clemens in Pædagogo, nam conscenso equo auehitur quo velit cumq; & vrgente fame epoto è secta vena sanguine famem sitimque placat.

Mandibulis alienis ridere.

Γναθμοῖς γελᾷν ἀλλοτρίοις, i. Mandibulis alienis ridere, Huius parœmiæ formam sua ætate etiam vsurpatā annotat in Odiss. vicesimum Eustathius, alijs quidem uerbis, sed tamen eodem plane sensu, nempe ξεναῖς γελᾷν παρειαῖς. hoc est, Peregrinis buccis ridere, dici autem vtrumq; aut de risu nō vero & ex animo profecto, eos namque qui præ ira nasum crispant, aut præ cō filij inopiam animi hærentes in re nō ridicula risum cient. Alienis maxillis ridere, sic qui inuiti & vi adacti cibum sumunt, ἀλλοτρίοις γναθμοῖς ἐσθίειν. id est, alienis mandibulis esitare dicentur, tamquam quorū propriæ maxillæ torqueāt, officiumq; suū detrectent. Homerus Odisseæ υ. de procis loquens, quibus iniuriarum ac proteruiæ summæ pœnas capite luituris, Minerua cachinum ementitum iniecerit & méte emotos reddiderit, ita ait:

Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισι. id est,
Illorum at risus buccis alienus inerrat.

Poterunt hinc prouerbiales in vsum trahi figuræ, vt eum qui citra appetentiam edit, στόματι ἀλλοτρίῳ ἐσθίειν, hoc est, ore alieno manducare dicamus: qui inuitus manū operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ πένεσθαι, aliena manu quid agere. qui quod nolit aspiciat. ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν alienis oculis intueri: qui difficilis sit in præstanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούειν, alienis auscultare auribus.

Vua passa similis.

Ἀσταφίδι ὁμοιός. id est, Vuæ passæ similis, scommate prouerbij in senilem ætatem rugis contractam & passa cute strigosam detorquetur, apud Gregorium Palamam Thessalonicensem archiepiscopum, qui animam sic loquentem inducit: ὅτε δὲ τὸ πρεσβυτικὸν ὑπανίχει κρανίον, μηδὲν ἀσταφίδος, τὸ τῆς παροιμίας, ἀποικὸς, ὡς νήπιον αὖτις λογίζομαι. id est, cum rursus senilem submiserit caluam, nihil à passa vua (iuxta prouerbium) dissidentem, iterum infantis loco habeor.

Imbrij & Lemnij.

TERGIVERSATORES & qui sibi cōscij iudicium declinabant atque subterfugiebāt, causantes se peregre abfuisse, prouerbialiter Ἴμβριοι hoc est, Imbrios dici solere annotat ex Ælio Dionysio Halicarnassæo. Eustathius, cuius hæc verba citat: ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ἐπί τινας εἰς δίκην καλούμενοι, σκήπτοντο ἐν ἴμβρῳ εἶναι. id est, Imbri dicuntur qui iudicium subterfugiunt, eo quod aliqui in ius vocati in Imbro absentiā prætendebant. Idem repetit & Hesychius, sed addit eosdem quoque λήμνιοι dici velut absentiam in Lemno prætexentes. Est autem Imbrus Æolica insula non procul à Lemno dissita, è regione Tenedi.

Patro-

Patroclum sub specie.

Πάτροκλον πρόφασιν, Patroclum sub obtentu aut prætextu, prouerbium dicitur de his qui rei cuiuspiam gratia simulant se facere aliquid, quod reuera aliorsum faciunt: aut qualiter alium qui laudant, vt suas in eo laudes recitent, atq; inculcent, ij Patroclum obtendunt. Est autem eliptica oratio vt plena sit, πάτροκλον πρόφασιν τιθέναι, aut simile quid, hoc est: Patroclum obtentum facere, aut prætexere. Plutarchus in libello, quomodo se quispiã extra inuidiã laudare possit, ὅθεν δ' μάλα δεῖ προσέχειν ἑαυτοῖς περὶ τῶ ἑτέρων ἐπαίνους ὅπως μὴ δοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν. Quapropter diligenter attendendum est nobis circa alienas laudes, ne videamur Patroclum obtendendo, nos ipsos per alios laudare. Occasio adagij ex Homero petita est Iliados decimonono, vbi Briseida necem Patrocli legentem, reliqua feminarum turba sequitur, non tam Patroclum, quam proprias ærumnas deflens, sic enim inquit:

Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. id est,
Sic ait illacrymans, gemitum grex insuper addit.
Femineus, Patrocli obtentu, sua funera lugens
Qualibet.

Ita paullo post Achille lacrymante, seniorum cœtus etiam illacrymat, memor pignorum domi relictorum, quod Eustathius reddit: οἱ γέροντες κλαίουσι πρόφασιν αἴλαστ⊕ οἴκοι ἔλοιπον. neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant, sed memoriam recolentes quos parentes, quantum liberorum domi reliquissent. Hinc liquet errare eum, qui natum adagium putat è Patrocli cuiusdam moribus, cuius sordes in comœdia traducuntur.

Pyrrhonia hæsitatio.

Πυῤῥώνει⊕ ἀπορία. id est, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali schemate. Vsurpatur de ijs qui nihil certi statuunt, atque decernunt, semper ambigui: Galenus libro secundo, de temperamentis: εἶτα ταῦτ' οὐ πυῤῥώνει⊕ ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος. id est, Nonne hæc sunt Pyrrhonis hæsitatio, & infinitæ nugæ? Idem libro secundo de naturalibus facultatibus: ἀλλ' ἀπορηματικοὶ τινες ἐξαίφνης καὶ πυῤῥώνειοι γενήσεσθαι. id est, Sed hæsitatores quidam subito, ac Pyrrhoni euadetis. Fuit Pyrrhon Elæus philosophus qui desperata veritatis inquisitione, temere omnia diu multumq; rimatus, in singulis hæsitabat, vt idem Galenus in libello περὶ ὑποτυπώσεως ἐμπειρικῆς scribit, nihilq; reuera esse aiebat, sed lege quadam, & consuetudine omnia fieri, Laertio teste. Huius sectæ asseclæ ab auctore Pyrrhonij appellati fuerunt: idem & ἐφεκτικοὶ, quasi supersedentes, quod cunctarentur, ac supersederent quidquam asserere, de quibus Philostratus, πυῤῥωνείους ἐφεκτικοὺς ὄντας, &c. hoc est aiebat Phauorinus Pyrrhoniorum de rebus diffinire supersedentium quæstiones indicari posse: ab his Ἐποχὴ nomen habuit quam assensionis retentionem vocat Cicero in Academicis. Idem & ἀπορηματικοὶ, siue ἀπορητικοὶ à perpetua hæsitantia, vt Σκεπτικοὶ, quod considerationibus semper vacent, numquam inuentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοὶ, quod inquirant semper veritatem. In horum familiam adoptarunt se Academici, qui nihil adfirmabant, & quasi desperata certi cognitione, quodcumque verisimile videretur, sequi volebant, vt in libro de finibus bonorum & malorum inquit Cicero: Idem libro De natura deorum primo, Prudenter dicit Academicos in rebus incertis assensionem cohibuisse.

Caricum schema.

Καρικὸν σχῆμα, id est, Caricum schema de libidinoso effertur. Hesychius annotat venerei congressus spurcum turpemq; modum ita nominari, atque inde ἐπὶ τῶν ἀκολάστων, lasciuos & salaces effrenata libidine prurientes, καρικὰ σχήματα εἰδότας, id est, Caricas figuras edoctos dicemus.

Libera in Cynadra aqua.

Ἐν κυνάδρᾳ ἐλεύθερον ὕδωρ. id est, Libera in Cynadra aqua. Prouerbium est ad vitæ libertatem adhortatoriũ, nam cum libertas res sit inæstimabilis, securius dulciusq; aqua viuitur in libertate, quam in magna rerum abundantia seruitur. Vere inquit Persius liberum esse cui vitam ducere licet, vt voluit, Est autem Cynadra fons Argis,

gis, à perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbij Eustathius Odysseæ υ. Annotat, & auctor Etymologici Argis fuisse ἐλευθέριον ὕδωρ. id est, liberalem aquam, è qua serui, qui in libertatem asserebantur, poculum hauriebant: vnde etiam Cerberum canem inferni tricipitem bibisse, liberatumq; fuisse fabulãtur, à cuius forte perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus solis radios non fert.

PROCLI. Constantinopolit. episcopus: λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται καὶ ἀσθενοῦσα διάνοια πίστεως οὐ προσιέται ὕψος. id est, Lippus oculus solare iubar inoffense non admittit, nec imbecilla mens fidei fastigium capit. Non illico perspicua sunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis misteria, nisi ea doctrina imbuto: Diuinarum litterarum arcana non obuia sunt prophano vulgo. Porro in Græco exemplari perperam scriptum est λιμῶν pro λημῶν.

Fulicam cygno comparas.

DE rebus aut personis maxime inter se dimissilibus côueniet dici hos Paulini Nolani ad Ausonium versus:

Si confers fulicas cygnis, & aedona parræ.
Castaneis corylos æques, viburna cupsslis.

Dissimillimæ sunt inter se fulicæ colore fusco, & cygni niueo: rursus aedon seu luscinia vocis amœnitate auium regina, & parra auicula inter oscines à Festo habita, sed stridulo & ingrato sono. Eadem imparitas spectatur in castaneis arboribus proceris, & humilibus corylis quæ ab Auella Campaniæ oppidulo Auellanæ fuerũt dictæ: itidem inter cupressos editas, ac proceras admodum arbores, & breuia depressaq; viburna, qua comparatione etiam Virgilius Romam vrbem reliquis Italiæ oppidis confert, vt eam tantum dicat caput præ cæteris efferre:

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Lumbos fractus, vt Mysius asinus.

Ὀσφὺν κατεαγὼς ὡς ὁ μύσιος ὄνος.

Delumbatus asini instar Mysij, Citatur prouerbij nomine ab Eustathio Nauium catalogo, sed non explicatur, contentus enim est addere, in Mysia rarissimos esse asinos, quibus rectum sit dorsum citra lumbos, aut ilia. ita enim, ὀσφὺς vocatur tertia & inferior dorsalis spinę pars ad clunes descendens. Videtur quadrare in molles & effęminatos, quos clumbes vocamus, Gręci κατεαγότας, hoc est, fractos, de quo antea diximus. Porro in Eustathio Romæ excuso pro κατεγὼς legendum est ex manuscripto exemplari quod Bononiæ videre contigit, κατηγὼς.

Araneis abundat propter inopiam.

HOMERICVS versiculus est prouerbialis Odysseæ Π. quem Telemachus loquitur interrogans, an thorus paternus etiamnum propter collecti inopiã scateat aranearum telis obsitus, sic enim ait:

Χήτει ἐνευναίων κακ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα. id est,
Horret Arachnæis vacuus ne coniuge telis.

Volens significare desertum iacere, atq; neglectum, nam locis incultis stabulantur araneæ. Varius Imp. opera seruorum decẽ millium pondo aranearum cum collegisset, squalloris vrbis Romę manifestum testimonium ad posteros trãsmisit. Poeta quispiam pacem optans, voto à Deo exquirit ἀράχνας νήματ' ὑφάναι τοῖς ὅπλοις, vt araneę telas suas armis intexant. Hesiodus in præceptis rusticis ita mandat, Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, admonens doliorum esse satagendũ ne intus nidulentur araneæ. Prouerbiali itaq; specie dicemus κακ' ἀράχνια ἔχειν. id est, araneis abundare quidquid incultum desertumq; iacet. Transferretur apposite ad ingeniorum culturam, aut ad interpretum oscitantiam supinam, qui difficilioribus auctorum locis altum agunt silentium, & squalorem quendam conciliãt: & Nonius Marcellus, & Varro corruptis tot locis descriptorum incuria, passim. κακ' ἀράχνια ἔχουσι. Ad superiorem versum allusisse videtur Propertius in tertio:

Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Ætolis habet.

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς. id est, Manus ambas habet in Ætolis, prouerbiũ est Aristophanis de impudenter petace, aut munerũ corruptelę obnoxio, nam Ætoli populi nomen habere videntur. deductum ab αἰτεῖν ὅλον, quod totũ flagitent. ita Homer. Odysseæ ξ. egenum hominem, & mendicum ex Ætolia oriundum non temere fingit, ad

vocis

vocis etymon alludens quod est, αἰτέω. i. postulo. Versus: Aristophanis est:

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν Αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν Κλωπιδαῖς. id est.

Manus vtraque in Ætolis, ad mens in Clopidis.

Quod prouerbiale esse scomma annotat Eustathius in veteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitiose manibus donaria efflagitet & furaci animo opes inuolet. Est autem paragramatismus in Clopidis & Cropidis, nam Cropidæ tribus Atheniensis nomen est, at Clopidæ ἀπὸ τῆς κλοπῆς à furto nomen habere videntur.

Turtur cantat.

De inepto cantore extat prouerbium apud Suidam. τρυγὼν ψάλλει, id est. Turtur psallit aut canit, quamquam apud illũ perperam scriptum legitur: ἐπὶ τῶν φαύλως πραττόντων pro ψαλλόντων. nam turturum vocis sonus asperior est, & inamœnum stridet, gemitui quam cantui propior, quod τρύζειν Græci dicunt, vnde & ad odiosam loquacitatem transfertur, Hinc Idyllio septimo Theocritus:

Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες ἔστενε τρυγών. i.
Cantabant corydi, & spini, turturq; gemebat.

Potest & ad ineptum inepti carminis scriptorem transferri.

A lineis excidere.

Proverbialiter vtitur Tellianus A lineis excidere, pro eo quod est, ab instituto & proposito aberrare, libro aduersus Hermogenem, Et hic à lineis tuis excidisti, quibus circa personam Dei vsus es. Trãslatione sumpta à geometria quę lineis omnia perficit ita concionatorem à proposita materia latius euagantem, à lineis excidisse dicemus. Sic ẽ diuerso, Lineæ insistere dixit lib.4. aduersus Marcionem, pro, in instituto permanere. sic enim inquit. Puto me non temere hucusq; adhuc lineæ insistere, qua definio nusquam omnino alium Deum à Christo reuelatum. Frequens autem vsus linearum specie prouerbij apud hunc auctorem est, nam & ijsdem demicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum septa permanere, & lineas aliquas prę ducere, pro certam materiæ legem præfinire, & ad lineas & in gradum, lib.1. aduersus Marcionem pro, ad propositum atque institutũ, & lineis claudere materiam hoc est, stata quædam argumenta præfinire, intra quæ ceu cancellos quosdam coerceatur liberior orationis euagatio. Ducta metaphora à certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent. Hinc manauit vrbanus iocus Cassij Seueri, qui aduersus eos qui in diuersa subsellia transeunt, lineam poposcit, vt est apud Fabium: velut obicem certum & pręfinitum limitem, quem transgredi non liceat: ridiculum enim est quod Cęlius istud de longurijs interpretatur. Eodẽ spectat & Hieronymi illud in Luciferani dialogo, In gradum rursus ac lineas regredere. Ab eadem metaphora fluxerunt & hæ loquẽdi formulæ apud Ciceronem pro Pub. Quintio, Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circundedi, lib. De oratore 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiam. Neque silentio prætereundum est quod annotat Donatus in Eunuchum Terentianam: Longis lineis fieri, pro eo quod est, de longinquo.

Lapis molaris.

De homine stupido vecorde & cerebri experte prouerbialiter dicetur λίθος μυλίας. i. lapis molaris, Plato in Hippia maiore: ἢ εἴ μοι παρεκάθησο λίθος καὶ τοῦτο μυλίας, μήτε ὦτα μήτ᾽ ἐγκέφαλον ἔχων. i. Non aliter quam si lapis assideas mihi, isq; molaris, & auribus & cerebro carens. Apud Aristophanem quidam λᾶς, id est, lapis audit, propter vecordiam insignem & animi stupiditatem: διὰ σκληρότητα καὶ ἀναισθησίαν, vt exponit Eustathius. Aristides ex Platone: τί δ᾽ εἰ τοῦ Περικλέους υἱεῖς λίθοι ἐγενέσθην. id est, Quid, si Periclis filij lapides fuerint, ita fere & Plautus in mercatore: Egomet credidi Homini docto rem mandare, is lapidi mando maximo.

Decumani malorum fluctus.

Κακῶν τρικυμία, i. Malorum decumanus fluctus. De ingentibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Æschylum Prometh.

Οἷός σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία
Ἔπεισ᾽ ἄφυκτος.
Tibi quanta tempestas, & ineuitabiles
Fluctus malorũ decumani mox ingruent.

Theodoretus lib. De prouidẽtia 6. ὁ πλοῦτος πολλοὺς ἔχων θορύβους καὶ φροντίδας παντοδα-

τοδαπὰς καὶ τρικυμιῶν εἴδη μυρία ἐπιβουλ⟨ο⟩ς ἐστιν ἀρετῆς. id est, Opes varijs tumultibus & omnigenis curis refertæ, ac sexcẽtis decumantum luctuum generibus, virtuti insidiantur, Ibidem. ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις ἐνδιδόναι. id est, affectuum de cumanis vndis cedere. Nazianzenus in distichis.

Κυβερνος ἴδμων φθέγξεται τρικυμίας. id est, Doctus Gubernator decimas vndas canet.

Plato lib. De repub. 5. τοῦτο μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις. i. posteaquam vix euasi binas disceptationum vndas nunc maximum difficillimumq; veluti decumani fluctus verticem superingeris. Idem in Euthydemo σῶσαι ἡμᾶς ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου. i. seruatos nos velis me pariter & adolescentulum e disputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexand. in pędagogo. δέδυκεν εἰς βυθὸν ἀκοσμίας ταῖς τοῦ οἴνου τρικυμίαις ἐπικεχωσμένον. id est, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibusdam decumanis temulẽtię fluctibus. Τρικυμίαν tempestatem volunt esse grauem, qua tres vndarum cumuli in vnũ coeunt, quam graphice describit in epistola ad Euoptium Synesius, Latini decumanum fluctum nominant. Lucianus in libello De mercede seruientibus, τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας καὶ ἐκβολάς, id est, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo: δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ διοσκόροιν ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου, id est, Obtestatus hospites velut ipsos Dioscuros inuocans, qui nos (me videlicet & adolescentem) e decumano sermone fluctu seruatos velint.

Statua viatores omnes intuens.

GREGOR. Nazianz. eodem in loco in funerali oratione Athanasij, prouerbialiter, statuã viatores omnes intuentem, appellat symbolum aut dictum aliquod diuersimode interpretari quod possis, & quod speciosis argumentis in hanc & in illam sententiam deflecti & ad diuersa accommodari queat. Verba eius sunt: ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τοὺς παριόντας εἰκών, id est, effigies aut simulacrum cunctos viatores aspectans.

Anguilla in strigmento.

Ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ. id est, Anguilla in strigmento, de lubricæ fidei homine dicitur. Anguilla per se lubrica est nec facile manibus stringitur, multo magis si strigmẽto olei vuido, quod γλοιὸν vocant Græci, imbuta sit. Exstat apud Simonidem in Iambis: ὥσπερ ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ, velut anguilla in olei strigmento: Simile illi est quod ex Aristophanis δαιταλεῦσιν, fabulæ nomẽ est, citatur ab Athenæo, λεῖ⟨ο⟩ς ὥσπερ ἔγχελυς. id est, Instar anguillæ lubricus.

Faber cadit cum ferias fullonem.

ARNOBIVS libro 6. aduersus gentes lepidum vsurpat adagium, quo vti licebit quoties significabimus immerentem plecti, aut perstringi, veluti si quis in re ridicula, exposita muri esca lætifera, catellum imprudentem e medio tollat eius verba sunt. Nonne illud est quæso, quod in vulgaribus prouerbijs dicitur, fabrum cadere cum ferias fullonem? Finitimum huic est quod apud Athenæum Philyllius Comicus in fabula, quæ πόλεις inscribitur, extulit.

Ὅτι ἂν τύχῃ
Μάγειρ⟨ο⟩ς ἀδικήσας, αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id est,
Quidquid coquus
Deliquerit, cædi flagris tibicinem.
Eubulus Leda.
Ἤκουσα μὴν καὶ τοῦτο νὴ τὴν ἑστίαν
Οἴκοι ποτ' ἂν ὁ μάγειρ⟨ο⟩ς ἐξαμαρτάνοι,
Τύπτεσθαι αὐλητήν, id est,
Ecastor audisse memini olim me domi,
Tibicinem cædi, vbi coquus peccauerat.

Leo prius, nunc leporem agit.

Λαγωὸν ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομ⟨ο⟩ς λέων. id est, Ferox leo olim, leporis æuum nunc agis.

Senarius est prouerbialis, incerti auctoris, in hominem delicatum, qui pristinam ferociam exuerit. Huc spectat illud Galeni lib. De prænotione: τάς ὑποπτεύσοντα λαγωοῦ βίον ζῆν ἀεὶ τρέμοντα καὶ τι πείσεσθαι προσδοκῶντα. id est, Metuentem leporis vitam viuere, semper trepidum ac pati quippiam spectantem. Dion in oratione de gloria καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγὼ βίον ζῶν, id est, Ac iuxta prouerbium, leporis vitam viuens. Antiqui, λέοντα, id est, leones viros strenuos appellarunt, ita Lycophron Herculem τριέσπερον λέοντα, id est, triuesperum leonem dixit: Q. Calaber Achillem κρυερὸν λέοντα, id est, rigidum leonem: & Euripides Oresten

Orestem ac Pyladen λέοντας διδύμους. id est, geminos leones. Eodem referendum est Chabriæ dictum: φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στράτευμα λέοντος ἡγουμένου, ἢ λεόντων ἐλάφου. hoc est, Formidabilius esse ceruorũ agmen ductore leone, quam leonum, ceruo, quod Aristides refert. Euripides à Deo cuilibet animanti vnam in genere attributam esse naturam dicit:

Τί ποθ' ὁ προμηθεὺς ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι,
Καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις
Ἐδωχ' ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν,
Ἅπαντες οἱ λέοντες εἰσὶν ἄλκιμοι,
Δειλοὶ πάλιν ἑξῆς εἰσὶ πάντες οἱ λαγῷ. id est,
Quid, quod Prometheus condidisse quẽ ferunt
Nos atque cuncta animantia, ille bestiis
In genere singulis naturam vnam dedit,
Cuncti leones præditi sunt robore.
Formidinis pleni omnes sunt lepusculi.

Arginos exarmat oraculum.

CITATVR à Plutarcho in eo quem ἐρωτικὸν inscripsit senarius prouerbij vice ab ipso vsurpatus:

Τόδ' ἐξοπλίζει τοῦ ποσ ἀργείων λέων. id est,
Exarmat Arginam gentem hoc oraculũ.

Accommodari poterit quando significabimus argumento quopiam valido aut syllogismi ariete destrui atq; euerti quæ per se firma antea & certa videbantur. Videtur è Tragico quopiam desumptum. Exarmare proprie belluas dicimur quando vngulas aliave armamenta contra hostilem iniuriam à natura illis concessa demimus, ne nocere queant. sic Plinius exarmare accusationem tropice dixit pro infirmare eam & conuellere.

Turbinem felix prospecta.

Ἐξώστην δ' εὐτυχὴς ἄθρει, id est, Turbinem prospecta felix existens. Citatur ex Varronis Menippeis à Nonio Marcello. Cum res sunt maxime secundæ, tum de aduersa fortuna præcipue timendum est: quemadmodum nautæ licet prospero fere vẽto oram soluant, ad manum tamen aut saltem præparata aduersus tempestatem si forte ingruat, instrumenta adminicularia habere debent, ne malo cedere cogantur. Sapientis est infortuniis se ante parare, quam opprimant. Non abludit hinc Vectij Valentis respõsum apud Cor. Tacitum, cum metueret à Claudio Ostiæ agente, Aspicere se tempestatem ab Ostia atrocem, cum de Messalinæ adulteriis quæstionem acrem futuram innuere vellet cunctis in aurẽ dormientibus. Ἐξώστης autem ventus est procellosus quasi dicas quassatorem, παρὰ τὸ ὦσαι. id est, ab impellendo. Affine est illud,

Χρὴ δ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δεῖν' ὁρᾶν. i.
Exstra malum existens, pericla prospice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur.

Ἰατροὶ Πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id est,
Medici Amaram amaris pharmacis bilẽ eluunt.

Senarius est integer cum fine alterius, ex Sophocle sumptus, vt indicat Plutarchus in libro de facie in limæ circulo apparente. meminit & in libro De animi trãquillitate. ὥσπερ οἱ σοφοκλέους ἰατροὶ πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. i. dest, ad exẽplum medicorum Sophoclæorum, qui bilem amaram amaro pharmaco eluunt. Cõpetit vbi res nobis erit cum moroso & difficili homine, cuius improbitatem simili asperitate frangendam esse videamus. Finitimum est illi, Cum Crete Cretizandum. Allusisse huc videtur Symmachus in Epistola quadam. Plerumque amara haustu ad salutem valent, & succis tristibus affecta refouentur. Quadrabit etiam vbi asperioribus verbis iuuenilem audaciam aut calidum facinus castigandum esse iudicabimus.

Mulgens hircos, sanguinem ducit.

Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἱμάτων πηγὰς ὕσει. i.
Mulgere & hircos, si velit, pastor potest.
Sed sanguinis pro lacte salientes fluent.

Leguntur apud Nazianzenum hi senarij prouerbiales, qui salubriter monent, non esse exugendos subditos, vt ad vitalis vsque sanguinis fontes descendatur. Conuenit cum Tiberij dicto, tondendum esse pecus, non deglubendum, quod Amylio Recto Ægypti prætori grauiora consuetis vectigalia imperanti rescripsit, quod his verbis expressit Dion. libro quinquagesimoseptimo, κείρεσθαι μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, id est, Tonderi meas oues, non radi volo.

Canis clanculum mordens.

Κύων λαίθαργος. i. Canis clanculum mordens, Prouerbium de simulatoribus qui be-

neuolentiam & studium suum ore prædicant, clam insidiantur & detrahunt, & dolum blando risu prætexunt. Citatur alicubi à Suida iambicus talis.

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. i.
Palpando mordes, clam canis dētem imprimens.

Allusit huc Eustathius Odisseæ 16. obtrectatores nominans, λαιθάργους δάκνοντα. id est, in modum clancularij canis mordentes. Leguntur apud Laertium poetæ cuiuspiam verba, hypocritæ insidias cauendas esse admonentes,

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρύπτον ἔγχος ἔχων κραδίῃ, φαιδρῷ προσενέπῃ προσώπῳ, γλῶσσα δὲ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ. id est, Caute obseruans quemlibet virum, vide ne occultum corde gerens mucronem, nitida te fronte compellet, atque os bilingue ex atris præcordiis sonet.

Mensura aquam bibens.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρητον μάζαν ἔδοντες. id est,
Immodice vorat, & lympham modulo obibit æquo.

Versus oracularis qui in prouerbium abijt, de lucronibus & comessatoribus qui se cibis vinoq; ingurgitant, aquæ parum vel adeo nihil insumentes. Natum ex oraculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Crotoniatis debellatos subiecit.

Crocum in Ciliciam.

Εἰς κιλικίαν κρόκον, id est, In Ciliciam Crocum, prouerbiale est in eos qui cumulate merces eo comportant, vbi magna sit earū affluentia, aut qui diuitibus opima munera largiuntur. Citatur Suidas: εἰς αἴγυπτον ἄγειν σῖτον, καὶ εἰς κιλικίαν κρόκον. i. in Ægyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum. Cilicia croci fœtura abundat apud Corycum Ciliciæ vrbem & in Tmolo monte, vnde Virgilius in Battatis:

Cicilio crocus editus aruo: & ī Georgicis:
Nonne vides, croceos vt Tmolus odores
Mittit.

Respōdet adagio nostrati: In Noruegiā asseres comportat, quod ea regio admodū nemorosa lignis abundantissima sit.

Morsimi versus quis descripserit.

Ἡ μορσίμου τίς ῥῆσιν ἐξεγράψατο; id est,
Quis verba Morsimi velit describere?

Adagium quo vtemur est quid putidius ineptiusq; esse indicabimus, quam vt edisci aut etiam prælo excudi mereatur. Suidas adnotat dici: ἐπὶ τῶν ἀποβλήτων καὶ διαβεβλημένων, hoc est, de contemptis & rancidis infamibusq; Morsimus Atheniēsis poeta fuit Tragicus, admodum frigidus, cuius tragœdiam canere in deuotionis cuiusdam loco ponit Aristophanes, vt idē illi sit explodi, quod Morsimi versus ediscere.

Pisandri galea & supercilium.

Πεισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες. id est, Pisandri apices galeę & supercilia, Quadrat in Thrasones de superciliis & galea tenus formidabiles sunt, & conflictus nescio quos & duella crepant, vt Plautinus ille Pyrgopolinices facit, cum ferme tales post principia stent, Terentiani illius militis more, timidi atque imbelles. Pisandri timiditas etiā prouerbio locum dedit: is procero corpore fuisse scribitur, sed supra modum meticulosus, vnde & Asinus Cnidius cognomento fuit dictus: vtebatur autem galea tribus conis & apicibus insigni, speciosisq; armis, vt vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur: sic Miles gloriosus apud Plautum clypeum splendidiorem vult esse, quā solis radij sunt, vt oculorum aciem hostibus præstringat. Exstat adagium apud Aristophanem.

Duro flagello mens docetur rectius.

Σκληρὰ δὲ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. i.
Durum flagellum est pædagogus ingeni.

Sētentia monostichos prouerbialis apud Grego. Nazianzenum: solet ita vsu venire in rebus humanis, vt periculorum magnitudine cautiores plerumq; reddamur. Est & vulgo nostrati nihil in ore frequentius isto adagio: Graues casus, docēt rectissime.

Bibliotheca animata.

PROVERBIALI tropo dictum est illud ab Eunapio Sardiano: βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id est, Animata bibliotheca & viuū Musæum. Dici conueniet de homine valde erudito, & qui velut ex professo de omnibus respōdere, & inexplicabiles auctorum nodos dissoluere possit, tamquam ex secretiore Musarum adyto cista depromes. Loquitur autē de Lōgino Cassio Porphyrij præceptore: Λογγῖνος δὲ βιβλιοθήκη τις ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον.

σεῖον. id est, Erat Longinus bibliotheca quædam spirans & viuum Musæum: Sic enim malo reddere, quam vt Græce sonat, obambulans Musæum. Simili loquendi genere Isidorũ, ἔμψυχον κίονα ἀσκήσεως dixit Nicephorus Callistus: hoc est, instituti monastici animatum columen, & Nazianzenus martyres nominat ἐμπνόους στήλας, quasi spirantes columnas propter uiuidæ fidei singularem constantiam. Porro Μουσεῖον, id est, Musæum mensa fuit Ægyptia ad quam cunctis, quos tota passim Ægypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat, ita enim scribit Philostratus de Milesio Dionysio loquens, quem ab Hadriano Imperat. adscriptum fuisse equitum ordinibus & ijs qui in Musæo alebantur dicit, subiũgit: τὸ δὲ μουσεῖον ἦν τράπεζα αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. idem de Polemone scribit quod illum Hadrianus κατέλεξε τῷ τοῦ μουσείου κύκλῳ εἰς τὴν αἰγυπτίαν σίτησιν, hoc est, Adlegit circulo Musæi vt Ægyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Musęum apud Aegyptios fuisse, quod ferme apud Athenienses πρυτανεῖον Prytanæum, in quo viris bonis & de repub. pręclare meritis victus quotidianus publico sumptu prębebatur, ut ex Cicerone discas, qui honos erat vel maximus, vnde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiam laudat magis, quam quod doctis viris ædes ipsius Prytanæum quoddam fuerint, sic enim inquit: καὶ ὅλως ἑστία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτοῦ τοῖς ἀφικνουμένοις. Vtitur & Synesius in epistola ad Orum, οἱ δὲ ἀληθεύοντες ἀπιστοῦνται, καὶ ἐν καρὸς μοίρᾳ τιμῶνται, id est, Vere philosophantibus fides derogatur, Carisq; in loco habentur.

Gubernatori somnolento ne benefacito.

In Suidæ collectaneis adagiũ istud legitur, μήποτ' εὖ ἔρδειν γείτονος κύνα, μήτε κυβερνήτην ὑπνηλόν, id est, Nunquam vicini cani, aut somnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non esse consumendum beneficium, vnde uel ad te nihil rediturum sit fructus, vel præsens detrimentum expectandum. Vicini canis bene pactus redit ad priorem dominum, Gubernator somno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitam ipsam exponit.

Cedrus cecidit.

Ὀλολυξάτω πίτυς ὅτι πέπτωκε κέδρος. id est, Ploret picea, quòd cedrus cecidit.

Potentiorẽ ruina documentum est minoribus modestiæ, admonentur enim contrahere uela, quibus res sunt minus validę quando fortunis exuuntur & de statu suo deijciũtur magnates. Cedrus arbor est longe reliquarum omnium procerissima, vnde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenũ in Stelitenticis: τὴν ὑπὲρ τὰς κέδρους ἔπαρσιν καὶ τὴν εἰς τὸ μηκέτι εἶναι καθαίρεσιν, id est. Fastigium super cedros & deiectionem in nihilum. Idem in Monodia Bas. καὶ ὀρῶν καὶ κέδρων ὑπερεκτείνεσθαι. id est, Increscere super montis & cedros.

Præ Nili cataractis.

Ὑπὲρ τοὺς νειλώους καταῤῥάκτας. id est, Prę Niliacis cataractis, de vehemente eloquentia. Suidas de Chrisostomo: τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καταῤῥεῖν ὑπὲρ τοὺς νειλώους καταῤῥάκτας. id est, Dum lingua eius vehementius præcipitat quam Niliaci cataractæ. Ita Zezes νειλώους ῥύακας. id est, Niloa fluenta, vocat orationem fluidam & vberem, à natura amnis Nili agros omneis fœcundos reddentis pastinantisque Aristo: in Rhodiaco refert ad ingentem & inauditum fragorem ac strepitum; οἶμαι γὰρ οὔτε τοὺς ὑπὲρ αἰγύπτου καταῤῥάκτας, οὔτε τὴν τῆς ἔξω θαλάττης ῥαχίαν. οὔτε σκηπτοὺς πυρφόρους, οὐθ' ὅτι πλεῖστον ἤχησε κατ' ἀνθρώπους, τῷ τότε εἶναι κακῷ καὶ κτύπῳ παραβαλεῖν. id est arbitramur neque Cataractas supra Aegyptum, neque oceani salebrosum littus, neque ignita quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiam quidquid maxime inter homines instrepit, huic malo & fragori comparari posse. Cataractes locus dicitur in Nilo, vti per arduas & excisas pluribus locis rupes Nilus insurgit & uires suas concitat, ac occurrẽtibus saxis fractus perque angustias eluctatus cadit cum ingenti circumiacentium regionum strepitu, vt lib. 4. natural. quęst. scribit Seneca, eiusque loci accolę gentes propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi carent, vt inquit Cicero in Somnio Scipionis. De eo ita Pli. lib. 5. Nouissimo cataractę inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Est autem cataractes limitaneus terminus Ægyptum ab

Æthiopia separans, vt apud Heliodorum Emesenum declarat Hydaspes Rex.

Equus sessorem rapit.

Ἵππος τὸν ἐπιβάτην, id est, Equus sessorem subaudi ἀφαρπάζει. id est, abripit, Prouerbiali figura dicitur, cum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiã. Gregorius presbyter: προϊὼν ὁ λόγος συναρπάσας τὸν λέγοντα καθάπερ ἵππος τὸν ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους κατέστησε βασιλείου τοῦ μακαρίου. id est, Orationis cursus dicentem, veluti sessorem equus, in laudes B. Basilij abduxit. Horatius etiam orationem equo assimilat: & Græci ἔποχον velut equestrem vocant orationem numeris adstrictam, quod quasi equo inuecta sublime spiret.

Abaridis sagitta.

Ἀβάριδος οἰστὸς, i. Abaridis sagitta, de velocibus dicitur, vt & Pegasus. Naziãzenus in funebri Oratione Basilij: τὸν γὰρ ἀβάριδος οἰστὸν τί ἂν λέγοιμι τοῦ ὑπερβορέου, ἢ τὸν ἀργεῖον πήγασον, οἷς οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι' ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν τὸ πρὸς θεὸν αἴρεσθαι, id est, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recenseam, aut Argiuum Pegasum, quibus non tam studio fuit per aerem volare, quam nobis ad deum mentes attollere. Abaris Scytha fuit Seuthæ filius, qui oracula Scythica composuit, & è Scythia in Græciam Athenas legatus venit, memoraturque inquit Suidas, eius fabulosam iaculum è Græcia ad Hyperboreos vsque Scythas deuolantis. Licebit in vsum hoc modo vocari, si dicamus non Abaridis sagittam celerius deuolasse, quam alicuius litteræ ad nos commearint. Elegantissime Nazianzenus in epistola ad Basilium: ὑπόπτερός σου καὶ μετάρσιε, καὶ τῷ ἀβάριδος οἰστῷ συμφερόμενε. id est, Alate tu & sublimipeta, & qui vna cum Abaridis iaculo per ardua raptaris: istud dici conueniet festiuiter in astrologum, aut in peregrinantem: maxime si pernicibus veredis celeriter anectus fuerit.

Circa montis radices uersari.

Περὶ τοὺς ὄρους πρόποδας στρέφεσθαι. i. Circa montis radices hærere dicitur prouerbiali figura qui ad præcipua artis alicuius capita & mysteria non adspirat, sed in triuialibus & vulgaribus inhęret. Nazianzenus in Monodia Basilij: ἔτι περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα τῆς ἄκρας ἀπολειπόμενοι, ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. id est. Adhuc versamur ad montis radices, à cacumine abstinente, adhuc fretum transmittimus, relicto profundo & ingenti pelago. Idem in carminibus metaphorice dixit, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο, Sub connubij radicibus, pro, initijs. Dicuntur autẽ πρόποδες mõtis imæ radices, vnde in accliue assurgere incipit.

Arma Achillea.

Ὅπλα ἀχίλλεια. i. arma Achillea prouerbialiter pro certissimo pręsidio, & haud dubia ope seu potius pro inuicto eloquentiæ robore accipit Philost. in Sophista Polemone: χειροτονηθεὶς μὲν πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν σμυρναίων, ὡς ὅπλα δὲ ἀχίλλεια τὴν ἐκείνου πειθὼ αἰτήσας. id est, Delectus vt ꝑ Smyrnæis legationem susciperet, vim persuadẽdi quę in Scopeliano erat, quasi armaturã quandam Achillis postulauit. Eius vsus est cum alienam viri docti eloquẽtiam optamus, aut patrociniũ principis quod ab iniuria maleuolorum nos tueatur: quemadmodum Patroclus Achillis armaturam flagitat apud Homerum Iliad. π. vt Troianos falsa armorum imagine deceptos bello absterreret. Porrò sententiam superiorẽ aliquantulum obscuram idem Philost. dilucidiorem reddit in Scopeliano his uerbis, ἐχειροτονεῖτο δὲ ὁ πολέμων, ὑπὸ πρεσβείας πρότερον, δεξάμενος δ' ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς τύχης, ἐδεῖτο γενέσθαι οἱ τὴν τοῦ σκοπελιανοῦ πειθὼ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, δὸς δὲ μοὶ ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι, ἄν κ' ἔμ' ἐμπῆς εἴσκω σοί. id est, Habito delectu decreta fuit Polemoni legatio eius muneris tyroni, itaque ille quod bene verteret precatus, poposcit sibi adesse Scopeliani persuadendi vim, illumq; in corona circumstantium hominum amplexus, hoc versu compellauit:

Indulgeto meis humeris aptarier arma
Nunc tua, si mereor.

His enim verbis deprecatur Achillẽ Patroclos, vt armaturã ipsius impetraret. Eusthathius eo in loco annotat illum uersum vsurpari posse cũ quis consensum alicunde & adminiculũ quęrit tum verbis, tũ factis.

Vomentum in numero.

VOMENTUM in numero esse dicitur prouer-

prouerbiali specie quotquot non modo extemporaneam dicendi leuitatem sequũtur, quæ cruda pleraque & indigesta effutit, in primoribus solum faucibus, non in pectore nata: verum etiam qui chartis illinunt, quidquid musteus ingenij male feriati feruor ebullierit cum scripta fingi oporteat vrsino more, & lima addita expoliri. Aristides Smyrneus, cum Mar. Antoninus fama viri commotus ipsum audire differentem gestiret, dixisse legitur: *τήμερον πρόβαλε καὶ ἄυριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμέντων, ἀλλ' τῶν ἀκριβούντων*, id est, Hodie proponito, & cras audito: neque enim è vomẽtium numero sumus, sed exacta cura elaborantium: quod à Philost. in Sophistis traditum est, & à Zeze repetitur. Idem Phil. in Fauorino iudicij sui censuram inteponens de oratione quadam falso illi attributa, sic inquit: *Αλλ' εἶναι ἀυτὰ μειρακίου φροντίσματα μεθύοντος, μᾶλλον δὲ ἐμοῦντος ἡγούμεθα*, id est, Quin existimamus eos esse lusus adolescentis cuiuspiam temulenti, seu potius vomentis. Ita Cicero probri loco recenset. Marc. Antonium orationem ab ipso scriptam de ebrietate euomuisse. Synesius in Dione, vbi ait istos qui sibi indulgẽt in stylo, cæca & subuentanea parere, subijcit: *οὐ γὰρ ἐκ θάλπει τὸν εἴσω λόγον, ὅτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη*, id est, Nec enim incubãdo fouet intus orationem, cui quotidie vomere necessum est: fit namq; euanidus stylus & *ἐξίτηλος*, qui non congrua temporis mora dictionem elimat, immo, quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit, eoq; fieri assolet vt abortus eiusmodi in habitum abiens nihil pariat vitale & integrũ ac diuturnum. Huc spectat Lysiæ oratoris dictũ: *οὐ βούλομαι ἔγωγε συντάττειν ἐσπευσμένα*, id est, Nolo ego conscribere quæ festinatio præcipitauit.

Fures ipsi accusant.

Οἱ φῶρες προσεγκαλοῦσι, id est, Fures ipsi insimulant, aut accusationem intentant. Aristides aduersus eos qui taciturnitatem ferinam in ipso criminabantur: *Πρότερον μὲν οὐν ἐγὼ οὐκ ᾔδειν πρὸς τί ποτ' εἴη τὸ λεγόμενον, τὸ προσεγκαλεῖν τοὺς φῶρας, νῦν δὲ μοι δοκῶ γιγνώσκειν, ὅταν γὰρ οἷς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὰς μελέτας καὶ τὰς ἀκροάσεις προσῆκον, τοῦτο παρέντες, ὡς οὐδεὶς ἐθ' ὀλίγων αἰτιῶνται, πῶς οὐ τὰ σφέτερα ἀυτῶν ἑτέρων λογίζονται, ὥσπερ ἂν εἴ τινες ἡλίου καταρὸς φλέγοντος μύσαντες λέγωσι τὸ φαινόμενον ὡς οὐκ εἶν*. id est, Ante hæc ignorauerant quid sibi vellet quod dici solet, Fures ipsos accusare: nunc vero intelligere id mihi videor, nam cum illi quos æquum foret ad studiorum exercitamenta & audiendas declamationes conuenire, ea postposita cura, causantur neminem esse qui declamet, quomodo non animaduertunt propriam væcordiam in alieno vitio? quemadmodum si quis radiante solis iubare occludat oculos, negetq; lucem existere. Conueniet dici in istos, qui suam ipsorum culpam, friuolo prætextu excusant, & cum ipsi iustæ reprehensioni subiaceant, in alios crimen deuoluunt: potest & aliter in vsum vocari hoc modo. Insimulas me neglecti officij & proteruiæ, qui tuos penates non inuiserim illac iter faciens, cum tu ipse accusandus eo nomine venias, qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium: Fur ipse accusat. Non raro vsuuenire solet, vt qui manifesto crimine tenetur, priores accusandi partes suscipiat, vt suspicionem offensæ eximat, integritatemq; mentiatur.

Herculis ædem mulier non intrat.

Γυνὴ εἰς ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ. i. Mulier Herculis ædem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos, qui rei alicui indigne manus inijciunt & attrectant, velut si prophanus cerdo ad altissima sacræ philosophiæ mysteria, illota mente irrumpat: quadrabit & in indignos & administrandis reipub. muniis neutiquam aptos. Natum opinamur à veterum religione, quæ feminas Herculis indigetis fano excludebat: velut Dei illius opprobria, ob seruitium Omphale Lydorum reginæ præstitum: quemadmodum viris non dabatur accessus in Bonæ deæ tẽplum. Citatur à Suida.

Rete inflas.

Δίκτυον φυσᾷς, i. Rete inflas, prouerbium est in incastum laborantes, qui temere rem impossibilem aggrediuntur. Quid enim stultius, qui vanior labor, quam rete foraminosum vento conari distendere? Exstat & istud in Suidæ dictionario.

Hydrargyro furacior.

Ὑδραργύρου κλεπτότερος, i. Hydrargyro furacior, seu argento viuo, est enim hydrar-

gyros, quod argẽtum viuum nominamus, Chymestæ Mercurium, quod & ille furtorum magister & epitheto etiã φωρὸς, id est, furis apud Græcos notus fuerit: Parœmiæ origo eo refertur, quod viuum argentum cuncta quæ fusilia sunt recipiat & in se rapiat: vel quia vt fures potissimum insidiãtur auro, ita & argentum viuum cetera fere metalla vt ignobiliora, ipsi innatantia, reijcit, at aurum veluti mero quodam domino sibi vsurpat ac possidet, sordes tantũ illius expuens. Adagio vsus est eleganter Io. Zezes præsulum sui temporis sordidam auaritiam notans:

Ὑδραργύρου γάρ εἰσι κλεπτότεροι τοῦ κλέπτου. i.
Furaciores fure sunt hydrargyro.

Summis auribus insidet.

QVOD persunctorie auscultamus quodque difficulter credimus & cum aurium fastidio ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνειν, id est, Summis auribus insidere specie prouerbiali dixit Philo Iudæus libro De vita theoretica: ἥτις οὐκ ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλ' διὰ ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὴν ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει. id est, Quæ non primoribus auribus insidet, sed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Consimili modo dixit Seneca: Summo animo inhærere, pro ἐπιπολαίως & leuiter.

Ne ad Adonia quidem.

CVM doctrinam alicuius ita eleuamus, vt ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem deposcere nobis dignaturi simus, vt licebit Cratini lepidissimi poetæ versu è comœdia, quæ inscribitur Bubulci:

Ον οὐκ ὂν ἠξίουν ἐγὼ.
Εμοὶ διδάσκειν, οὐδ' ἂν εἰς Ἀδώνια. id est,
Quem ne digner quidem
Doctorem habere vel sacris Adonijs.

Adonijs autem sacris, quorum meminit Macrobius & Lucianus, nihil stultius excogitari potest, quæ præter femineos plãctus vix aliud religionis cultusve diuini vestigium habuerunt, at lacrymæ & lamenta, quibus omnia stulte permisceant, femineo generi paratissimæ sunt opes. Extat apud Athenæum. De Adonidis horto meminit eleganter Nazianzenus formam muliebrem illi comparans:

Κῆπος ἀδώνιδος ἥδε τὴν χάρις ὠκεσίκαρπος. id est,
Gratia fœminea est effœtus Adonidis hortus.

Neque defraudat neque marginem excedit.

Ὡς μὴ τετρῦσαι, μηδ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν. i.
Vt nec defraudet, neve excedat marginẽ.

Senarius versus quem parœmię nomine adducit Hesychius, & habere moderationis temperamentiq; significationem annotat. Sumptum à venditoribus æquitatem & modum in mensuris obseruantibus, ita vt neque concutiant metreten, vt excidat quod mensum est, neq; tantum effundant, quod superfluas & margines excedat. Græci vocant κρουσιμετρεῖν in mensura defraudare aliquẽ quod improbi institores faciunt, vnde & κρουσιδήμοι dicuntur metaphorice vulgi impostores, apud Aristophanem. At χεῖλος proprie labrum denotat & per translationem supremam oram, atq; marginẽ cuiuscunque rei. Hesiodus de Pandoræ dolio, ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσι, id est, Cum tenuit se intra dolij labra, & ὑπερχειλὲς vocant quod eo vsque plenum est vt superfluat, vt ἐπιχειλὲς quod infra margines nõ vsquequaque mensuram implet.

Hirundo æstatem loquitur.

Η χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ, i. Hirũdo æstatẽ loquitur, Aristophanis interpres in Equites fabulam, eo loco, οὐχ ὁρᾶτ', ἄρα, νέα χελιδών. id est, Nonne videtis? noua hirundo: admonet prouerbium esse mutilum, sed integrum tale esse: Νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχὴ, hoc est, Noua hirundo veris est initium. Sunt qui, interpretis verba ita accipiunt, vt parœmiam perinde valere scripserint, quasi dicas, initium veris: hanc parœmiam imitatus est Philemon Comicus:

Η μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γύναι λαλεῖ. id est,
Æstatis o mulier hirundo est nuncia.

Quadrat prouerbium in artificiosa coniectura, cum indicio non vano indubitatũ de futuris euentum ominamur: verbi gratia, si visa fuerint in freti angustijs catascopia prædatoria quæ mari insidiari incipiãt, belli futuri ea sunt præludia, nempe ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ: aut si dicamus sororiantes puellæ mammas, nobilem ætatem loqui, nimirum hirũdo illa veris est primordium. Alioqui νέαν χελιδόνα, id est, nouam hirundinem non inconcinne puto vocari posse eum, qui noui quidpiam licet vetus, opinione tamen hominum, adferat:

quem-

quemadmodum hodie multi noua inuenta iactitant, quæ vel plane vetera sint, vel è veteribus pendeant saltem: veluti hirundo naturæ lege aut obseruatione hominum semper ver prænunciat à primordio mundi semper nouum, cum anni nouantis initio.

Quid cothurnus cum claua.

Τὶ κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυμηλθέτην. id est, Quid conueniunt cothurnus & claua.

Verba sunt Herculis ad Bacchum apud Aristophanem in Ranis, crocoto muliebri indumento & cothurno mollium & delicatorum gestamine indutum, quibus superiniectum erat leoninum tergus cũ claua. De rebus incongruis & indecoris: veluti si sacrificus militarem abollam gestet & dissectis thorace & caligis incedat, pileoq; pennis farto.

Adulter ad adulterum trahit.

Citatur in Suidæ commentarijs adagium sed perfunctorie, ἕλκει μοίχος εἰς μοίχον, id est, Trahit adulter ad adulterum, Dictum arbitror in contagionem morum, nam flagitiosi alios suis flagitijs socios quærunt, vel potius in similitudinem ingeniorum, æqualis enim ęqualem delectat maxime.

Senis ira.

Γέροντος ὀργὴ. id est, Senis ira dicitur de ira languida & facile quæ sopitur, quod in senecta omnes affectus remissiores sint & celeriter cadant. Soph. in commentarijs. Euripides.

Ὀργὴ γέροντος ὥσπερ μαλθάκη ψακὰς
Ἐν χειρὶ θήχεται, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται. id est,
Senilis ira, mollis instar guttulæ.
Pungit quidem, at retusa hebescit illico.

Nazianzenus de sene Euseb. qui olim rigidior fuerat, nunc modestior mitesceret, ὥσπερ σίδηρος, inquit, πυρὶ τῷ χρόνῳ μαλάσσεται. id est, Vt igne ferrum, ita hic senio mollescit. Diuersum sentit Aristophanes in Vespis.

Τὸ γένος ὅστις ὀργίσῃ
Τὸ τῶν γερόντων, ἔσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ. id est,
Qui senum genus
Proritat, ille in se crabrones concitat.

Ne sol quidem sciet.

Cum tutam silentio fidem obstringimus, ac nemini consilium nostrum detecturos, aut factum declaraturos innuimus, prouerbio locus erit. Heliodorus Emesenus libro septimo, Æthiopicæ historicæ. ἀλλ' τέτου γε ἕνεκα θάρσει, ὡς οὐδ' ὁ ἥλιος τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, γνώσεται, id est, Quin de ea re animo sis securo, nam ne sol quidem, quod dicitur, sciet. Sol mundi oculus à philosophis appellatur, quod omnia lustret, vnde Homerus.

Ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. i.
Sol oculus rerum cuncta audit & omnia
cernit.

Vnde Plinius libro secundo natur. hist. Omnia intuens, omnia exaudiens, vt principi litterarum Homero placuisse in vno video. Huc pertinet Polemonis sophistæ dictum qui arthriticos cruciatus non ferens, cum se viuum in sepulcro condi iussisset, ad familiares operam illi manantes dixit, ἔπαγε ἔπαγε, μὴ γὰρ ἴδοι με σιωπῶντα ἥλιος. id est, Obstrue obstrue, ne me tacentẽ sol aspiciat. Diuersius dixit Antiochus philosophus de victoria Luculli aduersus Tigranem, οὐκ ἔφη τοιαύτην ἄλλην ἑωρακέναι τὸν ἥλιον. id est, Dicebat solem non vidisse aliam maiorem, victoriam scilicet.

Qui sitiunt, silentio bibunt.

Οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, id est, siticulosi silentio bibunt, Qui aspirant ad assequendos honores, nemine qui ambitus sit particeps conscio id affectant. qui amicam ambiunt re non communicata cum riuali, cũ parentibus & necessarijs transigunt. Aristides eo vtitur in declamatione in puteũ Æsculapij. ἀλλ' οὐ μὲν δὴ χρὴ τὸ διψώντων φασὶ πίνειν σιωπῇ, ἀλλ' ἐπικοσμῆσαι τε γὰρ λόγῳ καὶ προσειπεῖν τὸν σωτῆρα θεὸν. i. Haud decet iuxta sitibundos, quod aiunt, silentio bibere, sed exornare oratione & salutare salutis auctorem Deum. Licebit diuerso sensu vsurpare, quando significabimus non esse supprimendas & obliterandas insignis viri laudes, vel simile quid, sed claris verbis in lucem id omne efferẽdum, Idem in epicedio Eteonei pueri ἀλλ' ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσι, οὕτως ἐκείνῳ ἤρκει δέχεσθαι τὰ λεγόμενα. id est, Quemadmodum silentio bibunt siticulosi, ita illi satis erat dictata excipere.

Bubulum obtueri.

Βόειον ἐπιβλέπειν. i. Bubulum obtueri, pro defixis

defixis & intentis oculis obseruare. Synesius lib. de caluitio. ὡς ἡ βόειον ἐπιβλέπειν αὐτοῦ. id est, vt bubulo obtutu aspectet. Nam fortassis inde quod grandes oculos bos habeat, vnde βοώπιδος, hoc est, Bouoculæ Iunonis epitheton apud poetam: cum exiles ocelli conniuere magis videantur.

Cicadæ humi canunt.

Τέττιγες χαμόθεν ᾄδουσιν, id est, Cicadę humi canunt. Prouerbio significatur ingens vastitas. Aristoteles lib. rhethoricæ secūdo ęnigmatodes esse ostendit: οἷον εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. id est, vt si quispiam dicat id quod in Locris extulit Sthesichorus, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi concinant: quo innuit temperādam esse à dicacitate linguā, eo quod vitia sępe concitent bellorū caussas, vnde fit vt regiones deuastētur penitus excidioq; non arborum modo sed vrbium quoq;, Marti litetur. Meminit Eustathius Iliados tertio: μεμνῆσθαι χρὴ καὶ συμβολικοῦ λόγου ἐν ᾧ οὐ πειλησατότις ποιήσειν τοὺς τέττιγας τοῖς ἐχθροῖς χαμόθεν ᾄδειν, ἀντὶ τοῦ δενδροτομήσειν αὐτοῖς τὴν χώραν, ἵνα ἐξ ἀνάγκης οἱ τέττιγες ἀπὸ γῆς ᾄδωσι. id est, Meminisse operæpretium est & symbolici dicti, quo minatus fuit quispiam hostibus se effecturum vt cicadę humi canerent nimirum excisurum se arbores omnes regionis, vt necessario cicadæ humi canerent. Natum inde quod arbustis maxime gaudeāt cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius:

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.

& Plin. lib. 11. dicit cicadas non nasci in raritate arborum.

Colossi fragmenta.

Κολοσσοῦ σπαράγματα. i. Colossi frusta, prouerbiali specie dici possunt commentaria viri docti specimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut versus aliquot & sententiæ exceptæ singularis ingenij testimonia: aut etiam discipuli litterati qui è schola insignis præceptoris velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu assulæ quæpiam & frustulamenta eximij cuiusdam colossi. Herodes Atticus cum audisset Hadrianū Tyrium adhuc adolescentem declamantem, honorifico testimonio dixit, κολοσσοῦ ταῦτα μεγάλα σπαράγματα ἂν, Ingētia hæc fuerint Colossi frusta; magnæ spei illum fore auguratus apud Philostratū legitur. Colossi moles sunt statuarū, turribus pares, vt inquit Plinius, sic dicti vel ab auctore, vt Sex. Pompeius vult, vel ἀπὸ τοῦ κολύειν τὰ ὄσσε, quod altitudine nimia officiant inspectātium luminibus: vel à vasta inanitate specus cuiusdam interanei quasi κόλασσα, hinc Colossica dicuntur quæ magnæ molis sunt onera. Strabo lib. primo: καθάπερ ἐν τοῖς κολοσσικοῖς ἔργοις οὐ τὸ καθ' ἕκαστον ἀκριβὲς ζητοῦμεν, ἀλλὰ τοῖς καθόλου προσέχομεν μᾶλλον εἰ καλῶς ἔχει τὸ ὅλον, οὕτως κἀν τούτοις δεῖ ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, κολοσσουργία γάρ τις καὶ αὕτη τὰ μεγάλα φράζουσα πῶς ἔχει, id est, quemadmodum in Colossicis molibus ungularum partium exactam structuram non exploramus, sed vniuerso operi an recte fabricatum sit attendimus potius, & idem in istis iudicium est, siquidem & hæc Colossæa quædam fabrica est, rerum magnitudinē quomodo se habeant declarans. Ita Vitruuius lib. 10. Colossicotera comparatiui modo dixit quæ immania sunt, Sin autem, inquit, colossicotera amplitudinibus & oneribus onera in operibus fuerint, non erit suculæ committendum. Procopius de statua grandi, κολοσσῷ ἐμφερής. id est, Colosso assimilis. Philon Iudęus De mundi fabricatione lib. ὡς γὰρ τῶν κολοσσιαίων μεγεθῶν τὰς ἐμφάσεις καὶ ἡ βραχυτάτη σφραγὶς τυπωθεῖσας δέχεται. id est, quemadmodū enim perexiguum sigillum accipere potest expressam Colossicæ molis effigiem Colossęam magnitudinē ad horrorem transtulit Eunapius: ὥσπερ ὁ ῥοδίων κολοσσὸς διὰ μέγεθος καταπληκτικὸς ὢν οὐκ ἔστιν ἐράσμιος, κἀκεῖνος διὰ τὸ ἄφιλο χρήματον θαυμαστὸς ὢς, οὐκ ἔχει χάριν. id est, Sicut Rhodiorum Colossus propter inusitatam magnitudinem amabilis non est, sed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamuis contemptus opum admirabilem eum fecerit, gratiosus tamen nō fuit. Huic adagio affine est illud Alexandri Seleuciēsis sophistæ apud Philostratum eundem, τεμμάχια σου ἐσμὲν οἱ σοφισταὶ πάντες. id est, Frustula aut particulæ tuæ sumus omnes quotquot sophistæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixisse fertur, cum litteratorum omnium columen facileq; principem illum vellet innuere: paullo diuersiore sensu Æschylus dictitare solebat, suas tragœdias esse frustula de magnis Homeri cœnis: τὰς αὐτοῦ τραγῳδίας τεμάχη εἶναι τῶν

μεγά-

μεγάλων ὁμήρου δείπνων, vti refert in Dipnosophistis Athenæus cum significaret se instruxisse ex ingeniorum affluentissimo fonte Homero suas fabulas. Isocrates apud Plutarchum in uita ipsius ad Demosthenem integram pro disciplina stipem persolvere nequeuntem οὐ τεμαχίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν id est, artis oratoriæ institutionem in frustula non partimur.

Atticus miles.

Ἀττικὸς πεζομάχος, id est, Atticus miles, Prouerbio dicitur in fortem ac strenuum virum. Heliodorus lib. 2. Æthiop. Historiæ τὴν γυναῖκα νεκρὰν καὶ ταυτὴν ὑποφεύγων ὁ γενναῖος καὶ ἀττικὸς πεζομάχος. hoc est, Terga dedisti mortuam feminam fugiens, tam strenuus & Atticus miles. Potest ironice torqueri in meticulosum & quouis lepore timidiorem, talem hominem nominando militem Atticum. Porro in pedestri & statario prælio, laudati olim fuerunt milites, quos Attica mittebat.

Quid barbiton crocoto loquitur.

Τί βάρβιτος κροκωτῷ λαλεῖ, τί δὲ λύρα κεκρυφάλῳ. id est,
Quid barbiton crocoto loquitur, quidue lyra calanticæ.
De re absurda nihilq; consoni habente.

Citatur à Suida ex Aristophane: veluti si Manardus medicas rationes cerdoni alicui aut crasso rustico enucleet: vel si colores rhetoricos rudi eius artis fabro exponat rhetor. Est autem barbiton siue barbitus instrumentum Lyricum fidibus intentum plectro pulsatile, quod à grauioris fortasse soni modulis βαρύμιτον, quasi grauichordū dicas, Pollux lib. 4. nominat, quam lectionem saniorem iudico, quam quæ in Athenęo libro quarto, βάρμιτον, legitur, & in 14. βαρμὸς. De quo Halicarnassæus lib. 7. βάρβιτα κέρκοντες, id est, barbita plectris radijsue percurrentes. Theocritus βάρβιτον ἐς πολύχορδον, barbiton multichordum.

Ex Ilio me ducis.

Cum significamus præteritorum malorū memoriam refricari, aut ad tristium rerum mentionē nos compelli: Heliodorus lib. 2. Ἰλιόθεν με φέρεις καὶ σμῆνος κακῶν καὶ τὸν ἐκ τούτων βόμβον ἄπειρον ἐπίσταν τὸν κηνεῖς. id est, Ex Ilio me rapis, ac malorum examen & infinitum ex illis bonbum in te commoues. Ita Virgilianus Æneas: Infandum regina iubes renouare dolorem. Troianas vt opes, & lamentabile regnum, Eruerint Danai.

Nectar spirat.

De re impense suaui, aut quouis honore digna dicitur. Symmachus, Litterę tuæ olentes Platonicum nectar Eubulus Comicus vinum Lesbium vetus, nectar stillare ait eo versus, λέσβιον γέροντα νεκταροσταγῆ. quod non incommode transferri poterit ad orationem suauiloquam. Theocritus. ἀδύ τι νέκταρος ὄσδει. id est, Fragrat nectaris instar. Martialis lib. 9. Nomen nectare dulcius beato. Suidas ex incerto auctore, ἀυταὶ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος. id est, Redolent ambrosiam & nectar: quod annotat ille competere in eos qui merentur & digni sunt admitti. Aristides. ἐδὶ τοῦ τοῖς σὲ μυμύνται ὡς οὐδὲν ἀτιμοτέροις τοῦ νέκταρος, id est his gloriatur atque superbit tamquam nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.
Ὄζει ἴον, ὄζει δὲ ῥόδον, ὄζει δ' ὑακίνθου
Ὀσμὴ θεσπεσία κατὰ πᾶν δ' ἔχει ὑψόροφον δῶ
Ἀμβροσία καὶ νέκταρ. id est,
Spirat odor mirus violasq; rosasq; rubentes.
Ambrosia augustas nectarq; impleuerat ædeis.

Non alienum hinc est, quod Petronius Arbiter dicit: Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaq; quasi papauere & sansuco sparsa. Porro nectar volunt esse deorum potum, alij cibum inter quos Anaxandrides Comicus: τὸ νέκταρ πανυμάττων ἐσθίω διαπίνω τ' ἀμβροσίαν. id est, nectar præmansum edo, ambrosiamq; interbibo, & Alcmam Lyricus ait deos τὸ νέκταρ ἔδμεναι. id est, nectar esitare: ita Sappho Lyrica, Ἀμβροσίας κρατὴρ ἐκέκρατο. id est, Ambrosiæ poculum infusum erat: at Homerus nectar deorū poculum agnoscit & Ibycus qui ambrosiam cibum nouies dulcedine mel superare ait.

In triclinio choa.

Proverbiale ænigma exstat apud Fabiū Instit. orat. lib. 1. cap. vltimo ex Cæcilio Comico. Et in triclinio Choa, & in cubilo uola: quod detorsit ille in multibibā feminam, quæ citra pudorem in conuiuio calices

calices detergeret, eandemq; importune garrulam vbi minime oporteat: siquidem vbique iuxta Sophoclem: γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, hoc est, silentium addit feminis decus, sed potissime cubiculo silētium debetur. Quadrabit igitur in bibosam anum & odiose loquacem. Choa vocant Græci congium sextariorum sex capacem, vt ex Rhemnio Fannio constat. Epinicus apud Athenæum: ῥυτὸν χωροῦντα δυοχόαν, ὃ οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, id est, Rhytium duorum congiorum capax, quod ne elephas quidem ebibat.

Alabandicum opus.

Ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα, id est, Alabandicum scriptū vel opus, pro inepto ac barbaro dici prouerbialiter inuenio, & Philoxenus ἀλαβανδιακὸν σολοικισμὸν solœcismū Alabandicum nominat turpē & vitiosum: vtrumque est apud Stephanum: Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos. Alabandicos dici annotat, vt Alabandicos libellos, ineptos & barbaros, nam in vniuersum Cares omnes, inter quos sūt Alabandæi, βαρβαροφῶνοι ab Homero nuncupantur, à barbarie & ruditate: quorum væcordia vel in eo eluxit, quod in gymnasio loco certaminibus & exercitationi corporis dedicato statuæ apud eos viserentur habitu causidicorū, contra in foro iudicatio, discos aut simile quid manibus tenerent, ordine plane præpostero. Alabando Cariæ vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant condita, inter duos colles vtrinq; in accliue surgentes sedet, ita vt speciem referat clitellarum inuersarum, ita enim vertēda sunt Strabonis verba ex lib. 14. ὡς ὄψιν κατέχειν κανθηλίων κατεστραμμένων, quæ perperam interpres reddidit. vt cistæ inuersæ aspectum exhibeant: quamquā & græcus codex nō careat menda, pro κατεστραμμένων legēs κατεστρωμμένων: vnde emersit iocus Appollonij dicentis eā esse σκορπίων καὶ θήλιον κατεστραμμένον. hoc est, scorpionum clitellas inuersas, Scorpionum addens propter istorum animalculorum abundantiam: suggillat postea illos vt molliciei ac delitijs deditos, & καπυριστὰς. hoc est, libidine ferueṫes, sic enim malo reddere, quam cum interprete, suffitos.

In aceruum metere.

Πρὸς τὸν σωρὸν ἀμᾶσθαι. id est, In aceruū metere, prouerbium esse admonet Suidas in eos qui ad magna aspirāt, aut res arduas suscipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta à messoribus metaphora.

Pardus maculas non deponit.

Πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. id est, Pardus pellis maculas nō ponit, nec Æthiops fuscedinem. Extat apud Naziāzenum in Steliteuticis. Vt panthera, versicolor maculas non amittit, nec Æthiops colorem mutat.

Sex congios capit.

Ἓξ χόας χωρεῖται, id est, Sex congios capis, prouerbium est in stolidos & emotæ mentis homines. Aristoph. in Nebulis, ἓξ χόας χωρήσεται. subaudi, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. id est, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut testa, citatur in Suidæ commentarijs.

Aquam plorat cum lauat, fundere.

PLAVTINVM illud ex comœdia Aularia: Aquam hercle plorat, cum lauat, profundere, conuenit in hominem præparcum & illiberalem nimis atque sordidum, qui vsqueadeo sit non attentus ad rem modo, sed miser, vt illuuiem & sordes aquæ, qua fuerit ablutus, vereatur effundere, velut sui aliquando futuras.

Supra clepsydram dicere.

Ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐκχεόμενον εἰπεῖν. id est, supra aquam infusam dicere. Prouerbiū annotatur à Budæo, non explicatur tamen, sonat autem idem quod, supra clepsydram loqui, & quod Quintilianus dixit, Aquam perdere: videtur dictum de garrulis, qui loquentiæ multum habēt, sapientiæ parū, quiq; verbositate nimia tempus extrahūt, Synesius in Dione: ὕδωρ δὲ τουτοὶ θεῖ διώλου δρόμον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν ταμιευόμενον, ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰ μήπω παύομαι, ἀλλὰ αὐτικὰ πεπαύσομαι. id est, Aqua celeriter diffluit, non dimensa aut ad clepsydram expensa: attamen ego si nondum finem facio, mox saltem desistam. Philostratus in Pausania sophista: τοὺς τῆς κλεψύδρας μετέχοντας, id est, clepsydræ participes nominat qui ad clypsydrā declamabant aquæ certa mensura repletā κλεψύδραν ξυμμεμετρημέ-

ϑηνιαένην, vocat, talesq; vulgari dicterio, διψῶντας quasi siticulosos appellatos fuisse scribit. Solebant veteres ad aquæ stillicidium, orandi modum metiri productiore breuioreq; tempore circumscriptum.

Mare amnium non indiget.

NAZIANZENVS in Monodia in Basilium; ὅτε γὰρ θάλαττα δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν. id est, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo cum ostendere volumus quempiam ita suis animi dotibus instructum & exornatum, vt per se abunde sit laudatus, nec accessione alieni præconij aut externo adiumento opus habeat. Philosophiæ doctrina imbutus, non indiget vno aut altero Isocratis, aut Agapeti præcepto ad mores faciente: vir cordatus alienis non vsus habet consiliis, suis abundans: Eo modo vtitur idem in epistola quadam ad Basilium: εἴσπερ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ σὺ τοῦ συμβουλεύσοντος. id est, Si aqua indiget mare, & tu consultore opus habebis.

Rudens omnis disruptus est.

Πᾶν πεῖσμα διέρρηκται, id est, Omnis rudens disruptus est, Prouerbium effertur de summo rerum discrimine, cum conclamatam esse spem significamus, Heliod. lib. 7. Æthio. historiæ. πᾶν δὴ τοῦτο τὸ τοῦ λόγου πεῖσμα διέρρηκται, πᾶσα ἐλπίδος ἄγκυρα παντελῶς ἀνέσπασαι. id est. Omnis quod dici solet rudens perfractus est, omnisq; spei ancora prorsus sublata est. Metaphora à naui quæ amissis funibus in muri iactatur vndarum ludibrium.

Vincat tuus tripes.

HELIODORVS lib. 2. νικάτω σοι ὁ παρὰ σοι τρίπους ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀποφανθείην. id est, Tuus tripes vincat, egoq; mendax vates inueniat, Conueniet vbi alicui proterue pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porrigentes victoriamq; permittentes. Sumptum à tripode oraculari cui insistens vates, hausto numine ventura canebat.

Tamquam Gorgone conspecta.

DE repente attonito metuq; perculso dicitur. Heliodorus lib. 4. ἡ δὲ ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν ἤ τι τῶν ἀτεραστέρων, οἷόν τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν. id est, Illa non aliter ac cõspecto Gorgonis capite aut alio quopiam monstro, altum vociferata est. Gorgone, Phorcynis Ponti terræq; filij natæ fuerunt, vt fabulantur Hesiodus in Theogonia, Hyginus, & Bassus in Arateo commentario, oculo vno exemptili præditæ tres, alatæ, Anguibus loco crinium implexæ, aprugnis dentibus, manus habentes æneas & alas quibus volarent, vt annotatum est à doctissimo scoliaste Æschyli, quarum nomina fuerunt, Stheno à robore, Medusa à regni cura. Euryale ab imperio maris appellatæ: quarum meminit in Agamemnone Æschylus:

Αἳ δὲ γοργόνων δίκην
Φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι
Πυκνοῖς δράκουσιν. id est,
Illæ instar Gorgonum.
Atratæ, & angues inuolutæ crinibus.

Gorgo autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuisse fingitur horribili aspectu, vnde Homerus Iliados vndecimo:

Τῇ δ᾽ ἐπὶ μὲν γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη. id est,
Torua tuens Gorgon clypei lucebat in
ære.

Tam vero teter & horrendus earum obtutus fuisse perhibetur, vt in saxa obriguisse homines solo aspectu, crediti fuerint, quo spectat illud Homeri γοργοῦς, aut vt Zenodotus maluit, γοργόνος ὄμματ᾽ ἔχων, id est, Gorgoneos torquens oculos, & Martialis libro nono:

Auertam vultus, tamquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atq; oculos oraq; nostra petat.

Æschylus in Prometheo de Thyphone loquens:

Ἐξ ὀμμάτων δ᾽ ἤστραπτε γοργωπὸν σέλας. i.
Vibrabat ex oculis Medusæum iubar.

Vlysses apud Homerum Odysseæ vndecimo, pauidum fugisse se ait:

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ ἄϊδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. id est,
Ne mihi Persephone coniux Plutonia tetrum,
Gorgonei capitis monstrum submitteret Orco.

Iambicus Gorgonem cupiditatẽ nominat, quæ illectos vecordibus affectionibus homines, materiæ immergit, saxoq; efficit. Alexander Myndius historicus apud Athenæum

Athenæum in 5. refert Gorgona animal esse Lybicum non dissimile vitulo, quod diro minacium oculorum aspectu intuens enecet.

De Gorgone lege Palephatum.

A vipera morsum culpat.

De eo qui alienæ calamitati insultat, nondum expertus fortunæ sæuitiam, extulit illud Aristidis in oratione: χαίμοι δοκεῖς κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν ὑπὸ τῆς ἐχίδνης δηχθέντα αἰτιᾶσθαι μηδεπώποτ' αὐτὸς δηχθείς. id est, Videris mihi viperæ dentibus saucium culpare, ipse saucius antea numquam iuxta prouerbium. Adagij origo videtur ex Apologis sumpta.

Philoxeni codicillus.

Φιλοξένου γραμμάτιον, id est, Philoxeni codicillus. Citatur prouerbium à Suida, & exponitur de ijs, qui repudiant oblatā conditionem, aut postulata peruicaciter reijciunt, Natum à Philoxeno Cytherio, dythyramborum scriptore Dionysij tyranni deliciis, qui cum inepta huius poemata & fastidiret audire & transuerso calamo iugulasset in Latomias (ita appellatur carcer Syracusis ab eo ipso tyranno factus è saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso, vt testatur in Verrinis Cicero) missus fuit, vnde liberatus iussu tyranni, ac Tarentum elapsus, ac per litteras à Dionysio vt rediret reuocatus, responso illum dignatus non fuit, sed arrepto codicillo primum alphabeti elementum quod est α identidem inscripsit, quo votum illius prorsus rescissa amicitiæ tessera repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos, inficiatoria particula. Philoxeni ergo codicillum aut Pugillares rescripsisse dicetur apposite, qui rogatus non obtemperat, vel oblatis nuptijs nuncium remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac respuit rogationem. Venustius est quam quod ab alijs affertur: τὸ φιλοξένου ὐ, id est, Philoxeni non.

In Ceo quis dies.

Ἐν Κέῳ τίς ἡμέρα, id est, In Ceo quis dies. Hesychius annotat efferri prouerbium de rebus dubiis haud certo compertis: ἐπὶ τῶν οὐκ ἀγνοτῶν, quod in Ceo insula non haberent statas ferias, sed pro arbitrio quisque suo eas celebrarent vbi commodum esset: vnde etiam prouerbiale dictum manauit: Tibi ipse calendas edicito, de quo alibi egimus.

Quod sal carni.

Cum significare volumus proprium aliquid esse & peculiare alicui rei, prouerbij vsus erit, veluti si dicamus veritatem proprium esse condimentum historiæ, non aliter, quam sal carni sit aut poetices delectationem: vsus est Philon Iudæus libro de mundi opificio, de piscibus loquens, quibus ad conseruationem corporis aspersa sit vitalis facultas: καθάπερ φασὶ τοὺς ἅλας τοῖς κρέασιν, ἵνα μὴ ῥαδίως διαφθείροιτο. id est, quemadmodum sal, vti dicitur, carni, ne facile computrescat. Ita Varro libro rei rusticæ secundo, Suibus animam datam pro sale ait, qui seruaret carnem. At sal fatuus, de insipido homine dicitur, quomodo Hecebolius sophista legitur se humi strauisse ante templi vestibulum, exclamasseq́; πατήσατέ με τὸ ἅλας τὸ ἀναίσθητον, id est, proculcate me salē insensibilem quod refert. Nicephorus Callistus.

Intus Hecuba, foris Helena.

De femina formosa quidem, sed maledica & improbis moribus prædita dicitur prouerbio. Gregor. Nazianzenus in carmine aduersus fucatas mulieres purpurisso oblitas:

Ἔνδοθι τὴν Ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν Ἑλένην, hoc est,
Turpem intus Hecubam, pulchram Helenemq́; foris.

Hecuba Priami vxor præ senio turpissima in canem conuersa fingitur, Plautinus Menæchmus propter maledicentiam, sic enim ait:

Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem.
Graij esse predicabant? Mu. Non equidem scio.
Me. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.
Omnia mala ingerebat, quemque aspexerat.

Itaq; adeo iure cœpta appellari est canis.

Huc spectat illud Iuuenalis satyra decima. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ post hunc (Priamū) vixerat vxor, Poterit & de fucata dici, quomodo vsus est Nazianzenus, quæ larua potius & spectrum homi-

nis videri queat, nisi stibii & purpurissi mã gonium penicillo inscriptum fœditatem obliteret. Trãsferri etiam poterit ad librũ spurcitiæ plenum, speciosum titulum prę ferentem, aut membranis sumptuosis magnifice exornatum.

Citius terra etherem conscendet.

IMPOSSIBILIS conatus significationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur: πρόσθε γὰρ κάτω.

Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ τ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον. id est,
Citius humo insigentur astra, & ętherem
Terra occupabit, quã verbis palper tibi.

Refertur à Philone semel atq; iterum. Cui adfine est, Zenonis dictum: ὅτι θᾶττον ἄσκον βαπτίσαι πλήρη πνεύματος. hoc est, Procliuius mergi posse vtrem vento distẽtum, cuius idem scriptor meminit.

Flamma sine Vulcano.

Πυρκαϊὰν ἀνήφαιστον καὶ ἄξυλον, quod sonat: Incendium absque Vulcano & lignorum expers, prouerbio dici scribit Io. Zezes in omnigena historia, animi angores & curas animum coquentes exulcerantesque nullum autem grauius est incendium quam affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Virgilius doctè: Est mollis flamma medullas. Et de eadem Didone iterum: Et cæco carpitur igni, secretum amoris incendium, qui torrebatur indicans.

Edentula maxilla.

Ἀμύλοι γνάθοι, i. Bucca edentula prouerbiale dicterium in eum qui lædere aut fortunis officere alterius nequeat: Licebit & γέροντος ἀμύλους γνάθους, id est, edentulas aut exarmatas senis maxillas in contemptum senilium virium detorquere, vt si quis calamo conuitioq; senem lacessens, iniuriæq; vicissitudinem contemnens, dicat se nihili facere impotẽtis hostis ὥσπερ γέροντος ἀμύλους γνάθους, veluti senis edentulas maxillas. Integrum videtur adagium legisse Gregorius Thessalonicensis hoc modo:

Γέροντος ἀμύλοι γνάθοι βακτηρία. id est,
Sunt scipio seni maxillæ edentulæ.

Verba eius hęc sunt: ὅμως ἀλήθει γνάθοις ἀμύλοις, ὡς οἶόν τε, ὡς καί τις παροιμία ὅσα καὶ βακτηρίαν ἀποχαρίζεται ἀνδρὶ γέροντι. hoc est, At tamen edentulis malis, vt potest, cibum molit, quas prouerbium scipionis uice seni tribuit.

A cauda ad os transferre.

Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν. id est, A cauda ad os transferre, apud Plutarchum in nono Symposiac. prouerbij vice positum est, pro, à calce ad initium transferre: vt quod postremum locum obtinere debuerat, ad primum mutato ordine transponatur, sic autem inquit: αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ στόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι. id est, Quas frigidas nominamus mensas, à cauda ad os translatæ, primum pro postremo ordinem obtinent.

Agnum demetere.

Ἀμνὸν θερίζειν, i. Agnum demetere, Prouerbium citat Eusthathius Odyss. nono, efferrique annotat: ἐπὶ τῶν ἐκ διαλείμματος τιμωρουμένων de his qui ad pœnam conniuent, multumq; incommodum tempus differũt: Occasione adagij petita ab agnis, qui primo vere inutiles lanitio relinquuntur, asseruanturq; in æstatem ad idoneum tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quando silentio prætermittimus quid piã, data occasione opportuniore loco ac tẽpore disertius de eo prolixiusq; acturi.

Nil boni cogitat vir arrigens.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἐστυκὼς ἀνήρ. id est,
Nil cogitat plane boni vir arrigens.

Prouerbialẽ senarium citat Eustathius ex Ælij Dionysij rhetorico lexico, non explicat tamen, atque ita legit & Suidas fere hunc in modum: οὐδὲν μέγα φρονεῖ ἐστυκὼς ἀνήρ. id est, Nil magnum sapit vir arrigens, sed manca parumq; integra. versus lege. Significat autem quod libidinis furor prudentiam omnem expectaret honestiq; rationem ex animo deleat, quod siquis legat ἑστηκώς, indicabit, stantes, hoc est, in iram aliosue animi affectus arrectos iuste iudicare non posse, siquidem legimus iudices olim sedisse: argumento sedatioris animi & ab omni motu compositi. Porro verbum στύειν in pudendam significationem transtulit Comicus, vnde & de Diana virgine dictũ est, ὅτι στύματα μισεῖ, ἤτοι τὰς αἰδοίων τάσεις, quod arrectionem inuisam habeat: quin & lactuca sessilis latifolia, ab Atheniẽsibus ἀστύτις dicebatur, quod nimius eius

vsus

vſus impotentes in venerem reddat, qua de cauſſa & Pythagorei ἄλοχον eam vocarunt, quaſi caſtrantem, & eunucham.

Herculis ira.

HERCVLIS iram appellat Ariſtophanes in Veſpis, generoſi pectoris iram, magnoq; animo dignã, quod quemadmodum Hercules laborioſiſſima quæque & difficillima certamina ſubijt, è quibus eo plus honoris aſſequebatur, quo eſſent moleſtiora: ita & generoſus eſt & Herculis ira dignus, potentiores inceſſere, quam plebeios homunculos, propterea inquit, Comicus:

Ἀλλ' ἡρακλέους ὀργήν τιν' ἔχων τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρεῖν, id eſt,

At Herculaneam quandã iram habens, magnates, adoriri ſe velle dicit, Theocritus de robuſto illud extulit idylio quarto.

Φαντί νιν ἡρακλῆι ἐρίσδειν καὶ κάρτος ἐρίσδεν. i.

Viribus Alcidæ hunc contendere poſſe loquuntur.

Philon Iudæus: ἡράκλειον ἀτολμίαν, i. Herculeam confidentiam dixit prouerbialiter ibi: τὴν ἡράκλειον ἀτολμίαν ἀπομιμούμενοι, id eſt, Herculeam ferociam imitantes. ad Ariſtophanicum verſum reſpexit Ariſtides, de Comico illo ſentiens. ἕτερος δ' αὖ τῶν ἡρακλέους ὀργήν τιν' ἔχων. id eſt, Alius quiſpiam Herculis quadam ira percitus. Huic diſſimile eſt quod Ouidius ait libro De ponto tertio: (Nobile namque) Pectus & Herculeæ ſimplicitatis habes.

Deo praeunte, nullus officit obex.

FREQVENS eſt & parœmiæ vice vſurpatũ ab Ariſtide θεοῦ δείξαντος ἀρχήν, id eſt, Deo præeunte, aut initium faciente, vt in Panegyrica oratione: Ἀλλ' ὥσπερ ἔφη πίνδαρος θεοῦ δείξαντος ἀρχήν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλῦον. i. At vbi Deus initium oſtenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduerſus otij obtrectatores: θεοῦ δέ φησι πίνδαρος δείξαντος ἀρχήν, λεία δὴ κέλευθος ῥεῖν τὸ προκείμενον. hoc eſt, Moſtrante initium Deo, vt Pindarus inquit, prona eſt ſemita ad inueniendum quod propoſitum eſt. Huc pertinet ſententia prouerbialis, quam citat Suidas, θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον πόριμον, id eſt, Deo præſente fit expeditum, quid quid fuerat implicitum, & illud Ariſtidæ: ἀνοδύνα παρέχειν ὁ θεὸς ἔοικε πορεύσιμα. id eſt, Fit peruium auctore Deo, quod impe-rium erat antea, Hinc Philon Iudæus libro: Quod omnis vir bonus idem ſit & liber: διαφθέγξεται γὰρ ἐκεῖνο τὸ σοφόκλειον, οὐδὲν τῶν πυθοχρήστων διαφέρον, Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, θνητῶν δὲ οὐδὲ εἷς. i. Exclamabit enim Sophocleũ illud, oracularibus reſponſis nihilo inferius. Mortalium nemo, at Deus dux eſt mihi. Ad hanc claſſem ſpectat & Syneſii illud in epiſtolis: θεὸς ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου. id eſt, Deus cuiuſuis & dicti & facti auſpex eſto. Certe religio omnis Deũ opificem omnium agnouit ſemper, & ab illo captandum auſpicium vnanimi conſpiratione conſenſit, vnde Pauſaniæ auctoritate annotat Euſtathius in cuiuſlibet rei auſpicatu dici ſolere, celeuſmatis inſtar, θεὸς θεὸς, id eſt, Deus Deus: quod obſeruaſſe non temere videtur Plato in principio librorum de Legibus, vbi cum Athenienſis hoſpes dubie dixiſſet videri à Deo aut ab homine quopiam inuectas eſſe leges, reſpõdet Clinias: θεὸς ὦ ξένε θεός, hoc eſt, Deus ò hoſpes Deus eiuſce rei auctor eſt. Quod Platonis dictum repetit Theon Alexandrinus in Arateis commentariis, cauſſam reddens, cur ab Ioue exordium operis ſumpſerit Aratus, ita canens, Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. quod Maro ad ſe recepit ibi, Ab Ioue principium, Nimirum & Pindarus alicubi dixit breuiter: Διὸς ἐκ προοιμίου. hoc eſt, Ab Iouis proœmio, innuẽs ab Ioue, hoc eſt, Deo rerum principio, conatus noſtri auſpicium eſſe ſumendum.

Daphnis inter paſtores primus.

Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο, id eſt, Daphnis inter paſtores primus euaſit. Extat apud Syneſium in Epiſtola ad fratrem prouerbiali ſpecie dictum: κὴκ τούτου Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἐγένετο, τοῦτο τὸ Εὐθάλιον ἐπὶ μέγα τύχης ἐξῆρεν. id eſt, Ex ea occaſione Daphnis inter paſtores primus extitit, hoc factum Euthalium ad amplas fortunas euexit. Vſum prouerbij ipſe auctor exponit propemodum. Quoties namque opinionem alicuius augeſcere, ipſumque admirationi eſſe volumus innuere, atque magnæ auctoritatis haberi, dicemus. Daph. inter paſtores principatum obtinet. Prouerbij origo ex Theocriti Bucolicis; vbi de victore Daphni ita canit.

Κὴκ τούτω Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἔγεντο. id eſt,

Daphnis

Daphnis se ex illo primus pastoribus infert.

Quo allusit Virgilius ibi:

Daphnin ad astra feremus. Historiam de Daphnide pertexit Diodorus Siculus lib. 5, Is è Mercurio & Nympha Siciliæ indigena prognatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta possedit, à quorum cura βουκόλος, id est, bubulcus dici cœpit, cumq; esset ingenio acri, carmen ab auctore Bucolicum dictum, primus excogitauit: dicitur autem Syracusius fuisse. De hoc paullo fusius Ælianus libro 10. omnigenæ historiæ. Daphnis, inquit, Bucolus amasius fuit Mercurij, secundum alios filius, nomé ab euentu sortitus, quod à partu expositus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia pascentem nympharũ vna deperijsse dicitur, cumq; illo primum iuuentæ floré delibasse inito pacto, ne cum alia congrederetur, quod si falleret, interposita oraculorũ orbitatis pœna: sed cũ non multo post adamatus à Regia puella, per ebrietatem pactum dissoluisset, habita consuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum carmen, calamitatis solatium, primus cecinit.

Addere gangrænam.

ADDERE gangrænam vsurpat Arnobius lib. 5. aduersus gentes, pro geminare malum, aut veterem culpam nouæ noxæ accessione grauare, verba eius sunt: In quo cum vnam contrahere possetis culpã conscriptione de superis tali addidistis (vt dicitur) gangrænam, cum deorum omnibus appellauistis res turpes. Simili metaphora dictũ est illud à Varrone lib. 3. de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænã sanguinolentam permeasse. Ad eundem modum Lucilius in satyris: Serpere vti gangræna malo atq; herpestica posset.

Hectorem imitaris, ab Ilio numquam recedis.

IOCVS est in parasitũ gulæ plus æquo deditum. Marulli Mimographi, quem M. Antonini philosophi & Cæs. temporibus vixisse testatur Iulius Capitolinus: cuius præter Æl. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduersus Ruffinum. Tu Hectoré imitaris, ab Ilio numquã recedis. Allusum est autem ad Ilij, quo Troia censetur, nomen ambiguum, cũ illi intestino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in strenuum gurgitem, qui numquam helluonari desinat. Quadrabit & in ganeonem inexhaustæ libidinis, quippe cum Ilium pro impudio seu interfœmineo muliebri accipi soleat attestante Hesychio, quo sensu detortum fuit illud Homericum ἴλιον εἴσω, id est, Intra Ilium.

In cauea non canit luscinia.

Η ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, id est, In cauea non canit luscinia, prouerbio significatur ingenij libertate nihil esse præstantius ad res agendas, propterea quod seruilis conditio animi sinum coarctet quodammodo ac præcludat: præclare enim dictum est ab Homero Odyss. ρ.

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν. id est,

Dimidio ingenij non æquus Iuppiter orbat
Seruilis quem forte premit cõditio vitæ.

Recte quoq; Philon Iudæus: δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστιν. i. Homini libero nihil seruitute intolerabilius est. Scopelianum sophistam obsecrarant Claromenij, vt domi suæ profiteretur, sperãtes eius doctrina celebres fore Clazomenas: horũ petitionem reijciens ille, os obstruxit percommode, dictitans inclusam caueæ lusciniã non canere, Græca Philost. verba sunt: οὐκ ἀμούσως παρῃτήσατο, τὴν ἀηδόνα φήσας ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν. hoc est, non inuenuste deprecatus fuit, luscinia, inquiens non cantillat in cauea. Lusciniæ tale ingenium est, vt non nisi libero aere moduletur, capta, caueæq; cãcellis immissa obmutescat, quamquã audio inuentũ esse apud nos, qui arte quadã erudiat luscinias, vt in caueis cantét.

Ne salem quidem dederit.

Οὐδ' ἅλα δοίη, i. Nec vel salem dederit. Adagium est in hominem præparcum & sordidum, qui neque minimum quid, & ne salis quidẽ micam largiri sustineat, qui hospitibus dabatur omnibus. Exstat apud Homerum Odysseæ decimoseptimo. Vbi Vlysses Antinoum conuitio lacerat, velut sordidum supra modum & illiberalem:

Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης. i.
De penore haud dederis micam salis Vpilioni:

Vbi notãdũ quod Aristarchus, ita legit,

quemadmodum citauimus, at Calistratus ὕδαλα. dictione proparoxytona scribit & exponit κόπρια ἤ λύματα, id est, sterquilinia & ædium purgamenta, quæ scopis à pauimento euerruntur, ab οὖδος, quod sonat solum siue pauimentum: quod ab Eustathio in illum locum annotatum est. Vsurpatur & à Dione Chrysostomo in oratione, quam inscripsit Euboicum, quamquã in Græco codice vitiose legitur, οὐδ' ἀλλ' δοίης.

Nec vola, nec vestigium.

EXSTAT apud Varronem in ταφῆ μενίππου, Hæc Numa Pompilius fieri si viderit, sciet suorum institutorum nec volam nec vestigium apparere. Et iterum in Cynicis περὶ ἐπιταφίων Quorum in sepulchris nec vola, nec vestigium extat. Vtrumque citatur, a Nonio Marcello. Idem est cum illo Plautino. Nec pes nec caput sermonis apparet. Huc pertinet illud Æschyli in Agamemnone fabula:

Καὶ ποῖ τελευτᾷ καὶ καρανοῦται λόγος. id est,
Qui finis, aut quod nascitur verbis caput;

Verba sunt Electræ ad Agamemnonem, quo vti licebit, cũ indicamus incertos nos esse quo euadat oratio, aut vnde orta sit.

Spongia medebitur.

Σπόγγος ἰάσεται, id est, Spongia medebitur. Quadrabit quoties mutaturos nos sententiam & antiquaturos pollicebimur. Vsus spongiæ notissimus erat in extergendis mensis precipueq; abacis in quibus scribebant & inducta spongia corrigebant, quomodo Augustus Aiacem fabulam in spongiam incubuisse dicit ad exemplum Aiacis, qui in ferrum, vti refert Suetonius Trãquillus Aristides in oratione quadam: εἰ γὰρ τι ἡμῖν λελήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς στησιχόρου παλινῳδίας, ἀλλὰ σπόγγος ἰάσεται, id est, Quod si quid nugati sumus, nihil opus fuerit Stesichori palinodia, nimirum abunde medebitur spongia. Allusit huc auctor epigrammatis incertus lib. 6. in quo Callimenes quidam Mercurio artis suæ instrumenta his versibus dedicat:

Καὶ βυθίαν τρίτωνος ἀλιπλάγκτοιο χαμεύναν
Σπόγγον, ἀκεστορίαν πλάζ ομένης γραφίδος. i.
Vndiuagiq; thorum Tritonis spongiam, in alto
Decerptam, errantis quæ medicina styli est.

Clemens Alexandrinus ἀνασπογγίζεσθαι ξηροφαγίᾳ dixit, madorem ventriculi nimium aridis cibis ebibere atque rapere, quod metaphorice licebit transferre ad orationem, quæ si nimis affluens sit, exiccanda venit, ac molli illo madore exinanienda, Græce non male dixeris: τὸ τῶν λόγων ὑγρὸν ἀνασπογγιστέον.

Figura, & triobolus.

EVSTATIVS Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici: σχῆμα καὶ τριώβολον. id est, Figura & triobolus cuius vsus sit in ingeniosos quidem, sed nisi institeris remissos, & non nisi præmiolis quibusdam expugnabiles: cui vitio dexterrimus quisque obnoxius ferme esse deprehenditur. Nata parœmia à Phrynico tragico, qui tantum operæ studijq; collocasse in Tragicam saltationem perhibetur, vt nouum genus saltandi (σχῆμα vocant) excogitantibus triobolum præmij vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbii ad Pythagoram, quem Iamblicus philosophus scribit ingenioso dextroq; discipulo, sed ad disciplinas excolendas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, vt præmii inuitamento supinitatem discipuli castigaret, studioq; discendi (quod libera & incoercita voluntate constat) faces quasdam subderet.

In paguro sapientia.

Ἐν παγούρῳ σοφία, id est, In paguro sapientia, prouerbium est quo significatur, vt arbitror etiam paruis rebus suam esse gratiam, & pusillæ staturæ hominibus non deesse prudentiam, vt ad eum modum dicatur, quo illud, Inest & formicæ sua bilis. Alioqui elegantissime lepidissimeq; Paguri sapientiam habere dicetur, qui viribus suis diffisus, cum fortiori congredi timet: vt si dicamus doctum quempiam, cui cum sophista res sit, imbecillitatis suę conscium, in idoneum tempus pugnam differentem, παγούρου σοφίᾳ, id est, Paguri sapientia armare se debere. Pagurus cancri genus est, qui quotannis spoliatum se testea crusta & aculeis omnique armatura sentiens, latebris suis verno tempore tantisper se continet, dum noua eaq; durior testa succreuerit, nec ante hoc tẽpus, imbecillarum virium conscientia, piscem vllum aggredi audet. Hinc est quod consilij

filij prudentiæq; argumento Pagurum de collo Dianæ Ephesiæ suspendisse antiquitas putatur. Huius prudétię meminit multis versibus in primo Alieuticon Cilix poeta: & apud Epicharmum comicum in Purpura fabula, piscator inquit: σοφίαν ἐν παγύροις μὲν θεὶς ἐχθρίοι καὶ ἰχθυδίοις ἔυρηκα παντοδαπὰς τέχνας. id est, In Paguris Dijs inuisis sapientiam, inque pisciculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Cassandra appellat Phœnicem Achillis formatorem πάγυρον, non tam propter cutis asperitatem senio contractam, quod Zezes & Eustathius annotant, quam propter innatam prudentiam, cuius ergo Peleus illum formandæ Achillis filij pueritiæ præfecit.

Hecales cœna.

De frugali admodum tenuiq; apparatu effertur Hecales cęna, ab Hecale paupercula; cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cœnam non aspernatus fuisse Theseus legitur. Iulianus Cęsar ad Iamblichum philosophum: πάντως οὐδὲ τῆς ἑκάλης ὁ θησεὺς τῦ δείπνυ τὸ λιτὸν ἀπηξίωσεν, ἀλλ' ἤδει καὶ μικροῖς εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἀρκεῖσθαι. i. Nimirũ Theseus nõ detrectauit tenuẽ Hecales cænulam, sed norat etiã paruis esse cõtentus, cum ita ferret necessitas. Dicitur autẽ Hecaleanus Theseum iã tum iuuenili in ætate hospitio solere excipere, proq; illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota diis nuncupasse: in cuius beneficij memoriã Theseus instituit postea Hecalesion festum: quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere quod ab anu inscripsit Hecalem habuisse illam φιλοξενίης τέγ@ ἀκλήισον. id est, hospitij lares cunctis parentes.

Alexandrina delicia.

Consimili sensu Alexãdrinas delicias dixit Fabius Quintilianus institutionum oratoriarum lib. vbi parentum erga liberos suos indulgentiam seuere proscindẽs: Verba inquit, ne Alexandrinis quidẽ permittẽda delicijs risu & osculo excipimus extremã intemperantiã turpemq; luxum designans: luxus autem & intemperantiæ genetrix est opulentia. Nemini vero dubiũ est, Alexandriam copiosissimum & opibus mercibusque omnigenis affluentissimum fuisse emporium, in hunc vsque diem.

Medica mensa.

Μηδικὴ τράπεζα, id est, Mensa Medica, pro exquisite sumptuosa & ingentis apparatus mensa prouerbialiter accipitur à Synesio lib. De insomnijs: à Medorum deliciis, qui Persidi contermini in eorum mores defluxere, siquidem apparatus Persicos, pro opiparis dixit Horatius, & scribit Herodotus Persas natali suo quemq; die opiparam apponere cœnam & prolixam diuersis ferculorum missibus, idq; tam pauperibus quam diuitibus factitari: alioqui Persarum Regi mille victimas quotidie iugulari, præter immensam volucrum vim, ex Heraclide Cumano refert Athenæus. Synesii verba sunt: παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο σικελικὴν. εἰ δὲ βούλοιτο μηδικὴν, id est, Mensam apponit, si velit, Siculam, aut si malit Medicam. Vsurpat & Dion Chrysostomus in oratione tricesima tertia: ἅμα σκῆπτρα καὶ ἁλουργίδες καὶ μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν, i. Defecerunt pariter sceptra, Paludamenta, mensa Medica, ipsorumq; prosapia Thucydides libro 1. de Pausania elatius se gerente, τράπεζαν τε μηδικὴν παρετίθετο, id est, Mensam apponebat Medicam, quamquam scholiastes Gręcus περσικὴν legisse videtur, sed exponit recte τρυφηλὴν, id est, opiparam delicijsq; affluentem. Diuerso plane sensu, Μηδικὴν τράπεζαν, id est, Medicam mensam extulit Athenagoras libro de mortuorum resurrectione, pro immitibus cruentisq; epulis, respiciens, vt opinamur ad crudele Astyagis Medorum Regis factũ, qui Harpago amico consiliorum omnium participi epulandum filium apposuisse legitur apud Iustinum Trogi Pompeij epitomiasten.

Vbi Atridarum scapha.

Πῦ σκάφ@ τῶν ἀτρειδῶν, i. Vbi scapha Atridarum, Adagio vtemur cum significabimus non esse curiosos nos de re à nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat, de qua non admodum sit nobis laborandum: v.g. si dicat quis se melioribus studijs addictum non curare aut sollicite velle indagare, quid rerum agat Pontifex, vbi æstiuet Turca, quid apparet Cæsar, quidue moliatur Gallus: pro sensu cecinit illud in odis Horatius:

Musis amicus tristitiam & metus

Tradam proteruis in mare Creticum.
Portare ventis, quis sub arcto
Rex gelidæ metuatur oræ.
Quid Tyridaten terreat, vnice Securus.

Vtitur Cicero lib. ad Atticum septimo. Sed quoniam res eo deducta est, non quæram, vt scribis, τοῦ σκάφος τῶν Ατρειδῶν. Videtur alicunde è Tragœdia sumptum.

Isthmum sinapi bibit.

PROVERBII speciem redolet, quod apud Artemidorum libro quinto Onirocriticon legitur: ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπινεν. id est, Isthmum sinapi bibit aut momordit: vbi ille exponens visum & euentum somnij cuiusdam, quo is qui visus sibi erat ebibisse liquidi sinapi trituram, in ius vocatus, capite luerat, subiungit id quod illi acciderat, iam antea designatum fuisse prouerbiali dicterio modo dicto: sic enim sonant eius verba: καὶ μέντοι διὰ κρίθεν πρότερον ὑπὸ τοῦ λεγομένου, ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπινεν. quo miror quid Cornario viro alioqui doctissimo in mentem venerit, vt omisso verborum ductu, postremũ istud verterit hoc pacto: Quis vnquam sinapi bibit? Vsus adagij esse poterit, quando aliquem crispare nasum prę ira animoque ringi stomachabundum significabimus: vel quando scommatis dicacitatisue pœnas dat quispiam, & numquam redituras per iugulum voces effutiens in capitis periculum se conijcit, nam tunc mordax conuitiorum sinapi appetit iuguli isthmon. Est autem Isthmus præter notam significationem, inter septum narium, & oris gulæq; inter sepimentum quod absumptum iri sinapis poculo denotabat somnium.

Icci cœna.

DE præparca & frugali cęna dicitur parœmiace ἴκκου δεῖπνον. i. Icci cœna, vt commemorat Eusthathius. Iccus Tarentinus fuit medicus. ὃς ἐπὶ βίου ἀτελείᾳ εἰς παροιμίαν κεῖται, hoc est, cuius vitæ parsimoniam parœmia notat: diciturq; inquit: ἐπὶ τῶν ἀπρίπτως δειπνούντων. Meminit Ælianus omnigenæ historiæ vndecimo lib. Icci Tarentini non medici, sed luctatoris, quem toto certationis tempore, temperãtissimo & coercito victus genere vsum fuisse, venerisq; omnis expertem scribit. Græce est: κεκολασμένῃ τροφῇ διαβιώσας. Simile est illi quod supra adscripsimus, Hecales cęna.

In cinere scribere.

Εἰς τέφραν γράφειν, id est, Inscribere cineri, Suidas & ex eo Varinus exponunt de eo qui inanem sumit operam: Cinis namque impressos caracteres, quantumuis leuis aurulæ flatu facile confundit. Adnotant iidem auctores de rebus quoque impossibilibus dici. Citatur ex incerto auctore, apud quem vsurpari videtur, pro, nihil pensi facere: Ἐγὼ δὲ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ, τὸ τῆς παροιμίας οἶμαι δεῖν εἰς τέφραν γράφειν, id est, Equidem illorum iusiurandum cineri, iuxta prouerbium, inscribendum esse reor.

Frumentum in populum.

Πυροὺς εἰς δῆμον, id est, Frumentum in populum, Prouerbiale dicterium in ambitus suspectos & officijs muneribusve gratiam vulgi demereri studentes, cuiusmodi fuere, qui frumentum populo viritim diuidendo tyrannidis gratia id facere putabantur, vt ciuium libertatem in periculum vocarent, occupatis tali libertate illorum animis. Cicero libro ad Atticum sexto iocatur in eum, quod elargitus fuisset in Athenienses frumentum, tamquam qui ad tyrannidem viam quandam affectaret, itaque ait, Sed heus tu πυροὺς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, eiusq; fratrem Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratia, frumentum populo dari instituisse. Quadrabit in omnes qui quauis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus est.

Βέβληται βάλλων, id est, Iciens ictus est. Competit in eum, qui sibi ipsi malum accersit. Ortũ habet ab Hercule, qui in Olimpia statuã cõspicatus, eamq; latronẽ ratus esse, saxum eo contorsit, quod cũ resilisset, Herculem ipsum ferijt. Effertur & ad hũc modum, πλήξας καὶ πληγείς, i. Percutiens idem & percussus. Eusthathius Iliad. λ. originem paullo aliter refert, quod nimirum inter Elidem & Pisam statua steterit, arte dædalea se vertens, quam cum Hercules lapide percussisset, virum suspicatus, illa impulsa Herculem feriit. Eleganter vsus est adagio Philostratus in Iconibus de Capaneo loquẽs: καπανεὺς δὲ λέγεται κεραυνῷ βεβλῆσθαι, πρότερος μὲν οἶμαι κόμπῳ βαλὼν τὸν

Διά

Αὐτ. id est, Fulmine percussus fuisse dicitur Capaneus, qui prior (nisi me fallit opinio) iactantia Iouem percusserat.

Mulctores reipub. pestis.

Ἀμοργοὶ siue ἀμολγοὶ, ac si mulctores dicas, prouerbiali dicterio nominabātur oratores, quod populi pecunias, emulgerent atque exugerent quodammodo, vt ex Pausaniæ lexico adnotat Eustath. Iliad. λ. & iterum Odyss. β. qui etiam μοργοὶ dicebātur, ab ἀμέργειν, quod significat καρπολογεῖν, hoc est vindemiari, atq; inde natum prouerbiū, ἀμοργοὶ πόλεως ὄλεθροι, id est, mulctores ciuitatis pernicies, Oratores olim fœcundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nunc aduocatorū turba, factiones seditionesq; venali lingua fouendo, & reipublicæ ærarium expilabant, & plebem exugebāt temporarijs patrocinijs. Hinc fit quod tantas pecunias coegisse rhetores illi leguntur cū Demades Atheniensis talenta decem accepisse memoretur, non alia de caussa, quā vt tacendo caussæ ne officeret, vt apud Gellium inquit C. Gracchus diserte professus, se ipsum quoque non gratis ad concionandum prodijsse, aliosq; omnes qui verba ad populum faciunt, rei familiaris suæ precium & præmium referre. Huc spectat oraculum in quod ludit Comicus Aristoph.

Μὴ μοὶ ἀθηναίους αἴνεττε, ἀμολγοὶ ἔσονται. i.
Ne mihi Cecropidas studio laudetis inani,
Mulctores etenim fient,

Argentea fame conuiuari.

Ἀργυρέῃ λιμῷ ἐστιᾶν, ἢ, εἰλαπινάζειν, id est, Argentea fame cōuiuari epularive dicitur prouerbialiter, qui vere splendidam, hoc est, argenteis lancibus onustam, sed obsoniorum inanem mensam apponit, exstat apud Epigrammatariū lib. 2. ti. in Parcos:

Ἀργυρέῃ λιμῷ τὶς εἰς εἰλαπίνην με καλέσας
Ἔκτανε πειναλέους τοὺς πίνακας προφέρων. i.
Ad cœnam accitum esuries argentea nuper
Me necuit, vacuis lancibus assiduum.

Vbi ludit eleganter in voce πίνακαν, id est, lancium quarum scrutatus etymon cum speraret eas fore sibi πείνης ἄκος, hoc est, famis medelam, prorsus, πειναλέους, i. famelicas & inanes reipsa fuit expertus. Huc spectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci:

Auro, non dapibus, oneratur mensa, ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Cum argentea fame eandem esse putant quam idem Epigrammatarius pretiosam vocat lib. 10.

Hic pretiosa fames, conturbatrixq; macelli.

Sic enim in duobus vetustissimis exemplaribus lego, reponendumq; censeo, pro quo vulgati libri habent, conturbatorq; macellus. Pretiosam autem famen illic & conturbatricem macelli intelligo, qua exoticæ delicię & ganeata obsonia, inexhaustis pretijs alio ex orbe petebantur, quod Satyrice carpit Petronius Arbiter, ibi:

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,
Tuo palato clausus pauo nascitur,
Plumato amictus auro Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado, &c.

Diuersa ab hac est, ἀργυρέα λιμὸς, id est, argentea fames pro argenti pecuniæve inopia, apud Hesychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

COMPETIT in eum qui maiora aggreditur quam ferre valeant humeri. Citatur ex Apuleio in lib. de rep. his verbis: Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigium est breue, à celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis est & tarda de onere, cui ferendo accommoda est. Celocem facili momento quis regat & impellat, maiori arte ac labore in agendis onerarijs opus est. Non abludit hinc Syllæ dictum insultātis Marij Iunioris consulis capiti, quod memorat libro 1. Appianus. ἐρέτην δεῖ πρῶτον γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, id est, Remigem prius esse oportet, quam tractando gubernaculo manum admoueas.

Aranearum plenus aluus.

Ἀραχνίων μεστὴν ἔχεις τὴν γαστέρα. id est, Senarius prouerbialis apud Cratinum Comicum in fabula quæ Dolium, siue Seria inscribitur. Prouerbio egestas & extrema inopia significatur: ex quo detortum videtur Catullianum illud de se: Plenus sacculus est aranearum. Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ædes inanes à furibus asportarētur: Ita, inquit, inanijs sunt oppletæ, atque araneis.

De paxillo suspendere.

Πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι. id est, De Paxillo, aut clauo suspendere prouerbiale specie dicitur, qui rerum non satagit, sed negligentius quidpiam curat: sic exponitur ab Eustathio. Metaphora sumpta ab ijs qui non reponunt aliquid accurate, sed velut aliud agentes, primo instrumento obuio appendunt illud. Simili modo dictum est, sed tamen diuerso sensu, κρεμάσαι τὴν ἀσπίδα. i. suspendere, pro, quietem agere & in pace versari, quoniam pacis tempore scuta de parietibus suspenduntur.

Inter Sosias & Tybios referre.

Εἰς σωσίας καὶ Τυβίους ἀποδιδόναι. id est, In Sosiarum, & Tybiorum numerum referre, prouerbij specie dicemus quoties meritos prostituimus, & in inferiorem quam merentur classem atque ordinem redigimus. Synensius ad Euoptium: τούτου τοῦ πλέον ἢ κέκροπος τὴν θυγατριδῆν, ὁ θεῖος ἡρώδης καὶ θυρωρὸς, εἰς σωσίας καὶ τυβίους ἀπέδοτο. id est, Huius vel Cecrope longe generosioris consobrinam auunculus Herodes ab ostijs, in Sosias & Tybios elocauit, hoc est in ignobiles & plebeios terræ filios. Galenus Therapeutices libro 1. indicat Tybios emptitios fuisse seruos, quamquam ibi male per, i, scribantur, eius verba sunt: καθάπερ γέται καὶ τίβιοι καὶ θρᾶκες ἀργυρώνητοι. id est, Getarum more & Tybiorum, Tracumq; venalitiorum hominum Tybij à Phylarcho in Ponto ponuntur, ita quoque in Plinianis libris est, vt naturalis historiæ c. 2. libri 7. Plutarchus symposiacon 5. c. 7. καὶ τοὶ τούς γε περὶ τὸν πόντον οἰκοῦντας πάλαι τυβεῖς προσαγορευομένους ἱστορεῖ φύλαρχος, οὐ παιδίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείοις ὀλεθρίους εἶναι. id est, quamquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Phylarchus non pueris modo, sed & adultæ ætati fascino officere. Sosias vero in comœdijs seruiles esse personas nemo est qui ignoret.

Orestis somnium.

Ὀρέστειος ὄνειρος, i. Orestæum somnium de re fabulosa & commentitia, futiliq; dicitur: ita vsurpat Galen. Therapeutices methodi lib. 1. ὄνειρον ὀρέστειον διηγῇ θέσσαλε. id est, Orestis somnium nobis narras Thessale. Huic simile est illud Dionis Chrysostomi. ἐνύπνια ὁμιλῶ ὁρᾶν ἀγροὺς καὶ κώμας. i. Videbar mihi videre in somnia quæpiam, agros & vicos, quos prædicabat.

Reperit patella operculum.

ADAGII istius Græci, salientes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repastinandis Nonij Marcelli senticetis impendens ego, primus illos aperui: cum illic non vno in loco legatur nullo prorsus sensu. Varro heurenulo pastopoma περὶ ὑπῶν μυκήτων, pro quibus verbis ita legendum e manuscripto vetusto codice adnotatum à nobis in Animaduersorum libris fuit antea. ἦυρεν ἡ λόπας τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων, Constat autem Varronem plerisque suis libris prouerbiales inscriptiones dedisse. Est igitur adagium istud ἦυρεν ἡ λόπας τὸ πῶμα. id est, Reperit patella operculum, pure puteq; idem cum eo quod D. Hieronymus detorsit ad suum vsum: Dignum patella operculum: quo vtemur si quando vecordi marito fatuam obtigisse vxorem significare volumus, aut difficili homini rem esse cum morosis.

Vitex floret, & botrus maturuit.

Ἡ ἄγνος ἀνθεῖ καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται. i. Flos vitice exit, & botrus maturuit.

Plutarchus lib. 2. Sympos. vbi de remora pisce agit, ostendit versiculum hunc vulgi sermone tritum fuisse, quando addit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, id est, quod dici solet: sed vsum non addit, neque originem adagij. Vti eo non intempestiue licebit, quando indicabimus tempus esse vt iuuenis maturi ingenij specimen edat, Ἄγνος est quam salicem Amerinam & viticem Latini nominant, cuius frondes thori loco substratæ, veneris impetum cohibere creduntur, vnde illi & nomen à sterilitatis argumento, quasi ἀγόνω, hoc est, genituræ inimico.

Nouus iste Palaphatus.

Καινὸς οὗτοσὶ παλαίφατος. id est, Nouus iste Palæphatus. Venuste quadrabit in eos, qui fabulosa, qualia fidem non inueniant, seria oratione verisimilia facere, alijsq; approbare satagunt. Exstat apud Athenæum de cotto artem suam ostentante gloriosius, ἰδοὺ καινὸς οὗτοσὶ παλαίφατος. i. En nouus iste Palephatus, de quo ita Eustathius in Odysseę deci-

decimumnonum sentit: παροιμιάζεται τοὺς πιθανολογοῦντας τὰ μὴ ὄντα. τοιοῦτα προσοχλοῦ ἔχει. id est, Prouerbialiter torquetur in assertores rerum, quæ fidem non merentur. Palæphatus scriptor fuit fabulosarum narrationum, quas ad historias trãsfert, eiusq́; hodie exstat: τῶν ἀπίστων liber de rebus incredibilibus, in quod opusculum multa commentati fuisse dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo versu: Docta Palæphatia testatur voce papyrus.

Aliud quidpiam exorna.

EXSTAT apud Synesium in epistola ad Athanaum, prouerbiali schemate prolatum haud dubie: ἄλλο μὲν τοι ποίκιλλε. id est, Aliud coloribus exorna: nam cum Vlysses euadendi è specu Cyclopis modos omnes rimatus, spem Galatheæ amorum illi fecisset, antrumq́; prius euerrendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiã fragranti adolendum, & sertis corollis ornandum instaret, quo sic fugam captare liceret, ille non omnino stupide verba sibi dari subodoratus: δριμύτατον μὲν ἀνθρώπιον, inquit, ἔοικας εἶναι καὶ ἐγκατατετριμμένον ἐν πράγμασιν ἄλλο μὲν τοι ποίκιλλε, ἐνθένδε γὰρ ἐκ ἀποδράσεις. id est, Callidissimus mihi videris homuncio, & in rebus versatissimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim isthinc effugies. Sumptum à pictoribus qui colorum delinimentis variis rem exornant. Locus videtur alicunde ex poetæ tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen sit, desumptus. Non absimile est illi quod apud Plutarchũ in Symposia. octauo, Autobulus dicit: παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. idest, Desine ista apud nos variegare: Sophocles in Trachiniis: οὐδὲν ξυνίημ' ὧν σὺ μὲν ποικίλλεις πάλαι, id est, Nihil horum capio quæ tu dudum exornas & lenocinio verborum illecebrisq́; venustas. & iterum, Lichas ad Deianiram: τί ποτε ποικίλλας ἔχεις. id est, Quid artificiose moliris, & exornas.

Lutea progenies.

Πηλογόνοι vocabulo Callimachi dicuntur vasti homines & ignobiles, quasi è luto prognati. παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι: quales terræ filij habebãtur, vnde Minutius Felix in octauo, qui lib. falso octauus Arnobio asscribitur, de Saturno loquẽs, Terræ enim inquit, & cæli filius, quod apud Italos esset ignotis parentibus proditus, vt in hodiernum opinato visos, Cælo missos, ignobiles, & ignotos terræ filios nominamus, & Tertullianus in Apologetico, Terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum est. Eodem sensu γηγενεῖς, hoc est, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum:

Ὁ δ' ἕτερος τί ἂν τύχοιμι ὀνομάσας,
Βῶλος ἀροτήρ, γηγενὴς ἄνθρωπος. id est,
At alterum quo nomine obsecro sciam?
Is ipse gleba est, stiua, terræ & filius.

Quibus verbis, stupidum, insulsum, & ignobilem proscindit. Quid, quod γίγαντες, hoc est gigantes, non alij quam ἐκ γῆς γεγενημένοι, id est, humo enati, sonant græca voce. Haud dissimili schemate γεώλοφον veteres dixerunt, crassum, indocilem, telluris inutile pondus, teste Ælio Dionysio, qualis ille fuit è somno euigilare non potuit, nisi compunctus impressis altius aciculis, vt Eustathius insimulat: Trãslatio à terrei collis mole. Theodotius libro de prouidentia quinto, ὡς γηλόφους τινὰς τῷ μεγέθει μιμεῖται, id est, Immani corporis mole colles repræsentat.

Intestina adolens ipse carnes deuorat.

PLVTARCHVS in Problemate, vbi de vmbris in conuiuia adducendis sententiam exquirit, senarium vt apparet, tritum adducit:

Ἄλλως γὰρ ἡμῖν προσπαίζουσιν οἱ λέγοντες,
Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. id est,
Alioqui ioculare illud in nos contorquent,
Omenta ponens ipse carnes deuorat.

Quadrabit in eũ qui deteriora aliis ponit, potiora sibi reseruat: exemplo Promethei, qui sola ossa adipe contecta Ioui apponebat, sibi totius hostiæ carnes seruabat: aut qui facit quidem quod decet, sed non sine commodi sui respectu. Est autem δελφὸς seu δελφὺς, quod in porcino genere vulua à Latinis dicitur.

Præsente arbore, ligna omnes colligunt.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id est,
Præsente quercu ligna quiuis colligit.
Parœmia citatur à scholiaste Theocriti.

Facile cuiuis est scribere, parata dicendi scribẽdive materia, cũ res se vbertim suggerunt. recte namq́; dictum est ab Horatio:

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere
chartæ.
pro, παρέσης, id est, ad manum præsente & parata legendum censuimus, πεσέσης, id est, ruente vel lapsa.

Ventis & mare & ignis seruiunt.

Ανέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δουλεύει, id est, vētis mare ignisq; seruiunt. E Menecratis Democritiq; fontibus haustum adagium, quo indicare illi voluerunt, ita comparatū esse diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis Imperium in naues nautasq; obtineat, ignis, in subiectam materiam, ventis tamē obsecundare cogantur: quam sententiam pluribus versibus expressit in Alexipharmacis Nicander: θάλασσαν
Ην τε καὶ ἀτμιδέεν ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρὶ, καὶ γὰρ δὴ τὸ πνοαῖς συνδάμναται ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχώλωτον ἔτρεσεν ὕδωρ
Αργέστας, &c. id est,
Inseruire dedit, ventis, maris arbiter, æquor.
Atque ignem: hic etenim flatu stridente domatur.
Nam viuax Euros ignis timet, & mare vastum.

Gratia non ducitur pœnitentia.

BREVIVS, concinniusq; Græcis dicitur, χάρις ἀμεταμέλητος. id est, Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theoph. auctore dignum, & cuius gloriam discipulo non inuidit Aristoteles: quo significatur gratiam pœnitentia non duci, neq; reuocare collatum beneficium, ita Terentianus Simo ad Sosiam libertū beneficij memorem. dicit se haud mutare factum. Conueniet eo vti, neque sine venere, quando volumus significare non pœnitere nos beneficij in hominem non male merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum libro primo, eleganter:
Τοῦ γὰρ τὶς ἄλλου πρὸς θεῶν περ οὕνεκα
Εὔξαιτο πλουτεῖν δ' ἀπορεῖν τε χρημάτων,
Η τοῦ δύνασθαι περισώσθειν τοὺς φίλους
Σπείρειν τε καρπὸν χάριτος ἡδίστης θεῶν; i.
Qua gratia, testor deos, ditescere.
Quis optet, atque effluere gaza diuite?
Nisi vt suo ferat opem amico, & Gratiæ
Inter deas primariæ fructum ferat.

Orestis insaniam insanire.

SIMOCATVS in epistolis de paupertate loquens, malum calamitosissimum illam vocat, qui cum nullus habere commercium desideret, etiam si Oresteā insania laboret: οὐ γὰρ, inquit, τὶς ἐθέλει τηλικούτῳ κακῷ συναντᾶν, κἂν εἰ τὴν ὀρέστου μανίαν νοσεῖν κατακριθείη. Orestis insaniæ pleni sunt auctorum libri, qua diræ scelerum vltrices furiæ illum agitarunt, parricidij reum.

Tria Theramenis cauenda.

CVM periculum ingens denunciamus, aut cauendum esse negotium periculosæ aleæ plenum admonemus, adagij vsus erit. Polyzelus Comicus in Demotyandareo fabula: τριῶν ἐν οὖν κακῶν ἑλέσθαι, αὐτῷ τε πᾶσ' ἀνάγκη,
Ξύλον τ' ἐφέλκειν, ἢ πιεῖν κώνειον, ἢ
Προδόντα τὴν ναῦν, ὡς τάχιστα τῶν κακῶν
Απαλλαγῆναι, ταῦθ' ἐστὶ τρία θηραμένους.
Α σὺ φυλακτὲ ἐστίν. id est,
Tribus è malis vnum necesse legere erat,
Induere palum, vel cicutam obducere,
Vel naue prodita malis cito eximi,
Theramenis tria hæc cauenda censeo.
Apparet versus esse trimetros, quorum priores parum suis numeris constant, corrupti nimirum. Aristophanes in Triphalete fabula:
Εγὼ γὰρ ἀπὸ θυραμένους δέδοικα τὰ τρία ταυτί. id est,
Ego metuo mihi tria hæc Theramenis.
Theramenes, cuius dubia in reip. administratione fides litteris consignata est, tria pœnarum genera Athenis inuexisse videtur, aut stipiti alligatum corpus lectori excarnificandum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut exilio solum vertere. Huc allusit Menander Comicus eo versu:
Εν γὰρ τι τούτων τῶν τριῶν ἔχει κακῶν. i.
Id namq; de tribus malis vnum obtigit.
Theramenes quomodo à triginta tyrannis è medio sublatus sit, quidq; dixerit, ne Isocrates suscepto illius patrocinio periculum sibi ipse crearet, legas apud Plutarchum in vita Isocratis. Non dissimile est quod refert Suidas, capitis reis tria apponi solere, gladium, restim, & cicutæ potiunculam, quæ nominabant τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον, hoc est, Tria lætalia, vel τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον, hoc est, tria morti addictorum: cuius rei meminit in Æpolis fabula
Alexis

Alexis Comicus, quamquam etiam aliter illud efferatur: τὰ τρία τὰ παρὰ τῇ αὐλῇ, id est, Tria apud Prætorium siue iudiciarium forum: quod inde natum quod capitalem sententiam subituris fas esset, effari, libere cibo prius vinoq; expletis. Zenobius auctoritate Aristidis commemorat, oraculum Delphicum consulentibus sortes exhiberi consueuisse annulo obsirmatas, cum admonitione ista, ne statum ante diem, eas resignarent, præuaricatoribus enim impendere è tribus vnum, aut oculorum orbitatem, aut linguæ iacturam, aut manus truncationem.

Vita suilla.

SPURCUM & contaminatum viuendi genus, ὑώδης βίος, id est, Suilla vita à Clemente libro pædagogi tertio vocatur, vbi ait: τὴν μετὰ τῶν φαύλων συνδιαίτησιν ἀνθρώπων ὑώδη γνωρίζων ὁ πάνσοφος διὰ μωσέως παιδαγωγός, χοιρείων ἀπηγόρευσεν μεταλαμβάνειν. id est, Pædagogus ille omniscius sciens conuersationem cum improbis hominibus suinã esse, per Moysen vetuit porcina vesci: ὑώδεις etiam stolidi crassiq; ingenio dicuntur, vt apud Aristophanis scholiasten Hippocratis libris leguntur traducti fuisse per ora hominum de stupiditate, hoc est: διαβεβλημένοι εἰς ὑωδίαν, & Eudemus de ijsdem ait: ὑώδεις καὶ ἀπαίδευτοι ἐκωμῳδοῦντο, id est, suilli & illitterati Comicorum salibus incessebantur: Aristoph. interpres de Phænippo quodam, ὑώδης ἦν καὶ ἑταιρικός. id est, Suinus & scortorum amoribus deditus erat. Bœoti ὕαντες dicti fuerunt propter ingenij crassitiem. Pherecratis etiã ὑηνίαν pro imperitia extulit, & Plato συηνεῖν pro indocte & insulse, suum more aliquid conari. Nazianzenus:

Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέροις αἴσχεσιν εἰσὶ σύες. id est,
Ipsi in suis ipsorum probris sunt sues.

Supra fumum clauus.

Ὑπὲρ καπνοῦ τὸ πηδάλιον. i. Supra fumum clauus. Refertur ab Eustathio Odyss. μ. Idem Odyss. π. indicat prouerbialiter dici securitatis aut incuriæ cuiusdam argumẽto ἐπὶ τῶν ἀμελουμένων, de rebus iam secure sepositis: quasi supra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppositum est illud Vlyssis consilium ad Telemachum filiũ, Ἐκ καπνοῦ κατέθηκα, id est, Extra famam deposui diligentiæ nauatæ indicio, siquidem arma aut vtensilia cum cura seponimus ne fumo denigrentur, sed splendorem seruent. Incuriam ostendit qui illud scripsit:

Ἡ δ' ἀσπὶς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμήσεται. id est,
Hic clypeus appendetur in fuligine: nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Hesiodicum est: ὑπὲρ καπνοῦ θεῖναι πηδάλιον, id est, supra fumum seponere gubernaculum, pro, nauigationi supersedere: sic enim ait:

Πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι. hoc est,
Clauum affabre factum supra fumum suspendere. & iterum:

Αἶψα κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο. id est,
Absque mora supra fumum sepone temonem.

Greg. Nazian. in epist. iocatur in Greg. Nyss. qui reiectis sacris li. & sepositis, profanos in manus assumpsisset: ἦ, inquit, ὑπὲρ καπνοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια χειμῶνος ὥρα, id est, an supra fumum libros seposuisti, quemadmodum clauum solent brumæ tempore.

Fluctibus obloqui.

Πρὸς κύματα λαλεῖν, id est, Fluctibus abloqui prouerbialiter dicitur, cui cũ homine refractario ac moroso res est, Refertur ab Eustathio Odyss. nono. A quo non abludit illud Æschyli apud Prometheum:

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν, i.
Hortando me obturbas vt vnda inaniter.

Æsopicum onus.

Αἰσώπειος φόρτος, id est, Æsopicum onus prouerbiali specie dicitur quod nõ vsquequaque grauat, sed paullatim leuius redditur imminuiturq;. Natum ab Æsopo fabulatore, qui mazas frixas & commeatus in longum ita parati vim magnam humeris exportandam in se recepit, iniquius nimirum & portatu difficilius onus, qua de caussa ludibrio sannisq; omnium patuit primo. sed cum indies decederet aliquid oneri, demenso dietim inde in cibum absumpto, postea ob industriæ specimen cunctis admirationi fuit, videntibus illis decrescere onus, conseruis, propter viæ molestiam & diuturnitatem ingrauescere. Qui scholæ ergastulum suscipit, docendi insolens, subit quidem ille Æsopicum onus, sed quod vsu fit leuius.

Lapis ad funiculum.

Λίθος ποτὶ σπάρταν ἀπευθύνεται, id est, Lapis ad funiculum aptatur, prouerbium accommodatur cum quid rite fit & ex vsu, nec enim rubrica ad lapidis positum adaptatur, sed pro rubricæ seu funiculi ductu, coria, in ædificijs seu lapidum ordines apposite locantur. Vtitur eo Gregorius Palama: καὶ λίθος ποτὶ σπάρταν ἀπευθύνεται, οὐ σπάρτα ποτὶ λίθον συνδιατίθεται, id est, Et lapis ad funiculum apte locatur, non autem funiculus ad lapidem componitur, Confine est illis, Bos currum trahit, non bouem currus. Est autem σπάρτη is funiculus fabrorum cæmentariorum, quem ad perpendiculi normam extendunt, vt lapidum coria concinnius aptent, atque componant. Potest & inuerti adagium, cum quid præpostere administrari significabimus. Euripidis scholiastes citat hoc modo adagium τὴν λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν ἄγε. id est, Funiculo lapidem applica. Refertur & ab Apollonij interpretibus Doricæ parœmiæ nomine, ita: ἡ δωρικὴ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντας, id est, Dorico prouerbio dicitur, Lapidem ad sparton agentes.

Capra annicula pera.

CITATVR ab Eustathio Odyss. 9. parœmia heroici versus lege astricta eiusmodi.
Αἰγὸς ἐπιπρητωῦος ἐρυθρῆ πήρη ἀρίστη. id est,
Anniculę caprę ruffę pera optima fertur.
Videtur autem conficta ad commendationé puellaris ætatis, sunt enim πρωβλῶες anniculi agni, vt exponit Hesychius. Vsus eius accommodabitur, si quando eundem iuuenem præclaræ spei, & modestum laudabimus, qui postea senij vitio morosior redditus intolerabilis euasit.

Tibi ipse calendas edicito.

Σεαυτῷ νουμηνίαν κηρύσσειν. id est, Tibi ipsi nouilunij diem, aut Calendas edicito. Licebit vti cum alicuius arbitrio permittimus quippiã, vt pro suo iure statuat quod velit. Apparet olim cum penes sacerdotes ius omne esset intercalandi, ab ijsq; petenda esset feriarum omnis ratio, consuetudinem fuisse receptam, vt præconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiusque mensis dies, quem feriatum habebant: Est autem νουμηνία, nouilunio dicatus dies mensis auspex. Fit huius adagij mentio apud Hesychium: & indicat natum à Cæi insulæ incolarum consuetudine, vbi pro libito ferias sibi quisque deligebat, incerta, & confusa dierum festorum ratione.

Dissidij pomum.

DE eo qui seminarium litium, & rixarum spargit, dissidij auctor, prouerbialiter dixit Nicephorus Callistus lib. 14. τὸ μῆλον ἔριδος ἐς μέσον βάλλειν. id est, Contentionis pomum in medium proijcere. vbi crasso errore lapsus est interpres ita vertens. Contentionis ouem, vehementer eam perstringens, in medium protulit. Allusit ad fabulam de pomo, quod Eris discordiæ dea in conuiuio deorum proiecit inter accumbẽtes deas, in scriptum vt pulcherrimæ cederet, qua de re Lucianus legatur.

Xenocratis testimonium.

DE minime vano & indubitato testimonio efferri potest, siquidem hoc de illo proditum legimus apud Laertium, quod cum nemini iniurato testari liceret apud Athenienses, soli huic iusiurandum remissum fuerit: ἦν δὲ, inquit; καὶ ἀξιοπιστος σφόδρα, ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Quo spectat illud Ciceronis ad Atticum. Quæ mihi res multo honorificior visa est, quam aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, vt mos est, circumferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. Ex quo similiter Metelli tabulę, pro incorruptæ integræque fidei tabulis, quibus etiam non inspectis fides habeatur, in adagij vsum vocari possunt.

Vlyssis vinculum.

Ὀδυσσέως δεσμὸς, id est, Vlyssis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt adnotat Eustathius Odyss. θ) de rebus tuto sepositis, ac diligente opera obseratis: ἐπὶ τῶν σφραγιζομένων ἀσφαλῶς. Occasio adagij sumpta ex Homero, loco iã antea citato, vbi Vlysses:

Θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε.
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια κίρκη. id est,
Continuo firmum inijcit ille.
Vinculum, quod quondam monstrarat nectere Cicer.

Vetusti

Vetusti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutum esse volebant: recentior enim est clauium vsus, quas Laconum esse inuentum, sunt qui adnotant.

Vulgari pisci non insunt spinæ.

Εν ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. id est, Vulgari pisci non insunt spinæ. Democriti adagium est. Vulgus hominum, non ita lędere potest aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire potest: idem etiam dissoluendis syllogismis ineptum est, Plutarchus Sympos.lib.2. ἐν γὰρ ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν ὥς φησιν ὁ Δημόκριτος. id est, Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piscis spinas non habet. Refert Ælianus omnigenæ historiæ libro decimo, Archytæ Tarentini apopthegma tale, vt difficulter inuenias piscem spina carentem, ita & virum qui nihil habeat dolosi aut spinosi, gręce illud sonat: ἔργον ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν ἄκανθαν μὴ ἔχοντα.

Arundinea crura, & tabis propheta.

De pretenui homuncione & macilento, atque etiam morboso dicetur illud Comici Platonis:

Καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης. i.
Arundinea habens cruscula, tabis propheta.

Torsit ille in Cinesiam Euagoræ filium, poetam dithyrambicum, qui vsqueadeo imbecillo & macro corpusculo fuisse memoratur, vt tiliaceis asseribus circum quaque se cingeret, ne prælongum & exile corpusculum vltro citroque flecteretur, unde φιλύρινος, id est, Tiliacei cognomentum illi apud Aristophanem. inciderat autem iste ex laterali morbo in empyema, collecto in thoracem pute, quapropter vetusto more, caussa remedij contra pthisin, inustus fuerat. vt ex Platone Comico refert Galenus aphorism.lib.7.

Expiatis bona obtingunt.

Athenaeus in primi Dipnosophistarum initio, versu hoc prouerbiali vtitur ex Callimacho Cyrenæo desumpto:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id est,
Dant bona cuncta Dei, ter viuo flumine tinctis.

Postularat autem Timocrates cõmunicari sibi sermones eruditos in mensa varijs de rebus habitos, neque patiebatur se excludi ab ea auditione tamquam profanum, & mysteriorum cognitione indignum. Solebant vero antea quam sacra attingerent, lustraliter se lauando aut circũferendo, quod ipsum antiquum est sacrorum verbum, pro purgare, Plauto quoque vsurpatum, ibi:

Pro lauatore circumferam: quem morẽ expressit Virgilius in 6. ait:
Idem ter socios pura circuntulit vnda.
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ,
Lustrauitq; viros.

Licebit vti quando postulabimus participes fieri scientia reconditæ, aut cognitionis rei cuiuspiam arduæ, tamquam symmistæ: veluti si anatomicæ dissectionis studiosus, rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Vulsalio, ea in arte extra omnem aleam peritissimo, efflagitet. Transferri etiam potest ad animum vitiorum sentina liberum.

Nodorum uincula texentes.

Qvos non ineleganti voce Vitiligatores vocauit Cato, testante Plinio, eos non minore gratia ἐριδαντέας & ἱμαντελικτέας dixit Democritus Abderita, illud quod iurgia ferant contentiosi, hoc vero, quod veluti nexus quosdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantq;. Clemens Stromat.lib. 1. ἐριδαντέες μὲν καὶ ἱμαντελικτέες, ὥς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκεῖνος φησὶν. quæ lectio apud Plutarchum prima Symposia. decade non nihil corrupta legitur hoc modo. ἐριδανταίων δὲ κατὰ Δημόκριτον καὶ ἱμαντελικταίων λόγους ἀφετέον. id est, Missas facere oportet eorum fabulas, qui de lana caprina rixantur, & nodos texunt, vt est apud Democritum.

Tripuer senex.

Τρίκυρον γερόντιον, quasi dicas, iam tertio puerũ senẽ, vetulum decrepitum prouerbiali schemate vocat Alcyphron, in epistolis, vbi Phœbiana delicata iuuencula senẽ ab intempestiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpãs: οὐ παύσῃ τρίκυρον καὶ τάλαντον γερόντιον πειρῶν τὰς ἀφ' ἡλικίας ἀνθούσας ἡμᾶς. i. numquam ne desines. Tripuer & cariose senex nos in ipso ætatis flore constitutas puellas fodere ? simili figura ferme,

ferme, Trisechisenem vocauit Nestorem Næuius, Quin & τρίγερον μῦθος ab Æschylo in Agamemn. fabula dicitur.

Coruus absente graculo pulcher.

ADAGIVM spirat quod in Theophylacti epistolis legitur: κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ ἐν πρεπέσι καταλογισθήσεται, ὄρνισιν. id est, Non apparente graculo inter speciosas aues numerabitur & coruus. Non inuenuste eo vtimur, cum duorum fiet comparatio similis prope deformitatis. Elegantius sonabit si ad ingenium transferatur, vt si dicamus: Sallustij immanem illam in Ciceronem dicacitatem, merũ esse lusum præ effreni illa Caleni Fufij apud Dionem in eundem virulentia: κολοιοῦ ἀπόντος τὸν κόρακα εὐπρεπὲς εἶναι ὄρνεον.

Medium sequere.

PROVERBIALES sunt Senarij Pratinæ Tragici poetæ Phliasij apud Athenæum in 14.

Μὴ συντόνων δίωκε, μήτ' ἀνειμένην,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν, id est,
Ne sequere mollem, quem vocãt Ionicũ,
Neue asperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus apposite vtemur vbi modũ quo fine nihil recte fit, suadebimus, quemadmodum inter Harmoniæ genera, cum Lydij modi Lugubre quid sonent ac flebile: Ionici mollibus seruiant: at Dorij velut inter vtrosq; medij laudantur: ita indicendi ratione inter grande illud, atque robustum genus, & alterum gracile, medium ex duobus floridorũ, & picturatam sequendũ monet Fabius Huic adfine est illud Damascij Syri in Philosophica historia: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν τινὰ καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κατεργάσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικήν, καὶ τὸν δώριον τρόπον ὡς ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id est, Mensæ apparatus erat moderatus, & frugalis, neque sordidior propter egestatem, neque dissolutior propter opulentiã, sed medius ac Musicus, in modum Doricorum modulorum reuera concinnus.

Cras cerdo, hodie nihil.

VARRONIS est inter parœmiacos librorũ titulos prouerbiũ non semel à Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rerum humanarum sortem, significari autumo. Conforme illi est, immo idem plane, Anaxandridæ Comici illud ex Anchise fabula:

Πολλοὶ δὲ νῦν μέν εἰσιν οὐκ ἐλεύθεροι,
Ἐς τ' αὔριον δὲ σουνιεῖς, εἶτ' εἰς τρίτην
Ἀγορᾷ κέχρηνται, τὸν γὰρ οἴακα στρέφει
Δαίμων ἑκάστῳ. id est,
Multi quidem sunt hodie liberi parum,
Quos Sunienses luce crastina, dies.
Sequens videbit perfrui claros foro.
Sors namq; clauum versat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienses, negotiatores intelligi puto, à Sunio Athenarum emporio notissimo, vbi rerum venalium forum erat, Donato teste: vt innuat repente quosdam e seruis negociatores bona fortuna vsos euadere, mox etiam ciuilium rerum gubernaculis admoueri, hoc est, ex Iris Crœsos, fieri. Exstat apud Aristophanem simile prouerbium: Νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δὲ ὑπερμέγας, id est, Qui nunc nullus, cras prægnus. Consimili figura ferme dixit Nazianzenus in Athanasium: χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς, id est, Heri sacrilegi, hodie sacrifici: de ijs qui sacra intempestiue tractant, adhuc tyrones artis, aut qui doctores esse præsumunt, vix discipuli. Postremum autem illud: οἴακα στρέφει δαίμων ἑκάστῳ, id est, Fortuna vertit clauum cuilibet, prouerbium sapit, quo fortassis vsus sit Varro similiter, vt haud absurdum sit illud apud Nonium reponere in dictione Examussim, vbi sic legitur, Idem οἴακαν, hoc modo legendo, Idem οἴακα δαίμων. vt ex initiali voce notum tũc adagium agnosci potuerit.

Puluere extrito decertat.

Κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζεται. id est, Extrito puluere decertat, aut in certamen descendit. Citatur prouerbium ab Eustathio Iliados penultimo. Quadrat in eum, qui victus animum resumit, & cum hoste digladiatur. Transferretur ad animum, siquis in congressu litterario herbam alicui dare coactus, nihilo animo derectior ad conflictum redeat, quasi detersis pulueris sordibus.

Hercules in Lydia.

HERCVLES in Lydia prouerbialiter dicitur qui cultu corporis effeminatior incedit indecoro sibi habitu vtens, vt miles in toga talari conspicuus. Multorum scriptis cele-

bratur Hercules muliebrib. indutus apud Omphalem Lidiæ reginam. Aristides in oratione aduersus eliminatores: ἡρακλῆς ἐν λυδοῖς ὠρχήσατο. id est, Hercules inter Lydos saltauit. Tertullianus libro de pallio, Quales ille Herc. in serico Omphales fuerit. iam Omph. in Herculis scorto designata descripsit, vbi pro serico Beatus Rhenanus Theristro legit: innuit autem non minus pudendum fuisse Herculi muliebrem cultum assumere, quam Omphale Leonina pelle cingi.

Asino gramen & baculus.

SAPIENS præceptum est, ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δούλῳ ἄρτος καὶ μάστιγες. id est, Asino fœnum & baculus, seruo panis & scutica. Refertur à Gregorio Palama Thessalonicensi, ignauiæ sedentariæq; desidiæ iustissimum præmium; indicat namque duriter habendos, qui nil recte faciunt, nisi vrgeat flagris. Seruilia ingenia non nisi plagis emendantur, Phrygum in morem: & quæ in prauum indurauerunt, minis, verberibus, & Manlianis imperijs frangenda sunt: contra generosi spiritus dura omnia respuunt, laude excitantur, honorisq; ambitu quocumque velis ducuntur.

Paruis parua dant dij.

Ἀεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδόασι θεοί. id est,
Largitur paruis vsque pusilla Deus.

Versus est Pentameter ad Callimachum auctorem relatus. Ita ferme natura comparatum est, vt tenuis conditionis homines, tenui oblata sorte non secus exultent, quam magna solent magnates. Artemidorus in libro De somniorum interpretationibus quanti calce: ἐπειδὴ οὗτοι καὶ τὸ τυχὸν λαβόντες ἀγαπῶσι, καὶ ὑπερχαίρουσιν, ὀρθῶς οὖν καὶ τὸ καλλιμάχειον ἔχει τό, Ἀεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδόασι θεοί. id est, Hi namque vulgare quippiam nacti amplectuntur illud ac supra modum gaudent, propterea recte habet Callimachi dictum, Dat semper paruis munera parua Deus. Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua. Auream quadrigam esse ambiendam, à qua si contingat voto excidere, rota saltem aut aureus radius obtingere possit, desiderioque satisfacere.

Agri podex.

Πυγὴ ἀγροῦ, i. Agri nates, prouerbiale est, de restibili agri feracitate, metaphora à carnulentis natibus sumpta: sic & οὖθαρ ἀρούρης accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ. τὸ τῆς γῆς πιότατον καὶ τροφῆς ἀναδοτικόν. Hom. etiã γουνὸν ἀλωῆς dixit, Varro sumen terræ. Non nulli efferunt adagium de hominibus immodice rusticanis: Alij dici volunt de otiosis delicatisq; qui non agro tantum assident magno in otio, sed simpliciter quauis in re delicatius versantur: vt Eust. adnotat. Hesychius etiam locupletes homines & latifundis opulentos, ἀγροῦ πυγάς, dici adnotat, velut agris suffarcinatos.

Vna clamore Neadas superat.

Μεῖζον μία τῶν νηίδων, id est, Vna clamore vincit Neadas. Ælianus libro 17. De animalibus indicat adagium fuisse in clamosas mulieres: esse autem νηίδας, id est, Neadas animantium genus quorum clamore terra in hiatum discedat, auctoritate Aphorionis, qui etiam Samum desertam ab incolis propter harum Neadum multitudinem, scripto prodiderit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus. Ædonis & Zethi filiam. Perstringit simili ratione feminarũ verbositatẽ Iuuenalis satyra sexta, ibi:

Vna laboranti poterit succurrere lunæ,
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas
Pulsari.

Retibus confert, nihil tamen capit.

MEMORAT adagiũ huiuscemodi Hesych.

Δοῦναι μὲν εἰς ἐπακτρίαν, λαβεῖν δὲ μή. id est,
Conferre retibus, nihil capere tamen.

Versiculus est iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inseruientem cõmodis, vnde plus iacturæ, quam emolumenti ad ipsum redeat. Adagio huic obnoxij sunt, qui typographis assiduam operam præstant, nullo vel exiguo certe cum suo lucro.

Schema & gradus.

DORICUM prouerbium est, χᾶμα καὶ βᾶμα, quod cõmunis lingua profert, χῆμα καὶ βῆμα, id est, Habitus & incessus. Quo significabatur, non protinus ad altiora artium penetralia esse prouolãdum, & quasi supra septa excedendum, ac præoccupãda veluti sedilia certis ordinibus cõstituta, sed pedetentim & ordine quodam pergendum esse,

ne

ne prætereantur quæ præcedere debēt rudimenta atque initia, sine quibus cognitis cassa fiat & concidat reliqua omnis traditio. Exstat apud Etymologici auctorem.

Quam facile canis exsta edit.

QVAM facile canis exsta edit, prouerbiale dicterium est apud Anneum Senecam in Apocolocyntosi, seu, Ludo de morte Claudij Cæs. vbi D. Augustus introducitur hunc in modum sententiam suam edisserens. Qui vobis non posse videtur muscam excitare, tam facile homines occidebat, quam canis exta edit. Ista namque lectio magis placet, quam vulgata, quę legit, quam caneis excidit, vt adnotatum est à me nuper in adnotationibus in eum librum, fauentque illi scripturæ doctorum plerique. Dicetur de re expedita & oppido quam facillima factu, quo pertinet illud Horatij.

Vt canis à corio numquam absterrebitur vncto.

Io Saturnalia.

DION lib. quinquagesimo octauo refert vulgatum fuisse dicterium, ἰὼ σατουρνάλια, hoc est, Io Saturnalia, quo vti licebit, vbi quis suæ conditionis immemor, auctoritatis sibi plusculum arrogat. Refert autem Dion, cum expeditionem in Britannos, velut extra orbem positos detrectarent legiones, nec A. Plautio egregię militaris famæ senatori, eius militiæ duci, obtemperarēt, Narcissum, Claudij libertum, ad imperatorē immissum suggestum conscendisse, sed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuisse, acclamante vndequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quod in Saturnalibus serui herili apparatu induti epulabātur. Gręce est: συμβοήσαντες ἐξαίφνης τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, ἰὼ σατουρνάλια, ἐπειδήπερ ἐν τοῖς κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζουσι. Paullo diuersius extulit Martialis libro 11. clamant ecce mei Io Saturnalia, versus,

Et licet. & sub te præside Nerua liber,

Nihil ad Persium.

PROVERBIALITER vsurpatum est à Cicerone libro De oratore secundo, quo vtemur, cum discrimen ingens eruditionis inter duos notare volumus: sic enim ait: Lęlium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illitteratum, sed nihil ad Persium. Deflexum est autem è C. Lucilij Satyrographi verbis hisce: Persium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus significare voluit se optare suis scriptis lectorem neque indoctissimū, neque rursus doctissimum, quod ille nihil intelligat, hic morosius aliquanto iudicet, ac plus intelligat fortassis quā ipse auctor de se, hunc locum attigit & Plinius in prętatione naturalis historiæ, ita scribens. Pręterea est quędam publica etiam eruditorū reiectio. Vtitur illa & Mar. Tullius extra omnem ingenij aleam positus, & (quod miremur) per aduocatum defenditur: Hæc doctissimum Persium legere nolo, Lęlium Decimum volo.

Rarum, carum.

PLATO in Euthydemo: Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ Εὐθύδημε τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὂν ὥς ἔφη Πίνδαρος, id est, Quod rarum est Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametsi res sit longe optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium est & vetustissimum, & hodie vsitatissimum, quod χυδαίῳ versu omnibus in ore est: Quod rarū, carum, vilescit quotidianum. D. Hieronymus alicubi: Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere est pretiosius. Martialis libro primo Epigrammatum: Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis.

Hybernæ pretium sic meruere rosæ.

Facit namq; fastidium copia vt inquit Liuius: & frigidius amamus semper ea, quibus vbi libeat, potiri fas sit: Huc spectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait: Vsitatę res facile è memoria elabūtur, insignes & nouæ manent diutius. Solis exortus, cursus, occasus, nemo miratur, propterea quod cottidie fiunt, at ecclipses solis mirantur, quia raro accidunt, & solis ecclipses magis quam lunę, quoniam hæ crebriores fiunt, docet igitur natura se vulgari, & vsitata re non exuscitari, nouitate vero & insigni quodam negotio commoueri.

Ne vicini quidem sentiunt.

CVM indicare volumus ita geri tacite ac dissimu-

dissimulanter quippiã, vt ne proximi quidẽ subodorẽtur factũ, aut rem adeo triuialem esse & exigui momenti, vt ea nemo cõmoueatur, prouerbij vsus erit. Plato in Alcibiade priore, disserens quantum ponderis trahant res magnatum. Persarum: inquit, regi cum primogenitus nascitur, cui hereditario iure destinatur imperium, cũcti subditi festum diem celebrant: ἡμῶν δὲ γινομένων τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται. id est, at nobis in lucem editis, ne vicini quidem (iuxta Comici dictum) magnopere id persentiscunt. Non liquet nunc mihi è quo Comico petitũ sit.

Tamquam ouis meridians.

SOCRATES apud Platonem in Phædro, de supino otio animique veterno extulit prouerbialiter illud: ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζον, hoc est, tamquã ouis meridiãs: verba eius ita habẽt: κηλουμένους ὑφ' αὑτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδα ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν, id est, Si viderint nos animi veterno torpentes, merito derideant, arbitrati mancipia quæpiam in suũ delata gurgustium, tamquam oues meridiantes ad fonticulum indormire. Solent oues medium diem accedente sole ad fontium aquas desides iacere aut in vmbra.

Ad Scirrhonem tendere.

THEATETVS apud Platonem in cognomine sibi dialogo: σὺ δὲ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν σκίῤῥωνα μᾶλλον τείνειν. id est, Videris mihi ad Scirrhonem potius spectare. Prouerbiali figura dictum de eo, qui efficacibus argumentis & scientificis demonstrationibus, cuiusmodi lineales necessitates appellat Aristoteles, compellit quempiã ad assensum. Sciron latro fuit insignis, qui cognominatas à se Scironidas cautes insidens, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites se dare, vt in Bibliothecces quinto scribit Diodorus Siculus. Euripidis scholiastes annotat solitum fuisse viatores ad abluendos ipsi pedes cogere, atq; ita inter lauandum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph 7. & Propertio tertius:

Nec tamen est quisquam sacros qui lędat amantes,
Scirronis media si licet ire via.

Vbi Scirronis viam appellat periculi plenam. Pausanias in Atticis Scirronem memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius vrbis imperio cum Niso Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omne obtinuit, iudicante Æaco arbitro: an autem hic idem sic cum latrone, ignoro. Cum hoc consonat & quod mox Plato subiicit: σὺ δὲ κατ' ἀνταῖον τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν. id est, Tu fabulam agere mihi videris potius, qualem Antæus.

Dijtrephes doliares habens alas.

Διιτρέφης πυτινᾶια ἔχων πτερά. i. Diitrephes doliares habens pennas. Dici videtur posse de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimonijs aut opificio vulgari quod tractarit olim insistere. Aristophanes in Auibus.

Ὡς διιτρεφής γε πυτινᾶια μόνον ἔχων πτερὰ. id est,
Ceu Dijtrephes vietorias tãtum pennas habens.

Fuit autẽ iste Dijtrephes πυτινοπλόκος, hoc est, vietor qui vitilibus dolio compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euasit Athenis Vnde eius mensam alicubi in Heroibus fabulas traducit Aristopha. nouum hominem & neoplutum notãs: ἀπὸ τῆς διιτρεφοῦς τραπέζης Dijtrephis mensam nominans e tenui lautiorem. Πτέρα autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Euph.

Circulator Cybelius.

Μητραγύρτης, hoc est, Cybeleius circulator prouerbiali specie dicitur homo contaminatos flagitijs & libidinib. temulentięq; addictus. Plutarchus de Ptolemęo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano cõploso obambulabat: δεινὸν γὰρ εἰ κλεομένης κάθηται μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον. i. Graue & calamitosum esse, si Cleomenes operiretur feriatum otium Regis Cybeleij præstigiatoris, vbi primum ille tympanum posuerit, & cœtus tripudiantium dimiserit. Metragyrtę dicebantur Phrygiæ Cybeles sacris operati fanatici homines, qui tympani cõplosu stipem corrogabant, qui & diuisim μητρὸς ἀγύρται. dicuntur, velut matris deorum præstigiatores. Dionysius Halicarnass.

nasſ. libro ſecundo Peſſinuntiæ, inquit, deę ſacerdotes ſunt, Phryx vir & Phrygia femina quæ deam circumferunt μητραγυρτοῦντες per vrbem, more patriæ ſuæ, ſimulacra picta circumpoſita pectori geſtantes, turba reliqua deam quæ ſequitur, tibijs circunſtrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo μητραγυρτῶν, aut tibijs perſonās incedit, variegato amictu conſpicuus, aut orgijs Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem Græcam quæ in impreſſis codicibus legitur, quod Euſebius lib. 2. Præparationis Euangelicæ locum Dionyſij citās: μηναγυρτοῦντες & μηναγυρτῶν ſcribat, quæ vox idem cū priore denotat, niſi quod ex etymi ratione menſtruū circulatorem intelligamus: nam quolibet menſe cœtus faciebant ſtipemq; corrogabant, vt ex Suida quoq; diſcimus, cum hac voce nihil habet commune Mithras, quæ ſolis appellatio eſt apud Perſas, vti Lutatius Placidus in Statianis cōmentarijs adnotat his verbis, Sol apud Achęmenios Titan, apud Aſſyrios Oſiris, apud Perſas, vbi in antro colitur Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos ſic Papinius:

Seu te roſeum Titana vocari:
Gentis Achæmeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin
Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquētem cornua Mithram,

Porphyrius libro quarto. De abſtinentia ab animatis, refert Symbolum quēpiam contexuiſſe hiſtoriam Mithriacham pluribus libris, in quibus Mithræ myſteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius libro 36. Mithrę Ægyptij regis, qui in Solis vrbe regnans primus obeliſcos Solis numini conſecratos poſuerit. Perſis quoque ſolemne erat iuramentum per Mithram.

Choros Tragicos moleſte fert.

Χοροῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθεται. id eſt, Tragicos Choros ægrefert. Suidas adnotat dici de famelicis, quod moræ ſit impatiens venter, qui vero eſuriunt, hi choros, qui ferme prolixi ſunt, in longum extrahi moleſte ferant. Ariſtophanes:

Εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθοιτο. id eſt,
Deinceps eſuriens tragicos choros indigne ferat.

Fames implacabile malum eſt, moræq; diuturnitate inualeſcit magis eius impatientia. Pulchre Socrates illud prouerbiale extulit in Phædone, ἡδὺ ὄψον ἀδειπνοῦντι πεινῇ, id eſt, Nulla cantillat auis, quando eſurit, iacet voluptas omnis & animi gaudium, vbi eſuritur.

Dies digitus.

Δάκτυλος ἁμέρα, id eſt, Digitus dies. Adagio indicatur vitæ humanæ ſpatiū eſſe exiguum, quaſiq; digitale: Hyperbole infra illā, Spithama vitę. Alcęus poeta apud Athęneum: Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν, δάκτυλος ἁμέρα, κὰδ δ᾽ ἄειρε κυλίχναις μεγάλαις αἶ τὺ ποικίλαις. οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Διὸς υἱὸς λαθικάδεα ἀνθρώποισιν ἔδωκεν: ἔγχεε κέρναις ἕνα καὶ πλέαις, id eſt, Bibamus, quid lucernam moramur? Digitus eſt dies: accipe maioribus copulis, quæ tu obducas: vinum namque Semeles Iouiſq; natus obliuioſum mortalibus dedit: infunde, miſce vnum atq; plura: Huc alluſit proculdubio auctor Epigramm. quod in fine 7. lib. legitur:

Πίνομεν βάκχου ζωρὸν πόμα, δάκτυλος ἀώς,
Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν, id eſt,
Ducamus Bacchi latices, digitus breuis lux,
Somniger aut quid te lychne manere iuuat?

Quamquam in Alcæi verbis pro ἀμμένομεν alij σβέννυμεν, hoc eſt, extinguimus, ſupponunt, cum prioris lectionis fides vel ex Epigramm. aſtrui poſſit.

Canibus oſſa prodo.

Μηνύω κύσιν ὀστέα, id eſt, Canibus oſſa commonſtro. Prouerbium eſt de eo, qui inimico ſuum patefacit conſilium, velut ſi quis riuali amores ſuos detegat, aut litigator aduerſario actionem ſuam indicet. Extat Epigramm. lib. 7.

Ἀλλὰ τί μηνύω κύσιν ὀστέα, μάρτυρές εἰσι
Τῆς ἀθυροστομίης οἱ μίδεω κάλαμοι. id eſt,
Quid canibus prodo oſſa, loquacis præmia linguæ.
Quæ ſint, teſtatur læuis arundo Midæ.

De arundine Midæ fabula eſt apud Ouidium Metamor. vndecimo, quam perſtrinxit & Petronius Arbiter his verſibus:

Sic commiſſa ferens auidus reſerare miniſter.
Fodit humum, regiſq; latentes prodidit aures,
Concepit nam terra ſonum, calamiq; loquentes.
Inuenere Midam, qualé cōceperat index.

Inter lugentes iocari.

DE eo qui alieniore tempore intempestiue aliquid designat aut loquitur, competit quod parœmiæ nomine recitat Demetrius Phalereus, ἐν πενθοῦσι παίζειν, id est, inter lugentes ludere, verba eius sunt in capite de homœoteleutis, vbi affectatam vocũ structuram criminatur: ὁ μὰ τὸν Δία πάθος κινήσει οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα, τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσιν κακοτεχνεῖν ἐστι. id est, Non hercule affectũ mouebit aut miseratione͂, sed eum que͂ nominãt mixtum fletui risum, nam in affectibus talia vitiose affectare, est ide͂ quod inter lugentes, ludere, iuxta prouerbiũ, quo in loco turpes mendę in codicibus impressis insederũt, siquidem male πόθος pro πάθος scriptum legitur, & ἔλαιον, pro ἐλέον, & ἀπενθοῦσι loco ἐν πενθοῦσι. Quid, quod vox ipsa κλαυσίγελως prouerbialis est, de simulato fletu, qualis hæredum esse solet, iuxta Mimum Publianum, Hæredis fletus, sub persona risus est, qua vsum oste͂dit Xenophontem Hermogenes rhetor cap. De Tenuitate: est autem locus Græcarum rerum lib. 7. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν. id est, Cunctos qui aderãt tenui reuera permistus lacrymis risus. Apollodorus apud Athenæũ lib. 13. refert duas fuisse Phrynas meretriculas, quarum alteri à fictis lachrymis cognomen dicit fuisse κλαυσίγελως, alteri à puditate σαπέρδιον.

Pistillum exornatum.

DEMETRIVS Phalereus de frigiditate scriptorum disserens, adagio hoc vtitur, vbi ait, idem esse frigiditatem, quod arrogantiam: nam vt homo adrogans quæ in se non agnoscit, sibi tamen vendicat, tamquã adsint: ita qui humilibus rebus pondus orationis: adijcit, similiter agit ille, qui in re tenui superbit: καὶ ὁποιόν τι τὸ ἐν παροιμίᾳ τῷ κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτόν τι ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι. id est, cuiusmodi est pistillum exornatum, quod in prouerbio est, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re præpostere aut inepte compta, aut oratione inepta flosculis quibusdam parum apposite picturata. Quadrabit & in hominem gloriosum aut operose vestitum, in quo nihil sit salis aut prudentiæ.

Formica semitam canit.

DE eo, qui subtilitates omnes persequitur, & minutissima quæque dictioni immiscet vt elabatur: aut qui vltro citroq; narratione͂ rei implicat, prima medijs, vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur, μύρμηκος ἀτραπὺς ᾄδει. hoc est, formicæ semitas canit. Exstat apud Aristophanem in Thesmophoriaz. de Agath. Comico dictum, quem sugillat vt subtilia ac flexiloqua carmina scribentem: Formicæ viam suam obliquant discursu implicito.

Sirenas præternauigare.

Ὥσπερ σειρῆνας παραπλέειν. id est, Sirenas præternauigare prouerbiali tropo dicitur, qui Philosophiæ præceptis communitus voluptatum illecebras despuit, aut quomodocunque vitiorum occasionem declinat. Socrates apud Platonem: ἐὰν δὲ ὁρῶσι, διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους. id est, Sin videant nos sermones conferentes & illecebris immobiles præternauigare ipsos tamquã Sirenas quaspiam. Similiter dixit in Symposio: βίᾳ δ' οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων. id est, Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tamquam à Sirenibus aures obstruens. Notissima est ex Homeri Odyssea fabula de Vlysse sociorum aures cera claudente, vt periculum sibi suisq; imminens effugeret.

Οἴκοθεν οἴκαδε.

Οἴκοθεν οἴκαδε, id est, de domo in domum transire dicũt Græci, quoties ab amico amicus munus accipit, aut candide operã suam amico defert, ita vsus est Iulianus apostata in episto. qua fundum donat amico: νῦν δὲ σοὶ δῶρον, ὦ φίλη κεφαλή, δίδωμι μικρὸν μὲν ὅπερ ἐστι, χαρίεν δὲ φίλῳ, παρὰ φίλου οἴκοθεν οἴκαδε κατὰ τὸν σοφὸν ποιητὴν Πίνδαρον. id est, Nunc o amicum caput, dono tibi, do fundum, exiguum quidem illum, sed amico non ingratum, de domo in domum, vt cum sapiente Pindaro dicam. Exstat apud Pindarum Olympiorũ oda sexta: δέξαιτο κῶμον οἴκοθεν οἴκαδε. id est, præconium accipiat de domo in domum, hoc est, proprium haud peregrinum. Certe quidquid non aliunde accedit, sed quasi domi nostræ natum & vernaculum nobis est, οἴκοθεν habere dicimus. Aristides in oratione de tem-

plo Zeziceno: καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀλλοτρίαν, ἀλλ' οἴκοθεν ὡς ἀληθῶς ἐποιήσαντο κοινωνήσαντες ἁπάντα. id est, Imperij tutelã non alienam, sed reuera domesticam constituerunt, rerum omnium communione. Idem in genethliaco Appellæ: ὑποβάλλει δ' αὐτῷ τοὔνομα τοῦ παιδὸς ὡς οἴκοθεν οἴκαδε γένους τε ὁμοίως καὶ λόγου τὴν ἀρχὴν δίδωσι. id est, Imponit illi filij nomen, adeoq; dat quasi de domo in domum & generis & existimationis ex æquo principium. Non male ad vsum ita accõmodabitur: Si tibi tuis ve studijs gratificari aut prodesse quid possum, siue libris siue pecunia, fac à me repetas ὡς οἴκοθεν οἴκοδε.

Mithæcus cum sit, Agamemnonem simulat.

Μίθαικος ὢν Ἀγαμέμνονα ὑποκρίνεται, Mithæcus cum sit, Agamemnonis personam agit. Cõpetet in eũ qui magnas opes iactat, inops cum sit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione se populo venditat. Themisthius in prima oratione quæ βασανιστὴς, quasi Explorator inscribitur, de plagiario sophista & doctrinæ, quæ nulla erat, inani ostẽtatore: Εὖ ἴστε ὦ ἄνδρες ὅτι ἐξαπατᾷ ὑμᾶς καὶ πρόσωπον Ἀγαμέμνονος ὑποκρίνεται Μίθαικός τις ὢν ἔνδοθεν ἢ θεαρίων. id est, Non ignoratis viri optimi, hunc vobis imponere, & Agamemnonis personam histrionice repræsentare, cum sit intus Mithæcus quispiam aut Thearion Mithæcus ex fece poetarum fuit, qui obsonandi more Siculo rationem conscripsit, at Thearion pistor seu panifex, quorum meminit in Gorgia Plato: θεαρίων ὁ ἀρτοποιὸς καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιίαν συγγεγραφὼς τὴν σικελικήν. Meminit Mithæci & Athen. eiusq; ὀψαρτυτικὸν citat, lib.7. quod est de obsoniorum conditura. Non abludit ab hoc adagio dictum Polemonis ad sophistã quendã viles pisciculos & boletulos ementem: οὐκ ἔστι τὸ Δαρείου καὶ Ξέρξου φρόνημα καλῶς ὑποκρίνασθαι ταῦτα σιτούμενον. id est, Qui talibus victitat, magnos Darij & Xerxis spiritus apte exhibere non potest, vt refert Philostratus.

Iuppiter plue mel.

GALENVS medicus lib.3. περὶ τροφῶν δυνάμεως, id est, de potestate nutrimentorum, scribit æstatis tempore, si quando insignis copia mellis passim in virgultis ac arborum folijs inueniretur, Rusticos exclamare consueuisse, ὦ Ζεῦ βρέχε μέλι. O Iuppiter plue mel, quo verbo commode vti conueniet, quando omnia fausta & felicia precamur. Angelus Politianus lib.1. epistolarum ad Picium. diuersum citat ex Tragœdia quipiam, ὦ Ζεῦ βρέξον τὰς περιστάσεις. O Iuppiter plue calamitates. Sic exclamamus dum ob rei indignitatem, etiam perniciosis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inscribitur Alcibiades secundus, putat esse probi Poetæ versiculos illos: Ζεῦ βασιλεῦ τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις ἄμμι δίδου, τὰ δὲ λυγρὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.

Hoc est, Rex Iuppiter, optima quidem nobis & vouentibus tribue:

Ceterum perniciosa petentibus etiam quam longissime iubeas abesse.

Manus in Ætolis, mens autem in Clopidis.

ARISTOPHANES in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς τῷ χεὶρ ἐν αἰτωλοῖς ὁ νοῦς δ' ἐν κλωπιδῶν, quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri potest, qui numquam cessant vel à petendo, vel si hoc parum successerit ab alienis rebus sublegendis. Poeta germana sua festiuitate Ætolos ab αἰτεῖν, id est, ab assidue & importune petendo deriuauit, quamquam etiam Athenæus τὸ κλωπᾶσθαι καὶ ἁρπάσαι libro sexto, Deipnosoph. dicat esse Ætolicum. Ceterum cum Cropitę populus sit ex Leontide tribu: Poeta valde quam eleganter ρ in λ commutauit, vt κλοπὴν, id est, furtum exprimeret, cuius perpetuo reum agit Cleonem: meminit adagij & Plutarchus, in libello de Curiositate.

Αἰξωνεύεσθαι.

STEPHANVS in dictione αἰξωνία quę ciuilitas est Magnesiæ, scribit αἰξωνεύεσθαι prouerbio dici vanos accusatores & sycophantas, Æxones enim vt idem inquit, βλάσφημοι καὶ συκοφάνται κωμῳδοῦνται. Harpocration in dictionario 10. Oratore dictione αἰξωνεὺς scribit hoc adag. Menand. & Platonem Comicos esse vsos.

Βεργαΐζειν.

STEPHANVS in dictione βέργη, scribit βεργαΐζειν prouerbio dici. μηδὲν ἀληθὲς λέγειν id est, nihil dicere, quod verum sit, adagio ab Antiphane Comico Berçæo nato, qui pror-

prorsus incredibilia & vana quædam scripserit.

Thessalus missus.

PAVSANIAS in Græci Attica, Thessaliũ missum egregie lautum cibum ita dictum fuisse scribit, & Athenæus probat. libro Δ. Deipnosoph. δὲ τραπεζοι δ' εἰσὶν οὗτος οἱ θετταλοὶ, κατὰ καὶ ἔριφος φησὶν ἐν πελτασῇ οὕτω, id est, in mensis instruẽdis valde quam operosi fuerunt Thessali, vnde & Eriphus Comicus in beliaste sic inquit:

Τὰ δ' ἡ κόρινθος οὔτε λαῒς ὦ σύρε
Οὐδ' δὲ τραπέζων θετταλῶν ξένων τροφαί,
Illa vero non Corinthus, non Lais o Syre
Neque item lautorum Thessalorum hospitum alimenta.

Idẽ Athenæus lib. ιδ. Deipnosoph. Thessalos τῶν ἑλλήνων πολυτελεστάτους vocat.

In olis venari.

APVD Athenæũ ex Menandri Trophonio Parasitus: ἀθάλασσον ἐκ τοῖς λοπαδίοις ἁλίσκεται tametsi mare nullo vnquam tẽpore attingat; in ollis tamen egregiam capturam adsequitur. Prouerbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius est, quam alienum, qui vere dicuntur κόλακες: sunt enim iuxta Anaxillam Comicum: τῶν ἐχόντων οὐσίας σκώληκες.

Quattuor habens capita.

ATHENÆVS lib. decimo, Dipno. scribit Menandrum de Byzantij vinosis, atque temulentis mercatoribus dixisse, τέτταρας κεφαλὰς ἔχων, id est, quattuor habens capita. Siquidẽ ebrijs omnia geminata videntur. Cuius rei rationẽ reddit Alexãder Aphrodisiensis libro primo Problem. 121. Et Lactan. de Opificio Dei capite nono. Adagiũ ad eos pertinet qui cum se largius inuitarint, sese putant non numquam pro vno multa capita gestare.

Barbam ab ulnis puerorum uellere.

LVCIANVS in tragędia cui titulus: ὠκύπους, πώγωνα τίλλει κηρίων ὑπ' ἀλέναις, Barbã velle à puerorũ vlnis, hoc est, inanem laborem suscipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barbę genus à puerorum vlnis possit, ego non video. Barbam igitur à puerorum vlnis vellunt, qui sumunt inutilem operam, rebus egregie commodis passim præteritis & neglectis.

Ocream capiti, tibia galeam adaptare.

LVCIANVS in Rhetore, Ironicos Rhetorem sic instituit: ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἔμπεσον, πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν οὕτω τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δὲ ὁ κόρυς. Verum quodq; primum inciderit, primo loco dicatur: ad hæc si fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea adponatur. Prouerbium indicat nihil suo loco, sed omnia præpostere fieri. Adagio rursus vtitur Lucianus in Commentariolo: ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, id est, de errore compellationis, ὥσπερ ἄν εἴ τις κνήμην τὸ κρανίον, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπιδύσαιτο. Sallustius in bello Iugurthino præposteros homines vocat, qui maiorum acta, & Græcorum Militaria præcepta tum primum legunt, quando iam consules facti sunt. Nam gerere, quam fieri tempore posterius est. Plinius scribit, Oryges esse contrario pilo, & ad caput verso vestitos, ita reperias quosdam homines, qui nihil ament, nisi quod sit pręposterum.

Archilochi Vulpes.

BASILIVS Magnus in Commentariolo ad Nepotes: καὶ τῆς ἀρχιλόχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλώσωμεν. Archilocheæ vulpis versutam atque variam calliditatem immitemur. Adagium in eos dicitur qui pro re nata consilium expeditissime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis à se scriptis vulpem vbique callidissimam introduxit Auctore Philostrato in Iconibus cap. de fabulis meminit eius rei, & Ammonius in libello de differentijs vocum, dictione αἶνος.

Senator absque prouocatione. Legatus sine mandatis.

CICERO lib. 3. de legibus, sed quæro quid hac re sit turpius, quã sine prouocatione Senator, Legatus sine mãdatis. Adagia sunt egregie venusta, de ijs, qui cum nihil auctoritatis habeant nullis deniq; ciuilibus muneribus fungantur, volunt tamẽ, vt consueuit imperiosum hoc hominũ genus, primi esse in omni loco & tẽpore: ad hęc ingenerata quadã insolentia nihil nõ sibi tribuunt. Nemo autem ignorare potest, ex iure consultorum & historicorum sententia prouocationes ad senatum fieri

solitas, quamquam lege à Publicola lata vt Liuius libro secundo. Ab vrbe condita docet, priscis Romanorũ temporibus prouocatio à magistratibus ad populum erat. Ceterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus esse potest, qui non reipublicę suę legitimus mandatis instructus atque alio missus sit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipse à se, de ijs, qui se negotijs alienis administrandis etiam non accersiti ingerunt.

Cantilena ex scholis.

CANTILENA ex scholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi A. Gellius scholica nugalia vocat Cicer. libro primo, de Oratore, Neq; ex scholis cantilenam requirunt. Ita diuus Hieronymus in Proœmio 8. libri Commétariorum in Esaiam. Testamentum autem, inquit, Grunij Corocottæ Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduersus Rufinum, Quasi non Cyrrhatorum turba Milesiorum in scholis figmenta decantent, & testamentum suis cachino membra concutiat.

Conchas legere.

CONCHAS legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendũ non numquã ad ludicra quædam sese demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, sed tamen ita narrare solet Sceuola, Conchas eos ad Caietam & Lucrinum legere consuesse, & ad omné animi remissionem ludumq; descendere. Hic scimus non defuturos qui nos dicant etiam gignere prouerbia, qui si velint, hoc Angelo Politiano rescribãt, qui prouerbio nominatim & adposite vsus est in Miscell. ca. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos lõge sanctior est quã vt metuamus ab eius incõparabili eruditione uel latũ digitum discedere. Valerius Maximus lib. 8. c. 8. de Scipione & Lælio, Ita animi quoque remissione communiter acquiescebant. Constat namq; eos Caietæ & Laurenti uagos, littoribus conchulas & calculos lectitasse.

Subula leonem excipere.

PROVERBIO utitur Seneca lib. undecimo epistolarum in fine: cuius vsus est, si quando rem periculo plenam leuibus ad modum & infirmis præsidijs depellere uolumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortissima argumenta conuellere nititur.

In eodem valetudinario iacere.

DE ijs dicitur, qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epistolarum. Non sum tam improbus vt curationes æger obeam, sed tamquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia communico. Cor. Tacitus in dialogo de Oratoribus: Qui in eodem valetudinario hęc ossa & hanc maciem probant.

Deos absentes testes facit.

PLAVTVS in Mercatore, Deos absentes testes memoras, qui ego isthuc credam tibi? prouerbiale de eo, qui cum summa confidentia strenue mentiatur.

Sic Aiax de Vlysse apud Ouidium.

Sua narrat Vlysses Quę sine teste facit. Et Iuuenalis:

Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Gallinaceus Euclionis.

AVSONIVS in pręfatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui soleat omnia diligentissime perquirere & inuestigare, ne puluisculo quidem relicto, donec id inuenerit quod exquisita cura conquisierat.

Sapientes sunt qui ueteri uino utuntur.

QVOD Plautus in Casina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis cõmendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odiss. β.

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο

Ἕστασαν, ἄκρητον, θεῖον ποτὸν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitum.

Consulibus priscis condita testa merum.

Sapientissimi certe sunt existimãdi, qui scriptoribus antiquis vtuntur non ijs quos prępostere veteres vocant, quos vappæ uerius & fæci quam vino comparaueris. Gnathæna, siue vt alij Phryne, vt est apud Athenesi lib. ιγʹ. ἐπιδόντος δέ τινος οἶνον ἐν ψυκτηριδίῳ μικρὸν, καὶ εἰπόντος ὅτι ἑκκαιδεκαέτης, μικρός γε ἔφη ὡς τοσούτων ἐτῶν. Pindarus in Olympijs Oda. 9. αἴνει δὲ παλαιὸν.

Etiam

Etiam vetus arbustum transferri potest.

SENECA lib.13. Epistolarum, Ægialius paterfamilias dicebat etiã vetus arbustum transferri posse. Adagium est, omnem tandem ętatem posse ad optimam quamq; viuendi rationem transferri & accommodari, quando & senex Cato græcas litteras didicit. Ita quod verissimum sit hoc Publianũ, Nulla est sera ad bonos mores via.

Lacinia obtinere.

CICERO in tertio de Oratore: Nam illud alterum genus, quod est temporibus locis, reis definitum obtinent atq; idipsum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut assequuntur. Plautus in Asinaria de amica amantem ægre dimittente: Lachrymantem lacinia tenet.

Clausis thesauris incubare.

CLAVSIS thesauris incubare dicũtur qui rem quidem possidét, ceterum nec vti norunt, neque frui possunt. Quintil. in x. Qui autem scierit, quo sint quæq; modo dicenda, nisi tamquam in procinctu paratam quidem ad omnes casus habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit, Est autem sapientis verbum, Thesauri abstrusi & absconditæ sapientiæ nullam esse vtilitatem.

Teucrum Pacuuij ediscere.

CICERO in 1. de Oratore: Mallem ediscere Teucrum Pacuuij: de re magni negotij, & in qua conficienda oporteat ingentem laborem insumere. Pacuuij Teucrum sæpe citat Nonius Marcellus: est autem verisimile, poema hoc fuisse arduum & ex pari difficile, quod memoriæ non facile mandari potuerit.

Musas hortari vt canant.

AVSONIVS in epist. ad Symmacum, eiusmodi prouerbialia scitamenta, quibus significamus nos eũ inhortari qui sua sponte atq; adeo non rogatus in negotium incumbat, eleganter expressit, Musas hortari vt canant, maria vt effluant, auras vt vigeant, ignes vt caleant.

Equus Troianus.

EQVVM Troianum prouerbio dicimus tacitas insidias & paucis intellectam imposturam. Sic enim Cicero non semel vsus est, pro M. Cœlio. An Equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit? Pro Murena, Intus, intus inquam, est Equus Troianus, à quo nũquam me Consule dormientes opprimemini. Et in 2. Antoniana, in huius me consilij societatem tamquam in Equum Troianum includi cum principibus non recuso. Ceterũ Equi Troiani descriptio ex Homero & Virgilio notior est, quam vt hic recenseri debeat. Macrobius scribit Cincium in suasione legis Fanniæ seculo suo obiecisse, quod porcum Troianum, hoc est, inclusis etiam alijs animalibus grauidum mensis inferrent.

Calcei Sicyonij.

Ὑποδήματα σικυώνια, Calcei Sicyonij quemadmodum & Stephanus meminit, prouerbio dicũtur de re pulchra quidem, sed quæ virum parum deceat. Cicero in 1. de Oratore, vbi de Socrate loquitur: Quin etiam cum ei scriptam orationem disertus orator Lysias attulisset, quã si ei videretur, edisceret, & ea pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit. sed, inquit, vt si mihi calceos Sicyonios attulisses non vterer, quamuis essent habiles & apti ad pedem, quia non essent uiriles, sic illam orationem disertam sibi & oratoriam uideri, fortem & virilem non videri. Athenæus libro quarto meminit saltatores in conuiuijs Sicyonijs esse vsos. Nam σικυώνια, tantum pleriq; Græci vocant eiusmodi effeminatũ calceorũ genus. Lucianus in Rhetore: ἡ ἐμβὰς σικυώνια πίλοις τοῖς λευκοῖς ἐπιπρέπουσα, i. Solea Sicyonia albis vinculis ornata. Lucretius in quarto de delicatissima mollicie scribens:

Languent officia, atque ægrotat fama vacillans,
Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.

Festus Pompeius citat hunc versiculum Lucilij,

Et pedibus lęua Sicyonia demit honesta,

Prouerbio vsus est & Picus ad Hermolaum Barbarum libro nono Epistolarum Ang. Politiani.

Pygmæum imponere Colosso.

PHILOSTRATVS Sophista Nicete, prouerbio

uerbio dixit. Pigmeum imponere Colosso hoc est, rem minutam & abiectam amplissimam efficere. Cicero dixit arcem facere ex cloaca.

In cauea minus bene canit luscinia.

IDEM in Scopeliano dixit, in cauea minus bene canere lusciniam, quo prouerbio commode vtemur, si quando significamus, libertatem esse rem inæstimabilem, & ingenia libera rebus omnibus agendis esse accommodatiora, Homerus, Odyss. libro ρ. scribit, Iouem omnibus seruis dimidiã animi portionem abstulisse, cuius & Plato in sexto lib. de legibus meminit: ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς ἀνέρος. εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν.

Problema Archimedeum.

CICERO libro duodecimo epistolarum ad Atticum πρόβλημα ἀρχιμήδειον vocat quæstionem reconditam & implicatam, quæ à nemine vel à paucis intelligi possit. Idem libro septimo ad Atticum. rem abditiss. numero Platonis obscuriorem vocat. Vitruuius libro nono capite tertio scribit Archimedem si quid abstrusum & multo labore quæsitum, vix tandem inuenisset, solitum exilire gaudio & currentem identidem exclamasse εὕρηκα εὕρηκα, id est, reperi tandem reperi. Exemplum incredibilis & numquam intermissi studij Archimedis recenset Plutarchus in commentariolo, vtrũ senex sit administranda respub. ἀρχιμήδην δὲ τῇ σανίδι προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ καὶ ἀποδύοντες ἤλειφον οἱ θεράποντες, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου διέγραφε τὰ σχήματα.

Byssina verba.

PLVTARCHVS in Apophteg. παρύσατις ἡ κύρου καὶ ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευσε τὸν βασιλέα μέλλοντα μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι βυσσινοῖς χρῆσθαι ῥήμασι, hoc est, Parysatis Cyri & Artaxerxis mater, iubebat eũ qui regem liberius esset adlocuturus Byssinis vti verbis. Byssina verba vocat quæ nitorem habeãt cum grauitate mixtum, immo quę commonendi asperitatem, iucundo quodam candore, atque adeo niuea quadam facilitate condiant. Aristoteles etiam præcipit cum principibus, aut rarissime, aut iucundissime colloquendum esse.

Computatorum digiti.

COMPVTATORVM digitos eleganti prouerbio dicimus, qui varijs & incertis fortunæ casibus obnoxij sunt. Plutarchus in Apophtheg. ὀρόντης ὁ βασιλέως ἀρταξέρξου γαμβρὸς ἀτιμίᾳ περιπεσὼν δι' ὀργὴν καὶ καταγνωσθεὶς ἔφη, καθάπερ οἱ τῶν ἀριθμητικῶν δάκτυλοι, νῦν μὲν μυριάδας, νῦν δὲ μονάδα τιθέναι δύνανται, τὸ αὐτὸ καὶ τῶν βασιλέων φίλους νῦν μὲν τὸ πᾶν δύνασθαι, νῦν δὲ τὸ ἐλάχιστον, hoc est, Orantes Artaxerxis regis gener, cum ob iracũdiam, honorato loco excidisset, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum significant, ita regum quoque amici siue purpurati, nunc omnia, nũc autem nihil omnino possunt. Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrij.

PLATO in Gorgia Charadrij vitam intelligit hominis intemperantis, qui numquam expleri possit, & in quem omnia influunt vt rursus effluant, vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur: χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, Charadrij quandam vitam refers. Charadrium autem Theodorus apud Aristotelem vertit rupicem siue hiathicolam: nam vt interpres Aristophanis in Auibus docet: ὠνομάστο ποιῆται τὸ ὄρνεον παρὰ τὸ ταῖς χαράδραις διατρίβειν, auis hæc ita dicta est, quod hiatus & terræ voragines incolat. Itidem & intemperantes & incontinentes homines qui numquam expleri possunt, perpetuo gancarum nidorem sequuntur, & neptorũ proseuchas incolunt. Suidas citat aliud prouerbium ex Didymo: χαράδριον μιμούμενος, id est, Charadriũ imitans, de ijs qui sese occultare soleant. Siquidem autem hanc vendentes, occultare consueuerunt, ne prius emptori prodis, quam sit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium adspexerint conualescunt. Plinius hoc ictero aui tribuit lib. 30. capite vndecimo.

Mittere lineam.

PLAVTVS in Mostellaria: Non ego ita extemplo mesi ostendam sensum, mittam lineam. Metaphora à pictoribus desumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adum-

adumbrant & coniecturis quibusdã inquirendam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, iustum etiam picturæ artificiũ discimus. Vnde versiculus ille passim celebratur: Linea, quæ veterem longe fateatur Apellem.

Volsellis pugnare non gladijs.

VARRO libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur: Volsellis pugnãt non gladijs: quo commode possumus vti vel aduersus eos qui parum viri sunt, nempe qui volsellis ita sint vulsi iuxta sententiam Ciceronis, vt nec vnicum pirum boni viri habeant, vel in eos qui prorsus infirmis argumentis vtantur. Ceterum de vulsis corporibus in Demonacte Luciani absũde diximus.

Fortes in tabula.

PLVTARCHVS in Apophtheg. Laconicis: ἐπεὶ δὲ ἰδών τις ἐν πίνακι γραπτῷ λάκωνας ὑπὸ ἀθηναίων σφαττομένους, ἔλεγεν, ἀνδρεῖοι γ' ἀθηναῖοι, λάκων ὑποτυχὼν, ἐν τῷ πίνακι, εἶπεν, Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Atheniensibus interfici, atque ob id diceret, fortes, equidem Athenienses sunt, Lacon forte fortuna incidens subiecit: Et in tabula quidem: fortes autẽ in tabula sunt qui fictitia fortitudine passim sese venditant, ceterum cum ad seriũ certamen peruentum est, tum non milites sed plane mulieres esse videas. Docti quidem in tabula sophistæ, sunt, verum vbi eos excusseris, quam nihil nisi Antronios asinos, aut si quis is rudius, aut impolitius ei possit inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

ELEGANS adagium est quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nõdum omnium dierum solem occidisse, quando significamus finem rei nondum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum sit.

Etiam inter vepres rosa nascuntur.

AMMIANVS Marcellinus lib. 16. cum de Entherio Eunucho loqueretur, sic inquit, sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nonnullæ mitescunt. Hoc geminum prouerbium ostendit in omni hominum genere, quantumuis peruerso ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros & qui moribus minime sint aspernandis. Gregorius theolog. in vita Athanasij dixit: φύεσθαι καὶ ἐξ ἀμπέλου βάτον, id est, nasci etiam è vite rubum, hoc est, ex optimo parente nonnunquam pessimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

IDEM lib. decimoquarto, agitãt familiarium agmina, tamquam prædatorios globos post terga trahentes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terentiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeũt, magnifico & frequẽti comitatu delectantur, quo potentiores esse videantur. Eiusmodi multos in principum aulis inuenias, qui passim seruorum & comitum multitudinem contrahant, cũ apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præstantiss. quique Romani, paucitate famulitij, sic enim ille inquit, gloriati sint. M. Antonius octo seruos habuit. Manius Curius cũ duobus tantum calonibus vteretur, pauciores seruos habuit, quã triumphos. Marcus Cato tres tantum seruos in Hispaniam ex vrbe secum duxit. Idẽ auctore Plutarcho quinq; tãtum seruos in militia habuit, quod & de Scipione Æmiliano Plinius scribit, cum duobus tantum seruis, si quando etiam ad regem mitteretur, esse vsum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

BASILIVS magnus in epist. ad Celeusiũ: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus est tũ doctis opportunũ esse, vt de bonis rebus quã possunt eruditissime disserant, quãdo imperitis prius tãquam aqua & igni interdictũ sit ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinũ plures prouerbiales formulas Ausonius ad Paulinum eleganter expressit:

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si cõfers fulicas cycnis, & aedona parræ,
Castaneis corylos æques, viburna cupressis.

Lamia turris.

QVINTVS Septimus Forrẽs Tertulianus in libro aduersus Valentinianos: Nonne tale aliquid dabitur te in infantia inter somni

somni difficultates à nutricula audisse, Lamiæ turres, &c. Prouerbium est, de re quæ fingitur esse mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamijs nutriculæ narrare consueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius lib. 1. c. 22. diuinarum institutionũ, hos versus, ex Lucilio poeta citant:

Terricolas Lamias. Fauni quas Pompilijq;
Instituere Numæ, tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines, sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signi cor inesse & ahenis.

De Lamiis & multa & abstrusa quædam diximus in Lamiam Politiani.

Qualem demens ille Clamydem disperdit?

TERTVLLIANVS in libro de pallio citat ex Menandro Comico, mirũ nisi prouerbiale, Qualẽ demens ille chlamydẽ disperdit? quod in eos cõmode dicetur, qui rem suam viui videntesq; decoquunt, immo qui sua sponte sese in maxima magna mala conijciũt, cuiusmodi plures reperias, qui cum neque per se, nec ex alijs sapiant, non iam chlamydem tantum, sed & sese ipsos miserandum in modum perdunt.

Deorum liberi sunt inuulnerabiles.

PINDARVS in Isthmijs Oda. 3. in Melissum Thebanum: ἄτρωτοίγε μὰν θεῶν παῖδες, Deorum liberi sunt inuulnerabiles: de potẽtioribus hoc cõmode dicetur, qui nusquam nõ euadunt, vt Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto: Homines nobiles seu recte, seu perperam facere ceperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro loco natus adsequi posset.

In Paro frigida quidem est aqua, sed pulchræ mulieres.

INTERPRES Aristophanis in Vespis, Prouerbialem Versiculum citat, nec eius vsum ostendit: ἐν δὲ πάρῳ ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες, Paros habet quidẽ frigidam aquam, sed formosas mulieres. Ego quãtum iudicare possum existimo prouerbij vsum esse siquando significabimus dispendium esse perpetuo compẽdio aliquo sarciendum. In Paro tametsi frigida sit aqua, venustas tamen mulierum hoc quidquid est dispendij, abunde reponit, Quod si quis è numero doctorum melius nouerit quis adagio locus sit, is candide admoneat repperturus hominem gratum, tantum abest, vt ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.

Bellum cum Protogene mortuo gerere.

AVLVS Gellius libro decimoquinto, cap. vlt. scribit Rhodios Demetrio Polierceti, qui tum eos obsidione cingebat, atq; extra vrbis muros memoratissimæ illam Ialysi imaginem Protogenis manufactam absumere igni parabat, per Legatos ita respondisse: Quæ, malum, inquiunt, ratio est vt tu imaginẽ istam velis incendio ædiũ facto disperdere? Nam si nos omnes superaueris, & oppidũ hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra & incolumi per victoriã potieris: sin vero nos vincere obsidendo nequiueris, petimus consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse: ad eos autem pertinet, qui cũ laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam cõuitiis insectantur, quod Homerus etiam intellexit dum inquit, Iliad. lib. ω.

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.

Et Agamemnon Iliad. χ.

Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνηώτων
Γίνετ', ἐπείκε θάνωσι, &c.

Et ex eius sententia Virg. libro vndecimo Æneidos:

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Quantum vbique possunt duo oboli?

BACCHVS apud Aristophanem in Ranis, postquam accepisset ab Hercule duos obolos Charonti pro trãsmissione paludis persoluendos esse, subiicit: ὦ μέγα δυνάσθον πανταχοῦ δύ' ὀβολώ, quantum vbiq; possunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto significans, pecuniam in omni re plurimum posse: quæ nisi esset, non committerentur etiam tot diuersi generis flagitia, ita quod rectissime dixerit Antiphanes:

Ο πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ.

Id est, diuitiæ tãquã malus medicus quos acceperint vidẽtes, excæcare cõsueuerunt.

Echinus

Echinus parturiens cunctatur.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, Echinus partum procrastinat. Echini terrestres, quos Erinaceos dicimus, existimantur propter aculeos catulorum suorum parrum morari solere, ac deinde aculeatioribus factis catulis ægerrime eniti, Vnde prouerbium, Budæo etiam teste, in eos vsurpatur, qui subinde versuram faciunt, hoc est, creditorem mutant, fænus fœnore soluunt, nomen nomine expungunt, atque illi dum fidem suam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.

Cauum pedis ostendere.

Κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, Hesychius admonet ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τρεπομένων, idest, de ijs dici, qui sint in fugam versi, qui pedibus sibi consulant. Vt Turnus de Drance apud Virg. An tibi mauors.

Ventosa in lingua pedibusq; fugacibus istis
Semper erit?

Alexandrina delitia.

QVINTIL. in 1. Verba ne Alexandrinis quidẽ delitiis permittenda, risu, & osculo excipimus. Alexãdrinas delitias, luxum effeminatissimum, & mollissimum appellauit. Alexandrini siquidẽ apud omnes scriptores hoc nomine male audiũt, quod propter amœnitatem vrbis cæliq; clemẽtiam immodice delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, inibi sunt auræ salubriter spirantes, aer tranquillus & clemẽs, atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem solem serenum non vident &c. Quam ex admirabile euentu condita sit Alexandria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiam πόλις dicta fuit, vt Athenæ ἄστυ Roma Vrbs.

Manubrium eripere.

PLAVTVS in Epidico: Eripe manubrium e manu. Idẽ in Aul. Exemi e manu manubrium. Manubrium eripere scitissimè metaphora dicuntur qui nocendi caussam adimunt, qui viam omnem obsepiunt, qua periculum ipsis imminere videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, Geometriã exercere in cilio. Iulius Pollux lib. 5. c. 15. de mulieribus dixit, quæ formã ascititiis lenociniis commendant, quod tandẽ ad omnes illos pertinet, qui fucis quibusdã adulterinis. & quod Plautus ait, Exoticis cõdimentis sese suaq; venditant. Prouerbij meminit & Hermolaus Barbarus lib. 5. Corollarij in Dioscoridem, Dictione γεωμετρεῖν antiqui, vt ex Platone atque Plutarcho colligimus, non tantum in dimetienda terra vsi sunt, sed in omni negocio quod exactius & diligẽtius tractamus. ἐπισκύνιον autem extraneus ambitus est genæ superioris, quam antiqui cilium appellarunt, & ex eo etiam supercilia in quibus superbia sedem habet, Auctore Plin. lib. 11. c. 37. Demetrius Phalereus χαριτοβλέφαρος à venustate superciliorum dictus fuit, Athenæo teste libro, γ. Dipnosoph.

Simia sanguinem profudisse.

DIODORVS Siculus lib. 10. scribit in Pithecusis eũ honorem haberi Simiis quẽ Ægyptij canibus, tamquam diis suis exhibeãt, viuere simul cum hominibus, cibum ab ijs absque omni metu capere, parentes isthic liberis suis à Simiis, vt alię gentes à diis imponere nomina: qui simiam occiderint, tamquam impium flagitiũ designassent, iis pęnam extremum supplicium esse constitutum, vnde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis qui iam occisi, & è medio sublati sint, ὅτι πιθήκου αἷμα πεπώκασιν, id est, Simiæ sanguinem eos profudisse.

De scammate egredi.

DE scammate egredi apud D. Hieronymũ legitur, pro eo quod est proposito digredi. σκάμμα locus certaminis est, in quo congrediuntur Athletæ, fossa plerumque, aut saltem lineis cinctus.

Hercules in Lydia.

DICITVR in eũ, qui cultu indecoro & sibi neutiquã accõmodato vtitur. Vlpianus.

Testudo volat.

DE re absurda aut impossibili dicitur. Claudianus libro primo, aduersus Eutropium (qui cum eunuchus esset, tamen Romæ factus fuit consul) multas huiusmodi ἀδυνάτων species affert:

Iam

Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum.
Armenij dixere diem, iam frugibus aptũ
Æquor, & assuetum syluis Delphina videbo.

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

VT minime conuenit ornamentum aliquod in luto iacere: ita parũ dignitas homini insulso & indocto, qui honorẽ & titulũ suum defendere non potest. Saluianus.

Pica Syrenem imitans.

SIMILE est illi: Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & absurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obstrepera quam canora. Galenus.

Myrica citius poma ferent.

Si quis idẽ sperat: laturas poma Miricas.
Speret, & è medio flumine mella petat.

Prouerbialia hęc ἀδυύατα apud Ouidiũ leguntur.

Eburneis rastris solum vertere.
Ligonibus aureis terram fodere.

PRO re insigni & ꝑclara abuti, vt si quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famosis abutatur. Prudẽt. in Symn.

Ars amat fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. Aristoteles eo vsus est indicare volens, summã esse affinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.

Quorsum opus amicis, si modo foueat Deus.

Οταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων, Hũc senarium tamquam vulgo celebrem citat Aristoteles, vbi agit de homine beato, an ne ille etiam egeat amicis, Qui putant eũ omnia in se sufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc senariũ afferunt. Contrarium tamen Aristoteles concludit. Veri enim amici est dare potius beneficiũ quam accipere, virtutisq; propriũ est benefacere, & pulchrius amicis benefacere, quam alienis: opus ergo amicis.

Amicus cum vitijs ferendus.

CONVENIT cũ eo: Mores amici noueris, nõ oderis: nõ enim, inquit Chrysostomus, fratres tantũ sumus, sed & mẽbra & corpus vnum. Vide Saty. 3. Horatij 1. Sermon.

Amere frustra, odio ne sis frustra.

INNVIT apud omnes homines quærẽdam esse gratiam & amicitiam, quosq; sine nostro fieri possit damno: sed nullum temere suscipiendũ esse odium, si non aliqua inde ad nos profectura sit vtilitas. Chrysostomus hoc dictum minime in Christianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neque odij caussa tacere. Vult autem tum memores eius dicti nos esse, quando lingua nostra videtur prouolatura in conuicia, & maledicta,

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. Istud seu prouerbium, seu apophthegma, innuit nullum hominem tam carũ nobis esse debere, vt in illius gratiam veritas vllo supprimatur modo. Galenus.

Caritate septum esse oportet.

A nequitia, rapina, & sceleribus virum bonum abesse oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis septum esse.

Vter.

PROVERBIALITER homo fastuosus & superbus à Græcis μολγὸς vel ἀσκὸς vocatur, quod scilicet in modum vtris inflatus tumeat. Aristophanes.

Μὴ μοι ἀθηναίους αἰνεῖται, μολγοὶ ἔσονται.
Ne mihi Athenienses laudate, vtres sunt.

Nescit seipsum.

CONTRARIVM est Delphico oraculo: Nosce teipsum. Competit in superbos, arrogantes & homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in proprijs erroribus reddit. Chrysostomus.

Asinus de Æsopi puteo.

ASINVS de Æsopi puteo modo venis, & iam exclamas. In eum vsurpari potest, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira integer ignotos iactat. Tertullianus.

Plus verrere, quàm serere.

IN auaros dicitur, qui nulla re exsatiari possunt. Plinius.

Vici-

Vicinum semper inueniens.

VTCVMQVE exturbet quis possessionibus suis vicinos & proximos, numquam tamen solus supra terram habitare poterit: quamlibet enim cuncta peruadat, vicinum tamen semper inueniet. Dici potest in auaros, qui omnia sibi subijcere conantur, vicinorum domos & agros. Saluianus.

Mappam mittere.

MITTERE mappam, est certaminis incipiendi signum dare, in qua sententia Suetonius in Nerone vsus est.

Proletarius scriptor.

QVI in plebe Romana tenuissimi pauperrimiq; erant, neque amplius quam M. D. æris in censum deferebant, proletarij ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius vt dicatur proletarius scriptor: proletarius homo, pro homine infimi subsellij, & auctore paruæ eruditionis, & infimæ classis. Aul. Gell.

Minuunt præsentia famam.

QVOD absens terrori est, præsens sæpe cõtẽnitur. Claudianus: Plus nois horror,
Quam tuus ensis aget, minuunt præsentia famam.

Quod præsens est fere contemnimus: absentia vero & peregrina admiramur, & magno studio æmulamur.

Balneum ingressus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τὸν συμβαίνοντα σοι εἰς τὴν μάκτραν, id est, ingressus balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari potest: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuijs manibus nullum exercendum esse odium. Iul. Pollux.

Acum & filum sumens, rupturam consue.

Ραφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ δὲ ῥῆγμα σύῤῥαψον: acum & filum sumens, rupturam consue. Dici poterit, vbi quẽ volumus adhortari, vt studeat paci, & argumenta colligat, modosq; excogitet, quibus inter offensos animos concordiam resarciat. Idem.

Talis quisque est, quales quibus cũ familiaris.

Τοιοῦτος ἐστὶ, ὥσπερ ἥδεται ξυνών. Senarius est Euripidis, quo indicatur familiariũ vitam & mores, in eum quoque transire, qui eorum consuetudine fruitur. Botrus oppositus botro maturescit.

Aliud homini, aliud humanitati satis.

DIGNA hæc sentẽtia Varronis est, quæ prouerbiis adnumeretur, qua pulsat eos qui consuetudinem potius sequuntur in loquẽdo, quam certas orationes. Humanitatẽ aũt hic ponit pro curiositate, ac si diceret: Natura quidẽ paucis contenta, sed qđ huic sufficit, non satis est curiositati.

Insuere in saccum vel culeum.

INSVERE in saccũ vel culeum, vulgo dicimus pro circumuenire aliquẽ vel ludere.

Pulchra apud pueros simia.

PVLCHRA (inquit Galenus) semper apud pueros est simia, nos admonens illusionem esse ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem istud prouerbium quoque ad locum, secus iudicandi, commode transferri.

Quasi locum in balneis occupare.

IN publicis locis primũ occupans, solet plus iuris habere. Vnde & iureconsultus: Qui prior tẽpore, potior iure. Ad hũc morẽ adlusit Tertullianus vbi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutũ documẽta signauit, idcirco quasi locũ in balneis, ita fidẽ occupauit, posteris quibusq; præripuit.

Primus secundus tertius.
Primus medius nouissimus.

PROVERBIA Græcorũ sunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Isocrates laudat Alcibiadem: Τοιαῦτα δὲ τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος γενέσθαι, Theocritus quoque Idyllio. 17. Ptolemæum laudãs dicit eum virorum primum, medium & nouissimum: Ἀνδρῶν δὲ ἂν πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοις λεγέσθω, καὶ πύματος, καὶ μέσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. Virgilius:
Nulli pietate secũdus, i. primus ĩ pietate.

Spicilegium relinquere.

IN varias trahi põt sententias. Qui opus aliquod insigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici possit, spicilegium reliquerunt. Vlpio & posteris spicilegium tantum reliquit. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum suis pecuniam imperasset, & quidam diceret, nõ talis erat Alexander: ἐκεῖ-

νος

ν© (inquit) ἐθέριζε τὴν ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι, hoc eſt, Ille demeſſuit Aſiam, ego ſpicas lego.

Terram & aquam poſcere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν, i. Terrã & aquã poſcere, & γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι, i. Terrã & aquam dare. Grȩci dicunt pro bellũ alicui inferre, & bellũ cum aliquo ſuſcipere. Æſchines,

Non hodie aut heri inſtitutum.

De more aliquo veteri qui omnibus notus eſſe debet, vel de lege ex antiquo inſtituto Sophocles.

Ad Sirenum ſcopulos conſeneſcere.

Pro, in re aliqua ad ſenium vſq; demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non ſecus ac ſi Sirenes, ipſas canentes audiamus. A. Gellius & Apud Sirenas, aut Lotophagos hærere dicitur.

Adamante notare.

De his, quæ in perpetuam memoriam ſeruantur. Claud.

Iret adhuc in verba dolor, niſi Iuppiter alto.

Cœpiſſet ſolio: voces adamãte notabat Lene Iouis. Verba finguntur adamante notari, tamquam Deus nihil loquatur niſi ſerium dignumq; quod in perpetuam memoriam conſeruetur.

Sparſis redemerunt crimina nummis.

Multos pecunię perdiderunt, anſamq; ad omne ſcelerum genus dederũt: deinde omnium malorum ſeminarium & radix, auri eſt & argenti fames: quod qui ſagatiori animo perpendunt reiectis & contemptis pecunijs in huiuſmodi vitia non incidunt, & ſparſis nũmis crimina redemiſſe dicuntur. Saluianus, Simile quiddã apud Plutarchum de vitanda vſura de Philoxeno legitur, qui cum opulentiſſimam domum hereditate nactus eſſet, & delicias ac voluptates indigenarum conſideraſſet: Μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, hoc eſt, per deos, inquit bona hæc me non perdent, ſed ego illa.

Nummum quærit peſtilentia, duos illi da & ducat ſeſe.

Admonemur hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia quã poſſumus maxime fugiamus, & potius peſtilentiæ, id eſt, peſtilenti & pernicioſo homini poſcenti nummum duos demus, quam propter vnum litẽ cum eo conteſtemur, petituri aliter in primis tẽpus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. D. Auguſtinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitæ ſpectandum eſſe: laudare enim penitus ante actæ vitæ prudentia nõ poteſt, niſi bono fine claudatur. cui adfine eſt illud Solonis: Finem vitæ ſpecta: figuratius tamen dicitur ſapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aqua.

Πολλὰ περὶ πλάνης. De eo, qui multas regiones peragrauit: & μεταφορικῶς de eo, q̃ multarũ rerum experientiam habet. Ariſtophanes.

Familiaris dominus fatum nutrit ſeruum.

Qui timeri, obſeruari, coli vult à ſeruis ſuis, rarius cum ijs loquatur, rarius congrediatur: nulla ludicra cum ijs exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit. &, vt Plinius ſecundus inquit, Mitiũ dominorum apud ſeruos ipſa conſuetudine, metus exoleſcit, Bernard.

Vbi uber, ibi tuber.

Indicat opulentiæ comitem eſſe faſtum & ſuperbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra. Quia paullulum vobis acceſſit pecuniæ ſublati animi adſunt.

Conclamare vaſa.

Est ſignũ mouendi dare. Militare olim inſtitutũ erat, vt cornicis ſignũ darent, quoties eſſent mouenda caſtra: id Cæſar vocat conclamare vaſa: nam tũ quiſq; cogebatur colligere vaſa ſua, itineriq; ſe apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos ſcriptores reperitur, pro aris & focis, quod idẽ ac ſacra & prophana defendere. Originem habent ex ſacramento militari: inter cetera enim milites etiam iurabant ſe pro aris & focis pugnaturos. Aul. Gellius.

Gradum figere.

Sumuntur ab Athletis crebrę metap[illegible] rę, vt: Gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo præludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, eſt conceptam ſemel ſententiam acriter defendere, & in ea perſiſtere, vel, vt Cicero ait, argumẽtũ ſuũ premere: quater eo ita Tertull.

vſus

vsus est. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, est initium disputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, à sententia recedere. In gradum redire, ad sententiã & propositum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adligere.

QVÆ argumentis fortissimis roborata sunt, vel scripturarũ testimonijs, Hippocraticis vinculis adligata dicuntur. Hieron.

Vt sportulam furunculus captare.

CVM quis per fraudẽ quod sibi non debetur amplectitur, & alienũ ad se trahit, vt sportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natũ ab amiculis & clientibus Romanorũ potentiorũ, à quibus mane salutabantur, & per vrbem incedebãt stipati, quibus vicissim sub vesperã dabant honorariũ aliquod munusculum, sportulã videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cũ iam dandum esset munus, alij clam se immiscebant, vel ab absentibus sese submissos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam spirare Arabiam.

Τὴν ὅλην ἀραβίαν ἀποπνεῦσαι, i. Totã Arabiã spirare, est, vnguenta prætiosa, vt olim in vsu veterum fuit, aut nunc, moschũ olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis. continens pro contento. Lucretius.

Calatum Sycaminorum in malis habere.

ARISTOTELES ἔοικας αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον, i. Videris esse ipsum Sycaminorum calathum, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopio aut cerussa fucarit, quem ὑπωπιασμένον Græci vocant.

Personam non faciem gerit.

Οὐ πρόσωπον ἀλλ' προσωπεῖον φέρει. dici potest in homines perfrictę frõtis, quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices, quę faciem stibio, & cerussa fucant. Iul. Pollux.

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλείαν ἀσκεῖ προσώπῳ. Superiori simile est, & in eosdem dicitur. Pollux.

Formosus sine pulchritudine.

Ὡραῖος ἄνευ κάλλους. Non dissimile superioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adsciuerunt. Aristoteles.

Omni fune remisso.

Πάντα κάλων ἀνεὶς, i. Omni rudente remisso. Contrarium est eius quod habet: Πάντα κάλων σείειν. hoc est, Omnem mouere rudentem: hoc autem significatur summa diligentia: illo vero summa omnisq; negligentia & ignauia. Pollux.

Sine persona lasciuire.

DEMOSTHENES: Ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζειν, In pompis sine persona aut larua lasciuire. Dicitur in eos qui nihil non palam & aperte facere audẽt, quibus imprudentia ipsa loco προσωπεῖα, i. personæ, aut laruæ est.

Per eandem lineam serram reciprocare.

COMPETERE videtur, in eũ, qui semper idem argumentũ tractat & eandem cãtilenã canit. Sumptum à sectoribus lignorum, qui partes trabium secandas prius solent lineis distinguere: qui se semper hæreant in eadem linea, raro quidquam absoluent.

Ad scamma producere.

Hoc est, In certamẽ prouocare. Ab Athletis sumptũ est, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianũ sunt, σκάμμα quid sit vide in adagio: De scãmate egredi.

Ferrum virum attrahit.

Ἕλκει τὸν ἄνδρα σίδηρος. In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic visa solum femina ad amorem accendit, visi inimici mouent dolorem, ferrũ visum trahit ad bellũ. Tertull. Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

Ἕλκει δέ τε ἄνδρα σίδηρος. i. ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male sine moribus discitur.

ANTIQVI morum probitatẽ semper anteposuerunt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicendi peritus. Lege Ciceronis præfationẽ libri de Inuentione primi.

Vinalia sine vino expediri non possunt.

VARRO in libri de lingua Latina præfatione. Multa, inquit, societas verborũ, nec vinalia sine vino expediri, nec curia calabra sine calatione põt aperiri: quibus dictis prouerbialibus sese excusat, si in libris suis

quædam

quædam afferat, quæ absurdiora videãtur. Nõ enim potest fieri vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volsellis pugnare cum gladio.

QVI fragilia argumenta ad rem quãpiam probandam afferunt, dicuntur volsellis cum gladio pugnare.

Bene consulit, sed malefacit.

SENARIVM prouerbialem ex Anaxandrida Arist. citat, ἡ πόλις ἐβούλευσ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει, hoc est, Vrbs consulit, cui nulla legum cura est. Dicitur in omnes qui recta quidem consulere norunt recta autem facere nolunt. Non absimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt.

Soracus malorum.

Κακῶν σώρακος, id est, Malorum corbis, dicitur eadẽ prouerbiali forma, qua: ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἅμαξαι, id est, Bonorum vel malorum plaustra pro ingentibus & malis copiosis. Aristophanes: κακῶν τοσοῦτον συμλέμει τὸν σώρακον, id est, breuibus malorum ipsum mihi corbem refer.

Tamquam super spinas incedere.

Ὥσπερ οἱ ἐπὶ τὸν ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες, id est, Tamquam super spinas incedentes, dicuntur à Luciano equites, qui obtortis cruribus, & contractis equitant:

Ex cubitis canere.

Ἐπὶ ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos, & aulicos, qui quiduis sibi permissum putant & decens.

Πτωχομούσος.

SIGNIFICAT Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulam forensem, qui litteras ob nihil aliud, quam ventris caussa & ad quæstum scire videntur.

Orestis somnium narrare.

IS dicitur, qui absurda loquitur. Sic Galenus Thessalo insultat: Quiescendum miserrime in stratis tuis: namq; haud vides quæ tu putas nosse probe. Orestis mihi somnium narras Thessale.

Κριόμυξοι.

LICEBIT in imprudentes interpretari, quod scilicet more arietis tãquã cornibus quẽlibet impetant, qui mos fere indoctorũ est, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam à naribus allio & cæpe detergere.

VSVRPATVR à Galeno aduersus stupidos, demonstratiuæ methodi & dialecticæ imperitos, nec non deprehensos & argumentis conuictos.

Ne Mercurius ipse quidem cum Musis sanarit.

ET hoc à Galeno in stupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua fronte.

SVA fronte proponi dicitur, quo libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullianus.

Romana libertas, Latina libertas.

SVMMÆ libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli subessent regi, principi, aut Imperatori: ipsi vero infinitis nationibus, reginis & regibus imperarent. Nonnihil tamé inter Romanã & Latinam libertatem interest: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quidquid licet, minus desideratur.

QVIDQVID inquit D. Hieron. licet, minus desideratur, ergo è contrario, quod nõ licet, fomentum accipit desiderij. Ouidius.

Quod licet ingratum est: quod non licet, acrius vrget,

Et alibi:

Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata.

Omnium rerum, inquit Plinius, cupido languescit, cum facilis occasio est.

Litterarum radices amare, fructus dulces.

INDICAT aditum ad litteras esse difficilem multisq; laboribus & vigilijs constare, ipsarum vero possessionem iucũdam & dulcem. Hieronymus. Idem expressit Horat. in arte Poetica:

Qui cupit optatã cursu contingere metã.
Multa tulit, fecitq; puer, sudauit & alsit.

Introite, nam & hic dij sunt.

LAVDABILE Heracliti dictum: Introite, nam & hoc dij sunt: admonet vt libros quã familiarissimos nobis reddamus, studiaq; colamus, ex quibus omnia arcana mysteria licebit haurire, & non deos tantum videre, sed etiam cum ijs familiarissime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

In communi pisce non insunt spinæ.

Ἐν ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. Videtur cõpetere in heluones & gulæ nepotes, qui fraudatis alijs apposita, quiq; priusquam

sortiti

sortiti sunt, communia deuorant, absumunt. Plutarchus.

Εὖ κακῶς.

GRÆCI sine connexione pro eo, quod est mediocriter perinde atque si Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanam, partim ex prosperis & lætis, partim ex tristibus & aduersis constare. Euripides.

Beta sapientum.

Τῶν σοφῶν βῆτα. In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus est. In Erathosthenem dictũ fuisse auctor est Strabo, vt qui non primas, sed secundas inter doctos teneret. Theocritus.

Omnis virtus est mediocritas.

VETVS Academia dixit virtutes oẽs, quã dam mediocritatẽ esse moderatã. Cicero.

Vt Æditum responsa numinis prædicat.

PROVERBIVM in eũ cõpetit, qui aliquid absẽs & memoriter dicit. Æditui.n. vt a numine oracula accipiebãt, sic ore consulẽtibus, referebant, non ex scripto. Macrobius.

Qua in re clarus quisque est, ad eam properat.

Ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ εἶναι, αὐτὸς αὑτοῦ τάυτα διατρίβει.

In quo quisque sibi excellentissimus videtur, in eo versatur Aristo. Sic Ouid.
Scilicet est cupidus studiorũ quisq; suorũ:
Tempus & adsueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus insulæ.

HYPERBOLÆ prouerbiales, quæ de immenso numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus.

Ὅσον ὕδωρ κατ' ἀλιζόνος, ἢ ἀμφὶ πέτηλα. i.
Quot quercus folijs, quot fluctibus insula abundat.

Legũtur etiam & tales hyperbolæ apud Homerum:
Οὐδ' εἴμοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,
Nõ si tãta daret quot arenis litus abũdat:

Ouidianæ hyperbolæ de immenso numero hæ sunt:
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos,
Æquore quot pisces, frõde tegũtur aues.
Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas.

Et alio loco.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla:
Cerula quot baccas Pallados arbor hẽt,
Littore quot conchæ: tot sunt in amore dolores.

Aristoteles huiusmodi hyperbolas pueriles vocat, quod scilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona sæpe non dona.

CITANTVR ab Aristotele hi senarij:
Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν ἀτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας, id est,
Multos deus non beneuolenti pectore
Ad summa rerum protrahit fastigia,
Vt inde grauius postea miseri cadant.

Indicant summæ felicitatis plerumque comitem esse insignem calamitatem, nec temere esse, si quando homines nimia rerum omnium prosperitate vtantur.

Bene Claudianus:
Tolluntur in altum
Vt casu grauiora ruant.

Ἀμπιλυργεῖν, φορμοῤῥαφεῖν.

EST putare, vel in modum storeæ aut sporte consuere. Inde, qui in angustias aliquas pelluntur, & in nassam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμοῤῥαφεῖσθαι. Æschynes.

Determinare fossam.

HOC est, Concludere aliquem intra circulum, vel certum aliquod spatium, extra quod egredi non debeat: Sic vsus Tertullianus: Hanc tibi fossam determinauit ipse qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoq; nec quærere.

Oculis clausis agere vel perstringere.

DICVNTVR qui indistincte & nullo iudicio agunt. & minime cernentes quid facere oporteat. D. Aug. Quæ tandẽ vis, nisi cæcitas & vanitas animi cogit hominem clausis (vt dicitur) oculis tamquã in alterũ iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat.

Cera & ære nobilis.

CERA & ere nobilis dicitur cuius nomẽ & scriptis & statuis celebratum est. Romani maiorum egregia facta & litteris mandabant, & in foro statuis honorabant. In

cereis

cereis autem tabellis olim scribere solebant, & ex ære statuas formare.

Hippodromica bona.

Ita vocat Chrysostomus, bona huius mundi, quæ more celeris equi cito discurrunt, & transuolant.

Sub tunica & sinu.

Qvod occulte, non palam fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri sub pallio. Tertullianus paullo elegantius exprimit: Sub tunica & sinu.

Sub pallio condere.

Præcedenti adsimile, de eo quod clam & occulte adseruatur, non autem palam ostenditur. Galenus:

Ἔξω κακῶν.

Id est: malum foras, eadẽ forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, i. Foras famem. Tertull. Vti licebit quoties deprecari malum aliquod, aut infortunium volumus, vt etiam exclamare solemus: dij meliora. Sic enim Græcorum ἀπεφήμει circumloqui. Cicero solet.

Felix & faustum sit lumen.

Varro auctor est, Græcos cum lumen infertur, dicere solitos, φῶς ἀγαθὸν, id est, faustum sit lumen.

Elige vitam optimam.

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id est, Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet consuetudo. Pythagoræ sententia ad virtutem commonentis. Plutarchus.

Cum aquila esse queas, inter graculos primas ne opta.

Convenit cum superiori Pythagoræ dicto. Optima autem semper sectanda sunt, circa quæ deficere laudabilius est, quã in vilioribus superare. Nazianzenus.

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, id est, Lydium psegma, de re pretiosa, & auri plena dicitur. Basilius in homelia ad nepotes, est ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quæ apud Lydos copiosa est. Statius: Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Pythia Mysi talenta.

De thesauro maximo & diuitijs amplissimis.

Hortus altera succidia.

Svccidivm dicitur Lardum suillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata semper, neque egent igni, qui hortos habent. Crudis enim cibis facile vescuntur & coctu facilibus. Seneca.

Ad solarium versari.

Dicitvr in adsentatores & parasitos, & amicos illos ollares, qui curiose solent vmbam solarij obseruare & tempus cenæ inde discere. Cicero.

Suaue me suffocet.

Parasitorvm & gnatorum prouerbium est, de his qui gulæ, luxui, & delicijs dediti sunt, commode dici poterit, suaue eos suffocare. Chrysostomus.

Da mihi hodiernum, tu sume crastinum.

Hoc est, fruar ego hac vita, tu futura. Dictũ, quod in ore habere solebant homines voluptatibus addicti. Chrysostomus.

Sal patriæ pluris faciundus est, quam hospitis mensa.

Dictvm Æschinis, quo significatur, plus deberi patriæ & ciuitati, quam amicus aut vlli necessitati.

Centum viri vnum pauperem spoliare non possunt.

Pavpertas omni caret metu, intrepide vbique versatur, nullos metuens fures, nullos latrones. vnde Horatius:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus Imperator vincere potest. Chrysostomus.

Qui honorat, seipsum honorat.

Vvlgo dicitur honorẽ nõ esse apud honoratum, sed apud honorantẽ. Aristoteles.

Expumicare.

Pro, expurgare & expolire in vsu fuit. Vsus enim pumicis est in chartis læuigãdis & sordibus detrahẽdis. Tertull. Similia fere sunt: exasciare, edolare, interpolare, colophonẽ imponere, ad vmbilicum ducere.

Studium generat studium, ignauia ignauiam.

Vbi semel bonum opus cœptum est, resumẽdum est, donec habitum consequamur: quem vbi semel consecuti fuerimus, non erit quod ipsum deserere poterimus, cuiusque enim rei dulcedo cui adsueti sumus trahit. Chrysostomus.

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' ἔτως κακῶς, i. Ne sic quidem male. Quo licet vti vbi res licet præter spem aut institutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commẽtario περὶ ἀϑυμίας. Originem habet à priuigno, qui cum aberrãs à cane quem lapide petebat, percussisset nouercam, ὐδ' ἔτως κακῶς dixit.

Ratio sapienti pro necessitate.

PROVERBIALIS sententia qua docetur, sapientem nihil metu adactum aut necessitate, sed consilio omnia facere. Plinius Iunior.

Quod dubites, ne feceris.

BENE (inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum ne sit an iniquum, æquitas enim lucet per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.

Nihil desperandum & nulli rei fidendum.

NEMO desperet quod nõ habet, nemo confidat ijs, quæ habet.

Seneca in Thyeste:

Nemo confidat nimium secundis:
Nemo desperet meliora lapsis.

Indigentia mater sanitatis.

A medicis sumptum, qui parsimoniam & ciborum parcitatem cõmendant. Chrysostomus ad animam trahit, qui non corpora ieiunio solum roborari, sed & animã à vitijs expurgari docet.

Domi militiaq́;.

PRO quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id est, In pace & bello, de eo dicitur qui & semper & nusquam non vtilem seipsum præbet. Æschines.

Eodem iugo vrgeri.

PRO eadem necessitate dicitur, sumpta metaphora à iumentis iugalibus. Tertull. potest etiam dici tamquam in eodem periculo versari, vt in eodem luto hærere, ita eadem naui esse.

Mulum de asino pingere.

DICI potest quando exemplar & res efficta non multum inter se distant: vel quando ineptiæ ineptijs repræsentantur, vel mendacia mendacijs astruuntur. Magna similitudo inter asinum & mulum est. Tertullianus.

Repente tamquam procella.

HOC vtimur, cum significare volumus, aliquid subito euenisse: εἶτ' ἐπὶ τέτο τῷ καιρῷ ῥήτωρ ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας ὥσπερ πνεῦμα ἐφάνη, id est, Deinde subito rhetor illo tempore ex tranquillitate, ceu procella venti apparuit. Demosthenes.

Vltra pedem.

Υπὲρ τὸν πόδα. Vltra pedem, id est, Vltra vulgarem modum & viuendi consuetudinem. De sumptuosis dicitur.

Sufflaminare.

VSVS est Hieronym. pro cohibere, compescere & retardare: nam sufflamen retinaculum est quo vna rotarum religatur, ne currus in præceps ruat, si quando via est pronior. Vnde Iuuenalis:

Ipse rotã stringit multo sufflamine cõsul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Εν εἰρήνῃ μελετέον τὰ πολεμικά. Admonet prouerbium in tempore de necessarijs prospiciendum esse, Lucianus.

Panis prior prora.

Πρότερόν ἐςι τῆς πρώρας τὸ φυρᾶσαι, id est, confectio panis prior est ipsa prora. Vti licebit tum cum persuadere volumus, vt id quod maxime necessarium est, anteponatur ei quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc sensum tanquam adagio vsus est eo Demades rhetor, cũ Athenienses iuberent triremes è naualibus producere, easq́; milite complere, deficientibus interim pecunijs bellorum neruis. Lepos dicti in hoc situs est, quod licet prora anterior & prior pars nauis sit, tamẽ aliud prius est expediendum in bello nauali, vt scilicet de victu & commeatu prospiciatur. Plutarchus.

Mithrij pœnas sustinere.

MITHRII pœnas sustinere, pro grauissimas pœnas sufferre dicitur. Nazianzenus.

Pharus.

ELEGANTER vsurpatur hæc dictio Pharus à Tertulliano, eo modo, quo à poetis Ara, arx. portus, anchora, & similia. Fuit Pharus alissima Ægypti turris, quæ nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.

Intra quatuor esse.

Εντὸς τῶν τεττάρων εἶναι. Pro eo quod est, intra ianuam esse, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquẽdi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili schemate etiam dicitur, Intra quadrangulum esse, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν. Hoc est in tuto & extra omne periculum esse, & tranquillam agere vitam: Chrysostomus.

Ager quàm multos habuisti, & quam multos habiturus es dominos.

CITATVR à Chrysostomo ex his, quę vulgo dicunt: quod & ad domos, pecunias, vestes, ornamenta, & terrena omnia rectissime dici potest: indicat quæ huius seculi sunt relinquenda esse, solam vero virtutem & recte factorũ conscientiam nobiscum ad supercelestem illam vitam commigrare.

Manuarium es.

MANVARIVM ęs, videtur vocare Gellius illud, quod in cõmune confert is, qui in certaminibus lusibusq; factus est inferior.

Briarei manus inijcere.

Hoc est, Furaces & violentas. Hinc qui iniustam opulentiam colligunt, & facultatibus præda & rapinis partis ditantur, dici possunt Briarei manus inijcere. Briareus gigas fuit, cui centum brachia & manus fuisse dicuntur, sæuissimus & immanis pyrata. Nazianzenus.

Fluuij cursus non detorquendus.

SENTIT prouerbium, naturæ non debere fieri vim, sed ad quod vnumquodque natum est, eo adhibendum.

Κωμῳδοτραγῳδία.

COMODOTRAGODIA, res dicitur ex lætis simul & tristibus constans. Haud illepide sic appellatur vita humana. quæ nunc prosperis, nunc aduersis rebus vtitur. Item & matrimonium. Porphyrius.

Pauca male parta, multa bene comparata perdunt.

MVLTVM adfinis hæc Chrisostomi sententia Plautinæ est:

Male partum male disperit.

Ad oculos magis, quàm ad vesicam pertinet.

DE re dicitur, quæ voluptatem magis & oblectationem, quàm lucrum creat. Vesica ponitur pro pecuniarum receptaculo: nam porcinæ & bubulæ vesicæ in eũ vsum à veteribus haberi solebant. Varro.

Bos in lingua.

POLLVCIS sententiam apud Homerum: χρύσεα χαλκείων, &c. docentis fuisse commutationem rerum citra nummos, & sic permutationem, nõ venditionem comprobat Paullus iureconsultus libro Pandect. 18. tit. de contrahenda emptiõe. Plutarchus scribit Theseum nota bouis nummum signasse, ex quo hoc prouerbium, de ijs qui corrupti pecunia tacerent, vt Demosthenes, cum dictus est argentaginam pati: addam illud Philost. in Sicopel. βοῦν ἀφωνίας ἐπὶ γλώττῃ βεβλημένος.

Conscientia crimen prodit.

CONSCIENTIA nihil aliud est, quam secretum, & quod falli non potest facti nostri iudicium, & mille testes, vt dici solet. Nam sua quemque fraus, & suus terror maxime vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaq; afficit, suæ malæ cogitationes, conscientiæq; animi terrent. Cicer. pro Sexto Ros. Ame. Paullus Pandect. lib. 40. tit. 9. qui & à quibus manumissi liberi: & imperator Antoninus Calpurnio Critoni rescripsit, eo tempore quo quis propter facinorum suorum cogitationem iam de pęna sua certus esse poterat, multo plus cõscientia delictorum, quam damnatione ius dandæ libertatis eum amisisse. Post sub finem; conscientia animam verberat.

Patere legem, quam ipse tulisti.

PAVLLVS lib. Pandect. 32. tit. de legatis & fideco. cap. 32. ad hoc vulgo iactatũ prouerbium adlusisse videtur. Decet enim imperatoriæ maiestati, eas seruare leges, quibus ipse solutus esse videtur. Vnde Claudianus: In commune iubes, si quid censesve tenendum primus iussa subi: tunc obseruantior æqui fit populus. nec ferre vetat cum viderit ipsum auctorem parere sibi.

Tonderi pecus, non radi debet.

IN principes grauiora consuetis vectigalia imperantes. Tiberius Æmilio racto Ægypti prætori rescripsit: Tonderi pecus se velle non radi. Cuius dictum istud recéset ita Dion. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, nimirum humaniter, haud mancipiorum modo tractandos prouinciales innuens. Sunt enim qui rem exactius, quam fas est, ac morosius excutiunt, & ad viuam cutem resecant, quod alio prouerbio ad viuum vsq; radere dicitur, vt & Boni past. est tondere pecus nõ deglubere.

Temporibus

Temporibus seruire decet.

LVCANVS ad Calphurnium Pisonem:

Temporibus seruire decet, qui tempora certis
Ponderibus pensauit, eum si bella uocabunt,
Miles erit: si pax, positis toga gestiet armis.
Nunc fore pacatum, bellantem castra decebunt

Cicero lib. de finibus tertio commemorat inter præcepta veterum sapiētum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata: Quę que sunt, inquit, vetera pręcepta sapientū, qui iubēt tempori parere, & sequi Deum, & se noscere, & nihil nimis. Pro parere, sunt qui parcere legunt. Adfinia sunt, Seruire scenæ. &, Vti foro.

Pygmæi vel Thiodamas cum Hercule.

AMMIANVS lib. 22. vbi Iuliani imperatoris animi inuictam constantiam & susurronum contemptricem laudat, prouerbiali schemate illud extulit: Frustra virum circumlatrabant immobilem occultis iniurijs, vt Pygmæi vel Thiodamas agrestis homo Lindius cum Hercule. Innuit enim Iulianum nihilo magis commotum fuisse blateronum aulicorū iniurijs dicterijsque quam Hercules Pygmęorū adsultibus exterritus fuerit, immo ea ipsa contempsisse risisseq; velut Thiodamantis Lindij probra conuiciaque inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis adlusit Alciatus iurisconsultus in Emblemate quodam, in eos, qui maiora viribus aggrediuntur, suæ imbecillitatis non conscij, quod hunc in modum habet:

Dum dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam ceteraq; arma tenet
Alcidē Pygmæa manus ꝓsternere letho
Posse putat, vireis non bene docta suas:
Excitus ipse, velut pulices sic poterit hostem,
Et sæui implicitum pelle leonis agit.

De Thiodamante hæc est fabula. Cū in Theiodamantem Lindium terram aratro proscindentem ex improuiso incidisset famelicus Hercules, alterū ex iugo boum iugulat illo pręsente, & deuorat, quā ille iniuriam maledictis fuit aggressus: At iste illum sibi amarissime conuiciantem cum risu, & cachinis audijt. Sunt qui Herculem bis integrum deuorasse bouem scribunt, semel apud Lindum vrbem, & iterū apud Driopas Thiodamantis bouem.

Amor fit ira iucundior.

ISTVD pręterquam quod vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit: Quemadmodum enim, inquit, cum è nubibus exijt sol, at post caliginem denique feruentior est: ita amor cum intercessit ira aut suspicio, pace facta, recōciliatisq; animis iucūdior est atq; acrior. Plautus pręterea simulatū Amphitrioni Ioué idē induxit loquētē: verū irę, si quę forte euenisst huiusmodi, inter eos, rursum si reuētum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se, quamprius. Hinc Terentius in Andria; Amantium iræ, amoris integratio est.

Voluptas malorum esca.

VOX Platonis grauis in Timęo, πρῶτον μὲν ἡ δεινὸν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. A Cicerone in libello de Senectute, ita expressa: Diuinus (inquit) Plato escam malorum voluptatem appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo pisces. Sed à Plauto in mercatore, in Latinum prius versa: Demipho, Sapientum illud dictum te audisse reor sæpius: voluptas est malorum esca, quod ea non minus homines, quam hamo capiantur pisces.

Cœna sine sanguine.

DIPHILVS comicus, cęnā sine sanguine vocauit, quam Plutus terrestrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperemq́ue hoc est, vilibus dapibus instructā mensam intellexerunt, ille obquam ornandam nullę cæsę forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipsum Diphili ex Athenęi sexto libro Dipnosophistarum hic apponam:

Ὅταν μὲ καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ καταvοῶ τὰ τρίγλυφ' οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους.
Ἀτενὴς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν κάπνον.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος, εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύσσομαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autem parasitus ab eleganti facetoq; poeta ita loquens:

Pisces magni paruulos comedunt.

Id apud Græcos & maiores nostros in vsu fuit, & adhuc hodie vulgo nos vsurpamus cũ de iniurijs opulentorũ querimur, significamúsque nouum non esse, quod te nuiores exuantur patrimonio à potentioribus. sumptum ab animante immani, atque experte omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro quem Margopolim siue περὶ ἀρχῆς inscripsit, apud Nonium: Natura humanis omnia sunt paria, qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos magnus comest, vt aues enecat accipiter Polybius 15. lib. historiarum: οὐδ᾽ ἐν καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δέ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ᾽ ἐξ ὅτ᾽ ἀναίδην καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσόφλειν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν ταμιεύζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, id est, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris pretextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agũt, vt atrocitas ipsorum, vitæ piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum fit cibus & vita.

Gutta cauat lapidem.

Hoc Ouidiano hemistichio ex quarto lib. de Ponto utimur, quoties temporum diuturnitate omnia absumi significamus:

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus usu,
Et teritur pressa uomer aduncus humo.

Chærilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη.

Hunc uersum citat Simplicius in commentario suo in octauum librum Naturalis ausculationis, quem his uerbis Lucretius protulit:

Nonne uides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa?

Pro incerta spe, certa præmia.

Sallustius in Coniuratione Catilinæ de Allobrogibus loquens, diuersa consilia animo noluẽtibus, inquit enim Pro incerta spe, certa præmia. Animaduertendũ prętetea an cum idẽ de bello Iugurtæ narrat ita: Metellum regi Boccho suauisse, quã opibus suis confideret, tamẽ non debere certa pro incertis mutare, respexerit (vt puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam, inquit enim sapiẽs ille poeta:

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. hoc est,
Stultus, qui parata relinquit, & imparata persequitur.

Theocritus in Cyclope: τὴν παρεῦσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. Mulge præsentem, quid enim fugientem sectaris? Vbi scholiastes Hesiodi versum citauit. Hoc age igitur, quod præsens: quodq; præ manu est, & in id tibi mens intenta sit: de eo cogita non interea inanes cupiditates & vana somnia sequaris. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pseudolum, callidum seruum secum philosophantem induxit, in alijsq; multis dicentem; Stulti haud simus, frustra vt simus, quam quod cupienter dari, petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atq; hoc euenit, in labore atq; in dolore, vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præsentibus commodis fruamur, & absentium cupiditate nos non excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici, ἐὰν δ᾽ ὡς ἔχομεν, τοῖς γε μηδὲ χρώμεθα. Eundem habet sensum quod alibi nobis dictum est: Præstat possidere, quam persequi.

Cœna terrestris.

Ἃ δ᾽ οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
ὧν δὲ αὐτοὺς ἐσόμεθ᾽ ἐστερημένοι.

Si præsentibus non vtimur.
Absentia quærimus: his quidem nostra culpa,
Illis vero per fortunam priuabimur.

Narrat enim se dissẽtire ab ingenio multorum, qui cũ vocati sunt ad cenã à diuite aliquo, fortunatoq; homine statim domũ introeuntes laudãt triglypha, tecta laqueata, corynthiaq; vasa, coniectis in huiuscemodi ornamenta ædium oculis: se namq; his rebus spretis, intentis oculis respicere fumum culinæ, quod si ille impetu quodã directo latus sit, se gaudere, ac præ gaudio exultare. Cõtra autẽ si obliquus ac tenuis ilico cognoscere cenã, quod ei vehemẽter dolebat, sanguinem non habituram: A signo igitur ille iudicat se male acceptũ iri: neque enim huiuscemodi cena ipsum delectabat, Plautinus cõtra senex in Captiuis, para-

parasitum ludit ostendens se huiuscemodi cenam ei daturum: Asper meus victus sané est, cui ille: Sentisne esitas? Sequitur: Ægio. Terrestris cena est. Par. sus terrestris bestia est. Æg. multis oleribus. Par. curato ægrotos domi. Nihil autem inimicitius esse oleribus parasito, & hic declarauit, & apud eundem Græcum comicum in Mercatore, quidam qui accusat alium & pisces & aues, & omnes demũ delicatiores escas coementé, Inquit enim sumptibus & uoracitate illius fieri, vt ipse, & uniuersa ciuitas necessario ad olera redigatur, ac pugnent sæpe, contendantq; inter se de apijs, ut in Isthmijs fieri solebat: quorum certaminũ corona victoriæ præmium erat ex apio. Nam iocatus in hoc lepide est. Inquit: οὐκ ἐστὶν ὑχθηρὸν ὑπόσυ μεταλαβεῖν. Σωυῆκας ἡμῶν εἰς ταλαχανατλὼ πόλιν. Περὶ τῦ σελίνυ μαχόμεθ᾽ ὥσπερ ἰσθμίοις.

Massilenses mores.

PLAVTVS in Casina Massilenses mores quos miris laudibus Strabo & Cic. in oratione pro L. Flacco efferunt, tamquam optimos & probatissimos dixit: Vbi, inquit tu es qui colere mores Massilienses postulas? Massilianam enim peregrinationem pro Attica disciplinæ gratia suscipiebant Romani.

Ο τρώσας καὶ ἰάσεται.

GRÆCO hoc prouerbio vsus est Suetonius in vita Claudij, quo subobscure significare voluit se remedium illi malo, quod ei fecisset, inuenturum, sublaturumq; Neronem quo stulto consilio, imperium vt res postea docuit, Britãnico eripuisset, Suetonij verba hæc sunt. Et subinde obuium sibi Britannicum arctius complexus, hortatus est, vt cresceret, rationemq; à se omnium factorum acciperet. Græca insuper voce prosequũtur, τρώσας καὶ ἰάσεται, hoc est, etiam læsus sanatur, vel à nullo sanari potest vulnus, nisi ab eo qui inflixit. Prouerbium autem hoc ab Achille ortum est, qui eadem hasta, qua Telephum vulnerauit, ipsum postea sanauit, Crebrum vero id est apud veteres auctores. Plutarchus in cõmentario, quem inscripsit περὶ τῦ ἀκύειν, de morsu quodam, qui in animi ingeniosorum adolescẽtium à Philosophia excitatur loquens dicensq; posse illum à ratione ipsa, quæ ipsum inflixit sanari, non minus ac plagam illam Teleph. manifeste ad hoc prouerbium respexit, cum etiam uerbis ipsis vsus sit, quamuis uersum etiã Euripidis addat, quo Poeta ille eandem rem tragice commemorarit. Verba Plutarchi hæc sunt: οὐ γὰρ μόνον ὡς δ᾽ εὐριπίδης φησὶ, τὸ τηλέφυ τραῦμα πρισοῖσι λόγχης θέλγεται ῥινήμασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον δ᾽ φυέσι νέοις δηγμὸν ἀυτὸς ὁ τρώσας λόγος ἰᾶται. hoc est: Neque vero, vt auctor est Euripidis, solum Telephi vulnus ab eadem hasta, quæ illud inflixerat, senatum exstitit: sed etiam ingeniosi adolescentis, qui in philosophia probe est institutus, acceptus morsus eadem oratione vnde illatus est, emendari potest.

Tonitrus imbrem antecedit.

HOC est post minas verbera, ductum verbum àlepida voce sapientissimi viri, qui absurdos asperosq; mores vxoris patienter admodum tulit, quæ cum ipsi antea maledixisset: postea autem aquam in eum effudisset, Nonne inquit ille amicis, hoc futurum dixeram: ὅτι ξαντίππη βροντῶσα καὶ ὑδωρποιήσει. Vix enim Latine hoc pronunciari posse puto, vt maneat, in ea lepos elegantiaq;, quę in his verbis pronunciata percipitur.

Nã tonitrus imbrẽ antecedere certũ est.

Campas dictis abigi.

CAMPAS dictis abigi, Plautus in Trinummo prouerbialiter dixisse videtur de ijs, qui uerba non curarent, sed rem ipsam. Solent enim Campæ quibusdam carminibus extingui. M. Catoni sunt vermiculi æstatis tempore olera & arbores infestantes, nos brucas appellamus.

Dignus qui ranis ministres.

NOS vulgo verbum hoc sæpe usurpamus, atque quoties vini ministratores reprehendimus, quod nimium aquæ ingerunt, vini ipsius vim penitus perdunt: Pherecrates apud Athenęum libro 10. δειπνοσοφιςῶν: ἔρρ᾽ ἐς κοράκας, βατράχοις οἰνοχεῖν σε δεῖ.

Fumus pulchriorem persequitur.

HOC prouerbiũ non recens est, sed multis seculis & apud diuersas gentes celebratum est, ac viguit, quo fertur, fumum natura sua formosiorem totius domus sectari,

Aristophanes apud Athenæum libro sexto δειπνοσοφιστῶν: vbi parasitus in formosis tétandis, cum se reliquos superare dicere vellet, inquit in illis se fumum esse: ὑπομένειν πληγὰς, ἄκμων, καὶ κονδύλους. πλάττειν δὲ τελαμών, τοὺς καλοὺς πειρᾷν, καπνός.

Crispiores apio.

APVD epigrammatarios extat prouerbiali schemate dictum illud: ἑλότερον σελίνου, apio magis crispum. Quo spectat illud Aristoteleum in Rhetorices tertio, σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖ, apium crispa habet crura. Et Lucianus in Amoribus: πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι ἑλότεροι σελίνων, multo crispiores pratensi apio.

Hylam uocare.

IVXTA Cium Mysium fluuium, cui ciuitas adiacet: item Cius dicta, à nymphis raptus fuit Hylas ab Hercule adamatus, quam ingenti vociferatione vocans Hercules nihil profecit. Vnde prouerbium manauit, de vocantibus non audientes, Hylam vocare vide Theocritũ Eidyllio 13. quod Hylas inscribitur. Erudite descripsit eandem fabulam Apollonius Rhodius in fine primi libri Argonauticorum, qui sic ait: Herculem, cum regionem Driopum accolarum Parnassi transiret, voluisse eripere bouem ad sacrificium Theiodamanti Driopi, quod cum ille prohiberet, ab Hercule interfectum & regionem direptam. Atque Hylam infantem adhuc Theiodamantis filium e cunis abreptum, in familia Herculis educatum, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem, cum aquam peteret, raptum à nymphis.

Ἀέργοις ἀεὶ ἑορτή. Pigris semper esse festum.

OLIM valde potentes fuere Tarentini, sed delicię eos perdiderunt, quia plures apud eos fasti dies per annum quàm alij celebrantur, institutis propter ocium ac delicias continuis ferijs, vnde & vulgari prouerbio fertur: Pigris semper esse festũ. Hoc vsus est Theocritus in Bucolicis. notatum est supra: ignaui semper feriæ.

Caracallæ nummi.

CONVENIT in eos, qui aliud prę se ferũt aliud tegunt, quiq; fuco corrupti sunt & pallẽt, in blandos vultu, sed animo virulento, Dion autem narrat Antonium Caracallam in vsu habuisse nummos adulterinos, plumbumque argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro suis senatoribus dedisse. Hinc natum est prouerbium.

Fabula Milesia.

FABVLÆ Milesię prouerbio dicuntur sermones nec veri, nec verisimiles, nec in aliquem vitę vsum parati & congruentes: sed tantum ad voluptatem & extrahendũ tempus, vel in conuiuijs vel in cœtibus virorum ac feminarum, qualia sunt etiam amatoria omnia. Ideoque Lucianus sermones amatorios vocat Milesios, & Capella quasdam poetarum fabulas, Scripsit nominatim de Milesijs Aristides libros aliquot μιλησιακῶν, & Apuleius asinum, ex Luciani asino desumptum & concinnatum. Eiusmodi narrant vetulæ pueris ad focum ne plorent, aut molesti sint. Milesiæ à Mileto Ioniæ, quæ de luxu, & delicijs male audiuit, dicuntur.

Iyngem habet.

VSVS apud Græcos obtinuit, vt hi iyngem habere dicantur, qui velut pręstigijs quibusdam homines ad se amandum, prouocant. Iynx enim auicula est oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea veneficæ ad excantationes vtuntur, ut inquit Pindari interpres in Nemeis. Latinè tortucam nominare possumus è torquendo collo. Quidam putant eam esse, quę alio nomine vocatur σεισοπυγὶς, Latini motacillam vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur à Theocrito edyllio 2. versu qui repetitur.

Ἐκ πίνακος καὶ πιλαίας.

PROVERBIVM de re commentitia, quoniam in porticibus & tabulis depingi fabulę solebant. Plutarchus in libello de particula ei inscripta foribus Delphici templi. Cæterum ista, inquit, prorsus ex porticu & tabula.

Mel satietatem gignit.

DIONYSIVS Halicarnasseus in comparatione Herodoti, & Thucydidis: Satietatẽ enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam uerò illud in animo reputaui quã suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis uarietas & immutatio. Laurentius

rentius Hunfredus de Nobilitate libro tertio. Sed quicquid nimium est, ingratum & iniucundum est, eiusq; omnis in fructu suauitas amittitur. Theocritus in Megara: καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστὶ. id est, & lætitiæ satietas est.

Ἐν τετράδι γεννηθῆναι.

QVARTA luna natos prouerbiali schemate dicimus, quibus sinistra parumq; auspicata rerum omnium sunt initia. Quod ipsum non tam ad diem quartum, quàm ad postremum lunæ quadrantem refero. Inter alia in vita Aristophanis legitur: διὸ καὶ ἔσκωπτον ἀριστώνυμος, τε καὶ ἀμειψίας τετράδι λέγοντες, αὐτὸν γεγονέναι, κατὰ τὴν παροιμίαν ὡς ἄλλοις πονοῦντα, τὰ μετὰ πρῶτα γὰρ διὰ καλλιστράτου καὶ φιλωνίδου καθίει δράματα. id est, quare ipsum exagitarunt, seu contempserunt Aristonimus & Amipsias dicētes, quarta luna (quod aiunt) natū: quod alijs laboraret. nam primas fabulas per Callistratum & Philonidem exhibuit.

Aurum ex stercore colligendum.

HOC vtimur quotiescunque significare volumus id, quod Plinius iam olim dictitabat, nullum librum tam malum esse, quin parte aliqua prodesse queat. Rectè etiam olim dictum esse puto, non quis, sed quid dicatur, considerandum. Modestiæ enim est, quod alicuius seculi commune linguæ fuit vitium, dissimulare. Nec enim video aurum minori esse in pretio quod in vase fictili hoc, illud in splendida arca custodiatur. Nonne gallus Æsopicus dum vertit stercorarium, nitidam gemmam reperit?

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, speciem habet prouerbij, quemadmodū illa: Lydius currus, Lydius lapis. Apparet autem id de re non vili aut contemnenda dici, cùm & multum auri in Lydia prouenire receptum sit, vt est apud Lucianum in dialogo, qui inscribitur Contemplantes. Hoc vsus est Basilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.

Aquæ furtiuæ dulciores sunt.

EXSTAT inter Hebræorum prouerbia non dissimile senario Græco: λυκεῖα ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος, id est, dulce pomum, cùm abest custos. His vtemur, cum significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari.

Mensæ Siculæ, Asiana, Persica, & Italica.

PRÆLAVTÆ & oppiparæ dicebātur. Plato Politicorum libro tertio: συρακοσίαν δὲ ἀφίλε τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν. id est, Syracusanam amicè mensam, & Siculam in obsonij varietatem, non videris approbare. Idem in quadam epistola ad Dionis propinquos: ἰταλιωτικῶν τε καὶ συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati, καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ. ac mensæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copiosè Athenæus. Persicis & Asianis delicijs nihil olim inquinatius nec mollius: de quorum delitijs in animos hominum impressa opinione, perpetuò inualuit Macrobius libro Saturna. septimo: modum eum seruat, qui sui potens est, & in mensa Sicula vel Asiana.

Dardaniæ artes.

DARDANIÆ artes, pro magicis vsurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem sunt à Dardano insigni (vt tradunt) mago, cuius commentarijs diligenter perlectis, longè doctissimus euasisse Democritus memoratur. Consule Pliniū lib. 30. c. 1. Apuleius, vel ipse Dardanus, vel quicunq; alius post Zoroastrē. Euseb. lib. δ' ἀγγελ. προπαρασ. 3. οὗτος ὁ δάρδανος, ὁ μύθους θεῶν καταδιδάξας, τὰ μυστήρια.

Neptuni, siue Maris filij.

SCRIBIT Gellius lib. 15. c. 21. ferocissimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tāquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas cōsueuisse. Apud Plutarchū autem in Dialogo: Sitne rationis vis in bestijs. In marinis (inquit Aristotimus) nullum, esse gratiæ sensum, amorem nullum, nec ingenij suauitatem: recteq; Homerus ait, Glaucum te genuit de immansueto, & omnis societatis experte dixit quòd beneuolum miteq; nil mare gignat.

Omnia omnibus annuit.

DICITVR in valde senes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorē efficit, ita vt caput perpetuò motitātes, oīa omnibus annuere videātur. Catullus in nuptias Iuliæ & Manlij.

Vsque dum tremulum mouens cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

NEC mulieri, nec gremio credi oportere, prouerbium est, quod & illa incerti & leuis animi est, & plerunq; in gremio posita, cum in obliuionem venerint exurgentium, decidunt. Festus.

Plaustrum perculit.

PROVERBIVM rusticum, quo plaustrum perculisse dicuntur, qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait seruus: Perculeris tu iam me, id est, impellendo perturbaueris. Et eo vsus est Plautus in Epidico: perij, plaustrum perculi: id est, euerti ac perturbaui rem falsa emptione. Percellere enim est euertere, & ad terram.

Telum ira facit.

IDEM ibidem. Telum ira facit. Huic confine est eiusdem: Furor arma ministrat. Cui non dissimile est apud Basilium ad nepotes suos: τῇ τραγῳδίᾳ γὰρ οὐ πιστέον ἁπλῶς λεγούσῃ, ἐπ' ἐχθροὺς θυμὸς ὁπλίζει χέρα. Tragœdiæ enim nequaquam est credendū dicenti, inimicitias armabit ira manus. Plaut. in Merc. Perij, seditionem facit lien, occupat præcordia Virgil. 10. Æneid.

Spes addita suscitat iras,
Tela manu iaciunt.

Aufidus Hadriam retrò fugis.

VIRGILIVS 11. Æneidos.
Amnis & Hadriacas retrofugit Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet subesse prouerbiū de re neque verisimili, neq; consistente. Adlusum est ad parœmiam: Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes. Cùm præposterè hoc fieri velit significare. Aufidus amnis oritur ex montibus Hirpinis, & Canusium præterfluit.

Lapides ad filum.

VSVRPAVIT Basilius ad nepotes c. 6. cum iubet ad honestarum artium præscriptū mores & studia nostra applicari & corrigi perinde quasi lapides iuxta Doricum prouerbium, ad filum, vel lesbiam regulam dirigentes, κατὰ, inquit, τὴν δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον ἄγοντας. Exstat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius sententiæ πρὸς σταθμὴν πέτρον τίθεσθαι, μή τι πρὸς πέτρῳ σταθμὴν, id est, lapis amussi est, applicandus, non amussis ad petram.

Pythia Mysij talenta.

PROVERBII speciem habere videtur, & illi cōfine esse Tantali talenta: Crœsi opes: dicitur enim vtrunque de immensis opibus. Diuus Basilius ad nepotes cap. 15. τὰ πυθίου τοῦ μυσοῦ, &c. At nobis nisi Pythiæ Mysij talenta, &c.

Rore pascitur.

SI hoc referamus ad prouerbium, trāsfertur ad ingenium, siue stylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeso corpore. Theocritus in Nomeo Batto: μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. Nunquid rorem depascitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, testis est Plin. lib. 12. c. 26. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum, linguis simile, eo rorem lambunt. Cùm excitatæ subuolāt, reddunt humorem: quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen est Virg. in Daphnide:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dumq; thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laude manebunt.

Hæc sunt τὰ ἀναγκαῖα, id est, necessaria, & prouerbij speciem habent, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volemus. Itidem Virg. hoc quod habetur quarto Æneidos: dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Conando Græci Troia potiti sunt.

IN Syracusijs annis dixit: Conando Græcos Troianis potitos fuisse, & omnia perfici conando, qua prouerbiali figura significatur, conando, & experiendo, quantumuis etiam ardua, perfici posse.

Faenidum vna in arbore.

HABETVR in Eidylio 35. & frequens hodie in populi ore versatur, quum sit sermō de non temere mutandis veteribus amicis. Amicos enim subinde nouos amplecti ueteribus neglectis turpe est, Inconstantia in amore nihil crebrius, neque uulgarius est in communi uita, πολυφιλία, id est, subinde mutare amicos, ueteres fastidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probrosum atq; infame habebatur, ut si qua mulier subinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honestos uult non leuis neq; inconstans in colendis amicitijs esse oportet.

Sternutauerunt amores.

EX Thalisia Theocriti apparet ꝓuerbiale dictū fuisse, ꝙ aliqui de signo bono, alij de diuerso & malo intelligūt. Amores sternutauerūt, hoc est, sternutando signū præbuerūt, quòd esset amaturus, ipsum euenit.

Bilis in naribus.

IDEM in Thyrside de Pada: est amarulentus inquit, Æpolos, & illi semper acerba bilis in naribus sedet. Prouerbiale de homine bilioso & iracundo. Qui bilosi sunt hoc est abundant flaua bile, iracundi sunt. Hic enim humor mobilis est, & acutus, quare facile irritatur & efferuescit.

Orimalides cum Acylis ne contuleris.

EST autē hoc prouerbiale apud eundē in uiatoribus quod magnam similitudinē, & iniquam comparationem significat. Lacon: οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀκύλω ὀριμαλίδας. id est, Neque agrestia poma cum Acylis, scilicet æquaueris. Acyla autem fructus, siue nux πρίνου arboris, similis, naucifagi. Dioscorid. lib. 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab ὄρος mous, & μῆλον pomum.

Annulus aureus in nare suilla.

SIGNIFICANTES quippiam non in loco factum dictum vt dicunt quidam: Annulus aureus in nare suilla: pro quo alii, in lēticula vnguentum, Habetur Prouerb. c. 11. Circulus aureus in naribus suis. Id transferri commodè potest in improbum & facinorosum hominem de virtute & honestate verba facientem, aut præcepta, de moribus præscribētē, cū id nō deceat, nisi eum qui sit moratus & vitę inculpatæ. Malū.n. hominē etiā bene loquētē non esse audiēdū cēset Plato. Vide Gellium lib. 18. cap. 3.

Sua cuique rei tempestiuitas.

CVM omnia suo tēpore fiant, & hic quęratur quid sit bonum, videndum est, ne id alieno tempore quæratur: vt enim inquit Ecclesiastes c. 3. aliud serendi aliud metendi, &c. sic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus est. In hac vita, tempus est miserię, quod si quis in ea bonum quærit, perinde facit ac si velit sementis tempore metere. Expectanda messis est, hoc est, futura vita: in qua non, vt in hac, pro iure regnauit iniuria, sed sola dominabitur iustitia & veritas, sublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluntati indulgent. Vulgò ita fertur: Omnia tempus habent. Hoc cū aliis superioribus confer. Nosce tempus. & : aliam ætatem alia decent.

Planus semel crura fregit.

PORPHYRIO in epist. Horat. ortum esse monet ab insigni quodam impostore qui sæpe fingens crus sibi fractum aliquando multos irrisit, quorū in vehicula tollebāt tandem vere fracto crure, quasi ēt tum luderet, neglectus est. Hæc est pœna hominis mendacis, vt si quādo cœperit verū dicere, careat apud omnes fide: de quo exstat apologus apud Æsopum elegantissimus.

Absens hæres non erit.

DE iis, qui ob absentiam suā quapiā vtilitate frustrantur. Tractum ab illis, qui cū propinquitate quadā legitimam alterius successionem sperare possint, eadem, dum absunt, oportunis obsequiis, & delinimentis aliorum priuantur. Demosth. Xenoph.

De fumo ad flammam.

GALLVS Cæsar, inquit Ammian. Marcell. in lib. 14. de flamma ad fumū, hoc est, de letaliū insidiarū periculo & timore ad ipsam plane necem tetēdit, Et Plato de iusto. 8. Populus, inquit, liberorum hominū fugiens fumum, in flammam seruilis dominationis incidit. Notatur isto stulta temeritas, & calamitas eorum, qui à simultate, vel dubio, vel minimo malo in certum & ingens odium & malum proruunt.

Nunquam lagenam crateri impone.

Μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν.

Πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.

Ne

Ne cratera super potantum pone lagenā:
Qui facit, eueniet mors illi cruda repente. Hesiod. 1. ἔργων.

Non simul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigenda, quæ habeas, ne ipse egēs deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgò efferunt: Nunquam exuas te, antequàm cubitum eas. Tzezes ita interpretatur: Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer. Vilior enim οἰνοχόη cratere est. Nam κρατὴρ vas quoddam erat, vt lebes, in symposijs adhibitum, vino diluto repletum: οἰνοχόη verò, οἷον κύλιξ, aut quid simile quo ex cratere bibituri hauriebant. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines, atque importunè garrulos tecto ne recipiamus. Alijs videtur Hesiodus deterrere omnes ab assiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quàm crateri œnochoe imponitur certè Moscopulus genitiuum pluralē absolute sumere videtur, his verbis: μηδ' ἐπὶ τῶ πινόντων τινῶν καὶ συμποσιαζόντων.

Vbi vber, ibi tuber.

Nihil homini tam diuinitus datum, nihil tam prosperè succedit, quin admixtum sit aliquid difficultatis. Apul. Florid. 4.

Oleo fraudare lucernas.

Dictum est ab Horat. sat. 5. in Nattam hominem etsi nobili & honesta familia natum, valdè tamen sordidum qui se inungebat vili, rancido, & ad lumina relegato olei genere, (Ætius λυχνιαῖον, lucernarium appellat) atque ita lucernas suo alimento & fomento defraudabat. Turn. Aduer. 4. cap. 9. Simili migratione facetè dicemus sordidè & cibis sine sanguine victitantem, fraudare iumenta suo alimento, &c.

Est modus matulæ.

Satyra quædam Varronis inscribebatur: Est modus matulæ, vel vt alij libri scribunt, modus matulę: qua inscriptione monebat adhibendum esse modum compotationi & ebrietati. Nam è matula potum significauit, cùm cibum sicciorem in ventrem, liquidiorem in vesicam descendere censerent. Varro alio loco: Diuitum apotheca Chias ad communem reuocat matellam. Plautus:

Nolo in vesicā quod eat; in ventrē volo.

Paludem & salinas emere oportet.

Τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τὰς ἅλας. Quærenda bona aliquando sunt, quamuis non omnino careant incommodo. Natum fortasse, ab eo, qui cùm salinas venales haberet, in quibus erat palus, salinas alienare sine palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Franc. Luisinus Parergon. 1. è vet. codice & exemplari Veneto castigat & explicat id: Oleum & salem emere oportet.

Salaminia nauis.

De ijs, quæ vilia non sunt, nec omni tēpore exposita, quæque difficillimis temporibus necessaria reseruantur: qualem se Pericles præstabat: οὐδ' ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. Plutarc. in Pericle:

Noxa caput sequitur.

Proverbialiter hoc Gordianus Imper. pronunciauit in c. Licet, C. an ser. pro suo facto post ma. tenea. Nam, vt M. Cato ait, nequiter factū semper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta, Pœna potest demi, culpa perennis erit.

Herculis clypeus.

Proverbii loco vtitur Iustinianus in Hexasticho Digestis præposito, οἷα τις Ἡρακλῆι παλαίολον ἄσπιδα τάξας. Sumptum apparet ex opere Hesiodi, cui Titulus est, ἄσπις. Dicitur autem de re pulcherrima & varijs ornamentis insigni.

Lex Africani.

Dicitur de re perplexa & obscura, Sumptum à Responsis Africani iurisconsl. difficilibus, Deliūm natatorem efflagitantibus. Lex Africani est, ergo difficilis, in ore omnibus est ea ratiocinatio.

Ab aula recessit.

Vtitur Iustinia. in c. Ne in arbitris C. de Arb. Si enim, inquit, vera consuetudo stipulationum, & subtilis, imò magis supervacua obseruatio ab aula concessit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vsu non est. Metaphora sumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.

Leuato velo de caussa cognoscere.

Schemate hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11. De submersis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo istæ caussæ cognoscantur, hoc est, summatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoscere.

Mus

Mus in pera, &c.

HOC prouerbium cū nonnullis alijs ab Innocētio Pontifice citatur in cap. Etsi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis cōsueuerūt hospitibus exhibere. Enarrantur & alia in iure Pontificio, Vno collyrio, instar empirici omnibus morbis mederi, ca. Necessere, Dist. 29. facibus solem adiuuare, c. Si omnia, 6. q. 1. quod de superuacaneis & absurdis dici cōsueuit. Frustratim lupus comedit agnum. 13. q. 1. c. Ecclesias. Simile est illud ab Iurisc. nostri sæculi crebrò vsurpatum: Heret tamquam mus in pice, cùm quis pendet ambiguus, incertusq; quo se explicet.

Canis in eadem dormitat tegula.

INTERROGATVS Empedocles, teste Aristot. lib. Moral. 2. c. 11. cur nam semper in eadem canis dormiret tegula, respondit canem simile quid habere tegulæ, & proinde ob similitudinem eò tendere. Vsurpatum hoc ab Aristot. prouerbij loco, de ijs, quæ instinctu naturæ similiter erga similia affecta sunt. Adiungit & illud significantius: Graculus graculo assidet, semperq; Deus simile agit ad simile. Luisin. parerg. 3. 10. caussam facit, quod κεραμίδες seu cretacea vasa ferè habeāt canum & aliorum animalium effigies ad quas tamquam viuas accurrisse canes aliquando testatur Athen. 13.

Pauperi Vitulus est castrum.

PRO eo, quod quisq; suis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hisce difficilibus temporibus; Suus enim morbus cuique difficillimus est, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempestate vsurpandum apud afflictos, quod dici solet: De minimis non curat prætor.

Spinosum aliquid in prato.

PROVERBIALITER hoc dixit Iustinian. de Concep. Dig. §. 6. Quasi diceret: in re pulcherrima & venustissima turpe quiddā esse immixtū, quod illam dignitatē ac speciem imminuat, vt si in prato viridissimo & amœnissimo spinæ & vepreculæ inessent, quæ in ambulātiū pedes offenderēt. Et hoc tñ perrarò, inquit, ne ex occasione huiusmodi lapsus oriat aliquid in tali prato spinosum.

Non soli Atridæ vxores amant.

REFERT Vlpian. in c. 13. de adult. ex Homero: apud quē idipsum respondit Achilles Vlyssi, cùm ab eodem rogaretur vt in castra, vnde caussa Bryseidis sibi ab Agamemnone adēptæ abierat, redire vellet. Sextus Cęcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio non minus ipsis, quam ijs, qui iustas vxores habent, permittatur.

Cratetis Poetica.

Κράτητος ποιητικὴ prouerbiali conuitio egestas & mendicabulum dicitur teste Demetrio Phalereo. Occasionem adagio dedit poematium Crateris philosoph. quo manticam suam descripsit.

Troia non producit Thracem.

Ἀνέρα δ' οὐ τρώη θρηΐκιον οὔτι φορήσει, Treijciū non Troia virum produxerit umquam. Significatur è degeneri prosapia haud nasci generosum pectus. Diuersa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbā: exstat apud Stephanum. Troiani ob luxum effeminati audierunt. at Thraces bellicosi semper: vnde Tracia mortis domicilium Maulio Antiocho fingitur.

Domi suæ quilibet rex.

QVOTIES vulgo significamus nos, quę volumus, liberè, & inculpatè in ędibus nostris, agere dicimus nos domi regnum possidere: eò respicit illud Homeri:

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο.

Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis:

Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris.

Transferri potest ad animū. Artem enim, quam quis perfectè nouit, sine imperitorū reprehensione quiuis exercere potest. In suo opere auctor, nisi velit alterius limam, spongiā, stylum deniq; tolerare non debet.

Pro amphora vrceus.

HORATIVS initio de arte poetica ex eadem planè fornace igneum illud affert: Amphora cœpit Institui: currente rota cur vrceus exit? qua prouerbiali locutione ingeniosè & aptè optimus sentētiosę breuitatis magister secundum artis præceptum: aut, si malis primi præcepti appendicem, & simul

simul maioris lucis gratia adductā similitudinē conclusit, Prçceperat, vt scripta prę sertim magnifica partibus sibi suis, ijsq; bellè & apte compositis constarent, &, vt longa ἐπεισόδια aliaque ambitiosa ornamenta ipsam rem principem obscurantia & deformantia fugerentur. Laudabat pictores, qui hoc vitiū sua in arte studiosè cauerent: Subijcit deinde, vtrūque, poetam & pictorem, si aliter fecerint, nihil aliud quā prodituros esse, superbam suam inopiā, & imperitiam: nō secus atque illi, qui amphoram magnum & amplū vas meditati & aggressi, vrceum tandem, minimum & alia lōgè forma vasculum effingunt: & opus auspicati, in opusculum monstrosè desinunt. Licebit cōmodè torquere in omnes eos, qui oneri suscepto impares succumbunt: item qui temerè ad aliena à re proposita aberrant. Vtitur eodem Hieronymus sæpius in epist.

Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Ex eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum scriptorē irridere, qui sermonē rei aut personæ non accōmodat, sed aut nimiū abiecto & famulari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut contrà.

Verùm ita risores, ita cōmendare dicaces
Cōueniet Satyros, ita vertere seria ludo.
Ne, quicumq; Deus, quicumque adhibetur heros
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.

Castigat Horat. poetas, qui præter decorum dijs & heroibus tabernariorum & opificum orationem tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum plane heroicam & cælestem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliundè non opus sit eam arcessere. Non inuenustè idem quadrabit in eos qui nulla in re medium tenent: sed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrare in obscuras tabernas, non male vsurpabimus pro, abijcere se & infimo hominum genere digna in se admittere.

Cinerem quærere.

VSVRPATVR pro, esse abiectum, vile & sordidum, ab actione vt opinor, qua est inter cæteras abiectissimas mediastini functiones. Pyrgopol. laqueo Melphidippę & Palæstrionis iā propè adstrictus: satin hæc quoq; me deperit? Meam laudat speciēm: ædepol huius sermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur lautè & minimè sordide. Tum ipsa nimium lepida nimisq; nitida fœmina. Alij putant militem ijs verbis dicere, debere eorum sermonum perpetuam esse memoriam, sed sequentia non videntur satis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.

Benefacta benefactis alijs pertegito, ne perpluant.

MONET Philto Lysilelem suum, vt, cùm se semel ad bonam frugem recepisset, porrò pergeret. alioqui futurum vt totam rectè anteactam vitā vna atque altera macula statim deturpet. à lignorum strue quę sub diuo posita si rara est aut exigua; lapsu pluuiæ ad imum vsque facem situ & putredine extabescit. Cicero Philip. 14. Nec dispersis bustis humili sepultura crematos, sed contectos publicis operibus, atque muneribus, eaq; extructione, quæ sit ad memoriam ęternitatis ara virtutis.

Vtramque inflare tibiam.

Εἰς ἑκάτερον αὐλὸν αὐεῖν. In eos qui omnē monēt lapidem. Aristid. de Paraph. Simile, ὀρχεῖσθαι διπλύχα, saltare bifariam. Ibid. Et διπλαῦκρουειν bifariā pulsare. vide sup. 71. Item, μέσον δυοῖν καθίζεσθαι, inter duas sedere. Idem Sicula 2.

Aggeram plura etiam diuersissima, sed modo quo ante, μέτεστιν ἐμοὶ τοῦ πολέμου, pro, eius negotij non sum planè rudis. Idem caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinosi principis. Vide Suet. in Tiberio. Satyrion bibisse, pro ad libidinē incitatum esse. Nota vis Satyrij herbæ, & ætymon. Petron. Hieme Gallica frigidior, intelligit eā, quę ad Septētriones vergit. Idem. In aquam hiāte ore desilire, pro, appetentē esse mortis. Senec. in Nat. quęst.

Ὠμοβρωχοὶ δαῖτες, prandium ferarum, cuius nemo fit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutarch.

Clypeum post vulnera sumere.

NEC hoc quidē relatum ad adagiorum scriptoribus absq; controuersia παροιμιῶδες offendi. Dicitur autem de intempestiuo auxilio, & præsidio. Ouid. de Tristibus. 1. 3.

Et

Et quamquam serò clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odijs exonerare fugam.

Conuenit huic Diogenianũ illud, Post bellum machinas. Quo longius trahetur, eò erit venustior eius vsus. Ad externa: Hic homo incipit esse parcior frugaliorq; iam consumptis opibus: clypeum post vulnera vt aiunt. Ad corpus: assidua κλινοπάλη effetum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe post uulnera. Ad animum: Hic filium suum peruersa animi natura & improborum societate perditum ad probam frugem uidetur recepturus vereor ne post vulnera, quod aiunt, clypeum sumat.

Vulpes pilum mutat, non mores.

Resipere adagium videtur illa senis bubulci. sententia qua apud Suet. Vespesianus Cæsar perstrictus est, qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptũ suppliciter orauerat, proclamauerit: Vulpem pilum mutare, non mores. Sensus est: titulis dignitatum & amplissimis fortunã muneribus corporis, non animi sordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunã improbis & subdolis splẽdorem & nitorẽ corporis conferre, non abstergere animi illuuiem, ingenijq; sordes: exuere, hominẽ callidum pannis, non item vitijs: Vel senectutem addere annos, non etiam virtutes: Huic illud simile est, Lupus pilum mutat, nõ mentem Hodie Flandris trita sunt Lupus non emendatur senio. Et: Vulpes ætate fit astutior, non etiam melior.

Ocyma cantare.

Satyrographus ille disertissimus (sic enim à D. Hieronymo laudatur) qui teste Fabio, multum veræq; gloriæ assequutus est vnico libello: lepidissima ἀλληγορία prouerbiali: Ocyma cantare pro probris, conuitijsq; adspergere, & maledictis insectari dixit saty. 4. vbi, cùm genus & formam tanquam eximias naturæ dotes iactanter Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis imbecillitate ad Rempublicam gerendam parum idoneus, præsertim rerum vsu destitutus & veri, rectique sordidus auctor: Socrates eodem loco nihilo meliorem facit Baucide Pannucia. discinctum, socordemque vernam maledictis grauiter impetente:

Dinomaches ego sum. suffla, sum candidus: esto,
Dum ne deterius sapiat Pãnuccia Baucis,
Cũ bene discincto cãtauerit ocyma vernę.

Sensus est: Iacta quantũ vis, natales claros, egregiamq; corporis pulchritudinem si ingenium sordidum sit: & prudentia rerumque solertia absit: nihilo meliores uinosa & suffarcinata aliqua anu, ętate & uino delirante (talis enim inducitur Baucis) quæ probè defricat conuitijs socordem & dissolutum seruum dominatum. Ducta est allegoria à veterum more inter serendum ocymũ vsurpato: quod teste Plutarcho & Plinio. lib. 19. cap. 7. creditum est prouenire copiosius & felicius, si maledictis additis sereretur. Eodem plane sensu, eademque figura prouerbiali possumus dicere: Cuminum serere: quod etiam auctor est Plinius cum imprecatione ne exeat, postquam satum fuerit, terra adacta pauitur.

Gratijs lita.

Non potuit festiuius, aut magis prouerbialiter dici, quàm est à Platone Atheniensi philosopho dictum, ad Xenocratem discipulum suum, qui semper teste Laertio li. 4. tetrico vultu & seuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate ostensa, nulla oris facetia, frontisque nitore tristem seueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato seueri grauisque ac vultuosi, ac proinde molesti hominis mores, comi quodam blandique festiuo habitus genere componi, ornariq; illum θύειν ταῖς χάρισι iussit, quòd Gratiæ inducantur semper à Poetis, liberali oris effigie, & renidenti facie, solutisque Zonis. Et de inhumano ac barbaro: Nunquam ille Gratijs litauit.

Sicula aula.

Iuvenalis traducens sæuitiam matronarum Romę in seruos ancillasq; mira libidine animi ad quamuis occasionem iniquè & crudeliter verbis & verberibus debacchantium, earum domum translatione prouerbiali Siculam aulam uocat. Aluit enim Sicilia priscis sæculis plurimos tyrannos miserabiliter in humana corpora pro libidine grassantes, vt Phalariden, Dionysium, & id genus monstra exitialia, Carmen Iuuenalis ex Sat. 6. hoc est:

Et cædit, donec lassis cædentibus, exi,
Intonat horrendũ, iã cognitione peracta,

Pro-

Profectura domo Sicula nõ mitior aulâ.

Aptissimè vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudelisq; principis satis superbè & insolenter omnia pro imperio gerentis, bonosq; capite, & fortunis oppugnantis, vbi, vt canit Ouidius:

Victa pugnaci iura sub ense iacent.

Commodè etiam dicetur, de schola plagiosi: alicuius magistelli sæuitia & inscitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiusdam re & nomine Κριμιύξυ, planèq; Scythæ: cuius schola non leuius personabat verberum stridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionysiorum. Vsque adeo suaue erat homini eiulantium puerorum voces audire, & longissimo temporis spatio cæsorum lachrymis ac gemitu miserabili pasci. Nomen tacebitur, terra à quisq; obruendum, Vulcanoq; sacrandum Faceta est Diogenis χρεία & proxima prouerbio, de gymnasio Euclidis: ὐ σχολὴ, ἀλλὰ χολὴ. Et Platonis ludum, non διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis.

Alcinoo poma.

Mere prouerbiale est illud Martialis poetæ facetissimi pariter & lepidissimi, quod συγχρόνος eius iniquè studijs sodalis αἰνίττεται, Satyr. 5. Alcinoo poma dare. Quando tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, eiusq; quod datur largissime diuiti munus aliquod κειμήλιον, offert dedicatque: Vel cùm tenuioris eruditionis vir somno excellentiq; ingenio viro, summaq; doctrina nobili ingenij aliquod leuidensæ, vt ait Cicero, munusculum nuncupat: quod nec sic fastidiri conuenit. Martialis libro septimo ad Castricium modo, quo exposuimus vtitur: cuius hæc sunt verba:

Muneribus cupiat si quis contendere tecum.

Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.

Nos tenues in vtroque sumus, vinciq; parati:

Inde sopor nobis, & placet alta quies.

Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?

Alcinoo nullum poma dedisse putas?

Iuuenalis Satyr. 5. taxans Trebum amicum, qui se parasitũ Virroni cuipiam opulento exhibebat, omni contumeliarum genere quotidianisq; probris à diuite illo vexatus, ad prouerbium superius alludit carminibus, quæ subijciam: etsi poma Alcinoi de sapore & gustu suauibus & delicatissimis specie pro genere vtendo, licebit dicere etiam prouerbiali colore:

Vitro sibi & reliquis Virronibus illa iubebit.

Poma dari, quarum solo pascaris odore.

Qualia perpetuus Phęacum autũnus habebat.

Alcinoi pometum (sic enim Tertullianus loquitur) graphicè describit Homerus Odyss. η.

FINIS.

